

Aleksandra Wencel

Dykcjônôrz ślůsko-polski

(ŭoparty na ślůskej wymôwje ŭod wele Ŭopolô)

Słownik ślůsko-polski

(oparty na ślůskiej wymowie z okolic Opola)

Obecnie udostępnionych jest 21510 haseł.

My nie sŭ Polôki.

Ani Mjymce ani Ćechy, yno Ślůzôki.

Nie jesteŭmy Polakami.

Ani Niemcami ani Czechami, tylko Ślůzakami.

Ślůsk 2023

©Aleksandra Wencel

Kontakt ze autorką: ramacandra2002@yahoo.com

Nowszych wersji słownika trza łowić pod adres:

http://www.math.uni.wroc.pl/~wencel/sil/slownik_sp.pdf

Wprowadzenie

.....

W niniejszym słowniku do zapisywania śląskich słów i tekstów stosujemy następujący alfabet złożony z 42 liter: **a, á, ā, b, c, ć, d, e, é, f, g, h, i, í, î, j, k, l, ł, m, n, ŋ, ů, o, ô, p, r, s, ś, t, u, ú, ũ, ű, ŷ, w, y, ý, ŷ, z, ź, ż**. Używamy także siedmiu dwuznaków: **ch, cz, dz, dź, dż, rz, sz**. Poniżej przedstawione zostały reguły czytania śląskich słów zapisanych powyższym alfabetem.

- Litery **a, b, c, ć, d, e, f, g, h, i, j, k, l, ł, m, n, ŋ, o, p, r, s, ś, t, u, w, y, z, ź, ż** na ogół czytamy tak jak w języku polskim. Wyjątki od tej reguły zostały zawarte w trzech kolejnych punktach.
- Dwuznaki **ch, cz, dz, dź, dż, rz, sz** prawie zawsze czytamy tak jak w języku polskim, jako pojedyncze głoski. W niektórych słowach jednak odpowiednie połączenie czyta się jako dwie odrębne głoski, np. **cz** jako **c+z**, co w słowniku zaznaczone jest przy stosownych hasłach w nawiasach kwadratowych. Przykłady: w słowie **necajta** (strona internetowa) połączenie **cz** czytamy jako **c+z**; w słowach **bandzejga** (piła taśmowa), **podzyć** (przeżyć, doświadczyć) połączenie **dz** czytamy jako **d+z**; w słowie **podźim** połączenie **dź** czytamy jako **d+ź**; w słowach **motorzejga** (piła motorowa), **uńiwerzitejt** (uniwersytet) połączenie **rz** czytamy jako **r+z**. W nielicznych przypadkach możliwe jest też przeczytanie odpowiedniego połączenia na dwa sposoby, co również zaznaczamy w nawiasach kwadratowych przy odpowiednim hasle. Na przykład w słowie **dźerzeń** dwuznak **rz** w zależności od lokalnej wymowy można odczytać jako pojedynczą głoskę (jak polskie **rz** czy czeskie **ř**) lub też jako dwie głoski **r+z**. Przy hasle stosujemy wtedy oznaczenie [r+z, ř].
- Połączenia **ci, ni, si, zi** czytamy zawsze twardo, jako **c+i, n+i, s+i, z+i**, na przykład **Cila** (Cecylia), **sinus** (sinus), **zista** (babka piaskowa). Nigdy nie czytamy ich tak jak w języku polskim (jako **ći, ŋi, śi, źi**).
- Litera **j** następująca po każdej z liter **b, d, f, g, h, k, l, m, p, r, t, w** prawie zawsze powoduje zmiękczenie spółgłoski oznaczonej daną literą (lub dwuznakiem **ch**, jeśli następuje po **ch**). Połączenia **bj, dj, fj, gj, hj, chj, kj, lj, mj, pj, rj, tj, wj** czytamy jako odpowiednią spółgłoskę miękką lub jako tę spółgłoskę miękką z następującym po niej słabym **j**. Przykładowo **bj** można przeczytać jako miękkie **b** lub jako miękkie **b** + słabe **j**. Przykłady: **kobjyta** (kobieta), **adjuwant** (pomocniczy nauczyciel), **trefjać** (spotykać), **chjyrurg** (chirurg), **hjyrarchijô** (hierarchia), **cegjołka** (cegiełka), **kjecka** (spódnica), **gratuljyrować** (gratulować), **mjymjecki** (niemiecki), **pjes** (pies), **abiturjynt** (abiturient), **klistjyra** (lewatywa), **wjedzeń** (wiedzieć). Może się zdarzyć, że **j** następujące po spółgłosce **b, d, f, g, h, k, l, m, n, p, r, t, w** nie powoduje jej zmiękczenia. Dzieje się tak w wyrazach złożonych, gdy dana spółgłoska kończy jeden człon (np. przedrostek) zaś **j** rozpoczyna kolejny. W takim przypadku połączenia **bj, dj, fj, gj, hj, kj, lj, mj, nj, pj, rj, tj, wj** czytamy jako dwie następujące po sobie głoski: najpierw dana spółgłoska twarda, zaś po niej **j**. Przy hasłach słownika stosujemy wtedy oznaczenia [b+j], [d+j] itd. Przykłady: **podjydzdać** (podjeżdżać), **lejderjaka** (kurtka skórzana). Litera **j** następująca po literze **c, ć, n, ŋ, s, ś, z, ź** nie powoduje modyfikacji wymowy spółgłoski oznaczonej literą bądź dwuznakiem stojącym przed tym **j**. Przykłady: **sjechać** (zjechać), **zjejs** (zjeść)
- Literę **á** czytamy jak **a** akcentowane lub akcentowane i trochę wydłużone. Przykłady: **ná** (no), **prá** (nieprawdaż).
- Literę **ã** oznaczamy nosowe **a**. Przykłady: **idã** (ide), **wjã** (wiem), **gãmba** (usta), **gãjs** (gęś), **rãnce** ręce, **tãntyn** (tamten).
- Literę **é** można czytać jak **e**, jak **y** lub jako głoskę pośrednią między **e** a **y**. Na przykład: **Katowicé** (Katowice), **wé werksteli** (w warsztacie).
- Literę **í** czytamy zwykle jako **i, ij** lub **i** + słabe **j**; niekiedy może to też być w mowie **yj**. Ponadto **í** następujące po którejś z liter **b, d, f, g, h, k, l, m, n, p, r, t, w** powoduje zmiękczenie spółgłoski oznaczonej odpowiednią literą. Litera **í** jest używana: (a) w niektórych przysłówkach w stopniu wyższym i najwyższym, np. **dalí** (dalej), **ńeskorzí** (później); **lepí** (lepiej); (b) w drugiej osobie trybu rozkazującego niektórych czasowników, np. **sedńí še** (usiądź), **zawrzícé** (zamknijcie), **bí** (bij); (c) w niektórych formach zaimków osobowych: **jí** (jej), **ńí** (niej); (d) w niektórych wyrazach dla oznaczenia akcentu wypadającego w niestandardowym miejscu, np. w słowie **balí** (ależ tak, oczywiście) akcentujemy ostatnią sylabę; (e) w niektórych innych słowach np. **kí** (kij).
- Literę **î** oznaczamy nosowe **i**. Przykłady: **zańî**.
- Literę **ň** oznaczamy tylne **n**. Przykłady: **rãńka** (ręka), **geśyńk** (prezent).

- Literę **ô** czytamy zawsze jako **oł**. Stosujemy ją: (a) do oznaczania dawnego długiego **a**, np. **ptôk** (ptak), **gôdać** (mówić), **kołôc** (ciasto drożdżowe z kruszonką), **kozdô** (każda), **gôdô** (mówi), **bjołô** (biała); (b) w niektórych wyrazach pochodzenia niemieckiego, w których **o** lub **oh** wymawia się po śląsku jako **oł**, np. **ôma** (babcia, *niem.* Oma), **ôberiba** (kalarepa, *niem.* Oberrübe), **rôtkapa** (koźlarz czerwony, *niem.* Rotkappe), **banhôw** (dworzec kolejowy, *niem.* Bahnhof), **blumkôl** (kalafior, *niem.* Blumenkohl).
- Literę **ú** czyta się zwykle jak **u**. Można ją też przeczytać jako **uł** lub jako **u** + słabe **ł**. Przykłady: **wysú** (wysypał), **pú** (pół), **pútorá** (półtora).
- Przy pomocy litery **ũ** zapisujemy głoskę pośrednią między **o** a **u**. Przykłady: **kũń** (koń), **drũt** (druć), **lũft** (powietrze), **fũrtka** (furtka), **zbũn** (dzban), **mũn** (młyn), **mũnterny** (żywy, żwawy, żywotny).
- Literę **ŭ** oznaczamy nosowe **u**. Przykłady: **ćŭgnŭć** (ciągnąć), **mŭ** (mam), **idŭ** (ida), **mŭnka** (mąka), **kŭmpać** (kąpać), **skŭnd** (skąd), **kŭsek** (kawalek), **rzŭndzić** (mówić, rządzić), **gałŭż** (gałąź).
- Literę **ũ** czytamy tak jak polskie **ł**. W słowniku jest ona stosowana: (a) do oznaczania labializacji **o**, np. **ũokno** (okno), **ũozyũny** (ożeniony), **ũodkrũnić** (odkręcić), **Ŭodra** (Odra); (b) do oznaczania labializacji **u**, np. **ũũsmy** (ósmy), **ũũna** (ona), **ũũmasta** (omasta, okrasa); (c) w przedrostku **noũ-** tworzącym stopień najwyższy przymiotników oraz przysłówków, np. **noũlepsy** (najlepszy), **noũgryfũejy** (najładniejszy), **noũbarzĩ** (najbardziej), **noũlepĩ** (najlepiej); (d) w wyrazach pochodzących od słów (głównie) niemieckich zawierających połączenie **aũ**, np. **aũdruk** (wyrażenie), **aũtobana** (autostrada), **baũstela** (plac budowy), **ajnlaũfzupa** (zupa z lanymi kluskami); (e) w niektórych innych słowach, np. **džoũcha** (dziewczyna), **proũda** (prawda).
- Literę **ý** czytamy zazwyczaj jako **y**. Można ją też odczytywać jako **yj** lub jako **y** + słabe **j**. Przykłady: **duzý** (dłużej), **wyzý** (wyżej), **inacý**.
- Literę **ỹ** oznaczamy nosowe **y**. Przykłady: **ś nỹ** (z nim), **z mojjỹ** (z moim), **wjỹncy** (więcej), **pamjỹntać** (pamiętać), **kalỹmba** (krowa), **z małỹ dzećỹ** (z małym dzieckiem).

Lista używanych skrótów

<i>a.</i>	albo	<i>geol.</i>	geologiczne
<i>ang.</i>	angielskie	<i>głuz.</i>	górnoluzyczne
<i>arab.</i>	arabskie	<i>gm.</i>	gmina
<i>astr.</i>	astronomiczne	<i>górn.</i>	górniczne
<i>austr.</i>	austriackie	<i>gr.</i>	greckie
<i>B.</i>	biernik	<i>handl.</i>	handlowe
<i>C.</i>	celownik	<i>im. bier.</i>	imiesłów przymiotnikowy
<i>bot.</i>	botaniczne		bierny
<i>chem.</i>	chemiczne	<i>kulin.</i>	kulinarne
<i>czas.</i>	czasownik	<i>licz.</i>	liczebnik
<i>cz.przesz.</i>	czas przeszły	<i>lm.</i>	liczba mnoga
<i>cz.przysz.</i>	czas przyszły	<i>lp.</i>	liczba pojedyncza
<i>cz.ter.</i>	czas teraźniejszy	<i>łac.</i>	łacińskie
<i>czes.</i>	czeskie	<i>M.</i>	mianownik
<i>D.</i>	dopełniacz	<i>mat.</i>	matematyczne
<i>daw.</i>	używane dawniej	<i>med.</i>	medyczne
<i>dk</i>	czasownik dokonany	<i>milit.</i>	militarne
<i>dłuz.</i>	dolnośląskie	<i>młodz.</i>	młodzieżowe
<i>schles.</i>	z dolnośląskich dialektów	<i>mor.</i>	morawskie
	niemieckich	<i>Ms.</i>	miejscownik
<i>dost.</i>	dosłownie	<i>muz.</i>	muzyczne
<i>dziec.</i>	dziecięce	<i>N.</i>	narzędnik
<i>dzierz.</i>	dzierżawczy	<i>ndk</i>	czasownik niedokonany
<i>dżw.</i>	wyraz dźwiękonaśladowczy	<i>niem.</i>	niemieckie
<i>filoz.</i>	filozoficzne	<i>nieodm.</i>	nieodmienne
<i>fiz.</i>	fizyczne	<i>nieokr.</i>	nieokreślony
<i>fr.</i>	francuskie	<i>os.</i>	osoba
<i>fraz.</i>	frazeologizm	<i>part.</i>	partykuła
<i>f.rzecz.</i>	forma rzeczownikowa	<i>pejor.</i>	pejoratywnie
<i>geogr.</i>	geograficzne	<i>pieszcz.</i>	pieszczotliwie

<i>pogard.</i>	pogardliwie	<i>syn.</i>	synonim
<i>pot.</i>	potoczne	<i>Śl. Ciesz.</i>	ze Śląska Cieszyńskiego
<i>pow.</i>	powiat	<i>śr.wys.niem.</i>	średnio-wysoko-niemieckie
<i>prastł.</i>	prasłowiańskie	<i>tech.</i>	techniczne
<i>praw.</i>	prawnicze	<i>tr.rozk.</i>	tryb rozkazujący
<i>przen.</i>	przenośnie	<i>W.</i>	wołacz
<i>przyim.</i>	przyimek	<i>węg.</i>	węgierskie
<i>przym.</i>	przymiotnik	<i>wł.</i>	włoskie
<i>przys.</i>	przysłówek	<i>wulg.</i>	wulgaryzm
<i>relig.</i>	religijne	<i>wykrz.</i>	wykrzyknik
<i>r.m.</i>	rodzaj męski	<i>w znac.</i>	w znaczeniu
<i>r.n.</i>	rodzaj nijaki	<i>zaim.</i>	zaimek
<i>r.ż.</i>	rodzaj żeński	<i>zb.</i>	zbiorowy
<i>rzecz.</i>	rzeczownik	<i>zdr.</i>	zdrobnienie
<i>skr.</i>	skrót	<i>zgr.</i>	zgrubienie
<i>słow.</i>	słowackie	<i>zob.</i>	zobacz
<i>sport.</i>	sportowe	<i>zool.</i>	zoologiczne
<i>spój.</i>	spójnik	<i>zwr.</i>	czasownik zwrotny
<i>st.wyż.</i>	stopień wyższy	<i>żart.</i>	żartobliwie

A

a I. 1. pierwsza litera alfabetu łacińskiego, śląskiego i innych 2. nazwa litery A; a **II. spój.** 1. **nawiązuje do wcześniejszej wypowiedzi**; a * A dū nōs przijedze jutro biskup! * A tyn grōf to mjoł cały las. * A kuńe my futrowali kwećy. * Bjoły (tańec) tajńcowoł se godzinã, a tajńcowały go same baby. * Ūñi mjoł scejšćy, a to było tak. * — Ūñi juz wcora przijechali. — A 'js mi ñic ñe gōdała! 2. **łączy wypowiedzenia współrzędne lub współrzędne człony wypowiedzenia**: (a) **łącznie**; i * Rōz zech umōła majśńickã a dała 'ch se jŷ susyć na pot. * Pūdz sã a sēdñi se. * Mjeli kŷsek pola a krowã se chowali. * Kup mlyko a chlyb. * Dżisej uwarzã kartōfle a kiskã na wjecerzŷ. * Ūoblyc se a ćis na pole. * Pecynek chleba pokrōli na talyrz a soli dali. * Wsōdz go na koło a jedźce. * Matka poradzi gōdać po ślŷsku a po mjymjecku. (b) **przeciwstawne**; a * Lezys do dwanōstey, a jō musã wysytko sama robić. * Tera by jich ñy nachytoł, a przūd byty. * Jedñi majŷ wysytko, a inksi ñic. * Jō idã na pole, a ty sã zrŷb porzŷndek. * Mō tela casu, a ñe sce se ucyć. * Babo, skludź se te wjelke pijŷndze, a te małe spotrzebuj. * Ći robjŷ, a ći ñi. * Jō idã sã, a ty na pole. * Pśinco widžoł, a gōdō. * Jedñi w to wjerzyl, a drudzy ñi. (c) **wynikowe**; a, więc * Przidzes, a uwidzisz sŷm. * Idź tã, a ŷñi ći powjŷ, co mōs zrobić. * Mō moc piñŷndzy, a mō za co pić. * Gãjsi ñe bãñdzes pōsoł, a chleba ñe dostañes. (d) **wzajemnie się uzupełniające i wyjaśniające**; a * Ūod jedynōstey do drugej my se ucyli, a ŷod rana do jedynōstey my byli na pajñskŷ. * Za tyn darek dŷŷnikujemy, a na bezrok zajs przidŷymy. (e) **wprowadzający skupienia wypowiedzeniowe**; **a jak** a gdy, a kiedy, a jak; **a jakby** a gdyby * Kuńe mjały zwŷnki, a jak se jechało do mjasta, abo dze, to zwŷnŷły. * Chodŷ ŷod chałpy do chałpy, a jak dostanŷ jaki fyñik, to spjŷwajŷ. * Ūñi to sfãndzōyli. A jakby byli dobrze robjyli, to by tera ñy muśeli poprawjać. * Dŷmy se nalōć, ŷŷne wypijŷ, a jak trza bãñdze płaćić, to se pokryjŷ. 3. **wprowadza wypowiedzenie podrzędne**: (a) **przydawkowe** * Tich dwuch ludzi w ławce wjzdrzoł, a w kŷŷzkach na ŷopach cytali. * Tymu cowjekowi, a strojŷł wesely. (b) **celowe** Ukrajś a mjec swoje. 4. **łączy**: (a) **wyrazy powtarzane dla celów ekspresji** * Yno sēdzis a sēdzis cały dŷŷñ. * Jō tã ñic a ñic ñe wjã. * Wez se to do mjecha i soł a soł. * Ta noga mje boli a boli. (b) **powtórzone zaimki wskazujące użyte zamiast dokładnego określenia treści, do której się odnoszą** * Dostoł tã tela a tela. * Kōzali mu zrobić tak a tak. (c) **człony liczebników złożonych** * Moja ōma je ŷojŷymdŷejšŷnt a ŷtyry lata starō. 5. **do dać, plus (przy dodawaniu liczb)** * Dwa a dwa je ŷtyry. * Pjŷñic a sēdym je dwanōśce. **III. part.** 1. **wzmacnia wypowiedź**; a * A chodŷŷła rano ta kura? * A sēdñi se na ŷokjynecko! * A snojdz mi tã w lejsze jake dobre nose na sŷnki. * A kjedy 'js tã była? * A ñe padała 'ch ći tego? * A prawje tã ñe pŷjdã! 2. **towarzyszy wypowiedzi kierującej uwagę na coś** * A tã to widziće? * A sã zarōz za ŷokrãntŷ stoi moja chałpa. **IV. wykrz.** a

* A! Dŷis go! * A, to zajs tyn idze. **V. połączeniach**: 1. **a ba | a bap | a pap** wyraża zaprzeczenie nie; ależ nie; skądże; skądże znowu; ależ skąd; gdzie tam; bzdura; nieprawda * — Bãñdze to padać, tatulku? — A ba! Dym s kŷminŷw do gŷry idze. * A bap, tak ñe było! * Byli 'śce wcora w kojśće? A ba, ñe był zech. * — Krupy zñiscŷły mu całe zbozy. — A bap, tak źle ñe je, bo yno kŷsek pola strzaskały. * A bap! To nie je proŷda! * — Ty, je to proŷda, ize ta Witkowa tak tajzi? — A bap! Co zajs tã ludŷe nasmyjsłali! * — Pŷjdźce jutro do kojścoła? — A ba! 2. **a co** wyraża dezaprobatę, niezadowolenie, sprzeciw, bunt; a co * A co, leda chto ći pod pjerzinkã włajzi. * A co, ñy mogã?! * A co, cy ludŷe majŷ yno tyn zur z garca pucować i kej zyw tego sōrñika ñe posmakować? * — Wjela zejś to dostoł pijŷndzy za tã robotã? — A co? 3. **a chyks | a ću | a idzes | a ksi | a so | a su** okrzyk przy odpędzaniu zwierząt * A ću, a ću, do chlywika! * „A idzes!” — to kozdō ŷwiña spochōpi. * A idzes, ty giźdze! * A ksi, a ksi! 4. **a dyć** (a) oczywiście, naturalnie, a jakże, tak jest, owszem (wyrażenie potwierdzające) * A dyć ŷñ ñy mō zōdnych piñŷndzy. * A dyć my ći gōdali, ty ślimōku, coby 'js koła ñe ŷostawjoł przy drŷdze. * A dyć 'ech wŷ wysytko przinŷs. * A dyć dobrze zrobjŷł. * A dyć mō prawje. * A dyć ñe zdŷŷã do kojścoła. * A dyć juz za bajtla zech był miñistrantŷ. * Bãñdzes jutro w mjejsće? A dyć! * A dyć Ślŷzōkŷ nōlezy se wjŷŷncŷ. (b) jednak, jednakże, mimo to (wyrażenie uwydatniające przeciwieństwo) * — A dyć tã był. — A dyć tã abo ñe był! * Bŷło zakōzano, a dyć go tã juzajs pŷñŷsto. 5. **a dŷis, a dŷiće** a widzisz?; a nie mówiłem?; a nie przestrzagałem? * A dŷis, ñe pedžoł 'ch ći? 6. **a dze tã** wyrażenie przeczące; ależ skąd * — Ūñi tyz tã był? — A dze tã. 7. **a jak** wyrażenie potwierdzające; oczywiście, naturalnie, owszem, tak jest * — Zrobjŷł zejś te koło? — A jak! * — Przidzes sã jescy? — A jak! 8. **a juści | a juści-ć** (a) być może, może, chyba * A juści dŷisej przijedze. * A juści-ć tyn synek zarōz przidze. (b) oczywiście, naturalnie, a jakże, owszem, tak jest * A juści-ć, jak pedžoł, to przidze. * A juści, dyć tak było. * A juści-ć, ze przisoł ñeskoro. (c) teraz, akurat * Powiśuj tã izbã, a juści-ć. * A juści przisoł do dŷm. 9. **a juz** (a) wyrażenie ekspresywne z odcieniem ironii, pozornie potwierdzające * A juz 'ejś mje tã widžoł, co? * A juz tã pŷjdã. (b) wyrażenie uwydatniające kontrast * Dŷebko će ŷowjeje, a juz 'ejś je chory. * S kojścoła ñe wylazła, a juz była ŷobzōptanō ize je brzidko. 10. **a kwac** wykrzyknienie przeczące; nieprawda, bzdura, brednie * A kwac! 11. **a no** oczywiście, naturalnie, a jakże, tak jest, owszem, przecież * — Znōs Zeflika? — A no, znŷ go. * — Bŷł zejś wcora u starki? A no, był zech. * A no, banã tã ŷo swōrtej. * — Richtich ŷobjylis tyn pot? — A no. * A no, gōdała 'ch ći to. * A no, mōs prawje. * — Pamjŷntōs, jak my byli w gŷrach? — A no! * A no, jedyn idze, drugi ŷostwō. 12. **a poj** (a) wyraża po-naglenie * A poj, chodźma juz. (b) **przywoływanie**

zwierzcącia, np. **psa** 13. **a potý** (a) **wyraża następstwo w czasie**; później, następnie * *Po wojńe mjysklali w Ŭopolu, a potý wyjechali do Rajchu.* * *Jak rano stanã, to idã űogyń słyzyć, a potý idã krowy dojić.* * *Bũto trochã lepi, a potý zajs chorowoł.* (b) **wyznacza kolejność**; następnie, potem * *Przũdźi w procesyji sły dzoũchy, a potý sli modzýjńce.* * *Przũdźi jõ, a potý ty.* (c) **poza tym; ponadto; zresztã** * *Jõ dopjyro stanũn, jescy'ch se nie umũł, a potý na rano'ch jescy nie rzykoł i mũgłto by mi se źle darzić.* 14. (a) **a psĩ! naśladowanie kichania**; a psik! → niem. hatschi! (b) **okrzyk przy odpędzaniu (zwykle kota)** * *Ćicka, a psik!* * *A psĩk, idzes stýnd!* * *A psĩk, ty pjerziński koće!* 15. **a psĩk naśladowanie kichania** * *A psik! Zajs ryma se ćisnie do nosa.* 16. **a tak** (a) **zespala zdania współrzędne**: (1) **przeciwstawne** * *Yno co trzećũ niedzelã mũgli iś do űojcũw, a tak muśeli chodźić za duźnikũma.* (2) **wynikowe**; więc, zatem, w ten sposób * *Ŭobjecali mu pũmoc. A tak jý doł tã izbã fraj.* (b) **nawiązuje do poprzedzającego kontekstu** * *Wsyjscy ludze poj-sli fũrt. A tak juz tã nie bũto nic wýjńcý.* (c) **rozpoczyna opowiadanie** * *A tak bez tydzýn, to my jymy na rano zur.* 17. **a to** (a) **nawiązuje do poprzedniej sytuacji lub poprzedniego wypowiedzenia** * *Soł do dũm. A to przisoł wele jednej rzyki.* * *Bũto fajnie wtedy, jak to tak śpyjwali. A to z gõjikũma tyz jak chodzyli.* * *Bez lato wsyjscy sli na pole, a to śano susyć, a to zboze śec.* * *Jeji mama yno cojś do roboty mjãta: a to dwũr pozamjãtać, a to dyliny pũmyć.* (b) **zespala wypowiedzenia współrzędne wynikowe** * *Brat mu umar, a to becoł cõluški bozy dzyń.* (c) **w funkcji ekspresywnej**: (1) **wzmocnia wypowiedź wykrzyknikowã** * *A to mõs za swoje!* * *A to Boze ći zapłãć, chopecku.* (2) **umiejszcawiane na końcu wypowiedzi uwiarygadnia jej treść**; tak właśnie * *Pannũ fortuski kupowali, a te geşynki, satki, bandle, a to.* 18. **a to baj nawiązuje do poprzedniej sytuacji lub poprzedniego wypowiedzenia** * *Padali do gñotki: „przidź jutro, to ći dũ kũsek ajerkucha”.* *A to baj przisła jako ñeznajũmnõ baba.* 19. **a toć wyrażenie potwierdzające**; a jakże, oczywiście, tak * — *Zrobjũł zejś to?* — *A toć!* 20. **a toli** mimo to, pomimo to * *Po ćmõku trefi kaj trza trefić. Moze być guchy, a toli usłysy, co trza usłysć.* 21. **a tũz nawiązuje do poprzedniej sytuacji lub poprzedniego wypowiedzenia** * *A tũz bũto to tak.* 22. **a sã | a tukej wyrażenie podkreślające niezwykłość sytuacji, zaskakujące okoliczności** * *A sã wrõz űobrućũto se to ku tej studzũnce.* * *Narõz cujã, ze mje cojś mokrzy.* *Dziwũ se, a tukej woda űoźlũnõ na stolku.* 23. **a yno | a jyno** (a) **spõjnik zespalający współrzędne części zdań lub zdania współrzędne wzajemnie się uzupełniające** * *Ŭic nie gõdała, a yno wrzõsk bũł.* * *Przisła takõ starõ baba, a yno projsũta tego pana, zeby jý wũn.* (b) **wyrażenie ekspresywne powtarzane dla celów uwydatnienia treści wypowiedzeń** * *A yno tak tajńcowoł, tyn űogũisty chopek, a yno tajńcowoł.* (c) **spõjnik łączący zdania współrzędne przeciwstawne** * *Ŭũn nie robić dũ ñich chodźũł, a yno krajś.* (d) **wyraża ograniczenie ilościowe**; a tylko, a jedynie * *Byli bardzo ubodzy, a yno mjeli jednã dzoũchã.* (e) tylko, wy-

łącznie * *A yno cheble, a ñic nie robi.* * *A yno tego jednego syna mjeli.* (f) **wyrażenie potwierdzające** ależ tak; oczywiście; a jakże * — *Pũjdźmy do ćotki?* — *A yno.* * — *Coby wlyjź do gũry, muśis mjeć drõbkã.* — *A yno.* (g) **wyrażenie pytające**; czy * *A yno was synek se juz űozyńũł?* (h) **wyraża chęć przypomnienia o czymś, co druga osoba powinna zrobić** * *A yno mi kup tã kşũzkã!* * *A yno mi sũm nie łajź po gũrach.* 24. **a zajs** (a) **wyrażenie podkreślające powtarzanie się zdarzeń**; znowu, ponownie, kolejny raz, następny raz * *A zajs drugi dõwoł, a zajs jechoł.* * *Rojşyli a zajs susyli, a zajs rojşyli, co ta stũma se dobrze łũmała.* * *Potý se warzi, a potý se z drugygo pũce, a zajs se wychlasce.* (b) **nawiązuje do poprzedniej wypowiedzi** * *A zajs z lata, to my sli do skoty bez potõdny.* (c) **zespala składniki i zdania współrzędne**; natomiast * *Ŭũn mjyskõ na Pruskowje, a zajs jego brat se przekludzũł wyńskyroł do Ŭopolõ.*

aa **dziec.** coś smacznego do jedzenia * *Ty to jydz, to je aa.*
ab 1. **być ab** (a) być martwym * *Ćepnũn ślangũ űo zõł i ślanga bũta ab.* (b) być wykończonym; być u kresu sił; padać z przemęczenia * *Jõ je dźisej ab.* (c) być usuniętym z posady, ze stanowiska * — *Achim je dali za kjurywũnika?* — *Ŭi, űũn juz je ab.* 2. **okrzyk wyrażający zniecierpliwienie**; ależ * *Ab! Ŭe bec juz tak, babo.* 3. **ależ skąd** * — *Gõjşcyli će tã?* — *Ab!* 4. **fraz. iś ab** (a) odchodzić ze stanowiska, z urzędu * *Trzuch nowych wybýrajũ, a trzuch idze ab.* (b) zostać usuniętym * *Tyn strũm mjoł dõwno iś ab.* 5. **fraz. pũjńs ab** (a) odejść ze stanowiska, z urzędu (b) zostać usuniętym * *Ta sliwa pũjđze latojś ab.* * *Te strũmy pũjđũ ab, bo ñy majũ űowocũw.*

aba **dziec.** chleb

abaj albo * *Sũ juz tã śtyry lata, abaj mozno pjýńć. zob. abo, baj, baji, balĩ, lebo*

abas (*D.lp.* abasa, *Ms.lp.* abaše) **żaba** * *Dej pozũr, bo w tej rzyce zyjũ abase.* * *Lezys na tej dece jak abas. zob. rapitõza, zaba*

abcalować *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.przysz./cz.ter.* abcalujã, *lp.cz.przesz.r.m.* abcalowoł) 1. **spłacać** (dług, kredyt, raty) * *Pozycõł pijũndze, a potý nie abcalowoł. zob. abcalũngować, spłõcać* 2. **odliczyć** (co, od czego) * *Te kartõfle to wũn Janek, abcaluje űod wũngłõ.*

→ niem. abzahlen

abcalowańy (*D.lp.* abcalowańõ) **rzecz. od abcalować**

abcalũnek (*D.lp.* abcalũnku) **zob. abcalũng**

abcalũng (*D.lp.* abcalũngu) 1. **rata kredytu** * *Zapłãćũł'ch dźisej űostatni abcalũng za kũmputer.* 2. **pokwitowanie zapłaty** * *Pokõz mi swũj abcalũng.* * *Na te mejble to my se wejźli abcalũng.* 3. **rachunek do zapłaty** * *Dze zejś data tyn abcalũng za wodã?* 4. **na abcalũng** na kredyt, na raty * *Kupjyli my zbrojo na abcalũng.* * *Gruba przedõwała te koła na abcalũng.* * *Jõ zech wũna mejble na abcalũng.* 5. **mjeć (co) na abcalũngu** być w trakcie spłacania kredytu, pożyczki (na co) * *Ŭũni majũ tã chatpã na abcalũngu.*

→ niem. Abzahlung

abcalũngować *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.przysz./cz.ter.* abcalũngujã, *lp.cz.przesz.r.m.* abcalũngowoł) 1. **spłacać** (dług, kredyt, raty) * *Musymy abcalũngować tyn dug.*

zob. **abcalować, spfôcać** 2. spłacić (dług, kredyt) * *Abcalûngowa'js' juz dug?*

→ niem. abzahlen

abcalûngowańy (*D.lp.* abcalûngowańô) rzecz. od **abcalûngować**

abcihstajń (*D.lp.* abcihstajnu, *Ms.lp.* abcihstajńe) oselka (do ostrzenia) * *Plaskaty síwy kamjyń na ũobcûngańy żelôzkûw ũod hebla zwjy śe abcihstajń.* zob. **brusek, bruska, bruśik, śmyrgel, ũosoŕka**, → niem. Abziehstein

abcug (*D.lp.* abcuga) 1. dolna część cybucha fajki zob. **ũobcug** 2. suma pieniędzy potrącona od jakiejś należności; potrącenie * *Na pjyrsego wjela pińŕndzy ŕe dostańã, bo bãńdże moc abcugûw.*

abcybilder (*D.lp.* abcybildra, *Ms.lp.* abcybildrze) 1. naklejka, nalepka, obrazek do przyklejenia * *Abcybildry lepjŕ dżeći na hefty.* 2. plakietka * *Kozdy, fto nõlezy do tego klubu mõ do ũoblecyńõ przisyty abcybilder.* 3. kal-komania

syn. **abcybinder**, → niem. Abziehbild (*lm.* Abziehbilder)

abcybildrować ndk (*1.os.lp.cz.ter.* abcybildrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* abcybildrowoŕ) naklejać, nalepiać (w widocznym miejscu) syn. **abcybindrować**

abcybildrowańy (*D.lp.* abcybildrowańõ) rzecz. od **abcybildrować**

abcybinder (*D.lp.* abcybindra, *Ms.lp.* abcybindrze) zob. **abcybilder**

abcybindrować ndk (*1.os.lp.cz.ter.* abcybindrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* abcybindrowoŕ) zob. **abcybildrować** syn. **abcybildrować**

abcybindrowańy (*D.lp.* abcybindrowańõ) rzecz. od **abcybindrować**

abdańkować dk/ndk (*1.os.lp.* cz.przysz./cz.ter. abdańkujã, *lp.cz.przesz.r.m.* abdańkowoŕ) 1. rzec się (czego), zrezygnować (z czego) * *Ŭũń juz tã ŕe b'e ro-bjũł. Juz abdańkowoŕ.* * *Ŭũń abdańkowoŕ s tego.* (Zrzekł się tego.) 2. zrzekać się (czego), zrezygnować (z czego) 3. abdykować zob. **abdikować**

→ niem. abdanken

abdańkowańy (*D.lp.* abdańkowańõ) rzecz. od **abdańkować**

abdikacyjny abdykacyjny; **abdikacyjny akt** akt abdykacji; **abdikacyj'nõ kriza** kryzys abdykacyjny

abdikacyjõ (*D.lp.* abdikacyje) abdykacja

abdikować dk/ndk (*1.os.lp.* cz.przysz./cz.ter. abdikujã, *lp.cz.przesz.r.m.* abdikowoŕ) abdykować zob. **abdańkować**

abdikowańy (*D.lp.* abdikowańõ) rzecz. od **abdikować**

abecadlõrz (*D.lp.* abecadlõrza) żart. uczeń uczący się dopiero abecadła

abecadło (*D.lp.* abecadła, *Ms.lp.* abecadle) 1. abecadło, alfabet * *Ŭũna ańi abecadła ŕe znõ.* * *Wé skole my śe ucyli abecadła.* zob. **abece, abeceda, abecede, alfabejt, alfabet, alfabet, ũobjecadło** 2. podręcznik do początkowej nauki czytania zob. **ślabikõrz**

abecadłowy przym. od **abecadło**

abece nieodm. abecadło, alfabet * *Mũj synek umjy juz caŕe abece.* * *Ŭe umjys abece.* zob. **abecadło, abeceda, abecede, alfabejt, alfabet, alfabet, ũobjecadło**

abeceda (*D.lp.* abecedy, *Ms.lp.* abecedze) abecadło, alfabet * *Ŭe umjys jescy abecedy!* zob. **abecadło, abece, abecede, alfabejt, alfabet, alfabet, ũobjecadło** → czes. abeceda

abecede nieodm. abecadło, alfabet * *Te dżećo ŕe umjy abecede.* zob. **abecadło, abece, abeceda, alfabejt, alfabet, alfabet, ũobjecadło**

aberacyjny aberracyjny, nieprawidłowy

aberacyjõ (*D.lp.* aberacyjje) aberracja

aberować ndk (*1.os.lp.* cz.ter. aberujã, *lp.cz.przesz.r.m.* aberowoŕ) ulegać aberracji

aberowańy (*D.lp.* aberowańõ) rzecz. od **aberować**

abfal (*D.lp.* abfalu) odpad, odpadek; resztk; śmieć; zbędny kawałek czegoś * *Nastrugej kartõfli, a ŕy narũb za kãs abfalũw.* * *Te abfale mozes powycępować.* * *Jõ kupujã lõ psa abfale ũod masarza.* * *Dejće mi abfalũw dlõ psa.* * *Ŭe struz tich jabbkũw rubo, bo bãńdże moc abfalũw.* * *Ŭe wyćepńi mi tich abfalũw.* * *Wyćep te abfale do haśõka.* * *Rũb tak, coby ŕe bũło za kãs abfalũw.* * *Te abfale z drzewa pozbjyrej do pjeca.* * *Te abfale s tych deskũw mozes porũmbać.* * *Abfale ze drzewa śe põli.* * *Taki chudy, wyglũndõ jak abfal.* * *Przedejće mi abfala dlõ psa.* zob. **ścepka, trochy**, → niem. Abfall

abfalek (*D.lp.* abfalka) zdr. od **abfal**

abfalowy odpadowy

abfertiować dk/ndk (*1.os.lp.* cz.przysz./cz.ter. abfertigujã, *lp.cz.przesz.r.m.* abfertigowoŕ) 1. obsługiwać, załatwiać (petenta, interesanta) 2. obsłużyć, załatwić (petenta, interesanta); odprawić * *Przišli zajś dũ mje ċi s koćej wjary, ale zech jich abfertigowoŕ.*

abfertiowany (o kliencie, interesancie) załatwiony, obsłużony * *Śwjerć godźny ŕeskorzi zech bũł abfertiowany.*

abfertiowańy (*D.lp.* abfertiowańõ) rzecz. od **abfertiować**

abflus (*D.lp.* abflusa, *Ms.lp.* abfluśe) 1. odpływ (w zlewie, w wannie), spust * *Gõdoŕ'ch ċi, ize w hajzlu trza zro-bić nowy abflus!* * *Zatkoŕ mi śe abflus przĩ badewańe.* 2. rów, przekop umożliwiający odpływ wody * *Przekopali abflus bez pole i woda jŕ juz tera ŕe stoi.*

abflusruŕa (*D.lp.* abflusruŕy, *Ms.lp.* abflusrule) rura odpływowa, rura kanalizacyjna * *Ftojś zaćis abflusruŕã.* * *Abflusruŕy musŕ być syroke, bo ś ŕich leći noũwjŕncyj wody.* * *Pjŕńkta abflusruŕa i zalõto caŕŕ pywnicã.* * *Muśĩ dżejś ċec ze abflusruŕy, ze tak cuć.*

abgejbować śe zwr. ndk (*1.os.lp.cz.ter.* abgejbujã śe, *lp.cz.przesz.r.m.* abgejbowoŕ śe) zajmować się

abgejbowańy (*D.lp.* abgejbowańõ) rzecz. od **abgejbować**

abiturjynt (*D.lp.* abiturjynta, *Ms.lp.* abiturjyntce) abiturient, maturzysta

abiturjyntka (*D.lp.* abiturjyntki, *Ms.lp.* abiturjyntce) abiturientka, maturzystka

abklacować dk/ndk (*1.os.lp.cz.przysz./cz.ter.* abklacujã, *lp.cz.przesz.r.m.* abklacowoŕ) 1. obmawiać, obgadywać (kogo) * *Ŭe pũjdã dũ ŕi, bo ŕe chã abklacować.* * *Stare baby yno śedzŕ wé tich ũoknach a abklacujŕ.* zob. **brać (kogo) w rzec, klachać (na kogo), robić (kũmu) wele rzići, ũobgadować** 2. obmówić, obgadać (kogo)

→ niem. klatschen

abklacowańy (*D.lp.* abklacowańõ) rzecz. od **abklacować**

abkłać (*D.lp.* abkłaća) taniec, w którym tancerze zmieniają (odbijają przez klaśnięcie w dłonie) partnerki

abkłaćować *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.przysz./cz.ter.* abkłaćujã, *lp.cz.przesz.r.m.* abkłaćowół) 1. zmieniać (odbijać) partnerkę w tańcu * *Ůñ nôs abkłaćowół*. 2. zmienić (odbić) partnerkę w tańcu

→ *niem.* abklatschen ('odbijać, odbić')

abkłaćowańy (*D.lp.* abkłaćowańô) *rzecz. od abkłaćować*

abkracer (*D.lp.* abkracra, *Ms.lp.* abkracrze) 1. wycieraczka (do obuwia, np. przed drzwiami, w samochodzie) * *Ůpucuj se chaće na abkracrze, bo zajš dylůwķã zababrzes*. * *Przed dwjyrzůma lezy abkracer*. * *Ůotrzĩ bůty ůo abkracer zob.* **abtryjter, deptac, štrôdel, trit, wišer** 2. zmywak druciany * *Wyšyruj gôrnek abkracrỹ*. * *Tyn maras pujšći jak potrzes abkracrỹ*. 3. narzędzie do czyszczenia przedmiotów; skrobak * *Wycyjšć to abkracrỹ*.

→ *niem.* Abkratzer

abkracować *dk/ndk* (*1.os.lp. cz.przysz./cz.ter.* abkracujã, *lp.cz.przesz.r.m.* abkracowół) 1. wycierać buty na wycieraczce; oczyszczać obuwie z błota lub kurzu o wycieraczkę * *Abkracuj te chaće*. 2. wytrzeć buty na wycieraczce; oczyścić obuwie z błota lub kurzu o wycieraczkę → *niem.* abkratzen

abkracować še *zwr.* wycierać swoje buty na wycieraczce; oczyszczać swoje obuwie z błota lub kurzu o wycieraczkę * *Trza še nouprzůd abkracowãć*.

abkracowańy (*D.lp.* abkracowańô) *rzecz. od abkracować*

abkũmandjyrować *dk* (*1.os.lp. cz.przysz.* abkũmandjyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* abkũmandjyrowół) 1. wysłać, wyprawić kogoś służbowo z poleceniem (zwłaszcza w wojsku); oddelegować * *Abkũmandjyrowali mje do inksej roboty*. * *Štajger nôs abkũmandjyrowół na akadymijũ*. * *Wojôk bůł abkũmandjyrowany z wachty*. 2. wygonić, odpędzić, przepędzić * *Zajš zech bůł abkũmandjyrowany z nĩcỹ*. * *Zarôz wôs abkũmandjyrujã do izby, jak še bãndźeće wadzĩć*. * *Abkũmandjyruj mi go ůod tego pjeca*. → *niem.* abkommandieren

abkũmandjyrowañy (*D.lp.* abkũmandjyrowañô) *rzecz. od abkũmandjyrować*

abladować *dk* (*1.os.lp.cz.cz.przysz.* abladowjã, *lp.cz.przesz.r.m.* abladowół) zładować, wyładować * *Pũmozes mi abladowãć tã fůrã drzewa*.

abladowañy (*D.lp.* abladowañô) *rzecz. od abladować*

ablaga (*D.lp.* ablaga, *Ms.lp.* abladze) 1. przymocowana do kosiarki drabinka, która zgarnia pokos 2. miejsce składowania różnych materiałów i towarów; składowisko * *Jô te deski trzimjã wé abladze*. * *Ůojćec bůł wcora na abladze*. 3. część odłożona, odcięta z całości *Mjała'ch trochã ablagi i zech zrobjũta klopse*. * *Ablaga to je na potỹ*. zob. **cajš, tajla**

ablajtować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ablajtujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ablajtowół) 1. odprowadzać coś za pomocą przewodu; połączyć * *My ablajtowali wodã, ůostała nỹ jescy elektryka*. 2. odprowadzać kogoś * *Zawdy chodzimy ablajtować gojšći aze do drůgi*. * *Jak banã Ankã ablajtowół, to wlazã do ômy po zur*. * *Idã ablajtować kamratkã*. → *niem.* ableiten

ablajtowańy (*D.lp.* ablajtowańô) *rzecz. od ablajtować*

ablajtũnek (*D.lp.* ablajtũnku) odprowadzenie czegoś za pomocą przewodu; połączenie

ablaũf (*D.lp.* ablaũfu) 1. odpływ, spływ (wody, ścieków) 2. odpływ, urządzenie ściekowe

ablejger (*D.lp.* ablejgra, *Ms.lp.* ablejgrze) 1. szczepka, odszczepka, sadzonka, odkład; ucięta z rośliny gałązka do zasadzenia; kawałek korzenia rośliny do zasadzenia * *Porwãła'ch jĩ jedyn ablejger, baje dobrze ros*. * *Mũ ablejgry ůod kaktusa*. * *Dejće mi ablejger s tego kwjôtkã, bo mi se podobô*. * *Mogã se urwã tyn ablejger s tego kwjôtkã?* * *Jô se zasadzũta nowe ablejgry*. * *Dostała'ch z merty dwa ablejgry*. * *Dũ ci na jejšỹn ablejgry ůod fynksrôzũw*. * *S tich ablejgrũw mi se flancki zrobjũty*. * *Alejgry noulepĩ puscajũ korzyńe wé wodze*. * *Ućũngã'ch se kwjôtkã ze ablejgrũw*. zob. **scypka**, → *niem.* Ableger 2. żniwiarka ze skrzydłami (maszyna do koszenia zboża, która odkładała skoszone zboże do związania w snopy) → *niem.* Ablegemaschine

ablejgerek (*D.lp.* ablejgerka) *zdr. od ablejger, ablyjger*

ablejz (*D.lp.* ablejzu, *Ms.lp.* ablejże) 1. zmiana, zamiana, wymiana 2. przeplatanie się, następowanie po sobie

ablejzować *dk* (*1.os.lp. cz.przysz.* ablejzujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ablejzowół) 1. zastąpić kogoś, zając czyjś miejsce * *Idũ go ablejzowãć s tej suzby*. * *Alejzuj mje, bo juz musã iš*. * *Musã go ablejzowãć, bo je taki słaby*. 2. *daw.* otrzymać na własność ziemię w zamian za zrzeczenie się prawa do użytkowania lasu * *Krũł jỹ ablejzowół: doł jỹ pole, a prawo do lasa zamjyńũł*. 3. *daw.* zabronić używania lasu (w zamian za przyznaną ziemię)

→ *niem.* ablesen

ablejzowańy (*D.lp.* ablejzowańô) *rzecz. od ablejzować*

ablejzũnek (*D.lp.* ablejzũnku) 1. zastąpienie kogoś na stanowisku pracy; zmiana pracownika (pracowników); zastępstwo w pracy 2. *daw.* ziemia uprawna przyznana w zamian za zrzeczenie się prawa do użytkowania lasu * *Nasego ablejzũnku nie bũło ańi pjỹńć jutrzisk*. * *Jachot krowũma z ablejzũnku*. * *Na ablejzũnku my tez mjeli pole*. * *Ta drůga kludzi wele ablejzũnkũw*.

syn. **ablejzũng** → *niem.* Ablösung

ablejzũng (*D.lp.* ablejzũngu) 1. Zastąpienie kogoś na stanowisku pracy; zmiana pracownika (pracowników); zastępstwo w pracy * *Posoł do roboty na ablejzũng*. * *Ty, juz idze ablejzũng, to my pũjdźymy do dũm*. 2. *daw.* ziemia uprawna przyznana w zamian za zrzeczenie się prawa do użytkowania lasu * *Trza jechać poũorać ablejzũng*.

syn. **ablejzũnek** → *niem.* Ablösung

abmalować *dk* (*1.os.lp. cz.przysz.* abmalujã, *lp.cz.przesz.r.m.* abmalowół) 1. pomalować * *Musã latojš chałpã abmalowãć*. * *Abmaluj mi tyn ůobrózek*. 2. powiedzieć o kimś coś złego, obmówić, obgadać * *Ale mje ta flaũma abmalowãta*. * *Fest ta dzoũcha ůũnã abmalowãta*.

→ *niem.* abmalen

abmalowańy (*D.lp.* abmalowańô) *rzecz. od abmalować*

abnejer (*D.lp.* abnejera, *Ms.lp.* abnejerze) zaszweka * *Pujšćũł mi abnejer wé roku*. * *Ze zadku swôcka zrobjũta mi abnejery*. → *niem.* Abnäher

abnejerek (*D.lp.* abnejerka) *zdr. od abnejer*; mała zaszweka

abnormalnojsć (*D.lp.* abnormalnojsći) anormalność, anomalia

abnormalny anormalny

abo I. *spój.* 1. **wyraża możliwą wymiennosc lub wzajemne wyłączenie się równorzędnych członów wypowiedzenia**; albo * *Wé tǵ Ůopolu byli my dwa mjejsǵnce, abo tak jakojs.* * *Dej to do zbǵnka abo do jakygojs gǵrka.* * *Bǵndǵes ty ćicho abo ni?* * *Przidǵ abo nie przidǵ.* * *Posoǵ za nǵy abo polecoǵ za nǵy.* * *Dǵišej abo jutro przidǵe.* * *Wǵlǵj rajn abo zańkńi dwjyrzi.* * *Idǵma do kina abo na muzykǵ.* * *Zašejymy zyto abo psyńicǵ.* * *Upjecymy koǵocyki z makǵy abo kreple.* * *Jydz abo dej pokǵj.* * *Jǵ abo ty.* * *Przidǵes dǵ mje abo jǵ mǵy przilećć do Ćebje?* * *My jedli groch abo fǵndzǵle.* * *Bǵndǵe ta chojka na tǵ krzińǵ abo ni?* * *Dǵe lepí: tǵ abo tukej?* zob. **abaj, baj, baji, balí, lebo** 2. **wprowadza człon wyjaśniający**; czyli; to znaczy * *To je dǵǵobot abo satǵn.* * *Galćeki abo klǵzki to je jedno.* * *Rǵncńik abo hadra se padǵ.* * *Te zwjyrzǵ zacto ryceć abo buceć.* * *Mǵs maǵo zasugi abo oraryje.* 3. **nawiǵzuje do wcześniejszej wypowiedzi** * *Abó rǵz, to nǵs tǵ zagǵnyli a kǵzali robić.* * *Abó, jak skǵjnd przijechali, to juz trza bǵǵo ku nǵy lećć a pǵmǵgać.* 4. **poprzedza wszystkie człony wzajemnie wyǵczajǵcych się członów wypowiedzenia**; albo...albo * *Abó zysk abo w pysk.* (przysłowie) * *Abó mje ŵocygańǵ abo zapǵmjoǵ, ize mjoǵ przís.* * *Abó pǵjǵǵ na pole abo banǵ na zegrodǵe.* * *Abó ty abo jǵ pǵjǵǵ.* * *Abó bajes grzecny abo će spjerǵ.* * *Abó pǵjǵǵes sǵ abo sǵ.* * *Abó ŵozprawjǵmy ŵo kińe abo ŵo dǵoŵchach.* * *Abó bǵndǵes strugoǵ kartǵfle abo nie bǵndǵes jǵd.* * *Abó tak abo tak, níc inacǵ.* II. *part.* 1. **rozpoczyna zdanie pytajǵce** * *Abó jǵ wǵǵ, co ty chces?* * *Abó stǵto ći se co?* * *Abó jǵ to wǵǵ?* * *Abó jǵ wǵǵ, kǵjedy ŵǵn przidǵe?* * *Abó mi to źle je?* 2. **wzmacnia poprzedzany wyraz**; bardzo, duǵo, wielce * *Ůǵn je abo mǵndry chop.* * *Kǵpǵjǵ abo pǵjyknego kǵńǵ.* * *To je abo chop!* * *Ůǵn tego abo nie zrobi!* * *To je abo dobry pǵn!* (To bardzo dobry pan.) * *Ty tymu abo rozumjys.* (iron. Wcale tego nie rozumiesz.) * *Ty'ǵs sǵpoǵ, bó abó ŵod ćebje tǵchto!* * *Ůǵn se abo nabudowoǵ bez swoje zyćy.* * *Jǵ se dǵišej abo nahakowaǵ, co kojsći nie poradǵǵ zebrać.* * *Tyn se abo nachlipoǵ gorzoǵy, az se ŵozar.* * *Nasa dǵoŵcha se juz abo nacytaǵ tych rǵmanǵw.* 3. **osǵabia treść poprzedzanego członu wypowiedzenia**; być moǵe, chyba, zapewne, prawdopodobnie * *Ty tǵ abo nie pǵjǵdǵes.* * *Ůǵn to tǵ abo zrobi.* * *Dyć mu se tǵ abo co nie stǵlo.* * *Ůǵn abó nie przidǵe?* 4. **używana na końcu zdania ma skłonić współrozmǵwcę do potwierdzenia wypowiedzi**; prawda; nieprawdǵǵ; czyǵ nie * *Jutro je nǵdzela, abó?* * *Te supki mǵmy tukej wkopać, abó?* III. **w poǵǵczeniach**: 1. **abo co wyraża innǵ niǵ wymieniona, bliǵzej nieokreślona moǵliwość, niepewność**; czy co; czy coś * *Ne pedǵoǵ ći, coby my juz skǵjńcyli abó co, bó mje se na tǵ hycu nie chce duǵy robić.* * *Majǵ cigaryty abó co, a swǵjycǵ.* * *Ale jakojs, cy to Jǵzek nie bardzo dobrze mu to ŵopedǵoǵ, abó co, bó zǵota nie snǵd.* * *Ty se nǵs bojis, abó co?* 2. **abo i spǵjńnik wyrażajǵcy wymiennosc lub wzajemne wyǵczanie się części zdań i zdań równorzędnych z wydatnieniem drugiego członu**; albo teǵ * *Pojechoǵ do*

mǵasta, abó i dǵejǵ sǵ łajǵi. 3. **abo tyz spǵjńnik wyrażajǵcy wymiennosc lub wzajemne wyǵczanie się części zdań i zdań równorzędnych z wydatnieniem drugiego członu**; albo teǵ * *Na nadǵywkǵ do koǵoćuǵ bǵerymy syr, mak, powidǵa abó tyz briǵǵ ze jabkǵw.* * *Jedyn s profersorǵw abó tyz sǵm rechtǵr mjoǵ wcora geburstak.* 4. **śeli...abo czy...albo** * *Sǵm pǵjǵǵǵ ŵobejǵdrzeć, śeli to je proǵda abó ni.* 5. **dyć abó no** przecieǵ * *Dyć abó poradǵis.*

aborcyjǵ (*D.lp.* aborcyje) aborcja *syn.* **segnowańy**

aborcyjowy aborcyjny

aboz alboǵ

abrafer (*D.lp.* abrafra, *Ms.lp.* abrafrze) żniwiarka; maszyna odkładajǵca snopy, ktǵre trzeba byǵo wiǵzǵć; maszyna do sprǵętu zbǵǵ *syn.* **fligmaśina**

abraham (*D.lp.* abrahama) 1. **pięćdziesiąte urodziny** * *Byli my u ōmy na abrahama.* * *Na abrahama ale popijymy.* * *Na abrahama robi se fajer.* 2. **mjeć abrahama | fajerować abrahama** obchodzić 50-te urodziny * *Dyć jǵ juz abrahama dwa lata tymu fajerowoǵ.* * *Na bezrok bǵndǵe mjoǵ abrahama.* * *Jak papa mjoǵ abrahama, to bǵǵo u nǵs kǵs gojsći.*

abrahamowiny (tylko *lm.*, *D.* abrahamowinǵw) pięćdziesiąte urodziny

abrahamowy *przym.* od **abraham**; **abrahamowy wjek** pięćdziesiąt lat (wiek czǵlowieka); **abrahamowy rok** rok, w ktǵrym obchodzi się pięćdziesiąte urodziny; **abrahamowy geburstak** pięćdziesiąte urodziny

abrajskalynder (*D.lp.* abrajskalyndra, *Ms.lp.* abrajskalyndrze) 1. kalendarz z odrywanyimi kartkami 2. *żart.* krótko przycięta grzywka → *niem.* Abreiskalender

abrewjacyjǵ (*D.lp.* abrewjacyje) skrót (w tekście)

abrichta (*D.lp.* abrichty, *Ms.lp.* abrichtće) strugarka (do drewna) * *Wyrownej tǵ deskǵ abrichtǵy.* * *Stolǵrǵ mǵ abrichtǵ wǵ werksteli.* * *Sykujće abrichtǵ, bǵndǵymy heblować deski.* * *Jǵ dǵišej robjǵǵ na abrichtće.* * *Mogǵ u ćebje przepujǵćić te deski bez abrichtǵ?* *syn.* **abrischtmaśina**

abrichtmaśina (*D.lp.* abrichtmaśiny, *Ms.lp.* abrichtmaśine) strugarka (do drewna) * *Na kǵńeć bǵerǵ drzewo do abrichtmaśiny, az je gǵladke.* *syn.* abrichta, → *niem.* Abrichthobelmaschine

absolucyjǵ (*D.lp.* absolucyje) rozgrzeszenie, absolucja → *niem.* Absolution

absolutny absolutny

absolwynt (*D.lp.* absolwynta, *Ms.lp.* absolwyńće) absolutwent → *czes.* absolvent

absolwyntka (*D.lp.* absolwyntki, *Ms.lp.* absolwyntce) absolwentka → *czes.* absolventka

absorbcyjǵ (*D.lp.* absorbcyje) absorbcja → *czes.* absorpce **absorbować** *ndk* (1. *os.lp.* *cz.ter.* absorbujǵ, *lp. cz. przesz. r. m.* absorbowoǵ) absorbować → *czes.* absorbovat

absorbowańy (*D.lp.* absorbowańǵ) *rzecz.* od **absorbować** **absorbntny** absorbcyjny → *czes.* absorpćni

abstynencyjǵ (*D.lp.* abstynencyje) abstynencja → *czes.* abstinence

abstynyt (*D.lp.* abstinynta, *Ms.lp.* abstinyńće) abstynent → *czes.* abstinent

abstynytka (*D.lp.* abstynytki, *Ms.lp.* abstynytce) abstynentka → *czes.* abstinentka

abstynytny 1. wstrzemięźliwy 2. **abstynytno** **restauryjô** restauracja bezalkoholowa

abstrakcyjô (*D.lp.* abstrakcyjne) abstrakcja → *czes.* abstrakce

abstrakcyjūnist (*D.lp.* abstrakcyjūnisty, *Ms.lp.* abstrakcyjūniście) abstrakcjonista

abstrakcyjūnizm (*D.lp.* abstrakcyjūnizmu, *Ms.lp.* abstrakcyjūnizmu) abstrakcjonizm

abstrakcyjōc (*D.lp.* abstrakcyjōci) abstrakcyjność → *czes.* abstraktnost

abstrakcyjny abstrakcyjny * *Przedymje to je za abstrakne do spochōpjynō.* → *czes.* abstraktní

absurdnojōc (*D.lp.* absurdnojōci) absurdalność, coś absurdalnego → *czes.* absurdnost

absurdny absurdalny → *czes.* absurdní

absaūr (*D.lp.* absaūra, *Ms.lp.* absaūrze) urzędnik celny; celnik *zob.* **beamter**, **celner**, **celník**, **clōrz**, **colamter**, **colbeamter**, **habsaūr**

absīc (*D.lp.* absīcu) odprawa; odejście z pracy, ze służby → *niem.* Abschied

absīcfajer (*D.lp.* absīcfajeru, *Ms.lp.* absīcfajerze) 1. przyjęcie pożegnalne; uroczystość pożegnalna * *Jak jō soł na pynzyjū, to mi zrobjyli w roboće fajny absīcfajer.* 2. wieczór kawalerski → *niem.* Abschiedsfeier

absīd (*D.lp.* absīdu, *Ms.lp.* absīdze) 1. pożegnanie, rozstanie * *Chopcy pijū na absīd, bo jutro jadū do wojska.* 2. dokument zwalniający ze służby wojskowej → *niem.* Abschied ('pożegnanie, rozstanie'; 'dymisja, zwolnienie')

absłag (*D.lp.* absłagu) 1. odrzucenie prośby, odmowa * *Zańūs do urzjyndu papjūry, a dostōł absłag.* * *Dostōł absłag na pozyckā.* *zob.* **ūodkōzańy**, **ūodpora** 2. *górn.* urobek (węgiel) wydobyty przez górników, zwykle o określonej objętości, np. z jednego odstrzału lub na głębokość wiertła * *Absłag to je to, co ślećało po strzale.* * *Musymy wyfejdrować absłag wjūnglō.* 3. zaliczka 4. rabat 5. odbitka fotograficzna 6. wykonany w odpowiedni sposób brzeg przedmiotu, wykończenie (a) wykończenie spodu sukni, spōdnicy, nogawek spodni w formie paska odwiniętego z tej samej lub innej tkaniny * *Marika, mōs urwany absłag ūod klejda.* (b) listwa wykończeniowa * *Sūmśōd ūobstaloł ūozdobne absłagi do dwjyrzūw.*

→ *niem.* Abschlag

absłagowac *dk* (1.os.lp. *cz.przysz.* absłagujā, *lp.cz.przesz.r.m.* absłagowōł) nie zgodzić się na czyjeś żądanie, prośbę; odmówić * *Jō mu absłagowata.* * *Absłagowata'ch u stolōrza.* * *Ūūnymu to absłagowali.*

→ *niem.* abschlagen

absłagowāny (*D.lp.* absłagowānō) *rzecz. od* **absłagowac** **absłagowo** odmownie

absńit (*D.lp.* absńita, absńitu, *Ms.lp.* absńicie) 1. część dokumentu, zwykle odcinana, będąca potwierdzeniem przyjęcia dokumentu, dowodem wpłaty lub wypłaty, dowodem nadania itp.; odcinek * *Stracūta'ch absńit z rynty.* * *Dej mi twūj absńit s pynzyje.* * *Jak zapłacūta'ch za radyjōk, to mi wejzli absńit.* * *Tyn absńit musā trzimać dwa lata.* * *To je absńit lō banku, to je absńit lō*

pocty, a to absńit lō wplōcajūncego. 2. wyodrębniona część przestrzeni mająca podłużny kształt; odcinek * *Jescy mały absńit i bāńdzymy w chałpje.* * *Dže je tyn absńit, co my na nūj robjyli?* * *Latojś wele nōs ūotwarli nowy absńit asfaltowej drūgi.* 3. *mat.* odcinek 4. coś, co zostało odcięte z całości; kawałek czegoś, np. drewna, materiału * *Dej mi tyn absńit mjjśa.* * *S tich absńitūw bāńdže fajnō kjecka.* * *Bez žimā hajcujymy w pjecu absńitūma.* * *Tyn absńit przidō se na lōtā.* * *Ukryj mi absńit chleba.* (Ukrój mi kawałek chleba.)

absńitek (*D.lp.* absńitka) *zdr. od* **absńit**

abspergiter (*M.lm.* abspergitra, *Ms.lp.* abspergitrze) 1. krata z metalowych prętów służąca jako brama, przesłó ogrodzenia, przegroda * *Wé chlywje trza postawić abspergitra, coby se celjnta nie kopaly.* * *Zrobjūł zech nowe wrota, taki abspergiter.* 2. kratka ściekowa * *Abspergiter būł zatkany.* 3. druciana siatka w ulu, przez którą przechodzą tylko pszczoły robotnice

abspergiterek (*D.lp.* abspergiterka) *zdr. od* **abspergiter**

abständ (*D.lp.* abständu, *Ms.lp.* abständze) odstęp

abstechowac *ndk* (1.os.lp.*cz.ter.* abstechujā, *lp.cz.przesz.r.m.* abstechowōł) odróżniać się czymś; odcinać się (na tle czegoś); kontrastować z czymś; zwracać czyjąś uwagę * *Do tego klejda przisyj cerwjūne knefle, to banj barzī abstechowac.* → *niem.* abstechen

abstechowāny (*D.lp.* abstechowānō) *rzecz. od* **abstechowac**

abstykant (*D.lp.* abstykanta, *Ms.lp.* abstykanće) zalotnik; mężczyzna starający się o rękę kobiety * *Ūo fto-rej przidže twūj abstykant?* * *Wjosna idže, abstykanty se rychtujū.* * *Cūz to za abstykant do wasej cery przitajzi.* *zob.* **zōlytnik**

abstymowac *ndk* (1.os.lp.*cz.ter.* abstymujā, *lp.cz.przesz.r.m.* abstymowōł) głosować (w wyborach, w referendum, w plebiscycie); brać udział w głosowaniu, w wyborach, w plebiscycie * *Wcora ludže abstymowali.* → *niem.* abstimmen

abstymowāny (*D.lp.* abstymowānō) *rzecz. od* **abstymowac**

abstymūng (*D.lp.* abstymūngu) głosowanie, wybory, plebiscyt * *Būta jś wcora na abstymūngu?* *syn.* **wejlūnek**, **wōlby**, → *niem.* Abstimmung

absūs (*D.lp.* absūsa, absūsus; *Ms.lp.* absūse) 1. wystrzał (z broni palnej) 2. odstrzał zwierzyny * *Dwanōśce sōrńikūw pośto na absūs wé tūj polowanū.* * *Pjyrwej mūj chodzūł do lasa na absūs.* * *Ńe chodz do lasa, bo tera robjū absūs.* 3. *górn.* wybuch materiału strzelniczego w otworach strzałowych powodujący oderwanie części ściany * *Na grubje robjū absūs.*

→ *niem.* Abschuß

abtajlūng (*D.lp.* abtajlūngu) departament, oddział

abtojfowac *dk/ndk* (1.os.lp.*cz.ter./cz.przysz.* abtojfujā, *lp.cz.przesz.r.m.* abtojfowōł) *górn.* 1. pogłębiać szyb * *Bāńdzymy abtojfowac.* 2. *górn.* pogłębić szyb → *niem.* abteufen (*górn.* 'wykopać, pogłębić szyb')

abtojfowany (*D.lp.* abtojfowanō) *rzecz. od* **abtojfovac**; *górn.* pogłębianie szybu

abtryjter (*D.lp.* abtryjtra, *Ms.lp.* abtryjtrze) wycieraczka (do obuwia, np. przed drzwiami, w samochodzie) *zob.*

abkracer, deptac, strôdek, trit, wiêser → niem. Abtreter

abtryt (*D.lp.* abtrytu, *Ms.lp.* abtryće) 1. ustęp, ubikacja, klozet, wychodek, WC * *Ūn sêdzi w abtryće.* * *Dże môće dwjyrzi do abtrytu?* zob. **aport, hajzel** 2. muszla klozetowa * *Zaglŷndŷ, a tã na abtryće chop sêdzi.* zob. **hajzel** → niem. Abtritt

abŷnować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* abŷnujã, *lp.cz.przesz.r.m.* abŷnowoŷ) abonować; prenumerować

abŷnowaŷny (*D.lp.* abŷnowaŷniô) *rzecz. od abŷnować*

abŷnynt (*D.lp.* abŷnynta, *Ms.lp.* abŷnyńće) abonent; prenumeratorka → *czes.* abonent → *niem.* Abonnent

abŷnyntka (*D.lp.* abŷnyntki, *Ms.lp.* abŷnyntce) abonentka; prenumeratorka → *czes.* abonentka → *niem.* Abonnentin

abŷnyntny abonamentowy

abŷnyrować abonować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* abŷnyrować, *lp.cz.przesz.r.m.* abŷnyrowoŷ) → *niem.* abonnieren

abŷnyrowaŷny (*D.lp.* abŷnyrowaŷniô) *rzecz. od abŷnyrować*

aby I. part. 1. **wydatniajãca treść wypowiedzenia (frazy), do którego się odnosi;** przynajmniej, choć, chociaż; dopiero * *Dejće mi aby skostować s tego mjodu.* * *Przińjśće mi aby jednego grziba z lasa.* * *Dejće tymu kotowi ŷe aby napić mlyka.* * *Ukryj mi aby trochã tego koŷca.* * *Coby ŷe aby nie ŷobrajżŷ.* * *Dej mi aby jednã ŷliwkã.* * *Rzekni mu, coby aby tã soŷ.* * *Kyby aby pŷrã ŷtŷw napisoŷ, to by'ch ŷe tak nie staraŷa.* * *Ta by ŷe aby hapelowaŷa.* * *Aby mje nie strŷs.* 2. **w wypowiedzeniu pytajnym wprowadzajãca odcieñ wãtpliwoŷci, niepewnoŷci;** moŷe, przypadkiem * *Cy'js tã aby wsystko zrobjŷ, jak'ech ci kŷzata.* * *A zrobi ŷŷn to aby dobrze?* * *Kupjŷtã'js aby tyn mantel?* * *ŷe widŷoŷ ce aby chto?* * *Achtujes ty aby na tã zupã?* * *ŷe ŷŷn aby przidŷe?* 3. **fraz. aby aby | tak aby aby** w sposób niesumienny, niestaranny; na odwal * *Zrobjyli to tak aby aby.* II. **spój.** 1. **wspŷrzedny** * *Mŷs maŷo zasugi aby ornaryje.* 2. **podrzędny** * *Idŷce, aby nie bŷŷo kŷpotu.* * *Aby kupiç, trza mjeç pińjndze.* * *Aby zyc, muŷis robiç.*

abzac (*D.lp.* abzaca) 1. obcas * *Mŷ chaçe na wysokich abzacach.* * *Przibiŷ blaskã na abzac.* * *Przibiçe mi nowe abzace.* * *Kup ŷe te strzewiki, bo tyn abzac je modny.* * *Abzac mi ŷodleçoŷ s tego lewego strzewika.* * *ŷe umjã chodŷiç na tich abzacach.* * *Taki abzac, co ŷajŷiç nie idŷe.* * *Urwoŷ mi ŷe abzac.* zob. **krŷmflek, nŷpjntek, nŷpjńcy** 2. odstęp * *Mjŷndzy tŷ balkŷ a murŷ muŷi bŷç maŷy abzac.*

abzacek (*D.lp.* abzacka) *zdr. od abzac;* 1. maŷy obcas; obcasik 2. maŷy odstęp

abzeczajga [c+z] (*D.lp.* abzaczajgi, *Ms.lp.* abzeczajdze) osadnica (ramowa piŷa stolarska) * *Abzeczajgŷ przerzi-noŷ zech rŷmki.* * *Do tego trza mjeç takŷ specijalnŷ abzeczajgã.* → *niem.* Absetzsäge

abzynder (*D.lp.* abzyndra, *Ms.lp.* abzyndrze) 1. nadawca; spedytorka * *Fto je abzyndrŷ ŷod tego pisma?* 2. adres nadawcy przesyŷki lub listu * *Abzynder ŷe piŷe ze zadku, a na przodku mŷ bŷç adresa ŷod tego, do kogo ŷces poŷtaç pismo.* → *niem.* Absender

abzynderka (*D.lp.* abzynderki, *Ms.lp.* abzynderce) nadawczyni → *niem.* Absenderin

acetŷn (*D.lp.* acetŷnu, *Ms.lp.* acetŷnie) aceton → *czes.* aceton, → *niem.* Aceton

acetŷnowy acetonowy

ach! *wykrz.* ach! * *Ach, Boze!* * *Ach, bjdã mje smutnymu!* * *Ach, co'js ty narobjŷ?* * *Ach, jake fajne kwjŷotka mŷce!* * *Ach, noga mje boli.* * *Bergmanek mody wŷoŷ do zegrody; ach podejze, ach podejze kochanko wody.*

achŷtok (*D.lp.* achŷtoka) belka, w której znajduje się oŷ wozu; drewniana oprawa oŷi wozu zob. **aksynfuter, akŷtok, futro**

acht (*D.lp.* achtu, *Ms.lp.* achçe) zob. **akt**

achta 1. (*D.lp.* achty, *Ms.lp.* achçe) ŷemka * *Na motorze zrobjŷtã achta i pojechaŷ fart.* 2. splot warkocza na gŷowie w ksztaŷcie ŷemki * *ŷŷna mŷ achta na gowje.* * *Spletã wosy na achta.* * *Uŷoŷtã warkoce w achta.* 3. *M.lm. od acht;* akta

achtel (*D.lp.* achtela) 1. ŷsma częŷç objętoŷci jakiegoŷ naczynia (zwykle beczki) 2. ŷsma częŷç litra (125 ml); naczynie o tej objętoŷci * *Wystepali trzista achtelŷw piwa.* 3. ŷsma częŷç cetnara (6.25 kg) 4. stara duŷa beczka 5. drewniana cysterna na wodę lub gnojŷwkę * *Leçi jak z achtela.* zob. **cepel, cisterna, cysterňa, keselwagŷn** 6. daw. achtel (pruska gŷrnicza jednostka dŷugŷci, 26.15 cm) * *Jedyn achtel to je 10 bergmŷjńskich cŷŷw.*

achtelek (*D.lp.* achtelka) *zdr. od achtel* * *Przileçoŷ tã wrŷbelek, prziniŷs piwa achtelek.*

achtelik (*D.lp.* achtelika) 1. ŷsma częŷç cetnara (6.25 kg); naczynie o tej pojemnoŷci * *Nabjer achtelika i dosuj mi do cytnŷra.* 2. maŷa beczka na piwo, wino itp.; antalek * *Gojŷce wystepali cŷŷki achtelik piwa.* 3. *przen.* o piwo-szu z wydatnym brzuchem 4. naczynie o pojemnoŷci 125 ml (zwykle kieliszek)

achtelka (*D.lp.* achtelki, *Ms.lp.* achtelce) butelka (zwykle alkoholu) o pojemnoŷci 125 ml * *Jak ŷojceç soŷ na ŷpacyr, to broŷ ze sobŷ achtelkã.* * *Pjyrwej nie kupowaŷo ŷe halbŷw, yno achtelki. I to stykto.*

achtla (*D.lp.* achtle) 1. ŷsma częŷç objętoŷci jakiegoŷ naczynia (zwykle beczki) 2. ŷsma częŷç litra (125 ml); naczynie o tej pojemnoŷci * *Achtle to bŷty take maŷe flasecki.* * *Przedej mi achtlã gorzoŷy.* * *Kupjŷtã achtlã ruzynkŷw.* * *Takŷ achtlã to ŷe przewŷgã na lyki bjere.* 2. ŷsma częŷç cetnara (6.25 kg); naczynie o tej pojemnoŷci 3. maŷa beczka na piwo, wino itp.; antalek * *Muzykanty dostaŷy achtlã piwa na ŷojŷym chopa.* 4. ŷsma częŷç caŷoŷci 5. ŷsma częŷç litra; naczynie o tej pojemnoŷci → *niem.* Achtel

achtlicek (*D.lp.* achtlicka) 1. *zdr. od achtlik* * *Achtlicki bŷty juz narychtowane na ŷokjynku.* 2. *przen.* kieliszek wŷdki * *Dajŷ mi tã achtlicek ŷliwowie.* (Proszę mi daç kieliszek ŷliwowie.)

achtlik (*D.lp.* achtlika) 1. ŷsma częŷç objętoŷci jakiegoŷ naczynia (zwykle beczki) 2. ŷsma częŷç litra (125 ml); naczynie (zwykle kieliszek) o tej pojemnoŷci * *Pjyrwej piwo mjerzŷto ŷe na achtliki.* 3. kieliszek (wŷdki, alkoholu) * *Wlyjce tã jescy do achtlika.* * *Achim, ŷobŷtaluj no jescy trzi achtliki gorzoŷy.* * *Dejce mi tã achtlik ŷliwowie.* * *Wypijemy ŷe po achtliki?* * *Panŷcku! Nalejŷ mi achtlik gorzoŷki!* * *Dopi tyn achtlik a idŷymy do dŷm.* 4. ŷsma częŷç cetnara (6.25 kg); naczynie o tej pojem-

ności 5. mała beczulka na piwo, wino itp.; antałek 6. *pejor.* smarkacz 7. *fraz.* **mjeć achtlik za lajbŷ** być pod wpływem alkoholu

achtlök (*D.lp.* achtlōka) klucz rowerowy, którym można odkręcać nakrętki w ośmiu rozmiarach

achtnŭńć *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* achtnā; *lp.cz.przesz.:* r.m. achtnŭn, r.ż. achtła) 1. przypilnować, doglądać 2. odnieść się do kogoś z szacunkiem

achtŭńńćy (*D.lp.* achtŭńńćō) *rzecz. od achtnŭńć*

achtować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* achtujā, *lp.cz.przesz.r.m.* achtowoł) 1. **achtować [kogo, cego]** pilnować, strzec, dozorować, doglądać * *Idź z bratŷ na plac, ale dobrze go achtuj.* * *Achtuj mi tego bajtla!* * *Ōpa achtuje, coby nŷ ze dwŭrku deskŭw nie pokradli.* * *Ŭŭn achtowoł harestantŭw.* *zob. wachować* 2. odnosić się (do kogo) z szacunkiem, poważać (kogo), mieć (kogo) w poważaniu * *Achtuj swoich ŭojcŭw.* * *Nase dźeći ujka bardzo achtujŷ.* *zob. mjeć w zŭcy* 3. **achtować** (na kogo, na co) pilnować, strzec dozorować, doglądać (kogo, czego); zwracać uwagę (na kogo, na co) * *Achtujes ty aby na tã zupã?* (Czy ty w ogóle pilnujesz tej zupy?) * *Achtuj na Karlika w roboće, bo to chyba ŭŭn kradnie te ŷrŭbki.* → *niem.* achten ('szanować, poważać, czcić')

achtowańy (*D.lp.* achtowańō) *rzecz. od achtować*

achŭn (*D.lp.* achŭna, *Ms.lp.* achŭńe) *bot.* jawor, klon jawor, klon jaworowy (gatunek drzewa; łac. *Acer pseudo-platanus*) * *Tã dalŷ rojŷńe achŭn.* *syn. jawŭr*

achŭnek (*D.lp.* achŭńka) *zdr. od achŭn;* mały jawor

achŭnowy jaworowy

acmol (*D.lp.* acmola) gŭwniarz, smarkacz *zob. acmol, bamblyrz, biblŭk, giloch, gnojek, mlycŭk, skalec, smara, smark, smarkŭc, smarzik, smrŭd, sroch, sroła, styrnŭl, ŷpik, ŷpikŭl*

ać (*Śl. Ciesz.*) *przylŭcza zdanie podrzŭdne nadajŭc mu charakter życzenia;* niech * *Dej pozŭr, ać ci flo ņy natuce.* * *Zawrzŭskŭńŷ no na ņego, ać tã nie idze.*

adamaska (*D.lp.* adamaski, *Ms.lp.* adamasce) śliwa domowa lubaszka; lubaszka, damaszka (podgatunek śliwy domowej; łac. *Pronus domestica* subsp. *insititia*) * *Adamaska mŭ cŷrŭńste gałŭjze.* *syn. hadamajda, hadamaska*

adamowy: w(é) adamowŷ (ŭoblecyńu); w adamowich satach nagi, obnażony, w stroju Adama * *Przisŭl wé adamowŷ, tak jak go Pŭnbŭcek stworzŭł.*

adamŭwka (*D.lp.* adamŭwki, *Ms.lp.* adamŭwce) warstwa gleby znajdująca się pod warstwą orną; podglebie * *Jak głŭmbŷ zapujŷći tyn pug, to ņerŭz tã adamŭwkã wyŭŭrze.*

adaptacyjŭ (*D.lp.* adaptacyje) adaptacja → *czes.* adaptace

adekwatny adekwatny → *czes.* adekvatní

adept (*D.lp.* adepta, *Ms.lp.* adeptce) adept → *czes.* adept

adeptka (*D.lp.* adeptki, *Ms.lp.* adeptce) adeptka → *czes.* adeptka

adest (*D.lp.* adestu, *Ms.lp.* adejŷće) 1. zaświadczenie, świadectwo, certyfikat, poświadczenie * *Musã jechać do gminy po adest, bo chcã sprzedać ŷwińã.* * *Mŭs na to adest?* * *Idź do sołtysa po adest na te projŷŷynta, co jutro idŷ na przedej.* * *Tera te rzecy dlŭ dźeći musŷ mjeć adestŭw w pjerŭny.* * *Jak ftojŷ ŷcŭł sprzedać ŷwińã, to trza bŭto adest wyćŷńgać.* *zob. beŷajńigŭńg* 2. **adest**

ŭod dŭchtora recepta lekarska *zob. recipis* 3. **ubogi adest** świadectwo ubŭstwa; zaświadczenie o ubŭstwie * *Soł do zarzŷndu po ubogi adest.* * *Pŭjdã wyćŷńgnŷńć ubogi adest.* 4. **złŭdzejŷki adest** *daw.* świadectwo włŭczegostwa

→ *niem.* Attest

adestować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* adestujā, *lp.cz.przesz.r.m.* adestowoł) wystawiać zaświadczenie, świadectwo

adestowańy (*D.lp.* adestowańō) *rzecz. od adestować*

adjutant (*D.lp.* adjutanta, *Ms.lp.* adjutańce) adiutant → *niem.* Adjutant

adjuwant (*D.lp.* adjuwanta, *Ms.lp.* adjuwańce) *daw.* asystent, pomocnik nauczyciela; pomocniczy nauczyciel *syn. aktiwant, ediwant* → *niem.* zweiter Lehrer

admińŷtracyjowy administracyjny

admińŷtracyjŭ (*D.lp.* admińŷtracyje) administracja *zob. ferwaltŭńg* → *czes.* administrace

admińŷtratiwny administracyjny

admińŷtratŭr (*D.lp.* admińŷtratora, *Ms.lp.* admińŷtratorze) administrator

admińŷtratŭrka (*D.lp.* admińŷtratŭrki, *Ms.lp.* admińŷtratŭrce) administratorka

admińŷtrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* admińŷtrować, *lp.cz.przesz.r.m.* admińŷtrowoł) administrować

admińŷtrowańy (*D.lp.* admińŷtrowańō) *rzecz. od admińŷtrować*

admjyroł (*D.lp.* admjyroła, *Ms.lp.* admjyrole) admirał → *czes.* admirał

adopcyjŭ (*D.lp.* adopcyje) adopcja

adoptyrować *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* adoptyrujā, *lp.cz.przesz.r.m.* adoptyrowoł) uznać dziecko za swoje; adoptować; usynowić * *Adoptryrować dźećŭ, to je wŷŷjŷ dźećŭ za swojŷ.* → *niem.* adoptieren

adoptyrowańy (*D.lp.* adoptyrowańō) *rzecz. od adoptyrować*

adoracyjŭ (*D.lp.* adoracyje) adoracja * *W kojŷćele mŭmy adoracyjŷ.* * *Byli my na adoracyji.* * *Prawje przŷŷli my do dŭm z adoracyje.*

adresa (*D.lp.* adrese, *Ms.lp.* adreŷe) adres; **wjedźeć adresã** znać adres * *ņe wjys dŭ ņego adrese?* * *Adresa bŭła ņedobrŭ i pismo nie dostŭ.* * *Jŭ nie znŷ jego adrese.* * *Powjydz mi twojã adresã.* * *Dźejŷ mi ŷe stracŷta ta adresa.* * *Zapŭmjoł zech adresã.* *syn. antresa* → *niem.* Adresse → *czes.* adresa

adresować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* adresujā, *lp.cz.przesz.r.m.* adresowoł) adresować * *Tera adresujã pismo.* → *niem.* adressieren

adresowańy (*D.lp.* adresowańō) *rzecz. od adresować;* adresowanie

adwokacki (*D.lp.* adwokackygo) 1. *przym. od adwokat;* adwokacki; **adwokackŭ kancelaryjŭ** kancelaria adwokacka * *Do gŭry bŭła adwokackŭ kancelaryjŭ.* * *Przi rynku mjoł swoje adwokacke bjŭro.* * *Jutro idã do adwokackej kancelaryje.* 2. wygadany; biegły w mowie; jak adwokat * *Ŭŭnej nie przegŭdŭs, ŭŭna mŭ adwokacki jŷzyk.*

adwokaćisko (*D.lp.* adwokaćiska) *zgr. od adwokat*

adwokat (*D.lp.* adwokata, *Ms.lp.* adwokaće, *M.lm.* adwokaćŭ) 1. adwokat * *Je mŷndry jak adwokat.* * *Pŭjdźmy s tŷ do adwokata.* * *Jak zech włŭz do izby ŭod adwokata,*

*to mje aze zatkalo. * Tak se synka wychowali, ze tera na adwokatuw pińńndze musy traćić. * U adwokata musis mjeć pińńndze. * Tyn poradzi gódać choby adwokat. * Adwokat brůni w sůńndze. zob. **anwalt** 2. przen. o osobie, która wszystko wie * Ty adwokaće jedyn. 3. now. ajerkoniak*

→ *czes. advokát* → *niem. Advokat*

adwokatka (*D.lp.* adwokatki, *Ms.lp.* adwokatce) adwokatka; kobiata adwokat → *czes. advokátka*

adwókat (*D.lp.* adwókata, *M.lm.* adwókaćó) adwokat

adwúkat (*D.lp.* adwúkata, *M.lm.* adwúkaćó) adwokat

adwynt (*D.lp.* adwyntu, *Ms.lp.* adwyńće) advent * *Wé adwyńće weznā će, a w mjýsopujśće ũosrý će.* (powiedzenie; o niestałych zalotnikach) * *W adwyńće nyma zabawuw i se nie tajńcuje. * My se ũozyńyli przed adwyntj.* * *Bez adwynt ny ma muzyki ani ślubuw. * Jutro je drugó nédźela adwyntu. * W adwyńće jódało se mańi tustego a wjýncj mastá. syn. **hadwynt, hagwynt, hagwynta***

adwyntkranc (*D.lp.* adwyntkranca) wieniec adwentowy * *Cas lećół i juz my ũošwýjcyli swórtj śwýjckā na adwyntkranca.* → *niem. Adventkranz*

adwyntkrans (*D.lp.* adwyntkransu, *Ms.lp.* adwyntkranśe) zob. **adwyntkranc**

adwyntowy adwentowy; **adwyntowô nédźela** niedziela adwentu * *Dźisej je pjýrsô adwyntowô nédźela. * Wé wilińj matka zawdy ũošwýjcowala adwyntowj śwýjca. * Tera juz nie śpjýwô se adwyntowych pjejsńuw, yno kolýndy.*

adwyntúwka (*D.lp.* adwyntúwki, *Ms.lp.* adwyntúwce) pieśń adwentowa * *Zaśpjýwejma se dźisej adwyntúwkā.*

ady 1. przecież, ależ * *Ady jô tak zarôz prawjůł.* (Przecież od początku tak mówiłem.) * *Ady przedajj mu te jedne ćelā, kej tak se go napjýrajj.* 2. **partykuła ponagląjąca, wzmacniająca życzenie**; tylko * *Ady se nie ũobrócej, a leć yno.* 3. **partykuła kierująca uwagę na kogoś lub coś** * *Ady idźće!* * *Ady muśół wcora wyjechać.* * *Ady to sų te koliki, wyjće.*

adyć 1. przecież * — *Jescy nie idżes?* — *Adyć idā.* 2. pewnie, zapewne 3. **partykuła kierująca uwagę na kogoś lub coś** * *Adyć juz idź!*

adyjůnk (*D.lp.* adyjůńka) 1. pomocnik, praktykant * *Rôz my mũćůty, a soł folwalter ze adyjůńkj.* 2. młody zarządca we dworze * *Na pajńkjý doglũndół nôs mody adyjůńk.*

afa (*D.lp.* afy) 1. małpa * *Widźata'ch afā w ZOO. * Mje je gajńba dżejś ś nũj jechać. Skóce a skrzcycy choby afa. * Wyglũndôs jak afa.* zob. **małpica** 2. pochwa, wagina 3. **przezwisko, zwykle kobiety** * *Ty gupjô afo!* * *Ś nũ je takô afa.* 4. mina (wyraz twarzy), grymas; **strzylać afy | ćepać afy** robić głupie miny, robić grymasy zob. **macha, maska, mina** 5. **fraz. skókać jak afa na giskańe** wygłupiać się; zachowywać się idiotycznie 6. **fraz. śedźeć jak afa na giskańe** siedzieć w nienaturalnej pozie 7. **fraz. wyglũndać jak afa na giskańe** wyglądać okropnie * *W tich starich galôtach wyglũndôs jak afa na giskańe.* 8. **fraz. tã dże afy strasų | tã kaj afy strasų** tam gdzie pieprz rośnie * *Ćis tã dże afy strasų!*

zob. **małpica** → *niem. Affe*

afazyjô (*D.lp.* afazyje) afazja → *czes. afázie*

afekt (*D.lp.* afektu, *Ms.lp.* afekće) afekt; **w afekće** w afekcie → *czes. afekt* → *niem. Affekt*

afektacyjô (*D.lp.* afektacyje) afektacja → *czes. afektace*

afera (*D.lp.* afery, *Ms.lp.* aferze) afera, skandal → *czes. aféra,* → *niem. Affäre*

aferezista (*D.lp.* aferzisty, *Ms.lp.* aferziśće) aferzysta

afirmacyjô (*D.lp.* afirmacyje) afirmacja

Afgańec (*D.lp.* Afgajńca, *M.lm.* Afgajńce) Afgańczyk → *czes. Afgānec*

afka (*D.lp.* afki, *Ms.lp.* afce) *zdr. od afa*; małpka

aforizmus (*D.lp.* aforizmusa, *Ms.lp.* aforizmuśe) aforyzm → *czes. aforismus*

Afryka (*D.lp.* Afryki, *Ms.lp.* Afryce) Afryka

Afrykaner (*D.lp.* Afrykanera, *Ms.lp.* Afrykanerze) Afrykanin, Afrykańczyk; **bjoły Afrykaner** Afrykaner

Afrykanerka (*D.lp.* Afrykanerki, *Ms.lp.* Afrykanerce) Afrykanka

afrykanerski (*D.lp.* afrykanerskygo) afrykański

Afrykũn (*D.lp.* Afrykana, *Ms.lp.* Afrykańe) Afrykanin, Afrykańczyk

afynfet (*D.lp.* afynfetu, *Ms.lp.* afynfeće) tłuszcz (smalec) kiepskiej jakości, niewiadomego pochodzenia * *S tŕj afynfetj śńity nie chcā. * Po wojńe ũozdôwali afynfet. * Afynfet ny nadôwô se do jedzyńô.*

agac (*D.lp.* agaca, agacu) robinia, grochodrzew (*łac.* Robinia) * *Wcorajsy wjater ũobalůł dwa agace. * Kwjôtkā ũod agacu se susy na tej. Idze jy tyz jejs prosto ze strũma urwane. * Jak agac kwitńe, to feste wũńô. * Agac mô dźubôki. * Agac mô bjote kwjôtki. * Na kwjôtki ze agacu rade lôtajj pcoły. * Agac to je twarde drzewo, dobre na ũojo. * Zgła'ch se pikj z agaca. * Jak tyn agac fajńe wũńô, jak kwitńe. * Poũobrzinoł wsystke gałjże tŕj agacj. → *niem. Akazie**

agacek (*D.lp.* agacka) *zdr. od agac*

agacowy akacyjny * *Dże je tyn agacowy lôsek? * Jutro porjmbjā te agacowe drzewo. * Ale te agacowe kwjôtkā fajńe wũńajj. * Przed chatpj mŕj rojś taki srogj agacowy strŕm. * Kupjůł zech dźisej agacowy mjũd. * Agacowe kwjôtkā sų dobre na tej.*

agar (*D.lp.* agara, *Ms.lp.* agarze) osilek; ktoś arogancki; arogant

agawa (*D.lp.* agawy) agawa → *czes. agāve* → *niem. Agave*

agitacyjô (*D.lp.* agitacyje) agitacja, propaganda * *Ale zrobjyli wjelkj agitacyjŕ. * Dźisej se juz nie gôdô ũo agitacyji. * Zajś bāńdże mocnô agitacyjô. * Sottys robjůł agitacyjŕ, coby ludze we ũsi wejlowali. * Po Wjelkej Wojńe kšýndzô robjyli na Gŕrnŕ Ślŕysku srogj agitacyjŕ za Polskj. → *niem. Agitation* → *czes. agitace**

agitatŕ (*D.lp.* agitatora, *Ms.lp.* agitatorze, *M.lm.* agitatory) agitator * *Agitatŕ to je tyn, co agituje * Sottysa zrobjyli agitatorj. → *czes. agitátor* → *niem. Agitator**

agitatŕka (*D.lp.* agitatŕki, *Ms.lp.* agitatŕce) agitatorka → *czes. agitátorka*

agitować ndk (*1.os.lp.cz.ter.* agitujā, *lp.cz.przesz.r.m.* agitowół) agitować → *czes. agitovat*

agitowańy (*D.lp.* agitowańô) *rzecz. od agitować*

agityrować ndk (*1.os.lp.cz.ter.* agityrujā, *lp.cz.przesz.r.m.* agityrowół) agitować, namawiać * *I po co jŕ agityrujes? ũũna i tak nie pŕjdzē. * Jak je abštymŕng, to agityrujŕj po ũsi za swojymi. * Wcora zajś byli we ũsi i agityrowali*

do kolchôza. * Wcora zajś byli u nôs jacyjś chopi i agityrowali gospodôrzůw, coby wlejšli do kolchôzu. * Potj przisoł Korfanty i ũůni za nŕy agityrowali. * ũůnego agityrowali do partyje.

→ niem. agitieren ('agitować, zjednywać')

agityrowań (D.lp. agityrowańô) rzecz. od **agityrować**; agitowanie

aglŕmeracyjô (D.lp. aglŕmeracyje) aglomeracja → czes. aglomerace

agnosticizmus (D.lp. agnosticizmu, Ms.lp. agnosticizmu) agnostycyzm → czes. agnosticismus

agnostik (D.lp. agnostika) agnostyk → czes. agnostik

agrabant (D.lp. grabanta, Ms.lp. grabańce) (okolice Rybnika) chuligan, łobuz, nicpoń

agresiwnojšć (D.lp. agresiwnojšći) agresywność; agresywne działanie → czes. agresivita → niem. Aggressivität

agresiwny agresywny * Chop zrobjŕł ŕe agresiwny. → czes. agresivní → niem. aggressiv

agresŕr (D.lp. agresora, Ms.lp. agresorze) agresor → czes. agresor

agresyjô (D.lp. agresyje) agresja → czes. agrese → niem. Aggression

agrobjologijô (D.lp. agrobjologije) agrobiologia → czes. agrobiologie

agrochymijô (D.lp. agrochymije) agrochemia → czes. agrochemie

agrotechniczny agrotechniczny

agrotechnik (D.lp. agrotechnika) agrotechnik → czes. agrotechnik

agrotechnika (D.lp. agrotechniki, Ms.lp. agrotechnice) agrotechnika → czes. agrotechnika

agrŕnŕm (D.lp. agrŕnŕma) agronom → czes. agronom

agrŕnŕmicny agronomiczny → czes. agronomický

agrŕnŕmijô (D.lp. agrŕnŕmije) agronomia; teoretyczna i praktyczna wiedza o gospodarstwie rolnym → czes. agronomie

agrŕnŕmka (D.lp. agrŕnŕmki, Ms.lp. agrŕnŕmce) agronomka; kobieta agronom → czes. agronomka

agrys (D.lp. agrysu, agryše) 1. krzew agrestu, agrest (łac. Ribes uva-crispa) * Agrys je kolŕncy. * Tyn agrys to my juz sadžyli. 2. owoc krzewu agrestu * Nŕy mŕ latojš agrysu, ŕodžyje mi ũobrali. * Musymy džišej rwać agrys. * Z agrysu kŕmpot trza z wodŕ ũozmjysać.

syn. **ahgrys**, **bušik**, **hagrys**, **pjprzek**, **štachlôk**, **wjprzek**

agrysek (D.lp. agrysku) zdr. od **agrys** * Agryski sŕ kwajšne.

agrysowy 1. agrestowy, odnoszący się do agrestu * Agrysowe kržôki sŕ kolŕnce. 2. zrobiony z owoców agrestu * Ale dobry je tyn agrysowy kŕmpot. * Ku ũobjedžie mjeli my agrysowy kŕmpot.

agŕnijô (D.lp. agŕnije) agonia → czes. agónie

agyncyjô (D.lp. agyncyje) agencja → czes. agence

agynt (D.lp. agynta, Ms.lp. agynće) 1. ktoś pośredniczący w zawieraniu umów handlowych, ubezpieczeniowych itp. na rzecz zleceniodawcy w zamian za prowizję; ktoś zajmujący się pozyskiwaniem klientów; agent; akwizytor * Wyznŕ agynta dwjyržuma, a wlejšie ći ũoknŕy. * ũůn bŕl agyntŕ ũod asekuracyjŕw. * Robjŕł za agynta

ũod takej fyrmy, co przedŕwala mašiny do mŕcyńô. * Jejždžyli tacy agynćô ũod morza po Jistebnŕy i kupowali ũod tych bjydnnych ludži dzejcka do Hameryki. * Agynty łajžyli po wšl ũod kŕjńca do kŕjńca i nadstrāncali wyjŕzd do Ameryki. 2. funkcjonariusz lub współpracownik tajnej policji, wywiadu, sŕžb specjalnych; agent * ũůn udŕwô Šlŕžŕka, a tak richtich to je polski agynt. 3. **agynt ŕelŕnego mydła** żart. osoba, o której nie wiadomo czym się zajmuje; podejrzany osobnik

→ czes. agent → niem. Agent

agyntka (D.lp. agyntki, Ms.lp. agyntce) agentka → czes. agentka

agyntura (D.lp. agyntury, Ms.lp. agynturze) agyntura

aha 1. **wykrzyknik wyrażający przypomnienie, potwierdzenie, zadowolenie, ironię, zrozumienie**; aha * ũo ćy to my gŕdali? Aha! Powjydžcie mi, dže zejšće kupjyli te nowe kołô? * Aha, idže tyn ćort! * Aha, isto idže gospodŕz dojŕć. * Aha, to jŕ juz wjŕ, jak ŕe dał idže. * Aha! Tu zejš ŕe skludžŕł, ŕodžyje! 2. **sygnał aprobaty, wyrażenia zgody, potwierdzenia** * — Mŕs dwa kŕńe? — Aha.

ahistorycny ahistoryczny

aj **wykrzyknik pojawiający się samodzielnie lub jako składnik fraz. głównie w powiedzonkach, rymowankach, przyspiewkach itp.** * Aj, aj, aj, w ũogrudku juz maj. * Aj waj, mje to boli! * Aj waj, rŕmbŕmbŕm, jedže Zydek z majšlŕnkŕy.

ajbiš (D.lp. ajbišu) prawošlaz (łac. Althaea); prawošlaz lekarski (łac. Althaea officinalis) * Ajbiš je dobry ũod kržipoty. * Nazbjyrała 'ch ajbišu. * Ajbiš rojšńe kole chałpy. * Musŕ starce na tŕgu kupić u ŕelŕńŕrki ajbišu. syn. **hajbiš**, → niem. Eibisch

ajbišek (D.lp. ajbišku) zdr. od **ajbiš**

ajbišowy przym. od **ajbiš** * Małŕ džećŕ dŕwô ŕe ajbišowe koržŕńe na snŕrecce.

ajbyn bot. cis (łac. Taxus) zob. **stržŕmpka** → niem. Eibe

ajchel (D.lp. ajchla) 1. żoładź (owoc dębu) * Na dāmbje wisŕ ajchle. * My dycki chodžyli na ajchle. * Mŕg by'jš iš ajchlŕw lŕ ŕwiń nazbjyrać. zob. **ajchla**, **dāmbjŕnka** 2. trefl (kolor w kartach)

→ niem. Eichel

ajchelek (D.lp. ajchelka) zdr. od **ajchel**

ajchersyna (D.lp. ajchersyny, Ms.lp. ajchersynie) wieiórka * Moja cera ŕe widžala jescy zywej ajchersyny. syn. **wŕwjŕrka** → niem. Eichhŕrschen

ajchla (D.lp. ajchle, D.lm. ajchlŕw, ajchli) 1. dāb Natukli mu kole tich trzuch ajchlŕw. 2. żoładź (owoc dębu) * Ale tyn dŕmb mŕ kās ajchlŕw. * Fajne ajchle wisŕ na tej gałāžŕi. * Nazbjyrej ajchlŕw dlŕ wjprzka. zob. **ajchel**, **dāmbjŕnka**

ajchlowy 1. żoładziowy 2. (w grach karcianych) trefl * Jŕ dostŕl ajchlowego dupka.

ajchlŕk (D.lp. ajchlŕka) żoładź

ajchlŕkowy żoładziowy

ajchnŕńć dk (1. os.lp.cz.przys. ajchnŕ; lp.cz.przesz.: r.m. ajchnŕn, r.ż. ajchla) wypaczyć, skrzywić, zwichrować

ajchnŕny wypaczony, skrzywiony, wykrzywiony, zwichrowany * Co'jš taki ajchnŕny? Banka će przejechała? * Mŕ kołô ajchnŕne, bo'ch prasknŕn w strŕm. zob. **ekŕńty**

ajchńńnty zob. **ajchńńny**

ajchńńńćy (D.lp. ajchńńńćó) rzecz. od **ajchńńńć**

ajdeksa (D.lp. ajdekse) jaszczurka * *Jak se ajdekse złumje ũogŭn, to jı zajś nowy urojśńe.* → niem. Eidechse

ajdekska (D.lp. ajdekski, Ms.lp. ajdeksce) zdr. od **ajdeksa**; mała jaszczurka

ajdeksi jaszczurczy

ajerblaza (D.lp. ajerblaze) sikawka na śmigus dyngus w kształcie jajka

ajerflaŭma (D.lp. ajerflaŭmy) 1. śliwa o dużych okrągłych owocach np. renkloda (*tac.* Prunus domestica subsp. italica) * *Przidź se po ajerflaŭmy, bo juz ślatujŭ.* * *Posadzylı my w ũogrŭdku ajerflaŭmã.* * *Narwı trochã tıch ajerflaŭmŭw.* * *Ajerflaŭmy noułepse sŭ surowe.* * *Ajerflaŭmy juz sŭ zolte.* 2. przen. gruby niezdarńy człowiek * *Ale ś ńego je ajerflaŭma!*

ajerflaŭmka (D.lp. ajerflaŭmki, Ms.lp. ajerflaŭmce) zdr. od **ajerflaŭma**

ajerflaŭmowy przym. od **ajerflaŭma** * *Ŭotwartã'ch dźısej ajerflaŭmowy kŭmpot.*

ajergraŭpy (*tylko lm., D.* ajergraŭpŭw) 1. drobne tarte kluski * *Zasula zupã ajergraŭpŭma.* 2. potrawa z drobnych tartych klusek; zacierka * *Jymy ajergraŭpy.*

ajergraŭpowy przym. od **ajergraŭpy** * *Dźısej je ajergraŭpowŭ zupa.*

ajerkuch (D.lp. ajerkucha) naleśńnik, racuch * *Ajerkuchy to sŭ plackı ze mŭńki, mlyka i jajcŭw.* * *Dźısej na ũobjŭd banŭ ajerkuchy ze syrŭ.* * *Dźısej pjŭntek, to napjekã ajerkuchŭw.* * *Ajerkuchy jymy s kŭmpotŭ.* * *Jŭ ńe chcã ajerkucha.* * *dej mi jescy jednego ajerkucha ze marmeladŭ.* zob. **pajńpuch**, → niem. Eierkuchen

ajerkuchowy naleśńnikowy

ajerkusek (D.lp. ajerkuska) zdr. od **ajerkuch**

ajerkŭńak (D.lp. jerkŭńaku) ajerkoniak; koniak jajeczny

ajerliker (D.lp. ajerlikeru, Ms.lp. ajerlikerze) ajerkoniak * *Napı se ajerlikeru.* * *Ale mŭs dobry tyn ajerliker.* * *Kupjyli dzejsŭńć flaskŭw ajerlikeru na wesely.* * *Ajerliker to kjedyjs cãjsćı pjyli.* * *Jak bajes robjŭta kafej, to wlyj po kjelısku ajerlikeru.* * *Wypıjã kjelısek ajerlikeru.* → niem. Eierlikör

ajerlikerek (D.lp. ajerlikerku) zdr. od **ajerliker**

ajerspajza (D.lp. ajerspajze, Ms.lp. ajerspajze) słodki deser, ktŭrego głŭwnym składńikiem sã ubite z cukrem jajka * *Dŭ wŭ do kawy ajerspajzã.* * *Tã ajerspajzã mŭće fest dobrŭ.* * *Mama utraskali całŭ misã ajerspajze.* * *Do ajerspajze trza dać śwjyze jajca, moc cetrŭnŭw, ale źelatıny trza utrefıć, coby ńe bŭła za twardŭ.* * *Zrŭb na ńedźelã kozdymu trochã ajerspajze do kafeju.*

ajgnować se zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. ajgnujã se, lp.cz.przesz.r.m. ajgnowŭ se) nadawać się (do czego); być odpowiedńim, stosownym (do czego, na co) * *Ŭŭń se tego ńy naucy, bo se do tego ńe ajgnuje.* zob. **bewejrować se**, **zdŭwać se** → niem. eignen sich

ajgnowańy (D.lp. ajgnowańŭ) rzecz. od **ajgnować**

aji 1. także, równieź, teź * *Wsystkıch zabıjali, aji dzejka.* * *Naucŭł se aji ŭferować.* 2. nawet * *Moja starka aji geld rachuje po mjymjecku.* * *Mje tyz bŭto aji gajńba za to.* * *te jabka se dźerzŭ aji na mrojźe.* 3. **aji baj** na przykład * *Jŭ by'ch Ćı to aji baj jutro przıńŭs.*

ajmer (D.lp. ajmra, Ms.lp. ajmrze) 1. wiadro * *W ajmrze mŭmy kartŭfle.* * *Pjyrwej w śyńı stol ajmer.* * *W studńı urwoł se ajmer.* * *Ćepńı to do ajmra.* * *Przıńjys mi tyn ajmer.* * *Je tã wé ajmrze woda?* * *Postŭw sã tyn cynkowy ajmer.* * *Wlyj sã ajmer wody.* * *Ucho ũod ajmra ũodlecałŭ.* * *Ŭostŭwće ajmer z wodŭ na dworze.* * *Co tã ńejśeće w tŭ ajmrze?* zob. **amper**, **kibel**, → niem. Eimer 2. *syn.* **lŭć jak [z, ze] ajmra** *syn.* **lŭć jak [s, ze] kŭnewki**, **lŭć jak [s, ze] kŭnwje**

ajmerek (D.lp. ajmerekka) zdr. od **ajmerek**

ajmerekco (D.lp. ajmerekka) zdr. od **ajmerko**

ajmerek (D.lp. ajmerka) zdr. od **ajmer**; wiaderko * *Nalj do tego ajmerka wody i zańjys kojze do chlywa.* * *Wypŭkej tyn ajmerek.* * *Przıńŭsta z lasa pońny ajmerek jagŭd.* * *Ajmerek se postŭw przı kole.* * *Dej mi sã yno tyn ajmerek.* * *W ajmerku stoi mlyko.* * *Dojã mlyko do ajmerka.*

ajmerko (D.lp. ajmerka) zdr. od **ajmro**; wiaderko

ajmro (D.lp. ajmra, Ms.lp. ajmrze) wiadro * *Przıńjys mi ajmro wody.* * *Chopje, wejź wreśće te ajmro i idź do studńe po wodã.*

ajmrować ndk (1.os.lp.cz.ter. ajmrujã, lp.cz.przesz.r.m. ajmrowŭ) nabierać (np. wodę) przy pomocy wiadra, a następnie gdzieś wlewać, wylewać, przelewać * *Cały dźyń ajmrowali my wodã s pywńıce, co tak nŭs feste zalałŭ.*

ajmrowańy (D.lp. ajmrowańŭ) rzecz. od **ajmrować**

ajn 1. **iś ajn** (o roślnıe) wıednać, usychać 2. **pŭjńś ajn** (o roślnıe) zwiędnać, uschnãć * *Mysłala'ch juz ize te kartŭfle pŭjdŭ ajn, ale jak przısoł slyw, to se spragadały.*

ajnaŭga (D.lp. ajnaŭgi, Ms.lp. ajnaŭdze) ktŭs jednŭoki; człowiek majãcy tylko jedno oko * *Urodźŭł se juz ajnaŭgŭ.* *syn.* **ajnouglajn** → niem. Einauge, einäugig ('jednooki')

ajnbildować dk/ndk (1.os.lp.cz.ter./cz.przys. ajnbildujã, lp.cz.przesz.r.m. ajnbildowŭ) 1. wmŭwić; **ajnbildować se | ajnbildować se** wmŭwić sobie, uroić sobie * *Marika se ajnbildowala, ze mŭ tuberã.* 2. wmawiać; **ajnbildować se | ajnbildować se** wmawiać sobie, roić sobie, wyobraźać sobie * *Ŭŭna se ajnbilduje, ze je pjyknŭ.* 3. **ajnbildować se | ajnbildować se** być zarozumiałym; wynosić się nad innyh; mieć o sobie wysokie mniemanie; pysznić się czymś * *Suchej, co ty se tak ajnbildujes?* * *Ta se ajnbilduje, a je gupjŭ jak sano.*

→ niem. sich einbilden ('wyobraźać sobie')

ajnbildowańy (D.lp. ajnbildowańŭ) rzecz. od **ajnbildować**

ajnbildŭng (D.lp. ajnbildŭngu) 1. wmawianie sobie czegoś * *To, co gŭdŭs, to je jedyn wjelki ajnbildŭng.* 2. wysokie mniemanie o sobie; wyniosłŭść; pycha * *Cowjek mŭ taki ajnbildŭng i ńıc ńe zrobis.* * *Bez tyn ajnbildŭng zŭdyn ńy mŭ go rŭd.* 3. urojenie; **mjeć ajnbildŭngi** mieć urojenia

→ niem. Einbildung

ajnbruch (D.lp. ajbruchu) włamanie → niem. Einbruch

ajnbryna (D.lp. ajnbryny, Ms.lp. ajnbryńe) zasmaźka * *Jak bŭł godny to i samã ajnbryna zjŭd.* * *Zrŭb kapustã z ajnbrynŭ.* * *Cekej, musã jescy wlŭć ajnbrynã rajn.* * *Ajnbrynã robi se do zupy, coby bŭła majśńejśd.* * *Ajnbryna je do zupŭw.* * *Ŭe dŭwej mi do zupy ajnbryny.* *syn.* **zapŭrka**, **zŭpŭrka**, → niem. Einbrenne

ajnc *nieodm.* gra w karty „oczko” → *niem.* eins (‘jeden’)

ajncelka (*D.lp.* ajncelki, *Ms.lp.* ajncelce) *zdr. od ajncła*

ajncła (*D.lp.* ajncłki, *Ms.lp.* ajncłce) jedyńka (ocena w szkole; cyfra jeden)

ajncła (*D.lp.* ajncłce) 1. mieszkanie jednopokojowe; mieszkanie jednoizbowe; kawalerka * *Dali mu yno takŭ ajncłá wé tej srogej chałpje.* 2. mieszkanie lub domek składające się tylko z jednego pomieszczenia, jednej izby 3. pokój jednoosobowy (np. w hotelu) 4. separatka → *czes.* ajncłik → *niem.* Einzelzimmer (‘pokój jednoosobowy’), Einzel

ajncłować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ajncłujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ajncłował) przerywać, przerzedzać (posiane rośliny, np. marchew, buraki)

ajncłowańy (*D.lp.* ajncłowańó) *rzecz. od ajncłować*

ajn-cwaj zaraz; szybko; natychmiast * *Bjer sé ajn-cwaj do roboty. * Ućekej ajn-cwaj! Juz ée nyma!*

ajnfach I. *przys.* 1. po prostu, zwyczajnie * *Ajnfach tã idź a jŷ powjydz, ze ée ůowichłali. * Jô ajnfach nie poradź tego spochôpić. * Jô tego ajnfach nie widźa. * To je wsystko ajnfach do zrobjynôd.* 2. łatwo, prosto * *To nyma tak ajnfach.* (To nie takie proste.) * *Ryčkã je zrobić blank ajnfach.* 3. **bele ajnfach** byle jak * *Ńe rûb tego bele ajnfach.* **II.** *przym. nieodm.* 1. łatwy, prosty * *To je blank ajnfach wejź do ránki kilôf.* 2. prosty, prostacki, prymitywny * *Ůûn dû nôs nie przjedze, bo my sŷ dlô nego za ajnfach.* 3. **fraz. mjeć (kogo) za ajnfach** mieć (kogo) za nic; lekceważyć (kogo) → *niem.* einfach

ajnfachowo 1. zwyczajnie, w sposób niewyszukany * *Ůûni mjyskajŷ bardzo ajnfachowo. * Ůobûcûta sé bardzo ajnfachowo.* 2. prosto, łatwo, w nieskomplikowany sposób 3. lichy, niedbale, byle jak * *Swôcka mi usûta tã kjeckã tak ajnfachowo. * To je zrobjüne ajnfachowo.* 4. prostacko, prymitywnie

ajnfachowjść (*D.lp.* ajnfachowjści) 1. prostota, zwyczajność 2. niedbałość, bylejakość → *niem.* Einfachheit

ajnfachowy 1. zwyczajny, zwykły, niewyszukany, pospolity, prosty, skromny * *Cojś to kupjŷł za ajnfachowŷ materjŷŷ? * Kup tytkã takich ajnfachowich bûmbûnûw. * Latojś mŷ same ajnfachowe kwjôtka. * Ajnfachowô kobjyta, ajnfachowe piwo, ajnfachowe gruski. * Ůûn sé ůoblyk taki ajnfachowy šakjet i éŷng do roboty. * To bŷł yno taki ajnfachowy klajd. * Mjãta ajnfachowe ůoblecyńy. * Jałowcowe piwo bŷło lepse jak ajnfachowe piwo w kacmach. * Do pjyrsej kûmûńije wsyjske dżoŷchy mjãty bjote, ajnfachowe klejdy. * Tyn potmanej je dlô mje za ajnfachowy.* 2. prosty, nieskomplikowany, łatwy * *To je blank ajnfachowe, to sé zrobis sŷm.* 3. lichy, tandetny, byle jaki * *Taki ajnfachowy tyn šrank. * Môs taki ajnfachowy zygarek. * Ta mašinka je ajnfachowô, trza kupić nowŷ. * Ajnfachowy môs tyn beštek. * Kupjŷł zech sé take ajnfachowe galôty do roboty. * Ůûna mô take ajnfachowe saty.* 4. prostacki, prymitywny

ajnfal (*D.lp.* ajnfalu) 1. pomysł * *Wjys co, ty môs dobry ajnfal. * Cŷz za ajnfal! * Ta éi mjãta ajnfal.* 2. napad * *Jakejś chachary zrobjŷły ajnfal na briftrejgra.* 3. potknięcie; wywrotka (wywrócenie się) * *Idzes drugŷ i padnês, to je ajnfal.* 4. *górn.* chodnik w kopalni prowa-

dzający w dół 5. *górn.* wyrwa w ziemi w miejscu, gdzie było stare wejście do kopalni

→ *niem.* Einfall

ajnfala (*D.lp.* ajnfale) *górn.* 1. chodnik w kopalni prowadzący w dół 2. wykop w kopalni, do którego ścieka woda, usytuowany poniżej poziomu chodnika * *Do ajnfale lećci woda.*

ajnfalować *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* ajnfalujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ajnfalował) upaść, przewrócić się * *Moplikŷ jechałach ze śichty i ajnfalowałałch do krzipopa.* → *niem.* einfallen

ajnfalowańy (*D.lp.* ajnfalowańó) *rzecz. od ajnfalować*

ajnfalowo pomysłowo * *To je ale bardzo ajnfalowo zrobjüne.*

ajnfalowojść (*D.lp.* ajnfalowojści) pomysłowość

ajnfalowy pomysłowy * *Moje dzeći sŷ bardzo ajnfalowe.*

ajnfart (*D.lp.* ajnfartu, *Ms.lp.* ajnfartce) 1. wjazd, brama wjazdowa * *Trefjyli sé wé ajnfartce i wypjyli sé po flasce piwa. * Bez ajnfart wjydzô sé na plac. * Stare familôki mjały dycki ajnfart na plac. * Mŷmy taki wŷski ajnfart, co wjelkŷ wozŷ nie idze wjechać. * Ajnfartŷ włôz na plac. * Chodŷyli my pokurzić do ajnfartu. * Ńe stôwej aŷtŷ wé ajnfartce. * Jak dysc lećoł, to my w ajnfartce grali w kepki. * W ajnfartce zawdy je durchcug. * Suchy knût bez ajnfart smjŷt.* (powiedzenie) → *niem.* Einfahrt 2. *górn.* chodnik zjazdowy w kopalni

ajnfejdłować *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.przys./cz.ter.* ajnfejdłujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ajnfejdłował) 1. nawlekać (nitkę w igłę) * *Ajnfejdłuje sé nitkã do syćôd. * Ajnfejdłować to je wrazować nitkã do jegty.* 2. nawlec (nitkę w igłę) * *Teresko, ajnfejdłuj mi nitkã, bo nie widźa.* → *niem.* einfädeln (‘nawlekać nić’)

ajnfejdłowańy (*D.lp.* ajnfejdłowańó) *rzecz. od ajnfejdłować*

ajnklajdować *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* ajnklajdujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ajnklajdował) umundurować * *W Raćborzu nôs ajnklajdowali, a potŷ poštali ku Francjji.* → *niem.* einkleiden (‘ubrać kogoś, umundurować’)

ajnklajdowańy (*D.lp.* ajnklajdowańó) *rzecz. od ajnklajdować*

ajnkuler (*D.lp.* ajnkulera, *Ms.lp.* ajnkulerze) *žart.* mężczyzna mający tylko jedno jądro

ajnkwatyrŷng (*D.lp.* ajnkwatyrŷngu) zakwaterowanie * *Dostali my ajnkwatyrŷng.* → *niem.* Einquartierung

ajnładować *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* ajnładujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ajnładował) 1. załadować, naładować * *Ajnładował zech flyntã i zech cekoł. * Ajnładowali my te mjechy na fŷrã.* 2. zaprosić * *Tŷz musymy sé powrŷżyć, kogo to ajnładujmy na te wesely.* 3. zapraszać *zob. zaprôsać* → *niem.* einladen (‘naładować’; ‘zaprosić’)

ajnładowañy (*D.lp.* ajnładowañó) *rzecz. od ajnładować*

ajnładŷnek (*D.lp.* ajnładŷnku) zaproszenie * *Dŷišej dostalałch ajnładŷnek na muzykã. syn. zaprosyńy,* → *niem.* Einladung

ajnłagować sé *zwr. ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ajnłagujã sé, *lp.cz.przesz.r.m.* ajnłagował sé) **ajnłagować sé (na co)** nadawać się (do czego)

ajnłagowańy (*D.lp.* ajnłagowańó) *rzecz. od ajnłagować*

ajnłasfarba (*D.lp.* ajnłasfarby) farba podkładowa * *Pŷmalujmy to noŷprŷd ajnłasfarbŷ. * Kup na ůokna ajnłas-*

farbã, bo lakfarba przidže dopjyro na to. syn. grüntfarba, grüntůwka

ajnlaůf (*D.lp.* ajnlaůfu) 1. zupa z lanymi kluskami * *Jak bůto mało casu, to se robjůto gibko ajnlaůf.* * *Uwarzã dźisej ajnlaůfu, klůzkůw i můcke.* * *Dźisej bůt na ũobjůd ajnlaůf.* * *Jů růd jã ajnlaůf.* 2. lane kluski, lane ciasto (na bazie jajka i maki, zwykle wlewane do rosołu); **zupa ze ajnlaůfỹ** zupa z lanymi kluskami * *Dźisej dũ do zupy ajnlaůf, bo nie chce mi se robić nudlůw.* * *Nawarzůta'ch jỹ zupy ze ajnlaůfỹ.* * *Ajnlaůf se leje do zupy.* zob. **kapanka**

→ *niem.* Einlauf ('wlew, lewatywa')

ajnlaůfek (*D.lp.* ajnlaůfku) *zdr. od ajnlaůf*

ajnlaůfzupa (*D.lp.* ajnlaůfzupy) zupa z lanymi kluskami *syn. zupa ze ajnlaůfỹ*

ajnmachować 1. *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ajnmachujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ajnmachowůł) zagotowywać (owoce, przetwory, słoiki z przetworami) * *Dźisej bãńdźymy ajnmachować kraůze.* * *Te jabka bãńdźes ajnmachować abo zrobis ś ních apfelmus?* zob. **zawůrzać** 2. *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* ajnmachujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ajnmachowůł) zagotować (owoce, przetwory, słoiki z przetworami) zob. **zawarzić** → *niem.* einmachen ('zarobić ciasto'; 'zamarynować, zakonserwować')

ajnmachowańy (*D.lp.* ajnmachowańů) *rzecz. od ajnmachować*

ajnmalajnc *nieodm.* tabliczka mnożenia * *Wé skole ucymy se ajnmalajnc.* * *Muśis umjeć ajnmalajnc.* * *Ŭobejrz se go, jak to můndruje, a ajnmalajnc se nie umjy naucyc.* → *niem.* Einmaleins

ajnmaliga (*D.lp.* ajnmaligi, *Ms.lp.* ajnmalidze) jednorazowa zapomoga gminna dla bezrobotnych → *niem.* einmalig ('jednorazowy, unikalny, jedyny')

ajnoůglajn (*D.lp.* ajnoůglajna) mający jedno oko; jednooki * *Tyn bjoty kůń ũod Krupy to je ajnoůglajn.* * *Dže zajś soł tyn ajnoůglajn?* *syn. ajnaůga* → *niem.* Einaugein

ajnrajbůndzek (*D.lp.* ajnrajbůndzku) *zdr. od ajnrajbůng*

ajnrajbůng (*D.lp.* ajnrajbůngu) maść → *niem.* einreiben (nacierać, natrzeć)

ajnrychtować 1. *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ajnrychtujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ajnrychtowůł) urządzać (dom, mieszkanie) * *Na lato bãńdźymy ajnrychtować nasã nowỹ chatpã.* 2. *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* ajnrychtujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ajnrychtowůł) urządzić (dom, mieszkanie) * *Idỹ śwjỹnta. Musã ajnrychtować mojã izbã.* * *Ajnrychtowała'js se juz tyn ślafcymer?*

→ *niem.* einrichten

ajnrychtowańy (*D.lp.* ajnrychtowańů) *rzecz. od ajnrchtować* 1. urządzenie (domu, mieszkania) 2. urządzenie (domu, mieszkania)

ajnrychtůng (*D.lp.* ajnrychtůngu) wyposażenie * *Ŭostol jescy tyn cołki ajnrychtůng.* * *Mỹ juz cały ajnrychtůng do latojśich zniw.* * *Moja kamratka mō pjykny ajnrychtůng w izbje.* * *Cekō nōs jescy ajnrychtůng.* → *niem.* Einrichtung

ajnspaner (*D.lp.* ajnspanera, *Ms.lp.* ajnspanerze) 1. wóz jednokonnny * *Mozeće jutro ajnspanerỹ jechać na tůrg.* 2. koń zaprzęgany w pojedynkę * *Kupće se tego kůńa,*

ũń je dobry ajnspaner, a wy drugygo nỹ mōće.

→ Einspänner

ajnstalować *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.ter./cz.przysz.* ajnstalujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ajnstalowůł) 1. nastawić, wyregulować * *Trza ajnstalować radyjok.* * *Ajnstaluj mi weker na pjỹntỹ rano, co nie przisjã do roboty.* 2. (za)parkować, wstawi(a)ć * *Jak jō przijechoł do Ŭopolů, to zech chůot swỹj motorad ajnstelować, ale przed urzỹndỹ juz nie bůto placu.* 3. zamówić, zamawiać * *Krysta ajnstaluje u bedinera śpajze.* 4. sprawować się * *Rita, ty se yno dobrze ajnstaluj u swojej świgermutry.*

→ *niem.* einstellen ('wstawić, umieścić'; 'nastawić')

ajnstalowańy (*D.lp.* ajnstalowańů) *rzecz. od ajnstalować*
ajnstelować *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.ter./cz.przysz.* ajnstelujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ajnstelowůł) zob. **ajnstalować**

ajnstelowańy (*D.lp.* ajnstelowańů) *rzecz. od ajnstelować*

ajnstymig *jednogłownie* → *niem.* einstimmig

ajnstymować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ajnstymujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ajnstymowůł) dostrajać, nastrojać (instrument) → *niem.* einstimmen

ajnstymowańy (*D.lp.* ajnstymowańů) *rzecz. od ajnstymować*

ajnstymůng (*D.lp.* ajnstymůngu) 1. harmonia, porządek zob. **chãndogojść, ordnůng, porzůndek** 2. harmonia, zgoda

zob. **harmůńijō** → *niem.* Einstimmung

ajnsubdeka (*D.lp.* ajnsubdeki, *Ms.lp.* ajnsubdece) rodzaj stropu z desek, gliny i słomy * *Fajnỹ mōće tã ajnsubdekã.* * *Ŭe skůće tak po tej gůrze, dyć mi ajnsubdeka na łeb śleći.*

ajnsubret (*D.lp.* ajnsubreta, ajnsubretu; *Ms.lp.* ajnsubreće) drewniany przyrząd do zdejmowania butów * *Ajnsubret to je takō deska, taki sebuwac.* * *Zrůb mi ajnsubret pod śćanỹ.* *syn. sebuwac*

ajnsubreter (*D.lp.* ajnsubretra, *Ms.lp.* ajnsubretrze) deski stropowe przybijane do belek wewnątrz izby * *Te duge deki ũodkłůdej na bok, banỹ na ajnsubreter do nowej chatpy.*

ajnsybdeka (*D.lp.* ajnsybdeki, *Ms.lp.* ajnsybdece) zob. **ajnsubdeka**

ajntlich *prawdę mówiąc; właściwie; w gruncie rzeczy* * *Ŭűnej se to ajntlich nůlezaťo.* * *To by ajntlich sťo jutro zrobic.* * *Dže my to ajntlich sỹ?* zob. **proůda**, → *niem.* eigentlich

ajntopf (*D.lp.* ajntopfu) 1. obiad jednodaniowy (*dosł.* porzawa jednogarnkowa, zwykle w postaci gęstej zupy jarzynowej, czasem z kawałkiem mięsa) * *Dźisej zech yno ajntopf uwarzůta.* * *Dźisej baje yno ajntopf, bo nỹ mỹ casu wjỹncỹ uwarzić.* 2. gęsta zupa jarzynowa * *Mamulka nawarzyli ajntopfu.* * *Moja starka uwarzůta ajntopf i karbinadle.* * *Jak bez lato my przijyzdzali z lasa do dũm, to nōűnarzi nỹ ajntopf smakowůł.* * *Dźisej bůt na ũobjůd cołki garńe ajntopfu.* * *Beztůz, ze jōdōs yno ajntopf, mōs muskle jak zyiaty wrůbel.*

→ *niem.* Eintopf

ajntryt (*D.lp.* ajntrytu, *Ms.lp.* ajntryće) 1. bilet wstępu * *Tukej mōs pińűndze na ajntryt.* 2. opłata za wstęp; **płaćić ajntryt** ponosić opłatę ze wstęp * *No to fajńe, nỹ muśeli zejśće płacić ajntrytu.*

→ *niem.* Eintritt

ajnwajũng (*D.lp.* ajnwajũngu) przyjęcie z okazji zamieszkania w nowym domu, w nowym mieszkaniu; parapetowa * *Na ajnwajũng przidũ przõcele.* * *My ajnwajũngu ñe robjyli.*

→ *niem.* Einweihung, Einweihungsfeier

ajnzac (*D.lp.* ajnzacu) 1. wkład do czegoś * *Tyn kũsek wũrtzu wõepnã do zupy, ale bãndže s ñego ajnzac.* 2. wstawka (z materiału); wszywka (w ubraniu, bieliźnie); część dosztukowana * *Wsyjã ci ajnzac s przõdku do tich satũw.* * *Ajnzac bardzo fajñe ũozdobi zõgowek.* * *Jõ mũ w bluże ajnzac.* 3. aplikacja (np. koronka, haft) naszyta na ubranie **zob. bezac**

→ *niem.* Einsatz

ajnzacek (*D.lp.* ajnzacka) *zdr. od ajnzac*

ajnzecer (*D.lp.* ajnzecra, *Ms.lp.* ajnzeczrze) 1. ten, kto wypełnia puste miejsca 2. *hutn.* wytapiacz; ktoś, kto wsadza materiał do pieca hutniczego 3. prawnie ustanowiony właściciel * *Stary Kowõlik umar, to tera Aleks je ajnzecrỹ na wjelkej gospodarce.*

ajnzecrowac 1. *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ajnzecrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ajnzecrowõł) wstawiać (np. szyby) * *Mũj chop ajnzecruje syby.* 2. *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* ajnzecrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ajnzecrowõł) wstawić (np. szybę) → *niem.* einsetzen

ajnzecrowańy (*D.lp.* ajnzecrowańõ) *rzecz. od ajnzecrowac*

ajs (*D.lp.* ajsu, *Ms.lp.* ajse) lody * *Bez lato ajs hned wysytkỹ smakuje.* → *niem.* Eis ('lód, lody')

ajsbajn (*D.lp.* ajsbajnu, *Ms.lp.* ajsbajñe) 1. golonka * *Ajsbajn nõulepsy je ze zymftỹ.* * *Jutro przidũ starzik na ũobjõd, to zrobjã ajsbajn i kisũne żely ze ajnbrynũ.* 2. galareta z nõzek wieprzowych 3. część nóg wieprzowych przeznaczona na galaretę

→ *niem.* Eisbein

ajsbajnek (*D.lp.* ajsbajniku) *zdr. od ajsbajn*

ajsbajnowy golonkowy

ajsbluma (*D.lp.* ajsblumy) *bot.* begonia, ukoñnica (*tac.* Begonia)

ajsblumka (*D.lp.* ajsblumki, *Ms.lp.* ajsblumce) *zdr. od ajsbluma*

ajsblumowy begoniowy

ajscapfyn (*D.lp.* ajscapfyna, *Ms.lp.* ajscapfyñe) sopel lodu * *Šõepñi tyn ajscapfyn z dachu, zañi sũm šleci.* * *Dej pozũr, jak bãndžes przelazowõł pod dachrynnũ, co ci ajscapfyn ñe šleci na gowã.* *syn. cymb, cypel, snõpel, strũmpel,* → *niem.* Eiszapfen

ajscapfynek (*D.lp.* ajscapfynka) *zdr. od ajscapfyn; sopelek*

ajsfũgel (*D.lp.* ajsfũgla) zimorodek, zimorodek zwyczajny (gatunek ptaków, *tac.* Alcedo atthis) * *Juz przilecãty ajsfũgle.* * *Ajsfũgel to je taki ptõk.* * *Wcora na ũokñe šedžõł ajsfũgel.*

→ *niem.* Eisvogel

ajskeler (*D.lp.* ajskelera, *Ms.lp.* ajskelerze) pomieszczenie do przechowywania lodu (zwykle piwnica, ziemianka); lodownia; lodnia * *Do ajskelera dõwało še lũd.* **zob. lodowña** → *niem.* Eiskeller

ajsklũmpa (*D.lp.* ajsklũmpy) bryła lodu * *Na drũdze lezjũ ajsklũmpy.* → *niem.* Eisklumpen

ajskula (*D.lp.* ajskule) łyżwa **zob. brusla, kurblõk, lodowõnik, šlycũsũł, šlynzycha, šlytũsũł, šryc**

ajsškulada (*D.lp.* ajsškulady, *Ms.lp.* ajsškuladže) czekolada mrożona

ajsšokolada (*D.lp.* ajsšokolady, *Ms.lp.* ajsšokoladže) czekolada mrożona

ajsšola (*D.lp.* ajsšõle) kra lodowa * *Jak rzyka še targõ, to idũ ajsšõle.* → *niem.* Eisscholle

ajsšrañcek (*D.lp.* ajsšrañcka) *zdr. od ajsšrañk; lodõweczka*

ajsšrañk (*D.lp.* ajsšrañka) lodõwka * *Pjyrwej to ludže dõwali jõdõto do chũdka, a tera to kozdy chce mjeć w dũma ajsšrañk.* * *Mjỹso dej do ajsšrañka.* *syn. kilšrañk, lodũwka,* → *niem.* Eisschrank

ajswolka (*D.lp.* ajswolki, *Ms.lp.* ajswolce) biała chustka na głowę zrobiona na szydełku * *Ajswolka bãła bjoõłõ jak šnyg.*

ajšic še *zwr. ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ašã še, *lp.cz.przesz.r.m.* ajšũł še) pysznić się; wywyższać się ponad innych; szpanować; udawać asa; mieć o sobie wysokie mniemanie * *Ta baba to še ajši.* * *Ta še ale ajši.* * *Co še tak ajšis?* * *Ñe ajš še tak!* 2. chwalić się, przechwalać się; szcycić się; chełpić się * *Ŭũna še ajši, bo mõ nowũ zõpaskã.* * *Kupjũł nowe aũto i še ajši.* * *Trudka fest še ajši ũoblecnyũ.* * *Ŭũn ñy mõ še cỹ ajšic.* * *Ale še ajši tỹ swojũ cerũ.*

ajšipyta (*D.lp.* ajšipyty, *Ms.lp.* ajšipyće) człowiek zarozumiały; zarozumialec; człowiek pyszny; pyszałek * *Dej pokũj, bo to je takõ ajšipyta.*

ajter (*D.lp.* ajtra, *Ms.lp.* ajtrze) ropieñ * *Zrobjũł mi še na nodze ajter.* **zob. bolõk,** → *niem.* Eiter

ajtrowac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ajtrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ajtrowõł) **o ranie, skaleczeniu, oparzeniu:** ropieć, jãtrzyć się * *Mušõł iš do dõchtorã, bo mu to ajtrowãłõ.* * *Ta noga jĩ fest ajtruje.* *syn. gnojic še, jũntrzc še, ũobjyrac še, wrzydžic še* → *niem.* eiern ('ropieć, jãtrzyć się')

ajtrowańy (*D.lp.* ajtrowańõ) *rzecz. od ajtrowac*

ajutant (*D.lp.* ajutanta, *Ms.lp.* ajutañce) adiutant

ajwajs (*D.lp.* ajwajsu, *ms.lp.* ajwajše) biało jajka * *Tyn ajwajs trza ũolõc i š ñego zrobic šnyg.* **zob. bjoõtko**

ajza (*D.lp.* ajze, *Ms.lp.* ajže) złom * *Kilo ajze wõzy tely samo, co kilo pjyrzõ.* → *niem.* Eisen

ajzerny : *w użyciu rzeczownikowym* złomiarz, żul

ajzynbajñski (*D.lp.* ajzynbajñskygo) 1. kolejowy; **ajzynbajñski ancug** ubranie słuźbowe kolejarzy 2. **ajzynbajñskõ šwela** podkłãd kolejowy **zob. fela, lõger**

ajzynbana (*D.lp.* ajzynbany, *Ms.lp.* ajzynbañe) kolej; kolej żelazna * *Do ujka jedže še ajzynbanũ.* * *Mũj chop štyrdžejšci lõt na ajzynbañe robjũł.* **zob. bana, hajzynbana** → *niem.* Eisenbahn

ajzynbancug (*D.lp.* ajzynbancuga) 1. pociąg * *Ucõk mi ajzynbancug.* * *Jechaõa'ch ajzynbancugjũ.* 2. kolej * *Bez nasã wjejš idže ajzynbancug.* * *Do roboty jezdã ajzynbancugjũ.*

ajzynbaner (*D.lp.* ajzynbanera, *Ms.lp.* ajzynbanerze) pracownik kolei; kolejarz * *Ŭũn robi za ajzynbanera.* **zob. ajzynbañõk, ajzynbañõrz, baner, bañõk, bañista, bañõk, bañõrz** → *niem.* Eisenbahner

ajzynbañõk (*D.lp.* ajzynbañõka) 1. pracownik kolei; kolejarz * *Mũj fater je ajzynbañõk.* * *Šłysãõa'ch, ze kawalyr ũod wasej Gustle to je ajzynbañõk.* * *Ajzynbañõk robi do*

- wjecora. zob. ajzynbaner, ajzynbañôrz, baner, banôk, bañista, bañôk, bañôrz* 2. taniec naśladowujący jadący pociąg
→ *niem.* Eisenbahner
- ajzynbañôrz** (*D.lp.* ajzynbañôrza) pracownik kolei; kolejarz *zob. ajzynbaner, ajzynbañôk, baner, banôk, bañista, bañôk, bañôrz* → *niem.* Eisenbahner
- ajzynblat** (*D.lp.* ajzynblatu, *Ms.lp.* ajzynblaće) brzeszczot do cięcia metalu
- ajzynplata** (*D.lp.* ajzynplaty, *Ms.lp.* ajzynplaće) 1. żelazna płyta (przy piecu kuchennym) * *Jô mŕ na pjecu ajzynplatã.* 2. żelazna pokrywa * *Dźwignŭn ajzynplata i wlôz do gulika.* * *Przikryj tyn gulik ajzynplatŕ.*
- ajzynsymel** (*D.lp.* ajzynsymla) 1. biały lub siwy koń w ciemne plamy * *Hadajsík se kupjŭt nowego kŭna, takygo ajzynsymla.* 2. żelazny stołek (zwykle o trzech nogach) * *W sopje stoji stary ajzynsymel.* * *Ajzynsymel to je żelazny stołek.* * *U kowôla je ajzynsymel.*
- ajzynzejdzka** (*D.lp.* ajzynzejdzki, *Ms.lp.* ajzynzejdze) *zdr. od ajzynzejga*
- ajzynzejga** (*D.lp.* ajzynzejgi, *Ms.lp.* ajzynzejdze) piła do cięcia metalu * *Ajzynzejgŕ ũobrzinoł ruty jak robjŭt damfhacŭng.* * *Ajzynzejga to ja takô pjŭłka do żelaza.* * *Dej mi ajzynzejgã, przerznã tyn drŭt.* * *Ŭn rzarzô tŕ ajzynzejgŕ.* *syn. stalzejga,* → *niem.* Eisensäge
- ajzôrz** (*D.lp.* ajzôrza) złomiarz
- AK** skrót od Afrika Korps * *Mŕj ôpa suzŭł w AK.*
- akadymicki** (*D.lp.* akadymickygo) akademicki
- akadymijô** (*D.lp.* akadymije) 1. akademii (szkoła wyższa) * *Mŕj brat stŭduje na ekŭnŭmicnej akadymiji wê Wrôclawju.* 2. akademii (podniosła uroczystość z okazji jakiegoś ważnego wydarzenia) * *Pozycej mi cŕrne chaće, bo jutro mŕj wê skole akadymijŕ.* → *czes.* akademie → *niem.* Akademie
- akadymik** (*D.lp.* akadymika) 1. akademik; członek akademii → *niem.* Akademiker 2. osoba z wyższym wykształceniem
- akceptacyjô** (*D.lp.* akceptacyje) akceptacja → *czes.* akceptace
- akcyjô** (*D.lp.* akcyje) 1. akcja, zorganizowane działanie, czynność 2. bitwa, bijatyka, awantura * *Ŭe bŭłto wcora wê zôłu jakej akcyje?* 3. akcja (papier wartościowy) * *Wytuplikuj no mi, ũo co idze ze tymi akcyjŭma?* → *czes.* akcie → *niem.* Aktie
- akcyjônôrz** (*D.lp.* akcyjônôrza) akcjonariusz → *czes.* akcjonãr → *niem.* Aktionãr
- akcynt** (*D.lp.* akcyntu, *Ms.lp.* akcyńće) akcent
- akcyntować** *ndk* (1. *os.lp.* *cz.ter.* akcyntujã, *lp.cz.przesz.r.m.* akcyntowôł) akcentować
- akcyntowańy** (*D.lp.* akcyntowańô) *rzecz. od akcyntować;* akcentowanie
- akerman** (*D.lp.* akermana) pustak stropowy Ackermanna * *Akermany sŕj blank cŕnyke a prŕzne w pojstrzodku.* * *Akerman to je takô specjalnô cegła na deki.* * *Na budowã насыkowôł cegłŭw, trejgrŭw, skorupŭw i akermanŭw.* → *niem.* Ackermann-Deckenziegel
- akerzejga** (*D.lp.* akerzejgi, *Ms.lp.* akerzejdze) *roln.* brona polowa * *U ôpy w sopje bŭty akerzejgi.* * *Przećŭgnŭ mi te kartôflisko akerzejgŕ.* → *niem.* Ackeregge
- aklamacyjô** (*D.lp.* aklamacyje) akklamacja → *czes.* akklamacje → *niem.* Akklamation
- akord** (*D.lp.* akordu, *Ms.lp.* akordze) 1. *muz.* akord 2. akord (system pracy i płacy) * *Wê akordze se wjŕncŕj zarobi.* * *Robjymy tera na akord.* * *Robiće na akord abo bez akordu.* * *Noŭprzŭd robjyli my na dŕnŭwkã, a tera na akord.*
→ *niem.* Akkord
- akordijŭn** (*D.lp.* akordijŭna, *Ms.lp.* akordijŭńe) *zob. akordyjŭn*
- akordjŭn** (*D.lp.* akordjŭna) *zob. akordyjŭn*
- akordowy** *przym. od akord; akordowô robota* praca na akord
- akordŭwa** (*D.lp.* akordŭwy) duża łopata * *Takŕ matŕj bŕitkŕj nŕy naćepjes tego pjôsku. Wejz tã akordŭwã.*
- akordŭwka** (*D.lp.* akordŭwki, *Ms.lp.* akordŭwce) *zdr. od akordŭwa*
- akordyjŭn** (*D.lp.* akordyjŭna) akordeon * *Ŭn poradŕi fajŕne grać na akordyjŭńe.* * *Stykŕne akordyjŭn, coby bŭłta dobrô zabawa.* * *Ŭojćec mi kupjyli akordyjŭn.* * *Synek ũod Štefy ucy se na akordyjŭńe.*
→ *niem.* Akkordeon → *czes.* akordeon
- akordyjŭnek** (*D.lp.* akordyjŭńka) *zdr. od akordyjŭn*
- akordyjŭnowy** akordeonowy
- akordyjŭńista** (*D.lp.* akordyjŭńisty, *Ms.lp.* akordyjŭńiście) akordeonista * *Tak fajŕne grô tyn akordyjŭńista.* * *Bŭł akordyjŭńistŕj wê ũorkjestrze.*
- aksa** (*D.lp.* akse, *Ms.lp.* akse) oś
- aksamit** (*D.lp.* aksamitu, *Ms.lp.* aksamiće) aksamit * *Mŕj kjeckã i jaklã z aksamitu.* *zob. zamt*
- aksamitek** (*D.lp.* aksamitka) 1. aksamitka 2. wstãżka z aksamitu 3. okrãgła futrzana czapka z aksamitnym lub sukiennym denkiem
- aksamitka** (*D.lp.* aksamitki, *Ms.lp.* aksamitce) *zob. aksamitki*
- aksamitny** aksamitny * *Ta kãmpka ũobrosłta takŕj aksamitnŕj mechŕj.* → *zob. zamtowy*
- aksamitnôk** (*D.lp.* aksamitnôka) **cerwjŭny aksamitnôk** borowik ponury (gatunek grzybów; *łac.* Suillellus luri-dus)
- aksamitowy** aksamitny * *Kupjã ci aksamitowe chaćki.* → *zob. zamtowy*
- aksel** (*D.lp.* aksla) ramiãczko (przy damskiej bieliźnie) *zob. aksla, halter,* → *niem.* Achsel
- akselbant** (*D.lp.* akselbantu, *Ms.lp.* akselbańće) naramiennik pleciony lub obszywany sznurem
- akselka** (*D.lp.* akselki, *Ms.lp.* akselce) *zdr. od aksla*
- aksjŭm** (*D.lp.* aksjŭma) aksjomat → *czes.* aksióm → *niem.* Axiom
- aksjŭmatycny** aksjomatyczny → *czes.* axiomatickŕj
- aksla** (*D.lp.* aksle) ramiãczko (przy damskiej bieliźnie) * *Juzajš mi se urwãłta ũod cycynhaltra aksla.* * *Co kwilã mi ta aksla šlatuje.* * *Pas do cycykŭw bŭł zapinany ũod przodku, a ŕnekjedy jescy mjoł dosyte aksle.* * *Przisyj aksle do lajbika.* *zob. aksel, halter,* → *niem.* Achsel
- aksynfuter** (*D.lp.* aksynfutra, aksynfutrŕ; *Ms.lp.* aksynfutrze) belka, w której znajduje się oś wozu; drewniana oprawa osi wozu * *Aksynfuter je pod šnicŭma.* * *Przi tŕj wojze je aksynfuter.* * *Aksynfuter je przikrŕjncŭny do ũojši.* *zob. achštok, akštok, futro*

aksynklapa (*D.lp.* aksynklapy) pagon, naramiennik * *W wojsku dostał gwjōzdkã na aksynklapy.* * *Policist mō na uñiformje nasyte aksynklapy.*

akstok (*D.lp.* akstoka) belka, w której znajduje się osł wozu; drewniana oprawa osł wozu * *Ŭojse sŭ w akstokach.* * *Akstok muŝi być s twardego drzewa, coby udźerzōł wŭz.* zob. **achstok**, **aksynfuter**, **futro**

akstōl (*D.lp.* akstōla) zob. **akstok**

akt (*D.lp.* aktu; *M.lm.* akta) akt, dokument, papier; **abdykacyjny akt** akt abdykacji * *Sekretōrz pōrã godzin w aktach kopoł i ñy mŭg snojs mojih papjŭrŭw.* zob. **dokŭmynt**, **papjŭr**

aktiwant (*D.lp.* aktiwanta, *Ms.lp.* aktiwañce) daw. asystent, pomocnik nauczyciela; pomocniczy nauczyciel *syn.* **adjuwant**, **ediwant**

aktuŭar (*D.lp.* aktuŭara, *Ms.lp.* aktuŭarze) 1. pisarz sądowy (*niem.* Gerichtsschreiber) 2. aktuariusz → *niem.* Aktuar

aktyntaŝa (*D.lp.* aktyntaŝe) aktōwka * *Fto mō aktyntaŝã, tyn je beamter.* * *Wrōz ŝe te papjŭry do aktyntaŝe.* * *Kup synkowi do skoty fajny aktyntaŝã.* → *niem.* Aktentasche

aktyntaŝka (*D.lp.* aktyntaŝki) *zdr. od aktyntaŝa*

akumulatŭr (*D.lp.* akumulatora) akumulator → *czes.* akumulátor, → *niem.* Akkumulator

akupŭñtura (*D.lp.* akupŭñktury, *Ms.lp.* akupŭñkturze) akununtura → *niem.* Akupunktur

akurat 1. akurat, dokładnie * *To je akurat to samo.* * *Tego bŭto akurat trzi kilo.* * *Ŭŭn mi akurat to samo pedzōł.* * *Wjys wjela je? Je akurat dwanōŝce.* 2. w sam raz * *Dwjestã marek by bŭto akurat.* 3. wlaŝnie w tym czasie; przed chwilã * *Ŭy ma go w dŭma, akurat posōł na pole.* 4. **wykrzyknyk wyrażający zaprzeczenie**; akurat; jeszcze czego * *Akurat zejŝ tã bŭł! Jō ċi ñe wjerzã!* * — *Jutro ñe idã do roboty.* — *Akurat!* 5. **wykrzyknyk wyrażający silne stwierdzenie**; a wlaŝnie że * *Akurat pŭjdźymy, choby ŝekjyry z ñeba leãaly.* → *czes.* akorát

akuratnojsć (*D.lp.* akuratnojsći) dokładność, stranność * *Fibermeser mjerzi tymperaturã ze akuratnojsćŭ do jednej dzejŝŭntej grada.* * *Pamjŭntoł zech wsystko ze takŭ akuratnojsćŭ choby to ŝe dżoło wcorã abo dźiŝej.* * *Brachło ċi akuratnojsći jak zejŝ mŭł te garce.*

akuratny 1. staranny, dokładny, precyzyjny, pedantyczny * *To bŭł akuratny cowjek.* * *Ŭŭn ċi to dobrze zroby, bo je akuratny.* * *Ŭŭn je taki akuratny, co wytrzymać ŝ ñŭ ñe idźe.* * *Gerda je bardzo akuratnō.* * *Jak bigluje, to ñy moze być jednej faltki.* * *Tyn Alojz to je akuratny chop.* 2. wymagający precyzji * *To je akuratnō robota.* 3. dobrze wypełniający swe obowiązki; dotrzymujący zobowiązań; rzetelny; sumienny * *Z Antka je akuratny chop, zawdy mozes na ñego rachować.* 4. uczciwy, solidny, prawdomówny * *Ŭŭn je akuratny, ñe cygañi.* * *Porzŭndny cowjek abo akuratny.*

akuratñe 1. dokładnie, porządnie, starannie, precyzyjnie * *Jak ñe umjys akuratñe przecytać tego co'ch ċi naŝkryfoł, to ŝe b'es muŝoł brele ŭobŝtalować.* * *Jō to chcã mjeć akuratñe zrobyño.* * *Robjŭł wsystko akuratñe.* * *Pisã to akuratñe, coby ŝto przecytać.* * *Chce wsystko akuratñe to samo, co ŭŭn.* zob. **dokŭmyntñe**, **fŭnda-**

myntñe 2. wlaŝnie, w tej chwili, akurat * *Akuratñe przisoł z roboty.*

akustyka (*D.lp.* akustyki, *Ms.lp.* akustyce) akustyka

akustyczny akustyczny

akuŝer (*D.lp.* akuŝera, *Ms.lp.* akuŝerze) połoźnik * *Zawoŝejće akuŝera, bo banã rodźić.* * *Wyucŭł ŝe za akuŝera.*

akuŝerka (*D.lp.* akuŝerki, *Ms.lp.* akuŝerce) akuszerka, połoźna * *Ŭŭna robi za akuŝerkã.* * *Akuŝerce trza nasykować gorkej wody.*

akuŝraŭber (*D.lp.* akuŝraŭbra, *Ms.lp.* akuŝraŭbrze) wkrećtarka akumulatorowa

akuŝraŭberek (*D.lp.* akuŝraŭberka) *zdr. od akuŝraŭber*

akwarelista (*D.lp.* akwarelisty, *Ms.lp.* akwareliŝce) akwarelista

akwarjŭm (*D.lp.* akwarjŭma) akwarium * *Mŭ nowe fiŝe wē tŭ akwarjŭmje.*

akwarjŭmek (*D.lp.* akwarjŭmka) *zdr. od akwarjŭm*

akwizatŭr (*D.lp.* akwizatora, *Ms.lp.* akwizatorze) pośrednik w kupnie; akwizytor * *Sã mje wsyjscy znajŭ, bo'ch je akwizatorŭ s cukrownie.* * *Jō juz ñy mogã zaglŭndać na tich akwizatorŭw.*

al (*D.lp.* ala) 1. węgorz * *Al je dobry ale majŝny, to ŝe cowjek hned ñŭ ŭobjŭ.* * *Nas papa wcorã chyćŭł wē Ŭodrze takygo dugygo ala.* * *Mŭ juz w necu dwa ale.* * *Jak by'js wjedzōł, co al jŭ, to by'js go ñe wez do gãmbŭ.* * *Nowŭlepsy al je wãndzŭny.* zob. **wãngŭrz** 2. **fraz. robić (kogo) za ala** robić (kogo) w konia * *Ŭe rŭb mje za ala.* 3. **fraz. ćepać ŝe jak al w tytce** miotać się → *niem.* Aal

ala okrzyk przy odpędzaniu zwierząt * *Ala!*

alabaster (*D.lp.* alabastru, *Ms.lp.* alabastrze) 1. drobnziarnista odmiana gipsu; alabaster 2. trociny rozmieszane z klejem, służące do zaklejania dziur w drewnie * *Jak zech ŝe ucŭł za stolōrza, to majster mi kōzoł alabastrŭ zalepić dźury w deskach po wylecanych sãnkach.* → *niem.* Alabaster

alać ŝe *zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. alŭ ŝe, lp.cz.przesz.r.m. aloł ŝe)* opalać się, wypoczywać (nad wodã) * *U nōs to yno lynie ŝe alajŭ.* * *Idźymy nad stōw ŝe alać.*

alajny (*tylko lm., D.* alajnŭw) 1. bzdury, głupoty 2. **dupić alajny** gadać bzdury, pleŝć głupstwa, mówić od rzeczy

alañy (*D.lp.* alaño) *rzecz. od alać* * *Ŭe bŭto chãntnych do alaño ŝe na tŭ placu.*

alarm (*D.lp.* alarmu) alarm → *czes.* alarm → *niem.* Alarm

alarmjyrować 1. *ndk (1.os.lp.cz.ter. alarmjyrujã, lp.cz.przesz.r.m. alarmjyrowoł)* alarmować 2. *dk (1.os.lp.cz.przys. alarmjyrujã, lp.cz.przesz.r.m. alarmjyrowoł)* zaalarmować → *niem.* alarmieren

alarmjyrowańy (*D.lp.* alarmjyrowaño) *rzecz. od alarmjyrować*

alarmować 1. *ndk (1.os.lp.cz.ter. alarmujã, lp.cz.przesz.r.m. alarmowoł)* alarmować 2. *dk (1.os.lp.cz.przys. alarmujã, lp.cz.przesz.r.m. alarmowoł)* zaalarmować * *Jak ŝe las chyćŭł, to'ch fojerwerã alarmowoł.*

alarmowańy (*D.lp.* alarmowaño) *rzecz. od alarmować*

alarmowy alarmowy

alas (*D.lp.* alasu, *Ms.lp.* alaŝe) *ŝl. Ciesz.* likier kminkowy * *Alasu mi ñe dōwej.*

alba (*D.lp.* alby) alba (szata liturgiczna) → *niem.* Albe
albajński (*D.lp.* albajńskygo) albański
Albańjô (*D.lp.* Albańije) Albania
Albańjôcka (*D.lp.* Albańjôcki, *Ms.lp.* Albańjôcce) Albanka
Albańjôk (*D.lp.* Albańjôka) Albańczyk
albùm (*D.lp.* albùma, albùmu) album → *niem.* Album
albùng (*D.lp.* albùnga) album
alchymijô (*D.lp.* alchymije) alchemia
alchymiczny alchemiczny
alchymista (*D.lp.* alchymisty, *Ms.lp.* alchymiście) alchemik
ale I. spój. 1. **łączy wypowiedzenia współrzędne lub współrzędne części wypowiedzeń;** ale, lecz * *Jô to prziniesã, ale ty bãndżes pisol.* * *Jô tã cekol, ale ùna nie przista.* * *Kupjũt by'ch tego kũna, ale tera nŷ mŷ piññyndzy.* * *Na zabawje bũto fajñe, ale lepĩ se wyspac.* * *Jô by'ch s tobũ posol, ale nie umjã.* * *Mũ tera dwa koty, ale wyñskyrook zech mjoł trzi.* * *Dobrze ci je tajñcować, ale lepsũ myjłować.* * *Choć zech nie dzywecka, ale'ch pañnynecka.* * *Jô ci pozycũ tã kšũzkã, ale mi ña jutro ùoddôs.* 2. **nawiązuje do wcześniejszej wypowiedzi;** więc; ale * *Šwiñe nie ścãty ùodjñs ùod tich kartofli.* *Űñ se ale po kũsek kija schylũt.* * *Dejće mi pjññc zymkũw.* *Tich srogich ale.* * — *Môće pozycãc pãrã sklũnkũw?* — *Yno ale zymfćõki.* **II. part. 1. uwydatnia znaczenie** * *Ty'jś je ale mŷndry.* * *Latojś strũmy ale sumñe kwitnũ.* * *Wy tã bãndżecã ale becec.* * *Űñ je ale gupi.* * *Tyn fortuch je ale wystry.* * *To je ale fajne.* * *Wy dwa bãndżecã ale dźisej zõlycić.* * *Juz je ale cas.* (Najwyższy czas.) * *To je ale źle.* * *Jô je ale na ñego źłõ.* * *Na scyrku ale šekjyra se psuje.* * *To je ale gupje.* 2. **wyraża zdziwienie, podziw, zaskoczenie** * *Ale ta zymłã je suchõ.* * *Ale, ale, nie gõdej.* * *Ale õma, jô juz to widzol.* * *Ale ćotko!* **III. w wyrażeniach** 1. **ale ja | ale ze ja** ależ tak * *Ale ja — jô go znũ.* 2. **ale dże | ale dże tã | ale kaj** ależ skąd, ależ gdzie tam * — *Wrũćũt ci te pijñndze?* — *Ale dże!* 3. **no ale, n'ale** no ale
aleć spój. jednak, jednakowoż * *Syroki šwjat syroki, aleć mũj wander daleki.*
alegorycny alegoryczny
alegoryjô (*D.lp.* alegoryje) alegoria
aleja (*D.lp.* aleje) 1. aleja; droga wysadzana drzewami * *Tõpolowõ aleja kludźũta do zũmku.* 2. droga prowadząca przez las, przecinka, przesieka * *Aleje poprzećinali bez las.* * *W lejše sũ aleje.* → *niem.* Allee
alejka (*D.lp.* alejki, *Ms.lp.* jce) *zdr. od aleja* * *Šli my se z mojnũ dżõuchũ blanik fajnũ alejkũ.* * *Na kũñcu alejki stol fešter.*
alejô (*D.lp.* aleje) *zob. aleja* → *niem.* Allee
alek (*D.lp.* alka) *zdr. od al;* mały węgorz * *Taki mały alek mi se chyćũt na hõcyk.*
aleluja *wykrz.* 1. przyśpiew radosny w kościelnych pieśniach wielkanocnych; alleluja 2. **powiedzonko używane przez dzieci** * *Aleluja, bo ci wsujã.* 3. **fiks aleluja! przekleństwo** 4. **do aleluja** bardzo dużo * *Je sã tego do aleluja.*
alergicny alergiczny
alergijô (*D.lp.* alergije) alergja → *czes.* alergie

aleũũs 1. (*D.lp.* aleũũsu, *Ms.lp.* aleũũše) *bot.* aloes (*łac.* Aloë) 2. (*D.lp.* aleũũsa, *Ms.lp.* aleũũše) aloes (pojedyncza roślina)
alez ależ
alfabejt (*D.lp.* alfabejtu, *Ms.lp.* alfabejće) *zob. alfabet* *zob. abecadłõ, abece, abeceda, abecede, alfabet, alfabeta, ùobjecadłõ*
alfabet (*D.lp.* alfabetu, *Ms.lp.* alfabeće) 1. alfabet *zob. abecadłõ, abece, abeceda, abecede, alfabejt, alfabeta, ùobjecadłõ* 2. **podug alfabetu** w kolejności alfabetycznej → *niem.* Alphabet
alfabeta (*D.lp.* alfabety, *Ms.lp.* alfabeće) 1. alfabet, abecadłõ *zob. abecadłõ, abece, abeceda, abecede, alfabejt, alfabet, ùobjecadłõ* 2. analfabeta * *Ja, dyć to je taki alfabeta.*
alfabetycnie alfabetycznie
alfabetycny alfabetyczny
alga (*D.lp.* algi, *Ms.lp.* aldze) alga, glon → *niem.* Alge
algebra (*D.lp.* algebry, *Ms.lp.* algebrze) *mat.* algebra
algebrajiczny *mat.* algebraiczny
Algercyk (*D.lp.* Algercyka) Algierczyk
Algeryjô (*D.lp.* Algeryje) Algieria
algerski (*D.lp.* algerskygo) algierski
algoritmicny algorytmiczny
algitmus (*D.lp.* algitmusa, *Ms.lp.* algitmuše) *mat.* algorytm
alić spójnik nawiązujący do wypowiedzi poprzedniej; i, następnie, więc * *Alic dżõboł se strãćũt i yno smrũd pũ nŷ ùostol.*
alimynta (*tylko lm., D.* alimyntũw) alimenty * *Synek jak se z modu nie dõ pozũr, to mušĩ potj dżõuse płaćiç alimynta na dżeco.* * *Űñ jĩ colke lata płaćũt alimynta.* → *czes.* alimenty
alkalicny *chem.* alkaliczny → *niem.* alkalisch
alkjyrz (*D.lp.* alkjyrza) boczny, mały lub wąski pokój w budynku mieszkalnym * *Suzba śta spãc do alkjyrza.*
alkohõl (*D.lp.* alkohõlu) alkohol → *czes.* alkohol → *niem.* Alkohol
alkohõlicka (*D.lp.* alkohõlicki, *Ms.lp.* alkohõlicce) alkoholiczka → *czes.* alkohõlicka
alkohõlicny alkoholowy, alcoholiczny → *czes.* alkoholický
alkohõlik (*D.lp.* alkohõlik) alkoholik *zob. pijõk, śłepõk,* → *czes.* alkoholik, → *niem.* Alkoholiker
alkohõlizmus (*D.lp.* alkohõlizmusa, *Ms.lp.* alkhõlizmuše) alkoholizm → *czes.* alkoholismus
alkohõlowy alkoholowy → *czes.* alkoholový
almarycka (*D.lp.* almarycki, *Ms.lp.* almarycce) *zdr. od almaryjõ;* szafka kuchenna * *W šyñi po lewej strũne je almarycka umurowanõ w ścãnã.*
almaryjka (*D.lp.* almaryjki, *Ms.lp.* almaryjce) *zdr. od almaryjõ;* szafka kuchenna
almaryjõ (*D.lp.* almaryje) 1. szafka (kuchenna) * *Almaryjõ — tã se tyz dõwõ chlyb abo syr.* *zob. ùõlmaryjõ,* 2. szafa → *czes.* almara ('szafa'), → *łac.* armarium
almuzna (*D.lp.* almuzny, *Ms.lp.* almuznie) jałmużna → *czes.* almużna, → *niem.* Almosen
alować *ndk (1.os.lp.cz.ter. alujã, lp.cz.przesz.r.m. alowõł)* wypoczywać, być na wczasach, leniuchować * *Jak mje se juz chce alować.*

alować śe *zwr. ndk* wycoczywać, być na wczasach, leniuchować * *Ůřni śe alujř, a řo musā robić.*

alowańy (*D.lp.* alowańo) *rzecz. od alować*; wycoczywanie, leniuchowanie

alowate (*tylko lm., D.* alowatych) węgorzowate (*tac.* Anguillidae)

alpaka (*D.lp.* alpaki, *Ms.lp.* alpace) nowe srebro, mosiądz wysokoniklowy, pakfong, alpaka (stop imitujący srebro, zawierający 47—64% miedzi, 10—20% niklu i 15—42% cynku) * *Tyn armbant je zrobřuny ze alpaki.* * *Ty'js kupřła alpaka, a ře zōdne strzybło.* *syn. pakfůng,* → *czes.* alpaka

alpakowy *przym. od alpaka*

alpińista (*D.lp.* alpińisty, *Ms.lp.* alpińiśće) alpinista → *niem.* Alpinist

alt (*D.lp.* altu, *Ms.lp.* alće) *muz.* alt → *czes.* alt, → *niem.* Alt

alternacyjō (*D.lp.* alternacje) alternacja → *czes.* alternace

alternatiwa (*D.lp.* alternatiwy) alternatywa → *czes.* alternativa → *niem.* Alternativ

alternatiwny alternatywny

Altrajch (*D.lp.* Altrajchu) Zagłębie Dąbrowskie * *Za tř rzykř je Altrajch, tā śe za pjerřna ře dogōdōs.* → *niem.* Altreich

altrujista (*D.lp.* altrujisty, *Ms.lp.* altrujiśće) altruista

altrujizmus (*D.lp.* altrujizmu, *Ms.lp.* altrujizmuśe) altruizm

altsnajder (*D.lp.* altsnajdra, *Ms.lp.* altsnajdrze) 1. stary samiec świni hodowany najpierw do celów rozplodowych, a następnie wykastrowany 2. mistrz krawiecki, starszy krawiec

alufelga (*D.lp.* alufelgi, *Ms.lp.* alufeldze) aluminiowa obřecz koła samochodowego

alumińijowy aluminiowy; wykonany z aluminium

alumińijũm (*D.lp.* alumińijũmu) aluminium; glin → *niem.* Aluminium

alumińok (*D.lp.* alumińoka) garnek wykonany z aluminium * *Mlyko řy moze dugo stōć wē alumińoku.*

alumińumowy aluminiowy; wykonany z aluminium

alũmyńũm (*D.lp.* alũmyńũmu) aluminium, glin

alũmyńumowy aluminiowy; wykonany z aluminium

alwũkat (*D.lp.* alwũkata, *Ms.lp.* alwũkaće) adwokat

alyj (*D.lp.* aleje) *zob. aleja*

alymbik (*D.lp.* alymbika) aparatura do produkcji bimbru

alzō więc * *Alzō my tak to zrobřyli.* * *Alzō řřn kupřřł śe nowe koło.* * *Alzō, to bũło tak.* *Ůřn jechoł bez bileta.* * *Alzō řo śe urodřřł.* * *Jutro banā w roboće, alzō ře banā mũg śe s tobř trefić.*

am *dziec.* 1. **naśladowanie czynności jedzenia** * *No řotwřz gāmbā, am.* 2. **robić am | robić am, am** jeść * *No, zřřb fajře am.* * *Přdř, bāńdřes am, am robić.* *syn. ham*

amac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* amř, *lp.cz.przesz.r.m.* amōł) *dziec.* jeść * *No amej, bo to je dobre.* *syn. hamać*

amańy (*D.lp.* amańo) *rzecz. od amac*

amajza (*D.lp.* amajze, *Ms.lp.* amajře) 1. mrówka * *Wyńskyrokok mřeli my w dũma połno amajřũw.* * *Do flaski po zyrřpje nalazřo fol amajřũw.* * *Aajze wsystko*

řobzerř. * *Ře řadej na trōwje, bo ři amajze do galōt powlazujř.* 2. **obraźliwe przezwisko** * *Ty gupřō amajzo!* * *Wymelej střřnd, ty amajzo jedna!* → *niem.* Ameise

amajzka (*D.lp.* amajzki, *Ms.lp.* amajzce) *zdr. od amajza*

amajzowy 1. mrówkowy 2. *chem.* **amajzowō zojra** kwas mrówkowy

amajři mrówczy

amalgamacyjō (*D.lp.* amalgamacyje) amalgamacja

amatũr (*D.lp.* amatora, *Ms.lp.* amatorze) amator → *niem.* Amateur

amatũrka (*D.lp.* amatũrki, *Ms.lp.* amatũrce) amatorka

ambasadũr (*D.lp.* ambasadora, *Ms.lp.* ambasadorze) ambasador

ambit (*D.lp.* ambitu, *Ms.lp.* ambiće) ambicja * *Wez zech go na ambit.*

ambiwalyntny ambiwalentny → *niem.* ambiwalent

ambos (*D.lp.* ambasa, *Ms.lp.* ambojře) 1. kowadło * *U kowōla je wjelki ambos.* * *Na ambojře śe kuje wjelke křřski řelaza.* * *Połřz to na ambos, to ři to zarōz wyproścā.* *zob. kowadřo, kuwadřo* 2. narzędzie szewskie do wykańczenia obuwia * *To je ambos do waksowańō.* → *niem.* Amboř

ambosek (*D.lp.* ambasoka) *zdr. od ambos*; kowadelko

ambořik (*D.lp.* ambořika) *zdr. od ambos*; kowadelko

ambũna (*D.lp.* ambũny, *Ms.lp.* ambũńe) 1. ambona (w kościele), kazalnica * *Ůřn durch zebrze na tej ambũńe.* * *Tera jřz křřřndz gojři kōzańa z ambũny.* * *Gōdō choby křřřndz z ambũny.* * *W nasř kojřćele je nowō ambũna.* * *Z ambũny farōrz gōdō kōzańy.* *zob. kōzatelńica* 2. ambona (do polowania lub obserwacji zwierzyny) * *Stořř na ambũńe i cekř na lelyńe.* *zob. hōchřtand, wyřōdka*

ambũnka (*D.lp.* ambũnki, *Ms.lp.* ambũńce) *zdr. od ambũna*

Ameryka (*D.lp.* Ameryki, *Ms.lp.* Ameryce) 1. Ameryka; **řacińskō Ameryka** Ameryka řacińska; **Poředńowō Ameryka** Ameryka Południowa; **Pũnocnō Ameryka** Ameryka Północna → *niem.* Amerika 2. *w niektōrych wsiach*: nazwa części wsi położonej daleko od centrum * *Mũmy pole na Ameryce.*

amerykajřski (*D.lp.* amerykajřskygo) amerykański → *niem.* amerikanisch

Amerykaner (*D.lp.* Amerykanra, *Ms.lp.* Amerykanrze) Amerykanin → *niem.* Amerikaner

amerykanka (*D.lp.* amerykanki, *Ms.lp.* amerykance) gatunek wikliny używany w koszykarstwie

Amerykanka (*D.lp.* Amerykanki, *Ms.lp.* Amerykance) Amerykanka

amerykũn (*D.lp.* amerykana) ziemniak o czerwonych bulwach

Amerykũn (*D.lp.* Amerykana, *M.lm.* Amarykany) Amerykanin *syn. Amerykaner*

amerylos (*D.lp.* amerylosa, *Ms.lp.* amerylojře) *bot.* amarylis (*tac.* Amaryllis)

ametist (*D.lp.* ametistu, *Ms.lp.* ametiće) ametyst

ametistowy ametystowy

amfityjeter (*D.lp.* amfityjetr, *Ms.lp.* amfityjatrze) amfiteatr → *niem.* Amphitheater

amizyrować (1.os.lp.cz.ter. amizyrujã, lp.cz.przesz.r.m. amizyrowoł) 1. zabawiać * *Muśis jŕ ŕozprókŕ amizyrować*. 2. zabawiać się, balować * *Mamulka z ŕojcŕ ŕli amizyrować*.

→ niem. amüsieren

amizyrować ŕe zwr. ndk 1. cieszyć się, radować się * *Jak ŕŕna bŕła w dŕma, to moja ŕe amizyrowała*. zob. **radować ŕe** 2. zabawiać się 3. mizdrzyć się

amizyrowańy (D.lp. amizyrowańo) rzecz. od **amizyrować amkać** ndk (1.os.lp.cz.ter. amkŕ, lp.cz.przesz.r.m. amkoł) dziec. zdr. od **amać**

amkańy (D.lp. amkańo) rzecz. od **amkać**

amlara (D.lp. amlary, Ms.lp. amlarze) czereśnia * *Tã wisŕy całe warchce amlarŕw, a jŕ ŕe poradã jich dojsŕŕgnŕŕŕc*. zob. **trzejsńa**

amlarka (D.lp. amlarki, Ms.lp. amlarce) zdr. od **amlara** syn. **trzejsńika**

amlarowy czereśniowy syn. **trzejsńowy**

amnestyjŕ (D.lp. amnestyje) amnestia * *Jŕzek do dŕŕsa by ŕedŕoł, jakby amnestyjŕ go ŕe ŕobjŕna*. * *Ŕogojŕyli amnestyjŕ i wypujŕyli harestantŕw*.

→ niem. Amnestie

amol (D.lp. amolu) amol (lek ziołowy stosowany przy schorzeniach górnych drŕg oddechowych)

amolet (D.lp. amoleta, Ms.lp. amolece) 1. pierścionek 2. (Ŕl. Ciesz.) naleśnik * *Dŕŕŕej, ze je ŕwjŕnto, dostańce amolety na ŕńŕdańy*. 3. (Ŕl. Ciesz.) omlet → czes. amoleta

amoleta (D.lp. amolety, Ms.lp. amolece) zob. **amolet** → czes. amoleta

amoletek (D.lp. amoletka) zdr. od **amolet**

amolŕcek (D.lp. amolŕcka) zdr. od **amolŕk**

amolŕk (D.lp. amolŕka) cukierek miętowy; cukierek o smaku miętowym; miętŕwka * *Dej mi pocyckać amolŕka*.

amorfnŕjŕc (D.lp. amorfnojsŕci) amorficznoŕc, bepostaciowoŕc

amorfny amorficzny, bepostaciowy

ampel (D.lp. ampla) sygnalizator ŕwiatlny; ŕwiatła drogowe (np. na skrzyŕowaniu); **stŕc na amplach** stać na ŕwiatłach; **stanŕŕc na amplach** zatrzymać się na ŕwiatłach * *Jak stanã na amplach, to mozes wyljŕŕ*. * *Tyn waryjŕt ańi na amplach ŕe stanŕŕ*. → niem. Ampel

amper 1. (D.lp. ampra, Ms.lp. amprze) wiadro * *Przińyjs w amprze wody ze studŕŕnki*. zob. **ajmer**, **kibel ŕr. wys. niem.** Eimber 2. (D.lp. ampera, Ms.lp. amperze) amper (jednostka natęŕzenia prãdu elektrycznego)

amperek (D.lp. amperka) zdr. od **amper**; wiaderko zob. **ajmerek**, **kibelek**

amperŕmejter (D.lp. amperŕmejtra, Ms.lp. aperŕmejtrze) amperomierz → niem. Amperometer

ampla (D.lp. ample) 1. lampa wiszãca z kloszem 2. klosz lampy; abazur 3. mały pokoik 4. pokoik na poddaszu, mansarda * *Wé tŕ dŕmje, co go chcymy kupiç, je jescy takŕ fajno ampla pod dachŕŕ*.

amputacyjŕ (D.lp. amputacyje) amputacja → czes. amputace → niem. Amputation

amputować dk/ndk (1.os.lp.cz.ter. amputujã, lp.cz.przesz.r.m. amputowoł) amputować → czes. amputovat

amputowańy (D.lp. amputowańo) rzecz. od **amputować amputyrować** dk/ndk (1.os.lp.cz.ter./cz.przysz. amputujã, lp.cz.przesz.r.m. amputyrowoł) amputować * *Ŕŕnymu amputyrowali rãnkã*. → niem. amputieren

amputyrowańy (D.lp. amputyrowańo) rzecz. od **amputyrować**

amt (D.lp. amtu, Ms.lp. amce) 1. urzãd; * *Jak mŕ iŕ do amtu, to zech je chory*. syn. **urzŕnd**, → niem. Amt 2. **landracki amt** urzãd starosty, starostwo powiatowe zob. **becyrk**, **landratura**

amtować ndk (1.os.lp.cz.ter. amtujã, lp.cz.przesz.r.m. amtwoł) urzãdować * *My jutro ŕe amtujymy*. zob. **beamtować**, **beamtrować**, **urzŕndować**

amtowańy (D.lp. amtowańo) rzecz. od **amtować**; urzãdowanie * *Przidŕce jutro w godŕzinach amtowańo*.

amtowy 1. urzãdowy; **amtowŕ korespŕndycyjŕ** korespondencja urzãdowa zob. **urzŕndowy** 2. **w uŕytciu rzeczownikowym**: urzãdnik

amtsforŕtejer (D.lp. amtsforŕtejera, Ms.lp. amtsforŕtejerze) starszy urzãdnik; przełŕżony (w urzãdzie)

amtsrichter (D.lp. amtsrichtra, Ms.lp. amtsrichtrze) ŕdzia ŕãdu okręgowego lub grodzkiego * *Amtsrichter jich muŕoł jednaç*. → niem. Amtsrichter

amŕnowy chem. amonowy; **amŕnowy jŕn** jon amonowy

amŕnijŕk (D.lp. amŕnijŕku) amoniak → niem. Ammoniak

amyc (D.lp. amycy) smoczek do ssania * *Taki wjelki synek, a jescy by yno tyn amyc chŕoł*. zob. **chechłac**, **cumel**, **dudlik**, **nupel**, **ŕpŕnt**

amyn wykrz. 1. amen (zakończenie modlitwy, formuły ŕyczãcej) * *Na wjeki wjekŕw amyn*. * *Na mjŕno Ŕojca, i Syna, i Ŕwjŕntego Ducha, amyn*. * *Jak ŕŕn, tyn kŕŕndz, bãńdŕe rzykoł, to wy yno na kŕŕŕc powjydŕce „amyn”*.

* *Wjŕnŕsyjã wŕ, coby ŕŕŕce mjeli w kozdŕj kŕŕŕtecku po dŕczŕŕŕtecku a na pjecu troje, amyn*. 2. koniec; ostateczne zakończenie czegoŕ * *Dŕwej pozŕr, bo bãńdŕe amyn s tobŕ*. * *Ŕ ŕŕ jŕz je amyn*. 3. **amyn tabaka** koniec; przepadło; po wszystkim * *Jak ŕŕnymu cojs dŕs, to amyn tabaka, jŕz tego ŕe uwidŕis*. * *Amyn tabaka. Fajfka zgãŕa*. * *Podug mje, s tego co'ch widŕoł bez ŕostatŕŕe tydŕe, to my jŕz mŕmy amyn tabaka*. * *Ŕejednymu borŕkowi ŕe chynŕn lŕzŕk na puca, chyrlŕoł synek, chyrlŕoł, slyg, umrzŕł i amyn tabaka*. 4. **jak amyn tabaka** coŕ bardzo pewnego; jak amen w pacierzu * *W Ameryce stoi kaktus, jak amyn tabaka*. 5. **na amyn** (a) na zawsze, trwale, na stałe; na amen * *Ŕŕy muŕeli'ŕce tego tak na amyn przibijaç*. * *Kozdy ŕwŕj kŕŕsek ŕobŕoł na amyn i ŕe doł ŕe rusyc ŕ ŕego ańi bratowi*. (b) na koniec naboŕŕstwa, mszy * *Prziŕoł do kojŕŕcoła na amyn*. 6. **jak amyn w pŕcyrz** na pewno, z całã pewnoŕciã * *Mŕs to u mje jak amyn w pŕcyrz*. * *Skŕjŕcŕto ŕe jak amyn w pŕcyrz*. 7. **za ŕwjŕnte amyn** za nic w ŕwiecie; za ŕadne skarby * *Za ŕwjŕnte amyn by'ch tã ŕe ŕta*.

→ niem. Amen

amynt zob. **amyn**

an: **prziŕ an** zostaç obsłŕżonym, przyjety (w urzãdzie, w przychodni itp.) * *Jŕ ŕe wjã, ŕo fłorej przidã an*.

anabaptista (D.lp. anabaptisty, Ms.lp. anabaptiŕce) anabaptysta

anabaptistka (D.lp. anabaptistki, Ms.lp. anabaptistce) anabaptystka

anabaptizmus (*D.lp.* anabaptizmusu, *Ms.lp.* anabaptizmuše) anabaptizm

anakūnda (*D.lp.* anakūndy, *Ms.lp.* anakūndže) anakonda

analfabeta (*D.lp.* analfabety, *Ms.lp.* analfabeće) analfabeta * *Jak nie bāńdžes chodźůł do skoty, to ũostańes analfabetŭ.*

analogicńe analogicznie

analogicny analogiczny

analogijō (*D.lp.* analogije) analogia

ananas (*D.lp.* ananasa, *Ms.lp.* ananaše) ananas → *niem.* Ananas

ananasek (*D.lp.* ananaska) *zdr. od ananas*

ananasowy ananasowy

anarchista (*D.lp.* anarchisty, *Ms.lp.* anarchiście) anarchista

anarchistka (*D.lp.* anarchistki, *Ms.lp.* anarchistce) anarchistka

anatūmicny anatomiczny

anatūmijō (*D.lp.* anatūmije) anatomia

anbejger (*D.lp.* anbejgra, *Ms.lp.* anbejgrze) ktoś mający wygórowane mniemanie o sobie; pyszałek, zarozumialec * *Zajś sã lejże tyn anbejger.*

anbejgować še *zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. anbejgujã še, lp.cz.przesz.r.m. anbejgowoł še)* pysznić się, wywyższać się ponad innych * *Kukńń, jak ũūna še anbejguje.*

anbejgowańy (*D.lp.* angejbowañō) *rzecz. od anbejgować*

anbitować *ndk (1.os.lp.cz.ter. anbitujã, lp.cz.przesz.r.m. anbitowoł)* dawać komuś coś do jedzenia, picia; częstować, oferować, raczyć * *Ćotka anbitowała mi fajne trzejśńe. * Anbituj mu tich pjerńukůw.*

anbitowańy (*D.lp.* anbitowańō) *rzecz. od anbitować*

ancajga (*D.lp.* ancajgi, *Ms.lp.* ancajdze) kontrolka (np. w samochodzie)

ancajgować *ndk (1.os.lp.cz.ter. ancajgujã, lp.cz.przesz.r.m. ancajgowoł)* oskarżać, denuncjować → *niem.* anzeigen

ancajgowańy (*D.lp.* ancajgowańō) oskarżanie, denuncjowanie

ancel (*D.lp.* ancla) 1. *pot.* więzienie 2. pomieszczenie, w którym zamyka się np. psa, kota; kojec * *Jak nie przestańes blakać, to pōjdzes do ancla, ty gupi pśe!*

ancug (*D.lp.* ancuga) 1. garnitur * *Kupjã ci do ślubu nowy ancug. * Przisōł chop do krawca śtalować ancug. * Tera to chopcy mało chodźŭ w ancugach. * Jō būł dźiśej w kojśćełe wé tŭj nowŭ ancugu. * Mŭj chop se kupjŭł nowy ancug. * Tã westã mōs do ancuga. zob. **gańg**, **gańgōł***

2. ubranie * *Jō mŭj yno taki ajnfachowy ancug, a na nędźelã nŭj mŭj nŭc. * Widźala ŭjś, ũūna zajś mjata nowy ancug. * Dźiśej ćŭjzko pedźeć, jaki je ũod śłŭjskej baby ancug. * Harestajński ancug je zwyczajńe śwjatŭ.*

3. tradycyjny kobiecy strój ślãski * *Ancug to būła jakla, mazelŭnka i fortuch. * Nęchtorzi kawalyrowje zycyli še, coby modō pańi do ślubu śta w ancugu.* 4. **kjyrasyrski ancug** zbroja kirasjerska 5. **kozdydńi ancug** | **kozdydńowy ancug** ubranie na co dzień; ubranie na dni powszednie 6. **śwjŭntny ancug** | **nędźelny ancug** ubranie świąteczne * *Nę bjer nędźelnego ancuga do roboty.*

→ *niem.* Anzug

ancugowy garniturowy

ancuzek (*D.lp.* ancuzka) *zdr. od ancug*; ubranko chłopięce; garnitur dla chłopca * *Jedźymy do mjasta, kupjymy ci fajny ancuzek.*

ancygla (*D.lp.* ancygle) listwa poprzeczna (element konstrukcji płotu drewnianego) * *Śtachety še przibijō do ancyglŭw. zob. rygel*

ancyjas (*D.lp.* ancyjasa, *Ms.lp.* ancyjaše) niesforne dziecko; nieposłuszne dziecko

ancykryst (*D.lp.* ancykrysta, *Ms.lp.* ancykryście) *pejor.* 1. bezbożnik; heretyk; przeciwnik Chrystusa bądź Kościoła; człowiek niewierzący; ktoś, kto wyrzekł się religii chrześcijańskiej; antychryst * *Ancykryst nie chodźi do kojśćoła.* 2. diabeł, zły duch * *Do ćebje durch ancykryst gōdō. * Juz ancykryst lōce w lŭfće.* 3. **przewisko ũywane w stosunku do złego człowieka, niewłaściwie postępującego dziecka, narowistego zwierzęcia** * *Ty ancykryście jedyn!* * *Ale ś ćebje beskurcyjō i ancykryst. * S tego synka je richtich ancykryst. * Wejź mi tego ancykrysta, bo go juz wyćepnã.*

syn. jajńcykryst

andrus (*D.lp.* andrusa, *Ms.lp.* andruše) 1. łobuz, chuligan, nicpoń * *Ale ś nęgo zrobjŭł še andrus.* 2. człowiek włóczący się po świecie; włóczęga * *Po wśach chodźi corōz wjŭńcej andrusŭw. Nŭc nie robjŭ yno łajźikajŭ.*

andrygować *ndk (1.os.lp.cz.ter. andrygujã, lp.cz.przesz.r.m. andrygowoł)* **o bronu palnej:** ładować, repetować; przygotowywać do strzału

andrygowańy (*D.lp.* andrygowańō) *rzecz. od andrygować*

andrzyjki (*tylko lm. D. andrzyjkŭw*) andrzejki * *Na andrzyjki to my zawdy loty wosk. * Na andrzyjki dźoŭchy i chopcy robjŭ roztomajtne cuda — wrŭzŭ, lejŭ wosk do wody. * Pamjŭntōs, jak my na ũostatńich andrzyjkach w skole kran urwały?*

andrzyjkowy andrzejkowy

anekdōta (*D.lp.* anekdōty, *Ms.lp.* anekdōće) anegdota → *czes.* anekdota → *niem.* Anekdote

anekdōtka (*D.lp.* anekdōtki, *Ms.lp.* anekdōtce) *zdr. od anekdōta*; anegdotka

anfańg (*D.lp.* anfańgu) początek, rozpoczęcie czegoś * *Alfryd mō dźiśej anfańg roboty. syn. pocŭntek*

angejber (*D.lp.* angejbra, *Ms.lp.* angejbrze) człowiek mający wygórowane mniemanie o sobie; pyszałek, zarozumialec; mądrala * *To je taki angejber. Ś nŭj nie idźe normalńe gōdać. * Jak przisōł z wojska, to juz nie būł taki angejber, jak pŭyrwej. → niem.* Angeber

angejbować *ndk (1.os.lp.cz.ter. angejbujã, lp.cz.przesz.r.m. angejbowoł)* pysznić się, wywyższać się ponad innych; zadzierać nosa * *Rejza je ze wśi i ze strzewikŭw jŭ wylazuje śłuma, ale wjelce angejbuje. * Kupjŭła nowe mejble i angejbuje. * Karlik powŭńoł trochã skotŭw i juz tak angejbuje, choby ś nęgo juz būł dōchtŭr abo inśpektŭr jaki. * Ta tera angejbuje, bo baje cerze wesely strojic. → niem.* angeben

angejbowañy (*D.lp.* angejbowañō) *rzecz. od angejbować*

angezagt *nieodm.* gra zapowiedziana (w skacie)

anglajzer (*D.lp.* anglajzra, *Ms.lp.* anglajzrze) kawał stali w kształcie litery V służący do wprowadzania na szyny wykolejonego wózka

angrajf (*D.lp.* angrajfu) atak

angrajfować 1. *ndk* (1.os.lp.cz.ter. angrajfujã, lp.cz.przesz.r.m. angrajfowoł) atakować; przypuszczać szturm; szturmować *zob. atakjyrować, atakować* 2. *dk* (1.os.lp.cz.przys. angrajfujã, lp.cz.przesz.r.m. angrajfowoł) zaatakować * *Potj̄ ůñ čepoł bal, my angrajfowali i zarôz bũto lepi.*

→ *niem.* angreifen

angrajfowańy (*D.lp.* angrajfowańô) *rzecz. od angrajfować*; atakowanie

angryf (*D.lp.* angrifu) działanie przeciwko siłom nieprzyjacielskim; natarcie, atak → *niem.* Angriff

anlaga (*D.lp.* anlagi, *Ms.lp.* anladze) 1. wkładka do butów * *Jak mŷ tã anlagã, to mje tak noga ñe boli.* 2. zestaw stereofoniczny; wieża * *Jak tã twoja anlaga? Jescy grô?* * *Kup ša anlagã ůod Bruna, stysała 'ch ze chce przedać.*

anlagować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. anlagujã, lp.cz.przesz.r.m. anlagowoł) wspierać finansowo, pomagać * *Marta anlaguje Matejusa, coby mŷg študjyrować za farôrza.*

anlagować še *zwr. ndk* przykładać się do czegoś; wykonywać coś solidnie * *Ůñ še ale anlagowoł do tej roboty.*

anlagowańy (*D.lp.* anlagowańô) *rzecz. od anlagować*

anlygować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. anlygujã, lp.cz.przesz.r.m. anlygowoł) przymierzać

anlygowańy (*D.lp.* anlygowańô) *rzecz. od anlygować*

ano I. *part.* tak, oczywiście, owszem * — *Przidzes dźišej dũ mje? — Ano, przidã.* (b) **ponagla, wzmacnia rozkaz**; hej, no, że * *Ñe chces robić? Ano, to še wynojs!* * *Ano, jedźće juz, bo zajedźće ñeskor.* II. *spój. nawiązuje do wcześniejszej wypowiedzi*; ano * *Dusa, ano zgorsũny ze špywki, bo stysoł w ñi swoje mjũno, zawołoł w gũnywe dũ ñego.* * *Skũnd ůũñi prziječali? Ano ze dwora.* * *Ůod cego zejś dostoł šnupatyki? Ano ůod lãtañô po dworze bez mycki.* * *Fto to je? Ano to je Erich.* * — *Ůñ wcora dostoł pijũndze.* — *Ano, to še ñe dźiwjã, ize dźišej bez cełe pũdny sedzoł w kacmje.*

anôda (*D.lp.* anôdy, *Ms.lp.* anôdze) *tech.* anoda

anôdowy *tech.* anodowy

anpasować *dk* (1.os.lp.cz.przys. anpasujã, lp.cz.przesz.r.m. anpasowoł) przyłożyć komuś; dać w skórę * *Cekej no, jak ċi jednã anpasujã.*

anpasowańy (*D.lp.* anpasowańô) *rzecz. od anpasować*

anpasũnek (*D.lp.* anasũnku) przymiarka (u krawca) * *Bũł 'ech u krawca do anpasũnku.* *syn. anprôba*, → *niem.* Anpassung

anprôba (*D.lp.* anprôby) przymiarka (u krawca, krawcowej) * *Idã dźišej do swôcki na anprôbã.* * *Idź jutro do anprôby, bo ċi tego ancuga ñe usyje.* * *Idã do anprôby, bo se syjã nowe saty.* * *Swôcka mjerzũła mi kjeckã na anprôbje.* *syn. anpasũnek*, → *niem.* Anprobe

anrichta (*D.lp.* anrichty, *Ms.lp.* anrichće) 1. deska kuchenna, deska do krojenia * *Na anrichće sykuje še jôdło.* *zob. bajta, bretlik, deska* 2. *daw.* deska wysuwana z kredensu, mająca dwa otwory na miski (jedna do mycia, druga do płukania) 3. kredens * *Jak še przy anrichće ůodšibñe przodek, to sŷ take dwie dźury na miski.* → *niem.* Anrichte

anruf (*D.lp.* anrufu) 1. zawołanie, okrzyk 2. telefon (rozmowa telefoniczna, powiadomienie przez telefon itp.) * *Dźŷnkujã ċi za anruf.*

ansyber (*D.lp.* ansybra, *Ms.lp.* ansybrze) *górn.* robotnik obsługujący urządzenie wyciągowe w szybie kopalnianym (zwnane klatką); klatkowy

anślager (*D.lp.* anślagra, *Ms.lp.* anślgrze) ładowacz *zob. folowac, folôrz, folyrz*

anślaglajsta (*D.lp.* anślaglajsty, *Ms.lp.* anślaglajście) listwa drewniana nakładana od zewnątrz na framugi drzwi, okien itp.; okładzina * *Anślaglajsty še dôwô na śćanã, a potj̄ je ůokno.*

anślazgojla (*D.lp.* anślazgojle) słup ogłoszeniowy

anšlejger (*D.lp.* anšlejgra, *Ms.lp.* anšlejgrze) 1. sygnalista (ktoś, kto nadaje i odbiera sygnały) 2. *górn.* nastawiacz przy windzie kopalnianej

anšpilować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. anšpilujã, lp.cz.przesz.r.m. anšpilowoł) robić aluzje → *niem.* anspielen

anšpilowańy (*D.lp.* anšpilowańô) *rzecz. od anšpilować*

anšpilũng (*D.lp.* anšpilũngu) aluzja → *niem.* Anspielung

anštalt (*D.lp.* anštaltu, *Ms.lp.* anšalće) zakład leczniczy * *W Lublyjñcu je anštalt lô gupich.* → *niem.* Anstalt

anštekować še *dk* (1.os.lp.cz.przys. anštekujã še, lp.cz.przesz.r.m. anštekowoł še) zarazić się (chorobą zakaźną) * *Wsyjcy my juz byli chorzi. Zeby še ta dżoũcha jescy ñe anštekowała.* * *Anštekowała 'ch še ůod ċebje i mŷ rymã.* → *niem.* anstecken

anštekowańy (*D.lp.* anštekowańô) *rzecz. od anštekować*

anštryngować še *zwr. 1. ndk* (1.os.lp.cz.ter. anštryngujã še, lp.cz.przesz.r.m. anštryngowoł še) nadwyręzać się; wysilać się zbytnio; przemęczać się * *Po tej ůoperacyji ůñ ñy moze še tak anštryngować.* * *Ñe anštrynguj še tak.* * *Po co ty še tak anštryngujes?* 2. *dk* (1.os.lp.cz.przys. anštryngujã še, lp.cz.przesz.r.m. anštryngowoł še) nadwyrężyć się; wysilić się zbytnio; przemęczyć się * *Feste 'ch še anštryngowoł i boli mje krziz.* → *niem.* sich anstrengen

anštryngowańy (*D.lp.* anštryngowańô) *rzecz. od anštryngować*

antaba (*D.lp.* antaby) 1. metalowa sztaba umacniająca zamknięcie drzwi; zasuw, rygiel * *Zawrzĩ dwjyrzi na antabã.* 2. ozdobny boczny uchwyt skrzyni 3. zawias 4. część cepa trzymana w rękach; dzierzak

Antek (*D.lp.* Antka) *žart.* Ślązak

antilôpa (*D.lp.* antilôpy) antylopa

antimũn (*D.lp.* antimũnu, *Ms.lp.* antimũñ e) antymon (pierwiastek chemiczny) → *czes.* antimon, → *niem.* Antimon

antimũnowy antymonowy

antimũnit (*D.lp.* antimũnitu, *Ms.lp.* antimũñice) antymonit

antinũmijô (*D.lp.* antinũmije) antynomia

antipatyjô (*D.lp.* antipatyje) antypatia

antisymita (*D.lp.* antisymity, *Ms.lp.* antisymiče) antysemita

antisymitizmus (*D.lp.* antisymitizmusu, *Ms.lp.* antisymityzmuše) antysemityzm

antloch (*D.lp.* antlocha) *górn.* wyrobisko; stary szyb, w którym znajdują się pompy odwadniające * *Antloch to je takô dźura, takô starô śachta.*

antologijô (*D.lp.* antoligijô) antologia

antracyn (*D.lp.* antracynu, *Ms.lp.* antracyñe) antracen

antrag (*D.lp.* antragu) 1. petycja 2. podanie, prośba, wniosek * *Sũmsõd stozũt antrag do nowej roboty.* * *Jõ musã zaũnyjã antrag do bjũra.* * *Zrobjũta antrag na pũmjyskaũny.*

→ *niem.* Antrag

antragować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* antragujã, *lp.cz.przesz.r.m.* antragował) składać petycję, podanie, wniosek; wnioskować o coś * *Sottys antragował, coby gmina dała piũũndze na koła.* * *Dugo my antragowali, az došli do skutku.* * *Antragował na ryntã.* → *niem.* antragen

antragowańy (*D.lp.* antragowańõ) *rzecz. od antragować*

antrej (*D.lp.* antreja) przedpokój; korytarz w mieszkaniu * *Zawrzũ te dwjyrzi do antreja, bo ćũyngũe.* * *Tera wysytkte dũmy budujũ z antrejũma.* * *Seblyc se wẽ antreja.* * *Pjyrse wlejzes do antreja, a potỹ do tej izby na prawo.* * *W antreju na bifeju stoi sũlka teju.* * *Wlejzli do antreja.* * *My nũ mũmy antreja.* *syn. forcymer,* → *niem.* Entree, → *fr.* Entrée

antrejek (*D.lp.* antrejka) *zdr. od antrej*

antrejka (*D.lp.* antrejki, *Ms.lp.* antrejce) przedpokój

antresa (*D.lp.* an tresa) adres *syn. adresa*

antresować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* antresujã, *lp.cz.przesz.r.m.* antresował) adresować

antresowańy (*D.lp.* antresowańõ) *rzecz. od antresować*

antretować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* antretujã, *lp.cz.przesz.r.m.* antretował) stawać w szeregu * *My antretujymy.*

antretowańy (*D.lp.* antretowańõ) *rzecz. od antretować*

antropologiczny antropologiczny

antropologicńe antropologicznie

antropologijõ (*D.lp.* antropologije) antropologia

antũũwka (*D.lp.* antũũwki, *Ms.lp.* antũũwce) *syn. antũũnina, antũũwka*

Antũũnec (*D.lp.* Antũũnica) *zdr. od Antũũnik*

Antũũnik (*D.lp.* Antũũnika) 1. figurka św. Antoniego * *W kojõćele stõwũ zawdy wele Antũũnika.* 2. **Antũũnik w kapsli** figurka świętego w małym etui (zwykle kupowana na odpuszcie)

antũũnina (*D.lp.* antũũniny, *Ms.lp.* antũũniũe) antonówka (odmiana jabłoni domowej) *syn. antũũwka, antũũwka*

antũũwka (*D.lp.* antũũwki, *Ms.lp.* antũũwce) antonówka (odmiana jabłoni domowej) * *Antũũwki ñe idze skludzić na zimã.* * *Rõd jã jabka, co se zwjũ antũũwki.* * *Antũũwki sũ dostũne na podzim.* * *Antũũwki sũ dobre na kũmpot.* *syn. antũũwka, antũũnina*

antwortũũć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* antwortnã, *lp.cz.przesz.:* *r.m.* antwortnũn, *r.ż.* antwortla) odpowiedzieć *zob. ũodpedzẽc*

antwortũũńcy (*D.lp.* antwortũũńcõ) *rzecz. od antwortũũć*

antwortować 1. *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* antwortujã, *lp.cz.przesz.r.m.* antwortował) odpowiadać; dawać odpowiedź; udzielać odpowiedzi * *Ty se mje pytõs, a jõ antwortujã.* * *Jõ ći ñe umjã antwortować na to.* *zob. ũodpadaõc* 2. *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* antwortujã, *lp.cz.przesz.r.m.* antwortował) odpowiedzieć; dać odpowiedź; udzielić odpowiedzi * *Papjũry dõwno'ch wystõł, dopjyro tera mi antwortowali.* * *Jõ ći ñe umjã antwortować na to.* *zob. ũodpedzẽc*

antwortowańy (*D.lp.* antwortowańõ) *rzecz. od antwortować* *syn. ũodpadaõc*

antyna (*D.lp.* antyny, *Ms.lp.* antynie) 1. antena * *Mũmy na chałpje wiẽcẽ satelitarnũ antynã.* * *Wykrũũñẽ se antynã z aũta, bo ći jũ ukradnũ.* 2. *gõrn.* miejsce, gdzie przechodzą przewody doprowadzające prąd potrzebny do wysadzania ścią kopalni * *Antyna to je mjejsce, kaj lecũ drũty do strzylańõ na grubje.*

antynka (*D.lp.* antynki, *Ms.lp.* antynce) *zdr. od antyna;* antenka

antynowy antenowy

anuz *wykrz.* nuże

anũmalijõ (*D.lp.* anũmalije) anomalia

anũnsa (*D.lp.* anũnse, *Ms.lp.* anũnse) ogłoszenie, anons; zawiadomienie umieszczone w prasie * *Doł anũnsã do cajtũngu.* * *Plãcis anũnse w cajtũngu.* * *Inkũsi ũoferujũ i musũ plãcĩc anũnse w cajtũngu.* → *niem.* Annonce

anũng (*D.lp.* anũngu) 1. pojęcie, wyobrażenie * *Ñy mũ anũngu.* (Nie mam pojęcia.) * *Gõdej, chopje, ũo rzecach, ũo florich mõs anũng!* 2. *fraz. mjeć anũng* być głupim; nie znać się na tym, o czym się mówi * *Ty mõs chopje anũng!* * *Ja, ja, ty mõs anũng.*

anwalt (*D.lp.* anwalta, *Ms.lp.* anwalce) adwokat *syn. adwokac* → *niem.* Anwalt

anymiczny mający za mało krwi; niedokrwisty, błąd * *Tyn jejich maũy je taki anymiczny.* → *czes.* anemický

anymijõ (*D.lp.* anymije) anemia *zob. blajzucht* → *czes.* anemie, → *niem.* Anämie

anysek I. (*D.lp.* anysku) 1. *bot.* biedrzyńec anyż, anyż, anyżek (*łac.* Pimpinella anisum) → *niem.* Anis 2. anyż (przyprawa) 3. syrop z dodatkiem anyżu * *Anysek je dobry ũod kucañõ.*

zob. ańis, hanysek II. (*D.lp.* anyska) 1. biedrzyńec anyż (pojedyncza roślina) 2. cukierek o smaku anyżowym 3. kruche ciastko z anyżem * *Zaũnyjõ do pjekarza jajka na anyski.*

zob. hanysek

anysekowy anyżowy; przyprawiony anyżem; z dodatkiem anyżu

anzichckarta (*D.lp.* anzichckarty, *Ms.lp.* anzichckarce) widokówka, pocztówka * *Przistõł z Berlina fajnũ anzichckartã.* → *niem.* Anzichckarte

ańgelski (*D.lp.* ańgelskygo) 1. angielski *zob. yńglicki* 2. **ańgelskõ choroba** | **ańgelskõ ñymoc** (a) krzywica (b) odmiana zabawy w berka, w której goniący musi trzymać się za miejsce, w które został złapany → *niem.* englische Krankheit 3. **ańgelske bratkartõfle** frytki

ańgelskojõc (*D.lp.* ańgelskojõci) angielskõc

Angelus (*D.lp.* Ångelusa, *Ms.lp.* Ångeluše) Anioł Pański *zob. Ańũł Pajński, Kljńkaũny*

ańgina (*D.lp.* ańginy, *Ms.lp.* ańgiũe) angina, zapalenie gardła * *Zajõ do przedskolõ ñe chodzi, bo ańginã mõ.* * *Boli go w karku, mõ ańginã.* * *Jõ chyba mũ ańginã.* → *czes.* ańgina, → *łac.* angina

ańgla (*D.lp.* ańgle) wędka * *Ångla mõ zejñã a hõcyk.* → *niem.* Angel

Ańglijõ (*D.* Ańglije) Anglia * *Jedzjymy do Ańglije.* *syn. Yńgland*

Ańglijõcka (*D.lp.* Ańglijõcki, *Ms.lp.* Ańglijõcce) Angielka

Ańglijõk (*D.lp.* Ańglijõka) Anglik

ańglista (*D.lp.* ańglisty, *Ms.lp.* ańgliśce) anglista
ańglistka (*D.lp.* ańglistki, *Ms.lp.* ańglistce) anglistka
ańglować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ańglujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ańglowoł) 1. wędkować, łowić ryby na wędkę * *Ūñ tã yno na tã Ūodrã jejździ ańglować, a jô s catŭ celôdkŭ sama.* * *Ańglujã ũod rana, a ñic ñe bjere.* 2. wylawiać * *Ańglujã te grziby ze zupy, bo jich ñy mogã jejs.*
ańglowańy (*D.lp.* ańglowańô) rzecz. od **ańglować**
ańglôrż (*D.lp.* ańglôrża) wędkarz
ańgrys (*D.lp.* ańgrysu) agrest *syn.* **agrys**, **buśik**, **pjeprzek**, **štachlôk**, **wjeprzek**
ańgrytowy *przym.* od **ańgrys**; agrestowy
ańker (*D.lp.* ańkra, *Ms.lp.* ańkrze) 1. kotew używana do wzmocnienia muru; klamra spajająca mury * *Do chatpy to potrza ańkry.* * *Musã přečŭgnŭñć ańker ũod gibla do gibla, bo mi ścana popŭñkała.* * *Ańker še przibije do rymštika.* * *W nasŭ dŭmje bãñdzymy museli dôwać ańkry, bo mury juzajš sŭ popŭñkane.* → *niem.* Maueranker 2. kotwica * *Na wjelkich šifach sŭ ańkry.* * *Jak damfer stañe, to musŭ ańker spujsćić.* *zob.* **kotwica** 3. haczyk (do łowienia ryb)
ańkra (*D.lp.* ańkry, *Ms.lp.* ańkrze) *zob.* **ańker**
ańkrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ańkrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ańkrowoł) 1. wzmocniać klamrami; spajać, ściągać; zabezpieczać kotwami; kotwić * *Dźišej zacli ańkrować tyn stary familôk.* * *Przi grubskich skodach ańkruje še chatpy.* 2. wzmocnić klamrami; spojć, ściągnąć; zabezpieczyć kotwami * *Popŭñkała ñŭ chatpa, to my jŭ ańkrowali.* * *Musymy ańkrować chatpã.* * *Te familôki latojs ańkrowali.* 3. spinać (belki) klamrami
ańkrowańy (*D.lp.* ańkrowańô) rzecz. od **ańkrować** 1. wzmocnianie murów budynku kotwami 2. spinanie (belki) klamrami
ańelicek (*D.lp.* ańelicka) *zdr.* od **ańŭł**
ańelski (*D.lp.* ańelskygo) *przym.* od **ańŭł**; anielski * *Słyseli ańelski špju.* * *Ańelske serco, djôbłowe słowa.* (powiedzenie) * *Ańelske wozyńy, djôbelske przewrŭcŭńy.* (powiedzenie)
ańi I. *spój.* 1. **łaczy równorzędne części zdania zaprzeczonego**; ani * *Zôdnô grôfka ańi princesa by go ñe ścała.* * *Ñe pŭjdã do kina ańi na špacyr.* 2. **łaczy zaprzeczone zdania współrzędne**; ani * *Tyn ñe idže, ańi tyn ñe idže.* * *Jô go ñe widžała, ańi ñe stysała.* 3. **tworzy wyrażenia porównawcze**; jak * *Moja mô spańy ańi zajŭnc.* * *Ty'js je gupjô ańi gãjs.* * *Krupy lecały sroge ańi kurze jajca.* * *Brzŭncô ańi ñedźwujdz.* (Ryczy jak niedźwiedz.) * *Lôtali ańi pilŭnta po placu — tã a nazôd do hajzla.* * *Ty'js je cŭńki ańi šteknadla.* * *Wcora lecały krupy sroge ańi kurze jajca.* 4. **poprzeda wszystkie człony wypowiedzenia przeczącego** * *Ańi ñe pise, ańi ñe przjydzô.* * *Te jabka ñe sŭ ańi stôdke ańi kwajšne.* * *Ańi sã, ańi tã go ñyma.* * *Ańi jô ańi ty.* * *Jak jô še wydôwała, to'ch ñe poradźiła ańi warzić ańi pjec kołôca.* * *My gruskŭw ańi ñe jymy ańi ñe zawôrzŭmy.* II. *part.* nawet, ani * *Tela jich tã bŭło, ze jich tyn chop ańi ñy mjôł dže dać.* * *Ūñ ańi na mje ñe wejzdrzoł.* * *Połno klamorŭw môće w tej kuchñi, ańi še kjernŭñć ñe idže.* * *Ñy mŭmy juz ańi ceski.* * *Jô ñe dopôd ańi jednego raka.* * *Tã zôdnego ñyma, ańi ñe klupjã.* * *Ańi by tego na bycej skŭrze ñe spisôł.* * *Ańi by*

tego pjes ñe powŭnoł. * *Ūñego ñyma w dŭma, ańi ñe klupjã.* * *Ańi ñe gôdej, ze ñy môs casu dŭ mje przis.* * — *Byli zejšće wcora u Paŭlka na geburstaku?* — *Ańi ñi, ñy mjeli my zôdnego gešŭñku.* III. w **połączeniach**: 1. **ańi be** | **ańi be ańi ce** | **ańi ćuk** | **ańi dudu** | **ańi muk o zachowaniu całkowitego milczenia**: ani słowa; ani mru mru; nic (nie mówić) * *Ñe pedžoł ańi be.* * *Przišoł dŭ nôs, ale ũo tŭj ñe spŭminoł ańi dudu.* * *A ũo piñŭndzach ańi dudu.* * *My še go pytali, ale ñŭ ñe pedžoł ańi be ańi ce.* * *Ańi ćuk ũo tŭj!* 2. **ańi by (cego) pjes ñe powŭnoł dost.** ani by (czego) pies nie powauchał; *przen.* o **czymś ñic nie wartym** * *Ańi by tego pjes ñe powŭnoł.* 3. *fraz.* **ańi by (do czego) ñe kopnŭñć o czymś godnym pogardy** * *Jô by'ch do tego ańi ñe kopnŭñ.* 4. **ańi by pjes kŭska chleba (ŭod kogo) ñe wez o kimś niegodnym szacunku; o kimś godnym pogardy** * *Ańi by pjes kŭska chleba ũod ñego ñe wez.* 5. **ańi co** ani niczego innego * *Ańi masła ñyma, ańi co.* 6. **ańi ceski** | **ańi fyńika** nic * *Jô juz ñy mŭ ańi ceski.* 7. **ańi dżebecka** | **ańi dżebka** | **ańi iskry** | **ańi kŭska** | **ańi na lykarstwo** | **ańi skrza** | **ańi telka** | **ańi trochã** | **ańi źdżebka** ani trochę, ani odrobiny, nic * *Ty'js mi ñe doł ańi skrza.* * *Ñe dostañes ũody mje ańi kŭska.* * *Ñymjela ñy mô wjela, a ñymjelka ańi telka.* (powiedzenie) 8. **ańi het ańi ći** ani w jedną stronę ani w drugą; ani w prawo ani w lewo; w żadną stronę * *Ańi het ańi ći ñe poradźił še rusyc wê tej dŭrze.* 9. *fraz.* **ańi kudła** ani śladu * *Ańi kudła pŭ ñŭ ñe ũostało.* 10. *fraz.* **ańi pjes (po kŭ) ñe zablakñe dost.** ańi pies (po kim) nie zaszczeka; *przen.* o **kimś znienawidzonym**: nikt nie będzie (kogo) żałował * *Ańi pjes po ćebje ñe zablakñe.* * *Ūña tukła wê skole džeći, co po sŭŭsku gôdaty.* *Jak potŭj ta jŭndzŭna zdechła, to ańi pjes pŭ ñi ñe zablaknŭñ.* 11. **ańi po ćmôku (s kŭ) ñe iś dost.** nie iść (z kim) nawet po ciemku; wstydzić się (kogo) * *Ańi po ćmôku by'ch s tobŭ ñe śta.* 12. **ańi posta ańi ũosta o kimś, kto wystany po kogoś długo nie wraca** * *Ñyma posta ańi ũosta.* * *Postała'ch go po Paŭlka, ale ñy ma ańi posta ańi ũosta.* 13. **ańi pyrt o niemożliwości nakłonienia kogoś do działania** * *Ūñ ći tã ñe pŭjdzę, mozes mu rzŭñdźić i smolić, ańi go pyrt.* 14. **ańi przy (cŭ) ñe lezeć** | **ańi wele (cego) ñe lezeć dost.** ani nie leżeć (obok czego) *przen.* ani nie być podobnym (do czego) * *To mô być šekulada? To ańi wele šekulady ñe lezało.* * *Tyn twŭj pjestrzŭnek ańi wele złota ñe lezoł.* * *To ańi przy złoće ñe lezało.* 15. **ańi rôz** ani razu, nigdy, wcale, w ogóle * *Ta džoŭcha ańi rôz dŭ mje ñy napisala.* 16. **ańi rus** w żaden sposób, wcale, ani trochę, za nic, za żadne skarby * *Ańi rus tã ñe ścôł iś.* * *Ańi rus go ñe poradźã naucyc.* 17. **ańi s kryki o zupełnej niemożliwości działania, zrobienia czegoś** * *Jô zech to juz pôrã razy prŭbowoł, ale to ñe idže ańi s kryki.* 18. **ańi słychu** | **ańi słychu ańi dychu** | **ańi słychu dychu** | **ańi widu ańi słychu brak wiadomości o kimś lub o czymś** * *Ańi słychu ańi dychu ũŭ ñŭ.* * *Juz tak dôwno mjeli przjjechać, a tu ańi słychu ańi dychu.* * *Juz rok minŭñ, a tukej ańi słychu dychu ũŭ ñŭ ñyma.* * *Juz dôwno posoł, a tukej ańi widu ańi słychu pŭ ñŭ.* * *Je luty, sŭjŭñce šwŭjći, a ũo śñegu ańi słychu.* 19. **ańi s poły** | **ańi ũod poły** ani w połowie * *Ūñ ańi ũod poły ñy moze še s tobŭ rownać.*

* *Ty ańi ũod poty ńe wjys tego co ũŭn.* * *Ŭŭn ańi ũod poty će ńe znŏ.* * *Ty ʒs ańi s poty ńe je taki bogaty jak ũŭn.* 20. **ańi tak ańi sak** ani tak ani siak 21. **ańi tã ańi nazŏd | ańi tã ańi sã** ani tu ani tam 22. **ańi w rzic ańi w ũoko** ni w pięć ni w dziesięć 23. **ańi za Boga** (a) w żaden sposób (b) za żadną cenę; za nic w świecie 24. **ańi za fyńik | ańi za grajcar** wcale, ani trochę * *Tyn chop ńy mŏ ańi za fyńik rozumu.* 25. **ańi zdrzeć o niemożliwości znalezienia, wypatrzenia czegoś** * *Eajżŭta 'ch po tŷ lejsze do ũostudy, grzibŭw ańi zdrzeć.* 26. **ańi zekŭndy** ani chwili 27. **ańi zywej duse** nikogo; zupełnie nikogo

ańimatŭr (*D.lp.* ańimatora, *Ms.lp.* ańimatorze) animator → *czes.* ańimátor

ańimatŭrka (*D.lp.* ańimatŭrki, *Ms.lp.* ańimatŭrce) animatorka

ańis (*D.lp.* ańisu) 1. *bot.* biedrzeńec anyż, anyż, anyżek (*łac.* Pimpinella anisum) * *Pod mojj potŷ rojsńe ańis.* 2. anyż (przyprawa) * *Ŭy ma to jak pjerniki ze ańisŷ.* * *Ŭe dŏwej za kãs ańisu do ćasta, bo potŷ za mocno go je cuć.*

zob. **anysek, hanysek**

ańisek (*D.lp.* ańisku) *zdr. od ańis*

ańiskichel (*D.lp.* ańiskichla) anyżek (ciastko)

ańizeli *spŏj.* niż, ańizeli * *Wolã iś s tobŷ do kina ańizeli z Jorglŷ.* * *Wolała by'ch iś do roboty ańizeli ŷedzeć w dŭma.* * *Ŭŭn to poradŷi zrobić lepí ańizeli ty.* *syn.* **ńizeli**

ańŭł (*D.lp.* ańoła, *Ms.lp.* ańole) 1. anioł * *Ańi ańŭł by wŷ ńe bŭł dojs dobry.* * *Przilećeli pŭń ańeli, wzŭńi go na krzidołka swoje.* * *Wé kojśće je namalowany ańŭł.* * *Ańŭł je dobry, a satŭn je zły.* 2. **ańŭł ńe cowjek o człowieku dobrym i szlachetnym** * *Tyn twŷ chop to je ańŭł ńe cowjek.* 3. **ańŭł rogaty** *żart.* diabeł, zły duch * *Fto pije, labuje, muzykã płaći, tego weznŷ po ŷmjerći ańeli rogaći.* (*przysłowie*) 4. **ŷpjywać z ańołŭma** zgiąć, umrzeć *Ŭŭn już ŷpjywŏ z ańołŭma.* 5. **iś do ańołŭw** umierać 6. **być wejźńyntŷ do ańołŭw | pŭjńs do ańołŭw** umrzeć 7. **Ańŭł Pajński** Anioł Pański * *Zwŭńŷ na Ańŭł Pajński.* * *Na potedńy zwŭńŷ Ańŭł Pajński, a na wjecŭr zwŭńŷ pŏcerzė.* * *Jak zwŭńi Ańŭł Pajński, to przestŭńće robić, bo bez potedńy ańi ptŏk ńe ŷpjywŏ.* * *Muter rzykali na Ańŭł Pajński.* *zob.* **Angelus, Klŷńkańy**

ańŭtecek (*D.lp.* ańŭtecka) *zdr. od ańŭtek*; anioleczek * *Pańynecka pjastuje dzećã jak ańŭtecka.*

ańŭtek (*D.lp.* ańŭłka) 1. *zdr. od ańŭł*; aniołek * *Ańŭłkowi leko bjotŷ być, ale djŏbta ćŷzko mydłŷ myć.* * *Ŭe frasujće ŷe, ize umar, bo mŏće ańŭłka w ńebje.* * *Matŷ mi ŷe spytoł, co ańŭłki w ńebje robjŷ.* 2. **pieszczotliwie o dziecku** * *Dżoŭcha jak ańŭtek.* * *Te dzeći ŷŷ choby ańŭłki.*

ańŭn (*D.lp.* ańŭna) *chem.* anion

ańŭnowy *chem.* anionowy

aparaćik (*D.lp.* aparaćika) *zdr. od aparat*; aparacik

aparat (*D.lp.* aparatu, *Ms.lp.* aparaće) aparat * *Banã to aparatŷ ŷwajsować.* * *Tã ŷŷ roztomajtne aparaty, co cowjek ŷe na tŷ ńe rozumjy.* * *Dże je mŷj aparat do gŏłńŏ.*

→ *niem.* **Apparat**

apatycny apatyczny → *niem.* **apatisch**

apatyjŏ (*D.lp.* apatyje) apatia → *niem.* **Apathie**

apel (*D.lp.* apelu) apel * *Dźiŷej wé skole bŭł apel.* * *Kozdy dźŷń ŷli my rano na apel.* → *niem.* **Appel**

apelacyjŏ (*D.lp.* apelacyje) apelacja; odwołanie do sądu wyższej instancji * *Trza ŷtozyć apelacyjŷ do ŷŷndu.* *syn.* **hapelacyjŏ**, → *niem.* **Appellation**

apelować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* apelujã, *lp.cz.przesz.r.m.* apelowoł) 1. odwoływać się (do sądu wyższej instancji) * *Jak przegroł proces, to apelowoł dali.* 2. protestować, zgłaszać sprzeciw, nie zgadzać się *zob.* **hapelować**

apelować ŷe *zwr. ndk* wyklŏcać się, dopominać się, upominać się * *Ŭŭńi ŷe apelujŷ ũo pijŷndze.* *zob.* **hapelować ŷe, ũopŭminãć ŷe**

apelowańy (*D.lp.* apelowańŏ) *rzecz. od apelować*

apetit (*D.lp.* apetytu, *Ms.lp.* apetyće) apetyt; chęć jedzenia; łaknienie, uczucie głodu * *Dźiŷej ńy mŷ ńijakjgo apetytu.* * *Ŭy mŷ apetytu do jedzyńŏ.* * *Juje, jaki ty mŏs apetit — jys tela, co wjelki chop.* * *Dzeći ńy majŷ ńic apetytu.* → *niem.* **Appetit**

apfelmus (*D.lp.* apfelmusu, *Ms.lp.* apfelmuŷe) 1. mus jabłkowy; przecier z jabłek * *Zrobjŭta 'ch dwje kraŷze apfelmusu.* * *Na wesely upjekli kołŏca ze apfelmusŷ.* * *W pjŷntek bãńdze na ũobjŏd rajs z mastŷ a ze apfelmusŷ.* * *Te jabka mogŷ być na apfelmus.* * *Na ŷwŷjńta zrobjmy kołŏc ze syrŷ, z makŷ i z apfelmusŷ.* * *Jak jŏ rada jã apfelmus.* * *Zamjã bajlagi, pŭmazali mi chlyb apfelmusŷ.* 2. dzem z jabłek * *Jã chlyb z apfelmusŷ.* → *niem.* **Apfelmus**

apfelmusek (*D.lp.* apfelmuseku) *zdr. od apfelmus*

apfelmusowy *przym od apfelmus*

apfelmuŷik (*D.lp.* apfelmuŷiku) *zdr. od apfelmus*

apfelstrudel (*D.lp.* apfelstrudla) jabłecznik

apfelŷpalta (*D.lp.* apfelŷpalty, *Ms.lp.* apfelŷpalce) 1. pasterek pokrojonego jabłka * *Starzinko, pokrejće te jabka na apfelŷpalty, ususymy jy na pjecki.* * *Jŏ 'ch upjekta placki z apfelŷpaltŭma.* * *Pokryj te jabka na apfelŷpalty.* * *Na jejsŷŷn apfelŷpalty my bratrŷle susyli.* 2. kawałek suszonego jabłka 3. obierka, skŏrka z jabłek * *Dobrŷ gospodyńŷ poznać po ćyńkej apfelŷpalce.* → *niem.* **Abfelŷpalte**

apfelzina (*D.lp.* apfelziny, *Ms.lp.* apfelzińe) pomarańcza * *Te apfelziny ale dzećŷ smakujŷ.* * *Tera ańy cetrŭnŭw ańi apfelzinŭw ńe idze dostać.* * *Ćotka Lojza je ńymocnŏ.* *Dejće jŷ apfelzinã.* → *niem.* **Apfelsine**

apfelzinka (*D.lp.* apfelzinki, *Ms.lp.* apfelzince) *zdr. od apfelzina*; pomarańczka

apfelzinowy 1. pomarańczowy (zrobiony z pomarańczy, wyciŷniety z pomarańczy); **apfelzinowy zaft** sok pomarańczowy 2. pomarańczowy (koloru pomarańczowego) * *Ŭŭna mŏ apfelzinowy klejd.* * *Pŏŷtrajchowali tã izbã apfelzinowŷ farbŷ.*

aplaŷz (*D.lp.* aplaŷzu) aplauz → *niem.* **Applaus**

apluzina (*D.lp.* apluziny, *Ms.lp.* apluzińe) pomarańcza * *Apluziny ŷe dŏwŏ matŷ dzećŷ.* * *Przińŭsta zech ći apluzinŭw.* → *niem.* **Apfelsine**

apluzinka (*D.lp.* apluzinki, *Ms.lp.* apluzince) *zdr. od apluzina*; pomarańczka

apluzinowaty koloru pomarańczowego

apluzinowy *zob.* **apfelzinowy**

aport (*D.lp.* aportu, aporta; *Ms.lp.* aporce) ustęp, ubikacja, latryna, klozet, wychodek, WC * *Dźišej ludźe chodzŭ do aportu, pjyrwej śe chodzowało za studolã.* * *Musã wartko lećeć na aport.* * *U starzikŭw majŭ aport za chlywŭ, a u nŏs za chałpŭ.* * *Camu ųjs tak dugo śedźoł w tŭj aporce.* zob. **hajzel**, **abtryt**

aportowina (*D.lp.* aportowiny, *Ms.lp.* aportowińe) odchody ludzkie * *Wywojzyli aportowinã na pole.* syn. **hajźlowina**

aportŭwka (*D.lp.* aportŭwki, *Ms.lp.* aportŭwce) odchody, wydaliny ludzkie z ubikacji; ekskrementy * *Űmocuł mjettã w aportŭwce.*

apostel (*D.lp.* apostla) 1. uczeń Chrystusa; apostoł * *Űod Apostla Tŭmasa grŭb je w Indjach.* * *Apostel chodzŭł s Panŭ Jezusŭ.* 2. **przezwisko**, **lekceważąco o kimś** 3. żart. osoba przesadnie pobożna; świętoszek, dewot → *niem.* Apostel

apostolski (*D.lp.* apostolskygo) apostolski; **Apostolskŏ Gesichta** Dzieje Apostolskie → *niem.* apostolisch

apostuł (*D.lp.* apostoła, *Ms.lp.* apostole) apostoł * *Bŭło dwanŏstuch apostołŭw.* → *niem.* Apostel

apostrować 1. *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* apostrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* apostrowoł) wzywać 2. *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* apostrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* apostrowoł) wezwać

apostrowańy (*D.lp.* apostrowańŏ) rzecz. od **apostrować**

aprel (*D.lp.* aplela) kwiecień → *niem.* April

apreljŏ (*D.lp.* aprelije) 1. przejazd, przejście przez tory kolejowe (nie wiadukt) * *Na stacyji je apreljŏ.* 2. szlaban, bariera zamykająca przejazd przez tor kolejowy * *Uwijej śe, bo juz aprelije spusć. zob. barijera, śrańka*

aprelowy 1. kwietniowy 2. **w użyciu rzeczownikowym**: obsługujący szlabany na przejeździe kolejowym * *Karlík robi na bańe za aprelowego.*

aprikŏza (*D.lp.* aprikŏze, *Ms.lp.* aprikŏze) morela * *Aprikŏze sŭ stŏdke.* * *Robjã kŭmpot ze aprikŏzŭw.* * *Pjyrwej to bŭły aprikŏze, figi, banany w takich biksach.* * *Te aprikŏze sŭ dŭ mje za stŏdke.* → *niem.* Aprikose

aprikŏzka (*D.lp.* aprikŏzki, *Ms.lp.* aprikŏzce) zdr. od **aprikŏza**; morelka

aprikŏzowy morelowy

april (*D.lp.* aprila) kwiecień * *Űŭn mjoł drugygo aprila geburstak.* * *Na aprila baje mu pjŭńć lŏt.* * *To bŭł űostatni aprila.* * *Na aprila zajś bãńdźymy robić za botzna.* * *Na pjyrsego aprila je dźyń wicŭw abo dźyń śpasu.* syn. **kwjcyń**

aprilowy 1. kwietniowy * *Wcora ślećoł aprilowy śnyg.* * *Fajniŭsty aprilowy dźyń.* * *Aprilowy disc je zdrowy.* 2. **aprilowy mjejsŭnc** kwiecień * *Bardzo mŭ rŏd aprilowy mjejsŭnc.*

aptycka (*D.lp.* aptycki, *Ms.lp.* aptycce) apteczka syn. **haptyccka**

aptycny apteczny syn. **haptycny**

aptyka (*D.lp.* aptyki, *Ms.lp.* aptyce) apteka syn. **haptyka** → *niem.* Apotheke

aptykarcyk (*D.lp.* aptykarcyka) pomocnik, praktykant w aptece syn. **haptykarcyk** → *niem.* Apothekergehilfe

aptykarski (*D.lp.* aptykarskygo) aptekarski; dotyczący aptekarza; należący do aptekarza * *Aptykarski syn studo-*

wŏł wé Wrŏclawju. * *To je aptykarski dŭm.* syn. **haptykarski**

aptykarstwo (*D.lp.* aptykarstwa) aptekarstwo syn. **haptykarkstwo**

aptykńik (*D.lp.* aptykńika) aptekarz, farmaceuta * *Zawołejće aptykńika.* syn. **haptykńik**

aptykŏrka (*D.lp.* aptykŏrki, *Ms.lp.* aptykŏrce) 1. aptekarka: (a) farmaceutka pracująca w aptece * *Űeftorŏ haptykŏrka je mŭndrŏ jak dŏchtŭr.* * *Aptykŏrka kŏzała przis jutro.* * *Podobało by mi śe robić za aptykŏrkã.* (b) właścicielka apteki 2. żona aptekarza * *Aptykŏrka to je baba űod aptykŏrza.*

syn. **haptykŏrka**

aptykŏrz (*D.lp.* aptykŏrza) 1. aptekarz: (a) farmaceuta pracujący w aptece * *Aptykŏrz poradzi robić lyki.* * *Aptykŏrz przedŏwŏ lyki.* * *Űŭn śe ucy za aptykŏrza.* (b) właściciel apteki 2. **przen. o człowieku skąpym, drobniawym** * *Taki ś űiego je aptykŏrz.*

syn. **haptykŏrz**

aptykŏrzowŏ (*D.lp.* aptykŏrzowej) żona aptekarza; aptekarzowa syn. **haptykŏrzowŏ**

ar (*D.lp.* ara, *Ms.lp.* arze) ar (jednostka powierzchni; 100 m²) * *Zaűoroł'ech űtyrnŏśće arŭw pola.*

Araber (*D.lp.* Arabera, *Ms.lp.* Araberze) Arab * *Dźŏuűchy űe ścały űigdźi śe puscać same ze Araberŭma.*

Araberka (*D.lp.* Araberki, *Ms.lp.* Araberce) Arabka

araberski (*D.lp.* araberskygo) arabski

Arabijŏ (*D.lp.* Arabije) Arabia

arak (*D.lp.* araku) 1. arak * *Pjyli my wcora arak.* 2. olejek do ciast o zapachu araku * *Potrzebujã arak do kejksa.* → *niem.* Arak

arabaj (*D.lp.* arbaja) ubranie robocze * *Űe włajź do izby w arbaju.* * *Dźišej dostańymy nowe arbaje.*

arabajcancug (*D.lp.* arabajcancuga) ubranie robocze * *Mŭj chop sebŭcy arabajcancug wé sopje.* * *Arabajcancug śe űobŭcy do roboty.* * *Arabajcancugi majŭ w roboće.* * *Űŭn űoblyk arabajcancug do roboty.*

arabajcaka (*D.lp.* arabajcaki, *Ms.lp.* arabajcace) górna część ubrania roboczego

arabajckitla (*D.lp.* arabajckitle) bluza robocza; fartuch roboczy * *Podej mi tã arabajckitlã.* * *Arabajckitlã űobŭcy śe ku űpetnej roboće.* * *Ale mŏs zmazanŭ tã arabajckitlã.* * *W roboće mi dali arabajckitlã.*

arabajclŏz I. przym. bezrobotny * *Jŏ je űod mjejsŭńca arabajclŏz.* * *Arabajclŏz mjoł pjyrwej lepí jak tyn co dźišej robi.* * *Juzajś zech je arabajclŏzŭj.* * *Mŭj synek je tera arabajclŏzŭj.* * *Ludźe sŭ tera arabajclŏz.* **II.** rzecz. nieodm. bezroboće * *Wy jedźće, chopcy, do dŭm, bo sã je arabajt-slŏz pjerŭnowe.*

arabajcŏk (*D.lp.* arabajcŏka) ubranie robocze

arabajtancug (*D.lp.* arabajtancuga) zob. **arabajcancug** * *Przińyjs mi bluzã ze arabajtancuga.* * *camu űe robis wé arabajtancugu?* → *niem.* Arbeitsancug

arabajter (*D.lp.* arabajtra, *Ms.lp.* arabajtrze) 1. pracownik → *niem.* Arbeiter 2. pociąg robotniczy * *Uwijej śe, bo Ći arabajter űodjedźe.*

arabajtkitla (*D.lp.* arabajtkitle) zob. **arabajckitla**

arabajtować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* arabajtujã, *lp.cz.przesz.r.m.* arabajtowoł) pracować * — *Co tan tak klupje?* — *Hajery arabajtujŭ.* → *niem.* arbeiten

arbajtowańy (*D.lp.* arbajtowańô) rzecz. od **arbajtować**
arbajtśuś (*D.lp.* arbajtśuśa, *Ms.lp.* arbajtśule) but robo-
 czy → *niem.* Arbeitsschuhe
arband (*D.lp.* arbantu, *Ms.lp.* arbańće) 1. bransoleta,
 bransoletka 2. opaska na rękę zob. **arband** → *niem.*
 Armband
arbantek (*D.lp.* arbantka) zdr. od **arband**
arch (*D.lp.* archa) arkusz * *Kup mi w sklepje dwa archy*
papjuru. * *Ne poradźa snojś tego archa.* * *Pozycej mi*
arch cystego papjuru.
archa (*D.lp.* archy, *Ms.lp.* arse) arkusz (np. papieru, bla-
 chy) * *Pozycej mi jednã archã papjuru.* * *Potrzebujã trzi*
take sroge archy papjuru. * *Przińyjs mi tã archã blachy.*
 → *niem.* Arche
archajzmus (*D.lp.* archajzmosa, *Ms.lp.* archajzmosë) ar-
 chaizm
archańuś (*D.lp.* archańośa, *Ms.lp.* archańośe) archanioś
archeologiczny archeologiczny
archeologijô (*D.lp.* archeologije) archeologia
architekt (*D.lp.* architekta, *Ms.lp.* architekće) architekt
 zob. **baumajster** → *niem.* Architekt
architektura (*D.lp.* architektury, *Ms.lp.* architekturze) ar-
 chitektura zob. **baukunst** → *niem.* Architektur
archiwôrz (*D.lp.* archiwôrza) archiwista, archiwariusz
archiwôrka (*D.lp.* archiwôrki, *Ms.lp.* archiwôrce) archi-
 wista, archiwariusz (*kobieta*)
arcybiskup (*D.lp.* arcybiskupa) arcybiskup
arcybiskupski (*D.lp.* arcybiskupskygo) arcybiskupi * *Nasa*
dijecezyjô je arcybiskupskô.
arcybiskupstwo (*D.lp.* arcybiskupstwa) arcybiskupstwo
arcyn-aj (*D.lp.* arcyn-aju) lek, lekarstwo
arfa (*D.lp.* arfy) harfa *syn.* **harfa**
arfjôrka (*D.lp.* arfjôrki, *Ms.lp.* arfjôrce) harfistka *syn.* **har-**
fjôrka
arfjôrz (*D.lp.* arfjôrza) harfista *syn.* **harfjôrz**
argumynt (*D.lp.* argumyntu, *Ms.lp.* argumyntë, *M.lm.* ar-
 gumynta) argument
argumyntacyjô (*D.lp.* argumyntacyje) argumentacja
argumyntować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* argumyntujã,
lp.cz.przesz.r.m. argumyntowol) argumentować
argumyntowańy (*D.lp.* argumyntowańô) argumentowanie
argumyntowy argumentowy
aristokracyjô (*D.lp.* aristokracyje) arystokracja
arytmetyka (*D.lp.* arytmetyki, *Ms.lp.* arytmetyce) arytmetyka
arytmetyczny arytmetyczny
arka (*D.lp.* arki, *Ms.lp.* arce) arka (łódź zbudowana przez
 Noego) * *Noe zrobjũt arkã, coby se ñe utopić.* * *Wé arce*
ũod Noego uratowol se i mały ptôsek. → *łac.* arca
arm 1. (*D.lp.* arma) biedny chłop na wsi; zagrodnik * *U*
arma ñekjedy i krowa bũta. 2. fraz. **par arm o wspól-**
nym chodzeniu dwóch osób: pod rękę, pod ramię * *Ñerôz idã*
z mojũ par arm. *syn.* **per kling, pod parzã**
armata (*D.lp.* armaty, *Ms.lp.* armaće) broń artyleryjska;
 działo; armata * *Sã za lasũ w styrdzestũ pjũntũ rũmbatũ*
armaty. * *Bez wojnã my mjeli w studole armatã.*
arband (*D.lp.* arbandu, *Ms.lp.* arbandũ) 1. bran-
 soletka * *Tyn arband, to uũna mô ze złota.* * *Mjata*
na rãnce strzybny arband. * *Śac kupjũt mi na budach*
strzybny arband ze uockũ. * *Kup se arband w budze.*

zob. **arband** 2. pasek zegarka * *Potrzebujã nowy arband*
do zygarka.

armeriter (*D.lp.* armeritra, *Ms.lp.* armeritrze) tost francu-
 ski * *Jak se mô uod wcorajsa zymtã, lynigã abo plecũnkã,*
to idze zrobić armeritry. * *Na wjyrch na armeriter kozdy*
moze se dać, co mu smakuje. → *niem.* Arme Ritter
armijô (*D.lp.* armije) 1. armia, siły zbrojne, wojsko 2.
 przzen. wielka liczba, tłum, gromada * *Na uodpujśće bũta*
armijô ludzi. * *Ptôki uodlatujũ wjelkũ armijũ.*
armũnika (*D.lp.* armũniki, *Ms.lp.* armũnice) organki →
niem. Harmonika, Ziehharmonika
armyšluk (*D.lp.* aryšluka) biedny chłop na wsi * *Uojęc*
nojmwol aryšlukũw.
arũnika (*D.lp.* arũniki, *Ms.lp.* arũnice) arnika * *Ôma dała mi*
arũnikã na kolano. → *niem.* Arnika
arogancyjô (*D.lp.* arogancyje) arogancja
arogant (*D.lp.* aroganta, *Ms.lp.* arogańće) arogant
arogantny arogancki
arôma (*D.lp.* arômy) 1. aromat 2. aromatyczny i smakowy
 dodatek do ciast * *Arôma do kołôca.*
arsyn (*D.lp.* arsynu, *Ms.lp.* arsyńe) arsen
arsynowy arsenowy
arteryjosklerôza (*D.lp.* arteryjosklerôze, *Ms.lp.* arteryjo-
 sklerôze) miażdżycza tętnic, arterioskleroza → *niem.* Ar-
 teriosklerose
arteryjô (*D.lp.* arteryje) tętnica; arteria → *niem.* Arterie
artikel (*D.lp.* artikla) artykuł
artikelek (*D.lp.* artikelka) zdr. od **artikel**; artykuł
artileryjô (*D.lp.* artileryje) artyleria * *Bez wojnã zech*
zũt w artileryji. * *Artileryjô ku nũ strzylô.* * *Artileryjô*
strzylała cały dźyn i cały noc.
artista (*D.lp.* artysty, *Ms.lp.* artiśce) artysta
artistka (*D.lp.* artystki, *Ms.lp.* artistce) artystka
artyćok (*D.lp.* artyćoka) bot. słonecznik bulwiasty, topi-
 nambur (*łac.* Helianthus tuberosus) * *Dôwũi sadzyli my*
w zegrodze artyćoki i jedli my ś nich te knôle. *syn.* **har-**
tyćok
arũma (*D.lp.* arũmy) 1. aromat 2. aromatyczny i smakowy
 dodatek do ciast * *Wlyj trochã arũmy do tego časta.*
arũmatyczny aromatyczny
aryjô (*D.lp.* aryje) aria
aryna (*D.lp.* aryny, *Ms.lp.* aryńe) arena → *niem.* Arena
as (*D.lp.* asa, *Ms.lp.* aśe) 1. człowiek na wysokim stano-
 wisku * *To sũ lepse ase.* *Uũni z bele kũ ñe gôdajũ.* 2.
 człowiek udający ważnego; ktoś zarozumiały, pyszny;
 ktoś, kto się wywyższa ponad innych; człowiek zarozu-
 miały * *Uũn takũ asũ se robi.* * *Ty ñe bũndź taki as.* *
Noũprzũd bũt as, tera je mamlas. 3. zwycięzca w grze *
Fto wygrô, tyn je as, a fto sygroł, tyn je klipa.
asekuracyjô (*D.lp.* asekuracyje) 1. ubezpieczenie (od zda-
 rzeń losowych) 2. zapewnienie bezpieczeństwa, zabez-
 pieczenie, ochrona * *Jak przjedze ftojś wazny, to musi*
mjeć asekuracyjũ. * *S takũ asekuracyjũ to jô mogã is w*
ũogyń. 3. asekuracja
asekuracyjowy ubezpieczeniowy
asekurować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* asekurujã, *lp.cz.przesz.r.m.*
 asekurowol) 1. ubezpieczać (w instytucji ubezpieczają-
 cej) * *Jô mũ chałpã asekurowajũ.* * *Tatulek je na dwje-*
sta tyjśjncy asekurowany. * *Jadã asekurować aũto.* 2.

chronić, zapewniać bezpieczeństwo, zabezpieczać; asekurować * *Žle go asekurowoŭ i prasknūn jak dugi.*

asekurowańy (D.lp. asekurowańo) rzecz. od **asekurować asesūr** (D.lp. asesora, Ms.lp. asesorze) urzędnik sądowy → niem. Assessor

asesūrka (D.lp. asesūrki, Ms.lp. asesūrce) urzędniczka sądowa

asfalt (D.lp. asfaltu, Ms.lp. asfalce) 1. asfalt (rodzaj smoły) * *Ūn stepje wsytko krūm tery i asfaltu.* 2. droga wyłożona asfaltem; asfaltowa nawierzchnia drogi * *Ūoba dwa kūne mu se ūobalūty na asfalce, bo jy mjoŭ podkute na gładko.* * *Wele nōs lejū nowy asfalt.* * *Ku Pruskowje idže asfalt.* * *Ale tyn asfalt je ūod stūjńca nagrzuńy.* * *We wśi mūmy popyńkany asfalt.* * *Nowō šosejō je polūnō asfaltj.* * *Jak se do Gogūwka jedže, to je asfalt.*

asfaltowy asfaltowy * *My tukej űy mūmy jescy asfatowej drūgi.* * *Tā je asfaltowō šosejō.*

asfaltūwa (D.lp. asfaltūwy) zgr. od **asfaltūwka**

asfaltūwka (D.lp. asfaltūwki, Ms.lp. asfaltūwce) droga asfaltowa; droga wyłożona asfaltem * *Pjyrwej būty na tej drūdze same kamjynie, dźišej mūmy asfaltūwkā.* * *Tā je asfaltūwka zrobyjūnō.* * *Do Ņemodlina jechali my asfaltūwkj.*

asijeta (D.lp. asijety, Ms.lp. asijeće) 1. porcelanowy lub fajansowy półmisek 2. naczynie do podawania kompotu lub innych potraw; kompotiera

asijetka (D.lp. asijetki, Ms.lp. asijetce) zdr. od **asijeta**; miseczka, kompotierka, salaterka * *Ūn pije kūmpot ze asijetki.* * *To je asijetka na kūmpot.* * *Wymnūńć z bifeja asijetkā, nalōc na spodek gorkyko pudynūgu i kłajš na to cwibak tūnkany w gorkj mlyku.* * *Zjymy kūmpot ze sklūnkūw abo ze asijetkūw?*

asimilacyjō (D.lp. asimilacyje) asymilacja

asimilować ndk (1.os.lp.cz.ter. asimilujā, lp.cz.przesz.r.m. asimilowō) asymilować

asimilowańy (D.lp. asimilowańo) rzecz. od **asimilować**

asista (D.lp. asisty, Ms.lp. asiśće) 1. asysta, orszak, świta 2. towarzystwo (osoby towarzyszące) 3. **z asistū o mszy**: z asystą; **msō z asistū** msza koncelebrwana, msza z asystą * *Wjelke būto z asistū.* → niem. Assistent

asistować ndk (1.os.lp.cz.ter. asistujā, lp.cz.przesz.r.m. asistowō) asystować * *Przi msy asistowali.* → niem. assistieren

asistowańy (D.lp. asistowańo) rzecz. od **asistować**

asistyncyjō (D.lp. asistyncyje) asysta, orszak, świta → niem. Assistent

asistynt (D.lp. asistynta, Ms.lp. asistyńce) asystent → niem. Assistent

asistyntka (D.lp. asistyntki, Ms.lp. asistyntce) asystentka → niem. Assistentin

aska (D.lp. aski, Ms.lp. asce) przechwalająca się czymś, zarozymiała, wyniosła dziewczyna lub kobieta; chwali-pięta (o kobiecie); kobieta mająca o sobie wysokie mniemanie * *Jak zacla do skoty do Lublińca chodźić, to se takō aska zrobyūta.* * *Takō aska se s tej dżoūchy zrobyūta.* * *Dźiwejće se, idže ta aska.*

asparagus (D.lp. asparagusa, asparagusu; Ms.lp. asparaguśe) szparag (gatunki ozdobne) * *Jō űy mū asparagusa*

w dūnicce. * *Do rūzūw se asparagusu űe dōwō.* * *Asparagus bjere se do bukjetūw na ūozdobā.* * *Jak se dō asparagus, to zarōz bukjet je fajńejšy.* * *Na pjyrsj kūmuńijjū robi se wjūnki ze asparagusa.*

asperina (D.lp. asperiny, Ms.lp. asperinie) aspiryna; kwas acetylosalicylowy * *Asperina je dobrō na wypocyńy.* * *Boli ce gurgla, to se wejž asperinā.* * *Jō kupjūŭ w aptyce asperinā.* * *Jak se mō fiber, a w dūma űyma asperiny, to noulepi napić se teju z malinūma.*

ast (D.lp. asta, Ms.lp. aśće) gałąź, konar * *Ztūmoŭ se na strūmje taki ruby ast.* * *Na agacu przed chaŭpū se ast utūmoŭ.* * *Ņedugo zajš trza bāńdže asty z jabūńkūw ūobrzinać.* * *Nasa plūnka mō gāste asty.* * *Strūm mō rube asty.* → niem. Ast

asta (D.lp. asty, Ms.lp. aśće) gałąź, konar * *Jaki fajny ptōk sedzi na tej aśće.* * *ale tyn strūm mō syroke asty.* * *Ņe sedž na cūńkej aśće, bo ślecis.* → niem. Ast

astecka (D.lp. astecki, Ms.lp. astecce) zdr. od **asta**; gałą-zeczka

asterka (D.lp. asterki, Ms.lp. asterce) zdr. od **astra**

astka (D.lp. astki, Ms.lp. astce) zdr. od **asta**; gałązka * *Urwoŭ'ch astkā s krzōka.*

astigmatizmus (D.lp. astigmatizmusu, Ms.lp. astigmatizmuśe) astygmatyzm

astma (D.lp. astmy, Ms.lp. astmā) astma * *Jescy se ūokōze, ze mū astmā.* * *Starzik mjeli astmā.* * *Najši fater na astmā umarli.* * *Jak ftojs mō astmā, to go duši.* * *Ōpa je chory na astmā.*

→ niem. Asthma → czes. astma

astra (D.lp. astry, Ms.lp. astrze) aster * *Te dwje astry mi goŭambje wydžubaly.* * *Moja mama mō rada na zygodže astry.* * *Pjykne astry tā majū.* * *Ņeftore astry sū poŭne, a űeftore sū prūzne.* → czes. astra, → niem. Aster

astrūnūmicny astronomiczny

astrūnūmijō (D.lp. astrūnūmije) astronomia → czes. astronomie → niem. Astronomie

asymetrycny asymetryczny

asymetryjō (D.lp. asymetryje) asymetria → czes. asymetrie

asynt (D.lp. asyntu, Ms.lp. asyńce) pobór (do wojska) * *Soŭ do asyntu, do ūoddōwki.* * *Chopcy stōwali do asyntu.* syn. **asyntyruńek, bracka, stōwka, wybjrka**

asyntyruńek (D.lp. asyntyruńku) pobór (do wojska) * *Wjyje juz, ze pjyntnōstego bāńdže u nōs asyntyruńek?* syn. **asynt, bracka, stōwka, wybjrka**

asyńy (D.lp. asyńo) rzecz. od **ajśić**

asyrski (D.lp. asyrskygo) asyryjski → czes. asyryjský

aśa (D.lp. aśe) popiół; spieczony popiół, żużel * *Wyńyjs tā aśā na dwūr.* * *Aśū se dobrze cyjści űezki i noze.*

ašynbajtel (D.lp. ašynbajtla) pomocnik palacza

ašynbecher (D.lp. ašynbechra, Ms.lp. ašynbechrze) popielniczka * *U nōs zōdyn űe kurzi, to űy mūmy ašynbechra.* * *Ašynbecher je na haśe.* * *U nōs űe būto kurzōkūw, to űyma ašynbechra.* * *Postōw na stole tyn ašynbecher.* * *Mūj chop kurzi i u mje je durch poŭny ašynbecher.* * *űy mōs wjūńkšego ašynbechra? Sā štyruch kurzōkūw sedzi.* → niem. Aschenbecher

ašynbecherek (D.lp. ašynbecherka) zdr. od **ašynbecher**; mała popielniczka

aśynfal (*D.lp.* aśynfalu) popielnik (zbiornik na popiół znajdujący się pod paleniskiem) → *niem.* Aschenfall

aśyngruba (*D.lp.* aśyngruby) śmietnisko, wysypisko śmieci

aśynkibel (*D.lp.* aśynkibla) kubek na śmieci → *niem.* Aschenkübel

atak (*D.lp.* ataku) 1. atak (gwałtowne działanie przeciw komuś) * *A potj my zrobjyli atak.* * *Śli my do ataku.* 2. gwałtowny napad choroby; atak choroby * *Przi drugj ataku go zawjżli do špitola.* * *Dostoł ataku serca.* * *Mjoł atak serca.*

ataka (*D.lp.* ataki, *Ms.lp.* atace) atak * *Idj do ataki.* → *niem.* Attacke

atakjyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* atakjyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* atakjyrowoł) atakować * *Tyn regimynt atakjyrowoł festiung.* *zob. angrajfować, atakować* → *niem.* attackieren

atakjyrowańy (*D.lp.* atakjyrowańô) *rzecz. od atakjyrować*; atakowanie

atakować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* atakujã, *lp.cz.przesz.r.m.* atakowoł) atakować * *Take sroge pšisko yno go atakuje.* * *Francuze nôs atakowali bez całj noc.* * *My tã śli atakować.* *zob. angrajfować, atakjyrować*

atakowańy (*D.lp.* atakowańô) *rzecz. od atakować*

atalerijô (*D.lp.* atalerije) artyleria

atalerist (*D.lp.* atalerista, *Ms.lp.* ataleriście) artylerzysta *zob. bumser, bumber*

ataleryjô (*D.lp.* ataleryje) artyleria → *niem.* Artillerie

atlas (*D.lp.* atlasu) 1. atlas 2. atłas → *niem.* Atlas

atlasowy atłasowy * *Űuna nojši atlasowy fortuch.*

atlejta (*D.lp.* atlejty, *Ms.lp.* atlejće) atleta * *Űobôcymy tera, ftory z wôs je wjynksy atlejta.*

atlejtyka (*D.lp.* atlejtyki, *Ms.lp.* atlejtyce) 1. atlejtyka 2. **ćyżkô atlejtyka** ciężka atlejtyka 3. **lekô atlejtyka | letkô atlejtyka** lekka atlejtyka; lekkoatlejtyka

atleryjô (*D.lp.* atleryje) artyleria

atłas (*D.lp.* atłasu) atłas

atłasowy atłasowy * *atłasowô satka, atłasowô chustka*

atmosfera (*D.lp.* atmosfery, *Ms.lp.* atmosferze) 1. atmosfera (powłoka gazowa otaczająca ciało niebieskie) 2. atmosfera techniczna (jednostka ciśnienia)

atmosferycny atmosferyczny

atoli 1. oto * *Atoli Paulek idže, to še go spytūmy, dže skludžul te kluce.* 2. jednak, przecież * *Ny môs tej kšjzki, atoli jš mi godoł, ze mi jj pozycôs.*

atramynt (*D.lp.* atramyntu, *Ms.lp.* atramyńce) atrament * *Padô še 'atramynt' abo 'tinta'.* * *Zabrachło mi atramyntu w pjurze.* *syn. cõrnidło, inkoüst, tinta*

atramyntńôk (*D.lp.* atramyntńôka) czernidłak pospolity (gatunek grzybów; łac. *Coprinopsis atramentaria*)

atramyntowy atramentowy

atûm (*D.lp.* atûmu) 1. atom 2. *pot.* broń jądrowa; bomba atomowa * *Indje majj atûm.* * *Chopje, jakby na Űopolé šcepli atûm, to nôs tukej nyma.* 3. *pot.* energia atomowa * *Štrôm majj tera ze atûmu.*

atûmfojer żart. ognia!

atûmistycny atomistyczny

atûmistyka (*D.lp.* atûmistyki, *Ms.lp.* atûmistyce) atomistyka; fizyka atomu

atûmistycne atomistyczne

atûmizacyjô (*D.lp.* atûmizacyje) atomizacja

atûmizmus (*D.lp.* atûmizmusu, *Ms.lp.* atûmizmuše) atomizm

atûmizować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* atûmizujã, *lp.cz.przesz.r.m.* atûmizowoł) atomizować; rozdrabniać; przesadnie, drobniawo analizować

atûmizowańy (*D.lp.* atûmizowańô) *rzecz. od atûmizować*; atomizowanie

atûmowy 1. atomowy 2. **atûmowô bumba** bomba atomowa

atûmûwka (*D.lp.* atûmûwki, *Ms.lp.* atûmûwce) atomówka; bomba atomowa

aũ *wykrz.* 1. okrzyk wyrażający ból * *Aũ! To mje boli.* 2. okrzyk naśladujący wycie niektórych zwierząt

aũa **I.** *wykrz. okrzyk wyrażający ból* * *Aũa! Wjys jak to boli, barañe jedyn?* * *Mama, aũa! **II.** *rzecz. nieodm.* 1. *dziec.* skaleczenie, bolące miejsce, guz (po uderzeniu) * *Pokôz, dže môs aũa.* 2. **mjeć aũa** (a) mieć bzika, mieć fioła (b) odczuwać ból (c) *przen.* być stukniętym; być głupim; być niespełna rozumu; mieć coś nie w porządku; zachowywać się głupio, niepoważnie * *Űn mô aũa.* * *Ty môs aũa i dwa bolôki, a twoje džeći sũ glacôki.* (powiedzenie)*

aũaũ *wykrz. okrzyk wyrażający ból*; au * *Aũaũ! Űoparzũta zech še!*

aũćisko (*D.lp.* aũćiska, *D.lm.* aũćiska) *zgr. od aũto*

aũćôrz (*D.lp.* aũćôrza) 1. osoba prowadząca samochód; kierowca, szofer * *Űn robi za aũćôrza.* 2. ktoś interesujący się samochodami

aũdjyncyjô (*D.lp.* aũdjyncyje) audjencja * *Byli my u Šwjntego Űojca na aũdjyncyji.* → *czes.* audience, → *niem.* Audienz

aũfalować *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.przysz./cz.ter.* aũfalujã, *lp.cz.przesz.r.m.* aũfalowoł) 1. podpaść; wzbudzić podejrzenie * *Coby nie aũfalować, to šachmajster doradzũł, coby Űojcowje przed ny ancugi kupjyli.* 2. podpadać (komu); wzbudzać (czyje) podejrzenie * *To mi aũfaluje.* 3. odróżniać się, rzucać się w oczy * *Űuna aũfaluje.*

aũfalowańy (*D.lp.* aũfalowańô) *rzecz. od aũfalować*

aũfcug (*D.lp.* aũfcuga) winda → *niem.* Aufzug

aũfgus (*D.lp.* aũfgusu, *Ms.lp.* aũfguše) napar, wywar, odwar → *niem.* Aufguš

aũfhynger (*D.lp.* aũfhyngra, *Ms.lp.* aũfhyngrze) 1. wieszak do ubrań *zob. bigel* 2. wieszak, zawieszka (przy odzieży, ręczniku) *zob. fõfka, hańgel* → *niem.* Aufhãnger

aũflaũf (*D.lp.* aũflaũfu) zamieszanie, zbiegowisko

aũfnama (*D.lp.* aũfnamy) zdjęcie, fotografia * *Ale mũ pysk na tej aũfnamje.* *zob. bild, fotografijô, zdjỹncy* → *niem.* Aufnahme

aũfryjgować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* aũfryjgujã, *lp.cz.przesz.r.m.* aũfryjgowoł) denerwować, irytować *zob. brać, gorsyc, słać* → *niem.* aufregen

aũfryjgować še *zwr. ndk* denerwować się, irytować się, niepokoić się, złościć się * *Űũni še aũfryjgujũ.* * *Jak mu co powjys, to še zarôz aũfryjguje.* → *niem.* sich aufregen

aũfryjgowańy (*D.lp.* aũfryjgowańô) *rzecz. od aũfryjgować*

aũfstatûnek (*D.lp.* aũfstatûnku) posag, wiano *syn.*

aũsstatûnek, aũsstojer, wjano, wjuno

aũfštejer (*D.lp.* aũfštejera, *Ms.lp.* aũfštejerze) bufka (przy bluzce, sukience)

aůftrag (*D.lp.* aůftragu) zadanie
aůfzac (*D.lp.* aůzacu) wypracowanie, rozprawka * *Dostol nadano aůfzac wé skole.* → *niem.* Aufsatz
aůfzejer (*D.lp.* aůfzejera, *Ms.lp.* aůfzejerze) nadzorca, dozorca * *Zabjyrej še za robotā, aůfzejerůw nů sā ņe trza.* * *Aůfzejer doglůndō roboty.* → *niem.* Aufseher
aůgust (*D.lp.* aůgusta, *Ms.lp.* aůgušće) 1. sierpień * *W aůgušće sů ale dobre jabka, ũůne še zwjů aůgustki.* * *W aůgušće še zbozy šece.* * *Pjyrsego aůgusta můmy fajer.* zob. **šyrpjyń**, → *niem.* August 2. kłown, błazen * *Půjdźymy do cyrkusu, to ċi pokōzā aůgusta.*
aůgustapfel (*D.lp.* aůgustapfla) papierůwka, oliwka żółta, oliwka inflancka (odmiana jabłoni domowej, łac. *Malus domestica* — drzewo i owoc) zob. **aůgustka, aůgušćok, jakubjůnka, jakubůwka** → *niem.* ASugustapfel
aůgustka (*D.lp.* aůgustki, *Ms.lp.* aůgustce) papierůwka, oliwka żółta, oliwka inflancka (odmiana jabłoni domowej, łac. *Malus domestica* — drzewo i owoc) * *Na tōrgu widzāta zech aůgustki.* * *Aůgustki mi smakujů.* * *W šyrpńu aůgustki juz sů dogodzůne.* * *Jō rada jā aůgustki.* * *Na ũogrodže můmy rojś trzi aůgustki.* zob. **aůgustapfel, aůgušćok, jakubjůnka, jakubůwka**
aůgustowy sierpniowy
aůgušćok (*D.lp.* aůgušćoka) papierůwka, oliwka żółta, oliwka inflancka (odmiana jabłoni domowej, łac. *Malus domestica* — drzewo i owoc) zob. **aůgustapfel, aůgustka, jakubjůnka, jakubůwka**
aůgynklapy (*tylko lm., D.* aůgynklapůw) klapy przy ũdzie; klapy zasłaniające oczy konia z obu boków głowy; końskie okulary *syn.* **klapy, šojklapy**, → *niem.* Augenklappen
aůgynmas (*D.lp.* aůgynmasu, *Ms.lp.* aůgynmaše) umiejętność oceny odległości, pojemności, masy itd. „na oko” * *Ty mōs dobry aůgynmas.* → *niem.* Augenmaß
aůkcyjō (*D.lp.* aůkcyje) aukcja, licytacja * *Te mejble kupjyli my na aůkcyji.* zob. **hopcycjō, przesōdzka, supasta, supastacyjō, ũokcycjō, zōpasta, zupasta**
aůrola (*D.lp.* aůrole) 1. aureola 2. *gōrn.* błękitne światło wokół płomienia lampy wskazujące obecność metanu w powietrzu kopalnianym
aůs I. rzecz. (*D.lp.* aůsu) 1. wyjście piłki poza granice boiska; aut * *Bal polećot na aůs.* * *Bal mu wylećot na aůs.* * *Kopnůn bala na aůs.* * *Bal wlećot do aůsu.* * *Ŭůn tyn bal wycůńg z aůsu.* * *Trzi bale na aůše i bůt elwer, jak my grali wé fuzbal na placu.* 2. przechadzka, spacer; **być na aůše** być na spacerze; **iś na aůs** iść na spacer; **půjńś na aůs** pójść na spacer * *Wźůn krykā i posot na aůs.* zob. **špacyr II.** *wykrz. w wyliczankach dziecięcych: oznacza wypadnięcie (wykluczenie) osoby, na którā wypadnie to słowo* * *Iki-piki dwa špandliki — aůs!*
aůscitiš (*D.lp.* aůscitiša) stół z rozsuwanym blatem * *Aůscitiš je przidajny na gojśćinā.* * *My můmy taki duji aůscitiš.* → *niem.* Ausziehtisch
aůsdruk (*D.lp.* aůsdruka) 1. wyrażenie, zwrot 2. powiędzenie * *Ŭůn to mō take swoje aůsdruki.* 3. niecenzuralny wyraz, wulgarne słowo lub wyrażenie; **strzylać aůsdrukůma** | **ćepać aůsdrukůma** ũzywać wulgarnego słownictwa * *Ŭe umjy še ũoducyć tich aůsdrukůw.* * *Kyby'jś tak stysata, to by'jś usy zatkāta, take ũůn mō*

špetne aůsdruki. 4. brednia, bzdura; niedorzeczność * *Ŭe wćiskej mi tich twojich aůsdrukůw.* → *niem.* Ausdruck
aůsflug (*D.lp.* aůsfluga) wędrowka lub podróż turystyczna; wycieczka * *W ņedželā jedźymy na aůsflug.* * *Na restā aůsfluga juz nů ņe stykło gorzoły.* → *niem.* Ausflug
aůsglijować 1. *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* aůsglijujā, *lp.cz.przesz.r.m.* aůsglijowōł) wyżarzać (metal) 2. *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* aůsglijujā, *lp.cz.przesz.r.m.* aůsglijowōł) wyżarzyć (metal) → *niem.* ausglůhen
aůsglijowańy (*D.lp.* aůsglijowańō) rzecz. od **aůsglijować**; wyżarzanie (metal)
aůsgus (*D.lp.* aůgusa, aůsgusu; *Ms.lp.* aůguše) zlew, zlewozmywak, umywalka * *Wylyj tā wodā do aůsgusa, a ņe tajź na dwůr.* * *te ũozyrōki nacedźyli do aůsgusa.* → *niem.* Ausguš
aůsgust (*D.lp.* aůsgusta, *Ms.lp.* aůsgušće) zlew, zlewozmywak, umywalka → *niem.* Ausguš
aůslaga (*D.lp.* aůslagi, *Ms.lp.* aůsladze) okno wystawowe, witryna sklepowa * *Dźišej aůslagi sů zamarzůůne.* *syn.* **šāůfynster**, → *niem.* Auslage
aůslynder (*D.lp.* aůslyndra, *Ms.lp.* aůslyndrze) cudzoziemiec, obcokrajowiec * *Jō tā trefjůł moc aůslyndrůw.* *syn.* **cudzoźymjec** → *niem.* Auslānder
aůslynderka (*D.lp.* aůslynderki, *Ms.lp.* aůslynderce) cudzoziemka *syn.* **cudzoźymka**, → *niem.* Auslānderin
aůslynderski cudzoziemski, zagraniczny → *niem.* auslāndisch
aůslynderstwo (*D.lp.* aůslynderstwa) cudzoziemstwo, cudzoziemszczyzna
aůspuc (*D.lp.* aůspucu) bura, nagana; **dać aůspuc** | **zrobić aůspuc** dać burę; **dostać aůspuc** dostać burę, dostać nagane * *Dostol'ch wcora ũod kobjyty aůspuc.* * *Jak przidže do dům, to mu dů ale aůspuc.* → *niem.* Ausputz
aůspuf (*D.lp.* aůspufa) rura wydechowa * *Jak motor ņy mō aůspufa, to ũogrůmńe rycy.* → *niem.* Auspuff
aůsślag (*D.lp.* aůsślagu) 1. krostka, pryszcz * *Dostol połno aůsślagůw.* * *Ŭůn mō aůsślagi na gāmbje.* 2. wysypka * *Můj synek dostol aůsślag ũod wody.* * *Jak mały dzećů ċepńe še aůsślag na plecach, to majů mozgry.* * *Na gāmbje mō aůsślag.* → *niem.* Ausschlag
aůsšnit (*D.lp.* aůsšnita, aůsšnitu; *Ms.lp.* aůsšńice) wycięcie w sukni, bluzce, swetrze odsłaniające szyję, ramiona, plecy kobiety; dekolt * *Modsō dźoũcha ũod Hildy to je prawdźiwō bezstydnica, aůsšnit by noũlepi nojšůta do samego brzucha.* * *Jednej kobjycē pjerůn wlećot do rānkōwa i wylećot aůsšnůtj.*
aůsštātůnek (*D.lp.* aůsštātůnku) posag, wyprawa ślubna * *Jeji cera še wydōwō i rychtuje aůsštātůnek.* zob. **aůfštātůnek, aůsštojer, wjano, wjůno** → *niem.* Ausstattung
aůsštēlůnek (*D.lp.* aůsštēlůnku) zob. **aůsštēlůng**
aůsštēlůng (*D.lp.* aůsštēlůngu) 1. wystawienie 2. wystawa, impreza wystawiennicza * *W Kandrzyńe je aůsštēlůng.* * *Ŭůni jechali do Katowic, tā mō być jaki aůsštēlůng.* → *niem.* Ausstellung

aüsštojer (*D.lp.* aüsštojera, aüsštojeru, *Ms.lp.* aüsštojerze) wiano, wyprawa ślubna panny młodej, posag; **skłódać aüsštojer** przygotowywać wyprawę ślubną * *Na aüsštojer dostała'ch krowã i dwie pjerziny.* * *Moja cera mô juz cały aüsštojer.* * *Űod nich dzoŰcha bãndże mjała wjelki aüsštojer.* * *Ny mŰ jescy aüsštojera do mojej cery.* * *Moja starka bardzo chęta dożyć moŰygo skłódańô aüsštojeru.* * *Na aüsštojer dała'ch dzoŰse eszerwis i pjerziny.* * *Kozdô panna, chtorô se wydôwała, dostôwała Űod mamy aüsštojer, a były to dwie pjerziny i štyry zógowki.* * *Tã šporowaty, coby pŰmoc ŰojeŰ i kupić se aüsštojer.* * *S całego aüsštojeru noŰdrozse były pjerziny.* *syn. aŰŰtatŰnek, aüsŰtatŰnek, wjano, wjŰno* → *niem.* Aussteuer

aüsštojerek (*D.lp.* aüsštojerkã) *zdr. od aüsštojer*

aüsšwŰng (*D.lp.* aüsšwŰngu) rozpęd * *Űe bjer takygo aüsšwŰngu, bo zarôz je fŰrtka.*

aüstis (*D.lp.* aüsstitĩa) stół rozsuwany

AŰstralijô (*D.lp.* AŰstralije) Australia → *niem.* Australien

AŰstralijôcka (*D.lp.* AŰstralijôcki, *Ms.lp.* AŰstralijôcce) Australijka

AŰstralijôk (*D.lp.* AŰstralijôka) Australijczyk

aŰstralijski australijski

aŰstrijacki austriacki

AŰstrijô (*D.lp.* AŰstrije) Austria

AŰstrijôcka (*D.lp.* AŰstrije) Autriaczka

AŰstrijôk (*D.lp.* AŰstrijôka) Austriak

aŰswora (*D.lp.* aŰzwory, *Ms.lp.* aŰsworze) drogã łączący przedniã i tylnã część wozu konnego; rozwora

aŰtecko (*D.lp.* aŰtecka) *zdr. od aŰto*

aŰtko (*D.lp.* aŰtka) *zdr. od aŰto*

aŰto (*D.lp.* aŰta, *C.lp.* aŰtowi, *Ms.lp.* aŰće) auto, samochód * *AŰta ny mŰmy jescy zrobjŰno.* (Nie mamy jeszcze naprawionego samochodu.) * *Do Jole do aŰta my se šli šednŰñć.* * *W aŰće se jedżes choby cysôrz.* * *Te aŰto mi se šfândzôlŰo przed samŰ chatpŰ.* → *niem.* Auto

aŰtobana (*D.lp.* aŰtobany, *Ms.lp.* aŰtobañe) autostrada

aŰtobanka (*D.lp.* aŰtobanki, *Ms.lp.* aŰtobance) *zdr. od aŰtobana*

aŰtobanowy autostradowy

aŰtobjografijô (*D.lp.* aŰtobjografije) autobiografia → *czes.* autobiografie

aŰtobus (*D.lp.* aŰtobusa, *Ms.lp.* aŰtobuše, *M.lm.* aŰtobuse) autobus → *niem.* Autobus → *czes.* autobus

aŰtobusek (*D.lp.* aŰtobuska) *zdr. od aŰtobus*

aŰtobusowy autobusowy; **aŰtobusowô lynijô** linia autobusowa

aŰtokapa (*D.lp.* aŰtokapy) pilotka (rodzaj skórzanej czapki)

aŰtokracyjô (*D.lp.* aŰtokracyje) autokracja, autokratyzm

aŰtomobil (*D.lp.* aŰtomobila) automobil → *niem.* Automobil

aŰtorizacyjô (*D.lp.* aŰtorizacyje) autoryzacja → *czes.* autoryzacja

aŰtôk (*D.lp.* aŰtôka) auto, samochód; wóz (o samochodzie) * *Wjechoł aŰtôkŰ do dwŰrku.* → *czes.* aŰtãk

aŰtôkowy samochodowy

aŰtŰmat (*D.lp.* aŰtŰmatu, *Ms.lp.* aŰtŰmaće) 1. automat

2. pralka automatyczna

→ *niem.* Automat

aŰtŰmatyka (*D.lp.* aŰtŰmatyki, *Ms.lp.* aŰtŰmatyce) automatyka

aŰtŰmatyzmus (*D.lp.* aŰtŰmatyzmusu, *Ms.lp.* aŰtŰmatyzmuše) automatyzm

aŰtŰmatycny automatyczny

aŰtŰmatycñe automatycznie

aŰtŰnŰmijô (*D.lp.* aŰtŰnŰmije) autonomia

aŰtŰnŰmnojśc (*D.lp.* aŰtŰnŰmnojści) autonomiczność

aŰtŰr (*D.lp.* aŰtora, *Ms.lp.* aŰtorze) autor → *czes.* autor

aŰtŰrka (*D.lp.* aŰtŰrki, *Ms.lp.* aŰtŰrce) autorka → *czes.* autorka

aŰtyntycny autentyczny

aŰwaš (*D.lp.* aŰwašu) naczynia kuchenne (do mycia) * *Idã pŰmyć aŰwaš, bo ny mŰ jescy pŰmyto.* * *Jô sã mŰ poŰny stŰł aŰwašu, añi ñe wjã Űod cego mŰ zacŰñć.* * *Całô kupa aŰwašu na mje cekô w kuchñi.* *zob. statki*

awanturzysta (*D.lp.* awanturzysty, *Ms.lp.* awanturzišce) awanturnik; poszukiwacz przygód

awisôrka (*D.lp.* awisôrki, *Ms.lp.* awisôrce) dziennikarka *syn. nowiñôrka*

awisôrz (*D.lp.* awisôrza) dziennikarz *syn. nowiñôrz*

awitaminôza (*D.lp.* awitaminôza, *Ms.lp.* ôze) awitaminnoza → *czes.* avitaminôza, → *niem.* Avitaminose

awiz (*D.lp.* awizu, *Ms.lp.* awize) 1. zawiadomienie, wezwanie * *My dostali awiz z bany.* 2. awizo (zawiadomienie o nadejściu przesyłki)

→ *niem.* Avis

awizo (*D.lp.* awiza) 1. zawiadomienie, wezwanie * *Postôł po wsystkich chatpach awizo, coby na drugi dŰñ dŰejcka przisty do skoŰy.* 2. awizo (zawiadomienie o nadejściu przesyłki) * *S pocty dostała'ch awizo.*

awŰngzyrować *ndk/dk* (1.*os.lp.cz.ter./cz.przysz.* awŰngzyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* awŰngzyrowoł) awansować

awŰngzyrowańy (*D.lp.* awŰngzyrowańô) *rzecz. od awŰngzyrować*

az I. partykuła: 1. **wydatniajãca duŰy stopieñ rozciãgłôci w czasie i przestrzeni;** aŰ * *PŰjdã po te lyki az do mjasta.* * *Môs tyn klejd hmed aze do Űymje.* * *Polecôł za nŰy az do Űopolô.* * *Az do dŰiša go ñe bŰto.* * *Az tukej go przinŰs.* 2. **wydatniajãca ilośc lub intensywnośc zjawiska;** aŰ * *To marzto az syñdŰoty strzylaty.* * *Zjã az štyry kartôfle.* * *Az mje gowa Űod tego boli.* 3. **czãstka form opisowych trybu Űyczãcego** (a) **w 1. osobie lp. i lm.** Űeby, Űebyšmy; niech * *Bjer se štŰnd, az ce juz ñe widzã.* * *PŰdŰ ku mje, az ci powjã co mi je.* (fragment piosenki) (b) **w 2. osobie lp. i lm.;** Űebyš(cie), abyš(cie) * *Az mi to zrobiće, jak se nôlezy.* * *Az mu to dôs!* * *Az idżes štŰnd fŰrt.* * *Jô ci to powjã, ale pamjŰntej, az mi stŰwkŰy ñe cikñes przed moŰŰ babŰ.* * *Wy, foter, az mu wjŰncŰy ñic ñe dôwôće.* (c) **w 3. osobie lp. i lm.;** Űeby; niech * *Az by ce djôbli wejŰli!*

II. spój. 1. **wprowadza zdanie wspôłrzędne z wydatnieniem jego treści** * *TŰz se šedñi az ci mogã dać šñôdañy.* * *Gôdoł, gôdoł, az skŰjñcŰł.* 2. **wprowadza wypowiedzenia podrzędne dopelnieniowe o modalnošci nierzeczywistej** * *Powjydz mu, az tu prz-*

dže. * Rzykła mu, az idže ś nŷ. * Powjydz mu, az bāńdže ćicho. 3. **wprowadza wypowiedzenia podrzędne okolicznikowe:** (a) **celu:** * Przikryj go pjerzinŷ, az go złojsći pŷminŷ. * — Mje tak pleca bolŷ, namôzće mje. — To śe sebyc, az će namazā. * Dżerzće zadńe nogi, az nŷ ņe ućece. (b) **czasu:** * Dockej az ći sŷm przŷnejše. * Cekŷmy az przidže stajger. * Cekej sā az śe zećmi. * Dockej az śe ŷobudźi. * Tyn pjerŷn bāńdže tak dugo chodzŷł na baje, az go wyćepnŷ ze skoły. * Bŷł u nŷs az do wjecora. * Kŷn chodzŷi az padńe. (c) **stopnia i miary:** * Mušoł tā być tak dugo, az bŷł blańk suchy. (d) **skutku:** * Piznā će, az ći klupńe. * Rŷmboł drzewo, az trzŷski furgaty. * Bāńdžes tak dugo skŷokoł, az ślećis. III. w **połączeniach:** 1. **az hej wyrażenie ekspresywne uwydatniające intensywność zjawiska** * Tabaka wŷnata az hej. * Smāńdźŷło śe s kŷmina az hej. 2. **az sā | az tukej wyrażenie ekspresywne uwydatniające nieoczekiwane następstwo zdarzeń** * Skrŷncŷy w prawo, az sā wrŷz widzā chopa stŷc na drŷdze.

zob. **aze, ŷz, ŷze**

azbest (D.lp. azbestu, Ms.lp. azbeście) azbest → czes. azbest → niem. Asbest

azbestowy azbestowy * Prziwŷż zech te azbestowe platy. → czes. azbestový

azby I. **partykuła wyrażająca życzenie;** niechby, oby * Starŷ ŷwińa śe w tich dńach ŷoprojśi, azby projśynta yno bŷty zywe. * Jutro pŷjdźmy na śpacyr, azby yno dysc ņe padŷł. * — Cŷz chces? — Azby te wino bŷto take dobre jak wcora przŷ wjecerzy. * Rŷb cŷz tŷz, ale rŷb, azby ŷs mi w roboće ņe ŷedźŷł abo lezŷł! II. **spójnik wprowadzający zdanie podrzędne:** 1. **dopełnieniowe;** aź * ņe cekej, azby ći co kidłŷ. 2. **okolicznikowe celu;** żeby * Porzykejma za dusycki, azby bŷty zbawjŷne. * Idź do kołodzeja, azby mi koło do woza zrobjŷł.

aze I. **part.** 1. **uwydatnia duży stopień rozciągłości w czasie i przestrzeni;** aź * Drŷbka aze do ņeba. * Tajńcowali aze do rana. * Mŷg by ŷs tak wołać aze do jutra. * ņe bŷto go aze dwa lata. * Idā pjechty aze do mjasta. * Śedźeli aze do rana. * To ŷs ty przŷjechał aze s takygo daleka? * Zrŷbće to aze do kŷjńca. * Tej kosule ņe bāńdžes tak dugo prała, aze cojś ņe strzelā. 2. **uwydatnia intensywność zjawiska;** aź * Aze mi śe lepsŷy zrobjŷł, jak zech śe wypjŷł. * Aze śe borŷk spoćł! * Aze mi śe w gowje zamrocŷł. * Tyz to gorko, co aze ŷtabo. * Jak to uwidźeli, to śe aze za gowy chytali. 3. **wyraża ograniczenie w czasie, przestrzeni;** jedynie, tylko * Posŷł yno aze do tego mjejsca i śe wrŷćł do dŷm. II. **spój.** 1. **wprowadza zdanie współrzędne z uwydatnieniem jego treści** * Wojna śe burzŷła, aze wybuchła. * Skŷokoł po strŷmach, aze ślećŷł i śe nogā zŷmoł. 2. **wprowadza wypowiedzenia podrzędne okolicznikowe:** (a) **czasu:** * Śedź sā, aze przidā. * Cekej, aze śe ŷoblekā. * Cekej tak dugo, aze ćotka przidŷ. * ŷŷn

tā tak dugo larmowoł, aze go wyćepli. * ŷozprawjŷmy ze chopŷ tak dugo, aze śe ŷpŷjmy. * Mušli jy tuc tak dugo, aze bŷty mjŷnke. * Gŷdej ze starkŷ, aze przidā. * Stŷj sā, aze ŷŷni pojadŷ. * Cytejće tak dugo, aze wsytko spamjŷntŷce. * Pocekejće, aze przidže sobota, pŷjdźmy na zabawā. * ņe pŷjdā tā, aze skŷjńcŷy robić. (b) **stopnia i miary:** * Tak śe śmjŷta, co aze śe za brzuch dżerzala. * Takŷ fanfarā zagrali, co aze w usach trzescał. * My tajńcowali aze ŷotki potŷmali. (c) **skutku:** * Pjŷł, aze śe ŷozar. * Tak wołała, aze ŷochrapŷcała. * Aze mi je lepsŷy, jak zech śe pojŷd. * Casto śe burzŷł, aze wyćekłŷ. 3. **rozpoczyna powtórzenie wcześniejszego wypowiedzenia (lub części) w celu uwydatnienia jego treści** * ņy muśala tā jechać. Aze ņy muśala tā jechać. * Tyn synek je robotny, aze robotny. * Jak će jescy rŷz ŷobŷcā s tymi podćepŷma, to ći tyn twŷj pysk strzaskŷ, aze strzaskŷ. * Banā tera pišoł, aze pišoł. * Starzi ludže tak gŷdali, aze tak gŷdali. * Pjyrwej to śe ludže narobjyli, aze narobjyli.

zob. **az, ŷz, ŷze**

azeby 1. niechby, oby (partykuła wyrażająca życzenie) * Azeby će pokrŷńćŷłŷ! 2. żeby (spójnik wprowadzający przytoczenia w mowie zależnej wyrażające życzenia) * Podejće mu, azeby sā przisoł. * Powjydz jŷ, azeby przŷsła. 3. **spójnik wprowadzający zdanie podrzędne:** (a) **dopełnieniowe** * Kozdŷ śe ŷo to starŷ, azeby śe wydać. (b) **okolicznikowe celu** Pocŷwali śe na boki, azeby mŷg przejechać.

azignata (D.lp. azignaty, Ms.lp. azignacie) asygnata * Fejster śe go spytoł ŷo azignatā. Wtedy tyn borŷk Paŷł poćep koło, śekjyrkŷ i proł do dŷm, bo zŷdnej azignaty ņy mjŷł.

azignatka (D.lp. azignatki, Ms.lp. azignatce) zdr. od **azignata**

azimut (D.lp. azimutu, Ms.lp. azimuće) azymut → czes. azimut

azot (D.lp. azotu, Ms.lp. azoće) azot

azotnŷk (D.lp. azotnŷka) mineralny nawŷz azotowy * Posuli pole azotnŷkŷ. * Jak śe dŷ na pole azotnŷdku, to fajńe rojśńe.

azotowy azotowy

azura (D.lp. azury, Ms.lp. azurze) aźur → czes. aźura

azurit (D.lp. azuritu, Ms.lp. azurice) azuryt → czes. azurit → niem. Azurit

azurowy aźurowy → czes. aźurový

Azyjŷ (D.lp. Azyje) 1. Azja → niem. Asien 2. **Małŷ Azyjŷ** Azja Mniejsza → czes. Malā Asie

Azyjŷka (D.lp. Azyjŷcki, Ms.lp. Azyjŷcce) Azjatka

Azyjŷk (D.lp. Azyjŷka) azjata

azyjski azjatycki

azył (D.lp. azyłu) azył → czes. asyl, azył → niem. Asyl

azylowy dotyczący azyłu → czes. azylový

B

ba: a **ba** *wyraża zaprzeczenie* nie; ależ nie; skądże; skądże znowu; ależ skąd; gdzie tam; bzdura; nieprawda *syn. a bap, a pap*

ba' *skr. od baje, bāńdże;* będzie * *Ńe ba' go dźišej w dūma.* * — *Ba' dźišej padać?* — *Podug mje ba'.* * *Ńe trôpće še, níc mu nie ba'.* * *To nie ba' tak.* *zob. być*

baba (*D.lp.* baby, *D.lm.* babūw) 1. kobieta (*czasem pejor.*); **hyzô baba** sprytna kobieta * *Byli my še pytać ũo tyn mūn, ale baby níc nie wjū.* * *Baby dycki kopaty, grabjūty, mūćūty.* * *Krzūnu nie potrzēs, baby nie przeprzēs.* (*przysłowie*) * *Ńeftorô baba to še yno stroji, a nie patrzy zôdnej roboty.* * *Cegūz ta baba ũod ébjje chćała?* * *Chudô baba to je byjdnô abo chorô baba.* (*powiedzenie*) 2. żona; **drugô baba** druga żona * *Moja baba je chorô.* * *Baba posta do sūmśadki na klekoty.* * *Pojechoł robić do Mjymjec, a babā ũostawjūł samā w dūma.* * *Cila to je pjerūnū dobrô baba.* * *Idā z mojū babū na muzykū.* * *Dźišej moja baba posta na tōrg, zajs ũdô piūńdze.* * *Ślūskô baba to je rubô baba.* *zob. kobjyta, moja, zūna*

3. *pejor.* kobieta zła, brzydka, stara; baba, babsko * *S takymi babūma nie chcā níc mjeć.* 4. kobieta zameżna, meżatka; **za baby** po wyjściu za mąż * *Przychodzūty tū dżoūchy i mode baby.* 5. akuszerka wiejska *zob. babica, babka, brūfka* 6. znachorka, uzdrowicielka * *Pjyrwej jak ftojs būł stāncny, to nie soł do dôchtora, yno do baby.* 7. *pejor.* meżczyzna nieśmiały, zniewieściał * *Takô starô baba ś niego.* * *Tyn ci nie pudże, to je takô baba.* * *Chop je baba, jak še nie wypije.* 8. babka (rodzaj ciasta) *zob. babka, zista* 9. kobieca kukła, strach 10. baba (*odmiana gruszy domowej — łac. Pyrrus comunis*) * *Baby sū sroge i zôfcite.* * *Baby sū dobre, ale majū twardū skūrā.* *zob. babula, babka, babūwka* 11. duży drewniany młot 12. rura prowadząca z pieca do komina 13. *górn.* młot górniczy 14. daszek nad paleniskiem pieca odprowadzający dym do komina * *Mjeli my w izbje pjec z babū.* * *Babā trza glinū ũoblepić.* * *Baba būła zrobjūnô z deskūw abo ze prūntkūw ũolepjūnych glinū.* 15. komin o pękatom, baniastym kształcie 16. kowadełko do klepania kosy, sierpa *zob. babka, klepôc* 17. grupa snopów zboża ustawionych obok siebie i nakrytych jeszcze jednym snopem * *Pod lasj postawjyli my dwadzėjśca babūw.* 18. **baba i chop** | **baba s chopj** | **chop i baba** | **chop z babū** para meżeńska; mąż i żona 19. **baba jak ul** *žart.* kobieta gruba, otyła * *Rejza to je baba jak ul.* 20. **lejsnô baba** duch mający formę starej kobiety, która pilnuje lasów 21. **pkelnô baba** dzidosz mglisty, pluskwa polna (*gatunek owadów, łac. Rhaphigaster nebulosa*) 22. **reznô baba** | **zytnô baba** demon pod postacią brzydkiej kobiety, polujący na ludzi pracujących lub drzemających w polu w pełnym słońcu, depczących zboże a także na dzieci bawiące się na polu lub wchodzące do zboża; południca, żytnia baba * *Zytnô baba dżeci krađta, jak jy ludže na polu same ũostawjyli.* * *Zytné baby wachowały zbozô.* * *Jak jaki chachôr chćoł zbozy podeptać abo ũozartuch wywôlać, to zytné baby brały kose i jich gūnūty.* *zob. polednica*

babôc (*D.lp.* babcôka) 1. uwodziciel; meżczyzna uganiający się za kobietami 2. meżczyzna ulegający żonie; pantoflarz 3. liść babki lancetowatej * *Prziłozā ci babcôk na bolôk, to ée do jutra przestāne boleć.*

babcyć še *zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. babcā še, lp.cz.przesz.r.m. babcūł še)* cackać się * *Zôdyn še nie bāńdže s tobū babcūł.* * *Ūūni še nie babcū, yno robjū swoje.*

babcyń 1. *przym. dzierz. od babka* 2. **babcyń listek** | **babcyne liścy** *bot.* babka lancetowata (*łac. Plantago lanceolata*) * *Jak ci še ũobjyrô palec, to še przitūz dū niego babcyń listek.* * *Tukej by še przidało przilozyć babcyne liścy.*

babecka (*D.lp.* babecki, *Ms.lp.* babecce) *zdr. od babka;* *pieszcz.* żoneczka * *Babecko, dyć še na mje nie gors.* * *Moja babecka mi fest przaje.*

babi 1. *przym. dzierz. od baba* 2. **babje ucho** piestřenica kasztanowata (*gatunek grzybów; łac. Gyromitra esculenta*)

babica (*D.lp.* babice) akuszerka wiejska *zob. baba, babka, brūfka*

babilistek (*D.lp.* babilistka) *bot.* babka lancetowata (*łac. Plantago lanceolata*)

babiludek (*D.lp.* babiludka) ciuciubabka; **grać w babiludka** bawić się w ciuciubabkę * *Grali my u sūmśada w babiludka.* *zob. babka, fešteka*

babín *przym. dzierz. od baba* * *Tyn kūsek būł babín.*

babinec (*D.lp.* babińca) okap nad paleniskiem pieca odprowadzający dym do komina *zob. baba*

babjelńica (*D.lp.* babjelńice) 1. miejsce lub pomieszczenie przeznaczone dla kobiet 2. miejsce lub pomieszczenie, gdzie zwykle przebywają kobiety

babjoch (*D.lp.* babjoch) 1. zniewieściał meżczyzna (chłopak); ciota * *Ńechtory chop to je babjoch.* 2. meżczyzna (chłopak) lubiący towarzystwo kobiet (*dziewcząt*); kobieciarz; babiarcz * *Wé skole przezywali go 'babjoch', bo durch yno lotoł ze dżoūchūma.*

babjôrż (*D.lp.* babjôrża) meżczyzna (chłopak) lubiący towarzystwo kobiet (*dziewcząt*); kobieciarz, babiarcz * *Doł še tyn babjôrż bałamūńćić.* * *Pamjŕntej dżoūcha, nie bjer še babjôrża, bo ś nū żyćô nie b'es mjała.*

babka (*D.lp.* babki, *Ms.lp.* babce) 1. *zdr. od baba;* kobieta, kobietka, babka 2. akuszerka wiejska *zob. baba, babica, brūfka* 3. babka (rodzaj ciasta) *zob. baba, zista* 4. kowadełko do klepania kosy, sierpa *zob. baba, klepôc* 5. baba (*odmiana gruszy domowej — łac. Pyrrus comunis*) *zob. baba, babula, babūwka* 6. ostatni snopek zebrany podczas żniw * *Na fūrze wjūzli ustrojūnū babkā.* 7. stonoga murowa (*gatunek skoruiaków, łac. Oniscus asellus*) 8. prosionek szorstki (*gatunek skoruiaków, łac. Porcellio scaber*) 9. ciuciubabka; **na pijū** **babkā grać** bawić się w ciuciubabkę *zob. babiludek, fešteka* → *niem.* blinde Kuh spielen 10. **pojstrzednô babka** *bot.* babka średnia (*łac. Plantago media*) 11. **syrokô babka** | **wjelkô babka** *bot.* babka zwyczajna (*łac. Plantago major*) 12. **wūskolistnô babka** *bot.* babka lancetowata (*łac. Plantago lanceolata*)

Babki (*tulko lm., D.* Babkūw) *astr.* Plejady (gromada otwarta gwiazd w Byku) * *Z dôwna to moja starka padała: Babki śwjycū.* *syn. Baby*

babńik (*D.lp.* babńika) wydzielone pomieszczenie przeznaczone dla kobiet

babôcek (*D.lp.* babôcka) *zdr. od babôk*

babôk (*D.lp.* babôka) upiór; wyimaginowane straszycło, którym straszy się dzieci; strach na dzieci * *Jak džeći bũty dzebko starse, to przichodźũł cas na strôsańy jich babôkũma.* * *Jak ñe pũjdziesz do łũzka, to babôk po ćebje przidze.* * *Jak ñe bajes ćicho, to zawoũy babôka.* * *Ñe łajź sũm po ćmôku, bo će babôk porwje.* * *Muśis spać, bo w nocy łazũy babôki.* * *Jô se tã ñe boł zôdných babôkũw.* zob. **bebôk**

babracka (*D.lp.* babracki, *Ms.lp.* babrace) 1. niedobra zupa; zupa bez smaku 2. potrawa z kapusty (zwykle kiszanej) i ziemniaków zob. **ćamćũwa, ćaperkapusta, ćaperkraũt, ćapkapusta, ćapkraũt, ćapra, ćaprajka, ćaprũwa, gerlôcka, kartôfelkraũt, klaplastra, miśkraũt, mozgoł, pańćkraũt, pańćũwa**

babrac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* babrzã; *lp.cz.przesz.r.m* babroł; *2.os.lp.tr.rozk.* babrz) 1. brudzić 2. grzebać (w błocie, w czymś brudnym) (Olesch) * *Džejcko babrze w marajse.* 3. partaczyć zob. **fuśyrować, pyprac** 4. gadać głupstwa

babrac še *zwr. ndk* brudzić się * *Űũni še babrzũ.* * *Data'ch ći dźišej cyste galôty, ñe babrej še w pjôsku.* zob. **mazać še**

babrańy (*D.lp.* babrańô) *rzecz. od babrac*

babroty (*tylko lm. D.* babrotũw) 1. brudy 2. głupstwa

babrôk (*D.lp.* babrôka) 1. brudas, flejtuch, ktoś niechlujny; niechluj zob. **ćarach, murcek, ñeũokludnik, śmjyrus, zbabrańec, zmazańec** 2. człowiek robiący coś niezdarne; partacz * *Tyn babrôk to tak krziwo wymurowoł.* zob. **cũmplôk, ćachrôc, ćaper, ćaprôk, dajdrôk, dudra, fuśer, gmajta, gmajtôk, gmyra, grek, paprôk, pyprôk, tytrôk**

babski 1. babski, kobiecy; właściwy kobiecie * *Malowańy fortuchũw to je babskô robota.* → *czes. babský* 2. **babske lato** babie lato * *Babske lato je na podźim.* 3. **babske scochy** *bot.* szczaw zwyczajny (*łac.* (Rumex acetosa); **zupa z babskich scochũw** zupa szczawiowa zob. **kwajśne listka, kwajśnô kapusta, kwajśnica, scôw** 4. **babske usy** *bot.* babka zwyczajna, babka szerokolistna (*łac.* Plantago major) 5. **babski cumber** (a) zabawa z udziałem samych kobiet (czasem też mężczyzn w strojach kobiecych) urządzana pod koniec karnawału (dawniej zwykle w tłusty czwartek) zob. **cũmbrowô zabawa, kofajdynbal** (b) *żart.* przyjęcie, spotkanie w kobiecym gronie 6. **babske drzisty** plotki, bajdy, niepoważne historie * *To sũ babske drzisty.* 7. *fraz.* **babski cyl | babskô cylka** niecelne oko, nieumiejętność trafiania do celu; **mjeć babski cyl | mjeć babskũ cylkã** nie umieć trafić do celu * *Ty môs ale babski cyl!* 8. **babski ćyńg** *bot.* widłak goździsty (*łac.* Lycopodium clavatum) 9. **babski drzist** miód turecki (dawny odpustowy przysmak); brunatna szklista masa cukrowa w bryłach 10. **babski fortuch** *bot.* pięciornik kurze ziele (*łac.* Potentilla erecta) *syn. dũndrawa* 11. **babski listek** *bot.* (a) babka lancetowata (*łac.* Plantago lanceolata) (b) babka zwyczajna, babka szerokolistna (*łac.* Plantago major) 12. **babski lojtnant** *żart.* bawidamek, kobieciarz, żigolak 13. **babski śmjyrgust** zwyczaj oblewania wodą chłopców (mężczyzn) przez dziewczyny (kobiety) we wtorek po Wielkanocy * *Na wtorek po Wjelkanocy bũł babski śmjyrgust.* 14. **babski ũoset** *bot.* przegorzan kulisty, przegorzan

lepki (*łac.* Echinops sphaerocephalus) 15. **babskô rzić** *żart.* duża łopata w kształcie serca * *Wejź yno babskũ rzić a śćepej wũngel do pywũice.* *syn. hercũwa* 16. **po babsku** w sposób właściwy kobiecie * *Űũn robi wsyjsko po babsku.* * *Mũj chop še ũobũcy po babsku.*

babsko (*D.lp.* babska) *zgr. od baba*; babsko

babstôl (*D.lp.* babstôla) babsztyl; kobieta zła, kłótliva

babuć (*D.lp.* babuća) 1. wieprzek, tucznik, świnia tuczna * *Chowała'ch se babuće.* zob. **brôw, brũwek, freser, kôrmik** 2. ktoś gruby, otyły; grubas * *Ñe zer tela, bo bãńdzes babuć.* zob. **bachrôc, bachrôk, basôk, rubiś, spajślôk**

babućek (*D.lp.* babućka) *zdr. od babuć*

babula (*D.lp.* babule) baba (odmiana gruszy domowej — *łac.* Pyrrus comunis) zob. **baba, babka, babũwka**

babulić *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. babulã, 3.os. babuli; 1.os.lm.cz.ter. babulymy; *lp.cz.przesz.r.m* babulũ; 2.os.lp.tr.rozk. babul) 1. otulać (kogo, czym); ciepło ubierać (kogo, w co); zawijać (kogo, w co; np. w koc) * *Co go tak babulis?* 2. pieścić, babulić * *Pũdź sã maũy smyku, babulyńka će bãńdze babulić.*

babulić še 1. otulać się (czym); ciepło ubierać się (w co); zawijać się (w co; np. w koc) 2. pieścić się, przylulać się * *Džeći še rade babulũ.*

babulyńy (*D.lp.* babulyńô) *rzecz. od babulić*

babũwa (*D.lp.* babũwy) *zgr. od babũwka*

babũwka (*D.lp.* babũwki, *Ms.lp.* babũwce) 1. babka (rodzaj ciasta) * *Na ñedźelã wũ upjekã babũwkã.* 2. forma do pieczenia babki * *Wymyj yno tã babũwkã, bo bãńdzymy muśeli jescy rôz pjec.* 3. babka z piasku 4. baba (odmiana gruszy domowej — *łac.* Pyrrus comunis) zob. **baba, babula, babka**

→ *czes. bábovka*

Baby (*tulko lm., D.* Babũw) *astr.* Plejady (gromada otwarta gwiazd w Byku) *syn. Babki*

bac *wykrz. dźw. odgłos uderzenia, upadku* pac, łup

bacac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bacũ; *lp.cz.przesz.r.m* bacoł; *dziec.* bić, uderzać (zwłaszcza rękã) * *Ñe bacej tego pjeska.*

bach *wykrz. dźw. odgłos uderzenia, upadku; zrobić* **bach** *dziec.* uderzyć się, przewrócić się, upaść * *Co, zrobył zejś bach? Ñic še ñe stało, do weselô še zagoji.* * *Tak mje tyn najduch zneruowoł, ze'ch ñe źdzerzoł i bach go krykũ po puklu.* * *Dej pozũr na šã, bo jak robi bach, to će bãńdze bolato.*

bachmajster (*D.lp.* bachmajstra, *Ms.lp.* bachmajstrze) 1. górmistrz 2. sztygar

bachnũńć *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* bachnã; *lp.cz.przesz.:* r.m bachnũn r.ż. bachłã); 1. uderzyć (kogo); uderzyć, przywalić (w kogo, w co) * *Űũn bachnũn w dwjyrzi.* * *Jak će bachnã w kichôl, to bãńdzes widźoł.* * *Tak go tedy bechnũn.* 2. przewrócić się, upaść * *Űũn bachnũn na dylũwkã.* * *Bachnũn jak dugi.*

bachńica (*D.lp.* bachńice) otyła kobieta; otyła dziewczyna; grubaska * *Ñe chciała by'ch być takũ bachnicũ.* zob. **bachrôcka, bachrula, baća, baćucha, beca, becka, spajślôcka, tochnã, torba**

bachńỹńćy (*D.lp.* bachńỹńćô) *rzecz. od bachnũńć*

bachobsta (*D.lp.* bachobsty, *Ms.lp.* bachobście) suszone owoce; susz owocowy * *Noũlepsy na śwjũnta je kũmpot z bachobsty.*

bachor (*D.lp.* bachora, *Ms.lp.* bachorze) 1. *pejor.* nieślubne dziecko, bękart * *Ta dzoŭcha mō bachora.* * *Widźis, to je jeji bachor.* 2. *pejor.* niegrzeczne dziecko; dokuczliwe dziecko; natarczywie płaczące dziecko * *Te pje-rŭjnske bachory zajś mi to ztŭmaty.* * *Jak ŭŭna s telŭma bachorŭma wytrzymuje, to nie wjã.* * *Ty bachorze djŭbli!* * *S tymi bachorŭma idže zdechnŭńć.* * *Ty bachorze jedyn, pocekej, jŭ ći pokŭzã.* * *Bjerće tego bachora, bo rycy na colkŭ chatpã.*

bachoro (*D.lp.* bachora, *Ms.lp.* bachorze; *M.lm.* bachora, bachory) 1. jelito, kiszka * *Wyrzli mu kŭsek bachora.* *zob. flak, strzewo* → *niem.* Bache 2. żołądek (krowy lub świni) * *Te bachoro śe nŭ przidŭ na preswŭrzt.* 3. **bachora** | **bachory** wnętrzości, jelita (zwykle u zwierząt), flaki * *Nazar śe gŭgŭtŭw i bolŭ go bachory.*

bachorze (*tylko lm., D.* bachorze) wnętrzości, trzewia, jelita * *Bachorze trza s tej świńe powyćŭngać.*

bachŭrz (*D.lp.* bachŭrza) brzuch (zwłaszcza duży); brzuch u zwierząt; **ćelny bachŭrz** brzuch z płodem (u zwierząt) * *Do takygo bachŭrza to wlejże a wlejże jŭdła.* * *Bachŭrz mje ŭozbolŭ, nie wjã s cego.* * *Ale mje bachŭrz boli po tŭj ŭobjedže.* * *Ŭogrumńe mje bachŭrz boli.* * *Ŭŭn mŭ bachŭrz po piwsku.* → *niem.* Bache

bachŭrzek (*D.lp.* bachŭrzka) *zdr. od bachŭrz*; brzuszek

bachracyńy (*D.lp.* bachracyńŭ) *rzecz. od bachraćć*

bachraćć *ndk (1.os.lp.cz.ter. bachraććejã, lp.cz.przesz.r.m. bachraććŭ)* pęcznić, grubieć, stawać się pękatym → *czes.* bachratět

bachratojść (*D.lp.* bachratojśći) wypukłość, wybrzuszenie

bachraty 1. brzuchaty, gruby, otyły * *Starŭ bachratŭ świńia juz wjela nie zere, a modŭ dopjyro muśi śe nazryć.* *zob. bańaty, bulaty, kwadratowy, ruby, spajśny, tusty, wyzarty, zabrany* 2. pękaty, baniasty 3. wybrzuszony, wypukły * *Co tyn twŭj kofer je taki bachraty?* → *czes.* bachratŭj

bachrŭc (*D.lp.* bachrŭca) 1. brzuchacz, grubas, tłusćcioch, pasibrzuch; ktoś z dużym brzuchem * *Ale s tego synka je bachrŭc.* *zob. babuć, bachrŭk, basŭk, rubiś, spajślŭk* → *niem.* Bache 2. bogacz * *Mŭmy w nasej wśi pŭrã bachrŭcŭw, co nie wjŭ, co s pinŭndzmi zrobić.* 3. dziecko (pieszczotliwie) * *Podźiwej śe, taki bachrŭc sykowny.* → *czes.* bachrãć

bachrŭcek (*D.lp.* bachrŭcka) szmaciana lalka

bachrŭcka (*D.lp.* bachrŭcki, *Ms.lp.* bachrŭcce) 1. otyła kobieta; otyła dziewczyna; grubaska *zob. bachńica, bachrula, baća, baćucha, beca, becka, spajślŭcka, tochnã, torba* 2. szmaciana lalka (kukielka)

bachrŭk (*D.lp.* bachrŭka) brzuchacz, grubas, tłusćcioch, pasibrzuch *zob. babuć, bachrŭc, basŭk, rubiś, spajślŭk*

bachrula (*D.lp.* bachrula) otyła kobieta; otyła dziewczyna; grubaska *zob. bachńica, bachrŭcka, baća, baćucha, beca, becka, spajślŭcka, tochnã, torba*

bachśtelca (*D.lp.* bachśtelce) 1. pliszka siwa (gatunek ptaków; *łac.* Motacilla alba) * *Cãmprŭi śe za krzŭkŭj i zaglŭndej, jak bachśtelca furgŭ s kamjyńa na kamjyńi i skŭce pŭ nich.* * *Nad wodŭj zyjŭ bachśtelce.* *zob. plu-skwa, śtelca, trzŭjśikitka* → *niem.* Bachstelze 2. szczudło; **chodźić na bachśtelcach** | **fajźić na bachśtelcach** chodzić na szczudłach *zob. holcbajn, śtelca* → *niem.*

Stelze 3. *fraz. wyglŭndać jak bachśtelca* być wysokim i chudym

bachŭr (*D.lp.* bachora, *Ms.lp.* bachorze) 1. ktoś gruby, otyły 2. brzuch (zwierzęcia, człowieka) * *Ŭŭn mŭ taki wjelki bachŭr.*

bachŭrz (*D.lp.* bachorza) 1. brzuch zwierzęcia; * *Nazarta śe, mŭ bachŭrz jak bańa.* * *Ta krowa je na isto ćelnŭ, bo mŭ wjelki bachŭrz.* 2. żołądek (u zwierząt) * *Brato śe bachŭrz, bachora i ćyńse strzewa.* 3. *pejor.* brzuch człowieka * *Jŭ przibroł na bachŭrz.* 4. *pejor.* dziecko (zwykle małe i niegrzeczne) * *Bãńdžes ćicho, ty bachorzu.* 5. *pejor.* grubas; żartok * *Ŭŭn idže jak bachŭrz.* * *Byli tã sami bogŭce z dŭmu, take bachorze bamberske.*

bać (*D.lp.* baća, *D.lm.* baćŭw) but filcowy powyżej kostek z gumową lub skŭrzanã podszwã

baća (*D.lp.* baće) gruba, tęgã kobieta * *Cŭz śe to tyz s tej Lejny зробjŭta takŭ rubŭ baća?* *zob. bachńica, bachrŭcka, bachrula, baća, baćucha, beca, becka, spajślŭcka, tochnã, torba*

ba'će *2.os.lm.cz.ter. od być*; będziecie

baćik (*D.lp.* baćika) *zdr. od bat*

baćŭk (*D.lp.* baćŭka) but gumowy sznurowany do kostek

baćucha gruba, otyła kobieta * *Ŭic nie fajńe po tŭj dzejeku wyglŭndŭ, takŭ baćucha rubŭ.* *zob. bachńica, bachrŭcka, bachrula, baća, beca, becka, spajślŭcka, tochnã, torba*

badeancug (*D.lp.* badeancuga) strŭj kąpielowy * *Ŭe se-blekã śe, bo ņy mŭ badeancuge.* *zob. badekostim,* → *niem.* Badeanzug

badecki (*tylko lm., D.* badeckŭw) *zdr. od badki*

badecymer (*D.lp.* badecymru; *Ms.lp.* badecymrze) łazienka * *Fto tak dugo śedźi w badecymrze?* → *niem.* Badezimmer

badehala (*D.lp.* badehale) łaznia (pomieszczenie) → *niem.* Badehalle

badehaŭz (*D.lp.* badehaŭzu) łaznia (budynek) * *Furgnŭn jak hadra ze badehaŭzu.* * *Pjyrwej w mjastach były badehaŭze.* → *niem.* Badehaus

badehŭze (*tylko lm., D.* badehŭzŭw) kąpielŭwki, spodenki (męskie) *syn. badki,* → *niem.* Badehose

badehŭzki (*tylko lm., D.* badehŭzkŭw) *zdr. od badehŭze*

badejŭnek (*D.lp.* badejŭnku) *bot.* badian wlaściwy, anyź gwiazdkowy, anyź gwiazdzisty

badekostim (*D.lp.* badekostima) kostium kąpielowy, strŭj kąpielowy * *Wejź śe badekostim, bo idźimy nad rzykã.* *zob. badeancug,* → *niem.* Badekostim

bademajster (*D.lp.* bademajstra, *Ms.lp.* bademajstrze) łazienny * *Pjyrwej bademajster poradźŭł strzic i zãmby wyruwać.* → *niem.* Bademeister

bademantel (*D.lp.* bademantla) płaszcz kąpielowy, szlafrok kąpielowy → *niem.* Bademantel

badeśtela (*D.lp.* badeśtela) 1. kąpielisko 2. myjnia samochodowa

badeśtuba (*D.lp.* badeśtuby) łazienka

badeśtubka (*D.lp.* badeśtubki) *zdr. od badeśtuba*

badetuch (*D.lp.* badetucha) ręcznik kąpielowy * *Musã śe kupić nowe badetuchy.* → *niem.* Badetuch

badewana (*D.lp.* badewany, *Ms.lp.* badewańe) wanna (do kąpeli) * *Pjyrwej yno beamtry śe kŭmpali wé badewana-* *nach.* → *niem.* Badewanne

badijűnek (*D.lp.* badijűnku) *bot.* anyż, badian (*łac.* Illium verum) → *czes.* badián, → *pers.* badijan

badki (*tylko lm., D.* badkűw) majtki, kąpielówki, slipki, slipy, spodenki; **seblyc še do badkűw** rozebrać się do majtek * *Nyma wòs gajńba tak še kűmpać bez badkűw? syn. badehòze*

badnűńc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* badnã; *lp.cz.przesz.:* r.m badnűn r.ż. badła) 1. zobaczyć * *Ty'js je chory, niech no će jaki dòchtűr badńe.* 2. spojrzeć; przypatrzeć się * *Badńieće, wjela mű łachűw wé sranuku.* * *Kej še tak gynaű podźiwać, badnűńc na tã nasű telewizyjű, to idzie ũo gowű przis.*

badńűńcy (*D.lp.* badńűńcò) *rzecz. od badnűńc*

badyńòk (*D.lp.* badyńòka) maślak pstry (gatunek grzybów; *łac.* Suillus variegatus) * *Nazbjyrata samich badyńòkűw. syn. bagjűńòk, bagńòk, fafuròk*

badźgać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* badźgű; *lp.cz.przesz.r.m* badźgoł) 1. deptać (w błocie, czymś brudnym) * *Ne badźgej wé tỳ marajše, bo mòs nowe chaćki.* 2. brzydko pisać, bazgrać * *Przestűń badźgać po tej sćańe.* * *Jak bãńdzes badźgać po heftach, to dostańes cwajã. zob. grycać, gryklać, skrabać, skryflać* 3. robić coś niestarannie, byle jak * *Ne robis nic do porzűndku, yno badźgòs.*

badźgać še 1. brudzić się (w błocie, czymś brudnym) * *Ne badźgej še w tỳ pjòsku.* 2. leniuchować, objąć się * *Ŭűn še badźgoł, a my robjyli.*

badźgańy (*D.lp.* badźgańy) *rzecz. od badźgać*

badźura (*D.lp.* badźury, *Ms.lp.* badźurze) bajarz, gawędziarz *syn. bajdura, bajdòrz*

bager (*D.lp.* bagera, *Ms.lp.* bagerze) 1. koparka * *Bager wybjyrò krzűpopy.* 2. pogłębiarka, czerparka * *Bagry bagrűjű rzykã.* 3. spychacz * *Przijechoł bager i mjedze zrownòł.* 4. miejsce po wybranej ziemi, piasku * *Idźymy še ũokűmpać na bager?*
→ *niem.* Bagger

bagjylńòk (*D.lp.* bagjylńòka) borowik złotawy, borowik złotopory, podgrzybek złotawy, podgrzybek złotopory (gatunek grzybów; *łac.* Xerocomellus chrysenteron) *syn. fajeròk, fajyròk, faryjòk*

bagjűńòk (*D.lp.* bagjűńòka) 1. maślak pstry (gatunek grzybów; *łac.* Suillus variegatus) *syn. badyńòk, bagńòk, fafuròk* 2. *bot.* bagno zwyczajne (*łac.* Ledum palustre)

bagdet (*D.lp.* bagdeta, *Ms.lp.* bagdeće) bagdeta (rasa gołębi)

bagno (*D.lp.* bagna, *D.lp.* bagnűw) 1. bagno 2. *bot.* bagno zwyczajne (*łac.* Rhododendron tomentosum, Ledum palustre) * *Jescy tã rosło bagno — to sű take bardzo wűńűnce krzòki. Ludźe to brali do śwjűncyńò na Palmowű Nędzelã.* 3. **bagna** (*tylko lm., D.* bagnűw) bagna, mokradła; trzęsawisko *zob. barziny, barziska, barzoły, zduchy*

bagńisko (*D.lp.* bagńiska) bagno, moczary

bagńisty podmokły * *Ta rolò je bagńistò.* * *Mòće bardzo bagńistű tỳńkã.*

bagńòk (*D.lp.* bagńòka) maślak pstry (gatunek grzybów; *łac.* Suillus variegatus) *syn. badyńòk, bagjűńòk, fafuròk*

bagrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bagrűjã; *lp.cz.przesz.r.m* bagrowòł) 1. kopać (koparką, pogłębiarką) * *Wcora bez potedńy bagrowli pod lasű.* * *Ŭűńi bagrűjű wé wodźe.* *

U nòs bagrűjű glinã. * *Ŭűńi bagrűjű wé wodźe.* 2. pogłębiać (rzekę, staw, jezioro przy pomocy koparki lub pogłębiarki) * *Banű mi bagrować stów.* * *Bagry bagrűjű rzykã.*

bagrowańy (*D.lp.* bagrowańò) *rzecz. od bagrować*

bagrownica (*D.lp.* bagrownice) 1. koparka * *U Jorga nű majű bagrownice, to kopjű rãńkűma.* 2. pogłębiarka, czerparka * *Ujek na cegelńi wybjyrò glinã bagrownicű.* * *Bagrownica wybjyrò ze rzyki scyrk.* * *Na rzyce bagrownica bagruje.*

bagufan (*D.lp.* bagufana) ubranie sztukowane z różnych materiałów * *Po Rusach to ludźe bale jaki bagufan posyli i tak łajźyli.*

baj I. *spój.* lub, albo, może * *Wcora sã bűł jedyn baj dwa. zob. abaj, abo, balí, lebo* **II.** *part.* 17. **wzmacnia wypowiedź lub jej część** * *Dźeći baj stròsali.* 18. aż (podkreśla czas trwania, ilość itp.) * *Műcűto še baj cały tydźyn.* * *Trzi dńi baj'ech prała.* 19. **wyraża brak wątpliwości**; oczywiście * *To še baj zrobi.* 20. **potwierdza wcześniejszą wypowiedź** rzeczywiście; faktycznie; oczywiście że; ależ tak * *Baj ty pròdã padòs.* 21. tylko, jedynie; ledwo, ledwie * *Pjyrwej te niecki baj ludźe na műńkã mjeli.* * *Ŭűńi to baj niekjedy robjű.* * *To baj nieforzi mjeli.* * *Ŭűn je kaliga, chodźi pod krykűma, małò co robi, baj drzewo rűmbać, baj kopjec usuje.* 22. może, chyba, prawdopodobnie * *Baj tã pűjdźymy.* * *No baj banã sek tỳńkã.* 23. właśnie * *Nű baj, wcora zech posta do sostrűw.*

baja (*D.lp.* baje) 1. nadgodziny 2. wagary * *Pojšli my na bajã. zob. baje, bule, bumelka, solik*

bajan (*D.lp.* bajana, *Ms.lp.* bajańe) *gòrn.* transporter łańcuchowy (maszyna górnicza)

bajca (*D.lp.* bajce) 1. bejca * *Te całe drzewo trza bajcű postrajchować.* 2. środek chemiczny do zaprawiania ziarna siewnego * *Wsuj bajce do maśiny i pűmjysej.* 3. octowa zaprawa do mięsa
→ *niem.* Beize

bajchować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bajchujã; *lp.cz.przesz.r.m* bajchowòł) **o matym dziecku:** chodzić na czworakach; raczkować *zob. bajukać, bajukować, strampłować*

bajchowańy (*D.lp.* bajchowańò) *rzecz. od bajchować*

bajcować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bajcujã; *lp.cz.przesz.r.m* bajcowòł) 1. malować bejcą, napuszczać bejcą; bajcować; bejcować * *Bãńdźeće te drzewo bajcować?* 2. zaprawiać ziarno do siewu 3. zaprawiać mięso; marynować mięso; bajcować; bejcować
→ *niem.* beizen

bajcowańy (*D.lp.* bajcowańò) *rzecz. od bajcować*

bajdać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bajdű; *lp.cz.przesz.r.m* bajdoł) opowiadać bajki, historie; bajać

bajdańy (*D.lp.* bajdańò) *rzecz. od bajdać* * *Ty s tỳ bajdańy, to byjs műg być za bajdòrza.*

bajdòrz (*D.lp.* bajdòrza) ktoś, kto opowiada bajki, historie; bajarz, gawędziarz *syn. badźura, bajdura*

bajdura (*D.lp.* bajdury, *Ms.lp.* bajdurze) 1. ktoś, kto opowiada bajki, historie; bajarz, gawędziarz *syn. badźura, bajdòrz* 2. bujda, zmyślona opowieść; baśń

baje I. *rzecz. (tylko lm., D.* bajűw) wagary; **chodzić na baje** | **łajzić na baje** chodzić na wagary * *Tyn pje-rűn bãńdźe tak dugo chodźł na baje, az go wyćepnű*

ze skoty. zob. **baja**, **bule**, **bumelka**, **solik** II. czas. 3.os.lp.cz.przysz. od **być**

bajera (D.lp. bajery, Ms.lp. bajerze) bariera

Bajerôcka (D.lp. Bajerôcki, Ms.lp. Bajerôcce) Bawarka, mieszkanka Bawarii

Bajerôk (D.lp. Bajerôka) Bawarczyk, mieszkaniec Bawarii * *Bajerôki w Mjymcach sŷ jak w Polsce Ślŷzôki.* → niem. Bayer

bajerski 1. bawarski * *Nalyj mi tego bajerskygo piwa.* * *Kupjã še fajny bajerski hut.* → niem. bayerisch 2. **bejerske w użyciu rzeczownikowym:** bawarskie piwo; * *Wjŷncŷ juz bajerkygo nie przedali.* 3. **bajerskô w użyciu rzeczownikowym:** kufel bawarskiego piwa * *Nalyj mi tã jescy jednã bajerskŷ.* 4. **po bajersku** po bawarsku * *Jô je dŷišej po bajersku ŷoblecŷnô.*

Bajery (tylko lm., D. Bajerŷw) Bawaria; **na Bajerach** w Bawarii * *Moja ôma mjyskô terazki na Bajerach.*

baji I. spój. nro 24. **wrowadza wyjaśnienie**; czyli, czy, mniej więcej * *Tŷz še naćepjymy snopki baji rez.* * *Śli bardzo dugo, jako baji ze ŷopolô do Wrôclawja.* 25. **poprzedza wszystkie wzajemnie wykluczające się człony wypowiedzenia**; albo...albo * *Baji sã baji tã.* II. part. 1. **wzmacnia wypowiedź lub jej część** * *Smolã to aji trzejśnã puscô, nie yno ŷwjyrk baji.* 2. aż (podkreśla czas trwania, ilość itp.) * *Występalŷ gorzoły baji ŷtyry flaski.* 3. **potwierdza wcześniejszą wypowiedź** rzeczywiście; faktycznie; oczywiście; ależ tak * — *Mŷ jutro przisŷ?* — *Baji przidŷ.* 4. tylko, jedynie * *Take cojś baji ŷwiŷnŷ a krowŷ dôwajŷ.* 5. może, chyba, prawdopodobnie * *Baji tã pŷjdŷymy.* * *To bŷla ŷŷna — baji.* 6. zresztã * *Dostoł'ch po łebje, na co baji zech bŷł narychtowany.* 7. **w pytaniach:** chociaż, w ogóle * *Ty'jś to baji widzoł?* 8. nawet * *ŷŷn bŷł baji mocŷniejszy jak jô.* * *ŷŷnã baji maŷiny do mŷcynô mjeli.* * *Jak by'ch tã baji sła, to by'ch go nie trefjŷla.* 9. przecież * *Baji jutro mozymy tã is.* * *Baji tyn karlus je luter, a chodŷi ze katolickŷ.* 10. **baji ja | baji ze ja** ależ tak, oczywiście (potwierdzenie)

bajka (D.lp. bajki, Ms.lp. bajce) nadgodziny; **mjeć bajkã** pracować nadliczbowo, pracować w nadgodzinach; **robić bajki** pracować nadliczbowo, pracować w nadgodzinach (więcej niż raz, w jakimś przedziale czasowym); **ŷichta z bajkŷ** dniówka z nadgodzinami

bajlaga (D.lp. bajlaji, Ms.lp. bajladze) 1. przystawka (w restauracji) 2. dodatek do chleba, bułki (np. sałata, ser, wędlina) * *Dostoł'ch ŷod matki klapŷnitã ze bajlagŷ.* * *Fto tã pjyrwej mjoł chlyb z bajlagŷ? Yno še chlyb ze tustŷ jôdało.* zob. **belejgŷng**

bajŷncyć ndk (1.os.lp.cz.ter. bajŷncã; lp.cz.przesz.r.m. bajŷncŷ) huczeć (w głowie); szumieć (w głowie, w uszach) * *W gowje mi bajŷncy.* * *Az mi gowa bajŷncy.*

bajŷncyŷ (D.lp. bajŷncyŷnô) rzecz. od **bajŷncyć**

bajŷnekjedy niekiedy, czasami * *Kôzŷ mi ŷojcowje bele co robić: bajŷnekjedy musã gnać gãjsi, inksy rôz musã ś nymi is na pole.*

bajŷnt (D.lp. bajŷntu, Ms.lp. bajŷnce) 1. hałas * *ŷe rŷbce, dŷeci bajŷntu!* 2. awantura * *Jak jô jŷ to pedŷala, to še zarôz bajŷnt zrobjŷł.* * *Kozdy wjecŷr ŷysã u tich ludŷi srãmotny bajŷnt.*

bajŷntować ndk (1.os.lp.cz.ter. bajŷntujã; lp.cz.przesz.r.m. bajŷntowoł) 1. hałasować; zakłócać spokój; rozrabiać (głoŷno); tŷuc się * *Co tak chopcy bajŷntujeće?* * *ŷo dwa-nôstej w nocy pocto na gŷrze bajŷntować.* * *Kŷn bajŷntuje.* * *ŷe bajŷntuj tak, bo juz wyŷjscy ŷpjŷ.* * *Jakejś chachary bajŷntowały po nocy.* * *Co tã jescy bajŷntujeće, spać idŷće!* * *Yno fest nie bajŷntujeće, bo še dŷejcka pobudzŷ.* * *Bajŷntowoł bez całŷ noc, a my ŷny mŷgli spać.* * *Synek še wcas rano ŷobudzŷł i zacŷn bajŷntować.* * *Co'jśće do dŷišej tak wcas bajŷntowali?* * *Projśŷynta bajŷntujŷ, zaŷnyjś jŷ zryć.* * *Bajŷntować to je robić bajŷnt.* zob. **bajŷntŷrzić**, **butlować**, **larmować**, **rŷmplować** 2. szukać, szperać; przewracać przy szukaniu * *ŷe bajŷntuj po tich lôdkach.* zob. **łowić**, **sukać**

bajŷntować še zwr. ndk buntować się, sprzeciwiać się * *Ludŷe napocli še bajŷntować.* * *Ô, co še to robi? Cały ŷwjat še bajŷntuje!*

bajŷntowaŷy (D.lp. bajŷntowaŷnô) rzecz. od **bajŷntować**; rumor

bajŷntowŷnik (D.lp. bajŷntowŷnika) 1. ktoś kto hałasuje, zakłóca spokój; ktoś hałasliwy, budzący innych w nocy lub wcześnie rano; rozrabiaaka * *To sŷ bajŷntowŷniki, ŷod rana juz larmujŷ.* * *Mŷj pjes, tyn bajŷntowŷnik, napocŷn w nocy bajŷntować.* 2. buntownik, wichrzyciel, awanturnik * *ŷ cebje je istny bajŷntowŷnik.*

bajŷntŷrzać ndk (1.os.lp.cz.ter. bajŷntŷrŷŷ, lp.cz.przesz.r.m. bajŷntŷrzoł) podpuszczać, nakłaniać, namawiać (kogo, do czego) * *Wilym tak dugo bajŷntŷrzoł Francka, aze tyn zrobjŷł wic sŷmsadowi.* zob. **husować**

bajŷntŷrzaŷy (D.lp. bajŷntŷrzaŷnô) rzecz. od **bajŷntŷrzać**

bajŷntŷrzić ndk (1.os.lp.cz.ter. bajŷntŷrziã, lp.cz.ter.r.m. bajŷntŷrził) 1. krzyczeć, hałasować, zakłócać spokój * *Dŷišej przed spaŷnŷ dŷeci tak bajŷntŷrziłŷ, ze mje gowa boli.* * *Mŷj sŷmsôd całŷ noc bajŷntŷrził.* 2. **o dzieciach:** rozrabiać, szaleć * *Dŷeci tak bajŷntŷrziłŷ przed spaŷnŷ, ze izba wyglŷndala jak po ŷogŷu.* 3. awanturować się * *Skŷjŷnc juz bajŷntŷrzić.*

zob. **bajŷntować**, **butlować**, **larmować**, **rŷmplować**

bajŷntŷrzyŷy (D.lp. bajŷntŷrzyŷnô) rzecz. od **bajŷntŷrzić**

bajôk (D.lp. bajôka) ŷlãzak z okolic Koźla * *U nôs še powjy 'ŷŷn bãndŷe' a bajôki padajŷ 'ŷŷn baje'.*

bajs (D.lp. bajsa, Ms.lp. bajse) keŷ, gryz; kawałek jedzenia; **zrobić bajs** odgryźć keŷ * *Ale'jś ugryz srogi bajs ze tej zymłŷ.* * *Fajŷne wyglŷndô ta twoje klapŷnita, dej no bajsa.* * *Jedyn bajs zech ci zrobjŷla, a ty becys, choby'ch ci pŷ krepla zjadla.* * *Dej mi jedyn bajs jabka.* * *Ugryzla mi dwa bajse chleba.*

bajsać ndk (1.os.lp.cz.ter. bajsjŷ, lp.cz.przesz.r.m. bajsoł) gryzać, kąsać * *Kopruchy banŷ nôs bajsać po pyskach.*

bajsaŷy (D.lp. bajsaŷnô) rzecz. od **bajsać**

bajsaŷandzka (D.lp. bajsaŷandzki, Ms.lp. bajsaŷandzce) zdr. od **bajsaŷanga**; obczãki

bajsaŷandzki (tylko lm., D. bajsaŷandzkŷw) zdr. od **bajsaŷangi**; obczãki

bajsaŷanga (D.lp. bajsaŷangi, Ms.lp. bajsaŷandze) obcegi → niem. Beifzange

bajsaŷangi (tylko lm., D. bajsaŷangŷw) obcegi → niem. Beifzange

bajsnŷŷnc dk (1.os.lp.cz.przysz. bajsnã; lp.cz.przesz.: r.m. bajsnŷn, r.ŷ. bajsŷla) 1. ugryźć, ukãsić * *Pjes mje baj-*

snůn. * *Ňe tajz w zandalach po lejsze, bo ce zmija bajsnie.*
 * *Kopruch mje bez noc bajsnůn.* 2. odgryzć (kawalek czegoś) * *Bajsnůi se kųsek tego wůrztu.* 3. skosztować, spróbować (czegoś do jedzenia, zwykle odgryzając kawalek)
 * *Bajsnůi se trochã.* * *Dej se bajsnůńć.* (Daj gryza.)
 → *niem.* beissen

bajsnůńć se *zwr. dk* ugryzć się * *Bajsnůi se w rzic.* * *Bajsnůn zech se w palec.*

bajsnůńty ugryziony, nadgryziony

bajsnůńćy (*D.lp.* bajńńńćô) *rzecz. od bajsnůńć*

bajstlować *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* bajstlujã, *lp.cz.przesz.r.m.* bajstlowoł) 1. majsterkować 2. składać (coś z części), klecić 3. majstrować, manipulować
zob. bajstlarzić, bastlować → *niem.* basteln

bajstlowańy (*D.lp.* bajstlowańô) *rzecz. od bajstlować; majsterkowanie*

bajstlyrz (*D.lp.* bajstlyrza) majsterkowicz * *Můj brat to bůł bajstlyrz — poradził w duma wsystko zrobić.* → *niem.* Bastler

bajśichta (*D.lp.* bajśichty, *Ms.lp.* bajśichće) nadgodziny, godziny ponadwymiarowe; **robić na bajśichće, robić bajśichtã** pracować w nadgodzinach * *Ůůn wcora robjůł bajśichtã.* * *No, chopy, juzajś můmy bajśichtã.* * *Můj chop przisoł ņeskoro z roboty, bo jescy robjůł na bajśichće.* * *Dźišej robjyli my bajśichtã.*

bajśik (*D.lp.* bajśika) *zdr. od bajs*

bajśista (*D.lp.* bajśisty, *Ms.lp.* bajśiśće) muzyk grający na kontrabasie; kontrabasista → *niem.* Bassgeiger

bajśpil (*D.lp.* bajśpila) przykład *syn. przikłôd,* → *niem.* Beispil

bajśpilowy przykładowy

bajt (*D.lp.* bajta, *Ms.lp.* bajće) 1. bela materiału * *Przińůšli mi cały bajt stofu.* 2. worek (wypełniony czymś) * *Przińůjś mi połny bajt pokrziwůw.* 3. *tech.* bajt (8 bitów)

bajta (*D.lp.* bajty, *Ms.lp.* bajće) 1. dzieża (naczynie do mieszania ciasta) *zob. bojta, dźyzka, dźyzô* 2. stolnica; deska do wyrabiania ciasta * *Mjyso lezy na bajće.* * *Przińůjś bajtã, bo masôrz juz idze.* *zob. bjyrkowacka, bjyrkownã, bjyrkownica, bjyrkownik, deska* 3. lada (sklepowa) *zob. lida* 4. deska kuchenna; deska do krojenia *zob. anrichta, bretlik, deska* 5. deska boczna wozu konnego *zob. gnojńica, grůńica* 6. bok skrzyni

bajtać *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* bajcã, *lp.cz.przesz.r.m.* bajtoł, 2.*os.lp.tr.rozk.* bajtej) gromadzić bogactwa; dorabiać się usilnie * *Můj Boze, ci ludze jyno bajcų a bajcų, a i tak umrzyć rôz trza.*

bajtańy (*D.lp.* bajtańô) *rzecz. od bajtać*

bajtel (*D.lp.* bajtla) 1. dziecko, malec, maluch, brzdąc; **Dźyń Bajtla** Dzień Dziecka * *Moja ôma bůła noůmôdsj bajtlj wê familiji.* * *Jak zech bůła za bajtla, to tich tukej chałpůw jescy ņe bůło.* * *Jak zech bůła bajtlj, to ņe poradziłã'ch tego spochôpić.* * *Ty bajtlu!* * *Pojśli bajtla do sklepu.* * *Powydz tų bajtlj, coby tak ņe lotali.* * *Ůůna bůła robotnô ůod bajtla.* * *Jak wê familiji rodzi se bajtel, ftojś muśi mu zrobić plac.* 2. chłopczyk, chłopiec, urwis, mały chłopiec * *Jô mů bajtla i dźoũchã.* 3. *zart.* mężczyzna niskiego wzrostu * *Ňe futrowali ce w duma, ze'js je tera taki bajtel?* 4. pomocnik górniczy 5. mały worek; woreczek 6. **ũod bajtla** od dzieciństwa, od dziecka 7. **za**

bajtla w dzieciństwie; będąc dzieckiem
 → *schles.* Buttel

bajtelek (*D.lp.* bajtelka) *zdr. od bajtel*

bajtelplac (*D.lp.* bajtelplacu) plac zabaw *zob. śpilplac*

bajtelstuba (*D.lp.* bajtelstuby) pokój dla dzieci; pokój dziecięcy *zob. kinderstuba*

bajtka (*D.lp.* bajtki, *Ms.lp.* bajtce) portmonetka z materiału *zob. bajtlik, berdza, bojtlik, briftaśa, geldtaśa, mjysek, mjysek, potmanej*

bajtliecek (*D.lp.* bajtlicka) *zdr. od bajtlik*

bajtlik (*D.lp.* bajtlika) *zdr. od bajtel* 1. małe dziecko * *Podźiwiej se, jak tyn bajtlik sykowne juz chodzi.* 2. chłopczyk * *Ty bajtliku!* 3. woreczek * *Můj nieboscyk starzik tyz taki bajtlik z tabakų nojśyli przzi pôsku.* *zob. bojtlik* 4. portfel, portmonetka * *Ůobejzdrzi no tã, se môs jescy jake pijyńdze w bajtliku.* *zob. bajtka, berdza, bojtlik, briftaśa, geldtaśa, mjysek, mjysek, potmanej*

bajtlowańy (*D.lp.* bajtlowańô) beztroskie życie dziecka * *Skųkjńcũto se bajtlowańy.*

bajtlowaty mały, karłowaty

bajtlowski *przym. od bajtel;* chłopięcy, dziecięcy (odnoszący się do dzieciństwa) * *Jô kãs pamjyńtų ze mojih bajtlowskich casůw.*

bajtlowstwo (*D.lp.* bajtlowstwa) dzieciństwo

bajukać *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* bajukų, *lp.cz.przesz.r.m.* bajukoł) 1. **o małym dziecku:** chodzić na czworakach; raczkować * *Nas synek bardzo wcas zacůn bajukać.* * *Ůobejzdrziće se, jak tyn bajtlik bajukô.* * *Synecek ņe poradzi jescy chodzić, yno bajukô.* * *Juz je taki sykowny, hned se docekų, jak zacne bajukać.* * *Dzejci zańi se naucų chodzić, to bajukajų.* *zob. bajchować, bajukować, śtramplować* 2. pleść głupstwa, bredzić * *Ty mi sã ņe bajukej.* 3. mówić niewyraźnie, mamrotać * *Juzajś bajukôs, nic ce ņe rozumjã.*

bajukańy (*D.lp.* bajukańô) *rzecz. od bajukać* 1. raczkowanie, chodzenie na czworakach 2. mówienie głupstw, bredzenie 3. niewyraźne mówienie, mamrotanie

bajukować *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* bajukujã, *lp.cz.przesz.r.m.* bajukowoł) **o małym dziecku:** chodzić na czworakach; raczkować * *Ůobejzdrziće no se, jak ta małô Kajśa juz bajukuje.* *zob. bajchować, bajukować, śtramplować*

bajukowańy (*D.lp.* bajukowańô) *rzecz. od bajukować*

bajűnet (*D.lp.* bajűneta, bajűnetu; *Ms.lp.* bajűneće) bagnet * *Bez wojnã starzik mjeli w studole bajűnety, co ůostawjűły wojôki.* * *Ddwni na wojne bjyli se bajűnetůma.* * *Na wojne jô mjoł gywerã ze bajűnetj.* * *Na bajűnety se prali.* → *czes.* bajonet → *niem.* Bajonett

bajűnetowy bagnetowy

bajzel (*D.lp.* bajzlu) bałagan, nieporządek; rozgardiasz * *Ale sã môće bajzel!* * *Ůopamjyńtej se, a ņe rűb takygo bajzlu!* * *Kury narobjűły mi bajzlu w ůogrűdku.* * *Dzeći, ale'jsće narobjűły bajzlu.* * *Ňe rűb mi sã bajzlu, yno bjer te twoje klamory ze izby.* *zob. chabrajstwo, garus, krűm, ůmbaű* → *austr.* Beisel

bajzelek (*D.lp.* bajzelku) *zdr. od bajzel*

bajzka (*D.lp.* bajzki) kwiatostan męski leszczyny, wierzby, topoli itp. * *Bajzki sų na lyskach, na wjyrzbach, na palmje, na tópolis.* * *Lűjńskygo roku to bajzki kwitty juz w lutj.*

baka (*D.lp.* baki, *Ms.lp.* bace) 1. fajka * *Starzik kurzŭ bakã*. 2. przestawne ostrze (w gwintownicy) * *To sŭ baki do klupy*.

bakać *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* bakŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* bakoł) 1. palić (papierosy, fajkę, cygaro itp.) * *Spikôle za chatpŭ bakali, aze jich ftojs badnŭn i ũozkurzŭł*. * *Dzoucha, a cigaryty bakô gorzi jak chop*. * *Ópa sedzŭ kole pjeca i bakajŭ*. * *Dej yno fajfkã, sprŭbujã se tyz naucyc tak bakać*. *zob. bãchać, ćmić, fajcŭc, kurzić* 2. ciężko pracować; zasuwac, zapieprzac * *Na grubje trza bŭto bakać, coby zarobić na familijŭ*. * *My tã mušeli bakać jak pje-rŭn, coby to zrobić*. * *Ŭojćec jescy bakoł na polu aze do wjecora*. *zob. ćorać, ćulać, haratać, kamać, robić* 3. szybko iść * *Ty se nigdzi nie smykej, yno bakej do dŭm*. 4. **ćula bakać** robić laskę, robić loda *syn. ćula ćŭngnŭńć*

bakalŕz (*D.lp.* bakalŕza) ktoś, kto uzyskał pierwszy stopień uniwersytecki (licencjat, bakalaureat)

bakan (*D.lp.* bakana) człowiek gruby, otyły, dobrze zbudowany * *Tyn was synek to je bakan*. * *Tyjs je taki bakan ruby*.

bakańy (*D.lp.* bakańô) *rzecz. od bakać*

bakelit (*D.lp.* bakelitu, *Ms.lp.* bakeliće) bakelit → *czes.* bakelit → *niem.* Bakelit

bakelitowy bakelitowy → *czes.* bakelitový

baker 1. (*D.lp.* bakra, *Ms.lp.* bakrze) człowiek silny, krzepki, dobrze zbudowany * *Ŭn je taki baker jak kŭń*. 2. **na baker** (a) **o nakryciu głowy:** krzywo, po jednej stronie głowy * *Côpkã môs na baker*. * *Wrajzŭł zejś tã côpkã na baker*. (b) źle; nie tak jak powinno * *Zycy tyz idze na baker, jak cowjek je stary*. * *U niego wysytko idze na baker*. (c) w niezgodzie * *Jô zyjã s nŭj na baker*.

bakfajfa (*D.lp.* bakfajfy) *bot.* palka (roślina nadwodna; łac. Typha) * *Zapôlali my bakfajfy i udôwali, ze kurzymy cigary*.

bakfajfka (*D.lp.* bakfajfki, *Ms.lp.* bakfajfce) *zdr. od bak-fajfa*

bakfajfowy *przym. od bakfajfa*

baki (*tylko lm., D.* bakŭw) baki, bokobrody * *Mŭj synek tyz mô baki*. * *Ŭn mô take rube baki*. *syn. bakynborty, ksule*, → *niem.* Backenbart

baknŭńć *dk* (1. *os.lp.cz.przysz.* baknã; *lp.cz.przesz.:* r.m. baknŭn r.ż. bakła) zaciagnąć się dymem (z papierosa, fajki, cygara) * *Jescy trzi razy baknã i mozymy iś*. * *Jô se baknŭn fajfkã*. *syn. ćmôchnŭńć*

bakŭńńcy (*D.lp.* bakŭńńcô) *rzecz. od baknŭńć*

bakpulwer (*D.lp.* bakpulwru, *Ms.lp.* bakpulwrze) proszek do pieczenia * *Nyma juz bakpulwru*. * *Te zisty sŭ na bakpulwrze*. * *W babce muśi być bakpulwer, bo by se zobjŭła zôkalitô*. * *Do zisty trza dać bakpulwer, jajca, cukier, umastã, trochã pofyrłać, zeby sto dać do pjeca i upjec*. * *Pozycata'ch se dwa bakpulwry do kołôca*. * *Wolã kołôc na drozdzech jak zistã na bakpulwrze*. * *Brachto mi bakpulwru — nic wŭj nie upjekã*. → *niem.* Backpulver

bakpulwerek (*D.lp.* bakpulwerku) *zdr. od bakpulwer*

bakpulwrowy *przym. od bakpulwer*

bakstajnbletra (*D.lp.* bakstajnbletry, *Ms.lp.* bakstajnbletrze) różycza (choroba świń) * *Ne wlazuj do chlywa, bo świńe majŭ bakstajnbletrã*. *syn. blatry*

bakstuba (*D.lp.* bakstuby) piekarnia * *Chodzŭł kozdy dzyń do bakstuby po chlyb*. * *Starka chodzŭła cãsto do bak-*

stuby. * *W bakstubje pjeca se chlyb, zymty i kołôcyki*. *zob. pjekarňa, pjekarstwo* → *niem.* Backstube

bakterjologijô (*D.lp.* bakterjologije) bakteriologia → *czes.* bakteriologie

bakteryjô (*D.lp.* bakteryje) bakteria → *czes.* baktérie, bakterie → *niem.* Bakterie

bakus (*D.lp.* bakusa, *Ms.lp.* bakuše) 1. karnawał, zapusty *zob. bakuse, fašing, karnewal, mjŭsopust* 2. fasola jaś *zob. baros, becôk, jajś*

bakuse (*tylko lm., D.* bakusŭw) 1. karnawał, zapusty * *Na bakuse pjecymy kołôc*. *zob. bakus, fašing, karnewal, mjŭsopust* 2. zabawa urządzana w ostatki

bakuśni karnawałowy; związany z karnawałem; **bakuśniô muzyka** zabawa karnawałowa

bakynborty (*tylko lm., D.* bakynbortŭw) baki, bokobrody * *Mŭj chop mô bakynborty*. *syn. baki, ksule* → *niem.* Backenbart

bal I. (*D.lp.* bala) 1. piłka (do gry); **grać bala** | **grać w bala** grać w piłkę; **iś na bal** iść pograć w piłkę; **plŭmpany bal** piłka napelniana powietrzem; **stracić bala** stracić piłkę (w grze) * *Dzišej na wjecŭr grŭmy w bala*. * *Kopŭi tyn bal*. * *Mozes wlyjz na strŭm, a šćepnŭńć mi bal, co ũostôł mjŭndzy gałãjzŭma*. * *Ći nie grajŭ dobrze — juzajś stracyli bala*. *zob. kaput* 2. sprasowana kostka, balot (np. słomy, siana, sianokiszonki) * *Na polu ũostaty jescy trzi bale słŭmy*. *zob. pak* 3. hortensja (kwiat) 4. kalina *zob. šnejbal*

→ *niem.* Ball **II.** (*D.lp.* balu) bal, zabawa taneczna

balac *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* balŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* baloł) bawić się piłką * *Môće sã bal i idźće na pole balać*. *syn. kaputać*

balakwastry (*tylko lm., D.* balakwastrŭw) 1. bzdury, brednie, dyrdymady, głupstwa, nonsensy, pierdoły, nieprawdziwe opowieści; **smolić balakwastry** pleść głupstwa, gadać bzdury * *Ŭn take balakwastry ũozprawjô*. * *Chop przestôł smolić balakwastry*. * *Wjerzis w te balakwastry, co tã ucora w cajtŭngach pisali?* 2. rzeczy mało istotne, nieważne; pierdoły

balandrować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* balandrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* balandrowoł) dokazywać *zob. brojić, brykać, buksować, pôcwić, rajcować*

balandrowańy (*D.lp.* balandrowańô) *rzecz. od balandrować*; dokazywanie

balandrowy: balandrowy côs czas zabaw; karnawał

balansjyrować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* balansjyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* balansjyrowoł) balansować * *Jak chces przelyjz po desce, to muśis balansjyrować*. → *niem.* balancieren

balansjyrowańy (*D.lp.* balansjyrowańô) *rzecz. od balansjyrować*

balańy (*D.lp.* balańô) *rzecz. od balać*

balas (*D.lp.* balasa, *Ms.lp.* balaše) kozioł do suszenia siana

balbjyrz (*D.lp.* balbjyrza) fryzjer męski; golarz *zob. frizer, golac, golôrz*

balcek (*D.lp.* balcka) 1. mała drewniana belka 2. poziomo zawieszony drążek u wozu, pługa lub brony (służący do zakładania postronków); waga w zaprzęgu * *To je balcek do brŭnŭw*. * *To je balcek do zawjesyńô wôgi*. *zob. bark* 3. poziomy drążek łączący przednie końce plôz sań *zob.*

bark 4. drążek w którym osadzone są zęby grabi zob.
barcek 5. drąg używany jako zamknięcie wrót
balcūń (*D.lp.* balcūña) bogaty gospodarz zob. **bamber**,
baüer, **bur**, **gbur**, **gospodôrz**, **pampūń**, **śodlök**
balcysko (*D.lp.* balcyska) *zgr. od balek*
baldach (*D.lp.* baldachu) baldachim → *niem.* Baldachin
baldrijan (*D.lp.* baldrijanu, *Ms.lp.* baldrijańe) *bot.* kozłek
lekarski, waleriana (*łac.* Valeriana officinalis) *syn.* **bal-**
drijün, **baldrjan**, **baldrjana**, **baldryjün**, **basakir**, → *czes.*
baldrián, → *niem.* Baldrian
baldrjün (*D.lp.* baldrjüna, *Ms.lp.* baldrjüńe) *bot.* kozłek
lekarski, waleriana (*łac.* Valeriana officinalis) *syn.* **bal-**
drijan, **baldrjan**, **baldrjana**, **baldryjün**, **basakir**, → *czes.*
baldrián, → *niem.* Baldrian
baldrjan (*D.lp.* baldrjana) *bot.* kozłek lekarski, waleriana
(*łac.* Valeriana officinalis) *syn.* **baldrijan**, **baldrjün**, **bal-**
drjana, **baldryjün**, **basakir** → *czes.* baldrián, → *niem.*
Baldrian
baldrjana (*D.lp.* baldrjany, *Ms.lp.* baldrjańe) 1. kozłek le-
karski, waleriana (*łac.* Valeriana officinalis) *syn.* **baltri-**
jan, **baldrjün**, **baldrjan**, **baldryjün**, **basakir** → *czes.* bal-
drián, → *niem.* Baldrian 2. krople walerianowe
baldrjanowy walerianowy; **baldrjanowe kropki** krople wa-
lerianowe → *czes.* baldriánový
baldryjün (*D.lp.* baldryjüna, *Ms.lp.* baldryjüńe) *bot.* ko-
złek lekarski, waleriana (*łac.* Valeriana officinalis) *syn.*
baldrijan, **baldrjün**, **baldrjan**, **baldrjana**, **basakir**,
balecek (*D.lp.* balecka) *zdr. od balek*; piłeczka * *Jô*
še chcã grać baleckj. * *Ñe ćepejće sã tego balecka.* *
Noulepsô gracka dlô nasej Dorki to je kulańny baleckj.
balek (*D.lp.* balka) 1. *zdr. od bal*; piłeczka 2. belka * *Balki*
sj̄ nad izbũma. 3. *górn.* stempel (w kopalni) * *Ty wjys,*
wjela to še trza bũto na grubje balkũw nasmykać? 4.
zwój, bela materiału * *Wjela mejtrũw štofu je na takj̄*
jednj̄ balku? 5. *anat.* pęcherz pławny (u ryb) * *Ryba mō*
w pojstrzodku taki balek. zob. **blaza** 6. *fraz. čís (kogo) za*
balek wprowadzać (kogo) w błąd; robić (kogo) w konia;
oszukiwać (kogo); wpuszczać (kogo) w maliny * *Ñe čís*
mje za balek. 7. *fraz. wćis (kogo) za balek* wprowadzić
(kogo) w błąd; zrobić (kogo) w konia; oszukać (kogo);
wpuścić (kogo) w maliny * *Uũńi nõs chcũ za balek wćis.*
balet (*D.lp.* baletu, *Ms.lp.* baleće) balet → *czes.* balet →
niem. Ballett
baletmajster (*D.lp.* baletmajstra, *Ms.lp.* baletmajstrze)
baletmistrz → *czes.* baletmistr → *niem.* Ballettmeister
balicek (*D.lp.* balicka) *zdr. od bal*; piłeczka
balik (*D.lp.* balika) 1. *zdr. od bal*; mała piłka, piłeczka
(np. do pingponga) 2. zawiniątko
balistycny balistyczny → *czes.* balistický → *niem.* ballis-
tisch
balí 1. *partykuła potwierdzająca* oczywiście, natural-
nie, owszem * — *Zrũb jutro te koto.* — *Balí, zrobjã.*
* — *Byli'šće na ũodpujšće na Anabergu?* — *Balí!* 2.
partykuła kwestionująca sąd rozmówcy właśnie
że; ależ tak; owszem * — *Ñe pũjdzes tã!* — *Balí, pũjdã!*
* — *Uũńi latojś ñe przijadũ s tich Mjymjec.* — *Balí,*
przijadũ. 3. *wzmacnia wypowiedź* * *Ze ławkũw kurz*
ũũmajtajũ. Pajũncynny — balí — šćũngajũ. * *To tã ñe je*
zõdnõ klachula abo klekotka, a balí šporowitõ dzoũska. 4.
albo; czy * *Choćby kolybała balí pjastowała, toby takygo*

frasũnku ñy mjãta. zob. **abaj**, **abo**, **baj**, **baji**, **lebo**

balk (*D.lp.* balka, balku) belka
Balkan (*D.lp.* Balkana) 1. Bałkany → *niem.* Balkan, Bal-
kanhalbinsel, Balkangebirge 2. *daw.* kolejka wąskoto-
rowa łącząca Nikiszowiec, Giszowiec i Szopienice (dziel-
nice Katowic; kolejka działała do końca 1977 roku) *
Balkanj̄ še jejdzũto do roboty. * *Balkan go przejechoł.*
* *Uũn pod Balkan wlecoł.*
balklajd (*D.lp.* balklajdu, *Ms.lp.* balklajdze) suknia ba-
lowa * *Na muzykã musã mjeć nowy balklajd.* *syn.* **ba-**
lũwa, → *niem.* Balkleid
balkõncymer (*D.lp.* balkõncymru, *Ms.lp.* balkõncymrze)
1. pomieszczenie na balkonie; oszklony balkon 2. po-
dłużny pokój na piętrze z oknami na całej długości
→ *niem.* Balkonzimmer
balkũn (*D.lp.* balkũna, balkũnu; *Ms.lp.* balkũńe) balkon *
Mũmy chatpã ze balkũnj̄. * *Balkũn je sumny, jak je na*
ñj̄ kupa kwjõtkũw. * *Uũńi še latojś chojynkã na balkũńe*
postawjyli. * *Ze izby wychodzjmy na balkũn.* → *czes.*
balkón, → *niem.* Balkon
balkũnek (*D.lp.* balkũnka) *zdr. od balkũn*
balkũnowy balkonowy
balkũny (*tylko lm., D.* balkũnũw) *žart.* piersi (zwłaszcza
duże)
balować *ndk (1.os.lp.cz.ter.* balujã, *lp.cz.przesz.r.m.* balo-
woł) bawić się; spędzać czas na zabawach, na balach *
Uũna cały tydzjń balowała, a tera je chorõ.
balowańy (*D.lp.* balowańõ) *rzecz. od balować*
bałsuł (*zwykle w lm., D.lp.* bałsuła, *Ms.lp.* bałsule) 1. pan-
tofelek (damski) do tańca * *Bałsuły to sj̄ strzewiki do*
tajńcowañõ. * *Kupjũta še nowe bałsuły.* * *Moje bałsuły*
sj̄ juz feste zajechane. 2. but do gry w piłkę nożną
balury (*tylko lm., D.* balurũw) duże, wyłupiaste oczy *
Tyn synek mō take balury, az špetñe wejzdrzeć na ñego.
balũn (*D.lp.* balũna, *Ms.lp.* balũńe) 1. dętka (do opony,
raczej większa) * *Chopcy bez žimã slyzdzali z gũrkũw na*
balũnach. zob. **hila**, **šlaũch** 2. wóz na gumowych kołach
* *Dwa balũny drzewa przjwũžli.* * *Šano mũmy stõc na*
balũńe wẽ studole.
balũnowy: balũnowy wũz wóz na gumowych kołach
balũnũwa (*D.lp.* balũnũwy) opona zob. **mantel**
balũńik (*D.lp.* balũńika) *zdr. od balũn*; mały wóz na gu-
mowych kołach
balũńõcek (*D.lp.* balũńõcka) *zdr. od balũńõk*; wózek na
gumowych kółkach
balũńõk (*D.lp.* balũńõka) wóz mający opony na kołach
zob. **gũmińõk**, **gũmiwũz**
balũwa (*D.lp.* balũwy) suknia balowa *syn.* **balklajd**
balũwka (*D.lp.* balũwki, *Ms.lp.* balũwce) *zdr. od balũwa*
balzam (*D.lp.* balzamu) balsam; wonna maść lecznicza *
Kyby bũt balzam, to by ci še ta noga zgojũta. * *Na rojma-*
tykã je balzam, to je takõ majšć do mazańõ. * *Balzamj̄*
maze še chrosty. → *czes.* balzãm
balzamina (*D.lp.* balzaminny, *Ms.lp.* balzamińe) balsam;
wonna maść lecznicza * *Prziũnyjś jĩ balzaminã na tã*
chorj̄ nogã.
balzamũwka (*D.lp.* balzamũwki, *Ms.lp.* balzamũwce)
lampka oliwna, kaganek

balzamjyrować ndk (1.os.lp.cz.ter. balzamjyrujã, lp.cz.przesz.r.m. balzamjyrowoľ) balsamować → niem. balsamieren

balzamjyrowańy (D.lp. balzamjyrowańo) rzecz. od **balzamjyrować**

balzamować ndk (1.os.lp.cz.ter. balzamujã, lp.cz.przesz.r.m. balzamowoľ) balsamować → czes. balzamovat

balzamowańy (D.lp. balzamowańo) rzecz. od **balzamować**; balsamowanie

balzamowy zawierający balsam * *Balzamowŷ majšćŷ pŷmóšć wsystke bolawe mejsca.*

baľamŷncki 1. oszukańczy, ogľupiający * *Űŷn zawdy mjoľ takŷ baľamŷnckŷ naturã.* * *Ta twoja ideja je baľamŷnckô.* 2. w **użyciu rzeczownikowym** ktoś, kto ogľupia, baľamuci innych * *Š ņego je ņezty baľamŷncki.*

baľamŷnctwo (D.lp. baľamŷnctwa) 1. brednia, gľupstwo, kľamstwo * *Ńe suchej takich baľamŷnctwŷw.* * *To wsystko to je baľamŷnctwo.* 2. zwodzenie, oszukiwanie kogóš 3. pomieszana, niejasna, zagmatwana sprawa zob. **bamŷnctwo**

baľamŷncyńy (D.lp. baľamŷncyńo) rzecz. od **baľamŷńćić**

baľamŷnt (D.lp. baľamŷnta, Ms.lp. baľamŷńće) 1. człowiek niesłowny, krętaacz, kľamca * *Taki baľamŷnt š ņego, wsystkich cygańi.* * *Ńe wjyrz mu, to je baľamŷnt.* *Džišej tak gôdô, jutro inacŷ.* * *To je baľamŷnt i ņe idže mu wjerzić.* * *Tyjš je baľamŷnt.* *Rôz powjys tak, a rôz tak.* 2. ktoś niezdecydowany, nie mający własnego zdania, chwiejny * *Ty ņe wjys, co chces, baľamŷńće.* * *To Ći je taki baľamŷnt, ņigdy ņe wjy, co chce.* * *Baľamŷnt to je taki, co powjy rôz tak, a rôz tak.* 3. ktoś, kto uwodzi, podrywa, baľamuci (równiź kobieta) * *To je dobry baľamŷnt dlô džoŷchŷw.* * *Šedź w kŷńńce baľamŷńće, aze snojďŷ Će.* (powiedzenie) 4. ktoś, kto zwodzi, wprowadza w bľad 5. ktoś, kto mówi od rzeczy * *Ty baľamŷńće, ņe gôdej bale co.*

zob. **bamŷnt**

baľamŷnta (D.lp. baľamŷnty, Ms.lp. baľamŷńće) zob. **baľamŷnt**

baľamŷntka (D.lp. baľamŷntki, Ms.lp. baľamŷntce) 1. kobieta niesłowna; kobieta, ktôra kręci, kľamie, zmyšľa; kľamczucha 2. kobieta niezdecydowana, nie mająca własnego zdania, chwiejna 3. kobieta, ktôra uwodzi, kokietuje, flirtuje z męzczyznami, podrywa, baľamuci 4. kobieta, ktôra zwodzi, wprowadza w bľad 5. kobieta mówiąca od rzeczy 6. gadanie gľupstw, bredzenie (także pod wpływem alkoholu, choroby) * *Zajš Će go dđerzy ta baľamŷntka.*

baľamŷntny 1. pomyľony, niespełna rozumu * *Űŷn je baľamŷntny, dejće mu pokŷj.* 2. oszołomiony, półprzytomny; mało przytomny; majaczący * *Po tej chorobje chodzã jescy baľamŷntnô.* * *S tego huku biľa'ch caľô bamŷntnô.* 3. roztargniony; mający zaniki pamięci; zapominający o róznych rzeczach

baľamŷntńe przys. od **baľamŷntny** * *Űŷn baľamŷntńe rzŷŷńďŷŷt.* (Mówiľ w stanie oszołomienia, będąc półprzytomnym.)

baľamŷńćić ndk (1.os.lp.cz.ter. baľamŷńćã, lp.cz.przesz.r.m. baľamŷńćŷľ) 1. majaczyć, mówić od rzeczy, bredzić (często: będąc oszołomionym, półprzytomnym) * *Chory*

ņekjedy baľamŷńći. 2. mówić od rzeczy; plešć gľupstwa; gadać bzdury * *Yno še trochã ŷozerã, a zarôž baľamŷńćã.* * *Baľamŷńćŷľ, jakby ņe wjedžoľ, co gôdać.* 3. tracić zmysły; tracić rozum; tracić pamięć; gľupieć * *Űŷn juz baľamŷńći, choby ņy mjoľ wsystkich w dŷma.* 4. zawracać głowę; niepotrzebnie zaprzãtać uwagę * *Ńe baľamŷńć mje jak gôďŷ.* * *Ńe baľamŷńć mje, bo Ći i tak ņe đŷ jechać na zabawã.* 5. baľamucić, zwodzić, wprowadzać w bľad; mamić; tymanić * *Űŷna tak baľamŷńćŷľ te džeći, ze jŷ še wsystko pŷmjysaľo.* * *Baľamŷńćŷľ mje.* * *Ńe baľamŷńć go tymi gupotŷma.* 6. kokietować, uwodzić; zalecać się bez zamiaru pošľubienia * *Űŷn baľamŷńćŷľ wsystke džoŷchy.* * *Ta nasa džoŷcha wsystkich chopćŷw baľamŷńći.* 7. namawiać (zwykle do zľego) * *Ńe grej še z Jŷzkŷ, bo ŷŷn Će yno baľamŷńći.* * *Tak dugo mje baľamŷńćŷľ, aze mje zbaľamŷńćŷľ.* 8. kręcić, gmatwać sprawę

baľamŷńćić še zwr. ndk 1. kręcić się (w głowie); mieszać się * *Juz mu še w gowje baľamŷńći.* 2. mylić się, mieszać się * *Juz mi še to wsystko baľamŷńći.*

baľŷń (D.lp. baľŷńa) ktoś zajmujący wysokie miejsce w hierarchii społecznej * *Tyn baľŷń je inksy, ŷŷn še s kozďŷ pogôdô.*

baľwochwalco baľwochwalczo; w sposób włašciwy baľwochwalcy; ślepo, bezkrytycznie

baľwochwalcy 1. baľwochwalczy; włašciwy baľwochwalcy 2. bezkrytyczny, bezrefleksyjny

baľwochwalec (D.lp. 1. baľwochwalca) baľwochwalca; ktoś oddający czešć bożkom; poganin 2. człowiek bezkrytycznie oddany czemuš; bezkrytyczny wyznawca czegoš

baľwochwalstwo (D.lp. baľwochwalstwa) baľwochwalstwo; oddawanie czci bożkom; pogaństwo * *Űogľŷndańy telewizyje to je baľwochwalstwo.*

baľwŷn (D.lp. baľwana, baľwŷna; Ms.lp. baľwańe, baľwŷńe) 1. baľwan (ulepiony z śniegu) * *Chopcy ukulali sroggy baľwŷna.* * *Jak šleći šńyg, to robjymy baľwŷna.* zob. **šnejman** 2. duża spieniona fala morska; fala na wodzie * *Baľwŷny praťy ŷo brzyg.* zob. **wela** 3. obelź. człowiek tępy, nierozgarnięty; baľwan * *Ty baľwańe, ty gupjelôku jedyn, trza trochã myjšľeć!* 4. duża chmura kľębiasta 5. posãzek bóstwa pogańskiego; bożek

bambany (tylko lm., D. bambanŷw) bajdy, zmyšlenia * *Take bambany še gôdaľo.*

bambela (D.lp. bambele) huštawka syn. **hujštacka, hujštalka, hujštula**

bamber (D.lp. bambra, Ms.lp. bambrze) 1. rolnik, gospodarz, chłop * *Ńigdy še ņe wydŷ za bambra.* * *Tera bambry musŷ pľaćić corôž to srogse dŷwki.* * *Na landŷwje my robjyli u bambra.* * *Same bambry šã pŷyrwej mŷyskaľy.* 2. bogaty gopodarz * *Bamber to je ftojš, fto mô kãš pola.* * *Te bambry to šŷ chamy.* * *U nŷs na wšľ biľo štyruch bambrŷw.* * *Jô tera dorôbjŷ u bambra.*

zob. **balcŷń, baŷer, bur, gbur, gospodôrz, pampŷń, šodľôk**

bamberka (D.lp. bamberki, Ms.lp. bamberce) bogata gospodyni, bogata chłopka, gospodyni w dużym gospodarstwie * *Kupujã mlyko u tej bamberki.* zob. **baŷerka, gospodyńi**

bamberski *przym. od bamber* 1. dotyczący bogatego gospodarza; właściwy bogatemu gospodarzowi; należący do bogatego gospodarza * *Ale mōs bamberskŷ cōpkā.* * *Bamberskō dzoŷcha zawdy mō kās kawalyrŷw.* 2. **bamberskō w użyciu rzeczownikowym:** uderzenie w twarz; policzek * *Doł mi jednā bamberskŷ.*

bamberstwo (*D.lp.* bamberstwa) duże gospodarstwo rolne * *Bamberstwo'ch po ujku dostōł, to roboty mŷ dojś.* * *Ūŷn chowje hyndyki na swojŷ bamberstwje.* zob.

baŷerstwo, gospodarka, gospodarstwo, statek

bambetle (*tylko lm., D.* bambetlŷw) 1. graty, niepotrzebne rzeczy, rupiecie; bambetle 2. tobołki, pakunki, pakieciki, osobiste drobiazgi; bambetle * *Jō nŷ mŷ rōd rajzowanō — zajś trza nojsić te bambetle.* * *Dže'js ŷostawjāta swoje bambetle?*

bamblyrz (*D.lp.* bamblyrza) 1. smarkacz, łobuz zob. **acmol, biblōk, giloch, gnojek, mlycōk, skalec, smara, smark, smarkōc, smarzik, smrŷd, sroch, srofa, sty-nōl, śpik, śpikōl** 2. włōczęga, powsinoga

bambora (*D.lp.* bambory, *Ms.lp.* bamborze) 1. niedbale ubrana kobieta 2. brzydka, niechlujnie ubrana lalka * *Bambora to je takō ŷeurychtowanō pupka.*

bambrowŷa (*D.lp.* bambrowŷe) gospodarstwo rolne (duże) * *Tā sŷ same welke bambrowŷe.*

bambus (*D.lp.* bambusa, *Ms.lp.* bambuŷe) 1. *bot.* bambus (*łac.* Bambusa) 2. kij bambusowy; wędka bambusowa * *Bjerā bambus i idā na ryby.* 3. *pejor.* Murzyn; człowiek czarnoskóry * *Tyn bambus groł ś nŷymi w bala.* * *Ty bambuŷe!*

→ *czes.* bambus → *niem.* Bambus

bambusowy *przym. od bambus;* bambusowy; wykonany z bambusa * *Kupjyli my ŷe kŷzko z bambusowŷ toznŷicŷ.* → *czes.* bambusowy

bambŷŷ (*D.lp.* bambŷŷa) *przezwiŷko* * *Ty bambŷŷu!*

bamŷnctwo (*D.lp.* bamŷnctwa) zob. **bałamŷnctwo**

bamŷncyŷy (*D.lp.* bamŷncyŷō) *rzecz. od bamŷŷŷic* * *Jō jŷ pōrā razy padała, ize ty na tā ŷedzelā przijedzes. Aŷŷna ymo ŷi i ŷi. I to take bamŷncyŷy.*

bamŷnt (*D.lp.* bamŷnta, *Ms.lp.* bamŷntce) 1. człowiek niesłowny, krętacz, kłamacz 2. bałamut; ktoś, kto lubi flirtować * „*Sedz w kŷŷŷce bamŷntce, przidze cas, a nojdŷ ŷe*” — *tak matka padała dzołse, coby za chopcŷma ŷe lōtała.* 3. ktoś roztargniony; ktoś, kto często zapomina różne rzeczy; ktoś, kto ma zaniki pamięci * *Jō zech je ale bamŷnt! Te ŷogŷrki zech ŷo mjejsŷŷnc za wcas popuŷcala.* * *Ty bamŷntce jedyn!* * *Ūŷn je bamŷnt.* * *Bamŷnt to je taki zapŷmliwjec.*

zob. **bałamŷnt**

bamŷntnojsć (*D.lp.* bamŷntnojsći) 1. oszołomienie, półprzytomność 2. roztargnienie

bamŷntny 1. półprzytomny, oszołomiony, otumaniony, mało przytomny; majaczyący * *Takō bamŷntnō zech je ŷod tich tabletŷw.* * *Tyn bamŷntny chop tā durch lezōł.* * *Ūŷn mō gorŷnckā i skiŷ tego je dŷiŷej taki bamŷntny.* * *Tak mje ŷod wcora gowa boli, ze'ch je całō bamŷntnō.* * *Ūŷn je fest bamŷntny bez tā pogodā.* * *Po nocce cowjek cotki bamŷntny tajzi.* * *Po tŷ ŷmfalu zech cały tydŷŷŷ bamŷntny tajzŷł.* * *Juz zech je zmāncŷnō i bamŷntnō.* 2. pomyłony, niespełna rozumu 3. roztargniony, mający zaniki pamięci * *Stare ŷmy sŷ bamŷntne.*

bamŷntŷe *przys. od bamŷntny;* półprzytomnie, mało przytomnie * *Ūŷn bamŷntŷe rzŷŷndzŷł.*

bamŷntŷik (*D.lp.* bamŷntŷika) człowiek, który kręci, oszukuje, wprowadza w błąd; krętacz

bamŷŷŷic *ndk (1.os.lp.cz.ter.* bamŷŷcā, *lp.cz.przesz.r.m.* bamŷŷŷł) 1. majaczyć, mówić od rzeczy, bredzić (często będąc oszołomionym, półprzytomnym) * *Nasa ŷma dŷiŷej bamŷŷŷic.* * *Co zejś to zjōd, ze tak bamŷŷŷis?* * *Nas synek ŷod wcora cojs bamŷŷŷic.* * *Starŷ ludŷŷ ŷeftore rzeczy ŷe mŷysajŷ i bamŷŷŷic.* 2. mówić od rzeczy; pleŷć głupstwa; gadać bzdury * *Yno ŷe trochā ŷozerā, a zarōz bamŷŷcā.* * *ŷe bamŷŷŷic, chopje.* 3. tracić zmysły; tracić rozum; tracić pamięć * *Ūŷn juz tak bamŷŷŷic, choby nŷ mjoł wsystkich w dŷma.* 4. zawracać głowę; niepotrzebnie zaprzātać uwagę 5. bałamucić, zwodzić, wprowadzać w błąd; mamić; tumanić; mieszać w głowie * *Przeŷtŷŷ mje bamŷŷŷic.* (Przeŷtaŷ mi mieszać w głowie.) 6. kokietaować, uwodzić; zalecać się bez zamiaru poŷlubienia 7. namawiać (zwykle do złego) 8. kręcić, gmatwać sprawę 9. mącić (np. wodę w rzece w stawie)

ba'my *1.os.lm.cz.przys.* *od być;* będziemy

bana (*D.lp.* bany, *Ms.lp.* baŷe) 1. kolej; kolej ŷelazna * *Mŷj ujek robi na baŷe.* zob. **ajzynbana, hajzynbana** 2. pociąg * *Idŷmy na banā.* * *W tāntych casach banŷw ŷe bŷłō.* * *Ūo ftorej mōs banā do Ūopolō?* 3. tory kolejowe * *Przejechol zech nad banŷ.* 4. *fraz. nad banŷ* wzdłuż torów kolejowych; obok torów kolejowych * *Jechol zech na kole nad banŷ.* * *Idz durch nad banŷ, to zajndzes do tej chałpy.* → *niem.* Bahn

banana (*D.lp.* banany, *Ms.lp.* banaŷe) banan * *Kup mi jednā bananā.* → *niem.* Banane

bananka (*D.lp.* bananki, *Ms.lp.* banance) *zdr. od banana;* bananek

bananowy bananowy

banā *1.os.cz.przys.* *od być;* będę

band (*D.lp.* bandu, *Ms.lp.* baŷdŷe) taŷma → *niem.* Band

banda (*D.lp.* bandy, *Ms.lp.* baŷdŷe) 1. banda, szajka, zgraja przestępców 2. grupa ludzi, gromada, towarzystwo, zespół * *Całō banda jich tā bŷła.* * *Do pōlyŷnō Judasa ŷe potrza srogej bandy.* * *Wcora na muzyce graty dwje bandy.*

→ *niem.* Bande

bandajz (*D.lp.* bandajzu) metelowa taŷma na obręcze do beczek

bandelka (*D.lp.* bandelki, *Ms.lp.* bandelce) *zdr. od banda-* **dla;** wŷaŷeczka

banderōla (*D.lp.* banderōle) banderola → *czes.* banderola → *niem.* Banderole

bandita (*D.lp.* bandity, *Ms.lp.* bandiŷe) 1. bandyta, rozbójnik → *niem.* Bandit 2. *zart.* rozrabiaka

bandka (*D.lp.* bandki, *Ms.lp.* bandce) *zdr. od banda;* grupka, gromadka * *Tā stoi takō bandka i wsŷyscy piwo pijŷ.* * *Ta bandka dŷeci zajś grō w bala.* * *Bandka kuropartwŷw tajzi po nasŷ polu.*

bandla (*D.lp.* bundle) wŷaŷzka * *Takŷ brzozowŷ gałŷjz ŷstrojŷy bandlŷma s papjŷru.* * *Jak dzoŷcha chcała byŷ pjykŷnō, to ŷe wŷŷzala wē wosach bundle.* * *Dostała'ch dwje bundle ŷod mamy.* → *niem.* Bāndel

bandlicka (*D.lp.* bandlicki, *Ms.lp.* bandlicce) 1. *zdr. od banda;* wŷaŷeczka * *Tā uwidzala takŷ fajŷŷ*

- cerwjuńŋ bandlickã. * Mò pjyknŋ bandlickã wé wosach. * Przewjŋżće tyn bujket wŋskŋ bandlickŋ. 2. kokarda, pomponik * Jak jadŋ na zŋiwjòk, to majŋ bandlicki przibicach.*
- bandmas** (*D.lp.* bandmasa, *Ms.lp.* bandmaše) miara krawiecka *zob.* **mejtermas**
- bandować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bandujã, *lp.cz.przesz.r.m.* bandowoł) opakowywać za pomocą taśmy
- bandowańy** (*D.lp.* bandowańò) *rzecz. od bandować*
- bandownica** (*D.lp.* bandownice) maszyna do opakowywania przy pomocy taśmy
- bandurek** (*D.lp.* bandurka) straszycło; duch bagieny
- banduńijò** (*D.lp.* banduńije) bandoneon (rodzaj akordeonu) * *Ŭŋ grò na banduńiji.*
- bandwürm** (*D.lp.* bandwürma) tasiemiec * *Taki je lichy, można mò bandwürma.* → *niem.* Bandwurm
- bandwürmek** (*D.lp.* bandwürmka) *zdr. od bandwürm*
- bandzejga** [d+z] (*D.lp.* bandzejgi, *Ms.lp.* bandzejdze) pila taśmowa, taśmówka * *Bandzejgŋ poradzis bele co w drzewje wyrzinać.* → *niem.* Bandsäge
- bandzòla** [d+z] (*D.lp.* bandzòle) 1. taśma izolacyjna *zob. izolband, izoljyrband* 2. podeszwa buta * *Zaniŋs strzewiki do sewca, ñech ći podbije bandzòle.*
- baner** (*D.lp.* banera, *Ms.lp.* banerze) 1. pracownik kolei, kolejarz *zob. ajzynbaner, ajzynbańòk, ajzynbańòrz, baner, bańòk, bańista, bańòk, bańòrz* * (*niem.* Eisenbahner) 2. chorągiew * *Džoŋchy ŋod Hildy chodzŋ w śwjŋnta do figŋry, a ta starsò do banera. * Widzòł zejś tyn nowy baner ŋod fojerwery?*
- banforštejer** (*D.lp.* banforštejera, *Ms.lp.* banforštejerze) zawiadowca stacji; **robić za banforštejera** pracować jako zawiadowca stacji * *Ŭŋ bŋł banforštejerŋ wé Kŋmprachćicach.* → *niem.* Bahnvorsteher, Eisenbahnstationsvorsteher
- banhòw** (*D.lp.* banhòwa) dworzec kolejowy * *Trefjymy śe jutro na banhòwje. * Na banhòwje pizò dwje. * Prawje przisli my do dŋm ze banhòwa. * W Symisowje ma banhòwje przejechało scura.* → *niem.* Bahnhof
- banhòwek** (*D.lp.* banhòwka) *zdr. od banhòw*
- banhòwowy** dworcowy
- banka** (*D.lp.* banki, *Ms.lp.* bance) 1. tramwaj * *Jò jezdzã bankŋ do roboty. * Banka dugo ñe jechała i beztŋz my przisli ñeskoro do skoły. zob. elektryśka, śtrasbana, śtrasbanka* 2. kolejka (do zabawy) 3. kolejka wąskotorowa *zob. ćufca, klajnbanka, pultbana*
- banoty** (*tylko lm., D.* banotŋw) 1. tobołki 2. sprzęty domowe; meble * *Powynoŋsŋ na plac wysytkie banoty. * W sobotã pŋmyjã yno banoty. zob. klamory*
- banowy** *przym. od bana;* kolejowy
- banštajg** (*D.lp.* banštajgu) peron * *Pozŋr! Na drugi banštajg wjedze ŋneskorzŋny cug do Kandrzina.* → *niem.* Bahnsteig
- banštreka** (*D.lp.* banštreki, *Ms.lp.* banštrece) linia kolejowa → *niem.* Bahnstrecke
- banòk** (*D.lp.* banòka) pracownik kolei, kolejarz **ajzynbaner, ajzynbańòk, ajzynbańòrz, baner, bańista, bańòk, bańòrz**
- bant** 1. (*D.lp.* bantu, *Ms.lp.* bańće) zawias → *niem.* Bant 2. (*D.lp.* banta, *Ms.lp.* bańće) beleczka łącząca parę krokwi *zob. bŋnt, kobant*
- bantuch** (*D.lp.* bantucha) ręcznik * *Dej mi tyn bantuch. * Damulka wé filmje mjała na gowje bantuch.*
- banwerter** (*D.lp.* banwertra, *Ms.lp.* banwertrze) dróznik (kolejowy) → *niem.* Bahnwärter
- banzować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* banzujã, *lp.cz.przesz.r.m.* banzowoł) **o słomie:** układać w sąsieku
- banzowańy** (*D.lp.* banzowańò) układanie
- bańk** (*D.lp.* bańku) 1. bank * *Jò pijŋndze trzimjã w bańku. 2. ławka * Idzŋmy śe śednŋńć na bańk. zob. ławka*
- bańkhòk** (*D.lp.* bańkhòka) 1. imak (zwykle w stole stolarskim, służy do przytrzymania dłuższego przedmiotu) 2. haczyk (przy furtce) * *Zawrzŋ fŋrtkã na bańkhòk.* → *niem.* Bankhaken
- bańkwojść** (*D.lp.* bańkwojśći) bankowość
- bańkowy** 1. bankowy 2. **bańkowò karta** karta bankowa, karta płatnicza
- bańkrocyńy** (*D.lp.* bańkrocyńò) *rzecz. od bańkroćeć;* bankrutowanie
- bańkroć** (*D.lp.* bańkroće) 1. bankructwo 2. *fraz. przis na bańkroć | pŋjńs na bańkroć | wyjńs na bańkroć* zbankrutować * *Ŭo trochã by'ch na bańkroć przisoł. * Ŭŋ posoł na bańkroć. 3. fraz. is na bańkroć* bankrutować, zmierzać do bankructwa 4. *fraz. zrobić bańkroć* ogłosić bankructwo, ogłosić upadłość → *niem.* Bankrott
- bańkroćeć** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bańkroćejã, *lp.cz.przesz.r.m.* bańkroćoł) bankruować; stawać się bankrutem * *Na staroŋsć nŋ isto przidze bańkroćeć, bo dzejcka ñe chcŋ na polu robić. * Cy wyjće, ze Anyz bańkroćeje? Bezmała mò is na supastacyjŋ. * Ŭŋ juz bańkroćeje, za tydŋyń mu banŋ rolŋ przedòwać.*
- bańkrot I.** (*D.lp.* bańkrota, *Ms.lp.* bańkroće) 1. bankrut; ktoś, kto zbankrutował; * *Mjoł tela bogajstwa, wysytko przepjŋł, a tera je bańkrotŋ. 2. być bańkrot* być bankrutem → *niem.* Bankroteur
- II.** (*D.lp.* bańkrotu, *Ms.lp.* bańkroće) 1. bankructwo; **dokudzić do bańkrotu** doprowadzić do bankructwa 2. *fraz. przis na bańkrot | pŋjńs na bańkrot | wyjńs na bańkrot* zbankrutować 3. **kupić na bańkrot** kupić z wyprzedzaży; kupić z przeceny * *Kupjŋł zech na tòrgu polŋmane wafle na bańkrot.* → *niem.* Bankrott
- bańkroter** (*D.lp.* bańkrotera, *Ms.lp.* bańkroterze) bankrut; ktoś, kto zbankrutował → *niem.* Bankroteur
- bańkrotńik** (*D.lp.* bańkrotńika) bankrut; ktoś, kto zbankrutował
- bań:** **kraŋza-bań** *dziec.* duży, kilkulitrowy słoik
- bańa** (*D.lp.* bańe, *M.lm.* bańe, *D.lm.* bańŋw) 1. dynia (roślina i owoc) * *Cały tydŋyń zech warzŋła zupã z bańe. * Zrobjã dŋisej kŋmpot ze bańe. * Robjymy marmeladã z bańe. * Ŭostòw jŋntrzka z bańe do susyńò. * Te bańe zòwdy sroge urosnŋ. * Z bańe warzŋmy kŋmpot abo zupã z mlykŋ. * Śwjŋnty Urbańe, ŋopatruj moje bańe. (przysłowie) * Wcora zech zašoł bańe. zob. korbòł, kyrbis* 2. guz (od uderzenia); opuchlizna; opuchnięte miejsce na ciele; narośl * *Takò bańa mi śe na nodze zrobjŋła. * Bańa mu wyskocŋła. * Takò bańa mi urosła na gowje.*

* *Jak nie przestanie się uogólniać za jego libstů, to mu zrobi bańe pod uocůma.* zob. **aůa, bojla, bolůk, brzůta, bula, bufa, bůfa, gluza, gruca, knůla, oja** 3. uderzenie (cios) pięścią * *Zarůzki dostańes bańů za ucho.* * *Przestůń huptać, bo dostańes bańů.* 4. okrągłe pękate naczynie (np. dzban, manierka, bańka, zbiornik na naftę w lampie naftowej); * *Wlyj te mlyko do bańe i zańyjs mlycůrzw.* 5. kulista osłona na lampę 6. *pejor.* twarz, gęba * *Chces w bańů?* * *Dostůł zech w bańů ũod jakichś chacharůw.* * *Dostůł po bańi.* 7. *pejor.* brzuch * *Můs taků srogů tů bańů bo za kás jys.* * *Tyn chop mů taků bańů, ze se nie umjy sům ũokůmpac.* 8. *pejor.* ktoś gruby; grubas; grubaska 9. *pot.* okrągła kopuła (na dachu budynku) * *Postawjyli bańů na kojśće.* 10. okrągłe gniazdo (np. os, szerszeni) * *To je ũosů bańa.* * *Na trzejśńi serćiny majů swojů bańů, nie zgejće dzejcka dů nů, bo to se źle moze skůjńcyć.* 11. *źart.* zegar (zwykle duży, okrągły) * *Wjela je na bańi?* 12. bańka mydlana 13. **bańa na kryzbaům** bombka choinkowa (raczej duża) zob. **glaskugla, kulka** 14. *fraz.* **fãndzůlić choby se bańe nazryć** pleść głupstwa * *ũůn fãndzůli choby se bańe nazar.* 15. *fraz.* **mjeć bachůrz jak bańa | mjeć brzuch jak bańa** *pejor.* mieć wydatny brzuch; być otyłym * *ũod tego piwska můs brzuch jak bańa.* 16. *fraz.* **mjeć łeb ja bańa** (a) mieć dużą głowę (b) mieć wiele spraw na głowie zob. **mjeć łeb jak sklep, mjeć łeb jak wjertel** 17. *fraz.* **mjeć paplã jak bańa | mjeć pysk jak bańa** mieć opuchniętą twarz 18. **ruby jak bańa o czlowieku:** otyły, bardzo gruby *syn.* **rubsy jak dugsy, ruby jak pońny mjejsůncek, syrsy jak dugsy**

bańasty zob. **bańaty**

bańaty 1. pękaty, baniasty * *Dej mi tyn bańaty zbůnek* * *W tů bańatů gůrku my trzĩmali mlyko.* 2. wybrzuszony 3. kulisty, okrągły 4. gruby, otyły * *ũod kogo je tyn bańaty chop?* * *Jakiś ty je bańaty!* zob. **bachraty, bulaty, kwadratowy, ruby, spajśny, tusty, wyzarty, zabrany**

bańdźor (*D.lp.* bańdźora, *Ms.lp.* bańdźorze) bandzior, złoczyńca, opryszek; ktoś dokonujący napadów, rozbojów * *Mało to po mjastach bańdźorůw lůce?* * *tukej bańdźory haũzyrujů.*

bańdźůrz (*D.lp.* bańdźůrza) członek szajki, bandy, gangu; ktoś, kto dokonuje napadów, rozbojów * *To je noũwjỹńksy bańdźůrz.*

bańecka (*D.lp.* bańecki, *Ms.lp.* bańeccc) *zdr.* od **bańa** 1. dynia (mała) * *Yno take mate bańecki mi urosty.* 2. kuliste naczynie (małe)

bańić *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* bańã, *lp.cz.przesz.r.m.* bańůł) okłamywać, oszukiwać * *Tyn će bańi, a ty mu tak wć wysystko wjerzisz.* zob. **cygańić, kabańić, kmińić, sydzić, wichłac**

bańista pracownik kolei, kolejarz zob. **ajzynbaner, ajzynbańůk, ajzynbańůrz, baner, banůk, bańista, bańůk, bańůrz**

bańka (*D.lp.* bańki, *Ms.lp.* bańce) 1. *zdr.* od **bańa**; mała dynia 2. pojemnik na osekę (zwykle zawieszany przez kosiarza na spodniach, wypełniony wodą); oselniczka zob. **mandůłka**

bańowy dyniowy; zrobiony z dyni; **bańowů zupa** zupa dyniowa

bańůk (*D.lp.* bańůka) pracownik kolei, kolejarz zob. **ajzynbaner, ajzynbańůk, ajzynbańůrz, baner, banůk, bańi-**

sta, bańůrz

bańůrz (*D.lp.* bańůrza) 1. pracownik kolei, kolejarz zob. **bańůk** * *W nasej familiji wsyjscy byli za bańůrzůw.* zob. **ajzynbaner, ajzynbańůk, ajzynbańůrz, baner, banůk, bańista, bańůk** 2. ktoś, kto uprawia dynie

bańowy dyniowy * *Dźiśej my jedli bańowů zupã.*

bańura (*D.lp.* bańury, *Ms.lp.* bańurze) *zgr.* od **bańurka**

bańurka (*D.lp.* bańurki, *Ms.lp.* bańurce) 1. zupa z dyni 2. mała dynia

bańyńy (*D.lp.* bańyńů) *rzecz.* od **bańić**

bap: **a bap wyraża zaprzeczenie** nie; ależ nie; skądże; skądże znowu; ależ skąd; a gdzie tam; bzdura; nieprawda *syn.* **a ba, a pap**

baptysta (*D.lp.* baptysty, *M.lm.* baptyśců) *pejor.* wyznawca innej religii niż katolicka * *Babtyśců, to je koćů wjara.*

bar (*D.lp.* baru, *Ms.lp.* barze) bar → *niem.* Bar

baraba (*D.lp.* baraby) łazik, włóczęga, awanturnik * *Roztomajtne baraby chodzů po wśi i trza dwjyrzi zawjyrać.* → *austr.* Baraber

barabůs (*D.lp.* barabůsa) rozbůjnik, zabijaka * *Pjyrwej na takygo, co łajzůł po fechće a łowjůł jescy swady, padali 'barabůs'.*

baraka (*D.lp.* baraki, *Ms.lp.* barace) barak * *Mjyskali w takej srogej barace.* → *niem.* Baracke

baran (*D.lp.* barana) baran (samiec owcy); tryk * *Te barany trza bůło strzic.* * *Wjela to my pjyrwej baranůw chowali! A terski ańi jedyn nů nie ũostůł.*

baranek (*D.lp.* baranka) *zdr.* od **baran**; baranek

baranka (*D.lp.* baranki, *Ms.lp.* barance) czapka z owczej skóry

barańi *przym.* *dzierz.* od **baran**; barani * *Kupjůł zech barańi kozuch.*

barańica (*D.lp.* barańice) czapka z owczej skóry; czapka z owczej wełny; futrzana czapka * *Na gowje mjoł cůrnů barańicã.*

barańić *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* barańã, *lp.cz.przesz.r.m.* barańůł) psuć

barańyńy (*D.lp.* barańyńů) *rzecz.* od **barańić**

barbora (*D.lp.* barbory, *Ms.lp.* barborze) 1. bardzo ciężki młot * *Na blańk ćyżki mot to padajů barbora.* * *U kowůla to trza bůło mjeć muskle, coby prac taků barborů.* 2. *daw.* kobieta (zwykle ubrana na biało) odwiedzająca dzieci w dniu św. Barbary (4.12) * *Jak po wśi lůtaty barbory, to my se radowali, bo śwjỹnta hned.*

Barbůrka (*D.lp.* Barbůrki, *Ms.lp.* Barbůrce) święto górników w dzień św. Barbary (4.12)

barcek (*D.lp.* barcka) 1. drażek w którym osadzone są zęby grabi zob. **balcek** 2. orczyk (część uprzęży) * *Kůń ze barckỹ bez wjejs lećoł.* 3. orczyk przymocowany do wagi brony (o nazwie **bark**) 4. orczyk wozu doczepiony do wagi (o nazwie **bark**)

barchesa (*D.lp.* barchese) słodka bułka drożdżowa plecioną; chałka *syn.* **barchyzek**

barcheska (*D.lp.* barcheski, *Ms.lp.* barchesce) *zdr.* od **barchesa**

barchet (*D.lp.* barchetu, *Ms.lp.* barcheće) barchan (tkanina) * *Heli zech kupjůta barchetu.* zob. **futerbach**

barchyzek (*D.lp.* barchyzka) słodka bułka drożdżowa plecioną; chałka *syn.* **barchesa**

- barcki** (*tylko lm.*, *D.* barckůw) nosidło, na którym nosi się wiadra (np. z wodą); koromysło *syn.* **kluki**, **tragi**
- barcôk** (*D.lp.* barcôka) **wůńejŭncy barcôk** *bot.* wawrzynek wilczelyko (*łac.* Daphne mezereum) *syn.* **wilce łyko**, **wilcô jagoda**, **wilcy śpagaćók**, **wolfbera**, **wůńejŭncy śpagaćók**, **zajdelbast**
- barda** (*D.lp.* bardy, *Ms.lp.* bardże) *górn.* ozdobna szabla górnicza
- bardzo** *przys.* (*st. wyż.* barzí) bardzo * *Śwŭjzy chlyb noŭbarzí skodźi.*
- bargel** 1. (*D.lp.* bargla) pracownik kuźni, huty 2. (*D.lp.* barglu) spirytus drzewny; metanol
- barijera** (*D.lp.* barijery, *Ms.lp.* barijerze) bariera, szlaban *zob.* **apreljô**, **śrańka** → *niem.* Barriere
- barikada** (*D.lp.* barikady, *Ms.lp.* barikadże) barykada → *niem.* Barrikade
- barikadyrować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* barikadyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* barikadyrowoŭ) barykadować * *W 1948 roku barikadyrowali drůgi w Berlińe.* → *niem.* barrikadieren
- barikadyrowańy** (*D.lp.* barikadyrowańô) *rzecz. od barikadyrować*
- bark** (*D.lp.* barka) 1. waga w zaprzęgu * *Stolôrz mi zrobjůł nowy bark.* * *Skludź tyn bark do sopy.* 2. główny orczyk w bronach łączący kilka części bron 3. poziomy drążek łączący przednie końce płóz sań *zob.* **balcek**
- barka** (*D.lp.* barki, *Ms.lp.* barce) barka → *łac.* barca
- barłozyc** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* barłozã, *lp.cz.przesz.r.m.* barłozůł, *2.os.lp.tr.rozk.* barłůz) 1. ścielić (np. chlewik) słomą, sianem 2. *przen.* opowiadać o czymś niechętnie, na temat niemiły dla opowiadającego
- barłozyńy** (*D.lp.* barłozyńô) *rzecz. od barłozyc* * *Za tela juz tego barłozyńô ũo roboće.*
- barłozysko** (*D.lp.* barłozyska) *zgr. od barłůg*
- barłůg** (*D.lp.* barłogu) 1. posłanie z siana lub słomy 2. zmierzwiona drobna słoma; resztki słomy po związaniu snopów, po młóceniu *zob.* **mjyrzwa**
- baros** (*D.lp.* barosa, *Ms.lp.* barojśe) fasola jaś *zob.* **bakus**, **becók**, **jajś**
- barslica** (*D.lp.* barslice) *bot.* podagrycznik pospolity (*łac.* Aegopodium podagraria) *zob.* **dźiwi koper**, **gjyr**, **wańelica**, **wańelicka**
- bartek** (*D.lp.* bartka) 1. pszczelarz *zob.* **bartńik**, **bartodźyj**, **pscylôrz** 2. mały żelazny piecyk *zob.* **bãmbynôk**, **hanysek**, **kacka**, **kacyca**, **môrcinek**, **żelãźńôk**
- bartńik** (*D.lp.* bartńika) pszczelarz *zob.* **bartek**, **bartodźyj**, **pscylôrz**
- bartodźyj** (*D.lp.* bartodźeja) pszczelarz *zob.* **bartek**, **bartńik**, **pscylôrz**
- bartychla** (*D.lp.* bartychle) śliniak *zob.* **laclik** *syn.* **laclik**
- barucha** (*D.lp.* baruchy, *Ms.lp.* baruse) gęsta czupryna; gęste włosy * *Tyn mŭj to ći mô baruchã.*
- barůmejter** (*D.lp.* barůmejtra, *Ms.lp.* barůmejtrze) barometr → *niem.* Barometer
- barůn** (*D.lp.* barůna, *Ms.lp.* barůńe) baron; **barůnowje** baron i baronowa → *niem.* Baron
- barůnesa** (*D.lp.* barůnese) 1. baronowa; żona barona 2. córka barona → *niem.* Baronesse
- barůnka** (*D.lp.* barůnki, *Ms.lp.* barůńce) baronowa; żona barona → *niem.* Baronin
- barůnůw** (*r.ż.* barůnowa, *lm.* barůnowe) *przym. dzierz. od barůn* * *Tã stoji barůnowa bryćka.*
- barwicka** (*D.lp.* barwicki, *Ms.lp.* barwicce) chaber bławatek (*łac.* Centaurea cyanus) * *Barwicki rosńŭ wé zbozach.*
- barwinek** (*D.lp.* barwinka) *bot.* barwinek (*łac.* Vinca) *zob.* **żimoželůnek**, **żimzelůn**, **żimzelůnek**, **żimzôł**
- bary** (*tylko lm.*, *D.* barůw) podwyższenie, na którym ustawia się trumnę podczas uroczystości pogrzebowych; mary; katafalk * *Posoł do tůtynhale i uwalůł śe na barach.* * *W śtyruch chopa postawjyli trůnã na barach.* *syn.* **mary**, → *niem.* Totenbahre
- barzelisko** (*D.lp.* barzeliska) teren podmokły, grząski, bagnisty; bagno, grzęzawisko, mokradło * *Lejśńô gadźina poradźi śe skryć na barzelisku.*
- barzina** (*D.lp.* barziny, *Ms.lp.* barzińe) mokradło *zob.* **bagno**
- barziny** (*tylko lm.*, *D.* barzinůw) bagna, mokradła; trzęsawisko *zob.* **bagna**, **barziska**, **barzôfy**, **zduchy** → *czes.* bażina, bańina
- barziska** (*tylko lm.*, *D.* barziskůw) bagna, mokradła; trzęsawisko *zob.* **bagna**, **barziny**, **barzôfy**, **zduchy**
- barzí** *st. wyż. od bardzo*; bardziej * *Barzí mi ta babka smakuje jak tyn kołôc.* * *Jô ći barzí przajã jak ũńnymu.* * *Jô noŭbarzí przajã mamulce.* * *Ćebja przajã barzí jak ũńnymu.* * *Ŭń je barzí usuchłiwy ũod Frańćika.* * *Kołôc mi barzí smakowoŭ jak te krepłe.*
- barzôfy** (*tylko lm.*, *D.* barzôfůw) bagna, mokradła * *Na barzôlach mjyskajŭ utopki.* *zob.* **bagna**, **barziny**, **barziska**, **zduchy**
- barzůł** (*D.lp.* barzôła, barzôłu; *Ms.lp.* barzole) 1. teren podmokły, grząski, bagnisty; bagno, grzęzawisko, mokradło * *Tukej śe zacynô barzůł.* 2. bagieny staw 3. podmokła, nieurodzajna ziemia * *Na barzôlach řic ře urojśńe.* * *Za krzypopŭ te pole to śj istne barzôfy.*
- bas** (*D.lp.* basa) 1. brzuch (zwłaszcza gruby) * *Ale ty môs majśny tyn bas.* * *Ale mô ruby tyn bas s tego piwska.* * *Jak bãńdźes tela jôd, to ře zapńes kosule na baśe.* *zob.* **bachôrz**, **lajb**, **wampa** 2. kontrabas * *Bas to je takô wjelkô skrzypa.* 3. **pogrzyb basa** symboliczny pogrzeb największego instrumentu muzycznego (zwykle jest to kontrabas) w ostatnim dniu karnawału tuż przed północą * *Jak je pogrzyb basa, to na barach abo w trůńe řejśe śe bas.* 4. *fraz.* **gůwno jak bas** nic; figa z makiem * *Gůwno jak bas ũody mje dostańes.*
- basakir** (*D.lp.* basakiru, *Ms.lp.* basakirze) 1. *bot.* starzec (*łac.* Senecio) *zob.* **sadzek** 2. *bot.* kozłek lekarski, waleriana (*łac.* Valeriana officinalis) *syn.* **baldrijan**, **baldrijůn**, **baldrjan**, **baldrjana**, **baldryjůn**
- basek** (*D.lp.* baska) *zdr. od bas*; brzuszek
- basôk** (*D.lp.* basôka) brzuchacz, grubas; ktoś tęgi, gruby, z dużym brzuchem * *Ty basôku jedyn, môs tyn bas choby bůł ćelny.* * *Przijechoł taki basôk s cigarŭ.* * *Wejzdrzi no na tich basôkũw przy piwje, juz ańi śe ře poradźŭ snůrkũw w chaćach zawjŭzac.* *zob.* **babuć**, **bachrôc**, **bachrôk**, **rubiś**, **spajślôk**
- bast** (*D.lp.* bastu, *Ms.lp.* baśce) wysuszone pędy pałki wodnej, situ; wysuszone łyko (do wyrobu mat, koszy-

ków, plecionek itp.) * *Tyn kosyk je ze bastu.* * *Data'ch se zrobić takŭ taškã z bastu.*

basta **I.** rzecz. (*D.lp.* basty, *Ms.lp.* baście) (w grach karcianych) dama pikowa **II.** *wykrz.* koniec; basta

bastard (*D.lp.* bastarda, *Ms.lp.* bastardże) 1. mieszaniec * *Pjyknny bastard je po scyglyku, ale po kũnopku pjykniĩ spjywõ.* zob. **krojcõk** 2. dziecko z mieszanego małżeństwa (np. Ślązaczki i nie-Ślązaka) * *Sã wele nõs mjyskajŭ same krojcõki.* zob. **krojcõk** 3. nieślubne dziecko zob. **bũnkojõs**, **najdunch**, **nojdek**

bastlarzic *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bastlarzã, *lp.cz.przesz.r.m.* bastlarzũ) majsterkować * *Przestũn bastlarzic a pũdz na ũobjõd.* zob. **bajstlowac**, **bastlowac** → *niem.* basteln

bastlarzyń rzecz. od **bastlarzic**

bastlowac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bastlujã, *lp.cz.przesz.r.m.* bastlowõ) 1. majsterkować 2. składać (coś z części), kleić 3. majstrować, manipulować * *Dej pozũr, coby chopcy ñe bastlowali przy mojŭ kole.*

zob. **bajstlowac**, **bastlarzic** → *niem.* basteln

bastlowań (*D.lp.* bastlowańõ) rzecz. od **bastlowac**

bastlõk (*D.lp.* bastlõka) masterkowicz → *niem.* Bastler

bastlõrz (*D.lp.* bastlõrza) majsterkowicz → *niem.* Bastler

bastlyrz (*D.lp.* bastlyrza) majsterkowicz * *S tego twojygo synka je taki mały bastlyrz.* → *niem.* Bastler

bastyr (*D.lp.* bastyra, *Ms.lp.* bastyrze) ptak: skrzyżowanie konopiaka i kanarka

basũn (*D.lp.* basũna) *pejor.* ktoś gruby, z dużym brzuchem

basũwa (*D.lp.* basũwy) skok do wody „na brzuch”; uderzenie brzuchem o powierzchnię wody; **bechnũnũc basũwã** uderzyć brzuchem o powierzchnię wody *syn.* **baũcher**

basyn (*D.lp.* basynu, *Ms.lp.* basyńe) basen → *czes.* bazen, → *franc.* bassin

baõa: baõa, **baõa przywoływanie owiec** zob. **be**, **bee**, **mukla**

baõisko (*D.lp.* baõiska) *zgr.* od **bas**; duży brzuch; brzuszysko * *Widzisz, jak mi baõisko rojõnie z dobrego kustu?*

baõka **I.** rzecz. (*D.lp.* baõki) strãk, strãczek (np. grochu, fasoli) zob. **hilza**, **sõt** **II.** *wykrz.* **przywoływanie owcy**

bat (*D.lp.* bata, *Ms.lp.* baće) bat

batac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* batũ, *lp.cz.przesz.r.m.* batoł, *2.os.lp.tr.rozk.* batej) 1. odmawiać (modlitwę, zwykle wiele razy); * *Całe pũdny batali rũzañec.* 2. modlić się (dużo, długo) * *Jõ by'ch ñe sta do klõstora, bo tã trza porzũnd batac.* * *Batõs w tũ kojõcele cały dũzyn.* 3. prosić, błagać (wiele razy) * *Jak my zacli batac, to nũ dali pokũj.* 4. wykonywać jakąõ czynnoõ (wielokrotnie, uporczywie)

→ *niem.* beten

batalijũn (*D.lp.* batalijũna, *Ms.lp.* batalijũne) batalion → *niem.* Bataillon

batalijũnek (*D.lp.* batalijũnka) *zdr.* od **batalijũn**

batań (*D.lp.* batańõ) rzecz. od **batac**

batek (*D.lp.* batka) *zdr.* od **bat**

baterjõ (*D.lp.* bateryje) 1. *milit. tech.* bateria 2. zbiór jednakowych lub podobnych przedmiotów, urzãdzeń; bateria; **baterjõ flaskũw** bateria butelek * *Wypjyli przy tũ całe bateryje flaskũw piwa, gorzoty i wina.*

→ *niem.* Batterie

batist (*D.lp.* batistu, *Ms.lp.* batiõce) batyst (rodzaj cienkiej tkaniny) * *Noũlepse jakelki sũ ze batistu.* * *Ŭũna mõ saty ze batistu.* → *czes.* batist → *niem.* Batist → *fr.* batiste

batistowy batystowy; wykonane z batistu * *Bũla ũblecũnõ w cõrnũ mazelũnkã, sukjannũ jupã a batistowy fortuch s kwjõtkũma.*

batõk (*D.lp.* batõka) trzonek z rzemieniami (używany do bicia); dyscyplina

baũcher (*D.lp.* baũchra, *Ms.lp.* baũchrze) skok do wody „na brzuch”; uderzenie brzuchem o powierzchnię wody * *Jõ zamjã taũchra, to'ch baũcher zrobjũt.* *syn.* **basũwa**

baũchrejdnr (*D.lp.* baũchrejdnra, *Ms.lp.* baũchrejdnrze) brzuchomõwca → *niem.* Bauchredner

baũchtifus (*D.lp.* baũchtifusu, *Ms.lp.* baũchtifuse) dur brzuszny; tyfus; tyfus brzuszny * *Bez wojnã my hned wsyjscy mjeli baũchtifus.*

baũer (*D.lp.* baũera, *Ms.lp.* baũerze) bogaty gospodarz, bogaty chłõp zob. **balcũn**, **bamber**, **bur**, **gbur**, **gospodõrz**, **pampũn**, **õodfõk**

baũerka (*D.lp.* baũerki, *Ms.lp.* baũerce) bogata gospodyni, bogata chłõpka, gospodyni w dużym gospodarstwie zob. **bamberka**, **gospodyni**

baũerski *przym.* od **baũer** * *Urodzũt õe wõ richtich baũerskej familiji.*

baũerstwo gospodarstwo rolne (*D.lp.* baũerstwa) * *Õma õe wydata za gospodõrza i robjũta na baũerstwie.* * *W srañcku mũ kũũzki ũo baũerstwie.* * *W dũma mjõł jescy małe baũerstwo.* zob. **bamberstwo**, **gospodarka**, **gospodarstwo**, **statek**

baũfjyr (*D.lp.* baũfjyra, *Ms.lp.* baũfjyrze) ktoś nadzorujący budowõ i ludzi na budowie * *Baũfjyr je õjngjũ przy ludzjach na budowje.*

baũholc (*D.lp.* baũholcu) drewno jako materiał budowlany

baũhõf (baũhõfu) plac budowy zob. **baũstela**, **budowa**, **budowõna**, **budowisko** → *niem.* Bauhof

baũkũnst (*D.lp.* baũkũnstu, *Ms.lp.* baũkũnsce) 1. architektura * *Tyn kojõcũt stoi za prziklõd barokowego baũkũnstu.* zob. **architektura** 2. sztuka budowlana

baũmajster (*D.lp.* baũmajstra, *Ms.lp.* baũmajstrze) 1. architekt zob. **architekt** 2. budowniczy * *Baũmajster mjõł ñekjedy dwuch baũfjyrũw pod sobũ.* 3. mistrz budowlany * *Ŭũn tã robi za baũmajstra.* 4. kierownik budowy * *Baũmajster je na budowje* → *niem.* Baumeister

baũmõerki (*D.lp.* baũmõerkũw) *zdr.* od **baũmõery**

baũmõery (*tylko lm.*, *D.* baũmõerũw) sektor *syn.* **gartynõsery**, → *niem.* Baumschere

baũmõsula (*D.lp.* baũmõsule) szkołka (leõna, sadownicza) * *Ŭũn robi na baũmõsuli.* zob. **lejõnõ skołka**, → *niem.* Baumschule

baũmõsulka (*D.lp.* baũmõsulki, *Ms.lp.* baũmõsulce) *zdr.* od **baũmõsula**

baũmwõla (*D.lp.* baũmwõle) bawełna zob. **bawõfna** → *niem.* Baumwolle

baũmwõlka (*D.lp.* baũmwõlki, *Ms.lp.* baũmwõlce) *zdr.* od **baũmwõla**

baũmwõlowy bawełniany

baŭplac (*D.lp.* baŭplacu) 1. parcela budowlana; działka budowlana * *Ŭod kogo je tyn baŭplac wele twojej chałpy?* * *Baŭplac juz mŭmy, a jak naŝporujymy, to na bezrok zacŭnymy stawjać chałpã.* zob. **budowisko**, → *niem.* Bauplatz 2. wielkie podwórze 3. *żart.* łysina * *Na gowje ći ŝe baŭplac robi.* zob. **glaca**, **łyjsina**

baŭplacek (*D.lp.* baŭplacku) *zdr. od baŭplac*

baŭŝtela (*D.lp.* baŭŝtele) plac budowy (np. domu) zob. **budowa**, **budowisko**, **budowŭna**, **baŭhŭf**, → *niem.* Baustelle

baŭŝtelka (*D.lp.* baŭŝtelki, *Ms.lp.* baŭŝtelce) *zdr. od baŭŝtela*

bawić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. bawjã, lp.cz.przesz.r.m. bawjŭł, 2.os.lp.tr.rozk. bŭw) bawić, zabawjać * *Idź dźećci bawić.*

bawić ŝe *zur. ndk* bawić się * *Bawi ŝe ź dźećmi.* zob. **grać ŝe**

bawidło (*D.lp.* bawidła, *Ms.lp.* bawidle) zabawka * *Dej synkowi bawidła, to bãńdźe ćicho.* zob. **gracka**, **grajŝka**

bawidołko (*D.lp.* bawidołka, *D.lm.* bawidołkŭw) *zdr. od bawidło*; zabawka; przedmiot słuŝący do zabawy * *Ŭod Dźećŭntka zawdy'ch dostŭwoł bawidołka.* * *Ŭod kogo sŭ te bawidołka?* * *Bez źimã ći zrobjã jake fajne bawidołka.* * *Dźejcka, ale sã mŭće kãs tich bawidołkŭw.* zob. **gracka**, **grajŝka**

bawitko (*D.lp.* bawitka) zabawka, przedmiot słuŝący do zabawy * *Fto ći kupjŭł take fajne bawitko.*

bawjacka (*D.lp.* bawjacki, *Ms.lp.* bawjacce) zabawka; przedmiot słuŝący do zabawy * *Dej tymu dźeću jakŭ bawjackã, ņech przestaŭne ryceć.*

bawjyń (*D.lp.* bawjyńŭ) *rzecz. od bawić*

bawołna (*D.lp.* bawołny, *Ms.lp.* bawołne) bawełna zob. **baŭmwola** → *niem.* Baumwolle

bawołnianny bawełniany * *Wdycko nojsi bawołnianne pŭn-cochy.*

bazalt (*D.lp.* bazaltu, *Ms.lp.* bazalće) bazalt → *czes.* bazalt, → *niem.* Basalt

bazaltowy bazaltowy

bãch *wykrz. odgłos uderzenia, upadku* * *Leći, leći i wrŭz: bãch! na źymjã.* *syn. bŭnc*

bãchać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. bãchŭ, lp.cz.przesz.r.m. bãchoł) 1. uderzać, bić (kogo) * *Bãchoł go i bãchoł.* * *Dźoŭchy ņe ŝmjys ņigdy bãchać.* * *ņe bãchej dźeća po plecach.* * *Co mje sã bãchŭs, dej mi pokŭj, bo ći przivalã.* 2. walić, głoŝno stukać * *Co to tak bãchŭs po tich dwjyrzach, dyć to dockej az ŭotworzã.* 3. palić (papierosy, fajkę, cygaro itp.) * *Mŭj ŭpa bãchoł trzidźejŝci cigarytŭw na dźyń.* zob. **bakać**, **ćmić**, **fajcyć**, **kurzić**

bãchań (*D.lp.* bãchańŭ) *rzecz. od bãchać*

bãchnŭć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. bãchnã; lp.cz.przesz.: r.m. bãchnŭn, r.ź. bachła) 1. uderzyć, przywalić * *Ŭŭn mje bãchnŭn w placa.* * *Bãchni go, to ći dŭ pokŭj.* * *Bãchni go bez plecã.* * *Jak će bãchnã bez tã teb, to ŝe ņe pozbjyrŭs.* * *Zarŭzki će bãchnã w pysk.* * *Zarŭz by go bãchli, jak by tã wlŭz.* 2. upaść, przewrócić się; uderzyć (sobã) o ziemię * *Jak jŭ bãchnŭn, to aze słody zadrzaty, a jŭ wsystkich ŝwjŭntich widzŭł.* * *Ŭŭn bãchnŭn na źym.* * *ņe kjozdej ŝe, bo bãchŭes.* 3. wybuchnąć, huknąć * *Jak to wele mje bãchłŭ, to jŭ ņe poradźŭła dychu wyćŭnc.* * *Cŭz to zajŝ tã zrobjyli, ize tak bãchłŭ?*

bãchnŭńcy (*D.lp.* bãchnŭńcŭ) *rzecz. od bãchnŭć*

bãmbnować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. bãmbnujã, lp.cz.przesz.r.m. bãmbnowŭł) 1. bębnić; walić w bęben; grać na bębnie * *Bez ŭodpusty na kalwaryji bãmbnujŭ.* * *Muzykaŭńcŭ ŝli bez wjejs i fest bãmbnowali.* 2. hałasować (tłukać, wałać w coś)

bãmbnowań (*D.lp.* bãmbnowańŭ) *rzecz. od bãmbnować*; bębnienie

bãmbniŝta (*D.lp.* bãmbniŝty, *Ms.lp.* bãmbniŝće) dobosz; ktoś, kto gra na bębnie; bębniarz

bãmbniŝrz (*D.lp.* bãmbniŝrza) dobosz; ktoś, kto gra na bębnie; bębniarz

bãmbyn (*D.lp.* bãmbna) 1. bęben * *Trŭmbjŭ, trŭmbjŭ, bãmbny bijŭ.* → *czes.* buben 2. nieznoŝne dziecko * *Tyn ņeusuchliwy bãmbyn!* * *Ty bãmbŭe, nerwujes mje ŭod samego rana.* 3. *fraz. dać na bãmbyn* wystawić na licytację * *Ŭod ņego pole dali na bãmbyn.* 4. **kablowy bãmbyn** bęben kablowy → *niem.* Kabeltrommel

bãmbynek (*D.lp.* bãmbynka) *zdr. od bãmbyn* → *czes.* bubinek

bãmbynŭk (*D.lp.* bãmbynŭka) mały okrãgły metalowy piecyk * *Tyn bãmbynŭk grzeje lepsŭ jak pjec w kuchŭni.* * *Jak przidŭ mroze, to ŝe zajŝ postawjymy bãmbynŭk.* zob. **bartek**, **kacka**, **kacyca**, **mŭrcinek**, **źelaźŭk**

bãnkart (*D.lp.* bãnkarta, *Ms.lp.* bãnkarće) 1. nieŝlubne dziecko; bękart * *Tyn jeji synek to je bãnkart.* * *Ŭŭna mŭ bãnkarta.* * *My ale przajymy tymu bãnkartowi.* * *Przŭkludźŭta ŝe dŭ nŭs do wŝi kobjyta ze bãnkartŭma, co to zŭdyn ņe wy cyje sŭ, chyba aŭi ŭŭna sama.* 2. **o dziecku nieznoŝnym, rozwydrzonym, niegrzecz- nym (często w złoŝci)** * *Djŭble bãnkarty, fŭrt mi z izby! Idźce se na dwŭr!* * *Te pjerŭjŭnske bãnkarty to pŭŭŭscŭty.* * *Ty bãnkarće, kaj zejs ŝe to smykoł tak dugo.* * *Te zatracŭne bãnkarty połŭmały mi gałãjze na trzejŝni.* * *Wymelej mi stŭnd, ty bãnkarće jedyn!* * *Ty bãnkarće, yno ŝe musã s tobŭ gorsyć.* * *A wy, bãnkarty jedne, yno lŭtać a marajŝić umjyće!*

→ *niem.* Bankert

bãndźoch (*D.lp.* bãndźocha) okreŝlenie ŝlazaka, który czasownik 'być' w 3.os.lp.cz.ter. odmienia jako 'bãndźe' * *Bãndźochy padajŭ 'bãndźe', a bajŭki 'baje'.*

bdźŭjŭnsko (*D.lp.* bdźŭjŭnska) *zgr. od bdźŭn*

bdźŭn (*D.lp.* bdźŭna, *Ms.lp.* bdźŭne) szmaciak gałęzisty, siedziŭ sosnowy (gatunek grzybŭw; łac. Sparassis crispa) * *Jak przŭŭesã z lasã bdźŭna, to go sŭm musã jejs, bo moja kobjyta ņe chce.* * *Bdźŭn rojŝŭe pod so- snŭma.* * *Bdźŭny rosŭŭ na ŭodzŭmkach ŭod strŭmŭw.* zob. **bźdźŭn**, **pazurki**, **sosnŭk**

bdźŭnek (*D.lp.* bdźŭnka) *zdr. od bdźŭn*

bdźŭnowy *przym. od bdźŭn*

be I. 1. *nazwa litery* B; be 2. *fraz. aŭi be | aŭi be aŭi ce* ani słowa; ani mru mru; nic (nie mówić) * *ņe pedźŭł aŭi be.* * *My ŝe go pytali, ale nŭ ņe pedźŭł aŭi be aŭi ce.* *syn. aŭi dudŭ, aŭi muk II.* *wykrz* 1. *dźw. głoŝ owcy;* be, bee * *Ŭowce robjŭ: be, bee.* 2. *dźw. przywołŭwanie owiec;* be zob. **baŝa**, **bee**, **mukla** 3. *fraz. aŭi be | aŭi be aŭi ce* ani słowa; ani mru mru; nic (nie powiedzieć) * *ņe pedźŭł aŭi be.* zob. **bee III.** 1. *dziec. be | be be* coś brzydkiego, brudnego, złego; coś, czego nie naleŝy dotykać, ruszać, brać do rãk, jeŝć, robić * *ņe chytej tego, to je be be.* * *ņe bjer tego do rãnkŭw, to je be.* zob. **e**

2. *dziec.* **be be** strach, straszycło; coś, czego należy się bać * *Be be će wejźńe.*

b'e skr. od **bãńdze, baje**; będzie * *Ńe b'e nôs dźisej w dũma.* (Nie będzie nas dzisiaj w domu.) zob. **być**

beamter (*D.lp.* beamtra, *Ms.lp.* beamtrze) 1. urzędnik * *Můj ůojćec bũł beamtrỹ wé gmińe.* * *Pjyrwej beamter dobrze zarobjũł.* * *Robjũł za beamtra na pocće, a potỹ na bańe.* zob. **urzędny** → niem. Beamter 2. urzędnik celny; celnik * *Na grańicy bũł beamter.* zob. **abśaūr, celner, celńik, clôrz, colamter, colbeamter, habśaūr**

beamterka (*D.lp.* beamterki, *Ms.lp.* beamterce) 1. urzędniczka * *Wé gmińe te beamterki yno kafej pijỹ.* * *Rejna robi w Ŭopolu za beamterkã.* (Irena pracuje w Opolu jako urzędniczka.) zob. **urzędniō, urzędńicka** 2. żona urzędnika 3. kobieta z wyższych sfer, lepiej sytuowana, wywyższająca się z tego powodu * *Ta to je beamterka!*

beamterski urzędniczy

beamtować ndk (*1.os.lp.cz.ter.* beamtuję, *lp.cz.przesz.r.m.* baeamtował) urzędować zob. **amtować, beamtrować, urzędować**, → niem. beamten

beamtowańy (*D.lp.* beamtowańō) rzecz. od **beamtować**

beamtrować ndk (*1.os.lp.cz.ter.* beamtruję, *lp.cz.przesz.r.m.* beamtrował) 1. urzędować; obsługiwać w urzędzie 2. nadskakiwać * *Cũz mu tela beamtrujes?* zob. **amtować, beamtować, urzędować**, → niem. beamten

beamtrowańy (*D.lp.* beamtrowańō) rzecz. od **beamtrować**; urzędowanie

bebech (*D.lp.* bebecha) 1. brzuch (zwykle u zwierząt; *pejor.* także u człowieka) * *Bebech mu uros.* * *Boli mje bebech.* * *Ty mōs ale bebech!* * *Ŭũn juz mō taki bebech, co ańi ćulika Ńe widzi.* * *Bolỹ mje wsystke bebechy.* 2. *pejor.* zołãdek * *Ŭod Ńego bebech wsystko przemele.* 3. **bebechy** trzewia, wnetrznosci, jelita, flaki (zwykle u zwierząt; *pejor.* także u człowieka) * *Sporzỹńdź mi tã kurã: ůoskubej i wywal bebechy.* * *A te bebechy ze Ńwińe to nỹ psy ůozwlykły.* * *Te bebechy ůod kury dej psỹ.* * *Ńy nerwuj mje, bo ći bebechy wyprujã.* * *U nōs w roboće jednego tak przicisto, co mu bebechy na wjyrch wylãzły.* 4. pościel (najczęściej stara, brudna, w złym stanie) * *Musã wylũftować te bebechy.* 5. brudne szmaty, łachmany, stara odzież * *Wyćep te wsystke bebechy.*

bebla (*D.lp.* beble) zob. **bebła**

beblać ndk (*1.os.lp.cz.ter.* beblũ, *lp.cz.przesz.r.m.* bebloł) zob. **bebłać** * *Jō Ńe poradzã spochōpić, co ůũni Ńe tã beblajỹ.* * *Ńe wjys co beblōs, a jś gupi jak fũnt presũwy.*

beblańy (*D.lp.* beblańō) rzecz. od **beblać**; syn. **beblańy**

beblaty zob. **beblańy**

bebloty (*tylko lm D.* beblołũw) głupstwa, głupoty

beblotać ndk (*1.os.lp.cz.ter.* beblōcã, *lp.cz.przesz.r.m.* bebloł, *2.os.lp.tr.rozk.* beblotej) zob. **bebłotać**

bebloty (*tylko lm., D.* beblołũw) 1. zbędna gadanina, głupstwa, paplanina * *Bebles bebloty, przestũń.* * *Jak mōs take bebloty gōdać, to lepĩ sedź ćicho.* 2. byle jakie, niesmaczne jedzenie * *Musymy jejs take bebloty.*

beblōk (*D.lp.* beblōka) 1. ktoś, kto dużo, beztreściwie, nieciekawie i niepotrzebnie mówi; gaduła, pleciuga * *Skũjńc juz beblać, beblōku jedyn.* zob. **bebła, bebłac, bebłot, bebula, bragolũnec, bragũfa, bũngōc, chebła, chebłac, chebłot, chebłōk, chlaskot, faflōk, klapiś, klebeta, malikot, paplōk, pjerdoła, rajca, Ńwandrot,**

wawrot 2. ktoś, kto mówi szybko i niewyraźnie; ktoś, kto belkocze * *To je taki beblōk beblaty.* * *Jak Ńe wystepje, to je potỹ beblōk.* 3. ktoś, kto nie potrafi dotrzymać tajemnicy

bebła (*D.lp.* bebły, *Ms.lp.* beble) 1. ktoś, kto dużo, beztreściwie, nieciekawie i niepotrzebnie mówi; gaduła, pleciuga * *To je ale bebła! Beble juz pũ godźiny, a jescy Ńe chce skũjńc.* * *Ń ćebje taki stary bebła.* zob. **beblōk, bebłac, bebłot, bebula, bragolũnec, bragũfa, bũngōc, chebła, chebłac, chebłot, chebłōk, chlaskot, faflōk, klapiś, klebeta, malikot, paplōk, pjerdoła, rajca, Ńwandrot, wawrot** 2. ktoś, kto mówi szybko i niewyraźnie * *To je taki bebła, rzỹńdźi a Ńe wjy co.* 3. nieprawdziwa wiadomość, plotka * *Ŭũna robi te bebły*

bebłac (*D.lp.* bebłac) ktoś, kto dużo, beztreściwie, nieciekawie i niepotrzebnie mówi; gaduła, pleciuga * *Beblac wdycki cojs beble.* zob. **beblōk, bebła, bebłot, bebula, bragolũnec, bragũfa, bũngōc, chebła, chebłac, chebłot, chebłōk, chlaskot, faflōk, klapiś, klebeta, malikot, paplōk, pjerdoła, rajca, Ńwandrot, wawrot**

bebłać ndk (*1.os.lp.cz.ter.* beblã, *lp.cz.przesz.r.m.* bebloł) 1. mówić dużo, beztreściwie i niepotrzebnie; pleść głupstwa; mówić byle co i niezbyt mądrze; mówić od rzeczy; mówić bez sensu; mówić bez ładu i składu * *Bables, bebles, a Ńũm Ńe wjys co.* * *Casỹ to beblōs bele co.* * *Fto by go tã suchōł, co ůũn beble.* * *Bebles trzi po trzi, a porzỹndź Ńic.* * *Beble jak Ńezdrowō rzić.* * *Beble jak ůopity, Ńy mozes być Ń Ńego mỹndry.* * *Przestũń juz tak gupje beblãć* * *Ńe beblej tak!* 2. mówić niewyraźnie, niezrozumiale; mamrorać, mruzczyć (pod nosem); belkotać * *Beble, beble bē wjedźeć co.* * *Beble cojs tã pod nosỹ, Ńic Ńe słyħać.* * *Beble, beble, ze go Ńe rozumjeć.* 3. powtarzać jedno i to samo * *Ńe beblej, bo juz to wsjyscy dōwno wjỹ.*

zob. **beblać**

beblańy (*D.lp.* beblańy) rzecz. od **beblać**; niewyraźna lub głupia mowa; gadanina, paplanina * *Tego beblańō Ńe chcã suchać.* syn. **beblańy**

beblaty *przym.* od **bebła** * *Taki beblōk beblaty.*

beblajstwo (*D.lp.* beblajstwa) gadulstwo

beblańy (*D.lp.* beblańō) rzecz. od **beblać** syn. **beblańy**

beblotać ndk (*1.os.lp.cz.ter.* beblōcã, *lp.cz.przesz.r.m.* bebloł, *2.os.lp.tr.rozk.* beblotej) 1. mówić dużo, beztreściwie i niepotrzebnie; pleść głupstwa, paplać * *Przestũń beblotać take gupoty.* 2. mówić niewyraźnie i niezrozumiale; mamrorać, mruzczyć * *Antek tak beblotoł, ze Ńic zech s tego Ńe rozumjãła.* * *Ŭozartuch beblotoł cojs pod nosỹ.*

bebloty (*tylko lm.* beblołũw) zob. **bebloty**

beblōk (*D.lp.* beblōka) zob. **beblōk**

beblōkaty *przym.* od **beblōk** * *Ty beblōku beblōkaty!*

bebłot (*D.lp.* bebłota, *Ms.lp.* bebłōce) ktoś, kto dużo, beztreściwie, nieciekawie i niepotrzebnie mówi; gaduła, pleciuga * *To je taki bebłot, ze zōdyn Ńe kole Ńego Ńe Ńỹńdze.* zob. **beblōk, bebła, bebłac, bebula, bragolũnec, bragũfa, bũngōc, chebła, chebłac, chebłot, chebłōk, chlaskot, faflōk, klapiś, klebeta, malikot, paplōk, pjerdoła, rajca, Ńwandrot, wawrot**

bebôcek (*D.lp.* bebôcka) *zdr.* od **bebōk**; potworek, upiórek

bebôk (*D.lp.* bebôka) 1. upiór; straszycło; brzydki skrzat; wymaginowany stwór, którym straszy się dzieci; straszycło domowe straszące dzieci * *Spí, bo bebôk przidze.* * *Jak nie bãńdzes suchot, to će bebôk wejźnie.* * *Ne chodź tã, bo će bebôk wejźnie.* * *Jak bãńdzes niegrzecny, to zawotŭ bebôka.* * *Bebôk to je bandurek, ftory mjyskô wele chałpy.* * *Bebôk to je taki duch, ftorŭ strôsô še bajtlŭw.* → *czes.* bubák 2. potwór 3. ktoś mało rozgarnięty * *S tego Hajńika to je istny bebôk.*

zob. **babôk**

bebrac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bebrzã, *lp.cz.przesz.r.m.* bebroł) mówić głupstwa, gadać bzdury * *Ŭñ bebrze.*

bebrac še *zwr. ndk* brudzić się (np. błotem) * *Ŭñ še bebrze w ćaprotach.*

bebrańy (*D.lp.* bebrańô) *rzecz. od bebrac*

bebroty (*tylko lm., D.* bebrotŭw) głupstwa, gadanina

bebry (*tylko lm., D.* bebrŭw) głupstwa, gadanina

bebula (*D.lp.* bebule) ktoś mówiący dużo, beztreściwie, nieciekawie; gaduła, pleciuga zob. **beblôk, bebła, beblac, bebfot, bragolŭnec, bragŭła, bŭngôc, chebła, chebfac, chebfot, chebfôk, chlaskot, faflôk, klapiś, klebeta, malikot, paplôk, pjerdoła, rajca, śwandrot, wawrot**

beca (*D.lp.* bece) 1. *zgr. od becka*; duża beczka * *Tã lezaty sroge bece, aji po trzista litrŭw.* * *W tej srogej becy mŭmy kapustã.* 2. *przen.* gruba, otyła kobieta zob.

bachńica, bachrôcka, bachrula, baća, baćucha, becka, spajślôcka, tochnã, torba

becadło (*D.lp.* becadła, *Ms.lp.* becadle) dziecko skłonne do płaczu, często płaczące; mazgaj; beksa * *Take becadło ś ñego.* zob. **becôk, becŭła, becysko, beklôk, bekot, bekula, bekulista, majślôk**

beced *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* becã, *lp.cz.przesz.r.m.* becoł) 1. płakać, beczeć; wylewać, ronić łzy * *Ŭñna becy durch.* * *Tŭz dyć jŭ môs. Ŭo co tak becys?* * *Te dzejcka ale becŭ.* * *Jak bãńdzes beced, to pŭjdzes spać.* * *Taki srogi synek, a becy.* * *Ne bec, bo ñy môs ũo co.* * *Ŭo cŭz tak becy ta dżoŭcha, dyć ji zôdyn nic ñe zrobjŭł.* zob. **bekotać, blanceć, buceć, bŭnceć, chlipać, ćultkać, gla-bać, majślŭnić še, mazać še, płakać, ryceć, ślimtać** 2. *o niektórych zwierzętach:* wydawać przeciągły głos; beczeć * *Na moście becało ćelã.* * *Camu ta ũowca cołki dźyń becy?* * *Ta koza ũokropicńe becy.* * *Bez poledńy becŭ barany i ćeljnta.* * *Ćelã becało cały dźyń, co tak mu še chćało zryć.* * *Dźećo becy, koza i krowa tyz.* * *Ŭo co ta krowa tak becy?* * *Jelyń becy pod lasŭj.*

becher (*D.lp.* bechra, *Ms.lp.* bechrze) 1. pojemnik; naczynie * *Wôpna namjysŭmy w tŭj bechrze.* * *Nalyj mi wody do bechra.* * *Tyn becher i te mate kŭmpoćisle dej na stŭł.* 2. kuba * *Idź wysuć becher, bo juz je poŭny.* 3. popielniczka * *Wycyjść tyn becher bo go za feste cŭć cigaryćiskŭma.*

becherek (*D.lp.* becherka) *zdr. od becher* * *Pińŭndze sŭ skludzŭne w becherku we fãndzôlach.*

bechnŭć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* bechnã; *lp.cz.przesz.: r.m.* bechnŭn, *r.ż.* bechła) 1. runać; przewrócić się; upaść (np. na ziemię, na podłogę) * *Tyn stary mur bechnŭn.* * *Tã bŭło tak gładko, ze'ch bechnŭn na źymjã.* * *Jechoł na kole ze upjecŭnymi kołôcŭma i bechnŭn.* 2. rzucić się (np. na łóżko dla drzemki, odpoczynku) * *Jak bechnã*

do tŭzka, to ñe stanã aze rano. 3. walnąć * *Jak przy zerzinańu bechło tŭj bukŭj, to aze chałpa še zatrzŭsta.*

bechnŭćny (*D.lp.* bechnŭćnô) *rzecz. od bechnŭć*

bechrôc (*D.lp.* bechrôca) człowiek nieprzystępny, pewny siebie

bechtać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bechtŭj, *lp.cz.przesz.r.m.* bechtoł, *2.os.lp.tr.rozk.* bechtej) 1. buntować, podjudzać 2. natarczywie prosić * *Bechtoł tak dugo aze wybechtoł dwie marki ũody mje.*

bechtańy (*D.lp.* bechtańô) *rzecz. od bechtać*

bechtować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bechtujã, *lp.cz.przesz.r.m.* bechtowoł) natarczywie prosić (więcej niż raz)

bechtowańy (*D.lp.* bechtowańô) *rzecz. od bechtować*

bechy (*tylko lm., D.* bechŭw) wnętrzości; jelita * *Masôrz jak zabije świńã, muśi wynŭntrznŭć wsystke bechy.*

becka (*D.lp.* becki, *Ms.lp.* becce) 1. beczka * *Ŭñ je ruby jak becka.* * *To je becka na kapustã.* * *Becka ũod kapusty še ũozeschła i še ũozlećała.* * *W dŭma mŭmy beckã piwa.* * *Twoja baba je rubô jak becka.* * *W becce kiśi še kapustã a ũogórki.* zob. **faska** 2. gruba, otyła kobieta * *Ta klara to je ale becka.* zob. **bachńica, bachrôcka, bachrula, baća, baćucha, beca, spajślôcka, tochnã, torba**

3. *fraz. becka bez dna* (a) człowiek nienasycony; *syn. ñenaddańec* (b) pijak, alkoholik 4. *fraz. beckã soli zjejs* przebywać z kimś przez dłuższy czas * *Z babŭj beckã soli zjys, a jescy ji dobrze ñe poznôs.* 5. *fraz. becki kulać* (a) grzmieć * *Śwŭjnty Pejter becki kulô.* (b) **kulańy bekwŭw** dziecięca zabawa polegająca na staczaniu się z górki dwójki dzieci złączonych razem głowami i nogami 6. *fraz. ćma jak w becce* bardzo ciemno; ciemno, że oko wykoł; ciemno jak w dupie zob. **ćma** 7. *fraz. s tej samej becki* na ten sam temat, o tym samym 8. *fraz. ze ińksej becki* na inny temat, o czymś innym; **napocnŭć ze ińksej becki** zacząć rozmowę na inny temat, zmienić temat rozmowy

beckować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* beckujã, *lp.cz.przesz.r.m.* beckowoł) 1. mieć wzdęcie * *Krowa zezarta cały mjech futermjelu i jŭ tera beckuje.* * *Ŭod mokrego rojskŭńu beckuje krowy.* * *Muśeli krowã zabić, bo jŭ ũozbeckowało.* * *Co to s tŭj krowŭ robić, dyć ũñna beckuje.* * *Mje wcora cały wjecŭr beckowało.* * *Jak krowã beckuje, to muśi zŭć powrŭsto.* 2. beczkować; umieszczać w beczkach

beckować še *zwr. ndk* mieć wzdęcie * *Krowy še beckujŭ, bo še nazarty krajśikŭńu s pajŭncynŭma.*

beckowańy (*D.lp.* beckowańô) *rzecz. od beckować* * *Przy beckowańu krowa moze zdechnŭć.* * *Przy beckowańu zôdnô krowa ñe ustoji.*

beckowy przechowywany w beczce; beczkowy * *To je beckowe piwo.* * *Beckowe masło je lepej jak pakowane.*

beckŭłka (*D.lp.* bekwŭłki, *Ms.lp.* bekwŭłce) *zdr. od becka* * *Takô małô bekwŭłka by še nŭ przidala.* * *My tyz mŭmy takŭ bekwŭłkã.* * *Do tej matej bekwŭłki ũogŭrkŭw še zaprawjymy.*

beckŭłeczka (*D.lp.* bekwŭłeczki, *Ms.lp.* bekwŭłeczce) 1. *zdr. od bekwŭłka*, beczułka 2. *żart.* krótkie palto, krótka kurtka

becôk (*D.lp.* becôka) 1. fasola jaś * *Latojś nŭ še podarzŭty becôki.* zob. **bakus, baros, jajs** 2. często płaczące dziecko; mazgaj * *Skŭjńc juz ślimtać, becôku jedyn.* * *Jak'ech*

*būta jescy maŕy becōkŕy, to'ch lōtała za starszymi podzi-
wać ŕe na jejich zabawã. zob. **becadło, becūła, becysko, beklōk, bekot, bekula, bekulista, majślōk*** 3. silne, grube dziecko 4. wiązka słomy lub siana * *Poŕūz mi na wūz becōk ŕana.* 5. zawiniãtko noszone na plecach; brzemie, worek * *Do rukzaka naprot poŕno, to je taki becōk.*

becugŕajjn (*D.lp.* becugŕajjnu, *Ms.lp.* becugŕajjnie) talon; kartka uprawniajãca do nabycia jakiegoŕo towaru * *Jō juz dostała becugŕajjny na strzewiki.*

becugŕajjne (*D.lp.* becugŕajjnka) *zdr. od becugŕajjn*

becuska (*D.lp.* becuski, *Ms.lp.* becusce) *zdr. od becka*; beczuszka * *Takō maŕō becuska by mi ŕe przidała na kapustã.*

becūła (*D.lp.* becūły, *Ms.lp.* becūle) 1. *zgr. od becūłka*; duŕza beczka * *Prziŕnyjŕs mi tã becūłã.* * *W sklepcy stoi becūła s kisūnŕy kapustŕy.* 2. dziecko skłonne do płaczu; beksa, mazgaj * *Kaj poŕta ta maŕō becūła.* *zob. **becadło, becōk, becysko, beklōk, bekot, bekula, bekulista, majślōk***

becūłeczka (*D.lp.* becūłeczki, *Ms.lp.* becūłeczce) *zdr. od becūłeczka*; mała beczka * *Brat kupjūł na kapustã takŕy maŕy dãmbowŕy becūłeczka.* * *Mjūd trzimjã wē takej matej becūłeczce.*

becūłeczka (*D.lp.* becūłeczki, *Ms.lp.* becūłeczce) mała beczka, beczułka * *Przikulej tã becūłeczka, nadepcymy dŕ nŕ kapusty.* * *Mŕy becūłeczka wina w pywnicy.*

becyŕny (*D.lp.* becynō) *rzecz. od beceć* 1. płacz, płkanie 2. narzekanie

becyrk (*D.lp.* becyrku) 1. powiat 2. urząd powiatowy; starostwo powiatowe * *Jutro idã do becyrku.* *zob. **landracki amt, landatura*** 3. obszar, region

becyrkowy *przym. od becyrk*

becysko (*D.lp.* becyska) 1. duŕza beczka * *Ale'jŕs kupjūła sroge becysko!* * *Pūdŕz dŕ mje, mŕy w pywnicy becysko poŕtne piwa.* 2. dziecko skłonne do płaczu; beksa, mazgaj *zob. **becadło, becōk, becūła, beklōk, bekot, bekula, bekulista, majślōk*** 3. rykowisko

beć: **bećka, beć, beć przywoływanie cielãt**

bećik (*D.lp.* bećika) łōżeczko dziecięce

bećka I. *rzecz. (D.lp.* bećki, *Ms.lp.* beće) *pieszcz. ciele* II. *wykrz. bećka, beć, beć przywoływanie cielãt*

bećla *przywoływanie cielãt* * *Bećla, bećla, pojdŕz sã.*

bećlik *przywoływanie cielãt*

bediner (*D.lp.* bedinera, *Ms.lp.* bedinerze) 1. kelner, męzczyzna obsługujãcy goŕci (w restauracji, w kawiarni, na przyjeciu) 2. słuŕzãcy, lokaj; słuŕga

*zob. **bedinter***

bedinerka (*D.lp.* bedinerki, *Ms.lp.* bedinerce) 1. kelnerka, kobieta obsługujãca goŕci (w restauracji, w kawiarni, na przyjeciu) * *Bedinerki lōtały i co chwilã dokłōdãły na tãlryze.* * *Kryŕta poŕta ŕe ucyć za bedinerka.* 2. słuŕzãca *zob. **bedinowacka***

bedinowacka (*D.lp.* bedinowacki, *Ms.lp.* bedinowacce) 1. kelnerka, kobieta obsługujãca goŕci (w restauracji, w kawiarni, na przyjeciu) * *U ujka na fajerze bŕty trzi bedinowacki.* * *Tela bedinowackŕw, a nŕc nŕy mō.* 2. słuŕzãca *zob. **bedinerka***

bedinować *ndk (1.os.lp.cz.ter.* bedinujã, *lp.cz.przesz.r.m.* bedinował) obsługuwać * *Űŕna dŕiŕej na weselu bedinuje.* * *Rita poŕta na wesely bedinować.* * *Idã na*

kŕmŕnŕjŕy bedinować. * *Kjedy to bedinujes przy tŕy weselu?* * *Wejŕ ŕe ŕŕm, nŕe bãndã jescy ěbje bedinować.* * *Sŕm ŕe idŕ do pywnicy po piwo, jō ěe nŕe banã bedinować.* * *Űŕn by durch ŕcōł być bedinowany.* * *W kacmje dŕoŕchy bedinujŕy ludzi.* *syn. **ŕobsugować**, → niem. bedienen*

bedinowaŕny (*D.lp.* bedinowaŕnō) *rzecz. od bedinować*; obsługiwanie (kogo); słuŕzenie, usługiwanie (komu) * *Musã nazbjyrać dŕoŕchy do bedinowaŕnō na weselu.*

bedinter (*D.lp.* bedintra, *Ms.lp.* bedintrze) 1. kelner, męzczyzna obsługujãcy goŕci (w restauracji, w kawiarni, na przyjeciu) * *Tyn bedinter je bardzo mjyty.* * *Mŕy brat robi za bedintra w knajpcy.* 2. słuŕzãcy, lokaj; słuŕga * *Idŕ se ŕm po tyn stołek, bo ty do wsystkygo potrzebujes bedintra.*

*zob. **bediner**, → niem. Bedienter*

bedinŕng (*D.lp.* bedinŕngu) 1. obsługiwanie (kogo); słuŕzenie, usługiwanie (komu); **być na (cyjŕ) bedinŕngu** być obsługiwany (przez kogo) * *Dygo jescy banã na tŕy wasŕy bedinŕngu.* 2. obsługa * *Moja baba je flejgrŕy i jak zech je chory, to mŕy dobry bedinŕng.* 3. personel obsługujãcy (np. goŕci w restauracji, podczas przyjecia; jakieŕ urządzenie) * *Dŕoŕchy ze bedinŕngu dŕejŕs poŕty.* * *Ta restauracyjō mō mjyty bedinŕng.* * *Pejter pŕjdŕe do ujka Richata za bedinŕng do bagra.*

→ niem. Bedienung

bedka (*D.lp.* bedki, *Ms.lp.* bedce) 1. gołãbek (rodzaj grzybów; łac. Russula) * *ŕeftorzi ludŕe bedkŕw nŕe zbjyrãli.* * *Bedki to ŕy dobre grzby, ale nŕe take jak prawiki.* * *Bedki ŕy dobre yno na zupã.* * *Idŕzmy do lasa na bedki.* * *Bedki ŕe pjece na blase.* *zob. **bedła, surowjōtka*** 2. huba (grzyb) 3. daw. hubka (łatwopalny materiał do rozniecania ognia) 4. **brŕnōtnō bedka** (a) gołãbek cukrówka (gatunek grzybów; łac. Russula alutacea) *zob. **gołãmbjōrka*** (b) gołãbek ŕmierdŕzãcy (gatunek grzybów; łac. Russula foetens) *zob. **ŕmierdŕzŕncō bedka*** 5. **cerwjŕnō bedka** gołãbek ŕliczny (gatunek grzybów; łac. Russula rosea) 6. **cōrnō bedka** gołãbek czarniawy (gatunek grzybów; łac. Russula nigricans) 7. **pŕsō bedka** czernidłãk kołpakowaty (gatunek grzybów; łac. Coprinus comatus) *syn. **brŕnōtnō kukōwka*** 8. **ŕiwō bedka** gołãbek zielonawy (gatunek grzybów; łac. Russula virescens) 9. **ŕmierdŕzŕncō bedka** | **brŕnōtnō bedka** gołãbek ŕmierdŕzãcy (gatunek grzybów; łac. Russula foetens) 10. **trujŕncō bedka** gołãbek wymiotny (gatunek grzybów; łac. Russula emetica) 11. **zołtō bedka** (a) gołãbek jasnoŕłty (gatunek grzybów; łac. Russula claroflava) (b) gołãbek brudnoŕłty (gatunek grzybów; łac. Russula ochroleuca) 12. **ŕelŕnō bedka** gołãbek białozielonawy, gołãbek grynszpanowy (gatunek grzybów; łac. Russula aeruginea)

bedliwje 1. bacznie, ostroŕnie, uwaŕnie 2. starannie, troskliwie, pieczołowicie, skrupulatnie, * *Űŕn bedliwje coŕŕs robi — tak ŕopaternŕe.* → *czes. bedlivĕ*

bedliwojŕc (*D.lp.* bedliwojŕci) 1. piecza, opieka 2. starannoŕc, pilnoŕc, troskliwoŕc, pieczołowitoŕc, skrupulatnoŕc 3. uwaŕnoŕc

→ czes. bedlivost

bedliwy 1. baczny, ostroŕny, uwaŕny *zob. **pozorny, ŕopaterny*** 2. staranny, troskliwy, pieczołowity, skrupu-

latny

→ *czes.* bedlivý

bedła (*D.lp.* bedły, *Ms.lp.* bedle) 1. gołąbek (rodzaj grzybów; *łac.* Russula) *zob.* **bedka**, **surowjôtka** 2. grzyb niejadalny; grzyb małowartościowy * *W tÿ lejše sÿ same bedły. zob. bedłûwa, gadûwa, gadźik, gadźók, gadźôr, ñeprawy grzib, pśor, pśók, trujók*

bedłûwa (*D.lp.* bedłûwy) grzyb niejadalny; grzyb trujący *zob. bedła, gadûwa, gadźik, gadźók, gadźôr, ñeprawy grzib, pśor, pśók, trujók*

bedłûwka (*D.lp.* bedłûwki, *Ms.lp.* bedłûwce) *zdr. od bedłûwa*

bednarski *przym. od bednôrz; bednarskô robota* bednarka (rzemiosło), praca bednarza * *Bednarskô robota ñe je lekô. * U nôs ñe bÿło bednarskej werkštele. * Tera še zôdyn ñe chce ucyć bednarskygo fachu.*

bednarstwo (*D.lp.* bednarstwa) bednarstwo * *Bednarstwo to je fach ũod bednôrza. → niem.* Böttcherei

bednarzi *przym. dzierz. od bednôrz;*

bednôrcyn *przym. dzierz. od bednôrka* (w zn. 'żona bednarza'); dotyczący żony bednarza, należący do żony bednarza * *Ta krzypopka idže z bednôrcynego pola.*

bednôrka (*D.lp.* bednôrki, *Ms.lp.* bednôrce) 1. kleпка (w becze lub innym drewnianym naczyniu) * *Bednôrki še ũozeschty i juz môs po becce. * Becka je zrobyjônô z bednôrkÿw. 2. bednarstwo; praca, zawód bednarza * Jak ñe bÿło robotÿw, to še bednôrkÿ zarôbjało. * Ũÿn mô gryf do bednôrki. * Bednôrka to je robota ũod bednôrza. 3. żona bednarza 4. daw. narta wykonana z kleпки beczi * Na bednôrkach fajnie še sjuzdzało z gÿrki po śniegu. * Pjyrwej jejdźyli my na bednôrkach.*

bednôrz (*D.lp.* bednôrza) bednarz * *Bednôrz robi becki, grotki, dźyżki na chlyb i majśńicki. syn. grotkôrz → niem.* Böttcher

bednôrzicek (*D.lp.* bednarzicka) *zdr. od bednôrz*

bednôrzÿw *przym. dzierz. od bednôrz;* dotyczący bednarza, należący do bednarza

bee *wykrz. dźw.* 1. **głos wydawany przez owce**; be, bee * *Ũowce robjÿ: be, bee. 2. przywoływanie owiec*; bee *zob. baša, be, mukla*

befejl (*D.lp.* befejl) rozkaz, polecenie, komenda; **dać (kÿmu) befejl** wydać (komu) rozkaz, polecenie * *Bez noc przisoł befejl, coby my še côwli za rzykã. * Ũÿna ċi dô befejl, co sã môs robić. syn. kÿmanda, → niem.* Befehl

befejlować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. befejlujã, lp.cz.przesz.r.m. befejlowoł) rozkazywać; wydawać polecenia

befejlowańy (*D.lp.* befejlowańô) *rzecz. od befejlować*

beglajter (*D.lp.* beglajtra, *Ms.lp.* beglajtrze) 1. pomocnik * *Robjÿt'ch na grubje za beglajtra. zob. pÿmager* 2. towarzysz, osoba towarzysząca
→ *niem.* Begleiter

behaÿptować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. behaÿptujã, lp.cz.przesz.r.m. behaÿptowoł) 1. twierdzić, utrzymywać (jakiś pogląd) * *Ũÿna behaÿptowała, ize'ch wcora bÿła w kinie. * Ũÿn behaÿptuje, ze je ñewinny. 2. świadczyć * Muśis sã behaÿptować, to ñe pÿjdzje inacÿ. 3. przewodzić (czemu) * Karlik behaÿptowoł na nasÿ treffe. 4. rządzić * Tera my sami bãndźymy behaÿptować.*

5. dobić targu * *Przisoł zech do ċebje behaÿptować.*

→ *niem.* behaupten

behaÿptowańy (*D.lp.* behaÿptowańô) *rzecz. od behaÿptować*

behelter (*D.lp.* beheltra, *Ms.lp.* behaltrze) zbiornik, pojemnik (na jakąś ciecz), bak * *Behelter z ropÿ stoi wê werkštele za dwjyrzÿma. * Petrolejÿm še wlywô do beheltra.*

behelterek (*D.lp.* behelterka) *zdr. od behelter;* zbiorniczek, pojemniczek

bej (*D.lp.* beja) *muz.* bemol

bejćik (*D.lp.* bejćika) *zdr. od bejt;* mała grządka, zagonek

bejowy bemolowy

bejt (*D.lp.* bejta, *Ms.lp.* bejće) grządka, zagon * *Cały bejt dÿmbkÿw mi zmôrz. → niem.* Beet

bek (*D.lp.* beku) 1. płacz, szloch; **dać še w bek** rozplakać się, zacząć płakać; **prziś z bekÿ** przyjść z płaczem, wrócić z płaczem * *Doł še w bek i becÿ aze usÿ puchnÿ. * Przisoł do dÿm z bekÿ. * Ũÿy mogã juz duży suchać tego beku. * Bÿło juz ñeskoro, a chop narôz do wrzôsku a do beku. 2. być do beku chcieć się płakać; (co) **bÿło do beku** (od czego) chciało się płakać * *To bÿło do beku widźeć go s takÿ gãmbÿ. * Do beku jÿ bÿło. 3. głos owcy, kozy 4. beki* dużo płaczu * *Jak przidže do cegojś, to potÿj beki. 5. w beki* w płacz * *Baba jak baba — zarôzki wÿ w beki.**

beka (*D.lp.* beki, *Ms.lp.* bece) 1. *zgr. od becka*, duża becza * *Pÿdź sã, pÿmazes mi dać te beki na wÿz. 2. dziewczyna, która często płacze 3. coś brzydkiego*

bekać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. bekÿ, lp.cz.przesz.r.m. bekoł) 1. *o niektórych zwierzętach (np. kozie, owcy):* beczeć 2. wypuszczać przez usta gazy z żołądka po jedzeniu * *Po ũobjedže ũojćec zawdy bekô pôrã razy. * Najôd še i bekô.*

bekać še *zwr. ndk w konstrukcjach bezpodmiotowych:* wypuszczać przez usta gazy z żołądka po jedzeniu * *S cego ċi še tak bekô?*

bekany *dziec.* 1. brzydki, brudny * *Tego synecku ñe chÿtej, to je bekane, to je be. 2. niegrzeczny, niedobry * Anecka je bekanô, bo mje ñe pośćiskała.*

bekańy (*D.lp.* bekańô) *rzecz. od bekać* 1. *o niektórych zwierzętach (np. kozie, owcy):* beczenie 2. wypuszczenie przez usta gazów z żołądka po jedzeniu

beker (*D.lp.* bekera, *Ms.lp.* bekerze) *górn.* podziemna kolejka (w kopalni)

beklôk (*D.lp.* beklôka) dziecko skłonne do płaczu, częsko płaczące; mazgaj * *Wejź tego beklôka, bo takô muzyka to na nerwy idže. zob. becadłô, becôk, becÿła, becÿsko, bekot, bekula, bekulista, majślôk*

beknÿć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. beknã, lp.cz.przesz.r.m. beknÿn, lp.cz.przesz.r.ż. beklã) 1. *o niektórych zwierzętach (np. kozie, owcy):* zabeczeć * *Ta koza beklã. 2. wypuścić przez usta gazy z żołądka po jedzeniu * Jak se po ũobjedže beknã, to mi je zarôz lepi. * Ũÿn gojśno beknÿn.*

beknÿć še *zwr. dk w konstrukcjach bezpodmiotowych:* wypuścić przez usta gazy z żołądka po jedzeniu * *Ũÿnymÿ še po ũobjedže beklô. * Wjela razy zech ċi gôdała, ze jak ċi še beknë, to môs pedzeć: 'wybôće'.*

bekńÿńcy (*D.lp.* beknÿńcô) *rzecz. od beknÿć*

bekot (*D.lp.* bekota, *Ms.lp.* bekoće) beksa; płaczące dziecko * *Môće chałpã i aũto, to tera jescy yno bekota brachuje.* zob. **becadło, becôk, becůfa, becysko, beklôk, bekot, bekula, bekulista, majślôk**

bekotać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bekocã, *lp.cz.przesz.r.m.* bekotoł, *2.os.lp.tr.rozk.* bekoc) płakać * *Ta małô yno bekoce.* zob. **becец, blanceć, buceć, bũnceć, chlipać, ćultkać, glabać, majślůnić še, mazać še, płaćać, ryceć, ślimtać**

bekotańy (*D.lp.* bekotańô) *rzecz. od bekotać*

bekula (*D.lp.* bekule) dziecko (dziewczynka) skłonne do płaczu, często płaczące; mazgaj zob. **becadło, becôk, becůfa, becysko, beklôk, bekot, bekulista, majślôk**

bekulista (*D.lp.* bekulisty, *Ms.lp.* bekułiście) dziecko (chłopiec) skłonne do płaczu, często płaczące; mazgaj zob. **becadło, becôk, becůfa, becysko, beklôk, bekot, bekula, majślôk**

bele (*D.lp.* bele) 1. duża beczka na gnojówkę (służąca do wywożenia gnojówki na pole) 2. beczkowóz z wodą pitną 3. pojemnik na śmieci

beladować *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* beladujã, *lp.cz.przesz.r.m.* beladowoł) 1. obładować * *Ale mje beladowali tymi taśuma.* 2. przeladować; przciążyc ładunkiem

beladowańy (*D.lp.* beladowańô) *rzecz. od beladować*

beldać še *zwr. ndk* iść utykając, kulejąc; kuśtykać * *Borôka s tũ chorũ nogũ še tã beldô. syn. kolykać*

beldańy (*D.lp.* beldańô) *rzecz. od beldać*

beldôk (*D.lp.* beldôka) ktoś, kto ma nogi różnej długości

bele I. spój. 1. **wyraża warunek, wystarczającą przyczynę;** byle, oby, żeby * *Mozes tã jechać, bele bãndżes przed dżejšũntũ nazôd.* * *Dũ ċi przecytać tã kšũzkã, bele mi jí ña jutro wrůcis.* * *Bele yno robotã skũjũcũ a pijũndze wejż.* * *Űũn še myjšli, ze bele przidze i przinẽjsze kujôtek, a jô ñe banã pamjũntãc jaki bũł i še go weznã nazôd.* 2. **wyraża życzenie, pragnienie; bele jyno | bele yno** oby tylko, żeby tylko * *Bele by jũ yno futru ñe brachto.* * *Ñech tã, jak tã, bele'ch yno še dobrze mjoł.* * *Bele'js yno synek dobrze do dũm zajechoł.* * *Bele ċi tego ñe porwju zôdym.* 3. **wyraża cel** * *Űũn robjuł na dwe śichty, bele jak noũwarcũ chałpã kupiç.*

II. part. w potãczeniach: 1. **z rzeczownikami;** byle * *Pjyrwej ludze wjerzylu w bele pjerdoły.* 2. **bele chto | bele fto** (a) byle kto * *Jô ñe chcã, coby mi sã bele fto po chałpje tajżũł.* (b) różne osoby, różni ludzie, ktokolwiek * *Bele fto sã dũ nõs przitajżũł na wejjs.* * *Bele fto to moze zrobiç.* 3. **bele co** (a) byle co (b) różności, rozmaitości, różne rzeczy, cokolwiek * — *Co tã môće w taši?* — *A bele co.* * *Ôma mi bele co poũozprawjãta.* * *Űũni še nõs ũo bele co pytali.* * *Taki ċe poradze ze bele cego ũokrajš.* * *Zawse sło še pogôdać, pograć w bele co, ale i še powadziç.* 4. **bele dze | bele kaj | bele kãndy** (a) byle gdzie (b) w różnych miejscach, gdziekolwiek * — *Dze'jsće to byli?* — *A bele dze.* (c) w różne miejsca; do różnych miejsc, dokãdokolwiek * *Jak zejš je przy wojsku, to ċe bele dze pojšlũ.* (d) gdzieniegdzie * *Latojš ñy ma wjela ũowocũw — tak yno bele dze jedna śliwka wiši.* 5. **bele jak | bale jako** (a) byle jak * *Bele jako to zrobjuł i posoł.* (b) na różne sposoby, różnie * *Bele jak to idze zrobiç.* 6. **bele jaki** (a) byle jaki (b) **bele jake** różne, rozmaite * *Jô mũ w ũogrũdku bele jake kujôtkã.* 7. **bele**

kjedy (a) byle kiedy (b) o różnych porach, kiedykolwiek * *Bele kjedy mozes dũ mje przis.* 8. **z bele kaj** z różnych miejsc, skãdokolwiek zob. **lecy, leda, ledy III.** *wykrz. kule bele | ũo kule bele łagodne przekleństwo*

belejakojšć (*D.lp.* belejakojšć) bylejakość

belejgować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* belejgujã, *lp.cz.przesz.r.m.* belejgowoł) 1. smarować (kromkę chleba, bułkę) 2. dawać wkładkę (do kanapki, do bułki); pokrywać (kanapkę, bułkę np. plasterkiem czegoś)

belejgowańy (*D.lp.* belejgowańô) *rzecz. od belejgować*

belejgũng (*D.lp.* belejgũngu) dodatek do chleba, bułki (np. sałata, ser, wędlina)

belek (*D.lp.* belka) belka

beler (*D.lp.* belera, *Ms.lp.* belerze) *górn.* bardzo duża bryła węgla

belfer (*D.lp.* belfra, *M.lm.* belfry, belfrzy) nauczyciel w szkole średniej; belfer * *Džišej belfrzy majũ kũnferyncyjũ.* zob. **naucićel, rechtũr, skolny, zôk** → *niem.* Belferer

Belgjô (*D.lp.* Belgije) Belgia

belgjôcka (*D.lp.* belgjôcki, *Ms.lp.* belgjôcce) 1. klacz rasy belgijskiej (brabanckiej) 2. samica królika rasy belgijskiej

Belgjôcka (*D.lp.* Belgijôcki, *Ms.lp.* Belgijôcce) Belgijka, mieszkanka Belgii

belgjôk (*D.lp.* belgjôka) 1. koń rasy belgijskiej, koń belgijski, brabant, koń brabancki * *Te kũne to sũ belgjôki.* 2. królik rasy belgijskiej

Belgjôk (*D.lp.* Belgijôka, *M.lm.* Belgijôki) Belg mieszkaniec Belgii

belgijski belgijski

belũwa (*D.lp.* belũwy) 1. beczkowóz do wywozu nieczystości 2. gnojowica * *Bũł naprany i utopjũł še w belũwie.* zob. **gnojũwa** 3. nieczystości płynne z szamba

belũntãć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* belũncã, belũntũ; *lp.cz.przesz.r.m.* belũntoł) chwiać, mieszać, potrząsać * *Belũntũ tyn kakał i balũntũ.* * *Do tego wlywũ tezkã ũocetu i balũntũ.* zob. **šelũntãć**

belũntãć še *zwr. ndk* 1. płaćać się, pętać się (przeszkadzając komuś) * *Ñe belũntej mi še pod nogũma.* 2. zatacać się; iść chwiejnym krokiem * *Űũn še belũntoł na boki, tyn ũozyrôk.* 3. **jadãc na rowerze:** przechylać się na boki, chwiać się * *Belũnce še na tũ kole tak choby mjoł wypito.* 4. dyndać, kiwać się * *Cojš ċi še belũnce wele śtapũw.* zob. **blymbłać, bũmbelać** 5. kręcić się (w głowie) * *W gowje mi še balũnce.* 6. być niezdecydowanym (między czym a czym) * *Űũni še belũncũ mjũndzy jedũũ wjarũ a drugũ.*

belũntańy (*D.lp.* belũntańô) *rzecz. od belũntãć*

ber 1. (*D.lp.* bera, *Ms.lp.* berze) niedźwiedz * *Kozdô gospodyni mušała s tũ berũ zatajncować.* → *niem.* Bär 2. (*D.lp.* beru, *Ms.lp.* berze) *bot.* proso (*łac.* Panicum) zob. **proso**

bera (*D.lp.* bery, *Ms.lp.* berze) 1. opowieść, bajka, baśń, gawęda * *To sũ take bery nad berũma.* 2. bujda, brednia; zmyślona historia * *Ñic porzũndnego ñe rzũndzylu, yno same bery.* * *Take bery, to baby ũozprawjajũ przy darçu pjyrzô.*

berać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. berŕ, lp.cz.przesz.r.m. berol) opowiadać, bajać, gawędzić * *Berol caŕŕ godzĩnã, a ñe ŝcol przestać.* * *Starziki nŕ berali ũo utopkach.* * *Ñe berej.*

berajter (*D.lp.* berajtra, *Ms.lp.* berajtrze) ujeżdżacz → *niem.* Bereiter

berańy (*D.lp.* berańo) rzecz. od **berać**

berdyjō (*D.lp.* berdyje) 1. bestia 2. **przewisko** * *Tajńcuje krupńōk przy krupńōku, choć ũoba sŕ bez nogŕw.* *Tak berdyje tajńcowaly, aze jedyn: puk!*

berdyjōk (*D.lp.* berdyjōka) 1. bestia 2. duże zwierzę * *Sŕmsōd chowoł dwa kŕne berdyjōki, ũod ftorich chomŕnta wyjsol w maŝtalni na hōki.* 3. **przewisko** (człowieka, zwierzęcia) * *Idź, ty berdyjōku!* * *Wadzŕł ŝe sy mnŕ tyn berdyjōk.* * *Ty sakramyncki berdyjōku!*

berdyjski przekłety, cholerny * *Berdyjske grańice, co nas hajmat na kŕski ũoztargujŕ.*

berdyjstwo (*D.lp.* berdyjstwa) cholerstwo zob. **ćulajstwo, ćulstwo, pjerŕjństwo**

berdza (*D.lp.* berdze) portmonetka zob. **bajtka, bajtlik, bojtlík, briftaŝa, geldtaŝa, mjysek, mjŕsek, potmanej**

berejsić *ndk* (*lp.cz.ter.* beresã, *ŝ.os.* berejsi; *lp.cz.przesz.r.m.* berejsŕ) 1. swatać; pośredniczyć w zawieraniu małżeństwa * *Berejsik berejsi dźoŕchã kawalyrowi.* 2. strofować, udzielać nagany, karcić * *Rech-tŕr berejsŕ synka.* * *Ŭna berejsŕta swojã dźoŕchã, bo przisła w mokrich trzewikach.*

berejsńica (*D.lp.* berejsńice) *zgr.* od **berejsńicka**

berejsńicka (*D.lp.* berejsńicki, *Ms.lp.* berejsńicce) swatka; kobieta pośrednicząca w zawieraniu małżeństwa

berejsńik (*D.lp.* berejsńika) swat; mężczyzna pośredniczący w zawieraniu małżeństwa

berek (*D.lp.* berka) *zdr.* od **ber**; miś, misiek

beretka (*D.lp.* beretki, *Ms.lp.* baretce) beret * *Tã beretkã dostol'ch w roboće.* * *Wrōź ŝe beretkã na tyn twŕj kalfas.*

beresyńy (*D.lp.* beresyńo) rzecz. od **berejsić**

berga (*D.lp.* bergi, *Ms.lp.* berdze) 1. *górn.* kamień (w węglu); kamień z kopalni składowany na hałdzie * *W tŕj wŕŕŕglu je poŕno bergŕw.* 2. *górn.* bryła (węgla lub kamienia) * *Tukej na hołdźe mōs bergŕw do pjerŕna.* * *Ŭni ũekali, a z wyjrchu bergi lecały.* 3. *górn.* hałda, zwałowisko * *Ludźe zbŕyrali wŕŕŕgel na bergach.* * *Po tych bergach wagŕŕniki jezdzŕ.* * *Zeflik, umyj ŝe, bo pojedźmy na bergi.* (żartobliwe powiedzenie) zob. **hołda** 4. góra, wzniesienie

bergdjyrektŕ (*D.lp.* bergdjyrektora, *Ms.lp.* bergdjyrektorze) *górn.* dyrektor kopalni * *Bergdjyrektŕ mi pedźol, ize dobrze robŕã tã robotã.*

bergferwalter (*D.lp.* bergferwaltra, *Ms.lp.* bergferwaltrze) dyrektor kopalni, kierownik w kopalni *syn.* **bergmajster**

bergfest (*D.lp.* bergfestu, *Ms.lp.* bergfeŝce) *górn. daw.* festyn urządzany przez dyrekcję kopalni dla górników i ich rodzin

berggajst (*D.lp.* berggajsta, *Ms.lp.* berggajŝce) *górn.* duch podziemi pilnujący skarbów * *Na grubje strōsō berggajst.*

bergkapela (*D.lp.* begkapele) *górn.* orkiestra górnicza *syn.* **hajerkapela**

berglera (*D.lp.* berglery, *Ms.lp.* berglerze) szkoła górnicza

bergmajński *górn.* 1. górniczy; **bergmajński urzŕnd** urząd górniczy → *niem.* bergmãnisch 2. **po bergmajńsku** w sposób właściwy górnikom

bergmajństwo (*D.lp.* bergmajństwa) *górn.* górnictwo → *niem.* Bergbau

bergmajster (*D.lp.* begmajstra, *Ms.lp.* bergmajstrze) *górn.* dyrektor kopalni, kierownik kopalni *syn.* **bergferwalter**

bergman (*D.lp.* bergmana) górnik zob. **bergmŕn, grubelōk, gruber, grubjōrz, hawjyrz,** → *niem.* Bergmann, Bergarbeiter

bergmanek (*D.lp.* begmanka) *górn.* młody górnik

bergmanka (*D.lp.* begmanki, *Ms.lp.* bergmance) *górn.* 1. żona górnika 2. *górn.* paradna czapka górnicza; czako * *Na gowje mjol bergmankã.* zob. **bergmŕnka, bergmyca, bergmycka, ćako, pitka, pitŕwa, pitŕwka**

bergmańōk (*D.lp.* bergmańōka) *górn.* mundur górniczy * *Bergmańōk na paradã wiŝi w ŝranku.*

bergmŕjński *górn.* górniczy * *W kojŝcele grała bergmŕŕŕskō kapela.* 2. **bergmŕjński cōl** *daw. górn.* cal łatrowy (pruska górnicza jednostka długości równa 1/80 łatra pruskiego, czyli 2.615 cm) *syn.* **lachtrowy cōl**

bergmŕn (*D.lp.* bergmana; *M.lm.* bergmany, bergmańi) górnik zob. **bergman, grubelōk, gruber, grubjōrz, hawjyrz,** → *niem.* Bergmann, Bergarbeiter

bergmŕnek (*D.lp.* bergmŕnka) *górn.* młodszy rębacz

bergmŕnka (*D.lp.* bergmŕnki, *Ms.lp.* bergmŕnce) *górn.* paradna czapka górnicza; czako zob. **bergmanka, bergmyca, bergmycka, ćako, pitka, pitŕwa, pitŕwka**

bergmŕnić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. bergmŕŕã, *lp.cz.przesz.r.m.* bergmŕŕŕ) *górn.* pracować jako górnik

bergmŕńōk (*D.lp.* bergmŕńōka) *górn.* mundur górniczy *syn.* **biberŝtōla**

bergmŕŕŕŕŕ (*D.lp.* bergmŕŕŕŕŕ) rzecz. od **bergmŕnić**

bergmyca (*D.lp.* bergmyce) *górn. zgr.* od **bergmycka**

bergmycka (*D.lp.* bergmycki, *Ms.lp.* bergmycce) *górn.* paradna czapka górnicza; czako zob. **bergmanka, bergmŕnka, bergmyca, ćako, pitka, pitŕwa, pitŕwka**

bergōrz (*D.lp.* bergōrza) *górn.* zbieracz węgla na hałdzie * *Karlík pochodzi z bŕydney familije, jego ũojec bŕł bergōrzŕ.*

bergrat (*D.lp.* bergrata, *Ms.lp.* bergraće) *górn.* radca górniczy

bergŕwa (*D.lp.* bergŕwy) *górn.* 1. kamień (zwykle pochodzący z kopalni) 2. bryła (zwykle węgla) * *Cōw yno tã bergã.*

bergŕwka (*D.lp.* bergŕwki, *Ms.lp.* bergŕwce) *górn. zdr.* od **bergŕwa**

berhantuch (*D.lp.* berhantucha) ręcznik frotte * *Podej mi berhantuch, bo musã ŝe utrŕyć rãnce.*

berkil (*D.lp.* berkilu) żywica

berkilowy żywiczny

berlicka (*D.lp.* berlicki, *Ms.lp.* berlicce) 1. coś, co służy do trzymania; uchwyt; trzonek; rączka * *Kosã trzimŕã za berlickã.* * *Ŭodlecała mi berlicka w łopaće.* * *Trzimej pjŕtã za berlickã.* * *Przi majŝńicce je berlicka.* 2. laska (do podpieranie się), laseczka → *czes.* berlicka

Berlin (*D.lp.* Berlina, *Ms.lp.* Berlińe) Berlin

berlinka (*D.lp.* berlinki, *Ms.lp.* berlince) gołąb rasy berlińskiej (np. berliński długodzioby, berliński krótkodzioby, berliński lotny długołapciaty)

Berlińôk (*D.lp.* Berlińôka) Berlińczyk; mieszkaniec Berlina

berło (*D.lp.* berła, *Ms.lp.* berle) 1. kula (do podpierania się); **chodzić na berłach** | **chodzić pod berłuma** | **łajzić na berłach** | **łajzić pod berłuma** chodzić o kulach; **chodzić na berle** | **łajzić na berle** chodzić z jedną kulą * *Jescy na tã nogã nie umjy, jescy pod berłuma łajzi.* * *Tak go bolų te stapska, ze muśi chodzić pod berłuma.* 2. berło * *Trzimjes tyn stil jak berło.* * *Camu tyn król nų mō berła?* 3. proteza nogi * *Tyn chop nojsi berło, bo bůt rańůny bez nogã.*

bermuska (*D.lp.* bermuski, *Ms.lp.* bermusce) zupa z zgotowanego chleba z dodatkiem masła, soli, kminku i jajek (czasem gotowana na mleku, może też zawierać świeże lub suszone owoce) *syn.* **germuska**, **warmuska**

bermyca (*D.lp.* bermyce) czapka futrzana * *Dźiśej je mrůz, ũoblyc se bermycã.*

bermycka (*D.lp.* bermycki, *Ms.lp.* bermycce) czapka futrzana

bernštajn (*D.lp.* bernštajna, bernštajnu; *Ms.lp.* bernštajnie) bursztyn → *niem.* Bernstein

bernštajnek (*D.lp.* bernštajnka) *zdr. od* **bernštajn**; mały bursztyn, bursztynek

bernštajnowy bursztynowy * *Bernštajnowô brośa nie je drogô.*

berowy niedźwiedziowy (związany z wrodzeniem niedźwiedzia) * *Mjeli my pińůndze ze aukcyje berowego wina.*

beruła (*D.lp.* beruły, *Ms.lp.* berule) określenie czegoś dużego i okrągłego * – *Cerwjůnô rzepa nų se latojs nie udatã.* – *Nã nie rōdźce! My mjeli totake wjelke beruły!*

bery (*tylko lm.*, *D.* berůw) wrodzenie niedźwiedzia

b'es *skr. od* **bãńdzes**, **bajes**; będziesz *zob.* **być**

bes (*rzecz. D.lp.* besu) 1. **dziwi bes** | **bes** *bot.* dziki bez, bez (*łac.* Sambucus) *zob.* **besk** 2. **cōrny bes** | **bes** | **bjoły bes** | **prawy bes** *bot.* bez czarny, dziki bez czarny (*łac.* Sambucus nigra) * *W starų dũmje to my tela besu mjeli pod ũoknũma, a jak ũũn wũńo!* * *Narwi mi kujōtkũw z besu.* * *Kujōtki z besu fajnie wũńajų.* * *Z besu robi se wino a tej.* * *S cōrnego besu idze zrobić zaft.* *zob.* **cōrny besk**, **besk** 3. **bes chebz** *bot.* bez hebd, dziki bez hebd (*łac.* Sambucus ebulus) *zob.* **chebz**, **besk chebz** 4. **cerwjůny bes** *bot.* bez koralowy, dziki bez koralowy (*łac.* Sambucus racemosa) *zob.* **cerwjůny besk**, **cerwjůny chebz**, **ńymocńik**

besk (*D.lp.* besku) 1. **dziwi besk** | **besk** *bot.* dziki bez, bez (*łac.* Sambucus) *zob.* **bes** 2. **cōrny besk** | **besk** | **bjoły besk** | **prawy besk** *bot.* bez czarny, dziki bez czarny (*łac.* Sambucus nigra) * *Narwała'ch pũ taśe besku na tej.* * *Wsyske beski sų juz ũodzũbane ũod ptōkũw.* *zob.* **bes**, **cōrny bes** 3. **besk chebz** *bot.* bez hebd, dziki bez hebd (*łac.* Sambucus ebulus) *zob.* **chebz**, **bes chebz** 4. **cerwjůny besk** *bot.* bez koralowy, dziki bez koralowy (*łac.* Sambucus racemosa) *zob.* **cerwjůny bes**, **cerwjůny chebz**, **ńymocńik**

beskowy *przym. od* **besk**; bżowy * *Mų w pywńicy stōć beskowy zaft.*

beskracyjō (*D.lp.* beskracyje) 1. nieszczęście, tragedia * *Nech nōs ũũmijō ta beskracyjō.* 2. **przezwiśko** * *A ta beskracyjō nie dźwigńie rzići ani.*

beskurcyjō (*D.lp.* beskurcyje) 1. bestia 2. hultaj, nicpoń, drań 3. ktoś wstrętny * *Jō mų dojs tej Hildy. To je takō beskurcyjō.* 4. **przezwiśko** * *Ta beskurcyjō, te babsko, níc nie chce w dũma robić.* * *A pũjdzes mi stųnd, ty beskurcyjo.*

beskuryjō (*D.lp.* beskuryje) *zob.* **beskurcyjō**

besowy *przym. od* **bes**; bżowy

bespak wspak, od tyłu *zob.* **zadek**

besper (*D.lp.* besperu, *Ms.lp.* besperze) 1. przekora, krnąbrność, upór 2. **na besper** na przekór, na złość * *Tyn Rus choby na besper ũotwar pjec i snōd w nų tabakã.* * *Dźoũchy robjũty ji na besper.* * *Ŭũni mi to zrobjyli na besper.* * *Prawje nie banã robjũł, na besper fatrowi.* * *Wrũzũła, co by mu tukej na besper wyskũrzić.* * *Jak jaki mińistrant co na besper zrobjũł, to mu kojścelny karbacų zgodźũł.*

besperacyć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* besperacã, *lp.cz.przesz.r.m.* besperacũł) robić na złość; robić na przekór

besperacyńy (*D.lp.* besperacyńō) *rzecz. od* **besperacyć**

besperować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* besperujã, *lp.cz.przesz.r.m.* besperowũł) robić na złość; robić na przekór

besperowańy (*D.lp.* besperowańō) *rzecz. od* **besperować**

besperōk (*D.lp.* besperōka) 1. **o dziecku:** ktoś uparty, nieposłuszny, krnąbrny, niesforny; uparciuch; ktoś, kto robi innym na przekór, na złość * *Besperōk to je spũrny cowjek.* * *„Besperōk” se padało na dźeci, nų na star-sych.* * *Besperōk nie przidze na zawołańy.* * *Besperōk to je taki neusuchliwjec.* *zob.* **neusuchliwjec** 2. szyderca, kpiarz, żartowniś, prześmiewca

bestrzina (*D.lp.* bestrziny, *Ms.lp.* bastrzińe) mielizna *syn.* **blana**

bestwić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bestwjã, *lp.cz.przesz.r.m.* bestwjũł) drażnić (zwierzę) *zob.* **drōźńic**

bestwić se *zwr. ndk* znęcać się

bestwjyńy (*D.lp.* bestwjyńō) *rzecz. od* **bestwić**

bestyjō (*D.lp.* bestyje) 1. bestia, potwór *zob.* **hōwado** 2. wielkie, groźne zwierzę → *niem.* Bestie → *czes.* bestie

bestyjski bestialski

bestyjstwo (*D.lp.* bestyjstwa) bestialstwo → *niem.* Bestialitãt

beś *forma przyimka bez stosowana przed wyrazami zaczynajãcymi się od* **ć**, **ś**; *zob.* **bez**

beśajńigũng (*D.lp.* beśajńigũngu) zaświadczenie *zob.* **adest**, → *niem.* Bescheinigung

beślag (*D.lp.* beślagu) materiał 1. obciowy; obicie 2. *daw.* drażek łączący rãczki pługa

beśtek (*D.lp.* beśteku) sztucce; komplet sztucców * *Jō dostała beśtek ũod ōmy.* * *Tyn colki beśtek to jō mų w bifeju.* * *Dej juz beśtek na stũł, bo zarōz bãńdze ũobjōd.* → *niem.* Besteck

beśtelũng (*D.lp.* beśtelũngu) zamówienie

beśtymt *nieodm.* na pewno, z pewnością * *Ŭũni beśtymt sã dũ nōs tyz przidų.*

beśũndzek (*D.lp.* beśũndzka) *zdr. od* **beśung**

beśung (*D.lp.* beśunga, beśungu) 1. skarpa, nasyp; nasyp kolejowy * *Z beśungũw sjydzdzali my na sũnkach.* *

Ůod tej wasej fojerki bešůngi se zacty pŃlic i fojerwera mušała przijechać. * Cyg z bešůngu slećoł. * Ńe łajźće po tich bešůngach! * Ńe włajź na bešůng! * Hejdla mjyskŃ wé trzećej chałpje za bešůngŃ. 2. wysoki brzeg rzeki; wał (przy rzece) * Rzyka mŃ bešůng. * JŃ pasā koze na bešůngu. * Jak se woda w rzyce dźwigła, to Ńe bŃło bešůngu widać. * Slejźli my po bešůngu na dŃł ku wodze. * JŃ dźynnŃe łŃcā pjŃńć kilomejtrŃw po bešůngach wele Ůodry. * Jak by'ch bŃł naprany, to by'ch se bŃł ze tego bešůnga skuloł na dŃł do wody.

→ niem. Böschung

bešwerować ndk (1.os.lp.cz.ter. bešwertujā, lp.cz.przesz.r.m. bešwerowoł) oskarżać; obciążać (winā za coš) → niem. beschweren

bešwerować se zwr. ndk 1. skarżyć się, żalić się 2. upominać się * MŃj chop se bešweruje Ńo ryntā. * Ůo co se tak bešwerujes?

→ niem. sich beschweren

bešwerowańy (D.lp. bešwerowańŃ) rzecz. od **bešwerować**

betbecug (D.lp. betbecuga) 1. poszwa (na pierzynę, na koldrę na poduszkę) * Musā juz prać, bo te betbecugi sŃ cŃrne. 2. **betbecugi** bielizna pościelowa zob. **betweša**

→ niem. Bettbezug

betdeka (D.lp. betdeki, Ms.lp. betdeece) narzuta, kapa (na łŃzko) → niem. Bettdecke

betkraŃza (D.lp. betkraŃze) firanka lub falbanka po bokach łŃzka zasłaniajāca znajdujāce się pod nim przedmioty

betlejŃ (D.lp. betleje) szopka bożonarodzeniowa, szopka betlejemska syn. **betlyjka**

betlować ndk (1.os.lp.cz.ter. betlujā, lp.cz.przesz.r.m. betlowoł) zebrać; prosić o wsparcie * Ńic bŃe robi, yno chodźi a betluje. * Przi tich mojich cerach na starojsć bāndā mušeć betlować. * Kaj dźišej idźes betlować? zob. **fechtować**, **zebrać** → *betteln*

betlowańy (D.lp. betlowańŃ) rzecz. od **betlować**

betlyjka (D.lp. betlyjki, Ms.lp. betlyjce) 1. stajenka betlejemska; szopka bożonarodzeniowa; szopka betlejemska * Jak zech bŃł za mińistranta, to my mušeli kšŃyndzowi przŃnyjś mechu do betlyjki. * Wyprojsć se dźoŃcha, bo dostańes pukla i pŃjdzes na bezrok do betlyjki za kamelā. syn. **betlejŃ** 2. fraz. **chodzić z betlyjkŃ** kołędować

betlyjkowy przym. od **betlyjka** * W nasŃ kojsćcele je noŃsrogsy betlyjkowy ŃojsŃtek.

betlyjkŃrż (D.lp. betlyjkŃrza) 1. kołędnik (chodzący w grupie kołędników) * BetlyjkŃrze bez wjejs idŃ. 2. ktoś, kto wyrabia szopki bożonarodzeniowe * NoŃpjykńejse betlyjki to sŃ Ńod tego starego betlyjkŃrza, co ŃŃjńskygo roku umar.

betŃ (D.lp. betŃu, Ms.lp. betŃŃe) 1. beton 2. fraz. **twardy jak betŃ** bardzo twardy * Tyn chlyb je twardy jak betŃ. zob. **twardy jak kamjŃ** 3. fraz. **na betŃ** na pewno, na sto procent * Do kŃjńca tydńa ċi to przŃwjezā na betŃ.

→ niem. Beton

betŃnować ndk (1.os.lp.cz.ter. betŃnować, lp.cz.przesz.r.m. betŃnowoł) betonować; wylewać betonem

betŃnowańy (D.lp. betŃnowańŃ) rzecz. od **betŃnować**

betŃnowy betonowy; wykonany z betonu syn. **betŃnanny**

betŃnŃwka (D.lp. betŃnŃwki, Ms.lp. betŃnŃwce) droga wyłożona betonowymi płytami * Do WrŃcławja pojedźmy betŃnŃwkŃ. * Tā na kjerchŃw by mŃgli aby betŃnŃwkā zrobić, bo tā je polnŃ drŃga.

betŃng (D.lp. betŃngu) beton → niem. Beton

betŃngować ndk (1.os.lp.cz.ter. betŃngujā, lp.cz.przesz.r.m. betŃngowoł) betonować; wylewać betonem

betŃngowańy (D.lp. betŃngowańŃ) rzecz. od **betŃngować**

betŃngowy betonowy, wykonany z betonu

betŃnanny betonowy, wykonany z betonu * NoŃgorzŃ je wŃ tich betŃnannych pomjyskańach ze srogej platy. syn.

betŃnowy

betŃnik (D.lp. betŃnika) 1. niewielka płyta betonowa * NaŃobkoło my poukłŃdali betŃniki, coby Ńe rosla trŃwa.

2. zdr. od **betŃ** 3. bot. petunia (łac. Petunia)

betŃnja (D.lp. betŃnje) bot. petunia (łac. Petunia)

betŃnŃk (D.lp. betŃnŃka) 1. betonowy słupek, krawęźnik, itp. 2. betonowy blok mieszkalny

betŃnŃwka droga wyłożona betonowymi płytami

betŃnyrować ndk (1.os.lp.cz.ter. betŃnyrujā, lp.cz.przesz.r.m. betŃnyrowoł) betonować; wylewać betonem

betŃnyrowańy (D.lp. betŃnyrowańŃ) rzecz. od **betŃnyrować** → niem. betonieren

betweša (D.lp. betweše) pościel, bielizna pościelowa; element bielizny pościelowej (np. poszwa, prześcieradłŃ) * Yno betweše dźišej pjerā. syn. **betbecug** → niem. Bettwāsche

bety (tylko lm., D. betŃw) pościel * PowjejsŃta'ch moje bety na pot. * Skludź juz te bety, jak sā wyglŃndŃ wŃ tej izbje?

bewejgować ndk (1.os.lp.cz.ter. bewejgujā, lp.cz.przesz.r.m. bewejgowoł) **o koniu:** brykać, kopać nogami → niem. bewegen

bewejgować se zwr. ndk ruszać się, być w ruchu * Po tej chorobje mušis se wjŃncŃj bewejgować. * Ůpa taki chory, ańi se bewejgować Ńe umjy. * Bewejgujes se jak mucha w smole.

bewejgowańy (D.lp. bewejgowańŃ) rzecz. od **bewejgować**

bewejrować se zwr. ndk ndk (1.os.lp.cz.ter. bewejrujā se, lp.cz.przesz.r.m. bewejrowoł se) 1. nadawać się (do czego), przydawać się (do czego) zob. **ajgnować se**, **zdŃwać se** 2. sprawdzić się (w czym); przejś próbę * Pjyrwej kozdy synek soł do wojska trochā se bewejrować.

→ niem. sich bewāhren

bez [beš (przed wyrazami na ċ, ś); beź (przed wyrazami na dź, ź); bezy (przed zaimkiem mje)] przym.

1. w połączniu z dopełniaczem rzeczownika lub zaimka wyraża brak, nieposiadanie, pozbawienie, wyłączenie czegoš * ŮŃn idźe bez myćki. * Ńe idź bez mantla, bo je žima. * JŃ je jescy dźišej bez śńŃdańŃ. * Camu łajźis bez papućŃw? * Tyn pjes mjoł ŃogŃn bez kŃjńca. * Ůostoł zech bez pińŃndzy. * Bez Ńego by'ch Ńe soł. * Bez tego se Ńe Ńobyjńdźe. * Je zech juz je dwa drŃi beš śpiku. * PrzŃjechali my beź dźeći. * Jedźće bezy mje.

2. w połączniu z biernikiem rzeczownika lub zaimka: (a) określa stosunki przestrzenne przy ruchu lub czynności w przestrzeni, przez którą coš lub ktoś przechodzi bādź napotyka na swej drodze

przeszkodę; przez * *Przelećoł bez pole, a poty przeskocit bez pot.* * *Przejechali my bez wejś.* * *Ūūn bez ūokno przelōz.* * *Do lasa my zawdy łajzyli bez tynki.* * *Ńe dziwej se tak bez te ūokno.* * *Ūūn wyskocit bez ūokno.* * *Ńe przelazuj bez rzykã, bo se jescy utopis.* (b) **dotyczy obiektu (zwykle części ciała), na który skierowana jest czynność**; po, w * *Zarōzki dostańes bez pysk.* * *Dostōł ūod Ńego bez gowã.* * *Bãchni go bez pleca.* * *Jak ce bãchnã bez tã łeb, to se nie pozbjyrōs.* * *Čulni go bez łeb.* (c) **określa miejsce lub przestrzeń oddzielającą coś od czegoś** * *Dū Ńich mŷ yno bez drŷgã.* (d) **określa czas, w którym coś się odbywa lub trwa**; w czasie; podczas, w ciągu; * *Bez poledny'ch lezoł, to'ch tak zmōrz.* * *Ale zejś uros bez tyn rok!* * *Jō to zrobjã bež dzyń.* * *To byto bež dzyń.* * *Ūūni bez noc byli krajś majs.* (e) **określa przyczynę lub okoliczność sprzyjającą**; **bez (kogo)** z (czyjego) powodu, przez kogo; **bez (co)** z powodu (czego), przez co * *Jō bez Ńã Ńy mŷg jechać na urlōp.* * *Wszystko beš čebje.* * *Beš čebje Ńe przidã na cas.* * *To se stało bez Ńego.* * *Bez tyn wjater Ńigdźi Ńe pojedźymy.* (f) **określa narzędzie lub sposób wykonania czynności** * *To by sto zrobit bez jaki knif.* * *Jō juz musã cytać bez brele.* (g) **określa pośrednictwo kogoś lub czegoś** * *Jō to bez Ńego postała.* 3. **w potączeniu z liczebnikami określa ilość, liczbę, czas** ponad; przeszło; więcej niż * *Ńe widzeli my se bez dwa lata.* * *Ūūna juz je bez ūojzymdžejsŷnt lōt starō.* * *To se tak idze bez godzinã.* * *Ūod Ńego starka bez sto lōt zŷta.* * *Ūūna juz mō bez ūojzymdžejsŷnt.* * *Doł'ech za kŷna bež džejsŷnč tyjsŷncy.* * *Bez sto ludźi byto na tŷ weselu.* * *Robjŷło Ńōs tã bez trzi tyjsŷnce.* * *Tego je bez dwadžejsća fŷntŷw.* * *To trzato bez tydźyń.* 4. **bez co** (a) **dłaczego; z jakiego powodu** * *Bez co jō mušala tela wystōć?* * *Bez co zejś to zrobjŷt?* * *Bez co go wyćepli?* * *Bez co se wadźis?* (b) **dlatego; z tego powodu** * *Chaće mjoł čyžke, bez co mu se čyžko sto.* 5. **fraz. bez licby** bez liku 6. **bez to** **dlatego, z tego powodu** * *Idã do mjasta i bez to se tak uwijŷ ze robotŷ.* 7. **fraz. bez tydźyń** w ciągu tygodnia, w dzień powszedni; w dni powszednie * *Kjedyjs bez tydźyń do čebje przidã.* * *Bez tydźyń Ńe jymy maskjetŷw.* 8. **fraz. bez wołdzi | bez wołdze** (a) **bezsilny** (b) **bez ruchu; bez znaku życia; bezwładnie; bez świadomości; bez ducha; bez siły** * *Bez wołdzi ūostał lezeć.*

bezac (D.lp. bezacu) 1. aplikacja (np. koronka, haft) naszyta na ubranie *zob. ajnzac* 2. obszycie, lamówka → niem. Besatz

bezbednik (D.lp. bezbednika) nieproszony gość; niepożądany gość * *Projśŷt jŷ, coby go wezta na spańy, a ūūna mu padō: „Idź ty bezbedniku, ańi by'ch ci Ńe dała spać wē ŷwińskŷ chlywiku”.*

bezboznojsć (D.lp. bezboznojsći) bezbożność * *Tera je tela bezboznojsći.*

bezbozny (st. wyż. bezbożniejszy) bezbożny * *Tera ludze sŷ tacy bezbożni.*

bezboźnie bezbożnie; wbrew zasadom religijnym * *Ūūn bardzo bezboźnie zyje.*

bezbożnica (D.lp. bezbożnice) bezbożnica; kobieta postępująca niemoralnie, wbrew zasadom religijnym * *Ta bezbożnica zamjã is do kojścoła w Ńedzelã, to se dała do*

pucowańō ūoknŷw. * *Ta bezbożnica chopa mō na wojńe, a idze na muzykã.* * *Antek, Ńe šadej wele tej bezbożnice.*

bezboźnik (D.lp. bezbożnika) bezbożnik; mężczyzna postępujący niemoralnie, wbrew zasadom religijnym * *Tyn bezbożnik se Ńe boji pokazować w mjejsće.* * *Tyn bezbożnik ańi se Ńe przezegnoł wele kojścoła.*

bezbrŷnnojsć (D.lp. bezbrŷnnojsći) bezbronność

bezbrŷunny bezbronny

bezcwewowy bezcelowy

bezgajŷbŷnica (D.lp. bezgajŷbŷnice) kobieta bezwstydna, rozpustna * *Ńe łajz wē tŷ krŷtkŷ klejdzē do kojścoła, ty bezgajŷbŷni co.*

bezgajŷbŷnik (D.lp. bezgajŷbŷnika) człowiek bezwstydnny

bezgraŷnicny bezgraniczny

bezejŷntrzkowy bezpestkowy * *To sŷ bezejŷntrzkowe apfelziny.*

bezkupewowy o wagonie pasażerskim: bezprzedziałowy

bezkwawje bez krwi * *Ūūn wyglŷndō choby bez kwje (to je bezkwawje).*

bezkwawy bezkrwawy

bezludny bezludny; słabo zaludniony * *Jescy je dojs bezludnych krajŷw na ŷwjeće.*

bezma 1. podobno, ponoć, zdaje się * *Bezma juz przijehoł.* * *Wjyće co, ta nowō sŷmšadka przekludźŷta se tukej bezma skuli chopa.* 2. bezmała, prawie, niemal * *Bezma ce tã zeprali.* * *Te nase pomjyskańy mō bezma ŷtyrdžejsći kwadratmejtrŷw.*

bezmajs 1. podobno, ponoć, zdaje się, prawdopodobnie * *Bezmajs tã był, jak se tã prali.* * *Bezmajs Karlik je wē ŷpitōlu.* * *Ta dzoŷcha bezmajs mō cerã, a Ńy mō chopa.* * *Bezmajs wejźli jŷ do ŷpitōla.* 2. bezmała, prawie, niemal

bezmale ponoć, podobno * *Bezmale kaj je nase mja-stecko, pjyrwej stoł srogi las.*

bezmała 1. prawdopodobnie, podobno * *Bezmała Želōzkowō kupjŷta se nowŷ kjeckã.* * *Cy wjyće, ze Anyz bankroćeje? Bezmała mō is na supastacyjŷ.* 2. bezmała, prawie, niemal

bezmałajs *zob. bezmała*

bezmjŷslny bezmyślny

bezpjecny (st. wyż. bezpjecniejszy) bezpieczny *syn. zicherŷny*

bezpjecŷne (st. wyż. bezpjecŷni) bezpiecznie *syn. zicherŷne*

bezpjecyjŷństwo (D.lp. bezpjecyjŷństwa) bezpieczeństwo *syn. zicherŷnojsć*

bezpłatny bezpłatny, darmowy, gratisowy → *czes. bezplatný*

bezpłatŷne bez zapłaty, za darmo, gratis * *Bezpłatŷne to robjyli.* * *Bezpłatŷne ŷedzoł na mjejscu na gashauže w tējatrze.*

bezpójstrzedni bezpośredni

bezpprawnojsć (D.lp. bezprawnojsći) bezprawie

bezpprawny 1. sprzeczny z obowiązującym prawem; bezprawny 2. **bezpprawny cas** okres bezprawa * *Bez puć u Ńōs był bezprawny cas.*

bezpprawŷne wbrew prawu; nie mając prawa (do czego)

bezprzekładnojsć (D.lp. bezprzekładnojsći) wyjątkowość; unikalność; niemożność zestawienia z żadnym przykładem

bezprzekładny wyjątkowy; unikalny

bezprzikładńe wyjątkowo
bezprzitūmnojsć (*D.lp.* bezprzitūmnojsći) nieprzytomność, brak świadomości (np. po omdleniu)
bezprzitūmny nieprzytomny, pozbawiony świadomości * *Jak Hanys z drōbki ślecoł, to godzinã bezprzitūmny lezoł.*
bezprzitūmńe nieprzytomnie, bez świadomości * *Tak go strzaskali, co bezprzitūmńe lezoł.*
bezradny bezradny * *Chop jí umar i ũna bŭła bezradnō.*
bezroboćôrz ktoś bez pracy; ktoś bezrobotny
bezrobotnojsć (*D.lp.* bezrobotnojsći) brak pracy; bezrobocie
bezrobotnik (*D.lp.* bezrobotnika) ktoś bez pracy; ktoś bezrobotny * *Francek je bezrobotnikij i ny mō co dżecŭ do gŭmby wrajzić.*
bezrocek *zdr. od bezrok; na bezrocek* w przyszłym roku; na przyszły rok * *Tera se nie bŭndźymy widźeli, aze na bezrocek.* * *Coby'jsće karwaca nie załowali, bo na bezrocek prziwjeżã nowy.*
bezrok; na bezrok w przyszłym roku; na przyszły rok
bezwstydny bezwstydny
bezwstydńica (*D.lp.* bezwstydńice) bezwstydnicca (kobieta bezwstydna, nie mająca wstydu, skromności, pozbawiona skrupułów)
bezwstydńik (*D.lp.* bezwstydńika) bezwstydnik (człowiek nie mający wstydu, skromności, pozbawiony skrupułów)
bezsumjynny bez sumienia * *Bardzo cŭsto se przidō, ize urzŭdnŭicy sŭ bezsumjynni.*
beźstŭtowy bezpaństwowy
bezto dlatego, z tego powodu * *Ńe ũoblyk zech se i bezto mi je žima.*
beztŭz dlatego, z tego powodu, przez to * *Wcora bez cołki dźyń śnyg sŭ, beztŭz zech w dŭma śedźoł.* * *Beztŭz ci padŭ, zrŭmba to dźisej.* * *Ana wcora nie przisła bo je stŭncnō.*
beztŭdni przeznaczony na dni powszednie; używany w dni powszednie; **beztŭdne ũoblecyńy** | **beztŭdni ũobŭcek** ubranie na dni powszednie
beztŭdźyń; na beztŭdźyń na dni powszednie; na codzień * *Tŭ kosulŭ mŭ na beztŭdźyń.* * *Te galōty nie sŭ na nŭdźela, yno na beztŭdźyń.* * *Ludźe inacŭ ũobŭcyli se na beztŭdźyń, a inacŭ na nŭdźelŭ. syn. kozdydźyń*
bezuch (*D.lp.* bezucha, bezuchu) 1. wizyta, odwiedziny, gościna **być na bezuchu (u kogo)** odwiedzać (kogo), składać wizytę (komu); **iś na bezuch** iść w gościnę, iść w odwiedziny; **(po)jechać na bezuch** (po)jechać w odwiedziny * *Jō tŭ bŭła latojs u nich na bezuchu.* * *Elska tera je na bezuchu.* * *Jutro idźymy na bezuch. zob. gojścina, nŭw-jydzka, wjejsady;* → *niem.* Besuch 2. goście, odwiedzający **bezuch wylōz** goście wyszli; **dostać bezuch** zostać odwiedzionym przez kogoś; **mjeć bezuch** mieć gości; * *Tera ny mogŭ s tobŭ gōdać, bo prawje mŭmy bezuch.* * *Wcora my dostali bezuch z Mjymjec.* * *Ŭod nōs prawje bezuch wylōz.*
bezuchant (*D.lp.* bezuchanta, *Ms.lp.* bezuchańce) gość; ktoś odwiedzający kogoś, składający komuś wizytę
bezuchantka (*D.lp.* bezuchantki, *Ms.lp.* bezuchantce) kobieta odwiedzająca kogoś, składająca komuś wizytę
bezucher gość; ktoś odwiedzający kogoś, składający komuś wizytę

bezuchować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bezuchujŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* bezuchowoł) **bezuchować** (kogo) odwiedzać (kogo), składać wizytę (komu)
bezuchowańy (*D.lp.* bezuchowańō) *rzecz. od bezuchować*
bezuchowy wizytowy; **bezuchowy klejd** suknia wizytowa; **bezuchowy kostim** kostium wizytowy
beźuōłowowy bezołowowy
beźuowocowy bezowocny
bezy forma przyimka bez stosowana przed zaimkiem mje; bezy mje przeze mnie, z mojego powodu; beze mnie *zob. bez*
bezzglŭndnojsć (*D.lp.* bezzglŭndnojsći) bezzwględność
bezzglŭndny bezzwględny; nie liczący się z innymi * *Jak chces bogajstwo nazbjyrać, to muśis być bezzglŭndny.*
beźzim (*D.lp.* beźzimu) jesień; **na beźzim** jesienią, podczas jesieni *zob. podźim, jejsŭń*
beźzŭrkowy bezziaarkowy
**beź forma przyimka bez stosowana przed wyrazami zaczynającymi się od dź, ź; zob. bez
biber 1. (*D.lp.* bibra, *Ms.lp.* bibrze) bóbr * *Pŭdź, pokōzŭ ci bibry.* * *Bibry to strŭm ũogryzŭ naŭokoło, aze se przewrŭci.* * *Bibry se chowje na skŭrki.* * *Biber mō fajne zŭmby i plaskaty ũogŭn. zob. bober* → *niem.* Biber 2. (*D.lp.* bibra, *Ms.lp.* bibrze) futrzana czapka (męska) * *Na žimŭ mō biber z lisa na gowje.* 3. (*D.lp.* bibru, *Ms.lp.* bibrze) gatunek płōtna m.in. na damskie bluzki i spōd-nice * *Dej tyn bjoły biber na łŭzko.*
biberka (*D.lp.* biberki, *Ms.lp.* biberce) czapka z futra bobra
biberstōla (*D.lp.* biberstōle) mundur górniczy *syn. berg-mŭnŭk*
bibik (*D.lp.* bibika) 1. cienki warkoczyk; kucyk * *Fto ci zajś zrobŭł take bibiki?* * *Ale cŭńke bibiki mōs na gowje.* * *Kobjyta mō bibik na gowje. zob. warkoczek* 2. melonik (kapelus) * *Mody pŭn bŭł w bibiku, a modō pańi mjała ślajer. zob. śtajfhut, śtajfnŭk*
bibilijka (*D.lp.* bibilijki, *Ms.lp.* bibilijce) książka dla dzieci (młodzięzy) zawierająca wybrane historie z Biblii
Bibilijō (*D.lp.* Bibilije) Biblia; Pismo Święte → *niem.* Bibel
bibilijōtycka (*D.lp.* bibilijōtycki, *Ms.lp.* bibilijōtycce) 1. *zdr. od bibilijōtyka*; mała biblioteka 2. biblioteczka; półka, regał na książki * *Ŭŭn bŭł ũogrŭmńe skolŭny — mjoł w dŭma całŭ bibilijōtyckŭ s kŭŭzkŭma.* * *Mŭj ũojdec to nŭ sŭm robŭł bibilijōtycki, bo bŭł stolŭrżŭ. zob. bicherŭrańk* 3. domowy księgozbiór * *Kozdy skolŭrż mō swojŭ dŭmowŭ bibilijōtyckŭ.*
bibilijōtyka (*D.lp.* bibilijōtyki, *Ms.lp.* bibilijōtyce) biblioteka → *niem.* Bibliothek
biblać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. biblŭ, 3.os. biblō; *lp.cz.przesz.r.m.* bibloł) 1. ślinić, obślinać 2. **zwykle o matym dziecku:** jeść niechętnie śliniąc się przy tym **biblać se** *zwr. ndk* 1. ślinić się * *Ŭŭn se zawse biblō.* 2. **zwykle o matym dziecku:** jeść niechętnie śliniąc się przy tym * *Jak se to biblō, choby małe dźećo.*
biblańy (*D.lp.* biblańō) *rzecz. od biblać*
bibliŭska (*D.lp.* bibliŭski, *Ms.lp.* bibliŭse) *zdr. od biblisō* * *Prŭndźy spać nie pŭjdzes, podwjeła se bibliŭski ny naucys.*
Biblisō (*D.lp.* Biblise) Biblia, Pismo Święte * *Biblisŭ se pocytej, a nie take balakwastry.***

biblioteca (*D.lp.* bibliotecki, *Ms.lp.* bibliotece) *zdr. od biblioteka* 1. mała biblioteka 2. biblioteczka

bibliotecny biblioteczny

biblioteka (*D.lp.* biblioteki, *Ms.lp.* bibliotece) 1. biblioteka 2. *fraz. gōdać choby cofkū bibliotekā zezryć* wymądrzać się

bibliotekarstwo (*D.lp.* bibliotekarstwa) bibliotekarstwo

bibliotekōrka (*D.lp.* bibliotekōrki, *Ms.lp.* bibliotekōrce) bibliotekarka

bibliotekōrz (*D.lp.* bibliotekōrza) bibliotekarz

biblōk (*D.lp.* biblōka) 1. brudas, flejtuch * *Jako to wyglōndōs ty biblōku jedyn, cały zmazany choby wjeprz.* 2. smarkacz (*dosł.* 'ktoś, kto jeszcze się ślini') * *Ty biblōku jedyn! zob. acmol, bamblyrz, giloł, gnojek, mlycōk, skalec, smara, smark, smarkōc, smarzik, smrūd, sroch, srofa, styrnōl, śpik, śpikōl*

bibrać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bibrzā, *lp.cz.przesz.r.m.* bibrōł) 1. marudzić; burczeć pod nosem; zrzędzić; okazywać niezadowolenie * *Przestūñ bibrać.* * *Co tā bibrzes pod nosy.* * *Zamjā še šyjš, to ũod rana tajzi i bibrze.* 2. **bibrać (po kŷ)** ochrzaniać (kogo) * *Camu tak durch bibrzes po tej dżoūse?* 3. **bibrać še** mówić niewyraźnie, niezrozumiale; burczeć pod nosem * *Jō nie rozumjā, co ty še tā bibrzes pod nosy.*

bibrańy (*D.lp.* bibrańō) *rzecz. od bibrać*

bibrowy *przym. od biber* 1. bobrowy, bobrzy 2. wykonany z materiału o nazwie **biber** * *Jō mŷ bibrowŷ jaklā.*

bibrōk (*D.lp.* bibrōka) człowiek marudny, maruda

bibrula (*D.lp.* bibrule) spōdnica do prac domowych * *Ŭoblyc še bibrulā na pochrūnańy.*

bibry (*tylko lm., D.* bibrŷw) 1. zle, niesmaczne jedzenie * *Takich bibrŷw nie banā jōd.* 2. **bibry z babrūma** zle, niesmaczne jedzenie

bibulina (*D.lp.* bibuliny, *Ms.lp.* bibulińe) bibuła *zob. ce-duła, lešpajjŷr*

bibza (*D.lp.* bibze) 1. *w grach karcianyeh:* słaba karta; karta bezwartościowa; karta nieaututowa; blotka * *S takymi bibzūma to nie wygrōs.* * *Zeby'ch dostōł jaki trūmf, ale blank űic, yno same bibze.* 2. coś bezwartościowego, kiepskiego, lichego; coś do kitu * *Te brifmarki, cojš mi doł, to sŷ same bibze.* * *Tyn śpil to būła cystō bibza.* 3. *pejoratywne określenie kobiety* * *Ta baba to ja takō bibza.*

bic (*D.lp.* bica) 1. bicz * *Bic je zrojbŷny ze kostura a ze hajki.* * *űic yno wejz bic a jich rznŷńć!* * *Jō ěe bicŷ wystrykŷ.* * *Wě Wjelŷ Tydńu nie godzŷłō še bica tykać, skuli tego co wtyncōs Pana Jezusa űokropńe űŷ prali.* 2. prosta gałązka *Te bice trza poűobscykować, bo bāndŷ małe űowoce.* 3. **rāncny bic** szpicruta *syn. rajtpajca*

bicherśrańk (*D.lp.* bicherśrańka) biblioteczka; półka, regał na książki * *Wjela ty mōs kŷŷzkŷw, juz űy mōs placu w tŷ bicherśrańku.* * *Mŷmy kās kŷŷzkŷw i musymy kupić bicherśrańk.* * *Zrŷb porzŷndek w tŷ bicherśrańku.* *zob. bibilijōtycka* → *niem. Bŷchershrank*

bicować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bicujā, *lp.cz.przesz.r.m.* bicowōł) biczować * *Pana Jezusa Pjŷtōt kōzōł bicować.*

bicowańy (*D.lp.* bicowańō) *rzecz. od bicować; biczowanie*

bicowy *przym. od bic* * *Pjyrwej's mi wjysoł roztomajtne stāngi, tera mi dōwōs bicowe dāngi.*

bicyk (*D.lp.* bicyka) *zdr. od bic* 1. biczyk 2. prosta gałązka

bicysko (*D.lp.* bicyska) 1. *zgr. od bic* 2. rękojeść bicza (do której przymocowany jest rzemień) *zob. kostur* 3. bat do poganiania np. koni, krów * *Jō zech za modu űerōz bicyskŷ dostōł, jak zech nie chōł űojca suchā.*

bić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bijā; *lp.cz.przesz.r.m.* bjŷł, *lm.cz.przesz.r.m.* bŷyli, *2.os.lp.tr.rozk.* bŷ) 1. bić * *Tyn chop go bjŷł.* * *űe bŷ go.* * *Ŭűni go bŷyli.* * *Ŭűni kŷna bijŷ.* * *Ŭojěec go porzŷnd bŷe.* 2. **o zwierzětach:** zabijać, dokonywać uboju * *Jutro bāńdzŷmy űwińā bić.* * *Masōrz bŷe bydłō.* * *Do dŷm przichodzŷł masōrz, ftory űwińe bjŷł.* * *Jego űojěec bjŷł űwińe.* 3. przybijać * *Łaty še bŷe do kojzlinŷw.* 4. *gōrn. drażyc* (wyrobisko) 5. **o dzwonie:** bić * *Kojśěelne zwŷny zacty bić na potedńy.* 6. *fraz. bić na dżada daw.* młócić cepami zboże ze słomą zwalone w stos, po wymłóceniu kłosów * *Bŷma jescy na dżada.* *syn. dżada mŷćić*

bić še *zwr. ndk* bić się * *W kacmje še cāsto bijŷ.*

bićy (*D.lp.* bićō) *rzecz. od bić; bicie*

bifej (*D.lp.* bifeja) kredens * *Wejz te sōłki ze bifeja.* * *Bifej űotworzěć, bifej zawrzyć.* *zob. maryjka, polica, sybŷnek, śpint, űolimaryjka*

bifejek (*D.lp.* bifejka) *zdr. od bifej* * *Podej mi z bifejka kafej.*

bifejowy *przym. od bifej*

bifel (*D.lp.* bifla) 1. bawół 2. wół *zob. wŷł*

→ *niem. Bŷffel*

bigamijō (*D.lp.* bigamije) bigamia → *czes. bigamie, → niem. Bigamie*

bigamista (*D.lp.* bigamisty, *Ms.lp.* bigamiśěe) bigamista → *czes. bigamista, → niem. Bigamist*

bigel (*D.lp.* bigla) 1. wieszak na ubrania * *Tyn űakjet še powjejš na biglu.* * *Kupjŷłā'ch še nowy klejd, z biglŷ.* *zob. aŷfhyńger* 2. strzemie (część rzędu końskiego) → *niem. Steigbŷgel* 3. kabłak (przy różnych przedmiotach) → *niem. Bŷgel* 4. uchwyt wiadra 5. przyrzăd do nadziewania jelit przy wyrobie wędlin (jest to szeroki pierśěień wykonany z drewna, metalu lub rogu) * *Do dżŷńōd krupńōkŷw potrzebujā bigel.* → *niem. Wurstbŷgel* 6. pantograf, odbierak prădu (w tramwaju, lokomotywie elektrycznej) 7. *młōdz. potańcōwka, zabawa* * *Pŷdymy w sobotā na bigel?*

→ *niem. Bŷgel*

bigelbret (*D.lp.* bigelbreta, bigelbretu; *Ms.lp.* bigelbreěe) deska do prasowania *syn. deska do biglowańō* → *niem. Bŷgelbrett*

bigelek (*D.lp.* bigelka) *zdr. od bigel*

bigelfalta (*D.lp.* bigelfalty, *Ms.lp.* bigelfalěe) 1. kant spodni * *Galōty zawdy majŷ bigelfaltā.* *zob. bigelkanta* 2. zaprasowana fałda spōdnicy *zob. biza* → *niem. Bŷgelfalte*

bigelkanta (*D.lp.* bigelkanty, *Ms.lp.* bigelkańěe) kant spodni *zob. bigelfalta* → *niem. Bŷgelkante*

bigellapa (*D.lp.* bigellapy) zaparzaczkă (mokra tkanina, przez którą się prasuje) * *Te galōty pobiglujā bez bigellapā.*

biglowacka (*D.lp.* biglowacki, *Ms.lp.* biglowacce) kobieta zajmująca się prasowaniem; prasowaczka * *Wě dworze būła biglowacka.* * *Na farze jescy majŷ biglowackā.*

biglować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* biglujā, *lp.cz.przesz.r.m.* biglowōł) prasować (żelazkiem) * *Jutro űod samego rana*

*banã prańy biglować. * Prawje sã do gũry biglujã. * Juz godzinã twoje kragliki i forynigle biglujã. → niem. bügeln*
biglowańy (D.lp. biglowańô) rzecz. od **biglować**; prasowanie (żelazkiem); **deska do biglowańô** deska do prasowania * *Musã še chyćić biglowańô. * Tela biglowańô mŷ, co jutro jescy nie banã gotowô. * Dźisej zruč biglowańy. * To je deska do biglowańô na rãnkôwy. * Przed biglowańy trza prańy nakrôpjać. zob. bigelbret*
biglôzko (D.lp. biglôzka) żelazko; **biglôzko na wŷngel daw.** żelazko na węgiel (tzn. napełniane rozżarzoną węglem) * *Wybigluj to biglôzki. zob. żelôzko*
biglôzkowy żelazkowy zob. **żelôzkowy**
bigus (D.lp. bigusu, Ms.lp. biguse) bigos * *Przirûbće tego bigusu, coby stykło dlô wsytkich. → niem. Beguß*
bijacka (D.lp. bijacki, Ms.lp. bijacce) bicie się, bójka * *Majŷ kogojs do gracki i do bijacki.*
bijać ndk (1.os.lp.cz.ter. bijŷ, lp.cz.przesz.r.m. bijoŷ) 1. bić (więcej niż raz) * *Przidze s kacmy, to mje bijô. 2. zabijać, zarzynać (zwierzęta) * Masarze bijajŷ bydło.*
bijać še zwr. ndk bić się * *Chopcy še bijali.*
bijańy (D.lp. bijańô) rzecz. od **bijać**
bijatyka (D.lp. bijatyki, Ms.lp. bijatyce) bijatyka
bijek (D.lp. bijka) chłopiec skłonny do wywoływania bójek * *Idze tyn maŷy bijek, zajs banŷ dzeći ućekaty.*
bijôk (D.lp. bijôka) 1. górna (krótsza) część cepa; kij przymocowany do rękojeści cepa; bijak cepa * *Lôska je çyńkô a dugô, bijôk je krûtiki a ruby. zob. cepowńik, cepôk, klapac* 2. tłuczek do ubijania (np. gotowanych ziemniaków) 3. ktoś, kto lubi się bić, wszczynać bijatyki; człowiek skłonny do bójek * *Skuli tich bijôkũ na muzyce juzajs przisto do chaje. * Bijôki w kacmje hned po kozdej zabawje robjyli sroge prańy i nejednymu cudzymu miglancowi kojści naprojščyli. * Te Serbijôki, to sŷ ale bijôki.*
→ czes. biják
bika (D.lp. biki, Ms.lp. bice) górn. duży młot górniczy
bikować ndk (1.os.lp.cz.ter. bikować, lp.cz.przesz.r.m. bikowoŷ) 1. upychać, wciskać * *Yno bikuj, sã še jescy kãs smjejsći. 2. formować (bochenki chleba)*
bikowańy (D.lp. bikowańô) rzecz. od **bikować**
biksa (D.lp. bikse; Ms.lp. bikse, biksi) 1. puszka 2. konserwa * *Űotwŷrz tã biksã. 3. biksa na chlyb* pojemnik na chleb syn. **brôtbiksa, brôtkastla** 4. górn. blaszana ładownica na materiał wybuchowy
→ niem. Büchse
bikselka (D.lp. bikselki, Ms.lp. bikselce) zdr. od **biksa**, puszcza
bikska (D.lp. bikski, Ms.lp. biksce) zdr. od **biksa**, puszcza
biksła (D.lp. biksle) 1. puszka 2. żart. piórnik
biksować ndk (1.os.lp.cz.ter. biksujã, lp.cz.przesz.r.m. biksowoŷ) puszkować
biksowańy (D.lp. biksowańô) rzecz. od **biksować**; puszkowanie
biksynefner (D.lp. biksynefnera, Ms.lp. biksynefnerze) otwieracz do konserw → niem. Büchsenöffner
biksyngeld (D.lp. biksyngeldu, Ms.lp. biksyngeldze) skłaki (rentowe, emerytalne) * *Coby dostać pynzyjŷ abo uwalit, wsyjscy mušeli płaćić biksyngeld.*
bilanc (D.lp. bilancu) bilans → niem. Bilanz

bild (D.lp. bildu, Ms.lp. bildze) 1. zdjęcie, fotografia zob. **aŷfnama, fotografijô, zdjŷńcy** 2. obraz zob. **malûnek, ŷobrôz**
→ niem. Bild
bildhaŷer (D.lp. bildhaŷera, Ms.lp. bildhaŷerze) rzeźbiarz → niem. Bildhauer
bidować ndk (1.os.lp.cz.ter. bildujã, lp.cz.przesz.r.m. bildowoŷ) kształcić → niem. ausbilden
bidować še zwr. ndk kształcić się → niem. sich ausbilden
bidowany wykształcony, dobrze wychowany; uczonec * *Dwuch synkũw je za rzymjejsńikũw a trzeći je bidowany i sedzi we kancelaryji. * Űn je bidowany cowjek. * Ta dzoŷcha nic nie je bidowanô. zob. študowany*
bidowańy (D.lp. bidowańô) rzecz. od **bidować** 1. wykształcenie 2. wychowanie
bidûnek (D.lp. bidûnku) wykształcenie syn. **bidûng**, → niem. Bildung
bidûng (D.lp. bidûngu) wykształcenie * *Dostŷmpjŷt hũnoru kwuli jego bildûngu. syn. bidûnek*, → niem. Bildung
bilet (D.lp. bileta, Ms.lp. bileće) bilet; **bilet tã a nazôd** bilet w obie strony * *Šafner przisoŷ kũntrolyrować biletu.*
→ niem. Billett
biletok (D.lp. biletka) zdr. od **bilet**; bilecik
biletowy biletowy
biljard (D.lp. biljarda, Ms.lp. biljardze) biliard (1 z 15 zerami)
biljardowy biliardowy
biljûn (D.lp. biljûna, Ms.lp. biljûne) bilion → niem. Billion
biljûnowy bilionowy
biljard (D.lp. biljarda, Ms.lp. biljardze) bilard; **grać w biljarda** grać w bilard
biljardek (D.lp. biljardka) zdr. od **biljard**
biljarder (D.lp. biljardera, Ms.lp. biljarderze, M.lm. biljardery) ktoś grający w bilard
biljardowy bilardowy
biljardzôrz (D.lp. biljardzôrza) ktoś grający w bilard
bimštajn (D.lp. bimštajnu, Ms.lp. bimštajne) pumeks syn. **pymza** → niem. Bimstein
bimštajnowy pumeksowy syn. **pymzowy**
bina (D.lp. biny, Ms.lp. bińe) 1. scena (miejsce) 2. podest z desek (używany do tańca, występów itp.) * *Na srogej bińe graŷy muzykanty.*
→ niem. Bühne
binda (D.lp. bindy, Ms.lp. bińdze) 1. bandaż *Dej mi nowŷ bindã, musã še ŷobwŷzãć rãnkã.* 2. podpaska zob. **pitwata** 3. opaska * *Coby wŷs jŷ še nie przekrzywŷt, to go na noc zawjŷzowli bindŷ.* 4. daw. część stroju męskiego zakładana na koszulę pod marynarkę, zapinana z tyłu na guzik
→ niem. Binde
bindel (D.lp. bindla) węzeł syn. **knôtel, pãntlôk, wãzoŷ**
→ niem. Bündel
binder (D.lp. bindra, Ms.lp. bindrze) 1. krawat * *Jûzek, wejz še cõrny binder, jak idzes na pogrzyb. zob. bindla, krawata, ślips, ślyps* 2. snopowiązałka * *Binder šek zbozy i robjŷt zarôz gotowe kracki. * Űt przijechaŷa na pole mašina, trza bŷto naŷokoto ŷobšec zbozy kosŷ, coby handablaga abo binder mŷgŷ przejechać. * Tyn chać*

būt zrobjūny ze powrūzkūw takich jak ppyrwej do bindra gbury potrzebowali, coby zbozy wé snopki ztūnacjć. → niem. Binder

binderbalek (D.lp. binderbalka) w konstrukcji więzby dachowej; belka wiāzarowa → niem. Binderbalken

binderek (D.lp. binderka) zdr. od binder; krawacik

bindelka (D.lp. bindelki, Ms.lp. bindelce) zdr. od bindla

bindla (D.lp. bindle) krawat * Chces w bindli chodźić, a nie umjys jĳ do porzūndku zawjūzāć. zob. binder, krawata, ślips, ślyps → niem. Binder

bindloch (D.lp. bindlocha) górn. dołek pod stemplem w kopalni

bindować ndk (1.os.lp.cz.ter. bindujā, lp.cz.przesz.r.m. bindowoł) bandażować → niem. binden

bindowańy (D.lp. bindowańō) rzecz. od bindować

bindrowy przym od binder

binerstola (D.lp. binerstole) paradny kaftan górniczy

binka (D.lp. binki, Ms.lp. bince) zdr. od bina

binowy sceniczny

binstich (D.lp. binsticha) ciasto z bakaliām

birkūn (D.lp. birkūna, Ms.lp. birkūne) cietrzew, cietrzew zwyczajny (gatunek ptaków, łac. Lyrurus tetrrix) zob. dźiwjō kura, kurzōk, → niem. Birkuhhn

bisańdzka (D.lp. bisańdzki, Ms.lp. bisańdze) zdr. od bisańga

bisańga (zwykle w lm., D.lp. bisańgi, Ms.lp. bisańdze) szelka

bishalter (D.lp. bishaltra, Ms.lp. bishaltrze) biustonosz zob. cycńnik, cychlter, cyncynhalter, halter

biskup (D.lp. biskupa) biskup

biskupek (D.lp. biskupka) zdr. od biskup

biskupski 1. biskupi; należący do biskupa; **biskupskō cōpa** mitra, infuła (nakrycie głowy biskupa podczas sprawowania liturgii) * Śwjyntojajūnski kojścūł nōlezy do biskupskich dobrūw. 2. **po biskupsku** jak biskup; w sposób właściwy biskupowi * Biskup būt po biskupsku ũblecūny.

biskupstwo (D.lp. biskupstwa) biskupstwo, diecezja → niem. Bistum

biskwit (D.lp. biskwitu, Ms.lp. biskwiće) biszkopt → niem. Biskuit

bista (D.lp. bisty, Ms.lp. biśće) 1. popiersie → niem. Büste 2. manekin krawiecki → niem. Schneiderbüste

bitki (tylko lm., D. bitkūw) zabawa polegająca na stukaniu się ugotowanymi jajkami w wielkanoc, w której zwycięża ten, którego jajko okaże się najtwardsze i stłucze skorupkę przeciwnika * W druge śwjynto chopcy grali w bitki. syn. walatka, wybitka, wybitki

bitōwka (D.lp. bitōwki, Ms.lp. bitōwce) zdr. od bitywa; bitewka

bitwa (D.lp. bitwy) 1. bójka, bijatyka * W glajzobuśe zrobjūła śe bitwa. * Na zabawje przisto do bitwy. 2. bitwa

bity 1. bity * Ŭūn būt bity ũod swojygo ũojca. * Ppyrwej bez te pole kludzūta bitō drūga. 2. **bitō cesta** | **bitō drūga** droga bita, brukowana syn. cymrowanō cesta | **cymrowanō drūga**

biwak (D.lp. biwaku) biwak → niem. Biwak

biwakować ndk (1.os.lp.cz.ter. biwakujā, lp.cz.przesz.r.m. biwakowoł) biwakować → niem. biwakieren

biwakowańy (D.lp. biwakowańō) rzecz. od biwakować

biwakyrować ndk (1.os.lp.cz.ter. biwakyrujā, lp.cz.przesz.r.m. biwakyrowoł) biwakować → niem. biwakieren

biwakyrowańy rzecz. od biwakyrować

biza (D.lp. bize) 1. kant spodni zob. bigelfanta, bigelkanta 2. lampas 3. plisa zob. bigelfalta

→ niem. Biese

bizamrat (D.lp. bizamrata, Ms.lp. bizamraće) piżmak; szczur piżmowy (łac. Ondatra zibethica) * Bizamraty majjū ppykne skūrki. syn. bizamrata, wodny scur → niem. Bisamratte

bizamrata (D.lp. bizamraty, Ms.lp. bizamraće) piżmak; szczur piżmowy (łac. Ondatra zibethica) * Te bizamraty zajś tā ryjū. syn. bizamrat, wodny scur → niem. Bisamratte

bizōki (tylko lm., D. bizōkūw) spodnie z lampasami syn. bizińōki

bizygūn (D.lp. bizygūna, Ms.lp. bizygūne) 1. leń, obibok, nierób, łazik; leniwy, opieszaly pracownik * Ty wjys, jaki śe zrobjūł ś ųego bizygūn? * Dobry majster w roboće bizygūnūw zarōz poznō. * Bizygūn w roboće śe nie uwijō. Jak umjy, to śe śedūe, a co chwilā na hajzel chodźi. zob. bumelōk, bzdykōc, chlebus, darybōk, gnojek, gnūj, leber, leser, lewus, lyń, ųerobiś, śmjerdzirobūtkā, zgūńfek, zgūńfy byk, zgūnyluch 2. człowiek lekkomyślny, roztrzepany, beztroski; trzpiot 3. człowiek niespokojny, nadpobudliwy * S tego synka je kūsek bizygūna, minuty nie pośedūe. 4. łobuz, urwis * Ty bizygūne!

bizygūnować ndk (1.os.lp.cz.ter. bizygūnujā, lp.cz.przesz.r.m. bizygūnowoł) unikać wysiłku, unikać pracy, leniuchować * Cołki dzyń zejśće bizygūnowali, nic zejśće nie zrobjyli. * ųe bāńdżes mi w dūma bizygūnowoł.

bizygūnowańy (D.lp. bizygūnowańō) rzecz. od bizygūnować

bizygūnić śe zur. ndk (1.os.lp.cz.ter. bizygūniā, lp.cz.przesz.r.m. bizygūniūł) lenić się, objać się, łazikować; być opieszalym, leniwym w pracy * Chopcy chyćće śe tej roboty, richtich śe bizygūniće.

bizygūńny (D.lp. bizygūńnyō) rzecz. od bizygūnić

bizińōki spodnie z lampasami syn. bizōki

bjada! 1. **wyraża ubolewanie, dezaprobatę**; biada * Bjada dūmowi, dze ćelā ũozkazuje wołowi. (przysłowie) * Bjada, kjedy stańe śe pūn ų dżada. (przysłowie) * Bjada tū, co śe boga nie bojū. 2. **zapowiada sytuację niekorzystną, nieszczęście**; biada * Jak jō śe dowjā, ze ĳś ty tyz ũozarty jejdzūł, to ći bjada. * Bjada tymu, co jich treffjūł, jak ũozarci byli. 3. **być (komu) bjada** być (komu) źle * Bjada by jĳ būto, dyby ũūna nie būta jejimi ũockūma nouprzūd modego pana widzāta.

bjadac (D.lp. bjadaca) ktoś, kto ciągle biadoli, narzeka, skarży się * A tyn bjadac, na co sā przilōz? syn. bjadōc

bjadać ndk (1.os.lp.cz.ter. bjadū, lp.cz.przesz.r.m. bjadoł) narzekać, lamentować, skarżyć się * Ludźe bjadajū, ize ųy majjū co zryć, bo zūiwa būty liche. * Ŭūna durch bjadō, ze ųy mō chopa. * Ŭūna yno umjy bjadać. * Yno bjadōs, a ųy mōs ũo co. * ųe bjadej tak, bo wcale ųy mōs źle. * Bjadō, bjadō, a w zūcu go nie ćiśūe.

bjadakać ndk (1.os.lp.cz.ter. bjadakū, lp.cz.przesz.r.m. bjadakoł) narzekać, lamentować, skarżyć się * ųe bjadakej juz tela.

bjadakańy (*D.lp.* bjadakańô) *rzecz. od bjadakać*

bjadańy (*D.lp.* bjadańô) *rzecz. od bjadać*

bjadolić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bjadolã, *1.os.lm.cz.ter.* bjadoly, *lp.cz.przesz.r.m.* bjadolulł) narzekać, lamentować, skarżyć się * *Cúz to yno tak bjadolis?* * *Mari cały cas bjadoli, ze ny mô pińńyndzy.* * *Ôma yno bjadoli na swoje nogi, juz tajźić nie umjy.*

bjadolyńy (*D.lp.* bjadolyńô) *rzecz. od bjadolyńy* * *Gãmba će nie boli ũod tego bjadolyńô?*

bjadôc (*D.lp.* bjadôca) ktoś, kto ciągle biadoli, narzeka, skarży się * *synek bjadô a bjadô, bo mu se plũmpka stracũta. A jô pedźała: idź a tũw tera, bjadôcu jedyn. syn. bjadac*

bjadôk (*D.lp.* bjadôka) ktoś, kto ciągle biadoli, narzeka, skarży się * *To je taki stary bjadôk.*

bjederko (*D.lp.* bjederka) *zdr. od bjedro*

bjedra (*D.lp.* bjedry, *Ms.lp.* bjedrze) biodro

bjedro (*D.lp.* bjedra, *Ms.lp.* bjedrze) biodro

bjedrowy biodrowy; **bjedrowe gibadło** staw biodrowy

bjegũn (*D.lp.* bjegũna, *Ms.lp.* bjegũne) 1. wahadło zegara ściennego 2. słupek obracający się na czopach we wrót-niach (zamiast nawiasów) * *Bjegũn je przy wrotach ũod studoły.* * *Bjegũn mô na wyjrchu dREWJANNY abo ćelazny cep, a na dole stãmpkã.* * *Bjegũn chodzi we stãmpce.* *zob. perpyntikel, pyndel* 3. goniec * *Postoł'ch gminnego bjegũna do Pawła.*

bjegũnka (*D.lp.* bjegũnki, *Ms.lp.* bjegũnce) 1. biegunka, rozwolnienie *zob. chlistacka, drabšajs, drzistacka, durchflama, durfal, laksyra, laksyrka, lôtacka, morzisko, raćiborskô, rajźnô, sracka* 2. krowa, która nie chce się zacielić

bjeleć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bjelejã, *lp.cz.przesz.r.m.* bjeleł) o zbożu: dojrzewać * *Zbozy bjeleje na polu, banŭ hned zńwa.*

bjelica (*D.lp.* bjelice) 1. *określenie odmian czereśni o jasnych owocach* *zob. ćwiklyrka* 2. mirabelka (odiana śliwka)

bjelicka (*D.lp.* bjelicki, *Ms.lp.* bjelicce) *zdr. od bjelica*

bjelmo (*D.lp.* bjelma) bielmo, leukoma * *Ŭn mjoł bjelmo na ũoku i bez to źle widzoł.*

bjercio (*D.lp.* bjerca) 1. orczyk (np. przy wozie konnym) 2. *fraz. kopnũć w bjerco* umrzeć

bjernuska (*D.lp.* bjermuski, *Ms.lp.* bjernusce) 1. zupa z gotowanych suszonych owoców zaprawiona mąką z dodatkiem chleba (potrawa wigilijna) 2. gęsta zupa z pieczarek

bjerny chciwy

bjerus (*D.lp.* bjerusa, *Ms.lp.* bjeruše) 1. naciągacz, zdzierca; ktoś, kto żąda więcej pieniędzy niż się należy * *Tyn was farôrz to je ale bjerus.* 2. ktoś chętny (do wzięcia czegoś) * *Tatulкови by se podobało, jak by se jednã z nôs wũn. Bo bũły my juz ũobje dwie na wydaju, a bjerusũw nie bũło.*

bjochymiczny biochemiczny

bjochymijô (*D.lp.* bjochymije) biochemia

bjologiczny biologiczny

bjologijô (*D.lp.* bjologije) biologia

bjotawo białawo; niezupełnie białe; z odcieniem białości * *To trza bjoławo ufarbić.*

bjotawy białawy; niezupełnie biały; podobny do białego; o odcieniu jasnym, białym * *Takŭ bjoławŭ kosulã mŭ.* * *Taki bjoławy kwjôtak sã wyros.*

bjotek (*D.lp.* bjołka) płoć, płotka (gatunek ryb; *łac.* Rutilus rutilus) *zob. bjołka, wajska*

bjotka (*D.lp.* bjołki, *Ms.lp.* bjołce) płoć, płotka (gatunek ryb; *łac.* Rutilus rutilus) *zob. bjołek, wajska* * *Jô wcora nachytoł bjołkũw.* * *Bjołki majŭ strzybne uski, cerwjuane flose i bardzo kãs ũojści.* → *niem.* Weissfisch

bjotko (*D.lp.* bjołka) 1. białko jaja 2. białko oka

bjoto biało * *Tã na dworze je bjoto. Bez noc nasuło fol śniega.* * *Cerymcha kwitnie bjoto.*

bjotojść (*D.lp.* bjołojść) białość

bjotogowa (*D.lp.* bjołejgowy) *daw.* kobieta zamężna; żona; białogłowa * *Pũdź sã bjołogowo.*

bjotko (*D.lp.* bjołka) 1. białko jaja 2. białko oka *zob. ajwajs*

bjoty (*st. wyż.* bjôlsy, bjelsy) 1. biały 2. **bjote ćice** *bot.* parzydło leśne (*łac.* Aruncus dioicus) *syn. lejśnô kaska*

3. **bjote klũzki** białe kluski (z dodatkiem mąki ziemniaczanej) *syn. ślũske klũzki* 4. **bjote korzyńy** pieprz biały 5. **bjotô | ta bjołô w użyciu rzeczownikowym:** śmierć (uosobiona) * *Jak ta bjołô przidze, to ańi ućec ańi se skludźić.* 6. **bjotô brzoza** *bot.* brzoza biała (*łac.* Betula alba) 7. **bjotô ćwikjel | bjołô ćwikla | bjołô ćwikła | bjołô rzepa** burak cukrowy *zob.*

cukeriba, cukrowô ćwikjel, cukrowô ćwikla, cukrowô ćwikła, cukrowô rzepa, cukrũwa, cukrũwka, słodkô ćwikjel, słodkô ćwikla, słodkô ćwikła, słodkô rzepa

8. **bjotô dupa | bjołô rzić** białorzzytka, białorzzytka zwyczajna (gatunek ptaków; *łac.* Oenanthe oenanthe)

9. **bjotô gorscyca** gorczyca biała, gorczyca jasna (*łac.* Sinapis alba) 10. **bjotô izba** *daw.* pokój gościnny (w wiejskiej chacie) 11. **bjotô jagũdka** *bot.* porzeczką białą (krzew i owoc; *łac.* Ribes gracile) 12. **bjotô jedbõwnica | bjołô maũbera | bjoły bornus** *bot.* morwa biała (*łac.* Morus alba) 13. **bjotô kurzõwka** kurzawka czerniejąca (gatunek grzybów; *łac.* Bovista nigrescens) → *niem.* Eierbovist 14. **bjotô nędzela** biała niedziela (pierwsza niedziela po Wielkanocy) * *W bjołŭ nędzelã dzeći idŭ pjrsy róz na kũmũńjŭ.* 15. **bjotô pańi** (a) śmierć (b) *zob. połednica* 16. **Bjołô Rusyjô** Białoruś 17. **bjoty a cõrny** czarno-biały 18. **bjoty bes | bjoły besk** *bot.* bez czarny, dziki bez czarny (*łac.* Sambucus nigra) * *Na placu rojśnie bjoły bes.* *zob. cõrny bes, cõrny besk, prawy bes, prawy besk* 19. **bjoty buk | bjoły grõb** *bot.* grab pospolity, grab zwyczajny (*łac.* Carpinus betulus) 20. **bjoty bũg** bóstwo przyjazne człowiekowi; dobry duch; duch opiekuńczy 21. **bjoty chlyb** chleb z jasnej, przesiewanej mąki; chleb jasny *syn. jasny chlyb, pospũlny chlyb, śwjatŭ chlyb* 22. **bjoty sũdmõk** *bot.* siódmaczek leśny, siódmaczek europejski (*łac.* Trientalis europaea) *syn. cudnô sũdymka* 23. *fraz. mjeć ćma i bjołe mysy* być w sytuacji bez wyjścia *syn. mjeć ćmicã* 24. **po bjołtu** na białe; w bieli * *Ŭoblyk se cały po bjołtu.* * *Jô tak lecã, a sã wrõz mi se postawjũta takõ wjelkõ baba po bjołtu.* * *Sła do kojścõta po bjołtu.* * *Do slũbu idze se po bjołtu.* * *Przi nabjyrańu wody widźała narõz wele šebje takŭ dzoũskã po bjołtu.*

bjotechnologiczny biotechnologiczny

bjotechnologijô (*D.lp.* bjotechnologije) biotechnologia
bjôl (*D.lp.* bjôli) biel
bjôleć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. bjôlejã, lp.cz.przesz.r.m. bjôloł, 2.os.lp.tr.rozk. bjołlyj) bielec; stawać się białym
bjôlic še *zwr. ndk* bielić się
bjôlidło (*D.lp.* bjôlidła, *Ms.lp.* bjôlidle) wybielacz
bjôluch (*D.lp.* bjôlucha) *pejor.* biały człowiek; białas
bjôlućki *zdr. od biały;* intensywny biały; białuśki * *Te pûtno je take bjôlućke.*
bjôlućko *zdr. od bjofo;* białuśko
bjôlućki *zdr. od biały;* intensywny biały; białuśki * *Po chorobje wylôz z tûzka blańk bjôlućki na gãmbje. * Ale bjôlućki śnyg!*
bjôlućko *zdr. od bjofo;* białuśko
bjôlućnyki *zdr. od bjofo;* intensywny biały; białusienki * *Tyn ślubny klejd mjała richtich bjôlućnyki. * Widźis, jaki bjôlućnyki śnyg? * Jô mŷ nowŷ bluzã, ale jakŷ bjôlućnykŷ.*
bjôlućnyko *zdr. od bjofo;* białusienko * *Ta jabũna bjôlućnyko kwitta.*
bjôlutki intensywny biały; białutki * *Tyn śnyg je taki bjôlutki. * Te prańy je tera take bjôlutke. * Kupjãta'ch bjôlutki chlyb.*
bjôlutko *zdr. od bjofo;* białutko
bjôlyńy *rzecz. od bjôleć*
bjũłko (*D.lp.* bjũłka) 1. białko jaja 2. białko oka * *Bjũłka ũod ũocãw mjała na wjyrchu.*
bjũralista (*D.lp.* bjũralisty, *Ms.lp.* bjũraliće) pracownik biurowy, urzędnik
bjũro (*D.lp.* bjũra, *Ms.lp.* bjũrze) biuro → *niem.* Büro
bjũrokracyjô (*D.lp.* bjũrokracyje) biurokracja * *Majũ prawje ći, co gôdajũ, ze Indje sũ nie yno noũsrogsũ dymokracjũ, ale tyz noũsrogsũ bjũrokracyjũ. → niem.* Bürokratie
bjũrokrat (*D.lp.* bjũrokrata, *Ms.lp.* bjũrokrãce, *M.lm.* bjũrokraty) urzędnik, biurokrata * *Wezła še bjũrokrata za chopa.*
bjũrokratka (*D.lp.* bjũrokratki, *Ms.lp.* bjũrokrãce) urzędniczka * *Bjũrokratka mô cystũ robotã. * Ũũna robi za bjũrokratã.*
bjũrowy biurowy
bjũrôk (*D.lp.* bjũrôka) biuro
bjyda I. *rzecz. (D.lp.* bjiydy, *Ms.lp.* bjiydze) 1. bieda; **srogô bjiyda | wjelkô bjiyda** wielka bieda * *Wolã zyc w bjiydze jak by zajš mjała prziš wojna. * Pjyrwej kozdy cojš chowoł: kury, kaccki, gãjsi, krũliki. To še wezto z bjiydy. * U nôs bũta wjelkô bjiyda. * Ubogygo robotũika bjiyda gũeće. * Zesrała še bjiyda i płace. (powiedzenie) 2. nieszczęście * Ach! Bjiyda mje smutnymu! 3. kłopot, trudność * Po tej swiertce mjoł juz bjiydã trefic do swojygo chlywa. 4. fraz. **bjiyda nie dobodze (kũmu)** (kto) nie zazna ubóstwa, niedoli * *Fto mô kšyndza w rodze, tymu bjiyda nie dobodze. 5. fraz. klepać bjiydã* klepać biedę, biedować **II.** *przys.* trudno, ciężko * *Jak nũ ôma na wjecũr ũozprawjała ũo duchach, to potũ bjiyda bũto še uspac. * Kyby nie ũogrũdek i kũsek pola, bjiyda bũto by przetrzymać tyn ćyżki cas. * Krowũw u nôs bũto za tela, to ũo syr nie bũto bjiyda. * Skorupy bũto bjiyda kaj kupic. * Wynskyrok my tela kartôfli nakopali, co my jy mjeli bjiydã przedać.**

bjiydajtwo (*D.lp.* bjiydajstwa) 1. biedactwo (ze współczuciem o człowieku lub zwierzęciu chudym, mizernym, nędznym) 2. biedota; biednie żyjący ludzie 3. bieda, nędza, ubóstwo
syn. **bjiydarstwo**
bjiydarstwo (*D.lp.* bjiydarstwa) 1. biedactwo (ze współczuciem o człowieku lub zwierzęciu chudym, mizernym, nędznym) 2. biedota; biednie żyjący ludzie * *Tã take bjiydarstwo mjyskô. 3. bieda, nędza, ubóstwo*
syn. **bjiydajstwo**
bjiydasyb (*D.lp.* bjiydasybu) *gõrn.* nielegalny płytki szyb; studnia i mały chodnik podziemny (kopane w celu wydobycia węgla); biedaszyb * *Jak przista kriza i zawjyrãli gruby, to bergmany sami še kopali wũngel w bjiydasybach.*
bjiydasybikõrz (*D.lp.* bjiydasybikõrza) ktoś wydobywający węgiel z biedaszybu
bjiydasybjõrz (*D.lp.* bjiydasybjõrza) ktoś wydobywający węgiel z biedaszybu
bjiydecka *zdr. od bjiyda;* niedostatek, nędza, ubóstwo
bjiydny 1. biedny * *Bjiydnymu cowjekowi je źle na śwjeće. 2. bjiydnny jak zebrõk* bardzo lichy * *Te kwjõtkã sũ bjiydne jak zebrõki.*
bjiydnie biednie, skromnie * *Tã w dũma mjeli bardzo bjiydnie. * Pjyrwej bũto bjiydnie, ćyżko ale i bardzo fajnie.*
bjiydnieć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. bjiydniejã, lp.cz.przesz.r.m. bjiydniõł) biednieć; stawać się biednym; ubożec * *Cowjek bjiydnieje, bo ny mô przichodu do zycõ. * Tak poleku bjiydniejemy.*
bjiydniutki bardzo biedny
bjiydnińny (*D.lp.* bjiydnińniõ) *rzecz. od bjiydnieć*
bjiydo klep (*D.lp.* bjiydo klepa) ktoś bez dostatecznych środków do życia; nędzarsz * *S tego Antka to je taki bjiydo klep. * Chodzi u nõs po wsi jedyn bjiydo klep.*
bjiydotã (*D.lp.* bjiydoty, *Ms.lp.* bjiydoće) biedota
bjiydować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. bjiydujã, lp.cz.przesz.r.m. bjiydowoł) cierpieć biedę; żyć ubogo, w niedostatku, w biedzie; biedować
bjiydowańy (*D.lp.* bjiydowańõ) *rzecz. od bjiydować*
bjiydocek (*D.lp.* bjiydocka) *zdr. od bjiydoćk;* biedaczek * *Jak tyn chop sũm še bãndze wjedzoł rady s tymi dzejkũma?*
bjiydoćka (*D.lp.* bjiydoćki, *Ms.lp.* bjiydoćce) biedaczka
bjiydoćk (*D.lp.* bjiydoćka) biedak
bjiyduł (*D.lp.* bjiyduła) biedna potrawa (w rodzaju męskim) * *Dzišej banũ na ũobjõd cygaũne karbinadle, take bjiydule.*
bjiyduła (*D.lp.* bjiydule) 1. biedna kobieta; kobieta wzbudzająca litość, współczucie * *Na isto juz nie z wõs nie bãndze, moja bjiydule, juz wũ še na tãtyn śwjõt trza wjygrać. 2. biedna potrawa; biedna zupa*
bjiydułka (*D.lp.* bjiydułki, *Ms.lp.* bjiydułce) *zdr. od bjiyduła*
bjiydyńny *rzecz. od bjiydzic*
bjiydzic še *zwr. ndk* (1.os.lp.cz.ter. bjiydzã še, lp.cz.przesz.r.m. bjiydzũł še) żyć w biedzie; cierpieć niedostatek; biedować * *Bjiydzũł še az do smjerći.*
bjiyg (*D.lp.* bjiygu) bieg
bjiyl (*D.lp.* bjiylu) drewno bielaste, biel; miękka cz'eść drewna pod korã → *niem.* Splint
bjiylic *ndk* (1.os.lp.cz.ter. bjiylã, 1.os.lm.cz.ter. bjiylmy, lp.cz.przesz.r.m. bjiylũł), 2.os.lp.tr.rozk. bjiyl, *im.bier.* bjiylũny) 1. bielić; malować na biały kolor * *Bjiyli še*

wópny̯ abo slůmkrejdy̯. * *Dekã še bjiyli, a ścany še strajchuje*. 2. malować (ściany) 3. wybielać (tkaninę) przez moczenie w wodzie i suszenie na słońcu * *Prańy bjiyli na slůjńcu*. 4. fraz. **bjylić ũocy (kũmu)** okłamywać (kogo); świadomie wprowadzać (kogo) w błąd; mydlić oczy (komu)

bjylić še *zwr. ndk* 1. (o zbożu) dojrzewać * *Ŭobjiyli še juz bjiyli, hmed bãndy̯ zniwa*. 2. jaśnieć, kontrastować na ciemnym tle; lśnić, połyskiwać * *Bjotô kosula še bjiyli i po êmôku*. * *Jedzez ũun jedze na tỹ bjotỹ kũnu, sabla mu še bjiyli*.

bjylysty 1. o *drewnie*: mający dużo bielu, wycięty z zewnętrznej części pnia; **bjyliste drzewo** drewno mające dużo bielu 25. **bjylistô deska** deska wycięta z zewnętrznej części pnia, mająca dużo bielu

bjylyty 1. o *drewnie*: mający dużo bielu, wycięty z zewnętrznej części pnia; **bjylyte drzewo** drewno mające dużo bielu 26. **bjylytô deska** deska wycięta z zewnętrznej części pnia, mająca dużo bielu * *Bjylytô deska gibko zgñije*. 2. o *człowieku, o twarzy* blady, trupi * *Jak ũun je bjiylyty, to ũun je zabity*.

bjylyńy (*D.lp.* bjiylyńô) *rzecz. od bjiylić; scotka do bjiylyńô* szczotka do malowania;

bjyr (*D.lp.* bjiyru, *Ms.lp.* bjiyrze) piwo *syn.* piwo, → *niem.* Bier

bjyrać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bjiyrũ, *lp.cz.przesz.r.m.* bjiyroł) brać (więcej niż raz)

bjyrańy (*D.lp.* bjiyrańô) *rzecz. od bjiyrać*

bjyrkowacka (*D.lp.* bjiyrkowacki, *Ms.lp.* bjiyrkowacce) stolnica; deska do wyrabiania ciasta *zob.* **bajta, bjiyrkowńa, bjiyrkowńica, bjiyrkowńik, deska**

bjyrkować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bjiyrkujã, *lp.cz.przesz.r.m.* bjiyrkowôł) wyrabiać ciasto; ugniatać ciasto; formować chleby z ciasta; * *Často še bjiyrkuje*. * *Jak zajś przidze často do gũry, to trza bjiyrkować*.

bjyrkowńa (*D.lp.* bjiyrkowńe) stolnica; deska do wyrabiania ciasta *zob.* **bajta, bjiyrkowacka, bjiyrkowńica, bjiyrkowńik, deska**

bjyrkowńica (*D.lp.* bjiyrkowńice) stolnica; deska do wyrabiania ciasta * *Nasuje še mũńki na bjiyrkowńicã, dô še časta tela, co trza na jedyn pecynek, a potỹ tulakać, a na stũmjũnkã*. *zob.* **bajta, bjiyrkowacka, bjiyrkowńa, bjiyrkowńik, deska**

bjyrkowńik (*D.lp.* bjiyrkowńika) stolnica; deska do wyrabiania ciasta *zob.* **bajta, bjiyrkowacka, bjiyrkowńa, bjiyrkowńica, deska**

bjyrstuba (*D.lp.* bjiyrstuby) miejsce, gdzie pija się piwo; piwiarnia; pub

bjyrmować bierzmować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bjiyrmujã, *lp.cz.przesz.r.m.* bjiyrmowôł) * *Katolikũw biskup bjiyrmuje*.

bjyrmowańy (*D.lp.* bjiyrmowańô) bierzmowanie

blabla (*D.lp.* blable) *dziec.* cukierek

blablik (*D.lp.* blablika) *dziec.* cukierek

blabolić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* blabolã, *1.os.lm.cz.ter.* blabolymy, *lp.cz.przesz.r.m.* blabolũł) 1. bredzić, majaczyć, bełkotać 2. bajdurzyć, mówić od rzeczy, paplać, pleść → *czes.* blãbolit

blabolyńy (*D.lp.* blabolyńô) *rzecz. od blabolić*

blacha (*D.lp.* blachy, *Ms.lp.* blase) 1. blacha; **blacha na dach** blacha dachowa; **bôgowanô blacha** blacha falista → *niem.* Blech 2. płyta pieca kuchennego * *Musã doćepnũńć wũńglô do pjeca, coby pod blachỹ nie zgãsto*. * *Za bajtla pjekto še nudle na blase*. * *Jô dwa gôrki dũisej mũ na blase*. * *Upjekli my placki na blase, bez fetu*. * *Heblowinũma idze pôlic pod blachỹ*. 3. blacha do pieczenia ciast * *Upjekta'ch dwje blachy kotôca*. * *To je blacha na kotôc*.

blachńik (*D.lp.* blachńika) blacharz

blachowy blaszany * *Zatỹ še drozdzje porusỹ, to še nasuje psyńicnej mũńki do blachowej forymki*. * *Tã stoł blachowy ajmer*. * *u nôs bũty kaplice z blachowymi dachũma*.

blachôc (*D.lp.* blachôca) metalowy garnek (zwykle duży) * *Sama nie dźwignã tego blachôca, pũmoc mi*.

blachôcek (*D.lp.* blachôcka) *zdr. od blachôc*; metalowy garnuszek

blachũwka (*D.lp.* blachũwki, *Ms.lp.* blachũwce) blaszana butelka, blaszana bańka (np. na mleko lub płaska); blaszany kanister * *Musymy wejź jescy jednã blachũwkã na ojft*. *zob.* **blasôk** → *niem.* Blechflasche

bladnũńć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bladnã, *lp.cz.przesz.*: *r.m.* bladnũn, blôd, *r.ż.* bladła) robić się bladym * *Ze strachu bladnũńć to je zty znak*.

bladnũńcy (*D.lp.* bladnũńcô) *rzecz. od bladnũńć*

bladojść (*D.lp.* bladojści) bladość

bladomodry bladoniebieski

blady (*st. wyż.* bladsy) 1. mający bladą cerę; mizerny, anemiczny; blady **blady jak pľachta** | **blady jak pũtno** | **blady jak ścana** | **blady jak śmjerć** | **blady jak śnyg** | **blady jak trup** | **blady jak umrzik** bardzo blady * *Blade dzejcka nie sũ zdrowe*. * *Ŭun je blady, bo mô mało krowje*. * *Wyljyz na dwũr bo'jz je blady jak trup*. * *Ty'js je blady jak śnyg*. * *Ŭun je blady choby go mora cyczkała*. * *Ŭun je blady choby go wsystke mory po nocach cyczkały*. 2. o *kolorze*: mało intensywny, nienasycony, niewyraźny; jasny; **blady modry** jasnoniebieski; **blady ruzowy** jasnoruzowy * *Te kwjôtka sũ take blade ruzowe*. * *Za bladỹ'js tã farbã namjysoł*. * *Take blade cegły, ũũne nie sũ dobrze wypôlũne*.

bladźik (*D.lp.* bladźika) ktoś blady, anemiczny * *Ty bladźiku, bãndzes ty wreśće cojśik jôd*.

bladźoch (*D.lp.* bladźocha) *pejor.* ktoś blady, anemiczny * *Tyn mały ũod Klary to zajśje bladźoch jak ũũna*. * *Ale ś čebje bladźoch, ũopôl no še trochã*. * *Ty bladźochu, tubery dostańes*. * *Ty'js je bladźoch, bo ũic nie jys, yno cukerki*.

bladźora (*D.lp.* bladźory, *Ms.lp.* bladźorze) *pejor.* 1. ktoś blady, anemiczny 2. blada, anemiczna kobieta *zob.* **blajdka**

bladźuch (*D.lp.* bladźucha) ktoś blady, anemiczny * *Jydz tyn ũobjôd, ty pjerziński bladźuchu!*

blaj (*D.lp.* blaja, blaju) 1. pion 2. **do blaja, do blaju** (a) prostopadle (b) prostopadły (c) pionowo (d) pionowy

blajcha (*D.lp.* blajchy, *Ms.lp.* blajse) 1. miejsce, gdzie bieli się (wybiela) tkaniny; bielnik *zob.* **blych** * *W Prziśecy wele stôwka bũta blajcha — tã pũtno blajchowali*. 2. wybielacz → *niem.* Bleiche

blajchkalk (*D.lp.* blajchkalku) wybielacz do tkanin będący mieszaniną podchlorynu wapnia ($\text{Ca}(\text{ClO})_2$), chlorku wapnia (CaCl_2) oraz wodorotlenku wapnia ($\text{Ca}(\text{OH})_2$) *syn.* **klorkalk**, → *niem.* Bleichkalk

blajchować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* blajchujã, *lp.cz.przesz.r.m.* blajchował) bielić, wybielać (płótno, tkanine); **o włośach:** utleniać * *Ůına caty dzyńń juz prańny blajchuje.* → *niem.* bleichen

blajchowańy (*D.lp.* blajchowańô) *rzecz. od blajchować*

blajdka (*D.lp.* blajdki, *Ms.lp.* blajdce) blada, anemiczna kobieta * *Co to była za fajńô, zdrowô baba, a tera yno takô blajdka.* *zob.* **bladźora**

blajgzôda (*D.lp.* blajgzôdy, *Ms.lp.* blajgzôdze) 1. proszek do moczenia bielizny * *Te płachty trza trochã potũnkãc, wsuć blajgzôdã i ůostawić bez noc, a rano mozez wrajźić do aũtãmatu.* 2. wybielacz do tkanin

blajlôt (*D.lp.* blajlôtu, *Ms.lp.* blajlôce) ołowiany ciężarek zawieszony na sznurku, służący do wyznaczania pionu → *niem.* Bleilot

blajstífik (*D.lp.* blajstífika) *zdr. od blajstift;* ołoweczek

blajstift (*D.lp.* blajstifta, *Ms.lp.* blajstífce) 1. ołówek; **ćejśelski blajstift** | **ćejślarski blajstift** ołówek ciesielski, ołówek stolarski; **kopjyrowy blajstift** ołówek kopiowy * *Pozycôs mi blajstifta?* *syn.* **ũofũwek**, → *niem.* Bleistift 2. **kolorowy blajstift** kredka *syn.* **bũntstift**

blajstiftek (*D.lp.* blajstiftka) *zdr. od blajstift*

blajstiftowy ołówkowy

blajśus (*D.lp.* blajśusa, blajśusu, *Ms.lp.* blajśuśe) 1. ołowiany ciężarek zawieszony na sznurku, służący do wyznaczania pionu → *niem.* Senkblei 2. ołowiana kulka (wystrzeliana z broni palnej), ołowiany pocisk; śrut ołowiany; **dostać z blajśusu** zostać trafionym ołowianą kulą lub śrutem z broni palnej * *Dostoł w rzic z blajśusu.* 3. *fraz. do blajśusu* pionowo, do pionu

blajwajs (*D.lp.* blajwajsu, *Ms.lp.* blajwajśe) biel ołowiowa → *niem.* Bleiweiß

blajwas (*D.lp.* blajwasa) ołówek ciesielski * *Nacechuj śe blajwasy, dze môs deskã urznũńc.* → *niem.* Bleiweiß

blajwaska (*D.lp.* blajwaski, *Ms.lp.* blajwasce) ołówek

blajzucht (*D.lp.* blajzucht, *Ms.lp.* blajzuchce) anemia *zob.* **anymijô** → *niem.* Bleisucht

blakać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* blakũ, *lp.cz.przesz.r.m.* blakoł) 1. **o psie:** szczekać, hałasować * *Trza dać pozũr, bo pjes blakô.* * *Tyn pjes tak rzadnie blakô, mozo zryć nie dostol?* *zob.* **halapsować, zwakać** 2. paplać; za dużo mówić; mówić rozwlekle * *Bũla by ś ni fajńô dzoũcha, kyby tak nie blakała.* * *Skũjńc juz wreśće blakać.* 3. mówić bardzo głośno * *Ńe blakej tak, bo jô jescy dobrze stysã.* 4. *przen. żart.* kaszleć

blakańy (*D.lp.* blakańô) *rzecz. od blakać* 1. szczekanie 2. paplanie, mówienie w sposób rozwlekły 3. bardzo głośne mówienie 4. *przen. żart.* kaszel

blaknũńc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* blaknã; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* blaknũn, *r.ż.* blakła) zaszczekać * *Ůotwar zech fũrtkã, ale pjes ańi nie blaknũn.*

blakńũńcy (*D.lp.* blakńũńcô) *rzecz. od blaknũńc*

blakot (*D.lp.* blakota, *Ms.lp.* blakoce) szczekacz * *Tyn co blakô to je blakot.*

blama (*D.lp.* blamy) kompromitacja, blamaż * *Ale blama, mũj belfer zrycoł mje wcora przed catũ klasy, ze śe nie*

nie ucã. → *niem.* Blamage

blamaża (*D.lp.* blamaże) kompromitacja, blamaż * *Takũ mi blamażã zrobjũt, ze'ch chcoł pod žymjã wlyjż.* * *U nich na fajerze nie bũto co jejs — takô blamaża co zôdyn nie zapũmni.* * *Tak paskudnie pedzoł rechtũrce, tyn nũ zrobjũt blamażã.* * *S tũ aũsflugy to wysta jedna wjelkô blamaża.* → *niem.* Blamage

blamażować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* blamażujã, *lp.cz.przesz.r.m.* blamażował) kompromitować, ośmieszać *syn.* **blamować, blamjyrować, boźńić**

blamażować śe *zwr. ndk* kompromitować się, ośmieszać się *zob.* **blamjyrować śe, blamować śe, boźńić śe, kidrać śe, lôc śe**

blamażowańy (*D.lp.* blamażowańô) *rzecz. od blamażować*

blambory (*tylko lm., D.* blamborũw) 1. zlewki (z jedzenia, napojów) *zob.* **chlistroty, slywki** 2. byle jaki napój

blamborzić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* blamborzã, *lp.cz.przesz.r.m.* blamborzũł, *ż.os.lp.tr.rozk.* blambũrz) bulgotać

blamborzyńy (*D.lp.* blamborzyńô) *rzecz. od blamborzić;* bulgotanie

blamjyra (*D.lp.* blamjyry, *Ms.lp.* blajmrze) blamaż, kompromitacja

blamjyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* blamjyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* blamjyrował) kompromitować, ośmieszać * *Przestũn mje blamjyrowãc, a nie rzũndż juz nie.* * *To juz je ůostatni chop, co swojã babã przed ludźmi blamjyruje.* * *Ńe blamjyruj mje przed ludźmi takũ gôdkũ.* *syn.* **blamażować, blamować, boźńić** → *niem.* blamieren

blamjyrować śe *zwr. ndk* kompromitować się, ośmieszać się * *Ty cygajństwỹ blamjyrujes śe przed wszystkimi.* * *Ůũn śe sũm blamjyruje takũ gôdkũ.* * *Przestũn pić gorzołã, bo chodzis ůozarty i śe blamjyrujes.* * *Przestũn śe juz blamjyrowãc.* *zob.* **blamażować śe, blamować śe, boźńić śe, kidrać śe, lôc śe**

blamjyrowańy (*D.lp.* blamjyrowańô) *rzecz. od blamjyrować*

blamować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* blamujã, *lp.cz.przesz.r.m.* blamował) kompromitować, ośmieszać *syn.* **blamażować, blamjyrować, boźńić**

blamować śe *zwr. ndk* kompromitować się, ośmieszać się *zob.* **blamażować śe, blamjyrować śe, boźńić śe, kidrać śe, lôc śe**

blamowańy (*D.lp.* blamowańô) *rzecz. od blamować*

blana (*D.lp.* blany, *Ms.lp.* blańe) mielizna *syn.* **bestrzina**

blancec *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* blancã, *lp.cz.przesz.r.m.* blancoł) ronić łzy, płakać * *Przestũn blancec, bo'js nie je dzećo.* *zob.* **becec, bekotać, bucec, bũncec, chlipac, ćultkać, glabać, majślũńić śe, mazać śe, płakać, rycec, ślĩmtac**

blancyńy (*D.lp.* blancyńô) *rzecz. od blancec*

blandera (*D.lp.* blandery, *Ms.lp.* blanderze) ognisko *syn.* **brandera, brandũwa, flamera, fojera**

blansyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* blansyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* blansyrował) *kulin.* blanszować → *niem.* blanchieren

blansyrowańy (*D.lp.* blansyrowańô) *rzecz. od blansyrować*

biańk 1. całkiem, całkowicie, zupełnie, kompletnie; w całości; w stu procentach (a) **w połączeniu z przymiotnikiem** * *Lõtali po dworze biańk nagaći.* * *Ůũn przisoł*

do dům blank ůozarty. * Tyn chop je blank gupi. * Ůůn je dlů nůs blank cudzy. * Růnce můs blank cůrne. * Bůty růz dwa ańoty: jedyn bjoty, a drugi blank bjoty. (b) w **połóczeniu z imiesłowem przymiotnikowym** * Te pjepzki sůj juz blank dogodzůne. * Tůmaty juz sůj blank godzůnce. * Ůůn je blank podany na mamã. (c) w **połóczeniu z przystówkiem** * To je blank źle zrobyůne. * Juz je blank ćma. (d) w **połóczeniu z czasownikiem** * Jů 'ch blank zapůmjoł, ize 'ch tã mjoł is. * Jů juz blank ůo tůj zapůmjoł. * Galůty mi se blank ůozerwały. (e) w **połóczeniu z rzeczownikiem** * To je blank proůda. (f) w **połóczeniu z przyimkiem i rzeczownikiem** **blank przy (cůy)** przy samym (czym); **blank na (cůy)** na samym (czym); **blank do gůry** na samej gůrze, na samã gůrę; * Mjyskũmy blank przy rzyce. (Mieszkamy przy samej rzece.) * Tyn heft lezy blank na wyjrchu. (Ten zeszyt lezy na samej gůrze.) * Jů je tera blank do gůry. (Jestem na samej gůrze.) * Je zech juz blank na pocůntku raje. * Ůůn przisoł blank na kůjńcu. (Przyszedł na samym końcu.) * Ůůn wlůz blank do gůry. (Wszedł na samã gůrę.)

zob. **cołkůy, do cała, do cna, do fůndamyntu, do grůntu, do imyntu, do kna, durch, ganc, w cołkojści** 2. w **połóczeniu z niektórymi liczebnikami nieokreślonymi**: **blank dźebko** | **blank trochã** bardzo mało, odrobina * Zupy sã je yno blank trochã. 3. bez pieniędzy, bez grosza; splukany * Do pjyrsego daleko, a jů juz je blank. 4. fraz. **na blank** do połysku * Můće to wycyjsćić na blank. 5. **blank pjyrasy** na samym początku * Jů bůł blank pjyrasy. 6. **blank ůostatni** na samym końcu

blankować ndk (1.os.lp.cz.ter. blankujã, lp.cz.przesz.r.m. blankowoł) czyścić do połysku

blankowańy (D.lp. blankowańů) rzecz. od **blankować**

blasa (D.lp. blase, Ms.lp. blaše) plama (biała) na łbie konia, krowy * Fajny kůńnik, brůny, yno blasã mů bjoty. syn. **blašina**

blasanny blaszany

blask (D.lp. blasku) blask

blaska (D.lp. blaski, Ms.lp. blasce) 1. blaszka 2. żart. medal, odznaczenie, order

blaskapela (D.lp. blaskapele) orkiestra dęta syn. **damfkapela**

blasůk (D.lp. blasůka) 1. przedmiot wykonany z blachy 2. garaż blaszany; blaszak 3. blaszane naczynie (np. garnek, kubek, butelka, bańka, kanister) * Jů ůerada pijã kafej z blasůka. zob. **blachůwka**

blasy o koniu, krowie: z białą plamã na łbie

blašina (D.lp. blašiny, Ms.lp. blašine) plama (biała) na łbie konia, krowy; łysina u konia, krowy syn. **blasa**

blat (D.lp. blatu, Ms.lp. blaće) blat mebla (np. stołu, biurka) * Postůw tyn gůrnek na blat. * To je blat ůod stoła. zob. **blůt** → niem. Blatt

blatflanca (D.lp. blatflance) 1. kwiat doniczkowy 2. roślina doniczkowa o ozdobnych liściach * Fikus to je taků blatflanca.

→ niem. Blattpflanze

blatgold (D.lp. blatgoldu, Ms.lp. blatgoldze) złota folia, złoto w postaci cienkich blaszek (używane do pozłacania) → niem. Blattgold

blatry (tylko lm., D. blatrůw) růzyca (choroba) syn. **bakstajnbetra**

blaů nieodm. 1. niebieski * Ůůna mů take ůocy blaů, trochã siwe. * Przińyjs tyn blaů kwjůtek. * Dostała 'ch medalik na takej blaů slajfce. zob. **modry** → niem. blau 2. pijany, nietrzeźwy, spity, wstawiony, zamroczony * ůe lyj mu wjůncy gorzoty, ůůn juz je blaů. zob. **chycůny, nabańowany, nabity, nabůmbjůny, naćinkany, naćulany, nadrzistany, nadupcůny, nahujstany, naprany, natin-tany, natutkany, nawalůny, nazgany, tyrpńynty, ůopity, ůosfepany, ůozarty**

blaůbera (D.lp. blaůbery, Ms.lp. blaůberze) bot. borówka czarna, borówka czernica, czarna jagoda, jagoda (łac. Vaccinium myrtillus) * Půdź na blaůbery do lasa. * Przińůs połny kosyk blaůberůw. zob. **cůrńica, jagoda**, → niem. Blaubeere

blaůkraůćik (D.lp. blaůkraůćiku) zdr. od **blaůkraůt**

blaůkraůt (D.lp. blaůkraůtu, Ms.lp. blaůkraůće) kapusta czerwona * Zrůb blaůkraůt i růladã na ůedźelã. * Jak se blaůkraůt uwarzi, to se zroby modry. syn. **modrů kapusta** → niem. Blaukraut

blaůkraůtek (D.lp. blaůkraůtku) zdr. od **blaůkraůt**

blaůsymel (em D.lp. blaůsymla) koń o jasnej maści z ciemnymi plamkami → niem. Blauschimmel

blaza (D.lp. blaze, Ms.lp. blaže) 1. med. pęcherz z surowicã, bãbel (na skůrze) * Na rãnce mi se zrobyůta blaza, bo zech se chycůta gorkygo biglůzka. * Jů blazůw na rãnce ůod tego kosůka dostała. zob. **waserblaza** 2. odcisk, nagniotek (np. od ciasnego buta) * Strzewiki mje ćisty i tera mů blaze na pjỹntach. * Idã do aptyki se kupić flůstry na blaze. zob. **waserblaza** 3. anat. pęcherz moczowy * Ůod ůwińe wé blaže masůrz zrobyůt preswůrzt. 4. anat. pęcherz pławny (u ryb) zob. **balek** 5. dętka (w skůrzanej piłce) * Napłũmpej lůftu do blaze, bo z bala je flak.

→ niem. Blase

blazebalk (D.lp. blazebalku) miech kowalski → niem. Blasebalg

blazeruła (D.lp. blazeruły, Ms.lp. blazerule) 1. trombita (instrument) 2. dmuchawka

→ niem. Blasrohr

blazka (D.lp. blazki, Ms.lp. blazce) zdr. od **blaza**

blazować ndk (1.os.lp.cz.ter. blazujã, lp.cz.przesz.r.m. blazowoł) o zwierzęciu: beczec, ryczec

blazowańy (D.lp. blazowańů) rzecz. od **blazować**

blazynbalk (D.lp. blazynbalku) miech kowalski → niem. Blasebalg

blechšera (D.lp. blechšery, Ms.lp. blechšerze) nożyce do blachy → niem. Blechscher

blechšery (tylko lm., D. blechšerůw) nożyce do blachy → niem. Blechscher

blechůwka (D.lp. blechůwki, Ms.lp. blechůwce) zob. **blachůwka**

bledńica (D.lp. bledńice) białaczka

bleter (D.lp. bletru, Ms.lp. bletrze) dur brzuszny; tyfus plamisty

bletka (D.lp. bletki, Ms.lp. bletce) bibułka do robienia papierosów * Na bletkã mušis nasuć dźebko tabaki, pobiblać z jednej strůny, zawinůńć i juz můs cigarytã fertich.

bletrować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. bletrujã, lp.cz.przesz.r.m. bletrowoł) kartkować; przerzucać kartki (np. książki, zeszytu) * *Napocün zech bletrować te papjüry tak choby'ch richtich cegojs w nich towjüt.* * *Bletrujã skartki, bo towjã tego ũobrózka.* *syn.* **skartkować** → *niem.* blättern

bletrowańy (D.lp. bletrowańo) rzecz. od **bletrować**; kartkowanie

bliblać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. blibliü, lp.cz.przesz.r.m. blibloł) 1. ślinić, obśliniać 2. **o dziecku:** jeść niechętnie, niedbale; jeść rozchlapując strawę * *Tyn dżec ny mjot smaku, ũün yno blibloł.*

bliblać še 1. *zwr. ndk* ślinić się * *Müj mały bardzo še blibloł při jedzyńiu.* 2. brudzić się jedzeniem

bliblańy (D.lp. bliblańo) rzecz. od **bliblać** 1. ślinienie się 2. jedzenie bez apetytu; jedzenie niedbale, z rozchlapywaniem strawy * *To je bliblańy, a nie jedzyńy.*

blible (tylko *lm.*, D. blibliw) nieapetycznie wyglądająca potrawa; niesmaczna potrawa * *Tich blibliw nie idze jejš.*

blic (D.lp. blica) piorun, błyskawica * *Blic prasknün do strüma.* → *niem.* Blitz

blicablajter (D.lp. blicablajtra, Ms.lp. blicablajtrze) piorunochron * *Bez blicablajtra na dachu je strach jak rzgmi.* * *Blicablajter chrüni chatpä ũod pjerünüw.* * *Ŭüni ny majü na chatpje blicablajtra.* *syn.* **pjerünochrün**, → *niem.* Blitzableiter

blicablajterek (D.lp. blicablajterka) *zdr.* od **blicablajter**

blicka (D.lp. blicki, Ms.lp. blicce) 1. latarka elektryczna 2. *górn.* lampka górnicza

blik (D.lp. bliku) spojrzenie, rzut oka → *niem.* Blick

blikać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. blikü, lp.cz.przesz.r.m. blikoł) spoglądać; rzucać okiem * *Blykej niekjedy na tä nasã chatpä, bo jedzimy do Mjymjec.* *zob.* **kukać, pożyrać** → *niem.* blicken

blikańy (D.lp. blikańo) rzecz. od **blikać**

bliknŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. bliknä; lp.cz.przesz.: r.m. bliknün, r.ż. blikła) 1. spojrzeć * *Blikni no sä!* *zob.* **kuknŭńć, poźdrzeć, wejzdrzeć** 2. puścić oko; mrugnąć * *Jak mi bliknün, to'ch juz wjedzała, ze bändze dobrze.*

blikńŭńćy (D.lp. blikńŭńćo) rzecz. od **bliknŭńć**

blimzować še *zwr. ndk* (1.os.lp.cz.ter. blimzujã še, lp.cz.przesz.r.m. blimzowoł še) grać w chowanego, bawić się w chowanego * *Bändzimy še dżisej w lejsze blimzować?* *syn.* **grać w kryjŭwkã, grać w łowjyńy, grać w sukańy**

blimzowańy (D.lp. blimzowańo) rzecz. od **blimzować**; zabawa w chowanego

blinda (D.lp. blindy, Ms.lp. blińdze) bielmo w oku

blindarm (D.lp. blindarmu) 1. jelito ślepe; wyrostek robaczkowy; ślepa kiszka *zob.* **blinder, ślepe strzewo** 2. zapalenie wyrostka robaczkowego * *Zawjüzi jü do špitöla na blindarm.* * *Müj synek büł ũoperowany na blindarm.* * *na blindarm boli brzuch na prawej strünie.* → *niem.* Blinddarm

blinder (D.lp. blindra, Ms.lp. blindrze) jelito ślepe; wyrostek robaczkowy; ślepa kiszka * *Jak zech büł mały, to mi döchtür wyrznün blinder.* *zob.* **blindarm, ślepe strzewo**

bliski (*st. wyż.* blizsy) bliski

blisko (*st. wyż.* blizý) 1. blisko 2. około * *Stünd to je blisko dwasta mejtrüw.* 3. **po blisku** w pobliżu * *Sklep mümy*

po blisku. * *Po blisku yno baby zbjyrajü grziby.*

bliskojsć (D.lp. bliskojsći) bliskość

blizna (D.lp. blizny, Ms.lp. bliźne) blizna *zob.* **cycha, narba**

blizyć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. blizã, lp.cz.przesz.r.m. blizüł) zbliżać

blizyć še *zwr. ndk* zbliżać się

blizyńy (D.lp. blizyńo) rzecz. od **blizyć**

bliźnã (D.lp. bliźńŭńca, M.lm. bliźńŭnta) bliźnię; jeden z dwóch osobników rozwijających się w podwójnej ciąży * *Jö mjãła dwje pörki bliźńŭnt.* * *Ŭün pochodzi z bliźńŭnt.* * *Przi bliźńŭntach je käs roboty.*

bliźńŭntko (D.lp. bliźńŭntka, C.lp. bliźńŭntkowi) *zdr.* od **bliźnã** * *Krowa še ũoćelüta i mö dwa bliźńŭntka.*

blizutko bliziotko

bloblicek (D.lp. bloblicka) *zdr.* od **bloblik**

bloblik (D.lp. bloblika) 1. drobny przedmiot 2. *dziec.* cukierek * *Posytoł dżeci do sklepu po tabakã, a za restã še mügty nakupić blobliküw.* * *Kup mi za ceski blobliküw.* *zob.* **bümbün, cukerka, kanold, rybka**

bloblôcek (D.lp. bloblôcka) *zdr.* od **bloblök**

bloblök (D.lp. bloblöka) cukierek

blok (D.lp. bloka) blok → *niem.* Block

blokada (D.lp. blokady, Ms.lp. blokadze) blokada → *niem.* Blockade

blokhaüz (D.lp. blokhaüzü) wieżowiec; blok (duży budynek mieszkalny z wieloma mieszkaniami)

blöćik (D.lp. blöćika) *zdr.* od **blöt** 1. mały blat (mebla) * *Blöćik ze stołka pŭńknün.* 2. mała tarcza do piły tarczowej * *Kupjüt zech dżisej taki mały blöćik do krajzejgi.* 3. brzeszczot do piły * *Blöćik döwö še do pjütke do żelaza.* * *Wymjyń še w pjütce blöćik*

zob. **blötek**

blöt (D.lp. blöta, Ms.lp. blöce) 1. blat mebla (np. stołu, biurka) * *Wytrzi tyn blöt ũod stoła, bo je cörny, a gojšce idü.* * *Ne kryj tego chleba na blaće, yno na bretliku.* *zob.* **blat** 2. wierzchnia płyta pieca kuchennego * *Muter räńkawicüw při blöce nie potrzebowali, yno symowali garce fortuchj.* 3. metalowa tarcza w pile tarczowej * *Musã nauostrzić blöt ũod krajzejgi.* 4. odkładnica (część pługa) * *Cołki blöt ũod puga zajechoł.* * *Blöt ũodćepuje žymjä.* * *Do blöta je prišröbowane żelözko.* 5. odkładnica z lemieszem (części pługa) * *Blöt mö żelözko i lymjys.* * *Jak še blöt züoroł, to go dali nałozyc tak jak pjyrwej šekjyry nakłödali.* * *Tak je sucho, co ani blöt nie chce do žymje wlyjz.*

→ *niem.* Blatt

blötek (D.lp. blötka) brzeszczot *zob.* **blöćik**

blöto (D.lp. blöta, Ms.lp. blöce, M.lm. blöta) postronek, pas (część uprzęży konia, krowy) * *Zapüi te blöta küñowi.* * *Zaprzŭngüi krowy do blötüw.*

blujźnić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. blujźnã, lp.cz.przesz.r.m. blujźńüł) bluźnić * *Blujźnić to je grzych.*

blujźńyrstwo (D.lp. blujźńyrstwa) bluźnierstwo

blujźńyńy (D.lp. blujźńyńo) rzecz. od **blujźnić**

blujźńyrz (D.lp. blujźńyrza) 1. bluźnierca 2. ktoś, kto często przeklina

bluk *wykrz. dżw.* **odgłos bulgotania; naśladowanie tego dżłosu** * *Co trochã büto w gerglaże słychać: bluk, bluk.*

blukać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. blukŭ, lp.cz.przesz.r.m. blukoł) 1. bulgotać * *Za feste zech nahajcowoł i zacto mi blukać w rułach.* 2. wypuszczać pęcherzyki powietrza, gazu * *Te wino muśi gerować tak dugo aze wé gerglaże przestańe blukać.* 3. *przen.* mamrotać, mówić niewyraźnie

blukańy (*D.lp.* blukańô) *rzecz. od blukać*

bluknŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. bluknã; lp.cz.przesz.: r.m. bluknŭn, r.ż. blukła) wydać odgłos towarzyszący wpadaniu czegoś do wody, wydostawaniu się pęcherzyków powietrza na powierzchnię, wylewaniu z butelki; pluśnięć; zabulgotać * *Tã na pojstrzodku rzyki blukło.* * *Jak jô wćep tyn kamjyn do wody, to ale blukło.* * *W gerglaże blukło.* * *Jak nalywoł gorzołã do kufkŭw, to rachowoł wjela razy wé flasce blukńe.* *syn. gluknŭńć*

blukńŭńćy (*D.lp.* blukńŭńćô) *rzecz. od bluknŭńć*

blukot (*D.lp.* blukota, *Ms.lp.* blukoće) zepsute jajko, zbuk *zob. nŭparzt*

blukotać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. blukocã, lp.cz.przesz.r.m. blukotoł) 1. bulgotać * *Ta woda blukoce.* 2. mówić niewyraźnie, bełkotać 3. **o indyku:** gulgotać * *Hyndyk blukoce.* *zob. gulgać*

blukotańy (*D.lp.* blukotańô) *rzecz. od blukotać*

blukoty (*tylko lm., D.* blukotŭw) bełkot * *Tich twojich blukotŭw ñe idze suchać.*

bluma (*D.lp.* blumy) kwiat * *Dostała'ch fajne blumy, ale ñy mŭ jich dze urajzić, bo strzaskała'ch blumwazã.* *syn. kwjŭtek* → *niem.* Blume

blumkŭl (*D.lp.* blumkŭlu) 1. kalafior * *Kupjŭta'ch na handlu dwa blumkŭle.* → *niem.* Blumenkohl 2. **żelŭny blumkŭl** (a) kalafior zielony (b) brokuł *zob. grinkŭl*

blumkŭlek (*D.lp.* blumŭlku) *zdr. od blumkŭl*

blumkŭlowy kalafiorowy

blumkripa (*D.lp.* blumkripy) kwietnik *syn. blumŭtynder* → *niem.* Blumenkrippe

blumŭtynder (*D.lp.* blumŭtyndra, *Ms.lp.* blumŭtyndrze) kwietnik *syn. blumkripa* → *niem.* Blumenständer

blumŭtynderek (*D.lp.* blumŭtynderka) *zdr. od blumŭtynder*

blumtop (*D.lp.* blumtopa) doniczka *zob. dŭńicka, łŭta, łŭtka*

blumwaza (*D.lp.* blumwaze) wazon (na kwiaty) → *niem.* Blumen vase

blusc (*D.lp.* blusca, bluscu) 1. *bot.* bluszcz (*łac.* Hedera) *zob. efoj, efŭj, pnŭnce żely* 2. **rocny blusc** wilec purpurowy (*łac.* Ipomoea purpurea)

bludruk (*D.lp.* bludruku) ciśnienie krwi * *Ŭŭn ñy moze ŭwińskygo mjŭnsa jejs, bo mŭ wysoki bludruk.* → *niem.* Blutdruck

blutfergiftŭng (*D.lp.* blutfergiftŭngu) * *Dyć se to zawiń tã rãnkã, bo mozes blutfergiftŭngu dostać.*

blutigel (*D.lp.* blutigla) pijawka * *Ñe łajz boso po tŭ marajse, bo ci se zarŭz jaki blutigel przilepi.* *syn. pijŭwka,* → *niem.* Blutegel

blutrur (*D.lp.* blutruru, *Ms.lp.* blutrurze) czerwonka, dyzenteria → *niem.* Ruhr

blutŭtŭrc (*D.lp.* blutŭtŭrcu) krwotok *zob. blutŭng* → *niem.* Blutsturz

blutŭng (*D.lp.* blutŭngu) 1. krwawienie; krwotok * *Ŭŭna mjała taki blutŭng, ze jŭ wejźli do lazarytu.* *zob. blutŭs-*

tŭrc → *niem.* Blutung 2. miesiączka; krwawienie miesięczne *zob. cas, ćotka, zŭe dŭi*

blutwŭrzt (*D.lp.* blutwŭrztu, *Ms.lp.* blutwŭrzcę) kaszanka *syn. krupńŭk,* → *niem.* Blutwŭrzt

bluza (*D.lp.* bluze, *Ms.lp.* bluże, *M.lm.* bluze) 1. bluzka 2. górna część ubrania roboczego * *Przińŭjŭs mi bluzã ze arbajtancuga.* → *niem.* Bluse

bluzka (*D.lp.* bluzki, *Ms.lp.* bluzce) *zdr. od bluza;* bluzka

blŭmba (*D.lp.* blŭmby) 1. plomba (np. w zębie) * *Wylećała mi za zãmba blŭmba.* 2. *fraz. dostać blŭmbã* dostać cios pięścią; dostać w twarz

→ *niem.* Plombe

blŭmbjyrować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. blŭmbjyrujã, lp.cz.przesz.r.m. blŭmbjyrowoł) plombować → *niem.* plombieren

blŭmbjyrowańy (*D.lp.* blŭmbjyrowańô) *rzecz. od blŭmbjyrować*

blŭmbka (*D.lp.* blŭmbki, *Ms.lp.* blŭmbce) *zdr. od blŭmba*

blŭmbować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. blŭmbujã, lp.cz.przesz.r.m. blŭmbowoł) plombować

blŭmbowańy (*D.lp.* blŭmbowańô) *rzecz. od blŭmbować;* plombowanie

blŭndina (*D.lp.* blŭndiny, *Ms.lp.* blŭndińe) blondyna → *niem.* Blondine

blŭndinka (*D.lp.* blŭndinki, *Ms.lp.* blŭndince) *zdr. od blŭndina;* blondynka

blŭndowy o włosach: jasne, w kolorze blond * *Jego dżoŭcha mŭ blŭndowe wosy.* → *niem.* blond

blŭndŭk (*D.lp.* blŭndŭka) blondyn; ktoś o jasnych włosach * *Chcã blŭndŭka ze modrymi ŭocŭma.*

blych (*D.lp.* blycha, blychu) *daw.* 1. miejsce, gdzie bieli się (wybiela) tkaniny; bielnik * *Jejźdźyli my na kołach bez blych.* * *Idźymy na blych.* * *Na blychu tera stoi chatpa.* * *Mjelŭ gospodarkã na blychu.* *zob. blajcha* 2. zakład, w którym bieli się tkaniny

Blych *daw.* część Zaodrza (dzielnicy Opola) w okolicach dzisiejszej ul. Bończyka (*daw.* Bleichstraße) * *Urodźŭł zech se na Blychu.*

blycha (*D.lp.* blychy, *Ms.lp.* blyse) miejsce, gdzie bieli się (wybiela) płótno lub przedzę lnianã; bielnik

blychować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. blychujã, lp.cz.przesz.r.m. blychowoł) bielić, wybielać → *niem.* bleichen

blychowańy (*D.lp.* blychowańô) *rzecz. od blychować;* wybielanie

blychŭrz (*D.lp.* blychŭrza) ktoś zajmujący się bieleniem płótna

blychŭrzŭw (r.ż. blychŭrzowa, *lm.* blychŭrzowe) *przym. dzierz. od blychŭrz* * *To je blychŭrzowa dżoŭcha.*

blymbłać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. blymbłŭ, lp.cz.przesz.r.m. blymbłoł) stukając w coś wisieć, kołysać się, poruszać się jak wahadło, dyndać * *Powjejsŭł zech pŭrã biksŭw na strŭmje.* *Jak bãndŭ blymbłać to ŭkworce se jich wystrasŭ.* * *Dej se tã taŭã na gepekhalter, bo ci bãndźe blymbłać ŭŭo kŭłko.* *zob. bŭmbelać, belŭntać se*

blymbłańy (*D.lp.* blymbłańô) *rzecz. od blymbłać*

blymblym *wykrz. dźw. głŭs dzwonu*

blynda (*D.lp.* blyndy, *Ms.lp.* blyńdźe) 1. reflektor (np. przy samochodzie, motocyklu, rowerze) * *Wé kole przŭ*

lyńkstandze je blynda. 2. odbłyśnik w lampce; odbłask
3. latarka elektryczna 4. *górn.* lampka górnicza

blyndek (*D.lp.* blyndka) szafa wbudowana w ścianę → *niem.* Wandschrank

blyndka (*D.lp.* blyndki, *Ms.lp.* blyndce) rzecz. od **blynda**

blyndować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* blyndujā, *lp.cz.przesz.r.m.* blyndował) 1. świecić po oczach; świecić w oczy; razić wzrok silnym światłem; oślepić światłem * *Ńe blynduj mje tų taślampų.* * *Dźiśej stůnecko feste blynduje.* * *Zgajś tã taślampã, a mje po ũocach Ńe blynduj.* * *Ŭŭn mje zdrzadotkų blynduje.* 2. świecić, oświetlać * *Wele drugej w nocy mjejsųncek napocŭn mje w ũocy blyndować.*

→ *niem.* blenden

blyndowańy (*D.lp.* blyndowańó) rzecz. od **blyndować**

blyńkać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* blyńkų, *lp.cz.przesz.r.m.* blyńkoł) 1. migać (np. kierunkowskazem) → *niem.* blinken 2. dzwonić 3. **o dzwonku:** słabo dzwonić

blyńkańy (*D.lp.* blyńkańó) rzecz. od **blyńkać**

blyńker (*D.lp.* blyńkra, *Ms.lp.* blyńkrze) 1. kierunkowskaz samochodowy; migacz → *niem.* Blinker 2. blaszana rybka używana jako przynęta zob. **blysc**

blyńknŭć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* blyńknã; *lp.cz.przesz.: r.m.* blyńknŭn, *r.ż.* blyńkła) 1. użyć kierunkowskazu; mignąć kierunkowskazem 2. mignąć światłem; na krótko oświetlić (np. latarką) * *Blyńkła'ch Ńwjattų, a tã zódnego Ńe bŭto.* 3. krótko zadzwonić; wydać dźwięk (przy uderzaniu metalu o metal) * *Tã cojs blyńkto.*

blyńkŭńńcy (*D.lp.* blyńkŭńńcó) rzecz. od **blyńknŭć**

blyńkować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* blyńkujā, *lp.cz.przesz.r.m.* blyńkował) włączać i wyłączać kierunkowskaz; migać kierunkowskazem * *Źle blyńkowol i beztŭz tyn dŭ Ńego wjechoł.* * *Blyńkuj, ze jedżes w lewo, bo Ći wjedże.* → *niem.* blinken

blyńkowańy (*D.lp.* blyńkowańó) rzecz. od **blyńkować**

blysc (*D.lp.* blyska) 1. gap; ktoś, kto się gapi 2. duże, wytrzeszczone oko 3. błyszcząca przynęta na ryby mająca kształt małej rybki zob. **blyńker**

blyscadłó (*D.lp.* blyscadła, *Ms.lp.* blyscadle) błyskotka, świecidełko

blyscadołko (*D.lp.* blyscadołka) zdr. od **blyscadłó**

blysceć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* blyscã, *lp.cz.przesz.r.m.* blyscół) błyszczeć

blysceć Ńe *zwr. ndk* błyszczeć się * *Ŗlyppja jĳ Ńe blyscų.* * *Jak Ńe ũośwjycĳ, to Ńe blyscy złoto na ũoltŕzach.*

blyscək (*D.lp.* blyska) rybnik cukrowy (gatunek owadów, łac. *Lepisma saccharina*) *syn.* **blyscska** → *niem.* Fischchen, Silberfischchen

blyscska (*D.lp.* blyski, *Ms.lp.* blysce) rybnik cukrowy (gatunek owadów, łac. *Lepisma saccharina*) *syn.* **blyscək**

blyscyńy (*D.lp.* blyscyńó) rzecz. od **blysceć**

blysk (*D.lp.* blysku) błysk * *Robi Ńe mrok i blyski idų.*

blyskać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* blyskų, *lp.cz.przesz.r.m.* blyskoł) 1. świecić nierównomiernie, z przerwami; migotać 2. błyskać, połyskiwać, lśnić * *Ńechtory dach blyskŕ z daleka.* 3. **blyskać (na kogo)** oświetlać (kogo) silnym światłem (z przerwami) * *Ńe blyskej tak na Ńego.*

blyskać Ńe *zwr. ndk* błyskać się * *Ŭobejrz no, blyskŕ Ńe.*

blyskańy (*D.lp.* blyskańó) rzecz. od **blyskać**

blyskawica (*D.lp.* blyskawice) 1. błyskawica 2. burza (z błyskawicami) * *Blyskalo Ńe, blyskawica bŭta.*

blyskawicowy *przym. od blyskawica;* mający szybkość błyskawicy

blysknŭć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* blysknã; *lp.cz.przesz.: r.m.* blysknŭn, *r.ż.* blyskła) 1. zaświecić na krótko; błysnąć; mignąć * *Latarnų mu blysknŭn do ũŭc.* 2. zaślnić, zamigotać (odbitym światłem) * *Te wjeko bŭto ze złota, to tak yno blyskto.* 3. zaślnić odmienną barwą, kontrastowym kolorem * *Mŕ stargane galŕty i kosula mu blyskła.* 4. zerknąć, spojrzeć; mrugnąć porozumiewawczo * *Ŭŭn blysknŭn ũocŭma.* * *Blysknŭn ũokų na Jewkã.* * *Tak yno blysknŭn ũokų a soł dalĳ.* 5. uderzyć (kogo), przywalić (komu) * *Blysknŭn mu bez pysk.*

blysknŭć Ńe *zwr. dk* błysnąć; ukazać się na niebie jako błyskawica * *Na dworze Ńe blyskto.*

blyskŭńńcy (*D.lp.* blyskŭńńcó) rzecz. od **blysknŭć**

blyscyć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* blyscã, *lp.cz.przesz.r.m.* blyscŭł) bielić (tkaniny)

blyscyć Ńe *zwr. ndk* bielić się (o tkaninach) * *Pŭtno Ńe blyscy.*

blyscyńy (*D.lp.* blyscyńó) rzecz. od **blyscyć;** bielenie (tkanin)

błagać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* blagų, *lp.cz.przesz.r.m.* blagoł) błagać * *Błagali go, coby jĳch Ńe kŕoł.*

błagańy (*D.lp.* błagańó) rzecz. od **błagać;** błaganie

błecha (*D.lp.* błechy, *Ms.lp.* błese) pchła * *Gŕdajų, ze jak kogo gryjże błecha, to ũŭn mŕ słodkų krew.* zob. **skocka** → *czes.* **blecha**

błeska (*D.lp.* błeski, *Ms.lp.* błesce) zdr. od **błecha;** pchelka → *czes.* **bleska**

błesyńec (*zwykle w lm., D.lp.* błesyńica, *M.lm.* błesyńice) odchody pcheł; pchle łajno * *Jak sų błesyńice, to i błechy musų być.* * *Płachty mŕ cŕrne ũod błesyńicŭw.* * *Na płachće sų błesyńice, to w tŭzku musų być błechy.* *syn.* **skocyńec**

błocisty pokryty błotem, błotnisty * *Drŭga bŭła błocistŕ, moc zmarasŭnŕ.*

błojcko (*D.lp.* błojcka) błoto * *Wcora padalo, to na drugų kŭjńcu bãńdże moc błojcka.*

błotńisty błotnisty

błoto (*D.lp.* błota, *Ms.lp.* błóce) błoto zob. **maras** → *czes.* bláto, → *dluż.* błoto, → *gluż.* blóto, → *prast.* *bolto

błŭna (*D.lp.* błŭny, *Ms.lp.* błŭńe) błona

błŭnka (*D.lp.* błŭnki, *Ms.lp.* błŭńce) zdr. od **błŭna**

błŭndzyńy (*D.lp.* błŭndzyńó) rzecz. od **błŭndzić**

błŭńkać Ńe *zwr. ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* błŭńkų Ńe, *lp.cz.przesz.r.m.* błŭńkoł Ńe) 1. chodzić tu i tam bez celu; wałęsać się; szwendać się * *Błŭńkać Ńe po nocy to Ńe je statecńe.* * *Ńe błŭńkej Ńe s kŭńta w kŭńt.* * *Pjes Ńe błŭńkŕ po polu, az go zastrzelų.* * *Juz je Ćma, a tego jescy Ńyma. Dże Ńe zajś błŭńkŕ? 2. błądzić (np. w lesie) * Ŭŭn Ńe błŭńkoł po lejsze.*

błŭńkańy (*D.lp.* błŭńkańó) rzecz. od **błŭńkać Ńe**

błŭndzić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* błŭndzã, *lp.cz.przesz.r.m.* błŭndzŭł) błądzić; błąkać się * *Cowjek błŭndzŭł po lejsze, bo Ńy mŭg snojs drŭgi.* * *Jŕ błŭndzŭł w lejsze pŕã godzin.* * *Jak Ńe znŕs drŭgi, to bez las Ńe chodz, bo bãńdżes błŭndzić.* 2. cierpieć na pomieszanie zmysłów; nie móc się pozbierać * *Ŭŭna błŭndzi ũod Ńmjerĳi chopa.*

bo 1. **spŕjnik wprowadzajacy:** (a) **wypowiedzenia podrzędne przyczynowe;** gdyż, ponieważ, bo *

Průńćy na kosyki mō być zerzinane jak juz sů mroze, bo je noũmjýnkćejse. * Ne idź bez rejgynsyrma, bo dysc padō. * Tyn kojścůł bůł, bo tyn kojścůł chćala ta pańi. * Ŭũn becy, bo dostōł w rzic. * Ŭostōw u mje synka, bo jō je w dũma. * Banã mjeć starojśc, bo mi se ũo tatulkach śńũto. * Dojś tego, bo mi se tela nie chce ũozprawjac. * Wlećōł do dzury, bo bũto ćma. (b) **skupienia wypowiedzeniowe z podrzėdny m warunkowym lub skutkowym**; bo * Cowjek muśi robić, bo jak by nie robjũł, to by nie nũc nũ mjoł. * Jō mu pedźōł, jak mō is, bo jak by nie wjedźōł, to by dũ wōs nie trefjũł. * Uwijej se, bo se zećmjymy jak bãndźes taki poleki. * Nũ mũndruj smarku jedyn, bo ći chlastnã w pysk, az ći snōpel wyskocy. 2. **spójnik wprowadzający wypowiedzenia współrzėdne lub wtrãcone**; bo * Wycũngli noũprzũd muzykanta, a potj zajũnca, bo to bũł tyn zajũnc, co tã pjrsy wlećōł. 3. **spójnik nawiãzujący do wcześniejszej wypowiedzi lub sytuacji**; bo * Bo, za proũdy, to je tak. * Bo'ch ańi rok nie ũostala sedźeć. * Tak ũũn padō dũ nego: „bo mi kradnũ bańe”. 4. **w funkcji ekspresywnej**; bo * Ŭostũńće z Bogj, bo juz idźymy.

bobek I. (D.lp. bobku) 1. bot. wawrzyn szlachetny, laur (łac. Laurus nobilis) 2. bot. bób (łac. Vicia faba) zob. **bober, bohr, bũb** 3. bot. bobrek trójlistkowy (łac. Menyanthes trifoliata) syn. **wodny rojsíkũň, wodny kraj-síkũň, trzilist II.** (D.lp. bobka) 1. ziarnko bobu 2. owoc bobrka trójlistkowego 3. twardy okrągły kawałek kału u niektórych zwierząt (takich jak np. króliki, kozy, owce, sarny) * Ŭowce robjũ bobki. * Zawrzũ tã kozã, bo sã jescy bobkũw narobi. * Pozbjyrej te bobki, bo to niepjyknie wyglũndō w niedźelã przed chatpũ. * To sũ ũod krũlikũw bobki. * Koza bobki suje. * Koza me, šano zre, mlyko dō, bobki srō. (powiedzenie) 4. ktoś mały (np. małe dziecko) * Tyn synek to je taki mały bobek. * Ty bobku sykowny! 5. mały owoc; **dziwi bobek** owoc dzikiej gruszy * Latojś ta gruska mō yno take małe bobki. * Te dziwje bobki nie sũ dobre. III. **w połączeniach**: 1. fraz. **bobki pjerdolić** gadać bzdury, pleść głupstwa 2. fraz. **mjeć (cego) jak koza bobkũw** mieć (czego) mnóstwo bardzo duzo zob. **mjeć (cego) jak Ruski wojska, mjeć (cego) w pjerũny, mjeć (cego) do djōska i trochã**

bober 1. (D.lp. bobra, Ms.lp. bobrze) bōbr * Dōwũi jescy sło trefić na bobra w lejše, ale terazki jich juz nie widać, bo rzyki nie sũ take cyste. zob. **biber** → czes. bohr, → niem. Biber 2. (D.lp. bobru, Ms.lp. bobrze) bot. bób (łac. Vicia faba) zob. **bobek, bohr, bũb** → czes. bob

bobkowy laurowy; **bobkowy listek** listek laurowy; **bobkowe liścy** liście bobkowe, liście laurowe

bobołusk (D.lp. bobołuska) bot. magnolia (łac. Magnolia)

bobołuska (D.lp. bobołuski, Ms.lp. bobołusce) bot. magnolia (łac. Magnolia)

bobōsc (D.lp. bobōsca, bobōscu) bot. rojnik murowy (łac. Sempervivum tectorum) zob. **dachowy kaktus, grũmotrzask, grzmjotńica, motrzask, rũzycka**

bohr (D.lp. bobru, Ms.lp. bobrze) bot. bób (łac. Vicia faba) zob. **bobek, bober, bũb**

bocek (D.lp. bocku) zdr. od **bok** * Ŭũna swoje bocki podpjruje.

bocny boczny

bocni boczny * Kũne skrũńćũły na bocniũ cestã. * Dźe je ta bocnō deska?

bocũň (D.lp. bocũňa) bocian * Bocũne se zrobbjũły gũdzdo u Alojza na kũmińe. syn. **boćũň**

bocũńek (D.lp. bocũńka) zdr. od **boćũň**

bocũńowy bociani; **bocũńowe gũdzdo** bocianie gniazdo syn. **boćũńi, boćũńowy**

bocyć se zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. bocã se, lp.cz.przesz.r.m. bocũł se) dãsać się, gniewać się, okazywać swoją niechęć, krzywo patrzeć na kogoś

bocyńy (D.lp. bocyńō) rzecz. od **bocyć**

boć bo, ponieważ * Ne pũjdã ańi do łãngu ańi do porãmby, boć tã je myśliwek, co mi dōwō gãmby. * Poradzjyli gōdać po mjymjecku, boć przecã kũjńicyli mjymjecke skoły.

boćũň (D.lp. boćũna, Ms.lp. boćũne) bocian * Stazyji boćũň przĩũs dźećo. * Nas boćũň na šwjĩntego Jũzefa juz zawdy bũł, a latojś jescy nie przilećōł. * Boćũny zacty se robić nowe gũdzdo na kũmińe ũod chatpy. syn. **boćũň boćũńek** (D.lp. boćũnka) zdr. od **boćũň**; mały bocian * Boćũnki juz furgajũ.

boćũńowy bociani * U nōs je boćũńowe gũdzdo. syn. **boćũńowy, boćũńi**

boćũńi bociani * Boćũne gũdzdo mũmy na dachu. syn. **boćũńowy, boćũńowy**

bodej 1. part. **wyraża życzenie bodej by** oby, żeby * Bodej by'jś zdech! * Bodej by'jś nogã zũmoł. 2. **ũo bodej | ũo bodej nejki** ojej, ojejku

bodejś ponoć, podobno

bodliwy lubiący ubōść, trãćić rogiem * Nęchtore bydlã je bodliwe. * Tyn kojźōł ale je bodliwy.

bodnũńć dk (1.os.lp.cz.przysz. bodnã; lp.cz.przesz.: r.m. bodnũn, r.ż. bodła) 1. dźgnãć * Taki smara nozj bodnũn naućicelkã. 2. ubōść, ukłuc * Krowa go tak mocno bodła, ize go muśeli do lazarytu zawjyjź. 3. uderzyć głowã * Lebũ zech chopa w basōk bodła. 4. fraz. **(fto) moze (kogo) bodnũńć** (kto, kogo) nie obchodzi; (kto, kogo) ma gdzieś * Ŭũn mje moze bodnũńć.

bodnũńć se zwr. dk ukłuc się * Zajś zech se bodła tj špan-dlikj.

bodũńćy (D.lp. bodũńćō) rzecz. od **bodnũńć**

bodula (D.lp. bodule) krowa, która często bodzie

bodzyńy (D.lp. bodzyńō) rzecz. od **bũjś**; bodzenie * Krowy se bjerũ do bodzyńō.

bogacyńy (D.lp. bogacyńō) 1. rzecz. od **bogaćeć** 2. rzecz. od **bogaćić**

bogaćeć ndk (1.os.lp.cz.ter. bogaćejã, lp.cz.przesz.r.m. bogaćōł, 2.os.lp.tr.rozk. bogaćyj) stawać się bogatym; wzbogacać się

bogaćić ndk (1.os.lp.cz.ter. bogcã, lp.cz.przesz.r.m. bogcũł, 2.os.lp.tr.rozk. bogōć) bogacić, robić bogatym (2.os.lp.tr.rozk. bogōć) * Ty kogojś bogaćis, a sebbe skodzis.

bogaćić se zwr. ndk bogacić się * Ne chęyj se bogaćić s cyjego.

bogajstwo (D.lp. bogajstwa) bogactwo; **prziś do bogajstwa** wzbogacić się * Ŭũn wartko przisoł do wjelkygo bogajstwa.

bogarodźica (D.lp. bogarodźice) Matka Boska

bogaty bogaty * Ŭũn bũł bogaty s familije. * Jak bogaty umrze, to wjy całō wjejs.

- bogińô** (*D.lp.* bogińe, *B.lp.* bogińŭ) bogini
- bogobojnojsć** (*D.lp.* bogobojnojsći) bojaźń Boga, pobożność
- bogobojny** pobożny; gorliwie przestrzegający nakazów religijnych * *Bogobojny cowjek nie bāńdże zły.*
- bogobojńe** pobożnie * *Bogobojńe żyć jescy zōdnymu nie zaskodźūto.*
- bogostawić** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bogostawjā, *lp.cz.przesz.r.m.* bogostawjūł, *2.os.lp.tr.rozk.* bogostłōw) błogosławić * *Na kŭjńcu msy kšŭndz bogostawi ludzi.*
- bogostawjŭny** 1. błogosławiony 2. **bogostawjŭny stan** stan błogosławiony; ciąża * *Kobjyta w bogostawjŭny stanie, jak mjata ŭoblecŭny klejd, to nigdy s pōskŭ. Bo jak by to wyglŭndato, ze dżećo udušić chce?*
- bogostawjyjństwo** (*D.lp.* bogostawjyjństwa) błogosławieństwo * *Na bogostawjyjństwo wsyjscy w kojsćele klŭńkajŭ. * Jutro farōrz bāńdże dōwoł bogostawjyjństwo. * Na kŭńec mse je bogostawjyjństwo. * Przed ślubŭ modźi dostōwajŭ bogostawjyjństwo ŭod ŭocŭw.*
- bogostawjyjńy** (*D.lp.* bogostawjyjńô) *rzecz. od bogostawić*
- bogōc** (*D.lp.* bogōca) bogacz * *Pjyrwej, jak ftojs mjoł w dŭma radyjōk, to go mjeli za bogōca.*
- bogōcka** (*D.lp.* bogōcki, *Ms.lp.* bogōcce) bogata kobieta; bogaczka
- boguwjerny** pobożny; wypełniający gorliwie nakazy religijne
- boguwola** (*D.lp.* boguwole) wilga
- boguwōłô** (*D.lp.* boguwole) wilga * *Ńe widać latojs boguwole w lejsē. zob. wilgwa*
- bogŭńa** (*D.lp.* bogŭńe) *zgr. od bogŭńka*; błędny ognik
- bogŭńka** (*D.lp.* bogŭńki, *Ms.lp.* bogŭńce) 1. cierpiąca dusza ukazująca się nocą w postaci światełka 2. błędny ognik
- bohacyr** (*D.lp.* bohacyra, *Ms.lp.* bohacyrze) bohater; człowiek odważny, śmiały * *Tukej wymjanowanŭi sŭ najsi bohacyrowje, co poginŭni na pjyrzej wojńe. * Tyn wojōk to bŭł bohacyr, jak dzejcka wyćŭng z ŭogŭna.*
- bohacyrka** (*D.lp.* bohacyrki, *Ms.lp.* bohacyrce) bohaterka
- bohacyrski** bohaterski
- bohacyrstwo** (*D.lp.* bohacyrstwa) bohaterstwo
- bohyma** (*D.lp.* bohymy) bohema, cyganeria (artystyczna) → *czes. bohéma*
- boja** (*D.lp.* boje) 1. **zwykle o dziecku:** ktoś lękliwy, strachliwy * *Erich je ŭokropny boja. zob. bōja* 2. boja * *Chopcy, nie wyptywejće za te cerwŭne boje. → niem. Boje*
- bojajźń** (*D.lp.* bojajźńi) 1. bojaźń; banie się, lęk, obawa 2. **bojajźń bozō** bogobojność, pobożność * *Zeby w bojajźńi bozej zyli.*
- bojajźliwojsć** (*D.lp.* bojajźliwojsći) lęklivość, strachliwość
- bojajźliwy** lękliwy, strachliwy * *Co zejś je taki bojajźliwy? * Bojajźliwego kŭńa še nie utrimje. * Bojajźliwy cowjek je zajŭncowi podobny.*
- bojcyć** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bojcā, *lp.cz.przesz.r.m.* bojcŭł) opowiadać bajki, historyjki; bajać
- bojcyńy** (*D.lp.* bojcyńô) *rzecz. od bojcyć*
- bojda** (*D.lp.* bojdy, *Ms.lp.* bojdze) człowiek lękliwy, strachliwy; tchōrz
- bojisko** (*D.lp.* bojiska) 1. klepisko 2. boisko * *Chopcy na bojisku w bala grajŭ. zob. śpilplac*
- bojka** (*D.lp.* bojki, *D.lm.* bojkwŭw) 1. bajka; opowieść 2. **bojki** plotki, głupstwa
- bojkać** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bojkwŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* bojkwōł) opowiadać bajki
- bojkańy** (*D.lp.* bojkańô) *rzecz. od bojkać*
- bojkować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bojkujā, *lp.cz.przesz.r.m.* bojkowōł) opowiadać bajki
- bojkowańy** (*D.lp.* bojkowańô) *rzecz. od bojkować*
- bojkot** (*D.lp.* bojkotu, *Ms.lp.* bojkoće) bojkot → *czes. bojkot* → *niem. Boykott*
- bojkotować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bojkotujā, *lp.cz.przesz.r.m.* bojkotowōł) bojkotować *zob. dupcyć, smolić* → *czes. bojkotovat* → *niem. boykottieren*
- bojkotowańy** (*D.lp.* bojkotowańô) *rzecz. od bojkotować*
- bojla** (*D.lp.* bojle) 1. guz; narośl (na powierzchni ciała); opuchlizna; obrzmienie *zob. bańa, bolōk, brzŭfa, bula, bufa, bŭfa, gluza, gruca, knōla, ojla* 2. uwypuklenie; wypukłość (na powierzchni czegoś) → *niem. Beule*
- bojler** (*D.lp.* bojlera, *Ms.lp.* bojlerze) bojler → *czes. bojler*
- bojować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bojujā, *lp.cz.przesz.r.m.* bojowōł) bojować, walczyć, bić się, wojować → *czes. bojovat*
- bojowańy** (*D.lp.* bojowańô) *rzecz. od bojować*
- bojownojsć** (*D.lp.* bojownojsći) waleczność, wojowniczość, bojowość → *czes. bojovnost*
- bojowny** wojowniczy, waleczny, bojowy
- bojownica** (*D.lp.* bojownice) bojownicza, kobieta walcząca o coś → *czes. bojownice*
- bojownik** (*D.lp.* bojownika) bojownik, człowiek walczący o coś → *czes. bojownik*
- bojōk** (*D.lp.* bojōka) **zwykle o dziecku:** ktoś lękliwy, strachliwy
- bojta** (*D.lp.* bojty, *Ms.lp.* bojće) 1. zdobycz, łup → *niem. Beute* 2. dzieża (naczynie do mieszania ciasta), bajta * *Wē bojtach mjysō še často na chlyb. * W bojće robjŭto še často. zob. bajta, dŭyzka, dŭyzō* 3. *daw.* skrzynia do przechowywania mąki (z pokrywą, na której miesiło się ciasto) *zob. braka, draka, kastla, kastura, kista, krzińa, lōda, skrzyńa*
- bojtel** (*D.lp.* bojtla) worek (zwykle foliowy); woreczek → *niem. Beutel* ('torba, torebka, sakiewka')
- bojtelek** (*D.lp.* bojtelka) *zdr. od bojtel*
- bojtlicek** (*D.lp.* bojtlicka) *zdr. od bojtlik*
- bojtlik** (*D.lp.* bojtlika) 1. *zdr. od bojtel*; woreczek 2. portmonetka, sakiewka * *Wjela mōs w bojtliku? zob. bajtka, bajtlik, berdza, briftaśa, geldtaśa, mjysek, mjŭsek, portmanej* → *niem. Beutelein*
- bojŭwka** (*D.lp.* bojŭwki, *Ms.lp.* bojŭwce) bojŭwka → *czes. bojŭwka*
- bojŭwkōrz** (*D.lp.* bojŭwkōrza) bojŭwkarz → *czes. bojŭvkař*
- bojŭncek** (*D.lp.* bojŭnceka) ktoś strachliwy, lękliwy, bojaźliwy; tchōrz * *To je taki bojŭncek, ze še kota zŭjŭknŭn. * Bojŭncek wsytkygo še lŭjŭkō. syn. bŭzistrach, kubōsek*
- bojŭnceka** (*D.lp.* bojŭnceki, *Ms.lp.* bojŭncece) strach, lęk
- bojŭnckaty** *przym. od bojŭncek* * *Ty bojŭnceku bojŭnckaty!*

bojŭnckowatojść (*D.lp.* bojŭnckowatojści) lękliwość, strachliwość

bojŭnckowaty strachliwy, bojaźliwy

bojŭncy 1. lękliwy, strachliwy * *To je bojŭncy synek.* * *Ŭŭn je bojŭncy jak zajŭnc.* * *Šmjaty dali zajedže jak bojŭncy.* 2. **bojŭncy Kuba przerwisko**; człowiek lękliwy, strachliwy; tchórz

bok (*D.lp.* boku, *M.lm.* boki) 1. zasłona boczna przy oknie * *Kupjŭta 'ch še nowe gardiny i boki do űokna.* 2. pobo-cze; **iś po boku** iść poboczem; **na bok** na pobocze * *Idź na bok, bo će aŭto przejedže.* 3. bok; **po boku** z boku 4. **na bok** na bok

boks (*D.lp.* boksu) *sport.* boks, pięściarstwo

bokser (*D.lp.* boksera, *Ms.lp.* bokserze) bokser, pięściarz * *Š nego bŭndže bokser.* → *niem.* Boxer

bokskalp (*D.lp.* bokskalpu) cienka i błyszcząca skóra cie-lęca → *niem.* Box calf

boksnŭńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* boksnŭ; *lp.cz.przesz.:* r.m. boksnŭn, r.ż. boksla) dać kuksańca, uderzyć pięścią * *Ŭŭn mje boksnŭn.* * *Mušoł zejś go tak boksnŭńć?* *Ŭobejrźi, jak bacy!*

boksnŭńćy (*D.lp.* boksnŭńćo) *rzecz. od boksnŭńć*

boksować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* boksuja, *lp.cz.przesz.r.m.* boksowoł) uderzać pięścią

boksować še *zwr. ndk* bić się na pięści * *Tera i małe dzeći še juz boksuju.*

boksowańy (*D.lp.* boksowańo) *rzecz. od boksować*

bolawe w użyciu rzeczownikowym: bolace miejsce, uraz, siniec

bolawy bolący, sprawiający ból (fizyczny), obolały, bole-sny, zbolały → *czes.* bolavý

boleć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bolŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* boloł, *2.os.lp.tr.rozk.* bŭl) boleć * *Tak mje boli, co ańi nie po-radzŭ rusać tŭ nogŭ.* * *Baby to noŭbarzŭ gowy bolŭ.* * *Ŭŭna padała, ize jŭ porzŭnd gowa boli.* * *Ŭech će skuli tego gowa nie boli.* * *Nŭzki bolŭ chodźić, rŭncki bolŭ ro-bić.* → *czes.* bolet

bolejść (*D.lp.* bolejšci) ból, boleść * *Jak sŭ sami to płacŭ ze űogrŭmnŭ bolejšćy.* → *czes.* bolest

bolejšćiwy pełen boleści; boleściwy → *czes.* bolestivý

bolesny bolesny * *Dzišej w kojšćele rzykali bolesny rŭza-ńec.* * *Do noŭšwŭjntsej panny bolesnej je w pjŭntek przed nowŭ niedželŭ wdycko.* → *czes.* bolestný

boliŭocko (*D.lp.* boliŭocka) *bot.* jaskier (*tac.* Ranunculus), jaskier ostry (*tac.* Ranunculus acris) * *Jak bŭndžeće zbŭyrać kwjŭtka na tŭnce, to dejće pozŭr na boliŭocka, bo mozeće zatrzyć űocy i űoslepnyńć.*

bolować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bolujŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* bolowoł) boleć (więcej niż raz, regularnie, często); pobo-lewać * *Juz mje gowa nie boluje.* * *Bolowata go gowa na spańu.*

bolowańy (*D.lp.* bolowańo) *rzecz. od bolować*

bolŭcek (*D.lp.* bolŭcka) *zdr. od bolŭk* * *Zrobjŭł mu še noŭprzŭd taki mały bolŭcek na nodze.*

bolŭcysko (*D.lp.* bolŭcyska) *zgr. od bolŭk* * *Az űoskliwo še dŭiwać na take bolŭcysko.*

bolŭk (*D.lp.* bolŭka) 1. wrzód; ropień; czyrak; strup * *Wy-ćepały mu še take bolŭki na plecach.* * *Bez wojńŭ ludže mjeli połno bolŭkŭw.* * *Ŭod tej zmazanej wody će bo-lŭkŭma űobcepje.* * *Take špatne bolŭki mi še zrobjŭły.*

* *Nasa cera mjata na nogach take bolŭki, co my mušeli ś nŭ do dŭchtorŭ jechać.* * *Ty mŭs aŭa i dwa bolŭki, a twoje dzeći sŭ glacŭki.* (powiedzenie) * *Ty'js je gupi i mŭs bolŭki, a twoje dzeći sŭ glacŭki.* (powiedzenie) 2. rana, skaleczenie * *Ŭe goji mi še tyn bolŭk.* * *Przilep še tyn flŭster na bolŭk.* * *Ŭy mogŭ chodźić, bo mŭ bolŭki na nodze.* 3. siniec; guz (od uderzenia) *zob. bańŭ, bojla, brzŭŭta, bula, buŭa, bŭŭta, gluza, gruca, knŭla, oja* 4. odcisk, nagniotek (bolący) * *Ŭy mogŭ še űobucć, bo mŭ bolŭk na pjŭńće.*

→ *czes.* bolák

bolšewicki bolszewicki

bolšewik (*D.lp.* bolšewika) bolszewik

bolšewizacyjŭ (*D.lp.* bolšewizacyje) bolszewizacja

bolšewizmus (*D.lp.* bolšewizmusu, *Ms.lp.* bolšewizmuše) bolszewizm

bolŭncka (*D.lp.* bolŭncki, *Ms.lp.* bolŭnce) 1. bolące miej-sce, rana 2. ból, bolączka 3. **ćepnŭńć bolŭnckŭ** rzucić urok w postaci choroby, boleści

bolyńy (*D.lp.* bolyńo) *rzecz. od boleć*

bołznawać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bołznujŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* bołznowoł) wyglupiać się, robić żarty, figlować, psocić * *Bołznawać to nie je űod kozdego rzec.* * *To je grzych ze starich ludŭi bołznawać.* * *Ŭe wolno bołznawać ańi ze űwertki ańi ze kriplŭw.* *zob. űpasować*

bołznawańy (*D.lp.* bołznawańo) *rzecz. od bołznawać*

bołzny (*tylko lm., D.* bołznŭw) 1. żarty, wyglupy, figle, psoty 2. **robić bołzny** robić żarty, wyglupiać się, psocić * *Ŭŭn yno take bołzny robi.* * *Šedželi my przŭ stole, a űŭn durch bołzny robjŭł.* 3. **dlŭ bołznŭw | na bołzny | ze bołznŭw** dla żartu, dla zabawy * *Na bołzny smyrot mi pod noŭj.*

bołzyjński 1. niepoważny, śmieszny, żartobliwy * *Sowi-zdrzoł robjŭł same bołzyjńske rzecy.* * *Ŭe podobŭ mi še tyn mantel, taki bołzyjński.* * *Jŭ nie wjedzŭta, ize űŭn je taki bołzyjński chop.* * *Camu űpjywŭće take bołzyjńske űpjywki?* 2. głupi, wariacki

bołzyjńsko niepoważnie, niestosownie * *To wyglŭndało tak bołzyjńsko.*

bołzyjństwo (*D.lp.* bołzyjństwa) 1. figlowanie, popisywa-nie się, wyglupianie się * *Co to je za bołzyjństwo?* 2. coś mało wartościowego; coś nieprzydatnego * *Co'js ty mi doł za bołzyjństwo?* 3. **bołzyjństwa** (a) figle, popisy, wyglupy * *Ćebje to yno bołzyjństwa w gowje.* (b) coś niestosownego; coś złego * *Fŭrt jakejs bołzyjństwa wy-nokwŭdŭce, a po tŭ krowy mlyka dać nie chcŭ.* 4. **na boł-zyjństwo** żeby wstyd przynieść * *Taki lichy geűynk zejś dała, yno na bołzyjństwo.*

bołzyn (*D.lp.* bołzna) 1. dowcipniś, figlarz, żartowniś * *Ale ś ćebje je bołzyn.* *zob. kocynder, kŭnfedrŭk, lŭfti-kus, sowizdrzoł, űpasownik, wicmŭn, wigyjc, zbytnŭk* 2. *fraz. na bołzna* na niby * *Pŭdź, bŭndžymy še na boł-zna bić.* 3. *fraz. robić (kogo) za bołzna* kpić sobie (z kogo); nabierać (kogo); stroić sobie żarty (z kogo); żar-tować sobie (z kogo); celowo wprowadzać (kogo) w błąd * *Ŭe rŭb mje za bołzna.* * *Ŭŭn jŭ wdycko za bołzna ro-bjŭł.* * *Co mje za bołzna robis?* * — *Ŭŭn mje za bołzna robi.* — *Lepŭ za bołzna jak za nie.* * *Ludže robjyli je-dyn drugygo za bołzna, a cajtŭngi wsyjckich, co jy cytali.* *zob. našmjywać še* 4. **zrobić (kogo) za bołzna** celowo

wprowadzić (kogo) w błąd; nabrać (kogo); wystrychnąć (kogo) na dudka, wykpić (kogo) * *Ůnogo je leko zrobiti za boľzna*. * *My še dopjyro na drugi džyni kapli, ize ůn nôs za boľzna zrobyŭt*. * *Jak na pjyrsego aprila ftojš zôdnego nie zrobyŭt za boľzna, to byt mamlas i čuémôk*.

boľzynek (D.lp. boľzynka) zdr. od **boľzyn** * *Bo můj džubek nie boľzynek, nie dostaŭne zôdyn synek*.

boľźnić (1.os.lp.cz.ter. boľźã, lp.cz.przesz.r.m. boľźŭl) kompromitować, ośmieszać syn. **blamażować**, **blamjyrować**, **blamować**

boľźnić še zwr. ndk kompromitować się, ośmieszać się zob. **blamażować še**, **blamjyrować še**, **blamować še**, **kidrać še**, **lôc še**

boľźnyńy (D.lp. boľźnyńô) rzecz. od **boľźnić**

boľźnyrz (D.lp. boľźnyrza) figlarz, żartowniś, dowcipniś

borajstwo (D.lp. borajstwa) biedactwo, biedaczek, nieborak, nieboraczek, biedaczysko; ktoś wzbudzający litość, współczucie * *Ůo borajstwo, gowa će boli!* * *Jak še urodźŭl, to bytô ś nego take borajstwo*. * *Ůo borajstwo, pŭdź yno sã, dŷy ci cojš do zjedzynô*.

borajsynko (D.lp. borajsynka) biedactwo, biedaczek, nieborak, nieboraczek, biedaczysko; ktoś wzbudzający litość, współczucie * *Tyn koćik, te borajsynko zmokŭe*.

boraks (D.lp. boraksu) boraks → czes. boraks, → niem. Borax

borej (D.lp. boreju) bot. por (łac. Allium ampeloprasum) zob. **burel**, **galôtki**, **porej**, **zimowô cebula** → niem. Porree

borek (D.lp. borka) 1. świder * *Pozycys mi borka na dwje godźiny?* zob. **brustlaja**, **dryl**, **grabcôk**, **knara**, **śwjeder** 2. wiertło zob. **borer**, → niem. Bohrer 3. zdr. od **bŭr**; lasek

borer (D.lp. borera, Ms.lp. borerze) wiertło * *Borerŷ še robi džury* zob. **borek**, → niem. Bohrer

borerek (D.lp. borerka) zdr. od **borer**

borg (D.lp. boru) 1. kredyt; pożyczka → niem. Borg 2. **na borg** na kredyt, na kreche, na zeszyt zob. **na burg**, **na bŭrg**, **na gebyno**, **na heft**, **na krejďã**, **na papjŭr**, **na piskã**, **na pŭmp**

borgować ndk (1.os.lp.cz.ter. borgujã, lp.cz.przesz.r.m. borgowoŭ) dawać na kredyt; sprzedawać na kredyt; kredytować (kogoś) * *Ůŭn juz mi nie chôcôl wjŷncy borgować*. * *Ńy můg pospôdcać tych, co mu borgowali*. → niem. borgen

borgowańy (D.lp. borgowańô) rzecz. od **borgować**

borgowy kredytowy; **borgowô karta** karta kredytowa

borhamer (D.lp. borhamra, Ms.lp. borhamrze) 1. wiertarka udarowa 2. młot wiertniczy; młot pneumatyczny syn. **borhamra**, → niem. Bohrhammer

borhamra (D.lp. borhamry, Ms.lp. borhamrze) zob. **borhamer**, → niem. Bohrhammer

borkopf (D.lp. borkopfa) uchwyt wiertarki (służący do mocowania wiertła) * *Dej mi tyn kluc do borkopfa*. * *Borkopf przidze na wjyrch — ůn trzymje tyn borer*. * *Tyn borkopf przy mojej bormašine je kaput*.

bormašina (D.lp. bormašiny, Ms.lp. bormašine) wiertarka → niem. Bohrmaschine

bormašinka (D.lp. bormašinki, Ms.lp. bormašince) zdr. od **bormašina**

bornus (D.lp. bornusa, Ms.lp. bornuše) 1. studnia zob. **studňa** 2. długi płaszcz zob. **dubel**, **dublôk**, **mantel** 3. bot. morwa (łac. Morus); **bjoľy bornus** morwa biała (łac. Morus alba); **côrny bornus** morwa czarna (łac. Morus nigra) zob. **jedbôwnica**, **maŭlbera** → niem. Burnus

bornusek (D.lp. bornuska) zdr. od **bornus**

borować ndk (1.os.lp.cz.ter. borujã, lp.cz.przesz.r.m. borowoŭ) wiercić * *Ale larmo! Juzajs ftojš do gŷry boruje*. * *Wcora Paŭlek borowoŭ džury w ścanach, bo wjysali ůobrózki*. syn. **wjertać**, → niem. bohren

borowańy (D.lp. borowańô) rzecz. od **borować**; wiercenie **borowicka** bot. jałowiec (rodzaj roślin, łac. Juniperus) syn. **jałowjec**, **wachold**, **wacholder**

borowńik (D.lp. borowńika) poszycie lasu

borôcek (D.lp. borôcka) zdr. od **borôk**; nieboraczek * *Borôcek, tela yno mô, co mu ludze dajŷy*.

borôcka (D.lp. borôcki, Ms.lp. borôcce) zdr. od **borôka**; nieboraczka, biedactwo (o kobiecie, dziewczynie) * *Co še tera sy mnŷy borôckŷ staŭne?* * *Chorô borôcka, nič juz jejš nie poradzi*.

borôk (D.lp. borôka) nieborak; ktoś niezaradny, nieporadny życiowo, biedny; biedaczysko; nieudacznik; safandula; oferma; ktoś wzbudzający litość, współczucie * *Borôku, cŷy ci še przidarzŭto?* * *Tyn nas koćik to je taki borôk* zob. **borajstwo**

borôka (D.lp. borôki, Ms.lp. borôce) kobieta (dziewczyna) wzbudzająca litość, współczucie; nieboraczka, nieboga; biedactwo (o kobiecie, dziewczynie); * *Borôka baba, sama bez chopa ź dzejckŭma*. * *Borôka ta baba, jeji chop je taki ůozyrôk*. * *To je borôka, prawje u ní mušato še to trefić*.

borsta (D.lp. borsty, Ms.lp. boršće) szczecina (u świni, dzika) zob. **kudľy**, **skućina**, **skuty**

borštajn (D.lp. borštajna, borštajnu; Ms.lp. borštajne) kraweźnik * *Jechoŭ na kole ůod borštajna do borštajna*. * *Kludźŭl jŷy tak, coby nie sŭa ůod strŷny borštajnu*. → niem. Bordstein

borštajnek (D.lp. borštajnka) zdr. od **borštajn**

borštajnowy przym. od **borštajn**; kraweźnikowy

borta (D.lp. borty, Ms.lp. borće) 1. lamówka * *Ůŭna mô dwje borty na roku*. * *Wsyj mi tã modrŷy bortã do roka*. * *Do łachŭw przisywato še borty, majški a špicki*. 2. obszycie spôdnicy

zob. **brŭmek** → niem. Borte

bortka (D.lp. bortki, Ms.lp. bortce) zdr. od **borta**

borus (D.lp. borusa, Ms.lp. boruše) żart. ktoś, kto mieszka w lesie

boruś (D.lp. boruśa) żart. ktoś, kto mieszka w lesie

borŭnek (D.lp. borŭnku) odwiert → niem. Bohrung

borŭncewjy (D.lp. borŭncewjô) krzaki borówek * *Potno tã bytô jagodźińewjô a borŭncewjô*.

borŭwcôrka (D.lp. borŭwcôrki, Ms.lp. borŭwcôrce) kobieta (dziewczyna) zbierająca borówki * *Zofi je dobrô borŭwcôrka, za džyni nazbjyrô ajmer borŭwkŭw*.

borŭwka (D.lp. borŭwki, Ms.lp. borŭwce) bot. borówka brusznicza, borówka czerwona (łac. Vaccinium vitis-idaea) syn. **cerwjŭnô jagoda**

borŭwkowy borówkowy

borůwkôrz (*D.lp.* borůwkôrza) ktoś, kto zbiera i sprzedaje borówki, jagody

borwinda (*D.lp.* borwindy, *Ms.lp.* borwińdze) ręczna wiertarka korbowa; korba do wiertel → *niem.* Bohrwinde

boski boski * *Bez boskej pŭmocoy ańi wos z gowy nie umjy ślećć.*

boskop (*D.lp.* boskopa) Boskoop; piękna z Boskoop (odmiana jabłoni domowej) → *niem.* Schöne aus Boskoop, Boskoop, Boskop

boso boso * *Bez lato to ludže na wśach boso chodźyli.*

bosôk (*D.lp.* bosôka) 1. ktoś bez obuwia; człowiek boso 2. **po bosôku** boso, na bosaka * *Ńe łajź po bosôku, bo na gwŭjźdź nadepńes.* * *Chopcy łócŭj po bosôsôku.* * *Po bosôku nie łoce śe po ścyrńisku.* * *Camu borôku łoces po bosôku?*

botanicny botaniczny * *Wé parku je tyz botaničnô zygroda.*

botanika (*D.lp.* botaniki, *Ms.lp.* botaniće) botanika

botich (*D.lp.* boticha) kadź * *Mlyko plŭmpali ślawŭchŭma a jy wlywali do botichŭw.* *syn.* **kôdź** → *niem.* Bottich

boŭa (*D.lp.* boŭy) boa → *niem.* Boa

bozek (*D.lp.* bozka) bożek

bozy 1. boży; **Bozy Grŭb** Boży Grób; 2. **Boze Čało** Boże Ciało 3. **bozô krŭwka** biedronka * *Boze krŭwki śedźŭ na liščach.* *zob.* **pancermucha**, **śłŭnecko**, **pańynka** 4. **bozô mǎnka** (a) krzyż przydrożny (b) kapliczka ze scenami pasyjnymi * *Pjykńe postrojyli tǎ nasǎ bozŭ mǎnkǎ.* *zob.* **bozymǎnka** 5. **bozô faska** | **bozy dar** *bot.* bodziszek cuchnący (*łac.* Geranium robertianum)

bozyduda (*D.lp.* bozydudy, *Ms.lp.* bozydudže) *zart.* organista *zob.* **ŭorganista**

bozymǎnka (*D.lp.* bozymǎnki) 1. krzyż przydrożny * *Tǎ stoła bozymǎnka i bŭły dwje drŭgi.* 2. kapliczka ze scenami pasyjnymi * *Uklŭnŭkli do pŭćerza przy bozymǎnce.* *zob.* **bozô mǎnka**

bôba (*D.lp.* bôby) strach (kukła mająca odstraszać ptaki, np. na polu, na drzewie)

bôcher (*D.lp.* bôchra, *Ms.lp.* bôchrze) brzuch (u zwierząt) * *Krowa mŭ ŭozdŭjnty bôcher.* *zob.* **bachôrz**

bôcyć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bôcǎ, *lp.cz.przesz.r.m.* bôcŭł) uważać

bôcyńy (*D.lp.* bôcyńô) *rzecz. od bôcyć* 1. uwaga 2. **dać bôcyńy** uważać 3. **dŭwać bôcyńy** uważać (więcej niż raz, cały czas) *zob.* **pozŭr**

bôc śe *zvr. ndk ndk* (*lp.cz.ter.: 1.os.* bojǎ śe, *3.os.* boji śe; *lp.cz.przesz.r.m.* boł śe; *2.os.lp.tr.rozk.* bŭj śe) bać się * *Tego śe djŭboł boji, tego turantu.* * *Jŭ śe go bojǎ.* * *Jŭ by śe boła tǎ iś.* * *Chopje, bŭj śe Boga!* * *Ŭńŭ śe go boji.* * *Mje śe juz nie boji, yno tego nowego.* * *My śe tǎ bŭli iś.* *zob.* **mjeć stracha**

bôga (*D.lp.* bôgi, *Ms.lp.* bŭdze) 1. arkusz (papieru) * *Kup mi dwje bŭgi pergamyntu.* * *Ŭowiń to w bŭgǎ papjŭru.* * *Jak śe kupis dwje bŭgi, to ći stykńe.* 2. zaokrąglenie, okrągłe wygięcie (np. blachy, papieru); falisty karb, fala (wygięte np. z blachy, papieru) * *Ta blacha po bokach mŭ take bŭgi.* * *Ta skorupa, co my kupjyli, mŭ take bŭgi.* * *Wǎśbret mŭ take krziwe bŭgi.* 3. zaokrąglony ząbek (fala) na brzegu np. tkaniny, kartki, deski * *Ťeftotre spodńice mjały ŭod spodku take bŭgi* 4. fala, wypukłość

(część szlaczka, narysowanej linii krzywej) 5. łuk (w architekturze) → *niem.* Bogen

bôgotać *ndk* (*lp.cz.ter.: 1.os.* bôgocǎ, *3.os.* bôgoce; *lp.cz.przesz.r.m.* bôgotŭł; *2.os.lp.tr.rozk.* bôgotej) mówić prędko, niewyraźnie; bôgotać * *Jescy tǎ te babsko stoi a bôgoce.* *zob.* **rzegotać**

bôgotańy (*D.lp.* bôgotańô) *rzecz. od bôgotać*

bôgoty (*tylko lm., D.* bôgotŭw) głupie gadanie, bzdury, głupoty, głupstwa * *Kyby jŭś to takich bôgotŭw nie suchŭł.*

bôgować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bôgŭjǎ, *lp.cz.przesz.r.m.* bôgowŭł) wyginać w fale (np. blachę, papier)

bôgowany *przym. od bôga; bôgowanô* blacha blacha falista

bôgowańy (*D. lp.* bôgowańô) *rzecz. od bôgować*

bôgynlampa (*D.lp.* bôgynlampy) latarnia uliczna

bôja (*D.lp.* bŭje) człowiek lękliwy, strachliwy *zob.* **boja**

bôjac (*D.lp.* bŭjaca) 1. ktoś, kto opowiada bajki, legendy; bajarz * *Mŭj ŭpa to je fajny bŭjac.* * *Mŭj wŭs rŭd bŭjacu, tak fajńe bŭjŭće.* 2. ktoś, kto lubi dużo mówić * *Z wŭs to je taki bŭjac, ze skoda gŭdać.*

bôjać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bŭjŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* bŭjoł, *im.bier.* bŭjany) 1. bając, bajdurzyć; opowiadać * *Ŭńŭ jŭ cołki wjecŭr bŭjoł ŭo strzigach, ŭo utopkach, ŭo ŭogŭńistich chopach a roztomajntnych strachach.* * *Przi skubańu pjyrzŭ bŭjajŭ.* * *Starzik jŭ bŭjoł, jak bŭło u nŭs przed wojńy.* 2. opowiadać bajkę, bajki; **bôjać bojkǎ** opowiadać bajkę * *Dźiśej wŭj bojkǎ bŭjać bǎńdźymy.* * *Pjyknŭ bojka, bŭjać ći jŭ?* 3. **bŭjać śe** opowiadać sobie coś nawzajem; rozmawiać ze sobą * *Ŭńŭńi śe bŭjali aze do pŭnocy.*

bôjać śe *zvr. ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bŭjŭ śe, *lp.cz.przesz.r.m.* bŭjoł śe) bać się, odczuwać strach, lękać się (więcej niż raz) * *My śe bŭjŭmy, jak starka tak ŭozprawjŭd.*

bôjańy (*D.lp.* bŭjańô) *rzecz. od bôjać*

bôjecka (*D.lp.* bŭjecki, *Ms.lp.* bŭjecce) *zdr. od bŭjecka;* bajeczka * *Wy, dźeći, co tǎ bŭjeckǎ suchŭće, wejźće se jŭ za przikłŭd.*

bŭł 1. (*D.lp.* bŭła, bŭłu) 1. bal 2. uroczystość

bŭła (*D.lp.* bŭle) 1. gruba deska (zwykle ok. 5–6 cm) *zob.* **forzt** 2. belka → *niem.* Bohle

bŭłek (*D.lp.* bŭłka) klocek (do zabawy) * *Idźće śe pograć bŭłkŭma.*

bŭłka (*D.lp.* bŭłki, *Ms.lp.* bŭłce) 1. *zdr. od bŭła* 2. gruba deska

bŭnerować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bŭnerujǎ, *lp.cz.przesz.r.m.* bŭnerowŭł) **o podłodze:** pastować i froterować * *Te dyliny trza bŭnerować.* * *Dwa razy do roku yno bŭnerowali.* *syn.* **bŭńyrować** → *niem.* bohner

bŭnerowańy (*D.lp.* bŭnerowańô) *rzecz. od bŭnerować*

bŭnerwaks (*D.lp.* bŭnerwaksu, *Ms.lp.* bŭnerwakśe) pasta do podłogi → *niem.* Bohnerwachs

bŭnkafej (*D.lp.* bŭnkafeju) kawa ziarnista, kawa naturalna; prawdziwa kawa *syn.* **bŭnkawa** → *niem.* Bohnenkaffee

bŭnkawa (*D.lp.* bŭnkawy) 1. kawa ziarnista, kawa naturalna; prawdziwa kawa * *Zrobjǎ wŭj bŭnkawy ku tej ziśće.* * *Ťe pí na wjecŭr bŭnkawy, bo nie bǎńdźes społ w nocy.* * *Bŭnkawa je dobrŭ rŭz za cas.* *zob.* **bŭnkafej**, → *niem.*

Bohnenkaffee 2. *daw.* kawa zbożowa z dodatkiem prawdziwej kawy

bördka (*D.lp.* bördki, *Ms.lp.* börde) ozdoba ze sukna naszyta na materiał lub ubranie

bôza (*D.lp.* bôze, *Ms.lp.* bôže) *chem.* zasada *syn.* **zôsada**, → *czes.* báze, → *niem.* Base

brachnŭńć *dk* (*3.os.lp.cz.przysz.* brachnie; *lp.cz.przesz.r.n.* brachło) zabraknąć; nie wystarczyć * *Tego futru dlô bydła brachnie.* * *Bãńdze robjŭł aze mu dechu brachnie.* * *Jak mje brachnie, to dopjyro bãńdzeće widzieć.* * *Dejće pozŭr, co wŭ pičô nie brachnie.* * *Brachnŭńć moze kozdymu.* * *Jutro ċi brachnie chleba.* *zob.* **chybnŭńć**

brachobliwy kaleki, ułomny

brachować *ndk* (*3.os.lp.cz.ter.* brachuje, *lp.cz.przesz.r.n.* brachło) brakować; nie wystarczać * *Brachuje wody w studni.* * *Pjyrwej jôdło nie bŭło take jak tera i zawdy go brachowało.* * *Tukej bŭł taki małowjela gospodŕz, ņic mu nie brachowało.* * *Brachujŭ mi trzi złotki do piwa.* * *Na cytnŕze brachowało trzi fŭnty.* * *Dwa kila brachowały.* * *Pijŭndzy často kŭmu brachuje.* * *Co tymu synkowi brachuje?* * *Ńewjela brachowało, to by še utopjŭł.* * *Tera mi ņic nie brachuje.* 2. **brachować (kŭmu) dechu** mieć trudności z oddychaniem; brakować (komu) tchu * *Brachuje mi dechu.*

bracka (*D.lp.* bracki, *Ms.lp.* bracce) pobór (do wojska) *syn.* **asynt, asyntyrŭnek, stŭwka, wybjrka**

bractwo (*D.lp.* bractwa) 1. bractwo, stowarzyszenie, zrzeszenie 2. braterstwo → *niem.* Bruderschaft

brać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.*os.* bjerã, 3.*os.* bjere; 1.*os.lm.cz.ter.* bjerymy; *lp.cz.przesz.r.m.* broł, 2.*os.lp.tr.rozk.* bjer) 1. brać (ze sobą; w celu przemieszczenia w inne miejsce); zabierać * *Kozdy broł swoje klamory a soł robić.* * *Bjer stŭnd tego kota.* * *Ŭŭn džynnŭe bjere awto i jedže fŭrt.* * *Ńe bjer mi tich jabkŭw.* * *Bjer Frańćik swojã krykã i pŭdź na špacyr.* * *Bjerma to a pŭdźma do dŭm.* * *Bjer synka ze sobŭ.* * *Tich ņeprawich grzibŭw nie bjerymy.* 2. brać (do ręki); chwycić (ręką, nogą) * *Ńe bjer tego do rãnkŭw, bo še zmarajšis.* 3. otrzymywać na własność; obejmować w posiadanie; uzyskiwać możliwość korzystania * *Jutro bjerã ŭod ņich tã chałpã.* 4. zabierać siłą; pozbawiać (kogoś jego własności) * *Ŭŭn bogatj broł, a bjyđokj ŭozdwoł.* * *Co tak wrzescys, dyć ċi ņic nie bjerã.* 5. zdobywać, opanowywać * *Starzik mi ŭozprawjot, jak w 1921 roku brali Anaberg.* 6. brać (kogo, dokąd) pod przymusem * *Po drugej wojńe Polŕki brali Šlŭzŕkŭw do lagrŭw.* * *Brali tich ņewolnikŭw do roboty.* 7. zaopatrywać się (gdzie, w co); korzystać (z czego); pobierać (co, skąd); czerpać (co, skąd) * *Kozdy fto šćot mŭg brać wodã ze tej plŭmpy.* * *Trejgry my brali ze huty.* * *Mozymy še š ņego brać przikłŕd.* 8. kupować, nabywać * *Ŭŭn bjere wysytko na pŭmp.* * *Broł tŕwŭr na gebyno.* * *Bjerymy mlyko ze sklepu.* * *Bjerã masto ŭod Ucyje.* * *W karty grali, špjywali, a ŭod Zyda na burg brali.* 9. otrzymywać, pobierać (co) jako wynagrodzenie, zapłatę, opłatę * *Taki posot nie bãńdze za Šlŭzŕkŭma, jak ŭŭn ŭod Polŕkŭw pijŭndze bjere.* * *Wjela to bjeres za pŕã laćkŭw.* 10. **o stanach ciała, umyśtu:** opanowywać, dawać się we znaki; być (w jakim stanie); zbierać się (na co); chcieć się (co zrobić) (a) **w konstrukcjach**

z podmiotem * *Spańy mje bjere.* (Jestem śpiący.) * *Scukŕwka mje bjere.* * *Choroba mje bjere.* (Czuję się chory.) * *Źima go bjere, ņech še uwali do łŭzka.* * *Srańy mje bjere, musã iř do hajźla.* * *Mory mje braty, jak zech mušoł tak dugo cekać.* * *Čŭŭŭgi mje bjerŭ.* * *Kramfy mje braty.* * *Ŭod wcora mje stãncka bjere.* * *Zajř ċe ryma bjere?* (b) **w konstrukcjach bez podmiotu; (kogo) bjerŭ** (komu) zaczyna odbijać * *Na rzigańy mje bjere.* (Zbiera mi się na wymioty.) * *Chopa zapartego w šranku zacto brać (zacŭn še bŕć.)* * *Po ŭobjedže mje bjere.* (*Šce mi še iř do hajźla.*) * *Ale go bjere.* (*Je ŭozarty.*) * *Bjerŭ ċe abo ċe ċe juz majŭ?* (Zaczyna ci odbijać czy już ci odbiło?) * *Majŭ ċe abo ċe bjerŭ?* 11. irytować (kogo), denerwować (kogo) * *Jak jŕ widžã take cojř, to mje bjere.* * *Jak uwidžala tã nowŭ kjeckã ŭod Any, to jŭ zacto brać.* *zob.* **aŭfryjgować, gorsyć, słabić** 12. czynić współuczestnikiem, domownikiem, pracownikiem; powierzać funkcję; brać za żonę, za męża * *Z bany brali ludźi do roboty.* * *Tako modŕ džoŭcha, a takygo starego gďowca se bjere.* 13. ubierać, wdziewać na siebie * *Jutro bjerã tyn klejd do kojščŕta.* 14. **o zwierzętach wodnych:** dawać się złowić na przynętę; brać * *Ryby dźiřej nie bjerŭ.* 15. zażywać (lekarstwo); używać (jako zabieg leczniczy) * *Mŭj chop bjere džynnŭe dźejřŭńć tabletŭw.* 16. *fraz.* **brać fraj** brać wolne * *Ŭod jutra bjerã w roboće fraj.* 17. *fraz.* **brać gracki a iř na swŭj plac** (a) obrażać się (b) odchodzić, zostawiać kogoś w spokoju * *Bjer gracki a idź na swŭj plac.* 18. **brać (kogo, co) mit** brać (kogo, co) ze sobą * *Zŕdneho nie bjerće mit.* 19. *fraz.* **brać (kogo) na chytki** podchwytliwie wypytywać (kogo) 20. *fraz.* **brać (kogo) w rzec** obmawiać (kogo) * *Ŭo mŭj noŭšlicŭnejšy, juz ņŕs ludže bjerŭ w rzec.* * *A s tŭj Urzulŭ byjř še doł pokŭj.* *Juz wŕs ludže bjerŭ w rzec.* *zob.* **abklacować, klaćhać (na kogo), robić (kŭmu) wele rzići, ŭobgadować** 21. *fraz.* **brać na ibrich** brać na zapas 22. *fraz.* **brać (s cego, jaki) wznŭsek** wnioskować (co, z czego); wyciągać (z czego, jaki) wniosek * *S tego bjerã wznŭsek, iže ņyma mjŭndzy ludźmi zŕdnej braterskej mjyłojšči.* 23. *fraz.* **brać se/še (co) z masłŭ** robić (co) powoli, bez pośpiechu, ślamazarnie * *Mŭj chop še bjere wysytko z masłŭ.* *Ŭŭn še ņigdy nie uwjđ — jak nie dźiřej to jutro.* * *Alojz, a dyć še gibej trochã, nie bjer še tego z masłŭ.* 24. *fraz.* **brać šajdŭng** rozwodzić się, brać rozwód * *Ŭŭni banŭ brać šajdŭng.* 25. *fraz.* **brać še (co) leko** traktować (co) beztręsko; **brać še (co) za leko** traktować (co) zbyt beztręsko * *Ŭŭ še to bjere za leko.* 26. *fraz.* **brać urlŕp** brać urlop; rozpoczynać urlop * *Jŕ jutro bjerã urlŕp.* 27. *fraz.* **brać za swoje o dziecku:** brać na wychowanie, dokonywać adopcji

brać še *zwr. ndk* 1. **brać še (skŭnd)** (a) przychodzić, przybywać (skąd) * *Z daleka še bjerymy, nowinã wŭ ņesy.* (b) mieć źródło, mieć początek (gdzie) * *Tyn krzipop še bjere s tich lasŭw.* (c) pochodzić, brać się (skąd), mieć przyczynę (w czym) * *Jŕ nie wjã skŭnd še te wysytke chorŕstwa bjerŭ.* 2. odchodzić, wychodzić; zbierać się do odejścia * *Juz še ŭod wŕs, gospodŕzu, bjerymy.* * *Ŭŭn potj še polekuřku broł a soł ku chałpje.* * *Ńŭ juz trza še brać.* * *Bjer še do dŭm, bo juz je ņeskoro.* * *Trza še juz brać.* 3. iść, jechać, udawać się, wyruszać, ruszać * *Zajř še ņŭ bãńdze trza dźejř brać.* 4. uciekać (skąd); uchodzić

(skąd); wyprowadzać się (skąd); opuszczać (co) * *Mu-šeli my še ze Šlŭska brać. zob. flichtować, wykludzić še* 5. *zwykle w trybie rozkazującym*: wynosić się * *Na co jescy cekôs? Bjer še!* * *Bjer mi še zarôz do dŭm.* * *Bjer še stŭnd, a mi sã wjŭncyŭ nie przichodz.* * *Bjer še stŭnd, az će juz nie widzã. zob. wymelać, wyrwać* 6. **brać še (za co, do czego)** zabierać się (za co), zaczynać (co), rozpoczynać (co) * *No to chopi, bjerymy še za robotã.* * *Trza še brać do roboty zarôzki jak še staŭe.* * *Trza še juz brać [do roboty].* * *Jutro trza še nŭ brać do šecyŭd trôwy.* * *Bjerymy še do roboty podwjela stŭjŭnce šwŭjci.* * *Bjer še do cego, a nie stŭj tak. zob. chytać še* 7. pobierać się; zawierać związek małżeński * *My še brali dwadzėjšća lôt nazôd.* * *Jak še chćeli brać, to še brali.* 8. bić się * *Jô jich widžoł, jak še brali pod kacmŭ.* * *Ale še to brali.* 9. ujmować, chwytać ręką * *Mjytojšŭnicy brali še pod parzã.*

braćik (D.lp. braćika) zdr. od **brat**; braciszek * *Mŭj modsy braćik to je taki gryfcôk.* * *Powjydz mi, šeli to twŭj braćik jechoł przed kwilŭ na mopliku?* * *Braćik mi to pedžoł.* syn. **braćisek**

braćinec (D.lp. braćinca) bratanek

braćisek (D.lp. braćiska) braciszek syn. **braćik**

bragolić ndk (1.os.lp.cz.ter. bragolã, 1.os.lm.cz.ter. bragoly, lp.cz.przesz.r.m. bragolŭ) mówić dużo i byle co; mówić od rzeczy; gadać głupstwa; pleść głupstwa

bragolŭniec (D.lp. bragolŭjŭnica) gaduła; pleciuga; ktoś, kto plecie głupstwa syn. **bragŭła** zob. **beblôk, bebŭa, bebŭac, bebŭot, bebula, bragolŭniec, bŭjŭgôc, chebŭa, chebŭac, chebŭot, chebŭôk, chlaskot, faflôk, klapiš, klebeta, malikot, paplôk, pjerdoŭa, rajca, šwandrot, wawrot**

bragolyŭny (D.lp. bragolyŭnô) rzecz. od **bragolić**; głupie gadanie; gadanina; paplanina

bragŭła (D.lp. bragŭly, Ms.lp. bragŭle) gaduła, pleciuga; ktoś, kto plecie głupstwa zob. **beblôk, bebŭa, bebŭac, bebŭot, bebula, bragolŭniec, bŭjŭgôc, chebŭa, chebŭac, chebŭot, chebŭôk, chlaskot, faflôk, klapiš, klebeta, malikot, paplôk, pjerdoŭa, rajca, šwandrot, wawrot**

brajtdrešer (D.lp. brajtdrešra, Ms.lp. brajtdrešrze) daw. szeroka młócarnia do młócenia na prostą słomę; młócarnia szerokomłotna (z szerokim walcem młóącym — zwykle ok. 120 cm) syn. **brajtka, brajtmašina, brajtrus, braktruska, brajtŭwka** → niem. Breيتدreschmaschine

brajtka (D.lp. brajtka, Ms.lp. brajtce) zob. **brajtdrešer** * *Na brajtce mŭcymy.*

brajtmašina (D.lp. brajtmašiny, Ms.lp. brajtmašine) zob. **brajtdrešer** → niem. Breيتدreschmaschine

brajtrus (D.lp. brajtrusa, Ms.lp. brajtruše) zob. **brajtdrešer**

brajtruska (D.lp. brajtruski, Ms.lp. brajtrusce) zob. **brajtdrešer**

brajtšwanca (D.lp. brajtšwanca) karakuł (rasa owcy domowej) syn. **persjaner**, → niem. Breitedschwanz

brajtŭwka (D.lp. brajtŭwki, Ms.lp. brajtŭwce) * *Tera juz zôdyn rŭy mŭci na brajtŭwce.* * *Šlŭmã ze brajtŭwki wjŭže še na ŭoćypki.*

brak (D.lp. braku) 1. gatunek, odmiana * *Sŭ roztomajtne braki psyŭnice.* * *Brak to je inacŭj gatunek.* 2. motyw (np. zdobniczy) 3. waga wozu konnego (luźno zawieszona na

haku rama u nasady dyszla, do której przyczepione są orczyki) 4. **braki** liche owoce, warzywa pozostałe po wybraniu lepszych zob. **braktoŭka** 5. łózko zbite z desek

braka (D.lp. braki, Ms.lp. brace) daw. skrzynia służąca do spania * *Pjyrwej dzeći spały w kastlach mjanowanych brakŭma, ftore bež dŭjŭn stoty pod lŭzkŭma. zob. bojta, draka, kastla, kastura, kista, krziŭna, lôda, skrziŭna*

brakować ndk (1.os.lp.cz.ter. brakujã, lp.cz.przesz.r.m. brakowŭ) sortować; wybierać według gatunków; brakować

brakowaŭny (D.lp. brakowaŭnô) rzecz. od **brakować**

braktoŭka (D.lp. braktoŭki, Ms.lp. braktoŭce) przedmiot, owoc lub warzywo gorszej jakości * *Fajne ŭogŭrki wejžće na przedej, a te braktoŭki ŭostôwće w dŭma. zob. brak*

brakŭwa (D.lp. brakŭwy) zgr. od **brakŭwka**

brakŭwecka (D.lp. brakŭwecki, Ms.lp. brakŭwece) zdr. od **brakŭwka**

brakŭwka (D.lp. brakŭwki, Ms.lp. brakŭwce) owca przeznaczona na chów

brama (D.lp. bramy) brama (a) **brama prowadząca budynku, ogrodzonego terenu** * *Rŭmbnŭn wé tã srogŭ bramã.* * *Idž zawrzyć bramã.* * *Ŭotwarŭta še brama ŭod pota.* (b) **brama w murach miejskich** * *Przejechoł bez berliŭskŭj bramã.* (c) **brama powitalna na drodze** * *Druzbowje takŭ bramã postawjyli, co z daleka bŭło wi-dać, ze tã je wesely.*

brand (D.lp. brandu, Ms.lp. braŭdze) zob. **brant**

brandbôdyn (D.lp. brandbôdynu, Ms.lp. brandbôdyŭne) nieurodzajny pas ziemi (zwykle na polu uprawnym) * *Wele tego psyŭnicnego pola je kŭšek brandbôdynu.*

brandeburek (D.lp. brandeburka) drogowskaz

brandera (D.lp. brandery, Ms.lp. branderze) ognisko syn. **blandera, brandŭwa, flamera, fojera**

brandflek (D.lp. brandfleka) 1. nieurodzajny pas ziemi (zwykle na polu uprawnym) * *Bez nase pole przecho-dŭi brandflek.* * *Ŭe šyj ŭic na brandfleku.* * *Na nasŭj polu je brandflek* 2. pogorzelsko syn. **brandfleka**

brandfleka (D.lp. brandfleki, Ms.lp. brandflece) zob. **brandflek**

brandgibel (D.lp. brandgibla) mur szczytowy chroniący sąsiednie domy przed pożarem; murek przeciwpożarowy * *Brandgibel chrŭŭni drugi dŭm przed ŭogŭjŭ.* * *Ŭod gra-ŭnice mušŭ być brandgibel.*

brandmajster (D.lp. brandmajstra, Ms.lp. brandmajstrze) komendant straży pożarnej → niem. Brandmeister

brandŭwa (D.lp. brandŭwy) ognisko * *Jak še wykopało kartôfle, to zawdy bŭły brandŭwy. zob. blandera, brandera, flamera, fojera*

brandwacha (D.lp. brandwachy, Ms.lp. brandwase) górn. dozorowa brygada górnicza sprawdzająca, czy w kopalni zachowane są warunki bezpiecznej pracy * *Ŭe idž tã, bo brandwacha jescy nie przisŭta nazôd.*

brandzôla [d+z] (D.lp. brandzôle) twarda skóra (lub inny twardy materiał) wewnątrz buta, do którego przymocowuje się podeszwę * *Do zôle przibijô še brandzôlã.* * *Ta brandzôla je juz bardzo lichô.* * *W strzewiku je ta brandzôla.* * *Jak robjŭ brandzôle s papyndekla, to še strze-*

wiki ůozlatujŷ. * *Pjyrwej ŷwjyrki ůodŷyrali na brandzŷle.*
 * *Zŷlŷ ŷe przibijŷ do brandzŷle.* → niem. Brandsohle

brandzŷlowaŷ [d+z] ndk (1.os.lp.cz.ter. brandzŷlujŷ, lp.cz.przesz.r.m. brandzŷlowoŷ) **o butach**: podbijaŷ od spodu ŷelaznymi ŷwiekami

brandzŷlowaŷny [d+z] (D.lp. brandzŷlowaŷoŷ) rzecz. od **brandzŷlowaŷ**

brandzŷlŷwa [d+z] (D.lp. brandzŷlŷwy) zgr. od **brandzŷlŷwka**

brandzŷlŷwka [d+z] (D.lp. brandzŷlŷwki, Ms.lp. brandzŷlŷwce) zob. **brandzŷla**, **branzd**

brant (D.lp. brantu, Ms.lp. braŷce) 1. pragnienie napicia siŷ, potrzeba napicia siŷ; **mjeŷ brant** byŷ spragnionym, chciaŷ siŷ napiŷ * *Ale mŷ dŷiŷej brant.* * *Mŷ taki brant, co wypijŷ caŷŷ sklŷnkŷ wody.* * *Przidaŷo by ŷe wlyjŷ na piwo, bo mŷ taki brant.* * *Musŷ jakoŷ ugajŷiŷ tyn brant.* * *Wypjŷł zech coŷkŷ flaskŷ wody, co taki zech feste mjoŷ brant.* * *Ejmil ŷŷŷgnŷie ze flachy — widaŷ ize mjoŷ brant.* 2. zakaŷenie; infekcja * *Trza coŷs s tŷ palcŷ zrobiŷ, bo ŷe juz brant chytŷ.* * *Do tej nogi doŷ mu ŷe brant.* (W tŷ nogŷ wdaŷo mu siŷ zakaŷenie.) * *Jak s tŷ ŷe pŷj-dŷes do dŷchtorŷ, to mozes dostaŷ brant.* 3. ubumarcie tkanek powstaŷe wskutek zakaŷenia; gangrena; zgorzel * *Doŷ mu ŷe brant do rŷnki.* * *Chycŷł go ŷe brant.* * *Dostŷł brant do nogi.* * *Brant ŷe chytŷ.* 4. zapalenie miŷŷnia (zwykle u zwierzŷt) * *Dostaŷa brantu i umarta.* * *Krowa mŷ w gŷmbje wjelki brant.* * *Mje ŷe zdŷ, ize ta koza dostaŷa brantu, ŷŷna moze zdechnŷŷiŷ.* 5. zgorzel drzew owocowych → niem. Rindenbrand
 → niem. Brand

brantfelik (D.lp. brantfelika) wgŷbienie w ŷcianie obok pieca kuchennego sŷuŷŷce do przechowywania garnkŷ

brantuz (D.lp. brantuza, Ms.lp. brantuŷe) gorzelnia syn. **ŷnapsowŷa**

branzd (D.lp. branztu, Ms.lp. branŷdŷe) twarda skŷra (lub inny twardy materiaŷ) wewnŷtrz buta, do ktŷrego przymocowuje siŷ podeszwe * *Przibiŷ zŷlŷ do branztu.*

braŷkŷla (D.lp. braŷkŷle) wŷgiel brunatny * *Hajcwjymy tera braŷkŷlŷ.*

braŷec (D.lp. brajŷca, M.lm. brajŷce) 1. rekrut zob. **culu-kafer**, **gruchlik** 2. fraz. **byŷ z brajŷca** chciaŷ tylko braŷ nie dajŷc nic w zamian; chciaŷ dostawaŷ wszystko za darmo * *Űŷŷi sŷy z brajŷca a ŷe z dajŷca.*

braŷny (D.lp. braŷoŷ) rzecz. od **braŷ** 1. branie 2. nabieranie; * *To je ŷypa do braŷoŷ pjŷŷku.* 3. zabranie * *Jak je co do braŷoŷ, to zarŷz przilecŷ.* 4. **braŷny lynu** zbiŷr lnu 5. **braŷny studŷie** kopanie studni

brat (D.lp. brata; C.lp. bratowi; Ms.lp. braŷe; M.lm. bratowje, braŷoŷ; D.lm. bratŷw, braŷi; C.lm. bratŷ, braŷŷ; N.lm. bratŷma, braŷŷma) 1. brat; **rodŷŷny brat** brat rodzony; **ŷod brata syn[ek]** syn brata, bratanek; **ŷod brata cera** cŷrka brata, bratanica * *Jego braŷoŷ padli na fruŷce.* * *Űŷŷ nŷ mŷ brata.* * *W 1532 roku braŷoŷ Buchta kupjyli Űochodze do kupy ze Dŷmeckŷ.* * *Űŷŷ bŷł jego rodŷŷny brat.* * *Mjoŷ zech dwuch bratŷw.* * *Mjŷkŷ do kupy z ŷojcŷma, dwŷma bratŷma i ŷpŷma.* 2. (grzecznoŷciowo) ktoŷ, z kim siŷ jest w bliskich, serdecznych stosunkach * *Dŷŷŷnkujŷ ŷi mjŷly braŷe.* * *W grze i wŷ wojŷne brata nŷma.* (przysŷowie) * *Tŷ ŷe cujes braŷe, chobuŷŷ bŷł w ŷebje.* 3. **braŷoŷ a ŷoŷtry** | **brat ze ŷoŷtrŷ** rodzeŷ-

stwo 4. **ŷŷksy brat** | **ŷewoŷny brat** brat przyrodni syn. **pŷbrat** 5. fraz. **mjeŷ ŷoblecŷny ze starego brata** ŷart. mieŷ za duŷe ubranie 6. **Sedmjuŷ ŷpjŷŷnych Braŷi** 27 czerwca * *Jak na ŷedmjuŷ ŷpjŷŷnych Braŷi dysc padŷ, to potŷ ŷeŷ tydŷni bŷŷdŷe padaŷ.* * *Jako je pogoda na ŷedmjuŷ ŷpjŷŷnych Braŷi, to tak bŷŷdŷe potŷ bez ŷeŷ tydŷni.*

→ czes. bratr

bratan (D.lp. bratana) bratanek

brataŷec (D.lp. bratajŷca, M.lm. bratajŷce) 1. syn brata; bratanek * *Brataŷec to je syn ŷod brata.* * *Brataŷec posoŷ do kŷŷndza.* * *Mŷj brataŷec cŷsto mje ŷodwjdzoŷ.* 2. syn rodzeŷstwa jednego z rodzicŷw; kuzyn * *Mŷj taŷik a jego matka to byli brat ze ŷoŷtrŷ, to jŷ je jego brataŷec.* * *To sŷ ale gizdy te moje bratajŷce.* * *Űod mojej matki ŷod ŷoŷtry syn to je mŷj brataŷec.* * *Loŷik to je mŷj brataŷec — nase matki to sŷ ŷoŷtry.* * *Przijaŷŷ dŷ nŷs bratajŷce, bo mŷmy ŷodpust.* 3. **pjŷrsy brataŷec** kuzyn w pierwszym pokoleniu; kuzyn pierwszej linii **drugi brataŷec** kuzyn w drugim pokoleniu

brataŷica (D.lp. brataŷice) 1. bratanica 2. kuzynka

bratek (D.lp. bratka, M.lm. bratkowje) 1. zdr. od **brat** * *Bŷłŷo tŷa jescy trzuch bratkŷw.* * *Bratek mje tego ucŷł.* 2. zwykle **poufale**, w **wŷlaczu** przyjaciel * *Tera ŷe, bratkowje, pojmy.* 3. **bratku koleŷeŷski**, **poufaŷy**, **ŷartobliwy zwrot**, **kierowany zwykle do osŷb bliskich**, **zaprzyŷaŷnionych**; bratku * *Pocekej, bratku! Ty zajŷ przidŷes dŷ mje.*

bratering (D.lp. brateringa) ŷledŷ opiekany * *W pjŷntek na ŷobjŷd banŷ brateringi* * *Jak by my wjedŷeli, jak ŷe te brateringi po mjymjecku zwjŷy, to by my jy zarŷz kupjyli.* * *Mje ŷe smakujŷ brateringi.* * *Prziŷŷli ŷwjyze brateringi.* syn. **bratharynek**, **brathering** → niem. Brathering

braterski 1. przyjacielski, serdeczny, bratni 2. zwiŷzany z pokrewieŷstwem narodowym * *Nŷ ma mjŷndzy ludŷmi roztomajtneho polskygo dijalektu braterskej mjyŷoŷŷci.* 3. **po bratersku** przyŷaŷŷe, serdecznie * *Űobchodŷi ŷe z drugŷ po bratersku.*

braterstwo (D.lp. braterstwa) 1. bractwo 2. braterstwo

bratharynek (D.lp. bratharynka) ŷledŷ opiekany * *Bratharynk jy kŷs ludŷi.* syn. **bratering**, **brathering**

brathering (D.lp. bratheringa) syn. **bratharynek**, **bratering** → niem. Brathering

bratkartŷfle (tylko lm., D. bratkartŷflŷw) 1. ziemniaki ugotowane, a nastŷpnie po wystudzeniu pokrojone w kostkŷ i zasmaŷane na patelni z masŷem (niekiedy z dodatkiem cebuli) * *Bratkartŷfle a kiska to je dobre jŷdŷo.* * *Bratkartŷfle noŷlepi smakujŷ s kiskŷ.* * *Na wjecerŷŷ zjymy bratkartŷfle z majŷŷlŷnkŷ.* → niem. Bratkartoffeln 2. **ŷŷŷelske bratkartŷfle** frytki

bratkastla (D.lp. bratkastle) piekarnik zob. **bratruŷa**, **pjekarŷok**, **pjekarŷok**

bratklojze (tylko lm., D. bratklojzŷw) podsmaŷane kluŷki * *Jak ze ŷobjadu ŷostaŷo klŷzkŷw, to na wjecerŷŷ ŷe jŷdaŷo bratklojze.*

bratny 1. przyŷazny * *Nas pjŷes je bardzo bratny.* 2. **byŷ bratny (s kŷ)** przyŷaŷŷiŷ siŷ (z kim); mieŷ dobre relacje (z kim) * *Dobry farŷr z kozdŷ cowjekŷ je bratny.*

bratowô (*D.lp.* bratowej) bratowa; żona brata * *Bratowô to je kobjyta ůod brata.* * *Bratowô cãsto przichodzi dũ mje pogôdać.* * *Bratowô by nũ nic nie data, to je wjelki zôwišník.* *syn.* **bratůwka**

bratůwka (*D.lp.* bratůwki, *Ms.lp.* bratůwce) *zdr. od bratwa;* dratewka

bratrańec (*D.lp.* bratrajńca, *M.lm.* bratrajńce) *zob.* **bratańec**

bratruła (*D.lp.* bratruły; *Ms.lp.* bratrule) wnęka w piecu kuchennym służąca do pieczenia, suszenia; piekarnik * *Pjekã chlyb w bratrule.* * *W bratrule pjece se kołôc na małych blachach.* * *Kucharka do bratruły to data.* * *Moja ôma susy w bratrule uski ůod jajcũw, a bez zimã nymi kury futruje.* * *Bratruła juz je gorkô, nie przikłódej wjýncý.* * *W bratrule dycki susũto se pjecki.* * *Často zech juz wrajźũta do bratruły.* *zob.* **bratkastla, pjekarńók, pjekarók**

bratrułka (*D.lp.* bratrułki, *Ms.lp.* bratrułce) *zdr. od bratruła*

bratůnek (*D.lp.* bratůnka, *M.lm.* bratůnkowje) 1. bratanek 2. **pjysy bratůnek** kuzyn pierwszej linii

bratůnka (*D.lp.* bratůnki, *Ms.lp.* bratůnce) córka brata; bratanica

bratůw (*r.żeń.* bratowa, *r.nij.* bratowe) *przym. dzierz. od brat;* należący do brata * *Ŭũn soł kole bratowej chałpy.*

bratůwka (*D.lp.* bratůwki, *Ms.lp.* bratůwce) bratowa; żona brata * *Bratůwka urodźũta cerã.* * *Byli my u bratůwki.* * *Banã mjoł sykownũ bratůwkã.* *syn.* **bratowô**

bratwa (*D.lp.* bratwy) dratwa * *Na bratwje puscali my drachy.* * *Wejź rubsej bratwy a zesýj tyn mjech.* → *niem.* Pechdraht

bratwůrzt (*D.lp.* bratwůrztã, bratwůrztu; *Ms.lp.* bratwůrzcë) biała kielbasa * *Bratwůrzt to ani nie je richtich wůrzt.* * *Jô nie wjã, šeli bratwůrzt idze wë fojerce upjec.*

braůnek (*D.lp.* braůnka) kasztan (maśc konia); koń kasztanowaty; koń maści ciemnobraźowej; koń gniady * *Kajzer jechoł braůnkũma do kojścoła.* * *Jak by ci čýzko sta ůoracka jednũ kũňũ, to prziprzýngni braůnka do pory.* * *Šmignũn bicý i zawołot: wjo moje braůnki!*

braůnkapa (*D.lp.* braůnkapy) borowik szlachetny; prawdziwek (gatunek grzybów; *łac.* Boletus edulis) *syn.* **prawik, prawók**

braůńswajger (*D.lp.* braůńswajgru, *Ms.lp.* braůńswajgrze) wędlina do smarowania kanapek * *Braůńswajger to je wůrzt do mazańô.*

braůny 1. brązowy, brunatny 2. **o maści konia:** kasztanowaty; ciemnobraźowy; gniady *zob.* **brůnny, brůnôtny, brůny, bury, gńady**

braũta (*D.lp.* braũty, *Ms.lp.* braũce) 1. narzeczona, oblubienica 2. panna młoda *zob.* **modô pańi, moducha, weselńica** → *niem.* Braut

braũza (*D.lp.* braũze, *Ms.lp.* braũze) 1. napój gazowany (oranżada, lemoniada, nie woda mineralna) * *Jô by'ch se rôd napjũł braũze.* * *Džeći rade pijũ braũzã bez lato.* *zob.* **krachela, limũnada, lymũńada** 2. lemoniada, oranżada w proszku * *Jak my mjeli braũzã, to my jũ jedli prosto s tytki.* 3. natrysk; prysznic w łaźni * *Pod braũzũ se idze ůokũmpac.* * *Po śichće se sto pod braũzã.* * *Ha-*

jery, jak wyjadũ na wjyrch, to idũ pod braũzã. → *niem.* Brause

braũzka (*D.lp.* braũzki, *Ms.lp.* braũzce) *zdr. od braũza*

Brazilijô (*D.lp.* Brazylije) Brazylia → *niem.* Brasilien

brecha (*D.lp.* brechy, *Ms.lp.* brese) 1. łom * *To wyglýndô choby brechũ zrobjũne.* 2. dźwignia, pręt (do podnoszenia ciężkich przedmiotów) * *Cojś čýzkygo je noulepi dźwignýńć brechũ.* * *Podw rôź brechã pod šrank.* 3. długi gruby stalowy pręt (używany np. do kruszenia kamieni, węgla) * *Brechũ se robjũto przũ wýnglu* *zob.* **brechštańga, cyfus**

brecher (*D.lp.* brechra, *Ms.lp.* brechrze) kruszarka, łamacz (maszyna do kruszenia np. kamieni, żwiru) → *niem.* Brecher ('kruszarka, łamacz')

brechflaũma (*D.lp.* brechflũmy) *bot.* śliwa domowa (odmiany typu węgierka, np. węgierka zwykła, drzewo i owoc; *łac.* Prunus domestica subsp. oeconomica) *syn.* **wãńgerka**

brechnýńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* brechnã; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* brechnũn, *r.ż.* brechła) złamać → *niem.* brechen

brechnýńcy (*D.lp.* brechnýńcô) *rzecz. od brechnýńć*

brechštańdzka (*D.lp.* brechštańdzki, *Ms.lp.* brechštańdze) *zdr. od brechštańga*

brechštańga (*D.lp.* brechštańgi, *Ms.lp.* brechštańdze) 1. łom * *Ŭotwarli tã kastlã brechštańgũma.* 2. dźwignia, pręt (do podnoszenia ciężkich przedmiotów) * *Skrzińũ idze lepsý przeńýjś z brechštańgũ.* *zob.* **brecha, cyfus** → *niem.* Brechstange

brejtka (*D.lp.* brejtki, *Ms.lp.* brejtce) kotlet mielony * *Mari z Matildkũ brejtkũw narychtowaty.* *zob.* **flajšbrejt, karbinadel, karbinadla, karbinetla, karminadel, karminadla, klops**

brelač *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* brelũ, *lp.cz.przesz.r.m.* breło) gapić se

brełańy (*D.lp.* brełańô) *rzecz. od brelač*

brełaty 1. noszący okulary, w okularach; **brełaty chop** człowiek w okularach; **być brełaty** nosić okulary * *Jak widzis kũmińôrza to se chýc za knefel i łũw brelatego chopa, a bãńdzes mjoł sejścy.* * *Ŭũn juz je brełaty.* 2. **w użyciu rzeczownikowym:** okularnik; ktoś noszący okulary; człowiek w okularach 3. jaskrawy; **bre-latô farba** jaskrawy kolor

brele (*tylko lm., D.* brelũw) okulary * *Jô se musã is po brele.* * *Kupjũł se nowe brele i se ajši.* * *Idã do ůocnego dôchtora po brele.* → *czes.* brejle, brýle → *niem.* Brille

brełki (*tylko lm., D.* brelkũw) *zdr. od brele* * *Dže'jś mi wrajźũta te małe brełki.*

brełók (*D.lp.* brelôka) okularnik; ktoś noszący okulary; człowiek w okularach → *niem.* Brillenträger

brełôrka (*D.lp.* brelôrki, *Ms.lp.* blelôrce) kobieta, dziewczyna nosząca okulary * *Ŭũn chodźi na zôlyty ku tej brelôrce.*

brełôrz (*D.lp.* brelôrza) okulista

brełũń (*D.lp.* brelũńa) *pejor.* ktoś noszący okulary

brelynślańdzka (*D.lp.* brelynślańdzki, *Ms.lp.* brelynślańdze) *zdr. od brelynślańga*

brelynślańga (*D.lp.* brelynślańgi, *Ms.lp.* brelynślańdze) kobra *syn.* **kobra**, → *niem.* Brillenschlange

breska (*D.lp.* breski, *Ms.lp.* bresce) *zdr. od brecha;* mały łom

- breskwja** (*D.lp.* breskwje) brzoskwinia * *Narwí tich breskwjůw. syn. brzeskwina, fyrzicha*
- breskwjowy** brzoskwiniowy
- bret** (*D.lp.* breta, Bretu; *Ms.lp.* breće) błotnik
- bretlik** (*D.lp.* brestlika) deska kuchenna; deska do krojenia * *Ńe kryj na blaće, yno wejź bretlik. * Ńe kryj tego chleba na blaće, yno na bretliku. zob. anrichta, bajta, deska*
- bretmila** (*D.lp.* bremile) tartak * *Űŭn tera robi na bremili. syn. gater, zejgework*
- bretmilôrz** (*D.lp.* bremilôrza) właściciel tartaku
- bretwand** (*D.lp.* bretwandu, *Ms.lp.* bretwańdze) przegroda (ścianka) z desek * *Trza dlô tich ůowcůw zrobić bretwand. * Jô to widžoł za bretwandŷ. zob. grodza*
- brew** (*D.lp.* brwje) brew → *niem.* Augenbraue
- breweryjô** (*D.lp.* breweryje) 1. awantura, kłótnia * *Nas sůmsôd zawdy robjůł breweryje. zob. haja, wija* 2. kłopot * *Narobjyli breweryje. * Jake my juz ś nŷ mjeli breweryje!* 3. żarty, wygłupy * *Čebje yno breweryje še trzymjŷ.*
- breweryjôk** (*D.lp.* breweryjôka) awanturnik
- brewider** wprost; **pedżeć (co) brewider** powiedzieć (co) wprost *zob. dyrek, ofyn*
- brewijôrz** (*D.lp.* brewijôrza) 1. brewiarz * *Farôrz sêdzi wê suchacce, pjejsći swŷj brewijôrz.* 2. żart. często czytana książka → *niem.* Brevier
- brewijôrzik** (*D.lp.* brewijôrzika) *zdr. od brewijôrz* → *niem.* Brevierbüchlein
- brif** (*D.lp.* brifa) 1. list * *Dostoł zech brif ůod ćotki z Mjymjec. zob. listek, pismo* → *niem.* Brief 2. **dôchtorski brif** epikryza *syn. dôchtorski list,* → *niem.* Arztbrief
- brifbôga** (*D.lp.* brifbôgi, *Ms.lp.* brifbôdze) arkusz papieru listowego * *Prziŷnyjś brifbôgã, to ći to namalujã.*
- brifcôrz** (*D.lp.* brifcôrza) listonosz *zob. briftrejger, poccôrz, poctôrz*
- brifek** (*D.lp.* brifka) *zdr. od brif*
- brifkastelka** (*D.lp.* brifkastelki, *Ms.lp.* brifkastelce) *zdr. od brifkastla*
- brifkastla** (*D.lp.* brifkastle) 1. skrzynka na listy (przy domu) 2. skrzynka pocztowa * *Poc̣ta juz bůła zawartô, to 'ch wćep te pismo do brifkastle.* → *niem.* Briefkasten
- brifmarka** (*D.lp.* brifmarki, *Ms.lp.* brifmarce) znaczek pocztowy * *Wjela terazki kostuje brifmarka na pismo do Mjemjec? * Jak zech bůł wê skole, to 'ch zbjoyrôł brifmarki.* → *niem.* Briefmarke
- brifmarkôrz** (*D.lp.* brifmarkôrza) zbieracz znaczków; filatelista
- brifowy** listowy
- brifpapjûr** (*D.lp.* brifpapjûru, *Ms.lp.* brifpapjûrze) papier listowy
- briftaša** (*D.lp.* briftaše) 1. portfel * *Zapůmŷnoł zech briftaše. Pozycej mi na bilet. zob. bajtlik, berdza, geldaša, potmanej* 2. torba listonosza (z listami) 3. torba na dokumenty, listy, itp. *zob. aktyntaša* → *niem.* Brieftasche
- briftašecka** (*D.lp.* briftašecki, *Ms.lp.* briftašece) *zdr. od briftaša*
- briftaška** (*D.lp.* briftaški) *zdr. od briftaša*
- briftaũba** (*D.lp.* briftaũby) gołąb pocztowy *syn. briwa, briwer* → *niem.* Brieftaube
- briftrejger** (*D.lp.* briftrejgra, *Ms.lp.* briftrejgrze) listonosz * *Jutro mi briftrejger prziŷnejše pynzyjŷ. zob. brifcôrz, poccôrz, poctôrz* → *niem.* Briefträger
- briftrejgerek** (*D.lp.* briftrejgerka) *zdr. od briftrejger*
- briftrejgerka** (*D.lp.* briftrejgerki, *Ms.lp.* briftrejgerce) listonoszka *zob. listũnôrka, poccôrka* → *niem.* Briefträgerin
- briftrejgerski** *przym. od briftrejger* * *Nôdli u ŷnego w dũma briftrejgerskŷ myckã.*
- brigada** (*D.lp.* brigady, *Ms.lp.* brigadze) brygada → *czes.* brigáda, → *niem.* Brigade
- brigadzista** (*D.lp.* brigadzisty, *Ms.lp.* brigadzišce) generał brygady
- brija** (*D.lp.* brije) 1. breja 2. papka; mus owocowy * *Na nadŷywkã do kołôcůw bjerymy syr, mak, powidła abo tyz brijã ze jabkũw.* 3. zupa z suszonych owoców * *Zupa s pjeckũw to je brija.*
- briket** (*D.lp.* briketa, *Ms.lp.* brikeće) brykiet → *czes.* briketa, → *niem.* Brikett
- britrok** (*D.lp.* britroka) koryto do parzenia świni
- briva** (*D.lp.* briwy) gołąb pocztowy * *Doł zech wcora pjŷŷŷcđzejšŷŷnt briwůw na flug. * Tũmek mô same briwy, a ůod ŷnego kolega same polnôki. * Jô trzymjã same briwy. syn. briftaũba, briwer*
- briwer** (*D.lp.* briwra, *Ms.lp.* briwrze) gołąb pocztowy *syn. briftaũba, briwa*
- briwka** (*D.lp.* briwki, *Ms.lp.* briwce) *zdr. od briwa*; gołąb pocztowy * *Mũj ůojćec trzymje briwki i mô jich poŷnŷ laũbã. * Trzymjes tyz briwki i puscôs jy na flugi?*
- briwowy** *przym. od briwa* * *Jô mŷ rôd briwowy šport.*
- brnŷŷŷć** *ndk (1.os.lp.cz.ter. brnã; lp.cz.przesz.r.m. brnũn, r.ż. brła, brnũna)* 1. iść z trudem w błotnistym lub grząskim terenie 2. puchnąć, nabrzmiwać, obrzmiwać * *Trupa trza zakopać, bo brŷe.* 3. nasiąkać płynem (np. wodã) * *Drzewo brŷe.*
- brŷawy** gderliwy, zrzedliwy
- brŷŷŷŷć** (*D.lp.* brŷŷŷŷcô) *rzecz. od brnŷŷŷć*
- brocyć** *ndk (1.os.lp.cz.ter. brocã, lp.cz.przesz.r.m. brocũł)* krwawić * *Jak zajŷŷŷca strzelis, to brocy.*
- brocyŷŷ** (*D.lp.* brocyŷŷ) *rzecz. od brocyć*
- broda** (*D.lp.* brody, *D.lm.* brodũw) 1. broda z włosów 2. broda, część ciała 3. **broda ůod swŷjŷntego Pejtra** *bot.* szarłat szorstki (*łac.* *Amaranthus retroflexus*) 4. **drugô broda | dwje brody | tuplowanô broda** drugi podbródek, zwisający podbródek * *Tak mu je dobrze w dũma, bo mu drugô broda urosta.* 5. **kojzô broda** *bot.* zawilec gajowy (*łac.* *Anemone nemorosa*) *syn. kojzibroda, kojzi drzistek*
- brodaty** brodaty * *Űŷŷŷ je brodaty, bo še ŷe ŷe goli.*
- brodawy** (o drzewie, gałęzi) mający hubę * *Urzli my tã brodawŷ gałŷjŷ.*
- brodôc** (*D.lp.* brodôca) brodac
- brodũwa** (*D.lp.* brodũwy) *zgr. od brodũwka*
- brodũwka** (*D.lp.* brodũwki, *Ms.lp.* brodũwce) 1. brodawka, narośl na skórze *zob. brudũwka* 2. sutek; brodawka sutkowa
- brodũzuch** (*D.lp.* brodũzucha) brudas, niechluj, smoluch
- brogować** *ndk (1.os.lp.cz.ter. brogujã, lp.cz.przesz.r.m. brogowoł)* składać jesienią (np. ziemniaki, warzywa korzeniowe, zimowe jabłka i gruszki) w kopcach w celu

przechowania podczas zimy; kopcować * *Na podzim broguje še kartöfle.*

brogowańy (D.lp. brogowańo) rzecz. od **brogować**

brojić ndk (1.os.lp.cz.ter. brojã, lp.cz.przesz.r.m. brojũł, 2.os.lp.tr.rozk. brũj) 1. czynić; robić coś; postępować (źle lub dobrze); wyświadczać; **brojić co dobrego** wyświadczać dobro * *Tyn še nie boji, fto złego nie broji.* 2. **zwykle o dzieciach:** broić, psocić, płać figle; figlować, swawolić, dokazywać * *Ale te bajtle brojũ.* * *Co wy brojiće, wy smyki jedne?* * *Bãńdźeće tak dugo brojĩc aze cojś nebrojiće.* zob. **balandrować, brykać, buksować, pöcwić, rajcować**

brojić še zwr. ndk przydarzać się; być czynionym, wyświadczanym przez kogoś * *Moze še kũmu co złego abo co dobrego brojĩc.*

brojler (D.lp. brojlera, Ms.lp. brojlerze) brojler * *Jõ chowjã pörã brojlerũw na zabićy.* → czes. brojler, → niem. Broiler

brojny (tylko lm., D. brojnũw) błonica, dyfteryt * *Brojny go dušũty.* * *Te dźećo umarło na brojny.* syn. **difter, difteritus**

brojnyńy (D.lp. brojnyńo) rzecz. od **brojić** * *Tyn mõ yno brojnyńy w gowje.*

brok (D.lp. broka, broku) 1. ziarno śrutu, kulka śrutu (do broni myśliwskiej); śrucina * *Űostawjã ċi gõrść brokũw.* 2. śrut (do broni myśliwskiej) * *Brokj še strzylõ do kac-kũw.* * *Mysliwjec mjoł brok.* 3. kulka w łożysku kulkowym

→ czes. brok → niem. Brock

broki (tylko lm., D. brokũw) śrut (do broni myśliwskiej) * *Dej pozũr na gũne, co ċe ftojś nie podstrzeli, bo ũod brokũw mozes dostać brant.* * *Strzelił pũ nũ brokũma.* (Strzelił do niego śrutem.) zob. **śrũt**

brokowity o glebie: sypka, pulchna

brokownica (D.lp. brokownice) strzelba myśliwska na śrut

brośa (D.lp. broše) brosza → czes. brož, → niem. Brosche

brośka (D.lp. broški) zdr. od **brośa**; broszka

brozek (D.lp. brozka) zdr. od **brũg**

brozysko (D.lp. brozyska) zgr. od **brũg** * *Kartöfle sũ w brozysku.*

bröc (D.lp. bröca) łapówkarz

bröcki (tylko lm., D. bröckũw) zbieranie lnu

brötbiksa (D.lp., M.lm. brötbikse, Ms.lp. brötbikše) pojemnik na chleb; chlebak (często metalowy) * *Brötbiksa to je biksa na chlyb.* * *Brötbiksa noũcãjśćĩ bũła bla-sannõ, ale mũgła tyz być drewjannõ.* * *Brötbiksa ze zadku mjała dźurki.* * *Jak w chatpje bũto kãš dźeći, to brötbiksa bũła zapjyranõ na kotkã.* * *Brötbiksa stoła na bifeju.* * *Chlyb wé brötbikše idze dugo trzymać.* * *Chlyb do roboty mõs skludzũny wé brötbikše.* * *Skludz tyn chlyb do brötbikse, coby nie wyschnũn.* syn. **biksa na chlyb, brötkastla**

brötbajtla (D.lp. brötbajtla) torba lub worek na żywność, głównie chleb; chlebak * *Jak my jechali na pũńć, to my brali chlyb a tej do brötbajtla.* * *Dźe'jś dała tyn brötbajtla, bo nũ mũ do cego wrajzić śnitũw.* * *Wojõk mjoł brötbajtla i feldflãse.* syn. **bröttaša, brötzak** → niem. Brotbeutel

brötka (D.lp. brötki, Ms.lp. brötkce) zupa z chleba, wody, czosnku i masła (bądź stopionej słoniny) * *Na wodzũnkã*

ńeftorzi padajũ tyz 'brötkã'. syn. brötzupa, chlebjũnka, cosnũwka, śnelka, ukropek, wodzũnka

brötkastla (D.lp. brötkastle) pojemnik na chleb; chlebak syn. **brötbiksa, biksa na chlyb**

brötmašina (D.lp. brötmašiny, Ms.lp. brötmašine) maszyna do krojenia chleba

bröttaša (D.lp. bröttaše) torba lub worek na żywność, głównie chleb; chlebak syn. **brötbajtla, brötzak** → niem. Brottasche

brötzak (D.lp. brötzaka) płócienna torba lub worek na żywność, głównie chleb syn. **brötbajtla, bröttaša**

brötzupa (D.lp. brötzupy) zupa z chleba, wody, czosnku i masła (bądź stopionej słoniny) * *Brötzupa to je inacũ wodzũnka.* syn. **brötkã, chlebjũnka, cosnũwka, śnelka, ukropek, wodzũnka**

bröw (D.lp. bröwa, M.lm. bröwy) wykastrowany samiec świni; wieprz; tucznik * *Tyn bröw nũ mõ ańi placu wé chlywje.* zob. **babuć, brũwek, freser, kõrmik**

bröwarek (D.lp. bröwarka) zdr. od **bröwõr**

bröwarńa (D.lp. bröwarńe) browar

bröwarski przym. od **bröwõr**; należący do browaru * *Šedym pörũw kũńi bũto bröwarskich.*

bröwarstwo (D.lp. bröwarstwa) browarstwo; piwowarstwo; przemysł piwowarski * *Na bröwarstwje sõto fajńe zarobić.*

bröwõr (D.lp. bröwaru, Ms.lp. bröwarze) browar → niem. Brauerei

bruch (D.lp. bruchu) przepuklina; **dostać bruch | dostać bruchu** zachorować na przepuklinę * *Űe dźwigej tak ċũzko, bo dostańes bruch.* * *Űe dźwigej nĩc ċũzkygo, bo še ũoberwjes i dostańes bruchu.* * *Űod tego dźwigañõ to ũũn bruchu dostõł.* * *Paũlek mjoł ũoperacyjũ na bruch.* * *Przi tej chatpje še synek narobjũł i dostõł bruchu* * *Na bruch bũła'ch ũoperowanõ.* → niem. Bruch

bruchaty o człowieku, zwierzęciu: mający przepuklinę * *Tyn wjeprzek je bruchaty.*

bruclecek (D.lp. bruclecka) zdr. od **bruclek**

bruclecysko (D.lp. bruclecyska) zgr. od **bruclek** * *Na tã dźurã zech przĩłõtoł stare bruclecysko.*

bruclek (D.lp. brucleka) 1. ozdobna kamizelka (część tradycyjnego śląskiego stroju kobiecego) zob. **wjyrzchynĩ, brzuślek, ũoplecek, zywotek** 2. kamizelka z sukna sięgająca poza biodra, zapinana na dwa rzędy guzików (część tradycyjnego śląskiego stroju męskiego)

bruclik (D.lp. bruclika) zob. **bruclek**

brucny (st. wyż. brucnejsy) 1. łatwo brudzący się; łatwy do zabrudzenia * *Na co'jś še kupjũta taki bjõty mantel? Dyc ũũn bãńdźe brucny, dwa razy w nũ wjũjndzes i juz do prańõ.* * *Te bjõte kosyle sũ ale brucne.* * *Jasne ũoblecyńy je ũokropńe brucne.* * *Kupjã še cojś ċmau-sego na zõpaskã, to nie baje takõ brucnõ.* 2. brzydki * *Űe ũoblekã takygo brucnego klajda.*

brudõwa (D.lp. brudõwy) zgr. od **brudõwka**

brudõwka (D.lp. brudõwki, Ms.lp. brudõwce) brodawka zob. **brodũwka**

brujslek (D.lp. brujsleka) daw. obcisły stanik noszony pod koszulã

brukać ndk (1.os.lp.cz.ter. brukũ, lp.cz.przesz.r.m. brukõł) brudzić, zanieczyszczać * *Kũminõdrz nũ wdycki sõdõy brukõł jak wychodzũł.*

brukańy (*D.lp.* brukańo) *rzecz. od brukać*

brutraūm (*D.lp.* brutraūmu) 1. ogrzewane pomieszczenie do wylegu piskląt; wylęgarnia 2. część ula, w której królowa składa jaja i gdzie wylęgają się młode pszczoły → *niem.* Brutraum

brus (*D.lp.* brusa, *Ms.lp.* bruśe) *zgr. od brusek*

bruscewjy (*D.lp.* bruscewjò) krzewy jagodowe *syn. jagodziny, jagodzińewjy*

brusek (*D.lp.* bruska) 1. obrotowy kamień do ostrzenia i szlifowania; okrągła osełka (do ostrzenia); ostrzałka * *Můj starzik mjoł deptac při brusku. * Za starego pjyrwej ślajfyrze łajžyli po placach z bruskiy. zob. abcihštajn, bruska, bruśik, śmyrgel, ũosořka, → czes. brosek* 2. *daw.* górny kamień w żarnach (ten, którym się obraca) 3. *fraz. iś ũo brusku* wracać z niczym 4. *fraz. prziś ũo brusku* wrócić z niczym, przyjść z niczym 5. *fraz. ũostać ũo brusku* zostać z niczym; zostać pominiętym przy podziale czegoś

bruska (*D.lp.* bruski, *Ms.lp.* brusce) 1. osełka (do ostrzenia) *zob. abcihštajn, brusek, bruśik, śmyrgel, ũosořka* 2. *bot.* borówka brusznica, borówka czerwona (*łac.* Vaccinium vitis-idaea) * *Bruski śe zbžyrò na jejšyř.*

brusla (*D.lp.* brusle) łyżwa *zob. ajskula, kurblòk, lodowònik, ślyćsuł, ślynzycha, ślytšuł, śryć* → *czes.* bruslè

brusny *tech.* ścierny → *czes.* brusný

brust (*D.lp.* brustu, *Ms.lp.* bruśce) klatka piersiowa

brustlaja (*D.lp.* brustlaje) 1. wiertarka ręczna → *niem.* Brustleier 2. świder *zob. borek, dryl, grabcòk, knara, śwjeder*

brustaša (*D.lp.* brustaše) wewnętrzna kieszeń marynarki, płaszcz (umieszczona na wysokości piersi) * *Do brustaše idže wrajžić papžury abo pińžndže. → niem.* brusttasche

brustrim (*D.lp.* brustrima) 1. podbrzusznik (element uprząży końskiej) 2. popręg (element rzędu końskiego)

brusyńy (*D.lp.* brusyńo) *rzecz. od bruśić* * *Jak my zacli po wši kulać ũod kořuw felgi, to wsàńdže bũto ślychać yno brusyńy felgũw.*

bruśić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* brusã, *lp.cz.przesz.r.m.* bruśił) 1. ostrzyć * *Ŭojćec nũ bruśi noze i nozycyki.* 2. trzeć, ścierać; szorować 3. szlifować *zob. ślajfować* 4. *daw.* mielić, ścierać (ziarno) przy pomocy żaren 5. *fraz. bruśić chodniki* niepotrzebnie chodzić; spacerować; wałęsać się 6. *fraz. bruśić (po kŷ)* wyzywać się (na kim); wylewać złość (na kogo) → *czes.* brousit

bruśidło (*D.lp.* bruśidla, *Ms.lp.* bruśidle) *tech.* narzędzie ściernie → *czes.* brusidlo

bruśik (*D.lp.* bruśika) obrotowy kamień do ostrzenia i szlifowania; okrągła osełka (do ostrzenia); ostrzałka *zob. abcihštajn, brusek, bruska, śmyrgel, ũosořka*

bruśina (*D.lp.* bruśiny, *Ms.lp.* bruśine) borówka brusznica, borówka czerwona (*łac.* Vaccinium vitis-idaea) * *Pũdžće sy mnũ do lasa na bruśiny. → czes.* brusinka, brusnice

bruśinka (*D.lp.* bruśinki, *Ms.lp.* bruśince) *rzecz. od bruśina*

bruśinkowy *przym. od bruśinka*

bruśinowy *przym. od bruśina*

bruśòrz (*D.lp.* bruśòrza) szlifierz; ktoś, kto ostrzy narzędzia

brutalny brutalny → *czes.* brutální, → *niem.* brutal

brūd (*D.lp.* brodu; *Ms.lp.* brodze) płytkie miejsce rzeki, jeziora, stawu, przez które można przejść lub przejechać na drugi brzeg; bród, płycizna * *Ŭn stoł na brodze. * Ŭod Juńca aze na brūd kole mostka to bũt taki maras, iže śe bũty sebuwały, jak bũty troseckã za sroge.*

brūdka (*D.lp.* brūdki, *Ms.lp.* brūdce) *zdr. od broda* 1. bródka 2. **kojžò brūdka** goździeniec (rodzaj grzybów; *łac.* Clavaria) → *niem.* Ziegenbart

brũg (*D.lp.* broga) kopiec (np. z ziemniakami, burakami, jabłkami zimowymi) **brũg wyćepać** wykopać dołek, nad którym będzie zrobiony kopiec z zapasami * *Tera wũ nũ mogã prziwžyž kartòfli, bo by'ch mušoł ũotworzić brũg. * Jescy musymy brũg usuć. * Jak byli s kopańy gotowi, to brogi ćepali a kartòfle zachowali.*

brũjždzić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* brũjždã, *lp.cz.przesz.r.m.* brũjždził) przeszkadzać, zawadzać, stać na przeszkodzie; mieszać się, wtrącać się w czyjeś sprawy; wchodzić komuś w drogę * *Zawdy ftojs muši brũjždzić. * Durch Danka nũ brũjždzi. Ŭna je řerada, jak kũmu je lepsy ũod ři. * My mjeli takygo, co wdycki brũjždził. 2. robić brudzy orzãc*

brũřa (*D.lp.* brũřy, *Ms.lp.* brũře) bryřa, gruda

brũřka (*D.lp.* brũřki, *Ms.lp.* brũřce) 1. akuszerka wiejska; kobieta odbierająca porody * *Pjyrwej wé kozdej wši bũta brũřka. zob. baba, babica, babka* 2. *zdr. od brũřa;* bryřka, grudka

brũm (*D.lp.* brũmu) *chem.* brom → *czes.* bróm → *niem.* Brom

brũmac *ndk* (*lp.cz.ter.:* *1.os.* brũmũ, brũmjã; *2.os.* brũmòs, brũmjes, *3.os.* brũmò, brũmje; *lp.cz.przesz.r.m.* brũmoł) 1. mruczeć, pomrukiwać * *Ŭn durch cojs brũmò pod nosy. 2. mamrotać 3. zrzedzić * Ŭe brũmej! * Brũmòs, brũmòs cołki džyř, juž ře idže tego suchać. 4. grać na harmonijce ustnej 5. o psie: warczeć * Tyn pjes brũmje. → czes.* brumlat → *niem.* brummen

brũmajžla (*D.lp.* brũmajžle) 1. harmonijka ustna, organki * *Ŭñi grali na brũmajžlach. zob. harmũnika* → *niem.* Brummeisen 2. *daw.* drumla (instrument muzyczny) 3. beksa

brũmańy (*D.lp.* brũmańo) *rzecz. od brũmac*

brũmbera (*D.lp.* brũmbery, *Ms.lp.* brũmberze) *bot.* jeźyna, ostrężyna (krzew i owoc, nie malina; *łac.* Rubus) *zob. còřnica, ũostrãnga, ũostrãznica, ũostrãžyna* → *niem.* Brombeere

brũmek (*D.lp.* brũmka) 1. lamówka (będąca ozdobnym wykończeniem ubrania lub obuwia); obszywka * *Mjãta fajne strzewiki, take śiwe z bjořy brũmkj. zob. borta* 2. czepiec ozdobiony falbankã * *Wsytke pańynki wé wjũnku, yno Marika je w brũmku. * Brũmek to je taki cepjec z ryžy; ale to nojsũty zòwitki (řeprawe panny). 3. kożuszek przy czapce zimowej*

brũmer (*D.lp.* brũmra, *Ms.lp.* brũmrze) 1. bãk (zabawka dziecięca) 2. żuk (chrząszcz) → *niem.* Brummer

brũmowy *chem. bromový*

brũmòk (*D.lp.* brũmòka) zrzęda, mruc *zob. brũnk, brũnkařa, brũnkot, bũnk, cham, dudròk* → *niem.* Brummbar

brũna (*D.lp.* brũny, *Ms.lp.* brũne) 1. brona; **balcek do brũnũw** poziomy drażek, do którego przypina się brony

- * *Tego pyrzu nie sło uwlyc brūnūma.* 2. brama zob. **brama** 3. twierdza, forteca
- brūnawy** brązowawy
- brūndza** (*D.lp.* brūndze) brąz (stop metali) → *czes.* bronz → *niem.* Bronze
- brūndzować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* brūndzujā, *lp.cz.przesz.r.m.* brūndzowōł) powlekać warstwą brązu * *Stolōrze tyz trūny brūndzujū.* → *niem.* bronzieren
- brūndzowańy** (*D.lp.* brūndzowańō) *rzecz. od* **brūndzować**
- brūndzowy** brązowy (wykonany z brązu, dotyczący brązu); **brūndzowy wjek** wiek brązowy * *Pjyrwej my mjeli brūndzowū lampā.*
- brūndzyrować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* brūndzyrujā, *lp.cz.przesz.r.m.* brūndzyrowōł) powlekać warstwą brązu → *niem.* bronzieren
- brūndzyrowańy** (*D.lp.* brūndzyrowańō) *rzecz. od* **brūndzyrować**
- brūnek** (*D.lp.* brūnka) brązowy koń * *Ŭsōdtej swogego brūnka, a jedź do gdowy.* (fragment piosenki)
- brūnka** (*D.lp.* brūnki, *Ms.lp.* brūnce) *zdr. od* **brūna** 1. mała brona; lekka brona 2. furtka w płocie 3. przedsiōnek w kościele 4. zasuwa
- brūnnawo** brązowawo; niezupelnie brązowo; z odcieniem brązowego
- brūnnawy** brązowawy; niezupelnie brązowy; podobny do brązowego
- brūnny** brązowy; gniady zob. **braūny, brūnōtny, brūny, bury, gńady**
- brūnować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* brūnujā, *lp.cz.przesz.r.m.* brūnowōł) bronować
- brūnowańy** (*D.lp.* brūnowańō) *rzecz. od* **brūnować** * *Jak ŝe poūorze, to trza robić brūnowańy.*
- brūnōcyńy** (*D.lp.* brūnōcyńō) *rzecz. od* **brūnōcić**
- brūnōcić** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* brūnōcā, *lp.cz.przesz.r.m.* brūnōcūł) rumienić, brązować (przez podgrzewanie, np. na tłuszczu, w piekarniku) * *Kreple mi juz ŝe brūnōcū,* *zarōz jy weznā s tyglika.* * *Dej pozūr, coby te mjyso ŝe dobrze brūnōcūlo.* zob. **brūnić**
- brūnōcić ŝe** *zwr. ndk* rumienić się, brązować (przez podgrzewanie, np. na tłuszczu, w piekarniku) zob. **brūnić ŝe**
- brūnōk** (*D.lp.* brūnōka) koń gniady *syn.* **braūnek** * *Na brūnōtnego kūnā padūmy 'brūnōk'.* → *niem.* braunes Pferd, Brauner
- brūnōtny** 1. brązowy, brunatny (kolor) * *Ŭobuj ŝe te brūnōtne strzewiki.* zob. **braūny, brūnny, brūny, bury, gńady** → *niem.* Braun 2. **brūnōtnō bedka** (a) gołąbek cukrówka (gatunek grzybów; *łac.* Russula alutacea) (b) gołąbek śmierdzący (gatunek grzybów; *łac.* Russula foetens) zob. **ŝmjerdzūncō bedka** 3. **brūnōtnō fukōwa** gwiazdosz frędzelkowaty (gatunek grzybów; *łac.* Geastrum fimbriatum) 4. **brūnōtnō kukōwka** czernidłak kołpakowaty (gatunek grzybów; *łac.* Coprinus comatus) *syn.* **pśō bedka** 5. **brūnōtnō kurzōwka** | **brūnōtny kurzōk** tęgoskór cytrynowy, tęgoskór pospolity (gatunek grzybów; *łac.* Scleroderma citrinium) zob. **kartōflōk, kartōflūnka, kurzi pāmppek** 6. **brūnōtnō musōra** | **brūnōtnō musōrka** muchomor plamisty (gatunek grzybów; *łac.* Amanita pantherina) 7. **brūnōtny kozōk** kozłarz babka (gatunek grzybów; *łac.* Leccinum scabrum)
- zob.* **brzozowy kozōk, brzozōk, brzūzcōk, ŝiwy kozōk, zajūncōk**
- brūnōtńeć** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* brūnōtńeĵā, *lp.cz.przesz.r.m.* brūnōtńoł) brązowieć, brunatnieć * *Chto ŝe na ŝtūjńce kładze, tyn prāndko brūnōtńeje.* * *Je zejś dopjyro drugi dzyń na ŝtūjńcu, a ċi tak fajńe ŝkūra brūnōtńeje.*
- brūnōtńyńy** (*D.lp.* brūnōtńyńō) *rzecz. od* **brūnōtńeć**
- brūny** brązowy; gniady; brunatny * *Jō by'ch wźūna jescy tyn brūny heft.* * *Zaprzūńgej Jańicku te brūne kūńicki.* zob. **braūny, brūnny, brūnōtny, bury, gńady**
- brūnkōrz** (*D.lp.* brūnkōrza) ktoś, kto poszukuje kopalini * *Brūnkōrze kopjū za wūńglj.*
- brūńeć** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* brūńeĵā, *lp.cz.przesz.r.m.* brūńoł) brązowieć
- brūńica** (*D.lp.* brūńice) rama bron
- brūńić** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* brūńā, *lp.cz.przesz.r.m.* brūńūł) 1. bronić, stawać w obronie, podejmować obronę, ochraniać * *Kogo poradźūł, to go zawdy brūńūł.* * *Myjślis, ze ċe zawdy mamulka bāndū brūńyli?* * *Jō go tā nie brūńā.* * *Brūń nōs Pańe Boze!* * *Jak űojċec dzeċi ŝtrōfuje, to matka nū mō brūńić.* * *Mūj űpa brūńūł ŝlūska przed banditūma űod Korfantego.* 2. zabraniać, zakazywać * *Brūńyli mu, ale jū wez.* * *Dzeċy nūgdū nie brūńis zbyt-kować.* * *Jō ċi nie brūńā tā iŝ.* * *Ŭn mō libstā, ale wańelickā, a űojcowje mu brūńū.* 3. rumienić, brązować (przez podgrzewanie, np. na tłuszczu, w piekarniku) zob. **brūnōcić**
- brūńić ŝe** *zwr. ndk* 1. bronić się 2. rumienić się, brązować (przez podgrzewanie, np. na tłuszczu, w piekarniku) zob. **brūnōcić ŝe**
- brūńik** (*D.lp.* brūńika) ząb bron (żelaznych lub drewnianych) * *Urwoł mi ŝe brūńik przī brūnowańu.* * *Brūńik muŝoł być twardy.* * *Brūńiki mogū iŝ pod ŝerċ i za ŝerċy.*
- brūńōk** (*D.lp.* brūńōka) ząb bron (żelaznych lub drewnianych) * *Przī brūńe brachuje mi ŝtyruch brūńōkūw.* * *Brūńōki idū w űymĵā.* * *Brūńōki musū być duge i űostre.*
- brūńyńy** (*D.lp.* brūńyńō) *rzecz. od* **brūńić**
- brūtfana** (*D.lp.* brūtfany, *Ms.lp.* brūtfanĵe) brytfanna * *Potrzebujā nowū brūtfanā.* * *Co tā pjece w tej brūtfanĵe.* * *Gājŝ ŝe pjece w brūtfanĵe.* * *Do brūtfany wleĵze całō kura abo kacka.* → *niem.* Bratpfanne
- brūtfanka** (*D.lp.* brūtfanki, *Ms.lp.* brūtfance) *zdr. od* **brūtfana**; mała brytfanna
- brūwecek** (*D.lp.* brūwecka) *zdr. od* **brūwek**
- brūwek** (*D.lp.* brūwka) wykastrowany samiec ŝwini; wieprz, tucznik * *Chowjymy ŝe brūwka.* * *Mōċe tā jakygo brūwka wċ chlywiku?* * *Kupjūł zech na tōrgu sykownego brūwka.* zob. **babuċ, brōw, freser, kōrmik**
- brūzda** (*D.lp.* brūzdy, *Ms.lp.* brūzdĵe) 1. przedziałek (we włosach) zob. **ŝjtel** 2. bruzda (w ziemi, wykonana np. plūgiem) * *Kładū kartōfle za pugū dp brūzdy, co drugū brūzdā.* * *Potū ludze ŝkiby kopali, wūcyli, ugrōbĵali i muŝeli brūzdy ċepać a zajŝ ugrōbĵać.* 3. rowek do odprowadzania wody z pola 4. zmarszczka, fałda, rysa na twarzy zob. **fołd, fołda, zgruba, zgrzyba, zgurba, zmōrcka** → *czes.* brāzda
- brūzdka** (*D.lp.* brūzdki, *Ms.lp.* brūzdce) *zdr. od* **brūzda**
- brūzdōk** (*D.lp.* brūzdōka) obsypnik (narzĵdzie do obsypywania ziemiā posadzonych ziemniakōw)
- brūjmble** (*tylko lm., D.* brūjmbłūw) harmonika

- brūncec** *ndk* (1.os.lp.cz.ter. brūncã, lp.cz.przesz.r.m. brūncoł) 1. brzęczeć, burczeć 2. marudzić; być niezadowolonym; zrzędzić
- brūncyńy** (*D.lp.* brūncyńô) *rzecz. od brūncec* * *Jak bez brūncyńô my w dūma porobjyli, to do wjecora my mjeli fraj.*
- brūńk** (*D.lp.* brūńka) człowiek nierozmowny, nietowarzystki, mrukliwy; mruk, ponurak * *S takj brūńkj to se ańi pogôdać nie idze. zob. brūmôk, brūńkafa, brūńkot, būńk, cham, dudrôk*
- brūńkać** *ndk* (1.os.lp.cz.ter. brūńkũ, lp.cz.przesz.r.m. brūńkũ) mruzczyć
- brūńkać še** *zwr. ndk o zwierzętach:* odczuwać popęd płciowy * *Krūlik mi še brūńkô, trza mi samca spatrzeć. zob. gūńić še, gūńcać še*
- brūńkafa** (*D.lp.* brūńkały, *Ms.lp.* brūńkale) człowiek nierozmowny, nietowarzystki, mrukliwy; mruk, ponurak *zob. brūmôk, brūńk, brūńkot, būńk, cham, dudrôk*
- brūńkańy** (*D.lp.* brūńkańô) *rzecz. od brūńkać*
- brūńkaty** mrukliwy, gderliwy, zrzędlivy, nierozmowny * *Ńerôz w pūńdzatek bũł brūńkaty i nerwowy.*
- brūńkot** (*D.lp.* brūńkota, *Ms.lp.* brūńkoće) człowiek nierozmowny, nietowarzystki, mrukliwy; mruk, ponurak; zrzęda * *brūńkot cūngj brūńcy. * Na chopa, ftory nigdy Ńy mô dobrego słowa i nie je rzecny ańi sprôwny, padũmy brūńkot abo brūńkała. zob. brūmôk, brūńk, brūńkafa, būńk, cham, dudrôk*
- brwja** (*D.lp.* brwje; *M.lm.* brwi, brwje; *D.lm.* brwjũw) brew → *czes. brva*
- bryčka** (*D.lp.* bryčki, *Ms.lp.* bryćce) bryczka * *Pjyrwej do kojścoła jeżdźyli bryčkũma. * Bez lato še jeżdźũła na bryčkach. → czes. bryčka → niem. Droschke*
- bryja** (*D.lp.* bryje) 1. papkowata, rozgotowana gęsta potrawa 2. mus owocowy; masa z rozgotowanych owoców; rzadkie powidła 3. zupa owocowa (z owoców świeżych lub suszonych) 4. potrawa wigilijna przygotowywana m.in. z piernika, suszonych owoców, orzechów i wywaru jarzynowego; mocza *zob. môcka* 5. zupa z mięsa; rosół 6. breja, maź 7. błoto → *niem. Brei*
- bryjôrz** (*D.lp.* bryjôrza) 1. wytwórca musu owocowego 2. przezwisko mieszkańca okolic Góry Świętej Anny
- bryjšek** (*D.lp.* bryjška) żrebak
- bryjtka** (*D.lp.* bryjtki, *Ms.lp.* bryjtce) bułka maślana; bułka mleczna
- bryjtla** (*D.lp.* bryjtle) bułka maślana; bułka mleczna
- brykać** *ndk* (1.os.lp.cz.ter. brykũ, lp.cz.przesz.r.m. brykoł) dokazywać *zob. balandrować, brojić, buksować, pôcwić, rajcować*
- bryko** (*D.lp.* bryka) ściaga *syn. śpikcetla, → niem. Eselbrücke*
- brylant** (*D.lp.* brylanta, *Ms.lp.* brylańce) brylant → *niem. Brillant*
- brylantowy** brylantowy * *Grôfka mjała brylantowy śmuk.*
- brymza** (*D.lp.* brymze) (*D.lp.* brymze) hamulec *syn. hamcuch, hamowidło, hamowńik* → *niem. Bremse*
- brymzberg** (*D.lp.* brymzbergu) pochylnia hamulcowa
- brymzer** (*D.lp.* brymzera, *Ms.lp.* brymzerze) *górn.* hamowacz, hamulcowy; pracownik obsługujący na pochylni tarczę hamulcową → *niem. Bremser*
- brymzowac** (*D.lp.* brymzowaca) *górn.* górnik opuszczający po pochylni wózki z węglem; hamowacz
- brymzowac** *ndk* (1.os.lp.cz.ter. brymzujã, lp.cz.przesz.r.m. brymzowol) hamować
- brymzowac še** *zwr. ndk* powstrzymywać się, hamować się
- brymzowańy** (*D.lp.* brymzowańô) *rzecz. od brymzowac;* hamowanie
- brymzowy** *przym. od brymza;* hamulcowy
- bryn** (*D.lp.* brynu, *Ms.lp.* bryńe) denaturat; spirytus skażony *zob. bryna, bryńspyrytus, brynus*
- bryna** (*D.lp.* bryny, *Ms.lp.* bryńe) denaturat; spirytus skażony * *Zeflik ũopôłô wjeprzka bryńy. * Ũũn pijol bryńã. zob. bryn, bryńspyrytus, brynus*
- bryner** (*D.lp.* brynera, *Ms.lp.* brynerze) 1. palnik * *Przed śichtj kozdy hajer przetykol bryner w karbitce, coby mu še dobrze śwjycũło.* 2. dwuwarstwowa patelnia podgrzewana spirytusem (do palenia np. kawy, ziaren zbóż) → *niem. Brenner*
- brynholc** (*D.lp.* brynholcu) drewno opałowe → *niem. Brennholz*
- brynowy** denaturatowy
- brynôl** (*D.lp.* brynôla) 1. pijak, alkoholik *zob. pijus, ũochlaptus, ũozartuch, ũozyrôk* 2. ktoś pijący denaturat * *Nase sũmsady to juz nie sũ ũozyrôki, yno lũmpy i brynôle.*
- bryńsera** (*D.lp.* bryńsery, *Ms.lp.* bryńserze) lokówka; karbówka *syn. tołsera* → *niem. Brennschere*
- bryńspyrytus** (*D.lp.* bryńspyrytusu, *M.lp.* bryńspyrytuše) denaturat; spirytus skażony * *Na bryńspyrytuše idze uwarzić teju, jak nyma strômu. * Sã je taki smrũd, choby fto bryńspyrytus ũozłol. * Tyn kocher je na bryńspyryrus. * Camu to môs take inke ślypja? Zajś zejś bryńspyrytus śtepoł. * Umyj jĩ gowã bryńspyrytusy, bo mô wsy. zob. bryn, bryna, brynus* → *niem. Brennspiritus*
- bryńspyrytusowy** denaturatowy
- brynus** 1. (*D.lp.* brynusu, *Ms.lp.* brynuše) denaturat, spirytus skażony * *Ũũn jak Ńy mô gorzoły, to pije brynus. * Frańcik kupjũł brynus, bo jutro mũmy świńobićy. zob. bryn, bryna, bryńspyrytus* 2. (*D.lp.* brynusa, *Ms.lp.* brynuše) pijak, alkoholik * *Zrobjũł še ś Ńego stary brynus.*
- brytnôl** (*D.lp.* brytnôla) 1. duży gwóźdź z dużym łebkiem 2. człowiek (lub zwierzę) o potężnej budowie ciała * *Taki brytnôl jak še sedńe, to nie dźiwa, izby tyn stołek zarwoł.*
- bryzdzyć še** *zwr. ndk* (1.os.lp.cz.ter. bryzdźã še, lp.cz.przesz.r.m. bryzdźũł še) 1. dnieć, świtać * *Jak yno še bryzdzy, to my stôwũmy.* 2. **o zapalonym świetle:** świecić się, palić się * *U Ńego še jescy bryzdzy.*
- bryzdzyk** (*D.lp.* bryzdzyka) *żart.* ktoś, u kogo często długo pali się światło
- bryzula** (*D.lp.* bryzula) kobieta zdobiąca jajka wielkanoce *syn. krôsũnkôrka*
- brzdũńkać** *ndk* (1.os.lp.cz.ter. brzdũńkũ, lp.cz.przesz.r.m. brzdũńkoł) brzdąkać
- brzdũńkańy** (*D.lp.* brzdũńkańô) *rzecz. od brzdũńkać*
- brzegowy** brzegowy; **brzegowô lyńijô** linia brzegowa → *czes. břehový*
- brzejżicy** (*D.lp.* brzejżicô) lasek brzożowy; zagajnik brzożowy

brzejżina (*D.lp.* brzejżiny, *Ms.lp.* brzejżińe) brzezina, lasek brzozowy, zagajnik brzozowy * *Łůw kozôkũw w brzejżińe.* → *czes.* březina

brzejżinka *zdr. od* **brzejżina**; lasek brzozowy, zagajnik brzozowy

brzejżińôk (*D.lp.* brzejżińôka) zagajnik (lasek) brzozowy

brzejży (*D.lp.* brzejżô) 1. lasek brzozowy; zagajnik brzozowy 2. miejsce porośnięte brzozami

brzeskwina (*D.lp.* brzeskwiny, *Ms.lp.* brzeskwinie) brzoskwinia *syn.* **brzeskwja, fyrzicha** → *czes.* broskew, broskvoň

brzeskwinka (*D.lp.* brzeskwinki, *Ms.lp.* brzeskwince) *zdr. od* **brzeskwina**

brzeskwiniowy brzoskwiniowy

brzidajstwo (*D.lp.* brzidajstwa) 1. coś brzydkiego, ohydneho * *Ńe pokazuj mi tego brzidajstwa, bo se porzigŷ.* * *Wyćepniŷ wartko te brzidajstwo.* * *Te brzidajstwo se ŷożłoŷo na dylũwkã.* 2. ktoś brzydki; brzydactwo 3. brzydota

brzidki brzydki * *Brzidkej dżoŷchy zôdyn nie chce.*

brzidkojść (*D.lp.* brzidkojści) brzydota, szpetota

brzidniŷć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. brzidniã, lp.cz.przesz.: r.m. brzidniũn, r.ż. brzidla) brzydnać, stawać się brzydkim * *Űod prôce moze cowjek brzidniŷć.* * *Baby, co musŷ bez cotke lato i bez colkŷ zimã na dworze robić, brzidniŷ.*

brzidniŷć se *zwr. ndk* przykrzyć się; przestawać się podobać * *Brzidnie mi se.* * *Mje se juz tukej brzidnie, chcã do dũm jechać.*

brzidnieć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. brzidniejã, lp.cz.przesz.: r.m. brzidniœ) brzydnać, stawać się brzydkim * *Űod bŷjdy cowjek brzidnieje.*

brzidniŷny (*D.lp.* brzidniŷniœ) *rzecz. od* **brzidnieć**

brzidniŷniŷny (*D.lp.* brzidniŷniŷniœ) *rzecz. od* **brzidniŷć**

brzidôcek (*D.lp.* brzidôcka) *zdr. od* **brzidôk**; dziecko (*pieszczotliwie*) * *Dże zejś se tak zmazoł, ty mŷj matŷ brzidôcku?*

brzidôk (*D.lp.* brzidôka) 1. ktoś brzydki, szpetny; brzydali, obrzydliwiec; brzydkie zwierzę *zob.* **ejkel, rzadzôl, ŷpetôk, ŷoskliwec, ŷospeta** 2. ktoś niechłujny, brudny * *Ty brzidôku, takymi zmazanymi rãnkũma jys!* * *Ta dżoŷcha to je kŷsek brzidôka, dycki je ŷobdukanô.* 3. ktoś niesympatyczny; ktoś, kto wzbudza niechęć, wstręt * *Idź stŷnd brzidôku, my nie chcemy se s tobŷ grać.* 4. ktoś zachowujący się nieprzyzwoicie, postępujący niegodnie * *Tyn brzidôk tak se ŷozar, aze narobjũł do galôt.* 5. niegrzeczne dziecko 6. diabeł * *Ty cõrny brzidôku, jô œ zabijã!*

brzidziŷny (*D.lp.* brzidziŷniœ) *rzecz. od* **brzidzić**

brzidzić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. brzidziã, lp.cz.przesz.: r.m. brzidziũ) obrzydzać (co, komu) * *Brzidziũł mu jôdło bez brzidkŷ ŷosprôwkã.* * *Ŗedni se dali, bo mi brzidziŷ te jôdło.*

brzidzić se *zwr. ndk* (kogo, cego) brzydzić się (kim); mieć (do kogo, do czego) wstręt * *Jô se œbje brzidziã, bo yno drôpjes te chrũsty na gãmbje.* * *Fto se za swũj jŷzyk stŷdzi, takŷ niech se kozdy brzidzi.*

brzim (*D.lp.* brzima) modrzew * *W nasŷ kojścele sŷ ławki ze brzima.* * *Chcôł by'ch wele chałpy posadzić dwa*

brzimy. *Bãndżymy mjeli suchŷ pywnicã.* *syn.* **brzimka, modrzyń**

brzimiek (*D.lp.* brzimka) *zdr. od* **brzim**; mały modrzew *syn.* **modrzyńek**

brzimka (*D.lp.* brzimki, *Ms.lp.* brzimce) modrzew *syn.* **brzim, modrzyń**

brzimowy modrzewiowy * *To je brzimowe drzewo.* *syn.* **modrzyńowy**

brzisko (*D.lp.* brzimska) *zgr. od* **brzim**

brzitôwka (*D.lp.* brzitôwki, *Ms.lp.* brzitôwce) *zdr. od* **brzita**

brzitwa (*D.lp.* brzitwy) brzytwa * *Mŷj starzik se golũł brzitwŷ.* * *Brzitwã bruśũło se na skũrzannŷ pôsku.* → *czes.* břitva

brzitwisko (*D.lp.* brzitwiska) *zgr. od* **brzitwa**

brzidzek słabe źródło światła (np. marnie świecąca się lampa, świeca, lampa naftowa)

brzidzić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. brzidziã, lp.cz.przesz.: r.m. brzidziũ) 1. świecić (czymś, co daje słabe światło) * *Pjyrwej nie bũło ŷtrõmu, to ludże brzidziyli w chałpach petrũnelkũma.* 2. palić się słabym płomieniem dymiąc przy tym * *Ta ŷwŷjcka brzidzi.*

brzidzić se *zwr. ndk* 1. dzień, switać * *Stõwej, bo juz se brzidzi.* 2. świecić się (słabo) * *Ńech se tã w izbje brzidzi.*

brzidziŷny (*D.lp.* brzidziŷniœ) *rzecz. od* **brzidzić**

brzmjeć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. brzmjã, lp.cz.przesz.: r.m. brzmjœ) wydawać dźwięk; być słyszalnym * *Zwũny brzmjũ na wjezy.*

brzmjũny (*D.lp.* brzmjũniœ) *rzecz. od* **brzmjeć**

brzost (*D.lp.* brzostu, *Ms.lp.* brzoście) 1. bot. wrzos (*łac.* Calluna) * *Brzosty my zbŷyrali a susyli, a potŷ my mjeli tej na colkŷ zimã.* *zob.* **bũr, erika** 2. bot. wrzosiec (*łac.* Erica) *zob.* **bũr, erika** *zob.* **brzost, bũr** 3. bot. wiąz (*łac.* Ulmus) *zob.* **wjũz, wjũzg** 4. krzak, krzew * *Za nasŷ chałpŷ roŷty brzosty.* *zob.* **kjerz, krzôk** 5. mięso wołowe z klatki persiowej; żeberka wołowe

brzostek (*D.lp.* brzostku) *zdr. od* **brzost**

brzostowy *przym. od* **brzost**

brzoza (*D.lp.* brzoze, *Ms.lp.* brzojże, *M.lm.* brzoze) 1. bot. brzoza (*łac.* Betula) * *Ŗupniũn ŷekjyrŷ po brzojże i tera mjõzga œce.* → *czes.* břiza 2. **bjołõ brzoza** bot. brzoza biała (*łac.* Betula alba)

brzożaty o sierści zwierzęcia: pstrokaty

brzozowica (*D.lp.* brzozowice) las brzozowy

brzozowisko (*D.lp.* brzozowiska) las brzozowy

brzozowy 1. brzozowy * *Brzozowe drzewo je dobre na mejble.* * *Postawjyli taki brzozowy krziz.* * *Najsi starzicek robjũ mjety ze brzozowego prŷniœ.* 2. **brzozowy kozôk** kozłarz babka (gatunek grzybów; *łac.* Leccinum scabrum) *zob.* **brũnõtny kozôk, brzozôk, brzũzcôk, siwy kozôk, zajũncôk**

brzozôk (*D.lp.* brzozôka) kozłarz babka (gatunek grzybów; *łac.* Leccinum scabrum) * *Brzozõki rosnŷ pod brzozũma.* * *Brzozõk mõ siwŷ kapã.* *zob.* **brũnõtny kozôk, brzozowy kozôk, brzũzcôk, siwy kozôk, zajũncôk** → *nem.* Gemeiner Birkenpilz

brzuch (*D.lp.* brzucha) brzuch

brzuch (*D.lp.* brzucha) brzuch

brzuchôc (*D.lp.* brzuchôca) ktoś z dużym brzuchem; brzu-
chacz

brzuchôk (*D.lp.* brzuchôka) ktoś z dużym brzuchem; brzu-
chacz

brzuchwûrc (*D.lp.* brzuchwûrcu) *bot.* tatarak (rodzaj ro-
ślin, łac. *Acorus*) *zob.* **brzuskowjec, kolmys, panna, ta-
tarcôk, tatarcuch, tatûr**

brzujśle (*D.lp.* brzujśleka) ozdobna kamizelka (część tra-
dycyjnego śląskiego stroju kobiecego) *syn.* **wjyrzchjń, bruclik, bruclek ũoplecek, zywotek**

brzusek (*D.lp.* brzuska) *zdr. od* **brzuch**; brzuszek

brzuskowjec (*D.lp.* brzuskowca) *bot.* tatarak (rodzaj ro-
ślin, łac. *Acorus*) *zob.* **brzuchwûrc kolmys, panna, ta-
tarcôk, tatarcuch, tatûr**

brzusny brzuszny → *czes.* břišní

brzusysko *zgr. od* **brzuch**

brzûd (*D.lp.* brzodu, *Ms.lp.* brzodze) epilepsja, padaczka

brzûlaty brylasty * *Ta žymja je takô brzûlastô i nîc na nî
nie chce rojś. syn.* **brzûłaty**

brzûlsko (*D.lp.* brzûlska) *zgr. od* **brzûła**

brzûła (*D.lp.* brzûły, *Ms.lp.* brzûle) 1. bryła (zwykle
ziemi) * *Coby pośôc wé ũogrûdku, muśala'ch nouprzûd
poũozwôlać te brzûły. * Te brzûły trza potrzaskać, bo
nîc nie pûjdze pośôc. * Brzûły zech potrzaskała kopyckj.
* Wjelke brzûły se porobjjuty. 2. duży kawał (np. węgla,
kamienia, soli) * *Wcêp zech do pjeca brzûłâ wjngla. *
Prziñûs mi brzûłâ soli. zob.* **kôpec** 3. guz (od uderze-
nia) * *Co'jś to zrobjût, ze ěi takô brzûła nad ũokj uro-
sła. zob.* **baña, bojja, bolôk, bula, buła, bûła, gluza,
gruca, knôla, oja** 4. *pejor.* ktoś gruby, otyły, ocieżały *
*To je brzûta s tego synka. * Trochâ potwô zañ se rusy
taki brzûta.**

brzûłaty 1. brylasty *syn.* **brzûlaty** 2. *o człowieku:* nie-
rozgarnięty, gapowaty

brzûłka (*D.lp.* brzûłki, *Ms.lp.* brzûłce) *zdr. od* **brzûła**

brzûzcôk (*D.lp.* brzûzcôka) kozłarz babka (gatunek grzy-
bów; łac. *Leccinum scabrum*) *zob.* **brûnôtny kozôk,
brzozowy kozôk, brzozôk, śiwy kozôk, zajjncôk**

brzûzka (*D.lp.* brzûzki, *Ms.lp.* brzûzce) *zdr. od* **brzoza** 1.
brzózka 2. **brzûzki** lasek brzozowy, brzezina

brzjñcać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. brzjñcuj, lp.cz.przesz.r.m.
brzjñcoł) ryczeć * *Brzjñcô añi niedźwjydź. (Ryczy jak
niedźwiedź.)*

brzjñcańy (*D.lp.* brzjñcańô) *rzecz. od* **brzjñcać**

brzjñkać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. brzjñkuj, lp.cz.przesz.r.m.
brzjñkoł) 1. wydawać przerywany dźwięk (na skutek
uderzenia w metalowy przedmiot, potrącania strun in-
sytrumentu) 2. dźwięczeć, dzwonić, stukać * *W kabzi
piñjndze mu brzjñkały. * Jak jô soł do kochanki, to mi
brzjñkały podkûwecki. * Juz nie banâ chaćuma brzjñkoł,
bo wjñncj tã nie pûjdã.*

brzjñkańy (*D.lp.* brzjñkańô) *rzecz. od* **brzjñkać**

brzyg (*D.lp.* brzega) brzeg (np. rzeki) * *Ŭñ po brzegu
chodzi. → czes.* břeh

Brzyg (*D.lp.* Brzega) Brzeg → *niem.* Brieg

brzymjã (*D.lp.* brzymjyña) brzemie 1. płachta wypełniona
czymś (np. trawą, sianem) i noszona na plecach; tłumok,
tobołek * *Ŭña kozdy dźjñ przinojsi sroge brzymjã roj-
síkuñu do dũm. 2. ciężar dźwigany na plecach 3. brzemie
→ czes.* břímě

brzymjûn (*D.lp.* brzymjûna, *Ms.lp.* brzymjûne) 1. płachta
wypełniona czymś (np. trawą, sianem) i noszona na ple-
cach; tłumok, tobołek * *Nawjżzała'ch ějzki brzymjûn
trôwy. 2. ciężar dźwigany na plecach*

brzymjûncko (*D.lp.* brzymjûncka) *zdr. od* **brzymjã**

brzyzek (*D.lp.* brzyzka) *zdr. od* **brzyg**; brzezek, niski brzeg
* *Postojymy se kwilã na brzyzku.*

brzjñceć brzęczeć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. brzjñceć,
lp.cz.przesz.r.m. brzjñcoł) * *Pcoły brzjñcuj w ulu. *
W uchu mi cojś brzjñncy. * co tã brzjñncy wé tej trôwyje?*

brzjñncyńy (*D.lp.* brzjñncyńô) *rzecz. od* **brzjñceć**

brzjñncka (*D.lp.* brzjñncki, *Ms.lp.* brzjñnce) 1. skrzyp *zob.*
przjñncka, sojśńicka, wilcoch 2. guzik (używany do za-
bawy)

brzjñnk I. *rzecz.* 1. (*D.lp.* brzjñnka) drzewo nieznannej od-
miany (gatunku) * *Taki brzjñnk sã wyros, jô nie wjã, co
to je. 2. (D.lp. brzjñnku) brzęk II. wykrz. dźw. naślado-
wanie dźwięku wywołanego przez uderzenie, po-
trącanie różnych przedmiotów * Tã bũto slychać
yno: brzjñnk, brzjñnk.*

brzjñnkacka (*D.lp.* brzjñnkacki, *Ms.lp.* brzjñnkacce) 1.
grzechotka (zabawka dziecięca) * *Prziñûs zech dzećj
brzjñnkackã, to se moguj grać. zob.* **brzjñnkôcka,
brzjñnkôwka, scyrkôwka, scyrkûwka** 2. *żart.* instrument
strunowy (np. skrzypce, gitara, mandolina)

brzjñnkać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. brzjñnkuj, lp.cz.przesz.r.m.
brzjñnkoł) brzdakać, brzdękać, brzękać, brząkać * *Ne
brzjñnkej tymi talyrzuma. * Ŭñi piñjndzuma brzjñnkali.
* Kjeliskûma brzjñnkali na weselu. * Jak garcûma
brzjñnkajj, to bjyda wołajj. → czes.* břinkat

brzjñnkadołko (*D.lp.* brzjñnkadołka) *zdr. od* **brzjñnkadło**

brzjñnkadło (*D.lp.* brzjñnkadła, *Ms.lp.* brzjñnkadle) 1. *żart.*
instrument strunowy * *Ŭñi tak feste brzjñnkali tymi
brzjñnkadłuma. 2. brzęczące blaszki, dzwonki itp. * Tyn
hut mjoł na krãmpje wjesune brzjñnkadła.*

brzjñnkała (*D.lp.* brzjñnkały, *Ms.lp.* brzjñnkale) *pejor.* ktoś
popisujący się bogactwem * *Na ũodpustach stôli, py-
skûma trzaskali yno, a terôzki talaruma trzjysj, te
brzjñnkały, cygany.*

brzjñnkańy (*D.lp.* brzjñnkańô) *rzecz. od* **brzjñnkać**; brzęka-
nie; szcęk, brzęk * *Przestûñ juz piñkać na mandoliñe.
Mj dojś tego brzjñnkańô. * Co to robis za brzjñnkańy?
Añi swojygo słowa nie slyseć.*

brzjñnknjñć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. brzjñnknã; lp.cz.przesz.:
r.m. brzjñnknûn, r.ż. brzjñnkła) brzdaknąć, brzęknąć

brzjñnkjñńy (*D.lp.* brzjñnkjñńô) *rzecz. od* **brzjñnknjñć**

brzjñnkôc (*D.lp.* brzjñnkôca) kij pasterski z ruchomymi że-
laznymi kółeczkami

brzjñnkôcka (*D.lp.* brzjñnkôcki, *Ms.lp.* brzjñnkôcce) 1.
grzechotka (zabawka dziecięca) *zob.* **brzjñnkacka,
brzjñnkôwka, scyrkôwka, scyrkûwka** 2. *żart.* instrument
strunowy (np. skrzypce, gitara, mandolina)

brzjñnkôwka (*D.lp.* brzjñnkôwki, *Ms.lp.* brzjñnkôwce)
grzechotka (zabawka dziecięca) *zob.* **brzjñnkacka,
brzjñnkôcka, scyrkôwka, scyrkûwka**

brzjñskwot (*D.lp.* brzjñskwota, *Ms.lp.* brzjñskwoće) stary
tępy nóż

bubek (*D.lp.* bubka) walet (figura w kartach) *zob.* **dupek,
jupek, nîzñik, ũnter**

- bubik** (*D.lp.* bubika) 1. krótko ścięte włosy; **uostrzić (kogo) na bubik** krótko ścinać (kogo), krótko ścinać (komu) włosy * *Uostrzigli jŕ na bubik*. 2. *bot.* gwiazdnica pospolita (*łac.* *Stellaria media*) *zob.* **bubikraut**, **musec**
- bubikop** (*D.lp.* bubikopa) fryzura na pazia * *Ucesali go na bubikop*. * *Tyn bubikop jŕ tak ŝpeci!*
- bubikragel** (*D.lp.* bubikragla) mały okrągły kołnierzyk * *Małŕ dŕećŕ syje ŝe bubikragle*. *zob.* **kragel**, **krawulec**, **lymjec**, **ŝlawikel**, **ŝlawikjyrz**
- bubikraut** (*D.lp.* bubikrautu, *Ms.lp.* bubikrauce) *bot.* gwiazdnica pospolita (*łac.* *Stellaria media*) *zob.* **bubik**, **musec**
- bubikrautek** (*D.lp.* bubikrautku) *zdr. od bubikraut* * *Wy-rwi jescy tyn bubikrautek*.
- bublik** (*D.lp.* bublika) kok upięty z warkocza * *Rada ŝe cesã na bublik*. *syn.* **duklik**, **neclik**
- bubofek** (*D.lp.* bubolka) *dziec.* straszŕdło
- bubrac** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bubrã, *lp.cz.przesz.r.m.* bubro) narzekać * *Űn durch yno bubrze*.
- bubraŕny** (*D.lp.* bubraŕo) *rzecz. od bubrac*; narzekanie
- bubrot** (*D.lp.* bubrota, *Ms.lp.* bubroce) człowiek wiecznie niezadowolony, marudny; malkontent, maruda
- bubrôk** (*D.lp.* bubrôka) człowiek wiecznie niezadowolony, marudny; malkontent, maruda
- bubu** *nieodm. dziec.* 1. zimno * *Je ci bubu?* * *Ale je dŕiŝej bubu na dworze*. 2. straszŕdło
- bubuŝ** (*D.lp.* bubuŝa) noworodek
- buc** (*D.lp.* buca) człowiek marudny, zrzędlivy * *Taki ŝe ŝebye zrobjŕl buc, yno bucys a bucys*. * *S takŕ bucŕ ŕe chcã tajŕcować*.
- buce** (*tylko lm, D.* bucuw) gra w rzucanie monetami o mur, w której gracze dãżã do tego, ŝeby ich moneta spadła jak najbliŝej monety przeciwnika *zob.* **ciŕnkry**, **piŕnkŕy**, **piŕŕki**
- buceć** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bucã, *lp.cz.przesz.r.m.* bucoł) 1. buceć, wyć * *Zirejna bucy, chyba ŝe cojŝ pôli*. * *Tyn cejler ŕod ŝtrômu za gojŝno bucy*. * *Tyn bŕŕŕk ŝe tak fajŕne krŕŕŕŕi i bucy*. 2. płakać * *Űe buc juz, pochajŕŕe ce i bãŕdŕe dobrze*. * *Przeŝtŕŕŕŕ mi ŝã buceć*. *zob.* **beceć**, **bekotać**, **blanceć**, **bŕŕnceć**, **chlipać**, **ćultkać**, **glabać**, **majŝlŕŕŕŕŕŕ ŝe**, **mazać ŝe**, **płakać**, **ryceć**, **ŝlimtać** 3. marudzić, jęczeć, zrzędzić, gderać * *Űŕna bucy skuli tego, co jô jŕ ŕojŕzym lôt tymu pedŝoł*. * *Moja starô ŕoda rana na mje bucy*. * *Űe buc tak juz na tego twojygo chopecka*. 4. **o bydle**: wydawać przeciągły głos; muczeć; ryczeć * *Krowy bucŕ, bo ŕe ŝŕ wydojŕne*. 5. **buceć (po kŕ)** krzyczeć (na kogo) * *Űma pŕ nôs bucala i wajała*. 6. *fraz.* **buceć na cudofku o zegarze** wskazywać określonã godzinę *Űobejrz no, wjela bucy na cudofku?* 7. *fraz.* **grô i bucy** wszystko w porzãdku; jest ŝwietnie; jest znakomicie; zgadza ŝię * *W tej tabuli wysytko grô i bucy*. * *U mje w dŕma wysytko grô i bucy*.
- bucek** (*D.lp.* bucka) 1. *zdr. od buk*; buczek; młody buk 2. syrena (alarmowa, do sygnalizacji dŕwiękowej) * *Bucek zawŕł na kŕŕŕec ŝichy*. * *Hned kozdy dŕŕŕŕ pod wjecŕr wŕłŕy bucki*. 3. alarm (nadawany przez syrenę) * *Po buckach wrôcali my do dŕm*.
- buch** *wykrz. dŕw. odgłos uderzenia, upadku* * *Buch go w pysk*.
- buchacka** (*D.lp.* buchacki, *Ms.lp.* buchacce) zabawka ŝlŕżãca do strzelania, pukania; pukawka * *Buchackã idŕze zrobić z drewka, kŕŕska ćŕŕŕŕej rułki i papnejgla*. → *czes.* bouchačka
- buchać** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* buchŕ, *lp.cz.przesz.r.m.* buchoł) 1. bić, uderzać (kogoŝ) * *Űe buchej mje*. 2. **o sercu**: bić, uderzać * *Posuchej, jak mi serco buchô*. 3. głoŝno stukać * *Űe buchej*. 4. walić (np. w drzwi) * *Űe buchej tak w te dwjyrzi, dyć ci zarôz ŕotworã*. *czes.* bouchat
- buchać ŝe** *zwr. ndk* bôŝ ŝię
- buchalter** (*D.lp.* buchaltra, *Ms.lp.* buchalterze) księgowy → *niem.* Buchhalter
- buchalterka** (*D.lp.* buchalterki, *Ms.lp.* buchalterce) księgowia * *Spytej ŝe tej buchalterki, wjela to trza zapłãcić*.
- buchalteryjô** (*D.lp.* buchalteryje) rachunkowoŝć, księgowoŝć
- buchaŕny** (*D.lp.* buchaŕo) *rzecz. od buchać*; walenie (np. w drzwi); łomot * *Wrôz ŕo dwãdŕstej w nocy bŕlo ŝlychać buchaŕny do dwjyrzŕw*. → *czes.* bouchání
- buchbinder** (*D.lp.* buchbindra; *M.lm.* buchbindry, buchbindrzy) introligator * *Buchbindra ŝe weznã, robić tyz ŕe banã, yno po jermakach jejŕdŕić banã*. * *Buchbindra ŝe wŕŕna, robić tyz muŝala, jescy na ŕostatku presbyŕŕŕŕŕŕ dostala*. → *niem.* Buchbinder
- buchbinderski** introligatorski
- buchbinderstwo** (*D.lp.* buchbinderstwa) introligatorstwo → *niem.* Buchbinderei
- buchcôrz** (*D.lp.* buchcôrza) 1. amator klusek z ciasta droŕdzowego gotowanych na parze; 2. sprzedawca klusek z ciasta droŕdzowego gotowanych na parze 3. przezwiŝko mieszaŕŕca okolic Koŝla
- buchetka** (*D.lp.* buchetki, *Ms.lp.* buchetce) *zdr. od buchta*
- buchnŕŕŕŕŕŕ** *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* buchŕŕ, *lp.cz.przesz.:r.m.* buchŕŕŕŕŕŕ, *r.ŕ.* buchŕa) 1. przywalić, uderzyć 2. trzasnać (drzwiami) 3. rzucić (kogo, co), cisnać (czym) * *Jak ŝe prali, to buchli go na ŕymjã*. 4. przewrôcić ŝię, upaŝć * *Buchŕŕŕŕŕŕ na ŕymjã*.
- buchŕŕŕŕŕŕŕŕ** (*D.lp.* buchŕŕŕŕŕŕŕŕ) *rzecz. od buchŕŕŕŕŕŕŕŕ*
- buchŝtaba** (*D.lp.* buchŝtaby) litera *syn. litera* → *niem.* Buchstabe
- buchŝtabka** (*D.lp.* buchŝtabki, *Ms.lp.* buchŝtabce) *zdr. od buchŝtaba*; literka
- buchŝtabowy** literowy
- buchta** (*D.lp.* buchty, *Ms.lp.* buchce) 1. kluska z ciasta droŕdzowego gotowana na parze * *Buchty ŝŕŕŕŕŕŕŕŕŕ ze jagodŕma*. *zob.* **hejfeklejza**, **hejfeklejza** 2. areszt wojskowy 3. *ŕart.* osoba otyła 4. *fraz.* **ŝedŕeć jak buchta** siedzieć jak mumia; nie odzywać ŝię
- buchtowy** *przym. od buchta*
- bucka** (*D.lp.* bucki, *Ms.lp.* bucce) 1. łódŝ 2. barka * *Pjyr-wej bucki bŕłŕy zrobjŕne ze drzewa*. 3. placek * *Jeji matka z wyskrobkŕw upjekla buckã*.
- bucôk** (*D.lp.* bucôka) 1. beksa 2. młody buk
- bucôsek** (*D.lp.* bucôcka) *zdr. od buk*; młody buk
- bucy** (*D.lp.* bucô) 1. zaroŝla bukowe; młode buki * *Mu-symy przelyjŕ bez te bucy*. * *Cesta mi zarosla modŕŕ bucŕ*. 2. miejsce poroŝnięte bukami; buczyna

bucyfoł (*D.lp.* bucylała, *Ms.lp.* bucylała) 1. ktoś niesympatyczny, zrzędlawy, ponury * *Co ūina w nŷ widzała, dyć to je taki bycyfoł*. 2. ktoś niez charakteru, nieudolny, ograniczony * *Taki bucycfoł, cowjek bez charaktera*.

bucyna (*D.lp.* bucyny, *Ms.lp.* bucynie) bukowy las; bukowy zagajnik; buczyna

bucyńy (*D.lp.* bucynió) *rzecz. od buceć*

bucysko (*D.lp.* bucyska) *zgr. od buk*; wielki, stary buk

buća: buća, buća przywoływanie prosiąt

bućory (*D.lm.* bućūr) 1. ubranie, wierzchnie odzienie; **kozdydnie bućory** ubranie codzienne; **letnie bućory** letnie ubranie 2. bielizna 3. prześcieradła, pościel 4. pranie, rzecz do prania

buda (*D.lp.* budy, *Ms.lp.* budże) 1. buda; **pśō buda** psia buda, buda dla psa; **do budy!** do budy! (odpędzanie psa) * *Te nogi mōs tak syroko, co pjes z budŷ by przelećoł*. 2. bramka (na boisku); **stōć na budże** stać w bramce, być bramkarzem; **na budã sport.** w kierunku bramki, na bramkę * *Strzylej na budã, a nŷ na aūs*. 3. stragan, kram; **iś na budy** iść coś kupić na straganach * *Te ūodpustowe standy to sŷ budy*. * *Łajzi ŷe na budy kupić gracki*. * *Jak był ūodpust, to po ūobjedze dycki ŷe sło na budy*. * *Terazki na ūodpustach je corōz to mańi budŷw ze ślŷskymi maskjetŷma*. * *Na budy ŷe idze po kojśće*. * *Posta'ch na budy poŷogłŷndać*. * *Ale ŷe budŷw sjechało na nas ūodpust*. 4. pomieszczenie * *Wszystke budy ŷimne. Camu to nie hajcujeće?* 5. dom, budynek * *Ta jejich buda juz dwa lata stoi prŷznō*. 6. **cepjec-buda** | **cepjec z budŷ** czepiec z szerokim koronkowym otokiem *zob. budkowaty*

→ *niem.* Bude

buddista (*D.lp.* buddisty, *Ms.lp.* buddiŷce) buddysta

buddyjski buddyjski

budecka (*D.lp.* budecki, *Ms.lp.* budecce) *zdr. od budka*

budka (*D.lp.* budki, *Ms.lp.* budce) 1. budka * *Za bajtla na ūogrodze robjyli my budki*. → *czes.* budka 2. kiosk *zob. kjosek* 3. rubryka (w tabeli) * *Do ftovej budki mŷ to wpisać?* 4. kratka (narysowana, na ekranie) * *Zrŷb cojs ze antynŷ, bo ŷe w telewizorze budki robjŷ*. *zob. kestla* 5. kostka (czekolady) * *Przińŷ mi z bifeja trzi budki ŷekulady*. 6. **w budki o zeszytcie, kartce:** w kratki, w kratkę * *Dejće mi jedyn heft w budki*. 7. **budki skōkać** grać w klasy *syn. grać w chopa, grać w chopka, grać w kestle* 8. *fraz. palec pod budkã dziec. wezwanie do wspōlnej zabawy: jedna osoba podnosi rękę w górę (lub obie ręce złozone „w budkę”) i liczy np. do 10; zanim skończy, pozostali gromadzą się umieszczając swój palec wskazujący poniżej podniesionej ręki (rąk)* * *Fto ŷe grō s nami, niech dō palec pod budkã. Licã do dzejsŷŷeuch: jedyn, dwa, trzi, ...*

budkowany kratkowany, w kratkę; **budkowany heft** zeszyt w kratkę *syn. lōdkowany*

budkowaty: budkowaty cepjec czepiec z szerokim koronkowym otokiem *syn. cepjec-buda, cepjec z budŷ*

budkōrz (*D.lp.* budkōrza) 1. straganiarz, kramarz *zob. budźōrz* 2. ktoś, kto buduje budki * *Padali na nich budkōrze, bo stawjali take małe budki przy rzyce*.

budny w użyciu rzeczownikowym: ktoś obsługujący stragan lub budę, z której się coś sprzedaje

budowa (*D.lp.* budowy) 1. budowa (budowla w trakcie wznoszenia wraz z miejscem gdzie to się odbywa oraz urządzeniami słuŷącymi do tego celu) * *Ūŷn robi na budowje*. *zob. budowisko, budowña, baŷhōf, baŷtela*

2. budowa (wznoszenie obiektu budowlanego) * *Ślećoł ze drōbki przy budowje chałpy*. 3. obudowa stropu; szalunek pod strop 4. *gōrn.* obudowa stropu w kopalni

budowac (*D.lp.* budowaca) 1. budowniczy 2. *gōrn.* górnik zabezpieczający strop w kopalni

budowac *ndk (1.os.lp.cz.ter. budujã, lp.cz.przesz.r.m. budowōł)* 1. budować * *Fto buduje, to pokutuje*. (przysłowie) 2. *gōrn.* wznosić obudowę ścian i stropu w kopalni → *czes.* budovat

budowańy (*D.lp.* budowańō) *rzecz. od budowac*; budowanie → *czes.* budování

budowisko (*D.lp.* budowiska) 1. parcela budowlana; działka budowlana * *Kupjyli budowisko pod lasŷ*. * *Kŷsek pola dŷmy cerze na budowisko*. *zob. baŷplac* 2. miejsce budowy domu; budowa; plac budowy * *Pjerŷjnske hŷnecfoty, nie łajźce po budowisku*. *zob. baŷhōf, baŷtela, budowa, budowña*

budowña (*D.lp.* budowñe) budowa (budowla w trakcie wznoszenia wraz z miejscem gdzie to się odbywa oraz urządzeniami słuŷącymi do tego celu) *zob. baŷhōf, baŷtela, budowa, budowisko*

budowstwo (*D.lp.* budowstwa) budynek, budowla

budŷnecek (*D.lp.* budŷnecku) *zdr. od budŷnek* 1. mały budynek 2. mały budynek w trakcie budowy

budŷnek (*D.lp.* budŷnku) 1. budynek, budowla 2. budowa, budowanie * *Łŷjnski rok dali my ŷe do tego budŷnku i nie poradzymy skŷjńcyć*. 3. budynek w trakcie budowy; budynek w stanie surowym 4. zabudowania gospodarcze wraz z domem 5. zabezpieczenie stropu w kopalni

budyka (*D.lp.* budyki, *Ms.lp.* budyce) kryty wóz konny

budynek (*D.lp.* budynka, budynku) budynek; dom **wycuzny budynek** | **wysypny budynek** budynek dla starych rodziców (w tym samym obejściu), w którym według umowy mieszkali do śmierci

budzyńy (*D.lp.* budzyńō) *rzecz. od budzić*

budzić *ndk (1.os.lp.cz.ter. budzã, lp.cz.przesz.r.m. budzŷł)* budzić

budzić ŷe *zvr. ndk budzić* → *czes.* budit

budzićel (*D.lp.* budzićela) budziciel

budzik (*D.lp.* budzika) budzik *syn. weker* → *czes.* budík

budźōrz (*D.lp.* budźōrza) 1. bramkarz (na boisku) 2. straganiarz, kramarz * *Dwuch budźōrzŷw jescy stoi przed kojścołŷ, inksi juz pojechali*. * *W kozdy ūodpust przijyzdzajŷ do nasej wsi budźōrze*. * *zob. budkōrz*

bufalōki (*tylko lm., D.* bufalōkŷw) ciepłe reformy damskie *zob. dynamohōze, dynamōki, dynamŷwy, galōtki, galōty*

bug (*D.lp.* buga) przednia część statku, łodzi; dziób (statku, łodzi) → *niem.* Bug

bujac *ndk (1.os.lp.cz.ter. bujŷ, lp.cz.przesz.r.m. bujoł)* hulać

bujańy (*D.lp.* bujańō) *rzecz. od bujac*

bujatyka (*D.lp.* bujatyki, *Ms.lp.* bujatyce) libacja, pijatyka, popijawa *syn. pijatyka, ŷepatyka*

bujno: **bujno rojś o roślinach**: rosnać szybko; szybko się rozrastać * *Trôwa rojśnie bujno*. * *Za studotŭ rojśnie żely bujno*. *syn.* **bujńe**

bujnojśc (*D.lp.* bujnojści) *o szybko rozrastających się roślinach*: obfitość, wybujałość

bujny 1. bujny 2. **bujny wŭngel** węgiel łatwy do urabiania → *czes.* bujny

bujńe: **bujńe rojś** rosnać szybko; szybko się rozrastać * *Zyto bujńe rojśnie*. *syn.* **bujno**

bujôk (*D.lp.* bujôka) fotel bujany; bujak

buk (*D.lp.* buka) 1. *bot.* buk → *czes.* buk, → *niem.* Buche 2. **bjoŭy buk** *bot.* grab pospolity, grab zwyczajny (*łac.* *Carpinus betulus*) *syn.* **bjoŭy grôb** 3. *fraz.* **zdrowy jak buk** zdrowy jak ryba; zdrowy jak dąb

bukew (*D.lp.* bukwje) owoc buka; buczyna; bukwieć

bukewka (*D.lp.* bukwki, *Ms.lp.* bukwce) *zdr. od bukw*

bukjet (*D.lp.* bukjeta, *Ms.lp.* bukjeće) bukiet

bukjetek (*D.lp.* bukjетка) *zdr. od bukjet*; bukietek *zob. wŭńacka*

bukowina (*D.lp.* bukowiny, *Ms.lp.* bukowińe) 1. las bukowy * *Na grziby idź do bukowiny*. 2. owoc buka; buczyna; bukwieć 3. drewno bukowe

bukowjec (*D.lp.* bukowca) las bukowy

bukowy bukowy * *Bukowe drzewo je noŭlepse na wãndzyńy kijôbasŭw*. → *czes.* bukowy

buksa (*D.lp.* buksa) 1. **zwykłe o dziecku** urwis, łobuz * *Dże zajś polecały te bukse?* * *S tich chopcŭw zrobjŭty še take bukse*. * *Take bukse še zrobjŭty s tich synkŭw*. 2. **o młodym człowieku**: rozrabiaka; chuligan, nicpoń; ktoś źle wychowany * *Tyn jejich synek to je ale buks*. 3. **stary buks** stary kawaler

buksa (*D.lp.* bukse, *M.lp.* buksę) 1. piasta *zob. pjôsta* 2. *daw.* żelazna tuleja w piaście koła wozu (pełniąca funkcję łożyska) → *niem.* Buchse

buksbaŭm (*D.lp.* buksbaŭma) bukszpan *syn. gruśpŭn*, → *niem.* Buchsbaŭm

buksbaŭmek (*D.lp.* buksbaŭmka) *zdr. od buksbaŭmka*

bukslicek (*D.lp.* bukslicka) *zdr. od bukslik*

bukslik (*D.lp.* bukslika) *zdr. od buks*

bukso (*D.lp.* buksa) łożysko bezkulkowe

buksować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* buksujã, *lp.cz.przesz.r.m.* buksowoŭ) 1. unikać pracy, marnotrawić czas, leniuchować * *Ŭŭn buksuje — ñe chce robić a gorzoŭã stepje*. 2. wałęsać się, łązikować 3. chuliganiczyć, łobuzować * *Kaj še to smykôs i buksujes?* 4. **o dziecku**: psocić, dokazywać * *Synek cojśik za bordzo mi buksuje*. *zob. balandrować, brojic, brykać, pŭcwić, rajcować* 5. o kołach pojazdu: obracać się, ślizgać się w miejscu * *te kŭtka buksujŭ*. * *Jô słysot wŭz buksować*.

buksowańy (*D.lp.* buksowańô) *rzecz. od buksować*

buksŭwa (*D.lp.* buksŭwy) kobieta lekkich obyczajów

bukswela (*D.lp.* bukswele) zalotny lok nad czołem

bukśik (*D.lp.* buksika) *zdr. od buks*; łobuziak, urwis

bukśôk (*D.lp.* buksôka) 1. wóz o drewnianych kołach z metalowymi piastami i obręczami 2. duży tani zegrek (bez kamieni)

bukwica (*D.lp.* bukwice) bukwieć (owoc buka)

bukwja (*D.lp.* bukwy) owoc buka, bukwieć

bul: **bul, bul, bul wołanie gęsi**

bula (*D.lp.* bule) 1. guz (od oderzenia); opuchnięte miejsce *zob. bańa, bojla, bolôk, brzŭfa, bufa, bŭfa, gluza, gruca, knôla, ojla* 2. narośl 3. bulla (papieska) → *niem.* Bulle

bulaty 1. niezręczny, niedołączny 2. gruby, otyły *zob. bachraty, bańaty, kwadratowy, ruby, spajśny, tusty, wyzarty, zabrany*

bulbula (*D.lp.* bulbule) *żart.* indyk

bulcyć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bulcã, *lp.cz.przesz.r.m.* bulcoŭ) 1. mamrotać, mówić niewyraźnie 2. mówić bzdury

bulcyńy (*D.lp.* bulcyńô) *rzecz. od bulcyć*

buldôk (*D.lp.* buldôka) buldog

bule (*tylko lm., D.* bulŭw) wagary *zob. baja, baje, bu-melka, solik*

buleć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bulejã, *lp.cz.przesz.r.m.* buleje) butwieć, próchnieć *zob. cywjeć*

Bulgar (*D.lp.* Bulgara, *Ms.lp.* Bulgarze) Bułgar

Bulgaryjô (*D.lp.* Bulgaryje) Bułgaria

Bulgarka (*D.lp.* Bulgarki, *Ms.lp.* Bulgarce) Bułgarka

bulgarski bułgarski

bulica (*D.lp.* bulice) *bot.* bylica (*łac.* *Artemisia*)

bulić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bulã, *1.os.lm.cz.ter.* bulymy, *lp.cz.przesz.r.m.* bulŭl) 1. burzyć, wyburzać * *Kjedy bãndżece bulić te stare chlywiki?* 2. przewracać (poukładane przedmioty) 3. **o drzewach**: ścinać, wzwalać 4. *pot.* płacić (zwłaszcza dużo); **bulić jak za zboży** dużo płacić * *Jak stracis tã kŭjzkã, to bãndżes bulić*. * *Dostot'ech ŭtrôfã i terazki musã bulić*.

bulić še *zwr. ndk* przewracać się * *Ñe bul še na mje*.

bulijŭn (*D.lp.* bulijŭnu, *Ms.lp.* bulijŭńe) bulion → *niem.* Bouillon

bulkać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bulkŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* bulkoŭ) 1. bulgotać * *Te wino juz bulkô w korbflaŭi*. * *Tã zupã wôrz na małej flamje, ŭŭna musi poleku bulkać*. * *Jak woda w gôrku wre, to tak bulkô*. * *W garcu bulkało*. * *Noŭprzŭd w gôrku ze fetjŭ bulkało, potjŭ napocynały ŭ ñego wylajźic ŭminy i trza bŭto rajn wćepnŭńic talarrek surowego kartôfla*. *zob. blukać* 2. gulgotać * *Hyn-dyk bulkô*. 3. mamrotać; mówić niewyraźnie, niezrozumiale 4. mówić bzdury; gadać głupstwa 5. mówić dużo i bezładnie * *Ty tak bulkôs, ze juz će suchac ñe umjã, wsyjstko mi še pomjysało*.

bulkafa ktoś niespełna rozumu; głupek

bulkańy (*D.lp.* bulkańô) *rzecz. od bulkać*

bulknŭńic *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* bulknã; *lp.cz.przesz.: r.m.* bulknŭn, *r.ż.* bulkŭla) 1. zbulgotać 2. palnąć głupstwo; powiedzieć coś głupiego * *Co ŭŭn to bulknŭn?*

bulknŭńic še *zwr. dk* napić się niechący wody podczas kąpieli * *Dej pozŭr, bo še bulkñes*.

bulknŭńicy (*D.lp.* bulknŭńicô) *rzecz. od bulknŭńic*

bulôk (*D.lp.* bulôka) byk rozplodowy

bulyńy (*D.lp.* bulyńô) 1. *rzecz. od bulec*; próchnienie 2. *rzecz. od bulić*: (a) burzenie, wyburzanie (b) płacenie (zwłaszcza dużo)

buŭa (*D.lp.* buŭy, *Ms.lp.* bule) 1. guz (od uderzenia), opuchlizna * *Jak zech prasknŭn gowjŭ ŭo astã, to mi še zarôz buŭa pokôzała*. * *Prziŭz se žimny nŭz na tã buŭã, to ći zarôz ŭlejże*. *zob. bańa, bojla, bolôk, brzŭfa, buŭa, bŭfa, gluza, gruca, knôla, ojla* 2. narośl 3. wybrzuszenie, wypukłość

bumela (*D.lp.* bumele) *zgr. od bumelka*

bumelka (*D.lp.* bumelki, *Ms.lp.* bumelce) 1. nieobecność (w szkole, w pracy itp.) **mjeć bumelkã** mieć nieobecność (w szkole, w pracy itp.); **zrobić bumelkã** nie przyjść (do szkoły, do pracy), opuścić dzień nauki w szkole, dzień pracy * *Jô nie zrobił latojś jescy ańi jednej bumelki.* 2. wagary *zob. baja, baje, bule, solik*

bumelcug (*D.lp.* bumelcuga) 1. powolny pociąg, zatrzymujący się na wszystkich stacjach *zob. bũmblók* 2. *daw.* pociąg towarowo-osobowy * *Do roboty jejżdźuł zech bumelcugŷ.*

bumelók (*D.lp.* bumeloka) 1. człowiek opuszczający dzień w pracy bez uzasadnienia; bumelant 2. leń, obibok * *Ñe banã trzymać tego bumeloka w chałpje.* *zob. bizygũn, bzdykõc, chlebus, darybõk, gnojek, gnũj, leber, Leser, lewus, lyń, ñerobiś, śmjerdzirobõtka, zgñũfek, zgñũfy byk, zgñyluch*
→ *niem.* Bummler

bumlerski prowadzący hulaszcze życie * *Byli to sami bogõce z dũmu, bumlerske bachõrze, co tã wjela ñe študjowali, bo mode lata chãeli wesõlo przezyć: jejs, pić a bawić se.*

bumlować *ndk (1.os.lp.cz.ter. bumlujã, lp.cz.przesz.r.m. bumlowo)* *zob. bũmlować*

bumlowańy (*D.lp.* bumlowańõ) *rzecz. od bumlować*

bums (*D.lp.* bumsu) 1. *żart.* zabawa taneczna * *Jutro idźymy na bums.* * *U Grejty je dźišej bums.* * *Zrobjyli my se taki bums.* *zob. bũms, muzyka* 2. huk, łomot (np. na zabawie) *zob. bũms*
→ *niem.* Bums ('huk, łomot')

bumser (*D.lp.* bumsra, *Ms.lp.* bumsrze) *żart.* artylerzysta *zob. atalerist, bũmber*

buna (*D.lp.* buny, *Ms.lp.* buńe) ostroga regulacyjna (na rzece) * *Buny śyńgały daleko do wody.* * *Buny robjũto se ze kamjyńũw i fašiny.* * *My se kjołzdali, a ŷũn dwje buny dali chytoł ryby.* *syn. rach*

bur (*D.lp.* bura, *Ms.lp.* burze) bogaty gospodarz *zob. bal-cũn, bamber, baũer, gbur, gospodõrz, pampũn, šõdlõk*

bura (*D.lp.* bury, *Ms.lp.* burze) spõdnica * *Do kojścõta ŷoblekã tã štikowanũ burã.* *zob. kjecka, rok*

burcować *ndk (1.os.lp.cz.ter. burcujã, lp.cz.przesz.r.m. burcowo)* 1. hałasować, zakłõcać spokõj * *Ftũz mi sã tak burcuje?* 2. burczeć (w brzuchu) 3. gmerać, szperać

burcowańy (*D.lp.* burcowańõ) *rzecz. od burcować*

burcõk (*D.lp.* burcõka) 1. stary zużyty przedmiot; stary grat * *Tyn šrank to je taki burcõk, co špeci caũy izbã.* 2. brudne ubranie, brudna pościel; stare ubranie, stara pościel * *Te burcõki bãńdźmy prac blank na kũjńcu.* 3. **burcõki** rupiecie, graty

burel (*D.lp.* burela) *bot.* por (*łac.* Allium ampeloprasum) * *To je zupa ze burela.* *zob. borej, galõtki, porej, źimowõ cebula*

burg I. (*D.lp.* burga) zamek * *Tera idźymy zwjydzãc tyn burg na skale postawjũny.* → *niem.* Burg ('gród, zamek')
II. (*D.lp.* burgu) 1. kredyt, pożyczka 2. **na burg** na kredyć, na krechẽ, na zeszyt * *Špjywali, w karty grali, a ŷõd Zyda na burg brali.* * *ŷũni wysyto bjerũ na burg.* * *ŷũn dostoł tõwũr na burg.* *zob. na borg, na bũrg, na*

gebyno, na heft, na krejdã, na papjũr, na piskã, na pũmp → *niem.* Borg

burgać *ndk (1.os.lp.cz.ter. burgũ, lp.cz.przesz.r.m. burgoł)* 1. o gołõbiach: gruchać * *Gołũmb ŷõd rana mi burgõ na fynsterbreće.* * *Te twoje gołãmbje burgajũ w pjerũny.* * *Tyn gołũmb gojśno burgõ.* *zob. burkotać* 2. marzyć (o kim, o czym) * *Antek burgõ ŷõ Zofi.* 3. pluć (wodã), parskać (wodã) * *Tyn ale burgõ wodũ.*

burgańy (*D.lp.* burgańõ) *rzecz. od burgać*

burgõc (*D.lp.* burgõca) turkot (przedstawiciel kaźdej z ras gołõbi charakteryzujących się wydawaniem przerywanych, rytmicznych dźwiõków przypominających bõbnienie); **burgõce** gołõbie turkoty

burgrujina (*D.lp.* burgrujiny, *Ms.lp.* burgrujińe) ruixna zamku * *Na burgrujińe sowy majũ gñõzdo.* * *Dźišej s tego zũmka je yno burgrujina.*

burgu *wykrz. dźw. głõs gołõbia* * *Gołãmbje robjũ: burgu, burgu.* *syn. hamburgu*

burka (*D.lp.* burki, *Ms.lp.* burce) *daw.* wierzchnie okrycie męskie z grubego sukna

burkać *ndk (1.os.lp.cz.ter. burkũ, lp.cz.przesz.r.m. burkoł)* mruzczyć (pod nosem), burczeć

burkańy (*D.lp.* burkańõ) *rzecz. od burkać*

burkloty (*tylko lm., D.* burklotũw) stare sprzõty, rupiecie, graty *zob. kłamor*

burkot 1. (*D.lp.* burkota, *Ms.lp.* burkoće) człowiek zrõdliwy; zrõda 2. (*D.lp.* burkotu, *Ms.lp.* burkoće) (a) mowa niewyraźna (b) mowa niegrzeczna

burkotać *ndk (1.os.lp.cz.ter. burkocã, lp.cz.przesz.r.m. burkotoł)* 1. o gołõbiach: gruchać * *Gołãmbje burkocũ.* *zob. burgać* 2. mówić niewyraźnie, mamrotać * *Tyn zawdy cojś tã burkoce pod nosũ.* 3. mówić niegrzecznie, obraźliwie

burkotańy (*D.lp.* burkotańõ) *rzecz. od burkotać*

burloch (*D.lp.* burlocha) 1. otwór wiertniczy, odwiert * *Burlochy se wjerce w źymi.* 2. szyb wiertniczy, wieża wiertnicza

burlochõrz (*D.lp.* burlochõrza) wiertnik

burlõk (*D.lp.* burlõka) *gõrn.* wieża wiertnicza

burmistrz (*D.lp.* burmistrza) burmistrz *zob. byrgemajster*
→ *niem.* Bürgermeister

burmistrziniõ (*D.lp.* burmistrziny, *Ms.lp.* burmistrziniõ) burmistrzini; pani burmistrz

burõk (*D.lp.* burõka) 1. byk, buhaj 2. *pejor.* człowiek silny, ale leniwy 3. spõdnica w stroju ludowym (zwykle koloru ciemnoczerwonego); **burõk z lajbikũ** spõdnica ze stanikiem w ślaskim stroju ludowym 4. ubranie w kolorze burym, szarym * *Tyn mantel to je taki burõk.* 5. ciemnoczerwony materiał (czasem w kolorowe paski)

burś (*D.lp.* burśa) chłopak, kompan → *niem.* Bursch

bury brãzowy (kolor) * *Kupjũta'ch se bury mantel.* * *Mũ bury ancug i brũnõtne strzewiki.* *zob. braũny, brũnny, brũnõtny, brũny, bury, gñady*

burza (*D.lp.* burze) burza; **magnetycnõ burza** burza magnetyczna *zob. štũrm,* → *czes.* bouře

burzić *ndk (1.os.lp.cz.ter. burzã, lp.cz.przesz.r.m. burzũł)* 1. buntować; podzegać do buntu; wzniecać niepokõj 2. walić, mocno stukać (w drzwi, próbując się gdzieś dostać) * *Przisõł do dũm naprany i burzũł do dwjyrzi.*

burzić še *zwr. ndk* 1. buntować še 2. walić, mocno stukać (w drzwi, próbując się gdzieś dostać); dobijać się * *Ftojś še bez noc dū nōs burzūt, ale my mu nie ũotwarli. * Co še tak burzis do tej kŭmŭrecki?*

burzićel (*D.lp.* burzićela) buntownik; podżegacz

burzićelka (*D.lp.* burzićelki, *Ms.lp.* burzićelce) buntownicza

burziny (*tylko lm., D.* burzinŭw) piana *syn.* **šuminy**

burzka (*D.lp.* burzki, *Ms.lp.* burzce) *zdr. od* **burza**

burzliwy burzliwy, niespokojny * *Starzi ludže padajŭ, ize ppyrwej bŭty burzliwse case jak džišej.*

burzyńy (*D.lp.* burzyńo) *rzecz. od* **burzić** * *Burzyńy še tŭ robi.*

busart (*D.lp.* busarta, *Ms.lp.* busarće) myszołów → *niem.* Mäusebussard

busbanhōw (*D.lp.* busbanhōwa) dworzec autobusowy

bušbōny (*tylko lm., D.* bušbōnŭw) niskopienna fasola

buśik (*D.lp.* buśika) agerst (krzew i owoc) *syn.* **agrys, ańgrys, hagrys, pjeprzek, śtachlōk, wjeprzek**

buśikowy agrestowy

butel (*D.lp.* butlu) 1. hałas, zgiełk, harmider, zamieszanie * *Narobjyli takygo butlu, co pobudżyli wysytkich šŭmšadŭw. * Ale te dzejcka robjŭ butel. * Ne rŭb w chat-pje butlu, bo še džeći ũobudzŭ. * Narobjŭt butlu, a ny mjoł ũo co. * Lepsŭ ny mjeć šwigermŭter, jak ũod futrŭw w dŭma butel.* 2. bijatyka, burda * *Na muzyce bŭt butel. zob. larmo, rŭmraj*

buterbluma (*D.lp.* buterblumy) *bot.* kaczeniec; kniec błotna (*łac.* *Caltha palustris*) *syn.* **sklŭnecka, ũotōrz** → *niem.* Butterblume

butermašina (*D.lp.* butermašiny, *Ms.lp.* butermašine) maślnica, maselnica, masielnica

buterpilc (*D.lp.* buterpilca) maślak (rodzaj grzybów; *łac.* *Suillus*) *zob. majślōk*

butlować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* butlujŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* butlowoł) hałasować; głośno się zachowywać * *Ne butluj mi sŭ. zob. bajntować, bajntŭrzić, larmować, rŭmplować*

butlowańy (*D.lp.* butlowańo) *rzecz. od* **butlować**

butlyrz (*D.lp.* butlyrza) ktoś hałaśliwy

butan (*D.lp.* butanu, *Ms.lp.* butańe) *chem.* butan → *czes.* butan

buzerancki 1. homoseksualny, gejowski 2. *pejor.* pedalski

buzeractwo (*D.lp.* buzeractwa) 1. homoseksualizm 2. *pejor.* pedalstwo

buzerant (*D.lp.* buzeranta, *Ms.lp.* buzerańce) 1. homoseksualista, gej 2. *pejor.* pedał *zob. zgul*

→ *czes.* buzerant

bŭb (*D.lp.* bobu) *bot.* bób (*łac.* *Vicia faba*) *zob. bobek, bober, bohr*

bŭćicek (*D.lp.* bŭćicka) *zdr. od* **bŭćik** * *Ale mōs sykowne bŭćicki. * Jō kupjŭ twojej cerze te bjōte bŭćicki na rocek. * Dejće tymu džeću bŭćicki na nogi, bo przecŭ zmarzńe.*

bŭćik (*D.lp.* bŭćika) *zdr. od* **bŭt**

bŭćisko (*D.lp.* bŭćiska) *zgr. od* **bŭt**

bŭćor (*D.lp.* bŭćora, *Ms.lp.* bŭćorze) *zgr. od* **bŭt** * *Symńi te bŭćory, bo mŭ wytarto.*

bŭćōrz (*D.lp.* bŭćōrza) *žart.* ktoś, kto chodzi cały rok w butach

Bŭg (*D.lp.* Boga, *C.lp.* Bogowi, *Ms.lp.* Bogu, *W.lp.* Boze) 1. Bóg; **Bŭg ũojćec** Bóg Ojciec; **Bŭg Syn** Syn Boży;

Bŭg Duch Šwŭjnty Duch Świąty; **Pŭn Bŭg** (*D.* Pana Boga) Pan Bóg * *Pŭn Bŭg wrajzi na cowjeka yno tela, wjela tyn poradzi šnyjś. * ũo Boze! (O Boże!) * Jō chcŭ suzyć Panowi Bogowi. * Do ũmy džišej kšŭndz s Panŭ Bogŭ przidze. * Cŭz je Bŭg? Bŭg je duch ũestworzŭny. * Jak gospodyńi napocynała robotŭ, to robjŭta znak krziza i padała: „Rac Bŭg zegać”. 2. **Boze [kŭmu] pŭmōgej pozdrowienie kogoś zastanego przy pracy** * — *Boze wŭ pŭmōgej! — Dej Pańe Boze!* * — *Boze pŭmōgej! — Dej Pańe Boze!* * — *Boze ċi pŭmōgej! — Dej Pańe Boze!* 3. **Boze nejki | ũo Boze nejki** ojej, ojeju 4. **Bŭg zapłać** Bóg zapłać 5. **bŭńdź[će] z Bogŭ pożegnanie** bądź[cie] z Bogiem * — *Bŭńdźce z Bogŭ. — Z Bogŭ.* 6. **dej (kŭmu) Boze scejścy pozdrowienie lub pożegnanie** * — *Dej ċi Boze scejścy! — Dej Pańe Boze!* 7. **pozdrŭw Pŭn Bŭg pozdrowienie, na ktōre odpowiada się dej to Pŭn Bŭg** 8. **s Panŭ Bogŭ** z Panem Bogiem (*pożegnanie*) * *Jak še wynojśŭto trŭnŭ z ũeboscykŭm to trza bŭto nŭ trzi razy klupnŭć ũo prŭg i a kozdŭ razŭ wypedźe: „S Panŭ Bogŭ”. 9. ũostŭń[će] z Bogŭ zostań[cie] z Bogiem (*pożegnanie*) * — *ũostŭńce z Bogŭ. — S Panŭ Bogŭ.* 10. *fraz.* **Wjerzŭ Boga | Wjerzŭ Boga ũojca | Wjerzŭ Bŭg | Wjerzŭ w Boga | Wjerzŭ w Boga ũojca** wyznanie wiary (Wierzę w Boga Ojca) → *czes.* bŭh 11. **za Bŭg zapłać** za Bóg zapłać; za darmo * *ũŭn mi to robjŭt za Bŭg zapłać. * To je malyrz za Bŭg zapłać.***

bŭg (*D.lp.* boga) 1. bóg (w religiach politeistycznych) 2. **bjōty bŭg** bóstwo przyjazne człowiekowi; dobry duch; duch opiekuńczy 3. **cōrny bŭg** bóstwo nieprzyjazne człowiekowi

bŭjś *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. bodŭ, 3.os. bodże; *lp.cz.przesz.:* r.m. bŭd, r.ż. bŭdŭ; 2.os.*lp.tr.rozk.* bŭdź; *im.bier.* bodzŭny) bōść

bŭjś še *zwr. ndk* bōść się * *Byki še bodŭ. * Ne banŭ še nozŭ bŭdŭ. * Bydŭtŭ še nie dajŭ bŭjś, bo by še mŭgŭta skoda stać. *syn.* buchać še*

bŭl (*D.lp.* bŭlu) 1. ból 2. **suche bŭle** dna moczanowa, artretyzm

bŭt *lp.cz.przesz.r.m. od* **być**; był

bŭta (*D.lp.* bŭty, *Ms.lp.* bŭle) 1. guz (od uderzenia), opuchlizna *zob. bańa, bojla, bolōk, brzŭta, bula, bufa, gluza, gruca, knōla, ojla* 2. narośl 3. wybrzuszenie, wypukłość

bŭtka (*D.lp.* bŭtki, *Ms.lp.* bŭtce) 1. *zdr. od* **bŭta** 2. **kŭjńskō bŭtka** kulka odchodów końskich * *Zŭapjŭt zech kŭjńskŭ bŭtkŭ a trejŭt zech go.*

bŭmba (*D.lp.* bŭmby) 1. bomba; **atŭmowō bŭmba** bomba atomowa → *czes.* bomba → *niem.* Bombe 2. elektryczna lampa górnicza 3. nadziewany piernik z polewą czekoladowŭ *zob. fafernōk, feferkuch, pjerńik* → *niem.* Pfefferkuchenbombe 4. *fraz.* **kurca bŭmba łagodne prze-kleństwo**

bŭmbardjyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* bŭmbardyrujŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* bŭmbardjyrowoł) bombardować * *Wē wojńe bŭmbardyrujŭ festŭngi. * Nase mjasto bŭto bŭmbardjyrowane bŭmbŭma. → niem.* bombardieren

bŭmbardjyrowańy (*D.lp.* bŭmbardjyrowańo) *rzecz. od* **bŭmbardjyrować**; bombardowanie

bûmbastycny bombastyczny, pompatyczny, przesadny, napuszony → *czes.* bombastický, → *niem.* bombastisch

bûmber (*D.lp.* bûmbra, *Ms.lp.* bûmbrze) 1. *górn.* wózek do przewozu węgla w kopalni 2. artylerzysta *zob.* **atale-rist, bumser**

bûmbicka (*D.lp.* bûmbicki, *Ms.lp.* bûmbicce) *zdr. od bûmbka*; mała bomba → *bombička*

bûmbjôrz (*D.lp.* bûmbjôrza) ktoś, kto podłada bomby

bûmbka (*D.lp.* bûmbki, *Ms.lp.* bûmbce) 1. *zdr. od bûmba*; mała bomba 2. przysmak wykonany ze specjalnie spreparowanego cukru, zaprawiony jakimś smakiem.

bûmbowjec (*D.lp.* bûmbowca) bombowiec * *Pjyknô Warsawa i pjykný Sosnowjec, jak furgô nad nými bûmbowjec.* (fragment piosenki)

bûmbowy bombowy

bûmbôk (*D.lp.* bûmbôka) cukierek

bûmbûn (*D.lp.* bûmbûna, *Ms.lp.* bûmbûnie) cukierek * *Kupjûl'ch przed dzejcka kwatyrkã bûmbûnûw.* * *Kup mi pû fûnta šekuladowich bûmbûnûw.* * *Z ũodpustu prziw- jyjž bûmbûnûw.* * *Džeći rade jŕy wysytkë bûmbûny.* * *Zamjã prziŕnyjŕs chlyb, to ta marcha šë bûmbûnûw naku- pjûta.* * *Mŕy pijjŕndze i kupjã šë tytkã bûmbûnûw.* * *Jake bûmbûny ty môs rada?* *zob.* **bloplik, cukërka, kanold, rybka** → *czes.* bonbón, → *niem.* Bonbon

bûmbûnek (*D.lp.* bûmbûnka) *zdr. od bûmbûn* * *Yno mi jedyn bûmbûnek ũostoł, wysytko mi Achim zjôd.* * *Cekej, dŕy ċi dobry bûmbûnek.* → *czes.* **bonbónek**

bûmbûnowy cukierkowy; dotyczący cukierków

bûmbûń (*D.lp.* bûmbûńa) gapa * *Ty bûmbûńu! Ńë wjys ze šë gôdô 'Boze wŕy pûmôgej', jak trefjôs kogojŕs przi roboće?*

bûmbûńaty *przym. od bûmbûń* * *Ty bûmbûńu bûm- bûńaty!*

bûmbûńowaty gapowaty, nie umiejący się zachować * *Juzajŕš zejŕš šë ŕtalowoł w stylu bûmbûńowatŕy — dostoł zejŕš ũod ċotki šekuladã a jŕš jŕ nie podžŕŕnkowoł.*

bûmbûńôrz (*D.lp.* bûmbûńôrza) kramarz sprzedający cukierki

bûmbûńyra (*D.lp.* bûmbûńyry, *Ms.lp.* bûmbûńyrze) bomboniera → *czes.* bonboniëra, → *niem.* Bonboniere

bûmbûńyrka (*D.lp.* bûmbûńyrki, *Ms.lp.* bûmbûńyrce) *zdr. od bûmbûńyra*

bûmelôk (*D.lp.* bûmelôka) bumelant

bûmlować *ndk (1.os.lp.cz.ter. bûmlujã, lp.cz.przesz.r.m. bûmlowoł)* bumelować 1. zaniedbywać się w pracy; opuszczać pracę wskutek lenistwa, niedbalstwa; być nieobecny w pracy * *Tyn Francek ñë chodŕi do roboty, yno bûmluje.* * *Tyn robotŕnik za ċãsto bûmluje.* 2. bumlować; spędzać czas beczynn timer; leniuchować, próżnować 3. spędzać czas na pijatykach i hulankach; hulać, lumpować 4. wałęsać się bez celu; włóczyć się; łazikować * *Terazki dŕepjyro'jŕš prziŕoł, kaj'ŕš to zajŕš bûmlowoł.* 5. zabawiać się hałaśliwie * *Baby bûmlowaty aze do rana.* → *niem.* bummeln

bûmlowańy (*D.lp.* bûmlowańô) *rzecz. od bûmlować*

bûms (*D.lp.* bûmsu) 1. *žart.* zabawa taneczna, potańcówka; **iŕ na bûms** iŕć na zabawę taneczną, iŕć na potańcówkę *zob.* **bums, muzyka** 2. huk, łomot (np. na zabawie) *zob.* **bums** → *niem.* Bums ('huk, łomot')

bûn (*D.lp.* bûna, *Ms.lp.* bûnie) bon, kupon → *czes.* bon

bûna (*D.lp.* bûny, *Ms.lp.* bûnie) 1. ostroga regulacyjna na rzece (wychodzący z nabrzeża w poprzek nurtu wąski wał umocniony wbitymi w dno palami) * *Stawjali cerw- jûne fanki na kŕjŕcu kozdej bûny.* * *Na ũodrze co kŕjsek sŕy bûny.* → *niem.* Buhne 2. tama na rzece

bûnanza (*D.lp.* bûnanze, *Ms.lp.* bûnanže) *górn.* zabezpieczenie czoła wyrobiska

bûnc (*D.lp.* bûncu) chleb z zakalcem * *Bûnc to je zôkality chlyb.*

bûncel (*D.lp.* bûncła) garnek kamionkowy (*nazwa pochodzi od miasta Bunzlau, obecnie Bolesławiec*) * *ũogŕrki zakisã w bûncu.* * *W bûncu šë kiŕi kapustã.* *zob.* **bûncłôk, skorupjôk, zurôk** → *niem.* Bunzeltopf

bûncelek (*D.lp.* bûncelka) *zdr. od bûncel*

bûncłanny kamionkowy * *Mały bûncłanny gôrnek z jednŕy uchŕy mŕy na sŕl.* *syn.* **bûncłowy, kamjûnny**

bûncłarski garncarski

bûncłarstwo (*D.lp.* bûncłarstwa) garncarstwo

bûnclicek (*D.lp.* bûnclica) *zdr. od bûncel*

bûnclik (*D.lp.* bûnclika) *zdr. od bûncel* * *Kapustã my trzimali wë bûncliku.* * *Tyn mały bûnclik je bardzo stary, juz moja ôma mjãta w nŕy sŕl, a jô tyz go jescy uzywŕy.* * *Na bûncłkach ũostrzŕta noze.*

bûncłisko (*D.lp.* bûncłiska) *zgr. od bûncel*

bûncłowy wykonane z kamionki; kamionkowy; **bûncłowô miska** miska kamionkowa; **bûncłowô skorupa** dachówka kamionkowa; **bûncłowy garńec** garnek kamionkowy * *Kupjûta'ch nowy bûncłowy gôrnek.* * *Kapusta je w tŕy bûncłowŕy garcu.* * *Powjydz ũjkowi, mô mi prziŕnyjŕš tyn bûncłowy garńec s pywŕŕce.* * *Na bûncłowej misce tarło šë kartôfle.* * *Mŕy wë chlywje bûncłowe koryto.* * *To sŕy bûncłowe kamjyŕne* *syn.* **bûncłanny, kamjûnny**

bûncłowy kamionkowy, wykonane z kamionki; **bûncłowô skorupa** dachówka kamionkowa;

bûncłôcek (*D.lp.* bûncłôcka) *zdr. od bûncłôk*; mały garnek kamionkowy

bûncłôk (*D.lp.* bûncłôka) garnek kamionkowy; garnek gliniany * *Pjyrwej starka wë bûncłôkach lagrowãta mlyko na kiskã.* * *W bûncłôku je kiska, to šë wejŕš trochã do kartôfli.* * *My mŕmy wjelki bûncłôk na kisyŕny kapusty.* * *Fet šë trzimje w bûncłôku.* * *Zaprawjûta'ch se ũogŕrki do bûncłôka.* * *Jak zakisŕs kapustã w tŕy bûncłôku, to ċi tyz stykŕe.* * *Nasa mamulka trzimali w bûncłôku tuste abo kisŕyli zur.* * *Na bûncłôku bruŕyli tyz noze, jak ŕy mjeli bruska.* *zob.* **bûncel, skorupjôk, zurôk** → *niem.* Bunzeltopf

bûncłôkowy *przym. od bûncłôk* * *Dŕejŕš šë strãćûta ta dôwnô bûncłôkowô magijô.*

bûncłôrz (*D.lp.* bûncłôrza) garncarz *zob.* **garcôrz, gôrkôrz, skorupjôrz**

bûncłûwa (*D.lp.* bûncłûwy) *zgr. od bûncłûwka*

bûncłûwka (*D.lp.* bûncłûwki, *Ms.lp.* bûncłûwce) dachówka kamionkowa

bünt I. (*D.lp.* bûnta, *Ms.lp.* bûńce; *M.lm.* bûnta, bûnty) 1. kolor 2. metalowy czop (przy zawiasie), na którym zawieszają drzwi, furtkę, skrzydło okna itp. * *Na bûntach wjysô šë dwjyrzi.* * *Te bûnty wë futrzŕne ñë sŕy pasowite do zôwjasŕw wë dwjyrzach.* * *Złûmoł mi šë bûnt przi ũokŕe.* * *Pomôz ũolejŕ bûnty ũod dwjyrzŕw,*

*bo skrzypjŕ. * Bŕnty w dwjyrzach skrzypjŕ. * Prziŕwaj-suj te dwa bŕnty. zob. cep, cepik* 3. poprzeczna belka łącząca krokwie 4. ustawiony ukoŕnie wspornik między słupem a belką poprzeczną 5. hak, na którym wiesz się kłódkę 6. **bŕnta** belki tworzące piętro w stodole * *Słŕma je na bŕntach w studole * Te ŕano powcepujemy na bŕnta.* 7. **bŕnty** kolorowe ubrania * *Te bŕnty bŕndŕzimy prać ŕneskorŕi, terazki yno bjoŕe rzeczy.* II. (D.lp. bŕntu, Ms.lp. bŕńće; M.lm. bŕnta, bŕnty) bunt

buntejula (D.lp. buntejule) lipcówka kolorowa (odmiana gruszy domowej — łac. *Pyrrus comunis*) zob. **zńiwka** → niem. Bunte Julibirne, Bunte Juli

bŕntek (D.lp. bŕntka) 1. rozporek * *Zapńi ŕe bŕntek. * Bŕntek mŕs ŕotwarty. zob. kubik, prziporek* 2. mały boleć (przy zawiasie, do zawieszania np. okna, drzwiczek) * *To ŕŕ bŕntki do ŕoknŕw.*

bŕntować ndk (1.os.lp.cz.ter. bŕntujŕ, lp.cz.przesz.r.m. bŕntowaŕ) 1. podburzać, podŕegać, namawiać do buntu * *Po wjelkej wojńie agitatory bŕntowali nas nŕrŕd.* 2. podjudzać, siać niezgodę

bŕntować ŕe zwr. ndk buntować się, powstawać, podnosić bunt (przeciwno komu); przeciwstawiać się (komu) * *Jak ŕe napocli bŕntować, zarŕŕki ŕandary prziŕli.*

bŕntowańy (D.lp. bŕntowańŕ) rzecz. od **bŕntować**

bŕntowńik (D.lp. bŕntowńika) podŕegacz, wichrzyciel

bŕntram (D.lp. bŕntramu) **w konstrukcji więŕzby dachowej**: belka łącząca dwie płatwie * *Bŕntram trza dobrze zmjerŕić, coby pasowaŕ.*

bŕntŕtift (D.lp. bŕntŕtifta, Ms.lp. bŕntŕtiftŕe) kredka * *Kup mi bŕntŕtifty do skoty syn. kolorowy blajŕtift* → niem. Buntstift

bŕnty kolorowy; pstry, wielokolorowy * *Do kraŕŕŕw zbjyrali my bŕnte knefiki. * Bŕnte prańy ŕostawjmy na jutro. * Na jednŕ kupkŕ dej bjoŕe prańy, a na drugŕ bŕnte. zob. srokaty*

bŕńkel (D.lp. bŕńkla) *gŕrn.* miejsce w kopalni, gdzie zbiera się woda

bŕńker (D.lp. bŕńkra, Ms.lp. bŕńkrze) bunkier, schron → czes. **bunkr** → niem. Bunker

bŕńćŕk (D.lp. bŕńćŕka) kolorowa część ubrania * *Noŕprŕŕd wypjerŕ bjoŕe prańy, a potj te bŕńćŕki.*

bŕńy rzecz. od **bŕć**; bojaŕń, strach

bŕńyrować ndk (1.os.lp.cz.ter. bŕńyrujŕ, lp.cz.przesz.r.m. bŕńyrowaŕ) **o podłodze**: pastować i froterować * *Wŕ izbje co sobotŕ bŕńyrujŕ. syn. bŕnerować* → niem. bohern

bŕńyrowańy (D.lp. bŕńyrowańŕ) rzecz. od **bŕńyrować**

bŕr (D.lp. boru, Ms.lp. borze) 1. las, bŕr; las sosnowy → czes. bor 2. bot. wrzos (łac. *Calluna*) zob. **brzost, erika** 3. bot. wrzosiec (łac. *Erica*) zob. **brzost, erika**

bŕrg (D.lp. boru) 1. kredyt, pożyczka → niem. Borg 2. **na bŕrg** na kredyt, na krechę, na zeszyt * *ŕŕńi zyjŕ na bŕrg. zob. na borg, na burg, na bebyno, na heft, na krejďŕ, na papjŕ, na piskŕ, na pŕmp* 3. dŕug zob. **dug**

bŕstwo (D.lp. bŕstwa) bŕstwo

bŕt (D.lp. bŕta, Ms.lp. bŕće) 1. but (zwykle z cholewkŕ) * *ŕod tego marasu bŕty ŕe same sebuwaŕy, jak bŕty troseckŕ za sroge.* 2. but gumowy; gumowiec 3. *gŕrn.* łącznik stropnicy metalowej 4. fraz. **bŕty przipasować**

(**kŕmu**) przywołać (kogo) do porządku, zdyscyplinować (kogo), nauczyć (kogo) moresu, wziŕć (kogo) w karby * *Moja ŕma zawse prŕbowaŕa mi bŕty przipasować.* 5. **cŕpowy bŕt** but z cholewą wykonany z sukna lub wełny 6. **dugi bŕt** | **wysoki bŕt** but z wysokŕ cholewkŕ 7. **gŕmińnany bŕt** but gumowy 8. **krŕtki bŕt** but bez cholewki; pŕlbut 9. fraz. **take bŕty** wiŕc to tak; tak się sprawy maja * — *My wcora dŕ wŕs klupali, ale zŕdyn nŕ ŕe ŕotwar. — Bo my u ujka byli. — A take bŕty!* 10. fraz. **zmazany jak bŕt** bardzo brudny * *Rŕnce mŕs zmazane jak bŕty.*

bŕtecek (D.lp. bŕtecka) zdr. od **bŕtek**

bŕtek (D.lp. bŕtka, M.lm. bŕtki) zdr. od **bŕtek**

bŕtować ndk (1.os.lp.cz.ter. bŕtujŕ, lp.cz.przesz.r.m. bŕtowaŕ) karcić, łać, besztać * *Bŕtowaŕ go aze rzgmjaŕo. * Moja starŕ mje bŕtuje, ze 'ch za łacno przedŕt tŕ skorupŕ.*

bŕtowańy (D.lp. bŕtowańŕ) rzecz. od **bŕtować**

bŕmbel (D.lp. bŕmbla; M.lm. bŕmble, D.lm. bŕmblŕw) 1. pompon (przy czapce, przy ubraniu, przy kapciach) * *Moja starka mŕ laće z bŕmblŕma. * ŕŕtrykuj mi cŕpkŕ bez bŕmbla. * Wraŕŕŕŕ ŕe na gowŕ myckŕ z bŕmblj.* 2. pŕczek (na skŕrze) * *ŕosa go dŕubŕa i mu ŕe bŕmbel zrobyŕ. * Polŕ ŕe rŕnkŕ warŕma i mŕ tera sroge bŕmble. zob. blaza* 3. odcisk, nagniotek (na skŕrze) * *Ale mŕs bŕmbel na nodze ŕod tich chaćŕw.* 4. mały kulisty owoc niektórych roŕlin (np. ziemniakŕw) * *Kartŕfle majŕ bŕmble.* 5. naroŕl na liŕciu (np. dŕbu) 6. wyrostek skŕrny na szyi kozy * *Noŕwŕjńcŕj mlyka dŕwŕ ta koza, co mŕ bŕmble na karku.* 7. pŕczek powietrza, gazu * *Dysc padŕoŕ, ze ŕe bŕmble stawjaŕy. * Jescy dysc dugo polecŕ, bo ŕe robjŕ bŕmble na wodŕe.* 8. *ŕart.* małe dziecko, brzdŕc * *Cyjego to bŕmbla trzimjes na rŕnkach? * Taki bŕmbel to bele dŕe wleŕŕe, muŕis na ŕego dŕwać pozŕr.*

bŕmbela (D.lp. bŕmbele) ktoŕ, kto za kimŕ idzie; ktoŕ, kto się za kimŕ wlecze, snuje * *Ty bŕmbelo, co ŕe to yno bŕmbelŕs za mnŕ?*

bŕmbelać ndk (1.os.lp.cz.ter. bŕmbelŕ, lp.cz.przesz.r.m. bŕmbeloŕ) wisieć, kołysać się, poruszać się jak wahadłŕ, dyndać * *Co ŕi to bŕmbelŕ przi myccŕ? * ŕŕn bŕbelŕ na galdze. zob. blymblać, belŕntać ŕe*

bŕmbelać ŕe zwr. ndk wlec się za kimŕ; snuć się (o człŕwieku) * *ŕŕn ŕe za mnŕ bŕmbeloŕ.*

bŕmbelańy (D.lp. bŕmbelańŕ) rzecz. od **bŕmbelać**

bŕmbelaty 1. pokryty bŕblami, pŕczkami 2. ozdobiony pomponami 3. opieszaŕy, ŕlamazarny zob. **bŕmblowaty**

bŕmbeleć (D.lp. bŕmbelca) zob. **bŕmbelŕk**

bŕmbelek (D.lp. bŕmbelka) zdr. od **bŕmbel** 1. mały pompon; pomponik * *Mŕ ŕŕ dwa bŕmbelki z woŕny.* 2. mały pŕczek (na skŕrze) 3. odcisk, nagniotek 4. mały kulisty owoc niektórych roŕlin * *Kartŕfle majŕ bŕmbelki. * Na ŕŕlsy ŕŕ take bŕmbelki.* 5. naroŕl na liŕciu (np. dŕbu) 6. (mały) wyrostek skŕrny na szyi kozy 7. pŕczek powietrza, gazu; **bŕmbelek ze mydłŕ** bańka mydlana * *Frańćik pusćŕ bŕmbelki ze mydłŕ.* 8. *ŕart.* małe dziecko, brzdŕc * *Tyn Pejter to je taki bŕmbelek. syn. bŕmblik*

bŕmbelmyca (D.lp. bŕmbelmyce) czapka z pomponem * *Woŕnannŕ cŕpka ze bŕmblj to je bŕmbelmyca. * Kupće*

*mi nowŭ cõpkã, bo'ch juz je za wjelkõ, coby chodźić w bŭmbelmycy. * Dosto'ch ũod õmy na Džecŭntko bŭmbelmycã. syn. cypelmyca*

bŭmbelmycka (D.lp. bŭmbelmycki, Ms.lp. bŭmbelmycye) zdr. od **bŭmbelmyca**; czapka z pomponem

bŭmbelõk (D.lp. bŭmbelõka) 1. pompon * *Małe džeći še rade grajŭ bŭmbelõkũma. * Ale mõs srogi tyn bŭmbelõk przy mycce.* 2. frędzel * *Bŭmbelõki sŭ przy frañach u truły. zob. chwost, cyplik, frañé, frŭncek, frŭncel, strzŭmp, strzŭmpka* 3. okrągły owoc niektórych roślin (np. ziemniaków) * *Kartõfle majŭ żelũne bŭmbelõki.*

bŭmblicek (D.lp. bŭmblicka) zdr. od **bŭmblik**

bŭmblik (D.lp. bŭmblika) 1. zdr. od **bŭmbel** syn. **bŭmbelek** 2. cukierek * *Po te bŭmbliki to'ch še kozdy dżŭnŭ po skole lecała.*

bŭmblowaty 1. pokryty bąblami, pęcherzami * *Krowy juzajŭ majŭ latojŭ bŭmblowate zadki.* 2. ozdobiony pomponami * *Jõ še zrobjũła taki bŭmblowaty pulõwer.* zob. **bŭmbelaty**

bŭmblõk (D.lp. bŭmblõk) 1. pociąg krótkodystansowy; 2. powolny pociąg zatrzymujący się na wszystkich stacjach zob. **bumelcug**

bŭncać še zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. bŭncŭ še, lp.cz.przesz.r.m. bŭncõł še) wałęsać się; włóczyć się bez celu; objąć się * *Całe pũdnŭy zejŭ še bŭncõł zamjã še chyćić roboty. * Bŭncõł še cotki dżŭnŭ i ñic ñe zrobjũł. syn. bŭnckać še*

bŭncańŭ (D.lp. bŭncańõ) rzecz. od **bŭncać**

bŭnceć ndk (1.os.lp.cz.ter. bŭncŭ, lp.cz.przesz.r.m. bŭncõł) 1. brzęczeć, buceć * *Ćmjela bŭncy, kopruchy bŭncŭ. * Pcoły jak furdzŭ, to tak bŭncŭ.* 2. mówić niewyraźnie, niezrozumiale; mamrotać, mruzczeć 3. gderać, zrzędzić * *Ŭõ bele co by bŭncala.* 4. płakać, wylewać łzy * *Ñe bŭnc tak, bo ñy mõs ũo co. zob. beceć, bekotać, blanceć, buceć, chipać, ćultkać, glabać, majŭslũnić še, mazać še, płakać, ryceć, ślimtać* 5. fraz. **bŭnceć pod nosŭ** mówić cicho, niewyraźnie, niezrozumiale * *Ŭũn cojŭ bŭncy pod nosŭ, ale zõdyn ñe wyj co.*

bŭncek (D.lp. bŭncka) zdr. od **bŭňk**

bŭncka (D.lp. bŭncki, Ms.lp. bŭnce) cios, uderzenie (pięścią); kuksaniec, kuks **dać bŭnckã** dać kuksańca; zadać cios **dostać bŭnckã** dostać kuksańca; otrzymać cios

bŭnckać ndk (1.os.lp.cz.ter. bŭncŭ, lp.cz.przesz.r.m. bŭncõł) bić, uderzać (pięścią) * *Ty go tak ñe bŭncek!*

bŭnckać še zwr. ndk 1. wałęsać się; włóczyć się bez celu; objąć się syn. **bŭncać še** 2. bić się na pięści

bŭnckańŭ (D.lp. bŭnckańõ) rzecz. od **bŭnckać**

bŭncknũńć dk (1.os.lp.cz.przys. bŭncknã; lp.cz.przesz.: r.m. bŭncknũn, r.ż. bŭnckła) przywalić, uderzyć, zadać cios (pięścią)

bŭnckńŭńć (D.lp. bŭnckńŭńćõ) rzecz. od **bŭncknũńć**

bŭnckować ndk (1.os.lp.cz.ter. bŭnckujã, lp.cz.przesz.r.m. bŭnckowoł) wielokrotnie bić, uderzać (pięścią)

bŭnckowańŭ (D.lp. bŭnckowańõ) rzecz. od **bŭnckować**

bŭncnũńć dk (1.os.lp.cz.przys. bŭncnã; lp.cz.przesz.: r.m. bŭncnũn, r.ż. bŭncła) 1. silnie uderzyć, przywalić 2. upaść, przewrócić się, przywalić (o ziemię) * *Bŭncnũn na żymjã i ũostõł tak lezeć.*

bŭncńŭńć (D.lp. bŭncńŭńćõ) rzecz. od **bŭncnũńć**

bŭncyć še zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. bŭncã še, lp.cz.przesz.r.m. bŭncũł še) wałęsać się; włóczyć się bez celu; objąć się * *Co še sã tak bŭncys pod nogũma? syn. bŭncać še*

bŭncyńŭ (D.lp. bŭncyńõ) rzecz. od **bŭnceć**; brzęczenie

bŭňgotać ndk (lp.cz.ter.: 1.os. bŭňgocã, 3.os. bŭňgoce; lp.cz.przesz.r.m. bŭňgotõł; 2.os.lp.tr.rozk. bŭňgotej) mówić niewyraźnie i niezrozumiale; mamrotać, mruzczeć * *Co ty tã pod nosŭ bŭňgoces?*

bŭňgotańŭ (D.lp. bŭňgotańõ) rzecz. od **bŭňgotać**

bŭňgõc (D.lp. bŭňgõca) ktoś, kto mówi dużo, nieciekawie, beztreściwie; gaduła, pleciuga zob. **beblõk, bebła, bebłac, bebłot, bebula, bragolũńec, bragũła, chebła, chebłac, chebłot, chebłõk, chlaskot, faflõk, klapiś, klebeta, malikot, paplõk, pjerdoła, rajca, śwandrot, wawrot**

bŭňk (D.lp. bŭňka) 1. trzmiel * *Bŭňki lõcŭ po kwjõtkach.* 2. bąk bydlęcy (łac. Tabanus bovinus) * *Bez lato potno bŭňkũw sędzi na bydle. * Kũñ še ũogũñŭ ũogũñõ ũod bŭňkũw. * Bŭňk go ugryz i mõ bañã na cele. * Bŭňki brzŭncŭ i zrŭ krowy.* 3. bąk (dziecięca zabawka) * *Bŭňk to je takõ gracka dlõ džeći. * Tyn bŭňk še tak fajñe krŭńci i bucŭ.* 4. ozdobna kulka (np. przy pasku od spodni) 5. człowiek nierozmowny, nietowarzyski, mrukliwy; mruk, ponurak * *Lajzŭs jak bŭňk po chatpje. * S tŭ bŭňkŭ ñe idże pogõdać. zob. brũmõk, brũňk, brũňkała, brũňkot, cham, dudrõk* 6. fraz. **zabŭncany bŭňk** człowiek mrukliwy, zrzędliwy 7. fraz. **ćelny jak bŭňk** najedzony ponad miarę; obżarty * *Ñe sykujće mi juz ñic, bo'ch je ćelny jak bŭňk.* 8. fraz. **bŭňki (kogo) poscypały o kimŭ leniwym, przedwczesnie koñczącym pracę** * *Ŭũn idże do dũm — juz go bŭňki poscypały.*

bŭňkać ndk (1.os.lp.cz.ter. bŭňkŭ, lp.cz.przesz.r.m. bŭňkoł) 1. mówić niewyraźnie, niezrozumiale, od niechcenia; mamrotać, mruzczeć * *Gõdej dũ mje wyrajźñe, a ñe bŭňkej mi. * Ty tak bŭňkõs, ze ñe wjã, ũo co ci idże. * Powjydz mi normalñe, co chces, a ñe bŭňkej tak.* 2. napomykać, wspominać o czymś * *Zofi bŭňkała, ze ñikaj ñe pũjdz. * Ŭũn tak cojŭ bŭňkoł, ale wjela s tej gõdki ñe bũłõ.* 3. fraz. **bŭňkać (co) pod nosŭ** mówić (co) cicho, niewyraźnie, niezrozumiale * *Co ty tã bŭňkõs pod nosŭ. * Powjydz normalñe, a ñe bŭňkej pod nosŭ.*

bŭňkańŭ (D.lp. bŭňkańõ) rzecz. od **bŭňkać**

bŭňkatojŭć (D.lp. bŭňkatojŭći) mrukliwość, małomówność

bŭňkaty nierozmowny, nietowarzyski, mrukliwy; odzywający się rzadko, niechętnie; małomówny * *Jũzef to je taki bŭňk bŭňkaty.*

bŭňknũńć dk (1.os.lp.cz.przys. bŭňknã; lp.cz.przesz.: r.m. bŭňknũn, r.ż. bŭňkła) 1. powiedzieć coś niewyraźnie, niezrozumiale; mruknać, zamamrotać * *Ŭũn cojŭ bŭňknũn, ańi'ch go ñe rozumjãła.* 2. napomknąć, wspomnieć zob. **ćiknũńć** 3. fraz. **bŭňknũńć cojŭ pod nosŭ** powiedzieć coś cicho, niewyraźnie, niezrozumiale

bŭňkńŭńć (D.lp. bŭňkńŭńćõ) rzecz. od **bŭňknũńć**

bŭňkojŭ (D.lp. bŭňkojŭsa) 1. włóczykij 2. nieślubne dziecko zob. **bastard, najduch, nojdek**

bŭňkõl (D.lp. bŭňkõla) bąk

bŭňkõrz (D.lp. bŭňkõrza) ktoś bawiący się bąkiem

bũńdzwolô (*D.lp.* bũńdzwole) *pogard., lekcew.* ktoś niezorganizowany, mało zaradny; fajtlapa, niedorajda * *Jako takô bũńdzwolô przisoł do pjekarza i se go spytoł, seli do dôchtorã trefjũł.*

by 1. *partykuła warunkowa* by * *Ty by'js tego sũm nie zrobjũł.* * *Uũn by se przepjyroł.* * *Kyby'js mi bũta prãndzy pedżała, to by'ch bũł wcorã przisoł.* 2. *partykuła żądająca:* (a) *wyraża polecenie, żądanie* * *By'js tã yno nie łajzũł!* (b) *wyraża życzenie;* niechby, oby * *By'ch tak mjoł pãrã tyjsũncy!* * *By to policyć, kjela to razy juz bũł u mje!* * *A juz by tego bũło dojs!* * *Wsyjscy my juz byli chorzi, by se ta dzoũcha jescy nie anštekowała.* 3. *wprowadza zdanie podrzędne okolicznikowe:* (a) *warunku;* gdyby, jeśliby * *By'js se lepĩ dozyroł, tyz by'js cojs mjoł.* * *By to kura podżubała, to by ũod tego zdechła.* * *By'js nie bũł takjũ wrajzĩdlõkjũ, to by ěi lekjũ bũło na tũj šwjeće.* zob. **kyby** (b) *celu;* aby, żeby * *Dej pozũr na niego, by tã nie šlecoł.* zob. **coby, zeby** (c) *przyzwolenia;* choćby nawet; gdyby nawet * *By starzi ludźe widzeli, co my terã mũmy, to by zõwizõ nie uwjerzylĩ.* zob. **choby** (d) *skutku;* żeby * *Co jõ mũ terã zrobić, by'ch to nũ mjoł za grzych porachowane?* zob. **coby, zeby** (e) *przeciwieństwa;* zamiast * *By to fajnie pedżała, to wrzescy.* zob. **zamjã** (f) *sposobu;* aby, żeby * *Rũb tak, by'js bũł scejsliwy.* zob. **coby, zeby** 4. *wprowadza zdanie podrzędne dopełnieniowe;* żeby * *Gõdoł'ech mu, by mi doł trochã mũnki.* zob. **coby, zeby** 5. *dziec. oznacza zniknięcie czegoś* * *By!*

bybõk (*D.lp.* bybõka) strachliwe dziecko

bycek (*D.lp.* bycka) *zdr. od byk* 1. byczek; młody byk → *czes.* býček 2. sumik karłowaty; sumik amerykański; amerykański sumik karłowaty (gatunek ryby; *łac.* Ameiurus nebulosus) * *Bez nockã zech chycũł dwadzẽjšcã byckũw.* 3. przednia albo tylna część dwuczęściowych sań do wożenia drewna

bycõk (*D.lp.* bycõka) 1. bicz wykonany z byczej skóry 2. zasuszone ścięgono lub penis byka (używane do bicia) * *Jak tebek dostõł po rzićĩ bycõkjũ, to potjũ suchõł w pjerũny.* zob. **bycõ zũła** 3. wagon bydlęcy zob. **bydlõk, krowjõk**

bycõsek (*D.lp.* bycõska) *zdr. od bycek;* byczek, młody byk **bycy** *przym. dzierz. od byk* 1. byczy * *Añi by tego na bycej skũrze nie spisõł.* 2. **bycõ zũła** zasuszone ścięgono lub penis byka (używane do bicia) * *Bycũ zũtũ by'js mušoł dostać, ñeusuchliwcu.* zob. **bycõk**

być (*lp.cz.ter.* je, jes; *lm.cz.ter.* sũ; *lp.cz.przysz.:* 1.os. bãndã, banã, 2.os. bãndzes, bajes, b'es, ba's, 3.os. bãndze, baje, b'e, ba'; *lm.cz.przysz.:* 1.os. bãndźmy, bajmy, b'ymy, ba'my, 2.os. bãndźeće, bajeće, b'eće, ba'će, 3.os. bãndũ, banũ; *lp.cz.przesz.:* r.m. bũł, r.ż. bũła, r.n. bũło; *lm.cz.przesz.:* r.m. byli, r.ż. bũły; *tr.rozk.:* 2.os.lp. bũńdz, 1.os.lm. bũńdzma, 2.os.lm. bũńdźe) być; **jõ je** | **[jõ] zech je** | **[jõ]'ech je** | **[jõ]'ch je** | **je zech** | **je'ch** [ja] jestem; **[ty] zejś je** | **[ty]'js je** | **je zejś** | **je'js** [ty] jesteś; **[ũũn, ũũna, ũũno] je** [on, ona, ono] jest; **my sũ** | **sũ my** [my] jesteśmy; **[wy] zejśe sũ** | **[wy]'jsce sũ** | **sũ zejśe** | **sũ'ejsce** | **sũ'jsce** [wy] jesteście; **[ũũni, ũũne] sũ** [oni, one] są; **[jõ] bãndã** | **[jõ] banã** [ja] będę; **[ty] bãndzes**, **[ty] bajes**, **[ty] b'es**, **[ty] b'as** [ty] będziesz; **[ũũn, ũũna, ũũno] bãndze** | **[ũũn, ũũna, ũũno] baje**

| **[ũũn, ũũna, ũũno] b'e** | **[ũũn, ũũna, ũũno] ba'** [on, ona, ono] będzie; **[my] bãndźmy** | **[my] bajmy** | **[my] b'ymy** | **[my] b'amy** [my] będziemy; **[wy] bãndźeće** | **[wy] bajeće** | **[wy] b'eće** | **[wy] ba'će** [wy] będziecie; **[ũũni, ũũne] bãndũ**, **[ũũni, ũũne] banũ** [oni, one] będą; **jõ bũł** | **[jõ] zech bũł** | **[jõ]'ech bũł** | **[jõ]'ch bũł** | **bũł zech** | **bũł'ech** | **bũł'ch** [ja] byłem, jam był; **jõ bũła** | **[jõ] zech bũła** | **[jõ]'ech bũła** | **[jõ]'ch bũła** | **bũła zech** | **bũła'ch** [ja] byłam, jam była; **[ty] zejś bũł** | **[ty]'js bũł** | **bũł zejś** | **bũł'ejs** | **bũł'js** [ty] byłeś, tyś był; **[ty] zejś bũła** | **[ty]'js bũła** | **bũła zejś** | **bũła'js** [ty] byłaś, tyś była; **[ty] zejś bũło** | **[ty]'js bũło** | **bũło zejś** | **bũło'js** [ty] byłoś, tyś było; **my byli** | **byli my** [my] byliśmy, myśmy byli; **my bũły** | **bũły my** [my] byliśmy, myśmy były; **[wy] zejśe byli** | **[wy]'jsce byli** | **byli zejśe** | **byli'sce** [wy] byliście, wyście byli; **[wy] zejśe bũły** | **[wy]'jsce bũły** | **bũły zejśe** | **bũły'jsce** [wy] byliście, wyście były; **[ũũni] byli** [oni] byli; **[ũũne] bũły** [one] były; **ñech bãndã** | **ñech banã** niech będzie; **bũńdz** bądź; **ñech bãndze** | **ñech baje** | **ñech b'e** | **ñech b'a** niech będzie; **bũńdzma** bądźmy; **bũńdźe** bądźcie; **ñech bãndũ** | **ñech banũ** niech będą; **jõ by bũł** | **[jõ] by zech bũł** | **[jõ] by'ch bũł** | **bũł by zech** | **bũł by'ch** byłbym, ja bym był; **jõ by bũła** | **[jõ] by zech bũła** | **[jõ] by'ch bũła** | **bũła by zech** | **bũła by'ch** byłabym, ja bym była; **[ty] by zejś bũł** | **[ty] by'js bũł** | **bũł by zejś** | **bũł by'js** byłbyś, ty byś był; **[ty] by zejś bũła** | **[ty] by'js bũła** | **bũła by zejś** | **bũła by'js** byłabyś, ty byś była; **[ty] by zejś bũło** | **[ty] by'js bũło** | **bũło by zejś** | **bũło by'js** byłobyś, ty byś było; **[ũũn] by bũł** | **[ũũn] bũł by** [on] byłby, [on] by był; **[ũũna] by bũła** | **[ũũna] bũła by** [ona] byłaby, [ona] by była; **[ũũno] by bũło** | **[ũũno] bũło by** [ono] byłoby, [ono] by było; **[my] by byli** | **byli by my** bylibyśmy, [my] byśmy byli; **[my] by bũły** | **bũły by my** bylibyśmy, [my] byśmy były; **[wy] by zejśe byli** | **[wy] by'jsce byli** | **byli by zejśe** | **byli by'jsce** bylibyście, [wy] byście byli; **[wy] by zejśe bũły** | **[wy] by'jsce bũły** | **bũły by zejśe** | **bũły by'jsce** bylibyście, [wy] byście były; **[ũũni] by byli** | **[ũũni] byli by** byliby, [oni] by byli; **[ũũne] by bũły** | **[ũũne] bũły by** byliby, [one] by były **I. w funkcji samodzielnej:** 1. istnieć, być * *Starka ũozprawjali, ize pjyrwej bũły utopki.* * *Wjys, je takõ bojka.* * *Sũ roztomajtrũi ludźe.* * *Sũ mory, co gnõtajũ ludźi i strũmy.* 2. znajdować się, być * *Tyn kojścũł sã juz bũł sto lõt nazõd.* * *Wẽ werksteli bũło kãš nõrzjũndũw.* * *Dze bãndze ta cerwjunõ pokrywka?* * *W aptyce sũ roztomajtne ajnrajbũngi.* * *My ñe sũ w zõdnũ lejše.* 3. być w użyciu, mieć zastosowanie * *Mušõł is pjechty, bo pjyrwej cugũw ñe bũło.* 4. być przyjętym, obowiązywać, panować * *Wjys, u nõš je taki zwyk.* * *Põtjũ bũły westy bez klapũw.* * *Ku zniũw bjere še dycki bjõtũ satkã — taki je zwyk.* 5. pochodzić, wywodzić się (skąd) * *My sũ chopcy z Gũrnego Šlũjska.* * *Skũnd zejś ty je?* * *Jõ ñe wjã, skũnd ěi chopi byli.* 6. pochodzić (z jakiego okresu, z jakiej epoki) * *Idź fũrt cowjeku, ty zejś je ze ñnskogo wjeku.* 7. zdarzyć się, wydarzyć się; być * *Bũło to kole scwõrtego grudnia.* * *To bũło dwa roki nazõd.* * *To bũło na jejšyn.* * *To bũło bez lato.* * *To moze być džišej, a moze być za tydźyn.* * *Bũły tyz take žimy, ze ñe bũło šnega.* * *Tedy bũł taki*

wjelki mrůz. 8. mieć miejsce; odbyć się, odbywać się * *U nůs bůto wesely.* * *Po połedńu bůt aůsflug do lasa.* * *U nůs bez źimã sů skubacki.* * *Juz hned bãndů misyje.* * *Pjyrwej na gůmnie bůto můcynů cepůma.* * *To bůto sã w Ŭopolu.* * *W ũostatnů űedźelã bůto u nůs bardzo wjelke źwjůnto.* * *Jak je muzyka, to na muzykã!* * *Na źłůysku bůta kolera.* 9. trwać; utrzymywać się przez pewien czas * *űe bůto dugo, jak ũůn przisoł.* * *Wcora do jedynůstej bůta mgła.* * *Wcora bůto půtorů godziny w kojsůcele.* 10. nastąpić, nadejść * *Zarůz bãndůze desc.* * *Isto bãndůze lůc.* * *Jutro bãndůze woło.* * *Jů se utopjã i bãndůze kůniec wysystkymu.* * *Jak mjyůnis, ze zajůs wojna bãndůze?* * *Půmyjsłů, ize sã bãndůze jego źmjerć.* * *Hned ba' kůniec źwjata.* 11. **o porach dnia, porach roku:** nadejść, trwać, następować * *Juz hned bãndůze źima.* * *S połedńa juz bůto, jak my gnali krowy.* 12. mijać, upływać; minać, upłynąć * *I bůty roki, a tyn synek ros.* * *Isto juz bãndůze tymu dobrich sto rokůw.* * *Jak mu doł ũojůcec rodný list, to bůto dopjyro dwadźejsća godzin.* 13. **o źwiětach, rocznicach:** wypadać, przypadać * *Jutro je můj geburstak.* * *Wcora bůt dźyů űwjůntego Jana.* * *Na bezrok wjelkanoc bãndůze bardzo űeskoro.* 14. spotkać się * *Zajůs bůt s tůj starzickůj.* * *Kjedy zajůs bãndůzes ze twojů libstůj?* 15. mieszkać, przebywać * *Bůta'ch tã bez cołke lato.* * *Dźe zejůs to bůt tak dugo?* * *Bůt tã dojs dugo, to go chėeli sėepnůńć, ize ũůn tã ný moze być.* * *Potůj zech bůt zajůs bez źimã w důma.* * *Wydała'ch se tukej, to'ch juz je tera na tůj mjejscu, sedymdźejsůnt trzi lata zech juz sã je.* * *Juz my sů rok w kupje, a jescy my se jak nůlezy űe widzeli.* * *Potůj zech bůt u sostry jednã źimã.* 16. być obecnym, znajdować się; być zamieszczonym * *Porachuj, wjela nůs sã je wė tej izbje?* * *Jů by tã chėala być.* * *A bez tyn cas zaůi mje űe bãndůze, to ty ucyů ű nůj, co chces.* * *Ŭůn sã bůt, ale juz se strãcůł.* * *Ta nasa werkůtela je wė spise pamjůntkůw.* * *Camu ěe tak dugo űe bůto?* 17. przyjść, przyjechać, przybyć, wrócić, powrócić * *Trze synowje juz byli z wojny w důma.* * *Ŭůni tã hned bãndůj.* * *Fto bůt z dalsa, doł jaki tyn ryjůnski.* * *Ŭůn juz je nazůd.* 18. zostać, pozostać (w jakimś miejscu) * *Jů banã dźisej w důma.* * *Wandrus przisoł dů nůs i chce być na noclyg.* * *Jů půjdã, a ty sã bůndź.* * — *Mů wysuc knůle s kosyka?* — *Dej pokůj, űech tã sů!* * — *Marika je u Zofi.* *Mů is pů nã?* — *A űech tã je!* 19. zostać (kimś) * *Synek, ty be's muzykantůj.* 20. przybywać, być (przez krůtki czas, np. w celu załatwienia sprawy, zrobienia czegoś) * *My byli na polu.* * *Bůta'ch wcora w mjejsće.* * *Bůt zejůs na spowjedźi?* 21. **być (u kogo)** odwiedzać (kogo), odwiedzić (kogo), być w gošcinie (u kogo), być z wizytã (u kogo) * *Fto wysystko tã u nich tera je?* * *Farůrz u űego wcora byli.* * *My byli wcora u Paůlka.* 22. **być (ũod kogo)** pochodzić (z jakiej rodziny) * — *Ŭod kogo wy'jsće sů?* — *Nã ũod Pawlyty.* 23. **być (pod kůj) | być (cyjů)** podlegać (czyjej) wladzy; znajdować się (pod czyim) panowaniem; należeć administracyjnie (do czego) * *űłůysk bůt pjyrwej pod Ćechůma.* * *Ŭopoly bůto przed drugů wojnů mjymjecke.* 24. **być (w cůj)** należeć (do czego), być członkiem (czego) * *Jego ũojůcec bůt w partyji.* * *Dugo'js juz je w tůj ferajůne?* 25. **być (ũod kogo) | być (cyjů, cyjů)** należeć (do kogo) * *Mojů b'es, űe bãndůzes űic robjůta.* * *Ŭod kogo je te koł?*

26. **o budynkach i innych obiektach: być usytuowanym, być położonym, leżeć, rozciągać się** * *Tosã bůta jejich chałpa.* * *A tã bůt wjelki stów.* * *Za tů tůnků je moje pole.* * *Ŭod tej drugi aze do lasa bůty farske pola.* * *Tukej űedaleko jak pjůńć kilomejtrůw je Nysa.* * *űedůwno u nůs bůta cegelnã.* **II. w funkcjach gramatycznych:** 1. **jako składnik czasu przyszłego złożonego:** (a) **z imiesłowem przeszłym** * *Wjůncý dźisej űe bãnã robjůł.* * *Jů űe bãndã u ěebje jůd aůi pjůł.* * *Jak ěi wymazã, to bãndůzes mjol dojs.* * *Ty bãndůzes jescy dugo zůta.* * *Jutro se bãndůzes ucůł grac.* * *Ŭůna bãndůze mjała dźećo.* * *Za trzi dni űe bãndůzmy umjaty tego pjyrzů podrzyc.* * *Jak ba' ěe cego potrzebowali, to przidźe.* * *Jejs a pić tela dostanůj, źylã banů chėeli.* (b) **z bezokolicznikiem** * *Jů bãndã za ěebje rzykać.* * *Půdź yno sã, bãndůzes dźerzeć tyn mjech.* * *Pedźol, ze bãndůze jutro rznůńć drzewo.* * *Jutro bãndůzmy pjec kołoc.* * *My můmy jednã krowã, ba'my jů ũofjarować kojsůcotołwi.* * *Cołki mjejsůnc se űe bãndůćece widzėc.* * *Ŭůni bãndůj sã wele nůs is.* * *Przi tich mojih cerach na starojsć bãndã museć betlować.* * *Mamicko, půjdźeće dźisej do kojsůcota abo ba' ěe důma i ba' ěe ũobjod warzic?* * *Bãndůzmy se wysjescy radować.* 2. **jako składnik złożonych form czasu teraźniejszego tzn. zawierających słowo posiłkowe zech, zejůs, zejůce lub jego skrót** * *Jů zech je tera w důma.* * *Ty'js juz tã je?* * *Dźe zejůce to sůj?* 3. **jako składnik złożonych form czasu przeszłego tzn. zawierających słowo posiłkowe zech, zejůs, zejůce lub jego skrót** * *Wcora zech bůt w Ŭopolu.* * — *Dźe zejůs to bůt?* — *Nã w důma zech bůt.* * *Bůta'ch po chlyb.* * *Camu zejůce űe byli na ũodpůjsće?* 4. **jako składnik czasu zaprzeczonego** * *W űedźelã juzajů przisoł tyn chop, co'ch go bůt dźyů prãndzy widzol.* * *Przišli do tej kacmy, co w űi bůt ũostawjůł tyn trzeći talar.* 5. **jako składnik czasu przeszłego trybu przypuszczającego** * *Jů by'ch to bůt robjůł.* * *Kyby my to byli wjedźeli, ize przjedźes, to by my byli przišli po ěebje na banhów.* 6. **jako składnik form strony biernej** * *Moje chaće sů pogryzune ũod psa.* * *Ta chałpa bůta postawjůnd dwa roki nazůd.* * *Ty bãndůzes stůnd wyćepnůnty.* * *Jů juz je pojedźũnd.* * *Ŭůni jescy űe sů wyjechaůi.* * *Ta drůzyska juz bůta dźisej przjyndźũnd.* * *Te kwjůtka juz sů ũolecane.* 7. **w konstrukcjach bezpodmiotowych:** (a) **z wyrazami nieodmiennymi (w czasie przeszłym czasami także z ich elipsã)** * *Trza to bůto wcora robić.* * *Tã trza bãndůze dować pozůr.* * *Bůto tã űe jechać.* * *Pjyrwej trza bůto koze pajůs.* * *Nů űe bůto potrza tela casu.* * *Tyn klamor űe je wjela wert.* * *To mi je wjadũmo.* * *űe bůto wolno tã łajzic.* * *Dlů mje to űe bůto klar.* (b) **z bezokolicznikiem** * *Larmo bůto slychać na całů wjejs.* * *Po ěmoku űe bůto űic widać.* * *Tã gnojũwã bůto cuć po drugej strůne drugi.* (c) **z czasownikiem w formie bezosobowej** * *Tã űe bůto űic porobjũno.* * *Camu sã je zajůs nachajůstano?* * *Co bůto wcora gůdano?* * *Bez tã tůnkã bůto dźisej idźũno.* 8. **łącznik w orzeczeniu złożonym:** (a) **w połączeniu z rzeczownikiem** * *To je rãncnů robota.* * *Ŭůn űe wjedźol, ize ũůna je mora.* * *To je tyn synek, co sã wcora bůt.* * *Jů űe je handlyrz.* * *Můj ũojůcec bůt kołdrzj.* * *Bůt zech tã mularzj jedno lato.* *

Ūūn tera je za farōrza. (b) **w połączeniu z przymiotnikiem** * Bāńdzimy ūoba dwa bardzo űescejšliwi. * Tyn stary grzib je majžglaty. * Ūūn bŭt dlō űi dobry. * Ūod űiego kobjyta je stāncnō. * Tyn chop je taki akuratmy. * Terazki zaŭujā, ze'ch bŭt taki gupi i zech űe kupjŭt takej sumnej krowy. * — Cŭz chces? — Azby te wino bŭto take dobre jak wcora przy wjecerzy. * Ty'js je za ċyżki, by'js mi sŭnki poŭmoŭ. * Tyn powrŭz bŭt za krŭtki. * Ty zejs je modsy jak jō. * Pjyrwej chowaűy bŭto łac- űejse jak tera. * Jō tā bŭt noŭstarsy. (c) **w połączeniu z imiesłowem przymiotnikowym używanym jako przymiotnik** * Ōma je űochrapočaŭō. * Tyn cowjek bŭt bardzo zmāncŭny. * Bardzo zech je strōpjŭny. * Data mi tyn pulōwer, co bŭt štrykowany. * Ūūn bŭt trochā űopity. * Ūūn bŭt widzany wsāńdze. (d) **w połączeniu z przymiotnikiem i rzeczownikiem w dopełniaczu** * Pjyrwej lase bŭty poŭne wilkŭw. (e) **w połączeniu z zaimkiem** * Ūūn űe je taki. * Mje je jedno, še bāń- dze tak abo inacj. * Fto zejs ty je? * Jejžli ucynis, co jō banā chcaŭa, to bāńdzes mŭj. * Poznoŭ, ize to űe je űūna. (f) **w połączeniu z liczebnikiem porzādko- wym** * A cōtka to zarōz pjyrsō bŭta s tŭj pyskj. * Ūūn bŭt dwadzesty. * To juz bŭto swōrty rōz. * Jō tā bŭt za pjyrsego. (g) **w połączeniu z przysłōwką** * Pjyrwej bŭto űj dobrze. * Dlō mje to je za daleko. * Tŭj drŭgŭj bāńdže blizj. * To bŭto dōwno. * Ćyżko mi je uzyć. * Jō űe wjā, še bāńdže lepī. * Tā bāńdže noŭwjŭncj grzibŭw. (h) **w połączeniu z rzeczownikiem o charakterze przysłōwkowym** * Krowŭw u nōs bŭto za tela, to űo syr űe bŭto bjyda. * Tara bāńdže bjyda to zrobić. * Jak űj űma na wjecŭr űozprawjāta űo duchach, to potj bjyda bŭto še uspać. * Bŭto mje bardzo gajűba. * Skoda űj go bŭto. * Wcora bŭto žima w izbje. * Bŭto űj go zōl. (i) **w połączeniu z wyrażeniem porōwnawczym** * Te koŭo je jak nowe. * Wy'jsće sŭ na tŭj űobrōzku jak zywi. * Jō je ċyżejsey űod ċebje. * Jō űe je taki gupi jak ty. * űic mi űe bŭto take dobre jak jak tyn was koŭōc. * Pjyrwej bŭto lepī jak tera. * Juz űigdy űe bāńdže jak pjyrwej. * Ty'js je mokry jak scur. (j) **w połączeniu z wyrażeniem przymiokowym:** * To je przed űego. * Jō tā bŭt po poŭedűu. * Ūūn bŭt za majstra. * Ta kryka je caŭō ze űelaza. * Akštok mušī być s twardego drzewa, coby udžerzoŭ wŭz. * Tyn ryl je caty űod gliny. * Matka jī pedžata, coby bŭta po ċichu. * Prawje bŭto po descu. * Mjaŭo še tak trochā na desc, ale na mroku to jescy űe bŭto. * My sŭ po przōcelsku. * W kojšćeŭe bŭto po polsku a po mjymjecku. **III. w połączeniach:** 1. **być (jaki) stary** mieć (ile) lat * Jaki ty zejs je stary? * Jō je takō starō jak ty. 2. **być (kŭmu) jako** nazywać się (jak) * — Jako mu to je? — Nā Kuba mu je. 3. **być po jednych piűŭndzach | być po jednych pijűndzach** być nie lepszym, być tyle samo wartym * Ūūni sŭ wsyjscy po jednych piűŭndzach. 4. **być paf** być skonsternowa- nym, nie wiedzieć co powiedzieć, milczeć (z wrazenia, ze zdziwienia, zdenerwowania) * Doŭ mi take ċyżke pytaűy, co'ch bŭta paf. 5. **być przy zdrowju** być zdrowym, cie- szyc się zdrowiem * Moji braćō wsyjscy sŭ przy zdrowju i dali wōs tyz pozdrowić. 6. **być (za kogo)** pracować (jako kto); być (kim z zawodu) * Za kogo ty sces być? 7. **być (za kŭ, za cŭ)** być (za kim, za czym); być zwolen-

nikiem (kogo, czego); opowiadać się (za kim, za czym) popierać (kogo, co); sprzyjać (komu, czemu) * Ūūn je za Polōkŭma. 8. **fraz. być (za kŭ) gupi** szaleć (za kim); bardzo kochać (kogo); mieć bzika (na czym punkcie) * Ūūna je za űj gupjō. **syn. mjeć še (za kŭ) zesmolić | mjeć še (za kŭ) zesrać**

byćy (D.lp. byćō) rzecz. od **być** → **czes. bytī**

bydlā (D.lp. bydlŭńca) 1. bydlę (jedna sztuka bydła ro- gatego, np. krowa, byk, wół) 2. **pŭ bydlŭńca** pōltusza wołowa **syn. pŭ bydlā**

bydli 1. właściwy bydłu; należący do bydła; bydłocy 2. pochodzący z bydła, uzyskiwany od bydła; bydłocy, wo- łowy; **bydle mjŭso** mięso wołowe, wołowina 3. **bydle :** w **użyciu rzeczownikowym:** wołowina 4. **bydle mjŭso** wołowina 5. **bydli chlyw** obora **syn. krowski chlyw, krowjarűa** 6. **bydlō ċwikjel | bydlō ċwikla | bydlō ċwi- kła | bydlō rzepa** burak pastewny **syn. ċwikjel do futra, ċwikjel do futrowaűō, ċwikla do futra, ċwikla do futro- waűō, ċwikla do futra, ċwikla do futrowaűō, futeriba, futrowō ċwikjel, futrowō ċwikla, futrowō ċwikla, fu- trowō rzepa, krowskō ċwikjel, krowskō ċwikla, krow- skō ċwikla, krowskō rzepa, rzepa do futra, rzepa do futrowaűō, zoŭtō ċwikjel, zoŭtō ċwikla, zoŭtō ċwikla, zoŭtō rzepa**

bydlina (D.lp. bydliny, Ms.lp. bydliűe) wołowina; mięso wołowe * W sklepcje je fajnō bydlina.

bydliny wołowy; uzyskiwany z bydła; **bydline mjŭso** wo- łowina, mięso wołowe

bydlōk (D.lp. bydlōka) 1. wagon towarowy; wagon bydłocy zob. **bycōk, krowjōk** 2. duży garnek do gotowania ziem- niaków dla bydła 3. ziemniak pastewny

bydlŭntko (D.lp. bydlŭntka, C.lp. bydlŭntkowi) **zdr. od bydlā;** bydlatko

bydlŭncy bydłocy; **bydlŭnce mjŭso** wołowina

bydlŭńci bydłocy; bydłocy

bydŭo (D.lp. bydŭa, Ms.lp. bydŭle) 1. bydŭo * *Sŭta bydŭo na- pōwać. * Potj wŭcyli bydŭj abo kŭűmi a pyrz wygrōbjali. * Jak mi bŭto sejs rokŭw, to'ch juz bydŭo pōsata. * Ūūna űoporzŭndzō bydŭo. * W chlywje bydŭo rycy. * Ūūna wy- gŭűűō bydŭo na pōsŭ.* 2. większe zwierzęta domowe (np. krowy, konie, kozy, owce, świnie) * *Dej bydŭu zryć.* 3. **pŭ bydŭa** pōltusza wołowa **syn. pŭ bydlŭńca**

bydoŭko (D.lp. bydoŭka, C.lp. bydoŭku) **zdr. od bydŭo;** by- deŭko

bydŭfecko (D.lp. bydŭfecka) **zdr. od bydoŭko**

byjsā I. (D.lp. byjsē) krowa * *Musā is po te moje byjsē na tŭűnkā.* **II. byjsā, byjsā** przywoływanie krów

byk (D.lp. byka) 1. byk, buhaj (niekastrowany samiec krowy) * *Cekej na mje, bo jō še bojā tego byka. * Wy- kludžyli byka ze chlywa na dwŭr. * Jaki byk, take ċelā.* (przysłowie) * *Jutro bāńdzimy kludžić krowā ku bykowi. * Idž s tŭj krowŭ do byka, bo še gŭűi.* → **czes. býk** 2. samiec u niektórych przeżuwaczy (np. jelenia, daniela, łosia) 3. **žart. pogard. o dorostym męzczyźnie lub wyrostku** * *Ūożyn še juz, ty stary byku. * Zarŭb na šā, ty byku, bo ċe zywjŭt űe banā. * Taki byk, a na polu űe umjy űic zrobić. * Taki stary byk š űego, a rozumu za fyrűik űy mō. * Ty'js juz je stary byk, a dali űic űe wjys.* 4. coś dużego; duże zwierzę * *Widžoŭ zejs tego kota? Ale byk! * Ta ryba wōzy pjűűűc kilo. Fto to zjy takygo byka?*

5. *daw.* pług do wykopywania buraków; wyorywacz do buraków * *Byk to był taki ekstra pug z dwůma dugymi hókůma, co tã ćwiklã wydzwigły i wykulty na wjyrch.* zob. **grůnthók** 6. **kórmny byk** byk opas, byk opasowy, byk tuczony 7. *fraz.* **jak byk** (a) jak niewiadomo co * *Ućechy ta dzoũcha mjała jak byk.* * *Noga mje boli boli jak byk.* * *Wcora u nős loło jak byk.* (b) wyraźnie, w sposób nie budzący wątpliwości; jak byk * *W cajtůngu to jak byk stoło.* (c) w **połczeniu z rzeczownikami**: (1) silny, dobrze zbudowany *np.*: **chop jak byk** dobrze zbudowany mężczyzna, chłop jak dąb; **mrůz jak byk** silny mróz, siarczysty mróz (2) *żart.* **wyraża wątpliwość, zaprzeczenie** * *Znajůmô jak byk takô — róz zech yno ńa widzôł.* (d) w **połczeniu z przymiotnikami**: bardzo, okropnie; jak nie wiadomo co * *Ta drůga je gładkô jak byk.* * *Przisôł do dům naprany jak byk.* (e) w **połczeniu przysłówkami**: bardzo, okropnie; jak nie wiadomo co * *Tã je sucho jak byk.* * *Dźišej je gorko jak byk.* 8. *fraz.* **jak na byka kartôfel o jedzeniu**: tyle co nic * *Dwe klůzki to je dlô mje jak na byka kartôfel.* 9. *fraz.* **jak še byk uóceli | jak podojů byka o czymś niemożliwym, nierealnym**; nigdy; wcale, w ogóle * *Prãndzj še byk uóceli, jak ty to zrobis.* * *Dostańes mlyka, jak podojů byka.* 10. **kawôł byka** coś dużego, wielkiego * *To je kawôł byka, ta gatůjz, co še ztůmała.* 11. **krziwo jak byk scoł** bardzo krzywo * *Tyn mur postawjyli krziwo jak byk scoł.* 12. **krziwy jak byk scoł** bardzo krzywy * *Ta deska je krziwô jak byk scoł.* 13. **(kũmu) še byk uóceli o niezwykłym powodzeniu, szczęściu** * *Kũmu dobrze, tymu še i byk uóceli.* (powiedzenie) 14. **rzńynty byk** wykastrowany byk * *Wůł to je rzńynty byk.* 15. *fraz.* **spajśny jak byk | wызarty jak byk** *żart.* gruby, otyły 16. **štucny byk** *żart.* inseminator 17. *fraz.* **zaglůndać jak byk na malowane wrota** gapić się 18. **Zejscanô Jewa na Byku** *żart.* określenie *Pomnika Bojowników o Polskość Śląska Opolskiego w Opolu przy pl. Wolności syn. Zejscanô Jewa, Dynkmal uod Zejscanej Jewy* 19. *fraz.* **zgnůły byk** *żart.* leni, obibok, ktoś leniwy * *Za robotã byjś še chycůł, ty zgnůły byku.* zob. **bizygůn, bumelôk, bzdycôc, chlebus, darybôk, gnojek, gnůj, leber, leser, lewus, lyń, ńerobiś, śmjerdzirobůtka, zgnůłek, zgnyluch** 20. *fraz.* **zgnůły jak pajński byk | zgnůły jak ruski byk** leniwy jak nie wiadomo co; mający dwie lewe ręce do roboty * *Tyjś je chopje zgnůły jak pajński byk.*

bykojś (*D.lp.* bykojśa) 1. byk, buhaj (niekastrowany samiec krowy) 2. coś dużego; duże zwierzę * *Tyn hyndor to je taki dojś bykojś.*

bykowe w użyciu rzeczownikowym: podatek od niezornatych mężczyzn

bykowie (*tylko lm., D.* bykowiec) *żart.* miejscowość (lub część miejscowości), gdzie hoduje się byki

bykownia (*D.lp.* bykownie) miejsce, w którym hoduje się byki

bykôł (*D.lp.* bykôła) coś wielkiego; duże zwierzę * *Taki wjelki bykôł s tego kota uros.* * *Wejzdrzi no še na te wjatrôki, jake bykôle.*

bykôrz (*D.lp.* bykôrza) 1. ktoś pracujący przy bydle (przy bykach) 2. hodowca byków

była byle; żeby tylko * *Była yno zrobić do wjecora.*

byncin (*D.lp.* byncinu, *Ms.lp.* byncińe) benzyna *syn.* **byncina, byndzyna, bynzyn** → *niem.* Benzin

byncina (*D.lp.* bynciny, *Ms.lp.* byncińe) benzyna *syn.* **byncin, byndzyna, bynzyn** → *niem.* Benzin

byncôk (*D.lp.* byncôka) 1. niewyrośnięte ciasto 2. pieczywo upieczone z niewyrośniętego ciasta

byndala (*D.lp.* byndale) pedał (w rowerze; dawniej też w motorowerze) *syn.* **pyndala**

byndalka (*D.lp.* byndalki, *Ms.lp.* byndalce) *zdr. od byndala*

byndalnůńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* byndalnã; *lp.cz.przesz.* r.m. byndalnůn, r.ż. byndalã) przekręcić jeden raz pedałami (*np.* w rowerze) * *Byndalnĩ jescy dzejśjńć razy i bãńdźymy na gůrce.*

byndalnůńćy (*D.lp.* byndalnůńćô) *rzecz. od byndalnůńć*

byndalować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* byndalujã, *lp.cz.przesz.r.m.* byndalowoł) pedałować, kręcić pedałami

byndalowańy (*D.lp.* byndalowańô) *rzecz. od byndalować*; pedałowanie

byndzyna (*D.lp.* byndzyny, *Ms.lp.* byndzyńe) benzyna *syn.* **byncin, byncina, bynzyn** → *niem.* Benzin

byneficijant (*D.lp.* byneficijanta, *Ms.lp.* beneficjjańce) beneficjent

bynzyn (*D.lp.* bynzynu, *Ms.lp.* bynzynie) benzyna *syn.* **byncin, byncina, byndzyna**

bynzynka (*D.lp.* bynzynki, *Ms.lp.* bynzynce) *górn.* 1. *daw.* lampa górnicza do wykrywania metanu 2. detektor dwutlenku węgla

byrcôk (*D.lp.* byrcôka) dorodne jagnię; dorodne prosię * *Kupjůł zech na tůrgu pjyknego byrcôka.*

byrda (*D.lp.* byrdy, *Ms.lp.* byrdze) 1. zawartość płachty; płachta wraz z zawartością; * *Całj byrdã prańô zech przĩńůsta z gůry.* * *To še zdô, takj byrdã kozdy dźyń na tich plecyskach wũcyć.* * *Idź po byrdã trôwy na mje-dzã.* 2. zawiązana płachta lub chusta do noszenia trawy, siana, chrustu itp. zob. **dźichta, mjechůwka, trówjůnka, trówńica** 3. kawał, gruda, bryła * *Przińjjs mi byrdã syra.* * *Kupjůta'ch byrdã mjjysa.* * *Jechali my po tich byrdach.*

→ *niem.* Bürde ('brzemie')

byrdecka (*D.lp.* byrdecki, *Ms.lp.* byrdecce) *zdr. od byrdka*

byrdelka (*D.lp.* byrdelki, *Ms.lp.* byrdelce) *zdr. od byrdka*

byrdka (*D.lp.* byrdki, *Ms.lp.* byrdce) *zdr. od byrda* 1. tobolek * *Bjer swojã byrdkã a ćis tã skjnd zejś przisôł.* * *Mjała takj byrdkã i to dũ ńi zbjyrata tã usecůńj trówã.* 2. zawiątko * *Dostali my do jedzjńô take byrdki z li-śćůw uod kapusty. A dryny bũło mjjysa.* 3. zawiązana płachta do noszenia trawy, siana, chrustu itp. * *Mjała takj byrdkã i dũ ńi zbjyrata tã usecůńj trówã.*

byrgermajster (*D.lp.* byrgermajstra, *Ms.lp.* byrgemajstrze) burmistrz 1. burmistrz, wójt * *Bůł'ech u byrgermajstra skuli drůgi.* zob. **burmistrz, fojt** 2. sołtys * *Idź do byrgermajstra zapłaćić dówkã.*

byrka (*D.lp.* byrki, *Ms.lp.* byrce) brzoza

byrkać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* byrků, *lp.cz.przesz.r.m.* byrkoł) bekać (po jedzeniu)

byrkać še 1. odbijać się (po jedzeniu) * *Byrkô mi še po jedzjńu.* 2. przeciwstawiać się; stawiać się * *Ńe byrkej še, bo dostańes.*

byrkańy (*D.lp.* byrkańô) *rzecz. od byrkać*

byrknŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. byrknã; lp.cz.przesz.: r.m. byrknŭn, r.ż. byrkła) beknąć (po jedzeniu)

byrknŭńć še *zwr. dk* odbić się (po jedzeniu) * *Ńy mŏs tã jakygo jŏdła, bo mi še juz byrkło po ũobjedze.*

byrknŭńćy (*D.lp.* byrknŭńćŏ) *rzecz. od byrknŭńć*

byrna (*D.lp.* byrny, *Ms.lp.* byrnŭe) 1. żarówka * *Byrna w ťyni še shajcowała.* * *W escymrze še byrna przepŏlta.* zob. **zŏrŭwka** 2. gruszka → *niem.* Birne

byrnecka (*D.lp.* byrnecki, *Ms.lp.* byrnece) *zdr. od byrna;* żaróweczka

byrnelka (*D.lp.* byrnelki, *Ms.lp.* byrnece) *zdr. od byrna;* żaróweczka

byrnka (*D.lp.* byrnki, *Ms.lp.* byrnce) *zdr. od byrna;* żaróweczka

byrnowy żarówkowy

bystrojść (*D.lp.* bystrojści) 1. jaskrawość 2. bystrość

bystry (*st. wyż.* bystrzejsy) 1. jaskrawy 2. bystry; **bystre wejzdrzyńy** bystre spojrzenie * *Bystry kŭń to je pjykny kŭń.*

byšta (*D.lp.* byšty, *Ms.lp.* byšće) szczotka → *niem.* Bürste

byštecka (*D.lp.* byštecki, *Ms.lp.* byštece) *zdr. od byštka*

byštka (*D.lp.* byštki, *Ms.lp.* byštce) *zdr. od byšta;* szczoteczka

byt (*D.lp.* bytu, *Ms.lp.* byće) 1. byt 2. **dobry byt** dobrobyt, powodzenie 3. **zły byt** trudna sytuacja; stan klęski; stan zagrożenia

Bytŭmjŏk (*D.lp.* Bytŭmjŏka) mieszkaniec Bytomia; Bytomianin

bytŭmski bytomski

Bytŭń (*D.lp.* Bytŭńa) Bytom

bywać *bywać ndk* (1.os.lp.cz.ter. bywŭ, lp.cz.przesz.r.m. bywoł) * *Kãndy zejś to bywoł?* * *Nasa Rŏza kozdy dzyń bywŏ na klachach.* → *czes.* býwat

bywańy (*D.lp.* bywańŏ) *rzecz. od bywać*

bŭnc *wykrz. dżw. odgłos upadku, uderzenia syn. bãch*

bzdura (*D.lp.* bzdury, *Ms.lp.* bzurze) bzdura, brednia, głupstwo, niedorzeczność

bzdurzić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. bzdurzã, lp.cz.przesz.r.m. bzdurzŭł) mówić bzdury, głupstwa; mówić o rzeczach błahych; bredzić * *Bzdurzić to je gupjŏ mŏwa.* * *Fto bzdurzi, to na takŭj cowjeku ņyma wjela.* * *Ńe bzdurz cowjeku, bo će ņerŏd suchŭ.* * *Bzdurzŭł mi, ze'ch mało przŭńŭsta.*

bzdurzyńy (*D.lp.* bzdurzyńŏ) *rzecz. od bzdurzić*

bzdy: na bzdy 1. na złość * *Chopcy robjyli mu na bzdy.* * *Na bzdy mu ftojś pozgŭbjŭł.* 2. za darmo * *W Ŭopolu dŏwali ludzŭ chleba ze tustŭj, abo jaki kafej ťto na bzdy wypić.* * *Na bzdy še pojŏd.* 3. **zwykle o picciu alkoholu:** na umŏr * *Ŭŭn na bzdy pjŭł tã gorzołã i skuli tego umar.* * *Ŧepŏł na bzdy, choby zdech.*

bzdyk (*D.lp.* bzdyka) ktoś niestateczny, sowizdrzał

bzdykać še *zwr. ndk* (1.os.lp.cz.ter. bzdykŭ še, lp.cz.przesz.r.m. bzdykoł še) próżnować, objąć się, unikać pracy * *Pŭdź sã do roboty, ņe bzdykej še po boku.*

bzdykańy (*D.lp.* bzdykańŏ) *rzecz. od bzdykać*

bzdykŏc (*D.lp.* bzdykŏca) leń, obibok * *To je taki bzdykŏc.* zob. **bizygŭn, bumelŏk, chlebus, darybŏk, gnojek, gnŭj, leber, leser, lewus, lyń, ņerobiś, ťmjerdzŭirobŭtka, zgŭńŭfek, zgŭńŭty byk, zgŭńluch**

bzdzyńy (*D.lp.* bzdzyńŏ) *rzecz. od bŭdzjeć*

bŭdzjeć (*lp.cz.ter.:* 1.os. bzdzã, 2.os. bŭdzis; lp.cz.przesz.r.m. bŭdzŏł) pierdzieć; puszczać baki * *Tak bŭdzŏł, co wsyjscy ŭcekalŭ.* * *Ŭŭn tak bŭdzi, choby še kwajśnej kapusty najŏd.*

bŭdzina (*D.lp.* bŭdziny, *Ms.lp.* bŭdzŭne) 1. gazy wypuszczone przez odbyć; bak; **puscać bŭdziny** puszczać baki * *Ńe puscej tela tich bŭdzŭnŭw.* * *Baby še kwŏlŭ, ze jejich bŭdzina ņe ťmjerdzi.* 2. głupstwo, błahostka, drobnostka * *Ŭo takŭj bŭdzŭnã še bãńdzes wadzŭł?* * *Skuli takej bŭdziny še gorsys?* * *Z bele bŭdzŭnŭ leći do farŏrza.* 3. bardzo mała ilość czegoś, ździebelko * *Takŭj bŭdzŭnŭ ņy ma še co kwŏlic.* * *Takej bŭdziny še ņe werći brać.* * *Takej bŭdziny ņe chcã.* 4. bzdura, głupstwo; plotka * *Ŭŭna znŏ wsytke bŭdziny.* * *Bele jakŏ bŭdzina wylejze wartko na wjyrch.* → *czes.* bzdina

bŭdzinka (*D.lp.* bŭdzinki, *Ms.lp.* bŭdzŭnce) *zdr. od bŭdzina*

bŭdzoch (*D.lp.* bŭdzŏcha) 1. ktoś, kto puszcza baki 2. brudas, flejtuch

bŭdzuch (*D.lp.* bŭdzuchu) 1. sporysz (choroba grzybowa zbŏz) * *Bŭdzuch to je takŏ chorba na psyńŭcy.* zob. **chlebica, chlebowina** 2. *Ŧl. Ciesz.* drobno porąbane gałązki; patyki * *Camu samŭj bŭdzuchŭj pŏlis? Dyc to ņe dŏwŏ hycu.*

bŭdzŭjnsko (*D.lp.* bŭdzŭjnska) *zgr. od bŭdzŭn*

bŭdzŭn (*D.lp.* bŭdzŭna, *Ms.lp.* bŭdzŭne) szmaciak gałęzisty, siedziŭ sosnowy (gatunek grzybŏw; łac. Sparassis crispa) * *Godzŭnã zech tego bŭdzŭna warzŭł, a dalŭ bŭł twardy.* zob. **bŭzŭn, pazurki, sosnŏk**

bŭdzŭna (*D.lp.* bŭdzŭny, *Ms.lp.* bŭdzŭne) plusknia jagodziak, plusknia poziomczak (gatunek owadŏw; łac. Dolycoris baccarum)

bŭdzŭnek (*D.lp.* bŭdzŭnka) *zdr. od bŭdzŭn*

bŭdzŭnka (*D.lp.* bŭdzŭnki, *Ms.lp.* bŭdzŭnce) *zdr. od bŭdzŭna*

bŭzebŏk (*D.lp.* bŭzebŏka) *pieszcz.* małe zwierzątko (np. szceniak) * *To je dopjyro taki mały bŭzebŏk. Jak urojśņe, to še zrobi fajny pjes.*

bŭzibŏk (*D.lp.* bŭzibŏka) stary nŏz

bŭzik I. (*D.lp.* bŭzika) 1. nic; tyle co nic; **bŭzik dostać | bŭzika dostać** nic nie dostać, dostać figę z makiem; **bŭzik umjeć** nic nie umieć; **bŭzik wjedzieć** nic nie wiedzieć * *Cotki dzyń łajzŭł po lejśe a bŭzik nazbjyroł.* * *A ty bŭzik dostaņes.* * *Ŭody mje dostaņes bŭzika.* * *Ŭŭn dostŏł bŭzika.* (On nic nie dostał.) * *Bŭł zech u cotki po jabka i bŭzika'ch dostŏł.* * *Ty tã bŭzik wjys, co ŭŭn robi.* * *Bŭzik wjys a gŏdŏs.* zob. **gŭwno, ņic, pŭsŭnc** 2. bzdura, głupstwo, niedorzeczność * *Co ty gŏdŏs, to je bŭzik.* * *Ŧŭnik to je bŭzik.* (powiedzenie) 3. dziwak, cudak * *Jak mŏs bŭzika kole ťebje, to umjys zgupnŭńć.* * *Tyn Tŏńik to je bŭzik.* **II.** (*D.lp.* bŭziku) 1. szpik kostny zob. **marks** 2. miękkŭ rdzeń, tkanka miękiszowa (w łodydze, w gałązce)

bŭzistrach (*D.lp.* bŭzistracha) ktoś strachliwy, lękliwy, bojaźliwy; tchŏrz * *Tego bŭzistracha tã ze sobŭj ņe bjer, bo še wsytkygo boji.* * *Ŭo ty bŭzistrachu, cego še to tak bojŭs? syn. bojŭncek, kubŏsek*

bŭzitko (*D.lp.* bŭzitka) coś małego; mała niepozorna rzecz * *Takŭj mały bŭzitkŭj ņy naćepjes tego pjŏsku. Wejź tã akordŭwã.*

bŭzitołko (*D.lp.* bŭzitołka) *zdr. od bŭzitko*

bŭzitŏk (*D.lp.* bŭzitŏka) stary nŏz

C

- cajcha** (*D.lp.* cajchy, *Ms.lp.* cajse) 1. znak * *Swoje cajchy przcã mummy, to po pjeruna nŷ cudze?* → *niem.* Zeiche 2. **djakrytycnô cajcha** znak diakrytyczny 3. **drŷgowô cajcha** znak drogowy 4. **fymrowô cajcha** znak (graficzny) firmy; logo → *niem.* Firmenzeichen 5. **wodnô cajcha** znak wodny
- cajchka** (*D.lp.* cajchki, *Ms.lp.* cajchce) *zdr. od cajcha*
- cajchnować** *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* cajchnujã, *lp.cz.przesz.r.m.* cajchnowoł) 1. znakować, oznaczać, sygnować 2. kreślić, rysować (plan, rysunek techniczny, formę krawieckã itp.) * *Cajchnujã plan na pergamyntowŷ papjŷrze.* → *niem.* zeichnen
- cajchnowany** oznaczony, oznakowany * *Te kraŷze sŷ cajchnowane gŷminkŷma.*
- cajchnowańy** (*D.lp.* cajchnowańô) *rzecz. od cajchnować*
- cajchnŷng** (*D.lp.* cajchnŷngu) 1. projekt architektoniczny; plan budynku * *Architekt cajchnŷngi nasykowôł, coby majster chatpã przebudowôł. * Baŷmajster cajchnŷngi robi.* 2. rysunek techniczny → *niem.* Zeichnung
- cajchynblok** (*D.lp.* cajchynbloka) blok rysunkowy → *niem.* Zeichenblock
- cajg** (*D.lp.* cajgu) mocna tkanina (np. lniana, bawełniana) używana na spodnie i ubrania robocze; cajg * *Kupjŷła 'ch synkowi cajgu na galôty.* → *niem.* Zeug
- cajgefiŷnger** (*D.lp.* cajgefiŷngra, *Ms.lp.* cajgefiŷngrze) palec wskazujący * *Roztomajtne rzecy noŷcãjŷŷci chytŷ cajgefiŷngry.* → *niem.* Zeigefinger
- cajger** (*D.lp.* cajgra, *Ms.lp.* cajgrze) wskazówka (np. zegara, zegarka, miernika, wagi uchylniej); **godzinowy cajger** wskazówka godzinowa (zegara, zegarka); **minutowy cajger** wskazówka minutowa (zegara, zegarka) * *Wjela tã cajgry pokazujŷ? * Tyn wjelki cajger pokzuje minuty, a tyn maŷy godŷiny. zob. wajzer,* → *niem.* Zeiger
- cajgŷnist** (*D.lp.* cajgŷnistu, *Ms.lp.* cjgŷniŷŷce) ŷwiadectwo * *Mŷj synek przniŷs latojŷ dobry cajgŷnist.* → *niem.* Zeugnis
- cajgować** *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* cajgujã, *lp.cz.przesz.r.m.* cajgowoł) oskarżać
- cajgowańy** (*D.lp.* cjgowańô) *rzecz. od cajgować*
- cajgowy** 1. uszyty z cajgu * *Do roboty mŷ cajgowe saty.* 2. dŷinsowy * *Űna łajŷi w cajgowej mazelŷnce.* 3. **cajgowe galôty** (a) spodnie uszyte z cajgu; spodnie cajgowe (b) spodnie dŷinsowe; dŷinsky
- cajgôce** (*tylko lm., D.* cajgôcŷw) 1. spodnie uszyte z cajgu; spodnie cajgowe * *Cajgôce mô a grôfa struze.* 2. spodnie dŷinsowe; dŷinsky * *Do skoty chodzŷt 'ch w cajgôcach.*
- cajka** (*D.lp.* cajki, *Ms.lp.* cajce) czajka zwyczajna, czajka, czajka pospolita (gatunek ptaków; łac. Vanellus vanellus)
- cajla** (*D.lp.* cajle) 1. linijka (w zeszytcie, na kartce); **prepisować bez cajle** pisząc wychodzić poza linie (wydrukowane lub narysowane w zeszytcie, na kartce) 2. rząddek roślin uprawnych (np. buraków, ziemniaków) *zob. raja, rajka* 3. *pejor. o kobiecie, dziewczynie:* dupa * *To je ale fajnô cajla.* → *niem.* Zeile
- cajmer** (*D.lp.* cajmra, *Ms.lp.* cajmrze) ktoś nierozgrnięty; głupiec
- cajtŷndzek** (*D.lp.* cajtŷndzka) *zdr. od cajtŷng*; gazetka
- cajtŷng** (*D.lp.* cajtŷnga) gazeta * *Co tã stoło w cajtŷngu?* → *niem.* Zeitung
- cajtŷngowy** gazetowy; **cajtŷngowy papjŷr** papier gazetowy; **cajtŷngowy pisarek** ktoś, kto pisze artykuły do gazety
- cajzik** (*D.lp.* cajzika) czyżyk, czyż, czyż zwyczajny (gatunek ptaków; łac. Spinus spinus) *zob. cajzka, cyz, cyzek, cyzyk,* → *niem.* Zeisig
- cajzka** (*D.lp.* cajzki, *Ms.lp.* cajzce) czyżyk, czyż, czyż zwyczajny (gatunek ptaków; łac. Spinus spinus) *zob. cajzik, cyz, cyzek, cyzyk,* → *niem.* Zeisig
- cak** *wykrz. od caknŷńć* 1. *w naŷladowaniu tykania zegara: cik-cak tik-tak * Zygôr cykô: cik-cak, cik-cak, cik-cak.* 2. **cak, cak, cak okreŷlenie szybkiego działania;** szybko, błyskawicznie; rach-ciach, raz-dwa * *Cak, cak, cak i byli my fertich s tŷ robotŷ. syn. ŷuch puch* 3. *o szybkim zabieraniu, łapniu czegoŷ; łap * Widzôł, dŷe matka skludŷŷta pijŷndze. Jak yno poŷta na tŷnkã, to ŷn jy zarôzki cak! i drab polecôł do kacmy. * Kot ŷedzôł i wachowôł. A jak mys wylazła, to jŷ zarôzki cak! i mysy ŷe bŷło.*
- caka** (*D.lp.* caki, *Ms.lp.* cace) 1. zygzagowata ozdobna tasiemka * *Jescy przy kabôce przisyjã takŷ cakã. zob. cakynlica, pŷmra, ŷpica* 2. zãbek piły → *niem.* Zacke
- caknŷńć** *dk* (1. *os.lp.cz.przysz.* caknã, *lp.cz.przesz.:* r.m. caknŷn, r.ż. cakła) szybkim ruchem wziãć, złapać
- cakŷńŷcy** (*D.lp.* cakŷńŷcô) *rzecz. od caknŷńć*
- cakynlica** (*D.lp.* cakynlice) zygzagowata ozdobna tasiemka * *Űobsyjã tyn fortuch cakynlicŷ. zob. caka, pŷmra, ŷpica,* → *niem.* Zackenlitze
- cakynlicka** (*D.lp.* cakynlicki, *Ms.lp.* cakynlicce) *zdr. od cakynlica*
- calizna** (*D.lp.* calizny, *Ms.lp.* caliŷne) 1. niezaorane pole 2. niezaorana jeszcze częŷć pola (podczas orki) * *Jak kŷń ŷe idŷe po brŷdzde, to idŷe po caliŷne.* 3. *gôrn. nienaruszony jeszcze pokład węgla; nienaruszona jeszcze ŷciana w kopalni * Do takej calizny my ŷe hned wejŷli.*
- calować** *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* calujã, *lp.cz.przesz.r.m.* calowoł) płãcić * *Űŷni mu kãs calujŷ za robotã. syn. płaćić,* → *niem.* zahlen
- calowańy** (*D.lp.* zalowańô) *rzecz. od calować*
- caluŷki** caluŷki, cały * *Caluŷkŷ sobotã w dŷma przeŷedzôł.*
- calutki** calutki, cały * *Calutki dŷyŷ zmitrãzŷł. * Calutke ŷłody mi zerzigôł. * Calutki bŷł mokry.*
- cała:** **do cała** 1. *o otwartych drzwiach, otwartym oknie itp.:* na oŷcież *zob. do môla | do syroka* 2. całkiem, zupelnie, do szczętu *zob. blank, cołkŷ, do cna, do fŷndamyntu, do grŷntu, do imyntu, do kna, durch, ganc, w cołkojŷci*
- całojsć** (*D.lp.* całojsći) całoŷć

całotydnowy całotygodniowy * *W niedzielã pływali tũd-kũma po rzyce, coby ũodpocnũnĩc po całotydnowej roboce.*
całować ndk (1.os.lp.cz.ter. całujã, lp.cz.przesz.r.m. całował) całować
całowańy (D.lp. całowańõ) rzecz. od **całować**
cały cały * *Całe lato tã te śwyrki ũobcĩnali, rzezali i ũokrzesowali.* * *Cały rok zech tã robjũł.* * *Ta figũrka je jescy całõ.*
cambrować ndk (1.os.lp.cz.ter. cambrujã, lp.cz.przesz.r.m. cambrował) obmurowywać, obudowywać (np. studnię); cembrować * *Jak studniã wybudujũ, to jũ musã cambrować.* zob. **cymrować**
cambrowany obmurowany, obudowany; cembrowany zob. **cymrowany**
cambrowańy (D.lp. cambrowańõ) rzecz. od **cambrować**
cambrzina (D.lp. cambrziny, Ms.lp. cambrzińe) cembrzyna, cembrowina
camu I. partykuła pytająca: czemu, dlaczego; z jakiej przyczyny; w jakim celu * *Camu ty tak cygańis?* * *Camu nie idżes do roboty?* * *Camu'js mje nie chcãła?* * *Powjydz mi, camu tak nieskoro przitajżiz ze śichty.* * *Nã camuz tak? Bũł zejś przy tũ.* * *Camu to nie powjys, ize tã sces is?* zob. **bez co, kiś cego, kuli cego, po jakymu, skiś cego, skuli cego, zgwoli cego II. zaimek:** C. od **co**; czemu
camuz czemuż, dlaczegoż * *A camuz by'ch ci mjała to pedżec?*
canakla (D.lp. canakle) koronka (przy ubraniu); **jupa s canaklũ** kaftan z koronką (w stroju ludowym)
canarct (D.lp. canarcta, Ms.lp. canarcće) dentysta, stomatolog zob. **chafastra, dyntista, zãmbolõg, zãmbõc, zãmbõk**
canbyšta (D.lp. canbyšty, Ms.lp. canbyšće) szczoteczka do zębõw → niem. Zahnbũrste
cander (D.lp. candra, Ms.lp. candrze) sandacz → niem. Zander
canderek (D.lp. canderka) zdr. od **cander**
canhebel (D.lp. canhebla) hebel, strug (narzędzie stolarskie do wygładzania drewna) → niem. Zahnhebel
canki (tylko lm., D. cankũw) specjalna uzda dla konia trudnego do prowadzenia → niem. Zahn
cankranc (D.lp. cankranca) zębatka; kolo zębate → niem. Zahnkranz
canpasta (D.lp. canpasty, Ms.lp. canpašće) pasta do zębõw * *Jõ mũ rada mjyntowũ canpastã.* → niem. Zahnpaste
canštocher (D.lp. canštochra, Ms.lp. canštochrze) wykalczka zob. **dubacka**, → niem. Zahnstocher
cantaryjõ (D.lp. cantaryje) bot. centuria (łac. Centaurium) syn. **cyntaryjõ, cyntaũryjõ, cynturyjõ**
cańdzka (D.lp. cańdzki, Ms.lp. cańdze) zdr. od **cańga**
cańdzki (tylko lm., D. cańdzkũw) zdr. od **cańgi**
cańga (D.lp. cańgi, Ms.lp. cańdze) szczypce, cęgi, kleszcze → niem. Zange
cańgi (tylko lm., D. cańgũw) zob. **cańga**
cap I. rzecz. (D.lp. capa) 1. kozioł (samiec kozy, kozicy, sarny) * *Wjelki jak elephant a gupi jak cap.* (powiedzenie) 2. baran * *Nie wlawuj na zegrodã, bo tyn cap ce pobõdże.* 3. daw. zakończenie szprychy koła wozu **II. wykrz.** 1. **szybkie chwycenie, złapanie kogoś lub czegoś**

* *Wrũbel sedżõł na fynsterbrece, a jõ go cap! i juz bũł mũj.* 2. dżw. **odgłos mlõcenia** * *Cap, cap, cap!* *Ŭobjyly mũcũ.* 3. dżw. **odgłos ciężkiego, powolnego stapania** * *Idże: cap, cap, cap.* zob. **chajšt** 4. fraz. **iś na cap-carap żart.** iśc coś ukraść 5. fraz. **zrobić cap-carap żart.** dokonać kradzieży, ukraść coś * *Tyn dycki leko robi cap-carap*
capac ndk (1.os.lp.cz.ter. capũ, lp.cz.przesz.r.m. capõł, 2.os.lp.tr.rozk. capej) 1. szybko chwycić; łapać 2. zlatywać z góry na jakieś podłoże * *Gruski capajũ.* 3. kapać * *Śwyrcka capõ.* 4. **o śniegu:** padać * *Śnyg capõ.* 5. iść powoli, człapać * *Tak capõs w tich chaćach.*
capańy (D.lp. capańõ) rzecz. od **capac**
capla (D.lp. caple) 1. czapla (rodzaj ptaków; łac. ardea) * *Capla ryby chytõ.* zob. **fišrajer, rajer** 2. **bjołõ capla** czapla biała (gatunek ptaków; łac. Ardea alba) 3. **siwõ capla** czapla siwa (gatunek ptaków; łac. Ardea cinerea) zob. **rajer** 4. daw. pięć snopów zboża ustawionych w koło i nakrytych szóstym snopem
capnũnĩc dk (1.os.lp.cz.przys. capnã, lp.cz.przesz.: r.m. capnũn, r.ż. capla) capnać; złapać; szybko chwycić → czes. čapnout
capńyńcy (D.lp. capńyńcõ) rzecz. od **capnũnĩc**
capsu-rapsu: żart. przekręt, machlojka * *Ŭũni nie scũ ũo tũ nie gõdać. Tã musãło byc jakejš capsu-rapsu.*
capta (D.lp. capty, Ms.lp. capće) szyszka syn. **syska**
captka (D.lp. captki, Ms.lp. captce) zdr. od **capta**; szyszczka syn. **sysecka**
captowy szyszkowy syn. **syskowy**
car (D.lp. cara, Ms.lp. carze) car → niem. Zar
carci 1. czarci, diabelski * *Carće gũwno dostańes w apytyce.* 2. **carcõ śliwka** (a) tarka (owoc tarniny) (b) bot. tarnina, śliwa tarnina, tarka (łac. Prunus spinosa) syn. **ćyrpka, tõrka**
carodźyj (D.lp. carodźeja) czarodziej
carować ndk (1.os.lp.cz.ter. carujã, lp.cz.przesz.r.m. carował) czarować * *Caruj, caruj na przywary, coby mi se nie nie stało.* syn. **caũbrować, heksować**
carowańy (D.lp. carowańõ) rzecz. od **carować**
carowny: **carowne żely** bot. bielunń dziedzierzawa (łac. Datura stramonium) syn. **pindyrynda, przirocliwe żely**
carownica (D.lp. carownice) czarownica zob. **caũbererka, cõrnota, heksa**
carownicka (D.lp. carownicki, Ms.lp. carownicce) zdr. od **carownica**
carownik (D.lp. carownika) czarownik
carske (D.lp. carskygo) w **użyciu rzeczownikowym:** carskie cięcie
cart (D.lp. carta, C.lp. cartowi) 1. czart, diabeł, szatan; zły duch 2. **przezwiśko kogoś złego, niegodziwego** * *Ty carće pjerũjński, ty djõble!* * *To je ale cart s tej baby.* 3. **określenie niegrzecznego dziecka** * *Co ty robis, ty carće jedyn!* zob. **ćort**
cary (tylko lm., D. carũw) czary
cas (D.lp. casu, Ms.lp. cajše, M.lm. case) 1. czas * *Ale tyn cas wartko leći!* *Juzajś my sũ ũo rok starši.* * *Durch yno nyma casu.* 2. pogoda; **psotny cas** deszczowa pogoda * *Tera tukej je pjykny cas.* * *Mõ se na zmjanã casu.* * *W taki cas do lasa aby nie jedż.* * *Po dugũ psotnũj cajše*

muŝi ũoŝwjŭćić stŭnecko. * *Juz by'ch nie chćot drugi rŭz takygo casu.* * *Taki cas, co psa na dwŭr wyznać nie idze.*

3. pora (np. roku, dnia); **ũo tŭj cajŝe** o tej porze; **ũo tŭj cajŝe roku** o tej porze roku * *Prziŝ dŭ mje jutro ũo tŭj cajŝe.* * *Ŭo tŭj cajŝe ptŭki juz przilatujŭ.* * *Ŭo tŭj cajŝe juz je zima.* * *Ŭo tŭj cajŝe łŭjńŝkygo roku bŭto wesely.* * *Ŭo tŭj cajŝe koze ŝe gŭńŭ.* * *Ŭo tŭj cajŝe łŭjńŝkygo roku juz zyta bŭty ŝelŭne.*

4. epoka; **ze inkego casu** z innej epoki, z innego okresu

5. **bez cas** ponadprzeciętnie dŭugo * *Ŭŭna juz bez cas zyje.*

6. **bez tyn cas** w tym czasie; tymczasem * *Bez tyn cas kartŭfle ŝe pjekly w popjole.*

7. **cas | mjeŝŭncny cas | swŭj cas** okres, miesięczka, menstruacja, krwawienie miesięczne u kobiet; **mjeć swŭj cas | przechodzić swŭj cas** mieć okres, mieć miesięczkę; **stracić swŭj cas** stracić okres * *Jŭ zech bŭta ŝtyrnŭŝŝe łŭt starŭ, to'ch dostała swŭj cas.* * *Jak ta dzoŭcha swŭj cas straci, to yno tyn tej warzić a pić.* zob. **blutŭng, ćotka, złe dni**

8. **cas ũod casu | rŭz za cas** od czasu do czasu * *Bŭnkawa je dobrŭ rŭz za cas.* syn. **rŭz za kjedy**

9. **chudy cas** daw. czas pod koniec zimy i na początku wiosny, między okresem kończenia się zapasów żywności z poprzedniego roku a zazielenieniem się łąk i zebraniem pierwszych plonów w nowym roku; przednówek * *Banŭ rŭd, jak juz ŝe tyn chudy cas skŭjńcy.*

10. **do tego casu** do tego czasu, do tego momentu, do tej chwili * *Ŭŭni do tego casu nie przijadŭ.*

11. **jednego casu | jedyn cas** (a) pewnego razu * *Jedyn cas u mojjgo ŭpy zacty ŝe traćić kury.* (b) kiedyś * *Jedyn cas tyn kot ŝe przilajzŭł dŭ nŭs pozryć.* * *Jedyn cas my mjeli wodŭ w pywńcy.*

12. **kupa casu** (a) duŝo czasu; mnŭstwo czasu * *Ŭy musymy ŝe uwijać, jescy je kupa casu.* (b) dŭugo; bardzo dŭugo * *Na to wysyto muŝŭt zech jescy kupŭ casu pocekać.* * *Robi ŝŭ juz kupŭ casu.*

13. **letńi cas** czas letni

14. **lokalny cas** czas lokalny

15. **fraz. mjeć casu jak marasu** mieć bardzo duŝo czasu

16. **na cas** punktualnie; na czas; o właŝciwej porze * *Dŭiŝej przisoł na cas.*

17. **przećepnŭńć ŝe w cajŝe** przenieŝ się w czasie * *Przećepnŭma ŝe tera w cajŝe do mojjch modych łŭt.*

18. **przećepować ŝe w cajŝe** przeniŝ się w czasie

19. **przed casŭ** przed terminem; wcześnie; przed czasem * *Te dŭećo ŝe urodzŭło przed casŭ.* * *Wypujŝcyli go z harestu przed casŭ.*

20. **przi cajŝe** wcześnie * *Rano przi cajŝe stanŭna.*

21. **ranny cas** godziny poranne * *Ŭerŭz tego rannego casu zactŭ jŭ brachować.*

22. **ŝyła je na cajŝe | wjela je na cajŝe** ktŭra godzina

23. **tela casu** tyle czasu, tak dŭugo

24. **ũod pjyrsych casŭw** od najdawniejszych czasŭw

25. **ũod tego casu** od tego czasu; od tej pory; od tej chwili * *Ŭod tego casu wŝ tŭj łŭŝku przestało strŭsać.* * *Ŭod tego casu nigdy'ch juz sama nigdŭi po ćmŭku nie ŝta.* * *ũod tego casu te pse jŭ daty pokŭj.*

26. **ũostatńi cas** ostatnio, ostatnimi czasy * *Ŭostatńi cas ũŭn wyglŭndŭ bardzo lichŭ.*

27. **w cas** podczas; w czasie * *W cas tego tŭrgu do ŝyndu zasŭł.*

28. **w tŭj cajŝe roku** o tej porze roku

29. **za tyn cas** tymczasem, w tym czasie * *Mamy łowjŭ swoje rŭmany, a dŭeći za tyn cas ŝe grajŭ roztomajtnymi grackŭma.* * *Za tyn cas, jak kobjyty sykowały jŭdłŭ, chopi rychtowali kose do ŝecynŭ.*

30. **za casŭ** z czasem * *Pisoł tyz kŝŭzki, a za casŭ, to go mjanowali ŝłŭŝkŭj dichterŭ.*

31. **zimowy cas** czas zimowy

32. **case** (tylko lm., D. casŭw) 1. czasy * *To bŭty case, co my byli chćeli jeŝŝ, a nie bŭto.* * *Take tera mŭmy case.*

2. 33. **pjyrwejsych casŭw** dawniej, dawnymi laty * *Pjyrwejsych casŭw, to ludŝe ũokropnie wjerzylŭ w strachy.*

casowo 1. czasami, od czasu do czasu * *Casowo mi ŝe bardzo wcas chce iŝ spać, tak jak to dŭiŝej.*

2. chwilowo, przejŝciowo

casowy 1. czasowy * *Wŝ laŭbje mŭmy tera casowy ŝalter.*

2. **o człŭwieku:** majŭcy duŝo wolnego czasu

3. **o dziecku:** urodzony o czasie (nie przedwcześnie, nie przenoszony) * *Te pjyrse dŭećo bŭto casowe.*

caster (D.lp. castru, Ms.lp. castrze) pieniŭdze zob. **geld, pijŭndze, pińŭndze**

casŭ 1. czasem, co pewien czas, niekiedy * *Jŭ casŭ chodzŭ w ŝakŝe.* * *Casŭ to mŭ juz wysyto gojŝ.*

2. przypadkiem, moŝe, czasem * *Ty nŭs casŭ nie wichles?*

caŭberer (D.lp. caŭberera, Ms.lp. caŭbererze) czarownik, czarodziej → niem. Zauberer

caŭbererka (D.lp. caŭbererki, Ms.lp. caŭbererce) czarownica, czarodziejka zob. **carowńica, cŭrnota, heksa**

caŭbrować ndk (1.os.lp.cz.ter. caŭbrujŭ, lp.cz.przesz.r.m. caŭbrowŭ) 1. czarować, robić magiczne sztuczki syn. **carować, heksować** → niem. zaubern

2. oszukiwać, wprowadzać w bŭd

caŭbrowańy (D.lp. caŭbrowańŭ) rzecz. od **caŭbrować**

cŭjŝ (D.lp. cŭjŝci) 1. częŝć * *Ŭŭna krołŭ kołŭc na ŝtyry cŭjŝci.* zob. **ablaga, tajla**

2. **fraz. wjŭńksŭ cŭjŝ** wiŝkszoŝć * *Wjŭńksŭ jich cŭjŝ robjŭła na bańe.*

3. **fraz. wjŭńksŭ cŭjŝcŭ** w wiŝkszoŝci * *Wjŭńksŭ cŭjŝcŭ ŝnyg ŝe juz potracŭł.* * *Wjŭńksŭ cŭjŝcŭ juz go nŭyma.* zob. **z wjŭńksa**

cŭjŝci st. wyŝ. od **cŭsto**; częŝci

cãmpać ndk (1.os.lp.cz.ter. cãmpŭ, lp.cz.przesz.r.m. cãmpŭ) 1. przysiaść na zgŭtych nogach; przysiaść w pozycji skulonej; kucać

2. siedzieć w kucki

cãmpańy (D.lp. cãmpańŭ) rzecz. od **cãmpać**

cãmpek (D.lp. cãmpka) **o skulonej, przykucniętej pozycji ciała:**

1. **na cãmpku** w pozycji skulonej, w kucki; **ŝednŭńć na cãmpku** usiaŝć w kucki, przykucnać **ŝedzeć na cãmpku** siedzieć w pozycji skulonej, siedzieć w kucki * *Ŭŭna na cãmpku ŝedŝi.* * *Baba w krzach cedzŭła na cãmpku.*

2. **ŝednŭńć na cãmpku | ŝednŭńć na cãmpku** usiaŝć w kucki; przykucnać * *Ŭedńi ŝe na cãmpku a ŝedŝ na rzicku.*

zob. **cãmpjŭncka**

cãmpjeć ndk (lp.cz.ter.: 1.os. cãmpjŭ, 2.os. cãmpis; lp.cz.przesz.: r.m. cãmpjoł, r.ŝ. cãmpjała) siedzieć w pozycji skulonej, siedzieć w kucki * *Ŭŭn nie umjoł wystŭć w kojŝcele, to juz cãmpjoł.* * *Co tak cãmpis za tŭj krzŭkŭ.* * *Ańi juz nie wjŭ, cy'ch to klŭncŭ cy'ch to cãmpjoł na ŝymi ũod tego strachu.* * *Przi ũobruwańu jagŭdkŭw trza cãmpjeć.*

cãmpjŭńy (D.lp. cãmpjŭńŭ) rzecz. od **cãmpjeć**

cãmpjŭncka (D.lp. cãmpjŭncki, Ms.lp. cãmpjŭnce) 1. berka kucany (zabawa dziecięca); **grać ŝe na cãmpjŭnckŭ** bawić się w berka kucanego

2. **o pozycji ciała:** w kucki * *Jŭ nie banŭ przi tej roboće ŝta, yno to zrobjŭ na cãmpjŭnckŭ.* zob. **cãmpek**

cãmpnŭńć dk (1.os.lp.cz.przysz. cãmpnŭ; lp.cz.przesz.: r.m. cãmpnŭn, r.ŝ. cãmpła) kucnać; przysiaść w kucki; przykucnać * *Jak mje przi roboće bolołŭ w krzicach,*

*to'ch se na kwilã cãmplã. * Cãmpnÿ kole mje. * Jak se cãmpnã, to mje ñe bãńdže widać.*

cãmpnÿńćy (*D.lp.* cãmpnÿńćô) *rzecz. od cãmpnÿńć*

cãnc (*D.lp.* cãncã) *pejor.* człowiek niskiego wzrostu; kurdupel * *Ty cãncu! * To je ale djòbelski cãnc!*

cãncek (*D.lp.* cãncã) *zdr. od cãnc* * *Taki cãncek by chćot by mi sã ùozkazować.*

cãnta (*D.lp.* cãnty, *Ms.lp.* cãńće) 1. kępa; **cãnta tròwy** kępa trawy 2. kiść; **cãnta wina** kiść winogron 3. kutasik na końcu biczyska 4. piuropusz 5. pęk;

cãntka (*D.lp.* cãntki, *Ms.lp.* cãntce) *zdr. od cãnta* 1. kęпка 2. mała kiść, kistka 3. kutasik na końcu biczyska 4. mały pióropusz 5. pęcz

cãngi (*tylko lm.,D.* cãngũw) cęgi, obcegi * *Podej mi te stare cãngi*

cãsto (*st. wyż* cãjśći) 1. często * *Űũa cãsto chodži na wejjsãdy. * Cãsto wòs brzuch boli? * Űũn je u mje cãsty gojść. * Prziydzdejće cãjśći dũ nõs. * Chces mjeć przi-jòcela dobrego, ñe chodź cãsto dũ ñego.* (przysłowie) 2.

cãsto gãsto bardzo często * *Űũnymu se to cãsto gãsto prziťrefjò.*

cãstojść (*D.lp.* cãstojśći) częstość

cãstować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* cãstujã, *lp.cz.przesz.r.m.* cãstowol) częstować * *Starzik fajfkã kurzũł, ùozprawjòł se ze sũmšadũma i cãstowol jich wodjũ.*

cãstowańy (*D.lp.* cãstowańô) *rzecz. od cãstować*

cãsty (*st. wyż* cãjśćejsty, cãstsy) częsty * *Latojś mũmy cãste desce. * To bũły cãste wyjazdy. * W kacmje to ùũn bũł cãstjũ gojśćjũ.*

ccyńy (*D.lp.* ccyńô) *rzecz. od cćić*

cćić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* cćã, *lp.cz.przesz.r.m.* cćũł, *2.os.lp.tr.rozk.* cći) 1. otaczać szacunkiem; szanować * *Boske przikòzańy je take: cći ùojca a matkã twojã. 2. czić*

cćigodny czcigodny; szacowny * *Cćigodnych ludźi muśis cćić.*

ce 1. *nazwa litery C*; ce 2. *fraz. ańi be ańi ce* ani słowa; ani mru mru; nic (nie mówić) * *My se go pytali, ale nũ ñe pedźoł ańi be ańi ce. syn. ańi be, ańi dudu, ańi muk*

cebel (*D.lp.* cebla) *daw.* klin z twardego drewna łączący w drewnianym kole dwie półobręcze

ceberńik (*D.lp.* ceberńika) ktoś gruby, otyły, niezgrabny * *Űũa ñy mò fajnego chopa, takygo ceberńika se tyz to wezła.*

cebula (*D.lp.* cebule) 1. cebula *zob. cwibla* 2. *żart.* zegarek 3. *żimowò cebula bot.* por (*łac.* Allium ampeloprasum) *zob. borej, burel, galòtki, porej*

cebulecka (*D.lp.* cebulecki, *Ms.lp.* cebulecce) *zdr. od cebulka*; cebuleczka * *Usmazã se šampũńòkũw s cebuleckjũ.*

cebulka (*D.lp.* cebulki, *Ms.lp.* cebulce) *zdr. od cebula*; cebulka; mała cebula

cebulkòrz (*D.lp.* cebulkòrza) 1. ktoś kto uprawia kwiaty (np. tulipany) na cebulki 2. sprzedawca cebulek kwiatowych

cebulowy cebulowy * *Cebulowy zòft scypje ùocy.*

cebulòrka (*D.lp.* cebulòrki, *Ms.lp.* cebulòrce) 1. kobieta sprzedająca cebulę 2. żona handlarza cebulą

cebulòrz (*D.lp.* cebulòrza) 1. ktoś, kto uprawia cebulę 2. sprzedawca cebuli

cebulsko (*D.lp.* cebulska) *zgr. od cebula*

cebulũnka (*D.lp.* cebulũnki, *Ms.lp.* cebulũnce) 1. wywar z łupin cebuli 2. **określenie kilku starych odmian gruszy:** → *niem.* Deutsche Zwiebelbirne, Erzherzogliche Sommer Zwiebelbirne, Große muskirte Zwiebel-Birne

cebulũwka (*D.lp.* cebulũwki, *Ms.lp.* cebulũwce) *zob. cebulũnka*

cech (*D.lp.* cechu) cech (rzemieślniczy); związek rzemieślników wykonujących ten sam zawód * *My mũmy swũj cech w Űopolu. → czes. cech*

cecha (*D.lp.* cechy, *Ms.lp.* cese) rachunek (np. w restauracji, w szynku) * *Cechã muśoł zapłaćić. → niem. Zeche*

cechhaũz (*D.lp.* cechhaũzu) *górn.* sala (poczekalnia) w kopalni, w której górnicy zbierają się przed zjazdem w dół i po powrocie na powierzchnię; miejsce pobierania znaczka i podziału załogi do pracy; sala zborna przy szybie kopalnianym; dom cechowy, cechownia *syn. cechowńa, cechynhaũz*

cechmajster (*D.lp.* cechmajstra, *Ms.lp.* cechmajstrze) *daw.* cechmajster; starszy cechu → *czes. cechmistr*

cechmũn (*D.lp.* cechmũna, cechmũnr) 1. diabeł, czart * *Starka nũ ùozprawjali ùo takich cechmũnach. * A ñech to cechmũn wejźńe! zob. djòboł, pjeklòrz, rogòc, ùogũńòrz* 2. zły człowiek * *Š ñego je taki cechmũn.*

cechowńa (*D.lp.* cechowńe) *górn.* sala (poczekalnia), w której górnicy zbierają się przez zjazdem w dół i po powrocie na powierzchnię; miejsce pobierania znaczka i podziału załogi do pracy; dom cechowy, cechownia *syn. cechhaũz, cechynhaũz, → czes. cáchovna, cechovna*

cechowy *przym. od cech*; cechowy

cechtować se *zwr. ndk* 1. targować się * *To je baba zòwĩsnò. Jak ci mò co dać, to se dycki cechtuje. zob. handlować se* 2. klócić się * *Juzajś bãńdžes se cechtowòł. zob. chatruśić se, spjyrać se, spũrkować se, wadźić se, zgać se*

cechynhaũz (*D.lp.* cechynhaũzu) *górn. zob. cechhaũz, cechowńa*

cecotka (*D.lp.* cecotki, *Ms.lp.* cecotce) czeczotka, czeczotka zwyczajna (gatunek ptaków; *łc.* Acanthis flammea) → *czes. čečetka zimní*

cecůwka (*D.lp.* cecũwki, *Ms.lp.* cecũwce) 1. *bot.* soczewica (*łac.* Lens) 2. soczewka

ceduła (*D.lp.* ceduły, *Ms.lp.* cedule) 1. bibuła *zob. bibulina, lešpapjũr* 2. kartka

cedzoch (*D.lp.* cedzocha) ktoś kto nie panuje nad oddawaniem moczu; ktoś, kto się moczy * *Tyn cedzoch juzajś se bez noc scedźũł. zob. cedźik, cedźoch, cedźòk, cedźuch, pojścańec, zejścańec*

cedzòk (*D.lp.* cedzòka) durszak; łyżka cedzakowa

cedzyńy (*D.lp.* cedzyńô) *rzecz. od cedźić*

cedźić *ndk* (*lp.cz.ter.:* *1.os.* cedźã, *3.os.* cedźi; *lp.cz.przesz.r.m.* cedźũł) 1. sikać, oddawać mocz; szczać * *Cedźi az mò połny nachtop. * Tyn pjes mi jyno cedźi. zob. cÿńkać, ćulać, ćurać, lulać, pińkać, pulać, scać* 2. przecedzać, odcedzać * *Cedźi bez šitko.*

cedźik (*D.lp.* cedźika) 1. *żart.* ktoś niedojrzały; ktoś, kto nie dorósł do towarzystwa; młokos * *Taki cedźik jak ty ñe baje mi gòdoł co mũ robić.* 2. ktoś, kto nie panuje nad oddawaniem moczu; ktoś, kto się moczy *zob. cedzoch, cedźoch, cedźòk, cedźuch, pojścańec, zejścańec*

cedzítka (*D.lp.* cedzítka) 1. sitko (do precedzania) * *W kozdej kuchni musí še snojš cedzítka*. 2. żart. mikrofon → *czes.* cedítka

cedzito (*D.lp.* cedzita, *Ms.lp.* cedziće) *zgr. od cedzítka*; sito

cedzoch (*D.lp.* cedzocha) ktoś kto nie panuje nad oddawaniem moczu; ktoś, kto się moczy *zob. cedzoch, cedzik, cedzók, cedzuch, pojścańec, zejścańec*

cedzók (*D.lp.* cedzôka) ktoś kto nie panuje nad oddawaniem moczu; ktoś, kto się moczy *zob. cedzoch, cedzik, cedzoch, cedzuch, pojścańec, zejścańec*

cedzuch (*D.lp.* cedzucha) ktoś kto nie panuje nad oddawaniem moczu; ktoś, kto się moczy *zob. cedzoch, cedzik, cedzoch, cedzók, pojścańec, zejścańec*

cegelńa (*D.lp.* cegelńe) cegielnia → *czes.* cihelna

cegiołka (*D.lp.* cegiołki, *Ms.lp.* cegiołce) *zdr. od cegła*; mała cegła; cegielka

ceglanny ceglany; zbudowany z cegły; **ceglannô chałpa** dom z cegły

ceglarczyk (*D.lp.* ceglarczyka) uczeń ceglarza; czeladnik ceglarza

ceglarski cegielniczy, ceglarski → *czes.* cihlárský

ceglarstwo (*D.lp.* ceglarstwa) cegielnictwo → *czes.* cihlárství

ceglaty 1. ceglany; zbudowany z cegły 2. ceglasty (kolor); mający kolor cegły → *czes.* cihlový

ceglicka (*D.lp.* ceglicki, *Ms.lp.* ceglicce) 1. *zdr. od cegła*; cegielka, mała cegła 2. *daw.* dusza żelazka do prasowania → *czes.* cihlička

ceglók (*D.lp.* ceglôka) piec wykonany z cegły

ceglórka (*D.lp.* ceglórki, *Ms.lp.* ceglôrce) 1. żona ceglarza 2. stół, na którym formuje się cegły * *Cegły robi še na ceglôrce*.

ceglórz (*D.lp.* ceglórza) 1. ktoś pracujący przy produkcji cegieł; ceglarz, cegielnik → *czes.* cihlár 2. właściciel cegielni 3. zdun; murarz wykonujący prace zdunskie

cegła (*D.lp.* cegły, *Ms.lp.* cegle) cegła; **dżurawô cegła** pustak (z wypalanej gliny); **surowô cegła** cegła jeszcze nie wypalona

ceglúwa (*D.lp.* ceglúwy) *zgr. od cegłúwka*

ceglúwecka (*D.lp.* ceglúwecki, *Ms.lp.* ceglúwecce) *zdr. od cegłúwka*

ceglúwka (*D.lp.* ceglúwki, *Ms.lp.* ceglúwce) 1. cegła * *Půmôgali my nojšić cegłúwki na budowã*. 2. odłamany kawałek cegły

cej trochę, nieco * *Dejće mi cej chleba*.

cejbra (*D.lp.* cejbry, *Ms.lp.* cejbrze) zebra → *czes.* zebra, → *niem.* Zebra

cejcha (*D.lp.* cejchy, *Ms.lp.* cejse) poszwa → *czes.* cicha, cejcha

cejco różne rzeczy, różności * *Cejco tã majú wé sklepje, co by'jš yno chćała*.

cejder (*D.lp.* cejdra, cejdru; *Ms.lp.* cejdrze) cedr → *czes.* cedr, → *niem.* Zeder

cejdrowy cedrowy * *Te wertiko je ze cejdrowego drzewa*.

cejler (*D.lp.* cejlera, *Ms.lp.* cejlerze) 1. licznik → *niem.* Zähler 2. licznik energii elektrycznej 3. skrzynka z licz-

nikiem energii elektrycznej * *Skludź te zichrúngi do cejlera*.

cejlerek (*D.lp.* cejlerka) *zdr. od cejler*

cejlerowy licznikowy

cejś *wykrz. cześć (pozdrowienie)*

cejśc (*D.lp.* cejšći) 1. cześć, uwielbienie, hołd, szacunek * *Bogu nôlezy še cejšć*. 2. honor * *To je cowjek bez cejšći*.

cekać *ndk (1.os.lp.cz.ter. cekų, lp.cz.przesz.r.m. cekoł)* czekać * *Trzi godziny muśoł'ech cekać na cug*. * *Dyć tã nie banã na cã cekać*. * *Cekųmy aze ku wjośńe*. * *Wsyjscy juz prãndźy przijadų, yno prawje na wôs bãńdze cekano*. * *Pjes cekô jejš*.

cekańy (*D.lp.* cekańô) *rzecz. od cekać*

cela (*D.lp.* cele) 1. cela 2. *biol.* komórka → *niem.* Zelle

ceładńik (*D.lp.* ceładńika) 1. czeladnik; wykwalifikowany rzemieślnik pracujący pod kierunkiem majstra *zob. gezela* 2. *daw.* pomieszczenie dla służby

ceładże (*tylko lm., D. celadźuw*) służący, służące * *A w tų zůmku je ta pańi ze swojymi celadźuma*.

celćik (*D.lp.* celćika) *zdr. od celt*; namiocik

celcók (*D.lp.* celcôka) płaszcz brezentowy * *Űblyc še celcók, bo tã bãńdze dysc*.

celebrować *ndk (1.os.lp.cz.ter. celebujã, lp.cz.przesz.r.m. celebrowoł)* celebrować, odprawiać (msze) * *Kšyndzô kozdy dżyń musų celebrować*. → *niem.* zelebrieren

celebrowańy (*D.lp.* celebrowańô) *rzecz. od celebrować*

celer (*D.lp.* celera, *Ms.lp.* celerze) prymus; uczeń o najlepszych ocenach

celidúna (*D.lp.* celidúny, *Ms.lp.* celidúńe) *zgr. od celidúńka*

celidúńka (*D.lp.* celidúńki, *Ms.lp.* celidúńce) *bot.* glistnik jaskólcze ziele (*łac.* Chelidonium majus) *syn. sapún*

celina (*D.lp.* celiny, *Ms.lp.* celińe) 1. glina * *S celiny še robi cegłã*. *zob. glina* 2. gliniasta ziemia *zob. glina* 3. *fraz. mjeć celinã w galôtach* bać się *zob. mjeć pońne galôty strachu*

celjakijô (*D.lp.* celjakije) celiakia * *Co chorzi na celjakijų mogų jejš?* → *czes.* celiakie, → *niem.* Zöliakie

celka (*D.lp.* celki, *Ms.lp.* celce) *zdr. od cela*

celner (*D.lp.* celnera, *Ms.lp.* celnerze) celnik *zob. abśaūr, beamter, celńik, clôrz, colamter, colbeamter, habśaūr*, → *niem.* Zöllner

celńik (*D.lp.* celńika) celnik *zob. abśaūr, beamter, celner, clôrz, colamter, colbeamter, habśaūr*, → *niem.* Zöllner

celôdka (*D.lp.* celôdki, *Ms.lp.* celôdce) 1. grupa znajomych, przyjaciół; gromadka; paczka * *Całų calôdkų pojechali my do Berlina*. * *Całô nasa celôdka tã przisła* 2. grupka dzieci; gromadka dzieci (zwykle z jednej rodziny) * *Môće ppyknų celôdkã*. * *U Wjecorka majú wjelkų celôdkã do wyzywyjnyô*. * *S cołkų celôdkų nie pudã*. * *Űżzko je uchować takų wjelkų celôdkã*. * *Wjela to môće tej celôdki?* * *Pod nasų chałpų zbyrała še całô celôdka bajtlúw*. * *Przijyzdzot tukej s całų swojų celôdkų — mjoł 12 dzeći*. 3. dorastające dzieci (zdolne do pomocy) * *Űűn mô swojã celôdkã do roboty*. 4. rodzina * *Jô ci padų, tela celôdki wyzywić, to nie je tak Űobzgo*. * *W nédzelã idźymy s całų celôdkų do kojścôła*. 5. grupa osób (np. dzieci) sprawiająca komuś kłopoty, przysparzająca zmartwień * *Ty môs ale utrôpã s tų celôdkų*. * *Mô tyn Půnbúg celôdkã*. 6. towarzystwo (złe, nieodpowiednie); banda *

*Skůjńc juz s tů celôdků. * To tã je celôdka, wjyće. 7. zwierzęta przebywające w domu (np. kot, pies) * Celôdka śe grzeje przy pjecu. 8. daw. służba (grupa służących) we dworze, w karczmie, na plebanii, u bogatego gospodarza; czeladź * Tukej je izba dlô celôdki. * Pachotek i dźywka to je celôdka. * Musã celôdkã ũodbyć, bo nŕy mŕy dlô nŕy roboty. * Celôdka juz ũopatrzi bydło. * Na wjecŕ ũo dźejšŕntej kacmôrz ũogojšŕt: celôdka i dźeći spać! zob. **celôdz, suzba***

celôdz (D.lp. celadzi) daw. służba (grupa służących) we dworze, w karczmie, na plebanii, u bogatego gospodarza; czeladź * *Mušaŕa'ch warzić wsytkej celadzi. * Poŕno bŕto tej celadzi wé dworze. zob. **celôdka, suzba***

celôfan (D.lp. celôfanu, Ms.lp. celôfańe) celofan → *czes. celofán, → niem. Zellophan*

celt (D.lp. celta, Ms.lp. celce) 1. namiot 2. tunel foliowy * *Mŕy w celce rojś ũogŕrki. 3. płótno brezentowe * Przi-kryli źórnŕy celtŕ. → niem. Zelt*

celtbana (D.lp. celtbany, Ms.lp. celtbańe) plandeka zob. **celtplaŕa, plaŕa** → *niem. Zeltbahn*

celtowy namiotowy

celtplac (D.lp. celtplacu) 1. biwak, obozowisko 2. pole namiotowe

celtplaŕa (D.lp. celtplaŕy, Ms.lp. celtplale) plandeka zob. **celtbana, plaŕa**

celujśc (D.lp. celujści) 1. otwór pieca 2. palenisko pieca 3. wnętrze pieca piekarskiego

celŕńkac *ndk* (1.os.lp.cz.ter. celŕńkŕ, lp.cz.przesz.r.m. celŕńkoł) lekko dzwonić; dzwonić małym dzwonkiem * *Przeŕańes mi celŕńkac, juz mje i tak usy bolŕ.*

celŕńkańy (D.lp. celŕńkańô) *rzecz. od celŕńkac*

celynder (D.lp. celyndra, Ms.lp. celyndrze) 1. cylinder (męski kapelusz) * *Kŕmińôrze majŕ na gowach celyndry. * Do ślubu mody pŕn mjoł celynder. * Pjyrwej to wjelke panôcki chodzŕty wé celyndrach. * Jedyn cyrkuśńik mjoł na gowje celynder. zob. **celynderhut** 2. cylinder (część silnika spalinowego) * *Tyn motor mô dwa celyndry. 3. szklany klosz lampy naftowej * Wypucuj tyn celynder, bo je caŕy zakopcaŕy. * Lampa zgasaŕ, celynder puk, a jô ũod strachu do tŕzka fuk. * Lampy na petrŕnelã mjaŕy celynder ze skŕa. * Celynder przy lampje śe strzaskoł. 4. żart. hełm 5. daw. maszyna do oczyszczania zboża z plew; wialnia zob. **fachlôk, fajôk, plajdra** 6. daw. przyrząd w kształcie lejka do czyszczenia nasion roślin strączkowych 7. daw. sortownik do ziemniaków zob. **zuber** 8. fraz. **celyndra dostać** otrzymać zwolnienie; zostać zwolnionym; zostać usuniętym ze stanowiska, z urzędu 9. fraz. **lôtać jak mucha w celyndrze** uwijać się jak mucha w ukropie; robić coś gorączkowo, pospiesznie; bardzo się spieszyć (wykonując jakąś pracę) 10. fraz. **pod celyndrŕy** w cylindrze; w kapeluszu * *Idze mulôrz pod celyndrŕy. 11. fraz. **zabraŕo śe na caŕy celynder o deszczu:** bardzo długo pada***

celynderek (D.lp. celynderka) *zdr. od celynder*

celynderhut (D.lp. celynderhuta, Ms.lp. celynderhuće) cylinder (męski kapelusz) * *Wé celynderhuće to mody pŕn soł. zob. **celynder**, → niem. Zylinderhut*

celynderpucer (D.lp. celynderpucra, Ms.lp. cylinderpucrze) daw. szczotka do czyszczenia cylindrów lamp naft-

towych * *Celynderpucerŕy pucuje śe lampy w dŕma.*

celyndrowac *ndk* (1.os.lp.cz.ter. celyndrŕjã, lp.cz.przesz.r.m. celyndrowoł) oczyszczać zboże z plew za pomocą maszyny o nazwie **celynder** * *Zbozy do śywu celyndrŕjŕ.*

celyndrowańy (D.lp. celyndrowańô) *rzecz. od celyndrowac*

celyndrŕwka (D.lp. celyndrŕwki, Ms.lp. celyndrŕwce) szewska cylindryczna maszyna do szycia; cylindrŕwka * *Ta celyndrŕwka źle syje.*

celyndrycny cylindryczny; o walcowatym kształcie

cep (D.lp. cepa) 1. cep (dawny przyrząd do ręcznego mlócenia zboża); **lôska ũod cepa** dolna (dłuższa) część cepa, rękojeść cepa, dzierzak cepa * *Tajle ũod cepa: bijôk, kapica, lôska, swora. * Pjyrwej śe cepŕma mŕcŕto. * Ledwo my cep dźwignŕńć poradźyli, to nôs ũojcowje nagŕńali do mŕcki. → czes. cep 2. krótsza część cepa, która uderza w snopy; bijak cepa * *Cep bŕt na lôsce i bjŕt kŕski. 3. metalowy czop (w maszynie, w urządzeniu); odcinek osi lub wału stykający się z innymi częściami mechanizmu → niem. Zapfen 4. metalowy czop (przy zawiasie), na którym zawiesza się drzwi, bramę, furtkę, skrzydło okna itp. * *Zôwjasa ślecaŕa s cepa. zob. **bŕnt, cepik** 5. drewniany czop łączący elementy konstrukcji drewnianych 6. drewniana szprycha w kole wozu 7. pionowa oś w mechanizmie mielącym młyna (wprawiająca górny kamień młyński w ruch obrotowy, na której osadzona jest paprzyca) 8. *pejor. o kimś **głupim, naiwnym, ograniczonym** * *Ty gupi cepje! * Ś nego je taki cep cepjaty. 9. fraz. **gupi jak cep** głupi jak but *syn. **gupi jak fŕnt kudŕŕw, gupi jak fŕnt presŕwy, gupi jak fŕnt ũod zygara, gupi jak mjech śana, gupi jak pŕfŕntek maśa, gupi jak snop śŕmy, gupi jak studoŕa, gupi jak tabaka** 10. fraz. **choby cepy w studole | jak cepy w studole o rękach kogoś bezczynnego, kto stoi i nie chce nic robić** * *Stojŕ, ŕe sce ŕic robić, a rãnce mu wisŕy choby cepy w studole. 11. **twardy jak cep** bardzo twardy*******

cepa (D.lp. cepy) kobieta głupia, naiwna, ograniczona * *Takej cepy jak moja baba, to nŕma ŕŕgdźi.*

cepcowy *przym. od cepjec* * *Cepcowe futro wylecaŕo s cepca.*

cepcôrka (D.lp. cepcôrki, Ms.lp. cepcôrce) kobieta szyjąca czepce; kobieta wyrabiająca czepce

cepecek (D.lp. cepecka) 1. *zdr. od cepek* 2. czepiek dla niemowlęcia 3. fraz. **dać na cepecek** podarować pieniądze pannie młodej podczas wesela

cepek (D.lp. cepka) 1. czepiec (kobiecy nakrycie głowy) * *Kjedjŕś baby nojśŕty cepki. zob. **cepica, cepjec** 2. *zdr. od cep**

cepel (D.lp. cepla) cysterna zob. **achtel, cisterna, cysterńa, keselwagŕn**

cepelin (D.lp. cepelina, Ms.lp. cepelińe) sterowiec

cepelinek (D.lp. cepelinka) *zdr. od cepelin*

cepica (D.lp. cepice) czepiec (kobiecy nakrycie głowy) zob. **cepek, cepjec**

cepić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. cepjã, lp.cz.przesz.r.m. cepjŕł) nalewać, ulewać, toczyć (np. piwo z beczki)

cepik (D.lp. cepika) 1. drewniany kolek 2. metalowy czop (przy zawiasie), na którym zawiesza się drzwi, furtkę,

skrzydło okna * *Zówjese še wklôdô na te cepiki.* * *To sŭ cepiki do dwjyrzŭw.* zob. **bũnt, cep**

cepidło (*D.lp.* cepidła, *Ms.lp.* cepidle) 1. czepiec 2. chustka zakładana na czepiec

cepiny (*tylko lm., D.* cepinŭw) oczepiny * *Cepiny to je cepjny moduchy.* * *Cepiny še robi ũo púnocy.* * *Moduchã chycŭ ũo púnocy i robjŭ cepiny.* * *Zrobjyli jŭ cubek i jŭ chustkã zawjŭzali — to še zwjało cepiny.* * *Jô nie bũt na cepinach.* syn. **cepjny**

cepisko (*D.lp.* cepiska) dolna (dłuższa) część cepa; rękojeść cepa; dzierzak cepa zob. **dżerzôk, lôska**

cepjaty 1. **o człowieku** głupi, ograniczony, prymitywny * *Posuchej yno, ty gupi i cepjaty wole.* 2. niezaradny, niezdarly * *Ty cepje cepjaty.*

cepjec (*D.lp.* cepca) 1. czepiec (kobiece nakrycie głowy); **budkowaty cepjec | cepjec-buda | cepjec z budŭ** czepiec z szerokim koronkowym otokiem * *Cepjec nojsŭty yno wydane kobjyty.* * *Cepjec mjoł take ũobrymbjny ze rukŭma.* * *Baby symły modej pańi wjyńec a wrajzŭty jŭ na gowã cepjec ze dugymi stãngŭma.* syn. **cepek, cepica** 2. fraz. **(co, kŭmu) pasuje jak ũwińi cepjec** (co, do kogo) zupełnie nie pasuje

cepjeczek (*D.lp.* cepjeczka) zdr. od **cepjec** * *Wosy, moje wosy! Przydŭce wy pod cepjeczek.*

cepjny (*D.lp.* cepjnyŭ) 1. rzecz. od **cepic** 2. oczepiny * *Wele dwanôstej napocło še cepjny modej pańi.* syn. **cepiny**

cepować ndk (*1.os.lp.cz.ter.* cepujã, *lp.cz.przesz.r.m.* cepowŭ) łączyć elementy (najczęściej drewniane) za pomocą specjalnych nacięć, wpuszczając jeden w drugi

cepowany o elementach konstrukcji drewnianych: łączone za pomocą specjalnych nacięć, wpuszczany jeden w drugi * *Te balki w starich drevjannich chałpach bũty cepowane, to znacy: rogi na krziz zakłôdané, a dzuz drzewa bũty hólkejele, mechŭ wyklôdane, coby nie čŭngło.*

cepowañy (*D.lp.* cepowańô) rzecz. od **cepować** → niem. Verzapfung

cepownik (*D.lp.* cepownika) górna (krótsza) część cepa; kij przymocowany do rękojeści cepa; bijak cepa zob. **bijôk, cepôk, klapac**

cepôk (*D.lp.* cepôka) 1. ktoś niezgrabny, ocięzaly, powolny 2. górna (krótsza) część cepa; kij przymocowany do rękojeści cepa; bijak cepa zob. **bijôk, cepownik, klapac**

cera (*D.lp.* cery, *Ms.lp.* cerze) 1. córka * *Ta twoja cera je na čã podanô.* * *Was synek še zŭni s cerŭ ũod dôchtŭrki?* zob. **cŭrka, dżoŭcha**, → *czes.* dcera 2. **bratowa cera | cera ũod brata | ũod brata cera** córka brata; bratanica zob. **bratańica, bratowa dżoŭcha, ũod brata dżoŭcha, dżoŭcha ũod brata** 3. **cera po pjrsŭ chopje** córka z pierwszego małżeństwa (z pierwszym mężem) 4. **cera ũod syna | cera ũod synka | synkowa cera | synowa cera | ũod syna cera | ũod synka cera** córka syna zob. **synowa dżoŭcha, synkowa dżoŭcha, wnucka, ũod syna dżoŭcha, ũod synka dżoŭcha, dżoŭcha ũod syna, dżoŭcha ũod synka** 5. **cera ũod ũostry | ũostrzina cera | ũod ũostry cera** córka siostry; siostrzenica syn. **ũostrzina dżoŭcha, ũod ũostry dżoŭcha, dżoŭcha ũod ũostry, ũostrzyńica** 6. **cera ũod cery | cerzina cera | dżoŭcha ũod cery | ũod cery cera | ũod cery dżoŭcha** córka córki; zob. **cerzina dżoŭcha, wnucka** 7. **syn ũod**

cery | synek ũod cery | ũod cery syn | ũod cery synek syn córki zob. **cerzin syn, cerzin synek, wnuk** 8. **ńowoŕnô cera** pasierbica

cerecka (*D.lp.* cerecki, *Ms.lp.* cerecce) zdr. od **cerka**; córeczka * *Cerecka še ji urodzŭta.* * *Majŭ dwje cerecki i jednego synka.*

ceres (*D.lp.* ceresu, *Ms.lp.* cereše) ceres (tłuszcz kokosowy)

cerka (*D.lp.* cerki, *Ms.lp.* cerce) zdr. od **cera**; córka

cerkew (*D.lp.* cerkwje) cerkiew

cerować ndk (*1.os.lp.cz.ter.* cerujã, *lp.cz.przesz.r.m.* cerowŭ) wyjaławiać * *Te ũorzecchy musã pozerzinać, bo prawje yno mi cerujŭ žymjã.*

cerowańy (*D.lp.* cerowańô) rzecz. od **cerować**

cerster (*D.lp.* cerstra, *Ms.lp.* cerstrze) milit. niszczyiciel → niem. Zerstörer

certa (*D.lp.* certy, *Ms.lp.* cerce) certa (gatunek ryb; łac. Vimba vimba) → niem. Zährte

certifikacyjô (*D.lp.* certifikacyje) certyfikacja

ceruchna (*D.lp.* ceruchny, *Ms.lp.* ceruchnie) *pieszcz.* córka, córeczka * *Ŭo nie rŭb mi ty ceruchno wjŭnksego zôlu, bo čŭ zôdyn nie pŭmoze w twojŭ ũedôlu.* * *Matuchna myjŭŭŭta, ize ceruchna spata.*

ceruchnecka (*D.lp.* ceruchnecki, *Ms.lp.* ceruchnece) zdr. od **ceruchna**; córeczka

ceruchńicka (*D.lp.* ceruchńicki, *Ms.lp.* ceruchńicce) zdr. od **ceruchna**; córeczka * *Ceruchńicko, moje dżecã.* * *Do Ŭolesna pojadã, coby kupiç lôdkã ceruchńicce roztomjytej.* * *Ceruchńicko moja, jô čŭ rady dodŭ, jak ũŭn przydŭe pod ũokjynko, kôz mu ty iŭ do dŭm.*

ceruchńin (*r.ż.* ceruchńina) *przym.* dzierz. od **ceruchna**

cerulka (*D.lp.* cerulki, *Ms.lp.* cerulce) zdr. od **cera**; córeczka

ceruska (*D.lp.* ceruski, *Ms.lp.* cerusce) zdr. od **cerka**; córeczka

ceruška (*D.lp.* ceruški, *Ms.lp.* ceruŭce) zdr. od **cerka**; córeczka

cerwjuńawy czerwony

cerwjuńka (*D.lp.* cerwjuńki, *Ms.lp.* cerwjuńce) czerwona

cerwjuńo czerwono * *Te kwjôtka cerwjuńo kwitnŭ.*

cerwjuńojść (*D.lp.* cerwjuńojści) czerwoność; kolor czerwony; czerwien syn. **cerwjuńojść**

cerwjuńy 1. czerwony 2. **cerwjuńô betka** gołabek śliczny (gatunek grzybów; łac. Russula rosea) 3. **cerwjuńô ćwikjel | cerwjuńô ćwikla | cerwjuńô ćwikła | cerwjuńô rzepa** burak jadalny, burak ćwikłowy, burak czerwony syn. **sałôtowô ćwikjel, sałôtowô ćwikla, sałôtowô ćwikła, sałôtowô rzepa, zalatowô ćwikjel, zalatowô ćwikla, zalatowô ćwikła, zalatowô rzepa** 4. **cerwjuńô jagoda** bot. borówka brusznica, borówka czerwona (łac. Vaccinium vitis-idaea) syn. **borŭwka cerwjuńô lyska** leszczyna południowa, leszczyna długookrywowa, leszczyna Lamberta (odmiana ‘Purpurea’, łac. Corylus maxima, var. Purpurea) 5. **Cerwjuńô Planeta** Czerwona Planeta; Mars 6. **cerwjuńô wjyrzba** bot. wierzba purpurowa (łac. Salix purpurea) syn. **ŭiba** 7. **cerwjuńy aksamitńok** borowik ponury (gatunek grzybów; łac. Sullillus luridus) 8. **cerwjuńy bes | cerwjuńy besk | cerwjuńy chebz** bot. bez koralowy, dziki bez koralowy (łac. Sambucus racemosa) zob. **ńymocńik** 9. **cerwjuńy**

grôb bot. grab amerykański (łac. *Carpinus caroliniana*) * *Cerwjũny grôb mō na jejšyń cerwjũne listka*. 10. **cerwjũny kozôk** kozłarż czerwonny (gatunek grzybów; łac. *Leccinum aurantiacum*) zob. **polôk, rôta, rôtkapa** 11. **cerwjũny rojšikũn** bot. koniczyna krwistoczerwona, koniczyna inkarnatka, koniczyna szkarłatna (łac. *Trifolium incarnatum*) syn. **inkarnatka, kanat, krajšimak, krajšipjũrka**

cerwjũnuški bardzo czerwony; czerwoniutki * *Bardzo še radowoł, jak jôd cerwjũnuške trzejšne*.

cerwjũnutki bardzo czerwony; czerwoniutki

cerwjũneć ndk (1.os.lp.cz.ter. cerwjũneć, lp.cz.przesz.r.m. cerwjũneć) czerwienić się; nabierać czerwonego koloru * *Bojžimki już cerwjũneć*.

cerwjũnić še zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. cerwjũnić še, lp.cz.przesz.r.m. cerwjũnić še) * *Grzebyki ũod kurũw še cerwjũnić, jak pocynajũ nũjš*. * *Cerwjũnić še w kulickach gũg a džiwjô rũza*.

cerwjũnyńy (D.lp. cerwjũnyńy) rzecz. od **cerwjũneć**

cerwũno czerwono * *Cały bũt cerwũno ũoblećny*.

cerwũnojšć (D.lp. cerwũnojšć) czerwoność; kolor czerwony; czerwień * *Hôk še ũozgrzoł do cerwũnojšć*. syn. **cerwũnojšć**

cerwũny czerwony

cerymcha (D.lp. cerymchy, Ms.lp. cerymse) bot. czeremcha (łac. *Padus*) * *Cerymcha kwitnie bjôło*. syn. **trzaškotka, trzymcha, trzymka**

cerymchowy czeremchowy

cerymũnijô (D.lp. cerymũnije) * *Przed šlubjũ były dũmowe cerymũnije*.

cerzicka (D.lp. cerzicki, Ms.lp. cerzicce) zdr. od **cera**; cõ-reczka

cerzin (r.ż. cerzina, lm. cerzine) przym. dzierz. od **cera** 1. należący do cõrki, dotyczący cõrki * *Co mamine, to cerzine, a co cerzine, do tego mamje nũc*. (przysłowie) 2. **cerzin syn | cerzin synek** syn cõrki; zob. **ũod cery synek, synek ũod cery, ũod cery syn, syn ũod cery, wnuk** 3. **cerzina cera | cerzina dżoũcha** cõrka cõrki zob. **ũod cery cera, cera ũod cery, ũod cery dżoũcha, dżoũcha ũod cery, wnucka**

cesać ndk (lp.cz.ter.: 1.os. cesã, 3.os. cese; lp.cz.przesz.r.m. cesoł) cesać

cesać še zwr. ndk cesać się * *Cese še już godžinã, a jescy nie je gotowoł*.

cesadłõ (D.lp. cesadła, Ms.lp. cesadle) przyrzãd do cesańia lnu

cesadołko (D.lp. cesadołka) zdr. od **cesadłõ**

cesañy (D.lp. cesañõ) rzecz. od **cesać**; cesańie

cescõcek (D.lp. cescõcka) zdr. od **cescõk**

cescõk (D.lp. cescõcka) 1. daw. srebrny grosz (moneta używana na Šlasku do 1873 roku, równa 1/30 talara pruskiego lub 1/24 talara ślaskiego, dzielãca się na 12 fenigów) 2. daw. moneta używana od 1873 roku, o wartošci 10 fenigów 3. moneta o wartošci 10 groszy; dziesięciogroszówka

ceska (D.lp. ceski, Ms.lp. cesce) 1. daw. dziesięć fenigów; moneta dziesięciofenigowa * *Džejšyńc fyńikũw to je ceska*. 2. dziesięć groszy; dziesięciogroszówka * *Wćepłi jũ jakejš ceski do mjecha*. 3. fraz. **być bez ceski | nũ mjeć añi ceski** być bez pieniędzy; być bez grosza * *Nũc ci nie*

dũ, bo sama nũ mũ añi ceski. syn. **nũ mjeć añi fyńika**

4. fraz. **ũostać bez ceski** zostać bez pieniędzy

ceski (D.lp. ceskygo) w **użyciu rzeczownikowym**: 1. daw. **do roku 1871**: dwanašcie fenigów; moneta o wartošci dwunastu fenigów (mająca wartošć 1/24 talara ślaskiego) * *Grajcar ku grajcaru az bãńdze ceski; ceski ku ceskymu, az bãńdze ryński*. 2. daw. **od roku 1871** dziesięć fenigów; moneta dziesięciofenigowa * *Tã dostańes fũnt mjodu dwa ceske tũńi*. 3. dziesięć groszy; dziesięciogroszówka * *Pjũńc ceskich to je pjũntka*. * *Dej mi jecy rôz za ceski ze tej malej flasecki*. 4. **gra w ceske** rodzaj gry, w ktõrej rzuca się drobnymi monetami dãżãc do umieszczenia swojej monety na monecie przeciwnika 5. fraz. **nũ mjeć za ceski filipa [w gowje]** nie mieć za grosz rozumu syn. **nũ mjeć rozumu za fyńik**

ceskowy 1. daw. mający wartošć 10 fenigów; kosztujący 10 fenigów * *Przińjũš mi jednã ceskowũ cigarã*. * *Mjyskoł wele fary, dõwoł na ũofjary, kurzũł ceskowe cigary*. 2. o wartošci 10 groszy; kosztujący 10 groszy 3. **przen.** zlej jakošci, lichy, tani * *To sũ take ceskowe blobliki*. 4. **ceskowy klebzõk** (a) daw. moneta dziesięciofenigowa (b) moneta dziesięciogroszowa; dziesięciogroszówka

cesotko (D.lp. cesotka) daw. szcõtka do cesańia lnu syn. **cešidłõ**

cesować ndk (1.os.lp.cz.ter. cesujã, lp.cz.przesz.r.m. cesowoł) cesać (więcej niź raz)

cesować še zdr. ndk * *Tã še banã cesowała kozdy bozy džyń*.

cesowańy (D.lp. cesowańõ) rzecz. od **cesować**

cesõk (D.lp. cesõka) grzebień (do cesańia włõsów) * *Kamrat mjoł srogì cesõk*. zob. **grzebjyń, grzebyk**

cesta (D.lp. cesty, Ms.lp. cešće) 1. droga zob. **drũga** → **czes. cesta** 2. **bitõ cesta | cymrowanõ cesta** droga bita, brukowana syn. **bitõ drũga, cymrowanõ drũga** 3. **krzizowõ cesta** droga krzyżowa syn. **krzizowõ drũga**

Cesta (D.lp. Cesty, Ms.lp. Cešće) **Cesta do Rzymu | Cesta do Šwjyńtej Anny | Cesta Pana Jezusa | Jeruzalymškõ Cesta | Mlycnõ Cesta | Wojynnõ Cesta** astr. Droga Mleczna syn. **Drũga do Rzymu, Drũga do Šwjyńtej Anny, Drũga Pana Jezusa, Jeruzalymškõ Drũga, Mlycnõ Drũga, Wojynnõ Drũga**

cestecka (D.lp. cestecki, Ms.lp. cesticce) zdr. od **cestka**; šcieżka, drõżka

cestka (D.lp. cestki, Ms.lp. cestce) zdr. od **cesta**; drõżka

cestować ndk (1.os.lp.cz.ter. cestujã, lp.cz.przesz.r.m. cestowoł) częstować; podejmować; raczyć kogoš czymš; ugaszczãc * *Po pogrzebje wdycki še gojšći cestuje*. syn. **cystować**

cestować še zwr. ndk częstować się * *Sã mũ bũmbũny, cestuj še*.

cestowańy (D.lp. cestowańõ) rzecz. od **cestować**

cestowy drogowy syn. **drũgowy**

cestõrz (D.lp. cestõrza) drõżnik

cesyjõ (D.lp. cesyje) cesja → *niem. Zession*

cešćina (D.lp. cešćiny, Ms.lp. cešćine) drõżka

cešćinka (D.lp. cešćinki, Ms.lp. cešćince) zdr. od **cešćina**; drõżka, šcieżka

cešidłõ (D.lp. cešidła, Ms.lp. cešidle) daw. szcõtka do cesańia lnu syn. **cesadłõ**

cešidołko (D.lp. cešidołka) zdr. od **cešidłõ**

cetla (*D.lp.* cetle) ampułka *zob.* **kjelisek**

cetrůna (*D.lp.* cetrůny, *Ms.lp.* cetrůńe) cytryna *syn.* **ci-trůna**

cetrůnka (*D.lp.* cetrůnki, *Ms.lp.* cetrůnce) *zdr. od cetrůna*; cytrynka

cetrůnowy cytrynowy; **cetrůnowy zůft** sok cytrynowy; **cetrůnowō woda** woda z sokiem cytrynowym

chab (*D.lp.* chabu) kradzież; **iś na chab** iść coś ukrasć * *Chaby to je u nōs starō tradycyjō. * Idźymy dźiśej w nocy na chab. * Ze kamratůma my na chaby tajźyli.*

chaba (*D.lp.* chaby) *dziec.* chleb

chabela (*D.lp.* chabele) sukienka z rozcięciem z tyłu ubierana małym dzieciom

chabelka (*D.lp.* chabelki, *Ms.lp.* chabelce) *zdr. od chabela*

chaber 1. (*D.lp.* chabru, *Ms.lp.* chabrze) *bot.* chaber bławatek (*łac.* Centaurea cyanus) 2. (*D.lp.* chabra, *Ms.lp.* chabrze) chaber bławatek (jeden kwiat, pojedyncza roślina)

chaberka (*D.lp.* chaberkki, *Ms.lp.* chaberce) *bot.* chaber bławatek (*łac.* Centaurea cyanus)

chabernica (*D.lp.* chabernice) 1. demon polny mający formę wysokiej, jasno ubranej kobiety, czuwający nad kwitnącym zbożem i karzący wszystkich, którzy je niszczą i depczą, ukazuje się na polach w upalne dni koło południa * *Chabernica pokazowała śe bez połedńy. zob. połedńica* 2. strach, którym straszy się dzieci, aby nie wchodziły w zboże

chabeta (*D.lp.* chabety, *Ms.lp.* chabeće) chudy, słaby koń; szkapa * *Ty bāńdzes jejźdźił na tej starej chabeće.*

chabić *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* chabjā, *lp.cz.przesz.r.m.* chabjūl) 1. kraść 2. przywłaszczać sobie cudzą własność; zagarniać * *Ŭn terazki chabi s tego majjntku wjela idźe. 3. gromadzić (w nadmiarze), chomikować * Cūz tak chabis te būmbūny?*

chabina (*D.lp.* chabiny; *Ms.lp.* chabińe; *D.lm.* chabin, chabinůw) gałązka, witka * *Natargata'ch chabin i zrobjā wjūnek na grūb.*

chabinecka (*D.lp.* chabinecki, *Ms.lp.* chabinecce) *zdr. od chabinka*; gałązeczka

chabinka (*D.lp.* chabinki, *Ms.lp.* chabince) *zdr. od chabina*

chabjny (*D.lp.* chabjnyō) *rzecz. od chabić*

chabliwojść (*D.lp.* chabliwojśći) chciwość

chabliwy chciwy

chabojze (*tylko lm., D.* chabojzůw) *zob. chamojze*

chabrajstwo (*D.lp.* chabrajstwa) *pejor.* 1. osoby lub rzeczy niewiele warte, zaniedbane; byle co; dziadostwo * *Jō ći padjū, co to je za chabrajstwo, te pjerjūnske bjūrokraty. 2. nieporządek, bałagan (w domu, w gospodarstwie) * Ale ta kobjyta mō chabrajstwo w izbje. zob. bajzel, garus, krům, ũmbaū 3. ludzie z marginesu społecznego * Przikludźiło śe dū nōs te chabrajstwo i ũe chce wyljż. 4. zielsko, chwasty; niepożądane rośliny * Take chabrajstwo sā rojśńe.*

chabrajś (*D.lp.* chabrajśa) drań * *Proūdyy ũo tich chabrajśach w regjyrūngu zejś ũe śmjōł rzec.*

chabrowy 1. niebieski 2. **chabrowy kwjōtek** chaber bławatek

chabrōk (*D.lp.* chabrōka) *pejor.* człowiek nieporządny, niechlujny; oberwaniec

chabuś (*D.lp.* chabuśa) *dziec.* chleb * *Trochā chabuśa spa-pūmy.*

chacharski *przym od chachōr* 1. łotrowski, drański; chuli-gański; menelski * *Tyn to ale mō chacharske zyćy. * Jō mj dojś tego chacharskygo śtalowańō śe. * To je chacharskō wjara. * Kej umjyrō indystryjō, mjasto robi śe chacharske. 2. o przedmiotach: stary, zniszczony, lichy, dziadowski * *Tyn twj mantel je taki chacharski. * Ale mōs chacharske strzewiki. 3. byle jaki; wykonany źle, niedbale * Jō ũy mj rōd chacharskej roboty. 4. o porzādku, ustrojju: zły, nieodpowiedni * To je chacharski porzjndek. 5. po chacharsku (a) nędznie, źle, niedbale, byle jak * Ŭńi po chacharsku zyjjū. * Zyjjū tak po chacharsku jak dźady. * Zrobjyli to po chacharsku. (b) w sposób właściwy draniom, chuliganom, łajdakom**

chacharstwo (*D.lp.* chacharstwa) 1. meły społeczne; hołota; osoby niewiele warte * *Do tej stwory stajźi śe na wejśady same chacharstwo. * Tela tego chacharstwa tera je. * Tā mjysko yno same chacharstwo, a ũe porzjndńi ludźe. * Po drugej wojńe naprzijydzzało na Ślūsk pońno bele jakygo chacharstwa. * ũe przikludzej mi do dūm tego chacharstwa. * Wylkudźiło śe jūz te chacharstwo. 2. chuligani, chuliganeria; grupa chuliganów * *Jutro dopjyro je ũedźela, a sā jūz pońno tego chacharstwa. * ũe przikludzej mi do dūm chacharstwa. 3. chuligaństwo, draństwo; złe czyny * Trza kōrać za take chacharstwo. * Jō ũo tich wsyttych chacharstwach pamjyntj. * Zeby tyz te chacharstwo śe yntlich skjūńcūto. * Bezma nas kojścūł farbjū pomazali. To je dopjyro chacharstwo! 4. bałagan, nieporządek * ũe rūb tukej chacharstwa. * Ŭkropicne chacharstwo mōs na tj placu. * Jō jūz mj dojś tego chacharstwa u mje w roboće. * Ale pjyrwej būto chacharstwo na tej gmińe. * W tej Italiji to je tyz take chacharstwo jak w Polsce. * Ŭbejzdrzi śe te jego chacharstwo. 5. graty, rupiecie; rzeczy niewiele warte, zniszczone; byle co, dziadostwo * ũe snojś mi do dūm tego chacharstwa. 6. ogōlne określenie wsyttych negatywnych cech, działań, zachowań * Te chacharstwo muśi śe rōz przecā skjūńcyc. * Same chacharstwo je u tego gospodōrza. * Jō ũe būł s wami na tj chacharstwie w kacmje.**

chacharzić *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* chacharzā, *lp.cz.przesz.r.m.* chacharzūl) 1. sprowadzać (kogo) na złą drogę 2. chuliganic * *Tyn chop tak chacharzi.*

chacharzić śe *zwr. ndk* 1. staczać się, degradować się, schodzić na złą drogę * *Zajś idźe śtepać, w gospodźe śe chacharzić. * Fto sūm śebje przaje, tyn ũe śtepje ańi śe ũe chacharzi. 2. źle się prowadzić * Ŭńi śe dźiśej chacharzjū, rady na ũich ũyma. * Taki mody synek, a jūz śe chacharzi.*

chacharzyńy (*D.lp.* chacharzyńō) *rzecz. od chacharzić*

chachnůńć *dk* (1.*os.lp.cz.przysz.* chachnā, *lp.cz.przesz.r.m.* chachnūn, *r.ż.* chachła) przywalić, uderzyć * *Chachnūn mu w trjmbā, az tyn myjśłōł, ze wsytke gwjōzdy mu śwjycjū.*

chachnůńć śe *zwr. dk* 1. pomylić się, popełnić błąd, zrobić błąd * *No to zejś śe ale chachnūn. * Drab zech rachowała i zech śe chachła. zob. kiwnůńć śe, śajsnońć śe* 2. uderzyć się * *Ale'ch śe chachła w rānkā. * Jak zech padła na kole, to'ch śe tak feste chachła w nogā.*

chachńŷńćy (D.lp. chachńŷńćô) rzecz. od **chachńŷńć**

chachôr (D.lp. chachara, Ms.lp. chacharze, M.lm. chachary) pejor. 1. ktoś zły, bez zasad moralnych; lotr, drań, łajdak * *Chachôr to je cowjek ñic wert.* * *Takyo chachara to yno do harestu zawrzyć.* * *To je noũwŷńŷksy chachôr we wsi.* * *Pocatuŷ mje ty chacharze tyjśŷnc razy w rzić.* * *Te chachary ŷe zajś tukŷ.* 2. chuligan, łobuz * *To bũt sykowny synek jak bũt mały, a tera ŷe zrobjũt ŷ ñego taki chachôr.* 3. oberwaniec; człowiek niedbały * *Lepsj ŷe wcale ñe wydać jak bele jakyo chachara ŷe wejź.* 4. pijak, alkoholik * *Tyn chachôr zajś stepje.* 5. osoba z marginesu społecznego; menel 6. włóczęga 7. nędzarz * *To je chachôr, ŷũn ñic ñy mô.* 8. **obelżywe słowo, wyzwisko** * *Ty chacharze pjerzĩnŷki!* * *Wy chachary przekljĩnte!*

chachũtek (D.lp. chachũłka) czubek (na głowie) * *Jô mjôł na gowje dwa chachũłki.*

chać I. rzecz. (D.lp. chaća) 1. but 2. **chaće z muzykũ** żart. skrzypiące buty **II.** wykrz. dżw. **odgłos chodzenia po czymś w butach, stãpania po czymś** * *Prawje zech powiŷowała, a ty zamjã ŷe sebuć, to mi bez pojstrzodek izby: chać, chać! zob. ćap*

chaćać ndk (1.os.lp.cz.ter. chaćũ, lp.cz.przesz.r.m. chaćoł) 1. chodzić w butach, zwykle zostawiając brud (np. na podłodze, na dywanie) * *Ñe chaćej mi po tũ nowjũ tepichu.* 2. iść niezgrabnie, ociężale, szurając butami; człapać * *Fto tũ tak chaćo po tej ŷŷnũ?* * *Ñe chaćej tak! Ñe umjys do porzũndku iŷ?*

chaćańy (D.lp. chaćańô) rzecz. od **chaćać**

chaćecek (D.lp. chaćecka) rzecz. od **chaćek**

chaćek (D.lp. chaćka) zdr. od **chać**; bucik

chaćelek (D.lp. chaćelka) zdr. od **chaćek**

chaćmaryna (D.lp. chaćmaryny, Ms.lp. chaćmaryńe) kobieta niechlujna, zaniedbana, brudna

chaćnũńć dk (1.os.lp.cz.przysz. chaćnã; lp.cz.przesz.: r.m. chaćnũn, r.ż. chaćła) nadepnãć butem

chaćńŷńćy (D.lp. chaćńŷńćô) rzecz. od **chaćnũńć**

chaćôk (D.lp. chaćôka) żart. 1. ktoś, kto chodzi w butach, zwykle zostawiając brud (np. na podłodze, na dywanie) 2. ktoś, kto chodzi niezgrabnie, ociężale, szurając butami 3. powolny, stary człowiek

chaćura (D.lp. chaćury, Ms.lp. chaćurze) kobieta nie dbała, opieszala * *Choć ñe zôdnô chaćura, to jednak ŷokropnô scypôwa ŷ ñi bũła.*

chadolić ndk (1.os.lp.cz.ter. chadolã, 1.os.lm.cz.ter. chadolymy, lp.cz.przesz.r.m. chadolũł, 2.os.lp.tr.rozk. chadol) mówić głupstwa

chadolyńy (D.lp. chadolyńô) rzecz. od **chadolić**

Chadźaj (D.lp. Chadźajaja) pejor. Polak (zwłaszcza pochodzący z Kresów Wschodnich); **zazarty Chadźaj** Polak nienawidzący Ślązaków * *Tich Chadźajũw tela ŷã przisto ze wschodu.* * *ŷũn je nas abo Chadźaj?* * *Dej mi ty pokũj ze Chadźajũma.* * *Chadźaje raũs!* * *Chadźaje raũs ze ŷłŷska.* * *Ñe bũto wôs tukej i bũt porzũndek.* * *Chadźaj bũt Chadźaj i ŷostañe zôwdy Chadźaj.* * *Chadźaj ŷostañe Chadźajj.* * *Wszystke Chadźaje to je jedna gadźina.* * *Chadźajũw ŷã na ŷłŷsku zôdyn ñe chce.* * *My ŷũ u ŷã w dũma i Chadźaje ñũ mogũ nadmuchać.* * *Wydała ŷe za Chadźajaja, mô w dũma utrôpa i chajã.* * *Na murze ftojŷ nagrycoł: „Chadźaje do pjeca”.* * *Idź*

yno ŷe sporzũndzić, bo wyglũndôs jak tyn Chadźaj. * *Ći co majũ tyn sklep tera, to ŷũ take zazarte Chadźaje.* * *ŷũn udôwô Chadźajaja, bo ŷe stydźi po ŷłŷsku gôdać.* * *Synek, ty zejŷ je ŷłŷzôk abo Chadźaj?* * *Bo jak Chadźaj, to dostañes zarôz w pysk.* * *Chadźaje by ñôs zezarli, jak by my pedźeli, ize scymy mjeć swũj ŷtat.* * *S nami w Mjymcach robjũt jedyn Chadźej ze Warszawy.* * *Chadźaj ŷe mjechj przikryje i powjy, ze je w dũma.* (powiedzenie) * *Chadźaj drugymu Chadźajowi ľũftu ñe zycy.* * *ŷłŷzôki Chadźajj do rzići wãzj.* * *Przisty nazôd ze flichtu, a w dũma juz Chadźaj ŷedźoł.*

Chadźaja (D.lp. Chadźaje) zgr. od **Chadźajka** * *Camu to gôdôs ze tũ Chadźajj?* * *Ta Chadźajaja ñũ wé skole fãndzôłũta, ze my ŷũ Polôki.*

chadźajaty pejor. przym. od **Chadźaj** * *Ty Chadźaju chadźajaty!*

chadźajec ndk (1.os.lp.cz.ter. chadźajejã, lp.cz.przesz.r.m. chadźajojł) pejor. polszczyć się, polonizować się, polszczyć syn. **gorôlec**

Chadźajek (D.lp. Chadźajka) zdr. od **Chadźaj**

chadźajic ndk (1.os.lp.cz.ter. chadźajã, lp.cz.przesz.r.m. chadźajũł) pejor. polszczyć, polonizować syn. **gorôlic**

chadźajic ŷe zwr. ndk pejor. polszczyć się, polonizować się syn. **gorôlic ŷe**

Chadźajik (D.lp. Chadźajika) zdr. od **Chadźaj**

Chadźajka (D.lp. Chadźajki, Ms.lp. Chadźajce) pejor. Polka (zwłaszcza pochodząca z Kresów Wschodnich)

Chadźajkowice (D.lp. Chadźajkowic) zdr. od **Chadźajowice** * *Dzôũcha ŷod Traũtki tera mjyskô w Chadźajkowicach, dźejŷ wele Poznaña.*

chadźajowato pejor. po polsku; w sposób właściwy Polakom * *ŷũn tak chadźajowato wyglũndô.*

chadźajowatojŷć (D.lp. chadźajowatojŷći) pejor. polski charakter, polskość; polakowatość syn. **chadźajskojŷć**

chadźajowaty pejor. przym. od **Chadźaj** * *Zawrzy juz tyn twũj chadźajowaty pysk, ty Chadźaju pjerũjñski.*

Chadźajowice (D.lp. Chadźajowic) pejor. obszar lub miejscowość poza Górnym ŷłaskiem, gdzie mieszkajã Polacy * *Byli my wé Chadźajowicach kupic wjeprzka.* syn. **Chadźajowo**, zob. **Gorôlijô**

Chadźajowo (D.lp. Chadźajowaja) pejor. obszar lub miejscowość poza Górnym ŷłaskiem, gdzie mieszkajã Polacy syn. **Chadźajowice**, zob. **Gorôlijô**

chadźajski 1. pejor. polski * *Ñe udôwej, ze'jŷ je ŷłŷzôk. ŷłyhać u ćebje chadźajski akcynt!* * *Ty lebrze chadźajski! Ñech no će kajŷ trefjã!* 2. **po chadźajsku** pejor. po polsku * *Ñe gôdej dũ mje po chadźajsku, bo jô zech je ŷłŷzôk, a ñe chadźaj!*

chadźajsko przys. od **chadźajski**; pejor. polsko

chadźajskojŷć (D.lp. chadźajskojŷći) pejor. polski charakter, polskość; polakowatość syn. **chadźajowatojŷć**

chadźajstwo (D.lp. chadźajstwa) polactwo * *Chadźajstwu gôdũmy: raũs!* * *Jô ñe ŷã mjeć ñic spũlnego ze chadźajstwũj.* zob. **polôctwo**

Chadźajũwa (D.lp. Chadźajũwy) zgr. od **Chadźajka**

chadźajjny (D.lp. chadźajjnyô) 1. rzecz. od **chadźajec** 2. rzecz. od **chadźajic**; pejor. polszczenie, polonizowanie * *My juz mũmy dojŷ chadźajjnyô nasej gôdki.*

chafastra (*D.lp.* chafastry, *Ms.lp.* chafastrze) lekarz dentysta *zob.* **canarct**, **dyntista**, **zãmbolôg**, **zãmbôc**, **zãmbôk**

chaja (*D.lp.* chaje, *D.lp.* chajûw) 1. awantura, klótnia *zob.* **breweryjô**, **wija** * *Jak mje ftojś chce ũowichlać, to zarôzki robjã chajã.* 2. bójka, bijatyka 3. *przen.* silna burza 4. **stich do chaje** powód (pretekst) do klótni, awantury * *Juzajś łowiće sticha do chaje?* * *Sprûbujće uwarzić pańćkraut bez fetu, tûz w dûma bûł by to stich do chaje.*

chajać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* chajũ, *lp.cz.przesz.r.m.* chajoł) głąskać * *Ne bec, jak će chajũ.*

chajać še *zwr. ndk* 1. głąskać się * *Chajali še po rãnikach.* 2. klócić się, awanturować się * *Chajali še ũo starzikowy celynder.*

chajańy (*D.lp.* chajańy) *rzecz. od chajać*; głąskanie

chajda (*D.lp.* chajdy, *Ms.lp.* chajdze) *pejor.* chata, chałupa (stara, brzydka, w złym stanie); dom (stary, brzydki, w złym stanie) * *W takej chajdze by'ch ný mjyskoł.* * *Te chajdy, co za kojścołj stojũ, to całj wjejs śpacj.* * *W tej chajdze juz zôdyn ný mjyskoł.* * *Ta starô chajda še hned zawali.* → *czes.* *chajda*

chajdecka (*D.lp.* chajdecki, *Ms.lp.* chajdecce) *zdr. od chajdka*

chajdka (*D.lp.* chajdki, *Ms.lp.* chajdce) *zdr. od chajda* * *Ta wasa chajdka še hned ũozleći.*

chajdzisko (*D.lp.* chajdziska) *zgr. od chajda*

chajka (*D.lp.* chajki, *Ms.lp.* chajce) *zdr. od chaja*

chajkać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* chajkjũ, *lp.cz.przesz.r.m.* chajkoł) *zdr. od chajać*; głąskać

chajkać še *zwr. ndk* głąskać się * *Ŭo, jak wy še fajnie chajkôće!*

chajkańy (*D.lp.* chajkańô) *zdr. od chajańy*; głąskanie

chajnũńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* chajnã; *lp.cz.przesz.: r.m.* chajnũn, *r.ż.* chajla) głąsnać * *Jô zech yno rôz tego kota chajnũn, a ũũn mje ugryz w rãnkã.*

chajnũńcy (*D.lp.* chajnũńcô) *rzecz. od chajnũńć*

chajôk (*D.lp.* chajôka) ktoś skłonnny do bójek; awanturnik * *Ś nęgo je taki chajôk, po muzykach še pjere.* * *Tyn chajôk s kj še trefi, to še pjere.*

chajsterka (*D.lp.* chajsterki, *Ms.lp.* chajsterce) *zdr. od chajstra*

chajstra (*D.lp.* chajstry, *Ms.lp.* chajstrze) 1. torba podróżna; torba wędrowna 2. teczka szkolna (nie tornister); torba, z którą się chodzi do pracy

chajstrôk (*D.lp.* chajstrôka) ktoś, kto chodzi lub jeździ (zwykle robotnik, uczeń) z torbą podróżną lub teczką szkolną

chajst *wykrz. naśladowanie chodzenia, deptania, stãpania* * *Idże: chajst, chajst, chajst.* *zob.* **cap**

chajsta (*D.lp.* chajsty, *Ms.lp.* chajście) *pejor.* ktoś, kto chodzi (po domu, po pokoju) w brudnym obuwiu; ktoś, kto depcze po czymś

chajstać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* chajstũ, *lp.cz.przesz.r.m.* chajstoł) chodzić (np. po domu, po pokoju), deptać po czymś * *Po chałpje chajstoł laćũma.* * *Gjyrũma chajstôs, ũo bele co zawadzis.*

chajstańy (*D.lp.* chajstańô) *rzecz. od chajstać*

chajstnũńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* chajstnã; *lp.cz.przesz.: r.m.* chajstnũn, *r.ż.* chajstla) *pejor.* nadepnąć; nastã-

pić; stanãć na czymś * *Chajstnũn zejś mi gynaũ na te mokre.*

chajstnũńcy (*D.lp.* chajstnũńcô) *rzecz. od chajstnũńć*

chajstôk (*D.lp.* chajstôka) ktoś, kto chodzi (po domu, po pokoju) w brudnym obuwiu; ktoś, kto depcze po czymś * *Ne chajstej mi sã chajstôku, prawje zech powisowała!*

chalupcôk (*D.lp.* chalupcôka) chałupnik

chałpa (*D.lp.* chałpy) 1. dom (budynek); chałupa, chata * *Stary Symũmek mjyskoł tera na starej chałpje, a jego dżoũcha na nowej.* * *Ôpa ze ômjũ ũostali sami na chałpje.* * *Ŭũna sama zũta na tej chałpje.* * *Pũdz juz ku chałpje.* * *Chop w chałpje — wrzũd na dupje.* (powiedzenie) → *czes.* *chalupa* 2. **chałpa, co sama stoi** dom wolnostojący 3. **na chałpie** (a) w domu, w chałupie * *Jô zech sũm ũostoł na chałpje.* * *Fto tera mjyskoł na tej starej chałpje?* * *Ŭũna mjyskoł z matkjũ, ũostała na chałpje.* (b) na dachu domu * *Twoje gołãmbje sedzjũ na mojej chałpje.* 4. **wycuznô chałpa** budynek zajmowany przez starych rodziców po przepisaniu gospodarstwa dzieciom

chałpcysko (*D.lp.* chałpcyska) miejsce, gdzie kiedyś stała chałupa * *Mamulka pasjũ krowã na chałpcysku.*

chałpecka (*D.lp.* chałpecki, *Ms.lp.* chałpecce) *zdr. od chałpka*

chałpelka (*D.lp.* chałpelki, *Ms.lp.* chałpelce) *zdr. od chałpka*

chałpka (*D.lp.* chałpki, *Ms.lp.* chałpce) *zdr. od chałpa* 1. domek; mały dom * *Ŭũn tera sũm ũostoł na tej chałpce.* 2. skoruka ślimaka * *Ślimôki majjũ chałpki na plecach.* 3. **na chałpce** (a) w domu, w chałupie * *Ôma i ôpa ũostali na tej starej chałpce.* (b) na dachu domu 4. **wycuznô chałpka** budynek zajmowany przez starych rodziców po przepisaniu gospodarstwa dzieciom * *Ŭojcowje na wycugu mjyskali w wycuznej chałpce.*

chałpkôrz (*D.lp.* chałpkôrza) chałupnik; gospodarz bez roli, posiadający tylko dom, obejście i ogród

chałpńicek (*D.lp.* chałpńicka) *zdr. od chałpńik*

chałpńicka (*D.lp.* chałpńicki, *Ms.lp.* chałpńicce) żona chałupnika → *niem.* *Häslerin*

chałpńicy *przym. od chałpńik*; należący do chałupnika; mający związek z chałupnikiem * *Ŭożyńũł še ze chałpńicjũ cerjũ.*

chałpńik (*D.lp.* chałpńika) chałupnik; gospodarz bez roli, posiadający tylko dom, obejście i ogród * *Chałpńik abo zegrodnũk to je matjũ gospodôrz.* * *Kozdy chałpńik musôł kogojś postać z łopatjũ klajjs scyrk abo go na drũdze ũozgarnować.* * *Dôwnũ ũod chałpńika dżeci ný mjałj, jak to tera majjũ.* → *niem.* *Häsler*

chałpsko (*D.lp.* chałpska) *zgr. od chałpa*

cham (*D.lp.* chama) 1. skãpiec, sknera, dusigrosz * *Ty chamje!* * *Tyn nowy kũmorũnik to je ale cham.* * *Cham zezre wysũtko sũm.* *zob.* **chamôk**, **kabzôk** 2. **cham a pũ** ktoś niewygadany, małomówny; mruk *zob.* **brũmôk**, **brũńk**, **brũńkała**, **brũńkot**, **bũńk**, **dudrôk**

chamaty skãpy

chamera (*D.lp.* chamery, *D.lm.* chameryũw) 1. chmura burzowa * *Bãndże łôć, bo chamery zajś cũjngũjũ ũod zachodu.* * *Idże cõrnô chamera.* * *Tela chameryũw je na nębje, bãndże łoto.* 2. przelotna burza (deszczowa lub śnieżna) * *Dżisej przechodzjũ take chamery.* * *Na dwo-*

rze je chamera. 3. ulewa, oberwanie chmury *zob. lünger, lyjatwa, psota, ślyw*

chamić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. chamjã, 3.os.lp.cz.ter. chami, lp.cz.przesz.r.m. chamjũł, 2.os.lp.tr.rozk. cham) chciwie gromdzić (bogactwa, pieniądze, zapasy) * *Te chamũñe chamjũ i chamjũ, a ñic ñy majũ.* * *Ŭñi cołke zycy chamjũ.*

chamić še *zwr. ndk* być skąpym; skąpic * *Tela mô tich jabkũw, a tak še chami.* * *Ale ũñ še chami. Mô tela bũmbũñũw, a ñe dô añi jednego.* * *Ŭñi bardzo še chamjũ i ñe chcũ ñicego pozycãc.* * *Dej mi tego piwa, a ñe cham še.* * *Tak še chami s tỹ kũłkỹ, to ñech še jy zezere.*

chamida (*D.lp.* chamidy, *Ms.lp.* chamidze) skąpiec, sknera, dusigrosz

chamidło (*D.lp.* chamidła, *Ms.lp.* chamidle) skąpiec, sknera, dusigrosz

chamjaty skąpy * *Dũ ñego añi ñe idź. Ŭñ je chamjaty, ñic ėi ñe dô.*

chamjõrz (*D.lp.* chamjõrza) skąpiec, sknera, dusigrosz

chamjyñy (*D.lp.* chamjyñõ) *rzecz. od chamić*

chamkrajc (*D.lp.* chamkrajca) skąpiec, sknera, dusigrosz

chamliwojść (*D.lp.* chamliwojści) skąpstwo

chamliwy skąpy

chamojze (*tylko lm., D.* chamojzũw) 1. rupiecie, graty 2. śmieci 3. chwasty 4. zarośla, chaszczce

chamojzić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. chamozã, lp.cz.przesz.r.m. chamojzũł) śmiecić

chamowaty skąpy

chamozyñy (*D.lp.* chamozyñõ) *rzecz. od chamojzić*

chamõcaty *pejor. przym. od chamõk* * *Ty chamõku chamõcaty.*

chamõk (*D.lp.* chamõka) *pejor.* 1. ktoś ordynarny, grubiañski, niekulturalny * *Co še sã ėiññes, chamõku jedyn!* 2. skąpiec, sknera, dusigrosz * *Tyn to je ale chamõk, ñic ėi ñe dô.* * *Take chamõki'šće sũ, wjys.* * *Ñe bỹñdź chamõk, podźel še.* * *Ty chamõku jedyn, dej ze jy tyz.*

chamõkaty *pejor. przym. od chamõk*

chamruz (*D.lp.* chamruza) skąpiec, sknera, dusigrosz

chamstwo (*D.lp.* chamstwa) skąpstwo * *Dźe še kũjñicy šporobliwojść, a napocynõ chamstwo?*

chamũñ (*D.lp.* chamũña) ktoś chciwy, zachłanny * *Te chamũñe chamjũ i chamjũ, a ñic ñy majũ.*

chap *wykrz. odgłos szybkiego lub nagłego pochwycenia kogoś lub czegoś*

chapiś (*D.lp.* chapiśa) skąpiec, sknera, dusigrosz

chaps *wykrz. od chapsnõñć; określenie szybkiego lub nagłego pochwycenia kogoś lub czegoś* * *Chaps za kũšek mjỹsa i juz go ñe bũłõ.*

chapsnõñć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. chapsnã; lp.cz.przesz.: r.m. chapsnũñ, r.ż. chapsła) chwycić, złapać coś szybko, gwałtownie * *Chapsnũñ gel chleba i polecoł fũrt ze chałpy.*

chapsñỹñcy (*D.lp.* chapsñỹñcõ) *rzecz. od chapsnõñć*

chapõł (*D.lp.* chapõła) skąpiec, sknera, dusigrosz

charãc *ndk* (1.os.lp.cz.ter. charũ, lp.cz.przesz.r.m. charõł) pluć, spluwać

charanza (*D.lp.* charanze, *Ms.lp.* charanze) ktoś chorowity wãtły, mizerny; ktoś wãtłego zdrowia; cherlak * *To i tak'ech juz wjek zezũł, choć'ech juz ũod malutkojści bũł haranza i ėỹñgỹ na cojś tã chory.*

charajzłõk (*D.lp.* charajzłõka) ktoś chorowity wãtły, mizerny; ktoś wãtłego zdrowia; cherlak

charakter (*D.lp.* charaktera, *Ms.lp.* charakterze) charakter * *Taki bucyfoł, cowjek bez charaktera.*

charakterizacyjõ (*D.lp.* charakterizacyje) charakteryzacja

charakterystyczny charakterystyczny

charañy (*D.lp.* charañõ) *rzecz. od charãc*; spluwanie, plucie

charapućy (*D.lp.* charapućõ) 1. krzaki, zarośla, chaszczce 2. chrust 3. śmieci * *Šwiña nỹ dźišej ućekta i wlazta pod charapućy.*

charãjzłõk (*D.lp.* charãjzłõka) ktoś chorowity; ktoś wãtłego zdrowia; cherlak

charãza (*D.lp.* charãze) ktoś chorowity; ktoś wãtłego zdrowia; cherlak * *Takõ charãza s tego chopa, a tak noũprzũd dobrze wyglũndõł.*

charãzõk (*D.lp.* charãzõka) ktoś chorowity; ktoś wãtłego zdrowia; cherlak

charboł (*D.lp.* charboła, *Ms.lp.* charbole) 1. stary, przyniszczony, znoszony but; brudny but; buciõr * *Charboł mi ze stapy sjechoł.* * *To je tyn charboł, co jescy trzi šwjerći minuty tymu bũł na mojej girze.* * *Ty wyglũndõs jak charboł.* * *Mõs gãmbã jak stary charboł.* *zob. chyrb, klũmp, skarboł* 2. *pogard.* stary człõwiek * *Ty stary charbole!*

charbofek (*D.lp.* charbofka) *zdr. od charboł*

charceć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. charcã, lp.cz.przesz.r.m. charcoł) kaslać, kaszleć, charczeć; chrypieć * *Charcała zech dźišej cołki dźyñ.* *zob. charlać, kucać*

charcyñy (*D.lp.* charcyñõ) *rzecz. od charceć*

charkać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. charkũ, lp.cz.przesz.r.m. charkoł) spluwać; odkasztuszać; chrzãkać

charkañy (*D.lp.* charkañõ) *rzecz. od charkać*

charkot (*D.lp.* charkota, *Ms.lp.* charkõce) 1. ktoś, kto często kaszle * *Š ñego je taki charkot, charcy i charcy.* 2. stare zepsute (charczãce, przerywajãce) urządzenie z głoñnikiem (np. radio, magnetofon) * *Wyłũnc tego charkota, bo i tak ñic ñe słychać.*

charkotać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. charkocã, lp.cz.przesz.r.m. charkotoł) odkasztuszać; chrypieć

charkotañy (*D.lp.* charkotañõ) *rzecz. od charkotać*

charkoty (*tylko lm., D.* charkotũw) plwociny, flegma

charlać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. charlũ, lp.cz.przesz.r.m. charloł) kaszleć *zob. kucać, charceć*

charlañy (*D.lp.* charlañõ) *rzecz. od charlać*

charlõk (*D.lp.* charlõka) ktoś, kto kaszle * *Ty charlõku jedyn, noũprzũd kurzis, a potỹ charlõs.*

charmñõñć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. charmnã; lp.cz.przesz.: r.m. charmnũñ, r.ż. charmła) gwałtownie pociãgnãć; szarpnãć * *Charmñi to yno a še urwje.* * *Dyć to charmnũ fest, to zarõz popujści.*

charmñỹñcy (*D.lp.* charmñỹñcõ) *rzecz. od charmñõñć*; szarpniẽcie

charnõñć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. charnã; lp.cz.przesz.: charnũñ, r.ż. charła) 1. splunãć 2. *fraz. charnõñć (kogo) w rzić* pocałować (kogo) w dupę * *Jak jõ mỹ ze takymi ėulũma robić, to charñiće mje w rzić.*

charñỹñcy (*D.lp.* charñỹñcõ) *rzecz. od charnõñć*

charpãñce (*tylko lm., D.* charpãñcũw) 1. krzaki, zarośla, chaszczce * *Popikały mje te charpãñce.* 2. chrust; drobne

gałązki 3. rzeczy niewiele warte; graty; rupiecie * *Wyćep te charpãńće na chasók.* * *U nôs w dûma je potno charpãńćuw.*

charpãńcy (D.lp. charpãńcô) 1. krzaki, zarośla, chaszce * *Potno tego charpãńcô sã nawyrôstało.* 2. chrust; drobne gałązki * *Przińyjs z lasa trochã charpãńcô.* * *Nazbjiyrej tego charpãńcô i zrobjymy ũogyń.* * *Nasmycyli my z lasa tego charpãńcô moc, to mozeće w pjecu zahajcować.* 3. rzeczy niewiele warte; graty; rupiecie * *Przed śwjyntůma trza zrobić porzũndek a te charpãńcy powyćepować.*

chart (D.lp. charta, Ms.lp. charće) 1. chart (rasa psów) zob. **windhũnd** 2. żart. **określenie chudego człowieka lub zwierzęcia** * *Ta koza to je taki chart.* 3. **chudy jak chart o kimś bardzo chudym** * *Te moje dzeći sũ chude jak charty.* 4. **narobić się jak chart** napracować się

chary (tylko lm., D. charũw) plwociny, flegma * *Wypluj te chary.*

chata (D.lp. chaty, Ms.lp. chaće) chata; wiejski dom (zwykle stary, drewniany) → niem. Hütte

chatecka (D.lp. chatecki, Ms.lp. chatecce) zdr. od **chatka**

chatka (D.lp. chatki, Ms.lp. chatce) zdr. od **chata**

chatrusyńy (D.lp. chatrusyńô) rzecz. od **chatrusiść**

chatrusiść się zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. chatrusã się, lp.cz.przesz.r.m. chatrusiũł się) 1. klócić się * *Jo tã cińy mũ rod się chatrusiść.* * *Ŭo co ũũni się tak ũod rana chatrusiũ?* zob. **cechtować się, spjyrać się, spũrkować się, wadzić się, zgać się** 2. szarpać się (z kimś)

chawer (D.lp. chawru, Ms.lp. chawrze) bot. chaber bławatek (łac. Centaurea cyanus) * *To fajnie wyglũndô, jak w tich zytach je potno chawru.*

chãndogi 1. czysty, schludny, porządny, chędogi zob. **snôzny, ũokludny** 2. piękny, ładny, śliczny, chędogi * *Mũj kũńicku zawjyjsz mje do dżoũchy chãndogej.*

chãndogo (st. wyż. chãndozý) 1. czysto, schludnie, porządnie, chędogo * *Choć ubogo, bele chãndogo.* * *Majũ chãndogo w dûma.* 2. pięknie, ładnie, ślicznie, chędogo

chãndogojść (D.lp. chãndogojści) 1. czystość, porządek, schludność zob. **ajnštymũng, ordnũng, porzũndek** 2. piękność, chędogość

chãndozyć ndk (1.os.lp.cz.ter. chãndożã, lp.cz.przesz.r.m. chãndoziũł) czyścić, sprzątać, pucować

chãndożyńy (D.lp. chãndożyńô) rzecz. od **chãndozyć**

chãntać się ndk kwapić się * *Ŭũn się nie chãntô do roboty.*

chãntka (D.lp. chãntki, Ms.lp. chãntce) chęć, ochota, apetyt na coś * *Ale mũ chãntkã na sledża.*

chãntliwje chętnie, ochoczo syn. **chãntnie**

chãntliwojść (D.lp. chãntliwojści) chęć, ochota, skłonność

chãntliwy chętny, ochoczy; mający chęć; skłonny do czegoś * *Ŭũn je chãntliwy do nauki.*

chãntny chętny

chãntnie chętnie, ochoczo, z chęcią syn. **chãntliwje**

chãńkać ndk (1.os.lp.cz.ter. chãńkũ, lp.cz.przesz.r.m. chãńkoũ) 1. pokasływać zob. **pokucować** 2. jakać się zob. **gołgotać, jũńkotać, klakrać, pukać się, štotrować**

chãńkańy (D.lp. chãńkańô) rzecz. od **chãńkać**

chãńkula (D.lp. chãńkule) kobieta wesola, skłonna do śmiechu

chãńc (D.lp. chãńci) chęć, chcenie, ochota, pragnienie; **mjeć chãńc (na co)** mieć ochotę (na co) * *Zôdyn juz*

ńy mjoł chãńci na łazyńy po mjejsće. * *Ŭy mũ chãńci do roboty.* * *Z wjelkũ chãńciũ się to przecytũ.*

chcuwać dk (1.os.lp.cz.przysz. chcuwũ, lp.cz.przesz.r.m. chcuwoũ) chcieć (więcej niż raz); chciawać

chcuwać się zwr. dk chcieć się (więcej niż raz); chciawać się

chcuwańy (D.lp. chcuwańô) rzecz. od **chcuwać**

chcyńy (D.lp. chcyńô) rzecz. od **chcieć**

chcieć ndk (1.os.cz.ter. chcã, lp.cz.przesz.r.m. chcoũ, 2.os.lp.tr.rozk. chcyj) chcieć; * *Jô go ũod pocũntku nie chcãła.* * *Ŭe chcã ũic się ũymi mjeć.* * *Jô ũerôz co chcã, a jednak nie dostanã.* * *Mũj synek nie chce kołôca, musã mu po chlyb iść.* * *Jô by'ch tyz tak chcãła wjedźeć, skũnd je ta stũma.* * *Jô we swojũ mogã robić co chcã.* * *Starej baby nie chcã, a modô mje nie chce.* * *Cegũz pũ ũy chcesz?*

chcieć się zwr. ndk 1. chcieć się 2. mieć się ku sobie; pragnąć się pobrać * *Bũła jedna dżoũcha i jedyn synek, co się chci.*

chcica (D.lp. chcice) żądza; ochota na seks; chcica

chćik (D.lp. chćika) zalotnik nieskory do małżeństwa * *Moc bũło chćikũw, mało bũło wũikũw. syn. chćôc*

chćiwje 1. łakomie, zachłannie 2. chciwie, pożądliwie → czes. chtivě

chćiwjec (D.lp. chćiwca) 1. człowiek chciwy, pożądlivy, gromadzący pieniądze 2. człowiek nadmiernie oszczędny; skąpiec, sknera, dusigrosz

chćiwojść (D.lp. chćiwojści) chciwość → czes. chtivost

chćiwy 1. chciwy, żądny, pożądlivy, zachłanny * *Ŭũn je chćiwy na pińũndze.* → czes. chtivý 2. jedzący z apetytem; łakomy * *Krowy sũ dżiwjo chćiwe, bo je mokrô trôwa.* 3. **o człowieku:** skąpy * *Chćiwy zwycajnie je chudy.*

chćôc (D.lp. chćôca) zalotnik nieskory do małżeństwa * *Ŭũna mô chćôcũw, ale ũy mô brôcũw.* * *Moc chćôcũw, mało brôcũw. syn. chćik*

chebła (D.lp. chebły, Ms.lp. cheble) 1. ktoś, kto dużo mówi; gaduła * *To je stary chebła!* zob. **beblôk, bebła, bebłac, bebłot, bebula, bragolũnec, bragũta, bũngôc, chebłac, chebłot, chebłôk, chlaskot, faflôk, klapiś, klebeta, malikot, paplôk, pjerdoła, rajca, śwandrot, wawrot** 2. nieprawdziwa wieść (powtarzana z ust do ust); plotka * *Skũjũc juz s tymi chebłũma.*

chebłac (D.lp. chebłca) ktoś, kto dużo mówi; gaduła * *Suchoł zech tego chebłaca, ale ũũn klepoł bez kũjũca.* zob. **beblôk, bebła, bebłac, bebłot, bebula, bragolũnec, bragũta, bũngôc, chebła, chebłot, chebłôk, chlaskot, faflôk, klapiś, klebeta, malikot, paplôk, pjerdoła, rajca, śwandrot, wawrot**

chebłać ndk (lp.cz.ter.: 1.os. cheblã, 3.os. cheble; lp.cz.przesz.r.m. chebloũ) 1. gadać, mówić, rozmawiać * *W dûma zôwdy chebłali my po sũjũsku.* * *Ŭe chebłej, yno rũb!* * *Ta baba cheble i cheble, a cas leći.* * *Ŭũne catũ drũgũ chebłaty.* * *Chebłali my połã po sũjũsku a połã po mjymjecku.* 2. mówić głupstwa, pleść bzdury, mówić byle co * *Przestũũn juz chebłać.* 3. rozpowiadać coś; mówić o rzeczach, które powinny zostać zachowane w sekrecie, o których nie powinno się mówić * *Yno nie chebłej juzajs po wsi co'ch do ćebje napisoł.* * *Paũlek mi wsujũsko pedzoł, co zejũs u ũego ũũ mje chebłata.* 4. mówić wul-

- garnie o sprawach płciowych * *Ůñ porzŷnd cheble, jak yno jakŷ babŷ ujdzi.*
- chebłańy** (*D.lp.* chebłańo) *rzecz. od chebłać*; gadanie, mówienie, rozmawianie
- chebłociaty o ubraniu: obszerne, za duży** * *Tyn dżód mŷ chebłocate tachy.*
- chebłot** (*D.lp.* chebłota, *Ms.lp.* chebłocę) ktoś, kto dużo mówi; gaduła *zob. beblŷk, bebła, beblac, beblot, bebula, bragolŷnec, bragŷła, bŷngŷc, chebła, cheblac, cheblŷk, chlaskot, faflŷk, klapiŷ, klebeta, malikot, paplŷk, pjerdoła, rajca, ŷwandrot, wawrot*
- chebłotać** *ndk (1.os.lp.cz.ter. cheblŷcŷ, lp.cz.przesz.r.m. cheblŷtoł)* mówić od rzeczy; gadać bzdury * *Ůñ zawdy tak cheblŷce.*
- chebłotańy** (*D.lp.* chebłotańo.) *rzecz. od chebłotać*
- chebłoty** (*tylko lm., D.* chebłotŷw) niedorzeczne opowieŷci, bzdury, gupstwa *zob. chebły*
- cheblŷk** (*D.lp.* cheblŷka) ktoś, kto dużo mówi; gaduła *zob. beblŷk, bebła, beblac, beblot, bebula, bragolŷnec, bragŷła, bŷngŷc, chebła, cheblac, cheblot, chlaskot, faflŷk, klapiŷ, klebeta, malikot, paplŷk, pjerdoła, rajca, ŷwandrot, wawrot*
- chebły** (*tylko lm., D.* cheblŷw) 1. plotki 2. niedorzeczne opowieŷci, bzdury, gupstwa *zob. chebłoty*
- chebz** (*D.lp.* chebzu) 1. **bes chebz** | **besk chebz** | **chebz bot.** bez hebd, dziki bez hebd (*łac.* Sambucus ebulus) 2. **cerwjuńy chebz bot.** bez koralowy, dziki bez koralowy (*łac.* Sambucus racemosa) *zob. cerwjuńy bes, cerwjuńy besk, ŷymocńik*
- chebzowy** *przym. od chebz*
- chebzy** (*D.lp.* chebzŷ) 1. krzaki, zaroŷla, chwasty; niepożądane roŷliny 2. suche gałazki, patyki, chrust * *Take chebzŷy je dobre na podhajkŷ.* 3. ŷmieci, zmiotki * *Chebzy to ŷŷ ŷmjeći, co zamjatŷs. zob. smjatki* 4. niepotrzebne, zawadzajŷce przedmioty 5. coŷ gorszego gatunku * *Jako jŷs to zbjuŷrała te borŷwki, dyć mŷs same chebzŷy.*
- checeć** *ndk (1.os.lp.cz.ter. checŷ, lp.cz.przesz.r.m. checoł)* *o niemowlęciu:* gaworzyć *syn. gŷluzyc*
- checyńy** (*D.lp.* hechyńo) *rzecz. od checeć*; gaworzenie
- chechla** (*D.lp.* chechle) szczotka (do czyszczenia bydła, koni, do czyszczenia lnu)
- chechlić** *ndk (1.os.lp.cz.ter. chechlŷ, lp.cz.przesz.r.m. chechlŷł)* ocierać (coŷ o coŷ)
- chechlić ŷe** *zwr. ndk* ocierać się, drapać się * *ŷwińa ŷe ŷo pot chechli.*
- chechlipita** (*D.lp.* chechlipity, *Ms.lp.* chechlipiće) *pejor.* 1. kobieta rozpustna, źle prowadzaca się 2. żeńŷki narząd płciowy; cipka; srom *zob. ćipla, ćulipita, ćulipizdra, ćulka, filipizdra, filŷmina, pita*
- chechlipitka** (*D.lp.* chechlipitki, *Ms.lp.* chechlipitce) *zdr. od chechlipita*
- chechlyńy** (*D.lp.* chechlyńo) *rzecz. od chechlić*
- chechlac** (*D.lp.* chachłaca) 1. smoczek * *ŷe płac dżoŷsko ŷe płac, kupjymy ći chechlac. zob. amyc, cumel, dudlik, nupel, ŷpŷnt* 2. cukier lub chleb z cukrem zawinięty w szmatkę (do ssania przez małe dziecko zamiast smoczka) *zob. cyculik* 3. tępy nŷz 4. szczotka do czyszczenia krŷw, koni 5. tara do prania; karbowana deska do prania *zob. prŷdŷo, rŷmpla, waŷbret, waŷbretla* 6. *daw.* ruchoma część w przyrzŷdzie do prania * *To co ŷe rusŷo (chechłato), to ŷe zwjato ‘chechlac’.*
- chechłac** *ndk (1.os.lp.cz.ter. chechlŷ, lp.cz.przesz.r.m. chechłŷo)* 1. nieumiejętnie ciŷć (np. drewno) 2. trzeć, pocierać 3. prac (ręcznie)
- chechłac ŷe** *zwr. ndk* 1. chodzić (komu, o co) * *Ůo co ŷe ŷŷ chechle?* 2. pracować nieproduktywnie, obijać się 3. *o elemencie jakiegoŷ urzŷdzenia:* poruszać się * *To ŷe tŷ dryny chechle.*
- chechłańy** (*D.lp.* chechłańo) *rzecz. od chechłac*; odgłos cięcia drewna piłŷ ręcznŷ
- cherlawojŷć** (*D.lp.* cherlawojŷci) chorowoŷć
- cherlawy** chorowity
- cherlŷk** (*D.lp.* cherlŷka) słaheus; ktoŷ chorowity, chory, słaby, mizerny * *Zajŷ mŷs rymŷ, ale ŷ ćebje je cherlŷk. zob. zdechlŷk*
- chichrac** *ndk (1.os.lp.cz.ter. chichrzŷ, chichrŷ; lp.cz.przesz.r.m. chichroł; 2.os.lp.tr.rozk. chichrz, chichrej)* 1. chichotać, ŷmiać się * *Chichroł jak starŷ baba.* 2. *o koniu:* rzeć * *Kŷń chichrze.*
- chichrac ŷe** *zwr. ndk* chichotać, ŷmiać się * *Tera my ŷe s tego chichrzymy, ale tedy to ŷe wyglŷndałŷo tak ŷmjysŷe.*
- chichrańy** (*D.lp.* chichrańo) *rzecz. od chichrac*; ŷmiech (zwłaŷcza głoŷny, hałaŷliwy) * *Dżoŷchy, ŷkŷjnyće to juz s tŷ chichrańŷy, bo mje to bez łeb idże.*
- chichrŷk** (*D.lp.* chichrŷka) ktoś skłŷnny do ŷmiechu * *Ze chichrŷkŷ ŷe pogŷdŷs.*
- chichry** (*tylko lm., D.* chichrŷw) ŷmiechy, chichoty
- chimera** (*D.lp.* chimery, *Ms.lp.* chimerze) 1. zły nastrŷj, zły humor * *Ale mŷs chimery.* 2. chmury, zachmurzenie (szybko zbliżajŷce się) * *Ale chimera idże.*
- chinejski** chińŷki → *niem.* chinesisch
- Chinejzer** (*D.lp.* Chinejzra, *Ms.lp.* Chinejzrze) Chińczyk → *niem.* Chinese
- Chinejzka** (*D.lp.* Chinejzki, *Ms.lp.* Chinejzce) Chinka
- chinka** (*D.lp.* chinki, *Ms.lp.* chince) *bot.* smagliczka (*łac.* Alyssum) *zob. karafijoł*
- Chinŷl** (*D.lp.* Chinŷla) *pejor.* Chińczyk
- chinski** chińŷki
- Chiny** (*tylko lm., D.* Chinŷw) Chiny → *niem.* China
- chińin** (*D.lp.* chińinu, *Ms.lp.* chińińe) chinina → *niem.* Chinin
- chip: na chip traf** na chybił trafił
- chjyrurg** (*D.lp.* chjyrga) chirurg → *niem.* Chirurg
- chjyrurgiczny** chirurgiczny
- chjyrurgicńe** chirurgicznie
- chjyrurgijŷ** (*D.lp.* chjyrgije) chirurgia
- chlapacka** (*D.lp.* chlapacki, *Ms.lp.* chlapacce) 1. brzydka, deszczowa pogoda; chlapa, plucha, słota * *Dżiŷej na dworze je chlapacka. * Przi takej chlapacce trza ŷedźeć w chatpje.* 2. błoto 3. topniejŷcy ŷnieg 4. rzadka, wodnista zupa; rozwodniona zupa *zob. chlapićŷnka, chlipjŷnka, chliptŷnka, chlistacka, chudŷ jewa* 5. fartuch błotnika; chlapacz (przy błotniku)
- chlapaka** (*D.lp.* chlapaki, *Ms.lp.* chlapace) brzydka, deszczowa pogoda; chlapa plucha, słota
- chlapićŷnka** (*D.lp.* chlapićŷnki, *Ms.lp.* chlapićŷnce) rzadka, wodnista zupa; rozwodniona zupa *zob. chlapacka, chlipjŷnka, chliptŷnka, chlistacka, chudŷ jewa*

chlapićůna (*D.lp.* chlapićůny, *Ms.lp.* chalpićůńe) *zgr. od chlapićůnka* * *Wé špitůlu mi důwali na ůobjůd yno taků chlapićůnã.*

chlaskać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* chlasků, *lp.cz.przesz.r.m.* chlasků) wywoływać odgłos klaśnięcia; klaskać * *Džećo w kolybce půrztikůma chlasků.*

chlaskańy (*D.lp.* chlaskańů) *rzecz. od chlaskać*

chlaskot (*D.lp.* chlaskota, *Ms.lp.* chlaskoće) ktoś, kto duůo mówi; gaduła *zob. beblůk, bebůa, bebůac, bebůot, bebula, bragolůńec, bragůůa, bůńgůc, chebůa, chebůac, chebůot, chebůůk, faflůk, kłapiś, klebeta, malikot, paplůk, pjerdoůa, rajca, ůwandrot, wawrot*

chlást *wykrz.* 1. *důw. odgłos uderzenia, smagnięcia, upadku* * *A ůůn chlást go w pysk. * Tak muśis pi-znůńć: chlást! i gotowe. * ůůn mje poplů, a jů go chlást bez pysk. * Wez bic i chlást kůńa w rzić.* 2. **drzist pult chlást** *pot.* bardzo szybko; błyskawicznie; natychmiast; w mgnieniu oka; rach ciach

chlastać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* chlastů, chlascã; *lp.cz.przesz.r.m.* chlastoů; *2.os.lp.tr.rozk.* chlastej, chlasc) 1. uderzać, smagać 2. płucać pranie (ręcznie) 3. ciąć, przycinać; rãbać 4. **jůzurů chlastać** mówić duůo, szybko, bez zastanowienia, często niepotrzebnie; mielić ozorem * *Ale ůůn tůj jůzurů chlascie.*

chlastańy (*D.lp.* chlastańů) *rzecz. od chlastać; uderzanie*

chlstawica (*D.lp.* chlstawice) deszcz ze śniegiem; plucha

chlastnůńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* chlastnã, *lp.cz.przesz.: r.m.* chlastnůn, *r.ż.* chlastůa) uderzyć, przywalić * *Jak ěi chlastnã w pysk, to bãńdůes widůot. * Tak go chlastnůn, aze ůe zarůz ůobalůů.*

chlastnůńć ůe *zwr. dk* uderzyć się * *Yrma gowů ůe ůo rygãl chlastůa.*

chlastńynty 1. uderzony, smagnięty 2. chory umysłowo, stuknięty

chlastńůńćy (*D.lp.* chlastńůńćů) *rzecz. od chlastnůńć*

chlastůk (*D.lp.* chlastůka) ogon

chlebica (*D.lp.* chlebice) 1. bochenek (chleba) *zob. peccka, pecynek* 2. *przen.* zapasy jedzenia zgromadzone na zimę * *Na Grůmńice pů kůrmice, pů chlebice, pů ůimice.* (powiedzenie) * *W Grůmńice pů ůimy, pů chlebice.* (powiedzenie) 3. sporysz (choroba grzybowa zbůż) *zob. bůdzůuch, chlebowina*

chlebicek (*D.lp.* chlebicka) 1. *zdr. od chlebig* * *Lepsy ůpi-cek jak chlebicek.* (*przysł.*) * *Důůůnkujã ěi Půnbůcku za tyn chlebicek.* 2. *bot.* ślãz dziki (*łac.* Malva sylvestris)

chlebig (*D.lp.* chlebika) *zdr. od chlyb; chlebek; mały chleb* * *Kukjůtkã to je mały chlebig.*

chlebjůr (*D.lp.* chlebjůrza) *ůart.* piekarz

chlebjůnka (*D.lp.* chlebjůnki, *Ms.lp.* clebjůnce) zupa z chleba, wody, czosnku i masła (bãdů stopionej sůniny) *syn. brůtka, brůtzupa, cosnůwka, ůnelka, ukropek, wodůůnka*

chlebjůntko (*D.lp.* chlebjůntka, *C.lp.* chlebjůntkowi) mały bochenek chleba (niekiedy pieczone z resztek ciasta) *zob. kukjůtkã, kiklica*

chlebnůk (*D.lp.* chlebnůka) piec do pieczenia chleba; piec chlebowy *zob. pjekarńůk, pjekarůk*

chlebodůwca (*D.lp.* chlebodůwce) chlebowodawca, pracodawca; ktoś dajãcy płaťnã pracę

chlebowina (*D.lp.* chlebowiny, *Ms.lp.* chlebowińe) sporysz (choroba grzybowa zbůż) *zob. bůdzůuch, chlebica*

chlebowy chlebowy; **chlebowe drzewo** drewno do opalania pieca chlebowego; **chlebowů můńka** mãka chlebowa, mãka do pieczenia chleba * *Grůetã prawje chlebowe ěasto. * Noůprůd trza w chlebnůku natopić. Dwa razy doćepńymy chlebowego drzewa.*

chlebůsek (*D.lp.* chlebůska) 1. *zdr. od chlyb; chlebek* 2. **ůwůjntojãjński chlebůsek** *bot.* prawoślãz lekarski (*łac.* Althea officinalis) *syn. koscypoť, ůwůjntojãjński chlyb*

chlebus (*D.lp.* chlebusa, *Ms.lp.* chlebuůe) 1. leń, obibok, nierůb, darmozjad *zob. bizygůn, bumelůk, bzdykůc, darybůk, gnojek, gnůj, leber, leser, lewus, lyń, nero-biů, ůmjerdůirobůtkã, zgńůtek, zgńůty byk, zgńyluch* * *Nigdy ůe kamrac ůe s tůj chlebusů. 2. łagodny pies* * *Taki chlebus je s tego psa. * Tyn nas pjes to je tki chlebus — s kozdůj ůe skoleguje.* 3. lizus 4. przymilne dziecko

chlebůńůk (*D.lp.* chlebůńůka) mleczajowiec smaczny, mleczaj smaczny (gatunek grzybów; *łac.* Lactifluus volemus) *zob. krůwka*

chleja (*D.lp.* chleje) pijak, alkoholik

chlejus (*D.lp.* chlejusa, *Ms.lp.* chlejuůe) pijak, alkoholik * *Do kacmy chodzůj chlejuse.*

chleptůk (*D.lp.* chleptůka) pijak, alkoholik

chleptůrz (*D.lp.* chleptůrza) pijak, alkoholik

chlip *důw.* 1. *odgłos głoůnego tůkania půynůw, zwlãszczã zupy* 2. *odgłos głoůnego płaćzu, łkania* 3. *odgłos krokůw (zwierzãt, ludzi) po mokrym gruncie*

chlipa (*D.lp.* chlipy) 1. brzydka pogoda, sůta 2. půynny pokarm dla zwierzãt * *Důiůej mi koza chlipã wylůta, ańi ůe skostowãta.*

chlipãć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* chlipjã, *lp.cz.przesz.r.m.* chlipoť) 1. chlipãć, siorbać * *Przi jůdle ůe ůy mů chlipãć. * ůe chlipej! * Przestůn chlipãć tã zupã.* 2. płać * *Ale chlipãta, jak dostãta rzezůw. zob. beceć, bekotać, blanceć, buceć, bůnceć, ěultkać, glabać, majůlůńić ůe, mazać ůe, płaćãć, ryceć, ůlimtać*

chlipãńy (*D.lp.* chlipãńů) *rzecz. od chlipãć*

chlipatyka (*D.lp.* chlipatyki, *Ms.lp.* chlipatyce) deszcz, plucha * *Wcorã bůta taků chlipatyka, ze zech ańi ůe wy-łãjůůta.*

chlipjůnka (*D.lp.* chlipjůnki, *Ms.lp.* chlipjůnce) rzadka, wodnista zupa; rozwodniona zupa *zob. chlapackã, chlapićůnka, chliptůnka, chlistackã, chudů jewa*

chlipka (*D.lp.* chlipki, *Ms.lp.* chlipce) rzadka, wodnista zupa * *Jů ůe ůe pojůd tůj chlipků. * ůůna chlipki nawar-zůůta.*

chlipnůńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* chlipnã; *lp.cz.przesz.: r.m.* chlipnůn, *r.ż.* chlipůa) 1. wypić coů w niewielkiej iloůci; nieduůo skosztowãć czegoů do picia, czegoů půynnego, czegoů půlpůynnego * *Zacůn jů projůić, coby mu dała chlipnůńć důebko wina. * Chlipńi yno tej zupy. * Chlipnůn zech ůe důebko kafeju.* 2. głoůno wciãgnãć powietrze wraz z czymů do picia lub půynnym pokarmem; siorbnać * *Chlipnůn tak gojůno, co bůto go slychać w całej izbje.* 3. zapłaćãć, załkać, zaszłochać * *Zãtojůńe chlipůta z bekůj.*

chlipńůńćy (*D.lp.* chlipńůńćů) *rzecz. od chlipnůńć*

chliptůnka (*D.lp.* chliptůnki, *Ms.lp.* chliptůnce) rzadka,

wodnista zupa; rozwodniona zupa *zob.* **chlapacka, chlapicúnka, chlipjúnka, chlistacka, chudô jewa**

chlistacka (*D.lp.* chlistacki, *Ms.lp.* chlistacce) 1. rzadka, wodnista zupa; rozwodniona zupa *zob.* **chlapacka, chlapicúnka, chlipjúnka, chliptúnka, chudô jewa** 2. biegunka, rozwolnienie *zob.* **bjegúnka, drabšajs, drzistacka, durchflama, durfal, laksyra, laksyrka, lôtacka, morzisko, raćiborskô, rajžnô, sracka**

chlistnŭńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* chlistnã; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* chlistnŭn, *r.ż.* chlistła) 1. uderzyć * *Ale mje Achim džišej chlistnŭn wé skole.* * *Jak će chlistnã bez pysk, to bãndžes widžot.* 2. polać, oblać * *Ŭna mje chlistła wodŭ.* * *Tak zech go wcora chlistła, co stoł jak zmokłô kura.*

chlistnŭńćy (*D.lp.* chlistnŭńćô) *rzecz. od chlistnŭńć*

chlistroty (*tylko lm., D.* chlistrotŭw) zlewki (z jedzenia, napojów) * *Te chlistroty wylŭj do ajmra.* *zob.* **blambory, ślywki**

chluba (*D.lp.* chluby) 1. sława, chwała 2. honor, cześć, zaszczyt

chlubić še *zwr. ndk* chwalić się * *Chlubjŭł še przy kozdej przileżytojšći.*

chlubny chwalebny

chlubnie chwalebnie * *Chlubnie to zrobjŭł.*

chlust I. *rzecz. (D.lp.* chlusta, *Ms.lp.* chluście) chlust (szybka gra karciana na pieniądze rozgrywana talią 24 kart przez 3–6 graczy; stawką jest 10 groszy; *zob.* **ceski**); * *Bez cołki wjecŭr grali my na chlusta.* * *W chlusta še grało na ceske.* **II.** **chlust** *wykrz. dżw. odgłosu oblania kogoś lub czegoś* * *A ŭn mje chlust wodŭ.* *zob.* **gich**

chlustnŭńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* chlustnã; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* chlustnŭn, *r.ż.* chlustła) 1. chlusnąć; gwałtownie, z rozmachem oblać kogoś lub coś; gwałtownie, z rozmachem oblać wylać coś *zob.* **gichnŭńć** 2. **o wodzie, błocie:** bryznać, chlapnąć 3. uderzyć ręką, pięścią * *Tak go chlustnŭn, aze mu zãmbŭ wylecały.* * *Chlustnŭ mu jednã w pysk!* * *Bo će zarôž chlustnã w pysk!* * *Chlustnŭn dżoŭchã i ućek.*

chlustnŭńćy (*D.lp.* chlustnŭńćô) *rzecz. od chlustnŭńć*

chlyb (*D.lp.* chleba) 1. chleb; **gelńik chleba** kromka chleba; **pecynek chleba** bochenek chleba * *Dejće mi chleba.* * *Na chlyb trza robić, a na zymty ni.* (powiedzenie) * *Lepi mječ chlyb w kabzi jak pjŭrko przy huće.* (powiedzenie) * *Wjela to pjyrwej ludže mušeli še narobić, coby bŭł chlyb.* * *Ŭn mje kamjŭnŭj, a jô go chlebŭj.* (powiedzenie) * *Jak chlyb lezoł na stole, a chtojš pedžoł jaké nepjŭkne słowo, to j'se padało:* „Przeprôsŭ tego boskygo daru”. 2. *fraz. ańi by pjes kŭska chleba (ŭod kogo) nie wez o kimś niegodnym szacunku; o kimś godnym pogardy* * *Ańi by pjes kŭska chleba ŭod nego nie wez.* 3. **biksa na chlyb** pojemnik na chleb *syn.* **brôtbiksa, brôt-kastla** 4. **bjoły chlyb | jasny chlyb | pospŭlny chlyb | śwjatły chlyb** chleb z jasnej, przesiewanej mąki; chleb jasny * *Ze fajnej reznej mŭńki bŭł bjoły chlyb.* * *Mŭmy chlyb jasny jak stŭjńce.* 5. **chory chlyb | cõrny chlyb | cymny chlyb | krupicny chlyb | krupicowy chlyb | krupicy chlyb | nymocny chlyb | śńady chlyb** chleb razowy; chleb z ciemnej grubo mielonej mąki * *Przińŭjš chorego chleba pŭ pecynka.* * *Chory chlyb, chorô mŭńka.* (przysłowie) * *Ludže jedli cõrny chlyb ze solŭ a coskj.*

syn. **krupicńôk, krupicôk** 6. **dŭmacy chlyb | dŭmowy chlyb | swojski chlyb | swŭj chlyb** chleb pieczony w domu (w odróżnieniu od kupowanego w sklepie) * *Swojŭgo chleba mŭmy za tela.* * *Ŭn swojski chlyb jôdô.* 7. **kupny chlyb | pjekarski chlyb** chleb kupiony w sklepie lub w piekarni (w odróżnieniu od pieczonego w domu) * *Môće to kupny chlyb abo swojski?* 8. **kŭmisowy chlyb | kŭmišny chlyb | kŭnwišny chlyb** chleb z ciemnej mąki jadany w wojsku; chleb wojskowy; komiśniak *syn.* **kŭmi-šńôk, kŭnwiska, kŭnwišńôk** 9. **mocny chlyb** chleb dwukrotnie pieczony (przypisuje mu się magiczną moc) 10. *fraz. na chlyb gôdać 'pyp' o dziecku:* nie umieć jeszcze dobrze mówić; być niemowlęciem, niemowlakiem * *Jak jô zech dostoł pjyršŭ robotã, to ty'jś jescy na chlyb gôdoł 'pyp'.* 11. **pogajński chlyb** chleb z mąki gryczanej 12. **psyńicny chlyb** chleb pszeny 13. **rezny chlyb | rezowy chlyb | rzanny chlyb [r+z] | rzany chlyb [r+z] | zytny chlyb | zytńi chlyb** chleb żytni; chleb z mąki żytniej * *Rezny chlyb je cymny.* * *Ŭpjełta'ch rzany chlyb.* 14. **suchy chlyb** chleb niczym nie posmarowany * *Pomazać ni ma cŭj i jymy suchy chlyb.* 15. **šwŭjntojajński chlyb** *bot.* prawoślaz lekarski (*łac.* *Althea officinalis*) *syn.* **ko-scypôł, šwŭjntojajński chlebôsek**

chlybek (*D.lp.* chlybka) 1. *bot.* śláz zaniedbany (*łac.* *Malva neglecta*) 2. owoc ślazu zaniedbanego * *Za bajtla my rwali chlybki, ŭodubowali my jy, a potŭj my jy jedli.*

chlyw (*D.lp.* chlywa) 1. chlew; pomieszczenie gospodarskie dla zwierząt domowych → *czes.* *chlév* 2. **bydli chlyw | krowski chlyw** obora *syn.* **krowjarńa** 3. **gŭra na chlywach | gŭra nad chlywŭma** pomieszczenie nad chlewem, oborã (zwykle do przechowywania siana, zboża itp.) *zob.* **fiśla, śannô gŭra** 4. **kŭjński chlyw** stajnia *syn.* **maštalńa** 5. **šwiński chlyw** pomieszczenie gospodarskie dla świń

chlywecek (*D.lp.* chlywecka) *zdr. od chlywek*

chlywek (*D.lp.* chlywka) *zdr. od chlyw*

chlywicek (*D.lp.* chlywicka) *zdr. od chlywik*

chlywik (*D.lp.* chlywika) 1. *zdr. od chlyw*; mały chlew 2. przegródka w chlewie (zwykle dla świń) * *Šwińe šedzŭ w chlywikach.* 3. przegródka (w piwnicy, szopie a także innym budynku gospodarczym, np. na węgiel, drewno) * *Tosã mŭ taki chlywik na drzewo.* * *Przińŭjš mi wŭjńglô ze chlywika.*

chlywisko (*D.lp.* chlywiska) miejsce, gdzie dawniej stał chlew

chlywjõra *zgr. od chlywjõrka* * *Jô nie je zõdnô chlywjõra, jô suzã u fajnych panŭw.*

chlywjõrka (*D.lp.* chlywjõrki, *Ms.lp.* chlywjõrce) kobieta zatrudniona do obrzãdku trzody, bydła * *Chlywjõrki to bŭty baby, co dojŭty krowy.*

chlywjõrz (*D.lp.* chlywjõrza) 1. ktoś zatrudniony do obrzãdku trzody, bydła 2. brudas * *Čŭjńg ŭody mje chlywjõrzu, bo j's še juz tydžŭn ni mŭł.*

chlywńik (*D.lp.* chlywńika) *zob.* **chlywjõrz**

chlywowy *przym. od chlyw* * *Wlôž rajn bez chlywowe ŭokno.*

chlywõk (*D.lp.* chlywõka) *zob.* **chlywjõrz**

chmajt 1. *wykrz. od chmajtnŭńć; naśladowanie machnięcia czymś* 2. **zrobić chmajt** machnąć, zamerdać

chmajta (*D.lp.* chmajty, *Ms.lp.* chmajće) smuga

chmajtać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. chmajcã, lp.cz.przesz.r.m. chmajtoł) machać, merdać * *Krowa chmajce ũogũnỹ.* * *Ŭobejrzi, jak ũũn śmjysnie chmajce tỹ ũogũnkỹ.* → *czes.* chmatat

chmajtańy (*D.lp.* chmajtańó) *rzecz. od chmajtać*

chmajtka (*D.lp.* chmajtki, *Ms.lp.* chmajtce) *zdr. od chmajta;* smużka

chmajtnũńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. chmajtnã; lp.cz.przesz.: r.m. chmajtnũn, r.ż. chmajtła 1. machnąć, zamerdać * *Chmajtnũn rãnkỹ i go chycũł.* 2. uderzyć, przywalić * *Jak ta gatũjż kejs chmajtrnie na dũł, to nũ zrobi dũrã w dachu.*

→ *czes.* chmatnout

chmajtnũńćy (*D.lp.* chmajtnũńćó) *rzecz. od chmajtnũńć*

chmara (*D.lp.* chmary, *Ms.lp.* chmarze) wielka liczba (ludzi, zwierząt); gromada, tłum; rój * *Ŭũni majũ chmarã dźeci.* * *Przilecãta wjelkõ chmara kopruchũw.*

chmjelina (*D.lp.* chmjeliny, *Ms.lp.* chmjylińe) *bot.* chmiel (*łac.* Humulus)

chmjyl (*D.lp.* chmjelu, chmjylu) *bot.* chmiel (*łac.* Humulus); **dziwi chmjyl** | **dziwoki chmjyl** chmiel dziko rosnący * *Chmjyl to je na piwo robić.* * *Jak ũwińe majũ durfal, to jỹ nawõrz chmjylu.* * *S chmjylu ũe piwo robi.* → *czes.* chmel

chmjylowice (*D.lp.* chmjylowic) miejscowość (obszar), gdzie uprawia się chmiel

chmjylowy chmielowy * *Chmjylowe piwo je lepsze jak bez chmjylu.*

chmjylõrz (*D.lp.* chmjylõrza) ktoś, kto uprawia chmiel

chmoter (*D.lp.* chmotra; *Ms.lp.* chmotrze, *M.lm.* chmotry, chmotrowje) 1. ojciec chrzestny, kum; **być za chmotra (do kogo)** być (czyim) ojcem chrzestnym; * *Bũł zech za chmotra do tego synka, a moja za chmoterkã.* *zob.* **chmotrz, krzejsńik, põtek** 2. *fraz. iś w chmotry* (a) zostawać ojcem chrzestnym (b) zostawać matką chrzestną 3. *fraz. pũjńś w chmotry* (a) zostać ojcem chrzestnym (b) zostać matką chrzestną

chmoterek (*D.lp.* chmoterka) *zdr. od chmoter*

chmoterka (*D.lp.* chmoterki, *Ms.lp.* chmoterce) *zdr. od chmotra;* matka chrzestna

chmoterski *przym. od chmoter* * *To je chmoterske dźećo.*

chmoterstwo (*D.lp.* chmoterstwa) ojcostwo chrzestne → *niem.* Gevatterschaft

chmotra (*D.lp.* chmotry, *Ms.lp.* chmotrze) matka chrzestna, kuma; **być za chmotrã (do kogo)** być (czyją) matką chrzestną *syn. põtka*

chmotrować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. chmotrujã, lp.cz.przesz.r.m. chmotrowoł) **chmotrować (kũmu)** być chrzestnym (dla kogo)

chmotrowańy (*D.lp.* chmotrowańó) *rzecz. od chmotrować*

chmotrowje (*tylko lm., D.* chmotrũw) rodzice chrzestni *syn. chmotry*

chmotrũw (r.ż. chmotrowa, *lm.* chmotrowe) *przym. dzierz. od chmoter*

chmotry (*tylko lm., D.* chmotrũw) rodzice chrzestni * *My sũ chmotry tymu matymu ũod Paũlka. syn. chmotrowje*

chmotrz (*D.lp.* chmotrza) ojciec chrzestny *zob. chmoter, krzejsńik, põtek*

chmotrzin (r.ż. chmotrzina, *lm.* chmotrzine) *przym. od chmotra*

chmotrzinka (*D.lp.* chmotrzinki, *Ms.lp.* chmotrzince) *zdr. od chmotra*

chmura (*D.lp.* chmury, *Ms.lp.* chmurze, *D.lm.* chmurũw) chmura

chmurać ũe *zwr. ndk* (1.os.lp.cz.ter. chmurũ ũe, lp.cz.przesz.r.m. chmuroł ũe) chmurzyć się * *Musymy poskõdać sano, bo ũe chmurõ.* * *Cojs ũe chmurõ, dysc bãńdze.* * *Ŭod rana ũe chmurãto, ale jakojs ũe ta pogoda wybrała. zob. chmurzić ũe, kalić ũe, mrocyc ũe, ũcũngać ũe, zaćũngać ũe, zawlykać ũe, zawũyc ũe*

chmurecka (*D.lp.* chmurecki, *Ms.lp.* chmurecce) *zdr. od chmura*

chmurka (*D.lp.* chmurki, *Ms.lp.* chmurce) *zdr. od chmura;* chmurka, mała chmura; obłoczek * *Take cyste ũebo, co ũyma ańi jednej chmurki.*

chmurno pochmurnie

chmurny 1. *o dniu, pogodzie, niebie:* pochmurny 2. *o czõowieku:* pochmurny, ponury, przygnõbiony, smutny, zasepiony

chmursko (*D.lp.* chmurska) *zgr. od chmura*

chmurzić ũe *zwr. ndk* chmurzyć się *zob. chmurać ũe, kalić ũe, mrocyc ũe, ũcũngać ũe, zaćũngać ũe, zawlykać ũe, zawũyc ũe*

chmurzyńy (*D.lp.* chmurzyńó) *rzecz. od chmurzić*

choby I. *spõjnik:* 1. *tworzący wyrażenia porõwnawcze;* jak; tak jak (a) *gdy wyrazem nadrzędny jest przymiotnik, zaś podrzędny rzeczownik lub zaimek w mianowniku* * *Ty js je cõrny choby kũmińõrz.* * *Stoł tã choby sup soli.* * *Juz zejś je chudy choby pjecka.* * *Ty js je gupi choby ũũn.* (b) *gdy wyrazem nadrzędny i podrzędny jest rzeczownik* * *To je drũga choby aũtobana.* * *Ty mõs cyferblõt choby mjejsũncek.* (c) *gdy wyrazem nadrzędny jest czasownik, zaś podrzędny rzeczownik, przymiotnik lub przysłówek* * *Jõ robjã choby kũń.* * *Wygũndõs choby hadyrlõk.* * *Leći choby zajũnc.* * *Tera w dũma ũedã choby wẽ harejsće.* * *Ŭoblyk zejś ũe choby na pogrzyb.* * *Ŭũn lõce choby gupi.* * *Jõ by'ch ũcãta, coby juzajś bũto choby pjyrwej.* * *Ŕtalujes ũe choby wcora.* * *Ŕmjõł ũe choby sto kũmedyjantũw.* (d) *gdy wyrazem nadrzędny jest przysłówek* * *Sã je cma choby w rzići.* * *Mjeli my chũdno choby bez ũimã.* 2. *wprowadzający wypowiedzenia podrzędne okolicznikowe:* (a) *przywolenia;* nawet gdyby; choćby * *Ŕic jỹ ũe dũ, choby pỹnki.* * *Choby nogã zũumõł, to jednak idze do kacmy.* * *Choby jsće przisli, to dockõce na mje.* * *Ŕe przidã do cõbje, choby js mje projũł.* * *Choby go wytrzas, to ũũn zajś przidze nazõd.* * *Ŕepõł na bzdy, choby zdech.* (b) *spõsobu;* jak gdyby; tak jakby; jakby * *Ty ũepjes choby js mjoł zaby w zoũndku.* * *Jõ ũe pocũ, choby mje ftojs faũstlikỹ bez teb piznũn.* * *To wygũndało tak, choby my przisli dũ ũich jõdto wyscuwać.* * *Cuj ũe, choby js juz tã bũł.* * *Blady bũł, choby go mora cyckała.* * *Cygańi, choby za to płaćili.* * *Pydli, choby mjoł ũose w galõtach.* II. *partykuła:* 1. *ograniczająca prośbę, życzenie, żądanie;* choć, chociaż, przynajmniej * *Choby jedyn rõz tã idz.* * *Dej mi choby trochã pijũndzy.* 2. *uwypdatniająca; podkreślająca część wypowiedzi, na której*

zależy mówiącemu; nawet gdyby * *Choby zejś tã posła, to ůñni ěe zŏwizô ůosmolŷ. III. część wyrazu złożonego wyrażająca podobieństwo do obiektu opisanego przez pozostały człon*; jakby-, niby-, pseudo- * *Dostali my na ůobjôd take choby-wŭrztliki ze gymize. * To je taki choby-zwŭnek. IV. w wyrażeniach 1. choby to* zdaje się; chyba * — *Dže ůñn jechot? — Do Majera choby to. 2. choby, ... to* nawet gdyby, ... to; choćby, ... to * *Choby'js na gowje stôwoł, to ěi tego nie dŷ. * Choby'js mu nazdoł, to ěi ñic nie powjy 3. jak choby | tak choby* tak jakby; jak gdyby * *Postoł se pismo, tak choby ůñne ůod jego ůojca przisto. * To juz je tak choby gotowe.*

chochoły (tylko *lm.*, *D.* chochołŭw) ubrania, ciuszki, fatalszki (zwłaszcza niepotrzebne) * *Jô musã ěyżko robić, a wy bãñdžece take chochoły kupować.*

choć I. *spójnik wprowadzający zdanie okolicznikowe przyzwolenia* mimo że; choć * *Kupjã to, choć ñy mŷ casu. II. partykuła: 1. ograniczająca prośbę, życzenie, żądanie*; choć, chociaż, przynajmniej * *Kyby choć rôz prãndzŷ przisoł. 2. uwydatniająca; podkreślająca część wypowiedzi, na której zależy mówiącemu* jeśli nawet * *Choć nie dŷisej, to jutro musis tã pŷñs. 3. będąca częścią złożenia: (a) choć co* cokolwiek, byle co * *ůñn choć co wyskŭrzi. * Do dobrego mjecha choć co suć idže. (b) choć fto* ktokolwiek, byle kto, każdy * *Choć fto seje lyn. * Choć fto moze dŷisej študować. (c) choć jaki* jakikolwiek; byle jaki (d) **choć kjedy** kiedykolwiek; byle kiedy * *Choć kjedy mozes dŷ ñôs przis. (e) choć no | choć yno* choć, chociaż, przynajmniej * *Choć no trochã mi tego dej. * Choć yno na godŷinã zejś mŷg przijechać.*

choćôz chociaż I. *spójnik wprowadzający zdanie okolicznikowe przyzwolenia* mimo że; chociaż * *Choćôz projši, ñic mu nie dŷ. II. partykuła: 1. ograniczająca prośbę, życzenie, żądanie*; chociaż, przynajmniej * *Kyby'js choćôz tego drzewa naćupot. * Dejće mi choćôz rôz se wyspać. 2. uwydatniająca; podkreślająca część wypowiedzi, na której zależy mówiącemu*; w ogóle * *A poradŷis ty choćôz planetować?*

chodńeczek (*D.lp.* chodńicka) *zdr. od chodńik*; ścieżynka → *czes.* chodńiček

chodńik (*D.lp.* chodńika) ścieżka, dróżka * *Tyn chodńik kludzi po zadku uši. * Tyn chodńik je mokrawy. * Mjŷdzy grzŷndkŭma porobjŷt chodńiki. → czes.* chodńik

chodzka (*D.lp.* chodzki, *Ms.lp.* chodzce) chodzenie, chód

chodzować *ndk (1.os.lp.cz.ter. chodzujã, lp.cz.przesz.r.m. chodzowoł) chodzić* (więcej niż raz); chadzać * *Jô tã pjyrwej cãsto chodzowoł. * Moja ôma do Zofi na kletoty chodzowała.*

chodzowańy (*D.lp.* chodzowańô) *rzecz. od chodzować*

chodzôk (*D.lp.* chodzôka) 1. powolny taniec; taniec chodzony 2. chodzik (przrząd ułatwiający dziecku naukę chodzenia; przrząd ułatwiający chodzenie starszej osobie) * *Jak moja dŷoŭcha bŷła małô, to cãsto dôwała'ch jŷ do chodzôka. * Kupjyli my dlô synka chodzôk.*

chodzyńy (*D.lp.* chodzyńô) *rzecz. od chodzić*; chodzenie

chodźic *ndk (1.os.lp.cz.ter. chodzã, lp.cz.przesz.r.m. chodzŷ, 2.os.lp.tr.rozk. chodz)* 1. chodzić **chodźic na chyt** chodzić na podryw **chodźic na stelcach** chodzić na

szczudłach; **chodźic tã a nazôd** chodzić tam i z powrotem; **chodźic [za kŷ, za cŷ]** chodzić [za kim, za czym] * *Do lasa chodzyli juz jak byli mali. * ůod ñich jedna dŷoŭcha jescy do skoły chodzŷła. * Chop chodzi dalí na gŭrã spać. * Wjŷncŷ tã nie banã chodzŷt. * ůñn kozdy dŷyñ do kojścôta chodzi. 2. fraz. chodźic jak ynta* mieć kaczy chód *syn. fajźic jak ynta 3. fraz. chodźic nie sama | chodźic rubô | chodźic w nadŷeji | chodźic w ñedzelach | nie chodźic sama | tak chodźic* być w ciąży, spodziewać się dziecka *syn. być nie sama, być przy nadŷeji, fajźic rubô, tak fajźic 4. fraz. chodźic po cõrnu | chodźic po cõrnymu* nosić czarne ubranie (zwykle podczas żałoby) 5. fraz. **chodźic s cymbołŷ** *pejor. o kobiecie cięŷarnej*: chodzić z brzuchem; być w widocznej ciąży **choja** (*D.lp.* choje) 1. choinka *zob. chojka, chojna, chojnyka, gôjicek, gôjik, kryzbaŭm 2. żart.* ktoś wysokiego wzrostu * *Ta Rejza to je takô choja, to Pŷnbŷcek mjarã stracŷt.*

chojka (*D.lp.* chojki, *Ms.lp.* chojce) *zdr. od choja* 1. drzewko iglaste * *To bŷła takô małô chojka. 2. choinka * Mjeli my pjyknŷ chojkã na ŷwjŷnta. zob. choja, chojna, chojnyka, gôjicek, gôjik, kryzbaŭm 3. gałãzka z drzewa iglastego 4. chojki* szpilki drzew iglastych; igliwie; ściółka leśna z drzew iglastych * *Pŷjdŷmy do lasa chojki grabiç na ścyl. 5. las ze chojkŷ* las, w którym rosnã drzewa iglaste * *Las ze chojkŷ to je jeglaty las.*

chojna (*D.lp.* chojny, *Ms.lp.* chojñe) 1. choinka *zob. choja, chojka, chojnyka, gôjicek, gôjik, kryzbaŭm 2. gałãz z drzewa iglastego*

chojyna (*D.lp.* chojyny, *Ms.lp.* chojñe) *zgr. od chojnyka* **chojynecka** (*D.lp.* chojynecki, *Ms.lp.* chojynecce) *zdr. od chojnyka*

chojnyka (*D.lp.* chojnyki, *Ms.lp.* chojynce, *D.lm.* chojnykŭw) 1. choinka * *Dŷeci se radujŷ, jak jŷ dŷećŷntko nakladže pod chojnykŷ. zob. choja, chojka, chojna, gôjicek, gôjik, kryzbaŭm 2. drzewo iglaste* (np. świerk, modrzew, jodła, sosna) * *W lejsze rosnŷ chojnyki. 3. gałãzka z drzewa iglastego * Narwała'ch w lejsze chojnykŷw. 4. szpilka drzewa iglastego * Sosna zamjã liščô mô chojnyki. zob. jeglicka 5. skrzyp polny*

chojnykowy choinkowy

cholera (*D.lp.* cholery, *Ms.lp.* cholerze) cholera (choroba) → *niem.* Cholera

cholewa (*D.lp.* cholewy) cholewa

cholewjôk (*D.lp.* cholewjôka) 1. but z cholewą 2. nóż noszony za cholewą

chołpic *še* *zwr. ndk* chełpić się; przechwalać się; chlubić się; wynosić się nad kogoś * *Chołpi se ize mô piñŷndze, a ñy mô ñic. * ůñn se chołpi z bele cego.*

chołpjyńy *še* *f.rzecz. od chołpic* *še* * *Zôdyn juz nie sce suchãc twojygo chołpjyńô* *še.*

chołpliwe chełpliwe

chołpliwosć (*D.lp.* chołpliwosći) chełpliwosć, samochwalstwo, pyszałkowatość, zarozumiałość

chołpliwy chełpliwy, chełpiący się, lubiący się chełpić, samochwalczy, zarozumiały

chop (*D.lp.* chopa, *M.lm.* chopi, chopy) 1. mężczyzna, człowiek * *Tyn chop ñic nie robi. * Chopy tez pjyrwej wjŷncŷ pjŷły gorzotkã. 2. małżonek, mąż * Mŷj chop je tera w roboce. * To je mŷj chop. * Ñe bjer se go za*

chopa. * *Jô dostôwŭ ryntã po chopje*. * *Powjydz twojymu chopowi, ze jutro dŭ ñego przidã*. * *Jô ci, chopje, dŭ!* * *S chopŷ je źle, a bez chopa jescy gorzŭ*. * *Chop w chałpje — wrzŭd na dupje*. (powiedzenie) * *Co ci po chopje, jak ñe stepje i ñe lezy w krzŷpopje?* (powiedzenie) 3. **o kaźdym męzczyźnie**: pan * *Chopi, chytejma ŝe za robotã*. (Panowie, bierzmy się do pracy.) 4. **baba i chop | baba s chopŷ | chop i baba | chop s kobjytŭ | chop z babŭ | kobjyta s chopŷ** para małżeńska; mąż i żona * *Tyn chop z babŷ sŷ juz do kupy pjŷńć lŏt*. 5. **cera po pjyrsŷ chopje** córka z pierwszego małżeństwa (z pierwszym mężem) 6. **chop jak byk** dobrze zbudowany męzczyzna; chłop jak dąb 7. **fraz. chop jak hŏzyn-trejger** żart. **o bardzo chudym męzczyźnie** * *Ty ŷs je chop jak hŏzyn-trejger*. 8. **chopje** człowieku; panie * — *Kupjŭta by'ch ŝe latoŷ dŷejŷŷńć gãŷŷŭw*. — *Chopje, a fto bãńdŷe przŷ ñich robjŭł?* * *Yno ñe gŏdej dŭ mje 'chopje', ty ćulu!* 9. **grać w chopa** grać w klasy * *Baj-tle na drŭdze w chopa grajŷ*. **syn. budki skŏkać, grać w chopka, grać w kestle** 10. **fraz. lŏtać jak ŭogñisty chop** biegać jak szalony, jak opętany * *Űŷn lŏce jak ŭogñisty chop*. 11. **ŭogñisty chop** ognista postać; duch lub demon mający formę świecącego lub palącego się męzczyzny **zob. ŝwjycŏrz** 12. **(wjela) chopa** (ilu) męzczyzn * *W tŷ tukej grobje lezy 120 chopa*. * *Bŭłŏ ñŏs do kupy pjŷńćuch chopa*.

chopcŏrka (*D.lp.* chopcŏrki, *Ms.lp.* chopcŏrce) dziewczyna lubiąca męskie towarzystwo; dziewczyna ganiająca za chłopcami **zob. chopcula**

chopcula (*D.lp.* chopcule) 1. dziewczyna lubiąca męskie towarzystwo; dziewczyna ganiająca za chłopcami * *To je ale chopcula!* **zob. chopcŏrka** 2. kobieta lekkich obyczajŏw

chopcysko (*D.lp.* chopcyska) **pejor.** chłopiec, chłopak * *Te chopcyska juzajŝ ŝe bijŷ*. * *Chopcyska lŏtały po lejŝe*.

chopecek (*D.lp.* chopecka) **zdr. od chopek** * *Co zejŝ to pedŷŏł, chopecku?* * *Co ty to ŭozprawjŏs, chopecku?* * *Przićisnã ŝe do swojygo chopecka i fajñe mu zaŝpjywjŷ*.

chopek (*D.lp.* chopka) **zdr. od chop** 1. ludzik; człowieczek * *Jŏ je taki mały chopek. Prziñŷs zech modej pañi topek.* / *A mody pŷn ñech ŝe ñe ŝmjeje, bo sŷm dŭ ñego naleje*. * *Űŏd rana ŭogñŷndŏ, jak chopki w telewizorze skŏcŷ*. * *Dŷećŷntko prziñŷŏło take ćastka-chopki*. 2. **żart.** męzczyzna, mąż * *Mŷj chopek jescy ŝpi*. * *Chopek gnoł krowã*. * *Prziŝŏł ŝe knypsŷñć chopek, co mjŏł taki wejzdrzŏł, ize ŝto ŝe go beŝ dŷyñ wylŷñkać*. 3. postać, sylwetka człowieka * *Taki chopek bŭł ze fotografijŷw zrobjŷny*. 4. **w grach planszowych** pionek, pion 5. **szachach**: bierka (figura lub pion) (b) figura (c) bierka 6. **ŭogñisty chopek** niewielka ognista postać; duch lub demon mający formę świecącego lub palącego się chłopca **zob. ŝwjycŏrz** 7. **grać w chopka** grać w klasy **syn. budki skŏkać, grać w chopa, grać w kestle**

chopina (*D.lp.* chopiny, *Ms.lp.* chopiñe) 1. silny i wysoki męzczyzna; dobrze zbudowany męzczyzna; chłopisko 2. **o męzczyźnie ze wŝpŏłczuciem, politowaniem** 3. **o męzczyźnie poufale, żartobliwie, z sympatiã**

chopisko (*D.lp.* chopiska) 1. **zgr. od chop** * *Pŏłno chopiskŷw tã ŝtołŏ*. 2. silny i wysoki męzczyzna; dobrze zbudowany męzczyzna; chłopisko

chopjec (*D.lp.* chopca, *M.lm.* chopcy) chłopiec, chłopak * *Idã na wejŝ do chopcŷw*. * *Najŝi chopecy ŝtŏli*.

chopjŭna (*D.lp.* chopjŭny, *Ms.lp.* chopjŭñe) **zgr. od chopjŭnka**

chopjŭnka (*D.lp.* chopjŭnki, *Ms.lp.* chopjŭnce) 1. kobieta ubrana w ŝlãski strŏj ludowy; kobieta nosząca się po chłopsku * *Chopjŭnka mŏ spodñickã, jaklã, kjeckã, zŏpaskã i plyjt*. 2. ŝlãski strŏj ludowy

chopki (*tylko lm.*, *D.* chopkŭw) 1. **fraz. (kŭmu) chopki ŝe stawjajŷ** (kto) ma zwidy, halucynacje * *Ćebje ŝe chopki stawjajŷ*. * *Kajŝ coŷ ćeke, abo mi ŝe chopki stawjajŷ?* 2. **fraz. chopki widźeć** mieć zwidy; mieć halucynacje; majaczyć * *Űŷn juz chopki widŷi*.

Chopki (*tylko lm.*, *D.* Chopkŭw) **astr.** Orion (gwiazdozbiŏr)

chopŏk (*D.lp.* chopŏka) chłopak

chopski 1. męski; odnoszący się do męzczyzn; charakterystyczny dla męzczyzn; przeznaczony dla męzczyzn * *To je chopski mantel*. * *Űŷna mŏ chopskŷ frizurã*. 2. **daw.** chłopski, wiejski; odnoszący się do mieszkañców wsi; charakterystyczny dla mieszkañców wsi; uŷywany przez mieszkañców wsi 3. **chopski stŭn** stan chłopski; chłopci 4. **po chopsku** w stroju ludowym; na ludowo * *Przed pjyrsŷ wojñŷ ŝlŷske dŷoŭchy chodzŷły do Pjyrŝej Kŭmŷñje ŭoblecŷne po chopsku, yno ze kjecka i jakla bŭły bjŏle*.

chopskojŝć (*D.lp.* chopskojŝći) męskość

chopŭw **przym. dzierz.** **od chop** (*r.ŝ.* chopowa, *lm.* chopowe) * *To je chopŭw hut*.

chorby (*tylko lm.*, *D.* chorbŭw) szerokie grabie do zgrabiania ŝłomy ze ŝcierniska **zob. chŏry, wilk**

chorejografijŏ (*D.lp.* chorejografije) choreografia → *czes.* choreografie, → *niem.* Choreografie, → *gr.* χορεία ('taniec'), γραφή ('pisać')

choroba (*D.lp.* choroby, *D.lp.* chorobŭw) (*D.lp.* chorobŭw, chorŭb) 1. choroba; brak zdrowia * *Tymu ale dolygŏ, bo mjŏł ŝedym chorŭb*. **zob. ñymoc, stãncka** 2. choroba, jednostka chorobowa * *Pjyrweje ñe znali tela chorobŭw co dŷiŝej*. **zob. ñymoc, stãncka** 3. **añgelskŏ choroba** (a) krzywica * *Añgelskŷ chorobã pjyrweje mjãło kãs dŷeći*. * *Licho ŭodzŷwane dŷeći mjãły añgelskŷ chorobã*. → *niem.* englische Krankheit (b) odmiana zabawy w berka, w ktŏrej gonŷcy musi trzymać się za miejsce, w ktŏre został złapany 4. **choroba ŝwjŷntego Wita** epilepsja, padaczka * *Űŷn bŭł chory na chorobã ŝwjŷntego Wita*. 5. **cukrowŏ choroba** cukrzyca * *Űŏd tej gryzoty cukrowej choroby dostała*. **syn. cukrowŏ ñymoc, cukrzica** → *niem.* Zuckerkrankheit 6. **kawalyrskŏ choroba** syfisy 7. **zołtŏ choroba** żŏłtaczka * *Zachorowŏł na zołtŷ chorobã i cały ŭozŏtknŷn*. **zob. zołtŏ ñymoc, zołtŏ stãncka, zołtocha**

chorobliwojŝć (*D.lp.* chorobliwojŝći) chorowitość, skłoność do zachorowañ

chorobliwy chorowity; częŝto chorujãcy; skłonny do zachorowañ * *Űŷna całŷ zyćy bŭła chorobliwŏ*.

chorobsko (*D.lp.* chorobska) **zgr. od choroba** * *Take chorobsko mi ŝe przŷwlykŏ*. * *Take chorobsko wezŏ mojygo chopa, co zŏdyn dŏchtŭr ñe wjy, co to je za dŷŏbelŝtwo*. * *Yno co ñe przŷdŷe jake chorobsko*.

chorobstwo (*D.lp.* chorobstwa) *zgr.* od **choroba**; chorób-sko

chorować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* chorujã, *lp.cz.przesz.r.m.* chorował) chorować; być chorym * *Ůñ porzũnd choruje.*

chorowańy (*D.lp.* chorowańó) *rzecz.* od **chorować**

chorowity chorowity

chorũbsko (*D.lp.* chorũbska) *zgr.* od **choroba** * *Roztomajtne chorũbska go mãncũ.*

chorũngew (*D.lp.* chorũngwje) chorãgiew, sztandar *syn.* **korũngew**

chorũngewka (*D.lp.* chorũngewki, *Ms.lp.* chorũngewce) chorãgiewka *syn.* **korũngewka**

chory 1. chory * *Chorõ zech je. * Jõ je corõz to barzĩ chorõ. * Jõ je dalĩ chorõ.* (Wciąż jestem chora.) * *Tak dugo lezy chory. * U nõs w dũma wsyjscy sũ chorzi.* zob. **ńymocny, stãncny** 2. **chory chlyb** chleb razowy; chleb z ciemnej grubo mielonej maki *syn.* **cõrny chlyb, cymny chlyb, krupicny chlyb, krupicnõk, krupicowy chlyb, krupicõk, krupicy chlyb, ńymocny chlyb, sñady chlyb** 3. *fraz.* **chory na lyń-trõ-pi | chory na lyña** udający chorobę by uniknąć pracy; leniwy

chorzec (*D.lp.* chorca) ktoś często chorujący, chorowity * *To je taki chorzec*

chować *ndk* (*lp.cz.ter.:* *1.os.* chowjã, chowũ, *3.os.* chowje; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* chował; *2.os.lp.tr.rozk.* chowej, chow) 1. **o zwierzõtach:** hodować * *Chowjymy latojõs kozã, sejõs gãjsĩ, styry kacki i dzejsũnĩ kurũw. * Ůñ za tela gõwjedzi chował. * Pjyrwej kozdy cojõs chował.* zob. **cich-tować** 2. wychowywać * *Jõ cẽ uõd malutkojõsĩ chowała. * Mama jũ sama chowała.* 3. utrzymywać; mieć na utrzymaniu * *Wejõz mje a chowej mje.* 4. zachowywać (np. zwyczaj, tradycje) * *To sũ zwyki bez duge wjeki chowane.* 5. umieszczać w miejscu zakrytym, niewidocznym; chować, ukrywać * *Chowej pinũndzẽ, bo cĩ sã przidajũ na starojõs. zob. skludzac*

chować sã *zwr. ndk* 1. wychowywać się * *Dzẽ zejõs ty sã chował?* 2. kryć się, chować się * *Ůñnĩ chowali sã po lasach. * Jõ sã chowała za kjeckã uõd starki. * Stũjõnce sã za chmurũma chowje. * Camu ůñnĩ sã ñe chowjũ?* zob. **skludzac sã** 3. **o ludziach:** rosnać, rozwijać się * *Yno mi sã, dzoũcha, dobrze chowej. * Moje dzeći sã dobrze chowjũ i sũ zdrowe.* 4. **o zwierzõtach:** rosnać, przybierać na wadze * *Jak wũ sã te prajõsũnta chowjũ?* 5. mieć się dobrze, mieć się zdrowo * *W Cãstochowje gizz sã chowje.* 6. utrzymywać się * *Jõ sã tera chowjã sama.* 7. żywić się, odżywiać się 8. **chow sã zwrot pożegnalny używany wobec osoby, z którą jest się na „ty”;** bądź zdrów; trzymaj się * *Chow sã, pjerũñe. * Tũz chow sã, a my musymy jechać do dũm. * Nũ, chow sã, bo by my sã przestõli cãte dopotõdnũ i zajõs by'ch mjoł ze starũ w dũma farũjõnskũ wojnã.* 9. **chowcã sã zwrot pożegnalny używany wobec osoby, z którą nie jest się na „ty” lub wobec grupy osób;** bądźcie zdrowi; trzymajcie się * *No to sã chowcã, a na bezrok zajõs sã bãndõzmy widzẽc. * Ja, na rajõze, chowcã sã. * Musã juz is, chowcã sã. * Chowcã sã tã jako.* 10. **jak sã chowjẽcã zwrot powitalny używany wobec osoby, z którą nie jest się na „ty” lub wobec grupy osób;** jak się macie; jak się Pan/Pani ma 11. **jak sã chow-**

jes zwrot powitalny używany wobec osoby, z którą jest się na „ty”; jak się masz

chowanek (*D.lp.* chowanka) 1. wychowanek 2. chłopiec wzięty na wychowanie; przybrany syn * *Wzũñi y chowanka na styry lata, dali my mu pojejõs, a ůñn nũ wẽ wsystkũ pũmõgoł.*

chowañec (*D.lp.* chowajõca, *M.lm.* chowajõce) 1. wychowanek 2. chłopiec wzięty na wychowanie; przybrany syn * *To ñe je jego syn, to je chowañec. * To je jejich chowañec. * Przijũñi cudze dzeço za chowajõca. → czes. chovanec* 3. syn żony lub męża z poprzedniego małżeństwa; pasierb zob. **ñewoñsny syn**

chowañica (*D.lp.* chowañice) 1. wychowanka 2. dziewczynka wzięta na wychowanie; przybrana córka 3. córka żony lub męża z poprzedniego małżeństwa; pasierbica

chowańy (*D.lp.* chowańó) *rzecz.* od **chować** 1. hodowla; **chowańy bydła** hodowla bydła 2. utrzymanie * *Pjyrwej chowańy bũto łacñejse jak tera.*

chowny hodowlany; do chowu → *czes.* chovný

chõdzac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* chõdzũ, *lp.cz.przesz.r.m.* chõdzoł) chadzać, chodzić

chõdzañy (*D.lp.* chõdzañó) *rzecz.* od **chõdzac**

chõrkać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* chõrkũ, *lp.cz.przesz.r.m.* chõrkoł) chrząkać, odkasztuszać; odplwać flegmę * *Chory na puca chõrkõ. * Ůñ chõrkõ cãty dõznĩ i noc.*

chõrkañy (*D.lp.* chõrkañó) *rzecz.* od **chõrkać**

chõrki (*tylko lm., D.* chõrkũw) plwociny, flegma * *Ůñ chõrkõ chõrkũma. * Nã dyć poñno chõrkũw je na dy-lũwce. Ftũz to tak chõrkõ? * Ůñ chõrkũma pluje. * Jõ ñy mogã zaglũndać na chõrki.*

chõrknũñc *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* chõrknã; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* chõrknũn, *r.ż.* chõrkła) chrząknąć, kaszlnąć, odpluć flegmę

chõrknũñcy (*D.lp.* chõrknũñcõ) *rzecz.* od **chõrknũñc**

chõry (*tylko lm., D.* chõrũw) 1. szerokie grabie do zgrabiania słomy ze ścierniska zob. **chorby, wilk** 2. grabiarka konna

chrabacywka (*D.lp.* chrabacywki, *Ms.lp.* chrabacywce) robaczywy owoc

chrabacywy robaczywy zob. **chrobacywy, chrobawy, chrobõcywy, cyrwaty**

chrabajstwo (*D.lp.* chrabajstwa) robactwo *syn.* **chrobajstwo**

chrabõcek (*D.lp.* chrabõcka) *zdr.* od **chrabõk**; robaczek

chrabõk (*D.lp.* chrabõka) robak

chrabõkaty *pejor. przym.* od **chrabõkaty** * *Ucẽk zejõs mi, ty chrabõku chrabõkaty!*

chrabõl (*D.lp.* chrabõla) *zgr.* od **chrabõk**; robał, duży robak

chrabõlik (*D.lp.* chrabõlika) *zdr.* od **chrabõl**; robaczek * *Ůtwarzis sliwkã, a dryny sãdzi taki mały chrabõlik.*

chrabũñ (*D.lp.* chrabũña) robak, robał

chrabũñek (*D.lp.* chrabũñka) *zdr.* od **chrabũñ**

chrabũjsc (*D.lp.* chrabũjsca) chrabãszcz

chramstać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* chramstũ, *lp.cz.przesz.r.m.* chramstoł) chrupać, gryźć * *Chramstoł te jabka. * Pjes kojõsĩ chramstõ.*

chramstañy (*D.lp.* chramstañó) *rzecz.* od **chramstać**; chrupanie, gryzienie

chramstnŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. chramstnã; lp.cz.przesz.: r.m. chramstnŭn, r.ż. chramstla) ugryźć * *Ŭń mi zajś te jabko chramstnŭn. * Pjes će chramstŭe.*

chramstnŭńćy (D.lp. chramstnŭńćô) rzecz. od **chramstnŭńć**

chrapjeć *ndk* (lp.cz.ter.: 1.os. chrapjã 3.os. chrapŭ; lp.cz.przesz.r.m. chrapjoł; 2.os.lp.tr.rozk. chrôp) chrapać * *Jô śe umjã uspać, bo mŭj chop chrapŭ jak ruski pancer. * Tak chrapjoł, aze śćany drzały. * Ŭń ņic ņe chrapjoł, yno bez cołkŭ noc ćichuško społ.*

chrapjyńy (D.lp. chrapjyńô) rzecz. od **chrapjeć**; chrapanie

chrapjyrz (D.lp. chrapjyrza) 1. ktoś, kto chrapie podczas snu 2. żart. ktoś, kto zasypia w ciągu dnia (np. w pracy, w szkole)

chrapocyńy (D.lp. chrapocyńô) rzecz. od **chrapoćeć**

chrapoćeć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. chrapoćejã, lp.cz.przesz.r.m. chrapoćoł) zaczynać mówić ochryplym głosem; dostawać chrypy; chrypnąć * *Marija juz chrapoćeje.*

chrapota (D.lp. chrapoty, Ms.lp. chrapoće) chryпка * *Jô'ch tã śedźoł na wjelkŭ cugu i mje takô chrapota wżŭna.*

chrapotać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. chrapocã, lp.cz.przesz.r.m. chrapotoł) mówić ochryplym głosem, mieć chrypkę

chrapotańy (D.lp. chrapotańô) rzecz. od **chrapotać**

chrapy (tylko lm., D. chrapŭw) nozdrza konia

chrast *wykrz. dżw. odgłos przecinania czegoś piła*

chrastać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. chrastŭ, lp.cz.przesz.r.m. chrastoł) ciąć na drobne kawałki

chrastańy (D.lp. chrastańô) rzecz. od **chrastać**

chrãmp I. rzecz. (D.lp. chrãmpa) 1. zamarznęta gruda ziemi 2. zadziór, zadrapanie, wgłębienie (np. w murze po kuli), wyrwa * *Co to za chrãmpy w tŭ murze porobjyli?*

II. *wykrz. dżw. naśladowanie zjedzenia, schrupania, połknięcia, ugryzienia, gryzienia, odgryzania*

chrãmpa (D.lp. chrãmpy) 1. chrząstka, tkanka chrzęstna 2. kawałek chrząstki * *W tŭ wŭrzcė je połno chrãmpŭw.*

chrãmpać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. chrãmpjã, lp.cz.przesz.r.m. chrãmpoł) gryźć, ugryzać, odgryzać

chrãmpańy (D.lp. chrãmpańô) rzecz. od **chrãmpać**

chrãmpaty 1. chropowaty * *Tukej ta śćana je takô chrãmpatô. zob. chropaty, chropawy, chrŭstawy* 2. *o czło-wieku:* mający krosty, pokryty krostami * *Bez lato cowjek fajnŭ skŭrã mô, bez žimã jak ņy mô witaminŭw, to je cały chrãmpaty.* 3. *o wędlinie:* zawierający dużo chrząstek * *Tyn wŭrzt je taki chrãmpaty.*

chrãmpić o kościach: chrzęścić, trzeszczeć, zgrzytać

chrãmpjyńy (D.lp. chrãmpjyńô) rzecz. od **chrãmpić**

chrãmpnŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. chrãmpnã; lp.cz.przesz.: r.m. chrãmpnŭn, r.ż. chrãmpla) ugryźć * *Tym pjes će chrãmpŭe, jak pŭjdzes wele budy.*

chrãmpnŭńćy (D.lp. chrãmpnŭńćô) rzecz. od **chrãmpnŭńć**

chrãmpst *wykrz. dżw. naśladowanie zjedzenia, schrupania, połknięcia, ugryzienia, gryzienia, odgryzania*

chrãstek (D.lp. chrãstka) derkacz, derkacz zwyczajny (gatunek ptaków; łac. *Crex crex*) *syn. chrŭstek, krzŭstek*

chrechtać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. chrechcã, lp.cz.przesz.r.m. chrechtoł) chrząkać * *Świńe na ņich chrechcŭ. * Świńa chrechce, zryć chce. → zes. chrochtat*

chrechtańy (D.lp. chrechtańô) rzecz. od **chrechtać**

chrechtnŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. chrechtnã, lp.cz.przesz.: r.m. chrechtnŭn, r.ż. chrechtlã) chrząknąć

chrechtnŭńćy (D.lp. chrechtnŭńćô) rzecz. od **chrechtnŭńć**; chrząknięcie

chrobacywy robaczywy; pogrzyziony przez robaki * *Pjyrse gruski sŭ wszystkie chrobacywe. * Te śliwki wszystkie bŭły chrobacywė. * Ta kŭmoda je chrobacywô. zob. chrabacywy, chrobawy, chrobôcywy, cyrwaty*

chrobajsc (D.lp. chrobajscã) chrabąszcz

chrobajstwo (D.lp. chrobajstwa) robactwo *syn. chrabajstwo*

chrobatojść (D.lp. chrobatojści) szorstkość

chrobaty szorstki

chrobawy robaczywy *zob. chrabacywy, chrobacywy, chrobôcywy, cyrwaty*

chrobôcek (D.lp. chrobôcka) *zdr. od chrobôk*; robaczek

chrobôcywy robaczywy *zob. chrabacywy, chrobacywy, chrobawy, cyrwaty*

chrobôk (D.lp. chrobôka) 1. robak * *Wė tŭ drzewje je chrobôk. 2. żart. dziecko, brzdąc * Jak'ech bŭła jescy mały chrobôk, starka ŭozprawjali mi roztomajtne bojki. 3. chrobôk śwjntego Jŭna* iskrzyk (łac. *Phausis splendidula*, *Lamprohiza splendidula*) → *niem. Johanniswürmchen* 4. *fraz. chrobôka zalôć* napić się alkoholu dla zapomnienia o smutku, zmartwieniu, dla zagłuszenia niepokoju, przykrych uczuć; zalać robaka * *Wė Wilijŭ przed godŭma muśi kozdy porzŭndny cowjek chrobôka zalôć: popić se gorzôłki; je jedno śeli w dŭma abo w kacmje, ale wypić se muśi, bo by cały rok tyn chrobôk trôpjŭł.*

chrobôl (D.lp. chrobôla) *zgr. od chrobôk*; robal, duży robak

chropatojść (D.lp. chropatojści) chropowatość

chropaty 1. chropowaty * *Ŭń mjoł takŭ chropatŭ skŭrã. zob. chrãmpaty, chropawy, chrŭstawy* 2. *chropatô w użyciu rzeczownikowym:* ropucha

chropawka (D.lp. chropawki, Ms.lp. chropawce) kuropatwa, kuropatwa zwyczajna (gatunek ptaków; łac. *Perdix perdix*) *syn. kuropatwa*

chropawojść (D.lp. chropawojści) chropowatość

chropawy chropowaty *zob. chrãmpaty, chropaty, chrŭstawy*

chrosta (D.lp. chrosty, Ms.lp. chroście) 1. krosta 2. **chrosty** wysypka skórna * *Balzamŭ maze śe chrosty.*

chrôp (D.lp. chrôpu) 1. obrzęk u bydłat, świń * *Jak ŭpuchŭne pysk abo nogi u bydłŭńcã, to to je chrôp. 2. zapalenie wymienia (u krowy) * Jak krowa mô chrôp, to śe noŭbarzi poznô ize śe mlyko, jak śe warzi, zwjyrô (swôrzô). * Jak zamjã mlyka ćece krew, to krowa choruje na chrôp.*

chrôpowy 1. *przym. od chrôp* 2. **chrôpowe żely** bot. ciemiernik zielony (łac. *Helleborus viridis*) * *Jak krowa choruje na chrôp, to jŭ zawjertajŭ chrôpowe żely w te mjejsce, kãndy mô tyn chrôp. syn. krôpowe żely*

chrup I. rzecz. (D.lp. chrupa) grdyka zob. **chrustek, grdůn**
II. wykrz. dżw. 1. *naśladowanie odłosu gryzienia, chrupania, łamania, kruszenia* 2. *głos niektórych ptaków (np. derkacza) * Chrųstek robi: chrup, chrup!*
chrupać ndk (1.os.lp.cz.ter. chrupjã, lp.cz.przesz.r.m. chrupoł) gryźć coś twardego i kruchego; chrupać * *Chto chrupje, mō zdrowe zãmby. * Chrupać mozes yno zãmbuma. * Kůn ũowjes chrupje. * Ŭn cały cas yno chrupje. * Rada chrupjã ũorzechy. * Pjes kojści chrupje.*
chrupańy (D.lp. chrupańó) rzecz. od **chrupać**
chrupjasty chrupiący
chrupnůńc dk (1.os.lp.cz.przysz. chrupnã; lp.cz.przesz.: r.m. chrupnůn, r.ż. chrupła) wydać charakterystyczny odgłos przy łamaniu, gryzieniu, kruszeniu; chrupnąć * *Ta kojść mu tak yno chrupła.*
chrupńyńcy (D.lp. chrupńyńcō) rzecz. od **chrupnůńc**
chrusc (D.lp. chruscu) bot. chroszcz (łac. Teesdalia)
chrustać ndk (1.os.lp.cz.ter. chrustų, chruscã; 3.os.lp.cz.ter. chrustō, chrusce; lp.cz.przesz.r.m. chrustok; 2.os.lp.tr.rozk. chrustej, chrusc) 1. gryźć coś twardego i kruchego; chrupać * *Jak smazůnkã jy, to ũe chrusce. * Chrusce yno jak co twardego jy. * Wėwjůrka ũorzech chrustō. * ũe chrustej tich sklōkũw, bo ċi se zãmby zůiscų. 2. o śniegu: chrzęścić, skrzypieć * Zmarzůnny śnyg chrusce, jak se chodzi pũ nų.*
chrustańy (D.lp. chrustańó) rzecz. od **chrustać**
chrustek (D.lp. chrustka) grdyka zob. **chrup, grdůn**
chrům (D.lp. chrůmu) chem. chrom → niem. Chrom
chrůmac ndk (1.os.lp.cz.ter. chrůmjã, 3.os.lp.cz.ter. chrůmje, lp.cz.przesz.r.m. chrůmoł) 1. kuleć, utykać na nogę * *Ŭna chrůmje na nogã. * Jůnek juz ũod wojny tak chrůmje. * Nas pjes chrůmje na jednã stãpã. * Jak bůł mały, to ślećol z drōbki i do dżisa chrůmje. * Tyn kůn chrůmje na zadńe kopyto. * Ludze co chrůmjų chodzų noũwjyńcy pod kijų. 2. szwankować, nie działać * *Tyn motor chrůmje. * Cojś mi chrůmje w motorze.*
chrůmajda (D.lp. chrůmajdy, Ms.lp. chrůmajdze) pejor. żart. ktoś kulawy, utykający na nogę * *Ŭnego do wojska ũe weznų, bo je chrůmajdų. * Dżoũcha jak śwjyca, a takygo zebrōka-chrůmajdã se bjere za chopa. * Ty chrůmajdo, cuz'ejś to zrobųł ize chrůmjes?*
chrůmańy (D.lp. chrůmańó) rzecz. od **chrůmac**
chrůmawy kulawy, utykający na nogę * *Tyn synek urodzůł se juz chrůmawy.*
chrůmić ndk (1.os.lp.cz.ter. chrůmjã, 3.os.lp.cz.ter. chrůmi, lp.cz.przesz.r.m. chrůmjůł) kuleć, utykać na nogę
chrůmjeć ndk (1.os.lp.cz.ter. chrůmjã, lp.cz.przesz.r.m. chrůmjoł) kuleć, utykać na nogę
chrůmjyńy (D.lp. chrůmjyńó) 1. rzecz. od **chrůmić** 2. rzecz. od **chrůmjeć**
chrůmlōk (D.lp. chrůmlōka) ktoś kulawy, utykający na nogę
chrůmosům (D.lp. chrůmosůma) chromosom
chrůmowy chromowy
chrůnologiczny chronologiczny → niem. chronologisch
chrůnologicńe chronologicznie
chrůnologijō (D.lp. chrůnologije) chronologia
chrůnologizacyjō (D.lp. chrůnologizacyje) chronologizacja*

chrůnůmejter (D.lp. chrůnůmejtra, Ms.lp. chrůnůmejtrze) chronometr
chrůńac ndk (1.os.lp.cz.ter. chrůńų, lp.cz.przesz.r.m. chrůńoł) chować (coś, co było wcześniej wyciągnięte na zewnątrz); zanosić (np. plony z ogrodu do domu, do piwnicy itp.) * *Ŭna zarōz przidze, yno tã jescy chrůńō.*
chrůńańy (D.lp. chrůńańó) rzecz. od **chrůńac**
chrůńić ndk (1.os.lp.cz.ter. chrůńã, lp.cz.przesz.r.m. chrůńůł) chronić, strzec, ochraniać * *Tyn ũobróz nōs chrůńi ũod ũescejścō.*
chrůńić se zwr. ndk chronić się, strzec się * *Chrůńće se ũod wsystkygo złego.*
chrůńika (D.lp. chrůńiki, Ms.lp. chrůńice) kronika → niem. Chronik
chrůńyńy (D.lp. chrůńyńó) rzecz. od **chrůńić**
chrůst (D.lp. chrůstu, Ms.lp. chrůśce) 1. chrust; cienkie gałazki brzożowe * *Ze chrůstu robi se mjetły. 2. faworki*
chrůsta (D.lp. chrůsty, Ms.lp. chrůśce) krosta * *Jō se ċebje brzidzã, bo yno drōpjes te chrůsty na gãmbje.*
chrůstawojśc (D.lp. chrůstawojści) tech. chropowatość
chrůstawy 1. chropowaty zob. **chrãmpaty, chropaty, chropawy** 2. **chrůstawō zaba** ropucha syn. **chrůstōk, parsywō zaba, skrzapa**
chrůstōk (D.lp. chrůstōka) ropucha syn. **chrůstawō zaba, parsywō zaba, skrzapa**
chrůśćik (D.lp. chrůśćiku) zdr. od **chrůst**
chrůścy (D.lp. chrůścō) chaszczce, krzaki, zarośla zob. **charpãńy**
chrůmpac ndk (1.os.lp.cz.ter. chrůmpjã, lp.cz.przesz.r.m. chrůmpoł) trzeszczeć, zgrzytać, chrzęścić
chrůmpańy (D.lp. chrůmpańó) rzecz. od **chrůmpac**
chrůmpicek (D.lp. chrůmpicka) zdr. od **chrůmpik**
chrůmpić ndk (1.os.lp.cz.ter. chrůmpjã, lp.cz.przesz.r.m. chrůmpjůł) zgrzytać, trzeszczeć, chrzęścić
chrůmpik (D.lp. chrůmpika) kawałek chrząstki (np. w wędlinie) * *Wė tų wůrzcė sų same chrůmpiki.*
chrůmpjyńy (D.lp. chrůmpjyńó) rzecz. od **chrůmpić**
chrůncyć ndk (1.os.lp.cz.ter. chrůncã, lp.cz.przesz.r.m. chrůncůł) *oświni:* chrząkać
chrůncyńy (D.lp. chrůncyńó) rzecz. od **chrůncyć**; chrząkanie
chrůsta (D.lp. chrůsty, Ms.lp. chrůśce) chrząstka, tkanka chrzęstna
chrůstać ndk (1.os.lp.cz.ter. chrůstų, lp.cz.przesz.r.m. chrůstoł) gryźć, chrupać
chrůstańy (D.lp. chrůstańó) rzecz. od **chrůstać**
chrůstka (D.lp. chrůstki, Ms.lp. chrůstce) chrząstka, tkanka chrzęstna
chrůsty (tylko lm., D. chrůstůw) chaszczce, krzaki, zarośla * *Sła zech bez te chrůsty.*
chrųstek (D.lp. chrųstka) derkacz, derkacz zwyczajny (gatunek ptaków; łac. Crex crex) * *Chrųstek robi: chrup, chrup! syn. chrãstek, krzųstek*
chto 1. kto zob. **fto** 2. ktoś zob. **chtojś, fto, ftojś** 3. **bele chto** | **leda chto** byle kto 4. **chto bųńdź** ktokolwiek, kto bądź * *Chto tã je? * „ũech tã je chto bųńdź, to go weznã” — padała dżoũcha.*
chtojś ktoś * *Bůł tã chtojś? zob. ftojś*
chtojśik ktoś

chtory 1. **zaimek przymiotny pytańny**; który * *Chtorego dźišej mūmy?* 2. **zaimek przymiotny względny**; który * *Jechoł drūgŭ, chtorô kludzŭła bez las.* 3. **zaimek przymiotny nieokreślony**; który, któryś * *Jak chtory nŭy mŭg sŭm przŭsŭ, to go przŭwŭżŭli.* 4. **chtory bŭjŭndź** który baź, którykolwiek

zob. **ftory, kjery**

chtoryjś 1. któryś *syn.* **ftoryjś, kjeryjś** 2. **za chtoryjś cōs** za jakiś czas; później

chtoryz któryż *syn.* **ftoryz, kjeryz**

chtŭz któż * *Chtŭz tã bŭł?* * *Nas ŭojćec bŭł na frŭńće i chtŭz to wsystko mjōł ŭobrobić?* *syn.* **ftŭz**

chu *wykrz. dźw. odgłos chuchnięcia, wydechu*

chuch I. *rzecz. (D.lp. chucha) chuch, chuchnięcie, oddech, wydech* * *W taŭce trzimjã bŭmbŭna na fajny chuch.* → *niem.* Hauch **II.** *wykrz. dźw. odgłos chuchnięcia, wydechu*

chuchać *ndk (1.os.lp.cz.ter. chuchŭ, lp.cz.przesz.r.m. chuchōł)* 1. chuchać; dmuchać (wypuszczając z ust powietrze) * *Chuchej do rãnkŭw, ñe bãrdźe ći žŭma.* 2. dmuchać, dać (w trãbkę, pŭszczãlkę itp.) 3. wypuszczać parę * *Damfmaŭsŭna chuchō.*

→ *niem.* hauchen

chuchańy (*D.lp. chuchańō*) *rzecz. od chuchać*

chuchnŭńć *ndk (1.os.lp.cz.przys. chuchnã; lp.cz.przesz.: r.m. chuchnŭn, r.ż. chuchŭla)* 1. chuchnąć, dmuchnąć; wypuścić z ust powietrze 2. dmuchnąć, zadać (w trãbkę, pŭszczãlkę itp.) zob. **trŭmbnŭńć**

chuchńŭńćy (*D.lp. chuchńŭńćy*) *rzecz. od chuchnŭńć*

chuchrōcek (*D.lp. chuchrōcka*) *zdr. od chuchrōk*

chuchrōk (*D.lp. chuchrōka*) człowiek wãtŭly, mizerny, delikatny

chudala (*D.lp. chudale*) ktoś bardzo chudy; chudzielec

chudara (*D.lp. chudary, Ms.lp. chudarze*) ktoś bardzo chudy; chudzielec

chudawo doŭc chudo, mizernie

chudawy chudawy, doŭc chudy * *Wdycki tã juz mjeli chudawe kŭńć, bo jy źle futrujŭ.*

chudejus (*D.lp. chudejusa, Ms.lp. chudejusu*) ktoś chudy; chudzielec

chudera (*D.lp. chudery, Ms.lp. chuderze*) chudy człowiek, chude zwierzę → *czes.* chudĕra

chuderlawy chuderlawy, chudy, drobny, mizerny

chuderlŭntko (*D.lp. chuderlŭntka, C.lp. chuderlŭntkowi*) chude dziecko * *Take chuderlŭntko je ta dźoŭcha.*

chudlōk (*D.lp. chudlōka*) ktoś chudy; chudzielec

chudnŭńć *ndk (1.os.lp.cz.ter. chudnã; lp.cz.przesz.: r.m. chudnŭn, r.ż. chudŭla)* chudnąć * *Koza chudŭla, bo za maŭto dostaŭla zryć.*

chudńć *ndk (1.os.lp.cz.ter. chudńejã, lp.cz.przesz.r.m. chudńōł)* chudnąć

chudńŭny (*D.lp. chudńŭńō*) *rzecz. od chudńć*

chudńŭńćy (*D.lp. chudńŭńćō*) *rzecz. od chudnŭńć*

chudo (*st. wyż. chudźi*) chudo

chudoba (*D.lp. chudoby*) 1. ubogie gospodarstwo; dobytek ubokiego gospodarza * *Caŭto chudoba mu ŭe spōlŭla.* 2. ludzie biedni; biedota * *Śedlōcy zbogatli, a chudoba robi fŭrt.* * *Bogōce mjŭslŭ, ze chudoba kradńe.* * *Wē tich chaŭpach mjŭskō sama chudoba.* 3. bieda; nędza; ubóstwo → *czes.* **chudoba**

chudobny biedny, ubogi

chudobńe niebogato, skromnie, ubogo, nędznie

chudojść (*D.lp. chudojśći*) 1. chudość, szczupłość; bycie chudym 2. **pŭla na chudojść** tabletka odchudzająca

chudōk (*D.lp. chudōka*) ktoś chudy; chudzielec

chudy 1. chudy * *Jak baba bŭła chudō, to mŭgŭo znacyć, ze ŭŭna je motyka.* * *Masōrz ñe kupjŭł krowy, bo mu bŭła za chudō.* 2. mizerny * *Na lichŭj polu ŭowjes wdycko chudy.* 3. **chudō jewa** chuda, wodnista zupa; rozwodniona zupa * *Wcora bŭła na ŭobjōd chudō jewa.* zob.

chlapacka, chlapićŭnka, chlipjŭnka, chliptŭnka, chlistacka 4. **chudō jewka** *bot. tasznik (łac. Capsella)* 5. **chudō ñedźela** pierwsza niedziela Wielkiego Postu 6. **chudy cas** *daw.* czas pod koniec zimy i na początku wiosny, między okresem koñczenia się zapasów żywności z poprzedniego roku a zazielenieniem się łąk i zebraniem pierwszych plonów w nowym roku; przednówek * *Banŭ rōd, jak juz ŭe tyn chudy cas skŭjŭncy.* 7. **chudy jak hajźlowy pajŭńk | chudy jak harynek | chudy jak kostur | chudy jak pjecka | chudy jak scypa | chudy jak ŭtrachelec** bardzo chudy, wychudzony * *Ty jŭs juz je chudy jak kostur.*

chudyka (*D.lp. chudyki, Ms.lp. chudyce*) chuda kobieta; chuda dziewczyna

chudyrlawy chudy * *Tera baby sŭ chudyrlawe.*

chudyrlōcek (*D.lp. chudyrlōcka*) 1. *zdr. od chudyrlōk* 2. dziecko chude i zaniedbane

chudyrlōcka (*D.lp. chudyrlōcki, Ms.lp. chudyrlōcce*) chuda kobieta; chuda dziewczyna

chudyrlōk (*D.lp. chudyrlōka*) chudy człowiek; chudzielec; chude zwierzę zob. **wyblysczek**

chudŭndzka (*D.lp. chudŭndzki, Ms.lp. chudŭndzce*) *zdr. od chudŭnga*

chudŭnga (*D.lp. chudŭngi, Ms.lp. chudŭndze*) *pejor.* ktoś chudy; chudzielec

chudźara (*D.lp. chudźary, Ms.lp. chudźarze*) ktoś bardzo chudy; chudzielec * *Taki chudźara jak ty do wsystkygo wlejźe.*

chudźik (*D.lp. chudźika*) ktoś bardzo chudy; chudzielec * *Taki chudźik ŭ ñego.* * *Ty chudźiku jedyn.*

chudźina (*D.lp. chudźiny, Ms.lp. chudźińe*) ktoś chudy, mizerny, źle wyglãdajãcy

chudźōk (*D.lp. chudźōka*) biedny chłōp; biedny gospodarz * *Same chudźōki w tej wŭsi mjŭskajŭ.*

chudźōrz (*D.lp. chudźōrza*) *pejor.* ktoś bardzo chudy; chudzielec

chudźuŭski bardzo chudy; mizerny * *Camu zejŭs je taki chudźuŭski?* * *ŭŭn bŭł taki chudźuŭski, co ańi ćyńa ŭod ñego ñe bŭłō widać.*

chudźutki bardzo chudy; mizerny; chudziutki

chuj (*D.lp. chuja*) *wulg.* 1. członek męski, penis; chuj zob. **cyp, ćul, ćulek, ćulik, ćulōk, francsek, pulek, pulik, pulōk, zyńidŭto** 2. **przezwiŭsko męźczyzny**; chuj 3. **na chuj | po chuj** po co; w jakim celu * *Na chuj ći te koŭto?*

chujek (*D.lp. chujka*) *zdr. od chuj*

chur (*D.lp. chura, Ms.lp. churze*) zob. **chŭr** → *niem.* Chor

churchać *ndk (1.os.lp.cz.ter. churchŭ, lp.cz.przesz.r.m. churchōł)* tŭczyć powietrze (np. do organów) za pomocã miecha * *Jak nŭyma ŭtrōmu, to trza churchać.*

churchańy (*D.lp. churchańō*) *rzecz. od churchać*

churek (*D.lp.* churka) *zdr. od chur*

chusta (*D.lp.* chusty, *Ms.lp.* chuście) *zgr. od chustka*; chusta *zob. drůcůk, plyjt, řaũltuch, řpigeltuch*

chustecka (*D.lp.* chustecki, *Ms.lp.* chustecce) *zdr. od chustka*

chustka (*D.lp.* chustki, *Ms.lp.* chustce) chustka (na głowę) * *Pýrwej my chodźũty w chustkach. zob. merinka, purpurka, tibetka, řaũlinka, řaũltusek*

chůd (*D.lp.* chodu, *Ms.lp.* chodze) sposób chodzenia człowieka; chůd *syn. chůdza*

chůdecek (*D.lp.* chůdecka) *zdr. od chůdek*

chůdek (*D.lp.* chůdka) 1. zaciennie miejsce; **do chůdka** do cienia; **w chůdku** w cieniu, w zaciennym miejscu * *Půdź ře řýjś do chůdka. * Űũn ředźi w chůdku. * ředũny my ře w chůdku pod Űorzehũ. * Pod strũmũma je chůdek. 2. chłodne miejsce, zimne miejsce * Postůw te mlyko do chůdka. 3. miły, orzeźwiający chłód; chłodny powiew wiatru * *Jak przidze taki chůdek, to ře zarůzki lepĩ robi. * Jů je rada, jak na polu je chůdek. * Yntlich trochã chůdka w tej izbje je. 4. za chůdka* w chłodnej porze dnia; gdy nie ma upału * *Pũjdźmy do lasa za chůdka, bo potý je bardzo wůr. * Zrobjmy tã robotã za chůdka.**

chůdnawo chłodnawo; umiarkowanie chłodno * *Wcora bũto chůdnawo.*

chůdnawy chłodnawy; nieco chłodny, lekko chłodny, niezbyt ciepły * *Zupa je juz chůdnawů, trza jũ przigrzůc. * Chůdnawy dźyũ dźiřej je.*

chůdno (*st. wyź. chůdnĩ*) chłodno * *Dźiřej je bardzo chůdno. * W pywũicce mũmy bardzo chůdno. * Chůdno tera je jechać. zob. fryřno*

chůdnojsć (*D.lp.* chůdnojsći) chłodność; chłód

chůdnũńć *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.*os.* chůdnã, 3.*os.* chůdnĩ; *lp.cz.przesz.:* r.*m.* chůdnũn, r.*ź.* chůdũ) stygnãć; stawać się coraz chłodniejszym * *Jydzće juz Űobjůd, bo chůdnĩe. * Půdź jejs, bo ěi chůdnĩe zupa.*

chůdny (*st. wyź. chůdnĩej*) chłodny

chůdnĩca (*D.lp.* chůdnĩce) gorãczka *syn. fiber, gorũncka*

chůdnũńcy (*D.lp.* chůdnũńců) *rzecz. od chůdnũńć*

chůdza (*D.lp.* chůdze) sposób chodzenia człowieka; chůd *syn. chůd, → zes. chũze*

chůdzyńy (*D.lp.* chůdzyńů) *rzecz. od chůdźić*; chłodzenie

chůdźić *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* chůdzã, *lp.cz.przesz.r.m.* chůdźũ) chłodzić

chůdźić ře *zwr. ndk* chłodzić się, stygnãć

chũmlicka (*D.lp.* chũmlicki, *Ms.lp.* chũmlicce) *daw. drut w kształcie podkowy sũżãcy do usztywniania czepeca męzãtek * Wydane kobjty wjũzãty chustki na cepcu uřtaj-fũũũ chũmlickũ.*

chũmũtka (*D.lp.* chũmũtki, *Ms.lp.* chũmũtce) 1. fryzura kobieca z warkoczem uplecionym wokół głowy 2. obrãczka upleciona z pończoch sũżãca do formowania fryzury kobiecej, zakłãdana po raz pierwszy podczas oczepin

chũmũnt (*D.lp.* chũmũnta, *Ms.lp.* chũmũntce) chomãto

chũmũntek (*D.lp.* chũmũntka) *zdr. od chũmũnt*

chũmũntko (*D.lp.* chũmũntka, *C.lp.* chũmũntkowi) *zdr. od chũmũnto*

chũmũntnik (*D.lp.* chũmũntnika) miejsce w stajni, gdzie przechowuje się chomãta

chũmũnto (*D.lp.* chũmũnta, *Ms.lp.* chũmũntce) chomãto

chũmũntcůr (*D.lp.* chũmũntcůra) rymarz *syn. řodlůr*

chũr (*D.lp.* chũra, chũru; *Ms.lp.* chũrze) 1. galeria w kořciele, gdzie mieszczã się organy * *Jů dźiřej ředźůł na chũrze, bo w ławkach na dole juz nie bũto placu. * Na chũrze sũ Űorgany. 2. chůr (zespůł řpiewaczy) * Moja matka za frele řpywãła wchũrze.*

chũrek (*D.lp.* chũrka) *zdr. od chũr*

chũw (*D.lp.* chowu) chów, hodowla

chũwa kobieta niańczãca dzieci; niania, piastunka → *zes. chũwa*

chwała 1. cześć, chwala, powszechne uznanie, dobre imię 2. chwalenie, pochwała

chwant (*D.lp.* chwanta, *Ms.lp.* chwãnce) ciuch, część ubrania * *Juzãř sã ta Gorůlka bũła i przedůwãła roztomãjtne chwãnty. zob. kwant*

chwãńcarstwo (*D.lp.* chwãńcarstwa) 1. stare bezwartořciowe rzeczy; rupiecie 2. **o ubraniach:** łachmany, szmaty *syn. kwãńcarstwo*

chwila (*D.lp.* chwile) 1. chwila *zob. kwila → niem. Weile* 2. **dojř chwilã** dłuźszã chwilę * *Dojř chwilã juz cekũmy.*

chwilka (*D.lp.* chwilki, *Ms.lp.* chwilce) *zdr. od chwila* *zob. kwilka*

chwjůc *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.*os.* chwjejã, 3.*os.* chwjeje; *lp.cz.przesz.r.m.* chwjoł; 2.*os.lp.tr.rozk.* chwjyj; *im.bier.* chwjũny) 1. chwiać, kołysãć, potrząsãć; poruszać (coř, czymř) w různe strony * *Wjãter chwjeje gałũzkũma. * Muřis mocnĩ chwjůc tũ řlũwũ. * Zacũn zech chwjůc tyn motorãd i cujã, ze nũ ma w nũ bynzymu. 2. o owocach na drzewie:* strząsãć, zrzucãć (potrząsãjąc drzewem) * *Idã chwjůc jabka. 3. merdać * Pjes chwjeje Űogũnkũ. zob. chwjyrać, chwjyrutać, kolybać, kwjůc*

chwjůc ře *zwr. ndk* chwiać się 1. chwiać się, kołysãć się; wychylać się od normalnego połoźenia; kiwać się * *Zyđ ře řmjůł, az ře chwjoł. * Chwjeje ře z nerwũw. * Tyn Űozarćuch ře tak chwjeje. * Űũn ře chwjeje na nogach. * Jak my zacli zwũnĩc połednůkũ, to ře całů wjeźů chwjoła. * Tyn strũm ře chwjeje. 2. być luźno w czymř osadzonym; być słabo przymocowanym; chybotãć się * *Mje ře zũmb chwjeje. * Tyn supek ře chwjeje. zob. chwjyrać ře, chwjyrutać ře, kolybać ře, kwjůc ře**

chwjũny (*D.lp.* chwjũńů) *rzecz. od chwjůc* *syn. kwjũny*

chwjyrać *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* chwjyrũ, *lp.cz.przesz.r.m.* chwjyroł) chwiać, kołysãć *zob. chwjůc, chwjyrutać, kolybać, kwjůc*

chwjyrać ře *zwr. ndk* chwiać się, kołysãć się *zob. chwjůc ře, chwjyrutać ře, kolybać ře, kwjůc ře*

chwjyrańy (*D.lp.* chwjyrańů) *rzecz. od chwjyrać*

chwjyrutać *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* chwjyrutũ, *lp.cz.przesz.r.m.* chwjyrutoł) 1. chwiać, poruszać na boki *zob. chwjůc, chwjyrać, kolybać, kwjůc* 2. trzaskać, stukać * *Napocły do dwjyrzũw chwjyrutać.*

chwjyrutać ře *zwr. ndk* być luźno w czymř osadzonym; być słabo przymocowanym; chybotãć się *zob. chwjůc ře, chwjyrać ře, kolybać ře, kwjůc ře*

chwjyrutańy (*D.lp.* chwjyrutańů) *rzecz. od chwjyrutać*

chwjywać *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* chwjywũ, *lp.cz.przesz.r.m.* chwjywůł) 1. chwiać, kołysãć, potrząsãć; poruszać (coř, czymř) w různe strony (więcej niź raz) 2. **o owocach na**

drzewie: strząsać, zrzucać (więcej niż raz, potrząsając drzewem) 3. merdać (więcej niż raz)

chwjywań (D.lp. chwjywań) rzecz. od **chwjywać**

chwost (D.lp. chwosta, Ms.lp. chwoście) 1. ogon zob.

kwost, **uogun** 2. frędzel zob. **būmbelōk**, **cyplik**, **frańe**, **frūncek**, **frūncel**, **strzŷmp**, **strzŷmpka** 3. pomponik

chwostek (D.lp. chwostka) zdr. od **chwost**

chwościk (D.lp. chwościka) zdr. od **chwost**; ogonek, frędzel, pomponik

chwōścŷ (D.lp. chwōścō) zb. 1. chwasty, zielsko 2. krzaki, zarośl

chyba I. part. 1. **osłabia stwierdzenie; wyraża możliwość, prawdopodobieństwo** chyba; może; prawdopodobnie * *Chyba dźisej ņe bāńdže dysca.* * *Chyba'js już ũū mje zapūmnoł.* * *To je chyba ũūn.* * *Chyba jutro sā przidže.* * *Chyba ņe pojedā jutro na tōrg.* * *Ty'js je chyba cały pofyrntany.* 2. **osłabia negację w pytaniu** * *Chyba tā ņe sces jechać?* * *Chyba ċi pińyndzy ņe brachńe?*

II. spój. **chyba ze w zdaniu podrzędnie złożonym: wprowadza warunek, którego spełnienie pociąga za sobą negację zdania nadrzędnego;** chyba że * *Ńe dŷ mu nazōd tego koła, chyba ze mi pijyndze wrūci.* * *Na tŷ polu ċi ņic ņe urojsńe, chyba ze do porzŷndku pognojŷs.* III. rzecz. (D.lp. chyby) 1. mankament, wada, skaza, defekt * *Tyn tōwūr ņy mō zōdnej chyby.* * *Kupjyli zejśce krowā ze chyby.* * *To je bardzo sykowny synek, ale mō jednā chybā: kās pije.* * *Zōdyn ņe je bez chyby.* * *Noūwjŷńksō chyba to je ta, ze ċi śe ņic ņe sce.* zob. **fejler** 2. szkoda, strata * *To je chyba, ze'ch tā ņe soł.* * *To śe wŷ tyz wjelkō chyba zrobjūta.* → czes. chyba

chybać ndk (1.os.lp.cz.ter. chyby, lp.cz.ter.r.m. chyboł) rzucać zob. **ċepać**

chybań (D.lp. chybań) rzecz. od **chybać**

chybić dk (1.os.lp.cz.przysz. chybĵā, lp.cz.przesz.r.m. chybĵūl) 1. nie trafić (do celu), chybić, spudłować; **chybić (kogo, co)** nie trafić (w kogo, w co) * *Ćepnūn na ņego kamjŷnŷ, ale go chybĵūl.* 2. pomylić się

chybjać I. (1.os.cz.ter. chybĵŷ, lp.cz.przesz.r.m. chybĵoł) nie trafić (do celu), pudłować, chybiać II (3.os.cz.ter. chybĵō, 3.os.lp.cz.przesz.r.m. chybĵało) w **konstrukcjach bezpodmiotowych:** 1. brakować, nie starczać; występować w zbyt małej ilości 2. dolegać * *Jak jŷ co chybĵō, to je ņymocnō.* 3. fraz. **(kūmu) chybĵō ptōsego mlyka | (kūmu) chybĵō kokoċego mlyka** za dobrze się (komu) powodzi * *Chybĵō mu yno ptōsego mlyka.* 4. fraz. **to by jescy chybĵało** jeszcze tego by brakowało * *To by jescy chybĵało, coby'js ty we wśi fojtowoł.*

→ czes. chybět

chybjań (D.lp. chybjań) rzecz. od **chybjać**

chybĵŷ (D.lp. chybĵŷ) rzecz. od **chybić**

chybki 1. szybki, zwinny * *Ŭūn je chybki jak scur.* * *Ŭūn je chybki, to hned przuleci.* 2. chętny, skłonny, ochoczy * *Jak je chybko do roboty, to jŷ kozdy rōd najmńe.*

chybko przys. od **chybki** 1. szybko, zwinnie 2. chętnie, z ochotą

chybkojśc (D.lp. chybkojści) 1. szybkość, zwinność 2. chęć, ochota

chybnŷć dk (1.os.lp.cz.przysz. chybnā; lp.cz.przesz.: r.m. chybnūn, r.ż. chybła) 1. uciec, czmychnąć, zwiąć, zbiec * *My zarōzki wypruli bez tyn pot i chybli do lasa.* zob.

ċitnŷć, pichnŷć, pitnŷć, śmjyś, uċec, wymłōc, zgolić 2. w **konstrukcjach bezpodmiotowych:** braknąć, zabraknąć zob. **brachnŷć**

chycūny 1. dotknięty (np. ręką) 2. złapany 3. o **człowieku:** pijany, nietrzeźwy, spity, wstawiony, zamroczony * *Tyn zajś wcora przisoł chycūny.* * *Ty'js ņe widzōł, dyċ ũūn bŷł chycūny.* * *Przŷkludźŷł'ech go do chałpy, bo bŷł chycūny.* * *Jak dŷ mje zazwūnŷł, to już bŷł leko chycūny.* zob. **blaū**, **nabańowany**, **nabity**, **nabūmbjūny**, **naċińkany**, **naċulany**, **nadrzistany**, **nadupċūny**, **nahujstany**, **naprany**, **natintany**, **natutkany**, **nawalūny**, **nazgany**, **tyrpnŷnty**, **ūopity**, **ūosfepany**, **ūozarty** 4. o **żywności:** nadpsuty, zepsuty, zgniły * *Te mjŷso je chycūne, ņe jydźce go.* 5. zajęty przez płomień, ogień * *Jō tā zajechoł, a studoła już bŷła chycūnō.* 6. **ņe chycūny** nie tknięty * *Jō je chorō, a ũokna ņe chycūne.*

chycyń (D.lp. chycyń) rzecz. od **chycić** * *Ŭūna wċ spi-tōlu mjała take tŷzko do chycyńō.*

chycić dk (1.os.lp.cz.przysz. chycċ; lp.cz.przesz.: r.m. chycċŷl, r.ż. chycċŷla) 1. dotknąć * *Chycċ yno tā rukā, śe je ċeptō.* * *Tyn garńec już ņe je gorki, już go idže chycić.* 2. złapać (ręką, nogą), chwycić * *Chycċŷł go za klapā i urwoł mu jŷ.* 3. złapać (kogoś, zwierze) * *Ńe poradźyli my chycić tego psa.* * *Wcora chycyli u nōs złodźeja.* * *Chycċŷł zech już dźejśŷńċ mysŷu na śtapkā.* * *Chycċŷł'ch tego gizda.* * *Chycċŷł'ch zajŷnca na tŷnce.* 4. o **zwierzętach wodnych:** złowić * *Chycċŷł zejś to jakŷ rybā?* 5. o **chorobie:** zaatakować, przyczepić się, złapać * *Jō ańi ņe wŷlazā na dwūr, bo śe bojā, ze mje cojś chycċi.* 6. o **farbie, barwniku:** złapać, chwycić * *Jak pŷmalujes mokre drzewo, to ta farba ċi ņe chycċi.* 7. pojąć, zrozumieć * *Dopjyro tera zech to richtich chycċŷł.* zob. **grajfnŷć** 8. o **pojeździe lub urzędzeniu z silnikiem spalinowym:** zapalić * *Aŷto mi ņe sce chycċi.* 9. fraz. **chycić gryf** opanować jakąś umiejętność, nauczyć się jakiejś sztuki * *Tak dugo zech ibowoł aze'ch chycċŷł tyn gryf.* * *Za tŷdźŷn zech chycċŷta gryf do tej roboty.* 10. fraz. **(kūmu) gōdkā chycċŷto** (komu) mowę odjęło; (kto) zaniemōwił z wrażenia * *Aze mi gōdkā chycċŷto.* 11. fraz. **wilka chycić** mieć zapalenie hemoroidów

chycić śe zwr. dk 1. dotknąć się (czego), złapać się (za co), przytrzymać się (czego) * *Muśoł'ch śe chycić cegojś zmazanego.* * *Chop chycċŷł śe za brzuch.* 2. ująć się wzajemnie, jeden drugiego * *Chycċe śe za rānce.* 3. zapalić się; zająć się ogniem; zapłonać; zacząć się palić * *Ŭod sŷmśada studoła śe chycċŷta ũod pjerūna, co w ņa strzelŷł.* * *Jak tyn torf śe rōz chycċŷł, to bez dugi cas śe tā skwarzŷło a smāńdźŷło.* * *Chycċŷta śe chałpa, bo ņe dali pozŷr na ũogyń.* * *Śano muśi byċ sucho swjezŷne, bo by śe mŷgto chycić.* * *Chycċŷty mi śe treċińy wċ werksteli.* * *Te mokre drzewo śe ņe bāńdže ścało chycić.* 4. o **roślinach:** przyjąć się; ukorzenie się * *Tā śe zōdyn strŷm ņe chycċi.* zob. **zaparzŷńċić śe** 5. o **jedzeniu, pićiu:** tknąć * *Takej gorzoty by śe ańi pjes ņe chycċŷł.* 6. złapać się; zostać złapanym, złowionym * *Mys śe chycċŷta na śtapkā.* * *Zajŷnc śe chycċŷł na ślŷngā.* * *Zōdnō ryba mi śe ņe sce na hōcyk chycić.* zob. **dopajś śe** 7. przylgnąć, przywrzeć, przyczepić się * *Fto śe roboty ņe chycċi, tego śe bĵyda chycċi.* (przysłowie) 8. o **chorobie:**

opanować, zaatakować, przyczepić się * *Coby yno wós še zôdnô choroba nie chycůta*. 9. wziąć się (do czego), zabrać się (do czego, za co), zacząć (co robić) * *Chopcy, chycće še za robotã!* * *Jak jô še chycã roboty, to zarôz mje znać.* * *Chyc še jakej roboty.* * *Chyc še do roboty.* * *Potjy še chycyli wôpno pôlić.* * *Chycůta še pjecynô chleba zarôz z rana.* * *Chyc še tego fachu.* * *Chycůta še handlu.* zob. **jũńć še** 10. pokłócić się; posprzeczać się * *Zajś zech še chycůł wcora z mojy šwagrjy.* * *Ŭüne še na placu tak chycůty, co wsyjscy słyseli.* * *Džišej by še bůty z Marikjy chycůty, ale jedna musí być mjndrzejšô.* 11. pobić się; zacząć się bić * *Florek z Antkjy še chycyli na zabawje i zarôz bůta chaja.* * *Či še zajś chycyli, půdź pozaglũndać jak še pjerjy.* 12. zorientować się; połapać się * *My še ny mũgli wé tjy chycić.* 13. związać się (z osobã płci przeciwnej); przyczepić się do kogoś * *Chycã še tej dzoũchy.* * *Stary džôd še modej dzoũchy chycůł.* 14. zejść w ciãżę * *Chycůta še zarôz po šlubje.* zob. **do-stać dzeća, nagũńić, nalôtać, ugũńić, zastũmpić** 15. **chycić še za pase** zacząć mocować się ze sobã * *Chycyli še za pase.*

chylać še *zwr. ndk ndk (1.os.lp.cz.ter. chyljy še, lp.cz.przesz.r.m. chyloł še)* pochylać się, uginać się

chylańy (*D.lp.* chylańô) *rzecz. od chylać*

chymiczny 1. chemiczny * *Chymiczne tówary kupyjmy w nasej drôgeriji.* → *niem.* chemisch 2. **chymiczny elymynt** pierwiastek chemiczny 3. **chymicznô reakcyjô** reakcja chemiczna

chymicne chemiczne

chymijô (*D.lp.* chymije) chemia; **fizycznô chymijô** chemia fizyczna; **ũorganicznô chymijô** chemia organiczna → *niem.* Chemie

chymiker (*D.lp.* chymikra, *Ms.lp.* chymikrze) chemik → *niem.* chemiker

chynũńć *dk (1.os.lp.cz.przys. chynã; lp.cz.przesz.: r.m. chynũn, r.ż. chynũna)* 1. rzucić, cisnąć zob. **ćepnũńć, frũńknũńć** 2. mknąć, przelatować

chynũńć še *zwr. dk* 1. skoczyć nagle, rzucić się 2. **o chorobie:** opanować, zaatakować * *Ŭejnymu borôkowi še ljužôk chynũn na puca.*

chynjũńcy (*D.lp.* chynjũńcô) *rzecz. od chynũńć*

chyrb (*D.lp.* chyriba) stary, przyniszczony, znoszony but * *Dže mô te twoje stare chyrbjy? zob. charboł, klũmp, skarboł*

chyrcek (*D.lp.* chyrccka) ktoś chorowity; cherlak * *Tyn istny dugo nie zwjekuje, to je chyrczek.*

chyrcak *ndk (1.os.lp.cz.ter. chyrckjy, lp.cz.przesz.r.m. chyrcok)* wypływać, tryskać * *Woda chyrcô ze žymje.* * *Chyrkata mu krew ze gôrdžela.*

chyrcakny (*D.lp.* chyrcakńô) *rzecz. od chyrcak*

chyrcakũńć *dk (1.os.lp.cz.przys. chyrcakńã; lp.cz.przesz.: r.m. chyrcakńũn, r.ż. chyrcakńa)* 1. wypływać, trysnąć * *Wé mje to chyrcakto.* * *Chyrcakta mu krew z nosa.* 2. uderzyć * *Ŭũn še dołwi. Chyrcakńi go tã za kark.*

chyrcakũńcy (*D.lp.* chyrcakũńcô) *rzecz. od chyrcakũńć*

chyrlać *ndk (1.os.lp.cz.ter. chyrljy, lp.cz.przesz.r.m. chyrlol)* kaszleć

chyrlańy (*D.lp.* chyrlańô) *rzecz. od chyrlać*

chyrcpć (*D.lp.* chyrcpã) * *Co ta cõrzes tymi chyrcpũma?*

chyrtac *ndk (1.os.lp.cz.ter. chyrtjy, lp.cz.przesz.r.m. chyrtol, 2.os.lp.tr.rozk. chyrtrej)* kołysać, hujstać (np. dziecko w kołysce) * *Dyc nie trza tego wũzyka porzũnd chyrtac, ũũn tã sũm baje čicho.*

chyrestek (*D.lp.* chyrestka) młody chłopiec, wyrostek * *Wyglũndô jak jaki chyrestek.*

chyrestnũńć *dk (1.os.lp.cz.przys. chyrestnã; lp.cz.przesz.: r.m. chyrestnũn, r.ż. chyrestla)* przeciąć, podciąć (np. nożem) * *Idź synek, zabi mi tã gãjs. Wejź nũz a chyrestnũ jĩ pod karkjy.*

chyrestnũńć še *zwr. dk* zaciąć się (np. nożem)

chyrestok (*D.lp.* chyrestoka) młody chłopiec, wyrostek

chyrtac še *zwr. ndk* 1. kołysać się, huścić się 2. drapać się * *Ŭe wjã, co to mjy na tich plecyskach, porzũnd še musã chyrtac.*

chyrtakny (*D.lp.* chyrtakńô) *rzecz. od chyrtac*

chyrtũń (*D.lp.* chyrtũńa) gardło

chyrczy (*D.lp.* chyrczô) odpadki z gałazdek przy wyrobie koszy, mioteł itp.

chyt (*D.lp.* chytu, *Ms.lp.* chyće) 1. łapanie zwierzyny * *Idźmy na chyt, na zajũnce.* 2. podryw; podrywanie; szukanie przygód miłosnych * *Chopcy, idźmy na chyt.* * *Ŭũna sła na chyt.* * *W soboty łazymy na chyt.* * *Pojechali do mjasta na chyt.*

chytac (*D.lp.* chytaca) łapacz

chytacka (*D.lp.* chytacki, *Ms.lp.* chytacce) łapanka, obława (na ludzi)

chytac *ndk (1.os.lp.cz.ter. chytjy, lp.cz.przesz.r.m. chytoł)* 1. dotykać; brać do ręki * *Ŭe chytej tich forhańgũw, bo jy zmazes!* * *Ŭe chytej tej decki bo na zmarajšis!* * *Ŭe chytej tego.* 2. łapać, chwytac; ujmować * *Chytej bala!* (Łap piłkę!) * *Ŭe chytej psa za ũogũn, bo će posrô.* * *Chytjy go za rãnkã i idźmy.* 3. **o ludziach:** łapać, zatrzymywać * *Bãndžes widžol, jak tera zacnũ chytac tich złodžejũw.* 4. **o zwierzętach lądowych:** łapać * *Tyn mjy kocur nie sce mysũw chytac.* * *Ŭũni necũma ptôki chytali.* 5. **o zwierzętach wodnych:** łowić * *Ŭpa jejždžũł s nami ryby chytac.* 6. **o pojeździe lub urzędzeniu z silnikiem spalinowym:** zapalać * *Tyn mopek musã poćis, bo na kop mi nie chytô.* 7. **o czymś ciekącym lub sypiącym się:** zbierać (w jakimś naczyniu) * *Jak nũ woda z rũłki lećała, to my jũ do miskũw chytali.* * *Przi šwińbiću krew chytajjy, bo ũũna je potrzebô do krupńôkũw a do preswũrtzũw.* * *Te žôrny, co še zactô wysuwać ze kastle, to'ch do mjyska chytoł.* 8. **pojmwować, rozumieć** * *Powjydz jescy rôz, bo tego blank nie chytjy.* * *Ŭũn juz poleku chytô tã nasã gôdkã.*

chytac še *zwr. ndk* 1. dotykać, dotykać się (czego) * *Jak by'js še tej ścany nie chytoł, to by'js ny mjoł cõrnych rãnkũw.* 2. dotykać się nawzajem * *Seblykli še, a potjy še nagaći chytali.* 3. łapać się, chwytac się; ujmować się * *A potjy chytũmy še za wsyjscy rãnce i do kupy tajncujmy.* * *Soł naprany a še chytoł supũw, coby še nie ũobalũł.* 4. **o zwierzętach:** łapać się (na przynętę, na łapkę, w pułapkę, we wnyki itp.) * *Džišej ryby še nie scũ chytac.* * *Co pôrã dñi na gũrze mi še chytô mys na stãpkã.* 5. rozpalać się, zapalać się; zaczynać się palić * *W pjecu še juz poleku chytô.* * *te suche strũmy še chytaly jedyn ũod drugygo.* 6. **chytac še (za co)** zabierać się (za co, do czego) * *Dojs juz tego gôdańô, chytũmy še za robotã.*

7. łapać się uświadamiając sobie coś * *Jô še corôz cãjsći chytŷ na tŷ, co ñe pamjŷntŷ dŷe co mŷ w dûma.*

chytań (*D.lp.* chytańô) rzecz. od **chytać**

chytry (*st.* wyż chytrzejsy) sprytny * *Űŷn je chytry jak lis.*

cichćôrz (*D.lp.* cichćôrza) hodowca → *niem.* züchter

cichtować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* cichtujã, *lp.cz.przesz.r.m.* cichtowoł) 1. o roślinach, zwierzętach: hodować, uprawiać * *Űŷn cichtuje bańe w ŷogrůdku. * Tã še cichtowało krůliki, briwy, kacyce, kury i inksŷ gadŷinã. → niem.* züchten 2. wychowywać, mieć na utrzymaniu * *Choć karlusa cichtowała, wjela ś ñego dyć ñy mjała.* 3. **cichtować [na kogo, na co, za kŷ, za cŷ]** czekać, czatować [na kogo, na co]; wyczekiwać, wypatrywać [kogo, czego] * *Trza cichtować na tyn film, aze juzaŷ go puseŷ wé telewizyjŷ. * Djôboł durch cichtuje na wase duse. * Trza bŷto ŷod rana przy sklepyje cichtować, coby dostać dobrŷ rybã. * Űod samego rana karluse cichtowali za frelkůma, bo chćeli jy ŷoblôć. * Przychodzŷŷy pakejty ze Hameryki i kozdy cichtowoł, coby ś ñich coŷ dostać. * Jô sã banã na ćebje cichtowoł.* 4. śledzić, obserwować * *Kôzoł takŷôrzowi bez pŷrã godŷin tã swojã babã cichtować. * My cichtowali, jak ŷŷna tã wlejŷe.*

cichtowań (*D.lp.* cichtowańô) rzecz. od **cichtować**

cider (*D.lp.* cidru; *B.lp.* cider, cidra; *Ms.lp.* cidrze) cydr * *Taki cider dobry je, jak na dworze je wjelki wŷr. * Jô ñe wjã, fto przywŷz dŷ ŷôs cidra. * Cidra še robi ze jabkŷw.*

Cider (*D.lp.* Cidra, *Ms.lp.* cidrze) mieszkaniec Radzionkowa

Ciderplac (*D.lp.* Ciderplacu) targowisko na granicy Radzionkowa i Bytomia (dzielnica Stroszek)

Cidrůwa (*D.lp.* Cidrůwy) mieszkanka Radzionkowa

Cidry (*D.* Cidrůw) Radzionków

cig *wykrz.* **cig, cig, cig | cig, cig, ciga | ciga, cig, cig | ciga, ciga, cig, cig przywoływanie kozy**

ciga I. rzecz. (*D.lp.* cigi, *Ms.lp.* cidze) koza * *Nasa ciga mŷ dobre mlyko. * Je zejŷ gupjŷ jak ciga. * Skŷoces jak ciga. * Za dŷoŷkã to jŷ mjała małŷ cigã, to'ch jŷ paŷta pod lasŷ. * Kupće se cigã, zezere bele co, a bãndŷeće mjeć dobre mlyko. * Űod cigi maŷto bŷto blańk bjŷte. zob. cigla, koza, → niem. Ziege II. *wykrz.* **ciga, ciga | ciga, ciga, cig, cig | ciga, cig, cig | ciga mee | cig, cig, ciga | nã ciga przywoływanie kozy***

cigara (*D.lp.* cigary, *Ms.lp.* cigarze) cygaro * *Űŷn bardzo mjŷtuje dobre cigary. → czes.* cigãro, cigãra, → *niem.* Zigarre

cigaraŷa (*D.lp.* cigaraŷe) popiół z cygara → *niem.* Zigarrenasche

cigarelus (*D.lp.* cigarelusa, *Ms.lp.* cigareluŷe) cygaretko → *niem.* Zigarillo

cigarka (*D.lp.* cigarki, *Ms.lp.* cigarce) *zdr.* od **cigara**

cigarowńa (*D.lp.* cigarowńe) fabryka cygar *syn.* **cigaryn-fabryka**

cigarŷpic (*D.lp.* cigarŷpica) rurka do palenia cygar; cygarniczka → *niem.* Zigarrenspitze

cigarula (*D.lp.* cigarule) kobieta pracująca przy produkcji cygar

cigaryćisko (*D.lp.* cigaryćiska) *zgr.* od **cigaryta** * *Űŷn yno ćmi te cigaryćiska.*

cigaryćôrz (*D.lp.* cigaryćôrza) ktoś palący dużo papierosów

cigarynfabryka (*D.lp.* cigarynfabryki, *Ms.lp.* cigarynfabryce) fabryka cygar * *Űŷne w cigarynfabryce robjŷ. syn.* **cigarowńa**, → *niem.* Zigarrenfabrik

cigarynkista (*D.lp.* cigarynkisty, *Ms.lp.* cigarynkiŷce) pudełko na cygara → *niem.* Zigarrenkiste

cigarynŷpic (*D.lp.* cigarynŷpica) rurka do palenia cygar; cygarniczka → *niem.* Zigarrenspitze

cigaryntaŷa (*D.lp.* cigaryntaŷe) etui na cygara lub papierosy; pudełko na cygara lub papierosy; papieroŷnica → *niem.* Zigarrentasche

cigaryta (*D.lp.* cigaryty, *D.lp.* cigarytŷw) papieros * *Wyłŷ zech na dwŷr na cigarytã. → czes.* cigareta, → *niem.* Zigarette

cigarytka (*D.lp.* cigarytki, *Ms.lp.* cigarytce) *zdr.* od **cigaryta**; papieroszek

cigarytowy papierosowy; **cigarytowy smŷnd** dym papierosowy

cigarytpaŷza (*D.lp.* cigarytpaŷze) przerwa na papierosa * *Idã na cigarytpaŷzã. * Zrŷbma še cigarytpaŷzã. * Majŷter ŷogojŷŷł cigarytpaŷzã. * Űŷn pedŷoł, ze mi wsytke cigarytpaŷze ŷod geltaku ŷodlicy. syn.* **ŷtŷmelpaŷza**, → *niem.* Zigarettenpause

cigarytynŷpic (*D.lp.* cigarytynŷpica) rurka do palenia papierosów; cygarniczka * *Do cigarytynŷpica wkłŷdajŷ cigaryty. * Jŷ kurzã bez cigarytynŷpic. * Bez tyn cigarytynŷpic, to gŷdali, mjało być kurzyńy zdrowse. → niem.* Zigaretenspitze

cigarzisko (*D.lp.* cigarziska) *zgr.* od **cigara**

cigel (*D.lp.* cigla) *zgr.* od **ciglik**

cigelka (*D.lp.* cigelki, *Ms.lp.* cigelce) *zdr.* od **cigla**; kŷzka

cigla (*D.lp.* cigle) koza *zob.* **ciga, koza**, → *niem.* Ziege

ciglicek (*D.lp.* ciglicka) *zdr.* od **ciglik**; koŷłãtko

ciglik (*D.lp.* ciglika) koziołek, koŷłe * *Ciglik łŷce po placu, moŷno še urwoł z lyjncucha. * Cigliki juŷ dŷiŷej po dworze łŷcŷ.*

cigoryjŷ (*D.lp.* cigoryje) 1. bot. cykoria (*łac.* Cichorium) 2. **dŷiwjŷ cigoryjŷ** bot. cykoria podrŷznik (*łac.* Cichorium intybus) 3. mielony korzeń cykorii → *niem.* Zichorie

cigować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* cigujã, *lp.cz.przesz.r.m.* cigowoł) 1. uprawiać ziemię; pracować w polu (np. siać, sadzić, zbierać plony) 2. sadzić, siać * *Banã na ŷogrůdku ŷogŷrki cigowoł. → niem.* ziehen

cigowań (*D.lp.* cigowańô) rzecz. od **cigować**

cigula (*D.lp.* cigule) koza

cigura (*D.lp.* cigury, *Ms.lp.* cigurze) bot. cykoria (*łac.* Cichorium)

cigynpejter (*D.lp.* cigynpejtra, cigynpejtru; *Ms.lp.* cigynpejtrze) ŷwinka (choroba) → *niem.* Ziegenpeter

cik *wykrz.* w **naŷladowaniu tykania zegara:** **cik-cak** tik-tak * *Zygŷr cykŷ: cik-cak, cik-cak, cik-cak.*

cikada (*D.lp.* cikady, *Ms.lp.* cikadŷe) cykada → *czes.* cikãda

cikcak (*D.lp.* cikcaka) zygzak → *czes.* cikcak

cikcakowaty zygzakowaty → *czes.* cikcakovitŷ

ciklindzka (*D.lp.* ciklindzki, *Ms.lp.* ciklindzce) *zdr.* od **ciklinga**

cikliŋga (*D.lp.* cikliŋgi, *Ms.lp.* cikliŋdze) nóż wygładzający; gładzica, cyklina → *niem.* Ziehklinge

cikuraŋja (*D.lp.* cikuraŋje) *bot.* kukurydza (*łac.* Zea mays); **cikuraŋja do dzyŋgaŋô** kukurydza do łuskania *syn.* kukurica, kukurzica, majs, turka

cimper-camper: na cimper-camper do cna; całkowicie * *Te chaće sŷ juz zniścūne na cimper-camper.*

cimt (*D.lp.* cimtu, *Ms.lp.* cimće) cynamon * *Zrobjŷta'ch gris na mlyku z masŷ i cimtŷ. * Pjerŋiki na ŷwjŷnta musŷ być upjecūne s cimtŷ. * Na ŷwjŷnta ŷe zajŷna-pjecymy roztomajtnych kejsŷ: ze cimtŷ, z mandlŷma. syn. skŷrzica, → niem. Zimt*

cimtka (*D.lp.* cimtki, *Ms.lp.* cimtce) cynamonówka (odmiana gruszy domowej — *łac.* Pyrrus comunis) → *niem.* Zimtbirne

cimtowy cynamonowy *syn.* skŷrzicowy

cin (*D.lp.* cinu, *Ms.lp.* ciŋe) cyna *zob.* cyna, → *czes.* cín, → *niem.* Zinn

cinowy cynowy

cinze (*tylko lm., D.* cinzŷw) 1. odsetki * *Te cinze w baŋku mozo ŋe banŷ take wysoke. 2. procenty; cinze przinojsić* procentować; * *Jô mŷ tele piŋŋndzy w baŋku, co mogŷ zyc ze cinzŷw i juz ŋy musŷ robić. * Na tyjsŷŋc cinzŷw ci to jutro ŷoddŷ.*

→ *niem.* Zinsen

cingula (*D.lp.* cingle) sznur służący do zwiŷzywania habitu lub alby

ciŋkać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ciŋkŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* ciŋkoł) *o monetach:* dzwięzczyć, brzękać *zob.* piŋkać

ciŋkaŋy (*D.lp.* ciŋkaŋô) *rzecz. od ciŋkać*

ciŋker (*D.lp.* ciŋkra, *Ms.lp.* ciŋkrze) moneta używana w grze o nazwie **ciŋkry**

ciŋkry (*tylko lm., D.* ciŋkrŷw) gra w rzucanie monetami o mur, w której gracze dŷżŷ do tego, ŷeby ich moneta spadła jak najbliŷej monety przeciwnika *zob.* buce, piŋkaŋy, piŋki

cips (*D.lp.* cipsu, *Ms.lp.* cipŷe) chęć, ochota, smak (na coŷ) * *Bŷndŷymy jejsŷ wysŷtko, na co yno przidŷe ŋŷ cips. * Wsŷyscy mjeli na ŋy wjelki cips. * Tera wsŷyscy banŷ mŷgli ŷe pomaskjeći a naŷować wsŷysko, na co yno przidŷe cips.*

cirpupa (*D.lp.* cirpupy) lalka, laleczka * *Pŷmalowała ŷe lica na cerwŷjŷno i wyglŷndała potŷ jak cirpupa.*

cisterna (*D.lp.* cisterny, *Ms.lp.* cisterŋe) cysterna *zob.* ach-tel, cepel, cysterŋa, keselwagŷn, → *niem.* Zisterne

cisula (*D.lp.* cisule) basetla, basy (ludowy instrument muzyczny podobny do wiolonczeli)

citacyjô (*D.lp.* citacyje) cytat, cytowanie → *czes.* citace

citać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* citŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* citoł) uciekać, umykać, zmykać, zwiewać * *Citŷmy stŷŋd, bo policyjô jedŷe. * Hned całe ćepto citô ze cowjeka bez gowŷ. zob. pitać, ŷmjatać*

citadela (*D.lp.* citadele) cytadela → *czes.* citadela, → *niem.* Zitadelle

citaŋy (*D.lp.* citaŋô) *rzecz. od citać*

citŋŋić *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* citŋŋ; *lp.cz.przesz.: r.m.* citŋŋn, *r.ŷ.* citŋŋa) uciec, zbiec, zwiŷać, czmychnŷć * *Pocekej pjerŷno, ŋe citŋes daleko. zob. chybŋŋić, pichŋŋić, pitŋŋić, ŷmjŷŷ, ŷcec, wymłôć, zgolić*

citŋŋŷć (*D.lp.* citŋŋŷćô) *rzecz. od citŋŋić*

citować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* citujŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* citowł) cytować → *czes.* citovat

citowaŋy (*D.lp.* citowaŋô) *rzecz. od citować;* cytowanie

citra (*D.lp.* citry, *Ms.lp.* citrze) cytra * *Moja starka grali na citrze, ŷojćec na krzŷpce, a mamulka pŷykŋe ŷpŷywała. → niem. Zither*

citrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* citrujŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* citrowł) drzeć, trzŷŷ się

citrowaŋy (*D.lp.* citrowaŋô) *rzecz. od citrować*

citrŷna (*D.lp.* citrŷny, *Ms.lp.* citrŷŋe) cytryna * *Bŷdŷe jescy potrzebŋô ŷobdartô skŷra za citrŷny. syn. cetrŷna, → niem. Zitrone*

citrŷnka (*D.lp.* citrŷnki, *Ms.lp.* citrŷŋce) *zdr. od citrŷna;* cytrynka

citrŷnowy cytrynowy

ciwilizacyjô (*D.lp.* ciwilizacyje) cywilizacja → *czes.* civilizace → *niem.* Zivilization

ciwôga (*D.lp.* ciwôgi, *Ms.lp.* ciwôdze) waga spręŷynowa → *niem.* Ziehwaage

ckŋić tęsknić

ckŋić ŷe: (kŷmu) ckŋi ŷe (za kŷ, za cŷ) (komu) jest tęskno (za kim za czym); (kto) tęskni, odczuwa tęsknotę (za kim, za czym) * *Ckŋi mi ŷe za ŷwatŷ.*

clôrz (*D.lp.* clôrza) urzêdник celny; celnik *zob.* abŷaŷr, be-amter, celner, celŋik, colamter, colbeamter, habŷaŷr

clêk (*D.lp.* clêka) człêk, człowiek

clô (*D.lp.* clŷ, *Ms.lp.* cle) 1. clô 2. myto * *Na ŷosejach bŷto pŷyrwej clô.*

clŷnek (*D.lp.* clŷnka) 1. członek (ktoŷ naleŷŷcy do jakiejŷ organizacji, zespołu, grupy itp.) 2. częŷć ciała * *Wsŷyŷtke clŷŋki mje bolŷ.*

cmer (*D.lp.* cmeru, *Ms.lp.* cmerze) maŷlanka * *Majŷlŷnka a cmer to je jedno. zob. majŷlŷnka → ŷr.wys.niem. smêr*

cmukać (*1.os.lp.cz.ter.* cmukŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* cmukoł) 1. całować 2. cmokać

cmukać ŷe *zvr. ndk* całować się

cmukaŋy (*D.lp.* cmukaŋô) *rzecz. od cmukać*

cmukŋŋić *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* cmukŋŋ; *lp.cz.przesz.: r.m.* cmukŋŋn, *r.ŷ.* cmukŋŋa) 1. pocałować 2. cmoknać * *Jak pocałuje, to cmukŋe. * ŷŷna mu cmukŋa i juz wjedŷoł na co.*

cmukŋŷć (*D.lp.* cmukŋŷćô) *rzecz. od cmukŋŋić*

cmukotać ŷe *zvr. ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* cmukocŷ ŷe, *lp.cz.przesz.r.m.* cmukotoł ŷe) *o dziecku:* brudzić się

cmyntôrz (*D.lp.* cmyntôrza) cmentarz

cna: do cna całkowicie, doŷcętnie, zupełnie, bez reszty * *Zjôd wysŷtko do cna. * Bawŷyli ŷe do cna w nocy. * ŋy muŷoł zejsŷ tak do cna być na tej muzyce. Juz ŷe jajsŷŋiło, jak zejsŷ przisoł nazôd do chałpy. zob. blank, colkŷ, do caŷa, do fŷndamyntu, do grŷntu, do imyntu, do kna, durch, ganc, w colkojsi*

cnota (*D.lp.* cnoty, *Ms.lp.* cnoće) 1. cnota; prawoŷć, szlachetnoŷć, zacnoŷć 2. cnota; przymiot, zaleta, dodatnia cecha 3. cnota; dziewiczoŷć, niewinnoŷć, czystoŷć

cnotka (*D.lp.* cnotki, *Ms.lp.* cnotce) błona dziewicza * *Panna mô cnotkŷ.*

cnotliwje cnotliwie

cnotliwojsć (*D.lp.* cnotliwojsći) cnotliwoŷć

cnotliwy cnotliwy * *Chto je cnotliwy, to tyz je i pobozny.*

cny szlachetny, zacny, prawy, cnotliwy

cníč (1.os.lp.cz.ter. cñã, lp.cz.przesz.r.m. cñũł, 2.os.lp.tr.rozk. cñí) tęsknić

cníč še zwr. ndk 1. nudzić się, przykrzyć się * *Cñi mi še juz beš ćebje. * Starka posta na smyki, bo ji še cñi w chałpje. * Coby še bajtlŕj nie cñũło, na roztomajtnych špĩplacach robi še ło nĩch kjołzdacki.* 2. (**kũmu**) **cñi še (za kŕj, za cŕj)** (komu) jest tęskno (za kim za czym); (kto) tęskni, odczuwa tęsknotę (za kim, za czym) * *Cñi mi še juz za Karlikŕj. * Moja synowò tak cãsto becy, cñi ji še za swojymi strũnũma.*

cnyńj (D.lp. cnyńò) rzecz. od **cníč**

co I. zaimek (D. cego; C. cymu, camu; B. co; N.Ms. cŕj)

1. **rzeczowny pytajacy** (a) **wskazujacy na rzeczownik nieosobowy** co; **do cego** do czego; **na co** na co, po co; **s cego** z czego; **s cŕj** z czym; **ũo cŕj** o czym; **ũod cego** od czego; **w co** w co; **w cŕj** w czym; **za co** za co; * *Co to je? * A to co je? * Co še tyz tã mũgło stać? * Co bãndŕjmy dŕišej robić? * Co by tukej porwać? — zech še myjšło. * Co sã je łos? * Co to, ćotko, naròbjòće? * Co ci mŕj pũmoc? * Co sã chces robić? * Co ci še sũũto? * Co jutro robis? * Co ty chces ũody mje? * Co mi dòs za to? * Co tã ñejšes? * Co bũło dali? * Co jò gòdała? * Co jò to chćoł pedźeć a ñe ũosydźić? * Co tã mòs? * Co jò mŕj tera s wami zrobić? * Do cego ci je tyn motek potrzebny? * Cymu še tak dŕiwujeće? * Co zejš mi prziwjũz? * Na co še tã cišnies? * S cŕj ci ukròć chleba? * ũo cŕj zejšće ũozprawjali? * ũo co weta? * No i co bũło robić? * Co mjoł robić? Soł dali? * Co tera zy mnũ bãndŕze? * S cego zech mjała zyć? * Cŕj zech mjała zapłaćić? * Co zech docekała? * Za co će zawarli? * W co ci ludŕe wjerzŕj? * ũod cego je ta šròbka? (b) **wskazujacy na rzeczownik osobowy**; kim; kogo; **za co** kim * *Przũd še yno pytŕj: co twũj pũn je? * Za co ty sces być? (Kim chcesz być?) * Co dostanã za chopa? (Kto zostanie moim mężem?) * Co my sŕj? (Kim jestešmy?) * — Co ũũn je dũ ñi? — Nã kuzynŕj. (— Kim on dla niej jest? — Kuzynem) * Z daleka bũło widać, co zech jò je. * Powjã wŕj, co tyn synek je.* 2. **rzeczowny względnj** * *ũũn kròd, co yno sto. * Skŕjnd jò mŕj wjedźeć, co wy'jšće sŕj za jedyn? * Zacũn nŕj gòdać, co jego ũojćec bũł. * Pijã tyn tej, co tyz i pũmògò.* 3. **rzeczowny nieokrešlony**; coš, cokolwiek * *Pozagłŕjndej no, še ci še co ze dwũrku ñe stracũto. * ũobŕjzrò še, še mu fto co ñejše.* 4. **przymiotny względny**: (a) **z zaimkiem anaforycznym** * *Idŕj po masłò, co'ch jy prawje zrobjũta. * To je ta panicka, co'ch jy widŕoł iš. * Ñescejšliwò ta wojynka, co jò musã na ñã iš. * To je ta dŕoũcha, co my jũ wcora treffjyli.* (b) **bez zaimka anaforycznego** * *Bũta ròz jedna baba, co mjała cerã. * Bũł sã taki jedyn, co chćoł s tobŕj gòdać. * To zrobjũł tyn, co bũł u nòs wcora. * Byli jedni, co w to wjerzjyli. * Wrũc tyn zygarek, co'jš go wŕũn. * Widŕis tã kartkã, w pojstrzodku co je? 5. **przysłowny pytajacy**; czemu; dlaczego; z jakiego powodu * *Co še tak na mje dŕiwòs? * Co še sã tak bŕjncys pod nogũma? * Co tak sedŕis jak klòta? * Mama bũta złò i še pytała, co še tak chichrũmy. * Co by'jš ñe sła, jak zejš je zaprosũnò? 6. **przysłowny nacechowany ekspresywnie**; jakże, jak bardzo * *Mjyty Boze, co mje rŕjnci bolŕj! * ũo, co mje je dobrze samej spać! 7. **przysłowny względny**: (a) **stopnia i miary**; jak tylko; ile tylko *****

*Zacynajŕj mũćić, co mogŕj. * Jò'ch še ũopjyrol, co'ch mũg. * Kobjyta wrzescała, co mjała gosu. * Lejŕj wody, co poradŕj. (b) **miejscu**; któròdy * *To je ta drũga, co do skòły chodzã. * Tã take ũokno bũto, co gnũj wyćepowali.* (c) **czasu** * *Prawje co zactã gòdać, tyn włòz. * Co'ch wylazła na dwũr, napocynało padać.* 8. **liczebny pytajacy**; ile, jak duŕo * *Przisuchowòł še, co chćeli za te bydłò. * Co by'jšće tak chćeli za tego psa? 9. **liczebny nacechowany ekspresywnie**; jakże wiele, ileŕ * *Co wtedy bũłò roboty! * ũo, co ũũni še sy mje ušmjòli. * Co wòs sã je! * Co'ch še juz nasmykoł tego prŕjñcò. * Co bũłò roboty kole nĩch. * ũo, co jò tã wystòła! * Co jò še dŕišej nagòdoł.* 10. **liczebny względnj**; ile; jak duŕo * *Fto buduje, tyn wyj co to kostuje. * Co my mjeli roboty s kartòflũma, az do ũostudy.* II. **spòjnik wprowadzajacy wypowiedzenia podrzędne**: 1. **dopełnieniowe**; że * *Jò wŕj gòdŕj, co ũũn dŕišej ñe przidŕe. * Powjydz mu, co juz ñy mò wjŕjncŕj tã łajźić. * Gòdali, co ũũna go ko- pła w rzic a posta ũod ñego fũrt. * Pedŕzała'ch mu, co mò przis na ũobjòd.* 2. **okolicznikowe** (a) **celu**; aby, żeby * *Powjejš sã te zachy, co uschnŕj. * Dejće nŕj štyry jajca, co še podŕzeljmy. * Dej mu w pysk, co mu še ũodechce. * Yno zaprzŕ fũrtkã, co kury ñe wylazŕj. * Jò ci pũjđã s tŕj dŕećŕj, co jy ũokrzćjmy. * W dũma jedyn ũostòł, co krowy futrować. * Potŕj še go mušĩ uwarzić z wodŕj a s cukrŕj, co je gasty. * Przĩnũšli my z lasa pòrà muchoròt- kũw, co na muchy jadźić. (b) **przyczynny**; bo, poniewaŕ; że * *Wypjũł zech całŕj flaskã wody, co taki zech feste mjoł brant. * ŕjy mũgła'ch še aũi na nogach udŕerzeć, co'ch bũta takò słabò. * Fũrmũn wozy ñe poradŕũł wy- jechać, co tak bũłò gladko. * Chopi ũocy zawarli, co taki strach mjeli. * Wyjechali w nocy, co juz tã rano chćeli być. * Bŕjndŕz ròd, co zejš to dostòł. * Ty bŕjndŕz rada, co še całŕj rãncũikŕj chop ũotrze, bo ñechtorò kobjyta to mušĩ projšić: „Pũdŕ chopku a umyj še”. * Postòł cigarã za to, co'ch mu pozycòł pjũłki. (c) **czasu**; gdy; za kaŕ- dym razem jak * *Juz godŕzina przesta, co mjoł być — ñe bũłò go. * Jò mjoł trzidŕejšcĩ łòt, co'ch še ũoznyũł, co'ch še kobjytã wŕũn. * Co przidŕe do dũm, to zajš mušĩ dojĩć. * Co te pũtno uschłò, to zajš jy trza bũłò polòć. * Soł dali. A co krocũł to yno šust, šust. (d) **spo- sobu**; że; tak że * *Tak nòs stukli, co my mjeli dojš. * ũobrućũł te kũzko, co gowa bũta tã dŕe nogi. * Scebjocce tak, co go zòdyn ñe rozumjy. (e) **skutku** * *Postŕy bar- dzo glãmboko do lasã, co aũi ñy mũgły snojs do dũm. * Nakłòd tela drzewa na swũj wũz, co ujechać ñy mũg. * ŕjymja tak zamarzła, co juz ñe sło ji ũorać. (f) **stopnia i miary** * *ũũn gòdò tak, co aũi stary tak ñe poradŕi.* 3. **przydawkowe** * *Jedyn hawjyrz mjoł babã, takygo darybòka, co mu ñe sćała ñic robić.* 4. **podmiotowe** * *Rok to trzawałò, co'ch bũł za ćŕjngòca. * Lepsy, co dŕećĩ prosŕj ũojca, jak by ũojćec mjoł projšić dŕećĩ. * Treffjũto mu pòrà razy, co mušòł jechać do mjasta. * Powjydz mu, co juz ñy mò wjŕjncŕj przis. III. **partykuła**: 1. **w wyrażeniach oznaczajacych powtarzanie się czegoś**: (a) **co pewien czas**; co; **co godŕzinã** co godzinę; **co tydŕzŕn** co tydzień; **co mjejsũnc** co miesiąc; **co rok** co rok; **co chwilã** | **co kwilã** co chwilę; **co kũsek** | **co trochã** co trochę * *Moc my to mušeli polywać wodŕj, co šwjerć godŕziny abo co pũ. * Co kwilã dũ mje przitajŕũł. **********

Yno co trzećŭ rŭdzelã mŭgli my is do ŭojcŭw. * Ŭŭn je ŭymocny, ze scochŭma co drugi dŭznŭ do dŭchtorã lŭce. * Co jakis cas muŭeli te ruty ŭtiklowãc i wodã lŭc do tej dŭzury. * My co kŭsek zaglŭndali do ŭokna. (b) **co pewnã odlegoŭc** * Te ŭtyngle co kŭsek ŭe kŭmato. * Raje banŭ co mejter jedna ŭod drugej. * Posadzŭli my te trzejŭsne co pŭjŭnŭc mejtrŭw. 2. **wprowadzajãca ŭyżenie, ŭadanie**; oby, ŭeby, niech * Dej pozŭr, co ŭe ŭe ŭoparzis. * Chyć dobrze, co ėi to ŭe ŭleci. 3. **na wiãzujãca, bãdãca wtrãconym wyrazem** * To potŭj co, wejŭli my go a pojechali nazŭd. * No tŭz co. * No i to co. * A potŭj tŭz co, ŭoŭtra bŭla gospodyŭŭ. 4. **nacechowana ekspresywnie** * Co my ŭŭ Polŭki!? My ŭŭ ŭlŭzŭki, a ŭe Polŭki! * Ŭŭna z inŭksŭ pije, sy mnŭ ŭe ŭce. Co mje tyz to boli moje serco! 5. **okreŭlajãca w przybliŭzeniu miarę lub liczbę**; około; mniej więcej * Ŭwŭrż ze mi mŭj chopecku, co pŭjŭnŭc ajmrŭw w tŭj gŭrnecku. IV. **przŭstŭwek**: trochę, nieco * Ŭerŭz my ŭli do ludŭi co pŭmoc. V. **w poŭãczeniach**: 1. **abo co | cy co wyraża innã niŭz wymieniona, bliŭzej nieokreŭlonã moŭliwoŭc, niepewnoŭc**; czy co; czy coŭ * Ŭe porachowŭl zejŭ jich, abo co. * Pedŭzŭl, ze go zatuce abo zaŭtrzeli, abo co. * Ty zejŭ juz blank zgupnŭn, cy co? 2. **a co wyraża dezaprobatę, niezadowolenie** * A co, leda chto ėi pod pjerzinkã wŭajŭi. 3. **bele co | leda co** (a) byle co (b) rŭżne rzeczy 4. **bez co** dlaczego; z jakiego powodu; z jakiej przyczyny * — Przedŭl'ech jŭ. — A bez co? 5. **choć co** cokolwiek, byle co * Choć co wyskŭrŭzi. 6. **co bŭndŭz** cokolwiek; wszystko jedno co; co bãdŭ * Bjer co bŭndŭz. 7. **co jaki** jakis * Zeby jŭ ŭe co jakŭ przigoda ŭe ŭtaŭ. 8. **co to ŭi w pytanich**: jak to nie * — Jutro ŭe idã do roboty. — Co to ŭi? 9. **co yno to** co chwila, co chwilę * Musã co yno to ŭtanŭŭnŭc a is ŭobejzdrzeć, ŭe to te klŭzki juz majŭ, izby mi ŭe ŭe ŭozwarzŭly. 10. **jak co starego** jak osoba dorosŭla, dojszaŭa * Tyn synek poradŭi gŭdać jak co starego. 11. **na co** po co; na co * Na co ŭe tã ėisŭnes? 12. **ŭy ma co** nie ma co * Ŭymã co gŭdać, yno trza dalŭ robić. 13. **po cymu** jak; w jaki ŭposŭb 14. **pod co** dopŭki, pŭki * Pod co jŭ zyjã, to tej chaŭpy ŭe przedŭce. * Popytej ŭe ŭo to starszych ludŭi, pod co ŭŭnŭi jescy zyjŭ. * Pod co jescy umjyće, to jŭ pŭmozeće. * Pod co jŭ zyjã, te pole ŭe bãndŭze przedane. * To na isto skuli tego ŭlŭzŭk, pod co mu ftojŭ ŭe ukrziwdŭi, kozdymu przaje. 15. **ŭo co** (a) o co (b) o wiele; znacznie * Ŭod tego pjeca je ŭo co ėeplŭ jak ŭod tãntego. * Jŭ mŭj w studŭni ŭo co wjŭncŭj wody jak ty. 16. **skuli cego | skiŭ cego** dlaczego; z jakiego powodu; z jakiej przyczyny 17. **za co** (a) za co (b) po ile, za ile * — A za co te wŭty? — Za trzi talary.

coby I. spŭjnik wprowadzajãcy wypowiedzenie podrzãdne: 1. **dopelŭnieniowe**; aby, ŭeby * Gŭdŭl'ech mu, coby przisoŭ. * Powjydz mu, coby tukej przisoŭ ŭŭm. * Pedŭzŭl, coby mu tyz rybŭw dali. 2. **okolicznikowe**: (a) **celu**; aby, ŭeby * Idŭce, coby ŭe bŭlo kweresu. * Coby kupić, trza mjeć piŭŭndze. * Coby zyć, muŭis robić. * Zawŭlej go, coby ŭe jescy wrŭcŭl. (b) **warunku**; gdyby, jakby * Coby ŭe te bajtle, to by'ch poŭoŭ s wami. (c) przyczyny; aby, ŭeby; **coby ja | coby ja yno** ŭeby tylko * Jadã jutro do Ŭopolŭ, coby ŭe nowe koŭo kupić. * Robi wŭyjsko, coby ja tã ŭy muŭoŭ jejŭdzic. * ŭta zech bez pole,

coby ja mje ŭe widzeli. * Trza wŭyjsko poprac, coby ja yno cyste bŭlo. * Ze wŭyjskŭj je tak, coby mi ja na zŭojŭc zrobić. (d) **sposobu; tak coby** tak ŭeby, tak aby * Napi-sej tak, coby to rozumjŭl. * Ŭŭna tak dŭ pozŭr, coby tak bŭlo, a ŭe inacŭj. 3. **podmiotowe** * Jak to zrobić, coby ta baba na ŭego ŭe wrzescaŭa? 4. **przydawkowe** * Ŭe ŭnŭd by u nŭs zŭdnych ludŭi, coby ŭy mjeli ŭã swoich ujkuw a ėŭtkŭw. II. **partykuŭa wyrażajãca ŭyżenie, ŭadanie**; oby, ŭeby; **coby jyno | coby yno** oby tylko, ŭeby tylko * Yno coby mu ŭe tã podobãto! * Coby mi to bŭlo ŭostatŭni rŭz! * Coby nŭs zŭdyn ŭe widzŭl! * Coby jŭs mi tã juz ŭe soŭ! * Coby yno tyn chop pŭ nŭs przijechŭl!

coch (D.lp. cocha) zgr. od **cosnek**; duŭa gŭwka czosnku * Ale wjelke cochy ėi urosŭly!

cochŭl zgr. od **cosnek**: 1. (D.lp. cochŭla) duŭa gŭwka czosnku; 2. (D.lp. cochŭlu) czosnek * Do brŭtzupy trza dać trochã cochŭlu.

cojŭ I. zaimek nieokreŭlony (D. cegojŭs, N.Ms. cŭjŭs) 1. **zastępujãcy rzeczowniki bezosobowe**; coŭ * Muŭãto mu ŭe cojŭ ŭobjecać. * Cojŭ za cojŭ, ŭic za ŭic. (przysŭowie) * Ŗod zech na stoŭek i wrŭz cujã, ze mje cojŭ mokrzi. 2. **odnoszãcy ŭe do istot nadprzyrodzonych, nieznaných, tajemniczých**; coŭ * Te cojŭ ŭwŭjĕŭto i wŭãzŭto bez ŭokno do izby. 3. **zastępujãcy liczebniki**; ileŭ * Tyn ŭtrŭm mŭ sto i cojŭ lŭt. II. **partykuŭa**: 1. **oznaczajãca niepewnoŭc, niezupelne zdawanie sobie sprawy z czegoŭ** chyba, zdaje ŭe, jakoŭ * Nas synek ŭod wcorã cojŭ bamŭŭnŭci. * Ty jŭs je dŭŭszej cojŭ wypity. * Jŭ cojŭ ŭe poradŭã tego przecyãć. Prziŭnyjŭs no mi brele. 2. **oznaczajãca przybliŭzenie, niezupelnã dokŭadnoŭc** * Cojŭ dwa lata zech ŭã ŭe bŭla. * Prziŭoŭ cojŭ kole dŭzejŭŭntej. III. **w poŭãczeniach**: 1. **być za cojŭ** być kimŭ 2. **cojŭ maŭwjela** co nieco, coŭ niecoŭ

cojŭsik coŭ * Cojŭsik mi padŭl, ale'ch zapŭmjaŭa co.

cojŭsiŭ coŭ * Cojŭsiŭ pamjŭntŭ. * Ligudŭzinŭ juzãjŭs wrzescy, cojŭsiŭ ŭe tã ŭtaŭ.

cojŭska coŭ * Tak dugo wrŭzŭta, aze cojŭska wymyŭŭlŭta. * Jŭ ėi cojŭska powjã.

cojŭsko dziec. zdr. od **cojŭ** * Jak bajes suchŭl, to dostaŭnes cojŭsko fajnego. * Pŭdŭz yno ŭã, jŭ ėi cojŭsko kupjŭta.

col (D.lp. colu) cŭo

colamt (D.lp. colamtu, Ms.lp. colamće) urzãd celny * Na colamće ŭogŭŭndajŭ wŭsŭtke rzeczy, ftore ŭe mŭ ze sobŭ. → niem. Zollamt

colamter (D.lp. colamtra, Ms.lp. colamtrze) urzãdник celny; celnik zob. **abŭŭr, beamter, celner, celŭnik, clŭrŭ, colbeamter, habŭŭr**

colbeamter (D.lp. colbeamtra, Ms.lp. colbeamtrze) urzãdник celny; celnik * Jak zech jechaŭa do Rajchu, to colbeamter ŭkŭntrolowŭl mi papjŭry. zob. **abŭŭr, beamter, celner, celŭnik, clŭrŭ, colamter, habŭŭr** → niem. Zollbeamter

colŭtocek (D.lp. colŭtockã) zdr. od **colŭtok**

colŭtok (D.lp. colŭtŭkã) skŭladana miarka stolarska; calŭwka → niem. Zollstock

coŭgać ŭe zur. ndk (1.os.lp.cz.ter. coŭgŭ ŭe,) 1. peŭzac; peŭznãc; poruszać ŭe powoli, przylegajãc spodem ciaŭa do ziemi * Gŭd ŭe coŭgŭ ŭ dŭzury na ŭŭjŭnce, coby ŭe ŭogrzŭl. * ŭmija ŭe coŭgŭ. zob. **ėŭŭgnŭnŭc ŭe, kjŭtzać**

2. czołgać się; poruszać się na czworakach * *Ůŭn še cołgô na kolanach.*
- cołgańy** (*D.lp.* cołgańô) rzecz. od **cołgać** 1. pełzanie, pełznięcie 2. czołganie; poruszanie się na czworakach * *Wé wojsku mjôł zech dojś cołgańô po marajše.*
- cołki** 1. cały * *Cołki džynŭ yno by'js lezoł.* 2. fraz. **na cołki karpyntel** (a) na pełny regulator * *Radyjôk groł na cołki karpyntel.* zob. **na fol** (b) na całe gardło * *Ryceli my na cołki karpyntel.*
- cołkojść** (*D.lp.* cołkojści) 1. całość 2. **w cołkojści** (a) w całości (b) całkiem, zupełnie zob. **blańk, cołkŷ, do cała, do cna, do fündamyntu, do grŭntu, do imyntu, do kna, durch, ganc**
- cołkowity** 1. cały * *Cołkowitego wjeprza przedoł.* 2. całkowity
- cołkŷ** całkiem, zupełnie zob. **blańk, do cała, do cna, do fündamyntu, do grŭntu, do imyntu, do kna, durch, ganc, w cołkojści**
- cołłuški** zdr. od **całki**; caluški
- cołń** (*D.lp.* cołńa, *Ms.lp.* cołńu) łódka
- cołńik** (*D.lp.* cołńika) zdr. od **cołńik**; mała łódka; łódeczka
- coło** (*D.lp.* coła, *Ms.lp.* cole) czoło * *Ůŭnymu še zrobjũta takô bojla na cole.* * *Môs gołe coło.* * *Klupali še w coło.*
- cop** (*D.lp.* copa) warkocz * *Jego cera mô sumny cop, jak bijôk ůod cepa.* → niem. Zopf, Haarzopf
- cora** (*D.lp.* cory, *Ms.lp.* corze) córka (zwykle dorosła) zob. **cera**
- corocny** coroczny; ukazujący się raz w roku, przypadający co rok itp.; rokroczny *syn.* **kozdorocny**
- corocńe** każdego roku; rokrocznie * *Corocńe še interes płaći.*
- corôz** coraz
- coskować** ndk (*1.os.lp.cz.ter.* coskujã, *lp.cz.przesz.r.m.* coskował) nacierać czosnkiem; dodawać czosnek (do jakiejś potrawy)
- coskowańy** (*D.lp.* coskowańô) rzecz. od **coskować**
- coskowy** czosnkowy
- coskula** (*D.lp.* coskula) zupa czosnkowa
- cosnecek** (*D.lp.* cosnecka) zdr. od **cosnek**; mała główka czosnku; młody czosnek * *Take małe cosnecki tã wyłazŷ.*
- cosnek** (*D.lp.* cosku) czosnek; **gŭwka cosku** główka czosnku zob. **knoblôch**
- cosnŭwka** (*D.lp.* cosnŭwki, *Ms.lp.* cosnŭwce) rodzaj zupy z chleba, czosnku i masła (smalca) *syn.* **brôtka, brôt-zupa, chlebjũnka, śnelka, ukropek, wodźũnka**
- cosnyk** (*D.lp.* cosnyka) czosnek
- cowjeczek** (*D.lp.* cowjeka) zdr. od **cowjek**; człowieczek
- cowjeczy** ludzki, człowieczy; **cowjecô natura** natura ludzka
- cowjeczyństwo** (*D.lp.* cowjeczyństwa) człowieczeństwo
- cowjek** (*D.lp.* cowjeka) człowiek * *Cowjek mjyńi, Pŭnbŭcek cyńi.* (przysłowie) * *Cowjece, cŭz'ejs to zrobjũł?*
- cowjekowate** (*tylko lm., D.* cowjekowatich) człowiekowate
- côfac** ndk (*1.os.lp.cz.ter.* côfjã, côfŷ; *lp.cz.przesz.r.m.* côfoł) 1. przesuwać, odsuwać * *Tera côfũmy mejble.* 2. przemieszczać wstecz; przesuwać do tyłu * *Chcymy tyn wŭz côfac.* 3. **o zegarze, o wskazówkach zegara:** przestawić na wcześniejszą godzinę; przesunąć do tyłu * *Dźišej w nocy côfũmy zygary ze trzecej godziny na drugŷ.*
- côfac še** *zwr. ndk* 1. odsuwać się 2. przemieszczać się wstecz; przesuwać się do tyłu * *Ńe côfej še, bo do wody wlećis.* 3. **o zegarze, o wskazówkach zegara:** przesuwać się wstecz * *Tyn zygôr zamjã is do przodku to še côfo.*
- côfańy** (*D.lp.* côfańô) rzecz. od **côfac**
- côfka** (*D.lp.* côfki, *Ms.lp.* côfce) 1. poruszanie się tyłem do przodu; wycofywanie się 2. cofka 3. **côfka dupŷ | côfka rzićŷ** *zart. o pojeździe, człowieku, zwierzęciu:* wycofywanie się; poruszanie się wstecz 4. fraz. **côfki rzićŷ** tyłem do przodu * *Tyn wŭz wyćišnymy côfki rzićŷ.* 5. fraz. **is côfkŷ rzićŷ** isć do tyłu; isć wstecz 6. fraz. **jechać côfki** jechać wstecz; jechać tyłem do przodu 7. fraz. **robić côfki dupŷ | robić côfki rzićŷ** wycofywać się 8. fraz. **stanŷńć côfki rzićŷ** wycofać się; odsunąć się idąc kawałek do tyłu
- côfnŷńć** dk (*1.os.lp.cz.przysz.* côfnã; *lp.cz.przesz.:* r.m. côfnŭn, r.ż. côfła; *2.os.lp.tr.rozk.* côf, côfńi) 1. odsunąć, przesunąć, usunąć na bok * *Côf tyn kosyk.* * *Côfnymy tyn šrank ůo pŭ mejtra.* * *Côfńi wŭz, bo nie poradã przełyż.* * *Ůŭńi chćeli tyn kojścŷt côfnŷńć.* * *Côfnã tã fŭrã na zadek.* * *Côfńi tyn kibel, bo go przewrŭcã.* * *Côfńi te twoje aũto, bo nie umjã wyjechać.* * *Côf tyn zygôr ůo godzina do zadku.* 2. przesunąć do tyłu; przemieścić wstecz, popchnąć do tyłu * *Za daleko zejś zajechoł. Bãńdzes mušoł tera tŷ fŭrŷ côfnŷńć.* 3. **o zegarze, o wskazówkach zegara:** przestawić na wcześniejszą godzinę; przesunąć do tyłu * *Côfńi tyn weker, bo iže šwjerć godziny wcas.* * *Côfńi tyn wajzer ůo pjŷńć minut.* *syn.* **côwnŷńć** 4. **o lekarstwach:** przestać podawać * *Jak zech lezala w špitôlu, to mi te tablety côfli.* 5. przestać wypłacać * *Mje tera côfnŷ pynzyjŷ, bo 'ch za kãs zarobjũł.*
- côfnŷńć še** *zwr. dk* 1. odsunąć się, przesunąć się, usunąć się na bok * *Côw še!* (Odsuń się.) * *Côfńi še.* * *Côf še ůod tego pjeca.* * *Côf še ůod nego.* * *Côfńi še, bo ce aũto przejedze.* * *Côfńi še na bok, bo nie idze przyjŷs.* * *Pjeczina, côf še, bo ce tŷ nozŷ pichnã.* 2. wycofać się; przesunąć się do tyłu; przemieścić się wstecz * *Côf še kŷsek tŷ aũtŷ, bo nie wyjadã.* * *Ůŭn še côfnŭn do zadku.* 3. **o zegarze, o wskazówkach zegara:** przestawić się na wcześniejszą godzinę; przesunąć się do tyłu *syn.* **côwnŷńć še**
- côfnŷnty** 1. odsunięty 2. przesunięty do tyłu *syn.* **côwnŷnty**
- côfnŷńcy** (*D.lp.* côfnŷńcô) rzecz. od **côfnŷńć** *syn.* **côwnŷńcy**
- côl** (*D.lp.* cõla, *D.lm.* cõlŭw) 1. cal 2. **bergmŷjński cõl | lachtrowy cõl** *daw. gõrn.* cal łatrowy (pruska górnicza jednostka długości równa 1/80 łatra pruskiego, czyli 2.615 cm) 3. fraz. **zaglŷndać sedym cõlŭw z wynkla** patrzeć się z ukosa → niem. Zoll
- cõlować** ndk (*1.os.lp.cz.ter.* cõlujã, *lp.cz.przesz.r.m.* cõlowoł) clić * *Ůŭn to doł cõlować.*
- cõlowańy** (*D.lp.* cõlowańô) rzecz. od **cõlować**; clenie
- cõlowy** 1. calowy; o długości jednego cala; * *Kup mi tytkã cõlowich papnejglŭw.* 2. calowy; o grubości jednego cala * *Narźńice mi cõlowich deskŭw.* 3. calowy; o średnicy jednego cala * *Môs dwa mejtry cõlowej rułki?*

côlôk (*D.lp.* cólôka) gwóźdz o długości jednego cala; gwóźdz calowy

côlûwka (*D.lp.* cólûwki, *D.lp.* cólûwkûw) 1. deska o grubości jednego cala * *Cólûwki my kupjyli na budowã.* * *Cólûwkûma se dyluje izbã.* * *Cólûwki bjere se na dach.* 2. rura o średnicy jednego cala 3. przyrząd do mierzenia (miarka) z podziałką calową

côpa (*D.lp.* cõpy) 1. *zgr. od cõpka*; czapka; czapa (na głowę); duża czapka * *Õpa-cõpa gũnũł mys, jak jũ zlapjũł, to jũ zgryz.* (powiedzenie) 2. kapelusz (zwykle męski); stary kapelusz * *Õũn w takej starej cõpje tajzũł.* 3. *daw.* snop zboża kładziony poziomo na kilku snopach ustawionych razem 4. **biskupskõ cõpa** mitra, infuła (nakrycie głowy biskupa podczas sprawowania liturgii) 5. **zñiwnõ cõpa** wieniec dożynkowy

cõpcysko (*D.lp.* cõpcyska) *zgr. od cõpka*

cõpecka (*D.lp.* cõpecki, *Ms.lp.* cõpecce) *zdr. od cõpka*; czapeczka * *Do cõpecki przisyjymy cõcõka.*

cõpek (*D.lp.* cõpka) wytwórca czapek i kapeluszy; czapnik; czapkarz *zob. cõpkõrz, cõpñik, myckõrz*

cõpka (*D.lp.* cõpki, *Ms.lp.* cõpce) 1. czapka * *Dze sã je jaki sklep ze cõpkũma?* → *czes.* ćapka 2. kapelusz 3. *przen.* hełm 4. **cõpka ze šildkỹ | cõpka ze šildỹ** czapka z daszkiem *syn. kaja, kaperka, šildûwka*

cõpkarski czapkarski

cõpkarstwo (*D.lp.* cõpkarstwa) czapkarstwo

cõpkõrka (*D.lp.* cõpkõrki, *Ms.lp.* cõpkõrce) czapkarka *syn. myckõrka*

cõpkõrz (*D.lp.* cõpkõrza) 1. wytwórca czapek i kapeluszy; czapnik; czapkarz * *Musã is do cõpkõrza kupic se jakũ cõpkã na žimã.* *zob. cõpek, cõpñik, myckõrz* 2. sprzedawca czapek, kapeluszy, futer

cõpnũñc *dk (1.os.lp.cz.przysz. cõpnã, lp.cz.przesz.: r.m. cõpnũn, r.ż. cõpla)* dopaść, schwytać, złapać

cõpñik (*D.lp.* cõpñika) wytwórca czapek i kapeluszy; czapnik; czapkarz * *Õũna se ucy za cõpñika.* *zob. cõpek, cõpkõrz, myckõrz*

cõpnỹñcy (*D.lp.* cõpnỹñcõ) *rzecz. od cõpnũñc*

cõpowy: cõpowy bũt but z cholewą wykonany z sukna lub wełny

cõpũñ (*D.lp.* cõpũña) *žart.* 1. mężczyzna noszący kapelusz z szerokim rondem 2. ktoś niedbający o swój wygląd

cõnawy czarniawy; mający kolor prawie czarny * *Õũñũ majũ cõnawũ krowã.*

cõrno (*st. wyż. cõrñi*) czarno * *W tej izbje juz je cõrno jak w kũmiũne.*

cõrnocyñy (*D.lp.* cõrnocyñõ) *rzecz. od cõrnoćic*

cõrnoćic *ndk (1.os.lp.cz.ter. cõrnocã, lp.cz.przesz.r.m. cõrnoćũł)* odprawiać czary; rzucać uroki

cõrnokšỹznik (*D.lp.* cõrnokšỹznika) czarnoksiężnik, czarodziej, czarownik

cõrnostrokaty o krowie: maści biało-czarnej

cõrnota (*D.lp.* cõrnoty, *Ms.lp.* cõrnoće) czarownica, wiedźma; kobieta rzucająca uroki

cõrnotka (*D.lp.* cõrnotki, *Ms.lp.* cõrnotce) *zdr. od cõrnota*

cõrnožymjy (*D.lp.* cõrnožymjõ, *M.lm.* cõrnožymja) czarnoziem

cõrnuch (*D.lp.* cõrnucha) *pejor.* 1. czarnuch, Murzyn 2. brudas, flejtuch

cõrnucha (*D.lp.* cõrnuchy, *Ms.lp.* cõrmuse) krowa jednolicie czarna

cõrnula (*D.lp.* cõrnule) krowa jednolicie czarna * *Ta krowa, co jũ widzõs, to je cõrnula.*

cõrnulek (*D.lp.* cõrnulka) chłopiec o czarnych włosach * *Ne chcã wyjñcũ widzeć tego cõrnulka.*

cõrnulka (*D.lp.* cõrnulki, *Ms.lp.* cõrnulce) *zdr. od cõrnula*

cõrny (*st. wyż. cõrñejsy*) 1. czarny * *Õblekã se dũžej cõrne saty.* 2. brudny; * *Camu mõs take cõrne rãnce?* * *Zõbrzy cõrne mjasto je, ale kupis cego chceš.* 3. *o mašci konia:* kary; **cõrny kũñ** kary koń 4. **bjoły a cõrny** czarno-biały 5. **chodźic po cõrnu | chodźic po cõrnymu | tajźic po cõrnu | tajźic po cõrnymu** nosić czarne ubranie (zwykle podczas żałoby) 6. **cõrne klũzki** ciemne kluski z dodatkiem surowych startych ziemniaków (nazywane na Gõrnym Šlasku polskimi, a poza Gõrnym Šlaskiem šlaskimi) *syn. polske klũzki, tarte klũzki*

7. **cõrne korzyñy** pieprz czarny 8. **cõrñõ bedka** gołębek czarniawy (gatunek grzybów; *łac.* Russula nigricans) 9. **cõrñõ izba** *daw.* kuchnia; pomieszczenie z piecem kuchennym (w wiejskiej chacie) 10. **cõrñõ jagoda**

bot. borówka czarna, borówka czernica, czarna jagoda, jagoda (*łac.* Vaccinium myrtillus) *zob. blaũbera, cõrñica, jagoda* 11. **cõrñõ jedbõwnica | cõrñõ maũbera**

| | cõrny bornus *bot.* morwa czarna (*łac.* Morus nigra) 12. **cõrñõ kurka** lejkowiec dęty (gatunek grzybów; *łac.* Craterellus cornucopioides) 13. **cõrñõ krzipota** koklusz

14. **cõrñõ ñedźela** trzecia niedziela Wielkiego Postu; 15. **cõrñõ polywka | cõrñõ zupa** zupa z kaczej lub gęziej krwi; czarna polewka *zob. cõrñina, → niem.* Schwartz

Suppe 16. **cõrny bes | cõrny besk** *bot.* bez czarny, dziki bez czarny (*łac.* Sambucus nigra) *zob. bes, besk, bjoły bes, bjoły besk, prawy bes, prawy besk* 17. **cõrny bũg** bóstwo nieprzyjazne człowiekowi 18. **cõrny chlyb** chleb razowy; chleb z ciemnej grubo mielonej maki *syn.*

chory chlyb, cõmny chlyb, krupicny chlyb, krupicñõk, krupicowy chlyb, krupicõk, krupicy chlyb, ñymocny chlyb, šñady chlyb 19. **cõrny choby/jak Nejger | cõrny choby/jak djõboł | cõrny choby/jak gutalin | cõrny choby/jak kũmiñõrz | cõrny choby/jak Murzin | cõrny choby/jak Nejger | cõrny choby/jak Šwỹñtõ Žymja**

(a) intensywnie czarny * *Jego kũñe bũły cõrne jak gutalin i šwỹcũły se.* (b) bardzo brudny * *Te rãncyska mõs cõrne jak Šwỹñtõ Žymja.* * *Po roboće bũł cõrny choby kũmiñõrz.* 20. **cõrny dobytek** trzoda chlewna 21. **cõrny drũzd** kos (gatunek ptaków, *łac.* Turdus merula) *zob. kos* 22. **cõrny Jũrek** *žart.* diabeł

cõrñ (*D.lp.* cõrñi) czerñ, czarny kolor, czarna barwa

cõrñec *ndk (1.os.lp.cz.ter. cõrñejã, lp.cz.przesz.r.m. cõrñõł)* czernieć; nabierać czarnej, ciemnej barwy * *Jak dũmb dugo lezy wé wodze, to cõrñeje.*

cõrñica (*D.lp.* cõrñice) 1. *bot.* borówka czarna, borówka czernica, jagoda, czarna jagoda (*łac.* Vaccinium myrtillus) *zob. blaũbera, jagoda* 2. *bot.* jeźyna, ostrężyna (krzew i owoc, nie malina; *łac.* Rubus) *zob. brũmbera, õostrãnga, õostrãznica, õostrãzyna* 3. czarnoziem; czarna ziemia * *Ta rolõ to je takõ cõrñica.* 4. próchnica (ziemia)

cõrñic *ndk (1.os.lp.cz.ter. cõrñã, lp.cz.przesz.r.m. cõrñũł)*

1. malować na czarno; smarować na czarno * *Nasa*

džoŭcha kozdy tydźynj pjec cõrni. 2. oczerniać 3. stawać się czarnym; nabierać czarnej barwy * *Ta psyńica cõrni.*
cõrnić še *zwr. ndk* 1. brudzić się 2. odróżniać się czarną barwą * *W lejsje je jagodũw, az še cõrni.*
cõrniđto (*D.lp.* cõrniđta, *Ms.lp.* cõrniđle) 1. czarny barwnik; czarna farba 2. atrament (zwłaszcza czarny) *zob.* **atramynt, inkoũst, tinta**
cõrnikõrz (*D.lp.* cõrnikõrza) ktoś o czarnych włosach; brunet
cõrniina (*D.lp.* cõrniiny, *Ms.lp.* cõrniine) zupa z kaczej lub geśiej krwi; czarna polewka *syn.* **cõrnõ polywka, cõrnõ zupa**
cõrniõk (*D.lp.* cõrniõka) ktoś o czarnych włosach; brunet
cõrniũski zupełnie czarny; czarniũski
cõrniũsko 1. bardzo czarno, zupełnie czarno 2. bardzo ciemno, zupełnie ciemno * *Bũto tak cõrniũsko, ze zech bardzo boť.* * *Tak še cõrniũsko zrobjũto, to 'ch še myjsłata: zarõz baje loťo.*
cõrniũsyńki zupełnie czarny * *Tã je cõrniũsyńkõ noc.*
cõrniutki zupełnie czarny, całkowicie czarny * *Űũna mõ cõrniutke űocka.* * *Widźata 'ch cõrniutkygo kota.*
cõrniutko *zdr. od cõrno* * *Tak fajnje śwjycũł stũjńice, a potj wrõz še zrobjũto cõrniutko i zacũn padać dysc.*
cõrniutyńki zupełnie czarny
cõrniyny (*D.lp.* cõrniynyõ) 1. rzecz. *od cõrnieć* 2. rzecz. *od cõrnić*
cõs (*D.lp.* casu) 1. czas 2. **pod tyn cõs** wówczas 3. **rõz za kjela cõs** bardzo rzadko; raz od wielkiego dzwonu 4. **za chtoryjs cõs | za ftoryjs cõs** za jakiś czas; później 5. **za mojjich cõs** za moich czasów
cõwać *ndk (1.os.lp.cz.ter. cõwũ, lp.cz.przesz.r.m. cõwoł) zob.* **cõfać**
cõwać še *zwr. ndk zob.* **cõfać še**
cõwańy (*D.lp.* cõwańõ) rzecz. *od cõwać* *zob.* **cõfańy**
cõwka (*D.lp.* cõwki, *Ms.lp.* cõwce) *zob.* **cõfka**
cõwnũńc *dk (1.os.lp.cz.przysz. cõwnã, lp.cz.przesz.: r.m. cõwnũn, r.ż. cõwła) zob.* **cõfnũńc**
cõwnũńc še *zwr. dk* odsunąć się *zob.* **cõfnũńc še**
cõwnũńcy (*D.lp.* cõwnũńcyõ) rzecz. *od cõwnũńc* *zob.* **cõfnũńcy**
cu 1. zamknięte * *Bez śwjynta ñic ñe kupis. Wsytke sklepy sũ cu.* → *niem. zu* 2. **cu, cu, cu przywoływanie świń, koni**
cubek (*D.lp.* cubka) kok z włosów przy szyi; niski kok * *Zacesowaty wosy do zadku i robjũty s ñich cubek.* * *Jak ftorõ kobjyta mjała cõnyke i słabe wosy, to pod chustkã robjũta še cubek s kũskũw stõfu, a na to űoblykała harnec.*
cuber (*D.lp.* cubra, *Ms.lp.* cubrze) drewniane naczynie z wiekiem
Cubinki (*tylko lm., D.* Cubinkũw): **Cubinki wjũ (co)** nikt nie wie (czego) * *Mũmy taki plan, ale co s ñego wjũndže, to yno Cubinki wjũ.* * *Yno Cubinki wjũ, kjedy juzajs zacnymy grać.*
cubõtka (*D.lp.* cubõtki, *Ms.lp.* cybõtce) twarżioszek przydrożny (gatunek grzybów; *łac.* Marasmius oreades) *zob.* **mõjũwka, pańynka**
cucać *ndk (1.os.lp.cz.ter. cucũ, lp.cz.przesz.r.m. cucõł) 1. ssać* * *Tyn synek ñe chce nupla cucać.* 2. obliżywać trzymając w ustach * *Űũna palec cucõ.*

cucańy (*D.lp.* cucańõ) rzecz. *od cucać*
cuch (*D.lp.* cuchu) 1. brzydkiego zapach 2. węch; powonienie * *Nas pjes mõ dobry cuch.*
cuchać *ndk (1.os.lp.cz.ter. cuchũ, lp.cz.przesz.r.m. cuchoł) węszyć*
cuchańy (*D.lp.* cuchańõ) rzecz. *od cuchać*
cuchnũńc *ndk (1.os.lp.cz.ter. cuchnã, lp.cz.przesz.r.m. cuchnũn, lp.cz.przesz.r.ż. cuchła) cuchnąć, śmierdzieć* * *Bez lato mjõso bardzo prãndko cuchne.* *syn.* **šmjerdžeć**
cuchńyńcy (*D.lp.* cuchńyńcyõ) rzecz. *od cuchnũńc*
cucht (*D.lp.* cughtu, *Ms.lp.* cuche) chów, hodowla * *Tyn ćelik je na cucht.* → *niem.* Zucht
cuchthaũz (*D.lp.* cughthaũzu, *Ms.lp.* cughthaũže) więzienie (zwłaszcza ciężkie) * *Põrã dñi to je harest, a põrã lõt to je cughthaũz.* * *Do cughthaũzu zawjyrajũ mordyrzũw.* * *W cughthaũže šedzũ ći, co majũ srogũ karã.* *zob.* **harest**, → *niem.* Zuchthaus
cuchthojzler (*D.lp.* cughtthojzlera, *Ms.lp.* cughtthojzlerze) aresztant; więzień *zob.* **harestant, harestantniik, harestantniik** → *niem.* Zuchthäusler
cucyńy (*D.lp.* cucyńõ) rzecz. *od cućić*
cuć *ndk (1.os.lp.cz.ter. cujã, lp.cz.przesz.: r.m. cũ, r.ż. cula) 1. czuć* * *Cũ zech, ize cojs sã ñe stymuje.* * *Jescy tera cujã tyn smjũnd.* 2. czuwać * *Ty špis cy cujes?* 3. **w konstrukcjach bezpodmiotowych: (kogo, co) cuć** (a) (kto, co) śmierdzi * *Pojscycã tak cuć.* * *Torza a kunã bardzo cuć.* (b) (kto, co) ma intensywny zapach * *Ñe dõwej za kãš ańisu do ćasta, bo potj za mocno go je cuć.*
cućić *ndk (1.os.lp.cz.ter. cucã, lp.cz.przesz.r.m. cucũł) budzić, cucić*
cuć še *zwr. ndk* 1. czuć się * *Jako še dźisej cujeće?* * *Jõ še w gũrach ñe cujã dobrze.* * *Űũn še ñe cũ winnũ.* * *Dźisej še ñe cuje sũm šebje, jak še przerobi.* * *Cuj še, choby 'js juz tã bũł.*
cućy (*D.lp.* cućõ) rzecz. *od cuć* 1. czucie 2. węch
cud (*D.lp.* cuda; *M.lm.* cuda, cudy; *D.lm.* cudũw) 1. cud 2. *fraz.* **krowske cuda** dziwne, niezwykle rzeczy lub zjawiska; dziwy * *Cũz to za krowske cuda dõwajũ wẽ tej kacmje, ze te chopy tã durch łazj.* 3. **(robić co) na cudy** (robić co) cudownie, niezwykle * *Tyn kartus na šijach skõkoł na cudy.*
cudacny (*st.wyż.* cudacńejsy) cudaczny, dziwaczny, osobliwy * *Š ćebje je cudacny cowjek.* *zob.* **maskjetny**
cudacńe (*st.wyż.* cudacńi) cudacznie
cudajstwo (*D.lp.* cudajstwa) dziwactwo
cudny 1. cudny, piękny 2. niezwykle, niesamowity; cudowny * *Cudny przipõdek še dźisej stoł.* * *To je cudne džećo.* 2. **cudnõ šũdymka** *bot.* siódmaczek leśny, siódmaczek europejski (*łac.* Trientalis europaea) *syn.* **bjoły šũdmõk**
cudńeć *ndk (1.os.lp.cz.ter. cudńejã, lp.cz.przesz.r.m. cudńõł) pięknieć, stawać się ładniejszym* * *Twoje džoŭcha cudńeje a cudńeje.*
cudńyńy (*D.lp.* cudńyńõ) rzecz. *od cudńeć*
cudołek (*D.lp.* cudołka) *daw.* zegar * *Wjela bucy na cudołku?* (Która godzina?)
cudołko (*D.lp.* cudołka) coś dziwnego, niecodziennego * *Co wy to chopcy za cudołka robiće?*
cudotwórca (*D.lp.* cudotwõrce) cudotwórca; czarownik

cudostwůrca (*D.lp.* cudostwůrce) cudotwůrca; czarownik
cudować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* cudujã, *lp.cz.przesz.r.m.* cudowol) wydziwiać

cudowańy (*D.lp.* cudowańó) *rzecz. od cudować*

cudownojsć (*D.lp.* cudownojsći) 1. cud; niezwykle zjawisko 2. coś cudownego, wyjątkowego, wywołującego podziw, zdumienie * *W źimje tela cudownojsći zech wi-dźała.*

cudowny cudowny * *To je cudowny ũobróz.*

cudōcek (*D.lp.* cudōcka) *zdr. od cudōk*; cudaczek

cudōk (*D.lp.* cudōka) dziwak, cudak; ktoś różniący się od innych wyglãdem, zachowaniem * *To je cudōk s tego synka, nigdźi nie chce iś.* * *Mŭj ťwager to je cudōk, ś nŭj nie idze tak normalnie pogōdać.* * *Ty cudōtku, jak ty chodzīs ũoblecŭny?* * *Gajńba pokōzać ludźy takygo cudōka.*

cudzojsć (*D.lp.* cudzojsći) obcość

cudzołozny zwiãzany z cudzołozstwem

cudzołoznie *przys. od cudzołozny*; **cudzołoznie żyć o męzczyźnie i kobiecie**: żyć ze sobã bez ślubu * *Ŭńni cudzołoznie zyjŭ.*

cudzołoznica (*D.lp.* cidzołoznice) cudzołoznica; kobieta dopuszczająca się cudzołozstwa * *Cudzołoznica nie je wjernō swojymu chopowi.*

cudzołoznik (*D.lp.* cudzołozniika) cudzołoznik; ktoś dopuszczający się cudzołozstwa

cudzołozyc *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* cudzołozã, *lp.cz.przesz.r.m.* cudzołozŭ, *2.os.lp.tr.rozk.* cudzołozŭ) cudzołozyc; uprawiać seks pozamałżeński * *Cudzołozyc to je grzych.*

cudzołozynŭ (*D.lp.* cudzołozynŭ) *rzecz. od cudzołozyc*

cudzołozstwo (*D.lp.* cudzołozstwa) cudzołozstwo

cudzołozymczyzna (*D.lp.* cudzołozymczyzny, *Ms.lp.* cudzołozymczyźne) obczyzna

cudzołozymjec (*D.lp.* cudzołozymca) cudzoziemiec, obcokrajowiec *syn. aŭslynder*

cudzołozymka (*D.lp.* cudzołozymki, *Ms.lp.* cudzołozymce) cudzoziemka *syn. aŭslynderka*

cudzy 1. cudzy, obcy; * *Cudze gołãmbje cãsto ućekŭ.* 2. **cudzy cowjek** ktoś obcy; obcokrajowiec; cudzoziemiec *zob. aŭslynder*

cufal (*D.lp.* cufalu) 1. przypadek * *Jō nie wjerzã, ze to bŭł cufal.* * *To mŭg być cufal.* 2. wypadek, traf, zbieg okoliczności; niespodziewane zdarzenie 3. **bez cufal** | **cufalŭ** przypadkowo, przez przypadek, przypadkiem; **blank bez cufal** zupełnie przypadkowo * *Trefjyli my śe bez cufal.* * *Trefjŭł'ch tã blank bez cufal.* * *Wlejźli my tã yno bez cufal.* * *Jō sã trefjŭł blank cufalŭ.*

→ *niem.* Zufall

cufalowo przypadkowo

cufalowojsć (*D.lp.* cufalowojsći) przypadkowość

cufalowy przypadkowy

cug I. (*D.lp.* cuga) pociąg (środek transportu) * *Do roboty jezdźã tera cugŭ.* * *Cugi jezdźŭ tera yno pŕã razy za dźyn.* * *Uwijej śe, bo nŭj cug ućece.* **II.** (*D.lp.* cugu) 1. ciąg powietrza (w kominie, w kominku, w piecu) * *Ŭyma dźiśej cugu i śe nie sce pŕiic.* * *Je za mały cug i pod blachŭ nie chce gorzeć.* * *Jak w pjecu nie chãtał goreć, to muter pŕã razy fortuchŭ chmajtli i juz pjec chycŭł cug.* *zob. cŭng, fjucht* 2. przeciąg, przewiew; przepływ powietrza * *Zawrzŭ ũokno, bo sã je cug.* * *Jō'ch tã ťedźol na wjelkŭ cugu i mje takō chrapota wźŭna.* *zob. cŭng,*

durchcug 3. cug (do cego) (a) chęć (do czego); **cug do roboty** chęć do pracy (b) skłonność (do czego); pociąg (do czego) * *Ty mŕs cug do gorzoły.* (c) natchnienie, wena * *Ŭy mŭ dźiśej cugu do pisańŕ.*

→ *niem.* Zug

cugblat (*D.lp.* cugblatu, *Ms.lp.* cugblaće) postronek; pas pociãgowy w uprzęży końskiej

cugel (*zwykle w lm., D.lp.* cugla, *D.lm.* cuglŭw) pasek lub rzemień lub mocowany po obu stronach uzdy, stanowiący część uprzęży, używany do kierowania koniem w zaprzęgu; lejce, wodza, cugiel * *Popujśc kŭńŭ cugle.* * *Fŭrmŭn trzimje cugle.* * *Ty bajes cugle dźerzoł, a jŕ pudã s pugŭ.*

cugi (*tylko lm., D.* cugŭw) 1. otwór w piecu chlebowym, którym dym uchodzi do komina 2. lejce

cuglik (*D.lp.* cuglika) *zdr. od cugel*

cugować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* cugujã, *lp.cz.przesz.r.m.* cugowol) **o piecu**: mieć dobry ciąg; mieć dobre warunki do palenia * *Tyn pjec dobrze cuguje.*

cugowy 1. o niektórych zwierzętach: pociãgowy; używany do pracy w polu; zaprzęgany do pojazdów i narzędzi rolniczych * *To je cugowy kŭń.* 2. **o piecu**: wysoki, kaflowy * *Mŭmy w izbje cugowy pjec.* 3. dotyczący pociãgu (zespołu wagonów z lokomotywã); pracujący w pociãgu; serwowany w pociãgu * *Cugowe zyce bŭły juz dojsť feste ũŭmazane.* * *Cugowy bediner przŭnŭs nŭ piwo.* * *Te cugowe jŕdło nie bŭto bardzo dobre.*

cugsfira (*D.lp.* cugsfiry, *Ms.lp.* cugsfirze) żołnierz w stopniu plutonowego; plutonowy * *Prziśol cugsfira ze tej samej kŭmpañje.* → *niem.* Zugführer

cugzejga (*D.lp.* cugzejgi, *Ms.lp.* cugzejdze) piła dwuręczna, piła dwuchwytowa * *Cugzejgi majŭ grubjŕrze.* *zob. moja-twoja* → *niem.* Zugsãge

cujnojsć (*D.lp.* cujnojsći) 1. zapach, woń; **bez cujnojsći** bezwonny, bezzapachowy, bez zapachu 2. węch, powonienie; 3. czujność, ostrożność, baczenie, czuwanie

cujny 1. czujny; zwracający baczną uwagã na wszystko; ostrożny, przezorny, uważny; szybko reagujący na bodźce 2. **o psie**: czujny; dobrze pilnujący; mający dobry węch i słuch * *Cujny pjes je dobry na wachã.* 2. **o śnie**: lekki, płytki * *Ŭŭna mŕ taki cujny śpik.* 3. **o potrawach**: dobrze przyprawiony * *Tyn wŭrzt nie je cujny, bo je za małŕ pokorzyńŭny a posolŭny.*

cukać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* cukŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* cukoł) 1. bić, uderzać (kogoś) 2. rãbać (siekierã) * *Musã cukać, bo trza ũogŭń słozyć.*

cukańy (*D.lp.* cukańó) *rzecz. od cukać*

cuker (*D.lp.* cukru, *Ms.lp.* cukrze) 1. cukier *zob. dŭmysek* 2. torebka cukru * *Kupjŭta'ch dwa cukry i trzi mŭńki.* 3. **cŕny cuker** sok z korzenia lukrecji; wywar z korzenia lukrecji 4. **cuker śe trać danie do zrozumienia, że kogoś się nie lubi, że nie jest mile widziany** * *Jak śe na cębjje dźiwŭ, to mi śe cuker w bifeju trać.* 5. **gładki cuker** cukier drobny, mialki 6. **gruzłaty cuker** cukier gruboziarnisty 7. **jajco s cukrŭ** | **jajco ze cukrŭ** kogel mogel * *Mate dźeci rade jŭ jajco ze cukrŭ.* * *Pjyrwej jak śe bajtłŭ zaśãtał cojsť słodkygo, to dostŕwaly śnitkã chleba s cukrŭ.* 8. **mjeć cuker** chorować na cukrzyce; mieć wysoki poziom cukru we krwi

9. **twardy cukier** cukier w bryłach; bryła cukru → *niem.* Zucker

cukerdôza (*D.lp.* cukerdôze, *Ms.lp.* cukerdôże) cukiernica → *niem.* Zuckerdose

cukerdôzka (*D.lp.* cukerdôzki, *Ms.lp.* cukerdôzce) *zdr. od cukerdôza*

cukerfabryka (*D.lp.* cukerfabryki, *Ms.lp.* cukerfabryce) cukrownia *syn.* **cukernia**

cukergus (*D.lp.* cukergusu, *Ms.lp.* cukerguśe) lukier → *niem.* Zuckergus

cukerka (*D.lp.* cukerki, *Ms.lp.* cukerce) cukierek * *Ty jś je bladżoch, bo nič nie jys, yno cukerki.*

cukernia (*D.lp.* cukernie) cukiernia *syn.* **cukerfabryka**

cukeriba (*D.lp.* cukeriby) 1. burak cukrowy * *Cukeribã trza bũto ũobkepować, jak jescy stoła w žymĩ. zob. bjoťo ćwikjel, bjoťo ćwikla, bjoťo ćwikła, bjoťo rzepa, cukrowo ćwikjel, cukrowo ćwikla, cukrowo ćwikła, cukrowo rzepa, cukrũwa, cukrũwka, sťodkõ ćwikjel, sťodkõ ćwikla, sťodkõ ćwikła, sťodkõ rzepa* 2. *fraz. mjeć łeb gupjũ jak zgñitõ cukeriba* być głupim jak but

cukeribka (*D.lp.* cukeribki, *Ms.lp.* cukeribce) *zdr. od cukeriba*

cukeribsko (*D.lp.* cukeribska) *zgr. od cukeriba*

cukerkand (*D.lp.* cukerkandu, *Ms.lp.* cukerkańdze) cukier kandyzowany; kandyz * *Kupće mi na ũodpujśće cukerkandu.* → *niem.* Zuckerkand

cukeryna (*D.lp.* cukeryny, *Ms.lp.* cukerynie) sacharyna *syn.* **zacharina**

cukina (*D.lp.* cukiny, *Ms.lp.* cukińe) cukinia * *Na tej kupje zech popuscała jũntrzka ũod cukinũw. * Przi poće mũmy rojś cukiny.*

cuknũńć *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* cuknã; *lp.cz.przesz.:* r.m. cuknũn, r.ż. cukła) 1. przywalić, uderzyć (kogoś) 2. rãbnąć (siekierã)

cuknũńćy (*D.lp.* cuknũńćo) *rzecz. od cuknũńć*

cukrowe w użyciu rzeczownikowym: słodyczne *zob. sťoduchy*

cukrowy 1. cukrowy, zrobiony z cukru * *Kupjyli my take cukrowe serca. * Mozymy zjjesz tego cukrowego chopa?* 2. słodki, posłodzony * *Cukrowej wody trza dać. * Postõwće sã koťoć cukrowy.* 3. **cukrowo choroba** | **cukrowo ñymoc** cukrzyca *syn.* **cukrzica**, → *niem.* Zuckerkrankheit 4. **cukrowo ćwikjel** | **cukrowo ćwikla** | **cukrowo ćwikła** | **cukrowo rzepa** burak cukrowy *zob. bjoťo ćwikjel | bjoťo ćwikla, bjoťo ćwikła, bjoťo rzepa, cukeriba, cukrũwa, cukrũwka, sťodkõ ćwikjel, sťodkõ ćwikla, sťodkõ ćwikła, sťodkõ rzepa* 5. **cukrowo gowa** *daw.* głowa cukru (stożkowata bryła cukru z zaokrãglonym wierzchołkiem — handlowa postać cukru rafinowanego stosowana do początku XX wieku) * *Bũty pjerwej cukrowe gowy po pjũńć fũntũw, po dzejjũńć.* → *niem.* Zuckerhut 6. **cukrowo ścina** *bot.* cukrowiec lekarski, trzcina cukrowa (*łac.* Saccharum officinarum) → *czes.* cukrovã tĩtina 7. **cukrowy groch** groszek cukrowy

cu-kru *wykrz. dżw.* 1. **głos cukrõwki, sierpõwki (synagorlicy), goťebia** * *Cukrũwki wołajũ: cu-kru, cu-kru!* * *Cu-kru, cu-kru — taki gos majũ goťambje.* 2. **przywoływanie goťebi** * *Woťõs: cu-kru, cu-kru i goťambje przilecũ do ćebje.*

cukrũwa (*D.lp.* cukrũwy) *zgr. od cukrũwka*

cukrũwka (*D.lp.* cukrũwki, *Ms.lp.* cukrũwce) 1. sierpõwka, synagorlica turecka, cukrõwka (gatunek ptaków z rodziny goľebiwatych; *łac.* Streptopelia decaocto) * *To ñe sũ goťambje, to sũ cukrũwki. * Cukrũwki to sũ dżiwje goťambje. * U nõs na placu cukrũwki majũ gñõzda. * Cukrũwka wyglũndõ jak mały goťymb i woťõ: cu-kru, cu-kru. * Przi kurach zerũ cukrũwki.* 2. **ogõlne określenie odmian jabłoni rodzących bardzo sťodkie owoce (drzewa i owoce)**, **np.** cukrõwka litewska * *Cukrũwka bardzo ñeskoro rodzi. * Cukrũwki to sũ fest sťodke jabka. * Cukrũwki juz sũ godzũnce. Hned bãńdżymy jy targać. * U nasej starki na ũogrodze rosty cukrũwki, jake te mjały dobre jabka.* → *niem.* Zuckerapfel 3. cukrõwka, koźlarka, koźlarka sztutgarcka (odmiana gruszy domowej, *łac.* Pyrrus comunis) → *niem.* Zuckerbirne, Stuttgartarter Geishirtel 4. burak cukrowy *zob. bjoťo ćwikjel, bjoťo ćwikla, bjoťo ćwikła, bjoťo rzepa, cukeriba, cukrowo ćwikjel, cukrowo ćwikla, cukrowo ćwikła, cukrowo rzepa, cukrũwa, sťodkõ ćwikjel, sťodkõ ćwikla, sťodkõ rzepa*

cukrzanny cukrowy, zrobiony z cukru

cukrzica (*D.lp.* cukrzice) cukrzyca * *Ty chyba mõs cukrzicã. * ũũna juz põrã lõt bjere lyki na cukrzicã. * Przi cukrzicy še kãs pije i kãs spi. * Na cukrzicã to yno blaũbery jjesz. * Mama je chorõ na cukrzicã. * Skiś tej cukrzicy ñy mogã jjesz ñic sťodkygo. * Ńekjedy przi cukrzicy nogi puchnũ. *syn.* **cukrowo choroba, cukrowo ñymoc***

cukrzicowy cukrzycowy

cukrzyć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* cukrzã, *lp.cz.przesz.r.m.* cukrzũł) 1. sťodzić; cukrzyć; dodawać cukru; dosładzać; posypywać cukrem * *Jak kãs cukrzis, to ći zãmby wylecũ. → niem.* zuckern 2. **cukrzyć (kũmu)** prawić kompleenty (komu)

cukrzyńy (*D.lp.* cukrzyńo) sťodzenie

culaga (*D.lp.* culagi, *Ms.lp.* culadze) 1. dodatek, dokładka * *Tyn kũsek wũrztu bãńdże gynaũ dobry na culagã.* 2. dodatek do wypłaty; premia * *W tũ mjejsũncu ñe bãńdże culagi.* 3. dopłata → *niem.* Zulage

culukafer (*D.lp.* culukafra, *Ms.lp.* culukafrze) *pejor.* rekrut *zob. brańec, gruchlik*

cuoľjść (*D.lp.* cuoľjśći) czuoľść, wraźliwość

cuľy czuoľy, wraźliwy * *Jõ je cuľõ na žimno. * ũũn je bardzo cuľy na žimã.*

cumel (*D.lp.* cumla) smoczek * *Jorglik zajś becy, dej mu cumel. zob. amyc, chechťac, dudlik, nupel, spũnt* → *schles.* Zummel

cumelk (*D.lp.* cumelka) *zdr. od cumel;* mały smoczek

cumlać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. cumlũ, 3.os. cumlõ; *lp.cz.przesz.r.m.* cumlõł) używać smoczka * *Ńe poradzymy synka ũoducyć cumlać.*

cumlańy (*D.lp.* cumlańo) *rzecz. od cumlać*

cup *wykrz. od cupnũńć* 1. *wykrz. dżw. odgłos tupania, dreptania* 2. **o zamienianiu się czymś** * *A my še cup na fajfki.*

cupać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* cupjã, cupũ; *lp.cz.przesz.r.m.* cupõł) 1. **o owocach, orzechach:** spadać (z drzewa), uderzać o ziemię * *Zdrzate jabka same cupjũ. * Te jabka*

co kwilã cupjũ na žymjã. * Jabka juz cupajũ. * Jabka zacynajũ cupać na žymjã. * Gruski cupajũ ze strůma. zob. **ślatować** 2. tupać, dreptać * Mũj mjyty tajńcuje, krũmfleckũma cupõ. → czes. cupat 3. **o deszczu, gradzie**: stukać, uderzać * *Stysys, jak cupajũ krupy po dachu?* * *Ale leje, az cupje.* * *Na śwjyntũ Zofijũ (15.05) dysc po polach cupje.* 4. skubać, szarpać, targać → niem. zupfen 5. siedzieć w kucki * *Jõ ñe umjã cupać, bo mje kolano boli.*

cupanka (D.lp. cupanki, Ms.lp. cupance) owoc, który spadł z drzewa syn. **ślat**

cupańy (D.lp. cupańõ) rzecz. od **cupać**

cupek (D.lp. cupka) pejor. ktoś niskiego wzrostu * *Űũna takygo cupka se za chopa Űobrała.*

cupić ndk (1.os.lp.cz.ter. cupjã, lp.cz.przesz.r.m. cupjũ) siedzieć w kucki

cupjeć ndk (1.os.lp.cz.ter. cupjã, lp.cz.przesz.r.m. cupjo) siedzieć w kucki

cupjyńy (D.lp. cupjyńõ) 1. rzecz. od **cupić** 2. rzecz. od **cupjeć**

cupnũńc dk (1.os.lp.cz.przysz. cupnã; lp.cz.przesz.: r.m. cupnũn, r.ż. cupła) 1. szarpać, trącić, szturchnąć * *Cupńi go tã, coby ñe społ.* * *Cupńi go yno, bo spi na tỹ stotku i zarõzki ś ñego śleći.* → niem. zupfen 2. złapać, przyłapać (kogoś na czymś) * *Cupli go, jak śliwki krõd.* 3. kucnąć; przykucnąć; usiąść w kucki; przykucnąć * *Az se cupnã, coby lepĩ widzieć.* * *Űũna cupła wele pjeca.* * *Cupńi za tỹ zytỹ, to će ñe uźdrzi.* * *Cupńi se przĩ tỹ plewnỹńcu, to će ñe banỹ krzize boleć.* * *Cupńi se takej, a jõ Ći pokõzã cojś fajnego.* * *Zajỹnc cupnũn.* zob. **cãmpnũńc** 4. usiąść, przysiąść * *Cupńi se na klin.* 5. tupnąć; mocno uderzyć stopã (butem, obcasem) o ziemię, o podłogę * *Fto barzi cupńie nogũ?* → czes. cupnout 6. uderzyć (kogoś, coś) * *Cupńi go jescy rõz, bo se ñe rusõ.* 7. spaść na ziemię; upaść na ziemię; przywalić w ziemię * *Pũdzma se podziwać, bo tã cojś cupło.* * *Cupło jabko na žymjã.* 8. uskubnąć czegoś odrobinę 9. **o owocach na drzewie, krzewie** zerwać (trochę) * *Cupńi mi põrã trzejsńũw.*

cupnũńc se zwr. dk 1. udać się, poszczęścić się * *Cupło mu se.* 2. **cupnũńc se (na co)** zamienić się (czym) * *Cupli my se na fajfki.*

cupńỹńcy (D.lp. cupńỹńcõ) rzecz. od **cupnũńc**

cupõcek (D.lp. cupõcka) 1. zdr. od **cupõk** 2. ktoś nieśmiały, małowõwny, skryty * *Prawy cupõcek s tej dżõũchy.*

cupõk (D.lp. cupõka) 1. ktoś, kto chodzi drobnymi krokami 2. niechlujna dziewczyna (kobieta) 3. niedołęga

curik 1. z powrotem * *juz zech je curik.* zob. **nazõd** 2. do tyłu, wstecz 3. wstecz, nazad (komenda dla zwierząt pociągowych w zaprzęgu, przy powożeniu) * *Curik! zob. nazõd*

cutajlũng (D.lp. cutajlũngu) przydział

cuzek (D.lp. cuzka) zdr. od **cug**

cuzysko (D.lp. cuzyska) zgr. od **cug**

cũmber (D.lp. cũmbra, Ms.lp. cũmbrze) 1. daw. męska kula obnoszona po ulicach przez męzãtki przed zabawã kobiet, pod koniec karnawału → niem. Zampern, Zempner, Zempner 2. **babski cũmber** (a) zabawa z udziałem samych kobiet (czasem teŝ męŝczyzn w strojach

kobiecych) urzãdzana pod koniec karnawału (dawniej zwykle w tłusty czwartek) zob. **koŝajdynbal, cũmbrowõ zabawa** (b) *żart.* przyjęcie, spotkanie w kobiecym gronie **cũmbrowy** 1. *przym.* od **cũmber** * *Na babskỹ cũmbrze śpỹywało se cũmbrowe śpỹywki.* 2. **cũmbrowõ zabawa** zabawa z udziałem samych kobiet (czasem teŝ męŝczyzn w strojach kobiecych) urzãdzana pod koniec karnawału (dawniej zwykle w tłusty czwartek) * *Bũty my na cũmbrowej zabawje* zob. **babski cũmber, koŝajdynbal**

cũmbrzić ndk (1.os.lp.cz.ter. cũmbrzã, lp.cz.przesz.r.m. cũmbrzũ) swawolić, bawić się, figlować, wygłupiać się (zwykle w kontekście zabawy **babski cũmber**)

cũmbrzyńy (D.lp. cũmbrzyńõ) rzecz. od **cũmbrzić**

cũrecka (D.lp. cũrecki, Ms.lp. cũrece) zdr. od **cũrka**

cũrka (D.lp. cũrki, Ms.lp. cũrce) cõrka zob. **cera**

cũz I. (tylko lp., D. cegũz, C. cymuz, N.Ms. cõze) **zaimek**:

1. **rzeczowny pytający** (a) cõz, co * *Cũz to mõs w tej taśi?* * *Cũz to znacy?* * *Cũz to je za nowina?* * *Cũz to robis?* * *Cũz to dźiśej narõbõjõce?* * *Cũz by'ch to robjũt do pũ dźewjũntej?* * *I cũz mi dõs?* * *Cũz'ejś przĩnũs?* * *Cegũz Ći brachuje?* * *Cũz tã widźis?* * *Tũz cũz tak gũnũs za tymi gãjsũma?* (b) **cũz je** kim jest, czym jest * *Cũz je Bũg?* (c) **na cũz** po co, na co, w jakim celu * *Na cũz go mjała, to ñe wjã.* * *Na cũz Ći to?* (d) **po cũz** po cõz, po co * *Po cũz płaces?* 2. **przysłowny pytający**; dlaczego * *Cũz mje bijes?* * *Cũz by'ch se mjoł gorsyć, przecã my jescy ñigdy ñe byli wõ zlojści.* 3. **zaimek liczebny pytający**; ile * *Cũz to kostuje?* * — *Cũz to mõs na dźyń?* — *Trzi pjũntõki.* * *Cũz mũ Űod tej Klary wźjũjś? Nã co powjã, to muśi dać.* II. w **połãczeniach**: 1. **a cũz dopjyro** a co dopiero, a cõz dopiero * *Jõ tego ñe poradzũt zrobić, a cũz dopjyro ty!* 2. **ale cũz** ale cõz * *Ale cũz, idã dali.* 3. fraz. **cũz (kogo, co; dze) przĩnũsto** skãd się (kto, co; gdzie) wziãł/wzięło * *Cũz Će sã przĩnũsto?* 4. **cũz tũz** cõs, cokolwiek * *Rũb cũz tũz, ale rũb, azby'js mi w roboće ñe śedzõł abo lezo!* 5. **cũz [tã] (u kogo) slychać** co (u kogo) slychać; co się (u kogo) dzieje; co (kto) porabia * *Cũz tã u wõs slychać?* 6. **nã cũz** no cõz * *Nã cũz, fajñe se Űozprawjõ, ale trza iś dali robić.* 7. **tũz cũz** no to cõz * *Tũz cũz, banã jechoł nazõd.*

cũmplać se zwr. ndk włõczyć się, wałęsać się

cũmplańy (D.lp. cũmplańõ) rzecz. od **cũmplać**

cũmplõk (D.lp. cũmplõka) ktoś wykonujący pracõ niedbale, byle jak; partacz zob. **babrõk, Ćachrõc, Ćaper, Ćaprõk, dajdrõk, dudra, fuśer, gmajta, gmajtõk, gmyra, grek, paprõk, pyprõk, tytrõk**

cũstka (D.lp. cũstki, Ms.lp. cũstce) 1. mała czõść czegoś; kawalek 2. **cũstka rũzajńca** dziesiãtek rõzańca, tajemnica rõzańca zob. **tajymńicka**

cwaja (D.lp. cwaje) dwõja; daw. ocena niedostateczna zob. **cwajka, dwũjka, laga**, → niem. zwei

cwajer (D.lp. cwajera, Ms.lp. cwajerze) dwõja; daw. ocena niedostateczna → niem. Zweier

cwajflować ndk (1.os.lp.cz.ter. cwajflujã, lp.cz.przesz.r.m. cwajflowõł) powãtpiewać → niem. zweifeln

cwajflowańy (D.lp. cwajflowańõ) rzecz. od **cwajflować**; powãtpiewanie

cwajgować se zwr. dk/ndk (1.os.lp.cz.przysz./cz.ter. cwajgujã se, lp.cz.przesz.r.m. cwajgowõł se) 1. rozdzielać się, rozlãczãc się 2. rozdzielić się, rozlãczyc się * *Musymy se*

cwajgować, bo jô jadã do ômy. 3. rozgałęziać się, rozwidlać się * *Te kable se dalí cwajgujŭ.* * *Tukej ta gatŭjz še cwajguje.*

cwajka (*D.lp.* cwajki, *Ms.lp.* cwajce) *zdr. od cwaja;* dwójka *zob. cwaja, dwújka, laga*

cwaknŭńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* cwaknã; *lp.cz.przesz.r.m.* cwaknŭn, *r.ż.* cwakła) uszczypnąć → *niem.* zwacken

cwakńŭńć (*D.lp.* cwakńŭńćô) *rzecz. od cwaknŭńć*

cwanciger (*D.lp.* cwancigera, *Ms.lp.* cwancigerze) *daw.* srebrna moneta o wartości 20 krajcarów

cwancel (*D.lp.* cwancela) wyrostek skórny zwisający z szyi niektórych zwierząt

cwancelek (*D.lp.* cwancelka) *zdr. od cwancel*

cwangjaka (*D.lp.* cwangjaki, *Ms.lp.* cwangjace) kaftan bezpieczeństwa → *niem.* Zwangsjacke

cwek I. (*D.lp.* cweku) 1. cel; **bez cweku** bez celu 2. sens; **ńyma cweku** nie ma sensu; * *Jadã do dŭm, bo to ńyma cweku sã stôć.* → *niem.* Zweck 3. **ńy mjeć cweku** nie mieć racji bytu; być bez sensu; nie mieć sensu * *To ńy mô cweku.* **II.** (*D.lp.* cweka) 1. gwóźdź *zob. ćwjôk, ćwjŭńk, gwŭjzdz* 2. gwóźdź szewski * *Ŭojćec przibijali zôle do bŭtŭw cwekŭma.* 3. ćwiek (np. do przybijania podszew) → *niem.* Zwecke, 4. pinezka * *Przŭpnã cwekŭma te gardŭny.* *zob. rajscwek* 5. cekin, ćwiek (przy ubraniu) * *Na co ċi te cweki w galôtach?*

cwekcwibla (*D.lp.* cwekcwible) cebula dymka *syn. Ńtek-cwibla*

cweknŭńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* cweknã; *lp.cz.przesz.r.m.* cweknŭn, *r.ż.* cwekła) obciąć obcęgami * *Cweknŭń mi trochã tego drŭtu, bo je za dugi.*

cweknŭńć (*D.lp.* cweknŭńćô) *rzecz. od cweknŭńć*

cwekować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* cwekujã, *lp.cz.przesz.r.m.* cwekowoł) ćwiekować; nabijać ćwiekami

cwekowańy (*D.lp.* cwekowańô) *rzecz. od cwekować*

cwerdzek (*D.lp.* cwerdzka) *zdr. od cwerdż*

cwerg (*D.lp.* cwerga) 1. karzeł, karzełek, liliput, krasnal, krasnoludek * *Ty by'js potrzebował cwergi do roboty.* * *Ŭnksŭ juz poleku wyćepujŭ te cwergi ze ŭogrŭdkŭw.* * *Cwerg je malućki.* 2. **ktoś niskiego wzrostu; ktoś niedorozwinięty fizycznie** * *Ty taki wjelki chop, a še bojis takygo cwerga?* * *Ty, taki stary kŭń, przed takŭ zwergŭ ŭćekôs?* 3. małe dziecko * *Tyn starsy juz tajzi do skoty, a tyn majńksy cwerg jescy je w dŭma.* 4. **ogólne określenie karłowatych odmian zwierząt hodowlanych** * *Te kury, co'js kupjŭŭ wcora, to sŭ cwergi, prá?* → *niem.* Zwerg

cwergastra (*D.lp.* cwergastry, *Ms.lp.* cwergastrze) aster niskopienny

cwergel (*D.lp.* cwergla) kłown, błazen (niskiego wzrostu)

cwerglik (*D.lp.* cwerglika) *zdr. od cwerg;* karzeł, karzełek, liliput

cwergowaty karłowaty

cwergowy *przym. od cwerg* * *Alojz to je cwergowy malyrz* — *ŭn mô grajfkã do malowańô gipsowich cwergŭw.*

cwergŭwka (*D.lp.* cwergŭwki, *D.lm.* cwergŭwkŭw) kura karłowatej rasy * *Cwergŭwki ńesŭ małe jajca.*

cwibak 1. (*D.lp.* cwibaka) sucharek * *Zamjã zymłŭw do makŭwki dôwŭ cwibaki.* 2. (*D.lp.* cwibaku) sucharki * *Moja kobjyta robi makŭwkã na cwibaku.* → *niem.* Zwieback

cwibakbojtel (*D.lp.* cwibakbojtla) worek na sucharki

cwibakowy *przym. od cwibak*

cwibla (*D.lp.* cwible) cebula *zob. cebula* → *niem.* Zwiebel

cwiblowy cebulowy

cwickańdzka (*D.lp.* cwickańdzki, *Ms.lp.* cwickańdze) *zdr. od cwickańga*

cwickańga (*D.lp.* cwickańgi, *Ms.lp.* cwickańdze) nożyce do drutu → *niem.* Zwickzange

cwickańgi (*tylko lm., D.* cwickańgŭw) nożyce do drutu; obcegi → *niem.* Zwickzange

cwikel (*D.lp.* cwikla) wstawka z materiału * *Jak môs wŭske galôty, to dŭmy cwikel ze zadku.* → *niem.* Zwickel

cwiker (*D.lp.* cwikra, *Ms.lp.* cwikrze) 1. binokle * *Profesŭr symnŭn cwiker i zacŭn nôs pytać.* 2. monokl * *Nas rechtŭr cytoł ze cwikrŭ.* → *niem.* Zwicker

cwikra (*D.lp.* cwikry, *Ms.lp.* cwikrze) klamra do układania włosów w fale

cwikyrwela (*D.lp.* cwikyrwele) lok * *Ŭŭna na gowje mô cwikyrwele.*

cwilich (*D.lp.* cwilichu) drelich * *Tego cwilichu mi jescy stykŭne na tiŃdekã.* * *Cwilich bŭł na chopske kosule do kojŃcôta.* *syn. drelich,* → *niem.* Zwillich, Zwilch

cwilichowy drelichowy * *Ŭŭn mjkoł cwilichowŭ kosulã.*

cwilichŭrz (*D.lp.* cwilichŭrza) tkacz zajmujący się wyrobem tkaniny o nazwie **cwilich** * *Cwilichŭrz to bŭł knap, co tkoł cwilich.*

cwilisek (*D.lp.* cwilisku) *zdr. od cwilich*

cwiliskowy *przym. od cwilisek*

cwilyńg (*D.lp.* cwilyńga, *M.lm.* cwilyńgi, *D.lm.* cwilyńgŭw) bliźniak *syn. tupłôk,* → *niem.* Zwilling

cwilyńgcwibla (*D.lp.* cwilyńgcwible) *bot.* cebula szalotka, czosnek askaloński (*łac.* Allium ascalonicum)

Cwilyńgi (*tylko lm., D.* Cwilyńgŭw) Bliźnięta (gwiazdozbiór, znak zodiaku)

cwilyńgowaty złożony z dwóch połączonych lub zróżnicowanych identycznych elementów * *Widzała'ch w zyće cwilyńgowatŭ kŭskã* — *dwje kŭski roŃty do kupy.*

cwist (*D.lp.* cwistu, *Ms.lp.* cwiŃce) 1. włóczka; przędza (do cerowania) 2. **słaby jak cwist** bardzo słaby; słaby jak mucha

cwiter (*D.lp.* cwitra, *Ms.lp.* cwitrze) sweter *zob. pulôwer,* → *niem.* Sweater

cwiterek (*D.lp.* cwiterka) *zdr. od cwiter;* sweterek

cwyńdzka (*D.lp.* cwyńdzki, *Ms.lp.* cwyńdze) *zdr. od cwyńga*

cwyńga (*D.lp.* cwyńgi, *Ms.lp.* cwyńdze) ścisk stolarski * *Przińjŭs tã cwyńgã, bãńdzŭmy deski klejć.* * *Zakrŭńć tã cwyńgã.* → *niem.* Zwinge

cwyńger (*D.lp.* cwyńgra, *Ms.lp.* cwyńgrze) 1. kojec; ogrodzony wybieg dla zwierząt; duża klatka dla zwierząt * *Jô by'ch tyz chćata psa, ale ńy mŭmy dze cwyńgra postawić.* * *Dej go nazôd do cwyńgra, bo zajŃ ŭćece.* * *MiŃu juz ńe je na lŭjncuchu, yno mô taki cwyńger kole chałpy.* 2. ogrodzenie wybiegu (zwykle dla psa) * *Mŭj pjes przeskokuł bez cwyńger.* → *niem.* Zwinger

cwyńgerek (*D.lp.* cwyńgerka) *zdr. od cwyńger*

cy I. partykuła pytająca; czy 1. **w pytaniach bez towarzyszącego wypowiedzenia zależnego** * *Cy ty to zrobis abo ńi?* * *Cy jô je jakô bogôcka?* * *Cy'jŃce go*

dali do chlywa, tego wjeprzka? * *Cy ũn tã bũł?* * *Cy ty mje suchôs?* * *A cy jô wjã?* * *Powjydz mi dzywecko, mojaz kochanecko, cy bãndżes mojŕ?* 2. w **pytaniach z towarzyszącym wypowiedzeniem zależnym** * *Cy jô zech jich mũgła udżerzeć, kjedy'ch je takô stabô?* * *Cy ty nie wjys, dze môs jechać?* * *Cy'ch ċi ũojca zezar, ze se tak na mje dżiwôs?* * *Cy pamjŕntôs jescy, jak'ech ċe pjrsy rŕz widżoł?* II. **spŕjnik**: 1. **wprowadza wypowiedzenie podrzędne dopełnieniowe**; czy * *Šli se go pytać, cy mŕ svojã babã w dũma.* * *Jŕ nie wjã, cy wjela tã je w tŕj proũdy.* * *Spytej se go, cy przidze.* * *Jŕ nie wjã, cy juz nŕy ma za nieskoro.* * *Cy go tã bjyli, tego nie wjã.* zob. **eli, ejżli, jeli, jejżli, ŕeli** 2. **łączy równorzędne i wzajemnie wykluczające się człony wypowiedzenia**; albo; czy też * *Dŕs mi tich piŕjŕdzy cy ni?* * *Idżes do dũm cy ni?* * *Mje se zdało cy to djŕbli byli?* III. **wykrz. cy, cy, cy przywoływanie ŕwiŕ** IV. w **połączeniach**: 1. **cy ... abo ni | cy ... cy ni** wyraża **wzajemne wyłączenie się wypowiedzeń równorzędnych** * *Cy ty to zrobis abo ni?* * *Pytoł se go, cy przidze nazŕd cy ni.* 2. **cy co | cy ..., cy co** wyraża **innã niź wymieniona, bliżej nieokreślona możliwość, niepewność**; czy co; czy coŕ * *Ty zejś juz blank zgupnũn, cy co?* * *Cy'js ty to zrobjũł, cy co?* 3. **cy cojś | cy jakojś tak** oznacza **przybliżenie, niepewność**; czy coŕ; czy jakoŕ tak * *Wjela jich mŕs? — Dwjesta cy cojś.* 4. **cy ..., cy (a)** wyraża **wzajemnã wymiennosc̄ części wypowiedzenia** * *Jŕ nie wjã, cy mŕ kurżić fajfkã cy cigarã cy cigarjtã.* (b) **wyraża wzajemne wykluczanie się części wypowiedzenia** * *Cy ũn tego nie wjedżoł cy nie chċoł pedżec̄?* 5. **cy jŕ wjã** wyraża **niepewność lub osłabienie treści, do której się odnosi**; czy ja wiem * — *Dże je was chop? — Nã, cy jŕ wjã?* 6. **cy ... tak cy inacŕ** wyraża **niepewność, obojętnosc̄** * *Jŕ nie wjã, cy bãndże tak cy inacŕ.* * *Mje tã je jedno, cy bãndże tak cy inacŕ.*

cyba (D.lp. cyby) 1. kępa (np. trawy, truskawek) * *Jak zech ũodgarła tã cybã, to pod spŕdkjũ bũto połno bojżimkũw.* 2. czubek (na głowie ptaka) 3. kok z włosŕw 4. **przezwisko kobiety, dziewczyny** * *Ty cybo!*

cybant (D.lp. cybanta, Ms.lp. cybańce) 1. obejmã (do łączenia rur, węży) 2. (metalowe kŕłko) na końcu łańcucha * *Urwoł mi se cybant ũod lyjncucha.* 3. bandaż, opatrunek, opaska uciskowa * *Na ranã se dej cybant.* 4. stalowe okucie łączące nasad i próg wozu z osiã 5. element windy, do którego przytwierdzona jest lina poruszająca windę * *Na wjyrchu cybantu je linka, ftorŕ trzimje sŕłã.* → niem. Ziehhband

cybaty mający czub; czubaty

cybek (D.lp. cybka) wysunięta, wystająca część czegoŕ; czubek

cybić ndk (1.os.lp.cz.ter. cybjã, lp.cz.przesz.r.m. cybjũł) ciągnãć, szarpać, targać

cybjyŕny (D.lp. cybjyŕnŕ) rzecz. od **cybić**

cybik (D.lp. cybika) warkocz dziewczęcy

cybjŕrz (D.lp. cybjŕrza) ptak mający na głowie czubek z piŕr * *Na tego gołãmbja gŕdŕj 'cybjŕrz', bo ũn mŕ takjũ cybã na gowje.*

cybka (D.lp. cybki, Ms.lp. cybce) zdr. od **cyba** 1. kęпка 2. czubek, czub 3. czubek na głowie ptaka

cybŕtka (D.lp. cybŕtki, Ms.lp. cybŕtce) 1. płachetka zwyczajna, płachetka kołpakowata (gatunek grzybŕw; łac. Cortinarius caperatus) zob. **kurfytka** 2. dzierlatka zwyczajna, dzierlatka, poŕmieciuszka, ŕmieciuszka (gatunek ptakŕw; łac. Galerida cristata) zob. **dżyrgwa, kurfytka, ŕwjyrgolinka, ŕwjyrgołska, ŕwjyrgołuska**

cyburka (D.lp. cyburki, Ms.lp. cyburce) czubek (na głowie ptaka)

cyc (D.lp. cyca) 1. zgr. od cycek; pejor. pierŕ (kobieca, zwłaszcza duża) * *Moja ŕlubnŕ mo fajne cyce.* * *Cyc jak mlyc, a mlyka aŕni do kafeju.* * *Tyn klejd mi źle na cycach ŕedzi.* 2. brodawka sutkowa (u człowieka) * *Ŭosa go dżabłã gynaũ w cyc.* 3. brodawka sutkowa (u zwierząt); dŕjka * *Wymjã u krowy mŕ ŕtyry cyce, a u koze yno dwa.* zob. **cycyk, ŕtrych** 4. coŕ mającego kszałt pierŕi * *Te ŕerċiny zrobjũły na gũrze taki wjelki cyc.*

→ niem. Zitze

cycać ndk (1.os.lp.cz.ter. cycŕ, lp.cz.przesz.r.m. cycoł) ssać * *Ta cycula chċała by yno cycać.* * *Małe wjeprzki cycajũ.* * *Mojygo brata chodżũła mora za pjerŕ cycać.*

cycaŕny (D.lp. cycaŕnŕ) rzecz. od **cycać**

cycaty mający duże pierŕi * *Ta jego baba je ale cycatŕ.*

cycek (D.lp. cycka) 1. pierŕ (kobieca) * *Jak baba mŕ zdrowe cycki, to i dżejcka banjũ zdrowe.* → niem. Zitze 2. sutek (u zwierząt) * *Ta krowa mŕ krũtkie cycki i źle se jũ doji.* * *Klaca mŕ dwa cycki abo ŕtrychy.* 3. **cycki** pierŕi, biust 4. **pas do cyckũw** daw. część bielizny damskiej noszona bezpoŕrednio na ciele, słuźãca do spłaszczania pierŕi; przepaska na pierŕi * *Pod lajbikjũ nojŕũto se pas do cyckũw.* * *Pas do cyckũw bũł zapinany ũod przŕdku, a niekjedy jescy mjoł dosyte aksle.* * *Pas do cyckũw bũł na to, coby cycki nie tycały.*

cycha (D.lp. cychy, Ms.lp. cyse) 1. znak, oznaczenie, oznakowanie, sygnatura * *Gojny porobjũł cychy na ŕtrũmach do zerznŕjũcŕ.* * *Nastawjali cychã za cychjũ.* * *Zrũb se cychã na desce, dże jũ mŕs urznŕjũć.* → niem. Zeichen 2. ozdobny wzŕr; karb (nacięcie, wycięty znak); monogram * *Cychã se takjũ robi, co tego drugi nŕy mŕ.* 3. stempel, pieczãtka zob. **pjecũntka, pjecũŕŕ, ŕtympel** 4. blizna * *Ŭũn mŕ cychã na cole.* zob. **blizna, narba** 5. poszwa → schles. Ziche

cychalter [c+h] (D.lp. cychaltra, Ms.lp. cychaltrze) biustonosz, stanik zob. **bishalter, cycŕnik, cycinhalter, halter**

cychowac̄ (D.lp. cychowaca) narzēdzie do wyznaczania rzēdŕw na polu syn. **cychowŕnik**

cychować ndk (1.os.lp.cz.ter. cychujã, lp.cz.przesz.r.m. cychowŕł) 1. znakować, sygnować, oznaczać (znakiem, numerem, nazwã itp.) * *Przidze gojny nŕj ŕtrũmy do zerznŕjũcŕ cychować.* * *Musã cychować swoje kury i kacyce.* 2. kreŕlić, rysować (plany, rysunki techniczne, formy krawieckie itp.) * *Ŭũn dobrze cychuje cychũnki na dũm.* * *Ŭũn poradzi budynki cychować.* * *Cychować umjeć to je kũnst.* 3. ozdabiać, zdobić (jakimŕ wzorem, literami itp.); wykonywać ozdoby wzŕr, monogram 4. **cychować (co)** oznaczać (za pomocã czego) * *W kozdej klũsce cychujemy dżurkã.* 5. **nũmery cychować** oznaczać, znakować za pomocã cyfr, liczb * *Stolŕrz muŕi nũmery cychować.*

cychowany oznaczony, oznakowany * *Kozde ůokno muŝi być cychowane, bo by nie wjedzoł, dze jy powjejsić.*

cychowańy (D.lp. cychowańo) 1. rzecz. od **cychować** 2. zamię * *Ůůn mō wjelki znak na gãmbje, to je cychowańy na całe zycy.*

cychowńik (D.lp. cychowńika) narzędzie do wyznaczania rzędów na polu * *Cychowńikjy ŝe ćyńgnie rzjndki. syn. cychowac*

cychũnek (D.lp. cychũnku) 1. projekt architektoniczny; **cychũnek na dũm** projekt domu * *Jak sces stawjac chałpã, to muŝis mjeć cychũnek ůod architekta. * Ta studoła bũła budowanō bez cychũnku. * Architekt narychtowoł cychũnki, a ůedugo ůieskorzi zacli stawjac chałpã. * Terazki i na chlywik trza mjeć cychũnek. * Bez cychũnku ůy mozymy zacynać fũndamyntũw. * Musã dać ŝe zrobić cychũnek na chałpã. * Budujã podug cychũnku. * Nacychowol cychũnek do budũnku. 2. szkic, rysunek techniczny * *Zrũb mi cychũnek, jak mů Ći te deski urznũńć. → niem. Zeichnung**

cychũnkowy projektowy; **cychũnkowe bjũro** biuro projektowe

cyckać ndk (1.os.lp.cz.ter. cyckũ, lp.cz.przesz.r.m. cyckoł) 1. ssać * *Sã mōs bũmbũn, ale cyckej a nie gryjż. * Cyckali my amolōki. * Ůůn je blady choby go mora cyckata. * Ůůn je blady choby go wsytke mory po nocach cyckały. 2. ssać mleko matki * *Ćelã cyckō trzi tydńe. * Starō ŝwiůa chrechce przy tĩ jak jũ te mode cyckajũ. zob. dũndać, muldać**

cyckać ŝe zwr. ndk 1. cackać się * *ůe cyckej ŝe ŝ ůy tela. 2. pieścić się*

cyckańy (D.lp. cyckańo) rzecz. od **cyckać**; ssanie

cyckowy o **młodym zwierzęciu które ssie jeszcze mleko matki** * *To je cyckowe projšã.*

cyckōl (D.lp. cyckōla) zob. **cycōk**

cycnũńć dk (1.os.lp.cz.przysz. cynã, lp.cz.przesz.: r.m. cynũn, r.ż. cycła) użądlić * *Jak ůosa cynũe, to zarōz spuchũe.*

cycńicek (D.lp. cycńicka) zdr. od **cycńik**; biustonosik, staniczek

cycńik (D.lp. cycńika) biustonosz * *Truda kupjũta ŝe bjoty cycńik. * Mje je gupje tak na tōrgu cynũiki mjerzić. zob. bishalter, cychalter, cyncynhalter, halter*

cycōcek (D.lp. cycōcka) zdr. od **cycōk**

cycōk (D.lp. cycōka) 1. młody ssak (taki, który jeszcze ssie mleko matki lub trochę starszy) * *Ůojcowje pojšli na ŝwiůski tōrg cycōka kupić. 2. bulwa (np. ziemniaka) z przyrostkami*

cycula (D.lp. cycule) 1. kobieta o dużym biuście * *Džoũcha, ty'js je tera takō cycula, aůi w tyn klejd nie wlejšes. 2. dziewczynka nadmiernie przywiązana do matki; dziewczynka nie mogãca odzwycaić się od ssania piersi * *Ta cycula by chãta yno cyać.**

cyculek (D.lp. cyculka) *pieszcz.* niemowlę; małe dziecko ssãce jeszcze pierš matki * *Mũj synecek maluški, mũj cyculek ŝodki.*

cyculik (D.lp. cyculika) cukier lub chleb z cukrem zawinięty w szmatkę (do ssania przez małe dziecko zamiast smoczka) zob. **chechfac**

cycũń (D.lp. cycũńa) 1. rozpieszczone dziecko; maminsynek * *Cycũń to je taki synek, co ŝe yno cycũńi. zob. ma-*

mincycek, mamulcōk, przichlast 2. zwierzę nadmiernie przymilające się do człowieka

cycũńić ŝe zwr. ndk 1. **cycũńić ŝe (do kogo)** (o dziecku, o zwierzęciu) przymilać się (do kogo) 2. **cycũńić ŝe (s kũ)** przesadnie się opiekować (kim); być nadopiekuńczym (dla kogo) * *Jō ŝe tak nie cycũńã ze mojymi dzećmi jak moja ŝostra, a tyz rosnũ.*

cycũńyńy (D.lp. cycũńyńo) rzecz. od **cycũńić**

cycyk (D.lp. cycyka) brodawka sutkowa (u zwierząt, np. u krowy, kozy); dójka zob. **cyc, ŝtrych**

cycynhalter (D.lp. cyncynhaltra, Ms.lp. cyncynhaltrze) biustonosz, stanik; **cycynhalter bez aksłũw** biustonosz bez ramiãczek * *Cyncynhalter muŝi mjeć tã samã farbã, co kjecka. * Cyncynhalter — jak by baby go ůy mjały, to by cycki ćyńgũ jũ wiŝały. * Zapńi mi tyn cyncynhalter ůozladrany. zob. bishalter, cychalter, cycńik, halter*

cycynhalterek (D.lp. cyncynhalterka) zdr. od **cycynhalter**; biustonosik, staniczek

cycynhaltrowy biustonoszowy

cycynhaltorzisko (D.lp. cyncynhaltorziska) zgr. od **cycynhalter** * *Wyćep juz te stare cyncynhaltorzisko.*

cyferblōćik (D.lp. cyferblōćika) zdr. od **cyferblōt** * *Za mały je tyn cyferblōćik, bez brelũw aůi nie widzã wjela je.*

cyferblōt (D.lp. cyferblōta, Ms.lp. cyferblōće) 1. tarcza (zegara, zegarka, licznika, miernika itp.); cyferblat * *Tyn zygor mō taki ŝtyryrogaty cyferblōt. → niem. Zifferblatt 2. żart. twarz (zwłaszcza okrągła) * *Mōs tyn cyferblōt choby poůny mjejšũncek. * Ůotrzi ŝe twũj cyferblōt. * Umyj se tyn cyferblōt.**

cyfra (D.lp. cyfry, Ms.lp. cyfrze) 1. cyfra; znak graficzny liczby * *Ůůn juz znō cyfry. → niem. Ziffer 2. motyw zdobniczy (np. wybijany, wypalany, grawerowany, wyszywany)*

cyfrować ndk (1.os.lp.cz.ter. cyfrujã, lp.cz.przesz.r.m. cyfrowoł) ŝl. *Ciesz.* zdobić (rysunkiem, ornamentem, haftem, deseniem itp.)

cyfrowany ŝl. *Ciesz.* zdobiony (rysunkiem, ornamentem, haftem, deseniem itp.)

cyfrowańy (D.lp. cyfrowańo) rzecz. od **cyfrować**

cyfus (D.lp. cyfusa, Ms.lp. cyfuŝe) łom (zwykle krōtki, do wyciągania gwoździ) zob. **brecha, brechŝtaůga**

cyfusek (D.lp. cyfuska) zdr. od **cyfus**

cygajůski 1. cygaůski, romski; **cygajůskō buda** | **cygajůski wũz** wóz cygaůski * *W lejše stojũ cygajůske budy. 2. kłamlivy, oszukaůczy * *ůe chã aůi cyać tich cygajůskich cajtũngũw. * Zōdnego cygajůskygo ŝowa mi nie pedzoł. * Ty cygaůe cygajůski. * To je cygajůski geŝeft. * To je cygajůski cowjek. 3. po cygajůsku (a) w sposób włãciwy Cyganom; jak Cyganie * *Ůũůi po cygajůsku zyjũ. (b) po romsku; w języku romskim * *Jō nie rozumjã po cygajůsku.****

cygajůstwo (D.lp. cygajůstwa) 1. kłamstwo, oszustwo, oszukaůstwo 2. okłamywanie, oszukiwanie

cygana (D.lp. cygany, Ms.lp. cygaůe) kłamczucha

Cygana (D.lp. Cygany, Ms.lp. Cygaůe) zgr. od **Cyganka**; Cyganka, Romka * *Cygany mjały kosyki. * Jak u nōs łajzyli z ůedźwjedźy, to ůũn ŝe przeblyk za Cygaůã. **

Cygany śe bojŭ skrabakŭw. Jak mŭj ujek pogŭnŭł Cygana skrabakŭ, to na pojstrzodku drŭgi kjecŭ dźwigła a mu gotŭ rzić pokŭzala.

Cyganecka (D.lp. Cyganecki, Ms.lp. Cyganecce) zdr. od **Cyganka**

Cyganka (D.lp. Cyganki, Ms.lp. Cygance) Cyganka, Romka → niem. Ziegeunerin

Cygańicha (D.lp. Cygańichy, Ms.lp. Cygańise) Cyganka, Romka * *Chęta by'ch wyglŭndać jak Cygańicha.*

cygańić ndk (1.os.lp.cz.ter. cygańŭ, lp.cz.przesz.r.m. cygańŭł, 2.os.lp.tr.rozk. cygŭń) kłamać, oszukiwać; **cygańić choby za to pŭcŭyli** kłamać (łgać) jak z nut * *Po mŭjmu to w tich cajtŭngach cygańŭ. * Ale go cygańyli. * Ńe cygŭń mje jak Oto. * Jak by nŭs Ńe bŭło, dobrze by śe cygańŭło. zob. bańić, kabańić, kmińić, sydzŭć, wichŭać*

cygańŭny wykonany z gorszej jakości składników; niepełnowartościowy; **cygańŭny karbinadel** kotlet mielony bez mięsa

cygańŭny (D.lp. cygańŭń) rzecz. od **cygańić**; okłamywanie, oszukiwanie

cygoryjŭ (D.lp. cygoryje) cykoria (łac. Cichorium) * *Bŭńdźe śedźeć, a rano dotańeće suchego chleba a kafeju s cygoryjŭ.*

cygŭn (D.lp. cygana, Ms.lp. cygańe) 1. kłamca, kłamczuch, oszust 2. gra karciana rozgrywana zwykle taliŭ 52 kart; cygan, oszust, tkacz

Cygŭn (D.lp. Cygana, Ms.lp. Cygańe) Cygan, Rom → niem. Ziegeuner

cygŭnki (tylko lm., D. cygŭnkŭw) bot. kocanki (łac. Helichrysum)

cyj (lm. cyje, cyji) **I. zaimek przymiotny** 1. **dzierżawczy, w pytaniach**; czyj * *Cyj zejś ty je? * Cyj to je nŭz? 2. nieokreślony; czyjś; cudzy * *Ńe śmjjj śe s cyjej bjydy. * Cyj kraj kwŭł, a swojygo śe dźerz. II. w użyciu rzeczownikowym: coś cudzego, nie własnego * *Ńe chęj cyjygo, Ńe dej swojygo.***

cyja **I. rzecz.** (D.lp. cyje) akordeon (guzikowy) * *Mŭj brat grŭ na cyji. * Poradzŭł pjykŭe grać na cyji. zob. harmoška, kneflŭwka* → niem. Zieharmonika **II. zaim.** (D.lp. cyjej, D.lp. cyjich) czyja * *Cyja'jś je? * Cyja zejś ty je, dźoŭcha?*

cyjajś czyjaś

cyjka (D.lp. cyjki, Ms.lp. cyjce) zdr. od **cyja**; mały akordeon

cyjna **I. rzecz.** (D.lp. cyjny, Ms.lp. cyjńe) 1. koza 2. dziesiątka (w tali kart) **II. wykrz. przywoływanie kozy**

cyjntelka (D.lp. cyjntelki, Ms.lp. cyjntelce) zdr. od **cyjntla**

cyjntla (D.lp. cyjntle) 1. buteleczka lub kieliszek o pojemności 100 ml; 100 ml płynu (zwykle wŭdki) 2. 10 gramŭw; dekagram

cyjowy akordeonowy

cyjŭs czyjaś

cyjŭrz (D.lp. cyjŭrza) akordeonista

cyjś (D.lp. cyjygojś, M.lm. cyjyjs) czyjś

cyjścicka (D.lp. cyjścicki, Ms.lp. cyjścicke) bot. niecierpek pospolity (łac. Impatiens noli-tangere) syn. **ćyrpek**, **śwarnŭ dźywka**, **śwarny pachotek**

cyjścowy czyścŭcowy

cyjśce o mowie: czysto, poprawnie * *Űŭn Ńe gŭdŭ cyjśce po polsku.*

cyjścec (D.lp. cyjśca) czyścŭciec * *Do cyjśca idŭ dusycki. * Bŭńdźymy rzykać za duse w cyjścu ćyrpjŭnce. syn. cyjścy*

cyjścica (D.lp. cyjścice) bot. czyścŭcica (łac. Acinos)

cyjścić ndk (1.os.lp.cz.ter. cyscŭ, lp.cz.przesz.r.m. cyjściŭł) czyścŭć

cyjścowy czyścŭcowy * *Te duse ćyrpjŭ w cyjścowŭ ŭogŭu.*

cyjścuchno bardzo czysto, czyścŭciutko

cyjścuchny bardzo czysty; czyścŭciutki

cyjścuški bardzo czysty; czyścŭciutki * *Tŭ bŭła takŭ cyjścuški woda.*

cyjścuŭnyki bardzo czysty; czyścŭciuteńki

cyjścuŭnyko bardzo czysto; czyścŭciuteńko

cyjścutki czyścŭciutki

cyjścutko czyścŭciutko

cyjścutyńki bardzo czysty; czyścŭciuteńki

cyjścutyńko bardzo czysto; czyścŭciuteńko

cyjścy (D.lp. cyjścŭ) czyścŭciec syn. **cyjścec**

cyjŭnek (D.lp. cyjŭnku) losowanie; ciŭgnięcie losŭw syn. **cyjŭng**, → niem. Ziehung

cyjŭng (D.lp. cyjŭngu) losowanie; ciŭgnięcie losŭw syn. **cyjŭnek**. → niem. Ziehung

cyjwŭga (D.lp. cyjwŭgi, Ms.lp. cyjwŭdze) waga spręzynowa → niem. Ziehwage

cykać ndk (1.os.lp.cz.ter. cykŭ, lp.cz.przesz.r.m. cykoł) 1. tykać (o zegarze) 2. kapać * *Woda cykŭ z lajtŭngu do skopca. 3. wŭlczacŭ, wŭlczacŭ; pstrykać (wŭlczacznikiem) * Tak dugo cykali aze do rantu wjechali.*

cykańy (D.lp. cykańŭ) rzecz. od **cykać** 1. tykanie; odgłos zegara 2. kapanie

cyknŭńć dk (1.os.lp.cz.przysz. cyknŭ; lp.cz.przesz.: r.m. cyknŭn, r.ż. cykŭ) 1. tyknać (o zegarze) 2. kapnać

cykŭńcy (D.lp. cykŭńcŭ) rzecz. od **cyknŭńć**

cykolić ndk (1.os.lp.cz.ter. cykolŭ, 1.os.lm.cz.ter. cykolymy, lp.cz.przesz.r.m. cykolŭł) 1. kapać * *Z dachu woda cykoli. 2. o krowie, kozie itp. dawać mleko kroplami * Ta krowa juz yno cykoli.*

cykolyńy (D.lp. cykolyńŭ) rzecz. od **cykolić**

cykrać ndk (1.os.lp.cz.ter. cykrŭ, lp.cz.przesz.r.m. cykroł) 1. lać kroplami; lać cienkim strumyczkiem * *Nalyj mi tŭ wjŭncŭj, a Ńe cykrej tak po trochŭ. 2. kapać; lać się kroplami * Woda cykrŭ ze lajtŭngu.*

cykrańy (D.lp. cykrańŭ) rzecz. od **cykrać**

cyl **I.** (D.lp. cylu, B. cyl) 1. cel (coś, do czego się dŭży) * *Űŭn Ńy mŭ cylu w zyću. 2. cel (miejsce lub przedmiot, do ktŭrego się celuje strzelajŭc lub rzucajŭc czymś) * Strzylej do cylu! II. (D.lp. cylu, cyla; B. cyl, cyla) 1. mjeć cyla | mjeć dobrego cyla | mjeć dobry cyl umieć trafiać do celu * *Trefjŭł zejś, mŭs dobrego cyla. * Rŭnce mi śe jescy Ńe trzŭjsŭ, to cyla mŭj. 2. fraz. babski cyl* niecelne oko, nieumiejętność trafiania do celu; **mjeć babski cyl** nie umieć trafić do celu * *Ty mŭs ale babski cyl!* → czes. cíl*

cyłka (D.lp. cyłki, Ms.lp. cyłce) 1. umiejętność trafiania do celu; **mjeć dobrŭ cyłkŭ** umieć trafiać do celu * *Ale mŭs dobrŭ cyłkŭ. * Űŭn mŭ dobrŭ cyłkŭ, bo poradzi trefić kamjŭńy do sklŭnki na poće. 2. fraz. babskŭ cyłka* niecelne oko, nieumiejętność trafiania do celu; **mjeć babskŭ cyłkŭ** nie umieć trafić do celu * *Jŭ Ńe wjŭ, śeli trefjŭ, bo'ch dycki mjoł babskŭ cyłkŭ.*

cylnůńć *dk* (1. *os.lp.cz.przysz.* cylnã; *lp.cz.przesz.:* r.m. cylnůn, r.ż. cylla) 1. trafić (w cel); nie chybić, ugodzić w cel * *Ńe poradźyli my cylnůńć w te jabko.* * *Ańi še nie werći strzylać, zůwizů nie cylnies.* * *Strzylej, ale cylni prosto w tor.* *zob. trefić* 2. **wycelować, wymierzyć (np. z broni) do celu** * *Űűn cylnůn do zajűnca.* * *Cylnůn gynaű dű niego.* 3. **dobrze cylnůńć** bezbłędnie trafić (w cel); trafić (w cel, w tarczę) uzyskując dużą liczbę punktów *zob. dobrze trefić* 4. **cylnůńć mino** nie trafić (w cel); chybić; spudłować *zob. trefić mino* 5. **źle cylnůńć** (a) nie trafić (w cel); chybić; spudłować (b) trafić (w cel, w tarczę) uzyskując niewielką liczbę punktów *zob. źle trefić* 6. **cylnůńć do jegły** trafić nitką w ucho igły * *Ńe umjã cylnůńć do jegły.* *zob. wraźzić do jegły*

cylnia (*D.lp.* cylinie) tarcza (do strzelania)

cylnỹnty trafiony

cylnỹńcy (*D.lp.* cylnỹńců) *rzecz. od cylnůńć*; trafienie (w cel, w sedno)

cylować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* cylujã, *lp.cz.przesz.r.m.* cylowoű) celować, mierzyć (do celu); **cylować (na co, do cego, w co)** mierzyć (do czego) * *Űűn cylowoű na zajűnca.* * *Cylowoű'ech na nã kamjyńű.* * *Co ty, cylować nie umjys?* * *Jak by nie umjoű cylować, to nĩc nie zastrzeli.* * *Ńe cyluj sűmśadowi do űokna.* * *Myjűliwjec stoi a cyluje na kuropatwã.* * *Ty Ńedobrze cylujes, bo nie poradźis trefić.* * *Chopcy cylujű na wrűble.* * *Hajduki sprali bicyskűma tego zebračka, a w tyn pukel cylowali.* * *Jů ěyńgű cylujã w tyn strűm.*

cylowańy (*D.lp.* cylowańů) *rzecz. od cylować*

cymb (*D.lp.* cymba) sopol lodu *syn. ajscapfyn, cypel, snůpel, strűmpel*

cymbek (*D.lp.* cymbka) *zdr. od cymb*; sopelek

cymbergaj (*D.lp.* cymbergaja) gra, w której każdy z dwóch graczy na płaskiej powierzchni odbija grzebieniem swoją monetę („zawodnika”) dając do umieszczenia trzeciej monety („piłki”) w bramce przeciwnika * *Grali my w cymbergaja.*

cymbergajowy *przym od cymbergaj*

cymboű (*D.lp.* cymboűa, *Ms.lp.* cymbole) 1. cymbały (instrument muzyczny) * *Űűn groű na cymbole.* → *niem.* Zymbal, Cimbalom, Cymbalom 2. *pejor.* człowiek tępy, ograniczony, głupi, niezaradny życiowo; gamoń, głupiec, tuman * *Idź mi ze chatpy, cymbole jedym.* * *Takygo cymboűa śwjat nie widzoű.* 3. wąski i podłużny kawałek pola 4. brzuch (zwłaszcza duży) * *Ale můs wjelki tyn cymboű.* * *Űűn mů porzűndny cymboű.* 5. *fraz. chodźić s cymboűű* *pejor. o kobiecie ciężarnej*: chodźić z brzuchem; być w widocznej ciąży

cymboűek (*D.lp.* cymboűka) *zdr. od cymboű*

cymbra (*D.lp.* cymbry, *Ms.lp.* cymbrze) *górn.* drewniana obudowa stropu i ścian w kopalni

cymbrowac (*D.lp.* cymbrowaca) *górn.* górnik wykonujący obudowy stropu i ścian w kopalni

cymbrować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* cymbrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* cymbrowoű) *górn.* obudowywać ściany i strop w kopalni

cymbrowańy (*D.lp.* cymbrowańů) *rzecz. od cymbrować*

cymershajer (*D.lp.* cymershajera, *Ms.lp.* cymershajerze) *górn.* cieśla górniczy; ktoś wykonujący roboty ciesielskie w kopalni * *Cymershajer rychtowoű glajze a stawjoű stűmple.* → *niem.* Zimmerhãuer

cymerlinda (*D.lp.* cymerlindy, *Ms.lp.* cymerlińdźe) *bot.* lipka pokojowa (*łac.* Sparrmannia africana) → *niem.* Zimmerlinde

cymerman (*D.lp.* cymermana, *Ms.lp.* cymermańe) *górn.* cieśla górniczy

cymra (*D.lp.* cymry, *Ms.lp.* cymrze) pokój (pomieszczenie) * *Do tej cymry my nojűyli jeűs.* *zob. izba,* → *niem.* Zimmer

cymrować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* cymrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* cymrowoű) 1. obmurowywać, obudowywać (np. studnię); cembrować *zob. cambrować* 2. *Śl.Ciesz.* zdobić (rysunkiem, ornamentem, haftem, deseniem itp.) * *Nowilepi je cymrować nouprűd s kraja.* *zob. cyfrować* 3. wykładać kostką brukową; brukować *zob. flůstrować*

cymrowany 1. obmurowany, obudowany; cembrowany * *Na tű placu cymrowańů studńa stoi.* *zob. cambrowany* 2. *Śl.Ciesz.* zdobiony (rysunkiem, ornamentem, haftem, deseniem itp.) *zob. cyfrowany* 3. **cymrowańů cesta** | **cymrowańů drűga** droga bita, brukowana *syn. bitů cesta, bitů drűga*

cymrowańy (*D.lp.* cymrowańů) *rzecz. od cymrować*

cymu *C. od co*; czemu

cymynt (*D.lp.* cymyntu, *Ms.lp.* cymyńće) cement → *niem.* Zement

cymyntmalta (*D.lp.* cymyntmalty, *Ms.lp.* cymyntmalće) zaprawa cementowa

cymyntńik (*D.lp.* cymyntńika) pracownik cementowni *syn. cymyńćůrz*

cymyntować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* cymyntujã, *lp.cz.przesz.r.m.* cymyntowoű) cementować; spajać, wiązać betonem, zaprawą z cementem; zalewać betonem, zaprawą z cementem → *niem.* zementieren

cymyntowańy (*D.lp.* cymyntowańů) *rzecz. od cymyntować*

cymyntowńů (*D.lp.* cymyntowńie) cementownia

cymyntowy cementowy; **cymyntowů malta** zaprawa cementowa * *U nůs je cymyntowy dűű.*

cymyntůrz (*D.lp.* cymyntůrza) pracownik cementowni

cymyńćik (*D.lp.* cymyńćiku) *zdr. od cymynt*

cymyńćůk (*D.lp.* cymyńćůka) betonowy słupek * *Cymyńćůki przĩ poće styknű na coűke zyćy.*

cymyńćůrz (*D.lp.* cymyńćůrza) pracownik cementowni *syn. cymyntńik*

cyn (*D.lp.* cynu, *Ms.lp.* cyńe) czyn, postępek, uczynek

cyna (*D.lp.* cyny, *Ms.lp.* cyńe) 1. cena *zob. prajz,* → *czes.* cen 2. cyna * *Cyna nie je twardů.* *zob. cin,* → *czes.* cín, → *niem.* Zinn 3. lut, spoiwo lutownicze * *Do lejtowańů muűi być cyna.*

cyncla (*D.lp.* cyncle) brzydka suknia, brzydka spůdnica

cyndel (*D.lp.* cyndla) lont

cyndelek (*D.lp.* cyndelka) *zdr. od cyndel*

cynder (*D.lp.* cyndra, *Ms.lp.* cyndrze) zapalnik → *niem.* Zűnder

cyndersnůra (*D.lp.* cyndersnůry, *Ms.lp.* cyndersnůrze) lont *syn. lűnta,* → *niem.* Zűndschnur

cyndra (*D.lp.* cyndry, *Ms.lp.* cyndrze) 1. lont * *Cyndrã wklůdů še do dźurűw ze prochű wė wűńglu.* → *niem.* Zűnder 2. zapalnik

cyndsnůra (*D.lp.* cyndsnůry, *Ms.lp.* cyndsnůrze) lont → *niem.* Zűndschnur

cynować ndk (1.os.lp.cz.ter. cynujã, lp.cz.przesz.r.m. cynowoi) lutować cynã * *Ůoľowjanne ůokna cynujŷ.* * *Garcôrz cynuje džury w garcach.* * *Jô se dž moje garce cynować.* zob. **lejtować**, → niem. verzinnen

cynowańy (D.lp. cynowańô) rzecz. od **cynować**

cynowy cynowy

cynôber (D.lp. cynôbru, Ms.lp. cynôbrze) cynober → niem. Zinnober

cynpletka (D.lp. cynpletki, Ms.lp. cynpletce) kapiszon * *Chopcy strzylajŷ cynpletkãma.* * *Cynpletki kupowato se na ůodpustach.* zob. **placpatrŷna** → niem. Zündplättchen

cyns (D.lp. cynsu) czynsz; opłata za użytkowanie cudzej nieruchomości * *Ńy mŷ pińŷndzy na cyns.* → niem. Zins

cynt (D.lp. cynta, Ms.lp. cyńce) 1. cent (1/100 dolara lub 1/100 euro) 2. pot. centymetr zob. **cyntel**, **cyntimejter** 3. pot. cetnar (50 kg) * *Fŷnt mŷndrojści wôzy wjŷncŷ jak cynt gupoty.* * *Dwa cynty zôrńô wńŷn na gŷrã po sľodach.*

cyntaryjô (D.lp. cyntaryje) bot. centuria (łac. Centaurium) syn. **cantaryjô**, **cyntaŷryjô**, **cynturyjô**

cyntaŷryjô (D.lp. cyntaŷryje) bot. centuria (łac. Centaurium) syn. **cantaryjô**, **cyntaryjô**, **cynturyjô**

cyntel (D.lp. cyntla) centymetr zob. **cynt**, **cyntimejter**, → niem. Zehntel

cyntelka (D.lp. cyntelki, Ms.lp. cyntelce) 100 ml. wódki; setka * *Na wjecŷr wypŷ se cyntelkã, a rano juz bãńdzes zdrowy.* → niem. Zehntel

cyntiliter (D.lp. cyntilitra, Ms.lp. cyntilitrze) centylitr (miara objętości; 10 ml)

cyntimejter (D.lp. cyntimejtra, Ms.lp. cyntimejtrze) centymetr * *Kartôfle sadzŷło se co trzidzêjści cyntimejtrŷw.* zob. **cynt**, **cyntel** → niem. Zentimeter

cyntimejtrowy centymetrowy

cyntka (D.lp. cyntki, Ms.lp. cyntce) setka, 100 ml (zwykle wódki)

cyntla (D.lp. cyntle) setka, 100 ml (zwykle wódki) → niem. Zehntel

cyntnôr (D.lp. cyntnôra, Ms.lp. cyntnôrze) zob. **cytnôr**, → niem. Zentner

cyntalizacyjô (D.lp. cyntalizacyje) centralizacja

cyntalny centralny

cyntalne centralnie

cyntrifuga (D.lp. cyntrifugi, Ms.lp. cyntrifudze) centryfuga, wirówka → niem. Zentrifuge

cyntrować ndk (1.os.lp.cz.ter. cyntrujã, lp.cz.przesz.r.m. cyntrowoi) centrować

cyntrowańy (D.lp. cyntrowańô) rzecz. od **cyntrować**; centrowanie

cyntum 1. centrum 2. śródmieście → niem. Zentrum

cynturyjô (D.lp. cynturyje) bot. centuria (łac. Centaurium) syn. **cantaryjô**, **cyntaryjô**, **cyntaŷryjô**

cynzura (D.lp. cynzury, Ms.lp. cynzurze) świadectwo szkolne → niem. Zensur

cynzurka (D.lp. cynzurki, Ms.lp. cynzurce) świadectwo szkolne

cyńgla (D.lp. cyńgle) dętka połączona z oponã (przy rowerze); szytka

cyńglić ndk (1.os.lp.cz.ter. cyńglã, 1.os.lm.cz.ter. cyńglymy, lp.cz.przesz.r.m. cyńglŷł) dzwonić (np. dzwonkiem)

cyńglowy przym. od **cyńgla** * *Do cyńglŷw muŷis mjeć ekstra cyńglowe felgi.*

cyńglyńy (D.lp. cyńglyńô) rzecz. od **cyńglić**

cyńk (D.lp. cyńku) cynk → niem. Zink, → łac. zincum

cyńkajmer (D.lp. cyńkajmra, Ms.lp. cyńkajmrze) wiadro ocynkowane * *W cyńkajmrach nosŷ futer dlô bydła.*

cyńkculaga (D.lp. cyńkculagi, Ms.lp. cyńkculadze) płyta cynkowa (używana przy forniowaniu mebli)

cyńkdrat (D.lp. cyńkdratu, Ms.lp. cyńkdraće) drut ocynkowany

cyńkowńa (D.lp. cyńkowńie) huta cynku * *Ze starej cyńkowńie juz yno mury ůostatŷ.*

cyńkowy 1. cynkowy; wykonany z cynku 2. ocynkowany * *Postôw sã tyn cyńkowy ajmer.*

cyńkwajs (D.lp. cyńkwajsu, Ms.lp. cyńkwajse) biel cynkowa * *Malńi to cyńkwajsŷ.* * *Gipsdeka muŷata być bjoľô, beztŷz dôwało se do ślŷmkrajdy cyńkwajs.* → niem. Zinkweiss

cyńcôk (D.lp. cyńcôka) kosz o pojemności 50 kg

cyńić ndk (1.os.lp.cz.ter. cyńã, lp.cz.przesz.r.m. cyńŷł) 1. czynić, robić; postępować w określony sposób * *Ůna za zycô za tela cyńŷta dobrego.* * *Mojiz mamulicko, cŷz jô banã cyńić?* * *Fto se zyni — dobrze cyńi.* A fto se nie zyni — jescy lepsŷ cyńi. (przysłowie) * *Cynŷ, cowjece, co chces.* * *Cowjek mŷyni, Pŷnbŷcek cyńi.* (przysłowie) 3. o **pracy, obowiãzkach**: czynić, wykonywać * *Ůod rana trza robotã swojã cyńić.* 4. o **roślinach**: rosnać * *Tyn zeler mi ŷic nie cyńŷł, bo yno durch bŷło zimno.* * *Te kwjôtko ŷic mi nie cyńi.* 5. o **zwierzętach**: rosnać, przybierać na wadze * *ŷwińa ŷic nie cyńi.* 6. cenić * *Fto wysoko tówŷr cyńi, to mu wdycko uhandlujŷ.* * *Ńe cyńŷ go wysoko.*

cyńić se zwr. ndk 1. stawać się, robić się 2. nastawać * *Juz se cńôk cyńi.* 3. robić się, dziać się * *Co se tera cyńi na ŷwjeće?* 4. uważać się za kogoś; mieć się za kogoś; wyobrazać sobie, że jest się kimś * *Ńe je zejŷ jak se cyńis.* (Nie jesteś tym, za kogo się uważasz.) 5. udawać kogoś, stwarzać pozory czegoś * *Cynŷł se dobry.* (Udawał dobrego.) * *Ůn se cyńi, ze ŷo tŷ ŷic nie wŷy.* * *Tyn se cyńi, ze je taki mŷndry.*

cyńijô (D.lp. cyńije) bot. cynia (łac. Zinnia)

cyńizmus (D.lp. cyńizmu, Ms.lp. cyńizmuŷe) cynizm → niem. Zynismus

cyńyńy (D.lp. cyńyńô) rzecz. od **cyńić**

cyp (D.lp. cypa) 1. członek męski; penis zob. **chuj**, **ćul**, **ćulek**, **ćulik**, **ćulôk**, **francek**, **pulek**, **pulik**, **pulôk**, **zyńidło** 2. męczyzna mało obrotny, niedołęga * *Postali zejŷće do mjasta takygo cypa, co ŷic nie umŷy spatrzeć.* 3. głupiec * *Ty ŷŷ je ale taki cyp.* *Robis se taki gupi abo blank ŷic nie rozumŷys.* 4. pejor. **przezwiŷko męczyzny** * *Ty cypje!*

cypecek (D.lp. cypecka) zdr. od **cypek**

cypek (D.lp. cypka) zdr. od **cyp**

cypel (D.lp. cypła) 1. wierzchołek, czubek 2. przylãdek, półwysep; wysunięty w wodę skrawek brzegu 3. wystający element jkiegoś przedmiotu 4. sopol lodu zob. **aj-**

scapfyn, cymb, snôpel, strümpel
→ niem. Zipfel

cypelmyca (*D.lp.* cypelmyce) czapka z pomponem; czapka z antenką *syn.* **bümbelmyca**, → niem. Zipfelmütze

cypelmycka (*D.lp.* cypelmycki, *Ms.lp.* cypelmycce) *zdr. od cypelmyca*

cyplicek (*D.lp.* cyplicka) *zdr. od cyplik*

cyplik (*D.lp.* cyplika) 1. *zdr. od cypel* 2. frędzel *zob. bümbelök, chwost, frańé, frůncek, frůncel, strzŷmp, strzŷmpka* → niem. Zipfelchen

cyprys (*D.lp.* cyprysa) cyprys → niem. Zypresse

cypula (*D.lp.* cypule) odtłuszczone mleko * *Cypula lećała ze cyntrifugi. Dôwało še jŷ gadzińe.*

cyrkać *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* cyrkŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* cyrkoł) kapać małymi kroplami; sączyć się słabym strumieniem * *Do tej plũmpy trza dać nowŷ rułã, bo ta woda tak ledwje cyrkô.*

cyrkańy (*D.lp.* cyrkańó) *rzecz. od cyrkać*

cyrkel (*D.lp.* cyrkla) 1. cyrkiel *syn.* **krŷzydło** 2. **do cyrkla o czymś narysowanym, wykreślonym** bardzo dokładnie, precyzyjnie → niem. Zirkel

cyrklować *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* cyrklujã, *lp.cz.przesz.r.m.* cyrklowoł) 1. rysować cyrklem; odmierzać cyrklem * *Űokrŷnięte rzecy muŷi stolôrz cyrklować.* 2. dokładnie odmierzać (co) ; oszczędnie gospodarować (czym) * *Naluj porzŷndnie do bańki, a nie cyrkluj tak tego mlyka.* * *Muŷis dobrze cyrklować, coby Ći stykło.* * *Űuna tak cyrklowała przã strzidyńu tego ŷtofu, co nie ŷostała ani jedna ŷmatka.* 3. planować (np. wydatki) → niem. zirkeln, abzirkeln

cyrklowańy (*D.lp.* cyrklowańó) *rzecz. od cyrklować*

cyrkowjec (*D.lp.* cyrkowca) 1. cyrkowiec; członek trupy cyrkowej; artysta cyrkowy * *Chopcy ŷli na cyrkowcŷw zaglŷndać.* 2. *ŷart.* ktoś dowcipny, wesoły; wesołek; ŷartowniŷ

cyrknŷńć nalać, odlać (trochę, niewielką ilość) * *Cyrkni mi choć yno na skostowańy do kjeliska.*

cyrkownik (*D.lp.* cyrkownika) cyrkowiec; członek trupy cyrkowej

cyrkôrz (*D.lp.* cyrkôrza) cyrkowiec; członek trupy cyrkowej; artysta cyrkowy

cyrkulacyjô (*D.lp.* cyrkulacyje) cyrkulacja, krążenie, obieg → *czes.* cirkulace, → niem. Zirkulation

cyrkulyrować *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* cyrkulyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* cyrkulyrowoł) 1. cyrkulować, krążyć * *Krew we zdrowŷ cowjeku dobrze cyrkulyruje.* 2. być w obiegu * *Akta dali cyrkulyrujŷ.* → niem. zirkulieren

cyrkulyrowańy (*D.lp.* cyrkulyrowańó) *rzecz. od cyrkulyrować*

cyrkus (*D.lp.* cyrkusu, *Ms.lp.* cyrkuŷe) 1. cyrk * *Pŷjdzŷmy do cyrkusu, to pokôzã Ći aŷgusta.* * *Jak do mjasta przijedze cyrkus, to je kupa ucęchy.* * *Űun še ŷmjôł, choby sto kũmedyjantŷw w cyrkuŷe ŷoglŷndoł.* 2. widowisko, sensacja, heca * *W Nowyrok przed kojŷoćoŷ bŷł cyrkus, bo napranô dŷoŷucha lezała na ŷymi.* 3. awantura * *Jak przisoł neskoru do chałpy, to mu baba cyrkus zrobjŷła.* 4. kłopoty, problemy (np. z dziećmi) * *Wjyće, wjela jô mŷ cyrkusu s tymi dŷejckũma!* * *Taki to ŷ ŷnymi bŷł cyrkus.* 5. zabawne zdarzenie; coś śmiesznego, zwariowanego *

Kyby'js to widŷoł, jaki to bŷł cyrkus! * *Űun w ancugu na kole do krzŷpopa wjechoł. Ale cyrkus!*

→ *czes.* cirkus, → niem. Zirkus

cyrkusa (*D.lp.* cyrkuse) zabawne zdarzenie; coś śmiesznego, zwariowanego * *To bŷła cyrkusa.*

cyrkusowy cyrkowy, dotyczący cyrku → *czes.* cirkusovŷ

cyrkuŷny 1. cyrkowy; **cyrkuŷny celt** namiot cyrkowy 2. śmieszny, zabawny

cyrkuŷnie śmiesznie, dziwacznie * *Tyn caŷy fajer tak cyrkuŷnie wyglŷndoł.* * *W tich zottich galôtach tak cyrkuŷnie wyglŷndôs.*

cyrkuŷnica (*D.lp.* cyrkuŷnice) 1. kobieta występująca w cyrku 2. *ŷart.* dziewczyna (kobieta) śmiesznie ubrana, zachowująca się dziwacznie * *Cũz ta cyrkuŷnica na ŷe-bje ŷoblykła?* * *Ôma, ty'js tez je cyrkuŷnica.*

cyrkuŷnik (*D.lp.* cyrkuŷnika, *M.lm.* cyrkuŷniki) 1. cyrkowiec; członek trupy cyrkowej; artysta cyrkowy * *Jedyn cyrkuŷnik mjôł na gowje celynder.* 2. iluzjonista, magik 3. ktoś, kto się popisuje, wygłupia; ŷartowniŷ, kawalarz 4. komediant, przebieraniec * *Prziŷli dũ nôs cyrkuŷniki.*

cyrpać *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* cyrpjã, *lp.cz.przesz.r.m.* cyrpoł) 1. nbierać (wody lub innego płynu), czerpać * *Cyrpali wodã z doła, aze bŷł prŷzny.* 2. dozować po trochę

cyrpańy (*D.lp.* cyrpańó) *rzecz. od cyrpać*

cyrpnŷńć *dk* (1.*os.lp.cz.przysz.* cyrpnã, *lp.cz.przesz.:* r.m. cyrpnŷn, r.ŷ. cyrpla) 1. nabrać (wody lub innego płynu), zaczerpnąć 2. wlać (niewielką ilość) * *Cyrpnŷ mi dŷebko mlyka do bŷnkawy.*

cyrpnŷńćy (*D.lp.* cyrpnŷńćó) *rzecz. od cyrpnŷńć*

cyrpôcek (*D.lp.* cyrpočka) *zdr. od cyrpôk*

cyrpôk (*D.lp.* cyrpočka) czerpak

cyrski zdrowy, krzepki; pełen energii i siły

cyrstwo o porannym chłodziu: ŷwieŷo i chłодно; rzeŷko *zob. fryŷno*

cyrstwy 1. *o pieczywie* ŷwieŷy 2. *o powietrzu, wietrze, wodzie:* ŷwieŷy, chłодно 3. *o człowieku:* zdrowy, krzepki; pełen energii i siły * *ŷe kozdô dŷoŷucha je takô cyrstwô jak ŷuna.* 4. *o człowieku:* nie pijany, trzeŷwy

cyrw (*D.lp.* cyrwu) 1. larwy pszczoł; larwy rŷnych owadów * *Tukej je moc cyrwu.* * *Cyrw to ŷŷ pcoŷy, ŷtore jescy nie furgajŷ.* 2. miejsce robaczywe (np. w owocu, grzybie) * *Wykryj tyn cyrw, a potŷ strugej dali.*

cyrwaty o owocach, grzybach itp.: robaczywy * *Te jabka ŷŷ cyrwate.* *zob. chrabacywy, chrobacywy, chrobawy, chrobôcywy*

cyrwcowy czerwcowy * *Cyrwcowe kurzŷnta cãsto zdychajŷ.*

cyrwjec (*D.lp.* cyrwca) czerwiec *syn.* **cyrwjŷn, jun**

cyrwjŷn (*D.lp.* cyrwŷna) czerwiec *syn.* **cyrwjec, jun**

cysarka (*D.lp.* cysarki, *Ms.lp.* cysarce) *daw.* 1. rodzaj długiej fajki *zob. cysarôcka* 2. waŷniejsza droga; droga bita, brukowana; trakt; szosa

cysarôcka (*D.lp.* cysarôcki, *Ms.lp.* cysarôcce) *daw.* rodzaj długiej fajki *zob. cysarka*

Cysarôcka (*D.lp.* Cysarôcki, *Ms.lp.* Cysarôcce) 1. Austriaczka; mieszkanka Austrii; kobieta pochodząca z Austrii 2. *daw.* mieszkanka Austro-Węgiei; kobieta pochodząca z Austro-Węgiei

Cysarök (*D.lp.* Cysarôka) 1. Austriak; mieszkaniec Austrii; ktoś pochodzący z Austrii 2. *daw.* mieszkaniec

Austro-Węgier; ktoś pochodzący z Austro-Węgier * *Wele Česyna mjyskajŭ Cysarŏki.*

cysarski 1. cesarski; dotyczący cesarza; należący do cesarza; związany z cesarzem 2. *daw.* austro-węgierski; dotyczący terenów monarchii austro-węgierskiej * *Cysarskŏ grańica bŭła zarŏzki za Gupcycŭma.*

Cysarsko (*D.lp.* Cysarska) *daw.* tereny monarchii Austro-Węgierskiej * *Ŭŭn pochodzi s Cysarska. * Jak tera je na Cysarsku?*

cysarstwo (*D.lp.* cysarstwa) cesarstwo

cysarzowŏ (*D.lp.* cysarzowej) cesarzowa

Cysarzŏk (*D.lp.* Cysarzŏka) *daw.* mieszkaniec Austro-Węgier; ktoś pochodzący z Austro-Węgier

cyscyńy (*D.lp.* cyscyńŏ) *rzecz. od cyjsćić;* czyszczenie * *Weznŭj še mašinŏ s cyscyńŭj.*

cyska (*D.lp.* cyski, *Ms.lp.* cysce) 1. *zdr. od cycha* (a) poszewka * *Przisyj knefle do tej cyski.* (b) mały znak; znaczek 2. mały worek

cysŏrz (*D.lp.* cysarza) cesarz *zob. kajzer* → *czes. císař*

cysterńa (*D.lp.* cysterńe) 1. basen 2. cysterna *zob. cisterna* * *Cysterńa z byncinŭj še przewrŭcŭla. zob. achtel, cepel, cisterna, keselwagŭn*

cysto 1. czysto (brak brudu) * *U nŭj je cysto jak w kojśćele. * Cysto še ŭoblyc. * Ŭŭn bardzo cysto robi, ņe ŭostawjŏ zŏdneho marasu.*

cystojśc (*D.lp.* cystojści) 1. czystość (brak brudu) * *W kuchńi muśi być cystojśc.* 2. czystość, niewinność, dziewictwo

cystota (*D.lp.* cystoty, *Ms.lp.* cystoće) 1. czystość (brak brudu) * *dycki u nŭch w dŭma bŭła cystota i porzŭndek.* 2. czystość, niewinność, dziewictwo * *Bardzo leko je swojŏ cystotŏ stracić.*

cysty (*st.wyż.* cyjsćejisy) 1. czysty, niezabrudzony * *Dej mi cystŭj kosulŏ.* 2. czysty; bez domieszki, bez zbędnych dodatkŏw * *To je cyste zŏto. * Ŭŭn pije cystŭj gorzŏtkŏ. * To je cystŏ woda z desca. 3. o człŏwieku:* schludny * *To je cystŏ baba, wsŏndže mŏ porzŭndek. 4. o niebie:* czyste, pogodne, bezchmurne * *Dziśej je take cyste ņebo, co wsytke gwjŏzdy widać. 5. o wodzie:* niezmacna, przejrzysta, krystaliczna * *W tŭj stŏwku woda je takŏ cystŏ, co widać dno. 6. o jajku:* niezalęzone, niezapłodnione * *Podwrajŭla 'ch pod kwokŏ dwa cyste jajca. * Dej pozŭr, še to je cyste jajco.*

cytac (*D.lp.* cytaca) 1. czytelnik 2. ktoś lubiący dużo czytać

cytacka (*D.lp.* cytacki, *Ms.lp.* cytacce) 1. czytelniczka 2. kobieta lubiąca dużo czytać * *Ŭŭna je takŏ cytacka, ņic yno te kśŭzki.*

cytać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* cytŭj, *lp.cz.przesz.r.m.* cytoŭ) 1. czytać * *Po ŭobjedže cajtŭjŭg cytŭj.* 2. **cytać mjŭjndzy rzŭjndkŭma** czytać między wierszami 3. **lewity cytać** robić wymŏwki

cytańy (*D.lp.* cytańŏ) *rzecz. od cytać* 1. czytanie (czynność) * *Dej mi cojs do cytańŏ. * Jŏ ņy mŭj casu na cytańy. * To je kśŭzka do cytańŏ, a ņe do ŭoglŭndańŏ. * Jako ėi idže w skole cytańy? 2. tekst przeznaczony do czytania * *Pokŏz yno mi te twoje cytańy. 3. czytanie z Pisma Świętego (w kościele, podczas mszy) * Ŭŏ cŭj bŭło dziśej cytańy w kojśćele?**

cytnŏr (*D.lp.* cytnŏra, *Ms.lp.* cytnŏrze) 1. cetnar (jednostka wagi równa 50 kg lub 100 funtŏw) * *Kupjyli my wcora trzidžejsći cytnŏrŭw wŭjŭglŏ. * Na žimŏ kupjŏ cytnŏr kapusty do zakisyńŏ. * Musŏ spatrzeć cytnŏr zyta. * Dwa cytnŏry kartŏfli to nŭj starcŭj na catŭj žimŏ. * My sŏ rez mjerzemy na cytnŏry. * Kupjyli my pŭ cytnŏra jabek. * ņe bjer tego mjecha, dyć tŏ je cytnŏr psynice. * Śwjerć cytnŏra to je wjertelik. * Te bŭmby wŏzŭly po pŏrŏ cytnŏrŭw. → *niem. Zentner* 2. *przen.* duża ilość czegoś * *Lepsy fŭnt geŭeftu jak cytnŏr roboty.* (przysłowie) 3. *przen.* ktoś ciężki; coś ciężkiego * *Ty wejź tego synka, bo jŏ ņe udŭesŏ tego cytnŏra. 4. cytnŏry | cafe cytnŏry* ogromne ilości * *Kŏłŏca pjekŭ cafe cytnŏry.**

syn. cyntnŏr

cytnŏrek (*D.lp.* cytnŏrka) *zdr. od cytnŏr*

cytnŏrowy *przym. od cytnŏr* 1. mający masę jednego cetnara 2. mający pojemność jednego cetnara (np. koszyk, worek)

cytnŏrŏk (*D.lp.* cytnŏrŏka) 1. kosz o pojemności jednego cetnara (50 kg) * *Kartŏfle bŏndžymy nojsić wĕ cytnŏrŏku. 2. worek zawierający 50 kg czegoś; worek o pojemności 50 kg 3. odważnik 5 kg (na wadze dziesiętnej można nim odważyć jeden cetnar)*

cytować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* cytujŏ, *lp.cz.przesz.r.m.* cytowŏŭ) czytywać * *Ŭŭna cytuje rŏmany we dŭne w nocy.*

cytowańy (*D.lp.* cytowańŏ) *rzecz. od cytować*

cywa (*D.lp.* cywy) *zgr. od cywka;* szpula

cywilny 1. cywilny 2. **w ŭżyciu rzeczownikowym:** ślub cywilny * *Nowprŭd bŏndže cywilny, a ņeskorzi kojśćelny. * To je klejd do cywilnego.*

cywilŏk (*D.lp.* cywilŏka) cywil (ktoś, kto aktualnie nie odbywa czynnej służby w wojsku ani w innej uzbrojonej formacji)

cywilu: po cywilu o żołnierzu: nie w mundurze, nie w walce; **umrzyć po cywilu** umrzeć nie w mundurze (np. w szpitalu) * *Ŭŭn umar po cywilu.*

cywjeć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* cywjejŏ, *lp.cz.przesz.r.m.* cywjoŭ) 1. gnić * *Kartŏfle cywjejŭ. 2. butwieć zob. bulec*

cywjińy (*D.lp.* cywjińŏ) *rzecz. od cywjeć*

cywka (*D.lp.* cywki, *Ms.lp.* cywce) szpula

cyz I. *rzecz. (D.lp. cyza, Ms.lp. cyzu) czyżyk, czyż, czyż* zwyczajny (gatunek ptaków; łac. *Spinus spinus*) * *Mŏs goŭmbje i cyze, bŏndžes mjoŭ zawdy gŭwno śwjyze.* (przysłowie) *zob. cajzik, cajzka, cyzek, czyzik II. part. czyż* * *Cyz jŏ ėi tego ņe padaŭa?*

cyzek (*D.lp.* cyzka) czyżyk, czyż czyż zwyczajny (gatunek ptaków; łac. *Spinus spinus*) *zob. cajzik, cajzka, cyz, czyzik*

czyzycek (*D.lp.* czyzycka) *zdr. od czyzik* * *Przisŏt ku ņŭj czyzycek, przinŭs wina zydlicek.*

czyzyk (*D.lp.* czyzyka) czyżyk, czyż czyż zwyczajny (gatunek ptaków; łac. *Spinus spinus*) *zob. cajzik, cajzka, cyz, czyzik*

cŭj I. składnik spŏjnikŏw zŏżonych: cŭj ..., to | cŭj ..., tŭj im ..., tym * *Cŭj zejś je starsy, to gypsy! * Cŭj wjŭjncŭj kucharkŭw, tŭj gorsŏ polywka.* (przysłowie) **II. partykuŭa wzmacniajŏca** 1. **poprzedza przysłŏwek w stopniu najwyższym;** jak * *Chodžŭl zech po mjejsće cŭj noŭduzyj. * Zaprzŭjŭnej kuŭna cŭj noŭprŏndzij. 2. cŭj*

prãndzý czym prędzaj * *Cý prãndzý posoł do dům. III. zaimek N.Ms. od co*; czym
cýńkańy (D.lp. cýńkańô) rzecz. od **cýńkać**; sikanie, oddawanie moczu
cýńkać ndk (1.os.lp.cz.ter. cýńkũ, lp.cz.przesz.r.m. cýńkoł) 1. dzwonić 2. sikać, oddawać mocz * *Pjes mi cýńkô po śćanach w izbje. zob. cedźić, ćulać, ćurać, lulać, pińkać, pulać, scać*
cýńkańy (D.lp. cýńkańô) rzecz. od **cýńkać**; sikanie, odda-

wanie moczu

cýńknũńć dk (1.os.lp.cz.przys. cýńknã; lp.cz.przesz.: r.m. cýńknũn, r.ż. cýńkła) siknąć
cýńkũńćy (D.lp. cýńknũńć) rzecz. od **cýńknũńć**
cýstować ndk (1.os.lp.cz.ter. cýstujã, lp.cz.przesz.r.m. cýstowoł) częstować; podejmować; raczyć kogoś czymś; ugaszczać syn. **cestować**
cýstowańy (D.lp. cýstowańô) rzecz. od **cýstować**

C

ć I. -ć partykuła wzmacniająca * *Boli-ć mje gowicka. * Ŭoprali-ć mje po gowje, ize chodzã do ćebje.* (fragment piosenki) * *Rosta-ć'ech jô, rosta.* * *Ńy moja-ć to je wina.* * *Jô-ć by'ch će śćata.* * *Grabjũta-ć'ech jô łũnkã.* zob. **ći**
II. wykrz. ć, ć, ć (a) przywoływanie kota zob. **ći, kić**
(b) przywoływanie prosiąt
ćach wykrz. *nagłe i szybkie wykonanie ruchu, czynności, cięcia* * *Umrzyć muśis — pedźata — i ćach go kosy.*
ćachać ndk (1.os.lp.cz.ter. ćachũ, lp.cz.przesz.r.m. ćachoł) 1. odcinać, odkrajać 2. przecinać; rąbać na kawałki * *Ćachej yno te drzewo.*
ćachańy (D.lp. ćachańô) rzecz. od **ćachać**
ćacher (D.lp. ćachru, Ms.lp. ćachrze, M.lm. ćachry) 1. pokątny handel, handel wymienny 2. **na ćacher o rzeczach, towarach:** na handel (pokątny, wymienny); na wymianę 3. **ćacher-macher** szachrajstwo, oszustwo, oszukiwanie (zwykle przy handlowaniu czymś) → niem. Schacher
ćachlyrka (D.lp. ćachlyrki, Ms.lp. ćachlyrce) 1. kobieta, która handluje czymś pokątnie, nielegalnie 2. oszustka (handlarka, która oszukuje)
ćachlyrz (D.lp. ćachlyrza) 1. ktoś, kto handluje czymś pokątnie, nielegalnie 2. oszust (ktoś, kto oszukuje na handlu)
ćachmarajda (D.lp. ćachmarajdy, Ms.lp. ćachramajdze) kobieta zaniedbana; kobieta ubrana niedbale, byle jak
ćachnũńć dk (1.os.lp.cz.przys. ćachnã; lp.cz.przesz.: r.m. ćachnũn, r.ż. ćachła) 1. odciąć, odkroić, ukroić * *Ćachńi mi kũsek spyrki.* 2. uderzyć (kogoś) * *Ćachńi go.*
ćachnũńć śe zwr. dk zranić się (czymś ostrym) * *Tak zech śe śpćtńie ćachnũn w rãncysko.*
ćachńũńćy (D.lp. ćachńũńćô) rzecz. od **ćachnũńć**
ćachrać ndk (lp.cz.ter.: 1.os. ćachrzã, 3.os. ćachrze; lp.cz.przesz.r.m. ćachroł) 1. powłóczyć, szurać (nogami) * *Wejź na nogi uwjejs dugi lyjncuch, a jak bãńdźe dwa-nôstô godzina w nocy, to pũdzes na kjerchũw, a tak bãńdźes ćachroł ku tej marowńi.* * *Ŭũn juz muśoł przis, tã ćachrze po sýńi.* * *Ńe ćachrej nogũma.* * *Kũń ćachrze.*
ćachrańy (D.lp. ćachrańô) rzecz. od **ćachrać**
ćachrajstwo (D.lp. ćachrajstwa) 1. pokątny handel, handel nielegalny 2. oszustwo, oszukiwanie (zwykle przy handlowaniu czymś) → niem. Schacher
ćachrować ndk (1.os.lp.cz.ter. ćachrjã, lp.cz.przesz.r.m.

ćachrowoł) 1. handlować pokątnie, nielegalnie * *Ŭũne ćachrjũj tũwarj.* 2. oszukiwać (zwykle przy handlowaniu) → niem. schachern

ćachrowańy (D.lp. ćachrowańô) rzecz. od **ćachrować**
ćachrôc (D.lp. ćachrôca) partacz; ktoś wykonujący swoją pracę źle, nieumiejętnie, niedbale zob. **babrôk, ćaper, cũmplôk, ćaprôk, dajdrôk, dudra, fuśer, gmajta, gmajtôk, gmyra, grek, paprôk, pyprôk, tytrôk**
ćaća nieodm. dziec. cacko; coś ładnego, miłego, ulubionego * *To je ćaća.*
ćaćać ndk (1.os.lp.cz.ter. ćaćũ, lp.cz.przesz.r.m. ćaćoł) pieścić
ćaćak (D.lp. ćaćaka) dziec. śliwka (ładna, smaczna; nie dzika)
ćaćanka (D.lp. ćaćanki, Ms.lp. ćażance) 1. żart. piękniejsia; delikatna dziewczyna; delikatna kobieta; strojnisia 2. *pieszcz.* cacy dziewczynka 3. **o rzeczach, przedmiotach:** coś ładnego, miłego, przyjemnego 4. (odmiana gruszy domowej — łac. *Pyrrus comunis*)
ćaćany *pieszcz.* ładny, ładniutki, milutki * *Jak mu j'se chce przichlybić, to mu padô „ćaćany”.* syn. **ćany**
ćaćańe dziec. ładnie * *Ale'js ty je ćaćańe ũoblecũny.* * *To tak yno wyglũndô ćaćańe.*
ćaćańy (D.lp. ćaćańô) rzecz. od **ćaćać**
ćaći dziec. *pieszcz.* **I. przym. nieodm** ładny * *Ale to je ćaći.* **II. przys.** ładnie **III. wykrz. naśladowanie głaśkania** * *Ćaći, ćaći, ćaći, a buch po glacy!* **IV fraz. zrobić (kũmu) ćaći** pogłaszać (kogo) * *Zrũb mi ćaći.*
ćaćkać ndk (1.os.lp.cz.ter. ćaćkũ, lp.cz.przesz.r.m. ćaćkoł) 1. pieścić; okazywać czułość; cackać * *Ńe wdyci śe dô ćaćkać.* * *Tak dugo ćaćkoł, aze wyćaćkoł.* * *Jô će Ńe banã ćaćkała.* 2. upiększać, ozdabiać * *Ńe ćaćkej tak tej chałpy.* * *Cołkũ zimã te swoje karasôle malowali i ćaćkali, coby z wjosny wystartować na ũodpusty.*
ćaćkać śe zwr. ndk 1. cackać się (z kim); rozpieszczać (kogo) * *My śe z nasymi dzejckũma tak Ńe ćaćkali.* * *Camu śe tak ćaćkôs s tũ dżoũchũ.* 2. cackać się (z kim); obchodzić się delikatnie (z kim) * *Ńe banũ śe s wami ćaćkać, yno wôs wypôlũ i gotowo.* * *Ńe ćaćkej śe tak s tũ kotj, yno go wyćep na dwũr.* 3. cackać się (z czym); robić (co) dokładnie, z przesadną starannością * *Ńe ćaćkej śe tak s tũ kadubkũ dlô ptôskũw.*
ćaćkańy (D.lp. ćaćkańô) rzecz. od **ćaćkać** * *Babo, babo, tely robis ćaćkańô przy tũ dzejeku.*
ćaćko (D.lp. ćaćka) dziec. 1. coś ładnego; cacko * *Ale ũũn*

mô fajne ćaćko. 2. ozdoba, ozdóbka, świecidelko, błyskotka * *Ćaćka sŷ na kryzbaŷmje.* * *Taki gŷjicek, take ćaćka roztomajtne na nŷ powjysane.* * *Trza ŷdostrojŷc kryzbaŷm a poskludzac wsyjske ćaćka.* * *Ćaćka ŷtikujymy niedwŷbŷj.* * *Take ćaćka wisŷj na ŷćanie.* * *U juwyljyra sŷj roztomajtne ćaćka.* 3. bibelot; drobny ozdobny przedmiot * *Takich ćaćkŷw wsãndŷe nastawjała.* * *Pokŷz mi te ćaćko, co ŷjs dostała na geburstak.* 4. zabawka dziecięca 5. kwiatek * *W nasej zygodŷe rosniŷj roztomajtne ćaćka.* 6. **okreŷlenie dziecka** 7. ktoś przesadnie dbający o swój wygład zewnętrzny, stroje; strojniŷ, strojniŷsia * *ŷŷna to je take ćaćko.*

ćaćuch (*D.lp.* ćaćucha) ozdoba * *Take ćaćuchy dŷwajŷj na to.*

ćadrocha (*D.lp.* ćadrochy, *Ms.* ćadrose) dziewczyna (kobieta), która się źle prowadzi; rozpustnica, ladacznica

ćajŷlina (*D.lp.* ćajŷliny, *Ms.lp.* ćajŷliŷnie) coŷ bardzo ciãsnego

ćakel (*D.lp.* ćakla) ktoś, kto gromadzi stare, bezuŷyteczne przedmioty

ćaklować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćaklujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ćaklowoŷ) gromadziã stare, bezuŷyteczne przedmioty

ćaklowaŷj (*D.lp.* ćaklowaŷj) *rzecz. od* **ćaklować**

ćako (*D.lp.* ćaka) *gŷrn.* paradna czapka gŷrnicza; czako *zob.* **bergmanka, bergmŷnka, bergmyca, bergmycka, pitka, pitŷwa, pitŷwka**, → *niem.* Tschako, → *weg.* csákŷ

ćaŷo (*D.lp.* ćaŷa) 1. ciaŷo 2. **Boŷe Ćaŷo** Boŷe Ciaŷo 3. **pojstrzednie ćaŷo** krocze

ćaŷowy cielisty; koloru ciaŷa * *Te pŷŷncochy nie sŷj s kupy: jedna je zŷŷtŷ, a jedna ćaŷowŷ.*

ćama (*D.lp.* ćamy) kobieta niechlujna, brudna, zaniebana * *Takej baby jak ŷestrujka by'ch nie chŷoŷ. To je dopjyro ćama.*

ćamaã *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćamjã, *lp.cz.przesz.r.m.* ćamoŷ) 1. mlaskaã przy jedzeniu; jeŷã gŷoŷno 2. jeŷã dŷugo, powoli * *Camu tak dugo ćamjes?*

ćamaŷj (*D.lp.* ćamaŷj) *rzecz. od* **ćamaã**

ćambel (*D.lp.* ćambla) wrŷbel

ćambelek (*D.lp.* ćambelka) *zdr. od* **ćambel**; wrŷbelek

ćamãŷwa (*D.lp.* ćamãŷwy) potrawa z kapusty (zwykle kiszonej) i ziemniakŷw *zob.* **babracka, ćaperkapusta, ćaperkraŷt, ćapkapusta, ćapkraŷt, ćapra, ćaprajka, ćaprŷwa, gerlŷocka, kartŷfelkraŷt, klaplastra, miŷkraŷt, mozgoŷ, paŷŷkraŷt, paŷŷŷwa**

ćamkaã *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćamkŷj, *lp.cz.przesz.r.m.* ćamkoŷ) mlaskaã przy jedzeniu; jeŷã gŷoŷno

ćamkaŷj (*D.lp.* ćamkaŷj) *rzecz. od* **ćamkaã**; mlaskanie

ćamŷk (*D.lp.* ćamŷka) ktoś, kto nie umie nic zrobiã; niedoŷega

ćamperkuchŷna (*D.lp.* ćamperkuchŷne) pomieszczenie sŷlŷżãce do gotowania dla zwierzãt, wiãkszego gotowania latem (zwykle w maŷym budynku obok domu); kuchnia letnia (przy domu) *zob.* **ćamprŷwa, ćamperkuchŷna, ćamprŷwa, fikicha, futerŷna, parzŷk, waŷkuchŷna**

ćamplyta (*D.lp.* ćamplyty, *Ms.lp.* ćamplyãe) bŷoto

ćamprŷwa (*D.lp.* ćamprŷwy) pomieszczenie sŷlŷżãce do gotowania dla zwierzãt, wiãkszego gotowania latem (zwykle w maŷym budynku obok domu); kuchnia letnia (przy domu) *zob.* **ćamperkuchŷna, ćamperkuchŷna, ćamprŷwa, fikicha, futerŷna, parzŷk, waŷkuchŷna**

ćamraã *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćamrã, *lp.cz.przesz.r.m.* ćamroŷ) jeŷã bardzo powoli; jeŷã nieporadnie

ćamraŷj (*D.lp.* ćamraŷj) *rzecz. od* **ćamraã**

ćany *pieszcz.* ładny, ładniutki, milutki

ćap *wykrz. dŷw.* 1. **okreŷlenie szybkiego zetkniãcia siã kogoŷ lub czegoŷ z jakãŷ powierzchnia** * *Chop idŷe do stoŷa, ćap na ławkã i sedŷi.* * *Zrŷb ćap na rzŷc!* 2. **ćap, ćap naŷladowanie odgŷosu chodzenia, stãpania** * *Idŷe w pantŷflach: ćap, ćap. zob.* **chaã**

ćapa (*D.lp.* ćapy) 1. bŷoto * *Po descu na drŷgach je poŷno ćapy.* 2. czŷowiek ŷlamazarny, nieporadny; gapa * *To je ćapa, nic nie poradŷi zrobiã.* * *Ty ćapo, jak ty lejŷes.* * *Tyn chop to je takŷ ćapa.* * *Jak takŷj ćapã tã pojŷles, to ci nic nie robi.*

ćapacka (*D.lp.* ćapacki, *Ms.lp.* ćapacce) deszczowa pogoda; plucha, ŷlota

ćaparajda (*D.lp.* ćaparajdy, *Ms.lp.* ćaprajdŷe) ktoś niezgrabny * *Jakŷ tyz ŷ ćebje je ćaparajda, to aŷni sama tego nie wjys.*

ćapaty brudny od bŷota

ćapãura (*D.lp.* ćapãury, *Ms.lp.* ćapãurze) ktoś brudny od bŷota

ćapek (*D.lp.* ćapka) *zwykle o dziecku:* brudas

ćaper (*D.lp.* ćapra, *Ms.lp.* ćaprze) partacz * *Zawoŷej do porzŷŷndku fachmana, bo tyn ćaper nie b'je tego poradŷt zrobiã.* *zob.* **babrŷk, cŷmplŷk, ćachrŷc, ćaper, ćaprŷk, dajdrŷk, dudra, dudrŷk, fuŷer, gmajta, gmajtŷk, gmyra, grek, paprŷk, pyprŷk, tytrŷk**

ćapergroch (*D.lp.* ćapergrochu) 1. purée z grochu 2. groch z kapustã

ćaperkapusta (*D.lp.* ćaperkapusty, *Ms.lp.* ćaperkapuŷŷce) potrawa z kapusty (zwykle kiszonej) i ziemniakŷw *zob.* **babracka, ćamãŷwa, ćaperkraŷt, ćapkapusta, ćapkraŷt, ćapra, ćaprajka, ćaprŷwa, gerlŷocka, kartŷfelkraŷt, klaplastra, miŷkraŷt, mozgoŷ, paŷŷkraŷt, paŷŷŷwa**

ćaperkraŷt (*D.lp.* ćaperkraŷtu, *Ms.lp.* ćaperkraŷãe) potrawa z kapusty (zwykle kiszonej) i ziemniakŷw *zob.* **babracka, ćamãŷwa, ćaperkapusta, ćapkapusta, ćapkraŷt, ćapra, ćaprajka, ćaprŷwa, gerlŷocka, kartŷfelkraŷt, klaplastra, miŷkraŷt, mozgoŷ, paŷŷkraŷt, paŷŷŷwa**

ćamperkuchŷna (*D.lp.* ćamperkuchŷne) pomieszczenie sŷlŷżãce do gotowania dla zwierzãt, wiãkszego gotowania latem (zwykle w maŷym budynku obok domu); kuchnia letnia (przy domu) * *Bez lato my jedli ŷŷbjŷd w ćamperkuchŷni.* * *ŷwiŷnobiãcy nouŷlepŷ robiã w ćamperkuchŷni.* *zob.* **ćamperkuchŷna, ćamprŷwa, ćaprŷwa, fikicha, futerŷna, parzŷk, waŷkuchŷna**

ćapkapusta (*D.lp.* ćapkapusty, *Ms.lp.* ćapkapuŷŷce) potrawa z kapusty (zwykle kiszonej) i ziemniakŷw *zob.* **babracka, ćamãŷwa, ćaperkapusta, ćamperkraŷt, ćapkraŷt, ćapra, ćaprajka, ćaprŷwa, gerlŷocka, kartŷfelkraŷt, klaplastra, miŷkraŷt, mozgoŷ, paŷŷkraŷt, paŷŷŷwa**

ćapkraŷt (*D.lp.* ćapkraŷtu, *Ms.lp.* ćapkraŷãe) potrawa z kapusty (zwykle kiszonej) i ziemniakŷw *zob.* **babracka, ćamãŷwa, ćaperkapusta, ćamperkraŷt, ćapkapusta, ćapra, ćaprajka, ćaprŷwa, gerlŷocka, kartŷfelkraŷt, klaplastra, miŷkraŷt, mozgoŷ, paŷŷkraŷt, paŷŷŷwa**

ćaplać ndk (1.os.lp.cz.ter. ćapliŕ, lp.cz.przesz.r.m. ćaploŕ) pluskać, chlapać

ćaplać še zwr. ndk pluskać się, chlapać się, taplać się

ćaplańy (D.lp. ćaplańô) rzecz. od **ćaplać**

ćaplaty błotnisty

ćaplyta (D.lp. ćaplyty, Ms.lp. ćaplyće) 1. błoto; topniejący śnieg * *Džejcka ćapraty še w ćaplyće.* * *Jô by'ch mjoł strach do takej ćaplyty wtażić.* * *Ūn mje wćep do ćaplyty i zech je caŕô cõrnô.* * *Po discu na placu mûmy wjelkŕ ćaplytã.* zob. **ćapraka**, **maras**, **paplyta** 2. deszczowa pogoda; plucha, słota 3. deszcz ze śniegiem

ćapra (D.lp. ćapry, Ms.lp. ćaprze) 1. brudas 2. potrawa z kapusty (zwykle kiszonej) i ziemniaków zob. **babracka**, **ćamćuwa**, **ćaperkapusta**, **ćaperkraut**, **ćapkapusta**, **ćapkraut**, **ćaprajka**, **ćaprûwa**, **gerlõcka**, **kartõfelkraut**, **klaplastra**, **mişkraut**, **mozgoł**, **pańćkraut**, **pańćuwa**

ćapracka (D.lp. ćapracki, Ms.lp. ćaprace) zdr. od **ćapraka** 1. błoto 2. topniejący śnieg (zwłaszcza brudny, zmieszany z błotem) * *Jô nŕ mŕ chaću w na takŕ ćaprackã.*

ćaprac ndk (1.os.lp.cz.ter. ćaprzã, lp.cz.przesz.r.m. ćaproŕ) brudzić

ćaprac še zwr. ndk 1. brudzić się (od błota) * *Przestũńće še juz ćaprac w tŕ marajše.* 2. bawić się w błocie

ćaprajka (D.lp. ćaprajki, Ms.lp. ćaprajce) potrawa z kapusty (zwykle kiszonej) i ziemniaków zob. **babracka**, **ćamćuwa**, **ćaperkapusta**, **ćaperkraut**, **ćapkapusta**, **ćaperkapusta**, **ćapra**, **ćaprûwa**, **gerlõcka**, **kartõfelkraut**, **klaplastra**, **mişkraut**, **mozgoł**, **pańćkraut**, **pańćuwa**

ćaprajstwo (D.lp. ćaprajstwa) 1. brud (zwłaszcza mokry) * *Po malyrzu je kupa ćaprajstwa.* * *Mŕj chop sũm ũobjõd warzi, ale by'js widzaŕa, wjela ćaprajstwa przŕ tŕ narobi!* 2. błoto * *Ajmrũma zech te ćaprajstwo na plac wylŕwaŕa.* * *Na placu mûmy ćaprajstwo.* 3. breja, pulpa (zwykle o niezbyt przyjemnym wyglãdzie lub smaku) zob. **ćaproty** 4. płynna lub półpłynna mieszanina (ktõra nie wiadomo do czego ma służyć) * *Co wy to za ćaprajstwo wé tŕ ajmrze robiće?* zob. **ćaproty** 5. bohomaz; nieudolnie namalowany obraz * *Fto ċi przidze take ćaprajstwa ũogljõdać?*

ćapraka (D.lp. ćapraki, Ms.lp. ćaprace) 1. błoto * *Przewũćũta še gynãũ do tej noũwjŕksey ćapraki.* zob. **ćaplyta**, **maras**, **paplyta** 2. topniejący śnieg (zwłaszcza brudny, zmieszany z błotem) * *Tera še sŕnyg topi i na drũdze je fol ćapraki.*

ćaprańina (D.lp. ćaprańiny, Ms.lp. ćaprańine) brudna praca; praca (czynność), przy ktõrej można nabrudzić lub pobrudzić się; babranina * *Przi ŕwińõbiću je tela ćaprańiny.*

ćaprańy (D.lp. ćaprańô) 1. rzecz. od **ćaprac**; brudzenie 2. fraz. **przi jednŕ ćaprańu | za jednŕ ćaprańŕ o jakiejş pracy, czymş do zrobienia:** za jednym razem * *Zrũbma to przŕ jednŕ ćaprańu, b'ymy jutro mjeć fraj.* * *Pomalujće mi kuchŕã a izbã za jednŕ ćaprańy. Na co dwa razŕ w dũma marajsić?*

ćaprosyć (1.os.lp.cz.ter. ćaprosã, lp.cz.przesz.r.m. ćaprosũ) chlapać, brudzić, taplać się (w błocie) * *Ty ale ćaprosys wé tŕ marajše.*

ćaprosyńy (D.lp. ćaprosyńô) rzecz. od **ćaprosyć**

ćaproty (tylko lm., D. ćaprotũw) 1. błoto, chlapa; topniejący (zwykle brudny) śnieg 2. breja, pulpa (zwykle o niezbyt przyjemnym wyglãdzie lub smaku) zob. **ćaprajstwo** 3. płynna lub półpłynna mieszanina (ktõra nie wiadomo do czego ma służyć) * *Co wy to za ćaproty wé tŕ ajmrze robiće?* zob. **ćaprajstwo** 4. nieapetyczne, źle przyrządzone jedzenie * *Ale zejş ćaprotũw namjysaŕa! Sama to bajes tera jãdŕa.* zob. **ćapry**

ćaprõk (D.lp. ćaprõka) 1. brudas; ktoş brudny, pobrudzony; flejtuch * *Ale to je ćaprõk, durch tãjzi zmazany.* * *Tyn ćaprõk še juz tydŕŕnŕ nŕ mũŕ.* * *To je ćaprõk s tej baby — ũũna nŕc cysto nŕe zrobi.* * *Ze tego synka juz zawdy bũŕ ćaprõk.* * *Ty ćaprõku, umyj še!* * *Ty juz blańk jak ćaprõk wyglŕndõs.* * *Mjeć takygo ćaprõka w dũma to je krziz boski.* * *Posprŕŕntej wreşće tã izbã, ty ćaprõku jedyn.* * *Ty ćaprõku, ty zmazajŕcu!* * *U ćaprõka je zawdy maras.* 2. ktoş, po kim trzeba sprzãtać * *Malyrz, mulõrz a ruŕkõrz to sŕ trzi noũwjŕkse ćaprõki.* 3. partacz; ktoş wykonujący swojã pracã źle, niedbale * *Tego ćaprõka wjŕncŕj na budowã nŕe banã broŕ.* zob. **babrõk**, **cũmplõk**, **ćachrõc**, **ćaper**, **dajdrõk**, **dudra**, **fuşer**, **gmajta**, **gmajtõk**, **gmyra**, **grek**, **paprõk**, **pyprõk**, **tytrõk** 4. nadprzyrodzona istota (duch) czarnego koloru, ktõra swojã obecnoścã w pobliżu czõwieka negatywnie wpływa na jego samopoczucie, powoduje choroby oraz wywoŕuje koszmary senne * *Taki ćaprõk še dũ mje przŕlepjũŕ.* * *Te ćaprõki s ċebje posymujã a jy powćepujã do ũõgnã.*

ćaprõkaty pejor. przym. od **ćaprõk** * *Ty ćaprõku ćaprõkaty!*

ćaprula (D.lp. ćaprule) kobieta niechlujna, zaniedbana, brudna

ćaprûwa (D.lp. ćaprûwy) 1. pomieszczenie słuzące do gotowania dla zwierzãt, wiêkszego gotowania łaem (zwykle w maŕym budynku obok domu); kuchnia letnia (przy domu) * *Przi tich hycach warzi še i jy w ćaprũwje.* * *W tãntŕ dũmku to mûmy ćamperkuchŕã, takõ ćaprũwa tã je i nŕe trza w dũma warzić do gadŕiny.* zob. **ćamperkuchŕã**, **ćamprũwa**, **ćaperkuchŕã**, **fikicha**, **futerŕã**, **parzõk**, **waşkuchŕã** 2. potrawa z kapusty (zwykle kiszonej) i ziemniaków zob. **babracka**, **ćamćuwa**, **ćaperkapusta**, **ćaperkraut**, **ćapkapusta**, **ćaperkapusta**, **ćapra**, **ćaprajka**, **gerlõcka**, **kartõfelkraut**, **klaplastra**, **mişkraut**, **mozgoł**, **pańćkraut**, **pańćuwa**

ćapry (tylko lm., D. ćaprũw) nieapetyczne, źle przyrządzone jedzenie * *Takich ćaprũw jõ jõd nŕe banã.* * *Jak zejş takich ćaprũw nawarzũta, to še jy tera sama jydz.* zob. **ćaproty**

ćapryta (D.lp. ćapryty, Ms.lp. ćapryće) 1. błoto * *Na dworzje je ćapryta.* 2. topniejący śnieg (zwykle poŕãczony z błotem)

ćara (D.lp. ćary, Ms.lp. ćarze) pejor. kobieta niechlujna, zaniedbana, brudna; brudaşnica * *Ta starõ ćara zajş przŕista.*

ćarach (D.lp. ćaracha) brudas, flejtuch, niechluj, niedbaluch * *Ćarach to je taki nŕeũokludŕnik, taki zbabraŕec.* zob. **babrõk**, **murcek**, **nŕeũokludŕnik**, **şmjyrus**, **zbabraŕec**, **zmazaŕec**

ćarachać ndk (1.os.lp.cz.ter. ćarachũ, lp.cz.przesz.r.m. ćarachoŕ) powŕõczyć nogami (po podŕodze, po ziemi)

čarachańy (D.lp. čarachańô) rzecz. od **čarachać**

čarajstwo (D.lp. čarajstwa) nieporządek, bałagan; brud * *U Hildy w dŭma je take čarajstwo.* * *U tich ludźi zawdy je čarajstwo.* * *Ańi nie pomyto, ańi nie posprzŭntano, take čarajstwo w tŭj dŭmje.* * *Jak jô nŕerada w takŭj čarajstwie šedzã, zarôz še dŭ do robjŭnô porzŭndku.*

čarajšić ndk (1.os.lp.cz.ter. čarasã, lp.cz.przesz.r.m. čaraj-šŭ) 1. brudzić * *Dej trochã pozŭr, nie čarajš tak.* 2. bałaganić

čarasynŭ (D.lp. čarasynô) rzecz. od **čarajšić**

čarôk (D.lp. čarôka) brudas, flejtuch, niedbaluch

časno (st. wyż. čajšńi) ciasno; brak miejsca * *Za časno mu bŭło.* * *Po zŭiwach je časno w studole.* * *Ale w tej wasej izbje je časno.* * *Časno mi je wé tich galôtach.* * *Ta kosula mi je časno w karku.*

časnocha (D.lp. časnochy, Ms.lp. časnose) obciła koszula kobieca, czasami zszyta z krótkã halkã * *Ńekjedy pas do cyckŭw zeszywato še s krŭtkŭ spodńicŭ i to bŭła časnocha.*

časnojšć (D.lp. časnojšći) ciasnota; brak przestrzeni, brak miejsca syn. **časnota**

časnota (D.lp. časnoty, Ms.lp. časnoće) ciasnota; brak przestrzeni, brak miejsca * *Sã je takô časnota, tela ludźi na kupje mjyskô.* syn. **časnojšć**

časny (st. wyż. čajšńejy) ciasny * *Ŭŭn mô časne galôty.* * *Te bŭty mi šŭ za časne.*

častko (D.lp. častka, D.lm. častkŭw) ciastko

častkôrka (D.lp. častkôrki, Ms.lp. častkôrce) ciastkarka; kobieta zajmująca się wyrobem ciastek

častkôrz (D.lp. častkôrza) ciastkarz; ktoś zajmujący się wyrobem ciastek

často (D.lp. časta; Ms.lp. čajšće, čajšće) 1. ciasto (surowe) * *Te často še juz rusô.* * 2. ciasto (słodki wypiek) * *Ŭpjykta'ch často ze syrŭ i z makŭj.* 3. **často | často na ryby** ciasto na ryby, ciasto wędkarskie * *Jô chytŭj ryby na často.* * *Powjydz mi, jak še robi často na ryby.* 4. **myrbowe často** kruche ciasto → niem. Mürbeteig

čã B.lp. od **ty**; cię, ciebie; **przed čã** dla ciebie; **do čã** do ciebie; **ŭod čã** od ciebie; **na čã** na ciebie; **za čã** za ciebie * *Ŭŭn to na čã slozŭt.* * *Sã przed čã nŭma nŭc.* * *Jô tã na čã nŭ mŭ nŭc.* * *Jutro do čã przidã, to še podrzistŭmy.*

če I. zaim. D.B. od **ty** (forma nieakcentowana); cię * *Camu će tã nŭma?* * *Jô će znŭj.* * *Jô će nie dŭ bić.* * *Bić će nie dŭj.* * *Ńe dŭj će bić.* II. wykrz. 1. skr. od **widźiće** (2.os.lm.cz.ter. od **widzieć**) * *Če, će tã babã, co z mjetŭj tajńcuje?* * *Če go! Jaki mŭndrôk!* * *Mamulko, će jŭ, tã skarteckã co'jšće dali tymu chopowi.* zob. **dźiće** 2. **če, će, će przywoływanie żrebiąt**

čebje D.C.B.Ms.lp. od **ty** (forma akcentowana); ciebie * *jutro do čebje przidã.*

čec (lp.cz.ter.: 1.os. čecã, čekã, 3.os. čece, čeke; lm.cz.ter.: 1.os. čecymy, čekymy; 2.os. čeceće, čekeće; lp.cz.przesz.r.m. ček; 2.os.lp.tr.rozk. čec; im.bier. čecŭny) 1. płynąć, spływać * *Pod tŭj mostkŭj woda čece.* * *Wé tyn dŭjŭ zamjã wody krew krzipopkŭj čekŭa.* * *Woda nie čece ku gŭrŭj, yno ŭod gŭrŭw.* * *Zakrŭńć kokotek, aze woda przestaŭe čec.* 2. sączyć się * *Do mojej budy čece.* * *Z nogi mu čece.* * *Ropa s tego čekŭa.* 3. wlewać się, spływać, wpływać * *Po discu woda mi čece do pywnice.* * *Ńech ta woda do ajmra čece.* * *Woda z tŭjŭnkŭw do stôwka čece.* 4. wypływać, wyciekać, wylewać się * *S tej rułki*

woda čece. * *Wywjertali my dŭzurã w murze i zarôzki woda s nŭi zaća čec, bo tã rułã bŭła.* 5. **o naczyniach, rurach itp.:** przeciekać; przepuszczać (wodę lub inny płyn) * *Musymy dać nowŭj papã na dach, bo čece.* * *Dŭzurawy gŭrnek čece.* * *Dach zacŭn čec.* * *Rułka wele pjeca mi zaća čec.* 6. **o częściach ciała:** wydzielać ropę, osocze, wydzielinę * *Čekŭa jŭ noga.* * *Z nosa mi čece.* 7. **o deszczu:** padać * *U nŭs bez cały tydŭjŭn čekŭo.*

čech wykrz. dŭw. **głos niektórych ptaków**

Čech (D.lp. Čecha) Czech

Čechy (tylko lm., D. Čechŭw) Czechy (kraj)

čecŭncy 1. płynny, ciekły 2. nieszczelny, dziurawy, przepuszczający płyny * *Dała zejš mi taki čecŭncy ajmer.* * *Mŭj w dŭma čecŭncŭj rułkã.*

čecynŭ (D.lp. čecynô) rzecz. od **čec**

čecék (D.lp. čecėka) dziec. żrebak, żrebie

čecósek (D.lp. čecóska) kochanek

čecŭrka (D.lp. čecŭrki, Ms.lp. čecŭrce) samica cietrzewia

čejš: **čejš, čejš, čejš przywoływanie konia, żrebaka**

čejšelski ciesielski; **čejšelske nŭcyŭny** narzędzia ciesielskie;

čejšelski blajštift ołówek ciesielski, ołówek stolarski

čejšelstwo (D.lp. čejšelstwa) ciesielstwo

čejšla (D.lp. čejšle) ciešla syn. **čejšlôk, čejšlôrz, terlôc,**

tesôrz

čejšlarski ciesielski; **čejšlarski blajštift** ołówek ciesielski, ołówek stolarski

čejšlik (D.lp. čejšlika) uczeń cieśli; czeladnik cieśli

čejšlinô (D.lp. čejšlinej) żona cieśli

čejšlować ndk (1.os.lp.cz.ter. čejšlujã, lp.cz.przesz.r.m. čejšlowoŭ) wykonywać zawód cieśli; pracować jako cieśla * *Mŭj ŭojčec to byli takŭj starŭj čejšlŭj. Chodŭyli ŭod zygrody do zygrody i čejšlowali.*

čejšlôk (D.lp. čejšlôka) cieśla syn. **čejšla, čejšlôrz, terlôc, tesôrz**

čejšlowańy (D.lp. čejšlowańô) rzecz. od **čejšlować**

čejšlôrz (D.lp. čejšlôrza) cieśla * *Idã do čejšlôrza po kŭńice.* syn. **čejšla, čejšlôk, terlôc, tesôrz**

čejšołka (D.lp. čejšołki, Ms.lp. čejšołce) ciesielstwo

čekać še zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. čekŭj še, lp.cz.przesz.r.m. čekoŭ še) mieć cieczkę, mieć ruję * *Suka še čekô.*

čekańy (D.lp. čekańô) rzecz. od **čekać**

čekawjec (D.lp. čekawca) ktoś ciekawski, wścibski

čekawojšć (D.lp. čekawojšći) 1. ciekawość, zainteresowanie czymś, chęć poznania czegoś * *Na co ċi takô čekawojšć?* 2. **bez čekawojšć** z ciekawości * *Bez čekawojšć wlôz zech do kacmy, bo chćoŭ'ech wjedźeć, fto tã je.* 3. **ś čekawojšćŭj** z zainteresowaniem * *Ś čekawojšćŭj zacŭn ċicho cytać kšŭzkã.*

čekawy 1. ciekawy; zainteresowany czymś, dociekliwy, zaciekawiony * *Ŭŭn je bardzo čekawy.* 2. ciekawy; godny uwagi, interesujący

čelato nieporadnie, nieudolnie, niezdarne * *Zmjarkowoŭ, ize ŭtalujã še proti tŭj zaprzŭjŭgaŭiu dojš čelato.*

čelaty o człowieku: nieporadny, nieudolny, niezdarny

čelã (D.lp. čelŭńca, C.lp. čelŭńcu, M.lm. čelŭnta, D.lm. čelŭnt) 1. ciele, cielak * *Ńe pamjŭntoŭ wŭł jak čelŭńćŭj bŭł.* (przysłowie) * *Jaki byk, take čelã.* (przysłowie) 2.

pŭ čelŭńca półtusza cieleca

čelepa (D.lp. čelepy) nieudacznik, fujara, offerma, gapa * *Co za čelepa sy mje!*

ćelesny 1. cieleśny 2. cielisty (kolor); **ćelesnô farba** cielisty kolor

ćelicek cielaczek; młody byczek * *U mojoygo ôpy je taki malutki ćelicek.*

ćelić še *zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. ćelã še, lp.cz.przesz.r.m. ćelũł še)* 1. celić się, rodzić cielę * *Nŷ še krowa ćeli. * Musã dźišej catŷ noc wachować, nasa krowa še baje ćelić. * Jaŷuŷka še bãńdže ćelić i jí trza pũmoc. * Jaŷuŷka mu še wcora ćelũła. 2. ociągać się, guzdrać się * *Ćũz še tak ćelis s tŷ robotŷ, uwiñ še.**

ćelicka (*D.lp. ćelicki, Ms.lp. ćelicce*) 1. cielę płci żeńskiej 2. młoda krowa, jałówka * *W chlywje stojŷ dwje ćelicki na chowańy.*

ćelik (*D.lp. ćelika*) 1. cielak; młody byczek 2. oferma, nieudacznik * *Ale ś ćebje je ćelik, potmanej ŷostawić na gepekhaltrze.*

ćeliś (*D.lp. ćeliśa*) 1. cielak, cielę 2. **ćeliś, ćeliś przywoływanie cielęcina** * *Ćeliś, ćeliś, do chlywika!*

ćeliśa (*D.lp. ćeliśe*) cielę, cielãtko * *Chowjymy tera dwje ćeliśe.*

ćelny 1. cielny * *Nasa krowa je ćelnô. * Krowa ŷostata ćelnô. * Ta krowa chyba jescy nie je ćelnô. * Mũmy ćelnŷ krowã. * Zarôz widać, ze ta krowa je ćelnô. * Ś ćelnŷ krowŷ dej pozũr. * Tera nŷ mũmy mlyka, bo krowa je ćelnô. 2. **wysoko ćelny o krowie i samicach niektórych przeŷuwaczy:** w zaawansowanej ciąży * *Nasa krowa ke wysoko ćelnô. 3. ćelny bachôrz* żart. wielki, wydatny brzuch 4. *fraz. ćelny jak bŷñk* najedzony ponad miarę; obżarty * *Ñe sykujće mi juz ñic, bo'ch je ćelny jak bŷñk.**

ćelo (*D.lp. ćela*) wiolonczela * *Űñ grô na ćelu. syn. wjo-lũncelo, → niem. Violoncello*

ćelowy wiolonczelowy; **ćelowy kũncert** koncert wiolonczelowy

ćelôcek (*D.lp. ćelôcka*) *zdr. od ćelôk*; mały cielak; małe cielę * *Takŷgo pŷyknego ćelôcka juz zech dôwno ñe widzała. * Űo, taki mały ćelôcek.*

ćelôk (*D.lp. ćelôka*) cielak; młoda krowa; młody byczek * *Nas ćelôk juz napocynô jejs šano.*

ćelsko (*D.lp. ćelska*) *zgr. od ćało*; cielsko

ćeluch (*D.lp. ćelucha, M.lm. ćeluchy*) cielak

ćelũnek (*D.lp. ćelũnka*) cielak, cielę

ćelũntecko (*D.lp. ćelũntecka, C.lp. ćelũnteckowi*) *zdr. od ćelũntko*

ćelũntko (*D.lp. ćelũntka, C.lp. ćelũntkowi*) *zdr. od ćelã*

ćelyńy (*D.lp. ćelyńô*) *rzecz. od ćelić* * *Gôdoł ŷo ćelyńu krowy. * Prawje przista ŷod ćelyńô.*

ćelŷncy 1. cielęcny 2. **ćelŷnce mjŷyso** cielęcina

ćelŷntník (*D.lp. ćelŷntńika*) 1. łożysko (u krowy) * *Ćelŷntńik wyjńdže po ŷoćelyńu. 2. macica (u krowy) 3. pomieszczenie dla cielãt; cielętnik * *Idŷ, ućekej bez ćelŷntńik. * Mode ćelŷnta še trzimje w ćelŷntńiku.**

ćelŷnto (*D.lp. ćelŷnta, Ms.lp. ćelŷńće*) cielę, cielak * *Mũj ujek kupjũł še dźišej ćelŷnto. * Te ćelŷnto jescy je šabe.*

ćelŷńci cielęcny * *To je ćelŷńćô skũra.*

ćelŷńcina (*D.lp. ćelŷńciny, Ms.lp. ćelŷńćine*) cielęcina

ćep *wykrz. naśladowanie rzucania* * *Wygнали go raũs, a ŷũn ćep tã flaskã.*

ćepac (*D.lp. ćepaca*) ktoś, kto czymś rzuca lub podrzuca * *Pojstrzũd cyrkuśnikũw byli ćepace nozũma i tykace ŷoŷnia.*

ćepac *ndk (1.os.lp.cz.ter. ćepjã; lp.cz.przesz.r.m. ćepoł; 2.os.lp.tr.rozk. ćepej, ćep)* 1. rzucać, ciskać, miotać * *Űñ dźećŷ ćepoł piñũndže zamjã bũmbũnũw. * Ñe tũm gatŷyżeckũw i ñe ćepej jich do wody. * Ty by jŷ mũg kulŷ ćepac. * Ñe ćepej tŷ myckŷ, yno wrôz jŷ do rãnkôwa. * Ñe ćepej tak tŷ wŷñglŷ, bo mi catŷ dylũwkã zmarajŷis. zob. **chybać** 2. wrzucać (coś do czegoś) * *Ty bãńdžes mi kartôfle do dŷurkũw ćepoł. * Ludže ñe śćeli tymu kŷŷyndzowi do kosycka ćepac. 3. przechylać się powodując utratę równowagi kogoś * *Ta kara mje ćepje, bo'ch juz je šabô. 4. kopać (coś w ziemi, przy pomocy szpadla lub łopaty); robić wykop; grũnta ćepac* robić wykopy pod fundamenty; **krzipop ćepac** kopać rów; **studńã ćepac** kopać studnię * *Na drugi dŷyñ napocli grũnta ćepac. * Kôzoł nŷ dũł ćepac. * Wele nasej drũgi krzipyopy ćepjũ. * My mušeli brũzdy ćepac. 5. ćepac afy | ćepac machy* robić [głupie] miny, robić grymasy, stroić miny 6. **ćepac (kũmu) ślypkũma** puszczć (komu) oczko 7. **ćepane klũzki** kluski kładzione 8. **gnũj ćepac** wyrzucać obornik (np. z obory, chlewa, stajni, kurnika) na zewnątrz * *Dźišej zech kurŷ gnũj ćepoł. * Űñ jŷ krowy futruje, gnoje ćepje i jescy na polu robi. * Jutro banã krũlikũ gnũj ćepoł. 9. w konstrukcjach bezpodmiotowych:* rzucać (kim, czym) * *Nami dryny w aũće aze ćepoł. 10. fraz. na skołã kamjñũma ćepac* źle się uczyć, nie przykładać się do nauki**

ćepac še *zwr. ndk* 1. rzucać się * *Jak ryba še ćepje, to znacy ze je zdrowô. 2. złościć się * *Jô rôd robjã w zegrũdce, bo kwjôtka fajñe wũñajŷ, a starô še ñe ćepje. 3. wyrażać swoje niezadowolenie; mieć pretensje zob. **dufać še, fukać še** 4. *fraz. ćepac še jak sagi w pokrziwach | ćepac še jak mrowjec na keće | ćepac še jak mucha w tašlampje | ćepac še jak wsa na grzebyku | ćepac še jak al w tytce* miotać się, bardzo się denerwować**

ćepańy (*D.lp. ćepańô*) *rzecz. od ćepac*; rzucanie

ćepãny *dziec.* ciepły

ćepći *dziec.* ciepły

ćepćo *dziec.* ciepło

ćepćula (*D.lp. ćepćule*) *dziec.* piec

ćepka (*D.lp. ćepki, Ms.lp. ćepce*) 1. lotka, rzutka (służąca do rzucania w tarczę) 2. *daw.* warstwa zboża rozrzuconego do młócenia

ćeplice (*tylko lm., D. ćeplic*) ciepłe kraje; ciepły kraj, ciepły region * *Te ptôki ćŷñgnŷ do ćeplic. * Ptajstwo juz przelećało do ćeplic.*

ćepłuchny *zdr. od ćepły*; ciepłutki

ćepłuski *zdr. od ćepły*; ciepłuski

ćepłusko *zdr. od ćepły*; ciepłusko * *Dźišej je ćepłusko.*

ćepłutki *zdr. od ćepły*; ciepłutki

ćepłutko *zdr. od ćepły*; ciepłutko

ćepłutyńki *zdr. od ćepłutki*

ćepłutyńko *zdr. od ćepłutko*

ćepławy ciepławy, lekko ciepły, trochę ciepły, letni * *Tyn kafej je yno ćepławy.*

ćepło (*st. wyż. ćepłi*) ciepło * *Ćepłi juz latojŷ ñe bãńdže.*

ćepłojsć (*D.lp. ćepłojsći*) ciepło, ciepłota

ćepty (*st. wyż.* ćeplejsy) 1. ciepły 2. **w użyciu rzeczownikowym:** nowa, świeża wiadomość * *Polecała ś ćepty do kamratki.*

ćepnŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przys. ćepnã; lp.cz.przesz.: r.m. ćep, ćepnŭn, r.ż. ćepła; 2.os.lp.tr.rozk. ćep, ćepŭń) 1. rzucić, cisnąć (co, czym; komu) * *Ftojs ćepnŭn mi kamjyńŭj w ŭokno.* * *Ćepnŭn mu kŭsek chleba.* zob. **chynŭńć, frŭńknŭńć** 2. rzucić, potrząsnąć (kim, czym) * *Na drŭdze bŭł lŭd i jak zech jechała aŭtŭj, to mje na ŭokrańć trochã ćepło.* * *Nami dryny w aŭće aze ćepło.* 3. **ćepnŭńć bolŭńckã** rzucić urok w postaci choroby, boleści 4. **ćepnŭńć klŭntwã** rzucić klątwe

ćepnŭńć śe *zur. dk* rzucić się

ćepńŭnty *rzucony*

ćepńŭńcy (*D.lp.* ćepńŭńcŭ) *rzecz. od* **ćepnŭńć**; rzucenie; rzut

ćepować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. ćepujã, lp.cz.przesz.r.m. ćepowŭ) *rzucać* (więcej niż raz) * *Ćepowali daleko tymi kamjyńŭma.*

ćepowańy (*D.lp.* ćepowańŭ) *rzecz. od* **ćepować**

ćerepka (*D.lp.* ćerepki, *Ms.lp.* ćerepce) kobiałka; lubianka; koszyczek z dartki drzewnej zob. **kobjołka, kobjyl, kośarka, ŭopołka**

ćesać (1.os.lp.cz.ter. ćesã, 3.os.lm.cz.ter. ćesajŭ, lp.cz.przesz.r.m. ćesoŭ) *ciosać; obrabiać* (drewno) siekierã, toporem itp. * *Pjyrwej ćejśla ćesoŭ tŭporŭj drzewo.*

ćesańy (*D.lp.* ćesańŭ) *rzecz. od* **ćesać**

Ćeska (*D.lp.* Ćeski, *Ms.lp.* Ćesce) Czeszka → *czes.* Češka

ćeski 1. czeski * *Jŭ cytŭj ćeske kśŭzki.* * *Pujścyli mje na ćeskŭj strŭnã.* 2. **Ćeskŭ Republika** Republika Czeska 3. **po ćesku** po czesku

ćesyć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. ćesã, lp.cz.przesz.r.m. ćesŭŭ) 1. cieszyć, radować * *Ćesŭto go, ize ŭjs mu doŭ sto twar-dich.* * *To mje ćesy.* * *Juz mje ņe ćesŭj zŭdne muzyki.* 2. pocieszać * *Ŭŭn go ćesŭŭ: „Nŭ, podźwej śe, yno tej ćyrpliwŭjści ċi kŭsek brachto”.*

ćesyć śe *zur. ndk* 1. cieszyć się, radować się * *Ćotka śe bardzo ćesyli, ize my jŭj przŭšli nawjydzŭć.* 2. pocieszać się * *Sŭm śe ćesŭŭ jak mŭg.*

Ćesyn (*D.lp.* Ćesyňa) Cieszyn

Ćesyńŭk (*D.lp.* Ćesyńŭka) mieszkaniec Śląska Cieszyńskiego

ćesyńy (*D.lp.* ćesyńŭ) *rzecz. od* **ćesyć**

ći I. zaimek 1. (*D.B.Ms.* tich, tych; *C.* tŭj, *N.* tymi) oni * *Ći ċi tak pedźeli?* (Czy oni ci tak powiedzieli?) * *Nouprzŭd zech bŭła wé sklepje, a potŭj ċi przŭjehali.* * *Jak ċi śe napocnŭj wadźić, to ņic ņy mozes pedźeć.* 2. *C.lp.* od **ty**; ci * *Pŭdź yno na bok, ċi chcã cojs pedźeć.*

II. partykuła wzmacniająca, używana po wyrazie, na który mówiący zwraca uwagę: * *To ċi milijŭński kŭmin!* * *Dojs ċi skoro, jak chatpa zgoranŭ.* * *Ŭŭn ċi bãńdze tã jutro stoŭ.* * *Wjã ċi jŭ take mjejsce, kaj to žymy ņyma.* * *Chćoŭ ċi by'ch jŭ tã is.* * *Pojadã ċi jutro bez tyn las.* * *Juz ċi za ņŭj ftojs leći.* * *Bŭła'ch ċi dobrze dran przŭj tŭj.* * *Tak dugo go ņyma, a juz ċi posoŭ jescy do ŭmy.* * *Jŭ ċi bŭła w tŭj zŭmku.* zob. **ć, kić III. przysłówek** 1. **fraz. ańi het ańi ċi** ani w jedną stronę ani w drugã; w żadną stronę * *Ańi het ańi ċi ņe poradźŭł śe rusyć wé tej dźurze.* 2. **fraz. rŭz het rŭz ċi** raz w jedną stronę raz w drugã; raz w prawo, raz w lewo

IV. wykrzyknik 1. **ći | ći raj** w lewo; wišta (komenda dla zwierząt pociągowych w zaprzęgu, przy powożeniu) * *Ći, Śiwek.* zob. **ćichi, ćwida** 2. **ći, ċi | ċi, ċi, ċi przywoływanie kota** * *Ći, ċi, ċićik!* * *Ćićik, ċi, ċi, ċi.* * *Ći, ċi, ċi, pŭdź sã.* * *Jak śe kota woŭŭ „ći, ċi”, to przŭleći.* * *Ćića, ċi, ċi, ċi.* * *Nã ċi, ċi, ċi.* zob. **ć**

ćicherski *daw.* odnoszący się do wsi Tschwirtschen (obecnie Świerczów, *gm.* Niechlów, *pow.* górowski) * *Jechoŭ ćicherski łŭdzarek.*

ćichi w lewo; wišta (komenda dla zwierząt pociągowych w zaprzęgu, przy powożeniu) zob. **ći, ćwida**

ćicho (*st. wyż.* ċisŭ) cicho * *Śedźoŭ ċicho jak mys pod mjetŭj.* * *Bãńdzes ċicho!* * *Bŭńdź juz ċicho.*

ćichojsć (*D.lp.* ċichojsći) spokój, cisza, milczenie * *Robjŭŭ to w ċichojsći — zŭdnymu ņe trŭmbjŭŭł.*

ćichućki 1. bardzo cichy; cichutki * *Ŭŭn je taki ċichuśki.* 2. **po ċichućku** po cichutku * *Po ċichućku dwjyrzi ŭotwyrŭoŭ.* * *Soŭ po ċichuśku.*

ćichuśki 1. bardzo cichy, cichutki * *Ŭŭn je taki ċichuśki.* 2. **po ċichuśku** bardzo cicho, po cichutku

ćichuśko *zdr. od* **cicho** * *Ćichuśko banã spoŭ.*

ćichutki 1. *zdr. od* **ćichy**; cichutki 2. **po ċichutku** po cichutku * *Po ċichutku zawar dwjyrzi.*

ćichutko *zdr. od* **ćicho**

ćichutyńki cichuteńki

ćichy (*lm.* ċiśi, ċiche; *st. wyż.* ċichsŭ) 1. cichy 2. **ćichŭ msŭ** msza cicha 3. **ćichŭ duchŭ** po cichu, skrycie, ukradkiem, cichczem, niepostrzeżenie, potajemnie 4. **fraz. mjeć ċichŭ msŭ** nie rozmawiać ze sobą; nie odzywać się do siebie; mieć ciche dni * *Alojz ze Marikŭj wcora śe powadźyli, a dźiśej majŭj ċichŭ msŭj.* 5. **po ċichu | po ċichymu** (a) cicho, po cichu, niegłośno, bez hałasu; **być po ċichu** być cicho * *Po ċichu to zrobjŭŭł.* * *Rzykej po ċichu.* * *Jŭ śe ņe poradźã ucyć po ċichu.* * *Po ċichu wŭŭz do chatpy, coby kobjyta ņic ņe stysala.* * *Ŭotwŭrź te dwjyrzi po ċichu.* * *Jak dostaŭes w pysk, to bãńdzes po ċichu.* * *Doŭ zech mu po gowje i tera juz je po ċichu.* (b) po cichu, skrycie, ukradkiem, cichczem, niepostrzeżenie, potajemnie * *Muśis tã is po ċichu.* 6. **fraz. (u kogo) je ċichŭ msŭ** (kto) nie rozmawia ze sobą, nie odzywa się do siebie * *U ņich je dźiśej ċichŭ msŭ.* 7. **w ċichu** w ciszy, w spokoju

ćicka (*D.lp.* ćicki, *Ms.lp.* ćicce) kotek * *Mŭmy dwje maŭe ćicki, jescy sŭj ślepe.*

ćića (*D.lp.* ćiće) 11. *pieszcz. dziec.* kot, kotek, kotka, kicia, cicia * *Ćića ku ņŭj przŭsta.* * *Nã, ċića, mlycko.* 12. frędzel, pomponik * *Jŭ mŭj ċićã u mycki.* * *Ŭstrykujã dźoŭse myckã s takŭj ċićŭj z woŭny.* 13. coś włochoatego, puchatego * *Przi kolbach ŭod majsu sŭj take ċiće.* * *Te ċiće ŭod hazelnusŭw tera ślatujŭj na žymjã.* 14. **bjoŭe ċiće** *bot.* parzydło leśne (*łac.* Aruncus dioicus) *syn.* **lejśnŭ kaska**

ćićać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. ćićŭ, lp.cz.przesz.r.m. ćićŭŭ) 1. przywoływać kota powtarzając **ć** lub **ći** * *Jŭ ċićŭj, woŭj tego kota, a ŭŭn ņe sce przŭis.* 2. **ćićać se | ćićać śe zwykłe o parze zakochanych:** przymilać sobie, cukrować sobie *syn.* **ćućać se, ćućać śe**

ćićanka (*D.lp.* ćićanki, *Ms.lp.* ćićance) kobieta delikatna

ćićańy (*D.lp.* ćićańŭ) *rzecz. od* **ćićać**

ćicara (*D.lp.* ćicary, *Ms.lp.* ćicarze) *pejor.* kot; kocisko * *Ńe chcã tej ćicary.* zob. **koćara, kotrach**

ćicaty 1. puszysty * *To je taki ćicaty stof.* 2. włochaty * *Kupjula'ch se taki ćicaty pulower.* * *Przińyjs mi te ćicaty laćki.* 3. **o zwierzęciu:** kudłaty, włochaty 4. **ćicató kejza** ser pleśniowy

ćici *dziec. nieodm.* kot, kotek

ćicidło (*D.lp.* ćicidła, *Ms.lp.* ćicidle) *zart.* ozdoba, świecidelko; element sztucznej biżuterii * *Nawjysała'js ćicidła na kark.*

ćicidołko (*D.lp.* ćicidołka) *zdr. od* **ćicidło**; ozdoba, ozdóbka; świecidelko * *Na kryzbaŭmje wjysali my roztomajtne ćicidołka.*

ćicik (*D.lp.* ćicika) **I. rzecz.** (*D.lp.* ćicika) 1. coś miękkiego, puszystego, puchatego, włochatego (np. futerko, puszysta tkanina, pomponik, pęk włókien) * *Wé aŭće na zycach mŭj taki ćicik.* * *Mŭj podszywka ś ćicika, to Ńe zmarznã.* * *Jaki ty mós fajny ćicik przy mantlu.* * *Do cõpecki przisyjmy ćicika.* * *Ale mós fajny ćicik przy tej mycce.* * *Fajny ćicik sã je przisyty.* * *Mŭj mantel podsyty ćisikŭj.* * *Do gãmbje wlecoł mi ćicik.* * *Jakejs ćiciki sã furgajŭj.* * *Przy mantlu noŭwazńejzy bŭł kragel ś ćicika.* 2. *pieszcz. dziec.* kot, kotek, kocię * *Pochajej ćicika.* * *Nas ćicik se zwjy Bartek.* * *Dej to ćicikowi.* * *Pogrej se ś ćicikŭj.* * *Nasa kotka mō pjŭńć takich fajnych ćicikŭw.* * *Pŭdź sã ćiciku, dŭj ci mlycka.* 3. **plejsowe ćiciki** strzępki pleśni * *Na chlebjje urosły take plejsowe ćiciki.* **II. wykrz. przywoływanie kota** * *Ći, ci, ćicik, pŭdź sã.* * *Ćicik!*

ćicka (*D.lp.* ćicki, *Ms.lp.* ćicce) 1. *dziec.* kot (zwłaszcza mały), kotek * *Moja ćicka je całõ cõrnõ.* * *Małe ćicki juz słaży na dŭł.* * *Nã ćicka, ty by'js se yno pjejsćuła.* * *Tyn kot, takõ ćicka malutkõ.* 2. kotka (samica kota) 3. coś miękkiego, puszystego, puchatego, włochatego (np. futerko, puszysta tkanina, pomponik, pęk włókien) * *Ŭñ mō ćickã u mycki.* * *Mõs ćickã na cwitrze.* * *Wojõki Ńy majŭj ćickŭw, yno haršwajfy.* 4. kwiatostan u niektórych gatunków drzew (np. wierzba, topola, leszczyna) * *Na gałŭzkach juz sŭj take fajne ćicki.*

ćicota (*D.lp.* ćicoty, *Ms.lp.* ćicoće) mysikrólik, mysikrólik zwyczajny

ćicuk (*D.lp.* ćicuka) kot, kotek * *Ćicuku, pŭdź sã yno.*

ćilip (*D.lp.* ćilipa) wróbel

ćilipek (*D.lp.* ćilipka) *zdr. od* **ćilip**; wróbelek

ćicirići: ćicirići w rzići wszystko przepadło; wszystko stracone

ćikać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćikŭj, *lp.cz.przesz.r.m.* ćikoł) 1. napomykać, wspominać; mówić 2. odzywać się

ćikańy (*D.lp.* ćikańõ) *rzecz. od* **ćikać**

ćiknŭńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* ćiknã; *lp.cz.przesz.:* r.m. ćiknŭn, r.ż. ćikła) 1. napomknąć, wspomnieć, pisać (o czymś), bąknąć, powiedzieć; **ani Ńe ćiknŭńć** nie pisać ani słowa * *Wjedzała, ize dŭ Ńi przijadŭj, ale ani nŭj Ńe ćikła.* * *Ani Ńe ćiknŭn ŭo tŭj.* * *Ani słŭwka Ńe ćiknŭn.* * *Ani mu ćikli, wjela majŭj pijŭndzy.* * *Ŭñ cojs tã ćiknŭn.* * *Zeby'js mi ŭo tŭj Ńe ćiknŭn.* * *Jõ ci to powjã, ale pamjŭntej, az mi ani słŭwkŭj Ńe ćikŃes przed moŭj babŭj.* zob. **nadpŭmńeć** 2. odezwać się * *Ńe śmjys ani ćiknŭńć.* → *czes. ceknout*

ćiknŭńcy (*D.lp.* ćiknŭńcõ) *rzecz. od* **ćiknŭńć**

ćimća (*D.lp.* ćimće) 1. nedorajda * *My Ńe sŭj zõdne ćimće.* 2. **ćimća z grochu** ktoś niezaradny

ćip: ćip, ćip, ćip przywoływanie kur zob. **ću**

ćipa (*D.lp.* ćipy) kura * *Ta baba gđõkõ choby ćipa.* zob. **kura, kurzica**

ćipćuna (*D.lp.* ćipćuny, *Ms.* ćipćune) gęsta masa * *Uwarzylu groch, a potŭj naćisli tej ćipćuny do zokŭw.*

ćipecka (*D.lp.* ćipecki, *Ms.lp.* ćipecce) *zdr. od* **ćipka**

ćipka (*D.lp.* ćipki, *Ms.lp.* ćipce) młody kurczak, kurczaczek, kurka * *Przŭdźi dzoŭchy chowaty ćipki, a tera juz zõdnõ ćipkŭw Ńe chowje.*

ćipla (*D.lp.* ćiple) żeński narząd płciowy; cipka; srom zob. **chechlipita, ćulipita, ćulipizdra, ćulka, filipizdra, filumina, pita**

ćiplicek (*D.lp.* ćiplicka) *zdr. od* **ćiplik**

ćiplik (*D.lp.* ćiplika) kurczę, młody kurczak, kurczaczek

ćiplŭntko (*D.lp.* ćiplŭntka, *C.lp.* ćiplŭntkowi) kurczę, młody kurczak, kurczaczek

ćisek (*D.lp.* ćiska) ktoś małowmŭny; milczek

ćiskac (*D.lp.* ćiskaca) 1. *sport.* miotacz 2. *górn.* górnik pchacz; wozak; robotnik dołowy pracujący przy transporcie urobku za pomocą wozów kopalnianych * *Na grubje noŭprzŭd se bŭłõ za ćiskaca.* * *Jak hajer tak śleper i ćiskac, wsyjscy do śypŭw i folowali bez całŭj śichtã.* * *Juz haşpel rzegoce, pajŃscõrze rznŭj kloce, ćiskace woze ćisnŭj.* 3. *daw.* ktoś popychający ręcznie karuzelę zob. **dryker**

ćiskać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćiskŭj, *lp.cz.przesz.r.m.* ćiskoł) 1. pchać (więcej niż raz) * *Ćiskali te woze do studoty.* * *Pŭjdzes na grubã wŭzyki ćiskać.* 2. rzucać * *Kozdy ćiskoł tŭj, co Ńe bŭłõ jego.* 3. **w sportach:** miotać, rzucać

ćiskańy (*D.lp.* ćiskańõ) *rzecz. od* **ćiskać**

ćiskõc (*D.lp.* ćiskõca) zob. **ćiskac**

ćisyna (*D.lp.* ćisyny, *Ms.lp.* ćisyńe) 1. cisza 2. zacisze; zaciszne miejsce * *Ŭñi mjyskajŭj w takej ćisyńe.*

ćis *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćisnã, *lp.cz.przesz.r.m.* ćis, *2.os.lp.tr.rozk.* ćisŭ) 1. pchać * *Ćis tyn wŭzyk dŭ mje.* * *Kŭñ Ńy mŭg ucŭjŃgnŭńć fŭry, muşeli my jŭj ćis.* * *Ja, Ńe chcãło se do porzŭjndku zrobić mopluka, to tera trza go ćis.* * *Zawotej tã wsystkich s chałpy, zeby przisli woza ćis.* * *Yrma ćisła Fridã na wŭzyku.* 2. dawać (na siłę); wpychać, wciskać (co, komu) * *Wy padõce, ize my sŭj rube.* *Yno fto nŭj ćisŃe tela jõdta?* 3. wkładać, wciskać (co, do czego), wpychać * *Ŭmy nŭj ćisty ŭorzeczy a do zokŭw.* 4. wciskać, dawać na siłę (co, komu) * *Jak Ńe sce, to mu Ńe ćis.* * *Jõ ci pedzõł, ze Ńe scã zupy, a ty mi na gwõłt ćisŃes.* 5. **o pieniądzech:** wkładać, dopłacać * *Kupis se stare auto, to yno bãńdzes muşõł dŭ Ńego ćis.* 6. iść, jechać, udawać się (dokąd) * *Ńeskoro jus. Ćis do dŭm!* * — *Dze to idzes?* — *Ćisnã do mojej libsty.* * *Ćisli fest pod gŭrkã.* * *Ćis dali.* * *Ćis wartko s tŭj drõbkŭj.* * *Jõ ćisnã spać, bo musã wcas rano do roboty stanŭńć.* * *Tak my wartko ćisli pod tã gŭrã, co my za pjyrszych wlejzli.* * *Muşõł'ch na kole ćis do roboty.* * *Ćisnã se kŭmpac, bo juz je dzejsŭjŃć.* * *ĆisŃymy ku chałpje.* 7. kierować się, zmierzać (dokąd, w którą stronę) * *Tyn cały smŭjnd ze jejich kŭmina ćis ku nasej chałpje.* 8. **o kimś:** odchodzić, zmykać, uciekać * *Ćis stŭjnd.* (Odejdź stąd.) * *Ćis ku chałpje, aze se za Ńŭj kurzŭłõ.* * *Ćis do dŭm, ale zarõz.* * *Ćisće stŭjnd, bo mi yno zawõdzõce.*

9. uwierać, uciskać * *Galôty mje ćisnŷ.* * *Chaće zech sebuła, bo mje ćisty.* * *Ćisnŷ mje te strzewiki.* 10. **o bólu (zwykle w brzuchu):** gnieść; boleć * *Sałôt mje ćisnie na noc bardzo.* * *Jak će bândże w zolŷndku ćis, to wypí tyn tej.* 11. fraz. **ćis a nie witej** odczep się 12. fraz. **ćis kanolda** wyprózniać się 13. fraz. **ćis (kogo) za balek** robić (kogo) w konia; oszukiwać (kogo); wprowadzać (kogo) w błąd; żartować (z kogo) * *Űŷn nie wjy, ze go za balek ćisnŷ.* 14. fraz. **(fto) może (kŷmu) wele rzići ľuft plŷmpać, glajze kłajś a wŷzyki ćis** (kto) może (komu) skoczyć; (kto) może (komu) nadmuchać; (kto) może (komu) nagwizdać; (kto) nie jest w stanie (komu) zaszkodzić, nawet gdyby chciał * *Wy mi mozeće wele rzići ľuft plŷmpać, glajze kłajś a wŷzyki ćis.*

ćišńnyńy (D.lp. ćišńnyńô) ciśnienie zob. **druk**

ćišńnyńcy (D.lp. ćišńnyńćô) rzecz. od **ćis**

ćis se zwr. ndk 1. pchać się, wpychać się * *Jak sŷ dwjy-rzi ŷotwarte, to se kočary ćisnŷ rajn.* * *Przed źimŷy cołkô gadźina se do chałpy ćisnie.* * *Űimno na dworze, to se ćisnŷ do chałpy.* * *No ćis se, ćis se!* * *Ćisnŷ se, kaj jich nie trza.* * *Űe ćis se sã, bo juz ŷyma placu.* * *Ćis se, ćis se, bo nie przelazymy.* * *Jô ańi nie chcã se tã ćis.* zob. **ryć se** 2. rozpychać się, * *Űe ćis se!* 3. tłoczyć się * *Űe ćisće se tak do tego autobusa, yno stŷńće w raji.* * *Űwińe se ćisnŷ zryć.* 4. gnieść się; siedzieć (lub stać) w ścisisku * *My se w pjŷńćuch musieli ćis na jednej ławce.* 5. fraz. **ćis se do kozdej rzići** wszędzie się wpychać * *Űŷn se do kozdej rzići ćisnie.* 6. fraz. **ćis se (kŷmu) do rzići** podlizywać się (komu) * *Űŷn mu se durch ćisnie do rzići.* 7. fraz. **ćis se jak zyd do spowjedźi | ćis se jak Gorôl do spowjedźi** (a) wpychać się gdzieś na siłę (b) wtrącać się w nie swoje sprawy * *Tak se ćisli jak Gorôl do spowjedźi.*

ćizba (D.lp. ćizby) 1. tłok, ciźba, ścisk (np. w autobusie, pociągu) zob. **presa** 2. fraz. **mjeć ćizbã w gowje** mieć nierówno pod sufitem; mieć szmery pod kopułą

ćkać ndk (1.os.lp.cz.ter. ćkŷ, lp.cz.przesz.r.m. ćkoł, 2.os.lp.tr.rozk. ćkej) pejor. jeść (zwłaszcza dużo, żarłocznie, łapczywie); żreć * *Co tak ćkôs, choby ŷś tydźni godny tajźuł?* * *Űŷn yno ćkô a ćkô, beztŷz je taki ruby.* * *Jako to ćkôs? Űe poradźis to do porźyndku jejs.* * *Űe ćkej tela, bo ŷś juz je rubsy jak dugsy.* * *Jescy se ŷ przezegnoł, a juz ćkô.*

ćkańy (D.lp. ćkańô) rzecz. od **ćkać**

ćma I. przys. 1. ciemno * *Űošwjŷc lampkã, bo juz je ćma w izbje.* * *Űe wyłajź na dwŷr, bo juz je ćma.* * *W tej pywnicy je ale ćma.* * *Na placu juz je ćma.* * *Űiz wyjechali z lasa, to juz bŷło ćma.* * *Bŷło bardzo ćma i kãs śńega na drŷdze.* * *Zarôzki se zrobi ćma.* * *Robjyli my aze bŷło ćma.* * *Ćma se robi.* * *Bŷło ćma i nie bŷło nie widać.* * *Idź juz, bo zarôzki bândże ćma na dworze.* * *Juz je blank ćma.* * *Za ubogŷ wsãńdże ćma, wsãńdże źima.* (powiedzenie) → czes. tma 2. fraz. **być (co, kŷmu) w rzići ćma** (o kim) mieć (co) gdzieś * *Mje to je wsyjsko w rzići ćma.* (Mam to wszystko gdzieś.) 3. **być ćma** nie palić się * *Tã w pjecu juz je ćma, trza drugyrôz ŷogyni stozyc.* 4. fraz. **ćma choby w pysk doł | ćma jak w becce | ćma jak u Murzina w rzići | ćma jak u Murzina w rzići po cŷrnŷ kafeju | ćma jak w kŷmińe | ćma jak w mjechu | ćma jak w rzići** bardzo ciemno; ciemno,

że oko wykol; ciemno jak w dupie 5. fraz. **mjeć ćma i bjołe mysy** być w sytuacji bez wyjścia syn. **mjeć ćmicã** 6. fraz. **w rzići być i ćma widzeć** być nieobytym; niewiele w życiu widzieć; nie mieć pojęcia o świecie * *Űŷn w rzići bŷł i ćma widzoł.* II. rzecz. (D.lp. ćmy, Ms.lp. ćmi, ćmje) 1. ciemność * *Zajś idŷy ci dwa: wjecŷr a ćma.* * *Tã ćmã i strach pamjŷntô se do dźiśa.* zob. **ćmawojśc, ćmica, ćmina, ćmôk, ćymnojśc** → czes. tma 2. **do ćmy** do zmroku 3. **po ćmi | po ćmje** po ciemku, w ciemności; o zmroku * *Űyma strômu i po ćmi sedzymy.* * *Ruse beź dźyni sedźi skludzŷne, bez noc wylazujŷ i łazŷ po ćmi.* * *Ańi po widoku ańi po ćmje tego nie zrobjŷł.* * *Przisôł do dŷm juz po ćmje.* * *Po ćmje nie bândżeće seklŷ.* 4. **ŷod ćmy do ćmy** od świtu do zmroku; przez cały dzień; od rana do nocy * *Bez lato je robota na polu ŷod ćmy do ćmy.* syn. **ŷod ćmôka do ćmôka** 5. **za ćmy** przed świtem * *Byli my tã jescy za ćmy.* 6. **mjeć ćmã w gowje** mieć zaćmienie umysłu; być otepiałym; być zamroczonym zob. **ćmic se w gowje**

ćmaga (D.lp. ćmagi, Ms.lp. ćmadze) 1. zmrok, zmierzch * *Ćmaga je na dworze.* 2. pejor. ktoś niezdarly, niezgrabny **ćmaknŷńc** dk (1.os.lp.cz.przys. ćmaknã, lp.cz.przesz.: r.m. ćmaknŷn, r.ź. ćmakła) uderzyć, przywalić * *Bajes mi juz ćicho, bo jak će tyz ćmaknã.*

ćmaknŷńcy (D.lp. ćmaknŷńćô) rzecz. od **ćmaknŷńc**

ćmawo 1. ciemno * *Tera ŷo pjŷntej juz je ćmawo.* 2. ciemnawo * *Przi tej drŷdze zawdy bŷło ćmawo.*

ćmawjeć ndk (1.os.lp.cz.ter. ćmawjejã, lp.cz.przesz.r.m. ćmawjoł) → czes. tmavět

ćmawjŷny (D.lp. ćmawjŷnô) rzecz. od **ćmawjeć**; ciemnienie

ćmawobrŷny ciemnobrązowy

ćmawocerjŷny ciemnoczerwony

ćmawojśc (D.lp. ćmawojści) ciemność zob. **ćma, ćmica, ćmina, ćmôk, ćymnojśc**

ćmawomodry granatowy, ciemnoniebieski * *Tã ćmawomodry satkã môs zmazanŷ.* * *Usŷłta'ch se ćmawomodry klajd.* → czes. tmavomodrŷ

ćmawoŷiwy ciemnoszary, ciemnopopielaty

ćmawoŷjattŷy ciemnoniebieski * *Tyn synek mô ŷoblecŷny ćmawoŷjattŷy cwiter.*

ćmawoźelŷny ciemnozielony → czes. tmavozelenŷ

ćmawy (D.lp. ćmawsy) 1. ciemny (kolor); **za ćmawy** za ciemny * *Śćany wé tej izbje sŷ take ćmawe.* * *Kupjã se cojs ćmawsego na zŷpaskã, to nie baje takô brucnô.* * *Ta izba je ćmawô ŷod kurzu, trza jŷ ŷŷmalować.* zob. **ćymny**, → czes. tmavŷy 2. ciemnawy; pograżony w półmroku * *Łajzyli my po mjejsće ćmawymi wŷskymi ulic-kŷma.* 3. **o szybie, szkle:** ciemny, przyciemniony * *W tŷ aŷće sŷ take ćmawe syby.* * *Ta flaska je ze ćmawego skła zrobjŷnô.* * *Űŷn łajzi w ćmawich brelach.* 4. **ćmawe piwo** piwo ciemne 5. **ćmawy fuks** koń maści ciemnokasztanowej

ćmica (D.lp. ćmice) 1. ciemność * *Na dworze juz je ćmica.* zob. **ćma, ćmawojśc, ćmina, ćmôk, ćymnojśc** 2. fraz. **mjeć ćmicã** być w sytuacji bez wyjścia syn. **mjeć ćma i bjołe mysy**

ćmic ndk (1.os.lp.cz.ter. ćmjã, lp.cz.przesz.r.m. ćmjŷł) 1. zaciemniać, przyciemniać 2. palić (papierosa, fajkę, cygaro itp.) * *Űŷn yno ćmi te cygaryćiska.* * *Co ćmis tela*

cigarytŭw? * Na ławecce sędzot i fajfkŭ ćmjŭt. * Ćmis te cigaryty, aze w izbje ćma. * Ćmjŭt fajã i mjoł djòbelski śmjych. zob. **bakać, bŭchać, fajcyć, kurzić** 3. kłamać; wprowadzać w bład; ściemniać

ćmić śe w konstrukcjach bezpodmiotowych: 1. ściemniać się, zmierzchać, zmierzchać się; zaczynać okrywać się mrokiem * *Zaprzí fŭrtkŭ, bo śe juz ćmi.* * *Ćmi śe, pŭdz do dŭm.* * *Na podzim wcas śe ćmi.* * *Dziśej śe wcejśńi ćmi.* * *Jak ty zajędzes do dŭm, to śe juz bŭńdže ćmjŭto.* 2. fraz. **ćmić śe (kŭmu) w gowje** (o kim) mieć zaćmienie umysłu; być otępiałym; być zamroczonym * *Dziśej ũod rana w gowje mi śe ćmi.* zob. **mjeć ćmã w gowje** 3. fraz. **ćmić śe (kŭmu) w ũocach** (o kim) mieć mroczi przed oczami * *W ũocach mi śe ćmi.*

ćmik (*D.lp.* ćmika) **mjeć ćmika** być pijanym; być nietrzeźwym, być spitym, być wstawionym, być zamroczonym *syn.* **mjeć pod myckŭ**

ćmina (*D.lp.* ćminy, *Ms.lp.* ćmińe) 1. zmierzch, zmrok 2. ciemność zob. **ćma, ćmawojść, ćmica, ćmòk, ćymnojść**

ćmjela (*D.lp.* ćmjele) trzmiel * *Ćmjela bŭncy.*

ćmjŭnka (*D.lp.* ćmjŭnki, *Ms.lp.* ćmjŭnce) *bot.* miódunka ćma (*łac.* Pulmonaria obscura) *syn.* **plucńik**

ćmjyl (*D.lp.* ćmjyla, *D.lm.* ćmjylŭw) 1. głupek, ktoś bezmyślny, nieporadny, niemądry * *Kyby 'jś ty wjedzała, ize ś nęgo je taki ćmjyl?* * *S takŭj ćmjylŭj nę scã mjeć do cyńŭńò.* 2. trzmiel * *Wele tich kwjòtkŭw furgato kŭs śmartyrlòkŭw a ćmjylŭw.* * *Mojygo brata ròz ćmjyl uzar.* * *Jò śe bojã ćmjylŭw.* * *Dej pozŭr, bo sã ćmjyl brzŭncy.*

ćmjyńy (*D.lp.* ćmjyńò) 1. rzecz. od **ćmić** 2. zmierzch, zmrok * *Do dŭm zech przisoł ũo jednej w nocy, a zech mjoł być przed ćmjyńŭj.*

ćmjyrsk (*D.lp.* ćmjyrska) zmierzch, zmrok

ćmjywek (*D.lp.* ćmjywka) zmierzch, zmrok * *Uwijało mi śe do chałpy, bo juz bŭł ćmjywek.*

ćmòchać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćmòchŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* ćmòchoł) palić (papierosy, fajkę, cygaro itp.) * *Nas òpa to ćmòchoł styrdžejści cigarytŭw na dzyń.*

ćmòchańy (*D.lp.* ćmòchańò) rzecz. od **ćmòchać**

ćmòchlać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćmòchlŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* ćmòchloł) palić (papierosy, fajkę, cygaro itp.)

ćmòchlańy (*D.lp.* ćmòchlańò) rzecz. od **ćmòchlać**

ćmòchnŭńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* ćmòchnã; *lp.cz.przesz.: r.m.* ćmòchnŭn, *r.ż.* ćmòchła) zaciãgnãć się dymem (z papierosa, fajki, cygara) * *Cigarytã kurzis? Dej mi tyz dwa razy ćmòchnŭńć.* *syn.* **bakńŭńć**

ćmòchnŭńcy (*D.lp.* ćmòchnŭńcò) rzecz. od **ćmòchnŭńć**

ćmòk (*D.lp.* ćmòka) 1. ciemność; **ŭozegnać ćmòk** rozproszyc ciemność * *Tera ũo sŭstej na wjecŭr juz mòs ćmòk.* * *Jò w tŭj ćmòku nę pojadã.* * *Śedželi do samego ćmòka.* * *Nę wylajz s chałpy, bo juz je ćmòk.* * *Ale tã je ćmòk.* * *I wròz ze tego ćmòka cojs wylazło.* * *Bŭł taki ćmòk, co nę bŭło widać blank nŭc.* * *Ćmòk idže.* zob. **ćma, ćmawojść, ćmica, ćmina, ćymnojść** 2. nieudacznik, fajtlapa, ktoś nieporadny, oferma, ciamajda, niedorajda * *Ty ćmòku jedyn!* * *Ale ś ćebje je ćmòk.* * *Ćŭzke zycŭ mò kobjyta, co dostańe takygo ćmòka.* 3. zmierzch, zmrok; noc * *Pŭdzće rajn, bo śe juz ćmòk robi.* 3. fraz. **ańi po ćmòku (s kŭ) nę iś dost.** nie iść (z kim) nawet po ciemku; wstydzic się (kogo) * *Ańi po ćmòku by'ch s tobŭj nę sła.* 4. **do ćmòka** do zmierzchu * *Do ćmòka my byli*

na polu. * *Ŭŭn robjŭł aze do ćmòka.* 5. **po ćmòku | za ćmòka** w ciemności, po ciemku; gdy już jest ciemno, po zmroku; przed świtem, gdy jeszcze jest ciemno * *Jò nę chcã jechać na kole po ćmòku.* * *Śedželi my po ćmòku, bo nę bŭło śwjatła.* * *Ŭŭn za ćmòka stòwò, po ćmòku lygò.* * *Wcas rano, jescy za ćmòka, zech to podpòlŭł.* 6. **ŭod ćmòka do ćmòka** od świtu do zmierzchu; od wczesnego rana do nocy *syn.* **ŭod ćmy do ćmy**

ćmòkać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćmòkŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* ćmòkoł) 1. poruszać się po ciemku; chodzić po ciemku 2. mieszkać bez światła, bez elektryczności 3. pracować (w nocy, po zmroku); robić coś po ciemku * *My dòwno śpjymy, a ũŭna jescy ćmòkò.* 4. palić (papierosy, fajkę itp.)

ćmòkańy (*D.lp.* ćmòkańò) rzecz. od **ćmòkać** 1. poruszanie się po ciemku; chodzenie po ciemku 2. mieszkanie (życie) bez światła, bez elektryczności * *Dopjyro jak jò zacŭn do skoty chodźic, to wćŭngli nŭj śwjatło i štark-stròm i tak śe to te ćmòkańy skŭjńcŭto.* 3. wykonywanie pracy (w nocy, po zmroku) 4. palenie (papierosów, fajki itp.)

ćmòkato 1. ciemo * *Jak je ćmòkato, to źle jedže na kole.* 2. ciemnawo * *Tak ćmòkato dziśej je.*

ćort (*D.lp.* ćorta, *Ms.lp.* ćorće) 1. czart, diabeł, szatan; zły duch 2. **przezwiśko złęgo człowięka, zwierzęcia** * *Aha, idže tyn ćort!* 3. **określenie niegrzecznego dziecka** * *Wy ćorty pjerzińske, dže to zajś lòcćeć?* 4. fraz. **po ćorta** po co; po cholere * *Po ćorta jŭ takò srogò chałpa?*

zob. **cart**

ćota (*D.lp.* ćoty, *Ms.lp.* ćoće) 1. okres, miesiączka, menstruacja * *Kupjŭła'ch śe bojtel pitwatŭw, bo mŭj prawje ćotã.* * *Muśala'ch na wyjòzd ćotã dostać.* * *Wjã, co mŭj myjśleć, bo zech ćoty nę dostała.* * *Jò jescy zech je przed ćotŭ.* 2. ciamajda, fajtlapa, niezdara * *Ś ćebje to je ale ćota, ci powjã.* 3. **ćota | starò ćota** stara panna * *Ta ćota śe juz nę wydò.* * *Jò śe tã juz nę wydŭ, banã muśala starŭ ćotŭ ũostać.*

ćotcyn *przym.* *dzierz.* od **ćotka**

ćotecka (*D.lp.* ćotecki, *Ms.lp.* ćotecce) *zdr.* od **ćotka**

ćotka (*D.lp.* ćotki, *Ms.lp.* ćotce) 1. ciotka, ciocia (siostra matki lub ojca) 2. **forma grzecznościowa używana wobec starszej, ale znanej kobiety** * *Ćotka Zofi, przŭńŭs zech wŭ dźŭńò, krupńòkŭw a jelićŭnki.* 3. miesiączka, okres; **dostać ćotkã** dostać okres; **mjeć ćotkã** mieć miesiączkę, mieć okres zob. **blutŭng, cas, złe dńi** 4. **starò ćotka** *pejor.* stara panna * *Ta ũostała starŭ ćotkŭ.* *syn.* **starò dzywka, starò jŭngfera, starò kamela, starò panna**

ćotucha (*D.lp.* ćotuchy, *Ms.lp.* ćotuse) febra zob. **psinka, zima**

ćotuchna (*D.lp.* ćotuchny, *Ms.lp.* ćotuchńe) *zdr.* od **ćotka**

ćòchnŭńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* ćòchnã; *lp.cz.przesz.: r.m.* ćòchnŭn, *r.ż.* ćòchła) 1. dotknãć czegoś lub kogoś (zwykle niechcãcy); otrzeć się o coś, o kogoś * *Jò go yno tak leko ćòchła.* 2. drasnąć * *Jò tej muchy nę chyćŭł, yno zech jŭ rãnkŭj leko ćòchnŭn.*

ćòchnŭńć śe 1. dotknãć się czegoś lub kogoś (zwykle niechcãcy); otrzeć się o coś, o kogoś * *Jak śe ćòchnã*

zmazanŭ rānkŭ do ũocŭw, to mje potŷ scypje. 2. dra-
snać się

ćochńynty 1. dotknięty, otarty (przy wykonywaniu ruchu
przez kogoś lub coś) 2. draśnięty * *Ta ćochńyntŭ mu-
cha tera na dylŭwce lezy.* 3. **o człowieku**: stuknięty,
niespełna rozumu * *Tyn chop je dźebko ćochńynty.*

ćochńyntŭ (D.lp. ćochńyntŭ) rzecz. od **ćochńynty**

ćochrać ndk (1.os.lp.cz.ter. ćochrã, lp.cz.przesz.r.m.
ćochroł) czochrać, targać włosy

ćochrać še czochrać się, targać sobie włosy; **ćochrać še po
gowie** czochrać sobie włosy na głowie * *Ŭŭn še ćochrze
po gowje.*

ćochrańy (D.lp. ćochrańŭ) rzecz. od **ćochrać**

ćopać ndk (1.os.lp.cz.ter. ćopjã, lp.cz.przesz.r.m. ćopŭł)
jeść brzydko, niechlujnie, nieestetycznie; jeść jak świnia;
jeść jak prosię

ćopańy (D.lp. ćopańŭ) rzecz. od **ćopać**

ćoplać ndk (1.os.lp.cz.ter. ćopłŭ, lp.cz.przesz.r.m. ćopłŭł)
chlapać, pluskać (np. wodã, błotem)

ćoplać še zwr. ndk 1. chlapać się, pluskać się, taplać się
2. moczyć się w wodzie; kąpać się * *Ŭe ćoplej še, bo
bãńdzes chorŭ.* 3. bawić się w czymś płynnym (zwykle
w błocie) * *Ŭe ćoplejće še w tŷ marajše.* * *Przestŭń še
ćoplać w malće, bo še rãnce zniścys.*

ćoplańy (D.lp. ćoplańŭ) rzecz. od **ćoplać**

ćorać ndk (lp.cz.ter.: 1.os. ćŕzã, 3.os. ćŕze;
lp.cz.przesz.r.m. ćŕoł) 1. brudzić 2. szurać (np. bu-
tami po podłodze) * *Ŭe ćŕej tŷ tašŷ po žymŷ.* * *Ŭe
ćŕej tymi nogŭma.* * *Co ta ćŕzes tymi chyrcŭma?* 3.
włóczyć, ciągnąć po ziemi; wlec * *Skŭjńc to ćorać po
zŭlu.* 4. ciężko pracować * *Cowjek porzŭnd ćŕze i ćŕze,
ańi še ņe idže fajńe ũoblyc.* zob. **bakać, ćulać, haratać,
kamać, robić** 5. **ćŕać (kŷ)** (a) poniewierać (kim), poni-
żać (kogo) (b) wykorzystywać (kogo) do najgorszych
prac * *Tŷ dŕŕŭchŷ ćŕzŷ, ņic s tego zyćŭ ņy mŭ.*

ćorać še 1. brudzić się * *Dźeći še rade ćŕzŷ w pjŭsku i w
marajše.* 2. tarzać się zob. **kulać še** 3. trzeć się, pocierać
się

ćorańy (D.lp. ćorańŭ) rzecz. od **ćorać**

ćŕnŭńc dk (1.os.lp.cz.przysz. ćŕnã; lp.cz.przesz.: r.m.
ćŕnŭn, r.ż. ćŕla) 1. ukraść, zabrać 2. przewrócić się,
wywrócić się * *Ale zech wcora ćŕla na trotuŭrze kole
kjŕŕŭ.* 3. uderzyć, przywalić * *Gerhat, jak ći ćŕnã, to
bãńdzes widzoł.* * *Jak će ćŕnã w pysk, to go zaurzes.* *
Jak će ćŕnã w pysk, to ći še zarŕz gupot ũodechce.

ćŕńyntŭ (D.lp. ćŕńyntŭ) rzecz. od **ćŕnŭńc**

ću wykrz. **ću, ću, ću** 1. **przywoływanie małego psa** *
Ću, ću, ću, do nogi! 2. **przywoływanie kur** * *Jak še
chce coby kury przylećały, to še wołŭ ću, ću, ću.* zob. **ćip**
3. **przywoływanie świń**

ćucek (D.lp. ćucka) zdr. od **ćuk**

ćuch I. rzecz. (D.lp. ćucha) ciuch; część ubrania **II.** wykrz.
ćuch puch określenie szybkiego działania; szybko,
błyskawicznie; rach-ciach * *Ćuch puch i juz je gotowe.*
syn. **cak, cak, cak**

ćuchy (tylko lm., D. ćuchŭw) ubranie → schles. Ziche,
Züche

ćuća (D.lp. ćuće) dziec. szczenię; mały pies; piesek

ćućać ndk (1.os.lp.cz.ter. ćućŷ, lp.cz.przesz.r.m. ćućŭł) 1.
mówić do małego dziecka używając zdrobnień, spiesz-

czeń * *Jŭ še pedżała, ze ņe banã do możygo synka ću-
ćać, a tera juz ćućŷ.* 2. **ćućać se | ćućać še** **zwykle o
parze zakochanych**: przymilać sobie, cukrować sobie
syn. **ćićać še**

ćućańy (D.lp. ćućańŭ) rzecz. od **ćućać**

ćućma (D.lp. ćućmy) 1. niedorajda, fajtlapa * *Ŭŭna umjy
tajńcować, a resta to sŷ ćućmy.* * *Co to je za ćućma s
tego Antŭna! Ŭe wlejże, yno stoi na dworze.* 2. ktoś
małomówny, nieśmiały, bojaźliwy * *To je taki ćućma.*

ćućmŭcek (D.lp. ćućmŭcka) zdr. od **ćućmŭk**

ćućmŭk (D.lp. ćućmŭka) niedorajda, fajtlapa, ciamajda
* *Stojis jak tyn ćućmŭk* * *Jak na apjyrsego aprila ftojŷ
zŕdneho ņe zrobjŭł za botzna, to bŭł mamlas i ćućmŭk.*

ćućŭcek (D.lp. ćućŭcka) zdr. od **ćućŭk**

ćućŭk (D.lp. ćućŭka) 1. dziec. ząbek, ząb (u małego
dziecka) * *Jak bŭła 'ch dźejŷŷńc mjeŷŷŷnczy starŭ, to do-
stała 'ch ŷtyry ćućŭki: dwa na dole a dwa na wjyrchu.* *
Capła 'ch go tymi ŷtyrŭma ćućŭkŭma wé wargã. * *Pokŕz
no, jake to mŕs te ćućŭki.* * *Sykownŷ ćućŭki wyskjyrzŕŕe.*
2. dziec. pies, piesek * *Pudymy do ćućŭka.* 3. dziec. palec
wskazujący 4. tępy nŕz

ćuću dziec. nieodm. pies, piesek

ćufa (D.lp. ćufy) lokomotywa parowa

ćufća (D.lp. ćufće) kolejka wąskotorowa ciągnęta przez
parowŕz; ciuchcia zob. **banka, klajnbanka, pultbana**

ćujŷ: ćujŷ, ćujŷ przywoływanie świń * *Na takŷ podrŕŷtŷ
ŷwińkã še wołŭ: ćujŷ, ćujŷ.*

ćuk (D.lp. ćuka) 1. odstający element (koniec, szpic, czu-
bek) czegoś; coś wystającego * *Na lodže sŷ ćuki, to še ŷe
jedže na slytŷŷŷach.* * *Zrobjŭła ze chustki taki ćuk.* zob.
ćulik 2. dziobek (dzbanka) * *Przińjŷ tyn zbŭnek ŷ ćukŷ.*
3. zakrzywiona część płozy sańi * *Sańe majŷ take ćuki.*
4. tępy nŕz 5. człowiek wãtły, słaby 6. fraz. **ańi ćuk o
zachowaniu całkowitego milczenia**: ani słowa; ani
mru mru; nic (nie mówić) * *Ańi ćuk ũo tŷ!*

ćukaty sękaty; pokryty sękami * *Tyn strŭm mŭ połno ću-
kŭw, ũŭn je ćukaty.* syn. **sãnkaty**

ćuks: a ćuks odpędzanie zwierząt; a kysz

ćul I. rzecz. (D.lp. ćula) 1. **pejor. przezwisko męzczy-
zny** * *Ty gupi ćulu!* * *Ale ŷ ņego je ćul!* * *A ũo ty ćulu
jedyn!* * *'Ćule' to my padali na tich polskich złodziejŭw.*
* *Jŭ ņe wjã, cegŭz te ćule ũod nŕs chcŷ.* * *S takŷ ćulŷ
ņe chcã mjeć ņic spŭlnego.* * *Ty ćulu jedyn, zajŷ zejŷ še
doł ũowichlać.* * *Ty ćulu, ũobejrz, co zejŷ narobjŭł.* * *Ty
ćulu gupi, motor zejŷ mi zbarańŭł.* * *Ty'jŷ je cysty ćul.*
* *Baby juz še ŷmjejŷ, jaki sy mje ćul.* 2. **wulg. zgr. od
ćulik**; penis; członek męski; chuj * *Ale mŕs małego ćula!*
* *My wsyjscy swoje ćule znŭmy, bo my še do kupy na-
gaći kŷmpali.* * *Dej pozŭr, bo ći ćul kabzŷ wylejże.* zob.
**chuj, cyp, ćulek, ćulik, ćulŭk, francek, pulek, pulik,
pulŭk, zyńidŭ** 3. **pejor. nic, gŕwno** * *Widzã, ize ćul
s tego bãńdže.* 4. **w bierniku w połączeniu z bez-
okolicznikiem**: **pejor. nic**; **ćula dostać** nic nie dostać;
ćula mjeć nic nie mjeć; **ćula robić** nic nie robić 5. **ćula
ćŷngńŷńc | ćula bakać** robić laskę, robić loda 6. **ćul
(s kŷ)** **pejor.** (a) juź po (kim); juź koniec (z kim) * —
Ŭŭn wylećŭł bez ũokno! — *No to ćul ŷ ņŷ!* (b) **wyraża
obojętność, ignorowanie czegoś** * — *My ũo Kŭn-
raće zapŭmjeli.* — *A ćul ŷ ņŷ, jedźymy sami.* 7. fraz.
do ćula do cholery * *Do ćula! Co to mŭ być?* 8. **jak ćul**

jak cholera; jak nie wiadomo co * *Przijeżeli wartko jak ćul*. 9. fraz. **ńech (kogo, co) ćul strzeli** niech (kogo, co) szlag trafi; do diabła (z kim, z czym) * *A ńech to wsyjsko ćul strzeli!* 10. **po ćul** po co, po cholere * *Dobrze jŋ tak. Po ćul se tã ćista*. 11. fraz. **robić w ćula** robić w konia; oszukiwać (kogoś) * *W ćula to wy mozeće robić kogojs inksego, ale nŋ mje*. * *Űŋni će tak w ćula zrobjŋ, co aŋi nie b'es wjedzoł kjedy*. 12. **w ćul** (a) bardzo dużo, mnóstwo, pełno, w cholere * *Jŋ mŋ tera w ćul casu*. * *To bãńdze trzwało w ćul casu*. * *Mŋmy dŋisej w ćul roboty*. * *Na tŋ placu bŋło w ćul grzibŋw*. * *Jŋ nŋ mŋ w ćul pijŋndzy, ale cojs wŋ dŋ*. (b) bardzo, niesamowicie * *W ćul mi se to podobŋ*. (c) **o wyrzucaniu kogoś lub czegoś**: w cholere, w diabły * *Wyćepnŋn zech jŋ w ćul*. 13. **w ćul i trochã** bardzo dużo, pełno, mnóstwo, w cholere * *Mŋmy tego w ćul i trochã*. 14. **w ćulu** *wulg. wyraża zaprzeczenie wcześniejszej wypowiedzi* * *Ty myjslis, ize Űŋn to robi?* *W twojŋ ćulu chyba!* 15. **wyjsń na ćula** *pejor.* wyjść na głupka, wyjść na idiotę 16. fraz. **zrobić (kogo) w ćula** *pejor.* zrobić (kogo) w konia; oszukać (kogo) * *Űŋni fajne do ćebje gŋdajŋ, a tak richtich to će w ćula zrobjŋ*. **II. wykrz.** 1. **naśladowanie uderzenia w coś, zadania ciosu, zderzenia się z czymś** * *Idã bez las, a wrŋz mje cojs ćul bez łeb*. * *Chyćŋł go za kudły i ćul mu w pysk*. * *Jechoł po ćmŋdku na kole bez śwjatła i na Űokrãńće ćul w strŋm*. * *Wez zech bergã do rãńki i ćul w tã sybã*. * *Złapjŋł'ch go i ćul mu jednã bez pysk*. *zob. drugz, dup* 2. **naśladowanie rzucania czymś, wrzucania czegoś gdzieś** * *Prziŋŋs ze studŋły patrŋny i ćul gŋrsć tich patrŋnŋw do fojery*. 3. fraz. **ćul dup Antka nŋma** juź po wszystkim; juź koniec 4. **naśladowanie picia alkoholu** * *Űŋn przŋ mje ćul sklŋnkã gorzoty*. 5. **Űo ćul wyraża zachwył** * *Űo ćul! Jak sã je fajne!* * *Űo ćul, nowe kŋski banŋ!* *Chćoł bych juz jŋ słysć*.

ćula (*D.lp.* ćule) *pejor. przewisko męzczyzny* * *Ty pje-rŋjŋski ćulo!* * *To je ale gupi ćula*.

ćulać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćulŋ, *lp.cz.przesz.r.m.* ćuloł) 1. *pejor.* oszukiwać, robić w konia, okłamywać, wprowadzać w bład * *Ći to ale poradŋŋ ludzi ćulać*. * *Dŋmy se tak Űod ńich ćulać?* * *Űe ćulej mje, pjerŋne*. * *Űŋn zawdy ludzi ćuloł na wŋdze*. * *Polŋki ćŋŋgŋ Słŋŋzŋkŋw ćulali*. 2. sikać, oddawać mocz * *Űŋn juz ćulŋ do topka*. * *Idź ćulać, nogi umyć a spać*. * *Ćulejće pod potŋ*. *zob. ce-dźić, cŋńkać, ćurać, lulać, pińkać, pulać, scać* 3. mówić głupoty, pleść głupstwa * *Przestŋńće juz ćulać, pjerŋny*. 4. ciężko pracować, harować, zapierdalać * *Űŋn ćulŋ na grubje*. * *My ćulali, a Űŋni pijŋndze brali*. *zob. bakać, ćorać, haratać, kamać, robić* 5. bić, walić, uderzać * *Camu go ćulŋs po łebje?* 6. dokładać (komuś, w bŋjce, w grze, w meczu) * *A jŋ ćulejće, tŋ ćulŋ!* *Űech tyz rŋz sygrajŋ*. 7. iść, jechać * *Ty bjer tã pŋjŋtã a ćulŋmy do dŋm*. * *Porwoł mejtrŋk ze śtãpla i ćuloł s nŋŋ bez las*. * *Ta mašina złapi śtamã i sama s nŋŋ ćulŋ*. 8. wpadać, wlewać się * *Woda ze dachryŋny ćulata do pywŋice*. 9. upadać, przewracać się * *Idzes po trŋwŋniku i ćulŋs na rzić*. 10. **o nieprzyjemnym zapachu**: buchać, wydobywać się * *Psi brŋnŋtnŋ knŋt, ćulŋ s ńego smrŋd*. * *Z rzići ćulŋ smrŋd, s ćula ćulŋ smrŋd*.

ćulać se *zwr. ndk* 1. mieszać się, mylić się * *W łebje mi se*

ćulŋ. * *Juz mi se to wsytsko ćulŋ*. 2. bić się * *Űŋni zajś se ćulali*. * *Chopcy pošli se ćulać za studŋtã* *zob. prać se ćulajŋsko* (*D.lp.* ćulajŋska) bijatyka

ćulajstwo (*D.lp.* ćulajstwa) cholerstwo; coś wzbudzającego złość, niechęć, irytację; paskudztwo *zob. ćulstwo, pjerŋjŋstwo*

ćulany o towarach, produktach: gorszej jakości niż wynika z oferty; oszukany * *Tyn wŋŋgel je fest ćulany*.

ćulaŋy (*D.lp.* ćulaŋŋ) *rzecz. od ćulać*

ćulato 1. brzydko, beznadziejnie * *Ale dŋisej je ćulato na dworze*. 2. głupio, idiotycznie * *Jak by'js ty bŋł Achim, to by'js se tak ćulato nie pytoł*.

ćulatojsć (*D.lp.* ćulatojsći) głupota, idiotyczność * *Ćulatojsć takygo myjsłŋŋŋ pokŋzoł Űostatŋni welŋnek*. *rzecz. od ćulaty*

ćulaty *pejor.* 1. kiepski, marnej jakości, paskudny, beznadziejny * *Tã sekjyra je ćulatŋ*. * *Co za ćulaty dŋŋŋ!* * *Ale to je ćulate!* 2. *przym. od ćul* * *Ty ćulu ćulaty!*

ćulek (*D.lp.* ćulka) członek męski; penis *zob. chuj, cyp, ćul, ćulik, ćulŋk, francek, pulek, pulik, pulŋk, zyńidło*

ćulica (*D.lp.* ćulice) *wulg. przewisko kobiety* * *Tã baba to je ale ćulica*.

ćulicek (*D.lp.* ćulicka) *zdr. od ćulik*

ćulik (*D.lp.* ćulika) 1. *pejor. przewisko męzczyzny; zdr. od ćul* * *Ćebje, borŋku, muśata muter wcas Űod cycka Űodćepnŋńć, ze taki ćulik s ćebje uros*. * *Tyn chop to je ćulik*. 2. członek męski, penis * *Űŋn yno poradŋi Űŋnacŋć na pŋ ćulika*. * *Chop bez ćulika je jak bez rãńki*. *zob. chuj, cyp, ćul, ćulek, ćulŋk, francek, pulek, pulik, pulŋk, zyńidło* 3. *pejor.* młody chłopak 4. *zart.* odstający element (koniec, szpic, czubek) czegoś; coś wystającego * *Co'js to za ćulika ze tej lajstki zrobjŋł?* * *Mŋgli tã granicã prosto pokludźić, a nie taki ćulik sã Űostawjyli*. *zob. ćuk* 5. **ćulik (kŋmu) stoi/stanŋn** (kto) ma wzwŋd 6. fraz. **rãncne praŋy ćulika** masturbacja

ćulipita (*D.lp.* ćulipity, *Ms.lp.* ćulipiće) żeński narząd płciowy; cipka; srom *zob. chechlipita, ćipla, ćulipizdra, ćulka, filipizdra, filŋmina, pita*

ćulipizdra (*D.lp.* ćulipizdry, *Ms.lp.* ćulipizdrze) żeński narząd płciowy; cipka; srom *zob. chechlipita, ćipla, ćulipita, ćulipizdra, filipizdra, filŋmina, pita*

ćulka (*D.lp.* ćulki, *Ms.lp.* ćulce) żeński narząd płciowy; cipka; srom *zob. chechlipita, ćipla, ćulipita, ćulipizdra, filipizdra, filŋmina, pita*

ćulŋŋć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* ćulŋã; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* ćulŋŋŋ, *r.ż.* ćulŋa) *wulg.* 1. przywalić; uderzyć * *Jak će zarŋz ćulŋã, to se spamjŋntŋs!* * *Ćulŋŋi go w tyn kal-fas!* * *Zarŋz ći ćulŋã!* * *Ćulŋŋn zech na kole w strŋm*. * *Ćulŋŋi fest, to wlejże rajn!* * *Ćulŋŋi mu jednã w pysk*. * *Ćulŋŋi go bez łeb*. * *Jak ći ćulŋã jednã, to b'es widzoł*. * *Űŋn mje chćoł ćulŋŋńć, ale zech se nie doł*. * *Zawrzŋ se, bo ći ćulŋã*. *syn. pizŋŋńć* 2. *gŋrn.* **o skałach, gŋrotworze**: osunąć się * *Dŋisej ćulŋo na grubje*. *zob. dupŋŋńć, tŋmpŋŋńć* 3. **o urzãdzeniu, pojeździe**: zepsuć się, popsuć się, wysiać * *Cojs ćulŋo wć tej maśiŋe*. 4. upaść, przewrócić się * *Jechoł na kole i ćulŋŋn na drŋgã*. * *Űkjołzdnŋn zech na psŋ knŋće i ćulŋŋn na rzić*. * *Ćulŋŋn zech na pysk*. 5. **zwykle o alkoholu**: wypić * *Ćulŋŋmy se jaki śwjerćŋk?* * *Ćulŋŋi se chopje śnapsa a*

idź spać. 6. **o zdjęciu, fotografii:** cyknać, pstryknać * *Zarôzki še ćulnã fotografkã.*

ćulnŭńć še *zwr. dk wulg.* 1. uderzyć się * *Ćulnŭn zech še w kolano.* 2. stuknąć się, puknąć się, popukać się * *Ty še, chopje, ćulńi w tã gupjŭ teb!* 3. pomylić się * *Ćulnŭn zech še ũo dwa mejtry.*

ćulńŭnty *wulg.* stuknięty * *Ty zejś je ćulńŭnty w teb!*

ćulńŭńćy (*D.lp.* ćulńŭńćô) *rzecz. od ćulnŭńć*

ćulôcek (*D.lp.* ćulôcka) *zdr. od ćulôk*

ćulôk (*D.lp.* ćulôka) 1. członek męski; penis *zob. chuj, cyp, ćul, ćulek, ćulik, francek, pulek, pulik, pulôk, zynidło* 2. **przezwisko męzczyzny** * *Ńe lyj še zurjŭ, ćulôku!*

ćulstwo (*D.lp.* ćulstwa) 1. cholerstwo; coś wzbudzającego złość, niechęć, irytację * *Jô še nŭ myjsłot, ize to baje take ćulstwo.* * *Zarôzki te ćulstwo bez ũokno wytrzasnã!* * *Ńe poradzã tego skŭjńcyć. Durch mi jakejś ćulstwa wyskakujŭ.* * *Śmjerdzãto tŭj ćulstwŭj w całŭj mjejsće.* *zob. berdyjstwo, ćulajstwo, pjerŭjństwo* 2. brednia, głupstwo, bzdura * *Ŭŭn dupi fleki, a ludŭe suchajŭ i wjerzŭj w te ćulstwa.* * *Co wy za ćulstwa sã piseće?* 3. fraz. **dupić ćulstwa** gadać bzdury, pleść głupstwa, mówić od rzeczy * *Zaurzi še juz, bo ćulstwa dupis. syn. dupić fleki, dupić krŭmy*

ćultkać *ndk (1.os.lp.cz.ter. ćultkŭ, lp.cz.przesz.r.m. ćultkoł)* płakać *zob. beceć, bekotać, blanceć, buceć, bŭnceć, chlipać, glabać, majślŭńić še, mazać še, płać, ryceć, ślimtać*

ćultkañy (*D.lp.* ćultkañô) *rzecz. od ćultkać*

ćululu *dŭw. dziec. naśladowanie oddawania moczu* * *No, rŭb do topka: ćululu.*

ćulyna (*D.lp.* ćulyny, *Ms.lp.* ćulyńe) dziewczyna, która się moczy; kobieta, która się moczy *syn. zejścŭna*

ćup *wykrz. dŭw.* 1. **naśladowanie rąbania drewna** * *Ćupjã drewna: ćup, ćup, ćup.* 2. **odgłos upadku**

ćupa (*D.lp.* ćupy) 1. *pot.* mały ciasny pokoik; klitka * *Tã starŭj babã zawarli do ćupy, a ũŭńi sami majŭj dŭzejśŭjńić izbŭw.* 2. *pot.* więzienie, areszt * *Przisotł wcora ze ćupy.* 3. ktoś niezaradny, gapa * *Stoji jako ćupa.* * *Dyć še to ũodzywnŭj tyz, a ũe stŭj jako ćupa.*

ćupać *ndk (1.os.lp.cz.ter. ćupjã, lp.cz.przesz.r.m. ćupoł)* 1. rąbać (na kawałki, siekierã) * *Banã tyn ũorzech poleku ćupoł.* * *Ćupjã drzewo na podkłôdkã.* 2. być aresztowanym; siedzieć w więzieniu * *Bãńdzes muśeć mjejsŭjńc ćupać w harejsće.* 3. skubać, szarpać, targać → *niem. zupfen*

ćupać še *zwr. ndk* **ćupać še (na co)** zamieniać się (czym)

ćupańy (*D.lp.* ćupańô) *rzecz. od ćupać*

ćupkać *ndk (1.os.lp.cz.ter. ćupkŭ, lp.cz.przesz.r.m. ćupkoł)* *zdr. od ćupać*

ćupkańy (*D.lp.* ćupkańô) *rzecz. od ćupkać*

ćupnŭńć *dk (1.os.lp.cz.przysz. ćupnã, lp.cz.przesz.: r.m. ćupnŭn, r.ż. ćupła)* 1. rąbnać; uderzyć siekierã (lub podobnym narzędziem); ciupnać * *Ćupnŭn śekjyrŭj po brzoŭe i tera mjôzga ćece.* * *Ćupńi mi sã tyn patyk.* * *Ćupnŭn go i przerzmnŭn na dwe poły.* * *Jescy pŕrã razy ćupnã i przidã rajn.* 2. uderzyć * *Jô tã bŭł i mje zôdyn ũe ćupnŭn.* 3. zamienić się; **ćupnŭńć (na co)** zamienić się (czym), wymienić się (czym) * *Pŭdź, ćupńŭmy na zygariki.*

ćupnŭńć še 1. rąbnać się, skaleczyć się (siekierã, toporkiem itp.) * *Jô ćupnŭn w nogã.* 2. **ćupnŭńć še (na co)** zamienić się (czym) * *Ćupli my še na brifmarki.* * *Ćupńi še zy mnŭj.* * *Ŭŭńi še ćupli na fajfki.* 3. **ćupnŭńć še w gowã** puknąć się w głowę * *Tŭz nŭy môs rozumu? Ćupńi še w gowã.*

ćupńŭńćy (*D.lp.* ćupńŭńćô) *rzecz. od ćupnŭńć*

ćura (*D.lp.* ćury, *Ms.lp.* ćurze) 1. ktoś niezaradny * *Ty jś je kŭsek ćury. Nigdy ũic ũe wyruchtujes.* 2. ktoś niezdarly, ocięzãły 3. ktoś powolny, ospały 4. ktoś ograniczony umysłowo; głupek

ćurać *ndk (1.os.lp.cz.ter. ćurŭj, lp.cz.przesz.r.m. ćuroł)* sićkać; oddawać mocz * *Ćurać mi še sce.* *zob. cedźić, cŭńkać, ćulać, lulać, pińkać, pulać, scać*

ćurańy (*D.lp.* ćurańô) *rzecz. od ćurać*

ćuraty *pejor.* 1. niezaradny * *To je taki ćura ćuraty.* 2. niezdarly, ocięzãły 3. powolny, ospały 4. ograniczony umysłowo, głupi

ćurcycek (*D.lp.* ćurcycka) *zdr. od ćurcyk*

ćurcyk (*D.lp.* ćurcyka) świerszcz * *Ćurcyki grajŭj na polu.* *zob. ćyrcek, ćyrćôk*

ćurlicek (*D.lp.* ćurlicka) *zdr. od ćurlik*

ćurlik (*D.lp.* ćurlika) nocnik *syn. nachtop, topek*

ćurta (*D.lp.* ćurty, *Ms.lp.* ćurće) donosicielka

ćŭmp (*D.lp.* ćŭmpa) 1. dziewczyna niestosownie ubrana 2. *bot.* szarłat zwisły (*tac.* *Amaranthus caudatus*) *zob. fukśwanc, liśi ũogŭn*

ćŭmpa (*D.lp.* ćŭmpy) 1. wydzielina z nosa; smarki * *Ćŭmpa mu z nosa leći.* 2. błoto, chlapa * *To je prawô ćŭmpa.* 3. niechlujna kobieta; kobieta niechlujnie ubrana

ćŭmpać *ndk (1.os.lp.cz.ter. ćŭmpjã, lp.cz.przesz.r.m. ćŭmpoł)* 1. chodzić po błocie, po wodzie 2. chlapać wodã (np. przy praniu)

ćŭmpañy (*D.lp.* ćŭmpañô) *rzecz. od ćŭmpać*

ćŭmpaty źle wykonany, źle zrobiony, spartaczony * *Ŭŭna mô taki ćŭmpaty rok.*

ćŭmpel (*D.lp.* ćŭmpla) 1. ktoś niechlujnie ubrany, zaniedbany 2. wróbel * *Ćŭmpel śedzi na dachu.* * *Ćŭmple ćŭmplajŭm še w ćŭmpje.* (Wróble pluskają się w błocie) 3. sopel lodu * *Przy dachryńńe še ćŭmple zrobjŭły.* 4. kropla wydzieliny z nosa (wisząca pod nosem); smark, glut; „świeczka” pod nosem * *Jak tyn trzewik klupnŭn tego borôka w gowã, to mu še aze ćŭmple pokôzãły.* *zob. elf, gila, glica*

ćŭmpelek (*D.lp.* ćŭmpelka) *zdr. od ćŭmpel; wróbelek*

ćŭmperlik (*D.lp.* ćŭmperlika) 1. ktoś zakatarzony, pociągający nosem 2. smarkacz 3. wróbelek

ćŭmpla (*D.lp.* ćŭmple) kobieta niechlujna; kobieta zaniedbana * *To muśoł być tyn wrajźitek ũod ćŭmple Yrmy.*

ćŭmplać *ndk (1.os.lp.cz.ter. ćŭmplŭj, lp.cz.przesz.r.m. ćŭmploł)* pluskać

ćŭmplać še *zwr. ndk* pluskać się; kąpać się

ćŭmplañy (*D.lp.* ćŭmplañô) *rzecz. od ćŭmplać*

ćŭmplnŭńć *dk (1.os.lp.cz.przysz. ćŭmplnã, lp.cz.przesz.: r.m. ćŭmplnŭn, r.ż. ćŭmpla)* plusknać (kogo, co), popluskać (kogo)

ćŭmplńŭńćy (*D.lp.* ćŭmplńŭńćô) *rzecz. od ćŭmplnŭńć*

ćŭmplôk (*D.lp.* ćŭmplôka) ktoś, kto lubi się kąpać, przebywać w wodzie * *Taki, co še rôd ćŭmplô, to je ćŭmplôk.*

ćympy (tylko *lm.*, *D.* ćympŭw) 1. wydzielina z nosa, ciekący katar, smarki * *Ćympy jŷ lecŷ s kichŏlŭw, ŝnupy majŷ czerwjŭne, a dalŷ chodzŷ do roboty.* 2. błoto, chlapa * *Po dyscu ŝŷ ćympy.*

ćŷng (*D.lp.* ćŷngu) 1. ciąg powietrza (w kominie, w kominiku, w piecu) * *Pod blachŷ mŷ dobry ćŷng. zob. cug, fjucht* 2. przeciąg, przewiew *zob. cug, durchcug* 3. **babski ćŷng** *bot.* widłak goździsty (*łac.* Lycopodium clavatum) 4. **dalsy ćŷng** ciąg dalszy 5. **w ćŷngu** (a) podczas trwania, w czasie istnienia; **w ćŷngu ŝwjata** podczas trwania ŝwiata (b) w trakcie, podczas (c) **w ćŷngu casu** w czasie; w ciągu czasu * *Űŷn to zrobjŷł w ćŷngu casu trzuch minut.*

ćŷngelny o koniach i innych zwierzŷtach pociagowych: nauczony chodzić w zaprzegu

ćŷngi (tylko *lm.*, *D.* ćŷngŭw) **ćŷngi (kogo) bjerŷ** (komu) chce się przeciągnąć; (kto) ma ochtę przeciągnąć się

ćŷngnŷńć *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* ćŷngnŷ; *lp.cz.przesz.:* r.*m.* ćŷng, ćŷngnŷn, r.*ż.* ćŷngŷa; 2.*os.lp.tr.rozk.* ćŷng, ćŷngŷ; *im.bier.* ćŷngŷnty, ćŷngŷuny) 1. ciągnąć * *Te kŷŷne dobrze ćŷngŷ. * Ty ćŷng karytkŷ, a jŷ banŷ ćista.* 2. iŝć, jechać, lecieć, zmierzać (do czegoŝ, w stronę czegoŝ), udawać się (dokŷd), podŷżać (dokŷd), przybywać (skŷd, dokŷd) * *Ćŷngli bez tŷŷnki, bez pola a bez krzŷpopy. * Űŷn ŝe ŷoblyk taki ajnfachowy ŝakjet i ćŷng w nŷ do roboty. * Ćŷng ku chatpje. (Idŷ do domu.) * Te ptŷki ćŷngŷ do ćeplic. * Wŝyŝcy ćŷngli na zachŷd. * Dŷ nŷs ludŷe ćŷngŷ ze wŝyŝkich strŷn. * My ćŷngŷmy do kojŝćŷla, a Mari nŷma.* 3. powodować, być przyczynŷ, wywoływać, pociagać za sobŷ * *Jedne cygajŷstwo ćŷngŷe za sobŷ dŷejŝŷńć.* 4. wynosić się * *Yno mi ŝtŷ ćŷng! Ale wartko!* 5. wiać chłodem, wiać zimnem * *Zawjyrej ŷokna, co ŷe bŷndŷe ćŷngŷo.* 6. wyciagać, wciagać (z dołu na gŷrę) * *Wodŷ my ze studŷe ćŷngli. * Űŷni murowali, a jŷ jŷ ajmra ze maltŷ ćŷngŷn.* * *To je kołowrŷt, co bydłŷo ćŷngŷńć.* 7. przyciagać * *Jak ŷelazo magnetujes, to tyz ćŷngŷe.* 8. **o herbacie, kawie:** parzyć się, zaparzać się * *Tej muŝi ćŷngŷńć, coby bŷł lepsy. Kafej tyz muŝi ćŷngŷńć.* 9. ŝsać * *Űŷna ćŷngŷe mlyko ze flaki. * Kojŷŷntka ćŷngŷ mlyko ŷod starej koze.* 10. pić (zwlaszcza powoli) * *Ćŷngŷe piwo ze flaki.* 11. prowadzić (w głŷb czegoŝ) * *Te korzyŷe ćŷngŷ trzi mejtry głŷmboko.* 12. ŷyć, utrzymywać się (w biedzie, w chorobie) * *Chorŷ zech je, ale jakoŝ ćŷngŷ. * Piŷŷndzy nŷma wjela, ale jakoŝ ćŷngŷmy.* 13. **w konstrukcjach bezosobowych: (kogo) ćŷngŷe (dŷe, kaj; do kogo, do cego)** (kogo) ciągnie (dokŷd; do kogo, do czego); kto (za kim, za czym) tęskni * *Kozdego ćŷngŷe tŷ, dŷe ŝe ulŷngŷe. * Mje tak ćŷngŷo do ŝostry. * Ćŷngŷe mje do dŷm.* 14. **cycka ćŷngŷńć** ŝsać pierŝ; pić mleko z piersi matki * *Űŷn jescy ćŷngŷe cycka, bo mŷ trzi mjejŝŷnce.* 15. **ćula ćŷngŷńć** robić laskę, robić loda *syn.* **ćula bakać** 16. **ćŷng do djŷbłta | ćŷng do rzici** odczep się; wynoŝ się; uciekać; zmykać * *Ćŷng do djŷbłta, coby jŝ nŷ juz gajŷby ŷe robjŷł.* 17. **ćŷngŷńć za jedyn powrŷ** (a) zajmować to samo stanowisko; być jednomyŝlnym (b) mieć wspŷlny cel; grać do jednej bramki

ćŷngŷńć ŝe *zur. ndk* 1. ciągnąć się, rozciagać się, rozpoŝcierać się, zajmować przestrzeŷ * *Tyn Daŷeckŷ las ćŷngŷe ŝe aze ku daŷeckŷ tŷŷnkŷ. * Te tŷŷnki ŝe ćŷngŷŷ*

ŷod tej drŷgi aze pod las. 2. rozciagać się; wydłŷać się pod wplywem ŝily * *Ćŷngŷe ŝe jak gŷmin.* 3. dłuŷyć się * *Te ŷojŷym godŷin w roboće mi ŝe tak ćŷngŷe. * Wcora dŷyŷ mi ŝe bardzo ćŷngŷn.* * *Tak ŝe ćŷngŷe ta ŷima.* 4. trwać * *Te wesely ŝe trzi dŷni ćŷngŷo. * Rada ŝe ćŷngŷa aze do ćmŷka.* 5. pełzać; pełznać; poruszać się powoli, przylegajŷc spodem ciała do ziemi * *ŷmija ŝe ćŷngŷe na brzuchu. * Po dyscu glizdy wylazujŷ i ćŷngŷŷ ŝe po ŷymŷ. * Gŷd ŝe ćŷngŷe. zob. cołgać ŝe, kjołzdać* 6. **w konstrukcjach bezosobowych:** nudzić się * *Ćŷngŷe mu ŝe.*

ćŷngŷŷny (*D.lp.* ćŷngŷŷnŷ) 1. ciągnięcie * *Jŷ juz mŷ dojŝ tego ćŷngŷŷnŷ. * Kŷŷe ŝe zawdy s tego ćŷngŷŷnŷ uŝŷtały.* 2. wyciaganie; przenoszenie z dołu w gŷrę * *To je ajmer do ćŷngŷŷnŷ wody ze studŷe.* 3. ciągnięcie (np. drutu)

ćŷngŷŷńć (*D.lp.* ćŷngŷŷńć) 1. rzecz. **od ćŷngŷŷńć** 2. losowanie (losŷw na loterii)

ćŷngŷc (*D.lp.* ćŷngŷcŷa) 1. maszynista (prowadzŷcy pociŷg) 2. *gŷrn.* gŷrnik ciŷgnŷcy wŷzki w kopalni

ćŷngŷorz (*D.lp.* ćŷngŷorza) 1. maszynista 2. *daw.* ktoŝ zajmujŷcy się holowaniem barek w gŷrę rzeki (linami, z brzegu)

ćŷńć *dk/ndk* (*lp.cz.przysz./cz.ter.:* 1.*os.* tnŷ 3.*os.* tŷe; *lp.cz.przesz.:* r.*m.* ćŷn, r.*ż.* ćŷna; 2.*os.lp.tr.rozk.* tŷŷ) **I.** *ndk* 1. ciŷć * *Jutro banŷ ćŷn drzewo. * Jŷ to tnŷ taŝymesrŷ. * Te mejtry tnŷ na kulŷki.* 2. bić, uderzać czymŝ cienkim (np. rŷzgŷ, kijem, bŷtem) * *Kozdy rŷzgŷ muŝŷ mjeć, a ćŷńć.* 3. **o bŷlu, zwlaszcza ostrym:** dokuczać * *Wŷŷŷk do krzŷzŷw wlejŷe, jak tŷe, to ŝe aŷi wyprojŝcić ŷe idŷe. * Ale mje ćŷno w karku.* **II.** *dk* 1. **ćŷńć (do kogo, do cego)** zranić (kogo, co); zadać cios ostrym narzŷdziem (komu, czemu); rŷbnać (kogo, co) * *Jak rŷz tnŷ do tego strŷmka, to ŝe zarŷz ŷobali. * Űŷn ćŷn ŝekjyrŷ do strŷma.* 2. **ćŷńć (kogo, co; bez co)** zranić (kogo, co; w co); zadać cios ostrym narzŷdziem (komu, czemu; w co); rŷbnać (kogo, co; w co) * *Ćŷn go prawje bez ŷoko.*

ćŷńćla (*D.lp.* ćŷńćle) kobieta niechlujna, zaniedbana, brudna

ćwicyc *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* ćwicŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* ćwicŷł) 1. gimnastykować się, uprawiać sport; ćwiczyć 2. uczyć, ŝkolić, kŝtalcic, wychowywać * *Tak dugo go ćwicŷł, aze go wyćwicŷł. * Fatrowje nŷs ćwicyli aze strach. Ale to dobrze, bo ŝe to wŝystko przŷdałŷo.* 3. ćwiczyć, powtarzać (jakŷc czynnoŝ w celu nabrania wprawy, biegłoŝci) * *Muŝŷ ćwicyc, bo mi to jescy ŷe wychodŷi.* 4. bić, chłostać, smagać * *Tyn was pachŷtek jednako ćwicyc tego wasego majŷŷkego. * Jŷ će tera banŷ kozdy dŷyŷ ćwicŷł, to bŷndŷes suchoł.*

ćwicyc ŝe ćwiczyć się, doskonalić się w jakiejŝ umiejŷtnoŝci * *Muzykanty ŝe ćwicŷ.*

ćwiczyŷ (*D.lp.* ćwiczyŷ) 1. rzecz. **od ćwicyc** 2. ćwiczyŷa ćwiczenia

ćwida w lewo; wiŝta (komenda dla zwierzŷat pociŷgowych w zaprzegu, przy powoŷeniu) *zob. ći, ćichi*

ćwik I. (*D.lp.* ćwika) → 1. cwaniak; spryciarz; ktoŝ przebiegłŷ, chytry 2. człowiek gwałtowny, krewki, porywczy 3. ktoŝ wyćwiczony, doŝwiadczony **II.** (*D.lp.* ćwiku) 1. dyscyplina, surowe wychowanie 2. **wŷjŝ (kogo) do**

ćwiku poddać (kogo) dyscyplinie, surowemu wychowaniu

ćwikjel (*D.lp.* ćwikle, *D.lm.* ćwiklów) 1. *bot.* burak zwyczajny; burak (*łac.* *Beta vulgaris*) * *Słó se ćwikjel przeruwać.* *zob.* **ćwikła, ćwikła, rzepa** 2. **bjołô ćwikjel | cukrowô ćwikjel | słodkô ćwikjel** burak cukrowy *zob.* **bjołô ćwikła, bjołô ćwikła, bjołô rzepa, cukeriba, cukrowô ćwikła, cukrowô ćwikła, cukrowô rzepa, cukrûwa, cukrûwka, słodkô ćwikła, słodkô ćwikła, słodkô rzepa** 3. **bydlô ćwikjel, ćwikjel do futra, ćwikjel do futrowańô, futrowô ćwikjel, krowskô ćwikjel, zołtô ćwikjel** burak pastewny *syn.* **bydlô ćwikła, bydlô ćwikła, bydlô rzepa, ćwikła do futra, ćwikła do futrowańô, ćwikła do futra, ćwikła do futrowańô, futeriba, futrowô ćwikła, futrowô ćwikła, futrowô rzepa, krowskô ćwikła, krowskô ćwikła, krowskô rzepa, rzepa do futra, rzepa do futrowańô, zołtô ćwikła, zołtô ćwikła, zołtô rzepa** 4. **cerwjûnô ćwikjel | sałôtowô ćwikjel | zalatowô ćwikjel** burak jadalny, burak ćwikłowy, burak czerwony *syn.* **cerwjûnô ćwikła, cerwjûnô ćwikła, cerwjûnô rzepa, sałôtowô ćwikła, sałôtowô ćwikła, sałôtowô rzepa, zalatowô ćwikła, zalatowô ćwikła, zalatowô rzepa** 5. **dźiwjô ćwikjel** *bot.* burak dziki (*łac.* *Beta vulgaris* subsp. *maritima*) *syn.* **dźiwjô ćwikła, dźiwjô ćwikła, dźiwjô rzepa**

ćwikła (*D.lp.* ćwikle) 1. *bot.* burak zwyczajny; burak (*łac.* *Beta vulgaris*) *zob.* **ćwikel, ćwikła, rzepa** → *czes.* *cvikla* 2. **bjołô ćwikła | cukrowô ćwikła | słodkô ćwikła** burak cukrowy * *Cuker se robi ze cukrowej ćwikle.* * *Cukrowô ćwikła je na cuker.* *zob.* **bjołô ćwikjel, bjołô ćwikła, bjołô rzepa, cukeriba, cukrowô ćwikjel, cukrowô ćwikła, cukrowô rzepa, cukrûwa, cukrûwka, słodkô ćwikjel, słodkô ćwikła, słodkô rzepa** 3. **bydlô ćwikła, ćwikła do futra, ćwikła do futrowańô, futrowô ćwikła, krowskô ćwikła, zołtô ćwikła** burak pastewny * *Futrowô ćwikła je dlô krowûw.* *syn.* **bydlô ćwikjel, bydlô ćwikła, bydlô rzepa, ćwikjel do futra, ćwikjel do futrowańô, ćwikła do futra, ćwikła do futrowańô, futeriba, futrowô ćwikjel, futrowô ćwikła, futrowô rzepa, krowskô ćwikjel, krowskô ćwikła, krowskô rzepa, rzepa do futra, rzepa do futrowańô, zołtô ćwikjel, zołtô ćwikła, zołtô rzepa** 4. **cerwjûnô ćwikła | sałôtowô ćwikła | zalatowô ćwikła** burak jadalny, burak ćwikłowy, burak czerwony *syn.* **cerwjûnô ćwikjel, cerwjûnô ćwikła, cerwjûnô rzepa, sałôtowô ćwikjel, sałôtowô ćwikła, sałôtowô rzepa, zalatowô ćwikjel, zalatowô ćwikła, zalatowô rzepa** * *W kraŹwach mŹ jescy moc cerwjûnej ćwikle Źod tŹjŹnskygo roku.* 5. **dźiwjô ćwikła** *bot.* burak dziki (*łac.* *Beta vulgaris* subsp. *maritima*) *syn.* **dźiwjô ćwikjel, dźiwjô ćwikła, dźiwjô rzepa** 6. **liścato ćwikła** burak liściowy, burak naciowy, boćwina, mangold, kapusta rzymska, burak szpinakowy

ćwiklanny *przym.* *od* **ćwikła**; buraczany; **ćiklanne widły** widły do przerzucania buraków * *Na tich ćwiklannych liścach môće take małe chrobôki, trza to bãńdze cŹjŹs posuć.*

ćwiklisko (*D.lp.* ćwikliska) pole po burakach * *Na jejŹsŹny trza zaŹorać te ćwiklisko.*

ćwiklûnka (*D.lp.* ćwiklûnki, *Ms.lp.* ćwiklûnce) nać buraka
ćwiklyrka (*D.lp.* ćwiklyrki, *Ms.lp.* ćiklyrce) **okreŹlenie**

odmian czereŹni o jasnych owocach *zob.* **bjelica**

ćwikła (*D.lp.* ćwikły, *Ms.lp.* ćwikle) 1. *bot.* burak zwyczajny; burak (*łac.* *Beta vulgaris*) *zob.* **ćwikjel, ćwikła, rzepa** 2. **bjołô ćwikła | cukrowô ćwikła | słodkô ćwikła** burak cukrowy *zob.* **bjołô ćwikjel, bjołô ćwikła, bjołô rzepa, cukeriba, cukrowô ćwikjel, cukrowô ćwikła, cukrowô rzepa, cukrûwa, cukrûwka, słodkô ćwikjel, słodkô ćwikła, słodkô rzepa** 3. **bydlô ćwikła, ćwikła do futra, ćwikła do futrowańô, futrowô ćwikła, krowskô ćwikła, zołtô ćwikła** burak pastewny *syn.* **bydlô ćwikjel, bydlô ćwikła, bydlô rzepa, ćwikjel do futra, ćwikjel do futrowańô, ćwikła do futra, ćwikła do futrowańô, futeriba, futrowô ćwikjel, futrowô ćwikła, futrowô rzepa, krowskô ćwikjel, krowskô ćwikła, krowskô rzepa, rzepa do futra, rzepa do futrowańô, zołtô ćwikjel, zołtô ćwikła, zołtô rzepa** 4. **cerwjûnô ćwikła | sałôtowô ćwikła | zalatowô ćwikła** burak jadalny, burak ćwikłowy, burak czerwony *syn.* **cerwjûnô ćwikjel, cerwjûnô ćwikła, cerwjûnô rzepa, sałôtowô ćwikjel, sałôtowô ćwikła, sałôtowô rzepa, zalatowô ćwikjel, zalatowô ćwikła, zalatowô rzepa** 5. **dźiwjô ćwikła** *bot.* burak dziki (*łac.* *Beta vulgaris* subsp. *maritima*) *syn.* **dźiwjô ćwikjel, dźiwjô ćwikła, dźiwjô rzepa**

ćwikłowy buraczany; **ćwikłowe liŹce** nać z buraków; **ćwikłowy zaft** sok z czerwonych buraków; **ćwikłowy zyrûp** syrop z buraków cukrowych

ćwiŹla (*D.lp.* ćwiŹle) 1. drzwiczki w Źcianie domu prowadŹące na strych * *ŹutorzŹ ćwiŹlŹ, to bãńdze praŹny schłto.* 2. otwór nad stodołŹ do podawania siana

ćwjôk (*D.lp.* ćwjôka) gwôdzdz *zob.* **cwek, ćwjŹnk, gwŹjŹdz**
ćwjyrceć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćwjyrca, *lp.cz.przesz.r.m.* ćwjyrcoł) *o ptakach:* ćwierkać, Źwiergotać *zob.* **ćwjyrkać, ćwjyrkolić, ćyrceć, ćyrkać, Źwjyrgolić, Źwjyrgotać**

ćwjyrscyń (*D.lp.* ćwjyrscyńô) *rzecz. od* **ćwjyrceć**

ćwjyrkać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćwjyrkŹ, *lp.cz.przesz.r.m.* ćwjyrkoł) *o ptakach:* ćwierkać, Źwiergotać * *Na wjoŹnŹ ptôki pŹykŹne ćwjyrkajŹ.* *zob.* **ćwjyrceć, ćwjyrkolić, ćyrceć, ćyrkać, Źwjyrgolić, Źwjyrgotać**

ćwjyrkań (*D.lp.* ćwjyrkańô) *rzecz. od* **ćwjyrkać** * *WrŹble tŹ ćwjyrkańŹ robŹŹ kŹs larma.*

ćwjyrkolić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćwjyrkolŹ, *1.os.lm.cz.ter.* ćwjyrkolomy, *lp.cz.przesz.r.m.* ćwjyrkolŹł) ćwierkać, Źwiergotać *zob.* **ćwjyrceć, ćwjyrkać, ćyrceć, ćyrkać, Źwjyrgolić, Źwjyrgotać**

ćwjyrkolyń (*D.lp.* ćwjyrkolyńô) *rzecz. od* **ćwjyrkolić**

ćwjŹncek (*D.lp.* ćwjŹnceka) *zdr. od* **ćwjŹnk** 1. niewielki gwôdzdz; gwôdzdzik * *Jak zech bŹł przy wojsku, to mi nabŹyli ćwjŹncekŹw do bŹtŹw.* * *Kup mi tŹ, babo, ćwjŹncekŹw na jermaku, a doŹŹ dugich.* * *Wojôki mjeli ćwjŹnceki na strzewikach.* * *ŹŹŹni majŹ ćwjŹnceki w chaćach.* 2. *Źart.* człowiek niskiego wzrostu * *Wszystke dŹejcka my jednako chowali i Źy moŹymy spôchopić, camu ze Pejtra Źostôł taki ćwjŹncek.* 3. *fraz.* **dôwać na ćwjŹnceki** płacić za pannę młodŹ (staroŹcie weselnemu przed Źlubem)

ćwjŹnk (*D.lp.* ćwjŹnka) 1. gwôdzdz * *Źtachelki se przibijô ćwjŹnkŹma.* *zob.* **cwek, ćwjôk, gwŹjŹdz** 2. ćwiek 3. pokarm powtôrnie przeŹuwany przez przeŹuwacze * *Jak krowa pojy, to zuŹe ćwjŹnk. A jak by Źe zułŹa ćwjŹnku — to je znak choroby.* *

ćwŷjŷnkŷdrz (*D.lp.* ćwŷjŷnkŷdrza) *daw.* ktoś wyrabiający gwoździe *syn.* **gwojźdźŷdrz**

ćwŷjŷnkrzować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćwŷjŷnkrzujã, *l.cz.przesz.r.m.* ćwŷjŷnkrzował) **o przeŷuwaczach:** potwŷrnie przeŷuwać pokarm

ćwŷjŷnkrzowaŷny (*D.lp.* ćwŷjŷnkrzowaŷnŷ) *rzecz. od ćwŷjŷnkrzować*

ćwŷk (*D.lp.* ćwŷka) przygłup, oferma

ćyjŷncyć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćyjŷncã, *lp.cz.przesz.r.m.* ćyjŷncũ) robić cieŷszym * *Kowŷł ćyjŷncy ŷelazo na kuwadle.*

ćyjŷncyŷny (*D.lp.* ćyjŷncyŷnŷ) *rzecz. od ćyjŷncyć*

ćykać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćykũ; *lp.cz.przesz.r.m.* ćykoł) plynãc

ćykaŷny (*D.lp.* ćykaŷnŷ) *rzecz. od ćykać*

ćymjã (*D.lp.* ćymjyŷna) ciemię * *Małymu dŷeću muŷi do roku ćymjã stwardnũŷnũ.*

ćymjũncko (*D.lp.* ćymjũncka) *zdr. od ćymjã* * *Małe dŷećo mŷ mŷjŷnke ćymjũncko. * Ńe bĩ go po ćymjũncku. * Ćymjũncko je nad cołŷ.*

ćymnawy ciemnawy

ćymno ciemno

ćymnojŷć (*D.lp.* ćymnojŷci) ciemnoŷć *zob.* **ćma, ćma-wojŷć, ćmica, ćmina, ćmŷk**

ćymny 1. ciemny *zob.* **ćmawy** 2. ciemny (zacofany, nieŷwiadomy; nie majãcy wiedzy, umiejŷtnoŷci); 3. **ćymny chlyb** chleb razowy; chleb z ciemnej grubo mielonej mãki *syn.* **chory chlyb, cŷrny chlyb, krupiczny chlyb, krupicŷnŷk, krupicowy chlyb, krupicŷk, krupicy chlyb, ŷy-mocny chlyb, ŷŷnady chlyb** 4. **ćymny jak plewy | ćymny jak tabaka** nie majãcy o niczym pojęcia, tŷpy, niemãdry; taki, ktŷry mało wie lub mało potrafi * *Tyn twũj pŷes je ćymny jak tabaka. Aŷŷ knatlika ŷe poradŷi przŷiŷnyjŷ, jak mu ćepŷes. * Tyn chop ŷe ŷe wŷy rady ze gospodarkũ, ŷũn je ćymny jak plewy.*

ćymŷeć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćymŷejã, *lp.cz.przesz.r.m.* ćymŷŷ) ciemŷeć

ćymŷyŷny (*D.lp.* ćymŷyŷnŷ) *rzecz. od ćymŷeć*

ćyŷ (*D.lp.* ćyŷna) 1. cieŷ (ciemne odbicie oŷwietlonego przedmiotu padajãce na stronę odwrŷconã od ŷrŷdła ŷwiatła) * *Jak Mŷejŷŷnckek ŷwŷjũci, to ŷe robŷjũ ćyŷe.* 2. cieŷ; zacienione, cieniste miejsce; przestrzeŷ osłonięta od promieni ŷlŷnecznych * *Pũdŷ do ćyŷna, bo je gorko.*

ćyŷek (*D.lp.* ćyŷka) *zdr. od ćyŷ;* cienie

ćyŷkawy cienkawy; nieco cienki, trochę cienki; doŷć cienki

ćyŷiki (*st. wyŷ.* ćyŷiŷy) 1. cienki (majãcy niewielkã gruboŷć, mały obwŷd, mały przekrŷj poprzeczny) * *Tyn mantel je za ćyŷiki na ŷimã. * Dej mi te ćyŷike pũtno. * Ńy mŷs tã jakygo ćyŷkygo kijŷka? * Namaluj mi ŷã takũ ćyŷikũ piŷkã.* 2. **o ludziach, zwierŷetach:** szczupły, chudy * *Dugi jak mŷejŷŷync, a ćyŷiki jak geltak. (powiedzenie; o kimŷ wysokim i szczupłym) * Ta baba to je takŷ ćyŷikŷ slãnkũwa. * ŷũn je corŷz to ćyŷiŷy. * Ty ŷŷ je ćyŷiki aŷŷ ŷteknadla.* 3. **o napojach, pokarmach:** rzadki, rozwodniony, rozcieŷczony, ŷlaby, chudy * *Ta zupa je za ćyŷikŷ. * To je ćyŷikŷe piwo.* 4. **o głoŷie, dŷięku:** wysoki, piŷkliwy * *ŷũna mŷ ćyŷiki gos.* 5. **w uŷyciu rzeczow-nikowym:** cienka tkanina

ćyŷiko (*st. wyŷ.* ćyŷi) cienko

ćyŷikojŷć (*tylko lp., D.* ćyŷikojŷci) cienkoŷć

ćyŷiowy cieniowy

ćyŷuchny cieniutki * *Sã trza ćyŷuchnego ŷnũrka.*

ćyŷuŷki *zdr. od ćyŷiki;* cieniutki; bardzo cienki * *Ta ketka je ćyŷuŷkŷ. * Wŷe zicherũnũgu ja taki ćyŷuŷki drũćik.*

ćyŷuŷko cieniutko * *Yno ćyŷuŷko te ŷano poŷoztrŷũŷejũe.*

ćyŷutki *zdr. od ćyŷiki* 1. cieniutki; bardzo cienki 2. chudziutki * *ŷũna juŷ je ćyŷutkŷ jak ŷitka.*

ćyŷutyŷiki cieniuteŷki

ćyŷrac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćyŷrũ, *lp.cz.przesz.r.m.* ćyŷroł) mleć (zboŷe na ŷarnach) * *Pŷyrweŷ ćyŷrali zyto na zarŷŷku.*

ćyŷraŷny (*D.lp.* ćyŷraŷnŷ) *rzecz. od ćyŷrac*

ćyŷrceć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćyŷrcã, *lp.cz.przesz.r.m.* ćyŷrcoł) 1. **o ŷwierszczu:** cykać 2. **o ptakach:** ćwierkać, ŷwiergotać * *Wrũbel ćyŷrcy pod strzechũ. zob. ćwŷjŷrceć, ćwŷjŷrkać, ćwŷjŷrkolić, ćyŷrkać, ŷwŷjŷrgolić, ŷwŷjŷrgotać* → *niem.* zirpen

ćyŷrcek (*D.lp.* ćyŷrcka) 1. ŷwierszcz * *Ćyŷrcek ćyŷrcy. zob. ćurcyk, ćyŷrŷŷk, → czes.* cvrček 2. wrŷbel

ćyŷrcyŷny (*D.lp.* ćyŷrcyŷnŷ) *rzecz. od ćyŷrceć*

ćyŷrc (*D.lp.* ćyŷrca) wrŷbel

ćyŷrcŷceć (*D.lp.* ćyŷrcŷcka) *zdr. od ćyŷrŷŷk*

ćyŷrcŷk (*D.lp.* ćyŷrcŷka) ŷwierszcz *syn.* **ćurcyk, ćyŷrcek**

ćyŷrk (*D.lp.* ćyŷrka) wrŷbel

ćyŷrka (*D.lp.* ćyŷrki, *Ms.lp.* ćyŷrce) zupa mleczna

ćyŷrkać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ćyŷrkũ, *lp.cz.przesz.r.m.* ćyŷrkoł) **o ptakach:** ćwierkać, ŷwiergotać * *Wrũbel ćyŷrkŷ. zob. ćwŷjŷrceć, ćwŷjŷrkać, ćwŷjŷrkolić, ćyŷrceć, ŷwŷjŷrgolić, ŷwŷjŷrgotać*

ćyŷrkaŷny (*D.lp.* ćyŷrkaŷnŷ) *rzecz. od ćyŷrkać*

ćyŷrlica (*D.lp.* ćyŷrlice) przyrŷad do oczyszczania lnu przez wykruszanie (do oddzielania włŷkna od ŷłomy lnianej) *syn.* **poćyŷradłŷ**

ćyŷrŷ (*D.lp.* ćyŷrŷna) cierzŷ → *czes.* trn

ćyŷrŷnik (*D.lp.* ćyŷrŷnika) ciernik, kat, kolka, czart (gatunek ryb; *łac.* Gasterosteus aculeatus)

ćyŷrŷnisty 1. majãcy ciernie, majãcy kolce; kłujãcy; ciernisty * *Hadamaska mŷ ćyŷrŷniste gałũjũe.* 2. **ćyŷrŷnisto drũga** droga z ciernistymi krzewami po bokach

ćyŷrŷowy cierniowy; zrobiony z cierni; **ćyŷrŷowŷ korũna | ćyŷrŷowy wyjŷnec** korona cierniowa * *Prziŷũŷli ćyŷrŷowy wyjŷnec. * Prziwŷũdla go do ćyŷrŷowego krza. → czes.* trnový

ćyŷrŷny (*D.lp.* ćyŷrŷnŷ) 1. kaŷdy krzew majãcy kolce; ciernisty krzew * *Wŷjechali z wũzykũ do ćyŷrŷnŷ. * To je take drapŷjũnce ćyŷrŷny. * Tã bũło moc tŷrkũw i ćyŷrŷnŷ. * kole bany je moc ćyŷrŷnŷ. → czes.* trŷni 2. **fraz. być (kũmu) ćyŷrŷũ w ŷocach** być (dla kogo) przyczynã cierpienia; sprawiać (komu) przykroŷć

ćyŷrp *wykrz. dŷw. naŷldowanie ŷwiergotu wrŷbla* * *Wrũbel ćyŷrkŷ: ćyŷrp, ćyŷrp, ćyŷrp. * Wrũbel wołŷ: ćyŷrp, ćyŷrp, ćyŷrp.*

ćyŷrpek (*D.lp.* ćyŷrpka) 1. wrŷbel * *Jak posujes kurũ, to zarŷz kupa ćyŷrpkũw przileci. → niem.* Tschirp 2. *bot.* niecierpek pospolity (*łac.* Impatiens noli-tangere) *zob. cyjŷŷcicka, ŷwarnŷ dŷywkã, ŷwarny pachŷŷek* 3. **fraz. do-ćyŷrny jak ćyŷrpek** nachalny, natrętny; dokuczliwy

ćyŷrpel (*D.lp.* ćyŷrpela) wrŷbel

ćyŷrypista (*D.lp.* ćyŷrypisty, *Ms.lp.* ćyŷypiŷce) cierpiętnik

ćyŷrypistka (*D.lp.* ćyŷrypistki, *Ms.lp.* ćyŷrypistce) cierpiętnica

čyrpjec ndk (1.os.lp.cz.ter. čyrpjã, lp.cz.przesz.r.m. čyrpjoł, im.bier. čyrpjany) cierpieć * *Ůůna bardzo mušala čyrpjec, a zodyn jı ňe pozatowol.* → czes. trpět

čyrpjuncna (D.lp. čyrpjuncni, Ms.lp. čyrpjuncce) cierpienie, dolegliwość, choroba * *Čyrpjuncna — mãncũncka — padol se.*

čyrpjyny (D.lp. čyrpjynol) rzecz. od **čyrpjec**; cierpienie

čyrpka (D.lp. čyrpki, Ms.lp. čyrpce) 1. tarka (owoc tarniny) 2. bot. tarnina, śliwa tarnina, tarka (tac. Prunus spinosa) syn. **carcol śliwka, torka**

čyrpki cierpki * *Ůowoc s torki je čyrpki.* → czes. trpký

čyrpliwje cierpliwie * *Cekali čyrpliwje.*

čyrpliwjojc (D.lp. čyrpliwjojsci) cierpliwosc

čyrpliwjy cierpliwjy * *Krystus byl bardzo čyrpliwjy, jak byl mãncũny.*

čyrpnynic ndk (1.os.lp.cz.ter. čyrpnã; lp.cz.przesz.: r.m. čyrpnun, r.ż. čyrpla) drzewiec * *Noga mi čyrpnie.* * *Jak tak dugo sedza, to mi nogi čyrpnj.*

čyrpnynic (D.lp. čyrpnynicol) rzecz. od **čyrpnynic**; drzewienie

čyngle ciagle; wciaz, stale nieustannie * *Čyngle to samo.*

čyngy 1. ciagle, stale, caly czas, wciaz, nieustannie; * *Robjyli to poleku, ale čyngy.* zob. **durš, durch, porzund, stycj** 2. **jedny čyngy** bez przerwy, non stop; za jednym zamachem syn. **na jedyn ruk**

čynic (D.lp. čynicol) rzecz. od **čynic**

čyzki (st. wyz čyzejsy) 1. ciezki (majacy duzy ciezar) 2. ciezki, trudny * *To byly bardzo čyzke case.* 3. **čyki jak uofuw** bardzo ciezki; ciezki jak olow syn. **čyzki jak kamjyn** 4. **čyzko atlejtka** ciezka atletyka

čyzko (st. wyz čyzy) ciezko * *Ůogrũmnie čyzko mi idze.*

čyzkojc (D.lp. čyzkojsci) ciezkośc

čyzor (D.lp. čyzora, Ms.lp. čyzorze) 1. ciezar 2. ktośc bardzo ciezki; bardzo ciezki przedmiot

čyzorek (D.lp. čyzorka) zdr. od **čyzor**; ciezarek, obciaznik

čyzyc ndk (1.os.lp.cz.ter. čyza, lp.cz.przesz.r.m. čyzul) ciazyc * *Ludzko krziwda čyzy na sumjynu.*

D

dach (D.lp. dachu) dach → niem. Dach

dacharstwo (D.lp. dacharstwa) dekarstwo syn. **dachdekerstwo**

dachdeker (D.lp. dachdekra, Ms.lp. dachdekrze) dekarz syn. **dachorz** * *Brynica je znanol s tego, ize bylo sa zowdy kas dachdekrũw.* → niem. Dachdecker

dachdeckerski dekarski; **dachdeckerski zilikon** silikon dekarski

dachdekerstwo (D.lp. dachdekerstwa) dekarstwo syn. **dacharstwo**

dachowy 1. dachowy 2. **dachowy kaktus** bot. rojnik murowy (tac. Sempervivum tectorum) zob. **bobosc, grumotrzask, grzmjotnica, motrzask, ruzycka**

dachorz (D.lp. dachorza) dekarz syn. **dachdeker**

dachpapa (D.lp. dachpapy) papa (do pokrywania dachu) zob. **dachpajur, papa,** → niem. Dachpappe

dachpajur (D.lp. dachpajuru, Ms.lp. dachpajurze) papa (do pokrywania dachu) zob. **dachpapa, papa,** → niem. Dachpapier

dachryna (D.lp. dachryny, Ms.lp. dachrynne) rynnna niem. Dachrinne

dachrynolka (D.lp. dachrynolka) duch (demon) wciagajacy ludzi pod dachy * *Dachrynolki to bodejs wcungaty negrzeczne dzieci pod dach.*

dachstuba (D.lp. dachstuby) pokoj na poddaszu; mansarda

dachstubka (D.lp. dachstubki, Ms.lp. dachstubce) zdr. od **dachstuba**; pokoik na poddaszu

dachuwka (D.lp. dachuwki, Ms.lp. dachuwce) dachowka zob. **skorupa**

dac dk (lp.cz.przysz.: 1.os. dũ, 2.os. dols, 3.os. dol; lm.cz.przysz.: 1.os. dumy, 2.os. dolce, 3.os. dajũ; lp.cz.przesz.: r.m. dol, r.ż. dala; 2.os.lp.tr.rozk. dej; im.bier. dany) 1. dac * *Jol mu to dũ.* * *Ůun mi tego jescy ne dol. Ůun mi to dol jutro.* * *Camu ci tego ne*

dajũ? * *Dac ne je tak leko jak braol.* 2. **dac (co zrobic)** (a) pozwolil (co zrobic) * *Ne dej jı ta hymrac.* (b) kazac, zlecl (co zrobic) * *Dali my te mejble wycepnyic.* 3. **dac gamby | dac kuska | dac kuslika** pocałowac, dac buziaka 4. **dac (kũmu) do widzynol** pozegnac sie (z kim) podajac mu rekę 5. **dac (kũmu) pokuj** zostawic (kogo) w spokoju; dac spokoj (komu); nie przeszkadzac (komu) * *Myslala se ize wilk dol jı juz pokuj.* * *Dej pokuj, mols pokuj.* 6. fraz. **dac na bambyn** wystawic na licytację * *Ůod nego pole dali na bambyn.* 7. fraz. **dac na cepecek** podarowac pieniadze pannie mlodej podczas wesela 8. **dac na lepsc | dac na lepscj** (a) dac napiwek * *Jak brifrejgerka przinula pynzyjũ, to jı trza bylo dac cojsik na lepsc.* (b) dac cos dodatkowo * *Kupjula ch trzi chleby, a sklepjorka dala mi jescy jednã zymla na lepsc.* (c) dac premię (d) dac lapowkę (e) dac datek * *Dej emu co na lepscj za te wjynsowanj.* → niem. zum besten geben 9. **dac na pozycy** pozyczyc * *Ne dali'sce tego motka na pozycy?* 10. fraz. **dac pinunde do stola** wplicic wadium 11. **dac pozur (na kogo, na co)** (a) uwarzac * *Dej pozur na sebj.* * *Dej pozur, bo nachyols.* (b) zwrolic uwage (na kogo, na co) (c) przypilnowac (kogo, co) 12. **dac skozac** dac znac, powiadomic, zawiadomic * *Ůuna dala mi skozac, iz se mj po maslo przis.* 13. 14. **dac se [co] pedzec [uod kogo] | das se przepzyc [kũmu/uod kogo, do cego]** dac sie przekonac [komu, do czego], posluchac [czyje] rady [na jaki temat] * *Ůun se nic uody mje ne dol pedzec.* * *Ůun se ne dol tego pedzec.* (To do niego nie dociera.) * *Na dy synek, dej se pedzec a ne rub tego.* 15. **dac se pozur** uwarzac * *Dejce se pozur, coby wj cug ne ucek.* 16. **dac se spodobac** (a) dac sie zniewazac, lekcewazyc * *Juz my se dali dojs spodobac, a co my tj Francuzj poplacjli!* (b) pozwolil (komu, na co) * *Jol se ny mogã dac spodobac, coby mje bele fto wodã we krzipopje kalul.* 17.

dać wjarā (cymu) uwierzyć (w co)

dać še *zwr. dk* 1. dać še (do czego) zabrać się (do czego, za co); podjąć się (czego); rozpocząć (co); podjąć (co); wdać się (w co) * *Zôdyn še do tego nie sce dać.* * *Prawje dała'ch še do dubańô grochu.* * *Doł še do przepjyrańô.* * *Dali my še do kopańô.* * *Chrabôki še dały do grzibuw.* 2. **dać še do gôdki** zacząć rozmawiać, wdać się w rozmowę * *Doł zech še do gôdki s chopj trejfunj w lejsé.* 3. **dać še [kûmu]** dać [komu] sobą rządzić; dać sobie wejść na głowę [komu] * *Co s čebje za dzywecka, ky še matce dôs?* (fragment piosenki) * *Mûj synek še nie dô.* 4. **dać še (po kÿ)** urodzić się podobnym (do kogo) *zob. podać še (na kogo)* * *Moja ôma była śwarnj dzoŭskj, a moja mama še dżebko pû ní data.*

dajdrôk (*D.lp.* dajdrôka) partacz, fuszer * *Taki dajdrôk s tego krawca.* *zob. babrôk, cÿmplôk, čachrôc, čaper, čaprôk, dajdrôk, dudra, fuśer, gmajtôk, gmyra, grek, paprôk, pyprôk, tytrôk*

dajński duński

daka (*D.lp.* daki, *Ms.lp.* dace) sufit; **drewjannô daka** drewniany sufit *zob. deka, pokłôd*

dakel (*D.lp.* dakla) jamnik → *niem.* Dackel

dakelek (*D.lp.* dakelka) *zdr. od dakel*

dakle (*tylko lm., D.* daklów) uszy (zwłaszcza duże)

daks (*D.lp.* daksa, *M.lm.* dakse) borsuk * *Dakse sÿ côrne, yno majjÿ bjotj forynglâ.* *syn. jadzjwydz, jajzjwec* → *niem.* Dachs

daksi borsuczcy

dalecyna (*D.lp.* dalecyny, *Ms.lp.* dalecyńe) miejsce odległe, odludne * *Na takj dalecynâ ci nie pÿjdâ.*

daleki (*st. wyż.* dalsy, daleksy) daleki

daleko (*st. wyż.* dali) daleko; **z daleka** z daleka; **za daleko** za daleko * *To nie je daleko.* * *Z daleka widać, jak idze ũod prawej rânki.* * *Do Kojzłô mÿ dali jak do Ŭopolô.* * *Jak daleko je stÿnd do Ŭopolô?*

dalekojśc (*D.lp.* 1. dalekojści) odległość, oddalenie 2. **na dalekojśc** na odległość * *Bez fernglaz zaglÿndô še na dalekojśc.*

dalijka (*D.lp.* dalijki, *Ms.lp.* dalijce) *zdr. od dalijô*

dalijô (*D.lp.* dalije) *bot.* dalia, georgia (*łac.* Dahlia) *syn. gejorgina, jorgina*

dali 1. *st. wyż. od daleko* 2. wciąż, nadal, w dalszym ciągu * *Jô je dali chorô.* * *Na drugi dÿń koza dali becala.* 3. następnie, potem, dalej * *Powjydzće, co było dali.* 4. dłużej * *Jô juz dali u čebje nie banâ robjÿt.* 5. **ponaglenie, zachęta do szybszego wykonania jakiejś czynności** * *Dali, dali, bo j'se wjecÿr wali!* (powiedzenie) 6. **dali do gÿry** wyżej; jeszcze wyżej

dalny odległy, daleki * *Byli zejśće przy tej dalnej kaplicce?*

dalsa: **z dalsa** z daleka; z większej odległości * *Z dalsa nie było tego do porzÿndku widać.* * *Dôwni na ũodpust sprôsato še gojsći, i to takich z dalsa.* * *Fto był z dalsa, to doł jaki ryjński.* * *Jô yno z dalsa zaglÿndot, jak te fligry startujÿ.*

dama (*D.lp.* damy) 1. dama; elegancka, wytworna kobieta; kobieta lubiąca się stroić; strojnisia * *Ty nie wjys, co še za dama zrobjÿta s tej Hildy, jak yno do mja-sta wyčÿngła.* * *Š ní je wjelkô dama.* * *Stroji še choby jakô dama.* * *To je takô dama, z bale kÿ nie gôdô.* → *niem.* Dame 2. warcaby; **grać damã | grać w damã**

grać w warcaby * *W niedzëlâ zawdy grÿmy w damã.* * *Pûdz, zagrÿmy še damã.* 3. hetman (figura w szachach) *zob. krûłowô*, → *czes.* dáma 4. *fraz. wyglÿndać jak dama z persilu daw. o kobiecie:* wyglądać modnie, elegancko (*dosł.* jak kobieta z reklamy proszku „Persil”) * *Jak ftorôs paradnica ũoblykła še choby ze modynhefta, to jeji kamratki trohoâ ze zôwiśćÿ padały, co wyklÿndô jak dama z persilu.*

damast (*D.lp.* damastu, *Ms.lp.* damaśce) adamaszek * *Kupjÿta'ch še damastu na deki na tÿzka.* → *niem.* Damast

damastowy adamaszkowy; zrobiony z adamaszku * *Kupjÿta'ch še damastowy serwet.* * *Mÿ damastowy fortuch.* * *Jedne cejchy mÿ damastowe, a dwoje ajnfachowych.*

damf (*D.lp.* damfu) para (wodna); **damfÿ warzić** gotować na parze * *Kartôfle dlô bydta damfÿ warzÿmy.* → *niem.* Dampf

damfer (*D.lp.* damfra, *Ms.lp.* damfrze) 1. parowiec, parostatek * *Jak damfer stańe, to muśi anker spujsćić.* * *Damfer čÿngńe po Ŭodrze ťtyry łodze.* 2. wielki gar; kocioł *zob. damfrôk* 3. amortyzator (w samochodzie) → *niem.* Dampf, Dämpfer

damfkapela (*D.lp.* damfkapele) orkiestra dęta *syn. bla-skapela* → *niem.* Dampfkapelle

damfkraüt (*D.lp.* damfkraütu, *Ms.lp.* damfkraüce) duszona kapusta * *W niedzëlâ na ũobjôd muśi być damfkraüt i côrne klÿzki.*

damflokÿmotiwa (*D.lp.* damflokÿmotiwy) parowóz *syn. parowô lokÿmotiwa*

damfmašina (*D.lp.* damfmašiny, *Ms.lp.* damfmašinie) maszyna parowa; parowóz * *Damfmašina chuchô.* *zob. damfula* → *niem.* Dampfmaschine

damfować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* damfujâ, *lp.cz.przesz.r.m.* damfowoł) 1. gotować na parze *zob. parować* 2. **o potrawach, warzywach:** dusić 3. o parze: buchać z garnka * *Woda sie warzÿta, tak yno damfowato z garca.* → *niem.* dämpfen

damfowany 1. gotowany na parze * *Dÿśej na ũobjôd bân-dze damfowanô gymiza.* 2. **o potrawach, warzywach:** duszony → *niem.* gedämpft

damfowańy (*D.lp.* damfowańô) *rzecz. od damfować;* 1. gotowanie na parze 2. **o potrawach, warzywach:** duszenie

damfrôk (*D.lp.* damfrôka) duży gar *zob. damfer*

damfula (*D.lp.* damfule) maszyna parowa * *My mÿcÿli damfulÿ.* *zob. damfmašina*

damrad (*D.lp.* damrada, *Ms.lp.* damradze) rower damski, damka * *Jô tã na damradze nerôd jezdã.* → *niem.* Damenrad

damradek (*D.lp.* damradka) *zdr. od damrad*

damski damski, kobiecy

damulka (*D.lp.* damulki, *Ms.lp.* damulce) *žart.* elegantka, strojnisia * *Wyglÿndô w tÿ choby jakô damulka.*

damwal (*D.lp.* damwala) taniec, do którego kobiety proszą mężczyzn * *Zarôz bân-dze damwal.* * *Tera zagrÿmy damwal.* → *niem.* Damenwahl

dańec (*D.lp.* dajńca) 1. *fraz. być z dajńca* być hojnym; 2. *fraz. nie być z dajńca* być skąpym; 3. *fraz. nie być bardzo z dajńca* nie być zbyt hojnym * *Ŭo, ũñni tã nie sÿ bardzo z dajńca.*

dañel (*D.lp.* dañela, *D.lm.* dañelŭw) daniel, daniel zwyczajny (gatunek ssaków, łac. Dama dama)

Dañijô (*D.lp.* Dañije) Dania

Dañijôcka (*D.lp.* Dañijôcki, *Ms.lp.* Dañijôcce) Dunka; mieszkanka Danii

Dañijôk (*D.lp.* Dañijôka) Duńczyk; mieszkaniec Danii

dańy (*D.lp.* dańô) rzecz. od **dać**; danie

dapa (*D.lp.* dapy) 1. odcisk łapy, stopy * *Na śniegu sŷ dapy ůod kota.* 2. stopa * *Trzimot ůe gelyndra i ůtapot dapŭma.*

dapka (*D.lp.* dapki, *Ms.lp.* dapce) * *W ůogrodŷe je potno dapkŭw ůod zajŷnca.*

dar (*D.lp.* daru, *Ms.lp.* darze) **I.** rzecz. 1. dar 2. **bozy dar** bot. bodziszek cuchnący (łac. Geranium robertianum) syn. **bozô łaska** **II.** czas. *lp.cz.przesz.r.m.* od **drzyć**

darćy (*D.lp.* darćô) rzecz. od **drzyć** 1. obdzieranie (ze skóry), 2. skubanie (pierz) * *Na sobotã bãndŷe darćy pjyrzô.* * *Łacno bŷło dać ůe do pjyrzô darćô.* 3. bóle reumatyczne * *Mŷ darćy w nogach.* * *Mŷ darćy w kojŷcach.*

darek (*D.lp.* darka) zdr. od **dar** 1. podarunek, prezent * *Za tyn darek dŷŷŷnkujymy, scejŷćô, zdrowjô wjyŷŷujymy, a na bezrok zajŷ przidŷymy.* 2. wrodzony talent do czegoś

→ czes. dárek

darma: z **darma** na darmo, niepotrzebnie, na próżno, nadaremnie * *Coby ŷŷ nie jechoł z darma.* * *Jô do ćebje zazwŷnã, coby ŷŷ nie stoł z darma.* → czes. zdarma ('za darmo, bezpłatnie')

darmfet (*D.lp.* darmfetu, *Ms.lp.* darmfeće) sadło * *Ze ůwiŷe mjeli my moc darmfetu.* * *Na darmfeće ůe kreple pjece.* zob. **fet**, **sadło**

darmo 1. na darmo, na próżno, nadaremnie * *Űŷn darmo łowjŷł spochôpjyŷô.* 2. trudno; nie da się, nie można, nie da rady * *Darmo co robić, kej nŷ mogã.* * *Terazki juz darmo.* * *Cojŷ jŷ ůe muŷało stać, no darmo.* * *Darmo, nŷ mŷgli my tã wsyjscy jechać.* 3. **na darmo** | **po darmo** na darmo, na próżno, nadaremnie * *Na co by tukej ćŷŷgnŷn na darmo?* * *Po darmo zejŷ sã przisoł.* 4. **za darmo** za darmo * *Űŷn doł pjôsek za darmo.* * *Zôdyn ći za darmo nŷc nie dô.* 5. **za pŷ darmo** za pół darmo, bardzo tanio

darmocha (*D.lp.* darmochy, *Ms.lp.* darmose) 1. coś darmowego 2. coś bardzo taniego * *Ludŷe to yno lecŷ na tã darmochã.*

darmy darmowy, bezpłatny

darować *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* darujã, *lp.cz.przesz.r.m.* darowôł) 1. podarować, ofiarować, dać na własność; darować * *Kŷnã mu darowôł, trôwã mu darowôł.* * *Mjytojŷćiwô stwora tela mi roztomajtneho darowãła.* 2. zrezygnować z wzięcia, odebrania, wyegzekwowania czegoś, z wykonania wyroku; darować * *Darowôł mu zyćy.* * *Űŷn mu darowôł dug.* * *Tã pjŷntkã mu juz darujã, kyby mi aby te dwanôŷce marek wrŷcŷł.* 3. przebaczyć, puścić w niepamięć; darować * *Tera ći darujã, ale ůostatŷi rôz.* * *Daruj mu to.* * *Darujã ći, synek.* * *Daruj, ze'ch zapŷmjãła ći to przŷŷjŷ.* * *Jô mu tego nie darujã!*

darowańy (*D.lp.* darowaŷô) rzecz. od **darować**

darowizna (*D.lp.* darowizny, *Ms.lp.* darowizŷe) darowizna

darski śmiały, odważny; zuchwały * *Ta dŷoŷcha je darskô, dupŷ trzaskô.*

darybôcyć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* darybôcã, *lp.cz.przesz.r.m.* darybôcŷł) próżnować, leniuchować, wałkonić się

darybôcyńy (*D.lp.* darybôcyŷô) rzecz. od **darybôcyć** * *Dobrze my ůe tã mjeli. Jôdła wjela ŷŷ ůoł, pogoda jak z ŷeba, darybôcyŷô az ůe i ŷejednymu to ůobrzidŷuło.*

darybôk (*D.lp.* darybôka) leń, obibok, próżniak * *Jedyn hawjyrz mjot babã, takygo darybôka, co mu nie ůcała nŷc robić.* zob. **bizygŷn**, **bumelôk**, **bzdykôc**, **chlebus**, **gnojek**, **gnŷj**, **leber**, **leser**, **lewus**, **lyń**, **ŷerobiŷ**, **ŷmjerdzirobŷtka**, **zgnŷtek**, **zgnŷty byk**, **zgnŷyluch** → czes. darebák

darybôkować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* darybôkujã, *lp.cz.przesz.r.m.* darybôkowôł) próżnować, leniuchować, wałkonić się, marnować czas * *Jak cowjek nie darybôkuje a wele pola chodŷi, to mu tyz te pole rodŷi.* * *fto to widŷot, zebŷ bez cołki dŷyŷ darybôkować!*

darybôkowańy (*D.lp.* darybôkowaŷô) rzecz. od **darybôkować**

darymno nadaremnie, na próżno, niepotrzebnie

darymnojŷć (*D.lp.* darymnojŷći) bezcelowy wysiłek * *Űŷnego projŷić ůo pŷmoc to je darymnojŷć.*

darymny 1. daremny, niepotrzebny * *Ta całô robota bŷła darymnô.* * *To je darymnô robota.* 2. fraz. **darymny futer** (a) ktoś beznadziejny, bezużyteczny; dosł. ktoś, kto nie jest wart jedzenia, którym się go karmi * *Ty ŷŷ je ale darymny futer.* (b) coś niepotrzebnego * *Mŷj synek dostôł stary kŷmputer. Jô przeŷywała: dyć to je darymny futer, wjela tyn klamor placu zabjere, a wjela ůtrômu zezere?* (c) coś bezsensownego; coś, czego nie warto robić; beznadziejna sprawa; szkoda zachodu; niepotrzebny trud; zmarnowany trud; zmarnowany wysiłek; na próżno * *To je darymny futer.* * *Űogljŷndaŷy polskej telewizyje to je darymny futer, prawje ůe cowjek znerwuje i tela.* * *Starka, coby bez ŷimã ůe nie potrzaskać, przilepjãli ůe do zôle heftflãstry. Ale to bŷł darymny futer, bo ůe to zarôzki ůodlepjało.*

darymńica (*D.lp.* darymńice) 1. leniwa kobieta; próżniaczka 2. coś robionego na próżno, niepotrzebnie 3. **po darymńicy** na próżno, niepotrzebnie * *ŷe ůedŷ po darymńicy w dŷma.* * *Po darymńicy zech sã przisoł.*

darymńicka (*D.lp.* darymńicki, *Ms.lp.* darymńicce) coś robionego na próżno, niepotrzebnie

darymńicyć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* darymńicã, *lp.cz.przesz.r.m.* darymńicŷł) próżnować, marnować czas

darymńicyńy (*D.lp.* darymńicyŷô) rzecz. od **darymńicyć**

darymńicysko (*D.lp.* darymńicyska) próżniak, leń, nicpoń

darymńik (*D.lp.* darymńika) próżniak, leń, nicpoń

darymńikować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* darymńikujã, *lp.cz.przesz.r.m.* darymńikowôł) próżnować, marnować czas

darymńikowańy (*D.lp.* darymńikowaŷô) rzecz. od **darymńikować**

darzić ůe powodzić się, szczęścić się, wieŷć się, udawać się * *ŷech wŷ ůe gryfŷe bez te Gody darzi!* * *Ale ći ůe darzi.* * *ŷech wŷ ůe darzi wé tŷ Nowŷ Roku.* * *Jŷ ůe proso darzi.* * *Űŷnŷ ůe dobrze darzŷło.* * *Zawjŷŷli my kapustã na tôrg, ale bardzo ŷle nŷ ůe darzŷło, bo my potã prziwjŷŷli nazôd.* * *Mje ůe rôz dobrze a rôz ŷle darzi.* * *Mje ůe darzi ze wsyjskich ůtrŷn.*

darzyńy (*D.lp.* darzyŷô) rzecz. od **darzić**; powodzenie * *Jake to ůŷŷni majŷ darzyńy, jak ůŷŷny zawdy krzôtek sro.*

dasek (*D.lp.* daska, dasku) daszek
data (*D.lp.* daty, *Ms.lp.* daće) data
datelka (*D.lp.* datelki, *Ms.lp.* datelce) *zdr. od datla*
datla (*D.lp.* datle) daktyl (owoc) → *niem.* Dattel
datlowy daktylowy
datûm (*D.lp.* datûmu) data → *niem.* Datum
daüerwela (*D.lp.* daüerwele) 1. trwała ondulacja; **być na daüerweli** robić sobie trwałą ondulację; **iś na daüerwelã** iść (do fryzjera) robić sobie trwałą ondulację * *Zrobjûła 'ch še daüerwelã, bo idã na bezuch.* * *Na wesely zrobjûła 'ch še daüerwelã.* * *Dej še zrobiec daüerwelã.* * *Ûûna mô nowjÛ daüerwelã.* * *Tera zajsÛ sÛj modne daüerwele.* * *Bûta 'ch wcora na daüerweli.* * *Jutro wjecûr idã na daüerwelã.* * *Ûûna še boji, coby jí še daüerwela ñe zbulûta.* → *niem.* Dauerwelle 2. *fraz. daüerwela še (kûmu) projšci* (a) (kto) ma czegoś dość; (komu) robi się niedobrze (w związku z np. usłyszanymi słowami, nieprzyjemnymi wspomnieniami, zmartwieniami) * *Jak jô stÛsã tâ jeho gupjÛ gôdkã, to mi še daüerwela projšci.* * *Jak Ûûna še tÛn remûnt spûmni, to jí še daüerwela projšci.* (b) *danie do zrozumienia, że ktoś nie jest mile widziany, że kogoś ma się dosyć* * *Jak će widzã, to mi še daüerwela projšci.*
daüerwele (*tylko lm., D.* daüerwelûw) trwała ondulacja; loki po trwałej ondulacji * *TÛ môs daüerwele na gowje.*
daüerwelowy ondulacyjny
dãmbcôk (*D.lp.* dãmbcôka) 1. młody dąb (drzewo) 2. kij dębowy (z gałązki lub młodego drzewa)
dãmbice (*tylko lm., D.* dãmbicûw) las dębowy
dãmbina (*D.lp.* dãmbiny, *Ms.lp.* dãmbiñe) dębina (las dębowy, dąbrowa)
dãmbinka (*D.lp.* dãmbinki, *Ms.lp.* dãmbince) *zdr. od dãmbina*
dãmbisko (*D.lp.* dãmbiska) *zgr. od dÛmb* * — *TÛn dÛmb mô doûokoła dżewjÛñc mejtrûw.* — *To je dãmbisko jak pjerûn take.*
dãmbjûnka (*D.lp.* dãmbjûnki, *Ms.lp.* dãmbjûnce) żołądź (owoc dębu) *zob. ajchel, ajchla*
dãmbjy (*D.lp.* dãmbjô) 1. las dębowy 2. miejsce porośnięte dębami
dãmbñicek (*D.lp.* dãmbñicka) *zdr. od dãmbñik*
dãmbñik (*D.lp.* dãmbñika) zagajnik dębowy
dãmbowy dębowy; **dãmbowe drzewo** dębowe drewno; **dãmbowy las** las dębowy * *Ûobstãlowali my u stolôrza dãmbowy stûł.*
dãndzka (*D.lp.* dãndzki, *Ms.lp.* dãndzce) *zdr. od dãnga*
dãnga (*D.lp.* dãngi, *Ms.lp.* dãndze) 1. tęcza * *Dżiwejće še! Dãnga pije, dãnga pije!* (**dãnga pije** mówi się, gdy widać całą tęczę na niebie) → *czes.* duha 2. pręga (na ciele po uderzeniu, np. kijem, batem, pasem, biczem itp.) * *Na rziçi mjoł cerwÛjne dãngi.* 3. wstęga, wstążka * *PotjÛ my naprzisywãły takich dãngûw, takich stãngûw rozto-majtnych.* *zob. stãnga, slajfa* 4. klepka (w becze lub innym drewnianym naczyniu) 5. *fraz. pić jak dãnga* pić na umór * *Šedzãta w kacmje cołke popołedny i pjûta jak dãnga.* 6. *fraz. sedźec jak dãnga* siedzieć w pozycji zgiętej do przodu * *Šedzãta za stotjÛ jak dãnga.*
dãngowy tęczowy → *czes.* duhovjÛ
dbać *ndk (lp.cz.ter.: 1.os. dbÛj, 3.os. dbô; lp.cz.przesz.r.m. dbôł) dbać; troszczyć się (o kogoś, o coś) * Chto dbô, to*

*mô. * Ûûn Ûû ñic ñe dbô. * Jako dbôs, tak môs.* (przysłowie)

dbały dbały; dbający (o kogo, o coś); staranny * *Dbały cowjek wdycko do cegojs przidze.* * *Ûûn je dbały Ûo zdrowjÛ.*

dbańy (*D.lp.* dbańô) *rzecz. od dbać*

de nazwa litery D; de

debernić (*D.lp.* deberńica) oberwaniec, włoczykij * *Przi-soł taki jedÛn debernić i bele co še pytoł.*

dech (*D.lp.* dechu) oddech, technienie

decha (*D.lp.* dechy, *Ms.lp.* dese) *zgr. od deska*

decka (*D.lp.* decki, *Ms.lp.* decce) 1. serwetka, serweta; obrusik * *Prawje tera biglujã decki.* * *Wyštikowała pjÛknÛ deckã.* * *Mama dycki heklowali pjÛkne decki.* * *Ñe zma-zej mi tej decki.* * *MÛ pjÛkne decki na stûł.* 2. narzutka (np. na becik dla niemowląt) 3. obrusik 4. wyszywana makatka * *Nad tûzkjÛ wjÛsała štikowanÛ deckã.* * *Na rûmje wišãta pjÛknô decka.*

dedukcyjô (*D.lp.* dedukcyje) dedukcja

defiñicyjô (*D.lp.* defiñicyje) definicja

deformacyjô (*D.lp.* deformacyje) deformacja

defynziwa (*D.lp.* defynziwy) defensywa

defynziwny defensywny

degradacyjô (*D.lp.* degradacyje) degradacja

degyneracyjô (*D.lp.* degyneracyje) degeneracja

dejcimalny decymalny

dejcimalwôga (*D.lp.* dejcimalwôgi, *Ms.lp.* decimalwôdze) waga dziesiętna * *To trza swôzyć na dejcimalwôdze.* → *nem.* Dezimalwaage

dejcimejter (*D.lp.* dejcimejtra, *Ms.lp.* decimejtrze) decy-metr * *Dejcimejter mô dżejšjÛñc cyntimejtrûw.*

dejcimejtrowy decymetrowy

dejcymber (*D.lp.* dejcymbra, *Ms.lp.* dejcymbrze) grudzień * *W dejcymbrze przidze DżeczÛntko.* → *niem.* Dezember

dejcymbrowy grudniowy

Dejdeerowjec (*D.lp.* Dejdeerowca) *daw.* obywatel NRD; Enerdowiec *zob. Osik*

dejdeerowski enerdowski

Dejdeery (*tylko lm., D.* Dejdeerûw) *daw.* NRD (Niemiecka Republika Demokratyczna) * *W ÛojzÛmdżejšÛntich la-tach my cãsto jejzdzyli na Dejdeery.* * *Nas ujek mjÛskoł w Dejdeerach.* → *niem.* DDR — Deutsche Demokratische Republik

deka (*D.lp.* deki, *Ms.lp.* dece) 1. koc * *Przikryj še nogi dekÛ.* 2. narzuta (np. na łóżko) 3. **deka na Ûoltôrz** nakrycie ołtarza 4. obrus 5. sufit * *Pod dekÛ połno muchûw furdzy.* *zob. daka, pokfôd* 6. strop * *Jak še yno Ûoćepli, to zalywûmy dekã.* 7. przy wypiekach: górna warstwa ciasta nakładana na nadzienie * *TÛn kołôc juz mô dekã.* *Jescy yno posypkã trza zrobiec.* → *niem.* Decke

dekadyncyjô (*D.lp.* dekadyncyje) dekadencja

dekadynt (*D.lp.* dekadynta, *Ms.lp.* dekadynñce) dekadent

dekagram (*D.lp.* dekagrama) dekagram → *niem.* Dekagramm

dekagramowy dekagramowy; o wadze jednego dekagrama

dekamejter (*D.lp.* dekamejtra, *Ms.lp.* dekamejtrze) deka-metr

dekamejtrowy dekametrowy; o długości jednego dekametra

dekel (*D.lp.* dekla) 1. pokrywa, pokrywka, przykrywka * *Przikryj to deklj, bo smjerdzi.* 2. wieko, zakrętka 3. denko * *Przińujś mi ũod rajtara dekel.* 4. żart. głowa * *Zawrzí śe, bo dostańes w dekel.* * *Przifândzólul mu w dekel.* 5. twarda okładka książki 6. fraz. **mjeć nasrano pod deklj** żart. być niespełna rozumu 7. fraz. **na dekel (kũmu) pjere** (komu) odbija 8. fraz. **pizło (kũmu) na dekel** uderzyło (komu) do głowy; odbiło (komu) 9. fraz. **ũod dekla do dekla o ksiąźce:** od deski do deski * *Przycytoł zech tã kśjżkã ũod dekla do dekla.*

→ *niem.* Deckel

dekle (*tylko lm., D.* deklũw) 1. daw. **dekle** książka robotnicza; * *Jak ěi śe u nõs ñe zdõ, to bjer dekle a idź do inksej roboty.* 2. fraz. **dostać dekle** zostać zwolnionym z pracy * *Brachło roboty i dostol'ch dekle.* 3. **grać w dekle** grać w rzucanie monetami

dekelek (*D.lp.* dekelka) *zdr. od dekel*

deker (*D.lp.* dekra, *Ms.lp.* dekrze) sytuacja w grze z użyciem monet, kiedy rzucona moneta nakrywa monetę przeciwnika; **zrobić deker** rzucić monetą tak, aby nakryła monetę przeciwnika

deklaracyjõ (*D.lp.* deklaracyje) deklaracja

deklicek (*D.lp.* deklicka) *zdr. od dekel*

deklik (*D.lp.* dekluka) *zdr. od dekel*; małe wieko, wieczko * *Przikryj tyn gõrcek deklikj.*

deklinacyjõ (*D.lp.* deklinacyje) deklinacja

deko (*D.lp.* deka) dekagram

dekoracyjõ (*D.lp.* dekoracyje) dekoracja → *niem.* Dekoration

dekować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dekujã, *lp.cz.przesz.r.m.* dekowoł) 1. **o zwierzętach:** pokrywać, zapładniać 2. nakrywać do stołu * *Dekowały my wẽ escymrze na śńõdańy.* 3. przykrywać, zakrywać, kryć * *Terazki dachy dekujũ eternitj.*

→ *niem.* decken

dekowańy (*D.lp.* dekowańõ) *rzecz. od dekować*

dekret (*D.lp.* dekretu, *Ms.lp.* dekreće) dekret → *niem.* Dekret

delegacyjõ (*D.lp.* delegacyje) delegacja

delikatesa (*D.lp.* delikatese) przysmak, delikates *zob. ma-skjet, śpeczyõ* → *niem.* Delikatesse

departamynt (*D.lp.* departamyntu, *Ms.lp.* departamyńce) departament → *czes.* departement, → *niem.* Departement

depeśa (*D.lp.* depeśe) depesza → *niem.* Depesche

depo (*D.lp.* depa) 1. budynek straży pożarnej; remiza * *Lećma po fojerhõki do depa.* *zob. fojerdepo, fojerwera* 2. składnica, magazyn → *czes.* depo

depresyjõ (*D.lp.* depresyje) depresja

depta (*D.lp.* depty, *Ms.lp.* depće) 1. pedał (napędzający jakieś urządzenie, np. maszynę do szycia, kołowrotek, szlifirkę) * *Nogũma'jsće deptali tã deptã.* *zob. deptac, deptõk* 2. ktoś nierozgarnięty, głupi

deptac (*D.lp.* deptaca) 1. pedał (napędzający jakieś urządzenie, np. maszynę do szycia, kołowrotek, szlifirkę) * *Deptac je do deptańõ.* * *Mũj starzik mjoł deptac przy brusku.* *zob. depta, deptõk* 2. wycieraczka (do obuwi, np. przed drzwiami, w samochodzie) * *Kluc je na õber-*

lichće abo pod deptacj. *zob. abkracer, abtryjter, śtrõdekel, trit, wiśer*

deptać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* depcã, *lp.cz.przesz.r.m.* deptoł) 1. deptać, udeptywać * *Łajzyli do Pruskowa glinã deptać.* * *Jõ kapustã w becce deptała.* 2. pedałowac * *Deptoł na kole.* 3. parzenie się koguta i kury * *Kokot kurã depce.* 3. iść pieszo * *Kaj tã, dżoõcha bãńdźymy deptać do Ŭopolõ.*

deptać śe *zwr. ndk o kurze:* parzyć się * *Kura śe depce.*

deptańy (*D.lp.* deptańõ) *rzecz. od deptać* 1. deptanie 2. pedałowanie

deptować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* deptujã, *lp.cz.przesz.r.m.* deptowoł) deptać (więcej niż raz)

deptowańy (*D.lp.* deptowańõ) *rzecz. od deptować*

deptõk (*D.lp.* deptõka) pedał (napędzający jakieś urządzenie, np. maszynę do szycia, kołowrotek, szlifirkę)

deputat (*D.lp.* deputatu, *Ms.lp.* deputace) deputat → *niem.* Deputat

deputatńik (*D.lp.* deputatńika) ktoś otrzymujący deputat → *czes.* deputatńik

deputõt (*D.lp.* deputatu, *Ms.lp.* deputace) deputat → *niem.* Deputat

deputyrowany deputowany, poseł → *niem.* Deputierte

derdidasaować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* derdidasujã, *lp.cz.przesz.r.m.* derdidasowoł) żart. mówić po niemiecku

derdidasaowańy (*D.lp.* derdidasaowańõ) *rzecz. od derdidasaować*

deriwacyjõ (*D.lp.* deriwacyje) derywacja → *łac.* derivatio

derlitko (*D.lp.* derlitka) stare, wytarte ubranie * *Camu łajżis wẽ takj derlitku?*

dermatologijõ (*D.lp.* dermatologije) dermatologia → *czes.* dermatologie

desc (*D.lp.* desca, descu) deszcz * *Noga mje boli na desc.* *zob. dysc*

descowy deszczowy

descũłka (*D.lp.* descũłki, *Ms.lp.* descũłce) deszczka, deszczułka

descyce (*D.lp.* descycka) *zdr. od desc* * *Descycku lyj!*

descyk (*D.lp.* descyka) *zdr. od desc;* deszczyk

descysko (*D.lp.* descyska) *zgr. od desc* * *Camuz to po takj descysku łajżiće?*

descysty deszczowy

descyty deszczowy

desecka (*D.lp.* desecki, *Ms.lp.* desecce) *zdr. od deska*

deska (*D.lp.* deski, *Ms.lp.* desce) 1. deska 2. deska do krojenia, deska kuchenna * *To je deska na zymty.* *zob. anrichta, bajta, bretli* 3. stolnica * *To je deska na wũrztj.* *zob. bajta, bjrkwacka, bjrkwõna, bjrkwõnica, bjrkwõnik* 4. płaski szczebel w drabinie wozu 5. klepka (w becce lub innym drewnianym naczyniu) 6. blacha pługa odwalająca ziemię 7. tarka do prania * *Mydłj pomydłã, a potj trzã na desce ũobjũma rãnkũma.* *Deska je z blachy i mõ take krziwe bõgi.* 8. **bjylistõ deska | bjylitõ deska** deska wycięta z zewnętrznej części pnia * *Bjylitõ deska hgibko zgrũje.* 9. **deska do biglowañõ** deska do prasowania *syn. bigelbret* 10. **deska s pojstrzodka | deska ze pojstrzodka | drzynõ deska | drzyńistõ deska | drzyńitõ deska** deska wycięta z środkowej części pnia 11. **sewjeckõ deska** odpowiednio wyprofilowana

- deska służąca do trzymania naprawianego buta na kolanach 12. **zabity deskûma** położony z dala od miasta, głównej drogi; zabity deskami * *Tã juz je šwjat deskûma zabity.*
- desperacyjô** (*D.lp.* desperacje) desperacja * *Sprûbujće se to forštelować, w jakej desperacyji mušeli być ci ludže, co ze Šlŷska jechali za chlebŷ do Hameryki.*
- desperajstwo** (*D.lp.* desperajstwa) desperacja
- desperant** (*D.lp.* desperanta, *Ms.lp.* desperańće) desperat
- desperôk** (*D.lp.* desperôka) 1. desperat 2. cudak, dziwak
- destilacyjô** (*D.lp.* destilacje) destylacja → *niem.* Destillation
- destilator** (*D.lp.* destilatora, *Ms.lp.* destilatorze) 1. destylator 2. ktoś zajmujący się produkcją alkoholu
- destilować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* destilujã, *lp.cz.przesz.r.m.* destilował) destylować
- destilowańy** (*D.lp.* destilowańô) *rzecz. od* **destilować**
- dewiza** (*D.lp.* dewize) dewiza → *niem.* Devise
- deza** (*D.lp.* deze) duża deska; decha
- dezecka** (*D.lp.* dezecki, *Ms.lp.* dezeccie) deseczka
- dezercyjô** (*D.lp.* dezercyje) dezercja
- dibel** (*D.lp.* dibla) kołek rozporowy
- dibelek** (*D.lp.* dibelka) *zdr. od* **dibel**
- dicht I.** *przym. nieodm. szczelny* **II.** *przys. szczelnie*
- dichta** (*D.lp.* dichty, *Ms.lp.* dichće) strugarka (do drewna)
- *
- dichter** (*D.lp.* dichtera, *Ms.lp.* dichterze) poeta → *niem.* Dichter
- dichterka** (*D.lp.* dichterki, *Ms.lp.* dichterce) poetka
- dichtować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dichtujã, *lp.cz.przesz.r.m.* dichtował) uszczelniać
- dichtowańy** (*D.lp.* dichtowańô) *rzecz. od* **dichtować**
- dichtûng** (*D.lp.* dichtûngu) uszczelka → *niem.* Dichtung
- difter** (*D.lp.* difteru, *Ms.lp.* difterze) dyfteryt, błonica *syn. drojny, difteritus*
- difteritus** (*D.lp.* difteritusa, *Ms.lp.* difterituše) dyfteryt, błonica *syn. brojny, difter* → *niem.* Diphtheritis
- dijagûnala** (*D.lp.* dijagûnale) 1. przekątna 2. *górn.* chodnik biegnący ukośnie
- dijakûn** (*D.lp.* dijakûna, *Ms.lp.* dijakûńe) diakon → *niem.* Diakon
- dijakûńisa** (*D.lp.* dijakûńise, *Ms.lp.* dijakûńise) diakonisa; siostra miłosierdzia → *niem.* Diakonisse
- dijakûńiska** (*D.lp.* dijakûńiski, *Ms.lp.* dijakûńisce) *zdr. od* **dijakûńisa**
- dijalekt** (*D.lp.* dijalektu, *Ms.lp.* dijalekće) dialekt → *niem.* Dialekt
- dijalektologijô** (*D.lp.* dijalektologije) dialektologia → *czes.* dialektologie, → *niem.* Dialektologie
- dijamant I.** (*D.lp.* dijamantu, *Ms.lp.* dijamańće) diament (minerał) **II.** (*D.lp.* dijamanta, *Ms.lp.* dijamańće) 1. diament (pojedynczy kamień) * *Mŷ pjestrzûnek z dijamantŷ. * Mjała saty ze dijamantûw.* 2. przyrząd (np. do cięcia szkła) z diamentem * *Dej no mi tyn dijamant do skła.* → *niem.* Diamant
- dijamantek** (*D.lp.* dijamantka) *zdr. od* **dijamant**; diament-cik
- dijamantowy** diamentowy * *Űûna nojsi dijamantowy pjestrzûnek.*
- dijecezyjalny** diecezjalny
- dijecezyjô** (*D.lp.* dijecezyje) diecezja * *Nasa dijecezyjô je arcybiskupskô.*
- dijejta** (*D.lp.* dijejty, *Ms.lp.* dijejće) dieta * *Nas farôrz mušoł być na dijejće. * Dijejta pûmôgała przy swrôcańu.*
- diktatûr** (*D.lp.* diktatora, *Ms.lp.* diktetorze) dyktator; **ûobalić diktatora** obalić dyktatora
- diktyrować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* diktyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* diktyrował) dyktować * *Rechtûr zacûn diktyrować, co majŷ se ucyć. → niem.* diktieren
- diktyrowañy** (*D.lp.* diktyrowañô) *rzecz. od* **diktyrować**
- dil** (*D.lp.* dilu) koper, koper ogrodowy (*łac.* Anethum graveolens) *zob. koper* → *niem.* Dill
- dinst** (*D.lp.* dinstu, *Ms.lp.* dinšće) służba * *Jutro juz idã do dinstu. → niem.* Dienst
- dingerguba** (*D.lp.* dingerguby) zbiornik (szambo) na gnojówkę, gnojowicę → *niem.* Düngergrube
- dińks** (*D.lp.* dińksa) *może oznaczać dowolny przedmiot, element, część; tyn dińks* to coś, ta rzecz; *taki dińks* takie coś * *Dej mi tyn dińks. (Daj mi to coś.) * Jô mŷ tukej taki dińks, co ci bãńdže pasowôł. → niem.* Ding
- diplûm** (*D.lp.* diplûma) dyplom → *niem.* Diplom
- diplûma** (*D.lp.* diplûmy) dyplom
- diplûmacyjô** (*D.lp.* diplûmacyje) dyplomacja
- diplûmat** (*D.lp.* diplûmata, *Ms.lp.* diplûmaće) dyplomata → *niem.* Diplomat
- disciplina** (*D.lp.* discipliny, *Ms.lp.* disciplîne) dyscyplina → *niem.* Disziplin
- disk** (*D.lp.* diska) dysk
- disputyrować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* disputyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* disputyrował) dyskutować
- disputyrowañy** (*D.lp.* disputyrowañô) *rzecz. od* **disputyrować**
- dispynza** (*D.lp.* dispynze) dyspensa → *niem.* Dispens
- ditrich** (*D.lp.* ditricha) wytrych *syn. šperhök* → *niem.* Dietrich
- diwidynda** (*D.lp.* diwidyndy, *Ms.lp.* diwidyńdže) dywidenda → *czes.* dividenda, → *niem.* Dividend
- diwidjyrować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* diwidyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* diwidjyrował) dzielić; rozdzielać (coś np. między ludzi) → *niem.* dividieren
- diwidjyrowañy** (*D.lp.* diwidjyrowañô) *rzecz. od* **diwidjyrować**
- diwizyjô** (*D.lp.* diwizyje) dywizja; **pancernô diwizyjô** dywizja pancerna → *czes.* divize, → *niem.* Division
- dizel** (*D.lp.* dizla) 1. olej napędowy * *Mŷ aũto na dizel. zob. ropa* → *niem.* Dieselkraftstoff, Diesel, Dieselöl 2. **lokûmotiwa na dizel** lokomotywa spalinowa (z silnikiem Diesla)
- djôbelny** 1. diabelny, diabelski * *Co to za djôbelne porzŷndki.* 2. *przen.* ogromny, niesamowity
- djôbelńe** diabelnie
- djôbelski** diabelski, szatański; zły, złośliwy * *To wsytko je djôbelskô robota. * Tyn djôbelski porzŷndek, cy w tŷ kraju yntlich mińe? * Te djôbelske koprchy! * Take djôbelske stworzyńy s tego cowjeka. * Takŷ djôbelskŷ robotã kôzali mi robić.*
- djôbelsko** diabelsko

djôbelstwo (*D.lp.* djôbelstwa) diabelstwo * *Ūn durch wymyślô djôbelstwa.*

djôbli *przym. dzierz. od djôboł* 1. diabli, diabelski, szatański; zły, złośliwy * *Ty bachorze djôbli.* 2. **djôble pazury** *bot.* szczeń pospolita (*łac.* *Dipsacus fullonum*) *zob.* **pazurki** 3. **djôble ũobrôzki** *zart.* karty do gry 4. **djôblô gruska** *bot.* głóg *zob.* **gûg**

djôblica (*D.lp.* djôblice) diablica * *Ūna to je djôblica.*

djôblice (*D.lp.* djôblica) *zdr. od djôblik*

djôblik (*D.lp.* djôblika) *zdr. od djôboł*; diabelek, diablik

djôblisko (*D.lp.* djôbliska) *zgr. od djôboł*

djôbłować *ndk (1.os.lp.cz.ter. djôbłujã, lp.cz.przesz.r.m. djôbłowoł)* przeklinać, zlorzeczyc

djôbłowańy (*D.lp.* djôbłowańô) *rzecz. od djôbłować*

djôbłuw (*r.ż. djôbłowa, lm. djôbłowe*) *przym. dzierz. od djôboł* * *Ańelske serco, djôbłowe słowa.* (przysłowie)

djôboł (*D.lp.* djôbła, *Ms.lp.* djôble; *M.lm.* djôbli, djôbły)

1. diabeł, zły duch * *Ńech to wsystko djôbli weznŭ (bjerŭ).* * *Ńech go djôbli weznŭ.* * *Fto pije piwo, tymu djôboł kiwô.* (przysłowie) * *Fto pije snaps, tego djôboł: łaps!* (przysłowie) * *Fto pije wino, tymu djôboł padô: „pŭdz yno”.* (przysłowie) *zob.* **cehmŭn, pjeklôrz, ro-gôc, ũogŭnôrz** * *Ūna rano na msŭ idze, a ze kojścôta do dŭm djôbła w kabzi przinojsi.* 2. **przewisko kogoś złego, niegodziwego** * *Ty carce pjerŭjŭnski, ty djôble!* * *Ūn ci tak nacheble, ze zejś w djôbły mŭndry s tego je.* 3. *fraz. djôbła hujstać* bujać nogã; machać nogami 4. *fraz. djôboł (kŭmu) w kabzi sedzi o kimś fałszywie pobożnym, pobożnym na pokaz* * *Moja starô dzynnie do kojścôta łajsi, a djôboł ji w kabzi sedzi.* 5. *fraz. dwa razŭ dzynnie do kojścôta łajzić, a djôbłŭ topić* być fałszywie pobożnym, pobożnym na pokaz * *Sŭ ludze, co dwa razŭ dzynnie do kojścôta łazŭ, a djôbłŭ topjŭ.* 6. **idź do djôbła** idź do diabła, idź w cholere 7. **lôtać (za kŭ)** **jak djôboł za dusŭ** biegać (za kim) jak diabeł za duszã * *Lôcŭ za klŭjyntŭma jak djôboł za dusŭ.* 8. **pŭjŭńs do djôbła** *pejor.* (a) odejść w cholere, pójść do diabła (b) umrzeć 9. **do djôbła** do diabła; do cholery

djôbołeczek (*D.lp.* djôbołeczka) *zdr. od djôbołec*

djôbołec (*D.lp.* djôbołka) 1. *zdr. od djôboł*; diabelek 2. *bot.* kãkol (*łac.* *Agrostemma*) *zob.* **kŭnkôl, kŭnkŭl**

djôcher (*D.lp.* djôchra, *Ms.lp.* djôchrze) zły duch, diabeł * *By ce sto djôchrŭw wŭno!* (**przekleństwo**)

djôcherńik (*D.lp.* djôcherńika) zły duch, diabeł

djôcherstwo (*D.lp.* djôcherstwa) diabelstwo, cholerstwo * *Zyćy bez boga to je pjekelne djôcherstwo.* * *Doł by Bŭg, Ńech tego djôcherstwa kŭńec wartko przidze.*

djôsecki diabelski * *To ci pjerŭny djôsecke!*

djôsek (*D.lp.* djôska; *M.lm.* djôsi) 1. diabeł 2. **djôska kãndy | do djôska | do djôska kãndego** **przekleństwo**; do diabła * *Dze zejś ty se, do djôska skludzŭł?* * *Do djôska, bãndzes ty cicho abo ni?* * *Do djôska kãndego, kaj to tak dugo sedzis?* 3. **do djôska i trochã** (a) **przekleństwo** do diabła, do cholery * *Do djôska i trochã!* *Co to mô być?!* (b) bardzo duzo, mnóstwo, w cholere * *Dzišej mŭ do djôska i trochã roboty.* 4. *fraz. djôsocy wjŭ | djôsi wjŭ* nie wiadomo; cholera wje * — *Fto to zrobjŭł? — A djôsi wjŭ!* * *Djôsocy wjŭ, skŭnd ŭni tã przijechali.* 5. *fraz. jak sto djôskŭw* jak cholera; jak nie

wiadomo co * *Chaja se zrobjŭta jak sto djôskŭw.* 6. **po djôska** po co; po cholere * *Po jakygo djôska ŭs tã łajzŭł!*

djyrekcjŭ (*D.lp.* djyrekcyje) dyrekcja → *niem.* *Direktion* **djyrektorŭw** (*r.ż. djyrektorowa, lm. djyrektorowe*) *przym. dzierz. od djyrektŭr*

djyrektŭr (*D.lp.* djyrektora, *Ms.lp.* djyrektorze) dyrektor → *niem.* *Direktor*

djyrektŭrka (*D.lp.* djyrektŭrki, *Ms.lp.* djyrektŭrce) pani dyrektor

dlô w połączeniach z D.: 1. **określa odbiorcę, adresata**; dla * *Ta pjerzina bãndze dlô cebje.* * *To je dlô nôs a nie dlô wôs.* * *Foter, ŭni to dlô cebje zrobjyli.* * *Kupjŭta'ch to dlô Pejtra.* * *Dlô niego ŭic nie ŭostało.* * *Mŭ dlô cebje kwjôtka.* * *Dlô cebje zech ŭic nie kupjŭta.* * *Dej mi trochã zôrkŭw dlô krŭlikŭw.* *zob. do, dŭ, lô, nô, przed* 2. **wskazuje na cel**; dla; na * *Te pijŭndze môs skludzŭć dlô wjelkej bjudy.* 3. **wskazuje na przyczynę** dla; z powodu, przez * *Dlô Cebje nôs dzišej cug ucek.* * *Dlô cery wykudzŭta se ze chatpy.*

zob. do, dŭ, nô

dmuch (*D.lp.* dmucha) dmuchnięcie, podmuch, powiew

dmuchac (*D.lp.* dmuchaca) 1. podkurzacz (przyrząd do odymiania pszczół) *zob. dmuchadłô, dmuchôcka, dmuchôwka, dymac* 2. miech kowalski *zob. dymac* 3. *zart.* członek orkiestry dętej; **dmuchace** orkiestra dęta

dmuchać *ndk (1.os.lp.cz.ter. dmuchŭ, lp.cz.przesz.r.m. dmuchôł)* dmuchać

dmuchadłô (*D.lp.* dmuchadła, *Ms.lp.* dmuchadle) podkurzacz (przyrząd służący do odymiania pszczół) *zob.*

dmuchac, dmuchôcka, dmuchôwka, dymac

dmuchadołko (*D.lp.* dmuchadołka) *zdr. od dmuchadłô*

dmuchańy (*D.lp.* dmuchańô) *rzecz. od dmuchać*

dmuchnŭć *dk (1.os.lp.cz.przysz. dmuchnã, lp.cz.przesz.: r.m. dmuchnŭn, r.ż. dmuchła)* dmuchnąć

dmuchnŭńcy (*D.lp.* dmuchnŭńcô) *rzecz. od dmuchnŭć*

dmuchôcka (*D.lp.* dmuchôcki, *Ms.lp.* dmuchôcce) podkurzacz (przyrząd do odymiania pszczół) *zob. dmuchac, dmuchadłô, dmuchôwka, dymac*

dmuchôwka (*D.lp.* dmuchôwki, *Ms.lp.* dmuchôwce) 1. podkurzacz (przyrząd do odymiania pszczół) *zob. dmuchac, dmuchadłô, dmuchôcka, dymac* * *Narychtuj dmuchôwkã, bãndzŭmy pcoły kurzić.* 2. *purchawka* 3. *dmuchawiec*

dno (*D.lp.* dna) dno * *To lezy na dne ŭod stôwu.*

dnie: 1. **we dne** w ciągu dnia; podczas dnia; za dnia 2. **we dne w nocy** dniami i nocã; bez przerwy

dnić se *ndk (1.os.lp.cz.ter. dnã se, lp.cz.przesz.r.m. dnŭł se)* rozwidniać się, świtać

dńowy na jeden dzień * *To je dńowô robota.*

dńôsek (*D.lp.* dńôska) *zdr. od dŭjŭn* * *Dńôsek przelecoł, a chop ŭic nie zrobjŭł.* * *Jô ani nie wjã, kjedy mi dńôsek sléci.*

dńŭwka (*D.lp.* dńŭwki, *Ms.lp.* dńŭwce) 1. dniówka, dzień pracy 2. dniówka, wynagrodzenie za jeden dzień pracy

do do I. **określa stosunki przestrzenne:** 1. **wskazuje kierunek, cel, granicę w przestrzeni**; do * *Chopcy pojšli do lasa.* * *Tukej zech chodzŭta do skoty.* 2. **wskazuje kierunek do wnętrza czegoś**; do * *Wrajzŭł zech to kwjôtka do blumwaze.* * *Wpjer mi tyn kolik do žymje.*

3. **wskazuje osobę lub istotę żywą, do której skierowana jest czynność** * *Jadã dźišej do dżoŭchy. II. określa stosunki czasowe: 1. wskazuje kres, granicę w czasie, termin* * *To musi być do niedźele zrobjüne. * Do dźiśa pamjyntŭ, jak nôs rechtŭr sprzezywoł. 2. wskazuje przeciąg czasu, czas trwania, okres; w ciągu* * *Mušeli panowi trzi dñi do tydña na polu robić. III. określa stopień, miarę, sposób* 1. **wskazuje granicę wielkości** * *Ŭobŭ jŭ wosy zešiwjały do bjota. 2. podkreśla całkowity, maksymalny zasięg* * *Ŭotwŭr te dwjyrzi do syroka. 3. wskazuje sposób* * *Tyn zygôr idže do zadku. IV. określa cel* 1. **wskazuje czynność do wykonania** * *Tyn je pjrsy do robjynŭ gešeftŭw. * Do malowańŭ chałpy wejźnymy še Zefka. 2. wskazuje na przeznaczenie, funkcję* * *Kartŭfle do sadzynyŭ trzimje še w brogu. * Zajś mŭ catŭ hołdã prańŭ do biglowańŭ. 3. określa odbiorcę, adresata; dla* * *To nie je dżoŭcha do čebje. zob. dlŭ, dŭ, lŭ, nŭ, przed V. wskazuje na obiekt, do którego skierowana jest czynność* * *Dej mi twojã adresã, coby'ch mŭg do čebje pisać. VI. określa kontakt, przynależność, łączenie* 1. **wskazuje na kontakt zewnętrzny** * *Zawiń te nogi do mjecha. 2. wskazuje na łączenie, dodawanie czegoś do czegoś* * *Do kŭmpotu z bańe še dŭwŭ ŭocet. 3. wskazuje na przynależność* * *Ŭŭn tyz nŭlezoł do tej zekty. * Te chałpy juz nŭlezyŭ do Nowej Kujźnie. VII. określa stosunek kogoś lub czegoś do kogoś lub czegoś* 1. **wskazuje na obiekt zainteresowań, uczuć** * *Mje ŭod modojsći brałŭ do tajńcowańŭ. * Ŭŭni ny majŭ do tego interese. 2. wskazuje na przydatność, stosowność, celowość* * *Tyn gŭrnek juz nie je do potrzeby, bo mŭ dźurã. 3. wskazuje na czyjeś prawo do czegoś (lub jego brak), czyjs obowiązek* * *Co mamine, to cerzine, a co cerzine, do tego mamje nie. (przysłowie) * Robjŭł wsyjsko, co do parobka nŭlezałŭ. 4. wskazuje na uwarunkowanie czymś; stosownie do* * *Mur musi być do wŭgi. * Te mury nie sŭ postawjüne do wynikla. 5. w porównaniach* * *Te dżoŭchy sŭ do šebje podobne. VIII. w konstrukcjach przyimkowych* 1. **ŭod ... do** od ... do * *Zebrŭk chodzŭł ŭod chałpy do chałpy. 2. z ... do | ze ... do z ... do* * *Ze Ŭopolŭ do Wrŭcławja jedže še godzina cugŭ. IX. w wyrażeniach: 1. być do jŭdła* być jadalnym; **być nie do jŭdła** być niejadalnym * *Te grziby sŭ nie do jŭdla. 2. do dŭm* do domu * *Ŭeskoro juz je. Čis do dŭm. * Patrz co przed čmŭkŭ zajndzes do dŭm. * Idã do dŭm. * Ŭŭn še ny mŭg wystepã, to yno šcŭt do dŭm, do dŭm a jescy rŭz do dŭm. * Posŭł s kozŭ do dŭm. * A fto će pokludzi do dŭm? * To potŭ pŭ godziny zech soł do dŭm. * Jak my šli do dŭm, to juz bŭłŭ čma. syn. du dŭm do dźiśa do dzisiaj 3. do cała | do cna | do fŭndamyntu | do grŭntu | do imyntu | do kna | do samego kŭska całkiem, zupełnie, do szcztu zob. **blańk, durch, ganc, w cołkojsći** 4. **do gŭry** (a) na górę (np. z parteru na pierwsze piętro), na strych * *Ljŭz no do gŭry po drzewo. (b) na gŭrze, u gŭry; na piętrze* * *Ŭŭna je do gŭry. (c) w gŭrze* * *Rŭz bŭł na dole z gowŭ a rŭz do gŭry. 5. do kupy razem, wspólnie 6. **do terazka** do teraz, dotychczas 7. **do widzynyŭ** do widzenia**

dobakać dk (1.os.lp.cz.przysz. dobakŭ, lp.cz.przesz.r.m. dobakoł) dopalić (papierosa, fajkę, cygaro itp.)

dobakańy (D.lp. dobakańŭ) rzecz. od **dobakać**

dobić dk (1.os.lp.cz.przysz. dobjŭ, lp.cz.przesz.r.m. dobjŭł, 2.os.lp.tr.rozk. dobj) dobić * *Dobjyli krowã, bo by bŭła zdechła. * Rannego we wojńe dobjyli.*

dobić še zwr. dk dobić się; będąc rannym zabić się * *Ŭŭn še dobjŭł.*

dobićy (D.lp. dobićŭ) rzecz. od **dobić**

dobjać ndk (1.os.lp.cz.ter. dobjŭ, lp.cz.przesz.r.m. dobjŭł) dobjąć

dobjańy (D.lp. dobjañańŭ) rzecz. od **dobjać**

dobitek (D.lp. dobitka) zwierzę słabowite, ledwo żywe * *Masŭrŭz bjŭł dobitka. * Z dobitka mjŭsa by'ch nie jŭd, bo še nie chcã przignać nŭmocy.*

dobjylać ndk (1.os.lp.cz.ter. dobjylŭ, lp.cz.przesz.r.m. dobjylŭł) 1. kończyć bielić; kończyć malować 2. bielić dodatkowo; dodatkowo malować

dobjylańy (D.lp. dobjylańŭ) rzecz. od **dobjylać**

dobjylic dk (1.os.lp.cz.przysz. dobjylŭ, 1.os.lm.cz.ter. dobjylŭmy, lp.cz.przesz.r.m. dobjylŭł) 1. dokończyć bielić; dokończyć malować; pomalować do końca * *Dobjyl tã syń do kŭjńca. 2. pobielić dodatkowo; dodatkowo pomalować* * *Dźišej zrobjymy tã izbã, a jutro jescy dobjylŭmy pywnicã.*

dobjyrać ndk (1.os.lp.cz.ter. dobjyrŭ, lp.cz.przesz.r.m. dobjyroł) 1. brać, zabierać * *Mjoł pińŭndze i mjoł s cego dobjyrać. 2. brać więcej, dokładać* * *Dobjyrejće še kartŭfli, jak mŭce malo. * Dobjyroł tak dugo, aze tego nie poradźŭł uńyjs. 3. wybierać, dyszukiwać, dopasowywać; dobierać* * *Dobjyrali farby do malowańŭ kuchnie, ale fŭrt ny mŭgli pŭyknej utrefić. * Kozdy ŭ nich dobjyroł še tych, co poradźyli noułepi grać. * Ty nie umjys dobjyrać ludzi. 4. dawać się we znaki, dokuczać, doskwierać* * *Cojsik mi dobjyroł. 5. wnioskować*

dobjyrańy (D.lp. dobjyrańŭ) rzecz. od **dobjyrać**

dobodzyńy (D.lp. dobodzynyŭ) rzecz. od **dobŭjs**

dobŭznawać še zwr. dk doczekać się (skutków niewłaściwego postępowania) * *Tak dugo s tŭ dżoŭchŭ boŭznowoł, aze še dźeća doboŭznowoł.*

dobojować zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. dobojŭjã še, lp.cz.przesz.r.m. dobojowoł še) wywalczyć * *S tŭ twojŭ kamratŭ zejś tak dugo bojowoł, az zejś ŭewjela dobojowoł.*

dobojować še zwr. dk wywalczyć * *Zajś še jedne stadecko dobojowałŭ ŭowcarńe.*

dobojowańy (D.lp. dobojowańŭ) rzecz. od **dobojować**

dobra (tylko lm., D. dobrŭw) dobra, majątek * *To bŭły pjyrwej pajńske dobra.*

dobrać dk (lp.cz.przysz.: 1.os. dobjera, 3.os. dobjere; 1.os.lm.cz.ter. dobjerymy; lp.cz.przesz.r.m. dobjroł, 2.os.lp.tr.rozk. dobjer) wziąć więcej * *Dobjer še jescy trochã tich kartŭfli, coby'js mjoł połny kosyk. * Dobjer jescy trochã, bo nie styknie. * Dobroł še majścítego kŭna do pŭry.*

dobrańy (D.lp. dobrańŭ) rzecz. od **dobrać**

dobro (D.lp. dobra, Ms.lp. dobrze) 1. dobro 2. dobra, majątek * *Bez tyn ŭogyn strãłŭł cołke dobro.*

dobrobyt (D.lp. dobrobytu, Ms.lp. dobrobyće) dobrobyt

dobrocynjica (D.lp. dobrocynjice) dobroczynica

dobrocynnojsć (D.lp. dobrocynnojsći) dobroczynność

dobrocynny dobroczynny * *Dobrocynnych ludzi je u nôs mało.*

dobroć (*D.lp.* dobroći) 1. dobroć, dobro 2. *fraz. po dobroći* dobrowolnie; bez przymusu * *Jô ci po dobroći padała, ale jś ty nie usuchła.* * *Zrůb to po dobroci.* * *Jak by my po dobroci nie dali, to by przišli do dům łowić, a nŷ wejźli wsystko.*

dobroći (*tylko lm., D.* dobroću) łakocie, słodycze, smakołyki, frykasy, pyszności *zob. dobrojści, mamazeje, maskjety, paskudy*

dobroćisko (*D.lp.* dobroćiska) ktoś dobry, szlachetny * *To je dobroćisko s tej Francki.* * *Idź dŷ nŷgo, ŷn ci pŷmoze, bo to je dobroćisko s tego chopa.*

dobrodziejka (*D.lp.* dobrodziejki, *Ms.lp.* dobrodziejce) dobrodziejka, filantropka

dobrodziejstwo (*D.lp.* dobrodziejstwa) dobry uczynek, dobrodziejstwo

dobrodziej (*D.lp.* dobrodzieja) dobroczyńca, dobrodziej, filantrop, benefaktor

dobrojści (*tylko lm., D.* dobrojściu) łakocie, słodycze, smakołyki, frykasy, pyszności *zob. dobroci, mamazeje, maskjety, paskudy*

dobrotliwy dobrotliwy, dobroduszny * *Űo Pŷnbŷcku dobrotliwy!* * *Dobrotliwy je tyz i mjytojsŷerny.*

dobrowolcŷ *przys.* dobrowolnie, bez przymusu * *dobrowolcŷ soł n robotã.*

dobrowolnojsć (*D.lp.* dobrowolnojsći) dobrowolność

dobrowolny dobrowolny

dobrowolnie dobrowolnie, bez przymusu * *Dobrowolnie ŷe mŷdowol do wojska.*

dobruchny *intens.* dobry

dobrŷta (*D.lp.* dobrŷtki, *Ms.lp.* dobrŷtce) ladacznica; dziewczyna, kobieta źle prowadząca się * *Ta dŷoŷcha ŷe kozdy dŷyń smykŷo po nocach, to je kŷsek dobrŷtki.*

dobry 1. *o człowieku:* dobry; mający pozytywne cechy charakteru; prawy, porządny 2. *o człowieku:* dobry; mający duże umiejętności, kwalifikacje * *Űe wŷn ŷe dobrego adwokata, to sygroł.* 3. *o jedzeniu:* dobry, smaczny * *Mŷmy bardzo dobre jabka.* * *Take dobre, a ućekło.* (*powiedzenie uŷywane gdy ktoś zwymiotuje*) 4. *o rzeczy, przedmiocie:* dobry, porządny; nieepsuty 5. *o ziemi, polu:* dobry, żyzny, urodzajny 6. **dobrej nocki** | **dobrej nocy** dobranoc 7. **dobry byt** dobrobyt 8. **dobry dŷyń** dzień dobry (*pozdrowienie*) 9. **dobry na wjecŷr** | **dobry wjecŷr** dobry wieczŷr (*pozdrowienie*) 10. **na dobre** na dobre * *Tyz to na dobre wysło.*

dobrze (*st. wyŷ.* lepŷ) 1. dobrze * *Dobrze ci je tajńcować.* * *To je dobrze.* 2. **być dobrze** być w porządku * *Ta drŷga je juz dobrze? Idŷe nŷ jechać?* 3. **jedno jescy dobrze, ze** dobrze, że przynajmniej; dobrze, że chociaŷ * *Jedno jescy dobrze, ze nase kobjyty nie zapŷmjały, jak ŷe klŷski warzi.*

dobudować *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* dobudujã, *lp.cz.przesz.r.m.* dobudowoł) 1. dobudować 2. dokończyć budowę * *Do ŷimy chcŷ tã chałpã dobudować.*

dobudowańy (*D.lp.* dobudowańŷ) *rzecz. od* **dobudować**

dobudowować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dobudowujã, *lp.cz.przesz.r.m.* dobudowowoł) dobudowywać

dobudowowańy (*D.lp.* dobudowowańŷ) *rzecz. od* **dobudowować**

dobudzać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dobudzŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* dobudzoł) dobudzać

dobudzać ŷe *zwr. dk* dobudzać się

dobudzańy (*D.lp.* dobudzańŷ) *rzecz. od* **dobudzać**

dobudzyńy (*D.lp.* dobudzyńŷ) *rzecz. od* **dobudzić**

dobudzić *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* dobudzã, *lp.cz.przesz.r.m.* dobudzŷł) dobudzić * *Jô go wcora nŷ mŷgła dobudzić.*

dobudzić ŷe *zwr. dk* dobudzić się * *Nŷy mŷg go ŷe dobudzić.*

dobulać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dobulŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* dobulŷł) kończyć burzyć; kończyć wyburzać

dobulańy (*D.lp.* dobulanańŷ) *rzecz. od* **dobulać**

dobulić *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* dobulã, *1.os.lm.cz.ter.* dobulymy, *lp.cz.przesz.r.m.* dobulŷł) 1. dokończyć burzyć; dokończyć wyburzać * *Przed ŷobjadŷ dobulymy tyn murk.* 2. **o drzewach:** dokończyć ścinać; dokończyć burzyć; zburzyć do końca 3. **o poukładanych przedmiotach:** dokończyć przewracać; przewrócić do końca * *Tyn ŷtapel deskŷw ŷe zacŷn bulić, a tyjŷ tera dobulŷł.*

dobulyńy (*D.lp.* dobulynańŷ) *rzecz. od* **dobulić**

dobŷjŷ *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* dobodã, *lp.cz.przesz.r.m.* do-bŷd) 1. dobić (czymś ostrym, np. noŷem) * *Dobŷd te bydłã, bo ŷe jescy rusało.* 2. dokuczyć, dopiec, sprawić przykrość 3. *fraz. bjyda nie dobodŷe (kŷmu)* (kto) nie zazna ubŷstwa, niedoli * *Fto mŷ kŷyndza w rodŷe, tymu bjyda nie dobodŷe.*

dobŷć *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* dobanã, *lp.cz.przesz.r.m.* do-bŷł) 1. wyjąć, wyciągnąć * *Dobanã s pjeca popjŷł.* 2. dotrwać (do pewnego momentu) * *Dobŷł tã yno do ŷwjŷnt.*

dobŷcy (*D.lp.* dobyćŷ) *rzecz. od* **dobŷć**

dobYTEK (*D.lp.* dobytku) 1. majątek, mienie 2. inwentarz żywy; zwieręta domowe 3. **cŷrny dobytek** trzoda chlewna 4. **rogaty dobytek** bydło

dobywać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dobywŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* do-bywoł) wyjmować, wyciągać * *Rãnkŷ dobywoł kapustã z becki.*

dobywańy (*D.lp.* dobywańŷ) *rzecz. od* **dobywać**

docesać *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* docesã, *lp.cz.przesz.r.m.* docesoł) dokończyć czesać * *Muŷata'ch ŷostrã docesać, niz'ech ŷta fŷrt.*

docesnojsć (*D.lp.* docesnojsći) teraŷniejszość * *Po docesnojsći przidŷe przistojsć.*

docesny ziemski, przemijający; doczesny **docesne zyćy** życie ziemskie

docharać *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* docharŷ, *l.cz.przesz.r.m.* docharŷł) dopluć (ślinã; do okreŷlopnego miejsca, na okreŷlonã odległość)

docharańy (*D.lp.* docharańŷ) *rzecz. od* **docharać**

dochodzyńy (*D.lp.* dochodzyńŷ) *rzecz. od* **dochodzić**

dochodzić *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* dochodzã, *lp.cz.przesz.r.m.* dochodzŷł, *2.os.lp.tr.rozk.* dochodŷ) 1. dochodzić 2. dojrzewać

dochować *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* dochowjã, *lp.cz.przesz.r.m.* dochowoł) hodować (do okreŷlonego momentu) * *Tã kurã dochowoł, aze wylŷngła.*

dochowańy (*D.lp.* dochowańŷ) *rzecz. od* **dochować**

dockać *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* dockŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* dockŷł) 1. dotrwać * *Nŷy mŷg dockać, aze foter s pola przisoł.* 2. dożyć 3. poczekać, zaczekać * *Dockej, zarŷz ci*

dŭ ũobjŏd. 4. w tr.rozk. jako pogrŏżka: poczekaj, ja ci pokaże * *Dockej, bjer pjerzinã i drap na gŭrã!* * *Dockejće, jŏ wŭ dŭ!* * *Dockej, jak će yno dopadnã!*

dockać še *zwr. dk* doczekać się 1. doczekać się; dotrwać (do czego) * *Dockali my še tych feryjŭw.* * *Dockoł še wreśće žimy.* * *Dockŭ še tego mlyka abo ni?* * *Dockata'ch še na te pismo.* 2. dożyć * *Dockoł'ch še ale dobrych casŭw.* * *Ńe dockoł še starojści.* * *Dockoł še wjeku.* 3. dorożyć; osiągnąć * *Naresće dockoł še wnuka.* * *Cegŭz my še dockali?*

dockano: na dockano na oczekaniu

dockańy (*D.lp.* dockańŏ) *rzecz. od dockać*

docolgać še *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* docolgŭtŭ še, *lp.cz.przesz.r.m.* docolgoł še) 1. dopełzać 2. doczołgać się 3. dowieść

docukrzać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* docukrzŭtŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* docukrzŏł) dosładzać

docukrzańy (*D.lp.* docukrzańŏ) *rzecz. od docukrzać;* dosładzanie

docukrzyć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* docukrzã, *lp.cz.przesz.r.m.* docukrzŭł) dosłodzić

docukrzyńy (*D.lp.* docukrzyńŏ) *rzecz. od docukrzyć;* dosłodzenie

docwanckać še *zwr. dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* docwanckŭtŭ še, *lp.cz.przesz.r.m.* docwanckoł še) dojść z trudem; dowieść się * *Nogi mje tak bolały, co ledwo zech še ku chatpje docwanckała.* * *Ledwo še do chatpy docwanckoł.*

docynt (*D.lp.* docynta, *Ms.lp.* docynće) docent → niem. Dozent

docytać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* docytŭtŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* docytoł) doczytać; dokończyć czytać * *Tã kšŭzkã musã docytać nŭz pŭjdã spać.*

docytać še *zwr. dk* doczytać się; przeczytać * *Džišej'ch še docytoł, ize w Popilowje chatpa zgorzała.*

docytańy (*D.lp.* docytańŏ) *rzecz. od docytać*

docytować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* docytujã, *lp.cz.przesz.r.m.* docytowŏł) doczytywać; kończyć czytać

docytować še *zwr. ndk* doczytywać się

docytowańy (*D.lp.* docytowańŏ) *rzecz. od docytować*

doćec *dk* (*lp.cz.przysz.:* *1.os.* doćekã *3.os.* doćece; *lp.cz.przesz.r.m.* doćek) wypełnić się (wodą lub innym płynem) * *Jescy pŭ dŭna dysca, a tyn dŭł doćece potny.*

doćecyńy (*D.lp.* doćecyńŏ) *rzecz. od doćec*

doćekać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* doćekŭtŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* doćekoł) wypełniać się (wodą lub innym płynem)

doćekańy (*D.lp.* doćekańŏ) *rzecz. od doćekać*

doćepać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* doćepjã, *lp.cz.przesz.r.m.* doćepoł; *2.os.lp.tr.rozk.* doćepej) 1. dorzucić, doładować; wrzucić dodatkowo * *Doćepej sã trochã žymje.* 2. skończyć kopać (łopatą, szpadlem) * *Sã jescy džišej tyn krzipop doćepać.*

doćepańy (*D.lp.* doćepańŏ) *rzecz. od doćepać*

doćepnŭńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* doćepnã; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* doćepnŭn, *r.ż.* doćepłã; *2.os.lp.tr.rozk.* doćep, doćepńi) 1. dorzucić, dołożyć * *Doćepńi do pjeca pŏrã drewkŭw, bo wygajśńe.* * *Doćep mu to.* 2. osiągnąć rzutem; dorzucić (czymś do jakiegoś miejsca, na określoną odległość) * *Jŏ ņe poradźŭł tŭ balkŭ tak daleko doćepnŭńć.*

doćepnŭńćy (*D.lp.* doćepnŭńćŏ) *rzecz. od doćepnŭńć*

doćepować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* doćepujã, *lp.cz.przesz.r.m.* doćepowŏł) dorzucić * *My muśeli do mašiny snopki doćepować.*

doćepowańy (*D.lp.* doćepowańŏ) *rzecz. od doćepować*

doćinać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* doćinŭtŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* doćinoł) docinać * *Sã muśi być šekjyrŭ doćinano.*

doćinańy (*D.lp.* doćinańŏ) *rzecz. od doćinać.*

doćiskać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* doćiskŭtŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* doćiskoł) 1. dociskać 2. dopychać 3. dosuwać

doćiskać še *zwr. ndk* dopychać się (do kogoś, do czegoś) * *Jŏ tã przŭ tŭj ņe bŭł, bo jŏ še tyz mało kjedy tak doćiskŭtŭ.*

doćiskańy (*D.lp.* doćiskańŏ) *rzecz. od doćiskać*

doćiś *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* doćisnã, *lp.cz.przesz.r.m.* doćis, *2.os.lp.tr.rozk.* doćiś) 1. docisnąć, dosunąć * *Doćiśće tyn šrank do ścany.* 2. **o czymś przemieszczanym przez pchanie** dopchać * *Ńe poradźŭł tego woza doćiś pod gŭrkã.* 3. dokuczyć; dać się we znaki * *Tã žima ale nŭ doćiśta.* * *My mu jescy doćiśńymy, tyn bãndže klŭn, to bãndže špas.*

doćiśńyńćy (*D.lp.* doćiśńyńćŏ) *rzecz. od doćiś*

doćiś še *zwr. dk* dopchać się * *Ńy mŭg zech še do zŏkrystyje doćiś.* * *Bŭto kupa babŭw w sklepje i sło še doćiś do tŏfle.* * *Cy jŏ še tã doćisnã w takej ciźbje?* * *Tã je tela ludži, co ņe idze še doćiś.*

doćŭngnŭńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* doćŭngnã; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* doćŭngnŭn, *r.ż.* doćŭngłã) 1. dociągnąć (do określonego miejsca, na określoną wysokość) * *Na lińe doćŭngnŭn grotek z wŏpnŭj aze do trzećygo pjŭntra.* 2. **o instalacji, przewodach** doprowadzić * *Do nasej wśi doćŭngłi štrŏm w 1930 roku.* 3. dożyć * *Te ņwińe ańi roku ņe doćŭngnŭtŭ, bo na žimã banŭ zabite.*

doćŭngnŭńćy (*D.lp.* doćŭngnŭńćŏ) *rzecz. od doćŭngnŭńć*

doćyrać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* doćyrŭtŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* doćyroł) 1. kończyć trzec 2. kończyć wycierać * *Prawje'ch doćyrała izbã, jak ŭŭn przisoł.* 3. trzec dodatkowo

doćyrać še *zwr. ndk* 1. domagać się czegoś, walczyć o coś * *Jak še bãndžes barzi doćyroł to i dostańes.* *zob. dozyrać še* 2. zabierać się, przykładać się * *Ale še doćyrŏ do jŏdła, barzi jak do roboty.*

doćyrańy (*D.lp.* doćyrańŏ) *rzecz. od doćyrać*

doćyrnojšć (*D.lp.* doćyrnojšći) 1. ciekawskość, wścibstwo 2. natarczywość, dokuczliwość, nachalność 3. spryt, zaradność 4. dociekliwość

doćyrny 1. ciekawski, wścibski 2. natrętny, natarczywy, dokuczliwy, nachalny 3. sprytny, zaradny * *S tego synka je doćyrny bajtel.* * *Ale to sŭ doćyrńi ludže, juz majŭ dźŏłkã.* * *Doćyrnego ņe ŭcygańis.* 4. dociekliwy * — *Pewńiśŭj festelńe cigaryty kurziće?* — *pytŏ še doćyrny dŏchtŭr.*

dodać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dodŭtŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* dodał) 1. dodać, dołożyć (coś do wcześniej danej rzeczy) 2. dodać, dołożyć (składnik potrawy, mieszaniny); domieszać 3. **o liczbach:** dodać 4. **dodać (kŭmu) rady** udzielić (komu) rady; poradzić (komu)

dodańy (*D.lp.* dodańŏ) *rzecz. od dodać*

dodarćy (*D.lp.* dodarcŏ) *rzecz. od dodrzyć*

dotatek (*D.lp.* dodatku) 1. rzecz dodana, dana dodatkowo 2. **na dodatek** dodatkowo *syn. na przidŏwkã*

dodepnŭńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dodepnã; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* dodepnŭn, *r.ż.* dodepłã) dobić przez nadeptnięcie *

Dodepńń tã muchã, bo jescy se rusô.

dodepńńć (*D.lp.* dodepńńćô) *rzecz. od dodepńńć*

dodeptać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dodepcã, *lp.cz.przesz.r.m.* dodeptoł) dojechać, dotrzeć pedałując (na rowerze) * *Jakojś zech dodeptoł w tỹ dyscu do dũm.*

dodeptańy (*D.lp.* dodeptańô) *rzecz. od dodeptać*

dodeptować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dodeptujã, *lp.cz.przesz.r.m.* dodeptowoł) dobijać przez nadeptnięcie

dodeptowańy (*D.lp.* dodeptowańô) *rzecz. od dodeptować*

dodmchnńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dodmchnã; *lp.cz.przesz.: r.m.* dodmchnũn, *r.ż.* dodmchnã) **o wie-**
trze: dotrzeć, dolecieć * *Tukej wjaterek nie dodmchnie.*

dodmchnńćy (*D.lp.* dodmchnńćô) *rzecz. od dodmchnńć*

dodmchować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dodmchujã, *lp.cz.przesz.r.m.* dodmchowôł) **o wie-**
trze: docierać, dolatywać

dodmchowańy (*D.lp.* dodmchowańô) *rzecz. od dodm-*
chować

dodôwać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dodôwũ, *lp.cz.przesz.r.m.* dodôwoł) 1. dodawać * *Andyżka wdycki kołôcek dodôwô, choć je zakôzano.* 2. 5. **dodôwać (kũmu) rady** udzielać (komu) rady

dodôwańy (*D.lp.* dodôwańô) *rzecz. od dodôwać;* dodawa-

dodrôpać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dodrôpã, *lp.cz.przesz.r.m.* dodrôpoł) drapiąc dotrzeć do jakiegoś miejsca, przeszkody; dodrapać * *Dodrôpata aze do spodku.*

dodrôpać se *zvr. dk* drapiąc dotrzeć do jakiegoś miejsca, przeszkody; dodrapać się * *Ta kura dodrôpata se aze do muru.*

dodrôpańy (*D.lp.* dodrôpać) *rzecz. od dodrôpać*

dodrôpować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dodrôpujã, *lp.cz.przesz.r.m.* dodrôpowôł) drapiąc docierać do jakiegoś miejsca, przeszkody

dodrôpować se *zvr. ndk* drapiąc docierać do jakiegoś miejsca, przeszkody

dodrôpowańy (*D.lp.* dodrôpowańô) *rzecz. od dodrôpować*

dodrûtować *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dodrûtujã, *lp.cz.przesz.r.m.* dodrûtowoł) dołączyć za pomocą drutu

dodrûtowańy (*D.lp.* dodrûtowańô) *rzecz. od dodrûtować*

dodrzyć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dodrzã, *lp.cz.przesz.r.m.* dodar, *im.bier.* dodarty) 1. dokończyć odzieranie ze skóry * *Űũn kũna dodar, bo pjyrsy drzik Űod nego ućek, bo bardzo smjerdzôł.* 2. **o pierzu:** dokończyć drzeć, dokończyć skubać * *Dodrzã to co mũ w gôrści i mozes mi nalôć kafeju.* 3. **o pierzu:** podrzeć dodatkowo * *Jescy dżebko pjyrzô dodrzymy.*

dodubać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dodubjã, *lp.cz.przesz.r.m.* doduboł) 1. dokończyć łuskać * *Tyn groch dodubjã i zancnã Űobjôd warzić.* 2. naluskać dodatkowo * *Dubata'ch Űorzeczy, ale bũto za mało i mušata'ch jescy trochã dodubać.*

dodubać se dokopać się (grzebiąc lub kopiąc w ziemi)

dodubańy (*D.lp.* dodubańô) *rzecz. od dodubać*

dodubować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dodubujã, *lp.cz.przesz.r.m.* dodubowoł) 1. kończyć łuskać 2. łuskać dodatkowo

dodubowańy (*D.lp.* dodubowańô) *rzecz. od dodubować*

dodżerzeć [r+z, ř] *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dodżerzã, *lp.cz.przesz.r.m.* dodżerzoł) dotrwać

dodżerzyńy [r+z, ř] (*D.lp.* dodżerzyńô) *rzecz. od dodżerzeć*

dodżyrać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dodżyrũ, *lp.cz.przesz.r.m.* dodżyroł) 1. kończyć odzieranie ze skóry 2. **o pierzu:** kończyć drzeć, kończyć skubać 3. **o pierzu:** drzeć dodatkowo

dodżyraćy (*D.lp.* dodżyraćô) *rzecz. od dodżyrać*

dofrũknńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dofrũknã; *lp.cz.przesz.: r.m.* dofrũknũn, *r.ż.* dofrũknã) dorzucić (czymś do określonego miejsca, na określoną odległość) * *Jô nie poradził tỹ balkỹ tak daleko dofrũknńć.*

dofrũknńćy (*D.lp.* dofrũknńćô) *rzecz. od dofrũknńć*

dofurgńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dofurgã; *lp.cz.przesz.: r.m.* dofurgũn, *r.ż.* dofurgã) dofrunąć, dolecieć * *Ptôk dofurgũn do gńôzda.* * *Űe wjã, se Űũna daleko dofurgũe.*

dofurgńćy (*D.lp.* dofurgńćô) *rzecz. od dofurgńć*

dofurgować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dofurgujã, *lp.cz.przesz.r.m.* dofurgowoł) **o ptakach, owadach:** dolatywać

dofurgowańy (*D.lp.* dofurgowańô) *rzecz. od dofurgować*

dogãmbowy doustny

doginać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* doginũ, *lp.cz.przesz.r.m.* doginoł) 1. kończyć giąć 2. doginać (do określonego kształtu)

doginańy (*D.lp.* doginańô) *rzecz. od doginać*

doglũnd (*D.lp.* doglũndu, *Ms.lp.* doglũndze) dozór * *Jak Űyma doglũndu, to ludze richtich nie robjũ.*

doglũndać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* doglũndũ, *lp.cz.przesz.r.m.* doglũndoł) doglądać, dozorować, pilnować * *Chodzil na pole doglũndać, coby mu tã skody nie zrobjyli.* * *Doglũndej mi na dzeći, bo jô idã po chlyb.*

doglũndańy (*D.lp.* doglũndańô) *rzecz. od doglũndać*

dognojic *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dognojã, *lp.cz.przesz.r.m.* dognojũł, *2.os.lp.tr.rozk.* dognũj) 1. dokończyć nawozić obornikiem (np. pole, grządki) 2. nawieźć dodatkową ilość obornika (np. na pole, na grządki)

dognojoyńy (*D.lp.* dognojoyńô) *rzecz. od dognojic*

dogńić *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dognã; *lp.cz.przesz.: r.m.* dognũn, *r.ż.* dogã, dognũna) 1. zgąć całkowicie; zgąć do określonego punktu; dogiać * *Űũn dognũn tyn strũmik aze do žymje.* 2. dokończyć giąć 3. nagiąć dodatkowo * *Dognĩ mi jesy dżejšỹńć takich drũćikũw.*

dogńecyńy (*D.lp.* dogńecyńô) *rzecz. od dogńić*

dogńôtać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dogńôtũ, *lp.cz.przesz.r.m.* dogńôtoł) 1. **o cieście:** wyrabiać dodatkowo 2. **o cieście:** kończyć wyrabiać 3. kończyć zgniatać

dogńôtańy (*D.lp.* dogńôtańô) *rzecz. od dogńôtać*

dogńỹs *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dogńetã, *lp.cz.przesz.r.m.* dogńũt) 1. **o cieście:** wyrobić dodatkowo 2. **o cieście:** dokończyć wyrabiać * *Idã, yno často dogńetã.* 3. zgnieść do końca 4. dobić przez przygnięcie * *Krowa kurã przidepta, a jak se lygã, to jũ dogńũtã — aze jí flaki wylazły.*

dogńỹńćy (*D.lp.* dogńỹńćô) *rzecz. od dogńỹs*

dogodzyńy **o owocach, warzywach, zbożu itp.:** dojrzwały * *Je to juz tyn Űowoc dogodzyńy? * Zyto jescy nie je dogodzyńe.* * *Jabka juz sũ blank dogodzyńe.* * *Tyn ptôk juz mô dogodzyńe pjũrka.*

dogodzyńy (*D.lp.* dogodzyńô) *rzecz. od dogodzyń*

dogodzić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dogodzã, lp.cz.przesz.r.m. dogodzûł, 2.os.lp.tr.rozk. dogûdz) dogodzić (komu), zadowolić (kogo) * *Jak ci nie umjã dogodzić, to se sukej inksej.* * *Ñe umjãta jÿ dogodzić w jedzyñu.*

dogodzić se *zwr. dk o owocach, warzywach, zbożu itp.:* dojrzeć * *Te sliwki se jescy nie dogodzûły.* zob. **do-stôc, dûjs**

dogorec *dk* (lp.cz.przysz.: 1.os. dogorejã, 3.os. dogore, dogoreje; lp.cz.przesz.r.m. dogoroł) dopalić się * *Jak studoła dogorała, to dopjyro ze sprycÿ przijejali.* * *Štyry šwjyce dogorały, ñiz se namûwjyli.*

dogoryny (D.lp. dogoryño) *rzecz. od dogorec*

dogorować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dogorujã, lp.cz.przesz.r.m. dogorowoł) dopalać się * *Jego šwjycka juz dogorowała.* * *Jak ślajse dogorowały, to zajś inksÿ scypã zapôlić.*

dogorowańy (D.lp. dogorowańo) *rzecz. od dogorować*

dogorzeć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dogorzã, lp.cz.przesz.r.m. dogorzoł) dopalić się * *Chałpa ñy mûgła do kûjñca dogorzeć, bo jÿ wodÿ zalôli.* * *Chałpa dogorzała do kûjñca.*

dogôdać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dogôdÿ, lp.cz.przesz.r.m. dogôdoł) opowiedzieć do końca; dokończyć mówić, opowiadać * *Tûz suchejce mje, az wÿ to dogôdÿ.*

dogôdać se *zwr. dk* dogadać się; dojsć do porozumienia * *Ñe poradzûła se s nami dogôdać.*

dogôdować se *zwr. ndk* dogadywać się

dogôdowańy (D.lp. dogôdowańo) *rzecz. od dogôdować*

dogôdzać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dogôdzÿ, lp.cz.przesz.r.m. dogôdzoł) **dogôdzać (kûmu)** dogadzać (komu); spełniać (czyje) oczekiwania, życzenia; zadowalać (kogo) * *Ûñ se dogôdzô w piçu i w jôdle, bo mô s cego.* * *Mozes mu dogôdzać, ûñ yno mô mało.* * *Džecÿ trza dogôdzać, coby se mjały lepsÿ jak my.* 2. **(kûmu) wszystko dogôdzać | (kûmu) wsyjsko dogôdzać** dogadzać (komu) pod każdym względem; zadowalać (kogo) pod każdym względem * *Ûñ mu wszystko dogôdzô, bo mu przaje.*

dogôdzać se *zwr. ndk o owocach, warzywach:* dojrzewać

dogôdzańy (D.lp. dogôdzańo) *rzecz. od dogôdzać*

dogôsać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dogôsÿ, lp.cz.przesz.r.m. dogôsôł) dogasać; przestawać się palić * *W pjecu dogôsô.*

dogôsańy (D.lp. dogôsańo) *rzecz. od dogôsać*

dograć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dogrÿ, lp.cz.przesz.r.m. dogroł) dokończyć grać (na instrumencie muzycznym)

dograć se *zwr. dk* doprowadzić grę do rozstrzygnięcia * *Grôce musÿ se dograć, bo by jich mora grûttla.*

dograńy (D.lp. dograńo) *rzecz. od dograć*

dogruchać se *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przysz. dogruchÿ se, lp.cz.przesz.r.m. dogruchôł se) dostukać się (do drzwi, do okna) *syn. doklupać se*

dogryż *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dogryzã, lp.cz.przesz.r.m. dogryz) 1. dokończyć jeść (coś, co się gryzie) 2. zjeść dodatkowo (coś, co się gryzie)

dogryzać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dogryzÿ, lp.cz.przesz.r.m. dogryzoł) gryźć (do końca), przegryzać * *Mys tak dugo dogryzała, aze wlażła do hula.*

dogryzańy (D.lp. dogryzańo) *rzecz. od dogryzać*

dogryzka (D.lp. dogryzki, Ms.lp. dogryzce) przekąska (spożywana po głównym daniu) * *Najôd se, a potÿ se wez jescy gôrść grochu na dogryzkã.*

dogryzki (tylko lm., D. dogryzkûw) resztki jedzenia * *Ñe banã jejs twojich dogryzkûw.*

dogryzyńy (D.lp. dogryzyńo) *rzecz. od dogryż*

dogrzôc *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dogrzejã, lp.cz.przesz.r.m. dogrzoł, 2.os.lp.tr.rozk. dogrzyj) dogrzać

dogrzûny (D.lp. dogrzûno) *rzecz. od dogrzôc*

dogrzywać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dogrzywÿ, lp.cz.przesz.r.m. dogrzywoł) dogrzewać * *Tyn kafej dogrzywoł, az bûł za tela cepy.*

dogrzywańy (D.lp. dogrzywańo) *rzecz. od dogrzywać*

dogûñać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dogûñÿ, lp.cz.przesz.r.m. dogûñoł) doganiać * *Dogûñała 'ch jy przed glazÿma.*

dogûñańy (D.lp. dogûñańo) *rzecz. od dogûñać*

dogûnić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dogûñã, lp.cz.przesz.r.m. dogûñûł) dogonić * *Ućekej, ñe cekej, bo ce dogûñã.* * *Tego handlyrza ñe dogûñûł.* * *Przed pjyrsÿ lasÿ go dogûñûł.*

dogûñyńy (D.lp. dogûñyńo) *rzecz. od dogûnić*

dogwintować *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dogwintujã, lp.cz.przesz.r.m. dogwintowoł) 1. dokończyć gwintować 2. nagwintować dodatkowo

dogwintowańy (D.lp. dogwintowańo) *rzecz. od dogwintować*

doimyntny o wypowiedzi, wyjaśnieniu itp.: wyczerpujący

dojapnÿc se *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przysz. dojapnã se; lp.cz.przesz.: r.m. dojapnûł se, r.ż. dojapla se) domyślić się

dojechać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dojadã, lp.cz.przesz.r.m. dojechoł) dojechać * *Ñy mûg dojechać, bo bûła bardzo žô drûga.*

dojechańy (D.lp. dojechańo) *rzecz. od dojechać*

dojejs *dk* (lp.cz.przysz.: 1.os. dojã, 3.os. dojy; 3.os.lm.cz.przysz. dojÿ; lp.cz.przesz.: r.m. dojôd, r.ż. dojadła; 2.os.lp.tr.rozk. dojdyz) 1. zjeść do końca; skończyć jeść; dokończyć zaczęte jedzenie; dojeść * *jak dojedli, to pośadali na ławje.* * *Ty jÿs napocûn jejs zupã, a jô jÿ muśała dojejs.* 2. zjeść dodatkowo; dojeść * *Jescy cojs dojã, coby'ch ñe bûł godny.* 3. najjeść się do syta * *Ûñ ñe poradzi ñigdy dojejs.*

dojedzyńy (D.lp. dojedzyńo) *rzecz. od dojejs*

dojic *ndk* (lp.cz.ter.: 1.os. dojã, 3.os. doji; lp.cz.przesz.r.m. dojûł; 2.os.lp.tr.rozk. dûj; . im.bier. dojÿny) doić * *Pjyrwej krowy dojyli rãnkûma, potÿ te mlyko fugowali, a ze šmjetûnki dwa razy w tydñu dźatali maśto.* * *Carowñica dojûła krowã.* * *Dûj te koze!* Musã is do chlywa krowã dojic.*

dojny dojny * *To je dojnô krowa.*

dojnik (D.lp. dojnika) naczynie, do którego doi się mleko; skopek

dojôdać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dojôdÿ, lp.cz.przesz.r.m. dojôdoł) 1. jeść do końca; kończyć jeść; kończyć zaczęte jedzenie; dojadać * *Matka zawse muśi dojôdać za dźeci.* * *Jô musã pÿ wôs dojôdać.* 2. zjadać dodatkowo; dojadać * *Jescy cojs dojã, coby'ch ñe bûł godny.* 3. najadać się do syta

dojôdańy (D.lp. dojôdańo) *rzecz. od dojôdać;* dojadanie

dojôzd (D.lp. dojazdu, Ms.lp. dojazdze) dojazd * *Ûñ ñy mô dojazdu do swojej chałpy.*

dojs I. *przym. nieodm.* silny, mocny * *Wjškyrok bŭta dojs žima, ņi?* 1. dosyć, dość, wystarczająco dużo * *Jô ċi powjã, kjedy baje dojs.* * *Jô še za džoŭchy dojs nakolybała džeći.* * *Jô juz mŭ tego poleku dojs.* * *Musã kuknŭńć, še w tytce je dojs mŭńki.* * *Ŭń swŭj rozum mŭ, dyć stary na to je dojs.* * *Rechtory nŭ dojs przŭli.* 2. w **połączeniach z przymiotnikiem lub przysłówkiem**; dość, dosyć * *Dojs dobry je tyn chlyb.* * *Ŭń je dojs wjelki.* * *S pocŭntku zyli dojs dobrze.* 3. **wezwanie do zaprzestania czegoś**; dosyć, wystarczy * *Dojs gŭdańŭ, chytej še roboty.* * *Dojs juz tych gupot, pŭdź do dŭm.* * *Dojs tej roboty na dźišej.* 4. **dojs chwilã | dojs kwilã** dłuższą chwilę * *Dojs chwilã juz cekŭmy.* 5. **dojs ky** jak to dobrze że * *Dojs ky dźišej jí sã ņy ma!* (Jak to dobrze, że dzisiaj jej tu nie ma.) 6. **dojs pŭrã o czymś policzalnym**: całkiem sporo * *Ta kura juz tã śńŭsta dojs pŭrã jajcŭw.* 7. **dojs tak** (a) nie najgorzej; całkiem nieźle (b) całkiem sporo, dość dużo * — *Kãs grzibŭw je w lejše?* — *Nã dojs tak.* 8. **dojs trochã** całkiem sporo; dość dużo * *Dojs trochã dźišej zrobjyli.* 9. **za dojs** za dużo * *Dŭwni chopy chodzŭty do roboty, a kobjyty mjały jí az za dojs w dŭma.*

dojsŭnc *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dojsŭńgã, lp.cz.przesz.r.m. dojsŭńg, 2.os.lp.tr.rozk. dojsŭnc) sięgnąć, osiągnąć * *Ŭe dojsŭńg go.*

dojsŭndzyńy (*D.lp.* dojsŭndzyńŭ) *rzecz. od dojsŭndzyńŭ*

dojsŭńgać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dojsŭńgŭ, lp.cz.przesz.r.m. dojsŭńgoŭ) dosięgać

dojsŭńgańy (*D.lp.* dojsŭńgańŭ) *rzecz. od dojsŭńgać*

dojsŭńgnŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dojsŭńgnã; lp.cz.przesz.: r.m. dojsŭńg, dojsŭńgnŭn, r.ż. dojsŭńgła; 2.os.lp.tr.rozk. dojsŭńgnŭi) osiągnąć * *Ŭń ņe poradźŭł dojsŭńgnŭńć, bo bŭł za mały.*

dojsŭńgnŭńćy (*D.lp.* dojsŭńgnŭńćŭ) *rzecz. od dojsŭńgnŭńć*

dojsŭwjacyć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dojsŭwjacã, lp.cz.przesz.r.m. dojsŭwjacŭł) przekonać (kogoś o czymś)

dojsŭwjacyć še *zwr. dk* przekonać się * *Ŭń še dojsŭwjacŭł, ize mjoł prawje, jak še wadzŭli.*

dojsŭwjacyńy (*D.lp.* dojsŭwacyńŭ) *rzecz. od dojsŭwjacyć*; doświadczenie, praktyka, wprawa * *Ty ņy mŭs jescy tela dojsŭwjacyńŭ, co jŭ.*

dojsŭjŭcać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dojsŭjŭcŭ, lp.cz.przesz.r.m. dojsŭjŭcoŭ) przekonywać (kogoś o czymś)

dojsŭjŭcać še *zwr. ndk* przekonywać się

dojsŭjŭcańy (*D.lp.* dojsŭjŭcańŭ) *rzecz. od dojsŭjŭcać*

dojŭwka (*D.lp.* dojŭwki, *Ms.lp.* dojŭwce) kobieta zajmująca się dojeniem; dojarka

dojny (*D.lp.* dojnŭ) *rzecz. od dojić*; dojenie

dojydzac *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dojydzŭ, lp.cz.przesz.r.m. dojydzŭoŭ) dojeżdżać * *Jak jŭ tera banã dojydzŭoŭ do roboty.*

dojydzacńy (*D.lp.* dojydzacńŭ) *rzecz. od dojydzac*; dojeżdżanie

dojzdrażojsć (*D.lp.* dojzdrażojsći) dojzrałość

dojzdrały 1. o **owocach, warzywach, zbożu**: dojzrały * *Dojzdrałŭ śliwka śleći na žymjã.* zob. **dostŭny, godzŭncy, zdrzały** 2. o **człowieku**: dojzrały, dorosły, pełnoletni * *Ŭń je dojzdrały, to še moze zŭńić.*

dojzdrzeć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dojzdrzã, lp.cz.przesz.r.m. dojzdrzŭoŭ) 1. dostrzec, dojrzyć, ujrzyć, zobaczyć * *Jŭ ċe z daleka dojzdrzŭoŭ.* 2. być w stanie zobaczyć (np. coś znajdującego się w pewnym oddaleniu, coś napisanego małymi literami) * *Ŭń z daleka dojzdrzŭoŭ na wjezŭ, bo mŭ dobre ŭocy.* * *Bez brelŭw ņe umjã dojzdrzeć.* 3. o **owocach, warzywach, zbożu**: dojrzyć; stać się dojzrałym, gotowym do zbioru

dojzdrzeć še o owocach, warzywach, zbożu: dojrzyć; stać się dojzrałym, gotowym do zbioru

dojzdrzyńy (*D.lp.* dojzdrzyńŭ) *rzecz. od dojzdrzeć*

dojzdrzywac *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dojzdrzywŭ, lp.cz.przesz.r.m. dojzdrzywŭoŭ) o **owocach, warzywach, zbożu**: dojrzewać, stawać się dojzrałym, gotowym do zbioru

dojzdrzywac še o owocach, warzywach, zbożu: dojrzewać; stawać się dojzrałym, gotowym do zbioru * *Śliwka muši še dojzdrzywac ņiz je do jŭdła.*

dojzdrzywańy (*D.lp.* dojzdrzywańŭ) *rzecz. od dojzdrzywac*

dokalupowac *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dokalupjã, lp.cz.przesz.r.m. dokalupŭoŭ) dogalopować

dokalupowańy (*D.lp.* dokalupowańŭ) *rzecz. od dokalupowac*

dokazowac *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dokazujã, lp.cz.przesz.r.m. dokazowŭoŭ) 1. figlować, psocić, swawolić, bawić się bez trosko, dokazywać 2. dokonywać 3. dowodzić, udowodniać * *Dokazowŭoŭ, ze tã byli.*

dokazowańy (*D.lp.* dokazowańŭ) *rzecz. od dokazowac*

dokisyńy (*D.lp.* dokisyńŭ) *rzecz. od dokiśić*

dokiśić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dokisã, lp.cz.przesz.r.m. dokisŭł) 1. bardziej ukisić * *Te ŭogŭrki trza dokiśić, bo sŭ za mało kwajśne.* 2. ukisić dodatkowo * *Jutro jescy jedyn bŭnclik ŭogŭrkŭw dokisã.*

doklepac *dk* (1.os.lp.cz.przysz. doklepjã, lp.cz.przesz.r.m. doklepoŭ) dokończyć klepac * *Ŭń tã kosã doklepoŭ, coby bŭta ŭostrŭ.*

doklepańy (*D.lp.* doklepańŭ) *rzecz. od doklepac*

dokludzac *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dokludzŭ, lp.cz.przesz.r.m. dokludzŭoŭ) doprowadzać

dokludzacńy (*D.lp.* dokludzacńŭ) *rzecz. od dokludzac*

dokludzyńy (*D.lp.* dokludzyńŭ) *rzecz. od dokludzić*; doprowadzenie

dokludzić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dokludzã, lp.cz.przesz.r.m. dokludzŭł) doprowadzić * *Dokludzma tã nasã gŭdkã do porzŭńdku.*

doklupać še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przysz. doklupjã še, lp.cz.przesz.r.m. dokluoŭ še) dostukać się (do drzwi, do okna) *syn. dogruchać še*

dokładzyńy (*D.lp.* dokładzyńŭ) *rzecz. od dokłajś*

dokłajś *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dokładã, lp.cz.przesz.r.m. dokłŭd, 2.os.lp.tr.rozk. dokłŭdź) 1. dorzucić, doładować, dołożyć (ładunek, towar) * *Dokłŭdź mi jescy tego wŭńglŭ na fŭrã.* 2. dopłacić, dołożyć (pieniędzy) * *Ŭń mušoŭ dokłajś do tego gešeftu.*

dokłŭdac *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dokłŭdŭ, lp.cz.przesz.r.m. dokłŭdoŭ) dokładać * *Dak dugo dokłŭdoŭ, aze bŭto dojs.*

dokłŭdańy (*D.lp.* dokłŭdańŭ) *rzecz. od dokłŭdac*; dokładanie

dokolybać **še** *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dokolybjã še, lp.cz.przesz.r.m. dokolyboł še) dojść (z trudem) * *Le-dwje zech še dokolybata do tego kojścoła.*

dokolybańy (D.lp. dokolybańô) *rzecz. od dokolybać*

dokołatać **še** *zwr. dk* (1.os.lp.cz.ter. dokołatũ še, lp.cz.przesz.r.m. dokołatoł še) pukając do drzwi, doczekać się otwarcia * *Dũ wôs nie idže še dokołatać w nocy.* * *Przisoł nieskoro s kacmy, a jednak še dokołatoł do chałpy.*

dokopać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dokopjã, lp.cz.przesz.r.m. dokopoł) 1. skończyć kopać * *Kartôfli nie dokopali, bo przisoł prãndko mrüz.* * *Krtôfle my juz dokopali.* * *Chcã dźišej dokopać tyn dũł.* 2. wykopać (dodatkową ilość); dokopać * *Dokopej mi jescy pôrã kartôflũw, bo te pũ garca nie styknie na ũobjôd.*

dokopać še *zwr. dk* dokopać się * *Na dźejśjých mejtrach zech še dokopoł do wody.*

dokopańy (D.lp. dokopańô) *rzecz. od dokopać*

dokopek (D.lp. dokopku) zakończenie kopania ziemniaków * *Na dokopek trza kołôca upjec.*

dokopować *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dokopujã, lp.cz.przesz.r.m. dokopowoł) kończyć kopanie * *Kartôfle juz dokopujemy.*

dokopowańy (D.lp. dokopowańô) *rzecz. od dokopować*

dokorzyńać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dokorzyńũ, lp.cz.przesz.r.m. dokorzyńoł) doprawiać pieprzem, dopieprzać, dosypywać pieprzu (do potrawy)

dokorzyńić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dokorzyńã, lp.cz.przesz.r.m. dokorzyńił) doprawić pieprzem, dopieprzyć, dosypać pieprzu (do potrawy)

dokorzyńiuny doprawiony pieprzem

dokorzyńiuny (D.lp. dokorzyńiunyô) *rzecz. od dokorzyńić*

dokôzać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dokôzã, lp.cz.przesz.r.m. dokôzoł, 2.os.lp.tr.rozk. dokôz) 1. dokonać 2. dowieść, udowodnić * *Ŭn dokôzoł, co rozumjy.* * *Bernat mušoł dokôzać, ize gôdô prouãdã.*

dokôzańy (D.lp. dokôzańô) 1. *rzecz. od dokôzać* 2. dowód, uzasadnienie

dokôzować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dokôzujã, lp.cz.przesz.r.m. dokôzowoł) *zob. dokazować*

dokôzowańy (D.lp. dokôzowańô) *rzecz. od dokôzować*

dokrôć *dk* (lp.cz.przysz.: 1.os. dokrajã, 3.os. dokraje; 1.os.lm.cz.ter. dokrajymy; lp.cz.przesz.r.m. dokroł; 2.os.lp.tr.rozk. dokryj) 1. dokroić; ukroić dodatkowo * *Idã dokrôć pôrã śniłkũw chleba.* * *Dokrajjũ grzibũw i wũrztu wéepnũ.* 2. skończyć krojenie czegoś * *Dokrajã tyn syr i çi pũmogã.* 3. dokończyć, zużyć do końca (przez pokrojenie) * *Dokryj tyn stary chlyb, ny napocynej nowego.*

dokrôwać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dokrôwũ, lp.cz.przesz.r.m. dokrôwoł) 1. kroić dodatkowo 2. kończyć krojenie czegoś 3. kończyć, zużywać do końca (przez pokrojenie) * *Wy napocynôće zymły, a jô jy potj musã dokrôwać.*

dokrôwańy (D.lp. dokrôwańô) *rzecz. od dokrôwać*

dokrûny (D.lp. dokrûńô) *rzecz. od dokrôć*

dokrûncać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dokrûncũ, lp.cz.przesz.r.m. dokrûncoł) dokręcać * *Ty dokrûncej muterki.*

dokrûncańy (D.lp. dokrûncańô) *rzecz. od dokrûncać*

dokrûncyńy (D.lp. dokrûncyńô) *rzecz. od dokrûńić*

dokrûńić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dokrûncũ, lp.cz.przesz.r.m. dokrûncoł) dokręcić; przykręcić do końca, do oporu *

Dokrûńić tã śrôbã. * *Kokoćik trza mocno dokrûńić, coby woda nie kapala.*

dokrûzać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dokrûzũ, lp.cz.przesz.r.m. dokrûzoł) 1. poszatkować dodatkowo *Musã jescy dźebko kapusty dokrûzać, coby ta becka była połnô.* 2. dokończyć szatkować * *Chcã przed ũobjadj tã kapustã dokrûzać.*

dokrûzańy (D.lp. dokrûzańô) *rzecz. od dokrûzać*

dokrûzować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dokrûzujã, lp.cz.przesz.r.m. dokrûzowoł) 1. szatkować dodatkowo 2. kończyć szatkować

dokrzyjśić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dokrzsã, lp.cz.przesz.r.m. dokrzyjsił) docucić

dokrzyjśić še *zwr. dk* docucić się (np. po drzemce, po spaniu)

dokrzysyńy (D.lp. dokrzysyńô) *rzecz. od dokrzyjśić*

doktrina (D.lp. doktriny, Ms.lp. doktrińe) doktryna

dokuć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dokujã; lp.cz.przesz.: r.m. dokũ, r.ż. dokula) 1. dokończyć kuć * *Kowôł mi nie dokũ śekjyrki.* 2. wykuć, skuć dodatkowo

dokućy (D.lp. dokućô) *rzecz. od dokuć*

dokulać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dokulũ, lp.cz.przesz.r.m. dokuloł) 1. dokończyć wałkować (ciasto) * *Jak dokulũ tã nudlã, to bãńdżes mũg jejś.* 2. rozwałkować dodatkowo (ciasto) * *Dokulej mi jescy jednã nudlã.* 3. dokończyć toczyć w rękach, dokończyć formować w rękach (coś okrągłego, np. kulki z ciasta, kluski) * *Ty še idź ũobuc, a jô juz te klũzki do kũjńca dokulũ.* 4. robić dodatkowo (formując w rękach, coś okrągłego, np. kulki z ciasta, kluski) * *Dokulejma jescy dźejśjĩć klũzkwũ, coby potj nie brachło.* 5. przenieść, przesunąć tocząc (np. po ziemi) * *Pũdź mi pũmoc, bo nie poradzã tego bala stũmy dokulać do studoły.* * *Dokuloł gnôtek ku samej chałpje.* 6. dorzucić (na określoną odległość, do określonego miejsca czymś okrągłym) * *Jô nowãdalã poradził tj balj dokulać.*

dokulać še *zwr. dk* 1. dojechać (wolno) * *Zańi ty še dũ mje dokulołs, to jô zjã ũobjôd.* 2. dotoczyć się, doturlać się (na określoną odległość, do określonego miejsca)

dokulańy (D.lp. dokulańô) *rzecz. od dokulać*

dokulnũńić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dokulnã; lp.cz.przesz.: r.m. dokulnũn, r.ż. dokulã) dorzucić (na określoną odległość, do określonego miejsca) czymś okrągłym

dokulnũńicy (D.lp. dokulnũńińô) *rzecz. od dokulnũńić*

dokulować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dokulujã, lp.cz.przesz.r.m. dokulowoł) 1. kończyć wałkować (ciasto) 2. wałkować dodatkowo (ciasto) 3. kończyć toczyć w rękach, kończyć formować w rękach (coś okrągłego, np. kulki z ciasta, kluski) 4. robić dodatkowo (formując w rękach, coś okrągłego, np. kulki z ciasta, kluski) 5. kończyć przesunąć, przenosić w jakieś miejsce tocząc coś (np. po ziemi) 6. dorzucać (na określoną odległość, do określonego miejsca) czymś, co toczy się (po ziemi, po podłodze)

dokulować še *zwr. ndk zwr. ndk* 1. **o pojeździe:** dojeżdżać (do jakiegoś miejsca) * *Kũjńcũł zech cytać cajtũng, a mũj cug poleku še dokulowoł do stacyje.* 2. **o czymś okrągłym:** dotaczać się * *Bal še poleku dokulowoł do tora, ale zech go chycũł.*

dokulowańy (D.lp. dokulowańô) *rzecz. od dokulować*

dokumynt (D.lp. dokumynt) (D.lp. dokumyntu, Ms.lp. dokumyńe) dokument

- dokumyntacyjô** (*D.lp.* dokumyntacyje) dokumentacja
- dokumyntnie** dokumentnie, dokładnie
- dokupić** *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dokupjã, *lp.cz.przesz.r.m.* dokupjũ) dokupić * *Mušoł zech dokupić štofu na an-cug, coby nie było za mało.*
- dokupjyny** (*D.lp.* dokupjynô) *rzecz. od dokupić;* dokupienie
- dokuplować** *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dokuplujã, *lp.cz.przesz.r.m.* dokuplowoŃ) dołączyć * *Čufje dokuplowali wagůnůw.*
- dokuplowańy** (*D.lp.* dokuplowańô) *rzecz. od dokuplować;* dołączenie
- dokupować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dokupujã, *lp.cz.przesz.r.m.* dokupowoŃ) dokupywać * *Durch jescy dokupujemy kšůzki i je jich corôz to wjýncj.*
- dokupowańy** (*D.lp.* dokupowańô) *rzecz. od dokupować*
- dokurzać** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dokurzũ, *lp.cz.przesz.r.m.* dokurzoŃ) dopalać (papierosa, fajkę, cygare itp.); kończyć palenie (papierosa, fajki, cygara)
- dokurzańy** (*D.lp.* dokurzańy) *rzecz. od dokurzać*
- dokurzić** *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dokurzã, *lp.cz.przesz.r.m.* dokurzũ) dopalić (papierosa, fajkę, cygare itp.); dokończyć palenie (papierosa, fajki, cygara) * *Dokurzã tã cigarytã i pũjdã do dũm.*
- dokurzować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dokurzujã, *lp.cz.przesz.r.m.* dokurzowoŃ) dopalać (papierosa, fajkę, cygare itp.), kończyć palenie (papierosa, fajki, cygara)
- dokurzowańy** (*D.lp.* dokurzowańô) *rzecz. od dokurzować*
- dokurzyńy** (*D.lp.* dokurzyńô) *rzecz. od dokurzić*
- dokuwać** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dokuwũ, *lp.cz.przesz.r.m.* dokuwoŃ) 1. kończyć kuć 2. kuć dodatkowo
- dokuwańy** (*D.lp.* dokuwańô) *rzecz. od dokuwać*
- dokũjńcyć** *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dokũjńcã, *lp.cz.przesz.r.m.* dokũjńcũ) dokończyć * *Ńe dokũjńcũ roboty, bo go zawoŃali na ũobjôd.*
- dokũjńcyny** (*D.lp.* dokũjńcynô) *rzecz. od dokũjńcyć;* dokończenie
- dokũmynt** (*D.lp.* dokũmyntu, *Ms.lp.* dokũmyńce, *M.lm.* dokũmynta) dokument; pismo urzędowe * *Stracũł bri-ftašã z dokũmyntũma. * Jô mũ na to dokũmynt. zob. akt, papjũr, → niem. Dokument*
- dokũmyntacyjô** (*D.lp.* dokũmyntacyje) dokumentacja
- dokũmyntnie** dokładnie, starannie * *Jescy bãńdže moc tãkich ludži, co te pješni dokũmyntnie znajũ. * Te 'r' tã je, yno še go tak dokũmyntnie nie wymôwjô. zob. akurãtne, fũdamyntne*
- dokũnać** *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dokũnũ, *lp.cz.przesz.r.m.* dokũnoŃ) dokonać * *Ŭũn tego dokũnoŃ.*
- dokũnańy** (*D.lp.* dokũnańô) *rzecz. od dokũnać*
- dokũnd** jak długo; do kiedy * *Dokũnd tã bãńdžes chodzũł na zôlyty?*
- doladować** *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* doladujã, *lp.cz.przesz.r.m.* doladowoŃ) dodać, dołożyć (ładunek); doładować * *Jescy rôz mũg troskã doladowãc.*
- doladowańy** (*D.lp.* doladowańô) *rzecz. od doladować*
- dolatować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dolatujã, *lp.cz.przesz.r.m.* dolatowoŃ) dobiegać, dolatywać * *Či zlodžeje prawje dolatowali do tego dũmu. * Dolatuje do gnôzda aze wylýdze.*
- dolatowańy** (*D.lp.* dolatowańô) *rzecz. od dolatować*
- dolch** (*D.lp.* dolcha) sztylet → *niem.* Dolch
- dolecyny** (*D.lp.* dolecynô) *rzecz. od dolećeć*
- dolećeć** *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dolecã, *lp.cz.przesz.r.m.* dolecoŃ) dobiec, dolecieć * *Kulka nie dolecała do šãjby, bo było za daleko. * Nie poradzũł dolećeć, bo był za staby. * Jak športowce dolećeli do kũjńca, to cekały na nich zymły a gorke wũrztliki ze zymftj.*
- dolegliwojść** (*D.lp.* dolegliwojści) dolegliwość; ból (fizyczny), choroba, cierpienie
- dolejtować** *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dolejtujã, *lp.cz.przesz.r.m.* dolejtowoŃ) 1. dolutować (jeden element do innego) 2. dokończyć lutować
- dolejtowańy** (*D.lp.* dolejtowańô) *rzecz. od dolejtować*
- dolejzyny** (*D.lp.* dolejzynô) *rzecz. od dolyjż*
- dolepić** *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dolepjã, *lp.cz.przesz.r.m.* dolepjũ) dokleić, dolepić
- dolepić še** *zwr. dk* dokleić się, dolepić się
- dolepiać** *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dolepjũ, *lp.cz.przesz.r.m.* dolepjoŃ) doklejać, dolepiać
- dolepiać še** *zwr. ndk* doklejać się, dolepiać się
- dolepjańy** (*D.lp.* dolepjańô) *rzecz. od dolepiać;* doklejanie
- dolepjyny** (*D.lp.* dolepjynô) *rzecz. od dolepić;* doklejenie
- dolezeć** *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dolezã, *lp.cz.przesz.r.m.* dolezoŃ) **o ludziach, owocach:** leżąc wytrwać do pewnego momentu * *Mušoł tak dugo dolezeć, jak mjoł wyznacũno. * Gruski musũ dolezeć w šãne do žimy. * Te jabka dolezũ do žimy.*
- dolezyny** (*D.lp.* dolezynô) *rzecz. od dolezeć*
- dolicać** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dolicã, *lp.cz.przesz.r.m.* dolicũ) doliczać
- dolicać še** *zwr. ndk* doliczać się
- dolicańy** (*D.lp.* dolicańô) *rzecz. od dolicać*
- dolicyc** *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dolicã, *lp.cz.przesz.r.m.* dolicũ) doliczyć * *Do mojšygo dugu dolicũł sto marek in-teresu.*
- dolicyc še** *zwr. ndk* doliczyć się * *Ńy mũg še tich pińjndzy dolicyc, bo mu cojš brachowaŃo.*
- dolicyny** (*D.lp.* dolicynô) *rzecz. od dolicyc*
- dolina** (*D.lp.* doliny, *Ms.lp.* dolińe) dolina
- dolinka** (*D.lp.* dolinki, *Ms.lp.* dolince) *zdr. od dolina*
- dolisko** (*D.lp.* doliska) *zgr. od dũł*
- dolmeć** (*D.lp.* dolmeća) tłumacz
- dolmećer** (*D.lp.* dolmećra, *Ms.lp.* dolmećrze) tłumacz * *Jô był za dolmećra, bo umjã po mjymjecku. → niem. Dolmetscher*
- dolmećrować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dolmećrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* dolmećrowoŃ) tłumaczyć, przekładać (z języka na język) → *niem.* dolmetschen
- dolmećrowańy** (*D.lp.* dolmećrowańô) *rzecz. od dolmećrować*
- dolnoślůski** dolnoślůski
- Dolnoślůzôcka** (*D.lp.* Dolnoślůzôcki, *Ms.lp.* Dolnoślůzôcce) Dolnoślůzaczka
- Dolnoślůzôk** (*D.lp.* Dolnoślůzôka) Dolnoślůzak
- dolny** dolny; **Dolny Ślůsk** Dolny Ślůsk
- dolôć** *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dolejã, *lp.cz.przesz.r.m.* doloŃ, *2.os.lp.tr.rozk.* dolyj) dolać * *Dolyj wody, coby był gar-ńec poŃny.*

dolôsować *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dolôsujã, lp.cz.przesz.r.m. dolôsowoł) dolosować; wylosować dodatkowo; dołożyć, dobrać poprzez losowanie

dolôsowańy (*D.lp.* dolôsowańô) *rzecz. od dolôsować*; dolosowanie

dolůny (*D.lp.* ddolůnô) *rzecz. od dolôc*

dolycyc *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dolycã, lp.cz.przesz.r.m. dolycůł) doleczyć

dolycyny (*D.lp.* dolycynô) *rzecz. od dolycyc*

dolygać o chorobie: sprawiać ból, dokuczać, dolegać * *Tymu ale dolygot, bo mjoł šedym chorůb.* * *Űnynymu dycko cojš dolygô: to go morzisko bjere, to drzistacka.*

dolygańy (*D.lp.* dolygańô) *rzecz. od dolygać*

dolyjż *dk* (*lp.cz.przysz.:* 1.os. dolazã, 3.os. dolejże; *lp.cz.przesz.r.m.* dolôż, r.ż. dolazła; 2.os.lp.tr.rozk. do-lyjż) dojść * *Jô pojadã cugỹ, a potỹ dolazã pjechty.* * *Űy mûg tã dolyjż, bo mjoł za krůtkũ drabinã.* * *Bũły wele tej rzyki place, do ftorich sło dolyjż.*

dolywać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dolywũ, lp.cz.przesz.r.m. dolywoł) dolewać * *Űe dolywey wjỹncj wody do becki.*

dolywańy (*D.lp.* dolywańô) *rzecz. od dolywać*

dolywecka (*D.lp.* dolywecki, *Ms.lp.* dolywecce) *zdr. od dolywka*

dolywka (*D.lp.* dolywki, *Ms.lp.* dolywce) zaprawa (do wódki) * *Mũmy dolywki do gorzołki z rũmu, z ingweru i s kminku.* * *Mũmy gorzołkã z dolywkũ.*

dołajżić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dołazã, lp.cz.przesz.r.m. dołajżůł, 2.os.lp.tr.rozk. dołajż) dochodzić (dokądś) * *Musã daleko dołajżić do roboty.*

dołazyńy (*D.lp.* dołazyńô) *rzecz. od dołajżić*

dołecek (*D.lp.* dołecka) *zdr. od dołek* * *Take małe dołecki še robi, jak še sadži cebulã.* * *Mozno lezy dže w dołecku.*

dołek (*D.lp.* dołka) *zdr. od dũł*; dołek

dołozyc *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dołozã, lp.cz.przesz.r.m. dołozůł, 2.os.lp.tr.rozk. dołůż) dołożyć

dołozyny (*D.lp.* dołozynô) *rzecz. od dołozyc*

dołůmać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dołůmjã, lp.cz.przesz.r.m. dołůmoł) 1. nałamać dodatkowo * *Dołůmej jescy pōrã patykũw na fojerkã.* 2. złamać do końca * *Strũm bũł nadłůmany, tũż go dołůmali.*

dołůmańy (*D.lp.* dołůmańô) *rzecz. od dołůmać*

dołůmować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dołůmujã, lp.cz.przesz.r.m. dołůmowoł) 1. kończyć łamać 2. łamać dodatkowo

dołůmowańy (*D.lp.* dołůmowańô) *rzecz. od dołůmować*

dołůncać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dołůncũ, lp.cz.przesz.r.m. dołůncoł) dołączać

dołůncańy (*D.lp.* dołůncańô) *rzecz. od dołůncać*

dołůncyc *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dołůncã, lp.cz.przesz.r.m. dołůncůł) dołączyc

dołůncyny (*D.lp.* dołůncynô) *rzecz. od dołůncyc*

dołwić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dołwjã, lp.cz.przesz.r.m. dołwjůł, 2.os.lp.cz.ter. dołw) dławić, dusić * *Űũn šcoł cołkũ klůzkã ztyknũńć, to go tera dołwi.* * *Chycůł go za kark i go zacũn dołwić.*

dołwićel (*D.lp.* dołwićela) dusiciel

dołwić še *zvr. ndk* dławić się, dusić się, krztusić się * *Pjes še kojšcũ dołwi, trza mu pũmoc.* * *Krowa še dołwi, cy to Űe widziće?* * *Džećo Űe pogryzto kartôfla i še zacto Űỹ dołwić.*

dołwjury (*D.lp.* dołwjuryńô) *rzecz. od dołwić*

dopadlować *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dopadlujã, lp.cz.przesz.r.m. dopadlowoł) dopłynąć (łódkã, kajakiem itp.) wiosłując * *Juz dopadlowali do brzega.*

dopadlowańy (*D.lp.* dopadlowańô) *rzecz. od dopadlować*

dopadńỹńcy (*D.lp.* dopadńỹńcô) *rzecz. od dopajś*

dopadować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dopadujã, lp.cz.przesz.r.m. dopadowoł) dopowiadać

dopadowańy (*D.lp.* dopadowańô) *rzecz. od dopadować*

dopajś 1. *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dopadnã; lp.cz.przesz.: r.m. dopôd, r.ż. dopadła; 2.os.lp.tr.rozk. dopadńi) złapać, dopaść * *Wypijymy tera za to, coby wũ še dobrze wojowało a coby wôs te Francuze Űe dopadły!* * *Dopôd tego złodźeja.* * *Jô Űe dopôd ańi jednego raka.* 2. *dk* (1.os.lp.cz.przysz. napasã; lp.cz.przesz.: r.m. dopas, r.ż. dopasła; 2.os.lp.tr.rozk. dopajś) **o zwierzętach**: skończyć paść; napaść do końca

dopajś še *zvr. dk* złapać się * *Mucha še dopadła we pajũncyńe.* zob. **chycić še**

dopasować *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dopasujã, lp.cz.przesz.r.m. dopasowoł) dopasować

dopasowańy (*D.lp.* dopasowańô) *rzecz. od dopasować*; dopasowanie

dopasyńy (*D.lp.* dopasyńô) *rzecz. od dopajś*

dopedzyńy (*D.lp.* dopedzyńô) *rzecz. od dopedźeć*

dopedźeć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dopowjã, lp.cz.przesz.r.m. dopedžoł) dopowiedzieć * *Dopedźata mu, co tã Űũ Űỹ rzỹńdźyli.*

dopeldeker (*D.lp.* dopeldekra, *Ms.lp.* dopeldekrze, *M.lm.* dopeldekry) dwupłatowiec (samolot)

dopelraja (*D.lp.* dopelraje) dwuszereg

dopić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dopijã, lp.cz.przesz.r.m. dopjũł) dopić * *Dopjũł do dna, a jescy mu bũto mało.*

dopicy (*D.lp.* dopicy) *rzecz. od dopić*; dopicie

dopijać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dopijũ, lp.cz.przesz.r.m. dopijoł) dopijać

dopijańy (*D.lp.* dopijańô) *rzecz. od dopijać*; dopijanie

dopinać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dopinać, lp.cz.przesz.r.m. dopinoł) zapinać do końca; dopinać * *Dopńi še tã kosulã.*

dopinać še 1. **o ubraniu**: dopinać się * *Tyn mantel mi še Űe dopinô.* 2. kończyć się wspinać 3. osiągać (cel, stanowisko)

dopinańy (*D.lp.* dopinańô) *rzecz. od dopinać*

dopisać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dopisã, lp.cz.przesz.r.m. dopisoł; 2.os.lp.tr.rozk. dopis, dopisej) dopisać * *Dopis mi to jescy.*

dopisańy (*D.lp.* dopisańô) *rzecz. od dopisać*; dopisanie

dopisować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dopisujã, lp.cz.przesz.r.m. dopisowoł) 1. dopisywać (coś w tekście, w dokumentacji) * *Cũż tã dopisujes?* 2. kończyć pisać * *Jô juz tã kšỹzkã dopisujã.*

dopisowańy (*D.lp.* dopisowańô) *rzecz. od dopisować*; dopisywanie

dopjec *dk* (*lp.cz.przysz.:* 1.os. dopjekã, 3.os. dopjece; *lp.cz.przesz.r.m.* dopjek; 2.os.lp.tr.rozk. dopjec) 1. skończyć piec * *Dopjekta gãjš, ale to dugo trzwało.* 2. upiec dodatkowo * *Mušeli my dopjec dwje blachy kołôca, bo by Űỹ Űe stykło.*

dopjeczny (*D.lp.* dopjecznyńô) *rzecz. od dopjec*

dopjkać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dopjykŭ, lp.cz.przesz.r.m. dopjykoł) 1. kończyć piec 2. piec dodatkowo

dopjkańy (D.lp. dopjkańô) *rzecz. od dopjkać*

dopjrać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dopjyrŭ, lp.cz.przesz.r.m. dopjyroł) 1. kończyć prać 2. prać dodatkowo

dopjrańy (D.lp. dopjrańô) *rzecz. od dopjrać*

dopjyro dopiero * *Dopjyro'ch tã bŭł u ćebje, a juzajs mje wołôs. * Dopjyro posoł, a juz zajs idze. * Dopjyro je dżejśŭńć minut na dżewjŭntŭ. * Jô ci juz tela narznŭn, a cŭz dopjyro, jak će mŭj synek złapi. syn. dżepjyro, dżepro*

doplŭpać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. doplŭmpjã, lp.cz.przesz.r.m. doplŭmpoł) dopompować

doplŭpańy (D.lp. doplŭpańô) *rzecz. od doplŭpać*

doplŭpować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. doplŭmpujã, lp.cz.przesz.r.m. doplŭmpowoł) dopompowywać

doplŭpowańy (D.lp. doplŭpowańô) *rzecz. od doplŭpować*

doplŭntać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. doplŭntŭ, lp.cz.przesz.r.m. doplŭntoł) dokończyć plecenie

doplŭntańy (D.lp. doplŭntańô) *rzecz. od doplŭntać*

doplyjs *dk* (lp.cz.przysz.: 1.os. dopletã, 3.os. dopleće; lp.cz.przesz.r.m. doplŭt, 2.os.lp.tr.rozk. doplyć) 1. skonińczyć wyplatanie * *Dżiśej juz ñe dopletã tego stołka.* 2. upleść dodatkowo

doplecyńy (D.lp. doplecyńô) *rzecz. od doplyjs*

dopłacyńy (D.lp. dopłacyńô) *rzecz. od dopłacić*

dopłacić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dopłacã, lp.cz.przesz.r.m. dopłacŭł, 2.os.lp.tr.rozk. dopłôć) dopłacić * *Jescy ći dopłacã, jak by'js mi tã krowã wez. * Choby'js mi dopłacŭł, to tego ñe chcã. * Jescy ći dopłacã, jak namŭcã. * Jô by'ch tã ñe jechoł, choby mi fto do tej rajze dopłacŭł.*

dopłôcać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dopłôcŭ, lp.cz.przesz.r.m. dopłôcoł) dopłacać

dopłôcańy (D.lp. dopłôcańô) *rzecz. od dopłôcać*

dopłyga (D.lp. dopłygi, Ms.lp. dopłydze) dopływ

dopnŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dopnã; lp.cz.przesz.: r.m. dopnŭn, r.ż. dopła) dopiąć * *Ñe umjã kosule dopnŭńć.*

dopnŭńć se 1. dopiąć się * *Ñe jydz tela, bo se ñe dopñes.* 2. wspiąć się * *Dopnŭn se do scytu ŭod wjeze.*

dopnŭńćy (D.lp. dopnŭńćô) *rzecz. od dopnŭńć*

dopoedńy (D.lp. dopoedńô) część dnia przed południem * *Jô całe dopoedńy ficowała fuzekle. * Nŭ, chow se, bo by my sã przestôli całe dopoedńy i zajs by'ch mjoł ze starŭ w dŭma farŭjńskŭ wojnã.*

dopôlać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dopôlŭ, lp.cz.przesz.r.m. dopôłoł) 1. **w połączeniu z C.:** dokuczać (komuś), denerwować (kogoś), dopiekać (komuś) *zob. dozyrać* 2. **w połączeniu z B.:** dopalać

dopôlać se *zwr. dk* dopalać się

dopôlańy (D.lp. dopôlańô) *rzecz. od dopôlać*

dopôlić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dopôlã, 1.os.lm.cz.ter. dopôlymy, lp.cz.przesz.r.m. dopôlŭł) 1. **w poaczeniu z C.:** zdenerwować (kogoś), dokuczyć (komuś), dopiec (komuś) * *Potŭ mu bjyda dopôlŭta. zob. dozryć* 2. **w połączeniu z B.:** dopalić

dopôlić se *zwr. dk* dopalić się * *Chałpa gorzała aze se dopôlŭta.*

dopôlować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dopôlujã, lp.cz.przesz.r.m. dopôlowoł) 1. **w połączeniu z C.:** denerwować (kogoś), dokuczać (komuś) *zob. dozyrać* 2. **w połączeniu z B.:** niepokoić (kogoś) * *Przebôcće, ze wôs dopôlujã.*

dopôlować se *zwr. ndk* dopalać się; kończyć się palić * *Śwŭjcki juz se dopôlowały.*

dopôlowańy (D.lp. dopôlowańô) *rzecz. od dopôlować*

dopôlŭny wściekły, zdenerwowany

dopôlyńy (D.lp. dopôlyńô) *rzecz. od dopôlić*

dopôsać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dopôsŭ, lp.cz.przesz.r.m. dopôsôł) **o zwierzętach:** kończyć paść

dopôsańy (D.lp. dopôsańô) *rzecz. od dopôsać*

doprać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dopjerã, lp.cz.przesz.r.m. doproł, 2.os.lp.tr.rozk. dopjer) doprać * *Dżiśej mozo tego ñe dopjerymy, bo tego je za moc.*

doprańy (D.lp. doprańô) *rzecz. od doprać*

doprawa (D.lp. doprawy) przyprawa

doprawić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. doprawjã, lp.cz.przesz.r.m. doprawjŭł, 2.os.lp.tr.rozk. doprôw) doprawić, przyprawić

doprawjŭny (D.lp. doprawjŭńô) *rzecz. od doprawić*

doprojsić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. doprosã, lp.cz.przesz.r.m. doprojśŭł)

doprojsić se *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przysz. doprosã se, lp.cz.przesz.r.m. doprojśŭł se) doprosić się * *Po drugej projśbje doprojśŭł se, cego chcoł.*

doprosyńy (D.lp. doprosyńô) *rzecz. od doprojsić*

doprôsać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. doprôsŭ, lp.cz.przesz.r.m. doprôsôł) zapraszać dodatkowo

doprôsać se *zwr. ndk* (1.os.lp.cz.ter. doprôsŭ se, lp.cz.przesz.r.m. doprôsôł se) dopraszać się

doprôsańy (D.lp. doprôsańô) *rzecz. od doprôsać*

doprzo dopiero * *Wŭzyk doprzo se kupowało, jak dżeco przisto na śwjat. * Ty'js sã je doprzo pjyrsy rôz. * Zakŭmraćyli se doprzo na jednej zabawje.*

dopuscać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dopuscŭ, lp.cz.przesz.r.m. dopuscoł) dopuszczać

dopuscańy (D.lp. dopuscańô) *rzecz. od dopuscać*

dopuscyńy (D.lp. dopuscyńô) *rzecz. od dopujścić*

dopujścić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dopuscã, lp.cz.przesz.r.m. dopujścŭł) dopuścić

dorachować *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dorachujã, lp.cz.przesz.r.m. dorachowoł) doliczyć

dorachowańy (D.lp. dorachowańô) *rzecz. od dorachować*

dorada (D.lp. dorady, Ms.lp. doradze) rada, porada; **dôwać dorady** radzić, doradzać, udzielać rad * *Baba projśŭta mje ŭo doradã.*

doradzyńy (D.lp. doradzyńô) *D.lp. doradzyńô*

doradzić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. doradzã, lp.cz.przesz.r.m. doradzŭł, 2.os.lp.tr.rozk. dorôdź) doradzić

dorn (D.lp. dorna) 1. punktak 2. wybijak 3. pręt do wybijania otworów → *niem. Dorn*

dorna (D.lp. dorny, Ms.lp. ñe) kolec

dornić (D.lp. dornića) *zdr. od dorn*

dorobić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dorobjã, lp.cz.przesz.r.m. dorobjŭł, 2.os.lp.tr.rozk. dorŭb) dorobić, zrobić dodatkowo

dorobić se *zwr. dk* dorobić się

dorobjyńy (D.lp. dorobjyńô) *rzecz. od dorobić*

dorojs *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dorosnã, lp.cz.przesz.r.m. doros) 1. dorosnąć; stać się dorosłym * *Džeći musy mi dorojs*. 2. dorosnąć (na określoną wysokość, do jakiegoś miejsca)

dorojsńyńcy (*D.lp.* dorojsńyńcô) *rzecz. od dorojs*

dorosły dorosły * *Moje dzeći wysytkę sy dorosle*.

dorôbjać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dorôbjÿ, lp.cz.przesz.r.m. dorôbjoł) dorabiać

dorôbjańy (*D.lp.* dorôbjańô) *rzecz. od dorôbjać*

dorôdzać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dorôdzÿ, lp.cz.przesz.r.m. dorôdzoł) doradzać * *Nech mi zôdyn nie dorôdzô, dze je mÿj dÿm a zôgÿn*.

dorôdzańy (*D.lp.* dorôdzańô) *rzecz. od dorôdzać*; doradzanie

dorôstać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dorôstÿ, lp.cz.przesz.r.m. dorôstoł) dorastać (na określoną wysokość, do jakiegoś miejsca) * *Te wino juz do dachrynnny dorôstô*.

dorôstańy (*D.lp.* dorôstańô) *rzecz. od dorôstać*

dorś (*D.lp.* dorśa) dorsz, dorsz atlantycki (gatunek ryb; łac. *Gadus morhua*) → niem. *Dorsch*

dorzinać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dorzinÿ, lp.cz.przesz.r.m. dorzinoł) docinać

dorzinańy (*D.lp.* dorzinańô) *rzecz. od dorzinać*

dorznyńc *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dorznã, lp.cz.przesz.: r.m. dorznÿn, r.ż. dorzła) 1. dociąć * *Dorzni ta deskã, coby bÿta dwa mejtry dugô*. 2. dokończyć ścinać (zboże, trawę) * *Rzniće rzniórki rzniće, bo kÿjńca nie dorznieće*.

dorznyńcy (*D.lp.* dorznyńcô) *rzecz. od dorznyńc*; docięcie

dorzykać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dorzykÿ, lp.cz.przesz.r.m. dorzykoł) skończyć odmawianie (modlitwy, różańca) * *Zetrzwej, aze dorzykÿmy rÿzańec do kÿjńca*. * *Przidÿ jak dorzykajÿ rÿzańec*.

dorzykańy (*D.lp.* dorzykańô) *rzecz. od dorzykać*

doruwać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. doruwÿ, lp.cz.przesz.r.m. doruwoł) 1. kończyć zrywanie (np. owoców, warzyw) 2. zrywać dodatkowo (np. owoce, warzywa) * *Jô tera groch doruwÿ, bo ômje do jednej kraÿze brachłô*.

doruwańy (*D.lp.* doruwańy) *rzecz. od doruwać*

dorÿmbać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dorÿmbjã, lp.cz.przesz.r.m. dorÿmboł) 1. skończyć rąbać 2. narąbać dodatkowo

dorÿmbańy (*D.lp.* dorÿmbańô) *rzecz. od dorÿmbać*

dorÿmbować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dorÿmbujã, lp.cz.przesz.r.m. dorÿmbowoł) 1. kończyć rąbać 2. rąbać dodatkowo

dorÿmbowańy (*D.lp.* dorÿmbowańô) *rzecz. od dorÿmbować*

dorwać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dorwjã, lp.cz.przesz.r.m. dorwoł) 1. dokończyć zrywanie (np. owoców, warzyw) 2. zerwać dodatkowo (np. owoce, warzywa) * *Dorwiće jescy dzebko jagodÿw, to tyn ajmerek bãńdze połny*.

dorwańy (*D.lp.* dorwańô) *rzecz. od dorwać*

dosadzÿny dosadzony

dosadzyńy (*D.lp.* dosadzyńô) *rzecz. od dosadzić*

dosadzić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dosadzã, lp.cz.przesz.r.m. dosadzÿł, 2.os.lp.tr.rozk. dosôdz) 1. dokończyć sadzić 2. zasadzić dodatkowo; dosadzić * *Jutro dosadzã jescy jednã rajkã kartôflÿw*.

doskakować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. doskakujã, lp.cz.przesz.r.m. doskowoł) 1. skakać (do określonego miejsca, na okre-

śloną odległość, na określoną wysokość); doskakiwać 2. gwałtownie się zbliżać (więcej niż raz); doskakiwać

doskakowańy (*D.lp.* doskakowańô) *rzecz. od doskakować*

doskoczyć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. doskocã, lp.cz.przesz.r.m. doskocÿł) 1. skoczyć (do określonego miejsca, na określoną odległość, na określoną wysokość); doskoczyć * *Jô nie poradzã dÿ wôs doskocyc*. * *Jô do tej piski nie doskocã*. * *Ne umjoł zech tak daleko doskocyc*. 2. gwałtownie się zbliżyć; doskoczyć * *Jak se zacił prac, to jô dÿ nich doskocÿł*. * *Doskocyli i pjerÿ go*. * *Doskocÿł dÿ niego i chycÿł go za gôrdzel*. * *Tyn dÿ mje zajś doskocÿł*.

doskocyńy (*D.lp.* doskocyńô) *rzecz. od doskoczyć*

doskrzeceć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. doskrzecã, lp.cz.przesz.r.m. doskrzeçoł) zawołać na tyle głośno aby być słyszany; dokrzyceć * *Pudź ku mje, bo nie poradzã tak daleko doskrzeceć*.

doskrzeczyńy (*D.lp.* doskrzeczyńô) *rzecz. od doskrzeceć*

doskubać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. doskubjã, lp.cz.przesz.r.m. doskuboł) 1. dokończyć (skubanie) * *Jutro ta kupkã doskubjemy*. 2. naskubać dodatkowo * *doskubej mi jescy dzebko pjyrzô*.

doskubańy (*D.lp.* doskubańô) *rzecz. od doskubać*

doskubek (*D.lp.* doskubka) zakończenie darcia pierza połączone z poczęstunkiem *zob. drôc, fejderbal, nôwara, śwjnto koducha, tuka, wyskubek, wyskubki*

doskubować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. doskubujã, lp.cz.przesz.r.m. doskubowoł) 1. kończyć skubanie 2. skubać dodatkowo

doskubowańy (*D.lp.* doskubowańô) *rzecz. od doskubować*

doskÿmac *še* *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przysz. doskÿmjã še, lp.cz.przesz.r.m. doskÿmoł še) przekonać się; **doskÿmac** *še* (**cego**) przekonać się (o czym) * *Przecã'ejś še doskÿmoł, fto proÿdã gôdoł*. * *Jô še doskÿmoł tego na šebje*. (Przekonałem się o tym na sobie)

dosmacyć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dosmacã, lp.cz.przesz.r.m. dosmacÿł) doprawić do smaku

dosmacyńy (*D.lp.* dosmacyńô) *rzecz. od dosmacyć*

dosmakować *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dosmakujã, lp.cz.przesz.r.m. dosmakowoł) doprawić do smaku * *Na kÿńec zupã dosmakować solÿ i korzyńÿ*.

dosmakowańy (*D.lp.* dosmakowańô) *rzecz. od dosmakować*

dosmazyć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dosmazã, lp.cz.przesz.r.m. dosmazÿł, 2.os.lp.tr.rozk. dosmôz) 1. usmażyć dodatkową ilość; dosmazyć 2. dokończyć smażyć; dosmazyć

dosmazyńy (*D.lp.* dosmazyńô) *rzecz. od dosmazyć*

dosmolić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dosmolã, 1.os.lm.cz.ter. dosmolomy, lp.cz.przesz.r.m. dosmolÿł, 2.os.lp.tr.rozk. dosmÿł) dokuczyć

dosmolyńy (*D.lp.* dosmolyńô) *rzecz. od dosmolić*

dosmôzać dosmażać

dosmôzańy (*D.lp.* dosmôzańô) *rzecz. od dosmôzać*

dosmocyć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dosmocyã, lp.cz.przesz.r.m. dosmocył) dotaszczyć, donieść (zwykle coś ciężkiego) *syn. dotachać*

dosmocyńy (*D.lp.* dosmocyńô) *rzecz. od dosmocyć*

dosnôzać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dosnôzÿ, lp.cz.przesz.r.m. dosnôzoł) doczyszcząć

dosnôzańy (*D.lp.* dosnôzańô) *rzecz. od dosnôzać*

dosnôzyć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dosnôzã, lp.cz.przesz.r.m. dosnôzÿł) doczyścić

dosnôzyńy (*D.lp.* dosnôzyńô) *rzecz. od dosnôzyć*
dosolić *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dosolã, *1.os.lm.cz.ter.* dosolymy, *lp.cz.przesz.r.m.* dosolůł, *2.os.lp.tr.rozk.* dosůł) dosolić * *Fto bãńdže ścoł, to še dosoli.* * *Dosolůta'ch zupã.* * *Dosolyli zupã, bo būta za mało posolůnô.*

dosolůny dosolony

dosolyńy (*D.lp.* dosolyńô) *rzecz. od dosolić*

dosôdzãc *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dosôdzũ, *lp.cz.przesz.r.m.* dosôdzoł) 1. kończyć sadzić 2. sadzić dodatkowo; dosadzać

dosôdzãny (*D.lp.* dosôdzãńô) *rzecz. od dosôdzãc*

dosôlać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dosôlũ, *lp.cz.przesz.r.m.* dosôłoł) dosalać

dosôlańy (*D.lp.* dosôlańô) *rzecz. od dosôlać*

dospać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* došpjã, *lp.cz.przesz.r.m.* do społ, *2.os.lp.tr.rozk.* došpĩ) 1. spać do określonego momentu 2. wyspać się (naleźćcie, odpowiednio) * *Tyn synek nie došpi, nie dojy.* * *Mušĩ nie dospać, fto chce chleba dostać.* 3. odespać * *Musymy dospać, co my wcora zmu-dżyli.*

dospańy (*D.lp.* dospańô) *rzecz. od dospać*

dospôwać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dospôwũ, *lp.cz.przesz.r.m.* dospôwoł) dosypiać

dospôwańy (*D.lp.* dospôwańô) *rzecz. od dospôwać; dosypianie*

dospũmoc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dospũmogã, *lp.cz.przesz.r.m.* dospũmoc) *w połączeniach z B.:* wspomóc, wesprzeć

dospũmozyńy (*D.lp.* dospũmozyńô) *rzecz. od dospũmoc*

dospũmôgać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dospũmôgũ, *lp.cz.przesz.r.m.* dospũmôgoł) *w połączeniach z B.:* wspomagać, wspierać

dospũmôgać še *zwr. ndk* domagać się, dopominać się * *Dżeći chodzũ za mamulkũ i dospũmôgajũ še chleba.*

dospũmôgańy (*D.lp.* dospũmôgańô) *rzecz. od dospũmôgać*

dosrać *dk* (*lp.cz.przysz.:* 1.os. dosrũ, 3.os. dosrô; *1.os.lm.cz.przysz.* dosrũmy; *lp.cz.przesz.r.m.* dosroł, *2.os.lp.tr.rozk.* dosrej) 1. *w połączeniach z C.* złośliwie przygadać; dogryźć dopiec * *Ale zejś mu dosroł.* * *Truda kozdymu poradzi dosrać.* 2. *w połączeniach z B.* rozgniewać, zirytować * *Dosrało go to.* * *Juz mje to dosrało.*

dosrańy (*D.lp.* dosrańô) *rzecz. od dosrać*

dosrôwać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dosrôwũ, *lp.cz.przesz.r.m.* dosrôwoł) złośliwie dogadywać

dosrôwańy (*D.lp.* dosrôwańô) *rzecz. od dosrôwać*

dostać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dostanã, *lp.cz.przesz.r.m.* dostoł, *2.os.lp.tr.rozk.* dostůń) 1. dostać 2. udać się * *Dostoł'ch to kupić.* (Udało mi się to kupić.) 3. **dostać bezuch** | **dostać gojści** mieć gości, zostać odwiedzionym przez kogoś 4. **dostać blũmbã** | **dostać fãngã** dostać cios (pięścią); zostać uderzonym (pięścią) 5. **dostać ćotã** | **dostać ćotkã** dostać okres 6. **dostać (do cego)** zachorować (na co) * *Űũna Űod tego źimna dostała do nogũw.* 7. **dostać do gowy** | **dostać fôgla** | **dostać ptôka** zwariować, zgłupieć * *Sã idže dostać do gowy Űod tego larma.* 8. **dostać dżeća** | **dostać dżejća** | **dostać dżejcka** zająć w ciężę *zob. chyćić še, nagũńić, nalôtać, ugũńić, zastũmpić* 9. **dostać godu** zgłodnieć

10. **dostać hiby** | **dostać hibũw** | **dostać lejty** | **dostać lejtũw** | **dostać kryjũ lejũ** | **dostać na dupã** | **dostać na rzić** | **dostać po rzići** | **dostać rźńŷńćô** | **dostać rzezũw** | **dostać smary** dostać lanie * *Dostoł na rzić Űod zôka.* 11. **dostać strach** | **dostać stracha** | **dostać strachu** przestraszyć się, wystraszyć się 12. **dostać blazũw** zrobić sobie odciski * *Jô blazũw na rãnce Űod tego kosôka dostała.*

dostać še 1. dostać się 2. pobrać się * *Mjyłowali še dżejśŷńć lôt, a jednak še nie dostali.* 3. **dostać še na chałpã** | **dostać še na chałpkã** (a) przyżenić się do kogoś, kto ma dom * *Mody pũn še dostoł na chałpkã.* (b) *daw.* przyżenić się do chałupników

dostańy (*D.lp.* dostańô) *rzecz. od dostać*

dostarcać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dostarcũ, *lp.cz.przesz.r.m.* dostarcoł) dostarczać, doręczać

dostarcańy (*D.lp.* dostarcańô) *rzecz. od dostarcać*

dostarcyć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dostarcã, *lp.cz.przesz.r.m.* dostarcũł) dostarczyć, doręczyć * *My poradzymy wũ wysytkygo dostarcyć, bo mũmy za tela forantu.* * *Tego kũña nũ nie dostarcyli.* * *Mušis mi jescy tych gruskũw dostarcyć.*

dostarcyńy (*D.lp.* dostarcyńô) *rzecz. od dostarcyć*

dostatek (*D.lp.* dostatku) dostatek, bogactwo, dobrobyt, zamożność * *Űũn zyje w dostatku, bo moc erbowoł po ćotce.*

dostatnie dostatnio, bogato, zamożnie * *Űũn dostatnie zyje, bo mô wysytkygo za tela.*

dostatni dostatni, zamożny

dostawić še *zdw. dk* (*1.os.lp.cz.ter.* dostawjã še, *lp.cz.przesz.r.m.* dostawjũł še, *2.os.lp.tr.rozk.* dostów še) stawić się, zgłosić się (w określonym miejscu) * *Mušoł še dostawić do sũndu.*

dostawjńy (*D.lp.* dostawjńô) *rzecz. od dostawić*

dostãmpować *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dostãmpujã, *lp.cz.przesz.r.m.* dostãmpowoł) podchodzić; zbliżać się (do kogoś, czegoś)

dostãmpowańy (*D.lp.* dostãmpowańô) *rzecz. od dostãmpować*

dostôć *dk* (*lp.cz.przysz.:* 1.os. dostojã, 3.os. dostoji; *lp.cz.przesz.r.m.* dostoł; *2.os.lp.tr.rozk.* dostũj; *im.bier.* dostũny) 1. (o owocach) dojrzeć *zob. dũjs, dogodźić še* 2. *fraz.* **dostôć dżeća, dostôć dżeća** doczekać końca ciąży; urodzić dziecko

dostôć še *zwr. dk* dojrzeć

dostôwać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dostôwũ, *lp.cz.przesz.r.m.* dostôwoł) dostawać

dostôwańy (*D.lp.* dostôwańô) *rzecz. od dostôwać*

dostôwjać še *zwr. ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dostôwjũ še, *lp.cz.przesz.r.m.* dostôwoł še) stawiać się, zgłaszać się (w określonym miejscu)

dostôwjańy (*D.lp.* dostôwjańô) *rzecz. od dostôwjać*

dostrugać *dk* (*lp.cz.przysz.:* 1.os. dostrugũ, dostruzã, 3.os. dostruze, dostrugô; *lp.cz.przesz.r.m.* dostrugoł; *2.os.lp.tr.rozk.* dostruz, dostrugej) 1. dokończyć strugać 2. wystrugać dodatkowo

dostrugańy (*D.lp.* dostrugańô) *rzecz. od dostrugać*

dostrugować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dostrugujã, *lp.cz.przesz.r.m.* dostrugowoł) 1. kończyć strugać 2. strugać dodatkowo

dostrugowańy (*D.lp.* dostrugowańô) *rzecz. od dostrugować*

dostrzelić *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dostrzelã, *lp.cz.przesz.r.m.* dostrzelu) 1. dostrzelić (do określonego miejsca, na określoną odległość) * *Mojŭ flyntŭ tak daleko nie dostrzelã.* 2. dobić strzałem, dostrzelić

dostrzelyńy (*D.lp.* dostrzelyńô) *rzecz. od dostrzelić*

dostŭny dojrzały * *Jô do čebje przijadã, jak jagody banŭ dostŭne.* *zob. dojzdrzały, godzŭncy, zdrzały*

dostŭny (*D.lp.* dostŭńô) *rzecz. od dostôć*

dostŭsować še *zwr. dk* dostosować się, dopasować się * *Kupjł'ech nowego kŭňa i dostŭsowoł še ku starymu.* * *Ńe poradzi še dostŭsować do ludzi.*

dostŭmpić *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dostŭmpjã, *lp.cz.przesz.r.m.* dostŭmpju) 1. podejść; zbliżyć się (do kogoś, czegoś) * *Dostŭmpjuł ku mje choć mje prać.* 2. dostąpić, osiągnąć, uzyskać * *Dostŭmpjuł hŭnoru kwuli jego bildŭngu.* * *Chčołby'ch takygo scejšćô dostŭmpić.* 3. **dostŭmpić (na co)** wejść (na co) * *Dostŭmpjyli na takŭ gŭrã, co jescy zôdyn na ni nie buł.*

dostŭmpjyńy (*D.lp.* dostŭmpjyńô) *rzecz. od dostŭmpić*

dosuć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dosujã, *lp.cz.przesz.: r.m.* dosu, *r.ż.* dosuła) dosypać

dosućy (*D.lp.* dosućy) *rzecz. od dosuć;* dosypanie

dosusać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dosusŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* dosusoł) dosuszać

dosusańy (*D.lp.* dosusańô) *rzecz. od dosusać*

dosusyć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dosusã, *lp.cz.przesz.r.m.* dosusŭ) dosuszyć

dosusyńy (*D.lp.* dosusyńô) *rzecz. od dosusyć*

dosuty dosypany

dosuwać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dosuwŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* dosuwoł) dosypywać

dosuwańy (*D.lp.* dosuwańô) *rzecz. od dosuwać;* dosypywanie

dosyć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dosyjã, *lp.cz.przesz.r.m.* dosŭ) doszyć

dosyćy (*D.lp.* dosyćô) *rzecz. od dosyć;* doszycie

dosyty doszyty

dosywać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dosywŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* dosywoł) doszywać

dosywańy (*D.lp.* dosywańô) *rzecz. od dosywać;* doszywianie

došacować *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* došacujã, *lp.cz.przesz.r.m.* došacowoł) došacować

došacowańy (*D.lp.* došacowańô) *rzecz. od došacować*

došadować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* došadujã, *lp.cz.przesz.r.m.* došadowoł) **o ptakach:** kończyć wysiadywać (jajka)

došadowańy (*D.lp.* došadowańô) *rzecz. od došadować*

došafować *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* došafujã, *lp.cz.przesz.r.m.* došafowoł) dostarczyć * *Izeby'js mi kacmôrzu na jutro došafowoł kŭňa całego côrnegu.*

došafowańy (*D.lp.* došafowańô) *rzecz. od došafować*

došćigać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* došćigŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* došćigoł) doganiać

došćigańy (*D.lp.* došćigańô) *rzecz. od došćigać*

došćignŭć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* došćignã, *lp.cz.przesz.: r.m.* došćignŭn, *r.ż.* došćigła) dogonić * *Ŭŭn go došćignŭn, bo mu choć ućec.*

došćignŭńy (*D.lp.* došćignŭńô) *rzecz. od došćignŭć*

došek *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* došekã, *lp.cz.przesz.r.m.* došek) * *Mjoł jescy došek te trochã trôwy, to posoł do Rudika.* * *Došek mi jescy dzebko trôwy.* * *Ŭŭn tego nie došek, bo še zećmjŭto.*

došecyńy (*D.lp.* došecyńô) *rzecz. od došek*

došedzyńy (*D.lp.* došedzyńô) *rzecz. od došedzieć*

došedzieć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* došedzã, *lp.cz.przesz.r.m.* došedzoł) 1. siedząc wytrwać do jakiegoś momentu * *Jô juz nie umjoł došedzieć do kŭjńca.* 2. **o ptakach:** siedzieć na jajkach do wyklucia się piskląt * *Kura mušy došedzieć az wylŭže.*

došôć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* došejã, *lp.cz.przesz.r.m.* došoł, *2.os.lp.tr.rozk.* došy, *im.bier.* došŭny) dosiać * *Dŭšej tego nie došejã, bo še wjecŭr wali.*

došpjywać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* došpjywŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* došpjywoł) dokończyć śpiewanie * *Patrzeli došpjywać niŭz še msô skŭjńcŭta.*

došpjywańy (*D.lp.* došpjywańô) *rzecz. od došpjywać*

došpjywować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* došpjywujã, *lp.cz.przesz.r.m.* došpjywowoł) kończyć śpiewanie

došpjywowańy (*D.lp.* došpjywowańô) *rzecz. od došpjywować*

doštrykować *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* doštrykujã, *lp.cz.przesz.r.m.* doštrykowoł) 1. dorobić na drutach

* *Doštrykuj mi do tej westy rãnkôwki.* 2. dokończyć robić na drutach * *Jutro tyn šaŭl doštrykujã, bo juz dŭšej mje ŭocy bolŭ.*

doštrykowańy (*D.lp.* doštrykowańô) *rzecz. od doštrykować*

doštymować *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* doštymujã, *lp.cz.przesz.r.m.* doštymowoł) dopasować

doštymowańy (*D.lp.* doštymowańô) *rzecz. od doštymować*

došŭny dosiany

došŭńy (*D.lp.* došŭńô) *rzecz. od došôć*

došwajsować *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* došwajsujã, *lp.cz.przesz.r.m.* došwajsowoł) 1. dospawać 2. dokończyć spawać

došwajsowańy (*D.lp.* došwajsowańô) *rzecz. od došwajsować*

došwjcycyńy (*D.lp.* došwjcycyńô) *rzecz. od došwjcycić*

došwjcycić *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* došwjcycã, *lp.cz.przesz.r.m.* došwjcycŭ) dosięgnąć światłem, blaskiem * *Tukej ptôsek nie doleci i mjejšŭnczek nie došwjcyci.* * *Tŭ tašlampkŭ tak daleko nie došwjcycã.*

došykać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* došykŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* došykoł) dokaszać * *Cego'ch nie umjoł mašinŭ ŭobsec, to tera kosŭ došykŭ.*

došykańy (*D.lp.* došykańô) *rzecz. od došykać*

došyrować *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* došyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* došyrowoł) doszorować, doczyścić

došyrowańy (*D.lp.* došyrowańô) *rzecz. od došyrować*

došywać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* došywŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* došywoł) dosiewać * *Mušoł došywać, bo mu bez ŭimã wymarzoł.*

došywańy (*D.lp.* došywańô) *rzecz. od došywać;* dosiewanie

došyjs še *zwr. dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* došyndã še, *lp.cz.przesz.r.m.* došôd še) dosiąść się

dotachać *dk* (1.os.lp.cz.przys. dotachŭ, lp.cz.przesz.r.m. dotachoł) dotaszczyć, donieść (zwykle coś ciężkiego)
syn. dosmyczyć

dotachańy (*D.lp.* dotachańô) *rzecz. od dotachać*

dotacyjô (*D.lp.* dotacyje) dotacja → *czes. dotace*

dotarćy (*D.lp.* dotarćô) *rzecz. od dotrzyć*

dotluwać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dotluwŭ, lp.cz.przesz.r.m. dotluwoł) dogasać

dotluwańy (*D.lp.* dotluwańô) *rzecz. od dotluwać*

dotnŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przys. dotnã, lp.cz.przesz.: r.m. dotnŭn, r.ż. dotła) dociąć

dotńŭńćy (*D.lp.* dotńŭńćô) *rzecz. od dotnŭńć*

dotôcać še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przys. dotôcŭ še, lp.cz.przesz.r.m. dotôcoł še) dojść zataczając się * *Jako ty še taki ŭozarty do dŭm dotôcôs?*

dotrŭmbić *dk* (1.os.lp.cz.przys. dotrŭmbjã, lp.cz.przesz.r.m. dotrŭmbjŭł) dopić (do końca)

dotrŭmbjać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dotrŭmbjŭ, lp.cz.przesz.r.m. dotrŭmbjoł) dopijać (do końca)

dotrŭmbjańy (*D.lp.* dotrŭmbjańô) *rzecz. od dotrŭmbjać*

dotrŭmbjyńy (*D.lp.* dotrŭmbjyńô) *rzecz. od dotrŭmbić*

dotrzyć *dk* (1.os.lp.cz.przys. dotrzã, lp.cz.przesz.r.m. dotar, 2.os.lp.tr.rozk. dotrzí, *im.bier.* dotarty) 1. dokończyć 2. zetrzeć dodatkowo; dotrzeć * *Dotrzy jescy dwa kartôfle na klŭzki.*

doturmacyć še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przys. doturmacã še, lp.cz.przesz.r.m. doturmacŭł še) dojść z trudem; dowlec się

dotŭnd dotąd

doucać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. doucŭ, lp.cz.przesz.r.m. douchôł) doksztalcać

doucać še *zwr. ndk* doksztalcać się

doucańy (*D.lp.* doucańô) *rzecz. od doucać*

doucyć še *zwr. dk* doksztalcić się * *Potŭ praôpa še jescy douchŭł.*

doucyńy (*D.lp.* doucyńô) *rzecz. od doucyć*

doŭokoła dookoła * *Doŭokoła kojścôta je mur.*

doŭokŭłka *zdr. od doŭokoła* * *A doŭokŭłka same Chadzaje i poŭmjatane z potŭ Ojropy ŭcepy, ŭobrzinki i roztomajny ŭajs.*

doŭorać *dk* (1.os.lp.cz.przys. doŭorzã, lp.cz.przesz.r.m. doŭoroł) 1. skończyć orać; doorać * *doŭorzã te ŭcyrŭny a jadã do dŭm.* 2. doorać; zaorać dodatkowo; dołączyć poprzez zaoranie * *Ŭŭn do tego pola doŭoroł jescy mejter tŭńki.* 3. doorać (do określonego mjejsca) * *Dŭŭšej doŭorzã yno do tego kamjyňa.*

doŭorańy (*D.lp.* doŭorańô) *rzecz. od doŭorać*

doŭorować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. doŭorujã, lp.cz.przesz.r.m. doŭorowoł) 1. kończyć oranie; doorywać 2. orać dodatkowo; dołączać poprzez zaoranie; doorywać * *Ŭŭn mi kozdy rok trochã tŭńki doŭoruje do swojygo pola.* 3. doorywać (do określonego mjejsca)

doŭorowańy (*D.lp.* doŭorowańô) *rzecz. od doŭorować*

doŭŭnacować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. doŭŭnacujã, lp.cz.przesz.r.m. doŭŭnacowoł, *im.bier.* doŭŭnacowany) *czasownik zastępujący czasowniki niedokonane z przedrostkami do-, dŭ;* dotegowywać

doŭŭnacować še *zwr. ndk* *czasownik zastępujący czasowniki zwrotne niedokonane z przedrostkami do-, dŭ;* dotegowywać się

doŭŭnacowańy (*D.lp.* doŭŭnacowańô) *rzecz. od doŭŭnacować*

doŭŭnacŭny *im. bier. od doŭŭnacŭyć*

doŭŭnacŭyć *dk* (1.os.lp.cz.przys. doŭŭnacã, lp.cz.przesz.r.m. doŭŭnacŭł) *czasownik zastępujący czasowniki dokonane z przedrostkami do-, dŭ;* dotegować * *Ty jŭs to ale doŭŭnacŭł.*

doŭŭnacŭyć še *zwr. dk* *czasownik zastępujący czasowniki zwrotne dokonane z przedrostkami do-, dŭ;* dotegować się

doŭŭnacŭyńy (*D.lp.* doŭŭnacŭyńô) *rzecz. od doŭŭnacŭyć*

dowarćy (*D.lp.* dowarćô) *rzecz. od dowrzyć;* domknięcie

dowarty domknięty * *Camu te ŭokno nie je dowarte?*

dowarzić *dk* (1.os.lp.cz.przys. dowarzã, lp.cz.przesz.r.m. dowarzŭł, 2.os.lp.tr.rozk. dowôrz) dokończyć gotować, dogotować * *Ŗostra muŭi ŭobjôd dowarzić, bo jô idã fŭrt.* * *Ŭcykła kucharka i nie dowarziła ŭobjadu.*

dowarzić še *zwr. dk* dogotować się * *Nech še te kartôfle dowarzŭ, a jô idã do ŭogrŭdka po pjetruskã.*

dowarzyńy (*D.lp.* dowarzyńô) *rzecz. od dowarzić*

dowãndzać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dowãndzŭ, lp.cz.przesz.r.m. dowãndzoł) dowędzać

dowãndzańy (*D.lp.* dowãndzańô) *rzecz. od dowãndzać*

dowãndzyńy (*D.lp.* dowãndzyńô) *rzecz. od dowãndzić*

dowãndzić *dk* (1.os.lp.cz.przys. dowãndzã, lp.cz.przesz.r.m. dowãndzŭł) 1. dokończyć wędzić 2. uwędzić dodatkowo

dowćipnojsć (*D.lp.* dowćipnojsći) łatwość pojmowania czegoś; pojętność → *czes. dŭvtipnost*

dowćipny 1. pojętny, zdolny * *Ŭŭn je taki dowćipny, ze še wysytkygo prãndko naucy.* 2. bystry, inteligentny

dowćupnojsć (*D.lp.* dowćupnojsći) łatwość pojmowania czegoś; pojętność

dowćupnŭńć še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przys. dowćupnã še; lp.cz.przesz.: r.m. dowćupnŭn še, r.ż. dowćupła še) domyślić się

dowćupny sprytny, bystry, inteligentny, pomysłowy → *czes. dŭvtipny*

dowjadować še *zwr. ndk* (1.os.lp.cz.przys. dowjadujã še, lp.cz.przesz.r.m. dowjadowołše) dowiadywać się

dowjadowańy (*D.lp.* dowjadowańô) *rzecz. od dowjadować*

dowjedzyńy (*D.lp.* dowjedzyńô) *rzecz. od dowjedzieć*

dowjedzieć še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przys. dowjã še, lp.cz.przesz.r.m. dowjedzoł še) dowiedzieć się

dowjejsić *dk* (1.os.lp.cz.przys. dowjesã, lp.cz.przesz.r.m. dowjesŭł) 1. dokończyć wieszanie; dowiesić 2. powiesić dodatkowo; dowiesić

dowjertać *dk* (1.os.lp.cz.przys. dowjertŭ, 3.os.lp.cz.przesz.r.m. dowjertoł) 1. dowiercić; wywiercić dodatkowo 2. dokończyć wiercić

dowjertańy (*D.lp.* dowjertańô) *rzecz. od dowjertać*

dowjertować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dowjertujã, lp.cz.przesz.r.m. dowjertowoł) 1. dowiercać; wiercić dodatkowo 2. kończyć wiercić

dowjertowańy (*D.lp.* dowjertowańô) *rzecz. od dowjertować*

dowjerzić *dk* (1.os.lp.cz.przys. dowjerzã, lp.cz.przesz.r.m. dowjerzŭł, 2.os.lp.tr.rozk. dowjyrz) dowierzyć

dowjerzyńy (*D.lp.* dowjerzyńô) *rzecz. od dowjerzić*

ńedowjerzyńy (*D.lp.* ńedowjerzyńô) *rzecz. od ńedowjerzić*

dowjyrzac ndk (1.os.lp.cz.ter. dowjyrzŕ, lp.cz.przesz.r.m. dowjyrzoŕ) dowierzać; mieć zaufanie, ufać * *Ñe dowjyrzej mu, bo ũn nigdy proŕdy ñe rzŕndŕi.*

ñedowjyrzańy (D.lp. ñedowjyrzańŕ) rzecz. od **ñedowjyrzac**

dowjesyńy (D.lp. dowjesyńŕ) rzecz. od **dowjejsić**

dowjezŕny dowieziony

dowjezyńy (D.lp. dowjezyńŕ) rzecz. od **dowjyjŕ**; dowiezie-nie

dowjŕzac dk (1.os.lp.cz.przys. dowjŕzã, lp.cz.przesz.r.m. dowjŕzoŕ) dowiãzać

dowjŕzany dowiãzany

dowjŕzańy (D.lp. dowjŕzańŕ) rzecz. od **dowjŕzac**; dowiã-zanie

dowjŕzować ndk (1.os.lp.cz.ter. dowjŕzujã, lp.cz.przesz.r.m. dowjŕzowŕ) dowiãzywać

dowjŕzowańy (D.lp. dowjŕzowańŕ) rzecz. od **dowjŕzować** dowiãzywanie

dowjyjŕ dk (lp.cz.przys.: 1.os. dowjezã, 3.os. dowjeje; lp.cz.przesz.r.m. dowjŕz; 2.os.lp.tr.rozk. dowjyjŕ) do-wjeŕć * *Jak matackŕrze juz dowjŕzli tŕwŕr, to potŕ dostŕwali geltak i ŕli pjechty do dŕm.*

dowjyrac ndk (1.os.lp.cz.ter. dowjyrŕ, lp.cz.przesz.r.m. dowjyrŕŕ) domykać * *Ñe dowjyrej tych dwjyrzŕw, bo je gorko.*

dowjyrac ŕe zwr. ndk * *Camu te dwjyrzi ŕe ñe dowjyrzujŕ?* * *Te dwjyrzi ŕe ñe chcŕ dowjyrac.*

dowjyrzańy (D.lp. dowjyrzańŕ) rzecz. od **dowjyrac**

dowlecyńy (D.lp. dowlecyńŕ) rzecz. od **dowlyc**

dowlyc dk (1.os.lp.cz.przys. dowlekã, lp.cz.przesz.r.m. dowlyk, 2.os.lp.cz.ter. dowyc) dowlec; donieŕć z trudem

dowlyc ŕe zwr. od dowlec się; dojsić z trudem * *Jakoŕs do dŕm ŕe dowlekã, choć zech ũozarty je.*

dowojźić ndk (1.os.lp.cz.ter. dowożã, lp.cz.przesz.r.m. dowojźŕ) dowozić

dowoŕac dk (1.os.lp.cz.przys. dowoŕŕ, lp.cz.przesz.r.m. dowoŕŕŕ) 1. woŕając zostać usŕyszczonym * *Ñe umjãta'ch go dowoŕac, wjerzã juz spoŕ.* 2. dokończyć woŕac; do-woŕac 3. zawoŕac dodatkowo; dowoŕac * *Dowoŕŕŕ jescy trzuch chopŕw.*

dowoŕac ŕe zwr. dk woŕając zostać usŕyszczonym * *Ñe ŕŕo ŕe dŕ nich dowoŕac.*

dowoŕańy (D.lp. dowoŕańŕ) rzecz. od **dowoŕac**

dowozyńy (D.lp. dowozyńŕ) rzecz. od **dowjyjŕ**; dowożenie

dowŕzac ndk (1.os.lp.cz.ter. dowŕzŕ, lp.cz.przesz.r.m. dowŕzoŕ) kończyć gotować; dogotowywać

dowŕzac ŕe zwr. ndk dogotowywać się

dowŕzańy (D.lp. dowŕzańŕ) rzecz. od **dowŕzac**

dowŕzac ndk (lp.cz.ter.: 1.os. dowŕzŕ, 3.os. dowŕzŕ; lp.cz.przesz.r.m. dowŕzoŕ) 1. ważyć dodatkowã iloŕć; do-ważyć * *Dowŕzŕe mi jescy kilo trzejŕnŕw.* 2. kończyć ważyć 3. **ñe dowŕzac** odmierzać za pomocã wagi zbyt maŕã iloŕć czegoŕ * *Ñe chtory kupjec nigdy ñe dowŕzŕ.*

dowŕzac ŕe zwr. ndk o wadze i umieszczonym na niej **towarze**: wskazywać niemal tyle, ile che się zważyć; wa-żyć niemal tyle, ile che się zważyć * *Te kartŕfle ŕe juz dowŕzajŕ. Doćep do bojŕla jescy jednego i b'e trzi kilo.* * *Na wŕdze ŕe juz dowŕzŕ.*

dowŕzańy (D.lp. dowŕzańŕ) rzecz. od **dowŕzac**

dowŕzować ndk (lp.cz.ter.: 1.os. dowŕzujã, 3.os. do-wŕzuje; lp.cz.przesz.r.m. dowŕzowŕ) 1. ważyć dodat-kowã iloŕć; dowŕzać 2. kończyć ważyć

dowŕzować ŕe zwr. ndk o wadze i umieszczonym na niej **towarze**: wskazywać niemal tyle, ile che się zwa-żyć; ważyć niemal tyle, ile che się zważyć

dowŕzowańy (D.lp. dowŕzowańŕ) rzecz. od **dowŕzować**

dowŕzyć dk (1.os.lp.cz.przys. dowŕzã, lp.cz.przesz.r.m. dowŕzŕ) 1. zważyć dodatkowã iloŕć; dowŕżyć 2. dokoń-czyć ważyć 3. **ñe dowŕzyć** zważyć zbyt maŕã iloŕć czegoŕ

dowŕzyńy (D.lp. dowŕzyńŕ) rzecz. od **dowŕzyć**

dowrzyc dk (1.os.lp.cz.przys. dowrzã, lp.cz.przesz.r.m. dowar, im.bier. dowarty, 2.os.lp.tr.rozk. dowrzŕ) do-mknać * *Dowrzŕ te dwjyrzi.* * *Ñe dowarŕa chlywika i projŕŕnta ućekŕy.*

dozarŕy (D.lp. dozarŕŕ) rzecz. od **dozryć**

dozbjyrac dk (1.os.lp.cz.przys. dozbjyrŕ, lp.cz.przesz.r.m. dozbjyrŕŕ) 1. nazbierać do końca * *Dozbjyrŕ tyn zbjyrŕk jagodŕw i mozymy iŕ do dŕm.* 2. nazbierać dodatkowo

dozbjyrzańy (D.lp. dozbjyrzańŕ) rzecz. od **dozbjyrac**

doznać dk (1.os.lp.cz.przys. doznŕ, lp.cz.przesz.r.m. do-znoŕ) doznać, doŕwiadczyć, przeżyć * *ũna tela zŕego juz doznaŕa.* * *ũn moc ñescejŕŕ doznŕ.*

doznać ŕe zwr. dk przekonać się * *Doznŕ ŕe, ize tyn, co rzŕndŕŕ, mjoŕ prawje.* syn. **przeŕwjadcyć ŕe**

doznańy (D.lp. doznańŕ) rzecz. od **doznać**

doznŕwać ndk (1.os.lp.cz.ter. doznŕwŕ, lp.cz.przesz.r.m. doznŕwŕŕ) doznawać, doŕwiadczać, przeżywać

doznŕwać ŕe zwr. ndk przekonywać się syn. **przeŕwjadcać ŕe**

doznŕwańy (D.lp. doznŕwańŕ) rzecz. od **doznŕwać**

dozornojŕć (D.lp. dozornojŕci) baczenie, uwaga, troska

dozrŕwać ndk (1.os.lp.cz.ter. dozrŕwŕ, lp.cz.przesz.r.m. dozrŕwŕŕ) dokuczać, dogryzać

dozrŕwańy (D.lp. dozrŕwańŕ) rzecz. od **dozrŕwać**

dozryć dk (1.os.lp.cz.przys. dozerã, lp.cz.przesz.r.m. do-zar, 2.os.lp.tr.rozk. dozer) dogryzić, dokuczyć; **dozryć do zywego** bardzo dokuczyć * *ũn ale umjy dozryć cowje-kowi.* zob. **dopŕlic**

dozryć ŕe zwr. dk dostać się (z duzym wysŕkiem), do-pchać się

dozŕr (D.lp. dozoru, Ms.lp. dozorze) 1. dozŕr, nadzŕr * *Dejŕe pozŕr, bo idŕe dozŕr.* 2. **dać dozŕr** dopilnować 3.

dŕwać dozŕr pilnować, dopilnowywać

dozwŕlic dk (1.os.lp.cz.przys. dozwoŕã, 1.os.lm.cz.ter. do-zwoŕlmy, lp.cz.przesz.r.m. dozwoŕŕ) pozwoŕlic, zezwoŕlic

dozwŕŕny (D.lp. dozwoŕŕnyŕ) 1. rzecz. od **dozwŕlic** 2. po-zwolenie, zezwolenie * *A wy mŕŕe dozwoŕŕny do chytańŕ rybŕw?*

dozwŕŕac ndk (1.os.lp.cz.ter. dozwoŕŕ, lp.cz.przesz.r.m. dozwoŕŕŕ) pozwalać, zezwalać

dozwŕŕańy (D.lp. dozwoŕŕańŕ) rzecz. od **dozwŕŕac**

dozwŕŕińc dk (1.os.lp.cz.przys. dozwoŕŕã, lp.cz.przesz.r.m. dozwoŕŕŕ) dokończyć dzwŕnienie (dzwŕnem, np. w koŕciele, w kaplicy) * *Prziŕŕŕ dozwoŕŕińc, bo pjyrŕy muŕŕŕ ũoyjŕŕ.*

dozwŕŕińc ŕe zwr. dk dodzwŕnić się * *ŕy mogã ŕe dŕ ñego dozwoŕŕińc.*

dozwŕŕŕny (D.lp. dozwoŕŕŕnyŕ) rzecz. od **dozwŕŕińc**

dozyć *dk* (1.os.lp.cz.przys. dożyjã, lp.cz.przesz.r.m. dozũ) dożyć * *Moja òma dozũta dżewjýndżejšýnt pjýńć lôt.*

dożyćy (*D.lp.* dożyćó) *rzecz. od dożyć*

dozyrac (*D.lp.* dozyraca) ktoś dokuczliwy * *Z mojjogo òpy na starojšć robi še dozyrac.*

dozyrać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dozyrũ, lp.cz.przesz.r.m. dozyroł) dokuczać, dogryzać *zob. dopôlać, dopôlować*

dozyrać še *zwr. ndk* domagać się czegoś; walczyć coś * *Dozyrej še, bo ěi řic ře ůstawjũ. zob. doćyrać še*

dozyrańy (*D.lp.* dozyrańó) *rzecz. od dozyrać*

dozyrny 1. trudny do zniesienia; dokuczliwy 2. potrafiący walczyć, upominać się o swoje

dozywać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dozywũ, lp.cz.przesz.r.m. dozywoł) dozywać

dozywańy (*D.lp.* dozywańó) *rzecz. od dozywać; dożywanie*

dôchtorować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dôchtorujã, lp.cz.przesz.r.m. dôchtorowoł) leczyć * *Dôchtorować tyz řyma leko, bo ludže sũ roztomajřii. * Tak dugo go dôchtorowoł, aze umar. * Jego dżoũcha je chorô, pũjdzymy jũ dôchtorować.*

dôchtorować še *zwr. ndk* leczyć się

dôchtorowańy (*D.lp.* dôchtorowańó) *rzecz. od dôchtorować*

dôchtorski 1. lekarski * *Ty môs ale dôchtorskũ kłařã. * Wôzyli my nasã Jadwizkã na dôchtorskej wôdze.* 2. doktorski * *Rychtujã prawje moją dôchtorskũ dizertacyjũ.* 3. **dôchtorski brif | dôchtorski list** epikryza → *niem.* Arztbodyrief

dôchtũr (*D.lp.* dôchtora, *M.lm.* dôchtory, dôchtorzi) 1. lekarz, doktor * *Ŭũn še wyucũł za dôchtorã. * Dôchtũr mi kôzoł zakrzypãć. * Lepi dać pjekôrzowi a masôrzowi jak dôchtorowi. (powiedzenie) * Fto na jôdle sporuje, tyn řeskorzi dôchtorã futruje. (przysłowie)* 2. doktor (stopień naukowy) 3. **adest ůod dôchtorã** recepta lekarska *zob. recepis* 4. **dôchtũr na ůocy | ůocny dôchtũr** okulista * *Idã do ůocnego dôchtorã po brele.* 5. **šwiński dôchtũr** weterynarz (zajmujący się m.in. trzodã chlewnã)

dôchtũrek (*D.lp.* dôchtũrka) *zdr. od dôchtũr*

dôchtũrka (*D.lp.* dôchtũrki, *Ms.lp.* dôchtũrce) lekarka * *Jô chodzã ř dżećj do dôchtũrki.*

dôrecek (*D.lp.* dôrecka) *zdr. od dôrek*

dôrek (*D.lp.* dôrka) 1. podarunek, prezent 2. wrodzony talent do czegoś

dôwać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. dôwũ, 3.os. dôwó; *lm.cz.ter.:* 1.os. dôwũmy, 2.os. dôwóće, 3.os. dôwajũ; *lp.cz.przesz.r.m.* dôwoł) 1. dawać * *Jô yno robjã a dôwũ. * Jô mũ jũ yno dôwać, dôwać, a řigdy dojs. * Dôwej mi tyn kluc!* 2. **dôwać [še] pozũr (na kogo, na co)** (a) uważać (na kogo, na co; więcej niż raz, cały czas) * *Dôwej pozũr, jak bez drũgã przetajřis. * A juz róz tak bũto, to še dôwũ pozũr.* (b) zwracać uwagę (na kogo, na co) (c) pilnować (kogo, co) 3. **dôwać (co, kũmu) na pozycy** pożyczać (co, komu) 4. **dôwać pozũr (przed kũ, przed cũ)** wystrzegać się (kogo, czego) 5. **dôwać gãmby** całować 6. **dôwać skôzać** dawać znać, powiadamiać, zawiadamiać * *Jak przichodzũto do šwińbóć, dôwało še skôzać masôrzowi, co bãndže mjoł robotã.*

dôwać še *zwr. ndk* zabierać się (za coś) * *Tak wele šũdmej dôwũmy še do roboty.*

dôwańy (*D.lp.* dôwańó) *rzecz. od dôwać; dawanie*

dôwca (*D.lp.* dôwce) podatnik

dôwjyn: ůod dôwjyn dôwna od dawien dawna; od bardzo dawna

dôwka (*D.lp.* dôwki, *Ms.lp.* dôwce) podatek *zob. nõrok*
dôwkowy podatkowy; **dôwkowe wichřajstwo** oszustwo podatkowe; **dôwkowy zystym** system podatkowy

dôwna: 1. **ũod dôwna** od dawna 2. **za dôwna** dawno temu, w dawnych czasach 3. **ũod dôwjyn dôwna** od dawien dawna; od bardzo dawna

dôwno (*st. wyř. dôwnĩ*) dawno; **dôwno tymu** dawno temu; **blańk dôwno | dôwno a dôwno** bardzo dawno temu; **ře za dôwno** niedawno temu * *Dôwno my še ře widzeli. * To bũto dôwno a dôwno.*

dôwny (*st. wyř. dôwnĩesjy*) dawny

dôwnĩć kiedyś, niegdyś, dawniej

dôza (*D.lp.* dôze, *Ms.lp.* dôže, *M.lm.* dôže) 1. puszka, pojemnik (do przechowywania czegoś) * *Cuker je w dôže. * Przińjũs mi tã šwjatkũ dôzã na chlyb. * Wsuj cuker do dôže. * Môs gryfnũ dôzã na tabakã.* 2. puszka elektryczna * *Jô terã ře wjã, jak te kable w dôže mũ poku-plować.* 3. puszka, konserwa → *niem.* Dose

dôzka (*D.lp.* dôzki, *Ms.lp.* dôzce) *zdr. od dôza*

drab 1. pędko, szybko * *Leć drab po chlyb, bo brachńe. * Drab řũb, bo juz idã. * Kũń lećoł drab. * Przińjũs mi wũńglô, ale drab. * My to drab braty. * Leć po starkã, ale drab. * Ŭũni ale drab jadũ. * Ŭũna by šćãta, coby'ch jô durch drab lôtãta: to to, to to, to to. Jô juz mũ tego dojs!* *zob. drabko, gibko, pãndko, wartko* → *niem.* trab 2. *fraz. tã drab a nazôd kalup* tam szybko, a z powrotem jeszcze szybciej * *Tã lećoł drab, a nazôd kalup.*

drabik (*D.lp.* drabika) *o dziecku:* urwis, psotnik

drabina (*D.lp.* drabiny, *Ms.lp.* drabińe) 1. drabina; * *Ŭy mũg tã doljũř, bo mjoł za krũtkũ drabinã.* 2. **w drabinach** na wozie drabiniastym * *Jak zbozy uschnĩe, to jũ swozũ w drabinach do studoły.* 3. **zytũô drabina** drabina w wozie drabiniastym

drabinecka (*D.lp.* drabinecki, *Ms.lp.* drabinecce) *zdr. od drabinka*

drabinka (*D.lp.* drabinki, *Ms.lp.* drabince) *zdr. od drabina*
drabińôcek (*D.lp.* drabińôcka) *zdr. od drabińôk* 1. mały wóz drabiniasty * *Trôwã wozũ kozdy dżyń w mały drabińôcku.* 2. wózek z drabinkami po bokach ciągnięty przez człowieka 3. zabawkowy wózek z drabinkami

drabińôk (*D.lp.* drabińôka) wóz drabiniasty * *Drabińôk zamjan gnojńicũw mô drôbki. * Wejźće jich do drabińôka.*

drabki pędki, szybki * *Jô še bojã tego drabkygo lôtãńô.*

drabko (*st. wyř. drabći*) pędko, szybko * *Drabko to robi gupielôk abo djôboł. zob. drab, gibko, pãndko, wartko*

drabkojřć (*D.lp.* drabkojřći) pędkość, szybkość

drabřajs (*D.lp.* drabřajsu, *Ms.lp.* drabřajše) biegunka, rozwolnienie * *Nazarta še wcorã wjeprzkũw i terã mô drabřajs. zob. bjeğũnka, chlistacka, drzistacka, durchflama, durfal, laksyra, laksyrka, lôtacka, morzisko, raćiborskô, rajźnô, sracka*

- drach** (*D.lp.* dracha) 1. latawiec * *Dźíšej bãńdźymy dracha puscać.* * *Na jejśyń to juz syncyska lócŭ z drachŭma.* * *Studzi ći śe? To pujsć śe dracha.* 2. żart. łobuz, psotnik, urwis 3. smok 4. biała chusta z drobnym haftem 5. drań, łobuz, nicpoń
- drachnŭńć** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* drachnã; *lp.cz.przesz.:* r.m. drachnŭn, r.ż. drachła) wsadzić gdzieś (rękę) * *Drachła zech rãnkŭ pod kurã, ale ņy mjała zõdnych jajcŭw.*
- drachnŭńćy** (*D.lp.* drachnŭńćõ) *rzecz. od drachnŭńć*
- drachowy** latawcowy
- dradrańk** (*D.lp.* dradrańka) turkawka, turkawka zwyczajna (gatunek ptaków, łac. *Streptopelia turtur*)
- dragŭn** (*D.lp.* dragŭna, *Ms.lp.* dragŭńe) żołnierz konny; kawalerzysta *syn. kawalerist, kŭnny wojõk*
- dragŭnecek** (*D.lp.* dragŭnecka) *zdr. od dragŭnek*
- dragŭnek** (*D.lp.* dragŭńka) *zdr. od dragŭn*
- drajcecek** (*D.lp.* drajcecka) *zdr. od drajek; trõjkãcik*
- drajek** (*D.lp.* drajeka) trõjkãt
- drajfus** (*D.lp.* drajfusa, *Ms.lp.* drajfusẽ) 1. kopyto szwskie * *Pjyrwej ludźe robjyli chaće sami, to drajfus w dŭma mušoł być.* 2. podstawka (metalowa) o trzech nóżkach
- drajfusek** (*D.lp.* drajfuska) *zdr. od drajfus*
- drajfytlõki** (*tylko lm., D.* drajfytlõkŭw) spdnie z nogawkami do kolan * *Tyn mõ śmjysne te galõty — ańi to krõtke ańi duge, take drajfytlõki.*
- drajrad** (*D.lp.* drajrada, *Ms.lp.* drajradźe) rower trõjkolowy; trõjkołowiec → *niem.* Dreirad
- drajradek** (*D.lp.* drajradka) *zdr. od drajrad*
- drajśćić** (*1.os.lp.cz.ter.* drascã, *lp.cz.przesz.r.m.* drajśćŭł) śmiecić * *Ty mi dycki drajśćis w izbje.*
- drajspaner** (*D.lp.* drajspanera, *Ms.lp.* drajspanerze) orczyk do zaprzegania trzech koni
- draka** (*D.lp.* draki, *Ms.lp.* drace) daw. skrzynia służąca do spania * *Draka to bŭta takõ krzińa, wẽ ftovej spaty małe dźeći.* *zob. bojta, braka, kastla, kastura, kista, krzińa, lõda, skrzyńa*
- dramozdzyć** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dramozdzã, *lp.cz.przesz.r.m.* dramozdzŭł) grzebać (w czymś) * *Chto to tã zajś w tŭj prańiu dramozdzŭł? Wsŭjsko je przekopane.*
- dramozdzyńy** (*D.lp.* dramozdzyńõ) *rzecz. od dramozdzyć*
- dran** 1. *fraz. być dran* mieć swoją kolej; być obsługiwanym, przyjmowanym (po oczekiwaniu w kolejce, np. w sklepie, urzędzie, przychodni); **(fto) je dran** (czyja) kolej * *Tera ty'jś je dran.* (Teraz twoja kolej.) * *Kukńi no na przodek raje, fto tera je dran.* * *Je zejś tera dran? * Powjydz mi, kej bãńdźes dran.* 2. *fraz. być (jak) dran (przi cŭ | s cŭ)* wychodzić (jak; na czym) * *Bŭta'ch ći dobrze dran przi tŭj.* 3. *fraz. prziś dran* mieć swoją kolej; być następnym (w kolejności); zostać obsłużonym, przyjętym (po oczekiwaniu w kolejce, np. w sklepie, urzędzie, przychodni) **(fto) przisoł dran** nadeszła (czyja) kolej * *Cekoł'ch tã dwje godziny, aze'ch przisoł dran.* * *Dran przisoł zech dopjyro za ŭostatńego.* * *Ŭo ftovej przisoł zejś dran u dõchtora? * Moji braćõ juz byli przi wojsku. Na bezrok jõ przidã dran.* * *Terazki jõ przidã dran.* * *Jutro ty przidźes dran i pojedźes do kojścõta.* * *Jõ przidã dran za chwilã.* 4. *fraz. prziś dran (na kogo, na co)* (o kim, o czym) być następnym w kolejności; **przisoł dran (na kogo, na co)** nadeszła (czyja) kolej * *Na bezrok przidźe dran na braćika.* * *Terazki przisto dran na Ślŭsk.* → *niem.* dran, daran
- drańica** (*D.lp.* drańice; *D.lm.* drańic, drańicŭw) cienka deska lupana z drewna drzew iglastych; darta deska; drańica * *Tyn dach je przikryty drańicŭma.*
- drańicka** (*D.lp.* drańicki, *Ms.lp.* drańicce) *zdr. od drańica*
- drapjyrnojsć** (*D.lp.* drapjyrnojsći) 1. chciwość, zachłanność 2. dopominanie się o swoje
- drapjyrny** 1. chciwy, zachłanny 2. dopominający się swego; walczący o swoje * *Takõ drapjyrnõ zejś je.*
- drapocho** (*D.lp.* drapochy, *Ms.lp.* drapose) *bot.* dzika róża (łac. *Rosa canina*) *syn. dźikõ rŭza, dźiwjõ rŭza, dźiwjõ rŭzycka*
- drascyńy** (*D.lp.* drascyńõ) *rzecz. od drajśćić*
- drasek** (*D.lp.* draska) *zdr. od drach*; mały latawiec
- draslik** (*D.lp.* drasliku) *chem.* potas
- drat** (*D.lp.* dratu, *Ms.lp.* draće) drut → *niem.* Draht
- dratbyšta** (*D.lp.* dratbyšty, *Ms.lp.* dratbyšće) szczotka druciana *syn. śtalbyšta,* → *niem.* Drahtbürste
- draŭf** na wierzch, na górę, na to * *Wćepma to draŭf i gotowo.* * *Rube kloce dejće na spodek, a te kostury draŭf.* → *niem.* darauf
- drebotãc** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* drebotã, *lp.cz.przesz.r.m.* drebotõł) 1. **o gęsi:** gęgać 2. mówić dużo, szybko (także niewyraźnie) * *Gõdej poleku a ņe drebot.* * *Ŭũn dreboce a dreboce.*
- drebõc** (*D.lp.* drebõca) ktoś gadatliwy; gaduła, pleciuga
- drebõtkã** (*D.lp.* drebõtki, *Ms.lp.* drebõtce) gadatliwa kobieta; kobieta mówiąca dużo i szybko * *Drebõtkã wartko gõdõ.*
- dreć** *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. drã, 3.os. dre; *lp.cz.przesz.r.m.* droł) wiać, zawiewać * *Dre po ślapach.* * *Zawrzĩ dwjyrzi, bo dre poplecach.* * *Zawrzĩ dwjyrzi, bo źima dre.*
- drejbańk** (*D.lp.* drejbańku) tokarka → *niem.* Drehbank
- drejer** (*D.lp.* drejera, *Ms.lp.* drejerze) tokarz * *Mũj õpa robjũł za drejera.* *syn. drejõrz, dreksler, drekslyrz, dreślyrz* → *niem.* Dreher
- drejerski** tokarski
- drejerstwo** (*D.lp.* drejerstwa) tokarstwo
- drejować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* drejujã, *lp.cz.przesz.r.m.* drejowoł) obrabiać na tokarce (np. drewno, metal); toczyć (na tokarce) *syn. drekslowãc*
- drejowańy** (*D.lp.* drejowańõ) *rzecz. od drejować*
- drejõrz** (*D.lp.* drejõrza) tokarz *syn. drejer, dreksler, drekslyrz, dreślyrz*
- dreku** (*D.lp.* dreku) 1. błoto 2. nawóz sztuczny *zob. kŭnstowny gnũj, kŭnstyńger, pypry, sũl* 3. **pśi dreku** *przekleństwo* → *niem.* Dreck
- dreksler** (*D.lp.* drekslera, *Ms.lp.* drekslerze) tokarz *zob. drejer, drejõrz, drekslyrz, dreślyrz* → *niem.* Drechsler
- drekslowãc** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* drekslujã, *lp.cz.przesz.r.m.* drekslowõł) obrabiać na tokarce (np. drewno, metal); toczyć * *Bãńdźymy drekslowãc s tego twardego drzewa.* *syn. drejować* → *niem.* drechseln
- drekslowany** obrabiany na tokarce; toczony (na tokarce)
- drekslowańy** (*D.lp.* drekslowańõ) *rzecz. od drekslowãc*
- drekslowiã** (*D.lp.* drekslowiã) warsztat tokarski
- drekslyrski** tokarski * *To je drekslyrskie nõcyńy.*

dreklsyrstwo (*D.lp.* dreklsyrstwa) tokarstwo
dreklsyrz (*D.lp.* dreklsyrza) tokarz *syn.* **drejer**, **drejôrz**, **dreksler**, **drešlyrz**
drela (*D.lp.* drele) siewnik *syn.* **mašina do šúňô**, **dryl**, **drylowník** → *niem.* Drillmaschine
drelich (*D.lp.* drelichu) drelich *syn.* **cwilich**, → *niem.* Drillich
drelichowy drelichowy
drelka (*D.lp.* drelki, *Ms.lp.* drelce) *zdr. od drela*
drepty pieszo, piechota * *Jô mušoł drepty iś. zob. fuzbana, pjechty, śłapcug*
drescũtka (*D.lp.* drescũtki, *Ms.lp.* drescũtce) deseczka, deszczułka
dreska (*D.lp.* dreski, *Ms.lp.* dresce) siewnik
drest (*D.lp.* drestu, *Ms.lp.* dreście) rdest
drešer (*D.lp.* drešra, *Ms.lp.* drešerze) *daw.* ktoś, kto młóci zboże cepem; młocarz * *Drešer mŭci cepjŭ. → niem.* Drescher
drešlyrz (*D.lp.* drešlyrza) tokarz *syn.* **drejer**, **drejôrz**, **dreksler**, **dreklsyrz**
drešmašina (*D.lp.* drešmašiny, *Ms.lp.* drešmašinie) młocarnia (młockarnia, młocarka) wąskomłotna * *Na tã drešmašiná gôdali „lewinka”, bo ũina bũta robjŭnô w Lewiŭe. syn. mašina do mŭcŭňô, → niem.* Dreschmaschine
drewecko (*D.lp.* drewecka) *zdr. od drewno*
drewjanny 1. drewniany *syn.* **drzewjanny** 2. *fraz. mjeć drewjanne ucho | mjeć drewjanne usy* nie mieć słuchu muzycznego
drewko (*D.lp.* drewka) kawałek drewna na opał, polano * *Prziŭjŭs mŭ drewkŭw do pjeca.*
drewňôk (*D.lp.* drewňôka) but na drewnianej podszewie
drobny 1. drobny * *Ńy mŭ zôdnich drobnich.* 2. **drobnô gadžina** ptactwo domowe; drób * *Wjela drobnej gadžiny mŭmy? zob. gôwŭjydž* 3. **prziś do drobných** stracić większość pieniędzy * *Jô by'ch sã s wami do drobných przišoł.*
drobńicka (*D.lp.* drobńicki, *Ms.lp.* drobńicce) 1. krótka zmierzwiona słoma 2. snopek krótkiej zmierzwionej słomy
drobnić *ndk* (1.os.*lp.*cz.*ter.* drobńã, *lp.*cz.*przesz.r.m.* drobńŭł) 1. rozdrabniać 2. rąbać na drobne kawałki * *To je gnôtek, co drzewo drobnić.*
drobńyńy (*D.lp.* drobńyńô) *rzecz. od drobnić*
drobńik (*D.lp.* drobńika) snopek z krótkiej, zmierzwionej słomy * *Zarôz trza bũto wytržŭsać, tã dugŭ słŭmã na snopy wjŭzać, a mŭjrzwã na drobńiki. * Dugŭ słŭmã mŭjrzwŭjŭ na drobńiki.*
drobńôki (tylko *lm.*, *D.* drobńôkŭw) drobne pieniądze, drobniaki
drogeryjô (*D.lp.* drogeryje) 1. drogeria → *niem.* Drogerie 2. *fraz. choby drogeryjô przesła o osobie zbyt mocno wyperfumowanej*
drogi (*st. wyż.* drozsy, drogsy) drogi * *Tera zbozy je droge.*
drogo (*st. wyż.* drozŭ) drogo * *Mjoł go dojŭ drogo, tyn bifej.*
drogojść (*D.lp.* drogojści) drożyzna *syn.* **drogota**
drogota (*D.lp.* drogoty, *Ms.lp.* drogoće) drożyzna * *Ńe-skorzŭ przisła wjelkô drogota a bŭyda. * Latojŭ bãńdže wjelkô drogota. syn. drogojść*

drosel (*D.lp.* drosła) drozd śpiewak (gatunek ptaków, łac. Turdus philomelos) * *U nôs je mało droslŭw. syn. drozda, drŭzd, drożdžoł, lyskowjec* → *niem.* Drossel
drozda (*D.lp.* drozdy, *Ms.lp.* drożdże) drozd śpiewak (gatunek ptaków, łac. Turdus philomelos) *syn.* **drosel**, **drożdžoł**, **drŭzd**, **lyskowjec**
drozdze (tylko *lm.*, *D.* drozdžŭw) drożdże * *Často dôwŭmy wele kŭmina, coby mjało čepłô i coby drozdze mŭgłŭ wyrkować.*
drozdžowy drożdżowy
drożec *ndk* (1.os.*lp.*cz.*ter.* drozejã, *lp.*cz.*przesz.r.m.* drozoł) drożec * *Wsyjsko drozeje.*
drożyńy (*D.lp.* drożyńô) *rzecz. od drożec*
drozysko (*D.lp.* drozyska) 1. *zgr. od drŭga* 2. droga wycięta przez las, nie oddana do użytku
drożdžoł (*D.lp.* drożdžoła, *Ms.lp.* drożdżole) drozd śpiewak (gatunek ptaków, łac. Turdus philomelos) *syn.* **drosel**, **drozda**, **drŭzd**, **lyskowjec**
drôb (*D.lp.* drôba) 1. duża drabina 2. drabina w wozie drabiniastym; drabina do wozu drabiniastego 3. **drôb dlô šana** drabinka (np. nad żłobem), za którą zakłada się siano
drôbca (*D.lp.* drôbce) 1. duża drabina 2. drabinka nad żłobem * *Nad žłobŭ je drôbca.*
drôbecka (*D.lp.* drôbecki, *Ms.lp.* drôbecce) *zdr. od drôbka*; drabinka
drôbik (*D.lp.* drôbika) 1. drabina 2. drabinka
drôbja (tylko *lm.*, *D.* drôbjŭw) 1. drabiny w wozie drabiniastym; drabiny do wozu drabiniastego 2. **wŭz w drôbjach | wŭz z drôbjŭma** wóz drabiniasty *zob. drabińôk*
drôbjanny o wozie konnym: drabiniasty
drôbjy (*D.lp.* drôbjô) 1. drabina w wozie drabiniastym; drabina do wozu drabiniastego * *To je drôbjy do swozŭňô zbožô i šana.* 2. drabinka (np. nad żłobem), za którą zakłada się siano
drôbka (*D.lp.* drôbki, *Ms.lp.* drôbce) drabina * *Trzimej še pŭjndzla, bo drôbkã bjerã.* (żartobliwe pożegnanie)
drôbsko (*D.lp.* drôbska) *zgr. od drôbka*
drôc (*D.lp.* drôcu) przyjęcie urządzone w ostatnim dniu darcia pierza; uroczystość z okazji zakończenia darcia pierza *zob. doskubek, fejderbal, nôwara, śwŭjnto koducha, tuka, wyskubek, wyskubki*
drôdki: 1. **z drôdki jejs** jeść coś, co się niespodziewanie od kogoś dostało * *Ŭŭn z drôdki te častko jy.* 2. **z drôdki zjejs** zjeść coś, co się niespodziewanie od kogoś dostało * *Z drôdki to še zŭj.*
drôgeryjô (*D.lp.* drôgeryje) drogeria * *Chymicne tôwary kupujymy wê nasej drôgeryji.*
drôna (*D.lp.* drôny, *Ms.lp.* drôŭne) truteń * *Drônŭw je w ulu mało. * Jajca na drôny še wyrzinô. syn. trãnt, trŭnt,* → *niem.* Drohne
drônka (*D.lp.* drônki, *Ms.lp.* drônce) *zdr. od drôna*
drôpac *ndk* (*lp.*cz.*ter.:* 1.os. drôpã, 3.os. drôpje; *lp.*cz.*przesz.r.m.* drôpoł) drapać * *Ŭŭŭni wjedželi noułpŭi, kej trza šcãny drôpac špachtłŭ ze starej farby, a kej idže malować na wŭjrech.*
drôpac še drapać się
drôpańy (*D.lp.* drôpańô) *rzecz. od drôpac*; drapanie, skrobanie * *Przi drôpańŭ šcãnŭw bũto połno marasu.*

drôpnŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. drôpnã; lp.cz.przesz.; r.m. drôpnŭn, r.ż. drôpła) drapnąć, zadrapać * *Kot mje drôpnŭn.*

drôpnŭńć še *zwr. dk* zadrapać się

drôpnŭńty zadrapany

drôpnŭńćy (*D.lp.* drôpnŭńćô) *rzecz. od drôpnŭńć;* zadrapanie

drôźliwy łatwo obrażający się; wrażliwy na krytykę * *Ŭna je prãndko drôźliwô.*

drôźnić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. drôźniã, lp.cz.przesz.r.m. drôźnił) drażnić, denerwować (zwierzę, człowieka) *zob. bestwić*

drôźnić še 1. drażnić się; zaczepiać się, nękać się wzajemnie * *Ŭe drôźni še ze mojj psŭ.* * *Jedyn drugygo še drôźni.* 2. przekomarzać się, droczyć się

drôźnińy (*D.lp.* drôźnińô) *rzecz. od drôźnić*

drugi (*D.lp.* drugygo; *M.lm.* drudzy, druge) 1. drugi * *Jedna strŭna je żelŭnô a drugô cerwjŭnô.* 2. następny, kolejny; **na drugi dŭżiń** następnego dnia, nazajutrz; **na drugi tydŭżiń** w kolejnym tygodniu; w przyszłym tygodniu; **na drugi rok** w przyszłym roku 3. **co drugi** co drugi; **co drugi dŭżiń** co drugi dzień 4. **drudzy** inni * *Jedni w to wjerzŭli, a drudzy ni.* * *Ŭn drugŭ niê niê ŭostawjŭł.* * *Jedne dŭeço muŭi mruzyć, zaŭni še ci drudzy pokryjŭ.* 5. **druge ŭwjŭnto** drugi dzień świąt (wielkanocnych, Bożego Narodzenia) * *Przidŭće dŭ nôs na druge ŭwjŭnto.* * *Dôwni w druge ŭwjŭnto bŭto kulaŭni jajec z gŭrki po trôwje abo po desce do ducki.* * *W druge ŭwjŭnto chopcy grali w bitki.* 6. **drugi ŭojćec** ojczym 7. **drugô** druga (godzina); **pŭ drugej** w pól do drugiej; **ŭwjerć na drugŭ** kwadrans po pierwszej; **trzi ŭwjerći na drugŭ** za kwadrans druga 8. **drugô broda** drugi podbródek, zwisający podbródek * *Tak mu je dobrze w dŭma, bo mu drugô broda uroŭta.* *syn. dwje brody | tuplowanô broda w połączaniu z czasownikami łączącymi się z B.:* się wzajemnie, się nawzajem * *Jedyn drugygo še drôźni.* * *Ludŭe robjyli jedyn drugygo za bołzna, a cajtŭŭŭgi wsyjskich, co jy cytali.* * *Napocli gŭnić jedyn drugygo.* 9. **jedyn drugygo** * *Rozumjeli my jedyn drugygo. w połączaniu z czasownikami łączącymi się z B.:* siebie wzajemnie, siebie nawzajem 10. **jedyn drugymu w połączaniu z czasownikami łączącymi się z C.:** sobie wzajemnie, sobie nawzajem * *Pjyrwej ludŭe wjŭŭncŭj pŭmôgali jedyn drugymu.* * *Gôdejma jedyn drugymu za jedno.*

drugowy o pociągu, autobusie itp.: według rozkładu jazdy odjeżdżający (dokładnie lub w przybliżeniu) o godzinie drugiej * *Tyn drugowy cug przijechoł ŭneskoro.*

drugôk (*D.lp.* drugôka) 1. pociąg lub autobus mający według rozkładu jazdy odjazd (dokładnie lub w przybliżeniu) o godzinie drugiej 2. uczeń drugiej klasy; drugoklasista

drugyrôz 1. następnym razem * *Drugyrôz dŭj pozŭr.* 2. po raz drugi * *Drugyrôz stoi wê starych pergamyntach ŭo Tułach dopjyro w roku tysionc sejsset a sejs.*

druhna (*D.lp.* druhny, *Ms.lp.* druhne) druhna; **starsô druhna** pierwsza druhna

druk (*D.lp.* druk) 1. ciśnienie *zob. ciŭŭnińy* 2. druk 3. siła, moc * *Mŭ taki druk, co mogã tyn cołki wjŭŭŭgel przećepãć.*

drukancajga (*D.lp.* drukancajgi, *Ms.lp.* drukancajdze) kontrolka ciśnienia (np. w samochodzie)

druker (*D.lp.* drukera, *Ms.lp.* drukerze) zatrzask (przy ubraniu) * *Pjyrwej babske roki zapinało še na drukery.* → *niem.* Drŭker

drukeryjô (*D.lp.* drukeryje) drukarnia → *niem.* Druckerei

druknoŭf (*D.lp.* druknoŭfa) zatrzask (przy odzieży) * *Jô še ŭoblykła tã bluzã na druknoŭfy.* → *niem.* Druckknopf

drukŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. drukã; lp.cz.przesz.: r.m. drukŭn, r.ż. drukła) wydrukować

drukŭńćy (*D.lp.* drukŭńćô) *rzecz. od drukŭńć;* wydrukowanie

drukować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. drukujã, lp.cz.przesz.r.m. drukowł) drukować

drukowańy (*D.lp.* drukowańô) *rzecz. od drukować;* drukowanie

drukôrz (*D.lp.* drukôrza) 1. dukarz; pracownik drukarni; właściciel drukarni *zob. durkôrz* → *niem.* Drucker 2. ktoś drukujący wzory na tkaninach

drukula (*D.lp.* drukule) 1. część ubrania (zwykle sukienka, spódnica, bluzka) we wzory naniesione techniką drukowania 2. sukienka z kretonu * *Na tajŭcŭwkach cŭŭŭgŭ kole ŭcãny stoły w drukulach.* 3. tkanina we wzory naniesione techniką drukowania

druzba (*D.lp.* druzby, *C.lp.* druzbowi, *M.lm.* druzbowje, *D.lm.* druzbŭw) druzba; **starsy druzba** pierwszy druzba * *Dej to druzbowi.* * *Chopi, chopcy i druzbowje stôli i dŭiwali še.* * *Ŭn bŭł na mojj weselu za druzbã.*

druzbować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. druzbujã, lp.cz.przesz.r.m. druzbowł) być druzbą na weselu; **druzbować (kŭmu)** być druzbą na (czyim) weselu * *Franc še zyŭłł, a Alojz mu druzbowł.* * *Bãŭdŭes na mojj weselu druzbowł?*

druzbowańy (*D.lp.* druzbowańô) *rzecz. od druzbować*

druzg naŭladowanie uderzenia w coŭ, zadania ciosu * *Tyn go druzg do kały.* *zob. ćul, dup*

druzgnŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. druzgnã; lp.cz.przesz.: r.m. druzgnŭn, r.ż. druzgła) trzasnąć, pęknąć * *Słysoł zejŭs, jak tã cojŭs druzgto?* *Jô juz dalí niê idã.*

druzgŭńćy (*D.lp.* druzgŭńćô) *rzecz. od druzgnŭńć*

druzgotać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. druzgocã, 3.os. druzgoce; *lp.cz.przesz.r.m.* druzgotôł; 2.os.lp.tr.rozk. druzgotej) 1. łamać, gruchotać 2. boleć; hupać (w kościach, w krzyżu, w głowie itp.) * *Ale mje dŭiŭej w gnatach druzgoce.*

druzgotańy (*D.lp.* druzgotańô) *rzecz. od druzgotać*

druzka (*D.lp.* druzki, *Ms.lp.* druzce) druhna * *Dŭoŭchy rade za druzki na wesely leãaly.*

drŭb (*D.lp.* drobu) drobica; drobne owoce, warzywa

drŭcanny druciany; wykonany z drutu * *Te pole trza ŭogrodzić drŭcannŭj potŭj.*

drŭcarstwo (*D.lp.* drŭcarstwa) 1. wytwarzanie drutu 2. wytwarzanie przedmiotów z drutu 3. *daw.* naprawianie ceramicznych naczyń drutem; lutowanie garnków; wykonywanie przedmiotów z drutu

drŭcŭk (*D.lp.* drŭcŭka) *zdr. od drŭt,* drucik

drŭcisko (*D.lp.* drŭciska) *zgr. od drŭt* * *Jak ŭmije strasŭty na wsyjske strŭny jakejŭ drŭciska.*

drŭcôk (*D.lp.* drŭcôka) duża ciepła chusta ciemnego koloru, przetykana czerwoną nicią, z frędzlami, podobna do chusty **ŭãultuch**

drůcŏrz (*D.lp.* drůcŏrza) 1. zbrojarz 2. *daw.* druciarz (ktoś, kto drutuje naczynia ceramiczne, lutuje dziurawe metalowe garnki a także wykonuje przedmioty z drutu) * *Jak pŷnknŷn gliŷnanny zbŷunek, to drůcŏrz go poradŷł podrůtować.* * *Drůcŏrze chodŷyli po chałpach i drůtowali potrzaskane gliŷnanne gŏrki, klŏtki na ptŏki abo drůcanne bigle.* * *Drůcŏrz ŷostał stŏc przed chałpŷ i zawołał: garce drůtuj! ** *Pŷyrwej drůcŏrze robŷyli stŷpki na mysy a jŷy po wŷach przedŏwali.* * *Drůcŏrz przŷjyzdoł i ŷe dar pod ŷoknŷma: „gŏrki drůtujŷ, noze brusŷ”.*

drůcŏrzicek (*D.lp.* drůcŏrzicka) *zdr. od drůcŏrz* * *Bŷŷndŷymy ŷe drůcŏrzicku dugo pamŷjŷntać.*

drůga (*D.lp.* drůgi, *Ms.lp.* drůdze, *D.lm.* drůgŷw) 1. droga 2. wyprawa, podrŏz * *Dycki ŷe gŏdało, iŷe s kozdej drůgi cowjek przŷchodŷi mŷndrzejsy.* 3. **bitŏ drůga** | **cymrowanŏ cesta** droga bita, brukowana *syn.* **bitŏ cesta** 4. **ŷyrŷnistŏ drůga** droga z ciernistymi krzewami po bokach 5. **drůga dlŏ kołŷw** | **drůga lŏ kołŷw** | **drůga przed koła** droga dla rowerŏw 6. *fraz.* **gŏdać z drůgi** głupio mŏwić; głupio gadać; bredzić 7. **krzizowe drůgi** skrzyŷowanie *syn.* **krzizŷwka** 8. **krzizowŏ drůga** droga krzŷzowa *syn.* **krzizowŏ cesta** 9. **lejsnŏ drůga** droga wiodŷca przez las, zwykle nieutwardzona; droga leŷna; dukt 10. **po drůdze** po drodze, w drodze; podczas przebywania drogi * *Po drůdze kupŷyli ŷe wŷrztu, zymłŷ i zymftu i pojedli ŷe.* 11. **wjelŏ drůga** droga głŏwna; szosa

Drůga (*D.lp.* Drůgi, *Ms.lp.* Drůdze) **Drůga do Rzymu** | **Drůga do ŷwjŷntej Anny** | **Drůga Pana Jezusa** | **Jeruzalymskŏ Drůga** | **Mlycnŏ Drůga** | **Wojynnŏ Drůga** *astr.* Droga Mleczna * *Podŷiwej ŷe w nocy na ŷiebo, to bŷŷndŷes widŷoł Drůgŷ do Rzymu.* * *Mlycnŷ Drůgŷ widać jak je jasnŏ noc.* * *Ta Mlycnŏ Drůga pokazuje na Rzym.* * *Jak Napolŷŷn soł do Ruskygo, to ta Wojynnŏ Drůga mu pokazowała drůgŷ.* *syn.* **Cesta do Rzymu** | **Cesta do ŷwjŷntej Anny** | **Cesta Pana Jezusa** | **Jeruzalymskŏ Cesta** | **Mlycnŏ Cesta** | **Wojynnŏ Cesta**

drůgowy drogowy

drůmel (*D.lp.* drůmla) 1. bęben obrotowy (w rŏznych urzŷdzeniach mechanicznych); obracajŷca się częŷć przypominajŷca ksztŷtem bęben 2. sieć na ryby rozpięta na obręczach; bębenek rybacki * *ŷŷŷni chytali ryby na drůmel.*

→ *niem.* Trommel

drůt (*D.lp.* drůtu, *Ms.lp.* drůce) drut → *niem.* Draht

drůtek (*D.lp.* drůtka) drucik

drůtnŷŷć *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* drůtnŷ; *lp.cz.przesz.*: *r.m.* drůtnŷn, *r.ŷ.* drůtła) rozczrować, zawieŷć * *To ŷi cha-chŏr, drůtnŷ mje pjerŷŷŷ: mjoł mi dŷiŷej dać piŷŷŷndze, ale prawi iŷe wcora wsytkie w mjejsće udoł.*

drůtnŷŷŷcy (*D.lp.* drůtnŷŷŷcŏ) *rzecz. od drůtnŷŷć*

drůtować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* drůtujŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* drůtowoł) 1. owijać, wiŷzać drutem * *Fŷrktŷ trza drůtować, coby dŷejcka ŷe ućekły.* 2. naprawiać, wzmacniać (pęknŷte garnki ceramiczne) poprzez owinięcie drutem * *Wsytkie bŷnclŏki drůtowali, coby ŷe ŷe strzaskały.* 3. lutować (dziurawe garnki) * *Tyn garŷec idŷe jescy drůtować.* 4. uszczelniać, naprawiać za pomocŷ drutu (np. dziury w ogrodzeniu) * *Drůtujŷ pot, coby kury ŷe wyłŷjŷły.* 5. przymocowywać drutem

drůtowaŷy (*D.lp.* drůtowaŷŏ) *rzecz. od drůtować*

drůtowy wykonany z drutu * *Dej mi te drůtowe ŷitko.*

drůzd (*D.lp.* drozda, *Ms.lp.* drozdŷe) 1. 12. **cŏrny drůzd** kos (gatunek ptakŏw, *łac.* Turdus merula) *zob.* **kos** 2. **drůzd** | **lyskowy drůzd** | **ŷiwy drůzd** drozd ŷpiewak (gatunek ptakŏw, *łac.* Turdus philomelos) *zob.* **droseł, drozda, drozdŷoł, lyskowjec**

→ *niem.* Drossel

drůzdek (*D.lp.* drůzdka) *zdr. od drůzd*

drůzecka (*D.lp.* drůzecki, *Ms.lp.* drůzece) *zdr. od drůzka*

drůzka (*D.lp.* drůzki, *Ms.lp.* drůzce) 1. *zdr. od drůga*; drŏzka 2. dorŏzka

drůzkŏrz (*D.lp.* drůzkŏrza) 1. brukarz * *Drůzkŏrz robi na drůdze.* 2. powoŷacy dorŏzkŷ

drůzyska (*D.lp.* drůzyski, *Ms.lp.* drůzysce) *zdr. od drůzka*

drůzysko (*D.lp.* drůzyska) *zgr. od drůga*

drůzdŷicek (*D.lp.* drůzdŷicka) *zdr. od drůzd*

drůŷng (*D.lp.* drůŷnga) draŷ * *Pŷjda wrota ŷotworzić, bo ŷŷ drůŷŷy podparte.* * *Coby wsyjscy widŷeli marzanŷ z daleka, ŷŷsto ŷe jŷy na dugŷy drůŷngu.*

drůŷngŏł (*D.lp.* drůŷngŏła) długi draŷ

drůzek (*D.lp.* drůzka) *zdr. od drůŷng*; draŷek

drybdzŷŷy (*D.lp.* drybdzŷŷŏ) *rzecz. od drybdŷić*

drybdŷić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* drybdŷŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* drybdŷŷł) chodzić drobnymi krokami

dryker I. (*D.lp.* drykera, *Ms.lp.* drykerze) *daw.* ktoś popychajŷy ręcznie karuzele * *ŷŷn bŷł za drykera.* *zob.* **ŷiŷkŏc**, → *niem.* Drücker ('klamka, przycisk') **II.** (*D.lp.* drykra, *Ms.lp.* drykrze) 1. ostatni moment, ostatni dzwonek * *Juz je ŷostatŷni dryker, coby za wodŷ zapłŷcić.* * *Trza te pismo na gminŷ postać, bo dŷiŷej je ŷostatŷni dryker.* 2. *fraz.* **na ŷostatŷni dryker** na ostatniŷ chwilę; w ostatniej chwili; w ostatnim momencie * *Przilećoł 'ch na cug na ŷostatŷni dryker.* * *ŷŷna zŏwdy przŷłŷjŷi do kojŷcŏta na ŷostatŷni dryker, jak juz kŷŷndz ze zŏkrystyŷe wyłŷjŷi.* * *ŷe kupujće geŷŷŷkŷw na ŷostatŷni dryker.* * *Pisała 'ch te pismo na ŷostatŷni dryker.* → *niem.* auf den letzten Drücker

dryknŷŷć (*1.os.lp.cz.przys.* dryknŷŷ; *lp.cz.przesz.*: *r.m.* dryknŷŷn, *r.ŷ.* drykła) pchnŷć, popchnŷć

dryknŷŷć ŷe *zwr. dk* wymŏwić się od czegoŷ kłopotliwego

dryknŷŷŷcy (*D.lp.* dryknŷŷŷcŏ) *rzecz. od dryknŷŷć*

drykować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* drykujŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* drykowoł) pchać, popychać → *niem.* drücken ('naciskać, przyciskać')

drykowaŷy (*D.lp.* drykowaŷŏ) *rzecz. od drykować*

drył (*D.lp.* dryła) 1. wiertarka ręczna 2. ŷwider (ręczny)

* *Te dŷurki zarŏz zrobŷymy dryłŷ.* *zob.* **borek, brustlaja,**

grabcŏk, knara, ŷwjeder → *niem.* Drillbohrer 2. siewnik rzędowy *zob.* **drela, drylowŷnik, maŷina do ŷŷŷŷ** → *niem.* Drillmaschine

drylować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* drylujŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* drylowoł) wiercić * *Bŷŷndŷymy drylować jescy dŷyje dŷury.*

drylowaŷy (*D.lp.* drylowaŷŏ) *rzecz. od drylować*

drylowŷnik (*D.lp.* drylowŷnika) siewnik rzędowy *syn.* **drela, drył, maŷina do ŷŷŷŷ** → *niem.* Drillmaschine

dryn w ŷrodku; wewnŷtrz czegoŷ * *Co tŷ mŏs dryn w tej pacce?* → *niem.* drinnen

dryna (*D.lp.* dryny, *Ms.lp.* dryŷe) dren

drynda (*D.lp.* dryndy, *Ms.lp.* dryńdze) stary pojazd będący w bardzo złym stanie technicznym; grat * *Kup śe nowe koło, bo na tej dryńdze juz wjecha nie pojeżdżisz.* zob. **plajdra**

dryne zob. **dryny**

dryny 1. w środku, wewnątrz czegoś; w domu * *Te drewka juz sŷ dryny w pjecu.* * *Mŷ blazã wé gãmbje, tak dryny.* * *W tŷ strŷmje dryny je zdrzyn.* * *Nas pjes jak bŷł mały, to sedźoł dryny.* * *Sedź dryny i nie wylazuj na dwŷr.* → niem. drinnen

dryńca (*D.lp.* dryńce) dren

dryńra (*D.lp.* dryńry, *Ms.lp.* dryńrze) *zgr. od dryńrka*

dryńrecka (*D.lp.* dryńrecki, *Ms.lp.* dryńrece) *zdr. od dryńrka*

dryńrka (*D.lp.* dryńrki, *Ms.lp.* dryńrce) drenarka * *Bez nase pole dryńrka idže.* * *Tukej nie kopće, bo pod spodkŷ je dryńrka.* * *Ta dryńrka leći aze do krzŷpopa po drugej strŷnie drŷgi.*

drzeć (*lp.cz.ter.:* 1.os. drzã, 3.os. drzy; *lp.cz.przesz.r.m.* drzoł; 2.os.*lp.tr.rozk.* drzi) trząść się * *Cały drzoł ze źimna.* * *Jŷ aze całŷ drzafa.*

drzewjanny 1. drewniany *syn. drewjanny* 2. *fraz. mjeć drzewjanne ucho | mjeć drzewjanne usy* nie mieć słuchu muzycznego

drzewjŷk (*D.lp.* drzewjŷka) *gŷrn.* wŷzek gŷrniczy do przewozu dŷugich elementów zob. **suka**

drzewo (*D.lp.* drzewa) 1. drewno; **kludzać drzewo** wozić drewno na tratwach * *Drzewa mi nawjŷz do pywŷńce.* 2. **drzewo rzazać** *žart.* chrapać * *Ty jŷ dźiŷej bez noc drzewo rzazoł.*

drzeworyt (*D.lp.* drzeworytu, *Ms.lp.* drzeworyće) drzeworyt → *czes. dřeworyt*

drzewsko (*D.lp.* drzewska) *zgr. od drzewo* * *Po pjerŷna jŷ tela tego drzewska?* * *Tely drzewska przŷwjŷźli.*

drzychwost (*D.lp.* drzychwosta, *Ms.lp.* drzychwoŷće) kopciuszek, kopciuszek zwyczajny (gatunek ptaków, *łac.* Phoenicurus ochruros) zob. **drzikwost**, **kwistek**, **ŷwistek**

drzychwostek (*D.lp.* drzychwostka) *zdr. od drzychwost*

drzik (*D.lp.* drzika) 1. ktoś, kto zabija i odziera ze skóry zwierzęta * *Drzik drze kŷńe.* * *Űŷn kŷńa dodar, bo pjyrzy drzik ŷod nego ućek, bo bardzo ŷmjerdźoł.* 2. dręczyciel, oprawca 3. hycel zob. **łaps** 4. ktoś, kto robi dziury w noszonych ubraniach, obuwiu * *Ty drziku, ty wsyjsko drzes.* 5. *fraz. drzik do roboty* człowiek nadzwyczaj pracowity; ktoś bardzo szybko wykonujący pracę; ktoś narwany do roboty

drzikwost (*D.lp.* drzikwosta, *Ms.lp.* drzikwoŷće) 1. kopciuszek, kopciuszek zwyczajny (gatunek ptaków, *łac.* Phoenicurus ochruros) zob. **drzychwost**, **kwistek**, **ŷwistek** 2. pleszka, pleszka zwyczajna (gatunek ptaków, *łac.* Phoenicurus phoenicurus)

drzikwostek (*D.lp.* drzikwostka) *zdr. od drzikwost*

drzist I. *rzec.* (*D.lp.* drzistu, *Ms.lp.* drziŷće) 1. odchody 2. miękki galaretowaty pokarm * 3. **babski drzist** miód turecki (dawny odpustowy przysmak); brunatna szklista masa cukrowa w bryłach **II.** *wykrz.* 1. **naŷladowanie odgłosu uderzenia, upadku** * *I jescy rŷz, drzist go gracŷ bez pysk.* * *Drzist — no i ŷlecałŷ.* 2. **naŷladowanie rzucenia czymś** * *Wez do rãńki klŷzkã i drzist jŷ na dylŷwkã.* 3. **drzist prask | drzist pult chlast pot.**

bardzo szybko; błyskawicznie; natychmiast; w gnieniu oka; rach ciach * *Drzist prask i wsyjsko bŷłŷo fertich.*

drzistacka (*D.lp.* drzistacki, *Ms.lp.* drzistacce) bigunka, rozwolnienie * *Bŷł zmizerowany, drzistacka go bardzo trŷpjŷła.* zob. **bjegŷnka**, **chlistacka**, **drabŷajs**, **durfal**, **laksyra**, **laksyrka**, **morzisko**, **raćiborskŷo**, **rajnŷŷo**, **sracka**

drzistać *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* drzistŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* drzistoł) 1. puszczać baki 2. oddawać kał 3. gadać głupstwa, pleŷć bzdury 4. plotkować 5. rzucać

drzistańy (*D.lp.* drzistańŷ) *rzec. od drzistać*

drzistek (*D.lp.* drzistka) 1. smarkacz 2. ktoś niskiego wzrostu 3. **kojźi drzistek** *bot.* zawilec gajowy (*łac.* Anemone nemorosa) *syn. kojźibroda, kojźŷ broda*

drzistka (*D.lp.* drzistki, *Ms.lp.* drzistce) alycza (śliwa wiŷniowa), odmiana divaricata (*łac.* Prunus cerasifera var. divaricata) * *Drzistki dźiwo rosnŷ na krzŷpopach.* * *Take młe zŷłte drzistki tã wisŷ.*

drzistnŷć *dk* (1.os.*lp.cz.przysz.* drzistnã; *lp.cz.przesz.:* r.m. drzistnŷn, r.ź. drzistła) 1. puŷcić bakã, pierdnãć 2. wywrŷcić się, przewrŷcić się 3. spaŷć 4. przywalić, uderzyć * *Jak by'ch će tak drzistła, to by'jŷ ŷe spamjŷntoł.* 5. rzucić

drzistnŷńcy (*D.lp.* drzistnŷńcŷ) *rzec. od drzistnŷć*

drzistŷk (*D.lp.* drzistŷka) gaduła, pleciuga; ktoś mówiący byle co, bez zastanowienia * *To je drzistŷk, wsyjscy mu ŷe ŷmjejjŷ.* * *Űŷn ŷic porzŷndnego nie powjy, to je drzistŷk.*

drzistula (*D.lp.* drzistule) plotkarka zob. **klachula**, **klapaka**, **klapiŷ**, **klaptura**, **klebetnica**, **klekotka**, **klekotula**, **klektryna**, **klyta**

drzistulski plotkarski

drzisty (*tylko lm., D.* drzistŷw) 1. plotki, bajdy, niepoważne historie * *To sŷ drzisty, aŷni tego nie powtŷrzej.* 2. **babske drzisty** plotki, bajdy, niepoważne historie * *To sŷ babske drzisty.*

drzizdzka (*D.lp.* drzizdzki, *Ms.lp.* drzizdzce) *zdr. od drzizga*; mała drzazga

drzizga (*D.lp.* drzizgi, *Ms.lp.* drzizdze) drzazga zob. **ŷpliter**, → *czes. třiska*

drzŷcka (*D.lp.* drzŷcki, *Ms.lp.* drzŷcce) darcie pierza * *Za tydźyn ŷe drzŷcka skŷjŷncy.*

drzyć (*lp.cz.ter.:* 1.os. drzã, 3.os. drze; *lp.cz.przesz.r.m.* dar; 2.os.*lp.tr.rozk.* drzi) 1. niszczyć (odzieź, obuwiu) robiąc dziury * *Ty drziku, ty wsyjsko drzes.* 2. **o pierzu:** drzeć; pozbawiać twardych części * *Bez źimã kobjyty chodźŷy pjyrzy drzyć.* * *Űŷn tyz dar s nami pjyrzy.* * *Drzi te pjyrzy.* * *Przychodźŷła juz rano pjyrzy drzyć.* 3. odzierać ze skóry * *Jŷ nie wjã, jak ŷe kŷńa drze.* 4. **o bólach reumatycznych:** silnie boleć; łamać w koŷciach * *Tak mje w nogach darto.* * *Tak mje drze w plecach.* * *Űima mje drze.* 5. szybko jechać; szybko przemiaszczać się * *Ale drze, aŷni go nie widać.* 6. **o wietrze, powietrzu:** wpadać * *Wjater drze do kuchŷe.* 7. wykorzystywać ponad miarę; męczyć * *Űe drzi tak tego kŷńa.*

drzyć śe *zwr. ndk* 1. rozdzierać się; rwać się na kawałki 2. **o obraniach, obuwiu:** rozrywać się; przecierać się; zdzierać się 3. drzeć się; wrzeszczeć, krzyczeć, brzdzo głoŷno ŷpiewać; **drzyć śe jak stare galŷty** bardzo wrzesz-

- czeć, wydzierać się * *Przestůńće śe drzyć.* * *Űůn śe drze, bo go wsy majjŷ.* * *Džoŷchy śe darty choby ŷopãntane.*
- drzymać** ndk (1.os.lp.cz.ter. drzymjã, lp.cz.przesz.r.m. drzymoł) drzemać
- drzymańy** (D.lp. drzymańô) rzecz. od **drzymać** * *Nasa mŷwa juzaŷ napocynŷ śe budzić po rokach drzymańô.*
- drzymota** (D.lp. drzymoty, Ms.lp. drzymoće) senność * *Po ŷobjedze dycki bjere mje drzymota.* → czes. dřímota
- drzyń** (D.lp. drzyńa) 1. rdzeń 2. przen. patyk * *To je yno taki chudy drzyń.* 3. **chudy choby drzyń, chudy jak drzyń** cienki jak patyk; chudy jak patyk
zob. **zdrzyń**
- drzyńek** (D.lp. drzyńka) zdr. od **drzyń**
- drzyńisty** 1. o **drzewie, drewnie z żywicą**: mocny, jędrny * *To je drzyńiste drzewo.* 2. wycięty z środkowej części pnia; **drzyńistô deska** deska wycięta z środkowej części pnia
- drzyńity** 1. o **drzewie, drewnie z żywicą**: mocny, jędrny 2. wycięty z środkowej części pnia; **drzyńitô deska** deska wycięta z środkowej części pnia
- drzyńowy** rdzeniowy
- drzyńy** (D.lp. drzyńô) rzecz. od **drzeć**
- du: du dŷm** do domu * *Jadã du dŷm.*
- dubacka** (D.lp. dubacki, Ms.lp. dubacce) 1. żmudna praca; dhubanina 2. wykałaczką zob. **canštocher**
- dubać** ndk (1.os.lp.cz.ter. dubjã, lp.cz.przesz.r.m. duboł) 1. łuskać * *Dubała 'ch dŷiśej ŷorzecy.* zob. **uskać** 2. dhubać * *Űůn wé fajfce dubje.* * *Ńe dubej w nojśe.* 3. wydłubować z ziemi (wczesne ziemniaki) * *Po Jakubje kozdy dubje.* (przysłowie)
- dubańy** (D.lp. dubańô) rzecz. od **dubać** * *Dała 'ch śe do dubańô grochu.*
- dubel** (D.lp. dubla) ciepła kurtka; ciepły płaszcz * *Ńe podobô mi śe tyn twŷj dubel, rzadńe w nŷj wyglŷndôs.* * *Chop idŷe w dublu.* zob. **bornus, dublôk, mantel**
- dublik** (D.lp. dublika) 1. zdr. od **dubel**; mała kurtka; kurteczka 2. kanapka zrobiona z dwóch złożonych ze sobą kromek chleba zob. **klapśńita** 3. drugie śniadanie (zwykle zabierane do pracy, do szkoły); jedzenie na drogę; jedzenie zabierane w podróż * *Jak chop idŷe na śichtã, to trza rano stŷować a mu rychtować śńôdańy i dublik do roboty.* * *Dŷećŷ trza sykować dubliki do skoty.* zob. **fryśtik, pośńôdek**
- dublôk** (D.lp. dublôka) ciepła kurtka; ciepły płaszcz * *Łaj-ŷis w tŷj dublôku juz trzi ŷimy.* * *Űoblyc śe dublôk, bo je fest ŷima.* zob. **bornus, dubel, mantel**
- dubnŷńć** dk (1.os.lp.cz.przys. dubnã; lp.cz.przesz.: r.m. dubnŷn, r.ŷ. dubła) 1. czas. dk od **dubać** 2. ukraść, przyciążyć sobie * *Dubli mi taki fajny nŷz.*
- dubńŷńćy** (D.lp. dubńŷńćô) rzecz. od **dubnŷńć**
- dubować** ndk (1.os.lp.cz.ter. dubujã, lp.cz.przesz.r.m. dubowoł) dhubać (więcej niż raz)
- dubowańy** (D.lp. dubowańô) rzecz. od **dubować**
- dubŷnka** (D.lp. dubŷnki, Ms.lp. dubŷnce) pisanka (ozdobiona rysunkami lub wydrapanymi wzorami) zob. **krŷsŷnka**
- duch** (D.lp. ducha, M.lm. duchy) 1. duch → czes. duch 2. **Bŷg Duch Śwŷjnty** Duch Śwŷjnty
- duchać** ndk (1.os.lp.cz.ter. duchŷ, lp.cz.przesz.r.m. duchał) dmuchać
- duchańy** (D.lp. duchańô) rzecz. od **duchać**
- duchna** (D.lp. duchny, Ms.lp. duchńe) czapka do spania; szlafmyca
- duchnŷńć** dk (1.os.lp.cz.przys. duchnã; lp.cz.przesz.: r.m. duchnŷn, r.ŷ. duchła) 1. odpocząć 2. wykonać oddech
- duchnŷńćy** (D.lp. duchńŷńćô) rzecz. od **duchnŷńć**
- duchowjyjństwo** (D.lp. duchowjyjństwa) duchowieństwo; stan duchowny
- duchowny** duchowny
- duchowjŷć** (D.lp. duchowjŷći) duchowość
- duchowy** duchowy
- duca** (D.lp. duce) zgr. od **ducka** 1. dół 2. zabawa polegająca na trącaniu kulek, okrągłych kamyków lub jajek w celu trafienia nimi do dołka * *Pjyrwej my grali w ducã.*
- ducka** (D.lp. ducki, Ms.lp. ducce) zdr. od **duka** 1. dołek, wgłębienie, wyźłobienie, zagłębienie 2. zabawa polegająca na trącaniu kulek lub okrągłych kamyków w celu trafienia nimi do dołka * *Ducka to je taki ślŷski golf.* * *Kulki do ducki noŷcãŷći robjŷto śe z gliny, a potŷj śe jy susŷto na stŷŷńcu abo wypŷtało w pjecu przy pje-cyńu chleba abo kołôca.* 3. zabawa chłopięca urządzana w Poniedziałek Wielkanocny polegająca na toczeniu jajek (czasem staczaniu z górki lub jakiegŷ podwyższenia) w celu trafienia nimi do dołka zob. **kulańy** → czes. ducat ('uderzać, trącać, szturchać')
- dudek** (D.lp. dudka) dudek, dudek zwyczajny (gatunek ptaków; łac. Upupa epops) * *A w Ńedŷelã rano grabjŷt dudek ŷano. Sowa go widŷala, grabić mu Ńe dała. Dała mu fŷnt tabaki, coby dudek Ńe bŷł taki. Ale ŷŷn tak dugo grabjŷt, az go Pŷn Bŷg zabjŷt.*
- dudelizak** (D.lp. dudelizaka) 1. dudy; kobza * *Nas stary ŷpa umjoł grać na dudelizaku.* zob. **dudy** 2. siatka zakładana na włosy * *Űŷna mŷ taki wjelki dudlik, ze go chowje w dudelizaku.* zob. **harnec** → niem. Dudelsack
- dudlać** ndk (lp.cz.ter.: 1.os. dudlŷ, 3.os. dudlŷ; lp.cz.przesz.r.m. dudloł) głośno grać; przeszkadzać innym głośno grając (również fałszując); rzępolić * *Tyn telewizŷr dudlŷ.* * *Radyjŷk dudlŷ.* * *Przestŷń juz dudlać, bo to na nerwy idŷe.*
- dudlańy** (D.lp. dudlańô) rzecz. od **dudlać**
- dudlik** (D.lp. dudlika) 1. smoczek zob. **amyc, chechłac, cumel, nupel, śpŷnt** 2. kok upięty z warkocza * *Do ślubu panna miała na gowje myrtowy wjŷnek i jescy mały wjŷneczek doŷokota dudlika.* * *Zrŷb śe dudlik na łebje.* * *Űŷna mŷ dudlik zapńŷnty ŷpanŷŷ.*
- dudlikać** ndk (1.os.lp.cz.ter. dudlikŷ, lp.cz.przesz.r.m. dudlikoł) fałszować (grając na instrumencie muzycznym); kiepsko grać (na instrumencie muzycznym) * *Ńe dudli-kej na tej skrzypce.*
- dudlikańy** (D.lp. dudlikańô) rzecz. od **dudlikać**
- dudłać** (lp.cz.ter.: 1.os. dudlã/dudlŷ, 3.os. dudle, dudlŷ; lp.cz.przesz.r.m. dudloł; 2.os.lp.tr.rozk. dudlej) 1. rzępolić; fałszować (grając na instrumencie muzycznym) 2. gderać, zrędzic, marudzić * *Pjerŷńe, przestŷń mi dudlać nad uchŷj.*
- dudłañy** (D.lp. dudłañô) rzecz. od **dudłać** 1. rzępolenie; fałszowanie (na instrumencie muzycznym) * *To nie je muzyka, yno dudłañy.* 2. nieporadne krojenie * *Chlyb bŷł krŷny ŷostrŷ noŷŷ i noŷlepĩ jedŷŷ ćŷŷŷŷ, bo take*

*dudłańy to būt brak posanowańô. 3. źmudna, mozolna praca * Śtrykowańy to je take dudłańy. zob. tytracka*

dudłôk (D.lp. dudłôka) zrzęda, maruda

dudra (D.lp. dudry, Ms.lp. dudrze) partacz *zob. babrôk, cŭmplôk, ćachrôc, ćaper, ćaprôk, dajdrôk, fušer, gmajta, gmajtôk, gmyra, grek, paprôk, pyprôk, tytrôk*

dudrać ndk (1.os.lp.cz.ter. dudrzã, lp.cz.przesz.r.m. dudroł) 1. narzekać, marudzić, biadolić, gderać, zrzędzić * *Przestańes juz dudrać abo ni?* 2. robić coś powoli; leniwie pracować 3. dłuhać; majsterkować * — *Co bãńdżes dźišej robjãt?* — *A cojś tã bãndã dudroł wé werksteli. zob. tytrać* 4. mamrotać

dudrańy (D.lp. dudrańô) rzecz. od **dudrać**

dudrôk (D.lp. dudrôka) 1. mruk; człowiek gderający, narzekający; zrzęda, maruda * *Pytoł zech śe go, ale ũod takygo dudrôka śe nïc nie dowjys. zob. brŭmôk, brŭńk, brŭńkała, brŭńkot, bŭńk, cham* 2. człowiek dokuczliwy 3. partacz; kiepski rzemieślnik *zob. babrôk, cŭmplôk, ćachrôc, ćaper, ćaprôk, dajdrôk, dudra, fušer, gmajta, gmajtôk, gmyra, grek, paprôk, pyprôk, tytrôk* 4. człowiek powolny, ślamazarny

dudu 1. *dziec.* w domu 2. *dziec.* do domu 3. *fraz. ańi dudu* ani słowa, ani mru mru

dudŭm do domu *syn. do dŭm*

dudy (tylko *lm.*, D. dudŭw) *muz.* dudy *zob. dudelzak*, → *czes. dudy*

dudźôrz (D.lp. dudźôrza) 1. ktoś, kto gra na dudach * *Dudźôrze tã grali.* 2. muzykant, wędrowny grajek → *czes. dudák*

dufać ndk (1.os.lp.cz.ter. dufŭ, lp.cz.przesz.r.m. dufôł) 1. wierzyć, mieć nadzieję * *Jô dufŭ, ze mi śe to udô.* 2. być zrozumiiałym, pewnym siebie, pysznym *rightarrow* *czes. doufat* 3. oburzać; mieć pretensje * *Dyć wysytko, co mu śe nôlezało dostôł, a jescy dufô.*

dufać śe *zur. ndk* oburzać; mieć pretensje * *Dostali ũod rzŭndu pomjyskańa i roboty, a jescy śe dufajŭ. zob. ćepać śe, fukać śe*

dufańy (D.lp. dufańô) rzecz. od **dufać**

dufliwje ufnie, z ufnością, z nadzieją

dufliwojść (D.lp. dufliwojści) ufność

dufliwy ufny

dug (D.lp. dugu) 1. dług * *Ana mô dugu na śedym tyjśŭncy.* 2. **wrŭcić dług** oddać dług, spłacić dług 3. *fraz. mjeć dugu jak wsŭw* być zadłużonym po uszy

dugachny bardzo długi; długachny * *Taki dugachny trejgerok nie pasuje na takŭ matŭ dżoŭškã. * Kichôł to mjoł dugachny i cerwjŭny choby jakô ćwikta.*

dugać ndk (1.os.lp.cz.ter. dugŭ, lp.cz.przesz.r.m. dugôł) popychać (kogoś)

dugańy (D.lp. dugańô) rzecz. od **dugać**

dugawy 1. długawy, trochę za długi, przydługi * *Tyn mantel mŭ dugawy, ale to nie skodźi.* 2. owalny; mający podłużny kształt * *Tyn chlyb je dugawy, a nie ũokrŭngły. zob. ôwalny*

dugi (st. *wyż.* dugsy, duzszy; *lm.* dudzy, duge) 1. długi 2. **o człowieku:** wysoki * *Dugi jak mjejsŭnc, a ćyńki jak geltak. (powiedzenie; o kimś wysokim i szczupłym)* 3. *fraz. krŭtsy jak dugsy | rubsy jak dugsy | syrsy jak dugsy o człowieku:* otyle, bardzo gruby * *Ńe jydz tela,*

juz zejś je rubsy jak dugsy. syn. ruby jak bańa | ruby jak pońny mjejsŭncek

dugnŭńć dk (1.os.lp.cz.przysz. dugnã, lp.cz.przesz.: r.m. dugnŭn, r.ż. dugła) uderzyć; dać szturchańca; dać kuksańca * *Kŭńa dugnŭn i porajtowoł dali.*

dugŭńćy (D.lp. dugŭńćô) rzecz. od **dugnŭńć**

dugo (st. *wyż.* duzŭ) długo; **za dugo** za długo, zbyt długo * *ŭozprawjŭmy tak dugo. * Ńe byli sã za dugo. * Dugo jŭśće tã sedźeli? * Duzŭ tã ŭostôł, jak mjoł być. * To zajś mozymy tera duzŭ spać. * Soł dugo bez dugi las. * To muśi styknŭńć na dugo. * Jô nie wjã, dugo tã banŭ.*

dugojść (D.lp. dugojści) długość *syn. duzka*

dugoletńi długoletni, wieloletni, trwający wiele lat; **dugoletńi kŭntracht** długoletni kontrakt

dugos (D.lp. dugosa, Ms.lp. dugosu) ktoś wysoki

dugowośôrz (D.lp. dugowośôrza) ktoś, kto nosi długie włosy

dugôł (D.lp. dugôla) ktoś wysoki * *Taki dugôł a śe wżŭn takŭ matŭ dżoŭchã za babã. * Dugôle to sŭ take wjelke ludze.*

dugŭnka (D.lp. dugŭnki, Ms.lp. dugŭnce) kłonica (część wozu konnego) *zob. kŭńica*

dugŭń (D.lp. dugŭńa) *pejor.* ktoś wysoki i chudy

duka (D.lp. duki, Ms.lp. duce) dołek, wgłębienie, wyżłobienie, zagłębienie * *Jak kraŭza ślećała, to śe w dekluku porobjŭty take duki.*

dukać ndk (1.os.lp.cz.ter. dukŭ, lp.cz.przesz.r.m. dukoł) robić w ziemi dołki, zagłębienia

dukańy (D.lp. dukańô) rzecz. od **dukać**

dukla (D.lp. dukle) 1. jama * *Dakle kopjŭ dukle.* 2. komora w kopalni na urobek

dukôt (D.lp. dukôta, Ms.lp. dukôće) dukat (dawna moneta) → *niem. Dukaten*

dular (D.lp. dulara, Ms.lp. dularze) dolar * *Przedôł zech trzista dularŭw.*

dularek (D.lp. dularka) *zdr. od dular*

dularowy dolarowy

dularŭwa (D.lp. dularŭwy) *żart. daw.* kobieta handlująca dolarami

duldać ndk (1.os.lp.cz.ter. duldŭ, lp.cz.przesz.r.m. duldoł) pić (szybko, zachłannie), żłopać * *Ńe duldej tak tego źimnego, bo će bãńdće boloła wé karku. * Ńe duldej tak, bo śe udołwis. * Ŭobejzdrzi jak duldô, juz yno mô pŭ.*

duldańy (D.lp. duldańô) rzecz. od **duldać**

duldować ndk (1.os.lp.cz.ter. duldujã, lp.cz.przesz.r.m. duldowoł) tolerować * *Z roboty go wyćepli — duldować go duzŭ nie sło.*

duldowańy (D.lp. duldowańô) rzecz. od **duldować**

dup 1. **naśladowanie uderzenia, zderzenia się z czymś, zadania ciosu, wybuchu** * *Po ćmôku na kole jechoł i wrôz dup do krzypopa. * Wćepli patrŭny do fojerki, a to wrôz: dup! zob. ćul, druzg* 2. *fraz. ćul dup Antka nyma* już po wszystkim; już koniec 3. **oznacza szybkie wykonanie jakiejś czynności** * *Ŭŭn dup, zakopoł tã flaskã i pedźoł, ze nie wjy, dze ŭŭna je.*

dupa (D.lp. dupy) 1. tyłek, dupa * *Dupa s koła i pjechty bez glajze. * Pjyrwej jak bŭła źima, to i na dupach zejśće z gŭrkŭw sŭjzdzali. * Ty na ŭostatku i dupã traćis, kyby nie bŭła przirojśńŭntô. * Chop w chałpje — wrzŭd*

na dupje. (powiedzenie) zob. **rzić** 2. niedorajda, nieudacznik; ktoś niezaradny * *Taki dupa ś niego!* * *To ci je ale dupa!* 3. tylna lub dolna część czegoś (np. pnia, snopa) * *Camu nie śeces całŷ kosŷ, yno tŷ dupŷ?* * *Dupa ŷod snopka to je knŷbŷy.* * *Te dupy ŷod klocekŷ zech pourzinoł.* 4. część ziemniaka bez oczek, nie nadająca się do sadzenia 5. **bjołŷ dupa** | **bjołŷ rzić** białorzotka zwyczajna, białorzotka (gatunek ptaków; łac. *Oenanthe oenanthe*) 6. **do dupy** beznadziejny, kiepski; do niczego *syn.* **do rzići** 7. *fraz.* **dostać na dupã** dostać lanie 8. **dupa w kraglu** *žart. pejor.* (a) urzędnik (b) niedorajda, nieudacznik; ktoś niezaradny *syn.* **rzić w kraglu** 9. *fraz.* **robić cŷfki dupŷ** wycofywać się *syn.* **robić cŷfki rzićŷ**

dupyc *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dupcã, lp.cz.przesz.r.m. dupcũ) 1. **dupyc (kogo) o męzczyźnie, samecu** odbywać stosunek płciowy (z kim) * *Dupcys to juź cojś, mody?* * *Jŷ dupcã tak dugo, aze mi mejlŷ trzi razy nie frŷŷknie.* * *Przŷc jak przŷc, ale dupyc tyz trza umjeć.* 2. ignorować, olewać, bojkotować * *Dupcã to, idã se dali.* zob. **bojkotować, smolić** 3. **dupyc** | **dupyc fleki** | **dupyc jak gãjś bez łeba** *pejor.* mówić bzdury, gadać od rzeczy * *Chopje, przestŷŷ fleki dupyc.* * *ŷe śmŷjŷ dupyc!*

dupyc ŷe *wulg.* 1. **o parze ludzi lub zwierząt:** pieprzyć się; jebać się; odbywać ze sobą stosunek płciowy 2. psuć się; walić się; komplikować się; nie przebiegać zgodnie z planem * *Jŷ nie wjã, kjedy my to skŷjŷŷcymy. Tera nŷ se wsŷjŷsko dupcy.*

dupcyŷger (*D.lp.* dupcyŷgra, *Ms.lp.* dupcyŷgrze) dziwkarz

dupcyŷny (*D.lp.* dupcyŷnŷ) *rzecz. od dupyc*

dupek (*D.lp.* dupka) 1. walet (figura w kartach) zob. **buk, jupek, ŷiznik, ŷnter** 2. niedołga 3. *fraz.* **dupek krojcowy** oferma * *Ty dupku krojcowy!* 3. **gra w dupka** (a) zabawa, w której jedna osoba ma zasłonięte oczy i zgaduje, kto i jakim palcem której ręki ją dotknął (b) zabawa, w której jeden z uczestników jest kolejno uderzany w tyłek przez pozostałych i ma odgadnąć, kto go uderzył zob. **grać w dupka**

dupelka (*D.lp.* dupelki, *Ms.lp.* dupelce) *zdr. od dupka;* pupka

duperŷtajn (*D.lp.* duperŷtajna, *Ms.lp.* duperŷtajnie) dureń, głupek

duperŷwanca (*D.lp.* duperŷwanca) 1. rzecz nieistotna 2. rzecz niepotrzebna * *Powćepuj te duperŷwanca do mjecha!* 3. nieistotna wielkość * *Jak se mjerzi pole, a ŷostanŷ jescy jake cyntimejtry, to to ŷŷ duperŷwanca.* 4. bzdura, głupstwo; **duperŷwanca** bzdury, głupstwa, głupoty

dupić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dupjã, lp.cz.przesz.r.m. dupjũ) *wulg.* 1. śmierdzić * *Dupi mi s pyska jak dŷikymu wŷłowi.* * *Ale sã dupi.* 2. **w połączniu z B.:** **o męzczyźnie:** odbywać dupczyć (kogo); uprawiać seks (z kim) * *Tyn zajś swojã babã dupi.* 3. *fraz.* **dupić alajny** | **dupić cŷlstwa** | **dupić fleki** | **dupić krŷmy** gadać bzdury, pleść głupstwa, mówić od rzeczy; pierdolić * *Co ty, babo, dupis?*

dupić ŷe *zwr. ndk wulg.* odbywać stosunek; pieprzyć się; dupczyć się

dupjasty o człowieku: opieszwały, powolny

dupjaty 1. beznadziejny, kiepski * *Te kŷtoje ale dupjate.* * *Tyn film bŷł richtich dupjaty.* * *Na takŷ dupjatyj fajej-*

rze zech dŷwno nie bŷł. 2. **o człowieku:** nierozgarnięty; głupi * *Ty jś je na to za dupjaty.* 3. **o człowieku:** opieszwały, powolny

dupjyŷny (*D.lp.* dupjyŷnŷ) *rzecz. od dupić*

dupka (*D.lp.* dupki, *Ms.lp.* dupce) 1. *zdr. od dupa;* **dość na dupkã** dostać lanie 2. końcówka kielbasy, szynki * *Dupki se ŷodkrŷwało, bo nie uchodŷũto jich dŷwać na stũł.*

duplikat (*D.lp.* duplikatu, *Ms.lp.* duplikaće) duplikat → *niem.* Duplikat

dupnŷŷć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. dupnã, lp.cz.przesz.: r.m. dupnũ, r.ŷ. dupła) *wulg.* 1. uderzyć, przywalić 2. wybuchnąć * *Jak to dupło, to nŷ bez cołki dŷyŷ w usach pisało.* 3. nie wytrzymać (ze śmiechu, z wrazenia) * *Tyn zajś mŷ nowŷ babã, jŷ chyba dupnã!* 4. *gŷrn.* **o skałach, gŷrotworze:** osunąć się zob. **ćulnŷŷć, tŷmpnŷŷć**

dupnŷŷć ŷe *zwr. dk wulg.* 1. uderzyć się, przywalić się 2. położyć się * *Dupnũ zech se na trŷwã i zech tak ŷostŷ lezeć.* 3. **dupnŷŷć ŷe (s kŷ)** przespać się (z kim), odbyć stpsunek (z kim), przelecieć (kogo) * *Juzajś zejś se chŷoł dupnŷŷć.* * *Musã se jescy dŷiŷej dupnŷŷć ze mojŷ starŷ.*

dupny *wulg.* wielki, ogromny

dupŷŷŷcy (*D.lp.* dupŷŷŷcŷ) *rzecz. od dupnŷŷć*

dupsko (*D.lp.* dupska) *zgr. od dupa*

dur *muz.* dur → *czes.* dur

durch 1. ciągle, cały czas, stale, wciąż * *Durch mje boli.* * *ŷod dwuch tydnŷi durch je gorko.* * *ŷũna becy durch.* * *Jŷ durch kucŷ.* * *Durch jich ŷyma.* zob. **ćŷngŷ, durŷ, porŷŷnd, ŷtyjc** 2. na wylot, na drugą stronę (jakiejś przeszkody), na przestrzał, na wskroś * *Ta kula przelecała durch.* 3. całkiem, zupełnie (*w znaczeniu:* na wskroś) * *Jŷ zech dŷiŷej przemok durch.* * *Tyn ŷimny wjater mje przewjoł durch.* zob. **blaŷk, cołkŷ, do cała, do cna, do fũndamyntu, do grũntu, do imyntu, do kna, ganc, w cołkojŷci** 4. bez zatrzymywania się * *ŷe stanũn, yno jechoł durch.* → *niem.* durch

durchcug (*D.lp.* durchcugu) 1. przeciąg * *Zawjyrej te dwjyrzi, bo durchcug je.* zob. **cug, ćŷng** 2. gwałtowny poryw powietrza, wiatru * *Durchcug će porwje.*

durchflama (*D.lp.* durchflamy) biegunka, rozwolnienie zob. **bjegũnka, chlistacka, drabŷajs, drzistacka, durfal, laksyra, laksyrka, łŷtacka, morzisko, raćiborskŷ, rajŷnŷ, sracka**

durchować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. durchujã, lp.cz.przesz.r.m. durchowoł) przebijać na wylot

durchowaŷny (*D.lp.* durchowaŷnŷ) *rzecz. od durchować*

durdać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. durdũ, lp.cz.przesz.r.m. durdoł) pić szybko, zachłannie * *Durdŷ tyn, co mu se bardzo pić chce.*

durdaŷny (*D.lp.* durdaŷnŷ) *rzecz. od durdać*

durŷlag (*D.lp.* durchŷlaga) durszlak, cedzak → *niem.* Durchschlag

durf (*D.lp.* durfu) torf *syn.* torf, → *niem.* Torf

durfal (*D.lp.* durfalu) biegunka, rozwolnienie zob. **bjegũnka, chlistacka, drabŷajs, drzistacka, durchflama, laksyra, laksyrka, łŷtacka, morzisko, raćiborskŷ, rajŷnŷ, sracka** → *niem.* Durchfall

durfalek (*D.lp.* durfalku) *zdr. od durfal*

durfalowy biegunkowy
durfisko (*D.lp.* durfiska) torfowisko; złożo torfu
durfowy torfowy; **durfowô cegjołka** kostka torfu
durk (*D.lp.* durku) druk → *niem.* Druck
durkarńa (*D.lp.* durkarńe) drukarnia → *niem.* Drukerei
durkować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* durkujã, *lp.cz.przesz.r.m.* durkowoł) drukować
durkowany drukowany
durkowańy (*D.lp.* durkowańô) *rzecz. od durkować*
durkôrz (*D.lp.* durkôrza) drukarz *zob. drukôrz*, → *niem.* Drucker
durkula (*D.lp.* durkule) lekka kretonowa spódnica * *Ůblekã še durkulã, bo pũjdã na pole.*
durlôk (*D.lp.* durlôka) ktoś źle grający na instrumencie muzycznym
durst (*D.lp.* durstu, *Ms.lp.* durśće) pragnienie (napicia się czegoś); **mjeć durst** być spragnionym *zob. pragńyńy* * *Jak še pojedli, to dostali durst.* → *niem.* Durst
dursy dłuższy
durs ciągle, cały czas *zob. čyńgỹ, durch, porzũnd, styjc*
dusa (*D.lp.* duse, *M.lm.* duse, *D.lm.* dusiũw) 1. dusza → *czes.* duše 2. **lôtać (za kỹ) jak djôboł za dusỹ** biegać (za kim) jak diabeł za duszą * *Lôcỹ za klijyntũma jak djôboł za dusỹ.*
duskã: w duskã o picĩu czegoś: bez przerwy; pomiędzy jednym a drugim oddechem; jednym tchem; jednym haustem; duszkiem
duski: w duski o picĩu czegoś: bez przerwy; pomiędzy jednym a drugim oddechem; jednym tchem; jednym haustem; duszkiem
duskỹ o picĩu czegoś: bez przerwy; pomiędzy jednym a drugim oddechem; jednym tchem; jednym haustem; duszkiem
dusno duszno, parno * *Dzišej bũto bardzo dusno.*
dusnojšć (*D.lp.* dusnojšćik) duchota, parność
dusny 1. duszny, parny 2. *przym. od dusa*
dusỹntko (*D.lp.* dusỹntka, *C.lp.* dusỹntkowi) *zdr. od dusa*
dusycka (*D.lp.* dusycki, *Ms.lp.* dusyce) dusza, duch * *Mozes na wjecũr projšić dusycki, coby će rano ůbudzũty na cug abo do roboty.* → *czes.* dušička
dusyńy (*D.lp.* dusyńô) *rzecz. od dušić*
dušibabka (*D.lp.* dušibabki, *Ms.lp.* dušibabce) babiarz, kobieciarz
dušić (*1.os.lp.cz.ter.* dusã, *lp.cz.przesz.r.m.* dušũł) dusić * *Tak dugõ go dušũł aze zymdloł.*
dušić še *zwr. ndk* dusić się; mieć duszności * *Ńe umjã spać, bez noc dusã.*
duzka (*D.lp.* duzki, *Ms.lp.* duzce) 1. długość * *Wjela to mô na duzkã. * Na klejd potrzebujã dwje duzki tego štofũ. * Duzkã mušis wjedźeć. syn. dugõjšć* 2. **duzkỹ | na duzkã | po duzki | w duzkã | w duzki** wzdłuż * *Trza to pokrôć w duzkã. * Mušis rznỹńć w duzkã. * Bãńdzymy brũnować w duzkã. * Wũcy še w duzkã i w poprzyc.*
duzkować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* duzkujã, *lp.cz.przesz.r.m.* duzkowoł) bronować wzdłuż skib * *Põ šywyje duzkujỹ rolỹ.*
duzkowańy (*D.lp.* duzkowańô) *rzecz. od duzkować*
duzku: po duzku wzdłuż

duzny (*r.ż.* duzna) * *Wypytowoł še jĩ, jeli co Ńe ůostała kũmu duzna ůod dôwnych lôt. * Mušata mu co duzna ůostać. * Ůũn mi je sto twardich duzyn.*
duźnik (*D.lp.* duźnika) dłużnik
duzować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* duzujã, *lp.cz.przesz.r.m.* duzowoł) bronować wzdłuż skib
duzowańy (*D.lp.* duzowańô) *rzecz. od duzować*
duzyzna (*D.lp.* duzyzna, *Ms.lp.* duzyźńe) coś bardzo długiego * *Te pole to je takô duzyzna.*
duzỹ *st. wyż. od dugo;* dłużej
duźni: duźńô pjũta piła do cięcia drzewa wzdłuż
dũ w połączeniach: dũ mje do mnie, dla mnie; **dũ nõs** do nas, dla nas; **dũ Ńego** do niego, dla niego; **dũ Ńich** do nich, dla nich; **dũ Ńi** do niej, dla niej; **dũ wõs** do was, dla was 1. **w znaczeniu:** do * *Jõ dũ wõs przidã. * Przelazła dũ mje na drugỹ strãnã. 2. w znaczeniu:* dla * *Te aprikõze sũ dũ mje za stõdke. * Ůũna tajńcuje dũ mje. zob. dlõ, do, lõ, nõ, przed*
dũchta (*D.lp.* dũchty, *Ms.lp.* dũchće) knot (przy świecy, lampie naftowej) *syn. tocht* → *niem.* Docht
dũjndzũny o owocach, warzywach: dojrzały
dũjndzyńy (*D.lp.* dũjndzyńô) *rzecz. od dũjńs*
dũł (*D.lp.* doła, *Ms.lp.* dole) 1. dół, dziura w ziemi * *Wlecoł do doła. 2. staw (raczej mały); dũł z rybũma* staw rybny * *Kacka s kacỹntkũma ptywõ po dole. * Mjeli swũj dũł z rybũma. * Wẽ tỹ dole sũ pijõwki. 3. wyrobisko * Chodzỹli še kũmpac na doły. 4. podziemna część kopalni 5. dolna część czegoś 6. parter; na dole* na parterze; **na dũł** na parter * *My mjyskũmy na dole, a moji ůojcowje do gũry. * Idz na dũł. * Prawje'ch šlazła na dũł. 7. na dũł* w dół, na dół 8. **na dole** na dole * *Rõz bũł z gowỹ na dole, rõz do gũry.*
dũm (*D.lp.* dũmu, *C.lp.* dũmowi, *Ms.lp.* dũmje, *M.lm.* dũmy) 1. dom (budynek); **w dũmje** w domu (w budynku); **dũm čyńgnũńć** prowadzić dom * *To je mũj dũm. * W tỹ dũmje strõsõ. * Wele hołdy stoł fatrowy dũm. * Jak mamulka umarli, to my mušaty ze šõstrũ dũm čyńgnũńć. 2. do dũm | du dũm* do domu * *Ńeskoro juz je. Čiš do dũm. * Patrz co przed čmõkỹ zajńdzes do dũm. * Idã do dũm. * Ůũn še Ńy mũg wystepać, to yno šcoł do dũm, do dũm a jescy rõz do dũm. * Posoł s kozỹ do dũm. * A fto će pokludzi do dũm? * To potỹ pũ godziny zech soł do dũm. * Jak my šli do dũm, to juz bũto čma. 3. dũm gupich* szpital dla umysłowo chorych 4. **kurewski dũm** dom publiczny, burdel *syn. puf* 5. **poprawny dũm** dom poprawczy, zakład poprawczy; poprawczak
dũma: w dũma 1. w domu * *Je zech prawje w dũma. * Jõ je u šã w dũma. * Bajes dzišej w dũma? * Jõ ůostanã w dũma. * W dũma mũ te papjũry. * Nõs Ńe bũto w dũma. * Wsãńdze dobrze, ale w dũma noulepĩ. 2. fraz. być w dũma* zrozumieć, pojąć 3. *fraz. mjeć forhańgi w dũma* żart. *o kimš, kto nie zamykać za sobã drzwi* 4. *fraz. Ńy mjeć wsyjskich w dũma | Ńy mjeć wsystkich w dũma* mieć coś nie tak z głową; być niespełna rozumu; zachowywać się dziwnie; nie mieć piątej klepki * *Tyn chop Ńy mô wsystkich w dũma. syn. Ńy mjeć wsyjskich w kupje, Ńy mjeć wsystkich w kupje*
dũmacać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* dũmacũ, *lp.cz.przesz.r.m.* dũmacoł) rozpoznać, wyczuć za pomocą dotyku

dŭmacać še znaleźć, doszukać się przy pomocy dotyku * *Nŷ mŷg še dŭmacać, dŷe je klucowô dŷurka.*

dŭmacańy (D.lp. dŭmacańô) rzecz. od **dŭmacać**

dŭmacy 1. domowy * *Nas dŭmacy jŷzyk to je ślŷski.* 2. **dŭmacy chlyb** chleb pieczony w domu (w odróżnieniu od kupowanego w sklepie) syn. **dŭmowy chlyb, swojski chlyb, swŷj chlyb**

dŭmalować dk (1.os.lp.cz.przysz. dŭmalujã, lp.cz.przesz.r.m. dŭmalowoł) 1. domalować 2. dokończyć malować

dŭmalowańy (D.lp. dŭmalowańô) rzecz. od **dŭmalować**

dŭmazać dk (1.os.lp.cz.przysz. dŭmazã, lp.cz.przesz.r.m. dŭmazoł) dobrudzić * *Dŭmazej te galôty, a jutro jy wy-pjerã.*

dŭmazańy (D.lp. dŭmazańô) rzecz. od **dŭmazać**

dŭmazować ndk (1.os.lp.cz.ter. dŭmazujã, lp.cz.przesz.r.m. dŭmazowoł) dobrudzać

dŭmazowańy (D.lp. dŭmazowańô) rzecz. od **dŭmazować**

dŭmãncyć dk (1.os.lp.cz.przysz. dŭmãncã, lp.cz.przesz.r.m. dŭmãncyć) 1. dokończyć z trudem; zrobić z dużym wysiłkiem * *Musã tã robotã jakojś dŭmãncyć.* 2. doprowadzić do wielkiego zmęczenia 3. zamęczyć na śmierć * *Zańi my tego psa chycyli, to ŷn juŷ kurã dŭmãncũ.*

dŭmãncyć še zwr. dk z trudem dotrzeć (do czegoś, do jakiegoś momentu) * *Cowjek muŷi še dŭmãncyć.*

dŭmãncyńy (D.lp. dŭmãncyńô) rzecz. od **dŭmãncyć**

dŭmek (D.lp. dŭmku) zdr. od **dŭm** domek

dŭminacyjô (D.lp. dŭminacyje) dominacja

dŭmino (D.lp. dŭmina, Ms.lp. dŭmińie) domino → niem. Domino

dŭmińijŭm (D.lp. dŭmińijŭmu) majątek, włości zob. **dŷy-dŷina**

dŭmińikajński dominikański

dŭmińikŭn (D.lp. dŭmińikana, Ms.lp. dŭmińikańe) dominikanin

dŭmjerzić dk (1.os.lp.cz.przysz. dŭmjerzã, lp.cz.przesz.r.m. dŭmjerzũł, 2.os.lp.tr.rozk. dŭmjyrz) 1. zmierzyć, odmierzyć dodatkowo 2. dokończyć mierzyć

dŭmjerzyńy (D.lp. dŭmjerzyńô) rzecz. od **dŭmjerzić**

dŭmjyrzać ndk (1.os.lp.cz.ter. dŭmjyrzũ, lp.cz.przesz.r.m. dŭmjyrzoł) 1. mierzyć, odmierzać dodatkowo 2. kończyć mierzyć

dŭmjyrzańy (D.lp. dŭmjyrzańô) rzecz. od **dŭmjyrzać**

dŭmjysać dk (1.os.lp.cz.przysz. dŭmjysũ, lp.cz.przesz.r.m. dŭmjysoł) domieszać

dŭmjysany domieszany

dŭmjysańy (D.lp. dŭmjysańô) rzecz. od **dŭmjysać**

dŭmjysować ndk (1.os.lp.cz.ter. dŭmjysujã, lp.cz.przesz.r.m. dŭmjysowoł) dodawać (jakiś składnik, np. do potrawy, mieszaniny)

dŭmjysowańy (D.lp. dŭmjysowańô) rzecz. od **dŭmjysować**

dŭmnożyć dk (1.os.lp.cz.przysz. dŭmnozã, lp.cz.przesz.r.m. dŭmnozũł) domnożyć

dŭmnożyńy (D.lp. dŭmnożyńô) rzecz. od **dŭmnożyć**; domnożenie

dŭmnôzać ndk (1.os.lp.cz.ter. dŭmnôzũ, lp.cz.przesz.r.m. dŭmnôzoł) domnażać

dŭmnôzańy (D.lp. dŭmnôzańô) rzecz. od **dŭmnôzać**

dŭmowizna (D.lp. dŭmowizny, Ms.lp. dŭmowizńie) ojczyzna; rodzinne strony * *Ślŷsk to je nasa dŭmowizna.* *

Terazki wé ŷulach mało še gôdô ŷo historyji tej nasej maluŷkej dŭmowizny. * *Kozdô gôdka mô jakejś korzyńie, mô jakũjś dŭmowiznã, mô ludzi, ŷtorzi flejgujũ tã gôdkã i trôpjũ še, coby jí blanĳ modŷôki nie przepũmjeli; coby ta gôdka cŷńigũ zũta i coby wé tej gôdce jak noũwjŷnecy ludzi gôdało.* * *Űod zôcy dlô ŷńitki chleba juŷ przecã yno je krok do reŷpektu dlô noũbliŷszych a dlô swojej dŭmowizny.* syn. **hajmat**

dŭmowy 1. domowy 2. **dŭmowy chlyb** chleb pieczony w domu (w odróżnieniu od kupowanego w sklepie) syn. **dŭmacy chlyb, swojski chlyb, swŷj chlyb** 3. **dŭmowy handlyrz** domokrażca

dŭmôrzać dk (1.os.lp.cz.przysz. dŭmôrzũ, lp.cz.przesz.r.m. dŭmôrzoł) marznąć * *My sã dŭmôrzũmy, a ty jescy dŷjyrzi do syroka ŷotworzis!*

dŭmôrzańy (D.lp. dŭmôrzańy) rzecz. od **dŭmôrzać**

dŭmôwjać še zdr. ndk (1.os.lp.cz.ter. dŭmôwjũ še, lp.cz.przesz.r.m. dŭmôwoł še) ustalać (coś z kimś); dogadywać się (w sprawie czegoś) * *Potj še do pũnocy ŷo te wjano dŭmôwjali.*

dŭmôwjańy (D.lp. dŭmôwjańô) rzecz. od **dŭmôwjać**

dŭmôwić še zwr. dk ustalić (coś z kimś); dogadać się (w sprawie czegoś) * *Dŭmôwjyli še, ize ŷn przy kozdũ chorj jũ bãńdŷe wiŷzoł.*

dŭmôwjańy (D.lp. dŭmôwjańô) rzecz. od **dŭmôwić**

dŭmyna (D.lp. dŭmyny, Ms.lp. dŭmyńie) domena

dŭmysek (D.lp. dŭmysku) cukier zob. **cuker**

dŭnacyjô (D.lp. dŭnacyje) darowizna, donacja → czes. donace, → łac. donatio

dŭnc (D.lp. dŭncu) skwar, upał, duchota

dŭń doń; do niego

dŭńica (D.lp. dŭńice) 1. zgr. od **dŭńicka**; donica 2. maku-tra

dŭńicelka (D.lp. dŭńicelki, Ms.lp. dŭńicelce) zdr. od **dŭńicka** * *Te tũmaty przedałi mi wé takich nelũnowich dŭńicelkach.*

dŭńicka (D.lp. dŭńicki, Ms.lp. dŭńicce) doniczka zob. **blumtop, łôta, łôtko**

dŭńickowy doniczkowy

dŭńiscać ndk (1.os.lp.cz.ter. dŭńiscũ, lp.cz.przesz.r.m. dŭńiscoł) doniszczać

dŭńiscańy (D.lp. dŭńiscańô) rzecz. od **dŭńiscać**

dŭńiscyć dk (1.os.lp.cz.przysz. dŭńiscã, lp.cz.przesz.r.m. dŭńiscũł) doniszczyć

dŭńiscyńy (D.lp. dŭńiscyńô) rzecz. od **dŭńiscyć**

dŭrta (D.lp. dŭrty, Ms.lp. dŭrce) tort syn. **torta**, → niem. Torte

dŭrtka (D.lp. dŭrtki, Ms.lp. dŭrtce) zdr. od **dŭrta**; torcik syn. **tortka**, → niem. Törtchen

dŭtko (D.lp. dŭtka) 1. dŭtko; małe dŭtko 2. ostre narzędzie do wydrapywania wzorów na pisankach

dŭto (D.lp. dŭta, Ms.lp. dŭće) dŭtko

dŭzku: po dŭzku wzdłuz * *Po dŭzku woza kładło še powãz.*

dŭj 1.os.cz.przysz. od **dać** * *Jutro mu to dŭj.*

dŭjś dk (lp.cz.przysz.: 1.os. dŭjndã, 3.os. dŭjńdŷe; lp.cz.przesz.r.m. dosoł) 1. dojść * *Idã, idã, dŭjś nie umjã.* * *Űń tã hned dŭjńdŷe.* * *Jô nie dŭjndã dŷiŷej do dŭm.* 2. **o owocach:** dojrzeć; stać się gotowym do jedzenia; dojść zob. **dostôć, dogodźić še** 3. **o cieŷcie:** wyrosnąć

* *Často ůdstawjũmy w kũnt, coby dosto.* (Ciasto odstawiamy w kąt do wyrośnięcia.)

dũjńšcy (*D.lp.* dũjńšćo) 1. *rzecz. od dũjńš;* dojście (czynność) 2. dojście (miejsce)

dũmb (*D.lp.* dãmba) 1. dąb *bot.* dąb (rodzaj drzew, *łac.* Quercus) → *czes.* dub 2. klocek drewna dębowego * *Kupjyli my ůod feštra dãmby.* 3. **korkowy dũmb** *bot.* dąb korkowy (*łac.* Quercus suber) → *czes.* dub korkový

dũmbecek (*D.lp.* dũmbecka) *zdr. od dũmbek*

dũmbek I. *rzecz. (D.lp.* dũmbka) 1. *bot.* chryzantema (*łac.* Dendratherema) * *Zańũšli my dũmbki na kjerchũwek.* 2. *bot.* złocień wielkokwiatowy (*łac.* Chrysanthemum ×morifolium) 3. mały, młody dąb 4. *fraz. być w dũmbkach* być w sytuacji bez wyjścia **II.** *przys. fraz. dũmbki stować o koniu:* stawać na tylnych nogach; stawać dęba * *Kũnie mu dũmbki stowały.*

dũmbkowy chryzantemowy

dũmbrowa (*D.lp.* dũmbrowy) dąbrowa; las dębowy * *W dũmbrowje rosnũ same dãmby.* * *Jezdzymy po trówã aze do dũmbrowy.* * *Gnała krowy bez dũmbrowy, bez źelũny las.*

dũmbrowina (*D.lp.* dũmbrowiny, *Ms.lp.* dũmbrowiũe) dąbrowa; las dębowy

dũmbrowjõk (*D.lp.* dũmbrowjõka) dąbrowa; las dębowy

dũncy hojny, szczodry * *Mũj fater to je dũncy cowjek.* * *Ůũna ņe je takõ dũncõ, jak ty myjšlis.* * *Ůũn je dobry i ůogrũmũe dũncy.*

dũndać *ndk (1.os.lp.cz.ter.* dũndũ, *lp.cz.przesz.r.m.* dũndo) ssać (mleko matki) *zob. cyckać, muldać*

dũndaũny (*D.lp.* dũndaũ) *rzecz. od dũndać*

dũndrać *ndk (1.os.lp.cz.ter.* dũndrzã, *lp.cz.przesz.r.m.* dũndo, *2.os.lp.tr.rozk.* dũndrej) marudzić, narzekać, zrzędzić, gderać, biadolić, okazywać niezadowolone * *Ty durch yno dũndrzes.* * *Takõ babskõ natura, yno durch dũndrać.* * *Ńe dũndrej tela!* *zob. halatać, jamrać, labjy-dzić, skamrać, wajać*

dũndraũna (*D.lp.* dũndraũny, *Ms.lp.* dũndraũniũe) gderanie, zrzęczenie

dũndraũny (*D.lp.* dũndraũ) *rzecz. od dũndrać*

dũndrawa (*D.lp.* dũndrawy) *bot.* pięciornik kurze ziele (*łac.* Potentilla erecta) *syn. babski fortuch*

dũndrõk (*D.lp.* dũndrõka) zrzęda

dũńć (*lp.cz.ter.:* 1.os. dmjã, 3.os. dmje; *lp.cz.przesz.r.m.* dũn, dyna; *2.os.lp.tr.rozk.* dmi, *im.bier.* dũnty) 1. dmuchać, wiać * *Wjtrz dmje.* * *Ale dźišej dmje.* 2. uciekać w popłochu

dwa (*D.B.Ms.* dwuch, *C.* dwũ, *N.* dwũma; *r.ż.* dwje) 1. dwa * *Mũmy dwa psy.* * *Takich trzuch jak nõs dwuch ņe bũto aũi jednego.* (powiedzenie) * *Iki-piki dwa špandliki aũs. (wyliczanka dziecięca)* 2. dwaj * *Či dwa zajs idũ.* * *Widžoťch jak še dwa chopi wetowali.* 3. **dwje kose | dwje šekjyrki** wiek 77 lat * *Wsyjsy še bõli, jak jũ trefjũty dwje šekjyrki, bo bodejš takũ šmjertka noubarzi przoła.* * *Jõ juz mũ dwje kose i zech še dojš w mojũ zycũ narobjũt.* 4. **mjeć ućechy dwa mjechy** bardzo się cieszyć *syn. mjeć ućechy poũne galõty, mjeć ućechy štyry mjechy* 5. **ũoba dwa** obydwaj, obydwójce * *Ůoba dwa byli dźišej w Ůopolu.*

dwaceskowy 1. *daw.* o wartości 20 fenigów 2. o wartości 20 groszy; dwudziestogroszowy

dwacõlowy dwucalowy; o długości dwóch cali

dwacyncimejtrowy dwucentymetrowy; o długości dwóch centymetrów

dwadũnowy dwudniowy

dwadźešća dwadzieścia * *Ůod dwadźešća lõt zbjyrũmy cajtũngi.*

dwadźešćaletni dwudziestoletni

dwadźešćakilomejtrowy dwudziestokilometrowy

dwadźešćakilowy dwudziestokilogramowy

dwadźešćamarkowy o *banknocie:* dwudziestomarkowy

dwadźešćamejtrowy dwudziestometrowy

dwadźešćatyjšũncny dwudziestotysięczny

dwadźestka (*D.lp.* dwadźestka) dwadźestka

dwadźesty dwadźesty

dwajšća *pot.* dwadzieścia

dwakilomejtrowy dwukilometrowy

dwakilowy dwukilogramowy

dwakilõk (*D.lp.* dwakilõka) przedmiot, zwierzę itp. o wadze 2 kg

dwaletni dwuletni

dwalitrowy dwulitrowy * *Matka pošala mje po dwalitrowũ kraũzã kiski.* * *To je dwalitrowõ mjarka.*

dwalitrõk (*D.lp.* dwalitrõka) naczynie o pojemności dwóch litrów *syn. dwulitrõk*

dwamjejšũncny dwumiesięczny * *To je dwamjejšũncne ćelã.*

dwana *pot. przy liczeniu, odliczaniu:* dwanaście

dwanõstka (*D.lp.* dwanõstki, *Ms.lp.* dwanõstce) dwunastka

dwanõstkowy dwunastkowy, duodecymalny

dwanõstũnica (*D.lp.* dwanõstũnice) dwunastnica

dwanõstowy o *pociãgu, autobusie itp.:* według rozkładu jazdy odjeżdżający (dokładnie lub w przybliżeniu) o godzinie dwunastej

dwanõstõk (*D.lp.* dwanõstõka) pociąg lub autobus mający według rozkładu jazdy odjazd (dokładnie lub w przybliżeniu) o godzinie dwunastej

dwanõsty dwunasty; **pũ dwanõstej** w põl do dwunastej; **šwjerć na dwanõstũ** kwadrans po jedenastej; **trzi šwjerći na dwanõstũ** za kwadrans dwunasta

dwanõšće 1. dwanaście 2. dwunasta (godzina) * — *Wjela je na zygarze? — Dwanõšće za pjũńć.*

dwanõšćedũnowy dwunastodniowy

dwanõšćeletni dwunastoletni * *To je dwanõšćeletũe dźećo.*

dwanõšćemjejšũncny dwunastomiesięczny

dwanõšćeset tysiąc dwieście

dwanõšćetydnowy dwunastotygodniowy

dwanõšćetyjšũncny dwunastotysięczny

dwanõšćoro dwanaścioro * *Dwanõšćoro projšũnt mjała nasa šwiãa.* * *Dwanõšćoro dwjyrzũw tã bũto.*

dwapukłowy dwugarbny; **dwapukłowõ kamela** wielbłąd dwugarbny

dwasetny dwusetny

dwasta dwieście *syn. dwjesta*

dwaštokowy mający dwie kondygnacje; piętrowy * *To bũta dwaštokowõ chałpa.*

dwatydnũk (*D.lp.* dwatydnũka) dwutygodnik

dwatydnowy dwutygodniowy * *To je mũj dwatydnowy zõrobek.*

dwatydnôk (*D.lp.* dwatydnôka) 1. dwutygodniowe dziecko 2. dwutygodniowe zwierzę

dwatysjuncny dwutysięczny

dwje (*D.Ms.* dwjuch, *C.* dwjũ, *B.* dwje, *N.* dwjuma) 1. dwie 2. druga (godzina) * *Na banhôwje pizło dwje.* 3. **dwje brody** drugi podbródek, zwisający podbródek *syn.* **drugô broda | tuplowanô broda**

dwjemarcôk (*D.lp.* dwjemarcôka) moneta dwumarkowa

dwjesta 1. dwieście *syn.* **dwasta** 2. *fraz.* **mjeć westã za dwjesta** (a) *žart.* szpanować drogimi ciuchami (b) **mjeć westã za dwjesta a galôty za pjńńc złoty** chodźić w niedopasowanych do siebie ubraniach (c) **myjsłëc, ze mjeć westã za dwjesta** mieć bardzo wysokie mniemanie o sobie * *Skuli mie to še gôdej co chcesz i myjsł, ze môs kupjũnũ westã za dwjesta, ale zarôz bez pot furgñes, jak dali bãńdżes fleki dupjũł.*

dwiestakilomejtrowy dwustukilometrowy

dwjestakilowy dwustukilogramowy

dwjestaletni dwustuletni

dwjestalitrowy dwustulitrowy * *Pod dachrynnũ mũ stôc takũ modrũ dwjestalitrowũ becã.*

dwjestamejtrowy dwustumetrowy

dwjestatysjuncny dwustutysięczny

dwjyrecka (*tylko lm., D.* dwjyreckũw) *zdr. od dwjyrka*

dwjyrka (*tylko lm., D.* dwjyrkũw) *zdr. od dwjyrzi;* drzwiczki → *czes.* dvřřka

dwjyrzi (*tylko lm., D.* dwjyrzũw, dwjyrzi) drzwi * *Prziwrzi te dwjyrzi, bo cũngñe.* * *Naũolejij te skrzypjũnce dwjyrzi.* * *W tej srogej izbje mũmy dwoje dwjyrzũw.* → *czes.* dveře

dwjyrziska (*tylko lm., D.* dwjyrziskũw) *zgr. od dwjyrzi*

dwjyrzowy drzewiowy

dwojaki 1. dwojaki; podwójny; **dwojake (co)** dwa rodzaje (czego) * *Mjeli dwojakũ skodã: zmizerowali dżyń w roboce i jescy še mušeli do kupy słozyć a muzykantũw zapłaćić.* * *Kupjũła'ch dwojake mjỹso.* → *czes.* dvojaký 2. **mjeć dwojakũ farbã** być dwukolorowym; być zabarwionym na dwa kolory

dwojako dwojako; podwójnie * *Pũjńcochy dwojako štrykujũ.*

dwoje (*D.* dwuch, *C.* dwũ) 1. dwoje * *Jô mũ dwoje dżeci.* * *Tych dwuch dżeci brachowato.* * *Widżoł'ch tã dwuch ludźi.* * *Dej to tỹ dwũ chopcũ.* 2. dwie sztuki * *Chowjymy dwoje projsũnt.* * *Wé tej izbje mũmy dwoje dwjyrzũw.* * *Mũ yno dwoje galôt.* * *Wé studole mũ stôc dwoje widtũw a dwoje grabjũw.* 3. **za dwoje o sposobie zwracania się do kogoś:** w drugiej osobie liczby mnogiej * *Padej mu za dwoje.* * *Pedżata tera mi za dwoje.* * *Ńy mušis gôdać mi za dwoje.* 4. **słozyć wé dwoje** złożyć (np. kawałek materiału) na pół * *Wé dwoje še tã płachtã słozyło.*

dwojić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dwojã, *lp.cz.przesz.r.m.* dwojũł, *2.os.lp.tr.rozk.* dwũj) 1. dzielić na dwie części 2. **w połączeniach z C.:** zwracać się (do kogo) w drugiej osobie liczby mnogiej; **dwojić še** zwracać się nawzajem do siebie w drugiej osobie liczby mnogiej * *Ŭũna mi dwojũła.* * *Ŭũni še dwojũ.* * *Ŭũni banũ še dwojić.*

dwojisto podwójnie * *Ńechtory strũm rojsñe dwojisto, jak z jednego korzyńa dwa strũmy rosnũ.*

dwojisty podwójny; dwojakiego rodzaju

dwojocki (*tylko lm., D.* dwojockũw) bliźnięta, bliźniaki

dwojyńy (*D.lp.* dwojyńô) *rzecz. od dwojić*

dworôcek (*D.lp.* dworôcka) *zdr. od dworôk*

dworôcka (*D.lp.* dworôcki, *Ms.lp.* dworôcce) *daw.* kobieta pracująca we dworze; służąca we dworze

dworôk (*D.lp.* dworôka) *daw.* ktoś pracujący we dworze; służący we dworze *zob.* **dworzan**

dworski 1. należący do dworu 2. dworski

dworzan (*D.lp.* dworzana, *Ms.lp.* dworzańe) 1. dworzanim * *Ńeftore jego dworzany stoły przji wojsku wyjũ jak ũũn.* 2. *daw.* ktoś pracujący we dworze; służący we dworze * *Ŭũn řny mô zôdneho bildũngu, je gorsy jak jaki dworzan.* *zob.* **dworôk**

dworzisko (*D.lp.* dworziska) *zgr. od dwũr*

dwôjãc *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* dwôjũ, *lp.cz.przesz.r.m.* dwôjoł) **w połączeniach z C.:** zwracać się (do kogo) w drugiej osobie liczby mnogiej; mówić (komu) per „wy” * *Ńy mušis mi dwôjãc, bo my sũ jednako stare.* * *Na co to dwôjôs, dyć ũũna ře je wjela starsô jak ty.*

dwôjańy (*D.lp.* dwôjańô) *rzecz. od dwôjãc*

dwucescôk (*D.lp.* dwucescôka) 1. *daw.* moneta o wartości 20 fenigów; dwudziestofenigówka 2. moneta o wartości 20 groszy; dwudziestogroszówka

dwucymrowy dwupokojowy *syn.* **dwuizbowy**

dwudwjyrzowy dwudrzwiowy **dwudwjyrzowy šrank.** szafa dwudrzwiowa

dwufũntowy dwufuntowy; o wadze 2 funtów

dwuizbowy dwupokojowy *syn.* **dwucymrowy**

dwuletni dwuletni

dwuletńôk (*D.lp.* dwuletńôka) mający dwa lata

dwulitrôk (*D.lp.* dwulitrôka) naczynie o pojemności dwóch litrów *syn.* **dwalitrôk**

dwumjarcôk (*D.lp.* dwumjarcôka) *zob.* **dwumjarôk** * *Sũ tyz kosyki dwumjarcôki.*

dwumjarôk (*D.lp.* dwumjarôka) kosz (zwykle wiklinowy, mający dwa ucha) o pojemności ok. 25 litrów * *Kartôfle še zbjyrô do dwumjarôka.* * *Mama umyjsłũta še kupić wũzyk z ũũkjũ na dwa dwumjarôki.* * *Jedyn dwumjarôk to sũ dwa wjerteliki.*

dwurazowy dwukrotny

dwuryjńscôk (*D.lp.* dwuryjńscôka) *daw.* moneta o wartości dwóch złotych reńskich * *Dali my mu do wãzołka jedyn dwuryjńscôk i talarek.*

dwuštôkowy mający dwie kondygnacje; piętrowy

dwušwjertũwka (*D.lp.* dwušwjertũwki, *Ms.lp.* dwušwjertũwce) mający pojemność pół litra lub pół kilograma

dwutajlowy dwuczęściowy

dwutaktowy o silniku spalinowym: dwusuwowy → *niem.* Zweitaktmotor

dwuusny mający dwa ucha; dwuuszny, dwuuchy

dwuusńôk (*D.lp.* dwuusńôka) kosz z dwoma uchami

dwuusni mający dwa ucha; dwuuszny, dwuuchy

dwũjka (*D.lp.* dwũjki, *Ms.lp.* dwũjce) 1. dwójka; **wé dwũjkã** we dwójkę 2. ocena 2 w szkole *zob.* **cwajka, cwajka, laga**

dwũr I. (*D.lp.* dwora, *Ms.lp.* dworze) dwór, majątek ziemski **II.** (*D.lp.* dworu, *Ms.lp.* dworze) 1. podwórze; miejsce na zewnątrz (domu, budynku); obejście; dziedzińiec; dwór; miejsce pod gołym niebem * *Idã na dwũr.* * *Ńe*

wyłaż na dwūr, bo dysc padô. * Wylyż na dwūr i bāńdżes widzieć, jak ćepło je. * Prawje'ch przista z dworu rajn. * Terazki zech būta na dworze. * Chopcy sū na dworze. * Ne lōcće tera po dworze. * Idź juz, bo zarōzki bāńdże ćma na dworze. * Bez źimā na dworze je wcas ćma. * Ōpowje sōdali wjecorūma na ławeckach przede dworōj. * Musā jescy dwūr pozamjatać. * Jak būt w Popilowje jermak, to stawjali budy u nōs przed dworā. * Kury lōtały naūokoło dwora. zob. **plac, dwūrek**, → czes. dvūr 2. fraz. **iś na mały dwūr** iś się wysikać; iś oddać mocz 3. fraz. **iś na wjelki dwūr** iś się wyprōżnić

dwūrek (D.lp. dwūrku) podwórko, podwōrze, obejście zob. **dwūr, plac**

dwūrnik (D.lp. dwūrnika) daw. rządcą w majątku ziemskim

dy ale, przecież * *Dy roboty tā je potno.* * *Dy my še sū stracyli.* * *No dy tak je.* * *No dy'ch przisoł.*

dyby gdyby, jakby * *Jō by'ch robjūt, dyby'ch poradźūt.* zob. **keć, kyby**

dybzōcek (D.lp. dybzōcka) rzecz. od **dybzōka**

dybzōk (D.lp. dybzōka) kieszeń zob. **kabza**, → niem. Diebsack

dych (D.lp. dychu) 1. oddech 2. **brachuje dychu** brakuje tchu 3. **ańi słychu ańi dychu | ańi słychu dychu brak wiadomości o kimś lub o czymś** * *Ańi słychu ańi dychu ũ ű nŷ.* * *Juz tak dōwno mjeli przŷjechać, a tu ańi słychu ańi dychu.* * *Juz rok minŷn, a tukej ańi słychu dychu ũ ű nŷ nŷma.*

dycha (D.lp. dychy, Ms.lp. dyse) astma * *Borōcka dżōłcha, takō modō, a tak jŷ ta dycha trōpi.*

dychac (D.lp. dychaca) tchawica * *Cojś mi do dychaca wlećało.*

dychać ndk (1.os.lp.cz.ter. dychŷ, lp.cz.przesz.r.m. dychōł) 1. odpoczywać 2. oddychać * *Jō ańi dychać űe umjā, co tak mje feste boli.* * *Tukej še lepŷ dychō.* → czes. dýchat 3. *przen.* mówić * *Źic űe dychej, yno tak jak ċi kōzā, tak rŷb.* 4. fraz. **mjeć cŷ dychać** żart. mieć duży biust

dychańy (D.lp. dychańō) rzecz. od **dychać**

dychawica (D.lp. dychawice) astma

dychawiczny 1. mający astmę * *Ūŷna űe poradźi daleko iś, bo je dychawicnō.* 2. kaszlący

dychōrż (D.lp. dychōrża) ktoś chciwy, zachłanny

dychnŷnić dk (1.os.lp.cz.przysz. dychnā; lp.cz.przesz.: r.m. dychnŷn, r.ż. dychła) 1. wykonać oddech 2. odpocząć, odetchnąć, odsapnąć * *Francek, jadā s tobŷ do lasa, dychnā še trochā űwŷyzego lŷftu.* * *Dychnŷi še dżebko, a potŷ pŷjdzes dali.* * *No to še tera dychnā po roboće.* * *Pŷjdā na űpacyr, coby še dychnŷnić.*

dychnŷńcy (D.lp. dychnŷńcō) rzecz. od **dychnŷnić**

dychownik (D.lp. dychownika) 1. tchawica 2. astmatyk

dycki zawsze, wciąż *syn. zawdy, zawse, zōwdy*

dyć 1. **partykuła wprowadzająca uzasadnienie, usprawiedliwienie, stwierdzenie**; ależ, przecież * *Dyć zejś radźūt, ize tā je rzyka.* * *Dyć jō ċi to gōdoł.* * *Dyć ũŷn űe je taki gupi.* zob. **przecā, przecyś, przecŷ** 2. **partykuła nawiązująca** * *Dyć še űedńiće, powjydzće co nowego.* * *Dyć mi űe zawōdzej.* 3. **partykuła twierdząca**; tak, oczywiście * — *Pojedzes jutro do Ugjanŷw?* — *Dyć.* 4. **a dyć** (a) **wyraża przeciwieństwo**; jednak, jednakże, mimo to * *Bŷło zakōzano tā chodźić, a dyć*

ŭŷn posōł. * Alojza Franc űoł flaskŷ pōlnŷńc w łeb, a dyć lŷftnŷn še. (b) **wyrażenie potwierdzające** * *A dyć my ċi gōdali, ty űlimōku.* * *A dyć'ech przŷnŷs wŷ wsyjsko.* * *A dyć űe zdŷzā do kojścoła.* * *A dyć dobrze robjūt.* * *A dyć idā.* * *A dyć, ŭŷn űy mō pińŷndzy.* (c) **w funkcji partykuły twierdzącej**; tak, oczywiście * — *Mŷg w dŷma űostać.* — *A dyć!* 4. **dyć abo | dyć tak | dyć tyz wprowadza twierdzenie** * *Dyć abo mōs fajnŷ frizurā.* 5. **dyć zyz poprzedza prośbę, polecenie** * *Dyć zyz tak űe leć, bo še jescy zapōlis.* 6. **nā dyć | no dyć** no przecież, ależ * — *Camu tā űe soł?* — *Nā dyć zech mu gōdała!* * *Nā dyć dobrze zejś űo tŷ wjedźoł!* 7. **no dyć ale** ale przecież 8. **no ja dyć** no przecież

dydłać ndk (lp.cz.ter.: 1.os. dydłŷ, 3.os. dydłō; lp.cz.przesz.r.m. dydłōł) 1. mówić, gadać (dużo, bez potrzeby) * *Jō'ch juz űy mjała casu, chćała'ch iś, a ta yno dydłała i űe űo.* 2. skarżyć, obwiniać * *leć za tŷ dżōŷchŷ, bo juz zajś tā mamje na ċebje cojś dudłō.*

dydłańy (D.lp. dydłańō) rzecz. od **dydłać**

dyfer (D.lp. dyferu, Ms.lp. dyferze) mechanizm różnicowy (w samochodzie)

dyferyncjoł (D.lp.dyferyncjołu, Ms.lp. dyferyncjole) mechanizm różnicowy (w samochodzie)

dykcjŷnōrż (D.lp. dykcjŷnōrża) słownik

dykcjŷnōrżik (D.lp. dykcjŷnōrżika) zdr. od **dykcjŷnōrż**; słowniczek

dykcjŷnōrżowy słownikowy

dyki o człowieku: gruby, dobrze zbudowany * *Ūŷn je fajny chop, taki je dyki, űe zōdyn chudyrlōk.*

dykop (D.lp. dykopa) kleń (gatunek ryb; łac. Squalius cephalus) * *Dykopy my juz przedali na jermaku.*

dyl (D.lp. dyla) belka (w ściance, w podłodze)

dyla (D.lp. dyle) deska podłogowa; deska w podłodze * *Pod dylŷma my snōdli pijŷndze skludźŷne bez wojnā.* → niem. Diele

dylina (D.lp. dyliny, Ms.lp. dylinē) 1. deska podłogowa; deska w podłodze * *Zgŷŷła dylina przŷ űcāne, trza jŷ wymjŷńić.* 2. **dyliny** podłoga * *Prawje'ch umŷła dyliny, űe űapej.*

dylinka (D.lp. dylinki, Ms.lp. dylince) 1. zdr. od **dylina** 2. półokrągła belka w podłodze (zwykle w oborze, w chlewie)

dylować ndk (1.os.lp.cz.ter. dylujā, lp.cz.przesz.r.m. dylowoł) **dylować (co)** układać podłogę z desek (gdzie) * *Wcora my dylowali tā maŷŷ izbā.* * *Jutro bāńdźymy kuchŷnā dylować.*

dylowańy (D.lp. dylowańō) rzecz. od **dylować**

dylŷń (D.lp. dylŷńa) ktoś wysoki; drałgal

dylŷwa (D.lp. dylŷwy) zgr. od **dylŷwka**

dylŷwecka (D.lp. dylŷwecki, Ms.lp. dylŷwece) zdr. od **dylŷwka**

dylŷwka (D.lp. dylŷwki, Ms.lp. dylŷwce) 1. podłoga (z desek) * *Noŷprzŷd my robjŷyli w izbje dylŷwkā.* 2. deski na podłogę * *Przŷwjŷzli dylŷwkā űod stolōrża.*

dylŷwkowy podłogowy; **dylŷwkowō deska** deska podłogowa

dymac (D.lp. dymaca) 1. podkurzacz (przyrząd do odymiania pszczoł) zob. **dmuchac, dmuchadłō, dmuchōcka, dmuchōwka** 2. miech kowalski zob. **dmuchac**

dymacek (D.lp. dymacka) zdr. od **dymac**

dymać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dymŕ, lp.cz.przesz.r.m. dymoł) 1. dmuchać 2. dąć miechem kowalskim lub przyrzędem do odymiania pszczoł

dymańy (D.lp. dymańô) *rzecz. od dymać*

dymokracki *przym. od dymokrat*

dymokracyjô (D.lp. dymokracyje) demokracja → *niem.* Demokratie

dymokrat (D.lp. dymokrata, Ms.lp. dymokraće) demokrata → *niem.* Demokrat

dymûn (D.lp. dymûna, Ms.lp. dymûne) demon

dymûnstracyjô (D.lp. dymûnstracyje) demonstracja → *czes.* demonstrace

dymûnica (D.lp. dymûnice) demonica

dymûnicny demoniczny

dynamicnojsć (D.lp. dymûnicnojsći) dynamiczność → *czes.* dynamičnost

dynamicny dynamiczny → *czes.* dynamický

dynamika (D.lp. dynamiki, Ms.lp. dynamice) dynamika → *czes.* dynamika

dynamit (D.lp. dynamitu, Ms.lp. dynamice) dynamit → *czes.* dynamit, → *niem.* Dynamit

dynamitowy dynamitowy → *czes.* dynamitový

dynamizmus (D.lp. dynamizmu, Ms.lp. dynamizmu) dynamizm → *czes.* dynamismus

dynamo (D.lp. dynama) dynamo → *czes.* dynamo

dynamohôze (tylko *lm.*, D. dynamohôzûw) majtki z nogawkami, reformy damskie *zob.* **bufalôki, dynamôki, dynamûwy, galôtki, galôty**

dynamôki (tylko *lm.*, D. dynamôkûw) majtki z nogawkami, reformy damskie * *Ty ŕe w spodnicce poŕedzisz na dece, a jô wê mojih dynamôkach wlazã do wody.* *zob.* **bufalôki, dynamohôze, dynamûwy, galôtki, galôty**

dynamûwy (tylko *lm.*, D. dÛnamûwûw) majtki z nogawkami, reformy damskie 1. reformy damskie *zob.* **bufalôki, dynamohôze, dynamôki, galôtki, galôty** 2. krótkie spodenki z szerokimi nogawkami

dynastyczny dynastyczny → *czes.* dynastický

dynastyjô (D.lp. dynastyje) dynastia → *czes.* dynastie

dyndel (D.lp. dyndla) 1. sukienka na szerokich ramiączkach, pod którą nosi się bluzkę * *Ûoblyc ŕe tyn dyndel.* 2. tradycyjny kobiecy strój ludowy (noszony w południowych Niemczech i Austrii) → *niem.* Dirndl

dynko (D.lp. dynka) denko

dynst (D.lp. dynstu, Ms.lp. dynsće) zaduch * *Ale dynst môće w tej kuchni.*

dynstować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dynstujã, lp.cz.przesz.r.m. dynstowoł) *o warzywach, potrawach:* dusić → *niem.* dünsten

dynstowańy (D.lp. dynstowańô) *rzecz. od dynstować*

dyntista (D.lp. dyntisty, Ms.lp. dyntisće) dentysta *zob.* **canarct, chafastra, zãmbolôg, zãmbôc, zãmbôk**

dyntistka (D.lp. dyntistki, Ms.lp. dyntistce) dentystka

dynûncjacyjô (D.lp. dynûncjacyje) denuncjacja

dynûncijant (D.lp. dynûncijanta, Ms.lp. dynûncijańće) denuncjator, denuncjant, donosiciel, konfident → *niem.* Denunziant

dynûncyrować *dk/ndk* (1.os.lp.cz.przysz./cz.ter. dynûncyrujã, lp.cz.przesz.r.m. dynûncyrowoł) denuncjować; zadenuncjować → *niem.* denunzieren

dynûncyrowańy (D.lp. dynûncyrowańô) *rzecz. od dynûncyrować*

dyńg (D.lp. dyńgu) 1. praca na akord 2. określona ilość pracy do wykonania (przy pracy akordowej)

dyńgus (D.lp. dyńgusa, Ms.lp. dyńguŕe) 1. zwyczaj polewania się wodã w poniedziałek wielkanocny; **chodźić po dyńguŕe | łajźić po dyńguŕe** chodzić oblewać dziewczęta wodã (w poniedziałek wielkanocny) * *Dźiŕej chopcy po dyńguŕe chodzŕ.* * *W dyńgus synki ŕikajŕ i za to dostowajŕ krôsŕnki.* * *W dyńgus chodzŕ lôc starzi i modzi.* 2. podarek z malowanych jajek za polanie wodã w poniedziałek wielkanocny → *niem.* dingnus ('okup, wykupno od podpalenia, rabunku')

dyńgusowy *przym. od dyńgus*

dyńguŕz (D.lp. dyńguŕza) ktoś biorący udział w oblewaniu dziewcząt wodã w poniedziałek wielkanocny * *Narychtuj cojs tŕy dyńguŕzŕ.*

dyńkmal (D.lp. dyńkmala) 1. pomnik → *niem.* Denkmal 2. nagrobek 3. **Dyńkmal ũod Zejscanej Jewy** *zart. określenie Pomnika Bojowników o Polskość Śląska Opolskiego w Opolu przy pl. Wolności syn. Zejscanô Jewa, Zejscanô Jewa na Byku*

dyńkmalek (D.lp. dyńkmalka) *zdr. od dyńkmal*

dyńkmalowy pomnikowy

dyrda (D.lp. dyrdy, Ms.lp. dyrdze) *daw. o męczyźnie:* gaduła

dyrdôk (D.lp. dyrdôka) ktoś namolny, natrętny * *Tak dugo nãnkata, az tyn ũobrózek wydyrdata. To je kŕsek dyrdôka.*

dyrdy (tylko *lm.*, D. dyrdûw) 1. plotki * *Moja polecãta do Mariki na dyrdy.* 2. bzdury, głupstwa * *ŕe gôdej mi sã takich dyrdûw.*

dyrecht po prostu, wprost, bezpośrednio

dyrek 1. po prostu, wprost, bezpośrednio * *Dyrek mu to pedzoł.* *zob.* **brewider, ofyn** 2. **ŕe dyrek** nie wprost

dyrgać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dyrgŕ, lp.cz.przesz.r.m. dyrgoł) 1. dygotać, trząść się * *ŕe poradzi ćicho stôc, yno dyrgô.* 2. drgać

dyrgańy (D.lp. dyrgańô) *rzecz. od dyrgać;* drganie, dygotanie

dyrgotać *ndk* (lp.cz.ter.: 1.os. dyrgocã, 3.os. dyrgoce; lp.cz.przesz.r.m. dyrgotoł; 2.os.lp.tr.rozk. dyrgotej) drzeć, trząść się * *Przikryj go, bo cały dyrgoce.* * *Tak mu było zimno, aze dyrgotoł.* * *Tak'ech przemok, a dyrgotoł'ech cały, zãmby mi lôtały.* * *Ty motor dyrgoce.*

dyrgotańy (D.lp. dyrgotańô) *rzecz. od dyrgotać*

dyrgôwki (tylko *lm.*, D. dyrgôwkûw) 1. drgawki, konwulsje 2. deszcz * *Dyrgôwki jŕ braty.*

dyrlaga (D.lp. dyrlagi, Ms.lp. dyrladze) stojak z trzech drążków związanych na górze (używany do kołysania dziecka)

dyrmûnić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. dyrmûñã, lp.cz.przesz.r.m. dyrmûñûł) ssać * *Ćelã idze ku krowje dyrmûñić, potŕ je sumne ũod mlyka.*

dyrmûñyńy (D.lp. dyrmûñyńô) *rzecz. od dyrmûnić*

dysc (D.lp. dysca, dyscu) 1. deszcz; **dysc padô | dysc padze | dysc leći** pada deszcz; **dysc ŕykô** zaczyna deszcz *zob.* **desc** 2. **być na dysc** zapowiadać deszcz 3. **landowy dysc | ŕwjatowy dysc** długotrwały deszcz → *niem.* Lan-

dregen 4. **złoty dysc** bot. złotokap (łac. Laburnum) zob. **goldrejgyn**

dyscowy deszczowy

dyś wykrz. **dyś, dyś, dyś przywoływanie gołębi** * *Dyś, dyś, dyś gołymbki.*

dyśel (D.lp. dyśła) dyszel * *Dyśel se rusô i kgyruje wozyj.* * *To je dyśel ũod gepla.* * *Mjeli my bryčkã z dwůma dyśłůma.* * *Dyśel ũod woza śedzi wé śńicach.* * *Do dyśła zaprzŕngô se kũne.* syn. **oje, ũojo**, → niem. Deichsel

dyślik (D.lp. dyślika) zdr. od **dyśel**

dyślowy przym. od **dyśel**

dyśłócek (D.lp. dyśłócka) zdr. od **dyśłók**

dyśłók (D.lp. dyśłoka) wózek z dyszlem * *Wejź dyśłók a prziwjyjź trówã.*

dyśłůwka (D.lp. dyśłůwki, Ms.lp. dyśłůwce) okucie na końcu dyszla

dŕnty im.bier. od **dŕnć** * *Flaska muśi być dŕntô.*

dŕńcy (D.lp. dŕńcô) rzecz. od **dŕnć**

dzyńgać ndk (1.os.lp.cz.ter. dzyńgã, lp.cz.przesz.r.m. dzyńgoł) łuskać (np. kukurydżę)

dzyńgańy (D.lp. dzyńgańô) rzecz. od **dzyńgać**; łuskanie * *Przińńs zech ci cikurańjã do dzyńgańô.*

dźabnŕńć dk (1.os.lp.cz.przysz. dźabnã; lp.cz.przesz.: r.m. dźabnŕn, r.ż. dźabła) 1. ukłuć, uźadlić 2. dźgnãć

dźabnŕńć se zur. dk ukłuć się * *Dźabła'ch se nozŕj.*

dźabnŕńńcy (D.lp. dźabnŕńńcô) rzecz. od **dźabnŕńć**

dźakac (D.lp. dźakaca) smakosz * *Na takygo ftory rôd co dźakô padajŕ dźakac.*

dźakać ndk (1.os.lp.cz.ter. dźakŕ, lp.cz.przesz.r.m. dźakoł) 1. jeść z wielkã ochotã, ze smakiem; zajądãć 2. jeść szybko, łapczywie * *Tyn dźakô, aze mu se usy trzŕsŕj.* zob. **ćkać** 3. tasowãć (karty)

dźakańy (D.lp. dźakańô) rzecz. od **dźakać**

dźaknŕńć dk (1.os.lp.cz.przysz. dźaknã; lp.cz.przesz.: r.m. dźaknŕn, r.ż. dźakła) ugryźć (coś do jedzenia); zjeść kęs

dźaknŕńńcy (D.lp. dźaknŕńńcô) rzecz. od **dźaknŕńć**

dźałać ndk (1.os.lp.cz.ter. dźałŕ, 2.os.lp.cz.ter. dźałôs) 1. robić (masło) w tradycyjny sposób; ubijać (masło) * *Moja ôma rôz w tydńiu dźałała masło.* * *Pjyrwej se dźałała masło w majśńickach.* zob. **klyćić** 2. dźiałać 3. żart. uprawiać seks * *Ŭńni zajś dźiśej bez noc dźałałi, bo bŕto sŕychać jak se łůzko rusô.* zob. **kulać se, łôtać se, poćiskać, ũnacyć se**

dźałańy (D.lp. dźałańô) rzecz. od **dźałać**

dźałôk (D.lp. dźałôka) kij przy maselnicy

dźambel (D.lp. dźambła) wrôbel

dźamdźać ndk (1.os.lp.cz.ter. dźamdźŕ, lp.cz.przesz.r.m. dźamdźoł) 1. guzdrać się 2. robić coś niedbale, niechlujnie; paprać * *Ŭńna yno tak dźamdźô.*

dźamdźańy (D.lp. dźamdźańô) rzecz. od **dźamdźać**

dźamdźôk (D.lp. dźamdźôka) ktoś niezaradny, fajtłapa; ktoś powolny

dźaro (D.lp. dźara, Ms.lp. dźarze) straszydło

dźatusko (D.lp. dźatuska, M.lm. dźatuska) małe dziecko, dzieciãtko

dźe 1. **zaimek względny (wskazujący miejsce)**; gdzie * *Idã tã, dźe ŕyma ludźi.* * *Ŭe pedźoł mi, dźe jedźe.* 2. **zaimek pytający (tworzący pytania o miejsce, kierunek)** gdzie, dokãd * *Dźe'js prawje je?* (Gdzie wlaśnie jesteś?) * *Dźe'jsće tera sŕj?* * *Dźe sŕj moje chaće?*

* *Dźe to idźes?* * *Pańe rechtŕr, dźe jedźeće?* zob. **kaj 3. abo dźe wyraża innã niź wymieniona, bliźej nieokreślona moźliwość, niepewność**; czy gdzie; czy gdzieś; czy dokãd; czy dokãdś * *Kũne mjaly zwŕnki, a jak se jechało do mjasta, abo dźe, to zwŕnŕły.* 4. **bele dźe** (a) byle gdzie * *Ŭńna tã bele dźe na urlôp ŕe poje-dźe.* (b) w rŕżnych miejscach * — *Dźe'jsće to byli?* — *A bele dźe.* (c) w rŕżne miejsca; do rŕżnych miejsc * *Jak zejś je przy wojsku, to će bele dźe pojśłŕj.* (d) gdziegdzie * *Latojś ŕy ma wjela ũowocŕw — tak yno bele dźe jedna śliwka wiśi.* 5. **a dźe tã!** Gdzie tam! 6. **dźe inđzi** gdzie indziej; w innym miejscu; w inne miejsce; nie tutaj * *Ŭńni ŕe sŕj tã, yno dźe inđzi.* * *Ŭe soł tã, yno dźe izđzi.* syn. **kaj inańdzi, kaj inđzi, kaj nańdzi**

dźebecko zdr. od **dźebko**

dźebelecko zdr. od **dźebelko**; trochę, troszkę

dźebelko zdr. od **dźebko**; trochę, troszkę

dźebko trochę * *Tera sã dźebko idã.*

dźeć (D.lp. dźeća) dziecko

dźećã (D.lp. dźećŕńca) 1. dziecię, dziecko; dzidzius 2. **ńecasowe dźećã** wcześniak

dźećik (D.lp. dźećika) małe dziecko (noworodek, niemowlę) * *Dugo juz sŕj po ślubje, mŕgli by se ũobstãlowãć dźećika.* * *Ŭńni majŕ małego dźećika.*

dźećiniec (D.lp. dźećinca) dom dziecka

dźećiniski dziecięcy

dźećisko (D.lp. dźećiska) zgr. od **dźećo** * *Te dźećiska ŕe scŕj is spać.*

dźećo (D.lp. dźeća; C.lp. dźeću; D.lm. dźeći, dźećich; C.lm. dźećŕ; N.lm. dźećmi, dźećŕma) 1. dziecko * *Ŭych wŕj se dźeći zdrowo chowajŕj.* * *Ŭo dźeći!* * *Tyn pjes se bardzo raduje, jak widzi dźeći.* * *Dźeći se mŕ ŕe tele wjela se chce, ale dźeći se chce tela, wjela se mŕ.* (powiedzenie) * *Bŕła'ch pjyrse dźećo wé nasej familijy.* 2. **dostać dźeća** zająć w ciãżę zob. **chycić se, nagŕńić, ugŕńić, zastŕmpić** 3. **ũod dźeća** od dziecka * *Moja ôma ũod dźeća tak bŕła naucãnô jejs.*

dźećoch (D.lp. dźećocha) dzieciak

dźećôcek (D.lp. dźećôcka) zdr. od **dźećôk**

dźećôk (D.lp. dźećôka) dzieciak

dźećŕnteco (D.lp. dźećŕnteca) zdr. od **dźećŕntko** * *Wjynsyjã wŕj, coby'jsće mjeli w kozdŕj kŕntecu po dźećŕntecu, a na pjecu troje, amyn.*

dźećŕntko (D.lp. dźećŕntka, C.lp. dźećŕntkowi) zdr. od **dźećã**; dzieciãtko

Dźećŕntko (D.lp. Dźećŕntka, C.lp. Dźećŕntkowi) 1. Gwiazdka; Wigilia Bożego Narodzenia; zwyczaj dawania prezentów 24.12 * *Co'js dostał na Dźećŕntko?* * *Na Dźećŕntko zech ci to dała.* * *Ale se radujã na Dźećŕntko.* * *Co mi dôs na Dźećŕntko.* * *Latojś ŕe dostanã ŕic na Dźećŕntko.* 2. Boże Dziecię, Dziecię Jezus, Jezusek * *Co'js dostał ũod Dźećŕntka?* * *Narodzŕło se Dźećŕntko.* * *Dźećŕntko przinojsi geśynki.* 3. prezent(y) pod choinkę; prezent(y) na Boże Narodzenie * *Berŕi sã dźiśej bŕł i prziwjŕz ômje Dźećŕntko.* * *Ale'ch dostała fajne Dźećŕntko.* * *Jake dostańes Dźećŕntko?* * *Latojś bãńdźe bogate Dźećŕntko.*

dźedźina (D.lp. dźedźiny, Ms.lp. dźedźine) śl. płd. 1. gospodarstwo, obejście 2. osada; mała wieś 3. wieś

dziejcko (*D.lp.* dziejcka, *D.lm.* dziejckūw) *zgr. od dżećo, dżećjo* 1. dziecko * *Dziejckūw še mō še tela wjela še chce, ale dziejckūw še chce tela wjela še mō.* 2. niedobre, niegrzeczne dziecko

dziejco (*D.lp.* dziejca) dziecko; *zob. dżećo*

dziejik (*D.lp.* dziejika) lejek do nadziewania wędlin

dziejok (*D.lp.* dziejoka) lejek do nadziewania wędlin

dziejś 1. gdzieś * *Dziejś to sã je.* 2. dokądś * *Ūñ dzejś pošoł, ñe wjã dze.*

syn. kajś, kãndjś

dziejśuntka (*D.lp.* dziejśuntki, *Ms.lp.* dziejśuntce) dziesiątka

dziejśuntkowy dziesiątkowy, decymalny

dziejśuntowy o pociągu, autobusie itp.: według rozkładu jazdy odjeżdżający (dokładnie lub w przybliżeniu) o godzinie dziesiątej

dziejśuntok (*D.lp.* dziejśuntoka) pociąg lub autobus mający według rozkładu jazdy odjazd (dokładnie lub w przybliżeniu) o godzinie dziesiątej

dziejśuntty 1. dziesiąty 2. *przy określaniu czasu:* (a) **pú dzejśunttej** w pół do dziesiątej (b) **śwjerć na dzejśunttŭ** kwadrans po dziesiątej (c) **trzi śwjerć na dzejśunttŭ** za kwadrans dziesiąta

dziejśyńc 1. dziesięć 2. dziesięcioro 3. dziesiąta (godzina)

dziejśyńce dziesięcioro

dziejśyńcocalowy dziesięciocalowy; o długości 10 cali

dziejśyńcodnowy dziesięciodniowy

dziejśyńcokilowy dziesięciokilogramowy

dziejśyńcioletni dziesięcioletni

dziejśyńcomarkowy dziesięciomarkowy

dziejśyńcomejtrowy dziesięciometrowy

dziejśyńcomjejsŭncny dziesięciomiesięczny

dziejśyńcokeskowy 1. *daw.* mający wartość jednej marki 2. mający wartość jednego złotego

dziejśyńcofuntowy dziesięciofuntowy; ważący 10 funtów

dziejśyńcofũńcok odważnik o masie 10 funtów

dziejśyńcoro dziesięcioro

dziejśyńcotydnowy dziesięciotygodniowy

dziejśyńcotyjsŭncny dziesięcioletni

dżekajństwo (*D.lp.* dżekajństwa) *daw.* dobra należące do księdza dziekana

dżekan (*D.lp.* dżekana) dziekan (ksiądz zarządzający dekanatem) *syn. ercpryster*

dżelic *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* dżelã, 1. *os.lm.cz.ter.* dżelmy, *lp.cz.przesz.r.m.* dżelũ) dzielić *zob. tajlować*

dżelizna (*D.lp.* dżelizny, *Ms.lp.* dżelizne) należna część spadku * *Ūñ dostañe dżeliznã.*

dżelyńy (*D.lp.* dżelyńo) *rzecz. od dżelić;* dzielenie

dżepjyrko *zdr. od dżepjyro*

dżepjyro dopiero * *Dżepjyro jak zech przisoł do 7 łõt, to mje mamulka wyrzchtowała do skoty.* *syn. dopjyro, dżepro*

dżepro dopiero * *To še dżepro uwidzi.* *syn. dopjyro, dżepjyro*

dżerzeć [r+z,ř] *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* dżerzã, *lp.cz.przesz.r.m.* dżerzoł) trzymać * *To ñe bãñdze dżerzeć. * Dżerzoł to rañkũma. * Dżerzce tyn balek! * Dżerz yno mi tã deskã*

dżerzeć še [r+z,ř] 1. trzymać się * *Cyj kraj kwõł, a swojygo še dżerz. * Yno coby tyn jermak še dżerzoł, na to te bydło przignali.* 2. **o roślinie:** czepiać się 3. **dżerzeć še**

kupy (a) pozostawać w całości; trzymać się kupy (b) **o wypowiedziach:** stanowić sensowną, logiczną, spójną treściowo całość; trzymać się kupy

dżerzok [r+z,ř] (*D.lp.* dżerzoka) dolna (dłuższa) część cepa; rękojeść cepa; dzierzak cepa *zob. cepisko, lõska*

dżerzyńy [r+z,ř] (*D.lp.* dżerzyńo) *rzecz. od dżerzeć;* trzymanie

dżewjũntka (*D.lp.* dżewjũntki, *Ms.lp.* dżewjũntce) dziesiątka

dżewjũntkowy dziesiątkowy

dżewjũntowy o pociągu, autobusie itp.: według rozkładu jazdy odjeżdżający (dokładnie lub w przybliżeniu) o godzinie dziesiątej

dżewjũntok (*D.lp.* dżewjũntoka) pociąg lub autobus mający według rozkładu jazdy odjazd (dokładnie lub w przybliżeniu) o godzinie dziesiątej

dżewjũnty 1. dziesiąty 2. *przy określaniu czasu:* (a) **pú dżewjũntej** w pół do dziesiątej (b) **śwjerć na dżewjũntŭ** kwadrans po ósmej (c) **trzi śwjerć na dżewjũntŭ** za kwadrans dziesiąta

dżewjũtna *pot. przy liczeniu, odliczaniu:* dziesiętnaście

dżewjũtnośćka dziesiętnastka

dżewjũtnośćty dziesiętnasty

dżewjũtnośćce dziesiętnaście

dżewjũtnośćcioletni dziesiętnastoletni

dżewjũtnośćcset tysiąc dziewięćset

dżewjũtnośćcetyjsŭncny dziesiętnastotysięczny

dżewjũńc 1. dziesięć 2. dziesięcioro 3. dziesiąta (godzina)

dżewjũńce dziesięcioro

dżewjũńcodnowy dziesięciodniowy

dżewjũńcokilowy dziesięciokilogramowy

dżewjũńcomejtrowy dziesięciometrowy

dżewjũńcioletni dziesięcioletni

dżewjũńcomjejsŭncny dziesięciomiesięczny

dżewjũńcoro dziesięcioro

dżewjũńcotydnowy dziesięciotygodniowy

dżewjũńcotyjsŭncny dziesięcioletni

dżewjũńcset dziewięćset

dżewjũńcsetletni dziewięćsetletni

dżewjũńcsetny dziewięćsetny

dżewjũńcsettyjsŭncny dziewięćsettysięczny

dżewjũńdżejśunt dziewięćdziesiąt * *Je jĩ dżewjũńdżejśunt łõt.*

dżewjũńdżejśuntka (*D.lp.* dżewjũńdżejśuntkũw) dziewięćdziesiątka

dżewjũńdżejśuntletni dziewięćdziesięcioletni

dżewjũńdżejśunttyjsŭncny dziewięćdziesięcioletni

dżewjũńdżejśuntty dziewięćdziesiąty

dżiczek (*D.lp.* dżicka) *zdr. od dżik;* mały dzik, dziczek

dżichta (*D.lp.* dżichty, *Ms.lp.* dżichce) zawiązana płachta lub chusta do noszenia trawy, siana, chrustu itp. *zob.*

byrda, mjechũwka, trõwjũnka, trõwnica

dżicyć še *dk* (1. *os.lp.cz.przys.* dżicã še, *lp.cz.przesz.r.m.* dżicũł še) dziczeć; stawać się dzikim

dżicysko (*D.lp.* dżicyska) *zgr. od dżik * Take wjelke dżicysko wyłażło z majsu.*

dżiće *wykrz., skr. od widziće* (2. *os.lm.cz.ter. od widzeć*) *zob. ce*

dżik (*D.lp.* dżika) 1. dzik, dzik euroazjatycki (gatunek ssaków, łac. *Sus scrofa*) 2. duże zwierzę * *Zańyjs psa do gŭry, bo jô tego dżika nie udńesã.* 3. fraz. **choby dżik lótoł o czymś bardzo głośnym** (*hatasie, zgielku, rabanie, awanturze*) * *Larma tã bŭto choby dżik lótoł.*

dżiki 1. dziki 2. **dżikô kalytka** bot. glistnik jaskółcze ziele (łac. *Chelidonium majus*) syn. **dżiwjô kalytka** 3. **dżikô kurka** kokoszka zwyczajna, kokoszka, kokoszka wodna, kurka wodna (gatunek ptaków, łac. *Gallinula chloropus*) syn. **dżiwjô kurka, dżiwôkô kurka** 4. **dżikô lyska** bot. leszczyna pospolita, orzech laskowy (rosnąca dziko, nie uprawna; łac. *Corylus avellana*) syn. **dżiwjô lyska, lejśnô lyska** 5. bot. **dżikô rŭza** dzika róza (łac. *Rosa canina*) syn. **drapocha, dżiwjô rŭza, dżiwjô rŭzycka**

dżis wykrz., skr. od **widżis** (*2.os.lp.cz.ter.* od **widzieć**) * *Dżis, a gôdała'ch cí, nie rŭb tak.* * *Dżis, jak to poradżis, jak yno chces.* * *Dżis go, jaki mŭndry.* * *Dżis go! Jaki wjelki pŭn ze wsi!* * *A juz tã, dżis jŭ!*

dżiśa 1. **do dżiśa** do dzisiaj * *Jak bŭto bez wojnã tak je do dżiśa.* * *Tã ćmã i strach pamjŭntô se do dżiśa.* 2. **ŭod dżiśa** od dzisiaj, od dnia dzisiejszego * *Ŭod dżiśa bãndã dżynnie lótoł pjŭńć kilomejtrŭw.*

dżiśej dzisiaj * *Jô je dżiśej sã, jutro tã.*

dżiśejy dzisiejszy

dżiw: nie dżiw nic dziwnego; nie dziwota

dżiwa: nie dżiwa nic dziwnego; nie dziwota * *Taki brytnôł jak se śednie, to nie dżiwa, izby tyn stołek zarwoł.*

dżiwaceć ndk (*1.os.lp.cz.ter.* dżiwacejã, *lp.cz.przesz.r.m.* dżiwacoł) wariować, tracić rozum * *Nasa ôma juz dżiwaceje.*

dżiwacki dziwny * *Cŭz to je za dżiwacki cowjek!*

dżiwacyńy (*D.lp.* dżiwacyńô) rzecz. od **dżiwaceć**

dżiwać se zwr. ndk (*1.os.lp.cz.ter.* dżiwŭ se, *lp.cz.przesz.r.m.* dżiwôł se) patrzeć, przypatrywać się, przyglądać się * *Dżiweje no se, co te gizdy sã nawynokwjały!* * *Chopi, chopcy i druzbowje stôli i dżiwali se.* * *Bŭto se tã na co dżiwać.* → *czes. dívat se*

dżiwadło (*D.lp.* dżiwadła, *Ms.lp.* dżiwadle) przedstawienie (teatralne)

dżiwańy (*D.lp.* dżiwańô) rzecz. od **dżiwać**

dżiwi (r.ż. dżiwjô) 1. dziki * *Dżiwje śliwy co rosły za chałpŭ my splajtli.* * *Tyn pjes skôce jak dżiwi, jak mô sym mnŭ do lasa jechać, co tak se raduje.* → *czes. diwŷ* 2. **dżiwi bes | dżiwi besk** bot. dziki bez, bez (łac. *Sambucus*) 3. **dżiwi fet** tłuszcz pozyskiwany z dzikich zwierząt 4. **dżiwi koper** bot. podagrycznik (łac. *Aegopodium podagraria*) zob. **barślica, gjyr, wańelica, wańelicka** 5. **dżiwi mak** bot. mak polny (łac. *Papaver rhoeas*) syn. **polny mak** 6. **dżiwi rabarber** bot. łopian większy (łac. *Arctium lappa*) zob. **klety, skocki, śwager, wsy** 7. **dżiwi śtífmiterek** bot. fiołek trójbarwny (łac. *Viola tricolor*) 8. **dżiwi ŭowies** bot. owies głuchy, owiesek (łac. *Avena fatua*) syn. **gãjsi ŭowjes, guchy ŭowjes** 9. **dżiwjô ćwikjel | dżiwjô ćwikla | dżiwjô ćwikła | dżiwjô rzepa** bot. burak dziki (łac. *Beta vulgaris* subsp. *maritima*) 10. **dżiwjô gadżina** dzikie zwierzęta 11. **dżiwjô kacycja** krzyżówka, kaczka krzyżówka (gatunek ptaków, łac. *Anas platyrhynchos*) syn. **dżiwokô kacycja** 12. **dżiwjô kalytka** bot. glistnik jaskółcze ziele (łac. *Chelidonium majus*) syn.

dżikô kalytka 13. **dżiwjô kura** cietrzew, cietrzew zwyczajny (gatunek ptaków, łac. *Lyrurus tetrix*) zob. **bir-kŭn, kurzôk** 14. **dżiwjô kurka** kokoszka zwyczajna, kokoszka, kokoszka wodna, kurka wodna (gatunek ptaków, łac. *Gallinula chloropus*) syn. **dżikô kurka, dżiwokô kurka** 15. **dżiwjô lyska** bot. leszczyna pospolita, orzech laskowy (rosnąca dziko, nie uprawna; łac. *Corylus avellana*) syn. **dżikô lyska, lejśnô lyska** 16. **dżiwjô poźŭmbka** poziomka (leśna) syn. **lejśnô poźŭmbka** 17. **dżiwjô rŭza | dżiwjô rŭzycka** bot. dzika róza (łac. *Rosa canina*) syn. **drapocha, dżikô rŭza** 18. **dżiwjô świńa** (a) dzik (b) dzika świnia

dżiwjec (*D.lp.* dżiwca) dziwak, cudak

dżiwjec ndk (*1.os.lp.cz.ter.* dżiwjejã, *lp.cz.przesz.r.m.* dżiwjoł) dziczeć zob. **dżiwoceć**

dżiwjo 1. dziko * *Drzistki to sŭ take małe śliwki, co dżiwjo na krzipopach rosny.* 2. bardzo, okropnie * *Krowy sŭ dżiwjo chćiwe, bo je mokrô trôwa.*

dżiwjojść (*D.lp.* dżiwjojści) dzikość zob. **dżiwokojść**

dżiwjyńy (*D.lp.* dżiwjyńô) rzecz. od **dżiwjec**

dżiwno dziwne, niezwykle * *Ale mje to dżiwno je, ize wé tŷ ņebje tak mokro je!* * *Nŷ dżecŷ dżiwno to bŭto.* * *Dżiwno mi bŭto, ize ci drudzy, ftożi byli we kwatyrze, jescy nie spali.* * *Wsyjsko, co widzi mu dżiwno je, bo je pjyrzy rôz w mjejsće.*

dżiwnojść (*D.lp.* dżiwnojści) dziwność

dżiwny dziwny, dziwaczny → *czes. divný*

dżiwoceć ndk (*1.os.lp.cz.ter.* dżiwocejã, *lp.cz.przesz.r.m.* dżiwocoł) 1. dziczeć 2. tracić rozum, wariować * *Ŭŭna juz dżiwoceje.* → *czes. divočet*

dżiwocyć ndk (*1.os.lp.cz.ter.* dżiwocã, *lp.cz.przesz.r.m.* dżiwocŭł) 1. wydziwiać 2. spieszyć się; szybko coś robić * *Trza bŭto dżiwocyć a jak noŭwarcŷ citać ze tego placu.* * *Kôzali nŷ w roboće dżiwocyć.*

dżiwocyńy (*D.lp.* dżiwocyńô) rzecz. od **dżiwoceć**

dżiwocyzna (*D.lp.* dżiwocyzny, *Ms.lp.* dżiwocyźne) 1. dzika zwierzyna 2. mięso z dzikich zwierząt; dzicyzna

dżiwoki 1. dziki; dziko rosnący zob. **dżiwi**, → *czes. divokŷ* 2. prędki, szybki (do czegoś) * *Tyn nowy krŭlik mušoł tã nie dostać zryć, ŭŭn je taki dżiwoki do zarôd.* * *Ŭŭn je dżiwoki do roboty.* 3. porywczy * *Cŭz zejś se zrobjŭł taki dżiwoki?* 4. **dżiwoke wino** dzikie wino 5.

dżiwokô kurka kokoszka zwyczajna, kokoszka, kokoszka wodna, kurka wodna (gatunek ptaków, łac. *Gallinula chloropus*) syn. **dżikô kurka, dżiwjô kurka** 6. **dżiwokô kacycja** krzyżówka, kaczka krzyżówka (gatunek ptaków, łac. *Anas platyrhynchos*) syn. **dżiwjô kacycja** 7. **dżiwokô świńa** (a) dzika świnia (b) dzik

dżiwoko dziko

dżiwokojść (*D.lp.* dżiwokojści) dzikość zob. **dżiwjojść**

dżiwować se zwr. ndk (*1.os.lp.cz.ter.* dżiwujã se, *lp.cz.przesz.r.m.* dżiwowoł se) dziwić się * *Cãsto se nad roztomajtnymi rzecŭma dżiwowoł.*

dżiwôcny dziwaczny, cudaczny * *Takygo dżiwôcnego chopa jak mŭj Rôbet, to'ch jescy nie widzała.*

dżiwôcyć ndk (*1.os.lp.cz.ter.* dżiwôcã, *lp.cz.przesz.r.m.* dżiwôcŭł) wydziwiać

dżiwôcyńy (*D.lp.* dżiwôcyńô) rzecz. od **dżiwôcyć**

dżiwôk (*D.lp.* dżiwôka) dziwak, cudak

dżoł (*D.lp.* dżołu, *Ms.lp.* dżole) część ziemi; część pola; działka * *Jak ný mǔgli zaptácić, to pola przedǔwali, jedyn dżoł po drugǔj.*

dżołka (*D.lp.* dżołki, *Ms.lp.* dżołce, *D.lm.* dżołkǔw) działka, parcela

dżoŭcha (*D.lp.* dżoŭchy, *Ms.lp.* dżoŭse, *D.lm.* dżoŭchǔw) 1. dziewczyna, panienka * *Nase dżoŭchy sty do dǔm.* * *Haj hǒ, haj hǒ, haj hǒ! / Na dżoŭchy by'ch se soł! zob. frela, frelka* 2. dziewczynka * *Marta urodźũta cwilyngi: synka i dżoŭchǎ.* 3. córka * *Matka jí rzekła: mǒs scej-scy, dżoŭcha, ze tyn twǔj chop nie pije gorzoły.* 4. dziewczyna, sympatia; narzeczona * *Jadǎ do mojej dżoŭchy na zǒlyty.* 5. **za dżoŭchǎ | za dżoŭchy** będąc pannǎ * *Jǒ za dżoŭchǎ mjała kǎs kwjǒtkǔw w dǔńickach.* 6. **prawǒ dżoŭcha** dziewica (niezamężna) zob. **prawǒ panna**

dżoŭsecka (*D.lp.* dżoŭsecki, *Ms.lp.* dżoŭsece) zdr. od **dżoŭska** * *Dej tej dżoŭsece lizǒka.* * *Ŭũna mǒ takǔ dobrǔj dżoŭseckǎ.*

dżoŭska (*D.lp.* dżoŭski, *Ms.lp.* dżoŭsce) zdr. od **dżoŭcha**; dziewczynka * *Ty jǎs je dlǒ mje nouroztomjylǔ dżoŭskǔj.* zob. **frelka**

dżoŭskǒrż (*D.lp.* dżoŭskǒrza) kobieciarz

dżoŭsy dziewczęcy

dżoŭsyca (*D.lp.* dżoŭsyce) pejor. dziewczyna * *To sǔj gu-pje dżoŭsyce.*

dżoŭsyn (r.ż. dżoŭsyna, lm. dżoŭsyne) przym. dzierz. od **dżoŭcha** * *To je dżoŭsyne wjano.*

dżoŭsypǎmpek (*D.lp.* dżoŭsypǎmpka) kobieciarz

dżoŭsysko (*D.lp.* dżoŭsyska) zgr. od **dżoŭcha**

dżoŭsyтата (*D.lp.* dżoŭsytaty, *Ms.lp.* dżoŭsytaće) kobieciarz

dżǒc ndk (1.os.lp.cz.ter. dżejǎ, lp.cz.przesz.r.m. dżoł, 2.os.lp.tr.rozk. dżyj, im.bier. dżǔny) nadziewać * *Masǒrż dżeje krupńǒki do strzewa.* * *Bǎńdźmy jelita dżǒc.*

dżǒd (*D.lp.* dżada, *Ms.lp.* dżadze) 1. starszy mężczyzna; starzec 2. daw. młócenie cepami zboża ze słomǎ zwalnego w stos, po wymłóceniu kłosów (czynność końcowa przy młocce) * *Kozdy bǔł rǒd, jak tyn dżǒd przisoł, bo potǔj bǔłto trochǎ paũze.* 3. fraz. **bić na dżada | dżada mǔćić** daw. młócić cepami zboże ze słomǎ zwalone w stos, po wymłóceniu kłosów * *Noũprzǔd se ũoprzićyrato snopki na całǔ gumńe. Potǔj usłato se posǒd i przemǔćũto jednǎ strǔnǎ, potǔj se przewrǔćũto, po drugej strǔnie mǔćũto, a potǔj se całe swalũto na pojstrzodek i dżada mǔćũto.* * *Bĩma jescy na dżada.*

dżub (*D.lp.* dżuba) 1. dziób (u ptaków) zob. **śnabel** 2. pejor. twarz (u człowieka) * *Chces dostać w dżub?* * *Umj dżub.* * *Fto śnaps ũoźłot sǎ, tymu zarǒzki maznǎ w dżub.* * *Sces po dżubje, ty ũoskubje?* 3. pejor. usta * *Utrzi se tyn cǒrny dżub.* * *Ŭotwǔrż tyn dżub.* * *Ŭũni wsyjscy poćkajǔ, dżuby wytrzǔj i juz sǔj fertich, a jǒ zajǎs myj a skludzej.* * *Jak se pojmy i dżuby utrzymy, to idźmy dali.* 4. wystający, wydłużony element czegoś * *Drǒbka mǒ dżuby.* * *Dże sǔj dżuby ũod tej mašiny?* 5. zakrzywiony koniec płozy (przy sankach, saniach); zakrzywiony koniec narty * *Dżub mi se przy sǔnkach złũmoł.* 6. przednia część statku, łodzi; dziób * *Ta łũdź jǔ se przelũmata przy dżubje.* * *Lũdka i śif majǔ dżuby.* 7. fraz. **ũotwjrać dżub** odzywać się 8. fraz. **ũotworzić**

dżub odezwać się * *Na co zejǎs tyn dżub ũotwar.* 9. fraz. **zawrzyć dżub** zamknąć się * *Zawrzy juz tyn twǔj dżub.*

dżubać ndk (1.os.lp.cz.ter. dżubjǎ, lp.cz.przesz.r.m. dżubǒł) 1. kłuć 2. dziobać * *Kury se ze tego gǒrcka futer dżubały.* 3. żądlić, kłuć żądłem

dżubańy (*D.lp.* dżubańǒ) rzecz. od **dżubać**

dżubaty mający blizny po ospie * *Ŭũn je dżubaty po gǎmbje.*

dżubcǒk (*D.lp.* dżubcǒka): **rantowy dżubcǒk** bot. bodziszek łąkowy (*łac.* Geranium pratense)

dżubecek (*D.lp.* dżubecka) 1. zdr. od **dżubek** 2. **dżubecku do dziewczyny, kobiety**: kochanie

dżubek (*D.lp.* dżubka) 1. mały dziób (u ptaków) * *Kurzjnta dżubjǔ swojymi dżubkǔma.* * *Te ptǒski majǔ take małe dżubki.* * *Łapła wody do dżubka i leći do kokoćika.* 2. *pieszcz. buzia, usta* * *Taki sykowny dżubek mǒ ta dżoũska.* * *Bo mǔj dżubek nie bołzynek, nie dostańe zǒdyn synek.* 3. buziak, całus, całusek, pocałunek; **dać dżubka** pocałować, dać całusa; **dostać dżubka** zostać pocałowanym, dostać całusa * *Jakǒ śwarnǒ frelka nie chce dostać ũod swojygo karłusa fajnego dziubka?* * *Dżubka dej, dżubka dej, moja roztomjylǒ.* (fragment piosenki) zob. **kuslić, kuśik** 4. wystający, wydłużony element czegoś

dżubnǔńć dk (1.os.lp.cz.przysz. dżubnǎ; lp.cz.przesz.: r.m. dżubnǔn, r.ż. dżubła) 1. ukłuć (czymś ostrym, szpiczastym); dźgnąć * *Ný mǔjndruj mi sǎ, bo će dżubnǎ wi-dłũma.* * *Ŭũn go dżubnǔn nozǔj.* * *Ta jegła mje dżubła.* 2. **o ptaku**: dziobnąć; ukłuć, uderzyć dziobem * *Kura dżubła kurzǎ.* 3. skosztować, spróbować (czegoś do jedzenia) zob. **skostować** 4. użądlić, ukłuć żądłem * *Ŭosa mje dżubła w lico.* zob. **uzryć**

dżubnǔńć se zur. dk ukłuć się * *Jegłǔ se dżubła, aze krew wysǔkła.*

dżubńǔńćy (*D.lp.* dżubńǔńćǒ) 1. rzecz. od **dżubnǔńć** 2. **na dżubńǔńćy** na spróbowanie * *Kup se wsyjskich maskjetǔw po małej tytece — tak yno na dżubńǔńćy.*

dżubowaty w ũyćiu rzeczownikowym o człowieku z twarzą zeszeconǎ bliznami po ospie * *Dżubowaty to je cowjek, ũo ftorǔj padajǔ, ize na nǔj dżǒbli groch mǔćyli.*

dżubǒcek (*D.lp.* dżubǒcka) zdr. od **dżubǒk**

dżubǒk (*D.lp.* dżubǒka) cierń, kolec zob. **kolǔncǒ, śtachel dżubǒkaty** pejor. przym. od **dżubǒk**

dżuńgel (*D.lp.* dżuńgle) dżungla → *niem.* Dschungel, → *ang.* jungle, → *hindi* djangal

dżura (*D.lp.* dżury, *Ms.lp.* dżurze) 1. dziura 2. otwór; **dżury bić** wybijać otwory 3. dół, dołek (w ziemi) 4. kąć (w domu, w mieszkaniu) * *Pozaglǔndata mi do kozdej dżury w dǔma.* 5. **klucowǒ dżura** dziurka od klucza 6. **krepel ź dżurǔj** oponka

dżurać ndk (1.os.lp.cz.ter. dżurǔj, lp.cz.przesz.r.m. dżuroł) 1. wykonywać otwory; dziurawić 2. kopać (dołki, rządki); robić dziury (w ziemi) * *Potǔj dżurali rzǔndki kołǔj ũokutǔj na kǔjńcu.* * *Matka dżurała rzǔndki, a dzeći muśaty kartǒfle do tych rzǔndkǔw ćepać, potǔj zakopować.*

dżurańy (*D.lp.* dżurańǒ) rzecz. od **dżurać**

dżuraty podziurawiony; perforowany * *Jǒ mǔj w dǔma taki dżuraty bǔnclǒk, coby nudle ũodcedzić.*

dżurawy 1. dziurawy * *Dżurawy gǒrnek ćece.* 2. fraz. **do sto tyjǎsǔncy dżurawych kǔndǔnǔw przekleństwo**

dźurdzać ndk (1.os.lp.cz.ter. dźurdźŕ, lp.cz.przesz.r.m. dźurdźoŕ) 1. wykonywać otwory; dziurawić 2. kopać (dołki, rządki); robić dziury (w ziemi)

dźurdzańy (D.lp. dźurdźańo) rzecz. od **dźurdzać** * *Ŭostatni kret ŕe wykłudzŕł ze nasego ũogrŕdka, bo nie poradźł źdźerzeć tego dźurdźańo.*

dźurecka (D.lp. dźurecki, Ms.lp. dźurecce) zdr. od **dźurka**; dziureczka

dźurka (D.lp. dźurki, Ms.lp. dźurce) 1. zdr. od **dźura**; dziurka 2. **dwje dźurki w nojŕe i skŕjńŕto j'ŕe zakończenie opowiadania, bajki, baŕni** 3. **klucowŕ dźurka** dziurka od klucza * *Bez klucowŕ dźurkã przelazã.* 4. **kołocowŕ dźurka** žart. otwór prowadzący z gardła do drŕg oddechowych * *Cojŕ mi wleãato do kołocowej dźurki.*

dźurŕk (D.lp. dźurŕka) dziurawy zãb * *Mŕ tela tich dźurŕkŕw i wsyjske mje bolŕ.*

dźursko (D.lp. dźurska) zgr. od **dźura**

dźurzisko (D.lp. dźurziska) zgr. od **dźura**

dźŕnek (D.lp. dźŕnka) zdr. od dźyń; dzionek

dźŕny (D.lp. dźŕńo) 1. nadzienie (kaszanki lub bułczanki) * *Przińŕs zech wŕ ũod biãŕ: krupńŕkŕw, zymłŕkŕw, dźŕńo a jeliãunki.* * *Masŕz nie bãńdźe robjŕł wjŕncy jelitkŕw, to ũostańe kãŕ dźŕńo.* zob. **fila, filŕng, nadzywka** 2. rzecz. od **dźŕc**; nadziewanie, wypełnianie nadzieniem * *Do dźŕńŕ krupńŕkŕw potrzebujã bigel.* 3. **ŕpyca do dźŕńŕ wŕztŕw** nadziewarka do kielbas

dźŕŕo (D.lp. dźŕŕa, Ms.lp. dźŕŕle) dźiaŕo

dźwigać ndk (1.os.lp.cz.ter. dźwigŕ, lp.cz.przesz.r.m. dźwigoŕ) dźwigać, podnosić; **ãyzŕy dźwigać** podnosić ciężary

dźwigać ŕe zur. ndk 1. podnosić się, wstawać * *Nie dźwigej ŕe, jŕ ci pŕmogã stanŕjńc.* * *Ŭŕna ny moze ŕe juź dźwigać.* * *Ŭŕn ŕe wwejŕŕł na gałãji i ŕe dźwigo na rãnkach.* * *Mlyko ŕe juź poleku dźwigo, zarŕzki ci ũcece.* 2. **o cieŕŕe**: rosnać, wyrastać * *ãasto ŕe dźwigo.* 3. odbijać się (po jedzeniu) * *Zech ŕe najŕd i mi ŕe dźwigo.* 4. zbierać się na wymioty; robić się niedobrze * *Mje ŕe dźiŕej ũod rana dźwigo.* * *Jak uwidźoŕ to jŕdŕo, co mu przzińŕŕi, to mu ŕe zaco dźwigać.*

dźwigańy (D.lp. dźwigańo) rzecz. od **dźwigać**; dźwiganie, podnoszenie

dźwignŕńc dk (1.os.lp.cz.przysz. dźwignã; lp.cz.przesz.: r.m. dźwignŕn, r.ż. dźwignã) 1. dźwignąć, podnieŕ * *Dźwignŕn rãnkã i zawoŕoŕ: „Hanka, pŕdź ŕã yno!”* * *Bez noc woda w rzyce ŕe ũo pŕ mejtra dźwignã.* 2. **o cieŕŕe** wyrosnać 3. podwyższyć * *Tyn murek musymy dźwignŕńc.* * *Ŭŕni wŕŕyrok tã chaŕpã dźwignã.*

dźwignŕńc ŕe 1. podnieŕ się * *Jak ŕe schylŕł, to mu ŕe kosula dźwignã.* * *Ańi ŕe sama nie umjy dźwignŕńc.* * *Dźwignŕ ŕe dźebko.* 2. zebrać się na wymioty * *Jak zech do tego hajzla wlazla, to mi ŕe aze dźwignã.*

dźwignŕńcy (D.lp. dźwignŕńcŕ) rzecz. od **dźwignŕńc**

dźwjrka (tylko lm., D. dźwjrkaŕw) zdr. od **dźwjrze**; drzwiczki

dźwjrze (tylko lm., D. dźwjrzuŕw) drzwi

dźwjrzi (tylko lm., D. dwjrzuŕw) drzwi

dźwjrziska (tylko lm., D. dwjrziskaŕw) zgr. od **dźwjrzi**

dźyã (D.lp. dźyãńca) dziecię zob. **dźeã**

dźyãntko (D.lp. dźyãntka, C.lp. dźyãntkowi) zob. **dźeãntko**

dźydźina (D.lp. dźydźiny, Ms.lp. dźydźinie) 1. majãtek, wŕoŕci zob. **dŕmińjŕm** 2. wieŕ

dźyńny dzienny

dźyńne codziennie, kaźdego dnia

dźyńnik (D.lp. dźyńnika) dziennik

dźyń (D.lp. dŕa, M.lm. dŕi) 1. dzień; **na dźyń** na (jedem) dzień, w ciãgu jednego dnia; **za (jedyń) dźyń** w ciãgu (jednego) dnia; **w tyn ŕŕm dźyń** tego samego dŕa * *Trzi roje mi za jedyn dźyń przisty.* 2. **chude dŕi | suche dŕi** trzy ostatnie dni Wielkiego Postu 3. **co drugi dźyń** co drugi dzień 4. **dźyń a noc | dźyń i noc** (a) doba * *Dźyń i noc go nie bŕo.* * *To trzwaŕo dźyń i noc.* * *Jechali my cugŕ dźyń i noc.* (b) dniem i nocã * *Dźyń i noc robić muŕoŕ.* 5. **dźyń ŕpasu | dźyń wicŕw** prima aprilis (1.04) * *Na pjyrsego aprila je dźyń wicŕw abo dźyń ŕpasu.* 6. **dźyń ũode dŕa** od ŕwitu do zmierzchu * *Wŕty ũoraty dźyń ũode dŕa.* 7. **dźyń z nocŕ** (a) doba * *To bãńdźe trzwaŕo dźyń z nocŕ.* (b) bardzo krŕtko * *Mjeli tã grajŕkã yno dźyń z nocŕ.* 8. **na drugi dźyń** następnego dnia, nazajutrz * *A co bãńdźeãe robić na drugi dźyń?* 9. **na kozdydźyń** na codzień, codzienny, powszedni 10. **Krzizowe Dŕi** Dni Krzyżowe (obchodzone w poniedziaŕek, wtorek i ŕrodę przed Wniebowŕstãpieniem) 11. **noworocny dźyń** ierwszy dzień roku, Nowy Rok 12. **po caŕlych dŕach** caŕlymi dniami * *Tyn kŕńŕz po caŕlych dŕach gnŕjã cepŕ.* 13. **po caŕy dŕu** przez caŕy dzień * *Ŭŕn yno pod caŕy dŕu ŕpi.* 14. **robotny dźyń** dzień roboczy 15. **ŕroge dŕi** okres od 13.12 do 24.12 (razem 12 dni) * *Bez ŕroge dŕi trza pozorńe zaglŕndać na wsyjsko, co ŕe w przirŕdźe a w cowjeku dźeje, bo bele co idźe ŕ tego wycyãã.* 16. **tŕgowy dźyń** dzień targowy 17. **ũostatnie dŕi** ostatki * *Jaŕowcowe piwo pjyrwey na ũostatnie dŕi warzyl.* 18. **we dŕe** w ciãgu dnia * *We dŕe bãńdźe wjoŕ wjater.* 19. **wé tyn dźyń** tego dnia * *Wé tyn dźyń ŕeŕtorzi ludźe zaŕli flichtować.* 20. **za dźyń** w ciãgu jednego dnia * *Porŕmboŕ dwa mejtry drzewa za dźyń.* * *Wodźŕnkã warzŕł trzi razŕ za dźyń.* 21. **zŕe dŕi** miesiãczka, okres * *W zŕe dŕi zadŕny tajlã ũod kosule przeãŕyngãto ŕe mjŕjndzy nogŕma i zapinaŕo zicherkŕ na przŕdku.* zob. **blutŕng, cas, ãotka**

dźyrgã ndk (1.os.lp.cz.ter. dźyrgŕ, lp.cz.przesz.r.m. dźyrgŕoŕ) obrywać gŕŕwki lnu przy pomocy dzierlic

dźyrgãny (D.lp. dźyrgãńo) rzecz. od **dźyrgã**

dźyrgce (tylko lm., D. dźyrgcŕw) dzierlica (stalowy grzeńień do obrŕbki lnu)

dźyrgã (D.lp. dźyrgŕy, Ms.lp. dźyrgle) dzierzba

dźyrgolic ndk (1.os.lp.cz.ter. dźyrgolã, 1.os.lm.cz.ter. dźyrgolymy, lp.cz.przesz.r.m. dźyrgolŕł) ãwierkać

dźyrgolyńy (D.lp. dźyrgolyńo) rzecz. od **dźyrgolic**

dźyrgŕl (D.lp. dźyrgŕla) wrŕbel

dźyrgwa (D.lp. dźyrgwy) dzierlatka, dzierlatka zwyczajna poŕmieciuszka, ŕmieciuszka (gatunek ptakŕw; łac. Gale-rida cristata) zob. **cybŕtka, dźyrgwa, kurfytkã, ŕwjyrgolinka, ŕwjyrgŕŕska, ŕwjyrgŕuska**

dzywa (D.lp. dzywy) 1. dziewczyna (czasem pejor.); dorastająca panna; nastolatka; panienska; dziewucha * *Wy yno dzywy mŕŕe w gowje!* * *Co to za ŕestydnŕ dzywa!* * *Takŕ gupjŕ dzywa, cy to nie wjy, co to moze narobić?* * *Dzywa ŕe wydaŕa za ŕego yno kiŕ dźeãa.* * *Jak bŕo*

wesely, to kobjyty sły pod zól na dzywy pozaglŷndać. 2. daw. starsza słuŷąca

dzywać še zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. dzywŷ ŷe, lp.cz.przesz.r.m. dzywoł še) dziać się (więcej niŷ raz); wydarzać się * *Tā še to cāsto dzywō.*

dzywana (D.lp. dzywany, Ms.lp. dzywanŷ) bot. dziewanna (łac. Verbascum)

dzywannowy dziewannowy

dzywycŷ še zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. dzywcā ŷe, lp.cz.przesz.r.m. dzywcŷł ŷe) o **dziewczyni**, **kobiecie**: pokazywać swojā kobiecość, swoje wdzięki * *Jak yno ŷima poŷta fŷrt, frelki zacynały ŷe dzywycŷ.*

dzywecka (D.lp. dzywecki, Ms.lp. dzywece) zdr. od **dzywka**; dziewczyna, panienska * *ŷta dzywecka do lōsecka, do ŷelŷnego. (poczātek piosenki) * Ńe tŷwze wjŷnecka, bo ŷs juŷ ŷe dzywecka. * Kozdō dzywecka mi gōdō, zebj'ch jŷ ŷe uzywjuł.*

dzywka (D.lp. dzywki, Ms.lp. dzywce) 1. słuŷąca * *Moja starka robjŷta u grōfa za dzywkā. * Pachōtek i dzywka to je celōdka. zob. suzŷncō* 2. dorastajāca dziewczyna, panna, nastolatka, podlotek * *Ale ŷe juŷ zrobjŷta ŷ ŷŷ dzywka. * Ńyma to gajŷba Achimowi mjeć trzi dzywki w dŷma, a zōdnō ŷe jescy ŷe wydała?* 3. cōrka 4. **ŷwarnō dzywka** bot. niecierpek pospolity (łac. Impatiens nolitangere) zob. **cyjŷćicka**, **cyrpek**, **ŷwarny pachōtek**

dzyz 1. **zaimek pytaŷny** (tworzācy pytania o **miejŷce**, **kierunek**); gdzieŷ; dokād ŷe * *Dzyz to jedŷes?* * *Dzyz tŷ idŷes?* * *Dzyz to idŷeće?* zob. **kajz**, **kāndyz** 2. **partykuła wzmacniajāca, uwydatniajāca** * *Dzyz mi tukej kret ryje!* * *Dzyz to na chopa tak gōdać!*

dzyza (D.lp. dzyze, Ms.lp. dzyŷe) zgr. od **dzyzka**

dzyzka (D.lp. dzyzki, Ms.lp. dzyzce) naczynie do zaczynania chleba; dzieŷa * *Často na chlyb ŷe robjŷto w dzyzce. zob. bajta, bojta, dzyzō*

dzyzō (D.lp. dzyze) dzieŷa (naczynie do mieszania ciasta) zob. **bajta**, **bojta**, **dzyzka**

dzyŷmba (D.lp. dzyŷmby) ktoŷ niezaradny; niedoŷega, fajt-łapa

dzyŷnka dzięki; **dzyŷnka Bogu** dzięki Bogu

dzyŷnkcyŷnyŷ (D.lp. dzyŷnkcyŷnyŷō) dziękczynienie

dzyŷnki dzięki

dzyŷnkować ndk (1.os.lp.cz.ter. dzyŷnkujā, lp.cz.przesz.r.m. dzyŷnkowoł) dziękować

dzyŷnkowaŷy (D.lp. dzyŷnkowaŷō) rzecz. od **dzyŷnkować**

dzyŷndzōtek (D.lp. dzyŷndzōtka) zdr. od **dzyŷndzŷł**; mały dzięcioł; dzięciołek

dzyŷndzŷł (D.lp. dzyŷndzōła, dzyŷndzōle) 1. dzięcioł * *Dzyŷndzŷł na strŷmje klupje.* 2. fraz. **dzyŷndzŷł (kogo) rypnŷn** (kto) zachowuje się dziwnie, niepoważnie

E

e coŷ brzydkiego, brudnego, zŷego; coŷ, czego nie naleŷy dotykać, ruszać, brać do rāk, jeść, robić * *Ńe chytej tego, to je e. zob. be*

eać ndk (lp.cz.ter.: 1.os. eŷ, 3.os. eo; lp.cz.przesz.r.m. eoł) dziec. wyprōżniać się; robić kupę * *Jak'ejs bŷł bajtŷł, to eoł zejŷ w galōty. * Camu'js ŷe zawołōł, ze sces eać?*

eaŷy (D.lp. eaŷō) rzecz. od **eać**

ecek (D.lp. ecka) zdr. od **ek**

ech wykrz. ech; eh * *Ech!* → czes. ech, eh

echo (D.lp. echa) 1. echo 2. oddŷwięk → niem. Echo

echt I. przym. nieodm. prawdziwy, autentyczny * *Jō zech je echt Mjymjec.* → niem. Echt II. przys. dobrze; w porzādku * *Cojŷ to tŷ ŷe je echt s tŷ Erickŷ.*

ecka (D.lp. ecki, Ms.lp. ecce) zdr. od **eka**

edbera (D.lp. edbery, Ms.lp. edberze) truskawka

edytować ndk (1.os.lp.cz.ter. edytujā, lp.cz.przesz.r.m. edytowoł) edytować, redagować → niem. editieren

edytowaŷy (D.lp. edytowaŷō) rzecz. od **edytować**

ediwant (D.lp. ediwanta, Ms.lp. ediwaŷce) daw. asystent, pomocnik nauczyciela; pomocniczy nauczyciel syn. **adjuwant**, **aktiwant**

edukacyjō (D.lp. edukacyje) edukacja

ee dziec. 1. **okrzyk dziecka informujācy o potrzebie wyprōżnienia się** 2. **chćeć ee** | **ŷćeć ee** chcieć zrobić kupę, chcieć się wyprōżnić * *Chces ee?* 3. **robić ee** robić kupę, wyprōżniać się 3. **zrobić ee** zrobić kupę, wyprōżnić się

Ef (D.lp. Efu) pot. Niemcy (Republika Federalna Niemiec)

* *Űŷŷni wyjechali do Efu.*

efekt (D.lp. efektu, Ms.lp. efekće) efekt → czes. efekt, → niem. Effekt

efner (D.lp. efnera, Ms.lp. efnerze) otwieracz; **efner do biksŷw** otwieracz do puszek → niem. Öffner

efnerek (D.lp. efnerka) zdr. od **efner**

efoj (D.lp. efoju) bot. bluszcz (łac. Hedera) * *Laŷba nŷ ŷobroŷta efojŷ. * Efoj ŷe pŷŷe po poće a po dŷmach. zob. blusc, efŷj, pnŷnce ŷely, → niem. Efeu*

efojowy bluszczowy; zrobiony z bluszczu

efŷj (D.lp. efoju) bot. bluszcz (łac. Hedera) zob. **blusc**, **efoj**, **pnŷnce ŷely**, → niem. Efeu

efyj (D.lp. efyja) strzał zewnętrznā częŷciā stopy

egal przys. obojętnie; wszystko jedno **ganc egal** wszystko jedno * *Mje je egal, co ze tŷj polŷj zrobiće. zob. jedno* → niem. egal

egeŷtaŷdzka (D.lp. egeŷtaŷdzki, Ms.lp. egeŷtaŷdze) zdr. od **egeŷtaŷga**

egeŷtaŷga (D.lp. egeŷtaŷgi, Ms.lp. egeŷtaŷdze) draŷek łāczācy brony

Egipt (D.lp. Egiptu, Ms.lp. Egipcē) Egipt

egipski egipski

egzam (D.lp. egzamu) egzamin syn. **egzamin**, **pryfŷng**, **pryfŷnek** → niem. Examen

egzamin (D.lp. egzaminu, Ms.lp. egzamiŷe) egzamin; **pa-lyrski egzamin** egzamin na majŷtra budowlanego * *Camu'js ty ŷe zdoł tych egzaminŷw. * Dŷiŷej dŷeći majŷ egzaminy. * Űŷŷn zdoł egzamin do ŷkoły. syn. egzam, pryfŷng, pryfŷnek* → niem. Examen

- egzamińyrować** ndk (1.os.lp.cz.ter. egzamińyrujã, lp.cz.przesz.r.m. egzamińyrowoł) egzaminować * *Ůůńi tak će banů egzamińyrować, co zůwizů nie zdůs.* → niem. examinieren
- egzamińyrowańy** (D.lp. egzamińyrowańů) rzecz. od **egzamińyrować**
- egzeczyrka** (D.lp. egzeczyrki, Ms.lp. egzeczyrce) 1. musztra 2. ćwiczenia wojskowe * *Na egzeczyrkã my wychodźyli za mjasto.*
- egzeczyrować** ndk (1.os.lp.cz.ter. egzeczyrujã, lp.cz.przesz.r.m. egzeczyrowoł) musztrować → niem. exerzieren
- egzeczyrowańy** (D.lp. egzeczyrowańů) rzecz. od **egzeczyrować**
- egzeczyrůk** (D.lp. egzeczyrůka) zob. **egzeczyrplac**
- egzeczyrplac** (D.lp. egzeczyrplacu) 1. plac, na którym ćwicz się musztrę 2. plac do ćwiczeń wojskowych * *Za kasarńů bůł taki srogi egzeczyrplac.* 3. poligon syn. **egzeczyrůk**, → niem. Exerzierplatz
- egzekucyjů** (D.lp. egzekucyje) 1. egzekucja (wykonanie wyroku śmierci) 2. egzekucja (przymusowe ścięgnięcie należności, długu) * *Egzekucyjů mu zrobjyli.* → niem. Exekution
- egzekutować** ndk (1.os.lp.cz.ter. egzekutujã, lp.cz.przesz.r.m. egzekutowoł) przeprowadzać egzekucję mienia * *Jak mje nie wyptaći, to banã mušoł go egzekutować.* → niem. exekutieren
- egzekutůr** (D.lp. egzekutora, Ms.lp. egzekutorze) 1. kat; ktoś wykonujący wyrok śmierci 2. urzędnik egzekwujący zaległe podatki, opłaty, długi, kary pieniężne, dokonujący czynności egzekucyjnych; komormik, egzekutor zob. **fantowńik**, **sekutńik**
- egzistyrować** ndk (1.os.lp.cz.ter. egzistyrujã, lp.cz.przesz.r.m. egzistyrowoł) egzystować; utrzymywać się przy życiu * *Jů nie wjã, jako to ludźe wé tich dźwokich landach tak egzistyrujů.* → niem. existieren
- egzistyrowańy** (D.lp. egzistyrowańů) rzecz. od **egzistyrować**
- egzistyncyjů** (D.lp. egzistyncyje) egzystencja → niem. Existenz
- egzorta** (D.lp. egzorty, Ms.lp. egzorce) 1. kazanie; **pedźeć egzortã** wygłosić kazanie * *Farůrż mjoł sumńů egzortã w nédźelã.* * *Kšůndz robi pjyknů egzortã.* * *Farůrż pedźeli fajńů egzortã na pogrzbje ůod Lucki.* * *Przi grobje kšůndz robi egzortã.* * *Jak Maks umar, to farůrż taků fajńů egzortã zrobjyli.* zob. **kůzańy** 2. ostre upomnienie, napomnienie; reprimenda; bura; **pedźeć (kũmu) egzortã** dać (komu) reprimendę, zwymyślać (kogo) * *Baba dała mi egzortã w dũma.* * *Ůojćec mi pedźeli egzortã, jak'ech przisła nieskoro do dũm.* * *Ale usłtysys ůod mamy egzortã.* * *Ōma robjů nů egzortã jak kšůndz wé kojśće.* * *Nech mi sã yno przidźe, to usłtysy ůody mje egzortã.*
- egzyjma** (D.lp. egzyjmy) egzema * *Dostoł egzyjmã ze wjatrzu.* * *Egzyjmy nie idźe wytraćić.*
- egzymplůr** (D.lp. egzymplůrza) egzemplarz
- ej** wykrz. 1. **przywoływanie kogoś, wzywianie do czegoś**; ej * *Ej, mały, pũdź yno!* * *Ej, cekej jyno!* * *Ej, jů to powjã.* * *Ej, idź stůnd fůrt.* 2. **występuje w powiędzeniach, przyspiewkach, rymowankach itp.** * *Ej, boć to je frasůnek.* * *Ej, ańi do łãngu, ańi do porãmby.*
- * *Ej, ej, jů to powjã mamje.* * *Miała by'ch do śmjerći, ej, po ćebje pamjůntkã.*
- ejdeltana** (D.lp. ejdeltany) jodła * *Przed chałpů my posadźyli ejdeltanã.* zob. **jedla**, **jedlica**, **jedła**, **jůdła**, **tana**
- ejdelwajs** (D.lp. ejdelwajsa) bot. szarotka (łac. Leontopodium) → niem. Edelweiß
- ejebet** (D.lp. ejebeta, Ms.lp. ejebeće) łoże małżeńskie → niem. Ehebett
- ejkel** (D.lp. ejkla) 1. ktoś brzydki, wstrętny; brzydak, obrzydliwiec * *Tyn synek to je prawy ejkel.* zob. **brzydůk**, **rzadźůl**, **śpetůk**, **ũoskliwjec**, **ũospeta** 2. wstręt, obrzydzenie * *Mů ejkla dũ nego.* → niem. Ekel
- ejlfarba** (D.lp. ejlfarby) farba olejna, emalia zob. **lakfarba**, → niem. Ōlfarbe
- ejlhajcũng** (D.lp. ejlhajcũngu) ogrzewanie olejowe
- ejlkana** (D.lp. ejlkany) olejarka; smarownica * *Ejlkany maze še mašinã.* → niem. Ōlkanne
- ejlzdardiny** (tylko lm., D. ejlzdardinůw) sardynki w oleju zob. **zardina**, → niem. Ōlsardinen
- ejlzůkel** (D.lp. ejlzůkla) lamperia (wykonana farbã olejną) → niem. Ōlsocket
- ejter** 1. (D.lp. ejtru, Ms.lp. ejtrze) chem. eter, eter dietylowy * *Ůůn ejter stępje.* 2. (D.lp. ejteru, Ms.lp. ejterze) fiz. filoz. eter, eter kosmiczny
- ejwangelicki** ewangelicki, luterański, protestancki syn. **luterski**, **wańelicki**
- ejwangelik** (D.lp. ejwangelika) ktoś wyznania ewangelickiego; ewangelik, protestant syn. **wańelik**
- ejza** (D.lp. ejze, Ms.lp. ejźe, M.lm. ejze, D.lm. ejzůw) 1. uszko drucianej zapinki (haftki), za które zaczepia się haczyk * *Hůcyk moze być przzi ejźe.* * *Cycynhalter na jednů kũńcu mů hůcyki, a na drugů ejze.* zob. **haftka** 2. pętelka (z nici, sznurka, materiału) do zapięcia guzika * *Ejzã trza zrobić, bo by še knefel nie zapnũn.* * *Ejza muśi być taků wjelkō jak knefel.* → niem. Ōse
- ejzel** (D.lp. ejzla) 1. osioł zob. **ũojsoł** → niem. Esel 2. przen. ktoś głupi * *To je richtich ejzel.* 3. przen. źle uczące się dziecko * *Ty ejzlu, nĩc nie poradźis!*
- ejzelsůla** (D.lp. ejzelsůle) pejor. szkoła specjalna zob. **hilfka**, **hilfsůla**
- ejzka** (D.lp. ejzki, Ms.lp. ejzce) zdr. od **ejza**
- ejźli** 1. **spůjnik wprowadzajacy zdania podrzędne warunkowe**; jeśli, jeźeli * *Ejźli wychlistůs tã wsystků woda ze stůwka, to ći dũ za to wina.* zob. **eli**, **jeźli**, **jeli** 2. **spůjnik wprowadzajacy wypowiedzenie podrzędne dopełnieniowe**; czy * *Jescy še go spytů, ejźli dũ nůs przidźe.* zob. **cy**, **eli**, **jeli**, **jeźli**, **seli**
- ek** (D.lp. eka) 1. kąć (w pomieszczeniu), naroźnik * *Stůń w eku.* 2. kąćnik, zakątek 3. róg (u zbiegu dwóch ulic) * *Ůůńi stojů na eku.*
- eka** (D.lp. eki, Ms.lp. ece) 1. kąć (w pomieszczeniu), naroźnik * *Nowe mejble pasujů do tej eki.* * *Na tej ścańe je wjelkō eka.* * *Postůw to do eki.* 2. kąćnik, zakątek 3. róg (u zbiegu dwóch ulic) * *Ta chałpa stoi na ece.* → niem. Ecke
- ekbal** (D.lp. ekbala) rzut różny (w piłce noźnej)
- ekerka** (D.lp. ekerki, Ms.lp. ekerce) ekierka
- eknůńć** dk (1.os.lp.cz.przysz. eknã; lp.cz.przesz.: r.m. eknũn, r. ź. ekła) skrzywić, wykrzywić, zniekształć

ekńynty skrzywiony, wykrzywiony, zniekształcony, zwichrowany *zob. ajchńuny, ajchńynty*

ekńyńcy (*D.lp.* ekńyńćó) *rzecz. od ekńyńć*

ekologicny ekologiczny

ekologijô (*D.lp.* ekologie) ekologia

ekscelyncyjô (*D.lp.* ekscelyncyje) ekscelencja → *czes.* excellence, → *niem.* Exzellenz, → *łac.* excellentia

eksklawa (*D.lp.* eksklawy) eksklawa → *niem.* Exclave

ekskluziwny ekskluzywny

ekspedjyrować *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.przysz./cz.ter.* ekspedjyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ekspedjyrowoł) 1. wysłać, wyprowadzić * *Jô še doł mój pakejt banŷ ekspedjyrować. * ekspedjyrowali my nasã cerã na całe feryje.* 2. wysyłać, wyprawiać → *niem.* ekspedieren

ekspedjyrowańy (*D.lp.* ekspedjyrowańó) *rzecz. od ekspedjyrować*

eksplozjyrować *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.przysz./cz.ter.* eksplozjyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* eksplozjyrowoł) eksplozować * *Granaty nie eksplozjyrowały. * Ańi še nie wjy, kjedy to moze eksplozjyrować.* → *niem.* explodieren

eksplozjyrowańy (*D.lp.* eksplozjyrowańó) *rzecz. od eksplozjyrować*

eksplozyjô (*D.lp.* eksplozyje) 1. eksplozja, wybuch 2. **w eksplozji** w strefie wybuchu * *Űńi ŷostali pod ŷymjŷ w eksplozji.*

eksport (*D.lp.* eksportu, *Ms.lp.* eksporće) eksport → *czes.* eksport, → *niem.* Export

ekspramynt (*D.lp.* ekspramyntu, *Ms.lp.* ekspramyńće, *M.lm.* ekspramynta) eksperyment, doświadczenie

ekspres I. rzecz. (*D.lp.* expresa) pociąg ekspresowy; **ekspres II. przys.** bardzo szybko; ekspresowo * *Te pismo zech dostoł ekspres.*

ekspresyjô (*D.lp.* ekspresyje) ekspresja

ekstra I. przys. 1. osobno, oddzielnie; **dać ekstra** rozdzielić * *Kozde jabko lezało ekstra. * Samce i samice ze jednego gńôzda trza zaprzyć ekstra. * Kace pŷrzy darto še ekstra i gãjše ekstra, bo by še mŷgły w pjerzińe nie zgodzić. * Mjyskali še ekstra. * To mi zapakuj ekstra. * Űń soł ekstra. * Te cigaryty dej ekstra. * Ekstra warzŷto še kartôfle. * Rzepã wćepowało še na fŷrã, a lišcy ladowało ekstra.* 2. specjalnie; tylko w tym celu * *Ekstra zech dŷńego wcora jechoł. * Mje še tã ekstra nie sce is. * To je šrank ekstra dŷńego. * Ekstra'ch še malyrza przikludŷta. * Jô ekstra na ćebje cekoł.* 3. celowo, naumyślnie * *Űńa mi to ekstra zrobjta. * Űń mje ekstra nadepnŷn.* **II. przym. nieodm.** 1. osobny, oddzielny, odrębny 2. specjalny; **ekstra cug** pociąg specjalny 3. **ekstra cymra | ekstra izba** (a) osobny pokój (zwykle dla gości) * *Bãńdŷymy mjeli bezuch i sykujymy dŷń nich ekstra izbã. * Ta ekstra izba to je yno do gojŷci. * Űńi cekajŷ na wôs wé ekstra cymrze. * Űńa mô w špitôlu ekstra izbetkã.* (b) pokój z osobnym wejściem → *łac.* extra

ekstrakcyjô (*D.lp.* ekstrakcyje) ekstrakcja → *czes.* ekstrakce, → *niem.* Extraktion

ekstrakt (*D.lp.* ekstraktu, *Ms.lp.* ekstrakće) ekstrakt → *niem.* Extrakt

ekstrawŷrzt (*D.lp.* ekstrawŷrta, *Ms.lp.* ekstrawŷrće) 1. **o człowieku:** dziwak, oryginał; ktoś chcący się wyróż-

nić 2. *žart.* ktoś z wyższych sfer

→ *niem.* Extrawurst

ekstrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ekstrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ekstrowoł) 1. **w połączeniach z C.:** robić coś specjalnie dla kogoś * *Tera je ŷobjôd, to pojydz jak wsyjsy. Mjŷlis, ize jô ci zajŷ banã ekstrować?* 2. **w połączeniach z B.:** oddzielać, rozdzielać

ekstrowańy (*D.lp.* ekstrowańó) *rzecz. od ekstrować*

ekstrowia (*D.lp.* ekstrowie) osobne pomieszczenie * *W starej kacmje šedŷeli my w ekstrowii.*

ekstrymista (*D.lp.* ekstrymisty, *Ms.lp.* ekstrymiŷće) ekstremista → *niem.* Extremist

ekstrymizm (*D.lp.* ekstrymizmu, *Ms.lp.* ekstrymizmuŷe) ekstremizm

ekŷnŷmijô (*D.lp.* ekŷnŷmije) ekonomia; **politycnô ekŷnŷmijô** ekonomia polityczna

ekŷnŷmika (*D.lp.* ekŷnŷmiki, *Ms.lp.* ekŷnŷmice) ekonomika

ekwipaŷa (*D.lp.* ekwipaŷe) ekwipaŷ → *niem.* Equipage

ekwiwalyntnojšć (*D.lp.* ekwiwalyntnojšci) równowaŷność → *czes.* ekwivalentnost

ekwiwalyntny równowaŷny → *czes.* ekwivalentní

ekzejma (*D.lp.* ekzejmy) egzema → *czes.* ekzém, → *niem.* Ekzem

elb (*D.lp.* elba) elf

elefant (*D.lp.* elefanta, *Ms.lp.* elefańće) 1. słoń * *W cyrkuŷe my widŷeli elefanta.* → *niem.* Elefant 2. *žart.* ktoś ocieŷały * *Z Alojza je taki elefant.* 3. **fraz. (kŷmu) elefant na ucho ndepnŷn** (kto) nie ma słucho muzycznego

elefantek (*D.lp.* elefantka) *zdr. od elefant;* mały słoń; sło-
nik

elefantkind (*D.lp.* elefantkinda, *Ms.lp.* elefantkińdŷe) *pe-
jor.* dziecko grube, ocieŷałe

elefańćica (*D.lp.* elefańćice) słońica

elegancyjô (*D.lp.* elegancyje) elegancja, wytworność → *czes.* elegance

elegijô (*D.lp.* elegije) elegia → *czes.* elegie, → *niem.* Elegie, → *gr.* ἐλεγεία

elekriŷ (*D.lp.* elekriŷu) elektryczność * *To je lajtŷng ŷod elekriŷu.*

elekriŷkocher (*D.lp.* elekriŷkochra, *Ms.lp.* elekriŷko-
chrze) elektryczna maszyna do gotowania * *Postaw-
jŷta'ch mlyko na elekriŷkocher.*

elekriŷowy elektryczny * *Bŷta sã u nôs rada, coby
poćŷngnŷńć do ŷi elekriŷowe ŷwjatlo.*

elektrizyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* elektrizyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* elektrizyrowoł) 1. elektryzować 2. pod-
dawać działaniu prądu elektrycznego; poddawać wstrzą-
som elektrycznym * *Jak'ech bŷł chory, to mje elektrizy-
rowali.* 3. elektryzować się * *Ale ci wosy elektrizyrujŷ.*

elektrizyrowańy (*D.lp.* elektrizyrowańó) *rzecz. od elektri-
zyrować*

elektrostatyczny elektrostatyczny → *niem.* elektrostatisch
elektrotechnika (*D.lp.* elektrotechniki, *Ms.lp.* elektrotech-
ńice) elektrotechnika → *niem.* Elektrotechnik

elektroda (*D.lp.* elektrody, *Ms.lp.* elektrodŷe) elektroda
→ *niem.* Elektrode

elektrŷn (*D.lp.* elektrŷna, *Ms.lp.* elektrŷnie) elektron →
niem. Elektron

elektrŷnowy elektronowy

elektrŭńicny elektroniczny → *niem.* elektronisch
elektrŭńika (*D.lp.* elektrŭńiki, *Ms.lp.* elektrŭńice) elektroni-
 nika → *niem.* Elektronik
elektrycny 1. elektryczny 2. **elektrycnŭ lokŭmotiwa** loko-
 motywa elektryczna, elektrowŭz
elektryka (*D.lp.* elektryki, *Ms.lp.* elektryce) 1. instalacja
 elektryczna * *Pjyrwej caŭ elektryka to bŭła yno jedna*
byrna wé kozdej izbje. * *Elektrykŭ my wŭńngli w tŭj nowŭj*
dŭmje. 2. elektryczność; prąd elektryczny (z sieci) * *Tera*
ńy mŭcŭj juz ańi cepŭma, ańi rŭncnŭj mašinŭj ańi geplŭj,
yno elektrykŭj. * *Pjyrwej ńe bŭło lampŭw na elektrykŭ.*
 * *Mŭj mašinŭka na elektrykŭ.*
elektrykowńia (*D.lp.* elektrykowńie) elektrownia; **robić na**
elektrykowńi pracować w elektrowni
elektrykŭr (*D.lp.* elektrykŭrza) elektryk * *Ŭń ńe ucy za*
elektrykŭrza. * *Mŭj chop je elektrykŭr.* * *Ŭń ńe wy-*
ucŭł za elektrykŭrza i fajńe zarobi. * *Ŭń robi za elek-*
trykŭrza.
elektryśka (*D.lp.* elektryśki) 1. tramwaj *zob.* **banka, śtras-**
bana, śtrasbanka 2. lokomotywa elektryczna
elf (*D.lp.* elfa) kropla wydzielinny z nosa (wisząca pod no-
 sem); smark, glut; „świeczka” pod nosem * *Dowńi prze-*
zywali mje „ty źelŭny spiku”, wtedy’ch jescy mjoł elf pod
nosŭj. *zob.* **ćŭmpel, gila, glica**
eli 1. **spŭjnik wprowadzajacy zdania podrzŭdne wa-**
runkowe; jeśli, jeżeli * *Eli by’jsće go trefjyli, to mu*
powjydzće, ze’ch go dała pozdrowić. * *Eli dozyjŭ, to na*
bezrok dŭ wŭs przjadŭ. *zob.* **ejźli, jeli, jeźli** 2. **spŭjnik**
wprowadzajacy wypowiedzenie podrzŭdne dopet-
nieniowe; czy * *Spytej ńe go, eli mŭ cas.* *zob.* **cy, ejźli,**
jeli, jeźli, ńeli
eliminacyjŭ (*D.lp.* eliminacyje) eliminacja
elipsa (*D.lp.* ellipse) elipsa → *czes.* elipsa, → *niem.* Ellipse
eliptycny eliptyczny
elkawe (*D.lp.* elkaweja) samochŭd cięzarowy * *To, same*
elkaweje tera jadŭj. * *Jŭ tyz jeźdźŭł elkawejŭma.* →
niem. Lastkraftwagen, LKW
elwer (*D.lp.* elwra, *M.lm.* elwry, *Ms.lp.* elwrze) 1. bezro-
 botny (dawniej na Ślŭsku zasiłek dla bezrobotnych wy-
 płacono 11. dnia kaźdego miesiŭca) * *Dwa elwry idŭj.* *
Dŭwńi bele dźe bŭło pońno elwrŭw. * *Ŭń bez dwa roki*
bŭł elwrŭj. 2. człowiek bezczynny; ktoś, komu nie chce
 się pracować; bumelant; niebieski ptak * *Elwry chodźyli*
po wśi. * *Tyn elwer zajś tŭ stoł pod sklepŭj.* * *Ŭe rŭb ńe*
elwrŭj, chŭć ńe jakej roboty. 3. rzut karny (w piłce noź-
nej); wbić elwer zdobyć bramkę z rzutu karnego * *Najśi*
chopcy jŭj wbjyli dwa elwry.
 → *niem.* Elfer (‘jedenastka’)
elwrowski *przym. od elwer*
elwrowstwo (*D.lp.* elwrostwa) 1. bezrobocie 2. ogŭł bez-
 robotnych
elymynt (*D.lp.* elymyntu, *Ms.lp.* elymyńće, *M.lm.* ely-
 mynta) 1. element 2. pierwiastek chemiczny; **perjo-**
dycnŭ tabula elymyntŭw układ okresowy pierwiastkŭw
 3. żywioł (jak np. woda, ogień) 4. **cudzy elymynt pe-**
gor. element obcy * *Starzik padali, ize Polŭki, to je na*
Ślŭsku cudzy elymynt.
 → *niem.* Element
elymyntarny elementarny → *niem.* elementar
elymyntarnie elementarnie

elymyntŭr (*D.lp.* elymyntŭrza) elementarz *syn.* **fibel, śla-**
bikŭr
Elzas (*D.lp.* Elzasu) Alzacja → *niem.* Elsaß
Elzaser (*D.lp.* Elzasra, *Ms.lp.* Elzasrze) Alzateczyk; miesz-
 kaniec Alzacji * *Elzasrŭw ńe ańi ńe pytali, do kogo chcŭj*
nŭlezeć.
Elzaserka (*D.lp.* Elzaserki, *Ms.lp.* Elzaserce) mieszkanka
 Alzacji
emalijŭ (*D.lp.* emalije) emalia → *niem.* Emaille
emigracyjŭ (*D.lp.* emigracyje) emigracja → *czes.* emi-
 grace, → *niem.* Emigration
emigrant (*D.lp.* emigranta, *Ms.lp.* emigrańće) emigrant
 → *niem.* Emigrant
eminyncyjŭ (*D.lp.* eminyncyje) eminencja → *niem.* Emi-
 nenz
emisyjŭ (*D.lp.* emisyje) emisja → *niem.* Emission
emocyjŭ (*D.lp.* emocyje) emocja → *niem.* Emotion
emulsyjŭ (*D.lp.* emulsyje) emulsja → *czes.* Emulze, →
niem. Emulsion
encjan (*D.lp.* encjanu, *Ms.lp.* encjańe) *bot.* goryczka (*łac.*
 Gentiana) *syn.* **gorycka**, → *niem.* Enziane
encyndŭng (*D.lp.* encyndŭngu) zapalenie (w ciele); stan
 zapalny * *W jego pucach je encyndŭng.* * *Ŭńa en-*
cyndŭngu dostała i jescy muśi tydźyń w łŭzku lezeć.
eńgerlińg (*D.lp.* eńgerlinga) pędrak * *Ze źymje wylŭz*
eńgerlińg.
epa (*D.lp.* epy) reklamŭwka (torba)
epidymiczny epidemiczny → *niem.* epidemisch
epidymijŭ (*D.lp.* epidymije) epidemia → *niem.* Epidemie
epilacyjŭ (*D.lp.* epilacyje) depilacja → *czes.* epilace, →
niem. Epilation
epilepsyjŭ (*D.lp.* epilepsyje) epilepsja → *niem.* Epilepsie
epileptycny epileptyczny → *niem.* epileptisch
episkopat (*D.lp.* episkopatu, *Ms.lp.* episkopaće) episkopat
 → *niem.* Episkopat
epny duży, wielki, ogromny * *Ale ta bańa je epnŭ.*
epoleta (*D.lp.* epolety, *Ms.lp.* epoleće) naramiennik, epo-
 let → *niem.* Epaulette
epoletka (*D.lp.* epoletki, *Ms.lp.* epoletce) *zdr. od epoleta*
era (*D.lp.* ery, *Ms.lp.* erze) 1. cześć, honor, zaszczyt * *Ŭńi*
ńe myjśliŭ, ize to je wjelkŭ era cigartyty kurzić a gorzołŭ
ńepać. → *niem.* Ehre 2. szacunek, poważanie * *Ŭń mŭ*
u wsyjskich erŭ. → *niem.* Ehre 3. era → *czes.* era
erb (*D.lp.* erbu) spadek * *Erb ŭod Leśŭw podźelyli na śtyry*
tajle. *syn.* **herb**, → *niem.* Erbe
erba (*D.lp.* erby, *M.lm.* erbowje) spadkobierca * *Ŭń tŭ*
juz w tej chałpje ńy mjyskŭ, tera tŭ sŭ jego erbowje. *syn.*
herba, → *niem.* Erbe
erbizna (*D.lp.* erbizny) 1. spadek (odziedziczony); **erbizna**
po ŭojcu spadek po ojcu; **erbizna po matce** spadek po
 matce * *Dostali my erbizŭ po ŭojcach.* 2. dziedzictwo,
 spuścizna * *To je blank waznŭ tajla nasej ślŭskej erbiz-*
ny.
syn. **herbizna**, → *niem.* Erbteil, Erbschaft
erbnŭńć *dk* (1. *os.lp.cz.przysz.* erbnŭ; *lp.cz.przesz.*: *r.m.*
 erbnŭn, *r.ż.* erbŭa) odziedziczyć; dostać w spadku;
 otrzymać w spadku * *Jŭ by’ch tyz ścoł ze tej chałpy*
cojś erbnŭńć. * *Jŭ zech ńe erbŭa po ŭojcach tego ta-*
luntu. * *Rojamatykŭ wjerzŭ zech erbnŭn po matce.* *syn.*
herbnŭńć, → *niem.* erben

erbńynty odziedziczony *syn.* **herbńynty**,
erbńyńcy (*D.lp.* erbńyńcô) *rzecz. od* **erbńyńc**; odziedziczenie

erbować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* erbują, *lp.cz.przesz.r.m.* erbowoł) dziedziczyć; dostawać w spadku; otrzymywać w spadku * *Dzeći nie erbowali wjela.* * *Ūn erbowoł sto tyjśyńcy po wjku.* * *Co po kśyńdzu erbuje, to wjńdże na níc.* *syn.* **herbować**, → *niem.* erben

erbowańy (*D.lp.* erbowańô) *rzecz. od* **erbować**; dziedziczenie *syn.* **herbowańy**

erbowizna (*D.lp.* erbowizny, *Ms.lp.* erbowiznie) 1. spadek; dziedziczony majątek * *Erbowiznã se mô po ųojcach.* * *Na financamt jedże skuli erbowizny.* * *Ta tńńka je ze erbowizny.* 2. dziedzictwo * *Choć kozdy mjoł inksų erbowiznã, sło se dogôdać.*
syn. **herbowizna**

erbowńik (*D.lp.* erbowńika) spadkobierca *syn.* **herbowńik**

erbowstwo (*D.lp.* erbowstwa) 1. spadek; dziedziczony majątek 2. dziedzictwo
syn. **herbowstwo**

erbôrz (*D.lp.* erbôrza) spadkobierca *syn.* **herbôrz**

erbs (*D.lp.* erbsu, *Ms.lp.* erbse) *górn.* groszek (sortyment węgla kamiennego) → *niem.* Erbse

erbtajl (*D.lp.* erbtajlu) należna część spadku; udział w spadku * *Jô dostała mųj erbtajl po ųojcach.* *syn.* **herbtajl**, → *niem.* Erbteil

erby (*tylko lm., D.* erbųw) spadek * *Pojechoł do sųndu skuli erbųw.* *syn.* **herby**

erc (*D.lp.* ercu) ruda *zob.* **krusec**, **ruda**, → *niem.* Erz

erchercôg (*D.lp.* erchercôga) arcyksiążę → *niem.* Erzherzog

ercpryster (*D.lp.* ercprystra, *Ms.lp.* ercprystrze) ksiądz dziekan (ksiądz zarządzający dekanatem) *syn.* **dżekan**, → *niem.* Erzpriester

erda (*D.lp.* erdy, *Ms.lp.* erdze) 1. uziemienie; przewód uziemiający 2. gleba, ziemia
→ *niem.* Erde

erekcyjô (*D.lp.* erekcyjne) erekcja → *niem.* Erektion

erfinder (*D.lp.* erfindra, *Ms.lp.* erfindrze) wynalazca *syn.* **wynojdlôrz**, → *niem.* Erfinder

erfinderka (*D.lp.* erfinderki, *Ms.lp.* erfinderce) wynalazczyni *syn.* **wynojdlôrka**

erfindować *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.przysz./cz.ter.* erfindujã, *lp.cz.przesz.r.m.* erfindowoł) 1. wynaleźć, wymyślić * *Ńe je leko erfindować cojsik nowego.* 2. wynajdywać, wymyślać
→ *niem.* erfinden

erfindowańy (*D.lp.* erfindowańô) *rzecz. od* **erfindować**

erhólųng (*D.lp.* erhólųngu) wypoczynek, odpoczynek, wczasy * *Po takej roboće przidô wų se erhólųng.* * *Ųi to se zyjų, yno po erhólųngach jezdzų, a my to yno robić.* * *Ųody mje z roboty hned wysjycy tera sų na erhólųngach.*
→ *niem.* Erholung

ericka (*D.lp.* ericki, *Ms.lp.* ericce) *zdr. od* **erika**

erika I. *rzecz. (D.lp.* eriki, *Ms.lp.* erice) 1. bot. wrzos, wrzos zwyczajny, wrzos pospolity (*łac.* Calluna vulgaris) * *Erika je dobrô na tej.* * *W lôsku je moc eriki.* * *Na jejsųn idżymy do lasa i zbjyrųmy erikã.* *Potų jų w dųma susymy i mųmy bez żimã tej.* *zob.* **brzost**, **bųr** → *niem.* Erika 2. bot. wrzosiec (*łac.* Erica) *zob.* **brzost**,

bųr → *niem.* Erika **II.** *przym.* nieodm. jasnofioletowy; w kolorze w wrzосу * *Tyn cwiter bųł taki erika.* * *Mje se podobô tyn klajd erika.* *zob.* **lilowy**

erklerować *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.przysz./cz.ter.* erklerujã, *lp.cz.przesz.r.m.* erklerowoł) 1. wytłumaczyć, wyjaśnić, objaśnić * *Jak rechtųrka tego do porzųndku nie erklerowała, to jako te dzeći majų poradzić?* 2. tłumaczyć, wyjaśniać, objaśniać * *Erklerowała'ch ċi to przecã ze sto razy.*
zob. **klarować**, **tuplikować**, → *niem.* erklären

erklerowańy (*D.lp.* erklerowańô) *rzecz. od* **erklerować**

erkųndigować se *zwr. dk/ndk* (*1.os.lp.cz.przysz./cz.ter.* erkųndigujã se, *lp.cz.przesz.r.m.* erkųndigowoł se) 1. dowiadywać się * *Ūn erkųndigowoł se ųo moje zdrowjy.* 2. dowiedzieć się * *Muśis se erkųndigować, fto by mjoł take cojs.* * *Nouprzųd se trza erkųndigować, ejżli rich-tich to je proųda, a potų dopjyro rzųńdźić.*

erlaųbować *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.przysz./cz.ter.* erlaųbujã, *lp.cz.przesz.r.m.* erlaųbowoł) 1. pozwolić, zezwolić 2. pozwalać, zezwalać * *Starka erlaųbowali dzejkų na wysj-sko.*

erlaųbowańy (*D.lp.* erlaųbowańô) *rzecz. od* **erlaųbować**

erlejz (*D.lp.* erlejzu) wybawa, zaklepywanka (w zabawach dziecięcych)

erlejzować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* erlejzujã, *lp.cz.przesz.r.m.* erlejzowoł) uwalniać, wybawiać (w zabawach dziecięcych) → *niem.* erlösen

erlejzować se *zwr. ndk w zabawach dziecięcych:* uwalniać się, wybawiać się

erlejzowańy (*D.lp.* erlejzowańô) *rzecz. od* **erlejzować**

ernct poważnie, serio * *Jô nie wjã, ejżli tyn kawalyr tã dų nų łajżi na ernct abo jų tak jymo za bołzna robi.* → *niem.* ernst

ernst poważnie, serio → *niem.* ernst

erntekrôna (*D.lp.* erntekrôny) wieniec dożynkowy (w kształcie korony); korona dożynkowa; korona żniwna * *Nasa erntekrôna bųła noufajńejśô.*

erotyka (*D.lp.* erotyki, *Ms.lp.* erotyce) erotyka → *czes.* erotika, → *niem.* Erotik

erotycny erotyczny → *czes.* erotický, → *niem.* erotisch

erozyjô (*D.lp.* erozyje) erozja → *czes.* eroze, → *niem.* Erosion

erps (*D.lp.* erpsu, *Ms.lp.* erpse) groch (jadalny) *zob.* **groch**, → *niem.* Erbse

erstklasik pierwszorzędnie * *Zrobjųł zejś to erstklasik.* * *Najśi zagrali erstklasik.*

erudycyjô (*D.lp.* erudycje) erudycja → *czes.* erudice

erudita (*D.lp.* erudity, *Ms.lp.* erudice) erudyta

erupcyjô (*D.lp.* erupcje) erupcja, wybuch (wulkanu) → *czes.* erupce, → *niem.* Eruption

erzac [r+z] (*D.lp.* erzacu) namiastka; produkt zastępczy * *Jak nie baje wé sklepje prawego korzyńô to kup aby erzacu.* * *Formetla to bųł taki erzac kosule.* → *niem.* Ersatz

es naswa litery S; es

esa (*D.lp.* ese, *Ms.lp.* eše) palenisko kowalskie; **forma do ese** | **forma ųod ese** kotlina kowalska (odzielna); **forma przii ese** kotlina kowalska (w palenisku) * *W tej eše je forma, co se ųogųn słozy na tų i co se żelazo grzeje do kućô.*

escajg (*D.lp.* escajgu) sztuŭce
escymer (*D.lp.* escymru, *Ms.lp.* escymrze) pokój stołowy; jadalnia * *Ŭobjôd zjymy w escymrze.* * *Na ũodpust jymy w escymrze.* → *niem.* Eßzimmer
escymerek (*D.lp.* escymerku) *zdr. od escymer*
estŭjński estoński
Estŭńijô (*D.lp.* Estŭńije) Estonia
Estŭńijôk (*D.lp.* Estŭńijôka) Estończyk; mieszkaniec Estonii
esync (*D.lp.* esyncu) 1. esencja **ŭoctowy esync** esencja octowa 2. istota, sedno * *To je esyncnc ũod tej sprawy.* → *niem.* Essenz
esyncyjô (*D.lp.* esyncyje) 1. esencja; **ŭoctowô esyncyjô** esencja octowa 2. istota, sedno * *Przyjńdzma terazki do esyncyje całego fajeru.* → *niem.* Essenz
eszerwis [s+z] (*D.lp.* eszerwisu, *Ms.lp.* eszerwiŝe) serwis obiadowy * *Na aŭsŝtojer dała'ch dżoŭŝe eszerwis i pje-rziny.* * *Strzaskoł mi ŝe talyrz ze eszerwisu.* * *Na we-*

selny geŝyńik dostali my dwa eszerwise. → *niem.* Eßser-vice
etapa (*D.lp.* etapy) etap → *czes.* etapa, → *niem.* Etappe
eterńik (*D.lp.* eterńiku) eternit
eterńikowy eternitowy
eterńit (*D.lp.* eterńitu, *Ms.lp.* eterńiŭce) eternit → *czes.* eternit
eterńitowy eternitowy → *czes.* eternitový
etiketa (*D.lp.* etikety, *Ms.lp.* etikeŭce) etykieta → *niem.* Etikett
etiketka (*D.lp.* etiketki, *Ms.lp.* etiketce) *zdr. od etiketa;* etykiotka
etuji *nieodm.* futerał, etui → *niem.* Etui, → *franc.* étui
etymologijô (*D.lp.* etymologije) etymologia → *niem.* Etymologie
ewidyncyjô (*D.lp.* ewidyncyje) ewidencja → *czes.* evidence
ewidyntny ewidentny
ewolucyjô (*D.lp.* ewolucyje) ewolucja

F

faber 1. (*D.lp.* fabru, *Ms.lp.* fabrze) *bot.* chaber bławatek (*łac.* Centaurea cyanus) 2. (*D.lp.* fabra, *Ms.lp.* fabrze) chaber bławatek (pojedyncza roślina)
fabor (*D.lp.* fabora, *Ms.lp.* faborze) *zgr. od faborek;* wstążka
faborek (*D.lp.* faborka) 1. strużka 2. wstążka
faborka (*D.lp.* faborki, *Ms.lp.* faborce) wstążka
fabrycny fabryczny; należący do fabryki
fabryka (*D.lp.* fabryki, *Ms.lp.* fabryce) fabryka
fabrykacyjô (*D.lp.* fabrykacyje) fabrykacja → *niem.* Fabrikation
fabrykant (*D.lp.* fabrykanta, *Ms.lp.* fabrykańce) 1. fabrykant → *niem.* Fabrikant 2. pracownik fabryki
fabrykować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* fabrykujã, *lp.cz.przesz.r.m.* fabrykowoł) fabrykować
fabrykowańy (*D.lp.* fabrykowańô) *rzecz. od fabrykować*
fabrykôrz (*D.lp.* fabrykôrza) pracownik fabryki
face (*D.lp.* face) *zgr. od facka;* policzek (uderzenie w twarz)
facek (*D.lp.* facka, *M.lm.* fackowje) zarozumiały młodzieniec
fach (*D.lp.* fachu) 1. półka (np. w szafie, przy regale); przegródka 2. zawód (wyuczony), fach, specjalność * *Jaki môŝ fach?* * *Môŝ dobry fach, to môŝ na zymłã s karbinadłŷ.* * *Mje tã bjyda űic űe robi, wyzyjã ze swojygo fachu.* → *niem.* Fach
fachel (*D.lp.* fachla) wialnia * *Tajle ũod fachla: korba, kŭłko, przetaki.* → *niem.* Windfege
fachla (*D.lp.* fachle) pochodnia *syn. fachtla, fakel, fakla* → *niem.* Fackel
fachlować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* fachlujã, *lp.cz.przesz.r.m.* fachlowoł) oczyszczać ziarno z plew (za pomocą wialni) * *Jescy musymy fachlować.*
fachlować ŝe *zwr. ndk* 1. dymić się (z komina) * *Ale ŝe*

u űich fachluje ze kŭminŭw. *zob. kurziŭ ŝe* 2. *o zbożu:* być oczyszczanym z plew (za pomocą wialni) * *Wsystke zbozy ŝe fachluje.*

fachlowañy (*D.lp.* fachlowañô) *rzecz. od fachlować*
fachlôk (*D.lp.* fachlôka) maszyna do oczyszczania zboża z plew; wialnia *zob. celynder, fajôk, plajdra*
fachmŭn (*D.lp.* fachmana) fachowiec, spec * *ŝ űego je dobry fachmŭn ũod stawjańô kachlôkŭw.* * *Musymy zawołaŭ fachmana, bo sami tego űe zrobjymy.* * *ŝ űego je taki fachmŭn jak s kojzej rziŭi rajzyntaŝa.* *syn. macher* → *niem.* Fachmann
fachnŭńc *dk* (1. *os.lp.cz.przysz.* fachnã; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* fachnŭn, *r.ż.* fachła) 1. uderzyć (kogoŝ lub coŝ) * *Zarôz ŭe fachnã.* 2. wybuchnąć * *Granata fachła.*
fachńŭńcy (*D.lp.* fachńŭńcô) 1. *rzecz. od fachnŭńc* 2. uderzenie, cios
fachtelka (*D.lp.* fachtelki, *Ms.lp.* fachtelce) *zdr. od fachtla;* mała pochodnia
fachtla (*D.lp.* fachtle) pochodnia *syn. fachla, fakel, fakla*
fachtliŭ ŝe *zwr. ndk* buchaŭ płomieniami * *Jak ŝe chyŭł familôk, to z űoknŭw ŝe yno fachtlŭło.*
facka (*D.lp.* facki, *Ms.lp.* facce) policzek (uderzenie w twarz) → *czes.* facka
fackać *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* fackŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* fackoł) policzkować; biŭ (po twarzy) * *Zactã go fackać po gãmbje.*
fackañy (*D.lp.* fackañô) *rzecz. od fackać*
fackować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* fackujã, *lp.cz.przesz.r.m.* fackowoł) policzkować; biŭ (po twarzy) → *czes.* fackovat
fackować ŝe *zwr. ndk* policzkować się; dawaŭ sobie po pysku
fackowańy (*D.lp.* fackowańô) *rzecz. od fackować*
facnŭńc *dk* (1. *os.lp.cz.przysz.* facnã; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* facnŭn, *r.ż.* facła) uderzyć w twarz; spoliczkować

facńńńćy (*D.lp.* facńńńćô) *rzecz. od facńńńć*; uderzenie w twarz, spoliczkowanie

fać (*D.lp.* faća) 1. opatrunek * *Šostra mi fać przewinūna*. 2. powijak dla niemowlęcia * *Džoūchy mjywały cerwūjane faće, chopcy modre*. 3. wstążka do obwiązywania becika niemowlęcia * *Hanka sūta fać, bo še džeća spodżywała*. → *schles.* Fatsch, Fatsche

faćować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* faćujā, *lp.cz.przesz.r.m.* faćowōł) 1. bandażować; obwiązywać bandażem * *Faćowała mu gowā, jak ślećoł z drōbki*. 2. owijać (np. ręcznikiem) * *Ńe wļajż tera do izby, bo hejbama džećo faćuje po kŷmpańu*.

faćowańy (*D.lp.* faćowńô) *rzecz. od faćować*

fadrat (*D.lp.* fadratu, *Ms.lp.* fadraće) *górn.* drut traktacji elektrycznej

fafermyńca (*D.lp.* fafermyńce) *bot.* mięta pieprzowa (*łac.* *Mentha* × *piperita*) → *niem.* Pfefferminze

fafermyńcka (*D.lp.* fafermyńcki, *Ms.lp.* fafermyńce) *zdr. od fafermyńca*

fafermyńcowy miętowy; **fafermyńcowy būmbūn** cukierek miętowy * *Jō nŷ mŷ rōd fafermyńcowych būmbūnūw*.

fafernōk (*D.lp.* fafernōka) 1. cukierek (gorszego rodzaju); byle jaki cukierek * *Pomamlej se tyn fafernōk*. 2. pierńik * *Na śwjŷnta upjekā fafernōkūw*. *zob.* **būmba**, **ferferkuch**, **pjernik** 3. koźlarz (rodzaj grzybów; *łac.* *Leccinum*) *zob.* **kojźlōk**, **kozōk**

faflać (*1.os.lp.cz.ter.* faflŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* fafloł) 1. mówić dużo, bez końca (zwykle też bez sensu) 2. mówić niewyraźnie, niezrozumiale * *Ńe faflej mi sā jak gājs bez teba*. 3. mówić głupstwa

faflała (*D.lp.* faflały, *Ms.lp.* faflale) gaduła * *Űŷn je gorsy faflała jak baba*.

faflańy (*D.lp.* faflańô) *rzecz. od faflać*

faflik (*D.lp.* faflika) ktoś mówiący niewyraźnie, niezrozumiale; ktoś, kto bełkocze * *Przeżywali go Raflik-faflik*.

faflować (*1.os.lp.cz.ter.* faflujā, *lp.cz.przesz.r.m.* faflowōł) 1. pyskować * *Ńe fafluj tak, bo će spjerā*. 2. gadać, wygadywać

faflowańy (*D.lp.* faflowańô) *rzecz. od faflować*; gadanina

faflōk (*D.lp.* faflōka) 1. ktoś, kto dużo mówi; gaduła * *Faflōs i faflōs, ty faflōku jedyn*. *zob.* **beblōk**, **bebła**, **beblac**, **bebłot**, **bebula**, **bragolūnec**, **bragūła**, **būngōc**, **chebła**, **chebłac**, **chebłot**, **chebłōk**, **chlaskot**, **klapiś**, **klebeta**, **malikot**, **paplōk**, **pjerdoła**, **rajca**, **śwandrot**, **wawrot** 2. ktoś mówiący niewyraźnie, niezrozumiale

fafulić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fafulā, *1.os.lm.cz.ter.* fafulemy, *lp.cz.przesz.r.m.* fafulūł) pleść głupstwa, gadać bzdury * — *Hanyśe, rānce mōs cōrne!* — *Ńe faful, jescy sŷ w normje*.

fafulyńy (*D.lp.* fafulyńô) *rzecz. od fafulić* * *Chopi w dŷma porobjyli — tŷz cas na fafulyńy mjały*.

fafuła (*D.lp.* fafuły, *Ms.lp.* fafule) gaduła

fafurōk (*D.lp.* fafurōka) maślak pstry (gatunek grzybów; *łac.* *Suillus variegatus*) *syn.* **badyńōk**, **bagjyńōk**, **bagńōk**

fagoćōrz (*D.lp.* fagoćōrza) ktoś grający na fagocie

fagot (*D.lp.* fagota, *Ms.lp.* fagoće) fagot → *niem.* Fagott

faja (*D.lp.* faje) 1. wialnia 2. *zgr. od fajfka*; fajka

fajans (*D.lp.* fajansu, *Ms.lp.* fajansē) fajans → *niem.* Fayence

fajansowy fajansowy

fajcōra (*D.lp.* fajcōry, *Ms.lp.* fajcōrze) palaczka (pałaca tytoń)

fajcōrz (*D.lp.* fajcōrza) palacz (nałogowy)

fajcyć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fajcā, *lp.cz.przesz.r.m.* fajcūł) 1. palić (w piecu) * *Jak przidŷmy do dŷm, to bāńdŷmy fajcyć w pjecach*. *zob.* **hajcować**, **pōlić**, **topić** 2. palić (fajkę, papierosy, cygaro itp.) * *Starzik zarōz z rana zacŷn fajcyć*. *zob.* **bakać**, **bāchać**, **ćmić**, **kurzić**

fajcyńy (*D.lp.* fajcyńô) *rzecz. od fajcyć*

fajcysko (*D.lp.* fajcyska) długa fajka

fajer (*D.lp.* fajeru, *Ms.lp.* fajerze) 1. przyjęcie, uroczystość, impreza; **fajer strojić** wyprawiać przyjęcie, robić imprezę * *Ńe banā po fajerach jejźdŷła, bo'ch je chorō*. * *Jō co fajer ćastka pjekā*. * *Jō dŷiśej fajer strojā*. 2. uczta

→ *niem.* Feier

fajerabynd (*D.lp.* fajerabyndu, *Ms.lp.* fajerabyńdze) koniec pracy; fajrant * *Juz wymŷćyli i tera majŷ fajerabynd*. *zob.* **fajramt** → *niem.* Feierabend

fajerek (*D.lp.* fajerku) *zdr. od fajer*; małe przyjęcie; imprezka

fajerka (*D.lp.* fajerki, *Ms.lp.* fajerce) dzień wolny od pracy * *Dŷiśej mŷ fajerkā, bo zech robjŷł w ŷedŷelā*. → *niem.* Feiertag

fajerować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fajerujā, *lp.cz.przesz.r.m.* fajerowōł) 1. **w połączeniu z B.:** wyprawiać przyjęcie (np. z okazji urodzin, rocznicy); **fajerować geburstak** wyprawiać przyjęcie z okazji urodzin * *Jō latojś ŷe banā fajerowała geburstaku*. *zob.* **strojić** 2. ucztować * *Do nocy śedŷeli przŷ stole i fajerowali*. 3. bawić się, świętować; brać udział w przyjęciu, w imprezie; imprezować

→ *niem.* feiern

fajerowańy (*D.lp.* fajerowańô) *rzecz. od fajerować*

fajerowy *przym. od fajer*; przyjęciowy; imprezowy

fajerōcek (*D.lp.* fajerōcka) *zdr. od fajerōk*

fajerōk (*D.lp.* fajerōka) borowik złotawy, borowik złotopory, podgrzybek złotawy, podgrzybek złotopory (gatunek grzybów; *łac.* *Xerocomellus chrysenteron*) *syn.* **bagjylńōk**, **fajyrōk**, **faryjōk**

fajfa (*D.lp.* fajfy) *zgr. od fajfka*; duża fajka

fajfcōrz (*D.lp.* fajfcōrza) ktoś, kto pali fajkę

fajfcysko (*D.lp.* fajfcyska) *zgr. od fajfka*

fajfecka (*D.lp.* fajfecki, *Ms.lp.* fajfecce) *zdr. od fajfka*; fajeczka

fajfer (*D.lp.* fajfra, *Ms.lp.* fajfrze) 1. ktoś, kto lubi gwizdać * *Tego fajfra juz z daleka sŷysys*. * *To tukej bŷł ŷejaki fajfer*. 2. ktoś, kto lubi palić fajkę

→ *niem.* Pfeifer

fajfka (*D.lp.* fajfki, *Ms.lp.* fajfce) fajka * *Tajle ŷod fajfki: dekel, gryzōk, gŷwka, ŷobcug, ŷoprawy, rułka*. → *niem.* Pfeife, Tabakspfeife

fajfla (*D.lp.* fajfle) szpula do nawijania nici → *schles.* Feifel

fajl (*D.lp.* fajla) strzała *zob.* **fajla**, → *niem.* Pfeil

fajla (*D.lp.* fajle) 1. pilnik (do metalu) *zob.* **raśpla** → *niem.* Feile 2. strzała * *Robjyli my fajle ze śćiny*. *zob.* **fajl**, → *niem.* Pfeil

fajlbańk (*D.lp.* fajlbańku) stół warsztatowy (zwykle ślusarski) * *Šraubstok mŕ przikrŕŕncŕny do fajlbańku.* → *niem.* Feilbank

fajlka (*D.lp.* fajlki, *Ms.lp.* fajlce) *zdr. od fajla*; pilniczek

fajlować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fajlujã, *lp.cz.przesz.r.m.* fajlowoł) obrabiać pilnikiem; wygładzać pilnikiem

fajlowańy (*D.lp.* fajlowańo) *rzecz. od fajlować*; obróbka pilnikiem; wygładzanie pilnikiem

fajnojśc (*D.lp.* fajnojści) piękność * *Złojśc fajnojści skodzŕi.* (przysłowie) * *Fajnojści se nŕy najys.*

fajnować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fajnujã, *lp.cz.przesz.r.m.* fajnowoł) sprzątać, robić porządki * *Co to tak dŕiŕzej fajnujeće?*

fajnowańy (*D.lp.* fajnowańo) *rzecz. od fajnować*; sprzątanie, robienie porządków

fajnula (*D.lp.* fajnule) elegantka * *Fojtowa cera zrobjŕta se tera takŕ fajnulŕ.*

fajny (*st. wyŕ.* fajnjejsy) 1. ładny * *Co to tã je za fajny las!* * *Ana to je fajno baba.* * *Kupjŕt zejŕ se fajny ŕtof na ancug.* * *To sŕy take mańŕ fajne ŕłowa.* 2. dobry, porządny * *Starka uwarzŕla dŕiŕzej fajny ŕobjŕd.* → *niem.* fein

fajne (*st. wyŕ.* fajnejŕi) ładnie, dobrze, porządnie * *Fajne bŕto, ale se skŕjńcŕto.* * *Ale tukej je fajne! Őo je!* * *Ŧe uwjerzŕce, jak fajne bŕto u starki bez ŕwjŕnta.* * *Tera juz fajnejŕi jich bŕto widać.* * *Őŕna dŕiŕzej fajnejŕi wyglŕndŕ jak wcora.* * *Jŕ to poradŕa zrobŕc fajnejŕi ŕod ćebje.*

fajnica (*D.lp.* fajńice) 1. kobieta lubiąca się stroić; strojnisia * *To je takŕ fajnica, take fajńidło.* * *To by przecã na takŕ fajnicã ne pasowało.* * *Fajńica je zawdy fajne ustrojŕnd.* 2. **być fajńicŕ o kobiecie:** pięknie wyglądać * *Chćala by być fajńicŕ, a wcale ne je takŕ sumnŕ.*

fajńidło (*D.lp.* fajńidla, *Ms.lp.* fajńidle) 1. osoba elegancka; elegant, elegantka, elegancik * *Ale ŕ ćebje je fajńidło.* 2. osoba zadbana 3. osoba delikatna 4. **fajńidła** kosmetyki

fajńidołko (*D.lp.* fajńidołka) *zdr. od fajńidło*; * *Ale s tej milki zrobjŕto se tera fajńidołko.*

fajńisty bardzo ładny; wspaniały; piękny; przyjemny

fajńiŕce bardzo ładnie; wspaniale; pięknie; przyjemnie; ślicznie * *Fajńiŕce zejŕŕe grali.* * *U nŕs w kojŕŕcele je fajńiŕce.* * *Fajŕiŕce mŕs w tŕj ŕogrŕdku.*

fajńitko (*D.lp.* fajńitka) 1. ktoś elegancki; elegant, elegantka, elegancik * *Ale ŕ ćebje je fajńidło.* 2. osoba zadbana

fajńutki *zdr. od fajny* * *Wjeprzek ryjŕk mjoł fajńutki.*

fajńŕntko (*D.lp.* fajńŕntka, *C.lp.* fajńŕntkowi) 1. ktoś elegancki; elegant, elegantka, elegancik 2. osoba zadbana

fajować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fajujã, *lp.cz.przesz.r.m.* fajowoł) oddzielać (zboże) od plew przy pomocy wialni określanej jako **fajŕk** * *Jutro idymy fajować ŕowjes.*

fajowańy (*D.lp.* fajowańo) *rzecz. od fajować*

fajŕk (*D.lp.* fajŕka) maszyna do oczyszczania zboża z plew; wialnia * *Fajŕk je leki, a plajdra ćŕŕkŕ.* zob. **ce-lynder, fachłŕk, plajdra**

fajramt (*D.lp.* fajramtu, *Ms.lp.* fajramće) 1. koniec (pracy, dniŕwki); fajrant * *Fajramt z robotŕ, bo juz je ćma.* zob. **fajerabynd** 2. **po fajramće** po pracy, po dniŕwce * *Őŕŕŕi przŕ tej chatpje robjŕ yno po fajramtach, beztŕz jŕ tak poleku idŕe.* * *Po fajramće mogã ći pŕmŕc na polu.*

fajtnŕńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* fajtnã; *lp.cz.przesz.:* r.m. fajtnŕn, r.ŕ. fajtła) 1. przewrócić się, wywrócić się 2. zrobić przewrót

fajtnŕńćy (*D.lp.* fajtnŕńćo) *rzecz. od fajtnŕńć*

fajtus (*D.lp.* fajtusa, *Ms.lp.* fajtuŕe) ordynans

fajyrŕk (*D.lp.* fajyrŕka) borowik złotawy, borowik złotopory, podgrzybek złotawy, podgrzybek złotopory (gatunek grzybŕw; łac. Xerocomellus chrysenteron) *syn.* **bagjylńŕk, fajerŕk, faryjŕk**

fajzel (*D.lp.* fajzla) młotek w ksztãłcie wydłŕżonego graniastŕłpa do wybijania otworŕw w gorãcym ŕelazie

fakel (*D.lp.* fakla) pochodnia **fachel, fachtla, fakla** → *niem.* Fackel

fakelcug (*D.lp.* fakelcuga) pochod z pochodniami; marsz z pochodniami

fakla (*D.lp.* fakle) pochodnia *syn.* **fachel, fachtla, fakel** → *niem.* Fackel

faklować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* faklujã, *lp.cz.przesz.r.m.* faklowoł) igrać * *Ŧe fakluj ŕ nŕ.*

faklowańy (*D.lp.* faklowańo) *rzecz. od faklować*

fakt (*D.lp.* faktu, *Ms.lp.* fakće, *M.lm.* fakta) fakt → *niem.* Fakt

faktura (*D.lp.* faktury, *Ms.lp.* fakturze) faktura

fakturjyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fakturjyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* fakturjyrowoł) fakturować → *niem.* fakturieren

fakturować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fakturujã, *lp.cz.przesz.r.m.* fakturowoł) fakturować

faktŕ (*D.lp.* faktora, *Ms.lp.* faktorze) czynnik, faktor → *niem.* Faktor

faktycny faktyczny → *niem.* faktisch

fakultatiwny fakultatywny → *niem.* fakultativ

fakultejt (*D.lp.* fakultejta, *Ms.lp.* fakultejće) fakultet → *niem.* Fakultät

fal (*D.lp.* falu) 1. przypadek; zdarzenie * *Powŕã ći terazki taki fal.* 2. *praw.* kazus → *niem.* Fall

falc (*D.lp.* falca) wpust (nacięcie w kancie deski) → *niem.* Falz

falchebel [c+h] (*D.lp.* falchebla) hebel do robienia wpustŕw w deskach *syn.* **falcowńik, falcŕk**

falcować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* falcujã, *lp.cz.przesz.r.m.* falcowoł) 1. robić wpust (w desce) * *Bãńdŕzymy deski falcować.* 2. składać arkusze papieru w format ksiãŕzki lub gazety; falcować → *niem.* falzen

falcowańy (*D.lp.* falcowańo) *rzecz. od falcowańo*

falcowńik (*D.lp.* falcowńika) hebel do robienia wpustŕw w deskach *syn.* **falchebel, falcŕk**

falcŕk (*D.lp.* falcŕka) hebel do robienia wpustŕw w deskach *syn.* **falchebel, falcowńik**

falcŕwka (*D.lp.* falcŕwki, *Ms.lp.* falcŕwce) deska z wpustem

falka (*D.lp.* falki, *Ms.lp.* falce) sokŕł → *niem.* Falke

falować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* falujã, *lp.cz.przesz.r.m.* falowoł) brakować * *Dostŕwali my ŕod nŕich wsystko, cego nŕŕ falowało.* * *Faluje mu tyjŕŕŕnc ojro.* * *Sã mi cojŕ faluje.* * *Jedyn nŕŕ faluje.*

falowity 1. **o owocach, warzywach:** pokryty plamkami, majãcy plamki * *Te jabka sŕŕ falowite.* 2. w złym stanie

- * *Üokna w pywnicy mŭ falowite*. 3. wybrakowany * *To je drzewo ze falowitego strŭma*.
- falsować** ndk (1.os.lp.cz.ter. falsujã, lp.cz.przesz.r.m. falsowaŃ) falszować
- falsowańy** (D.lp. falsowańô) rzecz. od **falsować** falszowanie
- falsywie** fałszywie, nieprawdziwie, niezgodnie z rzeczywistością * *Ty mje ale falsywie mjułujes*.
- falsywjec** (D.lp. falsywca, M.lm. falsywce) człowiek fałszywy, nieszczerzy
- falsywnik** (D.lp. falsywnika) człowiek fałszywy, nieszczerzy
- falsywojść** (D.lp. falsywojści) fałszywość
- falsywy** 1. fałszywy 2. **falsywe kurzŭntko** lisówka pomarańczowa, kurka jadowita, pieprznik pomarańczowy, lej-kówka pomarańczowa (gatunek grzybów; łac. Hygrophoropsis aurantiaca) zob. **pńŭwka**, **pśe kurzŭntko**, **pśô liska**
- falsŭrm** (D.lp. falsŭrma) spadochron * *Falsŭrm zahôcŭł ũo gałãjże*. → niem. Falschirm
- falsŭrmek** (D.lp. falsŭrmka) zdr. od **falsŭrm**; mały spadochron
- falsŭrmjôrz** (D.lp. falsŭrmjôrza) spadochroniarz
- falsŭrmowy** spadochronowy; **falsŭrmowô tŭrma** wieża spadochronowa
- falta** (D.lp. falty, Ms.lp. falće) fałd → niem. Falte
- faltka** (D.lp. faltki, Ms.lp. faltce) zdr. od **falta** * *Gerda je bardzo akuratnô. Jak bigluje, to ņy moze być jednej faltki*.
- faltynrocek** (D.lp. faltynrocka) zdr. od **faltynrok**
- faltynrok** (D.lp. faltynroka) plisowana spódnica; spódnica z fałdami * *Mama ũoblykała mje wé faltynrok do skoły*. syn. **plisynrok**, → niem. Faltenrock
- falyta** (D.lp. falyty, Ms.lp. falyće) sztacheta zob. **štacheta**
- falesnojść** (D.lp. falesnojści) fałszywość, obłuda
- falesny** fałszywy, obłudny → niem. falsch
- falesńie** fałszywie * *Üŭn jŭ falesńie mjułowoł*.
- falesńica** (D.lp. falesńice) kobieta fałszywa; kobieta obłudna
- falesńik** (D.lp. falesńika) człowiek fałszywy; człowiek obłudny, fałszywiec → czes. falešnik
- falsywstwo** (D.lp. fałsywstwa) nieprawdziwa wiadomość, nieprawdziwa informacja; plotka
- familijny** rodzinny * *Šwŭjnta bŭły bardzo radosne i familijne*.
- familijô** (D.lp. familije, D.lm. familijŭw) rodzina * *Pytała'ch se tej to familije, ţeli banã mŭgła s ņymi ũostać*. * *Üŭn bŭł bogaty s familije*. → niem. Familie
- familôcek** (D.lp. familôcka) zdr. od **familôk**
- familôk** (D.lp. familôka) 1. dom wielorodzinny (wykonany z czerwonej cegły, typowy dla dzielnic robotniczych) * *Jak se dżoŭchy wydôwały, familôki tajńcowwały*. 2. blok mieszkalny
- familôkowy** przym. od **familôk** * *Šwińobicy to bŭło wjelke familôkowe šwŭjnto*.
- fana** (D.lp. fany) 1. flaga 2. chorągiew → *Fahne*
- fanatiker** (D.lp. fanatikera, Ms.lp. fanatikerze) fanatyk * *Mŭj synek je fanatikerŭ fuzbalu*.
- fanatyzmus** (D.lp. fanatyzmusu, Ms.lp. fanatyzmuśe) fanatyzm
- fanatyczny** fanatyczny → niem. fanatisch
- fandla** (D.lp. fandle) 1. łyżka do nabierania próby wytopu z pieca odlewniczego 2. łyżka do nabierania zaprawy murarskiej * *Maltã nabjyrô se fandlŭ*.
- fanecka** (D.lp. fanecki, Ms.lp. faneccce) zdr. od **fanka**
- fanfara** (D.lp. fanfary, Ms.lp. fanfarze) fanfara → niem. Fanfare
- fanka** (D.lp. fanki, Ms.lp. fance) chorągiewka
- fankuch** (D.lp. fankucha) pączek (wyrób cukierniczy) zob. **krapla**, **krepel**, **pampuch** → niem. Pfannkuchen
- fankusek** (D.lp. fankuska) zdr. od **fankuch**
- fant I.** rzecz. (D.lp. fanta, Ms.lp. fańće) 1. podporucznik 2. fraz. **mjeć fanta** mieć bzika; mieć coś z głową zob. **mjeć ptôka II.** przys. dobrze, dośćdobrze * *Fant ze sobŭ zyli*. * *Stary, ale robi jescy fant*.
- fanta** (D.lp. fanty, Ms.lp. fańće) duża kromka, pajda (chleba) * *Fanta ukrŭnô ze ũokrŭngtego chleba mjała ņerôz i pŭ mejtra*. * *Ukroła mu fantã chleba i ţedzi čicho*. * *pomazej mi duje fanty tustŭ*.
- fantazyjô** (D.lp. fantazyje) fantazja * *Üŭni wsyjsko tak s fantazyjŭ pisŭ, a ludze myjslŭ, ize to je proŭda*. → niem. Fantasie
- fantazyrka** (D.lp. fantazyrki, Ms.lp. fantazyrce) majaczynie (np. w gorączce) * *Chyćŭła go fantazyrka i muśeli my poţać po dôchtora*.
- fantazyrować** ndk (1.os.lp.cz.ter. fantazyrujã, lp.cz.przesz.r.m. fantazyrowaŃ) 1. fantazjować, puszczać wodze fantazji, zmyślać 2. majaczyć; mieć przywidzenia, halucynacje → niem. fantasieren
- fantazyrowańy** (D.lp. fantazyrowańô) rzecz. od **fantazyrować**
- fantkapa** (D.lp. fantkapy) górń. belka podtrzymująca strop w kopalni; stropnica → niem. Pfandkappe
- fantować** ndk (1.os.lp.cz.ter. fantujã, lp.cz.przesz.r.m. fantowaŃ) **fantować (kogo)** licytować (czyj majątek, dobytek, kogo); zajmować (czyj) majątek, dobytek * *Fantowali go za dugi*. * *Üŭnego banŭ fantować, bo ņe zapłaćŭł dugŭw aŭi dôwkŭw w gmiņe*. * *Fantowali go tak dugo, podwjela co mjoł*. * *Jak zbankroćoł, to go fantowali*. * *Fantowali go, bo mjoł połno dugŭw*. → niem. pfänden
- fantować ţe** 1. klócić się, spierać się, sprzeczać się * *Ńe fantuj ţe, bo ņy môs proŭdy*. * *Co ţe tak fantujes, jak ņy môs ũo co?* 2. złościć się, gniewać się * *Ńe fantuj ţe na ũojca*. 3. zakładać się * *Lepi ţe ņe fantuj ũo halbã, bo sygrôs*. zob. **wetować ţe** 4. **fantować ţe (ŭo co)** domagać się (czego) * *Ludze fantowali ţe ũo kartki na mydło*.
- fantowańy** (D.lp. fantowańô) rzecz. od **fantować**
- fantownik** (D.lp. fantownika) urzędnik egzekwujący zaległe podatki, opłaty, długi, kary pieniężne, dokonyjący czynności egzekucyjnych; komornik, egzekutor * *Jak ţe ņe zapłaćŭło podatkw, to przichodźŭł fantownik*. syn. **egzekutŭr**, **gerichtsfolcyjer**, **sekutńik**
- fańga** (D.lp. fańgi, Ms.lp. fańdze) cios, uderzenie; **dostać fańgã** dostać cios, otrzymać cios, zostać uderzonym, zostać spolickzowanym; **dać (kŭmu) fańgã** uderzyć (kogo), przywalić (komu), spolickzować (kogo) * *Jak nudelkulŭ dała mu fańgã, to wlećoł pod gardińţtańgã*. *

*Jak bāndžes pyskowoł, to dostańes faŋgã. * Dŷ ċi faŋgã w kichól. * Dostot faŋgã i še ůobalũt. → niem. Fang*
faŋgerhut (*D.lp.* faŋgerguta, *Ms.lp.* faŋgerhuće) napa-
 stek zob. **fiŋgerhut**, **nõparstek** → *niem.* Fingerhut
faŋgla łagodne przekleństwo * *W skole trza še wartko przed lekcyjũ ucyć, izby nie dostać, faŋgla, cwajera.*
faŋgnũć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* faŋgnã; *lp.cz.przesz.:* r.m. faŋgnũn, r.ż. faŋgla) złapać, schwytac (kogoś) * *Hejdlu takygo fajnego kawalyra faŋgla.*
faŋgnũćy (*D.lp.* faŋgnũćô) rzecz. od **faŋgnũć**
fara (*D.lp.* fary, *Ms.lp.* farze) 1. plebenia, probostwo * *Mušis iś do farõrza na farã. → czes. fara, → niem.* Pfarre 2. posada * *Mũj kamrat chyćũt bez przõcela farã na urzŷndźe.* 3. fraz. **mjeć farã** mieć szczęście, mieć farta
faraũn (*D.lp.* faraũna, *Ms.lp.* faraũne) faraon → *niem.* Pharao
farba (*D.lp.* farby) 1. kolor, barwa; **klubowe farby** barwy klubowe; **zdrzytelnõ farba** jaskrawy kolor * *Tyn fortuch mjoł kabzã wẽ inksej farbje.* 2. farba 3. **mjeć dwojakũ farbã** być dwukolorowym; być zabarwionym na dwa kolory 4. fraz. **pujśćić farbã** zdradzić się z czymś; wygadać się; puścić farbę → *niem.* Farbe
farbicka (*D.lp.* farbicki, *Ms.lp.* farbicce) 1. bot. chaber bławatek (*łac.* Centaurea cyanus) 2. ultramaryna; niebieska farba do bielenia tkanin 3. farbka 4. pigment (dodawany do kredy lub farby emulsyjnej)
farbickowy chabrowy, niebieski (kolor)
farbić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* farbjã, *lp.cz.przesz.r.m.* farbjũł) 1. barwić, farbować 2. malować (farbã)
farbistojsć (*D.lp.* farbistojsći) barwność
farbisty barwny, kolorowy * *Jõ by'ch tyz chãala mjeć takũ farbistũ kjeckã jak Marta. → niem.* farbíg
farbjõrz (*D.lp.* farbjõrza) 1. ktoś zajmujący się barwieniem tkanin, skór itp. 2. ktoś zajmujący się produkcją farb 3. sprzedawca farb
farbjũnka (*D.lp.* farbjũnki, *Ms.lp.* farbjũnce) kolorowa spõdnica
farbjũny farbowany; pokryty farbã; malowany * *Űũna mõ farbjuene wosy.*
farbjũny (*D.lp.* farbjũnõ) rzecz. od **farbić**; barwienie, farbowanie
farbjyrz (*D.lp.* farbjyrza) farbiarz → *niem.* Färber
farbka (*D.lp.* farbki, *Ms.lp.* farce) zdr. od **farba**; farbka
farbować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* farbujã, *lp.cz.przesz.r.m.* farbował) barwić, farbować * *Dõwnũ farbbyrze farbowali pũtna.*
farbowańy (*D.lp.* farbowańõ) rzecz. od **farbować**
farfocel (*D.lp.* farfocla) 1. strzepak, paproch * *Ny mũg zech wylyjż, aze ůostatni farfocel nie bũł z ancuga ścep-nũny. * Ze starcynej hacki ůostała yno kupka farfoclũw.* 2. **farfocle** (a) fusy (b) drobne śmieci, odpadki, ścinki (c) zeschnięte zabrudzenia na sierści zwierzęcej * *Krowy majũ farfocle na kitach. → niem.* Vorfotzel
farebny kolorowy
farela (*D.lp.* farele) pstrąg *syn.* **forela**
farelka (*D.lp.* farelki, *Ms.lp.* farelce) zdr. od **farela**; mały pstrąg
farizejus (*D.lp.* farizejusa, *Ms.lp.* farizejusu) faryzeusz; człowiek fałszywy, obłudny → *niem.* Pharisäer

farka (*D.lp.* farki, *Ms.lp.* farce) zdr. od **fara**
farkarta (*D.lp.* farkarty, *Ms.lp.* farkarce) bilet na przejazd → *niem.* Fahrkarte
farmjyrka (*D.lp.* farmjyrki, *Ms.lp.* farmjyrce) farmerka
farmjyrz (*D.lp.* farmjyrza) farmer
farnojść (*D.lp.* farnojści) parafia *syn.* **parafijõ**
farny parafialny; należący do parafii; znajdujący się na terenie parafii **farny urzŷnd** kancelaria parafialna * *Űo wsystkũ še dowjys we farnũ urzŷndźe.*
farnik (*D.lp.* farnika) parafianin → *czes.* farník
farńõk (*D.lp.* farńõka) las należący do proboszcza
farõrka (*D.lp.* farõrki, *Ms.lp.* farõrce) kobieta-proboszcz * *U wańelikũw sũ farõrze i farõrki.*
farõrz (*D.lp.* farõrza) 1. proboszcz zob. **haũptkũndz**, → *czes.* farář, → *niem.* Pfarrer 2. fraz. **przijechać farõrza seblyc** | **prziś farõrza seblyc** żart. spõźnić się na mszę, na nabożeństwo; przyjs do kościoła na koniec mszy lub nabożeństwa * *Jorgel przijechoł na Anaberg farõrza seblyc. Jak juz še msõ kũjũcũta, to ůũn še pokõzoł. * Ty'js przisoł do kojścoła farõrza seblyc.* 3. fraz. **być farõrza seblyc** żart. **o kimś, kto põźno wraca z mszy, nabożeństwa** * *Msõ še ůo dzejšũntej skũjũcũta, a ta dopjyro tera jedže s kojścoła do dũm. Chyba farõrza bũła seblyc.*
farõrzicek (*D.lp.* farõrzicka) zdr. od **farõrzik**
farõrzik (*D.lp.* farõrzika) zdr. od **farõrz**
farõrzowski przym. od **farõrz**
farõrzũw (r.ż. farõrzowa, *lm.* farõrzowe) przym. dzierz. od **farõrz** należący do proboszcza * *Przi stole sedźeli chopcy ůod farõrzowej sostry. * Wystrychła še jak farõrzowa kobyła na ůodpast. * Farõrzũw pjes mje pogryz.*
farski 1. należący (dawniej lub obecnie) do plebanii; należący (dawniej lub obecnie) do kościoła * *Mũmy lũnkã na farskũ. * Tukej bũty pjyrwej farske pola. * Kamjũnũma ćepali na farske jabka. * My tyz mozymy pajś krowy na farskũ polu. * Pajśymy na farskich lũnkach krowy.* 2. fraz. **ũozpuscũny jak farske projšã** rozpuszczony, rozwydrzony jak dziadowski bic
faršlik (*D.lp.* faršlika) *gõrn.* mniejszy młot górniczy
farta (*D.lp.* farty, *Ms.lp.* farce) *gõrn.* drabina szybowa
farucha przekleństwo * *Farucha! Co še zajś tã dzejje? * Űo farucha!*
farũjũnski 1. przekłety, cholerny, piorũnski * *Co za farũjũnski synek! * To ċi bũł farũjũnski wic, bo'ch papjũrũw ny mjoł nũc. * Tyn farũjũnski zũmb mõ korzyńe jak stoletni dũmb.* 2. bardzo duży, ogromny * *Jõ mũ farũjũnskũ sũłã. * Nũ, chow še, bo by my sã przestõli całe dopõtedny i zajś by'ch mjoł ze starũ w dũma farũjũnskũ wojnã.*
farũjũnsko niesamowicie, niezwykle, cholernie * *Tyn sałõt je farũjũnsko dobry. * Mušato go to farũjũnsko zabolec. * Tajncowoł farũjũnsko dobrze.*
farũn (*D.lp.* farũna, *Ms.lp.* farũne) 1. drań 2. piorun, grom 3. **do kãndego farũna** | **farũna kãndego przekleństwo**
farũna I. rzecz. (*D.lp.* farũny, *Ms.lp.* farũne) 1. kobieta, żona * *Űod mjytej farũny zech je piźnũnty.* 2. fraz. **jak farũna** jak nie wiadomo co * *W dũma bũła bjyda jak farũna. * Byli godni jak farũna, cũz mjeli robić? II. wykrz. farũna | farũna kãndego | farũna kandy | ůo farũna przekleństwo * *Farũna kãndego! * Űo farũna! Co to še tera porobjũto?! * Farũna kãndy, kaj mũ moje brele?**

farūnac ndk (1.os.lp.cz.ter. farūnŭ, lp.cz.przesz.r.m. farūnoł) kłąc, przeklinać; krzyczyć (na kogoś), wyzywać (kogoś) zob. **farūnować**, **farūnić**, **felūnić**, **ferfluchtować**, **fluchćić**, **fluchtać**, **pjerūnac**, **pjerūnować**, **pjerūnić**, **suć pjerūny** (**pjerūnūma**)

farūnańy (D.lp. farūnańô) rzecz. od **farūnac**

farūnować ndk (1.os.lp.cz.ter. farūnujã, lp.cz.przesz.r.m. farūnowoł) kłąc, przeklinać; krzyczyć (na kogoś), wyzywać (kogoś) zob. **farūnac**, **farūnić**, **felūnić**, **ferfluchtować**, **fluchćić**, **fluchtać**, **pjerūnac**, **pjerūnować**, **pjerūnić**, **suć pjerūny** (**pjerūnūma**)

farūnowańy (D.lp. farūnowańô) rzecz. od **farūnować**

farūńe łagodne przekleństwo

farūnić ndk (1.os.lp.cz.ter. farūñã, lp.cz.przesz.r.m. farūñił) kłąc, przeklinać; krzyczyć (na kogoś), wyzywać (kogoś) * *Nė słysała'ch, coby na ludźi mocno farūñił.* * *Co dŭ nŏs przidze, ñe pogôdŏ ũo ñicjŭ nowjŭ, yno wdycki farūñi na cołki śwjat.* * *Zajś musã na ćebje farūñić.* * *Ale zech wcora farūñił, jak mi w pot aŭtjŭ wjechali.* zob. **farūnac**, **farūnować**, **felūnić**, **ferfluchtować**, **fluchćić**, **fluchtać**, **pjerūnac**, **pjerūnować**, **pjerūnić**, **suć pjerūny** (**pjerūnūma**)

farūńik (D.lp. farūńika) *przezwiśko męzczyzny* * *Ty farūńiku, jŏ juz dŏwno na ćebje cekjŭ.*

farūńyńy (D.lp. farūńyńô) rzecz. od **farūnić**

faryjŏk (D.lp. faryjŏka) borowik złotawy, borowik złotopory, podgrzybek złotawy, podgrzybek złotopory (gatunek grzybów; łac. Xerocomellus chrysenteron) *syn.* **bagjlińŏk**, **fajerŏk**, **fajyrŏk**

faryna (D.lp. faryny, Ms.lp. faryńe) posiłek, jedzenie

fas I. rzecz. (D.lp. fasa, Ms.lp. faśe) becзка → niem. faß **II.** *wykrz.:* **faz [go, jŭ, jich]!** bierz [go, ja, ich]! ugryź [go, ja, ich]! (zawołanie do psa) * *Nero, fas go!* * *Fas go — ũñ tak zawołot.*

fasa (D.lp. fase, Ms.lp. faśe) *zgr. od faska*; becзка zob. **beca**, → niem. faß

fasada (D.lp. fasady, Ms.lp. fasadze) fasada, elewacja → niem. Fassade

fasecka (D.lp. fasecki, Ms.lp. fasecce) *zdr. od faska*; mała becзка, becзуłka

fasek (D.lp. faska) *zdr. od fach*; pŏłeczka

faska (D.lp. faski, Ms.lp. fasce) becзка, becзуłka zob. **becka** → niem. Fäſchen

fasnŭńć dk (1.os.lp.cz.przysz. fasnã, lp.cz.przesz.: r.m. fasnŭn, r.ż. fasał) 1. złapać, chwycić 2. *zwykle o psie:* ugryźć 3. ukraść

fasńyńcy (D.lp. fasnŭńćô) rzecz. od **fasnŭńć**

fasować ndk (1.os.lp.cz.ter. fasujã, lp.cz.przesz.r.m. fasowoł) dostawać, otrzymywać (przydział, np. w zakładzie pracy, w wojsku) → niem. fassen

fasowańy (D.lp. fasowańô) rzecz. od **fasować**

fastryga (D.lp. fastrygi, Ms.lp. fastrydze) fastryga * *Klejd mŭ gotowy, yno fastrygã powycŭńgać.* → niem. Heftfaden

fastrygować ndk (1.os.lp.cz.ter. fastrygujã, lp.cz.przesz.r.m. fastrygowoł) fastrygować * *Swŏcka ñiz syje, musi przŭd fastrygować.* * *Wsystke przistrzizŭne kŭski musŭ być fastrygowane.*

fasŭn (D.lp. fasŭnu, Ms.lp. fasŭńe) fason → niem. Fasson

fasŭndzek (D.lp. fasŭndzka) *zdr. od fasŭng*

fasŭng (D.lp. fasŭngu) oprawa, oprawka; **fasŭng ũod byrny** oprawa żarówki **fasŭng ũng ũod brelŭw** oprawka okularów → niem. Fassung

fasŭngi (tylko lm., D. fasŭngŭw) daw. wiklinowa część nadwozia bryczki * *Mušis jechać kupić nowe fasŭngi do bryčki.*

fasŭngowy *przym. od fasŭngi*; daw. *o bryczce:* z wiklinowym nadwoziem * *Dŭ nŏs mało kjedy przijedze fasŭngowŏ bryčka.*

fasŭzka (D.lp. fasŭzki) drabinka przy wozie (drabinia-stym) → niem. kl. Wagenleiter

fašina (D.lp. fašiny, Ms.lp. fašinie) faszyna → niem. Faszine

fašing (D.lp. fašingu) 1. karnawał, zapusty * *Po wśach i w mjastach noŭšpasowni na cołki karpymtel fajerowało sie tyn ũostatñi tydźyń fašingu.* * *Fašing napocynŏ še zarŏzki po Godach.* zob. **bakus**, **bakuse**, **karnewał**, **mjŭsopust** 2. ostatki; ostatnie dni karnawału → niem. Fasching

fašista (D.lp. fašisty, Ms.lp. fašišće, M.lm. fašisty) faszysta

fašistka (D.lp. fašistki, ms.lp. fašistce) faszystka

fašizmus (D.lp. fašizmusu, Ms.lp. fašizmuśe) faszyzm

fatalny fatalny → niem. fatal

fater (D.lp. fatra, Ms.lp. fatrze) 1. ojciec zob. **foter**, **ŭojćec** 2. brat zakonny → niem. Vater

faterland (D.lp. faterlandu, Ms.lp. faterlańdze) ojczyzna (w sensie państwa, na Śląsku zwykle jest to państwo niemieckie) * *W 1914 roku nas faterland był ũod Francmana zagroźny!* * *Skuli gibkygo wyjazdu do faterlandu przedŭ wertiko na wysoki glanc.* → niem. Vaterland

faterstul (D.lp. faterstula) forel bujany; bujak

fatki (tylko lm., D. fatkŭw) 1. jakaś prymitywna konstrukcja; coś zbudowane szybko, byle jak; coś, co może łatwo się rozlecieć * *Postŏwće še do porzŭndku pot, a ñe take fatki.* 2. *fraz. na fatki* bezpłatnie; za darmo; na gapę * *Ŭñi chćeli cugŭ na fatki jechać.* * *U nŏs je publiczny transport na fatki.*

fatkŏrz (D.lp. fatkŏrza) człowiek wykorzystujący każdą okazję, by otrzymać coś za darmo * *Ŭñ rŏd pije na fatki i to je taki fatkŏrz.*

faŭstlicek (D.lp. faŭstlicka) *zdr. od faŭstlik*

faŭstlik (D.lp. faŭstlika) 1. średniej wielkości młotek 2. mniejszy młot górniczy

faza (D.lp. faze, M.lm. faze) faza * *Dźiśej ŭyma jednej faze i tyn motor ñe sce še fyrtać.* → niem. Phase

fazan (D.lp. fazana) bażant; **fazan w galŏtach** bażant owijany plasterkami boczku → niem. Fasan

fazanek (D.lp. fazanka) *zdr. od fazan*

fazaneryjŏ (D.lp. fazaneryje) bażanciarńia * *Ptrzi pałacu byłta fazaneryjŏ.* *syn.* **fazańarńia**, **fazańec**, → niem. Fasanerie

fazańarńia (D.lp. bażanciarńia) *syn.* **fazaneryjŏ**, **fazańec**

fazańec (D.lp. fazajńca, M.lm. fazajńce) bażanciarńia *syn.* **fazaneryjŏ**, **fazańarńia**

fazańi bażanci

fazańica (D.lp. fazańice) samica bażanta; bażancica

fazować ndk (1.os.lp.cz.ter. fazujã, lp.cz.przesz.r.m. fazowoł) niszczyć

fazowańy (D.lp. fazowańô) rzecz. od **fazować**

fazowy fazowy

fāndzōl (*D.lp.* fāndzōla) 1. nasiono fasoli 2. krzew fasoli

fāndzōla (*D.lp.* fāndzōle) 1. nasiono fasoli 2. krzew fasoli

fāndzōle (*tylko lm., D.* fāndzōlūw) fasola * *Dźišej bāńdže zupa ze fāndzōlūw*

fāndzōlek (*D.lp.* fāndzōlka) *zdr. od fāndzōl*

fāndzōlic *ndk (1.os.lp.cz.ter. fāndzōlā, 1.os.lm.cz.ter. fāndzōlymy, lp.cz.przesz.r.m. fāndzōlū)* 1. mówić od rzeczy; gadać bzdury; mówić bzdury; pleść głupstwa; opowiadać głupoty; pierdolić * *Ńe fāndzōl, chopje! * Kšyńdzō fāndzōlyli ludźy na kōzańach, jak to dobrze jŷy ŝe bāńdže zūto wé Polsce. * Fāndzōlice, Hipolice.* (powiedzenie) * *Pjerūńe, co tyn zajś tukej fāndzōli. * Ńe fāndzōl ůo wojńe, jak je spokojńe.* (powiedzenie) *zob.*

fulać 2. dużo mówić * *Ńe fāndzōl tela.* 3. **fāndzōlic jak potrzaskany | fāndzōlic choby ŝe bańe nazryć** pleść głupstwa; gadać jak potłuczony

fāndzōlka (*D.lp.* fāndzōlki, *Ms.lp.* fāndzōlce) *zdr. od fāndzōla*

fāndzōlowy fasolowy; przyrządzony z fasoli; **fāndzōlowō zupa**

fāndzōlūnka (*D.lp.* fāndzōlūnki, *Ms.lp.* fāndzōlūnce) zupa z fasoli *zob. fāndzōlūwka*

fāndzōlūny *wulg.* cholerny, pieprzony, pierdolony * *Ty gupku fāndzōlūny!*

fāndzōlūwa (*D.lp.* fāndzōlūwy) *zgr. od fāndzōlūwka*

fāndzōlūwka (*D.lp.* fāndzōlūwki, *Ms.lp.* fāndzōlūwce) 1. zupa z fasoli *zob. fāndzōlūnka* 2. tyczka do fasoli

fāndzōlyńy (*D.lp.* fāndzōlyńō) *rzecz. od fāndzōlic* * *Ći, co űe znajŷy ŝlŷskej historyje, to ŝe noŷgibćt bjerŷy za fāndzōlyńy ůo ŝlŷsku.*

fāzōl nasiono fasoli

fāzōlek (*D.lp.* fāzōlka) *zdr. od fāzōl*

fechcōrka (*D.lp.* fehcōrki, *Ms.lp.* fehcōrce) żebraczka

fehcōrz (*D.lp.* fehcōrza) żebrak *zob. zebrōk*

fecher (*D.lp.* fechera, *Ms.lp.* fechrze) wachlarz (do wachlowania się) → *niem.* Fächer

fecherek (*D.lp.* fecherka) *zdr. od fecher*

fecht (*D.lp.* fechtu, *Ms.lp.* fehcē) 1. żebry, żebranie, żebranina; chodzenie po prośbie 2. **tajzić na fecht | tajzić po fehcē | chodźic po fehcē** żebrać 3. **prziś po fehcē** przyjść prosić o datek, o jałmużnę * *Prziśoł zebrōk po fehcē.*

fechtować *ndk (1.os.lp.cz.ter. fechtujā, lp.cz.przesz.r.m. fechtowō)* 1. żebrać *zob. betlować, zebrać* → *niem.* fechten 2. wywijać (czym) w powietrzu, wymachiwać * *Ńe fechtuj tak tŷy. * Jak tajńcowali, to ale rāńkūma fechtowali.*

fechtować ŝe *zwr.ndk* pojedynkować się * *Fechtowali ŝe kuli baby.*

fechtowańy (*D.lp.* fechtowańō) *rzecz. od fechtować*

federacyjō (*D.lp.* federacyje) federacja; **Ruskō Federacyjō** Federacja Rosyjska

feferbuda (*D.lp.* feferbudy, *Ms.lp.* faferbudže) stragan odpustowy z piernikami i innymi słodyczami

feferkuch (*D.lp.* feferkucha) piernik *zob. būmba, fafer-nōk, pjerńik*

feferkusek (*D.lp.* feferkuska) *zdr. od feferkuch*; pierniczek

fejbruūar (*D.lp.* fejbruūara, *Ms.lp.* fejbruūarze) luty * *Fejbruūar to je mrojźny mjejsŷŷnc. syn. luty*

fejbruūarowy lutowy *syn. lutowy*

fejder (*D.lp.* fejdra, *Ms.lp.* fejdrze) 1. pióro 2. stalówka → *niem.* Feder

fejderbal (*D.lp.* fejderbalu) przyjęcie urządzone w ostatnim dniu darcia pierza; uroczystość z okazji zakończenia darcia pierza * *Dźišej bāńdže fejderbal. * Na fejderbal idŷy baby, ftore skubały pjyrzy. zob. doskubek, drōc, nōwara, ŝwŷjnto koducha, tuka, wyskubek, wyskubki*

fejderbalek (*D.lp.* fejderbalku) *zdr. od fejderbal* * *Taki mały fejderbalek ŝe zrobjymy jak skŷjńcymy pjyrzy drzyć.*

fejderbalowy *przym. od fejderbal*

fejderbiksa (*D.lp.* fejderbikse, *Ms.lp.* fejderbikse) piórnik (najczęściej metalowy) *zob. fejderkastla, lōdka, pjūrńik, pynōl* → *niem.* Federbüchse

fejderbuś (*D.lp.* fejderbuśa) piuropusz * *Ći, co grajŷy w bergkapeli majŷy cerwŷjŷny fejderbuś, bergmany majŷy cōrny, ŝtajgry bjoły, a ċi co sŷy noŷwyjŷy — ŷelūny.* → *niem.* Federbusch

fejderhalter (*D.lp.* fejderhaltra, *Ms.lp.* fejderhaltrze) ob-sadka (do stalówki) *zob. gryf, halter, rŷncka,* → *niem.* Federhalter

fejderka (*D.lp.* fejderki, *Ms.lp.* fejderce) *zdr. od fejdra*; sprężynka

fejderkastla (*D.lp.* fejderkastle) piórnik (w formie pudełka) *zob. fejderbiksa, lōdka, pjūrńik, pynōl* → *niem.* Federkasten

fejdermeser (*D.lp.* fejdermesra, *Ms.lp.* fejdermesrze) scyzoryk *syn. kabzowy nŷz, taśynmeser, zawjyrany nŷz*; → *niem.* Federmesser

fejdermeserek (*D.lp.* fejdermeserka) *zdr. od fejdermeser*; mały scyzoryk * *Űojćec kupjyli mi fejdermeserek.*

fejderryńg (*D.lp.* fejderryńga) podkładka sprężynująca

fejdersajba (*D.lp.* fejdersajby) *górn.* kołowrót w wieży wyciągowej w kopalni → *niem.* Förderscheibe

fejdertūrma (*D.lp.* fejdertūrmy) *górn.* wieża wyciągowa w kopalni → *niem.* Förderturm

fejdra (*D.lp.* fejdry, *Ms.lp.* fejdrze) 1. sprężyna * *W wekrze pjŷńkła fejdra.* → *niem.* Feder 2. **fejdry** resory * *Tŷy kolasŷy ŝe do brze jedže, bo mō dobre fejdry.*

fejdro (*D.lp.* fejdra, *M.lm.* fejdra, *Ms.lp.* fejdrze) resor * *Fejdra mu ŝe złūmały.*

fejdrować *ndk (1.os.lp.cz.ter. fejdrujā; lp.cz.ter.: r.m. fejdrowōl, r.ż. fejdrowāla)* 1. *górn.* wydobywać, urabiać (np. węgiel, rudę); pracować w kopalni * *Tukej pod nami fejdrujŷy wŷyńgel. * Mŷj ōpa fejdrowōl na grubje. * Ta gruba juz fejdtruje hned dwjesta lōt.* → *niem.* fördern 2. sprężynować * *Te madrace dobrze fejdrujŷy, bāńdže ŝe dobrze na nŷch spało.* → *schles.* federn

fejdrowańy (*D.lp.* fejdrowańō) *rzecz. od fejdrować*

fejdrūnek (*D.lp.* fejdrūnku) *górn.* urobek (w kopalni) → *niem.* Förderung

fejler (*D.lp.* fejlera, *Ms.lp.* fejlerze) 1. błąd, omyłka, pomyłka; **zrobić fejler** popełnić błąd, pomylić się * *Zrobjŷt zejś w tŷy tekśće moc fejlerŷw. * Űŷn ŝe ze swojich fejlerŷw űic űy naucŷł.* 2. mankament, wada, skaza, defekt * *Camu przedŷwōće tōwŷr ze fejlerŷma? * Jak to ŝe złūmało, to muśało mjeć jaki fejler.* *zob. chyba* → *niem.* Fehler

fejlerek (*D.lp.* fejlerka) *zdr. od fejler*

fejlerny wadliwy, uszkodzony

fejta (*D.lp.* fejty, *Ms.lp.* fejće) feta, balanga → *niem.* Fete

fela (*D.lp.* fele) 1. drąg 2. kij (np. w niektórych sportach) 3. belka; podkład kolejowy *zob.* **löger**, **śwela** 4. krótka deska

feld (*D.lp.* felda, *Ms.lp.* feldże) przęsło (pole) płotu * *Wjater üobalüt dwa feldy.* * *Jescy jedyn feld zrobjymy i pot baje fertich.*

feldflaska (*D.lp.* feldflaski, *Ms.lp.* feldflasce) manierka *syn.* **feldflaša**, **kulifün**, **mańyrka**, → *niem.* Feldflasche

feldflaša (*D.lp.* feldflaše) manierka * *Wojök mjoł bröthbojtel i feldflaše.* *syn.* **feldflaska**, **kulifün**, **mańyrka**, → *niem.* Feldflasche

feldsojna (*D.lp.* feldsojny, *Ms.lp.* feldsojnie) 1. stodoła (stojąca na polu) 2. wiata, zadaszenie (stojące na polu) na słomę, siano

→ *niem.* Feldscheune

feldsojnka (*D.lp.* feldsojnki, *Ms.lp.* feldsojnke) *zdr. od feldsojna*

feldwejbel (*D.lp.* feldwejbła) sierżant → *niem.* Feldweibel

felejzunek (*D.lp.* felejzünku) *górn.* sprawdzanie obecności (górników w kopalni) * *W cechowni robjüło še felejzunek — pisało še, fto przisoł na šichtä, a fto mö bumelkä.*

felek: kule felek łagodne przekleństwo

felga (*D.lp.* felgi, *Ms.lp.* feldze) 1. felga, obręcz koła 2. **kulańy felgi** zabawa polegająca na toczeniu po ziemi felgi rowerowej za pomocą patyka, pręta itp. utrzymanego w ręce * *Grali my še w kulańy felgi — takj wykrziwjuńj hökj še tä felgä počiskało.*

felgowy *przym. od felga* * *Mjeli my we uši felgowy klub.*

felünić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* felüñä, *lp.cz.przesz.r.m.* felüñüł) kląć, przeklinać *zob.* **farünać**, **farünować**, **farünić**, **ferfluchtować**, **fluchćić**, **fluchtać**, **pjerünać**, **pjerünować**, **pjerünić**, **suć pjerüny** (**pjerünuma**)

felünyńy (*D.lp.* felünyńö) *rzecz. od felünić*

felować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* felujä, *lp.cz.przesz.r.m.* felowöł) *górn.* obudowywać strop

felowańy (*D.lp.* felowańö) *rzecz. od felować*

fera (*D.lp.* fery, *Ms.lp.* ferze) prom *zob.* **flüs**, → *niem.* Fähre

ferajn (*D.lp.* ferajnu, *Ms.lp.* ferajnie) towarzystwo, stowarzyszenie, związek → *niem.* Verein

ferajništa (*D.lp.* ferajništy, *Ms.lp.* ferajnišće) członek stowarzyszenia, związku

ferberaja (*D.lp.* ferberaje) farbiarnia → *niem.* Färberai

ferdek (*D.lp.* ferdeka) pokład (statku) → *niem.* Verdeck

ferfluchtować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ferfluchtujä, *lp.cz.przesz.r.m.* ferfluchtowöł) kląć, przeklinać, wyzywać *zob.* **farünać**, **farünować**, **farünić**, **felünić**, **fluchćić**, **fluchtać**, **pjerünać**, **pjerünować**, **pjerünić**, **suć pjerüny** (**pjerünuma**) → *niem.* verfluchen

ferfluchtowańy (*D.lp.* ferfluchtowańö) *rzecz. od ferfluchtować*

ferhandlować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ferhandlujä, *lp.cz.przesz.r.m.* ferhandlowöł) prowadzić negocjacje, rokowania; negocjować

ferhandlowańy (*D.lp.* ferhandlowańö) *rzecz. od ferhandlować*

ferhandlünghi (*tylko lm., D.* ferhandlünghüw) pertraktacje, negocjacje, rokowania

ferklajdüńg (*D.lp.* ferklajdüńgu) ościeżnica, futryna, odrzwia *zob.* **futro**, **futrziņa**

ferlejger (*D.lp.* ferlejgra, *Ms.lp.* ferlejgrze) wydawca → *niem.* Verleger

ferlejzować *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.przysz./cz.ter.* ferlejzujä, *lp.cz.przesz.r.m.* ferlejzowöł) *górn.* odczytywać listę obecności przed zjazdem pod ziemię

ferlejzowańy (*D.lp.* ferlejzowańö) *rzecz. od ferlejzować*

ferlejzunek (*D.lp.* ferlejzünku) *górn.* przydział pracy pod ziemią

ferlöbować *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.przysz.* ferlöbujä, *lp.cz.przesz.r.m.* ferlöbowöł) zaręczyć (kogoś) * *Üojcowje nõs ferlöbowali.*

ferlöbować še *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.przysz./cz.ter.* ferlöbujä še, *lp.cz.przesz.r.m.* ferlöbowöł še) zaręczyć się * *Wtedy to my juz byli še ferlöbowali.*

ferlöbowańy (*D.lp.* ferlöbowańö) *rzecz. od ferlöbować*

ferlöbüńg (*D.lp.* ferlöbüńgu) zaręczyny → *niem.* Verlobung

fernglaz (*D.lp.* fenglaza) lornetka * *Bez fernglaz zaglündö še na dalekojšć.* *syn.* **perfekta**, → *niem.* Fernglas

fernglazek (*D.lp.* fernglazka) *zdr. od fernglaz*

ferska (*D.lp.* ferski, *Ms.lp.* fersce) pięta → *niem.* Ferse

fersiber (*D.lp.* foršibra, *Ms.lp.* feršibrze) pracownik kolei zajmujący się przetaczaniem wagonów; manewrowy; przetokowy

fertich I. przym. nieodm. 1. gotowy, gotów, skończony **być**

fertich być gotowym, skończyć (z kim, z czym) * *Jak bändžes fertich z robotj, to przidž do kancelaryje.* * *Juz zech je š nj fertich.* * *Powjydz jak bändžes fertich.* * *Juz zech je fertich s šecyńj.* * *Z robotj sšj my fertig.* * *Jö juz je fertich.* 2. martwy * *Zańi döchtür przijechoł, to öma büta fertich.* **II. przys. a fertich | i fertich** i już; i koniec * *Stracüł še pjes i fertich.* *syn. i gotowo* → *niem.* fertig

ferümün (*D.lp.* ferümünü, *Ms.lp.* ferümünie) feromon

ferümünowy feromonowy; **ferümünowö słapka** pułapka feromonowa

ferwalter (*D.lp.* ferwaltra, *Ms.lp.* ferwaltrze) zarządca majątku → *niem.* Verwalter

ferwalterka (*D.lp.* ferwalterki, *Ms.lp.* ferwalterce) żona zarządcy majątku

ferwaltüńg (*D.lp.* ferwaltüńgu) administracja *zob.* **adminištacyjō** → *niem.* Verwaltung

feryje (*tylko lm., D.* feryjüw) ferie, wakacje; **bez feryje** podczas ferii, podczas wakacji * *Feryje še zacty.* → *niem.* Ferien

ferzac [r+z] (*D.lp.* ferzacu) *górn.* wyrobisko wypełnione kamieniami * *Dali mje do ferzacu ućepować kamjyń na dole.* → *niem.* Verzat

ferzager [r+z] (*D.lp.* ferzagra, *Ms.lp.* ferzagrze) niewypał * *Trza üodstrzelić tyn ferzager.* → *niem.* Versager

ferzicherować [r+z] *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* ferzicherujä, *lp.cz.przesz.r.m.* ferzicherowöł) ubezpieczyć * *Ferzicherowöł cołkj gospodarkä.* * *Kjedy dös tä chatpä ferzicherować?* * *Trza dać bydłp ferzicherować.* → *niem.* vesichern

ferzicherowańy [r+z] (*D.lp.* ferzicherowańö) *rzecz. od ferzicherować*

ferzicherûng (*D.lp.* ferzicherûngu) ubezpieczenie * *Zańyjs do sołtysa zapłaćić ferzicherûng.* * *Tyn tydźyni dostanã pijûndze ze ferzicherûngu.* → niem. Versicherung

fesla (*D.lp.* fesle) pęcina (konina) → niem. Fessel

feslować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* feslujã, *lp.cz.przesz.r.m.* feslowoł) pętać * *Jescy musã kozdy dźyni kũne feslować na kopli.*

feslowańy (*D.lp.* feslowańô) rzecz. od **feslować**

fesper (*D.lp.* fespru, *Ms.lp.* fesprze) podwieczorek * *Fesper jy se przed wjecerzŷ.* * *Data'ch jŷ fesper.* * *Na fesper bãndze chlyb ze smazũnkŷ.* zob. **jużyna, swacyna**, → niem. Vesper

fespermantel (*D.lp.* fespermantla) kapa (szata liturgiczna)

fest I. rzecz. (*D.lp.* festu, *Ms.lp.* feście) święto, festyn, uroczystość; **śportowy fest** festyn sportowy * *Mũmy sã dźisej fest, bo fajerujymy 700 lôt nasej wsi.* * *Jô na take festy nie łazã.* * *Spjywũmy na roztomajtnych festach.* → niem. Fest **II.** *przym.* *nieodm.* 1. silny, mocny * *To bũła fest baba.* * *Na wjecur bũł fest wjater.* * *My byli fest karłuse.* 2. duży, wielki, ogromny * *Zrobjyli fest wesely.* **III.** *przys.* 1. bardzo * *Tyn mjech je fest cŷzki.* 2. mocno; **blańk fest** bardzo mocno * *Fto zakrŷńćũł tak fest tyn kokotek, zo go n poradã ŷodkrŷńćić.* * *Ne ściskej go tak fest, bo go udušis.* 3. **za fest** zbyt * *Nasa ideja nie je za fest wyzgernô.* (Nasz pomysł nie jest zbyt oryginalny.) → niem. fest

feste I. *przym.* *nieodm.* silny, mocny * *Zrobjũł se taki feste slyw, wjater a rzgzmjot, co nucego widać nie bũło.* * *Na dworze je dźisej feste mrũz.* zob. **dojs II.** *przys.* 1. bardzo, mocno, niezmiernie * *Bũłby'ch ci feste rôd, jakbyjs mi to postała.* * *Ńy narabi se tã tak feste.* * *Tukej wcora feste padało.* * *To muši feste trzymać.* 2. **o pozdrowieniu, powitaniu itp.:** gorąco, serdecznie * *Starka dali wôs feste pozdrowić.*

festelny 1. duży, wielki, ogromny * *Kartôfle latojs sŷ festelne.* 2. mocny, silny * *Űũn to dźwignie, ŷũn je festelny.*

festelne bardzo, mocno, niezmiernie * *Festelne mi se to podobô.*

festiwal (*D.lp.* festiwalu) festiwal → niem. Festival

festũng (*D.lp.* festũngu) twierdza, forteca * *Wé wojńie bũmbardyrujũ festũngi.*

feśny piękny, elegancki → niem. fesch

feśôk (*D.lp.* feśôka) elegant → *schles.* Feschak, *czes.* feśák

fešteka (*D.lp.* fešteki, *Ms.lp.* feštece) ciuciubabka zob. **babiludek, babka**

fešter (*D.lp.* feštra, *Ms.lp.* feštrze) leśniczy * *Fešter nôs dźisej przegnoł w lejsze, jak my grabjyli słańy.* → niem. Förster

feštercyk (*D.lp.* feštercyka) uczeń leśniczego * *Feštercyk dôwô pozur na robotnikũw, co sadzũ strũmiki.*

fešterka (*D.lp.* fešterki, *Ms.lp.* fešterce) żona leśniczego

feštrowa (*D.lp.* feštrowej) żona leśniczego

feštrowia (*D.lp.* feštrowie) leśniczówka *syn.* **feštrũwka**

feštrowy *przym.* *dzierz.* od **fešter**

feštrũwka (*D.lp.* feštrũwki, *Ms.lp.* feštrũwce) leśniczówka *syn.* **feštrowia**

fet (*D.lp.* fetu, *Ms.lp.* feće) 1. tłuszcz → niem. Fett 2. sadło zob. **darmfet, sadło** 3. smalec * *Pomazej se chlyb*

fetŷ. zob. **smôc, tuste** 4. **dźiwi fet** tłuszcz pozyskiwany z dzikich zwierząt 5. **kurski fet | kurzi fet** kurze sadło

fetflek (*D.lp.* fetfleka) tłusta plama

fetkôla (*D.lp.* fetkôle) węgiel metakoksowy, węgiel ortokoksowy → niem. Fettkohle

fetny *przym.* od **fet**; tłusty * *Jutro je fetny scwôrtek.* * *Za te pijûndze dostańes fetnŷ gãjs.* * *Ta ŷwińa je fetnô.* * *Fetny je tyn klops.* *

fetować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fetujã, *lp.cz.przesz.r.m.* fetowoł) natłuszczać, smarować tłuszczem → niem. fetten

fetowany natłuszczony, posmarowany tłuszczem

fetowańy (*D.lp.* fetowańô) rzecz. od **fetować**

fetowy tłuszczowy

fetśnita (*D.lp.* fetśnity, *Ms.lp.* fetśniće) kanapka ze smalcem; kromka chleba ze smalcem

fibel (*D.lp.* fibla) elementarz *syn.* **elymyntôrz, ślabikôrz** → niem. Fibel

fiber (*D.lp.* fibru, *Ms.lp.* fibrze) gorączka * *Dźisej musã lezeć w łuzku, bo mŷ wysoki fiber.* *syn.* **chũdnica, gorŷncka** → niem. Fieber

fibermas (*D.lp.* fibermasa) termometr lekarski, termometr do pomiaru temperatury ciała *syn.* **fibermeser, gorŷncńik**, → niem. Fiebermaß

fibermeser (*D.lp.* fibermesra, *Ms.lp.* fibermesrze) termometr lekarski, termometr do pomiaru temperatury ciała *syn.* **fibermas, gorŷncńik** → niem. Fiebermesser

fick (*D.lp.* ficka) 1. przykrótkie ubranie * *W takŷ ficku nie banã chodźũł, o to je gajńba.* * *Ne ŷobũc tej jakle, bo to je taki fick.* 2. ktoś ubrany zbyt lekko; ubrania * *Taki mrũz, a twŷ galan idze bez mantla jak fick.* → niem. Fitze

fickowaty skurczony, przykrótki; kusy

ficnadla (*D.lp.* ficnadle) większa igła; igła do cerowania * *Ficnadlŷ se ŷtopuje.* *syn.* **ficowacka, ŷtopnadla**

ficowacka (*D.lp.* ficowacki, *Ms.lp.* ficowacce) większa igła; igła do cerowania * *Ficowacka to je takô srogô jegła, co se nŷ fuzekle ficuje.* * *Ficowackŷ se ficuje.* *syn.* **ficnadla, ŷtopnadla**

ficować (*1.os.lp.cz.ter.* ficujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ficowoł) cerować * *Jô całe dopoładny ficowała fuzekle.* zob. **ŷtopować**, → niem. fitzen

ficowańy (*D.lp.* ficowańô) rzecz. od **ficować**; cerowanie

ficũwa (*D.lp.* ficũwy) duża igła do cerowania * *Wejź ficũwã, bo takŷ cŷnũkŷ jegłŷ to nie ficujes.*

ficywyr (*D.lp.* ficywyrta, *Ms.lp.* ficywyrce) dozorca

ficywyrka (*D.lp.* ficywyrki, *Ms.lp.* ficywyrce) dozorczyńy

fićikołkel (*D.lp.* fićikołkla) drobiazg, bibelot

fićikołkelec (*fićikołkelecka*) *zdr.* od **fićikôkelek**

fićikołkelek (*D.lp.* fićikołkelka) *zdr.* od **fićikôkel**

fićikołkowato drobajzgowo

fićikołkowatojść (*D.lp.* fićikołkowatojści) drobajzgowość

fićikołkowaty drobajzgowy

fićimatynta (*tylko lm., D.* fićimatyntũw) *określenie różnych rzeczy, drobiazgów, niekiedy skomplikowanych; różności* * *Jô nie umjã robić takich fićimatyntũw.* * *Wcora przijechoł i przijwũz roztomajtne fićimatynta.* * *Bele jake fićimatynta tã mjeli.* → niem. Fisimatenten

fidlôrz (*D.lp.* fidlôrza) skrzypek → niem. Fidler

fidlukać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. fidlukù, lp.cz.przesz.r.m. fidlucoł) wygrywać wymyślne melodie melodie (na instrumencie muzycznym) * *Stylseliśće, jak Frańćik fidlucoł na piscotce?* → niem. fiedeln

fidlukańy (D.lp. fidlukańó) rzecz. od **fidlukać**

fidryna (D.lp. fidryny, Ms.lp. fidryńe) kobieta ubrana wyzywająco

fifa (D.lp. fify) zupa z kartoffli

fifidło (D.lp. fifidla, Ms.lp. fajnidle) kobieta przesadnie wystrojona i umalowana

fifik (D.lp. fifika) 1. coś małego * *Wyńskyrook to ale bůty fajne jaba! Latojś tã yno take fifiki wisų.* 2. **üoblecũny jak fifik** nieodpowiednio, że ubrany * *Bůta üoblecũnõ jak fifik. Taki ćyńiki pulõwerek yno mjała i całõ še trzųsta ze źimna.*

fifka (D.lp. fifki, Ms.lp. fifce) 1. mała szklanka; literatka → schles. Pfiff 2. rurka do palenia papierosów

fifoła (D.lp. fifoły, Ms.lp. fifole) ktoś, kto dużo gwizdże

fifõc (D.lp. fifõca) ktoś, kto gwizdże *syn.* **piskot**

fifõk (D.lp. fifõka) spryciarz, cwaniak * *Ś ñego to dopjyro bůł fifõk.* zob. **miglanec** → niem. pfiffig ('sprytny, cwany')

fifrac *ndk* (1.os.lp.cz.ter. fifrzą, lp.cz.przesz.r.m. fifroł) 1. bazgrać; brzydko pisać * *Ñyma će to gajńiba tak fifrac wé heftach?* 2. partaczyć * *Űñ ñe umjy robić yno fifrac.* 3. brudzić

fifrac še brudzić się

fifrajstwo (D.lp. fifrajstwa) nieporządek * *Űññi sã zrobjyli take fifrajstwo.*

fifrańy (D.lp. fifrańó) rzecz. od **fifrac**

fifrõk (D.lp. fifrõka) brudas, flejtuch

figa (D.lp. figi, Ms.lp. fidge) figa → niem. Feige

figel (D.lp. figla) lufcik, wywietrznik *syn.* **lũftowńik**

figle (tylko lm., D. figlůw) żarty, figle

figlõrz (D.lp. figlõrza) figlarz, psotnik

figlůwka (D.lp. figlůwka) żniwiarka konna * *Figlůwka zrobjůła tela, co űojźmjuch chopa s kosůma.*

figlyrz (D.lp. figlyrza) żartowniś, dowcipniś * *Ty figlyrzu jedyn!*

figowy figowy

figůra (D.lp. figůry, Ms.lp. figůrze) figůra → niem. Figur

figůrka (D.lp. figůrki, Ms.lp. figůrce) zdr. od **figůra**; figurka

figůrować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. figůrjã, lp.cz.przesz.r.m. figůrowoł) śpiewać podczas uroczystości religijnej (solo lub w chórze)

figůrowany o nabożeństwie: ze śpiewem * *W nasj kojśćele farõrz űodprawjali figůrowane nõbozyjństwa.*

figůrowańy (D.lp. figůrowańó) rzecz. od **figůrować**

figůrowy mający zgrabną figurę

fijõteczek (D.lp. fijõteczka) zdr. od **fijõtek**

fijõtek (D.lp. fijõtka) bot. fiołek (*tac.* Viola)

fijõtkowy fiołkowy, fioletowy

fik *wykrz. nazywa skok, szybki ruch* * *Űod sũmsada synek fik ze űokna.* * *Fik ze stołka na źymjã.* zob. **fuk**

fikać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. fikù, lp.cz.przesz.r.m. fikoł) skakać * *Űñ tak porzųnd fikõ mi po tų klinie.*

fikańy (D.lp. fikańó) rzecz. od **fikać**

fikcyjõ (D.lp. fikcyje) fikcja → czes. fikce, → niem. Fiktion

fikicha (D.lp. fikichy, Ms.lp. fikise) pomieszczenie do przygotowywania karmy dla zwierząt domowych → zob.

ćamperkuchńa, ćamprůwa, ćaperkuchńa, ćaprůwa, fu-terńa, parzõk, waškuchńa

fikñůńc *dk* (1.os.lp.cz.przysz. fiknã; lp.cz.przesz.: r.m. fiknũn, r.ż. fikła) 1. skoczyć * *Űñ fuknũn bez gowã.* 2. szybko się przemieścić * *Mys fikła do dźury.*

fikser (D.lp. fiksera, Ms.lp. fikserze) *w piłce noźnej:* drybler

fiksować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. fiksujã, lp.cz.przesz.r.m. fiksowoł) *w piłce noźnej:* dryblować

fiksowańy (D.lp. fiksowańó) rzecz. od **fiksować**; dryblowanie

fiks-ũnd-fertich *nieodm.* gotowy; zapięty na ostatni guzik * *Patrz, co do wjecora bãńdżes mjoł wsyjsko fiks-ũnd-fertich.* * *Jescy dźejśjńc minut i banã ze wsyjskymĩ dũńickũma fiks-ũnd-fertich.*

fila (D.lp. file) 1. farsz, nadzienie zob. **dźũny, filũng, nadźywka** 2. masa kremowa do zdobienia tortu lub ciasta

filatelijõ (D.lp. filatelije) filatelistyka

filc (D.lp. filcu) filc → niem. Filz

filchućik [c+h] (D.lp. filchućika) zdr. od **filchut**

filchut [c+h] (D.lp. filchuta, Ms.lp. filchuće) kapelusz filcowy; kapelusz pilśniowy, kapelusz filcowy*syn.* **pilchut**, → niem. Filzhut

filchutek [c+h] (D.lp. filchutka) zdr. od **filchut**

filcka (D.lp. filcki, Ms.lp. filcce) wesz zob. **filcjozja, lozja, lojzka, wsa**

filcjozja (D.lp. filcjozje, Ms.lp. filcjozje) wesz zob. **filcka, lozja, lojzka, wsa**

filcować še *zwr. ndk* (1.os.lp.cz.ter. filcujã še, lp.cz.przesz.r.m. filcowoł še) filcować się → niem. verfilzen

filcowańy (D.lp. filcowańó) rzecz. od **filcować**

filcowy filcowy → niem. Filz-

filcõk (D.lp. filcõka) but gumowo-filcowy

filer (D.lp. filera, Ms.lp. filerze) wieczne pióro zob. **filer**

filererek (D.lp. filerka) zdr. od **filer**

filet (D.lp. fileta, Ms.lp. fileće) filet *syn.* **filyj** → niem. Filet

filharmũńijõ (D.lp. filharmũńije) filharmonia → niem. Philharmonie

filcypejt (D.lp. filcypejta, Ms.lp. filcypejće) daw. rower zob. **kołõ, kołowjec, kũkõ**

filjala (D.lp. filjale) filia * *Űñ mjoł filjalã w Kojźlu.* → niem. Filiale; *tac.* filia

filip (D.lp. filipa) 1. rozum * *Jak by'jś mjoł dźebko filipa w kale, to by'jś tak gupje ñe fãndzõlũł.* * *Wjedźoł by'ch še rady sũm, dyc mų swũj filip, ale przecyś matka wjy lepĩ, pra?* 2. fraz. **ńy mjeć za ceski filipa [w gowje]** nie mieć za grosz rozumu

filipek (D.lp. filipka) zdr. od **filip**; rozumek

filipizdra (D.lp. filipizdry, Ms.lp. filipizdrze) żeński narząd płciowy; cipka; srom zob. **chechlipita, ćipla, ćulipita, ćulipizdra, ćulka, filũmina, pita**

filipus (D.lp. filipusa, Ms.lp. filipuše) 1. drewno na rozpałkę 2. cienutki patyk do odpalania ognia * *Filipusũma, to mų õpa űdpolali se űogyn bez dźurkã wé dźw-jyrkach űod żelaźnõka, coby se fajfkã zapõlic.* * *Filipusũma še zapõlato fajfki a cigary.*

film (D.lp. filma) film * *Na tyn to film chcymy jutro is.* → niem. Film

filmować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. filmujã, lp.cz.przesz.r.m. filmowoł) filmować → *niem.* filmen

filmowańy (*D.lp.* filmowańó) *rzecz. od filmować*; filmowanie

filmowy filmowy → *czes.* filmový

filodynder (*D.lp.* filodyndra, *Ms.lp.* filodyndrze) *bot.* filodendron (*łac.* Philodendron) → *niem.* Philodendren

filologiczny filologiczny

filologijô (*D.lp.* filologije) filologia

filować (1.os.lp.cz.ter. filujã, lp.cz.przesz.r.m. filowoł) 1. napełniać 2. nadziewać, faszerować, wypełniać nadzie- niem 3. ozdabiać (ciasto, tort) masą kremową 4. **filować (na kogo)** czekać (na kogo); oczekiwać (kogo); wypatry- wać (kogo) * *Dżoũchy na nõs filujũ ze ũobjadũ.* → *niem.* füllen

filowany nadziewany, faszerowany; **filowane klũzki** kluski nadziewane; **filowanô šekulada** czekolada nadziewana; **filowany bũmbũn** cukierek nadziewany * *Moja starka Berta smazũta kreple filowane marmuladũ.*

filowańy (*D.lp.* filowańó) *rzecz. od filować*

filozof (*D.lp.* filozofa) 1. filozof → *niem.* Philosoph 2. żart. mędrak, zarozumialec * *Š nõgo je taki filozof.* * *Przestũñ już fãndzõlic, ty filozofje.*

filozoficzny filozoficzny

filozoficznie filozoficznie

filozofijô (*D.lp.* filozofije) filozofia → *niem.* Philosophie

filozofować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. filozofujã, lp.cz.przesz.r.m. filozofowoł) 1. filozofować 2. mędrkować, wymądrzać się * *Ñe filozofuj tela, yno rũb.*

filozofowańy (*D.lp.* filozofowańó) *rzecz. od filozofować* * *Nũ potraza ludũi do roboty, a ñe do filozofowańõ.*

filõcek (*D.lp.* filõcka) *zdr. od filõk*; długopisik

filõk (*D.lp.* filõka) 1. długopis *zob. kulik* 2. wieczne piõro *zob. filer*

filõr (*D.lp.* filõra, *Ms.lp.* filõrze) 1. filar * *Jõ wẽ kojšẽcele dũišej sedũala wele filõra.* * *Tã catũ studõã rõz srogi wi- cher porwoł i zañũs daleko na pole. Yno te filõry ũostatũ stõc.* 2. *górn.* węgiew miõdzy wyrobiskami; **wysoki filõr** filar wyũszy niũ 4 m **ñiski filõr**; filar niũszy niũ 4 m

filõrek (*D.lp.* filõrka) *zdr. od filõr*

filõrũwa (*D.lp.* filõrũwy) *zgr. od filõrũwka*

filõrũwka (*D.lp.* filõrũwki, *Ms.lp.* filõrũwce) *górn.* belka (drewniana lub metalowa) do obudowy filaru w kopalni

filter (*D.lp.* filtra, *Ms.lp.* filtrze) filtr * *Jõ kurzã cigaryty z filtrũ.* → *niem.* Filter

filterek (*D.lp.* filterka) *zdr. od filterek*

filtracyjõ (*D.lp.* filtracyje) filtracja

filtrować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. filtrujã, lp.cz.przesz.r.m. filtrowoł) filtrować → *niem.* filtern

filtrowańy (*D.lp.* filtrowańó) *rzecz. od filtrować*

filũmina (*D.lp.* filũminy, *Ms.lp.* filũmiñe) żeñski narzãd pciowy, cipka, srom *zob. chechlipita, cipla, ćulipita, ćulipizdra, ćulka, filipizdra, pita*

filũng (*D.lp.* filũngu) nadzieñie, farsz *zob. dũũny, fila, na- dũywka* → *niem.* Füllung

filyj (*D.lp.* fileja) filet *zob. filet*

fina (*D.lp.* finy, *Ms.lp.* fiñe) ścięta część obucha mlotka * *Finũ gwojũdũa ñe przibijes.* → *niem.* Finne

finalista (*D.lp.* finalisty, *Ms.lp.* finališẽce) finalista → *niem.* Finalist

financamt (*D.lp.* financamtu, *Ms.lp.* financamće) urzãd skarbowy * *Na financamt jedũe skiš erbowizny.*

finance (*tylko lm.*, *D.* financũw) finanse → *niem.* Finanzen

financyrować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. financyrujã, lp.cz.przesz.r.m. financyrowoł) finansować → *niem.* finanzieren

financyrowańy (*D.lp.* financyrowańó) *rzecz. od financyrować*; finansowanie

Finlandyjõ (*D.lp.* Finlandyje) Finlandia → *niem.* Finnland

fingerhut (*D.lp.* fiñgerhuta, *Ms.lp.* fiñgerhuće) naparstek *syn. fañgerhut, nõparstek* → *niem.* Fingerhut

firować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. firujã, lp.cz.przesz.r.m. firowoł) kierować, zarzãdzać, prowadzić; **firować gorpodarkã** prowadzić gospodarstwo

firowańy (*D.lp.* firowańó) *rzecz. od firować*

fiskolski prokuratorski

fiskoł (*D.lp.* fiskoła, *Ms.lp.* fiskole) prokurator

fiskusowy naleũający do skarbu pañstwa

fiša (*D.lp.* fiše) 1. ryba *zob. ryba* → *niem.* Fisch 2. *przen.* waũna osoba * *to je ale fiša.*

fišhala (*D.lp.* fišhale) sklep rybny

fiška (*D.lp.* fiški, *Ms.lp.* fišce) *zdr. od fiša*; rybka

fišla (*D.lp.* fišle) 1. gõrna część stodoły 2. pomieszczenie nad chleweñ, oborã (zwykle do przechowywania siana, słomy, zboũa itp.) * *Na fišli chowali my gołãmbje.* * *Fišla je na šano.* * *Dũura do fišle to je šlapa.* *zob. gũra* 3. poddasze, na które wchodzi się z zewnãtrz po drab- inie 4. wejšcie na strych lub na poddasze na poziomie piõtra (wchodzi się po drabinie) * *Jak już šẽepli tyn powãz, to õpa widkũma bez fišlã podõwoł õmje šano, a moja mama i ujek mušeli deptać te šano.* * *Ŭũn wloũ do gũry po drõbce bez fišlã.* *zob. šlapa*

fišlũng (*D.lp.* fišlũnga) drewniana konstrukcja, na której kładzie się zabite wiõksze zwierzę (zwykle šwinię lub cielę)

fišmajster (*D.lp.* fišmajstra, *Ms.lp.* fišmajstrze) ktoś pilnujący przestrzegania zasad połowu ryb (w stawie, jezorze, rzece) * *W Turawje fišmajster rybũw wachowoł.*

fišoter (*D.lp.* fišotra, *Ms.lp.* fišotrze) wydra (europejska) * *Fišotry ryby zerũ i bestũz ludũe na ñy wachujũ.* *syn. wydra,* → *niem.* Fischotter

fišpũn (*D.lp.* fišpũna) fiszbin → *niem.* Fischbein

fišrajer (*D.lp.* fišrajera, *Ms.lp.* fišrajerze) czapla *zob. capla, rajer* → *niem.* Fischreiher

fišrajerek (*D.lp.* fišrajerka) *zdr. od fišrajer*; mała czapla

fištrũng (*D.lp.* fištrũngu)

fitrũnaty *pejor. o dziewczynie, kobiecie*: niepowaũny, niestateczny

fitulita (*D.lp.* fitulity, *Ms.lp.* fituliće) wlašciiciel małego kramu, sklepiku *syn. fitulityngešẽfcõz*

fitulityngešẽfcõz (*D.lp.* fitulityngešẽfcõrza) wlašciiciel małego kramu, sklepiku *syn. fitulita*

fitulityngešẽft (*D.lp.* fitulityngešẽftu, *Ms.lp.* fitulityngešẽfće) drobny interes; mały sklepik; mała firma *syn. kićimynt* → *niem.* Fitulitengescheft

fizyczny fizyczny

fizyka (*D.lp.* fizyki, *Ms.lp.* fizyce) fizyka

- fizymatynta** (*tylko lm., D. fizymatyntůw*) różności, rozmaitości
- fizyna** (*D.lp. fizyny, Ms.lp. fizynie*) sieć rybacka; więcierz
- fiżńńty** pomyłony, stuknięty (o człowieku)
- fjord** (*D.lp. fjorda, Ms.lp. fjordże*) fiord → *czes. fjord, → niem. Fjord*
- fjucht** (*D.lp. fjuchtu, Ms.lp. fjuchće*) ciąg powietrza (w kominie, w kominku, w piecu) * *Môće słaby fjucht w kùmińe. zob. cug, ćuńg*
- fjyciger** (*D.lp. fjycigera, Ms.lp. fycigerze*) wódka zawierająca 40 procent alkoholu
- fjyrer** (*D.lp. fjyrera, Ms.lp. fjyrerze*) 1. przywódca, wódz, dowódca 2. **kùmpañijny fjyrer** dowódca kompanii, kaptan
- fjyrmamynt** (*D.lp. fjyrmamyntu, Ms.lp. fjyrmamyńce*) firmament, sklepienie niebieskie → *niem. Firmament*
- flacek** (*D.lp. flacka*) *zdr. od flak*
- flacysko** (*D.lp. flacyska*) *zgr. od flak*
- fladra** (*D.lp. fladry, Ms.lp. fladrze*) palik z przywiązaną do niego szmatą * *Fladry śe stawjô na polach wele lasa, coby zwjerzjnta strôsały. * Dwa razy dżynnje s psůma ůbesoť pole doůokoła, to ańi nŷ musoť stawjajã fladrůw.*
- flach** płasko * *Poťúz to flach. * Tich cegťůw nje staplujće flach, yno na hõchkant. → niem. flach*
- flacha** (*D.lp. flachy, Ms.lp. flase*) *zgr. od flaska*; duża butelka
- flaga** (*D.lp. flagi, Ms.lp. fladze*) flaga, bandera → *niem. Flagge*
- flagować** *ndk (1.os.lp.cz.ter. flagujã, lp.cz.przesz.r.m. flagowoł)* wywieszać flagi * *Flagujymy na pjyrsego mōja.*
- flagowańy** (*D.lp. flagowańo*) *rzecz. od flagować*
- flajśbrejtel** (*D.lp. flajśbrejtla*) kotlet mielony *zob. brejtka, karbinadel, karbinadla, karbinetla, karminadel, karmnadla, klops*
- flajśbret** (*D.lp. flajśbreta, Ms.lp. flajśbreće*) deska do krojenia mięsa
- flajśera** (*D.lp. flajśery, Ms.lp. flajśerze*) 1. *pot.* duża mucha 2. mucha z rodziny ścierwicowatych (*łac. Sarcophagidae*), np. ścierwica mięsówka (*łac. Sarcophaga carnaria*) → *niem. Fleischerfliege* *zob. masara*
- flajśerka** (*D.lp. flajśerki, Ms.lp. flajśerce*) *zdr. od flajśera*
- flajśersko** (*D.lp. flajśerska*) *zgr. od flajśera*
- flajśmašina** (*D.lp. flajśmašiny, Ms.lp. flajśmašinie*) *zgr. od flajśmašinka*; maszynka do mielenia mięsa * *Wejź flejśmašiniã a pomelej mjŷso. syn. flajśmila, mũnek na mjŷso, → niem. Fleischmaschine*
- flajśmašinka** (*D.lp. flajśmašinki, Ms.lp. flajśmašince*) *zdr. od flajśmašina*; maszynka do mielenia mięsa * *Mŷ starŷ flajśmašinkã i nŷ mogã dokupić dŷ rŷ nozůw.*
- flajśmila** (*D.lp. flajśmile*) maszynka do mielenia mięsa *syn. flajśmašina, mũnek na mjŷso, → niem. Fleischmühle*
- flak** (*D.lp. flaka*) 1. jelito, kiszka * *Fto w pjŷntek jy flaki, tyn myjśli, ze kozdy je taki. zob. bachoro, strzewo* 2. działo kalibru 88 mm (używane przez Wehrmacht) * *Ruśi nje poradźyli trefić w tyn flak. → niem. 8,8-cm-FlaK (Flugabwehrkanone), Flak*
- flakaty** zwiotczały, sflaczały
- flasklopa** (*D.lp. flasklopy*) *daw. cep* (do młócenia lnu) * *To potŷ my museli lyn tuc flasklopůma.*
- flaksowńa** (*D.lp. flksowńe*) roszarnia (zakład obróbki lnu) * *Wé flaksowńi robjŷ same baby.*
- flama** (*D.lp. flamy*) 1. płomień * *Ta fojera juz gore flamŷ. syn. pũmjŷń* 2. **warzić na małej flamje** gotować na małym ogniu → *niem. Flamme*
- flamecka** (*D.lp. flamecki, Ms.lp. flamecce*) *zdr. od flamka*; płomyczek
- flamera** (*D.lp. flamery, Ms.lp. flamerze*) ognisko *zob. blander, brandera, brandůwa, fojera*
- flamka** (*D.lp. flamki, Ms.lp. flamce*) *zdr. od flama*; płomyk *syn. pũmyk*
- flamowy** płomieniowy
- flamsko** (*D.lp. flamska*) *zgr. od flama*
- flanca** (*D.lp. flance*) sadzonka → *niem. Pflanze*
- flancelka** (*D.lp. flancelki, Ms.lp. flancelce*) *zdr. od flanca*
- flancka** (*D.lp. flancki, Ms.lp. flance*) *zdr. od flanca*; **flancki** rozsada * *Kupjŷta'ch na tõrgu flancki saťoťu. * S tich ablejgrůw mi śe flancki zrobjŷły. → niem. Pflanzchen*
- flanckować** *ndk (1.os.lp.cz.ter. flanckujã, lp.cz.przesz.r.m. flanckowoł)* **o roślinach**: rozsadzać, pikować * *Jô nje śejã ańi nje flanckujã tũmatůw, yno kupujã gotowe flance.*
- flanckowańy** (*D.lp. flanckowańo*) *rzecz. od flanckować*
- flancować** *ndk (1.os.lp.cz.ter. flancujã, lp.cz.przesz.r.m. flancowoł)* **o roślinach**: rozsadzać, pikować * *Gospodyńe soťy tyz i flancowaty roztomajtnŷ gymizã.*
- flancowańy** (*D.lp. flancowańo*) *rzecz. od flancować*
- flancõk** (*D.lp. flancowńika*) pikownik (narzędzie do pikowania małych sadzonek) *zob. kolik*
- flancõrka** (*D.lp. flancõrki, Ms.lp. flancõrce*) kobieta zajmująca się sadzeniem, pikowaniem sadzonek * *Gjerõcka bŷła flancõrkŷ — sadźŷła strũmiki w lejsje.*
- flancõrz** (*D.lp. flancõrza*) ktoś zajmujący się sadzeniem, pikowaniem sadzonek
- Flandryjõ** (*D.lp. Flandryje*) Flandria → *niem. Flandern*
- Flandryjõk** (*D.lp. Flandryjõka*) mieszkaniec Flandrii
- flanela** (*D.lp. fanele*) flanela *zob. futerbach, parch* → *niem. Flanel*
- flanelka** (*D.lp. flanelki, Ms.lp. flanelce*) *zdr. od flanela*
- flanelowy** flanelowy
- flanka** (*D.lp. flanki, Ms.lp. flance*) flanka; bok → *niem. Flanke*
- flańgyrować** *ndk (1.os.lp.cz.ter. flańgyrujã, flańgyrowoł)* włóczyć się, wałęsać się * *Ta dżoŷcha flańgyruje po caťy ch nocach. → niem. flankieren*
- flańgyrowańy** (*D.lp. flańgyrowańo*) *rzecz. od flańgyrować*
- flapa** (*D.lp. flapy*) 1. *pejor.* twarz; morda * *Zarõz dostãnes po flapje * Zawrzes tã flapa ty pjerũjnski giźdze?! 2. uderzenie w twarz; policzek * Űũn dostoť flapã. * Jednymu i drugymu doť flapã a śe stracũł. zob. flapuza* → *niem. Flappe*
- flaps** (*D.lp. flapsu, Ms.lp. flapse*) 1. gęsta zupa; zupa regeneracyjna * *Ći, co u nje go robjyli, mjeli pľacũne za urlõp, dostõwali flaps i geśyńki na śwjŷnta. zob. pakerzupa, pamps* 2. papka, ciapa * *To trza drobno pokrõć, a nje przepuscać bez flajśmajśinkã, bo bãńdze flaps.*

flapsko (*D.lp.* flapska) *zgr. od flapa*
flapuza (*D.lp.* flapuze, *Ms.lp.* flapuże) uderzenie w twarz; policzek *zob. flapa*
flasecka (*D.lp.* flasecki, *Ms.lp.* flasecce) *zdr. od flaska*; buteleczka → *niem.* Fläschchen
flaska (*D.lp.* flaski, *Ms.lp.* flasce) butelka → *niem.* Flasche
flaskowato butelkowato
flaskowaty butelkowaty
flaskowy butelkowy; **flaskowe piwo** piwo butelkowe
flasulinka (*D.lp.* flasulinki, *Ms.lp.* flasulince) butelaczka
flaśyncug (*D.lp.* flaśyncuga) wielokrążek
flaśyncuzek (*D.lp.* flaśyncuzka) *zdr. od flaśyncug*
flaśyner (*D.lp.* flaśynera, *Ms.lp.* flaśynerze) otwieracz do butelek → *niem.* Flaschenöffner
flaśynererek (*D.lp.* flaśynererka) *zdr. od flaśyner*
flaśyncucer (*D.lp.* flaśyncucra, *Ms.lp.* flaśyncucerze) szczotka do mycia butelek → *niem.* Flaschenputzer
flatrować *ndk (1.os.lp.cz.ter. flatrujã, lp.cz.przesz.r.m. flatrowoł)* powiewać, łopotać, trzepotać; poruszać się na wietrze * *Zotto-modre fany flatrowaty nad caŕy drůgŕ.* * *Te praňy na snůrze flatruje a flatruje.* → *niem.* flattern
flatrowańy (*D.lp.* flatrowańo) *rzecz. od flatrować*
flaūma (*D.lp.* flaūmy) 1. śliwa 2. śliwka 3. zła kobieta, jędza * *Ale mje ta flaūma abmalowata.*
flaūmowy śliwkowy
flaūmus 1. (*D.lp.* flaūmusu, *Ms.lp.* flaūmuŕe) powidła śliwkowe 2. (*D.lp.* flaūmusa, *Ms.lp.* flaūmuŕe) sloik z powidłami śliwkowymi * *Wyŕŕŕce juŕ te wsyjske wase flaūmuse zjedli?*
flaūŕ (*D.lp.* flaūŕu) flausz → *niem.* Flausch
flaūŕowy flauszowy * *Mŕ flaūŕowy mantel*
flec (*D.lp.* flecu) *górn. pokład* (np. węgla, kopaliny, rudy) → *niem.* Flötz
flecek (*D.lp.* flecka) *zdr. od flek*; plamka
flecha (*D.lp.* flechy, *Ms.lp.* flese) powierzchnia
flechta (*D.lp.* flechty, *Ms.lp.* flechće) znamię * *Űűn ũod narodzyńo mō flechtã.*
flechotka (*D.lp.* flechtki, *Ms.lp.* flechotce) *zdr. od flechta*; małe znamię
flejcha (*D.lp.* flejchy, *Ms.lp.* flejse) powierzchnia
flejchowy powierzchniowy
flejdermaūŕ (*D.lp.* flejdermaūŕa, *Ms.lp.* flejdermaūŕe, *M.lm.* flejdermaūŕe) nietoperz * *Jak je čma, to flejdermaūŕe furdzŕ.* *syn. garcopjyrz, kacōpjyrz, lacopjyrz, latopjyrz, mantopjyrz, mjŕntopjyrz,* → *niem.* Fledermaus
flejdermaūŕek (*D.lp.* flejdermaūŕska) *zdr. od flejdermaūŕ*
flejdermaūŕi nietoperzy * *To sŕ flejdermaūŕe kojŕci.*
flejga (*D.lp.* flejgi, *Ms.lp.* flejdze) 1. opieka, pielęgnacja * *Ŧymocny muŕi mjeć dobrŕ flejgã.* 2. opiekowanie się (kimś); **być [dže] ne flejdze** pracować [gdzie] jako opiekunka * *Chopi w Mjymcach na budowach, a kobjyty na flejdze.* * *Hejdla spŕiminō, jako jŕ w Mjymcach na flejdze ŕto.* 3. opieka (system opieki) * *Gdowy, co jejich chopi ũostali wē wojńe, ze flejgi jeŕdzŕy do Rajchu.*
flejger (*D.lp.* flejgra, *Ms.lp.* flejgrze) pielęgniarz
flejgera (*D.lp.* flejgery, *Ms.lp.* flejgerze) *zgr. od flejgerka* → *niem.* Pflegerin
flejgerka (*D.lp.* flejgerki, *Ms.lp.* flejgerce) pielęgniarzka → *niem.* Pflegerin

flejgerski pielęgniarzski
flejgerstwo (*D.lp.* flejgerstwa) pielęgniarstwo
flejgeryna (*D.lp.* flejgeryny, *Ms.lp.* flejgeryńe) pielęgniarzka * *Flejgeryny majŕ bjote fortuchy.* → *niem.* Pflegerin
flejgerynka (*D.lp.* flejgerynki, *Ms.lp.* flejgerynce) pielęgniarzka * *Űűna ŕe ucy na flejgerynkã.*
flejgować *ndk (1.os.lp.cz.ter. flejgujã, lp.cz.przesz.r.m. flejgowoł)* pielęgnować (kogo); opiekować się (kim) * *Fto če bãńdže flejgowoł, jak ũostańes sama?* * *U nōs w dŕma flejgujymy ŕlŕŕskŕ gōdkã.* * *Wosy zawdy ŕe flejgowato — pŕkato ŕe ju wē kamelkach abo inŕsych ŕelinach.*
flejgować ŕe kurować się (np. w sanatorium, uzdrowisku) * *Ziglynda jechała ŕe flejgować.*
flejgowańy (*D.lp.* flejgowańo) *rzecz. od flejgować*; pielęgnowanie, opiekowanie się
flejgra (*D.lp.* flejgry, *Ms.lp.* flejgrze) pielęgniarzka * *Moja baba je flejgrŕ i jak zech je chory, to mŕ dobry bedinŕng.*
flejgŕnek (*D.lp.* flejgŕnku) opieka, pielęgnacja
flejsōk (*D.lp.* flejsōka) flisak *zob. matackōrz*
flejta (*D.lp.* flejty, *Ms.lp.* flejće) flet * *Nas ujek grō na flejće.* *syn. flōta* → *niem.* Flöte
flejotka (*D.lp.* flejtki, *Ms.lp.* flejtce) fujarka
flek (*D.lp.* fleka) 1. plama * *Na kosuli mōs flek ũod wiŕŕe.* → *niem.* Fleck 2. większy kawałek pola * *Na tŕj fleku pod lasŕ zaŕejymy psyńice.* 3. nakładka (np. gumowa) przybijana na obcas * *Sewjec przŕbije nowe fleki na abzace.* 4. **dupcyć fleki** | **dupić fleki** | **strzylać fleki** gadać bzdury, pleŕć głupstwa, mówić od rzeczy *syn. dupić čulstwa, dupić krŕmy* 5. **modry flek** | **ŕiny flek** | **ŕiwy flek** siniec * *Mōs taki ŕiwy flek na plecach.* 6. **robić fleki** plamić 7. **s fleka** z miejsca, natychmiast, w tej chwili
flekacyńy (*D.lp.* flekacyńo) *rzecz. od flekać*
flekać *ndk (1.os.lp.cz.ter. flekačã, lp.cz.przesz.r.m. flekaćŕ, 2.os.lp.tr.rozk. flekōć)* plamić, brudzić * *Jak sces mjeć kŕŕŕki, ŕy mozes jich flekać.*
flekaty 1. pokryty plamkami; w plamki 2. łaciaty * *Űűn mō flekate kŕŕe.* 3. pobrudzony * *Zajŕ te galōty mōs flekate ũod jōdta.*
flekować *ndk (1.os.lp.cz.ter. flekujã, lp.cz.przesz.r.m. flekowoł)* plamić, brudzić
flekować ŕe *zvr. ndk* plamić się, brudzić się * *Ŧe flekuj ŕe tak, ty ŕmodrze.*
flekowańy (*D.lp.* flekowańo) *rzecz. od flekować*; plamienie
flekōc (*D.lp.* flekōca) ktoś w plamki, pokryty plamkami * *Jō mŕ psa, takygo flekōca.*
flekōrz (*D.lp.* flekōrza) górnik liczący wózki z urobkiem
flekŕa (*D.lp.* flekse, *Ms.lp.* flekŕe) szlifierka kątowa
flekŕwka (*D.lp.* flekŕwki, *Ms.lp.* flekŕwce) *górn. książka*, w której nadzór kopalniany codziennie zapisuje ilość węgla wydobytego w poszczególnych wyrobiskach
flicek (*D.lp.* flicka) *zdr. od flik*
flicht (*D.lp.* flichtu, *Ms.lp.* flichtće) ucieczka; uchodźstwo * *Przŕŕy nazōd ze flichtu, a w dŕma juŕ Chadzaj ŕedzōt.*
flichtować *ndk (1.os.lp.cz.ter. flichtujã, lp.cz.przesz.r.m. flichtowoł)* uchodzić; uciekać; opuszczać dom; opuszczać rodzinną miejscowość * *Jak Ruŕe na nōs ŕli, to my flichtowali do Berlina.* * *Wē tyn dŕŕn ŕętorzi ludŕe zacli flichtować.* * *Przŕŕoł befejl, coby flichtować.* *zob. brać ŕe,* → *niem.* flüchten

flichtowańy (*D.lp.* flichtowańô) rzecz. od **flichtowańy** * *Ty'js fater mjoł scejścy, ze my s tego flichtowańô tak neskoro do dům przišli, bo by ée tez do Ŭolesna do ha-restu wejzli. * Bez frũnt my byli na flichtowańu. * Po frũńce ne wsyjscy wrũcyli s flichtowańô.*

flider (*D.lp.* flidra, flidru; *Ms.lp.* flidrze) bot. lilak pospolity (*łac.* *Syringa vulgaris*) * *Natargej trochã flidra. * Flider fest wũńô. * Postawjũta'ch še w izbje flider i tera mje palica boli.*

flidrowy przym od **flider** 1. bzowy 2. jasnofioletowy

fliga (*D.lp.* fligi, *Ms.lp.* flidze) muszka (element męskiej garderoby) * *Pod karkj mjoł bjotjũ fligã. zob. majśka*

fligel (*D.lp.* 1. fligla) skrzydło (okna, drzwi) 2. daw. kosiarka do zboża ze skrzydłami zob. **fligũwa** → *niem.* Flügel

fliger (*D.lp.* fligra, *Ms.lp.* fligrze) samolot → *niem.* Flieger

fligerka (*D.lp.* fligerki, *Ms.lp.* fligerce) pilotka (czapka)

fligry (*tylko lm., D.* fligrũw) pot. lotnictwo; **robić wé fligrach** pracować w lotnictwie

fligerecek (*D.lp.* fligerecka) zdr. od **fligerek**

fligerek (*D.lp.* fligerka) zdr. od **fliger**; samolocik

fliglũwka

fligmašina (*D.lp.* fligmašiny, *Ms.lp.* fligmašinie) daw. żniwiarka; maszyna odkładająca snopy, które trzeba było wiązać; maszyna do sprzętu zbóż *syn.* **abrafer**

fligrowy samolotowy

fligũwa (*D.lp.* fligũwy) daw. kosiarka do zboża ze skrzydłami zob. **fligel**

flik (*D.lp.* flika) łatka (gumowa) → *niem.* Flick

flikować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* flikujã, *lp.cz.przesz.r.m.* flikował) 1. łątać; przyklejać łątkę * *Tera ny mogã przijechać, bo prawje koło flikujã. 2. cerować, łątać * Te galõty trza flikować, bo sũ džurawe. 3. uzupełniać, wypełniać (szpary) * Dyliny za šrańkj przegũũty i trza jy flikować. 4. reperować domowym sposobem (np. bezpiecznik topikowy za pomocą drutu) * Ŭũn ne kupuje nowich zicherũngũw yno flikuje te stare, aze še kejs wypoili. * Wjela razy bũty juz flikowane te zicherũngi? → *niem.* flicken*

flikowańy (*D.lp.* flikowańô) rzecz. od **flikować**

flińknũńc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* flińknã, *lp.cz.przesz.* r.m. flińknũn, r.ż. flińkla) uderzyć, kopnąć * *Kũn mje flińknũn kopytj. * Flińknũ go po pycysku. → czes.* flinknout

flińknũńcy (*D.lp.* flińknũńcõ) rzecz. od **flińknũńc**

fliter (*D.lp.* flitru, *Ms.lp.* flitrze) błyskotki, świecidelka → *niem.* Flitter

fliza (*D.lp.* flize, *Ms.lp.* flize, *M.lm.* flize) płytki (np. kamienna, ceramiczna, z tworzywa sztucznego) do wykładania ścian i podłóg; kafelek; fliza → *niem.* Fliese

flizka (*D.lp.* flizki, *Ms.lp.* flizce) zdr. od **fliza**

flizować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* flizujã, *lp.cz.przesz.r.m.* flizował) wykladać płytkami; płytkować

flizowańy (*D.lp.* flizowańô) rzecz. od **flizować**; płytkowanie

flok (*D.lp.* floka) 1. palik zob. **kolik** → *niem.* Pflock 2. płattek (śniegu) * *Floki śnega lecj. * Jak zech sta rano ze sklepu, to dopadty mje take floki, ze'ch przišta do dům catõ mokrõ. → niem.* Flocke

floks (*D.lp.* floksa) bot. floks (*łac.* Phlox)

flosa (*D.lp.* flose, *Ms.lp.* flojše) pletwa * *Ryby majjũ flose. * Flosa ũod ryby je dojs ũostrõ. → niem.* Flosse

flot I. rzecz. (*D.lp.* flotu, *Ms.lp.* floće) górn. koncentrat flotacyjny, flot koncentrat **II.** przys. szybko, zwawo, błyskawicznie, migiem, w mig * *Ŭũnymu to dej, ũũn éi to flot zrobi. * Lec flot do sklepu, bo mi cukru brachõ. → niem.* flott

flota (*D.lp.* floty, *Ms.lp.* floće) flota → *niem.* Flotte

flotacyjõ (*D.lp.* flotacyje) flotacja

flotmanka (*D.lp.* flotmanki, *Ms.lp.* flotmance) młot pneumatyczny

flõbert (*D.lp.* flõberta, *Ms.lp.* flõberce) karabinek sportowy; kbks → *franc.* Flobert

flõr (*D.lp.* flõra, *Ms.lp.* flõrze) tkanina w kolorze czarnym używana jako znak żałoby; kir → *niem.* Flor

flõrzić še dobrze się powodzić * *Čebje to še ale flõrzi. * Néch wj še bez caty rok flõrzi.*

flõster (*D.lp.* flõstra, *Ms.lp.* flõstrze) 1. bruk, kostka brukowa; kocie łby * *Nase kroki rjmbały na flõster. zob. kacynkopfy, trynek 2. plaster opatrunkowy; opatrunek 3. plaster miodu → niem.* Pflaster

flõsterek (*D.lp.* flõsterka) zdr. od **flõster**; plasterek; mały przylepiec

flõstrowac (*D.lp.* flõstrowaca) brukarz

flõstrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* flõstrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* flõstrował) 1. brukować zob. **cymrować** 2. zaklejać plastrzem, nakładać plaster → *niem.* pflastern

flõstrowany brukowany * *To bũto na flõstrowanej drũdze.*

flõstrowańy (*D.lp.* flõstrowańô) rzecz. od **flõstrować**

flõstrũwka (*D.lp.* flõstrũwki, *Ms.lp.* flõstrũwce) daw. bruk

flõta (*D.lp.* flõty, *Ms.lp.* flõće) flet *syn.* **flejta** → *niem.* Flõte

flõtka (*D.lp.* flõtki, *Ms.lp.* flõtce) zdr. od **flõta**

fluchcyńy (*D.lp.* fluchcyńõ) rzecz. od **fluchćić**; przeklinanie * *Take fluchcyńy do čebje ne pasuje.*

fluchćić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fluchcã, *lp.cz.przesz.r.m.* fluchcũł) przeklinać, wyzywać * *Chopi napocli fluchćić, jak še dowjedzeli, ze piwo wjyncj kostuje. * Brachõ mu chleba w sklepcje, to ale fluchcũł. zob. farũnac, farũnowac, farũnić, felũnić, ferfluchtować, fluchtać, pjerũnac, pjerũnowac, pjerũnić, suć pjerũny (pjerũnũma)*

flucht (*D.lp.* flucht, *Ms.lp.* fluchce) 1. ucieczka 2. linia prosta (wyznaczająca przebieg bodowanego obiektu); lico muru * *Jak sces mrowac, to nouprzũd mušis mjeć flucht.*

fluchtać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fluchcã, *lp.cz.przesz.r.m.* fluchtoł) przeklinać * *Co tak fluchces? * Jak jõ wtedy fluchtała, aze wsyjscy ućekli. zob. farũnac, farũnowac, farũnić, felũnić, ferfluchtować, fluchćić, pjerũnac, pjerũnowac, pjerũnić, suć pjerũny (pjerũnũma)*

fluchtańy (*D.lp.* fluchtańô) rzecz. od **fluchtać**

flug (*D.lp.* flugu) lot * *Jõ džišej postõł gołãmbje na flug. * Jescy zõdyn gołjmb mi ne przisoł s flugu nazõd. * Trzimjes tyz briwki i puscõs jy na flugi?*

fluga (*D.lp.* flugi, *Ms.lp.* fludze) lotny popiół → *niem.* Flugasche

flugloch (*D.lp.* fluglocha) otwór w ulu, którym wylatują pszczoły → *niem.* Flugloch

flugować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. flugujã, lp.cz.przesz.r.m. flugował) **o gołębiach:** dawać na loty * *Chopi gołãmbje flugujũ.*

flugowańy (D.lp. flugowańó) *rzecz. od flugować*

flugplac (D.lp. flugplacu) lotnisko (miejsce do lądowania); lądowisko

flugplacek (D.lp. flugplacku) *zdr. od flugplac*

flugport (D.lp. flugportu, Ms.lp. flugporće) lotnisko (port lotniczy)

flugynta (D.lp. flugynty, Ms.lp. flugyńće) 1. udomowiona kaczka piźmowa (gatunek ptaków, łac. Cairina moschata) 2. krzyżówka kaczki piźmowej z kaczką domową → *niem.* Flugente

flur (D.lp. flura, Ms.lp. flurze) korytarz *syn. koridūr*, → *niem.* Flur

flurek (D.lp. flurka) *zdr. od flur*; korytarzyk

fluzyć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. fluzã, lp.cz.przesz.r.m. fluzұл) trwonić, przepuszczać pieniądze * *Tyn pachұл juz ñe baje inksy, yno fluzy a fluzy, co jô to s ñego mũ? zob. marńić, tyrmańić*

fluzyńy (D.lp. fluzyńó) *rzecz. od fluzyć*

flũmp (D.lp. flũmpa) łobuz, chuligan

flũs (D.lp. flũsa, Ms.lp. flũse) 1. tratwa *zob. matacka*, → *niem.* Floß 2. prom * *Na flũse bez Ŭodrã my przejyzdzali. zob. fera* 3. kra 4. kawał lodu wyrąbany na rzece, stawie itp., pływający po powierzchni wody

flũse (tylko lm., D. flũsũw) upławy

flũsowe w użyciu rzeczownikowym: opłata za przewóz promem

flũndra (D.lp. flũndry, Ms.lp. flũndrze) *pejor.* 1. kobieta (dziewczyna) lekkich obyczajów; dziwka, ladacznica * *Ejml zajš se chycұл tej flũndry i łajzi dũ ñi.* 2. **przewisko kobiety** * *Ty flũndro gupjô! * Bezma to swojã starkã przezywãła „starũ flũndrũ”, jak to wsystke fuchtle w mjejsće gãmbujũ.*

flyja (D.lp. flyje) 1. niechlujna gospodyni 2. brudna kobieta 3. dafnia, rozwieltka (rodzaj stawonogów; łac. Daphnia) 4. **flyje** (a) pomyje; zawiesina (b) plankton *zob. wasserflyja*

flynta (D.lp. flynty, Ms.lp. flyńće) 1. strzelba, fuzja * *Wez flyntã i pojechoł do lasa.* → *niem.* Flinte 2. **choby kulka s flynty | jak kulka s flynty** bardzo szybko * *Wylecól raũs choby kulka s flynty.*

flyntecka (D.lp. flyntecki, Ms.lp. flyntecce) *zdr. od flyntka*

flyntka (D.lp. flyntki, Ms.lp. flyntce) *zdr. od flynta*

flyntkôrz (D.lp. flyntkôrza) myśliwy * *Flyntkôrze pojšli na gũn.*

flyńcisko (D.lp. flyńciska) *zgr. od flynta*

fobijô (D.lp. fobije) fobia

foca (D.lp. foce) dziewczyna, która źle się zachowuje

foch (D.lp. focha) klaps, policzek * *Jak éi dũ focha, to bãńdzes po cíchu.*

focyńy (D.lp. focyńó) *rzecz. od foćić*; fotografowanie

foćić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. focã, lp.cz.przesz.r.m. foćұл) fotografować *syn. fotografjyrować*

fodehaũz (D.lp. fodehaũzu) dom od strony ulicy

fojćicek (D.lp. fojćicka) *zdr. od fojćik*

fojćik (D.lp. fojćika) *zdr. od fojt*

fojer *wykrz.* ognia

fojera (D.lp. fojery, Ms.lp. fojerze) ognisko *zob. blanderã, brandera, brandũwa, flamera*

fojercańga (D.lp. fojercańgi, Ms.lp. fojercańdze) kleszcze kowalskie

fojercojdzek (D.lp. fojercojdzka) *zdr. od fojercojg*

fojercojg (D.lp. fojecojga) zapalniczka → *niem.* Feuerzeug

fojerdepo (D.lp. fojerdepa, Ms.lp. fojerdepje) budynek straży pożarnej; remiza * *Fojermany mjeli swoje spryce wé fojerdepje. zob. depo, fojerwera*, → *niem.* Feuerwehr+Depo

fojerecka (D.lp. fojerecki, Ms.lp. fojerecce) *zdr. od fojera*

fojerhôk (D.lp. fojerhôka) bosak *zob. hõk* → *niem.* Feuerhaken

fojerka *zdr. od fojera*; ognisko (raczej niewielkie) * *Chopcy zrobjyli fojerkã i terã pjekũ kartõfle w popjele.*

fojerkasa (D.lp. fojerkase, Ms.lp. fojerkajše) ubezpieczenie od pożaru * *Zapłãcұл zejš juz fojerkasã?*

fojerleluja (D.lp. fojerleluje) lilia koloru czerwonego lub pomarańczowego

fojerlilijô (D.lp. fojerlilije) lilia koloru czerwonego lub pomarańczowego

fojermajński strażacki * *Idã džišej na fojermajńskũ zabawã.*

fojermũn (D.lp. **fojermana**; M.lm. fojermany) strażak → *niem.* Feuerwehrmann

fojerpaća (D.lp. fojerpaće) tłumica strażacka

fojersko (D.lp. fojerska) *zgr. od fojera*

fojerspryca (D.lp. fojerspryce) sikawka strażacka → *niem.* Feuerspritze

fojerwera (D.lp. fojerwery, Ms.lp. fojerwerze) 1. budynek straży pożarnej; remiza *zob. depo, fojerdepo* 2. remiza strażacka → *niem.* Feuerwehr

fojerwerk (D.lp. fojerwerku) fajerwerk → *niem.* Feuerwerk

fojt (D.lp. fojta, Ms.lp. fojće) wójt *zob. byrgemajster*, → *niem.* Voigt

fojtka (D.lp. fojtki, Ms.lp. fojtce) żona wójta; wójtowa

fojtować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. fojtujã, lp.cz.przesz.r.m. fojtował) być wójtem * *To by jescy chybjało, coby'js ty we wsi fojtował.*

fojtowańy (D.lp. fojtowańó) *rzecz. od fojtować*

fojtowy należący do wójta; wójtowy

fojtõsek (D.lp. fojtõska) *zdr. od fojt*

foks (D.lp. foksa, Ms.lp. fokse) fokstrot

fol I. *przym. nieodm.* 1. pełny * *Tyn ajmer juz je fol. II.* 1. pełno * *Jabkũw mi ñe dõwej, bo mũ jich w dũma fol. zob. poľno* 2. **na fol** (a) na pełny regulator * *Camu tyn telewizũr grô na fol?* (b) na całego *zob. na coľki karpntel* 3. **na fol gaz** z maksymalną predkością * *Jechoł na fol gaz i pólnũn w strũm.*

folg (D.lp. folgu) swoboda; **mjeć folg** mieś swobodę *zob. laufpas, zwolô*

folgũmin (D.lp. folgũminu, Ms.lp. folgũmińe) pełna guma w secjalnym rodzaju opony * *Jô ñy mũ šlaũchũw, yno folgũminy. * Kũłko przã karze mũ ze forgũminu.*

folijô (D.lp. folije) folia → *niem.* Folie

folkabzõk (D.lp. folkabzõka) *pejor.* ktoś bogaty; ktoś mający pieniądze

folkslista (*D.lp.* folkslisty, *Ms.lp.* folksliście) 1. folkslista (niemiecka) → *niem.* Deutsche Volksliste 2. **polskô folkslista** deklaracja wierności narodowi polskiemu * *Po drugej wojńe Ślůžôki mušeli podpisować polsků folkslistã.*

folmacht (*D.lp.* folmachtu, *Ms.lp.* folmachće) pełnomocnictwo → *niem.* Vollmacht

folmônd (*D.lp.* folmônda, *Ms.lp.* folmôndże) 1. Księżyc w pełni * *Folmônd še śwjyci.* 2. pełnia księżyca → *niem.* Vollmond

folmünd (*D.lp.* folmünda, *Ms.lp.* folmüńdże) 1. Księżyc w pełni 2. pełnia księżyca * *Dockejće do folmünda.* * *Dźišej je folmünd.* → *niem.* Vollmond

folowac (*D.lp.* folowaca) ładowacz * *Folowac mušoł wywjyż to, co hawjyrz nakopoł.* zob. **anšlager, folôrz, folyrz, ładowac**

folować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* folujã, *lp.cz.przesz.r.m.* folowół) ładować (np. pojazd, wagon); napeniać * *Jô pjyrwej folowół wagůny na grubje.* → *niem.* vollmachen

folowańy (*D.lp.* folowańô) rzecz. od **folować**

folôrz (*D.lp.* folôrza) ładowacz zob. **anšlager, folowac, folyrz, ładowac**

folwalter (*D.lp.* folwaltra, *Ms.lp.* folwaltrze) *daw.* rządca, zarządca (we dworze, w folwarku)

folwarcny 1. folwarczny 2. *daw. w użyciu rzeczownikowym* gospodarz folwarku (wewnątrz); zarządca na folwarku; gospodarz narzędzi należących do folwarku

folwark (*D.lp.* folwarku) folwark, majątek * *Lepi jak na folwarku wůł zdechnie, jak by še kapka gorzôłki mjãła znišcyć.* (powiedzenie)

folyrz (*D.lp.* folyrza) *górn.* ładowacz; robotnik kopalniany napeniający urobkiem wozy, przenośniki lub inne środki transportowe zob. **anšlager, folowac, folôrz, ładowac**

fołd (*D.lp.* fołda, *Ms.lp.* fołdże) 1. zmarszczka zob. **brůzda, fołda, zgruba, zgrzyba, zgurba, zmôrcza** 2. fałd, fałda * *Ŭoberwãła mi wsyske fołdy u knepki.*

fołda (*D.lp.* fołdy, *Ms.lp.* fołdże) 1. zmarszczka zob. **brůzda, fołd, zgruba, zgrzyba, zgurba, zmôrcza** 2. fałd → *niem.* Falte

fołdowac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fołdujã, *lp.cz.przesz.r.m.* fołdowół) 1. marszczyć zob. **môrcycć, ścybać** 2. fałdowac

fołdowany fałdowany, marszczony * *Ŭoblekã dźišej tyn fołdowany klejd.*

fołdowańy (*D.lp.* fołdowańô) rzecz. od **fołdowac**

fołdzik (*D.lp.* fołdzika) *zdr.* od **fołd**

for 1. **iš for o zegarze:** spieszyć się * *Tyn zyğôr idže for.* (Ten zegar się spieszy.) 2. **mjeć [co] for** mieć coś w planie, mieć coś do załatwienia * *Môs cojš dźišej for?* * *Mogã iš s tobů, bo ny mů řic for.* * *Jak ře przisoł, to wjerzã mjoł co for.* * *Dźišej wjecur juz mů for, to ře banã můgła przis.*

forajter (*D.lp.* forajtra, *Ms.lp.* forajtrze) *górn.* młody pracownik kopalni, pomocnik górnika

forajtrowac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* forajtrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* forajtrowół) *górn.* pracować w kopalni jako pomocnik górnika

forajtrowańy (*D.lp.* forajtrowańô) rzecz. od **forajtrowac**

forancyńy (*D.lp.* forancyńô) rzecz. od **forańć**

forant (*D.lp.* forantu, *Ms.lp.* forañće) 1. zapas, zapasy; **robić forant** robić zapas, gromadzić zapasy * *Mů forant wekũw na řimã.* * *Můmy jescy jakiš forant cukru na řimã.* * *Mô połno forantu psyńice.* 2. **foranty** zapasy * *Ŭy mů zôdnych forantũw.* 3. **na forant** na zapas, na wyrost; * *Mjeli my wé werkšтели pôrã deskũw na forant.* * *Napi še na forant.* * *Kup můńki na forant, bo moze brachnůńć.* * *Ludže kupujů kãs cukru na forant.* * *Ŭůńi majů zawse wsyjškygo na forant.* zob. **ibrich** → *niem.* Vorrat

forantowac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* forantujã, *lp.cz.przesz.r.m.* forantowół) **forantowac (co)** robić zapasy (czego); gromadzić (co) * *Moja ôma kozdy rok na jejšyń jôłto forantowãła.* * *Ôma jabka w kũmorze forantuje.* syn. **forañć**

forantowańy (*D.lp.* forantowańô) rzecz. od **forantowac**

forañć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* forancã, *lp.cz.przesz.r.m.* forañćũ) **forañćić [co]** robić zapasy [czego]; gromadzić [co] syn. **forantowac**

forbaj 1. za późno; koniec; po wszystkim * *Tera juz je forbaj, řy môs po co tã iš.* * *Juz je pjyńć tydńi forbaj.* syn. **po ptôkach** 2. **być forbaj** przeminać

forcymer (*D.lp.* forcymru; *Ms.lp.* forcymrze) przedpokój syn. **antrej**, → *niem.* Vorzimmer

forcymerek (*D.lp.* forcymerku) *zdr.* od **forcymer**

forela (*D.lp.* forele, *D.lm.* forelũw) pstrąg syn. **farela**, → *niem.* Forelle

forelka (*D.lp.* forelki, *Ms.lp.* forelce) *zdr.* od **forela**; mały pstrąg

forhańdzek (*D.lp.* forhańdzka) *zdr.* od **forhańg**; zasłonka

forhańg (*D.lp.* forhańgu) 1. zasłona (wisząca), kotara * *Zaćyń forhańgi w ũoknach.* * *W dwjyrzach wišãły forhańgi.* * *Ŭečtorzi majů forhańgo ze snůrkũw a zob. zaćyńgacka* → *niem.* Vorhang 2. **fraz. glaca ze forhańgỹ** *žart.* chłopięca fryzura; bardzo krótkie włosy z długą grzywką 3. **fraz. mjeć forhańgi w dûma** *žart.* o kimś, kto nie zamykać za sobą drzwi * *Jak ftojš wlôz do izby i ře zawar za sobů dwjyrzũw, to še go pytało: „Môs forhańgi w dûma?”*

forma (*D.lp.* formy) forma 1. zewnętrzny wygląd, kształt, forma * *Tyn duch mjoł formã krowy.* 2. sylwetka, figura (człowieka) * *Co to takô baba, ańi to zôdnej formy řy mô.* 3. forma (do pieczenia ciast); **forma na babki** forma do pieczenia babek; **forma na tortã** tortownica 4. forma (do formowania przedmiotów z różnych materiałów) * *Dže zejš mi dała formã do ceğtũw?* 5. forma (do odlewania przedmiotów, np. z wosku, metalu); 6. **forma na woscyny** praska do węzy → *niem.* Form

formetla (*D.lp.* formetle) 1. *daw.* namiastka koszuli złożona z kołnierzyka lub stójki, żabotu i mankietów * *Beamtry, co mušeli chodźić do roboty w ôberhymdach, ũobũcyli formetle.* *Formetla to bũł kragel abo ũobũjek, przodek, co wyglũndôł jak laclik i štulpy.* *Na to še ũobũcũto westã, a potỹ šakjet.* zob. **forymdla, foryńgla** 2. półkoszulek zob. **forymdla, foryńgla** 3. żabot * *Ta formetla mô pjyknỹ kraũzkã.* * *Ale ři pjyķnie w tej bluzce z formetlỹ.* zob. **foryńgla**

formjyrz (*D.lp.* formjyrza) robotnik wykonujący formy odlewnicze

formowac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* formujã, *lp.cz.przesz.r.m.*

formowoł) formować * *Formujã z wosku štucne woscyny.*

formowańy (*D.lp.* formowańó) rzecz. od **formować**; formowanie

formplata (*D.lp.* formplaty, *Ms.lp.* formpláce) płyta formierska

formulôrz (*D.lp.* formulôrza) formularz

formûnt (*D.lp.* formûnta, *Ms.lp.* formûńce) 1. opiekun 2. kurator; opiekun sądowy zob. **kuratûr** → *niem.* Vormund

fornalcyk (*D.lp.* fornalcyka) młody parobek

fornôl (*D.lp.* fornôla) fornal, parobek zob. **fûrnôl**, **gabcôk**, **pachotek**, **parobek**, **ũotrôk**

foršer (*D.lp.* foršera, *Ms.lp.* foršerze) badacz, uczony → *niem.* Forscher

foršerka (*D.lp.* foršerki, *Ms.lp.* foršerce) badaczka, uczona

foršlag (*D.lp.* foršlagu) 1. propozycja, wnioszek → *niem.* Vorschlag 2. sałatka z śledzi, jajek i ziemniaków 3. poledwica zob. **nyrkûwka**

foršmak (*D.lp.* foršmaka) przystawka; potrawa podawana przed głównym daniem lub jako dodatek do głównego dania → *niem.* Vorschmack

foršpan (*D.lp.* foršpanu, *Ms.lp.* foršpańe) podwoda (zaprzęg konny) → *niem.* Vorspann

foršpil (*D.lp.* foršpila) rozgrywka wstępna (przed meczem)

foršpûn (*D.lp.* foršpûnu, *Ms.lp.* foršpûńe) 1. skrót najważniejszych informacji na początku programu informacyjnego; forszpan 2. zwiastun filmu; forszpan 3. zaprzęg konny; podwoda * *Brali šedlôkũ foršpûny.* 4. pomoc zaprzęgiem konnym * *Jakby ņy můj foršpûn, to by'jš s tego marasu ņe wyjechał.* 5. daw. obowiązek dostarczenia zaprzęgu konnego dla potrzeb dworu lub wojska * *Chopi mušeli iš na foršpûn.*

→ *niem.* Vorspann

forštand (*D.lp.* forštandu, *Ms.lp.* forštańdze) zarząd

forštelować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* forštelujã, *lp.cz.przesz.r.m.* forštelowoł) **forštelować se** | **forštelować še** 1. wyobrażać sobie zob. **przedstawjać**, **wystawjać** 2. wyobrazić sobie * *Foršteluj še to.* (Wyobraż to sobie.) * *Jô še ņe poradã tego forštelować.* zob. **przedstawić**, **wystawić** → *niem.* sich vorstellen

forštelowany przedstawiony, wyobrażony

forštelowańy (*D.lp.* forštelowańó) rzecz. od **forštelować**

forštelûng (*D.lp.* forštelûngu) wyobrażenie

foršus (*D.* foršusa, foršusu, *Ms.lp.* foršuše) zaliczka * *Juz pošlo dwadźejšca pjŷńc marek foršusu, co za fajny kûntman. syn. zawdanek, zawdanĳ* → *niem.* Vorschuss

fort (*D.lp.* fortu, *Ms.lp.* forće) fort

fortel (*D.lp.* fortela) korzyść, przewaga, zaleta * *Űũn še wydô s fortela, coby sobje še škodźũł.* → *niem.* Vorteil

fortuch (*D.lp.* fortucha) 1. fartuch → *niem.* Vortuch 2. **babski fortuch** *bot.* pięciornik kurze ziele (*łac.* *Potentilla erecta*) *syn. dũndrawa*

fortura (*D.lp.* fortury, *Ms.lp.* forturze) próbny lot

fortusek (*D.lp.* fortuska) *zdr.* od **fortuch** 1. fartuszek * *To je fortusek na paradã abo na špacyr.* 2. fraz. **lôtać za fortuskũma** uganiać się za kobietami * *Űũn lôtoł za fortuskũma jak šmatyrlôk.*

fortusník (*D.lp.* fortusńika) *bot.* przywrotnik (*łac.* *Alchemilla*)

fortusysko (*D.lp.* fortusyska) *zgr.* od **fortuch** * *Ňedźela dźišej je, a ty mušis wé takŷ fortusysku łajźić.*

fory (*tylko lm., D.* forũw) względy * *Ty môs fory u kŷyrowũnika, to idź še go spytej, še by ņũ ņe doł urlôpu.* → *niem.* vorgehen

forymdla (*D.lp.* forymdle) 1. daw. namiastka koszuli złożona z kołnierzyka lub stójki, żabotu i mankietów zob. **formetla**, **foryńgla** 2. półkoszulek zob. **formetla**, **foryńgla**

forymka (*D.lp.* forymki, *Ms.lp.* forymce) *zdr.* od **forma** * *Zatŷ še drozdze porusŷ, to še nasuje psyńicnej mŷńiki do blachowej forymki.*

forymnojšć (*D.lp.* forymnojšći) szlachetność

forymny szlachetny * *Forymny cowjek.*

foryńgla (*D.lp.* foryńgle) 1. daw. namiastka koszuli złożona z kołnierzyka lub stójki, żabotu i mankietów zob. **formetla**, **forymdla** 2. daw. półkoszulek zob. **formetla**, **forymdla** → *niem.* Vorhemdchen, Chemisette 3. żabot zob. **formetla** 4. fartuch ochronny (zakładany pacjentowi, np. u dentysty) 5. **o białym ubarwieniu w przedniej części ciała u niektórych zwierząt** * *Dakse sŷ côrne, yno majũ bjotũ foryńglã.*

forytować *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.ter./cz.przysz.* forytujã, *lp.cz.przesz.r.m.* forytowoł) 1. zachwalać * *Jak poradźis tówũr dobrze forytować, to go hned przedôs.* 2. zalecać, polecać

→ *niem.* vorreden

forytowańy (*D.lp.* forytowańó) rzecz. od **forytować**

fortz [ř] (*D.lp.* gruba deska) 1. gruba deska * *Kupŷũł zech pôra forztũw.* zob. **bôla** 2. belka

→ *niem.* Forst

fosforowy fosforowy

fosfür (*D.lp.* fosforu, *Ms.lp.* fosforze) fosfor → *niem.* Phosphor

foter (*D.lp.* fotra, *Ms.lp.* fotogrze) 1. ojciec * *Jô še fotra ņe bojã.* zob. **fater**, **ũojćec** → *niem.* Vater 2. **poufale o starszym mężczyźnie** * *Wy, foter, az mu wŷjńcŷ ņic ņe dôwôće.* 3. **stary foter** *pejor. pejor. o starszym mężczyźnie* * *Tyn stary foter ņic ņe robi, yno na rzići šedźi.*

foterek (*D.lp.* foterka) *zdr.* od **foter** 1. *pieszcz.* ojciec; ojczulek * *Foterku, dejće mi pińũndze, bo mušã iš do sklepu.* 2. **poufale o starszym mężczyźnie** * *Powŷydzće wy, foterku, co wy wŷjće.*

fotoalbũm (*D.lp.* fotoalbũma, fotoalbũmu) album ze zdjęciami

fotoaparát (*D.lp.* fotoaparatu, *Ms.lp.* fotoaparaće) aparat fotograficzny zob. **fotografkastla**, **knypsaparát**

fotograf (*D.lp.* fotografa, *M.lm.* fotografy) fotograf * *Bũł cas, kej moja mamulka robjũta za fotografa. syn. fotografista*

fotografijka (*D.lp.* fotografijki, *Ms.lp.* fotografijce) *zdr.* od **fotografijô**; małe zdjęcie

fotografijô (*D.lp.* fotografije) fotografia zob. **aũfnama**, **bild**, **zdŷjńcŷ**

fotografista (*D.lp.* fotografisty, *Ms.lp.* fotografisće) fotograf *syn. fotograf*

fotografjyrować *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.przysz./cz.ter.* fotografjyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* fotografjyrowoł) 1. fotogra-

fować * *Ūūn fotografjyrowoł chałpy kole lasa. zob. foćić, knypsać, knypsować* 2. sfotografować * *Ōma dała še fotografjyrować. * To ŷs go fotografjyrowała.*

→ niem. fotografieren

fotografjyrowańy (D.lp. fotografjyrowańô) rzecz. od **fotografjyrować**

fotografka (D.lp. fotografki, Ms.lp. fotografce) 1. fotografia 2. kobieta-fotograf * *Ta fotografka tyz dobrze robi.*

fotografkastla (D.lp. fotografkastle) aparat fotograficzny (zwykle duży) zob. **fotoapararat, knypsapararat**

fotografować ndk (1.os.lp.cz.ter. fotografujã, lp.cz.przesz.r.m. fotografowoł) * *Dźišeŷ my še dali fotografować, coby my mjeli pamjŷntkã.* → czes. fotografovat

fotografowańy (D.lp. fotografowańô) rzecz. od **fotografować**

fotokopijô (D.lp. fotokopije) fotokopia

fotowje (tylko lp., D. fotrŷw) rodzice * *Fotrŷw ņyma dźišeŷ w dŷma, pojechali na pogrzyb.*

fotowy naleŷący do ojca; dotyczãcy ojca; ojcowski * *To je fotowy dŷm. * Jô juz ņe umjã strzimać tego fotowego bibrańô.*

fotrzik (D.lp. fotrzika) zdr. od **foter**; ojczulek

fotŷn (D.lp. fotŷna) fiz. foton

fotŷnowy fotonowy

foŷdrować ndk (1.os.lp.cz.ter. foŷdrujã, lp.cz.przesz.r.m. foŷdrowoł) 1. w **połãczeniach z D.:** domagać się (czego), ŷadać (czego), dopominać się (czego, o co) → niem. fordern 2. w **połãczeniach z B.:** utrzymywać (kogo), łoŷyć (na kogo), sponsowrować (kogo), wspomagãć (kogo) → niem. fördern

fôfecka (D.lp. fôfecki, Ms.lp. fôfecce) zdr. od **fôfka**

fôfka (D.lp. fôfki, Ms.lp. fôfce) wieszak, zawieszka (przy odzieŷy, rãczniku) * *Urwała mi še fôfka. zob. aŷfhŷnger, hańgel*

fôgel (D.lp. fôgla) 1. skrzynia na zaprawã murarskã, wapno; kastro * *Fôgel to je take małe korytko. zob. kal-fas, kastel* 2. fraz. **dostać fôgla** zwaŷiować, zgłupieć * *Taki psychjater, jak durch robi ze tymi gupjymy, to ŷūn tez moze dostać fôgla.*

fôgelzupa (D.lp. fôgelzupy) wigilijna zupa z nasion konopi syn. **kŷnopjôtkã, kŷnopjŷnka, ŷymjŷnka, ŷymjŷnŷntka**

fôrskać ndk (1.os.lp.cz.ter. fôrskŷ, lp.cz.przesz.r.m. fôrskoł) parskać, pluć

fôrskańy (D.lp. fôrskańô) rzecz. od **fôrskać**

fôrsknŷńć dk (1.os.lp.cz.przesz.r.m. fôrsknã; lp.cz.przesz.: r.m. fôrsknŷn, r.ŷ. fôrskŷla) parsknãć

fôrsknŷńćy (D.lp. fôrsknŷńćô) rzecz. od **fôrsknŷńć**

fôta (D.lp. fôty, Ms.lp. fôće) łapa * *Dej fôta na zgodã.* → niem. Pfote

fôtkã (D.lp. fôtki, Ms.lp. fôtce) zdr. od **fôta**; łapka

fôza (D.lp. fôze, Ms.lp. fôze) skos (przy elementach drewninych)

fracek (D.lp. frackã) zdr. od **frak**

fracht (D.lp. frachtu, Ms.lp. frachće) ładunek, fracht → niem. Fracht

frackôrz (D.lp. frackôrza) ktoŷ źle ubrany; ktoŷ udajãcy eleganta * *Zajŷ tyn frackôrz idŷe na zôlyty.*

fraj nieodm. 1. wolne; dzień wolny; czas wolny * *Jutro mŷ fraj. (Jutro mam wolne. / Jutro mam dzień wolny.) **

*Dźišeŷ mŷ fraj ŷod mojej baby. * W Mjymcach jutro je fraj. * Na gospodarce ņigdy ņy môs fraj. * Jak przichodzŷta ņedŷela, to ludŷe mjeli fraj. * Ty môs tela fraj, a jô musã iŷ do roboty. zob. wolny 2. zrobić (kŷmu) fraj ustãpić (komu) miejsca * Zrŷb mi fraj. 3. być fraj być wolnym 4. fraz. brać fraj brać wolne * Jô še wezła w roboće fraj. * Ūod jutra bjerã w roboće fraj.*

5. **prziŷ fraj** zostać zwolnionym (z obowiãzku, z aresztu) * *Zrŷb še gupi, to przidŷes fraj. (powiedzenie)* 6. **pujŷćić fraj** uwolnić → niem. frei

frajda (D.lp. frajdy, Ms.lp. frajdŷe) radoŷć, uciecha * *Dŷejcka mjaly frajdã, bo rechtŷr zaŷnymŷg. syn. frojda,* → niem. Freude

frajerka (D.lp. frajerki, Ms.lp. frajerce) 1. narzeczona 2. kochanka → niem. Freierin

frajina (D.lp. frajiny, Ms.lp. frajińe): **na frajińe** na zewnãtrz; na wolnym przestrzeni; na wolnym wybiegu * *Tŷmaty mŷ rojŷ na frajińe. * Kury mŷ lôtać na frajińe.*

frajno beztrosko, swobodnie * *Mogã še frajno spać.*

frajnoŷć (D.lp. frajnoŷći) 1. wolnoŷć; **na frajnoŷći** na wolnoŷci 2. miejsce nieosłonięte * *Ta pywńica je na frajnoŷći. 3. na frajnoŷći na zewnãtrz * Tŷmaty mŷ rojŷ na frajnoŷći. * ņe ŷedŷeli my dryny, yno na frajnoŷći, przij fojerce.*

frajny 1. wolny, nie zajęty * *Jutro mŷ frajny dŷyń. * Tyn plac je frajny. * Dwa hajŷle prawje sŷ frajne. 2. o terenie: otwarty, nie osłonięty*

frajter (D.lp. frajtra, Ms.lp. frajtrze) daw. 1. starszy kapral 2. starszy szeregowy, starszy strzelec * *Przij wojsku zech mjoł frajtra.*

frajrz (D.lp. frajrzã) 1. narzeczony 2. kochanek → niem. Freier

frak (D.lp. fraka) frak syn. **ket**, → niem. Frack

frakôrz (D.lp. frakôrza) ŷert. ktoŷ, kto chodzi we fraku → czes. frakar

franca (D.lp. france) 1. kiła, syfilis → niem. Franzenkrankheit 2. **bardzo negatywne okreŷlenie człowieka** * *To bŷta takô franca, co zôdyn ŷ ņŷ ņe wydŷerzoł.*

franca (D.lp. francki, Ms.lp. francce) srom zob. **pita**

francejziŷkraŷt (D.lp. francejziŷkraŷtu, Ms.lp. francejziŷkraŷće) bot. zôłtlica drobnokwiatowa (łac. Galinsoga parviflora) zob. **francuske ŷely, francuz, francyjŷjńskô ŷelina, gibkô hanka, gorzkô ŷelina, zołtocha, zŷłtocha**

francek (D.lp. francka) ŷart. członek męski; penis zob. **chuj, cyp, ćul, ćulek, ćulik, ćulôk, pulek, pulik, pulôk, zŷnidłô**

Francmŷn (D.lp. Francmana) Francuz * *Faterland ŷod Francmana zagrozŷny!*

francuski 1. francuski 2. bot. zôłtlica drobnokwiatowa (łac. Galinsoga parviflora) zob. **francejziŷkraŷt, francuz, francyjŷjńskô ŷelina, gibkô hanka, gorzkô ŷelina, zołtocha, zŷłtocha** 3. **wjelkô francuskô wojna** wojna frncusko-pruska (1870–1871)

Francuz (D.lp. Francuza, M.lm. Francuŷi, Francuze) Francuz * *Polôki, ŷŷni zawdy mjeli še zesrać za Francuzãma.*

francuz (D.lp. francuza) bot. zôłtlica drobnokwiatowa (łac. Galinsoga parviflora) zob. **francejziŷkraŷt, fran-**

cuske żely, francyjûjńskô żelina, gibkô hanka, gorzkô żelina, zołtocha, zûłtocha
francuzek (D.lp. francuzka) zdr. od **francuz** * *Taki mały francuzek sã wyros. syn. francużik*
Francuzka (D.lp. Francuzki, Ms.lp. Francuzce) Francuzka
francużik (D.lp. francużika) zdr. od **francuz** syn. **francuzek**
Francyjô (D.lp. Francyje) Francja
francyjûjński 1. francuski 2. **francyjûjńskô żelina** bot. żółtlica drobnokwiatowa (łac. Galinsoga parviflora) zob. **francejiżiskraut, francuske żely, francuz, gibkô hanka, gorzkô żelina, zołtocha, zûłtocha**
franelka (D.lp. franelki, Ms.lp. franelce) ubranie z flaneli (np. spódnica, sukienka) * *Űoblyc še franelkã, jak idżes na pole.*
franelowy przym. od **franelka** uszyty z flaneli
frankować ndk (1.os.lp.cz.ter. frankujã, lp.cz.przesz.r.m. frankował) nalepiać znaczek na kopercie..
frantowski świecki
frantûwka (D.lp. frantûwki, Ms.lp. frantûwce) żart. dziewczyna
frańciskajński franciszkański
frańciskanka (D.lp. frańciskanki, Ms.lp. frańciskance) zakonnica z zakonu św. Franciszka; franciszkanka
frańciskaner (D.lp. frańciskanera, Ms.lp. frańciskanerze) franciszkanin
frańciskûn (D.lp. frańciskana; M.lm. frańciskany, frańciskańô) franciszkanin
frańciskûnka (D.lp. frańciskûnki, Ms.lp. frańciskûnce) zakonnica z zakonu św. Franciszka; franciszkanka
frańe (tylko lm., D. frańuw) frędzle * *Bÿmbelôki sÿ przî frańach u truty.* → niem. Fransen → rum. franj
fras (D.lp. frasu) żarcie, wyżerka, coś dobrego do jedzenia * — *Pjes mi wcora kurã zezar. — No to mjoł fras jak trza.* → niem. Fraß
frasobliwojść (D.lp. frasobliwojści) frasobliwość, zatroskanie
frasobliwy stroskany, zmartwiony, frasobliwy
frasować ndk (1.os.lp.cz.ter. frasujã, lp.cz.przesz.r.m. frasował) martwić
frasować še 1. martwić się * *Kobjyta še frasowała, ize chop muśoł iś do wojny.* * *Jak synek bÿł wé wojńe, to še matka frasowała ũũ nego.* 2. przejmować się * *Ńe frasuj še tÿ tak feste.* * *Jô by'ch še blank ñe frasowała — jak sce, to ñech jedże.* * *Jô še tÿ ñe frasujã.*
frasowańy (D.lp. frasowańô) rzecz. od **frasować**
frasûnecek (D.lp. frasûnecku) zdr. od **frasûnek** * *Űod wjelkygo frasûnecku trzi razy zymdlata.*
frasûnek (D.lp. frasûnku) zmartwienie, kłopot; * *Mjyskali u nôs bez dwa tydnie i mjeli my s ñymi kãs frasûnku.* * *Małe dzejcka — mały frasûnek, sroge dzejcka — srogi frasûnek.* * *Posoł do kacmy wypić na frasûnek.* * *Bãñdżes dżoũcho mjała frasûnek ñymały.* zob. **zorga**
frater (D.lp. fratra, Ms.lp. fratrze) zakonnik; brat zakonny
fraterek (D.lp. fraterka) zdr. od **frater**
fratûr (D.lp. fratora, Ms.lp. fratorze) * *Pũjdã do klôstora ucyć še za fratora.*
fraũ rzecz. nieodm. pani (używane przed nazwiskiem)
fraũcymer (D.lp. fraũcymeru, Ms.lp. fraũcymerze) babiniac; grupa kobiet, dziewcząt należących do rodziny

frech I. przym. nieodm. bezczelny, zuchwały * *Ńe bÿñdż taki frech.* * *Tera bajtle sÿ barzi frech jak pÿyrwej.* → niem. frech **II.** przys. bezczelnie, zuchwale
frechownojść (D.lp. frechownojści) bezczelność
frechowny 1. bezczelny, zuchwały; bardzo śmiały * *Ta frechownô pjerûna mje za bołzna zrobjãta.* * *Ńe bÿñdż taki frechowny, bo po pysku dostañes.* * *Jô s tymi frechownymi Gorôluma ñe gôdÿ.* 2. niegrzeczny, pyskaty → niem. frech
frechowñe bezczelnie, zuchwale; bardzo śmiało * *Frechowñe mu ũodpedżãta.* → niem. frech
frechôc (D.lp. frechôca) 1. łobuz, ktoś niegrzeczny 2. zawiadiaka
frejtka (D.lp. frejtki, Ms.lp. frejtce) fretka, fretka domowa (łac. Mustela putorius furo) * *Mjeli takÿ frejtkã, co s ñÿ łajżyli na dżiwje krûliki.* → niem. Frettchen, Frett
frejtkôrz (D.lp. frejtkôrza) 1. hodowca fretek 2. kłusownik polujący z fretką
frejza (D.lp. frejze, Ms.lp. frejże) frezarka
frela (D.lp. frele) 1. dziewczyna, panna zob. **dżoũcha**, → niem. Fräulein 2. **frela na wydaju** panna na wydaniu * *To ty juz môs frelã na wydaju.* 3. **starô frela** stara panna * *Patrz, co potÿ starÿ frelÿ ñe ũostañes.* 4. **za frele** będąc panną * *Moja matka za frele spÿjywała wéchÿrze.*
frelcyć še zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. frelcã še, lp.cz.przesz.r.m. frelcÿł še) stawać się panną; dorastać do wieku panieńskiego
frelicka (D.lp. frelicki, Ms.lp. frelicce) zdr. od **frelka**; panna, panienka
frelka (D.lp. frelki, Ms.lp. frelce) 1. dziewczyna, panienka (mniej więcej od 12 do 17 roku życia) * *Ale ta wasa cera to juz je takô sykownô frelka.* * *Űojcowje tera wÿjñcÿ dôwali na ñy pozÿr, bo w pôrã lôt ze frelki robjãta še panna.* * *Frelki poleku przestôwały še grać ze synkuma i juz ñe chodzÿły ũokÿmpac še w stôwje.* * *Frelki bÿły za mode coby iś do roboty, a na babã mjoł zarobić chop.* * *Tÿjś je takô pÿjknô frelka.* (komplement) * *To je frelka jak z ũobrózka.* zob. **dżoũcha, dżoũska** 2. **starô frelka** stara panna
fresa (D.lp. frese) żart. twarz zob. **gãmba, gzycht**, → niem. Fresse
freser (D.lp. fresra, Ms.lp. fresrze) tucznik, wieprzek * *Przedo'ech sejs fresrÿw latojś.* zob. **babuć, brôw, brûwek, kôrmik**
fribejćik (D.lp. fribejćika) zdr. od **fribejt**; inspekcik
fribejt (D.lp. fribejta, Ms.lp. fribejće) rozsadnik, inspekt * *Podlyj wé fribejće giskanÿ.* → niem. Frühbeet
friz (D.lp. friza) 1. fryz 2. ościeżnica (drzwiowa) 3. tkanina, materiał
frizer (D.lp. frizera, Ms.lp. frizerze) fryzjer; **chopski frizer** fryzjer męski zob. **balbjyrz, golac, golôrz**
frizerka (D.lp. frizerki, Ms.lp. frizerce) fryzjerka
frizerski fryzjerski
frizerstwo (D.lp. frizerstwa) fryzjerstwo
frizura (D.lp. frizury, Ms.lp. frizurze) fryzura * *Tÿn mô takÿ krzatÿ frizurã.* → niem. Frisur
frizurka (D.lp. frizurki, Ms.lp. frizurce) zdr. od **frizura**
frizyrować ndk (1.os.lp.cz.ter. frizyrujã, lp.cz.przesz.r.m. frizyrował) układać fryzurę, robić fryzurę; układać, kręcić włosy * *Dże tak fajñe frizyrujÿ?* → niem. frisieren

frizyrować śe *zwr. ndk* robić sobie fryzurę; układać sobie włosy; czesać się * *Nasa dżoŭcha śe ale rada frizyruje.* * *Ŭna frizyruje śe wé zdradle.* → *niem.* sich frisieren

frizyrowańy (*D.lp.* frizyrowańô) *rzecz. od frizyrować*

frizyrtojleta (*D.lp.* frizyrtojlety, *Ms.lp.* frizyrtojleće) toaletka → *niem.* Frisier-toilette

frojda (*D.lp.* frojdy, *Ms.lp.* frojdze) * *Ći ale mjeli frojdä.* radość, uciecha *syn.* **frajda**, → *niem.* Freude

frůncek (*D.lp.* frůncka) frędzel *zob.* **bŭmbelôk**, **chwoſt**, **cyplik**, **frańé**, **frůncel**, **strzŭmp**, **strzŭmpka**

frůncel (*D.lp.* frůncela) frędzel *zob.* **bŭmbelôk**, **chwoſt**, **cyplik**, **frańé**, **frůncek**, **strzŭmp**, **strzŭmpka**

Frůncki (*tylko lm.*, *D.* Frůnckŭw) Frankowie

frůnt (*D.lp.* frůntu, *Ms.lp.* frůńće) 1. front (podczas wojny) * *Cekej no, bo jescy i mje przidze is na frůnt.* * *Bez frůnt my byli na flichtowańu.* 2. front, przód → *niem.* Front

frůnta (*D.lp.* frůnty, *Ms.lp.* frůńće) front → *czes.* fronta

frůntalny frontalny, czołowy

frůntowik (*D.lp.* frůntowika) żołnierz frontowy

frůntowy frontowy

frůp (*D.lp.* frůpa) 1. *zgr. od frůpek*; duży korek → *niem.* Pfropfen 2. *żart.* małe dziecko 3. *fraz. na frůp nadepnŭć | na frůp nazdepnŭć* (a) napić się wódki * *Nadepnŭn na frůp i je űozarty.* (b) upić się

frůpecek (*D.lp.* frůpecka) *zdr. od frůpek*

frůpel (*D.lp.* frůpla) 1. korek (do zatykania np. butelki) 2. spławik *zob.* **frůpek**, **frůper**, **kork**, **śpŭnt** 3. *żart.* małe dziecko, małe dziecko *zob.* **bajtel** 4. *żart.* ktoś niskiego wzrostu 5. *żart.* małe zwierzę 6. *fraz. na frůpel nadepnŭć | na frůpel nazdepnŭć* (a) napić się wódki * *Mŭj chop yno na frůpel nazdepńe a juz śe kwjeje.* (b) upić się

frůpelek (*D.lp.* frůpelka) *zdr. od frůpel*

frůpek (*D.lp.* frůpka) 1. korek 2. **frůpek [na ryby]** spławik; *zob.* **frůpel**, **frůper**, **kork**, **śpŭnt** 3. *żart.* osoba niskiego wzrostu; małe dziecko; maluch

frůper (*D.lp.* frůpra, *Ms.lp.* frůprze) 1. zatyczka, korek 2. spławik *zob.* **frůpek**, **frůpel**, **kork**, **śpŭnt** → *niem.* Pfropfen

frůpercyjer (*D.lp.* frůpercyjera, *Ms.lp.* frůpercyjerze) korkociąg *syn.* **frůpyncyjer**, **grajcôr**, **korkcyjer**, **korkyncyjer**

frůpercyjerek (*D.lp.* frůpercyjerka) *zdr. od frůpercyjer*

frůpjôk (*D.lp.* frůpjôka) pistolet zabawka (z którego strzela się drewnianym korkiem); korkowiec

frůpkula (*D.lp.* frůpkule) *żart.* żona mężczyzny niskiego wzrostu

frůplik (*D.lp.* frůplika) *zdr. od frůpel*; koreczek

frůpować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* frůpujã, *lp.cz.przesz.r.m.* frůpowoŭ) korkować, zatykać (korkiem, zatyczką) *syn.* **śpŭntować**, → *niem.* pfropfen

frůpowańy (*D.lp.* frůpowańô) *rzecz. od frůpować*

frůpyncyjer (*D.lp.* frůpercyjera, *Ms.lp.* frůpyncyjerze) korkociąg *syn.* **frůpercyjer**, **grajcôr**, **korkcyjer**, **korkyncyjer**

frůpyncyjerek (*D.lp.* frůpyncyjerka) *zdr. od frůpyncyjer*

frůncel (*D.lp.* frůncela) frędzel

frůncelek (*D.lp.* frůncelka) *zdr. od frůncel*; frędzelek

frůncek (*D.lp.* frůncka) frędzel

frůńk *wykrz. naśladowanie rzucenia czymś* * *Wez tyn laćek i frůńk go na dach.*

frůńkać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* frůńkŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* frůńkoŭ) rzucać, ciskać

frůńkańy (*D.lp.* frůńkańô) *rzecz. od frůńkać*

frůńknŭć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* frůńknã; *lp.cz.przesz.: r.m.* frůńknŭn, *r.ż.* frůńkŭ) 1. rzucić, cisnąć * *Frůńknŭi tã zdechlinã do gnojŭwki.* * *Frůńknŭi tŭj na žymjã.* * *Frůńknã tŭj do kŭnta.* * *Wjater wlećoŭ do izby a frůńknŭn nŭj do łŭzka.* *zob.* **chynŭć**, **ćepnŭć** 2. uderzyć (kogoś), przywalić (komuś) * *Dej pozŭr, bo jak će frůńknã, to ći śe űodechce.* 3. krzyknać * *Frůńknŭn na mje: „nã muzykant”.* 4. *żart.* trysnać * *Jô dupcã tak dugo, aze mi mejlŭ trzi razy nie frůńknŭe.*

frůńknŭńćy (*D.lp.* frůńknŭńćô) *rzecz. od frůńknŭć*

Fryc (*D.lp.* Fryca) 1. *żart.* Niemiec 2. **na śwŭjnty Fryc, jak banŭ koze strzic** na święty nigdy * *Mjŭjślis, ze űŭn ći wrŭci te pijŭndze? Na śwŭjnty Fryc, jak banŭ koze strzic.*

Fryna (*D.lp.* Fryny, *Ms.lp.* Fryńe) Nowy Bytom (dzielnica Rudy Ślãskiej)

fryślôk (*D.lp.* fryślôka) 1. warchlak; podrośnięte prosię → *niem.* Frischling 2. świnka, świnka pospolita (gatunek ryb; *łac.* Chondrostoma nasus)

fryśno o porannym chłodziu: 1. chłodno * *Z rana je fryśno, potŭj zajś bãńdže gorko.* * *Dźiśej na dworze je fryśno.* * *Ŭoblyc śe ćepłi, bo dźiśej je bardzo fryśno.* *zob.* **chŭdno** 2. świeżo, rześko * *Po tŭj descu je tak fajńe fryśno, aze śe lepi dychô.* *zob.* **cyrstwo**

fryśnojsć (*D.lp.* fryśnojsći) świeżość, rześkość

fryśny o powietrzu: rześki, chłodny, świeży * *Po dyscu je fryśny lŭft.* → *niem.* frisch

fryśtik (*D.lp.* fryśtiku) 1. śniadanie 2. **fryśtik | drugi fryśtik** drugie śniadanie (zwykle zabierane do pracy, do szkoły) *zob.* **dublik**, **pośńôdek**

fryśtikować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fryśtikowã, *lp.cz.przesz.r.m.* fryśtikowoŭ) jeść śniadanie *syn.* **śńôdać**, → *niem.* frühstücken

fryśtikowańy (*D.lp.* fryśtikowańô) *rzecz. od fryśtikować*

fryzka (*D.lp.* fryzki, *Ms.lp.* fryzce) *daw.* wierzchnia spódnica (z sukna)

fto (*D.B.* kogo, *C.* kŭmu, *N.Ms.* kŭ) 1. kto * *Fto to je?* * *Fto tã klupje.* * *Ŭma nie wjedzaŭa, fto my sŭj.* *zob.* **chto** 2. ktoś * *Dej śe gitra do űokna, bo ći jescy fto wlejže.* *zob.* **chto**, **chtojś**, **ftojś** 3. **bele fto | leda fto** (a) byle kto * *Bele fto ći tego nie robi.* (b) różne osoby, różni ludzie * — *Ftŭz to tã bŭł?* — *A bele fto.* 4. **być (űod kogo) o człowieku:** pochodzić (z której rodziny) * — *Ŭod kogo zejś ty je?* — *Nã űod Wjerćimôka.* 5. **choć fto** ktokolwiek, byle kto, każdy * *Choć fto śeje lyn.* 6. **űod kogo** czyj, czyja, czyje * *Ŭod kogo je te koŭo?*

ftojś 1. ktoś *zob.* **chto**, **chtojś**, **fto** 2. **ftojś wŭjńcy** ktoś jeszcze * *Mozno ftojś wŭjńcy przidze?*

ftojśik ktoś

ftory (*r.ż.* ftorô, *r.n.* ftore, *lm.* ftore, ftorzi) 1. **zaimek przymiotny pytajny**; który * *Ftory to kŭń je kulawy?* * *Ftorô jakla je twoja?* 2. **zaimek przymiotny względny**; który * *Idže tyn chop, ftorego my wcora tre-fjyli.* 3. **zaimek przymiotny nieokreślony**; który, któryś * *Spytej śe jich, śe ftory nŭj mô śtrachelcŭw.* *zob.* **chtory**, **kjery**

ftoryjś (r.ż. ftorós) 1. któryś *syn.* **chtoryjś, kjeryjś** 2. za **ftoryjś côs** za jakiś czas; później
ftoryz któryż *syn.* **chtoryz, kjeryz**
ftûz któż * *Ftûz to je?* *syn.* **chtûz**
fuceć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. fucã, lp.cz.przesz.r.m. fucoł) sapać, dyszeć * *Fucys jak starô damfmašina.*
fucha (D.lp. fuchy, Ms.lp. fuse) 1. dodatkowa praca dla zarobku * *Na fuchach tyz še małowjela zarobjã.* 2. praca wykonywana na czarno 3. praca wykonana niedbale, byle jak; fuszerka
fuchtać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. fuchtÛ, lp.cz.przesz.r.m. fuchtoł) **o wietrze:** wiać, dmuchać
fuchtańy (D.lp. fuchtańô) *rzecz. od fuchtać*
fuchtla (D.lp. fuchtle) kobieta lekkich obyczajów; ulicznica * *Bezma to swojã starkã przezywała „starÛ flÛndrÛ”, jak to wsystke fuchtle w mjejsće gãmbujÛ. * Przestãñ chodźic s tÛ fuchtlÛ, nÛma će gajñba? → czes. fuchtla schles. Fuchtel*
fuchtlować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. fuchtlujã, lp.cz.przesz.r.m. fuchtlowoł) wymachiwać * *Ty mi sã tÛ nozÛ ñe fuchtluj, bo jescy kogojsz urzñes.*
fuchtlowańy (D.lp. fuchtlowańô) *rzecz. od fuchtlować*
fucyńy (D.lp. fucyńô) *rzecz. od fuceć*
fuć (D.lp. fuću) **w grach dziecięcych:** 1. brak rozstrzygnięcia; remis 2. sytuacja powodująca utratę kolejki przez jednego z graczy 3. spalony, bez punktu → *czes. fuč, → niem. futsch*
fufać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. fufÛ, lp.cz.przesz.r.m. fufoł) *dziec.* dmuchać, chuchać
fufańy (D.lp. fufańô) *rzecz. od fufać*
fufcich *nieodm.* pięćdziesiąt * *Ûñnymu pizto fufcich.*
fufejdka (D.lp. fufejdki, Ms.lp. fufejdce) poletko
fufejdy (tylko *lm.*, D. fufejdÛw) przyjemny wypad z domu * *Wybrały my še dźišej s cerÛ na fufejdy.*
fuga (D.lp. fugi, Ms.lp. fudze) 1. fuga, spoina * *Wôpno s fugÛw wylatuje.* 2. *muz.* fuga 3. rowek w gonicie, do którego wchodzi ostra krawędź drugiego gonta 4. szpara (np. w ścianie) * *Bãñdze trza fugi przÛ dwjyrzach zacy-myntować.* 5. centryfuga
fugajz (D.lp. fugajzu, Ms.lp. fugajze) fugownica → *niem.* Fugeisen
fugować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. fugujã, lp.cz.przesz.r.m. fugowoł) 1. fugować; wypełniać zaprawą szczeliny między cegłami, płytkami ceramicznymi itp. * *Fugi trza fugować. * Tyn mur musymy jescy fugować.* 2. żłobić rowki (w drewnie, zwykle w gontach) * *Skudoły še fuguje.* 3. oddzielać śmietanę od mleka za pomocą centryfugi * *Krowy dojyli rãnkÛma, potÛ te mlyko fugowali. * Mlyko trza fugować.* 4. **o kocie:** mruzczyć * *Tyn kot fuguje.* zob. **mukać, murceć**
fugowańy (D.lp. fugowańô) *rzecz. od fugować*
fuk 1. *wykrz. od fuknÛñć;* hop * *Jô pod pjerzinã fuk. * Lampecka zgasta, celynder puk, a jô z mamulkÛ do tÛzka fuk! * Lampa zgasta, celynder puk, a jô Ûod strachu do tÛzka fuk.* 2. **zrobić fuk** skoczyć, wskoczyć, wyskoczyć 3. *fraz. zrobić fuk do ñeba* żart. umrzeć; przenieść się na tamten śwjat * *Hanys zrobjÛł fuk do ñeba.*
fuka (D.lp. fuki, Ms.lp. fuce) *górn.* wagonik kopalniany
fukać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. fukÛ, lp.cz.przesz.r.m. fukoł) 1. skakać, wskakiwać 2. złościć się, dąsać się 3. dmuchać

fukać še 1. złościć się, dąsać się; mieć pretensje * *Fukôs še, a ñy môs Ûo co. zob. čepać še, dufać še* 2. wymądrzać się; pyskować * *Ñe fukej še tak.*
fukadłô (D.lp. fukadła, Ms.lp. fukadle) 1. podkurzacz (przyrząd do odymiania pszczoł) zob. **dmuchac, dmuchadłô, dmuchôcka, dmuchôwka, dymac** 2. rozpylacz (np. do wody, perfum, środków ochrony roślin) * *Wlyj tã wodã do fukadła.* 3. jakiś środek, płyn (do rozpylania) * *Jak še jedže nad wodã, to pamjÛntać trza Ûo jakÛ fukadle na kopruchy.* 4. **śnegowe fukadłô** armatka śnieżna
fukadołko (D.lp. fukadołka) *zdr. od fukadłô*
fukańy (D.lp. fukańô) *rzecz. od fukać*
fuknÛñć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. fuknã; lp.cz.przesz.: r.m. fuknÛn, r.ż. fukła) 1. skoczyć, wskoczyć * *FuknÛn do tÛzka, bo mu žimno bÛto. * Kokot fuknÛn na rzgbjet Ûod ciglika. * Kot fuknÛn do kÛmory. * Kot fuknÛn na Ûokno.* 2. pobiec, popędzić; skoczyć (dokądś) * *Fuknã yno do sklepu i zarôz przÛdã. * FuknÛ no do sÛmšada, a powjÛdz mu, coby sã przÛsoł.* 3. krzyknać; **fuknÛñć (na kogo)** ktrzyknać (na kogo), zbesztać (kogo) * *Ûñ še zarôz znerwowoł, fuknÛn, bodejs do Francyje wyjedže. * Chčoł jÛ Ûochytować, jak Francka fukła.* 4. **o ogniu:** buchnąć * *Ûogyñ fuknÛn s pjeca. * S pjeca fukło.* 5. dmuchnąć → *czes. fouknout* 6. *fraz. fuknÛñć do ñeba* żart. stracić życie; umrzeć; przenieść się na tamten świat
fuknÛñćy (D.lp. fuknÛñćô) *rzecz. od fuknÛñć*
fukôwa (D.lp. fukôwy): **brÛnołnô fukôwa** gwiazdosz frędzelkowaty (gatunek grzybów; *łac.* Geastrum fimbriatum)
fuks (D.lp. fuksa) **o koniu:** kasztan; **čmawy fuks** koń maści ciemnokasztanowej; **jasny fuks** koń maści jasnokasztanowej zob. **kastańôk, kastÛn**
fuksyjô (D.lp. fuksyje) *bot.* fuksja (*łac.* Fuchsia)
fukšwanc (D.lp. fukšwanca) 1. rozplątница, piła plątница → *niem.* Fuchsschwanz 2. *bot.* szarłat zwisły (*łac.* Amaranthus caudatus) zob. **čÛmp, liši ÛogÛn**
fukšwancek (D.lp. fukšwancka) *zdr. od fukšwanc*
fukšwanczejga [c+z] (D.lp. fukšwanczejgi, Ms.lp. fukšwanczejdze) rozplątница, piła plątница
fukÛwka (D.lp. fukÛwki, Ms.lp. fukÛwki, Ms.lp. fukÛwce) purchawka (rodzaj grzybów; *łac.* Lycoperdon)
fulać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. fulÛ, lp.cz.przesz.r.m. fuloł) 1. głupio gadać; gadać bez sensu; pleść trzy po trzy * *ČÛngÛ yno fuloł Ûo zôlytach. * SkÛjñc gupje fulać. * FulajÛ, fulajÛ, bo cojs z deklÛ majÛ. * Jak ftojs gupje fulô, to bÛñdz rôd, Ûe yno suchôs.* (przysłowie) zob. **fãndzôlic** 2. zmyślać * *Ñe fulej gupot, chopje.* 3. kłamać, oszukiwać * *Przestãñmje fulać. * Ñe fulej, dyć gãjsi zãmbÛw ñy majÛ.* 4. mówić bez przerwy, mówić bez końca * *Ûñ tak fulô, ze gowa boli.* 5. *fraz. fulać jak mulôrz* zmyślać; opowiadać nieprawdziwe rzeczy; gadać bzdury; mówić od rzeczy * *Ty fulôs jak mulôrz, a mišÛng čÛ s kabze lećÛ. * Fulôs jak mulôrz, a ze zadnej kabze čÛ mišÛng lećÛ. * Fulôs jak mulôrz, a malty ñy môs. * Fulôs jak mulôrz, a mišÛng čÛ z galôt lećÛ. * Fulôs jak mulôrz, a s kabze čÛ malta lećÛ. * Fulôs jak mulôrz, a wancki čÛ pod nosÛ handštandy čepjÛ.*
fulańina (D.lp. fulańiny, Ms.lp. fulańine) mówienie niedorzeczności; bezmyślna gadanina, paplanina
fulańy (D.lp. fulańô) *rzecz. od fulać*

fuli *przym.* 1. z powodu (kogoś lub czegoś); przez (kogoś lub coś); ze względu na (kogoś lub coś); z uwagi na (kogoś lub coś) 2. **skuli cego w pytaniach:** z jakiego powodu; po co; ze względu na co; z uwagi na co 3. **skuli kogo w pytaniach:** z czyjego powodu; przez kogo; ze względu na kogo; z uwagi na kogo 4. **skuli tego** dlatego; z tego powodu; przez to

zob. kiś, kuli, kwōli, skiś, skuli

fulnŕńć *dk* (1.os.lp.cz.przys. fulnã; lp.cz.przesz.: r.m. fulnŕn, r.ż. fulŕa) powiedzieć coś głupiego; palnąć głupstwo

fulnŕńćy (*D.lp. fulnŕńćô*) *rzecz. od fulnŕńć*

fulôk (*D.lp. fulôka*) ktoś, kto mówi dużo i niedorzecznie * *Fulôk to je taki cowjek, co kãś i gupje gôdô. * Idź fulôku jedyn, ñe drzistej.*

fult dobrze * *To te dzeći majŕ fult.* → *niem. fülle*

fultnŕńć *dk* (1.os.lp.cz.przys. fultnã; lp.cz.przesz.: r.m. fultnŕn, r.ż. fultŕa) powiedzieć coś głupiego; palnąć głupstwo

fultnŕńćy (*D.lp. fultnŕńćô*) *rzecz. od fultnŕńć*

fultôk (*D.lp. fultôka*) ktoś brudny, niechlujny

fuŕa (*D.lp. fuŕy, Ms.lp. fule*) 1. potrawa w postaci gęstej zupy lub papki 2. gęsta papka (do karmienia zwierząt) * *Warzymy fuŕã dlô ŕwińŕw* 3. *pejor.* ktoś ocięzãł, niezdarly * *Ta fuŕa ñic gibko ñe zrobi.* 4. *pejor.* ktoś milczãcy; mruk, milczek * *Űod takygo fuŕy trza ŕe ŕlowo kupiç.*

furg *naśladowanie odgłosu przelatywania, przefruwania czegoś* * *Furg kamjŕŕ wele mojej gowy, ũo trochã mje ñe treffŕt.*

furgac (*D.lp. furgaca*) statek powietrzny, pojazd latajãcy (np. samolot, balon, sterowiec) *syn. furgôc*

furgac *ndk* (1.os.lp.cz.ter. furgŕ, lp.cz.przesz.r.m. furgôł) 1. lataç, fruwaç * *Ptôki furgajŕ mi pod ũoknŕ.* 2. unosiç siç (w powietrzu, w przestrzeni) 3. wirowaç w powietrzu * *Muzyka zagrãta, a mazelŕŕki furgaty az ŕe kurzŕtô.* 4. obracaç, krçciç w powietrzu, wywijaç w powietrzu * *Zacŕn tajńcowaç a s tŕ latarŕŕ furgac.* 5. *żart.* wynosiç siç (skãd, dokãd); zmykaç * *Furzej do dŕm!* * *Furzej ze chałpy!* 6. podskakiwaç (w górç) * *Ñe furzej tak.* 7. wywyższaç siç; unosiç siç (pycha); podskakiwaç (sprzeciwiaç siç komuś lub czemuś) * *Ñe furzej, bo nachytôs.* * *Ñe furzej tak wysoko, bo çe Pŕnbŕcek skôrze.* * *No yno ñe furzej, bo ŕś jescy je moc za gupi na to.*

furgaŕy (*D.lp. furgaŕô*) *rzecz. od furgac* 1. latanie 2. unoszenie siç w powietrzu, w przestrzeni * *Mjŕndzy Mjejsŕŕckŕj a ŕymjŕ, to je dopjyro furgaŕy!*

furnŕńć *dk* (1.os.lp.cz.przys. furnã; lp.cz.przesz.: r.m. furnŕn, r.ż. furnŕa) 1. *przen.* upaść, przewrôciç siç, spaść 2. przeleciç, przefrunaç, polecieç * *Skŕjŕŕc mje ŕterowaç, bo furgŕes bez pot.* * *Fyrgnŕn jak hadra ze badehaŕzu.*

furnŕńćy (*D.lp. furnŕńćô*) *rzecz. od furnŕńć*

furgôc (*D.lp. furgôca*) statek powietrzny, pojazd latajãcy (np. samolot, balon, sterowiec) *syn. furgac*

furyjô (*D.lp. furyjô*) 1. furia 2. **dostaç furyje** | **prziŕ do furyje** wpaść w furie

furyjôk (*D.lp. furyjôka*) furiat

fuska (*D.lp. fuski, Ms.lp. fusce*) *zdr. od fucha* * *Te ũokna çi zrobjmy na fuskã.*

fuŕarbajt (*D.lp. fuŕarbajtu, Ms.lp. fuŕarbajçe*) praca wykonana niedbale, byle jak; fuszerka → *niem. Pfusch+Arbeit*

fuŕer (*D.lp. fuŕera, Ms.lp. fuŕerze*) *partacz zob. babrôk, çŕmplôk, çachrôc, çaper, çaprôk, dajdrôk, dudra, dudrôk, gmajta, gmajtôk, gmyra, grek, paprôk, pyprôk, tytrôk* → *niem. Pfuscher*

fuŕera (*D.lp. fuŕery, Ms.lp. fuŕerze*) *zgr. od fuŕerka*

fuŕerka (*D.lp. fuŕerki, Ms.lp. fuŕerce*) fuszerka, partanina; licha, niedbała robota

fuŕerowaç *ndk* (1.os.lp.cz.ter. fuŕerujã, lp.cz.przesz.r.m. fuŕerował) *partaczyç, knociç, fuszerowaç* * *Ñe poradŕi do porzŕŕndku robiç, tŕz fuŕeruje.* *zob. babraç, pypraç*

fuŕerowaŕy (*D.lp. fuŕerowaŕô*) *rzecz. od fuŕerowaç*

fuŕerski 1. wykonany niedbale, byle jak; partacki 2. **po fuŕersku** niedbale, byle jak; po partacku

fuŕerstwo (*D.lp. fuŕerstwa*) fuszerka, partanina; licha, niedbała robota

fuŕisko (*D.lp. fuŕiska*) *zgr. od fus;* duży waŕ

futer (*D.lp. futra, futru; Ms.lp. futrze*) 1. pokarm 2. karma dla zwierząt; pasza; **żelŕny futer** ŕwieŕo skoszona trawa, koniczyna itp. jako karma dla zwierząt; * *Jadã naŕec trôwy na futer.* * *Idã s futrŕj do krŕlikŕw.* * *Zbozy trza bŕtô zeŕrŕtowaç na futer.* * *ŕelŕny futer trza kozdy dŕyŕi ŕwŕjzo naŕec.* 3. *żart.* jedzenie, jadłô; żarcie 4. podszewka *zob. podsywka* 5. **çwikjel do futra** | **çwikla do futra** | **çwikla do futra** | **çwikla do futra** burak pastewny *syn. bydlô çwikjel, bydlô çwikla, bydlô çwikla, bydlô rzepa, çwikjel do futrowaŕô, çwikla do futrowaŕô, çwikla do futrowaŕô, futeriba, futrowô çwikjel, futrowô çwikla, futrowô çwikla, futrowô rzepa, krowskô çwikjel, krowskô çwikla, krowskô çwikla, krowskô rzepa, rzepa do futrowaŕô, zołtô çwikjel, zołtô çwikla, zołtô çwikla, zołtô rzepa 6. *fraz. darymny futer* (a) ktoś beznadziejny, bezużyteczny; *dosł.* ktoś, kto nie jest wart jedzenia, którym siç go karmi * *Ta fyrma to je darymny futer.* * *Ty ŕś je darymny futer.* (b) coś niepotrzebny * *Mŕj synek dostał stary kŕmputer.* *Jô przeżywał: dyç to je darymny futer, wjela tyn klamor placu zabjere, a wjela ŕtrômu zezere?* (c) coś bezsensownego, czego nie warto robiç; beznadziejna sprawa; szkoda zachodu; niepotrzebny trud; zmarnowany trud; zmarnowany wysiłek; na próżno * *To je darymny futer.* * *S tobŕ to je darymny futer.* * *Űoglŕndaŕy polskej telewizyje to je darymny futer, prawje ŕe cowjek znerwuje i tela.* * *Starka, coby bez ŕimã ŕe ñe potrzaskaç, przilepjali ŕe do zôle heftflastry. Ale to bŕł darymny futer, bo ŕe to zarôzki ũodlepjałô.* 7. **prziŕ na lepsy futer** zaciaç dostawaç lepszą paszç, lepsze jedzenie; zaciaç byç lepiej karmionym * *Te kury tera przisty na lepsy futer.**

→ *niem. Futter*

futerbach (*D.lp. futerbachu*) 1. barchan *zob. barchet* 2. flanela (zwykle gruba) * *Na ŕimã przidô ŕe rubsô jakla ze futerbachu.* *zob. flanela, parch*

→ *niem. Futter+Barchent*

futerbachowy 1. barchanowy 2. flanelowy * *Dostał zech futerbachowŕ kosulã.*

futerbaska (*D.lp. futerbaski, Ms.lp. futerbasce*) flanelowa spôdnica, flanelowa halka * *Moja chodŕi bez ŕimã w futerbasce.*

futeriba (*D.lp.* futeriby) burak pastewny * *Zańi še wyko-pało futeriba, trza bũto pozbyrać mak, co w nĩ ros. syn. bydlõ ćwikjel, bydlõ ćwikla, bydlõ ćwikła, bydlõ rzepa, ćwikjel do futra, ćwikjel do futrowańõ, ćwikla do futra, ćwikla do futrowańõ, ćwikła do futra, ćwikła do futrowańõ, futrowõ ćwikjel, futrowõ ćwikla, futrowõ ćwikła, futrowõ rzepa, krowskõ ćwikjel, krowskõ ćwikla, krowskõ ćwikła, krowskõ rzepa, rzepa do futra, rzepa do futrowańõ, zołtõ ćwikjel, zołtõ ćwikla, zołtõ ćwikła, zołtõ rzepa* → *niem.* Futterrübe

futeribka (*D.lp.* futeribki, *Ms.lp.* futeribce) *zdr. od futeriba*

futeribsko (*D.lp.* futeribska) *zgr. od futeriba*

futerko (*D.lp.* futerka) *zdr. od futro*

futermajster (*D.lp.* futermajstra, *Ms.lp.* futermajstrze) *górn. daw.* pracownik kopalni, który karmił konie po-ciągowe

futermejł (*D.lp.* futermejłu) 1. grubo zmielone ziarno (zwykle przeznaczone na paszę dla zwierząt) *zob. śrũt* 2. otręby *zob. ũosućy, ũosypka*

futermejłowy *przym. od futermejł*

futermejłõk (*D.lp.* futermejłõka) 1. czarny lub bardzo ciemny piernik 2. piernik odpustowy (z grubo zmielonej maki)

futermejłõkowy *przym. od futermejłõk* * *Tyn amak še bjere ze ślũskej futermejłõkowej tradicyje.*

futerńa (*D.lp.* futerńe) pomieszczenie do przygotowywania karmy dla zwierząt domowych *zob. ćamperkuchńa, ćamprũwa, ćaperkuchńa, ćaprũwa, fikicha, parzõk, waškuchńa*

futerõl (*D.lp.* futerõla) futerał → *niem.* Futteral

futerplac (*D.lp.* futerplacu) miejsce żerowania; miejsce karmienia * *posuj kurũ na futerplac zbozõ.*

futerzak [r+z] (*D.lp.* futerzaka) worek na obrok dla konia * *Wsuj no kũńowi ũowsa do futerzaka.*

futro (*D.lp.* futra, *Ms.lp.* futrze) 1. futro 2. podszewka * *Dõwnĩ to še dzoũchũ fortuski do skõty ze futra sũto.* 3. belka, w której znajduje się oś wozu; drewniana oprawa osi wozu *zob. achstok, aksynfuter, akstok* 4. ościeżnica, futryna, odrzwia * *Pizła'ch še łebũ ũo futro ze antreja. zob. ferklajdũng, futrzina*

futrować *ndk (1.os.lp.cz.ter. futrujã, lp.cz.przesz.r.m. futrowõł)* 1. karmić (np. zwierzęta domowe) * *Ŭũna ñe przidze na fajer, bo bãndze futrować dobytek. * Idã bydlõ futrować. * W dũma jedyn ũostoł, co krowy futrować. zob. ũodbywać* 2. dokarmiać * *Bez źimã ptõki futrujymy. * Ŭojćec bez źimã jeżdźi do lasa lelyńe futrować.* 3. żywić 4. *daw.* wkładać (snopki) do mlócarci * *Ty bãndzes snopki podõwoł, a Jũzek bãndze futrowõł.* → *niem.* futtern

futrowańy (*D.lp.* futrowańõ) 1. *rzecz. od futrować* 2. ćwikjel do futrowańõ | ćwikla do futrowańõ | ćwikła do futrowańõ | rzepa do futrowańõ burak pastewny *syn. bydlõ ćwikjel, bydlõ ćwikla, bydlõ ćwikła, bydlõ rzepa, ćwikjel do futra, ćwikla do futra, ćwikła do futra, futeriba, futrowõ ćwikjel, futrowõ ćwikla, futrowõ ćwikła, futrowõ rzepa, krowskõ ćwikjel, krowskõ ćwikla, krowskõ ćwikła, krowskõ rzepa, rzepa do futra, zołtõ ćwikjel, zołtõ ćwikla, zołtõ ćwikła, zołtõ rzepa*

futrowy 1. pokarmowy 2. przeznaczony do karmienia zwierząt; pastewny 3. **futrowõ ćwikjel** | **futrowõ ćwikla** | **futrowõ ćwikła** | **futrowõ rzepa** burak pastewny *syn. bydlõ ćwikjel, bydlõ ćwikla, bydlõ ćwikła, bydlõ rzepa, ćwikjel do futra, ćwikjel do futrowańõ, ćwikla do futra, ćwikla do futrowańõ, ćwikła do futra, ćwikła do futrowańõ, futeriba, krowskõ ćwikjel, krowskõ ćwikla, krowskõ ćwikła, krowskõ rzepa, rzepa do futra, rzepa do futrowańõ, zołtõ ćwikjel, zołtõ ćwikla, zołtõ ćwikła, zołtõ rzepa* 4. **futrowy lyjncuch** łańcuch pokarmowy

futrõl (*D.lp.* futrõla) futerał → *niem.* Futteral

futrõnek (*D.lp.* futrõnku) obrok

futrõwka (*D.lp.* futrõwki, *Ms.lp.* futrõwce) 1. watolina * *Futrõwkã še dõwõ do źimowego mantla.* 2. podszewka

futrzińa (*D.lp.* futrziny, *Ms.lp.* futrzinõ) futryna, odrzwia, ościeżnica *zob. futro, ferklajdũng*

futrzińka (*D.lp.* futrzinki, *Ms.lp.* futrzince) *zdr. od futrzina*

fuzbal (*D.lp.* fuzbala) piłka nożna; **grać fuzbal** grać w piłkę nożną * *Fuzbal to je richtich chopski sport. → niem.* Fußball

fuzbaler (*D.lp.* fuzbalera, *Ms.lp.* fuzbalerze, *M.lm.* fuzbalery) piłkarz; ktoś grający w piłkę nożną

fuzbalista (*D.lp.* fuzbalisty, *Ms.lp.* fuzbaliście) piłkarz * *Ŭũn bũł dycki dobry fuzbalista.*

fuzbalować *ndk (1.os.lp.cz.ter. fuzbalujã, lp.cz.przesz.r.m. fuzbalowõł)* grać w piłkę nożną

fuzbalowańy (*D.lp.* fuzbalowańõ) *rzecz. od fuzbalować*

fuzbalowy *przym. od fuzbal;* dotyczący piłki nożnej; związany z piłką nożną; piłkarski

fuzbalõk (*D.lp.* fuzbalõka) piłkarz

fuzbalyrski piłkarski

fuzbana (*D.lp.* fuzbany): **fuzbanũ** *żart.* pieszo *zob. drepty, pjechty, słapcug*

fuzekla (*D.lp.* fuzekle) skarpeta, skarpetka * *Bez lato ñy mušis tajzić w fuzeklach. * Dostañes w łeb, az ċi fuzekle ślecũ. zob. zekla, zoka, → schles.* Fußsäckel

fuzlajsta (*D.lp.* fuzlajsty, *Ms.lp.* fuzlajście) listwa podłogowa; listwa przypodłogowa → *niem.* Fußleiste

fuzlajstecka (*D.lp.* fuzlajstecki, *Ms.lp.* fuzlajstece) *zdr. od fuzlajsta*

fuzlajstka (*D.lp.* fuzlajstki, *Ms.lp.* fuzlajstce) *zdr. od fuzlajsta*

fuzłapa (*D.lp.* fuzłapy) onuca *syn. hũnuca, nuca, śmjerducha* → *niem.* Fußklappen

fũj *wykrz. wyraża obrzydzenie;* fuj

fũli: **fũli tego** o tym; na ten temat; w zwi'azku z tym * *Pogõdũmy fũli tego.*

fũłza (*D.lp.* fũłze) prostytutka * *Fũłzũw ñigdźi ñe brachuje.*

fũmel (*D.lp.* fũmla) pilnik szewski * *Mũ jedyn fũmel do gletowańõ i drugi fũmel na krũmfleki.*

fũmlować *ndk (1.os.lp.cz.ter. fũmlujã, lp.cz.przesz.r.m. fũmlowõł)* 1. majstrować, manipulować (przy czymś); naprawiać baz skutku * *Co to tã yno fũmlujes przy tej mašinie, a ñe poradźis tego zrobić?* 2. gestykulować * *Ñe fũmluj tak rãnkũma.* 3. **o dzieciach:** rozrabiać, figlować * *Juzajš te dzejcka fũmlujũ.*

→ *niem.* fummeln

fûmlowańy (*D.lp.* fûmlowańô) *rzecz. od fûmlować*; gra indywidualna

fûnca (*D.lp.* fûnce) 1. *zgr. od fûncka*; duża latarka * *Takùm fûncŷ mozes pòlnŷńć kùmuś bez łeb jak ċi bez noc w lejše wylejże*. 2. przyjęcie * *Potŷ bŷła zawdy fûnca, inacŷ fajer*.

fûncelka (*D.lp.* fûncelki, *Ms.lp.* fûncelce) *zdr. od fûncka*; mała latarka; latareczka * *Takŷ fûncelkŷ to ty śe mozes do rzići ŷośwjŷćić*.

fûncwocyńy (*D.lp.* fûncwocyńô) *rzecz. od fûncwoćić*

fûncwoćić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fûncwoćã, *lp.cz.przesz.r.m.* fûncwoćŷł) rozrabiãć

fûncfot (*D.lp.* fûncwota, *Ms.lp.* fûncwoće) rozrabiaka

fûncka (*D.lp.* fûncki, *Ms.lp.* fûncce) 1. latarka * *Wejź śe fûnckã, bo zaròz b'e ċma*. 2. lampka * *Nos trzimje blisko fûncki i cytò dobre kŷŷŷki*. 3. słabo świecãca lampa; słabo świecãca żarówka * *Ta fûncka tak brzizdzy*. 4. lampa naftowa * *Ńy mòs juz lepsej lampy, yno takŷ fûnckã?* 5. przyjęcie

fûncla (*D.lp.* fûncle) *zob. fûncka* → *niem.* Funzel

fûndacyjò (*D.lp.* fûndacyje) fundacja

fûndamynt (*D.lp.* fûndamyntu, *Ms.lp.* fûndamyńće, *Ms.lp.* fûndamynta) 1. fundament, podwalina 2. **do fûndamyntu** całkowicie, zupełnie * *Jò do fûndamyntu ŷo tŷ zapŷmjoł*. *zob. blańk, cołkŷ, do cała, do cna, do grŷntu, do imyntu, do kna, durch, ganc, w cołkojści*

fûndamyntalizmus (*D.lp.* fûndamyntalizmusu, *Ms.lp.* fûndamyntalizmuśe) fundamentalizm

fûndamyntalny fundamentalny

fûndamyntny o człowieku: rzetelny, dokładny * *To je fûndamyntny cowjek*.

fûndamyntńie dokładnie, gruntownie, starannie, szczegółowo *zob. akuratńie, dokŷmyntńie*

fûndamyntowy fundamentowy

fûndatŷr (*D.lp.* fûndatora, *Ms.lp.* fûndatorze) fundator

fûndatŷrka (*D.lp.* fûndatŷrki, *Ms.lp.* fûndatŷrce) fundatorka

fûndować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fûndujã, *lp.cz.przesz.r.m.* fûndowòł) 1. stawiać (co, komu) np. w karczmie * *Pĩće, jò fûndujã*. 2. fundować, finansować * *Gròf fûndowòł kalwaryjŷ wé Śwŷjńtej Anńe*. * *Űń fûndowòł kojśćŷł*. *zob. grŷntować* 3. fundować, kupować (co, komu) w prezencie

fûndowańy (*D.lp.* fûndowańô) *rzecz. od fûndować*

fûndus (*D.lp.* fûndusa, *Ms.lp.* fûndusu) fundusz → *łac.* fundus

fûnetycny fometyczny → *niem.* phonetisch

fûnetyka (*D.lp.* fûnetyki, *Ms.lp.* fûnetyce) fonetyka → *niem.* Phonetik

fûnt (*D.lp.* fûnta, *Ms.lp.* fûńće) 1. funt (jednostka masy, w Prusach równa 467,711 g, w krajach anglosaskich obecnie przyjmuje się wartość ok. 453,592 g; dzieli się na 16 uncji) * *Dejće mi pŷtora fûnta syra*. * *Fûnt mŷndrojsći wòzy wŷjńcŷ jak cynt gupoty*. → *niem.* Pfund 2. **fûnt sterling** funt szterling (jednostka monetarna Wielkiej Brytanii) 3. **fûnt ućechy** trochę radości, ućechy * *Lepsy je fûnt ućechy, jak złojsći dwa mjechy*. 4. **fûnt ŷod zygara** waga zegara (ściennego lub stojãcego) *zob. gewicht* 5. *fraz. gupi jak fûnt kudŷw | gupi jak fûnt presŷwy | gupi jak fûnt ŷod zygara* głupi jak

but * *Tŷj's je chopje gupi jak fûnt ŷod zygara*. *syn. gupi jak cep, gupi jak mjech śana, gupi jak pŷfŷntek maśta, gupi jak snop sŷŷmy, gupi jak studoła, gupi jak tabaka* 6. *fraz. mjeć łeb jak fûnt marasu | mjeć łeb jak ŷojsòł* nie być zbyt zdolnym, pojętnym; być głupim → *niem.* Pfund

fûntana (*D.lp.* fûntany, *Ms.lp.* fûntańie) fontanna → *czes.* fontána, → *wł.* fontana

fûntowy funtowy; ważący jeden funt * *To je fûntowy gewicht*.

fûngować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fûngujã, *lp.cz.przesz.r.m.* fûngowòł) działać, funkcjonować; być na chodzie * *Tyn fotoaparát juz nie fûnguje*. * *Przińŷta mi takŷ starŷ waśmaśinã, co jescy fûngowała*. * *Powjydz mi, jak to fûnguje*. * *Zòdyn juz tera nie wjy, jak to fûngowało*. * *Taki to program sã fûnguje*. * *Te stare kòto jescy mi fûnguje*

fûngowańy (*D.lp.* fûngowańô) *rzecz. od fûngować*

fûnkcyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fûncyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* fûnkcyrowòł) 1. działać, funkcjonować 2. być sprawnym * *te aŷto mi nie fûnkcyruje*.

fûnkcyrowańy (*D.lp.* fûnkcyrowańô) *rzecz. od fûnkcyrować*

fûnkcyjò (*D.lp.* fûnkcyje) funkcja

fûnker (*D.lp.* fûńkra, *Ms.lp.* fûńkrze) radiooperator, radiotelegrafista → *niem.* Funker

fûnkry (*tylko lm., D.* fûńkrŷw) radiostacja iskrowa

fûńcik (*D.lp.* fûńcika) *zdr. od fûnt*

fûńcòk (*D.lp.* fûńcòka) zwierzę ważące jeden funt * *Na wilyjŷ mjeli my kapry, hned wsŷyske fûńcòki*.

fûńyra (*D.lp.* fûńyry, *Ms.lp.* fûńyrze) okleina, fornir; **mejble s fûńyrŷ** meble okleinowane * *Cołkò fûńyra mi ze śrańcka ślazła*. → *niem.* Furnier

fûńyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fûńyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* fûńyrowòł) oklejać okleina; fornirować → *niem.* furniren

fûńyrowany oklejony okleina; fornirowany * *Mŷ na gŷrze stòć stary fûńyrowany śrańk*.

fûńyrowańy (*D.lp.* fûńyrowańô) *rzecz. od fûńyrować*

fûra (*D.lp.* fûry, *D.lm.* fûrŷw) 1. fura, wóz * *Wćepli jŷ na fûrã zaprzŷngŷntŷ w śtyry kŷńe*.

* *Wjechoł s fûrŷ do studoły*. 2. ilość ładunku, jaką można zmieścić na jednym wozie * *S tego kŷska my swjŷŷli śtyry fûry ŷowska*.

syn. fûrmanka → *niem.* Fuhre

fûrecka (*D.lp.* fûrecki, *Ms.lp.* fûrecce) *zdr. od fûrka*

fûrka (*D.lp.* fûrki, *Ms.lp.* fûrce) *zdr. od fûra*; mała fura; mały wóz konny; wóz-zabawka * *Ećik śe groł drewjannŷ fûrkŷ*.

fûrmajństwo (*D.lp.* fûrmajństwa) powożenie zaprzęgiem konnym (w celach zarobkowych)

fûrmanek (*D.lp.* fûrmanka) młody woźnica

fûrmanka (*D.lp.* fûrmanki, *Ms.lp.* fûrmance) 1. fura, wóz konny 2. ilość ładunku, jaką można zmieścić na jednym wozie * *Prziwŷz mi do dŷm kŷńym dwie fûrmanki wŷńglò*.

syn. fûra → *niem.* Fuhre

fûrmanować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fûrmanujã, *lp.cz.przesz.r.m.* fûrmanowòł) powozić, jeździć zaprzęgiem konnym; zarobkować zaprzęgiem konnym; wozić furmanką *syn. fûrmańić, kućerować*

fúrmanowańy (*D.lp.* fúrmanowańô) rzecz. od **fúrmano-wać**

fúrmańić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. fúrmańã, lp.cz.przesz.r.m. fúrmańůł) powozić, jeździć zaprzęgiem konnym; zarobkować zaprzęgiem konnym; być furmanem; wozić furmankę; furmanić * *Franc umar i tera ný mô fto fúrmańi. * Ŭń fúrmańi w lejše drzewo. * Mjeli kůńe i tyz fúrmańyli.* syn. **fúrmanować, kućerować**

fúrmańyńy (*D.lp.* fúrmańyńô) rzecz. od **fúrmańić** * *Zajś ný še sykuje fúrmańyńy na źimã.*

fúrmań (*D.lp.* fúrmana; *M.lm.* fúrmany) furman, woźnica * *Po dobrý fúrmańe dobrze jak yno lichy bic ũostańe, a po źłý níc. * Fúrmany catý materyjý poswojýli: cegłã, wôpno, cymynt, scyrk, pjôch, wsystko, co trza bůło. * Napytali my fúrmana, coby ný wýńglô prziwjůz.* syn. **kućer** → *niem.* Fuhrmann

fúrmań (*D.lp.* fúrmańã) furman, woźnica * *Na ních padali fúrmańe, bo ũod dôwna wojýli fúrma drzewo.*

fúrńôł (*D.lp.* fúrńôla) 1. woźnica * *Fúrńôł wojýł drzewo.* 2. fernal, parobek zob. **fornôł, gabcók, pachofek, parobek, ũotrôk**

fúrńôłka (*D.lp.* fúrńôłki, *Ms.lp.* fúrńôłce) 1. żona woźnicy 2. żona parobka

fúrować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. fúrujã, lp.cz.przesz.r.m. fúrowôł) rozrzutnie gospodarować; szastać * *Ŭe fúruj tak tý cukrý, bo ċi go ũe stykńe na dugo.*

fúrowańy (*D.lp.* fúrowańô) rzecz. od **fúrować**

fúrsko (*D.lp.* fúrska) *zgr.* od **fúra**; duża fura

fúrt 1. precz * *Idź ũody mje fúrt!* (Idź precz odemnie!) 2. ciągle, wciąż * *Mušis fúrt to samo grać? * Ty mi fúrt zawôdzôs.* 3. **być fúrt** (a) być poza domem; być na wyjeździe * *Jutro ný mogã dũ wôs przis, bo banã fúrt.* (b) być na uboczu, na marginesie * *Nase słýskô kultura bez tela lôt bůła fúrt.* 4. **iś fúrt** (a) wychodzić (np. z domu) * *Ta kobjyta prawje idze fúrt.* (b) wyjść, odejść * *Idź stýnd fúrt!* (Odejdź stąd!) (c) wyprowadzić się * *Ŭń muśôł iś ze chałpy fúrt.* 5. **jechać fúrt** wyjeżdżać * *Jutro jedźmy fúrt. * Jeźdźł'ch fúrt w daleke kraje.* 6. **pojechać fúrt** wyjechać 7. gdzieś, dokądś * — *Dże to jedźe? — A fúrt!*

→ *niem.* furt

fúrta (*D.lp.* fúrty, *Ms.lp.* fúrće) *zgr.* od **fúrtka**; furta, brama → *niem.* Pforte

fúrtecka (*D.lp.* fúrtecki, *Ms.lp.* fúrtece) *zdr.* od **fúrtka**

fúrtka (*D.lp.* fúrtki, *Ms.lp.* fúrtce) 1. furtka (w ogrodzeniu, przy piecu, w chlewiku); **fúrtka ũod pjeca | fúrtka do pjeca** drzwiczki pieca 2. *daw.* kłapa w majtkach z nogawkami mających dziurę w kroczu, zapinana z tyłu na guziki

fúrtńa (*D.lp.* fúrtńe) 1. połowa dwuczęściowej bramy 2. otwór w ścianie, w którym osadzona jest brama * *Ŭńńi fúrtńe wé studole zamurowali.*

fúrtyjůn (*D.lp.* fúrtyjůna) furtian (odźwierny, klucznik w klasztorze)

fúrtyjůnka (*D.lp.* fúrtyjůnki, *Ms.lp.* fúrtyjůnce) furtianka

fújsatojść (*D.lp.* fújsatojśći) wąsatość

fújsaty wąsaty

fújsik (*D.ls.* fújsika) *zdr.* od **fújs**; wąsik

fújsisko (*D.lp.* fújsiska) *zgr.* od **fújs**; wąsisko

fújsók (*D.lp.* fújsóka) wąsacz

fújsókaty *pejor. przym.* od **fújsók** * *Ty fújsóku fújsókaty! * Taki fújsók fújsókaty tã cheble.*

fújs (*D.lp.* fújsa, *Ms.lp.* fújsę) wąs

fújsók (*D.lp.* fújsóka) lumbago; zapalenie korzonków nerwowych; atak korzonków nerwowych * *Ale mje fújsók chyćůł.* zob. **heksynśus, lumyn, wúśók**

fýjnrich (*D.lp.* fýjnricha) podchorąży → *niem.* Fähnrich

fýjntla (*D.lp.* fýjntle) 0.25 litra

fýmel (*D.lp.* fýmla) 1. **mjeć fýmla** być szalonym, być wariatem, nie mieć piątej klepki * *Ŭń mô fýmla.* 2. **dostać fýmla** oszaleć, zwariować 3. **dostôwać fýmla** wariować * *Bajtle z godu dostôwały fýmla.*

→ *niem.* Fimmel

fýmińizacyjô (*D.lp.* fýmińizacyje) feminizacja

fýnster (*D.lp.* fýnstra, *Ms.lp.* fýnstrze) okno zob. **ũokno**, → *niem.* Fenster

fýnsterbrećik (*D.lp.* fýnsterbrećika) *zdr.* od **fýnsterbret**

fýnsterbret (*D.lp.* fýnsterbreta, *Ms.lp.* fýnsterbreće) parapet * *Jescy cuć bůło farbã na fýnsterbretach.* → *niem.* Fensterbrett

fýnsterbretowy parapetowy

fýnsterpufer (*D.lp.* fýnsterpufra, *Ms.lp.* fýnsterpufrze) poduszka kładziona na parapet (w celu oparcia się na niej) → *niem.* Fensterpuffer

fýnũymalny fenomenalny → *niem.* phänomenal

fýńksrôza (*D.lp.* fýńksrôze, *Ms.lp.* fýńksrôze) *bot.* piwonia (rodzaj roślin, łac. Paeonia) syn. **piwowůńa**, → *niem.* Pfingstrose

fýńksrôzka (*D.lp.* fýńksrôzki, *Ms.lp.* fýńksrôzce) *zdr.* od **fýńksrôza**

fýńksrôzowy piwoniowy

fýńicek (*D.lp.* fýńicka) *zdr.* od **fýńik** * *Snôd zech fýńicek na scejścy.*

fýńichel (*D.lp.* fýńichlu) koper włoski → *niem.* Fenchel

fýńik (*D.lp.* fýńika) 1. fenig (jedna setna marki niemieckiej) * *Ŭeftorzi mu tez tã i jaki fýńik dali.* 2. **być bez fýńika | ný mjeć ańi fýńika** być bez pieniędzy; być bez grosza * *Ŭic ċi ũe dũ, bo sama ný mũ juz ańi fýńika. * S cego ũń ċi mô ũoddać te pijũndze, jak ũń sũm je bez fýńika.* syn. **ný mjeć ańi ceski** 3. *fraz.* **ný mjeć rozumu za fýńik** nie mieć za grosz rozumu * *Taki stary byk ś ũego, a rozumu za fýńik ný mô.* syn. **ný mjeć za ceski filipa [w gowje]**

fýńiki (*tylko lm., D.* fýńikůw) *bot.* tobołki polne (*łac.* Thlaspi arvense) zob. **kabzók, pjýntôki, scyrk**

fýńikôrza (*D.lp.* fýńikôrza) skąpiec, sknera zob. **kabzók**

fýrcik (*D.lp.* fýrcika) ktoś postrzelony; narwaniec

fýrcać še *zur. ndk* (1.os.lp.cz.ter. fýrcũ še, lp.cz.przesz.r.m. fýrcôł še) kręcić się, wiercić się

fýrcók (*D.lp.* fýrcóka) 1. **o dziecku:** urwis, rozrabiaka 2. ktoś trochę zwariowany, pozytywnie zakręcony, nie potrafiący siedzieć beczynnym * *Fýrcók to je taki miglanc, kůnda abo rufjók.*

fýrlac *ndk* (1.os.lp.cz.ter. fýrlũ, lp.cz.przesz.r.m. fýrlôł) mieszać, bełtać * *Fýrlała mũńkã na zôpôrkã. * Tã še cojś rusô i fýrlô.* → *niem.* quirlen

fýrłańy (*D.lp.* fýrłańô) rzecz. od **fýrlac**

fýrleje (*tylko lm., D.* fýrlejůw) zbędne, niepotrzebne rzeczy

fyrłôcka (*D.lp.* fyrłôcki, *Ms.lp.* fyrłôcce) 1. mątewka, mieszadelko *zob.* **fyrłôk**, **rogôlka** 2. kopaczka gwiazdowa (do kopania ziemniaków) * *Fyrłôckûma kartôfle zbÿjrali i beztûz po całÿj polu jy zbÿjrali.* 3. pralka wirnikowa → *niem.* Quirl

fyrłôk (*D.lp.* fyrłôka) mątew, mątewka, mieszadło; miotełka do mieszania *zob.* **fyrłôcka**, **rogôlka** → *niem.* Quirl

Fyrlônt (*D.lp.* Fyrlônta, *Ms.lp.* Fyrlôntce) Korfantów → *niem.* Friedland in Oberschlesien

fyrma (*D.lp.* fyrmy) firma, przedsiębiorstwo * *Ûn fyrmã zapar i pojechał do Mÿymjec.* → *niem.* Firma

fyrmka (*D.lp.* fyrmki, *Ms.lp.* fyrmce) *zdr. od* **fyrma**; firmka

fyrmować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fyrmujã, *lp.cz.przesz.r.m.* fyrmowoł) firmować → *niem.* firmieren

fyrmowańy (*D.lp.* fyrmowańô) *rzecz. od* **fyrmować**

fyrmowy 1. firmowy; **fyrmowe aũto** samochód firmowy; **fyrmowy papÿur** papier firmowy, dokument firmowy; **fyrmowy štympeł** pieczęć firmowa * *Fyrmowe papÿury i akcyje spôlyli.* * *Fyrmowy štild symli, a fyrmã zawarli.* * *Ûn fyrmowy aũtÿ do roboty jechoł.* 2. **fyrmowô cajcha** znak (graficzny) firmy; logo → *niem.* Firmenzeichen

fyrnajz (*D.lp.* fyrnajzu, *Ms.lp.* fyrnajze) pokost, werniks * *Jô ñe po lak, yno po fyrnajz.* → *niem.* Firnis

fyrť I. *rzecz.* (*D.lp.* fyrťa, *Ms.lp.* fyrťce) ktoś postrzelony, narwaniec * *Co to je za fyrť s tego chopa, to zôdym by ñy myjšłoł.* **II.** *wykrz.* **naśladowanie obracania czegoś** * *Chyćũł za spajchy i fyrť tÿ kũłkÿ.*

fyrťac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* fyrťy, fyrťã; *3.os.lp.cz.ter.* furtô, fyrťce; *lp.cz.przesz.r.m.* fyrťoł; *2.os.lp.tr.rozk.* fyrťej,

fyrť) obracać, kręcić * *To trza dugo fyrťac.*

fyrťac še *zwr. ndk* obracać się, kręcić się * *Fyrťce mi še w gowje.*

fyrťańy (*D.lp.* fyrťańô) *rzecz. od* **fyrťac**; obracanie

fyrťki o człowieku: szybki * *Ta wasa cera je takô fyrťkô, wartko wsyjsko zrobi.*

fyrťnôńc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* fyrťnã; *lp.cz.przesz.: r.m.* fyrťnũn *r.ż.* fyrťla) obrócić

fyrťnôńc še *zwr. dk* 1. obrócić się *zob.* **ũofyrťnôńc še** 2. zakręcić się (w głowie) * *W gowje mu še fyrťlo, ũobalũł še i ñe poradźũł sũm stanôńc.*

fyrťnôńty o człowieku: stuknięty, postrzelony, zwariowany * *Ty ſjs je fyrťnôńty.* * *Ta baba je fyrťnôńtô.* * *Dyć ñe bũńdź taki fyrťnôńty.* * *To je fyrťnôńte. (o kimś)*

fyrťnôńcy (*D.lp.* fyrťnôńc) *rzecz. od* **fyrťnôńc**; obrót

fyrťôk (*D.lp.* fyrťôka) wiatrak, wiatraczek (zabawka)

fyrťicha [r+z] (*D.lp.* fyrťichy, *Ms.lp.* fyrťise) brzoskwinia *syn.* **breskwja**, **brzeskwina** → *niem.* Pfirsich

fyrťichowy [r+z] brzoskwinowy

fyrťiska [r+z] (*D.lp.* fyrťiski, *Ms.lp.* fyrťisce) *zdr. od* **fyrťicha**; brzoskińka

fyrť (*D.lp.* fyrťa, *Ms.lp.* fyrťce) książę *syn.* **hercôg**, **kšũzã**, **princ** → *niem.* Fürst

fyrťa (*D.lp.* fyrťy, *Ms.lp.* fyrťce) *górn.* strop (w kopalni) * *Fyrťa mušũ być zabudowanô, bo moze ũodlećć kamjyń.* * *Dej pozũr, bo šleci kamjyń ze fyrťy.* → *niem.* Firste

fyrťel (*D.lp.* fyrťla) część (miasta, kraju, regionu); dzielnica * *W roztomajtnych fyrťlach Šłÿska še roztomajtne radzi.* → *niem.* Viertel

G

gabaryjôk (*D.lp.* gabaryjôka) ozdobny pasek

gabcôk (*D.lp.* gabcôka) parobek *zob.* **fornôł**, **fũrnôł**, **pa-chotek**, **parobek**, **ũotrôk**

gabelka (*D.lp.* gabelki, *Ms.lp.* gabelce) *zdr. od* **gabla**

gabla (*D.lp.* gable) 1. część procy trzymana w dłoni (zwykle drewniana lub metalowa) * *Na gablã do šlojdry noułepsô je lyska.* 2. rozwidłona gałãzka, rozwidłona gałãz * *Tã gablã porzũi na trzi kũski, bo do pjeca ñe wleje.* 3. widełki (w rowerze, w różnych urządzeniach) 4. żart. widelec → *niem.* Gabel

gable (*tylko lm., D.* gablũw) widły *syn.* **greble**, **widły**

gacać še *zwr. ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gacũ še, *lp.cz.przesz.r.m.* gacoł še) iść powoli powłócząc nogami; człapać

gacapa (*D.lp.* gacapy) 1. piła do cięcia drzewna wzdłuż *syn.* **duźnô pjũta** 2. ktoś chodzący niezdarnie

gach *wykrz. dżw.* **odgłos uderzenia**, **upadku**

gachać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gachũ, *lp.cz.przesz.r.m.* gachoł) 1. uderzać, walić w coś 2. **o napojach alkoholowych:** wypijać 3. **o ogniu, płomieniach:** buchać

gachańy (*D.lp.* gachańô) *rzecz. od* **gachać**

gachnôńc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* gachnã; *lp.cz.przesz.: r.m.* gachnũn, *r.ż.* gachlã) 1. uderzyć, przywalić (w coś, czymś) * *Dej pozũr, bo gachnes w strũm.* * *Bele yno w*

tyń pot ñe gachne. * *Tak feste zejš gachnũn tymi dwjy-rzũma.* 2. **o napojach alkoholowych:** wypić; golnąć * *Gachni še piwo a idź spać.* 3. **o ogniu, płomieniach:** buchnąć

gachnôńcy (*D.lp.* gachnôńcô) *rzecz. od* **gachnôńc**

gacyńy (*D.lp.* gacyńô) *rzecz. od* **gaćić**

gać (*D.lp.* gaći) 1. tama, zaporą; jaz * *Jak bũta wjelkô woda, to zbulũta całũ gać.* 2. materiał służący do ocieplania, okrywania; warstwa ocieplająca

gaćić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gacã, *lp.cz.ter.r.m.* gacũł, *2.os.lp.tr.rozk.* gôc) 1. okrywać * *Kũńki zgrôbjajũ, ale jich ñe pôlũ, yno do dũm swozũ i brogi ñymi gacũ.* 2. ocieplać, izolować (przed zimnem) 3. lecieć, bieć * *Nã tašã a gać po zymły.*

gaćki (*tylko lm., D.* gaćkũw) kalesony *syn.* **spodne galôty**, **spodnôki**, **ũnterhôte**

gadũwa (*D.lp.* gadũwy) 1. grzyb trujący; grzyb niejadalny * *Gadũwũ še ñe zbÿyrô — radźũł dycko ũojjec.* * *Co ſjs to przũnũs za grziby? To sũ gadũwy.* * *Añi ñe idź na grziby, bo sũ same gadũwy.* * *W lejsze je wjũncũ gadũwũ jak prawich grzibũw.* *zob.* **bedłta**, **bedłũwa**, **gadźik**, **gadźôk**, **gadźôr**, **ñeprawy grzib**, **pšor**, **pšôk**, **trujôk** 2. *pejor. przezwisko człowieka* * *Ty gadũwo!*

gadũwka (*D.lp.* gadũwki, *Ms.lp.* gadũwce) *zdr. od* **ga-**

důwa; 1. grzyb trujący; grzyb niejadalny * *Yno mi nie przonojś gadůwkůw do chałpy*. 2. pejor. **przewisko dziecka** * *Pocekuj, ty gadůwko jedna*.

gadzók (*D.lp.* gadzoka) łysostopek cierpki, pieniążek pałacy (gatunek grzybów; łac. *Gymnopus peronatus*) zob. **muska**

gadź (*D.lp.* gadzi, *D.lm.* gadźuw) kładka, przejście (przez rzekę)

gadzi 1. *przym.* od **gód** 2. **gadze mlyko** bot. wilczomlecz ogrodowy (łac. *Euphorbia peplus*) 3. **gadźo gowa** sromotnik bezwstydnny (gatunek grzybów; łac. *Phallus impudicus*) *syn.* **gwjōzdńnik** 4. **gadźo gůwka** ważka * *Gadźo gůwka sã leći*. *syn.* **gadźigowa, libela, wodnô panna**

gadźigowa (*D.lp.* gadźigowy) ważka zob. **gadźo gůwka, libela, wodnô panna**

gadźik (*D.lp.* gadźika) grzyb trujący; grzyb niejadalny zob. **bedła, bedłůwa, gadůwa, gadźok, gadźor, nieprawy grzib, pśor, pśók, trujók**

gadźina (*D.lp.* gadźiny, *Ms.lp.* gadźine) 1. zwierzęta hodowlane; zwierzęta hodowane w gospodarstwie * *Musã is do dům, bo gadźina sce dostać zryć*. zob. **gówjydz** 2. szkodniki * *Můj kot nie poradzi tej gadźiny wychytać — tela můj mysůw*. 3. hołota * *To tã je gadźina w tej chałpje*. * *To je takô prawô gadźina*. * *Naprosyli roztomajtnů gadźinã, a lô swoich nyma mjejsca*. * *Wsytke chadzaje to je jedna gadźina*. 4. **drobnô gadźina** ptactwo domowe; drób * *Wjela drobnej gadźiny můmy?* zob. **gówjydz** 5. **dziwjo gadźina** dzikie zwierzęta 6. **lejsnô gadźina** zwierzęta leśne * *ZajŃnce i sōrńiki to je lejsnô gadźina*.

gadźok (*D.lp.* gadźoka) grzyb niejadalny; grzyb trujący * *To sů gadźoki, a nie dobre grziby*. * *U nōs na ũogrodze powyrōstało fol gadźokůw*. zob. **bedła, bedłůwa, gadůwa, gadźik, gadźor, nieprawy grzib, pśor, pśók, trujók**

gadźor (*D.lp.* gadźora, *Ms.lp.* gadźorze) grzyb niejadalny; grzyb trujący * *Gadźorůw nie zbjyrej*. zob. **bedła, bedłůwa, gadůwa, gadźik, gadźok, nieprawy grzib, pśor, pśók, trujók**

gafcyć śe *zur.* *ndk* (1.os.lp.cz.ter. gawcã śe, lp.cz.przesz.r.m. gawcũł śe) gapić się * *A dyć przestůń śe juz gafcyć w tã gipsdekã a śe bjer do roboty*. → niem. gaffen

gafcyńy (*D.lp.* gafcyńo) rzecz. od **gafcyć**

gaftńůńc *dk* (1.os.lp.cz.przysz. gaftnã; lp.cz.przesz.: r.m. gaftnũn, r.ż. gaftła) spojrzeć

gaftńůńcy (*D.lp.* gaftńůńc) rzecz. od **gaftńůńc**.

gaga [ˈgaˈga] *dziec.* 1. gorący, gorące 2. coś, co może sprawić ból 3. ogień

gagać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. gagũ, lp.cz.przesz.r.m. gagoł) o **kurze**: gdakać * *Dwje kury gagajũ*.

gagany *dziec.* gorący

gagańy (*D.lp.* gagańo) rzecz. od **gagać** * *Tela gagańo, a yno jedne jajco*.

gaglać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. gaglũ, lp.cz.przesz.r.m. gagloł) mówić o różnych głupstwach

gaglańy (*D.lp.* gaglańo) rzecz. od **gaglać**

gagoła (*D.lp.* gagoły, *Ms.lp.* gagole) niedojrzały owoc * *Najōd śe gagołůw i morzũto go*. *syn.* **gũgũta**

gajcować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. gajcujã, lp.cz.przesz.r.m. gajcowoł) pędzić z impetem

gajcowańy (*D.lp.* gajcowańo) rzecz. od **gajcować**

gajda (*D.lp.* gajdy, *Ms.lp.* gajdze) 1. człowiek niezgrabny, nieruchliwy 2. obelżywe określenie kobiety 3. (*Śl. Ciesz.*) **gajdy** dudy

gajdōrz (*D.lp.* gajdōrza) 1. ktoś, kto gra na dudach 2. muzykant, grajek

gajga (*D.lp.* gajgi, *Ms.lp.* gajdze) 1. skrzypce * *Stare je dobre yno wino a gajga*. * *W jednej kapeli dzoũcha fajnie grała na gajdze*. * *Na gajgach nie grō śe tak leko*. *syn.* **skrzypka** 2. obelżywe określenie kobiety

gajgowy skrzypcowy; **gajgowy kũncert** koncert skrzypcowy

gajgōrka (*D.lp.* gajgōrki, *Ms.lp.* gajgōrce) skrzypaczka

gajgōrz (*D.lp.* gajgōrza) skrzypek

gajńba (*D.lp.* gajńby) 1. wstyd (zwykle z powodu czegoś przynoszącego ujmę, czego należy się wstydić, za co ludzie będą wytykać palcami); **narobić gajńby** | **wyrzůndzić gajńbã** narobić wstydu; **przinojśić gajńbã** przynosić wstyd; **robić gajńbã** robić wstyd; **ũod gajńby** ze wstydu * *Zrobjũł śe cołki cerwjũny ũod gajńby*. * *ũod gajńby ũocy aze pod stũł spujścũta*. * *To je gajńba, coby jescy tera bũto zyto nieũobsecũne*. * *Śedzeć wẽ harejsce to je gajńba*. * *Tak śe naprac, co za gajńba!* * *To przecã je gajńba tak is ũoblecũny do kojścõta*. * *Jõ ny můj bileta*. *Jak kobuch przidze, to bãndze gajńba*. * *Co to za gajńba z mjytũ ũozprawjac?* * *Takũ jśce gajńbã wyrzũndzylũ*. * *Kupce śe ancugi, coby jśce mi w mjejsce gajńby ny narobjyli*. * *Jak jõ tã zaparzã, to ci ale gajńby narobjã!* * *ũũna dzynnie łajzi ũozartõ*. *Aze gajńba take cojs gõdac*. zob. **styd** 2. hańba * *Gajńba na cã, smykać śe po nocach*. * *Takõ kjecka to je styd a gajńba*. 3. **być [kũmu] gajńba [co robić, camu, za kogo, za co]** być [komu] wstyd [co zrobić, dlaczego, za kogo, z jakiego powodu]; wstydić się [co zrobić, dlaczego, za kogo, z jakiego powodu] * *ũũnej je gajńba tã is*. (Wstydzi się tam isć.) * *Mje tyz bũto aji gajńba za to*. * *Mje je gajńba za cã i bezto śe u cõtki nie pokõzã*. * *ũoblyc śe inaksy, bo mje je gajńba za cẽbje*. * *Bũto mi gajńba skuli tego, ze ch nieskoro przisoł*. 4. **być [kogo] gajńba [co robić, skuli cego]** być [komu] wstyd [co robić, z jakiego powodu]; wstydić się [co robić, z jakiego powodu] * *Nie bũto cẽ to gajńba tak śe ũozryć?* * *Nie przisoł, bo go je gajńba śe pokõzac*. * *Nie bũto by jũ gajńba brać tõwũr na bũrg wẽ sklepje?* * *Taki stary pachũł, a jescy mu glice wisũ*. *Nie je go to gajńba?* * *ũũnego je gajńba do ũwjũntej Anny is*. * *Gajńba go bũto śe ũo to spytać*. 5. **ńyma gajńba [co robić] w wypowiedzeniach twierdzących**: to nie wstyd [co robić] * *ńyma gajńba gõdac po ũlũsku*. 6. **ńyma (kogo) gajńba [co robić, skuli cego]** (komu) nie jest w wstyd [co robić, z jakiego powodu] * *ńyma cẽ gajńba?* * *ńyma cẽ to gajńba tã łajzić?* 7. **ny mjeć gajńby** być bezwstydnym, nieskromnym * *Ty ny mõs chopje gajńby!*

gajńbić (1.os.lp.cz.ter. gajńbjã, lp.cz.przesz.r.m. gajńbjũł) zawstydzac; wprawiać w zawstydzenie * *ũojcũw to bardzo gajńbjũto*.

gajńbić śe *zur.* *ndk* wstydić się; odczuwać wstyd * *Gajńbjũł śe ũo to spytać*. * *Banã śe za cẽbje gajńbić*. * *ũũna dycko śe gajńbi*. * *ũũna tã nie chce is, bo śe gajńbi*.

gajńbjyny (*D.lp.* gajńbjynô) *rzecz. od gajńbić*
gajńbliwojść (*D.lp.* gajńbliwojści) wstydlivość
gajńbliwy wstydlivy * *Moja dżoŭcha je gajńbliwô, sama by ku synkowi ñe wysta.*
gajńbować še *zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. gajńbujã še, lp.cz.przesz.r.m. gajńbowoł še) wstydzić się * Ñe gajńbuj še tak.*
gajowńa (*D.lp.* gajowńe) gajówka
gajśić *ndk (1.os.lp.cz.ter. gasã, lp.cz.przesz.r.m. gajśiŭ, 2.os.lp.tr.rozk. gôś) gasić; gajśić wôpno* gasić wapno * *Wôpno cały tydzyn gajśyli.*
gajśńńicy (*D.lp.* gajśńńićô) *rzecz. od gasńńić*
gakrać *ndk (1.os.lp.cz.ter. gakraŭ, lp.cz.przesz.r.m. gakraoł) gęgać*
gakrańy (*D.lp.* gakrańô) *rzecz. od gakrać*
gala (*D.lp.* gale) żółć
galan (*D.lp.* galana) 1. zalotnik, kochanek; mężczyzna starający się o rękę kobiety; narzeczony; kawaler * *Widzała'ch će ze twojŭ galanŭ. * Roki ućekajŭ, a galana jescy ñy môs. * Do Marije chodźi galan na zôlyty. * Môs juz galana? 2. elegancki mężczyzna, elegant * Ale ś ćebje je tera galan.*
→ *czes. galán*
galanda (*D.lp.* galandy, *Ms.lp.* galańdze) 1. kolorowy wieńiec wkładany na głowę 2. girlanda 3. dowolna ozdoba w kształcie koła * *Dżoŭchy zrobjŭty še na kŭłkach galandy ze krejpapjŭru.*
galandka (*D.lp.* galandki, *Ms.lp.* galandce) *zdr. od galanda*
galanecka (*D.lp.* galanecki, *Ms.lp.* galanecce) *zdr. od galanka* → *czes. galánečka*
galanek (*D.lp.* galanka) *zdr. od galan*
galanka (*D.lp.* galanki, *Ms.lp.* galance) 1. ukochana, kochanka, narzeczona * *Posoł do galanki s kwjôtkŭma. 2. panna na wydaniu 3. elegancka dziewczyna (kobieta)*
→ *czes. galánka*
galant (*D.lp.* galanta, *Ms.lp.* galańće) *zob. galan*
galanteryjô (*D.lp.* galanteryje) galanteria
galantka (*D.lp.* galantki, *Ms.lp.* galantce) panna na wydaniu *zob. galanka*
galantno ładnie, elegancko
galantny 1. szarmancki, uprzejmy 2. ładny, elegancki, porządny * *To ċi je galantny chop. * S tego Hajńika je taki galantny synek. * Lajstła še taki galantny hut. zob. galanty*
→ *czes. galantní*
galanto mocno, serdecznie * *Ŭŭn yno kocyndruje tak galanto. * Galanto jŭ wysćiskoł.*
galanty ładny, elegancki, porządny *zob. galantny*
galańcić še *zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. galancã še, lp.cz.przesz.r.m. galańciŭ še) 1. zalecać się 2. stroić się*
galańdzôrka (*D.lp.* galańdzôrki, *Ms.lp.* galańdzôrce) 1. kobieta robiąca girlandy, wiązanki, wianki z kwiatów, wieńce na głowę itp. 2. kobieta sprzedająca kwiaty, kwiaciarka
galańić še 1. *o chłopaku i dziewczynie:* chodzić ze sobą * *em Juz cały rok še galańiŭ, a ñe słyħać ũo weselu. * Ŭŭni še juz za dugo galańiŭ, z weselô ñic ñe bãńdze. 2. stroić się*

galańyny (*D.lp.* galańynô) *rzecz. od galańić; chodzenie ze sobą * Skŭjńćŭto še galańyny.*
galar (*D.lp.* galara, *Ms.lp.* galarze) *górn. duży wóz górniczy na węgiel*
galaś (*D.lp.* galaśa) kalosz
galert (*D.lp.* galertu, *Ms.lp.* galerće) 1. galareta, galaretka (na cieście) → *niem. Gallert* 2. galaretka z nówek * *W zimny še prãndzŭ tyn galert ześedñe. * Galert robi še ze ratkŭw. * Galert jymy z ũoctŭ. * Polyj mi tyn galert cetrŭnŭ i dej cosnek. * Galert še trzŭjŭše. * Kupjŭta'ch ajsbajny i zrobjŭ galertu. * Jak še zabije ŭwińã, to še potŭj robi galert. * Galert robjymy z nogŭw ũod projśŭńća. 3. fraz. trzŭjŭ še jak galert* trząść się jak galareta
galertowaty galaretowaty; podobny do galarety
galertowy *przym. od galert;* galaretowy
galeryjô (*D.lp.* galeryje) 1. balkon wokół sali 2. balkon na zewnątrz budynku 3. galeria
→ *czes. galerie, → niem. Galerie*
galga (*D.lp.* galgi, *Ms.lp.* galdze) szubienica * *Na galgã ś űŭ! → niem. Galgen*
Galicyjô (*D.lp.* Galicyje) Galicja
Galicyjôcka (*D.lp.* Galicyjôcki, *Ms.lp.* Galicyjôcce) kobieta z Galicji
Galicyjôk (*D.lp.* Galicyjôka, *M.lm.* Galicyjôki) 1. mieszkaniec Galicji 2. ktoś pochodzący z Galicji * *Przijeħali Galicyjôki, tã w lejsze mjyskali, w takej srogej barace.*
galic *ndk (1.os.lp.cz.ter. galã, 1.os.lm.cz.ter. galymy, lp.cz.przesz.r.m. galŭł) w połączeniach z B.:* czyhać (na kogo, na co)
galmańôrz (*D.lp.* galmańôrza) robotnik pracujący w kopalni galmanu
galmŭn (*D.lp.* galmanu, *Ms.lp.* galmańe) galman (ruda cynku) → *niem. Galmei*
galować *ndk (1.os.lp.cz.ter. galujã, lp.cz.przesz.r.m. galowoł) stroić*
galować še *zwr. ndk stroić się*
galowańy (*D.lp.* galowańô) *rzecz. od galować*
galôcka (*tylko lp., D.* galôckŭw) spodnie
galôcaty o ubramiu: rozciągnięty * *Tyn pulôwer je ũogrŭmñe galôcaty.*
galôćiska (*D.lp.* galôćiskŭw) *zgr. od galôty;* stare spodnie * *Śćepñi te stare galôćiska. * Stare galôćiska še ũoblyc.*
galôćôrz (*D.lp.* galôćôrza) *zart.* 1. krawiec szyjący spodnie * *U nôs bŭło dwuch krawcŭw. Jadyñ sŭł śakjety, a drugi galôty. To na tego drugygo my padali 'galôćôrz'. 2. ktoś, kto lubi nosić spodnie (zwłaszcza długie) * Ŭŭn bez lato ścoł yno w dugich galôtach łajźiċ. To bŭł 'galôćôrz'. * Ty galôćôrz! 3. ktoś, kto nosi szerokie, obszerne spodnie*
galôta (*D.lp.* galôty, *Ms.lp.* galôće) *przezwiśko męzczyzny*
galôtko (*D.lp.* galôtko) *bot. irys (łac. Iris)*
galôtki (*tylko lm., D.* galôtkŭw) *zdr. od galôty* 1. krótkie spodnie; spodenki (np. gimnastyczne) * *Jô w tich galôtkach pŭjďã do kojścoła. * Zapñi še te galôtki.*
→ *czes. kalhotky* 2. majtki, kąpielówki * *W galôtkach še kŭmpej, a ñe po sagu. 3. damskie majtki z nogawkami; reformy damskie zob. bufalôki, dynamohôze, dynamôki, dynamŭwy, galôty* 4. *bot. nasturecja (łac. Tropaeolum)* 5. *bot. por (łac. Allium ampeloprasum)* *zob.*

borej, burel, porej, žimowô cebula 6. *fraz. mječ poŕne galôtki strachu* bardzo się bać

galôtny ubrany w spodnie

galôty (*tylko lm., D. galôt, galôtůw*) 1. spodnie; **manćestrowe galôty** spodnie sztruksowe * *Mŕy w šraniku wolńanne galôty i pŕcŕynne galôty. * Mŕy nowe galôty, co mi še wcale nie gńetŕy. * To sŕy galôty na niedželã. * Dže sŕy galôty ŕod tego cõrnego ancuga? * Cafe galôty še zmazoł. * Tyn synek je bez galôt, trza mu nowe kupić. * Załótej mi dżurã w galôtach. * Ne stargej tich galôt. * Mŕy dżurã wé kabže ŕod galôt. → *czes. kalhoty, → mor. kalaty, → wł. caligotte* 2. majtki z nogawkami; reformy damskie *zob. bufalõki, dynamohõze, dynamõki, dynamůwy, galõtki* 3. plewy (przy nasionach koniczyny) * *Przi rojśikũnu sŕy galôty, a przi psyńicy sasuliny.* 4. **ćũngnŕńć še jak smrũd po galôtach** bardzo się ciągnãć, wlec się 5. **dostać na galôty** dostać lanie; zostać zbitym 6. **fazan w galôtach** pieczony bażant owijany plastrami boczku 7. **galôty na lajbiku** kobiece majtki z nogawkami zszyte z koszulkã 8. **galôty s klapŕy** krõtkie spodnie połączane z podkoszulkã, zapinane z tyłu 9. **galôty stracić** pójść z torbami; splajtować, zbankrutować * *Ŧy mogã wŕy wŕjńcŕy płaćić, bo galôty stracã.* 10. **kokoće galôty** *bot. irys (łac. Iris)* 11. *fraz. mječ celinã w galôtach* bać się 12. *fraz. mječ poŕne galôty strachu* bardzo się bać * *Bajtle strachu mjały poŕne galôty.* 13. *fraz. mječ ućechy poŕne galôty* bardzo się cieszyć *syn. mječ ućechy dwa mječy, mječ ućechy štyry mječy* 14. *fraz. mječ w galôtach | zrobić do galôt* zesrać się 15. *fraz. mječ w galôtach krupńõki żart.* stać na chwiejnych nogach; ruszać się niemrawo 16. **na cafe galôty o robieniu czegoś:** na całego; pełnã gębã * *Ŧũńi špywali na cafe galôty. * Wadzũł še na cafe galôty.* 17. *fraz. nalõc (kũmu) na galôty* spuścić lanie (komu); pobić (kogo) * *Ale mu tã nalõli na galôty.* 18. *fraz. pydlić choby mječ ũose w galôtach* bardzo szybko bieć * *Ŧũn pydli choby mjoł ũose w galôtach.* 19. **spodńe galôty** kalessony *syn. gaćki, spodńõki, ũnterhõze* 20. *fraz. srać do galôt* bardzo się bać 21. **serco (kũmu) šlećało do galôt** (kto) boi się, jest tchõrźliwy 22. *fraz. wykłupać (kũmu) galôty* sprawić (komu) lanie*

galus (*D.lp. galusa, Ms.lp. galuse*) 1. indyk *zob. hyndyk* 2. bałagan, nieporządek *zob. garus*

galũn (*D.lp. galũna*) galon (jednostka objętości)

galũnka (*D.lp. galũnki, Ms.lp. galũnce*) jedwabna wstęga, którã obszywano dõł spõdniczy → *niem. Galone*

galyńy (*D.lp. galyńõ*) *rzecz. od galić*

gałãjzisty mający duzo gałãzi, gałãzisty * *Ŧũńi majŕy przi chałpje taki gałãjzisty strũm.*

gałdus (*D.lp. gałdusa, Ms.lp. gałduse*) pijak, alkoholik

gałecka (*D.lp. gałeckki, Ms.lp. gałecce*) kluska * *Gałeckki abo klũzki to je jedno.*

gałgajński 1. *przym. od gałgũn* 2. **po gałgajńsku** jak łajdak, drań * *Ŧũn cafe zycŕy zũł po gałgajńsku.*

gałgajństwo (*D.lp. gałgajństwo*) łajdactwo, draństwo

gałgũn (*D.lp. gałgana, M.lm. gałgany, D.lm. gałganũw*) łobuz, nicpoń, drań, łajdak * *Ledy jaki gałgũn przi dze do wsi i ũozkazuje.*

gałuscũnka (*D.lp. gałuscũnki, Ms.lp. gałuscũnce*) *Ŧl. Ciesz. woda po gotowaniu klusek syn. klũscũnka*

gałuska (*zwykle w lm., D.lp. gałuski, Ms.lp. gałusce*) *Ŧl. Ciesz. kluska zob. klũzka*

gałusyc *ndk (1.os.lp.cz.ter. gałusã, lp.cz.przesz.r.m. gałusũ)* ogłuszać

gałusynŕy (*D.lp. gałusynõ*) *rzecz. od gałusyc*

gałũjz (*D.lp. gałãjzi, M.lm. gałãjze, D.lm. gałãjzi, gałãjzũw*) 1. gałãż, konar * *Na gałãjzi šedzi ptõk i špywõ. * Prziwlyk se take gałãjze z lasa i zajś mõ cŕy põlić. * Mũmy naladowano poŕnŕy fũrã gałãjzi. * Narzli my tich rubich gałãjzũw. * Wjater poŕũmoł gałãjze.* 2. odnoga, odgałãzienie * *Moja wjara to je korzyń, a resta to sŕy gałãjze.*

gałũzecka (*D.lp. gałũzecki, Ms.lp. gałũzeczce*) *zdr. od gałũzka*

gałũzka (*D.lp. gałũzki, Ms.lp. gałũzce*) *zdr. od gałũjz;* gałãzka * *Z gałũzkũw ŕod brzoze robi še mjetty.*

gamajda (*D.lp. gamajdy, Ms.lp. gamajdze*) ktoś powolny, ślamazarny

ganc 1. całkiem, zupełnie * *Terazki še gõdõ, ize ludže moc pijŕy, ale to tak ganc nŕyma proũda. zob. blańk, cołkŕy, do cafa, do cna, do fũndamyntu, do grũntu, do imyntu, do kna, durch, w cołkojści* 2. **ganc egal** wszystko jedno * *Ŧũnymu je ganc egal. → niem. ganz*

ganobić *ndk (1.os.lp.cz.ter. ganobjã, lp.cz.przesz.r.m. ganobjũł, 2.os.lp.tr.rozk. ganũb)* 1. duzo i pilnie pracować 2. gromadzić, oszczãdzać

ganobjynŕy (*D.lp. ganobjynõ*) *rzecz. od ganobić*

ganobliwje 1. oszczãdnie, gospodarnie, zaradnie 2. *o wygłãdzie:* skromnie * *Ŧũna ganobliwje wygłãndõ.*

ganobliwojśc (*D.lp. ganobliwojści*) oszczãdnośc, gospodarnośc, zaradnośc

ganobliwy oszczãdny, gospodarny, zaradny

ganobny oszczãdny, gospodarny, zaradny

gańg (*D.lp. gańgu*) 1. garnitur *zob. ancug, gańgõł* 2. bieg (w pojeżdzie) 3. danie * *Zesły my še zajś wysytkie i Mari zaca wynojśić narychtowane gańgi. Dyć to nie bũł fejderbal, yno prawy babski cũmber! * Na wjecerzŕy bũty trzi gańgi.*

gańgõł (*D.lp. gańgõla*) garnitur *zob. ancug, gańg*

gańich 1. całkiem, zupełnie * *Gupotŕy šwjata serco gańich przeryte. → niem. gãnzlich* 2. wcale * *Po gospodach še gańich juz nie smykõ.*

gańiç *ndk (1.os.lp.cz.ter. gańã, lp.cz.przesz.r.m. gańũł)* ganić, krytykować * *Ŧojćec go gańũł, bo zasuzũł. * Ŧech tã gańũ wjela chcŕy, a jõ tã is musã. * Jõ še go bojã, bo ũũn wysyjsko gańi. * Ne gańiçe Maryjce. * To je dobry synek, a jyno mi go wysyjscy gańũ. * Ŧy mogã tego gańiç, bo to je fajne.*

gańynŕy (*D.lp. gańynõ*) *rzecz. od gańiç*

garantýrować *ndk (1.os.lp.cz.ter. garantýrujã, lp.cz.przesz.r.m. garantýrowoł)* 1. gwarantować * *Jõ ci to garantýrujã.* 2. zapewniać, rãczyć * *Jako na tŕy kũnu šedzã, oficerskŕy hũnorŕy garantýrujã. * Jõ ci za to garantýrujã.*

→ *niem. garantieren*

garantýrowańy (*D.lp. garantýrowańõ*) *rzecz. od garantýrować*

garantýjõ (*D.lp. garantýje*) gwarancja * *Fyrma dõ wŕy garantýjŕy na to. * Do djõska s takŕy garantýjŕy! → niem.*

Garantie
garaża (*D.lp.* garaże) garaż * *Garažã še wybudował wele chałpy.* * *Majŕy garažã na dwa aŕta.* → *niem.* Garage
garb (*D.lp.* garba) garb → *czes.* hrb
garbaty garbaty → *czes.* hrbatý
garbjôrz (*D.lp.* garbjôrza) garbarz
garbjyrńa (*D.lp.* garbjyrńe) 1. garbarnia → *niem.* Gerberei 2. **garbjyrńa na bjoło** garbarnia, w której garbuje się skóry na biały lub jasny kolor → *niem.* Weißgerberei
garbjyrski garbarski; **garbjyrskô robota** garbarstwo (rzemiosło), praca garbarza
garbjyrstwo (*D.lp.* garbjyrstwa) garbarstwo → *niem.* Gerberhandwerk
garbjyrz (*D.lp.* garbjyrza, *D.lm.* garbjyrzŭw) 1. garbarz * *Dej tã skŕrkã do garbjyrza.* → *niem.* Gerber 2. **garbjyrz na bjoło** garbarz garbujący skóry na biały lub jasny kolor → *niem.* Weißgerber
garbok (*D.lp.* garbôka) regał * *Potožŭł chleby na garbok, coby še rusały.*
garbôc (*D.lp.* garbôca) człowiek garbaty; garbus
garbus (*D.lp.* garbusa, *Ms.lp.* garbuše) ktoś garbaty
garbusek (*D.lp.* garbuska) *zdr. od garbus*
garcarski garcarski
garcopjyrz (*D.lp.* garcopjyrza) nietoperz *syn. flejdermaŭs, kacôpyrz, lacopjyrz, latopjyrz, mantopyrz, mjŕntopyrz*
garcopjyrzek (*D.lp.* garcopjyrzka) *zdr. od garcopjyrz*
garcarstwo (*D.lp.* garcarstwa) garcarsstwo
garcôrka (*D.lp.* garcôrki, *Ms.lp.* garcôrce) 1. żona garncarza 2. kobieta sprzedająca gliniane garnki
garcôrz (*D.lp.* garcôrza) 1. garncarz *zob. bŭncłôrz, gôrkôrz, skorupjôrz* 2. ktoś kto naprawia stare garnki * *Garcôrz cynuje džury w garcach.*
garcysko (*D.lp.* garcyska) *zgr. od garńec* * *Fto to zjy take garcysko zupy?*
garda (*D.lp.* gardy, *Ms.lp.* gardže) gwardia → *niem.* Garde
garderôba (*D.lp.* garderôby) garderoba → *niem.* Garderobe
gardina (*D.lp.* gardiny, *Ms.lp.* gardińe) 1. zasłona (w oknie) → *niem.* Gardine 2. **štańga na gardiny** karnisz *syn. gardinrama, gardinštańga*
gardinka (*D.lp.* gardinki, *Ms.lp.* gardince) *zdr. od gardina;* zasłonka (w oknie) * *Jak my wyjydzŭmy z dŭmu, to u sŭmšadŭw še gardinki rusaŕy.*
gardinrama (*D.lp.* gardinramy) karnisz *syn. gardinštańga, štańga na gardiny*
gardinštańdzka (*D.lp.* gardinštańdzki, *Ms.lp.* gardinštańdze) *zdr. od gardinštańga*
gardinštańga (*D.lp.* gardinštańgi, *Ms.lp.* gardinštańdze) karnisz *syn. gardinrama, štańga na gardiny,* → *niem.* Gardinestange
gardyka (*D.lp.* gardyki, *Ms.lp.* gardyce) gardło * *Sôrnŭk mjoł przegryzŭny gardykã.*
gardzyńy (*D.lp.* gardzyńô) *rzecz. od gardzić*
gardzić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gardžã, *lp.cz.przesz.r.m.* gardžŭł) gardzić * *Gardžŭł robotŭ, bo ŕy mjoł chãńci do roboty.*
gardžista (*D.lp.* gardžisty, *Ms.lp.* gardžišce) gwardzista → *niem.* Gardist

garlica (*D.lp.* garlice) 1. wole *zob. paks* 2. tarczyca
garlôc (*D.lp.* garlôca) garlacz (nazwa ras gołębi)
garło (*D.lp.* garła) gardło * *Dôchtŭr kôzali garło gurglować.*
garn (*D.lp.* garnu, *Ms.lp.* garńe) 1. kordonek * *Z garnu še hekluje decki.* 2. włóczka → *niem.* Garn
garńŭc *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* garńã, *lp.cz.przesz.r.m.* garnŭn, *r.ż.* garła) zgarniać * *Zbozy do wjertelika garńŭc, az wjertelik poŕny.*
garńŭc še *zur. ndk* pchać się, cisnąć się * *Ludže še do kojšcôta garli.* * *Ludže še garńŭ do sklepu.*
garńec (*D.lp.* garca) garnek **garńec na mlyko** garnek do gotowania mleka * *Jô še dŭj moje garce cynować.*
garńitura (*D.lp.* garńitury, *Ms.lp.* garńiturze) 1. komplet bielizny damskiej 2. wyszywana makatka (zwykle wisząca na ścianie w kuchni) → *niem.* Garnitur
garńizŭna (*D.lp.* garńizŭny, *Ms.lp.* garńizŭńe) garnizon
garńyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* garńyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* garńyrowoł) dekorować, ozdabiać (ciasta, potrawy) * *Džišej bãńdžymy garńyrować torty.* * *Musã jescy te torty garńyrować.*
garńyrowańy (*D.lp.* garńyrowańô) *rzecz. od garńyrować*
garńŭńcy (*D.lp.* garńŭńcô) *rzecz. od garńŭc*
garołko (*D.lp.* garołka) *zdr. od garło*
gartnôrz (*D.lp.* gartnôrza) ogrodnik → *niem.* Gärtner
gartynšerki (*tylko lm., D.* gartynšerkŭw) *zdr. od gartynšery*
gartynšery (*tylko lm., D.* gartynšerŭw) sekator *syn. baŭmšery*
garus (*D.lp.* garusu, *Ms.lp.* garuše) bałagan, nieporządek * *Ale môće tego garusu w kuchni!* * *Wy'jšće przijechali, a jô mŭj poŕno garusu w dŭma.* *zob. bajzel, chabrajstwo, krŭm, ŭmbaŭ* → *niem.* Garaus
garuska (*D.lp.* garuski, *Ms.lp.* garusce) kompot z suszonych owoców
garusyńy (*D.lp.* garusyńô) *rzecz. od garuścić*
garuścić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* garusã, *lp.cz.przesz.r.m.* garušŭł) 1. bałaganić; robić nieporządek 2. śmiecić
garušnik (*D.lp.* garušnika) ktoś, kto lubi bałaganić a nie lubi sprzątać; bałaganiarz * *Hilda to je garušnik.*
gasŭńc *ndk* (*lp.cz.ter.: 1.os.* gasnã, *3.os.* gajšŭe;) * *Šwŕycka pŭmału gajšŭe.*
gasôk (*D.lp.* gasôka) długi kij z małym knotem i lejkiem do zapalania i gaszenia świec w kościele *syn. pôlityka*
gasthaŭz (*D.lp.* gasthaŭzu, *Ms.lp.* gasthaŭže) 1. gospoda, zajazd 2. dom gościnny → *niem.* Gasthaus
gasthaŭzek (*D.lp.* gasthaŭzku) *zdr. od gasthaŭz*
gasthaŭžik (*D.lp.* gasthaŭžiku) *zdr. od gasthaŭz*
gasŭny gaszony; **gasŭne wôpno** wapno gaszone
gasyńy (*D.lp.* gasyńô) *rzecz. od gajścić;* gaszenie
gater (*D.lp.* gatra, *Ms.lp.* gatrze) 1. trak * *Gater je do przerzinańô štamŭw.* → *niem.* Gatter 2. tartak; **robić na gatrze** pracować w tartaku *zob. bretmila, zejgework*
gatner (*D.lp.* gatnera, *Ms.lp.* gatnerze) ogrodnik → *niem.* Gärtner

gatnerka (*D.lp.* gatnerki, *Ms.lp.* gatnerce) 1. ogrodniczka 2. żona ogrodnika
→ *niem.* Gärtnerin

gatnerowy ogrodniczy; **gatnerowe nôcyńy** narzędzia ogrodnicze

gatneryjô (*D.lp.* gatneryje) 1. ogród, ogródek * *Půdźce, pokôzã wŷ tã mojã gatnertyjŷ.* 2. ogrodnictwo, sklep ogrodniczy * *Idymy do kúnzũmu abo do gatneryje i dôwũmy ŝe wciš bele co.* 3. ogrodnictwo, gospodarstwo ogrodnicze

gatnyrski ogrodniczy

gatnyrstwo (*D.lp.* gatnyrstwa) ogrodnictwo

gatnyrz (*D.lp.* gatnyrza) ogrodnik → *niem.* Gärtner

gatnyrzić gospodarzyć; uprawiać ogródek * *Ty tyz gatnyrziš a gatnyrziš!*

gatnyrzyńy (*D.lp.* gatnyrzyńy) *rzecz. od gatnyrzić*

gatũnek (*D.lp.* gatũnku) gatunek → *niem.* Gattung

gaũba (*D.lp.* gaũby) lukarna → *niem.* Dachgaube

gaũbka (*D.lp.* gaũbki, *Ms.lp.* gaũbce) *zdr. od gaũba*

gaũkugler (*D.lp.* gaũkuglera, *Ms.lp.* gaũkuglerze) kuglarz

gawãnda (*D.lp.* gawãndy, *Ms.lp.* gawãndže) **być na gawãndže** przeszkadzać (ciągłym mówieniem) * *Ta je na gawãndže.*

gawãndzyny (*D.lp.* gawãndzynyô) *rzecz. od gawãndzić*

gawãndzić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gawãndzã, *lp.cz.przesz.r.m.* gawãndzũ) 1. przeszkadzać, zawadzać * *Ty mi yno gawãndziš.* * *Kũmu to zajš gawãndzũto, ize to skludzũt.* * *Modŷ zawdy starzi gawãndzi.* * *Ńe umjã dali jechać, bo mi sã tyn kamjyn gawãndzi.* * *Gawãndziš mi sã na tŷ placu.* * *Űũnymu zawdy cojš gawãndzi.* 2. rozmawiać, gawędzić * *Ŗedzeli i gawãndzili ŷo duchach.* 3. zwlekać * *Zajš gawãndziš s tŷ.*

gawrũn (*D.lp.* gawrũna) gawron (gatunek ptaków; *łac.* Corvus frugilegus)

gaz (*D.lp.* gazu, *Ms.lp.* gajže) 1. gaz * *Jô mŷ aũto na gaz.* 2. nafta * *Nalyj gazu do lampki.* 3. *fraz. jechać na fol gaz* jechać z maksymalną prędkościã

gazdować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gazdujã, *lp.cz.przesz.r.m.* gazdowoł) *Ŗl. Ciesz.* gospodarzyć

gazdowańy (*D.lp.* gazdowańô) *rzecz. od gazdować*

gazmaska (*D.lp.* gazmaski, *Ms.lp.* gazmasce) maska przeciwgazowa

gazowy 1. gazowy 2. *fraz. gazowô gruba* kopalnia z zagrożeniem metanowym

gazôk (*D.lp.* gazôka) piłka do tenisa ziemnego

gazrufa (*D.lp.* gazruły, *Ms.lp.* gazrule) rura gazowa

gaza (*D.lp.* gaže) gaza * *Zawiń ŝe gažŷ tyn bolôk.* → *niem.* Gaze

gãjs (*D.lp.* gãjsi) 1. gęś; **kormnô gãjs** gęś tuczona * *Tera je cas na skubańy gãjsũw.* 2. *fraz. dupcyć jak gãjs bez łeba* *pejor.* mówić bzdury, gadać od rzeczy

gãjsarna pomieszczenie, w którym hoduje się gęsiarnia gęsi **gãjsćic** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gãscã, *lp.cz.przesz.r.m.* gãjsćũ) zagęszczać

gãjsi 1. gęsi * *Pjyrwej darto ŝe gãjsé pjyrzy.* * *Mŷ gãjsŷ skũrã.* * *Pokilata mje gãjsŷ pjũrkŷ.* 2. **gãjsé zely | gãjsô zelina** *bot.* pięciornik gęsi (*łac.* Potentilla anserina) *zob.* **przirocek, strzybńik** 3. **gãjsi ŷowies** *bot.* owies głuchy, owiesek (*łac.* Avena fatua) *syn. dšiwu ŷowjes, guchy ŷowjes*

gãjsińec (*D.lp.* gãjsińca) gęsie odchody

gãjsipãmpecek (*D.lp.* gãjsipãmpecka) *zdr. od gãjsipãmpek*

gãjsipãmpek (*D.lp.* gãjsipãmpka, *D.lm.* gãjsipãmpkũw) *bot.* stokrotka pospolita, stokrotka łukowa (*łac.* Bellis perennis)

gãjsipãmpkowy stokrotkowy

gãjsisko (*D.lp.* gãjsiska) *zgr. od gãjs*

gãjsorowice (*D.lp.* gãjsorowic) *zart.* miejscowość, w której hoduje się dużo gęsi

gãjsôrka (*D.lp.* gãjsôrki, *Ms.lp.* gãjsôrce) 1. kobieta, która hoduje gęsi 2. dziewczyna, która pasie gęsi; gęsiarka

gãjsôrza (*D.lp.* gãjsôrza) 1. hodowca gęsi 2. ktoś, kto pasie gęsi; gęsiarz

gãmba (*D.lp.* gãmby) 1. usta, gęba * *Tera nyma co do gãmby wrãzić.* * *Nasa gospodarka wsyskch gãmbũw nie wyzywi.* 2. twarz * *Môs tã gãmbã na jedno umyćy.* (komentowanie wyglądu) *zob. fresa, gzycht* 3. *fraz. (cyje) słowo z gãmby pedźec* wyjąć (komu) z ust (jego słowa); powiedzieć to, co (kto) chciał powiedzieć * *Ty jš mi moje słowo z gãmby pedzãta.* (Z ust mi to wyjętaš.) 4. **dać gãmby (kũmu)** (a) dać się pocałować w usta (komu) (b) pocałować (kogo) w usta 5. **macicnô gãmba** szyjka macicy 6. *fraz. mjeć gãmbã jak Mjejsũncek* mieć okrãglã twarz

gãmbicka (*D.lp.* gãmbicki, *Ms.lp.* gãmbicce) 1. *zdr. od gãmba* usteczka; pyszczek 2. **gãmbickã dać** (a) dać się pocałować w usta (b) pocałować w usta

gãmbka (*D.lp.* gãmbki, *Ms.lp.* gãmbce) *zdr. od gãmba*

gãmbować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gãmbujã, *lp.cz.przesz.r.m.* gãmbowoł) 1. sarkać; stroić fochy; dąsać się; pyskować * *Ńe gãmbuj, bo to nie je pjykné.* 2. mówić nonsensy 3. plotkować, rozpowiadać * *Bezma to swojã starkã przezywãta „starŷ flũndrŷ”, jak to wsyske fuchtle w mjejsce gãmbujŷ.*

gãmbowańy (*D.lp.* gãmbowańô) *rzecz. od gãmbować*

gãmbowy 1. gębowy 2. **gãmbowy mocôrz** pyskacz

gãmbulka (*D.lp.* gãmbulki, *Ms.lp.* gãmbulce) *zdr. od gãmba*

gãmbuša (*D.lp.* gãmbuše) *zdr. od gãmba*

gãmbuška (*D.lp.* gãmbuški) *zdr. od gãmba*; pyszczek * *Jak ŝe dzećo ŷokrzẽũto i matka przijũna kũmuńijŷ, to jak przista do dũm, to mjała dzećo do gãmbuški dmuchnũć, coby wartko naucũto ŝe gôdać.*

gãngać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gãngŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* gãngoł) gęgać

gãngańy (*D.lp.* gãngańô) *rzecz. od gãngać*; gęganie * *Idŷ gãjsi z gãngańŷ.*

gãngnocyńy (*D.lp.* gãngnocyńô) gęganie

gãngnot (*D.lp.* gãngota, *Ms.lp.* gãngoće) 1. ktoś gadatliwy; gaduła 2. ktoś mówiący niewyraźnie

gãngnotac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gãngnocã, *lp.cz.przesz.r.m.* gãngnotoł) 1. gęgać * *Gãjs gãngnoce.* 2. mówić niewyraźnie, niezrozumiale * *To je tyn, co tak gãngnoce.*

gãngotać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. gãngocã, 3.os. gãngoce; *lp.cz.przesz.r.m.* gãngotoł; 2.os.lp.tr.rozk. gãngotej) 1. gęgać * *Űũn gãngoce jak gãjs.* * *Dej tã tŷ gãjsŷ co, bo tak gãngocŷ.* 2. mówić dużo, szybko, beztreściwie; trajkotać 3. mówić niewyraźnie

gãngotańy (*D.lp.* gãngotańô) *rzecz. od gãngotańy*; gęganie

gãngrotać mówić niewyraźnie, belkotać

gãndzyńy (*D.lp.* gãndzyńô) *rzecz. od gãńdzić*

gãńdzić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gãndzã, *lp.cz.przesz.r.m.* gãńdźi) stać na przeszkodzie; zawadzać, przeszkadzać

gãscyńy (*D.lp.* gãscyńô) *rzecz. od gãjścić*

gãstawo gęstawo

gãstawy gęstawy * *Ta zupa je dźišej trochã gãstawô.*

gãstńińć *ndk* (*lp.cz.ter.:* *1.os.* gãstnã, *3.os.* gãstnie; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* gãstnũn, *r.ż.* gãstla) gęstnieć, tężeć, krzepnąć * *Jak krew ũochũdnė, to potỹ gãstnė. * Jak zur chũdnė, to gãstnė.*

gãstnieć *ndk* (*lp.cz.ter.:* *1.os.* gãstniejã, *3.os.* gãstnieje; *lp.cz.przesz.r.m.* gãstnioł) gęstnieć, tężeć, krzepnąć

gãstńińy (*D.lp.* gãstńińô) *rzecz. od gãstnieć*

gãstńińcy (*D.lp.* gãstńińcô) *rzecz. od gãstńińć*

gãsto (*st. wyż.* gãjści) 1. gęsto; **na gãsto** na gęsto * *Gris na gãsto'ch zrobjũta.* 2. **cãsto gãsto** bardzo często * *Ŭũnymu śe to cãsto gãsto przitrefjũ.* 3. **gãsto ludzi** tłok (masa ludzi); **bardzo gãsto ludzi** ogromny tłok * *Bez lato nad morzỹ je gãsto ludzi.*

gãstocha (*D.lp.* gãstochy, *Ms.lp.* gãstose) coś gęstego

gãstojść (*D.lp.* gãstojści) gęstość

gãstwina (*D.lp.* gãstwiny, *Ms.lp.* gãstwińe) gęszcz

gãsty (*st. wyż.* gãjściejsy) gęsty * *Tyn mjũd je gãsty. * Same gãste'js mu dała, jak wjys ize ũũn gãstego nė jy.*

gbur (*D.lp.* gburra, *Ms.lp.* gburze) bogaty gospodarz, majątny chłop (zwykle posiadający przynajmniej 10 hektarów ziemi) *zob.* **balcũń, bamber, baũer, bur, gbur, gospodũr, pampũń, sũdloũ**

Gbury (*tylko lm., D.* Gburũw) część wsi zamieszkała (dawniej) przez bogatych gospodarzy * *Ŭũna mjyskũ na Gburach.*

gburka (*D.lp.* gburki, *Ms.lp.* gburce) żona bogatego gospodarza

gburski *przym. od gbur*; należący do bogatego gospodarza; dotyczący bogatego gospodarza

gdowa (*D.lp.* gdowy) wdowa * *Zũdyn modźyńec śe nė dũ kafeju dolũc, jak jescy troskã mũ w sũlce, bo padajũ: to je na gdowã. A modźyńec gdowy nė chce. * Padajũ: „U gdowy chlyb gotowy”, ale cãsto wymũwjuńy, bo nė-boscyk za dwjyrzũma stoi. * U gdowy chlyb gotowy, u mje nyma nũc. (fragment piosenki)*

gdowjec (*D.lp.* gdowca) wdowiec * *Zũdnũ modũ dũoũcha śe nė dũ dolũc kafeju, bo padũ, ũũna nė chce gdowca. Bo gdowjec mũ pũ dupy żimnej, a za dwjyrzũma dũeci pũacũ.*

gdowski wdowi

gdũkać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gdũkũ, *lp.cz.przesz.r.m.* gdũkoł) gdakać * *Kury gdũkajũ, jak nesyũ jajca. * Őipka gdũkũ, kej jajco sũńejse.*

gdũkadłũ (*D.lp.* gdũkadla, *Ms.lp.* gdũkadle) *żart.* urządzenie emitujące głos (np. głośnik, megafon, telefon komórkowy); szczerakczka

gdũkadołko (*D.lp.* gdũkadołka) *zdr. od gdũkadłũ*

gdũkańy (*D.lp.* gdũkańô) *rzecz. od gdũkać*

gdũwka (*D.lp.* gdũwki, *Ms.lp.* gdũwce) *zdr. od gdũwa*; wdówka

gebis (*D.lp.* gebisa, *Ms.lp.* gebise) proteza zębów * *Camu'jsće sũ dźišej bez gebisa? * Gebis kładłũ śe na nachtiũ.*

gebisek (*D.lp.* gebiska) *zdr. od gebis*

geburstacek (*D.lp.* geburstacku) *zdr. od geburstak*; urodzinki

geburstacny urodzinowy * *Juz dźišej kobjyta dała mi geburstacny geũsynk.*

geburstacnik (*D.lp.* geburstacnika) ktoś, kto obchodzi swoje urodziny; jubilat; solenizant

geburstak (*D.lp.* geburstaku) 1. urodziny * *Byli my wcora u na geburstaku u Paũlka. * Ŭod Jole chop mũ dźišej geburstak. * Byli my u nũ w geburstak. * Őpa latojũ umar, ańi nė dozũł geburstaku.* 2. **fajerować geburstak | strojic geburstak** wyprawiać przyjęcie z okazji urodzin * *Jũ latojũ nė banã fajerowała geburstaku. * Jũ latojũ nė banã strojic geburstaku, bo zech je chorũ. * Nĩgdy zech nỹ mjała geburstaku strojũnego.*

gebyno (*D.lp.* gebyna) 1. kredyt 2. **na gebyno** na kredyt, na krechę, na zeszyt *zob.* **abcalũng, borg, burg, bũrg, kredit, krejda, papjũr, piska, pũmp** * *Na gebyno śe kupowała tũwũr wė sklepje. zob. na borg, na burg, na bũrg, na heft, na krejdã, na papjũr, na piskã, na pũmp* → *niem.* geben ('dawać')

gebynowy kredytowy

gedichcik (*D.lp.* gedichcika) *zdr. od gedicht*; wierszyk

gedicht (*D.lp.* gedichta, *Ms.lp.* gedichće) wiersz (utwór poetycki) → *niem.* Gedicht

gedichtek (*D.lp.* gedichtka) *zdr. od gedicht*; wierszyk

gefańgner (*D.lp.* gefańgnera, *Ms.lp.* gefańgnerze) jeniec * *Bez wojnã u nũs robjyli gefańgnery.*

gefańgyńũk (*D.lp.* gefańgyńũka) jeniec

gefela (*D.lp.* gefele) 1. pochylenie, nachylenie → *niem.* Gefãlle 2. *gũrn.* pochyłe wyrobisko

gefrajter (*D.lp.* gefrajtra, *Ms.lp.* gefrajtrze) starszy szeregowy * *Ŭũn bũł przy wojsku za gefrajtra. * Ŭũn bũł gefrajtrỹ przy wojsku. * Jũhan bũł gefrajter. * Gefrajter mũ juz wė wojsku fajńe.* → *niem.* Gefreiter

gehaktes (*D.lp.* gehaktesu, *Ms.lp.* gehakteše) mielone mięso

gehalt (*D.lp.* gehaltu, *Ms.lp.* gehalće) pensja, pobory, wynagrodzenie → *niem.* Gehalt

geja (*D.lp.* geje) *młodz.* geografia (przedmiot w szkole) * *Dostala'ch wcora cwajã z geje.*

gejodejzyjũ (*D.lp.* gejodejzyje) geodezja → *niem.* Geodãsie

gejograficny geograficzny

gejografijũ (*D.lp.* gejografije) 1. geografia (nauka) * *Gejografijũ to je mũj fach.* → *czes.* geografie, → *niem.* Geographie, → *gr.* Γεωγραφία 2. geografia (przedmiot w szkole)

gejologicny geologiczny

gejologijũ (*D.lp.* gejologije) geologia

gejometrycny geometryczny

gejometryjũ (*D.lp.* gejometryje) geometria → *czes.* geometrie, → *niem.* Geometrie, → *gr.* Γεωμετρία

gejorgina (*D.lp.* gejorginy, *Ms.lp.* gejorgińe) *bot.* dalia, georginia (*łac.* Dahlia) * *Ale mũcė sumne gejorginy. syn. dalijũ, jorgina*

gejorginka (*D.lp.* gejorginki, *Ms.lp.* gejorgince) *zdr.* od **gejorgina**

gejorginowy georginiowy, daliowy

gel (*D.lp.* gela) *zgr.* od **gelńik**; duża kromka (chleba); gruba kromka (chleba); pajda * *Ukroł še gel chleba.* *zob.* **krajc, partyka, partyńa, skiba, śńita**

geld (*D.lp.* geldu, *D.lp.* geldże) pieniądze *zob.* **caster, pijŋndze, pińŋndze**

geldmašina (*D.lp.* geldmašiny, *Ms.lp.* geldmašine) bankomat

geldtaša (*D.lp.* geldtaše, *Ms.lp.* geldtaši) portmonetka, portfel * *Mŷ skŷrzanŋny geldtaša.* * *Skludź tã geldtaša do kabze.* * *Űobejrz, še môs w geldtaši kotłôki.* *zob.* **bajtka, bajtlik, berdza, bojtlik, briftaša, mjysek, mjjysek, portmanej** → *niem.* Geldtasche

geldtaška (*D.lp.* geldtaški) *zdr.* od **geldtaša** * *Stracŷta'ch džejš geldtaška.* *Scejšcy, ze juz tã ŋic ŋe bŷto.*

gelńicek (*D.lp.* gelńicka) *zdr.* od **gelńik**

gelńik (*D.lp.* gelńika) kromka (chleba), skibka (chleba) * *Dej mi jedyn gelńik chleba.* *zob.* **krajik, skibka, śńitka**

gelńikôrz (*D.lp.* gelńikôrza) *žart.* 1. ktoś, kogo często widać z kroką chleba 2. ktoś, kto je dużo chleba

geltacek (*D.lp.* geltacku) *zdr.* od **geltak**

geltak (*D.lp.* geltaku) 1. wypłata, pensja, pobory, wynagrodzenie * *Trza bŷto kajš robić i geltak do dŷm przinŷjš.* * *Dugi jak mjejšŷync, a cyńki jak geltak.* (**powiedzenie**; o kimś wysokim i szczupłym) * *Űŷn przepjŷt cołki geltak.* * *Jak chop przinŷješe geltak, to baba zarôž leći co nakupić.* * *Tyn mjejšŷync geltak bãńdže cyńki.* * *Juz trzi dŷni cekŷ na tyn geltak.* * *Jak dostanã geltak, to ći kupjã nowŷ taša.* * *Tela pińŋndzy, to sŷ trzi geltaki.* * *Űŷn dôwô cały geltak babje.* 2. dzień wypłaty * *W geltak fater przinŷsli nŷ do dŷm moc bŷmbŷnŷw.* * *W kacmje mô mulôrz kŷnto na gorzołkã, ŷŷn jyno w geltak płaći.*

geltować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* geltujã, *lp.cz.przesz.r.m.* geltował) 1. mieć ważność, być ważnym; **ŋe geltować** być nieważnym; **przestać geltować** stracić ważność * *Te stare pijŋndze juz ŋe geltujŷ.* * *Tyn bilet geltuje do jutra.* 2. być aktualnym, obowiązywać * *Tyn muster ŋy mušić geltować na cały Ślŷsku.* * *Ta proŷda mjała durch geltować.* * *Tyn ordŷnek juz ŋe geltuje.* 3. znaczyć (coś), mieć znaczenie; **co inŷsego geltować** mieć inne znaczenie * *A cŷz to do djôska mjała geltować?* * *Te stŷwka mogŷ bliŷk co inŷsego geltować.* * *Cŷz to geltuje?* (Jakie to ma znaczenie?) * *Jak fto chce geltować, to še mušić ale ucyć.* * *Űŷn u ŋich ŋic ŋe geltuje.* * *Rôž jô wŷ pŷmogã, a rôž wy mje.* *Inacy to ŋy mô cweku i ŋe bãńdže geltować.* 4. mieć wartość; być wartym * — *Wjela to bãńdže geltować?* — *To bãńdže wé werće jakejš tyjšŷync ojro.* → *niem.* gelten

geltowańy (*D.lp.* geltowańô) *rzecz.* od **geltować**

gelynder (*D.lp.* gelyndra, *Ms.lp.* gelyndrze) 1. poręcz, balustrada * *Džejkca dycki sŷjzdzaty po gelyndrze.* 2. **trzym še gelyndra žartobliwe požegnanie** → *niem.* Geländer

gelynderek (*D.lp.* gelynderka) *zdr.* od **gelynder**

gelyńk (*D.lp.* *D.lp.* gelyńka, *M.lm.* gelyńki) staw (ruchome połączenie w kończynie) *syn.* **gelyńko, gibadło, gibek, przegib**, → *niem.* Gelenk

gelyńko (*D.lp.* *D.lp.* gelyńka, *M.lm.* gelyńka) staw (ruchome połączenie w kończynie) * *Gelyńka mje bolŷ.* *syn.*

gelyńk, gibadło, gibek, przegib, → *niem.* Gelenk

gepekalter (*D.lp.* gepekaltra, *Ms.lp.* gepekaltrze) bagażnik (rowerowy) * *Dej še tã taša na gepekalter.* * *Jô chcã koto bez gepekaltra.* * *Jô će weznã na gepekalter.* * *Sedźala na gepekaltrze.* *syn.* **pakštynder, pakynhalter** → *niem.* Gepäckhalter

gepekalterek (*D.lp.* gepekalterka) *zdr.* od **gepekalter**

gepel (*D.lp.* gepla) kierat, manez * *Kŷŷna še zaprzŷŋgło do gepla i potŷj ftojš mušoł go pogŷŷnac.* * *Tera ŋy mŷcŷj juz aŷi cepŷma, aŷi rãncŷny mašiny aŷi geplŷ, yno elektrykŷ.* → *niem.* Göpel

geplowy o **maszynie**: napędzany kieratem

geplŷwka (*D.lp.* geplŷwki, *Ms.lp.* geplŷwce) maszyna do mlócenia napędzana kieratem

gerglaz (*D.lp.* gerglaza, *Ms.lp.* gerglaže) rurka fermentacyjna (używana przy fermentacji wina)

gerglazek (*D.lp.* gerglazka) *zdr.* od **gerglaz**

gerglażik (*D.lp.* gerglażika) 1. *zdr.* od **gerglaz** 2. *žart.* pijak, alkoholik

gericht (*D.lp.* gerichtu, *Ms.lp.* gerichtce) sąd; **dać do gerichtu** podać do sądu; **łajzić po gerichtach** procesować się; **Nouwyzsy Gericht** Sąd Najwyższy * *Gericht tego ŋe przŷjŷn.* * *Jô će za to dŷ do gerichtu.* * *Pojechoł zech do gerichtu skuli erbŷw.* (Pojechałem do sądu w sprawie spadku.) * *Naznacyli mu na gerichtce, ize mô rok sedžeć.* → *niem.* Gericht

gerichtowy sądowy; **gerichtowy sekutńik** komornik sądowy

gerichtsfolcyjer (*D.lp.* gerichtsfolcyjera, *Ms.lp.* gerichtsfolcyjerze) komornik (sądowy) *zob.* **egzekutŷr, fantowńik, sekutńik**; → *niem.* Gerichtsvollzieher

gerlach (*D.lp.* gerlacha) *gŷrn.* stalowy stempel (w kopalni)

gerlôcka (*D.lp.* gerlôcki, *Ms.lp.* gerlôcce) potrawa z kapusty (zwykle kiszonej) i ziemniaków *zob.* **babracka, ćamćuwa, ćaperkapusta, ćaperkraŷt, ćapkapusta, ćapkraŷt, ćapra, ćaprajka, ćapruwa, kartôfelkraŷt, klaplastra, miškraŷt, mozgoł, pańckraŷt, pańćuwa**

germańizacyjô (*D.lp.* germańizacyje) germańizacja

germas (*D.lp.* gerasu, *Ms.lp.* germaše) ekierka stolarska (do odmierzania kąta 45 stopni)

germuska (*D.lp.* germuski, *Ms.lp.* germusce) zupa z rozgotowanego chleba z dodatkiem masła, soli, kminku i jajek (czasem gotowana na mleku, może też zawierać świeże lub suszone owoce) *syn.* **bermuska, warmuska**

Germŷn (*D.lp.* Germana, *Ms.lp.* Germańe) 1. Germanin 2. Niemiec

gerować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* gerujã, *lp.cz.przesz.r.m.* gerował) 1. fermentować * *Jak zaft geruje, to go trza wylôć.* * *Jak wino geruje, to w gerglaže blukô.* → *niem.* gären 2. *fraz.* (**kŷmu**) **geruje w gowje** (komu) szumi w głowie (od alkoholu) * *Űod tego stepańô w gowach wŷ geruje.*

gerowańy (*D.lp.* gerowańô) *rzecz.* od **gerować**; fermentowanie, fermentacja

geryjt (*D.lp.* geryjta, *Ms.lp.* geryjće, *M.lm.* geryjty, geryjta) przyrząd, narzędzie * *W tej tukej tašce mŷ geryjty ŷod hejbamy.* → *niem.* Gerät

gestapôk (*D.lp.* gestapôka) gestapowiec

gešefcyńy (*D.lp.* gešefcyńô) *rzecz.* od **gešefćić**

gešefčić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. gešefcã, lp.cz.przesz.r.m. gešefcũ) handlować; robić interesy

gešefčik (D.lp. gešefčiku) *zdr. od gešeft*

gešefčôrka (D.lp. gešefčôrki, Ms.lp. gešefčôrce) handlarka; kobieta robiąca interesy

gešefčôrz (D.lp. gešefčôrza) handlarz, drobny biznesmen; ktoś robiący interesy; człowiek interesu

gešeft (D.lp. gešeftu, Ms.lp. gešefće) 1. interes, biznes; **robić gešefty** robić interesy; **zrobić gešeft** ubić interes, dobić targu * *Jak zrobjyli gešeft, to na litkup potj̄ pjyli.* 2. sklep * *Idã udać trochã piñj̄ndzy w jakj̄ gešefće.* → niem. Geschäft

gešeftować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. gešeftujã, lp.cz.przesz.r.m. gešeftowã) handlować; robić interesy

gešeftowañy (D.lp. gešeftowañõ) *rzecz. od gešeftować*; handlowanie, robienie interesów

gešeftsman (D.lp. gešeftsmana) przedsiębiorca, biznesmen

gešic (D.lp. gešica) działo → niem. Geschütz

gešichta (D.lp. gešichty, Ms.lp. gešichće) 1. historia * *To je nasa gešichta i musymy ũũ nĩ pamj̄ntać.* 2. historyjka, opowieść, opowiastka * *Mũj òpa mi ũozprawj̄ł roztomaj̄tne gešichty.* * *Nasuchõł zech še gešichtũw i tera jy pišã.*

gešichtka (D.lp. gešichtki, Ms.lp. gešichtce) *zdr. od gešichta*; historyjka; opowiastka *syn. historyjka*

gešpant ciekawie, interesująco * *Ŭũn poradził gešpant ũozprawj̄ã.* *syn. interesantñe* → niem. gespannt

geštel (D.lp. geštela) 1. szkielet 2. stojak (do ustawiania, zawieszania lub podtrzymywania czegoś) 3. rama (np. rowerowa, motocyklowa) 4. konstrukcja (np. metalowa, drewniana) → niem. Gestell

geštelek (D.lp. geštelka) *zdr. od geštel*

geštelowy szkieletowy

gešyñcek (D.lp. gešyñcku) *zdr. od gešyñk*; prezencik

gešyñk (D.lp. gešyñku) prezent, podarunek * *Na weselny gešyñk dostali my dwa eszerwise.* → niem. Geschenk

gešyñknj̄nić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. gešyñknã; lp.cz.przesz.: r.m. gešyñknũn, r.ż. gešyñkã) podarować, sprezentować

gešyñknj̄ñcy (D.lp. gešyñknj̄ñcõ) *rzecz. od gešyñknj̄nić*

gešyñkowy podarunkowy

gešyr (D.lp. gešyru, Ms.lp. gešyrze) 1. naczynia (kuchenne, stołowe); zastawa stołowa * *Zapakuj̄my tyn gešyr do kartũnga.* → niem. Geschirr 2. uprzãż (końska) * *Musã dać tyn gešyr robić.* *zob. gešyra, šyry, uprzj̄ng;* → niem. Pferdegeschirr

gešyra *tylko lm.* (D. gešyrũw) uprzãż (końska) *zob. gešyr, šyry, uprzj̄ng;* → niem. Pferdegeschirr

gešyrhantuch (D.lp. gešyrhantucha) ręcznik do wycierania naczyń

gewejba (D.lp. gewejby) tkanina

gewicht (D.lp. gewichta, M.lm. gewichta, Ms.lp. gewichće) 1. odważnik * *Kozdõ wõga muši mjeć gewichta.* 2. ciężarek, obciążnik 3. masa, waga * *Co to mjało za gewicht?* 4. waga zegara (ściennego, stojącego) *zob. fũnt* → niem. Gewicht

gewint (D.lp. gewinta, Ms.lp. gewiñce) gwint * *To juz ñe pudze przikrj̄nić, bo tyn gewint je wyranj̄zowany.* → niem. Gewinde

gewiter (D.lp. gewitru, Ms.lp. gewitrze) burza * *Fto by soł na dwũr wé taki gywiter?* * *Gywiter še zrobj̄ł.* * *Sã ñe bũto gewitru.* * *Ale dusno, gewiter przidze.*

gezela (D.lp. gezele) czeladnik *zob. celadñik;* → niem. Geselle

gezelowski czeladniczy; **gezelowski egzamin** | **gezelowski egzamin** | **gezelowski pryfũng** | **gezelowski pryfũnek** egzamin czeladniczy

gibać *ndk* (lp.cz.ter.: 1.os. gibjã, gibj̄, 3.os. gibje, gibõ; lp.cz.przesz.r.m. giboł) 1. **o czymś, co się zgina, np. ręce, nodze, palcach:** ruszać, poruszyć * *Ŭũn ñe poradzi nogj̄ gibać, bo mu stwardła.* * *Ñe umjã gibać tj̄ palcj̄.* * *Jõ juz ñy mogã nũzkũma gibać.* 2. zginać; wyginać * *Ñe umjã rãnkj̄ gibać* * *Mušis tã galj̄zkã gibać?* * *Ŭũn witkã gibõ.* * *Na co to tak gibõs? Chces to zũmac?*

gibać še 1. spieszyć się, pospieszyć się * *Gibej še, coby j̄š za ñeskoro ñe zasõł.* * *Gibej še, coby j̄š ñe zmjyskoł do cuga.* *zob. uwijać še* 2. ruszać się żwawo 3. kiwać się, chwiać się, ruszać się (o czymś, co powinno być nieruchome) * *Tyn stũł še gibõ.* 4. zginać się, wyginać się

gibadłõ (D.lp. gibadła, Ms.lp. gibadle) staw (ruchome połączenie w kończynie) * *Gibadła mje bolj̄.* *syn. gelyñk, gelyñko, gibek, przegib*

gibadołko (D.lp. gibadołka) *zdr. od gibadłõ*

gibañy (D.lp. gibañõ) *rzecz. od gibać*

gibcũsko szybciotko

gibek (D.lp. gibka) staw (ruchome połączenie kości) * *Tak mje rãnce w gibkach targaj̄.* *syn. gelyñk, gelyñko, gibadłõ, przegib*

gibel (D.lp. gibla) 1. poddasze; część strychu pod kalenicã; **w giblu** na poddaszu * *Jõ m̄j pomjyskañy w giblu.* * *Ŭũna mjyskõ w giblu.* 2. ściana sztytowa domu; szczyt domu * *Dojechali my do gibla.* * *Na giblu šedzi gołj̄mb.* * *Tyn zũmek na giblu mõ stũnecny zygõr.* *zob. scyt* 3. **ũoltõrzowy gibel** szczyt domu z wnękã zawierającã figurkã lub scenã religijnã → niem. Giebel

gibelek (D.lp. gibelka) *zdr. od gibel*

gibki (st. wyż. gibsy) 1. prędkki, szybki * *Antek je bardzo gibki w roboće.* 2. giętki * *Šćina je gibkõ, strũm je gibki.* 3. **gibkõ hanka** *bot.* żółtlica drobnokwiatowa (*łac.* Galinsoga parviflora) *zob. francejziškraũt, francuske žely, francuz, francyjũjñskõ želina, gorzkõ želina, zołtocha, zũłtocha* 4. **po gibku** prędko, szybko; bez zwłoki * *Pedzõł mi to po gibku.*

gibko (st.wyż. gibći) 1. prędko, szybko; **po gibku** prędko szybko; **gibći** **abo ñeskorzi** prędziej czy później * *Gibko tã zalecõł.* * *Lepi je ñe robić ñeftorich rzeczy za gibko.* * *Noũgibći sło tã zajechać na kole.* *zob. drab, drabko, prãndko, wartko*

gibkojśc (D.lp. gibkojści) prędkość, szybkość

giblowy znajdujący się w szczycie domu; **giblowõ kaplicka** kapliczka w szczycie domu, kapliczka wnękowa * *Fotografj̄yrowali my giblowe kaplicki w nasej wsi.*

gibnũñć še *zur. dk* 1. pospieszyć się * *Pedzãła jĩ, ze mõ še gibnũñć.* * *Gibñi še, bo wsuj̄scy cekũmy.* * *Gibñi še, gibñi, bo juz ñyma wjela casu.* 2. ruszyć się (z jakiegoś

miejsca, w celu zrobienia czegoś) * *Gibníi še z túzka a przinýjś mi wody.*

gibńńńcy (*D.lp.* gibńńńćó) rzecz. od **gibńńńć**

gibojerka (*D.lp.* gibojerki, *Ms.lp.* gibojerce) klatka (na ptaki)

gich wykrz. **naśladowanie chluśnięcia**; chlust * *Wyla-
zła na dwūr, a chopcy: gich w nā wodŷ. * A gich go tā.
zob. chlust*

gichacka (*D.lp.* gichacki, *Ms.lp.* gichacce) 1. konewka (do podlewania), polewaczka zob. **giskana** 2. wzajemne ob-
lewanie się wodą

gichać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. gichŷ, lp.cz.przesz.r.m. gichoł) 1. wylewać, oblewać (wodą, płynem) * *Ńe gichej wody bez ŷokno, bo cołkŷ ścanā zmazes.* 2. **o płynach**: wypły-
wać (szybko, gwałtownie) * *Woda yno gichała z rynnny, tak loło.* * *Krew mu gichô z nosa.* 3. **o deszczu**: inten-
sywnie padać, lać, lać jak z cebra * *Bez catŷ noc gichało.* * *dyse durch gichô a gichô.*

→ niem. gießen

gichańy (*D.lp.* gichańó) rzecz. od **gichać**

gichôorz (*D.lp.* gichôorza) ktoś pracujący w hucie przy
górnym otworze pieca hutniczego

gichnńńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. gichnā, lp.cz.przesz.: r.m. gichnŷn, r.ż. gichła) 1. chlusnąć, oblać (np. wodą) * *Jak potŷ gichnie desc i wszystko zmoknie, to darymnô bŷła ta catô robota.* 2. wlać, nalać * *Gichłó mi še trochā zôze do zupy.* 3. przewrócić się, upaść 4. uderzyć * *Gichńi go bez łeb.* 5. fraz. **krew (kŷmu) gichła do gowy** krew (komu) uderzyła do głowy * *Krew mi gichła do gowy.*

gichnńńć še *zwr. dk* wlać się * *Gichłó mi še za kās wody do tego ajmra.*

gichńńńcy (*D.lp.* gkichńńńćó) rzecz. od **gichnńńć**

gicht (*D.lp.* gichtu, *Ms.lp.* gichće) artretyzm, dna mocz-
nowa, skaza moczanowa, podagra → niem. Gicht

gichta (*D.lp.* gichty, *Ms.lp.* gichće) gardziel, górny otwór
pieca hutniczego (przez który wrzuca się materiał do wytapiania); gichta

gicoł (*D.lp.* gicoła, *Ms.lp.* gicole) *pot. pejor.* noga

gid 1. (*D.lp.* gidu, *Ms.lp.* godże) trucizna, świństwo * *Ńy ma wjŷńksego gidu jak to.* zob. **gift**, **trućina**, **trŷćizna** 2. (*D.lp.* gida, *Ms.lp.* gidże) drań, łobuz * *Ty gidże!*

gift (*D.lp.* giftu, *Ms.lp.* gifće) trucizna; substancja tru-
jąca * *Naućicele nŷ padali, coby na wjosnā nie łajźić po bosôku, bo gift wytajzi ze žymje.* zob. **gid**, **trućina**, **trŷćizna**, → niem. Gift

giftowany zatruty

giftowny zawierający truciznę, trujący

gig (*D.lp.* giga) jednokonny powóz dwukołowy; dwuko-
łowa bryczka; dwukołka * *Grôfka jeżdźzŷła na takŷ gigu.*

gila (*D.lp.* gile) kropla wydzieliny z nosa (wisząca pod no-
sem); smark, glut; „świeczka” pod nosem zob. **ćŷmpel**, **elf**, **glica**

gile (*tylko lm., D.* gilŷw) wydzielina z nosa; smarki * *Gile ci z nosa lecŷ. syn. glice*

gilać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. gilŷ, lp.cz.przesz.r.m. giloł) smar-
kać

gilańy (*D.lp.* gilańó) rzecz. od **gilać**

gilka (*D.lp.* gilki, *Ms.lp.* gilce) *zdr. od gila*

giloach (*D.lp.* giloacha) 1. **o dziecku**: ktoś, kto ma smarki
pod nosem 2. smarkacz zob. **acmol**, **bamblyrz**, **biblôk**,

gnojek, **mlycôk**, **skalec**, **smara**, **smark**, **smarkôc**, **sma-
rzik**, **smrŷd**, **sroch**, **sroła**, **styrnôl**, **špik**, **špikôl**

gimpel (*D.lp.* gimpla) 1. gimnazjum * *Jô chodzā do gim-
pla.* 2. gil (gatunek ptaków)

→ niem. Gimpel

gimzić mżyć, siąpić * *Ćotka pedźeli, ze gimzi.*

ginńńć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. ginā, lp.cz.przesz.: r.m. ginŷn, r.ż. ginŷna) * *Na wojnie wojôcy ginŷ po catŷch kupach.*

ginńńcy (*D.lp.* ginńńńćó) rzecz. od **ginńńć**

gips (*D.lp.* gipsu) 1. gips → niem. Gips 2. rodzaj skóry
na obuwiu robocze * *Je brŷnôtny gips a cŷrny gips.* 3.
fraz. **taki gips** taka sprawa * *To je taki gips.*

gipsdaka (*D.lp.* gipsdaki, *Ms.lp.* gipsdace) sufit gipsowany
(zwykle na drewnianym stropie) *syn. gipsdeka*

gipsdeka (*D.lp.* gipsdeki, *Ms.lp.* gipsdece) sufit gipsowany
(zwykle na drewnianym stropie) * *Gipsdeka mušala być
bjôłô, beztŷz dôwałó še do ślŷmkrajdy cyńkwajs. syn.
gipsdaka, → niem. Gipsdecke*

gipskraŷt (*D.lp.* gipskraŷtu, *Ms.lp.* gipskraŷće) *bot.* lysz-
czec, gipsówka (*łac.* Gypsophila), *syn. gipsŷwka, →
niem. Gipskräuter*

gipsować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. gipsujā, lp.cz.przesz.r.m. gipsowoł) 1. gipsować 2. posypywać gipsem * *Rojšikŷn
latojs je gipsowany.* * *Pjyrwej wsŷjscy pola gipsowali, a
tera nie dajŷ gipdować, ize to Ńewjela pŷmoze.*

gipsowańy (*D.lp.* gipsowańó) rzecz. od **gipsować**; gipso-
wanie

gipsowy gipsowy; **gipsowô figŷra** figura gipsowa

gipsula (*D.lp.* gipsule) kopalnia gipsu

gipsŷwka (*D.lp.* gipsŷwki, *Ms.lp.* gipsŷwce) *bot.* lyszczec,
gipsówka (*łac.* Gypsophila), *syn. gipskraŷt*

giser (*D.lp.* gisera, *Ms.lp.* giserze) * *Gieŷer*

giskana (*D.lp.* giskany) 1. konewka (do podlewania),
polewaczka zob. **gichacka** 2. fraz. **mjeć gowā jak gi-
skana žart.** mieć duŷę głowę 3. fraz. **skôkać jak afa na**

giskańe | skôkać jak zaba na giskańe wyglŷpiać się;
zachowywać się idiotycznie 4. fraz. **šedźeć jak afa na**
giskańe | šedźeć jak zaba na giskańe siedzieć w nie-
naturalnej pozie * *Co tak šedziš jak zaba na giskańe?*
5. fraz. **wyglŷndać jak afa na giskańe | wyglŷndać jak**
zaba na giskańe wyglŷdać śmiesznie, zabawnie; wyglŷ-
dać okropnie

→ niem. Gieŷkanne

giskanka (*D.lp.* giskanki, *Ms.lp.* giskance) *zdr. od giskana*

gitara (*D.lp.* gitary, *Ms.lp.* gitarze) gitara → niem. Gi-
tarre

gitarowy gitarowy

gitarzista (*D.lp.* gitarzisty, *Ms.lp.* gitarzišće) gitarzysta

giterbanhŷw (*D.lp.* giterbanhŷwa) dworzec towarowy →
niem. Güterbahnhof

gitercug (*D.lp.* gitercuga) pociąg towarowy → niem.
Gütercug

giterka (*D.lp.* giterki, *Ms.lp.* giterce) pociąg towarowy

giterôk (*D.lp.* giterôka) pociąg towarowy

giterŷng (*D.lp.* giterŷngu) okratowanie → niem. Gitte-
rung

giterwagŷn (*D.lp.* giterwagŷna) wagon towarowy

gitra (*tylko lm., D.* gitrŷw) metalowa krata (np. w oknie)
* *Űñi majŷ gitra w pywnicy.* * *Dej še gitra do ŷokna,
bo ci jesy fto wlejze.*

gitrować ndk (1.os.lp.cz.ter. gitrujã, lp.cz.przesz.r.m. gitrowoł) wstawiać kraty (do okna)

gitrowańy (D.lp. gitrowańó) rzecz. od **gitrować**

gitrôk (D.lp. gitrôka) pociąg towarowy

gizd 1. (D.lp. gizda, Ms.lp. giżdże) drań, nicpoń, łobuz; zły człowiek * *A ůo wy gizdy paskudne!* * *W Cįstochowje gizd ůe chowje.* * *Ty giżdże zatracũny!* * *Dżyz to idżes, ty pjerũjński giżdże?* 2. (D.lp. gizda, Ms.lp. giżdże) niegrzeczne dziecko, urwis * *No pũdż sã, ty mũj giżdże.* * *Ty pjerũjński giżdże!* * *Co za djõsecke gizdy ze tich bajtlũw!* 3. (D.lp. gizdu, Ms.lp. giżdże) brud, błoto, nieczystości

gizdajstwo (D.lp. gizdajstwa) pejor. 1. brud; nieczystości, śmieci 2. coś wstrętnego, ohydnego, paskudnego; paskudztwo 3. coś, co może wyrządzić szkodę 4. robactwo; szkodniki * *Gizdajstwa ůe tela lỹndze.* 5. nieporządek, bałagan, bajzel 6. **o ludziach:** hołota 7. zwierzęta gospodarskie 8. coś, co zakłóca spokój

gizdarski przym. od **gizdarstwo** syn. **pjerziński, pjerũjński**

gizdarstwo (D.lp. gizdarstwa) pejor. 1. brud; nieczystości, śmieci 2. coś wstrętnego, ohydnego, paskudnego; paskudztwo * *Muůala'ch te gizdarstwo pić.* * *Ale te gizdarstwo ůmierdzi.* 3. coś, co może wyrządzić szkodę * *ůe tajż po bosõku, bo jescy nadepńes na jake gizdarstwo ibãndżes mjoł po urlõpje.* 4. robactwo; szkodniki 5. nieporządek, bałagan, bajzel * *ůy mũmy drũgi sporżỹndżũnej, yno musymy po marajůe tajżić. To ći je gizdarstwo!* 6. **o ludziach:** hołota * *Fto te gizdarstwo sã przikludżũł?* 7. zwierzęta gospodarskie * *Lõtało te gizdarstwo po dwũrku i ůe chćało wlyjż do chlywika.* * *Te gizdarstwo narobjũło takygo larma, co my spać ůy mũgli.* 8. coś, co zakłóca spokój * *Jakejů gizdarstwo w pywńicy nõs pobudzũło.*

gizdawy 1. pejor. przym. od **gizd** (o ludziach, zwierzętach) * *Ty giżdże gizdawy, wytajż!* 2. brudny, nieczysty * *Ta woda je gizdawõ. Idż a wyljy jỹ.* * *Tyn chlywik je ale bardzo gizdawy.* 3. przeklety, chlorny itp. * *Tyn gizdawy zỹmb je jyno boli.*

gizdõk (D.lp. gizdõka) zob. **gizd**

gizdula (D.lp. gizdule) 1. bezwstydnica 2. smarkula * *Ty gizdulo maõ!* * *Takõ gizdula maõ i juz mõ kawalyra.*

gizdũn (D.lp. gizdũna) negatywnie o człowieku, zwierzęciu * *Skũjńc blakać, ty gizdũnu!*

gizdzyńy (D.lp. gizdzyńõ) rzecz. od **giżdżić**

gizõł (D.lp. gizõła) otoczak; kamyk rzeczny

giżdżaty pejor. przym. od **gizd** * *Ty giżdże giżdżaty.*

giżdżić ůe zwr. ndk brudzić się; łapać brud * *Tyn ůwam wỹ ůe bãndże giżdżũł ůod tego marasu.*

giżdżisko (D.lp. giżdżiska) zgr. od **gizd**

gjerać (o żabie) wydawać głos, rechotać * *Zaby gjerajỹ.*

gjerańy (D.lp. gjerańõ) rzecz. od **gjerać**

gjyl (D.lp. gjyla) gil, gil zwyczajny (gatunek ptaków; łac. *Pyrrhula pyrrhula*)

gjylek (D.lp. gjylka) zdr. od **gjyl**

gjyli przym. dzierz. od **gjyl**

gjyr (D.lp. gjyru, Ms.lp. gjyrze) bot. podagrycznik pospolity (łac. *Aegopodium podagraria*) syn. **barslica, dziwi koper, wańelica, wańelicka**

gjyra (D.lp. gjyry, Ms.lp. gjyrze) 1. żart. noga 2. **wyćũngnũńć gjyry** żart. umrzeć; wykończyć się; zdechnąć

gjyrafa (D.lp. gjyrafy) żyrafa → niem. Giraffe

gjyrahul (D.lp. gjyrahula) hulajnoga

gjyrka (D.lp. gjyrki, Ms.lp. gjyrce) zdr. od **gjyra**

gjyrlanda (D.lp. gjyrlandy, Ms.lp. gjyrłańdże) girlanda zob. **galanda** → niem. Girlande

gjỹntek (D.lp. gjỹntka) nagietek; bot. nagietek lekarski (łac. *Calendula officinalis*) zob. **hanysek, nõgjetek, stulik**

glabać ndk (lp.cz.ter.: 1.os. glabjã, 3.os. glabje; lp.cz.przesz.r.m. glaboł) **o dziecku:** płakać, mazać się zob. **becać, bekotać, blanceć, buceć, bũnceć, chlipać, ćultkać, majůlũńić ůe, mazać ůe, płakać, ryceć, ůlmitać**

glabańy (D.lp. glabańõ) rzecz. od **glabać**

glabõc (D.lp. glabõca) małe dziecko, które ciągle płacze * *Glabõc to glabje cołke noce.*

glaca (D.lp. glace) 1. łysina * *Ludże z glacỹ ůic ůe znacỹ.* (powiedzenie) zob. **baũplac, łyjsina** 2. **na glacã** na łyso * *ůobstrzidżće mje na glacã.* 3. fraz. **glaca s forhańgỹ** chłopięca fryzura: bardzo krótkie włosy z długą grzywką → niem. Glatze

glacaty łysy * *Glacaty chop pjyrwej cyrkuůnie wyglũndõł.*

glacka (D.lp. glacki, Ms.lp. glacce) zdr. od **glaca**

glacõk (D.lp. glacõka) ktoś mający łysinę; ktoś łysy, łysek → niem. Glatzkopf

glacõrz (D.lp. glacõrza) glacõka) ktoś mający łysinę; ktoś łysy, łysek

glacũn (D.lp. glacũna) glacõka) ktoś mający łysinę; ktoś łysy, łysek

gladjõla (D.lp. gladjõle) bot. mieczyk (łac. *Gladiolus*)

gladjõlka (D.lp. gladjõlki, Ms.lp. gladjõlce) zdr. od **gladjõla**

gladjõlowy przym. od **gladjõla**; mieczykowy

glajcha (D.lp. glajchy, Ms.lp. glajse) 1. postawienie murów budynku do wysokości stropu (lub do wysokości dachu); wymurowanie piętrowa * *Jescy jedna ůichta blokũw i mũmy glajchã.* 2. impreza na budowie z okazji zakończenia jakiegoś etapu robót * *Chopi, jutro zrobjymy glajchã.* 3. ściany domu bez dachu; ściany domu do wysokości stropu * *Jutro juz skũjńcymy tã glajchã, muůiće gõjik postawić.*

glajchgewicht (D.lp. glajchgewichtu, Ms.lp. glajchgewichtce) równowaga * *Trochã ůe s tỹ jezdzỹńỹ na kole Krysta natrõppjũta, ale dyć w kũjńcu chycũta glajchgewicht.*

glajter (D.lp. glajtra, Ms.lp. glajtrze) szybowiec → niem. Gleiter

glajza (D.lp. glajze, Ms.lp. glajże) 1. szyna → niem. Gleis, Geleise 2. fraz. **(fto) moze (kũmu) wele rzići lũft plũmpać a glajze kłajů | (fto) moze (kũmu) wele rzići lũft plũmpać, glajze kłajů a wũzyki ćis** (kto) może (komu) skoczyć; (kto) może (komu) nadmuchać; (kto) może (komu) nagwizdać; (kto) nie jest w stanie (komu) zaszkodzić, nawet gdyby chciał * *Wy mi mozeće wele rzići lũft plũmpać, glajze kłajů a wũzyki ćis.* 3. **glajze** tor kolejowy; tory kolejowe * *W Rusach sỹ syrse glajze jak w ůlỹsku.* 4. **trzi na glajzach** trõja na szynach (ocena w szkole) * *Noũůmjysńeůõ ůocyna, jakỹ ůto dostać, to bũto trzi na glajzach.* 5. **lõger pod glajze** podkład kolejowy zob. **fela, ůwela**

glajzobus (D.lp. glajzobusa, Ms.lp. glajzobuůe) szynobus

glajzoka (*D.lp.* glajzoki, *Ms.lp.* glajzoce) 1. gruba pończocha w prążki 2. **gljzoki** grube rjstopy w prążki

glajzowy szynowy * *glajzowe wojzídło* (pojazd szynowy)

glanc (*D.lp.* glancu) 1. połysk * *Przedŷ wertiko na wysoki glanc.* * *Chceće kołócyki z glancŷ abo bez?* * *Coby bŷł glanc, trza myć pórã razy.* 2. **na glanc** do połysku; **pucować na glanc** czyścić do połysku, polerować; **wypucować na glanc** wyczyścić do połysku, wypolerować → *niem.* Glanz

glancować *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* glancujã, *lp.cz.przesz.r.m.* glancował) polerować; czyścić do połysku * *Űŷn glancuje chaće.* * *Malyrz lakjyruje i glancuje.* *syn.* **pucować na glanc**

glancować še *zwr. ndk* lśnić, błyszczyć * *te chaće majŷ še glancować.* * *Malyrz lakjyruje, coby še glancowało.* → *niem.* glänzen

glancowańy (*D.lp.* glancowańó) *rzecz. od glancować*

glapa (*D.lp.* glapy) wrona *syn.* **wrŷna**

glapka (*D.lp.* glapki, *Ms.lp.* glapce) *zdr. od glapa*

glapsko (*D.lp.* glapska) *zgr. od glapa*

glashaŷz (*D.lp.* glashaŷzu) szklarnia → *niem.* Glashaus

glashaŷzek (*D.lp.* glashaŷzku) *zdr. od glashaŷz*; mała szklarnia, szklarenka

glashaŷzowy szklarniowy; **glashaŷzowô ŷogŷrka** ogórek szklarniowy

glashaŷzik (*D.lp.* glashaŷziku) *zdr. od glashaŷz*; mała szklarnia, szklarenka

glaska (*D.lp.* glaski, *Ms.lp.* glasce) szklanka → *niem.* Glas

glaskirsa (*D.lp.* glaskirše) wiśnia szklanka

glaskugla (*D.lp.* glaskugle) bombka choinkowa *zob.* **bańna na kryzbaŷm, kulka** → *niem.* Glaskugel

glaspapjŷr (*D.lp.* glaspapjŷru, *Ms.lp.* glaspapjŷrze) papier ścierny *syn.* **papjŷr do ślajfowańó, pucpapjŷr, śmyrgelpapjŷr, śpicpapjŷr** → *niem.* Glaspapier

glaspapjŷrek (*D.lp.* glaspapjŷrku) *zdr. od glaspapjŷr*

glasśrańcek (*D.lp.* glasśrańcka) *zdr. od glasśrańk*

glasśrańk (*D.lp.* glasśrańka) oszklona szafka, witryna; oszklona gablotka; serwantka *syn.* **śaŷkastla** → *niem.* Glasschrank

glata (*D.lp.* głaty, *Ms.lp.* glaće) ślizgawka, ślizgawica *zob.* **gładyc**, → *niem.* Glätte

glazura (*D.lp.* glazury, *Ms.lp.* glazurze) glazura → *niem.* Grasur

glazurować *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* glazurujã, *lp.cz.przesz.r.m.* glazurował) szkliwić

glazurowañy (*D.lp.* glazurowañó) *rzecz. od glazurować*

glazyjka (*D.lp.* glazyjki, *Ms.lp.* glazyjce) rękawiczka (skórzana) → *niem.* Glacehandschuh

glecan (*D.lp.* glecana, *Ms.lp.* glecańe) introligatorski przyrząd do wygładzania

glecizna (*D.lp.* glecizny, *Ms.lp.* glecizńe) gołoledź, ślizgawica

glejta (*D.lp.* glejty, *Ms.lp.* glejće) 1. emalia (pokrywająca garnek) * *Ze tego garca poŷodlatowała glejta.* → *niem.* Glätte 2. *chem.* tlenek ołowiu (II) → *niem.* Bleiglätte

glejtować *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* glejdujã, *lp.cz.przesz.r.m.* glejtował) emaliować (garunki)

glejtowany emaliowany * *Dże je tyn glejtowany garńec.*

glejtowańy (*D.lp.* glejtowańó) *rzecz. od glejtować*

gletować *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* gletujã, *lp.cz.przesz.r.m.* gletował) gładzić, wygładzać → *niem.* glätten

gletowańy (*D.lp.* gletowańó) *rzecz. od gletować* → *niem.* Glätten

glibać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. glibjã, 3.os. glibje; *lp.cz.przesz.r.m.* gliboł) jeść powoli, bez apetytu

glibañy (*D.lp.* glibañó) *rzecz. od glibać*

glica (*D.lp.* glice) kropla wydzieliny z nosa (wisząca pod nosem); smark, glut; „świeczka” pod nosem * *Glica éi pod nosŷ wiši.* * *Wejź tašyntuch a ŷotrzi te glice.* * *Taki stary pachŷł, a jescy mu glice wisŷ.* *zob.* **ćŷmpel, elf, gila**

glice (*tylko lm., D.* glicŷw) wydzielina z nosa; smarki * *Glice mi z nosa lecŷ.* * *Juz mŷ tašyntuch cały mokry ŷod glicŷw.* *syn.* **gile**

glicać *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* glicŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* glicół) mieć katar

glicańy (*D.lp.* glicańó) *rzecz. od glicać*

glicaty śliski

glicka (*D.lp.* glicki, *Ms.lp.* glicce) *zdr. od glica*

glicôk (*D.lp.* glicôka) ktoś obsmarkany

glicôkaty *pejor. przym. od glicôk* * *Ty glicôku glicôkaty.*

gligla (*D.lp.* gligle) fajtlapa, niedorajda * *S takŷ gligłŷ níc ŷe idże robić.* *syn.* **glugla**

gliglać *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* gligłŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* gligłoł) grzebać (w czymś, przy czymś); taplać się * *Dżećo gligłó w marajše.* * *ŷe gliglej mi przŷ tŷ kołócu.*

gliglańy (*D.lp.* gliglańó) *rzecz. od gliglać* * *Przeštŷŷnjuz tã s tŷ gliglańŷ.* * *Fto to bãńdże po twojŷ gliglańu jôd.*

glina (*D.lp.* gliny, *Ms.lp.* glińe) 1. glina *zob.* **celina** 2. gliniasta gleba *zob.* **celina** → *czes.* hlína

glinka (*D.lp.* glinki, *Ms.lp.* glince) *zdr. od glina*; glinka → *czes.* hlinka

glinkôrz (*D.lp.* glinkôrza) ktoś kto pracuje przy kopaniu gliny

glinŷwka (*D.lp.* glinŷwki, *Ms.lp.* glinŷwce) niewypalona cegła

glinglać *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* glińglŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* glińgłoł) dzwonić

glinglańy (*D.lp.* glińglańó) *rzecz. od glińglać*

glińanny 1. gliniany; zrobiony z gliny * *Dali by to do glińannego gôrnecka.* * *Pjŷł piwo z glińannej kufy.* 2. **o ziemi:** gliniasty * *To je glińanne pole.* → *czes.* hliněný

glińasty gliniasty

glińaty gliniasty * *Na nasŷ polu je takô glińatô ŷymja.* → *czes.* hlinitŷ

glińisko (*D.lp.* glińiska) miejsce, gdzie kopie się glinę; glinianka

glińôk (*D.lp.* glińôka) 1. glinianka 2. miejsce, gdzie dawniej wydobywano glinę 3. miejsce, gdzie ziemia zawiera dużo gliny

glińôrz (*D.lp.* glińôrza) 1. ktoś kto pracuje przy kopaniu gliny 2. garncarz * *U glińôrza robjŷ bŷnclôki.* 3. ktoś, kto udeptuje glinę * *Padali na nŷich ‘glińôrze’, bo tajzyli do Pruskowa glinã deptã.*

gliwać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. gliwã, 3.os. gliwje; *lp.cz.przesz.r.m.* gliwoł) jeść powoli, mlaskając

gliwańy (*D.lp.* gliwańó) *rzecz. od gliwać*

Gliwicŷn (*D.lp.* Gliwicŷna) mieszkanić Gliwic; gliwiczanin

glizda (*D.lp.* glizdy, *Ms.lp.* glizdze) 1. dżdżownica 2. glista
glizdać še *zwr. ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. glizdã še, 3.os. glizdze še; *lp.cz.przesz.r.m.* glizdoł še) **o dżdżownicy, wężu itp.:** 1. pełzać * *Glizdze še po žymi.* 2. ślizgać się (na łyżwach, w butach)

glizdańy (*D.lp.* glizdańô) *rzecz. od glizdać;* pełzanie

glizdka (*D.lp.* glizdki, *Ms.lp.* glizdce) *zdr. od glizda;* mała dżdżownica lub glista

glizdowisko (*D.lp.* glizdowiska) miejsce, gdzie żyje dużo dżdżownic

glizdźisko (*D.lp.* glizdźiska) *zgr. od glizda;* duża dżdżownica lub glista

Gloc (*D.lp.* Gloc) Kłodzko → *niem.* Glatz

glocka (*D.lp.* glocki, *Ms.lp.* glocce) *zdr. od gloka;* dzwonek, dzwoneczek * *Blańk stere kosycki mjały glocki.* * *Przi kole je glocka.*

gloka (*D.lp.* gloki, *Ms.lp.* gloce) 1. dzwonek *zob. zwuń* 2. nóż dzwonekowy (narzędzie służące do odrywania racic i zdzierania szczeciny) * *Glokų še skrabje kudły ůod świńe.* * *To je gloka do skrabańô świńiůw.*

→ *niem.* Glocke

glôbalny globalny

glôbus (*D.lp.* glôbusa, *Ms.lp.* glôbuše) globus → *niem.* Globus

glôbusek (*D.lp.* glôbuska) *zdr. od glôbus*

glu: **glu, glu gluk** *naśladowanie odgłosu picia z butelki, wylewania czegoś z butelki*

gluścić še *zwr. ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* glucã še, *lp.cz.przesz.r.m.* glućiůł še) żarzyć się

glućik (*D.lp.* glućiku) *zdr. od glut*

glugla (*D.lp.* glugle) brudas *syn. gligla*

gluglôk (*D.lp.* gluglôka) pijak, alkoholik

gluk *wykrz.* 1. *naśladowanie odgłosu wydobywania się pęcherzyków powietrza na powierzchnię wody* 2. *naśladowanie odgłosu bulgotania przy fermentacji wina* 3. **glu, glu gluk** *naśladowanie odgłosu picia z butelki, wylewania czegoś z butelki* * **Glu, glu gluk i flaska bůfa průznô.**

glukać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* glukų, *lp.cz.przesz.r.m.* glukoł) 1. bulgotać * *Ta woda glukô.* * *Wino przestało gero-wać, bo juz w gerglaże nie glukô.* * *Jak še wodã ze flaski wylwô, to glukô.* → *niem.* gluckgluck machen 2. **o in-dyku:** gulgać * *Hyndyki glukajų.*

glukańy (*D.lp.* glukańô) *rzecz. od glukać*

gluknůńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* gluknã; *lp.cz.przesz.:* r.m. gluknůn, r.ż. glukła) wydać odgłos towarzyszący wpadaniu czegoś do wody, wydostawaniu się pęcherzyków powietrza na powierzchnię, wylewaniu z butelki; plu-snąć; zbulgotać *syn. bluknůńć*

glukńůńćy (*D.lp.* glukńůńćô) *rzecz. od gluknůńć*

glut (*D.lp.* glutu, *Ms.lp.* gluće) żar (w piecu, w ognisku) → *niem.* Glut

gluza (*D.lp.* gluze) guz, opuchlizna *zob. bańa, bojla, bo-lôk, brzůfa, bula, bufa, bůfa, gruca, knôla, ojla*

glůskac (*D.lp.* glůskaca) ktoś, kto je wolno, bez apetytu

glůskać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* glůskų, *lp.cz.przesz.r.m.* glůskoł) jeść powoli, bez apetytu

glůskańy (*D.lp.* glůskańô) *rzecz. od glůskać*

glyńgla (*D.lp.* glyńgle) grzechotka

glyńglacka (*D.lp.* glyńglacki, *Ms.lp.* glyńglacce) grze-chotka

glyńglać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* glyńglų, *lp.cz.przesz.r.m.* glyńgłoł) grzechotać

glyńglańy (*D.lp.* glyńglańô) *rzecz. od glyńglać*

gładki (*st. wyż.* gładsy) śliski, gładki

gładko (*st. wyż.* gładzi) ślisko, gładko * *Ale je gładko na drůdze.*

gładyc (*D.lp.* gładycy) ślizgawica *zob. glata*

gładzana (*D.lp.* gładzany) ślizgawka

gładzyńy (*D.lp.* gładzyńô) *rzecz. od gładzić*

gładzić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gładzã, *lp.cz.przesz.r.m.* gładziůł, *2.os.lp.tr.rozk.* gładź) 1. gładzić, wygładzać 2. gła-skać * *Ŭojćec gładziůł dzećo po gowicce.* 3. **o kamie-niach:** ocierać się * *Kamjyńe gładziů jedyn ůo drugi, coby bůły gładke.* 4. wyrównywać * *Na grzůndkach je-scy trza žymjã gładzić.*

gładźuski bardzo gładki, gładziutki

głãmbić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* głãmbjã, *lp.cz.przesz.r.m.* głãmbjiůł) pogłębiać * *Bãńdzymy studńã głãmbić.*

głãmbina (*D.lp.* głãmbiny, *Ms.lp.* głãmbińe) głębina, od-męt; **w głãmbinach** w głębinach

głãmbjyńy (*D.lp.* głãmbjyńô) *rzecz. od głãmbić*

głãmbocyna (*D.lp.* głãmbocyny, *Ms.lp.* głãmbocyńe) głę-bia

głãmboki (*st. wyż.* głãmbsy) głęboki * *Nasa studńa na rynku je trzidźejści mejtrãw głãmbokô.*

głãmboko (*st. wyż* głãmbi) głęboko

głãmbokojść (*D.lp.* głãmbokojści) głębokość

gluzyć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gluźã, *lp.cz.przesz.r.m.* gluźiůł) **o dziecku:** gaworzyć * *Te dzećo hned bãńdže gluzyć. syn. checeć*

gluzyńy (*D.lp.* gluzyńô) *rzecz. od gluzyć;* gaworzenie

głůmb (*D.lp.* głůmba, *M.l.mn* głůmby) głąb (kapuściany); kaczan (w kapuście)

głůmbicek (*D.lp.* głůmbicka) *zdr. od głůmbik* * *Jak mama krôli kapustã, to głůmbicki nů dōwali.*

głůmbik (*D.lp.* głůmbika) *zdr. od głůmb*

głůmbjaty podobny do głąba (w kapuście) * *Kuloch je űekjedy głůmbjaty.*

gmach (*D.lp.* gmachu) komnata → *niem.* Gemach

gmajta (*D.lp.* gmajty, *Ms.lp.* gmajće) partacz *zob. ba-brôk, cůmplôk, ćachrôc, ćaper, ćaprôk, dajdrôk, du-dra, dudrôk, fušer, gmajtôk, gmyra, grek, paprôk, py-prôk, tytrôk*

gmajtôk (*D.lp.* gmajtôka) człowiek, który nie potrafi nic porządnie zrobić; partacz *zob. babrôk, cůmplôk, ća-chrôc, ćaper, ćaprôk, dajdrôk, dudra, dudrôk, fušer, gmajta, gmyra, grek, paprôk, pyprôk, tytrôk*

gmatfać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. gmatlã, 3.os. gmatle; 3.os.*lp.cz.przesz.r.m.* gmatloł) 1. plątać * *űe gmatlej űići.* 2. mieszać (w czymś) * *űe gmatlej w tej zupje.*

gmatfać še *zwr. ndk* plątać się * *Wołna še gmatle.*

gmatfańy (*D.lp.* gmatfańô) *rzecz. od gmatfać*

gmin (*D.lp.* gminu, *Ms.lp.* gmińe) gmina * *Dostali my pi-smo z gminu.* → *niem.* Gemeinde

gmina (*D.lp.* gminy, *Ms.lp.* gmińe) 1. gmina *zob. gmyna* 2. urząd gminy; **na gmińe** w urzędzie gminy * *Bůł zech dźišej na gmińe.* * *Na co to tak lôces po tej gmińe?* * *Idã na gmińã.*

gminka (*D.lp.* gminki, *Ms.lp.* gmince) daw. praca wykonywana dla wsi (gminy) na polecenie sołtysa; szarwark

gminny gminny

gminscôk (*D.lp.* gminscôka) budynek będący własnością gminy * *W gminscôku mjyskajŭ stare kobjyty.*

gmiński gminny, utrzymywany przez gminę * *Taki gmiński kowôl robjŭt lujncuchy na krowy i napravjoł pugi.* * *Ŭojćec bŭt za gmińskiogo pisôrza.*

gmuch (*D.lp.* gmucha) głupek

gmyna (*D.lp.* gminy, *Ms.lp.* gmyńe) gmina *zob.* **gmina**

gmyra (*D.lp.* gmyry, *Ms.lp.* gmyrze) 1. fajtlapa, niedorajda 2. partacz *zob.* **babrôk, cŭmplôk, ćachrôc, ćaper, ćaprôk, dajdrôk, dudra, dudrôk, fuśer, gmajta, gmajtôk, grek, paprôk, pyprôk, tytrôk**

gmyrać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. gmyrŭ, lp.cz.przesz.r.m. gmyroł) mieszać (coś ze sobą) * *Ŭe gmyrej tego do kupy.*

gmyrańy (*D.lp.* gmyrańô) *rzecz. od gmyrać*

gnać *ndk* (lp.cz.ter.: 1.os. gnŭ, 3.os. gnô; lm.cz.ter.: 1.os. gnŭmy, 2.os. gnôce, 3.os. gnajŭ; lp.cz.przesz.r.m. gnoł; 2.os.lp.tr.rozk. gnej) 1. **o zwierzętach:** gnań, pędzić * *Ŭŭn koze gnoł.* 2. pędzić, bieć, spieszyć się 3. popędzać, poganiać * *Ćebje trza ale gnać do roboty.*

gnańy (*D.lp.* gnańô) *rzecz. od gnać*

gnat (*D.lp.* gnata, *Ms.lp.* gnaće) gnat, kość → *czes.* hnát

gnatek (*D.lp.* gnatka) *zdr. od gnat*

gnojek (*D.lp.* gnojka) 1. smarkacz; wyrostek; małolat *zob.* **acmol, bamblyrz, biblôk, giloch, mlycôk, skalec, smara, smark, smarkôc, smarzik, smrŭd, sroch, sroła, styrnôl, śpik, śpikôl** 2. leń, obibok * *Ty gnojku zgnŭły.* *zob.* **bizygŭn, bumelôk, bzdykôc, chlebus, darybôk, gnŭj, leber, leser, lewus, lyń, ņerobiś, śmjerdzŭrobŭtka, zgnŭfek, zgnŭfy byk, zgŭnyluch**

gnojić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. gnojã, lp.cz.przesz.r.m. gnojŭł, 2.os.lp.tr.rozk. gnŭj) 1. nawozić naturalnym nawozem; rozrzucać obornik (na działce, na polu) * *Nase pole ņe bŭto latojs gnojŭne.* * *Latojs bãndźmy nase pole gnojić.* * *Latojs my jescy ņe gnojyli.* 2. (o zwierzętach) oddawać kał na polu, na łące, na działce * *Ŭŭnymu gołãmbje gnojŭ ŭogrŭdek.* → *czes.* hnojit

gnojić śe *zvr. ndk o ranie, skaleczeniu, oparzeniu:* ropieć, jatrzyć się * *Strup śe gnoji.* * *Ta rana ņe ścata j'śe zagojić, porzŭnd śe gnoji.* *syn.* **ajtrować, jŭntrzić śe, ŭobjyrać śe, wrzydzić śe**

gnojiwo nawóz (naturalny) → *czes.* hnojivo

gnojkować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. gnojkujã, lp.cz.przesz.r.m. gnojkowoł) lenić się, leniuchować

gnojkowańy (*D.lp.* gnojkowańô) *rzecz. od gnojkować*

gnojny do obornika, do gnoju; **gnojne widły** widły do obornika *syn.* **gnojowy**, → *czes.* hnojny

gnojnica (*D.lp.* gnojńice) boczna deska wozu konnego *zob.* **bajta, grŭnica**

gnojnicôk (*D.lp.* gnojńicôka) wóz konny z bocznymi deskami *syn.* **grŭnicôk**

gnojowńa (*D.lp.* gnojowńe) miejsce składowania obornika *syn.* **gnojôk**

gnojowy do obornika, do gnoju **gnojowe widły** widły do obornika * *Gnojowe widły majŭ trzi zãmby.* *syn.* **gnojny**

gnojôk (*D.lp.* gnojôka) obudowane miejsce składowania obornika; dół z obornikiem; gnojownik * *Kury łazŭ po*

gnojôku i maskjecŭ. * *Pŭdźce retować ŭowjeckã, bo śe topi w gnojôku.* * *Te źely zech wyćepta na gnojôk.* *zob.*

gnŭj, misgruba

gnojstwo (*D.lp.* gnojstwa) 1. lenistwo *zob.* **lyń, lyńistwo, zgnŭfojśc, zgŭnylstwo** 2. leniwi ludzie; ludzie, którym nie chce się pracować * *Te gnojstwo ņe bãndźe chćato ņic robić, yno zryć a srać.*

gnojŭwa (*D.lp.* gnojŭwy) gnojowica *zob.* **belŭwa**

gnojŭwka (*D.lp.* gnojŭwki, *Ms.lp.* gnojŭwce) *zdr. od gnojŭwa;* gnojówka → *czes.* hnojŭwka

gnojŭwkowy *przym. od gnojŭwka*

gnojyńy (*D.lp.* gnojyńô) *rzecz. od gnojić;* nawożenie obornikiem → *czes.* hnojenŭ

gnôit (*D.lp.* gnôita, *Ms.lp.* gnôce) *zgr. od gnôtek* 1. duży kłoc do rąbania drewna 2. pień pod kowadło 3. kłoc masarski

gnôtecek (*D.lp.* gnôtecka) *zdr. od gnôtek*

gnôtek (*D.lp.* gnôtka) pniak, pieniek (używany zwykle do rąbania drewna)

gnŭj (*D.lp.* gnojã) 1. obornik, gnój * *Idź no gnŭj świńŭ wyćepać.* * *Jadã na pole gnŭj trzŭjŭs.* * *Tyn gnŭj je majśny.* * *Muśaty gnojã zawjyżŭ na pole.* * *Kupjŭta'ch śe bojtel takygo zesusuńego gnojã.* * *Prziwjiyżŭ mi fŭrã gnojã do zegrŭdki.* * *Jak jô Ći mjoł ryć, jak ņe bŭto gnojã?* * *Jô mŭ yno gnŭj ŭod gołãmbjŭw.* 2. pryzma z obornikiem; kupa gnoju; dół z obornikiem; gnojownik * *Posoł na gnŭj i tã cãmpnŭn.* * *Wyćep te zgnŭte kartôfle na gnŭj.* *zob.* **gnojôk, misgruba** 3. nawóz (naturalny) * *Pozbjyrej tã klôtã ze drŭgi, to je dobry gnŭj.* * *Ŭe srej w lejsze, yno w dŭma.* *Dyć dobry gospodarz gnŭj przŭńejsze do dŭm.* * *Popjŭł z drzewa to tyz je gnŭj.* 4. ropa (żółtawa wydzielina wydobywająca się z zainfekowanej rany) * *Tej drzizgi ze palca ņe umjã wydubać.* *Ŭŭna mi wylejże z gnojŭ.* 5. leń, obibok * *Ty gnoju zgnŭły!* *zob.*

bizygŭn, bumelôk, bzdykôc, chlebus, darybôk, gnojek, leber, leser, lewus, lyń, ņerobiś, śmjerdzŭrobŭtka, zgnŭfek, zgnŭfy byk, zgŭnyluch 6. kŭnstowny gnŭj nawóz sztuczny *zob.* **drek, kŭnstyńger, pypry, sŭl**, → *niem.* Kunstdŭnger 7. *fraz.* **mokry jak gnŭj** bardzo mokry; przemoczony * *Te galôty môs mokre jak gnŭj.* * *Ta trôwa je mokrô jak gnŭj.* * *Tyn pulôwer je jescy mokry jak gnŭj.* * *Te drzewo Ći śe ņe chyći, ŭŭne je mokre jak gnŭj.* *zob.* **mokry jak kaca, mokry jak scur**

gnŭjńc (lp.cz.ter.: 1.os. gnã 3.os. gńe; lp.cz.przesz.: r.m. gnŭn, r.ż. gŭa gnŭna; 2.os.tr.rozk. gŭi) gŭać, zginać * *Jô mjoł wŭškyrok tela gruskŭw, co śe gałãjże gŭy.* * *Strŭmik trza gnŭjńc zaŭ je mody, coby prosto ros.* * *Tego ņe idźe gnŭjńc.*

gnŭjńc śe gŭać się, wyginać się * *Jô śe gnã.* * *Strŭmy śe gnŭj, jak je wjatrz.*

gnyk (*D.lp.* gnyka) 1. kark * *Ale môs tyn gnyk wyzarty.* * *Ŭŭn śe gnyk zŭmôł.* 2. grzbiet (człowieka, zwierzęcia) * *Ale mje gnyk boli.* *zob.* **grzbjet, gyńik, krzebt, pukel, rzgjet**

gnyp (*D.lp.* gnypa) 1. nóż szewski * *Dej mi tyn gnyp do ŭobrzinańô skŭry.* 2. nóż ogrodniczy o krótkim ostrzu 3. stary nóż 4. **o męzczyźnie:** stary pryk * *Ty stary gnyppe!*

gnypek (*D.lp.* gnypka) *zdr. od gnyp* 1. mały nóż szewski 2. *pejor.* ktoś niskiego wzrostu; karzeł; kurdupel * *Ty*

gnypku, ty dupku krojcowy. syn. knypek
gńadôk (D.lp. gńadôka) gniady koń
gńady o maści konia, krowy: ciemnobrązowy, gniady
 * *To je gńadô krowa. zob. braŭny, brŭny, brŭnôtny, brŭny*
gńecyńy (D.lp. gńecyńô) rzecz. od **gńyjś**
gńić ndk (1.os.lp.cz.ter. gńijã, lp.cz.przesz.r.m. gńiŭ) gnić
 * *Nase kartôfle gńijŭ w brogu.*
gńiçy (D.lp. gńiçô) rzecz. od **gńiç**
gńida (D.lp. gńidy, Ms.lp. gńidze) gńida (jajo wszy) →
 czes. hnida
gńidka (D.lp. gńidki, Ms.lp. gńidce) zdr. od **gńida**
gńota (D.lp. gńoty, Ms.lp. gńoçe) 1. zgr. od **gńotka** * *Ftojś*
mašoŭ niedôwno wê tej chatpje umrzyć, bo hned kozdŭ
*noc mje gńota mãncy. 2. natrêt, natrêtny człowiek * Przeszŭn*
już za mnŭ tajzić, ty gńoto jedna.
gńotek (D.lp. gńotka) o **dziecku:** piśczoch
gńotka (D.lp. gńotki, Ms.lp. gńotce) 1. zmora nocna; demon
 w formie kobiety duszący ludzi we śnie * *Ŭŭnego*
*gńotka gńiŭta. * Gńotka go gńiŭta tak dugo aze go za-*
*gńiŭta. * Gńotki chodzŭ po dŭmach wcas bez noc abo*
*nad ranŭ, jak jescy je čma. Dusŭ ludzi i zwjerzŭnta. * Coby*
chrŭniç se przed gńotkŭ trza przy lŭzku abo przed
chatpŭ postawiç mjetlã; abo do dŭrki ũod kluca wraj-
zić papjŭrzanny krzizyk. ņestorzi tyz naçyrajŭ se na noc
*coskŭ. * Gńotka, co przidze gńyjś wywali çi jŭzur do*
gãmby. zob. mora 2. chlebek upieczony z resztek ciasta
gńôtac (D.lp. gńôtaca) praska (kuchenna, np. do ziemniaków,
 do czosnku) * *Cosnek trza ũodubaç a przegńyjś bez*
gńôtac. zob. kartôfelpresa, kweçer
gńôtaç ndk (1.os.lp.cz.ter. gńôtŭ, lp.cz.przesz.r.m. gńôtoŭ)
 gnieść, przyciskać (więcej niż raz) * *Chodzŭła jedna*
mora gńôtaç jego kobjytã.
gńôtaç se zwr. ndk gnieść się; tłoczyć się
gńôtańy (D.lp. gńôtańô) rzecz. od **gńôtaç**
gńôzdecko (D.lp. gńôzdecka) zdr. od **gńôzdko**
gńôzdko (D.lp. gńôzdko) zdr. od **gńôzdo**
gńôzdo (D.lp. gńôzda, Ms.lp. gńôzdze) gniazdo
gńôzdôrz (D.lp. gńôzdôrza) najmłodsze dziecko w rodzinie;
 najmłodszy potomek w rodzinie zob. **gńôzdŭr, wy-**
gńôzdek, wyskrŭbek, zagwandek
gńôzdorek (D.lp. gńôzdorka) zdr. od **gńôzdŭr** * *Ta*
noŭmotsô to je nas gńôzdorek.
gńôzdŭr (D.lp. gńôzdora, Ms.lp. gńôzdorze) najmłodsze
 dziecko w rodzinie; najmłodszy potomek w rodzinie *
Tyn ũostatni to je gńôzdŭr. zob. gńôzdôrz, wygńôzdek,
wyskrŭbek, zagwandek
gńôzdzic se zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. gńôzdzã se,
 lp.cz.przesz.r.m. gńôzdzŭ se) gnieździć się * *tyn Ptôk*
se tã gńôzdzic kozdy rok na nowo, w tej samej dŭrze.
gńôzdzisko (D.lp. gńôzdziska) zgr. od **gńôzdo**; duże
 gniazdo
gńôŭka (D.lp. gńôŭki, Ms.lp. gńôŭce) 1. zgniły owoc (naj-
 częściej gruszka), gńiŭka 2. odmiana gruszek smacznych
 po zmięknięciu
gńyjś (lp.cz.ter.: 1.os. gńetã, 3.os. gńeçe; lm.cz.ter.: 1.os.
 gńecymy, gńecymy, 3.os. gńetŭ; lp.cz.przesz.r.m. gńiŭt;
 2.os.lp.tr.rozk. gńyç; im.bier. gńecŭny) 1. gnieść, ugnia-
 tać * *Musã kartôfle gńyjś. 2. o cieście:* wyrabiać,
 gnieść; **gńyjś chlyb** wyrabiać ciasto na chleb * *Moja*

*matka chlyb gńiŭta. 3. nalegać * Őma jak gńota gńiŭta,*
*coby już jechać. 4. uwierać, doskwierać * Ŭbogygo robot-*
niika bŭyda gńeçe.
gńyjś se 1. o **ludziach, zwierzętach:** tłoczyć się; gnieść
 się * *Gńiŭti se po kŭntach. 2. o materiale, papierze*
itp.: gnieść się, ulegać pognieceniu * *Klejd mŭ ze takygo*
stofu, co se nie gńeçe.
gńylizna (D.lp. gńylizny) zgnilizna
gńylny gńilny
gńyw (D.lp. gńywu) gniew → czes. hněv
gńywaç ndk (1.os.lp.cz.ter. gńywŭ, lp.cz.przesz.r.m. gńy-
 woŭ) złościć, gniewać * *Gńywali go naskwôl, coby se gor-*
sŭt.
gńywaç se zwr. ndk gniewać się, złościć się * *Ŭŭn se gńywô*
bez przycyny.
gńywliwojśç (D.lp. gńywliwojśçi) skłonność do gniewu;
 gniewliwość
gńywliwy * *Ŭŭn je z natury już gńywliwy. gniewliwy,*
 gniewny
gńywus (D.lp. gńywusa, Ms.lp. gńywuse) borowik szatań-
 ski (gatunek grzybów; łac. Boletus satanas) zob. **satŭn**
gńŭńçy (D.lp. gńŭńçô) rzecz. od **gńŭńç**
go 1. D.B. od **ŭŭn** (forma nieakcentowana); go * *ņe wi-*
*dŭoŭ zejś go? * — Widŭis tyn strŭm? — Widzã go. 2.*
D. od ŭŭno, ŭŭne (forma nieakcentowana); go * *Čelã*
uçekŭto, nie banã go gńiŭt.
gobelin (D.lp. gobelina, Ms.lp. gobeliŭne) gobelin; makatka
 na ścianę tkana na krosnach → niem. Gobelin
gobelinek (D.lp. gobelinka) zdr. od **gobelin**
gobnŭç dk (1.os.lp.cz.przysz. gobnã; lp.cz.przesz.: r.m.
 gobnŭn, r.ż. gobŭa) pot. o **zwierzęciu:** zabić * *Idŭ a*
gobni tã kurã na ũobjôd.
gobnŭńçy (D.lp. gobnŭńçô) rzecz. od **gobnŭńç**
Godne w uŭzyciu rzeczownikowym: okres od 25.12 do
 6.01 zob. **Gody**
godnojśç (D.lp. godnojśçi) godność, zaszczyt, urząd
godny 1. głodny; **godny jak wilk** bardzo głodny, wygłod-
 niały; **godne roki** lata głodu 2. bożonarodzeniowy; świą-
 teczny (dotyczący świąt Bożego Narodzenia); (a) **godnô**
pjejsŭ kolęda (pieśń) zob. **kolŭnda** (b) **godny ŭpjiw** śpie-
 wanie kolęd; kolędy * *Godny ŭpjiw je bardzo pjiwny.*
 (c) **Godne ņwŭjnta** święta Bożego Narodzenia; **pjiyse**
Godne ņwŭjnto pierwszy dzień świąt Bożego Narodze-
 nia; **druge Godne ņwŭjnto** drugi dzień świąt Bożego
 Narodzenia 3. zacny, wart czegoś, godzien * *Ty jś nie je*
godnô stanŭńç, dze jô se wysrŭ.
godnie porządnie * *ņeboscyka do trŭny trza bŭto godnie*
ŭoblyc.
godni 1. bożonarodzeniowy; świąteczny (dotyczący świąt
 Bożego Narodzenia) 2. **godnô pjejsŭ** kolęda (pieśń) zob.
kolŭnda 3. **Godnie ņwŭjnta** święta Bożego Narodzenia
 4. **godni tôrg** jarmark bożonarodzeniowy
godowaç ndk (1.os.lp.cz.ter. godujã, lp.cz.przesz.r.m. go-
 dowoŭ) głodować * *Fto ŭporuje, tyn nie goduje.*
godowańy (D.lp. godowańô) rzecz. od **godowaç**
Gody (tylko lm.; D. Gŭd, Godŭw) 1. święta Bożego Naro-
 dzenia * *Myjsŭot zech, ize to tak bez ņnega aze do Gŭd*
*wytrzwô. * Jak by se tyn ņnyg do Godŭw utrziŭoŭ, to by*
*my mjeli ņwŭjnta jak na ŭobrôzku. * Pokurzŭt'ech se je-*
szy tej noŭlepsej tabaki, co'ch jŭ mjoŭ jescy ũod Godŭw.

- * *Ńe było śńega aze do Gŭd.* 2. okres od 25.12 do 6.01 zob. **Godne**
- gody** (tylko *lm.*; *D.* gŭd, godŭw) 1. wesele * *My mjeli nase gody przed štyrdžejści latmi.* 2. **strzybne gody** srebrne wesele; 25 rocznica ślubu
- godzŭncy** 1. (o zbożu, owaocach) dojrzały zob. **dojzdrzały, dostŭny, zdrzały** 2. (np. o cieście) dobrze wyrośnięty
- godzyńy** (*D.lp.* godzyńô) rzecz. od **godzić**
- godzić** *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* godzã, *lp.cz.przesz.r.m.* godzŭł, 2.*os.lp.tr.rozk.* gŭdz) godzić; doprowadzać do zgody, porozumienia * *Wadzŭ še i to jich trza porzŭnd godzić.* * *Mušała zech jich godzić.*
- godzić še** *zwr. ndk* 1. o owocach, warzywach, zbożu: dojrzewać * *Ŭwoc še godzi na strŭmje. Zbozy še godzi na polu.* 2. nadawać się * *Ańi jedyn grzib ņe godzŭł še do jôdła.* 3. wyrażać zgodę na coś; godzić się na coś * *Godzŭyli še na to, ze ņy muši narôz płaćić.* * *Jô še godzŭ na to.* 4. uzgadniać, ustalać * *U Šicmana še godzŭyli, ze še ņe banŭ dali skarzić.* 5. godzić się; być stosownym, przyzwoitym; wypadać * *Ńe godzi še klŭńć.*
- godzina** (*D.lp.* godziny, *Ms.lp.* godzińe, *D.lm.* godzin) 1. godzina; **godzina a pŭ** półtorej godziny; **šwjerć godzinny** kwadrans, 15 minut; **Šwjŭntô godzina.** Godzina święta 2. **godziny gŭrn.** punkty pomiarowe służące do prostego drażenia chodnika; piony kierunkowe w kopalni 3. **wjela [je] godzin** która godzina * *Wjela je godzin?* * *Wjela tera je godzin?* * *Wjela mŭće godzin?*
- godzinka** (*D.lp.* godzinki, *Ms.lp.* godzince) *zdr. od godzina*
- godzinki** (tylko *lm.*, *D.* godzinkŭw) godzinki * *Jutro banŭ w kojšćełe godzinki špyywać.*
- godzinny** godzinny; trwający jedną godzinę
- godzinnik** (*D.lp.* godzinnika) wskazówka godzinowa (zegara, zegarka);
- godzinowy** godzinowy; **godzinowy cajger | godzinowy wajzer** wskazówka godzinowa (zegara, zegarka)
- godzyn** gozdzien; zasługujący na coś; wart czegoś * *Ŭŭn je tego godzyn.*
- gogowy** glogowy → *czes. hlohový*
- gojić** *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* gojã, *lp.cz.przesz.r.m.* gojŭł, 2.*os.lp.tr.rozk.* gŭj) o **kimś zranionym**: leczyć * *Dôchtŭr go dugo gojŭł.*
- gojić še** *zwr. ndk* goić się; zablizniać się * *Ta rana jescy še ņe goji.* * *Gŭj še!* * *Ńe goji mi še tyn bolôk.* → *czes. hojit se*
- gojnô** (*D.lp.* gojnej) żona gajowego → *czes. hajná*
- gojny** (*D.lp.* gojnego) gajowy * *Gojny trzimje porzŭndek w lejše i dôwô pozŭr na rôbsíkŭw.* → *czes. hajný*
- gojść** (*D.lp.* gojśća, *M.lp.* gojśće, *D.lm.* gojśći) gość; **dość** **gojśći** mieć gości * *my sŭ yno gojśćŭma na tŭj šwjeće.* * *Džisej mŭ potnŭ chatpã gojśći.*
- gojścić** *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* goscã, *lp.cz.przesz.r.m.* gojśćŭł) gościć; podejmować (gościa) * *Gojśćŭł go, jak przijechoł przôćel.*
- gojścić še** *zwr. ndk* 1. częstować się * *Sŭm šedzoł przy stole i še gojśćŭł.* 2. być podejmowanym, goszczonym
- gojścina** (*D.lp.* gojściny, *Ms.lp.* gojścińe) 1. odwiedziny, wizyta zob. **bezuch, nŭwjydzka, wjejsady** 2. przyjęcie, uroczystość; **wjelkŭ gojścina** duże przyjęcie * *Jutro*
- przidŭ dŭ nŭs na gojśćinã.* * *Na gojśćinã trza še dycki pŭjykŭne ŭoblyc.*
- gojśćinnojšć** (*D.lp.* gojśćinnojšći) gościnność
- gojśćinny** gościnny
- gojśćinńe** gościnnie
- gojśik** (*D.lp.* gojśiku) *zdr. od gos*; głosik
- gojśno** głośno; **za gojśno** za głośno
- gojśnojšć** (*D.lp.* gojśnojšći) głośność, siła głosu
- gojśny** głośny
- gojśńicek** (*D.lp.* gojśńika) *zdr. od gojśńik*; głośniczek
- gojśńik** (*D.lp.* gojśńika) głośnik
- gojśno** głośno
- gojśny** głośny
- gojyńy** (*D.lp.* gojyńô) rzecz. od **gojic**
- golac** (*D.lp.* golaca) fryzjer męski zob. **balbjyrz, frizer, golôrz**
- goldgruba** (*D.lp.* goldgruby) kopalnia złota
- goldlak** (*D.lp.* goldlaku) *bot.* lak pospolity (*łac.* Erisimum cheiri) * *Goldlak bardzo wŭńô.* → *niem. Goldlack*
- goldfinger** (*D.lp.* goldfingra, *Ms.lp.* goldfingrze) palec serdeczny; palec, na którym nosi się obrączkę *syn. pje-strzŭnkowy palec*
- goldmeser** (*D.lp.* goldmesra, *Ms.lp.* goldmesrze) nŭz do cięcia złotej blachy
- goldrejgyn** (*D.lp.* goldrejgna) *bot.* złotokap (*łac.* Laburnum) *syn. złoty disc* → *niem. Goldregen*
- goldrejneta** (*D.lp.* goldrejnety, *Ms.lp.* goldrejneće) złota reneta (odmiana jabłoni) *syn. goldryneta*, → *niem. Goldrenette von Blenheim*
- goldryneta** (*D.lp.* goldrynety, *Ms.lp.* goldryneće) złota reneta (odmiana jabłoni) *syn. goldrejnety*, → *niem. Goldrenette von Blenheim*
- goldśmit** (*D.lp.* goldśmita, *Ms.lp.* goldśmiće) złotnik
- goldśnit** (*D.lp.* goldśnita, goldśnitŭ; *Ms.lp.* goldśniće) złocony brzeg (np. książki) → *niem. Goldschnitt*
- golert** (*D.lp.* golertu, *Ms.lp.* golerće) galaretka, galaretka → *niem. Gallert*
- golibroda** (*D.lp.* golibrody, *Ms.lp.* golibrodže) *žart* fryzjer męski
- golic** *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* golã, *lp.cz.przesz.r.m.* golŭł) golić
- golic še** *zwr. ndk* golić się * *Gŭł še!* * *Ŭŭn še wdycko sŭm goli.*
- golidŭ** (*D.lp.* golidła, *Ms.lp.* golidle) przyrząd do golenia; golarka
- golidołko** (*D.lp.* golidołka) *zdr. od golidŭ*
- golik** (*D.lp.* golka) 1. przyrząd służący do golenia * *Postŭw še tukej te twoje goliki.* 2. golarka
- golnŭńć** *dk* (1.*os.lp.cz.przysz.* golnã; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* golnŭn, *r.ż.* golła) 1. uderzyć (kogoś) * *Ŭŭn go golnŭn, aze wsytckich šwjŭntich widzoł.* * *Ńe golńi go.* 2. o **napojach alkoholowych**: wypić * *Jô še na wjecŭr golnŭn dwa piwa.* * *Jescy še jednego golnã.*
- golńynty** upity, podpity * *Lajzi po wsi piwskŭj golńŭnty.*
- golńŭńcy** (*D.lp.* golńŭńcŭ) rzecz. od **golnŭńć**
- golô** (*D.lp.* gole) teren urodzajny i bezleśny
- golôcki** *przym. od golôk* * *Šmjŭli my še ze golôckej gŭdki.*
- golôk** (*D.lp.* golôka; *M.lm.* golôki; *D.lm.* golôkŭw) 1. ktoś mieszkający na terenie bezleśnym 2. przydomek Ślązaka mówiącego dialektem z okolic Głogŭwka

golôrz (*D.lp.* golôrza) fryzjer męski *zob.* **balbjyrz, frizer, golac**

golyńy (*D.lp.* golyńó) *rzecz. od golić;* golenie

gołãmbi gołębi → *czes.* holubí

gołãmbica (*D.lp.* gołãmbice) gołębica → *czes.* holubice

gołãmbjarstwo (*D.lp.* gołãmbjarstwa) gołębjarstwo

gołãmbjã (*D.lp.* gołãmbjýńca) gołębie, pisklę gołębia

gołãmbjôrka (*D.lp.* gołãmbjôrki, *Ms.lp.* gołãmbjôrce) 1. kobieta hodująca gołębie 2. gołąbek cukrówka (gatunek grzybów; *łac.* Russula alutacea) *zob.* **brúnôtnô bedka**

gołãmbjôrż (*D.lp.* gołãmbjôrza) gołębjarz; hodowca gołębi * *To sŷ c̄móki, a nie gołãmbjôrże — yno se przidŷ do kacmy ŷozryć i fertich.*

gołãmbjŷntko (*D.lp.* gołãmbjŷntka, *C.lp.* gołãmbjŷntkowi) 1. pisklę gołębia 2. młody gołąb *zob.* **modźik**

gołãmbńicek (*D.lp.* gołãmbńicka) *zdr. od gołãmbńik*

gołãmbńik (*D.lp.* gołãmbńika) gołębnik

gołgotać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. gołgocã, 3.os. gołgoce; *lp.cz.przesz.r.m.* gołgotol; 2.os.*lp.tr.rozk.* gołgotej) 1. belkotać * *Ńe gołgotej tak, bo mje je źle suchać.* 2. jąkać się *zob.* **chãńkać, jŷńkotać, klakrać, pukać se, śtrotować**

gołgotańy (*D.lp.* gołgotańó) *rzecz. od gołgotać*

gołka (*D.lp.* gołki, *Ms.lp.* gołce) każda odmiana pszenicy bez ostrych wyrostków w kłosie

gołojść (*D.lp.* gołojści) nagość, golizna *syn.* **nagatojść, sagojść**

gołolŷdka (*D.lp.* gołolŷdki, *Ms.lp.* gołolŷdce) gołoledź *syn.* **gołolydź**

gołolydź (*D.lp.* gołoledźi) gołoledź *syn.* **gołolŷdka**

gołŷmb (*D.lp.* gołãmbja; *M.lm.* gołãmbje; *D.lp.* gołãmbjãw, gołãmbi) gołąb; **flugować gołãmbje** wysyłać gołębie na loty; **cichtować gołãmbje** hodować gołębie; **dźiwi gołŷmb** dziki gołąb * *Môs gołãmbje i cyze, bãńdźes mjoł zawdy gŷwno ŷwjyze. * Zaŷŷnŷ psyńicã trza bŷto uwalcować, coby jí dźiwje gołãmbje nie wyzbjyrały. * Myjŷleli, ize pjecŷne gołãmbje same jŷ banŷ do gãmbj ŷlatowały. → czes.* holub

gołŷmbecek (*D.lp.* gołŷmbecka) *zdr. od gołŷmbek*

gołŷmbek (*D.lp.* gołŷmbka) 1. *zdr. od gołŷmb;* gołąbek 2. rodzaj tańca tańczonego tylko przez mężczyzn

goły 1. goły; * *Ptôki a mysy se lŷńgŷ gołe.* 2. **ŷobuć gołe trzewiki** wdziać buty na gołe stopy 3. *fraz.* **goły jak harynek** biedny jak mysz kościelna * *Nã dyć tyn synek ŷic nŷ mō. ŷŷn je goły jak harynek.* 4. *fraz.* **goły jak Noŷy** bez pieniędzy, bez grosza przy duszy

gorcyca (*D.lp.* gorcyce) gorczyca

goreć *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. gorejã, 3.os. gore, goreje; *lp.cz.przesz.r.m.* gorol) 1. palić się, płonąć * *To dali gorato. * Wsystko na nŷ gore. * Dźejŷ gore, bo fojermany jadŷ. * W pjecu nie chce goreć. * tyn tocht je za krŷtki i bez to źle gore.* 2. świecić się; **o ŷwietle, źródle ŷwiãtła:** świecić, palić się * *ŷjãtko caŷŷ noc gorato.* 3. mieć wysoką gorączkę * *Tyn synek goreje.* 4. **gorało a zakurzyli se. powiedzenie wyrażające ponaglenie (np. do pracy, odjazdu)**

gorki 1. gorący * *Ta zupa je ale gorkō. * To je kŷsek za gorke. * Ty môs lica gorke jak ŷogŷnŷ. syn.* **hajs** → *czes.* horký 2. *fraz.* **za gorkygo prawa** od razu, natychmiast * *Widźol jich jak kradli, to za gorkygo prawa tã*

gorko gorąco; **na gorko** na gorąco * *Dźiŷej je bardzo gorko. * Jak c̄i je gorko, to se wrōź do rzići źôrko. * Tez to gorko, co ôze ŷlãbo. → czes.* horko

gorkojść (*D.lp.* gorkojści) gorąc, upał, skwar

gorlić *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* gorlã, *lp.cz.przesz.r.m.* gorlŷl) denerwować, gniewać (kogoś)

gorliwojść (*D.lp.* gorliwojści) gorliwość

gorliwy gorliwy

gorlyńy (*D.lp.* gorlyńó) *rzecz. od gorlić*

Goról (*D.lp.* Gorôla; *D.lm.* Gorôlŷw, Gorôli) 1. *pejor.* ktoś pochodzący z Polski, ale spoza Śląska; ktoś obcy, nietutejszy, nie nasz * *Goról to je cowjek, ftory nie je ŷlŷzôkŷ, a je s Polski. * Na ŷlŷsku je tera połno Gorôli. * Na nasŷy zidlŷnŷgu mjyskô kupa Gorôli. * Gorôle, ŷŷnŷi se wsyjscy na tyn ŷlŷsk c̄isnŷ. * Narojŷto se sã tich Gorôlŷw w pjerŷny. * Przŷjechali na ŷlŷsk Gorôle, ŷtyruch na žŷumanŷ kole, w kôlkastli spali, do kraŷzŷw srãli, a potŷj to zawôrzãli. * Jak Goról podskocŷl abo gupjo gôdol, to dostowoł po ryju i ŷlŷs. * Gorôla na grubje se poznô po leberstwj. * Sã je ŷlŷsk i zôdyn Goról nŷ nie b'e gôdol, jak sã mŷmy žyć. 2. góral, mieszkaniiec gór; ktoś pochodzący z gór * *Tyn jeŷi chop to je Goról, ŷŷn w gŷrach uros.* 3. mieszkaniiec przemysłowej części Górnego Śląska (używane niekiedy w zachodniej części Górnego Śląska) * *ŷŷna se Gorôla weźta i tera mjyskô w Zôbrzu.* 4. *fraz.* **ćis se jak Goról do spowiedźi** (a) wpychać się gdzieś na siłę (b) wtrącać się w nie swoje sprawy * *Tak se c̄iŷli jak Goról do spowjedźi. syn.* **ćis se jak žyd do spowjedźi***

Gorôla (*D.lp.* Gorôle) *zgr. od Gorôlka*

gorôleć *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* gorôlejã, *lp.cz.przesz.r.m.* gorôloł) *pejor.* polszczyć się, polonizować się, polszczeć *syn.* **chadźajec**

Gorôlica (*D.lp.* Gorôlice) *pejor.* kobieta pochodząca z Polski, ale spoza Śląska; obca, nietutejsza, nie nasza *zob.* **Gorôlka**

Gorôlicek (*D.lp.* Gorôlicka) *zdr. od Gorôlik*

gorôlic *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* gorôliã, *lp.cz.przesz.r.m.* gorôlŷl) *pejor.* polszczyć, polonizować *syn.* **chadźajec**

gorôlic se *zur. ndk pejor.* polszczyć się, polonizować się *syn.* **chadźajec se**

Gorôlijô (*D.lp.* Gorôlije) 1. *pejor.* teren Polski poza Śląskiem * *Ze Ukrajiny na ŷlŷsk trza jechać bez Gorôlijŷ. zob.* **Chadźajowice, Chadźajowo** 2. tereny zamieszkałe przez Górali

Gorôlik (*D.lp.* Gorôlika) *zdr. od Goról*

Gorôlka (*D.lp.* Gorôlki, *Ms.lp.* Gorôlce) 1. *pejor.* kobieta pochodząca z Polski, ale spoza Śląska; obca, nietutejsza, nie nasza *zob.* **Gorôlica** 2. Góralka, mieszkanka gór; kobieta pochodząca z gór * *Sã przŷjydzdajŷ Gorôlki przedôwać warzechy i fyrłôki.* 3. mieszkanka przemysłowej części Górnego Śląska (używane niekiedy w zachodniej części Górnego Śląska)

gorôlka (*D.lp.* gorôlki, *Ms.lp.* gorôlce) krowa o czerwonej sierści * *U nôs takich krowŷw gorôlkŷw nŷma.*

Gorôlowice (*D.lp.* Gorôlowic) *pejor.* teren Polski poza Śląskiem * *Ćis do swojich Gorôlowic. zob.* **Chadźajowice** **gorôlski** *przym. od goról* 1. *pejor.* polski * *Po drugiej wojńe gorôlske mjasta se budowały za ŷlŷske pijŷndze. * Ńe gôdej mi, co mŷ robić, ty gorôlski c̄ulo! * A co wŷ gorôlskŷ gizdŷ zawôdzô, ize mŷmy nasã gôdkã? * Gorôlskŷ*

złodziejŕ padŕmy: raus! * *Jak ŕe kŕmu tyn regijŕn a jŕzyk ŕe podobajŕ, to ŕech pakuje te swoje ruske krzŕnki po patrŕnach, bjere koŕo i wrŕco na swoje gorŕlske ŕymje.* 2. gŕralski 3. **gorŕlski syr** oscypek 4. **po gorŕlsku** (a) *pejor.* po polsku (b) po gŕralsku * *Jak wypjŕt pŕrŕ ŕnapsŕw, to zacŕn po gorŕlsku ŕpjywaŕ.*

gorŕlstwo (*D.lp.* gorŕlstwa) *pejor.* 1. ludzie pochodzŕcy z Polski, ale spoza Œlŕska; obcy, nietutejsi, nie nasi 2. polactwo

gorŕlyŕny (*D.lp.* gorŕlyŕnŕ) 1. rzecz. od **gorŕleŕ** 2. rzecz. od **gorŕliŕ**

gorscelina (*D.lp.* gorsceliny, *Ms.lp.* gorsceliŕne) 1. gorzki smak, gorzkoŕ 2. coŕ gorzkiego

gorscŕk (*D.lp.* gorscŕka) goryczak zŕlciowy, podgrzybek gorzki (gatunek grzybŕw; *ŕac.* Tylopilus felleus) *syn.* **gorscuk, gorzcyccka, gorzki prawik, pŕi prawik, pŕprawik, pŕprawŕk**

gorscuk (*D.lp.* gorscuka) *zob.* **gorscŕk**

gorscyca (*D.lp.* gorscyce) 1. *bot.* gorczyca (*ŕac.* Sinapis) 2. **bjŕtŕ gorscyca** gorczyca biala, gorczyca jasna (*ŕac.* Sinapis alba)

gorsy *st.* wyŕ od **zŕy**; gorszy

gorsyŕ *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* gorsŕ, *lp.cz.przesz.r.m.* gorsŕ) denerwowaŕ, gniewaŕ, irytowaŕ, draŕniŕ * *Œe gors mje, synek!* *zob.* **aŕfryjgowaŕ, braŕ, ŕlabiŕ**

gorsyŕ ŕe *zwr. ndk* 1. gniewaŕ siŕ * *Banŕ ŕe na ŕebje gorsyŕ.* (Będę siŕ na ciebie gniewaŕ.) * *Œe gors ŕe na mje.* (Nie gniewaj siŕ na mnie, wybacz mi.) * *Jŕ ŕe na ŕebje gorsŕ.* * *Űŕŕŕi ŕe na wŕs gorsyli.* * *Kobjyty skrzczaŕy na chopŕw a gorsŕty ŕe.* * *Zŕdyn ŕe ŕo to ŕe gorsŕt.* 2. **gorsyŕ ŕe (s ky)** uŕeraŕ siŕ (z kim) * *Jŕ jadŕ fŕrt, bo ŕe s wami ŕe banŕ gorsyŕ.* * *Œe banŕ ŕe ŕ nŕ gorsŕt.*

gorsyŕny (*D.lp.* gorsyŕnŕ) rzecz. od **gorsyŕ**

gorŕŕncka (*D.lp.* gorŕŕncki, *Ms.lp.* gorŕŕncce) gorŕczka *syn.* **chŕdŕnica, fiber**

gorŕŕncki (*D.lp.* gorŕŕncka) termometr lekarski, termometr do pomiaru temperatury ciaŕa *syn.* **fibermas, fibermeser**

Gory (*tylko lm., D.* Gor) 1. przemysŕowa częŕ Gŕrnego Œlŕska * *Byli my w Gorach.* * *Űŕna mjyskŕ na Gorach* * *Paŕlina wydaŕa ŕe na Gory.* * *Űŕŕŕi wyjechali na Gory.* * *Űŕn robjŕt dŕejŕ na Gorach.* *zob.* **Huty** 2. kopalnie

gorycka (*D.lp.* gorycki, *Ms.lp.* gorycce) *bot.* goryczka (*ŕac.* Gentiana) *syn.* **encjan**

gorzcyccka (*D.lp.* gorzcyccki, *Ms.lp.* gorzcycce) goryczak zŕlciowy, podgrzybek gorzki (gatunek grzybŕw; *ŕac.* Tylopilus felleus) *syn.* **gorscŕk, gorscuk, gorzki prawik, pŕi prawik, pŕprawik, pŕprawŕk**

gorzeŕ *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* gorzŕ, *lp.cz.przesz.r.m.* gorzŕ) paliŕ siŕ, pŕnaŕ * *Je za maŕy cug i pod blachŕ ŕe chce gorzeŕ.*

gorzŕ *st.* wyŕ od **ŕle**; gorzej

gorzkawy gorzkawy

gorzki 1. gorzki → *czes.* hoŕkŕy 2. **gorzke ŕely** rdest 3.

gorzki prawik goryczak zŕlciowy, podgrzybek gorzki (gatunek grzybŕw; *ŕac.* Tylopilus felleus) *syn.* **gorscŕk, gorscuk, gorzcyccka, pŕprawik, pŕprawŕk** 4. **gorzkŕ ŕelina** *bot.* zŕŕtlica drobnokwiatowa (*ŕac.* Galinsoga parviflora) *zob.* **francejziŕkraŕt, francuske ŕely, francuz, francyjŕjŕnskŕ ŕelina, gibkŕ hanka, zoŕtocha, zŕtocha**

gorzkliŕa (*D.lp.* gorzkliny, *Ms.lp.* gorzklŕiŕne) 1. coŕ bardzo gorzkiego 2. gorzki smak; gorycz

gorzknŕŕŕ *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* gorzknŕ; *lp.cz.przesz.: r.m.* gorzknŕn, *r.ŕ.* gorzklŕ) gorzknŕeŕ * *To poleku gorzknŕe.*

gorzknŕŕŕŕcy (*D.lp.* gorzknŕŕŕŕcŕ) rzecz. od **gorzknŕŕŕ**

gorzko gorzko → *czes.* hoŕko

gorzkojŕŕ (*D.lp.* gorzkojŕŕi) gorzkoŕ, gorycz

gorzoŕa (*D.lp.* gorzoŕy, *Ms.lp.* gorzole) 1. *zgr. od* **gorzoŕka** * *Dobry zech je jak ŕimnŕ gorzoŕa.* * *Bez gorzoŕy aŕŕi dŕ mje ŕe wŕajŕ.* * *Dej ŕe chopje pokŕj z gorzoŕŕy a ŕe wejŕ teju.* 2. *fraz.* **gorzoŕŕ pŕliŕ** pędzŕ bimber * *Ta gorzoŕa, co jŕ sami pŕyli, mŕgŕa jŕ pajŕ na ŕocy.*

gorzoŕcŕrz (*D.lp.* gorzoŕcŕrza) pijak, alkoholik

gorzoŕcysko (*D.lp.* gorzoŕcyska) *zgr. od* **gorzoŕka**

gorzoŕecka (*D.lp.* gorzoŕecki, *Ms.lp.* gorzoŕeccc) *zdr. od* **gorzoŕka**; wŕdeczka * *Dej jŕ gorzoŕecki, a ŕech dali idŕe.*

gorzoŕka (*D.lp.* gorzoŕki, *Ms.lp.* gorzoŕke) wŕdka * *Dŕwŕŕi ludzie wjŕŕcy pjiyli, babjŕ tyz gorzoŕka smakowaŕa, ŕekjedy barzŕ jak chopj.* * *Lepŕ jak na folwarku wŕt zdechnŕe, jak by ŕe kapka gorzoŕki mjaŕa ŕniŕcyŕ.* (*powiedzenie*) * *Naluj mi zwykŕej gorzoŕki.*

gorzoŕŕŕ (*D.lp.* gorzoŕŕŕa) pijak, alkoholik

gorzŕlina (*D.lp.* gorzŕliny, *Ms.lp.* gorzŕliŕne) wŕdka

gorzŕlinka (*D.lp.* gorzŕlinki, *Ms.lp.* gorzŕlince) *zdr. od* **gorzŕlina** * *Pjŕto by ŕe gorzŕlinkŕ bez caŕy tydŕyŕ.* (*fragment piosenki*)

gorzŕny (*D.lp.* gorzŕnŕ) rzecz. od **gorzeŕ**

gos (*D.lp.* gosu, *Ms.lp.* gojŕŕe, *M.lm.* gose) 1. gŕos (dŕwięk wydawany przez czŕowieka lub zwierzŕ) 2. gŕos (otrzymany w wyborach) * *Dostali jednako gosŕw i to potjŕ lŕsowali.* → *czes.* hlas

gosa (*D.lp.* gose, *Ms.lp.* gojŕŕe) maŕa uliczka; zauŕek → *niem.* Gasse

gosityŕny (*D.lp.* gosityŕnŕ) rzecz. od **gojŕŕiŕ**

gosek (*D.lp.* gosku) *zdr. od* **gos**; gŕosik → *czes.* hlŕsek

goska (*D.lp.* goski, *Ms.lp.* gosce) gŕoska → *czes.* hlŕska

goscowaŕ *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* goskujŕ, *lp.cz.przesz.r.m.* goskowŕ) wymawiaŕ gŕoska po gŕosce → *czes.* hlŕskovat

goscowaŕny (*D.lp.* goskowaŕnŕ) rzecz. od **goscowaŕ**

goscowy gŕoskowy → *czes.* hlŕskovŕy

gosowaŕ *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* gosujŕ, *lp.cz.przesz.r.m.* gosowŕ) gŕosowaŕ, oddawaŕ gŕos; uczestniczŕy w wyborach, w plebiscycie *zob.* **wejlowaŕ** → *czes.* hlasovat

gosowaŕny (*D.lp.* gosowaŕnŕ) rzecz. od **gosowaŕ**

gosowy gŕosowy → *czes.* hlasovŕy

gospoda (*D.lp.* gospody, *Ms.lp.* gospodŕe) gospoda, karczma, oberŕa * *Œe ŕajŕ mi do tej gospody.* *zob.* **harynda, kacma, ŕynk** → *czes.* hospoda

gospodara (*D.lp.* gospodarzy, *Ms.lp.* gospodarze) *zgr. od* **gospodarka**; duŕe gospodarstwo rolne * *Elza mjyskata na ŕojcowiŕŕe i mjaŕa gospodarŕ.* * *Tera zŕdyn ŕe chce iŕ na gospodarŕ.* * *Dŕoŕcha z mjaŕa ŕe wydaŕa na gospodarŕ.*

gospodarka (*D.lp.* gospodarki, *Ms.lp.* gospodarce) 1. gospodarstwo rolne * *Dostaŕa ŕe na gospodarkŕ.* * *Űŕŕŕi majjŕ srogjŕ gospodarkŕ.* * *Moja praŕma urosŕa na gospodarce.* * *Űŕna wydaŕa ŕe na gospodarkŕ.* * *Bez coŕke zŕcyŕ robjyli na gospodarce.* * *Cjŕ blizjŕ Űodry, tjŕ wjŕŕcyŕ gospodarkŕw.* * *Mjeli w dŕma trochŕ gospodarci.* * *Sŕ zaŕli*

budować gospodarcki i sã začli mjýjskać. zob. **baüerstwo**, **bamberstwo**, **godpodarstwo**, **statek** 2. gospodarowanie

gospodarńi: **gospodarńo** izba dom, w którym mieszkają starzy rodzice po odstąpieniu gospodarstwa dzieciom

gospodarski *przym.* od **gospodôrz**; chłopski; **gospodarke nocyńy** narzędzia używane do pracy w gospodarstwie; **gospodarski pastyrz** pasterz (w gospodarstwie); **gospodarski syn** syn gospodarza; **gospodarskô cera** córka gospodarza

gospodarstwo (*D.lp.* gospodarstwa) gospodarstwo zob. **bamberstwo**, **baüerstwo**, **gospodarka**, **statek**

gospodarzi *przym. dzierż.* od **gospodôrz**

gospodarzicek (*D.lp.* gospodarzicka) *zdr.* od **gospodôrz**

gospodarzić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gospodarzã, *lp.cz.przesz.r.m.* gospodarzũ) 1. gospodarować * *Ñe dostoł chałpy, bo ñe poradzũł gospodarzić.* 2. rządzić * *My še scymy na Ślůsku sami gospodarzić.* 3. *fraz.* **gospodarzić do swojej kabze** pracować dla własnej korzyści → *niem.* in die eigene Tasche arbeiten

gospodarzyńy (*D.lp.* gospodarzyńo) *rzecz.* od **gospodarzić**; gospodarzenie, gospodarowanie → *czes.* hospodaření

gospodôrz (*D.lp.* gospodôrza, *D.lm.* gospodôrzũw) 1. gospodarz, rolnik * *Brali mlyko ũod gospodôrzũw a wojzylĩ jy do mlycarńe.* zob. **balcũn**, **bamber**, **baüer**, **pampũn**, **śodłok** 2. **mały gospodôrz** biedny chłop; gospodarz posiadający niewiele pola; chałupnik 3. **srogĩ gospodôrz** | **wjelki gospodôrz** bogaty chłop * *W nasej wsi je jescy štyruch srogich gospodôrzũw.* → *czes.* hospodář

gospodôrzũw (*r.ż.* gospodôrzowa, *lm.* gospodôrzowe) *przym. dzierż.* od **gospodôrz**; **gospodôrzowa cera** córka gospodarza

gospodyńi (*D.lp.* gospodyńe, *B.lp.* gospodyńi, *M.lm.* gospodyńe, *D.lm.* gospodyńũw) gospodyni * *Gospodyńi poznô še po šyńi, a gospodôrza po dwũrku.* (powiedzenie) zob. **bamberka**, **baüerka**

gospodyńka (*D.lp.* gospodyńki, *Ms.lp.* gospodyńce) *zdr.* od **gospodyńi** * *Gospodyńko, dejće mi co, bo mũ bardzo wjelkũ bjyďã.*

gospodzko *w użyciu rzeczownikowym*: karczmarka, oberżystka, szynkarka; żona karczmarza *syn.* **kacmôrka**

gotowizna (*D.lp.* gotowizny, *Ms.lp.* gotowizńe) gotówka

gotowo 1. gotowe, skończone, załatwione * *Jak'ech tã przisoł, juz bũto gotowo.* 2. **i gotowo** i już; i koniec * *Napjũta še z garca i gotowo.* zob. **fertich**

gotowy 1. gotowy * *Ŭobjôd jescy ñe je gotowy.* 2. martwy * *Aũto w ña pólto i bũta gotowô.* * *Yno rôz tũknũn trũczizny i bũł gotowy.*

gowa (*D.lp.* gowy) 1. głowa zob. **teb**, → *czes.* hlava 2. obuch (siekiery, topora) 3. *fraz.* **ćmić še (kũmu) w gowje** | **mjeć ćmã w gowje** mieć zaćmienie umysłu; być otępiłym; być zamroczonym * *Dźišej ũod rana w gowje mi še ćmi.* 4. **fyrtac še w gowje** | **zawrôcac še w gowje** kręcić się w głowie 5. **gadžô gowa** sromotnik bezwstydný (gatunek grzybów; *łac.* Phallus impudicus) *syn.* **gwjôzdńik** 6. *fraz.* **kw (kũmu) gichła do gowy** kw (komu) uderzyła do głowy * *Kw mi gichła do gowy.* 7. *fraz.* **mjeć ćizbã w gowje** mieć nierówno pod sufitem; mieć szmery pod kopułą 8. *fraz.* **mjeć gowã**

jak giskana żart. mieć dużą głowę 9. **mjeć heblowiny w gowje** | **mjeć plewy w gowje** | **mjeć śano w gowje** być głupim 10. **mjeć w gowje** być mądrym, sprytnym; * *W Ameryce, jak fto mjoł w gowje, to gibko še zbogaćũł.* * *Fto ñy mô w gowje, tyn mušĩ mjeć w nogach.* 11. **ńy mjeć za ceski filipa w gowje** nie mieć za grosz rozumu 12. **prziś (kũmu) do gowy** | **dostać do gowy** | **dostać na gowã** zwariować * *Przišlo mu do gowy.* (Zwariował) * *Do gowy dostoł.* * *Ŭũna dostała do gowy.* * *Jô myjšłała, ze ũod tego wsystkygo dostanã na gowã.* 13. **ũod pjńty ku gowje** od stóp do głów 14. *fraz.* **wyklupać (co, kũmu) z gowy** wybić (co, komu) z głowy * *Jak by tak mũj chop ścoł jechać na dwa tydńe fũrt, to by'ch mu to zarôzki wyklupała z gowy.*

gowicka (*D.lp.* gowicki, *Ms.lp.* gowicce) *zdr.* od **gowa**; główka * *Boli ć'mje gowicka.*

gowisko (*D.lp.* gowiska) *zgr.* od **gowa**

gowiśa (*D.lp.* gowiśe) *zdr.* od **gowa**

gowjũnka (*D.lp.* gowjũnki, *Ms.lp.* gowjũnce) *daw.* drzewko święcone w Wielką Sobotę (umieszczane w Wielkanoc na palu dla zapewnienia urodzaju) *syn.* **gowjynka**

gowńik (*D.lp.* gowńika) część łózka, gdzie spoczywa głowa **gowowy** głowowy

gowôc (*D.lp.* gowôca) kijanka zob. **gowôk**, **kařka**, **kařkut**

gowôk (*D.lp.* gowôka) kijanka zob. **gowôc**, **kařka**, **kařkut**

gowsko (*D.lp.* gowska) *zgr.* od **gowa**; duża głowa

gôchać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gôchũ, *lp.cz.przesz.r.m.* gôchoł) **o ogniu, płomieniach**: buchać * *Ŭogyń s pjeca gôchoł, jak zech fũrtkã ũotwar.*

gôd (*D.lp.* gada, *Ms.lp.* gadže) wãż

gôdac (*D.lp.* gôdaca) mówca

gôdać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gôdũ, *lp.cz.przesz.r.m.* gôdoł)

1. mówić; **gôdać pjerdoły** mówić byle co; mówić bzdury * *Te džećo jescy ñe gôdô.* * *Nã ñe gôdej!* (No nie mów!) * *Jak jô gôdũ, to jô gôdũ!* * *Nã ñe gôdejće!* * *Ŭo tũ jescy ñe bũto gôdano.* * *Kozdy gôdô jak še skłôdô.* (powiedzenie) zob. **mũwić**, **prawić**, **radzić**, **rzũndzić** 2. rozmawiać * *Jô ś ñy wcora ñe gôdoł.* * *Ŭũni ze sobũ ñe gôdajũ.* * *Jak še kobjyty zyjndũ, to gôdajũ aze zbyt.* * *To byjš še s kũjš gôdoł.* 3. *fraz.* **gôdać i ũozprawjac** gadać bzdury, mówić od rzeczy * *Ty tez ale chopje gôdôs i ũozprawjôs.*

4. **gôdać (kũmu) za jedno** zwracać się (do kogo) na ty; zwracać się (do kogo) po imieniu; zwracać się do kogo w drugiej osobie liczby pojedynczej 5. **gôdać (kũmu) za dwoje** zwracać się (do kogo) w drugiej osobie liczby mnogiej 6. **gôdać (kũmu) za troje** zwracać się (do kogo) w trzeciej osobie liczby mnogiej * *Farôrzowi še gôdô za troje.* 7. *fraz.* **gôdać, gôdać, a gãjši (kũmu) pãmppek ũogryzajũ** | **gôdać, gôdać, a gãjši (kũmu) mantel skubjũ** gadać bzdury * *Gôdôs, gôdôs, a gãjši ći pãmppek ũogryzajũ.* 8. *fraz.* **gôdać z drũgi przén.** głupio mówić; głupio gadać 9. *fraz.* **gôdać (kũmu) do laća** spotkać się (z czyim) lekceważeniem 10. *fraz.* **gôdać (kũmu) do kabze** (a) dawać (komu) łapówkę (b) dać (komu) łapówkę * *Gôdej mu do kabze.*

gôdańy (*D.lp.* gôdańo) *rzecz.* od **gôdać**; gadanie, mówienie * *Po Urbańe yno ũo zbozu gôdańy.* (przysłowie)

gôdka (*D.lp.* gôdki, *Ms.lp.* gôdce) 1. język, mowa 2. mówienie, gadanie * *Jô juz mũ dojś tej jego gupjej gôdki.* *

Robić nyma kũmu, yno gõdki kãs. 3. sposób mówienia 4. rozmowa * *Nic mi ñe pedzeli — takõ s nymi bãta gõdka.* 5. **dać se [s kÿ] do gõdki** zacząć rozmawiać [z kim]; wdać się w rozmowę [z kim]; podjąć rozmowę [z kim] 6. **prziś do gõdki** zacząć rozmawiać, wdać się w rozmowę 7. **špicatõ gõdka** cięty język; kaśliwy, złośliwy styl mówienia 8. **gõdka ku skubañu | gõdka ku skubacce** rozmawianie o wszystkim i o niczym, o rzeczach mało ważnych; głupie gadanie; coś, co nadaje się do opowiadania przy darciu pierza * *To je gõdka ku skubañu.* 9. **mjeć gõdkã** być chętnym do rozmowy, być rozmownym * *Bãta rada, ze yno przi ñi gõdkã mjoł.*

gõdny rozmowny *syn.* **ũozprawny**

gõdować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. gõdujã, lp.cz.przesz.r.m. gõdowoł) rozmawiać (więcej niż raz) * *Jõ s ñy cãsto gõdowała.*

gõdowañy (*D.lp.* gõdowañõ) *rzecz. od gõdować*

gõdu: **gõdu, gõdu** gadu, gadu; **określenie dłuższej rozmowy** * *Jõ s tobÿ gõdu, gõdu.*

gõdula (*D.lp.* gõdule) 1. osoba gadatliwa; gaduła * *Ta gõdula yno gõdõ a gõdõ.* 2. zgaduj-zgadula (gra dziecięca); **grać na gõdulã** grać w zgaduj-zgadulę * *Gõdu, gõdu, gõdula. Kaj je moja zlotõ kula? * Dzoũchy pjyrwey grały na gõdulã.* 3. świński pęcherz 4. świńskie jelito

gõj (*D.lp.* gõja) gaj, las, lasek, zagajnik * *W tÿ gõju je kãs fazanũw. → czes. háj*

gõjcany: **gõjcanõ ñedzela** Niedziela Pasyjna, czarna niedziela (piąta niedziela Wielkiego Postu) *syn.* **gõjcnõ ñedzela, gõjkwõ ñedzela, gõjowõ ñedzela, marzannõ ñedzela, marzańõ ñedzela**

gõjcõrka (*D.lp.* gõjcõrki, *Ms.lp.* gõjcõrce) dziewczynka chodząca (w grupie dziewcząt) podczas wielkanocy po domach z drzewkiem ozdobionym wstążkami

gõjek (*D.lp.* gõjka) *zdr. od gõj;* lasek, zagajnik

gõjcek (*D.lp.* gõjicka) *zdr. od gõjik* 1. lasek, zagajnik 2. małe drzewko (zwykle świerk lub brzózka) ozdobione wstążkami; takie drzewko obnoszone po wsi ze śpiewem z okazji pierwszego dnia wiosny, w piątą niedzielę Wielkiego Postu lub podczas Wielkanocy * *Nas gõjcek zelũny, pjykñe przistrojũny. * Gõjicku zelũny, pjykñe zestrojũny. * Nas gõjcek z lasa idze, przigłÿndajÿ mu se wsyjscy dobrzi ludze.* 3. zwyczaj polegający na obnoszeniu po wsi ozdobionego drzewka (w pierwszym dniu wiosny, w piątą niedzielę Wielkiego Postu, podczas wielkanocy) i śpiewaniu tradycyjnych pieśni 4. *fraz.* **chodźić po gõjicku, chodźić z gõjickÿ** obnosić po wsi (w pierwszym dniu wiosny, w piątą niedzielę Wielkiego Postu, w okresie wielkanocy) przystrojone drzewko 5. choinka na Boże Narodzenie *zob.* **choja, chojka, chojna, chojinka, gõjik, kryzbaũm**

gõjicny: **gõjicnõ ñedzela** Niedziela Pasyjna, czarna niedziela (piąta niedziela Wielkiego Postu) *syn.* **gõjcanõ ñedzela, gõjkwõ ñedzela, gõjowõ ñedzela, marzannõ ñedzela, marzańõ ñedzela**

gõjik (*D.lp.* gõjika) 1. *zdr. od gõj;* lasek, zagajnik * *W gõjiku sedzoł zajÿnc. * Jõ jÿ widzoł w tÿ gõjiku za chatpÿ. * W tÿ gõjiku nyma grzibũw.* 2. małe drzewko (zwykle świerk lub brzózka) ozdobione wstążkami; takie drzewko obnoszone po wsi ze śpiewem z okazji pierwszego dnia wiosny, w piątą niedzielę Wielkiego Postu

lub podczas Wielkanocy * *S takÿ gõjikÿ se slo aze do rzyki. * Przi chatpje stoł gõjik.* 3. zwyczaj polegający na obnoszeniu po wsi ozdobionego drzewka (w pierwszym dniu wiosny, podczas wielkanocy) i śpiewaniu tradycyjnych pieśni 4. *fraz.* **chodźić po gõjiku, chodźić z gõjikÿ** obnosić po wsi (w pierwszym dniu wiosny, w piątą niedzielę Wielkiego Postu, w okresie wielkanocy) przystrojone drzewko * *Z gõjikÿ bajtle chodzyli. * Chodzũty my z gõjikÿ po wsi i špywaty, a ludze ñy dõwali jajca i piũÿndze. * W ñedzelã przed palmowÿ ñedzelÿ to dzoũchy chodzÿ z gõjikÿ — tyn gõjik to je taki mały šwjycõk, przistrojũny šlajfũma — i špywajÿ.* 5. choinka na Boże Narodzenie * *Gõjik stawjũmy dycki pod ùoknÿ. * Ludze strojÿ gõjik na šwjÿnta. zob.* **choja, chojka, chojna, chojinka, gõjcek, kryzbaũm** 6. przystrojone drzewko zatykane na szczycie budowanego domu; wiecha * *Gõjik przibjyli do kojzlinũw. * Jutro juz skũjñcymy tã glajchã, mušice gõjik postawic.*

gõjiki (*tylko lm., D.* gõjikũw) *bot.* skrzyp polny (*łac.* *Equisetum arvense*)

gõjikowy: **gõjkwõ ñedzela** Niedziela Pasyjna, czarna niedziela (piąta niedziela Wielkiego Postu) *syn.* **gõjcanõ ñedzela, gõjicnõ ñedzela, gõjowõ ñedzela, marzannõ ñedzela, marzańõ ñedzela**

gõjowy 1. gajowy 2. **gõjowõ ñedzela** Niedziela Pasyjna, czarna niedziela (piąta niedziela Wielkiego Postu) *syn.* **gõjcanõ ñedzela, gõjicnõ ñedzela, gõjkwõ ñedzela, marzannõ ñedzela, marzańõ ñedzela**

gõr (*D.lp.* gõra, *Ms.lp.* gõrze) gar

gõrc (*D.lp.* gõrcy) guz (nie od uderzenia) * *Takõ gõrc mu na rãnce wyskocũta.*

gõrcek (*D.lp.* gõrcka) mały garnek, garnuszek

gõrcusek (*D.lp.* gõrcuska) garnuszek

gõrdzel (*D.lp.* gõrdzela) 1. gardło 2. gardziel

gõrdzelek (*D.lp.* gõrdzelka) *zdr. od gõrdzel*

gõrdzelowy gardłowy

gõrek (*D.lp.* gõrka) garnek

gõrkõrz (*D.lp.* gõrkõrza) garncarz *zob.* **bũncłõrz, garcõrz, skorupjõrz**

gõrnecek (*D.lp.* gõrnecka) *zdr. od gõrnek*

gõrnek (*D.lp.* gõrnka) garnek

gõrstecka (*D.lp.* gõrstecki, *Ms.lp.* gõrstece) *zdr. od gõrstka*

gõrstka (*D.lp.* gõrstki, *Ms.lp.* gõrstce) *zdr. od gõrśc;* garstka

gõrśc (*D.lp.* gõrści) garść * *Doł mi tego tely, co w gõrści. * Wcõpni kurÿ trzi gõrści zõrnõ. zob.* **gõrzć**

gõrzć (*D.lp.* gõrzci) 1. dłoń, ręka * *Ûũn to wÿũn do gõrzci. * Mõs tã gõrzć takÿ małÿ.* 2. garść * *Dej tã kurÿ gõrzć ùowsa. zob.* **gõrśc** 3. daw. snopek zboża, jeszcze niezwiązany * *Praõpa sek mašinÿ zbozy i robjũt gõrzci, a praõma ùodbjyrała i wjÿzała snopki.*

gõrdzel (*D.lp.* gõrdzela) *zob.* **gõrdzel**

gõrztka (*D.lp.* gõrztki, *Ms.lp.* gõrztce) *zob.* **gõrstka**

gõwjydk (*D.lp.* gõwjydkci, *Ms.lp.* gõwjydc) *zdr. od gõwjydz*

gõwjydnik (*D.lp.* gõwjydnika) zwierzę gospodarskie

gõwjydz (*D.lp.* gõwjydzci) 1. ptactwo domowe; drób *zob.* drobno gadzina 2. hodowlane zwierzęta domowe * *Mušała'ch dÿzynne gõwjydz ùobroic. * Gõwjydz bez cołki*

dżyń lótała po dwürku.
zob. gadżina 3. lejšnô gówjydz zwierzęta leśne

gra (*D.lp.* gry, *Ms.lp.* grze, *D.lm.* grów) 1. gra 2. **tejoryjô grów** teoria gier

graba (*D.lp.* graby) rów melioracyjny odprowadzający wodę z pola, z łąki *zob. wodńica*

grabacka (*D.lp.* grabacki, *Ms.lp.* grabacce) wiosło

grabać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. grabjã, 3.os. grabje; *lp.cz.przesz.r.m.* graboń; 2.os.*lp.tr.rozk.* grabej) sięgać (ręką) * *Ñe grabej mi sã. * Ñe grabej po cudze.*

grabańy (*D.lp.* grabańô) *rzecz. od grabać*

grabajźnojšć (*D.lp.* grabajźnojšći) niezgrabność, niezdarność

grabajźny niezgrabny, niezdarny

grabajźnaty *pejor. przym. od grabajźńôk* * *Ty grabajźńôku grabajźnaty, co chycis, to ci z rãnkũw wyleci. * To yno ty umjys być taki grabajźnaty.*

grabajźńeć *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* grabajźńejã, *lp.cz.przesz.r.m.* grabajźńoń) sztywnieć, tracić sprawność * *Rãncyska mi juz grabajźńejj.*

grabajźńôk (*D.lp.* grabajźńôka) ktoś niesprawny, niedołączny * *Ûñ juz je taki grabajźńôk, ñy moze robić.*

grabajźńyńy (*D.lp.* grabajźńyńô) *rzecz. od grabajźńeć*

grabaty niezgrabny, niezreczny, niezdarny

grabcôk (*D.lp.* grabcôka) 1. grab (zwłaszcza młody) * *Tã rosnj mode grabcôki. 2. kij grabowy (z gałązki lub młodego drzewa) 3. lasek grabowy, zagajnik grabowy 4. świder (do robienia dziur na zęby grabi) zob. borek, brustlaja, dryl, knara, śwjeder*

grabće (*tylko lm., D.* grabcũw) szpony, pazury (u ptaka)

grabić *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. grabjã, 3.os. grabi; *lp.cz.przesz.r.m.* grabjũt; 2.os.*lp.tr.rozk.* grôb) grabić * *Grabjyli my šano. * Grôb tã trôwã.*

grabik (*D.lp.* grabika) ząb w grabiach

grabikłôta (*D.lp.* grabikłôty, *Ms.lp.* grabikłôce) ktoś gapowaty, nieporadny; niezdarą, niedołączą * *To ci grabikłôta, bele dze še przewuruci.*

grabina (*D.lp.* grabiny, *Ms.lp.* grabińe) 1. las grabowy, zagajnik grabowy * *Dôwni to bũła grabina. * Pũdzma do grabiny na lišcy. 2. skupisko grabów 3. graby; drzewostan grabowy * Tã rosta yno grabina, šum grôb tã bũt. 4. gałązki grabowe * Z grabiny tyz idze robić mjetty.*

grabinka (*D.lp.* grabinki, *Ms.lp.* grabince) *zdr. od grabina*

grabiska (*tylko lm., D.* grabiskũw) *zgr. od grabje*

grabisko (*D.lp.* grabiska) kij od grabi

grabje (*tylko lm., D.* grabjũw) 1. grabie → *czes. hrábě 2. žart. dłonie*

grabjec (*D.lp.* grabca) grab (drzewo) * *Tã je grabina, same grabce.*

grabjecńik (*D.lp.* grabjecńika) lasek grabowy, zagajnik grabowy

grabjy (*D.lp.* grabjô) 1. lasek grabowy, zagajnik grabowy 2. miejsce porośnięte grabami

grabjyńy (*D.lp.* grabjyńô) *rzecz. od grabić; grabienie*

grabnũńć *dk* (1.os.*lp.cz.przysz.* grabnã; *lp.cz.przesz.:* r.m. grabnũn, r.ż. grabła) sięgnąć (ręką) * *Grabnũn do kase.*

grabńyńcy (*D.lp.* grabńyńcô) *rzecz. od grabnũńć*

grabować *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* grabujã, *lp.cz.przesz.r.m.* grabowoń) grabić (więcej niż raz) * *Grabujymy całe pole.*

grabowańy (*D.lp.* grabowańô) *rzecz. od grabować*

grabowy grabowy * *Kupjyli my grabowe drzewo.*

graca (*D.lp.* grace) 1. *pejor.* ręka, dłoń * *I jescy róż, drziszt go gracj bez pysk. 2. narzędzie do gaszenia wapna 3. motyka, kopaczka*

gracać še *zwr. ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* gracj še, *lp.cz.przesz.r.m.* gracoń še) guzdrać się

grace (*tylko lm., D.* gracjũw) grabie ogrodnicze

gracelka (*D.lp.* gracelki, *Ms.lp.* gracelce) *zdr. od gracka; zabaweczka*

gracka (. *D.lp.* gracki, *Ms.lp.* gracce) 1. zabawa, igraszka, bawienie się; **do gracki** do zabawy * *Ûod tej gracki przidj płacki * Z grackũw przidj płacki. * Z wjelkej gracki przidj wjelke płacki. * Do dũm! Kũńec grackũw! * W tj sklepie przedowajj wysytko do gracki * Majj kogojś do gracki i do bijacki. 2. zabawka * Bjer gracki a pũdz na plac. zob. bawidołko, grajška 3. fraz. brać [wejź] gracki i iś na śwj plac* obrażać się [obrazić się] na kogoś → *czes. hračka 4. gracka na pijũndze | gracka na pińũndze* zabawa, w której używa się monet

grackarski zabawkarski

grackarstwo (*D.lp.* grackarstwa) zabawkarstwo

grackowy *przym od gracka* 1. zabawowy 2. zabawkowy

grackôrz (*D.lp.* grackôrza) zabawkarz → *czes. hračkař*

graclawy krzywy, koślawy

graclôcka (*D.lp.* graclôcki, *Ms.lp.* graclôcce) 1. kobieta niezdarą, nieporadą 2. kobieta niezgrabny; kobieta koślawy, krzywa

graclôk (*D.lp.* graclôka) 1. ktoś niezdarý, nieporadny 2. ktoś niezgrabny; ktoś koślawy, krzywy

gracnũńć *dk* (1.os.*lp.cz.przysz.* gracnã; *lp.cz.przesz.:* r.m. gracnũn, r.ż. gracła) 1. nadepnąć * *Ñe gracni na kota. 2. uderzyć * Jak mje gracnũn, to mjata'ch wysytkygo dojs.*

gracńyńcy (*D.lp.* gracńyńcô) *rzecz. od gracnũńć*

grać (*lp.cz.ter.:* 1.os. grj, 3.os. grô; *lp.cz.przesz.r.m.* groń; 2.os.*lp.tr.rozk.* grej) 1. grać * *Przestũńce cheblać a grejce. * Muzyka mi grała. 2. grać (co) | grać (na co) | grać (w co)* grać, bawić się (w co); **grać damã | grać w damã** grać w warcaby; **grać šacha** grać w szachy; **grać škata** grać w skata **grać w chopa | grać w chopka | grać w kestle** grać w klasy *syn. budki škôkać; grać w dekle* grać w rzucanie monetami; **grać w dupka** *zob. duppek; grać wé felgã* bawić się felgã rowerowã toczã jã po ziemi (zwykle używajãc patyka); **grać w gũminek** grać w gumę; **grać w gũnitwã | grać w gũnyńy | na nédzwjedza grać** bawić się w berka, bawić się w ganianego; **grać w karty** grać w karty; **grać w klipã** *zob. klipa; grać w kôble* grać w kości; **grać w kryjũwkã | grać w łowjyńy | grać w sukańy** grać w chowanego, bawić się w chowanego; **grać w snũrã** skakać *zob. snũra; grać w šajbki | grać w šajby* *zob. šajbka; na pijũ babkã grać* bawić się w ciuciubabkã **na złotũ kulã grać** brać udział w zabawie o nazwie złotô kula 3. **grać (na cỹ)** grać (na czym) **grać na cyji** grać na akordeonie (guzikowym); **grać na gajdze** grać na skrzypcach; **grać na klawjyrze** grać na fortepianie, pianinie 4. **grać w loteryji** brać udział w loterii, uczestniczyć w loterii 5. **grać w paletki** grać w tenisa, badmintona 6. fraz. **grô i bucy** jest w porzãdku; jest świetnie; jest znakomicie; zgadza się * *W tej tabuli wysytko grô i bucy. * U mje w dũma wysytko grô i bucy.*

7. **grać (kûmu) o kimś, kto majaczy (zwłaszcza przed śmiercią)** * *Ůũnymu juz grajũ.*

grać še 1. bawić się * *Jak my byli mali, to my še grali za mamã, papã i dzejcka.* * *Ůũni še grajũ w pjõski.* 2. guzdrać się * *Camu tak dugo še s tũ grõ?* 3. **grać še (za kogo)** bawić się (w kogo) * *Ůũni še grali za papã i mamã.*

graćac ndk (1.os.lp.cz.ter. graćũ, lp.cz.przesz.r.m. graćo) grzebać (w czymś) * *Ńe graćejće wé tũ marajše!*

graćac še zwr. ndk guzdrać się

graćañy (D.lp. graćañõ) rzecz. od **graćac**

grad (D.lp. grada, Ms.lp. gradze) stopień (jednostka temperatury) * *Dźisej rano na termomejtrze bũto dzejšyńć gradũw.*

gradacyjõ (D.lp. gradacyje) gradacja

gradowy stopniowy

gradũwka (D.lp. gradũwki, Ms.lp. gradũwce) ubezpieczenie od gradobicia

grafiti rzecz. nieodm. graffiti → niem. Graffiti

grafit (D.lp. grafitu, Ms.lp. grafiće) grafit → czes. grafit, → niem. Graphit

grafologijõ (D.lp. grafologije) grafologia

grajcar (D.lp. grajcara, Ms.lp. grajcarze) daw. krajcar (moneta zdawkowa używana w krajach habsburskich od XVI wieku do 1892 roku; do 1857 roku miała wartość 1/60 złotego reńskiego, zaś w latach 1857–1892 wartość 1/100 złotego reńskiego) * *Jedyn šlũski talar tajlowoť še na 24 strzybne groše abo na 72 grajcarry.* syn. **gryjcõr**, → niem. Kreuzer

grajcarek (D.lp. grajcarcka) zdr. od **grajcar**

grajcõr (D.lp. grajcõra, Ms.lp. grajcõrze) korkociąg syn. **frũpercyjer, frũpyncyjer, korkcyjer, korkyncyjer**

grajfac ndk (1.os.lp.cz.ter. grajfiũ grajfiã; lp.cz.przesz.r.m. grajfo) 1. brać (do ręki), chwytać * *Jak čkõ, to go lepi* 2. sięgać (ręką; po coś, dokąd)

grajfac še zwr. ndk 1. spieszyć się * *Mušis še grajfac, bo ci cug ůodjedze.* 2. zabierać się (do pracy, do robienia czegoś)

grajfañy (D.lp. grajfañõ) rzecz. od **grajfac**

grajfka (D.lp. grajfkã, Ms.lp. grajfce) 1. smykałka (do robienia czegoś), zręczność, umiejętność, talent, uzdolnienie * *To je chop z grajfkũ do cwerũw.* * *Mari mõ grajfkã do ůozprawjañõ wicũw.* * *Tyn mõ ale grajfkã do tego.* * *Ůũn mõ grajfkã do kowalstwa.* * *Cila mõ grajfkã do kwjõtkũw.* * *Ńe kozdy mõ grajfkã do syćõ.* * *Jõ ny mũ grajfkã do pscylñictwa.* → niem. griffig ('poręczny') 2. pociąg (do czego), skłonność (do czego) * *Ůũni majũ grajfkã do pićõ cidra.* 3. **chycić grajfkã (do cego)** bardzo się zainteresować (czym); połknąć bakcyła (czego) * *Nasa õma chycũta grajfkã do tej roboty.* * *Chycũt zech grajfkã do rajzowañõ.*

grajfki sprytny, zręczny * *Ůũn je grajfkã, robota mu tak yno grõ.*

grajfnojść (D.lp. grajfnojści) zręczność, spryt, talent

grajfnũńć dk (1.os.lp.cz.przysz. grajfnã; lp.cz.przesz.: r.m. grajfnũn, r.ż. grajflã) 1. ukraść, zwędzić * *Dze zejš to grajfnũn.* * *Jõ grajfnũn kũsek chleba i ućek.* 2. wziąć (do ręki), chwycić * *Grajfnũ še tã tyn gõrcek i nalyj še mlyka.* 3. sięgnąć (ręką; po coś, dokąd) * *Grajfnũ še po bũmbũn*

do tytki. * *Grajfnũ tã pod stũt, bo jõ še nie poradzã schylić.* * *Grajflã'ch rãnkũ do šrańka, a dryny kocur šedzoť.*

4. pojąć, zrozumieć * *Ty jescy nie umjys tego grajfnũńć.* zob. chycić

grajfnũńć še pospieszyć się * *Grajfnũ še s tũ robotũ.* * *Mušis še kũsek grajfnũńć.* * *Mušis še trochã grajfnũńć, a jich jescy dogũnis.*

grajfny 1. zręczny, sprytny, obrotny, szybki * *Ůũn je taki grajfny, ze wsystko zrobi, wsãndze wlejze.* * *Mũj chop je ůogrũmnie grajfny do roboty.* * *Ůũn bũt grajfny w roboće.* * *Małpice poradzũ być bardzo grajfnie.* 2. pojętny, utalentowany

grajfne zręcznie

grajfnũńcy (D.lp. grajfnũńcõ) rzecz. od **grajfnũńć**

grajs (D.lp. grajsa) starzec * *Ůũn a jescy modõ, a ůũn juz je taki stary grajs.* → niem. Greis

grajška (D.lp. grajški) zabawka zob. **bawidoťko, gracka**

grajškać še zdr. od **grać še**

grajškowy zabawkowy

grajzik (D.lp. grajzika) starzec → niem. Greis

gram (D.lp. grama) gram → niem. Gramm

gramajzłõk (D.lp. gramajzłõka) ktoś nieporadny; niezdar; ktoś niesprawny, zniedołężniały

gramatycny gramatyczny

gramatyka (D.lp. gramatyki, Ms.lp. gramatyce) gramatyka → niem. Grammatik

gramjeć ndk (1.os.lp.cz.ter. gramjeã, lp.cz.przesz.r.m. gramjo) próchnieć

gramjyñy (D.lp. gramjyñõ) rzecz. od **gramjeć**

gramlõk (D.lp. gramlõka) ktoś nieporadny; niezdar; ktoś niesprawny, zniedołężniały

gramofũn (D.lp. gramofũna, Ms.lp. gramofũne) gramofon → czes. gramofon → niem. Grammofon

gramofũnek (D.lp. gramofũnka) zdr. od **gramofũn**

gramofũnowy gramofonowy → czes. gramofonovũ

gramojšić ndk (1.os.lp.cz.ter. gramosã, lp.cz.przesz.r.m. gramojšũ) przeszkadzać * *Camu mi sã gramojšis?*

gramolić ndk (1.os.lp.cz.ter. gramolã, lp.cz.przesz.r.m. gramolũ) guzdrać się * *Gramolũt, gramolũt, a nie poradzũt še wygramolić.* * *Tak dugo gramoli i gramoli.*

gramolyñy (D.lp. gramolyñõ) rzecz. od **gramolić**

gramoľa (D.lp. gramoly, Ms.lp. gramole) guzdrała; ktoś guzdrzący się, nie umiejący z niczym zdążyć na czas

gramosyñy (D.lp. gramosyñõ) rzecz. od **gramojšić**

gramotnojšć (D.lp. gramotnojšci) umiejętność czytania i pisanie → czes. gramotnost

gramotny umiejący czytać i pisać; piśmienny → czes. gramotny

gramowy gramowy

grample (tylko lm., D. gramplũw) widły do nabierania ziemniaków (z zębami zakończonymi kulkami) * *Gramplũma šćepuje še kartõfle do pywnice.* syn. **kartõflõki**

gramplować ndk (1.os.lp.cz.ter. gramplujã, lp.cz.przesz.r.m. gramplowo) o włõknach takich jak wełna, bawelna, len: gręplować * *Wõnã še grampluje.* → niem. krepeln

gramplowañy (D.lp. gramplowañõ) rzecz. od **gramplować**; gręplowanie, zgrzeblenie

gramplõrz (D.lp. gramplõrza) gręplarz; ktoś zajmujący się gręplowaniem

- gramulaty** niezdarly, niewydarzony
- gramuzdlać się** gramolić się, ruszać się niezdarnie
- gramuzdlań** (*D.lp.* gramuzdlańô) *rzecz. od gramuzdlać*
- gran** (*D.lp.* grana, *Ms.lp.* grańe) grand (rodzaj rozgrywki w skacie)
- granata** (*D.lp.* granaty, *Ms.lp.* granaće) granat (rodzaj pocisku) → *niem.* Granate
- granatka** (*D.lp.* granatki, *Ms.lp.* granatce) *zdr. od granata*
- grańaty** kanciasty
- grańica** (*D.lp.* grańice) 1. granica 2. miedza; granica między sąsiednimi polami * *Soł do dům grańicůma.*
- grańicka** (*D.lp.* grańicki, *Ms.lp.* grańicce) *zdr. od grańica*; miedza * *Ůůn zajš zaůoroł grańickã.*
- grańicny** graniczny
- grańicńôk** (*D.lp.* grańicńôka) 1. kamień graniczny 2. słup graniczny
- grańicńôk** (*D.lp.* grańicńôka) kawałek granitu; kamień granitowy; kostka granitowa
- grańit** (*D.lp.* grańitu, *Ms.lp.* grańice) granit
- grańitowy** granitowy
- grańy** (*D.lp.* grańy) *rzecz. od grać*; granie
- grapa** (*D.lp.* grapy) wąż, jar *syn. padůł, wůwůz*
- grasmyjer** (*D.lp.* grasmyjera, *Ms.lp.* grasmyjerze) kosiarka do trawy
- gratuljyrować** *ndk* (1.os.lp.cz.ter. gratuljyrujã, lp.cz.przesz.r.m. gratuljyrowoł) 1. gratulować, składać gratulacje → *niem.* gratulieren 2. składać życzenia, winnować * *Ůůn mi jescy ņe gratuljyrowoł na geburstak.*
- gratuljyrowańy** (*D.lp.* gratuljyrowańy) *rzecz. od gratuljyrować*
- gratuljyry** (tylko *lm.*, *D.* gratuljyrůw) gratulacje
- graůpy** (tylko *lm.*, *D.* graůpůw) krupy; kasza (zwykle jęczmienna) * *Na ůobjôd graůpy jednŷ cŷńgŷ jôdać mušis.* zob. **krupy**, → *niem.* Graupe
- grawitacyjô** (*D.lp.* grawitacyje) grawitacja, ciężenie powszechne → *czes.* gravitace → *niem.* Gravitation
- grawjyrować** *ndk* (1.os.lp.cz.ter. grawjyrujã, lp.cz.przesz.r.m. grawjyrowoł) grawerować → *czes.* gravirovat → *niem.* gravieren
- grawjyrowańy** (*D.lp.* grawjyrowańô) *rzecz. od grawjyrować*
- grdůń** (*D.lp.* grdůńa) grdyka, jabłko Adama zob. **chrup, chrustek**
- greble** (tylko *lm.*, *D.* greblůw) widły *syn. gable, widty*
- Grec** (*D.lp.* Grecu) Grodziec (gm. Ozimek, pow. opolski; *niem.* Friedrichsgrätz)
- Grecka** (*D.lp.* Grecki, *Ms.lp.* Grecce) mieszkanka Grodzca (gm. Ozimek, pow. opolski)
- grecki** 1. grecki; **po grecku** po grecku 2. *przym. od Grec*
- Grecyjô** (*D.lp.* Grecyje) Grecja
- gregoły** (tylko *lm.*, *D.* gregołůw) dzień świętego Grzegorza (12.03); gregorianki
- grek** (*D.lp.* greka) 1. partacz zob. **babrôk, cůmplôk, ćachrôc, ćaper, ćaprôk, dajdrôk, dudra, dudrôk, fušer, gmajta, gmajtôk, gmyra, paprôk, pyprôk, tytrôk** 2. ktoś niezręczny, niezgrabny
- Grek** (*D.lp.* Greka) 1. (*M.lm.* Greki) Grek; mieszkaniec Grecji 2. (*M.lm.* Grecańe) mieszkaniec Grodzca (gm. Ozimek, pow. opolski)
- grimasa** (*D.lp.* grimase, *Ms.lp.* grimaše) grymas → *czes.* grimasa, → *niem.* Grimasse
- grin** (*D.lp.* grina, *Ms.lp.* grińe) pik, wino (kolor w kartach) zob. **żelůny**, → *niem.* Grün
- grincojg** (*D.lp.* grincojgu) zielenina; zielone warzywa; jarzyny; włoszczyzna → *niem.* Grünzeug
- grindula** (*D.lp.* grindule) kobieta brudna, niechlujna * *Tego by'ch tã ņe jôd, co ta grindula uwarzi.*
- grinkorn** (*D.lp.* grinkornu, *Ms.lp.* grinkorniě) saletrzak * *Trôwa na tŷnce ći rojšńe, chobyjš mjech grinkornu na ņã wysů. * Grinkorn je dobry na wsyjske rojšliny.* → *niem.* Grünkorn
- grinkornowy** saletrzakowy
- grinkôl** 1. (*D.lp.* grinkôlu) brokuł * *Grinkôlu na tôrgu ņe bůto. * Potrzebujã fůnt glinkôlu. syn. żelůny blumkôl* 2. (*D.lp.* grinkôla) brokuł (pojedyncza roślina, sadzonka) * *Tego grinkôla zech ůo trochã ņe ušek kosŷ.* → *niem.* Grünkohl
- grinkôlek** *zdr. od grinkôl* 1. brokuł * *Sces dźebko grinkôlku.* 2. (*D.lp.* grinkôlka) brokuł (pojedyncza roślina, sadzonka) * *dej pozůr, co ņe przideprńes tego grinkôlka*
- grinkôlowy** brokułowy
- grinowy** *przym. od grin*; pikowy (w grach karcianych) * *Mŷ grinowego dupka.*
- gris** (*D.lp.* grisu, *Ms.lp.* griše) 1. grysik; kasza manna * *Przista zgrzôć gris wé kwatyrce.* 2. grysik; żwirek; drobne kruszywo kamienne → *niem.* Griek
- grisek** (*D.lp.* grisku) *zdr. od gris* * *Jô ņy mjoł ņigdy rôd grisku.*
- grisować** *dk/ndk* (1.os.lp.cz.przysz./cz.ter. grisujã, lp.cz.przesz.r.m. grisowoł) 1. **zwykle w połączeniu z C.:** pozdrowić * *Ůůn jechoł a mi grisowoł. * Dwa razy grisowoł. * ņe grisowała mu.* 2. **zwykle w połączeniu z C.:** pozdrawiać * *Tera dźeci ņe grisujŷ starsŷ ludŷŷ.* → *niem.* grűken
- grisować się** 1. pozdrowić się 2. pozdrawiać się * *Ći še tã grisujŷ.*
- grisowańy** (*D.lp.* grisowańô) *rzecz. od grisować*
- grisik** (*D.lp.* grišiku) *zdr. od gris*
- grobelka** (*D.lp.* grobelki, *Ms.lp.* grobelce) *zdr. od grobla, groblô*
- grobelny** *przym. od grobla*
- grobelńik** (*D.lp.* grobelńika) mogiła
- grobjôrz** (*D.lp.* grobjôrza) grabarz
- grobla** (*D.lp.* groble) grobla * *Groble mŷgły być yno śećcũne. ņe wolno bůto na ņich pajš bydła. syn. groblô, grzŷmbel*
- groblowe** opłata za przejazd przez groblę
- groblô** (*D.lp.* groble, *B.lp.* groblŷ) grobla *syn. grobla, grzŷmbel*
- groblôrz** (*D.lp.* groblôrza) ktoś pilnujący porządku na groblach * *Groblôrz to bůł taki cowjek, ftory patrzoł groblŷ.*
- grobowy** grobowy
- grobôrz** (*D.lp.* grobôrza) grabarz
- groch** (*D.lp.* grochu) 1. groch (jadalny) * *Na śwjŷnty Roch w studole groch.* (przysłowie) zob. **erps** 2. **wůńŷncy groch** groszek pachnący

grochowiny (tylko *lm.*, *D.*, grochowinów) rośliny strączkowe

grochowisko (*D.lp.* grochowiska) grochowisko (pole po zebraniu grochu)

grochowjók (*D.lp.* grochowjówka) gołąb nakrapiany (mający na sobie kropki, cętki; pokryty cętkami)

grochowjúnka (*D.lp.* grochowjúnki, *Ms.lp.* grochowjúnce) 1. grochówka; zupa z grochu 2. słoma z grochu *zob.* **gro-súnka**

grochowy grochowy

grochúwa (*D.lp.* grochúwy) *zgr. od* **grochúwka**

grochúwka (*D.lp.* grochúwki, *Ms.lp.* grochúwce) grochówka

grodza (*D.lp.* grodze) 1. przegroda (np. w piwnicy na ziemniaki) * *Bez lato trza bũto wyporzýndzić grodzã na kartõfle. zob.* **bretwand** 2. ogrodzone miejsce (np. w obozrze, w stajni, w piwnicy, na łące)

grodzyny (*D.lp.* grodzyń) *rzecz. od* **grodzić**

grodzić *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* grodzã, *lp.cz.przesz.r.m.* grodzũł, 2.*os.lp.tr.rozk.* grũdz) 1. przegradzać 2. budować ogrodzenie; stawiać płot

grojzba (*D.lp.* grojzby) groźba

grojzić *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* grozã, *lp.cz.przesz.r.m.* grojzũł) grozić

grojzny groźny; budzący grozę; niebezpieczny; zagrażający bezpieczeństwu

gros (*D.lp.* grosa, *Ms.lp.* grosu) grosz

grosek (*D.lp.* grosku) *zdr. od* **groch**; groszek

grosńók (*D.lp.* grosńóka) sito z dużymi otworami; rzeszoto

grosúnka (*D.lp.* grosúnki, *Ms.lp.* grosúnce) słoma z grochu *zob.* **grochowjúnka**

groś (*D.lp.* grośa) 1. grosz 2. **strybny groś** *daw.* grosz srebrny * *Jedyn ślũski talar tajlowoł se na 24 strybnje grośe abo na 72 grajcarry. → czes.* groš

grośik (*D.lp.* grośika) grosik

groślicek (*D.lp.* groślicka) *zdr. od* **groślik**

groślik (*D.lp.* groślika) *zdr. od* **groś** 1. grosz, grosik 2. mała moneta o niewielkiej wartości * *Yno grośliki mi ũostaty w potmanejju.*

groślikowy groszowy

grot (*D.lp.* grotã, *Ms.lp.* groće) 1. *zgr. od* **grotek**; balia (drewniana) * *Ŭũn wlecoł rzićũ do grotã. 2. koryto (drewniane)*

grotã (*D.lp.* grotã, *Ms.lp.* groće) 1. grotã → *niem.* Grotte 2. jaskinia

grotecek (*D.lp.* grotecka) *zdr. od* **grotek**

grotek (*D.lp.* grotka) 1. balia (drewniana) * *Pjyrwej nie bũto badewanũw i muśeli my se kũmpãc w grotku. 2. drewniane wiadro, ceber, cebrzyk 3. skopiec*

grotkõrz (*D.lp.* grotkõrza) bednarz *syn.* **bednõrz**

grozyń (*D.lp.* grozyń) *rzecz. od* **grojzić**

grõb (*D.lp.* grabã, grabu) 1. *bot.* grab (*tac.* *Carpinus*) 2. **bjoły grõb** *bot.* grab pospolity, grab zwyczajny (*tac.* *Carpinus betulus*) *syn.* **bjoły buk** 3. **cerwjũny grõb** *bot.* grab amerykański (*tac.* *Carpinus caroliniana*)

grõbek (*D.lp.* grõbka) mały grab

grõc (*D.lp.* grõca) grac; uczestnik gry * *Grõce musũ se dograc, bo by jich mora grũtka.*

grõcka (*D.lp.* grõcki, *Ms.lp.* grõcce) uczestniczka gry

grõd (*D.lp.* gradu, *Ms.lp.* gradze) grad * *Padoł grõd.*

grõf (*D.lp.* grõfa) hrabia * *Zeby'ch jõ bũł se urodzũł u bogatego grõfa, to by'ch ny muśoł do roboty łajzić. → niem.* Graf

grõfik (*D.lp.* grõfika) *zdr. od* **grõf**; hrabicz, młody hrabia

grõfka (*D.lp.* grõfki, *Ms.lp.* grõfce) hrabina *syn.* **kũntesa**, → *niem.* Gräfin

grõfowski hrabiowski * *Pojechali my do grõfowskygo lasã.*

grõfski hrabiowski; należący do hrabiego

grõfstwo (*D.lp.* grõfstwa) 1. hrabia z żoną; hrabiostwo 2. tytuł, urząd hrabiego; hrabiostwo

grõsista (*D.lp.* grõsisty, *Ms.lp.* grõsiśce) hurtownik → *niem.* Grossist, Großhändler

grõt (*D.lp.* grõtã, *Ms.lp.* grõce) 1. pałak (montowany do kosy, służący do zgarniania na bok koszonych roślin i formowania pokosu; przy koszeniu np. jęczmienia na część pałaka zakładano płótno) * *Sã mũ kojśisko a grõt* * *Do ũodśykañõ bjere se kosã z grõtũ. 2. kosa z pałakiem lub długimi drewnianymi zębami (do zagarniania na bok koszonych roślin i formowania pokosu) * Zniwa napocynaty se ũod ũobśykañõ zbozõ grõtũ. * Wẽ zniwa se śekto grõtũã.*

grõwać *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* grõwũ, *lp.cz.przesz.r.m.* grõwoł) grywać * *Pamjũntũ, jak my grõwali w gospodach. * Ŭũn cãsto grõwoł w karty abo na skrzipce.*

grõwańy (*D.lp.* grõwańõ) *rzecz. od* **grõwać**; grywanie

grõzać *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* grõzũ, *lp.cz.przesz.r.m.* grõzoł) grozić, wygrażać (więcej niż raz)

grõzańy (*D.lp.* grõzańõ) *rzecz. od* **grõzać**

gruba (*D.lp.* gruby, *D.lm.* grubũw) kopalnia; **gazowõ** **gruba** kopalnia z zagrozeniem metanowym; **robić na grubje** pracować w kopalni * *Mũj ũjek robi na grubje. * Po wojnie Jorg przisoł nazõd na grubã * Na tej grubje robis na wyjrchu abo na dole. syn.* **hawjyrnia**, → *niem.* Grube

grubelactwo (*D.lp.* grubelactwa) grubiaństwo → *niem.* Grobheit

grubelajński grubiański, nieokrzesany, ordynarny

grubelajństwo grubiaństwo

grubelajski grubiański, nieokrzesany, ordynarny * *To je grubelajski cowjek.*

grubelajstwo (*D.lp.* grubelajstwa) grubiaństwo → *niem.* Grobheit

grubelancki grubiański; **po grubelancku** po grubiańsku, grubiańsko

grubelõk (*D.lp.* grubelõka) 1. gbur, grubianin; ktoś nieokrzesany, ordynarny → *niem.* Grobian 2. górnik * *Co, chcoł by'js być na grubje za grubelõka? zob.* **bergman**, **bergmũn**, **gruber**, **grubjõrz**, **hawjyrz**

grubelstwo (*D.lp.* grubelstwa) grubiaństwo * *Grubelstwo pokazuje taki heretyk.*

gruber (*D.lp.* gruberã, *Ms.lp.* gruberze) górnik *zob.* **bergman**, **bergmũn**, **grubelõk**, **grubjõrz**, **hawjyrz**

grubjarski górniczy

grubjarstwo (*D.lp.* grubjarstwa) górnictwo

grubjõrz (*D.lp.* grubjõrza) górnik * *Grubjõrze robjũ na dole. * Grubjõrz przilajzi z roboty zmazany, ale w Barbũrkã to se wystafjyruje choby grõf. * Grubjõrz muśoł zjejs dobrze i tusto, coby mjeć śyã do roboty. zob.* **bergman**, **bergmũn**, **grubelõk**, **gruber**, **hawjyrz**

grubka (*D.lp.* grubki, *Ms.lp.* grubce) *zdr. od gruba*; mała kopalnia

grubowy kopalniany

grubski 1. kopalniany 2. **grubske skody** szkody górnicze (szkody powodowane przez kopalnie)

gruca (*D.lp.* gruce) 1. guz (od uderzenia) *zob. bańa, bojla, bolôk, brzûta, bula, bufa, bûfa, gluza, knôla, ojla* 2. **erbnûć grucã** nabić (sobie) guza *zob. brzûta*

grucelka (*D.lp.* g) *zdr. od grucka*

gruch I. *rzcz.* (*D.lp.* gruchu) 1. hałas, huk, łoskot, łomot * *W kacmje bûto połno gruchu.* 2. bijatyka, awantura II. *wykrz. naśladowanie odgłosu upadku, zderzenia się z czymś, przewrócenia się* * *Stojã še, a tukej gruch!* — *ûobalûł še wûz z górkûma.*

grucha (*D.lp.* gruchy, *Ms.lp.* gruse) *zgr. od gruska*; duża grusza; duża gruszka

gruchać *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* gruchû, *lp.cz.przesz.r.m.* gruchoł) 1. hałasować, trzaskać * *Jak je ztô to gruchô garcûma.* 2. stukać (zwłaszcza mocno), walić

gruchała (*D.lp.* gruchały, *Ms.lp.* gruchale) ktoś gruby, niezgrabny

gruchańy (*D.lp.* gruchańô) *rzcz.* od **gruchać**; hałas, łoskot, łomot

gruchlik (*D.lp.* gruchlika) 1. awanturnik, zawiadziak; ktoś skłonny do wszczynania awantur 2. ktoś nieokrzesany; prostak * *Taki gruchik, w chaćach do izby wleję.* 3. rekrut (z przemysłowej części Górnego Śląska) *zob. braniec, culukafer*

gruchnûć *dk* (1.os.*lp.cz.przysz.* gruchnã, *lp.cz.przesz.r.m.* gruchnûn, *r.z.* gruchła) 1. uderzyć, przywalić, walnąć * *Ûûn mje gruchnûn w pleca.* * *Ûûn gruchnûn ûo žymjã.* * *Gruchnûn mi wûnglÿ w zegarek.* 2. huknąć * *Wele kisowne cojś gruchto.* 3. przewrócić się, wyrzucić się (i uderzyć o ziemię, podłogę itp.); upaść * *Dej pozur, bo gruchnes.* 4. spaść (i uderzyć o ziemię, podłogę itp.) * *Flaska gruchła na žymjã.* * *Wé waškuchni cojś gruchto.* *Słysot zejś?* 5. **o piorunie:** uderzyć * *Tera gruchto nad Ûodrÿ.* * *Pjerûn gruchnûn blisko.*

gruchnûć še *zwr. dk* uderzyć się * *Ñe gruchni še w gowã.*

gruchńyńcy (*D.lp.* gruchńyńcô) *rzcz.* od **gruchnûć**

gruchot (*D.lp.* gruchota, *Ms.lp.* gruchoće) rupiec

gruchôl (*D.lp.* gruchôla) ktoś gruby, niezgrabny

grucka (*D.lp.* grucki, *Ms.lp.* gruce) *zdr. od gruca*; guzek (od uderzenia)

grucła (*D.lp.* grucłe) 1. dzika grusza 2. owoc dzikiej gruszy

gruda (*D.lp.* grudy, *Ms.lp.* grudze) zamrożona ziemia * *Chodzis po grudze i strzewiki niscys.*

grudńowy grudniowy

grudźyń (*D.lp.* grudźna) grudzień

grupa (*D.lp.* grupy) grupa → *czes.* grupa, → *niem.* Gruppe

grupka (*D.lp.* grupki, *Ms.lp.* grupce) *zdr. od grupa*; grupka

grusa (*D.lp.* gruse) grusza

gruscanny gruszkowy * *Z gruscannych pjeckûw rychtujymy kûmpot na Wilijÿ.*

gruscûnka (*D.lp.* gruscûnki, *Ms.lp.* gruscûnce) grusza

grusecka (*D.lp.* grusecki, *Ms.lp.* grusecce) *zdr. od gruska*; gruszcza * *Jaki strûm, takô grusecka.*

gruseć *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. grusã, 3.os. grusy; *lp.cz.przesz.r.m.* grusoł) 1. stukać, turkotać * *Wûz jedze i grusy.* * *Wûz grusoł.* 2. stukać (spadając) * *Krupy po dachu grusały.* * *Krupy wcora bûły, az grusało po dachu.* 3. **o wodzie:** szumieć, huczeć * *Čichô woda ñe grusy, ale brzegi porusy.*

gruska (*D.lp.* gruski, *Ms.lp.* gruce) 1. gruszka (owoc gruszy) * *Mÿ smak na gruski.* 2. grusza 3. **djôblô gruska** glóg 4. **mûncatô gruska** *bot.* jarzab mączny, mąkinia (*łac.* Sorbus aria) *syn. mûncka, mûncńica, mûncnô jarzãmbina*

gruskowy gruszkowy

gruspûn (*D.lp.* gruspûnu, *Ms.lp.* gruspûne) bukszpan

gruspûnek (*D.lp.* gruspûnku) *zdr. od gruspûn*

gruspûnowy bukszpanowy

grusyc *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. grusã, 3.os. grusy; *lp.cz.przesz.r.m.* grusûł) kłąć, zlorzeczyc

grusyńy (*D.lp.* grusyńô) *rzcz.* od **grusyc**

gruśpûn (*D.lp.* gruśpûna) bukszpan *syn. buksbaûm*

gruśpûnowy bukszpanowy

gruzła (*D.lm.* gruzłûw) gruda (ziemi); sklejona twarda bryła czegoś sypkiego (zwykle ziemi) * *Te gruzły zech potrzaskała kopyckÿ.*

gruzłowaty zbrylony; zbity w bryły * *Zmarzûnô žymja je gruzłowatô.*

gruzoła (*D.lp.* gruzoły, *Ms.lp.* gruzole) gruda; sklejona twarda bryła czegoś sypkiego (zwykle ziemi)

gruzołka (*D.lp.* gruzołki, *Ms.lp.* gruzołce) *zdr. od gruzoła*; grudka * *Trza to tak ûozmjysać, coby ñe bûło gruzołkûw.* * *Jak klepjã mûnkã, to še robjÿ gruzołki.*

gruzłaty 1. **o przedzy, wełnie itp.:** pełen węzłów, supłów, zgrubień * *Ta wołna je takô gruzłatô.* 2. zawierający grudki 3. **gruzłaty cukier** cukier gruboziarnisty

grûb (*D.lp.* groba) 1. grób * *Ûûni mi płacÿ za to, ze jÿ groy ûobrobjÿ.* 2. *fraz. is do grobu* umierać 3. *fraz. pûjńs do grobu* umrzeć

grûbek (*D.lp.* grûbka) *zdr. od grûb*; mały grób

grûdzka (*D.lp.* grûdzki, *Ms.lp.* grûdze) *zdr. od grodza*; przegródka * *Grûdzkã na wûngel mjoł w sopje, w ni tyz drzewo rÿmboł.* * *Wykopane kartôfle snojÿyli do grûdzki do kûmory na žimã, a ûostatek do studoty na gûmno.*

grûmada (*D.lp.* grûmady, *Ms.lp.* grûmadze) 1. duża grupa; duża liczba * *Srogô grûmada chopûw sła.* 2. podatek rolny * *Potÿ mušeli grûmadã płacić do Dajńca.* * 3. **do grûmady | po grûmadze** razem, wspólnie * *Šedli my do grûmady.* * *Grejće še po grûmadze, aze ûobjôd uwarzã.* 4. **grûmadÿ | w grûmadze** * *Zejšli my še catÿ grûmadÿ.* * *Pojşli w grûmadze do kacmy.*

grûmadzyńy (*D.lp.* grûmadzyńô) *rzcz.* od **grûmadzić**

grûmadzić *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* grûmadzã, *lp.cz.przesz.r.m.* grûmadzûł) gromadzić

grûmadzić še *zwr. ndk* gromadzić się

grûmńica (*D.lp.* grûmńice) gromnica (świeca poświęcona 2.02) * *Grûmńice bûły dojš rube, z wosku.* *Jak bûł rzgmjot, to še jy stawjato zapôłune w ûoknie.*

Grûmńice (tylko *lm.*, *D.* Grûmńicûw) święto Matki Boskiej Gromnicznej (2.02) * *Na Grûmńice pû kôrmice, pû chlebice, pû žimice.* (*powiedzenie oznaczające, że w okolicach święta Matki boskiej Gromnicznej w*

spizarni powinna zostać jeszcze połowa zapasów zgromadzonych w poprzednim roku)

grůmńicka (*D.lp.* grůmńicki, *Ms.lp.* grůmńicce) *zdr. od grůmńica*

grůmotrask (*D.lp.* grůmotrasku) *bot.* rojnik murowy (*łac.* Sempervivum tectorum) *zob.* **bobôsc**, **dachowy kaktus**, **grzmjotnica**, **motrask**, **růzycka**

grůmôdka (*D.lp.* grůmôdki, *Ms.lp.* grůmôdce) 1. kilka lub kilkanaście snopów zboża ustawionych razem * *Bãndźymy grůmôdki stawjac.* * *Grůmôdki trza powjůzac.* 2. kupka, kopka, kopczyk * *Čepej čwiclã na grůmôdki, potj bãndźymy jŷ ŷokrůwac.* 3. grupka, gromadka * *Przista s tŷ grůmôdkŷ dzeći.* 4. małe stado, stadko 5. wiązka, pęczek * *Dejće mi grůmôdkã radiskůw.* * *Prziŷujš mi grůmôdkã kwjôtkůw.*

grůnka (*D.lp.* grůnki, *Ms.lp.* grůnce) kiść (winogron)

grůnko (*D.lp.* grůnka) kiść (winogron)

grůnostól (*D.lp.* grůnostôla) gronostaj *syn.* hermelin

grůnostólowy gronostajowy

grůnt (*D.lp.* grůntu, *Ms.lp.* grůńce, *M.lm.* grůnta) 1. ziemia uprawna, rola 2. dno (stawu, rzeki) * *To lezy na grůńce ŷod rzyki.* 3. osad (z kawy) 4. *fraz. do grůntu całkiem, zupełnie, całkowicie* * *Jô do grůntu ŷo tŷ zapůmjoł.* *zob.* **blańk**, **cołkŷ**, **do cała**, **do cna**, **do fůndamyntu**, **do imyntu**, **do kna**, **durch**, **ganc**, **w cołkojšći** 5. **łŷncny grůnt** działka porośnięta łąką 6. *fraz. na grůnt še wydać o kobiecie:* wyjść za rolnika, gospodarza * *Chałpńicô cera na grůnt še wydała.*

grůnta (*tylko lm., D.* grůntůw) fundamenty * *Űŷn chćoł tyn dynkmal wybulić a do grůntůw wćepnŷńć.* * *Na drugi dŷŷŷn napocli grůnta čepac.*

grůntfarba (*D.lp.* grůntfarby) farba podkładowa * *Pjyrse poštrajchujã tã dylůwkã grůntfarbŷ, a potj lakfarbŷ.* *syn. ajnlasfarba*, **grůntůwka** → *niem.* Grundfarbe

grůnthôk (*D.lp.* grůnthôka) *daw.* pług do wykopywania buraków; wyorywacz do buraków *zob.* **byk**

grůntować *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.przysz./cz.ter.* grůntujã, *lp.cz.przesz.r.m.* grůntowoł) 1. fundować, finansować, zakładać *zob.* **fůndować** 2. ufundować, sfinansować, założyć 3. gruntować, malować farbã podkładowã

grůntowańy (*D.lp.* grůntowńô) *rzecz. od grůntować*

grůntštajn (*D.lp.* grůntštajna) kamień narożny w fundamencie budynku; kamień węgielny

grůntštik (*D.lp.* grůntštika) działka, parcela * *Tosã je mŷj grůntštik.* * *Pobudowali nowŷ chałpã na grůntštiku ŷod Alfryda.*

grůntštreaka (*D.lp.* grůntštreaki, *Ms.lp.* grůntštreake) *górn.* główny chodnik w kopalni prowadzący do wyrobiska

grůntšula (*D.lp.* grůntšule) szkoła podstawowa → *niem.* Grundschule

grůntůwka (*D.lp.* grůntůwki, *Ms.lp.* grůntůwce) farba podkładowa * *Grůntůwkŷ še štrajchuje wydeptane dylůwki.* *syn. ajnlasfarba*, **grůntfarba** → *niem.* Grundstein

grůń (*D.lp.* grůńa) szczyt, wierzchołek

grůńica (*D.lp.* grůńice) boczna deska wozu konnego *syn.* **bajta**, **gnojńica**

grůńicôk (*D.lp.* grůńicôka) wóz konny z bocznymi deskami *syn.* **gnojńicôk**

grůnd (*D.lp.* grůndu, *Ms.lp.* grůndŷe, *M.lm.* grůndy) miejsce na łące położone trochę wyżej, porośnięte lichã trawã

grůndźik (*D.lp.* grůndźika) *zdr. od grůnd*

gryca (*D.lp.* gryce) 1. gryka, tatarka *zob.* **poganka**, **tatarka** 2. kasza gryczana *zob.* **pogajńske krupy**, **tatarka** 3. *fraz. mjeć grycã w gowje* być głupim; mieć siano w głowie

grycać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* grycŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* grycoł) bazgrać, gryzmolić *zob.* **badźgać**, **gryklać**, **skrabać**, **škryflac** → *niem.* kritzeln

grycanny gryczany

grycańy (*D.lp.* grycańô) *rzecz. od grycać;* bazgranie, gryzmolenie

grycka (*D.lp.* grycki, *Ms.lp.* grycce) kasza gryczana

grycôk (*D.lp.* grycôka) ktoś, kto bazgrze, gryzmoli

grycůnka (*D.lp.* grycůnki, *Ms.lp.* grycůnce) słoma gryczana

grycysko (*D.lp.* grycyska) ściernisko po gryce

gryf I. (*D.lp.* gryfa) 1. uchwyt, rączka (do chwytania rękã), rękojeść * *Nŷz mô gryf.* * *Chytej za gryf, bo mi bifej popalcuješ.* → *niem.* Griff 2. obsadka (do stalówki) * *Pjyro še trzimje za gryf.* *zob.* **fejderhalter**, **halter**, **rŷncka** 3. wystający od spodu element podkowy (zwiększający jej przyczepność): (a) gryf, ocel (odkuty w kierunku podłoża koniec ramienia podkowy) * *Podkŷwa mô dwa gryfy.* (b) zębiec (element w postaci stalowej sztabki lub ząbków, przymocowany z przodu podkowy od strony podłoża) * *Na podkŷwach šŷ take gryfy na przodku.* (c) hacel, ocel (šruba o łbie zazwyczaj w formie stożka, graniastosłupa lub ostrosłupa, zwykle stalowa, wkręcana w zakończenia ramion podkowy, czasem z przodu podkowy) * *Całe gryfy še splaskaty.* * *Poŷostrzŷł zech te gryfy.* * *Na lato gryfy šŷ tãmpo, a na žimã ŷostre.* *zob.* **harštula**, **štola II.** (*D.lp.* gryfu) 1. zdolność, zręczność, umiejętność, smykałka; **majsterski gryf** mistrzowskie zdolności, umiejętności * *Űŷn mô gryf do tego.* * *Či to mjeli gryf do takej roboty.* * *Űŷn mô gryf do bednôrki.* * *Ty môš gryf do strugańô.* * *Űŷn ŷy mô zôdnego gryfu.* 2. *fraz. chyćić gryf* opanować jakąś umiejętność, nauczyć się jakiejś sztuki * *Tak dugo zech ibowoł aze ch chyćŷł tyn gryf.* * *Za tydŷŷŷn zech chyćŷła gryf do tej roboty.*

gryfcôk (*D.lp.* gryfcôka) elegant, przystojniak, ktoś ładny; piękniś * *Taki gryfcôk š ŷego je.*

gryfcula (*D.lp.* gryfcule) ładna dziewczyna

gryfel (*D.lp.* gryfla) rysik, rylec * *Pjyrwej skolôrze grŷflŷma pisali na tabulkach.* *zob.* **gryflik**, **šiwerstift**, **štift**, → *niem.* Griffel

gryflik (*D.lp.* gryflika) *zdr. od gryfel;* rysik *zob.* **gryfel**, **šiwerstift**, **štift**

gryfnojšć (*D.lp.* gryfnojšći) piękno; bycie pięknym * *Mojŷ pisańŷ chćã pokôzac gryfnojšć šlŷskej gôdki.*

gryfny 1. ładny, piękny, urodziwy * *S tej Žilwy to je ale gryfnô frelka.* * *Ta gryfnô dŷoŷka mô take pjykne saty.* 2. elegancki

→ *niem.* griffig

gryfńe 1. ładnie, pięknie 2. elegancko

gryfnôcka (*D.lp.* gryfnôcki, *Ms.lp.* gryfnôcce) elegantka; ładna, elegancka kobieta

gryfnôk (*D.lp.* gryfnôka) elegant, przystojniak, ktoś ładny
gryjcarowy *daw.* o wartości jednego krajcara * *To je gryjcarowô cigara.*
gryjcôr (*D.lp.* gryjcara, *Ms.lp.* gryjcarze) *daw.* krajcar, grajcar (srebrna moneta, bita od XIII wieku; w krajach habsburskich do 1857 roku jej wartość wynosiła 1/60 złotego reńskiego, w latach 1857-1892 1/100 złotego reńskiego) * *Jedyn gryjcôr tajlowoł še na štyry fyńiki.* *syn. grajcar,* → *niem.* Kreuzer
gryjż *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. gryżã, 3.os. gryjże; *lp.cz.przesz.r.m.* gryż; 2.os.*lp.tr.rozk.* gryjż) 1. gryżć * *Bez cołkŷ noc mje kopruch gryż.* 2. wygryżać * *Scur gryjże džury w drzewje.*
gryjż še *zwr. ndk* gryżć się * *Te krŷliki porzŷnd še gryjżŷ.*
gryjżliwy o psie: mogący ugryżć; gryżliwy, ostry, szczypiący * *Ńe włajż do dwŷrku, bo mŷj pjes je bardzo gryjżliwy.*
gryki (*D.lp.* grykŷw) gryzmoły, bazgroły
gryklać bazgrać, gryzmolić; pisać niewyraźnie; pisać byle jak *zob. badźgać, grycać, skrabać, škryflać*
gryklańy (*D.lp.* gryklańô) *rzecz. od gryklać;* bazgranie, gryzmolenie
grykloty (*tylko lm., D.* gryklotŷw) bazgroły, gryzmoły
gryklôk (*D.lp.* gryklôka) 1. ktoś, kto bazgra, gryzmoli 2. *żart.* coś do pisania lub rysowania (np. ołówek, pisak, kredka)
grynadyr (*D.lp.* grynadyra, *Ms.lp.* grynadyrze) grenadier → *niem.* Grenadier
grynadyrski grenadierski
grypa (*D.lp.* grypy) grypa → *niem.* Grippe
grypeć (*D.lp.* grypca) * *Powycępowata'ch te grypće s pywŷnice.*
gryzôk (*D.lp.* gryzôka) ustnik fajki
gryzŷwka (*D.lp.* gryzŷwki, *Ms.lp.* gryzŷwce) kolka *syn. kolka, zyрка*
gryzyńy (*D.lp.* gryzyńô) *rzecz. od gryjż*
grzbjećik (*D.lp.* grzbjećika) *zdr. od grzbjet*
grzbjet (*D.lp.* grzbjeta, *Ms.lp.* grzbjeće) grzbiet * *Tyn kŷń mô krziwy grzbjet.* *zob. gnyk, grzbjet, gyńik, krzebt, rzgbjet*
grzdyka (*D.lp.* grzdyki, *Ms.lp.* grzdyce) grdyka, jabłko Adama
grzdykać *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* grzdykŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* grzdykoł) czkać
grzdykańy (*D.lp.* grzdykańô) *rzecz. od grzdykać*
grzdyknŷńć *dk* (1.os.*lp.cz.przysz.* grzdyknã; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* grzdyknŷn, *r.ż.* grzdykla) czknać *zob. gycnŷńć, hepńŷńć, scuknŷńć, zgutnŷńć*
grzdyknŷńćy (*D.lp.* grzdyknŷńćô) *rzecz. od grzdyknŷńć*
grzebać *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* grzebja, *lp.cz.przesz.r.m.* grzeboł) 1. grzebać (np. w ziemi, w piasku) * *Kury grzebju w gnoju.* 2. grzebać (w rzeczach, szukając czegoś); gmerać (w czymś)
grzebać še *zwr. ndk* guzdrać się * *Co še tã tak dugo grzebjes?*
grzebańy (*D.lp.* grzebańô) *rzecz. od grzebać*
grzebjuń (*D.lp.* grzebjuńa) 1. grzebień (do czesania włosów) *zob. cesôk, grzebyk* 2. grzebień (na głowie niektórych ptaków) * *Kokot mô wjelki grzebjuń.* 3. murk (gzyms) przeciwpożarowy wystający ponad dach 4.

grzbiet kosi 5. deska z gwoździami służąca do czesania lnu

grzebjuńek (*D.lp.* grzebjuńka) *zdr. od grzebjuń*
grzebjuńicka (*D.lp.* grzebjuńicki, *Ms.lp.* grzebjuńicce) pudełko na grzebienie
grzebjuńôrz (*D.lp.* grzebjuńôrza) 1. wytwórca grzebieni 2. sprzedawca grzebieni
grzebło (*D.lp.* grzebła, *Ms.lp.* grzeble) drewniane narzędzie do wygarniania żaru i popiołu z pieca chlebowego * *Jak drzewo w pjekarôku zgorało, to trza bŷło haše wygrzebać grzebłŷ.* *zob. kryka*
grzebołko (*D.lp.* grzebołka) *zdr. od grzebło*
grzebycek (*D.lp.* grzebycka) *zdr. od grzebyk*
grzebyk (*D.lp.* grzebyka) 1. grzebień (do czesania włosów) *zob. cesôk, grzebjuń* 2. grzebień (na głowie niektórych ptaków) 3. goździk (przyprawa) 4. *fraz. ćepać še jak wsa na grzebyku* bardzo się denerwować
grzecno grzecznie * *Űŷn še ŷobchodźŷł grzecno.*
grzecnojść (*D.lp.* grzecnojści) grzeczność
grzecnojśćowcy grzecznościowcy
grzeczny grzeczny
grzecznie grzecznie
grzib (*D.lp.* grziba) 1. grzyb 2. ktoś stary, zgryźliwy * *S tego chopa ale je grzib!* 3. **kwajśne grziby | ŷoctowe grziby** grzyby marynowane 4. **łajżić po grzibach** chodzić po lesie szukając grzybów * *Jô rada łajżŷła po grzibach* 5. **ńeprawy grzib** grzyb niejadalny; grzyb trujący * *Tich ŷeprawich grzibŷw ŷe bjerymy.* *zob. bedłwa, bedłŷwa, gadŷwa, gadźik, gadźôk, gadźôr, pšor, pšôk, trujôk* 6. **stary grzib** *pejor.* ktoś stary * *Ty stary grzibje!*
grzibecek (*D.lp.* grzibecka) *zdr. od grzibek* * *Jak ŷe sło snojś grzibŷw, to my łajżyli po lejše a wołali: „Grzibecki pokôzće še!”*
grzibek (*D.lp.* grzibka) *zdr. od grzib;* grzybek
grzibica (*D.lp.* grzibice) huba
grzibjôrka (*D.lp.* grzibjôrki, *Ms.lp.* grzibjôrce) kobieta zbierająca grzyby; grzybiarka
grzibjôrz (*D.lp.* grzibjôrza) grzybiarz; ktoś, kto zbiera grzyby * *Bŷło widać rano grzibjôrźŷw jechać do lasa.* * *Ńe trefjŷł'ch w lejše zôdnego grzibjôrza.*
grzibjŷnka (*D.lp.* grzibjŷnki, *Ms.lp.* grzibjŷnce) zupa grzybowa * *Te prawiki mozeće dać do grzibjŷnki.*
grzibkowy *zdr. od grzibowy* * *Dej mi tej grzibkowej zôze.*
grzibowy grzybowy
grzibska (*D.lp.* grzibska) *zgr. od grzib*
grzibula (*D.lp.* grzibule) zupa grzybowa * *Nawôrzće grzibule.*
grzibŷwka (*D.lp.* grzibŷwki, *Ms.lp.* grzibŷwce) zupa grzybowa
grzipać *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* grzpjã, *lp.cz.przesz.r.m.* grzipoł) skrzypieć * *Wrota grzippŷ.*
grzipańy (*D.lp.* grzipańô) *rzecz. od grzipać*
grzipnŷńć *dk* (1.os.*lp.cz.przysz.* grzipnã; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* grzipnŷn, *r.ż.* grzipła) skrzypnąć
grzipńŷńćy (*D.lp.* grzipńŷńćô) *rzecz. od grzipnŷńć*
grziwa (*D.lp.* grziwy) grzywa *syn. myjna*
grziwka (*D.lp.* grziwki, *Ms.lp.* grziwce) *zdr. od grziwa;* grzywka

grziwńeć ndk (1.os.lp.cz.ter. grziwńejã, lp.cz.przesz.r.m. grziwńo) rdzewieć *syn.* **ruścieć**

grziwńyńy (D.lp. grziwńyńo) rzecz. od **grziwńeć**

grziwóc (D.lp. grziwóca) 1. grzywacz, gołąb grzywacz (gatunek dzikich gołębi, łac. Columba palumbus) 2. ktoś mający grzywkę

grziwócka (D.lp. grziwócki, Ms.lp. grziwócce) dziewczyna mająca grzywkę

grzmjeć ndk (1.os.lp.cz.ter. grzmjã, lp.cz.przesz.r.m. grzmjo) grzmieć * *Grzmjało i poty przisoł dysc.*

grzmjot (D.lp. grzmjotu, Ms.lp. grzmjoće) grzmot; burza * *Na grzmjot pcoły sų ścekte. * Mjało še na grzmjot, a my še wybrali na grziby do lasa.*

grzmjotńica (D.lp. grzmjotńice) bot. rojnik murowy (łac. Sempervivum tectorum) zob. **bobôsc, dachowy kaktus, grūmotrzask, motrzask, rūzycka**

grzmjyńy (D.lp. grzmjyńo) rzecz. od **grzmjeć**

grzôć ndk (1.os.lp.cz.ter. grzejã, lp.cz.przesz.r.m. grzoł, 2.os.lp.tr.rozk. grzyj, im.bier. grzūny) grzać, ogrzewać

grzôć še zur. ndk grzać się * *Grzejã še przy pjecu.*

grzūnka (D.lp. grzūnki, Ms.lp. grzūnce) grzanka * *Jô še na wjecerzų zrobjã grzūnki ze coskų.*

grzūńy (D.lp. grzūńo) rzecz. od **grzôć**; grzanie

grzūmbel (D.lp. grzūmbła) grobla *syn.* **grobla, groblô**

grzūnda (D.lp. grzūndy, Ms.lp. grzūńdze) zgr. od **grzūndka**; duża grządka

grzūndka (D.lp. grzūndki, Ms.lp. grzūndce) grządka * *Na grzūndkach jescy trza żymjã gładzić.*

grzūńdzel (D.lp. grzūńdzela) grządział pług → niem. Grindel

grzych (D.lp. grzychu) grzech * *To by był grzych jedynmu wsystko dać, a drugymu ніć.*

grzychowy grzechowy * *Pūnbūcek steruje jego mjųłowańy grzychowej gupoty.*

grzysek (D.lp. grzyska, grzysku) zdr. od **grzych**; grzeszek

grzysnojsć (D.lp. grzysnojsći) grzeszność

grzysny grzeszny

grzysńica (D.lp. grzysńice) grzesznica, grzeszna kobieta

grzysńik (D.lp. grzysńika) grzesznik

grzysyć ndk (1.os.lp.cz.ter. grzysã, lp.cz.przesz.r.m. grzysł) grzeszyć

grzysyńy (D.lp. grzysyńo) rzecz. od **grzysyć**; grzeszenie

grzywać ndk (1.os.lp.cz.ter. grzywų, lp.cz.przesz.r.m. grzywoł) grzać, ogrzewać (więcej niż raz)

grzywańy (D.lp. grzywańo) rzecz. od **grzywać**

grzýnda (D.lp. grzýndy, Ms.lp. grzýńdze) grzędła *syn.* **zycstańga**

guchawy przygłuchy * *Trochã guchawô būła.*

guchelôk (D.lp. guchelôka) ktoś głuchy

guchlôk (D.lp. guchlôka) ktoś głuchy

guchnūńc ndk (1.os.lp.cz.ter. guchnã, lp.cz.przesz.: r.m. guchnūn, r.ż. guchła) głuchnąć; tracić słuch; stawać się głuchym * *Űūn poleku guchńe.*

guchńyńcy (D.lp. guchńyńcô) rzecz. od **guchnūńc**

guchojsć (D.lp. guchojsći) głuchota *syn.* **guchota**

guchońymy głuchoniemy

guchota (D.lp. guchoty, Ms.lp. guchoće) głuchota *syn.* **guchojsć**

guchôc (D.lp. guchôca) ktoś głuchy

guchôk (D.lp. guchôka) ktoś głuchy

guchôl (D.lp. guchôla) ktoś głuchy

guchūń (D.lp. guchūńa) ktoś głuchy

guchy (lm.r.m. guśi, lm.r.ż. guche) 1. głuchy * *Muśis goj-śno rzųńdzic, bo Űūn je guchy.* 2. **guchôńedzela** głucha niedziela (trzecia niedziela Wielkiego Postu) 3. **guchy Űowjes** bot. owies głuchy, owiesek (łac. Avena fatua) *syn.* **dziwi Űowies** | **gãjsi Űowjes**, → *czes.* Oves hlu-chý 4. **o ziarnach, nasionach**: chudy, nie nadający się do siewu * *Jak źôrka sų chude, to padajų, ize zyto je guche.*

gugla (D.lp. gugle) ktoś nierozgarnię; tuman; oferma

gulaś (D.lp. gulaśu) gulasz → *czes.* guláš, → *niem.* Gulasch

guler (D.lp. gulera, Ms.lp. gulerze) but piłkarski

gulgać ndk (1.os.lp.cz.ter. gulgų, lp.cz.przesz.r.m. gulgoł) **o indyku**: gulgotać * *Pultôk gulgoł Űod samego rana. * Hyndyki gulgajų.*

gulgańy (D.lp. gulgańo) rzecz. od **gulgać**; gulgot

gulicek (D.lp. gulicka) zdr. od **gulik**

gulik (D.lp. gulika) 1. studzienka kanalizacyjna, studzienka ściekowa 2. odpływ wody (np. z rynny); odpływ ścieków 3. kratka ściekowa 4. **majster Űod gulikŰw** żart. hydraulic → *niem.* Gully, → *ang.* gully, → *hindi* gulli

gulikdekel (D.lp. gulikdekla) właz kanalizacyjny

gulikmajster (D.lp. gulikmajstra, Ms.lp. gulikmajstrze, M.lm. gulikmajstry) żart. hydraulic

gulikstoper (D.lp. gulikstopera, Ms.lp. gulikstoprze) przetykacz do zlewu; przyrząd do udrażniania rur

guliktaŰcher (D.lp. guliktaŰchra, Ms.lp. guliktaŰchrze) żart. hydraulic

guliktraŰer (D.lp. guliktraŰera, Ms.lp. guliktraŰerze) żart. hydraulic

gumno (D.lp. gumna) miejsce do młócenia w stodole; klepisko (w stodole); boisko (w stodole) * *Wykopane kartôfle snojsyli do grŰdzki do kŰmory na żimã, a Űostatek do studoły na gumno. * NoŰprųd Űoprzićyrało še snopki na cały gumńe. *syn.* gŰmno, klepidło*

guńôk (D.lp. guńôka) daw. Śl. Ciesz. element stroju męskiego (rodzaj marynarki lub lekkiej kurtki)

gupek (D.lp. gupka) 1. głupek 2. **robić (kogo) za gupka** robić (kogo) w trąbę; robić (kogo) w konia * *Robjyńy za gupka, Űokrôdańy ślųskygo nõroda, dugo to jescy w tų kraju bãńdze trzwato?*

gupi (st. wyż. gupsy, gupcejsy) 1. głupi * *To wsystko, co jô śrajbujã, kozdy gupi widzi. * Kozdy gupi to wjy! * Jake to je gupje! (Jakie to jest głupie! / Jaki on (ona) jest głupi (głupia)!) * Jakô jô būła gupjô, ze zech tego Űe wezła. * Jaki stary, taki gupi. (powiedzenie) * ŰŰni jechali fŰrt, a ty še gupjô patrz. * Tera ludze Űe sų tacy gupcy. * Űerôz trza gupjego udôwać, coby wjýncý dostać.* 2. **być gupi w zdaniu nadrzédnym**: nie rozumieć, nie mieć pojęcia * *Jô je gupi, co te je sy mnų łôs.* 3. **być (s cego) gupi** nie rozumieć (czego), nie pojmwować (czego) * *Synek, jô je gupi s tego, co zejś mi sã napisoł.* 4. *fraz.* **być (za kų) gupi** szaleć (za kim); bardzo kochać (kogo); mieć bzika (na czym punkcie) * *Űokropicńe je za tų dzoŰchų gupi. *syn.* mjeć še (za kų) zesmolic, mjeć še (za kų) zesrać* 5. **choby gupi** | **jak gupi** jak niewiadomo co * *Tyn dysc dżisej teje choby gupi. * Pųjdã psa*

uwjŕzacŕ, bo drŕpje po dwjyrzach choby gupi. 6. **dŕm gupich** szpital dla umyslowo chorych; dom wariatŕw 7. (fto) je gupi i (kŕmu) z dŕmu nie pisŕ (kto) ma nie po kolei w gŕowie * *Ty jŕs je gupi i z dŕmu ci nie pisŕ.*

8. fraz. **gupi jak cep** | **gupi jak fŕnt kudŕŕw** | **gupi jak fŕnt presŕwy** | **gupi jak fŕnt ũod zygara** | **gupi jak pŕfŕntek masŕa** | **gupi jak mjech ŕana** | **gupi jak snop sfŕmy** | **gupi jak studŕa** | **gupi jak tabaka** gŕupi jak but 9. **gupjŕ kajŕa** gŕupia baba * *Dobrze, ize tej gupjeje kajŕe sŕ nŕma.* 10. fraz. **mjeŕ ŕeb gupjŕ jak zgŕitŕ cucumber** byŕ gŕupim jak but 11. **ŕostaŕ za gupjejo** wyjŕŕ na gŕupka * *Ŭn pijŕndze ŕody mje wejŕnie, przestepje i powjy ze nie dostŕ. A jŕ ŕostanŕ za gupjejo.* 12. fraz. **zrobiŕ ŕe za gupjejo** udawaŕ gŕupiego; udawaŕ, ŕe czegoŕ siŕ nie wie lub nie rozumie * *Jŕ ŕe zrobjŕt za gupjejo i dali mi pokŕj.*

gupik (D.lp. gupika) prosiak

gupiŕ (D.lp. gupiŕa) gŕupiec

gupiŕaty pejor. przym. od **gupiŕ** * *Ty gupiŕu gupiŕaty.*

gupje przys. gŕupio * *To ci ale gupje pedŕoŕ!* * *Ŭe rzŕndŕ tak gupje!* * *Jŕ juz je starŕ, to gupje rzŕndŕ.* * *Camu tak gupje radŕiŕe?* * *Jak byjŕs to wjedŕoŕ, to byjŕs ŕe tak gupje nie pytoŕ.* * *Nŕ idŕ, nie zagŕndej tak gupje na mje.*

gupjec (D.lp. gupca) gŕupiec

gupjec ndk (1.os.lp.cz.ter. gupjejŕ, lp.cz.przesz.r.m. gupjoŕ) 1. stawaŕ siŕ gŕupim, traciŕ rozum * *Ŭna juz pŕmatu gupjeje.* 2. wygŕupiaŕ siŕ * *Przestŕnŕce gupjec, gizdy pjerziŕskie!* * *Co sŕ je lŕs, fto tak gupjeje?*

gupjelŕk (D.lp. gupjelŕka) gŕupek, gŕuptas * *Őepjes ŕe choby gupjelŕk.*

gupjuŕki zdr. od **gupi** * *Mŕj chop je gupjuŕki za grzibŕma.* *To tyz do kupy ŕ nŕmi leŕoŕ do lasa.*

gupjŕny (D.lp. gupjŕnŕ) rzecz. od **gupjec**

gupkaty pejor. przym. od **gupek** * *Ty gupku gupkaty!*

gupkowato gŕupkowato * *Co ŕe tak gupkowato ŕmjejes?*

gupkowatojŕŕ (D.lp. gupkowatojŕŕi) gŕupkowatoŕŕ

gupkowaty gŕupkowaty * *Bŕŕ rŕz jedyn chop kŕsek gupkowaty.* * *Co ŕe robis taki gupkowaty?* * *Ŭn mŕ gupkowaty ŕmjych.*

gupnŕnŕ ndk (1.os.lp.cz.ter. gupnŕ, lp.cz.przesz.r.m. gupnŕn, gup, r.ŕ. gupŕa) gŕupiec * *Őwjat poleku gupnie.*

gupnŕnyŕy (D.lp. gupnŕnyŕŕ) rzecz. od **gupnŕnŕ**

gupota (D.lp. gupoty, Ms.lp. gupoŕe) 1. gŕupota 2. drobiazg; coŕ maŕo waŕnego * *Wcora my ŕe z mojj swadŕyli, i to ŕo gupotŕ.* * *Fŕnt mŕndrojsŕi wŕzy wjŕncy jak cynt gupoty.*

gupŕl (D.lp. gupŕla) gŕupek * *s tego synka je istny gupŕl.*

gupstwo (D.lp. gupstwa) gŕupstwo

guptajŕ (D.lp. guptajŕa) gŕupek, gŕupiec, gŕuptas * *Ty guptajŕu, nie wjys co robiŕe?* * *Cŕz to fŕndzŕlis, ty guptajŕu jedyn?*

guptŕk (D.lp. guptŕka) gŕupek, gŕupiec, gŕuptas

gurdŕel (D.lp. gurdŕela) gardŕo zob. **gŕrdŕel**

gurgla (D.lp. gurgle) 1. gardŕo * *Ŭn mŕ raka gurgle.* * *Wypitŕoŕ zech tego dŕika a zech mu gurglŕ wyrznŕn.* → niem. Gurgel 2. grdyka, jabŕko Adama * *Gurgla mu lŕce wartko, jak gŕdŕ.*

gurglowaŕ ndk (1.os.lp.cz.ter. gurgljŕ, lp.cz.przesz.r.m. gurglowoŕ) 1. gulgotacŕ 2. pŕukaŕ (gardŕo lub usta, z

charakterystycznym odgŕosem) * *Gurglj garto.* * *Muŕis chwilŕ gurglowaŕ.* → niem. gurgeln 3. buzowaŕ

gurglowaŕny (D.lp. gurglowaŕnŕ) rzecz. od **gurglowaŕ**

gurt (D.lp. gurta, Ms.lp. gurŕe) pas, pasek (przy ubraniu) * *Zapŕni tyn mantel gurtj.* * *Mŕ kjeckŕ na gurŕe.* * *Zapŕni ŕe gurt.* * *Te galŕty usyjŕe mi na gurŕe.* * *Tyn gurt nie pasuje ci do klajda.* * *Straŕŕt mi ŕe gurt ŕod klajda.* * *Jŕ ŕe data usyŕ klajd bez gurta.* → niem. Gurt

gus (D.lp. gusu, Ms.lp. guŕe) 1. ŕeliwo → niem. Guŕ 2. lukier * *Pjerŕiki polywaŕy my gusy, posuwaŕy raŕplŕma i ŕobktŕdaty ŕorzecŕma.* → niem. Zuckerguss

gusowy ŕeliwny * *Starka mjeli gusowe garce, ŕyŕke jak sto pjerŕnŕw.*

gusto (D.lp. gusta, Ms.lp. guŕce) gust * *A wy chopi, co wŕs trŕpi? Mŕce take gusto* — *zawdy wŕ ŕe podobata baba tustŕ.* → czes. gusto

gusyŕ dk/ndk (1.os.lp.cz.przys.ter./cz.ter. gusŕ, lp.cz.przesz.r.m. gusŕl) 1. ogŕuszacŕ 2. ogŕuszyŕ * *Jak go piŕnes w ucho, to go mozes gusyŕ.*

gusyŕny (D.lp. gusyŕnŕ) rzecz. od **gusyŕ**

guŕ przywoŕywanie ŕwiŕn, prosiŕt * *Guŕ, guŕ, guŕ, guŕŕntko.* * *Pŕdŕce sŕ! Guŕ, guŕ, guŕki!*

guŕa (D.lp. guŕe) 1. pieszcz. ŕwina * *Nazbjyrej ajchlŕw dlŕ guŕe.* * *Mŕmy guŕa w chlywje.* * *Ta nasa guŕa, borŕcka, jescy zryŕe nie dostaŕa.* * *Guŕa pŕdŕ sŕ.* 2. prosiŕ, prosiak 3. **guŕa nŕ przywoŕywanie ŕwiŕn, prosiŕt** * *Guŕa nŕ, guŕa nŕ!*

guŕacŕ ndk (1.os.lp.cz.ter. guŕŕ, lp.cz.przesz.r.m. guŕoŕ) caŕlowaŕ

guŕaŕny (D.lp. guŕaŕnŕ) rzecz. od **guŕacŕ**

guŕi: guŕi, guŕi, guŕi przywoŕywanie ŕwiŕn, prosiŕt

guŕik (D.lp. guŕika) prosiŕ, prosiak

guŕka (D.lp. guŕki) zdr. od **guŕa**; prosiŕ, prosiak

guŕŕce (D.lp. guŕŕcka) zdr. od **guŕŕk**; prosiaczek

guŕŕk (D.lp. guŕŕk) prosiŕ, prosiak * *Tyn guŕŕk cŕsto uŕekŕ s chlywika.* * *Tyn guŕŕk ale rojsŕe.* * *Jak jys, to ŕapzes jak guŕŕk.*

guŕŕntko (D.lp. guŕŕntka, C.lp. guŕŕntkowi) prosiŕ

gutalin (D.lp. gutalinu, Ms.lp. gutaliŕe) pasta do butŕw * *Jego kŕne bŕly cŕrne jak gutalin i ŕwjŕcŕty ŕe.*

gutalina (D.lp. gutaliny, Ms.lp. gutaliŕe) pasta do butŕw

gutalinowaŕ ndk (1.os.lp.cz.ter. gutalinujŕ, lp.cz.przesz.r.m. gutalinowoŕ) smarowaŕ pastŕ do butŕw; pastowaŕ (buty, pastŕ do butŕw) * *Muŕis te strzewiki gutalinowaŕ, bo ci pukajŕ.*

gutalinowaŕny (D.lp. gutalinowaŕnŕ) rzecz. od **gutalinowaŕ**

guwernanta (D.lp. guwernanty, Ms.lp. guwernaŕce) nauczycielka domowa; guwernantka → niem. Gouvernante

guwerner (D.lp. guwenera, Ms.lp. guwernerze) gubernator

guwernymynt (D.lp. guwernymuntu, Ms.lp. guwernymŕce, M.lm. guwernymynta) gubernia → niem. Gouvernement

guzŕl (D.lp. guzŕla) otoczak; kamyk rzeczny

guŕŕl (D.lp. guŕŕla) otoczak; kamyk rzeczny

gŕd (D.lp. godu, Ms.lp. godŕe) 1. gŕd; **ŕod godu** z gŕodu * *Ŭn ŕod godu umar.* * *Gŕd mje trŕpi.* 2. **dostaŕ godu** | **dostaŕ gŕd** zgŕodnieŕ * *Jak dostaŕes godu, to wsystko zjys.* 3. **mjeŕ gŕd** byŕ gŕodnym * *Ŭn mŕ gŕd.*

* *Cy wjýncý jys, tŷ wjýrnksy môs gůd.* * *Ňe banã ja-dla ůobjadu, bo nŷ mŷ godu.* * *Przi nŷ nŷ mŷ godu, bo ůuna caŷy dŷyń warzi.* 4. **ũo godŷe** na czczo; o pustym ŷoładku * *Pjyrwej do kũmũnŷje chodŷũto ŷe ůo godŷe.*

gũg (*D.lp.* gogu) 1. *bot.* glóg (*tac.* Crataegus); **bjoŷy gũg** glóg o białych kwiatach; **cerwjũny gũg** glóg o czerwono-fioletowych kwiatach → *czes.* hloh 2. dzika róŷa * *Na gogu scypjŷũ rũze.* * *Dŷikũ rũza to je inksy gũg.*

gũgũŷa (*D.lp.* gũgũŷy, *Ms.lp.* gũgũŷe) niedojrzaŷy owoc *syn.* **gagoŷa**

gũjńcać ŷe *zwr. ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gũjńcũ ŷe, *lp.cz.przesz.r.m.* gũjńcoŷ ŷe) **o zwierŷetach:** mieć chuć, odczuwać popęd płcowy * *Koza, krowa i krũlik ŷe gũjńcajũ, ŷwińa ŷe hukũ.*

gũŷgi (*tylko lm., D.* gũŷgũw) gra, w ktũrej jeden z graczy rzuca piŷkã wywoŷujãc osobę, ktũra powinna jã złapać

gũmihalter (*D.lp.* gũmihaltra, *Ms.lp.* gumihaltrze) pas do pończoch (rozciãgliwy) *zob.* **halter**, **pũsek**, **ŷtrũmfur-tel**, **ŷtrũmfhalter**

gũmihalterek (*D.lp.* gũmihalterka) *zdr. od gũmihalter*

gũmiklejza (*D.lp.* gũmiklejze, *Ms.lp.* gũmiklejŷe, *M.lm.* gũmiklejze, *D.lm.* gũmiklejzũw) biała kluska (z goto-wanych ziemniaków i maki ziemniaczanej)

gũmiklojza (*D.lp.* gũmiklojze, *Ms.lp.* gũmiklojŷe, *M.lm.* gũmiklojze, *D.lm.* gũmiklojzũw) biała kluska (z goto-wanych ziemniaków i maki ziemniaczanej)

gũmiknypel (*D.lp.* gũmiknypla) pałka gumowa

gũmilejzũng (*D.lp.* gũmilejzũngu) klej do gumy → *niem.* Gummilösung

gũmimantel (*D.lp.* gũmimantla) płaszcz gumowy; płaszcz z tkaniny podgumowanej * *Gũmimantel je ůod dysca.* * *Bjer tyn gũmimantel, bo bãńdŷe loŷo.* *syn.* **gũminowy mantel**

gũmin (*D.lp.* gũminu, *Ms.lp.* gũminię) guma * *Ćũngũne ŷe jak gũmin.* * *Chyba ftojŷ gũmin pũli, bo tak cuć.* * *Mŷ rãnkawicki z gũminu.* * *Jũ ŷe dũ do tych strzewikũw zũŷã z gũminu zrobić.* * *Ćũngũne ŷe jak gũmin.*

gũminek (*D.lp.* gũminka) 1. gumka (np. do spinania włó-sów, do słoika, w ubraniach) 2. **grać w gũminek** grać w gumę

gũminować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gũminujã, *lp.cz.przesz.r.m.* gũminowoŷ) **o tkaninie:** podgumowywać; pokrywać od spodu warstwã gumy

gũminowany o tkaninie: pokryty gumã; podgumowany

gũminowańy (*D.lp.* gũminowańũ) *rzecz. od gũminować*

gũminowy 1. gumowy, wykonany z gumy; 2. **gũminowy mantel** płaszcz gumowy; płaszcz z tkaniny podgumo-wanej

gũmińanny 1. gumowy, wykonany z gumy * *Te chaće majũ gũmińannũ zũŷã.* * *W pole XX st. na ŷlũsku pokũzaŷy ŷe gũmińanne gracki do plũmpańũ.* 2. *fraz.* **gũmi-ńanny cowjek** *žart.* akrobata

gũmińũcek (*D.lp.* gũmińũcka) *zdr. od gũmińũk*

gũmińũk (*D.lp.* gũmińũka) 1. but gumowy, kalosz, gumo-wiec, gumiak * *Bũta'ch w gũmińũkach na dworze.* *zob.* **gũmiŷtiwel** 2. gumowa piŷka do gry 3. wóz majãcy gumowe opony na kołach *zob.* **balũńũk**, **gũmiwũz**

gũmiŷtiwel (*D.lp.* gũmiŷtiwla) but gumowy, kalosz, gumo-wiec, gumiak *zob.* **gũmińũk**

gũmiŷtiwelek (*D.lp.* gũmiŷtiwelka) *zdr. od gũmiŷtiwel*

gũmiŷul (*D.lp.* gũmiŷula, *Ms.lp.* gũmiŷule) but gumowy, kalosz, gumowiec, gumiak → *niem.* Gummischuh

gũmiŷułek (*D.lp.* gũmiŷułka) *zdr. od gũmiŷul*

gũmiwũz (*D.lp.* gũmiwoza, *Ms.lp.* gũmiwojŷe, *M.lm.* gũmiwoze) wóz majãcy opony na kołach *syn.* **balũńũk**, **gũmińũk**

gũmjynko (*D.lp.* gũmjynka) *zdr. od gũmno*

gũmno (*D.lp.* gũmna, *Ms.lp.* gũmię) miejsce do miũce-nia w stodole; klepisko (w stodole); boisko (w stodole) * *ŷũrny na gũmię ůocyjŷcyli wejjackũ.* * *Pjyrwej na gũmię bũto mũcyńy cepũma.* *syn.* **gumno**, **klepidŷo**

gũmũŷa (*D.lp.* gũmũŷy, *Ms.lp.* gũmũŷe) *zgr. od gũmũŷka*

gũmũŷecka (*D.lp.* gũmũŷecki, *Ms.lp.* gũmũŷeccc) *zdr. od gũmũŷka*

gũmũŷka (*D.lp.* gũmũŷki, *Ms.lp.* gũmũŷce) 1. okrãgla brylka, kulka (zwykle sera) * *Z boku stoŷa zydla, dŷe matuchna zawse mjaŷa w bũncliku gũmũŷki.* *Bũ to za-lezaŷy bjoŷy syr, ukulany na klũzkã.* 2. kulka końskich odchodów

gũn (*D.lp.* gũnu, *Ms.lp.* gũnię, *M.lm.* gũny) 1. polowanie z nagonkã, łowy; **chodŷiç na gũn | chodŷiç w gũny** chodŷiç na polowanie z nagonkã (jako myŷliwy lub jako naganiacz); **wyŷũdkowy gũn** polowanie z nagonkã, pod-czas ktũrego myŷliwi polujã z ambon * *Űũn ŷe na tŷ gũnię stracũł w lejŷe.* * *Jutro idŷymy na gũn.* 2. 13. **karta na gũn** karta łowiecka

gũndermũn (*D.lp.* gũndermũnu, *Ms.lp.* gũndermũnię) *bot.* bluszczyk kurdybanek, kurdybanek (*tac.* Glechoma he-deracea) *syn.* **kurdybũnek**, → *niem.* Gundermann

gũndla (*D.lp.* gũndle) diabelski młyn

gũndlować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* gũndlujã, *lp.cz.przesz.r.m.* gũndlowoŷ) pŷywać gondolã

gũndlowańy (*D.lp.* gũndlowańũ) *rzecz. od gũndlować*

gũnecek (*D.lp.* gũnecka) *zdr. od gũnek*

gũnek (*D.lp.* gũnka) 1. wąskie przejŷcie (np. w domu, w ogrodzie, wŷród skał, w chlewie) * *Zrũb syrŷy tyn gũnek, co pudŷe przelyjũ.* * *W ŷlãfŷtubje je wũŷki gũnek.* * *Kej'ech ŷe wrũł w taki jedyn nowy gũnek, uŷtŷoŷ'ch, jak ŷe ftojŷ tã ůoŷdŷyrũ.* * *W pojstrzodku chlywa je gũnek.* * *Pujŷcyli ŷwińã na gũnek.* * *Wymũta'ch dŷiŷej gũnki.* 2. ŷcieŷka (w ogrodzie, w obejŷciu, na polu, na łãce) → *niem.* Gang

gũnka (*D.lp.* gũnki, *Ms.lp.* gũnce) *pejor.* 1. latawica (ko-bieta ŷukajãca rozrywek poza domem) 2. latawica (ko-bieta prowadzãca rozwiãzŷy tryb ŷycia); puszczalska *syn.* **lũtawica**

gũnić (*1.os.lp.cz.ter.* gũniã, *lp.cz.przesz.r.m.* gũniũł, *2.os.lp.tr.rozk.* gũni, *im.bier.* gũniũny) 1. gonić * *Dŷeći gũniũ jedyn drugygo.* * *ŷãndara go gũniũł.* 2. brać udział w nagonce podczas polowania 3. **gũnić (kogo)** (o kim) mieć niegunkę * *Űũnego gũni po tej makũwce.*

gũnić ŷe *zwr. ndk* 1. gonić ŷe * *Dŷeći ŷe gũniũ po dworze.* 2. **o zwierŷetach:** odczuwać popęd płciowy * *Nasa krowa ŷe gũniũta.* * *Klaca ŷe gũni.* * *Űo tŷ cajŷe koze ŷe gũniũ.* * *Krũliki ŷe gũniũ.* *zob.* **brũnkać ŷe**, **gũńcać ŷe**

gũnitwa (*D.lp.* gũnitwy) 1. pogoń, poŷcig; **robić (na kogo)** **gũnitwã** urzãdzić poŷcig (za kim) 2. **grać w gũnitwã** ba-wiç ŷię w berka, bawiç ŷię w ganiãnego

gũnũrski o psie: myŷliwski, gończy; **gũnũrski pjes** pies

myśliwski, pies gończy * *Na wjŷńkse gůny to se cho-dźũto ze gůńôrskymi psůma.*

gůńôrz (*D.lp.* gůńôrza) 1. uczestnik polowania; myśliwy na polowaniu * *Gůńôrz mō gůn i moze strzylać.* 2. uczestnik nagonki towarzyszącej polowaniu 3. poganiacz bydła

gůńyńy 1. rzecz. *od gůńić* 2. **grać w gůńyńy** bawić się w berka, bawić się w ganianego

gůra (*D.lp.* gůry, *Ms.lp.* gůrze) 1. strych, poddasze; **na gůrze** na strychu, na poddaszu * *Dźe ty mōs stody na gůrã?* * *Idã na gůrã wjysać prańy.* * *Prawje przista'ch z gůry.* * *Ńic yno snůrã a na gůrã (űobjejsić se).* 2. góra (wzniesienie); **na gůrze** na górze 3. **do gůry** (a) na górę, na piętro * *Wejź tego kota do gůry.* * *Przista'ch sã prawje do gůry.* (b) w górę * *Smųnd ze kůmina leći prosto do gůry.* * *Co se tak dźiwōs do gůry?* (c) na górze, na piętrze * *Prawje sã do gůry biglujã.* 4. **do gůry no-gůma** do góry nogami * *W tŷ sraniku je wsystko do gůry nogůma poprzewrōcane.* 5. **gůra na chlywach | gůra nad chlywůma | sãnnō gůra** pomieszczenie nad chlewem, oborã (zwykle do przechowywania siana, zboża itp.) *zob. fiśla* 6. **lodowatō gůra** góra lodowa 7. **pod gůrã** pod górę, pod górkę * *Űũn se nagrzoł, jak soł pod gůrã.* 8. **z gůry** z góry, z górki

gůraty górzysty, pagórkowaty

gůrcasty górzysty, pagórkowaty

gůrcyty górzysty, pagórkowaty

gůrecka (*D.lp.* gůrecki, *Ms.lp.* gůrecce) *zdr. od gůrka*; mała górka, pagórek * *Za tŷ gůreckŷ to bũto.* * *My sŷydzali na sũnkach ze tej gůrecki.* * *Idźće na tã gůreckã pojejdźdźić sũnkůma.*

gůrka (*D.lp.* gůrki, *Ms.lp.* gůrce) *zdr. od gůra* 1. górka; mała góra; niewielkie wzniesienie; pagórek 2. stryszek; mały strych 3. **pod gůrkã** pod górkę, pod górę 4. **z gůrki** z górki, z góry * *Z gůrki ņe trza woza ćis, sũm leći.* 5. *fraz. mjeć pod gůrkã do skoły* zaniedbywać naukę w szkole, nie uczyć się *syn. mjeć do skoły pod kãmpkã*

gůrkaty pagórkowaty * *Sã sŷ take gůrkate pola.*

gůrnoślůjski górnoślůjski

Gůrnoślůżōcka (*D.lp.* Gůrnoślůżōcki, *Ms.lp.* Gůrnoślůżōcce) Górnoślůzaczka

Gůrnoślůżōk (*D.lp.* Gůrnoślůżōka) Górnoślůżak

gůrny 1. górny 2. **Gůrny Ślůjsk** Górny Ślůsk * *My sŷ chopcy z Gůrnego Ślůjska.*

gůrńica (*D.lp.* gůrńice) kości żebrowe wraz z mięsem (przyrządzone jako potrawa); żeberka → *niem.* hohe Rippe

gůrski górski; **gůrski masiw** masyw górski

gůrt (*D.lp.* gůrta, *Ms.lp.* gůrce) pas, pasek

gůrtek (*D.lp.* gůrtka) *zdr. od gůrtka*

gůry 1. góry * *Jechoł fůrt kole rzyki ku gůrŷ.* 2. *daw.* kopalnia 3. **Gůry** przemysłowa część Górnego Ślůska; **na Gůrach** w przemysłowej części Górnego Ślůska

gůrzisty górzysty

gůwa (*D.lp.* gůwy) *zgr. od gůwka*

gůwcyć se *zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. gůwcã se, lp.cz.przesz.r.m. gůwcũ se) o kapuście:* tworzyć główki * *Kapusta napocynō se gůwcyć.*

gůwecka (*D.lp.* gůwecki, *Ms.lp.* gůwecce) *zdr. od gůwka*

gůwjynka (*D.lp.* gůwjynki, *Ms.lp.* gůwjynce) *daw.* drzewko święcone w Wielkã Sobotę (umieszczane w Wielkanoc na palu dla zapewnienia urodzaju) *syn. gow-jůnka*

gůwjynko (*D.lp.* gůwjynka) 1. *zdr. od gůwno*; gówienko 2. *pejor.* coś małego, nieważnego, nieistotnego * *To je yno take małe gůwjynko, camu to tela kostuje?*

gůwka (*D.lp.* gůwki, *Ms.lp.* gůwce, *D.lm.* gůwkůw) 1. główka (u dziecka) 2. główka (np. czosnku, sałaty, kapusty, maku, lnu) *zob. kařka* 3. główka (gwoździa, szpilki, zapałki)

→ *czes.* hlávka

gůwno (*D.lp.* gůwna, *Ms.lp.* gůwńe) 1. gówno, łajno → *czes.* hovno 2. *nic*; **gůwno mjeć** *nic nie mieć*; **gůwno dostać** *nic nie dostać* * *Gůwno ći do tego.* * *Űũna gůwno wŷy.* (Ona *nic nie wie.*) * *Űũn gůwno mō.* (On *nic nie ma.*) * *Űũn gůwno w zŷcũ widźoł.* (On *nic nie widział.*) *zob. bźik, ņic, psĩnco* 3. *fraz. gůwno jak bas figa* z makiem; *nic* * *A gůwno jak bas dostańes ŷody mje.* → *czes.* hovno 4. **gůwno se wjedźeć rady** *nie umieć sobie z niczym poradzić*; *nie umieć nic zrobić* *syn. ņic se ņe wjedźeć rady | psĩnco se wjedźeć rady | w rziśi se wjedźeć rady* 5. **na gůwno | po gůwno** *po co, po cholere* 6. *fraz. w rzići być i gůwno widźeć* *być nieobytym, niewiele w życiu widzieć, nie mieć pojęcia o świecie*

gůwńisko (*D.lp.* gůwńiska) *zgr. od gůwno*

gůjśã (*D.lp.* gůjśŷńca, *M.lm.* gůjśŷnta, *D.lm.* gůjśŷnt) mała gãska

gůjśůjńsko (*D.lp.* gůjśůjńska) *zgr. od gůjśůna*; duża gãsienica

gůjśůna (*D.lp.* gůjśůny, *Ms.lp.* gůjśůńe) 1. gãsienica * *Takŷ tustŷ gůjśůnã zech w ŷogrůdku widźata.* * *Gůjśůny ŷoblazty mi kapustã.* * *Jak w ŷowocu sedźi gůjśůna, to wŷymy na zicher, ize ŷũn ņe bũł sprycowany.* 2. *źart. smark (pod nosem)* * *Gůjśůnã mōs pod nosŷ.* 3. *fraz. utrzyć (kũmu) gůjśůnã* *utrzeć (komu) nosa; dać (komu) nauczke* *syn. utrzyć (kũmu) pysk*

gůjśůnecka (*D.lp.* gůjśůnecki, *Ms.lp.* gůjśůnecce) *zdr. od gůjśůnka*

gůjśůnka (*D.lp.* gůjśůnki, *Ms.lp.* gůjśůńce) *zdr. od gůjśůna*; gãsieniczka; mała gãsienica, larwa

gůjśůr (*D.lp.* gůjśůra, *Ms.lp.* gůjśůrze) gãsior (samiec gęsi)

gůjśůntko (*D.lp.* gůjśůntka, *C.lp.* gůjśůntkowi) *zdr. od gůjśã*

gůjsc (*D.lp.* gůjsca) coś gęstego * *To je taki gůjsc ta zupa.* * *Ńe poradźyli my ze tego gůjsca wylŷjź.*

gůjska (*D.lp.* gůjski, *Ms.lp.* gůjsce) gãska (mała gęś)

gwara (*D.lp.* gwary, *Ms.lp.* gwarze) donośny głos * *Chopje, jakŷ ty mōs gwarã, dŷć ćisŷ gōdej.*

gwardyjůn (*D.lp.* gwardyjana, *Ms.lp.* gwardyjůńe) przełożony domu zakonnego (w zgromadzeniach zakonnych funkcjonujących w oparciu o regułę zakonnã Franciszka z Asyżu) → *niem.* Guardian

gwarzić *ndk (1.os.lp.cz.ter. gwarzã, lp.cz.przesz.r.m. gwarzũł, 2.os.lp.tr.rozk. gwōrź)* 1. mówić * *Kobjyta gwarzĩ dũ ņego, izby s tej gůry slōz.* * *Űũn lichō gwarzĩ po ślůjsku.* 2. rozmawiać * *Za plecũma bãndźeće gwarzĩć.*

gwarzyńy (*D.lp.* gwarzyńō) rzecz. *od gwarzić*

gwint (*D.lp.* gwinta, gwintu; *Ms.lp.* gwińce) gwint → *niem.* Gewinde

gwintować ndk (1.os.lp.cz.ter. gwintujã, lp.cz.przesz.r.m. gwintował) gwintować

gwintowańy (D.lp. gwintowańô) rzecz. od **gwintować**; gwintowanie

gwizdnůńc dk (1.os.lp.cz.przys. gwizdnã; lp.cz.przesz.: r.m. gwizdnũm, r.ż. gwizdła) gwizdnąć

gwizdnůńcy (D.lp. gwizdnůńcô) rzecz. od **gwizdnůńc**

gwizdůń (D.lp. gwizdůńa) pejor. ktoś lubiący gwizdać * *To je taki gwizdůń.*

gwjazdula (D.lp. gwjôzdule) krowa z białą plamą na głowie * *To je gwjazdula, bo mô takŷ choby gwjôzdã na gowje.* * *Gwjazdula mô gwjôzdkã na cole.* syn. **ŷsô**

gwjôzda (D.lp. gwjôzdy, Ms.lp. gwjôzdze) 1. gwiazda 2. **znać ŷe (na cŷ) jak wilk na gwjôzdach** w ogóle się (na czym) nie znać * *Űn ŷe na tŷ znô jak wilk na gwjôzdach.*

gwjôzdecka (D.lp. gwjôzdecki, Ms.lp. gwjôzdecce) zdr. od **gwjôzodka**; gwiazdeczka

gwjôzodka (D.lp. gwjôzodki, Ms.lp. gwjôzodce) zdr. od **gwjôzodka**; gwiazdka

gwjôzdny gwiezdny

gwjôzdńik (D.lp. gwjôzdńika) sromotnik bezwstydnny (gatunek grzybów; łac. Phallus impudicus) syn. **gadźô gowa**

gwjôzdowy 1. gwiazdowy 2. **astr. gwjôzdowy cas** czas gwiazdowy

gwjôzdzicka (D.lp. gwjôzdzicki, Ms.lp. gwjôzdzicce) zdr. od **gwjôzodka**; gwiazdeczka

gwjôzdzisty gwiazdziastry

gwjôzdzôrka (D.lp. gwjôzdzôrki, Ms.lp. gwjôzdzôrce) pot. astronomka

gwjôzdzôrz (D.lp. gwjôzdzôrza) pot. astronom

gwojzdzicek (D.lp. gwojzdzicka) 1. zdr. od **gwojzdzik** 2. bot. goździk kartuzek (łac. Dianthus carthusianorum)

gwojzdzik (D.lp. gwojzdzika) 1. goździk, mały goździk 2. bot. goździk (łac. Dianthus) zob. **nelka** 3. **uogrůdkowy gwojzdzik** bot. goździk ogrodowy (łac. Dianthus caryophyllus) 4. **gwojzdziki** goździki (przyprawa – wysuszone paki kwiatowe drzewa goździkowego) zob. **nelka**

gwojzdzisko (D.lp. gwojzdziska) zgr. od **gwůjzdz**

gwojzdzôrz (D.lp. gwojzdzôrza) daw. kowal wyrabiający goździe syn. **ćwjŷnkôrz**

gwojzdzowy goździowy

gwołcyńy (D.lp. gwołcyńô) rzecz. od **gwołcić**; gwałcenie

gwołcić ndk (1.os.lp.cz.ter. gwołcã, lp.cz.przesz.r.m. gwołcił) 1. gwałcić * *Űnŷ jŷ gwołcyli.* 2. zmuszać, przymuszać (kogoś do czegoś) * *Jô će nie banã do nicego gwołcił.* * *Fto kogo gwołci, to bãndze za to kôrany.*

gwołcić ŷe zwr. ndk zmuszać się * *Musã ŷe gwołcić do jedzyńô.*

gwołt I. rzecz. (D.lp. gwołtu, Ms.lp. gwołce) 1. przemoc → niem. Gewalt 2. wichura (czasem w połączeniu z deszczem, burzą) * *Przisoł tedy taki gwołt, co aze strůmy poprzewrócało.* 3. wrzawa, zamieszanie * *Űe rãbce tela gwołtu, bo ŷe ludze ŷlecŷ.* 4. **bez gwołt | gwołtŷ** siłą, przemocą * *Űn to wez bez gwołt.* * *Gwołtŷ mi to wciŷi do gãmbi.* * *Chcôł to wŷŷjŷ gwołtŷ.* 5. **bez gwołtu** dobrowolnie; z własnej woli * *Jô bez gwołtu stŷnd nie wyjndã.* 6. **na gwołt** (a) na gwałt, na siłę

* *Jô ci pedzôł, ze nie scã zupy, a ty mi na gwołt ciŷnes.* (b) przymusowo, pod przymusem * *Na gwołt nôs tã brali.* 7. **cołkŷ gwołtŷ** z całej siły 8. **ŷyła razy gwołt powiedzenie przy podnoszeniu lub przemieszczeniu czegoś ciężkiego** syn. **hoũ ruk II.** przys. dużo, mnóstwo * *Tã bũło gwołt ludzi.* * *Űn prziwjũz gwołt wsyjskygo.* * *Űnŷi majũ gwołt pińŷndzy.*

gwůjzdz (D.lp. gwjôzdzã) gwózdź; **kuty gwůjzdz** gwózdź kuty (o przekroju kwadratowym); **rzymski gwůjzdz** daw. gwózdź kuty o długości ok. 16 cm zob. **cwek, ćwjôk, ćwjŷnk**

gwůzdek (D.lp. gwůzdeka) zdr. od **gwůzdz**; gwoździk

gylŷnk staw (ruchome połączenie w kołczynie)

gymiza (D.lp. gymize, Ms.lp. gymiže) warzywa * *W nasŷ ŷogrůdku nŷma gymize, yno same kwjôtkã.*

gymnazyjũm (D.lp. gymnazyjũmu) gimnazjum * *Chodŷyli na gymnazyjũm.* → niem. Gymnasium

gymnazyjô (D.lp. gymnazyje) gimnazjum * *Chodŷis juz do gymnazyje?* * *Starsy synek łajŷi na gymnazyjũ.* → niem. Gymnasium

gymza (D.lp. gymze, Ms.lp. gymže) 1. ktoś kto bardzo dużo się krząta (po domu, w gospodarstwie) 2. ktoś, kto chodzi tam i z powrotem bez celu

gymzbok (D.lp. gymzboka) samiec kozicy * *To nie je taki ajnfachowy kojzôł, yno gymzbok.* → niem. Gemsbock

gymzyńy (D.lp. gymzyńô) rzecz. od **gymzić**; krzątanie się; krzątania

gymzić ndk (1.os.lp.cz.ter. gymzã, lp.cz.przesz.r.m. gymził) 1. krzątać się * *Moja dŷŷej ŷod rana gymzi po kuchni.* * *Tyn tã jescy gymzi a nie ŷpi.* * — *Co terã robis?* — *A tak ŷe gymzã po chałje.* zob. **lôtać, tajńcować, uwijać ŷe** 2. chodzić; dreptać * *Ty'ŷs zawdy bũł rôd jak zejŷ mũg po leŷŷe gymzić.* * *Chopcy gymzũ po budach.* * *Jô gymziła po torgu, aze'ch wsyjskygo nakupjũła.* * *Co tak gymzis do tego kojŷcôła?* 3. płać się pod nogami 4. chodzić bez celu; chodzić tam i z powrotem * *Chopje, ustũn gymzić.*

gyn (D.lp. gynu, Ms.lp. gyńe) gen

gynaũ 1. **o robieniu czegoś:** dokładnie, starannie * *To muŷi byc zrobjũne gynaũ.* 2. dokładnie, akurat * *To je gynaũ to, co zech ŷcôł dostać.* * *To bãndze gynaũ tak jak gôdôs.* * *Űn gynaũ wjy, dze jakich grzibũw towić.* 3. akurat, właśnie * *Gynaũ bũła na dworze, jak zech tã przisoł.* * *Marija gynaũ bez telefũn gôdô i terã nŷ moze przis.* * *Jô ŷe wjela nie ucũł, ale to co ŷe mje pytali, to'ch gynaũ wjedzôł.* * *Mũ gynaũ mjũd, to go jã.* * *Gynaũ tego, co my ŷobŷtalowali nie bũło.* zob. **prawje** 4. punktualnie * *Tyn cug przijechoł gynaũ.* 5. **iŷ gynaũ o zegarze:** pokazywać właściwą godzinę * *Twũj zygôr idze wcas, a mũj idze gynaũ.* * *Tyn zygôr nie idze gynaũ.* 6. **gynaũ | ja, gynaũ wyraża potwierdzenie wcześniejszej wypowiedzi;** dokładnie; oczywiście * — *Űnŷ nŷ nic nie zrobjũ.* — *Ja, gynaũ.*

gyneralizacyjô (D.lp. gyneralizacyje) generalizacja, uogólnienie

gyneralny generalny

gyneratũr (D.lp. gyneratora, Ms.lp. gyneratorze) generator

gyneroł (D.lp. gyneroła, Ms.lp. gynerole) generał zob. **jednoroł**

gynetyczny genetyczny
gynetycznie genetycznie
gynetyka (D.lp. gynetyki) genetyka
gynowy genowy
gyniik (D.lp. gyniika) 1. kark 2. grzbiet (człowieka, zwierzęcia) *zob.* **gnyk**, **grzbjet**, **krzebt**, **pukel**, **rzgbjet** 3. *fraz.* **skocyc** (**kûmu**) **na gyniik**
okazanie lekceważenia; danie do zrozumienia, że ktoś nie jest w stanie nam nic zrobić, zaszkodzić
 → *niem.* Genick
gynjus (D.lp. gynjusa, Ms.lp. gnywuśe) geniusz
gyrcać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. gyrçŷ, lp.cz.przesz.r.m. gyrcoł) 1. czkać 2. bekać
gyrcańy (D.lp. gyrcańô) *rzecz. od gyrcać*
gyrcnŷńć *dk* (1.os.lp.cz.przys. gyrçnã; lp.cz.przesz.: r.m. gyrçnŷn, r.ż. gyrçła) 1. czknać *zob.* **grzdyknŷńć**, **hepnŷńć**, **scuknŷńć**, **zgutnŷńć** 2. beknąć (po jedzeniu)
gyrcńŷńcy (D.lp. gyrçńŷńcô) *rzecz. od gyrcnŷńć*
gyśpant ciekawie; **gyśpant ŷozprawjac** ciekawie opowiadać
gywer (D.lp. gywera, Ms.lp. gywerze) karabin, strzelba *syn.* **gywera**, → *niem.* Gewehr

gywera (D.lp. gywery, Ms.lp. gywerze) karabin, strzelba *syn.* **gywer**, → *niem.* Gewehr
gzuc *ndk* (1.os.lp.cz.ter. gzuŷã; lp.cz.przesz.: r.m. gzuł, lp.cz.przesz.r.m. gzuła) 1. gnać, szybko biec, szybko jechać, szybko lecieć, pędzić * *Ale gzuje na tŷ kole.* 2. uciekać 3. **o wodzie:** wartko, bystro płynąć; lać się (obficie) * *Woda gzuje.*
gzucy (D.lp. gzućô) *rzecz. od gzuć*
gzũmpa (D.lp. gzũmpy) 1. mokradła, grzęzawisko, bagno 2. *górn.* dno szybu kopalnianego
gzycht (D.lp. gzychtu, Ms.lp. gzychće) twarz *zob.* **fresa**, **gãmba**, → *niem.* Gesicht
gzyms (D.lp. gzymsa, gzymsu; Ms.lp. gzymśe) gzyms → *niem.* Gesims
gzymsek (D.lp. gzymska, gzymsku) *zdr. od gzyms;* gzym-sik
gzymshebel (D.lp. gzymshebra) hebel do wycinania gzym-sów w ramach okiennych *syn.* **gzymśok**
gzymkowy gzymkowy
gzymśik (D.lp. gzymśika, gzymśiku) *zdr. od gzyms*
gzymśok (D.lp. gzymśoka) hebel do wycinania gzym-sów w ramach okiennych *syn.* **gzymshebel**

H

ha 1. **ha** *wyraża różne nastroje i uczucia;* ha * *Ha, mŷ cé!* * *Ha, tera wy przidzeće dran. * Widzoł zejś tã chałpã? Jakô srogô i jak fajńe poŷtrajchowanô, ha!* → *niem.* ha 2. **ha, ha, ha** (a) **głośny śmiech** (b) naśladowanie śmiechu 3. **ha psík** a psik → *niem.* hatschi
habańina (D.lp. habańiny, Ms.lp. habańine) ochłapy * *Trza bũto dôwać pozŷr, coby ŷe dać ŷe wciś jakejś habańiny.*
habernica (D.lp. habernice) demon zbożowy
habicôrka (D.lp. habicôrki, Ms.lp. habicôrce) kobieta chodząca w habicie; zakonnica, mniszka
habicôrza (D.lp. habicôrza) ktoś, kto chodzi w habicie; zakonnik, mnich
habilitacyjô (D.lp. habilitacje) habalitacja → *łac.* habilitatio, → *niem.* Habilitation
habit (D.lp. habita, Ms.lp. habiće) 1. habit * *Bũta ŷoblecũnô w klôstorny habit.* → *niem.* Habit 2. **kśyńdzowy habit** sutanna *syn.* **lewerynda**, **rewerynda**
habitek (D.lp. habitka) *zdr. od habit*
habnŷńć *dk* (1.os.lp.cz.przys. habnã; lp.cz.przesz.: r.m. habnŷn, r.ż. habła) zabrać, ukraść
habńŷnty zabrany, ukradziony
habńŷńcy (D.lp. habńŷńcô) *rzecz. od habnŷńć*
habojże (*tylko lm., D.* habojżŷw) 1. rupiecie, graty 2. śmieci
habojźic *ndk* (1.os.lp.cz.ter. habozã, lp.cz.przesz.r.m. habojżŷł) śmiecić
habozyńy (D.lp. habozyńô) *rzecz. od habojźic*
habsaŷr (D.lp. habsaŷra, Ms.lp. habsaŷrze) urzędnik celny; celnik *zob.* **absaŷr**, **beamter**, **celner**, **celńik**, **clôrz**, **colamter**, **colbeamter**, **habsaŷr**

haca (D.lp. hace) *zgr. od hacka*
hacka (D.lp. hacki, Ms.lp. hacce) chusta lub pas z materiału do noszenia dzieci; nosidełko z materiału do noszenia dzieci *syn.* **pjastowacka**
hadamajda (D.lp. hadamajdy, Ms.lp. hadamajdze) *zob.* **adamaska** śliwa domowa lubaszka; lubaszka, damaszka (podgatunek śliwy domowej; *łac.* Pronus domestica subsp. insititia) *syn.* **adamaska**, **hadamaska**
hadamaska (D.lp. hadamaski, Ms.lp. hadamasce) *zob.* **adamaska** śliwa domowa lubaszka; lubaszka, damaszka (podgatunek śliwy domowej; *łac.* Pronus domestica subsp. insititia) *syn.* **adamaska**, **hadamajda**
haderka (D.lp. haderki, Ms.lp. haderce) *zdr. od hadra;* szmatka
hadra (D.lp. hadry, Ms.lp. hadrze) 1. szmata, szmatka (do wycierania, do mycia) 2. łachman, stare ubranie 3. *pejor.* kobieta lekkich obyczajów; ulicznica → *czes.* hadr, → *niem.* Heder
hadrich (D.lp. hadrichu) gorczyca polna, ognicha
hadrowy szmaciany; ze szmat → *czes.* hadrovŷ
hadrôk (D.lp. hadrôka) 1. szmacianka, piłka ze szmat → *czes.* hadrãk 2. *pejor.* szmaciarz * *Űŷn pjyrwej tajżŷł fajńe ŷoblecũny, a tera jak hadrôk.* 3. *pejor.* **o rzeczy zniszczonej, mocno zużytej** * *Podej no mi tego hadrôka.*
hadrôl 1. (D.lp. hadrôlu) *bot.* gorczyca polna (*łac.* Sinapis arvensis) 2. (D.lp. hadrôla) gorczyca polna (pojedyncza roślina)
hadrôrz (D.lp. hadrôrza) szmaciarz → *czes.* hadrãř
hadrzisko (D.lp. hadrziska) *zgr. od hadra*
hadwokat (D.lp. hadwokata, Ms.lp. hadwokaće, M.lm. ha-

- dwokać) adwokat *zob.* **adwokat**
- hadwynt** (*D.lp.* hadwyntu, *Ms.lp.* hadwyńće) adwent *syn.* **adwynt, hagwyjnt, hagwyjnta**
- hadyrlôcka** (*D.lp.* hadyrlôcki, *Ms.lp.* hadyrlôcce) 1. szmaciarka 2. żona szmaciarza 3. kobieta zaniedbana, źle ubrana
- hadyrlôk** (*D.lp.* hadyrlôka) 1. człowiek zbierający, skupujący lub sprzedający niepotrzebne ubrania, szmaty, butelki, złom, surowce wtórne; szmaciarz, gałganiarz 2. handlarz starzyzną 3. oberwaniec, obszarpaniec; ktoś niechlujnie ubrany * *Wrôż śe tã kosulã do galôt, bo wyglëndôs jak hadyrlôk.* 4. łachudra → *niem.* Haderlump
- hadyrlûmp** (*D.lp.* hadyrlûmpa) *zob.* **hadyrlôk** → *niem.* Haderlump
- hafta** (*D.lp.* hafty, *Ms.lp.* hafće) agrafka *zob.* **haśpa, śpan-dlik, zicherka, zichernadla**
- haftka** (*D.lp.* haftki, *Ms.lp.* haftce) 1. haftka * *Mŭ korzet zapinany na haftki.* * *Haftka to je ejza i hōcyk.* → *niem.* Haftel 2. *pot.* uszko drucianej zapinki (haftki), za które zaczepia się haczyk *zob.* **ejza**
- haftować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* haftujã, *lp.cz.przesz.r.m.* haftowôł) odpowiadać (za kogo, za co); ręczyć (za kogo, za co) → *niem.* haften
- hagrys** (*D.lp.* hagrysu, *Ms.lp.* hagryśe) agrest (krzew i owoc) *zob.* **agrys, ańgrys, buśik, pjeprzek, wjeprzek**
- hagrytowy** *przym.* od **hagrys**; agrestowy * *Hagrytowy kjerz stoł przī drūdze.*
- hagwyjnt** (*D.lp.* hagwyjnta, hagwyjntu; *Ms.lp.* hagwyjńće) adwent **w hagwyjńće | wê hagwyjńće** w czasie adwentu, podczas adwentu *syn.* **adwynt, hadwynt, hagwyjnta**
- hagwyjnta** (*tylko lm., D.* hagwyjntów) adwent; **w hagwyjnta | wê hagwyjnta** w czasie adwentu, podczas adwentu * *Co śe śni w hagwyjnta, to śe wyjawi na śwjynta.* * *Wê hagwyjnta dŭ wôs przīdã.* → *syn.* **adwynt, hadwynt, hagwyjnt**
- hagwyjntowy** adwentowy
- hajbiś** (*D.lp.* hajbiśu) prawoślaz (*łac.* Althaea); prawoślaz lekarski (*łac.* Althaea officinalis) *syn.* **ajbiś**, → *niem.* Eibisch
- hajbiśowy** *przym.* od **hajbiś**
- hajc** (*D.Ms.lp.* hajcu) upał, skwar, spiekota, gorąc * *Ale dźiśej je hajc.* *zob.* **hyc, hycyca, skwara**
- hajcer** (*D.lp.* hajcra, *Ms.lp.* hajcrze) palacz (kotłowy); ktoś, kto pali w piecu * *Ŭŭn robjŭł w skole za hajcra.* *syn.* **hajcyrz**, → *niem.* Heizer
- hajcnŭńć** *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* hajcnã; *lp.cz.przesz.:* r.m. hajcnŭn, r.ż. hajcła) podpalić
- hajcnŭńć śe** *zwr. ndk* podpalić śe, zapalić się * *Śôber stŭmy śe hajcnŭn.* * *Studoła śe hajcła.*
- hajcńŭńcy** (*D.lp.* hajcńŭńcô) *rzecz.* od **hajcnŭńć**
- hajcować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* hajcujã, *lp.cz.przesz.r.m.* hajcowôł) 1. palić (w piecu) * *Dźiśej my juz ņe hajcujymy, bo je ćepło.* * *Beż źimã musymy fest hajcować.* * *Wê tich budach bez caŭy źimã ņe bŭło hajcowano.* *zob.* **fajcyć, pôlic, topić** → *niem.* heizen 2. *fraz.* **hajcować choby do wjelôka o zużywaniu dużyh ilości opatu (w celu ogrzania domu, pomieszczenia)** * *Ty w tej wjelkej chałpje hajcujes choby do wjelôka.*
- hajcować śe** *zwr. ndk* 1. palić się 2. ekscytować się * *Ŭy ma cweku śe hajcować.* 3. **(fto) śe hajcuje** (czyj dom, gospodarstwo) się pali * *Przilećeli nŭ pedźeć, ize śe hajcujymy.*
- hajcowańy** (*D.lp.* hajcowańô) *rzecz.* od **hajcować**; palenie (w piecu)
- hajcowańa** (*D.lp.* hajcowańe) kotłownia
- hajcŭńg** 1. (*D.lp.* hajcŭńgu) ogrzewanie 2. (*D.lp.* hajcŭńga) kaloryfer → *niem.* Heizung
- hajcyrz** (*D.lp.* hajcyrza) palacz kotłowy; ktoś, kto pali w piecu * *Nas hajcyrz dobrze hajcuje.* *syn.* **hajcer**, → *niem.* Heizer
- hajducek** (*D.lp.* hajducka) → *zdr.* od **hajduk**
- hajduk** (*D.lp.* hajduka, *M.lm.* hajduki) *daw.* 1. rozbójnik, łupieżca, rabuś (działający w zorganizowanej bandzie) 2. żołnierz piechoty → *węg.* hajtó, → *niem.* Heiduck,
- hajer** (*D.lp.* hajera, *Ms.lp.* hajerze) górnik rębacz; górnik przodowy *zob.* **kopac**, → *niem.* Hauer
- hajerkapela** (*D.lp.* hajerkapele) orkiestra górnicza *syn.* **bergkapela**
- hajka** (*D.lp.* hajki, *Ms.lp.* hajce) rzemień (zwykle będący częścią bicia) * *Bic je zrobjŭny ze kostura a ze hajki.* * *Pjyrwej palmã wjŭżalo śe hajkŭ z bica.*
- hajlkŭndiger** (*D.lp.* hajlkŭndigra, *Ms.lp.* hajlkŭndigrze) znachor; osoba bez wykształcenia medycznego zajmująca się leczeniem ludzi
- hajmat** (*D.lp.* hajmatu, *Ms.lp.* hajmaće) mała ojczyzna; rodzinne strony; rodzinny region; **na hajmaće** w rodzinnych stronach * *Nas hajmat to je Ğŭrny Ślŭsk.* * *Jô zech ņe wyjechoł do Rajchu, yno zech ŭstot na hajmaće.* * *Jô durch śedzã na hajmaće.*
- hajmatowy** *przym.* od **hajmat**; regionalny, małoobjęziany * *Śpjywali my hajmatowe śpjywki.* * *Kjedy bãńdźymy mŭgli śe ucyć wê skôłach nasej hajmatowej gôdki?*
- hajmatrôman** (*D.lp.* hajmatrômana) powieść regionalna; powieść regionalistyczna → *niem.* Heimatroman
- hajndor** (*D.lp.* hajndora, *Ms.lp.* hajndorze) indyk
- hajńdycek** (*D.lp.* hajńdycka) *zdr.* od **hajńdyk**; mały indyk
- hajńdycka** (*D.lp.* hajńdycki, *Ms.lp.* hajńdycce) indyczka
- hajńdycy** indyczy
- hajńdyk** (*D.lp.* hajńdyka) indyk
- hajs** *przym. nieodm.* gorący *syn.* **gorki**
- hajtnŭńć śe** *zwr. dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* hajtnã śe; *lp.cz.przesz.:* r.m. hajtnŭn śe, r.ż. hajtła śe) ożenić się; wyjść za mąż; pobrać się; wziąć ślub
- hajzynbana** (*D.lp.* hajzynbany) kolej; kolej żelazna *zob.* **ajzynbana, bana** → *niem.* Eisenbahn
- hajżel** (*D.lp.* hajżła) 1. ustęp, toaleta, ubikacja, wychodek; kibel * *Idã do hajżła.* * *Jô dźiśej ŭod rana lôcã do hajżła.* * *Ŭŭn tera na hajżlu śedzi.* * *Jô mŭ durfal i musã co źdźebko na hajżel łajzić.* *zob.* **abtryt, aport**, → *austr.* Häusel 2. muszla klozetowa * *Ŭŭn tera śedzi na hajżlu.* 3. domek (z kart) * *Ŭŭn stawjô na stole hajżle s kartŭw.* 4. *zart.* wiata, zadaszenie; szopa 5. **rabńŭnty hajżel | zarwany hajżel** gra polegająca na wyciąganiu przez kolejnych graczy kart rozłożonych pod domkiem

z kart, w której osoba, która przewróci domek wypada z gry

hajzeldekel (*D.lp.* hajzeldekla) deska klozetowa, deska sedesowa

hajzelek (*D.lp.* hajzelka) *zdr. od hajzel*

hajzelklapa (*D.lp.* hajzelklapy) hajzeldekla) deska klozetowa, deska sedesowa

hajzlicek (*D.lp.* hajzlicka) *zdr. od hajzlik* * *Tã yno taki mały hajzlicek postawjyli. Jak wjýncý ludzi przidze, to se ańi nyma dze skludzić.*

hajzlik (*D.lp.* hajzlika) *zdr. od hajzel* ustęp, ubikacja * *W dũma ñic ñy majũ, na dworze yno hajzlik stoi. * Űod wjepzrkũw i mlyka trefis do hajzlika.* (przysłowie)

hajzłowina (*D.lp.* hajzłowiny, *Ms.lp.* hajzłowińe) ludzkie odchody *syn. aportowina*

hajzłowy 1. *przym. od hajzel* 2. **chudy jak hajzłowy pajũnk** bardzo chudy, wychudzony **hajzłowy papjũr** papier toaletowy 3. **hajzłowy pajũnk** nasosznik trzẽs (gatunek pajaków; łac. *Pholcus phalangioides*) *syn. hajzłõk* 4. *fraz. mjeć nogi jak hajzłowy pajũnk* żart. mieć bardzo cienkie nogi

hajzłõk (*D.lp.* hajzłõka) nasosznik trzẽs (gatunek pajaków; łac. *Pholcus phalangioides*) *syn. hajzłowy pajũnk*

haka (*D.lp.* haki, *Ms.lp.* hacie) motyka

hakać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* hakũ, *lp.cz.przesz.r.m.* hakoł) kopać, pielić (motyka) * *Trza rzepã hakać, bo želj zarõjñe. * W űogrũdku trza cãsto hakać.*

hakańy (*D.lp.* hakańõ) *rzecz. od hakać*

hakmašina (*D.lp.* hakmašiny, *Ms.lp.* hakmašiniẽ) kopaczka gwiazdowa do ziemniaków; kartoflarka * *Dõwnĩ hakmašinã kũñe cýñgty.*

haknũñc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* haknã, *lp.cz.przesz.:* r.m. haknũn, r.ż. hakła) uderzyć motykã w ziemię (np. w celu wykopania chwastów)

hakńýñcy (*D.lp. hakńýñcõ*) *rzecz. od haknũñc*

hakować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* hakujã, *lp.cz.przesz.r.m.* hakowoł) 1. bronować (bronami z zakrzywioymi zębami) 2. spulchniać (grzãdkę, motykã); kopać (motyka) * *Űũn hakuje, choby na pysku űostõł lezeć.*

hakowańy (*D.lp.* hakowańõ) *rzecz. od hakować*

haksamit (*D.lp.* haksamitu, *Ms.lp.* haksamiẽce) aksamit

haksamitny aksamitny

hakynkrojc (*D.lp.* hakynkrojca) swastyka

hakynkrojcek (*D.lp.* hakynkrojcka) *zdr. od hakynkrojc*

hala okrzyk przy odpędzaniu zwierzãt

halaburda (*D.lp.* halaburdy, *Ms.lp.* halaburdze) brzydka lub źle uszyta suknia, spõdnica * *Sebleces tã halaburdã, wyglũndõs jak Cygana.*

halapatyka (*D.lp.* halapatyki, *Ms.lp.* halapatyce) *bot. aloes* (łac. *Aloẽ*) *syn. aleũũs*

halapsować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* halapsujã, *lp.cz.przesz.r.m.* halapsowoł) **o psie:** szczeakać, hałasować * *Nas pjes juz halapsuje i chce wyrwać lyjncuch z budy. zob. blakać, zwakać*

halapsowańy (*D.lp.* halapsowańõ) *rzecz. od halapsować*

halastra (*D.lp.* halastry, *Ms.lp.* halastrze) zgraja; hałastra; gromada; grupa osób robiãca zamieszanie; grupa niesfornych dzieci; motłoch

halatać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* halacã, halatũ; *lp.cz.przesz.r.m.* halatoł) biadolić, narzekać * *Tak halace, a ñic se ñe*

*stało. * űe halatej, bo inñksi majũ jescy gorzi. zob. dũndrać, jamrać, labjydzić, skamrać, wajać*

halatańy (*D.lp.* halatańõ) *rzecz. od halatać;* biadolenie, narzekanie

halba (*D.lp.* halby) 1. półlitrowa butelka; półlitrowka; pół litra wõdki; **ũobalić halbã** wypić pół litra wõdki * *Űobalyli halbã i kulali bal. 2. fraz. wyglũndać jak Indjaner po štyruch halbach* wyglãdać na mocno pijanego

halbecka (*D.lp.* halbecki, *Ms.lp.* halbecce) *zdr. od halbka*

halbek (*D.lp.* halbka) półbut * *Juz šnyg šlecoł, a ty jescy w halbkach tajzis. syn. halbsũf*

halbka (*D.lp.* halbki, *Ms.lp.* halbce) *zdr. od halba;* półlitrowa butelka; półlitrowka; pół litra wõdki * *Wcora my halbkã űobalyli i džišej mje gowa boli.*

halbsũf (*D.lp.* halbsũła, *Ms.lp.* halbsũle) półbut *syn. halbek,* → *niem.* Halbschuh

halña (*D.lp.* halñe) przedsionek (np. w kościele)

halõ I. *rzecz. nieodm. robić halõ, ize (co) | robić halõ kiš (cego)* robić zamieszanie wokõł (czego); rozgłaszać (co) * *Robi wjelke halõ, ize se nowe kołõ kupjũł. * Robjũ wjelke halõ kiš tego, ize dzebkõ šñega nasuło. * Zrobjũ take halõ, ize grziby rosny. II. wykrz. zwrot używany w rozmowach telefonicznych; halo* * *Halõ? Fto gõdõ? * Halõ? Šũ zejšće tã?*

halõder (*D.lp.* halõdra, *Ms.lp.* halõdrze) łobuz

halsband (*D.lp.* halsbanda, *Ms.lp.* halsbandze) obroza *syn. holšpant* → *niem.* Halsband

halsbandek (*D.lp.* halsbandka) *zdr. od halsband;* obrõzka

halter (*D.lp.* haltra, *Ms.lp.* haltrze) 1. biustonosz * *Cycki mi ze haltra wyłazjũ. zob. bishalter, cyhalter, cycnik, cyncynhalter* 2. stanik w sukni * *Haltry mjały baby w kjeckach. 3. pas do poñczoch * Pod űnterõk űoblekã se halter na dynamũwy, a do haltra se przipnã pũncochy. zob. gũmihalter, põsek, štrũmfurtel, štrũmfhalter* 4. zapinka, sprzãczka, gumka z żabkã (przy bieliźnie, do zapinania poñczoch) * *Urwoł mi se jedyn halter i mušata'ch go bez całj drũgã dzezeć, coby mi pũncocha ñe šlecała. 5. ramiãczko (przy damskiej bieliźnie) zob. aksel, aksla* 6. sprzãczka (w pasku przy ubraniu) * *Mõs fajny halter przõ kjeccõ. zob. kopla šnala* 7. obsadka (do stalõwki) * *Halter mũ, ale ñy mũ pjũrka. zob. fejderhalter, gryf, rũncka*

halterek (*D.lp.* halterka) *zdr. od halter*

haltnũñc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* haltnã, *lp.cz.przesz.:* r.m. haltnũn, r.ż. haltła) **o pojeździe:** zatrzymać (kierując lub dajãc znak kierowcy)

haltńýñcy (*D.lp.* haltńýñcõ) *rzecz. od haltnũñc*

haltować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* haltujã, *lp.cz.przesz.r.m.* haltowoł) **o pojeździe, pojazdach:** zatrzymywać (kierując lub dajãc znak kierowcy)

haltowańy (*D.lp.* haltowańõ) *rzecz. od haltować*

haltrowy *przym. od halter*

haltystela (*D.lp.* haltystele) przystanek → *niem.* Haltestelle

halyj (*D.lp.* haleje) 1. aleja; droga wysadzana drzewami → *niem.* Alee 2. droga prowadzãca przez las, przecinka * *Na tã drũgã my padali 'Syrokõ Halyj'. * Za tũ halejũ rosny grziby. * Na halejach rojñe trõwa.*

halyjka (*D.lp.* halyjki, *Ms.lp.* halyjce) 1. mała aleja, drõzka w parku * *Űobejrz no, fto to idze tũ halyjkũ.*

2. dróżka prowadząca przez las, przecinka, przesieka
halyna (*D.lp.* halyny, *Ms.lp.* halyńe) źle uszyta, niepasująca suknia * *Halyna to je take cojs ňepasowne, špatńe usyte.*

halyrz (*D.lp.* halyrza, *D.lm.* halyrzůw) 1. srebrna moneta, bita od XIII wieku w Hall am Kocher, potem w środkowej Europie do XIX wieku; halerz 2. zdawkowa jednostka monetarna Austro-Węgier (1892–1918), Czechosłowacji (1919–1939, 1945–1993), Protektoratu Czech i Moraw (1939–1945), Słowacji (1993–2008) i Czech (od 1993), równa 1/100 korony; halerz * *Ańi halyrza by'ch na to ňe doł.*

→ *czes.* halř, → *niem.* Haller, Heller

halyrzowy *przym. od halyrz*

hałajścić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* hałasã, *lp.cz.przesz.r.m.* hałajšůł) krzycheć (na kogoś); robić awanturę; pomstować (na kogoś, na coś); wyzywać (kogoś); besztać (kogoś) * *Ŭńna hałajšůta, ze przisoł ňeskoro chop s knajpy. * Camu tak hałajšis na te dzečo? → czes.* halasit

hałajšny hałasliwy → *czes.* halasny

hałasyny (*D.lp.* hałasynů) *rzecz. od hałajścić*

hałũn (*D.lp.* hałũnu, *Ms.lp.* hałũńe) alun * *Hatũn to je kamjyń, ftory ňe maze po golyńu. → niem.* Alaun

ham *dziec.* 1. **naśladowanie czynności jedzenia** 2. **robić ham | robić ham ham jeść**
syn. am

hamać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* hamũ, *lp.cz.przesz.r.m.* hamoł) *dziec.* jeść *syn. amać*

hamańy (*D.lp.* hamańo) *rzecz. od hamać*

hambafek (*D.lp.* hambafka) *w konstrukcji więźby dachowej:* belka poprzeczna łącząca dwie przeciwległe krokwie; jętką * *Na hambafku wiši skũra s krũlika, coby ňe susũta. * Na hambafku susũto ňe wũrztly. → czes.* hambalek, hambálek, *syn. hũmbanek, hymbafek*

hamburgu *wykrz. dżw. głos gołębia* * *Gołãmbje robjũ: hamburgu, hamburgu, hamburgu. syn. burgu*

hamcuch (*D.lp.* hamcucha) hamulec *syn. brymza, hamowidło, hamowńik*

hamerńa (*D.lp.* hamerńe) 1. kuźnia 2. huta

hamerńik (*D.lp.* hamerńika) 1. kowal 2. hutnik

Hameryka (*D.lp.* Hameryki, *Ms.lp.* Hameryce) Ameryka * *W űostatńich latach trochã rzecy ku ňy przisko ze Hameryki.*

Hamerykũn (*D.lp.* Hamerykana) Amerykanin

hamojźnojsć (*D.lp.* hamojźnojsći) chciwość

hamojźny chciwy

hamojźńe chciwie

hamojźńik (*D.lp.* hamojźńika) chciwiec

hamować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* hamujã, *lp.cz.przesz.r.m.* hamowoł) hamować * *Z gũrki jedže a ňe hamuje, to ňe moze stać ňescejšy. → niem.* hemmen

hamować ňe *zur. ndk* hamować się, powstrzymać się * *W mōwje trza ňe hamować, coby'js ňepotrzebnego ňic ňe pedžoł.*

hamowańy (*D.lp.* hamowańo) *rzecz. od hamować*

hamowidło (*D.lp.* hamowidła, *Ms.lp.* hamowidle) hamulec *syn. brymza, hamcuch, hamowńik*

hamowńik (*D.lp.* hamowńika) hamulec *syn. brymza, hamcuch, hamowidło*

hampel (*D.lp.* hampla) ślad po hamowaniu pojazdu

hampelman (*D.lp.* hampelmana) 1. pajac, pajacyk * *Hampelman skõce na lajńe.* 2. kukła, marionetka * *Ty mje za hampelmana robis.*

→ *niem.* Hampelmann

hampelmanek (*D.lp.* hampelmanka) *zdr. od hampelman* * *Jõ musã przy ňi skõkać jak hampelmanek. Mũ juz tego dojs — co űũna sce, to jõ musã zrobić.*

hamster (*D.lp.* hamstra, *Ms.lp.* hamstrze) 1. chomik *zob. hamstrõk, skrzeczek, sysoł*, → *niem.* Hamster 2. sknera 3. człowiek chciwy, zachłanny 4. *fraz. iŝ na hamster* (a) iŝć handlować czymś; iŝć coś sprzedawać (b) iŝć wymieniać się, prowadzić handel wymienny (zwłaszcza w trudnych czasach, np. podczas wojny, w celu zdobycia żywności i innych podstawowych produktów)

hamsterek (*D.lp.* hamsterka) *zdr. od hamster*

hamstertaŝa (*D.lp.* hamstertaŝe) duża, pojemna torba

hamstrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* hamstrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* hamstrowoł) gromadzić (zwłaszcza w nadmiernej ilości); chomikować * *Tyn yno hamstruje, a jescy mõ mało.* 2. wymieniać się; prowadzić handel wymienny (zwłaszcza w trudnych czasach, np. podczas wojny, w celu zdobycia żywności i innych podstawowych produktów) * *Bez wojńã ludže chodžyli hamstrować. * Ŭũn zajš idže na tõrg hamstrować.*

→ *niem.* hamstern

hamstrowańy (*D.lp.* hamstrowańo) *rzecz. od hamstrować*; gromadzenie

hamstrõk (*D.lp.* hamstrõka) chomik *zob. hamster, skrzeczek, sysoł*

handablaga (*D.lp.* handablagi, *Ms.lp.* handabladze) *daw.* kosiarka do zboża * *Ŭi przijechała na pole mašina, trza bũto naũokoło űobšec zbozy kosũ, coby handablaga abo binder mũgty przejechać.*

handbal (*D.lp.* handbala) piłka ręczna; szczypiorniak → *niem.* Handball

handbaler (*D.lp.* handbalera, handbalerze) ktoś grający w piłkę ręczną; szczypiornista → *niem.* Handballer

handbalerka (*D.lp.* handbalerki, *Ms.lp.* handbalerce) kobieta grająca w piłkę ręczną; szczypiornistka

handbalowy *przym. od handbal* * *W nasj mjejsće je handbalowy klub.*

handbrymza (*D.lp.* handbrymze, *Ms.lp.* handbrymže) hamulec ręczny

handel (*D.lp.* handlu) 1. handel * *Lepse trzi deka handlu űod kila roboty. → niem.* Handel 2. plac targowy, targowisko * *Jutro jadã na handel pjeprzki przedõwać. * Bũta zech wcora na handlu. * Na handel leçoł te grziby przedać.*

handfejger (*D.lp.* handfejgra, *Ms.lp.* handfejgrze) zmiotka

handgranata (*D.lp.* handgranaty, *Ms.lp.* handgranaće) granat ręczny → *niem.* Handgranate

handgryf (*D.lp.* handgryfa) uchwyt, rączka → *niem.* Handgriff

handkrajzejga (*D.lp.* handkrajzejgi, *Ms.lp.* handkrajzejdze) pilarka tarczowa ręczna → *niem.* Handkreissäge

handkrejma (*D.lp.* handkrejmy) krem do rąk → *niem.* Handcreme

handkus (*D.lp.* handkusa, *Ms.lp.* handkuŝe) pocałunek posłany dłoniã

handla (*D.lp.* handle) spinka do układania włosów w kok

- handlaŋger** (*D.lp.* handlaŋgra, *Ms.lp.* handlaŋgrze) pomocnik na budowie; pomocnik murarza * *Ůũn robi při mularzach za handlaŋgra.* * *Buduŋã haŋpã.* Mularza juz mŋ i potrebuŋã jescy handlaŋgrŋw. → *niem.* Handlanger
- handlaŋgerka** (*D.lp.* handlaŋgerki, *Ms.lp.* handlaŋgerce) pomocnica na budowie; pomocnica murarza
- handlaŋgrować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* handlaŋgrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* handlaŋgrowoł) pomagać (murarzowi na budowie) * *Walter nŋ murowoł, a Waldek mu handlaŋgrowoł.* → *niem.* handlangern
- handlaŋgrowaŋy** (*D.lp.* handlaŋgrowaŋo) *rzecz. od handlaŋgrować*
- handlować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* handlujã, *lp.cz.przesz.r.m.* handlowoł) handlować, sprzedawać; **handlować (s cŷ)** handlować (czym) * *Jo handlujã ze ůowocŷ.* * *Handlujmy kartoflŋma.* → *niem.* handeln
- handlować še** *zwr. ndk* targować się * *Ůũna še ůo wsystko handluje.* *zob. cechtować še*
- handlowaŋy** (*D.lp.* handlowaŋo) *rzecz. od handlować*
- handlyra** (*D.lp.* handlyry, *Ms.lp.* handlyrze) * *Moja o ma to buła staro handlyra.* *zgr. od handlyrka*
- handlyrka** (*D.lp.* handlyrki, *Ms.lp.* handlyrce) handlarka, przekupka; kobieta sprzedająca na targowisku, na bazarze → *niem.* Händlerin
- handlyrski** *przym. od handlyrz;* handlarski, kupiecki; **handlyrski stũn** stan kupiecki
- handlyrstwo** (*D.lp.* handlyrstwa) handel, handlowanie; kupiectwo
- handlyrz** (*D.lp.* handlyrza) 1. handlarz; sprzedawca (na targowisku, na bazarze); przekupieñ → *niem.* Händler 2. **dũmowy handlyrz** domokrażca
- handlyrzić** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* handlyrzã, *lp.cz.przesz.r.m.* handlyrzũł) handlować
- handlyrzisko** (*D.lp.* handlyrziska) *zgr. od handlyrz*
- handlyrzũw** *przym.dzierz. od handlyrz* * *To je handlyrzũw kũñ.*
- handlyrzyŋy** (*D.lp.* handlyrzyŋo) *rzecz. od handlyrzić*
- handŝryft** (*D.lp.* handŝryftu, *Ms.lp.* handŝryfće) 1. rękopis, manuskrypt 2. pismo odręczne → *niem.* Handschrift
- handŝtand** (*D.lp.* handŝtandu, *Ms.lp.* handŝtaŋdze) stanie na rękach; stójka na rękach; **robić handŝtand** stawać na rękach; **zrobić handŝtand** stanąć na rękach
- handŝuł** (*zwykle w lm., D.lp.* handŝuła) rękawiczka * *Jo robjã w handŝułach.* → *niem.* Handschuh
- handŝułek** (*zwykle w lm., D.lp.* handŝułka) *zdr. od handŝuł*
- handŝułeczek** (*zwykle w lm., D.lp.* handŝułicka) *zdr. od handŝułek*
- handtaŝa** (*D.lp.* handtaŝe) torebka; torebka damska * *W handtaŝi mũmy zymłã s fetŷ, ŝwjerć pecynka i trzi krajicki z wũrtŷ, bãñdŷmy ŝñodać na ŝtũmelpaũže.* → *niem.* Handtasche
- handtaŝka** (*D.lp.* handtaŝki, *Ms.lp.* handtaŝce) torebka damska * *Moja baba mo fajnvũ taŝkã na roztomajtne ŝpeje.*
- handwerk** (*D.lp.* handwerku) rzemiosło
- handzlik** (*D.lp.* handzlika) źrebak, źrebie
- haŋgowaŋy** (*D.lp.* haŋgowaŋo) *górn.* zjazd pod ziemię w kopalni
- hanf** (*D.lp.* hanfu) 1. konopie (roślina) *zob. kũnopjy* 2. włókna konopne do uszczelniania gwintów; pakuły * *Hanfŷ izoljruje še gwinty na rułach.* → *niem.* Hanf
- hanfowy** konopny, konopiany
- hanka** (*D.lp.* hanki, *Ms.lp.* hance) **gibkõ hanka** *bot.* żółtlica drobnokwiatowa (*łac.* Galinsoga parviflora) *zob. franceŷiŝkraũt, francuske ŷely, francuz, francyjũŋskõ ŷelina, gorzkõ ŷelina, zołtocha, zũłtocha*
- hankejsi** dawniej, kiedyŝ
- hanõk** (*D.lp.* hanõka) 1. ktoś opryskliwy, gburowaty; gbur 2. prostak
- Hanõwry** (*D.* Hanõwrũw) Hannover
- hantuch** (*D.lp.* hantucha) ręcznik → *niem.* Handtuch
- hantusek** (*D.lp.* hantuska) *zdr. od hantuch;* ręczniczek
- hantusysko** (*D.lp.* hantusyska) *zgr. od hantuch*
- Hanys** (*D.lp.* Hanysa, *M.lm.* Hanyŝe) *pejor.* ŝłazak (z Górnego ŝłaska) * *My, Hanyse, poradŷmy robić.*
- hanyssek I.** (*D.lp.* hanysku) 1. *bot.* biedrzeniec anyŷ, anyŷ, anyŷek (*łac.* Pimpinella anisum) * *Prziŋnyŷ mi dŷebko hanysku.* *zob. anysek, aŋis* → *niem.* Anis 2. anyŷ (przyprawa) *zob. anysek, aŋis* 3. syrop z dodatkiem anyŷu *zob. anysek* 4. *bot.* nagietek lekarski, nagietek (*łac.* Calendula officinalis) *zob. nõgjetek, stulik, gjũntek II.* (*D.lp.* hanyska) 1. anyŷ (pojedyncza roślina) *zob. anysek* 2. cukierek anyŷowy *zob. anysek* 3. ciasteczko anyŷowe *zob. anysek* 4. okrągły ŷelazny piecyk z rurã do komina (tzw. koza) * *Przi hanysku my ŝedŷeli i bez cołki wjecũr ůozprawjali.* * *Mũmy sã w dũma hanyska, bãñdŷmy še grzõć.* *zob. bartek, bãmbŷnõk, kacka, kacycza, mõrcinek, ŷelaŷnõk*
- hanyska** (*D.lp.* hanyski, *Ms.lp.* hanysce) porzeczkã (krzew i owoc) *zob. jagũdka, jõhanka, jõhanysbera, jõhanyska, rybizla, ŝwjũntojũnka*
- Hanyska** (*D.lp.* Hanyski, *Ms.lp.* Hanyŝce) *pejor.* ŝłazaczka (z Górnego ŝłaska)
- hanyski** *przym. od Hanys;* *pejor.* ŝłaski
- hanyskowy** *przym. od hanyssek;* **hanyskowe kichle** ciasteczka anyŷowe
- hanzlik** (*D.lp.* hanzlika) źrebak, źrebie
- haŋgel** (*D.lp.* haŋgla) wieszak, zawieszka (przy odzieŷy, ręczniku) * *Zajŝ še haŋgel při mantlu urwoł.* *zob. aũfhyŋger, fõfka*
- hañ** 1. tam *zob. tã* 2. **hañ dõwno** bardzo dawno temu
- hañć:** **hañć, hañć, hañć** przywoływanie królików *syn. truŝ*
- hañebny** wielki, ogromny * *Hañebny kojsũł wybudowali.*
- hañicka** (*D.lp.* hañicki, *Ms.lp.* hañicce) *bot.* nostrzyk (*łac.* Melilotus) *zob. mjodũnik, nõŝnyg*
- hapelacyjõ** (*D.lp.* hapelacyje) apelacja *syn. apelacyjõ,* → *niem.* Appellation
- hapelować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* hapelujã, *lp.cz.przesz.r.m.* hapelowoł) 1. odwoływać się do sądu wyŝszej instancji * *Jak sygroł proces, to hapelowoł dali.* 2. protestować, zgłaszać sprzeciw, nie zgadzać się * *Ńe hapeluj tela.*
- hapelować še** wyklõcać się, dopominać się, upominać się * *Hapeluje še ůo pole.* * *Ůũni hapelujũ še ůo swoje.* * *Jõ buł cały dŷyñ godny, ale'ch še ñe hapelowoł, bo'ch še ŝtydũł.* * *Ńe hapeluj še, bo i tak dostaŋes swoje.* *

*Camu se nie hapelujes? Uün se hapeluje i wadzi üo tyn küsek pola. * Hapelujes se üo bele co. * Co ty se hapelujes tak mocno? * Üo swoje müsís se hapelować. * Ne hapeluj se tak. * Idä se tä hapelować. → zob. **apelować se, üopüminac se***

hapelowañy (*D.lp.* hapelowañô) rzecz. od **hapelować**

hapik (*D.lp.* hapika) 1. człowiek chciwy 2. skąpiec, sknera, skąpiec → *niem.* happig ('o cenie: słony wygórowany')

hapikörz (*D.lp.* hapikörza) 1. ktoś chciwy, pazerny 2. skąpiec, sknera, dusigrosz

hapitlök (*D.lp.* hapitlöka) rozrabiaka, lekkoduch, powsinoga

hapöl (*D.lp.* hapöla) 1. ktoś chciwy 2. samolub * *Ale s niego je hapöl, süm se najöd, a drugy nic nie üostawjül. zob. **samojedñik***

hapycka (*D.lp.* hapycki, *Ms.lp.* hapycce) apteczka *syn.* **aptycka**

hapycny apteczny *syn.* **aptycny**

hapyka (*D.lp.* hapyki, *Ms.lp.* hapyce) apteka *syn.* **aptyka**

hapykarcyk (*D.lp.* hapykarcyka) pomocnik, praktykant w aptece *syn.* **aptykarcyk**

hapykarski aptekarski; dotyczący aptekarza; należący do aptekarza *syn.* **aptykarski**

hapykarstwo (*D.lp.* hapykarstwa) aptekarstwo *syn.* **aptykarstwo**

hapykñik (*D.lp.* hapykñika) aptekarz, farmaceuta *syn.* **aptykñik**

hapykörka (*D.lp.* hapykörki, *Ms.lp.* hapykörce) 1. aptekarka 2. żona aptekarza *syn.* **aptykörka**

hapykörz (*D.lp.* hapykörza) 1. aptekarz: (a) farmaceuta pracujący w aptece (b) właściciel apteki 2. *przen. o człowieku skąpym, drobiazgowym* *syn.* **aptykörz**

hapykörzowö żona aptekarza; aptekarzowa *syn.* **aptykörzowö**

hapytać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. hapytÿ, lp.cz.przesz.r.m. hapytoł) utykać na nogę * *Cüz'ejš to zrojül, ize hapytös?*

haranda (*D.lp.* harandy, *Ms.lp.* harañdze) karczma 1. najem, dzierżawa *zob. harynda, nõjym, pacht* 2. gospoda, karczma *zob. gospoda, harynda, kacma, sýnk*

harak (*D.lp.* haraku) *zob. arak*

harapatny brzydki

harapatñe brzydko

haras (*D.lp.* harasu) 1. lekka tkanina wełniana; haras 2. rodzaj lśniącej wełny do wyszywania

haraski (*tylko lm., D.* harasküw) ozdoby do sukienek, fartuchów, włosów (z kolorowych materiałów, wstążek)

harasowy *przym* od **haras**

haratać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. haratÿ, lp.cz.przesz.r.m. haratoł) 1. niszczyć * *Ne haratej placu, bo przyñís nie idže. * Jak juz ñy mjeli co haratać, pojšli. * Kury haratajÿ ñy üogruñdek. 2. kaleczyć, ranić, okaleczać * *My šli w krüt-kich galötkach, a üosträzyny nõs haratały po nogach. * Ne haratej šlüskej gödki polüñizmusüma. 3. ciężko pracować * Uün cotke zycy haratoł na grubje. zob. **bakać, cörać, culać, kamać, robić****

haratañy (*D.lp.* haratañô) rzecz. od **haratać**

haräzök (*D.lp.* haräzök) ktoś niewydarzony *zob. utröpek*

harbata (*D.lp.* harbaty, *Ms.lp.* harbaće) herbata

harbatka (*D.lp.* harbatki, *Ms.lp.* harbatce) *zdr. od harbata*

harest (*D.lp.* harestu, *Ms.lp.* harejšće) 1. areszt (krótkotrwałe pozbawienie wolności), zatrzymanie * *Dostoł dwa tydñie harestu. * Pörä dñi to je harest, a pörä löst to je cuchthaüz. * Ukörali jich harestÿ. 2. uwięzienie; pozbawienie wolności na mocy wyroku sądowego * *Dostoł pjÿñic löst harestu. 3. więzienie (budynek lub pomieszczenie, w którym przetrzymywane są osoby pozbawione wolności) * Uün üod wcora šedži w harejšće. * Posoł na tydñyn do harestu. * Dugo šedžoł w harejšće. * W našy mjejšće ñyma juz harestu. * W Strzelcach je cÿzki harest. * Müj juz üod roku šedži w harejšće. * Jeji chop juz döwno je s harestu wypuscüny.**

*zob. **cuchthaüz** 4. fraz. **zawrzyć do harestu | zañknüñć do harestu** aresztować, pozbawić wolności; uwięzić * *Zawrzyć će do harestu i tela bññdzes mjoł. * Zawarli go do harestu. * Do harestu zañkli tego žłodžeja. → niem. Arrest 5. fraz. **zawjyrać do harestu | zañkinać do harestu** pozbawiać wolności**

harestajñski więzienny * *Harestajñski ancug je zwycajñe šwjatly.*

harestancki więzienny; **harestancki kust** więzienne jedzenie * *W cuchthaüze dali ñy harestancke üoblecyñy.*

harestant (*D.lp.* harestanta, *Ms.lp.* harestañće) aresztant, więzieñ * *Jedyn harestant ućek ze cuchthaüzu. * Šandara kludžül dwuch harestantüw. * Harestant robi pod aüfzejerÿ. syn. **cuchthojzler, harestantñik, harestñik***

harestantka (*D.lp.* harestantka) kobieta osadzona w areszcie lub więzieniu; więźniarka; aresztowana

harestantñik (*D.lp.* harestantñika) człowiek osadzony w areszcie lub więzieniu; aresztant; więzieñ; aresztowany * *W radyjökü gödali, co ućek jedyn harestantñik. * Cuzä se jak harestantñik w tej chałpje. * Harestantñika brali šupöki do harestu. syn. **cuchthojzler, harestant, harestñik***

harestantować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. harestantujä, lp.cz.przesz.r.m. harestantowol) być pozbawionym wolności; przebywać w areszcie; przebywać w więzieniu * *Uün harestantowol dwa lata.*

harestantowañy (*D.lp.* harestantowañô) rzecz. od **harestantować**

harestater (*D.lp.* harestatra, *Ms.lp.* harestatrze) strażnik w areszcie, więzieniu, obozie; klawisz * *Ty'jš je jak tyn harestater, pjerüñe, yno mje cotki cös wachujes. * W lagrze büł üokropicny harestater.*

harestñik (*D.lp.* harestñika) człowiek osadzony w areszcie lub więzieniu; aresztant; więzieñ; aresztowany *syn. **cuchthojzler, harestant, harestantñik***

harestować *dk* (1.os.lp.cz.przys. harestujä, lp.cz.przesz.r.m. harestowol) aresztować; osadzić w areszcie lub więzieniu; pozbawić wolności * *Dopjyro wcora go harestowali. * Policjjo go harestowala.*

harestowany aresztowany

harestowañy (*D.lp.* harestowañô) rzecz. od **harestować**; aresztowanie, pozbawienie wolności

harfa (*D.lp.* harfy) harfa *syn. arfa, → niem. Harfe*

harfjörka (*D.lp.* harfjörka) harfistka *syn. arfjörka*

harfjörz (*D.lp.* harfjörza) harfista *syn. arfjörz*

harmata (*D.lp.* harmaty, *Ms.lp.* harmaće) broń artyleryjska; działo; armata * *Jak harmaty zagrały, to my już myśleli, że to je kůńec.*

harmijō (*D.lp.* harmije) armia *zob.* **armijō**

harmonoška (*D.lp.* harmoški) 1. harmonia (instrument muzyczny) 2. **harmonoška na knefle** harmonijka guzikowa, akordeon guzikowy *zob.* **cyja, kneflůwka**

harmůnka (*D.lp.* harmůnki, *Ms.lp.* harmůnce) harmonijka ustna, organka

harmůńnicny harmoniczny

harmůńijō (*D.lp.* harmůńije) 1. harmonia, zgoda *zob.* **ajnštymůng** 2. harmonia (instrument muzyczny) * *Jō poradzã grać na harmůńiji.*

harmůńika (*D.lp.* harmůńiki, *Ms.lp.* harmůńice) 1. harmonijka ustna, organka *zob.* **brůmajzla** → *niem.* Mundharmonika 2. harmonia (instrument muzyczny)

harmůńikōrz (*D.lp.* harmůńikōrza) 1. ktoś grający na organkach 2. ktoś grający na harmonii

harmůńista (*D.lp.* harmůńisty, *Ms.lp.* harmůńiście) ktoś grający na harmonii

harnadla (*D.lp.* harnadle) szpilka do włosów → *niem.* Haarnadel

harnec (*D.lp.* harneca) siatka zakładana na włosy * *Kobjyty spůwały wé harnecach. * Jak florō kobjyta mjata cýńke i słabe wosy, to pod chustkã robjůta še cubek s kůskůw štofu, a na to ũblykała harnec. zob. dudelzak, → niem.* Haarnetz

harnojśc (*D.lp.* harnojści) wystawność, przepych

harny o przyjęciu, weselu: wystawny, wspaniały * *Mjeli harné wesely.*

harštula (*D.lp.* harštule) wystający od spodu element podkowy (zwiększający jej przyczepność); hacel *zob.* **gryf, štola**

haršwajfy (*tylko lm., D.* haršwajfůw) pióropusz * *Wojōki űy majů cickůw, yno haršwajfy.*

hartować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* hartujã, *lp.cz.przesz.r.m.* hartował) hartować (np. stal) * *Żelazo hartujů, co ĩnksego űi. → niem.* härten

hartycōk (*D.lp.* hartycōka) *bot.* słonecznik bulwiasty, topinambur (*łac.* Helianthus tuberosus) *syn.* **artycōk**

harym (*D.lp.* harymu) harem → *czes.* harém

haryn (*D.lp.* haryna, *Ms.lp.* haryńe) *zgr. od harynek* * *Wé Wjeli Pjůntek na ũbjōd bůty bratkartōfle s kisků abo ze majšlůnků, a do do tego štůny haryn.*

haryncanny 1. śledziowy 2. **haryncannō woda** woda po moczeniu śledzi

haryncōrka (*D.lp.* haryncōrki, *Ms.lp.* haryncōrce) 1. beczka po śledziach * *Wyćep tã haryncōrkã, bo cały sklep šmjerdzi. 2. kobieta sprzedająca śledzie*

haryncōrz (*D.lp.* haryncōrza) sprzedawca śledzi

haryncůnka (*D.lp.* haryncůnki, *Ms.lp.* haryncůnce) zupa ze śledzi

harynda (*D.lp.* haryndy, *Ms.lp.* haryńdze) 1. najem, dzierżawa *zob.* **haranda, nōjym, pacht** 2. gospoda, karczma * *Stanůn s kůńmi przed haryndů i posoť še wypić piwo. zob. gospoda, haranda, kacma, šyńk*

haryndarcyk (*D.lp.* haryndarcyka) pomocnik karczmarza

haryndatůr (*D.lp.* haryndatora, *Ms.lp.* haryndatorze) dzierżawca, najemca *zob.* **nōjymńik, pachter**

haryndować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* haryndujã, *lp.cz.przesz.r.m.* haryndował) 1. brać w najem, dzierżawić; wynajmować (od kogoś) *zob.* **nojmować, pachtować** 2. prowadzić karczmę 3. włóczyć się, wałęsać po karczmach * *űe harynduj tak, yno še wejź do roboty.*

haryndowańy (*D.lp.* haryndowańō) *rzecz. od haryndować;* dzierżawienie

haryndōrz (*D.lp.* haryndōrza) karczmarz; właściciel karczmy, gospody

harynecek (*D.lp.* harynecka) *zdr. od harynek;* mały śledź; śledzik

harynek (*D.lp.* harynka) 1. śledź; **kwajšny harynek** śledź w occie; **wãndzůny harynek** śledź wędzony; **zaprawjůny harynek** śledź marynowany * *Dockej, jedyn harynek ĩi przĩnesã. → niem.* Hering 5. *fraz. ańi jarzůng ańi harynek o bardzo chudym człowieku lub zwierzęciu:* skóra i kości 6. *fraz. chudy jak harynek* bardzo chudy, wychudzony * *Ty'js je chudy jak harynek. 7. fraz. goły jak harynek* biedny jak mysz kościelna * *Ná dyć tyn synek űic űy mō. Ŭůn je goły jak harynek. 8. fraz. harynek wãndzůny i Francík mocůny dowcipne powiedzenie űywane wobec chłopca (także z innymi imionami) 9. na štůnego harynka űe zarobić* bardzo mało zarobić * *Ty w tej twojej roboće na štůnego harynka űe zarobis.*

harynkowy śledziowy

haryńdzōrka (*D.lp.* haryńdzōrki, *Ms.lp.* haryńdzōrce) żona karczmarza; żona właściciela karczmy, gospody

haryńdzōrz (*D.lp.* haryńdzōrza) 1. karczmarz 2. dzierżawca karczmy, gospody

haryńōk (*D.lp.* haryńōka) ktoś chudy, wychudzony

hastermůn (*D.lp.* hastermana) straszdyłło

haša (*D.* haše) żużel, szlaka

hašaũto (*D.lp.* hašaũta, *D.lp.* hašaũće) śmieciarka

haše (*tylko lm., D.* hašůw) 1. popiół z pieca; spieczony popiół, żużel (z pieca) * *Wysuj te haše. * Haše še wynojši na hašōk. * Jak še pōli, to še robjů haše. 2. śmieci * Zasuli tã džurã roztomajtnymi hašůma. * Wyglůndōs jak z ũokna na plac, a na placu haše.*

hašomaskjetńik (*D.lp.* hašomaskjetńika) ktoś, kto grzebie w śmieciach, śmietnikach; hiena śmietnikowa

hašošnupek (*D.lp.* hašošnupka) ktoś, kto grzebie w śmieciach, śmietnikach; hiena śmietnikowa

hašōcek (*D.lp.* hašōcka) *zdr. od hašōk;* śmietniczka, śmietniczek

hašōk (*D.lp.* hašōka) 1. śmietnik, kosz na śmieci * *Wyćep to do hašōka!* 2. miejsce, gdzie wysypuje się popiół → *niem.* Asche ('popiół') 3. pustak żużlobetonowy

hašōkowy śmietnikowy

hašpa (*D.lp.* hašpy) agrafka, zapinka *zob.* **hafta, špandlik, zicherka, zichernadla**

hašpecka (*D.lp.* hašpecki, *Ms.lp.* hašpecce) *zdr. od hašpka*

hašpel (*D.lp.* hašpla) 1. kołowrót * *Juz hašpel rzegoce, pajńscōrze rznů kloce, ĩskōce woze ĩsnů. → niem.* Haşpel 2. zwrotnica (w kopalni) 3. staroć; stary grat

hašpelka (*D.lp.* hašpelki, *Ms.lp.* hašpelce) *zdr. od hašpka*

hašpka (*D.lp.* hašpki, *Ms.lp.* hašpce) *zdr. od hašpa*

- hašpla** (*D.lp.* hašple) 1. zasuwa metalowa (przy drzwiach, furtce, bramie) 2. wsuwka do włosów 3. stara, brzydka kobieta * *Ale še wez hašplã!*
- hašplôrz** (*D.lp.* hašplôrza) *górn.* ktoś obsługujący kołowrót kopalniany
- hašûwa** (*D.lp.* hašûwy) droga szutrowa
- hašy** (*D.lp.* hašô) popiół z pieca; spieczony popiół, żużel (z pieca) * *Posuj tyn šnyg hašy* → *niem.* Asche
- hatłas** (*D.lp.* hatłasu) tkanina atłasowa * *Ŭoblykta klejd ze hatłasu.* * *Jechali w štyrokúnnej kolaše ũod pojstrzodka ũobitej želũny hatłasy.*
- hatłaska** (*D.lp.* hatłaski, *Ms.lp.* hatłasce) atłasowa chustka na głowę
- hatłasowy** atłasowy; uszyty z atłasu * *Ŭũna nojši hatłasowy fortuch.* * *Hatłasowô satka.*
- haŭba** (*D.lp.* haŭby) 1. czepiec → *niem.* Haube 2. kapтур *zob.* **kapuca** 3. kapelusz pszczelarski (z siatką) *zob.* **larwa**
- haŭdrich I.** (*D.lp.* haŭdrichu) 1. *bot.* rzodkiew świrzepa, łopucha (*łac.* Raphanus raphanistrum) 2. *bot.* gorczyca polna, ognicha (*łac.* Sinapis arvensis) **II.** (*D.lp.* haŭdricha) 1. rzodkiew świrzepa, łopucha (pojedyncza roślina) 2. gorczyca polna, ognicha (pojedyncza roślina)
- haŭptkšŭndz** (*D.lp.* haŭptkšŭndza) *w parafiach z więcej niż jednym księdzem:* proboszcz *zob.* **farôz**
- haŭptmajster** (*D.lp.* haŭptmajstra, *Ms.lp.* haŭptmajstrze) główny majster; kierownik
- haŭptman** (*D.lp.* haŭptmana) 1. kierownik, naczelnik 2. kapitan → *niem.* Hauptmann
- haŭptšalter** (*D.lp.* haŭptšaltra, *Ms.lp.* haŭptšaltrze) główny wyłącznik (prądu)
- haŭptštrasa** (*D.lp.* haŭptštrase, *Ms.lp.* haŭptštraše) główna ulica
- haŭptzicherŭng** (*D.lp.* haŭptzicherŭnga) główny bezpiecznik (w budynku, w instalacji elektrycznej)
- haŭptžłodžyj** (*D.lp.* haŭptžłodžėja) przywódca szajki złodziei
- haŭšul** (*D.lp.* haŭšula) bambosz, kapeć, papeć, papuć, pantofel * *Potŭw mi moje haŭšuly.* *zob.* **laćek, pantôfel, papuć** → *niem.* Hausschuh
- haŭšulek** (*D.lp.* haŭšulka) *zdr. od* **haŭšul**
- haŭzer** (*D.lp.* haŭzera, *Ms.lp.* haŭzerze) wędrowny sprzedawca; domokrażca * *Totyŭ haŭzer przedôwoł co yno.*
- haŭzkejza** (*D.lp.* haŭzkejze, *Ms.lp.* haŭzkejže) 1. domowy ser smażony (zwykle z kminkiem i solą) * *Na haŭzkejžã syr še mušy zalezec.* *syn.* **šmjerdžŭncy syr, zgnity syr, zalezôk** 2. **coby (kogo) kŭłko ze haŭzkejze nie przejechało żartobliwa przestroga przy pożegnaniu** * *Coby će kŭłko ze haŭzkejze nie przejechało!*
- haŭzkejzka** (*D.lp.* haŭzkejzki, *Ms.lp.* haŭzkejzce) *zdr. od* **haŭzkejza**
- haŭzklajd** (*D.lp.* haŭzklajda, *Ms.lp.* haŭzklajdze) podomka, szlafrok *zob.* **hazuka, mantelšryca, morgynrok**, → *niem.* Hauskleid
- haŭzmajster** (*D.lp.* haŭzmajstra, *Ms.lp.* haŭzmajstrze) dozorca, stróż * *Roch bŭł wé skole za haŭzmajstra.*
- haŭzmajsterka** (*D.lp.* haŭzmajsterki, *Ms.lp.* haŭzmajsterce) dozorczyńni
- haŭzmajsterstwo** (*D.lp.* haŭzmajsterstwa) bycie dozorcą, stróżem
- haŭzować** *ndk* (1.os.lp.cz.ter. haŭzujã, lp.cz.przesz.r.m. haŭzowoł) 1. **o ludziach, zwierzętach** mieszkać, zamieszkiwać * *Jô šã haŭzujã.* * *Tã przy lejše haŭzujŭ lise.* * *Łaska na polu haŭzuje.* 2. urządzać się, zagospodarowywać się, przebywać (w domu, mieszkaniu) * *Ŭũni jescy tã ny mjyskajŭ, ale juz cãsto tã haŭzujŭ.*
- haŭzowaŭny** (*D.lp.* haŭzowaŭnô) *rzecz. od* **haŭzować**
- haŭzyrer** (*D.lp.* haŭzyrera, *Ms.lp.* haŭzyrerze) wędrowny sprzedawca; domokrażca → *niem.* Hausierer
- haŭzyrka** (*D.lp.* haŭzyrki, *Ms.lp.* haŭzyrce) 1. wędrowanie od domu do domu, czasem z towarem na sprzedaż; domokraństwo * *Idã na haŭzyrkã.* * *Jak chodži po haŭzyce, to juz je źle.* 2. wędrowka, włóczęga, tułaczka * *Wybjy-
raťa 'ch še sama na kŭnnŭ haŭzyrkã.*
- haŭzyrować** *ndk* (1.os.lp.cz.ter. haŭzyrujã, lp.cz.przesz.r.m. haŭzyrowoł) 1. wędrować od domu do domu (np. z towarami na sprzedaż) 2. grasować * *Ŭũn haŭzyrowoł yno wé wjelkich mjastach.* → *niem.* hausieren
- haŭzyrowaŭny** (*D.lp.* haŭzyrowaŭnô) *rzecz. od* **haŭzyrować**
- hawerfloki** (*tylko lm., D.* hawerflokŭw) płatki owsiane → *niem.* Haferflocken
- hawerflokowy** *o wyrobach cukierniczych, potrawach:* z płatkami owsianymi **Zrobjŭta'ch hawerflokowe m-
skjety.**
- hawizo** (*D.lp.* hawiza, *Ms.lp.* hawiže) 1. zawiadomienie, wezwanie * *My mu dali hawizo, az przidže.* 2. awizo → *zob.* **awiz, awizo**
- hawjyrski** górniczy
- hawjyrz** (*D.lp.* hawjyrza) *Śl. Ciesz.* górnik *zob.* **bergman, bergmŭn, grubelôk, gruber, grubjôrz**, → *czes.* havíř, → *niem.* Hawer
- hawjyrŕia** (*D.lp.* hawjyrŕie) kopalnia *syn.* **gruba**
- hawyna** (*D.lp.* hawyny, *Ms.lp.* hawynie) port, przystań * *Wjechałã tŭdž do hawyny.* → *niem.* Hafen
- hawynka** (*D.lp.* hawynki, *Ms.lp.* hawynce) *zdr. od* **hawyna**
- hawynowy** portowy
- hazelnus** (*D.lp.* hazelnusa, *Ms.lp.* hazelnuše) leszczyna, orzech laskowy
- hazelnusek** (*D.lp.* hazelnuska) *zdr. od* **hazelnus**
- hazelnusowy** leszczynowy
- hazelnušik** (*D.lp.* hazelnušika) *zdr. od* **hazelnus**
- hazôcek** (*D.lp.* hazôcka) *zdr. od* **hazôk**; zajączek, mały zając
- hazôk** (*D.lp.* hazôka) 1. zając * *Przŭny jak naprany hazôk kŭyruje še swojymi drŭgŭma.* *zob.* **hazôl, hazyk, husôk, zajŭnc** → *niem.* Hase 2. borowik zajączy, podgrzybek zajączek (gatunek grzybów; *łac.* Boletus subtomentosus) *zob.* **zajŭncek, zajŭncôk**
- hazôl** (*D.lp.* hazôla) zając *zob.* **hazôk, hazyk, husôk, zajŭnc**
- hazucka** (*D.lp.* hazucki, *Ms.lp.* hazuce) *zdr. od* **hazuka**
- hazuka** (*D.lp.* hazuki, *Ms.lp.* hazuce) 1. koszulka, kaftanik (dla małego dziecka) 2. sukienka dziecięca * *Pŭyrwej džečŭ ũobŭcyli hazuki.* * *Dôwni džeći lôtały w takich dugich hazukach.* * *Hazuki bŭty co trochã ũod cegojš zmarasŭne.* 3. długa koszula (noszona przez dorosłych) 4. podomka, szlafrok *zob.* **haŭzklajd, mantelšryca, morgynrok** 5. sukienka * *W tej hazuce ŕerada chodžã.* 6. **ta-
żić w bele jakej hazuce** być ubranym niedbale, byle jak * *Ta baba w takej bele jakej hazuce tažŭ, ze aze gaŭnba.*

hazulka (*D.lp.* hazulki, *Ms.lp.* hazulce) koszulka dla małego dziecka; sukienka dziecięca

hazůń (*D.lp.* hazůńa) *zgr. od hazyk*

hazycek (*D.lp.* hazycka) *zdr. od hazyk*; zajaczek, mały zajac

hazyk (*D.lp.* hazyka) *zajac zob. hazók, hazól, husók, zajůnc*

hazynklaj (*D.lp.* hazynklaju) *bot. szczawik zajęczy (łac. Oxalis acetosella) zob. kwósek*

hebel (*D.lp.* hebla) 1. strug (do drewna) * *Stolórz hebluje drzewo heblj, coby būto gładke. hebel z noskŷ* strug z wystającym drewnianym uchwytem → *niem.* Hobel 2.

hebel | **hebel na kapustã** szatkownica do kapusty (z nożami na obracanych kole) * *Coby hebel būł ũostry, trza go būto przůdzi nabrušić. zob. krůzarka, noze*

heblicek (*D.lp.* heblicka) *zdr. od heblik*

heblik (*D.lp.* heblika) *zdr. od hebel*; mały strug do drewna

heblina (zwykle w *lm.*, *D.lp.* hebliny, *Ms.lp.* heblińe) wiór (z drewna) *syn. heblowina, heblowidło*

heblować *ndk* (1.os.*lp.*cz.*ter.* heblujã, *lp.*cz.*przesz.*r.m. heblowół) 1. strugać za pomocą struga * *Stolórz hebluje. * Ucyń še dopjyro mušić ucyć heblować.* 2. szatkować za pomocą szatkownicy * *Jak'ech zacůn kapustã heblować, to ũe būto myšli ũo chorobje. → niem.* hobeln

heblowańy (*D.lp.* heblowańó) *rzecz. od heblować → niem.* Hobeln

heblowidło (*D.lp.* heblowidła, *Ms.lp.* heblowidle) wiór (z drewna) *syn. heblina, heblowina*

heblowina (zwykle w *lm.*, *D.lp.* heblowiny, *Ms.lp.* heblowińe, *M.lm.* heblowinůw) 1. wiór (z drewna) * *Heblowinůma hajcujymy w trećinůku. * Heblowinůma idže kurŷ postãc abo pod blachŷ pólíc. * Pozbjyrej trochã tich heblowinůw na ũogynŷ słozyć. * Do heblowinůw še dobrze ũogynŷ skłódo. syn. heblina, heblowidło* 2. *fraz. mjeć heblowiny w gowje* być głupim *syn. mjeć plewy w gowje, mjeć šano w gowje*

heblowinka (*D.lp.* heblowinki, *Ms.lp.* heblowince) *zdr. od heblowina* * *Takó mató heblowinka mi do ũoka wlecała.*

hebnůńć *ndk* (1.os.*lp.*cz.*ter.* hebnã, *lp.*cz.*przesz.*: r.m. hebnůn, r.ż. hebla) **o kartach do gry**: przełożyć (zwykle po tasowaniu, przed rozdaniem)

hebnůńćy (*D.lp.* hebnůńćó) *rzecz. od hebnůńć*

hecer (*D.lp.* hecera, *Ms.lp.* hecerze) prowokator, podżegacz, podburzacz, wichrzyciel → *niem.* Hetzer

hecercika (*D.lp.* hecerki, *Ms.lp.* hecerce) prowokatorka, podżegaczka, podburzaczka, wichrzycielka

hecować *ndk* 1.os.*lp.*cz.*ter.* hecujã, *lp.*cz.*przesz.*r.m. hecowół podburzać, podżegać

hecowańy (*D.lp.* hecowańó) *rzecz. od hecować*

hedwób (*D.lp.* hedwóbu) jedwab

hedwóbnny jedwabny

hefcík (*D.lp.* hefcika) *zdr. od heft*; mały zeszyt, zeszycik

heft (*D.lp.* hefta, *Ms.lp.* hefcé) 1. zeszyt → *niem.* Heft 2. broszura 3. **budkowany heft** zeszyt w kratkę 4. **na heft o braniu towarów ze sklepu**: na zeszyt, na krechę, na kredyt * *W kůnzůmach brali tówůr na pũmp abo na heft. zob. na borg, ba burg, na būrg, na gebyno, na krejdã, na papjůr, na piskã, na pũmp*

heftflaster (*D.lp.* heftflastra, *Ms.lp.* heftflastrze) plaster samoprzylepny * *Przũlepjũta'ch še heftflaster na nogã i sła'ch do šana.*

heftlaga (*D.lp.* heftlagi, *Ms.lp.* heftladze) maszyna intro-ligatorska do zszywania książek * *Heftlaga je do syćó kšŷzkůw.*

heftnůńć *ndk* (1.os.*lp.*cz.*ter.* heftnã, *lp.*cz.*przesz.*: r.m. heftnůn, r.ż. heftla) lekko połączyć * *Heftnů mi tã blachã.*

heftnůńćy (*D.lp.* heftnůńćó) *rzecz. od heftnůńć*

heftować *ndk* (1.os.*lp.*cz.*ter.* heftujã, *lp.*cz.*przesz.*r.m. heftowół) 1. lekko łączyć 2. fastrygować * *Noũprzũd še heftuje, potŷ še syje. * Kjecka mušić być przed syćŷ heftowanó. 3. o ksiãzkach: zszywać * Kšŷzki heftujŷ buchbindrzi.*

→ *niem.* heften

heftowańy (*D.lp.* heftowańó) *rzecz. od heftować*

heftowy zeszytowy

hej *wykrz. hej* * *Hej!* * *Hej, pũdz šã yno. * Hetta hej!*

heja *wyraża ponaglenie, zachęte do działania* * *No to, chopcy, heja do roboty!*

hejbama (*D.lp.* hejbamy) akuszerka, położna * *Bajtlŷ še gódało, ze hejbama przinojši džeći w taši. syn. madla, → niem.* Hebamme

hejbamjůrz (*D.lp.* hejbamjůrza) mąż akuszerki, położnej **hejbamski** *przym. od hejbama* * *Jó mjała w dũma hejbamske ũoblecynŷ.*

hejbamstwo (*D.lp.* hejbamstwa) położnictwo

hejbamšula (*D.lp.* hejbamšule) szkoła dla położnych

hejbamtaša (*D.lp.* hejbamtaše) torba z przyborami do odbierania porodu; torba położnej

hejbel (*D.lp.* hejbla) dźwignia → *niem.* Hebel

hejber (*D.lp.* hejbra, *Ms.lp.* hejbrze) lewar hydrauliczny → *niem.* Heber

hejda *wykrz. okrzyk ponaglańcy, zachęcańcy do działania*; dalej, naprzód, jazda, hajda

hejdewicka *wykrz. okrzyk ponaglańcy, zachęcańcy do działania*; dalej, naprzód, jazda, hajda * *Chopi stóli po jednej strůńe zólu, a kobjytki po drugiej. I chopi hejdewicka po noũsumńejsŷ džóuchã.*

hejstyns najwyżej, co najwyżej → *niem.* am höchsten

hejsync najwyżej, co najwyżej * *Jak chces bilet kupić, to hejsync w cugu. → niem.* am höchsten

hejfeklejza (*D.lp.* hejfeklejze, *Ms.lp.* hejfeklejże, *M.lm.* hejfeklejze) kluska z ciasta drożdżowego gotowana na parze *zob. buchta, hejfeklójza, → niem.* Hefeklóše

hejfeklójza (*D.lp.* hejfeklójze, *Ms.lp.* hejfeklójże, *M.lm.* hejfeklójze) kluska z ciasta drożdżowego gotowana na parze *zob. buchta, hejfeklejza, → niem.* Hefeklóše

hek (*D.lp.* heka) rufa (tylna część łodzi, statku) → *niem.* Heck

hekele (tylko *lm.*, *D.* hekelůw) *zob. hekerle* → *niem.* Häckekele

hekerle (tylko *lp.*, *D.* hekerlůw) sałatka (pasta) ze słonych śledzi, kiszonych ogórków, jajek i cebuli * *Zapũmjãta'ch ũo hekerlach. syn. hekele* → *niem.* Häckerle

heklowacka (*D.lp.* heklowacki, *Ms.lp.* heklowacce) kobieta, która szydełkuje

heklować *ndk* (1.os.*lp.*cz.*ter.* heklujã, *lp.*cz.*przesz.*r.m. heklowół) szydełkować; dziergać * *Jak dogo to jescy chces heklować. → niem.* häkeln

heklowany wykonany za pomocą szydełka; zrobiony szydełkiem

heklowańy (*D.lp.* heklowańô) *rzecz. od heklować* szydełkowanie; dzierganie → *niem.* Häkelei

heklówka (*D.lp.* heklówki, *Ms.lp.* heklówce) 1. ozdoba (chustki, obrusu itp.) wykonana szydełkiem 2. serwetka wykonana szydełkiem 3. chustka wykonana szydełkiem; chustka dziana

heknadelka (*D.lp.* heknadelki, *Ms.lp.* heknadelce) *zdr. od heknadla*

heknadla (*D.lp.* heknadle) szydełko → *niem.* Häkelnadel

heksa (*D.lp.* hekse, *Ms.lp.* hekse) 1. czarownica, wiedźma * *Ślůyske hekse noućajšćí lôtajůj na beckach po ũogorkach, po kisůnej kapujšće abo po piwje. * Na šwůjntego Jorgla (23.04) kładło še przed chatpůj dwje mjetty, co mjaty ũodgůnać hekse. zob. carownica, caůbererka, cůrnota* 2. zła, złośliwa kobieta; jędza → *niem.* Hexe

hekska (*D.lp.* hekski, *Ms.lp.* heksce) *zdr. od heksa*

heksować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* heksujã, *lp.cz.przesz.r.m.* heksowoł) czarować *syn. carować, caůbrować* → *niem.* hexen

heksowańy (*D.lp.* heksowańô) *rzecz. od heksować*; czarowanie

heksynfach (*D.lp.* heksynfachu) dziedzina magii (w której specjalizuje się czarownica); specjalizacja czarownicy * *Sůj roztomajtne hekse i kozdô š nůch mô swůj heksynfach.*

heksynšus (*D.lp.* heksynšusu, *Ms.lp.* heksynšusê) 1. rwa kulszowa; lumbago, heksenszus, postrzał (choroba) * *Heksynšus mje chyćůł. * Heksynšus to je pjerziństwo, bo pjerůjńsko boli w plecach. * Jak fto za feste ze heksůw botznuje, to takô poradzi zarôzki przilećeć i bodnůjńc go swojůj pazurůj džejs w pleca — i to je takô nõglô bolejšć, na ftorůj gôdajůj heksynšus, to je piźńjńcy ũod hekse. zob. fůsůk, lumyn, wůsůk* 2. nagły silny ból pleców → *niem.* Hexenschus

hektar (*D.lp.* hektara, *hektarze*) hektar → *niem.* Hektar

hektoliter (*D.lp.* hektolitra, *Ms.lp.* hektolitrze) hektolitr (sto litrów) → *niem.* Hektoliter

helebarda (*D.lp.* helebardy, *Ms.lp.* helebardze) halabarda → *niem.* Hellebarde

helebrant (*D.lp.* helebranta, *Ms.lp.* helebrańce) *zwykle o zwierzêtach:* olbrzym * *Můg zejš še wejź małego pjeska a ũe takygo helebranta mi do chatpy przikludzac.*

heligůnka (*D.lp.* heligůnki, *Ms.lp.* heligůnce) akordeon o dwóch klawiaturach guzikowych → *czes.* heligónka

helikůn (*D.lp.* helikůna) helikon (instrument dety) → *czes.* helikón

heljocyntrizmus (*D.lp.* heljocyntrizmusu, *Ms.lp.* heljocyntrizmusê) heliocentryzm

helm (*D.lp.* helma) hełm → *niem.* Helm

helmisko (*D.lp.* helmiska) trzonek, rękojeść, stylisko (przy narzędziach, np. siekierze, kilofie, łopacie, szpadlu, widłach itp.) *zob. štil*

henrad (*D.lp.* henrada, *Ms.lp.* henradze) rower męski

hepa (*D.lp.* hepy) duża wyrońnięta dziewczyna * *My juz take dojs hepy bůty. zob. hepica, kamela, → niem.* Heppe

hepać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* hepjã, *lp.cz.przesz.r.m.* hepoł) 1. bekać 2. czkać

hepać še *zwr. ndk* odbijać się (po jedzeniu) * *Tak mi še hepje po tůj satôce. * Mje še džišej hepje zgnůtymi jajcůma.*

hepańy (*D.lp.* hepańô) *rzecz. od hepać*; bekanie; czkanie

hepica (*D.lp.* hepice) duża wyrońnięta dziewczyna * *To je takô hepica. zob. hepa, kamela, → niem.* Heppe

hepnůjńc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* hepnã; *lp.cz.przesz.:* r.m. hepnůn, r.ż. hepła) 1. beknąć (po jedzeniu) 2. czknąć *zob. grzdyknůjńc, gycnůjńc, scuknůjńc, zgutnůjńc*

hepnůjńc še *zwr. dk* odbić się (po jedzeniu) * *Ŭůnymu še hepłô.*

hepnůjńcy (*D.lp.* hepnůjńcô) *rzecz. od hepnůjńc*; beknięcie

hera (*D.lp.* hery, *Ms.lp.* herze) pycha, zarozumiałość, duma * *Noũwjńksô hera to bůta, jak farôrz bůł na wesełu.*

herb (*D.lp.* herbu) spadek *syn. erb, → niem.* Erbe

herba (*D.lp.* herby, *M.lm.* herbowje) spadkobierca *syn. erba, → niem.* Erbe

herbizna (*D.lp.* herbizny) 1. spadek (odziedziczony); **herbizna po ũojcu** spadek po ojcu; **herbizna po matce** spadek po matce 2. dziedzictwo, spuścizna *syn. erbizna, → niem.* Erbteil, Erbschaft

herbnůjńc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* herbnã; *lp.cz.przesz.:* r.m. herbnůn, r.ż. herbła) odziedziczyć; dostać w spadku; otrzymać w spadku *syn. erbnůjńc, → niem.* erben

herbńynty odziedziczony *syn. erbńynty*

herbńyńcy (*D.lp.* herbńyńcô) *rzecz. od herbńyńc*; odziedziczenie

herbować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* herbujã, *lp.cz.przesz.r.m.* herbowoł) dziedziczyć; dostawać w spadku; otrzymywać w spadku * *Kůntynt bůł s tůj, co herbowoł. * Ŭůna še ale przisklybjała, coby wjńncj herbowata. syn. erbować, → niem.* erben

herbowańy (*D.lp.* herbowańô) *rzecz. od herbować*; dziedziczenie

herbowizna (*D.lp.* herbowizny, *Ms.lp.* herbowiźne) 1. spadek; dziedziczony majątek 2. dziedzictwo *syn. erbowizna*

herbowńik (*D.lp.* herbowńika) spadkobierca *syn. erbowńik*

herbowstwo (*D.lp.* herbowstwa) 1. spadek; dziedziczony majątek 2. dziedzictwo *syn. erbowstwo*

herbôrz (*D.lp.* herbôrza) spadkobierca *syn. erbôrz*

herbtajl (*D.lp.* herbtajlu) naleźna część spadku; udział w spadku *syn. erbtajl, → niem.* Erbteil

herby (*tylko lm., D.* herbůw) spadek *syn. erby*

herc (*D.lp.* herca) 1. kier, serce (kolor w kartach) *zob. serco* → *niem.* Herz 2. *fiz. tech.* herc (jednostka częstotliwości) → *czes.* hertz

herchaka [c+h] (*D.lp.* herchaki, *Ms.lp.* herchace) motyka z ostrzem w kształcie serca * *Herchakůj ũokopujymy kartôfle.*

hercklekoty (*tylko lm., D.* hercklekotůw) 1. szybsze, przyspieszone bicie serca; kołatanie serca * *Hercklekotůw idze dostać bele dze, a nouprãndjůj jak synek ź dźoũchůj še šedzůj kole šebje. * Hercklekotůw idze dostać w roboce, jak še na cojs znerwujymy. * Jak idã do mojej libsty, to*

- mů hercklekoty*, 2. palpacje serca; arytmia serca * *Můj dostoł hercklekotůw i mušala'ch zwůnić po dōchtorā*.
- hercôg** (*D.lp.* hercôga) książę *syn.* **fyšt, kšůzā, princ**
- hercôgowô** (*D.lp.* hercôgowej) księżna
- hercślāg** (*D.lp.* hercślāgu) zawał serca, atak serca → *niem.* Herzschleg
- hercůwa** (*D.lp.* hercůwy) duża łopata w kształcie serca *syn.* **babskô rzić**
- hercůwka** (*D.lp.* hercůwki, *Ms.lp.* hercůwce) *zdr. od hercůwa*
- heretycki** heretycki * *To sů heretycke nauki*.
- heretyk** (*D.lp.* heretyka) heretyk → *niem.* Häretiker
- herezyjô** (*D.lp.* herezyje) herezja → *czes.* hereze
- hermelin** (*D.lp.* hermelina, *Ms.lp.* hermelińe) gronostaj *syn.* **grůnostôl**, → *niem.* Hermelin
- hermelinowy** gronostajowy
- hermetycny** hermetyczny → *czes.* hermetický
- herny** dumny, zarozumiały; **herny (s kogo)** dumny z kogo * *Ale zejś je herny ze tej twojej cery*.
- herodbaba** (*D.lp.* herodbaby) tęga, silna kobieta *syn.* ramůnbaba
- herody** (*tylko lm., D.* herodůw) widowisko w okresie Bożego Narodzenia; jasełka
- herski** 1. **o człowieku:** urodziwy, piękny, przystojny, elegancki * *Podziwej śe na mje, jaki sy mje je herski chop*. * *Mjoł rōd herske dżouchy*. 2. bardzo dobry, wartościowy, nadzwyczajny * *To ņe je herski tōwůr*. * *Tyn kawalyr ũod tej Berble tã ņe je bardzo herski*. 3. dzielny * *S wōs bãndźe na wojńe herski wojđk*.
- herśnit** (*D.lp.* herśnita, herśnitu, *Ms.lp.* herśniće) fryzura na męsko → *niem.* Herrenschnitt
- het** 1. w prawo (komenda dla zwierząt pociągowych w zaprzęgu, przy powożeniu) *zob.* **hetta** 2. bardzo daleko, daleko stąd; **het, het** bardzo, bardzo daleko [stąd] * *Jô būł het*. * *Het, het tã būła postawjůnô takô chałpa*. 3. **ańi het ańi ći** ańi w jedną stronę ańi w drugą; ańi w prawo ańi w lewo; w żadną stronę * *Ańi het ańi ći ņe poradźůł śe rusyc wé tej dźurze*. 4. **rōz het rōz ći** raz w jedną stronę raz w drugą; raz w prawo, raz w lewo
- hetôk** (*D.lp.* hetôka) *dziec.* koń
- hetta** **I.** *wykrz.* 1. w prawo; hetta (komenda dla zwierząt pociągowych w zaprzęgu, przy powożeniu) * *Hetta! * Hetta hej!* *zob.* **het** 2. *fraz.* **jô hetta, ũůn ćichi** ja jedno, on drugie * *Jô mu hetta, a ũůn ćichi*. **II.** *rzecz.* (*D.lp.* hetty, *Ms.lp.* hetće) 1. jazda konna 2. *fraz.* **wjela hetty, tela pjechty** ile szczęścia, tyle cierpienia
- hewer** podnośnik, lewar → *czes.* hever
- hi** *wykrz.* naprzód; wio (komenda dla zwierząt pociągowych w zaprzęgu, przy powożeniu)
- hib** (*D.lp.* hiba) 1. cios, uderzenie, raz 2. **hiby** lanie; **dostać hiby** dostać lanie → *niem.* Hieb
- hibać** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* hibjā, *lp.cz.przesz.r.m.* hibôł) uderzać (mocno)
- hibać śe** *zwr. ndk* uderzać się (mocno)
- hibańy** (*D.lp.* gibańô) *rzecz. od hibać*
- hibnůńć** *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* hibnā, *lp.cz.przesz.: r.m.* hibnůn, *r.ż.* hibła) uderzyć (mocno)
- hibnůńć śe** *zwr. dk* uderzyć się (mocno) * *Hibła'ch śe w nogā*.
- hibńyńcy** (*D.lp.* hibńyńćô) *rzecz. od hibnůńć*
- hibować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* hibujā, *lp.cz.przesz.r.m.* hibowôł) bić (kogoś) * *Jak go zacli hibować, to mi śe go zôł zrobjůło*.
- hibowańy** (*D.lp.* hibowańô) *rzecz. od hibować*
- hydrant** (*D.lp.* hydranta, *Ms.lp.* hidrańće) hydrant → *niem.* Hydrant
- hidrofůr** (*D.lp.* hidrofora, *Ms.lp.* hidroforze) hydrofor → *niem.* Hydrophor
- hidrologijô** (*D.lp.* hidrologije) hydrologia → *czes.* hydrologie, → *niem.* Hydrologie
- hidroterapijô** (*D.lp.* hidroterapije) hydroterapia
- hijejna** (*D.lp.* hijejny, *Ms.lp.* hijejńe) hiena * *Ŭůna wůta choby hijejna*. → *niem.* hyäne
- hila** (*D.lp.* hile) 1. dętka *zob.* **balůn, ślāũch** 2. powłoka, osłona * *Pukła mi hila na mantel*.
- hilfka** (*D.lp.* hilfki, *Ms.lp.* hilfce) szkoła specjalna *syn.* **ejzelśula, hilfśula**, → *niem.* Hilfsschule
- hilśula** (*D.lp.* hilfśule) szkoła specjalna *syn.* **ejzelśula, hilfka**, → *niem.* Hilfsschule
- hilza** (*D.lp.* hilze, *Ms.lp.* hilźe) strąk *zob.* **baśka, śôt**, → *niem.* Hůlse
- hilzka** (*D.lp.* hilzki, *Ms.lp.* hilzce) *zdr. od hilza*; strączek
- hinderôcek** (*D.lp.* hinderôcka) *zdr. od hinderôk*; haleczka
- hinderôk** (*D.lp.* hinderôka) 1. halka 2. półhalka *syn.* **ũnterôk**, → *niem.* Hinterrock
- hinerauga** (*D.lp.* hineraũgi, *Ms.lp.* hineraũdze) odcisk, nagniotek (na stopie) → *niem.* Hůhnerauge
- hinterhaũz** (*D.lp.* hinterhaũzu, *Ms.lp.* hinterhaũźe) dom od podwórze; oficyna
- hińkać** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* hińkũ, *lp.cz.przesz.r.m.* hińkoł) **o koniu:** rzeć
- hińkańy** (*D.lp.* hińkańô) *rzecz. od hińkać*
- hipać** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* hipjā, *lp.cz.przesz.r.m.* hipôł) 1. skakać, podskakiwać 2. biec (szybko, w podskokach) * *Hipej gibko do cuga, bo ći ućece*. → *niem.* hůpfen
- hipańy** (*D.lp.* hipańô) *rzecz. od hipać*
- hiperinflacyjô** (*D.lp.* hiperinflacyje) hiperinflacja → *czes.* hyperinflace, → *niem.* Hyperinflation
- hipkać** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* hipkũ, *lp.cz.przesz.r.m.* hipkoł) *zdr. od hipać* 1. skakać, podskakiwać 2. biec (szybko, w podskokach)
- hipkańy** (*D.lp.* hipkańô) *rzecz. od hipkać*
- hipnôza** (*D.lp.* hipnôze, *Ms.lp.* hipnôźe) hipnoza; **pod hipnôźũ** w stanie hipnozy * *Kās dōchtorůw ańi ņe wjerzi w hipnôzā*. → *czes.* hypnôza, → *niem.* Hypnose
- hipnůńć** *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* hipnā, *lp.cz.przesz.: r.m.* hipnůn, *r.ż.* hipła) skoczyć
- hipńyńcy** (*D.lp.* hipńyńćô) *rzecz. od hipnůńć*
- hipochũnder** (*D.lp.* hipochũndra, *Ms.lp.* hipochũndrze) hipochondryk * *Ś ćebje to je richtich hipochũnder, ćyngỹ lōces po dōchtorach*.
- hipochũndryjô** (*D.lp.* hipochũndryje) hipochondria
- hipodrům** (*D.lp.* hipodrůmu) tor wyścigów (lub zawodów) konnych; hipodrom → *czes.* hipodrom
- hipotejza** (*D.lp.* hipotejze, *Ms.lp.* hipotejźe) hipoteza → *czes.* hypotéza, → *niem.* Hypothese
- hipotetycny** hipotetyczny → *niem.* hypothetisch
- hipotycny** hipoteczny → *niem.* hypotekarisch

hipotycńe hipotecznie; **hipotycńe zapisano o hipotece** ujawnionej w księdze wieczystej * *Majŕ to hipotycńe zapisano.*

hipotyka (D.lp. hipotyki, Ms.lp. hipotyce) hipoteka → niem. Hypothek

historyjka (D.lp. historyjki, Ms.lp. historyjce) zdr. od **historyjŕ**; historyjka; opowiadka syn. **gešichtka**

historyjŕ (D.lp. historyje) historia * *Mŕj ōpa spŕminŕ takŕ historyjŕ, co mu še przitrefjŕla z jego mamŕ.*

hijjna (D.lp. hijjny) hiena → niem. Hyäne

hitlerizmus (D.lp. hitlerizmu, Ms.lp. hitlerizmuše) hitlerizm → czes. hitlerismus

hitlerowjec (D.lp. hitlerowca, M.lm. hitlerowce) → czes. hitlerovec

hijr: pokŕzać (kŕmu) hijr * *Jŕ ci pokŕzam hijr.* (Ja ci dam! Ja ci pokaŕe!) * *Jak ŕojŕec przidŕe do dŕm z roboty, to ale ci pokŕze hijr!*

hijrarchiczny hierarchiczny → czes. hierarchický

hijrarchijŕ (D.lp. hijrarchije) hierarchia → czes. hierarchie

hijrarchizować ndk (1.os.lp.cz.ter. hijrarchizujŕ, lp.cz.przesz.r.m. hijrarchizowaŕ) hierarchizować → czes. hierarchizovat

hijrarchizowańy (D.lp. hijrarchizowańŕ) rzecz. od **hijrarchizować**

hned 1. wkrŕtce, niebawem, wnet, niedługo, zaraz * *Űŕn hned przidŕe.* * *Te dŕečo hned bŕndŕe gŕuzyć.* * *Moja kobjyta hned bŕndŕe nazŕd.* * *Hned bŕndŕe dzewjŕnŕc.* 2. szybko * *Űoznuć pulŕwer to je hned.* * *Ale tyn pakejŕ to hned przisoŕ.* 3. prawie, niemal * *Juz je hned pŕ šŕdmej.* * *Stŕnd do Űopolŕ je hned dwadzŕejšca kilomejtrŕw.* * *Tyn ajmer je hned poŕny.* 4. o mały wros * *Hned by bŕŕ wlećŕ do kašnie.*
→ czes. hned

hnedka zob. **hned**

hojbinder (D.lp. hojbindra, Ms.lp. hojbindrze) zgrabiarka (do siana)

hojgabl (D.lp. hojgable) widły (do siana)

hojny 1. hojny, szczodry 2. o **plonach**: bogaty, obfity * *Latojŕ je hojne zniwo zyta.*

hojne 1. hojnie, szczerze 2. bogato, obficie

hojwynder (D.lp. hojwyndra, Ms.lp. hojwyndrze) przetrzŕsacz do siana → niem. Heuwender

hokajery łyżwy do gry w hokeja

hokajka (D.lp. hokajki, Ms.lp. hokajce) kij do gry w hokeja; kij hokejowy zob. **hokejkryka, łŕska**

hokej (D.lp. hokeja) hokej

hokejkryka (D.lp. hokejkryki, Ms.lp. hokejkryce) kij do gry w hokeja; kij hokejowy zob. **hokajka, łŕska**

hokejowy hokejowy

hokejŕz (D.lp. hokejŕza) hokeista * *Hokejŕrze grajŕ wŕ hokeja, bez lato na trŕwje, a bez ŕimŕ na lodŕe.*

hoker (D.lp. hokra, Ms.lp. hokrze) taboret zob. **šymel**

hokerek (D.lp. hokerka) zdr. od **hoker**; taborecik

hola wykrz. *stŕzy zwrŕceniŕ uwagi na mŕwiŕcego*; halo * *Hola, ŕy nadeprŕi mje.* → niem. hallo!

holajza (D.lp. holajze, Ms.lp. holajŕe) dłuto, źłobak → niem. Hohleisen

holajzka (D.lp. holajzki, Ms.lp. holajzce) zdr. od **holajza**; dłutko

Holand (D. Holandu, Ms.lp. Holańdŕe) Holandia → niem. Holland

Holandryjŕ (D. Holandryje) Holandia

holcbajn (D.lp. holcbajna) 1. szczudło; **chodźić na holcbajnach** | **ŕajźić na holcbajnach** chodzić na szczudłach zob. **bachštelca, štelca** 2. drewniana proteza nogi → niem. Holzbein

holckamela (D.lp. holckamele): **ŕobrŕcać še w holckamelŕ** schodzić na psy * *Šwjat še corŕz to barŕi wŕ holckamelŕ ŕobrŕcŕ.*

holcŕk (D.lp. holcŕka) 1. but o drewnianych podeszwach; chodak; drewniak * *Do roboty ŕoblyc holcŕki.* zob. **klŕmp** 2. fraz. **klupać jak mys w holcŕkach** żart. o **kimš, kto stuka butami**

holcplac (D.lp. holcplacu) plac drzewny; miejsce składowania drewna

holcpresa (D.lp. holcprese) drewniana prasa stolarska * *Wŕe stolarŕni je holcpresa.* → niem. Holzpresse

holcwŕrm (D.lp. holcwŕrma) kołatek domowy, kołatek wrŕzyk (gatunek owadŕw, łac. Anobium punctatum) → niem. Holzwurm

holczejga [c+z] (D.lp. holczejgi, Ms.lp. holczejdze) piła do drewna

holŕfić ndk (1.os.lp.cz.ter. holŕfjŕ, lp.cz.ter.r.m. holŕfjŕŕ) skomleć

holŕfjny (D.lp. holŕfjnyŕ) rzecz. od **holŕfić**

holšpant (D.lp. holšpantu, Ms.lp. holšpańce) obroŕa syn. **halsband**, → niem. Halsband

Holynder (D.lp. Holyndra, Ms.lp. Holyndrze) Holender → niem. Holländer

Holynderka (D.lp. Holynderki, Ms.lp. holynderce) Holenderka → niem. Holländerin

holynderski holenderski → niem. holländerisch

holynderskojŕšć (D.lp. holynderskojŕšci) holenderskość

holyndry (tylko lm., D. holynrŕw) daw. łyżwy z wygiętym przodem

hołda (D.lp. hołdy, Ms.lp. hołdŕe) 1. hałda, zwał, zwałowisko * *My tukej na hołdŕe wŕngel durch zbŕjryŕmy / I tak jak na grubach, prajze ŕtyjc dzwigŕmy / Za sejšet tyjŕšnycy przedŕwŕmy tŕnŕ / Bo przecyŕ na hołdŕe bergŕw do pjerŕna.* zob. **berga** 2. sterta
→ niem. Halde

hołdka (D.lp. hołdki, Ms.lp. hołdce) zdr. od **hołda**; mała hałda

hołdowy przym. od **hołda**

hołdyfołdy żart. niezrozumiale * *Űŕni rzŕndzŕy hołdyfołdy, to jŕ aŕni ŕe rozumjys.*

hołdŕora (D.lp. hołdŕŕry, Ms.lp. hołdŕŕrze) zgr. od **hołdŕŕrka**

hołdŕŕrka (D.lp. hołdŕŕrki, Ms.lp. hołdŕŕrce) kobieta zbierajŕca wŕgiel na hałdach

hołdŕŕrz (D.lp. hołdŕŕrza) zbieracz wŕgla na hałdach

hołocyńy (D.lp. hołocyńŕ) rzecz. od **hołŕcić**; hałas, wrzawa

hołŕcić ndk (1.os.lp.cz.ter. hołŕcŕ, lp.cz.przesz.r.m. hołŕcŕŕ) hałasować, rozrabiać (zwłŕszcza po spoŕyciu alkoholu.) * *Taki hołota jak še napije, to poŕy hołŕci.*

hołota (D.lp. hołoty, Ms.lp. hołŕce) 1. banda 2. zbieranina * *Takŕ hołota tŕ przistoŕa.* 3. ladaco, nicpoń

hopcyjô (*D.lp.* hopcyje) aukcja, licytacja * *Kupjút'ch te koto na hopcyji.* zob. **aũkcyjô**, **przesôdzka**, **supasta**, **supastacyjô**, **ũokcyjô**, **zôpasta**, **zupasta**

hopla I. rzecz. (*D.lp.* hople) ogrodzony wygon (dla koni, dla bydła, dla świń), zwykle zrobiony z drągów; zagroda dla zwierząt hodowlanych zob. **kopla II.** wykrz. **okrzyk np. przy potknięciu się**

hopnũńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* hopnã; *lp.cz.przesz.:* r.m. hopnũn, r.ż. hopła) skoczyć, podskoczyć

hopnũńćy (*D.lp.* hopnũńćô) rzecz. od **hopnũńć**

hops wykrz. 1. **naśladowanie skoku, podskakiwania;** hop, hops * *Muśis potrzyś te kartôfle tak hops, hops.* 2. **zachęta do skoku, podskoku, przeskoczenia czegoś;** hop, hops * *No przeskoc, hops!*

hopsa 1. **zachęta do skoku, podskoku, przeskoczenia czegoś** 2. **okrzyk przy podnoszeniu dziecka** → *czes.* hopsa

hopsać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* hopsũ, *lp.cz.przesz.r.m.* hopsoł) 1. skakać, poskakiwać 2. **o zajęcju:** kicać → *czes.* hopsat

hopsańy (*D.lp.* hopsańô) rzecz. od **hopsać**

hopsasa wykrz. hopsasa → *czes.* hopsasa

hopskartôfle (*tylko lm., D.* hopskartôflũw) młode ziemniaki skrobane i ugotowane w całości, z dodatkiem tłuszczu oraz koperku lub pietruszki, czasem podsmażonej cebuli * *Dźiśej na ũobjôd banj hopskartôfle a salôt ze śmjetũnkũ.* * *Jak śe te kartôfle uwarzũ, to trza ślôć wodã, dać łezkã masła, dźebko pjetruski, trochã posolić, a potj potrzyjś gôrķũ tak hops, hops. I to sũ hopskartôfle.* → *niem.* Hopskartoffeln

hopsnũńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* hopsnã; *lp.cz.przesz.:* r.m. hopsnũn, r.ż. hopsła) skoczyć, podskoczyć

hopsnũńćy (*D.lp.* hopsnũńćô) rzecz. od **hopsnũńć**

horicũnt (*D.lp.* horicũnta, *Ms.lp.* horicũńće) 1. horyzont * *Wejzdrzi śe na horicũnt, jake chmury idũ.* → *czes.* horizon, → *niem.* Horizont 2. *górn.* poziom wydobywania w kopalni * *Ŭũni robjyli w trzećj horicũńće.*

horicũntalny horyzontalny

hormũn (*D.lp.* hormũnu, *Ms.lp.* hormũńće) hormon

hormũnalny hormonalny

horn (*D.lp.* hornu, *Ms.lp.* hornie) celuloid * *Pjyrwej popularne bũly pupki z hornu.* → *niem.* Hornsubstanz

hosa wykrz. **przyspiew** * *Hosa, hosa, zimnô rosa, jutro bãńdze mrũz.* (fragment piosenki)

hosana hosanna → *czes.* hosana

hospitacyjô (*D.lp.* hospitacyje) hospitacja → *czes.* hospitace

hospitalizacyjô (*D.lp.* hospitalizacyje) hospitalizacja → *czes.* hospitalizace

hostyjô (*D.lp.* hostyje) hostia → *łac.* Hostie → *niem.* Hostie

hotel (*D.lp.* hotelu) hotel → *niem.* Hotel

hotelista (*D.lp.* hotelisty, *Ms.lp.* hoteliśće) hotelarz; właściciel hotelu

hotelowy hotelowy

hotelôk (*D.lp.* hotelôka) hotelarz; właściciel hotelu

hotynzyjowy hortensyjowy

hotynzyjô (*D.lp.* hotynzyje) *bot.* hortensja (*łac.* Hydrangea)

hoũklińga (*D.lp.* hoũklińgi, *Ms.lp.* hoũklińdze) przyrząd do przycinania kopyt

hoũ: **hoũ ruk powiedzenie przy podnoszeniu lub przemieszczaniu czegoś ciężkiego syn. śyła razy gwołt**

hobelbańka (*D.lp.* hobelbańki, *Ms.lp.* hobelbańce) stół stolarski → *niem.* Hobelbank

hobelmaśina (*D.lp.* hobelmaśiny, *Ms.lp.* hobelmaśinie) strugarka

hõchglanc 1. idealny porządek, czystość, wysprzątane, błysk * *Jutro mô być hõchgalanc w chałpje.* 2. **na hõchglanc** * *My ci to zrobjymy na hõchglanc.* * *Przedj wer-tikôl na hõchglanc.* * *Przijechali takj aũtj na hõchglanc.* 3. **wyśtiglowany na hõchglanc o ludziach:** elegancko wystrojony, odwalony * *Wsystke gdowy i wydane bũly na hõchglanc wyśtiglowane.*

hõchkant: **na hõchkant** na sztorc * *Jô te cegly stawjũ na hõchkant.* → *niem.* hochkant

hõchstånd (*D.lp.* hõchståndu, *Ms.lp.* hõchståndje) ambona (do polowania lub obserwacji zwierzyny) * *Wlejli na hõchstånd, naprali śe, a potj jedyn drugygo swũcũł.* zob. **ambũna**, **wyśôdka**

hõchståndler (*D.lp.* hõchståndlera, *Ms.lp.* hõchståndlerze) hochstapler → *niem.* Hochstapler

hõcycek (*D.lp.* hõcycka) *zdr.* od **hõcyk**

hõcyk (*D.lp.* hõcyka) 1. haczyk → *niem.* Hãkchen 2. szydełko

hõk (*D.lp.* hõka) 1. hak → *niem.* Haken 2. pogrzebacz 3. bosak zob. **fojerhõk** 4. lekki trójkatny pług do kopania ziemniaków 5. obsypnik (do ziemniaków) 6. zaczep przy samochodzie * *Nj mogã će poćũgnũńć, bo nj mj hõka przj aũće.*

hõrać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* hõrzã, *lp.cz.przesz.r.m.* hõroł) grabić, zagrabywać * *Grabjũma śe hõrze te ścyrũny.*

hõrać śe *zwr. ndk* drapać się

hõrańy (*D.lp.* hõrańô) rzecz. od **hõrać**

hõrnũńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* hõrnã; *lp.cz.przesz.:* r.m. hõrnũn, r.ż. hõrła) **w połączeniach z B.** uderzyć, przywalić, zadać cios * *Hõrnũn zech gowj ũo dekã w pywũnicy.* * *Jak će hõrnã, to bãńdzes widzôł.*

hõrnũńć śe *zwr. dk* uderzyć się * *Hõrnũn zech śe w kolano.*

hõrnũńćy (*D.lp.* hõrnũńćô) rzecz. od **hõrnũńć**; uderzenie

hõwado (*D.lp.* hõwada, *Ms.lp.* hõwadje) potwór, bestia zob. **bestyjô**, → *czes.* hõwado

hõzyntrejger (*D.lp.* hõzyntrejgra, *Ms.lp.* hõzyntrejgrze, *M.lm.* hõzyntrejgry) 1. szelka 2. **fraz. chop jak hõzyntrejger** *zart. o bardzo chudym męzczyźnie* * *Ty jś je chop jak hõzyntrejger.* → *niem.* Hosentrãger ('szelki')

hõzyntrejger (*D.lp.* hõzyntrejgrka) *zdr.* od **hõzyntrejger**; szeleczka

hõzyntrejgi (*tylko lm., D.* hõzyntrejgũw) 1. szelki 2. **fraz. mũc śe na hõzyntrajgach ũobjejśić** być beznadziejnym * *Ś nego juz ñic ñe bãńdze, ũũn śe moze na hõzyntrajgach ũobjejśić.* 3. **fraz. ũostańe majśny flek a hõzyntrejgi** nic nie zostanie (z kogoś, kto spadł z wysokości) * *Jak ze tej tũrmy ślecis, to ũostańe ś ćebje yno majśny flek a hõzyntrejgi.*

hõzyntrejgla (*D.lp.* hõzyntrejgle) szelka * *Mj galôty na hõzyntrejglach.*

huceć ndk (1. os. lp. cz. ter. hucã, lp. cz. przesz. r. m. hucół) 1. huczeć * *Jak bana hucy, to przidže dysc. * Caŕy noc tak hucy.* 2. głoŝno szumieć * *Las hucy. * Wjater hucy w kũmiñe.*

hucyńy (D. lp. hucyńó) rzecz. od **huceć**

hućanny przym. od **huta**; huciny * *Zycnũn zech ŝe na mojej taŝi, na moŝy skũrzanny koferku, coby dockać, aze po moŝygo dŝyrektora przijedže hućanny ŝofer. * Poŝta pod hućanny pot.*

hućik (D. lp. hućika) zdr. od **hut**; kapelusik * *Aloŝz wraŝŝũt koćikowi na gowa hućik. syn. hutek*

hućórz (D. lp. hućórza) hutnik; pracownik huty * *Ŭũn coŝke zŝyćy przerobŝũt za hućórza.*

hud (D. lp. huda, Ms. lp. hudže, M. lm. hudy, D. lm. hudũw) udo zob. **kita**, **kito**, **kojla**, **ud**

hudek (D. lp. hudka) zdr. od **hud**; udko

huf I. rzecz. (D. lp. hufa) podkowa zob. **podkũwa** → niem. Huf II. wykrz. **huf**, **huf**, **huf przywoływanie psa**

hufbok (D. lp. hufboka) podpora do oparcia koñskiego kopyta podczas podkuwania, strugania, wygładzania

hufek (D. lp. hufka) dziec. pies, piesek

huflatich (D. lp. huflaticha) bot. podbiał pospolity (*ŝac. Tussilago farfara*) zob. **mõjik**, **mõjowe ŝely**, **podbjoł**, **podbjũt** → niem. Huflattich

hufmeser (D. lp. hufmesra, Ms. lp. hufmesrze) nóż do strugania kopyt → niem. Hufmesser

hufnõl (D. lp. hufnõla) gwõdzd do przybijania podkowy do koñskiego kopyta; hufnal, podkowiak

hufõcek (D. lp. hufõcka) zdr. od **hufõk**; piesek

hufõcy psi

hufõk (D. lp. hufõka) pies zob. **pjes**

hujac ndk (1. os. lp. cz. ter. hujũ, lp. cz. przesz. r. m. hujõ) o **wietrze**: wiać, dmuchać, gwizdać

hujany (D. lp. hujany) rzecz. od **hujac**

hujawa (D. lp. hujawy) zamieć ŝnieŝna * *Takõ hujawa ŝe zrobŝũta.*

hujstacka (D. lp. hujstacki, Ms. lp. hujstacke) huŝtawka *bambela*, *hujŝtalka*, *hujŝtula*

hujŝtać ndk (lp. cz. ter.: 1. os. hujŝtũ, 3. os. hujŝtõ, hujŝŝe; lp. cz. przesz. r. m. hujŝtoł) 1. huŝtać (kogoŝ na hujŝtawce) 2. kołysać * *Ŭe hujŝtej tŝy, bo ŝoŝlejes wodã.* 3. fraz. **djõbła hujŝtać** bujać nogã; machać nogami

hujŝtać ŝe zwr. ndk 1. huŝtać ŝię * *Hujŝtali ŝe tak dugo, aze hujŝtackã ŝlũmali.* 2. kołysać ŝię

hujŝtala zgr. od **hujŝtalka**

hujŝtalka (D. lp. hujŝtalki, Ms. lp. hujŝtalce) huŝtawka * *Posoł na hujŝtalkã ŝe pohujŝtać. * Pohujŝtej mje na hujŝtalce. syn. bambela, hujŝtacka, hujŝtula*

hujŝtańy (D. lp. hujŝtańó) rzecz. od **hujŝtać**

hujŝtnõńć dk (1. os. lp. cz. przysz. hujŝtnã; lp. cz. przesz.: r. m. hujŝtnũn, r. ŝ. hujŝtła) 1. o **hujŝtawce** lub **kimŝ siedzãcym na hujŝtawce**: pchnãć, popchnãć (w celu rozhuŝtania, rozkołysania) * *Hujŝtnũ mje põrã razy. * Hujŝtnã će yno rõz.* 2. zakołysać, zatrzaŝć, zabujać * *Nami aze hujŝtõ, jak ty ŝtrũm ŝe wele aũta ŝobalũt.* 3. wybuchnać * *Jak to hujŝtõ, to my ŝo trochã z ryŝtowańõ ŝe poŝlatowali!* 4. przywalić, uderzyć * *Dej mi pokũj, bo će hujŝtnã. * Hujŝtnũn tego kũna bicyskũ.*

hujŝtnõńć ŝe zwr. dk 1. pohuŝtać ŝię * *Dej ŝe hujŝtnõńć.* 2. wykonać ruch wahadlowy tam i z powrotem (siedzãc

na hujŝtawce) * *Hujŝtnã ŝe yno põrã razy a idymy do dũm. zob. kolybnõńć ŝe*

hujŝtny zwiewny * *Ale mõs hujŝtny ŝaũl.*

hujŝtnõńćy (D. lp. hujŝtnõńćó) rzecz. od **hujŝtnõńć**

hujŝtula (D. lp. hujŝtule) huŝtawka syn. **bambela**, **hujŝtacka**, **hujŝtalka**

huk (D. lp. huku) huk * *S tego huku bũta'ch całõ bałamõjntnõ.*

hukać ndk (1. os. lp. cz. ter. hukũ, lp. cz. przesz. r. m. hukoł) 1. hałasować * *Ŭũn hukõ po leŝŝe.* 2. pokrzykiwać * *Ŭe hukkej tak. * Carowńice hukaly, kocury grały.* 3. pohukiwać * *Sowa na mje hukõ.*

hukać ŝe 1. mieć ruje; hukać ŝię * *Jak ŝwiña ŝe hukõ, to jũ wjedũ do kyndroza.* 2. o **drzewach podczas wiatru**: trãcać ŝię gałẽziami i głoŝno szumieć * *ŝtrũmy ŝe hukajũ jak je wjatrz.*

hukańy (D. lp. hukańó) rzecz. od **hukać**

huknõńć dk (1. os. lp. cz. przysz. huknã; lp. cz. przesz.: r. m. huknũn, r. ŝ. hukła) 1. wrzasnać, krzyknać * *Jak tyn chop huknũn na ñã, to ŝe ŝlõjnkla.* 2. wystrzelić, wybuchnać * *Harmata hukta. * jak hukto, to zech az podskocũta.* 3. trzasnać (przy spadaniu, przewracaniu) * *Coŝs w so-pje hukto, chyba kocur tã wlõz.* 4. uderzyć, walnać (kogoŝ) * *Jak će huknã, to ŝe zarõz spamõjntõs.*

huknõńćy (D. lp. huknõńćó) rzecz. od **huknõńć**

hul (D. lp. hula) ul

hulać ndk (1. os. lp. cz. ter. hulũ, lp. cz. przesz. r. m. huloł) 1. kołysać * *Hulej tak dugo aze uŝŝe.* 2. beztrosko ŝię zabawiać; hulać * *Ŭũn huloł po całyech nocach.*

hulajński ulański * *Ŭũn mõ w dũma hulajński mũndur.* → czes. hulanský

hulan (D. lp. hulana, Ms. lp. hulañe) ułan; ŝołnierz lekkiej kawalerii syn. **ulan**, → czes. hulán, → niem. Ulan

hulańy (D. lp. hulańó) rzecz. od **hulać**

hulek (D. lp. hulka) zdr. od **hul**; mały ul

hulica (D. lp. hulice) ulica

hulicek (D. lp. hulicka) zdr. od **hulik**

hulicka (D. lp. hulicki, Ms. lp. hulicce) zdr. od **hulica**; uliczka

hulik (D. lp. hulika) zdr. od **hul**; mały ul

hultaj (D. lp. hultaja) 1. łajdak, łotr, hultaj → niem. Halunke 2. ktoŝ rozwiãzły, rozpustny 3. ktoŝ niechlujny, niedbały zob. **ńedbach**

hultajski 1. łajdacki, łotrowski, hultajski 2. rozwiãzły, rozpustny * *Ŭũni po hultajsku zŝyũ.* 3. niechlujny, niedbały

hultajstwo (D. lp. hultajstwa) ŝycie rozwiãzłe, rozpustne

hultũn (D. lp. hultũna) ktoŝ rozwiãzły, rozpustny; kobiecierz

hup wykrz. 1. **naŝladowanie skoku, wskoczenia na coŝ**; hop * *Ŭũn zrobũt trzi kroki, a tyn zãjũnc przed ñy: hup, hup, hup. * Jõ go gũũt, a ŝũn hup do wody. * Ŭe padej hup, jak jescy zeŝs ñe przeskocũt.* 2. **zachęta do oddania skoku, skoczenia, wskoczenia na coŝ, do czegoŝ** * *No hup! Ŭe ŝtũj tak!* 3. fraz. **zrobić hup** skoczyć, wskoczyć * *My wyleŝzli ze izby, a kot zrobũt hup na ŝtũl i porwoł kũsek wũrtzu.*

hupcyć ndk (1. os. lp. cz. ter. hupcã, lp. cz. przesz. r. m. hupcũł) podrzucać, potrzaŝać * *Hupcy ŝe kartõfle w garcu.*

hupcyńy (D. lp. hupcyńó) rzecz. od **hupcyć**

hupnůńć *dk* (1.os.lp.cz.przys. hupnã; lp.cz.przesz.: r.m. hupnůn, r.ż. hupła) skoczyć, wskoczyć

hupnůńćy (*D.lp.* hupnůńćó) *rzecz. od hupnůńć*

hupsnůńć *dk* (1.os.lp.cz.przys. hupsnã; lp.cz.przesz.: r.m. hupsnůn, r.ż. hupsła) skoczyć, wskoczyć * *Zajůnc hupsnůn w kapustã. * Kot hupsnůn na stůł. → czes. hupsnout*

hupsnůńćy (*D.lp.* hupsnůńćó) *rzecz. od hupsnůńć*

hupta (*D.lp.* hupty, *Ms.lp.* hupće) ktoś chromy, kulawy

huptać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. hupcã, huptů, 3.os. hupce, huptó; *lp.cz.przesz.r.m.* huptoł) 1. skakać, podskakiwać 2. przeskakiwać

huptańy (*D.lp.* huptańó) *rzecz. od huptać*

huptỹ szybko, biegiem, migiem * *Űůn huptỹ lećoł.*

hupyty **I.** *przys.* szybko, pilnie, natychmiast * *To ņe idźe tak hupyty zrobić. **II.** wykrz. już*

hurdać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. hurdů, hurdzã, 3.os. hurdó, hurdze; *lp.cz.przesz.r.m.* hurdoł) 1. kołysać, kolebać * *Hurdoł a hurdoł tỹ kolybkỹ. 2. trząść * Tyn cug tak feste hurdoł, co'ch ańi cytać ņe poradźůła. 3. potrząsać (kogoś, np. w celu obudzenia)*

hurdańy (*D.lp.* hurdańó) *rzecz. od hurdać*

hurdnůńć *dk* (1.os.lp.cz.przys. hurdnã; lp.cz.przesz.: r.m. hurdnůn, r.ż. hurdła) 1. zakołysać, zakolebać (np. kołyską, koniem na biegunach) 2. zatrząść 3. potrząsać

hurdnůńćy (*D.lp.* hurdnůńćó) *rzecz. od hurdnůńć*

hurdu: **hurdu, hurdu** *naśladowanie kołysania, kolebania, potrząsania*

hurkotać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. hurkocã, lp.cz.przesz.r.m. hurkotoł) **o maszynach, pojazdach:** terkotać, turkotać

hurkotańy (*D.lp.* hurkotańó) *rzecz. od hurkotać*

husować (1.os.lp.cz.ter. husujã, lp.cz.przesz.r.m. husowoł) podżegać, podjudzać, podburzać *zob. bajńtůrzać, → niem. hussen*

husowańy (*D.lp.* husowańó) *rzecz. od husować;* podżeganie, podburzanie, podjudzanie

husócek (*D.lp.* husócka) *zdr. od husóck;* mały zając; zajączek

husóck (*D.lp.* husócka) *zając zob. hazóck, hazól, hazyk, zajůnc*

hut (*D.lp.* huta, *Ms.lp.* huće) kapelusz * *Poznata'ch će po huće. * Lepi mjeć chlyb w kabźi, jak pjůrko przĩ huće.* (powiedzenie) *zob. bibik, filchut, kłobuch, sůmjók, strzechůwka, stróhaůba → niem. Hut*

huta (*D.lp.* huty, *Ms.lp.* huće, *D.lm.* hutůw) huta; **robić na huće** pracować w hucie * *Stañik posoł bakać na hutã. → niem. Hütte*

Huty (*tylko lm., D.* Hutůw) 1. *daw.* przemysłowa część Górnego Śląska *zob. Gory 2. is ku Hutů | is na Huty* *daw.* przenosić się do przemysłowej części Górnego Śląska (w celu podjęcia pracy w przemyśle) * *A jak'ech juz bůł starsy, juz'ech rỹ můg is ku Hutů.*

hutek (*D.lp.* hutka) *zdr. od hut;* kapelusik *syn. hućik*

hutka (*D.lp.* hutki, *Ms.lp.* hutce) *zdr. od huta*

hutńe bardzo

hutńicy hutniczy

huw *wykrz. huw, huw, huw przywoływanie swiń*

huwa (*D.lp.* huwy) maciora

huwik (*D.lp.* huwika) prosiak

huzar (*D.lp.* huzara, *Ms.lp.* huzarze) husarz; żołnierz dawnej lekkiej jazdy *syn. uzar, → niem. Husar, → węg. huzár*

huzarek (*D.lp.* huzarka) *zdr. od huzar * Wolã jô še s huzarkůma potajńcować.*

huzarka (*D.lp.* huzarki, *Ms.lp.* huzarce) oddział husarii

huzarski *przym. od huzar;* husarski

huzda (*D.lp.* huzdy, *Ms.lp.* huźdze) uzda

huzdecka (*D.lp.* huzdecki, *Ms.lp.* huzdecce) *zdr. od huzdka*

huzdka (*D.lp.* huzdki, *Ms.lp.* huzdce) *zdr. od huzda*

huzyt (*D.lp.* huzyta, *Ms.lp.* huzyće, *M.lm.* huzyty) 1. huzyta 2. *daw. pejor.* przezwisko czeskich i morawskich osadników na Górnym Śląsku 3. **z punktu widzenia katolików:** *pejor.* innowierca, niekatolik * *Ty huzyće. 4. pejor.* osoba nieochrzczona

huźa (*D.lp.* huźe) kołyska (dla dziecka)

huźać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. huźů, lp.cz.przesz.r.m. huźoł) hujstać, kołysać, kolebać * *W nocy zech ņe społ, yno trza mje bůło huźać.*

huźańy (*D.lp.* huźańó) *rzecz. od huźać*

huźdźyńica (*D.lp.* huźdźyńice) uźdźienica

huźdźyńicka (*D.lp.* huźdźyńicki, *Ms.lp.* huźdźyńicce) *zdr. od huźdźyńica*

hůmbanek (*D.lp.* hůmbanka) **w konstrukcji więźby dachowej:** belka poprzeczna łącząca dwie przeciwległe krokwie; jętka → *czes. hambalek, hãmbalek, syn. hambafek, hymbafek*

hůmel (*D.lp.* hůmla) *pejor. o młodym mężczyźnie, młodzińcu, wyrostku * Ty stary hůmlu, ņe wjys jak še mós stalować? * Taki hůmel, a jescy by še grajśkůma śćoł grać! zob. parob*

hůmlaty *pejor. przym. od hůmel * Ty hůmlu hůmlaty!*

hůncfocki *przym. od hůncfot;* łobuzerski, chuligański

hůncfocyńy (*D.lp.* hůncwocyńó) *rzecz. od hůncfoćić*

hůncfoćić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. hůncwocã, lp.cz.przesz.r.m. hůncwoćůł) rozrabiać; chuliganic

hůncfojstwo (*D.lp.* hůncwojstwa) chuligaństwo, łotrostwo

hůncfot (*D.lp.* hůncfota, *Ms.lp.* hůncfoće) 1. huncwot, łobuz, rozrabiaka, chuligan, hultaj, gagatek 2. niegrzeczne dziecko; urwis, psotnik * *Co to za hůncfot s tego syncyska!*

→ *niem. Hundsfott*

hůndlajna (*D.lp.* hůndlajny) smycz → *niem. Hundeleine*

hůnornojść (*D.lp.* hůnornojśći) honorowość

hůnorny 1. honorowy * *Tyn nas stary farórz bůł za bardzo hůnorny. 2. hůnorny (nad kỹ) dumny (z kogo) * Űůn je hůnorny nad dźećmi.*

hůnorńe honorowo

hůnorowy honorowy * *To je bardzo hůnorowy cowjek.*

hůnuca (*D.lp.* hůnuce) onuca *syn. fuzlapa, nuca, śmjerducha*

hůnucka (*D.lp.* hůnucki, *Ms.lp.* hůnucce) *zdr. od hůnuca*

hůnůr (*D.lp.* hůnůru, *Ms.lp.* hůnůrze) honor, duma * *Jako na tỹ kůńu sędzã, oficerskỹ hůnůrỹ garantyrujã. * Co ći po hůnůrze, kej průzno w kůmørze.* (przysłowie)

hůrceć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. hůrcã, lp.cz.przesz.r.m. hůrcoł) 1. **o brzuchu, kiszkach:** burceć 2. **o maszynach, pojazdach:** terkotać, turkotać

hůrcyńy (*D.lp.* hůrcyńó) *rzecz. od hůrceć*

hy wykrz. **hy, hy, hy** *głośny śmiech* 2. *naśladowanie śmiechu*

hyc (*D.lp.* hycu) upał, skwar, spiekota, gorąc * *Bez lato je wjelki hyc.* * *Dźišej bůł hyc jak nie wjã.* * *Ńe prziktódej wjýncý do pjeca, bo już je za wjelki hyc w dũma.* * *Ńi chopi musŷ w takŷ hycu robić.* zob. **hajc, hyca, skwara**, → *niem.* Hitze

hyca (*D.lp.* hyce) upał, skwar, spiekota, gorąc zob. **hajc, hyc, skwara**

hycel (*D.lp.* hycla) 1. hycel, rakarz (ktoś zajmujący się wylapywaniem wałęsających się psów) * *Hycel chytô i zabijô psy.* * *Dôwní hycle łajzyli po wsi i chytali psy.* 2. oprawca, ciemieżyciel; ktoś znęcający się nad zwierzętami 3. **o chłopak, подро́стку:** łobuz, hultaj, nicpoń, drań 4. ktoś młody, zuchwały
→ *niem.* Hetzel

hycfraj *nieodm.* wolne z powodu upałów * *Urzýndńiki mjeli hycfraj.*

hycny gorącokrwesty; mający temperament * *To je ale hycnô baba.*

hycńe upalnie, gorąco * *Bez lato klara feste śwjyci i je hycńe.*

hycować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. hycujã, lp.cz.przesz.r.m. hycowôł) 1. grzać, ogrzewać * *Pjec hycuje.* 2. zagrzewać (kogoś, do czegoś), ponaglać, popędzać 3. gorączkować 4. **hycować jedyn na drugygo** ponaglać, popędzać się wzajemnie * *Tůz my tyz hycowali jedyn na drugygo, co by my tyz co zrobjyli, a bo mało płaćyli ŷod tego.* 5. **(kogo) hycuje** (komu) jest gorąco * *Ale mje hycuje, bo zech se fest znerwowała.*

hycowańy (*D.lp.* hycowańô) *rzecz. od hycować*

hycwele (*tylko lm., D.* hycwelůw) napady gorąca, uderzenia gorąca (w okresie menopauzy, przekwitania) * *Zajš mje bjerŷ te hycwele.* * *Kobjyty w wekslach mjywały hycwele.* → *niem.* Hitzwelle

hyla (*D.lp.* hyle) 1. pustkowie, odludzie 2. dom stojący na uboczu, w szczerym polu 3. ostatni dom przy drodze (za którym rozciąga się niezabudowany teren)

hymbałek (*D.lp.* hymbałka) **w konstrukcji wieźby dachowej:** belka poprzeczna łącząca dwie przeciwległe krokwie; jętka → *czes.* hambalek, hámbalek, *syn.* **hambałek, hũmbanek**

hymda (*D.lp.* hymdy, *Ms.lp.* hymdze) koszula * *Wybiglowała'ch ci hymdã.* → *niem.* Hemd

hymdecka (*D.lp.* hymdecki, *Ms.lp.* hymdecce) *zdr. od hymda*

hymdelka (*D.lp.* hymdelki, *Ms.lp.* hymdelce) *zdr. od hymda*

hymdka (*D.lp.* hymdki, *Ms.lp.* hymdce) *zdr. od hymda;* koszulka

hymn (*D.lp.* hymnu, *Ms.lp.* hymńe) hymn * *Hymn špjywajŷ u nôs na Ńesporze.* → *niem.* Hymne, Hymnus

hymoridy (*tylko lm., D.* hymoridůw) choroba hemoroidalna; hemoroidy *syn.* **hymorojdy** → *niem.* Hämorrhiden

hymorojdy (*tylko lm., D.* hymorojdůw) choroba hemoroidalna; hemoroidy *syn.* **hymoridy** → *niem.* Hämorrhiden

hymrać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. hymrzã, lp.cz.przesz.r.m. hymroł) 1. ciąć, przecinać (zwykle piłą ręczną) 2. grzebać, szukać (np. po szufladach) * *Ńe dej ji tã hymrać.*

hymrać še *zwr. ndk* 1. drapać się; czochrać się * *Co še tak durch hymrzes?* * *Jô še hymrzã.* * *Ńe hymrz še tak.* 2. guzdrać się

hymrańy (*D.lp.* hymrańô) *rzecz. od hymrać*

hymrot (*D.lp.* hymrota, *Ms.lp.* hymroće) **o męźczyźnie:** guzdrała

hymrula (*D.lp.* hymrule) **o kobiecie:** guzdrała

hyndor (*D.lp.* hyndora, *Ms.lp.* hyndorze) *zgr. od hyndyk* * *Tyn hyndor to je taki dojš bykojš.*

hyndyce (*D.lp.* hyndycka) *zdr. od hyndyk*

hyndycka (*D.lp.* hyndycki, *Ms.lp.* hyndyce) indyczka

hyndycy indyczy

hyndyk (*D.lp.* hyndyka) indyk zob. **pultôk**

hyńgst (*D.lp.* hyńgsta, *Ms.lp.* hyńgście) ogier * *Mũiskôrz kyndroze i hyńgsty wyrzinô.* *syn.* **kobylec, kũńôk**, → *niem.* Hengst

hyńgšôrz (*D.lp.* hyńgšôrza) właściciel ogiera, ogierów

hyńkać še *zwr. ndk* (1.os.lp.cz.ter. hyńkŷ še, lp.cz.przesz.r.m. hyńkoł še) **o zwierzętach:** przechodzić okres rui; być w okresie rui *syn.* **parchoćić še**

hyńkel (*D.lp.* hyńkla) uchwyt, rączka (np. przy torbie) * *Tak fest zech naladowoł, ze mi še urwały hyńkle prziti taši.* * *Waškorb mjoł dwa hyńkle.* → *niem.* Henkel

hyńkelek (*D.lp.* hyńkelka) *zdr. od hyńkel*

hyptuś (*D.lp.* hyptuśa) *dziec.* kał, stolec

hyrdék (*D.lp.* hyrdka) krtań zob. **hyrdũń, krztũń, pijôk**

hyrdũń (*D.lp.* hyrdũńa) krtań zob. **hyrdék, krztũń, pijôk**

hyrpa (*D.lp.* hyrpy) 1. złośliwa kobieta; hetera, jędza 2. kobieta lekkich obyczajów; kobieta prowadząca rozwiązły tryb życia; latawica

hyršćy (*D.lp.* hyršćô) suche gałązki, chrust * *Hyršćy bũto noułepse na chyb jak še pjekło, bo še fajńe pólũto.*

hyršfyńger (*D.lp.* hyršfyńgra, *Ms.lp.* hyršfyńgrze) sztylet myśliwski (do dobijania upolowanej zwierzyny); → *niem.* Hirschfänger

hysa (*D.lp.* hyse; *Ms.lp.* hyše, hysy) sień, przedsionek * *Moja ôma pjekła chlyb wé wjelôku w hysy.* * *Ńe kjotzdej še po tej hyše, bo bãchńes.* zob. **šyń**

hyska (*D.lp.* hyski, *Ms.lp.* hysce) *zdr. od hysa*

hyzo szybko, prędko; chyżo * *Űũn hyzo lećôł.*

hyzojść (*D.lp.* hyzojści) zwinność

hyzy zwinny, żwawy; chyży; * *To je ale hyzô baba.*

hỹ part. hę * *Ńy môs casu, hỹ?*

i **I. spójnik:** 1. *łączący wypowiedzenia współrzędne lub współrzędne człony wypowiedzenia:* * *Šôd še, wźûn klarnetã i groł na rúi, jôd chlyb i wino popijot.* 2. *łączący powtórzone formy czasownika, co sugeruje długotrwałość lub intensywność czynności* * *Ûûn soł i soł.* 3. *przyłączający zdanie lub wyrażenie uzupełniające treść:* (a) *występujący samodzielnie* * *Tak zech še chycił za robotã i zrobjũł zech to.* * *Rano na drugi dźyń snôdli go na wjyrchu i to še stało tak jescy dwa razy.* (b) *występujący w połączeniu z partykułã no* * *Kupjyli mi mamulka nowe galôty, kôzali mi is łowić roboty, no i posoł zech.* 4. *nawiązujący do wcześniejszej wypowiedzi:* (a) *występujący samodzielnie* * *Ñe data'ch pozũr na zupã. I ta zupa mi wywrała na blachã.* (b) *występujący w połączeniu z partykułã no* * *Ñe przijechali pũ nôs na banhów. No i co bũło robić?* **II. partykuła wyróżniająca wprowadzany człon wypowiedzenia;** i, nawet * *Ñerôz i na žymi mušały sedžeć.* * *U bogôcũw bywały wesela i cały tydźyń.* * *Ty by'js i cyrpók zrobjũł.* * *Mušoł zech tã łajzić i dwa razy dźyńnie.* * *Po ćmôku i zgñite drzewo blyscy.* * *Bo to še licũto tez i cas, wjela uũn potrzebowoł.* * *Ñechtory kũnô i dwa dñi.* * *Wé wojńie my mašyrowali i pjññćdžesjũnt kilomejrũw za dźyń.*

ibercug (D.lp. ibercuga) bielizna pościelowa (poszwy, prześcieradła)

ibercyjer (D.lp. ibercyjera, Ms.lp. ibercyjerze) palto → niem. Überzieher

iberfera (D.lp. iberfery, Ms.lp. iberferze) prom → niem. Überfahrt

iberhantuch (D.lp. iberhantucha) haftowana makatka (zawieszona na ścianie lub półce kuchennej) * *Na rãmje mjeli my powjesũny iberhantuch.* syn. **ibertuch**, → niem. Überhangtuch

iberhaũpt zwłaszcza, przede wszystkim * *Ty mje iberhaũpt ñe suchôs.* → niem. überhaupt

iberšichta (D.lp. iberšichty, Ms.lp. iberšichće) 1. nadgodziny; godziny nadliczbowe 2. dodatkowa dniówka pracy → niem. Übersicht

iberštrũmfy (tylko lm., D. iberštrũmfũw) getry

iberštũnda (D.lp. iberštũndy, Ms.lp. iberštũndže) dodatkowa, nadliczbowa godzina pracy * *Tyn mjejsjũnc zech mało zarobjũł, bo iberštũndũw ñe bũło.*

ibertuch (D.lp. ibertucha) haftowana makatka (zawieszona na ścianie lub półce kuchennej) syn. **ibethantuch**

ibertusek (D.lp. ibertuska) zdr. od **ibertuch**

iberzecũng (D.lp. ibezecũngu) przekładnia

ibować ndk (1.os.lp.cz.ter. ibujã, lp.cz.przesz.r.m. ibowoł) ćwiczyć, trenować → niem. üben

ibowańy (D.lp. ibowańô) rzecz. od **ibować**

ibricny zapasowy, rezerwowy * *Ûostały mi štyry ibricne dñi.* → niem. übrig

ibrich 1. nadwyżka, zapas 2. **na ibrich** na zapas * *W aj-sšranku mũmy wysytkygo na ibrich.* * *Ñy mũmy ñic na ibrich.* * *Kozdy chćoł še najejš na ibrich.* * *Nakupjyli my wsyjskygo na ibrich.* * *Kozdô gospodyñi trzymała w dũma cojš na ibrich.* zob. **forant**, → niem. übrig

ibrisek (D.lp. ibrisku) zdr. od **ibrich**; zapasik

ibũndzek (D.lp. ibũndzku) zdr. od **ibũng**

ibũng (D.lp. ibũngu) 1. ćwiczenie 2. trening → niem. Übung

icek (D.lp. icka) 1. *pejor.* ktoś wyróżniający się czymś negatywnym, np. ktoś niezgrabny, źle ubrany, nierozgarnięty * *Same icki tã mjyskali.* * *Š ñiego je taki icek.* * *Hapitłôk to je taki icek.* 2. *žart.* żartowniś, dowcipniś * *Tyn synek to je icek.* 3. *pejor.* źle uszyte lub niedopasowane ubranie * *Take icki posũta.* 4. *pejs* * *Zydzô mjeli icki.* 5. **w damskiej fryzurze:** lok, kosmyk włosów (przypominający pejs) 6. *kosmyk włosów (stojący, odstający)* * *Zôwdy mu taki icek stoj.*

ickaty o ubraniu: źle uszyte, niedopasowany

ići: ići-pići **zwrot rozpoczynający wyliczankę dziecięcã** * *Ići-pići Mikimaũs, jô ũostôwũ, a ty raũs! (wyliczanka dziecięcã)*

ideja (D.lp. ideje) idea, pomysł → niem. Idee

idejalizmus (D.lp. idejalizmu, Ms.lp. idejalizmuše) idealizm → niem. Idealismus

idejologijô (D.lp. idejologije) ideologia

idijôt (D.lp. idijôta, Ms.lp. idijôće) idiota, głupek, dureń * *Ty idijôće gupi!*

idijôtynaparát (D.lp. idijôtynaparátu, Ms.lp. idijôtynaparaće) łatwy w obsłudze automatyczny aparat fotograficzny

idijôtynkamera (D.lp. idijôtynkamera, ms.lp. idijôtynkamerze) łatwy w obsłudze automatyczny aparat fotograficzny

idyntyfikować še zur. ndk identyfikować się, utożsamiać się → niem. identifizieren

idyntyfikacyjô (D.lp. idyntyfikacyje) identyfikacja

idzyńy (D.lp. idzyńô) rzecz. od **iš** * *Tela zech jescy mjoł do idzyńô.*

igel (D.lp. igla) 1. jeź *syn.* **jyz** → niem. Igel 2. *fraz. na igla o włosach:* bardzo krótko przycięte, sterzące; na jeża * *Fto ci wosy tak ũostrzig na igla?*

igelek (D.lp. igelka) zdr. od **igel**; język

igelhary (tylko lm., D. igelharũw) bardzo krótko przycięte, sterzące włosy; fryzura na jeża *syn.* **igle**

igle (tylko lm., D. iglũw) bardzo krótko przycięte, sterzące włosy; fryzura na jeża *syn.* **igelhary**

iki: **iki-piki** **zwrot rozpoczynający wyliczankę dziecięcã** * *Iki-piki dwa špandliki aũs. (wyliczanka dziecięcã)*

ikjerko (D.lp. ikjerka) zdr. od **ikro**; łydeczka

ikra (D.lp. ikry, Ms.lp. ikrze) ikra; jaja ryby

ikro (D.lp. ikra, Ms.lp. ikrze) 1. łydka zob. **wada** 2. *pończocha bez stopy* * *Te ikra to še musã nadštrykować.*

ikrôk (D.lp. ikrôka) samica ryb z dojrzałą do tarła ikrã; ikrzak, ikrzyca

iksbajn (D.lp. iksbajna, Ms.lp. iksbajnie) krzywa noga (wykrzywiona do wewnątrz)

ikũna (D.lp. ikũny, Ms.lp. ikũnie) ikona → czes. ikona, → niem. Ikone

ikũnografijô (D.lp. ikũnografije) ikonografia → czes. ikonografie, → niem. Ikonografie

iltis (D.lp. iltisa, Ms.lp. iltiše) tchórz zwyczajny, tchórz pospolity, tchórz europejski (gatunek ssaków; łac. Mustela putorius); *syn.* **tũrz** → niem. Iltis

iluminacyjô (D.lp. iluminacyje) iluminacja * *Na šwjñnta robjũ w kojšćełe fajñũ iluminacyjũ.*

ilustracyjô (*D.lp.* ilustracje) ilustracja → *niem.* Illustration

iluzorycny iluzoryczny → *niem.* ilusorisch

iluzyjô (*D.lp.* iluzyje) iluzja → *niem.* Illusion

imam (*D.lp.* imama) imam → *niem.* Imam

imitacyjô (*D.lp.* imitacje) imitacja → *niem.* Imitation

imjel (*D.lp.* imjelu) jemiola; jemiola pospolita (*łac.* Viscum album) *syn.* **imjelicka, imjoła, jymjoła, poganek, ptôse mlyko, źimorost**

imjelicka (*D.lp.* imjelicki, *Ms.lp.* imjelicce) *bot.* jemiola; jemiola pospolita (*łac.* Viscum album) *syn.* **imjel, imjoła, jymjoła, poganek, ptôse mlyko, źimorost**

imjelucha (*D.lp.* imjelucha, *Ms.lp.* imjeluse) jemioluszka, jemioluszka zwyczajna, jemiolucha (gatunek ptaków, *łac.* Bombycilla garrulus)

imjoła (*D.lp.* imjoły, *Ms.lp.* imjole) jemiola; jemiola pospolita (*łac.* Viscum album) *syn.* **imjel, imjelicka, jymjoła, poganek, ptôse mlyko, źimorost**

imjołka (*D.lp.* imjołki, *Ms.lp.* imjołce) *zdr. od imjoła*

imjołowy jemiolowy

import (*D.lp.* importu, *Ms.lp.* imporće) → *niem.* Import

imynt (*D.lp.* imyntu, *Ms.lp.* imyńće): **do imyntu | na imynt** całkowicie, zupełnie, do cna, do imentu * *Przijechało pũ nõs do imyntu ůozklamorzũne aũto. * Wyskraboł zejś to do imyntu. * To bũło na imynt spũlũne. zob. blańk, cołkỹ, do cała, do cna, do fũndamyntu, do grũntu, do kna, durch, ganc, w cołkojści*

inacyć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. inacã, lp.cz.przesz.r.m. inacũł) 1. zmieniać 2. przinaczać, przekrecać * *Polõki zõwdy inacyli nasã gešichtã.*

inacyńy (*D.lp.* inacyńõ) *rzecz. od inacyć*

inacý 1. inaczej * *Zrũb tak, a ñe inacý.* 2. **a jako inacý** jakżeby inaczej

inaksojść (*D.lp.* inaksojści) inność

inaksy inny *syn.* **insy, ińksy**

inaksý inaczej * *Jõ inaksý tego zrobić ñe poradã.*

inakśi inaczej

inańdźi 1. gdzie indziej, w innym miejscu * *Połũw še dżoũchy inañdźi.* 2. **kaj inañdźi** gdzie indziej, w innym miejscu; nie tutaj * *Kaj inañdźi tyz ñyma lepi. syn. dze ińdźi, kaj ińdźi, kaj nańdźi*

incucht (*D.lp.* incucht u, *Ms.lp.* incuchće) 1. **w hodowli zwierząt:** chów wsobny, inbred, inbredowanie, chów krewniaczy, kojarzenie krewniacze * *Te mode koty sũ z incucht u.* 2. **w uprawie roślin:** zapylenie roślin obcopylnych ich własnym pyłkiem 3. dobieranie się w pary osób blisko spokrewnionych; **być z incucht u** być potomkiem osób blisko spokrewnionych * *Wé wsi je incucht. * Snojdz še dżoũchã wé ińksej wsi, bo u nõs wsyjske sũ z incucht u.* 4. grupa, populacja dobierająca się w pary wyłącznie między sobą * *Całõ nasa wjejs to je incucht.* 5. potomstwo pary blisko spokrewnionych ze sobą zwierząt lub ludzi * *Krũlikũw ze jedego gñõzda še ñe põrzi, bo bãńdze s tego incucht.* 6. roślina powstała w wyniku kojarzenia wsobnego 7. *fraz. zrobić incucht* (a) **o blisko spokrewnionych osobach:** (1) zawrzeć związek małżeński * *Ŭũni zrobjyli incucht.* (2) **o blisko spokrewnionych zwierzętach:** dobrać w parę → *niem.* Inzucht

incuchtować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. incuchtujã, lp.cz.przesz.r.m. incuchtowõł) 1. **o zwierzętach:** rozmnażać przez chów wsobny 2. **o roślinach:** rozmnażać poprzez zapylenie ich własnym pyłkiem

incuchtowańy (*D.lp.* incuchtowańõ) *rzecz. od incuchtować*

Indijaner (*D.lp.* Indijanera, *Ms.lp.* Indijanerze) 1. Indianin * *Ŭũni še bõli Indjanerũw. * Ślũzõki w Polskej sũ jak Indjanery wé Ameryce. → niem.* Indianer 2. *fraz. wyglũndać jak Indijaner po štyruch halbach* wyglądać na mocno pijanego

Indijanerka (*D.lp.* Indijanerki, *Ms.lp.* Indijanerce) Indianka

indijanerski indiański

Indje (*tylko lm., D.* Indjũw) Indie

indukcyjowo indukcyjnie

indukcyjowy indukcyjny

indukcyjõ (*D.lp.* indukcyje) indukcja

indystryjalizacyjõ (*D.lp.* indystryjalizacyje) industrializacja

indystryjalny przemysłowy

indystryjõ (*D.lp.* indystryje) przemysł → *niem.* Industrie

Indyjõ (*D.lp.* Indyje) Indie

indyjski indyjski

inedy 1. **inedy | kjedy inedy** kiedy indziej, innym razem, przy innej okazji, w innym czasie * *Przidź inedy, bo tera ñy mũ casu. * Kjedy inedy przjedzes dũ mje bez tydźyñ. zob. kej ińdźi, kejnedy* 2. w innych latach * *Inedy my mjeli tũmatũw a tũmatũw, a latojś yno trochã.*

infanteryjõ (*D.lp.* infanteryje) piechota (formacja wojskowa); **regimynt infanteryje** pułk piechoty → *niem.* Infanterie

infart (*D.lp.* infartu, *Ms.lp.* infarće) zawał serca * *Ŭũn umar na infart. → niem.* Infarkt

infekcyjõ (*D.lp.* infekcyje) infekcja, zakażenie → *niem.* Infektion

inflacyjõ (*D.lp.* inflacyje) inflacja → *czes.* inflace, → *niem.* Inflation

informacyjõ (*D.lp.* informacyje) informacja → *niem.* Information

informjyrować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. informjyrujã, lp.cz.przesz.r.m. informjyrowõł) informować * *Tyn drugi mje informjyrowõł. * Jõ`ch še doł informjyrować. → niem.* informieren

informjyrować še *zwr. ndk* 1. dowiadywać się * *Bãńdźymy še informjyrować.* 2. **dać še informjyrować** zasięgnąć informacji * *Jõ`ch še doł informjyrować.*

informjyrowańy (*D.lp.* informjyrowańõ) *rzecz. od informjyrować;* informowanie

inkarnacyjõ (*D.lp.* inkarnacyje) inkarnacja, wcielenie → *niem.* Inkarnation

inkarnatka (*D.lp.* inkarnatki, *Ms.lp.* inkarnatce) *bot.* koniczyna krwistoczerwona, koniczyna inkarnatka, koniczyna szkarłatna (*łac.* Trifolium incarnatum) * *Inkarnatka je cerwjunõ. * Te pole trza zaũorać i pošõć inkarnatkã. syn. cerwjuny rojśikũn, kanat, krajśimak, krajśipjũrka* → *niem.* Inkarnat-Klee

inowjerca (*D.lp.* inowjerce) innowierca; ktoś wyznający inną religię

inoficyr (*D.lp.* inoficyra, *Ms.lp.* inoficyrze) urzędnik, ofcjalista

inoficyrek (*D.lp.* inoficyrka) *zdr.* od **inoficyr**; *żart.* urzędnik, oficjalista

insojść (*D.lp.* insojści) inność

inspiracyjô (*D.lp.* inspiracyjje) inspiracja → *czes.* inspirace → *niem.* Inspiration

instalacyjô (*D.lp.* instalacyjje) instalacja → *czes.* instalace, → *niem.* Installation

instancyjô (*D.lp.* instancyje) instancja; **sünd pjyrsej instancyje** sąd pierwszej instancji → *czes.* instance → *niem.* Instanz

instiŋkt (*D.lp.* instiŋktu, *Ms.lp.* instiŋkće) instynkt → *czes.* instinkt, → *niem.* Instinkt

instytucyjô (*D.lp.* instytucyje) instytucja → *czes.* instytucje → *niem.* Institution

institut instytut → *czes.* institut → *niem.* Institut

instrůmynt (*D.lp.* instrůmyntu, *Ms.lp.* instrůmyńće, *M.lm.* instrůmynta) instrument → *czes.* instrument, → *niem.* Instrument

instrůmyntalny instrumentalny → *niem.* instrumental

insy inny * *Kej ci še ņe podobŷ, to še namůw insŷ.* *syn.* **inaksy, inksy**

inspechtůr (*D.lp.* inspechtora, *Ms.lp.* inspechtorze) 1. inspektor 2. nadzorca

inspechtůrka (*D.lp.* inspechtůrki, *Ms.lp.* inspechtůrce) inspektorka

inspekcyjô (*D.lp.* inspekcyjje) inspekcja, kontrola

inspektůr (*D.lp.* inspektora, *Ms.lp.* inspektorze) 1. inspektor 2. nadzorca * *Tyn utrziidupski inspektůr durch za ņymi chodzŷ.*

intabularywać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* intabularyjã, *lp.cz.przesz.r.m.* intabularywoł) 1. **o nieruchomości:** zadłużyć, obciążyć (z wpisem do księgi wieczystej) * *Muŝeli intabularywać dŷm.* 2. zapisać w księdze wieczystej (czego); zapisać na hipotekę (czego)

intabularywany 1. **o nieruchomości:** zadłużony, obciążony (z wpisem do księgi wieczystej) * *Ta chałpa bŷta intabularywanô.* 2. **intabularywany (na cŷj)** zapisany w księdze wieczystej (czego); zapisany na hipotekę (czego) * *Dug bŷł intabularywany na chałpje.*

intabularywańy (*D.lp.* intabularywańô) *rzecz.* od **intabularywać**

integracyjô (*D.lp.* integracyjje) integracja

integrôł (*D.lp.* integrôła) *mat.* całka → *czes.* integrál

inteligencyjô (*D.lp.* inteligencyje) inteligencja

inteligyntny inteligentny

interes (*D.lp.* interesu, *Ms.lp.* interese) odsetki * *Do mo- jygo dugu dolicŷł sto marek interesu.*

interesa (*D.lp.* interese, *Ms.lp.* interese): **mjeć interesã [do czego, w cŷj]** 1. mieć zamiłowanie [do czego] * *Űŷn mô interesã w tŷj malowańu.* * *Nas synek mô interesã do stolarstwa.* 2. interesować się [czym], być zainteresowanym [czym] * *Űŷni ņy majŷ do tego interese.* (Ich to nie interesuje.) * *Môs do tego interesã?* * *Mozes še ŷo tŷj pocytać, jak môs interesã.* → *niem.* Interesse

interesantny ciekawy, interesujący, zajmujący * *Te kŷŷŷki sŷŷ przedy mje bardzo interesantne.* → *czes.* interesantní, → *niem.* interessant

interesantńe ciekawie, interesująco; w sposób interesujący *syn.* **geŝpant** → *czes.* interesantně

interesjyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* interesjyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* interesjyrowoł) interesować * *Kozdy mô to, co go interesjyruje.* → *niem.* interessieren

interesjyrować še *zwr.* *ndk* interesować še

interesjyrowańy (*D.lp.* interesjyrowańô) *rzecz.* od **interesjyrować**

interferyncyjô (*D.lp.* interferencyjô) interferencja → *czes.* interference

internacjůnalny międzynarodowy, międzynarodowy → *czes.* internacionalní

internec (*D.lp.* internecu) internet

internecowy internetowy; **internecowô zajta** strona internetowa

interpret (*D.lp.* interpreteta, *Ms.lp.* interpreće) 1. interpretator 2. odtwórca (rol w teatrze) → *czes.* interpret, → *niem.* Interpret

interpretacyjô (*D.lp.* interpretacyjje) interpretacja → *czes.* interpretace

interpŷŷncyjô (*D.lp.* interpŷŷcyjje) interpunkcja → *czes.* interpunkce, → *niem.* Interpunktion

introspekcyjô (*D.lp.* introspekcyjô) introspekcja → *czes.* introspekce

intuicyjô (*D.lp.* intuicyje) intuicja → *niem.* Intuition

intuitiwny intuicyjny → *niem.* intuitiv

intuitiwnŷe intuicyjnie

intus (*D.lp.* intusa, intusu; *Ms.lp.* intuŷe) 1. zmyślność, spryt * *Kaj zejŝ stracŷł swŷj intus?* 2. pojęcie (o czymŝ) * *Űŷn ņy mô intusu ŷo tŷj.* 3. rozum * *Űŷn ņy mô intusa.* * *Ty ņy môs tela intusu.* * *Űŷn juz przepjŷł swŷj intus.* 4. **mjeć intus [w gowie, w łebje]** być pojętym, rozumnym * *Tyn mô intus w łebje.*

intycyjô (*D.lp.* intycyje, *B.lp.* intycyjŷ) intencja 1. intencja * *Mjoł dobrŷ intycyjŷ, ale wysłô inacŷ.* → *czes.* intence 2. kartka z napisaną intencją, w której odprawia się mszę, odmawia modlitwę * *Farôrz wjerzã stracŷł tã mojã intycyjŷ.*

intynzifikacyjô (*D.lp.* intynzifikacyjje) intensyfikacja → *czes.* intenzifikace

intynziwny intensywny → *czes.* intenzivní, → *niem.* intensiv

inwalida (*D.lp.* inwalidy, *Ms.lp.* inwalidŷe) inwalida → *czes.* invalida, → *niem.* Invalide

inwazyjô (*D.lp.* inwazyje) inwazja → *czes.* invaze, → *niem.* Invasion

inwesticyjô (*D.lp.* inwestycyjje) inwestycja → *czes.* investice, → *niem.* Investition

inwestůr (*D.lp.* inwestora, *Ms.lp.* inwestorze) inwestor → *czes.* investor, → *niem.* Investor

inwestyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* inwestyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* inwestyrowoł) inwestować → *niem.* investieren

inwestyrowańy (*D.lp.* inwestyrowańô) *rzecz.* od **inwestyrować**

inwyntůrŷ (*D.lp.* inwyntůrza) 1. inwentarz (trwałe składniki majątku, np. budynki, maszyny, narzędzia) 2. inwentarz (zwierzęta domowe) 3. katalog, spis * *Nas rech- tůr mô inwyntůrŷ kŷŷŷkŷw w bibliotece.* → *niem.* Inventar

inwyntura (*D.lp.* inwyntury, *Ms.lp.* inwynturze) 1. inwentaryzacja; remanent → *czes.* inventura 2. **robić inwyn-**

turā dokonywać inwentaryzacji; robić remanent 3. **zrobić inwynturā** dokonać inwentaryzacji; zrobić remanent

inzulina (*D.lp.* inzuliny, *Ms.lp.* inzulińe) insulina *syn.* **jynzylina** → *czes.* inzulín, → *niem.* Insulin

inzulinowy insulinowy → *czes.* inzulínový

inzurgynt (*D.lp.* inzurgynta, *Ms.lp.* inzurgyńe) powstaniec

inzińer (*D.lp.* inzińera, *Ms.lp.* inzińerze) inżynier → *czes.* inženýr

inzińerek (*D.lp.* inzińerka) *zdr. od inzińer*

inzińerka (*D.lp.* inzińerki, *Ms.lp.* inzińerce) kobieta inżynier; inżynierka → *czes.* inženýrka

inzińerski inżynierski → *czes.* inženýrský

ingwer (*D.lp.* ingweru, *Ms.lp.* ingwerze) imbir *syn.* **zōzwūr** → *niem.* Ingwer → *pali* singivera

ingwerowy imbirowy *syn.* **zōzworowy**

inکوُست (*D.lp.* inکوُstu, *Ms.lp.* inکوُśe) atrament, inkaust * *Jō pisā inکوُstij.* * *Brachto mi inکوُstu.* * *Najši muter to na tintā padali 'inکوُst'.* *zob.* **atramynt, cōrńidło, tinta**

inکوُstowy atramentowy

inکوُść (*D.lp.* inکوُści) inność

inکsy 1. inny; **zōdyn inکsy** nikt inny 2. **inکsō ōsotra** siostra przyrodnia *syn.* **ńewońsnō ōsotra, pūōsotra** 3. **inکsy brat** brat przyrodni *syn.* **ńewońsny brat, pūbrat** 2. **inکsy rōz** | **na inکsy rōz** innym razem; przy innej okazji * *Inکsy rōz wŭ ōo tŭ poŭozprawjŭ.* *zob.* **inedy**

inđzi: 1. **dze inđzi** | **kaj inđzi** gdzie indziej; w innym miejscu; w inne miejsce; nie tutaj *syn.* **kaj inańdzi, kaj nańdzi** 2. **kej inđzi** | **kjedy inđzi** kiedy indziej, innym razem, przy innej okazji, w innym czasie *zob.* **inedy, kejnedy, kjedy inedy**

inicjacyjō (*D.lp.* inicjacyje) inicjacja

ipek (*D.lp.* ipka) głupty, głupek * *Ōńego je dopjyro ipek.* * *Tyn to je ipek.*

ipi 1. głupek * *Ōńego je ipi.* 2. **mjeć ipi** mieć bzika, mieć fioła, być głupim, być idiotą, nie mieć piątej klepki * *Ty mōs ipi!* * *Ty mōs ipi, az ċi w tēbje kipi.* * *Ty mōs ipi, az ċi zgrzipi.*

ipiśula (*D.lp.* ipiśule) *žart.* szkoła specjalna * *Jak ōe bāńdzes ucŭł, to ċe dajŭ do ipiśule.*

ipta (*D.lp.* ipty, *Ms.lp.* ipce) głupek * *Ty'js je ipta s karasōla.*

iptowaty głupekowaty, głupawy, idiotyczny * *Ōnupjā po inter necu choby jaki iptowaty modžōk, a ņe stary knaker.* * *Ty'js je dzebko iptowaty i fulōs jak mulōrz.*

iptōk (*D.lp.* iptōka) ktoś opóźniony w rozwoju, ktoś niedorozwinięty; głupek * *Iptōki chodzŭ do ipiśule.*

iptuś (*D.lp.* iptuśa) ktoś opóźniony w rozwoju, ktoś niedorozwinięty; głupek

iptuń (*D.lp.* iptuńa) ktoś opóźniony w rozwoju, ktoś niedorozwinięty; głupek * *Tyn iptuń skocŭł ze dachu.*

iracjūnalizmus (*D.lp.* iracjūnalizmu, *Ms.lp.* iracjūnalizmuśe) irracjonalizm → *czes.* iracionalismus

iracjūnalnojsć (*D.lp.* iracjūnalnojsći) irracjonalność

iracjūnalny irracjonalny → *czes.* iracionální

iracjūnalńe irracjonalnie → *czes.* iracionálně

Irak (*D.lp.* Iraku) Irak

Iran (*D.lp.* Iranu, *Ms.lp.* Irańe) Iran

Iranka (*D.lp.* Iranki, *Ms.lp.* Irance) Iranka

Irajńcyk (*D.lp.* Irajńcyka) Irańczyk

irajński irański

iredynta (*D.lp.* iredynty, *Ms.lp.* iredyńe) irredenta → *czes.* iredenta

irgać ōe *zwr. ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* irgŭ ōe, *lp.cz.przesz.r.m.* irgoł ōe) kłócić się, sprzeczać się

Irlandyjō (*D.lp.* Irlandyje) Irlandia

irūńicny ironiczny

irūńicńe ironicznie

irūńijō (*D.lp.* irūńije) ironia → *czes.* ironie, → *niem.* Ironie

iskać *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* iskŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* iskoł) 1. iskać 2. **o pieniādzach:** wyłudzać * *Ūń dobrze wjedžōł, jak z ludži pińŭndze iskać.*

iskać ōe *zwr. ndk* iskać się

iskańy (*D.lp.* iskańō) *rzecz. od iskać*

iskerecka (*D.lp.* iskerecki, *Ms.lp.* iskerecce) *zdr. od iskerka*

iskerka (*D.lp.* iskerki, *Ms.lp.* iskerce) 1. *zdr. od iskra;* iskierka * *Z matej iskerki wjelki ōogyń bywō.* (przysłowie) * *Z matej iskerki casŭ wjelki ōogyń.* (przysłowie) * *Iskerki na ņā lecały, kolanka jŭ ōoparzŭły.* 2. *fraz. ańi iskerki* ani trochę

iskra (*D.lp.* iskry, *Ms.lp.* iskrze) iskra

islam (*D.lp.* islamu) islam → *czes.* islām

islamizacyjō (*D.lp.* islamizacyje) islamizacja

islamski islamski → *czes.* islamský

isny *zob.* **istny**

istny: tyn istny ten, o którym mowa * *Tyn istny dŭzynŭe sā rzykō.*

isto 1. naprawdę, rzeczywiście 2. pewnie 3. to prawda 4. **na isto** (a) na pewno, z pewnością * *Ūń to na isto bāńdze wjedžōł.* * *To je na isto krojdupek.* * *Moja baba na isto stoi ŭŭ mje.* * *To na isto skuli tego Ōlŭzōk, pod co mu ftojs ņe ukrziwdzi, kozdymu przaje.* (b) naprawdę, rzeczywiście, faktycznie * *Na isto, tak bŭto.* * *Na isto zech to pamjŭntoł.* * *Jō zech na isto gynaŭ tak pŭmyj-słoł i ņe inacy zech pocŭ.* * *Jō ņe wjā, ōeli ftojs kejs na isto jy gynaŭ porachowoł.* * *Ūń to na isto zrobył.* * *My Ōlŭzōki tak na isto dōwno byli wē Ojropje.* * *To je na isto interesantne.* * *Jō ċi na isto festelńe przajā, moja babecko.* * — *My ōe znŭmy, prā?* — *Na isto? A skŭnd?* * — *Jō coś bardzo gryfnego przed wōs mŭ.* — *Na isto? A cŭz to wy mozeće dlō mje mjeć?* * *Wy na isto tā jedzeće?* * *Ta dzoŭcha ņe wjedžala, kj ŭna tak na isto je.* * *Bŭł ċi to na isto ōostatńi dŭzyn.* (c) **w pytanjach:** naprawdę, właściwie * *Co ty na isto robis wē tej fyrmje?* * *Co my tak na isto sŭ?* (d) na sto procent * *Na isto wŭ tego ņy mogā ŭobjecać, musā ōe ōojca spytać.* (e) w istocie * *To na isto je noŭwaznejse stawjŭny wē tŭ matŭ mjejsće.* 5. *fraz. ganc na isto* bardzo dokładnie * *Ganc na isto tego ņe slo porachować, bo jak ōe kŭmu krowa ōoċelŭta abo ōwińa ōoprojsŭta, to ōe jŭ dōwało wjŭncŭj zryć.*

istojść (*D.lp.* istojści) 1. to co istnieje; byt 2. prawda * *To, co gōdōs to je istojść, mōs recht.*

istować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* istujā, *lp.cz.przesz.r.m.* istowōł) zapewniać, zaręczać * *ņe istuj za drugygo.*

istowańy (*D.lp.* istowańō) *rzecz. od istować*

isty 1. **o człowieku:** pewny; taki, któremu można zaufać, na którym można polegać * *Je ŭń aby isty?* (Czy w ogóle można na nim polegać?) *zob.* **pewny** 2. oczywisty,

prawdziwy 3. **fraz. być po isty słowje** być zaręczonym * *Klara z Wiluśy juz sŷ po isty słowje i chodzŷ pod pje-strzŷnkŷma.* 4. **istŷ prŷda** szczerza prawda * *To je istŷ prŷda.*

iś (lp.cz.ter.: 1.os. idā, 2.os. idżes, 3.os. idże; lm.cz.ter.: 1.os. idżymy, idymy 2.os. idżeće, 3.os. idŷ; lp.cz.przesz.: r.m. soł, r.ż. sła; lm.cz.przesz.: r.m. śli, r.ż. sły; 2.os.lp.tr.rozk. idź) 1. **iść** * *Idź po tã matŷ dżoŷchã.* * *Iś ņe b'es muśoł, yno na kole jechać, bo ći cug ućek.* * *Idżes! (ponaglenie)* * *Idŷ, idŷ: Elza s Fridŷ.* (**żartobliwe powiedzenie używane w sytuacji, gdy widzi się kogoś idącego, przychodzącego**) * *Tosã juz bŷło dżiśej idżŷno.* 2. **nadchodzić, zbliżać się, nadciągać** * *Dysc idże.* * *Ale chimera idże.* * *Gody idŷ.* 3. **powodzić się, wieść się** * *Jako ći to synek idże?* * *Coby ći to yno dobrze sło tã wé tej Ameryce.* * *Kŷmu idże, to mu śe i wŷł ŷoćeli.* 4. **o drodze, ścieżce, instalacji:** przechodzić, przebiegać, prowadzić * *Zarŷzki za lŷskŷ idże śusej z ŷopolŷ.* *Z daleka widać, jak idże ŷod prawej rãniki.* * *Terazki bez wjejs idŷ dwie śuseje.* * *Te ruty idŷ pod drŷgŷ.* 5. **przesuwać się, poruszać się (względem czegoś)** * *W kultiwatorze idŷ pazury, jedyn przŷ drugŷ i żymjã rusajŷ.* 6. **o rzece, strumieniu:** przepływać * *Bez tã łŷnkã idŷ dwie rzycki.* 7. **zmierzać, kierować się** * *Ze wasego kŷmina smŷnd idże ku nasej chałpje.* 8. **o wietrze:** wiać (w określonym kierunku) * *ŷobejrz no, wé ftorŷ strŷnã tyn wjater idże.* 9. **o towarach:** być wysyłanym, rozwożonym, eksportowanym * *Te jabka idŷ do Rusyje.* 10. **o materiałach:** być przeznaczonym * *Ta skorupa idże na studoã.* 11. **o roślinach i ich częściach:** rosnać, rozprzestrzeniać się * *Te korzyńe wjyrchŷ wsyjske sły, bo bŷło za mokro.* 12. **o odcinkach czasu:** płynąć, mijać, upływać * *Dżiśej mi idże ŷojżymdżejŷŷnty drugi rok.* 13. **wydobywać się** * *Jak tak jechały, to ŷze ŷogynŷ soł ze kŷjńskich kopytŷw.* 14. **fraz. ańi po ćmŷku (s kŷ) ņe iś dosł.** nie iść (z kim) nawet po ciemku; wstydzić się (kogo) * *Ańi po ćmŷku by'ch s tobŷ ņe sła.* 15. **w funkcji czas. niewłaściwego: idże (co zrobić)** da się, można (co zrobić); **sło (co zrobić)** dało się, można było (co zrobić) * *Do tej pywnice wlyjż ņe idże.* * *Jak śe przŷsto nazŷd, to sło juz cojśik pomaskjećić.* * *Sło jich poznać po ŷocach.* 16. **fraz. iś ab** (a) odchodzić ze stanowiska, z urzędu * *Trzuch nowych wybjuryajŷ, a trzuch idże ab.* (b) zostać usuniętym * *Tyn strŷm mjŷoł dŷwno iś ab.* 17. **fraz. iś cŷfkŷ rzićŷ** iść do tyłu; iść wstecz; poruszać się wstecz 18. **fraz. iś (do cego)** działać (na co); szkodzić (na co) * *Te piwo za bardzo do gowy idże.* 19. **fraz. iś do grobu** umierać 20. **fraz. iś do gŷry o Księżycu (widocznym z Ziemi), o sierpnie Księżycy:** być w okresie od nowiu do pełni; rosnać, przyrastać * *Jak Mjejsŷŷncek idże do gŷry, to lyn lepsŷ rojśńe.* 21. **iś (do kogo) na wjejs | iś (do kogo) na wjejsady** iść (do kogo) na pogawędkę; iść (do kogo) w odwiedziny * *Jak mŷ wszystko porobjŷno, to idã na wjejs.* * *Idã na wjejs do chopecŷw.* 22. **fraz. iś do rzići na raki** wynosić się; iść precz 23. **iś fŷrt** (a) wychodzić (np. z domu) * *Ta kobjyta prawje idże fŷrt.* (b) wyjść, odejść * *Idź fŷrt!* (Odejdź!) (c) wyprowadzić się * *ŷŷn muśoł iś ze chałpy fŷrt.* 24. **fraz. iś jak s kryki** źle się wieść; źle się powodzić * *Tak mi lichŷ idże, jak s kryki.*

* *Idże jŷ jak s kryki.* 25. **iś ku Hutŷ | iś na Huty daw.** przenosić się do przemysłowej części Górnego Śląska (w celu podjęcia pracy w przemyśle) 26. **iś (kŷmu, na ftory rok)** (o kim) być (w którym) roku życia * *Sło mi juz na dżewjŷnty rok.* 27. **iś (kŷmu, ŷo co)** (a) zależeć (komu, na czym) ŷŷnymu ŷo to idże. (Zależy mi na tym.) * *Tymu zajś ŷo to idże.* (Zależy mi na tym.) (b) chodzić (komu, o co) 28. **iś na cap ca rap | iś na hab** iść coś ukraść 29. **fraz. iś na dŷł o Księżycu (widocznym z Ziemi), o sierpnie Księżycy:** być w okresie od pełni do nowiu; zmniejszać się 30. **fraz. iś na hamster** (a) iść handlować czymś; iść coś sprzedawać (b) iść wymieniać się, prowadzić handel wymienny (zwłaszcza w trudnych czasach, np. podczas wojny, w celu zdobycia żywności i innych podstawowych produktów) 31. **iś na jednego** iść wypić kieliszek alkoholu * *A tera idżymy na jednego.* 32. **iś (na kogo)** rozpoczynać naukę (w jakim zawodzie) * *Nas synek idże na stolŷrza.* 33. **iś na nerwy** denerwować, drażnić * *Ta muzyka mi na nerwy idże.* 34. **iś na skapkã** marnować się, iść na marne 35. **iś na ŷopach** dżiać się niezgodnie z oczekiwaniami 36. **iś par arm | iś per kling | iś pod parzã** iść pod rękę, iść pod ramię * *Idżymy pod parzã, a na ņebje mjejsŷŷncek ŷwjyci.* * *Idã z mojŷ pod parzã.* 37. **iś ŷo brusku** wracać z niczym 38. **iś za kłapy** zmagać się, mocować się

iśće 1. na pewno, z pewnością 2. faktycznie, rzeczywiście **iśćizna** (D.lp. iśćizny, Ms.lp. iśćizńe) należność * *Po swojã iśćiznã przŷsoł'ech.*

Italijŷ (D.lp. Italije) Włochy, Italia

Italijŷocka (D.lp. Italijŷocki, Ms.lp. Italijŷocce) Włoszka

Italijŷok (D.lp. Italijŷoka, M.lm. Italijŷoki) Włoch

Italŷocka (D.lp. Italŷocki, Ms.lp. Italŷocce) Włoszka

Italŷok (D.lp. Italŷoka, M.lm. Italŷoki) Włoch

italski włoski

iz I. spŷjnik: 1. **wprowadzający zdanie okolicznikowe celu;** że * *Dej pozŷr, iz śe ņe ŷobabrzes.* 2. **wprowadzający zdanie okolicznikowe przyczyny;** ponieważ; jako że * *Pjes pocŷn kojści chrupać, a iz mu bŷty za twarde, zakopŷ jy śe do żymje.* 3. **wprowadzający zdanie podrzędne dopełnieniowe;** że * *By'ch śe ņe bŷta smyjsłata, iz ty to umjys.* * *To na ņã padali, iz je carownica.* * *Cowjek myjsłŷoł, iz go dŷjŷbli bjerŷ.* **II. partykuła:** 1. **wyrażająca życzenie;** oby, żeby, żeby tylko * *Iz wŷ tyn cug ņe ućece!* 2. **otwierająca zdanie wyrażające ubolewanie, politowanie, zaskoczenie;** że też * *Iz jŷ ņe przŷwjeżŷ do dŷm.*

izba (D.lp. izby) 1. pokój (pomieszczenie), izba * *Pjykńe witŷ wŷs do izby!* (Powitanie gościa wchodzącego do domu.) zob. **cymra** 2. **cŷrnŷ izba daw.** kuchnia; pomieszczenie z piecem kuchennym (w wiejskiej chacie) 3. **ekstra izba** (a) osobny pokój (b) pokój z osobnym wejściem (np. dla gości) 4. **gospodarŷ izba** dom, w którym mieszkają starzy rodzice po odstąpieniu gospodarstwa dzieciom 5. **pajńskŷ izba** pokój reprezentacyjny; pokój do przyjmowania gości; salon *syn. kafejstuba* 6. **paradŷ izba, srogŷ izba, wjelkŷ izba** pokój gościnny (główny) 7. **trzećŷ izba daw.** duży pokój (gościnny); 8. **wycuznŷ izba** pokój zajmowany przez starych rodziców po przepisaniu gospodarstwa dzieciom

izbecka (*D.lp.* izbecki, *Ms.lp.* izbecce) *zdr.* od **izba**; pokoik * *Postawjūt śe takŕ matŕ chatpkä. Dwie izbecki a kuchniä w ni mō.*

izbetecka (*D.lp.* izbetecki, *Ms.lp.* izbetecce) *zdr.* od **izbetka**

izbetka (*D.lp.* izbetki, *Ms.lp.* izbetce) *zdr.* od **izba**; pokoik

izbetny *przym.* od **izba**; pokojowy * *My tego psa nie wjŕzjemy, mŕmy go w chatpje, bo ũn je izbetny.*

izbetniä (*D.lp.* izbetniä) pokojówka

izbetnik (*D.lp.* izbetnika) zwierzę domowe (przebywające w domu razem z mieszkańcami, np. kot, pies, chomik) * *Izbetniki śe chowjŕ w dŕma.*

izbica (*D.lp.* izbice) pokój (pomieszczenie), izba

izbisko (*D.lp.* izbiska) *zgr.* od **izba**

izbowy *przym.* od **izba**

izby żeby * *Kobjyta gwarzi dŕ nego, izby s tej gŕry ślōz. * Taki brytnōl jak śe śednie, to nie dŕiwa, izby tyn stołek zarwoł. * W skole trza śe wartko przed lekcyjŕ ucyć, izby nie dostać, faŕgla, cwajera. * Dobrze — padō. Ale izby my śe przŕi tŕj dŕzelyŕni nie swadŕyli, to b'e to co je do gŕry przed ćebje, a to co na spodku przedy mje. * Pisała'ch dŕ nego, izby sã przŕjechoł. * Jō te rŕze ususŕł, izby mi po dwuch abo trzuch nãch nie ũolecały.*

ize I. spōjnik: 1. **wprowadzający zdania podrzędne dopełnieniowe;** że * *Jō'ch juz myjśłōł, ize'ch je chory. * Gōdoł'ch ċi, ize w hajzlu trza zrobić nowy abflus!* 2. **wprowadzający zdania podrzędne przyczynowe;** jako że, ponieważ * *Ŭod tich tułkŕw woda je gorsō, ize je suchsō. * Ize tã bŕłō mokro, to te sojśniäki nie chcały rojś. * Ize bŕł wē scwōrtek jermak, posoł rano do mja-sta. * Ize to zrobjŕł, dostoł po pysku. * Ize tukej nie bŕłō*

*śwjatła, to śe schodŕyli wjecorŕma. * Grzibŕw to my małō znali, ize sã nŕyma lasŕw. * Ŭna beztŕz śe boła, ize by jŕ cego nie ukrōd. * Ludŕe śe uskōrzali na sroki, ize jŕ nŕscŕly zboza. 3. **wprowadzający zdanie podrzędne okolicznikowe sposobu;** tak że * *Całō drŕga bŕła zawalŕnō poprzewrōcanymi strŕmŕma, ize fŕry nŕ mŕgŕy przejŕzdać. II. fraz. 1. **a ize tak | ize tak** jak to; jakże to tak; dlaczego * — *Zaprosŕyli mje na tyn fajer, ale nie pŕjdä. — Ize tak? 2. fraz. **toć ize** ależ tak; oczywiście***

izeby I. spōjnik wprowadzający zdania podrzędne dopełnieniowe; żeby * *Matka mi skōzała, izeby'ch jō z jejich synŕ w kacmje nie gōdała. * Padała, izeby jŕ śe przŕdała. * Radŕła cerze, tej noustarsej, izeby jŕ sta po wodä. * Projśŕła go, izeby tã nie soł. * Padali mu, izeby ja tã nie jechoł. II. **partykuła nadająca zdaniu charakter życzenia, polecenia;** oby, żeby * *Izeby'jś z modych łōt chleba zebroł. * Izeby'jś to do jutra skŕjŕcŕł.**

izolacyjō (*D.lp.* izolacje) izolacja

izolatŕ (*D.lp.* izolatora, *Ms.lp.* izolatorze) izolator → *czes.* izolátor

izolband (*D.lp.* izolbandu, *Ms.lp.* izolbaŕdŕe) taśma izolacyjna *zob.* **bandzōla, izoljyrband**

izoljyrband (*D.lp.* izoljyrbandu, *Ms.lp.* izoljyrbaŕdŕe) taśma izolacyjna * *Musä zaizoljyrowac te drŕty izoljyrbandŕj. zob.* **bandzōla, izolband,** → *niem.* Isolierband

izoljyrowac *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* izoljyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* izoljyrowoł) izolować → *niem.* isolieren

izoljyrowaŕy (*D.lp.* izoljyrowaŕō) *rzecz.* od **izoljyrowac;** izolowanie

izoljyrŕng (*D.lp.* izoljyrŕngu) izolacja → *niem.* Isolierung

J

ja 1. **partykuła potwierdzająca;** tak * *Ja, juz wjã, co dŕ mje gōdōs. * — Ty'jś go widŕoł? — Ja. 2. w odpowiedzi na wołanie, pukanie do drzwi: proszę, tak, już * *Ja! Wlazujće. * Ja! Juz idã, yno śe ũoblekã. 3. w odpowiedzi na wydane polecenie: tak jest; oczywiście * — *Do jutra to mō być fertich! — Ja!* 4. **w połączeniu z wcześniejszą wypowiedziã lub jej częścią wyraża zaprzeczenie** * *Ja, ja, ty mōs anŕŕng. * Ja, bãŕdŕe, jak klopŕtãŕgi zakwitnŕj. 5. partykuła kończąca pytanie wymagające potwierdzenia; tak; prawda; nieprawdã * *Ŭoddōs mi te piŕŕŕndze, ja? 6. **ale ja | ale ze ja** ależ tak * *Ale ja — jō go znŕj. 7. **coby ja | coby ja yno | izby ja | izeby ja** żeby tylko * *Robi wsystko, coby ja tã nŕy muśoł jejŕdŕić. * Sła zech bez pole, coby ja mje nie widŕeli. * Padali mu, izeby ja tã nie jechoł. * Trza wsyjsko popracć, coby ja yno cyste bŕłō. * Jō ċi padała, coby'jś mu tego ja nie pedŕzała. 8. **nã ja | no ja | no ja no | no ja nŕ** no cóz; no tak * *No ja, jō tego nie wjedŕzała. 9. **toć ja** no pewnie, no oczywiście * *Wejŕŕnes jy mit? Toć ja!********

jabcōk (*D.lp.* jabcōka) wino jabłkowe; jabol

jabecko (*D.lp.* jabecka) *zdr.* od **jabko**; jabłuszko

jabko (*D.lp.* jabka, *C.lp.* jabku, *D.lm.* jabek, jabkŕw)

jabłko; * *Jō te jabka dŕj tŕj kobjytŕ, ale jŕj jy zojś we-znã i zjã. * Takich drogich jabkŕw nie kupjã. * Jō rōd mŕj pjecŕne jabka.*

jabkowaty o koniu: siwy z ciemniejszymi okrągłymi plamami * *To je jabkowaty kŕŕ. * Na takygo śiwego kŕŕna śe gōdō jabkowaty. syn.* **jabkowity**

jabkowity o koniu: siwy z ciemniejszymi okrągłymi plamami * *Na drugi dŕŕŕ dali mu jabkowitego kŕŕna. * Jabkowity stoł wele śiwka. syn.* **jabkowaty**

jabkowy 1. jabłkowy; **jabkowe wino** wino jabłkowe 2. **jabkowy strŕm** jabłōŕ

jabo (*D.lp.* jaba) *zgr.* od **jabko**

jabusko (*D.lp.* jabuska) *zdr.* od **jabko**; jabłuszko

jabŕnka (*D.lp.* jabŕnki, *Ms.lp.* jabŕŕnce) jabłōŕ

jabŕŕna (*D.lp.* jabŕŕne) *zgr.* od **jabŕnka**; jabłōŕ

jabŕŕnka (*D.lp.* jabŕŕnki, *Ms.lp.* jabŕŕŕnce) jabłōŕ

jabŕŕŕowy jabłoniowy * *Mjeli my jabŕŕŕowy sōd. * Wykopoł zech tyn jabŕŕŕowy korzŕŕ. * Tera hajcujã w pjecu jabŕŕŕowy drzewŕj. * Jabŕŕŕowe liścy wćepujã na kŕmpost.*

jachrać *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* jachrzã, *lp.cz.przesz.r.m.* jachroł) 1. grzebać, szperać, gmerać * *Ŭe jachrz mi tã tak. 2. robić nieład, nieporządek*

jachrać śe *zwr. ndk* 1. guzdrać się * *Camu śe tak dugo*

jachrzes? 2. wiercić się, kręcić się * *Juz při ũobjedže napocŭn še jachrać.* 3. robić coś chaotycznie, bez sensu

jachrańy (*D.lp.* jachrańò) *rzecz. od jachrać*

jachrot (*D.lp.* jachrota, *Ms.lp.* jachroće) ktoś, kto nie może zdążyć na czas; guzdrała

jachròk (*D.lp.* jachròka) ktoś, kto nie może zdążyć na czas; guzdrała * *Ty'js ale jachròk.*

jacht (*D.lp.* jachta, *Ms.lp.* jachće) jacht → *niem.* Jacht

jachtel (*D.lp.* jachtela) *zob. achtel*

jachtelek (*D.lp.* jachtelka) *zdr. od jachtel; zob. achtelek*

jachtowy jachtowy

jacka (*D.lp.* jacki, *Ms.lp.* jacce) 1. *zdr. od jaka* 2. zakieciak, bołerko * *Ŭoblyc jí tã jackã. * Ńe wjã, ejźli jescy mŭ tyz tã jackã še wejź. zob. miderek*

jacy *lm. od jaki; jacy*

jadowitojść (*D.lp.* jadowitojści) *rzecz. od jadowity*

jadowity 1. trujący, niejadalny * *To sŭ jadowite grziby. * To je take jadowite źely. 2. jadowity * Gòd to je jadowity. * To je jadowitò źmija.* 3. **jadowitò trzejsńa** dzika czereśnia, czereśnia ptasia, wiśnia ptasia (nieszczepiona)

jadwizka (*D.lp.* jadwizki, *Ms.lp.* jadwizce) 1. *bot.* aster gawędka (*łac.* Aster amellus) 2. **suchò jadwizka | zgńitò jadwizka** *bot.* tasznik (*łac.* Capsella)

jadzyńy (*D.lp.* jadzyńò) *rzecz. od jadzić*

jadzić *ndk (1.os.lp.cz.ter. jadzã, lp.cz.przesz.r.m. jadźũł, 2.os.lp.tr.rozk. jòdź) truć; jadzić (na co) truć (co) * Przińũšli my z lasa pòrã muchoròtkũw, co na muchy jedzić.*

jadźwjudź (*D.lp.* jadźwjedża) borsuk *syn. daks, jajzwjec*

jagielnik (*D.lp.* jagielnika) młynek do mielenia kaszy jaglanej

jaglina (*D.lp.* jagliny, *Ms.lp.* jaglińe) słoma z prosa

jaglũnka (*D.lp.* jaglũnki, *Ms.lp.* jaglũnce) zupa z kaszy jaglanej

jagły (*tylko lm., D.* jaglũw, jagjoł) kasza jaglana *syn. prośanne krupy*

jagńã (*D.lp.* jagńỹńca) jagnię

jagoda (*D.lp.* jagody, *Ms.lp.* jagodze, *D.lm.* jagodũw, jagũd) 1. **jagoda | còrnò jagoda | lejsńò jagoda | modrò jagoda** *bot.* borówka czarna, borówka czernica, czarna jagoda, jagoda (*łac.* Vaccinium myrtillus) * *Na śwjỹnty Jũn jagodũw potny zbũn.* (przysłowie) * *Jechali my do lasa jagody rwać. * Jagodũw je fol, yno rwać. zob. blaũbera, còrnica* 2. **cerwjũnò jagoda** *bot.* borówka brusznicza, borówka czerwona (*łac.* Vaccinium vitis-idaea) *syn. borũwka* 3. **pśò jagoda** *bot.* jagoda bagienna, pijanica, lochynia (*łac.* Vaccinium uliginosum) *syn. łochyńa* 4. **jałowcowò jagoda** owoc jałowca * *Ze jałowcowich jagodũw warzyli jałowcowe piwo.* 5. **ũostrãzynowò jagoda** owoc jeźyny 6. **wilcò jagoda** *bot.* wawrzynek wilczelyko (*łac.* Daphne mezereum) *syn. wilce łyko, wilcy śpagaćòk, wolfbera, wũńejũncy barćòk, wũńejũncy śpagaćòk, zajdelbast*

jagodowy jagodowy; **jagodowò zòza** sos jagodowy

jagodziny (*tylko lm., D.* jagodzinũw) krzewy jagodowe *syn. bruscewjy, jagodźinewjy*

jagodźinewjy (*D.lp.* jagodźinewjò) krzaki jagodowe * *Uwalũł še w jagodźinewju. * Potno tã bũło jagodźinewjò i borũwcewjò. syn. bruscewjy, jagodziny*

jagodźowńòk (*D.lp.* jagodźowńòka) mysikrólik, mysikrólik zwyczajny (gatunek ptaków, *łac.* Regulus regulus)

jagũdecka (*D.lp.* jagũdecki, *Ms.lp.* jagũdecce) *zdr. od jagũdka* * *Mjała'ch jò synecka jako jagũdecka.*

jagũdka (*D.lp.* jagũdki, *Ms.lp.* jagũdce) 1. porzeczk (krzew i owoc) *zob. hanyska, jòhanka, jòhanysbera, jòhanyska, rybizla, śwjỹntojũnka* 2. *zdr. od jagoda* * *Tyn kjerz na wjosnã bjòło kwitńie, a na jejsỹn mò take còrne jagũdki.* 3. **bjołò jagũdka** *bot.* porzeczk biała (krzew i owoc; *łac.* Ribes gracile) 4. **cerwjũnò jagũdka** *bot.* porzeczk czerwona, porzeczk zwyczajna, porzeczk pospolita (krzew i owoc; *łac.* Ribes rubrum) 5. **còrnò jagũdka** *bot.* porzeczk czarna (krzew i owoc; *łac.* Ribes nigrum) 6. **zołtò jagũdka | zũłtò jagũdka** *bot.* porzeczk złota (krzew i owoc; *łac.* Ribes aureum)

jagũdkopjeprzek (*D.lp.* jagũdkopjeprzka) *bot.* porzeczk koagrest (*łac.* Ribes × nidigrolaria) *syn. jagũdkowjeprzek, josta*

jagũdkowjeprzek (*D.lp.* jagũdkowjeprzka) *bot.* porzeczk koagrest (*łac.* Ribes × nidigrolaria) *syn. jagũdkopjeprzek, josta*

jagũdkowy porzeczkowy

jagũn (*D.lp.* jagũnu, *Ms.lp.* jagũńe) oddział (część lasu, zwykle oddzielona alejami) * *Las je podźelũny na jagũny.*

jajca (*tylko lm., D.* jajcũw, jajec) *górn.* łącznik wózków (w kopalni)

jajcko (*D.lp.* jajcka) *zdr. od jajco; małe jajko; jajeczko*

jajco (*D.lp.* jajca, *C.lp.* jajcu, *D.lm.* jajcũw, jajec) 1. jajo, jajko; **trzaskać jajca** (a) ubijać jajka (b) rozbijać jajka * *Zotte jajco je przed takich, co wjỹncỹ še nỹ musŭ u dźoũchy pokazować. Cerwjũne to je zaprosỹny na zòlyty. Còrne je dlò kogojs sanownego, a źelũne dlò takich modych smarkatych. * Jajco mòs, mje ñe bãńdzes mjeć. 2. anat. jądno (u człowieka, zwierzęcia) * Śedźis ćicho, choby ći pjes jajca wypjũł. 3. **jajco s cukrỹ | jajco ze cukrỹ** kogel mogel * *Małe dźeći rade jŭ jajco ze cukrỹ. 4. złośliwa odpowiedź używana wobec osoby proszãcej o powtòrzenie czegoś * — Co??? — Jajco! 5. śedzũnce jajco* jajko sadzone *syn. zec-aj**

jajcowy jajkowy

jajcysko (*D.lp.* jajcyska) *zgr. od jajco* * *Pjes chycũł dźika za jajcyska.*

jajecko (*D.lp.* jajecka) *zdr. od jajco; jajecko*

jajecnik (*D.lp.* jajecnika) jajnik

jajko (*D.lp.* jajka) 1. jajo 2. jądno (u mężczyzny, u zwierząt)

jajũcykryst (*D.lp.* jajũcykrysta, *Ms.lp.* jajũcykyście) *zob. ancycryst*

jajś (*D.lp.* jajśa) fasola jaś *zob. bakus, baros, becòk*

jajśla (*D.lp.* jajśle) drabina, drabinka (również taka do zakładania koniom siana)

jajśnić *ndk (1.os.lp.cz.ter. jajśńã, lp.cz.przesz.r.m. jajśńũł) kłãć, przeklinać * Ŭũn w nerwach ale jajśńi.*

jajśnić še *zwr. ndk* świtać, dzień * *Napocynò še jajśnić i trza stòwać. * Bez lato wcas še jajśńi.*

jajśnyńy (*D.lp.* jajśnyńò) *rzecz. od jajśnić*

jajśyń (*D.lp.* jajśyńa) jesion (*łac.* Fraxinus) *zob. jejsỹń*

jajśyńek (*D.lp.* jajśyńika) *zdr. od jejsỹń*

jajśyńowy jesionowy

jajusko (D.lp. jajuska) zdr. od **jajco**; jajeczko

jajũwa (D.lp. jajũwy) jajecznica syn. **smazũnka**

jajzwjec (D.lp. jajzwca) borsuk syn. **daks**, **jadzwjydž**

jak I. spójnik: 1. w konstrukcjach porównawczych; jak * Ty'js je gupi jak fũnt ũod zygara. * Zacũn beceć jak džećo. * Ty mõs tak samo daleko dũ mje, jak jõ do ćebje. zob. **choby** 2. w konstrukcjach porównawczych; niź * My juz sũ wjýncý jak godžinã w dũma. * Ŭũn je dwa lata modsy jak ũũna. * Ŭobjekali mu to juz sto razũw wjýncý jak wé wjerteliku maku je. * Jõ ći barží przajã jak ũũnymu. * To mi še džišej podobõ barží jak inedy. 3. **wprowadzający zdanie okolicznikowe warunku**; jak, ješli, jeżeli; **jak by** gdyby, ješliby * Jak nie banã na poedny, to nie cekej. * Jak ryba še ćepje, to znacy ze je zdrowõ. * Jak by jõ mjoł kãš piñýndzy, to by'ch pojechoł do Ameryki. * Jak by jõ će bũł wi-džõł, to by'ch će bũł zabroł. 4. **wprowadzający zdanie okolicznikowe czasu**; gdy, kiedy * Jak mje krzýyli, to bũty sroge mroze. * Jak mũ wysystko porobjũno, to idã na wjejs. * Jak my przijechnali, to juz bũto ćma. * Jak bãndžes w dũma, to zazwũñ. * Jak će widzã, to mi še kartõfle w pywnicy tracũ. * Jõ zech wylõz na dwũr, jak ći przijechnali. * Przidž dũ mje, jak banã mjoł fraj. * Džišej je štyry lata, jak Krysta umarła. 5. **wprowadzający zdanie okolicznikowe przyczyny**; skoro * Jak zejš juz sã przisoł, to mi prziwjýž karã drewkũw do pywnice. 6. **wprowadzający zdanie okolicznikowe sposobu**; jak * Urznũn zech tã deskã tak, jak zejš mi pedžõł. **II. zaimek przysłowny pytajny**; jak * Jak ći to tera idže? * Jak mũ to zrobić? **III. partykuła określająca wysokie nasilenie czegoś**; jak * Ŭo! Jak tyn šnyg suje!**IV. rzecz.** (D.lp. jaka) jak, jak zwyczajny (gatunek ssaków, łac. Bos grunniens) → niem. Yak **V. w wyrażeniach:** 1. **a jak wyrażenie potwierdzające**; oczywiście, naturalnie, tak jest, no jasne * — Zrobjũł zejš koło? — A jak! * — Przidžes nazõd? — A jak! 2. **bele jak | lecy jak | leda jak** byle jak * Zrobjũł zejš to bele jak. 3. **jak ćak element przyspiewu** * Posta džoũcha, serdusko, po wodã / jak ćak, po wodã.

jaka (D.lp. jaki, Ms.lp. jace) 1. kurtka 2. wdziãno → niem. Jacke

jakelka (D.lp. jakelki, Ms.lp. jakelce) 1. zdr. od **jakla** * Mũ nowũ jakelkã, pjyknie mi pasuje. 2. kaftanik niemowle-cia * Musã še nasykować põrã jakelkũw, bo na oktõbra banã mjeć małe. 3. dziecięce zapinane wdziãno, zapinany sweterek * Takũ fajny jakelkã mõ te džećo.

jaki I. zaimek (D.lp. jakygo; r.ż. jakõ, lm. jake, jacy) 1. **przymiotny pytajny**; jaki (a) **wprowadzający pytanie** * Jaki šakjet ũoblekã? * Jake ty mõs aũto? (b) **używany w zdaniach mających formę pytań** * Ŭo, jacy to ludže sũ! (c) **używany w wykrzyknieniach** * Ŭo, jaki fajny pjes! * Jaki tyn mały je lekuški! 2. **przymiotny nieokreślony**; jakiś * Prziñýjs no mi jaki kna-tel. 3. **wprowadzający zdania podrzędne:** (a) **przydawkowe** * To je noũgorsõ choroba, jakõ mi še trefjũła. (b) **dopetnieniowe** * Pokõz mi, jakygo mõš kawalyra. * Widžõł zech, jaki mõš bajzel w dũma. 4. **występujący z określeniami liczby, ilości, miary**; około, mniej więcej, w przybliżeniu * Za jake dwje godžiny do ćebje przidã. **II. rzeczownik:** M.lp. od **jak** **III. w wyraże-**

niach: 1. **bele jaki, lecy jaki, leda jaki** byle jaki 2. **być jaki stary** mjeć ile lat * Jacy wy'jsće sũ starzi? 3. **co jaki** jakiś * Zeby jý še co jakõ przigoda nie stała. 4. **jaki ..., taki** jaki ..., taki * Jakũ mjała, takũ data. * Jaki zy mje pachõtek, takõ š ćebje dżywka. 5. **po jakymu** dlaczego; czemu; jakim sposobem; jak to; z jakiego powodu * Po jakymu ty'js nie posõt džišej do roboty? * A to po jakymu? (A to dlaczego?) * Po jakymu tã tajžis? zob. **camu**

jakis (D.lp. jakygojs; r.ż. jakõš, lm. jakejs) jakiś

jakla (D.lp. jakle) 1. bluza (z długimi rękawami, zapinana) 2. zapinany sweter 3. wierzchnie okrycie kobiece w formie luźnej rozszerzonej bluzy sięgającej bioder, z rękawami; zakiet * Cý Šlįzõcka bũła starsõ, tý nojsũła ćymñejše jakle. * Jakle noũcãjsći mjały zadek dugsy ũod przodka. * Bez lato jaklã ũobũcũto še na lajbik. 4. kaftan * Kobjyty strojũły še w bjõte cepce, zamtowe jakle, kwjõcate zõpaski a turecke chusty. 5. kurtka → niem. Jacke

jaklicka (D.lp. jaklicki, Ms.lp. jaklicce) 1. zdr. od **jakla** 2. kaftanik dziecięcy * Kupjũła zech przed džećo pjykne jaklicki.

jaklisko (D.lp. jakliska) zgr. od **jakla** * Ný mõš tã jakygo starõgo jakliska?

jakmjyrz prawie, niemal

jako I. zaimek 1. **przysłowny pytajny** (a) jak, w jaki sposób * Jako ći to tera idže? * Jako ũũn to pedžõł? * Jako mu tyz to bũto? * Jako ũũni to zrobjyli? * Jako to zejš še ũoblyk? * Jako to jedžes? (b) co proszę; słucham * — Jõ tã nie pojadã. — Jako? 2. **przysłowny względny** * Przecytej, jako tã stoi. * Sprũbujã, jako mi to pũjdzẽ. **II. w połączeniach:** 1. **jako to | jako to tak** jak to * Nẽ dostali zejšće pijýndzy? Jako to tak? 2. **jako tyz** jak również 3. **bele jako | lecy jako | leda jako** byle jak * Bele jako to zrobjũł i posõt.

jakojs jakoś * Jakojs udałõ mi še przijechnać. * Jakojs jý tã źle idže. * Ty mi jakojs tera modñejes, bo'js je zdrowsy.

jakojsć (D.lp. jakojsći) jakość syn. **kwalityjt**, → czes. ja-kost

jakojsik jakoś

jakojsikej jakoś

jakub (D.lp. jakuba) sprzedawca jarmarczny, sprzedawca na targowisku; **być za jakuba** sprzedawać, handlować (na jarmarku, na targowisku)

jakuba (D.lp. jakuby) wędrowny kupiec * Pũdž synek, a nie džiwej še na tich jakubũw. * Dlõ džoũchũw to'ch maskjetkũw kupjũł u jakuby. * Budy z jakubũma jadũ po drũdze. * Jakuby sykujũ še na ũodpust do Krapkowic. * W sobotã kupjũła u jakuby flaseckã koksũ.

jakubek (D.lp. jakubka) zdr. od **jakub**; wędrowny kupiec * Jakubki przewõlajũ swũj tõwũr.

jakubinka (D.lp. jakubinki, Ms.lp. jakubince) bot. cynia wytworna, cynia zdobna, jakobinka zdobna (łac. Zinnia elegans)

jakubjũnka (D.lp. jakubjũnka) 1. jakobówka (odmiana gruszy domowej — łac. Pyrrus comunis) → niem. Jakobsbirne 2. papierówka, oliwka żółta, oliwka inflancka (odmiana jabłoni) * Jakubjũnki še godžũ na kũnec lipca. zob. **aũgustapfel**, **aũgustka**, **aũgusćõk**, **jakubũwka**

jakubówka (*D.lp.* jakubówki, *Ms.lp.* jakubówce) 1. jakobówka (odmiana gruszy domowej — *łac.* *Pyrrus communis*) → *niem.* Jakobsbirne 2. papierówka, oliwka żółta, oliwka inflancka (odmiana jabłoni) *zob.* **augustapfel**, **augustka**, **auguścök**, **jakubjünka**

jakúz *zaimiek pytajny przysłowny*; jak, jakże * *Jakúz to było?* * *Jakúz to tera bāńdže?* * *Jakúz to tak?* * *Jakúz še zwjys?*

jalcök (*D.lp.* jalcöka) jelec, jelec europejski, jelec pospolity (gatunek ryb; *łac.* *Leuciscus leuciscus*)

jałowcowy jałowcowy; **jałowcowe drzewo** drewno z jałowca * *Jałowcowe piwo to chorzi ludže pjyli na medicinã.* * *Jałowcowe piwo to se ludže pjyrwej sami warzyli.* * *Z jałowcowych jagodůw warzyli jałowcowe piwo.* * *Jałowcowe piwo było lepsc jak ajnfachowe piwo w kacamach.* * *Jałowcowe piwo pjyrwej na ũostatńe dńi warzyli.*

jałowica (*D.lp.* jałowice) 1. jałówka (krowa, która jeszcze nie rodziła) * *Do roku je ćelã, potý je jałowica.* * *Jałowica še pogůńůła.* 2. bezdzietna kobieta

jałowicka (*D.lp.* jałowicki, *Ms.lp.* jałowicce) *zdr. od jałowica* * *Wejź še te ćelã, hned bāńdže ś něgo fajnd jałowicka.*

jałowicyna (*D.lp.* jałowicyny, *Ms.lp.* jałowicyńe) wyprawiona skóra jałowki

jałowić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. jałowjã, lp.cz.przesz.r.m. jałowjůł, 2.os.lp.tr.rozk. jałůw) wyjaławiać

jałowizna (*D.lp.* jałowizny, *Ms.lp.* jałowizńe) 1. nieurodzajne pole * *U nůs na tej jałowizńe še tã níc nie urodzi.* 2. potrawa nieokraszona, bez tłuszczu; jedzenie bez tłuszczu * *Ŭod tej jałowizny cowjek ný mjoł śyty do roboty.*

jałowjec (*D.lp.* jałowca) *bot.* jałowiec (rodzaj roślin, *łac.* *Juniperus*) * *Tã rosnů jãłowce z dźubjůncymy jeglic-kůma.* *syn.* **borowicka**, **wachold**, **wacholder** → *czes.* jałowec

jałowjeć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. jałowjejã, lp.cz.przesz.r.m. jałowjoł) 1. stawać się nieurodzajnym * *Żymja jałowjeje.* 2. stawać się bezpłodnym, tracić płodność * *Krowa tyz jałowjeje.*

jałowjyńy (*D.lp.* jałowjyńů) *rzecz. od jałowjeć*

jałowjýjzny *o mięsie*: wołowy

jałowy 1. *o polu, ziemi*: nieurodzajny * *To je jałowe pole.* * *Pńůki kopali, krzypopy ćepali, wodã spuscali, bo tã było mokro, a żymja jałowů.* 2. *o jedzeniu, potrawie*: bez tłuszczu, bez okrasz * *Te jůdłto je jałowe.* * *W lazaryće jůdłto było jałowe.* *zob.* **neumascůny** 3. *o zwierzęciu*: niepłodny * *Ty byjś tã chćol z jałowej krowy ćelã wyćůngnůńć.*

jałůwa (*D.lp.* jałůwy) *zgr. od jałůwka* * *Kjedy ta jałůwa še bāńdže ćelić?*

jałůwecka (*D.lp.* jałůwecki, *Ms.lp.* jałůwecce) *zdr. od jałůwka*

jałůwka (*D.lp.* jałůwki, *Ms.lp.* jałůwce) jałówka (krowa, która jeszcze nie rodziła) * *Jałůwka mu še wcora ćelůła.*

jama (*D.lp.* jamy) 1. jama, nora, dziura w ziemi * *Tã mjeli jakůjś jamã wykopanů i tã sędzeli.* * *Fto kůmu jamã kopje, sům dũ ný wleći.* (**powiedzenie**) * *Pjes taků jamã*

wykopůł. * *Lis mjoł w jamje małe.* * *Jů by še do lišej jamy ze stydu skludźůła.* 2. jaskinia, grot

jamka (*D.lp.* jamki, *Ms.lp.* jamce) *zdr. od jama*

jamrać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. jamrů, lp.cz.przesz.r.m. jamroł) 1. biadać, lamentować, biadolić, utyskiwać, zawodzić, narzekać *zob.* **důndrać**, **halatać**, **labjydzic**, **skamrać**, **wajać** 2. gniewnie mamrotać; złorzeczyć po cichu → *niem.* jammern

jamrańy (*D.lp.* jamrańů) *rzecz. od jamrać* biadolenie, lamentowanie, utyskiwanie * *Skůjńć juz chopje ze tý twojů jamrańů!* → *niem.* Jammer

jamrować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. jamrůjã, lp.cz.przesz.r.m. jamrowoł) narzekać, biadolić * *Na co to jamrujes. i tak ći to nie půmoze.*

jamrowańy (*D.lp.* jamrowańů) *rzecz. od jamrować*

jamuzna (*D.lp.* jamuzny, *Ms.lp.* jamuzńe) jałmużna → *niem.* Almosen

jancykryst (*D.lp.* jancykrysta, *Ms.lp.* jancykryśće) 1. bezbożnik; heretyk; przeciwnik Chrystusa bądź Kościoła; człowiek niewierzący; ktoś, kto wyrzekł się religii chrześcijańskiej; antychryst 2. diabeł, zły duch 3. **przezwisko używane w stosunku do złego człowieka, niewłaściwie postępującego dziecka, narowistego zwierzęcia** * *Ty jancykryśće jedyn!*

janera (*D.lp.* janery, *Ms.lp.* janerze) gaduła, plotkarz

janoc *zaiste*

januuar (*D.lp.* januuar, *Ms.lp.* januuarze) styczeń *syn. stycyń*

januuarowy styczniowy

jańkūr (*D.lp.* jańkoru, *Ms.lp.* jańkorze) smutek; uczucie smutku; żal; rozpacz; zgryzota * *Ta starů Kulawicka tela še tego jańkūru najadła, aze s tego wsytkygo wezła i umarła.* 2. **mjeć jańkūr** smucić się, być zasmuconym

jańkūrno smutno

jańkūrny (*st.wyż.* jańkūrńejsy) smutny

jańicek (*D.lp.* jańicka) **śwjynty jańicek** robaczek świętojański

jańůł (*D.lp.* jańoła, *Ms.lp.* jańole) anioł

jańůłecek (*D.lp.* jańůłecka) *zdr. od jańůłek*; aniołeczek

jańůłek (*D.lp.* jańůłka) *zdr. od jańůł*; aniołek

japa (*D.lp.* japy) 1. gęba * *Zaurzes tã japã?* 2. twarz * *Chces dostać w japã?*

japać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. japjã, lp.cz.przesz.r.m. japoł) pyskować

japać še *zwr. ndk* złościć się, wściekać się * *Co še tak japjes?*

japtyka (*D.lp.* japtyki, *Ms.lp.* japtyce) apteka

Japůjńcyk (*D.lp.* Japůjńcyka) Japończyk

japůjński japoński * *Majů w dũma wiść japůjńske malowidła.*

Japůnka (*D.lp.* Japůnki, *Ms.lp.* Japůnce) Japonka

Japůńijō (*D.lp.* Japůńije) Japonia

jargać še *ndk* (1.os.lp.cz.ter. jargů še, lp.cz.przesz.r.m. jargoł še) 1. złościć się; denerwować się 2. kłócić się, sprzezać się

jarganki (*tylko lm., D.* jargankůw) 1. organki 2. odstające fałdy (zwykle w stroju ludowym) 3. buty z marszczonymi cholewami

jargany (*tylko lm., D.* jarganůw) organy (instrument muzyczny)

- jargańista** (*D.lp.* jargańisty, *Ms.lp.* jargańiście) organista
* *Jargańista sům robi kaligowańy.*
- jargańistka** (*D.lp.* jargańistki, *Ms.lp.* jargańistce) organistka
- jargańy** (*D.lp.* jargańô) *rzecz. od jargać*
- jargynus** (*Ms.lp.* jargynusu, *Ms.lp.* jargynuśe) strapienie, kłopot → *niem.* Ärgernis
- jarka** (*D.lp.* jarki, *Ms.lp.* jarce) zboże jare (siane wiosną)
* *Jarkã še šeje na wjosnã. * Fto jarkã šywô i gołãmbje mjywô, tego še nie pytej, jak mu idže, yno še zyje.* (powiedzenie) *syn.* **jôrka**
- Jarosek** (*D.lp.* Jaroska) dobry duch, który opiekuje się małymi dziećmi gdy rodzice zajęci są pracą
- jaruga** (*D.lp.* jarugi, *Ms.lp.* jarudze) grzęzawisko, bagna, mokradła
- jaruńg** (*D.lp.* jaruńga) śledź
- jary o zbożu:** jary
- jarzãmbina** (*D.lp.* jarzãmbiny, *Ms.lp.* jarzãmbińe) 1. jarzębina, jarzãb 2. **mũncnô jarzãmbina** *bot.* jarzãb mączny, mąkinia (*łac.* Sorbus aria) *syn.* **mũncatô gruska, mũnccka, mũncńica**
- jarzãmbinka** (*D.lp.* jarzãmbinki, *Ms.lp.* jarzãmbince) *zdr. od jarzãmbina;* jarzębinka
- jarzãmbinowy** jarzębinowy
- jarzeć** *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* jarzejä, *lp.cz.przesz.r.m.* jarzoł) próchnieć
- jarzić še** *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* jarzã še, *lp.cz.przesz.r.m.* jarzũł še) majaczyć się, przewidywać się * *Cojš mi še jarzi.*
- jarzina** (*D.lp.* jarziny, *Ms.lp.* jarzińe) zboże jare * *Jarzina to je zbozy šũne na wjosnã.*
- jarzmica** (*D.lp.* jarzmice) 1. jarzmo na jedną krowę 2. górna część jarzma
- jarzmo** (*D.lp.* jarzma) jarzmo; **wprzuńgnũć še w jarzmo** uwikłać się * *Wprzuńgnũtaj's še dżoucha w jarzmo.*
- jarzũmbina** (*D.lp.* jarzũmbiny, *Ms.lp.* jarzũmbińe) jarzębina
- jarzũmbinka** (*D.lp.* jarzũmbinki, *Ms.lp.* jarzũmbince) *zdr. od jarzũmbina;* jarzębinka
- jarzũmbinowy** jarzębinowy
- jarzũng** (*D.lp.* jarzũnga) 1. śledź 2. fraz. **añi jarzũng añi harynek o bardzo chudym człowieku lub zwierzęciu:** skóra i kości
- jarzyńy** (*D.lp.* jarzyńô) *rzecz. od jarzeć*
- jarzỹmbina** (*D.lp.* jarzỹmbiny, *Ms.lp.* jarzỹmbińe) jarzębina
- jarzỹmbinka** (*D.lp.* jarzỹmbinki, *Ms.lp.* jarzỹmbince) *zdr. od jarzỹmbina;* jarzębinka
- jarzỹmbinowy** jarzębinowy
- jasceć** *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* jascã, *lp.cz.przesz.r.m.* jascoł) 1. mówić krzykliwe, piskliwie; jazgotać * *Űũn jascy cały dżyń. * Juzajš jascys tỹ pyskỹ? 2. o psie:* szcekać piskliwie i głośno
- jascurcy** jaszczurczy * *Tã je jescurce gńôzdo.*
- jascurka** (*D.lp.* jascurki, *Ms.lp.* jascurce) jaszczurka
- jascyńy** (*D.lp.* jascyńô) *rzecz. od jasceć*
- jaskińa** (*D.lp.* jaskińe) jaskinia
- jaskołcy** jaskółczy
- jaskołka** (*D.lp.* jaskołki, *Ms.lp.* jaskołce) jaskółka *syn.* **jas-skůłka, lastůwka, łastůwka, śwalba, śwalbka**
- jaskůłcy** jaskółczy
- jaskůłka** (*D.lp.* jaskůłki, *Ms.lp.* jaskůłce) jaskółka *syn.* **jas-skołka, lastůwka, łastůwka, śwalba, śwalbka**
- jasmin** 1. (*D.lp.* jasminu, *Ms.lp.* jasmińe) *bot.* jaśmin (*łac.* Jasminum) 2. (*D.lp.* jasmina, *Ms.lp.* jasmińe) jaśmin (pojedyncza roślina)
→ *czes.* Jasmín, → *niem.* Jasminum
- jasna: za jasna** przed zmierzchem; zanim się ściemni; w ciągu dnia; kiedy jest jasno *syn.* **po jasnoku | za jasnoka | po widoku | za widoka**
- jasno** (*st. wyż.* jajsńi) jasno
- jasnobrũnõtny** jasnobrazowy
- jasnobrũny** jasnobrazowy
- jasnojść** (*D.lp.* jasnojści) jasność
- jasnomodry** jasnoniebieski
- jasnota** (*D.lp.* jasnoty, *Ms.lp.* jasnoće) jasność * *Takõ jasnota, ize — padũ — jegłã mũg widžeć.*
- jasnõk** (*D.lp.* jasnõka) 1. jasność **po jasnoku | za jasnoka | po widoku** w ciągu dnia; przed zmierzchem; zanim się ściemni; kiedy jest jasno *syn.* **za jasna | po widoku | za widoka**
- jasny** (*st. wyż.* jajsńiejsy) 1. jasny (dający dużo światła; pełen światła, słońca) * *Wkrũńc mi tã jasnũ byrnã. * Jõ banã społ wé tej jasnej izbje.* → *czes.* jasný 2. **jasny chlyb** chleb z jasnej, przesiewanej mąki; chleb jasny *syn.* **bjoły chlyb, pospũlny chlyb, śwjatły chlyb** 3. **jasny fuks** koń maści jasnokasztanowej
- jastrzũmb** (*D.lp.* jastrzũmba) jastrzãb zwyczajny, jastrzãb, jastrzãb gołębiarz (gatunek ptaków, *łac.* Accipiter gentilis) *zob.* **kobuch**
- jastrzũmbek** (*D.lp.* jastrzũmbka) *zdr. od jastrzũmb*
- jastrzũmbi** jastrzębi; **jastrzũmbje gńôzdo** jastrzębie gniazdo; **jastrzũmbje pjrzy** jastrzębie pierze
- jata** (*D.lp.* jaty, *Ms.lp.* jaće) 1. pomieszczenie nad stajnią, nad oborą, nad chlewem * *Plewỹ še nojsũto na jatã. * Šano ze fũry še dõwało na jatã. * Społ zech na jaće w šańe. zob. fišla* 2. szopa *zob.* **kołńa, sopa**
- jatka** (*D.lp.* jatki, *Ms.lp.* jatce) *zdr. od jata;* szopka, chlewik * *Nasa õma w jatce koze trzymała.*
- jarzũmbkowaty** pokryty drobnymi chmurami * *Lyn nõlepi šõc proti takỹ jarzũmbkowatỹ nõbje.*
- jarzymńica** (*D.lp.* jarzymńice) jarzmo (uprzãż dla bydła pociągowego w postaci drewnianej ramy zakładanej na kark)
- jaũchyngrubia** (*D.lp.* jaũchyngruby) szambo; zbiornik na gnojowicę *syn.* **klergruba,** → *niem.* Jauchegrube
- jawnojść** (*D.lp.* jawnojści) **na jawnojść** na jaw, na wierzch * *Wszystko wyšlo na jawnojść.*
- jawny** jawny
- jawńe** jawnie * *Jawńe to wypedżoł, choć nie smjoł.*
- jaworek** (*D.lp.* jaworka) *zdr. od jawũr*
- jaworowy** jaworowy * *Tã rojsńe jaworowy strũm.*
- jawũr** (*D.lp.* jawora, jaworu; *Ms.lp.* jaworze) *bot. bot.* jawor, klon jawor, klon jaworowy (gatunek drzewa; *łac.* Acer pseudoplatanus) *syn.* **achũn**
- jãncmjańõrz** (*D.lp.* jãncmjańõrza) *przezwiśko kogoś mówiącego dialektem glogówcekim*
- jazda** (*D.lp.* jazdy, *Ms.lp.* jajdzdzie) jazda
- jazdz** (*D.lp.* jazdza) jazgarz (gatunek ryb, *łac.* Gymnocephalus cernua)

jajdzek (*D.lp.* jajdzka) *zdr.* od **jajdz**

je **I.** *czas. lp.cz.ter.* od **być**; **jô je** | **jô zech je** | **je zech** | **je'ch** ja jestem; **ty'jś je** | **ty zejś je** | **je zejś** | **je'jś** ty jesteś; **ũun je** on jest; **ũuna je** ona jest; **ũuno je** ono jest
II. *wykrz.* 1. **wyraża radość, zachwył** * *Je, boćũny przũlecały!* * *Je, takô fajno dzoũska!* 2. **wyraża zaskoczenie** * *Je, co ty gôdôs!* * *Je, fto to przisoł?* * *Je, co ũun to robi!* * *Je, ũun dostol gynaũ takũ tytã jak jô.* 3. **ũo je** ojej, o jeju * — *Bez cały mjejsũnc zech bũla stãncno.* — *Ŭo je, comu'jś to ñic ñe dała pedźeć?* * *Ŭo je, jô potmanejã zapũmjãta, musã se wrũcić do dũm.*

jechać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. jadã, 2.os. jedźe; 1.os.lm.cz.ter. jedźymy, jadymy; *lp.cz.przesz.r.m.* jechoł) 1. **jechać**; **widźeć (kogo) jechać** widzieć jak ktoś jechał, przejeżdżał * *Chopcy, to jedźymy.* * *Jedźe tã jutro.* * *Ñe widzoł'ch dźisej Trudy jechać.* * *Ñe widzã jescy jich jechać.* * *Jutro ũo pũjntej juz banã jechoł nazôd.* 3. *fraz.* **jechać cõfki** jechać wstecz; jechać tyłem do przodu 2. *fraz.* **jechać na fol gaz** jechać z maksymalną prędkościã

jechańy (*D.lp.* jechańô) *rzecz.* od **jechać**; jazda, jechanie * *To je stũnd dwje godźiny jechańô!*

jecku: ũo jecku | **ũo jecku, jecku** ojej, o jeju * *Ŭo jecku, jecku — nerwuje se muter. Na fũrze zmoknũn futer.* * *Ŭo jecku, co jũ dũmy do jôdła?*

jedbõw (*D.lp.* jedbõwu) jedwab *syn.* **ñedbõw**

jedbõwka (*D.lp.* jedbõwki, *Ms.lp.* jedbõwce) nieduża jedwabna chustka wiãzana pod kołnierzykiem męskiej koszuli

jedbõwny jedwabny; zrobiony z jedwabiu * *Mjãta jedbõwne saty.* * *Dzoũchy se posũty jedbõwne spodũnce ze špickũma.* *syn.* **ñedbõwny**

jedbõwnica (*D.lp.* jedbõwnice) *bot.* morwa (*łac.* *Morus*); **bjołô jedbõwnica** morwa biała (*łac.* *Morus alba*); **cõrnô jedbõwnica** morwa czarna (*łac.* *Morus nigra*) *zob.* **bornus, maũlbera**

jedbõwnicka (*D.lp.* jedbõwnicki, *Ms.lp.* jedbõwnicce) *zdr.* od **jedbõwnica**

jedinka (*D.lp.* jedinki, *Ms.lp.* jedince) jedynka

jedinõcka (*D.lp.* jedinõcki, *Ms.lp.* jedinõcce) jedynaczka

jedinõk (*D.lp.* jedinõka) jedynak

jediny jedyny

jedla (*D.lp.* jedle) jodła *syn.* **ejdeltana, jedlica, jedła, jôdła, tana**

jedlica (*D.lp.* jedlice) jodła *syn.* **ejdeltana, jedla, jedła, jôdła, tana**

jedlicka (*D.lp.* jedlicki, *Ms.lp.* jedlicce) *zdr.* od **jedla**; jodelka

jedlicowy jodłowy

jedła (*D.lp.* jedły, *Ms.lp.* jedle) jodła *syn.* **ejdeltana, jedlica, jedla, jôdła, tana**

jedna **I.** (*D.C.Ms.* jednej, *B.* jednã, *N.* jednũ) 1. *r.ż* od **jedyn** jedna * *Doł mi jednã bamberskũ.* * *Mũmy yno jednã dzoũchã.* 2. pierwsza (godzina); **pũ jednej** w pól do pierwszej; **šwierć na jednã** kwadrans po dwunastej; **trzi šwierci na jednã** za kwadrans pierwsza * *Tera je jedna.* 3. **dostać [ũod kogo] jednã [w co]** zostać uderzonym [przez kogo, w co] * *Zarõzki dostañes jednã w rzić.* 4. **jednã (co zrobić, kũmu) w połãczeniu z czasownikami oznaczajãcymi uderzenie kogoś, zadanie**

ciosu: uderzyć, przywalić * *Cekej no, jak ci jednã anpasujã.* * *Čulñi mu jednã w pysk.* * *Chlustñi mu jednã w pysk!* * *Jak ci čulnã jednã, to b'es widzoł.* * *Dej mu jednã w łeb.* **II.** *pot.* **przy liczeniu:** jedenaście

jednać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. jednũ, *lp.cz.przesz.r.m.* jednoł) 1. godzić, doprowadzać do zgody, jednać * *Amtsrichter jich mušoł jednać.* 2. zamawiać * *Przisoł jĩ pogrzyb jednać.*

jednać še *zwr.* *ndk* godzić się, jednać się

jednak jednak * *Jednak tã soł, choć mjol zakõzãno.*

jednaki jednakowy; taki sam * *Drewka na štaplu mušały być jednake duge.* * *Ñe wysyjcy sũ jednacy.*

jednako 1. jednakowo; tak samo; identycznie * *Ŭũn durch jednako robi.* * *Wszystke izby jednako pũmalowoł.* * *Wszystke strũmy sũ jednako wysoke.* * *Ŭũne sũ jednako ũoblecũne.* 2. jednak * *To jednako tã jechała?* * *Wsyjcy jednako ñe pojšli wejlować.* 3. tyle samo * *Dostali jednako gosũw i to potũ lũsowali.*

jednakũz jednak, jednakowõz

jednańy (*D.lp.* jednańô) *rzecz.* od **jednać**

jedne 1. *licz., r.nij.* od **jedyn** (*D.* jednego, *C.* jednymu, *B.* jedne, *N.Ms.* jednũ) jedno * *Mõće yno jedne kurzã.* 2. *licz., lm.* od **jedyn** (*D.Ms.* jednych, *C.* jednũ, *B.* jedne, *N.* jednymu) pewne, niektõre

jedno 1. obojõtne, bez znaczenia * *Na dyć to je jedno, co š ñũ zrobiće.* * *Mje to je jedno.* 2. obojõtnie; wszystko jedno * *Zeby dũ nõs przijechać, jedno ze ftozej strũny, to trza przejechać bez las.* *zob.* **egal** 3. **jedno a to samo** jedno i to samo; wciãż to samo * *Dźynñe trza wymyjšlać co nowego, coby chop potũ ñe padoł, ze mušĩ dźynñe jejš jedno a to samo.* * *Jedno a to samo bãñdže chebłol.* 4. **jedno jescy dobrze, ze** dobrze, że przynajmniej; dobrze, że chociaż * *Jedno jescy dobrze, ze nase kobjty ñe zapũmjãty, jak se klũski warzi.* 5. **po jedno** po pierwsze 6. **warzić na jedno** gotować obiad jednodaniowy * *Jak warzis na jedno, to nõũlepsõ je kartõflũna.* 7. **wsyjsko jedno** | **wszystko jedno** wszystko jedno * *Mje tã je wsyj-sko jedno.* 8. **za jedno o spoosobie zwracania się do kogoś:** w pierwszej osobie liczby pojedynczej; na ty; po imieniu * *Padej mi za jedno.* * *Pedźãta mi za jedno.* * *Gõdejma jedyn drugymu za jedno.*

jednocõlowy jednocalowy; o długości jednego cala

jednocyntimejtrowy jednocentymetrowy; o długości jednego centymetra

jednojednaki identyczny; taki sam; niczym się nie różniãcy * *Tã sũ ryby i raki, a brzuch majũ jednojednaki.*

jednokilowy jednokilogramowy; ważãcy jeden kilogram

jednometrowy jednometrowy; o długości jednego metra

jednomilimejtrowy jednomilimetrowy; o długości jednego milimetra

jednopukłowy jednogarbny; **jednopukłowõ kamela** wielbłãd jednogarbny

jednorãlñe ciãgle, stale

jednorazowy jednokrotny

jednorãncny jednorõki

jednorol (*D.lp.* jednorola, *Ms.lp.* jednorole) 1. generał *zob.*

gynerol 2. jedynak * *Tyn synek to je jednorol.* *zob.* **jedźiõk**

jednorolowy generalski; **jednorolowõ šabla** szabla generalska

jednotúnowy tednotowy; wazący jedną tonę

jednoślakowy jednosylabowy

jednośtokowy jednopiętrowy

jednota (D.lp. jednoty, Ms.lp. jednoće) 1. jedność, wspólnota * *Jak nyma jednoty, to tak idze ta gospodarka.* * *Powinna tyz być sumnô gwjôzda ũod ludzi, coby se ku ní serco smjoto, coby przinojsůta pokůj w izbje, zgodã i jednotã.* * *Tã nie bũto jednoty.* 2. w **jednotã** w jedną całość

jednowy o pociãgu, autobusie itp.: według rozkładu jazdy odjeżdżający (dokładnie lub w przybliżeniu) o godzinie pierwszej

jednôk (D.lp. jednôka) pociąg lub autobus mający według rozkładu jazdy odjazd (dokładnie lub w przybliżeniu) o godzinie pierwszej

jedni licz., lm. od **jedyn**; niektórzy, jedni * *Jedni w to wjerzylĩ, a drudzy ni.*

jedrũmie przekleństwo

jedyn (D.B.lp. jednego, C.lp. jednymu, N.Ms.lp. jednỹ, M.lm. jedne, jedni) 1. **liczebnik główny:** jeden * *Jedyn dzyń kopali, a jedyn zajś šekli.* * *Przisot tyn chop z jednỹ ũokỹ.* * *Dej mi jedyn sałot na ũobjõd.* * *Jõ mũ yno jedyn ancug.* 2. jeden; ten jeden; ten konkretny; jeden, wyodrębniony z pary, grupy * *A tyn jedyn pjes, ftory ũostot, bũt dycki uwjũzany.* * *Bũto nõs styruch, a ze tich styruch jedyn bũt zgnyłuch.* (**fragment wyliczanki dziecięczej**) * *To je jedna ze noustarszych banũw.* 3. **rozpoczyna serię, wyliczenie;** jeden, pierwszy * *Jedyn w harejsće šedzi, drugi po zebrze chodzi.* * *Tũz jedyn se wyucũł za kowõla, a drugi za stolõrza.* 4. pewien * *Jedyn chop se postawjũł chatpã pod lasỹ.* * *Poznała jednego nĩcpotõka.* * *Jedni w to wjerzylĩ, a drudzy ni.* * *Bũta jedna dzoũcha i jedyn synek, co se chõli.* 5. ten sam, taki sam, wspólny, jeden * *Dũmy se ũoba pochować w jednỹ grobje.* * *Wsyjscy ludze jednego ũojca majũ.* 6. **w rodzaju żeńskim w połączeniach z liczebnikiem porzãdkowym oznacza ułamki, np. jedna drugõ** jedna druga, **jedna trzecõ** jedna trzecia, **jedna swõrtõ** jedna czwarta, **jedna pjũntõ** jedna piãta, **jedna sũstõ** jedna szõsta, **jedna sũdmõ** jedna siõdma, **jedna ũũsmõ** jedna õsma, **jedna dzewjũntõ** jedna dziewiãta, **jedna dzejsũntõ** jedna dziesiãta, **jedna dwadze-stõ** jedna dwudziesta 7. **w połączeniach z czasownikiem w lm.:** jeden z nich, jedno z nich * *Jedyn przinũsli mi te kwjõtko.* 8. **liczebnik porzãdkowy:** pierwszy * *W dwadzeštỹ jednỹ na Šlũsku Polõki zrobjyli wojnã.* * *Przidz ũo jednej.* * *Wõ tyjsũnc sedymset a jednỹ roku pojšli wsytke Tulõki do kojsõta do Lasowic.* zob. **jedna wzmacnia wyrażenia o negatywnym znaczeniu, do których się odnosi** * *Ty õlu jedyn, na co zejs̃ sã przisot?* * *Ty biblõku jedyn!* 9. **iś na jednego** iść wypić kieliszek alkoholu * *A tera idzjmy na jednego.* 10. **jednego casu | jednego razu | jedyn cas | jedyn rõz** (a) pewnego razu * *Jedyn cas u mojjõgo õpy zacły se traćić kury.* (b) kiedyś * *Jedyn cas tyn kot se przitajzũł dũ nõs pozryć.* * *Jedyn cas my mjeli wodã w pywnicy.* 11. **jednỹ õyngỹ | na jedyn ruk** bez przerwy, non stop; za jednym zamachem 12. **jedyn drugygo w połączeniu z czasownikami tãczãcymi się z B.:** się wzajemnie, się nawzajem * *Jedyn drugygo se drõzũũ.* * *Ludze ro-*

bjyli jedyn drugygo za botzna, a cajtũngi wsyjskich, co jy cytali. * *Napocli gũnić jedyn drugygo.* * *Rozumjeli my jedyn drugygo.* 13. **jedyn drugygo w połączeniu z czasownikami tãczãcymi się z C.:** sobie wzajemnie, sobie nawzajem * *Pjyrwej ludze wjũncy pũmõgali jedyn drugygo.* * *Gõdejma jedyn drugygo za jedno.* 14. **na jednego** (iść, pójść, wstãpić itp.) wypić kieliszek alkoholu * *Pũdz na jednego.* * *Wlejli my do kacmy na jednego.* * *Potajũcowali my, to tera idzjmy na jednego.* 15. **po jednymu** (a) za jednym razem, przy okazji * *Zrobjmy to po jednymu.* (b) samotnie, bez towarzystwa * *Fešter rõd idze do lasa po jednymu.* 16. **fraz. przy jednỹ õpraũu | za jednỹ õpraũỹ o jakiejś pracy, czymś do zrobienia:** za jednym razem * *Zrũbma to przy jednỹ õpraũu, b'ymy jutro mjeć fraj.* * *Pomalujće mi kuchniã a izbã za jednỹ õpraũỹ.* *Na co dwa razy w dũma marajsić?* 17. **w jednỹ** wciąż * *W jednỹ chorowõł.*

jedynõcek (D.lp. jedynõcka) zdr. od **jadynõk**; jedynaczek
jedynõcka (D.lp. jedynõcki, Ms.lp. jedynõcce) jedynaczka syn. **jedziũõcka**

jedynõk (D.lp. jedynõka) jedynak zob. **jednorõł, jedziũõk**
jedynõstka (D.lp. jedynõstki, Ms.lp. jedynõstce) jedynastka

jedynõstowy o pociãgu, autobusie itp.: według rozkładu jazdy odjeżdżający (dokładnie lub w przybliżeniu) o godzinie jedenastej

jedynõstõk (D.lp. jedynõstõka) pociąg lub autobus mający według rozkładu jazdy odjazd (dokładnie lub w przybliżeniu) o godzinie jedenastej

jedynõsty jedenasty; **pũ jedynõstej** w pól do jedenastej; **šwjerć na jedynõstũ** kwadrans po dziesiãtej; **trzi šwjerći na jedynõstũ** za kwadrans jedenasta

jedynõšće 1. jedenaście 2. jedenasta (godzina)

jedynõšcedũnowy jedenastodniowy

jedynõšceletni jedenastoletni

jedynõšcemjejsũncny jedenastomiesięczny

jedynõšcset tysiąc sto

jedynõšcetydũnowy jedenastotygodniowy

jedynõšcetyjsũncny jedenastotysięczny

jedzõk (D.lp. jedzõka) łasuch, ktoś mający apetyt; **lichy jedzõk** niejadek

jedzu: **jedzu, jedzu, jedzu przywoływanie krowy** * *Na krowã to wołũmy: jedzu, jedzu, jedzu.*

jedzyńy (D.lp. jedzyńõ) rzecz. od **jejs̃**; jedzenie (czynność)

jedziũojšć (D.lp. jedziũojšći) jedyność

jedziũny jedyny * *Mjała'ch jedziũnego synka, a jescy mi umar.*

jedziũne jedynie; wyłącznie

jedziũõcek (D.lp. jedziũõcka) zdr. od **jedziũõk**; jedynaczek

jedziũõcka (D.lp. jedziũõcki, Ms.lp. jedziũõcce) jedynaczka * *Ta dzoũcha je takõ wylũnkanõ, bo to je jedziũõcka.* syn. **jedynõcka**

jedziũõk (D.lp. jedziũõka) jedynak zob. **jednorõł, jedynõk**

jedziũõsek (D.lp. jedziũõska) zdr. od **jedziũõk**

jegielńica (D.lp. jegielńice) zgr. od **jegielńicka**

jegielńicka (D.lp. jegielńicki, Ms.lp. jegielńicce) igielnik; poduszcza na igły * *Richuś wez jegielńickã z jegũma i wrajzũł jũ do kabze.* * *Dej pozũr, nie šedni se na jegielńickã.*

jegielnik (*D.lp.* jegielníka) igielnik

jegjołka (*D.lp.* jegjołki, *Ms.lp.* jegjołce) *zdr. od jegła;* igiełka

jeglasy o lesie, drzewie: iglasy, szpilkowy; **jeglasy las** las iglasy, las szpilkowy; **jeglasy strům** drzewo iglaste, drzewo szpilkowe *syn. jeglasy, jeglicowy*

jeglasy o lesie, drzewie: iglasy, szpilkowy; **jeglasy las** las iglasy, las szpilkowy; **jeglasy strům** drzewo iglaste, drzewo szpilkowe * *Las ze chojků to je jeglasy las.* * *Bez jeglasy lůsek to aze strach iř.* *syn. jeglasy, jeglicowy*

jeglica (*D.lp.* jeglice) *zgr. od jeglicka;* igła z drzewa iglastego * *Połno jeglicůw sã nařlatowało.* * *Ze tego řwjyrka my wywjůźli trzi kary jeglicůw.*

jeglicka (*D.lp.* jeglicki, *Ms.lp.* jeglicce) 1. igła, szpilka (z drzewa iglastego) * *Sosny majů jeglicki.* 2. drut do robůtek ręcnych 3. **jeglicki** igliwie

jeglickowy *przym. od jeglicka*

jeglicowy o lesie, drzewie: iglasy, szpilkowy; **jeglicowy las** las iglasy, las szpilkowy; **jeglicowy strům** drzewo iglaste, drzewo szpilkowe *syn. jeglasy, jeglasy*

jeglicy (*D.lp.* jegliců) igliwie * *Pod řwjyrkůma lezy połno jegliců.*

jeglůrka (*D.lp.* jeglůrki, *Ms.lp.* jeglůrce) *řart.* krawcowa

jeglůrz (*D.lp.* jeglůrza) *řart.* krawiec

jegła (*D.lp.* jegły, *Ms.lp.* jegle) 1. igła; **jegła do stópowańō** igła do cerowania * *Syjã jegłů a ņe twojů pamjyrńćů.* (powiedzenie uřywane podczas szycia ubrania, ktůre ktůs ma na sobie) *zob. nadla,* → *czes. jehla* 2. **jegły** (a) zęby w czesadle do czesania lnu (b) druty do robůtek ręcnych; **plůntać na jegłach** robić na drutach **uplůntać na jegłach** zrobić na drutach 3. **jegła do řtrykowańō** drut do robůtek ręcnych *syn. řtryknadla* 4. coř zrobione w sposůb doskonały, perfekcyjny * *Jak jů ċi to zrobjã, to bãńdżes mjōł jegłã.* * *Jescy sã poprzykrjńcać lampki i bãńdże jegłã.* 5. **magnetowō jegła** igła magnetyczna 6. **wrajźić do jegły** nawlec nitkę na igłę * *Synek, wrůż yno mi do jegły, bo bez brelůw ņe poradźã.* * *Jů ņe widzã do jegły wrajźić.* 7. **wrazować do jegły** nawlekać nitkę na igłę

jegłowy igłowy → *czes. jehlový*

jegojizmus (*D.lp.* jegojizmu, *Ms.lp.* jegojizmuře) egoizm

Jehůwa (*D.lp.* Jehůwy) řwiadek Jehowy * *Jehůwy ůod chaůpy do chaůpy łazů.* * *Ůůn je chyba Jehůwa, bo durch yno Bibiljů cytů.*

jeje: a **jeje** ojej, o jejku * — *Padłã'ch na tej ůolodźatej řćezce.* — *A je je, na cůz zejř tã łajźůta?* * *A je je, synek co zejř to narobjůł?*

jejer (*D.lp.* jejera, *Ms.lp.* jejerze) strzelec → *niem. Jãger*

jeji *zaim. dzierz.* jej *syn. ůod ņi*

jejich *zaim. dzierz.* ich; **jejich synek** ich syn, **jejich cera** ich cůrka, **jejich dźećo** ich dziecko *syn. ůod ņich*

jejs (*lp.cz.ter.:* 1.os. jã, 2.os. jys, 3.os. jy; *lm.cz.ter.:* 1.os. jymy, 2.os. jyće, 3.os. jů; *lp.cz.przesz.:* r.m. jůd, r.ř. jađła; *lm.cz.przesz.:* r.m. jedli, r.ř. jadły; 2.os.lp.tr.rozk. jydz, *im.bier.* jedźuny) jeřć * *Dźe jů, tã jydz; dźe robjů, ņe zawůdzej.* * *Ńe jydz tego preswůrtzu, ůůn je za tusty.* * *Ōma pedźala, ize můmy jejs to, co můmy na stole, bo inksze dźeći godne chodźů.* * *Pjes ceků jejs.*

jejsynny jesienny

jejsýn 1. (*D.lp.* jejsýna) jesion (*łac.* Fraxinus) *zob. jajsýn*

2. (*D.lp.* jejsýni) jesień; **astrůnůmicńō jejsýn** astronomiczna jesień; **na jejsýn** jesieniã *zob. bezřim, podřim*

jejsýnek (*D.lp.* jejsýnka) *zdr. od jejsýn;* młody jesion

jejsýnowy jesionowy

jejter (*D.lp.* jejtra, *Ms.lp.* jejtrze) urzãdzenie do odchwaszczania; pielnik, plewiarka → *niem. Jãter*

jejtrować *ndk (1.os.lp.cz.ter. jejtrujã, lp.cz.przesz.r.m. jejtrowoł)* odchwaszczać, pielć mechanicznie * *Tů jejtrů ře jejtruje.*

jejtrowańy (*D.lp.* jejtrowańō) *rzczech. od jejtrować*

jejuita (*D.lp.* jejuity, *Ms.lp.* jejuicę) jezuita

jejźdźić (*lp.cz.ter.:* 1.os. jezdźã, 3.os. jejźdźi, 2.os.lp.tr.rozk. jejźdź, *im.bier.* jejźdźuny) jejźdźić * *Cały tydźyn banã jejźdźůł ůod mjasta do mjasta.*

jejźdźikać *ndk (1.os.lp.cz.ter. jejźdźiků, lp.cz.przesz.r.m. jejźdźikoł)* jejźdźić (w růżne miejsca; to tu, to tam) * *Zamjã w důma ředźeć, yno durch jejźdźikůs.* * *Ty ře bele dźe jejźdźikůs, a jů sama musã wysjisko w důma robić!*

jejźdźikańy (*D.lp.* jejźdźikańō) *rzczech. od jejźdźikać*

jejźdźorek (*D.lp.* jejźdźorka) *zdr. od jejźdźůr;* jeziorko

jejźdźůr (*D.lp.* jejźdźora, *Ms.lp.* jejźdźorze) jezioro

jejźli 1. **spůjnik wprowadzajãcy zdanie podrzędne warunkowe;** jeřli, jeźeli * *Jejźli sces, to mozes ře to wejź.* *zob. eli, ejźli, jeli* 2. **spůjnik wprowadzajãcy wypowiedzenie podrzędne dopełnieniowe;** czy *Jů ņe wjã jejźli przidźeće.* *zob. cy, eli, ejźli, jeli, řeli*

jeli 1. **spůjnik wprowadzajãcy zdanie podrzędne warunkowe;** jeřli, jeźeli *zob. jejźli* 2. **spůjnik wprowadzajãcy wypowiedzenie podrzędne dopełnieniowe;** czy * *Wypytowoł ře jř, jeli ņe ůostała kůmu duźna ůod důwnych łůt.* * *Spytej ře, jeli flory by za půtka do tego dźeća ņe chćoł iř.* *zob. cy, eli, ejźli, jejźli, řeli*

jelićůnka (*D.lp.* jelićůnki, *Ms.lp.* jelićůnce) zupa z produktůw řwiniobicia * *Jelićůnka to je zupa, wć florej warźůty ře krupńůki a zymłůki.* *syn. kotfůwka, pyrdelůnka, wůrtzupa*

jelitko (*D.lp.* jelitka) *zdr. od jelito* 1. mały pokos 2. kaszanka (w kiszce) * — *Masůrz juz jelitka zrobjůł.* *Przińjjs ċi jedno? — Ja, przinjjs. — A co sces: krupńůk cy zymłůk?* 3. bułczanka (w kiszce)

jelito (*D.lp.* jelita, *Ms.lp.* jeliće) 1. pokos * *Nařyk zech dźiřej na ůjńce trzi jelita trůwy.* 2. kaszanka (kiszka zrobiona z kaszy jęczmiennej, řwińskich podrobůw i krwi, przeznaczona do gotowania lub smażenia) *zob. krupńůk* 3. bułczanka (kiszka zrobiona z bułek, řwińskich podrobůw i krwi, przeznaczona do gotowania lub smażenia) *zob. zymłůk* 4. **jelita dźoć** nadziewać jelita (przy wyrobie wędlin) 5. **lůska na jelita** kij, na ktůrym zawieszã się řwieźo zrobione wędliny

jelyń (*D.lp.* jelyńa) jeleni → *czes. jelen*

jelyńek (*D.lp.* jelyńka) *zdr. od jelyń*

jelyńi jeleni → *czes. jeleni*

jelyńica (*D.lp.* jelyńice) samica jelenia; łania *syn. lelyńica*

jelyńowy jeleniowy

jelyńůk (*D.lp.* jelyńůka) goździeniec (rodzaj grzybůw; *łac.* Clavaria) *syn. jelyńůtka, kojźů brůdka, lelyńůtka*

jelyńůki (*tylko lm., D.* jelyńůkůw) męskie spodnie z irchy (skůry jeleniej) *syn. skůrźůki*

jelyńůrz (*D.lp.* jelyńůrza) ktůs polujãcy na jelenie

jelyńôsek (D.lp. jelyńôska) zdr. od **jelyń** * *Wylećoł mi ze lasa jelyńôsek.*

jelyńôtk (D.lp. jelyńôtki, Ms.lp. jelyńôtce) goździeniec (rodzaj grzybów; łac. Clavaria) syn. **jelyńôk**, **kojzô brůdka**, **lelyńôtk**

jereminada (D.lp. jereminady, Ms.lp. jereminadze) afera; sensacyjne, niecodzienne zdarzenie * *Tak śe skůjńcůła ta całô jereminada, ale wercůło śe dowjedźeć, ize pjyrsy rôz, jak śwjat stoi, ańůł pogodzůł z djołbłtj.*

jermacny jarmarczny

jermacyć ndk (1.os.lp.cz.ter. jermacã, lp.cz.przesz.r.m. jermacůł) handlować * *Fto w nędzelã jermacy, tymu ańi na sůł nie starcy.* (powiedzenie)

jer Macyńy (D.lp. jermacyńô) rzecz. od **jer Macyć**

jermak (D.lp. jermaku) 1. jarmark, targ * *Űńi pojechali na jermak.* * *Pjyrwej to my moc na jermaku kupowali.* * *W Grecu bůł wé scwórték jermak.* → czes. jermak 2. przen. bałagan, nieporządek * *Ale jermak sã móće!* * *Schrůńće tyn jermak ze stoła.* 3. fraz. **lećeć jak do Grecu na jermak** udawać się gdzieś szybko 4. fraz. **ludzi jak na jermaku** tłum ludzi * *Tã bůło ludzi jak na jermaku.* 5. fraz. **straćić śe choby pjes na jermaku** | **straćić śe jak pjes na jermaku** zgubić się w tłumie

jermakôrz (D.lp. jermakôrza) hendlarz na jarmarku * *Jermakôrze przedówali na jermakach.*

jernicku wykrz. **okrzyk przestachu, zdziwienia**; ojej

jernika wykrz. **łagodne przekleństwo**

jerole wykrz. **przekleństwo**

jeruch (D.lp. jerucha) 1. o kimś z **podziwem, aprobatą** 2. 6. **pejor. o mężczyźnie lub zwierzęciu z gniewem, dezaprobatą, w złości**

jerucha wykrz. 1. **przekleństwo** * *Jerucha, połozys to na swj plac?!* * *Jerucha, ny nerwuj mje!* 2. **jerucha jasnego przekleństwo** 3. **jerucha kãdego przekleństwo** * *Jerucha kãdego, kaj śe to stracůło?!* * *Jerucha kãdego, co tã karasólũ, autôkow, bankůw a łůdkůw nasmycyli na uciechã do wielkich i blank maluczych.*

jeruchu wykrz. **przekleństwo**

jeruzalymski jerozolimski

Jeruzalymski: **Jeruzalymkô Cesta** | **Jeruzalymkô Drůga** astr. Droga Mleczna syn. **Cesta do Rzymu, Cesta do Śwjńtej Anny, Cesta Pana Jezusa, Drůga do Rzymu, Drůga do Śwjńtej Anny, Drůga Pana Jezusa, Mlycnô Cesta, Mlycnô Drůga, Wojynnô Cesta, Wojynnô Drůga**

jerůjńse wykrz. **przekleństwo** * *Jerůjńse, klamorůw sã môs choby w babskej taŝce.*

jerůmbôl wykrz. **przekleństwo** * *Jerůmbôl, ale mŷ gůd.* * *Űo jerůmbôl!* * *Jerůmbôl, zajś mje zarajzůła rymj.*

jerůmin wykrz. **łagodne przekleństwo**

jerůmse wykrz. **przekleństwo**

1. o kimś z **podziwem, aprobatą** 2. 7. **pejor. o mężczyźnie lub zwierzęciu z gniewem, dezaprobatą, w złości** * *Ty jerůne jedyn, to ty mi bańe kradńes!*

jerůna 1. **przekleństwo** * *Jerůna, zajś zejś chycůł panã.* 2. **jerůna kãdego przekleństwo**

jerůnecku wykrz. **łagodne przekleństwo** * *Jerůnecku, co jś to zrobjůł?*

jerůnty wykrz. **przekleństwo**

jerůne **przekleństwo** * *Űo jerůne!*

jerůńić ndk (1.os.lp.cz.ter. jerůńã, lp.cz.przesz.r.m. jerůńůł) 1. **kląć, przeklinać** * *Ale zech jerůńůła!* 2. **jerůńić na jasne** mocno kląć, mocno przeklinać * *Jô jerůńůła na jasne.*

jerůńiś wykrz. **przekleństwo**

jerůńyńy (D.lp. jerůńyńô) rzecz. od **jerůńić**

jerzin (D.lp. jertzina, Ms.lp. jerzińe) 1. o kimś z **podziwem, aprobatą** 2. **pejor. o mężczyźnie lub zwierzęciu z gniewem, dezaprobatą, w złości**

jertzina wykrz. **łagodne przekleństwo** * *Nã jertzina! Dze zech dała te brele?*

jerzińe wykrz. **łagodne przekleństwo** * *Jerzińe, ale ch pospała.* * *Jerzińe, dze jô to sã wylaża?* * *Jerzińe, jak my ci przajymy!* * *Jerzińe jasny!*

jerziński cholerny, okropny

jescy 1. **uwydatnia trwanie, powtarzanie się czynności lub**; jeszcze * *Te kamjyńe jescy dźiśej tã lezj.* * *Zrobjůł zech jescy jedyn krok.* 2. **uwydatnia, że coś działo się lub wydarzyło się dawno temu**; jeszcze * *Tã chatpã wybudowót jescy mŷ ôpa.* * *Dze sŷ te case, jak my jescy byli bajtlůma?* 3. **uwydatnia, że coś oczekiwanego jeszcze nie nastąpiło**; jeszcze * *Jescy ch tej zupy nie skostowala.* * *Postawjůło jŷ śe na ŷocy cojś, cego jescy nŷgdj nie widzeli.* 4. **podkreśla kontrast między tym, co się dzieje, a tym, czego można było się spodziewać, oczekiwać**; jeszcze * *Ucůł zech śe, a jescy nie umjã.* 5. **uwydatnia, że coś oczekiwanego opóźnia się, że od czegoś dzieli jakiś czas**; jeszcze * *Űń jescy latojś do skoły nie pudze.* * *Dyc môs jescy dwie godziny casu.* 6. **uwydatnia, że coś jest przedmiotem nadziei, obawy, życzenia, prośby, chęci**; jeszcze * *Bŷńdź jescy u mje.* * *Dockej, jescy pogôdũmy inacj.* 7. **uwydatnia nasilenie zjawiska**; jeszcze * *Kjedyjś bůto jescy wjŷncj zôwitkũw jak tera.* 8. **uwydatnia dodatkową czynność, ilość, intensywność**; jeszcze * *Chcót by ch wŷ jescy cojś ŷopedźeć.* 9. **jedno jescy dobrze, ze dobrze, że przynajmniej; dobrze, że chociaż** * *Jedno jescy dobrze, ze nase kobjyty nie zapũmjaty, jak śe klůski warzi.* 10. **kyby jescy, kyby jescy powiedzenie, którym mężczyzna draźni kobietę, gdy ta po małym tyku wypijają kieliszek wódki**

jetrůna **przekleństwo**

jetrůne **przekleństwo** * *Jetrůne!*

jety: **ũo jety** | **ũo jety nejki** ojej, ojejku * *Űo jety nejki!* * *Űo jety! Mje tak feste boli ta noga.*

jewa (D.lp. jewy): **chudô jewa** chuda, wodnista zupa; rozwodniona zupa * *Wcora bůła na ŷobjôd chudô jewa.* zob. **chlapacka, chlapićůnka, chlipjůnka, chliptůnka, chlistacka**

jewka: **chudô jewka** bot. tasznik (łac. Capsella)

jezdejśickuśe **łagodne przekleństwo**; ojej, o Boże, o rany, rany boskie * *Jezdejśickuśe! Te kurzjnta na tŷ dyscu ŷostaty.*

jezdejśu **łagodne przekleństwo**; ojej, o Boże, o rany, rany boskie

jezder **łagodne przekleństwo**; ojej, o Boże, o rany, rany boskie

jezderku **łagodne przekleństwo**; ojej, o Boże, o rany, rany boskie * *Űo jezderku, ô Pańynko Noŷwŷjntsd, jak*

jô tera wyglündŭ? * Jezderku, chopy, juz nŭ še jedyn stracŭł. * Jezderku, jakô fajno. * Co 'jś ty to narobjŭł, jezderku, synek, synek.

jezderkuše łagodne przekleństwo; ojej, o Boże, o rany, rany boskie * Jezderkuše, cŭz'ejś to porobjŭł? * Jezderkuše, Antek, a po jakymu ty nie idżes do jakejś roboty, to by ci i przeca na jakejś piwo i maluśkygo śnapsa stykło? * Jezderkuše, pjerŭna, coby mi še yno ta trŭmba nie zamocŭła. * Jezderkuše, ale 'jś mje wystrasŭł! * Jezderkuše, na co ci tela pińŭndzŭw? * Sadła še dżoŭcha kole studnie i wrôz — jezderkuše! — wlecała jí jegła do studnie.

jezderyjô jezderyjô | jezderyjã kãndy łagodne przekleństwo; ojej, o Boże, o rany, rany boskie

jezderynecki łagodne przekleństwo; ojej, o Boże, o rany, rany boskie

jezderyno łagodne przekleństwo; ojej, o Boże, o rany, rany boskie * Jezderyno, dobrze, ze prawis, musã zarôz ũo tŭj mojej cõtce pedżec.

jezderyny łagodne przekleństwo; ojej, o Boże, o rany, rany boskie

jezdzyńy (D.lp. jezdzyńo) rzecz. od **jejzdzić**; jeżdzenie

jezec: ũo jezec ojej, ojejk

jezer łagodne przekleństwo; ojej, o Boże, o rany, rany boskie

jezmer łagodne przekleństwo; ojej, o Boże, o rany, rany boskie

jezmereckuše łagodne przekleństwo; ojej, o Boże, o rany, rany boskie

jezuryny łagodne przekleństwo; ojej, o Boże, o rany, rany boskie * Jezzuryny, dyć mŭ lŭnik.

jezusałc (zwykle w lm., D.lp. jezusałca) sandał syn. **krystusałc, zandal**, → niem. Jesuslatschen ('sandały')

jezynuše łagodne przekleństwo; ojej, o Boże, o rany, rany boskie * Jezynuše, ty môs kweres!

jich 1. D.B. od **ũñi** (oni); ich 2. D. od **ũñe** (one); ich

jí 1. D. od **ũña** (forma nieakcentowana); jej * *Jô jí nie widżoł.* * *Ńyma jí w dŭma.* 2. C. od **ũña** (forma nieakcentowana); jej * *Potŭj jí to pedżeli.*

joch (D.lp. joch) daw. morga ślãska (równa 300 prętom kwadratowym, czyli 5596 m²)

joga (D.lp. jogi, Ms.lp. jodze) joga * *Jô ibujã jogã i robjã roztomajtne kŭnstiki.* → niem. Yoga

jorgina (D.lp. jorginy, Ms.lp. jorgiñe) bot. dalia, georginia (łac. Dahlia) syn. **dalijô, gejorgina**

josta (D.lp. josty, Ms.lp. jośce) bot. porzeczkoagrest (łac. Ribes × nidigrolaria) syn. **jagŭdkopjeprzek, jagŭdkowjeprzek** → niem. Jostabeere

jô (D.B. Ms mje; C. mje, mi; N. mnŭ) ja

jôd I. (D.lp. jôdu, Ms.lp. jôdze) 1. chem. jod 2. jodyna * *Môće jôd w dŭma.* * *Jôd je taki brŭnôtny.* * *Polyj še bolôk jôdŭ.* * *Pomôz to wartko jôdŭ.* * *Jôd bardzo scypje.*

II. (D.lp. jadu, Ms.lp. jadze) jad

jôdac (D.lp. jôdaca) 1. o **kimś, kto coś je**; jadacz; **dobry jôdac** ktoś, kto dużo je; **staby jôdac** ktoś, kto mało je 2. ktoś, kto dużo je; żarłok * *My tã nie sŭj zôdne jôdace, kacka na cały tydzŭnŭ nŭ stykne.* 3. ktoś, kto mało je * *Taki jôdac jak ty wjela nie zjy.* * *To ci je jôdac, dżebecko podudroł a restã ũostawjŭł.* * *Wejzdrzi no še, jôdacu na Francka, jaki ũñ je pastyrny.*

jôdać ndk (1.os.lp.cz.ter. jôdŭ, lp.cz.przesz.r.m. jôdoł) ja-dać * *Cowjek nie powiñyn za moc jôdać.* * *Jakby'ch jô bŭł še ũoznył z bogatŭ cerŭ z mŭna, to by'ch še bŭł dobrze jôdoł i pijoł.*

jôdańy (D.lp. jôdańo) rzecz. od **jôdać** * *Jake jôdańy, take srańy.* (przysłowie)

jôdina (D.lp. jôdiny, Ms.lp. jôdiñe) jodyna

jôdinka (D.lp. jôdinki, Ms.lp. jôdince) zdr. od **jôdina**

jôdinować ndk (1.os.lp.cz.ter. jôdinujã, lp.cz.przesz.r.m. jôdinowoł) smarować jodyną; nacierać jodyną

jôdinowańy (D.lp. jôdinowańo) rzecz. od **jôdinować**

jôdła (D.lp. jôdły, Ms.lp. jôdle) jodła syn. **ejdeltana, jedla, jedlica, jedła, tana**

jôdło (D.lp. jôdła, Ms.lp. jôdle) 1. jedzenie, jadło; **być do jôdła** nadawać się do jedzenia * *Nowlepse jôdło na śwjeće warzŭ ślŭske baby.* * *Na jôdło jŭ nie stykne, ale na piwsko ja.* * *Cały dzŭnŭ bŭł bez jôdła.* * *Ale na tŭj geburstaku bŭło dobre jôdło.* * *To co wyćepnes z jôdła, to tego ci kjedyjś brachne.* * *Śliwka muśi še dojdzywać nŭz je do jôdła.* 2. **być nie do jôdła** być niejadalnym * *Te grziby sŭ nie do jôdła.* 3. **dać še do jôdła** zacząć jeść 4. **jôdło z mŭñki** potrawy mączne 5. **prziś na lepsze jôdło** zacząć lepiej jeść; zacząć być lepiej karmionym → czes. jídło

jôdłowy jodłowy

jôhanka (D.lp. jôhanki, Ms.lp. jôhance) porzeczka (krzew i owoc) zob. **hanyska, jagŭdka, jôhanysbera, jôhanyska, rybizla, śwjŭntojŭnka**

jôhanysbera (D.lp. jôhanesbery, Ms.lp. jôhanesberze) porzeczka (krzew i owoc) zob. **hanyska, jagŭdka, jôhanka, jôhanyska, rybizla, śwjŭntojŭnka**

jôhanyska (D.lp. jôhanyski, Ms.lp. jôhanysce) porzeczka (krzew i owoc) zob. **hanyska, jagŭdka, jôhanka, jôhanysbera, rybizla, śwjŭntojŭnka**

jôhanyskraŭt (D.lp. jôhanyskraŭtu, Ms.lp. jôhanyskraŭće) bot. dziurawiec zwyczajny (łac. Hypericum perforatum) syn. **kw Pana Jezusa, krzizowe żely, pŭnajezusowa krew, pŭnbŭckowa krew**

jôrka (D.lp. jôrki, Ms.lp. jôrce) zboże jare (siane wiosną)

jôscur (D.lp. jôscura, Ms.lp. jôscurze) jaszczurka

jôscurka (D.lp. jôscurki, Ms.lp. jôscurce) jaszczurka

jubilant (D.lp. jubilanta, Ms.lp. jubilańce) jubilat

jubilejŭm (D.lp. jubilejŭmu, Ms.lp. jubilejŭmje) jubileusz → niem. Jubiläum

jubilyjny jubileuszowy

jucha (D.lp. juchy, Ms.lp. juse) krew (zwierzęca)

Jugostawijô (D.lp. Jugostawije) Jugosławia

jugostawjajŭnski jugosławiański

Jugôl (D.lp. Jugôla) Jugosławianin

Jugôlka (D.lp. Jugôlki, Ms.lp. Jugôlce) Jugosławianka

juje wykrz. jejk, ojej * *Juje, jaki ty môs appetit — jys tela, co wjelki chop.*

jul (D.lp. jula) lipiec syn. **lipiec, lipjŭn**

julik (D.lp. julika) chrabąszcz lipcowy

jun (D.lp. juna, Ms.lp. juñe) czerwiec syn. **cyrwjec, cyrwjŭn**

juñikejfer (D.lp. juñikejfra, Ms.lp. juñikejfrze) guniak czerwczyk (gatunek chrząszcza, łac. Amphimallon solstitiale)

jupa (*D.lp.* jupy) 1. wutowana marynarka; kurtka * *Na to wszystko ŭobŭcy ŝe jupã — takŭ jaklã z dugymi rãnkõwuma.* * *Añi mantla ñy mõ añi jupy.* 2. kaftan; **jupa s canaklŭ** kaftan z koronkã (w stroju ludowym) → *niem.* Joppe

jupek (*D.lp.* jupka) walet (figura w kartach) *zob.* **bubek, dupek, ñiznik, ŭnter**

jupka (*D.lp.* jupka) *zdr. od jupa*; kurtka

jupsko (*D.lp.* jupska) *zgr. od jupa*

juska (*D.lp.* juski, *Ms.lp.* jusce) *zdr. od jucha*

jusyć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. jusã, lp.cz.przesz.r.m. jusŭ) o *zwierzęciu*: krwawić

jusyńy (*D.lp.* jusyńõ) *rzecz. od jusyć*

juści 1. *partykuła wzmacniająca twierdzenie, nadająca mu odcień przekonania, pewności*; juści 2. **juści-ć** *partykuła będąca wzmocnieniem juści*; juścić * *Juści-ć tak muŝało być.* * *Juści-ć proŭda!* 2. **a juści** | **a juści-ć** (a) być może, może, chyba * *A juści dŭiŝej przijedŝe.* * *A juści-ć tyn synek zarõz przidŝe.* (b) oczywiście, naturalnie, a jakŝe, owszem, tak jest * *A juści-ć, jak pedŝoł, to przidŝe.* * *A juści, dyć tak bŭło.* * *A juści-ć, ze przisoł ñeskoro.* (c) juŝ, w tej chwili; teraz, akurat * *Powiŝuj tã izbã, a juści-ć.* * *A juści przisoł do dŭm.*

juta (*D.lp.* juty, *Ms.lp.* juće) juta → *niem.* Jute

juterecko (*D.lp.* juterecka) *zdr. od juterko*

juterko (*D.lp.* juterka) ćwierć hektara; 25 arów *zob.* **jutro, jutrzina, jutrzisko, morga, utrzisko**

jutowy jutowy

jutro I. *rzecz. (D.lp.* jutra, *Ms.lp.* jutrze) 1. jutro (dzień następujący po dzisiejszym) * *Mõs cas do jutra to skŭjńcyć.* 2. ćwierć hektara; 25 arów * *Dokupjŭł by'ch jescy sto juter.* *zob.* **juterko, jutrzina, jutrzisko, morga, utrzisko II.** *przys.* jutro (następnego dnia po dzisiejszym) * *Jutro do ćebje przidã.* * *Jutro je zech w dŭma.* *zob.* **zajtra**

jutrzejy jutrzejszy

jutrzina (*D.lp.* jutrziny, *Ms.lp.* jutrzinë) ćwierć hektara; 25 arów *zob.* **juterko, jutro, jutrzisko, morga, utrzisko**

jutrzinka (*D.lp.* jutrzinki, *Ms.lp.* jutrzince) *zdr. od jutrzina*

jutrzisko ćwierć hektara; 25 arów *zob.* **juterko, jutro, jutrzina, morga, utrzisko**

jutrzña (*D.lp.* jutrzñe) pasterka (msza)

juwyljyr (*D.lp.* juwyljyra, *Ms.lp.* juwyljyrze) jubiler * *Pojechali do juwyljyra po pjestrzŭnki.* *syn.* **klejnotnik**, → *niem.* Juwelier

juwyljyrski jubilerski; **juwyljyrski geŝeft** sklep jubilerski *syn.* **klejnotnik**

juwyljyrstwo (*D.lp.* juwyljyrstwa) jubilerstwo *syn.* **klejnotnictwo**

juz I. *partykuła*: 1. *oznaczająca, że coś zdarza się wcześniej niż oczekiwano*; juŝ * *Cekej, juz idŭ s kojŝcõta.* * *Juz na ŭõbjõd'ejs przilecõł, co?* * *Jak zech przijechõł nazõd, to wsyjscy w dŭma juz spali.* 2. *uwytatniająca granicę w czasie*; juŝ, odtãd * *Juz tã ñigdy ñe pŭjdã.* * *Juz ñe soł spać.* * *Juz mi wjŭjńcy ñe bãndŝe rybŭw chytoł.* * — *Sces te koło?* — *Tera juz ñi.* 3. *uwytatniająca minione zdarzenie*; juŝ * *Ŭña ŝe myŝlala, ize te dŝeço juz je dõwno zabite.* 4. *oznaczająca, że niewiele brakowało, aby coś się wydarzyło, nastąpiło*; juŝ * *Juz ŝe zdało, ize jŭ*

bãndŝe mjõł. 5. *uwytatniająca długotrwałość jakiegoŝ zdarzenia, czynności, stanu*; juŝ * *Jõ juz drugi tydŝyń stãnkŭ.* * *Tera juz sã banã aze do ŝmjerći.* 6. *uwytatniająca stan nasycenia*; juŝ * *Tego ŝnëga juz je dojŝ.* * *Ŭñ juz mõ ŝworo dŝeći.* * *Ta dŝoŭcha juz je ŭõjŝminõŝce lõt starõ.* 7. *uwytatniająca wyjątkowość, oryginalność, niezwykłość zdarzenia*; juŝ * *Jõ juz dŝiŝej trzista ojro udoł.* 8. *wyrażająca zniecierpliwienie, ponaglenie*; juŝ * *Juz do gŭry idŝ!* * *Pŭdŝ juz spać.* * *Musã juz iŝ do dŭm.* 9. *oznaczająca, że coś za chwilę się wydarzy, nastąpi, jest bliskie spełnienia* * *Na dyć juz idã!* * *Trza juz jechać.*

II. w wyrażeniach: 1. **a juz** (a) *wyrażenie eksprasywne z odcieniem ironii, pozornie potwierdzające* * *A juz'ejs mje tã widzoł, co?* * *A juz tã pŭjdã.* (b) *wyrażenie uwytatniające kontrast* * *Dŝebko će ŭõwjeje, a juz'ejs je chory.* * *S kojŝcõta ñe wylazła, a juz bŭła ŭõbŝõptanõ ize je brŝidko.* 2. **a juz tã** *wyrażenie eksprasywne z odcieniem ironii, pozornie potwierdzające* * — *Jõ by'ch tak dała za tã krowã sto ŭõjŝymdŝejŝjnt marek.* — *A juz tã! Ñe przedŭmy jã añi za dwjesta.* * — *A juz tã, dŝis jŭ!*

juzajŝ znowu, znõw, ponownie * *Juzajŝ leje, przecã tego strzimać ñe idŝe.* * *Kjedy juzajŝ przijedŝeće?* * *Juzajŝ zejŝ posõł grać w bala.*

juzyna (*D.lp.* juzyny, *Ms.lp.* juzyńe) 1. podwieczorek *zob.* **fesper, swacyna** 2. kolacja *zob.* **wjecerzõ**

jŭn (*D.lp.* jŭna) *chem.* jon → *czes.* ion, → *niem.* Ion

jŭnek (*D.lp.* jŭnka) **ŝwjńnty jŭnek** robaczek świętojański, świetlik świętojański

jŭnosfera (*D.lp.* jŭnosfery, *Ms.lp.* jŭnosferze) jonosfera → *czes.* ionosfëra, → *niem.* Ionosphäre

jŭnowy *chem.* jonowy

jŭngfera (*D.lp.* jŭngfery, *Ms.lp.* jŭngferze) *pejor.* 1. panna → *niem.* Jungfer 2. **starõ jŭngfera** stara panna *syn.* **starõ ćotka, starõ dŝywka, starõ kamela, starõ panna**

jŭngzela (*D.lp.* jŭngzele) **stary jŭngzela** stary kawaler

jŭnker (*D.lp.* jŭnkra, *Ms.lp.* jŭnkrze) **stary jŭnker** stary kawaler

jŭnik (*D.lp.* jŭnika) robaczek świętojański, świetlik świętojański * *Jŭnik to je taki chrobõk, co ŝwjjći.*

jŭnizacyjõ (*D.lp.* jŭnizacyje) *chem., fiz.* jonizacja → *czes.* ionizace

jŭzefka (*D.lp.* jŭzefki, *Ms.lp.* jŭzefce) lilia

jŭzeflelujã (*D.lp.* jŭzefleluje) lilia

jŭ *B. od ŭña* (forma nieakcentowana); jã * — *Idŝ pŭ ñã.* — *Jõ juz jŭ wołõł.* * *Ftojŝ jŭ widzoł.*

jŭndro (*D.lp.* jŭndra, *Ms.lp.* jŭndrze) nasiono, ziarnko (wewnątrz owocu, warzywa) *syn.* **jŭntrzko**

jŭntrzić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. jŭntrzã, lp.cz.przesz.r.m. jŭntrzŭł) podjudzać, rozdrażniać * *Ŭñi tak jŭntrzŭ tych ludŝi.*

jŭntrzić ŝe *zwr. ndk o ranie, skaleczeniu, oparzeniu*: ropieć, jãtrzyć się *syn.* **ajtrować, gnojć ŝe, ŭõbjyrać ŝe, wrzydźić ŝe**

jŭntrzko (*D.lp.* jŭntrzka) nasiono, ziarnko (wewnątrz owocu, warzywa) * *Susymy jŭntrzka ŭõd bańŭw, ŭõd tãmatŭw i ŭõd jabkŭw.* * *Ŭñi dubjŭ jŭntrzka ŭõd stŭnecnikŭw.* * *Mjeli zejŝce latojŝ take wjelke bańe, dejće mi põrã jŭntrzkŭw ŭõd ñich.* *syn.* **jŭndro**

jŭntrzkować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. jŭntrzkujã, lp.cz.przesz.r.m. jŭntrzkowoł) *w połączeniach z B.:* usuwać nasiona, ziarnka, pestki (z warzywa, z owocu) * *Banã tera jŭntrzkować te jabka.*

jŭntrzkowańy (D.lp. jŭntrzkowańô) *rzecz. od jŭntrzkować*
jŭntrzkowy *o owocach:* ziarnkowy * *Jabka i gruski to sŭ jŭntrzkowe ũowoce, a sliwy i brzeskwiny sŭ kostkowe.*

jŭntrzyńy (D.lp. jŭntrzyńô) *rzecz. od jŭntrzić*

jŭńkała (D.lp. jŭńkały, Ms.lp. jŭńkale) ktoś, kto się jąka; jąkała

jŭńkoł (D.lp. jŭńkoła, Ms.lp. jŭńkole) ktoś, kto się jąka; jąkała

jŭńć *dk* (lp.cz.przesz.: r.m. jŭn, r.ż. jŭna) zacząć, jąć

jŭńć še *zwr. dk* 1. wziąć się (do czego), zabrać się (do czego, za co), zacząć (co robić) * *Jak še jŭn gôdańô, to gôdoł styry godźiny.* * *Tela roboty, ize nie wjã, cego še sã jŭńć.* *zob. chyćić še* 2. uczeplić się * *A tyjś mi še jŭna jak woda kamjyńa.* (fragment piosenki) * *Ńy mŭ še cego jŭńć.*

iy I. zaim.: 1. B. *od ũüne, ũüno* (ono); je * — *Widźis te celã? — Ja, widzã jy.* 2. B. *od ũüne* (one); je * *Juz jy majŭ, te dzoŭchy.* **II. czas.** 3.os.lp.cz.ter. *od jejsj;* je

iył (D.lp. iyłu, Ms.lp. iyle) ił

iyła (D.lp. iyły, Ms.lp. iyle) ił, mocna glina

jymjoła (D.lp. jymjoły, Ms.lp. jymjole) jemiola; jemiola pospolita (*łac.* Viscum album) *syn. imjel, imjelicka, imjoła, poganek, ptôse mlyko, żimorost*

jymjołka (D.lp. jymjołki, Ms.lp. jymjolge) *zdr. od jymjoła*

jyn 1. tylko, jedynie, wyłącznie 2. **kaj jyn** (a) gdzie tylko (b) gdziekolwiek (c) w różne miejsca *syn. kaj jyno, kaj jyny, kaj yno, kaj yny* 3. **nie jyn** nie tylko

jyno 1. tylko, jedynie, wyłącznie * *Sliwki še jyno uwarzi s cukrŭj, wjŭncŭj ņic.* 2. **bele jyno | coby jyno** żeby tylko 3. **kaj jyno** (a) gdzie tylko (b) gdziekolwiek (c) w różne miejsca *syn. kaj jyn, kaj jyny, kaj yno, kaj yny* 4. **nie jyno** nie tylko

jynoć tylko, jedynie, wyłącznie

jyny 1. tylko, jedynie, wyłącznie 2. **kaj jyny** (a) gdzie tylko (b) gdziekolwiek (c) w różne miejsca *syn. kaj jyn, kaj jyno, kaj yno, kaj yny* 3. **nie jyny** nie tylko

jynzulina (D.lp. jynzuliny, Ms.lp. jynzulińe) insulina *syn. inzulina*

jynzulinowy insulinowy

jyz (D.lp. jyza, Ms.lp. jyzu) jeź *syn. igel*

jydzac *ndk* (1.os.lp.cz.ter. jydzdŭ, lp.cz.przesz.r.m. jyz-dzoł) jeździć (więcej niż raz)

jydzacŭj (D.lp. jydzacŭjô) *rzecz. od jydzac*

jŭ 1. C. *od ũüńi* (oni); im * *Dej jŭ to.* 2. C. *od ũüne* (one); im

jŭnceć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. jŭncã, lp.cz.przesz.r.m. jŭncôł) jęczęć

jŭncmjŭnny 1. jęczienny 2. **jŭncmjŭnne krupy** kasza jęczienna *syn. graŭpy, jŭncmjynne krupy*

jŭncmjynny 1. jęczienny 2. **jŭncmjynne krupy** kasza jęczienna *syn. graŭpy, jŭncmjŭnne krupy*

jŭncmjyń (D.lp. jŭncmjyńa) 1. jęcziemień (roślina zbożowa, *łac.* Hordeum) 2. **latowy jŭncmjyń** jęcziemień jary 3. **żimowy jŭncmjyń** jęcziemień ozimy

jŭncmjyńek (D.lp. jŭncmjyńeka) *zdr. od jŭncmjyń*

jŭncmjyńisko (D.lp. jŭncmjyńiska) ściernisko po skoszeniu jęcziemienia

jŭncmjyńka (D.lp. jŭncmjyńki, Ms.lp. jŭncmjyńce) słoma z jęcziemienia

jŭncmjyńŭnka (D.lp. jŭncmjyńŭnki, Ms.lp. jŭncmjyńŭnce) słoma z jęcziemienia

jŭncmyk (D.lp. jŭncmyka) jęcziemień (w oku)

jŭncyńy (D.lp. jŭncyńô) *rzecz. od jŭnceć*

jŭndra (D.lp. jŭndry, Ms.lp. jŭndrze) wodnik; demon wodny *zob. utopek, utopńik*

jŭńk (D.lp. jŭńku) jęk * *Jŭńkŭma i krzikŭj cowjek przidze na śwjôt i tak go tyz pozegnô.*

jŭńka (D.lp. jŭńki, Ms.lp. jŭńce) jąkała

jŭńkać še *zwr. ndk* (1.os.lp.cz.ter. jŭńkŭ še, lp.cz.przesz.r.m. jŭńkoł še) jąkać še

jŭńkańy (D.lp. jŭńkańô) *rzecz. od jŭńkać*

jŭńknŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. jŭńknã; lp.cz.przesz.: r.m. jŭńknŭn, r.ż. jŭńkła) jęknąć, wydać jęk * *Ańi nie jŭńknŭn, jak dostôł.*

jŭńknŭńcy (D.lp. jŭńknŭńcô) *rzecz. od jŭńknŭńć*

jŭńkot (D.lp. jŭńkota, Ms.lp. jŭńkoće) 1. ktoś, kto ciągle narzeka * *To je stary jŭńkot.* 2. ktoś, kto się jąka; jąkała

jŭńkotać *ndk* (lp.cz.ter.: 1.os. jŭńkocã, 3.os. jŭńkoce; lp.cz.przesz.r.m. jŭńkotoł) jąkać się * *Ŭń jŭńkoce i to go gajńba.* *zob. chãńkać, gołgotać, klakrać, pukać še, štotrować*

jŭńkotańy (D.lp. jŭńkotańô) *rzecz. od jŭńkotać*

jŭńkotka (D.lp. jŭńkotki, Ms.lp. jŭńkotce) kobieta jąka-jąca się; dziewczyna jąkająca się

jŭńkotula (D.lp. jŭńkotule) kobieta ciągle narzekająca

jŭzur (D.lp. jŭzura, Ms.lp. jŭzurze) 1. język (*część ciała*) 2. jezior

jŭzurek (D.lp. jŭzurka) 1. *zdr. od jŭzur* 2. *bot.* babka lancetowata (*łac.* Plantago lanceolata)

jŭzycek (D.lp. jŭzycka) 1. *zdr. od jŭzyk;* mały język 2. *bot.* babka lancetowata (*łac.* Plantago lanceolata); **listko ũod jŭzycka** liść babki lancetowatej

jŭzycki (*tylko lm., D.* jŭzyckŭw) *bot.* babka lancetowata (*łac.* Plantago lanceolata) * *Jŭzycki sŭ dobre na zotŭńdek.*

jŭzyk (D.lp. jŭzyka) 1. język (narząd) 2. język (mowa) 3. *bot.* babka lancetowata (*łac.* Plantago lanceolata)

jŭzykowy językowy * *Jô tera robjã wê jŭzykowej skole.*

K

kaban (D.lp. kabana, Ms.lp. kabańe) 1. tłuste zwierzę 2. ktoś gruby, otyły 3. kłamca

kabańić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kabańã, lp.cz.przesz.r.m. ka-

bańŭł) kłamać, okłamywać *zob. bańić, cygańić, kmińić, sydźić, wichłac*

kabańyńy (D.lp. kabańyńô) *rzecz. od kabańić*

- kabarecôrka** (*D.lp.* kabarecôrki, *Ms.lp.* kabarecôrce) aktorka kabaretowa
- kabarecôrza** (*D.lp.* kabarecôrza) kabareciarz, kabarecista, artysta kabaretowy
- kabaret** (*D.lp.* kabaretu, *Ms.lp.* kabareće) kabaret → *niem.* Kabarett
- kabaretowy** kabaretowy
- kabel** (*D.lp.* kabla) kabel → *niem.* Kabel
- kabelbinda** (*D.lp.* kabelbindy, *Ms.lp.* kabelbińdze) opaska zaciskowa, opaska kablowa → *niem.* Kabelbinder
- kabelek** (*D.lp.* kabelka) *zdr. od kabel;* kabelek
- kabellampa** (*D.lp.* kabellampy) żarówka w oprawce na długim kablu
- kabina** (*D.lp.* kabiny, *Ms.lp.* kabińe) 1. kabina; **kabina do wejłowańô** kabina do głosowania → *niem.* Kabine 2. **na statku:** kajuta *zob. kajuta* 3. **kabina do przebucyńô** przebieralnia
- kablik** (*D.lp.* kablika) *zdr. od kabel;* kabelek
- kablowy** 1. kablowy 2. **kablowy bāmbyń** bęben kablowy → *niem.* Kabeltrommel 3. **kabłowô telewizyjô** telewizja kablowa
- kabôćicek** (*D.lp.* kabôćicka) *zdr. od kabôćik*
- kabôćik** (*D.lp.* kabôćika) 1. *zdr. od kabôt;* żakiecik; * *Kabôćik se ůobůcy na wyjrch. zob. kabôtek* 2. **mjymjecki kabôćik** żakiecik opasany paskiem; 3. **polski kabôćik** żakiecik zapinany na guziki
- kabôćisko** (*D.lp.* kabôćiska) *zgr. od kabôt*
- kabôcôrza** (*D.lp.* kabôcôrza) 1. zaprzaniec, człowiek fałszywy 2. człowiek przewrotny (np. w polityce)
- kabôt** (*D.lp.* kabôta, *Ms.lp.* kabôće) 1. marynarka, surdut * *Kabôt to je to samo co šakjet. * ůodůy se jaků kabôtů.* 2. żakiet
- kabôtecek** (*D.lp.* kabôtecka) *zdr. od kabôtek*
- kabôtek** (*D.lp.* kabôtka) 1. *zdr. od kabôt* * *ůoblyc šee na drůgã kabôtek, bo je žimno.* 2. kobiecea koszulka (bluzka) z płótna lnianego lub bawełnianego, koloru białego, zwyczaj z rękawami do łokcia
- kabza** (*D.lp.* kabze; *Ms.lp.* kabze, kabzi; *M.lm.* kabze) 1. kieszeń * *Wé jego kabze se snôdłty kluce. * Wćis mjůsek z pjůndzmi do kabze. * Lepi mjec chlyb w kabzi jak pjůrko przu huće.* (powiedzenie) * *Mů důurã wé kabze ůod galôt. * Dej se tašyntuch do kabze ůod mantla. zob. dyzbôk,* → *czes.* kapsa 2. *fraz. gôdać (kůmu) do kabze* (a) dawać (komu) łapówkę (b) dać (komu) łapówkę * *Gôdej mu do kabze.* 3. *fraz. djôboť (kůmu) w kabzi šedzi o kimś fałszywie poboůnym lub poboůnym na pokaz* * *Moja starô důynnůe do kojšcôla łajši, a djôboť jí w kabzi šedzi.* 4. *fraz. gospodarzić do swojej kabze* pracować dla własnej korzyści → *niem.* in die eigene Tasche arbeiten 5. *fraz. mjec půtno w kabze* być bez pieniędzy
- kabzecka** (*D.lp.* kabzecki, *Ms.lp.* kabzece) *zdr. od kabza;* kieszonka
- kabzelka** (*D.lp.* kabzelki, *Ms.lp.* kabzelce) *zdr. od kabza;* kieszonka
- kabzla** (*D.lp.* kabzle) metalowy futerał na zegarek
- kabzowy** 1. *przym od kabza;* kieszeniowy 2. **kabzowe suchoty** brak pieniędzy * *Kabzowe suchoty se mje chyćůty.* 3. **kabzowy nůz** scyzoryk *syn. fejdermeser, tašynmeser, zawjyrany nůz*
- kabzôk** (*D.lp.* kabzôka) 1. skąpiec, sknera *zob. fyńikôrz* 2. kurtka z dużymi kieszeniami 3. *bot.* tobołki polne (*łac.* *Thlaspi arvense*) *zob. fyńiki, pjůntôki, scyrk*
- kabzôl** (*D.lp.* kabzôla) ziemniak
- kabzůń** (*D.lp.* kabzůńa) człowiek chciwy
- kabżicka** (*D.lp.* kabżicki, *Ms.lp.* kabżicce) *zdr. od kabza;* kieszonka
- kabżickowy** kieszonkowy
- kabžôk** (*D.lp.* kabžôka) 1. krótka kurtka watowana * *Trzimej můj kabžôk, musã gibko lećeć na aport.* 2. płaszcz zimowy * *Bez žimã se chodžůto w kabžôkach.* 3. kieszonkowiec (złodziej)
- kac** *wykrz.* 1. **odpędzanie kota** 2. **kac, kac, kac przywoływanie kaczek**
- kaca** (*D.lp.* kace) 1. *zgr. od kacka* 2. *fraz. mokry jak kaca o człowieku:* kompletnie przemoczony; przemoknięty do suchej nitki * *S tego descu przišli mokrzy jak kace.* *zob. mokry jak gnůj, mokry jak scur*
- kacerski** heretycki * *To šů kacerske pisma.* → *niem.* ketzerisch
- kacerstwo** (*D.lp.* kacerstwa) herezja → *niem.* Ketzerei
- kachel** (*D.lp.* kachla) 1. kafel, kafla (do budowy pieca) 2. płytk ceramiczna (do wykładania ścian, podłóg) → *niem.* Kachel
- kachelka** (*D.lp.* kachelki, *Ms.lp.* kachelce) *zdr. od kachla;* kafelka; płytk ceramiczna (do wykładania ścian, podłóg)
- kachla** (*D.lp.* kachle) 1. kafel, kafla (do budowy pieca) * *Prziwůz zech ći kachle do pjeca.* 2. płytk ceramiczna (do wykładania ścian, podłóg) * *To šů kachle przed kuchńã.* → *niem.* Kachel
- kachlanny** kaflowy, zbudowany z kaffi; **kachlanny pjec** piec kaflowy * *W izbje můmy kachlanny pjec.*
- kachlik** (*D.lp.* kachlika) 1. mały kafel (do budowy pieca) 2. mała płytk ceramiczna (do wykładania ścian, podłóg)
- kachlować** *ndk (1.os.lp.cz.ter. kachlujã, lp.cz.presz.r.m. kachlowoť)* 1. kafelkować; wykładać płytkami ceramicznymi, kafelkami * *Bãńdžeće kachlować tyn badecymer? * Prawje kachlujymy kuchńã.* 2. dokładać do pieca (zwłaszcza dużo) * *ůe kachluj tela do tego pjeca.*
- kachlowańy** (*D.lp.* kachlowańô) *rzecz. od kachlować*
- kachlowy** 1. kaflowy 2. wyłożony płytkami * *W kuchńi mů kachlowe ścany.*
- kachłócek** (*D.lp.* kachłócka) *zdr. od kachłôk;* mały piec kaflowy
- kachłôk** (*D.lp.* kachłôka) piec kaflowy * *ůoprzi se ůo kachłôk. * Kachłôk w kuchńi bůł ůod warzyńô. * Zatop w kachłôku.* → *niem.* Kachelofen
- kachłôrza** (*D.lp.* kachłôrza) zdun → *niem.* Kachler
- kacka** (*D.lp.* kacki, *Ms.lp.* kacce) 1. kaczką; **důiwjô kacka** dzika kaczką * *Pjyrwej kozdy trzimôť kury, kacki, krůliki. * ůůna se kolybje jak kacka. * ůech wôs kacki podepců, a ta ůostatńô ůech wôs posrô!* (powiedzenie) *zob. kacycya* 2. żeliwny piecyk, przeważnie na czterech nogach *zob. bartek, bāmbyńôk, hanysek, kacycya, můrćinek, želaźńôk* 3. ciężka brona w kształcie serca, mająca szerokie zęby
- kackować** *ndk (1.os.lp.cz.ter. kackujã, lp.cz.presz.r.m. kackowoť)* bronować przy pomocy brony o nazwie **kacka**
- kackowańy** (*D.lp.* kackowańô) *rzecz. od kackować*

kacla (*D.lp.* kacle) aplikacja (przyszywana do tkaniny, stroju) * *Mjała ppyknŭ jaklã s kacłuma.*

kacma (*D.lp.* kacmy) karczma, oberża, szynk * *Tyn mŭj po śichće juzajs posoł do kacmy.* * *Wypjyli my w kacmie po piwie.* * *Wlejmy do kacmy na śnapsa.* * *Na Pruskowje ppyrwej było śedym kacmŭw.* zob. **gospoda, harynda, śyńk** → *czes.* krčma

kacmarzi *przym. dzierz. od kacmŏrz* * *To je kacmarzi kŭń.* * *Kacmarzi syn prawje idže.*

kacmicka (*D.lp.* kacmicki, *Ms.lp.* kacmicce) *zdr. od kacma*

kacmisko (*D.lp.* kacmiska) *zgr. od kacma*

kacmować *ndk (1.os.lp.cz.ter. kacmujã, lp.cz.przesz.r.m. kacmowoł)* prowadzić karcznię, oberżę, szynk

kacmowańy (*D.lp.* kacmowańo) *rzecz. od kacmować* * *Pamjŭntali ŭo jego ucćiwŭ kacmowańu.*

kacmowy *przym. od kacma;* karcznowy

kacmŏra (*D.lp.* kacmŏry, *Ms.lp.* kacmŏrze) *zgr. od kacmŏrka*

kacmŏrcyn *przym. dzierz. od kacmŏrka*

kacmŏrecka (*D.lp.* kacmŏrecki, *Ms.lp.* kacmŏrece) *zdr. od kacmŏrka*

kacmŏrka (*D.lp.* kacmŏrki, *Ms.lp.* kacmŏrce) karczmarka, oberżystka, szynkarka; żona karczmarza * *Kacmourka nŭ nacepi ze becki dwje kufki piwa.* *syn. gospodzkŏ;* → *czes.* krčmářka

kacmŏrski karczmarzowski, szynkarski → *czes.* krčmářský

kacmŏrz (*D.lp.* kacmŏrza) karczmarz, oberżysta, szynkarz * *No to chopi prost! Za nasego kacmŏrza!* → *czes.* krčmář

kacnŭńc *dk (1.os.lp.cz.przysz. kacnã, lp.cz.przesz.: r.m. kacnŭn, r.ż. kacła)* prześcignąć, wyprzedzić * *Jorgel mje kacnŭn na kole.*

kacnŭńcy (*D.lp.* kacnŭńcŏ) *rzecz. od kacnŭńc*

kacŏk (*D.lp.* kacŏka) 1. mały staw przydomowy, w którym kąpią się kaczkę lub gęsi; mały płytki staw 2. mały zaniedbany i częściowo zarośnięty staw 3. bajoro, bajorko 4. rodzaj tańca, w którym tancerze trzymają się za ręce na krzyż zob. **krzizŏk**

kacŏpyrz (*D.lp.* kacŏpyrza) nietoperz *syn. flejdermaŭs, garcopjyrz, lacopjyrz, latopjyrz, mantopyrz, mjŭntopyrz*

kacŏpyrzek (*D.lp.* kacŏpyrzka) *zdr. od kacŏpyrz*

kacŭnka (*D.lp.* kacŭnki, *Ms.lp.* kacŭnce) kaczątko * *Musã iś do dŭm zaprzyć te moje kacŭnki.*

kacŭń (*D.* kacŭńa) kaczor * *Te dwa stare kacŭńe wé chlywje śedŭ.*

kacŭńek (*D.lp.* kacŭńka) *zdr. od kacŭń*

kacŭntko (*D.lp.* kacŭntka, *C.lp.* kacŭntkowi) kacuszka * *Kacka s kacŭntkŭma pływŏ po dole.*

kacy 1. kaczy; **kace jajco** kacze jajo; **kace mjŭso** kacze mięso; **kace ppyrzy** kacze pierze 2. *górn.* **kacy dźub** narzędzie do urabiania węgla

kacyca (*D.lp.* kacycce) 1. kaczkę (samica) * *Za studotŭj przŭ rzyce pasta dźoŭcha kacycce.* (fragment piosenki) 2. żeliwny piecyk, przeważnie na czterech nogach * *Zilberbrŭndŭj mazalo śe kacycce.* zob. **bartek, bãmbynŏk, hanysek, kacka, mŏrcinek, żelaźnŏk** 3. **dziwjo kacycyca** | **dziwokŏ kacycyca** krzyżówka, kaczkę krzyżówka (gatunek ptaków, *łac.* *Anas platyrhynchos*)

kacycka (*D.lp.* kacyccki, *Ms.lp.* kacycce) *zdr. od kacycyca*

kacydźub (*D.lp.* kacydźuba) *bot.* kosaciec, irys (*łac.* *Iris*) * *Dostata 'ch bukjet s kacydźubŭw.*

kacynkopfy (*tylko lm., D.* kacynkopfŭf) bruk, kostka brukowa; kamienna kostka (tworząca wyboistą drogę, chodnik itp.); kocie łby * *Skŏkoł wŭz na kacynkopfach.* zob. **flŏster, kamjŭnka, trynek**

kacyńec (*D.lp.* kacynjŭca) kacze odchody

kacyńica (*D.lp.* kacynice) *bot.* rzęsa wodna (*łac.* *Lemna*) * *Kacyńicã bjerymy do kacŭw.*

kacyrz (*D.lp.* kacyrza) heretyk → *niem.* Ketzer

kadet (*D.lp.* kadeta, *Ms.lp.* kadeće) kadet; uczeń szkoły wojskowej; **za kadeta** będąc kadetem * *Przŭjechoł sã rŏz juz za kadeta, a potŭj zginŭn na wojńe.* → *niem.* Kadett

kadlus (*D.lp.* kadlusa, *Ms.lp.* kadluśe) czeladnik

kadub (*D.lp.* kaduba) 1. korpus, tułów (ludzki, zwierzęcy) * *Ŭń mŏ krŭtki kadub.* 2. kadłub (łodzi, statku, jachtu) * *Ŭń mŏ cały tyn kadub zgnŭty, a śe kwŏli, ze ta łŭdka je dobrŏ.* 3. *zgr. od kadubek* 4. *żart.* głowa

kadubeczek (*D.lp.* kadubecka) *zdr. od kadubek*

kadubek (*D.lp.* kadubka) 1. budka łęgowa dla ptaków * *W tŭj kadubku lŭngŭ śkworce.* zob. **tŏrńik** 2. *żart.* głowa

kadubjec (*D.lp.* kadubca) ktoś pozbawiony kończyn

kadzyńy (*D.lp.* kadzyńo) *rzecz. od kadźić;* kadzenie

kadźić *ndk (1.os.lp.cz.ter. kadźã, lp.cz.przesz.r.m. kadźŭł, 2.os.lp.tr.rozk. kŏdź)* 1. kadzić * *Jak ftojś umrze, to kadźŭ.* 2. *pejor.* smrodzić, pierdzić, wypuszczać gazy 3. *przen.* schlebiać (komuś)

kadźidło (*D.lp.* kadźidła, *Ms.lp.* kadźidle) 1. kadzidło 2. kadzielnica

kadźidołko (*D.lp.* kadźidołka) *zdr. od kadźidło;* kadzielko

kafej (*D.lp.* kafeju) 1. kawa; **prawy kafej** kawa prawdziwa * *Prawje jŭ sã tera kafej sykujã.* * *Kafej nasykujŭ, chleba nakrajŭ.* * *Ŭńa na kafeju była.* * *Idã do Rejze na kafej.* → *niem.* Kaffee 2. **postawić na kafej** zacząć grzać wodę na kawę; włączyć czajnik z wodą (na kawę) * *Postŏw yno na kafej.*

kafeja (*D.lp.* kafeje) kawiarnia

kafejek (*D.lp.* kafejku) *zdr. od kafej* 1. kawa (do zaparzania) * *Ŭsuj yno mi do sŏlki łezechã kafejku.* 2. filiżanka kawy; mała kawa * *Zrobić ci kafejek?* 3. cukierek w kształcie zierenka kawy * *Kup mi tã bojtlŭk kafejkŭw.*

kafejkana (*D.lp.* kafejkany, *Ms.lp.* kafejkańe) bańka, kofeina z kawą

kafejmašina (*D.lp.* kafejmašiny, *Ms.lp.* kafejmašinie) ekspres do kawy * *Kupkylŭ śće kafejmašŭnã do dŭm?*

kafejmila (*D.lp.* kafejmile) młynek do kawy

kafejmilka (*D.lp.* kafejmilki, *Ms.lp.* kafejmilce) *zdr. od kafejmila*

kafejowy 1. kawowy (z dodatkiem kawy); **kafejowŏ krejma** krem kawowy; **kafejowŏ śekolada** | **kafejowŏ śokolada** czekolada kawowa; **kafejowy bŭmbŭn** cukierek kawowy 2. kawowy (w kolorze kawy), brązowy, brunatny * *To je kafejowŏ farba.* 3. **o garnku, dzbanku:** do kawy, na kawę; **kafejowy gŏrnek** garnek do gotowania lub zaparzania kawy; **kafejowy zbŭnek** dzbanek na kawę 4. **kafejowy grŭnt** fusy po kawie

kafejŏk (*D.lp.* kafejŏka) dzbanek (na kawę) * *Tyn kafejŏk je za mały.*

kafejstuba (*D.lp.* kafejstuby) pokój reprezentacyjny; pokój do przyjmowania gości; salon * *Půdž do kafejstuby, zaróž prziněsā kafej.* *syn. pajńskō izba*

kafejzerwis (*D.lp.* kafejzerwisu, *Ms.lp.* kafejzerwiše) serwis do kawy → *niem.* Kaffeeservice

kagańec (*D.lp.* kagajńca, *M.lm.* kagajńce) kaganiec (dla psa) * *Zawdźyż psowi kagańec.* * *To je kagańec przed psa.* *syn. malkorb*

kaj I. zaimek pytajny: 1. *tworzący pytania o miejsce;* gdzie * *Kaj to je?* * *Kaj zejś bůł?* 2. *tworzący pytania o kierunek:* (a) dokąd * *Kaj idżes?* (b) skąd * *Kaj's se ty sū wżůn?* **II. zaimek względny:** 1. *zastępujący określenie miejsca;* gdzie * *Tā cowjek cūńgńe, kaj se ulūńgńe.* (powiedzenie) 2. *wskazujący kierunek:* (a) dokąd, w jakie miejsce * *Ńe wjā jescy, kaj pojady my na urlōp.* (b) którędy * *Straćůł se i Ńe wjedźoł, kaj mō wylūjż.* **III. zaimek nieokreślony:** 1. *wskazujący miejsce:* (a) gdzieś * *Ńe widźoł zejś kaj mojej taški?* (b) gdziekolwiek * *Skorupy bůło bįyda kaj kupić.* * *Kaj cowjek sōd, tā bůło wsāńdże žima.* 2. *wskazujący kierunek:* (a) dokądś * *By'jsće tyz mūgli kaj wyjechać.* (b) dokądkolwiek * *Kaj jō idā, to mūj pjes leći za mnū.* **IV. w wyrażeniach:** 1. **ale kaj** ależ skąd * *Ale kaj, jō Ńy mū strachu.* 2. **bele kaj | lecy kaj | leda kaj** (a) byle gdzie (b) w różnych miejscach * *Leda kaj te kury Ńesū.* (c) w różne miejsca; do różnych miejsc (d) gdzieśgdzie * *Te kartōfle tak słabo rosnū, lecy kaj jaki lepsy krzōk.* 3. **kaj by tā** gdzie by tam 4. **kaj co** coś, cokolwiek, obojętnie co * *Jō bjerā* 5. **kaj inańdzi | kaj ińdzi | kaj nańdzi** gdzie indziej, w innym miejscu; nie tutaj * *Kaj inańdzi tyz Ńyma lepi.* * *Kaj ińdzi mje majū radźi, to se pūjdā stūnd.* *syn. dże ińdzi* 6. **kaj jaki** (a) jakiś (b) jakikolwiek 7. **kaj jyn | kaj jyno | kaj jyny | kaj yno | kaj yny** (a) gdzie tylko * *Kaj jyno mūgli, tā s Ńy jeżdźyli.* (b) gdziekolwiek (c) w różne miejsca * *Chodźůł zech kaj jyny za robotū.* 8. **kaj tā | kaj to tā** (a) dokądś, nie wiadomo dokąd * *Jechoł do Ameryki abo kaj to tā.* (b) ależ skąd, gdzie tam, gdzie tam * *Kaj tā, banā dōwoł pozūr.* 9. **s kaj** skąd * *S kaj'ejś ty ślōz?*

kaja (*D.lp.* kaje) czapka z daszkiem * *Widźis tego elwra? Ale se kupjůł kajā.* * *Skōl tā kajā a kup se nowy hut.* *syn. cōpka ze śildkŷ, cōpka ze śildŷ, kaperka, śildůwka*

kajak (*D.lp.* kajaka) kajak → *czes.* kajak, → *niem.* Kajak,

kajakarstwo (*D.lp.* kajakarstwa) kajakarstwo

kajakować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kajakujā, *lp.cz.przesz.r.m.* kajakowoł) kajakować; uprawiać sport kajakowy; odbywać wycieczkę kajakiem

kajakowańy (*D.lp.* kajakowańō) *rzecz. od kajakować*

kajakowy kajakowy

kajakōrka (*D.lp.* kajakōrki, *Ms.lp.* kajakōrce) kajakarka; kobieta uprawiająca sport kajakowy

kajakōrz (*D.lp.* kajakōrza) kajakarz; ktoś uprawiający sport kajakowy

kajdanki (*tylko lm., D.* kajdankūw) kajdanki

kajdany (*tylko lm., D.* kajdanūw) kajdany

kajm (*D.lp.* kajma) kielek * *Kartōfle noulepsŷ sadźić s kajmŷ.*

kajmek (*D.lp.* kajmka) *zdr. od kajm;* mały kielek

kajmować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kajmujā, *lp.cz.przesz.r.m.* kajmowoł) 1. wypuszczać pędy, kiełkować * *Radiski juz*

kajmujŷ. 2. *o ziarnach, nasionach, bulwach:* podkiełkowywać

→ *niem.* keimen

kajmowany o ziarnach, nasionach, bulwach: mający kiełki, z kiełkami; podkiełkowany (zwykle do siewu, sadzenia) * *Noulepī je sadźić kajmowane kartōfle.* * *Te kartōfle, co'js posadzůł, bůły kajmowane?*

kajmowańy (*D.lp.* kajmowańō) *rzecz. od kajmować;* kiełkowanie

kajń dokąd, gdzie * *I tak ūna potŷ dała pozūr, kajń ta kura śta.* * *Kajń tā!* (Gdzie tam!)

kajńkaj gdzieśgdzie, miejscami *zob. placmi, placůma, strůnůma*

kajńit (*D.lp.* kajńitu, *Ms.lp.* kajńicie) kainit (minerał używany m.in. jako nawóz sztuczny, $KCl \cdot MgSO_4 \cdot 3H_2O$ lub $KMg(SO_4)Cl \cdot 3H_2O$) * *Kajńit dōwůmy, coby kartōfle bůły sroge.* → *niem.* Kainit

kajplować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kajplujā, *lp.cz.przesz.r.m.* kajplowoł) 1. wymieniać jedne przedmioty na inne; wymieniać się (czym); prowadzić handel wymienny * *Jō Ńe umjā kajplować, bo zawse při tŷ stracā.* * *Wē skole my kajplowali, co tā chto mjoł: knefle, blajstifty.* 2. handlować (jakimiś przedmiotami, kupując lub wyprzedając je)

kajplowańy (*D.lp.* kajplowańō) *rzecz. od kajplować*

kajplyrka (*D.lp.* kajplyrki, *Ms.lp.* kajplyrce) wymienianie się przedmiotami; handel wymienny

kajplyrz (*D.lp.* kajplyrza) ktoś, kto wymienia się przedmiotami, zdobywa rzeczy drogą wymiany, prowadzi handel wymienny * *Ty kajplyrzu, kaj zejś to przekajplowoł?*

kajsterka (*D.lp.* kajsterki, *Ms.lp.* kajsterce) *zdr. od kajstra;* woreczek, mieszek

kajstra (*D.lp.* kajstry, *Ms.lp.* kajstrze) 1. torba 2. worek * *Przesuj tā mŷnkā do ĩnksej kajstry.* * *Nasuj mi do tej kajstry zōrkūw.* 3. tobolek (noszony na plecach)

kajstrōrz (*D.lp.* kajstrōrza) ktoś ubrany w zniszczone ubranie; oberwaniec * *Marija przidze ustrojūnō choby malowanō, a ty wyglŷndōs jak kajstrōrz.*

kajś gdzieś * *Jō'ch go juz kajś widźoł.* *syn. dzejś, kāndyjs*

kajśa (*D.lp.* kajśe) 1. kawka (gatunek ptaków, łac. *Corvus monedula*) *zob. kawka* 2. **gupjō kajśa niezbyt mądra dziewczyna, nierozgarnięta dziewczyna** * *To ĩ je gupjō kajśa ze tej dżoŷchy.*

kajśik gdzieś

kajuta (*D.lp.* kajuty, *Ms.lp.* kajuce) kajuta *zob. kabina* → *niem.* Kajüte

kajutka (*D.lp.* kajutki, *Ms.lp.* kajutce) *zdr. od kajuta*

kajz gdzieś * *Kajz tā bāńdżes spōwać?* *zob. dżyz, kāndyz*

kajzer (*D.lp.* kajzra, *Ms.lp.* kajzrze) 1. cesarz *zob. cysōrz* → *niem.* Kaiser 2. **kajzer Wilym** cesarz Wilhelm (odmiana jabłoni domowej, łac. *Malus domestica*) 3. **za kajzra** w czasach panowania cesarza * *Za kajzra na Ślŷsku bůło dobrze.*

kajzerkrōn (*D.lp.* kajzerkrōna, *Ms.lp.* kajzerkrōne) *bot.* korona cesarska (łac. *Fritillaria imperialis*)

kajzermanebry (*tylko lm., D.* kajzermanebrūw) *daw.* manewry wojskowe z udziałem cesarza * *Pjyrwej ślŷske wojsko bywało na kajzermanebrach.* → *niem.* Keisermanöver

kajzersńit (*D.lp.* kajzersńita, kajzersńitu; *Ms.lp.* kajzersńiće) cesarskie cięcie * *Ny müġta urodzić i dōchtūr mušoť zrobić kajzersńit.* * *Zrobjyli jı kajzersńit i terōzki tydźynı muśi lezeć.* → *niem.* Kaiserschnitt

kajźlůwa (*D.lp.* kajźlůwy) *zgr. od kajźlůwka*; ślizgawka

kajźlůwka (*D.lp.* kajźlůwki, *Ms.lp.* kajźlůwce) ślizgawka, lodowisko, wyślizgane miejsce *syn. kjoźzdacka, kjoźdawk*

kaka *dziec. nieodm.* robić kupkę, załatwiać się

kakać *ndk (1.os.lp.cz.ter. kakŭ, lp.cz.przesz.r.m. kakoŭ) dziec.* robić kupkę, załatwiać się

kakadu *rzecz. nieodm.* kakadu (podrodzina ptaków, *łac.* Cacatuinae) → *niem.* Kakadu

kakał (*D.lp.* kakała, *Ms.lp.* kakale) kakao

kakałko (*D.lp.* kakałka) *zdr. od kakał*

kakał (*D.lp.* kakała, *Ms.lp.* kakale) kakao

kakałownik (*D.lp.* kakałowniika) 1. *bot.* kakaowiec (*łac.* Theobroma) → *czes.* kakaovník 2. **prawy kakałownik** *bot.* kakaowiec właściwy (*łac.* Theobroma cacao) → *czes.* kakaovník pravý

kakałowy kakaowy

kakałpulwer (*D.lp.* kakałpulwru, *Ms.lp.* kakałpulwrze) kakao rozpuszczalne (w postaci proszku dodawanego do mleka) * *My dostali ũod ćotki Hildy kakałpulwer do mlyka.* → *niem.* Kakaopulver

kakałsale (*tylko lm., D.* kakałsalŭw) 1. łuski kakaowe * *Ōma dōwaťa nŭ do pićō kakałsale.* 2. napój z łusek kakaowych i mleka; kakao * *Uwarzŭta kakałsalŭw i na pole.*

kakałůwka (*D.lp.* kakałůwki, *Ms.lp.* kakałůwce) kakaowy likier jajeczny

kakańy (*D.lp.* kakańō) *rzecz. od kakać*

kakatej (*D.lp.* kakateju) napój kakaowy (z ziaren lub łusek kakaowych); kakao → *schles.* Kakatee, Kakaoschalentee

kakatejek (*D.lp.* kakatejku) *zdr. od kakatej*

kaktus (*D.lp.* kaktusa, *Ms.lp.* kaktuśe) 1. kaktus 2. **dachowy kaktus** *bot.* rojnik mурowy (*łac.* Sempervivum tectorum) *zob. bobōsc, grŭmotrzask, grzmjotńica, motrzask, rŭzycka*

kaktusek (*D.lp.* kaktuska) *zdr. od kaktus*

kala (*D.lp.* kale) *bot.* kalia, kalijka, cantedeskia (*łac.* Zantedeschia)

kalafŭńijō (*D.lp.* kalafŭńije) kalafonia → *niem.* Kalophonium

kalańica (*D.lp.* kalańice) **piźńŭnty w kalańicā** stuknięty, niespełna rozumu * *Ŭń je piźńŭnty w kalańicā.*

kalapa (*D.lp.* kalapy) ktoś, kto mówi bzdury; ktoś, kto mówi dużo i beztreściwie * *Ty kalapo jedna!*

kaleja (*D.lp.* kaleje) pijak, alkoholik * *Idźe tyn kaleja naprawy.*

kalfaktŭr (*D.lp.* kalfaktora, *Ms.lp.* kalfaktorze, *M.lm.* kalfaktory) 1. *górn.* pracownik kopalni nie pracujący pod ziemią 2. pomocnik dozorczy w areszcie wojskowym

kalfas (*D.lp.* kalfasa, *Ms.lp.* kalfajśe) 1. skrzynia na zaprawę murarską, wapno; kastro *zob. fōgel, kastel* → *niem.* Kalkfass, Kalkkasten 2. *żart.* głowa, łeb * *Wrōź śe beretkā na tyn twŭj kalfas.* * *Zarōzki dostańes w kalfas.* 3. *fraz. łeb jak kalfas* (a) *żart.* duża głowa (b) *fraz. (fto) mō łeb jak kalfas (ũod cego)* (komu) głowa pęka (od czego) * *Łeb mŭ jak kalfas ũod tego twojygo fāndźōlyńō.*

kalfasek (*D.lp.* kalfaska) *zdr. od kalfas*

kali *rzecz. nieodm. pot.* saletra potasowa * *Kup mi mjech kali.* *zob. kalizalpejter*

kaliber (*D.lp.* kalibru, *Ms.lp.* klibrze) kaliber → *niem.* Kaliber

kalić *ndk (1.os.lp.cz.ter. kalā, 1.os.lm.cz.ter. kalymy, lp.cz.przesz.r.m. kalŭť, 2.os.lp.tr.rozk. kōl)* 1. mącić * *Jō se nŭ mogā dać spodobać, coby mje bele fto wodā kalŭť!* 2. sprzedawać, zbywać (towar) * *Jak stary Walter umar, to mody zacŭn kalić wsyjsko, co yno snōd wē chalpje.* * *Po wjela kaliće te pjeprzki?* 3. **o stali itp.:** hartować * *Kowōl kali źelazo.*

kalić śe *zwr. ndk* 1. opłacać się * *Mje śe to śe nē kali.* 2. mętnieć, ciemnieć 3. chmurzyć się *zob. chmurać śe, chmurzić śe, mrocyc śe, śćŭńgać śe, zaćŭńgać śe, zawlykać śe, zawŭcyć śe* 4. wchodzić tam, gdzie jest już pełno * *Na co śe tukej kalis?*

kaliga (*D.lp.* kaligi, *Ms.lp.* kalidze) kaleka * *Ŭń je kaliga, chodźi pod krykŭma.* *syn. kripel*

kaligować *ndk (1.os.lp.cz.ter. kaligujā, lp.cz.przesz.r.m. kaligowōł)* tłoczyć powietrze do miecha przy organach * *Ŭń kaligowōł, coby ũorgańista mŭg grać na ũorganach.* * *Jō banā na rannŭ kaligować, a ty na wjelkŭ.* * *Jō do mse kaligowōł.*

kaligowańy (*D.lp.* kaligowańō) *rzecz. od kaligować* * *Jar-gańista sŭm robi kaligowańy.*

kalina (*D.lp.* kaliny, *Ms.lp.* kalińe) krowa rasy czerwonej

kalizalpejter (*D.lp.* kalizalpejtru, *Ms.lp.* kalizalpejtrze) saletra potasowa (azotan potasu, KNO₃) *zob. kali,* → *niem.* Kalisalpeter

kalkulacyjō (*D.lp.* kalkulacyje) kalkulacja → *niem.* Kalkulation

kalmus (*D.lp.* kalmusa, kalmusu; *Ms.lp.* kalmuśe) *bot.* tatarak (rodzaj roślin, *łac.* Acorus calamus) → *niem.* Kalmus

kalmusowy tatarakowy

kalnojść (*D.lp.* kalnojści) mętność

kalny 1. mętny * *Te wino jescy muśi gerować, bo je kalne.* 2. **o niebie:** ciemny, zachmurzony * *Dźiśej je kalne űebo.*

kalińe mętnie

kalńōcka (*D.lp.* kalńōcki, *Ms.lp.* kalńōcce) mętna woda

kalńōk (*D.lp.* kalńōka) siniec, siniak

kaloryjō (*D.lp.* kaloryje) kaloria → *niem.* Kalorie

kaltplata (*D.lp.* kaltplaty, *Ms.lp.* kaltplacē) zimna płyta (pōlmisek z przekąskami podawanymi na zimno) *syn. chŭdnō plata*

kalukać *ndk (1.os.lp.cz.ter. kalukŭ, lp.cz.przesz.r.m. kalukōł)* turlać * *Ŭńni kalukajŭ kŭťka.*

kalukać śe *zwr. ndk* turlać się

kalukańy (*D.lp.* kalukańō) *rzecz. od kalukać*

kalup I. *rzecz. (D.lp. kalupu)* 1. galop; szybki bieg konia 2. **kalupŭ** szybko, prędko, galopem * *Pŭdź kalupŭj.* * *Leć kalupŭ do dŭm.* **II. przys.** 1. prędko, szybko; biegiem, pędem; galopem * *Wez mjech na pukel i kalup do dŭm.* * *Jō jechoť kalup na kŭńu.* * *Tyn leći kalup.* 2. *fraz. tã drab a nazōd kalup* tam szybko, a z powrotem jeszcze szybciej * *Tã lećōť drab, a nazōd kalup.*

kalupować *ndk (1.os.lp.cz.ter. kalupujā, lp.cz.przesz.r.m. kalupowōł)* galopować * *Tã sŭj wyrobjŭne filōry wē formje kalupujŭncych kŭńŭw.* → *schles.* kaluppen

kalupowańy (*D.lp.* kalupowańó) *rzecz. od kalupować*

kalůnka (*D.lp.* kalůnki, *Ms.lp.* kalůnce) kalenica

kalycyć *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* kalycã, *lp.cz.przesz.r.m.* kaly-cůł) kaleczyć

kalycyńy (*D.lp.* kalycyńó) *rzecz. od kalycyć*

kalyndórz (*D.lp.* kalyndórza) 1. kalendarz 2. *fraz. kopnůńć w kalyndórz* | *świtnůńć w kalyndórz* *żart.* umrzeć 3. *fraz. s kalyndórza ućec* wyskoczyć jak Filip z konopi; wyrwać się jak Filip z konopi * *Skůnd ůńń śe sã wez? S kalyndórza ućek?*

kalyndórzek (*D.lp.* kalyndórzka) *zdr. od kalyndórz*; kalendarzyk

kalyndórzik (*D.lp.* kalyndórzika) *zdr. od kalyndórz*; kalendarzyk

kalyndórzowy kalendarzowy

kalyńica (*D.lp.* kalyńice) kalenica *syn. kalůnka*

kalyńy (*D.lp.* kalyńó) *rzecz. od kalić*

kalyta (*D.lp.* kalyty, *Ms.lp.* kalyće) 1. *daw.* sakwa, miśzek 2. kra (lodowa płyta unosząca się na wodzie)

kalytka (*D.lp.* kalytki, *Ms.lp.* kalytce) 1. *zdr. od kalyta* 2. ozdobna klapka z materiału (w kształcie trapezu, przy stroju ludowym) 3. **dżikó kalytka** | **dżiwjô kalytka** *bot.* glistnik jaskółcze ziele (*łac.* Chelidonium majus)

kalýmba (*D.lp.* kalýmby) 1. krowa 2. *pejor.* kobieta wysokiego wzrostu (przez wisko) 3. *fraz. sępać jak kalýmba* pić na umór * *Jô mu gôdot: „przestůń”, a ůńń dalí sępot jak kalýmba.*

kalýmбка (*D.lp.* kalýmcki, *Ms.lp.* kalýmbece) *zdr. od kalýmba*

kalýmbecka (*D.lp.* kalýmbecki, *Ms.lp.* kalýmbece) *zdr. od kalýmбка*

kał (*D.lp.* kału, *Ms.lp.* kale) brudna woda * *Pas mje na ugorze, dże świńna pyskij ůorze, a doł mi śe kału napić.*

kała (*D.lp.* kały, *Ms.lp.* kale) 1. łeb, łepetyna (u człowieka, zwierzęcia) * *Jak jescy rôz śe ůozeres, to dostańes ůody mje po kale nudelkulj.* * *Klupńi śe w kałũ.* 2. drewniana pała; maczuga 3. kula 4. kapelus (grzyba) *zob. kapa, paryzól*

kałdůn (*D.lp.* kałdůna, *Ms.lp.* kałdůńe) 1. brzuch (u zwierząt, zwykle u bydła) 2. *żart.* wielki brzuch, brzuszysko, bebecz 3. *przez wisko dziecka* * *Ty kałdůńe pjerziński!*

kałdůnaty brzuchaty, mający duży brzuch * *Ńeftorô krowa je kałdůnatô.*

kałdůny (*tylko lm., D.* kałdůnůw) wszystkie cztery zołãdki (u bydła)

kałecka (*D.lp.* kałecku, *Ms.lp.* kałecce) *zdr. od kała*

kałgůmin (*D.lp.* kałgůminu, *Ms.lp.* kałgůmińe) guma do żucia

kałka (*D.lp.* kałki, *Ms.lp.* kałce) 1. *zdr. od kała*; główka (mała głowa) 2. gãłka 3. kulka * *Na nasj kôjsćeje je takô kałka.* 4. główka (maku, lnu itp.) * *Jak je moc kalkůw, to bãńdże moc ůoleju.* *zob. gůwka* 5. główka (zapãłki) * *Ůod mojih śtrachelcůw kałki sũ cerwjůne, a ůod twojih źelũne.* 6. kijanka *zob. gowôc, gowôk, kałkut* 7. okrãgła narośl * *Na liścach ůod dãmbůw śe robjũ kałki.*

kałkut (*D.lp.* kałkuta, *Ms.lp.* kałkuće) 1. kijanka *zob. gowôc, gowôk, kałka* 2. indyk 3. **dżiwi kałkut** głuszec, głuszec zwyczajny (gatunek ptaków, *łac.* Tetrao urogallus)

kałôk (*D.lp.* kałôka) ktoś o dużej głowie * *Taki kałôk ś ćebje rojśńe, ze jucz ći pulôwer bez gowũ nie wlejże.*

kałuza (*D.lp.* kałuze, *Ms.lp.* kałuże, *M.lm.* kałuze, *D.lm.* kałuzůw) kałuza *syn. luza*

kałuzka (*D.lp.* kałuzki, *Ms.lp.* kałuzce) *zdr. od kałuza* * *Dźebko bez noc padało, to śe kałuzki na drůdze porobjũty.*

kałůń (*D.lp.* kałůńa) 1. ktoś z dużą głową *zob. łebůń* 2. łobuz, urwis 3. grzyb z dużym kapeluszem

kamać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. kamjã, 3.os. kamje; *lp.cz.przesz.r.m.* kamoł; 2.os.*lp.tr.rozk.* kamej) ciężko pracować * *Kamje, kamje, a niec s tego nũ mô.* * *Kôzól jũ na swojũ polu kamać.* * *Jô bez całe zyćy kamała.* *zob. bakać, ćôrać, ćulać, haratać, robić*

kamańy (*D.lp.* kamańó) *rzecz. od kamać*

kamcyk (*D.lp.* kamcyka) chomik

kamela (*D.lp.* kamele) 1. wielbłãd → *niem.* Kamel 2. *żart.* wysoka, dobrze zbudowana dziewczyna (kobieta) * *Zajś ta rysawô kamela sã przista.* 3. **starô kamela** *pejor.* stara panna *syn. starô ćotka, starô dźywka, starô jůngfera, starô panna*

kameli wielbłãdzi

kamelka (*D.lp.* kamelki, *Ms.lp.* kamelce) 1. *zdr. od kamela*; mały wielbłãd 2. *bot.* rumianek pospolity (*łac.* Matricaria chamomilla) 3. **kamelki** rumianek pospolity (*łac.* Matricaria chamomilla) → *niem.* Kamille 4. **dżiwjô kamelka** *bot.* rumianek bezpromieniowy (*łac.* Matricaria discoidea) 5. *fraz. snojś śe w kamelkach* znaleźć się w sytuacji bez wyjścia 6. **pśô kamelka** *bot.* maruna bezwonna, maruna nadmorska, rumianek bezwonny (*łac.* Tripleurospermum maritimum)

kamelkowy rumiankowy

kamelôki (*D.lp.* kamelôka) kapeć z wielbłãdziej wełny

kamelśuł (*D.lp.* kamelśuła, *Ms.lp.* kamelśule) kapeć z wielbłãdziej wełny

kamera (*D.lp.* kamery, *Ms.lp.* kamerze) kamera → *niem.* Kamera

kamerlik (*D.lp.* kamerlika) małe pomieszczenie; komórka * *Zrůb porzjůndek w tũ kamerliku!*

kamerńik (*D.lp.* kamerńika) areszt

kamerować *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* kamerujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kamerowól) nagrywać, rejestrować za pomocą kamery

kamerowańy (*D.lp.* kamerowańó) *rzecz. od kamerować*

kamfer (*D.lp.* kamfru, *Ms.lp.* kamfrze) kamfora → *niem.* Campher

kamila (*D.lp.* kamile) *bot.* rumianek pospolity (*łac.* Matricaria chamomilla)

kamjůn (*D.lp.* kamjůna, *Ms.lp.* kamjůńe) kamień *zob. kamjůń, kamor*

kamjůnek (*D.lp.* kamjůnka) *zdr. od kamjůn*; kamyk, kamyk * *To nie sũ prawe korôle, yno take cerwjůne kamjůnki.*

kamjůnka (*D.lp.* kamjůnki, *Ms.lp.* kamjůnce) kamienista droga; droga brukowana; kocie łby * *Na kamjůnce fũra skôce.*

kamjůnny 1. kamienny *zob. kamjůnny* 2. kamionkowy *zob. bůnclanny, bůnclowy*

kamjůnować *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* kamjůnujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kamjůnowól) kamieniować * *Kamjůnowali go.*

kamjūnowańy (*D.lp.* kamjūnowańô) *rzecz. od kamjūnować*; kamieniowanie

kamjyjńsko (*D.lp.* kamjyjńska) *zgr. od kamjyjń*

kamjynny kamienny *zob. kamjūnny*

kamjyjń (*D.lp.* kamjyjńa) 1. kamień * *Ūŭn mje kamjyjńŷ, a jô go chlebŷ.* (powiedzenie) * *Starziki ŷozprawjali, ize przidŷe taki cas, co ludŷe bândŷ w pjecach kamjyjńŷuma pôlić.* *zob. kamjūn, kamor* 2. jednostka masy odpowiadająca 24 funtom 3. *fraz. cŷzki jak kamjyjń* bardzo ciężki *syn. cŷzki jak ŷoŷŷw* 4. *fraz. na skofã kamjyjńŷuma cępać* zaniedbywać naukę w szkole; nie uczyć się 5. *ŷiny kamjyjń* siarczan miedzi 6. *fraz. twardy jak kamjyjń* bardzo twardy * *Tyn chlyb je twardy jak kamjyjń.* *syn. twardy jak betŷn* 7. **ŷognisty kamjyjń** krzemień *syn. krzymjyjń*

kamjyjńarski kamieniarski

kamjyjńarstwo (*D.lp.* kamjyjńarstwa) kamieniarstwo

kamjyjńek (*D.lp.* kamjyjńeka) *zdr. od kamjyjń*; kamyk

kamjyjńica (*D.lp.* kamjyjńice) kamieniołom *syn. ŷtajnbruch*

kamjyjńować *ndk (1.os.lp.cz.ter. kamjyjńujã, lp.cz.przesz.r.m. kamjyjńowańy)* kamieniować

kamjyjńowańy (*D.lp.* kamjyjńowańô) *rzecz. od kamjyjńować*; kamieniowanie

kamjyjńôrz (*D.lp.* kamjyjńôrza) kamieniarz

kamor (*D.lp.* kamora, *Ms.lp.* kamorze) kamień *zob. kamjūn, kamjyjń*

kampa-mal sytuacja w grze o nazwie **klipa**, w której gracz wybijający patyk traci kolejkę, zaś gracz, który złapał patyk zdobywa punkty

kampańijô (*D.lp.* kampańije) kampania; **wejlūnkowô kampańijô** kampania wyborcza → *niem.* Kampagne

kampańôrz (*D.lp.* kampańôrza) ktoś biorący udział w kampanii

kampel (*D.lp.* kampla) 1. staw * *Ńe kŷmp ŷe w tŷj kamplu, bo je bardzo glãmboki.* * *Stracŷły ŷe kample, wyginŷny ryby.* 2. przerebel * *Wyrŷmb tã kampel.*

kamracki *przym. od kamrat* * *Zrobjyli my taki kamracki tref.*

kamracyńy (*D.lp.* kamracyńô) *rzecz. od kamraćić*

kamraćić ŷe *ndk (1.os.lp.cz.ter. kamracã ŷe, lp.cz.przesz.r.m. kamracŷł ŷe, 2.os.lp.tr.rozk. kamracŷe)* kolegować się; przyjaźnić się * *My ŷe kamracymy juz 15 lôt.*

kamrajstwo (*D.lp.* kamrajstwa) 1. koleżeństwo, przyjaźń * *Ńe rŷbće kamrajstwa ŷ nymy, bo wŷ banŷ durch do chałpy przŷlãjzić.* 2. koledzy, znajomi, przyjaciele * *Jak rajzujèce, to cŷj mańi môće kamrajstwa, tŷj lepi.*

kamrat (*D.lp.* kamrata; *Ms.lp.* kamraće; *M.lm.* kamracô, kamraty) kolega, towarzysz, kamrat → *niem.* Kamerad

kamatecka (*D.lp.* kamratecki, *Ms.lp.* kamratecce) *zdr. od kamratka*; przyjaciółka, koleżanka

kamratka (*D.lp.* kamratki, *Ms.lp.* kamratce) koleżanka, towarzyszka

kamratny koleżeński, przyjacielski * *Tyn pjes zawse tak dôwô teb na kolana, bo ŷŷn je bardzo kamratny.*

kamuzela (*D.lp.* kamuzele) 1. kamizelka (męska) * *ŷcępnŷn kabôt a tajńcowôł yno w kamuzeli.* 2. marynarka (męska) * *ŷoblyc ŷe na wjyrch kamuzelã, co ŷe zmarz-ńes.* 3. **w stroju ludowym:** kaftan; surdut 4. źle uszyta suknia, spódnica * *Jakŷz ci tyz to usŷła ta baba?*

Takŷ kamuzelã ci zrobjŷta.

syn. kamzela

kamycek (*D.lp.* kamycka) *zdr. od kamyk*

kamyk (*D.lp.* kamyka) kamyk; mały kamień

kamzela (*D.lp.* kamzele) *zob. kamuzela*

kana (*D.lp.* kany, *Ms.lp.* kańe) bańka (na mleko); stągiew * *Wé kańe na mlyko bŷł nawarŷŷny malckafej ze cukrŷŷ i z mlykŷ. → niem.* Kanne

kanalijô (*D.lp.* kanalije) kanalia → *niem.* Kanaille

kanalizacyjô (*D.lp.* kanalizacyje) kanalizacja → *czes.* kanalizace, → *niem.* Kanalisation

kanapa (*D.lp.* kanapy) kanapa → *niem.* Kanapee

kanapej (*D.lp.* kanapeja, kanapeju) kanapa * *To je kanapej, co ŷe na ŷŷj ŷpi.* * *Jak juz wsyjsko w chałpje porobjã, to rada ŷe lygnã na kanapeju.* → *niem.* Kanapee

kanapejek (*D.lp.* kanapejek) *zdr. od kanapej*; mała kanapa

kanar 1. (*D.lp.* kanara, *Ms.lp.* kanarze) kanarek 2. (*D.lp.* kanaru, *Ms.lp.* kanarze) kanał * *Za bajtla dŷynnŷe my chodŷyli na kanar ryby chytać.* → *niem.* Kanal

kanarecka (*D.lp.* kanarecki, *Ms.lp.* kanarecce) samica kanarka

kanarek (*D.lp.* kanarka) kanarek * *Ńiz ŷe zactô robić wé werkŷteli, to ŷe muŷãto ŷodbyć kanarki.* → *niem.* Kanarienvogel

kanarkôrz (*D.lp.* kanarkôrza) hodowca kanarków

kanaster (*D.lp.* kanastra, *Ms.lp.* kanastrze) kanasta (gra karciana)

kanat (*D.lp.* kanatu, *Ms.lp.* kanaće) *bot.* koniczyna krwistoczerwona, koniczyna inkarnatka, koniczyna szkarłatna *syn. cerwjŷny rojŷikŷŷn, inkarnatka krajŷimãk, krajŷipjŷrka* → *niem.* Inkarnat-Klee

kancelaryjô (*D.lp.* kancelaryje) kancelaria * *Po ŷńôdańu farôrz do poledńô bŷł wé kancelaryji.* → *niem.* Kanzlei → *niem.* Kanzlei

kancelista (*D.lp.* kancelisty, *Ms.lp.* kanceliŷće) *daw.* kancelista; pisarz kancelaryjny, niŷszy urzêdник kancelarii * *Rudi durch ŷe ucŷł wé skole i tera robi w ŷopolu za kanceliŷtã.* → *niem.* Kanzlist

kancjŷnoł (*D.lp.* kancjŷnoł, *Ms.lp.* kancjŷnole) kancjonał; ŷpiewnik koŷcielny → *czes.* kancjonał

kanclyrka (*D.lp.* kanclyrki, *Ms.lp.* kanclyrce) kanclerz (kobieta) → *niem.* Kanzlerin

kanclyrski kanclerski → *czes.* kanclérŷký

kanclyrz (*D.lp.* kanclyrza) kanclerz * *W 1933 roku Hitler przisoł na urzŷnd kanclyrza.* → *czes.* kanclérŷ, → *niem.* Kanzler

kancynaryjô (*D.lp.* kancynaryje) biuro, kancelaria

kandara (*D.lp.* kandary, *Ms.lp.* kandarze) kantar → *niem.* Kandarre

kandidat (*D.lp.* kandidata, *Ms.lp.* kandidaće) kandydat → *niem.* Kandidat

kandidatka (*D.lp.* kandidatki, *Ms.lp.* kandidatce) kandydatka → *niem.* Kandidatin

kandidatura (*D.lp.* kandydatury, *Ms.lp.* kandydaturce) kandydatura → *niem.* Kandidatur

kanka (*D.lp.* kanki, *Ms.lp.* kance) *zdr. od kana*; mała bańka na mleko; stągiewka (mała stągiew) * *Bjer tã kankã i nalywej mlyka.*

kanold (*D.lp.* kanolda, *Ms.lp.* kanoldże) 1. ciągliwy cukierek; mordoklejka (np. irys, toffi, krówka) 2. *fraz.* **ćis kanolda** wypróżniać się

kanoldek (*D.lp.* kanoldka) *zdr. od kanold*

kanta (*D.lp.* kanty, *Ms.lp.* kańce) 1. kant, krawędź, brzeg * *Piznûn še ůo kantã s pjeca. * Dej pozûr, bo še rypnes w kantã ůod stoła. * Deska mô kantã.* → *niem.* Kante 2. ozdobny pasek (na skraju jakiejś powierzchni, na ścianie pod sufitem) * *Pjykne sÿ kanty w gardinach. * Na spodek przisyjymy tã syrokÿ kantã. * Banã mjała stikowanÿ kantã. * Przi zôgowku zrobjã fajny kantã. * Fajne môs kanty na galôtach. * Pûmaluj s kantÿ na wjyrchu.*

kantina (*D.lp.* kantiny, *Ms.lp.* kantińe) kantyna

kantûn (*D.lp.* kantûnu, *Ms.lp.* kantûńe) kanton → *niem.* Kanton

kantûr (*D.lp.* kantora, *Ms.lp.* kantorze) kantor (zwykle w kościołach protestanckich)

kanûn (*D.lp.* kanûnu, *Ms.lp.* kanûńe) kanon → *niem.* Kanon

kanûna (*D.lp.* kanûny, *Ms.lp.* kanûńe) działo, armata → *czes.* kanón, → *niem.* Kanone

kanûnek (*D.lp.* kanûnka) mały okrągły żelazny piecyk *zob.* **kanûńik, kanûńôk**

kanûnka (*D.lp.* kanûnki, *Ms.lp.* kanûńce) *zdr. od kanûna;* armatka → *czes.* kanónek

kanûnowy armatni

kanûnyfuter (*D.lp.* kanûnyfutr, *Ms.lp.* kanûnyfutrze) mięso armatnie → *czes.* kanónenfutr, → *niem.* Kanonenfutter

kanûńicny kanoniczny → *niem.* kanonisch

kanûńik (*D.lp.* kanûńika) 1. mały okrągły żelazny piecyk * *Zahajcej w kanûńiku. * Jak zech przichodzÿł do werkštele ůo šûdmej rano, to stary Jûza juz robjÿł, a w kanûńiku bÿło zatopjÿno. zob.* **kanûnek, kanûńôk** 2. kanonik → *niem.* Kanoniker, Kanonikus

kanûńikowy każdy z kolorów: fioletowy, czarny, zielony, brązowy, granatowy

kanûńizacyjô (*D.lp.* kanûńizacyje) kanonizacja → *czes.* kanonizace, → *łac.* canonizatio

kanûńôk (*D.lp.* kanûńôka) mały okrągły żelazny piecyk *zob.* **kanûnek, kanûńik**

kanûńyr (*D.lp.* kanûńyra, *Ms.lp.* kanûńyrze) kanonier (najniższy stopień wojskowy w artylerii); artylerzysta → *niem.* Kanonier

kanûńyrski *przym. od kanûńyr;* artyleryjski

kantycka (*D.lp.* kantycki, *Ms.lp.* kantyccy) ozdobna klapka z materiału (w kształcie trapezu, przy stroju ludowym)

kańa (*D.lp.* kańe) 1. kania, czubajka kania (gatunek grzybów; *łac.* Macrolepiota procera) *zob.* **paryzôl** 2. kapelusz (filcowy lub sukieny, z szerokim rondem) * *Kańa to je hut ze syrokÿ strzechÿ.* 3. *fraz.* **cekać (na co) jak kańa na dysc | cekać (na co) choby kańa na dysc** łaknąć (czego) jak kania dżdzu

kańasty rozłożysty

kańcaty 1. kanciasty; mający kanty * *Ůod brzeskwiny kostka je kańcatô. * Pjec je kańcaty, kamjÿn tyz. * Drugÿ strÿnÿ na zadku bÿł kańcaty. * Môs take fajne kańcate deski. * Dej mi te kańcate pudôtko. * Jedne*

ůokrÿngle, inkse podugowate abo kańcate. → *niem.* kantig 2. **kańcaty kamjÿn** kostka kamienna

kańcôk (*D.lp.* kańcôka) 1. kantówka * *Kańcôk to je štyryrogaty balek. * Kańcôki sÿ pod dylÿwkÿ.* 2. obrobiony kamień w kształcie prostopadłościanu 3. *żart.* łeb, łepetyna

kańikel (*D.lp.* kańikla) królik * *Ůojce dali mi usÿc bjoty pelc mantel s kańiklÿw. zob.* **krûł, krûlik, mukel, mycôk, truša, usôk,** → *niem.* Karnickel

kańikelstâl (*D.lp.* kańikelstâla) pomieszczenie dla królików, klatka dla królików *zob.* **kańiklôk, krûlicôk, muklicôk, trušôk**

kańiklôk (*D.lp.* kańiklôka) pomieszczenie dla królików *zob.* **kańikelstâl, krûlicôk, muklicôk, trušôk**

kańister (*D.lp.* kańistra, *Ms.lp.* kańistrze) kanister → *niem.* Kanister, → *łac.* canistrum

kańisterek (*D.lp.* kańisterka) *zdr. od kanister;* mały kanister; kanisterek

kańka (*D.lp.* kańki, *Ms.lp.* kańce) *zdr. od kańa*

kapa (*D.lp.* kapy) 1. kapelusz (grzyba) * *Na jedyn talyrz dej kapy, a na drugi štile. zob.* **kaļa, paryzôl** 2. czubek buta, nosek buta 3. narzuta (na łóżko, na tapczan) *syn.* **betdeka** 4. zatyczka (przy pisaku, piórze, długopisie) 5. główka gwoździa 6. nakrycie głowy (beret, czapka) * *Dej še tã kapã na baker. 7. korona (na zębie) 8. kołpak 9. stalowa tuleja trzymająca drewniane koło na osi 10. skórzane obicie bijaka cepa 11. snopek układany poziomo na kilka stojących snopów zob.* **kapica** 12. *górn.* pelerynka w mundurze górniczym 13. *górn.* stropnica; górna poprzeczna część obudowy wyrobiska górniczego 14. (a) *anat.* końcówka penisa; żoładź * *Kapa do pity włajzi.* (b) *fraz.* **kapa (kûmu) stoi** (kto) ma wzwód (c) *fraz.* **skocyć (kûmu) na kapã okazanie lekceważenia; danie do zrozumienia, że ktoś nie jest w stanie nam nic zrobić, zaszkodzić** * *Ty mi mozes na kapã skocyć.*

kapać ndk (*1.os.lp.cz.ter.* kapjã, *lp.cz.przesz.r.m.* kapôł)

1. kapać 2. dawać po trochu; dawać w niewielkich ractach; dawać małymi porcjami * *Ůûn mu tak kapje po tyjšÿncu yno. 3. fraz.* **(kûmu) kapje na karbit** (kto) jest przemądrzały; **(kûmu) [za kãš, za feste, za moc] kapje na karbit** (kto) jest zbyt przemądrzały * *Ůûnymu za moc kapje na karbit.*

kapanka (*D.lp.* kapanki, *Ms.lp.* kapance) lane kluski, lane ciasto (na bazie jajka i mąki, zwykle wlewane do rosolu) *zob.* **ajnlaů**

kapańina (*D.lp.* kapańiny, *Ms.lp.* kapańińe) 1. to, co nakapie * *Jak kÿjncã fugowac mlyko, to potÿ dÿ drugi garnec, bo tã restã, takÿ kapańinã, wylejã kotÿ.* 2. kapanie

kapańy (*D.lp.* kapańô) *rzecz. od kapać*

kapela (*D.lp.* kapele) kapela → *niem.* Musikkapelle

kapelka (*D.lp.* kapelki, *Ms.lp.* kapelce) 1. kropelka 2. beret, mała czapka, mały kapelusz 3. czepek 4. *fraz.* **urodzić še w kapelce** urodzić się w czepku * *Džećo, co še w kapelce urodzi, mô wjelke scejšÿcy w žÿcu.* 5. jarmułka

kapelmajster (*D.lp.* kapelmajstra, *D.lp.* kapelmajstrze) 1. kapelmistrz → *niem.* Kapellmeister 2. dyrygent

kapelûn (*D.lp.* kapelûna, *Ms.lp.* kapelûńe) wikary *syn.* **kapelûnek, kšÿzarcyk**

kapelúnek (*D.lp.* kapelúnka) *zdr. od kapelún*; wikary * *Przed dwúma tydńúma dostali my nowego kapelúnka. syn. kapelún kšýzarcyk*

kaper (*D.lp.* kapra, *Ms.lp.* kaprze) 1. *bot.* kapary, kapar (*łac.* Capparis) *zob. kapry* 2. korsarz → *niem.* Kaper

kaperka (*D.lp.* kaperki, *Ms.lp.* kaperce) czapka z daszkiem * *Kaperka je ze šıldj̄. * Zawrzi tã kaperkã. * Jechoł ustrojũny, kaperkã mjoł na gowje. syn. cõpka ze šıldk̄j̄, cõpka ze šıldj̄, kaja, šıldũwka*

kapica (*D.lp.* kapice) 1. czubek buta, nosek buta 2. czepiec 3. przegub, wiązanie (łączy dzierzak cepa z bijakiem); gaźwa, gacek * *Kapica je ũobsytõ rzymjynj̄. 4. snopek układany poziomo na kilka stojących snopów zob. kapa* 5. *žart.* głowa * *Zarõzki ěi d̄j̄ jednã w kapicã.*

kapiceć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kapicejã, *lp.cz.przesz.r.m.* kapicoł) marnieć, mizernieć * *Tyn m̄j̄ chop juž kapiceje. * Kwjõtek cały kapiceje, bo go nie podlywõce.*

kapicer (*D.lp.* kapicera, *Ms.lp.* kapicerze) rymarz

kapicyńy (*D.lp.* kapicyńõ) *rzecz. od kapiceć*

kapinka (*D.lp.* kapinki, *Ms.lp.* kapince) kropelka

kapistrant (*D.lp.* kapistranta, *Ms.lp.* kapistrańce) *žart.* ministrant *zob. kapustrant, mińistrant*

kapistrantka (*D.lp.* kapistrantki, *Ms.lp.* kapistrantce) ministrantka

kapitalista (*D.lp.* kapitalisty, *Ms.lp.* kapitaliście) kapitalista → *niem.* Kapitalist

kapitalistka (*D.lp.* kapitalistki, *Ms.lp.* kapitalistce) kapitalistka → *niem.* Kapitalistin

kapitalistyczny kapitalistyczny

kapitalizmus (*D.lp.* kapitalizmusu, *Ms.lp.* kapitalizmuše) kapitalizm → *niem.* kapitalismus

kapitoł (*D.lp.* kapitola, *Ms.lp.* kapitole) kapitał

kapitõla (*D.lp.* kapitõle) rozdział (w książce) → *czes.* kapitola

kapitulant (*D.lp.* kapitulanta, *Ms.lp.* kapitulańce) 1. ktoś, kto skapitulował przed wrogiem; kapitulant 2. ktoś, kto poddał się; ktoś, kto nie podołał trudnościom; kapitulant

kapituła (*D.lp.* kapituły, *Ms.lp.* kapitule) kapituła → *niem.* Domkapitel

kapitún (*D.lp.* kapitúna) kapitan (w sporcie, w marynarce)

kapka (*D.lp.* kapki, *Ms.lp.* kapce) 1. kropla *zob. krapka, kropka* 2. trochę, odrobina, mało; **ani kapki** ani trochę, ani odrobiny * *Pj̄nk̄ni še kapkã. 3. mała narzutka; narzutka* → *czes.* kapka

kapkã *przys.* trochę, niewiele * *Ta wejjs bũta yno kapkã inksõ jak terõzki.*

kapla (*D.lp.* kaple) 1. czepiec; czepiec (kobiece nakrycie głowy) → *niem.* Frauenhaube 2. czapka → *niem.* Kappe 3. rodzaj ciepłego kaptura (kobiece nakrycie głowy)

kaplica (*D.lp.* kaplice) kaplica

kaplicka (*D.lp.* kaplicki, *Ms.lp.* kaplicce) 1. *zdr. od kaplica*; kapliczka * *M̄j̄ õpa jak bũł wé wojńe, to še pedzõł, ze jejžli przidze nazõd do dũm, to na swojõ polu postawi kaplickã. 2. gõrn.* lampa na ostatnim wagoniku (w kopalni) 3. *žart.* **kaplicka, kaj kjeliskũma zwũnũ** knajpa, karczyna

kapłajński kapłański

kapłajństwo (*D.lp.* kapłajństwa) kapłaństwo

kapłan (*D.lp.* kapłana, *Ms.lp.* kapłanie) kapłan

kapłún (*D.lp.* kapłúna, *Ms.lp.* kapłúne) kapłon (wykastrowany i utuczony kogut) → *czes.* kapoun, → *niem.* Kapaun, Kapphahn

kapłúnić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kapłúñã, *lp.cz.przesz.r.m.* kapłúñić) **o kogutach:** kastrować

kapłúnyńy (*D.lp.* kapłúnyńõ) *rzecz. od kapłúnić*

kapnũńć *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* kapnã, *lp.cz.przesz.:* r.m. kapnũn, r.ż. kapła) 1. kapnać * *Kapñi ũoctu do zupy. 2. pojąć, zrozumieć * Cytj̄ tã kšj̄zkã, ale nie wysytko poradã kapnũñć. * Terazki rozumjymy s tego yno kũsecek, ale potj̄ kapñymy to w cołkojšći.*

kapnũńć še *zwr. dk* zorientować się; uświadomić sobie; zrozumieć; spostrzec się; zdać sobir sprawę * *Kej kjyrowũnik põrã razy pedzõł to samo, kapnũn zech še, ize prũbuje ũũn raũs wyforować pasazyrũw, ftorzi wlejži do cuga bez biletũw. * Jõ še dopjyro tera kapła, ze ny m̄j̄ potmaneja.*

kapñj̄ńcy (*D.lp.* kapñj̄ńcõ) *rzecz. od kapnũńć*

kapoła (*D.lp.* kapoły, *Ms.lp.* kapole) 1. *zgr. od kapołka*; serwatka 2. *przen.* trunek marnej jakości * — *M̄j̄ w plućce mode wino. — Jõ by'ch tej kapoły nie šcõł pić.*

kapołcysko (*D.lp.* kapołcyska) *zgr. od kapołka* (= serwatka) * *Wcora kapołcysko, džišej majšlũncysko.*

kapołecka (*D.lp.* kapołecki, *Ms.lp.* kapołece) *zdr. od kapołka*

kapołka (*D.lp.* kapołki, *Ms.lp.* kapołce) 1. woda po serze; serwatka; żętyca *zob. syrwołka* 2. sperma; nasienie 3. *fraz. utopić še w kapołce* *žart.* zniknąć; zapaść się pod ziemię

kapować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kapujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kapowoł) rozumieć, pojmować * *Jõ s tego ñic nie kapujã.*

kapować še *zwr. ndk* orientować się

kapowańy (*D.lp.* kapowańõ) *rzecz. od kapować*

kapr (*D.lp.* kapra, *D.lp.* kaprze) karp (gatunek ryb, *łac.* Cyprinus carpio) * *Chyćũł'ch wcora trzi kapry. syn. karp, → niem.* Karpfen

kapry (*tylko lm., D.* kaprũw) 1. *bot.* kapary (*łac.* Capparis) *zob. kaper* 2. kapary (przyprawa) * *Do mõcki še dõwõ kapry.*

kaprzik (*D.lp.* kaprzika) młody karp; karpik

kaprzõk (*D.lp.* kaprzõka) młody karp; karpik

kapsko (*D.lp.* kapska) *zgr. od kapa*

kapsla (*D.lp.* kapsle) 1. kapsel → *niem.* Kapsel 2. łuska (w kłosie zboża), plewa * *Zyto a psyñica majjũ kapsle, a j̄jncmjynj̄ ñi. 3. grać w kapsle* grać w kapsle * *Grali my w kapsle. 4. Antũnik w kapsli* figurka świętego w małym etui (zwykle kupowana na odpuście)

kapslować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kapslujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kapslowoł) kapslować; nakładać kapsle (na butelki)

kapslowańy (*D.lp.* kapslowańõ) *rzecz. od kapslować*

kapuca (*D.lp.* kapuce) kaptur * *M̄j̄ mantel ze kapucj̄. zob. haũba, → niem.* Kapuze

kapucka (*D.lp.* kapucki, *Ms.lp.* kapuce) *zdr. od kapuca*; kapturek

kapucowy kapturowy

kapucynka (*D.lp.* kapucynki, *Ms.lp.* kapucynce) *bot.* nasturcja (*łac.* Tropaeolum)

kapudrôcek (*D.lp.* kapudrôcka) *zdr. od kapudrôk*
kapudrôk (*D.lp.* kapudrôka) 1. surdut *zob. zalûník* 2. żakiet
kapuscûnka (*D.lp.* kapuscûnki, *Ms.lp.* kapuscûnce) zupa z kapusty (świeżej lub kiszzonej); kapuśniak *syn. kapujścôk, kraützupa*
kapusta (*D.lp.* kapusty, *Ms.lp.* kapujście) 1. kapusta * *Kapustã trza noûprzãd heblować, potj dać do becki, posolić a umytymi nogõma deptać. Yno chopcy kapustã deptali.* 2. **bjotô kapusta | śwjatłô kapusta** kapusta biała; 3. *fraz. gôdać choby do kapusty* mówić jak do ściany 4. **kisûnô kapusta | kwajśnô kapusta** kapusta kiszona * *Kisûnõ kapustã z grochõj še jy na Wilijõ.* 5. **kwajśnô kapusta** *bot. szczaw zwyczajny (łac. Rumex acetosa) zob. babske scochy, kwajśne listka, kwajśnica, scõw* 6. **modrô kapusta** kapusta czerwona *syn. blaükraüt*
kapustka (*D.lp.* kapustki, *Ms.lp.* kapustce) 1. *zdr. od kapusta* 2. *bot. brukselka; kapusta warzywna brukselska (łac. Brassica oleracea var. gemmifera) zob. rôzynkôl, rôzynkraüt, rôzynkula*
kapustrant (*D.lp.* kapustranta, *Ms.lp.* kapustrañce) *żart. ministrant zob. kapistrant, miñistrant*
kapujścanny 1. kapuściany 2. **mjeć kapujścanny łeb** *pejor. być umysłowo ocieżałym*
kapujścisko (*D.lp.* kapujściska) pole po kapuście; kapuścisko * *Jak še chop z babjõ tukjõ, to tak choby kapujścisko ũoroł.*
kapujścôk (*D.lp.* kapuśńôka) zupa z kapusty (świeżej lub kiszzonej); kapuśniak *syn. kapuscûnka, kraützupa*
kapujścôrz (*D.lp.* kapujścôrza) 1. ktoś, kto uprawia kapustę 2. sprzedawca kapusty * *Kapujścôrze podjydzali wozõma kole familôkõw i gojśno wołali: „Kapustã przedõwõ. Kapusta!”*
kapuśnica (*D.lp.* kapuśnice) sok z kiszzonej kapusty *zob. kwajśnica*
kapuśnicka (*D.lp.* kapuśnicki, *Ms.lp.* kapuśnicce) *zdr. od kapuśnica*
kapuśńok (*D.lp.* kapuśńôka) odmiana jabłoni (*łac. Malus domestica*) → *niem. Roter Holzapfel, Roter Trierer, Rote Trierer Weinapfel, Roter Trier'scher Holzapfel, Roter Trierscher Mostapfel, Trankapfel*
kaput I. *przym. nieodm.* 1. zepsuty, popsuty * *Te koto je kaput.* 2. nieżywy, martwy **II. rzecz.** (*D.lp.* kaputa, *Ms.lp.* kapuce) piłka (do gry) * *Mamulko, kupiće mi nowy kaput? zob. bal*
kaputać *ndk (1.os.lp.cz.ter. kaptutj, lp.cz.przesz.r.m. kauptoł) bawić się piłką syn. balać*
kaputać še *zwr. ndk bawić się piłką * Chodźće, bajmy še kaputać kaptutj.*
kaputańy (*D.lp.* kaputańô) *rzecz. od kaputać*
kara (*D.lp.* kary, *Ms.lp.* karze) 1. kara * *Za karã nie pojedzes s nami. * Fto še mści, tego sedym karõw rjy miñe.* (powiedzenie) * *Takô kara moze na wõs przis.* 2. taczka * *Camu jejzdzis ze prãznõ karjõ. * Jõ prawje zech s karjõ jechata, jak briftrrejgerka wlasza do dwurku. * Pjekary — to je tã, dze robjõ kũtka do kary.* (żartobliwe powiedzenie) → *niem. Schubkarre*
karabin (*D.lp.* karabina, *Ms.lp.* katrabiñe) karabin → *niem. Karabiner*
karabinecek (*D.lp.* karabinecka) *zdr. od karabin*

karabinowy karabinowy
karafa (*D.lp.* karafy) karafka → *niem. Karaffe*
karafijoł (*D.lp.* karafijoła, *Ms.lp.* karafijole) 1. *bot. smagliczka (łac. Alyssum) zob. chinka* 2. kalafior → *austr. Karfiol*
karafijołek (*D.lp.* karafijołka) *zdr. od karafijoł*
karafijołowy *przym. od karafijoł*
karafka (*D.lp.* karafki, *Ms.lp.* karafce) *zdr. od karafa*
karajś (*D.lp.* karajśa) karaś, karaś pospolity (gatunek ryb, *łac. Carassius carassius*) → *czes. karas, → niem. Karasche*
karajśek (*D.lp.* karajśka) *zdr. od karajś; karaś*
karakter (*D.lp.* karakteru, *Ms.lp.* karakterze) charakter
karakterek (*D.lp.* karakterku) *zdr. od karakter*
karakterystyka (*D.lp.* charakterystyki, *Ms.lp.* charakterystyce) charakterystyka
karakterystyczny charakterystyczny
karasel (*D.lp.* karasela) karuzela * *Byli my še powojzić na karaselu. zob. karasól, karysól, → schles. Karassel*
karaselek (*D.lp.* karaselka) *zdr. od karasel; mała karuzela*
karaselôrz (*D.lp.* karaselôrza) właściciel karuzeli lub wesołego miasteczka; karuzelnik * *Karaselôrz kasyruje, jak dzeći sedzjõ na kũnach abo w korbicach.*
karasól (*D.lp.* karasõla) 1. karuzela * *Jõ by'ch še na tjõ karasõlu kartã. zob. karasel, karysól* 2. *fraz. mjeć zãmby jak kũn s karasõla* *żart. mieć duże, wystające zęby*
karasõlik (*D.lp.* karasõlika) *zdr. od karasól; mała karuzela*
karasõlnik (*D.lp.* karasõlnika, *M.lm.* karasõlniki) 1. właściciel karuzeli lub wesołego miasteczka; karuzelnik 2. *żart. ktoś gruby, otyły * S tej baby je taki karasõlnik, co do zõdnego klejda še nie smjejsći.*
karasõlôrz (*D.lp.* karasõlôrza) właściciel karuzeli lub wesołego miasteczka; karuzelnik
karat (*D.lp.* karata, *Ms.lp.* karaće) karat → *czes. karát*
karawana (*D.lp.* karawany, *Ms.lp.* karawañe) karawana → *niem. Karawane*
karb (*D.lp.* karba) 1. nacięcie 2. grzbiet kosi 3. zmarszczka
karba (*D.lp.* karby) *bot. kminek zwyczajny (łac. Carum carvi) * Wsuj tej karby. syn. kimel*
karbac (*D.lp.* karbaca) bat; korbacz *syn. karwac* → *węg. korbacs*
karbacek (*D.lp.* karbacka) *zdr. od karbac*
karbik (*D.lp.* karbika) blaszka (jedna z wielu) na spodzie grzyba * *Kań a mõ karbiki.*
karbinadel (*D.lp.* karbinadla) kotlet mielony; **cygañuny karbinadel** kotlet mielony bez mięsa * *Na karbinadle idze i psa z budjõ pomelać, yno trza gwojzdze wyćjõgnjõć, coby po zãmbach nie lõtaty.* (żartobliwe powiedzenie) *zob. brejtka, flajśbrejtel, karbinadla, karbinetla, karminadel, karminadla, klops, → niem. Karbonade, schles. Karbonadel, Karbonädlein, Karwenade*
karbinadla (*D.lp.* karbinadle) kotlet mielony *zob. brejtka, flajśbrejtel, karbinadel, karbinetla, karminadel, karminadla, klops, → niem. Karbonade, schles. Karbonadel, Karbonädlein, Karwenade*
karbinetla (*D.lp.* karbinetle) kotlet mielony *zob. brejtka, flajśbrejtel, karbinadel, karbinadla, karminadel, karminadla, klops, → niem. Karbonade, schles. Karbonadel, Karbonädlein, Karwenade*

karbit I. *rzecz.* (D.lp. karbitu, Ms.lp. karbiće) 1. karbid (węglík wapnia, CaC₂) * *Pjyrwej na Zilwestra strzylato še s karbitu.* * *Karbitj pjyrwej še śwjycůto.* * *Spatrz mi karbit do karbitki.* → niem. Karbid 2. *fraz.* (**kůmu**) **kapje na karbit** (kto) jest przemądrzały; (**kůmu**) [**za kās, za feste, za moc**] **kapje na karbit** (kto) jest zbyt przemądrzały * *Űnymu za moc kapje na karbit.* II. *fraz.* **w karbit** (a) bardzo dożo; mnóstwo * *Przidźće še dũ nōs narwać trzejśni, bo jich můmy latojś w karbit.* (b) ile wlezie; bardzo; jak nie wiadomo co * *Natukli my mu w karbit.* * *Wé twojej izbje mōs naũošćepowano w karbit!* * *Űna sporuje w karbit.* * *S tego pjeca še smāndzi w karbit.* * *Jō dźiśej zmokła w karbit.*

karbitka (D.lp. karbitki, Ms.lp. karbitce) lampa na gaz wytwarzany z karbidu * *Bardzo dugo tā nie būto śwjattła, śwjycyli karbitkuma.* * *Jechoł po ćmōku na kole, a na lynkštanǰze mjōł wiśeć karbitkã.* *syn.* **karbitlampa, karbitůwka**

karbitlampa (D.lp. karbitlampy) lampa na gaz wytwarzany z karbidu *syn.* **karbitka, karbitůwka**

karbitowy karbidowy

karbitůwka (D.lp. karbitůwki, Ms.lp. karbitůwce) lampa na gaz wytwarzany z karbidu *syn.* **karbitka, karbitlampa**

karbować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. karbujã, lp.cz.przesz.r.m. karbowoł) nacinać * *U nōs karbujũ kapustã nuz jũ do becki kładũ.* → niem. einkerben

karbowańy (D.lp. karbowańo) *rzecz.* od **karbować**

karbōl (D.lp.karbōlu) karbol * *Bāńdźymy štyrajchować karbōlũ pot.* → niem. Karbol

karbůnkla (D.lp. karbůnkle) wrzód, ropień, czyrak, → niem. Karbunkel, Geschwür, Furunkel

karcek (D.lp. karcku) *zdr.* od **kark**

karcysko (D.lp. karcyska) *zgr.* od **kark**

karćōrka (D.lp. karćōrki, Ms.lp. karćōrce) 1. kobieta lubiąca grać w karty 2. kobieta wróżąca z kart

karćōrz (D.lp. karćōrza) karciarz; ktoś lubiący grać w karty

kardaća (D.lp. kardaće) szczotka do czyszczenia sierści (koni, krów)

kardamůn (D.lp. kardamůnu, Ms.lp. kardamůńe) kardamon → niem. Kardamon

kardinoł (D.lp. kardinola, Ms.lp. kardinole) kardynał → niem. Kardinal

karijera (D.lp. karijery, Ms.lp. karijerze) kariera → niem. Karriere

karikatura (D.lp. karikatury, Ms.lp. karikaturze) karykatura → czes. karikatura, → niem. Karikatur

kark (D.lp. karku) 1. szyja, kark * *Ńe duldej tak tego źimnego, bo će bāńdźe bolato wé karku.* → czes. krk 2. *fraz.* **być za chudy w karku (do cego)** nie posiadać odpowiednich umiejętności, kwalifikacji (do czego) * *Ty jś je za chudy w karku, coby sy mnũ wygrã.*

karlus (D.lp. karlusa, Ms.lp. karluśe) młody chłopak, młodzieniec, kawaler; wyrostek * *Do nasej Ejditki durch še karluse słazũ.* *zob.* **modźyńec** → niem. Kerl

karlusek (D.lp. karluska) *zdr.* od **karlus**

karmin (D.lp. karminu, Ms.lp. karminię) karmin → niem. Karmin

karminowy karminowy

karminadel (D.lp. karminadla) kotlet mielony *zob.* **brejtka, flajśbrejtcl, karbinadel, karbinadla, karbinetla, karminadla, klops**, → niem. Karbonade, *schles.* Karbonadel, Karbonädlein, Karwenade

karminadla (D.lp. karminadle) kotlet mielony *zob.* **brejtka, flajśbrejtcl, karbinadel, karbinadla, karbinetla, karminadel, klops**, → niem. Karbonade, *schles.* Karbonadel, Karbonädlein, Karwenade

karminowy karminowy

karnewal (D.lp. karnewalu) 1. karnawał * *B'ymy na karnewal fajerować?* *zob.* **bakus, bakuse, fašing**, → niem. Karneval 2. **kostim na karnewal** strój karnawałowy, kostium karnawałowy

karnewalowy karnawałowy; **karnewalowy bal** bal karnawałowy

karnůńć še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przysz. karnã še; lp.cz.przesz.: r.m. karnũn še, r.ż. karła še) przejechać się, przewieźć się (jakimś pojazdem) * *Zarōzki še karnã na tũj nowũ sykownũ kole.* * *Sceće še karnůńć mojũ aũtũ?* * *Jō še karła na kole do mjasta.* * *Dej še karnůńć n mopku.*

karńis (D.lp. karńisa, Ms.lp. karńise) obramienie, opaska wokół otworu okiennego (na elewacji zewnętrznej) → czes. karnýz, → niem. Karnies

karńůńćy (D.lp. karńůńćo) *rzecz.* od **karnůńć** *rzecz.* od **karnůńć** * *Pjyrwej karńůńćy še na kole pod rułkũ būto pojstrzũd bajtlũw bardzo popularne.*

karoseryjō (D.lp. karoseryje) karoseria → niem. Karosserie

karotyn (D.lp. karotynu, Ms.lp. karotyńe) karoten → czes. karoten, → niem. Karotin

karotynowy karotenowy

karowac (D.lp. karowaca) ktoś, kto przewozi coś taczka (np. urobek w kopalni); taczkarz *syn.* **karowńik, karōrz, tōckōrz**

karować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. karujã, lp.cz.przesz.r.m. karowoł) 1. wozić taczka, wózkim → niem. karren 2. jechać, jeździć (pojazdem, zwłaszcza szybko, nieostroźnie), prowadzić (pojazd, zwłaszcza szybko, nieostroźnie) 3. toczyć (koło, felgę, oponę itp.) * *Karowali my po wsi starymi felgũma ũod kołũw — takũ wykrziwũjũnũ hōkũ še tā felgã poćiskało.*

karowańy (D.lp. karowańo) *rzecz.* od **karować**

karowńik (D.lp. karowńika) ktoś, kto przewozi coś taczka (np. urobek w kopalni); taczkarz *syn.* **karowac, karōrz, tōckōrz**

karōrz (D.lp. karōrza) ktoś, kto przewozi coś taczka (np. urobek w kopalni); taczkarz *syn.* **karowac, karowńik, tōckōrz**

karp (D.lp. karpa, M.lm. karp) karp (gatunek ryb, łac. Cyprinus carpio) * *Kupjũł zech na Gody dwa karp.* *syn.* **kapr**, → czes. karp, → niem. Karpfen

Karpaty (*tylko lm.*, D. Karpatũw) Karpaty → czes. Karpaty, → niem. Karpaten

karpek (D.lp. karpka) *zdr.* od **karp**; mały karp

karpla (D.lp. karple) deska do chodzenia po śniegu; narta **karpyntel** (D.lp. karpyntla) 1. gałka, pokrętko, regulator (np. przy radiu) * *Karpyntel dźebko przekrũncũ, radyjōk zarōzki gojśńi grō.* 2. *fraz.* **na cołki karpyntel** (a) na pełny regulator * *Radyjōk grōł na cołki karpyntel.* *zob.*

- na fol** (b) na całe gardło * *Ryceli my na cołki karpyn-
tel.* (c) głośno, na cały głos * *Stykńe, co bāńdźymy gōdać
proūdā ũo Ślŕysku, yno gojśno, tak na cołki karpyn-
tel.*
- karta** (*D.lp.* karty, *Ms.lp.* karće) 1. karta (do gry); **grać w
karty** grać w karty * *Fto grō w katy, tyn mō teb ũodarty.*
(przysłowie) * *Tā, dze sŕy piwo i karty, tā ŕe zōwdy trzeći
snojdzē.* * *To sŕy karty do grańō.* 2. mapa 3. kartka
pocztowa *zob.* **postkarta** 4. pocztówka, widokówka 5.
bankowō karta karta bankowa, karta płatnicza 6. **karta
na gŕn** karta łowiecka 7. *fraz.* **kłajś (kŕumu) karty** wrō-
żyć (komu) z kart; stawiać (komu) karty 8. **kredytowō
karta** karta kredytowa → *niem.* Kreditkarte
- kartac** (*D.lp.* kartaca) 1. szcotka (do butów; do ubrań; do
czyszczenia koni i krów) 2. taczka bez skrzynki (np. do
wożenia trawy, siana) *syn.* **kotuc, tragōc** * *Gnŕj zawdy
wozā skrzŕpjŕncŕj kartacŕj.*
- kartacek** (*D.lp.* kartacka) *zdr. od kartac*
- kartecka** (*D.lp.* kartecki, *Ms.lp.* kartecce) *zdr. od kartka;*
kartecka * *Napis ŕe to na karteckā.*
- kartka** (*D.lp.* kartki, *Ms.lp.* kartce) kartka; **kartka w budki**
kartka w kratki * *Wyrwi tā kartkā ze kalyndōrza.* *syn.*
skartka
- kartkowy** *przym. od kartka;* kartkowy
- kartograf** (*D.lp.* kartografa) kartograf
- kartografijō** (*D.lp.* kartografije) kartografia → *czes.* kar-
tografie, → *niem.* Kartografie
- kartōfel** (*D.lp.* kartōfla, *D.lm.* kartōflŕw, kartōfli) 1. ziem-
niak, kartofel * *B’ymy dźiŕej kopać kartōfle.* * *Jutro
b’ymy sadźić kartōfle.* * *Musā potrzyć kartōfle na pol-
ske klŕzki.* * *Kudty mu stanŕny jak naće s kartōfli.* →
niem. Kartoffel 2. **gnēcŕne kartōfle | poŕtamfowane
kartōfle | pozgane kartōfle | ŕtamfowane kartōfle** pu-
rēe ziemniaczane; ziemniaki ugniatane *syn.* **ŕtamkf-
tōfle** 3. *fraz.* **jak na byka kartōfel o jedzeniu:** tyle co
nic * *Dwje klŕzki to je dlō mje jak na byka kartōfel.* 4.
kajmowane kartōfle ziemniaki z kielkami (nadajāce się
do sadzenia) 5. *fraz.* **kartōfle ŕe tracŕj danie do zro-
zumienia, ŕe kogoŕ się nie lubi, ŕe nie jest mile
widziany** * *Jak jō go sŕysā gōdać, to mi ŕe kartōfle
w pywnŕicy tracŕj.* * *Jak ěe widzā, to mi ŕe kartōfle s
pywnŕice tracŕj.* 6. **parsywy kartōfel** ziemniak porażony
parchem
- kartōfelek** (*D.lp.* kartōfelka) 1. *zdr. od kartōfel;* mały
ziemniak; ziemniaczek, kartofelek 2. **kartōfelki** brāzowe
kulki marcepanowe, zwykle sprzedawane na odpustach
- kartōfelgrabr** (*D.lp.* kartōfelgrabra, *Ms.lp.* kartōfelgra-
brze) maszyna do kopania ziemniaków (starego typu)
→ *niem.* Kartoffelgrāber
- kartōfelkejfer** (*D.lp.* kartōfelkejfra, *Ms.lp.* kartōfelkejfrze)
stonka ziemniaczana * *Kartōfelkejfry pozezyrāły całe
kartōfliny.* → *niem.* Kartoffelkāfer
- kartōfelkraŕt** (*D.lp.* kartōfelkraŕtu, *Ms.lp.* kartōfel-
kraŕće) potrawa z kapusty (zwykle kiszzonej) i ziem-
niaków *zob.* **babracka, ěaměŕwa, ěaperkapusta, ěa-
perkraŕt, ěapkapusta, ěapkraŕt, ěapra, ěaprajka, ěa-
prŕwa, gerlōcka, klaplastra, miŕkraŕt, mozgoł, pańě-
kraŕt, pańěŕwa**
- kartōfelmaŕina** (*D.lp.* kartōfelmaŕiny, *Ms.lp.* kartōfelma-
ŕiŕne) maszyna do kopania ziemniaków → *niem.* Kartof-
felmaschine
- kartōfelmejl** (*D.lp.* kartōfelmejlu) mąka ziemniaczana *
Kartōfelmejl ŕe dōwō do klŕzkŕw. *syn.* **kartōflannō
mŕjŕnka, knurowō mŕjŕnka,** → *niem.* Kartoffelmehl
- kartōfelpresa** (*D.lp.* kartōfelprese, *Ms.lp.* kartōfelprese)
praska do ziemniaków * *Prziŕnyjś ũod ŕmy kartōfelpresā,
to zrobjā klŕzki.* *zob.* **gnōtac, kweěer,** → *niem.* Kartof-
felpresse
- kartōfelpufer** (*D.lp.* kartōfelpufra, *Ms.lp.* kartōfelpufrze)
placek ziemniaczany → *niem.* Kartoffelpuffer
- kartōfelŕtamfer** (*D.lp.* kartōfelŕtamfra, *D.lp.* kartōfelŕ-
tamfrze) tłuczek do ziemniaków * *Wejź kartōfelŕtam-
fer i poŕtamfuj kartōfle.* * *Kartōfelŕtamfer je do tucyńō
kartōfli.* → *niem.* Kartoffelstampfer
- kartōfelzalaěik** (*D.lp.* kartōfelzalaěiku) *zdr. od kartōfel-
zalat*
- kartōfelzalat** (*D.lp.* kartōfelzalat, *Ms.lp.* kartōfelzalaěe)
sałatka warzywna z ziemniakami *syn.* **kartōflanny saěōt**
- kartōfelzupa** (*D.lp.* kartōfelzupy) zupa ziemniaczana,
zupa z ziemniaków; zupa jarzynowa na bazie ziemnia-
ków; kartoflanka * *Kartōfelzupā ŕe robi ze kartōfli.* *
Uwarzā dźiŕej kartōfelzupā. *zob.* **kartōflůnka, knōlowō
zupa,** → *niem.* Kartoffelsuppe
- kartōflanny** 1. kartoflany, zrobiony z ziemniaków; ziem-
niaczany 2. **kartōflanne placki** placki ziemniaczane 3.
kartōflannō mŕjŕnka mąka ziemniaczana *syn.* **kartōfel-
mejl, knurowō mŕjŕnka** 4. **kartōflannō zupa** zupa ziem-
niaczana, zupa z ziemniaków *syn.* **kartōflůnka** 5. **kar-
tōflanny kosyk** koszyk na ziemniaki * *Narwoł zech trzi
kartōflanne kosyki jabkŕw.* *zob.* **kartōflōk, knurowy ko-
syk** 6. **kartōflanny saěōt** sałatka ziemniaczana *syn.* **kar-
tōfelzalat**
- kartōflicek** (*D.lp.* kartōflicka) *zdr. od kartōflik*
- kartōflik** (*D.lp.* kartōflika) *zdr. od kartōfel;* ziemniaczek,
kartofelek
- kartōflina** (*D.lp.* kartōfliny, *Ms.lp.* kartōfliŕne) nać ziemnia-
czana
- kartōfliny** (*tylko lm., D.* kartōflinŕw) nać ziemniaczana
- kartōflisko** (*D.lp.* kartōfliska) 1. pole po wykopaniu ziem-
niaków 2. *zgr. od kartōfel;* duży ziemniak * *Take wjelka
kartōfliska nŕj prziwŕjŕ.*
- kartōflorka** (*D.lp.* kartōflōrki, *Ms.lp.* kartōflōrce) 1. ko-
bieta lubiāca jeŕć ziemniaki 2. sprzedawczyni ziemnia-
ków 3. kobieta uprawiajāca ziemniaki
- kartōflōk** (*D.lp.* kartōflōka) 1. tęgoskōr cytrynowy, tęgo-
skōr pospolity (gatunek grzybów; *łac.* Scleroderma citri-
nium) *zob.* **brŕnōtny kurzōk, brŕnōtnō kurzōwka, kar-
tōflůnka, kurzi pāmppek** 2. kosz na ziemniaki *syn.* **kar-
tōflanny kosyk, knurowy kosyk** 3. zapiekanka z tartych
ziemniaków z cebulā, jajkami, mąkā i boczkiem; babka
ziemniaczana
- kartōflōki** (*tylko lm., D.* kartōflōkŕw) widły do nabiera-
nia ziemniaków (z zębam i zakończoneymi kulkami) *syn.*
grample
- kartōflōrz** (*D.lp.* kartōflōrza) 1. ktoś lubiācy jeŕć ziem-
niaki 2. sprzedawca ziemniaków 3. ktoś, kto uprawia
ziemniaki
- kartōflůna** (*D.lp.* kartōflůny, *Ms.lp.* kartōflůŕne) *zgr. od
kartōflůnka*
- kartōflůnka** (*D.lp.* kartōflůnki, *Ms.lp.* kartōflůŕnce) 1.
zupa ziemniaczana, zupa z ziemniaków; zupa jarzy-

nowa na bazie ziemniaków; kartoflanka *zob.* **kartôfelzupa**, **knôlowô zupa** 2. woda po gotowaniu ziemniaków 3. tęgoskór cytrynowy, tęgoskór pospolity (gatunek grzybów; *łac.* Scleroderma citrinium) *zob.* **brûnôtny kurzók**, **brûnôtnô kurzôwka**, **kartôflôk**, **kurzi pâmpek**

kartûn (*D.lp.* kartûnu, *Ms.lp.* kartûnie) 1. karton, tektura → *niem.* Karton 2. kreton (tkanina) * *Te fortuski sÿ s kartûnu.* *zob.* **kryjas** 3. perkal (tkanina) → *niem.* Kattun

kartûng (*D.lp.* kartûnga) pudło kartonowe, pudło tekturowe; karton * *Zapakujymy tyn gešyr do kartûnga.*

kartûnzek (*D.lp.* kartûnzka) *zdr. od kartûng*; pudełko kartonowe, pudełko tekturowe * *Mama mô tez w jedny kartûnzku bardzo stare kšÿzki.*

karwac (*D.lp.* karwaca) bat *syn.* **karbac**

karwacek (*D.lp.* karwacka) *zdr. od karwac*

karwjyncëc *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* karwjyncã; *cz.przesz.r.m.* karwjyncoł, *lm.cz.przesz.r.m.* karwjynceli) 1. niedomagać, chorować, być chorym * *Űn karwjyncy juz dzejšÿnëc lôt.* 2. narzekać (na choroby, dolegliwości) * *Űe targej tych gÿgÿtÿw, bo bãrdžes karwjyncoł, ze će brzuch boli.* 3. przymierać głodem, cierpieć niedostatek

karwjyncyńy (*D.lp.* karwjyncyńô) *rzecz. od karwjyncëc*

karwôt (*D.lp.* karwôta, *Ms.lp.* karwôce) pasterz, pastuch

karyncyjô (*D.lp.* karyncyje) karencja → *niem.* Karenz

karysôl (*D.lp.* karysôla) karuzela *zob.* **karasel**, **karasôl**

karyta (*D.lp.* karyty, *Ms.lp.* karyće) 1. powóz, karetka 2. przyczepka (do samochodu, motocykla) * *Űn ci w šÿwjÿnto ñe pojedže s karytÿ do lasa.* 3. wózek z dyszlem

karytka (*D.lp.* karytki, *Ms.lp.* karytce) *zdr. od karyta* 1. przyczepka (do samochodu, motocykla) * *Przi mopku mÿ hók co karytkã zapnÿnëc.* 2. wózek z dyszlem; wózek ręczny * *Pÿjdžymy s karytkÿ po trôwã przed kozã.* * *Tyn cytnôr cymyntu tã idže zawjÿž karytkÿ.* * *My to tã zaćÿnğÿnymy karytkÿ.*

karytkôrz (*D.lp.* karytkôrza) ktoś kto wykonuje przyczepki, wózki ręczne * *Idž do karytkôrza űobštalowãc nowÿ karytkã.*

kasa (*D.lp.* kase, *Ms.lp.* kajše) kasa * *Musymy to zapłãcić przì kajše.* * *B'ymy licyć kasã.* * *Džìšej zech je przì kajše.* * *Ta kasa ñe šÿtymuje.* * *W kajše ñe šÿtymowãt.* → *niem.* Kasse

kasarek (*D.lp.* kasarka) podbierak do ryb

kasarńa (*D.lp.* kasarńe) koszary *syn.* **kaserńa**, → *czes.* kasárny,

kasarńók (*D.lp.* kasarńôka) 1. ktoś mieszkający w koszarach 2. robotnik mieszkający w folwarku

kaserńa (*D.lp.* kaserńe) koszary *syn.* **kasarńa**, → *niem.* Kaserne

kasecôk (*D.lp.* kasecôka) magnetofon kasetowy

kaseta (*D.lp.* kasety, *Ms.lp.* kaseće) kaseta → *niem.* Kasette

kasino (*D.lp.* kasina, *Ms.lp.* kasińe) kasyno

kasjrer (*D.lp.* kasjrerera, *Ms.lp.* kasjrerze) kasjer

kasjrerka (*D.lp.* kasjrerki, *Ms.lp.* kasjrerce) kasjerka

kasjrowãc *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kasjrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kasjrowoł) 1. pobierać, kasować (pieniãdze, np. w kasie) * *Džìšej Francek kasjruje pińÿndže.* 2. unieważniać; dokonywać kasacji * *Kasjrowãli űozšÿndek.*

kasjrowãny (*D.lp.* kasjrowãno) *rzecz. od kasjrowãc*

kasjyrôcka (*D.lp.* kasjyrôcki, *Ms.lp.* kasjyrôcce) kasjerka

kasjyrôk (*D.lp.* kasjyrôka) kasjer

kaska (*D.lp.* kaski, *Ms.lp.* kasce) **lejšnô kaska** *bot.* parzydło leśne (*łac.* Aruncus dioicus) *syn.* **bjołe ciće**

kasńa (*D.lp.* kasńe) zbiornik, cysterna na wodę deszczową → *czes.* kašna, → *niem.* kasten

kasper (*D.lp.* kaspra, *D.lp.* kasprze) 1. kukła, kukielka 2. pajac * *Zrobjÿł ze šebje kaspra.* 3. *fraz. kasper Ololo daw.* pajac pojawiający się w jarmarcznych przedstawieniach; **wyglÿndać jak kasper Ololo** wyglądać dziwnie, śmiesznie * *Jak chop űoblyk galôty w štraffki, šakjet w budki, srokatÿ kosulã zÿtte strzewiki, to usjÿscy še š ñego šmjôli, a matki pokazowãły go bajtlÿ i padãły: „Tyn wyglÿndô jak kasper Ololo”. * *Dej še pozÿr, coby žs ñe wyglÿndałã jak kasper Ololo.* → *niem.* Kasperle*

kasperek (*D.lp.* kasperka) *zdr. od kasper*; kukielka

kasperkowy 1. kukielkowy 2. **kasperkowy tÿjater** teatrzyk kukielkowy *syn.* **kaspertÿjater**

kasperle (*tylko w M.*) *žart.* wygłupiające się dziecko * *Š cebje je take kasperle.* → *niem.* Kasperle ('Kacperek' — główna postać tradycyjnego niemieckiego teatru lalek)

kaspertÿjater (*kaspertÿjetru*) teatrzyk kukielkowy; teatr lalek *syn.* **kasperkowy tÿjater** → *niem.* Kasperletheater

kasprowãc *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kasprujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kasprowoł) pajacować, wygłupiać się

kasprowãny (*D.lp.* kasprowãno) *rzecz. od kasprowãc*

kasta (*D.lp.* kasty, *Ms.lp.* kašce) 1. podpora stropu wyrobiska 2. skrzynka, pudło 3. kasta → *niem.* Kaste

kastanowaty o umaszczeniu konia: ciemnobrązowy; kasztanowaty * *To je kastanowaty kÿn.*

kastanowy *przym. od kastûn*; kasztanowy * *Kastanowe drzewo je bardzo mjÿnke.* * *Tera hajcujã kastanowÿ drzewÿ.*

kastańôcka (*D.lp.* kastańôcki, *Ms.lp.* kastańôcce) kasztanka (klacz o umaszczeniu ciemnobrązowym)

kastańók (*D.lp.* kastańôka) kasztan (koń o umaszczeniu ciemnobrązowym) * *Ale fajnego kastańôka przedoł gospodôrz na tôrgu.* *zob.* **fuks**, **kastûn**

kastańôki (*tylko lm., D.* kastańôkÿw) kasztany, Schneidera późna (odmiana czereśni, drzewo i owoce; *łac.* Prunus avium)

kastel (*D.lp.* kastla) skrzynia na zaprawę murarską, wapno; kastro *zob.* **fôgel**, **kalfas**

kastelecka (*D.lp.* pudełeczko) *zdr. od kastelka*; pudełeczko

kastelka *zdr. od kastla*; pudełko, pudełeczko; skrzyneczka

kastla (*D.lp.* kastle) 1. skrzynia, skrzynka *zob.* **bojta**, **braka**, **draka**, **kastura**, **kista**, **krzińa**, **lôda**, **skrzyńa** 2. pudło → *schles.* Kastla, → *niem.* Kasten

kastlaty kraciasty; [mający wzór] w kratkę * *Taki kastlaty spodek mjałã.*

kastlicek (*D.lp.* kastlicka) *zdr. od kastlik*

kastlik (*D.lp.* kastlika) 1. szafka nocna 2. skrzynka * *Tyn radyjók to bÿł taki brÿnôtny kastlik.*

kastlowãc *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kastlujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kastlowoł) kreślić, tkać, drukować w kratkę

- kastlowany** kraciasty; [mający wzór] w kratkę * *Ůod kogo'js dostala tã kastlowanũ dekã?* * *Ůũn chodži w kastlowanej kosuli.*
- kastlowańy** (*D.lp.* kastlowańô) rzecz. od **kastlować**
- kastlowy** skrzynkowy * *S pocũntku robjũł zach plaskate drachy, a potỹ kastlowe.*
- kastracyjô** (*D.lp.* kastracyje) kastracja → *czes.* kastrace, → *niem.* Kastration
- kastrować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kastrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kastrowoł) kastrować
- kastrowańy** (*D.lp.* kastrowańô) rzecz. od **kastrować**
- kastrownik** (*D.lp.* kastrownika) ktoś zajmujący się kastrowaniem zwierząt
- kastrôl** (*D.lp.* kastrôla) 1. duży garnek (zwykle żeliwny); gar, sagan * *Wodã my grzôli w kastrôlach.* * *W kastrôlu starka warzũła gadźiñe futer.* * *Pjyrwej to se u nôs w kastrôlu dźeçi kũmpało.* 2. daw. kocioł do gotowania bieleziny 3. kask, hełm 4. żart. głowa, łeb * *Jô ñe wjã, co trza mjec w kastrôlu, zeby take gupoty wygadowaç.* → *schles.* Kastrull
- kastrôlek** (*D.lp.* kastrôlka) *zdr.* od **kastrôl**; mały garnek, rondel
- kastrôliczek** (*D.lp.* kastrôlicka) *zdr.* od **kastrôl**; rondel → *niem.* Kasserolle
- kastrôlik** (*D.lp.* kastrôlika) *zdr.* od **kastrôl**; mały garnek, rondel → *niem.* Kasserolle
- kastura** (*D.lp.* kastury, *Ms.lp.* kasturze) 1. duża skrzynia *zob.* **bojta**, **braka**, **draka**, **kastla**, **kista**, **krziña**, **lôda**, **skrzyña** 2. przedmiot lub pojazd o dużych gabarytach * *Jak by aũtobus jechoł, to by'ch przeca widźoł, bo to je takô wjelkô kastura.* *zob.* **ũbora**
- kastũn** (*D.lp.* kastana, *Ms.lp.* kastañe) 1. kasztan (drzewo) 2. kasztan (koñ o umaszczeniu ciemnobrązowym) *zob.* **kastańôk**
- kasyrz** (*D.lp.* kasyrza) 1. skarbnik 2. kasjer → *niem.* Kasierer
- Kaszeba** (*D.lp.* Kaszeby) Kaszub, Kaszuba * *Kaszeby mogỹ se ucyç swojygo jỹzyka wé skole.*
- kaszebski** kaszubski
- kat** (*D.lp.* kata, *Ms.lp.* kaçe) kat → *czes.* kat
- kataç:** **kataç tã** gdzie tam; ależ skąd; nic podobnego; skądże znowu
- katakũmby** (*tylko lm., D.* katakũmbũw) katakumby → *czes.* katakomby
- katalôg** (*D.lp.* katalôga) katalog → *niem.* Katalog
- katalôgowy** katalogowy
- katana** (*D.lp.* katany, *Ms.lp.* kاتاñe) kaftan, kurtka
- katar** (*D.lp.* kataru, *Ms.lp.* katarze) katar → *niem.* Katarh
- kataster** (*D.lp.* katastru, *Ms.lp.* katastrze) kataster → *czes.* katastr, → *neim.* Kataster
- katastralny** katastralny
- katastrôfa** (*D.lp.* katastrôfy) katastrofa → *czes.* katastrofa, → *niem.* Katastrophe
- katawer** (*D.lp.* katawru, *Ms.lp.* katawrze) miejsce pochówku zdechłego bydła → *niem.* Kadaver ('padlina')
- katechejza** (*D.lp.* katechejze, *Ms.lp.* katechejże) katecheza → *niem.* Katechese
- katedrala** (*D.lp.* katedrala) katedra, kościół katedralny → *niem.* Kathedrale
- katejdra** (*D.lp.* katejdry, *Ms.lp.* katejdrze) katedra 1. katedra (podwyższenie z biurkiem dla nauczyciela w szkole) → *niem.* Katheder 2. katedra, kościół katedralny
- katejdralny** katedralny
- katejmus** 1. (*D.lp.* katejmusa, *Ms.lp.* katejmuše) katechizm (książka); podręcznik do nauki religii * *Ůũna znô cały katejmus.* 2. (*D.lp.* katejmusu, *Ms.lp.* katejmuše) katecheza, nauka religii; **chodźić na katejmus** uczęszczać na naukę religii; **ucyç katejmus** prowadzić lekcje religii * *U nôs bũł przed pjyrsej wojnỹ kapelũnek, ftory ucũł katejmus po polsku.* * *W jedyn dźyñ przeznaczũny ůod kšyñdza modźi mušeli iš na katejmus.* * *Nas farôrz ñe robjyli katejmusu, yno pedźeli kôzañy przy šlubje.* * *Po skole idã na katejmus.* * *Coby iš do pjyrsej kũmũñje, trza bũło przũdźi chodźić na katejmus.* → *niem.* Katechismus
- katejmousek** (*D.lp.* katejmuska) *zdr.* od **katejmus**; mały katechizm
- katejmusowy** katechizmowy
- katolicyzmus** (*D.lp.* katolicyzmusu, *Ms.lp.* katolicyzmuše) katolicyzm → *niem.* Katholizismus
- katolicka** (*D.lp.* katolicki, *Ms.lp.* katolicce) katoliczka → *niem.* Katholikin
- katolicki** katolicki * *U nôs je katolicki kojšcũł.* * *My šỹ katolickô familijô.* * *Namũwjũł go na katolickỹ wjarã.* → *niem.* katholisch
- katolik** (*D.lp.* katolika, *M.lm.* katoliki) katolik * *Ty zejš je katolik?* → *czes.* katolík, → *niem.* Katholik
- katować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* katujã, *lp.cz.przesz.r.m.* katowoł) **w połaczeniu z B.:** katować, znęcać się * *Ůojçec katowoł dźoũchy, ze myjšleli, ze zabije.*
- katowańy** (*D.lp.* katowańô) rzecz. od **katować**
- katowski** *przym.* od **Katowicé**; katowicki * *Trefjyli my katowske dźoũchy.*
- katôda** (*D.lp.* katôdy, *Ms.lp.* katôdze) katoda → *niem.* Kathode
- katrup** (*D.lp.* katrupa) nędzny, lichy, wychudły koñ; szkapa
- katus** (*D.lp.* katusa, *Ms.lp.* katuše) puszczyk zwyczajny (gatunek ptaków, łac. Strix aluco)
- kaũcyjô** (*D.lp.* kaũcyje) kaucja
- kaũç** (*D.lp.* kaũça) kanapa, tapczan, wersalka → *niem.* Couch, Kautsch
- kaũçek** (*D.lp.* kaũćka) *zdr.* od **kaũç**
- kaũçowy** *przym.* od **kaũç**; kanapowy, tapczanowy, wersalkowy
- kaũçuk** (*D.lp.* kaũçuku) kauczuk * *Ze kaũçuku se robi gũmin.* → *czes.* kauçuk, → *niem.* Kautschuk
- kaũçukowy** kauczukowy → *czes.* kauçukowy
- kaũfhaũz** (*D.lp.* kaũfhaũzu) dom towarowy, dom handlowy * *Uwiyũ se do kaũfhaũzu kupiç gešyñki.*
- kaũgũmin** (*D.lp.* kaũgũminu, *Ms.lp.* kaũgũmiñe) guma do żucia * *Stoł przy mje i zuchłoł kaũgũmin.* → *niem.* Kaugummi
- kaũtabaka** (*D.lp.* kaũtabaki) tytoń do żucia
- kawa** (*D.lp.* kawy) kawa *zob.* **kafej**, **bônkafej**, **bônkawa**, → *czes.* káva
- kawalerist** (*D.lp.* kawalerista, *Ms.lp.* kawalerišce, *M.lm.* kawaleristy) kawalerzysta *syn.* **dragũn**, **kũnny wojôk**, → *niem.* Kavallerist

kawaleryjô (*D.lp.* kawaleryje) kawaleria *zob.* **kůnica**, → *czes.* kawalerie, → *niem.* Kavallerie

kawalyr (*D.lp.* kawalyra, *D.lp.* kawalyrze) kawaler; **do- stać kawalyra** znaleźć kandydata na męża; **stary kawa- lyr** stary kawaler; **za kawalyra** w kawalerskich czasach

kawalyrski 1. kawalerski 2. **kawalyrskô choroba** syflis

kawitacyjô (*D.lp.* kawitacyje) kawitacja → *czes.* kavitace, → *niem.* Kavitation

kaw *wykrz. dżw. głos kawki* * *Kawka robi: kaw, kaw, kaw.*

kawka (*D.lp.* kawki, *Ms.lp.* kawce) kawka, kawka zwy- czajna (gatunek ptaków, *łac.* Corvus monedula) *zob.* **kajśa**, → *czes.* kawka

kawoł (*D.lp.* kawoła, *Ms.lp.* kawole) *zgr. od kawołek* * *To je kawoł byka, ta gałŷjż, co se ztůmała.* → *dlniem.* kavel

kawołeczek (*D.lp.* kawołeczka) *zdr. od kawołek* kawołeczek, kawołatek

kawołek (*D.lp.* kawołka) kawołek

kawowy kawowy

kazamata (*D.lp.* kazamaty, *Ms.lp.* kazamaće) kazamata → *niem.* Kasematte

kazejina (*D.lp.* kazejiny, *Ms.lp.* kazejińe) kazeina → *czes.* kazein

kaznodźyj (*D.lp.* kaasnodźeja) kaznodzieja

kā gdzie * *Ńe wjedźoł, kā go mjoł powjejsić, tyn ŷobróz.*

kājśisko (*D.lp.* kājśiska) *zgr. od kās*

kāmpa (*D.lp.* kāmpy) 1. kępa (zwarta grupa roślin, np. drzew, krzewów, kwiatów) * *Mjeli tā całe kāmpy rabar- bru.* 2. górka, pagórek 3. **mrowcô kāmpa** mrowisko *syn.* **mrowisko, mrowjecńik, mrowcô kāmpka** 4. **pod kāmpā** pod górę, pod górkę

kāmpecka (*D.lp.* kāmpecki, *Ms.lp.* kāmpecce) *zdr. od kāmpka*

kāmpka (*D.lp.* kāmpki, *Ms.lp.* kāmpce) *zdr. od kāmpa* 1. kęпка 2. mała górka, pagórek 3. *fraz. mjeć do skoły pod kāmpkā* nie uczyć się, zaniedbywać naukę w szkole *syn.* **mjeć pod gůrkā do skoły; na skołā kamjŷńůma ćepać** 3. **mrowcô kāmpka** mrowisko *syn.* **mrowisko, mrow- jecńik, mrowcô kāmpa** 4. **pod kampkā** pod górę, górkę * *Musymy kogojs zawołać, co nŷ tyn wŷzyk poćišńe, bo samoćŷzki ŷe wjedźymy pod tā kāmpkā.*

kāmpsko (*D.lp.* kāmpska) *zgr. od kāmpa*

kāndego: składnik niektórych przekleństw, np.: do djōska kāndego, do kāndego farůna, farůna kāndego, jerůna kāndego, pjerńika kāndego, pjerucha kāndego, pjerůna kāndego, pralejdy kāndego

kāndy I. zaimek przysłowny: 1. **pytajny:** (a) gdzie * *Kāndy zejś to bywoł?* * *Kāndy zejś to dała?* * *Kāndy zejśće robjyli?* (b) dokąd * *Kāndy ŷŷn posoł?* * *Kāndy to zajś idźes?* (c) którędy * *Kāndy ŷŷn sā wlōz?* 2. **względnny:** (a) gdzie, kędy * *Tak by'ch rada snōdła mo- jich bratůw, ale ŷe wjā kāndy jich mogā snojś.* * *Lezy ŷŷn tā w grobje, a jō ŷe wjā kāndy.* (fragment piosenki) (b) dokąd, kędy * *Jō ŷe wjā, kāndy mŷj chop pojechał.* (c) którędy, kędy * *Jō ŷe wjā, kāndy bez tyn las noŷlepi przejechać.* 3. **nieokreślony:** (a) gdzieś * *ŷŷn ŷe kāndy stracůł.* * *Na gůrze ŷy mōs jich tā kāndy?* (b) dokądś * *Ty mōs prŷznŷ studołā, zamjā kŷńa mōs woła. A jak przidźe kāndy jechać, to pozycōs koła.* **II. wykrz. skład- nik niektórych przekleństw, np.: djōska kāndy, fa- růna kāndy, jezderjō kāndy, pjerńika kāndy III. w**

wyrazeniach: 1. **a kāndy tā** a gdzie tam; ależ skąd 2. **kāndy jaki** jakikolwiek, jaki bądź 3. **kāndy ŷwāndy** gdzieniegdzie 4. **lecy kāndy | leda kāndy | ledy kāndy** (a) byle gdzie * *ŷŷn lecy kāndy łajźi, a potŷ przŷłajźi do dŷm zmazany.* (b) w różnych miejscach * *Lecy kāndy na ćebje bjadolŷ: w roboće, w ŷynku.* * *ŷŷn leda kāndy cojś nojđze.* (c) w różne miejsca * *My leda kāndy jezdzymy na urlōp.* (d) gdzieniegdzie * *Ńic tā ŷy mōs, lecy kāndy roj- śikŷŷn widać.* (e) gdziekolwiek, gdzie bądź * *Leda kāndy take cojś snojđzes.* (f) dokądkolwiek * *Lecy kāndy mo- zymy jechać.*

kāndyjś 1. gdzieś, kędyś * *Kāndyjś to sā muśi lezeć.* 2. dokądś, kędyś * *Ńyma go, kāndyjś posoł.* *syn. dźejś, kajś* 3. którędyś, kędyś

kāndyz gdzieś * *Kāndyz to je? zob. dźyz, kajz*

kāńdźe: kāńdźe, az dopóki, dopóty * *Ńedźi tā kāńdźe, az go mjŷłō wykupić ŷe bāńdźe.*

kāńdźora (*D.lp.* kāńdźory, *Ms.lp.* kāńdźorce) lok, kędziór

kāńdźorka (*D.lp.* kāńdźorki, *Ms.lp.* kāńdźorce) *zdr. od kāńdźora;* loczek, kędziorek

kās I. licz. nieokr. (st. wyż. wjŷncŷy) 1. dużo, wiele, sporo; **za kās** za dużo, za wiele; **kŷsek za kās** trochę za dużo, trochę za wiele; **ze kās** z dużą ilością * *Tyn trzeći synek mō kās dźeći.* * *Za kās zejś mi tego przŷiwjŷz.* * *Zawjjało ŷe rōlady dobrze ŷŷmascŷne ŷpekŷ, moŷtrichŷ, ze kās ce- bule, korzyńō i soli.* * *Kās lōt potŷ zech to w cajtŷnŷgu przecytała.* * *ŷodra ŷod wjekŷŷw dōwała utrzymańy kās ludźŷ.* 2. *fraz. kās ŷe myjśleć | za kās ŷe myjśleć* być wyniosłym, zarozumiałym 3. **ta'kās | tak kās;** tak dużo, tak wiele * *Ńe bŷłō jich tā ańi ta'kās.* 4. **w kās** w wielu * *Ńpywaty my tyz w kās inksych gminach.* **II. przys.** 1. o wiele, znacznie * *Nōs i tak je kās wjŷncŷy.* * *Pjyrwej nŷ ŷe zŷłō kās lepi.* * *To bāńdźe trzwałō kās duzy, jak zech ŷe myjśłō.* * *Ta dźoŷcha je kās starsō ŷod ŷego.* * *Majŷ tā pōrā kās starsych kŷŷzkwŷ.* 2. **(kŷmu, na cŷ) kās zōlezy** (komu, na czym) bardzo zależy **III. rzecz. (D.lp. kās, Ms.lp. kājśe, M.lm. kās)** 1. tratwa powstała z połączenia kilku mniejszych tratw; **kludźić kās** pły- wać tratwami; spławiać drewno tratwami * *Kās je zro- bjŷny ze tōflŷw.* 2. kawałek, kawał, bryła czegoś; keś * *Wjelke kās* wćepowałō ŷe do haśōka. 3. odcinek, kawał (drogi, czasu, powierzchni) * *Jego kobjyta juz ŷworny kās ŷodesła ŷod chałpy.* * *To bŷłō kās drŷgo ŷjŷnd.* * *Tā kozdy rok bŷł kās lnu.* 4. sztuka (pojedynczy przedmiot, egzemplarz, element) * *Mŷmy sesnōśće kāsŷw bydła.* 5. wyrębany kwadratowy kawał w lodzie, który zostaje w lodzie (nie usuwa się go). * *Wy b'će po tych kāsach tak dugo skōkać, ŷze ŷe ŷorygōće.*

kāsliczek (*D.lp.* kāslicka) *zdr. od kāslik*

kāslik (*D.lp.* kāslicka) *zdr. od kās*

kāsrazowy wielokrotny

kćeć *ndk (lp.cz.ter.: 1.os. ktā, 3.os. kte; lm.cz.ter.: 1.os. ktymy, 2.os. ktōće, 3.os. ktajŷ; lp.cz.przesz.r.m. ktoł)* kwitnąć; rozwijać się z pączków; rozkwitać * *Zbozy kte.* * *Borŷwki ktajŷ.*

kćuk (*D.lp.* kćuka) 1. sęk odstający z boku klocka drewna 2. kciuk *zob.* **kśćuk, palec, śćuk**

ke: ke, ke, ke *przywoływanie ptaków; wabienie pta- ków*

kec: kec, kec, kec (a) *przywoływanie cieląt* (b) *przywoływanie kóz*

keca: keca *ná przywoływanie cieląt*

keć 1. żeby, oby 2. gdyby, jakby
zob. dyby, kyby

kećôk (*D.lp. kećôka*) karuzela łańcuchowa; karuzela z łańcuchami * *Przejechali my śe kećôkŷ.*

kedra (*D.lp. kedry, Ms.lp. kedrze*) szewstwo *syn. sewjecztwo*, → *niem. Keder*

kefjyr (*D.lp. kefjyru, Ms.lp. kefjyrze*) kefir → *czes. kefir, → niem. Kefir*

kefjyrowy kefirowy

kej I. zaimek przysłowny: 1. *pytajny*; kiedy * *A kej to przijechali?* * *Kej dŷ mje przidżes?* * *A kej pojadŷ, jutro?* * *Kej to zrobis?* * *Kej ŷŷn sŷ zajś bŷndże.* * *Pytoł śe mje, kej to chcŷ przisŷ.* 2. *względny*; kiedy * *Jô ŷe wjŷ, kej ŷŷni przijadŷ.* **II. spójnik wprowadzający wypowiedzenie podrzędne:** 1. *czasowe*; kiedy, gdy * *Widżoł'ech ċe pŷyrsy rŷz, ke'js śe urodźŷła.* * *ŷŷn stanŷn dopjyro kej zazwŷnyli na dwanoŷtŷ.* 2. *przyczynowe*; kiedy, gdy, skoro, że * *Dŷ ċi, kej to rŷd mŷs.* * *ŷech śe ucy, kej mŷ interesŷ.* * *Na co'js kupjŷła tyn kancjŷnoł, kej cytaċ ŷe umjys?* * *Jô je rada, kej to rŷz wiŷi.* * *Na co go wołŷs, kej go nŷyma?* * *Kej ċi śe ŷe podobŷ, to śe namŷw insŷ.* * *Kej zejś juz sŷ przisoł, to mi powjydz, dże tera robis.* * *Przisoł zejś po pijŷndze, kej robota ŷe je skŷjŷncŷnŷ.* * *Ćŷz płaces, kej dobrze wjys, iże mojŷ ŷe bŷndżes.* 3. *warunkowe*; kiedy, gdy * *Kej to skŷjŷncyċe, zrobjymy fajramt.* 4. *dopełnieniowe* * *ŷŷn ŷe wjedźoł, kej śe urodźŷł.* **III. partykuła**; gdy * *Jô społ, kej wrŷz ftojs włŷz do izby.* **IV. w wyrażeniach:** 1. **kej bŷndź** kiedykolwiek 2. **kej iŷdzŷ** kiedy indziej, innym razem, przy innej okazji, w innym czasie *zob. inedy, kejnedy, kjedy inedy* 3. **leda kej** obojętnie kiedy, kiedyś (w nieokreślonym czasie)

kejfer (*D.lp. kejfra, D.lp. kejfrze*) chrząszcz, chrabąszcz → *niem. Käfer*

kejferek (*D.lp. kejferka*) *zdr. od kejfer*

kejgel (*D.lp. kejgla*) 1. kręgiel; **kulaċ w kejgle** grać w kręgle * *Dziśej idźymy pograċ w kejgle.* * *Jutro idymy na kejgle.* * *Kozdŷ ŷedźelŷ kulali w kejgle.* 2. **kulaċ w kejgle** grać w kręgle * *Kozdŷ ŷedźelŷ kulali w kejgle.* 3. *mat. stożek*; **zerrŷŷnty kejgel** stożek ściċty *zob. kŷnus* → *niem. Kegel*

kejgelek (*D.lp. kejgelka*) *zdr. od kejgel*

kejgelklub (*D.lp. kejgelklubu*) klub kręglarski → *niem. Kegelklub*

kejglarstwo (*D.lp. kejglarstwa*) kręglarstwo

kejglowaty stożkowaty

kejglowŷa (*D.lp. kejglowŷe*) kręgielnia

kejglŷr (*D.lp. kejglŷrza*) kręglarz

kejks (*D.lp. kejksa, Ms.lp. kejksċe, M.lm. kejkse*) 1. keks (rodzaj ciasta) * *To ŷe je torta, to je twarde choby kejks.* 2. kruche ciastko * *ŷic ŷy mŷ do kawy, aŷi kołŷca, aŷi kejksŷw.* * *Kafeju mi brachło, kejksa ŷy mŷ w ċŷ potŷŷnkaċ.* * *Kejkse pjecymy na kozdy fajer.* 3. twarde ciastko; herbatnik * *Na tych kejksach zech zŷmbska połŷmoł.* * *Kejkse trza bŷto noŷprzŷd namocyċ w wodźe aze zmjŷŷnkŷŷ.* 4. **kejkse** pierniczki (pieczone na ŷwiċta Bożego Narodzenia) * *Na ŷwjŷnta robi śe kejkse.* * *Trzi*

dŷi przed wilijŷ robjyli my kejkse.

→ *niem. Keks*

kejkslik (*D.lp. kejkslika*) *zdr. od kejks*

kejksċik (*D.lp. kejksċika*) *zdr. od kejks*

kejlhebel (*D.lp. kejlhebla*) strug żłobnik, strug profilowany → *niem. Kehlhebel*

kejnedy kiedy indziej, innym razem, przy innej okazji, w innym czasie * *ŷe przisoł aŷi na wjosnŷ aŷi kejnedy.* * *Jô ċi to powjŷ kejnedy.* * *Kejnedy ċi to dŷ.* * *Jô kejnedy dŷ wŷs przidŷ.* *zob. inedy, kjedy inedy, kej iŷdzŷ*

kejś kiedyś

kejśi kiedyś

kejśik kiedyś; dawniej

kejwik (*D.lp. kejwika*) 1. klatka (dla zwierząt) * *Krŷliki sŷŷ w kejwiku.* → *niem. Käfig* 2. miejsce w ulu, gdzie przebywa krŷlowa-matka

kejza (*D.lp. kejze, Ms.lp. kejze*) 1. ser (nie twarŷg) **kejza do krŷŷnŷ** ser, ktŷry siċ kroċ (np. ser żŷłty); **zołtŷ kejza** ser żŷłty; **kejza do mazaŷnŷ** ser do smarowania (np. topiony); **ċċatŷ kejza** | **skwitŷnałŷ kejza** | **stŷchłŷ kejza** ser pleŷniowy * *Italŷki na wsyŷtko sujŷŷ potartŷŷ kejzŷ.* * *Jŷ gelŷnik chleba pomazany kejzŷŷ.* * *Mŷŷ kejzŷ do krŷŷŷnŷ i kejzŷ do mazaŷnŷ.* → *niem. Käse* 2. *fraz. pujsċċċ kejzŷ* powiedzieċ głupstwo, bzdurċ

kejzeblat (*D.lp. kejzeblatu, Ms.lp. kejzeblaċe*) niepoważna, byle jaka gazeta; czasopismo o niskim poziomie; szmatławiec; brukowiec → *niem. Käseblatt*

kejzekuch (*D.lp. kejkzeka*) sernik *syn. syrŷnik*, → *niem. Käsekuchen*

kejzekusek (*D.lp. kejkzeka*) *zdr. od kejkzeka*; serniczek

kejzogŷdka (*D.lp. kejkzogŷdki, Ms.lp. kejkzogŷdce*) bezsensowna gadanina * *ŷmjerdzŷŷncŷŷ kejkzogŷdkŷŷ gŷmby ŷebje i robotŷŷ ludźŷŷ wymazŷŷ.*

kejzowŷa (*D.lp. kejkzowŷe*) wytwŷrnia sera

kekaċ *ndk (1.os.lp.cz.ter. kekŷ, lp.cz.przesz.r.m. kekoł)* przywoływać, wabiċ

kelner (*D.lp. kelnera, D.lp. kelnerze*) kelner → *niem. Kellner*

kelnereċka (*D.lp. kelnereċki, Ms.lp. kelnereċce*) *zdr. od kelnerka*

kelnerka (*D.lp. kelnerki, Ms.lp. kelnerce*) kelnerka → *niem. Kellnerin*

kepa (*D.lp. kepy*) 1. *w piłce noźnej*: głŷwka, odbicie piłki głŷwŷ; 2. **strzelċċ s kepy w piłce noźnej**: strzelċċ z głŷwki

keper (*D.lp. kepra, Ms.lp. keprze*) ostry nŷz na długim trzonku (do ogłŷwiania burakŷ cukrowych rosnŷcych na polu) *zob. ŷtecher*, → *niem. Kŷpfer*

kepki (*tylko lm., D. kepkiŷ*) 1. gra polegajŷca na odbijaniu piłki głŷwŷ i trafianiu niŷ np. do bramki, bramy; gra w głŷwki * *Juz ŷe bŷto kej iŷ pograċ w kepki.* 2. odbijanie piłki głŷwŷ * *Keпки ŷto robiċ wsŷŷndże.*

kepkowaċ *ndk (1.os.lp.cz.ter. kepkiŷ, lp.cz.przesz.r.m. kepkowoł)* odbijaċ piłkċ głŷwŷ

kepkowaŷy (*D.lp. kepkowaŷo*) *rzecz. od kepkowaċ*

keratina (*D.lp. keratiny, Ms.lp. keratiŷe*) keratyna → *niem. Keratin*

kerner (*D.lp. kenera, D.lp. kernerze*) punktak → *niem. Kŷrner*

kernzajfa (*D.lp.* kernzajfy) szare mydło * *Kernzajfã pjyr-wej kupowało še na stãngi.*

kernzôla (*D.lp.* kernzôle) zelówka * *Wé strzewikach mŷ kernzôlã.*

kert 1. w tył zwrot → *niem.* kehrt 2. **zrobić (s kŷ) kert** zawrócić (kogo) * *Zrobjyli ś nŷ kert!*

kerwiś (*D.lp.* kerwiśa) zmiotka → *niem.* Kehrwisch

kesel (*D.lp.* kesla) kocioł, duży garnek * *Nasú zech do kesla kartôfli.*

keselwagŷn (*D.lp.* keselwagŷna, *Ms.lp.* keselwagŷnie) wagon cysterna *zob.* **achtel, cepel, cisterna, cysterňa**

kestla (*D.lp.* kestle) 1. kratka (narysowana, wydrukowana, wyświełlona) * *Džoŷchy cychowały kestle patykŷ na ŷymi.* *zob.* **budka** 2. **grać w kestle** grać w klasy * *Džoŷchy grały w kestle.* * *Jak še grało w kestle, to noŷprzŷd trza bŷło kamjyrŷn abo skjołko wćepnŷnŷc do kestle. Potŷ tak skôkać, coby nŷ nadepnŷnŷc na lŷnŷjŷ a nie wlyjŷ tã, kaj skjołko wlećało.* *syn.* **budki skôkać, grać w chopã, grać w chopka**

ket (*D.lp.* keta, *Ms.lp.* keće) **frak** *syn.* **frak**

keta (*D.lp.* kety, *Ms.lp.* keće) 1. łańcuch (w maszynie, w pojeździe) * *Jô mŷ slecanŷ ketã przŷ kole.* * *Keta w mopku nŷ moze być za štram.* * *Lŷft ċi s kety ućek.* (żartobliwe powiedzenie) 2. ozdobny łańcuch (np. na choinkę) 3. łańcuszek (na szyję); naszyjnik; wisiorek (na szyję); łańcuszek od zegarka * *Wé weśće starzik nojśyli zygarek na keće.* * *Dostała'ch ŷod chopã zlotŷ ketã.* 4. *fraz.* **ćepãć še jak mrowjec na keće** bardzo się denerwować; miotać się → *niem.* Kette

ketka (*D.lp.* ketki, *Ms.lp.* ketce) naszyjnik

ketowy łańcuchowy

ketynśicer (*D.lp.* ketynśicra, *D.lp.* ketynśicrze) osłona łańcucha (przy rowerze) *syn.* **ketynśuc**

ketynśpaner (*D.lp.* ketynśpanera, *D.lp.* ketynśpanerze) napinacz łańcucha (w starych rowerach) * *Ketynśpanerŷ naćŷŷngô še ketã.*

ketynśuc (*D.lp.* ketynśucu) osłona łańcucha (przy rowerze) *syn.* **ketynśicer**

ketynzejga (*D.lp.* ketynzejgi, *Ms.lp.* ketynzejdze) piła łańcuchowa

kibel (*D.lp.* kibla) wiadro, kubeł *zob.* **ajmer, amper,** → *niem.* Kübel

kibelek (*D.lp.* kibelka) *zdr.* od **kibel**; wiaderko; kubełek

kibelkowy wiaderkowy

kiblik (*D.lp.* kiblika) *zdr.* od **kibel**; wiaderko; kubełek

kichac (*D.lp.* kichaca) *żart.* nos

kichać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kichŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* kichôł) kichać

kichańy (*D.lp.* kichańô) *rzecz.* od **kichać**; kichanie

kichel (*zwykle w lm., D.lp.* kichla) 1. kručhe ciastko 2. **anyskowy kichel | hanyskowy kichel** anyżek (ciastko) *syn.* **ańiskichel**

kichelek (*D.lp.* kichelka) *zdr.* od **kichel**

kichnŷnŷc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* kichnã, *lp.cz.przesz.: r.m.* kichnŷn, *r.ż.* kichła) kichnać * *Tak gojśno kichnŷn, co aze śćany drzaty.*

kichŷńŷcy (*D.lp.* kichŷńŷcô) *rzecz.* od **kichnŷnŷc**

kichôł (*D.lp.* kichôla) *pejor.* nos; nochal * *Kichôle sŷ jak klamka ŷod zôkrystyje abo posypka na kołôcu.* * *Kichôle*

sŷ jak posypki, jak lejtkolby abo jak klamki ŷod zôkrystyje.

kichôlek (*D.lp.* kichôlka) *zdr.* od **kichôł**

kicka (*D.lp.* kicki, *Ms.lp.* kicce) 1. pęczek 2. wiązanka kwiatów, bukiet, bukiecik 3. zestawiony ogonek po związaniu czegoś (np. worka, włosów)

kićlik I. *rzecz.* (*D.lp.* kićlika) ktoś mający łaskotki **II.** *przym.* *nieodm.* łaskotliwy → *niem.* kitzlig

kicołka (*D.lp.* kicołki, *Ms.lp.* kicołce) *zdr.* od **kicka**

kić: **kić, kić, kić, kić przywoływanie kota** *zob.* **ć, ċi**

kića (*D.lp.* kiće) 1. rodzaj kwiatostanu (grono, baldach, baldachogrono, kłos, kotka) 2. korona (drzewa) * *Bŷł wjater i kića ŷod tego strŷma še potŷmała.*

kićik (*D.lp.* kićika) mały kot; kotek * *Tyn kićik je taki gryfnŷ, cołki śiwy.* * *Kićik wlećôł do rynnŷ.*

kićimynt (*D.lp.* kićimyntu, *Ms.lp.* kićimŷńce) 1. mały sklepik; mały warsztat; drobny interes; mała firma * *Byli zejśće w kaŷfhaŷze abo w jakŷ kićimŷńce?* *zob.* **fitulityngeseft** 2. klitka, małe pomieszczenie

kidać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kidŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* kidoł) 1. kapać 2. **o deszczu:** kropić, popadywać 3. brudzić, plamić, chlapać (czymś płynnym lub półpłynnym, zwykle piciem lub jedzeniem) * *Ale kidôs tŷ zupŷ.*

kidańy (*D.lp.* kidańô) *rzecz.* od **kidać**

kidnŷnŷc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* kidnã, *lp.cz.przesz.: r.m.* kidnŷn, *r.ż.* kidła) 1. nalać, wlać * *Kidńi mi trochã zuru.* 2. **o czymś płynnym lub półpłynnym:** nałożyć * *Kidńi sã jescy trochã tego wôpna.* 3. **o małej ilości czegoś płynnego lub półpłynnego:** kapnąć; spaść * *Kidto ċi cojś na galôty.* 4. dać (niewielką ilość czegoś, coś na odczepnego) * *Kidnŷn mu za tã robotã setkã i nŷc wjŷŷncŷ.* 5. skapnąć; (**kŷmu, co**) **skapło** (kto, co) przy okazji dostał * *Ńe cekej, azby ċi co s tego kidto.* 6. uderzyć, przywalić * *Jak ċi tak kidnã, to bãńdŷes widzoł.*

kidńŷńcy (*D.lp.* kidńŷńcô) *rzecz.* od **kidnŷnŷc**

kidrać *ndk* (*lp.cz.ter.: 1.os.* kidrzã, *3.os.* kidrze; *lp.cz.przesz.r.m.* kidroł) brudzić, plamić, chlapać (czymś płynnym lub półpłynnym, zwykle piciem lub jedzeniem)

kidrać še *zwr. ndk* 1. brudzić się, plamić się, chlapać się (czymś płynnym lub półpłynnym, zwykle piciem lub jedzeniem) 2. *fraz.* **kidrać še terŷ | kidrać še zurŷ** (a) kompromitować się, ośmieszać się (np. nie umiając się wysłować, opowiadając bzdury) (b) udawać niezorientowanego w jakiejś sprawie; udawać głupka *zob.* **blamazować še, blamjyrować še, blamować še, boŷźnić še, lôć še**

kidrańy (*D.lp.* kidrańô) *rzecz.* od **kidrać**

kijek (*D.lp.* kijka) *zdr.* od **kí**; kijek

kijôcek (*D.lp.* kijôcka) *zdr.* od **kijôk**; kijek

kijôsek (*D.lp.* kijôska) *zdr.* od **kijôk**; kijek

kijôk (*D.lp.* kijôka) kij, patyk * *Ńy môs tã jakygo ċyńkygo kijôka?*

kijsko (*D.lp.* kijska) *zgr.* od **kí**

kijŷnka (*D.lp.* kijŷunki, *Ms.lp.* kijŷunce) podpórka przy sianach

kijŷn (*D.lp.* kijŷna) *zgr.* od **kí** **kijŷn**

kikslik (*D.lp.* kikslika) ogonek (z włosów) * *Mũgła še te wosy sporzŕjŕndzić, a nie yno taki kikslik mjata.* * *Űŕna mŕ yno taki kikslik ze wosŕw.*

kikut (*D.lp.* kikuta, *Ms.lp.* kikuće) *žart.* ręka

kilać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kilŕ, *lp.cz.przesz.r.m.* kiloł) łaskotać; drażnić * *Ta wołna mje kilŕ.* * *Ńe kilej mje tak feste, bo banã scukała.* *syn.* **łechtać**, → *niem.* kitzeln

kilać še *zwr.* *ndk* łaskotać się * *Mamo, a ŕŕni še kilajŕ.*

kilakać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kilakŕ, *lp.cz.przesz.r.m.* kilakoł) łaskotać

kilakać še *zwr.* *ndk* łaskotać się

kilakańy (*D.lp.* kilakańŕ) *rzecz.* od **kilakać**

kilańy (*D.lp.* kilańŕ) *rzecz.* od **kilać**; łaskotanie

kiler (*D.lp.* kilera, *D.lp.* kilerze) chłodnica

kilhala (*D.lp.* kilhale) chłodnia → *niem.* Kŕhlhalle

kilikać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kilikŕ, *lp.cz.przesz.r.m.* kilikoł) łaskotać

kilikać še *zwr.* *ndk* łaskotać się

kilikańy (*D.lp.* kilikańŕ) *rzecz.* od **kilikać**

kilkać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kilkŕ, *lp.cz.przesz.r.m.* kilkoł) łaskotać

kilkać še *zwr.* *ndk* łaskotać się

kilkańy (*D.lp.* kilkańŕ) *rzecz.* od **kilkać**

kilko (*D.lp.* kilka) *zdr.* od **kilo**

kilkotki (*tylko lm., D.* kilkotkŕw) łaskotki * *Ńe kilej mje, bo mŕ kilkotki.*

kilo (*D.lp.* kila) *pot.* 1. kilogram; kilo * *Noŕprzŕd wćepće do garca pŕ kila margariny.* 2. *fraz.* (**kŕmu, co**) **wiŕi jak kilo kitu na zicherce** (komu) nie zależy (na czym); (komu, co) jest obojętne; (kto) ma (co) gdzieś * *Wiŕi mi to jak kilo kitu na zicherce.*

kiloamper (*D.lp.* kiloampera, *Ms.lp.* kiloamperze) kiloamper (jednostka natężenie prądu elektrycznego, równa 1000 A)

kilofreser (*D.lp.* kilofresra, *Ms.lp.* kilofresrze) żarłok (*dosł.* pożeracz kilogramów) * *Na takygo, co še rŕd pomajŕŕŕŕ, gŕdało še ‘kilofreser’.*

kilogram (*D.lp.* kilograma) kilogram

kilomejter (*D.lp.* kilomejtra, *Ms.lp.* kilomejtrze) kilometr

kilomejtrowy kilometrowy

kilotŕna (*D.lp.* kilotŕny, *Ms.lp.* kilotŕnie) kilotona (1000 ton)

kipowy ważący 1 kg; kilogramowy

kilŕf (*D.lp.* kilŕfa) kilof

kilŕfek (*D.lp.* kilŕfka) 1. *zdr.* od **kilŕf**; mały kilof 2. *gŕrn.* laska sztygarska

kilŕrańcek (*D.lp.* kilŕrańcka) *zdr.* od **kilŕrańk**

kilŕrańk (*D.lp.* kilŕrańka) lodŕwka *syn.* **ajsŕrańk, lodŕwka** → *niem.* kŕhlschrank

kiltaŕa (*D.lp.* kiltaŕe) torba termiczna, torba izotermiczna, torba termoizolacyjna → *niem.* Kŕhltaŕche

kiltaŕka (*D.lp.* kiltaŕki) *zdr.* od **kiltaŕa**

kimać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kimjã, *lp.cz.przesz.r.m.* kimŕ) drzemać, spać, kimać

kimańy (*D.lp.* kimańŕ) *rzecz.* od **kimać**

kimel (*D.lp.* kimlu) kminek *bot.* kminek zwyczajny (*łac.* Carum carvi) *syn.* **karba**, → *niem.* Kŕmmel

kimnŕńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* kimnã, *lp.cz.przesz.: r.m.* kimnŕn, *r.ż.* kimła) zdrzemnąć się, zasnąć * *Kŕmujŕ przitrefjŕto še kimnŕńć.*

kimnŕńć še *zwr.* *dk pot.* zdrzemnąć się, przespać się * *Idã še na kwilkã kimnŕńć.*

kimnŕńćy (*D.lp.* kimnŕńćŕ) *rzecz.* od **kimnŕńć**

kinderbal (*D.lp.* kinderbalu) bal dla dzieci; bal szkolny → *niem.* Kinderball

kinderbalek (*D.lp.* kinderbalku) *zdr.* od **kinderbal**

kinderbalik (*D.lp.* kinderbaliku) *zdr.* od **kinderbal**

kinderbalowy *przym.* od **kinderbal**

kinderbećik (*D.lp.* kinderbećika) *zdr.* od **kinderbet**

kinderbet (*D.lp.* kinderbeta, *Ms.lp.* kinderbeće) łŕżko dziecięce * *w kinderbeće dzećo je bezpjecne.* * *Tyn was synek jescy ŕpi w kinderbeće?* * *Maty bajtel ŕpi w kinderbeće.* * *Moja cera dugo spała w kinderbeće.* *zob.* **nyńŕk**, → *niem.* Kinderbett

kinderbetowy *przym.* od **kinderbet**

kindergeld (*D.lp.* kindergeldu, *Ms.lp.* kindergeldze) dodatek na dzieci; zasiłek na dzieci; zasiłek rodzinny * *Pjyrwej, jak ftojŕ ŕćŕ dostac kindergeld, to muŕŕ robić.* → *niem.* Kindergeld

kindermyjdlu (*D.lp.* kindermyjdle) niania, opiekunka do dzieci → *niem.* Kindermãdel

kinderŕtuba (*D.lp.* kinderŕtuba) 1. pokŕj dziecięcy *zob.* **bajtelŕtuba** 2. dobre wychowanie, kindersztuba

kindygŕnek (*D.lp.* kindygŕnku) wypowiedzenie (w pracy) → *niem.* Kŕndigung

kino (*D.lp.* kina, *Ms.lp.* kińe) kino; **iŕ na kino** iŕć do kina na film * *Jedna baba rŕz ŕła na kino, a nie wjedzała, ize te ŕŕŕki še tak ŕotwjrŕŕ, to bez cały film cãmpjała.* → *niem.* Kino

kinotejater (*D.lp.* kinotejatr, *Ms.lp.* kinotejatrze) kinoteatr

kinowy kinowy; **kinowŕ izba** sala w kinie

kińŕrz (*D.lp.* kińŕrza) ktoŕ wyŕwietlajãcy filmy * *Kińŕrz to bŕł pjyrwej taki chop, co przjydzŕŕŕ do ŕŕŕŕy i pokazŕŕŕ bajtlŕ filmy.* * *Űo ŕwŕrtej juz še dzejcka zbjiyrały pod zŕłŕ, bo še nŕy mũgły docekać, kjedy tyn kińŕrz przjje.*

kip *wykrz.* **naŕladowanie przewrŕcenia ŕię, szybkiego przechylenia ŕię czegoŕ** * *My ŕedzimy na dworze, a tyn ŕrŕm wrŕz kip na ŕymjã. I ŕŕŕŕŕ lezeć tak do dŕŕŕa.*

kipa (*D.lp.* kipy) 1. wywrotka (pojazd) * *Juzajŕ še dwje kipy wyglajzowały na ŕcyrkŕŕni.* *zob.* **kiper** 2. damski kapelus z szerokim rondem * *Dŕwŕni my chŕdŕŕy bez lato w takich ŕyrokich kipach.* 3. kosz wiklinowy 4. deszcz ze ŕniegiem * *Takŕ kipa idze.* 5. niedopałek papierosa, pet * *Wćepniã tã kipã do haŕŕka.* *zob.* **ŕtŕmel**, → *niem.* Kippe 6. *fraz.* **ŕŕŕŕŕ na kipã** lekko uchylić (np. drzwi, okno)

kipecka (*D.lp.* kipecki, *Ms.lp.* kipecce) *zdr.* od **kipka**

kiper (*D.lp.* kipra, *Ms.lp.* kiprze) 1. wywrotka (pojazd) * *Juz my ŕpotrzebowali kiper pjŕchu na tã budŕwã.* *zob.* **kipa** 2. pług *syn.* **pug** → *niem.* Kipper

kipjeć *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.*os.* kipjã, 3.*os.* kipi; *lp.cz.przesz.r.m.* kipjoł) 1. kipić, wrzeć * *Ty mŕŕ ipi, az ĩ w łebje kipi.* → *czes.* kypĕt 2. *fraz.* **kipjeć zdrowjŕ** tryskać zdrowiem

kipjŕny (*D.lp.* kipjŕńŕ) *rzecz.* od **kipjeć**

kipka (*D.lp.* kipki, *Ms.lp.* kipe) 1. *zdr.* od **kipa**

kipkesel (*D.lp.* kipkesla) parnik

kipnŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. kipnã; lp.cz.przesz.: r.m. kipnŭn, r.ż. kiplã) 1. przewrócić, wywrócić *zob. ũobalić* 2. przechylić, pochylić 3. *żart.* umrzeć * *Mŭj starzik kipnŭn ũod starojsći.* * *Ŭŭn bãńdże rzŭńdźŭł tak dugo aze kipńe.* 4. paść z wyczerpania * *Jŏ sã zarŏz chyba kipnã przy tej roboće.*

→ niem. kippen

kipnŭńć ŕe *zwr. dk* 1. przewrócić się, wywrócić się *zob. ũobalić ŕe* 2. **o budynku, drzewie:** przechylić się, pochylić się * *Ta tŭrma leko ŕe kiplã, ale jescy stoji.*

kipńŭnty 1. przewrócony, wywrócony 2. **o budynku, drzewie:** przechylony, pochylony

kipńŭńcy (*D.lp.* kipńŭńcŏ) *rzecz. od kipnŭńć*

kipŏłka (*D.lp.* kipŏłki, *Ms.lp.* kipŏłce) nosidło do cegieł

kipować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kipujã, lp.cz.przesz.r.m. kipo-wŏł) 1. przewracać, wywracać 2. pochylać, przechylać 3. strząsać popiół z popierosa

→ niem. kippen

kipować ŕe *zwr. ndk* 1. przewracać się, wywracać się 2. przechylać się, pochylać się * *Przy nasej drŭdze kipujŭ ŕe chałpy, bo pod spodkŭ mŭmy grubã.*

kipowańy (*D.lp.* kipowańŏ) *rzecz. od kipować*

kipra (*D.lp.* kipry, *Ms.lp.* kibrze) pług dwustronny

kis (*D.lp.* kisu, *Ms.lp.* kiŕe) żwir *zob. scyrk*, → niem. Kies

kisek (*D.lp.* kisku) *zdr. od kis*; żwirek

kisgruba (*D.lp.* kisgruby) żwirownia * *Ŭŭni tã ŕli ku kis-grubje tŭ drŭgŭ.* *syn. kisowńa, scyrkowńa*, → niem. Kiesgrube

kiska (*D.lp.* kiski, *Ms.lp.* kisce) zsiadłe mleko, kwaśne mleko * *Na ũobjŏd bŭty kartŏfle s kiskŭ.* * *Jŏ je dŭŕej taki ŕlaby, co ańi kiski ŕe pogryzã.* * *Dała mi ŕe napić kiski ze zbŭnka.* * *Z mlyka ŕe robjŭto kiskã a ze kiski syr.* * *Kiskã ze nasego mlyka ŕo w kraŭdze nozŭj na kŭski krŏć.* *syn. kwajŕne mlyko, ŕŏdek*

kisnŭńć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kisanã; lp.cz.przesz.: r.m. kisanŭn, r.ż. kislã) 1. **o mleku:** kwaśnić * *Te mlyko juz kiŕne.* 2. **o cieŕcie chlebowym:** fermentować, zakwaszać się * *Často na chlyb kiŕne.* * *Chlyb muŕi przŭd kisanŭńć ŕiz do wjelocha przidŕe.* 3. kisić się * *Kapusta muŕi kisanŭńć.*

kisowńa (*D.lp.* kisowńe) żwirownia * *S kisowńe ŕe tyn scyrk wybŭrŏ.* *syn. kisgruba, scyrkowńa*

kisowy żwirowy *syn. scyrk*

kista (*D.lp.* kisty, *Ms.lp.* kiŕce) skrzynia, skrzynka * *Dŭŕej grŭmy w fuzbal ũo trzi kisty piwa.* *zob. bojta, braka, draka, kastla, kastura, krzińa, lŏda, skrzyńa*, → niem. Kiste

kistka (*D.lp.* kistki, *Ms.lp.* kistce) *zdr. od kista*

kisŭnka (*D.lp.* kisŭnki, *Ms.lp.* kisŭnce) kiszonka

kisŭny kiszony, ukiszony

kisŭwa (*D.lp.* kisŭwy) staw w miejscu dawnej żwirowni * *Byli my na kisŭwje.*

kisyńy (*D.lp.* kisyńŏ) 1. *rzecz. od kiŕić*; kisenie * *Kisyńy kapusty to je nasa robota na jejŕyń.* 2. *rzecz. od kiŕeć*

kiŕ I. przyim. 1. z powodu (kogoś lub czegoś); przez (kogoś lub coś); ze względu na (kogoś lub coś); z uwagi na (kogoś lub coś) * *Kiŕ mje a mojih dŕeći mozes ŕe te koło wejŕ.* * — *Banŭ mŭg tã iŕ?* — *Nã kiŕ mje a mojih dŕeći...* 2. **kiŕ cego w pytaniach:** z jakiego powodu; po

co; ze względu na co; z uwagi na co 3. **kiŕ kogo w pytaniach:** z czyjego powodu; przez kogo; ze względu na kogo; z uwagi na kogo 4. **kiŕ tego** dlatego; z tego powodu; przez to

zob. fuli, kuli, kwŏli, skiŕ, skuli

II. wykrz. kiŕ, kiŕ do małego dziecka, pocierając o siebie palce (małe lub wskazujące) złożone na krzyż: wstydź się *zob. kiŕalala, kiŕu*

kiŕać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kiŕŭ, lp.cz.przesz.r.m. kiŕŏł) *dziec.* wyśmiewać

kiŕańy (*D.lp.* kiŕańŏ) *rzecz. od kiŕać*

kiŕalala do małego dziecka, pocierając o siebie palce (małe lub wskazujące) złożone na krzyż: wstydź się *zob. kiŕ, kiŕu*

kiŕć (*D.lp.* kiŕci) pęczek, mała wiązka * *Kup kiŕć radiskŭw a kiŕć pietruski* * *Kŭski zbŭjrajŭ na kiŕće.* * *Urwi mi kiŕć zbozŏ do blumwaze.*

kiŕeć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kiŕejã, lp.cz.przesz.r.m. kiŕŏł) kisić się, fermentować, zakwaszać się, kisać, kwaśnić * *Kiŕeje mi to.*

kiŕelina (*D.lp.* kiŕeliny, *Ms.lp.* kiŕelińe) woda po kiszonych ogórkach *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kiŕã, lp.cz.przesz.r.m. kiŕŭł)

kiŕić *ndk* (lp.cz.ter.: 1.os. kisanã, 3.os. kiŕi; lp.cz.przesz.r.m. kiŕŭł) kisić * *Tyn tydŕyń bãńdŕymy ũogŭrki kiŕić.* * *Na jejŕyń ŕe kapustã kiŕi.*

kiŕić ŕe *zwr. ndk* kisić się

kiŕŭńcy (*D.lp.* kiŕŭńcŏ) *rzecz. od kisanŭńć*

kiŕoty (*tylko lm.*, *D.* kiŕotŭw) błoto (zwykle w połączeniu z deszczem), chlapa

kiŕu *wykrz. kiŕu, kiŕu dziec. do małego dziecka, pocierając o siebie palce (małe lub wskazujące) złożone na krzyż:* wstydź się * *Kiŕu, kiŕu, na moŭj matŭj palusku!* *zob. kiŕ, kiŕalala*

kit (*D.lp.* kitu, *Ms.lp.* kiće) 1. kit → niem. Kitt 2. *fraz. (kŭmu, co) wiŕi jak kilo kitu na zicherce* (komu) nie zależy (na czym); (komu, co) jest obojętne; (kto) ma (co) gdzieś * *Wiŕi mi to jak kilo kitu na zicherce.*

kita (*D.lp.* kity, *Ms.lp.* kiće) 1. udo (człowieka, zwierzęcia) * *Dejce mi fŭnt s kity.* * *Kitã ŕe dŕeli na roztomajtne kŭski: ŏbersãlã, ũntersãlã a ŕwancŕtik.* *zob. hud, kito, kojla, ud* 2. ramię

kitaj (*D.lp.* kitaju) kitajka (cienka jedwabna tkanina) * *Westa je na zadku s kitaju.*

kitel (*D.lp.* kitla) fartuch roboczy, kitel → niem. Kittel

kitelek (*D.lp.* kitelka) *zdr. od kitel*

kitka (*D.lp.* kitki, *Ms.lp.* kite) 1. *zdr. od kita*; udko * *Moja baba zrobjŭta na ũobjŏd dwje kitki.* 2. szynka wędzona 3. *fraz. mozes mje w kitkã* nic mnie to nie obchodzi; mam to gdzieś

kitlik (*D.lp.* kitlika) *zdr. od kitel*

kitmeser (*D.lp.* kitmesra, *D.lp.* kitmesrze) nożyk do kitowania

kito (*D.lp.* kita, *Ms.lp.* kiće) udo *zob. hud, kita, kojla, ud*

kitować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kitujã, lp.cz.przesz.r.m. kitowŏł) kitować * *Čate pŭdny ũokna'ch kitowŏł.* → niem. kitten

kitowańy (*D.lp.* kitowańŏ) *rzecz. od kitować*; kitowanie

kiwać *ndk* (lp.cz.ter.: 1.os. kiwã, 3.os. kiwje; lp.cz.przesz.r.m. kiwoł) 1. machać * *Z daleka mu ki-*

wata rānkŭ. * Ūūn na mje kiwoł. 2. kołysać 3. kiwać (głową) * Zôdyn nic nie gôdoł, kozdy yno kiwoł gowŭ. * Jedyn še dźiwoł na drugygo i kiwoł gowŭ.

kiwać še *zur. ndk* 1. kołysać się * *Sif kiwoł še na welach.* 2. **kiwać še sport. w piłce nożnej:** prowadzić piłkę nie dopuszczając do jej przejęcia przez przeciwnika; kiwać się * *Fuzbalery še kiwali na sportplacu.* * *Jô še s nŭj kiwoł, a ūūn nie poradził bala dostać.*

kiwańy (*D.lp.* kiwańô) rzecz. od **kiwać**

kiwi I. rzecz. *nieodm.* kiwi (owoc) → *niem.* Kiwi **II.** *wykrz. dżw.* **głos przepiórki** * *Bez to še gôdô kiwić, ze ūūna tak piskô: kiwi, kiwi, kiwi.*

kiwic *wykrz. głos czajki syn. kiwik*

kiwić (*D.lp.* kiwići) przepiórka, przepiórka zwyczajna, przepiórka polna (gatunek ptaków, *łac.* Coturnix coturnix) *syn. podpôlynga*

kiwik *wykrz. głos czajki syn. kiwic*

kiwnŭńć *dk (1.os.lp.cz.przysz. kiwnã; lp.cz.przesz.r.m. kiwnŭn, r.ż. kiwla) kiwnąć* * *Jô yno gowŭ kiwnã, a ūūn zarôzki przidze.* * *Z daleka mu kiwnã rānkŭ.*

kiwnŭńć še *zur. dk* pomylić się *zob. chachnŭńć še, šajsŭńć še*

kiwnŭńćy (*D.lp.* kiwnŭńćô) rzecz. od **kiwnŭńć**

kizlôk (*D.lp.* kizlôka) otoczak * *Zbjyrali my kizlôki po krzypach.*

kizôl (*D.lp.* kizôla) otoczak; kamyk rzeczny

kiźlik (*D.lp.* kiźlika) otoczak (mały); kamyk rzeczny → *niem.* Kiesel

kí I. rzecz. (*D.lp.* kija, *M.lm.* kije) kij * *Powjejs tã bjyďã na kí!* (fragment piosenki) * *Słowo nie kí, a handel je handel.* (powiedzenie) **II.** *wykrz. kí, kí, kí przywoływanie indyków*

kjebzyńy (*D.lp.* kjebzyńô) rzecz. od **kjebzić**

kjebzić *ndk (1.os.lp.cz.ter. kjebzã, lp.cz.przesz.r.m. kjebzŭł) psuć*

kjebzić še *zur. ndk* psuć się

kjeca (*D.lp.* kjece) *zgr. od kjecka*

kjecka (*D.lp.* kjecki, *Ms.lp.* kjeccce) 1. spódnica; **kjecka na lajbiku** | **kjecka z ũopleckŭ** | **kjecka z wyjrzchnŭj** | **kjecka na zatliku** | **kjecka na zatlicku** spódnica z doszytym gorsetem (stanikiem) *zob. rok* 2. sukienka, suknia *zob. klejd* 3. część stroju kobiecego składająca się ze zszytych ze sobą stanika i spódnicy 4. dolna część stroju ministranta 5. *fraz. ũobjecki pod kjecki* złudne obietnice; obiecanki cacanki

kjeculinka (*D.lp.* kjeculinki, *Ms.lp.* kjeculince) *zdr. od kjecka*; spódniczka * *Takô małô kjeculinka.*

kjecura (*D.lp.* kjecury, *Ms.lp.* kjecurze) obszerna, długa spódnica * *starka to mjeli ale tych kjecurŭw.*

kjecuska (*D.lp.* kjecuski, *Ms.lp.* kjecusce) *zdr. od kjecka*; spódniczka

kjecysko (*D.lp.* kjecyska) *zgr. od kjecka*; spódnica * *Pjyrwej to babska dugse te kjecyska nojsŭły.*

kjedy I. zaimek przysłowny: 1. **pytajny;** kiedy * *Kjedy to bŭto?* 2. **względny;** kiedy * *Jô nie wjã, kjedy do ćebje przidã.* 3. **nieokreślony;** kiedyś * *Przijedźće kjedy dŭ nôs.* **II. spójnik wprowadzający wypowiedzenie podrzędne:** 1. **czasowe;** kiedy, gdy * *Kjedy przidze źima, to przidze i śnyg.* * *Kjedy zech to pedzôł, to še śmjôli.* 2. **przyczynowe;** kiedy, gdy, skoro, że * *Jako*

tyz ūūni mogŭ wyzyć, kjedy kozdy dźyn sã sedzŭ a tabakã kurzŭ. 3. **warunkowe;** kiedy, gdy * *Jako pjyknô je ta dzoŭcha, kjedy še ustrojŭ.* 4. **dopełnieniowe** * *Prawje ũozprawjamy, jako tã bŭto i kjedy zajš tã pojedzemy.*

III. partykuła; gdy * *Nôs nie bŭto, kjedy ūūni.* **IV. w wyrażeniach:** 1. **bele kjedy** | **lecy kjedy** | **leda kjedy** (a) byle kiedy (b) w dowolnym czasie 2. **kjedy inedy** | **kjedy inďzi** kiedy indziej, innym razem, przy innej okazji, w innym czasie * *Kjedy inedy przijedzes dŭ mje bez tydźyn.* *zob. inedy, kej inďzi, kejnedy* 3. **rôz za kjedy** od czasu do czasu *syn. rôz za cas*

kjedyjs kiedyś * *To še tã bŭto kjedyjs stato.*

kjedyjsik kiedyś

kjedyz kiedyż * *Kjedyz dŭ mje przidzes?*

kjela 1. ile, jak wiele, jak dużo * *By to policyć, kjela to razy juz bŭł u mje!* 2. kilka; **kjela lôt** kilka lat; **kjela tydńi** kilka tygodni; **kjela dńi** kilka dni; **kjela razŭ** kilka razy; 3. wiele; **ze kjela** z wielu, spośród wielu * *Ne snojdze še zôdyn ze ludźi kjela, chto spochôpi cowjeka. Bo cowjek še boji cowjeka.* 3. *fraz. rôz za kjela côs* bardzo rzadko; raz od wielkiego dzwonu * *Rôz za kjela côs dŭ nôs przidzes*

kjeladźejsŭnt kilkadziesiąt, parędziesiąt *syn. pôrãdźejsŭnt*

kjelanôšce kilkanaście, paręnaście *syn. pôrãnôšce*

kjelaset kilkaset, paręset *syn. pôrãset*

kjelaz ile, ileż

kjelbalek (*D.lp.* kjelbalka) *zob. kjelbalk*

kjelbalk (*D.lp.* kjelbalka) 1. **w konstrukcji więzby dachowej:** belka oparta na stolcach (drewnianych słupach) 2. **w budownictwie drewnianym:** gruba belka podtrzymująca pułap (widoczna od strony izby); sosręb, sosręb

kjelec (*D.lp.* kjelca) 1. kieł, ząb (człowieka, zwierzęcia) 2. ząb (wideł, u bron)

kjelich (*D.lp.* kjelicha) kielich → *niem.* Kelch

kjelisecek (*D.lp.* kjelisecka) *zdr. od kjelisek* * *Darćy pjyrzô kŭjŭcŭto še fajny jedzynyŭ, dobrŭ kafejŭ i kjeliseckŭ gorzôlecki.* * *Kupić jŭ winecka, włôć do kjelisecka.* (fragment piosenki)

kjelisek (*D.lp.* kjeliska) 1. kieliszek 2. *žart. kaplicka, kaj kjeliskŭma zwŭńŭ* knajpa, karczyna 3. **kjeliski dŭ mse** ampułki (naczynia liturgiczne) *zob. cetla*

kjelka kilka

kjelńa (*D.lp.* kjelńe) 1. chochla, łyżka wazowa *zob. nôlywka* 2. kielnia

→ *niem.* Kelle

kjeluch (*D.lp.* kjelucha) kielich

kjelusek (*D.lp.* kjeluska) kieliszek

kjelŭnka (*D.lp.* kjelŭnki, *Ms.lp.* kjelŭnce) *zdr. od kjelńa*; chochelka * *Takô majńksô kjelńa to je kjelŭnka.*

kjepka (*D.lp.* kjecki, *Ms.lp.* kjeccce) 1. głowa, główka 2. pęczek 3. **w piłce nożnej:** odbicie piłki głową; główka * *Podej s kjecki.* * *Wćepńi mi na kjepkã.* 4. skok do wody na głowę; **na kjepkã** na główkę * *Ne skôc do wody na kjepkã, bo to je niebezpieczne.*

kjepki (*tylko lm., D.* kjepekŭw) odbijanie piłki głową * *Mjŭndzy famulôkŭma grali my w kjecki.*

kjepkować *ndk (1.os.lp.cz.ter. kjepekujã, lp.cz.przesz.r.m. kjepekowł)* podbijać piłkę głową

kjepkowańy (*D.lp.* kjepkowańô) *rzecz. od kjepkować*

kjepski (*st. wyż.* kjepsćejy; *D.lp.* kjepsygo) lichy, zły, marny, kiepski

kjepsko lichy, źle, marnie, kiepsko * *Tyz mu tã kjepsko idže.*

kjerāndy ktrōrēdy

kjerchūw (*D.lp.* kjerchowa) 1. cmentarz * *Būta'ch wcora na kjerchowje.* * *Kaj idžes, na hołdã po tajle abo do farōrza po mjejsce na kjerchowje.* → *niem.* Kirchhoff 2. *fraz. ċicho jak na kjerchowje* bardzo cicho; cisza jak makciem zasiał

kjerchūwecek (*D.lp.* kjerchūwecka) *zdr. od kjerchūwek;* cmentarzyk

kjerchūwek (*D.lp.* kjerchūwka) 1. cmentarz * *Būta'ch na kjerchūwkach posadzić kwjōtka.* 2. **być na kjerchūwku o nabożeństwie**, **mszy**: odbywać się (na cmentarzu) * *Ūo ftovej džišej je na kjerchūwku?*

kjerchūwkowy cmentarny

kjermas (*D.lp.* kjermasu, *Ms.lp.* kjermasu) rocznica konsekracji kościoła; kiermasz * *Taki ūobjōd choby w kjer-mas.* → *niem.* Kirchmess

kjermase (*tylko lm., D.* kjermasūw) nitki pajęcze unoszone przez wiatr * *Take kjermase furgajŭ.*

kjermasek (*D.lp.* kjermasku) *zdr. od kjermas*

kjermasny *przym. od kjermas*

kjernūńć (*1.os.lp.cz.przysz.* kjernã še; *lp.cz.przesz.:* r.m. kjernūn še, r.ż. kjerła še) obrócić → *niem.* kehren

kjernūńć še *zwr. dk* obrócić še * *Tele sã mōs nastawjano tego klamorstwa, co ańi še nie umjã kjernūńć.*

kjerńŭńcy (*D.lp.* kjerńŭńcō) *rzecz. od kjernūńć*

kjery 1. **zaimek przymiotny pytajny**; który 2. **zaimek przymiotny względny**; który 3. **zaimek przymiotny nieokreślony**; który, któryś

zob. chtory, ftory

kjeryjś 1. któryś *syn. chtoryjś, ftoryjś* 2. **za chtoryjś cōs** za jakiś czas; później

kjeryz któryż * *Kjeryz tyz to mŭg zrobić? syn. chtoryz, ftoryz*

kjerz (*D.lp.* krza, *M.lm.* krze) krzew, krzak * *Te krze sã zawōdzajŭ.* * *Stūń za tŭ krzŭ.* *zob. brzost, krzōk*

kjerzek (*D.lp.* kjerzka) *zdr. od kjerz*

kjołbasa (*D.lp.* kjołbase, *Ms.lp.* kjołbaše) 1. kielbasa *zob. wŭrzt* 2. płócienny wałek o średnicy 5–10 cm wypchany wełną, watą, pierzem lub skrawkami materiałów, noszony dawniej przez kobiety pod ubraniem wokół brzucha *zob. kjołbajśnica, wŭrzt*

kjołbaska (*D.lp.* kjołbaski, *Ms.lp.* kjołbasce) *zdr. od kjołbasa*

kjołbajśnica (*D.lp.* kjołbaśnice) płócienny wałek o średnicy 5–10 cm wypchany wełną, watą, pierzem lub skrawkami materiałów, noszony dawniej przez kobiety pod ubraniem wokół brzucha *zob. kjołbasa, wŭrzt*

kjołzacka (*D.lp.* kjołzacki, *Ms.lp.* kjołzacce) ślizgawka, lodowisko, wyślizgane miejsce *syn. kajźlŭwka, kjołzawka*

kjołzdać *ndk (lp.cz.ter.:* 1.os. kjołzdŭ, kjołzdã; 3.os. kjołzdō, kjołzdze; *lp.cz.przesz.r.m.* kjołzdoł) 1. ślizgać się (po gładkiej powierzchni) * *Strzewiki mi kjołzdŭ.* * *Ūŭni kjołzdali po śnegu.* * *Ūŭna kjołzdze na strzewikach.* 2. ślizgać się (dla zabawy, dla rozrywki, dla

sportu) po lodzie * *Pojšli my kjołzdać na lŭd na stōwku.* * *Zajś lećice kjołzdać.* * *Soł zech potŭ suchutki do dŭm i mama ņic nie poznata, ze'ch še bŭł kjołzdać.* * *Džeći rade kjołzdajŭ na strzewikach.* * *Na bele cŭj še kjołzdało.* 3. pełzać; pełznąć; poruszać się powoli, przylegając spodem ciała do ziemi * *Žmije kjołzdajŭ.* *zob. cołgać še* 4. **o pojeździe poruszającym się po śliskiej nawierzchni**: rzucać, zarzucać * *To, ūobejzdrz, jak ņŭj kjołzdze.*

kjołzdać še *zwr. ndk* 1. ślizgać się (po gładkiej powierzchni) * *Ūŭn še kjōzdze na tych chaćach.* * *Ńe kjołzdej še, bo praskŭes.* * *Ńe kjołzdej še po tej hyše, bo bāchŭes.* 2. ślizgać się (dla zabawy, dla rozrywki, dla sportu) po lodzie * *Kjołzadali my še na słyćsŭtach.*

kjołzdańy (*D.lp.* kjołzdańô) *rzecz. od kjołzdać*

kjołzdawa (*D.lp.* kjołzdawy) ślizgawica

kjołzaweczka (*D.lp.* kjołzawecce) *zdr. od kjołzawka*

kjołzawka (*D.lp.* kjołzawki, *Ms.lp.* kjołzawce) ślizgawka, lodowisko, wyślizgane miejsce *syn. kajźlŭwka, kjołzacka*

kjołzdŭńć *dk (1.os.lp.cz.przysz.* kjołzdŭnã; *lp.cz.przesz.:* r.m. kjołzdŭnŭn, r.ż. kjołzdŭla) 1. pośliznąć się * *De pozŭr, bo kjołzdŭes.* 2. **o pojeździe poruszającym się po śliskiej nawierzchni**: rzucić, zarzucić * *Ńe jedź za wartko, bo će kjołzdŭe.*

kjołzdŭńŭcy (*D.lp.* kjołzdŭńŭcō) *rzecz. od kjołzdŭńć*

kjosek (*D.lp.* kjosku) kiosk, budka (w której coś się sprzedaje) * *Wcora zech cōrta na trotuŭarze kole kjosku.* *zob. budka,* → *niem.* Kiosk

kjoskōrka (*D.lp.* kjoskōrki, *Ms.lp.* kjoskōrce) kobieta sprzedaj'aca w kiosku; kioskarka

kjoskōrz (*D.lp.* kjoskōrza) ktoś sprzedający w kiosku; kioskarz

kjyras (*D.lp.* kjyrasa, *Ms.lp.* kjyraše) metalowa zbroja → *niem.* Kürass

kjyrasyr (*D.lp.* kjyrasyra, *D.lp.* kjyrasyrze) kirasjer; żołnierz ciężkiej jazdy → *niem.* Kürassier, → *franc.* cuirassier

kjyrasyrski kirasjerski; **kjyrasyrski ancug** zbroja kirasjerska * *Mŭ w śrańku wišeć kjyrasyrski ancug.*

kjyrować *ndk (1.os.lp.cz.ter.* kjyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kjyrowoł) kierować, prowadzić; **kjyrować aŭto** prowadzić samochód * *Jechali na sŭnkach, a nie poradŭyli kjyrować, to j'se przewrŭcŭyli.*

kjyrować še *zwr. ndk* kierować się

kjyrowańy (*D.lp.* kjyrowańô) *rzecz. od kjyrować*

kjyrowca (*D.lp.* kjyrowce, *C.lp.* kjyrowcowi) kierowca

kjyrowńik (*D.lp.* kjyrowńika) 1. kierownik, dyrektor * *Do kjyrowńika do skoły idã.* 2. ruchoma poprzeczna część z przodu wozu; kierownik wozu; kołowrót wozu * *Zrobis mi nowy kjyrowńik do woza?*

kjŭndrŭz (*D.lp.* kjŭndroza, *Ms.lp.* kjŭndrojže, *M.lm.* kjŭndroze) knur

klaca (*D.lp.* klace) klacz * *Jō chowjã duje klace.* * *Dej cuker tej klacy.* *syn. kobŭta*

klach (*D.lp.* klacha) 1. plotkarz * *Taki ś ņego klach.* 2. plotkara * *S tej baby je ale klach.* * *To je prawy klach s tej kobjyty.* 3. gaduła * *S tej baby to je klach.*

klachacka (*D.lp.* klachacki, *Ms.lp.* klachacce) plotkarka

klachać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klachŭ, lp.cz.przesz.r.m klachoi) 1. plotkować *zob.* **klapać**, **klekotać**, **klepać**, **klytać** 2. **klachać (na kogo)** obmawiać (kogo), obgadywać (kogo) * *Chodźŭ klachać na nŭ. zob.* **abklacować**, **brać (kogo) w rzec**, **robić (kŭmu) wele rzići**, **uobgadować**

klachańy (D.lp. klachańo) *rzecz. od klachać*

klachowjec (D.lp. klachowca) miejsce, gdzie się plotkuje

klachôc (D.lp. klachôca) plotkarz *zob.* **klachôk**, **klachul**, **klapiś**, **klaptur**, **klebeta**, **klekot**, **pjerdoła**

klachôk (D.lp. klachôka) plotkarz *zob.* **klachôc**, **klachul**, **klapiś**, **klaptur**, **klebeta**, **klekot**, **pjerdoła**

klachul (D.lp. klachula) plotkarz *zob.* **klachôc**, **klachôk**, **klapiś**, **klaptur**, **klebeta**, **klekot**, **pjerdoła**

klachula (D.lp. klachule, D.lm. klachulŭw) plotkarka, plotkara * *Kalchuli še gamba nie zawjyrô. zob.* **drzistula**, **klapaka**, **klapiś**, **klaptura**, **klebetnica**, **klekotka**, **klekotula**, **klektryna**, **klyta**

klachy (tylko lm., D.) 1. ploty, pogaduchy * *Na klachach zech wcora bŭła. * Ana idže dŭ nôs na klachy. zob.* **klekoty**, **klyty**, **pjerdoły** 2. **robić klachy** oczerniać, opowiadać nieprawdziwe rzeczy na czyjś temat, rozpowiadać plotki

klacka (D.lp. klacki, Ms.lp. klacce) *zdr. od klaca*

klackać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klackŭ, lp.cz.przesz.r.m klackoi) 1. klaskać 2. klepać, uklepywać (dłonią)

klackańy (D.lp. klackańo) *rzecz. od klackać*

klacysko (D. klacyska) *zgr. od klaca*

klac *wykrz. dżw. odgłos klaśnięcia; naśladowanie tego odgłosu*

klaczać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klačŭ, lp.cz.przesz.r.m klačoŭ) klasakać

klaczańy (D.lp. klaczańo) *rzecz. od klaczać*

klaćnŭć *dk* (1.os.lp.cz.przys. klaćnŭ; lp.cz.przesz.: r.m klaćnŭn, r.ż. klaćla) 1. klasnąć 2. spaść wydając charakterystyczny dźwięk * *To klaćto na dŭt.*

klaćnŭńcy (D.lp. klaćnŭńcŭ) *rzecz. od klaćnŭć*

klaćok (D.lp. klaćoka) 1. ktoś gadatliwy; gaduła 2. plotkarz

klajd (D.lp. klajda, Ms.lp. klajdze) suknia, sukienka *zob.* **balklajd**, **balŭwa**, **drukula**, **dyndel**, **franelka**, **kecura**, **kjecka**, **klejd**, **knepa**, **sata**, **saty**, → *niem.* Kleid

klajdŭtynder (D.lp. klajdŭtyndra, D.lp. klajdŭtyndrze) stojak na ubrania; manekin (bez głowy)

klajdynŭtynder (D.lp. klajdynŭtyndra, D.lp. klajdynŭtyndrze) stojak na ubrania; manekin (bez głowy)

klajnbanka (D.lp. klajnbanki, Ms.lp. klajnbanca) kolejka wąskotorowa *zob.* **banka**, **ćufća**, **pultbana**

klajster (D.lp. klajstru, Ms.lp. klajstrze) klajster, klej → *niem.* Kleister

klajsterpŭndzel (D.lp. klajsterpŭndzla) pędzel do kleju

klajstrować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klajstrujŭ, lp.cz.przesz.r.m klajstrowoŭ) kleić, sklejać; klajstrować → *niem.* kleistern

klajstrowańy (D.lp. klajstrowańo) *rzecz. od klajstrować*

klajstrowaty lepki, mazisty, klejący się do rąk

klajtura (D.lp. klajtury, Ms.lp. klajturze) 1. gaduła 2. plotkarz

klajturzić (1.os.lp.cz.ter. klajturzŭ lp.cz.przesz.r.m. klajturzŭŭ) 1. gadać, głądzić 2. plotkować

bxklajturzyńy (D.lp. klajturzyńo) *rzecz. od klajturzić*

klakrać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klakrŭ, lp.cz.przesz.r.m. klakroi) jąkać się *zob.* **chŭńkać**, **goŭgotać**, **jŭńkotać**, **pukać še**, **stotrować** → *niem.* klackern

klakrańy (D.lp. klakrańo) *rzecz. od klakrać*

klała (D.lp. klały, Ms.lp. klale) 1. charakter pisma (zwłaszcza mało czytelny) 2. podpis → *niem.* Klaue

klamerka (D.lp. klamerki, Ms.lp. klamerce) *zdr. od klamra*; mała klamra; klamerka

klamka (D.lp. klamki, Ms.lp. klamce) klamka * *Kichôle sŭ jak klamka ŭod zôkrystyje abo posypka na koŭcu.*

klamkać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klamkŭ, lp.cz.przesz.r.m klamkoŭ) poryszać klamką w drzwiach tam i z powrotem; dobijać się do drzwi poruszając klamką

klamkańy (D.lp. klamkańo) *rzecz. od klamkać*

klamknŭć *dk* (1.os.lp.cz.przys. klamknŭ; lp.cz.przesz.: r.m klamknŭn, r.ż. klamkła) poruszyć klamką (np. w celu sprawdzenia, czy drzwi zostały zamknięte na klucz) * *Klamknŭi yno, ŭeli zech dwjyrzi zaparta.*

klamkŭńcy (D.lp. klamkŭńcŭ) *rzecz. od klamknŭć*

klamor (D.lp. klamora, D.lp. klamorze) 1. grat, rupieć * *Kup še nowy kŭmputer. Na co ėi tyn stary klamor? 2. coś niepotrzebnego, bezużytecznego * Powyćepuj te klamory, to bŭndžes mjŭta plac. zob.* **burkloty** 3. przedmiot stary lub używany * *Ńe umjała'ch snojŭs mojego nowego haltra, to'ch tego klamora muŭta ŭoblyc.* 4. rzecz, przedmiot, urządzenie (ogólnie) * *Džiŭšej mŭmy wjŭncŭj klamorŭw jak pjyrwej ludže mjeli. * Zawrzŭ tego klamora a še idž lygnŭć.*

klamorski *przym. od klamorstwo*

klamorstwo (D.lp. klamorstwa) 1. graty, rupiecie, niepotrzebne rzeczy 2. coś niechcianego, niepotrzebnego * *Ŭŭn nazbjyroŭ grzibŭw, a jô prawje mŭ robotŭ ze tŭj klamorstwŭj.*

klamory (tylko lm., D. klamorŭw) narzędzia pracy * *Moje klamory mŭ w taŭsi. zob.* **nŭcŭńy**, **werkcojg**

klamorzić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klamorzŭ, lp.cz.przesz.r.m klamorzŭŭ, 2.os.lp.tr.rozk. klamŭrz) psuć, niszczyć

klamorzić še *zwr. ndk* psuć, niszczyć * *Musymy tŭ maŭinŭ ŭmjyrŭ namazać, bo še prŭndko klamorzi.*

klamorzyńy (D.lp. klamorzyńo) *rzecz. od klamorzić* * *Džoŭcha še ŭcaŭta naucŭj jeżdźić na kole, ale mamje go skoda bŭto na klamorzyńy.*

klamra (D.lp. klamry, Ms.lp. klamrze) klamra → *niem.* Klammer

klamrować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klamrujŭ, lp.cz.przesz.r.m klamrowoŭ) spinać klamrami * *Dylŭwkŭ klamrujŭ do przibijańo.*

klamrowańy (D.lp. klamrowańo) *rzecz. od klamrować*

klańg (D.lp. klańgu) brzmienie, dźwięk, ton, odgłos * *Tyn twŭj zwŭnek mŭ fajny klańg. → niem.* Klang

klap *wykrz. dżw.* 1. **odgłos uderzenia**, **smagnięcia**, **upadku** * *Jak mi jŭ ŭokujes, dŭ ėi groŭ. A jak ni — klap ėe w nos. * Przista ku nŭmu i klap go w pysk. * Zawjoŭ wjater i deska, co stoŭa przy murze klap na betŭn. * Wezŭta'ch klapackŭ i klap tŭ muchŭ.* 2. **klip klap odgłos chodzenia w drewnianych butach**, **w chodakach** * *Ŗta w tych pantŭflach: klip klap, klip klap.*

klapa (D.lp. klapy) 1. klapa, pokrywa, wieko → *niem.* Klappe 2. maska (samochodu) 3. klapa (przy ubra-

niu) * *Kupjūta'ch se rok s klapū.* * *Chyćūt go za klapā i urwoł mu jū.* 4. plotkara, plotkarka * *moja kobjyta to je klapa.* 5. żart. powieka * *Klapy mi se juz zawjyrajū.* 6. **iś za klapy** zмагаć się, mocować się 7. **klapy** klapy przy uździe; klapy zasłaniające oczy konia z obu boków głowy; końskie okulary *syn. aūgynklapy, Ńojklapy* 8. **klapy na usy** nauszniki 9. **wjūnek s klapū** dwuwarstwowa przepaska na głowę ozdobiona gałazkami mirtu z dopiętymi poskładanymi w harmonijkę wstążkami

klapac (*D.lp.* klapaca) 1. górna (krótsza) część cepa; kij przymocowany do rękojeści cepa; bijak cepa *zob. bijōk, cepowńik, cepōk* 2. gaduła

Klapac (*D.lp.* Klapaca) *w niěkōrych wsiach:* 1. część wsi zamieszkała dawniej przez biednych chłopów (ktōrzy zimā chodzili do bogatych gospodarzy młōcić zboże cepami) * *Mjūno 'Klapac' pochōdzi ũod klepańō bjdjy.* * *Na Klapacu mjyskali bjdjńi ludże, co bez žimā chōdżyli do gburūw cepūma zbozy mūćić.* * *Jō mjyskū na Klapacu.* * *Do skōły kōzali mi iś bez dugi Klapac.* 2. miejsce, gdzie kiedyś stał wiatrak * *Na tyn plac padajū 'Klapac', bo sā stoł wjatrōk, co klapoł klapakūma.*

klapacka (*D.lp.* klapacki, *Ms.lp.* klapacce) 1. packa do zabijania much * *Musyska pozabijōł klapackū.* 2. drewniana kołatka * *Wé wjeli pjūntek a wjelkō sobota, jak ũe zwūńūm zwūny, to kapistranty przelazūm trzi razy bez wjejs i klapjū klapackūma, coby ludże wjedźeli ize majūm wtyncōs rzykać na Kljńkańy.* * *Na gūn se bjere klapacki.* *zob. klaperka, klekotka* 3. gadatliwa kobieta 4. plotkarka, plotkara 5. papierowa pukawka (wykonana z odpowiednio pozginanej kartki papieru); **jadnokabzowō klapacka** papierowa pukawka z jedną komorą; **dwukabzowō klapacka** papierowa pukawka z dwoma komorami 6. żart. usta, gęba * *Zawrzī juz tā klapackā a ũe gōdej tela.* 7. żart. cep 8. fraz. **mocny na klapacce** mocny w gębie * *Tyn je mocny na klapacce.*

klapackowańy (*D.lp.* klapackowańō) chodzenie po wsi z drewnianymi kołatkami w Wielki Piątek i w Wielką Sobotę * *Przišli mińistrańci po pińūndze za klapackowańy po wsi.*

klapackōrz (*D.lp.* klapackōrza) 1. ktoś, kto chodzi z drewnianą kołatką po wsi (w Wielki Piątek i Wielką Sobotę) * *Klapackōrze chodżū s klapackūma po wsi.* 2. żart. daw. młockarz; ktoś, kto młōci cepem

klapac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* klapjā, *lp.cz.przesz.r.m* klapoł, *2.os.lp.tr.rozk.* klapiej) 1. plotkować *zob. klachać, klekotać, klepać, klytać* 2. długo z kimś rozmawiać; dużo gadać * *Sedżoł sā i yno klapoł a klapoł.* * *ũe klapiej tela.* 3. kołatać drewnianą kołatką; chodzić po wsi z drewnianymi kołatkami (w Wielki Piątek i w Wielką Sobotę, gdy nie dzwonią dzwony kościelne) * *Chopcy zbjyrali se wele krziza, tā rzykali Ańūł Pajński, a potj sli bez wjejs i klapali klapackūma.* 4. żart. młōcić (cepem) 5. **o skrzydłach wiatraka:** machać wytwarzając charakterystyczny dźwięk (szum, świst)

klapańy (*D.lp.* klapańō) *rzecz. od klapac*

klapaka (*D.lp.* klapaki, *Ms.lp.* klapace) 1. *zgr. od klapacka* 2. plotkarka * *Ta klapaka wsystko wygōdō.* *zob. drzistula, klachula, klapiś, klaptura, klebetńica, klekotka, klekotula, klektryna, klyta* 3. skrzydło wiatraka; łopata śmigła wiatraka

klapecka (*D.lp.* klapecki, *Ms.lp.* klapecce) *zdr. od klapka* **klaperka** (*D.lp.* klaperki, *Ms.lp.* klaperce) drewniana kołatka *zob. klapacka, klekotka*

klaperlać (*D.lp.* klaperlaća) klapiek → *schles.* Klapperlatsch

klaperlaćek (*D.lp.* klaperlaćka) *zdr. od klaperlać*

klaperōk (*D.lp.* klaperōka) klapiek

klapibuda (*D.lp.* klapibudy, *Ms.lp.* klapibudże) 1. czepiec 2. **o człowieku:** gaduła, pleciuga

klapiś (*D.lp.* klapiśa) 1. ktoś, kto dużo mówi; gaduła *zob. beblōk, bebła, bebłac, bebłot, bebula, bragolūnec, bragūła, būngōc, chebła, chebłac, chebłot, chebłōk, chlaskot, faflōk, klebeta, malikot, paplōk, pjerdoła, rajca, śwandrot, wawrot* 2. plotkarz *zob. klachōc, klachōk, klachul, klaptur, klebeta, klekot, pjerdoła* 3. plotkarka *zob. drzistula, klachula, klapaka, klaptura, klebetńica, klekotka, klekotula, klektryna, klyta* 4. ktoś odstajęcymi uszami

klapiwarga (*D.lp.* klapiwargi, *Ms.lp.* klapiwardze) plotkarka, plotkarka

klapjaty 1. mający duże, odstajęce uszy; 2. mający obwisłe uszy

klapjōk (*D.lp.* klapjōka) ktoś z dużymi odstajęcymi uszami

klapka (*D.lp.* klapki, *Ms.lp.* klapce) *zdr. od klapa*

klaplastra (*D.lp.* klaplastry, *Ms.lp.* klaplastrze) potrawa z kapusty (zwykle kiszonej) i ziemniaków *zob. babracka, ćamćūwa, ćaperkapusta, ćaperkraūt, ćapkapusta, ćapkraūt, ćapra, ćaprajka, ćaprūwa, gerlōcka, kartōfelkraūt, miśkraūt, mozgoł, pańćkraūt, pańćūwa*

klapmyca (*D.lp.* klapmyce) 1. czapka z daszkiem 2. czapka z klapami na kark i uszy

klapnūć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* klapnā; *lp.cz.przesz.:* *r.m* klapnūn, *r.ż.* klapła) 1. udać się, pōjść zgodnie z planem, powieść się * *Banā rzykać, coby wj to klapō.* 2. uderzyć * *Klapnū go w pysk, ũech je ćicho.* 3. potrząsnąć (drewnianą kołatką, powodując uderzenie młotka w deseczkę) * *Klapnū trzi razy klapackū.*

klapńynty o dwóch kromkach chleba, bagietki, pōtōwkach butki: złożony ze sobą (po posmarowaniu i ewentualnym włożeniu jakiegoś dodatku) * *Klapsńita to je klapńyntō zymła, moze być ze tustj abo ze bajlagū.*

klapńyńcy (*D.lp.* klapńyńcō) *rzecz. od klapnūć*

klapować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* klapujā, *lp.cz.przesz.r.m* klapowōł) być w porządku, pasować, zgadzać się * *Wsyjsko klapuje.* * *Cojś mu tā przi roboće ũe klapuje i to pjerūnō.*

klapowańy (*D.lp.* klapowańō) *rzecz. od klapować*

klaps I. *rzecz.* (*D.lp.* klapsa, *Ms.lp.* klapsē, *M.lm.* klapse) 1. klapsa, faworytka (odmiana gruszy domowej — *łac.* *Pyrrus comunis*) * *Klapse juz statujū ze strūma.* → *niem.* *Clapps Liebling, Clapps Lieblingsbirne,* → *ang.* *Clapp's Favourite* 2. klaps, uderzenie dłonią * *ũūn dostōł klapsa w pysk.* → *niem.* **klaps II.** *wykrz. naśladowanie uderzenia dłonią*

klapsńita (*D.lp.* klapsńity, *Ms.lp.* klapsńicie) kanapka zrobiona z dwóch złożonych ze sobą kromek chleba * *Klapsńita je fest rubō i skiś tego ũe wsyjscy jū radzi maskjecjū.* * *Fto soł na śichtā abo do skōty, broł s chałpy klapsńity z bajlagū.* * *Klapsńita to je klapńyntō zymła, moze być ze tustj abo ze bajlagū.* *zob. dublik*

klapśnitka (*D.lp.* klapśnitki, *Ms.lp.* klapśnitce) *zdr. od klapśniata*

klaptur (*D.lp.* klaptura, *D.lp.* klapturze) plotkarz * *Ty 'jś ale klaptur, zarôz wysytko ůozchebles* **klachôc**, **klachôk**, **klachul**, **klapiś**, **klebeta**, **klekot**, **pjerdoła**

klaptura (*D.lp.* klaptury, *Ms.lp.* klapturze) plotkarka, gadatliwa kobieta * *To ci je klaptura s tej baby!* *zob.* **drzistula**, **klachula**, **klapaka**, **klapiś**, **klebetnica**, **klekotka**, **klekotula**, **klektryna**, **klyta**

klapyra (*D.lp.* klapyry, *Ms.lp.* klapyrze) plotkarka, plotkara * *Z Any je takô klapyra, ze strach ji cojś pedžeć.*

klapzymła (*D.lp.* klapzymły, *Ms.lp.* klapzymle) kanapka zrobiona z dwóch złożonych ze sobą połówek bułki * *Klapzymła to je klapnyntô zymta.*

klar *przym. nieodm.* jasny, oczywisty * *Dlô mje to je klar.*

klara (*D.lp.* klary, *Ms.lp.* klarze) *pot.* słońce (jako źródło światła) * *Klara dżiśej fest hajcuje w plery.* * *Klara corôz to barzi blynduje.* * *Wylyjżće na dwûr a ůobejrżće, jak klara fajnie śwjyći.* *zob.* **Stŭjńce**, → *schles.* Klare

klarnećista (*D.lp.* klarnećisty, *Ms.lp.* klarnećiście) klarnećista

klarjeta (*D.lp.* klarjety, *Ms.lp.* klarjeće) klarjet → *niem.* Klarinette

klarjetka (*D.lp.* klarjetki, *Ms.lp.* klarjetce) *zdr. od klarjeta*

klarować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* klarujã, *lp.cz.przesz.r.m* klarował) tłumaczyć, wyjaśniać, objaśniać *zob.* **erklerować**, **tuplikować**, → *niem.* klären

klarować še *zwr. ndk* wypogadzać się

klarowańy (*D.lp.* klarowańô) *rzecz. od klarować*

klasa (*D.lp.* klase, *Ms.lp.* klaše, *M.lm.* klase) klasa * *W tej małej skole bŭty yno trzi klase.* → *niem.* Klasse

klasicizm (*D.lp.* klasicizmu, *Ms.lp.* klasicizmuše) klasycyzm → *czes.* klacismus

klasyfikacyjô (*D.lp.* klasyfikacyje) klasyfikacja → *czes.* klasyfikace

klaskać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* klaskŭ, *lp.cz.przesz.r.m* klaskoł) 1. klepać, uklepywać (dłoniã) * *Potŭ še klaskô často i ůoścŭngô na całŭ blachã.* 2. mlócić, uderzać (cepem) * *Mašinŭ za dwje godżiny wytrzaskajŭ to, co dôwnŭi całŭ žimã cepŭma klaskali.*

klawjatura (*D.lp.* klawjatury, *Ms.lp.* klawjaturze) klawiatura → *niem.* Klaviatur

klawjyr (*D.lp.* klawjyra, *Ms.lp.* klawjyrze) 1. fortepian * *Ŭod kjedy pamjŭntŭ, u mojej ômy w izbje stoł wjelki klawjyr.* 2. pianino → *niem.* Klavier

klawjyrek (*D.lp.* klawjyrka) *zdr. od klawjyr*

klawjyrmajster (*D.lp.* klawjyrmajstra, *D.lp.* klawjyrmajstrze) pianista

klawjyrowy fortepianowy

klawjyrôcka (*D.lp.* klawjyrôcki, *Ms.lp.* klawjyrôcce) pianistka

klawjyrôk (*D.lp.* klawjyrôka) pianista

klawjyrz (*D.lp.* klawjyrza) klawisz (w instrumentach muzycznych)

klazdŭwka podatek rolny; podatek gruntowy

klebeta (*D.lp.* klebety, *Ms.lp.* klebeće) 1. ktoś, kto duzo mówi; gaduła *zob.* **beblôk**, **bebła**, **bebłac**, **bebfot**, **bebula**, **bragolŭńec**, **bragŭła**, **bŭngôc**, **chebła**, **chebłac**,

chebfot, **chebfôk**, **chlaskot**, **faglôk**, **klapiś**, **malikot**, **paplôk**, **pjerdoła**, **rajca**, **śwandrot**, **wawrot** 2. plotkarz *zob.* **klachôc**, **klachôk**, **klachul**, **klapiś**, **klaptur**, **klekot**, **pjerdoła**

klebetnica (*D.lp.* klebetnice) 1. plotkarka, plotkara *zob.* **drzistula**, **klachula**, **klapaka**, **klapiś**, **klaptura**, **klekotka**, **klekotula**, **klektryna**, **klyta** 2. gadatliwa kobieta

klebety (*tylko lm.*, *D.* klebetŭw) plotki * *Mŭ sã kŭmorŭńickã, co yno klebety robi.*

klebrôk (*D.lp.* klebrôka) 1. moneta (zwykle drobna), miedziak *zob.* **klebzôk**, **klebżôk**, **klepôk**, **kotlôk** 2. **klebrôki** drobne pieniądze; bilon; monety, drobniaki

klebzôcek (*D.lp.* klebzôcka) *zdr. od klebzôk*

klebzôk (*D.lp.* klebzôka) 1. moneta (zwykle drobna), miedziak *zob.* **klebrôk**, **klebżôk**, **klepôk**, **kotlôk** 2. **klebzôki** drobne pieniądze; bilon; monety, drobniaki

klebzŭń (*D.lp.* klebzŭńa) *zgr. od klebzôk*

klebzôk (*D.lp.* klebzôka) 1. moneta (zwykle drobna), miedziak *zob.* **klebzôk**, **klebżôk**, **klepôk**, **kotlôk** 2. **klebzôki** drobne pieniądze; bilon; monety, drobniaki

klecha (*D.lp.* klechy, *Ms.lp.* klese) *daw.* sługa kościelny (np. organista, kantor, dzwonnik)

klechtać še *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* klechtŭ še, *lp.cz.przesz.r.m* klechtoł še) wlec się; iść bardzo powoli *syn.* **wlyc še**

klejband (*D.lp.* klejbandu, *Ms.lp.* klejbandže) taśma klejąca; taśma samoprzylepna → *niem.* Klebeband

klejd (*D.lp.* klejda, *Ms.lp.* klejdže) suknia, sukienka; **ślubny klejd** suknia ślubna; **bezuchowy klejd** suknia wizytowa *zob.* **balklajd**, **balŭwa**, **drukula**, **dyndel**, **franekla**, **kecura**, **kjecka**, **klajd**, **knepa**, **sata**, **saty**, → *niem.* Kleid

klejdowy sukienkowy; **klejdowy stof** tkanina sukienkowa * *Bez cały tydzŭń zech w roku łajżŭła, dżiśej še zrobjã klejdowy dżŭń.*

klejdźik (*D.lp.* klejdźika) 1. *zdr. od klejd*; sukieneczka * *Bez žimã w takŭj cŭńkŭj klejdźiku łajżŭła.* 2. sukienka dla małego dziecka * *Marija dzerzy Dżecŭńtko w klejdźiku.*

klejć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* klejã, *lp.cz.przesz.r.m* klejŭł) kleić

klejć še *zwr. dk* kleić się

klejik (*D.lp.* klejiku) kleik (kleisty wywar z kaszy, ryżu lub ziaren zbożowych)

klejnot (*D.lp.* klejnota, *Ms.lp.* klejnoće) 1. klejnot 2. kamień szlachetny

→ *czes.* klenot, → *niem.* Kleinod

klejnotnica (*D.lp.* klejnotnice) skarbiec → *czes.* klenotnice

klejnotnicki jubilerski *syn.* **juwyljyrski**, → *czes.* klenotnickŭj

klejnotnictwo (*D.lp.* klejnotnictwa) jubilerstwo *syn.* **juwyljyrstwo**, → *czes.* klenotnictví

klejnotnik (*D.lp.* klejnotnika) jubiler *syn.* **juwyljyr**, → *czes.* klenotnik

klejnyń (*D.lp.* klejnyńô) *rzecz. od klejć*; klejenie

klejza (*D.lp.* klejze, *Ms.lp.* klejże) kluska → *niem.* Kloß

kleklimŭntka (*D.lp.* kleklimŭntki, *Ms.lp.* kleklimŭntce) demon porywający dzieci (pojawia się w okresie, gdy zboże jest wysokie) *zob.* **poŭednica**

klekot (*D.lp.* klekota, *Ms.lp.* klekoće) 1. plotkarz * *Tyn klekot wsyjske pjerdoty ze wsi wjedzoł.* *zob.* **klachôc**, **kla-**

- chôk, klachul, klapiś, klaptur, klebeta, pjerdoła** 2. gadała * *Tyn stary klekot tã klekoce*. 3. grat
- klekotać** *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* klekocã, *lp.cz.przesz.r.m* klekotoł) 1. plotkować, rozmawiać * *Trzi godziny klekotoł*. *zob.* **klachać, klapać, klepać, klytać** 2. mówić, gadać, opowiadać * *Co ci to klekotała?* 3. kołatać (drewnianą kołatką)
- klekotańy** (*D.lp.* klekotańô) *rzecz. od klekotać*
- klekotka** (*D.lp.* klekotki, *Ms.lp.* klekotce) 1. plotkarka *zob.* **drzistula, klachula, klapaka, klapiś, klaptura, klebetnica, klekotula, elektryna, klyta** 2. drewniana kołatka *zob.* **klapacka, klaperka**
- klekotliwojść** (*D.lp.* klekotliwojści) plotkarstwo; robienie, roznoszenie plotek; skłonność do plotkowania
- klekotliwy** gadatliwy; skłonny do roznoszenia plotek, plotkowania * *Jak by'js nie była takô klekotliwô, to by'js tego po wsi nie ůozchebłata*.
- klekotula** (*D.lp.* klekotule) plotkarka *zob.* **drzistula, klachula, klapaka, klapiś, klaptura, klebetnica, klekotka, elektryna, klyta**
- klekoty** (*tylko lm., D.* klekotuw) 1. pogaduchy, ploty; **chodzić po klekotach | lôtać po klekotach | łajzić po klekotach** chodzić na pogaduchy, na ploty; 2. **iś na klekoty** iść na pogaduchy, na ploty * *Ŭuna zamjã w dûma robić, to po klekotach łajzûta*. * *Sûmsãdki še słazty na klekoty*. *zob.* **klachy, klyty, pjerdoły** 3. gadanie, gadanina 4. plotki; **narobić klekotuw** naopowiadać nieprawdziwych rzeczy na czyjś temat; narobić plotek, naplotkować; **robić klekoty** oczerniać, opowiadać nieprawdziwe rzeczy na czyjś temat, rozpowiadać plotki
- kleks** (*D.lp.* kleksa, *Ms.lp.* klekse) plama, kleks → *niem.* Klecks
- kleksek** (*D.lp.* klekska) *zdr. od kleks*
- klektryna** (*D.lp.* klektryny, *Ms.lp.* klektrynie) plotkarka; kobieta obgadująca innych *zob.* **drzistula, klachula, klapaka, klapiś, klaptura, klebetnica, klekotka, klekotula, klyta**
- klepać** *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* klepjã, *lp.cz.przesz.r.m* klepoł) 1. gadać; plotkować * *Suchoł zech tego chebłaca, ale ůin klepoł bez kûjńca*. 2. klepać * *Klepjã kosã i zarôz banã še trôwã*. 3. *fraz.* **klepać bjydã** klepać biedę, biedować
- klepańy** (*D.lp.* klepańô) *rzecz. od klepać*
- klepatyka** (*D.lp.* klepatyki, *Ms.lp.* klepatyce) prózna, czcza gadanina
- klepeta** (*D.lp.* klepety, *Ms.lp.* klepece) *zart.* duża stopa, duża noga * *Čyżko bãńdze kupić strzewiki na te twoje klepety*.
- klepidło** (*D.lp.* klepidła, *Ms.lp.* klepidle) miejsce do mlócenia w stodole; klepisko (w stodole); boisko (w stodole) *syn.* **gumno, gûmno**
- klepńuny** stuknięty, niespełna rozumu
- klepôc** (*D.lp.* klepôca) 1. młotek * *Ŭe buchej tak tÿ klepôcÿ*. 2. kowadełko do klepania kosy *zob.* **bba, babka**
- klepôk** (*D.lp.* klepôka) 1. zabawka dziecięca w kształcie drewnianego ptaka na kółku poruszającego skrzydłami przy obracaniu kółka 2. moneta (zwykle drobna), miedzianka *zob.* **klebrôk, klebzôk, klebźôk, kotlôk** 3. **klepôki** (*tylko lm., D.* klepôkûw) drobne pieniądze; bilon; monety, drobniaki
- kleptûmańijô** (*D.lp.* kleptûmańije) kleptomania → *czes.* kleptomanie, → *niem.* Kleptomanie
- klepyta** (*D.lp.* klepyty, *Ms.lp.* klepyće) plotkarz; ktoś obmawiający innych
- klergruba** (*D.lp.* klergruby) szambo *syn.* **jaũchyngrubu**, → *niem.* Klärgrube
- klerikalizmus** (*D.lp.* klerikalizmusu, *Ms.lp.* klerikalizmuše) klerykalizm → *czes.* klerikalismus, → *niem.* Klerikalismus
- klerikalny** klerykalny → *czes.* klerikální, → *niem.* klerikal
- klerowńa** (*D.lp.* klerowńe) oczyszczalnia (wody)
- klerus** 1. (*D.lp.* klerusu, *Ms.lp.* kleruše) kler, duchowieństwo → *czes.* klérus, → *niem.* Klerus 2. (*D.lp.* klerusa, *Ms.lp.* kleruše) klerykał
- kletrować** *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* kletrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kletrowoł) wspinać się, wdrapywać się → *niem.* klettern
- kletrowańy** (*D.lp.* kletrowańô) *rzecz. od kletrować*
- klety** (*tylko lm., D.* kletuw) *bot.* łopian większy (*łac.* Arc-tium lappa) *zob.* **dziwi rabarber, skocki, šwager, wsy**
- klijynt** (*D.lp.* klijynta, *Ms.lp.* klijyntce) klient → *niem.* Klient
- klijyntela** (*D.lp.* klijyntele) ogół klientów; klientela *syn.* **kûndmajństwo**, → *niem.* Klientel
- klijyntka** (*D.lp.* klijyntki, *Ms.lp.* klijyntce) klientka
- klika** (*D.lp.* kliki, *Ms.lp.* klice) klika → *niem.* Clique
- klima** (*D.lp.* klimy) 1. klimat 2. urządzenie klimatyzacyjne; klimatyzator * *Mÿ w aũće klimã*.
- klimaanlaga** (*D.lp.* klimanlagi, *Ms.lp.* klimaanladze) klimatyzacja
- klin** (*D.lp.* klina, *Ms.lp.* klinie) 1. klin * *Jakô matka takô natka, jaki ůojćec taki syn, jaky drzewo, taki klin*. 2. podolek 3. **na klin** na kolana; **na klinie** na kolanach * *Šedźoł u ômy na klinie*. * *Pûdź sã dû mje na klin*. * *Šedńi ômje na klin a suchej bojkûw*.
- klinować** *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* klinujã, *lp.cz.przesz.r.m.* klinowoł) *górn.* pracować na niskim przodku
- klinowańy** (*D.lp.* klinowańô) *rzecz. od klinować*
- klińg: per klińg o wspólnym chodzeniu dwóch osób:** pod rękę, pod ramię *syn.* **par arm, pod parzã**
- klińga** (*D.lp.* klińgi, *Ms.lp.* klińdze) 1. ostrze, brzeszczot 2. klinga, głownia
- klińker** (*D.lp.* klińkru, *Ms.lp.* klińkrze) klinkier → *niem.* Klinker
- klińkrowy** klinkierowy; wykonany z klinkieru
- klińkrûwka** (*D.lp.* klińkrûwki, *Ms.lp.* klińkrûwce) cegła klinkierowa
- klińkrûwa** (*D.lp.* klińkrûwy) *zgr. od klińkrûwka*
- klińaty** mający kształt klina; trójkatny * *Urźni mi takÿ klińatÿ deskã*.
- klińiczny** kliniczny → *niem.* klinisch
- klińik** (*D.lp.* klińika) *zdr. od klin*; mały klin
- klińika** (*D.lp.* klińiki, *Ms.lp.* klińice) klinika → *niem.* Klinik
- kliń:** **kliń klap odgłos chodzenia w drewnianych butach, w chodakach** * *Sła w tych pantôflach: kliń klap, kliń klap*.
- klińa** (*D.lp.* klińy) 1. ścięty z obu stron gruby patyk służący do gry o nazwie **klińa** * *Klińa to je kÿsek drzewa ůostrugany na kÿjńcach*. → *szwedz.* klippan ('ciąć, ścinać') 2. gra polegająca na uderzaniu kijem ściętego z

obu stron patyka * *My grali w klipã takŷ krůtkŷ kijŷ (ũod 10 do 15 cyntimejtrãw). Kłãdło se go abo na dwuch cegłach (kamjŷniach) na asfalcie, abo wyrũto sie dotek. Trza bũto felŷ go tak hebnũnũc, coby pofurgoł do ñeba, mjŷndzy dwũma hašõkũma na placu. Tyn drugi špũler mušõł go ŷodbiũ curik. zob. knypek* → niem. Klippe 3. ktoś, kto zdobył najmniej punktów w grze o nazwie **klipa** 4. oferma, niedorajda, ciamajda, niezdara, niedo-
lęga

klipjaty niezdarny * *Scepũn bũł klipjaty, ale bogaty.*

klipjõrz (D.lp. klipjõrza) ktoś, kto gra w grę o nazwie **klipa**

klistjyra (D.lp. klistjyry, Ms.lp. klistjyrze) lewatywa, wlew → niem. Klistier

klistjyrka (D.lp. klistjyrki, Ms.lp. klistjyrce) zdr. od **klistjyra**

kliša (D.lp. kliše) klisza → niem. Klische

klitnũnũc dk (1.os.lp.cz.przys. klitnã; lp.cz.przesz.: r.m. klitnũn, r.ż. klitła) przygadać, dopiec (słowami), dociać (słowami) syn. **trũmfũnũc**

klitũnũcŷ (D.lp. klitũnũcõ) rzecz. od **klitnũnũc**

klitũna (D.lp. klitũny, Ms.lp. klitũne) zgr. od **klitũnka**; błoto

klitũnka (D.lp. klitũnki, Ms.lp. klitũnce) błoto * *Ñe łãż po klitũnce.*

klizula (D.lp. klizule) ślizgawka

klizũna (D.lp. klizũny, Ms.lp. klizũne) ślizkawka * *Űũn se klize na klizũne.*

klobzejga (D.lp. klobzejgi, Ms.lp. klobzejdze) piła ramowa do cięcia kłód drewna wzdłuż → niem. Klobsãge

kloc (D.lp. kloca, M.lm. kloce) zgr. od **klocek**; kłoda, kloc → niem. Klotz

klocecek (D.lp. klocecka) zdr. od **klocek**

klocek (D.lp. klocka) 1. klocek 2. pieniek drewna 3. żart. pejor. otyłe dziecko 4. **klocek do wosũw** wałek do włõsów → niem. Klõtzen

klockowaũc ndk (1.os.lp.cz.ter. klockujã, lp.cz.przesz.r.m. klockowoł) o **włõsach**: zakręcać na wałki * *Klockujã õmje wosy.*

klockowaũny (D.lp. klockowaũnõ) rzecz. od **klockowaũc**

klojza (D.lp. klojze, Ms.lp. klojze) kluska → niem. Kloš

klokã (D.lp. klokãna, Ms.lp. klokãne) kangur → czes. klokãn

klokãnek (D.lp. klokãnka) zdr. od **klokãn**; kangurek

kloper (D.lp. klopra, D.lp. kloprze) trzepaczka (do trzepania dywanów, chodników) * *Lõjfrũ a tepichy se klupałõ kloprŷ na klopšãndze. * Dostõł kloprŷ po rziũci. → niem. Klopfer*

klops (D.lp. klopsa, Ms.lp. klopse, M.lm. klopse) kotlet mielony * *Kulałõ se klopse. zob. brejtka, flãjšbrejtel, karbinadel, karbinadla, karbinetla, karminadel, karmnadla*

klopšik (D.lp. klopšika) zdr. od **klops**

klopšãndzka (D.lp. klopšãndzki, Ms.lp. klopšãndze) zdr. od **klopšãnga**

klopšãnga (D.lp. klopšãngi, Ms.lp. klopšãndze) 1. trzepak * *Klopšãnga to je šãnga do klupañõ tepichũw i lojfrũw. * Ziguš to je noũwjũnksy gizd pod klopšãngũ. → niem. Klopfstange* 2. fraz. **jak klopšãngi zakwitnũ** nigdy * *Ja, bãndze, jak klopšãngi zakwitnũ. 3. fraz.*

klopšãngi łowiũc szukać wczorajszego dnia; szukać nie wiadomo czego; błąkać się bez celu * *Nauũicũlka se nõs pytała, dze ŷũn je. A my jĩ ŷõdpedzeli, ize ŷũn posõł na plac klopšãngi łowiũc.*

klor (D.lp. kloru, Ms.lp. klorze) chem. chlor → niem. Chlor

klorkalk (D.lp. klorkalku) wybielacz do tkanin będący mieszaninã podchlorynu wapnia (Ca(ClO)₂), chlorku wapnia (CaCl₂) oraz wodorotlenku wapnia (Ca(OH)₂) * *Klorkalku se dõ do tego prañõ. syn. blãjchcalc, → niem. Chlorkalk*

kloroformaũc ndk (1.os.lp.cz.ter. kloroformũ, lp.cz.przesz.r.m. kloroformõł) usypiać, w prowadzić w narkozę za pomocą chloroformu * *Kloroformãli go przi ŷõperacyjũ. → niem. chloroformieren*

kloroformowaũny (D.lp. kloroformowaũnõ) rzecz. od **kloroformowaũc**

klorowaũc ndk (1.os.lp.cz.ter. klorujã, lp.cz.przesz.r.m. klorowoł) chlorowaũc

klorowaũny (D.lp. klorowaũnõ) rzecz. od **klorowaũc**

klorowy chlorowy

klõcyũny (D.lp. klõcyũnõ) rzecz. od **klõciũc**

klõcãty o obõrniku: zawierający duŷo zwierzęcych odchodów i mało słomy * *Tyn twũj gnũj je taki klõcãty, a ñe stũmjãsty.*

klõciũc ndk (1.os.lp.cz.ter. klõcã, lp.cz.przesz.r.m. klõcũł) kłamać * *Tyn nõs sã klõcũł. * Ñe klõc mje, yno gõdej prõũdã.*

klõciũsko (D.lp. klõciũska) zgr. od **klõta**

klõpapjũr (D.lp. klõpapjũru, Ms.lp. klõpapjũrze) papier toaletowy syn. **šãjspapjũr**, → niem. Klopapier

klõpiš przym. nieodm. o **rošlinach**: oklapły, oklapnięty * *Durch bũto žimno, wysyto w ŷõgrũdku je take klõpiš, ñe sce ñic rojš.*

klõstõtrek (D.lp. klõstõrka) zdr. od **klõstõr**

klõstõrny 1. klasztonny 2. w **uŷyciu rzeczownikowym**: zakonnik 3. **klõstõrnõ | klõstõrnõ panna | klõstõrnõ šõstra** zakonnica, siostra zakonna; **iš za klõstõrnũ pãnnã** zostawaũc zakonnicã * *U nõs na farze se prałõ wẽ wtorek, a klõstõrne prałõ wẽ swõrtek. * W bjoũtich satkach jak klõstõrne chodzũ. * Jeji cera stã za klõstõrnũ pãnnã * Pjyrwej w tũj zũmku bũłõ klõstõrne. syn. zõkũnica*

klõstõr (D.lp. klõstõra, D.lp. klõstõrze) klasztor * *Dzõũcha, jak se ñe sces wydõwaũc, to idz do klõstõra. → łac. claustrum*

klõta (D.lp. klõty, Ms.lp. klõce) 1. placek odchodów * *Põzbjyrałã'ch te kũjũske klõty do ŷõgrũdka. * Kũn nasroł takũ srogũ klõtã na drũdze. * W Indjach hajcuje se usušũnymi krowskymi klõtũma. * Wlõz zejš do klõty. 2. rozdeptane odchody 3. zanieczyszczenia przyklejone do podeszwy buta * *Klõtã mõs na chaũu. 4. zgr. od klõtka*; duŷa klatka * *Musã pofutrowaũc krũliki w klõtach. 5. fraz. šedzec jak klõta* nie ruszać się z miejsca; być leniwym, nic nie robić * *Chõpje, chũc se za jakũ robotã, a ñe šedz na rziũci jak klõta.**

klõtaũc ndk (1.os.lp.cz.ter. klõcã, lp.cz.przesz.r.m. klõtoł) brudzić zanieczyszczeniami przyklejonymi do podeszw butów

klõtaũny (D.lp. klõtaũnõ) rzecz. od **klõtaũc**

klôtka (*D.lp.* klôtki, *Ms.lp.* klôtce) 1. klatka 2. *zdr. od klôta*; placek odchodów 3. piętro w windzie kopalnianej
klôtkowy klatkowy
klub (*D.lp.* klubu) klub → *niem.* Klub
klubowy klubowy
kluc (*D.lp.* kluka) klucz
klucka (*D.lp.* klucki, *Ms.lp.* klucce) 1. korba, korbka 2. kij, żerdź z hakiem na końcu (np. do czerpania wody ze studni, przyginania gałęzi drzew) * *Wejź kluckã a načęńig wody ze studńe. zob. kluka, krôp*
klucowy 1. kluczowy 2. **klucowô dżura** | **klucowô dżurka** dziurka od klucza
klucôrz (*D.lp.* klucôrza) ktoś zajmujący się dorabianiem kluczy
klucycek (*D.lp.* klucycka) 1. *zdr. od kluc*; mały kluczyk 2. bot. pierwiosnek lekarski (*łac.* primula veris) * *W nasej zôgrodze na wjosnã bũto zolto ũod klucyckũw.*
klucyk (*D.lp.* klucyka) *zdr. od kluc*; kluczyk
klucysko (*D.lp.* klucyska) *zgr. od kluc*; duży klucz
kluc *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klujã; lp.cz.przesz.: r.m. klú, r.ż. kluła) kielkować
kluc *še* *zwr. ndk* 1. **o pisklętach**: wykluwać się, wylęgać się (z jaja) * *W nédzelã čipki banŷ še kluty. 2. o pszczołach, motylach*: wylęgać się (z poczwarki)
klucy (*D.lp.* klućô) *rzecz. od kluc*
kludzać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kludzŷ, lp.cz.przesz.r.m. kludzoł) **o drewnie**: spławiać, flisować * *My kludzali drzewo na matackach. syn. matackować*
kludzańy (*D.lp.* kludzańô) *rzecz. od kludzać*
kludzować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kludzujã, lp.cz.przesz.r.m. kludzowoł) sprowadzać, przywozić * *My pjyrwej stãntŷnd kludzowali woze.*
kludzowańy (*D.lp.* kludzowańô) *rzecz. od kludzować*
kludzyńy (*D.lp.* kludzyńô) *rzecz. od kludzić* 1. prowadzenie (kogoś) 2. zwózka zboża z pól * *Kludzyńy my juz skŷjńcyli. * Kjedy zacynôce kludzyńy ũobjyłô? 3. znoszenie (płodów rolnych do domu, do spiżarni)*
kludzić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kludzã, lp.cz.przesz.r.m. kludzŷ) 1. prowadzić * *Jô zech wtedy kludzŷta krowã. zob wjyjs* 2. stać na czele; przewodniczyć * *W nasej wsi stary Krykũn kludzi tich, co za Polskŷ chcŷ wejlować. 3. kludzić kãse* pływać tratwami; spławiać drewno tratwami
kludzić še 1. przeprowadzać się * *Bãndã še kludzić do nowej chałpy. 2. iść, spacerować (z kimś, trzymając się) * Sŷ dżoũchy kãs modse ũody mje a juz še tã s kjjs kludzŷ pod rãnkã.*
klugšajszer (*D.lp.* klugšajsra, *D.lp.* klugšajsrze) ktoś przemądrzały, przemądrzałek; ktoś, kto się wymądrza; mądrala; pyszałek → *niem.* Klugscheiŷer
klugšajsrować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klugšajsrujã, lp.cz.przesz.r.m. klugšajsrowoł) wymądrzać się
klugšajsrowańy (*D.lp.* klugšajsrowańô) *rzecz. od klugšajsrować*
kluk (*D.lp.* kluka) chłopiec
kluka (*D.lp.* kluki, *Ms.lp.* kluce) 1. kij, żerdź z hakiem na końcu (np. do czerpania wody ze studni, przyginania gałęzi drzew) *zob. klucka, krôp* 2. rączka korby * *Dej pozŷr, bo dostańes kluky bez łeb. 3. wygięty nos drabiny 4. wygięta część laski, kija do podpierania się*

* *Utũmata mi še kluka ũod kosturka. 5. wygięta część płozy (np. przy saniach, sankach)*
kluki (*tylko lm., D.* klukũw) nosidło, na którym nosi się wiadra (np. z wodą); koromysło *syn. barcki, tragi*
klukotać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klukocã, lp.cz.przesz.r.m. klukotoł) bulgotać
klukotańy (*D.lp.* klukotańô) *rzecz. od klukotać*; bulgotanie
klukować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klukujã, lp.cz.przesz.r.m. klukowoł) bronować w zygzak, na ukos * *Po potedũu banã klukować po sũńy.*
klukowańy (*D.lp.* klukowańô) *rzecz. od klukować*; bronowanie na ukos, w zygzak * *Musã zrobić klukowańy.*
klup *wykrz.* odgłos stukania, pukania
klupa (*D.lp.* klupy) 1. gwintownica, narzynka * *To sŷ baki do klupy. * To je klupa do rzũńćôd gwintũw. → niem.* Schneidkluppe, Gewindeschneidkluppe, Kluppe 2. przyrząd do pomiaru średnicy drzew; średnicomierz; klupa * *Nasmykane drzewo w lejsze trza pomjerzić klupŷ. → niem.* Kluppe
klupac (*D.lp.* klupaca) wielki, nieforemny nos
klupać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klupjã, lp.cz.) 1. stukać, pukać; uderzać (np. młotkiem w coś) * *Jak łajzyli z nédzwjedzŷ, to Gerdi na bãmbńe klupoł. * Klupali do dwjyrzũw i na syby. 2. trzepać (np. dywan, chodnik) * Ŭũn tera lojfyry klupje. 3. kuć * Dżyńdżoł na strũmje klupje. * Mũj ôpa gwojdzde klupoł. 4. klupać jak mys w holcôkach* *żart. o kimś, kto stuka butami*
klupać še *zwr. ndk* stukać się * *W druge śwjŷnto chopcy grali na wybitki i klupali še krôsũnkũma.*
klupańina (*D.lp.* klupańiny, *Ms.lp.* klupańińe) stukanie * *Jak wjater wjeje, to te flaski na kosturkach klupjŷ. Jô űe chcã mjeć wele chałpy takej klupańiny.*
klupańy (*D.lp.* klupańô) *rzecz. od klupać*
klupaty spłaszczony
klupnŷńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. klupnã; lp.cz.przesz.r.m. klupnũn, lp.cz.przesz.r.m. klupła) 1. stuknąć, puknąć * *Wrôz mi cojs klupło w escymrze. 2. uderzyć, przywalić * Klupńi go w kałã! * Dej pozŷr, co či ta kraŷza ũo koło űe klupńe a še űe ũoztraskô. * Klupli mu dwa razy i juz še űe čepoł.*
klupnŷńć še 1. puknąć się; stuknąć się * *Klupńi še chopje w tã twojã gupjŷ łeb. * űech ũũn še w gowã klupńe! * Klupńi še w gowã ty guptajŷu. * Klupńi še w tyn gupi kańcôk. 2. uderzyć się * Klupnũn zech še motkŷ w palec.*
klupńŷnty stuknięty * *Ty'js je chyba klupńŷnty abo mjechŷ piźńŷnty.*
klupńŷńcy (*D.lp.* klupńŷńcô) *rzecz. od klupnŷńć*
klũcha (*D.lp.* klũchy, *Ms.lp.* klũse) *zgr. od klũzka*
klũmp (*D.lp.* klũmpa) 1. chodak, drewniak, drewniany pantofel *zob. holcôk* 2. stary but, bucior *zob. charboł, chyrb, skarboł*
klũmpa (*D.lp.* klũmpy) 1. bryła, gruda 2. grudka (np. w cieście, zawieszynie, farbie) * *Durch trza mjysac, coby často űy mjało klũmpũw. → niem.* Klumpen
klũn (*D.lp.* klũna, klũńe) klon
klũnek (*D.lp.* klũnka) *zdr. od klũn*; mały klon * *W trôwje potno takich małych klũnkũw powyrôstało*

klŷnować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klŷnujã, lp.cz.przesz.r.m. klŷnowoŷ) klonować

klŷnowaŷy (D.lp. klŷnowaŷo) klonowanie

klŷnowy klonowy

klŷnker (D.lp. klŷnkra, D.lp. klŷnkrze) stary przedmiot, urzãdzenie; grat, gruchot * *Tŷj starŷj klŷnkrŷj zech naknypsãta zdjŷnãuw.* * *Klŷnker to je inacŷj klamor.*

klŷnkorzić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klŷnkorzã, lp.cz.przesz.r.m. klŷnkorzũ) 1. pleść gŷupstwa, mŷwić od rzeczy. * *Prze-stũn mi sã, dŷoũcha, klŷnkorzić.* 2. iść wolno 3. niepotrzebnie coŷ robić

klŷnkorzyŷy (D.lp. klŷnkorzyŷo) rzecz. od **klŷnkorzić**

klŷnkrować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klŷnkrujã, lp.cz.przesz.r.m. klŷnkrowoŷ) niszczyç, psuć

klŷnkrowaŷy (D.lp. klŷnkrowaŷo) rzecz. od **klŷnkrować**

klŷzcũna (D.lp. klŷzcũny, Ms.lp. klŷzcũne) *zgr.* od **klŷzcũnka** * *Jak mi ŷe te klŷzki ŷozwarzũ, to na ŷobjŷd baŷã mjoŷ yno klŷzcũnã.*

klŷzcũnka (D.lp. klŷzcũnki, Ms.lp. klŷzcũnce) woda po gotowaniu klusek * *Klŷzcũnkã my dŷwali ŷwiŷũj.* *syn. gaŷuscũnka*

klŷzecka (D.lp. klŷzecki, Ms.lp. klŷzecce) *zdr.* od **klŷzka**

klŷzka (D.lp. klŷzki, D.lm. klŷzkũw) 1. kluska *zob. gaŷuska*, → *niem.* Kloŷ 2. **bjoŷe klŷzki** | **ŷlŷjske klŷzki** białe kluski (z dodatkiem maki ziemniaczanej) 3. **cŷrne klŷzki** | **polske klŷzki** | **tarte klŷzki** ciemne kluski z dodatkiem surowych startych ziemniaków (nazywane poza Gŷrnyim ŷlãskiem ‘kluskami ŷlãskimi’) * *Musã potrzyć kartŷfle na polske klŷzki.* * *Cŷrnych klŷzkũw ñe podŷwŷ ŷe do kupy ze gulaŷj.* 4. **ćepane klŷzki** kluski kładzione 5. **filowane klŷzki** kluski nadziewane 6. **na klŷzkã** w ksztacie kluski * *Z boku stoŷa zydla, dŷe matuchna zawse mjaŷa w bũncliku gũmũtki. Bũt to zalezãty bjoŷy syr, ukulany na klŷzkã.* 7. **psyŷnicne klŷzki** kluski pszenne

klŷza (D.lp. klŷze, Ms.lp. klŷze) *zgr.* od **klŷzka** * *Zjŷd ŷtyry take wjelke klŷze.*

klŷzecka (D.lp. klŷzecki, Ms.lp. klŷzecce) *zdr.* od **klŷzka**

klŷŷntwa (D.lp. klŷŷntwy) 1. kłãtwa; **ćepnũŷŷ klŷŷntwã** rzucić kłãtwę * *Klŷŷntwa juz bũta ćepnũŷŷtŷo i ñic ñe ŷto zrobić.* 2. przekleŷstwo

klŷŷntwjoŷr (D.lp. klŷŷntwjoŷra) ktŷs, kto klnie, przeklina

klŷŷŷ *ndk* (lp.cz.ter.: 1.os. klnã, 3.os. klnie; lp.cz.przesz.: r.m. klŷn, r.ŷ. klŷna; im.bier. klŷnty) kłãć * *S takymi klŷŷntwjoŷrzũma ñe bãndŷes chodŷũt.* * *Mjũndzy tymi ŷejŷcũma kũŷŷŷũma bũt jedyn klŷŷntwjoŷr.* * *Klŷŷŷ ŷe ŷmjy, bo to je grzyc.*

klycyŷy (D.lp. klycyŷo) rzecz. od **klyćić**

klyćić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klycã, lp.cz.przesz.r.m. klycũ) 1. pleść gŷupstwa; gŷupio gadać * *Przeŷtũŷŷe mi sã klyćić.* * *Co ty tã babo klyćis?* 2. robić (masło) w tradycyjny sposób; ubijać (masło) * *ŷũna tera masło klyći.* *zob. dŷãtać*

klyćinŷ (D.lp. klyćinej) gadatliwa kobieta

klyj (D.lp. kleju) klej

klyma (D.lp. klymy) 1. zacisk elektryczny; klema * *Zapŷŷi klymũmã na akumulãtorze.* → *niem.* Klemme 2. spinka do wŷosŷ; klamra do wŷosŷ * *Zapŷŷi te wosy klymũj, bo ći lecũj do ŷũc.*

klymować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klymujã, lp.cz.przesz.r.m. klymowoŷ) zakleszczać (unieruchamiać coŷ w czymŷ lub miãdzy czymŷ a czymŷ)

klymować ŷe *zwr. ndk* zakleszczać ŷię

klymowaŷy (D.lp. klymowaŷo) rzecz. od **klymować**

klympjŷr (D.lp. klympjŷra) blacharz → *czes.* klempfŷ

klympner (D.lp. klympnera, D.lp. klympnerze) blacharz → *niem.* Klempner

klympnerka (D.lp. klympnerki, Ms.lp. klympnerce) ŷona blacharza

klympnerski blacharski → *czes.* klempfŷskŷj

klympnerstwo (D.lp. klympnerstwa) blacharstwo → *czes.* klempfŷtvŷ

klymra (D.lp. klymry, Ms.lp. klymrze) brona sprŷŷynowa

klysc (D.lp. klyscã) 1. kleszcz → *czes.* klŷŷt 2. *pot.* skorek * *W wiŷe ŷedŷi poŷno klyscũw.*

klysc (tylko lm., D. klyscũw) 1. obcegi, kleszcze 2. forma do wypiekania

klyscory (tylko lm., D. klyscorũw) *zgr.* od **klysc**

klyscowy 1. *przym.* od **klysc** 2. *przym.* od **klysc** 3. **o puŷãpce na krety, nornice, karczownik:** ŷzczekowy * *Na wilmojze zastawjũ take klyscowe ŷãpki.*

klyscyk (D.lp. klyscyka) *zdr.* od **klysc**; mały kleszcz

klyscyki (tylko lm., D. klyscykiũw) *zdr.* od **klysc**; obcaŷki

klyscyna (D.lp. klyscyny, Ms.lp. klyscyŷne) kleszczyna (część chomãta) * *Klyscyna to je takŷ drewjãnŷo lajŷta przy chomũŷŷe.*

klyscysko (D.lp. klyscyska) *zgr.* od **klysc**

klyta (D.lp. klyty, Ms.lp. klyće) 1. swat * *Jak parobcŷk bũt bojũncy, to se wũn do pũmocy kolegã, ŷtory bũt mu za klytã.* 2. starosta weselny 3. plotkarka, plotkara * *Dŷe polãŷta kobjyta — ta moja roztomjytŷo klyta.* *zob. drziŷtula, klachula, klapaka, kłapiŷ, klaptura, klebetnica, klekotka, klekotula, klektryna* 4. gaduŷa, pleciguã

klytać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klytũj, lp.cz.przesz.r.m. klytoŷ) 1. pŷedko mŷwić 2. plotkować * *Ñe klytej.* *zob. klachać, kłapać, klekotać, klepać*

klytaŷy (D.lp. klytaŷo) rzecz. od **klytać**

klytrŷza (D.lp. klytrŷze, Ms.lp. klytrŷŷe) rŷŷa pŷãca

klyty (tylko lm., D. klytũw) rozmowy, plotki *zob. klachy, klekoty, pjerdoŷy*

klyŷnceć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klyŷncã, lp.cz.przesz.r.m. klyŷncoŷ) klęczać → *czes.* klećet

klyŷncki 1. w pozycji klęczãcej, na klęczkach, na kolanach * *Jak zejŷ je dugo klyŷncki, to kolana bolũj.* 2. **na klyŷnckach** w pozycji klęczãcej, na klęczkach, na kolanach * *Kobjjty na klyŷnckach wiŷujũ.*

klyŷncku: po klyŷncku na kolanach * *Moja muter plewta po klyŷncku.*

klyŷŷŷncku: po klyŷŷŷncku na klęczkach, na kolanach, klęczãc, w pozycji klęczãcej * *Po klyŷŷŷncku zasŷt aze pod ŷoltŷr.* * *ŷũn to piŷoŷ po klyŷŷŷncku.*

klyŷŷŷny (D.lp. klyŷŷŷnyŷo) rzecz. od **klyŷnceć**; klęczenie

klyŷŷkać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. klyŷŷkũj, lp.cz.przesz.r.m. klyŷŷkoŷ) klękać

klyŷŷkaŷica (D.lp. klyŷŷkaŷice) demon dzienny pod postaciã brzydkiej kobiety, polujãcy na ludzi pracujãcych lub drzemajãcych w polu w peŷnym ŷoŷŷcu *zob. poŷedŷnica*

klyŷŷkaŷy (D.lp. klyŷŷkaŷo) rzecz. od **klyŷŷkać**

Klyŷŷkaŷy Anioŷ Paŷŷki *zob. Angelus, Aŷũt Pajŷŷki*

klÿŋknÿńć *dk* (1.os.lp.cz.przys. klÿŋknã; lp.cz.przesz.: r.m. klÿŋknÿn, r.ż. klÿŋknã) klęknąć * *Wsyjŋscy para-fijaŋe klÿŋkli, yno pÿn Kasperek ñy mÿg klÿŋknÿńć.* * *Jak zech klÿŋkta, to mi cojŋ w kolaŋe knyktu.*

klÿŋknÿńćy (D.lp. klÿŋknÿńćô) rzecz. od **klÿŋknÿńć**

klÿńcy (D.lp. klÿńcô) rzecz. od **klÿńć**

kła (D.lp. kły, Ms.lp. kle) kielek zob. **kÿńk**

kładzÿny (D.lp. kładzÿnô) rzecz. od **kłajŋ**

kłajŋ *ndk* (lp.cz.ter.: 1.os. kładã, 3.os. kładze; lp.cz.przesz.: r.m. klôd, r.ż. kładla; 2.os.lp.tr.rozk. klôdz; im.bier. kładzÿny) 1. kłaŋć * *Gebis kładto ŋe na nachtiŋu.* 2. wykładać (coŋ na coŋ) * *Terazki te ċasto je porusÿne, to ŋe jy kładze na blachy.* * *Kładÿ kartôfle za pugÿ do brÿzdy, co drugÿ brÿzdã.* 3. fraz. **(fto) moze (kÿmu) wele rzići lÿft plÿmpać a glajze kłajŋ | (fto) moze (kÿmu) wele rzići lÿft plÿmpać, glajze kłajŋ a wÿzyki ċiŋ** (kto) moze (komu) skoczyć; (kto) moze (komu) nadmuchać; (kto) moze (komu) nagwizdać; (kto) nie jest w stanie (komu) zaszkodzić, nawet gdyby chciał * *Wy mi mozeće wele rzići lÿft plÿmpać, glajze kłajŋ a wÿzyki ċiŋ.* 4. fraz. **kłajŋ (kÿmu) karty** wróżyć (komu) z kart; stawiać (komu) karty

kłak (D.lp. kłaka) brukiew * *Narychtowała ċh ajntopf s kłakÿw.* syn. **kuł, kuloch, kulocha, kwak**

kłakôrz (D.lp. kłakôrza) ktoś, kto uprawia brukiew

kłãmbecko (D.lp. kłãmbecka) *zdr.* od **kłãmbko**

kłãmbek (D.lp. kłãmbka) klębek

kłãmbelko (D.lp. kłãmbelka) *zdr.* od **kłãmbko**

kłãmbko (D.lp. kłãmbka) *zdr.* od **kłãmbo**

kłãmbo (D.lp. kłãmba) kiŋŋ

kłãmbsko (D.lp. kłãmbska) *zgr.* od **kłãmbo**

kłãmbusko (D.lp. kłãmbuska) *zdr.* od **kłãmbko**

kłãmbÿwecka (D.lp. kłãmbÿwecki, Ms.lp. kłãmbÿwece) *zdr.* od **kłãmbÿwka**

kłãmbÿwka (D.lp. kłãmbÿwki, Ms.lp. kłãmbÿwce) karczek, karkówka (mięso z karku zwierząt rzeźnych) → *niem.* Kammstück

kłobusek (D.lp. kłobuska) *zdr.* od **kłobuch**; kapelusik

kłobuch (D.lp. kłobucha) kapelusz zob. **filchut, hut, słÿmjôk, strzechÿwka, ŋtrôhaÿba** → *czes.* klobouk

kłoda (D.lp. kłody, Ms.lp. kłodze) 1. gruby kawał drewna; gruby kawał pnia; kłoda * *Ze kłodÿw robi ŋe ŋtymple.* 2. duża drewniana beczka 3. ul wukonany z wydrażonego pnia * *Dôwnÿ piscoły trzymali w kłodach.* → *prasł.* kolda

kminek (D.lp. kminku) kminek

kminula (D.lp. kminule) nalewka na kminku; kminkówka

kmińić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kmińã, lp.cz.przesz.r.m. kmińÿł) kłamać, oszukiwać zob. **bańić, cygańić, kabańić, sydzić, wicłtać**

kmińÿny (D.lp. kmińÿnô) rzecz. od **kmińić**

kna: do **kna** całkiem, zupełnie, do szczytu; * *Bÿł zech do kna wylÿŋkany.* * *To bÿłto do kna w nocy.* * *Ñy mÿg do kna krziceć.* * *Kojŋcÿł ñe bÿł do kna potny.* * *Mjÿso bÿłto twarde, bo ñe do kna ŋe uwarzãłto.* zob. **blańk, cołkÿ, do cała, do cna, do fÿndamyntu, do grÿntu, do imyntu, durch, ganc, w cołkojŋŋi**

knać *odgłos mlaskania*

knaćać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. knaćÿ, lp.cz.przesz.r.m. knaćôł) 1. mlaskać (przy jedzeniu); jeŋć mlaskając zob. **knaćać** 2. o **niektórych zwierzetach:** zreć

knaćańy (D.lp. knaćańô) rzecz. od **knaćać**

knaćnÿńć *dk* (1.os.lp.cz.przys. knaćnã, lp.cz.przesz.r.m. knaćla) mlasnąć syn. **mlasknÿńć**

knaćńÿńćy (D.lp. knaćńÿńćô) rzecz. od **knaćnÿńć**

knaćôk (D.lp. knaćôka) ktoś, kto mlaska przy jedzeniu, głoŋno przeżuwa * *Knaćôk to je ftojŋ, fto knaćô jak jy.*

knajpa (D.lp. knajpy) karczma, knajpa * *Jô ċe po wsyjŋskich knajpach łowjã, a ty w dÿma ŋedzÿs.* → *niem.* Kneipe

knajpecka (D.lp. knajpecki, Ms.lp. knajpece) *zdr.* od **knajpka**

knajpka (D.lp. knajpki, Ms.lp. knajpce) *zdr.* od **knajpa**

knajtek (D.lp. knajtka) malec

knak *wykrz. dżw. odgłos łamania, czegoŋ syn. knyk*

knaker (D.lp. knakra, D.lp. knakrze) **stary knaker** 1. o **osobie:** stary piernik, ramol, stary pierdoła * *Dwa stare knakry ŋe ŋedzÿ na ławce.* → *niem.* alter Knacker 2. stare zwierzę (bezużyteczne w gospodarstwie) * *Te moje kury to sÿ stare knakry — juz mi jajcÿw ñe ñesÿ.*

knaka (D.lp. knaki, Ms.lp. knace) deseczka lub listwa przybita łącząca ze sobą dwie deski lub więcej * *Wjÿŋcÿ tÿch knaków przibi, bo ċi ŋe tÿn ŋalÿnek ſozyjndze.*

knaks *wykrz. dżw. odgłos łamania czegoŋ*

knaksać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. knaksÿ, lp.cz.przesz.r.m. knaksoł) strzelać (palcami, z charakterystycznym trzaskiem w stawach) * *Űna knaksała palcÿma.*

knaksańy (D.lp. knaksańô) rzecz. od **knaksać**

knaksnÿńć *dk* (1.os.lp.cz.przys. knaksnã; lp.cz.przesz.: r.m. knaksnÿn, r.ż. knaksnã) strzelić (palcami, z charakterystycznym trzaskiem w stawach)

knaksńÿńćy (D.lp. knaksńÿńćô) rzecz. od **knaksnÿńć**

knap I. rzecz. (D.lp. knapa) tkacz **II.** *przym. nieodm.* ciasny, obcisły, wąski * *Ta jakla dlô mje je za knap.* * *Te strzewiki môs knap. Wejz ŋe wjÿŋkse.* **III.** *przys.* 1. ciasno 2. trudno * *Pjyrwej gÿmin kupić bÿłto knap.* zob. **ŋtram**

knapŋaft (D.lp. knapŋaftu, Ms.lp. knpŋafće) 1. bractwo górnicze; gwarectwo * *Jô robjÿł wé knapŋafće.* → *Knapŋpschaft* 2. kasa bracka 3. kasa chorych * *Tÿn, co robjÿł, nôlezôł do knapŋaftu.* * *Przed wojnÿ my nôlezeli do knapŋaftu.* 4. fundusz socjalny

knapŋaftowy *przym.* od **knapŋaft** *przym.* od **knapŋaft**; związany z bractwem górniczym * *Wejzli mje do knapŋaftowego lazarytu.*

knara (D.lp. knary, Ms.lp. knarze) 1. strzelba → *niem.* Knarre 2. narzędzie do ręcznego wiercenia; ŋwider zob. **borek, brustlaja, dryl, grabcôk, ŋwieder**

knarkorek (D.lp. knarkorka) korek strzelający, korek wybuchowy, korek hukowy (do korkowca; wypełniony mieszaninã chloranu potasu i czerwonego fosforu, w papierowej obudowie) * *Jak je ſodpust, to chopcy strzylajÿ knarkorkÿma.*

knatel (D.lp. knatla) kij

knatele (D.lp. knatelka) *zdr.* od **knatel**; kijek, patyk zob. **knatlik, kosturek, patlôk, patyk**

knatlicek (D.lp. knatlicka) *zdr.* od **knatel**

knatlik (*D.lp.* knatlika) kijek *zdr. od knatel*; kijek, patyk *zob. knatelek, kosturek, patlók, patyk*

knebel (*D.lp.* knebla) 1. knebel (szmata wetknięta do ust) * *Wrajżyli mu knebel do gämby.* → *niem.* Knebel 2. kij (mocny, grubszy) * *Kneblj mu wytuk po tebj.* * *Lj mu kneblj.* * *Chycüt a knebel rznün tego synka.* * *Čepnün za nj kneblj.* * *Jak idä do lasa, to bjerä knebel.* * *Čelä wiši na kneblu.* 3. ktoś niskiego wzrostu 4. **negatywnie o człowieku** * *Te kneble níc nie przinüšli na tä tortä.* * *Jutro tego knebla chycä a mu natukä.* 5. **knebel würtzu** kawał kiełbasy 6. *fraz. żyć na knebel* żyć bez ślubu; żyć w konkubinacie 7. *fraz. uozarty jak knebel* pijany jak bela, pijany w sztok, kompletnie pijany * *Schylüt'ch nad nj gowä i zarözki'ch zmjarkowol, camu bez wołdzi lezy: bo je uozarty jak knebel.*

kneblík (*D.lp.* kneblika) *zdr. od knebel*; kij, kijek

kneblować *ndk (1.os.lp.cz.ter. kneblujä, lp.cz.przesz.r.m. kneblowol) kneblować* → *niem.* knebeln

kneblowańy (*D.lp.* kneblowańö) *rzecz. od kneblować*

knefel (*D.lp.* knefla) 1. guzik 2. przycisk; klawisz (na klawiaturze komputera) * *Przičis tyn knefel.* 3. *žart.* ktoś mały; mały chłopiec 4. **mjeć uocy s knefla** być mało spostrzegawczym; nie zauważać czegoś → *niem.* Knopfel

knefelek (*D.lp.* knefelka) 1. *zdr. od knefel*; guziczek 2. *žart.* ktoś niskiego wzrostu 3. *bot.* złocień wieńcowy (*łac.* *Glebionis coronaria*, *Chrysanthemum coronarium*) *zob. kneflik*

kneflicek (*D.lp.* kneflicka) 1. *zdr. od kneflik*; guziczek 2. drobny okrągły kwiatek

kneflik (*D.lp.* kneflika) 1. *zdr. od knefel* * *Zapnün westä na knefliki.* * *Wysywj dżurki na knefliki.* → *czes.* knoffik 2. wysuszony owoc (koszyczek kwiatowy) u niektórych roślin, jak np. łopian większy (*łac.* *Arctium Lappa*), przytwardzający się łatwo do ubrań, włosów, futer itp.; rzep *zob. skocka* 3. *bot.* złocień wieńcowy (*łac.* *Glebionis coronaria*, *Chrysanthemum coronarium*) *zob. knefelek*

kneflikowy 1. guzikowy 2. **w użyciu rzeczownikowym:** *pot.* ktoś obsługujący jakieś urządzenie, napęd (którego praca polega na naciskaniu przycisków, włączników itp.) * *Üün robjüt za kneflikowego przy šachće.*

kneflisko (*D.lp.* kneflika) *zgr. od knefel*

kneflowy guzikowy

kneflörz (*D.lp.* kneflörza) 1. *daw.* rzemieślnik wykonujący guziki 2. *pot.* ktoś obsługujący jakieś urządzenie, napęd (którego praca polega na naciskaniu przycisków, włączników itp.)

kneflówka (*D.lp.* kneflówki, *Ms.lp.* kneflówce) akordeon o okrągłych przyciskach; akordeon guzikowy *zob. cyja, harmoška*

knepa (*D.lp.* knepy) *daw.* długa suknia na codzien

knepka (*D.lp.* knepki, *Ms.lp.* knepce) wierzchnia spódnica

knoblôch (*D.lp.* knoblôchu) czosnek *zob. cosnek* → *niem.* Knoblauch

knoblôska (*D.lp.* knoblôski, *Ms.lp.* knoblôsce) parówka (kiełbasa) *zob. uoplek* → *niem.* Knoblauchwurst

knopék (*D.lp.* knopka) perlica zwyczajna, perliczka, perlica dzika (gatunek ptaków, *łac.* *Numida meleagris*)

knopik (*D.lp.* knopika) dzwonec (gatunek ptaków, *łac.* *Chloris chloris*)

knopjy (*D.lp.* knopjô) konopie

knorpla (*D.lp.* knorple) 1. Büttnera czerwona (odmiana czereśni) → *niem.* Rote Neue Knorpelkirsche 2. grupa odmian czereśni nazywanych „chrząstkami” (*łac.* *Prunus avium* subsp. *duracina*) → *niem.* Knorpelkirsche

knosać *ndk (1.os.lp.cz.ter. knosj, lp.cz.przesz.r.m. knosol) gnać, gonić*

knosala (*D.lp.* knosale) poganiacz

knosańy (*D.lp.* knosańö) *rzecz. od knosać*

knospa (*D.lp.* knospy) 1. pąk, pączek (kwiatowy) * *Knospy še uozbijajj.* * *To je knospa üod rôze.* *zob. pñncek,* → *niem.* Knospe 2. kotka (kwiatostan w kształcie miękkiego kłosa, np. na wierzbie; bazia) * *Palmo juz mô knospy.*

knospka (*D.lp.* knospki, *Ms.lp.* knospce) *zdr. od knospa*

knöblicek (*D.lp.* knöblicka) *zdr. od knöblik*

knöblik (*D.lp.* knöblika) 1. mała rybka, na którą łowi się inne ryby 2. **chytać na knöbliki** łowić na żywcza

knól (*D.lp.* knôla, *C.lp.* knôlowi, *M.lm.* knôlûw, knôli) 1. bulwa 2. ziemniak * *Nj mümy knôli.* * *Usuj knôli z gôrka.*

knôla (*D.lp.* knôle) 1. bulwa * *Jaki ci uros tyn zeler? Mjot zejş wjelke knôle?* 2. ziemniak * *Gnäj wojzüt na pole, bo juz tä knôle wykopot i chčoł šóc.* 3. guz *zob. baña, bojla, bolók, brzůta, bula, bufa, būta, gluza, gruca, oja* → *niem.* Knolle

knölik (*D.lp.* knölika) *zdr. od knól*

knölisto (*D.lp.* knölistka) *zgr. od knól, knôla*

knólka (*D.lp.* knólki, *Ms.lp.* knólce) *zdr. od knôla*

knólowice (*D.lp.* knólowic) *žart.* miejsce (miejscowość), gdzie sadi się dużo ziemniaków

knólowy 1. ziemniaczany * *Knólowych klůzkůw nawarzyli.* 2. **knólowô zupa** zupa ziemniaczana *syn. kartöfelzupa, kartöflůnka*

knöp (*D.lp.* knôpa, *C.lp.* knöpowi, *M.lm.* knöpi) tkacz *syn. tköc*

knötel (*D.lp.* knötla) węzeł, supeł * *Ñe wjüz strzewikůw na knötel, yno na majşkã.* * *Zrobjüt mi še u snůrkůw üod strzewikůw knötel.* *syn. bindel, päntlök, wäzoł* → *niem.* Knoten

knötelek (*D.lp.* knötelka) *zdr. od knötel*; węzełek

knówjy (*D.lp.* knówjô) 1. dolna część źdźbła 2. część snopka bez kłosów

knúbjy (*D.lp.* knubjô) dolna część snopa *zob. dupa*

knula (*D.lp.* knule) 1. ziemniak 2. bulwa

→ *niem.* Knolle ('bulwa')

knulka (*D.lp.* knulki, *Ms.lp.* knulce) *zdr. od knula*

knulowy 1. ziemniaczany 2. **knulowô zupa** zupa ziemniaczana

knulsko (*D.lp.* knulska) *zgr. od knula*

knura (*D.lp.* knury, *Ms.lp.* knurze) ziemniak → *niem.* Knorre

knurowiny (*tylko lm., D.* knurowinůw) łąty ziemniaków, nać ziemniaków *zob. kññk*

knurowisko (*D.lp.* knurowiska) pole po wykopaniu ziemniaków; kartoffisko

knurowizna (*D.lp.* knurowizny, *Ms.lp.* knurowizńe) łąty ziemniaków, nać ziemniaków * *Knurowiznj še przikrywało brogi.*

knurowy 1. ziemniaczany 2. **knurowô mûnka** mąka ziemniaczana *syn.* **kartôfelmejł**, **kartôflannô mûnka** 3. **knurowy kosyk** koszyk na ziemniaki *zob.* **kartôflanny kosyk**, **kartôflôk**

knûcyńy (*D.lp.* knûcyńô) *rzecz. od knûćić*

knûćić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* knûcã, *lp.cz.przesz.r.m.* knûcûł) 1. fuszerować, partaczyć * *Ŭn yno knûći tã robotã.* 2. zanieczyszczać ochodami, zostawiać odchody, srać * *Camu sã pod krzôkÿ knûćis?*

knûćik (*D.lp.* knûćika) *zdr. od knût*

knûćól (*D.lp.* knûćôla) *zgr. od knûćól*

knûćôrz (*D.lp.* knûćôrza) gównomaniak

knût (*D.lp.* knûta, *Ms.lp.* knûće) 1. kał, stolec (nie płynny, zwykle mający kształt węża, kielbasy) * *Zrobjûł knût do topka.* * *Psy i koty robjÿ knûty, krowy i kûñe robjÿ klôty, a koze bobki.* * *Knût wykukowoł mu ze rzići i za pôra zekûndûw mjoł ślećć do krzipopka.* 2. **knûty** odchody * *Pozbjyrej te knûty ũod psa.* 3. *przen.* nic, gówno * *Na co ũûna posta do tej śule? Knût bãndże pû ní mjała.* * *Jô zech durch płaćûł, a wjelki knût s tego mÿ.* *zob.* **ńic**, **pśinco** 4. *pejor.* mały chłopiec * *Ty knûće!* 5. *fraz.* **knût (kogo) chytô** cholera (kogo) bierze; * *Mje by chyba knût chycûł, jakby mi tak durch ftojş gôdoł, co mÿ robić.* 6. *fraz.* **knûty poćiskać** wciskać głupoty, opowiadać bzdury * *Te partyjôki, ũûñi pśinco robjyli, a yno knûty ludÿy poćiskali.* 7. *fraz.* **knûty śe w rzići warzÿ** *wulg.* robi się niedobrze * *Jak to slysã, to mi śe knûty w rzići warzÿ.* 8. **na knût | po knût** po co, po cholere 9. **ruzyna knûta** kulka odchodów * *Ruzyna knûta mi na rzići ũostala.*

knûtek (*D.lp.* knûtka) 1. granulka * *Posuła zech tortã tymi śekuladowymi knûtkûma.* 2. gówienko

knÿf (*D.lp.* knÿfa) 1. metoda, sposób 2. sztuczka, trik, chwyt
syn. **knîf**, → *niem.* Kniff

knÿf *wykrz. dŵ.* **odgłos łamania czegoś** *syn.* **knak**

knÿkać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* knÿkÿ, *lp.cz.przesz.r.m.* knÿkoł) łamać się; pękać, strzelać (łamiąc się)

knÿkańy (*D.lp.* knÿkańô) *rzecz. od knÿkać*

knÿknûńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* knÿknã; *lp.cz.przesz.: r.m.* knÿknûn, *r.ż.* knÿkła) złamać się, połamać się; pęknąć, strzelić (łamiąc się) * *Pod chaćÿ mi cojş knÿkto.*

knÿkńÿńcy (*D.lp.* knÿkńÿńćô) *rzecz. od knÿknûńć*

knÿksnûńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* knÿksnã; *lp.cz.przesz.: r.m.* knÿksnûn, *r.ż.* knÿksła) dygnać

knÿpek (*D.lp.* knÿpka) 1. *pejor.* ktoś niskiego wzrostu; karzeł; kurdupel *zob.* **gnÿpek** 2. niedopalony kawałek świecy; ogarek 3. gra polegająca na uderzaniu kijem ściętego z obu stron patyka * *Jak zech bûł mody, to my grali w knÿpka.* *zob.* **klipa** 4. mały owoc * *Ścała'ch urwać bojżimkûw, ale yno take małe knÿpki tãwisÿ.*

knÿpel (*D.lp.* knÿpła) 1. pałka (do bicia, do uderzania w coś) 2. kij, drzązek
→ *niem.* Knüppel

knÿpelmuzyka (*D.lp.* knÿpelmuzyki, *Ms.lp.* knÿpelmuzyce) *żart.* gra na bębnie, w który uderza się pałeczkami * *Bãmbńôrze zrobjyli knÿpelmuzykã.*

knÿps *wykrz. dŵ.* **odgłos naciśnięcia wyłącznika, przełącznika;** pstryk

knÿpsać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* knÿpsÿ, *lp.cz.przesz.r.m.* knÿpsôł) 1. fotografować, robić zdjęcia *zob.* **fotoğrafÿyrować** 2. pstrykać wyłącznikiem; włączać i wyłączać (np. światło w pokoju)
→ *niem.* knipsen

knÿpsańy (*D.lp.* knÿpsańô) *rzecz. od knÿpsać*

knÿpsaparát (*D.lp.* knÿpsaparatu, *Ms.lp.* knÿpsaparace) aparat fotograficzny *zob.* **fotopaparát**, **fotografkastla**

knÿpser (*D.lp.* knÿpsra, *D.lp.* knÿpserze) przycisk, włącznik, wyłącznik, przełącznik

knÿpserek (*D.lp.* knÿpserka) *zdr. od knÿpser*

knÿpsnûńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* knÿpsnã; *lp.cz.przesz.: r.m.* knÿpsnûn, *r.ż.* knÿpsła) 1. sfotografować, zrobić zdjęcie 2. pstryknąć (wyłącznikiem); włączyć, wyłączyć

knÿpsńÿńcy (*D.lp.* knÿpsńÿńćô) *rzecz. od knÿpsnûńć*

knÿpsować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* knÿpsujã, *lp.cz.przesz.r.m.* knÿpsowoł) 1. fotografować, robić zdjęcia * *No i co? Dalí ći go tak knÿpsować?* 2. pstrykać wyłącznikiem; włączać i wyłączać (np. światło w pokoju)
→ *niem.* knipsen

knÿpsowańy (*D.lp.* knÿpsowańô) *rzecz. od knÿpsować*

knÿrlik (*D.lp.* knÿrlika) *rdest* (?) (*łac.* Polygonum) *syn.* **msôł**

knÿtolić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* knÿtolã, *lp.cz.przesz.r.m.* knÿtolûł) 1. gadać bzdury, opowiadać głupoty * *Przestûñ knÿtolić!* 2. partaczyć, knocić, robić niefachowo * *Knÿtolić to je źle robić swojã robotã.*

knÿtolić śe *zur. ndk* guzdrać się (przy wykonywaniu jakiejś pracy) * *Juz mjejsÿÿnc śe s tÿj dachÿ knÿtolÿ.*

knÿtolyńy (*D.lp.* knÿtolyńô) *rzecz. od knÿtolić*

knîf (*D.lp.* knîfa) 1. metoda, sposób 2. sztuczka, trik, chwyt * *Nauc mje tego knîfa.*
syn. **knÿf**, → *niem.* Kniff

knîfek (*D.lp.* knîfka) *zdr. od knîf*

knîfowy trikowy

knîks (*D.lp.* knîksa, knîksu) 1. dyg; ukłon 2. **zrobić knîks** dygnać; ukłonić się * *Takô małô, a juz tak fajñe robi knîks.* * *Zrobjûła przed nÿj knîks.*
→ *niem.* Knicks

knîksać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* knîksÿ, *lp.cz.przesz.r.m.* knîksôł) dygać; kłaniać się

knîksańy (*D.lp.* knîksańô) *rzecz. od knîksać*

knîksnûńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* knîksnã; *lp.cz.przesz.: r.m.* knîksnûn, *r.ż.* knîksła) dygnać; ukłonić się → *niem.* knicksen

knîksńÿńcy (*D.lp.* knîksńÿńćô) *rzecz. od knîksnûńć;* dygnięcie; ukłon

knîpla (*D.lp.* knîple) *górn.* rozpóra w chodniku (w kopalni)

knîştryfa (*D.lp.* knîştryfy) pończocha kolanówka; podkolanówka * *Uştrykuj mi knîştryfy.* * *Knîştryfy pasujÿ chopcÿ do krûtkich galôtka.* *zob.* **pûjńcocha**, **pûncocha** → *niem.* Kniestrumpf ('podkolanówka')

ko *wykrz. dŵ.* **głos kury** * *Kura wrzescy: ko, ko, ko.*

kobalt (*D.lp.* kobaltu, *Ms.lp.* kobalće) *chem.* kobalt → *czes.* kobalt

kobaltowy kobaltowy → *czes.* kobaltový

kobjołka (*D.lp.* kobjołki, *Ms.lp.* kobjołce) kobjałka; lubianka; koszyczek z dartki drzewnej *zob.* **ćerepka**, **kobjyl**, **koşarka**, **ũopołka**

kobjycki damski, kobiecy

kobjycojsć (*D.lp.* kobjycojsći) kobiecość

kobjyicy kobiecy

kobjycina (*D.lp.* kobjyciny, *Ms.lp.* kobjycińe) kobiecina

kobjycisko (*D.lp.* kobjyciska) *zgr. od kobjyta*

kobjycôrz (*D.lp.* kobjycôrza) kobieciarz

kobjyl (*D.lp.* kobjjele, *M.lm.* kobjjele) 1. kobiałka; hubianka; koszyczek z dartki drzewnej *zob. ćerepka, kobjołka, kośarka, ũopołka* 2. niewielki kosz (z wikliny, słomy lub korzenia,) 3. drewniane pudełko o cienkich ściankach, z pokrywką (zwykle na chleb, jedzenie, masło), często z powrozem

kobjyta (*D.lp.* kobjyty, *Ms.lp.* kobjyće) 1. kobieta 2. żona; **wież śe (kogo) za kobjytã** ożenić się (z kim) * *Můj brat wez śe űa za kobjytã.* (Mój brat się z nią ożenił.) * *Jolowi kobjyta umarła.* * *To je jego syn po ppyrzej kobjyće.* *zob. baba, moja, zũna* 3. **chop s kobjytũ | kobjyta s chopỹ** para małżeńska; mąż i żona

kobjytecka (*D.lp.* kobjytecki, *Ms.lp.* kobjytecce) *zdr. od kobjytka*

kobjytka (*D.lp.* kobjytki, *Ms.lp.* kobjytce) *zdr. od kobjyta*; kobietka * *Ći śe noułepi majũ, co jỹ kobjytki ćyngũ nogũma do wjyrchu lygajũ.*

kobra (*D.lp.* kobry, *Ms.lp.* kobrze) kobra *syn. brelyn-słaűga*, → *czes. kobra*, → *niem. Kobra*

kobuch (*D.lp.* kobucha) 1. jastrzãb zwyczajny, jastrzãb, jastrzãb gołębniarz (gatunek ptaków, *łac. Accipiter gentilis*) * *Kobuch zezar mi gołãmbje.* *zob. jastrzũmb* 2. *żart. kontroler biletów* * *Jõ űy mũ biletu. Jak kobuch przidze, to bãndze gajũba.*

kobusek (*D.lp.* kobuska) *zdr. od kobuch*

kobuska (*D.lp.* kobuski, *Ms.lp.* kobusce) samica jastrzębia

kobusy jastrzębi

kobusysko (*D.lp.* kobusyska) *zgr. od kobuch*

kobũta (*D.lp.* kobũty, *Ms.lp.* kobũle) klacz, kobyła *syn. klaca*

kobũtka (*D.lp.* kobũtki, *Ms.lp.* kobũtce) *zdr. od kobũta*; kobyłka

kobylec (*D.lp.* kobylca) ogier *syn. hyngst, kũnõk*

kobyli 1. koński; pochodzący od klaczy * *Ftorõ dzoũcha śe mũta w kobyly mlyku, bũta bardzo ppyknõ.* 2. wielki, ogromny

kobylica (*D.lp.* kobylice) stelaż, na którym obrabia się klepki

kobylińec (*D.lp.* kobylińca) 1. nawóz koński; końskie odchody *zob. kũjńscõk, kũnińec* 2. placek końskich odchodów * *Pjyrwej na drũdze lezało poľno kobylińcũw.*

kobyliscõk (*D.lp.* kobyliscõka) *bot. szczaw kędzierzawy* (*łac. Rumex crispus*)

kobylitka (*D.lp.* kobylitki, *Ms.lp.* kobylitce) fikołek, przewrót, koziołek * *Bãndzimy na tũnce robić kobylitki?*

kobylõk (*D.lp.* kobylõka) 1. nadmiernie wyrośnięty owoc lub warzywo * *Tich kobylõkũw (ũogũrkũw) juz űe pũj-dze zakiśić.* 2. rzecz dużych rozmiarów 3. śliwa domowa (odmiany o wydłużonych owocach, większe od węgierki zwykłej; *łac. Prunus domestica* subsp. *intermedia*) * *Mjeli my za chałpũ rojś śliwy, kobylõki.* *zob. kobylũnka, pũswestka*

kobylõkowaty o owocu, warzywie: wielki; nadmiernie wyrośnięty * *Te cukiny zejś mi take kobylõkowane przinũs.* * *Take kobylõkowane mõs te śliwy.*

kobylõrz (*D.lp.* kobylõrza) 1. pastuch koni 2. Ślãzak z okolic Góry Świętej Anny, Strzelec Opolskich * *My w Strzelcach sũ kobylõrze.*

Kobylõrz (*D.lp.* Kobylõrza) Ślãzak z okolic Góry Świętej Anny

kobylũnka (*D.lp.* kobylũnki, *Ms.lp.* kobylũnce) śliwa domowa (odmiany o wydłużonych owocach, większe od węgierki zwykłej; *łac. Prunus domestica* subsp. *intermedia*) *zob. kobylõk, pũswestka*

kobyr (*D.lp.* kobyra, *D.lp.* kobyrze) kij * *Mikołaj wystrzylõ ċi kobyry.* * *Klipa to je gracka we dwa kobyry.* * *Sprali go kobyry.*

kobyrek (*D.lp.* kobyрка) kijek, patyk

kobzõl (*D.lp.* kobzõla) ziemniak

kocar (*D.lp.* kocara, *D.lp.* kocarze) karetka, powóz → *czes. kočãr*

kocarek (*D.lp.* kocarka) 1. *zdr. od kocar*; mały powóz 2. wózek dziecięcy → *czes. kočãrek*

kocarować *ndk (1.os.lp.cz.ter. kocarujã, lp.cz.przesz.r.m. kocarowõł)* powozić

kocarowańy (*D.lp.* kocarowańõ) *rzecz. od kocarować*

kochanecek (*D.lp.* kochanecka) *zdr. od kochanek*

kochanecka (*D.lp.* kochanecki, *Ms.lp.* kochaneccce) *zdr. od kochanka* * *Powjydz mi dzywecko, mojaz kochanecko, cy bãndzes mojũ.*

kochanek (*D.lp.* kochanka) kochanek

kochanka (*D.lp.* kochanki, *Ms.lp.* kochance) kochanka * *űy mũg śe namũwić ze swojũ kochankũ.*

kochbuch (*D.lp.* kochbucha) książka kucharska * *To je recept ze kochbucha.* → *niem. Kochbuch*

kocher (*D.lp.* kochra, *Ms.lp.* kochrze) kuchenka gazowa, elektryczna lub na spirytus

kocherek (*D.lp.* kocherka) *zdr. od kocher*

kochlefla (*D.lp.* kochlefle) drewniana łyżka kuchenna; warzãchew * *Zupã przy blasze kochleflũ kostujũ.* *syn. kopyjść, warzecha*, → *niem. Kochlõffel*

kochmašina (*D.lp.* kochmašiny, *Ms.lp.* kochmašine) piec kuchenny z blaszanã płytã do gotowania

kochšula (*D.lp.* kochšule) *daw. szkoła gospodarstwa domowego*

kochtiś (*D.lp.* kochtiśa) stõł kuchenny

kochtišek (*D.lp.* kochtiśka) *zdr. od kochtiś*; stolik kuchenny

kocka (*D.lp.* kocki, *Ms.lp.* kocce) kot; kotka → *czes. kočka*

kocur (*D.lp.* kocura, *D.lp.* kocurze) kocur

kocurować *ndk (1.os.lp.cz.ter. kocurujã, lp.cz.przesz.r.m. kocurowõł)* kraść *syn. krajjś*

kocurowańy (*D.lp.* kocurowańõ) *rzecz. od kocurować*

kocurski: kocurskõ wjara *pejor. religia niekatolicka* (zwykle protestantyzm) *syn. kočõ wjara*

kocury (*tylko lm., D. kocurũw*) *pejor. jeżyny* * *Przy drũdze rosnũ kocury.*

kocurzi kocurzy * *Choć jedyn z wõs muśi mjec kocurze űocy.*

kocurzisko (*D.lp.* kocurziska) *zgr. od kocur* * *Kocurzisko wlażo do izby i najscãto.*

kocůnka (*D.lp.* kocůnki, *Ms.lp.* kocůnce) kwiatostan wierzby, bazia

kocymajka (*D.lp.* kocymajki, *Ms.lp.* kocymajce) spůdnica

kocynder (*D.lp.* kocyndra, *D.lp.* kocyndrze) dowcipniś, figlarz, żartowniś *zob.* **bořzyn**, **śpasowńik**, **wicmůn**, **wigjyc** → *niem.* Kozender

kocynderek (*D.lp.* kocynderka) *zdr.* *od* **kocynder**

kocynderka (*D.lp.* kocynderki, *Ms.lp.* kocynderce) włóczęga (podrůzowanie, łazikowanie, włóczenie się) * *Zbjyrů mi śe na kocynderkã.* * *Kocynderka mi suzy.* * *Posoř zejś na kocynderkã do cudzych dźořchůw.*

kocyndrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kocyndrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kocyndrowoř) 1. figlować, dokazywać, swawolić * *Chopcy chodzũ potũ Źozarci po wśi i kocyndrujũ: kũmujś fũrtkã skludzũ abo co insego.* 2. włóczyć się (podrůzować, łazikować) * *Skũnd to zajś idźes? Ka'jś to zajś kocyndrowoř do samej nocy?* * *Te Źerobiśe kocyndrujũ po świeće.*

kocyndrowańiy (*D.lp.* kocyndrowańo) *rzecz.* *od* **kocyndrować**

kocyńiy (*D.lp.* kocyńo) *rzecz.* *od* **koćić**

koćar (*D.lp.* koćara, *Ms.lp.* koćarze) *zgr.* *od* **kot** * *Koćar mi w izbje naćurzi i potũ musã te schochy wyćyrać.*

koćara (*D.lp.* koćary, *Ms.lp.* koćarze) 1. *pejor.* kot; kocisko * *Stajź koćaro s tego bifeja!* *zob.* **ćićara**, **kotrach** 2. kobieta lubiąca koty

koćarna (*D.lp.* koćarnie) kociardnia

koćã (*D.lp.* koćyńca, *M.lm.* koćyńta, *D.lm.* koćyńt) mały kotek, kocie

koći *przym.* *dzierz.* *od* **kot** 1. koci * *Ty'jś je prawoř koćoř mama — durch yno te koty pjastujes.* * *S takygo kocura by bũta fajnoř koćoř skũrka.* 2. **koćoř plõta w konstrukcji więźby dachowej:** murłata, namurnica (belka, na której opierają się krokwie, ułożona na murze budynku) 3. **koćoř wjara** *pejor.* religia niekatolicka * *Baptyścoř to je koćoř wjara.* *syn.* **kocurskõ wjara**

koćicek (*D.lp.* koćicka) *zdr.* *od* **kot**

koćicka (*D.lp.* koćicki, *Ms.lp.* koćicce) *zdr.* *od* **kocka**; kotek; mała kotka → *czes.* koćička

koćić śe *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kocã śe, *lp.cz.przesz.r.m.* koćũł śe) kocić się * *Nasa kotka śe koćũła dwa razy do roku* → *czes.* kotit se

koćidło (*D.lp.* koćidła, *Ms.lp.* koćidle) małe, niespokojne dziecko

koćik (*D.lp.* koćika) 1. *zdr.* *od* kot; kotek * *Skoda, ze nũ koćik zdech.* 2. obszycie koźuchem 3. *żart.* świadek Jehowy * *Wcora zajś koćiki łajźũty po wśi.*

koćimama (*D.lp.* koćimamy) *żart.* dziewczyna lubiąca się bawić z kotami

koćińec (*D.lp.* koćińca) kocie odchody

koćisko (*D.lp.* koćiska) *zgr.* *od* **kot**; kocisko * *To je koćisko dźjõbelske!*

koćoř (*D.lp.* koćořa, *Ms.lp.* koćoře) 1. kocioř, duży gar * *Koćy koćoře Źutujũ.* 2. **koćoř na prańiy** gar na pranie

koćořecek (*D.lp.* koćořecka) *zdr.* *od* **koćořek**

koćořek (*D.lp.* koćořka) 1. kociořek, garnek (do gotowania) 2. kropielnica (naczynie na wodę święconã)

koćořz (*D.lp.* koćořza) 1. kociarz; miłośnik kotów 2. hodowca kotów

koćũń (*D.l.* koćũńa) *pieszcz.* kot, kotek * *Pũdź na klin, mũj koćũńu.*

koćũńek (*D.lp.* koćũńka) *zdr.* *od* **koćũń**

koćũntko (*D.lp.* koćũntka, *C.lp.* koćũntkowi) kociãtko

koćyńmba (*D.lp.* koćyńmy) osoba brudna, rozczochrana

koćyńtũw (*D.lp.* koćyńtowa) miejsce, gdzie żyją koty * *Na tyn plac padali 'koćyńtũw', bo tukej ludźe wyćepowali małe koty i to potũ pořno jich sã łõtało.* * *My mjeli pole na koćyńtowje.*

kodeks (*D.lp.* kodeksu, *Ms.lp.* kodekse) kodeks → *niem.* Kodex

koduch (*D.lp.* koducha) 1. szypuřka (dudka i stosina) piõra ptasiego * *Jak śe darło pjyrzy, to skubacki wćepowaly koduchy pod stũł.* * *Zõgowki ze koduchũw śe dõwało do trũny.* * *Podpõlyli wé izbje dwa zõgowki ze koduchũw.* *zob.* **kũńk** 2. **śwỹnto koducha** przyjęcie w ostatnim dniu darcia pierza *syn.* **doskubek**, **drõc**, **fejderbal**, **nõwara**, **tuka**, **wyskubek**, **wyskubki**

koduchowy *przym.* *od* **koduch**

kodusek (*D.lp.* koduska) *zdr.* *od* **koduch**

koduśnik (*D.lp.* koduśnika) poduszka wypelniona stosińami (szypuřkami) z piõr ptasich * *Koduśniki śe dõwało na stolki, coby w rzic Źe Źymbjũto.*

kofer (*D.lp.* kofra, *Ms.lp.* kofrze) walizka → *niem.* Koffer

koferecek (*D.lp.* koferecka) *zdr.* *od* **koferek**; walizeczka

koferek (*D.lp.* koferka) *zdr.* *od* **kofer**; mała walizka

kogo *D.B.* *od* **fto**; kogo

koja (*D.lp.* koje) koja → *niem.* Koje

kojla (*D.lp.* kojle) udziec, udo * *Sũm zjõd takũ wjelkũ kojla.* *zob.* **hud**, **kita**, **kito**, **ud**, → *niem.* Keule

kojka (*D.lp.* kojłki, *Ms.lp.* kojłce) *zdr.* *od* **kojla**

kojsa: **kojsa**, **kojsa**, **kojsany** *poczãtek wyliczanki dziecięcej* * *Kojsa, kojsa, kojsany, pojedźmy do mamy.*

kojsãc *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kojsũ, *lp.cz.przesz.r.m.* kojsõł) *dziec.* klaskać

kojsańiy (*D.lp.* kojsańo) *rzecz.* *od* **kojsãc**

kojsany *zob.* **kojsa**, **kojsũ**

kojsby (*tylko lm.*, *D.* kojsbũw) sianokosy

kojsć (*D.lp.* kojsći, *M.lm.* kojsći) 1. kość * *Pjes tych kojsći Źe zjõd.* 2. **skũra a kojsći o kimś bardzo chudym, mizernym**; skõra i kości * *Dyć to je yno skũra a kojsći.*

kojsćelisko (*D.lp.* kojsćeliska) plac kościelny * *Na Mõrćina to taki jedyn chop na kojsćelisko na kũńu wyjzdõ.*

kojsćelny I. 1. *przym.* *od* **kojsćũł**; kościelny 2. pobożny * *Źũńi sũ bardzo kojsćelni.* 3. **kojsćelne kśũzki** modlitewnik *syn.* **kśũzka do rzykańo** 4. **kojsćelne śwỹnto** święto kościelne **II.** *w uźyciu rzeczownikowym:* 1. kościelny; ktoś, kto opiekuje się kościołem 2. ślub kościelny * *Noũprũd bãńdźe cywilny, a Źeskorzi kojsćelny.* 3. **wjelki kojsćelny** *żart.* ktoś, kto często chodzi do kościoła * *Jõ zech tã wjelki kojsćelny Źe je.*

kojsćelńik (*D.lp.* kojsćelńika) zakrystian

kojsćelńõk (*D.lp.* kojsćelńõka) 1. zakrystian 2. teren należący (dawniej lub obecnie) do kościoła * *Mũmy pole na kojsćelńõku.* * *Ze Nowejwsi na flugplac śe jedźe bez kojsćelńõk.*

kojsćisko (*D.lp.* kojsćiska) *zgr.* *od* **kojsć**; duża kość

kojsćořz (*D.lp.* kojsćořza) ktoś, kto zbiera stare kości

kojsćũlinek (*D.lp.* kojsćũlinka) kościółek

kojścůt (*D.lp.* kojścůta, *Ms.lp.* kojścůce) 1. kościół * *Byli my dźišej w kojścůce.* * *Jutro idã do kojścůta.* * *Či ludźe nie chodzũ do kojścůta.* * *Moja starka padała: „Przidźe taki cas, co bãndźeće śceli is to kojścůta, a nie bãndźeće mũgli, bo tyn kojścůt bãndźe zaparty”. I terazki cůz mős?* *Wsyjske kojścůty sũ zaparte.* 2. **być w kojścůce o mszy, nabożeństwie, nieszpórach w kościele:** (a) odbywać się, być odprowadzonym * *Dźišej ũo sũstej na wjecůr je w kojścůce.* * *Bũto wcora w kojścůce?* (b) rozpocząć się * *Za pjǰńc minut je w kojścůce, a ty jescy w dũma!* 3. **ńyma w kojścůce o mszy, nabożeństwie, nieszpórach w kościele:** (a) nie odbywać się, nie być odprowadzonym * *Dźišej ńyma w kojścůce* (b) nie rozpocząć się (jeszcze) * *Jescy ńyma w kojścůce.* 4. **po kojścůce** po mszy, nabożeństwie w kościele

Kojścůt (*D.lp.* Kojścůta, *Ms.lp.* Kojścůce) Kościół (instytucja, wspólnota);

kojścůtek (*D.lp.* kojścůtka) *zdr. od kojścůt*; mały kościół; kościółek

kojścůtkowy kościółkowy

kojścić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kosã, lp.cz.przesz.r.m. kojścił) kosić

kojśisko (*D.lp.* kojśiska) drewniana część kosy; kij od kosy

kojśkać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kojśkũ, lp.cz.przesz.r.m. kojśkoł) *dziec.* klaskać

kojśkańy (*D.lp.* kojśkańô) *rzecz. od kojśkać*

kojślawy krzywy, skrzywiony * *Swólce tyn kojślawy strũm.* * *Ŭũn mô kojślawũ nogã.*

kojśnik (*D.lp.* kojśnika, *M.lm.* kojśniki) kosiarz * *Za kojśnikũma kobjyty zbjyrały i wjũzały zboze wé snopki.* * *Kojśniki stojũ, stojũ, tũncki se bojũ.* (fragment piosenki)

kojśórz (*D.lp.* kojśórza) kosiarz

kojsũ: **kojsũ, kojsũ, kojsũany początek wyliczanki dziecięcej** * *Kojsũ, kojsũ, kojsũany, pojedźmy do mamy, ũod mamy do papy, bo tã Pũnbũg bogaty.*

kojtać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kojtu, lp.cz.przesz.r.m. kojtoł) **o zwierzętach:** padać, zdychać

kojtnũńc *dk* (1.os.lp.cz.przys. kojtnã, lp.cz.przesz.: r.m. kojtnũn, r.ż. kojtla) 1. **o zwierzętach:** paść, zdechnąć * *Jak tyn cõrny mukel se nazar mokrej trõwy, to go ũozbeckowało i bez noc kojtnũn.* 2. umrzeć (nagle, niespodziewanie) *zob. kopnũńc w kalyndõrz*

kojtnũnty o zwierzęciu: martwy, nieżywy

kojtnũńcy (*D.lp.* kojtnũńcõ) *rzecz. od kojtnũńc*

kojtus (*D.lp.* kojtusa, *Ms.lp.* kojtusẽ) stosunek płciowy → *niem.* Koitus

kojzã (*D.lp.* kojzãńca, *M.lm.* kojzãnta, *D.lm.* kojzãnt) kozłę * *Łajzũł ze kojzãntũma pod las na rojsũkũn.*

kojzi *przym. dzierż. od koza* 1. kozi * *Za bajtla zech pjũł kojze mlyko.* → *czes.* kozi 2. *fraz. jak s kojzej rzići rajzyntaša | jak s kojzej rzići trũmba | jak s kojzej rzići trũmbka* zupełnie inny niż ten, o którym się mówi, że taki jest / niż taki, za jakiego się podaje; zupełnie nieprzystający do wcześniej wskazanej cechy * *Š ńego je taki mulõrz, jak s kojzej rzići rajzyntaša.* 3. **kojzi drzistek | kojzõ broda** *bot.* zawilec gajowy (*łac.* Anemone nemorosa) *syn. kojzibroda* 4. **kojzõ broda** korallówka żółta (*łac.* Ramaria flava, Clavaria flava) 5. **kojzõ brũdka** goździeniec (rodzaj grzybów; *łac.* Clavaria)

kojzibroda (*D.lp.* kojzibrody, *Ms.lp.* kojzibrodze) *bot.* zawilec gajowy (*łac.* Anemone nemorosa) *syn. kojzi drzistek, kojzõ broda*

kojzicka (*D.lp.* kojzicki, *Ms.lp.* kojzicce) *zdr. od koza;* kózka → *czes.* kozička

kojzidło (*D.lp.* kojzidla, *Ms.lp.* kojzidle) 1. stojak, krzyżak (na którym można ułożyć drewno do cięcia) * *Porzũn te drzewo na kojzidle, ftore stoło mjũndzy studoũũ a hajzũũ.* 2. biegun (przy kołysce, koniu na biegunach, fotelu bujanym itp.); **kũń na kojzidłach** koń na biegunach; **kolybka na kojzidłach** kołyska na biegunach *zob. kolyba, kolybadło, kolybõk*

kojzina (*D.lp.* kojziny, *Ms.lp.* kojzińe) kozina; kozie mięso → *czes.* kozina

kojzisko (*D.lp.* kojziska) *zgr. od koza*

kojzłã (*D.lp.* kojzłũńca) kozłę

kojzli *przym. dzierż. od kojzłã;* kozli → *czes.* kozli

kojzlina (*D.lp.* kojzliny, *Ms.lp.* kojzlińe) krokiew * *Kojzliny juz stojũ.* *syn. krokwia*

kojzlinka (*D.lp.* kojzlinki, *Ms.lp.* kojzlinec) *zdr. od kojzlina*

kojzłõk (*D.lp.* kojzłõka) kozłarz (rodzaj grzybów; *łac.* Lecaninum) *zob. fafernõk, kozõk*

kojzłũntko (*D.lp.* kojzłũntka, *C.lp.* kojzłũntkowi) *zdr. od kojzłã*

Kojzly (*D.lp.* Kojzłõ) Kozłę → *niem.* Cosel

kojzõł (*D.lp.* kozla, *Ms.lp.* kojzõle) 1. kozioł (samiec kozy) 2. drewniany kozioł (np. do cięcia drewna, używany na budowie do położenia desek na pewnej wysokości) 3. drewniana konstrukcja służąca do suszenia trawy, koni-czyny, lucerny itp. * *Kozly na šano tã stojũ.* 4. *fraz. mrũz jak kojzõł* silny mrõz, siarczysty mrõz *syn. mrũz jak byk | mrũz jak kyndrũz* 5. *fraz. spũrny choby kojzõł | spũrny jak kojzõł* niezwykle uparty, bardzo uparty 6. **wańelicki kojzõł** *żart.* ewangelik; protestant

kojzõfecek (*D.lp.* kojzõfecka) *zdr. od kojzõfek*

kojzõfek (*D.lp.* kojzõfõka) 1. *zdr. od kojzõł;* koziołek; młody kozioł 2. koziołek, stojak (wykonany z desek, listew lub drãżków) * *Kloce se rznẽ na kojzõtkach.* 3. *bot.* wyka siewna (*łac.* Vicia sativa) *zob. wyka*

kojzõrz (*D.lp.* kojzõrza) (*D.lp.* kojzõrza) hodowca kóz

kojzũlka (*D.lp.* kojzũlki, *Ms.lp.* kojzũlce) kózka

kojzũntko (*D.lp.* kojzũntka, *C.lp.* kojzũntkowi) kozłatko **koko** *rzecz. nieodm. dziec.* kołacz

kococ (*D.lp.* kococu) *bot.* kłokoczka południowa (*łac.* Staphylea pinnata) *syn. kokocka, kokocyna*

kokocka (*D.lp.* kokocki, *Ms.lp.* kokocce) *bot.* kłokoczka południowa (*łac.* Staphylea pinnata) *zob. kococ, kokocyna*

kococowy *przym. od kococ* * *Mjeli wũ ũũni kijek kococowy, sedy m razy pošwũjncũny.*

kococyna (*D.lp.* kococyny, *Ms.lp.* kococynẽ) *bot.* kłokoczka południowa (*łac.* Staphylea pinnata) * *Kococynã šwũjũncyli na Palmowũ Nẽdzelã.* * *Nasa kokocyna mõ take hulki jak prawõ kokocyna w insych krajach, jyno ze sũ slabse i to jich nie bjerũ na rũzajńce, bo by se ũozlećaty.* *syn. kococ, kokocka*

kococynowy *przym. od kococyna* * *To je kococynowy strũm.* * *Ze kococynowych zõrkũw robjũto se rũzajńce.*

kokoći *przym. dzierż. od kokot* 1. koguci 2. **kokoće galoty** *bot. irys (łac. Iris)* 3. **s kokoćy mlykŷ | ze kokoćy mlykŷ** *o czymś wyjątkowo smacznym, niezwykle smacznym* * *Przedowŷ ajs ze kokoćy mlykŷ. * Te śnity sŷ s kokoćy mlykŷ.*

kokoćik (*D.lp.* kokoćika) 1. kurek, zawŷr, kran 2. *zdr. od kokot*; kogucik; mały kogut * *Wrajŷyli my do wŷzyka sykownego kokoćika.*

zob. kokotek

kokoćina (*D.lp.* kokoćiny, *Ms.lp.* kokoćińe) mięso z kurczaka

kokoćisko (*D.lp.* kokoćiska) *zgr. od kokot*

kokosa (*D.lp.* kokose, *Ms.lp.* kokojŷe) kura * *Noŷwjŷnŷj nŷjŷe nŷ ta kokosa.*

kokosek (*D.lp.* kokoska) 1. kurek, zawŷr, kran, kranik * *Jŷ pijŷ wodŷ s kokotka.* 2. spust (w broni palnej), cyngiel

kokoska (*D.lp.* kokoski, *Ms.lp.* kokosce) kura * *Prziŷta do kacmy takŷ starŷ baba s kosykŷ, a w tŷj kosyku mjata kokoskŷ. * Kokoski przestały nŷjŷ jajca.*

kokot (*D.lp.* kokota, *Ms.lp.* kokoće) kogut

kokotek (*D.lp.* kokotka) 1. *zdr. od kokot*; mały kogut; kogucik * *Chyć tego kokotka. zob. kokoćik* 2. kurek, zawŷr, kran, kranik * *Jŷ pijŷ wodŷ s kokotka.* 3. spust (w broni palnej), cyngiel 4. *fraz. iŷć spć s kokotŷ* iŷć spać o zmierzchu (o tej samej porze co kury)

kokotki (*tylko lm., D.* kokotkŷw) 1. *bot.* celozja grzebienia-
sta, celozja srebrzysta (*łac.* Celosia argentea) 2. bateria (w łazience, w kuchni)

koks (*D.lp.* koks, *Ms.lp.* kokŷe) 1. koks * *Tyn pjec je na koks. * Ńe werći ŷe pŷlić koksŷ. → niem. Koks* 2. *żart. wŷdka* * *W sobotŷ kupjŷta u jakuby flaseckŷ koks.* * *Trza w kacmje kupić ŷostrego koks.* 3. *fraz. jechać s tŷj koksŷ* *pot.* (a) zabierać się za coś * *No to, chopcy, jedŷzmy s tŷj koksŷ.* (b) robić coś, wykonywać jakŷ pracę (szybko, intensywnie pracując) * *Wy jescy ŷedŷiće, a ŷŷińi juŷ jadŷ s tŷj koksŷ.*

koksdama (*D.lp.* koksdamy) *żart.* kobieta pracująca przy rozładunku koks, węgla

kokse (*tylko lm., D.* koksŷw) zakłady koksownicze, koksownia; **na koksach** w zakładach koksowniczych, w koksowni * *Dostali robotŷ na koksach. * Mŷj ujek robjŷł na koksach wć Dŷeszowicach. * Kokse tak kopcŷ, co dychać ŷe idŷe.*

koksowŷa (*D.lp.* koksowŷe) koksownia; zakład wytwarzający koks * *Űobŷtalujće ŷe, to wŷ przywjeŷŷ koks prosto s koksowŷe, bajeće mjec tŷni.*

koksowy koksowy; **koksowy wŷjngel** węgiew koksowy

kokŷik (*D.lp.* kokŷiku) *zdr. od koks*; drobny koks

kolaboracyjŷ (*D.lp.* kolabotracyje) kolaboracja → *niem.* Kollaboration

kolaboratŷr (*D.lp.* kolaboratora, *D.lp.* kolaboratorze) kolaborant → *niem.* Kollaborateur

kolaboratŷrka (*D.lp.* kolaboratŷrki, *Ms.lp.* kolaboratŷrce) kolaborantka

kolajŷsko (*D.lp.* kolajŷska) *zgr. od kolano* * *Kolajŷska mje bolały. * Djŷbelske kolajŷsko zajŷ mje boli.*

kolanecko (*D.lp.* kolanecka) *zdr. od kolanko* * *Dej pozŷr, coby jŷŷ ŷe kolaneckŷw ŷe poparzŷta.*

kolanko (*D.lp.* kolanka) 1. *zdr. od kolano*; kolanko 2. kolanko (przy rurze) * *Ńe ciŷ mi tych cajtŷngŷw za ko-*

lanko, bo zajŷ ŷe baje kopćić. 3. kolanko, wężel (zgrubienie ŷdŷbła roŷlin z rodziny wiechlinowatych)

kolano (*D.lp.* kolana, *Ms.lp.* kolańe) kolano * *Stŷli wć wodŷe pod kolana.*

kolanować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kolanujŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* kolanowŷł) chodzić na kolanach

kolanowaŷy (*D.lp.* kolanowaŷŷ) *rzecz. od kolanować*

kolanowy kolanowy; **kolanowe gibadŷo** staw kolanowy

kolaŷisko (*D.lp.* kolaŷiska) *zgr. od kolano*

kolaps (*D.lp.* kolapsu, *Ms.lp.* kolapŷe) kolaps, zapaŷć → *niem.* Kollaps

kolarnŷa (*D.lp.* kolarnŷe) warsztat kołodziejski

kolasa (*D.lp.* kolase; *Ms.lp.* kolaŷe, koleŷe) pojazd konny (powŷz, karetka, bryczka) * *Pjyrwej, jak ŷe bŷto jescy bany, to ludŷe jechali do mjasta kolasŷy abo bryćkŷ. * Zeby'ch jŷ bŷł ŷe wyucŷł za dŷochtora, to by'ch bŷł jejŷdŷł na pjyknej kolaŷe lycyć panuŷe ze dwora.* (fragment piosenki) * *Przijechoł na koleŷe do dŷm do Kamjŷna.* → *niem.* Kalesche

kolba (*D.lp.* kolby) 1. kolba (rodzaj kwiatostanu u niektŷrych roŷlin, np. kukurydzy) * *Űpŷta zech kurŷy dwje kolby majsu.* 2. kolba (częŷć broni palnej) * *Jedyn ruski mjoł na kolbje take piŷki wydrŷpane, to ŷe kozdy mŷg policyć, wjela ludŷi zabjŷł.* 3. kolba (naczynie laboratoryjne) 4. lutownica * *Tŷ w kaŷtli, dŷe je kolba do lejtowaŷŷ, baje i tyn drŷt.* *zob. lejtkolba* 5. kolba (element lutowniczy grzałkowej, kolbowej) → *niem.* Kolben

kolbka (*D.lp.* kolbki, *Ms.lp.* kolbce) *zdr. od kolba*

kolbus (*D.lp.* kolbusa, *Ms.lp.* kolbuŷe) duŷy kosz wiklinowy (np. na trawę)

kolbusŷrŷ (*D.lp.* kolbusŷrza) ktoś, kto wyplata koszyki

kolca (*tylko lm., D.* kolcŷw, kolec) koleŷnica; **pug ze kolcŷma** pług koleŷny * *Mŷmy kolca z dwŷma kŷłkŷma. * Coby skiba bŷta rubŷ przy ŷoraŷu, to kolca trza bŷto dŷwać dali ŷod puga. * To sŷ kŷłka do kolec — jedne majŷkŷe, a druge wjŷjŷkŷe. * Mjeli my pug ze kolcŷma.*

kolchŷz (*D. lp.* kolchŷzu; *Ms.lp.* kolchŷŷe, *M.lm.* kolchŷŷe) kolchoz; spŷłdzielnia produkcyjna (na wsi) * *Wcora zajŷ byli u nŷs jacyjŷ chopi i agityrowali gospodŷrŷw, coby wleŷŷli do kolchŷzu. * W kolchŷŷe mjoł aby kozdy mjejŷŷjŷnc pijŷjŷndze.*

kolchŷzowy kolchozowy

kolchŷŷik (*D.lp.* kolchŷŷiku) *zdr. od kolchŷz*

kolchŷŷnik (*D.lp.* kolchŷŷnika, *M.lm.* kolchŷŷniki) członek (pracownik) kolchozu, spŷłdzielni produkcyjnej

kolco (*D.lp.* kolca, *D.lm.* kolcŷw) 1. koło 2. *gŷrn.* koło wieŷy wyciągowej 3. motyw zdobniczy w kŷształcie koła

kolcysty kolczasty * *Kolcysty kjerz, kolcysty ŷtrŷm.*

kole 1. koło, obok, przy * *Stŷł kole haŷŷka. zob. wele* 2. około * *To trzwato kole roku.* 3. *fraz. cojŷ kole* około, mniej wićej

kolega (*D.lp.* kolegi, *C.lp.* kolegowi; *M.lm.* kolegi) kolega → *niem.* Kollege

kolegować ŷe *zwr. ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kolegujŷ ŷe, *lp.cz.przesz.r.m.* kolegowŷł ŷe) kolegować się; być czymś kolegŷ; przyjaźnić się * *Jŷ ŷe ŷ nŷŷ kolegujŷ. * Ńe banŷ ŷe s tobŷ kolegować. * Űŷińi ŷe dugo kolegowali. * My ŷe kolegujmy. * Tyn mały yno by ŷe chŷŷł ze starŷymi kolegować, a ŷŷińi go smolŷ.*

- kolekcyjô** (*D.lp.* kolekcyje) kolekcja → *niem.* Kollektion
- kolekta** (*D.lp.* kolekty, *Ms.lp.* kolekće) zbiórka datków, kwesta, kolekta *zob.* **kwesta**, → *niem.* Kollekte
- kolektywne** kolektywne, zbiorowe
- koler** (*D.lp.* koleru) 1. wartogłowie, koler (choroba zwierząt) * *Bardzo rzôdko se wydarzi, zeby kůń dostał koler* — *rôz za zycô'ech stysot ũo tŕy*. 2. szal → *niem.* Koller
- kolera** (*D.lp.* kolery, *Ms.lp.* kolerze) cholera * *Na Ślŕysku bŕta kolera*.
- kolfaktŕ** (*D.lp.* kolfaktora, *D.lp.* kolfaktorze) *górn.* pomocniczy górnik
- kolíc** *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* kolã, *lp.cz.przesz.r.m.* kolŕ) klucz (o ciernistych krzewach); parzyć (o pokrzywach)
- kolik** (*D.lp.* kolika) 1. słupek drewniany, palik, kolek, kij * *Pôlnŕn jŕy kolikŕy*. * *Urwaŕa'ch se kolik*. * *Koliki se wbiŕjô ku lelujŕy*. * *Pjyrwej bŕty poty ze kolikŕw*. * *Koliki do tŕmatŕw my rzli*. * *Zastrugot fajne nowe koliki do grabjŕw*. * *Chycŕł zech kolika i dali za krowŕma*. * *Koze se wjŕze przy koliku*. * *Wbŕ tyn kolik dobrze do ŕymje, coby ta koza se nie spujsŕcŕta*. * *Przignata krowã i jŕy prziwjŕzala na kolik*. * *Przibŕi kozã na kolik*. * *Uwjŕz krowã na koliku*. * *My na koliku pajŕŕi aji ŕwiŕne*. *zob.* **flok**
2. pikownik (narzędzie do pikowania małych sadzonek) * *Sadzŕta'ch ôberibã kolikŕy*. *zob.* **flancôk**
- kolity** kolisty, w kształcie koła
- kolizyjô** (*D.lp.* kolizyje) kolizja, zderzenie → *niem.* Kollision
- kolka** (*D.lp.* kolki, *Ms.lp.* kolce) kolka *syn.* **gryzŕwka**, **zyrka** → *niem.* Kolik
- kolmys** (*D.lp.* kolmysu, *Ms.lp.* kolmyŕe) tatarak (rodzaj roślin, łac. *Acorus*) *zob.* **brzuchwŕrc**, **brzuskowjec**, **panna**, **tatarcôk**, **tatarcuch**, **tatŕ** → *niem.* Kalmus
- kolŕia** (*D.lp.* kolŕie) szopa *zob.* **jata**, **sopa**
- kolorowy** 1. kolorowy 2. **kolorowy blajŕtift** kredka *syn.* **bŕntŕtift**
- kolos** (*D.lp.* kolosa, *Ms.lp.* kolojsŕe) kolos, olbrzym, gigant → *niem.* Koloss
- kolôrz** (*D.lp.* kolôrza) 1. kolarz 2. rowerzysta 3. *daw.* kôłdziej
- kolôsecka** (*D.lp.* kolôsecki, *Ms.lp.* kolôsecce) *zdr. od* **kolôska**
- kolôska** (*D.lp.* kolôski, *Ms.lp.* kolôsce) 1. pojazd konny (powóz, karetą, bryczka) * *Tyn wŕz idŕze leko jak kolôska*. 2. wózek dziecięcy (z dyszlem) * *Dej dŕeço do kolôski*. 3. *górn.* wagonik do przewozu górników pod ziemiã 4. *górn.* wagonik do przewozu węgla pod ziemiã 5. **wojynnô kolôska** rydwan
- kolt** (*D.lp.* kolta, *Ms.lp.* kolce) rewolwer *syn.* **rebulik**
- kolusko** (*D.lp.* koluska) kôłeczko
- kolŕna** (*D.lp.* kolŕny, *Ms.lp.* kolŕnie) 1. kolumna 2. konwój, sznur, kolumna (pojazdów) 3. brygada (grupa pracowników) 4. druŕyna → *niem.* Kolonne
- kolŕnada** (*D.lp.* kolŕnady, *Ms.lp.* kolŕnadŕe) kolumnada (rząd lub kilka rzędów kolumn) → *niem.* Kolonnade
- kolŕnka** (*D.lp.* kolŕniki, *Ms.lp.* kolŕnce) kalenica
- kolŕnkowaty** sękaty, guzkowaty → *niem.* knotig
- kolŕnijalizmus** (*D.lp.* kolŕnijalizmusu, *Ms.lp.* kolŕnijalizmuŕe) kolonializm → *niem.* Kolonialismus
- kolŕnijalny** kolonialny; **kolŕnijalny sklep** sklep kolonialny; **kolŕnijalne tŕwary** towary kolonialne, artykuły kolonialne
- kolŕnijô** (*D.lp.* kolŕnije) 1. kolonia * *Polôki зробjyli ze Ślŕyska swojã kolŕnijŕy*. * *Indje bŕty pjyrwej anŕgelskŕy kolŕnijŕy*. 2. nowa osada, nowe osiedle (w pewnym odaleniu od centrum miasta) * *My mjyskŕmy na kolŕnijŕy pod lasŕy*.
- kolŕnijôrz** (*D.lp.* kolŕnijôrza) kolonista, osadnik, osiedlenie
- kolŕniscôrz** (*D.lp.* kolŕniscôrza) kolonista, osadnik, osiedlenie
- kolŕniŕta** (*D.lp.* kolŕniŕisty, *Ms.lp.* kolŕniŕisce, *M.lm.* kolŕniŕisty) kolonista, osadnik, osiedlenie
- kolŕnizacyjô** (*D.lp.* kolŕnizacyje) kolonizacja
- kolŕ** (*D.lp.* koloru, *Ms.lp.* kolorze) kolor
- kolŕncka** (*D.lp.* kolŕncki, *Ms.lp.* kolŕncce) 1. kolec 2. drzazga
- kolŕncko** (*D.lp.* kolŕncka) *zdr. od* **kolŕnco** * *Mŕy kosturek ze kolŕnckŕma*.
- kolŕnco** (*D.lp.* kolŕnca) kolec * *Te pjepzki majŕy potno kolŕncŕw*. *zob.* **dŕubôk**, **ŕtachel**
- kolŕncy** klujący * *Agrys je kolŕncy*.
- kolwos** (*D.lp.* kolwosa, *Ms.lp.* kolwojsŕe) duŕy kosz wiklinowy (np. na trawę)
- kolwosôrz** (*D.lp.* kolwosôrza) ktoś, kto wypłata korzyki
- kolyba** (*D.lp.* kolyby) 1. *zgr. od* **kolybka**; duża kołyska 2. biegun (przy kołysce, koniu na biegunach, fotelu bujanym itp.) * *Ŕojŕec mi зробjŕł kŕŕna na kolybach*. *zob.* **kojŕidŕo**, **kolybadŕo**, **kolybôk**
- kolybaŕ** *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* kolybjã, *lp.cz.przesz.r.m.* kolyboł) kołysać, hujŕtać * *Kolybej dŕeço, coby nie becaŕo*.
- kolybaŕ ŕe** 1. kołysać się, huŕtać się 2. ruszać się, chwiać się, chybotać się * *Tyn ŕtŕł se kolybje*. * *Tyn drewjanny mosteczek se kolybje*. *zob.* **chwjôc ŕe**, **chwjyraŕc ŕe**, **chwjyrutaŕc ŕe**, **kwjôc ŕe** 3. **zycŕy (w kŕy) ŕe kolybje** życie (w kim) trwa * *W nŕy se jescy zycŕy kolybje*.
- kolybadŕo** (*D.lp.* kolybadŕa, *Ms.lp.* kolybadle) biegun (przy kołysce, koniu na biegunach, fotelu bujanym itp.) *zob.* **kojŕidŕo**, **kolyba**, **kolybôk**
- kolybadołko** (*D.lp.* kolybadołka) *zdr. od* **kolybadŕo**
- kolybaŕny** (*D.lp.* kolybaŕnô) *rzecz. od* **kolybaŕ**
- kolybecka** (*D.lp.* kolybecki, *Ms.lp.* kolybecce) *zdr. od* **kolybka**; mała kołyska
- kolybka** (*D.lp.* kolybki, *Ms.lp.* kolybce) 1. kołyska * *Dejŕe, dejŕe, nie zaŕujŕe / Modej pŕrŕe na kolybkã podarujŕe!* 2. uchylny wózek do transportu urobku (poruszający się po wąskich torach) * *Dŕzynŕe muŕot natuc ŕedym kolybkŕw kamjŕna*. *A jak nŕy natuk, to kamraty mu natukli*.
- kolybnŕŕŕc** *dk* (1. *os.lp.cz.przysz.* kolybnã; *lp.cz.przesz.r.m.* kolybnŕn, *r.ŕ.* kolybŕa) **o kołysce, fotelu bujanym, koniu na biegunach itp.:** zakołysać; wprawić w kołysanie
- kolybnŕŕŕc ŕe** *zwr. dk* zakołysać się; zachwiać się; wykonać pojedynczy ruch wahadłowy *zob.* **hujŕtnŕŕŕc ŕe**
- kolybnŕŕŕcy** (*D.lp.* kolybnŕŕŕcô) *rzecz. od* **kolybnŕŕŕc**
- kolybôk** (*D.lp.* kolybôka) 1. przedmiot na biegunach (np. fotel bujany, krzesło na biegunach) * *Stôłek na kolybach to je kolybôk*. 2. biegun (przy kołysce, koniu na

biegunach, fotelu bujanym itp.) * *Kolybka še hujšce na kolybókach.* zob. **kojzidło, kolyba, kolybadło**

kolyj (D.lp. koleje) koleina * *Idže liska drůgŕ, šadła wé koleji.* * *Ftojš mi zrobył koleje bez pole.* syn. **špůra, złobina**

kolykać ndk (1.os.lp.cz.ter. kolykŕ, lp.cz.przesz.r.m. kolykoł) isć utykając, kulejąc; kuštykać * *Jô tã ne pojada, bo yno bych mušala durch kolykać.* syn. **beldać še**

kolykańy (D.lp. kolykańo) rzecz. od **kolykać**

kolyńy (D.lp. kolyńo) rzecz. od **kolić**

kolyńda (D.lp. kolŕndy, Ms.lp. kolŕndže) 1. kolęda (pieśń bożonarodzeniowa) * *Po wilijnej wjecerzy špjywali my kolŕndy.* 2. kolęda (odwiedziny duszpasterskie w okresie Bożego Narodzenia) * *Jak kšŕyzšek ze kolŕndy wylejžli, to na zeslu abo stołku dže sedželi mušala še zycnŕńć modó frelka, bo bodejš wtyncôs było pewne, co še gibko wydó.* 3. kolędowanie * *Ćotka jŕ ŕoblecyńa sŕła, a matka jich naucŕta kolŕndy.*

kolyńdarcy (D.lp. kolŕndarcyka) kolędnik

kolyńńicek (D.lp. kolŕńńicka) zdr. od **kolyńńik**

kolyńńicka (D.lp. kolŕńńicki, Ms.lp. kolŕńńicce) dziewczyna chodzą z kolędnikami; kolędniczka * *Bŕty i kolŕńńicki, dzoŕchy take postrojŕne, jedna za cygankã, drugó za klóstornŕ sostrã.*

kolyńńik (D.lp. kolŕńńika, M.lm. kolŕńńiki) kolędnik * *Dównŕ po wsi tajžŕło połno kolŕńńikŕw.*

kolyńdować ndk (1.os.lp.cz.ter. kolŕndujã, lp.cz.przesz.r.m. kolŕndowoł) kolędować

kolyńdowańy (D.lp. kolŕndowańo) rzecz. od **kolyńdować**; kolędowanie

kolyńdowy kolędowy * *W izbje słychać było kolŕndowŕ melodyjŕ.*

kołacuch (D.lp. kołacucha) wytłoki z roślin oleistych sprasowane w postaci okrągłego placka; makuch * *Kołacuch še ŕozmocułto i šwińŕ dŕwałto.* * *Kołacuch je do ćelŕnt.*

kołajda (D.lp. kołajdy, Ms.lp. kołajdže) pejor. kobieta, baba

kołajdynbal (D.lp. kołajdynbalu) zabawa z udziałem samych kobiet zob. **babski ćumber, ćumbrowó zabawa**

kołajdzórz (D.lp. kołajdzórz) rzecz. od **kołajdzórz**

kołatać ndk (lp.cz.ter.: 1.os. kołacã, 3.os. kołace; lp.cz.przesz.r.m. kołatoł) stukać, pukać, łomotać (do drzwi, do bramy) * *Noŕstarsy brat zacŕn kołatać u bramy.* * *Jak przidžes w nocy a je zankŕŕnto, to mušis kołatać, coby ći ŕotworzyli.* * *Ŕotwyjrej, nech ći ne kołacã.* (fragment piosenki)

kołatać še zwr. ndk o **niedopasowanych, obluzowanych elementach konstrukcji, częściach urządzeń, pojazdów itp.:** chwiać się, chybotać się * *Te kołto juz še kołace.* * *Dej tymu pokŕj, bo še to juz tak kołace.*

kołatańy (D.lp. kołatańo) rzecz. od **kołatać**

kołeczek (D.lp. kołeczka) zdr. od **kołec**

kołeczko (D.lp. kołeczka) zdr. od **kołco**; kóleczek

kołec (D.lp. kołca) 1. kołek 2. zapałka * *Kołki trza w dŕma mjec.* *Jak štrómu brachŕne, to trza šwjyckã ŕošwjycŕć.* zob. **štrachelec**

kołco (D.lp. kołca) zdr. od **kołco**; kółko

kołkować ndk (1.os.lp.cz.ter. kołkujã, lp.cz.przesz.r.m. kołkowoł) w **połaczeniach z B.:** 1. mocować kołkami,

kołkować * *Bãńdžymy kołkować dach na krŕlicóck.* 2. mocować gwoździami * *Sewjec strzewiki kołkuje.*

kołkowany przymocowany kołkami lub gwoździami

kołkowańy (D.lp. kołkowańo) rzecz. od **kołkować**; kołkowanie

kołco I. rzecz. (D.lp. kołca, Ms.lp. kole, D.lm. kołŕw) 1. rower; **drůga dló kołŕw | drůga ló kołŕw | drůga przed kołca** droga dla rowerów; **na kole** na rowerze; **skłódone kołco** składak; **zwŕnek na kołco** dzwonek rowerowy * *Do roboty jezdzã na kole.* * *Chopske kołto mušŕ być z rułkŕ.* * *Mŕj małto lŕftu wé kole.* zob. **filicypejt, kołowjec, kŕłko** 2. kołco; * *Ŕod woza kołto mó gowã, špajchy a zwŕna ŕobčŕŕŕŕŕne ŕelaznŕ ryfŕ.* * *Wŕz mó przodŕne kołca i zadŕne kołca.* 3. **kołŕ kulać** toczyć po ziemi kółko (np. rowerowe) za pomocą patyka, pręta itp. trzymanego w ręce **II.** **przyim.** 1. obok, w pobliżu * *Kołto nŕs ŕotwarli nowy sklep.* 2. około, mniej więcej * *Przesłto casu kołto štyrnóšće dŕni.* zob. **kole, wele**

kołodžejcyk (D.lp. kołodžejcyka) uczeń, praktykant kołodzieja

kołodžejka (D.lp. kołodžejki, Ms.lp. kołodžejce) 1. żona kołodzieja 2. kołodziejstwo; rzemiosło kołodzieja

kołodžejstwo (D.lp. kołodžejstwa) kołodziejstwo; rzemiosło kołodzieja

kołodžyj (D.lp. kołodžej) kołodziej, stelmach * *Nŕrŕŕŕŕŕŕŕŕ ŕod kołodžejca: blok (kojžŕł) do nabijańŕ kołŕw, cyrkel, gnŕt, dutka, motek, pjŕłka, pjŕta, šwjedry, tŕporek, warstat.*

kołowaty niezbyt rozgarnięty

kołowjec (D.lp. kołowca) rower zob. **filicypejt, kołco, kŕłko**

kołowrotek (D.lp. kołowrotka) 1. kołowrotek (do przedzenia) 2. przyrząd do nauki chodzenia dla małych dzieci

kołowrŕt (D.lp. kołowrota, Ms.lp. kołowroće) kołowrŕt * *To je kołowrŕt do ćŕŕŕŕŕŕŕŕŕŕ bydłta.*

kołowyy rowerowy

kołóc (D.lp. kołóca) ciasto drożdżowe z kruszonką i zwykłe z nadzieniem; kołacz (śląski); **chodźić s kołócŕ | łajźić s kołócŕ** chodzić z kołaczem (forma zapraszania na wesele); **kołóc s posypkŕ | prosty kołóc** kołacz (śląski) bez nadzienia; **paradny kołóc** kołacz wręczany przed weselem rodzinie panny młodej (pana młodego) przez rodzinę drugiego z przyszłych małżonków * *Mŕmy kołóc s posypkŕ, ze syrŕ, z makŕ, z jabkŕma, s powidłŕ i z marmeladŕ.* * *ŕeftore baby juz zapŕmjaly abo še nŕy naucŕły, jak še pjece kołóc.* * *Pjecymy kołóc z makŕ, ze syrŕ a z jabkŕma.* * *Jak kołóc je rzŕdko, to lepŕ smakuje.* * *Kichŕle sŕ jak klamka ŕod zŕkrystyje abo posypka na kołócu.* * *Baba, co ne poradŕi upjec kołóca, to je baba darymnŕ.* * *Ćekŕ aze kobjyta narychtuje mi kołóca.* * *Pjyrwej kołóce pjekłto še wé formje kŕłka.* * *Na kołóce gãmba skŕce, a na chlebig az dyrgoce.* (przysłowie) * *Kup mi štryfkã kołóca z makŕ.* * *Upjekłta'ch kołóca ze šliwŕma.* * *Prziŕŕŕli nŕ weselnego kołóca.* * *To je blacha do pjecyńŕ kołóca.* * *Przed weselŕ my pjekli sesnóšće blachŕw kołóca.* * *Ukryj še šŕitek kołóca.* * *Baba, co ne poradŕi kołóca upjec to je darymnŕ baba.* * *Tyn kołóc je ŕosydžŕny.* * *Kołóc pjekłto še z makŕ, syrŕ i prosty.*

kołócek (D.lp. kołócka) drożdżówka; słodka bułka z lukrem * *Mŕmy kołócki ze syrŕ, z jabkŕma, z makŕ, z*

marmeladŷ. syn. kołôcyk
kołôcowy *przym. od kołôc* 1. używany do pieczenia ciasta o nazwie **kołôc** * *Potŷ musi ŝe blachy kołôcowe umyć a ususyć.* 2. **kołôcowô dŷurka** *žart.* otwór prowadzący z gardła do dróg oddechowych * *Cojŝ mi wlecało do kołôcowej dŷurki.*
kołôcycek (*D.lp.* kołôcycka) *zdr. od kołôcyk* * *W riedzelã po wjecerzy jedli my kołôcycki z makŷ i syrŷ.*
kołôcyk (*D.lp.* kołôcyka) 1. drożdżówka; słodka bułka z lukrem * *Kupjymy ŝe do kafeju pŷrã kołôcykŷ.* * *Prziw- jyjŝ ŷod pjekarza kołôcyki z jagodŷma. syn. kołôcek* 2. *fraz. srać kołôcykŷma* gadać bzdury
kołôrz (*D.lp.* kołôrza) 1. kołodziej 2. kolarz
kołtŷn (*D.lp.* kołtŷna, *Ms.lp.* kołtŷnie) drań, nicpoń * *Ty kołtŷne pjerziŷski!*
kop I. *rzecz.* 1. (*D.lp.* kopa) **przy motorowerze, mo- tocyklu:** rozrusznik noŷny, starter noŷny * *Mŷs mopek na byndale abo na kop?* 2. (*D.lp.* kopa) kop, baŝka (gra karciana rozgrywana przez 4 graczy przy pomocy 16 kart) * *U nŷs grało ŝe w kopa.* 3. (*D.lp.* kopa) kopniak * *Dostoł ŷody mje kopa w rzić.* 4. (*D.lp.* kopu) *bot.* koper włoski, fenkuł włoski, koper słodki (*łac.* Foeniculum vulgare) **II. wykrz. naŝladowanie kopnięcia, kop- niaka** * *Chyćŷ go i kop go w rzić.*
kopa (*D.lp.* kopy) 1. stŷg (słomy lub siana) *zob. ŝŷber* 2. deser na bazie owocŷ, biszkoptŷw i bitej ŝmietany, posypany bakaliami (popularny w rejonie rybnicko- wodziŝlawnym) 3. kopa (60 sztuk) * *Takich słŷw ŝŷ cołke kopy.* → *czes.* kopa
kopac (*D.lp.* kopaca) 1. kopacz; ktoś, kto coŝ kopie, wyko- puje np. ziemię, piasek, ziemniaki * *Na pocŷntku XVIII st. w nasej wŝi było dŷejŷnyćuch kopacŷw ercu.* 2. *gŷrn.* gŷrnik rębacz; gŷrnik przodowy *zob. hajer*
kopacka (*D.lp.* kopacki, *Ms.lp.* kopacce) 1. kobieta ko- piąca ziemniaki 2. motyka * *Jak kartŷfle zesty, to jy dwa razy ŷobŷorzŷ, yno kŷjńce kopackŷ sporŷŷndŷ.* * *Pjyrwej kartŷfle kopali kopackŷma. Ŝtyry – pjŷjńc tydŷni zaŷni wykopali. syn. kopycka*
kopacysko (*D.lp.* kopacyska) trzonek narzēdzia słuŷącego do kopania (np. szpadla, motyki) * *Zarŷzki dostaŷes ko- pacyskŷ.*
kopać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kopjã, *lp.cz.przesz.r.m.* kopoł, *2.os.lp.tr.rozk.* kopej) 1. kopać (stopã kogŝ lub coŝ); **kopać bala** grać w piłkę noŷnã * *Chopcy kopali jedyn drugygo.* 2. wierzgać * *Ŝe kopej tak tymi kopytŷma. zob. ŝwitać* 3. kopać (w ziemi) * *Ōma w ŷogrŷdku ko- pje.* * *Kopidŷł juz grŷb kopje.* 4. grzebać, szperać (w czymŝ, np. w szafie, w walizce) * *Ftojŝ mi w ŝranku ko- poł.* * *Ŝe kopej mi ŝã, bo tera tego ŷe potrzebujes.* 5. **o roŝlinach korzeniowych, bulwach, korzeniach:** wykopywać * *Jutro bãŷdzymy kopać kartŷfle.* * *Knŷle ŝe kopje na jejŝyŷ.* * *Ŝwyrkowe pŷdki ŝe dobrze kopjŷ, bo majŷ korzyŷie na wyrchu.* 6. **kopać (za cŷ)** kopać w celu wykopania (czego); wykopywać (co) * *Brãnkŷrze kopjŷ za wŷyŷglŷ.*
kopać ŝe *zwr. ndk* kopać ŝe * *Ōi dwa ŝe kopali.*
kopaka (*D.lp.* kopaki, *Ms.lp.* kopace) 1. motyka leŝna *zob. kopyka* 2. stara, brzydka kobieta * *Ta moja baba to je takŷ kopaka, a jesy za insymy zagłŷndŷ.*
kopala (*D.lp.* kopale) grabarz *zob. kopidŷł*

kopalina (*D.lp.* kopaliny, *Ms.lp.* kopalinie) wykarczowany teren; karczowisko; teren po wykarczowaniu lasu * *Na kopalinie zaŝŷli my ŷowjes. syn. kopaŷnia*
kopalniŷk (*D.lp.* kopalniŷka) popularny na Gŷrnym Ŝlãsku czarny cukierek zawierający ekstrakty ziołowe * *Na gru- bach pjyrwej dŷwali bergmanŷ po ŝichce kopalniŷki.* * *W kozdej ŝlŷŷskej chałpje w bikŝe, kraŷŷe, bojtliku, kaŝtliku abo tytce stoły kopalniŷki.*
kopaŷnia (*D.lp.* kopaŷniny, *Ms.lp.* kopaŷniŷne) wykarczowa- ny teren; karczowisko; teren po wykarczowaniu lasu * *Pjyrŷy rok proŝo ŝejŷ na kopaŷniŷne. syn. kopalina*
kopaŷny (*D.lp.* kopaŷniŷ) *rzecz. od kopać;* kopanie
kopãset wielokrotnie, po stokroć * *Ty myjŝlis, iŷe ŷŷn ce suchŷ, a ŷŷn by ce kopãset razŷ ŷosroł.* * *ŷŷn ce smoli kopãset razŷ.* * *Jŷ mu ŷobjŷd uwarŷŷla, a ŷŷn ŷe sce jejŝ. Jŷ go srŷ kopãset razŷ.* * *Pozdrŷwŷjŷ ce na kopãset razŷ.*
kopcyŷny (*D.lp.* kopcyŷniŷ) *rzecz. od kopcić*
kopcić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kopcã, *lp.cz.przesz.r.m.* kopcŷł) 1. dymić, kopcić 2. palić papierosy; palić fajkã
kopcić ŝe *zwr. ndk* kopcić ŝe, dymić ŝe * *Jak ŷe wymjeceŝ pjeca, to ci kopci.*
kopciďŷo (*D.lp.* kopciďŷla, *Ms.lp.* kopciďŷle) kopcaća lampa (zwykle naftowa) * *Te dŷeci majŷ tak dali ŝedzeć przy tŷ kopciďŷle?*
kopciďŷołko (*D.lp.* kopciďŷołka) *zdr. od kopciďŷo*
kopcić (*D.lp.* kopcićka) osad z sadzy; kopeć; zabrudzenie z sadzy, dymu * *Pŷlyli zejŝce na ŷogrodŷe fojerã? Bo taki kopcić mŷs pod noŷŷ.*
kopcićuch (*D.lp.* kopcićucha) brudas
kopej (*D.lp.* kopeju) przedział (w wagonie) * *Muŝeli my w cugu stŷc, bo wŷyŝtke kopeje były blank fol. syn. kupej*
koper I. (*D.lp.* kopru, *Ms.lp.* koprze) 1. koper, koper ogro- dowy (*łac.* Anethum graveolens) *zob. dil* 2. miedŷ * *Tyn dach je cały s kopru. zob. kupfer, mjydŷ* 3. **dŷiwi ko- per** *bot.* podagrycznik (*łac.* Aegopodium podagraria) *zob. barŝlica, gjyr, waŷelica, waŷelicka* **II.** (*D.lp.* ko- pra, *Ms.lp.* koprze) przewrŷt, fikołek; **zrobić kopra** zro- bić fikołka, wykonać przewrŷt
koperal (*D.lp.* koperala) kapral * *ŷŷn je koperalŷ. → niem.* Korporal
koperek (*D.lp.* koperku) *zdr. od koper*
koperka (*D.lp.* koperki, *Ms.lp.* koperce) splanka *zob. ku- perikla, kuperytla*
koperŷnik (*D.lp.* koperŷnika) *daw.* wytapiacz miedzi
kopidŷa (*tylko lm., D.* kopidŷŷw) wykopki * *Jak ŝe zbli- zaty kopidŷa, to jŷ zawdy jechała na trzi tydŷie do dŷm.* * *Po kopidŷach poleku robjŷto ŝe chŷdno.* * *Przi kopidŷach noŷlepe ŝŷ kartŷfle ze fojerki.*
kopidŷski *przym. od kopidŷł;* grabarski
kopidŷstwo (*D.lp.* kopidŷstwa) zajęcie grabarza; gra- barka
kopidŷołka (*D.lp.* kopidŷołki, *Ms.lp.* kopidŷołce) 1. żona gra- barza 2. kobieta grabarz
kopidŷł (*D.lp.* kopidŷoła, *Ms.lp.* kopidŷole) 1. grabarz; ktoś, kto kopie groby * *Jŷ by'ch ŷe ŝcŷł robić za kopidŷoła.* 2. *fraz. ućec kopidŷołowi spod ŝypy* wywinać ŝe od ŝmierci; wyjŝc z cięŷkiej choroby *zob. kopala*
kopijŷ (*D.lp.* kopije) kopia (np. dokumentu, obrazu)

kopisko (*D.lp.* kopiska) siano rozrzucone z kupki w koło na płasko do wysuszenia

kopjec (*D.lp.* kopca) 1. kopiec 2. wzgórze

kopjeczek (*D.lp.* kopjecka) *zdr. od kopjec* 1. kopiec; usypisko 2. wzgórze, górka, pagórek

kopjeckowaty pagórkowaty * *U nōs je taki kopjeckowaty teryn.*

kopjeckowy 1. pagórkowy 2. **kopjeckowy grůb** kurhan

kopjyrować *ndk (1.os.lp.cz.ter. kopjyrujã, lp.cz.przesz.r.m. kopjyrowoł)* kopiować * *Jō še doł kopjyrować akta ũod procesu.*

kopjyrowańy (*D.lp.* kpjyrowańo) *rzecz. od kopjyrować*

kopjyrowy kopiowy; **kopjyrowy blajstift** | **kopjyrowy ũoũuwek** ołówek kopiowy

kopjyrōk (*D.lp.* kopjyrōka) ołówek kopiowy

kopka (*D.lp.* kopki, *Ms.lp.* kopce) *zdr. od kopa*

kopla (*D.lp.* kople) 1. ogrodzony wygon (dla koni, dla bydła, dla świń), zwykle zrobiony z drągów; zagroda dla zwierząt hodowlanych * *Na koplī krowy trōwã zerũ. * Ńy mōće tich świńũw na koplī. * Byki sŕj tera na koplī. * Wjeprzki na koplī lōcŕj. * Jutro wypuscã te świńe na koplã. zob. hōpla* 2. klamra, sprzączka (np. przy pasku) * *Ńe pytoł še co gynãŕj zrobjyli, yno zacŕn prac koplŕj po rzicãch. * Galōty mu trzimała syrokō kopla. * Pōsek wišoł na hōku powjesŕny za koplã. zob. halter, śnala* → niem. Koppel

kopnŕńć *dk (1.os.lp.cz.przysz. kopnã; lp.cz.przesz.: r.m. kopnŕn, r.ż. koplã)* 1. kopnać * *Ŭãna go kopla. * Kopnŕn zech w supek. zob. świtnŕńć* 2. *fraz. kopnŕńć w bjerco* | **kopnŕńć w kalyndōrz** umrzeć 3. *fraz. ańi by (do cego) ŕe kopnŕńć o czymś godnym pogardy* * *Jō by'ch do tego ańi ŕe kopnŕn.*

kopnŕńć še *zwr. dk* pobiec, szybko pōjść * *Nã tašã a kopnŕi še po piwo.*

kopńō (*D.lp.* kopńe) *gōrn.* obudowa podtrzymująca strop w kopalni

kopńŕńćy (*D.lp.* kopńŕńćo) *rzecz. od kopnŕńć*

kopōc (*D.lp.* kopōca) 1. widły z zębami zakrzywionymi pod kątem prostym * *Naktadłō še fŕrã widłŕma, a na polu še skopuje kopōcŕj na kupki. * Jak przejezdzała wele ŕich fŕra ze stŕmŕj, to lećeli za ŕŕj s kopōcŕma, coby porwać jaki bal stŕmy. Kopōcŕj še na polu gnŕj ze fŕry ścepuje. 2. żart. duży grzebień*

kopōcek (*D.lp.* kopōcka) *zdr. od kopōc*

koprodukcjō (*D.lp.* koprodukcjje) koprodukcja → niem. Koproduktion

kopruch (*D.lp.* koprucha) 1. komar * *Pyski mjeli cerwŕjŕne, pogryzŕne ũod kopruchŕw, a naŕokoto ŕich bŕło poryto. syn. kŕmŕr* 2. *fraz. mjeć muskle jak zyńaty kopruch* być bardzo chudym *syn. mjeć muskle jak zyńaty wrŕbel* 3. *fraz. spać jak kopruch* spać bardzo płytkim snem * *Ty śpis jak kopruch.*

koprusek (*D.lp.* kopruska) *zdr. od kopruch*; mały komar

koprusńik (*D.lp.* koprusńika) *bot.* rosiczka (*łac.* Drosera) *syn. rojśicńik*

koprusy *przym. od kopruch*; komarzy

koprusyca (*D.lp.* koprusyce) samica komara; komarzyca

kopśelŕnt (*D.lp.* kopśelŕntu, *Ms.lp.* kopśelŕńće) zawrót głowy

kopśicer (*D.lp.* kopśicra, *D.lp.* kopśicrze) 1. osłona głowy (np. szalokominiarka) 2. opaska na głowę (zabezpieczająca włosy przed wchodzeniem do oczu) * *Jak grali w handbal, to na gowach mjeli kopśicry. syn. kopśiweł*

kopśicerek (*D.lp.* kopśicerka) *zdr. od kopśicer*

kopśtand (*D.lp.* kopśtandu, *Ms.lp.* kopśtańdze) 1. stanie na głowie 2. **zrobić kopśtand** stanąć na głowie * *Jak dostoł w rzic, to zrobjŕł kopśtand.*

kopśiweł (*D.lp.* kopśiweł) 1. osłona głowy (np. szalokominiarka) 2. opaska na głowę (zabezpieczająca włosy przed wchodzeniem do oczu) *syn. kopśicer*

kopulacjō (*D.lp.* kopulacjje) kopulacja

kopycka (*D.lp.* kopycki, *Ms.lp.* kopycce) motyka, kopaczka

kopyćisko (*D.lp.* kopyćiska) *zgr. od kopyto*

kopyćōk (*D.lp.* kopyćōka) *bot.* kopytnik (*łac.* Asarum)

kopyćōrz (*D.lp.* kopyćōrza) *żart.* szewc *zob. sewjec, ŕuster*

kopyjść (*D.lp.* kopyjści) 1. drewniana łyżka kuchenna; warząchew *zob. kochlefla, warzecha* 2. bijak (część masełnicy: drewniany wałek zakończony drewnianym kółkiem)

kopyka (*D.lp.* kopyki, *Ms.lp.* kopyce) motyka leśna *zob. kopaka*

kopyrtki (*D.lp.* kopyrtki, *Ms.lp.* kopyrtce) 1. salto, przewrót gimnastyczny; fikołek * *Wé skole robjyli my kopyrtki. 2. wywrotka (wywrócenie się); fuknŕńć kopyrtkã* wyrzucić się * *Dej se pozŕr, bo fukŕes kopyrtkã. zob. ajnfal*

kopyrtńŕńć *dk (1.os.lp.cz.przysz. kopyrtŕnã; lp.cz.przesz.: r.m. kopyrtŕnŕn, r.ż. kopyrtłã)* 1. wyrzucić się, przewrócić się * *Małō brachowałō a kopyrtły by my do krzŕpōpa. * Ŭãna kopyrtłã ze stołka i całē pŕdŕny lezałã na dyłŕwce. * Kōzałã'ch jŕ w tŕzku ŕedźeć, bo na stołku jescy še ũspi i kopyrtŕie. 2. żart. umrzeć*

kopyrtńŕńć še *zwr. dk* 1. przewrócić się; * *Jō še bojã, ze še kopyrtŕnã na tŕj kole. * Kopyrtŕnŕn še na prostej drŕdze. * Kopyrtłã še do zadku. 2. zrobić przewrót, fikołek (w przód lub w tył)*

kopyrtńŕńćy (*D.lp.* kopyrtńŕńćo) *rzecz. od kopyrtńŕńć*

kopystka (*D.lp.* kopystki, *Ms.lp.* kopystce) *zdr. od kopyjść*; mała drewniana łyżka o długim trzonku (do mieszania w garnku); warząchew

kopytko (*D.lp.* kopytka) 1. *zdr. od kopyto*; kopytko 2. *gōrn.* przyrząd do czyszczenia otworów strzelniczych

kopytkowy 1. *przym. od kopytko* 2. *daw. w ũzyciu rzeczownikowym*: opłata za przejazd końmi * *Dōwŕi trza bŕło płaćić kopytkowe, jak še jechałō kaj do mjasta.*

kopyto (*D.lp.* kopyta, *Ms.lp.* kopyće) 1. kopyto (u ssaków kopytnych) 2. noga (u ssaków kopytnych) 3. *pejor. żart.* noga (zwykle u człowieka) 4. drewniana forma na but; kopyto (szewskie) * *Sewce majŕj rozłomajtne kopyta. 5. fraz. strzelić kopytŕma, wyćŕŕgnŕńć kopyta* żart. umrzeć; wykończyć się; zdechnąć * *Jō by'ch tak ŕe wytrzimōł — hned by'ch strzelŕł kopytŕma.*

korachla (*D.lp.* korachle) komża

korakel (*D.lp.* korakłã) komża

korb (*D.lp.* korba) koszyk

korba (*D.lp.* korby) korba *zob. kurbla*

- korbflaša** (*D.lp.* korbflaše) butelka lub gąsiorek w wiklinowej plecionce (zwykle używana do fermentacji wina) * *Wino gerowało w korbflaši.* * *Te wino w korbflaši jescy blukô.*
- korbica** (*D.lp.* korbice) 1. półkoszek (np. przy wozie, bryczce, saniach) *zob. kosyna* 2. siedzisko (na karuzeli łańcuchowej) * *Karaselôrz kasyruje, jak džeći šedzŕy na kûñach abo w korbicach.*
- korbka** (*D.lp.* korbki, *Ms.lp.* korbce) *zdr. od korba*; korbka
- korból** (*D.lp.* korbola) dynia *zob. baña, kyrbis*
- korbôlek** (*D.lp.* korbólka) *zdr. od korból*
- korbólowy** dyniowy
- korbtaša** (*D.lp.* korbtaše) 1. torba z plecionki; torba wiklinowa 2. koszyk wiklinowy przypominający torbę → *niem.* Korbtasche
- korbtaška** (*D.lp.* korbtaški, *Ms.lp.* korbtašce) *zdr. od korbtaša*
- korbzesel** (*D.lp.* korbzesla) fotel z wikliny
- korc** (*D.lp.* korca) korzeń
- korcôk** (*D.lp.* korcôka) korzeń
- kordûn** (*D.lp.* kordûnu, *Ms.lp.* kordûne) kordon → *niem.* Kordon
- korejajncyk** (*D.lp.* korejajncyka) koreańczyk
- korejajnski** koreański
- Korejô** (*D.lp.* koreje) Korea * *Ŭñ je ze Koreje.*
- korelacyjô** (*D.lp.* korelacyje) korelacja → *niem.* Korrelation
- korespündyncyjô** (*D.lp.* korespündyncyje) korespondencja; **amtowô korespündyncyjô** | **urzŕndowô korespündyncyjô** korespondencja urzędowa → *niem.* Korrespondenz
- korespündynt** (*D.lp.* korespündynta, *Ms.lp.* korespündyntce) korespondent (dziennikarz) → *niem.* Korrespondent
- korespündyntka** (*D.lp.* korespündyntki, *Ms.lp.* korespündyntce) korespondentka (dziennikarka) → *niem.* Korrespondentin
- korfañcôk** (*D.lp.* korfañcôka) 1. *daw.* zwolennik Wojciecha Korfantego 2. *pejor.* Ślăzak o propolskich poglądach
- korfañcôrz** (*D.lp.* korfañcôrza) 1. *daw.* zwolennik Wojciecha Korfantego 2. *pejor.* Ślăzak o propolskich poglądach
- koridûr** (*D.lp.* koridora, *Ms.lp.* koridorze) korytarz *syn. flur*, → *niem.* Korridor
- kork** (*D.lp.* korka) 1. korek (do zatykania butelki) → *niem.* Kork 2. spławik *zob. frûpel, frûpek, frûper, špünt*
- korkcyjer** (*D.lp.* korkcyjera, *Ms.lp.* korkcyjerze) korkociąg *syn. frûpercycjer, frûpyncycjer, grajcôr, korkyncycjer*
- korkowy** 1. korkowy 2. **korkowy dŕmb** dąb korkowy (*łac.* Quercus suber) → *czes.* dub korkový
- korkyncycjer** (*D.lp.* korkyncycjera, *Ms.lp.* korkyncycjerze) korkociąg *syn. frûpercycjer, frûpyncycjer, grajcôr, korkcyjer*
- korlećik** (*D.lp.* korlećika) *zdr. od korlet*; kotlecik
- korlet** (*D.lp.* korleta, *Ms.lp.* korleće) kotlet
- korlusko** (*D.lp.* korluska) 1. drewniany pierścień lub kółko; **wnŕntrzne korlusko** wewnętrzne kółko; **wjyrchnŕe korlusko** kółko znajdujące się na górze 2. kółko z otworami osadzone na końcu kija przy maselnicy
- korn** (*D.lp.* kornu, *Ms.lp.* korne, *M.lm.* korna) 1. ziarnko zboża * *Wejź te korna a pŕdź šóc.* 2. zboże, ziarno * *Korn je w mjechu.* * *Gospodŕz zašoł na polu korn.* 3. wódka zbożowa (zwykle wódka żytnia, żytniówka) * *Do stała 'ch kjelisek kornu.*
→ *niem.* Korn
- kornbluma** (*D.lp.* kornblumy) *bot.* chaber bławatek (*łac.* Centaurea cyanus) → *niem.* Kornblume
- kornus** (*D.lp.* kornusa, kornusu; *Ms.lp.* kornuše) wódka zbożowa (zwykle wódka żytnia, żytniówka)
- korôk** (*D.lp.* korôka) komża → *niem.* Chorrock, Chorhemd
- korôl** (*D.lp.* korôlu) koral
- korôla** (*D.lp.* korôle) koralik, perła
- korôle** (*tylko lm., D.* korôlŕw) 1. korale, sznur koralik, ozdobny sznur paciorków 2. **prawe korôle** prawdziwe korale (wykonane z koralu)
- korôlek** (*D.lp.* korôlka) koralik
- korôlka** (*D.lp.* korôlki, *Ms.lp.* korôlce) *zdr. od korôla*
- korôlowy** koralowy * *Kupjŕta 'ch še korôlowy lyjncusek.*
- korporacyjô** (*D.lp.* korporacyje) korporacja → *niem.* Corporation, Kôrperschaft
- korpus** (*D.lp.* korpusa, *Ms.lp.* korpuše) 1. krucyfiks 2. tułŕw (człowieka) * *Nŕchtorŕj wojôkŕy yno korpus ŕstošł.*
- korpussek** (*D.lp.* korpuska) *zdr. od korpus*
- korupcyjô** (*D.lp.* korupcyje) korupcja → *niem.* Korruption
- korûna** (*D.lp.* korûny, *Ms.lp.* korûne) 1. korona (symbol władzy monarchy) 2. korona (jednostka monetarna w niektórych krajach) 3. wieniec dożynkowy 4. *daw.* wianek panny młodej
- korûnacyjô** (*D.lp.* korûnacyje) koronacja
- korûnawirus** (*D.lp.* korûnawirusa, *Ms.lp.* korûnawirusu, *M.lm.* korûnawirusu) koronawirus
- korûnka** (*D.lp.* korûnki, *Ms.lp.* korûnce) 1. *zdr. od korûna* 2. różaniec
- korûnować** *dk/ndk (1.os.lp.cz.przysz./cz.ter. korûnujă, lp.cz.przesz.r.m. korûnowoŕ) koronować* * *Korûnowali latojś krŕla w Ynglañdze.*
- korûnowaŕny** (*D.lp.* korûnowaŕnô) *rzecz. od korûnować*; koronowanie
- korŕngew** (*D.lp.* korŕngwje) chorągiew, sztandar *syn. chorŕngew*
- korŕngewka** (*D.lp.* korŕngewki, *Ms.lp.* korŕngewce) chorągiewka *syn. chorŕngewka*
- korycôrz** (*D.lp.* korycôrza) ktoś wyrabiający koryta
- koryjander** (*D.lp.* koryjandru, *Ms.lp.* koryjandrze) kolendra → *Koriander*
- korytecko** (*D.lp.* korytecka) *zdr. od koryto*
- korytko** (*D.lp.* korytko) *zdr. od koryto*
- korytkowy** 1. *przym. od korytko* * *Sjechały še roztomajtne korytkowe borôki.* 2. **korytkowe w uŕyciu rzeczownikowym**: napiwek wręczany przy zakupie świni
- koryto** (*D.lp.* koryta, *Ms.lp.* koryće) 1. koryto * *Koryto do przrŕnô šwiñe še zwjy 'britrok'.* 2. *fraz. nazdać (kŕmu) jak šwiñi do koryta* zwyzywać (kogo) jak śmiecia, jak szmatę
- korzećôrka** [r+z] (*D.lp.* korzećôrki, *Ms.lp.* korzećôrce) gorseciarka
- korzet** [r+z] (*D.lp.* korzeta, *Ms.lp.* korzeće) gorset * *Juz tera ñe ŕoblekn tego korzeta.* → *niem.* Korsett
- korzetek** [r+z] (*D.lp.* korzetka) *zdr. od korzet*; gorsecik
- korzetowy** [r+z] gorsetowy

korzûn: do korzûn dogłębnie, do głębi

korzûnd: do korzûnd na oścież * *Ůokna můj do korzûnd ůotwarte.*

korzûnek (*D.lp.* korzûnka) *zdr. od korzyń*; korzonek * *Mak mō jedyn korzûnek.*

korzûnny mocno doprawiony pieprzem; pieprzny * *Mûmy korzûnny wûrzt.*

korzyńsko (*D.lp.* korzyńska, *D.lm.* korzyńskûw) *zgr. od korzyń* * *Ta brzûzka mō take duge korzyńska, co aze pod nasã chałpã wlazÿ.*

korzyń (*D.lp.* korzyńa, *M.lm.* korzyńe, *D.lm.* korzyńûw) 1. korzeń → *czes.* kořen 2. **korzyńe** (*tylko lm.*) korzenie (pochodzenie, rodowód, początki) * *Mûj ôpa mjoł korzyńe na Dÿmbrûwce.* * *Tukej sÿ moje korzyńe.*

korzyńaty o roślinie: mający długie korzenie

korzyńek (*D.lp.* korzyńka) *zdr. od korzyń*; korzonek

korzyńić *ndk (1.os.lp.cz.ter. korzyńã, lp.cz.przesz.r.m. korzyńÿł) o potrawie, jedzeniu*: przyprawiać pieprzem; doprawiać pieprzem; pieprzyć

korzyńowy korzeniowy

korzyńôrka (*D.lp.* korzyńôrki, *Ms.lp.* korzyńôrce) pojemnik na przyprawy kuchenne

korzyńy (*D.lp.* korzyńô) 1. pieprz; **bjołe korzyńy** pieprz biały; **côrne korzyńy** pieprz czarny * *Ńy mûmy juz w dûma ańi dzebka korzyńô.* 2. **bjołe korzyńy** pieprz biały 3. **wûńÿnce korzyńy** ziele angielskie, korzennik lekarski (*łac.* Pimenta dioica)

korzyńyńy (*D.lp.* korzyńyńô) *rzecz. od korzyńić*

kos 1. (*D.lp.* kosa, *Ms.lp.* kojše, *M.lm.* kose) kos, kos zwyczajny (gatunek ptaków, *łac.* Turdus merula) *syn. côrny drÿzd*, → *czes.* kos 2. (*D.lp.* kosa; *Ms.lp.* kosu, kojše; *M.lm.* kose) kosz

kosa (*D.lp.* kose, *Ms.lp.* kojše, *M.lm.* kose, *D.lm.* kosûw) 1. kosa * *Tajle ůod kose: bańka, korbańka, kojšisko, kosa, mandołka, rÿncka, ůobûńg, ůosotka, pjestrzyń.* → *czes.* kosa 2. nóż tnący (w sieczkarni, w kosiarce) * *To je kosa ůod lody do šekańô.* 3. **dwje kose** *przen. wiek 77 lat* * *Jak ftojs mō dwje kose, to juz še dojs w zyçu narobjÿł.* *syn. dwje šekjyrki*

koscypoł (*D.lp.* koscypoła, *Ms.lp.* koscypole) *bot. prawosłaz lekarski (łac. Althea officinalis) syn. šwjÿntojajński chlebôsek, šwjÿntojajński chlyb*

kosma (*D.lp.* kosmy) ktoś nieuczesany, rozczochrany

kosmać *ndk (1.os.lp.cz.ter. kosmÿ, lp.cz.przesz.r.m. kosmoł) czochrać (np. włosy)* * *Ůÿn go kosmoł, az go kosmoł.*

kosmańy (*D.lp.* kosmańô) *rzecz. od kosmać*

kosmaty kosmaty, kudłaty

kosmicny kosmiczny

kosmodrûm (*D.lp.* kosmodrûmu) kosmodrom → *czes.* kosmodrom

kosmografijô (*D.lp.* kosmografije) kosmografia → *czes.* kosmografie

kosmologijô (*D.lp.* kosmologije) kosmologia → *czes.* kosmologie

kosmopolitizmus (*D.lp.* kosmopolitizmusu, *Ms.lp.* kosmopolitizmuše) kosmopolityzm → *czes.* kosmopolitismus

kosmos (*D.lp.* kosmosu, *Ms.lp.* kosmojsë) kosmos

kosmošif (*D.lp.* kosmošifa) statek kosmiczny

kosmoštela (*D.lp.* kosmoštele) stacja kosmiczna

kosmyk (*D.lp.* kosmyka) kosmyk, pasemko, pukiel (włosów)

kosowy 1. *przym. od kos* (w znaczeniu: 'kosz'); związany z koszykarstwem; 2. **kosowe witki** młode pędy wierzby wykorzystywane w wikliniarstwie; wiklina

kosôk (*D.lp.* kosôka) sierp * *Tã dze ñe dÿjÿndzes kosÿ, tã bãńdzes mušoł kosôkÿ powysÿkać.* * *Rznã kosôkÿ trôwã lô krâlÿw.*

kost (*D.lp.* kostu, *Ms.lp.* košce) koszt * *Chopcy, tera kozdy dostañe jednego šnapsa na můj kost.*

kosta (*tylko lm., D.* kostûw) koszt * *Kozdy mozno zapłacÿł s tyjsÿñc marek kostûw.*

kostecka *zdr. od kostka* * *Stojã we krzwi pod kostecki.*

kostim (*D.lp.* kostima) 1. kostium damski, garsonka; **bezuchowy kostim** kostium wizytowy; **galôtowy kostim** spodnium 2. kostium (przebranie aktora)

→ *czes.* kostÿm 3. **kostim na karnewal** strój karnawałowy, kostium karnawałowy

kostimek (*D.lp.* kostimka) *zdr. od kostim*; kostiumik → *czes.* kostÿmek

kostimowy kostiumowy; **kostimowy bal** bal kostiumowy → *czes.* kostÿmovÿ

kostka (*D.lp.* kostki, *Ms.lp.* kostce) 1. pestka (w owocu) 2. kostka (np. cukru, masła) 3. kostka (brukowa) 4. kostka (przy stawie skokowym); **pod kostki** po kostki 5. *zdr. od kojšć*; mała košć; kostka * *Kupjÿła 'ch mjÿso s kostkÿ.* 6. **do kostki** do kwadratu; do drugiej potęgi * *Tukej můj trzy mejtry do kostki placu.*

kostkować *ndk (1.os.lp.cz.ter. kostkujã, lp.cz.przesz.r.m. kostkwoł) pestkować; usuwać pestki z owoców (np. z wiśni)*

kostkwańy (*D.lp.* kostkwańô) *rzecz. od kostkować*

kostkowaty 1. pokrojony w kostkę 2. **o materiale**: w kratkę * *To je kostkowaty štof.*

kostkowy o owocach: pestkowy * *Sÿ kostkowe ůowoce i jÿntrzkowe ůowoce.*

kostliwec (*D.lp.* kostliwca) kościotrup

kostnÿńć še *zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. kostnã še; lp.cz.przesz.: r.m. kostnÿn še, r.ż. kostłã še)* wykosztować się

kostować *ndk (1.os.lp.cz.ter. kostujã, lp.cz.przesz.r.m. kostowoł) 1. o towarze*: kosztować * *To yno kostuje dwa pjÿntôki.* * *A potÿ juz cytnôr zyta kostowoł dwadzëjsca marek.* * *Wjela kostuje ta krowa?* 2. **o jedzeniu, piciu**: próbować, kosztować * *Ńe kostuj tej zupy, bo jescy ñe je uwarzÿnô.* * *Kucharka kostuje jôdłô, šeli je dobre.* * *Ůÿna tyz porzÿnd kostuje, aze wsytko zÿy.*

kostowańy (*D.lp.* kostowańô) *rzecz. od kostować*

kostownojšć (*D.lp.* kostownojšci) kosztowność; coś bardzo cennego; skarb

kostowny kosztowny, cenny, drogocenny, wartościowy * *To je bardzo kostowny ůobrôz.*

kostowne z wielkim nakładem kosztów * *To bÿło bardzo kostowne zrobÿne.*

kostprôba (*D.lp.* kostprôby) 1. degustacja 2. **na kostprôbã o jedzeniu**: do spróbowania; do degustacji; na spróbowanie * *Wejz yno trochã na kostprôbã.*

kostucha (*D.lp.* kostuchy, *Ms.lp.* kostuse) śmierć (uosobiona, w postaci kościotrupa z kosą)

kostur (*D.lp.* kostura, *D.lp.* kosturze) 1. kij 2. rękojeść bicz * *Bic je zrobbjūny ze kostura a ze hajki.* zob. **bicysko**

3. **chudy (choby/jak) kostur** bardzo cudy, wychudzony

kosturecek (*D.lp.* kosturecka) *zdr. od kostur*

kosturek (*D.lp.* kosturka) *zdr. od kostur*; kijek, patyk * *Tera kās ludźi śpacyruje po parku ze kosturkūma.* zob. **knatlik, patlók, patyk**

kostuśa (*D.lp.* kostuśe) *zdr. od kostucha*

kosula (*D.lp.* kosule) koszula * *Zyćy je jak ũod dzejeka kosula — za krūtke i usrane.* * *Kosula ċi z galót wyłajźi.*

kosulajda (*D.lp.* kosulajdy, *Ms.lp.* kosulajdze) *pejor.* koszula; brzydka koszula

kosulecka (*D.lp.* kosulecki, *Ms.lp.* kosulecce) *zdr. od kosulka*; koszuleczka * *Synkowi kosuleckā na przodku ũotwartŭ ũostawjŭ az dzyńi po roku, a dżoŭse jŭ dzyńi przed rokŭ zasujŭ, bo by būta ũestydnō, jakby jŭ na rok ũotwartŭ, ũezasytŭ mjāta. Jō wŭ tyz tak zrobbjūta.* → *czes.* kośilečka

kosulka (*D.lp.* kosulki, *Ms.lp.* kosulce) *zdr. od kosula*; koszulka, bluzka → *czes.* kośilka

kosulowy przeznaczony na koszulę; podobny do koszuli; od koszuli; należący do koszuli → *czes.* kośilowŭ

kosulōrka (*D.lp.* kosulōrki, *Ms.lp.* kosulōrce) koszularka; szwaczka szyjąca koszule

kosulsko (*D.lp.* kosulska) *zgr. od kosula*

kosycek (*D.lp.* kosycka) 1. *zdr. od kosyk*; koszyczek; mały koszyk 2. kwiatostan utworzony przez kwiaty gęsto osadzone na szypulce; koszyczek 3. zagłębienie na tylnej nodze pszczoły, w którym składany jest pyłek kwiatowy; koszyczek 4. **kosycek, kosycki** *bot.* chaber łukowy (*łac.* *Centaurea iacea*) 5. **do kosycka ċepać** dawać w kościele na tacę (do koszyczka)

kosyckowy koszyckowy

kosyk (*D.lp.* kosiya) 1. koszyk, kosz → *czes.* kośik 2. **kartōflanny kosyk | knurowy kosyk** koszyk na ziemniaki zob. **kartōflōk**

kosykarńa (*D.lp.* kosiya) koszykarnia; miejsce, gdzie wypłata się koszyki; warsztat wyrobów koszykarskich

kosykariski 1. koszykarski; mający związek koszykarstwem 2. koszykarski; mający związek koszykówką → *czes.* → *czes.* kośikářskŭ, kośikářskŭ

kosykarstwo (*D.lp.* kosiya) koszykarstwo; fach, zawód koszykarza *syn.* **prŭntkarstwo, witkarstwo,** → *czes.* kośikářstvŭ, kośikářstvŭ

kosykowy koszykowy; wykonany taką techniką jak koszyk; pleciony; podobny do koszyka

kosykōrka (*D.lp.* kosiya, *Ms.lp.* kosiya) 1. kobieta wypłatająca koszyki itp.; koszykarka 2. żona koszykarza; koszykarka 3. kobieta uprawiająca grę w koszykówkę; koszykarka → *czes.* kośikarka, kośikarka

kosykōrz (*D.lp.* kosiya) 1. ktoś, kto wypłata koszyki; koszykarz * *Nōcyńŭ ũod kosykōrza to je nŭz a witki.* *syn.* **witkōrz, prŭntkōrz** 2. ktoś uprawiający grę w koszykówkę; koszykarz → *czes.* kośikář, kośikář

kosyna (*D.lp.* kosiya, *Ms.lp.* kosiya) półkoszek (np. przy wozie, bryczce, saniach) zob. **korbica,** → *czes.* košina

kosynka (*D.lp.* kosiya, *Ms.lp.* kosiya) *zdr. od kosyna*

kosyńy (*D.lp.* kosiya) *rzecz. od kojsić*

kosytōrz (*D.lp.* kosytōrza) wypalacz węgla drzewnego

kośara (*D.lp.* kośary, *Ms.lp.* kośarze) *zgr. od kośarka*

kośarecka (*D.lp.* kośarecki, *Ms.lp.* kośarecce) *zdr. od kośarka* * *To pocekej no, narwŭ ċi dwje kośarecki bojźimkŭw.*

kośarka (*D.lp.* kośarki, *Ms.lp.* kośarce) kobiałka; łubianka; koszyczek z dartki drzewnej * *Narwałach dwje kośarki bojźimkŭw.* zob. **ċerepka, kobjołka, kobjyl, ũopołka**

kośerny koszerny → *niem.* koscher

kot (*D.lp.* kota, *C.lp.* kotowi, *Ms.lp.* koće) 1. kot 2. taniec weselny (zwykle ojciec z panną młodą zaczynali, potem inni za nimi; trzymali się za chustki lub za ręce); **kota wodźić | kota tajńcować** tańczyć taniec weselny o nazwie **kot** * *Po cepjŭńu modej pańi baby kota tajńcowały.* 3. *żart. pejor.* świadek Jehowy 4. *fraz.* **kupić kota w mjechu** kupić kota w worku (kupić coś w ciemno, bez sprawdzenia) → *niem.* die Katze im Sack kaufen 5. *fraz.* **mŭndry jak Salamŭnowy kot** głupi, udający mądrego; przemądrzały; mądry jak Maćków kot * *Ta baba je mŭndrō jak Salamŭnowy kot.* 6. **zgrzŭny jak kot** mocno zgrzany (że aż mokry od potu)

kota (*D.lp.* koty, *Ms.lp.* koće) *zgr. od kotka*; duża kłódka * *Zajechōł zech pod sklep, a tã kota wiśi na dwjyrzach.*

kotecka (*D.lp.* kotecki, *Ms.lp.* kotecce) *zdr. od kotka* 1. mała kotka; koteczka * *Takō wyzgerŭnō kotecka za mnŭ przisła.* 2. mała kłódka; kłódeczka

kotfach (*D.lp.* kotfacha) *pejor. kot* * *Ty kotfachu!*

kotka (*D.lp.* kotki, *Ms.lp.* kotce) 1. kotka 2. kłódka * *Zawrzi tã fŭrtkã na kotkã.* 3. *fraz.* **lōtać jak kotka z modymi** *żart.* chodzić, jeździć gdzieś często lub nieustannie, bez chwili spokoju; biegać, latać jak kot z pęcherzem

kotkarstwo (*D.lp.* kotkarstwa) kłódkarstwo; zawód, zajęcie kłódkarza

kotkować *ndk (1.os.lp.cz.ter. kotkujã, lp.cz.przesz.r.m. kotkował)* 1. zamykać na kłódkę 2. zakuwać w kajdanki

kotkowańy (*D.lp.* kotkowańō) *rzecz. od kotkować*

kotkōrz (*D.lp.* kotkōrza) kłódkarz; ślusarz wyrabiający kłódki

kotlik (*D.lp.* kotlika) *zdr. od koćōł*; mały kocioł; kociołek

kotlina (*D.lp.* kotliny, *Ms.lp.* kotlińe) 1. kotlina * *Sroł pjes glinŭ pod kotlinŭ.* → *czes.* kotlina 2. obudowa kotła 3. drobne pieniądze; bilon; monety; drobniaki * *ũe dōwej mi takej kotliny, bo mi śe to ũe smjejsċi do potmaneja.*

kotlōk (*D.lp.* kotlōka) 1. moneta (zwykle drobna), miedzianka zob. **klebrōk, klebzōk, klebźōk, klepōk** 2. **kotlōki** drobne pieniądze; bilon; monety; drobniaki * *ũobejrz, śe mōs w geldtaśi kotlōki.* * *Jedńi zbjyrali brifmarki, ĩńkśi stare kotlōki, jescy ĩńkśi chowali briwy, krŭliki, kanarki i djōśi wjŭ co tã jescy.*

kotlōrz (*D.lp.* kotlōrza) ktoś, kto wyrabia kotły; kotlarz → *czes.* kotlář

kotłō (*D.lp.* kotłō, *Ms.lp.* kotłō) siatka na kiju do łapania ptaków; chwytak * *Kotłŭ idze chytać gołāmbje.*

kotłŭwa (*D.lp.* kotłŭwy) *zgr. od kotłŭwka*

kotłŭwka (*D.lp.* kotłŭwki, *Ms.lp.* kotłŭwce) zupa z produktów świniojocia * *W kotłŭwce śe warzŭ krupńōki.* *syn.* **jeliċŭnka, pyrdelŭnka, wŭrztzupa**

kotny kotny * *Ta ũowca je kotnō.* * *Scur i krŭlik tyz je kotny.* * *Tyn pjes je chyba kotny.*

kotrach (*D.lp.* kotracha) *pejor.* kot * *Ty kotrachu!* zob. **ćićara, koćara**

kotuc (*D.lp.* kotuca) taczka bez skrzynki (np. do wozenia trawy, siana) *syn.* **kartac, tragôc**

kotuchać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kotuchŃ, *lp.cz.przesz.r.m.* kotuchoł) *o włosach:* chochrać

kotuchańy (*D.lp.* kotuchańô) *rzecz. od kotuchać;* czochranie

kotula (*D.lp.* kotule) kobieta zaniedbana

kotwica (*D.lp.* kotwice) kotwica zob. **ańker**, → *czes.* kotwa

kotwicka (*D.lp.* kotwicki, *Ms.lp.* kotwicce) *zdr. od kotwica;* kotwiczka

kotyc (*D.lp.* kotyca) łodyga

kotyk (*D.lp.* kotyka) przenośne (lub tymczasowe) ogrodzenie dla drobiu * *Zrûb mały kotyk dlô kurzŃyntŃw.*

koŃalicyjô (*D.lp.* koŃalicyje) koalicja → *niem.* Koalition

kowadło (*D.lp.* kowadła, *Ms.lp.* kowadle) zob. **ambos, kowadło**

kowadołko (*D.lp.* kowadołka) *zdr. od kowadło;* kowadełko

kowalcyk (*D.lp.* kowalcyka) uczeń kowala, pomocnik w kuźni

kowôł (*D.lp.* kowôla) 1. kowal 2. ktoś, kto pracuje w kuźni * *Luty wygŃnô kowôłŃw z huty.* (przysłowie)

kowôli *przym. dzierz. od kowôł*

kowôlik (*D.lp.* kowôlika) 1. uczeń kowala, czeladnik kowala 2. kowal bezskrzydły, *pot.* tramwajarz (gatunek pluskwiaaka, *łac.* Pyrrhocoris apterus) * *Przed chatpŃ tãjzŃły kowôliki.*

kowôłka (*D.lp.* kowôłki, *Ms.lp.* kowôłce) 1. żona kowala 2. kowalstwo

koza (*D.lp.* koze, *C.Ms.lp.* kojże, *M.lm.* koze, *D.lm.* kozŃw) 1. koza * *Na jermaku kupjyli my kozã, co becala i skôkala.* * *Przijechoł dŃ nôs s kozŃ na wojże, a tera to by sôoł catŃ wejjs wykupić.* * *Koza MelŃna dźwigła ŃogŃna, bobki suła, ludzi trula.* (fragment piosenki) * *Koza me, sano zre, mlyko dô, bobki srô.* zob. **ciga, cigla** 2. *fraz. grać jak koza na Ńorganach* grać fatalnie (na instrumencie); fałszować 3. **koze dubać** dłubać w nosie 4. *fraz. mjeć (cego) jak koza bobkŃw* mieć (czego) mnóstwo, bardzo dużo zob. **mjeć (cego) do djôska i trochã, mjeć (cego) jak Ruski wojska, mjeć (cego) w pjerŃny** 5. *fraz. na śwjŃnty Fryc, jak banŃ koze strzic* na święty nigdy 6. *fraz. pokôzać (kŃmu), dze koza mŃ mjŃd* pokazać (komu), gdzie raki zimują * *W ruskŃ lagrze mu pokôzali, dze koza mŃ mjŃd.* 7. *fraz. znać še (na cŃ) jak koza na Ńorganach* w ogóle się (na czym) nie znać

kozododŃzny codzienny, powszedni

kozodorocny coroczny; ukazujący się raz w roku, przypadający co rok itp.; rokroczny *syn.* **corocny**

kozdy (*r.ż.* kozdô, *lm.* kozde) 1. każdy 2. **kozdy dŃyń** każdego dnia 3. **kozdy rok** każdego roku, co roku

kozdydŃni codzienny, na co dzień, powszedni; **kozdydŃni an-cug;** **kozdydŃne bućory** ubranie na codzień * *BŃł w kozdydŃnej kosuli.*

kozdydŃnowy codzienny; na co dzień

kozdydŃyń: **na kozdydŃyń** na dni powszednie; na codzień * *To sŃ galôty na kozdydŃyń.* zob. **beztydŃyń**

kozôcek (*D.lp.* kozôcka) *zdr. od kozôk*

kozôk (*D.lp.* kozôka) 1. kozłarz (rodzaj grzybów; *łac.* Leccinum) zob. **fafernôk, kojzlôk** 2. **brzozowy kozôk | brŃnŃotny kozôk | šíwy kozôk** kozłarz babka (gatunek grzybów; *łac.* Leccinum scabrum) zob. **brzozôk, brzŃz-côk, zajŃncôk** 3. **cerwjŃny kozôk** kozłarz czerwony (gatunek grzybów; *łac.* Leccinum aurantiacum) zob. **polôk, rôta, rôtkapa**

kozub (*D.lp.* kozuba) *pejor.* licha krowa; stara krowa

kozubek (*D.lp.* kozubka) 1. *zdr. od kozub* 2. naczółek przy dachu dwuspadowym

kozuch (*D.lp.* kozucha) 1. kozuch (w mleku) 2. kozuch (płaszcz, owcza skóra) 3. **gãsty jak kozuch** bardzo gęsty * *Co tã bŃła za trôwa! Jak kozuch takô gãstô i jak pjyrzy takô mjŃnkô.*

kozusek (*D.lp.* kozuska) *zdr. od kozuch*

kozusŃnik (*D.lp.* kozusŃnika) kuśnierz * *KozusŃnik to kozuchy syje.* *syn.* **kujśnyrz**

kozdŃzŃski *zdr. od kozdy;* każdy

kôbel (*D.lp.* kôbla) 1. kostka do gry * *Trzi razy zech kulnŃn kôblŃ i za kozdŃ razŃ zech wykulnŃn sŃstkã.* 2. **grać [w] kôble | kôble grać** grać w kości * *Wé skole bez paŃzã my kôble grali.* * *DŃoŃuchy yno kôble grały.*

kôbelek (*D.lp.* kôbelka) *zdr. od kôbel*

kôber (*D.lp.* kôbra, *Ms.lp.* kôbrze) kanciasty korzyk wiklinowy

kôberek (*D.lp.* kôberka) *zdr. od kôber*

kôblować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kôblujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kôblowoł) 1. grać w kości 2. rzucać kostką do gry * *Kôblujes jescy rôz.* 3. **kôblować ŃtrachelcŃma** grać w zapałki

kôblowańy (*D.lp.* kôblowańô) *rzecz. od kôblować*

kôbrzisko (*D.lp.* kôbrziska) *zgr. od kôber*

kôcã (*D.lp.* kôcŃńca, *lm.* kôcŃnta) kaczę

kôcorowy pochodzący od kaczora * *To je kôcorowe pjyrzy.*

kôcŃntko (*D.lp.* kôcŃntka, *C.lp.* kôcŃntkowi) kaczątka

kôcŃr (*D.lp.* kôcora, *Ms.lp.* kôcorze) kaczor * *Zajś Ńyma tego kôcora.*

kôcŃurek (*D.lp.* kôcŃurka) *zdr. od kôcŃr;* kaczorek

kôd (*D.lp.* kôdu, *Ms.lp.* kôdze) kod → *czes.* kód, → *niem.* Kode

kôdka (*D.lp.* kôdki, *Ms.lp.* kôdce) *zdr. od kôdz;* mała kadź

kôdz (*D.lp.* kadzi) kadź zob. **botich** → *czes.* kãď

kôfel (*D.lp.* kôfla) 1. kufel * *Harbatã pjŃł dycki s kôfla.* 2. filiżanka do kawy 3. doniczka * *Dej tyn kôfel s kwjôt-kŃma pod mur, bo go koŃŃ Ńobalã.* 4. wazon * *To je kôfel na kwjôtka.* 5. but na drewnianej podeszwie * *My pjyrwej w kôflach do kojścôta tãjzŃyli.*

kôfficek (*D.lp.* kôfficka) *zdr. od kôffik*

kôffik (*D.lp.* kôffika) 1. *zdr. od kôfel* 2. pojemnik (raczej mały) 3. **kôffik na tintã** kałamarz zob. **tintynfas, tŃnkacka, kraŃzka na tintã**

kôklować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kôklujã) wymieniać się rzeczami; prowadzić drobny handel wymienny → *niem.* kokeln

kôklowańy (*D.lp.* kôklowańô) *rzecz. od kôklować*

kôkus (*D.lp.* kôkusa, *Ms.lp.* kôkuše) kokos

kôkusek (*D.lp.* kôkuska) *zdr. od kôkus*

kôkusfloki (*tylko lm., D.* kôkusflokŃw) wiórki kokosowe; płatki kokosowe *syn.* **kôkusrašple**

kôkusowy kokosowy

kôkuspalma (*D.lp.* kôkuspalmu) *bot.* palma kokosowa (*łac.* *Cocos nucifera*)

kôkusraśple (*tylko lm.*, *D.* kôkusraśpluw) wiórki kokosowe *syn.* **kôkusfloki**

kôla (*D.lp.* kôle) *pot.* 1. kola, coca-cola * *Sces se napić kôle?* 2. butelka coca-coli * *Kup mi piwo i dwje kôle.*

kôlkastelka (*D.lp.* kôlkastelki, *Ms.lp.* kôlkastelce) *zdr. od kôlkastla*

kôlkastla (*D.lp.* kôlkastle) węglarka; skrzynka na węgiel

kômicny komiczny, śmieszny, zabawny * *Ůřna le je kômicnô.* * *My sŷ kômicne Mjymce, dyć my po polsku gôdŷmy.* → *niem.* komisch

kômicnie komicznie, śmiesznie, zabawnie * *Kômicnie se te brify cytalo, bo bŷły pisane śpicśryftŷ.*

kônus (*D.lp.* kônusa, *Ms.lp.* kônuse, *M.lm.* kônuse) *mat.* stożek; **zerzŷnty kônus** stożek ścięty *zob.* **kejgel**, → *niem.* Konus

kônusek (*D.lp.* kônuska) *zdr. od kônus*

kônusowy stożkowy

kôpecka (*D.lp.* kôpecki, *Ms.lp.* kôpecce) *zdr. od kôpka*

kôpeć (*D.lp.* kôpca) kawał, bryła * *Wćep zech do pjeca dwa kôpće wŷngłô.* * *Prziŷnŷ nŷ taki kôpeć ŷpeku.* * *Za dôwnych casŷw nie jôdalo se kjołbasŷw, yno kôpeć mjŷsa tusty wrajzŷło se do kapusty.* *zob.* **brzŷła**

kôpelka (*D.lp.* kôpelki, *Ms.lp.* kôpelce) *zdr. od kôpka*

kôpetek *zdr. od kôpeć*; kawałeczek, bryłka

kôpka (*D.lp.* kôpki, *Ms.lp.* kôpce) włosy upięte w węzeł, w kulkę; kok, koczek * *Zrobjŷła mi kôpkã.* * *Wosy mjeli pozawjŷzowane w kôpki.*

kôrać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kôrzã, *lp.cz.przesz.r.m.* kôroł) karać

kôraŷy karany * *Byli zejśće kôraŷi?*

kôraŷny (*D.lp.* kôraŷnô) *rzecz. od kôrać*; karanie

kôrb (*D.lp.* kôrba, kôrbu) karb, nacięcie → *niem.* Kerbe

kôrbik (*D.lp.* kôrbika) kawałeczek

kôrmica (*D.lp.* kôrmice) pasza, karma dla zwierząt * *Na Grŷmŷnice pŷ karmice, pŷ chlebice, pŷ ŷimice.* (powiedzenie)

kôrmic *ndk* (*lp.cz.ter.:* *1.os.* kôrmjã, *3.os.* kôrmi; *lp.cz.przesz.r.m.* kôrmjŷł; *im.bier.* kôrmjŷny) tuczyć * *Gãjsi kôrmjymy klŷzkŷma.*

kôrmik (*D.lp.* kôrmika) 1. karmnik (dla ptaków) 2. tucznik, wieprzek *zob.* **babuć**, **brôw**, **brŷwek**, **freser**

kôrmimatka (*D.lp.* kôrmimatki, *Ms.lp.* kôrmimatce) matka karmiąca piersiã

kôrmjŷny (*D.lp.* kôrmjŷnô) *rzecz. od kôrmic*

kôrmny o zwierzcŷciu: tuczny, tuczony *np.* **kormnô gãjs**, **kôrmnô ŷwiŷna**, **kôrmny byk**, **kôrmny wjeprzek**

kôzać (*1.os.lp.cz.ter.* kôzã, *lp.cz.przesz.r.m.* kôzoł, *2.os.lp.tr.rozk.* kôz, *im.bier.* kôzany) 1. kazać, wydać polecenie * *Kôzoł mu wé wtorek przis.* 2. głoŷić kazanie; wygłaszać kazanie

kôzalŷnica (*D.lp.* kôzalŷnice) ambona (w koŷciele), kazalnica *syn.* **kôzatelŷnica**

kôzaŷny (*D.lp.* kôzaŷnô, *D.lm.* kôzaŷnŷw) 1. *rzecz. od kôzać* 2. kazanie; **gôdać kôzaŷny** głoŷić kazanie * *Wcora bŷła msô s kôzaŷnŷ.* * *Z ambŷny farôrz gôdô kôzaŷny.* 3. bura; ostre napomnienie; łajanie * *ŷe suchoł zejś wé skole, baŷndzes mjôł w dûma kôzaŷny.* * *Wcora mi ŷojćec zrobjŷł*

kôzaŷny. * *Jô juz nie chcã wysuchować tich jego kôzaŷnŷw.* *zob.* **egzorta**

kôzatelŷnica (*D.lp.* kôzatelŷnice) ambona (w koŷciele), kazalnica *syn.* **kôzalŷnica** → *czes.* kazatelnice → *niem.* Kanzel

kôzować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kôzujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kôzowoł) 1. nakazywać * *Jak zech chcãła mjeć brata, to mi kôzowali suć cukier na fynsterbret.* * *Kôzowało se bajtlŷ nazbjjrać kwjôtkŷw.* 2. głoŷić kazania

kôzowaŷny (*D.lp.* kôzowaŷnô) *rzecz. od kôzować*

kracer (*D.lp.* kracra, *D.lp.* kracrze) druciak

krachela (*D.lp.* krachele) oranżada *zob.* **braŷza**

kracka (*D.lp.* kracki, *Ms.lp.* kracce) snop, snopek * *Binder ŷek zbozy i robjŷł zarôz gotowe kracki.*

kracpuc (*D.lp.* kracpucu) tynk drapany

kracaty kraciasty; w kratkę

kradzŷny kradziony

kradzyŷny (*D.lp.* kradzyŷnô) *rzecz. od krajś*

kradzejŷw (*D.lp.* kradzejowa) *żart.* miejscowość lub część miejscowości zamieszkała przez osoby, które w opinii okolicznych mieszkaŷców uchodzã za złodziei * *Ůřni mjyskajŷ na kradzejowje.*

kradzoch (*D.lp.* kradzochã) złodziej

kradzôk (*D.lp.* kradzôka) złodziej

kradzyj (*D.lp.* kradzeja) złodziej

kradzyz (*D.lp.* kradzezy) kradzież

kraft (*D.* kraftu, *Ms.lp.* krafće) zasilanie trójfazowe *syn.* **ŷtarkŷtrôm**, **ŷyła**

kragel (*D.lp.* kragla) 1. kołnierz * *Zmazoł ci se kragel przŷ ŷakjeće.* *zob.* **bubikragel**, **krawulec**, **lymjec**, **ŷlawikel**, **ŷlawikjyrz**, → *niem.* Kragen 2. peleryna przy płaszczu 3. **dupa w kraglu** | **rzic w kraglu** *żart. pejor.* (a) urzêdник (b) niedorajda, nieudacznik; ktoŷ niezaradny

kraglicek (*D.lp.* kraglicka) *zdr. od kraglik*

kraglik (*D.lp.* kraglika) *zdr. od kragel* 1. kołnierzyk 2. pierŷcieŷ na szyi (u ptakŷ) * *Kôcŷr mô taki bjoty kraglik, a kacycã ni.*

kraglikôrz (*D.lp.* kraglikôrza) *żart.* urzêdник

kraj (*D.lp.* kraja, kraju) 1. skraj, brzeg, krawędź, kraniec, koniec, kraj; **na kraju** na brzegu, na skraju, na krawędzi; **na kraj ŷwjata** na koniec ŷwiata; **pjyrzy ze kraja** pierwszy z brzegu * *Jechoł na kraj ŷwjata.* *zob.* **rant** 2. margines; **pisać na kraju** pisać na marginesie 3. kraj, kraina, paŷstwo * *Cyje kraje kwôlymy, a wé swojich ŷedzjmy.* (powiedzenie) * *Cyje kraje kwôłma, cudzych se dzerzma.*

krajać (*1.os.lp.cz.ter.* krajã, *lp.cz.przesz.r.m.* krajoł, *im. bjer.* krajany) krajać * *Do sadzyŷnô se kartôfle krajało.*

krajaŷny (*D.lp.* krajaŷnô) *rzecz. od krajać*

krajc (*D.lp.* krajca) *zgr. od krajik*; duża kromka (chleba); gruba kromka (chleba); pajda *syn.* **gel**, **partyka**, **partyŷna**, **skiba**, **ŷnita**

krajcŷwka (*D.lp.* krajcŷwki, *Ms.lp.* krajcŷwce) piła tarczowa *syn.* **krajzejga**

krajicek (*D.lp.* krajicka) *zdr. od krajik*; mała kromka (chleba); mała skibka (chleba) * *Dali mi krajicek chleba s tustŷ.* * *Jô rôd jã krajicek chleba s fatŷ i solŷ.*

krajicôsek (*D.lp.* krajicôska) *zdr. od krajicek* * *Kozdy krajicôsek muŷôł być rowno ukrŷny.*

krajcwôga (*D.lp.* krajcwôgi, *Ms.lp.* krajcwôdze) waga zaprzęgowa na trzy konie * *to krajcwôga ũod woza.*

krajik (*D.lp.* krajika) 1. kromka (chleba); skibka (chleba) *zob. gelník, skibka, śnitka* 2. skrawek (ciasta) * *Krajiki ũod kołócũw jôdato se bez pôrã dñi na śnõdañy.*

krajina (*D.lp.* krajiny, *Ms.lp.* krajiñe) kraina → *czes. krajina*

krajowy 1. krajowy * *krajowe tõwary* 2. brzegowy

krajś *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. kradnã, 3.os. kradñe; *lp.cz.przesz.:* r.m. krõd, r.ż. kradła; *im.bier.* kradzũny) kraść * *Ŭũn kradñe we dñe i w nocy. * Ŭũn ñic ñe kupjũt, yno wysystko krõd. syn. kocurowãc*

krajśikũñ (*D.lp.* krajśikũñu) 1. koniczyna *zob. rojśikũñ* 2. **wodny krajśikũñ** *bot.* bobrek trójlistkowy (*łac.* *Menyanthes trifoliata*) *zob. bobek, trzolist, wodny rojśikũñ*

krajśikũñek (*D.lp.* krajśikũñeku) *zdr. od krajśikũñ*

krajśikũñisko (*D.lp.* krajśikũñiska) pole po skoszonej koniczynie; koniczynisko *syn. rojśikũñisko*

krajśikũñowy koniczynowy

krajśikũñõrz (*D.lp.* krajśikũñõrza) rolnik uprawiający koniczynę *syn. rojśikũñõrz*

krajśimak (*D.lp.* krajśimaku) *bot.* koniczyna krwistoczerwona, koniczyna inkarnatka, koniczyna szkarłatna *syn. cerwjũny rojśikũñ, inkarnatka, kanat, krajśipjũrka*

krajśipjũrka (*D.lp.* krajśipjũrki, *Ms.lp.* krajśipjũrce) *bot.* koniczyna krwistoczerwona, koniczyna inkarnatka, koniczyna szkarłatna *syn. cerwjũny rojśikũñ, inkarnatka, kanat, krajśimak*

krajz (*D.lp.* kraju, *Ms.lp.* krajze) powiat * *W nasỹ krajze je šedym gminũw.*

krajzejdzka (*D.lp.* krajzejdzki, *Ms.lp.* krajzejdze) *zdr. od krajzejga*

krajzejga (*D.lp.* krajzejgi, *Ms.lp.* krajzejdze) pilarka tarczowa *syn. krajcũwka, → niem. Kreissãge*

krajzel (*D.lp.* krajzla) bãk (zabawka dziecięca) * *Krajzel se krũñci i bucyc. * My se radzi krajzly grali. → niem. Kreisel*

krajzowãc *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* krajzujã, *lp.cz.przesz.r.m.* krajzowõł) jeździć tam i z powrotem; krażyć * *Wé tich dołach chopcy krajzowali na mopkach. * Ŭũni juz ũod Wilije krajzowali po nasỹ zidlũngu poprzebũcũni za pastuskũw.*

krajzowañy (*D.lp.* krajzowañõ) *rzecz. od krajzowãc*

krak I. *rzecz. (D.lp.* kraka) 1. stary, wychudzony koñ; szkapa * *Tyn stary krak juz hned zdechñe.* 2. chuda krowa 3. *pejor.* ktoś stary, niedołączny 4. ośmiornica → *niem. Krake* **II.** *wykrz. dżw. głõs wrõny * Wrũny robjũ: krak, krak, krak.*

krakać *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* krakũ, *lp.cz.przesz.r.m.* krakoł) 1. **o wrõnach, krukach gawronach:** krakać * *Wrũny noubarzi bez žimã krakajũ.* 2. opowiadać złe wieści; przewidywać złe wydarzenia * *Ñe krakej Oto, dyć wsyjscy przidymy z wojny do dũm. * Wystraska zajś przidze i baje krakać.*

krakañy (*D.lp.* krakañõ) *rzecz. od krakać*

krakñũñc *dk* (1.os.*lp.cz.przysz.* kraknã; *lp.cz.przesz.:* r.m. kraknũn, r.ż. krakła) **o wrõnach, krukach gawronach:** krakñãc

krakñũñcy (*D.lp.* krakñũñcõ) *rzecz. od krakñũñc*

Krakowjũnka (*D.lp.* Krakowjũnki, *Ms.lp.* Krakowjũnce) krakowianka; mieszkanka Krakowa

krakowjõk (*D.lp.* krakowjõka) 1. kiełbasa krakowska * *Krakowjõk to je krakowski wũrzt.* 2. krakowiak (taniec)

krakowski krakowski

Krakũw (*D.lp.* Krakowa) Kraków

krala (*D.lp.* krale) 1. pazur, szpon → *niem. Kralle* 2. *przen.* paznokieć * *Kjedy ũobstrzidzes te krale przy stãpach?* 3. zãb bron * *Dej pozũr na kamjyñe, co krale ñe wyłũmjes.*

kralka (*D.lp.* kralki, *Ms.lp.* kralce) *zdr. od krala;* pazurek

kralsko (*D.lp.* klalska) *zgr. od krala*

kramara (*D.lp.* kramary, *Ms.lp.* kramarze) *zgr. od kramarka*

kramarka (*D.lp.* kramarki, *Ms.lp.* kramarce) właścicielka straganu, kramu; sprzedawczyni na straganie, w kramie; kobieta trudniãca się drobnym handlem; przekupka; straganiarka → *niem. Krämerin*

kramarski o towarze: pochodzący z kramu; przeznaczony dla kramu * *To je kramarski tõwũr.*

kramarstwo (*D.lp.* kramarstwa) drobny handel * *Do kramarstwa to trza mjeć gowã, trza licyć. → niem. Krämerrei, Krämergewerbe*

kramarzić *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* kramarzã, *lp.cz.przesz.r.m.* kramarzũł, 2.os.*lp.tr.rozk.* kramõrz) prowadzić drobny handel; handlować (na straganie) * *Ŭũna juz kramarzi dzejšyñc lõt.*

kramarzyñy (*D.lp.* kramarzyñõ) *rzecz. od kramarzić*

kramcyñy (*D.lp.* kramcyñõ) *rzecz. od kramcić*

kramcić *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* kramcã, *lp.cz.przesz.r.m.* kramcũł) jeść, podjadać (smakołyki) *syn. maskjećiç*

kramf (*D.lp.* kramfu) 1. skurcz * *Kramf mje w nodze chycũł. * Wé wodze go kramf chycũł i bezto se utopjũt. * Dostałã'ch kramf w nodze. zob. kurc, → niem. Krampf* 2. **kramfy** (a) drgawki * *Kramfy mje braty.* (b) padaczka

kramfader (*D.lp.* kramfadra, *D.lp.* kramfadrze) żylak * *Moja matka mõ kramfadry na nogach. syn. kwõpñica, → niem. Krampfader*

kramfle (*tylko lm., D.* kramflũw) drgawki, konwulsje

kramõrz (*D.lp.* kramõrza) kramarz → *niem. Krämer*

krampõc (*D.lp.* krampõca) *gõrn.* kilof górniczy

kranc (*D.lp.* kranca) 1. pęto (kiełbasy) * *Kupjũta'ch dwa krance wũrztu.* 2. wieniec 3. wianek ciasta; ciasto w kształcie koła * *Prziñũsta mi kranc kołõca.* 4. metalowy pierścień (stanowiãcy okucie) → *niem. Kranz*

krancek (*D.lp.* krancka) *zdr. od kranc*

kranc kuch (*D.lp.* kranc kucha) 1. ciasto w kształcie koła, np. babka 2. wieniec drożdżowy (z nadzieniem, zwykle z makiem) → *niem. Kranzkuchen*

kranc kusek (*D.lp.* kranc kuska) *zdr. od kranc kuch*

krancwũrzt (*D.lp.* krancwũrztu, *Ms.lp.* krancwũrce) pęto kiełbasy

krãncyñy (*D.lp.* krãncyñõ) *rzecz. od krãñciç*

krãnt (*D.lp.* krãnta, *Ms.lp.* krãñce) oszust, kanciarz; krętacz

krãngi okrągły

krãnkhaũz (*D.lp.* krãnkhaũzu, *Ms.lp.* krãnkhaũze) szpital *syn. lazaryt, lõzaryt, špitõł, → niem. Krankenhaus*

krańkkasa (*D.lp.* krańkkase, *Ms.lp.* krańkkajse) kasa chorych → *niem.* Krankenkasse

krańkôl (*D.lp.* krańkôla) zwolnienie lekarskie * *Ñeftorzi ludže sŷ co kwilã na krańkôlu.* * *Mŷ cały tydźynŷ krańkôl.* * *Zajš mô krańkôl na nogã.*

krańksichta (*D.lp.* krańksichty, *Ms.lp.* krańksichće) wolne, dzień wolny (na podstawie zwolnienia lekarskiego); **być na krańksichće** być na zwolnieniu lekarskim * *Űñ je do kŷjńca tydńa na krańksichće.*

krańec (*D.lp.* krajńca, *M.lm.* krajńce) obramowanie (np. studni)

krańôrka (*D.lp.* krańôrki, *Ms.lp.* krańôrce) operatorka dźwigu * *Moja muter robjŷła trzijsći lôt za krańôrka wé huće na Zôwadzkŷ.*

krańôrz (*D.lp.* krańôrza) operator dźwigu

krap: krap, krap, krap *naśladowanie odgłosu kapania, spadania kropel* * *Bez noc bŷtu słychać, jak woda z rutki krapje: krap, krap, krap.*

krapa (*D.lp.* krapy) *zgr. od krapka*; duża kropla * *take wjelke krapy lecŷ.*

krapać *ndk (1.os.lp.cz.ter. krapjã, lp.cz.przesz.r.m. krapoŷ)* kapać, kropić

krapańy (*D.lp.* krapańo) *rzecz. od krapać*

krapecka (*D.lp.* krapecki, *Ms.lp.* krapecce) *zdr. od krapka*

krapka (*D.lp.* krapki, *Ms.lp.* krapce) kropla *zob. kapka, kropka*

krapla (*D.lp.* kraple) pączek (wyrób cukierniczy) *zob. fan-kuch, krepel, pampuch* → *niem.* Kräppel

krapnŷńć *dk (1.os.lp.cz.przysz. krapnã; lp.cz.przesz.: r.m. krapnŷn, r.ż. krapla)* 1. **o deszczu:** pokropić (słabo) * *Űod casu do casu krapńe.* 2. kapnąć * *Krapto mi na rãńkã. Zarôzki bãńdže padać.*

krapńŷńcy (*D.lp.* krapńŷńcô) *rzecz. od krapnŷńć*

krapsko (*D.lp.* krapaska) *zgr. od krapa*; duża kropla

krapyka (*D.lp.* krapyki, *Ms.lp.* krapyce) brzydka kobieta, babsztyl, babsko *zob. murchla*

krasy pstry

kraŷtrôlada (*D.lp.* kraŷtrôlady, *Ms.lp.* kraŷtrôladže) gołębek (potrawa) → *niem.* Krautroulade

kraŷtry (*tylko lm., D.* kraŷtrŷw) uprawy, pola uprawne * *Jak kobjyty bŷły juz starse, to mŷgły jechać do roboty do kraŷtrŷw. Bŷły to wjelke pola kapujšcãne i radiskowe.*

kraŷtzupa (*D.lp.* kraŷtzupy) zupa z kapusty (świeżej lub kiszonej); kapuśniak *syn. kapuscŷnka, kapujšcôk,* → *niem.* Krautsuppe

kraŷza (*D.lp.* kraŷze, *Ms.lp.* kraŷže, *M.lm.* kraŷze) 1. słoik, słój * *Kãmpoty my zawôrzali do kraŷzŷw.* → *niem.* Krause 2. falbana, falbanka * *Mjała pjykne kraŷze przy satach.* * *Mŷ kjeckã s kraŷzŷma.* * *Űñna mô kraŷze na satach.* 3. **kraŷza-bań** *dziec.* duży, kilkilitrowy słoik 4. *fraz. w kraŷzach ŷedźeć* zajmować się zaprawianiem słoików * *Jô zech całe lato w kraŷzach ŷedźała.*

kraŷzecka (*D.lp.* kraŷzecki, *Ms.lp.* kraŷzece) *zdr. od kraŷzka*; słoiczek

kraŷzelka (*D.lp.* kraŷzelki, *Ms.lp.* kraŷzelce) *zdr. od kraŷzka*; słoiczek

kraŷzka (*D.lp.* kraŷzki, *Ms.lp.* kraŷzce) 1. słoiczek 2. falbana, falbanka * *Pod kjeckŷ nojši galôtki s kraŷzkŷma.* * *Lajbik ŷod spodku mjoł take kraŷzki.* * *Ta formetla*

mô pjyknŷ kraŷzkã. 3. **kraŷzka na tintã** kałamarz *zob. tintynfas, tŷnkacka, kôflik na tintã*

kraŷzkowany falbaniasty

kraŷzkowaty *zdr. od kraŷzowaty* 1. falbaniasty 2. kędzierzawy 3. **kraŷzkowatô pjetruska** pietruszka kędzierzawa, pietruszka karbowana

kraŷzowaty 1. falbaniasty 2. kędzierzawy 3. **kraŷzowatô pjetruska** pietruszka kędzierzawa

kraŷzłaty o włosach: kręcony, wijący się

krawacyć *ndk (1.os.lp.cz.ter. krawacã, lp.cz.przesz.r.m. krawacŷł)* 1. mówić źle, niewyraźnie * *Te džećo krawacy.* * *Űñ po mjymjecku dobrze ñe poradzi, ale jakojš prŷbuje krawacyć.* 2. mówić mało zrozumiałym językiem, dialektem

krawacyńy (*D.lp.* krawacyńo) *rzecz. od krawacyć*

krawacić (*1.os.lp.cz.ter. krawacã, lp.cz.przesz.r.m. krawacŷł, 2.os.lp.tr.rozk. krawôć*) bajdurzyć, głądzić

krawarski mówiący mało zrozumiałym językiem, dialektem * *Pochodźŷła ze kraju, chtory bŷł blanŷ krawarski.*

krawata (*D.lp.* krawaty, *Ms.lp.* krawacé) krawat *syn. binder, bindla, ślips, ślyps* → *czes. kravata,* → *niem. Krawatte*

krawatka (*D.lp.* krawatki, *Ms.lp.* krawatce) *zdr. od krawata*; krawat * *Mušis jechać do mjasta w krawatce.* * *Zawjŷz ŷe krawatkã.* * *Zapnŷn kabôt na wsyjske knefle a poprawjŷł krawatkã.*

krawcować *ndk (1.os.lp.cz.ter. krawcujã, lp.cz.przesz.r.m. krawcowoŷł)* 1. szyć * *Te mufki, cõpki abo i ñnkse ŷoblecyńa s tej sõrńicek skŷry krawcujŷ.* 2. być krawcem; pracować jako krawiec * *Űñ w dŷma krawcowoŷł.*

krawcowańy (*D.lp.* krawcowańo) *rzecz. od krawcować*

krawcowńa (*D.lp.* krawcowńe) zakład krawiecki

krawcowô (*D.lp.* krawcowej) 1. krawcowa * *Ucã ŷe za krawcowŷ.* * *Dŷ ŷe usyć nowe saty u krawcowej.* * *Idã do krawcowej na anprõbã.* * *Moja krawcowô je dojš tŷñô. zob. krawcula, swõcka* 2. żona krawca * *Krawcowô s krawcŷ sã byli.*

krawcõk (*D.lp.* krawcõka) krawiec * *Kapudrõk abo i cõpkã kõzŷ krawcõkŷ s tego sŷć.*

krawcula (*D.lp.* krawcule) 1. krawcowa * *Wycŷłta ŷe za krawculã. zob. krawcowô, swõcka* 2. żona krawca

krawcycek (*D.lp.* krawcycka) *zdr. od krawcyk* * *Krawcycek ŷokjynkŷ wyskocŷł.*

krawcyk (*D.lp.* krawcyka) uczeń krawca; początkujący krawiec

krawjec (*D.lp.* krawca) krawiec * *Jô je za krawca ucŷny.* * *Ucŷł'ch ŷe na krawca. zob. swõk*

krawjeczek (*D.lp.* krawjecka) *zdr. od krawjec*

krawjecki krawiecki * *To je krawjecke źelõzko.*

krawjectwo (*D.lp.* krawjectwa) krawiectwo * *Űpa mjoł w dŷma krawjectwo.*

krawõk (*D.lp.* krawõka) 1. ktoś mówiący niewyraźnie; ktoś, kto nie umie dobrze mówić 2. ktoś, kto nie umie dobrze mówić w jakimś języku 3. ktoś mówiący niezrozumiałym językiem, dialektem 4. **Krawõk** Chorwat

krawulec (*D.lp.* krawulca) kołnierz *zob. bubikragel, kragel, lymjec, ślawikel, ślawikjyrz*

krämpować *ndk (1.os.lp.cz.ter. krãmpujã, lp.cz.przesz.r.m. krãmpowoŷł)* krępować, wiązać * *Krãmpowali źłodźeja dźejsŷńć minut ñiz go powjŷjzali.*

krämpowańy (*D.lp.* krämpowańô) *rzecz. od krämpować*
krämpulec (*D.lp.* krämpulca) zakrzywiony drążek (drewniany lub metalowy), na którym wieszka się za tylne nogi zabita zwierzyń; wygięta tyczka do zawieszania zwierzyń; orczyk do zawieszania zwierzyń → *niem.* Krummholz
krämpy o człowieku, zwierzęciu: krępy; niski i mocno zbudowany
krāncyńy (*D.lp.* krāncyńô) *rzecz. od krāńčić*
krāngi okrągły
krāńčić *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* krāncã, *lp.cz.przesz.r.m.* krāńćuł, 2. *os.lp.tr.rozk.* krāńć) 1. kręcić 2. **o praniu, mokrych ubraniach:** wykręcać, wyzymać * *Prôcka krāńćić prańy*. 3. **o sznurach, powrozach:** skręcać * *Powroj-źnik krāńćić powroze*. 4. boleć * *Krāńćić mje w kojścach*. 5. **o włosach:** zakręcać, układać w loki * *Jô kozdŷ sobotã ômje wosy krāncã*.
krāńćić še *zwr. ndk* kręcić się * *Krāńćuła še na wsytke strūny*.
krāńćigūwka (*D.lp.* krāńćigūwki, *Ms.lp.* krāńćigūwce) krętogłów, krętogłów zwyczajny (gatunek ptaków, łac. *Jynx torquilla*)
krāńćity o włosach: kręcony, kędzierzawy
krāńćoch (*D.lp.* krāńćoch) ktoś o charakterystycznym, tanecznym chodzie * *To je krāńćoch, co dupŷ krāńćić*.
krāzel (1. *os.lp.cz.ter.* krāzla) kręzel; część przęślicy do nawijania włókien lnu
krechceć *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* krehcã, *lp.cz.przesz.r.m.* krehce) **o sroce:** skrzeczeć * *Sroka krehce*.
kreći kreci
krećik (*D.lp.* krećika) *zdr. od kret;* krecik, mały kret
kredit (*D.lp.* kredytu, *Ms.lp.* krediće) kredyt; **na kredit** na kredyt *zob.* **abcalūng, borg, burg, būrg, gebyno, krejda, papjūr, piska, pūmp** → *czes.* kredit, → *niem.* Kredit
kreditować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* kreditujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kreditowół) kredytować → *czes.* kreditovat
kreditowańy (*D.lp.* kreditowańô) *rzecz. od kreditować;* kredytowanie
kredytowy 1. kredytowy 2. **kredytowô karta** karta kredytowa * *Kredytowŷ kartŷ mogã zapłacić?* → *niem.* Kreditkarte
kgulec (*D.lp.* kregulca) krogulec, krogulec zwyczajny, jastrząb wróblarz (gatunek ptaków, łac. *Accipiter nisus*) *zob.* **ptôkôrz, wróblôrz**
kgulôsek (*D.lp.* kregulôska) *zdr. od kregulec*
krejatūr (*D.lp.* krejatora, *Ms.lp.* krejatorze) 1. stwórca 2. kreator
krejda (*D.lp.* krejdy, *Ms.lp.* krejdze) 1. kreda → *niem.* Kreide 2. *fraz. na krejdã o braniu towarów ze sklepu:* na zeszyt, na krechę, na kredyt *zob.* **na borg, na burg, na būrg, na heft, na krejdã, na papjūr, na piskã, na pūmp**
krejdowy kredowy
krejma (*D.lp.* krejmy) krem
krejmka (*D.lp.* krejmki, *Ms.lp.* krejme) *zdr. od krejma;* kremik
krejmować (1. *os.lp.cz.ter.* krejmujã, *lp.cz.przesz.r.m.* krejmowół) kremować, smarować kremem

krejmować še *zwr. ndk* kremować się, smarować się kremem
krejmowańy (*D.lp.* krejmowańô) *rzecz. od krejmować*
krejmowy o kolorze: kremowy, bladeżółty
krejpapjūr (*D.lp.* krejpapjūru, *Ms.lp.* krejpapjūrze) marszczony papier; marszczona bibuła; krepina
krepa (*D.lp.* krepy) krepa (rodzaj tkaniny) → *niem.* Krepp
krepla (*D.lp.* krepla) 1. pączek (wyrób cukierniczy); **wynokwiany krepel** pączek wykwintny (np. z budyniem) * *Powjydzće mi, s cŷ sŷ te kreple. zob. fankuch, krapla, pampuch* → *niem.* Kräppel 2. **krepel ż dżurŷ** oponka 3. *fraz. ruby jak krepel* gruby, otyły * *Ty ŷs juz je ruby jak krepel.*
→ *schles.* Krappel, Kräppel
krepelek (*D.lp.* krepelka) *zdr. od krepel*
kreplicek (*D.lp.* kreplicka) *zdr. od kreplik*
kreplik (*D.lp.* kreplika) *zdr. od krepel*
krepowy *przym. od krepa;* krepowy * *Moja ôma robi krepowe rôze*.
kresa (*D.lp.* krese, *Ms.lp.* kreše) *bot.* nasturcja (łac. *Tropeolum*) *zob.* **kapucynek, kapucynka, tarcyk**
kresel (*D.lp.* kresla) kielb, kielb pospolity, kielb krótkowasy (gatunek ryb, łac. *Gobio gobio*) → *niem.* Kresse, Kressling
kret (*D.lp.* kreta, *Ms.lp.* kreće) kret
kretek (*D.lp.* kretka) *zdr. od kret;* krecik, mały kret
kretowina (*D.lp.* kretowiny, *Ms.lp.* kretowińe) kretowisko * *Juzajs te pjerŷjńske kretowiny!*
kretowinka (*D.lp.* kretowinki, *Ms.lp.* kretowince) *zdr. od kretowina*
krew (*D.lp.* krawje, krawje) 1. krew * *Potarte kartôfle bŷły cerwŷjne ŷod krawje. * Krew nie woda, a mazelŷnka nie pokrziwa.* (powiedzenie) → *czes.* krev 2. **krew Pana Jezusa | pŷnajezusowa krew | pŷnbŷckowa krew** *bot.* dziurawiec zwyczajny (łac. *Hypericum perforatum*) *syn. jôhanyskraut, krzizowe ŷely*
krewnka (*D.lp.* krewki, *Ms.lp.* krewce) *zdr. od krew* * *Urzńes še i bãńdŷe še krewka łola.*
krewny krewny * *Pojechała do swoich krewnych do Wrôclawja. zob. przôcel*
krejza (*D.lp.* krejze, *Ms.lp.* krejze) okrągły fałdowany kołnierz (wykonany z koronki lub cienkiej, usztywnionej tkaniny); kryza → *niem.* Kröse, Halskrause
krinolina (*D.lp.* krinoliny, *Ms.lp.* krinolińe) krynolina
kripel (*D.lp.* kripla) kaleka *syn. kaliga* → *niem.* Krüppel
kriza (*D.lp.* krize, *Ms.lp.* kriże) kryzys; **abdikacyjnô kriza** kryzys abdykacyjny; **Srogô Kriza** Wielki Kryzys
krizowy kryzysowy; **krizowy ŷtab** ŷtab kryzysowy
krocać *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* krocŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* krocoł) 1. iść, stąpać, kroczyć 2. iść żwawo, maszerować * *Krocej, bo przidŷymy neskoru*. 3. odmierzać odległość krokami
krocek (*D.lp.* krocka) *zdr. od krok;* kroczek
krocyc *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* krocã, *lp.cz.przesz.r.m.* krocŷł) kroczyć * *Krocŷł, aze dosoł. * Soł dalí. A co krocŷł to yno ŷust, ŷust.*
krocynŷy (*D.lp.* krocynŷô) *rzecz. od krocyc*

krojc (*D.lp.* krojca) 1. trefl, żołądź (kolor w kartach) 2. krzyż *zob.* **krziz** → *niem.* Kreuz

krojdupek (*D.lp.* krojdupka) walet trefl (w kartach)

krojcek *zdr. od krojck*

krojchaka [c+h] (*D.lp.* krojchaki, *Ms.lp.* krojchace) motyko-kilof, graco-kilof → *niem.* Kreuzhacke

krojjupek (*D.lp.* krojjujupka) *zob.* **krojdupek**

krojclajna (*D.lp.* krojclajny, *Ms.lp.* krojclajnie) lejce układane na krzyż między dwoma końmi

krojcoter (*D.lp.* krojcotra, *Ms.lp.* krojcotrze) źmija zygzakowata → *niem.* Kreuzotter

krojcować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. krojcuja, lp.cz.przesz.r.m. krojcowo) **o roślinach, zwierzętach:** krzyżować * *Ūñni terazki za kās te strūmy krojcuju.* * *Jutro pūjdā krojcować krūliki.*

krojcować še *zwr. ndk* krzyżować się * *Te drūgi krojcuju še gynaū wé cyntrum wśi.* * *Bańe leko krojcuju še ze cukinūma.*

krojcowańy (*D.lp.* krojcowańo) *rzecz. od krojcować*

krojcowy 1. *w kartach do gry:* treflowy 2. *fraz. dupek* **krojcowy** oferma * *Ty dupku krojcowy.*

krojcok (*D.lp.* krojcoka) 1. **o człowieku:** mieszaniec * *To je krojcok a ñe Ślūzok.* 2. **o zwierzętach:** osobnik nierasowy 3. **o zwierzętach, roślinach:** krzyżówka (dwóch ras, dwóch odmian)

krojcuwka (*D.lp.* krojcuwki, *Ms.lp.* krojcuwce) krzyżówka (zagadka słowno-literowa)

krojci *ndk* (1.os.lp.cz.ter. krojū, lp.cz.przesz.r.m. krojū, 2.os.lp.tr.rozk. krūj) szybko iść * *Ñe būto aūtobusa, to krojū pjechty.*

krojny (*D.lp.* krojni) *rzecz. od krojci*

krok (*D.lp.* kroku) krok; **krok za krokū** krok po kroku

krokać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kroki, lp.cz.przesz.r.m. kroko) kroczyć; iść

krokańy (*D.lp.* krokańo) *rzecz. od krokać*

krokiet (*D.lp.* krokiet, *Ms.lp.* krokiece) krokiet → *czes.* krokiet

kroketek (*D.lp.* kroketka) *zdr. od krokiet*

krokew (*D.lp.* krokwe) krokiew *czes.* krokev

krokewka (*D.lp.* krokewki, *Ms.lp.* krokewce) *zdr. od ktrokew*

krokodil (*D.lp.* krokodila) krokodyl → *czes.* krokodyl, → *niem.* Krokodil

krokus (*D.lp.* krokusa, *Ms.lp.* krokuśe, *M.lm.* krokuse) *bot.* krokus, szafran (*łac.* Crocus) * *Krokuse juz kwitnū.* *syn. wcejśnica*

krokusek (*D.lp.* krokuska) *zdr. od krokus*

krokusowy krokusowy

krokwa (*D.lp.* krokwe) krokiew (element więzby dachowej) *syn. kojźlina*, → *czes.* krokev

krowjok (*D.lp.* krowjoka) długi gwóźdź do łączenia krokwi

krop (*D.lp.* kropla) skórzany but z wysoką cholewą * *Na ślapy ūobū kropy i posoł.* * *Galōty wrazuje še do kropūw.* *syn. kropowy būt, kropstiwel*

kropla (*D.lp.* kropla) 1. *zgr. od kropka;* duża kropla 2. plama 3. kleks

kropecka (*D.lp.* kropecki, *Ms.lp.* kropecce) *zdr. od kropka*

kropelka (*D.lp.* kropelki, *Ms.lp.* kropelce) *zdr. od kropka*

kropić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kropja, lp.cz.przesz.r.m. kropju) 1. kropić * *Kśūndz kropjuł śwjyncūnū wodū.* 2. podlewać (wężem) * *Tera kropja kwjōtka.*

kropidlōk (*D.lp.* kropidlōka) but z marszczonymi cholewami

kropidło (*D.lp.* kropidla, *Ms.lp.* kropidle) kropidło

kropidołko (*D.lp.* kropidołka) *zdr. od kropidło*

kropiwoda (*D.lp.* kropiwody, *Ms.lp.* kropiwodze) *żart.* ktoś, kto kropi wodą, np. ksiądz

kropielnica (*D.lp.* kropielnice) naczynie na wodę święconą (zawieszane w przedśionku kościoła); apsoritorium, kropielnica *zob.* **zegnacka**

kropielnica (*D.lp.* kropielnicki, *Ms.lp.* kropielnicce) małe naczynko na wodę święconą, zawieszane zwykle przy drzwiach zewnętrznych domu; kropielniczka *zob.* **zegnacka**

kropjyny (*D.lp.* kropjyni) *rzecz. od kropić*

kropka (*D.lp.* kropki, *Ms.lp.* kropce) kropla * *Ñe būto w aptyce tych kropkūw co to kropja do ūocūw.* *zob. kapka, kropka*

kropnić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. kropni, lp.cz.przesz.: r.m. kropni, r.ż. kropła) zastrzelić, kropnąć

kropnićny (*D.lp.* kropnińcy) *rzecz. od kropnić*

kropowy 1. *przym. od krop* 2. **kropowy būt** skórzany but z wysoką cholewą *syn. krop, kropstiwel*

kropoc (*D.lp.* kropoca) kropidło

kropstiwel (*D.lp.* kropstiwla) skórzany but z wysoką cholewą *syn. krop, kropowy būt*, → *niem.* Kropfstiefel

kropstiwel (*D.lp.* kropstiwelka) *zdr. od kropstiwel*

krowa (*D.lp.* krowy) krowa; **robić krowūma** obrabiać ziemię używając krow; **jechać krowūma** jechać wozem zaprzężonym w krowy * *Pjyrwej my robjyli krowūma.* * *Krowa nū zdechła.*

krowcok (*D.lp.* krowcoka) krowi nawóz, krowie odchody *syn. krowińec, krowscok*

krowi *przym. dzierz. od krowa* 1. krowi; **krowi ūogūn** krowi ogon 2. **krowjō papla** sarniak dachówkowaty (gatunek grzybów; *łac.* Sarcodon imbricatus) *zob. krowski*

krowicka (*D.lp.* krowicki, *Ms.lp.* krowicce) *zdr. od krowa;* krowka * *Kāndy taćicek? Taćicek wé chlywje, krowicki ci wjūze.* → *czes.* kravička

krowińcōrz (*D.lp.* krowińcōrza) żuk gnojowy (gatunek chrząszczy, *łac.* Geotrupes stercorarius)

krowińec (*D.lp.* krowińca) krowi nawóz, krowie odchody *syn. krowcok, krowscok*

krowiśa (*D.lp.* krowiśe) *zdr. od krowa;* krowka * *Wydojūta trzi krowiśe.*

krowjarcyk (*D.lp.* krowjarcyka) pomocnik, praktykant w oborze

krowjarńa (*D.lp.* krowjarńe) obora * *Wyćepej gnūj s krowjarńe, bo zajtra je ñedźela.* *syn. bydli chlyw, krowski chlyw*

krowjok (*D.lp.* krowjoka) 1. powróż lub łańcuch do przywiązywania krowy 2. wagon bydłocy * *Po drugej wojńe Ślūzokūw wywojyli do Rusyje krowjokūma.* *zob. bycok, bydłok*

krowjōra (*D.lp.* krowjōry, *Ms.lp.* krowjōrze) *zgr. od krowjōrka*

krowjôrka (*D.lp.* krowjôrki, *Ms.lp.* krowjôrce) kobieta pracująca przy krowach, oporządzająca krowy

krowjôrz (*D.lp.* krowjôrza) 1. hodowca krów; krowiarz 2. pastuch krów; krowiarz * *Krowjôrze wjûzali krowy na powrozach.* 3. ktoś pracujący przy krowach, oporządzający krowy

krowscôk (*D.lp.* krowscôka) krowi nawóz, krowie odchody *syn.* **krowcôk**, **krowińec**

krowski 1. krowi; **krowske klôty** krowie łajno; **krowski chlyw** obora; **krowski pastucha** pasterz krów, wołów; **krowski ũogûn** krowi ogon *syn.* **krowi** → *czes.* *kravský* 2. *fraz.* **krowske cuda** dziwne, niezwykle rzeczy lub zjawiska; dziwy * *Cûz to za krowske cuda dôwajû wé tej kacmje, ze te chopy tã durch łazû?* 3. **krowski chlyw** obora *syn.* **bydlî chlyw**, **krowjarnâ** 4. **krowskô ćwikjel** | **krowskô ćwikla** | **krowskô ćwikła** | **krowskô rzepa** burak pastewny *syn.* **bydlô ćwikjel**, **bydlô ćwikla**, **bydlô ćwikła**, **bydlô rzepa**, **ćwikjel do futra**, **ćwikjel do futrowańô**, **ćwikla do futra**, **ćwikla do futrowańô**, **ćwikła do futra**, **ćwikła do futrowańô**, **futeriba**, **futrowô ćwikjel**, **futrowô ćwikla**, **futrowô ćwikła**, **futrowô rzepa**, **rzepa do futra**, **rzepa do futrowańô**, **zoftô ćwikjel**, **zoftô ćwikla**, **zoftô ćwikła**, **zoftô rzepa** 5. **krowskô ppla** sarniak dachówkowaty (gatunek grzybów; *łac.* *Sarcodon imbricatus*)

krowsko (*D.lp.* krowska) *zgr.* *od krowa*

krowuška (*D.lp.* krowuški) *zdr.* *od krowa*; krowka * *Dali'šće mi sto talarûw i pôrâ kûni, při tÿ jescy dwje krowuški i šwjoro šwiñi.* (fragment piosenki)

krôc *ndk* (*lp.cz.ter.*: 1.*os.* krajã, 3.*os.* kraje; 1.*os.lm.cz.ter.* krajymy; *lp.cz.przesz.r.m.* kroł; 2.*os.lp.tr.rozk.* kryj; *im.bier.* krûny) kroić * *Kryj tyn chlyb.* * *Ŭna krota kołôc na štyry cãjšći.*

krôc še: *fraz.* **serco še (kûmu) kraje** serce się (komu) kraje; (kto) przeżywa silne cierpienie psychiczne, rozdzierający smutek, współczucie * *Serco mi še kraje.*

krôna (*D.lp.* krôny, *Ms.lp.* krônie) korona

krônlojchter (*D.lp.* krônlojchtra, *Ms.lp.* krônlojchtrze) żyrandol * *Jak ujek zacûn špÿwac, to krônlojchter tajńcowoł na gipsdece choby tÿmptło na grubje.* → *niem.* *Kronleuchter*

krônlojchterek (*D.lp.* krônlojchterka) *zdr.* *od krônlojchter*

krônprinc (*D.lp.* krônprinca) następcza tronu → *niem.* *Kronprinz*

krôńika (*D.lp.* krôńiki, *Ms.lp.* krôńice) kronika *syn.* **krûńika**, → *niem.* *Chronik*

krôp I. (*D.lp.* krôpa) 1. żuraw (przy studni) * *Wodã ze studnie še dobywalo pÿyrwej krôpÿ.* 2. 6. kij, żerdź z hakiem na końcu (np. do czerpania wody ze studni, przyginania gałęzi drzew) *zob.* **klucka**, **kluka II.** (*D.lp.* krôpu) 1. obrzęk u bydłat, świñ * *Ta krowa je w krôpÿe.* * *Krowa krôpu dostała.* 2. zapalenie wymienia (u krowy)

krôpek (*D.lp.* krôpa) *zdr.* *od krôp* (w znaczeniu I.)

krôpisko (*D.lp.* krôpiska) *zgr.* *od krôp*

krôpowy 1. *przym.* *od krôp* 2. **krôpowe żely** *bot.* ciemiernik zielony (*łac.* *Helleborus viridis*) *syn.* **chrôpowe żely**

krôsûnecka (*D.lp.* krôsûnecki, *Ms.lp.* krôsûnece) *zdr.* *od krôsûnka*

krôsûnka (*D.lp.* krôsûnki, *Ms.lp.* krôsûnce) pisanka; jajko wielkanocne * *W druge šwjÿnto chopcy grali na wybitki i klupali še krôsûnkûma.* * *Ta dÿoŭcha je pûmalowanô jak krôsûnka.* *zob.* **dubûnka**

krôsûnkarstwo (*D.lp.* krôsûnkarstwa) zdobienie jaj wielkanocnych

krôsûnkôrka (*D.lp.* krôsûnkôrki, *Ms.lp.* krosûnkôrce) kobieta zdobiąca jajka wielkanocne *syn.* **bryzula**

krôsûnkôrz (*D.lp.* krôsûnkôrza) ktoś zajmujący się zdobieniem jaj wielkanocnych (zwłaszcza na sprzedaż) * *My sÿ rûd krôsûnkôrzûw.*

krôsyńy (*D.lp.* krôsyńô) *rzecz.* *od krôšić*; maszczenie (jedzenia)

krôšić *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* krôsã, *lp.cz.przesz.r.m.* krôšûł) maścić (jedzenie)

krôšidło (*D.lp.* krôšidła, *Ms.lp.* krôšidle) omasta, okrasa *syn.* **umasta**, **ũumasta**

krôta (*D.lp.* krôty, *Ms.lp.* krôće) 1. krata; kraty 2. balaski (w kościele)

krôtka (*D.lp.* krôtki, *Ms.lp.* krôtce) *zdr.* *od krôta*

kruceć *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* krucã, *lp.cz.przesz.r.m.* krucôł) 1. chrząkać * *Šwiña krucy.* 2. (o żabie) skrzeczeć * *Zaba krucy.* 3. burczeć (w brzuchu, w żołądku) * *W brzuchu mu krucy.*

kruchan 1. (*D.lp.* kruchanu, *Ms.lp.* kruchańe) *bot.* kruszyna (*łac.* *Frangula*) *syn.* **krusyna** 2. (*D.lp.* kruchana, *Ms.lp.* kruchańe) krzew kruszyny

kruchowina (*D.lp.* kruchowiny, *Ms.lp.* kruchowińe) *bot.* żurawina błotna (*łac.* *Vaccinium oxycoccus*) *syn.* **zôrawjec**

kruchta (*D.lp.* kruchty, *Ms.lp.* kruchće) zakrystia *syn.* **zôkrystyjô**

krucka (*D.lp.* krucki, *Ms.lp.* kručce) *zdr.* *od kruka*

krucy *przym.* *od kruk*; kručzy

krucyfiks (*D.lp.* krucyfiksa, *Ms.lp.* krucyfikše) krucyfiks → *niem.* *Kruzifix*

krucybanda łagodne przekleństwo * *No krucybanda, łazã po tÿ placu, a ñe poradã çe snojś.*

krucyńy (*D.lp.* krucyńô) *rzecz.* *od kruceć*

kruk (*D.lp.* kruka) kruk * *Môs wosy côrne jak kruk.*

kruka (*D.lp.* kruki, *Ms.lp.* kručce) gąsior, gąsiorek (naszytnie szklane) * *Jak bûła jejšÿñ, to w tej kručce wino gero-wało.* *syn.* **pluća**, **plućka**

krupa (*D.lp.* krupy) 1. ziarnko kaszy 2. drobina lodu (będąca opadem atmosferycznym); gradzina, gradowina → *niem.* *Graupe*

krupecka (*D.lp.* krupecki, *Ms.lp.* krupecce) *zdr.* *od krupka*

krupica (*D.lp.* krupice) mąka razowa * *Rano jôdali zur s krupice, ftorÿ mušeli na mûnku namôc.*

krupiczny 1. *o pieczywie:* upieczony z mąki razowej; upieczony z ciemnej grubo mielonej mąki 2. **krupiczny chlyb** chleb razowy; chleb z ciemnej grubo mielonej mąki *syn.* **chory chlyb**, **côrny chlyb**, **ćymny chlyb**, **krupicńôk**, **krupicowy chlyb**, **krupicôk**, **krupicy chlyb**, **ńymocny chlyb**, **śnady chlyb**

krupicńôk (*D.lp.* krupicńôka) chleb razowy; chleb z ciemnej grubo mielonej mąki *syn.* **chory chlyb**, **côrny chlyb**, **ćymny chlyb**, **krupiczny chlyb**, **krupicowy chlyb**, **krupicôk**, **krupicy chlyb**, **ńymocny chlyb**, **śnady chlyb**

- krupicowy** 1. o *pieczywie*: upieczony z mąki razowej; upieczony z ciemnej grubo mielonej mąki 2. **krupicowy chlyb** chleb razowy; chleb z ciemnej grubo mielonej mąki *syn.* **chory chlyb, cõrny chlyb, ćymny chlyb, krupiczny chlyb, krupicńõk, krupicõk, krupicy chlyb, ñymocny chlyb, śńady chlyb**
- krupicõk** (*D.lp.* krupicõka) chleb razowy; chleb z ciemnej grubo mielonej mąki *syn.* **chory chlyb, cõrny chlyb, ćymny chlyb, krupiczny chlyb, krupicńõk, krupicowy chlyb, krupicy chlyb, ñymocny chlyb, śńady chlyb**
- krupicy** 1. o *pieczywie*: upieczony z mąki razowej; upieczony z ciemnej grubo mielonej mąki 2. **krupicy chlyb** chleb razowy; chleb z ciemnej grubo mielonej mąki *syn.* **chory chlyb, cõrny chlyb, ćymny chlyb, krupiczny chlyb, krupicńõk, krupicowy chlyb, krupicõk, ñymocny chlyb, śńady chlyb**
- krupjaty** grudkowaty * *Dej mi tyn krupjaty kamjyń.* → *czes.* krupnatý
- krupka** (*D.lp.* krupki, *Ms.lp.* krupce) 1. *zdr. od* **krupa** 2. wysokie pudełko; puszka z papieru lub blachy * *Te põlũne skũry trzymjã w krupce.*
- krupki** (*tylko lm., D.* krupkũw) 1. kasza manna, grysik 2. drobne kuleczki stwardniałego śniegu * *Ñekjedy bez źimã lecý krupki.* * *Take przimarzńynte krupki tã sý na dworze.*
- krupjeć** *ndk* (1.os.lp.cz.ter. krupjã, lp.cz.przesz.r.m. krupjoł) chrzęścić
- krupjõrz** (*D.lp.* krupjõrza) ktoś, kto uprawia grykę
- krupjyńy** (*D.lp.* krupjyńõ) *rzecz. od* **krupjeć**
- krupny** o *rybie*: wypełniony ikrã; **krupnõ ryba** ikrzak, ikrzyca
- krupńõcek** (*D.lp.* krupńõcka) *zdr. od* **krupńõk**
- krupńõcysko** (*D.lp.* krupńõcyska) *zgr. od* **krupńõk**
- krupńõk** (*D.lp.* krupńõka) 1. kiszka zrobiona z kaszy jęczmiennej, swińskich podrobów i krwi, przeznaczona do gotowania lub smażenia; kaszanka * *Po msy Zeflik lećõł po krupńõki na rozpust, coby my mũgli zjeyś śńõdańy.* * *Myjślata'ch, ze puknã jak krupńõk ũod śmjychu.* * *Przi pjecu stoła, krupńõki grzoła.* * *Mõs bez styńksu zoki, jak dzakõs krupńõki.* (powiedzenie) * *Tajńcuje krupńõk przy krupńõku, choć ũoba sý bez nogũw. Tak berdyje tajńcowaly, aze jedyn: puk!* (powiedzenie) * *Tajńcowoł krupńõk ze zymłõký, a preswũrzt jý przigrõwoł.* (powiedzenie) * *Žimńý krupńõký śe ñe ũogolis.* (powiedzenie) *zob.* **jelito** 2. **krupńõki** *žart* spodnie 3. *fraz.* **mjeć w galõtach** **krupńõki** *žart.* stać na chwiejnych nogach; ruszać się niemrawo
- krupy** (*tylko lm., D.* krupũw) 1. kasza (zwykle jęczmienna, pszena) *zob.* **graũpy**, → *niem.* Graupen 2. grad (zwykle drobny) * *Krupy lecý.* * *Krupy mu całe pole strzaskały.* * *Krupy lecały sroge, ańi małe jajca.* 3. **jýncmjũnne krupy | jýncmjynne krupy** kasza jęczmienna 4. **pogajńske krupy | krupy ze poganki** kasza gryczana *zob.* **gryca, tatarka** → *czes.* pohankové kroupy 5. **prośanne krupy** kasza jaglana 6. **psyńicne krupy** kasza pszena 7. **zupa s krupũma** krupnik → *niem.* Graupensuppe
- krusec** (*D.lp.* krusca) ruda; minerał *zob.* **erc, ruda**
- krusta** (*D.lp.* krusty, *Ms.lp.* kruście) skorupa * *Takõ krusta śe zrobjũta.* → *niem.* Kruste
- krusyć** *ndk* (1.os.lp.cz.ter. krusã, lp.cz.przesz.r.m. krusũł) kruszyć * *Krusũł chlyb dlõ kurũw.*
- krusyna** (*D.lp.* krusyny, *Ms.lp.* krusyńe) *bot.* kruszyna (*łac.* frangula) *syn.* **kruchan**, → *czes.* krušina
- krusynka** (*D.lp.* krusynki, *Ms.lp.* krusynce) okruszyna
- krusyńy** (*D.lp.* krusyńõ) *rzecz. od* **krusyć**
- kruzka** (*D.lp.* kruzki, *Ms.lp.* kruzce) *anat.* krezka → *niem.* Gekrõse
- krũbka** (*D.lp.* krũbki, *Ms.lp.* krũbce) 1. mały koszyk, koszyczek 2. pudełko
- krũcce: w krũcce** (a) wkrõtcie, niebawem * *Ŭũn w krũcce przidze nazõd.* (b) w skrõcie, pokrõtcie *zob.* **krũtka**
- krũcutki** krõciutki; bardzo krõtki * *Krũcutkõ bũta ta pjejsń.*
- krũdńeć** *ndk* (1.os.lp.cz.ter. krũdńejã, lp.cz.przesz.r.m. krũdńeje) 1. o *języku*: płatać się 2. skracać się * *Dżyń krũdńeje.*
- krũdńyńy** (*D.lp.* krũdńyńõ) *rzecz. od* **krũdńeć**
- krũj** (*D.lp.* kroja) 1. krõj płuźny (część pług w postaci noża lub tarczy umieszczona przed lemieszem, służąca do odcinania skiby); trzõsło * *Krũj kraje žymjã.* * *Krũj fajńe ũobrnũn mjedzã.* 2. wykroj (krawiecki) * *Dej mi krũj ũod tego klejda.*
- krũl** (*D.lp.* krũla) 1. (*M.lm.* krũle, krũlowje) krõł; **tã, dze krũl pjechty fajzi** ubikacja, ustęp, WC * *Krũlowje przijechali na pogrzyb ũod prezidynta.* * *Chodzý chopcy ũoblecũni za krũlũw i umalowańi: jedyn bjõto, jedyn cerwũno a jedyn cõrno.* 2. (*M.lm.* krũle) *zgr. od* **krũlik**; krõlik * *Ale sroge mõće te krũle.* * *Mũj õpa chowje krũle, kury i gołãmbje.* *zob.* **kańikel, krũlik, mukel, mycõk, truśa, usõk** 3. **Trze Krũle | Trze Krũlowje | Trzi Krũle** święto Trzech Krõli * *Po Trzuch Krũlach ci to zrobjũ.*
- krũlestwo** (*D.lp.* krũlestwa) krõlestwo
- krũlewnõ** (*D.lp.* krũlewny, *Ms.lp.* krũlewnie) krõlewna
- krũlewski** krõlewski * *Chõł jý wejź na krũlewski zũmek.* * *Dostoł śe do krũlewskej suzby.* * *Ŭũn pochodzũł s krũlewskygo rodu.* * *Trze krũlowje idý s krũlewský paradý.* * *To je krũlewski patac.* * *Ujzdrzala go krũlewskõ cera.* * *Doł krũlewske słowo.*
- krũlica** (*D.lp.* krũlice) samica krõlika; krõlica * *Krũlica śe ũokoćũta.*
- krũlicek** (*D.lp.* krũlicka) *zdr. od* **krũlik**
- krũlicõcek** (*D.lp.* krũlicõcka) *zdr. od* **krũlicõk**
- krũlicõk** (*D.lp.* krũlicõka) pomieszczenie dla krõlików; klatka dla krõlików *zob.* **kańikelstal, kańiklõk, muklicõk, truśõk**
- krũlicõrka** (*D.lp.* krũlicõrki, *Ms.lp.* krũlicõrce) kobieta hodująca krõliki
- krũlicõrz** (*D.lp.* krũlicõrza) hodowca krõlików
- krũlicy** krõliczy
- krũlik** (*D.lp.* krũlika) 1. krõlik *zob.* **kańikel, krũl, mukel, mycõk, truśa, usõk** 2. mały krõł
- krũlować** *ndk* (1.os.lp.cz.ter. krũlujã, lp.cz.przesz.r.m. krũlowoł) o *krõlu, cesarzu*: panować; krõlować
- krũlowańy** (*D.lp.* krũlowańõ) *rzecz. od* **krũlować**
- krũlowõ** (*D.lp.* krũlowej) 1. krõlowa; żona krõla 2. hetman (figura w szachach) *zob.* **dama** 3. **krũlowõ | krũlowõ ũod pcołũw | krũlowõ ũod pscõłũw** krõlowa-matka (w roju pszczelim)

krûm I. *rzecz.* (D.lp. krûmu) 1. stragan 2. sklep, sklepik * *Idã do krûmu.* 3. bałagan, nieporządek * *Mŕj tela krûmu w dûma, musa wysyjsko posprzŕntac.* zob. **bajzel**, **chabrajstwo**, **garus**, **ûmbaũ** 4. różne rzeczy, przedmioty, drobiazgi, narzędzia 5. rupiecie, graty, bambetle → *niem.* Kram 6. dobytek, majątek * *Na plecach nojšŕt cołki krûm.* 7. naczynia kuchenne (do zmywania) * *Jõ ũobjõd uwarzũta, a tera musã jescy pũmyc tyn caty krûm.* * *Idã pũmyc krûm.*

II. *przim.* oprócz zob. **ũokrûm**

krûma (D.lp. krûmy) *zgr. od krûmka*

krûmecka (D.lp. krûmecki, Ms.lp. krûmece) *zdr. od krûmka*

krûmelka (D.lp. krûmelki, Ms.lp. krûmelce) *zdr. od krûmka*

krûmflecek (D.lp. krûmflecka) *zdr. od krûmflek;* obcasik * *Mŕj mjyty tajncuje, krûmfleckũma cupõ.*

krûmflek (D.lp. krûmfleka) obcas; **strzewiki na krûmfleku** buty na obcasie * *Jak ũobujes strzewiki na krûmflekach, to mõs rzic gryfnejsŕj i dugse nogi.* * *Skõce wrûbel po desce, / Syje bãtki Teresce. / Tereska se raduje, / Nowe bãtki ũobuje. / ũobũta jy w pjŕntek, / Urwoł jĩ se krûmflek. / ũobũta jy w sobotã, / Mjãta pilnũ robotã / ũobũta jy w niedzela / Tajncowała jak celã.* zob. **abzac**, **nõpjŕntek**, **nõpjŕncy** → *czes.* kramflek, → *schles.* Krompen + Fleck

krûmek (D.lp. krûmka) *zdr. od krûm*

krûmjõrz (D.lp. krûmjõrza) *žart.* ktoś, kto je duzo chleba * *Krûmjõrz krûmy zjõdoõ.*

krûmka (D.lp. krûmki, Ms.lp. krûmce) piętka chleba *syn. skrõwek*

krûmkaç *ndk* (1.os.lp.cz.ter. krûmkũ, lp.cz.przesz.r.m. krûmkoł) **o ŕwini:** chrumkaç, chrzãkaç

krûmkaŕy (D.lp. krûmkaŕõ) *rzecz. od krûmkaç*

krûmy (tylko lm., D. krûmũw) 1. głupstwa, bzdury 2. *fraz. dupic krûmy* gadaç bzdury, pleŕç głupstwa, mówic od rzeczy *syn. dupic ćulstwa, dupic fleki*

krûny *im.bier. od krõc;* krojony * *Dejce mi ŕwjerç fũnta krûnego syra.*

krûnika (D.lp. krûniki, Ms.lp. krûnice) kronika *syn. krõnika,* → *niem.* Chronik

krûnikõrz (D.lp. krûnikõrza) kronikarz → *czes.* kronikãř

krûny (D.lp. krûnõ) *rzecz. od krõc;* krojenie

krûtka: **s krûtka** pokrõtce * *ũũn to s krûtka tak pedzõł.* zob. **krũcce**

krûtki (*st. wyz.* krũtsy) 1. krõtki 2. *fraz. krũtsy jak dugsy o człowieku:* otył, bardzo gruby *syn. rubsy jak dugsy | ruby jak baňa | ruby jak poŕny mjejsũncek | syrsy jak dugsy*

krûtko (*st. wyz.* krũcý) krõtko

krûtkojŕç (D.lp. krûtkojŕçi) krõtkoŕç

krûwecka (D.lp. krûwecki, Ms.lp. krûwece) *zdr. od krûwka*

krûwka (D.lp. krûwki, Ms.lp. krûwce) 1. *zdr. od krowa;* krõwka; mała krowa 2. chrabãszcz majowy zob. **majkejfer** 3. mleczajowiec smaczny, mleczaj smaczny (gatunek grzybõw; *łac.* Lactifluus volemus) zob. **chlebũnõk** 4. **bozõ krûwka** biedronka zob. **pancermucha**, **paŕynka**, **ŕũnecko** 5. **trujũncõ krûwka** mleczaj rudy (gatunek grzybõw; *łac.* Lactarius rufus)

krûwki *przym.* 1. kruchy; **krûwke çasto** kruche ciasto 2. **zrobic se krûwki** skruszec

krûzyki (tylko lm., D. krûzykũw) koronka; haft koronkowy * *Dzõũchy po roboce heklowały — robjũły take fajne krûzyki.*

krûmbrny krnãbrny, nieposłuszny, uparty * *To je krûmbrny chop.*

krûncyŕy (D.lp. krûncyŕõ) *rzecz. od krûnçic*

krûnçic *ndk* (1.os.lp.cz.ter. krûncã, lp.cz.przesz.r.m. krûnçũł, 2.os.lp.tr.rozk. krûnç) 1. krçic 2. **o włosach:** zakrçac * *Idã õmje wosy krûnçic.* * *Piwj se dobre wosy krûnçi.*

krûnçigowa (D.lp. krûnçigowy) krçtogłõw zwyczajny, krçtogłõw (gatunek ptakõw; *łac.* Jynx torquilla)

krûnçik (D.lp. krûnçika) *dziec.* obracajãca siç czçŕç, np. kõłko, pokrçtło * *Przi telewizorze sŕj krûnçiki.*

krûnçizadek (D.lp. krûnçizadka) krçcidupa

krûzac *ndk* (1.os.lp.cz.ter. krûzũ, lp.cz.przesz.r.m. krûzoł) szatkowaç, drobno kroic, krajaç * *Na jejsŕyn krûzõ se kapustã do becki.* * *Krûzũmy małũ gũwkã kapusty.* * *My prawje kapustã krûzali.*

krûzaŕy (D.lp. krûzaŕõ) *rzecz. od krûzac* * *Prawje jŕs przistã do dûm na krûzaŕny kapusty.*

krûzarka (D.lp. krûzarki, Ms.lp. krûzarce) szatkownica (z nozami na obracany kole) * *Krûzali my kapustã na krûzarce.* zob. **hebel**, **noze**

krûzyc *ndk* (1.os.lp.cz.ter. krûzã, lp.cz.przesz.r.m. krûzũł) obracaç siç * *Blõt ũod stoła krûzy.*

krûzydłõ (D.lp. krûzydła, Ms.lp. krûzydle) cyrkiel *syn. cyrkel*

krûzyŕy (D.lp. krûzyŕõ) *rzecz. od krûzyc*

krwja (D.lp. kwrje) krew

krwõwnik (D.lp. krowũnika) *bot.* krwawnik (*łac.* Achillea)

krycka (D.lp. krycki, Ms.lp. krycce) *zdr. od kryka*

kryclaç *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kryclũ, lp.cz.przesz.r.m. krycloł) bazgraç * *ũũn ñe umjy pisaç, yno tak kryclõ.* → *niem.* kritzeln

kryclaŕy (D.lp. kryclaŕõ) *rzecz. od kryclaç*

kryç *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kryjã, lp.cz.przesz.r.m. krũł, *im.bier.* kryty) chowaç, ukrywaç * *Krũł zech te papjũry przed Rusũma.* * *ũũn kryje cojs przed tobũ.*

kryç se *zwr. ndk* chowaç siç * *W tich krzõkach my se kryli.*

kryçy (D.lp. kryçõ) *rzecz. od kryç*

krygel (D.lp. krygla) kufel zob. **kufa**, **zajdel**

kryja (D.lp. kryje) 1. laska (do podpierania siç) * *Jak ñe staŕes, to kryjũ dostaŕes.* zob. **lõska**, → *niem.* Krückstock 2. kula (do podpierania siç) * *Kryjũ mu lejũ.* zob. **kryka**, → *niem.* Krücke 3. gruby, ciçzki kij 4. *fraz. dostaç kryjũ lejũ* dostaç lanie * *Jak bãŕdzes taki ñeusuchliwy, to dostaŕes ũod õpy kryjũ lejũ.* 5. **zyc na kryjã o parze:** zyc w zwiãzku pozamałżeŕskim, zyc w konkubinacie, zyc na kocia łape, zyc bez ŕlubu

kryjaç *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kryjũ, lp.cz.przesz.r.m. kryjoł) **o parze:** zyc w zwiãzku pozamałżeŕskim, zyc w konkubinacie, zyc na kocia łape, zyc bez ŕlubu * *Camu ty tak kryjõs?*

kryjaŕy (D.lp. kryjaŕõ) *rzecz. od kryjaç*

kryjas (D.lp. kryjasu, Ms.lp. kryjaŕe) kreton zob. **kartũn**

kryjasowy kretonowy; uszyty z kretonu * *Tyn kryjasowy fortuch mũ na beztũdŕyn.*

kryjôrz (*D.lp.* kryjôrza) ktoś żyjący w związku pozamałżeńskim, w konkubinacie

kryjslić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kryjslã, lp.cz.przesz.r.m. kryjslũ) kreslić * *Cowjek myjsli, Pũn Bũg kryjsli.* (przyszowie)

kryjslyny (*D.lp.* kryjslyny) *rzecz. od kryjslić*

Kryjsok (*D.lp.* Kryjsoka) Ślązak z okolic Opola (mający syczacą wymowę) *zob. sycok, sycol*

kryjumo w ukryciu

kryjumu: **po kryjumu** po kryjomu, w tajemnicy * *Po kryjumu se tã wcis.*

kryjũwka: **grać w kryjũwkã** grać w chowanego, bawić się w chowanego *syn. grać w łowjyny, grać w sukańy*

kryka (*D.lp.* kryki, *Ms.lp.* kryce) 1. kula (do podpierania się); *zob. kryja, → niem. Krücke* 2. laska (do podpierania się); **chodźć pod krykũ** chodzić o lasce, **kryka ze ũobũngy** laska z wygiętym końcem; **kryka ze kulkũ do rãniki** laska zakończona kulką; **paradnũ kryka** ozdobna laska * *Ñeftore kryki ñe sũ do podpjyrañũ se yno do nosyñũ. * Krykã musis pũmatu nakrzywjać, bo by se ztũmata. → niem. Krückstock* 3. drewniane narzędzie do wygarniania żaru i popiołu z pieca chlebowego *zob. grzebłũ, → niem. Ofenkrücke* 4. *fraz. is jak s kryki* źle się wieść, źle się powodzić * *Tak mi lichu idze, jak s kryki. * Idze jy jak s kryki.* 5. *fraz. lãtać jak kryka w kiblu o częściach rãżnych konstrukcji, urzãdzeñ:* mieć luz, być oblużowanym 6. *fraz. zyc na krykã o parze:* żyć w związku pozamałżeńskim, żyć w konkubinacie, żyć na kociã łapę, żyć bez sũbu * *ũũni zyjũ na krykã.*

krymerka (*D.lp.* krymerki, *Ms.lp.* krymerce) *zdr. od krymra* * *Krymerkũ se brũnuje przy mjedzy.*

krymfle (*tylko lm., D.* krymfłũw) epilepsja

krymka (*D.lp.* krymki, *Ms.lp.* krymce) futrzana czapka

krympa (*D.lp.* krympy) rondo (kapelusza) * *Tyn hut mjoł na krympje uwjesũne brzyñkadłã. * Tyn hut mũ syrokũ krympã. → niem. Krempe*

krymra (*D.lp.* krymry, *Ms.lp.* krymrze) brona z zakrzywionymi zębami * *Krymra tyz je do cyscyñũ pyrzu. → niem. Krümmer, Krümmeregge*

krymrować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. krymrujã, lp.cz.przesz.r.m. krymrowoł) bronować za pomocą brony z zakrzywionymi zębami lub za pomocą kultywatora

krymrowańy (*D.lp.* krymrowaño) *rzecz. od krymrować* * *Tyn kultiwatũr je do krymrowaño.*

krymrowy *przym. od krymra*

kryngel (*D.lp.* kryngla) obwarzanek → *niem. Kringel*

kryngelek (*D.lp.* kryngelka) *zdr. od kryngel;* mały obwarzanek

kryngulec (*D.lp.* kryngulca) krogulec *syn. kregul*

kryngulosek (*D.lp.* kryngulõska) *zdr. od kryngulec*

krypa (*D.lp.* krypy) 1. żłob *zob. złũb* 2. dolna część paśnika, do ktõrej wyk lada się siano dla zwierząt → *niem. Krippe*

krypel (*D.lp.* krypla) kaleka → *niem. Krüppel*

krypta (*D.lp.* krypty, *Ms.lp.* krypce) krypta → *czes. krypta, → niem. Krypta*

krys (*D.lp.* krysu, *Ms.lp.* kryse) powiat → *niem. Kreis*

krysowy powiatowy; **krysowõ cesta** | **krysowõ drũga** droga powiatowa; **krysowõ grañica** granica powiatu * *Tosã leci krysowõ grañica.*

krystal (*D.lp.* krystalu) kryształ → *czes. kryształ*

krystkaktus (*D.lp.* krystkaktusa, *Ms.lp.* krystkaktuše) *bot.* szlumbergera, zygokaktus, grudnik (*łac.* Schlumbergera)

Krystus (*D.lp.* Krystusa, *Ms.lp.* Krystuše) Chrystus

Krystusek (*D.lp.* Krystuska) *zdr. od Krystus*

krystusjary (*tylko lm., D.* krystusjarũw) 33. urodziny; wiek chrystusowy * *Na bezrok banã fajerować krystusjary.*

krystuslać (*zwykle w lm., D.lp.* krystuslaća) sandał * *ũũn łajzi wẽ krystuslaćach. syn. jezuslać, zandal → niem. Christlatschen ('sandały')*

krystusowy chrystusowy

krystuspalma (*D.lp.* krystuspalmy) *bot.* rącznik pospolity, rycynus, kleszczowina pospolita (*łac.* Ricinus communis) *syn. laksa, rycynus*

kryzbaũm (*D.lp.* kryzbaũma) 1. choinka (święteczna) **strojic kryzbaũm** ubierać choinkę *zob. choja, chojka, chojna, chojnyka, gõjicek, gõjik → niem. Christbaum* 2. **bañã na kryzbaũm** bombka choinkowa *zob. glaskugla, kulka*

kryzbaũmek (*kryzbaũmka*) *zdr. od kryzbaũm;* choineczka

kryzbaũmowy choinkowy

krzaty 1. krzaczasty, rozkrzewiony 2. **o drzewie:** (a) rozgałęziony nisko nad ziemiã * *Poũobrzinej ta gałãjze, co tak nisko wyrõstajũ. Na co ci taki krzaty strũm?* (b) mający dwa lub wiecej pni zrośniętych ze sobã 3. **o fryzurze:** bujny * *Tyn mũ takũ krzatũ frizurã.*

krzcyńy (*D.lp.* krzcyño) *rzecz. od krzcić;* chrzczenie; udzielanie chrztu

krzcelny chrzcielny * *Dejce mu krzcelny kosulã.*

krzcelnica (*D.lp.* krzcelnice) chrzcielnica

krzcelnicza (*D.lp.* krzcelniczi, *Ms.lp.* krzcelnicce) *zdr. od krzcelnica* * *Wẽ krzcelnicce je woda do krztu.*

krzcić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. krzcã, lp.cz.przesz.r.m. krzcũł) chrzcić * *Jõ ebyje krzcã.*

krzcićel (*D.lp.* krzcićela) chrzciciel

krzciny (*tylko lm., D.* krzcinyw) chrzciny

krzebt (*D.lp.* krzebtu, *Ms.lp.* krzebce) grzbiet * *Šedzoł mu na krzebce. * Na tã gũrkã ludze padali 'kojzi krzebt'. zob. gnyk, grzbyet, gynyk, pukel, rzgbyet*

krzejsiç *ndk* (1.os.lp.cz.ter. krzesã, lp.cz.przesz.r.m. krzejsũł) cucić * *Krzejsi se go. syn. krzjysci*

krzejsiçijajñski chrześcijański; **po krzejsiçijajñsku** po chrześcijańsku * *To jś ñe zrobjũł po krzejsiçijajñsku.*

krzejsiçijajñstwo (*D.lp.* krzejsiçijajñstwa) chrześcijaństwo

krzejsiçijan (*D.lp.* krzejsiçijana, *Ms.lp.* krzejsiçijañe, *M.lm.* krzejsiçijañe) chrześcijanin

krzejsiçijũn (*D.lp.* krzejsiçijana, *Ms.lp.* krzejsiçijañe) chrześcijanin

krzejsiçijũnka (*D.lp.* krzejsiçijũnki, *Ms.lp.* krzejsiçijũnce) chrześcijanka

krzejsnica (*D.lp.* krzejsnice) chrześnica, chrześniaczka, córka chrzestna

krzejsnik (*D.lp.* krzejsniika) ojciec chrzestny * *Nasũ krzejsniikũ je ũñkel Pawoł. syn. chmoter, chmotrz, põtek*

krzejsńok (*D.lp.* krzejsńoka) chrześniak, syn chrzestny

krzest (*D.lp.* krztu, krzestu; *Ms.lp.* krzće, krześće) 1. chrzest → *czes.* křest 2. **krzest üogñowy** chrzest bojowy (na wojnie, w bitwie) * *To był taki bergmüjñski krzest üogñowy.*

krzestnô (*D.lp.* krzestnej) chrzestna

krzestny 1. chrzestny 2. **krzestne mjüno** imię otrzymane przy chrzcie

krzewjy (*D.lp.* krzewjô) krzaki, krzewy; zarośla * *Take krzewjy tã môs wele chałpy.*

krziceć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* krzicã, *lp.cz.przesz.r.m.* krzicoł) krzyczeć

krzycyñy (*D.lp.* krzycyñô) *rzecz. od krziceć*

krzić še *zwr. ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* krzã še, *lp.cz.przesz.r.m.* krzũł še) krzewić się

krzidlaty skrzydlaty → *czes.* křídlatý

krzidlisko (*D.lp.* krzidliska) *zgr. od krzidło*

krzidło (*D.lp.* krzidla, *Ms.lp.* krzidle) 1. skrzydło (np. ptaka, samolotu) → *czes.* křídlo 2. **krzidla üod wjatrôka** łopaty wiatraka

krzidłowy skrzydłowy → *czes.* křídlový

krzidołecko (*D.lp.* krzidołecka) *zdr. od krzidołko*

krzidołko (*D.lp.* krzidołka) *zdr. od krzidło; skrzydełko* → *czes.* křidélko, křidýlko

krzikać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* krzikũ, *lp.cz.przesz.r.m.* krzikoł) 1. krzyczeć * *Krzikalĩ i špjywali špjywkã.* 2. **o koniu:** rżec * *Kũñ krzikô.*

krzikañy (*D.lp.* krzikañô) *rzecz. od krzikać; rżenie*

krziknũñć *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* krziknã; *lp.cz.przesz.r.m.* krziknũn, *r.ż.* krzikla) krzyknać * *Üũna krzikla.*

krzikũñćy (*D.lp.* krzikũñćô) *rzecz. od krziknũñć*

krzikôc (*D.lp.* krzikôca) krzykacz

krzinka (*D.lp.* krzinki, *Ms.lp.* krzince) skrzynka * *W štyruch wystapali krzinka piwa.* * *Tũmaty šola ôma do krzinkũw po marmuladze, ftore stawjala na fynsterbreće jak na dworze był jescy šnyg.*

krzinkowy skrzynkowy

krziña (*D.lp.* krziñe) skrzynia *zob. bojta, braka, draka, kastla, kastura, kista, lôda, skrzyña*

krziñowy skrzyniowy

krzipać *ndk* (*lp.cz.ter.:* *1.os.* krzipjã, *3.os.* krzipje; *lp.cz.przesz.r.m.* krzipoł) kaszleć * *Brat ñe przidze do skoły, bo fest krzipje.*

krzipañy (*D.lp.* krzipañô) *rzecz. od krzipać; kaszel*

krzipek (*D.lp.* krzipka) skrzypek

krzipjeć *ndk* (*lp.cz.ter.:* *1.os.* krzipjã, *3.os.* krzipi; *lp.cz.przesz.r.m.* krzipoł) 1. mówić ochryplym głosem; chrypieć * *Üod kjedy ty tak krzipis?* 2. kaszleć 3. skrzypieć * *Tã fũrtkã trza namazać, bo krzipi.*

krzipjyñy (*D.lp.* krzipjyñô) *rzecz. od krzipeć*

krzipka (*D.lp.* krzipki, *Ms.lp.* krzipce) skrzypce

krzipki (*tylko lm., D.* krzipkũw) skrzypce

krzypkowy skrzypcowy; **krzypkowy kũncert** koncert skrzypcowy

krzipop (*D.lp.* krzipopa) 1. rów * *Tyn krzipop był zastawjũny z üobuch strũn.* *zob. rant* 2. **na krzipopje** (a) na brzegu rowu * *Na krzipopje rojšñe üoset.* (b) ponad rowem * *Na mały krzipopje ubudowol mały mostek.* 3. **łajzić po pajñskich krzipopach** (o zegarze) chodzić w dowolny sposób * *Tyn zygôr łajzi po pajñskich krzipopach.*

krzipopek (*D.lp.* krzipopka) *zdr. od krzipop;* mały rów

krzipota (*D.lp.* krzipoty, *Ms.lp.* krzipoće) 1. kaszel * *Ñech wôs krzipota ñy mãncy.* * *Krzipota go brala üod rana.* * *Üũn dostol krzipoty.* * *Przišla na ñego krzipota.* * *Ajbiš je dobry üod krzipoty.* 2. **cõrnô krzipota** koklusz

krzipotać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* krzipocã, *lp.cz.przesz.r.m.* krzipotoł) kasłać, kaszleć

krzipotañy (*D.lp.* krzipotañô) *rzecz. od krzipotać*

krziwajźłöcek (*D.lp.* krziwajźłöcka) *zdr. od krziwajźłök*

krziwajźłök (*D.lp.* krziwajźłöka) coś krzywego

krziwaka (*D.lp.* krziwaki, *Ms.lp.* krziwace) 1. zakręt 2. łaska wygięta u góry 3. krzywe drzewo

krziwda (*D.lp.* krziwdy, *Ms.lp.* krziwdze) krzywda

krziwić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* krziwjã, *lp.cz.przesz.r.m.* krziwjũł, *2.os.lp.tr.rozk.* krziw, *im.bier.* krziwjũny) krzywić, zakrzywiać

krziwjyñy (*D.lp.* krziwjyñô) *rzecz. od krziwić*

krziwo 1. krzywo 2. **krziwo jak byk scoł** bardzo krzywo * *Tyn mur postawjyli krziwo jak byk scoł.* * *Tyn strũm krziwo rojšñe.*

krziwojšć (*D.lp.* krziwojšći) krzywizna → *czes.* křivost

krziwy 1. krzywy → *czes.* křivý 2. **krziwy jak byk scoł** bardzo krzywy * *Ta deska je krziwô jak byk scoł.* 3.

krziwy strug ośnik do wygładzania klepek po złożeniu beczi 4. *fraz. mjeć krziwe nogi jak srać žartobliwe zaprzeczenie posiadania czegoś* * *Mũ! Krziwe nogi jak srũ.* * *Ty môs, ale krziwe nogi jak srôs.* 5. *fraz. przis [s kũ] na krziwe pyski* pokłócić się [z kim] * *Przišli my na krziwe pyski.* * *Panôcku, chceće ze Šlũžôkũma przis na krziwe pyski?*

krziz (*D.lp.* krziza) 1. kręgosłup 2. dolna część kręgosłupa * *W krzizu mje boli.* 3. krzyż * *Cõrny krziz, bjoły krziz, jak će kopnã, to ujdrys.* 4. trefl (kolor w kartach) *zob.*

krojć 5. *fraz. krzize mjeć* być odznaczonym (więcej niż raz); być udekorowanym odznaczeniami 6. *fraz. mjeć (s kũ, s cũ) krziz | mjeć (s kũ, s cũ) pajñski krziz* mieć (z kim, z czym) kłopoty, problemy, zmartwienie * *Jô mũ s tobũ pajñski krziz.* * *Üũñi tyz majũ krziz ze tũ swojũ porzũndkũ.*

→ *czes.* křiž

krzize (*tylko lm., D.* krzizũw) kręgosłup * *Cupñĩ še przĩ tũ plewũñćũ, to će ñe banũ krzize boleć.* * *Wũšôk do krzizũw wlejze, jak tũe, to še añi wyprojšći ñe idze.* * *Jak mje przĩ roboće bolalo w krzizach, to'ch še na kwilã cãmpla.*

krzizować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* krzizujã, *lp.cz.przesz.r.m.* krzizowoł) krzyżować * *W dôwnych casach ludzi moc krzizowali.*

krzizować še *zwr. ndk* krzyżować się * *Te duje drũgi še krzizujã w lejše.* * *Po co še mũj cowjeku tak krzizujes grzychũma?*

krzizowañy (*D.lp.* krzizowañô) *rzecz. od krzizować*

krzizowy 1. krzyżowy 2. **Krzizowe Dñi** Dni Krzyżowe (obchodzone w poniedziałek, wtorek i środę przed Wniebowstąpieniem) 3. **krzizowe drũgi** skrzyżowanie *syn. krzizũwka* 4. **krzizowe žely** *bot.* dziurawiec zwyczajny (*łac.* Hypericum perforatum) *syn. jôhanskraut, krew Pana Jezusa, pũnajezusowa krew, pũnbũckowa krew* 5. **krzizowô cesta | krzizowô drũga** droga krzyżowa

krzizök (*D.lp.* krzizöka) 1. jeździec uczestniczący w tradycyjnym objęździe wsi w niedzielę wielkanocną 2. rodzaj

tańca, w którym tancerze trzymają się za ręce na krzyż
zob. kacôk

krzizôki (*tylko lm., D. krzizôkûw*) zwyczaj objeżdżania konno pól w niedzielę wielkanocną (praktykowany w niektórych wsiach na Górnym Śląsku)

krzizûwka (*D.lp. krzizûwki, Ms.lp. krzizûwce*) skrzyżowanie (dróg) *syn. krzizowe drûgi*

krzizycek (*D.lp. krzizycka*) *zdr. od krziz*

krzizyk (*D.lp. krzizyka*) krzyżyk

krzos (*D.lp. krzosa, Ms.lp. krzojse*) ocios

krzôcek (*D.lp. krzôcka*) *zdr. od krzôk; krzaczek * Taki krzôcek ůostrângûw tâ rojśnie.*

krzôcysko (*D.lp. krzôcyska*) *zgr. od krzôk*

krzôk (*D.lp. krzôka*) 1. krzak, krzew *zob. brzost, kjerz* 2. ktoś, kto pochodzi spoza Śląska, ale osiedlił się tutaj na stałe

krzôkowy krzaczasty

krzôrz (*D.lp. krzôrza*) 1. ktoś, kto uprawia różne krzewy 2. sprzedawca krzewów i drzewek

krzôtek (*D.lp. krzôtka*) 1. domowy duszek 2. *fraz. (kûmu) krzôtek srô, (u kogo) krzôtek srô* (komu) się powodzi * *Ludże padali, ze u nich krzôtek srô. * Jake to ůûni majÿ darzyńy, jak ůûniÿ zawdy krzôtek sro.*

krztuła (*D.lp. krztuły, Ms.lp. krztule*) stuła → *niem.* Stola

krztûn (*D.lp. krztûna, Ms.lp. krztûne*) krtań *zob. hyrdek, hydrûn, krztûn*

krzûn (*D.lp. krzûnu, Ms.lp. krzûne*) chrzan → *czes. křen*

krzûnek *zdr. od krzûn* 1. (*D.lp. krzûnka*) mały chrzan; mały korzeń chrzanu 2. (*D.lp. krzûnku*) chrzan (jako dodatek do potraw) * *Wejż še dżebko krzûnku do jajca.*

krzûnowy chrzanowy * *krzûnowô zôza* (sos chrzanowy) → *czes. křenový*

krzûncek (*D.lp. krzûncka*) chrząkający człowiek

krzûncki (*tylko lm., D. krzûnckûw*) polip, polipy (narośl, guz na błonach śluzowych) * *Ůûn mô krzûncki w nojše.*

krzûnkac (*D.lp. krzûnkaca*) chrząkający człowiek

krzûnkać *ndk (1.os.lp.cz.ter. krzûnkÿ, lp.cz.przesz.r.m. krzûnkoł)* chrząkać * *Ůod rana krzûnkÿ.*

krzûnkała (*D.lp. krzûnkały, Ms.lp. krzûnkale*) chrząkający człowiek

krzûnkańy (*D.lp. krzûnkańô*) *rzecz. od krzûnkać*

krzûnknûńć *dk (1.os.lp.cz.przysz. krzûnknâ; lp.cz.przesz.: r.m. krzûnknûn, r.ż. krzûnkła)* chrząknąć

krzûnkńyńcy (*D.lp. krzûnkńyńcô*) *rzecz. od krzûnknûńć*

krzÿstek (*D.lp. krzÿstka*) derkacz, derkacz zwyczajny (gatunek ptaków, *łac.* *Crex crex*)

krzÿstka (*D.lp. krzÿstki, Ms.lp. krzÿstce*) 1. chrząstka, tkanka chrzęstna * *Krzÿstka s tego kojżego mjÿsa ůostała mu w garle.* 2. *bot.* skrzyp polny (*łac.* *Equisetum arvense*) * *Krzÿskÿ še idże pozgać.*

krzwawy krwawy

krzwisko (*D.lp. krzwiska*) *zgr. od krew*

krzyjść *ndk (1.os.lp.cz.ter. krzysã, lp.cz.przesz.r.m. krzyjsÿł)* cucić

krzysyńy (*D.lp. krzysyńô*) *rzecz. od krzyjść*

krzym *chem.* krzem → *czes. křemík*

krzymjynny krzemienisty → *czes. křemennÿ*

krzymjyn (*D.lp. krzymjynia*) krzemień *syn. ůogńisty kamjyn* → *czes. křemen*

krzymjynek (*D.lp. krzymjynka*) *zdr. od krzymjyn*

krzymowy krzemowy → *czes. křemíkový*

krzymyk (*D.lp. krzymyka*) *zdr. od krzymjyn*

krzynka trochę

krzÿjść *ndk (1.os.lp.cz.ter. krzÿsã, lp.cz.przesz.r.m. krzÿjsÿł.)* cucić * *Ůûni go krzÿsÿ. syn. krzejść*

krzÿsta (*D.lp. krzÿsty, Ms.lp. krzÿjsce*) chrząstka, tkanka chrzęstna

krzÿstek (*D.lp. krzÿstka*) grdyka

krzÿstny *przym. od krzÿsta; chrzęstny*

krzÿsyńy *rzecz. od krzÿjść; cucenie*

kscyńy (*D.lp. kscyńô*) *rzecz. od kścić*

ksiksać *ndk (1.os.lp.cz.ter. ksiksÿ, lp.cz.przesz.r.m. ksiksoł)* wymawiać 'rz' ('r' frykatywne) jako z lub s * *Nowowôsÿny ksiksajÿ, bo gôdajÿ: „Pseskocÿła zaba bez ksipop i połûmata se ksiz”.*

ksiksańy (*D.lp. ksiksańô*) *rzecz. od ksiksać*

ksiksôk (*D.lp. ksiksôka*) 1. ktoś, kto wymawia 'rz' ('r' frykatywne) jako 'z' lub 's' 2. przydomek mieszkańca Polskiej Nowej Wsi (gmina Komprachcice)

ksiksûnka (*D.lp. ksiksûnki, Ms.lp. ksiksûnce*) *r.żeń. od ksiksôk * Ksiksûnki to sÿ sumne zûnki.*

ksule (*tylko lm., D. ksulûw*) baki, bokobrody * *Tyn chop mô duge ksule. syn. baki, bakynborty*

ksûbje wołanie na bydło; przywoływanie bydła

kścić *ndk (1.os.lp.cz.ter. kscã, lp.cz.przesz.r.m. kscÿł)* chrzcić

kścuk (*D.lp. kścuka*) kciuk *zob. kćuk, palec, śćuk*

kšÿndz (*D.lp. kšÿndza; C.lp. kšÿndzowi; M.lm. kšÿndzô, kšÿndze; D.lm. kšÿndzûw*) 1. książdz * *Kšÿndzô agityrowali, coby wejlować za Polskÿ. * Idã do kšÿndza. * Ty jś je takô gupjô, jak te kšÿndze.* 2. **kšÿndz-samica** *żart. zakonnica* 3. *fraz. kšÿndz (co zrobjÿł) żartobliwe powiedzenie używane w sytuacji gdy nie wiadomo, kto coś zrobił * — Fto te jabko wez? — Jô ni. — A fto? Kšÿndz?*

kšÿnga (*D.lp. kšÿngi, Ms.lp. kšÿndze*) 1. księga * *W zôdnej kšÿndze nie idże smjejsćić tego, jak še moja dżoůcha umjy pjejsćić.* 2. **msalnô kšÿnga** mszał

kšÿngôrz (*D.lp. kšÿngôrza*) księgarz

kšÿzã (*D.lp. kšÿzÿńca*) książę *syn. fyśt, hercôg, princ*

kšÿzeczka (*D.lp. kšÿzeczki, Ms.lp. kšÿzeczce*) *zdr. od kšÿzka; książeczka*

kšÿzka (*D.lp. kšÿzki, Ms.lp. kšÿzce*) 1. książka 2. **fest kšÿzka | rubô kšÿzka** księga 3. **kojśćelne kšÿzki | kšÿzka do rzykańô** modlitewnik

kšÿzkowy książkowy

kšÿndzowy 1. *przym. od kšÿndz* 2. **kšÿndzowa w użyciu rzeczownikowym:** córka księdza, pastora 3. **kšÿndzowy habit** sutanna *syn. lewerynda, rewerynda*

kšÿndzûw (*r.ż. kšÿndzowa, lm. kšÿndzowe*) *przym. dzierz. od kšÿndz * Kšÿndzowa matka wcora umarta. * To sÿ kšÿndzowe pińÿndze.*

kšÿndzûwka (*D.lp. kšÿndzûwki, Ms.lp. kšÿndzûwce*) 1. kobieta sprawująca posługę kapłańską 2. żona pastora

kšÿnga (*D.lp. kšÿngi, Ms.lp. kšÿndze*) 1. księga 2. **msalnô kšÿnga** mszał

kšÿngarńa (*D.lp. kšÿngarńe*) księgania

kšÿngarski księgarski

kšÿngi (*tylko lm., D. kšÿngûw*) *anat.* księgi (trzeci po żwaczu i czepcu przedżoładek przeżuwaczy położony na

prawo od żwacza i ku tyłowi od czepca, połączone z czepcem i trawieńcem)

kšyngôrz (*D.lp.* kšyngôrza) księgarz

kšystwo (*D.lp.* kšystwa) księstwo

kšyżarczyk (*D.lp.* kšyżarczyka) wikary *syn.* **kapelûn**, **kapelûnek**

kšyżnô (*D.lp.* kšyżny) księżna

kšyżôsek (*D.lp.* kšyżôska) *zdr. od kšyndz* * *S tŷ trupjŷ gowŷ postła na farã do swojygo kšyżôska.*

kšyży księży; należący do księdza * *To bŷł pjyrwej kšyży las.*

kšyżyk (*D.lp.* kšyżyka) *zdr. od kšyndz*

ktańy (*D.lp.* ktańô) rzecz. *od kćec*

ku 1. *wskazuje miejsce, do którego ktoś lub coś się zbliża, prowadzi* do, w stronę, w kierunku; **ku** (**kûmu**, **cymu**) do (kogo, czego), w (czyją) stronę, w stronę (kogo, czego), w (czym) kierunku, w kierunku (kogo, czego); **az ku** (**cymu**) | **aze ku** (**cymu**) aż do (czego) * *Jô sła ku ćebje.* (Szłam w twoją stronę. / Szłam ku tobie.) * *Jak przijechot ku kŷjncu, to na mje zawołoł.* * *Pŷdz ku mje.* * *Jutro ŷobšecymy tyn kŷsek zyta ku rzyce.* * *Űŷn lećot ku krzizu.* * *Muter ku pjecu drzewo nojšyli.* * *Ku Wrôctawju jechot.* * *Ku Űochodzŷ jechot.* * *Przisot ku chatpje.* * *Wsyjscy štyrze powyjydzali do roboty ku Wrôctawju.* 2. *wskazuje moment w czasie, zbliżanie się jakiejś pory* * *Idže ku žimje.* * *Mô še ku wjecorowi.* 3. dla * *Jô to robjã yno ku twojymu zdrowju.* (Robię to tylko dla twojego zdrowia.) 4. przy, obok * *Koliki wbiŷo še ku lelujŷ.* 5. **ku tymu** do tego; na dodatek * *Bŷło nôs ku tymu wjŷncŷ.* * *Bŷła tukej perfeknô przilezytojšć ku tymu, coby še tŷno naćkać za wsyjske case.* * *Hyc jak sto pjerŷnŷw, ku tymu wilgtojšć w lŷfće ŷe do ždzerzyŷ.* 6. fraz. **mjeć še** (**ku cymu**) zbierać się (dokąd) * *Mjyj še ku dŷmje.* 7. **ŷod ... ku** od ... do * *Űod pjŷnty ku gowje colštokŷ zmjerzŷł.*

Kuba (*D.lp.* Kuby) Kuba

kubajŷski kubaŷski

Kubanka (*D.lp.* Kubanki, *Ms.lp.* Kubance) Kubanka

kubatura (*D.lp.* kubatury, *Ms.lp.* kubaturze) kubatura

kubicek (*D.lp.* kubicka) *zdr. od kubik*

kubicny sześcienny, kubiczny * *Kubicny mejter, kubicny kilomejter.*

kubik (*D.lp.* kubika) 1. metr sześcienny 2. rozporek * *Zapŷni še kubik.* *zob.* **bŷntek**, **prziporek**

kubikmejter (*D.lp.* kubikmejtra, *Ms.lp.* kubikmejtrze) metr sześcienny → *niem.* Kubikmeter

kubikowy sześcienny, kubiczny

kubizmus (*D.lp.* kubizmu, *Ms.lp.* kubizmuše) kubizm

kubôsek (*D.lp.* kubôska) ktoś strachliwy, lękliwy, bojaźliwy; tchôrz * *Űŷn je taki kubôsek.* *syn.* **bojŷncek**, **bzi-strach**

kucac (*D.lp.* kucaca) ktoś, kto często kaszle

kucacka (*D.lp.* kucacki, *Ms.lp.* kucacce) 1. kaszel 2. kobieta, która często kaszle

kucać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kucŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* kucôł) kaszleć * *Kucô, bo še poŷŷmbjŷł.* * *Kucôće choby tuberôk.* *zob.* **chaceć**, **charlać**

kucańy (*D.lp.* kucanô) rzecz. *od kucańy*; kaszel * *Tyn zy-rŷp je na kucańy.*

kuchara (*D.lp.* kuchary, *Ms.lp.* kucharze) *zgr. od kucharka*

kucharcycka (*D.lp.* kucharecycki, *Ms.lp.* kucharecyce) żona pomocnika w kuchni, kuchcika * *Kucharcycka przedôwała na tôrgu.*

kucharczyk (*D.lp.* kucharczyka) pomocnik w kuchni; kuchcik

kucharecka (*D.lp.* kucharecki, *Ms.lp.* kucharecce) *zdr. od kucharka*

kucharka (*D.lp.* kucharki, *Ms.lp.* kucharce) kucharka

kucharski kucharski

kucharyjô (*D.lp.* kucharyje) kucharka * *Je zejš dobrŷ kucharyjŷ.*

kucharzi *przym. dzierz. od kuchôrz*

kucharzić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kucharzã, *lp.cz.przesz.r.m.* kucharzŷł) przygotowywać potrawy; gotować; pichćić

kucharzik (*D.lp.* kucharzika) pomocnik w kuchni; kuchcik * *Taki kucharzik je dojš pŷmocny.*

kucharzyŷy (*D.lp.* kucharzyŷô) rzecz. *od kucharzić*

kuchćik (*D.lp.* kuchćika) 1. pomocnik w kuchni; kuchcik * *Taki kuchćik moc pŷmoze.* 2. *žart.* ktoś lubiący gotować 3. ktoś, kto zagłada do garnków

kuchmaŷiç *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kuchmaŷã, *lp.cz.przesz.r.m.* kuchmaŷŷł) przygotowywać potrawy; gotować; pichćić * *Jô myjšłata, iže baje žimnô blacha, a ći sã kuchmaŷŷ jak co starego.*

kuchmaŷyŷy (*D.lp.* kuchmaŷyŷô) rzecz. *od kuchmaŷiç*

kuchŷa (*D.lp.* kuchŷe) kuchnia * *Moja kuchŷa je mojŷ ŷwjatŷ.*

kuchôrz (*D.lp.* kucharza) kucharz

kuchynka (*D.lp.* kuchynki, *Ms.lp.* kuchynce) *zdr. od kuchŷa*; mała kuchnia

kuchynny kuchenny

kucka (*D.lp.* kucki, *Ms.lp.* kucce) areoszt

kuckać (*1.os.lp.cz.ter.* kuckŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* kuckôł) kaszleć

kuckańy (*D.lp.* kuckanô) rzecz. *od kuckać*

Kucki (*tylko lm., D.* Kuckŷw) *w judaizmie:* Sukkot, Świąto Szałasów, Świąto Namiotów, Kuczki * *Kucki ŷodprawjô Zyd.*

kucki (*tylko lm., D.* kuckŷw) modły, rytuały religijne (niechrześcijaŷskie, zwykle ŷydowskie) * *To sŷ ŷydowske kucki.* * *Co ty za kucki ŷodprawjôs?*

kucnŷiç *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* kucnã, *lp.cz.przesz.: r.m.* kucnŷ, *r.ž.* kucła) kaszlnać, zakaszleć

kucŷyŷy (*D.lp.* kucŷyŷô) rzecz. *od kucnŷiç* * *Štysoł zech kucŷyŷy — ftojš mušoł być dryny skludzŷny.*

kucôk (*D.lp.* kucôka) ktoś, kto często kaszle

kucôrz (*D.lp.* kucôrza) ktoś, kto często kaszle

kuć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kujã, *lp.cz.przesz.: r.m.* kŷ, *r.ž.* kuła) 1. kuć * *Kuj šekjyrã.* * *Űŷn kŷ podkŷwy,.* 2. boleć, kłuć

kućer (*D.lp.* kućera, *Ms.lp.* kućerze) woźnica *syn.* **fŷrmŷn** → *niem.* Kutscher

kućera (*D.lp.* kućery, *Ms.lp.* kućerze) woźnica *syn.* **fŷrmŷn** → *niem.* Kutscher

kućerować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kućerujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kućerowoł) powozić, jeździć zaprzęgiem konnym; zarobkować zaprzęgiem konnym; wozić furmankã *syn.* **fŷrmaŷiç**, **fŷrmanować**

kućerowańy (*D.lp.* kućerowańô) *rzecz. od kućerować*
kućy (*D.lp.* kućô) *rzecz. od kuć*; kucie
kudliska (*tylko lm., D.* kudliskûw) *zgr. od kudły* * *Take duge môs te kudliska, kjedy pŭjdzes do frizera.*
kudła (*D.lp.* kudły, *Ms.lp.* kudle) *pejor.* ktoś z rozczochranymi włosami * *Ty kudłło, dze zejś to zajś bŭł?*
kudłać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kudłŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* kudłôł) 1. czochrać 2. *żart. o tepej kosie:* strzępić, przewracać trawę * *Kosa nie śekła, yno kudłata.*
kudłańy (*D.lp.* kudłańô) *rzecz. od kudłać*
kudłaty 1. *o ludziach, zwierzętach:* mocno owłosiony, kudłaty, kosmaty, włochaty * *Taki kudłaty pjes sã przisoł.* 2. *o człowieku:* rozczochrany, nieuczestany * *Ūna cały dzyń je takô kudłatô choby śe nie cesata.*
kudłocha (*D.lp.* kudłochy, *Ms.lp.* kudłose) *bot.* skrzyp (polny, leśny)
kudłôc (*D.lp.* kudłôca) ktoś mający długie, rozczochrane, zaniedbane włosy * *Ūostrzig by śe choć na wesely tyn kudłôc.* * *To je taki kudłôc s tej dzoŭchy.*
kudłôcka (*D.lp.* kudłôcki, *Ms.lp.* kudłôcce) *bot.* skrzyp (polny, leśny) * *Kudłôcka je škodliwô dlô bydła.*
kudłôwa (*D.lp.* kudłôwy) *bot.* skrzyp polny (*łac.* *Equisetum arvense*)
kudłôwka (*D.lp.* kudłôwki, *Ms.lp.* kudłôwce) *zdr. od kudłôwa* * *W kartôflach rojśnie kudłôwka.*
kudoł (*D.lp.* kudła, *Ms.lp.* kudle) 1. włos (człowieka, zwierzęcia) 2. *fraz. ańi kudła* ani śladu * *Ańi kudła pŭ nŭj nie ũostało.*
kudołek (*D.lp.* kudołka) *zdr. od kudoł*; włoszek
kudłôc (*D.lp.* kudłôca) ktoś nieuczestany, rozczochrany
kudły (*tylko lm., D.* kudłŭw) 1. włosy * *Jak ěe chycã, to ěi te wszystkie kudły wyskubjã.* * *Ty'js je wert tela, co pŭ fŭnta kudłŭw.* * *Kudły mu stanŭny jak naće s kartôfli.* 2. szczecina, sierść * *Glokŭ śe skrabje kudły ũod ũwińe.* *zob. borsta, skućina, skuty* 3. *fraz. gupi jak fŭnt kudłŭw* głupi jak but *syn. gupi jak cep, gupi jak fŭnt presŭwy, gupi jak fŭnt ũod zygara, gupi jak mjech śana, gupi jak pŭfŭntek masła, gupi jak snop sŭmy, gupi jak studôła, gupi jak tabaka* 4. *mjeć kudły choby pjerŭn w rabarber trzas | mjeć kudły choby pjerŭn w śnitloch trzas | mjeć kudły choby pyrz | mjeć kudły jak pyrz* być mocno rozczochranym, nieuczestanym, niedbale uczestanym * *Ty môs kudły choby pjerŭn w śnitloch trzas.*
kufa (*D.lp.* kufy) 1. *zgr. od kufka* 2. kufel * *Wyśtepoł wje-rzã ũojzym kufŭw piwska.* *zob. krygel, zajdel* → *niem.* Kuffe
kufka (*D.lp.* kufki, *Ms.lp.* kufce) 1. szklanka 2. mały kufel
kufowy kufłowy
kuglager (*D.lp.* kuglagra, *Ms.lp.* kuglgrze) *tech.* łożysko kulkowe * *Jak zejś ze ślojdry chćoł mjeć dobrego cyla, to noułepse kizłôki ze krzipopa nŭ mŭgły śe rownać ze kulkŭma ze kuglagra.* *zob. łożysko,* → *niem.* Kugellager
kuglager (*D.lp.* kuglagerka) *zdr. od kuglager*
kuglagrowy *tech. przym. od kuglager*; łożyskowy
kujśńyrski *przym. od kujśńyrz*; kuśnierski
kujśńyrstwo (*D.lp.* kujśńyrstwa) rzemiosło kuśnierza; kuśnierstwo
kujśńyrz (*D.lp.* kujśńyrza) kuśnierz *syn. kozusńik,* → *niem.* Kürschner

kujźna (*D.lp.* kujźnie) kuźnia * *Idã do kujźne.*
kujźnica (*D.lp.* kujźnice)
kujźnicka (*D.lp.* kujźnicki, *Ms.lp.* kujźnicce) *zdr. od kujźnica*; mała kuźnia
kujźnik (*D.lp.* kujźnika) 1. właściciel kuźni 2. *daw.* pracownik huty
kuk 1. *wykrz. od kukŭńć* * *Ūotwarta ũokno i kuk na drŭgã.* 2. *wykrz. dŭw. gŭos kukŭtki*
kuka (*D.lp.* kuki, *Ms.lp.* kuce) *dziec.* kluska * *Kuki papej, a nŭy mlymlo tutej.*
kukać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kukŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* kukoł) 1. spoglądać, zerkać, zaglądać, spojrzeć * *Jyno kukej na zygôr, coby'js za nieskoro nie przisoł na banã.* *zob. blikać, pożyrać,* → *niem.* gucken 2. *o kukŭtce:* kukać * *Kukôwecka kukô, goŭmbecek burgô, ũoba na jednej ũołse.*
kukać śe *zur. ndk* chować się * *Dŭěi śe kukaty do kŭntŭw.*
kukańy (*D.lp.* kukańô) *rzecz. od kukać*
kukjoŭcka (*D.lp.* kukjoŭcki, *Ms.lp.* kukjoŭcce) *zdr. od kukjoŭka*
kukjoŭka (*D.lp.* kukjoŭki, *Ms.lp.* kukjoŭce) mały chlebek lub bułka z resztek ciasta * *Kukjoŭka to je mały chle-bik.* * *Kozde dŭěo dostało, jak my w nasŭj wjelôku chlyb pjecli, jednã kukjoŭkã. A nierôz na ũimã nŭj śliwkã do pokstrzodka kukjoŭki dali.* * *Podwjecha śe jescy kukjoŭki pjece, to bãndŭe dobrze na ũwjeće. Jak juz kukjoŭkŭw nie bãndŭe, to bãndŭe ũle na ũwjeće.* *zob. chlebjŭntko, kuklica*
kuklica (*D.lp.* kuklice) mały chlebek lub bułka z resztek ciasta * *Kuklice śe dŭěĭ pjece.* *zob. chlebjŭntko, kukjoŭka*
kuklicka (*D.lp.* kuklicki, *Ms.lp.* kuklicce) *zdr. od kuklica*
kuklôcek (*D.lp.* kuklôcka) *zdr. od kuklôk*
kuklôk (*D.lp.* kuklôka) judasz, wizjer (w drzwiach) → *niem.* Guckloch
kukŭńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* kukŭnã, *lp.cz.przesz.: r.m.* kukŭn, *r.ż.* kukła) spojrzeć, zerknąć, zajrzeć, zaglądnąć * *Kukŭńće no!* * *Kukŭń, śe juz tã padze.* *zob. bliknŭńć, pojzdrzeć, wejzdrzeć*
kukŭńćy (*D.lp.* kukŭńćô) *rzecz. od kukŭńć*; spojrze-nie, zerknięcie, zajrzenie, zaglądnienie
kukoł (*D.lp.* kukoła, *Ms.lp.* kukole) naklejka oznaczająca zajęcie przedmiotu przez komornika; naklejka komornika * *Wsãndŭe mjoł przilepjŭne kukoły.*
kukôwa (*D.lp.* kukôwy) *zgr. od kukôwka*
kukôwcy kukulczy; **kukôwce** jajco kukulcze gniazdo
kukôwecka (*D.lp.* kukôwecki, *Ms.lp.* kukôwecce) *zdr. od kukôwka*
kukôwka (*D.lp.* kukôwki, *Ms.lp.* kukôwce) 1. kukulka (gatunek ptaków; *łac.* *Cuculus canorus*) * *Kukôwka juz przestała kukać* → *niem.* Kuckuck 2. *bot.* kukulka szerokolistna (*łac.* *Dactylorhiza majalis*) 3. **brŭnôtnô kukôwka** czernidłak kołpakowaty (gatunek grzybów; *łac.* *Coprinus comatus*) *syn. psô bedka*
kuku *wykrz.* 1. *naśladowanie gŭosu kukŭtki.* * *Kukôwka robi: kuku, kuku.* 2. *zrobić kuku* *dziec.* schować się 3. **a kuku** *dziec.* *wyrażenie ũywane w zabawie z małym dzieckiem:* (a) *w poŭtãczeniu z zakrywaniem i odkrywaniem twarzy* * *A kuku!* (b) *w poŭtãczeniu z chowaniem się za jakiś mebel, drzwi itp.*

kukuk I. rzecz. (D.lp. kukuka) żart. daw. pruski orzeł II. wykrz. 1. **głos kukulki** 2. **a kukuk** *dziec. wyrażenie używane w zabawie z małym dzieckiem: (a) w połączeniu z zakrywaniem i odkrywaniem twarzy * A kukuk! (b) w połączeniu z chowaniem się za jakiś mebel, drzwi itp.*

kukuljntko (D.lp. kukuljntka, C.lp. kukuljntkowi) *pieszcz. małe dziecko; niemowlak * S pocjntku ñe bãñdżes mjała gizda, yno małe kukuljntko w lacliku i z nuplji.*

kukurica (D.lp. kukurice) bot. kukurydza (łac. Zea mays) *syn. cikurañja, kukurzica, majs, turka*

kukuricka (D.lp. kukuricki, Ms.lp. kukuricce) *zdr. od kukurica*

kukuricowy kukurydziany

kukuriki wykrz. *dżw. głos koguta; kukuryku → niem. Kikeriki*

kukurzica (D.lp. kukurzice) bot. kukurydza (łac. Zea mays) * *Zbjyrali my kukurzicã do mjecha. syn. cikurañja, kukurica, majs, turka*

kukurzicka (D.lp. kukurzicki, Ms.lp. kukurzicce) *zdr. od kukurzica*

kukurziczny kukurydziany

kul (D.lp. kula) brukiew *syn. kłak, kuloch, kulocha, kwak*

kula (D.lp. kule) 1. kula 2. **kule** ciężarki przy zegarze wahadłowym 3. **złotô kula** złota kula (zabawa dziecięca, w której jeden z uczestników zgaduje, kto otrzymał drobny przedmiot, np. kamyk, nazywany „złotą kulą”); **na złotj kulã grać** brać udział w zabawie o nazwie **złotô kula**

kulać ndk (1.os.lp.cz.ter. kulj, lp.cz.przesz.r.m. kuloł) 1. wałkować * *Tera musã nudle kulać.* 2. toczyć (np. po ziemi), turlać * *Jô go widżoł beckã kulać. * Űobalyli halba i kulali bal.* 3. toczyć w rękach, formować w rękach (coś okrągłego, np. kulki z ciasta, kluski) * *Kulej te kluzki, a ñe chebtej. * Prawje kluzki zech kulała, jak űññ wloz. * Żle mi se te kluzki kulô, bo juz často je żimne. * Kulało se klopse.* 4. rzucać (kostką do gry) * *Kulej, tera’js ty je dran! * Na co cekôs? Kulej!* 5. **kulać w kejpgle** grać w kręgle * *Kozdij ñedżelã kulali w kejpgle.* 6. **kojy kulać** bawić się kółkiem tocząc je 7. **kulać snejmana** lepić bałwana → schles. kullen

kulać se *zwr. ndk* 1. toczyć się, turlać się * *Bal kulot se po drudze.* 2. tarzać się *zob. cõrać se* 3. powodzić się, wieść się; **jakojs se kulô** jakoś leci * *Cuz u nõs? Nã jakojs se kulô. * U nõs w Symñicach na Wilijj musi być kãmpot s trzejśñuw, zebj cały rok se jakojs kulało. * Jako ci se to kulô?* 4. **o gospodarstwie, firmie:** działać, funkcjonować * *Dostała’ch z dũmu pismo, ize gospodarka se kulô. * Fyrma jakojs se kulô.* 5. **o cieście:** być w trakcie wałkowania, ugniatania * *Musiće jescy noumañi godzinã pocekać, bo te často dopjyro se kulô.* 6. żart. uprawiać seks * *Ana, pũdżymy se kulać do šana. zob. dżaćać, fõtać se, poćiskać, űñnacyć se*

kuladło (D.lp. kuladła, Ms.lp. kuladle) wałek do ciasta *syn. kulôk, nudelkula*

kuladołko (D.lp. kuladołka) *zdr. od kuladło*

kulañy (D.lp. kulañô) rzecz. *od kulać* 1. *kulin.* toczenie (np. klusek, kulek z ciasta) 2. **kulañy felgi** zabawa polegająca na toczeniu po ziemi felgi rowerowej za pomocą

patyka, pręta itp. trzymanego w ręce 3. **kulañy jajec do ducki** zabawa chłopięca urządzana w Poniedziałek Wielkanocny polegająca na toczeniu jajek (czasem staczaniu z górki lub jakiegoś podwyższenia) w celu trafienia nimi do dołka *zob. ducka*

kulasty okrągły, kulisty

kulatojść (D.lp. kulatojści) kulistość

kulaty okrągły, kulisty; **kulaty pjerũn** piorun kulisty → *czes. kulatý*

kulawić ndk (1.os.lp.cz.ter. kulawjã, lp.cz.przesz.r.m. kulawjũł, 2.os.lp.tr.rozk. kulów) utykać na nogę; kuleć * *Űññ kulawi na jednã nogã. * Jô kulawjã na tã nogã juz pũ roku.*

kulawjec (D.lp. kulawca) *pejor.* ktoś kulawy, utykający na nogę

kulawjynj (D.lp. kulawjynjô) rzecz. *od kulawić*

kulawy kulawy; **kulawy űod nõrodu** kulawy od urodzenia * *Űñna je kulawô. * Tyn jego starzik je kulawy űod wojny.*

kule wykrz. 1. **łagodne przekleñstwo** * *Kule, Francek, cekej no, idã se po koto i jadã s tobj.* 2. **kule bele | kule felek | űo kule | űo kule bele łagodne przekleñstwo**

kulecka (D.lp. kulecki, Ms.lp. kulecce) *zdr. od kula; kuleczka * W dũma űostawjyli yno kuleckã masła, takj jak knôł srogj.*

kuleć ndk (1.os.lp.cz.ter. kulejã, lp.cz.przesz.: r.m. kuloł, r.ż. kulała; 2.os.lp.tr.rozk. kulyj) kuleć * *Űñna kulała na jednã nogã.*

kuli *przyim.* 1. z powodu (kogoś lub czegoś); przez (kogoś lub coś); ze względu na (kogoś lub coś); z uwagi na (kogoś lub coś) * *Kuli mje ñy musiće hajcować.* 2. **kuli cego w pytaniach:** z jakiego powodu; po co; ze względu na co; z uwagi na co * *Kuli cego dżejśjntowy cug dżišej ñe jechoł?* 3. **kuli kogo w pytaniach:** z czyjego powodu; przez kogo 4. **kuli tego** dlatego; z tego powodu; przez to *zob. fuli, kiś, kwõli, skiś, skuli → czes. kvũli*

kulicek (D.lp. kulicka) *zdr. od kulik; długopisik*

kulicka (D.lp. kulicki, Ms.lp. kulicce) 1. kuleczka * *Cerwjyni se w kulickach gũg a dżiwjô rãza.* 2. paciorek różańca

kulifant (D.lp. kulifanta, Ms.lp. kulifañce) przynęta

kulifũn (D.lp. kulifũna, Ms.lp. kulifũñe) manierka *syn. feldflaska, feldflaša, mañyrka*

kulifũnek (D.lp. kulifũnka) *zdr. od kulifũn*

kulik (D.lp. kulika) długopis *zob. filôk, → niem. Kugelschreiber*

kulimynta (tylko lm., D. kulimyntũw) grochy (deseñ w kształcie dużych kropek)

kulinka (D.lp. kulinki, Ms.lp. kulince) kulka, kuleczka

kulka (D.lp. kulki, Ms.lp. kulce) 1. kulka 2. bombka na choinkę *zob. glaskugła, baña na kryzbaũm* 3. kłębek (np. nici, wełny) * *Kot se grô kulkj wotny.* 4. mały pocisk (np. z pistoletu, karabinu) 5. *fraz. choby kulka s flynty | jak kulka s flynty* bardzo szybko * *Wyskocũł ze chatpy jak kulka s flynty. * Te psy lõtaly choby kulki s flynty.*

kulkać ndk (1.os.lp.cz.ter. kulkj, lp.cz.przesz.r.m. kulkoł) *zdr. od kulać*

kulkañy (D.lp. kulkañô) rzecz. *od kulkać*

kulkaty o tkaninie, częściach ubrania mający deseń w groszki

kulki (tylko *lm.*, *D.* kulków) karo, dzwonek (kolor w kartach) *zob.* **śel**

kulkować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kulkujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kulkowoł) obrzucać śnieżkami; rzucać (w kogo) śnieżkami → *czes.* koulovat

kulkować się *zwr.* *ndk* bawić się w śnieżki; rzucać w siebie nawzajem śnieżkami; obrzucać się śnieżkami → *czes.* koulovat se

kulkowańy (*D.lp.* kulkowańó) *rzecz.* od **kulkować**

kulnŭńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* kulnã; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* kulnŭn, *r.ż.* kulŭ) 1. **o czymś okrągłym:** potoczyć, poturlać * *Kulnŭi ku mje tyn bal.* * *Kulnŭi mi sã tyn bal.* 2. rzucić (kostką do gry) * *My nie widźeli, wjela'js ũockŭw wykulnŭn.* *Kulnŭi jescy rŏz.* * *Kulnŭi kŏblŭ.*

kulnŭńćy (*D.lp.* kulnŭńćó) 1. *rzecz.* od **kulnŭńć**; 2. **kulnŭńćy kŏblŭ** rzut kostką (do gry)

kuloch (*D.lp.* kulocha) brukiew *syn.* **kłak, kul, kulocha, kwak**

kulocha (*D.lp.* kulochy, *Ms.lp.* kulose) brukiew *syn.* **kłak, kul, kuloch, kwak**

kuloryba (*D.lp.* kuloryby) kalarepa *syn.* **ôberiba, ũnteriba** → *schles.* Kohlrŭbe

kulorybka (*D.lp.* kulorybki, *Ms.lp.* kulorybce) *zdr.* od **kuloryba**; kalarepka

kulorybowy kalarepowy

kulorybsko (*D.lp.* kulorybska) *zgr.* od **kuloryba**

kuloska (*D.lp.* kuloski, *Ms.lp.* kulosce) *zdr.* od **kulocha**

kulŏcek (*D.lp.* kulŏcka) *zdr.* od **kulŏk**

kulŏk (*D.lp.* kulŏka) 1. okrągły klocek drewna * *Hajcujã w pjecu kulŏkŭma.* * *Hajer po śichće mŭg se wejż do dŭm kulŏk.* 2. wałek do ciasta *zob.* **kuladłŏ, nudelkula** 3. wałek będący częścią magła * *Przŭdźi trza bŭto pokropiće prańny wodŭ, podłŏzyć mańgeltuch, wyprojsiće falty i ũowijać na kulŏku.* *zob.* **nudelkula**

kulŏrz (*D.lp.* kulŏrza) *sport.* miotacz kulã * *Ty'js je mocny chop, ty by'js mŭg być za kulŏrza i na olympjadze kulŭ ćepać.*

kulpa (*D.lp.* kulpy) krzywy, wygięty, zakrzywiony nos

kulpjaty o nosie: krzywy, wygięty, zakrzywiony

kulpŏk (*D.lp.* kulpŏka) *pejor.* ktoś mający krzywy nos

kulśuł (zwykle w *lm.*, *D.lp.* kulśuła, *Ms.lp.* kulśule) but sportowy do gry w piłkę nożną * *W kulśułach to se ũo co lepsj grŏ.*

kultiwatorować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kultiwatorujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kultiwatorowoł) uprawiać (ziemię) kultywatorem; kultywatorować, drapaczować * *Na wjo-snã se kultiwatoruje.* * *Kultiwatoruje se, coby porusyć žymjã, co se ubajćata.* * *Banã kultiwatorowoł pole.* * *Bãńdžymy kultiwatorować kultiwatorŭ žymjã.*

kultiwatorowańy (*D.lp.* kultiwatorowańó) *rzecz.* od **kultiwatorować**; kultywatorowanie, drapaczowanie

kultiwatŭr (*D.lp.* kultiwatŭra, *Ms.lp.* kultiwatŭrze) * *Kultiwatŭr mŏ zãmby wjŭńkse jak brŭna.* * *Kultiwatŭr zastãmpuje dŏwnŭ krymrã.* * *Kultiwatŭr je dlŏ cyscyńŏ pola z pyrzu.* * *Kultiwatŭr to je nŏrżŭńdžy do cyscyńŏ pola z żelŏ.* * *W kultiwatorze idŭ pazury i žymjã rasajŭ.* * *Kultiwatŭr nie ũorze, yno porusŏ žymjã.* * *Mŭ kultiwatŭr na kŭłkach do targańŏ ũoracki.* * *Idã do kŭłka*

ŭobstalować kultiwatŭr. * *Kŭłko mŏ dwa kultiwatŭry.* * *Ńech to kultiwatorŭ skultiwatoruje.* * *Przejedź mi te pole kultiwatorŭ.* * *Gospodŏrż kultiwatorŭ przejechoł mi pole.* * *Robjŭł'ech kultiwatorŭ.* * *Kupjŭł se taki sumny kultiwatŭr.* → *niem.* Kultivator

kultiwatŭrek (*D.lp.* kultiwatŭrka) *zdr.* od **kultiwatŭr**

kultiwować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kultiwujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kultiwowoł) uprawiać, pielęgnować (ziemię)

kultiwowańy (*D.lp.* kultiwowańó) *rzecz.* od **kultiwować**

kultura (*D.lp.* kultury, *Ms.lp.* kulturze) kultura → *niem.* Kultur

kulturalny kulturalny

kululu I. (*rzecz. nieodm.*) *dziec.* kŏłko * — *Co to je: styry kululu, dwa hopsasa, jedyn žimny, jedyn ćepły? — To je lajchynwagyn na styrych kŭłkach. Hopsasa to sŭ kŭńe, žimny to je umrzik, a ćepły — kućer.* **II.** *wykrz. naśladowanie toczenia się, turlania się czegoś* * *Ćepła kojśc na žymjã i zawrŏskła: „Kululu kosteckŭ! Ale'js ty je dobry, Zuscycu!”* * *Kululu i hopsasa do lasa!*

kulyńy (*D.lp.* kulyńŏ) *rzecz.* od **kuleć**

kuna (*D.lp.* kuny, *Ms.lp.* kuńe) kuna

kunka (*D.lp.* kunki, *Ms.lp.* kunce) 1. *zdr.* od **kuna**; mała kuna 2. *daw.* wianek z perłami na głowę panny młodej *zob.* **trzepjotki**

kup (*D.lp.* kupu) kupno, zakup; * *To bŭł dobry kup.* * *Przed kupŭ ũobejzdrziće wsyjsko dobrze.*

kupa (*D.lp.* kupy) 1. stóg, stos, kupa * *Przed chałpŭ mŭmy takŭ srogŭ kupã śńega.* * *Ludže tã sroge kupy pŭńŏkŭw nakopali.* * *Žŏrny se ũodgarnowało na bok na kupã.* * *Przed descŭ se stawŏ seno w kupy.* 2. kopa (duża ilość, dużo, wiele, mnóstwo, sporo) * *Jŏ juz će kupã lŏt nie widźŏł.* * *Usŭta se mantel s kupa kabžuma.* * *To bŭto przed kupa rokŭma.* * *Kupã'js tego nazbjyroł.* * *Kupã śńega nawalŭto.* * *Ći to majŭ kupã pola.* * *Kupã lŏt nazŏd utopjŭta se sã jedna modŏ dżoŭcha.* 3. **być s kupy o częściach garderoby:** należeć do kompletu * *Te pŭńcochy nie sŭ s kupy: jedna je zŭłtŏ, a jedna ćatŏwŏ.* 4. *fraz. do kupy | w kupje* razem; łącznie; wspólnie, ze sobą; **do kupy iś** trzymać się razem, iść razem * *Do kupy bŭto nŏs sedmjuch.* * *Ŭŭnŭi juz nie sŭ do kupy.* * *Jak nići nŭma, to se rŏlada nie chce w kupje trzymać.* * *Jak my sŭ wsyjscy do kupy, to zarŏz se nŏs bolzny trzymjŭ.* * *Juz my sŭ rok w kupje, a jescy my se jak nŏlezy nie widźeli.* * *Do kupy śli do kojścota.* * *My bãńdžymy do kupy śpjywać.* * *To muśato do kupy nŏlezeć.* 5. **dźerzeć się kupy** (a) pozostawać w całości; trzymać się kupy (b) **o wypowiedziach:** stanowić sensowną, logiczną, spójną treściowo całość; trzymać się kupy 6. **kupa casu** (a) dużo czasu; mnóstwo czasu * *Ńy musymy se uwijać, jescy je kupa casu.* (b) długo; bardzo długo * *Na to wysŭtko muśŏł zech jescy kupã casu pocekać.* * *Robi sã juz kupã casu.* 7. **kupã w połączeniach z przysłówkami i przymiotnikami w stopniu wyższym:** znacznie, o wiele, **np.** **kupã nieskorzi** znacznie później, **kupã wyży** znacznie wyżej, **kupã lepsy** znacznie lepszy 8. **na kupje** jeden na drugim (razem, wspólnie, w jednym miejscu) * *Ńe chcemy mjyskać wsyjscy na kupje.* * *Sã je takŏ ćasnŏta, tela ludži na kupje mjyskŏ.* * *Wysŭtko na kupje lezałŏ.* 9. **kupŭma** grupami, w grupach * *Śli całymi kupŭma.* 10. *fraz. ņy mjeć wsyjskich w kupje | ņy mjeć*

wszystkich w kupje mieć coś nie tak z głową; być niespełna rozumu; zachowywać się dziwnie; nie mieć piątej klepki *syn. ny mječ wsyjskich w dûma, ny mječ wszystkich w dûma* 11. **po całych kupach** masowo; w dużych ilościach; w dużej liczbie * *Na wojńe wojocy ginŭj po całych kupach.* * *Po całych kupach przisty.* 12. **prziś do kupy** (a) zamieszkać razem, pogodzić się (po rozstaniu) * *Ŭŭni byli powadzŭni, ale zajś przišli do kupy.* (b) dojść do siebie * *Dopjyro ũo dwanoŭstej my stanŭni i jescy my nie przišli do kupy po Zilwestrze.* 13. **trzimać še kupy** * *Posypka: mŭnki še usuje, cukru, skŭrziice, a potŭj na ũostatku še leje tela masła, co še kupy trzymje.* 14. **ŭozyjńš še s kupy o zgromadzeniu, grupie:** rozejść się * *Bo by my še ŭozejŭšli s kupy.* 15. **w kupach** w grupach, grupowo * *Stŭwali w kupach do zdjŭńcŭw.* 16. **w kupã o składnikach mieszanych ze sobã:** razem * *Zmjysŭ še wszystko w kupã i syr je gotowy.* 17. **w kupje** grupowo, grupie, razem * *Do wody sło še zawdy w kupje.* * *W kupje chodzŭj na procesyji.* * *W kupje ŭokrŭdali ludŭi.* 18. **za kupŭj** jeden po drugim, kolejno, pod rząd * *Ŭŭn mjoł za kupŭj autŭj dwa ŭmfale.*

kupacyc *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kupacã, lp.cz.przesz.r.m. kupacŭł) 1. kojarzyć (małżeństwa, kogoś z kimś) 2. łączyć

kupacyńy (D.lp. kupacyńŭ) *rzecz. od kupacyc*

kupcowŭ (D.lp. kupcowej) 1. kobieta zajmująca się handlem; właścicielka sklepu 2. żona kupca

kupcyk (D.lp. kupcyka) 1. sprzedawca, ekspedient (w sklepie) 2. uczeń, praktykant w sklepie

kupecka (D.lp. kupecki, Ms.lp. kupecce) *zdr. od kupka*

kupej (D.lp. kupeju) przedział (w pociągu); **šafnerski kujej** przedział konduktorski *syn. kopej,* → *fr. Coupé*

kupelka (D.lp. kupelki, Ms.lp. kupelce) *zdr. od kupka*

kuperikla (D.lp. kuperikle) 1. spłonka *zob. koperka, kuperytla* 2. zapalnik (przy pocisku)

kuperytla (D.lp. kuperytle) spłonka *zob. koperka, kuperikla* → *niem. Kupferhütchen*

kupfer (D.lp. kupfru, Ms.lp. kupfrze) miedź *zob. koper, mjydz*

kupfrowy miedziany *syn. mjedźanny*

kupic *dk* (1.os.lp.cz.przysz. kupjã, lp.cz.przesz.r.m. kupjŭł) 1. kupić * *Kupjyli my nowe mejble.* * *Ignac dostŭł kupic tego drzewa.* 2. *fraz. kupic kota w mjechu* kupić kota w worku (kupić coś w ciemno, bez sprawdzenia) → *niem. die Katze im Sack kaufen*

kupidŭ (D.lp. kupidła, Ms.lp. kupidle) zakup, sprawunek; zakupy, sprawunki * *W tŭj mjejsŭncu je tela kupidła.* → *czes. kupidlo*

kupjec (D.lp. kupca, M.lm. kupce) 1. kupiec, nabywca 2. właściciel sklepu; ktoś trudniący się handlem

kupjecki kupiecki

kupjectwo (D.lp. kupjectwa) kupiectwo

kupjyńy (D.lp. kupjyńŭ) *rzecz. od kupic;* kupienie

kupka (D.lp. kupki, Ms.lp. kupce) 1. *zdr. od kupa* 2. grupka, gromadka 3. kilka snopów zboża ustawionych razem * *Kupka mŭ ũod ŭojzym do dŭejŭjńcŭch snopkŭw.* * *W kupkach zyto lepí schńe.* * *Stawjała'ch snopki do kupkŭw.* * *Šano stawjało še w kupki.* 4. **w grach karcianych:** stosik (kart); pewna liczba kart położonych jedna na drugiej

kupkować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kupkujã, lp.cz.przesz.r.m. kupkwoł) składać w kupki * *Šano trza kupkować.*

kupkowańy (D.lp. kupkowańŭ) *rzecz. od kupkować*

kupla (D.lp. kuple) kopuła → *niem. Kuppel*

kuplować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kuplujã, lp.cz.przesz.r.m. kuplowŭł) łączyć, spinać, doczepiać → *niem. kuppeln*

kuplowańy (D.lp. kuplowańŭ) łączenie

kuplŭk (D.lp. kuplŭka) 1. złącze (w maszynie, urządzeniu) → *niem. Kuppelofen* 2. łańcuch spinający (np. wózki w kopalni)

kuplŭng (D.lp. kuplŭngu) 1. złącze (w maszynie, urządzeniu) 2. sprzęgło

→ *niem. Kupplung*

kuplyrka (D.lp. kuplyrki, Ms.lp. kuplyrce) 1. kobieta kojarząca małżeństwa; swatka 2. stręczycielka

→ *niem. Kupplerin*

kuplyrstwo (D.lp. kuplyrstwa) 1. swatanie; rola swata, swatki 2. stręczycielstwo

→ *niem. Kupplerei*

kuplyrz (D.lp. kuplyrza) 1. swat 2. stręczyciel

→ *niem. Kuppler*

kupny 1. kupiony (np. w sklepie) 2. **kupny chlyb** chleb kupiony w sklepie lub w piekarni (w odróżnieniu od pieczonego w domu) *syn. pjekarski chlyb*

kupować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kupujã, lp.cz.przesz.r.m. kupowŭł) 1. kupować * *Zyćy tera je droge i ludŭe mańi kupujŭ.* 2. *fraz. kupować kota w mjechu* kupować kota w worku (kupować coś w ciemno, bez sprawdzenia) → *niem. die Katze im Sack kaufen*

kupowańy (D.lp. kupowańŭ) *rzecz. od kupować* kupowanie

kupowato o napełnieniu naczynia, dołu, wozu itp. powyżej brzegów; z czubkiem * *Noŭprzŭd wyćepali ŭtyryrogaty dŭł, a potŭj nasuli kupowato kartŭfli.* * *Wŭz mjoł Tejo kupowato ŭobladowany, te kŭńe nie poradŭły na cas zabrymzować i ŭojo wgnŭtto ŭdŭebko tã ŭrańkã.* * *Ne bjer tak kupowato, bo ŭosujes.*

kupowaty czubaty; kopiasty; przepełniony; nadmiernie wypełniony; napełniony z naddatkiem (z czubem) * *Wsuć do talerza ŭtyry kupowate teŭki mŭnki.* (Wsytać do talerza cztery czubate łyżki maki.) * *Naloła'ch mu kupowatŭj sŭlka kiski.*

kupsko (D.lp. kupaska) *zgr. od kupa*

kupŭn (D.lp. kupŭna, Ms.lp. kupŭńe) kupon

kupy (tylko *lm.*, D. kupŭw) zakupy * *Ŭŭn posŭł na kupy.*

kur (D.lp. kura, Ms.lp. kurze) 1. kur, kogut 2. głowacz (rodzaj ryb, *łac. Cottus*)

kura (D.lp. kury, Ms.lp. kurze, D.lm. kurŭw) 1. kura *zob. ćipa, kurzica* 2. **dŭiwŭ kura** cietrzew, cietrzew zwyczajny (gatunek ptaków, *łac. Lyrurus tetrrix*) *zob. birkŭn, kurzŭk* 3. **ŭajzić spać s kurŭma** wcześniej się kłaść do łóżka 4. **mječ teb jak kura** *žart.* być ograniczonym umysłowo * *Ta baba mŭ teb jak kura.* 5. **tustŭ kura** *bot.* begonia (*łac. Begonia*)

kuracyjŭ (D.lp. kuracyje) 1. opieka prawna (nad kimś, ustanowiona przez sąd); kuratela * *Pod kuracyjŭj še dostŭł.* 2. kuracja, leczenie

kuramin (D.lp. kuraminu, Ms.lp. kuramińe) mikstura, nalewka (której przypisuje się niezwykle właściwości lecz-

- nicze) * *Baba cyckůw nŷ mjała. Tyn plac kuraminŷ namazała, na drugi dŷyń mlycarńã ŷotwŷyrała.*
- kuratus** (*D.lp.* kuratusa, *Ms.lp.* kuratuše) **kšŷndz kuratus** rektor kościoła (ksiądz sprawujący opiekę nad kościołem katolickim nie będącym kościołem parafialnym)
- kuratŷr** (*D.lp.* kuratora, *ms.lp.* kuratorze) kurator; opiekun sądowy *syn.* **formŷnt** → *łac.* curator
- kurbelka** (*D.lp.* kurbelki, *Ms.lp.* kurbelce) *zdr. od* **kurbła**; korbka
- kurbła** (*D.lp.* kurble) korba * *Noŷlepsy kafej je ze mŷnka na kurbłã. zob. korba, → niem.* Kurbel
- kurbłować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kurbłujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kurbłowoł) kręcić korbã
- kurbłowańy** (*D.lp.* kurbłowańô) *rzecz. od* **kurbłować**
- kurbłôk** (*D.lp.* kurbłôka) *daw.* łyżwa dokręcana korbką do butów *zob. ajskula, brusła, lodowńik, słyćsuť, słyznycha, słyťsuť, sryć*
- kurc** (*D.lp.* kurcu) skurcz * *Kurc mje bjere. zob. kramf*
- kurca:** **kurca bŷmba łagodne przekleństwo**
- kurdebynedik** (*D.lp.* kurdebynediku) *bot.* drapacz lekarski, knikus benedyktyński (*łac.* Cnicus benedictus.)
- kurdybŷn** (*D.lp.* kurdybŷnu, *Ms.lp.* kurdybŷnie) *zgr. od* **kurdybŷnek**
- kurdybŷnek** (*D.lp.* kurdybŷnku) *bot.* bluszczuk kurdybanek, kurdybanek (*łac.* Glechoma hederacea) *syn.* **gŷndermŷn**
- kurecka** (*D.lp.* kurecki, *Ms.lp.* kurecce) *zdr. od* **kurka**
- kurewski** 1. kurewski 2. **kurewski dŷm** dom publiczny, burdel *syn.* **puf**
- kurfyť** (*D.lp.* kurfyťa, *Ms.lp.* kurfyťce) *daw.* kurfirst (w dawnej Rzeszy Niemieckiej: ksiãżã elektora; udzielnŷ ksiãżã, majãcy przywilej obierania cesarza)
- kurfyťka** (*D.lp.* kurfyťki, *Ms.lp.* kurfyťce) płachetka zwyczajna, płachetka kołpakowata (gatunek grzybów; *łac.* Cortinarius caperatus) *zob. cybôtka*
- kurka** (*D.lp.* kurki, *Ms.lp.* kurce) 1. *zdr. od* **kura**; kurczak, mała kura; kurka 2. kurka, pieprznik jadalny (gatunek grzybów; *łac.* Cantharellus cibarius) *zob. kurzã, kurzŷntko, liska, zoťcôk* 3. **côrnô kurka** lejkowiec dęty (gatunek grzybów; *łac.* Craterellus cornucopioides) 4. **dzikô kurka** | **dŷiwjô kurka** | **dŷiwokô kurka** kokoszka zwyczajna, kokoszka, kokoszka wodna, kurka wodna (gatunek ptaków, *łac.* Gallinula chloropus) 5. **kurka nã przywoływanie kur** 6. **tustô kurka** *bot.* begonia (*lac.* Begonia)
- kurkôrka** (*D.lp.* kurkôrki, *Ms.lp.* kurkôrce) kobieta sprzedajãca kurczęta, młode kury * *Ta kurkôrka, co my ŷod nŷ kurzŷnta kupjyli, to co trochã przichodzŷta ŷogłŷndać, se nase kury majŷ co jejs.*
- kurkôrz** (*D.lp.* kurkôrza) 1. ktoś, kto sprzedaje kurczęta, młode kury 2. drapieźnik łapiący kury (np. lis) * *Postawjyli my słyngi na kurkôrza.* 3. *zart.* ktoś, kto maca kury
- kurkuma** (*D.lp.* kurkumy) kurkuma → *arab.* kurkum
- kurlawy:** **kurlawô chałpa** kurna chata
- kurńicek** (*D.lp.* kurńicka) *zdr. od* **kurńik**
- kurńik** (*D.lp.* kurńika) kurnik → *czes.* kurník
- kurńikôrz** (*D.lp.* kurńikôrza) właściciel kurnika (lub kurników) * *ŷŷn tyn majs kurńikôrzŷ przedôwô.*
- kuropatwa** (*D.lp.* kuropatwy) kuropatwa, kuropatwa zwyczajna (gatunek ptaków; *łac.* Perdix perdix) *syn.* **chropawka**
- kuropatwi** kuropatwi
- kuropizda** (*D.lp.* kuropizdy, *Ms.lp.* kuropizdze) *bot.* trzmielina pospolita, trzmielina zwyczajna (*łac.* Euonymus europaeus)
- kuropizdka** (*D.lp.* kuropizdki, *Ms.lp.* kuropizdce) *zdr. od* **kuropizda**
- kuropizdowy** trzmielinowy
- kurowot** (*D.lp.* kurowota, *Ms.lp.* kurowoće) łamigłôwka
- kurôrz** (*D.lp.* kurôrza) hodowca kur
- kurski** kurzy; **kurske jajco** kurze jajo; **kurske mjŷso** kurze mięso; **kurske pjyrzy** kurze pierze; **kurski fet** kurze sadło; **kurski gnŷj** kurzy obornik *zob. kurzi*
- kursko** (*D.lp.* kurska) *zgr. od* **kura**
- kurśmid** (*D.lp.* kurśmida, *Ms.lp.* kurśmidze) 1. *daw.* kowal zajmujący się również leczeniem zwierząt (zwykle koni) 2. *o lekarzu, weterynarzu:* konował → *niem.* Kurschmied
- kurwa** (*D.lp.* kurwy) 1. *wulg.* kurwa, dziwka, kurwiszon, ladacznica, nierządnicza * *Chopiska do tej kurwy łazŷ. * Ta baba to je kurwa, ize łôce za chopŷma, za kawalyrŷma. * Takô kurwa s tej baby. → czes.* kurva 2. zakręť * *Sã je ŷostrô kurwa. * Za kurwŷ je dŷm. zob. ukrãnt, ŷokrãnt* → *niem.* Kurve
- kurwić se** *zur. ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kurwjã se, *lp.cz.przesz.r.m.* kurwjŷł se) kurwić się → *czes.* kurvit se
- kurwjôrz** (*D.lp.* kurwjôrza) kurwiarz, dziwkarz
- kuryjer** (*D.lp.* kuryjera, *Ms.lp.* kuryjerze) kurier
- kuryjerka** (*D.lp.* kuryjerki, *Ms.lp.* kuryjerce) kurierka
- kuryrować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kuryrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kuryrowoł) leczyć, kurować * *Kuryrowali go do ŷmjerći. → niem.* kurieren
- kuryrować se** *zur. ndk* leczyć się, kurować się * *Po tej pijatyce cały tydzŷn zech se kuryrowoł.*
- kurz I.** [r+z] (*D.lp.* kurza, *Ms.lp.* kurze) 1. kurs, szkolenie * *Chodzŷyli my na kurz. * ŷŷna zrobjŷta kurz. * Byli my na kurze. * Dostoł se na kurz na podŷoficyra. zob. kurzus* 2. kurs (wymiany walut, akcji itp.) * *Jaki je dŷiŷej kurz dulara? II. [ř]* (*D.lp.* kurzu) pył, kurz * *Tak se prali, co aze kurz lecôł.*
- kurzawa** (*D.lp.* kurzawy) 1. zamieć śnieżna 2. kłęby, tumany pyłu, kurzu, piasku unoszące się w powietrzu
- kurzawica** (*D.lp.* kurzawice) zamieć śnieżna
- kurzã** (*D.lp.* kurzŷńca, *M.lm.* kurzŷnta) 1. mały kurczak; kurczãtko; kurczę * *Kupjyli my kurzŷnta. * Kurzŷnta se lŷngŷ. 2. kurka, pieprznik jadalny (gatunek grzybów; łac. Cantharellus cibarius) zob. kurka, kurzŷntko, liska, zoťcôk*
- kurzej** (*D.lp.* kurzeja) kogut o cechach kury
- kurzeja** (*D.lp.* kurzeje) 1. hodowca kur; ktoś, kto zajmuje się kurami 2. kura obojniak; kura o cechach koguta (piejãca i nieznoszãca jaj)
- kurzeje** (*tylko lm., D.* kurzejŷw) kurze odchody; kurzy nawóz *ŷe podlywej tŷmatŷw kurzejŷma, bo jy spôlis. syn. kurzińec*
- kurzi** *przym. dzierz. od* **kura** 1. kurzy; **kurzi fet** kurze sadło; **kurze jajca** kurze jaja; **kurze pjŷrka** kurze pióra *

Fto nie pije, nie kurzi ani nie śnupje, tyn se rownô kurzej dupje. (powiedzenie) * *Ůod Ucyje do Wilije dzyń je ůo kurzŷ stopã krŷtsy.* zob. **kurski** 2. **kurzi pãmppek** tęgoskór cytrynowy, tęgoskór pospolity (gatunek grzybów; łac. Scleroderma citrinium) zob. **brŷnŷtnŷ kurzŷwka**, **brŷnŷtny kurzŷk**, **kartŷflŷk**, **kartŷflŷnka** 3. **kurzi ŷpik** nadmierna sennoŷc, hipersomnia

kurzica (D.lp. kurzice) kura zob. **ćipa**, **kura**

kurzić ndk (1.os.lp.cz.ter. kurzã, lp.cz.przesz.r.m. kurzŷł)

1. palić (papierosy, fajkã, cygaro itp.) * *Synek, nie kurz tej fajki, bo dostańes zle zãmby.* * *Boby'ch ny mjoł co kurzić.* * *Kurzylu cigaryty, a kipy ćepali do kwjŷtkŷw.* zob. **bakać**, **bãchać**, **ćmić**, **fajcyć**, → czes. kouřit 2. kurzyć, wzniecać kurz * *Jak ftojŷ idze w kurzu, to tyz kurzi.* * *Jŷ kurzã, ale nogŷ w pjŷsku.* * *Dźwigej te stapy a nie kurz.* 3. odymiać * *Narychtuj dmuchŷwkã, bãndźymy pcoły kurzić.* 4. wypalać (węgiel drzewny)

kurzić ŷe zwr. ndk dymić ŷe, kurzyć się * *Kurzi ŷe s pjeca.* * *S kŷmina ŷe kurzi.*

kurzicek (D.lp. kurzicka) zdr. od **kurzik**

kurzik (D.lp. kurzika) 1. kurczãtko, mały kurczak, kurczaczek 2. **ŷedźeć jak kurzik** siedzieć cicho

kurzina (D.lp. kurziny, D.lp. kurzine) kurze mięso

kurzińec (D.lp. kurzińca) kurze odchody; kurzy nawŷz syn. **kurzeje**

kurzisko (D.lp. kurziska) zgr. od **kura**

kurziwo (D.lp. kurziwa) coŷ do palenia (w fajce, w postaci papierosa, cygara itp.) * *Mŷs jakejŷ kurziwo?*

kurzować ndk (1.os.lp.cz.ter. kurzujã, lp.cz.przesz.r.m. kurzowŷł) palić (papierosy, fajkã, cygaro itp.; regularnie, raz na jakiŷ czas)

kurzowańy (D.lp. kurzowańŷ) rzecz. od **kurzować**

kurzŷcek (D.lp. kurzŷcka) zdr. od **kurzŷk**

kurzŷcka (D.lp. kurzŷcki, Ms.lp. kurzŷcce) 1. palaczka (kobieta palãca tytoń) 2. daw. wypalanie wãgla drzewnego

kurzŷk (D.lp. kurzŷka) 1. palacz (ktoŷ, kto pali tytoń) → czes. kuřák 2. ktoŷ, kto zajmuje się wypalaniem wãgla drzewnego, wyrobem smoły z drewna; wãglarz, smolarz 3. mielerz (kopiec, w ktŷrym wypala się wãgiel drzewny) 5. cietrzew, cietrzew zwyczajny (gatunek ptaków, łac. Lyrurus tetricus) zob. **birkŷn**, **dźiwjŷ kura** 6. **kurzŷki** kuraki (grupa ras gołãbi)

kurzŷwka (D.lp. kurzŷwki, Ms.lp. kurzŷwce) 1. geol. kurzawka 2. **bjoťŷ kurzŷwka** kurzawka czerniejãca (gatunek grzybów; łac. Bovista nigrescens) zob. **pjecka**, **pje-cŷrka** 3. **brŷnŷtnŷ kurzŷwka** tęgoskór cytrynowy, tęgoskór pospolity (gatunek grzybów; łac. Scleroderma citrinium) zob. **brŷnŷtny kurzŷk**, **kartŷflŷk**, **kartŷflŷnka**, **kurzi pãmppek**

kurzus [r+z] (D.lp. kurzusa, Ms.lp. kurzusie) kurs, szkolenie * *Chodzã na jŷzykowy kurzus.* * *Farŷrz pojechał na kurzus.* zob. **kurz**

kurzŷntko (D.lp. kurzŷntka, C.lp. kurzŷntkowi) 1. mały kurczak, kurczãtko 2. kurka, pieprznik jadalny (gatunek grzybów; łac. Cantharellus cibarius) zob. **kurka**, **kurzã**, **liska**, **zoľcŷk** 3. **falsywe kurzŷntko** | **pŷe kurzŷntko** lisŷwka pomarańczowa, kurka jadowita, pieprznik pomarańczowy, lejkwka pomarańczowa (gatunek grzybów; łac. Hygrophoropsis aurantiaca) zob. **pnŷwka**, **pŷŷ liska**

kurzyńy (D.lp. kurzyńŷ) rzecz. od **kurzić** 1. palenie (papierosów, fajki, itp.) * *Kyby nie te kurzyńy, to bych nie wytrzwŷł tak dugo.* * *Kurzyńie je ŷod cowjeka ŷtabojsćŷ.*

kuslicek (D.lp. kuslicka) zdr. od **kuslik**

kuslik (D.lp. kuslika) buziak, pocałunek, całus * *Dej mi kuslika.* zob. **dźubek**, **kuŷik**, → niem. Kuss

kust (D.lp. kustu, Ms.lp. kuŷce) 1. wyżywienie, jedzenie, jadło; pożywienie, wikt * *Dostańe dwje marki na dzyń a kust.* * *Harestancki kust bŷł bardzo bjdny.* * *Kust mjoł fajny i ny muŷŷł ŷe ŷŷ niego starać.* * *Widziŷ, jak mi baŷisko rojŷnie z dobrego kustu?* * *Dostali my kust na pŷrã dñi.* * *Za skubańy pjyrzŷ ŷe nie płaćŷł, ale dŷwało ŷe kust.* *Mŷgły to być: koťce, zista i bŷnkwa.* 2. utrzymanie; **mjeć (kogo) wã kuŷce** mieć (kogo) na utrzymaniu, utrzymywać (kogo) 3. **być na (cyjŷ) kuŷce** być na (czyim) utrzymaniu 4. fraz. **ŷostać bez kustu** zostać bez ŷrodków do ŷycia * *Ůŷna stracŷła ŷojcwŷ i ŷostała bez kustu.*

kustńik (D.lp. kustńika) osoba stołujãca się gdzieŷ; stołownik

kustos (D.lp. kustosa, Ms.lp. kustosu) kustosz → niem. Kustos

kustować ndk (1.os.lp.cz.ter. kustujã, lp.cz.przesz.r.m. kustowŷł) stołować, żywić

kustować ŷe zwr. ndk stołować się, żywić się

kustownik (D.lp. kustownik) osoba stołujãca się gdzieŷ; stołownik * *Ćotka mjała dobrych kustownikŷw, chtŷrŷ warzŷła ŷobjady.*

kusyńy (D.lp. kusyńŷ) rzecz. od **kuŷić**

kuŷa (D.lp. kuŷe) kusza → czes. kuŷe

kuŷić ndk (1.os.lp.cz.ter. kuŷã, lp.cz.przesz.r.m. kuŷŷł) 1. zachęcać, kuŷić * *Djŷboł moze nŷs kuŷiće, ale nie zmuŷiće.* (przysłowie) * *A yno go kujŷyli.* 2. broić * *Chopcy, co wy zajŷ kuŷiće?*

kuŷićeł (D.lp. kuŷićeł) ktoŷ, kto namawia do czegoŷ złego; kusiciel * *Nie suchej tego kuŷićeł.*

kuŷićełka (D.lp. kuŷićełki, Ms.lp. kuŷićełce) kobieta namawiajãca do czegoŷ złego; kusicielka

kuŷik (D.lp. kuŷika) buziak, pocałunek, całus zob. **dźubek**, **kuslik**

kuŷka (D.lp. kuŷki, Ms.lp. kuŷce) 1. norka europejska (gatunek ssaków, łac. Mustela lutreola) 2. żart. penis, członek męski

kuŷŷk (D.lp. kuŷŷka) buziak, pocałunek, całus

kuŷŷł (kuŷŷŷla) zgr. od **kuŷŷł** * *Gorki kuŷŷł mi na kuŷeńec dała.*

kutasŷwa (D.lp. kutasŷwy) gŷrn. herbata

kuter (D.lp. kutra, Ms.lp. kutrze) 1. kuter (maszyna do rozdrabniania mięsa) 2. kuter (typ statku) → niem. Kutter

kutryfolny wesoły, frywolny; **kutryfolnŷ ŷpjywka**

kuty kuty (im. bier. od kuć) * *Zrobjyli ŷe kuty pot.*

kuwać ndk (1.os.lp.cz.ter. kuwŷ, lp.cz.przesz.r.m. kuwoł) kuwać * *Ůŷn juz bŷł naucŷny dŷwno kuwać.*

kuwadłŷ (D.lp. kuwadłã, Ms.lp. kuwadle) kowadłŷ; **gładke kuwadłŷ** kowadłŷ bez rogów; **rogate kuwadłŷ** kowadłŷ z rogiem zob. **ambos**, **kuwadłŷ**

kuwadŷŷka (D.lp. kuwadŷŷka) zdr. od **kuwadłŷ**; kowadłŷko

kuwańy (D.lp. kuwańŷ) rzecz. od **kuwać**

kuwejta (*D.lp.* kuwejtj, *Ms.lp.* kuwejće) kuweta → *czes.* kyveta, → *niem.* Küvette

kuwerta (*D.lp.* kuwertj, *Ms.lp.* kuwerće) koperta → *niem.* Kuvert

kuwertowy kopertowy

kuwik (*D.lp.* kuwika) puszczyk zwyczajny (gatunek ptaków, *łac.* Strix aluco)

kuwikać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kuwikŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* kuwikoł) 1. o **sowie**, **puszczyku**, **puchaczu**: pohukiwać * *Kuwik kuwikô*. 2. narzekać, ubolewać, jęczeć * *Cûz tak kuwikôs, dyć nŷ môs nad cŷ*. * *Lyc še, bo bãńdżes kuwikać cały rok*.

kuwikańy (*D.lp.* kuwikańô) *rzecz. od kuwikać*

kuzin (*D.lp.* kuzina, *Ms.lp.* kuzińe) kuzyn

kuzina (*D.lp.* kuziny, *Ms.lp.* kuzińe) kuzynka → *niem.* Kusine

kuzinka (*D.lp.* kuzinki, *Ms.lp.* kuzince) *zdr. od kuzina*

kuzyńg (*D.lp.* kuzyńga) kuzyn

kuzyńga (*D.lp.* kuzyńgi, *Ms.lp.* kuzyńdze) kuzynka

kùjńcowy końcowy

kùjńscôk (*D.lp.* kùjńscôka) nawóz koński; końskie odchody *zob. kobylińec, kùńińec*

kùjński 1. koński 2. **kùjński chlyw** stajnia *syn. maštańa* 3. **kùjński pastucha** pastuch koni 4. **kùjński złodźy** koniokrad 5. **kùjńskô mucha** (a) jusznicza deszczowa (gatunek owadów, *łac.* Haematopota pluvialis) (b) *pot. giez zob. pawant, ślypek* 6. *fraz. ũo kùjński pazgnot* o mały włos * *Ŭo kùjński pazgnot by tyn bal bŷł dryny*.

kùjńsko (*D.lp.* kùjńska) *zgr. od kùń*; konisko; wielki koń * *Jak še kùjńska napasty, to'ch jy pognôł ku chatpje*. * *Jakejš kùjńsko chodzŷło na łŷńkã*.

kùł (*D.lp.* koła, *Ms.lp.* kole, *M.lm.* koły) pał, gruby kij * *A jak šyńdże za stołŷ, to mje bije choby i kołŷ*. * *Potŷ dźurali rzŷńdki kołŷ ũokutŷ na kùjńcu*. * *Idź prziwŷjzãc na łŷńce kozã lyjncuskŷ do koła*. → *czes.* kùł

kùłecko (*D.lp.* kùłecka) *zdr. od kùłko*

kùłko (*D.lp.* kùłka) 1. kółko 2. koło w pojeździe * *Chopcy, spuscymy mu lŷft s kùłkŷw*. 3. rower; **na kùłku** na rowerze *zob. filicypejt, koło, kołowjec* 4. mały rower; rowerek * *Mŷj synek juz jeżdźi na kùłku*. 5. spółdzielnia rolnicza * *Idã do kùłka ũobštãlowãc kultiwatŷr*. * *Kùłko mŷ dwa kultiwatory*.

kùma (*D.lp.* kùmy) przecinek

kùmanda (*D.lp.* kùmandy, *Ms.lp.* kùmańdze) komenda, polecenie, rozkaz *syn. befej*

kùmandant (*D.lp.* kùmandanta, *Ms.lp.* kùmandañce) dowódca, komendant

kùmandantura (*D.lp.* kùmandantury, *Ms.lp.* kùmandanturze) komendantura → *niem.* Kommandantur

kùmandjrowãc *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kùmandjrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kùmandjrowoł) 1. komenderować, dowodzić 2. **kùmandjrowãc (kogo)** poddawać ćwiczeniom (kogo) * *Zacynali nŷs kùmandjrowãc ũod rana aze do ãmŷku*. → *niem.* kommandieren

kùmandjrowañy (*D.lp.* kùmandjrowañô) *rzecz. od kùmandjrowãc*

kùmando (*D.lp.* kùmanda, *Ms.lp.* kùmańdze) komando; oddział specjalny * *Bŷło u nŷs take kùmando, šedm-juch chopa*. *Jeżdźyli ũŷńi po wšach a wynojdowali tich,*

co byli przŷ 'powstańu' (jak to Polŷki padali). Jak kogo chycŷli, to go brali za studŷã, strzylali mu w gowã abo w serco, i bŷło po chopje. → *czes.* komando

kùmbajn (*D.lp.* kùmbajna) kombajn → *czes.* kombajn

kùmbajnowy kombajnowy → *czes.* kombajnowŷ

kùmbajńista (*D.lp.* kùmbajńisty) kombajnistã → *czes.* kombajnistã

kùmbinacyjŷ (*D.lp.* kùmbinacyje) kombinacyja → *niem.* Kombination

kùmbinejza (*D.lp.* kùmbinejze, *Ms.lp.* kùmbinejże) 1. ubranie robocze, ubranie ochronne * *Malyrze robjyli w kùmbinejzach*. 2. kombinezon (sportowy) → *czes.* kombinãza

kùmbinejzka (*D.lp.* kùmbinejzki, *Ms.lp.* kùmbinejzce) *zdr. od kùmbinejza*

kùmedyjant (*D.lp.* kùmedyjanta, *Ms.lp.* kùmedyjañce) 1. żartowniś, dowcipniś, wesołek * *Tyn je prawy kùmedyjant*. 2. aktor (zabawiajãcy, rozśmieszajãcy publicznoś) 3. artystã cyrkowy * *Ŭŷń še śmjoł, choby sto kùmedyjantŷw w cyrkŷe ũogłŷndŷ*.

kùmedyjantka (*D.lp.* kùmedyjantki, *Ms.lp.* kùmedyjantce) 1. dowcipna, wesoła dziewczyna (rozśmieszajãca innych) 2. aktorkã (zabawiajãca, rozśmieszajãca publicznoś) 3. artystkã cyrkowa

kùmedyjŷ (*D.lp.* kùmedyje) 1. komedia (przedstawienie, film) * *Dŷwŷńi to my sami grali roztomajtne kùmedyje*. 2. komiczna, śmieszna, niepoważna sytuacyja; komedia; **kupa kùmedyje** kupa śmiechu (z kimś, z czymś) * *Bŷło s tŷ kupa kùmedyje*. * *Co za kùmedyjŷ ta infanteryjŷ!* 3. kłopot, problem * *Jŷ mŷ prawje kùmedyjŷ s tŷ pjer-zińskŷ smrodŷ*. * *Ale mŷ s tobŷ kùmedyje!* * *Ty mi durch robis kùmedyje*. * *Co yno cowjek sce spatrzeć, to sŷ kùmedyje*. * *Pjeruch to je taki gizd, ze chtorŷ sŷ same kùmedyje*. * *Jŷ zech s tŷ synkŷ mjała tela kùmedyje*. 4. klŷtnia, awantura * *U sŷmšada bŷła kùmedyjŷ wcorã*. 5. **kùmedyjŷ | kùmedyje** zawracanie głowy; zamieszanie * *Na co te wsyjske kùmedyje?*

kùmej (*D.lp.* kùmejta, *Ms.lp.* kùmejće) kometa * *My tego kùmejta ñe widzeli*. → *niem.* Komet

kùmercjalizacyjŷ (*D.lp.* kùmercjalizacyje) komercjalizacyja

kùmin (*D.lp.* kùmina, *Ms.lp.* kùmińe) 1. komin * *Co ãe cekŷ ãe nŷ mińe, choby'js šedzŷł i w kùmińe*. (powiedzenie) 2. **cŷrno jak w kùmińe o pomieszczeniach dŷugo niemalowanych, zadymionych, z ciemnymi plamami od ogrzewania itp.** * *Izby trza poŷtrajchować, bo juz mŷmy cŷrno jak w kùmińe*. 3. **ãma jak w kùmińe** bardzo ciemno; ciemno, że oko wykol; ciemno jak w dupie *zob. ãma*

kùminek (*D.lp.* kùminka) 1. *zdr. od kùmin*; mały komin, kominek 2. kominek (do ogrzewania pomieszczeń) 3. kilka snopŷ zboża ustawionych w krag, z wolnã przestrzeniã w ŷrodku * *Stawjali my kùminki ze snopkŷw*. 4. klosz lampy naftowej

kùminkowy kominkowy

kùminowy kominowy

kùmińarcy (*D.lp.* kùmińarcyka) uczeń kominiarza, pomocnik kominiarza

kùmińarski kominiarski

kũmińôrka (*D.lp.* kũmińôrki, *Ms.lp.* kũmińôrce) 1. żona kominiarza 2. kobieta-kominiarz * *Jak ty'js je kũmińôrka, to ćebje wjerzã chop dźynńie pleca myje, co?*

kũmińôrz (*D.lp.* kũmińôrza) 1. kominiarz * *Jak widźis kũmińôrza to śe chyć za knefel i tũw brelatego chopa, a bãńdżes mjot scejścy.* 2. fraz. **cõrny choby/jak kũmińôrz | zmazany choby/jak kũmińôrz** bardzo brudny

kũmińôrzũw (*r.ż.* kũmińôrzowa, *lm.* kũmińôrzowe) 1. *przym. dzierz. od kũmińôrz* 2. fraz. **rzić kũmińôrzowa** nic z tego; figa z makiem * *Űũn śe wjerzã myjślot, co jõ mu to dũ. A rzić kũmińôrzowa!*

kũmis (*D.lp.* kũmisu, *Ms.lp.* kũmiśe) służba wojskowa * *My śe radowali na kũńec kũmisu.*

kũmisarycny komisaryczny → *niem.* kommissarisch

kũmisowy 1. *przym. od kũmis* 2. **kũmisowy chlyb** chleb z ciemnej mąki jadany w wojsku; chleb wojskowy; komiśniak *syn.* **kũmiśny chlyb, kũmiśńõk, kũnwiska, kũnwiśny chlyb, kũnwiśńõk**

kũmisõrz (*D.lp.* kũmisõrza) komisarz

kũmisyjõ (*D.lp.* kũmisyje) komisja; **Ojrõpejskõ Kũmisyjõ** Komisja Europejska → *niem.* Kommission

kũmiśny: kũmiśny chlyb chleb z ciemnej mąki jadany w wojsku; chleb wojskowy; komiśniak *syn.* **kũmisowy chlyb, kũmiśńõk, kũnwiska, kũnwiśny chlyb, kũnwiśńõk**

kũmiśńõk (*D.lp.* kũmiśńõka) chleb z ciemnej mąki jadany w wojsku; chleb wojskowy; komiśniak *syn.* **kũmisowy chlyb, kũmiśny chlyb, kũnwiska, kũnwiśny chlyb, kũnwiśńõk**

kũmitez (*D.lp.* kũmitezju) komitet → *niem.* Komitee

kũmoda (*D.lp.* kũmody, *Ms.lp.* kũmodźe) komoda → *niem.* Kommode

kũmora (*D.lp.* kũmory, *Ms.lp.* kũmorze) 1. spiżarka, komórka * *W kũmorze'ch je tera.* → *niem.* Kammer 2. fraz. **mjyskać (u kogo) kũmorũ** wynajmować (od kogo) mieszkanie, pokój; mieszkać w (czyim) wynajmowanym mieszkaniu, pokoju; być (czyim) lokatorem 3. fraz. **śedźeć na kũmorze** mieszkać w wynajmowanym mieszkaniu, pokoju * *Kũmorũnik pjyrwej śedźõt na kũmorze i robjũł za dach nad gowũ.*

kũmorny *przym. od kũmora* * *Podatã mu chustkã kũmornũ ũokjynkũ.*

kũmorńica (*D.lp.* kũmorńice) lokatorka, kobieta wynajmująca (mieszkanie, dom, pokój)

kũmorńicka (*D.lp.* kũmorńicki, *Ms.lp.* kũmorńicce) *zdr. od kũmorńica* * *Mũ sã kũmorńickã, co yno klebety robi.*

kũmorńik (*D.lp.* kũmorńika) lokator, najemca (mieszkania, domu, pokoju)

kũmorować *ndk (1.os.lp.cz.ter. kũmorujã, lp.cz.przesz.r.m. kũmorowoł)* wynajmować (mieszkanie, pokój); mieszkać (w wynajmowanym mieszkaniu, pokoju); być lokatorem * *Űũni u nõs bez pũ roku kũmorowali. * Kũmorowatã do kupy ze familijũ na Rochowũ. syn. mjyskać kũmorũ*

kũmorowańy (*D.lp.* kũmorowańõ) *rzecz. od kũmorować*

kũmpaktnojsć (*D.lp.* kũmpaktnojsći) zwartość, spistość → *czes.* kompaktnost

kũmpaktny zwarty, spisty → *czes.* kompaktńi

kũmpañijny *przym. od kũmpañijõ; kũmpañijny fjyrer* dowõdca kompanii, kapitan

kũmpañijõ (*D.lp.* kũmpañije) kompania → *niem.* Kompanie

kũmpañijũn (*D.lp.* kũmpañijũna, *Ms.lp.* kũmpañijũne) kompan, kolega; towarzysz pracy, nauki, zabawy itp. → *czes.* kampañon, → *niem.* Kompagnon

kũmpas (*D.lp.* kũmpasu, *Ms.lp.* kũmpajśe, *M.lm.* kũmpase) 1. kompas, busola * *Űoficyrzy jechali podle kũmpasu.* → *czes.* kompas, → *niem.* Kompass 2. zegar * *Wjela mõs na kũmpajśe?*

kũmpleks (*D.lp.* kũmpleksu, *Ms.lp.* kũmpleksẽ) kompleks → *czes.* komplex

kũmpletnojsć (*D.lp.* kũmpletnojsći) kompletność

kũmpletny kompletny

kũmplymynt (*D.lp.* kũmplumyntu, *Ms.lp.* kũmplymyńe, *M.lm.* kũmplymynta) komplement, pochlebstwo → *niem.* Kompliment

kũmpoćik (*D.lp.* kũmpoćiku) *zdr. od kũmpot*

kũmpoćiselka (*D.lp.* kũmpoćiselki, *Ms.lp.* kũmpoćiselce) *zdr. od kũmpoćisla*; mała kompotierka

kũmpoćisla (*D.lp.* kũmpoćisle) kompotierka * *Nalyj mi kũmpotu do kũmpoćisle.* → *niem.* Kompottschüssel

kũmpost (*D.lp.* kũmpostu, *Ms.lp.* kũmpośe) kompost → *niem.* Kompost

kũmpot (*D.lp.* kũmpotu, *Ms.lp.* kũmpoće) kompot → *niem.* Kompott

kũmpresũr (*D.lp.* kũmpresora, *Ms.lp.* kũmpresorze) kompresor, sprężarka → *czes.* kompresor

kũmpresũrek (*D.lp.* kũmpresũrka) *zdr. od kũmpresũr*; mały kompresor; mała sprężarka

kũmprũmis (*D.lp.* kũmprũmisu, *Ms.lp.* kũmprũmiśe) kompromis → *niem.* Kompromiss

kũmputer (*D.lp.* kũmputra, *Ms.lp.* kũmputrze) komputer

kũmputerek (*D.lp.* kũmputerka) 1. *zdr. od kũmputer*; mały komputer 2. kalkulator

kũmputrowy komputerowy

kũmpyndjum (*D.lp.* kũmpydjũmu) kompendium → *czes.* kompendium

kũmpynzacyjõ (*D.lp.* kũmpynzacyje) kompensacja → *niem.* Kompensation

kũmractwo (*D.lp.* kũmractwa) towarzystwo (grupa znajomych, przyjaciõł) * *Śpjyw cãtego kũmractwa trzwoł aze do nocy.*

kũmraćić śe *zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. kũmracã śe, lp.cz.przesz.r.m. kũmracũł śe, 2.os.lp.tr.rozk. kũmrac śe)* kolegować się; przyjaźnić się * *Űũni śe kũmracũ.*

kũmrajstwo (*D.lp.* kũmrajstwa) koleżeństwo; przyjaźń

kũmrat (*D.lp.* kũmrata; *Ms.lp.* kũmraće; *M.lm.* kũmracõ, kũmraty) kolega

kũmratka (*D.lp.* kũmratki, *Ms.lp.* kũmratce) koleżanka

kũmtesa (*D.lp.* kũmtese, *Ms.lp.* kũmteśe) hrabianka; córka hrabiego → *czes.* komtesa

kũmteska (*D.lp.* kũmteski, *Ms.lp.* kũmtesce) *zdr. od kũmtesa*

kũmu *C. od fto*; komu

kũmũdka (*D.lp.* kũmũdki, *Ms.lp.* kũmũdce) *zdr. od kũmoda*; komõdka; mała komoda

kũmũńijny komunijny

kũmũńijõ (*D.lp.* kũmũńije) 1. komunია; **iś pjyrsy rõz do kũmũńije** przystępować do Pierwszej Komunii * *Moja*

džoŭcha idze na bezrok do kũmũnije. 2. przyjęcie z okazji Pierwszej Komunii → *niem.* Kommunion

kũmũnikacyjõ (*D.lp.* kũmũnikacyje) komunikacja → *niem.* Kommunikation

kũmũnikować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kũmũnikujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kũmũnikowoł) spowiadać * *Bez ůodpusty kũmũnikujũ kšýndzõ juz ůo scwõrtej rano ludzi*. * *Dzišej kũmũnikowoł, a jutro zajš pudze na nowo*. * *Ŭũna kũmũnikowała ñewazñe*.

kũmũnikowañy (*D.lp.* kũmũnikowañõ) rzecz. od **kũmũnikować**

kũmũniŝta (*D.lp.* kũmũniŝty, *Ms.lp.* kũmũniŝce, *M.lm.* kũmũniŝty) komunista → *niem.* Kommunist

kũmũniŝtka (*D.lp.* kũmũniŝtki, *Ms.lp.* kũmũniŝtce) komunistka → *niem.* Kommunistin

kũmũniŝtynny komunistyczny * *Ŭũni majũ w dũma kũmũniŝtynne kšýzki*.

kũmũniŝmus (*D.lp.* kũmũniŝmusu, *Ms.lp.* kũmũniŝmuŝe) komunizm * *Wẽ kũmũniŝmuŝe kozdy muŝõ robić*.

kũmũr (*D.lp.* kũmũra, *Ms.lp.* kũmũrze) komar *syn.* **ko-pruch**, → *czes.* komár

kũmũrecka (*D.lp.* kũmũrecki, *Ms.lp.* kũmũreccje) *zdr.* od **kũmũrka** * *Co ŝe tak burzis do tej kũmũrecki?*

kũmũrka (*D.lp.* kũmũrki, *Ms.lp.* kũmũrce) *zdr.* od **kũmũra**; małe pomieszczenie; komórka, spizarka *syn.* **kamerlik**

kũmũrkõrz (*D.lp.* kũmũrkõrza) *górn.* ktoś naprawiający narzędzia górnicze w kopalni

kũmyndant (*D.lp.* kũmyndanta, *Ms.lp.* kũmyndañce) komendant

kũmyntatũr (*D.lp.* kũmyntatora, *Ms.lp.* kũmyntatorze) komentator

kũmyntõrz (*D.lp.* kũmyntõrza) komentarz

kũnać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kũñũ, *lp.cz.przesz.r.m.* kũnoł) konać * *Ñeçtory kũñõ i dwa dñi*.

kũnajũncka (*D.lp.* kũnajũncki, *Ms.lp.* kũnajũncce) dzwon pogrzebowy

kũnañy (*D.lp.* kũnañõ) rzecz. od **kũnać**

kũncepcyjõ (*D.lp.* kũncepcyje) koncepcja → *niem.* Konzeption

kũncept (*D.lp.* kũnceptu, *Ms.lp.* kũncepcje) szkic, zarys → *niem.* Konzept

kũncern (*D.lp.* kũncernu, *Ms.lp.* kũncernie) koncern → *niem.* Konzern

kũncert (*D.lp.* kũncertu, *Ms.lp.* kũncerce) koncert → *niem.* Konzert

kũncertować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kũncertujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kũncertowoł) koncertować → *niem.* konzertieren

kũncertowañy (*D.lp.* kũncertowañõ) rzecz. od **kũncertować** koncertowanie

kũncertowy koncertowy

kũncesyjõ (*D.lp.* kũncesyje) koncesja → *niem.* Konzession

kũncha (*D.lp.* kũnchy, *Ms.lp.* kũnse) koncha → *niem.* Konche

kũncyntracyjõ (*D.lp.* kũncyntracyje) koncentracja → *niem.* Konzentration

kũncyntrat (*D.lp.* kũncyntratu, *Ms.lp.* kũncyntraće) kontrakt → *niem.* Konzentrat

kũncyntrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kũncyntrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kũncyntrowoł) koncentrować

kũncyntrowañy (*D.lp.* kũncyntrowañõ) rzecz. od **kũncyntrować**

kũnda (*D.lp.* kũndy, *Ms.lp.* kũndze) 1. stały klient * *Potỹ juz zõdnych kũndũw ñy mjoł i zbankroćõł*. → *niem.* Kunde 2. ktoś lubiący się zabawić; hulaka; dusza towarzystwa * *Š ñego bũł kũnda jak pjerũn*. 3. dowcipniŝ, żartowniŝ * *Co to ŝe porobjũto, z jeji chopa to bũł taki kũnda, a tera añi ñe cowjek*. 4. kobieciarz, podrywacz, flirciarz * *Š kũndũ yno ůo babach pogõdõs*. 5. włõczega, powsinoga * *To je kũnda, tyn synek ůod Mazurki*. * *Š ćebje to je ale kũnda, ñigdy će w dũma ñyma*. zob. **smyk**, **wandrus** 6. awanturник * *Ñe bũło wjýnksego kũndy, jak jego ůojćec*. 7. łobuz, drañ * *Wsãñdze widzã yno te djõbelske kũndy, co nõs ůokrõdajũ*.

kũndichtũr (*D.lp.* kũndichtora, *Ms.lp.* kũndichtorze) ktoś zajmujący się pomiarami gruntów; mierniczy; geodeta * *Pokechali po kũndichtora i wymjerzyli granice*.

kũndicyjõ (*D.lp.* kũndicyje) kondycja → *niem.* Kondition

kũndigować ŝe dowiadywać się, zasięgać informacji, informować się

kũnditoryjõ (*D.lp.* kũnditoryje) cukiernia, ciastkarnia → *niem.* Konditorei * *Bũta 'ch w kũnditoryji po tortã*.

kũnditũr (*D.lp.* kũnditora, *Ms.lp.* kũnditorze) cukiernik * *Kũnditũr pjece torty i babki*. → *niem.* Konditor

kũndmajñstwo (*D.lp.* kũndmajñstwa) ogõł klientów; klientela *syn.* **klijyntela**, → *niem.* Kundschaft

kũndman (*D.lp.* kũntmana, *Ms.lp.* kũndmañe, *M.lm.* kũndmany) klient * *Lõ starych kũndmanũw mjoł zawse lepsy tõũr*. * *Ñe chcũ kũndmany przis dũ mje, tũz musã isđ o kũndmanũw*.

kũndować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kũndujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kũndowoł) 1. bawić się; zabawiać się * *Ŭũni zajš na drũdze kũndujũ*. 2. hulać * *Kũndowali, wandrowali ći tak cołkũ celõdkũ po mjejsće*. * *Wołõ, podrzejšñõ, kũnduje*. *Jednych za bołzna robi, a drugich caũbruje*.

kũndowañy (*D.lp.* kũndowañõ) rzecz. od **kũndować**

kũndukt (*D.lp.* kũndukta, *Ms.lp.* kũdukće) kondukt, orszak (pogrzebowy); **msõ s kũnduktỹ** msza żałobna z konduktem → *niem.* Kondukt

kũndũn (*D.lp.* kũndũna, *Ms.lp.* kũndũne) 1. przerwy; **seblyc kũndũna** zdjąć przerwy; **ũoblyc kũndũna | zawdžõć kũndũna** założyć przerwy * *Potỹ seblekã kũndũna, a ty poćýñgñes jescy trochã i cołkũ melã tũkñes*. zob. **olik**, → *niem.* Kondom 2. zator wewnętrzny węza pożarniczego powstały z przerwanej koszulki z tworzywa sztucznego * *Wẽ ŝlaũchu ŝe kũndũn zrobjũł i woda ñe ŝcała lećeć*. 3. rurka foliowa (zakładana tymczasowo na rynnę w miejsce rury spustowej) * *Bãñdžymy na rynnny dõwać kũndũny, coby woda po murach ñe ćekła*. 4. fraz. **do sto tyjšyncy dżurawych kũndũnũw przekleñstwo**

kũndũnek (*D.lp.* kũndũnka) *zdr.* od **kũndũn**

kũndũñõrz (*D.lp.* kũndũñõrza) *zart.* wulkanizator * *Ŭũn ŝlaũchy ůod aũtũw flikuje, to padũmy na ñego 'kũndũñõrz'*.

kũndynecek (*D.lp.* kũndynecka) *zdr.* od **kũndyneck**; cząstka, odrobina, kawałeczek * *Dejće mi kũndynecek wũrztu*.

kúndyne (*D.lp.* kúndynka) częśćka, odrobina, kawałek

kúnew (*D.lp.* kúnwje; *C.lp.* kúnwi; *M.lm.* kúnwje; *D.lm.* kúnwi, kúnwjúw) 1. konew, kana, bańka (na mleko) * *Mlycôrz wjeje kúnwje z mlykŷ do mlycarńe.* * *Pjyrwej i drewjanne kúnwje búty.* * *Wejz kúnew a idz po wodã do rzyki.* * *Noga mi spuchła jak kúnew.* * *To je kúnew na parzyńny.* *syn.* **kúnwa** 2. *fraz.* **lôć jak [s, ze] kúnwje o deszczu:** lać jak z cebra *syn.* **lôć jak [z, ze] ajmra, lôć jak [s, ze] kúnewki** 3. *fraz.* **mjeć nogã jak kúnew** mieć mocno opuchniętą nogę

kúnewa (*D.lp.* kúnewy) *zgr. od kúnewka* * *Narwoł'ch dwje kúnewy trzejśnúw.* * *Mjot nogi jak kúnewy.*

kúnewecka (*D.lp.* kúnewecki, *Ms.lp.* kúnewecce) *zdr. od kúnewka*

kúnewka (*D.lp.* kúnewki, *Ms.lp.* kúnewce) 1. bańka na mleko 2. *fraz.* **lôć jak [s, ze] kúnewki** lać jak z cebra * *Napocło nouprzãd padać, a nieskorzi lôć jak ze kúnewki.* *syn.* **lôć ja [z, ze] ajmra, lôć jak [s, ze] kúnwje**

kúnfederacyjô (*D.lp.* kúnfederacyje) konfederacja → *niem.* Konföderation

kúnfederôk (*D.lp.* kúnfederôka) konfederat

kúnfederôk (*D.lp.* kúnfederôka) zbytnik, żartownis *zob.* **bołzyn, lúftikus, sowizdrzoł, zbytnik**

kúnfekt (*D.lp.* kúnfekta, *Ms.lp.* kúnfekće; *M.lm.* kúnfekty, kúnfekta) pralinka, cukierek czekoladowy, czekoladka (zwykle z bombonierki) * *Jak jaki karlus mjot libstã, to jí kupowoł kúnfekty.* → *niem.* Konfekt

kúnferync (*D.lp.* kúnferynca) konferencja → *niem.* Konferenz

kúnfesyjô (*D.lp.* kúnfesyje) wyznanie grzechów, spowiedź

kúnfigúracyjô (*D.lp.* kúnfigúracyje) konfiguracja

kúnfitura (*D.lp.* kúnfitury, *Ms.lp.* kúnfiturze) konfitury → *niem.* Konfitüre

kúnfjymacyjô (*D.lp.* kúnfjymacyje) *w kościołach ewangelickich:* konfirmacja → *Konfirmation*

kúnfjymować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* kúnfjymujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kúnfjymowoł) *w kościołach ewangelickich:* dokonywać aktu konfirmacji * *Jyno wańelicy kúnfjymujŷ.*

kúnfjymowańy (*D.lp.* kúnfjymowańô) *rzecz. od kúnfjymować*

kúnflikt (*D.lp.* kúnfliktu, *Ms.lp.* kúnfliktce) konflikt → *niem.* Konflikt

kúnformizmus (*D.lp.* kúnformizmusu, *Ms.lp.* kúnformizmuśe) konformizm → *niem.* Konformismus

kúnfrúntacyjô (*D.lp.* kúnfrúntacyje) konfrontacja → *niem.* Konfrontation

kúnfrúntować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* kúnfrúntujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kúnfrúntowoł) konfrontować

kúnfrúntowańy (*D.lp.* kúnfrúntowańô) *rzecz. od kúnfrúntować*

kúngregacyjô (*D.lp.* kúngregacyje) kongregacja, sodalicja

kúngres (*D.lp.* kúngresu, *Ms.lp.* kúngreśe) kongres → *niem.* Kongress

Kúngresowjôcka (*D.lp.* Kúngresowjôcki, *Ms.lp.* Kúngresowjôcce) *daw.* mieszkanka Kongresówki; kobieta pochodząca z Kongresówki

Kúngresowjôk (*D.lp.* Kúngresowjôka, *M.lm.* Kúngresowjôki) *daw.* mieszkaniec Kongresówki; ktoś pochodzący z Kongresówki

kúngresowy kongresowy; **kúngresowy zól** sala kongresowa

Kúngresúwka (*D.lp.* Kúngresúwki, *Ms.lp.* Kúngresúwki) Kongresówka → *czes.* Kongresovka

kúnkordyjô (*D.lp.* kúnkordyje) karawan *syn.* **lajchynwagyn, lajchynwúz**

kúnkuryncyjô (*D.lp.* kúnkuryncyje) 1. konkurencja → *niem.* Konkurrenz 2. **kúnkuryncyje strojić** organizować zawody

kúnkurynt (*D.lp.* kúnkurynta, *Ms.lp.* kúnkuryńce) konkurent, rywal → *niem.* Konkurrent

kúnkuryntka (*D.lp.* kúnkuryntki, *Ms.lp.* kúnkuryntce) konkurentka, rywalka → *niem.* Konkurentin

kúnkurz [r+z] (*D.lp.* kúnkurzu, *kúnkurże*) upadłość

kúnkurzowy [r+z] upadłościowy; **kúnkurzowô masa** masa upadłościowa

kúnny 1. konny * *Wybjyrała'ch śe prawje na kúnny haŷzyrkã.* 2. **kúnny wojôk** kawalerzysta *syn.* **dragún, kawalerist**

kúnopék (*D.lp.* kúnopka) makolągwa, makolągwa zwyczajna (gatunek ptaków; *łac.* Linaria cannabina) *syn.* **kúnopjôk, kúnopńik,** → *niem.* Hanfling

kúnopisko (*D.lp.* kúnopiska) pole po konopiach

kúnopjanny wykonane z konopi, konopny

kúnopjasty *zob.* **kúnopjaty**

kúnopjaty jasny, płowy

kúnopjôk (*D.lp.* kúnopjôka) makolągwa, makolągwa zwyczajna (gatunek ptaków; *łac.* Linaria cannabina) *syn.* **kúnopék, kúnopńik,** → *niem.* Hanfling

kúnopjôtka (*D.lp.* kúnopjôtki, *Ms.lp.* kúnopjôtce) wigilijna zupa z nasion konopi *syn.* **fôgelzupa, kúnopjúnka, śymjúnka, śymjúnjúnka**

kúnopjúnka (*D.lp.* kúnopjúnki, *Ms.lp.* kúnopjúnce) wigilijna zupa z konopi *syn.* **fôgelzupa, kúnopjôtka, śymjúnka, śymjúnjúnka**

kúnopjy (*D.lp.* kúnopjô) *bot.* konopie (*łac.* Cannabis)

kúnopny konopny; wykonany z konopi * *Kupjũta'ch kúnopne mjechy.* * *To sŷ kúnopne rúci.* * *Dej me te kúnopne pũtno.*

kúnopńik (*D.lp.* kúnopńika) makolągwa, makolągwa zwyczajna (gatunek ptaków; *łac.* Linaria cannabina) *syn.* **kúnopék, kúnopjôk,** → *niem.* Hanfling

kúnspiracyjô (*D.lp.* kúnspiracyje) konspiracja → *niem.* Konspiration

kúnst (*D.lp.* kúnstu, *Ms.lp.* kúnśce) sztuka; kunszt; mistrzostwo → *niem.* Kunst

kúnstanta (*D.lp.* kúnstanty, *Ms.lp.* kúnstańce) *mat. fiz.* stała; **grawitacyjnô kúnstanta** stała grawitacji; **Planc-kowa kúnstanta** stała Plancka → *niem.* Konstante

kúnstelacyjô (*D.lp.* kúnstelacyje) konstelacja → *niem.* Konstellation

kúnstytucyjny konstytucyjny

kúnstytucjô (*D.lp.* kúnstytucyje) konstytucja → *niem.* Konstitution

kúnstowny 1. kunsztowny; wykonany z precyzją, z dbałością o szczegóły; mistrzowski; misterny * *To je kúnstownô robotã.* 2. dziwny, dziwaczny * *Co to môs za*

- kúnstowńy myckã*. 3. sztuczny 4. **kúnstowny gnůj** nawóz sztuczny *zob. drek, kúnstyńger, pypry, sůl*, → *niem.* Kunstdünger
- kúnstowńe** 1. umiejętnie, po mistrzowski; misternie * *To je kúnstowńe wybudowanô chałpa*. 2. dziwnie, dziwacznie
- kúnstrukcyjô** (*D.lp.* kúnstrukcije) konstrukcja
- kúnstruktiwny** konstruktywny → *niem.* konstruktiv
- kúnstyńger** (*D.lp.* kúnstyńgru, *Ms.lp.* kúnstyńgrze) nawóz sztuczny * *Űosú zech kúnstyńger na polu. zob. drek, kúnstowny gnůj, pypry, sůl* → *niem.* Kunstdünger
- kúnstyńgerek** (*D.lp.* kúnstyńgerku) *zdr. od kúnstyńger*
- kúnstyńgrować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kúnstyńgrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kúnstyńgrowoł) nawozić nawozem sztucznym; sypać (nawóz sztuczny na pole, działkę itp.) * *Pejter dźiśej pole kúnstyńgrowoł*.
- kúnstyńgrowańy** (*D.lp.* kúnstyńgrowańô) *rzecz. od kúnstyńgrować*
- kúnsyljôrz** (*D.lp.* kúnsyljôrza) doradca
- kúnsyns** (*D.lp.* kúnsynsu, *Ms.lp.* kúnsynśe) konsensus, konsens → *czes.* konsensus, → *niem.* Konsens, → *łac.* consensus
- kúnstik** (*D.lp.* kúnstika) 1. pozycja gimnastyczna; figura gimnastyczna; akrobacja * *Kúnstiki śe pokazowało na klopstãndze. * Jô ibujã jogã i robjã roztomajtné kúnstiki*. 2. sztuczka (kuglarska) * *W cyrkuśe pokazowali roztomajtné kúnstiki. * Nauc mje tych kúnstikůw.* → *niem.* Kunststück
- kúnstikôrka** (*D.lp.* kúnstikôrki, *Ms.lp.* kúnstikôrce) akrobatka, gimnastyczka
- kúnstikôrz** (*D.lp.* kúnstikôrza) akrobata, gimnastyk
- kúntakt** (*D.lp.* kúntaktu, *Ms.lp.* kúntakće) kontakt
- kúntaktować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kúntaktujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kúntaktowoł) kontaktować (kogoś z kimś)
- kúntaktować śe** *zwr. ndk* kontaktować się * *Ńy mozeće śe ze sobj kúntaktować*.
- kúntaktowańy** (*D.lp.* kúntaktowańô) *rzecz. od kúntaktować*
- kúntesa** (*D.lp.* kúntese, *Ms.lp.* kúnteśe) hrabianka *syn. grôfka*
- kúnteska** (*D.lp.* kúnteski, *Ms.lp.* kúntesce) 1. *zdr. od kúntesa* 2. córka hrabiego
- kúntinuũacyjô** (*D.lp.* kúntinuũacyje) kontynuacja
- kúntinuũatůr** (*D.lp.* kúntinuũatora, *Ms.lp.* kúntinuũatorze) kontynuator
- kúntinuũatůrka** (*D.lp.* kúntinuũatůrki, *Ms.lp.* kúntinuũatůrce) kontynuatorka
- kúntinynt** (*D.lp.* kúntinyntu, *Ms.lp.* kúntinyńće) kontynent → *niem.* Kontinent
- kúntinyntalny** kontynentalny
- kúnto** (*D.lp.* kúnta, *Ms.lp.* kúńće) konto * *Tera to Ńe je tak ajnfach, tera to mj geltak na kúńće a Ńe w kabze. * W kacmje mô mulôrz kúnto na gorzołkã, ũń jyno w geltak płaći*.
- kúntra I.** *rzecz. (D.lp.* kúntry, *Ms.lp.* kúntrze) 1. kontra (w grach karcianych) 2. **dać kúntrã** odmówić, sprzeciwić się 3. **dostać kúntrã** spotkać się z odmową **II.** *przim.* przeciw * *Na stichńjńcy rejagujj kúntra stichj*.
- kúntracht** (*D.lp.* kúntrachtu, *Ms.lp.* kúntrachće) kontrakt; **dugoletńi kúntracht** wieloletni kontrakt → *niem.* Kontrakt
- kúntrachtńik** (*D.lp.* kúntrachtńika) ktoś pracujący na kontrakcie; pracownik kontraktowy
- kúntrachtować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kúntrachtujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kúntrachtowoł) kontraktować * *Űń latojś dwje świńe kúntrachtuje. * Trza byki kúntrachtować*.
- kúntrachtować śe** *zwr. ndk* pertraktować, negocjować, dogadywać się * *Kúntrachtowoł śe z robotńikj naprzůd*.
- kúntrachtowańy** (*D.lp.* kúntrachtowańô) *rzecz. od kúntrachtować*
- kúntrałata** (*D.lp.* kúntrałaty, *Ms.lp.* kúntrałacie) kontrata (listwa przybijana do krokwi)
- kúntramuter** (*nieodm.*) przeciwnakrętka (dodatkowa nakrętka na śrubę zabezpieczająca właściwą nakrętkę przed samoczynnym odkręceniem się) → *niem.* Kontermutter
- kúntraśrôba** (*D.lp.* kúntraśrôby) przeciwnakrętka (dodatkowa nakrętka na śrubę zabezpieczająca właściwą nakrętkę przed samoczynnym odkręceniem się)
- kúntramuterka** (*D.lp.* kúntramuterki, *Ms.lp.* kúntramuterce) przeciwnakrętka (dodatkowa nakrętka na śrubę zabezpieczająca właściwą nakrętkę przed samoczynnym odkręceniem się) → *niem.* Kontermutter
- kúntrast** (*D.lp.* kúntrastu,) kontrast → *niem.* Kontrast
- kúntrola** (*D.lp.* kúntróle) kontrola → *niem.* Kontrolle
- kúntrolyr** (*D.lp.* kúntrolera, *Ms.lp.* kúntrolerze) kontroler → *niem.* Kontrolleur
- kúntrolyrka** (*D.lp.* kúntrolyrki, *Ms.lp.* kúntrolyrce) kontrolerka
- kúntrolyrować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kúntrolyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kúntrolyrowoł) kontrolować * *Śafner przisoł kúntrolyrować bilety. * Ńe wdycko kúntrolyrujy.* → *niem.* kontrollieren
- kúntrolyrowańy** (*D.lp.* kúntrolyrowańô) *rzecz. od kúntrolyrować*; kontrolowanie
- kúntrowersyjô** (*D.lp.* kúntrowersyje) kontrowersja
- kúntynt** zadowolony, usatysfakcjonowany * *Kúntynt bůł s tj, co herbowoł*.
- kúntyntny** zadowolony, usatysfakcjonowany
- kúntyntować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kúntyntujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kúntyntowoł) zadowalać, satysfakcjonować
- kúntyntować śe** *zwr. ndk* zadowalać się, być usatysfakcjonowanym * *Trza śe s tj kúntyntować, co śe juz mô*.
- kúntyntowańy** (*D.lp.* kúntyntowańô) *rzecz. od kúntyntować*
- kúnwa** (*D.lp.* kúnwy) konew, kana, bańka (na mleko) *syn. kúnew*
- kúnwalijka** (*D.lp.* kúnwalijki, *Ms.lp.* kúnwalijce) *zdr. od kúnwalijô*
- kúnwalijowy** konwaliowy
- kúnwalijô** (*D.lp.* kúnwalije) (*D.lp.* kúnwalije) *bot.* konwalia (*łac.* Convallaria)
- kúnwersyjô** (*D.lp.* kúnwersyje) konwersja → *niem.* Konversion
- kúnwerzacyjô** [r+z] (*D.lp.* kúnwerzacyje) konwersacja → *niem.* Konversation

kūnwica (*D.lp.* kūnwice) duża bańka na mleko * *Ůůna dwje kūnwice mlyka ůoddōwō.*

kūnwiska (*D.lp.* kūnwiski, *Ms.lp.* kūnwisce) chleb z ciemnej mąki jadany w wojsku; chleb wojskowy; komiśniak *syn.* **kūmisowy chlyb, kūmiśny chlyb, kūmiśńōk, kūnwiśny chlyb, kūnwiśńōk**

kūnwisko (*D.lp.* kūnwiska) *zgr. od kūnew*

kūnwisōrz (*D.lp.* kūnwisōrza) komisarz → *niem.* Kommissar

kūnwisyjō (*D.lp.* kūnwisyje) komisja → *niem.* Kommission

kūnwiśny: **kūnwiśny chlyb** chleb z ciemnej mąki jadany w wojsku; chleb wojskowy; komiśniak *syn.* **kūmisowy chlyb, kūmiśny chlyb, kūmiśńōk, kūnwiska, kūnwiśńōk**

kūnwiśńōk (*D.lp.* kūnwiśńōka) chleb z ciemnej mąki jadany w wojsku; chleb wojskowy; komiśniak *syn.* **kūmisowy chlyb, kūmiśny chlyb, kūmiśńōk, kūnwiska, kūnwiśny chlyb**

kūnwjōrz (*D.lp.* kūnwjōrza) ktoś, kto zbiera od gospodarczy bańki z mlekiem i zawozi je do mleczarni

kūnwyncyjō (*D.lp.* kūnwyncyje) konwencja → *niem.* Konvention

kūnzerwa (*D.lp.* kūnzerwy) konserwa → *niem.* Konserve

kūnzerwka (*D.lp.* kūnzerwki, *Ms.lp.* kūnzerwce) *zdr. od kūnzerwa;* mała konserwa

kūnzorcjŭm (*D.lp.* kūnzorcjŭmu) konsorcjum → *niem.* Konsortium

kūnzōla (*D.lp.* kūnzōle) 1. ozdobny stolik będący podstawą pod wazon, zegar, figurkę itp. * *Postōw tyn kujōtek na kūnzōlã.* * *To je kūnzōla pod figŭrã.* 2. wspornik (przymocowany np. do ściany) 3. konsola → *niem.* Konsole

kūnzōlka (*D.lp.* kūnzōlki, *Ms.lp.* kūnzōlce) *zdr. od kūnzōla*

kūnzul (*D.lp.* kūnzula) konsul → *niem.* Konsul

kūnzularny konsularny → *niem.* konsular

kūnzulat (*D.lp.* kūnzulat u, *Ms.lp.* kūnzulaće) konsulat → *niem.* Konsulat

kūnzŭm (*D.lp.* kūnzŭmu) sklep spółdzielczy → *niem.* Konsumgeschäft

kūń (*D.lp.* kūńa, *M.lm.* kūńe, *N.lm.* kūńmi, kūńuma) 1. koń * *S takj srogj kūńj robjŭt na tŷ małj polu.* * *Wele kūńa mōs durch robotã.* *Futrowãc go muśis, gnŭj mu ćepãc, wyznozyć go.* *To ñe je tak ajnfach chowãc kūńã.* * *Zōdyn tymi kūńmi ñe ůorze.* * *Ñech će kūń kopńe.* (złośliwe powiedzenie) * *Jak śe kūmu kūń śńi, to znacy, ze pijŭndze idŭ do dŭm.* *Mje śe tyz rōz kūń śńiŭt i na drugi mjejsŭnc zech w roboće dostała wjŷńksy geltak.* * *Jechali fŭrŭ s kūńmi.* 2. *przen.* silny człowiek; ktoś bardzo silny, zdolny do ciężkiej pracy * *Sã trza kūńã do roboty.* * *Jō tego sŭm ñe zrojbã, bo'ch ñe je kūń.* * *Je jō kūń, ze mŭ to sŭm robić?* * *Jego kūńe bŭty cōrne jak gutalin i űwjŭćŭty śe.* 3. skoczek (figura w szachach) 4. hamak 5. rodzaj tańca ze skakaniem i obrotami 6. *fraz.* **mjeć zãmby jak kūń s karasōla** mieć duże, wystające zęby 7. **narobić śe jak kūń** napracować się * *Cołki dŷyn zejś kopoł w ůogrŭdku, to'js je ale narobjŭny jak kūń.* 8. **nōrãncny kūń w zaprzęgu:** koń zaprzężony po prawej stronie [dyszla] 9. **powŭdńi kūń w zaprzęgu:** koń zaprzężony po lewej stronie [dyszla] 10. **robić jak**

kūń ciężko pracować *zob.* **bakać, ćōrać, ćulać, haratać, kamać** 11. *fraz.* **stary kūń** *zart.* duże dziecko, dorosły * *Na kolybōkach rade kolybaty śe yno ñy małe dŷejcka, ale tyz stare kūńe.* 12. **wystrojić śe jak kūń na ůodpust, wystrojić śe jak kūń na zńiwnōk** przesadnie się wystroić 13. **zdrowy jak kūń** zupełnie zdrowy; zdrowy jak ryba * *Sces mjeć taki srogi ůogrŭd, to ale muśis być zdrowu jak kūń.*

kūńak (*D.lp.* kūńaku) koniak → *czes.* końak, → *niem.* Kognak

kūńakbŭmbŭn (*D.lp.* kūńakbŭmbŭna, *Ms.lp.* kūńakbŭmbŭńe) cukierek czekoladowy nadziewany masą alkoholową → *niem.* Kognak-Praline

kūńarńa (*D.lp.* kūńarńe) stadnina koni

kūńec (*D.lp.* kūńjca) 1. koniec * *Sã je kūńec drŭgi.* * *Jak przijechot ku kūńcu, to na mje zawotoł.* 2. brzeg, skraj 3. część miejscowości (na jej obrzeżu); część drogi (lub jej sąsiedztwa) * *Na nasj kūńcu ñe űwjycŭ lampy.* * *Ze nasego kūńca yno jō zech bŭł w kojśće.* * *Przi dańeckej drŭdze bŭł na jednŷ kūńcu scyrk.* 4. meta * *Jak űportowce dolećeli do kūńca, to cekaty na ñich zymłty a gorke wŭrztliki ze zymftŷ.* 5. **bez kūńca** bez końca, w kółko 6. **być kūńec** skończyć się, zakończyć się * *Jak ta wojna bŭta kūńec, to my jechali do dŭm.* 7. **i kūńec** i koniec, i już, i tyle * *Mōs suchãc i kūńec.* 8. **na kūńcu** | **na kūńec** wreszcie, ostatecznie, na zakończenie * *Jak na kūńec tã dosoł, to mu cōpka ślecała.* * *A na kūńec dostoł w pysk.*

kūńecny konieczny

kūńecńe koniecznie * *Muśis sã przis, bo'js je kūńecńe potrzebny.*

kūńi *przym. dzierz.* od **kūń**

kūńica (*D.lp.* kūńice) 1. kłonica (część wozu konnego) * *Wŭz mō dwje przodńe kūńice i dwje zadńe.* * *Idã do ćejśłōrza po kūńice.* * *Pawoł leći za ñj s kūńicŷ.* * *Wylecała mi przzi woŷze kūńica.* *Ñe połŭmoł zech gnojńice.* *zob.* **dugŭnka** 2. konnica, kawaleria *zob.* **kawaleryjō**

kūńicek (*D.lp.* kūńicka) *zdr. od kūńik* * *A jō by tez maśyrowoł, kyby mi fto kūńicka ůośōdłoł.*

kūńicka (*D.lp.* kūńicki, *Ms.lp.* kūńicce) *zdr. od kūńica*

kūńik (*D.lp.* kūńika) *zdr. od kūń;* konik

kūńiki (tylko *lm.*, *D.* kūńikŭw) *bot.* tojad (*łac.* Aconitum)

kūńina (*D.lp.* kūńiny, *Ms.lp.* kūńińe) końskie mięso; konina

kūńińec (*D.lp.* kūńińca) nawóz koński; końskie odchody *zob.* **kobylińec, kūńscōk**

kūńisko (*D.lp.* kūńiska) *zgr. od kūń*

kūńiś (*D.lp.* kūńiśa) *zdr. od kūń;* konik * *Kŭńiśa napoji, fto mino pojedze.*

kūńjugacyjō (*D.lp.* kūńjugacyje) koniugacja → *niem.* Konjugation

kūńogodŷina (*D.lp.* kūńogodŷiny, *Ms.lp.* kūńogodŷińe) koniogodŷina

kūńowate koniowate

kūńōk (*D.lp.* kūńōka) ogier *syn.* **hyńgst, kobylec**

kūńōrka (*D.lp.* kūńōrki, *Ms.lp.* kūńōrce) kobieta hodująca konie

kūńōrz (*D.lp.* kūńōrza) 1. hodowca koni; miłośnik koni; koniarz * *Ůŭńi sano ze swojej tŷńki kūńōrzwŷi przedōwajŷ.* 2. gospodarz (będący właścicielem konia) *

Zycali my kůňa ůod kůňdřza, co mjoł yno jednego kůňa.
 3. stajenny; ktoś opiekujący się końmi * *Kůňdřz dōwoł pozůr na kůňe.*

kůňusek (*D.lp.* kůňuska) koniec (narzędzia, przedmiotu), czubek, koniuszek * *Zlůmata mu še űwajcka i ůod nů kůňusek ůostōł wē skůrze.*

kůňuś (*D.lp.* kůňuśa) *zdr. od kůň;* konik *

kůňyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kůňyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kůňyrowoł) besztać, łać, strofować * *Kobjyta go z rana kozdy dźyń kůňyruje. * Co to tã tego chopa kůňyrujes? * Baba ale chopa kůňyruje.*

kůňyrowańy (*D.lp.* kůňyrowańō) *rzecz. od kůňyrować*

kůsa (*D.lp.* kůse, *M.lm.* kůse) *zgr. od kůska;* duży kłos

kůsek (*D.lp.* kůska) kłos * *Na polu nůy můgłō ůostać ańi jednego kůska zbozō.*

kůska (*D.lp.* kůski, *Ms.lp.* kůsce) kłos * *Potỹ še kůski wygrōbjało.*

kůśić še *zwr. ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kůśã še, *lp.cz.przesz.r.m.* kůśił še) wytwarzać kłosy * *Zyto še juz kůśi.*

kůśy (*D.lp.* kůśō) górna część snopa (z kłosami); kłosy

kůzka (*D.lp.* kůzki, *Ms.lp.* kůzce) *zdr. od koza;* kózka; mała koza

kůjśćinek (*D.lp.* kůjśćinka) 1. kawałek, kawałeczek * *Dali mi kůjśćinek kołōca.* 2. ziarnko (czegoś) * *Kůjśćinek pjōsku mi do ůoka wlecoł.*

kůmpać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kůmpjã, *lp.cz.przesz.r.m.* kůmpoł) kapać * *Jescy'ch dźeći dźiśej nē kůmpała.*

kůmpać še *zwr. ndk* kapać się * *Pjyrwej my še kůmpali na zastawje.*

kůmpańy (*D.lp.* kůmpańō) 1. *rzecz. od kůmpać* 2. *fraz. być słaby jak mucha po kůmpańu* być bardzo słabym, osłabionym, wyczerpanym

kůmpjyl *D.lp.* kůmpjele) kąpiel

kůmpować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kůmpujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kůmpowoł) kapać (więcej niż raz)

kůmpować še *zwr. ndk* kapać się (więcej niż raz)

kůmpowańy (*D.lp.* kůmpowańō) *rzecz. od kůmpować*

kůncek (*D.lp.* kůnceka) *zdr. od kůńk;* mały kielek

kůnt (*D.lp.* kůnta, *Ms.lp.* kůńće) kąt (róg pomieszczenia) * *Sedź w kůńće bałamůńće, aze snojdỹ će.* (powiedzenie) * *Jak bãńdźymy sedźeć w kůńće, to nōs zōdyn nē snojdźe.*

kůntecek (*D.lp.* kůntecka) *zdr. od kůntek*

kůntek (*D.lp.* kůntka) *zdr. od kůnt;* kącik

kůńk (*D.lp.* kůńka) 1. pęd wyrastający np. z ziemniaka; kielek * *Kartōfle w pywńicy juz kůńki dostōwajỹ.* *zob. kła* 2. (zwykle w *lm.*) lęć ziemniaczany * *Po wykopańu kartōfli wůcỹ kartōflisko i kůńki zgrōnbjajỹ.* * *Kůńki zgrōnbjajỹ, ale jich nē pōlỹ, yno do dům swozỹ i brogi nůymi gacỹ.* *zob. knurowiny* 3. sypułka (dutka i stosina) pióra ptasiego *zob. koduch*

kůńkac (*D.lp.* kůńkaca) *zart.* ktoś, kto obrywa kielki ziemniaków * *Kůńkace sedźy a kůńkajỹ kartōfle.*

kůńkać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kůńkũ, *lp.cz.przesz.r.m.* kůńkoł) **kůńkać (co)** obrywać kielki (z czego) *Půmoc mi kůńkać kartōfle.*

kůńkańy (*D.lp.* kůńkańō) *rzecz. od kůńkać*

kůńkōł (*D.lp.* kůńkōłu) *bot.* kãkol (*łac.* Agrostemma) *zob. djōbofek, kůńkũł*

kůńkũł (*D.lp.* kůńkōłu) * *Wyjechoł ůůn na pole zaůorać tã kůńkole.* (fragment piosenki) *bot.* kãkol (*łac.* Agrostemma) *zob. djōbofek, kůńkōł* → *czes.* koukol

kůńćicek (*D.lp.* kůńćicka) *zdr. od kůńćik*

kůńćik (*D.lp.* kůńćika) *zdr. od kůnt;* kącik

kůńdźel (*D.lp.* kůńdźele) pęk włókien (np. lnu, konopi, wełny) przygotowany do przędzenia; kądziel kądziel

kůs (*D.lp.* kůsa) *zgr. od kůsek;* kawał, kęs

kůscek (*D.lp.* kůscka) kawałatek, kawałeczek

kůscycek (*D.lp.* kůscycka) kawałeczek

kůsecek (*D.lp.* kůsecka) *zdr. od kůsek I.* *rzecz.* 1. kawałeczek, kawałatek * *Mama prziwitala nōs w důma kůseckůma chleba, solỹ i wodỹ.* * *Stary bãńdźe robjũł na kůsecek chleba, a jō bãndã rosta do samego nēba.* (fragment piosenki) 2. krótki utwór (grany przez orkiestrę), kawałek 3. krótki tekst **II.** *licz. nieokr.* troszkę, troszeczkę * *Můgli by'jśće no mi panōcku kůsecek ryntki spatrzeć.*

kůsek I. *rzecz.* (*D.lp.* kůska) 1. kawałek * *Bãńdźymy mjeli chatpã kůsek dali.* * *Dej no mi kůsek kartki.* *zob. űtikel* 2. utwór (grany przez orkiestrę), kawałek * *Zatajńcuj ű nỹ jedyn kůsek.* 3. krótki tekst 4. **do samego kůska** całkiem, do reszty, do szczętu 5. **ańi by pjes kůska chleba (ũod kogo) nē wez o kimś niegodnym szacunku; o kimś godnym pogardy** * *Ańi by pjes kůska chleba ůod nēgo nē wez.* → *czes.* kousek **II.** *licz. nieokr.* trochę, nieco * *Bũł rōz jedyn chop kůsek gupkowaty.* * *Do dům idźće, co še jescy kůsek prześpiće.* * *Sedńi še kůsek dali.* * *Půdźymy kůsek na lůft.* * *W gowje ůostōł mi cas kůsek nēsorszych lōt.*

kůskować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kůskujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kůskowoł) rozdrabniać na kawałki

kůskowańy (*D.lp.* kůskowańō) *rzecz. od kůskować*

kůskowy kawałkowy

kwa *wykrz. dźw. głos kaczkki * *Kwa, kwa, kwa — wołō kacka.* * *Kacka kwace: kwa, kwa.**

kwac: a kwac wykrzyknienie przeczące; nieprawda, bzdura, brednie * *A kwac!*

kwaceć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kwacã, *lp.cz.przesz.r.m.* kwacoł) 1. **o kaczkach:** kwakać 2. **o żabach:** rechotać * *Zaby kwacỹ.* → *niem.* quaken

kwacyńy (*D.lp.* kwacyńō) *rzecz. od kwaceć * *ůůn słystōł kwacyńy.**

kwader (*D.lp.* kwadra) kawał, kęs, bryła * *Dostōł kwader spyrki.* → *niem.* Quader

kwadracik (*D.lp.* kwadracika) *zdr. od kwadrat*

kwadracōk (*D.lp.* kwadracōka) belka o przekroju kwadratowym

kwadrat (*D.lp.* kwadratu, *Ms.lp.* kwadrace) kwadrat

kwadratcyntimejtter (*D.lp.* kwadratcyntimejttra, *Ms.lp.* kwadratcyntimejttrze) centymetr kwadratowy

kwadratka (*D.lp.* kwadratki, *Ms.lp.* kwadratce) 1. biret (kanciaste nakrycie głowy duchownych) 2. rogatywka * *Polske wojōki majỹ kwadratki.*

kwadratkilomejtter (*D.lp.* kwadratkilomejttra, *Ms.lp.* kwadratkilomejttrze) kilometr kwadratowy

kwadratmejtter (*D.lp.* kwadratmejttra, *Ms.lp.* kwadratmejttrze) metr kwadratowy * *Ta izbza mō dwanōśće kwadratmejttrůw.* → *niem.* Quadratmeter

kwadratmilimejter (*D.lp.* kwadratmilimejtra, *Ms.lp.* kwadratmilimejtrze) milimetr kwadratowy

kwadratowy 1. kwadratowy * *Postawjyli kwadratowŭ chałpã*. 2. żart. bardzo gruby, otyły *Ńe jydz tela, bo bãńdżes kwadratowy*. zob. **bachraty**, **bańaty**, **bulaty**, **ruby**, **spajśny**, **tusty**, **wyzarty**, **zabrany**

kwadratura (*D.lp.* kwadratury, *Ms.lp.* kwadraturze) kwadratura → *niem.* Quadratur

kwajśić (*1.os.lp.cz.ter.* kwasã, *lp.cz.przesz.r.m.* kwajśiŭ) kwaśić * *Jô to poradzã kwajśić*.

kwajślina (*D.lp.* kwajśliny, *Ms.lp.* kwajślińe) coś kwaśnego

kwajśno 1. kwaśno * *Trzwô to tak dugo, aze zôcyňa je kwajśnô, az jŷ kwajśno cuc*. 2. będąc niezadowolonym; ze skwaszoną miną * *Zaglŷndôł kwajśno na ñego*.

kwajśny 1. kwaśny 2. **kwajśne mlyko** zsiadłe mleko *syn.* **kiska**, **śôdek** 3. kiszony; **kwajśnô kapusta** kapusta kiszona; **kwajśne ũogŭrki** ogórki kiszona 4. 9. **kwajśne grziby** grzyby marynowane *syn.* **ũoctowe grziby** 5. **kwajśne listka** | **kwajśnô kapusta** *bot.* szczaw zwyczajny (*łac.* Rumex acetosa) zob. **babske scochy**, **kwajśnô kapusta**, **kwajśnica**, **scôw**

kwajśńeć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kwajśńã, kwajśńeĵã; *lp.cz.przesz.r.m.* kwajśńoŭ) kwaśnieć * *Ŭogŭrki poleku kwajśńeć*.

kwajśńica (*D.lp.* kwajśńice) 1. sok z kiszonej kapusty zob. **kapuśńica** 2. *bot.* berberys (*łac.* Berberis) 3. *bot.* szczaw zwyczajny (*łac.* Rumex acetosa) zob. **babske scochy**, **kwajśne listka**, **kwajśnô kapusta**, **scôw**

kwajśńyńy (*D.lp.* kwajśńyńo) rzecz. od **kwajśńeć**

kwajśocha (*D.lp.* kwajśochy, *Ms.lp.* kwajśose) coś kwaśnego *syn.* **kwajślina**

kwajśoŭ (*D.lp.* kwajśoŭa, *Ms.lp.* kwajśole) kwaśny owoc (zwykle niedojrzały) * *Tyn strŭm mô take kwajśoŭy*. * *po kwajśoŭach boli brzuch*.

kwajśor (*D.lp.* kwajśora, *Ms.lp.* kwajśorze *M.lm.* kwajśory) kwaśny owoc (zwykle niedojrzały)

kwak (*D.lp.* kwaka) brukiew * *Krŭlikŷ trza kwakŭw nãkrôć*. *syn.* **kŭak**, **kul**, **kuloch**, **kulocha**

kwakać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kwakŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* kwakoŭ) rechotać * *Zaba kwakô*.

kwakańy (*D.lp.* kwakańo) rzecz. od **kwakać**

kwakocyńy (*D.lp.* kwakocyńo) rzecz. od **kwakoćić**

kwakoćić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kwakocã, *lp.cz.przesz.r.m.* kwakoćuŭ) kwakać

kwalficyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kwalificyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kwalificyrowoŭ) kwalifikować

kwalficyrowańy (*D.lp.* kwalificyrowańo) rzecz. od **kwalficyrować**

kwalfikacyjô (*D.lp.* kwalifikacje) kwalifikacja

kwalitejt (*D.lp.* kwalitejtu, *Ms.lp.* kwalitejće) jakość, gatunek (np. towaru) * *Kupjŭt'ch zôrńy, pjyrŷ kwalitejt*. *syn.* **jakoĵś**

kwant (*D.lp.* kwanta, *Ms.lp.* kwańce) 1. część ubrania; ciuch * *Przi wjecerzy wsyjŷcy mjeli ũoblecŭne noulepse kwanty*. zob. **chwant** 2. stare ubranie; znoszone ubranie * *Kwanty to ŷy stare zdrachane kłamory do ũoblecŷnô*. 3. niepotrzebna rzecz, grat 4. *fiz.* kwant

kwantowy 1. kwantowy 2. **kwantowô mechańika** mechanika kwantowa

kwańcarstwo (*D.lp.* kwańcarstwa) 1. stare bezwartościowe rzeczy; rupiecie 2. **o ubraniach**: łachmany, szmaty *syn.* **chwańcarstwo**

kwap (*D.lp.* kwapu) 1. puch; drobne pierze * *Lepsy ũod pjyrzô buŭ kwap*. 2. pierze skubane 3. puszysta masa * *Zoŭtka ućyrać s cukrŷ na kwap*.

kwapek *zdr.* od **puch**; puszek

kwapowy puchowy * *Mŷ kwapowŷ pjerzinã i kwapowe zôgowki*.

kwarantejna (*D.lp.* kwarantejny) kwarantanna → *niem.* Quarantäne

kwarc (*D.lp.* kwarcu) kwarc → *niem.* Quarz

kwarcowy kwarcowy; **kwarcowy pjôsek** piasek kwarcowy

kwark: **głos żaby**; **naśladowanie głosu żaby** * *Zaba robi: kwark, kwark, kwark*.

kwartôl (*D.lp.* kwartôla) 1. kwartał (czwarta część roku) *syn.* **śwjerć roku** → *niem.* Quartal 2. kwartał (grupa budynków ograniczona czterema przecinającymi się ulicami)

kwas (*D.lp.* kwasu, *Ms.lp.* kwaĵe) 1. zakwas chlebowy * *Jak ŷe pjekło chlyb, to ŷe tyz warzŭto zur ze tego kwasu ũod chleba*. 3. coś kwaśnego (np. potrawa) 3. *chem.* kwas * *Jak sces, to ċi mogã sporzŷndzić roztomajtne kwase*.

kwaska (*D.lp.* kwaski, *Ms.lp.* kwasce) sok z kiszonej kapusty * *Jô rada pijã kwaskã*. * *Kwaska je zdrowô*.

kwaskowaty nieco kwaśny; kwaskowaty

kwaskowato kwaskowato * *To tak kwaskowato smakuje*.

kwasowy kwasowy

kwasta (*D.lp.* kwasty, *Ms.lp.* kwaśce) frędzel, pompon, chwost * *Ta kwasta ċi ŷe ũozlecaŭa, trza jŷ lepsŷ przisyć*. → *niem.* Quaste

kwastla (*D.lp.* kwastle) frędzel, pompon, chwost * *Przi tiŷtuchu ŷŷ kwastle abo mogŷ tyz być bŷmbelôki*. * *U truty ŷŷ ŷtyry kwastle na rogach*. → *niem.* Quaste

kwasyńy (*D.lp.* kwasyno) rzecz. od **kwajśić**

kwatyr (*D.lp.* kwatyru, *Ms.lp.* kwatyrze) 1. kwatery; miejsce noclegu * *Idźymy na kwatyr*. * *Zajechali my na nas kwatyr*. * *Zakłudźŭł nôs na nas kwatyr i pedzôł*: „*Na wjecŭr pŷ wôs przidã*”. * *Przisoŭ'ech do kwatyru po pŷnocy*. * *Dźiwno mi buŭto, ize ċi drudzy, ŷtorzi byli we kwatyrze, jescy ñe spali*. 2. **pajński kwatyr** (a) mieszkanie czynszowe (b) mieszkanie kwaterynkowe → *niem.* Quartier

kwatyra (*D.lp.* kwatiry, *Ms.lp.* kwatyrze) pokój do wynajęcia; kwatery

kwatyrka (*D.lp.* kwatyrki, *Ms.lp.* kwatyrce) 1. puszka; niewielki pojemnik * *Prziste zgrzôć gris wê kwatyrce*. 2. butelka o pojemności 0.25 litra (zwykle zawierająca alkohol) * *U nôs chodźi ŷe s kwatyrkŷ w lewej kabźi*. *U nôs smak je wypić zawdy*. * *Ujku, przinŷs zech wŷ kwatyrkã gorzołki*.

kwatyrmajster (*D.lp.* kwatyrmajstra, *Ms.lp.* kwatyrmajstrze) kwaterymistrz → *niem.* Quartiermeister

kwatyrńica (*D.lp.* kwatyrńice) ćwierć litra (zwykle wódki)

kwatyrńik (*D.lp.* kwatyrńika) lokator, sublokator

kwatyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* kwatyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* kwatyrwoŭ) wynajmować mieszkanie, pokój; być na kwatery * *Ŭrŷni tã wdycki juz kwatyrujŷ*.

kwatyrowańy (*D.lp.* kwatyrowańo) rzecz. od **kwatyrować**

- kwawić** ndk (1.os.lp.cz.ter. kwawjã, lp.cz.przesz.r.m. kwawjũł, 2.os.lp.tr.rozk. kwôw) krwawić * *Kwawjũł, aze mu wsytka krew wyćykła.*
- kwãambecko** (D.lp. kwãambecka) zdr. od **kwãmbko**
- kwãambo** (D.lp. kwãamba) kiść zob. **kľãmbo**
- kwãambko** (D.lp. kwãambka) zdr. od **kwãambo** syn. **kľãmbko**
- kwãńkoljarjus** (D.lp. kwãńkoljarjusa, Ms.lp. kwãńkoljarjuše) żart. kwestionariusz
- kweća** (D.lp. kweće) zgniecione ziarno (zwykle owies) * *Kwećũ my futrowali kũńe. * Mjeli my takũ masĩnã do robjyńô kweće.*
- kwećer** (D.lp. kwećera, Ms.lp. kwećerze) 1. praska do ziemniaków zob. **kartôfelpresa** 2. urządzenie do zgniata-
tania ziaren ziarna
- kwećować** ndk (1.os.lp.cz.ter. kwećujã, lp.cz.przesz.r.m. kwećowoł) 1. o **ziarnach zbóž**: rozgniatać, zgniatać, miażdżyć 2. o **ziemniakach**: wyciskać (praskã do ziemniaków) * *Kwećujã kartôfle na klũzki. → niem. quetschen*
- kwećowańy** (D.lp. kwećowańô) rzecz. od **kwećować**
- kwer** 1. w poprzek, wszere * *Tã kwer mũ zašũny groch.*
2. na kwer w poprzek, na przelaj, poprzecznie zob. **na przyckã**
- kwera** (D.lp. kwery, Ms.lp. kwerze) zgr. od **kwerka**
- kweres** (D.lp. kweresu, Ms.lp. kwereše) kłopoty * *Ñic yno kupa kferesu mũ s ñymil * Boł še ize baje mjoł kweres skuli tego džeća. * Kweres ze zãmbũma mũ.*
- kwerflejta** (D.lp. kwerflejty, Ms.lp. kwerflejće) flet poprzeczny → niem. Querflöte
- kwerka** (D.lp. kwerki, Ms.lp. kwerce) poprzeczka
- kwerlajsta** (D.lp. kwerlajsty, Ms.lp. kwerlajście) listwa poprzeczna → niem. Querleiste
- kwersłag** (D.lp. kwersłagu) górn. poprzeczne wyrobisko, przekop (w kopalni)
- kwerštreka** (D.lp. kwerštreki, Ms.lp. kwerštrece) przecz-
nica
- kwesta** (D.lp. kwesty, Ms.lp. kweście) kwesta; zbiórka (dat-
ków, płodów rolnych) * *Frańciskańô chodzũ na kwestã.* zob. **kolekta**, → łac. quaesta
- kwesty** (tylko lm., D. kwestũw) odwiedziny; **na kwesty** w
odwiedziny * *Ôpa pojšli na kwesty.*
- kwicala** (D.lp. kwicale) kwicoł (gatunek ptaków, łac. Turdus pilaris)
- kwicalńa** (D.lp. kwicalńe) miejsce, w którym słycać kwik
świń * *Mjyndzy Przychodũ a Sowinũma je plac, na ftory ludže gôdajũ 'kwicalńa'. Bo tã bez boc strôsało tak, co bũło słycać jak świńe kwicũ.*
- kwiceć** ndk (1.os.lp.cz.ter. kwicã, lp.cz.przesz.r.m. kwicoł)
kwiceć * *Świńa kwicala, jak jũ chyćũł za ũogũn. * Bjyda aze kwicy, a jô mũ yno jedyn klocek w pywũnicy.*
- kwicyńy** (D.lp. kwicyńô) rzecz. od **kwiceć**
- kwik** (D.lp. kwiku) kwik
- kwikać** ndk (1.os.lp.cz.ter. kwikũ, lp.cz.przesz.r.m. kwikoł)
kwiczeć, piszczeć * *Džeći, ñe kwikejće tak, bo ñic ñe słycać.*
- kwikańy** (D.lp. kwikańô) rzecz. od **kwikać**
- kwikńũńć** dk (1.os.lp.cz.przys. kwikńã, lp.cz.przesz.: r.m. kwikńũn, r.ż. kwikłã) kwikńãć
- kwikńyńćy** (D.lp. kwikńyńćô) rzecz. od **kwikńũńć**
- kwila** (D.lp. kwile) 1. chwila; **za kwilã** za chwilę; **na kwilã**
na chwilę, na jakiś czas; **co kwilã** co chwilę * *Za kwilã po ćebje przidã. zob. chwila* 2. **dojş kwilã** dłuższą chwilę
* *Dojş kwilã juz go ñy ma. * Dojş kwilã ñerôz furgajũ.*
- kwilecka** (D.lp. kwilecki, Ms.lp. kwilecce) zdr. od **kwilka**
- kwilka** (D.lp. kwilki, Ms.lp. kwilce) zdr. od **kwila**; chwilka
zob. **chwilka**
- kwilowo** chwilowo
- kwilowy** chwilowy
- kwistek** (D.lp. kwistka) kopciuszek, kopciuszek zwyczajny
(gatunek ptaków, łac. Phoenicurus ochruros) zob. **drzi-
chwoŝt, drzikwoŝt, ŝwistek**
- kwit** (D.lp. kwita, ms.lp. kwicie) 1. kwit, pokwitowanie →
niem. Quittung 2. fraz. **być kwit** być kwita * *Tera my sũ kwit.*
- kwita** (D.lp. kwity, Ms.lp. kwicie) bot. pigwa, pigwa po-
spolita (łac. Cydonia oblonga) → niem. Quitte
- kwitek** (D.lp. kwitka) zdr. od **kwit**; kwit, pokwitowanie
- kwitka** (D.lp. kwitki, Ms.lp. kwitce) zdr. od **kwita**
- kwitńũńć** ndk (1.os.lp.cz.ter. kwitńã, lp.cz.przesz.: r.m. kwitńũn, r.ż. kwitłã) kwitńãć * *Kwitńe jak rũza. * To je jedyn, co zołto kwitńe, a jedyn co bjôło.*
- kwitńyńćy** (D.lp. kwitńyńćô) rzecz. od **kwitńũńć**
- kwitować** ndk (1.os.lp.cz.ter. kwitujã, lp.cz.przesz.r.m. kwitowoł)
kwitować * *Jak zapłacã, to musã dostać kwitowa-
towańo.*
- kwitowańy** (D.lp. kwitowańô) rzecz. od **kwitowańô**
- kwitowy** pigwowy
- kwityrować** ndk (1.os.lp.cz.ter. kwityrujã, lp.cz.przesz.r.m. kwityrowoł)
kwitować
- kwityrowańy** (D.lp. kwityrowańô) rzecz. od **kwityrować**
- kwjãnceć** ndk (1.os.lp.cz.ter. kwjãncã, lp.cz.przesz.r.m. kwjãncoł)
kwękać, stękać
- kwjãncyńy** (D.lp. kwjãncyńô) rzecz. od **kwjãnceć**
- kwjatula** łaciata krowa * *Ta kwjatula mô kãs mlyka syn. kwjôta*
- kwjôc** ndk (lp.cz.ter.: 1.os. kwjejã, 3.os. kwjeje; lp.cz.przesz.r.m. kwjoł; 2.os.lp.tr.rozk. kwjyj; im.bier. kwjũny) trząść, potrząsać zob. **chwjôc, chwjyrać, chw-
jyrutać, kolybać**
- kwjôcasty** kwiecisty; mający deseń w kwiaty; zdobiony
kwiatami * *Ptrzińyjs mi tyn kwjôcasty fortuch. syn. kwjôcaty, kwjôtkaty, kwjôtkowany*
- kwjôcaty** kwiecisty; mający deseń w kwiaty; zdobiony
kwiatami * *Ŭoblykła še taki kwjôcaty pulôwer. syn. kwjôcasty, kwjôtkaty, kwjôtkowany*
- kwjôcisty** 1. kwiecisty; mający deseń w kwiaty; zdobiony
kwiatami 2. ozdobiony kwiatami
- kwjôcôk** (D.lp. kwjôcôka) fartuch w kwiaty
- kwjôcôrka** (D.lp. kwjôcôrki, Ms.lp. kwjôcôrce) 1. kobieta
uprawiająca kwiaty 2. kwiaciarka
- kwjôcôrz** (D.lp. kwjôcôrza) 1. ktoś, kto uprawia kwiaty 2.
sprzedawca kwiatów * *Kwjôcôrz mô budkã s kwjôtkũma.*
- kwjôc še** zur. ndk 1. chwiać się, kołysać się; wychy-
lać się od normalnego położenia; kiwać się * *Zũmb mi še kwjeje. * Ŭũn še ŝmjoł, az še kwjoł. * Strũm še kwjeje ũod wjatra. * Ŭũn še kwjeje na nogach. * Tyn ũozarćuch še tak kwjeje.* 2. być luźno w czymś osadzo-
nym; być słabo przymocowanym; chybotać się * *Zũmb*

mi še kwjeje. zob. chwjôc še, chwjyrać še, chwjyrutać še, kolybać še

kwjôta (D.lp. kwjôty, Ms.lp. kwjôće) łaciata krowa * *Kwjôta mô fleki*

kwjôtecek (D.lp. kwjôtecka) zdr. od **kwjôtek**; kwiatuszek

kwjôtecko (D.lp. kwjôtecka) zdr. od **kwjôtek**; kwiatuszek

kwjôtek (D.lp. kwjôtka) kwiat, kwiatek * *papjûrzanny kwjôtek syn. bluma*

kwjôtkaty kwiecisty; mający deseń w kwiaty; zdobiony kwiatami *syn. kwjôcasty, kwjôcaty, kwjôtkowany*

kwjôtko (D.lp. kwjôtka) kwiat * *Te kwjôtka zech ścała kupić ũod Hildy Ligudowej. * Kwjôtko būto ũobalũne ũod wjatrzu.*

kwjôtkowany kwiecisty; mający deseń w kwiaty; zdobiony kwiatami * *Kupjûła'ch še taki fajny kwjôtkowany stof. * Kobjyty ũobũcũły še w kwjôtkowane klejdy. syn. kwjôcasty, kwjôcaty, kwjôtkaty*

kwjôtkowũa (D.lp. kwjôtkowũe) kwiaciarnia

kwjôtkowy 1. kwiatowy 2. zrobiony z kwiatów 3. poroũnięty kwiatami * *Mũj przy chałpje kwjôtkowũ gũrkã.*

kwjôtusek (D.lp. kwjôtuska) kwiatuszek * *Ŭũn do libsty gôdô „mũj kwjôtusku noũmjylejy”.*

kwjôtusko (D.lp. kwjôtuska) kwiatuszek

kwjôtycko (D.lp. kwjôtyccka) kwiatuszek

kwjôtysek (D.lp. kwjôtyska) kwiatuszek * *Taki pjyknny kwjôtysek.*

kwjũũny (D.lp. kwjũũnô) rzecz. od **kwjôc** *syn. chwjũũny*

kwjũũnk (D.lp. kwjũũka) dziecko skłonne do płaczu * *S tego dzeća je kũsek kwjũũka.*

kwjyćy kwiecie, dużo kwiatów * *Kozdy rok ũo tŕj cajše juz būto połno kwjyćô, a latojš na Wjelkanoc mũmy śnyg.*

kwjyćyũ (D.lp. kwjyćũa) kwiecieũ *syn. april*

kwjytny 1. kwietny 2. **Kwjytũô ũedźela** Niedziela Palmowa, Niedziela Męki Paũskiej (szôsta niedziela Wielkiego Postu) *syn. Letũô ũedźela, Palmjannô ũedźela, Palmowô ũedźela, Wjyrzbnô ũedźela*

kwjytũowy kwietniowy

kwjywać ndk (1.os.lp.cz.ter. kwjywũ, lp.cz.przesz.r.m. kwjywôł) 1. chwiać, kołysać, potrząsać; poruszać (coś, czymś) w rózne strony (więcej niź raz) 2. **o owocach na drzewie:** strząsać, zrzucać (więcej niź raz, potrząsając drzewem) * *Fło mi tera bãũdže te jabka kwjywoł?* 3. merdać (więcej niź raz)

kwjywaũy (D.lp. kwjywaũô) rzecz. od **kwjywać**

kwjũnceć ndk (1.os.lp.cz.ter. kwjũnceć, lp.cz.przesz.r.m. kwjũnceł) stękać, jęczeć, biadać, lamentować * *Ŭũn z arôz kwjũncy, jak go trochã boli. * Kwjũncy jak ũezdrowô dupa.*

kwjũncyũy (D.lp. kwjũncyũô) rzecz. od **kwjũnceć**

kwjũũnkãc ndk (1.os.lp.cz.ter. kwjũũnkũ, lp.cz.przesz.r.m. kwjũũkoł) stękać, jęczeć, biadać, lamentować * *Po geburstaku ũtyry dũũ kwjũũkała — wjarzã co gupjeggo zjadłta abo i wypjũła.*

kwjũũũkaũy (D.lp. kwjũũkaũô) rzecz. od **kwjũũnkãc**

kwjũũũknũũc dk (1.os.lp.cz.przysz. kwjũũknã; lp.cz.przesz.r.m. kwjũũknũn, r.ż. kwjũũũkła) stęknãć, jęknãć * *Yno rôz kwjũũknũn i būł gotowy.*

kwjũũũũũcũy (D.lp. kwjũũũũũcũô) rzecz. od **kwjũũũknũũc**

kwocęc ndk (1.os.lp.cz.ter. kwocã, lp.cz.przesz.r.m. kwocôł) 1. **o kurze:** gdakać 2. **o kurze:** okazywać chęć

wysiadywania piskłat * *Jak ta kura kwocy, to jũ trza nasadzić na jajca. * Jak sces, coby kura przestała kwocęc, to jũ muũis pôrã razy zatũũkać w ũimnej wodze.*

kwocka (D.lp. kwocki, Ms.lp. kwocce) zdr. od **kwoka**

kwocyũy (D.lp. kwocyũô) rzecz. od **kwocęc**

kwoka (D.lp. kwoki, Ms.lp. kwoce) 1. kwoka 2. **starô kwoka** *pejor. stara baba * To je starô kwoka s tej baby. * Ty starô kwoko, idź rajn.*

kwoli z powodu * *Jyno ũe sto jich kwoli tej prosecyje ũobruwać, bo by ludže byli še sy mje śmjôli. syn. skuli*

kwoly (tylko lm., D. kwôłũw) 1. przechwalanie się, przechwałki 2. zachwalanie (np. produktu) * *To co pisũ wé tich reklamach, to ũe je proũda, yno same kwoly.*

kwost (D.lp. kwosta, Ms.lp. kwocęce) ogon *zob. chwost, ũogũn*

kwostek (D.lp. kwostka) zdr. od **kwost**; ogonek

kwocęc (D.lp. kwocęca) zdr. od **kwost**; ogonek

kwôłba (D.lp. kwôłby) 1. pochwała, uznanie * *Kwôłba mu še nôlezy. 2. chwaleũie się, przechwalanie się, szczyceũie się, chełpliwość, samochwalstwo * U ũego zawdy tej kwôłby būta moc.*

kwôłca (D.lp. kwôłce) osoba wychwalajãca kogoś lub coś chwalca

kwôłi *przyim.* 1. z powodu (kogoś lub czegoś); przez (kogoś lub coś); ze względu na (kogoś lub coś); z uwagi na (kogoś lub coś) * *Prziũta'ch sã kwôłi dũywiki. * Prziũot kwôłi tych gãjši, co jy chce kupić. 2. skiś cego w py-taniach:* z jakiego powodu; po co; ze względu na co; z uwagi na co 3. **skiś kogo w pytaniach:** z czyjzego powodu; przez kogo; ze względu na kogo; z uwagi na kogo 4. **skiś tego** dlatego; z tego powodu; przez to *zob. fuli, kuli, kiś, skiś, skuli*

kwôłiç ndk (1.os.lp.cz.ter. kwôłã, lp.cz.przesz.r.m. kwôłũł, 2.os.lp.tr.rozk. kwôł) chwalić * *Przed kũũũcũy roboty lepũ še ũe kwôłiç. * Kwôłũta go, bo mu še chãta przichlybiç.*

kwôłiç še *zwr. ndk* chwalić się, przechwalać się * *ũe kwôł še tak. 2. pyszniç się*

kwôłidłô (D.lp. kwôłidła, Ms.lp. kwôłidle) reklama * *Dali še powjejšiç na poće take sroge kwôłidłô. syn. reklama*

kwôłidołko (D.lp. kwôłidołka) zdr. od **kwôłidłô**

kwôłidupa (D.lp. kwôłidupy) ktoś lubiãcy się chwalić, przechwalać; samochwał, chwalipięta

kwôłidũura (D.lp. kwôłidũury, Ms.lp. kwôłidũurze) ktoś lubiãcy się chwalić, przechwalać; samochwał, chwalipięta

kwôłijũũka (D.lp. kwôłijũũki, Ms.lp. kwôłijũũnce) **o kobiecie, dziewczynie:** chwalipięta

kwôłipjũnta (D.lp. kwôłipjũnty, Ms.lp. kwôłipjũũũce) ktoś lubiãcy się chwalić, przechwalać; samochwał, chwali-pięta

kwôłirziç (D.lp. kwôłirziçi) ktoś lubiãcy się chwalić, prze-chwalać; samochwał, chwalipięta

kwôłũny 1. lubiãcy się chwalić, przechwalać 2. **kwôłũũ dupa | kwôłũũ dũura | kwôłũũ rziç** chwalipięta, samochwał * *Ty'js je ale kwôłũũ rziç.*

kwôłũnik (D.lp. kwôłũnika) ktoś lubiãcy się chwalić, prze-chwalać; samochwał

kwôłũũny (D.lp. kwôłũũny) rzecz. od **kwôłiç**; chwaleũie

kwôłũũnica (D.lp. kwôłũũnice) ũylak * *Te kwôłũũnice ale ũpetũe wyglũndajũ. syn. kramfader*

kwôrta (*D.lp.* kwôrty, *Ms.lp.* kwôrće) 1. kwarta (miara objętości; 1.125 litra) * *Do tego trza włóć pútorý kwôrty wody.* * *Wejźli ze sobý kwôrta gorzołki i śli do ũojcúw ũod dżoũchy.* 2. naczynie o objętości jednej kwarty * *Kwôrta na wodã, na krupy, na zbozy, na śnaps.* * *Ŭñ pije s kwôrty.* * *Namjyrz mi potnũ kwôrta.* 3. muz. kwarta

kwôrtowy o objętości jednej kwarty (1.125 litra) * *To je kwôrtowy górnek.*

kwôsek (*D.lp.* kwôsku) 1. zakwas do ciasta chlebowego 2. bot. szczawik zajęczy (*łac.* Oxalis acetosella) zob. **hazynklaj**

kwôskawy kwaskowaty

kwôwnik (*D.lp.* kwôwnika) bot. krwawnik (*łac.* Achillea)

kwuli 1. z powodu; ze względu na; z uwagi na 2. gwoli, dla; **kwuli porzũndku** dla porządku

kwyntel *zgr. od kwyntlik*; duży odważnik, obciążnik

kwyntlik (*D.lp.* kwyntlika) *daw. jednostka masy odpowiadająca 1/4 łuta czyli 1/128 funta* → *niem.* Quentchen, Quent, Quint, Quentlein, Quentin, Quintchen, Quintlein, Quentgen

ky 1. **spójnik wprowadzający zdanie okolicznikowe warunku**; skoro * *Sedź na rzici ky ci dobrze.* * *Pũdã do ũogrudka ky'ch sã juz je.* (Skoro już tutaj jestem, pójdę do ogródka.) * *Ky'jsće mi zaprosynũ postali, to zajś mje potytrało i juzajś skryflũ.* * *Co ś cebje za dzywecka, ky śe matce dós.* (fragment piosenki) 2. **spójnik wprowadzający zdanie okolicznikowe czasu**; kiedy, gdy * *Ky je gãstô lupina, to je dobrze, bo tela pyrzu nũy narojśne.* 3. **cũz ky** co z tego, kjedy * *Cũz ky ũñ nie sce tã is?* 4. **dojś ky** dobrze, że * *Dojś ky mu go dała.* (Dobrze, że mu go dała.) 5. **ky ..., to** skoro ..., to * *Ky ta'kãs gojści mō prziś na twũj geburstak, to zrũbma tyn fajer w zólu.*

kyby 1. żeby, oby * *Kyby juz przisła žima.* * *Kyby ta bestyjô zdechła!* * *Kyby to juz wjosna bũta.* * — *Kyby tak žima przisła nazôd.* — *Ŭo kyby, kyby.* * *Kyby jescy, kyby jescy!* (Tak mężczyźni drażnią kobiety, gdy one po małym łyku wypijają kieliszek wódki) * *Jak przišli s pola, to łowjyli, kyby choć knôl ze skũrũ snojś.* * *Kyby tak!* 2. gdyby, jakby * *Kyby bũły ryby, bũta by i mōcka.* * *Kyby'js mi to zrobjũt, byjś dostôł ceski ũody mje.*

* *Kyby'js mi to przedôł, to by'ch śe bardzo radowała.* * *Kyby my muśeli na twoje piñũndze cekać, toby my dôwno zmarzli a ũod godu umarli.* * *Kyby mje nie bũto gajńba, to by'ch do kupy ś nũymi śadła a śe powojźũta na tũj karaselu.* * *Ŭe soł by'ch jô bez tyn lōsek, kyby'ch nũy muśôł.* * *Lepi kyby nũy śe bũta žymja ũotworzũta.* * *Kyby'ch jô to wjedźôł!* * *Kyby my to byli wjedźeli, ize przijedzes.* * *Kyby'js dôwoł pozũr, to by'js nie rypnũn.* zob. **keć, dyby**

kyma (*D.lp.* kymy) pas z wikliny przy koszu

kymować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kymujã, lp.cz.przesz.r.m. kymował) **przy wyplataniu kosza**: robić pasy z kilku gałązek wikliny

kymowańy (*D.lp.* kymowańô) *rzecz. od kymować*

kynder (*D.lp.* kyndra, *Ms.lp.* kyndrze) knur * *Jedźymy ze świñũ do kyndra.* * *Kynder to je samjec ũod świñe.*

kyndrojzi wieprzowy; **kyndrojze mjũso** wieprzowina

kyndrũz (*D.lp.* kyndroza, *Ms.lp.* kyndrojze, *Ms.lp.* kyndroze) 1. knur; samiec świni (niekastrowany) * *Jak świña śe hukô, to jũy wjedũ do kyndroza.* * *Musã zakludzić świñã do kyndoza.* * *Mũiskôrz kyndroze i hyngsty wyrzinô.* 2. odyniec 3. *fraz. mrũz jak kyndrũz* silny mróz, siarczysty mróz *syn. mrũz jak byk | mrũz jak kojźôł* 4. **wyrzũny kyndrũz** wieprz; wykastrowany samiec świni

kyndrũzek (*D.lp.* kyndrũzka) *zdr. od kyndrũz*

kyrbis (*D.lp.* kyrbisa, kyrbisu; *Ms.lp.* kyrbiše) dynia zob. **baña, korból**

kyrbisek (*D.lp.* kyrbiska) *zdr. od kyrbis*; mała dynia

kyrceć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. kyrcã, lp.cz.przesz.r.m. kyrcoł) **o sowie**: hukać → *czes.* krčeti

kyrcek (*D.lp.* kyrcka) ktoś niskiego wzrostu; karzeł

kyrcka (*D.lp.* kyrcki, *Ms.lp.* kyrcce) świeczka → *niem.* Kerze

kyrcynũ (*D.lp.* kyrcyńô) *rzecz. od kyrceć*

kyrpjec (*D.lp.* kyrpca, *M.lm.* kyrpce) *Śl. Ciesz.* góralski skórzany but

kyrsner (*D.lp.* kyrśnera, *Ms.lp.* kyrśnerze) kuśnierz → *Zawjyż skũry do kyrśnera.* → *niem.* Kürschner

kũ *N.Ms. od chto, fto*; kim * *S kũ to gôdôs?* * *Nũy mjoł'ch śe s kũ grać.* * *Ŭo kũ zejśće radũyli?*

L

laba (*D.lp.* laby) 1. próżnowanie, leniuchowanie → *niem.* Labe 2. luz (np. w pracy) * *Ale môs labã na tej śichće.*

labjdzynũ (*D.lp.* labjdzynũ) *rzecz. od labjdzic*

labjdzic *ndk* (1.os.lp.cz.ter. labjdzã, lp.cz.przesz.r.m. labjdzũł) narzekać, utyskiwać, uskarżać się zob. **dũndrac, halatać, jamrac, skamrac, wajać**

laborant (*D.lp.* laboranta, *Ms.lp.* laborańce) laborant → *niem.* Laborant

laborantka (*D.lp.* laborantki, *Ms.lp.* laborantce) laborantka → *niem.* Laborantin

laboratorjũm (*D.lp.* laboratorjũmu) laboratorium → *niem.* Laboratorium

labować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. labujã, lp.cz.przesz.r.m. labował) 1. hulać, używać życia * *Fto pije, labuje, muzykã płaći, tego weznũ po śmjerći ańeli rogaći.* (przysłowie) 2. próżnować, leniuchować → *niem.* laben

labowańy (*D.lp.* labowańô) *rzecz. od labować*

labus (*D.lp.* labusa, *Ms.lp.* labuše) hulaka

labyrinth (*D.lp.* labyrinthu, *Ms.lp.* labyrińce) labirynt labirynt → *czes.* labyrinth, → *niem.* Labyrinth

lac (*D.lp.* laca) 1. *zgr. od laclik* 2. napierśnik → *niem.* Latz, Brustlatz

lachać się *ndk* (1.os.lp.cz.ter. lachũ śe, lp.cz.przesz.r.m.

lachoł śe) śmiać się *syn.* **śmjôć śe**, → *niem.* lachen

lachańy (*D.lp.* lachańô) *rzecz. od lachać*

lachter (*D.lp.* lachtra, *Ms.lp.* lachtrze) *górn.* 1. łatr (dawna śląska górnicza jednostka długości odpowiadająca w przybliżeniu rozpiętości rąk dorosłego mężczyzny, równa 191.93 cm) 2. łatr pruski (pruska górnicza jednostka długości równa 209.24 cm, dzieliła się na 80 cali łatrowych) → *niem.* Lachter, Klachter, Berglachter

lachtrowy: lachtrowy cól *daw. górn.* cal łatrowy (pruska górnicza jednostka długości równa 1/80 łatra pruskiego, czyli 2.615 cm) *syn.* **bergmůjński cól**

lachyta (*D.lp.* lachyty, *Ms.lp.* lachyce) 1. drąg, tyczka, żerdź 2. *żart.* ktoś wysoki i chudy; wysoki chudzielec; drażal; tyka

laclicek (*D.lp.* laclicka) *zdr. od laclik; śliniaczek* → *niem.* Lätzchen

laclik (*D.lp.* laclika) śliniak * *Dej mu tyn laclik, bo śe pokidrze.* * *Zawjējś tej dżoŭse do jôdła laclik.* *syn.* **bartychla**, → *niem.* Latz, Lätzchen

lacobjyrz (*D.lp.* lacobjyrza) nietoperz *syn.* **flejdermaūs, garcopjyrz, kacôpyrz, latopjyrz, mantopyrz, mjŷntopyrz**

lacobjyrzek (*D.lp.* lacobjyrzka) *zdr. od lacobjyrz*

lać (*D.lp.* laća) 1. bambosz, kapeć, papeć, papuść, pantofel → *niem.* Latsch 2. *fraz.* **gôdać (kũmu) do laća** spotkać się z (czyim) lekceważeniem; mówić (do kogo) jak do ściany 3. *fraz.* **mjeć serco jak lać** mieć słabe serce * *Jak śe nie bãndźes lycůł, to hned bãndźes mjôł serco jak lać.* 4. *fraz.* **pod lać** pod pantofel, pod but * *Jak śe baba naprze, to noŭwjŷnksego chachara wejźne pod lać.* 5. *fraz.* **poprawjać s papuća na lać | zmjŷnjać s papuća na lać** dokonywać mało istotnej lub pozornej zmiany 6. *fraz.* **śmjôć śe, ze ũo mało laća nie zezryć** śmiać się do rozpuku

laćecek (*D.lp.* laćecka) *zdr. od laćek*

laćek (*D.lp.* laćka) bambosz, kapeć, papeć, papuść, pantofel * *Prziŷŷjś no ôpowe laćki.* * *Ŭŷn chodźŷł na zôlyty w laćkach, bo Klara bŷła jego sũmśadkŷ.* *zob.* **haũsuł, pantôfel, papuść**

laćececek (*D.lp.* laćececka) *zdr. od laćek* * *Ćebje w nogi nie uźjmbô?* *Yno take laćececki môs na nogach.*

laćkôrz (*D.lp.* laćkôrza) wytwórcza kapci

laćkôrka (*D.lp.* laćkôrki, *Ms.lp.* laćkôrce) żona wytwórczy kapci

ladešťok (*D.lp.* ladešťoka) wycior górniczy

ladowac (*D.lp.* ladowaca) ładowacz *zob.* **anślager, folowac, folôrz, foljyrz**

ladować *ndk (1.os.lp.cz.ter.* ladujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ladowôł) 1. ładować * *Wŷŷngłē ladujŷ na fŷrã.* * *Ty pojydzdej, a my b'ymy ladowali śano na wŷz.* * *Rzepã wćepowato śe na fŷrã, a liścy ladowato ekstra.* 2. **o bronii palnej:** ładować, nabijać * *Gywery ladowali.* → *czes.* ladovat 3. **o baterii, urzãdzeniu na baterie:** ładować * *Prawje ladujã mŷj mobilnôk.* → *niem.* laden

ladować śe *zwr. ndk o baterii, urzãdzeniu na baterie:* ładować się

ladowańy (*D.lp.* ladowańô) *rzecz. od ladować;* ładowanie

ladũnek (*D.lp.* ladunku) ładunek → *niem.* Ladung

ladũng (*D.lp.* ladũngu) 1. ładunek → *niem.* Ladung 2. **ladũng do śpryŷngowańô** ładunek wybuchowy → *niem.* Sprengladung

ladyntiś (*D.lp.* ladyntiśa) lada (sklepowa) * *Przedôwacka stoij za ladyntiśŷ.* *zob.* **bajta, lida** → *niem.* Ladentisch

lafeta (*D.lp.* lafety, *Ms.lp.* lafeće) laweta → *niem.* Lafette

laga (*D.lp.* lagi, *Ms.lp.* ladze) 1. kolejka (stawianego piwa, wina, wódki itp.) * *Postawjŷł nŷ trzi take lagi.* 2. miejsce, miejscówka (w terenie) * *Jô by'ch kupjŷł tyn baũplac. Tã pod lasŷ je fajnô laga.* 3. gruby kij 4. podkład (draż, na którym układa się klocki drewna) * *Mejtrôki śe śtapluje na lagach.* 5. ocena niedostateczna * *Dostôł w skole drugŷ lagã.* *zob.* **cwaja, cwajka, dwũjka** 6. motek nie zwiniętej włóczki

lager (*D.lp.* lagru, *Ms.lp.* lagrze) 1. obóz (pracy, jeniecki, koncentracyjny, zagłady), lagier, łagier → *czes.* lágr 2. miejsce gromadzenia (składowania) towarów; magazyn; skład, składnica * *Idã do lagru po tówŷr.*

lagerhala (*D.lp.* lagerhale) magazyn

lagerka (*D.lp.* lagerki, *Ms.lp.* lagerce) butelka (piwa) * *Wystepali po pôrã lagerkũw piwa.*

lagramyncki sakramecki, przekłety, diabelski * *Bãndźes ćicho, ty lagramyncki snôplu!* * *To bŷł lagramyncki gizd.*

lagramyntniik (*D.lp.* lagramyntniika) łobuz, nicpoń, drań * *Tak to nôs tyn lagramyntniik wystrasŷł.*

lagrować *ndk (1.os.lp.cz.ter.* lagrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* lagrowôł) 1. leżakować (wino, piwo) 2. przechowywać * *Pjyrwej starka wē bũnclôkach lagrowato mlyko na kiskã.* 3. gromadzić * *Na co ty te klamorstwo lagrujes?*

lagrowańy (*D.lp.* lagrowańô) *rzecz. od lagrować*

lagrowy *przym. od lager;* obozowy → *czes.* lágrový

lagũna (*D.lp.* lagũny, *Ms.lp.* lagũne) laguna → *czes.* laguna, → *niem.* Lagune

lajamt (*D.lp.* lajamtu, *Ms.lp.* lajamće) 1. lombard (instytucja udzielająca pożyczek pod zastaw) → *niem.* Leihamt 2. biuro pożyczkowe, kasa pożyczkowa 3. *żart.* prowizoryczny sklep (np. w budce); kram 4. *żart.* stos nieuporzãdkowanych, nagromadzonych rzeczy; kram 5. *żart.* bałagan, nieporzãdek * *Ale môs lyjamt w tej izbje.* * *Wejzdrziće śe na tyn mjymjecki ordnũng a na polski lajamt.* * *Musymy dôwać pozŷr, coby nŷ śe sã lajamt nie zrobjŷł.*

lajb (*D.lp.* lajbu) brzuch *zob.* **bas, bachôrz, wampa**

lajbgarda (*D.lp.* lajbgardy, *Ms.lp.* lajbgardze) gwardia przyboczna *syn.* **lajbwacha**, → *niem.* Leibgarde

lajbicek (*D.lp.* lajbicka) *zdr. od lajbik*

lajbik (*D.lp.* lajbika) 1. stanik przy kiece; stanik (gorset) w sukni 2. bluzka bez rękawków (lub z bardzo krótkimi rękawkami), noszona pod ubraniem wierzchnim * *Noũprzŷd śe ŷoblykało galôtki abo ślipry, potŷ lajbik — to bŷła takô choby bluzka z ćyŷŷkygo pũtna bez rãnkowũw, zapinanô ze przodku na knefle, ñekjedy z bordurũma. Tyn lajbik mjôł tyz take wyrobjŷŷny choby cyncynhalter.* * *Pod lajbikŷ nojśũto śe pas do cycykũw.* * *Bez lato jaklã ŷobũcũto śe na lajbik.* * *Lajbik ŷod spodku mjôł take kraũzki.* 3. gorset *zob.* **korzet** 4. **burôk z lajbikŷ** spódnica ze stanikiem w śląskim stroju ludowym 5. **galôty na lajbiku** kobiece majtki z nogawkami zszyte z koszulkã 6. **kjecka na lajbiku** spódnica z doszytym gorsetem (stanikiem) * *Kjeckã na lajbiku idže nojśiće do kabôtkã abo*

- do merynki.
→ niem. Leibchen
- lajbikowy** przym. od **lajbik**
- lajbwacha** (D.lp. lajbwaczy, Ms.lp. lajbwase) straż przyboczna syn. **lajbgarda**, → niem. Leibwache
- lajdować** ndk (1.os.lp.cz.ter. lajdujã, lp.cz.przesz.r.m. lajdował) 1. lubić * *Bardzo go chopcy lajdowali*. 2. znosić, tolerować * *Jescy jakojs to lajdował*. 3. **ńe lajdować (kogo)** nie lubić, nie cierpieć, nie znosić * *Ñe lajdujã će!*
- lajdowany** lubiany * *Noũbarzi lajdowane kalyndõrze to sũ te na jednã srogũ kartkã*.
- lajdowańy** (D.lp. lajdowańõ) rzecz. od **lajdować**
- lajera** (D.lp. lajery, Ms.lp. lajerze) 1. katarynka → niem. Leier 2. melodia (wygrywana przez katarynkę) * *Lajerka lajeruje dycki tã samã lajerã*. 3. muzyka, której się nie lubi; głośna muzyka 4. monotonna mowa 5. żart. magnetofon 6. żart. instrument muzyczny
- lajerka** (D.lp. lajerki, Ms.lp. lajerce) zdr. od **lajera**; katarynka * *Sã mje boli, tã mje zgõ, a w rzici mi lajerka grõ*.
- lajerkastla** (D.lp. lajerkastle) katarynka → niem. Leierkasten
- lajerkastlik** (D.lp. lajerkastlika) 1. katarynka 2. pozytywka
- lajerman** (D.lp. lajermana, Ms.lp. lajermańe) 1. kataryniarz → niem. Leiermann 2. ktoś, kto mówi w kółko to samo; ktoś, kto powtarza coś w kółko 3. ktoś niedbale, niechlujnie ubrany * *Wyglũndõs jak lajerman abo jak hadyrlõk*.
- lajermanka** (D.lp. lajermanki, Ms.lp. lajermance) 1. kataryniarka 2. kobieta mówiąca w kółko to samo * *Ty'js tyz je lajermanka. Ćyngũ fãndzõlis yno jedno a to samo*.
- lajermũn** (D.lp. lajermana, Ms.lp. lajermańe) kataryniarz * *Lajermũn grõ na lajerce*. → niem. Leiermann
- lajerować** ndk (1.os.lp.cz.ter. lajerujã, lp.cz.przesz.r.m. lajerował) 1. **o katarynce**: wygrywać * *Lajerka lajeruje dycki tã samã lajerã*. → niem. leiern 2. mówić w kółko to samo; powtarzać coś w kółko 3. monotownie coś recytować 4. grać na katarynce
- lajerowańy** (D.lp. lajerowańõ) rzecz. od **lajerować**
- lajfka** (D.lp. lajfki, Ms.lp. lajfce) spuszczone oczko w dzianinie (np. w pończosze, w rajstopach) * *Dej pozũr, co ċi lajfka ñe pũjðze w tej pũncose*. * *Lajfka pũncochũ do gũry idže*. syn. **lajtera**, **laũfka**, **laũfmaša**
- lajchynwagyn** (D.lp. lajchynwagynu, Ms.lp. lajchynwagynę) karawan * *Fto robjũł trũny, mjoł i lajchynwagyn*. syn. **kũnkordyjõ**, **lajchynwũz**, → niem. Leichenwahn
- lajchynwũz** (D.lp. lajchynwoza, Ms.lp. lajchynwojże, M.lm. lajchynwoze) karawan syn. **kũnkordyjõ**, **lajchynwagyn**
- lajicki** 1. laicki, amatorski, dyletancki 2. laicki, świecki → czes. laický
- lajik** (D.lp. lajika) 1. laik, amator, dyletant; nie specjalista, nie profesjonalista 2. świecki członek Kościoła; laik → czes. laik, → niem. Leie
- lajmcwyndzka** (D.lp. lajmcwyndzki, Ms.lp. lajmcwyndzce) zdr. od **lajmcwyńga**
- lajmcwyńga** (D.lp. lajmcwyńgi, Ms.lp. lajmcwyndze) ścisk stolarski → niem. Leimzwinge
- lajn** (D.lp. lajnu, Ms.lp. lajńe) len syn. **lyn**
- lajna** (D.lp. lajny, Ms.lp. lajńe) 1. lina → niem. Leine 2. linka; smycz **wodzić psa na lajńe** prowadzić psa na linie, na smyczy 3. **lajna uõd psa** smycz
- lajnka** (D.lp. lajnki, Ms.lp. lajnke) zdr. od **lajna**; linka
- lajnowy** 1. linowy 2. lniany; z lnu zob. **lńanny**
- lajsta** (D.lp. lajsty, Ms.lp. lajście) listwa → niem. Leiste
- lajstecka** (D.lp. lajstecki, Ms.lp. lajstece) zdr. od **lajstka**; listeweczka
- lajstek** (D.lp. lajstka) mankiet (przy koszuli, bluzce) * *Mõs umazane lajstki przy kosuli*. zob. **manšeta**, **šťulpa**, **tacla**
- lajstka** (D.lp. lajstki, Ms.lp. lajstce) listewka * *Ze lajstkũw robi še dracha*.
- lajstkowy** listewkowy
- lajstkõrz** (D.lp. lajstkõrza) żart. stolarz
- lajstńũc** ndk (1.os.lp.cz.ter. lajstnã; lp.cz.przesz.: r.m. lajstnũn, r.ż. lajstla) 1. zafundować, sprawić (komuś, coś) * *Jorguš, poradzis ji to lajstńũc?* * *Õma lajstla mi na geburstak nowe kõlo*. 2. **lajstńũc še** zafundować sobie; sprawić sobie; pozwolić sobie na coś * *W tãntych casach to mało fto še mũg lajstńũc aũto*. * *Lajstnũn zech še nowe kõlo*. * *Pũdž še lajstńũmy nowe mantle*. * *Lajstli my še nowe mejble*. * *Fto pińũndze mõ, tyn še moze wygody lajstńũc*. (powiedzenie) * *To bũł drogi špas i ñe kozdy mũg še to lajstńũc*. → niem. leisten
- lajstńỹńcy** (D.lp. lajstńỹńcõ) rzecz. od **lajstńũc**
- lajstowy** listwowy
- lajstũwka** (D.lp. lajstũwki, Ms.lp. lajstũwce) kosiarka listwowa
- lajstok** (D.lp. lajstoka) 1. *gõrn.* pręt do ubijania materiału wybuchowego w otworach strzałowych (w wyrobisku, ścianie węgla, skale) 2. pręt do ubijania prochu oraz pocisku w broni czarnoprochowej; stempel; pobończyk
- lajtera** (D.lp. lajtery, Ms.lp. lajerze) spuszczone oczko w dzianinie (np. w pończosze, w rajstopach) syn. **lajfka**, **laũfka**, **laũfmaša**
- lajtmũnt** (D.lp. lajtmũnta, Ms.lp. lajtmũńce) podporucznik (najniższy stopień oficerski) syn. **lojtnant**, → niem. Leutnant
- lajtũng** (D.lp. lajtũngu) 1. instalacja (wodna, elektryczna, gazowa itp.) * *Mũmy juz wé chałpje porobjũne wsyjske lajtũngi*. 2. przewód (elektryczny) * *To je lajtũng uõd elektrišu*. 3. rura (doprowadzająca wodę, gaz)
- lak** (D.lp. laku) 1. lakier; **lak na pazury** lakier do paznokci * *Jõ ñe po lak, yno po fyrnajz*. → czes. lak, → niem. Lack 2. lak * *Na dokumyńce bũla pjecỹńc ze cerwũnego laku*. → niem. Siegellack 3. cerata * *Tyn lak cojs gibko še potargõł*. * *Przikrũta'ch štũł starỹ lakỹ*.
- laka** (D.lp. laki, Ms.lp. lace) zalewa * *Trza dać mjỹso do laki*.
- lakfarba** (D.lp. lakfarby) 1. farba lakierowa; lakierobejca * *Kup na uõkna ajnlasfarbã, bo lakfarba przidže dopjyro na to*. 2. farba olejna, emalia * *Zõkel štrajchowãto še lakfarbỹ*. * *Põštrajchujymy ramy uõd uõknũw bjõtỹ lakfarbỹ*. zob. **ejlfarba**, → niem. Lackfarbe
- lakjyrer** (D.lp. lakjyrera, Ms.lp. lakjyrerze) lakiernik syn. **lakjyrńik**; → niem. Lackierer

- lakjyrník** (*D.lp.* lakjyrníka) lakiernik *syn.* **lakjyrer** → *czes.* lakýrník
- lakjyrować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lakjyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* lakjyrował) lakierować * *Malyrz lakjyruje, coby se glancowało.* * *Przud musi być farbjuño, a potjy mozes lakjyrować.* * *Wcora zech lakjyrowała pazgnoty.* → *niem.* lackieren
- lakjyrowańy** (*D.lp.* lakjyrowańô) *rzecz. od* **lakjyrować**; lakierowanie
- lakmus** (*D.lp.* lakmusu, *Ms.lp.* lakmuśe) lakmus * *To je lakmus do wópna.* → *czes.* lakmus, → *niem.* Lackmus
- lakmusowy** lakmusowy; **lakmusowy papjûrek** papierek lakmusowy → *czes.* lakmusový
- lakować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lakujã, *lp.cz.przesz.r.m.* lakowł) 1. lakierować, malować lakierem, powlekać lakierem 2. malować farbã olejną
- lakowańy** (*D.lp.* lakowańô) *rzecz. od* **lakować**; lakierowanie
- lakowy** 1. lakierowy 2. zrobiony z ceraty * *Potûz na stût lakowy serwet.* 3. zrobiony z polyskującego materiału * *Podobała mi se lakowô taśka.*
- lakryca** (*D.lp.* lakryce) cukierek z lukrecji → *niem.* Lakritz, Lakritze
- lakrycka** (*D.lp.* lakrycki, *Ms.lp.* lakrycce) *zdr. od* **lakryca**
- laks** (*D.lp.* laksana, *Ms.lp.* lakśe) łosoś szlachetny, łosoś atlantycki, łosoś pospolity, łosoś europejski, łosoś (gatunek ryb, łac. *Salmo salar*) → *niem.* Lachs
- laksa** (*D.lp.* lakse, *Ms.lp.* lakśe) *bot.* rącznik pospolity, ry cynus, kleszczowina pospolita (łac. *Ricinus communis*) *syn.* **krystuspalma**, **rycynus**
- laksyra** (*D.lp.* laksyry, *Ms.lp.* laksyrze) biegunka * *Restã tej rajze wé aporcé prześedżoł, bo laksyrã dostoł.* * *Ŭod kwajśńice dostoł laksyry.* *zob.* **bjegûnka**, **chlistacka**, **drabśajs**, **drzistacka**, **durchflama**, **durfal**, **laksyrka**, **lôtacka**, **morzisko**, **raćiborskô**, **rajźnô**, **sracka**
- laksyrka** (*D.lp.* laksyrki, *Ms.lp.* laksyrce) *zdr. od* **laksyra**; biegunka * *Mjy śedzi w hajzlu skuli laksyrki.*
- laksyrować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* laksyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* laksyrował) mieć biegunkę, mieć rozwolnienie
- laksyrowańy** (*D.lp.* laksyrowańô) *rzecz. od* **laksyrować**
- laksík** (*D.lp.* lakśika) *zdr. od* **laks**
- lakśuł** (*D.lp.* lakśuła, *Ms.lp.* lakśule) lakier (but na wysoki połysk) → *niem.* Lackschuh
- laktacyjô** (*D.lp.* laktacyje) laktacja → *czes.* laktace
- laktôza** (*D.lp.* laktôze, *Ms.lp.* laktôże) laktoze → *czes.* laktôza, → *niem.* Lactose
- lakûńiczny** lakoniczny → *czes.* lakonický, → *niem.* lakonisch
- lala** (*D.lp.* lala) *dziec.* człowiek (zwykle ktoś obcy) * *To, űobejzdrz no, lala idze.*
- lalicka** (*D.lp.* lalicki, *Ms.lp.* lalice) żrenica *zob.* **pańynka**, **pupila**
- lamãncyńy** (*D.lp.* lamãncyńô) *rzecz. od* **lamãńćić**
- lamãńćić** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lamãncã, *lp.cz.przesz.r.m.* lamãńćił) lamentować * *Camu tak lamãńćis?*
- lameta** (*D.lp.* lamety, *Ms.lp.* lameće) lameta * *To je lameta na kryzbaűm.* * *Na stole műmy stôć ustrojűny lametj kryzbaűm.* → *czes.* lameta, → *niem.* Lametta
- lampa** (*D.lp.* lampy) lampa; **petrôlowô lampa** lampa naf-towa * *Kup byrnã do lampy.* * *Zaśwjyc lampã.* * *Zgajś lampã wé ślafśtubje.* → *czes.* lampa, → *niem.* Lampe
- lampecka** (*D.lp.* lampecki, *Ms.lp.* lampecce) *zdr. od* **lampa** 1. mała lampka 2. mały znicz
- lampijûn** (*D.lp.* lampijûna, *Ms.lp.* lampijûńe) lampion → *niem.* Lampion
- lampisko** (*D.lp.* lampiska) *zgr. od* **lampa**
- lampjôrka** (*D.lp.* lampjôrce) pracownica lampowni
- lampjôrż** (*D.lp.* lampjôrza) pracownik lampowni
- lampka** (*D.lp.* lampki, *Ms.lp.* lampce) 1. *zdr. od* **lampa**; lampka; mała lampa 2. znicz * *Bűta'ch űośwjycić lampki na kjerchűwku.* * *Potno lampkűw se śwjycűło na kjerchűwku.*
- lampowña** (*D.lp.* lampowńe) lampownia, lampiarnia; **robić na lampowńi** pracować w lampowni
- lampowy** lampowy * *Mjy ôpa mjôł lampowy telewizűr.*
- lampus** (*D.lp.* lampusa, *Ms.lp.* lampuśe) kieliszek do wina
- lamynt** (*D.lp.* lamyntu, *Ms.lp.* lamyńće) lament
- lamyntować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lamyntujã, *lp.cz.przesz.r.m.* lamyntowł) lamentować * *űe lamyntuj, bo űy môs űo co.* * *Ta kobjyta yno lamyntuje.*
- lamyntowańy** (*D.lp.* lamyntowańô) *rzecz. od* **lamyntować**; lamentowanie
- lanca** (*D.lp.* lance) lanca, kopia (broń) → *niem.* Lanze
- lancyrować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lancyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* lancyrował) lansować → *niem.* lancieren
- lancyrowańy** (*D.lp.* lancyrowańô) *rzecz. od* **lancyrować**
- land** (*D.lp.* landu, *Ms.lp.* lańdze) 1. ziemia, łąd 2. kraj związkowy w Niemczech 3. **na land jechać** jechać na wieś; jechać poza miasto
- landara** (*D.lp.* landary, *Ms.lp.* landarze) 1. kryta karetka podróżna * *Pod chałpã podjechała wojskowô landara.* 2. *żart.* duży, ciężki pojazd
- landaűer** (*D.lp.* landaűera, *Ms.lp.* landaűerze) 1. kryta karetka podróżna → *niem.* Landauer 2. *żart.* duży, ciężki pojazd
- landkarta** (*D.lp.* landkarty, *Ms.lp.* landkarće) mapa * *Przed rajzj łowjã noukrűtsj drugã na landkarće.* → *niem.* Landkarte
- landkartka** (*D.lp.* landkartki, *Ms.lp.* landkartce) *zdr. od* **landkarta**; mapka
- landować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* landujã, *lp.cz.przesz.r.m.* landowł) 1. ładować * *Ty fliger b'e zarôz na flugplacu landować.* → *niem.* landen 2. **o łodzi:** dobijać (do brzegu, przystani itp.) * *Bãńdźymy landować łűdkj na kraju jeźdźora.*
- landowańy** (*D.lp.* landowańô) *rzecz. od* **landować**; ładowanie
- landowy** 1. ładowy 2. **landowy dysc** długotrwały deszcz *syn.* **śwjatowy dysc**, → *niem.* Landregen
- landracki** *przym. od* **landrat**; **landracki amt** starostwo powiatowe *zob.* **becyrk**, **landratura**
- landratura** (*D.lp.* landratury, *Ms.lp.* landraturze) starostwo powiatowe *zob.* **becyrk**, **landracki amt**
- landrôt** (*D.lp.* landrôta, *Ms.lp.* landrôće) starosta; przełożony powiatu → *niem.* Landrat
- landsmûn** (*D.lp.* landsmna, *Ms.lp.* landsmańe, *M.lm.* landsmańô) ktoś pochodzący z tego samego kraju lub regionu; rodak, ziomek, krajan → *niem.* Landsmann

- landsmúnka** (*D.lp.* landsmúnki, *Ms.lp.* landsmúnce) kobieta pochodząca z tego samego kraju lub regionu; ro-daczka, krajanka → *niem.* Landsmännin
- landsaft** (*D.lp.* landsaftu, *Ms.lp.* landsäfte) krajobraz, pejzaż → *niem.* Landschaft
- landstürm** (*D.lp.* landstürmu) pospolite ruszenie → *niem.* Landsturm
- landstürmowjec** (*D.lp.* landstürmowca) uczestnik pospo-litego ruszenia
- landüwa** (*D.lp.* landüwy) *daw.* obowiązkowe prace na wsi * *Na landüwje my robjyli u bambra.* * *Ftojś przidže za ćebje üodrobić landüwã.* → *niem.* Landarbeit
- landwera** (*D.lp.* landwery, *Ms.lp.* landwerze) *daw.* obrona krajowa, landwera, landwehra (wojska terytorialne skła-dające się z rezerwistów starszych roczników) * *Dostali my landwery na kwatyr.* → *niem.* Landwehr
- lanny** 1. lniany; z lnu * *Kupjũta'ch lanny ũolyj.* * *To je lanne pũtno.* 2. **lanne najšyñy** siemię lniane
- lanolina** (*D.lp.* lanoliny, *Ms.lp.* lanoliñe) lanolina → *niem.* Lanolin
- lañg** na długość (nie w poprzek); wzduż (czegoś) * *Tukej lañg mŷ posadzũne kartõfle.*
- lañgusta** (*D.lp.* lañgusty, *Ms.lp.* lañgušće) langusta → *niem.* Languste
- lañgwela** (*D.lp.* lañgwela) fale długie (radiowe) * *Posu- chũmy na lañgweli, co tã na šwjeće je nowego.*
- lañžõk** (*D.lp.* lañžõka) gruzlica, suchoty * *U nõs lycŷ lañžõka.* *syn.* **lejzuch, lũñžõk, lyjñzuch, šwincucht, tu- bera**
- lapa** (*D.lp.* lapy) szmata → *niem.* Lappen
- lapka** (*D.lp.* lapki, *Ms.lp.* lapce) 1. *zdr. od lapa* 2. miseczka na posick przy procy (wykonana ze skóry lub tkaniny)
- laptop** (*D.lp.* laptopa) laptop → *czes.* laptop, → *niem.* Laptop
- larmjyrka** (*D.lp.* larmjyrki, *Ms.lp.* larmjyrce) kobieta, która hałasuje, krzyczy, awanturuje się → *niem.* Lärm-macherin
- larmjyrz** (*D.lp.* larmjyrza) ktoś, kto hałasuje, krzyczy, awanturuje się → *niem.* Lärmmacher
- larmo** (*D.lp.* larma) 1. hałas, raban, zgiełk, harmider * *Moja baba jak przidže z roboty do dũm, to zarõzki robi larmo.* * *Larma narobi tyn pjes a larma!* * *Ńy ma jich wjela, ale larma narobjŷ a larma.* * *W tŷ larmje idže ũogupnŷñć.* * *Larma tã bũto choby džik lõtoł.* *zob.* **bu- tel, rũmraj** → *niem.* Lärm 2. awantura; **narobić (kũmu)** **larma** zrobić (komu) awanturę * *U ñich w dũma džynñe je larmo.* * *Musã juz iš do dũm, bo mi baba juzajš larmo baje robić.* 3. **zalećć (dže, do kogo) z larmŷ** udać się (dokąd do kogo) i zrobić awanturę * *Jutro tã zalecã dũ ñich z larmŷ, to še spamjŷntajŷ.* 4. *fraz.* **kupa larma ũo ñyma co** wiele hałasu o nic
- larmować** *ndk (1.os.lp.cz.ter.* larmujã, *lp.cz.przesz.r.m.* larmowoł) hałasować; robić hałas * *Jak še ũozere, to zawdy larmuje.* *zob.* **bajñtować, bajñtũrzić, butlować, rũmplować** → *niem.* lärmen
- larmowañy** (*D.lp.* larmowañõ) hałasowanie
- larmowñik** (*D.lp.* larmowñika) ktoś, kto robi duzo hałasu; hałaśliwy człowiek, zwierzę * *Tego psa, tego pjerziñ- skygo larmowñika, to zawrzĩ do pywñice.* * *Ŭũna ũodesta chopa, bo to bũł taki larmowñik.*
- larwa** (*D.lp.* larwy) 1. maska (będąca elementem przebra- nia) * *Ŭoblyc še tã larwã na maskynbal.* 2. kapelus z psz- czelarski (z siatkã) *zob.* **haũba** 3. *zool.* larwa * *Gũjšũna to je larwa ũod šmatyrlõka.* 4. gęba, pysk; twarz (zwłasz- cza brzydka) * *Zawrzĩ juz tã twojã larwã!* * *Zarõzki do- stañes w larwã.* 5. **przezwiŷko nieľubianej kobiety** * *Ty larwo jedna!* → *niem.* Larve
- las** (*D.lp.* lasa, *Ms.lp.* lejše, *M.lm.* lase) 1. las; **jegasty las** | **jeglaty las** | **jeglicowy las** las iglasty; **lišcanny las** | **lišcaty las** las lišciasty; **mjŷsany las** las mieszany; **ũod lasa** od strony lasu * *Idzjmy do lasa.* * *Zrũbma še matŷ špacyrek po lejše.* * *Wicynt wygnoł wilka w las.* * *Li- ska ućekła w las.* * *Ŭod lasa na kołach jechali.* * *Jõ še ñe znŷ po tŷ lejše, sama tã ñe treffã.* * *Pũdzjmy do lasa rwać jagody.* * *Ŭũn fũrmañi w lejše drzewo.* * *To je chop z lasa.* * *Wé tŷ lejše je kãš zwjerzjny.* 2. **wy- robjũny las** karczowisko (miejsce po wyciętym lesie, z pozostawionymi pniakami) *zob.* **šlag** 3. **wysoki jak las** bardzo wysoki * *Ta trõwa juz je wysokõ jak las.*
- laser** (*D.lp.* lasera, *Ms.lp.* laserze) laser → *niem.* Laser
- laserek** (*D.lp.* laserka) *zdr. od laser*; laserek
- laserowy** *przym. od laser*; laserowy
- laso** (*D.lp.* lasa, *Ms.lp.* lajše) laso, arkan * *Ćepoł lasŷ na mode bydło.* → *czes.* laso, → *niem.* Lasso
- lasko** (*D.lp.* laska) *zdr. od laso* * *Take mate lasko mjoł na knatlu i šlañgi na ñy chytoł.*
- lasõk** (*D.lp.* lasõka, *M.lm.* lasõki) 1. ktoś mieszkający w lesie 2. *zart.* mieszkaniec miejscowości położonej w oto- czeniu lasów (np. między Strzelcami Opolskimi a Lu- bliñcem)
- lastaũto** (*D.lp.* lastaũta, *Ms.lp.* lastaũće) ciężarówka, sa- mochód ciężarowy * *Te cegly przjwŷjũli lastaũtŷ.* * *Na- ladujjmy na paletã tõwũr i džwignjmy jŷ do lastaũta.* → *niem.* Lastauto, Lastkraftwagen, Lastwagen
- lastũwka** (*D.lp.* lastũwki, *Ms.lp.* lastũwce) jaskõłka *syn.* **jaskołka, jaskũłka, łastũwka, šwalba, šwalbka** → *czes.* vlaštovka
- lašisko** *zgr. od las* * *Na co ěi take lašisko? Jescy ěi to ftojš podpõli!*
- lata I.** (*D.lp.* laty, *Ms.lp.* laće) 1. poprzeczka (np. bramki na boisku); **lata ũod tora** poprzeczka bramki * *Bal trzas wé latã.* → *niem.* Latte 2. uderzenie piłki w poprzeczkę bramki * *Lata bũła, gola ñyma.* 3. listwa, łata (drew- niana listwa) → *niem.* Holzlatte 4. **lata do mjerzjñõ** łata miernicza **II.** 1. *l. mn. od rok (D.lm. lõt)*; * *Jõ je štyrdžejšći dwa lata stary.* * *Ŭũn bũł trzi lata wé Ame- ryce.* * *Za pjŷñć lõt juz tukej ñe banã robjũł.* * *Wjela lõt wŷ je?* * *Ŭũñi byli u nõs przed dwũma latmi.* * *Wé modych latach što mi wysyko lekjŷ.* * *Zañi to robjyli, to trzwało lata.* 2. **bez te lata** | **za te lata** w ciãgu tych lat, przez te lata 3. **kupã lõt nazõd** wiele lat temu
- latarña** (*D.lp.* latarnie) 1. latarnia; **drũgowõ latarña** latar- nia uliczna * *Mũj ũojćec wũñ z dũmu latarñã.* * *Latarña u woza mi ñe šwŷjći.* * *Zašwŷjć mi yno sã tŷ latarñŷ.* * *Dej yno mi tã latarñã.* * *Dolyj do tej latarñe jescy dždžebko petrõlu.* → *niem.* Laterne 2. *žart.* głowa * *Jak ěe piznã w tã latañã, to ěi še zarõzki ũošwŷjći.*
- latka I.** (*D.lp.* latki, *Ms.lp.* latce) *zdr. od lata w zn. I.* → *czes.* latka **II.** *lm. od rocek*; latka * *Jeji džõuska juz je*

*dwa latka starô. * Bũto mi juz stýry latka.*

lato (*D.lp.* lata, *Ms.lp.* leće) 1. lato; **astrônômiczne lato** astronomiczne lato * *Jake lato, takô žima. * Hned przidze lato. * Idze lato, rychtuj koło. * Hamster bez cate lato zorguje a snojsi. * W tÿ roku je suche lato. * Juz to po leće.* 2. **bez lato | w lato | w leće** latem * *Zrobjymy to bez lato. * W leće pojedzmy nad morze. * Na wino bũto w tÿ roku za liche lato. * Mũmy suche lato. * Juz je po leće.* 3. **na lato | z lata** wiosną, na początku lata * *Zrobjymy to z lata. * Ći wjelcy to by przidali, ale Ći mali nie chcÿ z lata.* 4. **iš na lato o wiošnie, początku lata:** zbliżać się, nadchodzić * *Idze na lato.* (Nadchodzi wiosna / początek lata.)

latojś w tym roku, tego roku, w bieżącym roku, latoś * *Latojś'ech jescy nie pisol. * Latojś bũto kartôfli dojs. * Latojś bãndze dugô žima. * Latojś še banã zÿnił. * Latojś nie b'e jabkũw skuli tej suchoty.* → *czes. letos*

latojsi tegoroczny * *To je latojsi jÿncmjÿn. * Te krauze sÿ latojsie, a tãnte wÿskyrocne.*

latopjyrz (*D.lp.* latopjyrza) nietoperz *syn. flejdermaũs, garcopjyrz, kacôpyrz, lacopjyrz, mantopyrz, mjÿntopyrz*

latopjyrzek (*D.lp.* latopjyrzka) *zdr. od latopjyrz*

latorojśc (*D.lp.* latorojści) latorośl * *Rywik je urzÿnynty z latorojści. * Rywik še bjere ze latorojści.*

latorũzga (*D.lp.* latorũzgi, *Ms.lp.* latorũzdze) tegoroczny pęd drzewa, krzewu

latowisko (*D.lp.* latowiska) letnisko

latowy *przym. od lato* 1. letni; **latowy casÿ** latem * *Latowy casÿ dũ wôs przidã. * Aũgustka to je latowô zorta jabkũw. * Džišej še ũoblekã tyn latowy klejd. * Džišej je džiñ blank latowy.* 2. **latowô chałpa** domek letniskowy 3. **latowy jÿncmjÿn** jęczmień jary

laũba (*D.lp.* laũby) 1. kryty ganek; przybudówka do drzwi wejściowych * *Šÿñdzmy še w laũbje.* 2. weranda 3. altana (w ogrodzie) *zob. wyšôdka* → *niem. Laube*

laũbecka (*D.lp.* laũbecki, *Ms.lp.* laũbecce) *zdr. od laũbka*

laũbjôrka (*D.lp.* laũbjôrki, *Ms.lp.* laũbjôrce) kobieta lubiąca spędzać czas (zwykle na pogawędkach z sąsiadami, znajomymi) w krytym ganku przed domem, na werandzie lub w altanie

laũbjôrz (*D.lp.* laũbjôrza) ktoś, kto lubi spędzać czas (zwykle na pogawędkach z sąsiadami, znajomymi) w krytym ganku przed domem, na werandzie lub w altanie

laũbka (*D.lp.* laũbki, *Ms.lp.* laũbce) *zdr. od laũba*

laũbowy *przym. od laũba*

laũbzejga (*D.lp.* laũbzejgi, *Ms.lp.* laũbzejdze) wyrzynarka, wycinarka (piła) * *Wyrzinali my z deseckũw grajski laũbzejgÿ.* → *niem. Laubsãge*

laũbzejdzka (*D.lp.* laũbzejdzki, *Ms.lp.* laũbzejdze) *zdr. od laũbzejga* * *Takÿ matÿ laũbzejdzkã zech še kupjũł.*

laũcôrz (*D.lp.* laũcôrza) lutnik (ktoś grający na lutni)

laũdacyjô (*D.lp.* laũdacyje) laudacja; mowa pochwalna → *niem. Laudatio*

laũfbryka (*D.lp.* laũfbryki, *Ms.lp.* laũfbryce) bryczka, powóz

laũfecka (*D.lp.* laũfecki, *Ms.lp.* laũfecce) *zdr. od laũfka*

laũfer (*D.lp.* laũfra, *Ms.lp.* laũfrze) 1. goniec (roznosiciel korespondencji) 2. goniec (łącznik przekazujący meldunki i rozkazy) 3. goniec, laufer (figura w szachach) → *niem. Lãufer*

laũfka (*D.lp.* laũfki, *Ms.lp.* laũfce) spuszczone oczko w dzianinie (np. w pończosze, w rajstopach) *syn. lajfka, lajtera, laũfmaša,* → *niem. Laufmasche*

laũfmaša (*D.lp.* laũfmaše) spuszczone oczko w dzianinie (np. w pończosze, w rajstopach) * *Zrobjũta mi še laũfmaša w pÿjncose.* *syn. lajfka, lajtera, laũfka,* → *niem. Laufmasche*

laũfpas (*D.lp.* laũfpasu, *Ms.lp.* laũfpajse) swoboda; **mjeć laũfpas** mieć swobodę *zob. folg, zwolô,* → *niem. Laufpaß*

laũfrować *ndk (1.os.lp.cz.ter. laũfrujã, lp.cz.przesz.r.m. laũfrowoł)* biegać

laũfrowańy (*D.lp.* laũfrowańô) *rzecz. od laũfrować*

laũga (*D.lp.* laũgi, *Ms.lp.* laudze) 1. ług 2. mydlina *syn. ług,* → *niem. Lauge*

laũna (*D.lp.* laũny, *Ms.lp.* laũne) nastrój, humor; **mjeć dobrÿ laũnã** być w dobrym nastroju, w dobrym humorze * *Laũny majÿ gupje jak afy w cyrkuše. * Na drugi džiñ ũobudzũł'ch še w kãs lepej laũne. * Pocytej mi cojs na dobrÿ laũnã.* *zob. nólada* → *niem. Laune*

laũnowy nastrojowy

laũta (*D.lp.* laũty, *Ms.lp.* laũce) lutnia → *niem. Laute*

laũtsprecher (*D.lp.* laũtsprechera, *Ms.lp.* laũtsprecherze) megafon, głośnik * *Ze laũtsprechera bũto słychać muzykã.* → *niem. Lautsprecher*

lawa (*D.lp.* lawy) lawa, magma → *niem. Lava*

lawina (*D.lp.* lawiny, *Ms.lp.* lawiñe) lawina * *Lawina zasuła w gũrach trzuch alpiñistũw.* → *czes. lavina,* → *niem. Lawine*

lawinka (*D.lp.* lawinki, *Ms.lp.* lawince) *zdr. od lawina*

lawinowy lawinowy

lawynda (*D.lp.* lawyndy, *Ms.lp.* lawyñdze) *bot. lawenda (łac. Lavandula)* → *czes. Levandule,* → *niem. Lavendel*

lawyndowo lawendowo

lawyndowy lawendowy

lazaryćik (*D.lp.* lazaryćiku) *zdr. od lazaryt;* szpitalik

lazaryt (*D.lp.* lazarytu, *Ms.lp.* lazaryće) szpital; lazaret * *Jô w lazaryće wyzdrowjoł.* *syn. krankhaũz, lôzaryt, špitôł* → *niem. Lazarett*

lazarytowy szpitalny * *Dwa tydñe mÿ przedrzistane na lazarytowy prykôlu. * Urzÿnyntÿ nogã ũowinũni w pũtno a ũostawjyli wé lazarytowyj šÿni.*

lazura (*D.lp.* lazury, *Ms.lp.* lazurze) lazur → *niem. Lasur*

lãnkować *ndk (1.os.lp.cz.ter. lãnkujã, lp.cz.przesz.r.m. lãnkowoł)* hamować, powstrzymywać (kogoś); hamować (kogoś);

lãnkować še *zur. ndk* wstrzymywać się, powstrzymywać się; hamować się; opanowywać się, być wstrzemięźliwym * *Te noufajñejse latka sÿ forbaj, ty'js še dugo dojs lãnkowoł, dyć še to yno jescy co zyc w zycu. * Lãnkuj še, chopje! Ñe štep tela!*

lãnkowańy (*D.lp.* lãnkowańô) *rzecz. od lãnkować*

leber (*D.lp.* lebra, *Ms.lp.* lebrze) leń, nierób, obibok * *Űũn wysytkich lebrãw powycëpowoł z roboty. * Leber še nie chyći roboty. * Ty lebrze, kopnÿñć će tak do tej twojej rzići, to by'js še spamjÿntoł.* *zob. bazygũn, bumelôk,*

bdzykôc, chlebus, darybôk, gnojek, gnûj, leser, lewus, lyń, ńerobiś, śmjerdzirobûtka, zgńûtek, zgńûty byk, zgńyluch

leberstwo (*D.lp.* leberstwa) nieróbstwo, obijanie się (w pracy) * *Gorôla na grubje śe poznô po leberstwie.*

lebjoda (*D.lp.* lebjody, *Ms.lp.* lebjodze) 1. *bot.* komosa biała, lebioda (*tac.* *Chenopodium album*) 2. człowiek chorowity, słabeusz; ktoś słaby * *Ale ś ńego je lebjoda.*

lebjodka (*D.lp.* lebjodki, *Ms.lp.* lebjodce) *zdr. od lebjoda w. zn.* 1. * *Take małe lebjodki sã powyrôstały.*

lebo lub, albo *zob. abaj, abo, baj, baji, balí*

lebraty *pejor. przym. od leber* * *Ty lebrze lebraty!*

lebrostwo (*D.lp.* lebrostwa) nieróbstwo, obijanie się (w pracy) * *Polôki zrobjyli na Ślŷsku bjdã, bajzel i lebrostwo.* * *Tyn chop robjût ńe b'e. Űñ mô w gynach lebrostwo.*

lebrôk (*D.lp.* lebrôka) leń, nierób, obibok

lebrôkaty *pejor. przym. od lebrôk* * *Ty lebrôku lebrôkaty!*

lecy *part. w połączeniach:* 1. **lecy chto | lecy fto** (a) byle kto * *Paradnô izba — lecy fto sã ńe wleje.* (b) różne osoby, różni ludzie, ktokolwiek 2. **lecy co** (a) byle co (b) różności, rozmaitości, różne rzeczy, cokolwiek 3. **lecy dze | lecy kaj | lecy kãndy** (a) byle gdzie (b) w różnych miejscach, gdziekolwiek (c) w różne miejsca, dokądkolwiek 4. **lecy jak | lecy jako** (a) byle jak (b) na różne sposoby, różnie, jakkolwiek 5. **lecy jaki** (a) byle jaki (b) jakikolwiek 6. **lecy kjedy** (a) byle kiedy (b) o różnych porach, kiedykolwiek * *Wjyće, jô to lecy kjedy śnupjã po internecu.*

zob. bele, lecy, leda

lecyjakojsć (*D.lp.* lecyjakojsći) bylejakość

lecyńy (*D.lp.* lecyńô) *rzecz. od lećeć*

lećeć *ndk (lp.cz.ter.: 1.os. lećã, 3.os. leći; lp.cz.przesz.r.m. lećo)* 1. bieć, gnać * *Taki synek tã leći.* * *Dze to tak lećis?* * *Te kũńe lecały jak gupje.* * *Űñ umjy bardzo wartko lećeć.* 2. iść (gdzieś, po coś); lecieć (gdzieś, po coś) * *Leć yno do sopy po drzewo.* 3. spadać, opadać * *Wosy ci lecy do Űć.* * *Jabka ze strũmũw lecy.* * *Li-šcy ze strũmũw leći na žymjã.* 4. **o śniegu, gradzie:** padać, sypać, prószyć * *Na dworze śnyg leći.* * *Dysc padoť, mrũz bũť, śnyg lećoť, a Űñi jescy kartôfle kopali.* * *Űkjedy bez žimã lecy krupki.* * *Wcora lecały krupy sroge ańi kurze jajca.* 5. sypać się * *Tukej žôrny leći do mjechũw.* 6. lecieć, frunąć * *Widzãta 'js? Fliger lećoť.* * *Kobuch leći.* 7. pobiec, wybrać się, pójść, pojechać * *Prawje lecała do masarza.* 8. iść, bieć, pędzić (dokądś) * *Jô juz musã lećeć do roboty.* * *Leć na banhôw, bo ci cug ućece.* 9. iść * *DžoŰchy rade za družki na wesely lecały, ale chopcũw to bũto ćyzko uprojsić.* * *Jutro pogôdũmy, bo tera musã lećeć do kojścoťa.* 10. **o czasie:** płynąć, upływać, mijać (szybko), lecieć * *Cas leći jak gupi.* * *Ale tyn cas wartko leći!* *Juzajs my sũ Űo rok starši.* * *Tyn cas ale leći.* 11. **o strumieniu, rzecie, wodzie:** płynąć * *Tyn krzipop leći ku lejše.* * *Pruskowjũnka leći do Űdry.* 12. lać się, ciec * *Woda leći z dachrynnny do becki.* 13. **o linii, granicy, między itp.:** przebiegać * *Tosã leći krysowô grańica.* 14. **o pociągu, autobusie:** jechać, odjeżdżać * *Űo ftozej leći tyn cug do Űopolô?* 15. **o nieruchomości: lećeć (na kogo)** być (czyją) własnością; być zapisanym (na kogo) * *Űojcowje umarli,*

to tera chaťpa leći na džoŰchã. 16. **o czymś trwającym lub odbywającym się regularnie od pewnego czasu:** trwać, odbywać się * *Napocły my ibowã śpjywanỹ wé fojerwerze. I do džiśa tak to leći.* 17. **fraz. lećeć jak do Grecu na jermak** udawać się gdzieś szybko 18. **lećeć jak wjater** pędzić; szybko bieć → *czes. letět*

lecutki (*D.lp.* lecutkygo) leciutki * *To tã je lecutke.*

leda *part.* 1. byle * *Wadzmy śe Űo leda klamory.* 2. **leda chto | leda fto** (a) byle kto (b) różne osoby, różni ludzie, ktokolwiek 3. **leda co** (a) byle co * *Kupujes tã leda co.* * *Przeżywoť mje za leda co.* (b) różności, rozmaitości, różne rzeczy, cokolwiek 4. **leda dze | leda kaj | leda kãndy** (a) byle gdzie (b) w różnych miejscach, gdziekolwiek (c) w różne miejsca, dokądkolwiek 5. **leda jak | leda jako** (a) byle jak (b) na różne sposoby, różnie, jakkolwiek * *Űñ to moze leda jako spyťać.* 6. **leda jaki** (a) byle jaki (b) jakikolwiek 7. **leda kjedy** (a) byle kiedy (b) o różnych porach, kiedykolwiek *zob. bele, lecy, ledy,* → *czes. leda*

ledwje 1. ledwo, ledwie * *Jô ledwje ze zyjã.* * *Ledwje śe tã zawlyk.* * *Ledwje co śe naucũť cytać.* * *Űñ je ledwje zywy.* 2. zaledwie * *Ta džoŰska mô ledwje rocek.*

ledwo 1. ledwo, ledwie * *Ledwo śe wydaťa, a juz umjyrô.* * *Ledwo śe wydaťa, a juz umjyrô.* 2. zaledwie * *Ledwo godzińã zech tã bũť.*

ledy *part. w połączeniach:* 1. **ledy chto | ledy fto** (a) byle kto * *Űe ledy chto mje poradzi dogũńić.* (b) różne osoby, różni ludzie, ktokolwiek 2. **ledy co** (a) byle co (b) różności, rozmaitości, różne rzeczy; cokolwiek * *Űñ ledy co pleće.* * *Űñ nũ ledy co przywojũť.* (Przywoził nam różne rzeczy.) * *Napis tã ledy co.* (Napisz tam cokolwiek.) 3. **ledy dze | ledy kaj | ledy kãndy** (a) byle gdzie (b) w różnych miejscach, gdziekolwiek (c) w różne miejsca, dokądkolwiek 4. **ledy jak | ledy jako** (a) byle jak * *Ledy jako pisoť, coby bũť papjũr zbabrany.* (b) na różne sposoby, różnie, jakkolwiek 5. **ledy jaki** (a) byle jaki * *Ledy jaki gatũn przedze do wsi i Űozkazuje.* (b) jakikolwiek 6. **ledy kjedy** (a) byle kiedy (b) o różnych porach, kiedykolwiek *zob. bele, lecy, leda,*

legalizacyjô (*D.lp.* legalizacyje) legalizacja

legalnojsć (*D.lp.* legalnojsći) legalność → *czes. legálnost*

legalny legalny → *czes. legální,* → *niem. legal*

legalńe legalnie * *Űñi wyjechali do Rajchu legalńe.* → *niem. legal*

legijũn (*D.lp.* legijũnu, *Ms.lp.* legijũne) 1. legion → *niem. Legion* 2. **legijũny** tłumy * *Tã banũ legijũny turistũw.*

legijũnrz (*D.lp.* legijũnrza) legionista → *niem. Legionär*

legislacyjô (*D.lp.* legislacyje) legislacja

legitimacyjô (*D.lp.* legitimacyje) legitymacja *zob. legitka, wykôz, wykôzek,* → *niem. Legitimation*

legitka (*D.lp.* legitki, *Ms.lp.* legitce) legitymacja *zob. legitimacyjô, wykôz, wykôzek*

leguški leciutki

legynda (*D.lp.* legyndy, *Ms.lp.* legyndze) legenda * *Űma Űozprawjãta mi legyndy, a potỹ dwa tydńe drzymãć ńe umjãta 'ch.* *zob. powjarka,* → *czes. legende,* → *niem. Legende*

legyndarny legendarny → *czes. legendární*

legyndka (*D.lp.* legyndki, *Ms.lp.* legyndce) *zdr. od legynda*
legyndka (*D.lp.* legyndki, *Ms.lp.* legyndce) *zdr. od legynda*
lejberflek (*D.lp.* lejberflek) znamię (na skórze) * *Jô mŭ na plecach mały lejberflek.* → *niem.* Leberfleck
lejberka (*D.lp.* lejberki, *Ms.lp.* lejberce) wątrobianka, pasztetowa, pasztetówka * *Pomazã še lejberkŭ geliuk chleba.* *syn. lejberwŭrzt*
lejberknejdla (*zwykle w lm., D.* lejberknejdle) kluseczka wątrobianiana → *niem.* Leberknödel
lejbertran (*D.lp.* lejbertranu, *Ms.lp.* lejbertrańe) tran rybi * *Wypí tezeckã lejbertranu.* → *niem.* Lebertran
lejberwŭrzt (*D.lp.* lejberwŭrztu, *Ms.lp.* lejberwŭrzcę) wątrobianka, pasztetowa, pasztetówka * *Jak b'ymy ſwińã bić, to narobjymy lejberwŭrztu.* * *Ŭo takŭ, co nie bŭł ſporobliwy, to padali, ze jak mu lepi idze, to gelynder lejberwŭrztŭ maze, a jak pińŭndze še ŭozyjndŭ, to kit z ŭoknŭw ŭogryzð.* *syn. lejberka,* → *niem.* Leberwurst
lejbynsbaŭm (*D.lp.* lejbynsbaŭma) *bot.* żywotnik, tuja (*łac.* Thuja) * *Trefjŭł kjerchŭwek ŭogrodzŭny lejbynsbaŭmŭma i zarðzki go zatrzŭsło tak choby go ſmjerć powŭñata.* *syn. zywy strŭm,* → *niem.* Lebensbaum
lejbynsbaŭmek (*D.lp.* lejbynsbaŭmka) *zdr. od lejbynsbaŭm;* mały żywotnik; mała tuja
lejbynslaŭf (*D.lp.* lejbynslaŭfu) życiorys; CV * *Musã do tych papjŭrŭw dołozŭć lejbynslaŭf.* → *niem.* Lebenslauf
lejderhðze (*tylko lm., D.* lejderhðzŭw) skórzane spodnie * *Na Bajerach nosŭ lejderhðze.*
lejderhðzki (*tylko lm., D.* lejderhðzkŭw) *zdr. od lejderhðze*
lejderjacka (*D.lp.* lejderjacki, *Ms.lp.* lejderjacce) *zdr. od lejderjaka*
lejderjaka (*D.lp.* lejderjaki, *Ms.lp.* lejderjace) kurtka skórzana * *Ta lejderjaka ci ale dobrze stoi.*
lejicek (*D.lp.* lejicka) *zdr. od lejik*
lejik (*D.lp.* lejika) lejek *zob. trichter*
lejkana (*D.lp.* lejkania, *Ms.lp.* lejkańe) polewaczka; kownewka (do podlewania) *zob. giskana*
lejmŭng (*D.lp.* lejmŭngu) porażenie → *niem.* Lähmung
lejna (*D.lp.* lejny, *Ms.lp.* lejńe) oparcie (krzesła) → *niem.* Stuhllehne
leopard (*D.lp.* leoparda, *Ms.lp.* leopardże) lampart → *czes.* levhart, leopard, → *niem.* Leopard
leoparddek (*D.lp.* leopardka) *zdr. od leopard*
lejster (*D.lp.* lejstru, *Ms.lp.* lejstrze, *M.lm.* lejstra) spis, wykaz, rejestr, skorowidz; **na lejstrze** w spisie, w wykazie, w rejestrze * *Cytŭ prawje ŭod kŭŭzki lejster.* *zob. register,* → *czes.* lejstro
lejsny 1. leśny; **lejsnð tŭńka** łąka w lesie; * *Jechali my lejsnŭ drŭgŭ.* * *Trefjyli my lejsnych robotnikŭw.* 2. *w ŭzyciu rzeczownikowym:* leśniczy 3. **lejsnð galdźina** zwierzęta leśne 4. **lejsnð jagoda** *bot.* borówka czarna, borówka czernica, czarna jagoda, jagoda (*łac.* Vaccinium myrtillus) *zob. blaŭbera, cðrńica, jagoda* 5. **lejsnð kaska** *bot.* parzydło leśne (*łac.* Aruncus dioicus) *syn. bjote ciće* 6. **lejsnð lyska** *bot.* leszczyna pospolita, orzech laskowy (rosnąca dziko, nie uprawna; *łac.* Corylus avellana) *syn. dźikð lyska, dźiwjð lyska* 7. **lejsnð poźŭmbka** poziomka (leśna) *syn. dźiwjð poźŭmbka* 8.

lejsnð skołka szkółka leśna *zob. baŭmsŭla* 9. **lejsnð wyka** *bot.* wyka leśna (*łac.* Vicia sylvatica) → *niem.* Wald-Wicke 10. **lejsny majsterek** *bot.* marzanka wonna, przytulia wonna (*łac.* Galium odoratum) *syn. waldmajster,* → *niem.* Waldmeister

lejsńik (*D.lp.* lejsńika) leśnik

lejsńðk (*D.lp.* lejsńðka) ktoś, kto mieszka w lesie (lub pod lasem)

lejtłampa (*D.lp.* lejtłampy) opalarka

lejtkolba (*D.lp.* lejtkolby) lutownica *zob. kolba,* → *niem.* LötKolben

lejtować *ndk (1.os.lp.cz.ter. lejtujã, lp.cz.przesz.r.m. lejtował)* lutować * *Klympner muſoł nasã ryńna lejtować, bo bŭła dźurawð.* * *Bãńdźymy dachryńnã lejtować.* *zob. cynować,* → *niem.* lóten

lejtowańy (*D.lp.* lejtowańð) *rzecz. od lejtować*

lejtowńik (*D.lp.* lejtowńika) 1. *daw.* ktoś, kto lutuje dziurawe metalowe garnki 2. lutownik, lutowacz; ktoś zajmujący się lutowaniem

lejty (*tylko lm., D.* lejtŭw) lanie *zob. hiby, smary dostać lejty | dostać lejŭw* dostać lanie * *Za to dostańes ale lejŭw.* * *Tyn wcora ale dostoł lejty.*

lejewymaŭla (*D.lp.* lejewymaŭle) *bot.* lwia paszcza, wyżlin (*łac.* Antirrhinum majus) *syn. lewy pysk*

lejewymaŭlka (*D.lp.* lejewymaŭlki, *Ms.lp.* lejewymaŭlce) *zdr. od lejewymaŭla*

lejzuch (*D.lp.* lejzucha) gruzlica, suchoty *zob. lańzðk, lŭńzðk, lyjńzuch, ſwincucht, tubera*

lejzyńy (*D.lp.* lejzyńð) *rzecz. od lyjż*

lekcyć *ndk (1.os.lp.cz.ter. lekcã, lp.cz.przesz.r.m. lekcŭł)* lekceważyć

lekcyńy (*D.lp.* lekcyńð) *rzecz. od lekcyć*

lekcyjð (*D.lp.* lekcyje) lekcja * *Na lekcyji trza trochã zagðdać rectora.* * *W skole trza še wartko przed* → *niem.* Lektion

leki (*st. wyż.* leksy) 1. lekki * *Ŭñ je bardzo leki.* * *Ŭñ je leki jak pjŭrko.* 2. łatwy, prosty (do zrobienia, do wykonania) * *To je blank leke, nie umjys tago zrobić?* * *Dostoł tã leksŭ robotã.* *zob. łatwy* 3. **o przeżyciach:** lekki, łatwy (nie ciężki, nie trudny) * *Ŭñ mjoł lekŭ ſmjerć.* 4. **o jedzeniu, picciu:** lekki (lekkostrawny, nie mocny, nie ciężki) * *Uwðrz leki kafej.* 5. **lekð atlejtuka** lekka atletyka; lekkoatletyka

leko (*st. wyż.* lecý, lekszý) 1. lekko, łatwo; **ńy mjeć leko** nie mieć lekko, mieć trudną sytuację * *Pjyrwej ńy mjeli my tak leko, jak my tera mŭmy.* * *Ñe idze mu leko.* * *Leku mu tã nie b'e.* 2. **o czymś do zrobienia:** łatwo, prosto * *to je leko zrobić.* 3. **o jedzeniu:** lekko * *Jð bardzo leko jã.* 4. *fraz. brać še (co) leko* traktować (co) beztrudno; **brać še (co) za leko** traktować (co) zbyt beztrudno * *Ŭñ še to bjere za leko.* 5. *fraz. wejż še (co) leko* potraktować (co) beztrudno; **wejż še (co) za leko** potraktować (co) zbyt beztrudno

lekojść (*D.lp.* lekojści) lekkość

lekomyjsnojsć (*D.lp.* lekomyjsnojści) lekkość

lekomyjsny lekkość * *To je lekomyjsny cowjek.*

lekowjerny łatwowierny * *To je lekowjerny cowjek.*

leksikŭn (*D.lp.* leksikŭna, *Ms.lp.* leksikŭńe) leksykon * *Ŭobejzdrzymy, co tã ŭo tŭ stoi w leksikŭńe.* → *niem.* Lexikon

leku: po leku łatwo, z łatwością
lekuški leciutki
lekutko zdr. od leko * Mlyko trza lekutko zagrzód.
lekzy st. wyż od leko; lzej
lelać še ndk (1.os.lp.cz.ter. leľü še, lp.cz.przesz.r.m. leloľ še) guzdrać się zob. **üochowjyrać še**
lelek (D.lp. lelka) 1. lelek zwyczajny, lelek, lelek kozodój (gatunek ptaków, łac. Caprimulgus europaeus) → czes. lelek lesní 2. fraz. **üogľündać še po lelkach** być rozkojarzonym; myśleć o niebieskich migdałach
lelitko (D.lp. lelitka) zdr. od lelito
lelito (D.lp. lelita; Ms.lp. lelice; D.lm. lelitüw, lelit) jelito, kiszka
lelitowy jelitowy
leluja (D.lp. leluje) 1. lilia 2. żart. wysoka dziewczyna 3. fraz. **być w lelujach** być w sytuacji bez wyjścia 4. **wodnô leluja** bot. grzybienie białe (łac. Nymphaea alba) zob. **mamaľuska**
leluja (D.lp. leluji, Ms.lp. leluje) zdr. od leluja
lelujowy liliowy
lelujô (D.lp. leluje) 1. lilia 2. fraz. **pokopać w lelujach** popełnić gafę
leľunek (D.lp. leľunka) zdr. od lelyń; jelonek
lelyń (D.lp. lelyńa) jelen
lelyńek (D.lp. lelyńka) zdr. od lelyń
lelyńi przym. dzierz. od lelyń jeleni
lelyńica (D.lp. lelyńice) samica jelenia; łania syn. **jelyńica**
lelyńowy jeleniowy
lelyńôtko (D.lp. lelyńôtki, Ms.lp. lelyńôtce) goździeniec (rodzaj grzybów; łac. Clavaria) syn. **jelyńôk, jelyńôtko, kojzô brüdko**
lep (D.lp. lepu) 1. lep (lepka substancja służąca do wabienia owadów lub ptaków; pasek papieru posmarowany taką substancją) * Pjyrwej ptôki chytali na lep. 2. klej (na kopercie, na znaczku) * Na brifmarce üod spodku je lep.
lepa (D.lp. lepy) głupek, ciamajda, gapa * Š négo je lepa.
lepek (D.lp. lepka) głupek, ciamajda, gapa * Jak zejś je lepek, to ĵś je mamlôk.
lepic ndk (1.os.lp.cz.ter. lepjä, 1.os.lm.cz.ter. lepjymy, lp.cz.przesz.r.m. lepjüľ) 1. lepic, kleić, sklejać * Buchbinder lepi kšyżki. 2. fraz. **iś do Chebzô tytki lepic | jechać do Chebzô tytki lepic** wynosić się; iść precz * Jedź lepi do Chebzô tytki lepic. (Odczep się. / Wynos się.)
lepic še zwr. ndk lepic się, kleić się; być lepkiem * Palce mi še lepjy. * Mjüd še lepi na palcach. * Zywica, to še dopjyro lepi. * Ta zywica üod sosny še mocno lepi.
lepik (D.lp. lepiku) lepik
lepi st. wyż. od **dobrze**; lepiej * Kyby'ch še to lepi büta würtzu kupjüta za te pińynde.
lepjörz (D.lp. lepjörza) ktoś, kto coś lepi, skleja, przykleja
lepjünka (D.lp. lepjünki, Ms.lp. lepjünce) lepianka; domek z gliny
lepjyńy (D.lp. lepjyńô) rzecz. od **lepic**; lepienie, klejenie, sklejanie
lepsy przym., st.wyż. od **dobry** 1. lepszy * Üün je lepsy jak ty. * Zmjyńüť še ku lepsymu. * Jak űyma co lepsego, to wejźnymy to. * Büty tedy lepse case. * Tyn je lepsy jak zech myjšłô. * Tã je lepsô žymja. 2. fraz. **być co**

lepsego być kimś lepszym * Üün še myjšli, ize je co lepsego. 3. fraz. **dać na lepse | dać na lepsy** (a) dać napiwek * Jak briftrejgerka przinüsta pynzyjy, to ji trza büto dać cojšik na lepse. (b) dać coś dodatkowo * Kupjüta 'ch trzi chleby, a sklepjörka dała mi jescy jednã zymľã na lepse. (c) dać premię (d) dać łapówkę (e) dać datek * Dejće mu co na lepsy za te wyjynsowanü. → niem. zum besten geben 4. fraz. **na (cyje) lepse** na (czyją) korzyść * Üün zawse patrzy na swoje lepse. * Dôs mi to na moje lepse. * Üüna, jak še üümyli, to na swoje lepse. 5. **pjyrsy lepsy** pierwszy lepszy * Pjyrsô lepsô kucharka nie poradžüta dobrego koľoca upjec. → niem. der erste Beste
lepsy przys., st. wyż od **dobrze** 1. lepiej * Něch dü nõs przijyzdzô, lepsy by tukej mjoľ. * Idže mu corôz to lepsy. * Büto by lepsy, jak by to wartko zrobjyli. * Lepsy by to büto zrobić tera a nie poty. 2. bardziej * To mi še lepsy podobô jak tänto. 3. łatwiej * Krzińã idže lepsy przeńjyś brechšťangy.
lepšejsy przym., st.wyż. od **dobry**; lepszy
lerhajer (D.lp. lerhajera, Ms.lp. lerhajerze) górnik rębacz (uczeń, praktykant)
leser (D.lp. lesera, Ms.lp. leserze) leń, obibok zob. **bi-zygün, bumelôk, bzdykôc, chlebus, darybôk, gnojek, gnüj, leber, lewus, lyń, űerobiś, śmjerdzürobütka, zgñüfek, zgñüfy byk, zgñyluch**
lešpapjür (D.lp. lešpapjüru, Ms.lp. lešpapjürze) bibuła zob. **bibulina, ceduľa** → niem. Löschpapier
letargijô (D.lp. letargije) letarg → czes. letargie, → niem. Lethargie
letki 1. lekki 2. **letkô atlejtka** lekka atletyka; lekkoatletyka
letńawy trochę letni, lekko ciepły
letńi 1. przym. od **lato**; letni; **letńie buçory** letnie ubranie; **letńi cas** czas letni * To je müj letńi ancug. 2. o **niektó-rych roślinach**: jary * Zašöli my letńie zyto. 3. letni, lekko ciepły (nie gorący) * W górcku je letńô woda. * Tyn kafej je letńi. 4. **Letńô Nędzela** Niedziela Palmowa, Niedziela Męki Pańskiej (szósta niedziela Wielkiego Postu) syn. **Kwjytnô Nędzela, Palmjannô Nędzela, Palmowô Nędzela, Wjyrzbnô Nędzela**
letńikörz (D.lp. letńikörza) wczasowicz, wakacjusz (latem)
letńikörka (D.lp. letńikörki, Ms.lp. letńikörce) wczasowiczka, wakacjuszka
letńisko (em D.lp. letńiska) miejscowość wypoczynkowa (do której jeździ się latem) * Jedńi w lato jeżdžyli do wodüw, a inksi na letńisko.
letńio 1. letnio, jak na lato * Üün še letńio üoblyk. 2. niezbyt ciepło; letnio
lew (D.lp. lwa) lew, lew afrykański (gatunek ssaków, łac. Panthera leo) * Lew tä rycy. * Üün še brüni jak lew. → czes. lev, → niem. Löwe
lewek (D.lp. lewka) zdr. od **lew**; mały lew; lewek
lewerynda (D.lp. leweryndy, Ms.lp. leweryńdze) sutanna syn. **kšyńdzowy habit, rewerynda**
leweryndka (D.lp. leweryndki, Ms.lp. leweryndce) zdr. od **lewerynda**
lewica (D.lp. lewice) lewa ręka zob. **majntyka, mańa**
lewinka (D.lp. lewinki, Ms.lp. lewince) maszyna produkowana w Lewinie * Na tä drešmašinã gödali „lewinka”, bo üüna büta robjünô w Lewinie.

lewitka (*D.lp.* lewitki, *Ms.lp.* lewitce) 1. kobieta lewo-ręczna * *Ůůna bůta lewitka, to šekta lewů růnků.* 2. kobieta spotykająca się z różnymi mężczyznami

lewity (*tylko lm., D.* lewitůw): **lewity cytać** robić wymówki

lewkoja (*D.lp.* lewkoje) *bot.* lewkonia (*łac.* Matthiola) *syn.* **lewkuja, lewkůńijů**, → *niem.* Levkoje

lewkojka (*D.lp.* lewkojki, *Ms.lp.* lewkojce) *zdr. od lewkoja lewkojowy* lewkoniowy

lewkuja (*D.lp.* lewkuje) *bot.* lewkonia (*łac.* Matthiola) *syn.* **lewkoja, lewkůńijů**, → *niem.* Levkoje

lewkujka (*D.lp.* lewkujki, *Ms.lp.* lewkujce) *zdr. od lewkuja lewkujowy* lewkoniowy

lewkůńijů (*D.lp.* lewkůńije) *bot.* lewkonia (*łac.* Matthiola) *syn.* **lewkoja, lewkuja**

lewkůńijowy (*D.lp.* lewkůńije) lewkoniowy

lewo: na lewo | w lewo na lewo, w lewo; po lewej stronie * *Ta chałpa stoi na lewo ůod kojšćoła.* * *Idź na lewo.* * *Nouřprůd idźe ta drůga na lewo, a potůj na prawo.*

lewus (*D.lp.* lewusa, *Ms.lp.* lewuše) leń, obibok *zob.* **bizygůn, bumelůk, bzdykůc, chlebus, darybůk, gnojek, gnůj, leber, leser, lyń, ńerobis, šmjerdzirobůtka, zgńůfek, zgńůfy byk, zgńyluch**

lewkůńijů (*D.lp.* lewkůńije) lewkonia

lewy 1. lewy * *Lewe ucho mje boli.* * *Ůůn mů dwje lewe růnce.* * *Chyć to z lewej strůny.* * *Ta šrůba mů lewy gwint.* * *To je lewy trzewik.* * *Wlećoł do tej dźury lewů nogů.* 2. **lewy pysk** *bot.* lwia paszcza, wyźlin (*łac.* Antirrhinum majus) *syn.* **lejwynmaůla**

lezeć (*1.os.lp.cz.ter.* lezã, *lp.cz.przesz.r.m.* lezoł) *2.os.lp.tr.rozk.* lez, *im.bier.* lezany) 1. leżeć * *Lezy w łůzku, bo je stãncny.* * *Ůůn lezy z grypů w łůzku.* * *To lezało na stole.* * *Na cůj ůůn lezy?* * *Tyn klucyk lezy na šranku.* 2. leżeć, być położonym (w określonym miejscu w terenie, w określonym położeniu geograficznym) * *Ta wejś lezy w kojźelskũ kryše.* * *Te mjasto lezy nad rzykũ.* 3. **o zmarłym:** być pochowanym, spoczywać * *W tũj grobje lezy mũj wjek.* 4. **o czymś do zrobienia:** stać w miejscu, leżeć * *Tã juz ůod tydńa robotã lezy.* 5. **ańi przy cůj ńe lezeć | ańi wele (cego) ńe lezeć** *dosł.* ani nie leżeć (obok czego) *przen.* ani nie być podobnym (do czego) * *To mů być šekulada? To ańi wele šekulady ńe lezało.* * *Tyn twůj pjestrzůnek ańi wele złota ńe lezoł.* 6. **lezeć blisko (kũmu)** być bliskim (komu) * *Šlůysk mi lezy bardzo blisko.* 7. **lezeć na gůrścach** *daw.* określenie składania skoszonego zboża do wyschnięcia, bez wiązania od razu w snopy (trzy duże garści razem) * *Tyn ůowjes terã lezy na gůrścach.* 8. **lezeć (kũmu) na sercu** być (dla kogo) bardzo ważnym, być (dla kogo) przedmiotem troski * *To mi lezy na sercu.* 9. **leźńcy o pieniãdzach:** odłożony * *Kyby tã juz mjoł pińũndze leźńce!* 10. **mjeć (co, dźe) lezeć** mieć (co, gdzie) położone * *Mjała'ch na gůrze te kšůzki lezeć.* 11. **ũostać lezeć** (a) przewrócić się, wywrócić się i pozostać w pozycji leżącej; upaść i nie móc wstać * *Ukjůłzdnůn i ůostoł lezeć.* * *Wrůz jĩ še w gowje zawrůćůto i ůostała lezeć na drůdze.* * *Ůůn še achlipnůn, aze ůostoł lezeć.* (b) pozostać (gdzieś, gdzie się leży, np. w szpitalu); dalej leżeć * *Ujek mušoł ůostać lezeć w špitůlu.* * *Tyn tepich ńech tukej ůostańe lezeć.* 12.

ũostawić lezeć pozostawić, porzucić (coś) * *Ůostawůt te koło lezeć na drůdze.*

lezãncu: po lezãncu na leżąco, leżąc, w pozycji leżącej

leźńcu: po leźńcu na leżąco, leżąc, w pozycji leżącej

lezyńy (*D.lp.* lezyńů) *rzecz. od lezeć;* leżenie * *Ůod lezyńů ńic še ńe bãńdźe mjało.*

lezysko (*D.lp.* lezyska) legowisko * *Jakiś chachůr tã mů lezysko* *syn.* **lygo, lygowisko**

libela (*D.lp.* libele) 1. waźka * *Na šulfje šedzũ dwje libele.* *syn.* **gadźigowa, gadźů gůwka** 2. libella, libela * *Strzaškała mi še libela ůod waserwůgi.* → *niem.* Libelle

libelka (*D.lp.* libelki, *Ms.lp.* libelce) *zdr. od libela;* mała waźka

liber (*D.lp.* libra, *Ms.lp.* librze) *daw.* wolny chłop *syn.* **libych, libor**

liberalizmus (*D.lp.* liberalizmu, *Ms.lp.* liberalizmuše) liberalizm → *niem.* Liberalismus

liberalny liberalny * *To je liberalny cowjek.* → *niem.* liberal

liberka (*D.lp.* liberki, *Ms.lp.* liberce) *daw.* żona wolnego chłopã

libesbrif (*D.lp.* libesbrifa) list miłosny

libido (*D.lp.* libida, *Ms.lp.* libidze) libido → *czes.* libido, → *niem.* Libido

liblińg (*D.lp.* liblińga) ulubieniec → *niem.* Liebling

libojść (*D.lp.* libojśći) upodobanie

libor (*D.lp.* libora, *Ms.lp.* liborze) *daw.* wolny chłop *syn.* **liber, libych**

libota (*D.lp.* liboty, *Ms.lp.* liboće) kochanka, luba, ukochana *zob.* **libsta, libuska, śacka, śacula**

libůcha (*D.lp.* libůchy, *Ms.lp.* libůse) *zgr. od libůska*

libůska (*D.lp.* libůski, *Ms.lp.* libůsce) lubaszka, śliwa domowa lubaszka, damaszka, luboska (*łac.* Prunus domestica subsp. insititia var. pomariorum) * *Libůski to sũ take małe (ũ)okrũńgłe śliwki, wcas še godzũ, ale to ńe sũ drzistki.*

libsta (*D.lp.* libsty, *Ms.lp.* libśće) kochanka, luba, ukochana *zob.* **libota, libuska, śacka, śacula**, → *niem.* Liebste, Liebchen

libśtykel (*D.lp.* libśtykla) lubczyk ogrodowy → *niem.* Liebstůckel

libuska (*D.lp.* libuski, *Ms.lp.* libusce) kochanka, luba, ukochana *zob.* **libota, libsta, śacka, śacula**

libych (*D.lp.* libycha) *daw.* wolny chłop *syn.* **liber, libor**

lica (*D.lp.* lice) lica, przewód licowy (przewód wykonany z wielu nitok, odizolowanych elektrycznie lub nie) → *niem.* Litze, Hochfrequenzlitze

licba (*D.lp.* licby) 1. liczba 2. **bez licby** bez liku

licbowy liczbowy

licejũm (*D.lp.* licejũmu, *Ms.lp.* licejũmje) * *Moja dźoũcha chodźi do licejũmu.* → *niem.* Lyceum

lichńũń *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lichńã; *lp.cz.przesz.: r.m.* lichnũn, *r.ż.* lichńã) marnieć

lichńã (*D.lp.* lichńe) nieurodzajny grunt

lichńeć *ndk* (*lp.cz.ter.: 1.os.* lichńejã, *lp.cz.przesz.r.m.* lichńoł) marnieć

lichńyńy (*D.lp.* lichńyńů) *rzecz. od lichńeć*

lichńyńcy (*D.lp.* lichńyńců) *rzecz. od lichńũń*

lich (*st. wyż. lisý*) lichy, źle, kiepsko, nędznie, marnie * *Ale lichy wyglǫndōs.* * *Tyn kůń wyglǫndō bardzo lichy.* * *Ŭostatńi cas ũń wyglǫndō bardzo lichy.* * *Ŭń lichy gwarzi po ślǫsku.*

lichojśc (*D.lp. lichojści*) lichosć; zła jakość

lichota (*D.lp. lichoty, Ms.lp. lichocę*) coś kiepskiej jakości, coś małowartościowego; tandeta, szmira; wybrakowany towar

lichtmašina (*D.lp. lichtmašiny, Ms.lp. lichtmašine*) prądnicza → *niem.* Lichtmaschine

lichtmašinka (*D.lp. lichtmašinki, Ms.lp. lichtmašince*) *zdr. od lichtmašina*; prądniczka

lichtōrz (*D.lp. lichtōrza*) świecznik, lichtarz * *To je lichtōrz na śwjycki.* * *Postōw do lichtōrza śwjycki.* → *niem.* Leuchter

lichtprocesyjō (*D.lp. lichtprocesyje*) procesja ze świecami; procesja świała

lichtštrōm (*D.lp. lichtštrōmu*) zasilanie jednofazowe; prąd jednofazowy (w sieci elektrycznej)

lichwa (*D.lp. lichwy*) lichwa → *czes.* lichwa

lichwić *ndk (1.os.lp.cz.ter. lichwjã, lp.cz.przesz.r.m. lichwjuł)* uprawiać lichwę * *Ŭń lichwjuł, aze nazbjyroł wjelki majjntek.*

lichwjarski lichwiarski * *To je lichwjarski gešeft.* → *czes.* lichvářský

lichwjarstwo (*D.lp. lichwjarstwa*) lichwiarstwo → *czes.* lichvářství

lichwjōrka (*D.lp. lichwjōrki, Ms.lp. lichwjōrce*) lichwiarka → *czes.* lichvářka

lichwjōrz (*D.lp. lichwjōrza*) lichwiarz → *czes.* lichvář

lichwjyńy (*D.lp. lichwjyńō*) *rzecz. od lichwić*

lichy (*st. wyż. lichsy*) 1. kiepski, marny, lichy, tandetny * *Wsãńdže doŭokoła bŭty bardzo liche žymje.* * *To je bardzo lichy štof.* * *To je takō lichō papa i to grŭje.* * *Tã je bardzo lichō drŭga.* * *Majj takj lichj krowã.* * *Ŭń nojši liche bućory.* * *Mōs liche trzewiki.* * *Lichsego noza zejš juz ņe umjot przjnyš.* → *czes.* lichý 2. *fraz. lichy jak suchō Wilijō* wynędzniały 3. **lichy śńik** zły sen * *Mjot zech džišej lichy śńik.*

licitacyjō (*D.lp. licitacyje*) licytacja

licko (*D.lp. licka*) *zdr. od lico*; policzek

lico (*D.lp. lica, C.lp. licu, M.lm. lica, D.lm. licŭw*) 1. policzek (boczna część twarzy) * *Ŭńna mō cerwjŭne lica.* * *Boli go zŭmb i mu spuchło lico.* * *Umalowała še šminkŭ lica.* → *czes.* líce 2. *fraz. ũod lica do lica* od ucha do ucha * *Šmjot še ũod lica do lica.*

licyć *ndk (1.os.lp.cz.ter. licã, lp.cz.przesz.r.m. licŭł)* 1. liczyć * *Trzi razj licŭł, a ņe poradžŭł policyć.* 2. **licyć (na co)** liczyć (na co) * *Jō na to licã, iz še to tak zrobi.* * *Jō licã na dobre case.* 3. **licyć (na kogo)** liczyć (na kogo) * *Na ņego tã ņe idže licyć.* * *Jō na ņego licã.*

licyć še *zur. ndk* liczyć się * *Musymy še s tŭj licyć.* * *Ty še ņy mušis š ņy licyć.* * *Musymy še s kozdŭj fyńikj licyć.* * *Ŭńni še s kozdŭj cyntŭj licŭ.*

licydło (*D.lp. licydła, Ms.lp. licydle*) liczydło * *Džeci še ucŭ na licydle rachować.*

licydołko (*D.lp. licydołka*) *zdr. od licydło*; liczydełko

licyncyjō (*D.lp. licyncyje*) licencja → *czes.* licence

licyńōk (*D.lp. licyńōka*) rachmistrz *syn. rachmajster*

licyńy (*D.lp. licyńō*) *rzecz. od licyć*; liczenie

licysko (*D.lp. licyska*) *zgr. od lico* * *Ŭń mō cerwjŭne licyska.*

lida (*D.lp. lidy, Ms.lp. lidže*) lada (sklepowa); **przedōwać (co) ze pod lidy** sprzedawać (co) spod lady *zob. bajta, ladyntiś*, → *niem.* Ladentisch

liderōcki *przym. od liderōk*; niechlujny, niedbały * *Ŭod ņich gōdka bŭła liderōckō.* → *niem.* liederlich

liderōk (*D.lp. liderōka*) 1. niechluj, niedbaluch, flejtuch 2. nieborak; ktoś niezaradny, nieporadny życiowo, biedny; biedaczysko; nieudacznik; safandula; oferma; ktoś wzbudzający litość, współczucie * *Take liderōki jak my by mušeli zajš robić to, co kōzŭj robić ci, co majj pijjndze.*

liga (*D.lp. ligi, Ms.lp. lidze*) liga; **Liga Majtrŭw** Liga Mistrzów → *czes.* liga

ligatura (*D.lp. ligatury, Ms.lp. ligaturze*) ligatura → *niem.* Ligatur

ligota (*D.lp. ligoty, Ms.lp. ligoće*) *daw.* miejscowość lub osada zamieszkała przez wolnych chłopów → *czes.* lhota

ligowy *przym. od liga*; ligowy

liguda (*D.lp. ligudy, Ms.lp. ligudže*) *daw.* ktoś biedny, lichy

ligynštul (*D.lp. ligynštula*) leżak → *niem.* Liegestuhl

liker (*D.lp. likeru, Ms.lp. likerze*) likier * *Wypijymy kelisek likeru.* *syn. likwŭr*, → *czes.* likér, → *niem.* Likör

likerek (*D.lp. likerku*) *zdr. od liker*; likierek

likerowy likierowy → *czes.* likérový

likwidacyjō (*D.lp. likwidacyje*) likwidacja → *czes.* likvidace, → *niem.* Liquidation

likwidatŭr (*D.lp. likwidatora, Ms.lp. likwidatorze*) likwidator → *czes.* likwidátor

likwityrka (*D.lp. likwityrka*) sprzedaż drewna przez leśnictwo * *Idžymy na likwityrkã.*

likwŭr (*D.lp. likworu, Ms.lp. likworze*) likier *syn. liker*, → *niem.* Likör

likwŭrek (*D.lp. likwŭrku*) *zdr. od likwŭr*; likierek

lila *przym. nieodm.* lila (kolor) → *niem.* lila

lilijka (*D.lp. lilijki, Ms.lp. lilijce*) *zdr. od lilijō*; mała lilia

lilijowy liliowy * *Ŭńna tržimje lilijowy kwjōtek.*

lilijō (*D.lp. lilije*) lilia * *Mŭ w ũogrŭdku posadzŭne lilije.* → *niem.* Lilie

lilowo fioletowo

lilowy fioletowy; w kolorze lila * *To je lilowō farba.* *zob. erika*

limit (*D.lp. limitu*) limit → *czes.* limit

limuzina (*D.lp. limuziny, Ms.lp. limuzińe*) limuzyna → *niem.* Limuzine

limŭnada (*D.lp. limŭnady, Ms.lp. limŭnadže*) lemoniada *zob. braŭza, lymŭńada* → *niem.* Limonade

lin (*D.lp. lina, Ms.lp. lińe*) lin (gatunek ryb, *tac.* Tinca tinca) *syn. ślaj*, → *czes.* lín

lina (*D.lp. liny, Ms.lp. lińe*) lina → *niem.* Leine

linda (*D.lp. lindy, Ms.lp. lińdže*) *bot.* lipa (*tac.* Tilia) *syn. lipa* → *niem.* Linde

lindecka (*D.lp. lindecki, Ms.lp. lindecce*) *zdr. od lindka*

lindka (*D.lp. lindki, Ms.lp. lindce*) *zdr. od linda*; lipka

linka (*D.lp. linki, Ms.lp. lince*) *zdr. od lina*; linka

linolejŭm (*D.lp. linolejŭmu*) linoleum → *czes.* linoleum, → *niem.* Linoleum

linóljŭm (*D.lp. linóljŭmu*) linoleum

lipa (*D.lp.* lipy) *bot.* lipa (*łac.* Tilia) * *Kole drůgi posadzili lipy.* * *Ta figůra je ze lipy.* *syn.* **linda**, → *czes.* lipa

lipcowy lipcowy; * *Wele nasej chatpy rosnůj lipowe strůmy.*

lipina (*D.lp.* lipiny, *Ms.lp.* lipińe) *bot.* łubin (*łac.* Lupinus) *syn.* **lupina**

lipjec (*D.lp.* lipca) lipiec * *Pojedźmy w lipcu na urlůp.* *syn.* **jul, lipjůn**

lipjůn (*D.lp.* lipńa) lipiec *syn.* **jul, lipjec**

lipka (*D.lp.* lipki, *Ms.lp.* lipce) *zdr.* *od lipa;* lipka; mała lipa

lipowy lipowy; **lipowe drzewo** drewno lipowe; **lipowy mjůd** miód lipowy; **lipowy strům** drzewo lipowe * *Zrobjů ċi teju ze lipowego kwjyćů.*

lipynstift (*D.lp.* lipynstifta, lipynstiftu; *Ms.lp.* lipynstifće) szminka; pomadka do ust * *Wė mojej tańce zawdy smyců lipynstift.* * *Půmalujů ģe lipynstiftj wargi.* * *Můs na kosuli flek ũod lipynstiftu.* *syn.* **śminka**, → *niem.* Lippenstift

lipynstifćik (*D.lp.* lipynstifćika, lipynstifćiku) *zdr.* *od lipynstift;* szmineczka

lipynstiftek (*D.lp.* lipynstiftka, lipynstiftku) *zdr.* *od lipynstift;* szmineczka

lis (*D.lp.* lisa, *Ms.lp.* lińe) 1. lis * *Lis po polu łajzi.* 2. **strzybny lis** lis srebrny

lisaj (*D.lp.* lisaja) liszaj *syn.* **lisej**

lisecka (*D.lp.* lisecki, *Ms.lp.* lisecce) *zdr.* *od liska;* lisica

lisej (*D.lp.* liseja) liszaj *syn.* **lisaj**, → *czes.* lińej

lisek (*D.lp.* liska) *zdr.* *od lis*

liska (*D.lp.* liski, *Ms.lp.* lisce) 1. kurka, pieprznik jadalny (gatunek grzybów, *łac.* Cantharellus cibarius) * *Idźmy do lasa na liski.* *zob.* **kurka, kurzů, kurzůntko, zońćůk** 2. lisica * *Liska ũeķła w las.* 3. rzecz skradziona; złodziejski łup

liskaty *pejor. przym.* *od liska* * *Ty lisko liskatů!*

liskowaty *przym.* *od liska* * *Ŭo ty lisko liskowatů.*

list (*D.lp.* lista, *Ms.lp.* lińce) 1. **důchtorski list** epikryza *syn.* **důchtorski brif**, → *niem.* Arztbodyrief 2. **pastyrski list** list pasterski 3. **rodny list** metryka urodzenia 4. **umarty list** akt zgonu

lista (*D.lp.* listy, *Ms.lp.* lińce) 1. lista → *niem.* Liste 2. **cůrnů lista** czarna lista → *niem.* schwarze Liste

listeczek (*D.lp.* listeczka) *zdr.* *od listek;* listeczek

listeczko (*D.lp.* listeczka) *zdr.* *od listko;* listeczek

listek (*D.lp.* listka) 1. lińć, listek 2. list *zob.* **brif, pismo**

listka (*D.lp.* listki, *Ms.lp.* listce) *zdr.* *od lista*

listko (*D.lp.* listka) 1. listek * *Ususůł'ech ģe ũod ũorzecza dwa listka.* * *Juz pjyrse listka ślatujůj ze strůmůw.* 2. **kwajńne listka** *bot.* szczaw zwyczajny (*łac.* Rumex acetosa) *zob.* **babske scochy, kwajńnů kapusta, kwajńńica, scůw**

listopad (*D.lp.* listopada, *Ms.lp.* listopadźe) listopad *syn.* **nowymber**, → *czes.* listopad

listopadowy listopadowy → *czes.* listopadový

listůnůrka (*D.lp.* listůnůrki, *Ms.lp.* listůnůrce) listonoszka *syn.* **briftrejgerka, pocůůrka**

lińcanny *o lesie, drzewie:* lińciasty; **lińcanny las** las lińciasty; **lińcanny strům** drzewo lińciaste

lińcaty 1. *o lesie, drzewie:* lińciasty; **lińcaty las** las lińciasty; **lińcaty strům** drzewo lińciaste 2. **lińcatů ćwika**

burak lińciowy, burak naciowy, boćwina, mangold, kapusta rzymska, burak szpinakowy

lińcy (*D.lp.* lińćů) 1. lińcie, listowie * *Tela lińćů zajś naślatowało!* * *Lińcy juz ze strůmůw poślatowało.* * *Musymy na dworze posmjatać lińcy.* 2. **bobkowe lińcy** lińcie bobkowe, lińcie laurowe

lińi 1. *przym.* *od lis;* lisi * *W trůwje bůło widać lińi ũogůn.* * *Lis dostůł ślag w swojů lińj łeb.* * *Ludźe padali ize to je lińů łjńka, bo tů lise łůtały.* 2. **lińi ũogůn** *bot.* szarłat zwisły (*łac.* Amaranthus caudatus) *zob.* **ćjmp, fukśwanc**

lińica (*D.lp.* lińice) lisica

lińicka (*D.lp.* lińicki, *Ms.lp.* lińicce) *zdr.* *od lińica*

lińisko (*D.lp.* lińiska) *zgr.* *od lis* * *Lińisko mi zajś kurů porwało.*

lińůrz (*D.lp.* lińůrza) hodowca lisów * *Lińůrze wcora fajerowali.*

litańijů (*D.lp.* litańije) 1. litania; **rzykać litańijů** odmawiać litanie; **zerzykać litańijů** odmówić litanie → *czes.* litanie, → *niem.* Litanei 2. **śpjywać (kůmu) litańijů** wyzywać (kogo) 3. **zaśpjywać (kůmu) litańijů** zwyzywać (kogo)

liter (*D.lp.* litra, *Ms.lp.* litrze) liter * *Potrzebujů dwa litry ũoleju.* * *Postawjůł na stůł pů litra gorzůtki.* * *Ta krowa dówů dźynnė dźejjńńc litrůw mlyka.* → *czes.* liter, → *niem.* Liter

litera (*D.lp.* litery, *Ms.lp.* literze) litera *syn.* **buchśtaba**, → *czes.* litera

literatura (*D.lp.* literatury, *Ms.lp.* literaturze) literatura → *niem.* Literatur

literka (*D.lp.* literki, *Ms.lp.* literce) *zdr.* *od litera;* literka

litkup (*D.lp.* litkupu) poczęstunek alkoholem po ubitym interesie, dobitym targu; **na litkup pić** oblewać ubicie interesu, dobicie targu * *Jak zrobjyli geśeft, to na litkup potj pjyli.*

litografijů (*D.lp.* litografije) litografia → *czes.* litografie, → *niem.* Lithografie, Lithographie

litojść (*D.lp.* litojśći) litość * *Ŭůn nỹ mů litojśći.* * *Mjyj nad nỹ litojść.*

litojśćiwu litościwy

litować ģe *zwr.* *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* litujů ģe, *lp.cz.przesz.r.m.* litował ģe) litować się * *Ŭůn ģe litował nad nỹ.*

litrowy 1. litrowy, o pojemności jednego litra → *czes.* litrový 2. *fraz.* **mjeć litrowy pysk** być w stanie dużo wypić (alkoholu) * *Ty to můs tyn pysk litrowy — tela by'jś wysłepo!*

litrůk (*D.lp.* litrůka) garnek o pojemności 1 litra

litrůwa (*D.lp.* litrůwy) *zgr.* *od litrůwka*

litrůwka (*D.lp.* litrůwki, *Ms.lp.* litrůwce) litrowa butelka; litrůwka * *Ta kabza nė wyđzerzała wůgi litrůwki rumu i flaska rypla prosto ũo źymjů.* → *czes.* litrovka

liturgijů (*D.lp.* liturgije) liturgia → *czes.* liturgie, → *niem.* Liturgie

liwa: liwa, liwa, liwa | liwa, liwa, liwuchna *przywoływanie gėsi*

liwerant (*D.lp.* liweranta, *Ms.lp.* liwerańce) dostawca → *niem.* Lieferant

liwerować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* liwerujů, *lp.cz.przesz.r.m.* liwerował) dostarczać, dostawiać * *Můj ópa bez wojńů*

*liwerowoł chlyb na Flugplac. * Ný müg tela liwerować, wjela mjoł stalůnku. → niem. liefern*

liwerowańy (*D.lp.* liwerowańô) rzecz. od **liwerować**

liwerůnek (*D.lp.* liwerůnku) dostawa → *niem.* Lieferung

liwrej (*D.lp.* liwreju) 1. *daw.* uniform używany przez służbę królewską i magnacką, a także urzędników dworskich; liberia 2. mundur używany przez służbę hotelarską; liberia

→ *czes.* livrej, → *niem.* Livree

liwuchna: liwa, liwa, liwuchna wołanie gęsi

lizać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. lizã, lp.cz.przesz.r.m. lizoł) lizać * *Ŭůna lizãła mjůd. → ches.* lizat

lizańy (*D.lp.* lizańô) rzecz. od **lizać**; lizanie

liznůńć *dk* (1.os.lp.cz.przydsz.r.m. liznã; lp.cz.przesz.: r.m. liznůn, r.ż. lizła) 1. przewrócić się, wywrócić się, paść (np. na podłogę) * *Jak dugi liznůn Franc na zól.* 2. liznać, polizać 3. uderzyć, przywalić (komuś) * *Wejź kó a lizńi go. * Liznůn go w pysk.*

lizńyńcy (*D.lp.* lizńyńcô) rzecz. od **liznůńć**

lizôcek (*D.lp.* lizôcka) *zdr.* od **lizôk**

lizôk (*D.lp.* lizôka) 1. lizak * *Ŭůn lizôk lize.* 2. spadź, rosa miodowa

lizôkowy lizakowy

lizôl (*D.lp.* lizôlu) lizol → *czes.* lyzol, → *niem.* Lysol

lizôlowy lizolowy

lńanny 1. lńiany *zob.* **lajnowy** 2. **lńanne nůsyńy** siemie lńiane *syn.* **śymjã**

lochplata (*D.lp.* lochplaty, *Ms.lp.* lochplãce) stalowa płyta z otworami → *niem.* Lochplatte

lochplatka (*D.lp.* lochplatki, *Ms.lp.* lochplatte) *zdr.* od **lochplata**

lochůwka (*D.lp.* lochůwki, *Ms.lp.* lochůwce) *daw.* dołownik do ziemniaków (maszyna robiãca dołki do sadzenia ziemniaków) * *Noůprzůd z lochůwků soł gospodůr z i robjůł dźury w źymi. A za nůj gospodyńi wkłôdała do tych dźurůw kartôfle i przideptowała jy.*

lodowaty lodowy; **lodowatô gůra** góra lodowa

lodowńa (*D.lp.* lodowńe) 1. pomieszczenie do przechowywania lodu (zwykle piwnica, ziemianka); lodownia; lodnia *zob.* **ajskeler** 2. pomieszczenie chłdzone lodem 3. chłdnia 4. *fraz.* **źimno jak w lodowńi** bardzo zimno * *Sã mōće źimno jak w lodowńi.*

lodowńik (*D.lp.* lodowńika, *M.lm.* lodowńiki) lźywa * *Jejźdźyli my po lodźe na lodowńikach. * Jeźdźy lodowńikůma po lodźe. * Przikrůńć kurbłů lodowniki do trzewikůw. zob.* **ajskula**, **brusla**, **kurbłôk**, **ślyćsuł**, **ślynzycha**, **ślytsuł**, **śryć**

lodowy lodowy

lodůwecka (*D.lp.* lodůwecki, *Ms.lp.* lodůwecce) *zdr.* od **lodůwka**

lodůwka (*D.lp.* lodůwki, *Ms.lp.* lodůwce) lodówka *syn.* **aj-s්රාෆk**, **kil්රාෆk**

lodźôrz (*D.lp.* lodźôrza) sprzedawca lodów

logika (*D.lp.* logiki, *Ms.lp.* logice) logika

logistyka (*D.lp.* logistyki, *Ms.lp.* logistyce) logistyka → *czes.* logistika, → *niem.* Logistik

lojchter (*D.lp.* lojchtra, *Ms.lp.* lojchtrze) świecznik *syn.* **śwjycńik**, **śwjycôk**

lojfer (*D.lp.* lojfra, *Ms.lp.* lojfrze) 1. chodńik dywanowy (np. na słody, do przedpokoju); podłůzny dywanik *

*Idź wykłupać lojfrzy na klopfstãndze. * Potozymy w śyńi lojfer. → niem.* Lãufer 2. bieźnik (serweta na stół) → *niem.* Tischlãufer

lojferek (*D.lp.* lojferka) *zdr.* od **lojfer**

lojtnant (*D.lp.* lojtnanta, *Ms.lp.* lojtnãnce) podporucznik (najniźszy stopień oficerski) *syn.* **lajtmůnt**, → *niem.* Leutnant

lojza (*D.lp.* lojze, *Ms.lp.* lojze) *zgr.* od **lojza**; wesz *syn.* **filcka**, **filcłojza**, **lojzka**, **wsa**

lojzka (*D.lp.* lojzki, *Ms.lp.* lojzce) wesz * *Lojzki śe na glacy ņe trzimjů. syn.* **filcka**, **filcłojza**, **lojza**, **wsa**

lokacyjô (*D.lp.* lokacyje) lokacja → *czes.* lokace

lokaj (*D.lp.* lokaja) lokaj → *niem.* Lakai

lokajski lokajski → *czes.* lokajský

lokajstwo (*D.lp.* lokajstwa) lokajstwo, serwilizm, służalczość → *czes.* lokajství

lokal (*D.lp.* lokalu) lokal → *czes.* lokál, → *niem.* Lokal

lokalizacyjô (*D.lp.* lokalizacyje) lokalizacja → *czes.* lokalizace

lokalnojsć (*D.lp.* lokalnojsći) lokalność

lokalny 1. lokalny → *czes.* lokální 2. **lokalne nowiny** wiadomości lokalne 3. **lokalny cas** czas lokalny

lokalńe lokalnie * *Jutro b'ę lokalńe padać.*

lokrować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. lokrújã, lp.cz.przesz.r.m. lokrowôł) spulchniać * *Zańi śe co zaśeje, to trza lokrować źymjã kopycků.*

lokrowańy (*D.lp.* lokrowańô) rzecz. od **lokrować**

lokůmotiwa (*D.lp.* lokůmotiwy) lokomotywa; **elektrycnô lokůmotiwa** lokomotywa elektryczna, elektrowóz; **lokůmotiwa na dizel** lokomotywa spalinowa (z silnikiem Diesla); **parowô lokůmotiwa** lokomotywa parowa, parowóz * *S tego kůmina śe smãńdźi choby z lokůmotiwy. → niem.* Lokomotive

lolo (*D.lp.* lole, *M.lm.* lole) *dziec.* ziemniak

lora (*D.lp.* lory, *Ms.lp.* lorze) wagon samowyladowawczy → *niem.* Kipplore, Lore, Gütterlore

lorka (*D.lp.* lorki, *Ms.lp.* lorce) *zdr.* od **lora** * *Naćepjymy na lorkã pjôski. * Wywozů z gruby lorků wůńglé.*

lostowńik (*D.lp.* lostowńika) weranda

lot (*D.lp.* lota, *Ms.lp.* loće) lut (jednostka masy równa 1/32 funta czyli 1/2 uncji; w Prusach ok. 14.6 g) * *Je-dyn lot to sů styry kwyntliki. syn.* **łůt**, → *czes.* lot, → *niem.* Lot

loteryjô (*D.lp.* loteryje) loteria; **grać w loteryji** brać udział w loterii, uczestniczyć w loterii * *Ŭůn wygroł wé loteryji. * Na drugi dźyń bůła loteryjô. → niem.* Lotterie

lotka (*D.lp.* lotki) lotka (rodzaj ptasiego pióra) * *To je ũod gołãmbja lotka. → ches.* letka

loůf (*D.lp.* loůfa, loůfu) lufa (część broni palnej, działa) * *Po gůńe trza cyjśćić ũod flynty loůf. → niem.* Lauf

loůfer (*D.lp.* loůfra, *Ms.lp.* loůfrze) 1. ruchliwe dziecko; ktoś, kogo wszędzie pełno 2. obieźyświat 3. powsinoga * *Jak śe ôma znerwowała, to nôs przezywała ũod loůfrůw i najdchůw. 4. goniec, laufer (figura w szachach) * Wez mu loůfrů tůrmã.*

→ *niem.* Lãu fer

loůfowy lufowy

loüga (*D.lp.* loügi, *Ms.lp.* loüdze) woda z mydłem, mydliny → *niem.* Lauge

lô określa odbiorcę, adresata; dla zob. **dlô, do, dû, nô, przed**

lôcha (D.lp. lôchy, Ms.lp. lôse) zgr. od lôska; gruba laska, duża laska

lôc ndk (1.os.lp.cz.ter. lejã, lp.cz.przesz.r.m. loł, 2.os.lp.tr.rozk. lyj, im.bier. lûny) 1. lać * *Lyj te piwo!* 2. o deszczu: lać, padać; * *Zacto lôc, a jô ny mjała rejgynšyrma.* 3. podlewać * *Jô dzynnie kujôtka lejã.* * *Musã kozdy dzyń lôc bo je sucho.* 4. bić, lać, spuszczać lanie * *Kryjũ mu lejũ.* * *Lyj mu, bo ny mô ůojca.* 5. (co, kûmu) leje (co, komu) pasuje, (w czym, komu) jest do twarzy * *Ale wũ leje ta taška.* 6. fraz. **lôc jak [s, ze] kûnewki | lôc jak [s, ze] kûnwje | lôc jak [z, ze] ajmra o deszczu:** lać jak z cebra

→ czes. lît

lôc še zwr. ndk 1. lać się, oblewać się, polewać się 2. lać się, spływać * *Pot mu še ze coła leje.* 3. fraz. **lôc še zurỹ** (a) kompromitować się, ośmieszać się (np. nie umiając się wysławić, opowiadając bzdury) * *Skũjñc chopje, a ñe lyj še zurỹ.* (b) udawać niezorientowanego w jakiejś sprawie; udawać głupiego * *Zurỹ še ñe lyj, a placjỹ ñe ůoocyrej.* * *Ñe lyj še zurỹ i placjỹ ñe ůoocyrej.* * *A ta loła še zurỹ i ůodpedžata, co ůũna myjšlała, ize Cila džišej ñe przijedže.* zob. **blamažować še, blamjyrować še, blamować še, bołźnić še, kidrać še**

lôda (D.lp. lôdy, Ms.lp. lôdže) 1. skrzynia wianna; malowana skrzynia, na ubrania * *Lôda suzũta za stũł i za šrañk.* zob. **bojta, braka, draka, kastla, kastura, kista, krziña, skrzyña** 2. **lôda do šekañô** sieczkarnia → niem. Lade

lôdka (D.lp. lôdki, Ms.lp. lôdce) 1. zdr. od **lôda** 2. szuflada * *Te zoki wražã do lôdki.* * *Ñe bajñtuj po tich lôdkach.* 3. piórnik * *Dej tyn blajstift do lôdki.* zob. **fejderbiksa, fejderkastla, pjũrnik, pynôl** 4. kratka (na kartce papieru); **heft ze lôdkũma** zeszyt w kratkę

lôdkowany w kratkę, kratkowany; **lôdkowany heft** zeszyt w kratkę, zeszyt kratkowany
syn. **budkowany**

lôfister (D.lp. lôfistra, Ms.lp. lôfistrze) powsinoga * *S tej baby to je lôfister — durch yno po wšĩ lôce.*

lôga (D.lp. lôgi, Ms.lp. lôdze) laska zob. **lôska**

lôger (D.lp. lôgra, Ms.lp. lôgrze) 1. legar; drewniana kantówka * *Wcora 'ch prziwjũz lôgry na dylũwkã.* * *Dylũwkã še przikrũncô do lôgrũw.* * *Dylũwka lezy na lôgrach.* → niem. Dielenunterlage 2. **lôger pod glajze** podkład kolejowy zob. **fela, śwela**

lôgerek (D.lp. lôgerka) zdr. od **lôger**

lôgrować ndk (1.os.lp.cz.ter. lôgrujã, lp.cz.przesz.r.m. lôgrowoł) poziomować (np. podłogę)

lôgrowańy (D.lp. lôgrowańô) rzecz. od **lôgrować**; poziomowanie (np. podłogi)

lônbojtel (D.lp. lônbojtla) koperta do wypłat; torebka (papierowa) do wypłat → niem. Lohnbeutel

lônctela (D.lp. lônctele) odcinek wypłaty, kwit z wypłaty; pasek wypłaty syn. **lônštrajfa**, → niem. Lohnzettel

lônštrajfa (D.lp. lônštrajfy) odcinek wypłaty, kwit z wypłaty; pasek wypłaty syn. **lônctela**, → niem. Lohnstreifen

lônštrajfer (D.lp. lônštrajfra) odcinek wypłaty, kwit z wypłaty; pasek wypłaty → niem. Lohnstreifen

lôs I. rzecz. 1. (D.lp. lôsa, Ms.lp. lôse, M.lm. lôse) los; bilet loteryjny; **čũngnũñc lôse** ciągnąć losy * *Kupjymy lôse na loteryji.* * *Jedyn lôs pôd na ñego.* 2. (D.lp. lôsu, Ms.lp. lôse, M.lm. lôse) los, przeznaczenie

zob. **lũs**, → czes. los, → niem. Los II. fraz. **być lôs** dziać się * *Ty mušis tã jechać, choby ñe wjã co mjało być lôs.* * *Co to sã je lôs, do pjerũna!* * *Ůũn juzajš dostoł ze sũndu pismo.* *Jô ñe wjã, co to bãñdže lôs s tỹ wsystkỹ.* * *Jô ñe wjã, co s tỹ synkỹ je lôs.* * *Je dzynnie cojš lôs sã.* * *Bez noc napocty bić zwũny.* *Co je lôs?* * *Pjyrwej to tã bũto co lôs.* * *Tã ñyma ñic lôs.* (Tam się nic nie dzieje.)

lôsecek (D.lp. lôsecka) zdr. od **las** * *Sła dżywecka do lôsecka.* (fragment piosenki)

lôsecka (D.lp. lôsecki, Ms.lp. lôsecce) zdr. od **lôska**

lôsek (D.lp. lôska) zdr. od **las**; lasek, zagajnik

lôska (D.lp. lôski, Ms.lp. lôsce) 1. laska * *Ůũn tajži z lôskỹ.* * *Musã še podpjyrać lôskỹ.* zob. **lôga** 2. *górn. dawn.* przyrząd do wybijania otworów strzelniczych w kopalni zob. **štuchac** 3. **lôska | lôska ůod cepa** dolna (dłuższa) część cepa; rękojeść cepa; dzierzak cepa * *Lôska je čyñkô a dugô, bijôk je krũtki a ruby.* * *Jednã kapicã môs na lôsce, a jednã na bijôku.* zob. **cepisko, dźierzôk** 4. **lôska | lôska ůod majšnicki** kij z kółkiem przy masłnicy 5. **lôska | lôska na jelita** kij, na którym zawiesza się świeżo zrobione wędliny 6. kij do gry w hokeja; kij hokejowy * *Lôskũma hokej grajỹ.* zob. **hokajka, hokejkryka**

lôsować ndk (1.os.lp.cz.ter. lôsujã, lp.cz.przesz.r.m. lôsowoł) losować → czes. losovat, → niem. losen

lôsowańy (D.lp. lôsowańô) rzecz. od **lôsować**; losowanie

lôsowo losowo, przypadkowo

lôsowojšć (D.lp. lôsowojšći) losowość, przypadkowość

lôsowy losowy, przypadkowy

lôt (D.lp. lôta, Ms.lp. lôće) pion

lôtac (D.lp. lôtaca) biegacz

lôtacka (D.lp. lôtacki, Ms.lp. lôtace) 1. bieranina, krzątania * *Za cỹ je ta lôtacka?* * *Ôz my to dostali, to my mjeli kupã lôtacki.* zob. **lôtañina** 2. biegunka, rozwolnienie zob. **bjegũnka, chlistacka, drabšajs, drzistacka, durchflama, durfal, laksyra, laksyrka, morzisko, raćiborskô, rajžnô, sracka**

lôtac (lp.cz.ter.: 1.os. lôcã, 3.os. lôce; lp.cz.przesz.r.m. lôtoł; 2.os.lp.tr.rozk. lôtej, lôc; im.bier. lôtany) 1. biegać, chodzić, ganiać * *Čelã lôce po drũdze* * *Chrabôki lôcỹ po dylũwce.* * *W dûma ñic ñe pedžoł, bo ůod ůojca by dostoł, ze lak daleko lôtoł.* 2. o człowieku: biegać, uprawiać biegi * *Štysoł zech, ize ty lôces.* * *Jô dzynnie lôcã džešyñc kilomejtrũw.* 3. jeździć, chodzić (w celu załatwienia jakiejś sprawy, kupienia czegoś, itp.) * *Chop še spi, a jô musã lôtać po urzỹndach.* * *Chop šedži w dûma, a ůũna lôce po robotach.* * *Ůũn še grô s pješkũma, a jô — lôtej po sklepach.* * *Džišej my cały dzyń po sklepach lôtały.* * *My tera na ñic casu ñy mũmy, bo durch ž džećmi po dôchtorach lôcymy.* * *Jô bez cołke pũdny lôtała za gešyñkũma.* * *Lôtoł tã do džoũchy na zôlyty.* 4. krzątać się * *Ůod rana džišej lôcã, añi zech ñy mjała casu pošñôdac.* * *Ůũna muši džišej proti bezu-chu lôtać i robić.* * *Bardzo bũta sykownô ta Jadwiga, ůod*

roku do roku lótała, gospodarzła. zob. **gymzić, tajńco-wać, uwijać še** 5. latać, fruwać * *Ptôki lócŭ*. 6. bawić się (na zewnątrz, nie w domu) * *Dźeći lócŭ po dworze*. 7. **o częściach różnych konstrukcji**: mieć luz, być obluźowanym, chybotać się * *Jako zejście tyn pot postawjyli, ize supki lócŭ?* 8. fraz. **choby dżik lótoł o czymś bardzo głośnym (hałasie, zgiełku, rabanie, awanturze)** * *Larma tã būto choby dżik lótoł*. 9. **lótać choby mjeć propeler w rzići** szybko biegać, chodzić, jeździć; uwijać się * *Ūñ zówdy lóce choby mjoł propeler w rzići*. 10. fraz. **lótać jak kryka w kiblu o częściach różnych konstrukcji, urzędzeń**: mieć duży luz, być mocno obluźowanym 11. fraz. **lótać jak mucha w celyndrze** uwijać się jak mucha w ukropie; robić coś gorączkowo, pospiesznie; bardzo się spieszyć (wykonując jakąś pracę) 12. **lótać jak ũognisty chop** biegać jak szalony, jak opętany * *Ūñ lóce jak ũognisty chop*. 13. **lótać (za kŷ)** biegać (za kim), uganiać się (za kim) * *Jak sce pijŭndze dostać, to niech dŭ mje przidze. Jô nie banã za nŷ lótoł*. * *Jô wjã, ze ty lóces za tŷ dżoŭchŷ*. * *Zamjã roboty patrzyć, to za babŭma lócŭ*. 14. **lótać (za kŷ) jak djôboł za dusŭ** biegać (za kim) jak diabeł za duszą * *Lócŭ za kljyntŭma jak djôboł za dusŭ*. 15. fraz. **lótać (kŭmu) wele rzići** (a) usługiwać (komu) (b) być obojętnym; być bez znaczenia * *Mje to lóce wele rzići*. 16. fraz. **lótać po zãmbach** chrząścić w zębach; stukać w zęby (podczas jedzenia) * *Na karbinadle idze i psa z budŷ pomelać, yno trza gwojźdze wycŭŭgnŷŭć, coby po zãmbach nie lótały*. (żartobliwe powiedzenie) 17. **lótać (za cŷ)** załatwiać (co); jeździć, chodzić (za czym) * *Ūñ dźisej bãndze za drzewŷ lótoł*.

lótadło (*D.lp.* lótdła, *Ms.lp.* lótdle) statek powietrzny; pojazd latający; coś, co służy do latania * *Mjetła to je take ajnfachowe lótdło ũod heksŭw*. → *czes.* letadlo

lótadołko (*D.lp.* lótdołka) *zdr. od lótdło*

lótajńsko (*D.lp.* lótajńska) bieranina * *Take lótajńsko zech dźisej mjała, co ańi nie wjã jak še zujã*.

lótańina (*D.lp.* lótańiny, *Ms.lp.* lótańinie) bieranina *syn. lótaska*

lótańy (*D.lp.* lótańo) rzecz *od lótać* * *Jutro mŷ cały dźyń lótańo*. * *Te chaće sŷ do lótańo*. * *Nogi mje bolŷ ũod tego lótańo*.

lótawica (*D.lp.* lótwice) *pejor.* 1. latawica (kobieta szukająca przyjemności, rozrywek poza domem) 2. latawica (kobieta prowadząca rozwiązły tryb życia); puszczańska *syn. gŭnka*

lótawjec (*D.lp.* lótwca) powsinoga; ktoś szukający przyjemności, rozrywek poza domem * *Te lótwce zajś po mjejsće lócŭ*.

lózaryt (*D.lp.* lózarytu, *Ms.lp.* lózaryće) szpital; lazarett *syn. krankhãuz, lazaryt, špitól* → *niem.* Lazarett

lóze *przym. nieodm.* 1. luźny, obluźowany; **za lóze** zbyt luźny * *Te galóty mi sŷ lóze*. * *Dokrŷŭć tã šróbã, bo je lóze*. * *Jedna štacheta u pota je lóze*. * *Ūjóska ũod pyndale je lóze*. * *U tych galótkŭw gŭmin je za lóze*. 2. **o psie**: bez smyczy, bez łańcucha * *Pjes lótoł lóze*. 3. **o towarach**: luzem * *W kŭmorze mŷ mjech cukru lóze*. → *niem.* lose

lózować *ndk (1.os.lp.cz.ter. lózuja, lp.cz.przesz.r.m. lózo-woł)* luzować

lózowańy (*D.lp.* lózowańo) rzecz. *od lózować*

lóza (*D.lp.* lóze) loża * *Mŭmy lózá na parterze*. → *czes.* lóze, → *niem.* Loge

lózynplac (*D.lp.* lózynplacu) miejsce w loży (w teatrze, w operze itp.) * *Sedźoł na lózynplacu*.

Lubjŷnec (*D.lp.* Lubjŷńca) Lublinieć

lucerna (*D.lp.* lucerny, *Ms.lp.* lucerńe) lucerna * *Uwalŭt zech še do tej lucerny i zódyn mje nie widźoł*. → *niem.* Luzerne

lucifer (*D.lp.* lucifera, *Ms.lp.* luciferze) lucyfer (ktoś złośliwy, nieznośny)

luciper (*D.lp.* lucipera, *Ms.lp.* luciperze) lucyper (ktoś złośliwy, nieznośny)

lucka (*D.lp.* lucki, *Ms.lp.* luccie) *zdr. od luka*; loczek, kędziorek

lucńa (*D.lp.* lucńe) 1. luśnia (drewniany drążek zamontowany przy pomocy stalowego pierścienia na zewnętrznej części osi wozu, podpierający kłonicę od zewnątrz) 2. luśnia (część wozu drabiniastego: drewniany drążek zamontowany przy pomocy stalowego pierścienia na wewnętrznej części osi wozu, niekiedy jego górna część łączy się z kłonicą za pomocą pałaka o nazwie **nóluśnik**; na luśniach opierają się górne żerdzie drabin wozu) * *Na wjelkich gospodarstwach majŷ na przodńŷ ũobartlu ũod drabińôka lucńe*. * *Lucńe to sŷ drewnjanne zerdzi, sodŭŷ kŭńec je ũokuty, a te ũokucŷ sedzi na przodńej ũojši*. *syn. luśna*

lud (*D.lp.* ludu, luda; *Ms.lp.* ludze) lud, ludzie; **wandrowańy ludŭw** wędrówka ludów * *Ūo, co tã būto luda!* * *Takygo ludu!* (Tacy ludzie!)

ludkowje przy zwracaniu się do grupy osób, do czytelników: ludzie, ludziska; moi drodzy * *Ūo ludkowje złoći!* * *Witejće ludkowje!* * *No to pyrsk ludkowie!*

ludnojsć (*D.lp.* ludnojsći) ludność

ludnoradny o człowieku: towarzyski, rozmowny, kontaktowy * *Jak chto przejydzoł drŭgŷ, gojsno wołala: „Pŭdź yno poŭozprawjać”, bo būta bardzo ludnoradno*.

ludny o człowieku: miły w obejściu; uprzejmy; przystępny (łatwy w obcowaniu, w nawiązywaniu kontaktu)

ludowy ludowy; **ludowe zgrŭmadyńy** zgromadzenie ludowe; **ludowô špijwka** piosenka, przyśpiewka ludowa; **Ludowy Bank** Bank Ludowy; **Ślŷskô Ludowô Partyjô** Śląska Partia Ludowa

ludzki ludzki; **po ludzku** po ludzku * *Jô sca żyć po ludzku, a nie bez ũokna w izbje*. → *czes.* lidský

ludzko ludzko, po ludzku, jak człowiek

ludzkojsć (*D.lp.* ludzkojsći) ludzkość → *czes.* lidskost

ludze (*tylko lm., D.* ludzi, ludzich; *N.* ludźmi) 1. ludzie * *Pjyrwejszych casŭw ludze ũokropńe wjerzŷli we strachy*. * *Pŭjdzŷmy tã do kupy s tymi ludźmi*. * *Zamjŷsumy še mŷjndzy ludźmi*. (Wmieszamy się w tłum ludzi.) * *Ūñ ũod ludzi ũekô*. * *Trza s tymi ludźmi pogôdać*. * *Ći ludze nie poradŷ prawje gôdać po ślŷsku*. * *Môs ludzi, co Ći to zrobjŷ?* 2. fraz. **ludzi jak na jermaku** tłum ludzi * *Tã būto ludzi jak na jermaku*. 3. **mŷjndzy lepszymi ludźmi** w dystyngowanym towarzystwie 4. **ludze złoći | ũo ludze wyraża zdziwienie, podziw, przestрах, zniecierpliwienie, zakłopotanie**; ojej; o ludzie

ludziska (*tylko lm., D.* ludziskŭw) ludziska

luka (*M.lm.* luki, *Ms.lp.* luce) lok, kędzior * *Fto mô luki, tyn mô muki.* (powiedzenie) → *niem.* Haarlocke

lukaty z kręconymi włosami; mający kręcone włosy; kędzierzawy * *Ůŭn še urodźŭt lukaty.* * *Widźoł zejś tã lukatŭ dźoŭchã?* * *Jak dźoŭcha bŭta lukatô, to nŷ mušała še robić daŭerwele.* * *Ůŭna mô lukatego synka.* * *Ta dźoŭcha mô lukate wosy.*

lukować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lukujã, *lp.cz.przesz.r.m.* lukowŏ) zakręcać, kręcić (włosy)

lukowańy (*D.lp.* lukowańô) *rzecz. od lukować*

lukracyjô (*D.lp.* lukracyje) 1. *bot.* lukrecja (*łac.* Glycyrrhiza) → *czes.* lékořice 2. cukierek z lukrecji * *Lukracyjô to je takô cõrnô maskjeta.*

lukrecyjô (*D.lp.* lukrecyje) 1. *bot.* lukrecja (*łac.* Glycyrrhiza) → *czes.* lékořice 2. cukierek z lukrecji

luks (*D.lp.* luksa, *Ms.lp.* lukše, *M.lm.* lukse) 1. ryś (*łac.* Lynx lynx) → *niem.* Luchs 2. *fraz.* **cekać choby luks** | **cekać jak luks** czekać niecierpliwie * *Cekali ůoba jak lukse.* 3. *fraz.* **dõwać pozŭr choby luks** | **dõwać pozŭr jak luks** bardzo uważać 4. *fraz.* **spać choby luks** | **spać jak luks** spać głęboko; spać jak suseł * *Wypijã še na wjecŭr šnapsa, to potŷ špjã jak luks.*

luksus (*D.lp.* luksusu, *Ms.lp.* luksuše) luksus * *Ůŭni zyjiŭ w luksuše.* → *niem.* Luxus

luksusowo luksusowo

luksusowy luksusowy

Luksyburg (*D.lp.* Luksymburga) Luksemburg

luksymbuski luksemburski

lukynwikler (*D.lp.* lukynwiklera, *Ms.lp.* lukynwiklerze) 1. wałek do włosów; papilot *syn.* **wikler**, → *niem.* Lockenwickler 2. *fraz.* **pokłajś (kũmu) na włosach lukenwiklery** zakręcić (komu) włosy

lulać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lulŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* luloŏ) *dziec.* sikać, oddawać moc *zob.* **cedzić, cŷnkać, ćulać, ćurać, pińkać, pulać, scać**

lulańy (*D.lp.* lulańô) *rzecz. od lulać*

lulecka (*D.lp.* lulecki, *Ms.lp.* lulecce) *zdr. od lulka*

lulka (*D.lp.* lulki, *Ms.lp.* lulce) 1. kulka, kuleczka 2. ziarnko, nasionko (raczej okrągłe) * *Lulka ůod grochu pod stŭt še skulŭta.* * *To sŷ lulki ůod stodkich fãndzõlkũw.* * *Nasa kokocyna mô take lulki jak prawõ kokocyna.* 3. mały owoc; mały ziemniak * *Ńe padało bez cotki mjejsŷync, beztŭz yno take małe lulki tã wisŷ, a ņe bojźimki.* * *Kopali my kartõfle, ale yno take małe lulki my nakopali.*

lulõk (*D.lp.* lulõka) *dziec.* siusiak

lulu *nieodm. dziec.* **robić lulu** sikać, oddawać moc

lumyn (*D.lp.* lumynu, *Ms.lp.* lumyńe) 1. lumbago, postrzał *zob.* **fŷsõk, heksynŷus, wŷsõk** 2. nagły silny ból pleców

lupa (*D.lp.* lupy) lupa * *Ůobejzdrzymy tã brifmarkã lupŷ.* * *Ůŭn cytô cajtŷng bez lupã.* → *niem.* Lupe

lupina (*D.lp.* lupiny, *Ms.lp.* lupińe) *bot.* łubin (*łac.* Lupinus) * *Pjyrwey ludže šywali zbozy na źelũnej lupińe.* * *Ky je gãnstõ lupina, to je dobrze, bo tela pyrzu nŷ narojśńe.* *syn.* **lipina**, → *czes.* lupina, → *niem.* Lupine

lupinka (*D.lp.* lupinki, *Ms.lp.* lupince) *zdr. od lupina*

lupinowy łubinowy

lupińõrz (*D.lp.* lupińõrza) ktoś, kto uprawia łubin

lupka (*D.lp.* lupki, *Ms.lp.* lupce) *zdr. od lupa*; mała lupa

lura (*D.lp.* lury, *Ms.lp.* lurze) 1. słaba kawa, słaba herbata, słaby napój; lura 2. rzadka, wodnista zupa; lura

luśńa (*D.lp.* luśńe) 1. luśnia (drewniany drążek zamontowany przy pomocy stalowego pierścienia na zewnętrznej części osi wozu, podpierający kłonicę od zewnątrz) 2. luśnia (część wozu drabiniastego: drewniany drążek zamontowany przy pomocy stalowego pierścienia na wewnętrznej części osi wozu, niekiedy jego górna część łączy się z kłonicą za pomocą pałaka o nazwie **nõluśńik**; na luśniach opierają się górne żerdzie drabin wozu) *syn.* **lucńa**

luter (*D.lp.* lutra, *Ms.lp.* lutrze) *pot.* ewangelik, luteranin * *Tã mjyskajŷ same lutry.*

luterscõk (*D.lp.* luterscõka) *pot.* kościół ewangelicki * *Dźišeŷ u nõs w luterscõku bŭto cytańy wańelije po ślŷsku.*

luterski ewangelicki, luterański, protestancki * *To je luterski kojścŭt.* *syn.* **ejwangelicki, wańelicki**

lutńõ (*D.lp.* lutńe) *gõrn.* rura doprowadzająca powietrze do wyrobiska

luto *przys.* 1. szkoda 2. smutno * *Luto mu je.* 3. żal * *Mje go je luto.* 4. **luto ze** | **luto ize** szkoda że, żal że *zob.* **skoda, zõl**

lutojśc (*D.lp.* lutojści) żal, współczucie * *Bŭto juz za ņeskoro na lutojśc.*

lutować *ndk* (*1.is.lp.cz.ter.* lutujã, *lp.cz.przesz.r.m.* lutowŏ) żalować (czegoś, co się zrobiło) * *Ńe wydõwej še dźoŭcho za takygo fałesńika, bo bãndžes lutować.*

lutować še *zwr. ndk* żalić się, uskarżać się

lutowy lutowy * *Tyn lutowy wjater nõs dojś wymrojźŭt.* *syn.* **fejbruŭarowy**

luty (*D.lp.* lutego) luty * *Luty wygũńõ kowõlŭw z huty.* (przysłowie) *fejbruŭar*

luza (*D.lp.* luze, *Ms.lp.* luże) kałuża *syn.* **kałuża**

luzka (*D.lp.* luzki, *Ms.lp.* luzce) *zdr. od luza*

lũd I. (*D.lp.* lodu, *Ms.lp.* lodze) 1. lód * *Kjõtdzali my še po lodze.* * *Łodźŷ še lũmje lũd.* * *Na stõwku je mocny lũd.* → *czes.* led 2. kra * *Po Ůõdrze lũd idže.* 3. *fraz.* **źimny jak lũd** bardzo zimny; zimny jak lód * *Rãnce môs źimne jak lũd.* **II.** (zwykle w *lm.*, *D.lp.* loda, *Ms.lp.* lodze) lód (deser przyrządzany ze zmrożonego mleka z dodatkami) * *Kupjã še loda.* * *Dej mi poliznŷŷc twojygo loda.*

lũfcyńy (*D.lp.* lũfcyńõ) *rzecz. od lũfcic*; wietrzenie

lũfcic *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lũfcã, *lp.cz.przesz.r.m.* lũfcŭ) wietrzyć

lũfcik (*D.lp.* lũfciku) *zdr. od lũft*

lũft (*D.lp.* lũftu, *Ms.lp.* lũfće) 1. powietrze; * *Ńe umjã lũftu dostać.* * *Idã na šwjiyzy lũft.* * *Põšpacyrujymy še na šwjiyŷ lũfće.* * *Pũdźymy kjõsek na lũft.* * *Jõ ņe poradã lũftu chyćic.* * *Mũmy tera bardzo suchy lũft.* * *Moje koło nŷ mô na przõdku lũftu.* * *Te aũto mô chũdzyńy lũftŷ.* * *Trzimej še lũftu!* (żartobliwe pożegnanie) → *niem.* Luft 2. **być w lũfće** być w powietrzu, lecieć * *Gołãmbje sŷ tera w lũfće.* * *Fliger zlandowŏ ůo sũstej, ale pũ godźiny prãndźy byli my jescy wysoko w lũfće.* 3. *fraz.* **do lũftu** do niczego 4. *fraz.* **(fto) moze (kũmu) wele rzićic lũft plũmpać a glajze kłajś** | **(fto) moze (kũmu) wele rzićic lũft plũmpać, glajze kłajś a wũzyki ćis** (kto) może (komu) skoczyć; (kto) może (komu) nadmuchać; (kto) może (komu) nagwizdać; (kto) nie jest w stanie

- (komu) zaszkodzić, nawet gdyby chciał * *Wy mi mozeće wele rzići lūft plūmpać, glajze kłajś a wūzyki ćis.* 5. **mjeć lūft** nie przylegać ściśle * *Pasuje i mō lūft.* 6. **na lūfće** na podwórzu, na zewnątrz domu, na wolnym powietrzu, na wolnym wybiegu * *Kury mū na lūfće lōtać.* 7. *fraz. rūmbnūńć w lūft* chybić; nie trafić w coś 8. *fraz. śpryngnūńć (co) do lūftu* wysadzić (co) w powietrze 9. *fraz. wylećeć do lūftu* wylecieć w powietrze
- lūftbalūn** (*D.lp.* lūftbalūna, *Ms.lp.* lūftbalūńe) balon (na ogrzane powietrze) * *Naplūmpjymy lūftbalūn.* → *niem.* Luftballon
- lūftbalūnek** (*D.lp.* lūftbalūnka) *zdr. od lūftbalūnek;* balonik
- lūftbiksa** (*D.lp.* lūftbikse, *Ms.lp.* lūftbikše, lūftbikši) wiatrówka; pistolet pneumatyczny * *Ūń dobrze lūftbiksū strzylō.* * *Doł jī kwjōtek lūftbiksū strzelūny.* * *Mūmy latojś take małe kartōfle, co yno do lūftbikse śe nadōwajū.* → *niem.* Luftbüchse
- lūftbild** (*D.lp.* lūftbildu, *Ms.lp.* lūftbildže) zdjęcie lotnicze → *niem.* Luftbild
- lūftcug** (*D.lp.* lūftcugu) 1. prąd powietrza 2. przeciąg 3. *fraz. mjeć lūftcug w bajtliku* nie mieć pieniędzy; być bez grosza
- lūftdruk** (*D.lp.* lūftdruku) ciśnienie powietrza * *Dźisej mūmy nīsiki lūftdruk.* → *niem.* Luftdruck
- lūftfilter** (*D.lp.* lūftfiltra, *Ms.lp.* lūftfiltrze) filtr powietrza * *Musā przy aūće lūftfilter wymjyńić.*
- lūftikus** (*D.lp.* lūftikusa, *Ms.lp.* lūftikuše) zbytnik, lekkoduch, człowiek lekkomyślny *zob. bołzyn, kūnfedrōk, so-wizdrzoł, zbytnīk*
- lūftinšpechtūr** (*D.lp.* lūftinšpechtora, *Ms.lp.* lūftinšpechtorze) *pejor.* próżniak, obibok
- lūftmadraca** (*D.lp.* lūftmadrace) * *Naplūmpej lūftu do lūftmadrace.* materac dmuchany → *niem.* Luftmatratze
- lūftmaska** (*D.lp.* lūftmaski, *Ms.lp.* lūftmasce) maska tlenowa * *Jak wé fligrze bāńdže za mało lūftu, to lūftmaski wū sleccū ze nad gowy.* *Wtyncōs trza chycić takū lūftmaskā i feste sarpnūńć ku śebje.*
- lūftnūńć śe** *zwr. dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* lūftnā śe; *lp.cz.przesz.: r.m.* lūftnūn śe, *r.ż.* lūftła śe) 1. chybić, nie trafić do celu 2. przewietrzyć się
- lūftować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lūftujā, *lp.cz.przesz.r.m.* lūftowoł) wietrzyć * *Tera lūftujā izby.* * *Lūftuj, bo sā śmjerdzi.* → *niem.* lūften
- lūftowańy** (*D.lp.* lūftowańō) *rzecz. od lūftować;* wietrze-nie
- lūftowńik** (*D.lp.* lūftowńika) lufcik, wywietrznik *syn. figel*
- lūftplūmpa** (*D.lp.* lūftplūmpy) pompka (rowerowa) * *To je lūftplūmpa je ūod koła.* * *Naplūmpej do koła lūftu lūftplūmpū.* * *Musā wymjyńić dichtūng przy lūftplūmpje.* → *niem.* Luftpumpe
- lūftplūmpka** (*D.lp.* lūftplūmpki, *Ms.lp.* lūftplūmpce) *zdr. od lūftplūmpa*
- lūftūwa** (*D.lp.* lūftūwy) *górn.* chodnik doprowadzający powietrze w kopalni
- lūftūwka** (*D.lp.* lūftūwki, *Ms.lp.* lūftūwce) *górn.* kopalniana lokomotywa napędzana sprężonym powietrzem
- lūftzōgowek** (*D.lp.* lūftzōgowka) poduszka powietrzna (w samochodzie)
- lūftzōgowek** (*D.lp.* lūftzōgowka) poduszka powietrzna (w samochodzie)
- lūmp** (*D.lp.* lūmpa) 1. łajdak, łotr, drań, szubrawiec, chulligan * *Ś nēgo je lūmp jak pjerūn.* * *To sū lūmpy!* * *Ś nēgo je wjelki lūmp.* *zob. lūnt* 2. łobuz, urwis * *Jak bajtle za kās wyrōbjajū, to sū lūmpy.*
- lūmpjaty** *pejor. przym. od lūmp* * *Ty lūmpje lūmpjaty!*
- lūmpować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lūmpujā, *lp.cz.przesz.r.m.* lūmpowoł) prowadzić rozpustne życie
- lūmpowańy** (*D.lp.* lūmpowańō) *rzecz. od lūmpować*
- lūnka** (*D.lp.* lūnki, *Ms.lp.* lūńce) cienki łańcuszek
- lūnt** (*D.lp.* lūnta, *Ms.lp.* lūńce, *M.lm.* lūnty, *D.lm.* lūntūw) 1. ciuch, część ubrania; **lūnty** ubranie, ciuchy, ubrania * *W tich lūntach muśōł bez cołki dzyń łajzić.* * *W tej izbje stoło wertiko na lūnty ūod dzeći.* * *Tak śe to ūūnacyli, iz nūgdy na dwuch muzykach nū mjeli tych samych lūntūw.* * *Wejź stūnd te twoje lūnty.* * *Bez źimā jī śnyg za lūnty ćepoł.* * *Ūotwjyrū śrank, a w nū yno jeji lūnty.* * *Pozbjyrałach wsystke lūnty i tera jy zamocā.* * *Jō nouprzūd pozbjyrū wsystke lūnty do prańō.* 2. łajdak, łotr, drań, szubrawiec, chulligan * *Ty lūńce!* *zob. lūmp* 3. rząd suchego siana zgrabiony z obu stron łąki i przygotowany do zabrania na wozy * *Bāńdźymy śano na lūnty zgrōbjać.* * *Lūnty my juz mjeli swalūne i śano būto gotowe do brańō.* 4. **lūnty** (a) łachmany; ob-targane ubranie; stare ubranie * *Ūń przisoł do dūm w lūntach.* *zob. bućory* (b) lichey towar; tandeta * *To nē je nīc porzūndnego, to sū lūnty.*
- lūnta** (*D.lp.* lūnty, *Ms.lp.* lūńce) * *Zapōyli lūntā przy śpryngowańu.* *syn. cyndersnūra,* → *niem.* Lunte
- lūntek** (*D.lp.* lūntka) *zdr. od lūnt* * *Przlecały ku nū dwa take najduchy w źelūnych lūntkach.*
- lūntować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lūntujā, *lp.cz.przesz.r.m.* lūntowoł) **o sianie:** grabić formując w długie pokosy, wały * *Śano my nouprzūd lūntowali, a potj swōlali na kupki.*
- lūny** *im. bier. od lōć* 1. lany; odlewany * *To je wé formje lūny zwūn.* 2. lany, płynny * *Robjyli my fūndamynta ze lūnego betūnu.*
- lūnger** (*D.lp.* lūngru, *Ms.lp.* lūngrze) ulewa, oberwanie chmury *zob. chamera, lyjatwa, psota, ślyw,* → *niem.* lungern ('objąć się')
- lūngi** (*tylko lm., D.* lūngūw) płuca → *niem.* Lungen
- lūngyncyndūng** (*D.lp.* lūngyncyndūngu) zapalenie płuc * *Ūna dostała lūngyncyndūngu.* → *niem.* Lungenentzündung
- lūnzōk** (*D.lp.* lūnzōka) gruzlica, suchoty * *Nējednemu borōkowi śe chynūn lūnzōk na puca, chyrlōł synek, chyrlōł, slyg, umar i amyn tabaka.* *zob. lańzōk, lejzuch, lyjń-zuch, świncucht, tubera*
- lūnik** (*D.lp.* lūnika) *przy wozie, pojeździe na drewnianych kołach:* żelazny klin lub pręt zapobiegający wypadnięciu koła wozu z osi
- lūny** (*D.lp.* lūńō) *rzecz. od lōć* 1. lanie (wody, cieczy) 2. podlewanie * *Te lūny kwjōtkūw kostuje kās casu.*
- lūs** 1. (*D.lp.* lūsa, *Ms.lp.* lūše, *M.lm.* lūse) 1. los, bilet loteryjny 2. los, przeznaczenie *zob. lōs*
- lūsować** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lūsujā, *lp.cz.przesz.r.m.* lūsowoł) losować * *Dostali jednako gosūw i to potj lūsowali.*

lūsowańy (*D.lp.* lūsowańô) *rzecz. od lūsować*; losowanie
lūsowo losowo, przypadkowo
lūsowy losowy, przypadkowy
lūnc *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lūngã, *lp.cz.przesz.r.m.* lūng, *2.os.lp.tr.rozk.* lūndz) 1. **o ptakach:** wysiadywać jaja
 2. **o ptakach:** mieć młode, mieć potomstwo
lūnc še *zwr. ndk* kluc się, wykluwać się, legnać się
lūndzyńy (*D.lp.* lūndzyńô) *rzecz. od lūnc*
lūngnūńc *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lūngnã; *lp.cz.przesz.: r.m.* lūngnūn, *r.ż.* lūngla) 1. **o ptakach:** wysiadywać jaja
 2. **o ptakach:** mieć młode, mieć potomstwo * *Kura lūngnie.*
lūngnūńc še *zwr. ndk* kluc się, wykluwać się, legnać się
lūngnūńcy (*D.lp.* lūngnūńcô) *rzecz. od lūngnūńc*
lwi lwi; **lwi ūogūn** lwi ogon; **lwi skūra** lwia skóra
lwica (*D.lp.* lwice) lwica * *Idze lwica ze lwiŋntkūma.*
lwiŋntko (*D.lp.* lwiŋntka, *C.lp.* lwiŋntkowi) lwiątko
lyc (*zwykle w lm., D.lp.* lyca; *M.lm.* lyca, lyce; *D.lm.* lycūw) lejc (część uprzęży) *zob. ūoprāt*
lycejūm (*D.lp.* lycejūma) liceum → *czes.* liceum, → *niem.* Lyzeum
lycny leczniczy; o właściwościach leczniczych * *Wé tej studzūnce bŷta lycnô woda.*
lycŷ *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lycã, *lp.cz.przesz.r.m.* lycūł, *2.os.lp.tr.rozk.* lyc) leczyć * *Dôchtūr lycy chorego.* * *Ūūn še mušī dalī lycyć.* → *czes.* lécit
lycŷ še *zwr. ndk* leczyć się * *Ūūn še mušī dalī lycyć.*
lycyńy (*D.lp.* lycyńô) *rzecz. od lycyć*; leczenie → *czes.* lečení
lygać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lygŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* lygoł) 1. klść się * *Hejdla, lygej!* * *Lygej, bo gasã.* * *Ūūn cãsto lygô, bo je chory.* * *Ūūn to s nami lygô.* 2. leżeć, wylegiwać się * *Ūūn lygô do dwanôstej.* * *Jô tâ wdycki lygŷ, a pocū'ech, ize tâ je žimno.* * *Fto dugo lygô, tego šnôdańy ūobjygo.* (przysłowie)
lygańy (*D.lp.* lygańô) *rzecz. od lygać*
lygnūńc še *zwr. dk* (*1.os.lp.cz.ter.* lygnã še; *lp.cz.przesz.: r.m.* lygnūn še, *r.ż.* lygla še) położyć się, legnać * *Idã še na pŷ godzinki lygnūńc.* * *Jô še po jedzyńu na pŷrã minut lygnã na kaūć.* * *Lygnŷ še, bo'js słaby.*
lygnūńcy (*D.lp.* lygnūńcô) *rzecz. od lygnūńc*
lygo (*D.lp.* lyga) legowisko; miejsce do leżenia *syn. lezysko, lygowisko*
lygowisko (*D.lp.* lygowiska) legowisko; miejsce do leżenia *syn. lezysko, lygo*
lyjatwa (*D.lp.* lyjatwy) ulewa, oberwanie chmury *syn. chamera, lūnger, psota, slyw*
lyjncuch (*D.lp.* lyjncucha) łańcuch (nie w maszynie ani w pojeździe) * *Pjes wišī uwjŷzany na lyjncuchu.* * *Lôtato to choby z lyjncucha spuscāne.* * *Mozes wlyjŷ, pjes je na lyjncuchu.* * *Uwjŷz go, tego psa, u lyjncucha.* → *niem.* Lehnzug
lyjncuchowy 1. łańcuchowy; * *Pŷńkto mi lyjncuchowe ūogńiwo.* 2. **lyjncuchowô frakcyjô** *mat.* ułamek łańcuchowy 3. **lyjncuchowô reakcyjô** *fiz.* reakcja łańcuchowa
lyjncusek (*D.lp.* lyjncuska) 1. *zdr. od lyjncuch*; łańcuch (krótki, cienki) * *Idŷ prziwjŷzac kozã lyjncuskŷ do koła.* 2. sznur koralików * *Kupjŷta'ch še korôlowy lyjncusek.* 3. łańcuszek
lyjncušńik (*D.lp.* lyjncušńika) postać (duch) z łańcuchami

lyjńzuch (*D.lp.* lyjńzucha) gruźlica, suchoty *zob. lańzôk, lejzuch, lūnzôk, šwincucht, tubera*
lyjŷ *ndk* (*lp.cz.ter.: 1.os.* lazã, *3.os.* lejze; *lp.cz.przesz.: r.m.* lôz, *r.ż.* lazla; *2.os.lp.tr.rozk.* lyjŷ) leżć, iść * *Na pjerūna'js tâ lôz?* * *Dze tâ lejzes?* *Dyć še piŷnes.* * *ŷy ma co lyjŷ tâ, kaj će nie chcŷ.* → *czes.* lézt
lyk (*D.lp.* lyku) lek, lekarstwo * *Prziwŷz zech tyn lyk przed bydło.* * *Dostôł'ech na serco przepisano te lyki.* * *Te ŷely je dobre na lyk przed bydło.* * *Na to ŷyma lyku.* → *czes.* lék
lykować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lykujã, *lp.cz.przesz.r.m.* lykowoł) * *Ty bãńdzes ludŷi lykowoł.* leczyć
lykować še *zwr. ndk* leczyć się * *Moja mama nie chodzŷta do dôchtora, yno sama še lykowała.* * *Jô še banã lykować tak, jak sie moji starka lykowali: zielŷ!* * *Idŷ še, gupjelôku, lykować!*
lykowańy (*D.lp.* lykowańô) *rzecz. od lykować*; leczenie
lykowy lekowy
lyma (*D.lp.* lymy) *mat.* lemat → *niem.* Lemma
lymjec (*D.lp.* lymca) kołnierz * *Chycŷł mje za lymjec.* *zob. bubikragel, kragel, krawulec, ślawikel, ślawikjyrz*
lymjys (*D.lp.* lymjysa) lemiesz (część pługa) * *Lymjys chodzŷi w brŷdzē.* *zob. radlica, ŷelôzko*
lymūnada (*D.lp.* lymūnady, *Ms.lp.* lymūnadze) lemoniada *zob. braūza, limūnada* → *niem.* Limonade
lyn (*D.lp.* lnu, *Ms.lp.* lńe) 1. *bot.* len (łac. Linum) * *Tã je pole ze lńŷ.* * *To je pŷtno ze lnu.* * *Widŷis te kwjôtki ūod lnu?* 2. **wybijańy lnu** wyłaczanie oleju lnianego
lynder (*D.lp.* lyndra, *Ms.lp.* lyndrze) ländler (austriacki taniec ludowy w metrum 3/4, poprzednik walca wie-deńskiego) → *niem.* Ländler
lynny lenny, lenniczy → *czes.* lenný
lynga (*D.lp.* lyńgi, *Ms.lp.* lyńdze) długa bułka; bułka francuska; bagietka * *Lyngã pokrŷnŷ zech kupjŷta.* *syn. weka*
lyńkera (*D.lp.* lyńkery, *Ms.lp.* lyńkerze) kierownica (samochodu) → *niem.* Lenker
lyńkerka (*D.lp.* lyńkerki, *Ms.lp.* lyńkerce) *zdr. od lyńkera*; mała kierownica
lyńkować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* lyńkujã, *lp.cz.przesz.r.m.* lyńkowoł) **o pojeździe:** prowadzić, kierować * *Kôto še lyńkuje lyńkštanŷŷ.* → *niem.* lenken
lyńkowańy (*D.lp.* lyńkowańô) *rzecz. od lyńkować*
lyńkrad (*D.lp.* lyńkrada, *Ms.lp.* lyńkradze) kierownica (w samochodzie); koło sterowe * *To je lyńkrad ūod aŷta.*
lyńkštanďzka (*D.lp.* lyńkštanďzki, *Ms.lp.* lyńkštanďzce) *zdr. od lŷńkštanďa*
lyńkštanďa (*D.lp.* lyńkštanďi, *Ms.lp.* lyńkštanďe) kierownica (przy rowerze, motocyklu, motorowerze itp.) → *niem.* Lenkstange
lyń (*D.lp.* lyńa) 1. leń, obibok *zob. biziŷgŷn, bumelôk, bzdykôc, chlebus, darybôk, gnojek, gnŷ, leber, Leser, lewus, ŷerobiš, šmjerďzirobŷtka, zgńŷłek, zgńŷły byk, zgńŷlych* 2. lenistwo * *Lyń go trôpi — robić mu še nie chce.* *zob. gnojstwo, lyńistwo, zgńŷłôjŷć, zgńŷlystwo* 3. **chory na lyń-trô-pi** | **chory na lyńa** udający chorobę by uniknąć pracy; leniwy 4. **lyń (kogo) trôpi** (kto) jest leniwy * *Lyń će trôpi.*
lyńaty *pejor. przym. od lyń* * *Ty lyńu lyńaty!*

lyńić še ndk (1.os.lp.cz.ter. lyńã še, lp.cz.przesz.r.m. lyńůł še) 1. linieć; zrzucać sierść * *Tyn pjes še lyńi.* * *Naso krowa še juz lyńi.* 2. linieć; zrzucać skórę; przechodzić wylinkę * *Žmija še lyńi.* → czes. linat 3. leniuchować, lenić się; (**kůmu**) **še lyńi** (kto) leniuchuje, leni się * *Kůmu še nie lyńy, tymu še želyńi.* (przysłowie)

lyńijować ndk (1.os.lp.cz.ter. lyńijujã, lp.cz.przesz.r.m. lyńijowůł) rysować linie (równoległe do siebie); liniować * *Lyńijuj tak dugo, aze całů kartka bãńdže pońnů.* → niem. linieren

lyńijowańy (D.lp. lyńijowańů) rzecz. od **lyńijować**

lyńijů (D.lp. lyńije) 1. linia; **brzegowů** **lyńijů** linia brzegowa; **krziwů** **lyńijů** linia krzywa; **tůmanů** **lyńijů** linia łamana; **prostů** **lyńijů** linia prosta; **pojstrzedńů** **lyńijů** linia środkowa (np. na boisku) * *Počůng blajstiftů lyńijů za lyńijůrżů.* 2. linia (autobusowa, tramwajowa, morska); **aůtobusowů** **lyńijů** linia autobusowa; **morsků** **lyńijů** linia morska, prom (na morzu) 3. rząd, szereg (przedmiotów, pojazdów ustawionych w linii, np. jeden za drugim) * *Całů lyńijů aůtůw tã stoła.* 4. **lyńijů ũobruńy** linia obrony → niem. Linie

lyńijůrz (D.lp. lyńijůrza) linijka → czes. lineal, → niem. Lineal

lyńijůrzik (D.lp. lyńijůrzika) zdr. od **lyńijůrz**; mała linijka; linijeczka

lyńika (D.lp. lyńiki, Ms.lp. lyńice) linijka (przrzęd służący do kreślenia linii i odmierzenia odległości) * *Počůng strych za lyńiků.*

lyńistwo (D.lp. lyńistwa) lenistwo zob. **gnojstwo**, **lyń**, **zgńůfojść**, **zgńylstwo**

lyńiwjec (D.lp. lyńiwca) leń, leniuch

lyńiwy leniwy

lyska (D.lp. lyski, Ms.lp. lysce) 1. bot. leszczyna, orzech laskowy (łac. Corylus) * *Jak lyska traći ũod wyjrchu listka, to bãńdže dugů žima.* 2. **cerwjůnů** **lyska** leszczyna południowa, leszczyna długookrywowa, leszczyna Lamberta (odmiana ‘Purpurea’, łac. Corylus maxima, var. Purpurea) 3. **dźiků** **lyska** | **dźiwjů** **lyska** | **lejšńů** **lyska** bot. leszczyna pospolita, orzech laskowy (rosnąca dziko, nie uprawna; łac. Corylus avellana)

lyskowjec (D.lp. lyskowca) drozd śpiewak (gatunek ptaków, łac. Turdus philomelos) zob. **drosel**, **drozda**, **drożdźoł**, **drůzd**

lyskowy 1. leszczynowy 2. **lyskowy drůzd** drozd śpiewak (gatunek ptaków, łac. Turdus philomelos) zob. **drosel**, **drozda**, **drożdźoł**, **drůzd**, **lyskowjec** 3. **lyskowy ũorzech** bot. leszczyna; orzech laskowy (łac. Corylus) * *Ŭodubać i pomelać pů fůnta lyskowych ũorzechůw.*

lywać ndk (1.os.lp.cz.ter. lywů, lp.cz.przesz.r.m. lywoł) lać (więcej niż raz)

lywańy (D.lp. lywańů) rzecz. od **lywać**

lůnc ndk (lp.cz.ter.: 1.os. lůngã, 3.os. lůndze; lp.cz.przesz.r.m. lůng; 2.os.lp.tr.rozk. lůndz) **o ptakach**: 1. **o ptakach**: wysiadywać jaja * *Ptůk w tůj gńůdźdže lůndze.* * *W tůj kadubku lůngů skworce.* 2. rozmnażać się, mnożyć się * *Te gotãmbje dobrze lůngů.* 3. **o ptakach**: mieć młode, mieć potomstwo * *Tyn gotůmb lůndze trzi razy do roku.*

lůnc še zwr. ndk klucć się, wykluwać się, lęgnąć się * *Kurzůnta še lůngů.*

lůndzyńy (D.lp. lůndzyńů) rzecz. od **lůnc**

lůng (D.lp. lůngu) łąg

lůngnůńć ndk (lp.cz.ter.: 1.os. lůngnã, 3.os. lůngńe; lp.cz.przesz.: r.m. lůngnůn, r.ż. lůngła) 1. **o ptakach**: wysiadywać jaja * *Kura lůngńe trzi tydńe nůz wylůndze.* 2. **o ptakach**: mieć młode, mieć potomstwo

lůngnůńć še klucć się, wykluwać się, lęgnąć się

lůngńůńcy (D.lp. lůngńůńců) rzecz. od **lůngnůńć**

lůńk (D.lp. lůńku) lęć → czes. lek

lůńkać še zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. lůńků še, lp.cz.przesz.r.m. lůńkoł še) lękać się, bać się * *Ŭůn še lůńků trupa.* * *Ŭy můs še cego lůńkać.* * *Kogo še lůńkůs?* * *Przed ců še lůńkůs?* * *Przed ků še tak lůńkůs?* → czes. lekat se

lůńkliwojść (D.lp. lůńkliwojśći) lękliwość, bojaźliwość

lůńkliwy bojaźliwy, lękliwy * *To je ale lůńkliwy synek.*

lůńkowy lękowy

lza I. rzecz (D.lp. lze, Ms.lp. lze, D.lm. lzůw) lza * *Ŭůnymu w ũocach lzy stoły.* zob. **płacka**, **ślimty** → czes. slza **II.** czas. niewłaściwy fraz. **ńy lza** nie można, nie wolno

lzawy łzawy, załzawiony → czes. slzavý

lzowy łzowy → czes. slzny

lzycka (D.lp. lzycki, Ms.lp. lzycce) zdr. od **lza**; łezka * *Ŭůn ańi lzycki nie zapłaknůn.* → czes. slzička

lzyć ndk (1.os.lp.cz.ter. lzã, lp.cz.przesz.r.m. lzůł) łazwić * *Ŭoko mi lzy.* → czes. slzet

lzyńy (D.lp. lzyńů) rzecz. od **lzyć**; łzawienie

Ł

łabãnd (D.lp. łabãnda, Ms.lp. łabãńdže, M.lm. łabãndy) łabędź → czes. labuť

łabãndek (D.lp. łabãndka) zdr. od **łabãnd**; mały łabędź

łabãńdź (D.lp. łabãńdża, M.lm. łabãńdže) łabędź → czes. labuť

łabus (D.lp. łabusa, Ms.lp. łabuše, M.lm. łabuse) łobuz, łobuziak, urwis, psotnik

łabuska (D.lp. łabuski, Ms.lp. łabusce) łobuzka, urwiska, psotnica

łabůnd (D.lp. łabůnda, Ms.lp. łabůńdže, M.lm. łabůndy) łabędź → czes. labuť

łabůndek (D.lp. łabůndka) zdr. od **łabůnd**; mały łabędź

łabůńdź (D.lp. łabůńdża) łabędź

łabůńdźi łabędzi

łach (D.lp. łacha) 1. nierób, łazik 2. (zwykle w lm.) ciuch, część ubrania; **scotka na łachy** szczotka do ubrań * *Ŭoblykły my še wé kozdyńńe łatowe łachy.* 3. **łachy** (a) ubranie, ubrania, odzież, strój (b) stare ubrania

łacno przys. 1. wolne, czas wolny * *Bez dzyń mŷ łacno.* * *By'ch ěi to zrobjŷł, ale nŷ mŷ łacno.* * *Jutro pi poedńu mŷ łacno.* 2. łatwo, z łatwością * *Łacno bŷło dać śe do pjyrzŷ darćŷ.*

łacny (st.wyż. łacniejszy) tani (np. w utrzymaniu) * *Pjyrwej chowańy bŷło łacniejse jak tera.* zob. **tŷńi**

łacńe 1. tanio 2. łatwo, z łatwością * *To śe zrobjŷło łacńe.*

łacaty łaciaty * *My mjeli takygo łacatego kŷńa.*

łacina (D.lp. łaciny, Ms.lp. łacinie) łacina

łacĩński 1. łacĩnski; **łacĩńskŷ mŷwa** język łacĩnski; **po łacĩńsku** po łacinie * *Na tej tabulce stoi łacĩński tekst.* * *Farŷrze cytali pjyrwej mse po łacĩńsku.* 2. **Łacĩńskŷ Ameryka** Ameryka Łacĩnska

łagodnojsć (D.lp. łagodnojsći) łagodność → czes. lahodnost

łagodny łagodny * *Űŷn bŷł taki zły, ale tera juz je łagodńejŷy.* → czes. lahodný

łagodńeć ndk (1.os.lp.cz.ter. łagodńejã, lp.cz.przesz.r.m. łagodńŷł) łagodnieć * *Űŷn juz łagodńeje.*

łagodzyńy (D.lp. łagodzyńŷ) rzecz. od **łagodźić**

łagodźić ndk (1.os.lp.cz.ter. łagodzã, lp.cz.przesz.r.m. łagodzŷł) uspokajać * *Muŷŷł jich całŷ godzĩnã łagodźić.*

łajać ndk (1.os.lp.cz.ter. łajŷ, lp.cz.przesz.r.m. łajoł) łajać → prast. lajati

łajańy (D.lp. łajańŷ) rzecz. od **łajać**

łajdacki 1. niedbały, nieporządny, niechlujny * *Űŷn je taki łajdacki.* * *Űŷn po łajdacku chodzi.* 2. rozwiązły, rozpustny, wyuzdany, próźniaczy → czes. lajdácký

łajdactwo (D.lp. łajdactwa) 1. niedbalstwo, niedbałość, niechlujstwo, niestaranność 2. rozwiązłość, wyuzdanie, rozpasanie → czes. lajdáctví

łajdacyc ndk (1.os.lp.cz.ter. łajdacã, lp.cz.przesz.r.m. łajdacŷł) 1. próźnować, wałkonić się * *Űŷn pocynŷł łajdacyc.* 2. prowadzić życie rozwiązłe, rozpustne, hulaszczce

łajdacyc śe zwr. ndk 1. próźnować, wałkonić się 2. prowadzić życie rozwiązłe, rozpustne, hulaszczce * *Űŷn śe juz łajdacyc.* * *Zamjã w dŷma cojs zrobić, to ty śe łajdacys!*

łajdacyńy (D.lp. łajdcyńŷ) rzecz. od **łajdacyc**

łajdŷk (D.lp. łajdŷka) 1. łajdak, hulaka 2. próźniak, nierŷb, wałkoń → czes. lajdák

łajno (D.lp. łajna) łajno, zwierzęce odchody

łajzić ndk (1.os.lp.cz.ter. łazã, 1.os.lm.cz.ter. łazymy, lp.cz.przesz.r.m. łajzŷł, 2.os.lp.tr.rozk. łajz) 1. chodzić, łazić **łajzić na chyt** chodzić na podryw; **łajzić na śtelcach** chodzić na szczudłach; **łajzić tã a nazŷd** chodzić tam i z powrotem; **łajzić [za kŷ, za cŷ]** chodzić [za kim, za czym] * *Na co zejs tã łajzŷł?* * *Prawje łazã po gŷrze.* * *Űŷn tã łajzi po całŷ dńu, bo nŷ mŷ co robić.* * *Jŷ banã łajzŷł, a ty mje śe pytej.* * *Űe łajz na te strŷmy.* * *Űŷn tã dze łajzi po mjejsće.* * *My tã ŵe b'ymy dugo za tŷ łajzić.* zob. **chodźić** 2. fraz. **łajzić jak ynta** mieć kaczy chŷd syn. **chodźić jak ynta** 3. **łajzić (po cŷ)** chodzić (gdzie, po co, za czym); **łajzić po fechće** zebrać * *Dugo to sces po tich grzibach łajzić?* (Czy dŷugo chcesz chodzić za grzybami?) 4. **łajzić choby na ŷofjarã | łajzić jak na ŷofjarã** chodzić tam i z powrotem (zwykle wykonujãc jakãŷ pracę) * *Jŷ dŷiejŷ łazã choby na ŷofjarã — co trochã do pjeca przikłŷdŷ.* 5. **tã, dze krŷl pjechty**

łajzi do ubikacji, w ubikacji 6. **łajzić rubŷ | tak łajzić** być w ciãzy, spodziewać się dziecka syn. **być ŵe sama, być przy nadźejji, chodźić ŵe sama, chodźić rubŷ, chodźić w nadźejji, chodźić w ŵedzelach, ŵe chodźić sama, tak chodźić** 7. **łajzić po cŷrnu | łajzić po cŷrny** nosić czarne ubranie (zwykle podczas ŷalŷby)

łajzik (D.lp. łajzika) łazik

łajzikać ndk (1.os.lp.cz.ter. łajziku, lp.cz.przesz.r.m. łajzikoł) włŷczyć się, łazikować, wałsać się

łajzikańy (D.lp. łajzikańŷ) rzecz. od **łajzikać**

łakńŷńc (1.os.lp.cz.ter. łakńã; lp.cz.przesz.: r.m. łakńŷn, r.ż. łakńŷna) łakńãć; być głŷdnym; pragnać * *Űŷna łakńŷna juz, bo całŷ tydzŷnŷ ŵe dostata do syta.* * *prast. olkati*

łakńŷńcy (D.lp. łakńŷńcŷ) rzecz. od **łakńŷńc**

łakŷŷńnik (D.lp. łakŷŷńnika) skãpiec, sknera, dusigrosz

łakus (D.lp. łakusa, Ms.lp. łakuśe) skãpiec, sknera, dusigrosz

łakŷmić śe zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. łakŷmjã śe, lp.cz.przesz.r.m. łakŷmjŷł śe) 1. łakŷmić się; być chciwym, zachłannym (na coŷ); mieć chęć (na jakãŷ rzecz, pieniędze) * *Łakŷmi śe na noŷmajnikŷŷ rzecz.* 2. skãpić, być skãpym; **łakŷmić śe (s cŷ)** skãpić (czego)

łakŷmjec (D.lp. łakŷmca) skãpiec, sknera, dusigrosz → czes. lakomec

łakŷmny 1. chciwy, zachłanny 2. skãpy * *Űŷna je bardzo łakŷmnŷ.* 3. łakomy

łakŷmojsć (D.lp. łakŷmojsći) 1. chciwość, zachłanność 2. skãpstwo, sknerstwo * *Ty by'js z łakŷmojsći i gnŷj spod śebje zezar.* 3. łakomstwo

łakŷmstwo (D.lp. łakŷmstwa) 1. chciwość, zachłanność 2. skãpstwo, sknerstwo * *Űod łakŷmstwa zŷdneho do pijŷndzy ŵe dopujśćŷł.* 3. łakomstwo → czes. lakomství

łakŷmy 1. chciwy, zachłanny * *Űŷn je łakŷmy na pińŷndze.* 2. skãpy * *Łakŷmy to je taki, co ŵerŷd dŷwŷ.* * *Jŷ śe to kupjã, bo'ch ŵe je łakŷmy.* 3. łakomy → czes. lakomý

łamzyńy (D.lp. łamzyńŷ) rzecz. od **łamzić**

łamzić ndk (1.os.lp.cz.ter. łamzã, lp.cz.przesz.r.m. łamzŷł) chodzić, pałętać się, łazić * *A ty dze tã łamzis?* * *My idzŷmy ŷo pŷ ŷŷdmej spać, a ěi łamzŷ.* * *Prześtŷń juz tã łamzić, bo yno łamzis a łamzis, a ŵic s tego ŵyma.* * *Yno łamziće, łamziće a ŵic ŵe robiće.*

łaña (D.lp. łañe) łania; samica jelenia * *Na tŷńce przy lejśe stoi jelyń ze łañŷma.*

łap wykrz. oznacza chwycenia, złapanie kogoŷ lub czegoŷ; łap * *Jak bŷły Gody, to łap kŷŷzki kajntycki i do kojsćŷla.* * *Łap tã kufã a gich jŷ na ŷymjã.*

łapać ndk (1.os.lp.cz.ter. łapjã, lp.cz.przesz.r.m. łapoł) łapać, chwytac → czes. lapat

łapańy (D.lp. łapańŷ) rzecz. od **łapać**

łapiduch (D.lp. łapiducha) 1. ŷart. lekarz; sanitariusz 2. pejor. **przezwiśko** * *Ty łapiduchu jedyn!*

łapńŷńc dk (1.os.lp.cz.przysz. łapńã; lp.cz.przesz.: r.m. łapńŷn, r.ż. łapńã) złapać, chwycić, schwytać * *Łapńŷn go, jak mu bŷł na śliwach.* → czes. lapnout

łapńŷńcy (D.lp. łapńŷńcŷ) rzecz. od **łapńŷńc**

łaps I. rzecz. (D.lp. łapsa) hycel zob. **drzik II.** wykrz. od **łapsnůńc**; *oznacza złapanie, chwycenie czegoś*; łaps * *Fto pije snaps, tego djóboł: łaps!* (przysłowie)

łapsnůńc dk (1.os.lp.cz.przysz. łapsnã; lp.cz.przesz.: r.m. łapsnũn, r.ż. łapsła) złapać

łapsnůńcy (D.lp. łapsnůńcô) rzecz. od **łapsnůńc**

łascyc **śe** zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. łascã śe, lp.cz.przesz.r.m. łascũł śe) łakomić się (na co), mieć chęć (na co), chcieć zdobyć, chcieć dostać * *Łascy śe na tyn kůsek trôwy.* * *Łascy śe na tã rolů.* * *Na cyje śe łascy.*

łaska (D.lp. łaski, Ms.lp. łasce) 1. łaska * *Űũn ja na jego łasce.* * *Zrobjuł to przedy mje z łaski.* 2. łasica (rodzaj ssaków, łac. Mustela) * *Łaska na polu haũzuje.* 3. **bozô łaska** bot. bodziszek cuchnący (łac. Geranium robertianum) syn. **bozy dar**

łaskawic ndk (1.os.lp.cz.ter. łaskawjã, lp.cz.przesz.r.m. łaskawjuł) **o zwierzętach:** oswajając; poskramiać * *Kota dźwokygo łaskawjuł.*

łaskawjyny (D.lp. łaskawjynô) rzecz. od **łaskawic**

łaskawy łaskawy * *To bũł łaskawy pũn.*

łastůwka (D.lp. łastůwki, Ms.lp. łastůwce) jaskółka zob. **jaskońka, jaskůńka, lastůwka, śwalba, śwalbka** → czes. vlaštovka

łata (D.lp. łaty, Ms.lp. łące) 1. listwa, do której mocuje się dachówki; lata * *Jutro bãndźymy łaty bić.* * *Łaty śe bije do kojźlinůw.* * *Łaty sũ przibite do krokujůw.* * *Do łatůw śe przikrũncô skorupy.* → niem. Dachlatte 2. lata * *Przisyj mi na tã dźurã u galôt łatã.* 3. plaster (mięsa) 4. **łata do mjerzyńô** tyczka miernicza, tyczka geodezyjna → niem. Meßlatte

łatecka (D.lp. łatecki, Ms.lp. łatecce) zdr. od **łatka**

łatka (D.lp. łatki, Ms.lp. łatce) 1. łatka * *Załótej dźurã przu bućorach łatkũ.* 2. plasterzek mięsa; kawałek skóry * *Scejścy, ze môs na karku tã űwińskũ łatkã.* 3. skrawek, strzęp

łatwo łatwo * *Űũnymu wsysko przidźe łatwo.*

łatwojść (D.lp. łatwojści) łatwość

łatwy łatwy, prosty (do zrobienia, do wykonania) zob. **leki**

ława (D.lp. ławy) 1. zgr. od **ławka**; ława 2. belka przerzucana przez strumień (służąca za mostek)

ławeczka (D.lp. ławeczki, Ms.lp. ławecce) zdr. od **ławka**; ławeczka * *Űpowje sôdali wjecorũma na ławeczkach przede dworũ.* * *To je ławeczka dlô dźeci.*

ławka (D.lp. ławki, Ms.lp. ławce) 1. ławka * *Ŝyńdźymy śe w űogrũdku na ławce.* * *W kojźćele sũ ławki.* zob. **bank** 2. **zebracô ławka w kościele:** bezpłatna ławka * *Jô mũ zapłacũnũ ławkã na pjyrsej msy, ale'ch dźiśej bũła na wjelkũ, to'ch śe sła űyjs do zebracej ławki.*

ławkowy ławkowy

ławnik (D.lp. ławnika) ławnik

łazyńy (D.lp. łazyńô) rzecz. od **łajzić** 1. chodzenie * *Nogi mje bolũ űod tego łazyńô po mjejsće.* 2. łożenie

łãng (D.lp. łãngu) 1. łąg, las łągowy (las liściasty o gęstym poszyciu i bujnym runie) * *Űe pũjdã ani do porãmby ani do łãngu.* 2. łąg, łąka łągowa (podmokła łąka, często porośnięta krzewami lub wiklinã) 3. podmokłe pole

łãngowy przym. od **łãng o polu, łace:** podmokły * *Mũmy łãngowe pole.*

łãnsy większy

łãzce (tylko lm., D. łãzcũw) pola i łąki przy lesie dębowym * *Űũn w łãzcach űorze.* * *W łãzcach susymy űano.*

łeb (D.lp. łeby, łeba; Ms.lp. łebje; M.lm. łeby; D.lm. łebũw; C.lm. łebũ) 1. łeb (zwierzęcia); pejor. głowa (zwierzęcia, człowieka) * *Dostañes w łeb, co az ci fuzekle ślecũ.* * *Łebũ zech chopa w basôk bodła.* * *Dostoł űod baby nudelkulũ po łebje.* * *Pôlni go w tyn gupi łeb.* * *Tã lezy wjelkô łeb űod kũna.* * *Widzã tã wjelkũ łeb.* * *Wé tũ łebje nyma wjela.* * *Ze tũ łebũ nie b'e űtudowoł.* * *Nã ja, łeby śe skuli tego nie urwujmy.* zob. **gowa** 2. **bez łeb** (a) w nadmiarze; aż nadto * *Jô juz mũ tego bez łeb.* *Űe dôwej mi wjũncũ.* (b) w głowę * *Synek, klupni śe bez tã gupjũ łeb.* 3. **bez łeb (co, kũmu) idźe** (co, kogo) denerwuje, wkurza * *Dźoũchy, skũjñcće to juz s tũ chichrañũ, bo mje to bez łeb idźe.* 4. fraz. **(co, kũmu) pôłto na łeb | (co, kũmu) pôłto do łeba | (co, kũmu) pôłto do łeby** (co, komu) strzeliło do głowy * *Co ci to pôłto na tyn łeb?* (Co ci strzeliło do głowy) 5. **dać (kũmu) jednã w łeb** uderzyć (kogo) w głowę; dać (komu) po głowie 6. fraz. **dupcyć jak gãjs bez łeba** pejor. mówić bzdury, gadać od rzeczy 7. **mjeć kapujścanny łeb** pejor. być umysłowo ociężałym 8. fraz. **mjeć łeb gupjũ jak zgñitô cukeriba** być głupim jak but 9. **mjeć łeb ja bańa | mjeć łeb jak wjertel** (a) mieć dużą głowę (b) mieć wiele spraw na głowie 10. fraz. **mjeć łeb jak sklep** (a) mieć łeb/głowę nie od parady, mieć łeb/głowę na karku, mieć olej w głowie, mieć łeb jak sklep (b) mieć dużą głowę * *Mô łeb jak sklep, a rozumu ani deko.* (c) mieć wiele spraw na głowie 11. fraz. **mjeć łeb jak fũnt marasu | mjeć łeb jak űojsôł** nie być zbyt zdolnym, pojętnym; być głupim

łebek (D.lp. łebka) 1. główka (u zwierząt) 2. brzdąc, dziecko 3. chłopiec 4. **za łebka** w dzieciństwie * *Za łebka zech chytoł ryby w tũ krzypopje.*

łebski niedrogi * *Tyn tówur je łebski.*

łebũn (D.lp. łebũna) zgr. od **łebek**; 1. chłopiec; wyrostek * *Jô bũł taki űtyroletni łebũn.* * *Starzi my sũ, a wadzymy śe jak te smarkate łebũne.* 2. ktoś z dużą głową zob. **kałũn**

łecha (D.lp. łechy, Ms.lp. łese) zgr. od **łezka**

łechciwojść (D.lp. łechciwojści) łaskotliwość; wrażliwość na łaskotki

łechciwy łaskotliwy; wrażliwy na łaskotki

łechtać ndk (lp.cz.ter.: 1.os. łechcã, 3.os. łechce; lp.cz.przesz.r.m. łechtoł) łechtać, łaskotać * *Űe łechtej mje porzũnd.* syn. **kilać**, → czes. lechtat

łechtańy (D.lp. łechtańô) rzecz. od **łechtać**

łeza (D.lp. łeze, Ms.lp. łeze) zgr. od **łezka**

łezecka (D.lp. łezecki, Ms.lp. łezecce) zdr. od **łezka**; łyżeczka * *Prziñyjs jescy pôrã łezeckũw do kũmpotu.* * *Pomjũsej łezeckũ cukur w teju.* * *Wejz jescy jednã łezeckã lykũw.*

łezka (D.lp. łezki, Ms.lp. łezce, D.lm. łezkũw) łyżka * *Do gôrcka wsuć dwje kupowate łezki pudercukru.* * *Na stole brachuje jescy pjũñc łezkũw.* * *Prziñyjs łezki do zupy.*

łgać ndk (1.os.lp.cz.ter. łgũ, lp.cz.przesz.r.m. łgoł) łgać, kłamać * *Űũn łgô przu kozdũ słowje.* → czes. lhát

łgańy (D.lp. łgańô) rzecz. od **łgać**

łgôc (D.lp. łgôca) kłamacza, kłamaczuch

- łkać** *ndk* (1.os.lp.cz.ter. łkŭ, lp.cz.przesz.r.m. łkoł) szlachac, łkać, chlipać * *Przecã tak łkała na pogrzebje.* → *czes. lkát*
- łkańy** (D.lp. łkańô) *rzecz. od łkać*
- łochyńa** (D.lp. łochyńe) *bot.* borówka bagienna, pijanica, łochynia (*łac.* Vaccinium uliginosum) * *Łochyńe to sŭ wyzse krze jak u jagodŭw, a majŭ take podugowate jagody z bjołŭj zaftŭj.* *syn. pśô jagoda,* → *czes. Vlochyň bahenni*
- łodńik** (D.lp. łodńika) ktoś, kto pływa łódką
- łodżarek** (D.lp. łodżarka) młody łodziarz
- łodżarski** *przym. od łodźôrz* * *Ŭñ je s trzecej gyneracyje łodżarskej familije.*
- łodźôrka** (D.lp. łodźôrki, Ms.lp. łodźôrce) żegluga po rzece (łódzã, barkã lub małym statkiem) * *Brali swojich synŭw na barki i tã ucyli jich łodźôrki.* * *Transport wodny na rzyce Ŭdrze dôwoł robotã kãs ludźŭ, ale ñe yno na łodźôrce.*
- łodźôrz** (D.lp. łodźôrza) ktoś, kto pływa łódką * *Pochodzŭł ze familije łodźôrzŭw.*
- łojowy** *przym. od łŭj;* łojowy * *To je łojowô śwjycka.* → *czes. lojovŷ*
- łojś** (D.lp. łojśa) łoś (rodzaj ssaków, *łac.* Alces)
- łokej** (D.lp. łokeja) lokaj
- łokjeć** (D.lp. łokcja) 1. łokieć (część ręki) 2. *daw.* łokieć (miara długości)
- łopata** (D.lp. łopaty, Ms.lp. łopaće) łopata * *Chlyb še wrazuje do pjeca drzewjannŭj łopatŭj.* *zob. śypa,* → *czes. łopata*
- łopatka** (D.lp. łopatki, Ms.lp. łopatce) *zdr. od łopata;* łopatka
- łopota** (D.lp. łopoty, Ms.lp. łopoće) kosz do sieczki
- łotr** (D.lp. łotrza) łotr, drań, łajdak, niegodziwiec → *czes. lotr*
- łotrzik** (D.lp. łotrzika) *zdr. od łotrz;* łotrzyk, szelma, hultaj → *czes. lotřik*
- łowić** *ndk* (1.os.lp.cz.ter. łowjã, lp.cz.przesz.r.m. łowjŭł, 2.os.lp.tr.rozk. łŭw) szukać * *Wszystko potracy, a jô potŭj łotej a łŭw!* * *Łowjŭł psa w knurach.* * *Musymy mŭcôrki łowić.* * *Zajŭnc po ŭogrodze łotoł i łowjŭł zryć.* *zob. bajńtować, sukać*
- łowjacka** (D.lp. łowjacki, Ms.lp. łowjacce) wyszukiwarka
- łowjyńy** (D.lp. łowjyńô) 1. *rzecz. od łowić;* szukanie 2. **grać w łowjyńy** grać w chowanego, bawić się w chowanego *syn. grać w kryjŭwkã, grać w sukańy*
- łoze** (D.lp. łoza) łoże → *czes. lože*
- łozńica** (D.lp. łozńice) 1. sypialnia (pomieszczenie) → *czes. loźnice, zob. spalńa, ślafcymer, ślafstuba* 2. sypialnia (meble do sypialni) * *Kupjyli my še łŭzko z bambusowŭj łozńicŭj.*
- łozysko** (D.lp. łozyska) *tech.* łożysko *zob. kuglager,* → *czes. loźisko*
- łôta** (D.lp. łôty, Ms.lp. łôce) 1. łąta (kawałek materiału naszywany na dziurę w ubraniu) 2. doniczka
- łôtać** (lp.cz.ter.: 1.os. łôcã, łôtŭj; 3.os. łôce, łôtô; 2.os.lp.tr.rozk. łôc, łôtej; lp.cz.przesz.r.m. łôtoł) łątać; zaszywać łątkami * *Trza bŭto te galôty łôtać, bo juz bŭty bardzo stargane.*
- łôtać še** *zwr. ndk żart.* uprawiać seks * *Idã še łôtać.* *zob. dźałać, kulać še, poćiskać, ŭñnacyć še*
- łôtańy** (D.lp. łôtańô) *rzecz. od łôtać*
- łôtka** (D.lp. łôtki, Ms.lp. łôtce) *zdr. od łôta* 1. łątka 2. doniczka
- łôtkôrz** (D.lp. łôtkôrza) ktoś, kto zbiera szmatki na łąty
- łôz** (D.lp. łązu, Ms.lp. łąjze) żrąb, poręba; obszar, na którym wycięto las; młody las po wycięciu starego *syn. porãmba, ślag* * *W Stańiscach na ‘ślag’ padajŭj ‘łôz’.*
- łôzek** (D.lp. łôzku) *zdr. od łôz*
- łub** (D.lp. łubu) łupież *zob. śupy, upela, upy*
- ług** (D.lp. ługu) 1. łąg 2. mydliny *syn. laŭga,* → *niem. Lauge*
- łuk** (D.lp. łuka) łąk (broń); **zejna ŭod łuka** cięciwa łąku
- łukôrz** (D.lp. łukôrza) wytwórca łąków; łuczarz
- łûdecka** (D.lp. łûdecki, Ms.lp. łûdecce) *zdr. od łôdka;* łódeczka
- łûdka** (D.lp. łûdki, Ms.lp. łûdce) *zdr. od łûdz;* łódka * *Przejedzymy łûdkŭ na drugŭj strŭnã jeżdźora.* → *czes. loďka*
- łûdz** (D.lp. łûdzi) łódź * *To je łûdz do retowanô ludzi.* * *Damfer cŭjngne po Ŭdrze styry łôdze.* → *czes. loď*
- łŭj** (D.lp. łoju) łoś * *Dodowali łoju za ŭñmastã.* * *To je wołowy łŭj.* * *Ŭpjeć to w łoju.* → *czes. lŭj*
- łŭjński** (D.lp. łŭjńskygo) miniony, ubiegły, zesły (rok); **łŭjński rok | łŭjńskygo roku | wé łŭjński rok** w minionym roku; w ubiegłym roku * *Jutro bãndźymy gôdali na dźiśej: „łŭjńskygo roku”.* *syn. łŭjński, wyński,* → *czes. loňský*
- łŭmac** (D.lp. łŭmaca) *daw.* ktoś łamiący len za pomocą międlicy
- łŭmac** *ndk* (1.os.lp.cz.ter. łŭmjã, lp.cz.przesz.r.m. łŭmoł; 2.os.lp.tr.rozk. łŭm, łŭmej) łamać, przełamywać * *Lyn še łŭmje na łŭmce.* * *Ŭñni kamjyńe łŭmjŭ.*
- łŭmac še** *zwr. ndk* łamać się, przełamywać się * *Strŭmy še łŭmjŭ, bo je wjatrz.*
- łŭmany** 1. łamany → *czes. lomenŷ* 2. **łŭmanô lyńijô** *mat.* linia łamana
- łŭmańy** (D.lp. łŭmańô) *rzecz. od łŭmac;* łamanie
- łŭmek** (D.lp. łŭmka) *daw.* przyrząd służący do łamania lnu
- łŭmka** (D.lp. łŭmki, Ms.lp. łŭmce) międlica (przyrząd do łamania lnu) * *Noŭprzŭd muśoł być lyn wé stôwku mocŭny, potŭj muśoł dobrze wyschnŭńć, a potŭj bŭt łŭmany na łŭmce, a potŭj na grzebjińu wyzŭrtowany.*
- łŭmnojść** (D.lp. łŭmnojści) łamliwość → *czes. lomnost*
- łŭt** (D.lp. łŭta, Ms.lp. łŭce) łąt (jednostka masy równa 1/32 funta czyli 1/2 uncji; w Prusach ok. 14.6 g) *syn. lot,* → *czes. lot,* → *niem. Lot*
- łŭw** (D.lp. łowu) 1. połów (ryb); **łŭw na ryby** połów ryb 2. rybactwo (zawód, zajęcie rybaka)
- łŭzecko** (D.lp. łŭzecka) *zdr. od łŭzko;* łózczecko * *Dźećo juz dwje godziny śpi w łŭzecku.*
- łŭzko** (D.lp. łŭzka) 1. łózko; **tuplowane łŭzko** łózko podwójne; **zrobić łŭzko** zasłać, pościelić łózko * *Mŭj bardzo wygodne łŭzko.* * *Przisôł dŭ ñi do łŭzka.* * *Musã lezeć w łŭzku.* * *Pŭdã zrobić łŭzka.* * *Powalã še do łŭzka.* * *Uwôł še do łŭzka, jak zejś je stãncy.* → *czes. lŭzko* 2. *fraz. być do łŭzka o kobiecie:* być gotową na seks * *Jô musãła dźynne być do łŭzka.* 3. *fraz. pojechać ryćkŭ pod łŭzko* nigdzie nie pojechać; pojechać palcem po mapie

* *Ty pojedżes, ale ryćkŃ pod łŃzko.* 4. **przeblȳc łŃzko** zmienić pościel

łŃzkowy łŃzkowy → *czes.* łŃzkový

łŃzo (*D.lp.* łŃza) *zgr.* od **łŃzko** * *MjŃl zejś już jŃ, tŃ twojŃ libstŃ, w łŃzu?*

łŃzysko (*D.lp.* łŃzyska) *anat.* łŃzysko * *ŁŃzysko ta koza zjadła i stracŃła mlyko.* → *czes.* mateřské łŃzko

łŃncka (*D.lp.* łŃncki, *Ms.lp.* łŃnce) *zdr.* od **łŃnka**; łŃczka, mała łŃka * *Jak tŃ Ńic Ńe chce rojś, to jŃ łŃnckŃ s tego zrobjŃ.*

łŃncny 1. łŃkowy * *Nabjyrała'ch łŃncnych kujŃtkŃw.* * *MŃ łŃncne Ńano ze łŃncnej trŃwy.* → *czes.* lućni 2. **łŃncny grŃnt** działka poroŃnięta łŃkŃ 3. **łŃncny roj-śikŃŃ** *bot.* koniczyna łŃkowa, koniczyna czerwona (*łac.* Trifolium pratense) → *czes.* jetel lućni

łŃncnik (*D.lp.* łŃncnika) *daw.* teren poroŃnięty trawŃ lub otoczony łŃkami

łŃncyć *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* łŃncŃ, *lp.cz.przesz.r.m.* łŃncŃł) łŃczyć * *ŁŃncyli jich do kupy.*

łŃncyń (*D.lp.* łŃncyńŃ) *rzecz.* od **łŃncyć**; łŃczenie

łŃncysko (*D.lp.* łŃncyska) *zgr.* od **łŃnka**

łŃnka (*D.lp.* łŃniki, *Ms.lp.* łŃnce) 1. łŃka * *PosŃł łŃnkŃ Ńec.* * *ŰoŃecymy tŃ łŃnkŃ.* * *B'ymy na łŃnce Ńano susyć.* * *MŃce bardzo bagnŃstŃ łŃnkŃ.* * *Pajśymy na farskich łŃnkach krowy.* * *Wywejżymy na łŃnkŃ gnojŃwkŃ.* * *Trza ŃodwodŃić tŃ mokrŃ łŃnkŃ.* → *czes.* louka 2. **w łŃnkach** wśrŃd łŃk, pośrŃd łŃk * *W łŃnkach stoła małŃ chałpka.*

łŃcek (*D.lp.* łŃcka) *zdr.* od **łŃk**; łŃczek

łŃcko I. *rzecz.* (*D.lp.* łŃcka) 1. *zdr.* od **łŃko**; łŃczko 2. bardzo mała ilość; odrobina 3. nić z łŃka; rafia **II.** *przys.* powoli, w niewielkiej ilości * *Trza ćŃŃgnŃć łŃcko, coby stykło dycko.* (przysłowie)

łŃjŃski (*D.lp.* łŃjŃskygo) 1. miniony, ubiegły, zeszły (rok) *syn.* **łŃjŃski, wyŃski,** → *czes.* loŃskŃ 2. **łŃjŃski rok** | **łŃjŃskygo roku** | **w łŃjŃski rok** | **w łŃjŃski rok** | **w łŃjŃskŃ roku** w minionym roku; w ubiegłym roku *

ŁŃjŃskygo roku my mjeli dobre zŃiwa. * *W łŃjŃskŃ roku my byli na urlŃpje.*

łŃjŃskyrok w ubiegłym roku * *Űdra wylŃła ŃostatŃi rŃz łŃjŃskyrok.* *syn.* **wyŃskyrok**

łŃjŃseć *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* łŃjŃsejŃ, *lp.cz.przesz.r.m.* łŃjŃsoł) łŃsieć * *ŰŃn już łŃjŃseje, a jescy je mody.*

łŃjŃsina (*D.lp.* łŃjŃsiny, *Ms.lp.* łŃjŃsiŃie) 1. łŃsina *zob.* **baŃplac, glaca** 2. pastwisko ogołŃcone z trawy

łŃk (*D.lp.* łŃka) łŃk * *Wejź Ńe jedyn łŃk łŃkŃw.* *syn.* **śluk**

łŃkac (*D.lp.* łŃkaca) połykacz * *W cyrkuŃe widźŃł'ch łŃkacŃw ŃogŃŃa.*

łŃkać *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* łŃkŃ, *lp.cz.przesz.r.m.* łŃkoł) łŃkać, połykać * *Trza rzykać i łŃkać.* * *Łykej te jŃdłŃ.* * *Ty zŃwody przy kŃmpaŃiu wodŃ łŃkŃs.*

łŃkań (*D.lp.* łŃkańŃ) *rzecz.* od **łŃkać**

łŃknŃć *dk* (*lp.cz.przysz.*: 1.os. łŃknŃ, 3.os. łŃkŃie; *lp.cz.przesz.*: r.m. łŃknŃn, r.ż. łŃkŃla) 1. połknać, przełknać * *Dyć to ŃykŃŃi, a Ńe trzimej tego w gŃmbje.* * *Yno rŃz łŃknŃn trŃćizny i buł gotowy.* * *PjecŃnego Ńy mogŃ łŃknŃć.* 2. **łŃknŃć Ńe o napojach alkoholowych:** wypić sobie * *ŰŃn Ńe Ńekjedy rŃd jednego łŃkŃie.*

łŃkŃńć (*D.lp.* łŃkŃńćŃ) *rzecz.* od **łŃknŃć**

łŃko (*D.lp.* łŃka) 1. łŃko * *Z lipowej skŃry Ńe robi łŃko.* * *PrziwŃjżŃ strŃmik do koła łŃkŃ.* * *To je brzozowe łŃko.* → *czes.* lýko 2. **wilce łŃko** *bot.* wawrzynek wilczelyko (*łac.* Daphne mezereum) *syn.* **wilcŃ jagoda, wilcy Ńpa-gacŃk, wolfbera, wŃŃejŃncy barcŃk, wŃŃejŃncy Ńpa-gacŃk, zajdelbast**

łŃkowity 1. *o roŃlinach i ich częŃciach, mięsie:* łŃkowaty * *LipowŃ skŃra je łŃkowitŃ.* 2. *o koniu:* obgryzajŃcy drewno * *Tyn łŃkowity kŃŃ wsyjske dyŃle, złoby gryjże.*

łŃkowy łŃkowy

łŃsek (*D.lp.* łŃska) 1. ktoŃ łŃsy 2. gołŃb z białŃ głowŃ 3. koŃ z białŃ plamŃ na głowie

łŃsy (*M.lm.* łŃse, łŃsi) 1. łŃsy * *ŰŃn mŃ łŃsŃ gowŃ.* → *czes.* lysŃ 2. **łŃsŃ w użyciu rzeczownikowym:** krowa z białŃ plamŃ na głowie *syn.* **gwjzduła**

M

macac *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* macŃ, *lp.cz.przesz.r.m.* macŃł)

1. macac, dotykać, obmacywac * *Ńy macej tych gruskuw.* * *GospodyŃi macŃ kury, coby jajec Ńe potracŃły.* * *Jak sces, coby ci kury dobrze ŃuŃły, to jy muŃis dzŃŃŃe na wjecŃr macac.* *zob.* **makać** 2. iŃć szybko, spieszyć się, zasuwac (idac, jadac dokŃdŃ) * *Ty, synek, macej do roboty!*

macac Ńe *zwr.* *ndk* 1. dotykać się, obmacywac się 2. spieszyć się; **macej Ńe** spiesz się, pospiesz się * *Macej Ńe, bo Ńy cug ućece.* * *Macej Ńe s tŃ myćy, bo ci zupa ŃochŃdŃe.*

macań (*D.lp.* macańŃ) *rzecz.* od **macac**

MacedŃjŃcyk (*D.lp.* MacedŃjŃcyka) MacedoŃczyk

macedŃjŃski macedoŃski

MacedŃŃjŃŃ (*D.lp.* MacedŃŃjŃje) Macedonia

macek I. (*D.lp.* macku) *zdr.* od **mak**; maczek **II.** (*D.lp.* macka) 1. *zdr.* od **mak**; maczek (pojedyncza roŃlina,

kwiat) 2. maca → *niem.* Matze

macha (*D.lp.* machy, *Ms.lp.* mase) grymas, mina (wyraz twarzy); **ćepac machy** | **strugać machy** | **strzylać machy** robić [głupie] miny, robić grymasy, stroić miny * *StrzelŃł machŃ choby afa.* *zob.* **afa, maska, mina**

macher (*D.lp.* machera, *Ms.lp.* macherze) fachowiec, spec *syn.* **fachmŃn**

machlowac *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* machlujŃ, *lp.cz.przesz.r.m.* machlowŃł) tasowac (karty) *syn.* **taŃlowac**

machlowań (*D.lp.* machlowańŃ) *rzecz.* od **machlowac**; tasowanie

machlyrz (*D.lp.* machlyrza) kombinator; krętać; człowiek nieuczciwy; oszust *syn.* **wichlyrz**

macocha (*D.lp.* macochy, *Ms.lp.* macose) macocha

macŃk (*D.lp.* macŃka) makowiec

maćejůnka (*D.lp.* maćejůnki, *Ms.lp.* maćejůnce) *bot.* lew-

- konia długopłatkowa, maciejka (*łac.* Matthiola longipetala)
- maćek** (*D.lp.* maćka) człowiek niezgrabny * *Taki maćek ś niego.*
- maćerzûnka** (*D.lp.* maćerzûnki, *Ms.lp.* maćerzûnce) *bot.* macierzanka (*łac.* Thymus)
- maćerzyjński** 1. macierzyński 2. **maćerzyjński stûn** stan macierzyński
- maćerzyjństwo** (*D.lp.* maćerzyjństwa) macierzyństwo
- maćica** (*D.lp.* maćice) 1. macica 2. główny korzeń; korzeń palowy * *Śwjyrkowe pńôki śe dobrze kopjŷ, bo majŷ korzyńe na wjyrchu. Gorzi ze sosnowymi, bo maćica idze głãmboko w żymjã.*
- maćicka** (*D.lp.* maćicki, *Ms.lp.* maćicce) *zdr. od maćica*
- maćiczny** 1. maciczny 2. **maćiczne kropki** *daw. pot.* krople maciczne → *niem.* Muttertropfen (a) **bjõe maćiczne kropki** spirytus aromatyczny (mieszanka 3 części etanolu i 1 części eteru dietylowego) (b) **brũne maćiczne kropki** krople walerianowe (c) **cerwjũne maćiczne kropki** *łac.* Tinctura Carminativa, Tinctura Wedelii, Tinctura Zedoariae Composita 3. **maćiczne żely** *bot.* melisa (*łac.* Melissa officinalis) 4. **maćicnõ gãmba** *anat.* szyjka macicy
- maćora** (*D.lp.* maćory, *Ms.lp.* maćorze) maciora
- maćorsko** (*D.lp.* maćorska) *zgr. od maćora* maciorsko
- maćõk** (*D.lp.* maćõka) głuptas
- maćura** (*D.lp.* maćury, *Ms.lp.* maćurze) maciora
- mada** (*D.lp.* mady, *Ms.lp.* madze) czerw → *niem.* Made
- madla** (*D.lp.* madle) akuszerka, położna *syn. hejbama*
- madraca** (*D.lp.* madrace) materac *zob. nynõk, → niem.* Matratze
- madracka** (*D.lp.* madracki, *Ms.lp.* madracce) *zdr. od madraca* * *Moja õma robjũta madracki do łũzeckũw.*
- madracowy** materacowy
- madũna** (*D.lp.* madũny, *Ms.lp.* madũne) madonna; kobieta o subtelnej, uduchowionej urodzie → *czes.* madona
- Madũna** (*D.lp.* Madũny, *Ms.lp.* Madũne) Madonna; Matka Boska
- Madzar** (*D.lp.* Madzara, *Ms.lp.* Madzarze) Węgier; mieszkawiec Węgier *syn. Uher, Uherõk*
- Madzarka** (*D.lp.* Madzarki, *Ms.lp.* Madzarce) Węgierka; mieszkawka Węgier *syn. Uherka*
- madzarski** 1. węgierski *syn. uherski* 2. **po madzarsku** po węgiersku
- madzarskojść** (*D.lp.* madzarskojści) węgierskość *syn. uherskojść*
- mafijõ** (*D.lp.* mafije) mafia
- magacín** (*D.lp.* magacínu, *Ms.lp.* magacińe) magazyn → *czes.* magacín, → *niem.* Magazin
- magazin** (*D.lp.* magazínu, *Ms.lp.* magazińe) magazyn → *niem.* Magazin
- magicny** magiczny → *niem.* magisch
- magiflanca** (*D.lp.* magiflance) lubczyk ogrodowy
- magiflancka** (*D.lp.* magiflancki, *Ms.lp.* magiflanccce) *zdr. od magiflanca*
- magijõ** (*D.lp.* magije) magia → *niem.* Magie
- magikraũcik** (*D.lp.* magikraũciku) *zdr. od magikraũt*
- magikraũt** (*D.lp.* magikraũtu, *Ms.lp.* magikraũce) *bot.* lubczyk, lubczyk ogrodowy (*łac.* Levisticum officinale) → *niem.* Maggikraut
- magikraũtek** (*D.lp.* magikraũtku) *zdr. od magikraũt*
- magikraũtowy** lubczykowy
- magister** (*D.lp.* magistra, *Ms.lp.* magistrze) magister → *niem.* Magister
- magistrat** (*D.lp.* magistratu, *Ms.lp.* magistraće) magistrat → *niem.* Magistrat
- magiwyrfel** (*D.lp.* magiwyrfla) kostka rosolowa, kostka bulionowa, kostka maggi → *niem.* Maggi-Würfel
- magiwyrfelek** (*D.lp.* magiwyrfelka) *zdr. od magiwyrfel*
- magma** (*D.lp.* magmy) magma, lawa → *niem.* Magma
- magmowy** magmowy
- magnat** (*D.lp.* magnata, *Ms.lp.* magnaće) magnat → *niem.* Magnat
- magnet** (*D.lp.* magneta, *Ms.lp.* magneće) 1. magnes 2. *pot.* magnetofon → *niem.* Magnet
- magnetizmus** (*D.lp.* magnetizmusu, *Ms.lp.* magnetizmuśe) magnetyzm → *czes.* magnetismus, → *niem.* Magnetismus
- magnetofũn** (*D.lp.* magnetofũna, *Ms.lp.* magnetofũne) magnetofon → *czes.* magnetofon
- magnetofũnowy** magnetofonowy → *czes.* magnetofonový
- magnetować** *ndk (1.os.lp.cz.ter. magnetujã, lp.cz.przesz.r.m. magnetował)* magnesować * *Jak żelazo magnetujes, to tyz õpũngũe.* → *czes.* magnetovat
- magnetowańy** (*D.lp.* magnetowańõ) *rzecz. od magnetować*; magnesowanie
- magnetowy** magnesowy; **magnetowõ jegła** igła magnetyczna → *czes.* magnetový
- magnetycny** magnetyczny; **magnetycno burza** | **magnetycny stũrm** burza magnetyczna; **magnetycno jegła** igła magnetyczna; **magnetycny põl** biegun magnetyczny → *czes.* magnetický, → *niem.* magnetisch
- magować** *ndk (1.os.lp.cz.ter. magujã, lp.cz.przesz.r.m. magował)* doprawiać (np. zupę) przyprawą maggi w płynie
- magowańy** (*D.lp.* magowańõ) *rzecz. od magować*
- magulać** *ndk (1.os.lp.cz.ter. magulũ, lp.cz.przesz.r.m. maguloł)* manipulować, grzebać, kombinować (przy jakimś urzędzeniu, przedmiocie) * *Skũjũc magulać proti mojjõ kole!*
- magulańy** (*D.lp.* magulańõ) *rzecz. od magulać*
- mahũn** (*D.lp.* mahũna) 1. mahõn (drewno mahoniowe) 2. *bot.* mahoniowiec (rodzaj drzew, *łac.* Swietenia)
- mahũnowy** mahoniowy * *Mũmy mahũnowe mejble.*
- majerant** (*D.lp.* majeranta, *Ms.lp.* majerańe) ktoś dorosły; ktoś pełnoletni
- majerantnojsć** (*D.lp.* majerantnojsći) dorosłość
- majerantny** dorosły, pełnoletni
- majerũnek** (*D.lp.* majerũnku) *bot.* majeranek (*łac.* Origanum majorana) *syn. marijũn, marijũnek, → niem.* Majoran
- majerũnkowy** majerankowy
- majestat** (*D.lp.* majestatu, *Ms.lp.* majestaće) majestat → *niem.* Majestät
- majkejfer** (*D.lp.* majkejfra, *Ms.lp.* majkejfrze) chrabąszcz majowy *zob. krũwka, → niem.* Feldmaikãfer, Gemeiner Maikãfer

majkejferek (*D.lp.* majkejferka) *zdr. od majkejfer*
majla (*D.lp.* majle) mila, mila ładowa (1609 m); **morskô majla** mila morska (1852 m); **pruskô majla** mila pruska (7532,48 m) *syn. mila*, → *niem.* Meile
majnksojść (*D.lp.* majnksojśći) mniejszość; **et-ńicnô majnksojść** mniejszość etniczna; **mjymjeckô majnksojść** mniejszość niemiecka
majnksojśćowy mniejszościowy
majnkxy 1. *st. wyż. od mały*; mniejszy 2. **majnkse pú** mniej niż połowa
majnkxyć *ndk (1.os.lp.cz.ter. majnkxã, lp.cz.przesz.r.m. majnkxũ)* zmniejszać, pomniejszać
majnkxyńy (*D.lp.* majnkxyńô) *rzecz. od majnkxyć*
majntycka (*D.lp.* majntycki, *Ms.lp.* majntycce) *zdr. od majntyka*
majntyka (*D.lp.* majntyki, *Ms.lp.* majntyce) 1. lewa ręka *zob. lewica, mańa* 2. *żart.* człowiek leworęczny
majńkaty leworęczny * *To je majńkaty cowjek.*
majńkut (*D.lp.* majńkuta, *Ms.lp.* majńkuće) ktoś leworęczny; mańkut
majoracki *przym. od majorat* * *To sũ majoracke dobra.*
majorantnojść (*D.lp.* majorantnojśći) dorosłość, pełnoletniość
majorantny dorosły, pełnoletni
majorat (*D.lp.* majoratu, *Ms.lp.* majoraće) majorat → *niem.* Majorat
majorka (*D.lp.* majorki, *Ms.lp.* majorce) 1. żona majora 2. kobieta major
majorów (*r.ż.* majorowa, *lm.* majorowe) *przym. dzierz. od major* * *Przista majorowa kobjyta.*
majs (*D.lp.* majsu, *Ms.lp.* majše) *bot.* kukurydza (*łac.* Zea mays) * *Po dyscu te majse banų rosły w pjerůny. * Bez zńuwjók my mjeli majs wišeć na poče. syn. kukurica, kukurzica*, → *niem.* Mais
majska (*D.lp.* majski, *Ms.lp.* majsce) sikora, sikorka → *niem.* Meise
majsowy kukurydziany * *Gzuli my bez majsowe pola.*
majster (*D.lp.* majstra, *Ms.lp.* majstrze, *M.lm.* majstrowje, majstry) mistrz, majster → *niem.* Meister
majsterbrif (*D.lp.* majsterbrifa) dyplom mistrzowski; kwalifikacje mistrzowskie * *Dobrze, ize'js tyn majsterbrif zrobjũł.*
majsterek (*D.lp.* majsterka) 1. *zdr. od majster* 2. **lejśny majsterek** *bot.* marzanka wonna, przytulia wonna (*łac.* Galium odoratum) *syn. waldmajster*
majsterka (*D.lp.* majsterki, *Ms.lp.* majsterce) mistrzyni → *niem.* Meisterin
majsterski mistrzowski; **majsterski gryf** mistrzowskie zdolności, umijetności
majsterstwo (*D.lp.* majsterstwa) mistrzostwo
majsterstik (*D.lp.* majsterstiku) majstersztyk → *nem.* Meisterstück
majstrować *ndk (1.os.lp.cz.ter. majstrujã, lp.cz.przesz.r.m. majstrowoł)* majstrować
majstrowańy (*D.lp.* majstrowańô) *rzecz. od majstrować*
majstrowô (*D.lp.* majstrowej) żona majstra, mistrza → *niem.* Meisterin
majstrów (*r.ż.* majstrowa, *lm.* majstrowe) *przym. dzierz. od majster* * *To je majstrów kozuch. * Snôd zech majstrowã myckã.*

majść (*D.lp.* majśći) maść * *Na rojmatykã je balzam, to je takô majść do mazańô.*
majśćibrzuch (*D.lp.* majśćibrzucha) obzartuch
majśćić *ndk (1.os.lp.cz.ter. mascã, lp.cz.przesz.r.m. majśćũł, 2.os.lp.tr.rozk. môsć)* 1. dodawać (do potrawy) tłuszcz, śmietanę, omastę; okraszać; okrasić * *Cy zejśće tã wasã kapustã majśćyli? * Trza jôdło majśćić. * Jô'ch zapũmńała majśćić.* 2. pędzić (szybko iść, szybko jechać) * *Dże to tak majśćis? 3. w połączeniach z C.:* bić, lać, spuszczać lanie * *Tyn mu ale majśćũł.* 4. **majśćić śe** tłusto jeść
majśćity o jednolitym ubarwieniu * *Dobroł śe majśćitego kũna do pôry.*
majśik (*D.lp.* majśiku) *zdr. od majs*
majśisko (*D.lp.* majśiska) *zgr. od majs*
majśka (*D.lp.* majśki) 1. kokarda, kokardka (ze wstążki, sznurka); **wjũzać na majśkã** wiązać na kokardkę * *Zawjũzej te chaće na majśkã. * Uc śe dżoũcha ślajfki na majśkã wjũzać. * Do łachũw przisywało śe borty, majśki a śpiki. * Kozdô majśka mô ũocko (ũoko), bo by nie bũła majśka.* 2. oczko (dziewiarskie, przy robieniu na drutach); **lewô majśka** lewe oczko; **nabjyrać majśki** nabierać oczka; **prawô majśka** prawe oczko; **spuscać majśki** spuszczać oczka; **straćić majśkã** zgubić oczko (przy szydełkowaniu, robieniu na drutach)
majślanny 1. maślany 2. **o cieście:** z masłem (nie z margaryną) * *To je majślanny kołôc.*
majślôcek (*D.lp.* majślôcka) *zdr. od majślôk*
majślôk (*D.lp.* majślôka) 1. maślak (rodzaj grzybów; *łac.* Suillus) *zob. buterpilc* 2. mazgaj, płaczące dziecko, beksa *zob. becadło, becôk, becũfa, becysko, beklôk, bekot, bekula, bekulista*
majślôrka (*D.lp.* majślôrki, *Ms.lp.* majślôrce) kobieta wytwarzająca masło (w tradycyjny sposób); kobieta sprzedająca masło
majślôrz (*D.lp.* majślôrza) ktoś sprzedający masło
majślũna (*D.lp.* majślũny, *Ms.lp.* majślũńe) *zgr. od majślũnka*
majślũncysko (*D.lp.* majślũncyska) *zgr. od majślũnka*
majślũnka (*D.lp.* majślũnki, *Ms.lp.* majślũńce) 1. maślanka * *Po majślũńce śe w brzuchu śelũńce.* (przysłowie) *zob. cmer* 2. *fraz. utopić śe w majślũńce* *żart. o kimś:* zniknąć, zaginać; zapaść się pod ziemię
majślũnkôrz (*D.lp.* majślũnkôrza) sprzedawca maślanki
majślũń (*D.lp.* majślũńa) *pejor.* ślimak * *Te majślũńe mi caty sałôt zezarty.*
majślũńić śe *zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. majślũńã śe, lp.cz.przesz.r.m. majślũńũł śe)* mazgać się; rozczulać się nad sobą; płakać z byle powodu *zob. beceć, bekotać, blanceć, buceć, bũnceć, chlipać, ćultkać, glabać, mazać śe, płakać, ryceć, ślimtać*
majśny (*st. wyż. majśńejy*) 1. tłusty; zawierający tłuszcz * *Ajnbynã robi śe do zupy, coby bũła majśńejô. * Te cõrne kacki nie sũ take majśne i mjỹso ś nich je lepsze. * Ale ty môs majśny tyn bas. * Bardzo majśny bũł tyn ũobjôd. * Ńe dôwej mi takygo majśnego jôdła. * Jak stãntũnd ślećis, to ũostańe ś cẽbje yno majśny flek a hõzyntrejgi. zob. tusty* 2. **majśnô glina** glina tłusta (zawierająca prawie wyłącznie ily) 3. **majśny gnũj** obornik

przefermentowany lub kompostowany (wilgotny, nie wysuszony) 4. **o drewnie sosnowym:** zawierający dużo żywicy; * *Przińujś mi pôrã majśnych scypkãw, bo chcã ũogyn̄ stozyc̄.*

majśnica (*D.lp.* majśnice) 1. urządzenie do ręcznego wyrabiania masła; maselnica, maśnica, maślnica 2. *pejor.* gruba, otyła kobieta 3. *fraz.* **stôc jak majśnica** stać bezczynnie; stać nie ruszając się; stać sztywno * *Te dżoũchy na muzykach stojũ jak majśnice.*

majśnicka (*D.lp.* majśnicki, *Ms.lp.* majśnicce) 1. urządzenie do ręcznego wyrabiania masła; maselnica, maśnica, maślnica 2. **lôska ũod majśnicki** kij z kółkiem przy maśnicy

majt *wykrz.* **naśladowanie obmacywania, dotykania** * *Przi pjecu stoła, krupniõki grzoła, a ũũn jũ: majt, majt, majt, a ũũna se śmjõta.* (fragment piosenki)

majta (*D.lp.* majty, *Ms.lp.* majće) chybione uderzenie, kopnięcie (np. w kulę, w piłkę); kiks

majtac (*D.lp.* majtaca) *żart.* ładowacz

majtać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* majtũ, *lp.cz.przesz.r.m.* majtoũ) 1. machać * *Ŭostoł wišec̄ na jednej rãnce i majtoũ nogũma.* * *Ta krowa majtõ ũogũnũ.* 2. uciekać, zwiewać * *Ŭũni banũ majtać do Berlina.*

majtańy (*D.lp.* majtańõ) *rzecz. od majtać*

majtnũńc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* majtnã; *lp.cz.przesz.:* r.m. majtnũn, r.ż. majtũ) 1. machnąć * *Majnũn mu wykõzkũ.* 2. uciec, zwiąć * *Jak djõboł tã babã ũobõcũł, to zapũmjõł ũo wsyjskũ i majtnũn nazõd.*

majtnũńc še *zwr. dk* 1. chybić, nie trafić (do celu) 2. pomylić się

majtnũńcy (*D.lp.* majtnũńcõ) *rzecz. od majtnũńc*

majũnejza (*D.lp.* majũnejze, *Ms.lp.* majũnejze) majonez, sos majonezowy → *czes.* majonẽza, → *niem.* Majonãse

majũnejzka (*D.lp.* majũnejzki, *Ms.lp.* majũnejzce) *zdr. od majũnejza*

majũnejzowy majonezowy

majũr (*D.lp.* majora, *Ms.lp.* majorze) major → *niem.* Major

majũntecek (*D.lp.* majũntecku) *zdr. od majũntek*

majũntek (*D.lp.* majũntku) majątek, posiadłość

majũntkõrz (*D.lp.* majũntkõrza) właściciel majątku

majũnta (*tylko lm. D.* majũntũw) majątek; **erbować majũnta** dziedziczyć majątek

majũntnojsć (*D.lp.* majũntnojsći) majątność, majątek (to, co ktoś posiada), mienie

majũntny majątny, zamożny, bogaty

majzel (*D.lp.* majzla) przecinak → *niem.* Meißel

majzelek (*D.lp.* majzelka) *zdr. od majzel*

majzlik (*D.lp.* majzlika) *zdr. od majzel*

majzlować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* majzlujã, *lp.cz.przesz.r.m.* majzlowõł) kuć za pomocą przecinaka

majzlowańy (*D.lp.* majzlowańõ) *rzecz. od majzlować*

majźglać še *zwr. ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* majźglũ še, *lp.cz.przesz.r.m.* majźgloũ še) 1. mieć konsystencję mazi 2. **o białym serze:** być zgłiwiałym * *Syr trza dać zalezec̄, aze še zacñe majźglać.* 3. **o ranie:** jątrzyć się

majźglańy (*D.lp.* majźglańõ) *rzecz. od majźglać*

majźglaty 1. obślizły, oślizgły * *Utopki bũty chude jak suchlyta i mjaaty majźglatũ skũrã.* * *Taki majźglaty je*

tyñ grzib. * *Glizdy a ślimõki sũ majźglate.* 2. brudny od tłuszczu, smaru, mułu itp. * *Utopek bũł cały majźglaty ũod ślũmu, a ze rãnkõwũw kapãta mu woda.* * *Krupniõki ze sklepu sũ take majźglate.* 3. rozplywający się; mający konsystencję mazi * *Taki majźglaty syr zejś kupjũta.* * *Tyn ũocet to je na to, coby tyn cotki blumkõł nie bũł po warzyniu blank majźglaty.* * *Żymja je z wjyrchu majźglatõ a pod spõdkũ zmarznũyntõ.* 4. **o ranie, miejscu po oparzeniu:** jątrzący się * *Tã, dze zech še ũoparzũł, tera mũ takũ majźglatũ skũrã.*

majźglõk (*D.lp.* majźglõka) ślimak *zob. ślimõk, śneka*

majźidõ (*D.lp.* majźidla, *Ms.lp.* majźidle) 1. smar; smarowidło 2. maść 3. krem (do smarowania)

mak (*D.lp.* maku) 1. *bot.* mak (*łac.* Papaver); **kałka maku** | **gũwka maku** główka maku, makówka (owoc maku w formie torebki z nasionami) * *Je sã tyz trochã maku / coby jũs nũ mjoł po inkse smaku / trochã syra / coby pjyrsõ bũta cera / kũsek lipy / coby jũšce nie spali jak dwie klipy.* *zob. mõn* 2. **dziwi mak** | **polny mak** *bot.* mak polny (*łac.* Papaver rhoeas) 3. *fraz.* **figa z makũ** nic, figa z makiem

makać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* makũ, *lp.cz.przesz.r.m.* makoũ) macać, dotykać, obmacywać * *Zawarli še wé hajźlu, a potũ ũũn jũ makoũ.* * *Makoũ jũ po cykach.* * *Lepi, jak kšũndz mõ babã, jak by mjoł miñistrantũw po jajcach makać.* *zob. macać*

makańy (*D.lp.* makańõ) *rzecz. od makać;* macanie, obmacywanie

makarõni *rzecz. nieodm.* makaron * *Makarõni še zgrzyj, bo juz je żimne.*

makler (*D.lp.* maklera, *Ms.lp.* maklerze) makler → *niem.* Makler

maknũńc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* maknã; *lp.cz.przesz.:* r.m. maknũn, *lp.cz.przesz.r.m.* makũla) dotknąć, pomacać * *Ŭod zadku mi wrajũũł rãnkã pod parzã a mje po cycku maknũn.*

maknũńcy (*D.lp.* maknũńcõ) *rzecz. od maknũńc*

makolica (*D.lp.* makolice) jędza; ktoś złośliwy, kłótlivy; ktoś marudny; ktoś, komu nic nie pasuje, któremu wszystko przeszkadza * *Wiktũr to je ale makolica.* * *Tej makolicy wszystko zawõdzõ.* * *Makolica to je ftojś, kũmu nũc nie pasuje.*

makoliaty *pejor. przym. od makolica* * *Ty makolico makoliatõ!*

makolicny o człowieku: jędzowaty, złośliwy, kłótlivy; marudny; taki, któremu nic nie pasuje, któremu wszystko przeszkadza

makowina (*D.lp.* makowiny, *Ms.lp.* makowiñe) pusta główka maku; lupina maku; makowina

makowy makowy

makõc (*D.lp.* makõca) ciasto makowe * *Dej yno mi kũsek tego makõca.*

makrela (*D.lp.* makrele) makrela, makrela atlantycka (gatunek ryb, *łac.* Scomber scombrus) → *niem.* Makrele

makrelka (*D.lp.* makrelki, *Ms.lp.* makrelce) *zdr. od makrela*

makroekũnũmicny makroekonomiczny

makroekũnũmijõ (*D.lp.* makroekũnũmije) makroekonomia

- makropôda** (*D.lp.* makropôdy, *Ms.lp.* makropôdze) 1. wielkopłetw wspaniały, wielkopłetw chiński (gatunek ryb, łac. *Macropodus opercularis*) 2. **przezwiśko kobiety (zwłazcza kłóćliwej, skłonnej do awantur, złośliwej)** * *Makropôda do wsyjjskich mjała wųnty i durch pysk darta.*
- makrôna** (*D.lp.* makrôny, *Ms.lp.* makrône) rodzaj ciastek robionych z wiórków kokosowych lub płatków owsianych * *U nos tyz bųty makrôny ze hawerflokųw.* → *niem.* Makrone
- makrônka** (*D.lp.* makrônki, *Ms.lp.* makrônce) *zdr. od makrôna*
- makrônowy** *przym. od makrôna* * *Pamjýntų tyn makrônowy smak.*
- maksimûm** (*D.lp.* maksimûma) maksimum
- makulatura** (*D.lp.* makulatury, *Ms.lp.* makulaturze) makulatura → *niem.* Makulatur
- makûwa** (*D.lp.* makûwy) 1. *zgr. od makûwka* * *Űod tej makûwy musã co trochã do hajźla łajźić.* 2. rękawica jednopalcowa; rękawica z jednym palcem; łapawica * *Űoblyc še te makûwy.* 3. rękawica bokserska
- makûwka** (*D.lp.* makûwki, *Ms.lp.* makûwce) słodka potrawa wigilijna przygotowywana z mleka, maku, bułek i bakalii (czasami robiona też 31.12 i 6.01); makówka; makielki; miska tej potrawy * *Makûwkã še robi na Wilijų, na Żilwestra a na Trzuch Krұлųw.* * *Zrobjůła'ch štyry makûwki — lô kozdego po jednej.*
- makûwkowy** *przym. od makûwka*
- makûwkôrz** (*D.lp.* makûwkôrza) 1. ktoś, kto lubi jeść makówkę * *Ale ty zejś je makûwkôrz, pú miski zejś sům zjôd.* 2. ktoś, kto lubi robić makówkę * *Nas makûwkôrz juz Űod rana rychtuje makûwkã.*
- mal** (*D.lp.* mala) oznaczone pole, miejsce (np. do wybijania) w grach, sportach → *niem.* Mal
- Malapana** (*D.* Malapany, *Ms.* Malapańe) Mała Panew (rzeka, prawy dopływ Odry) *syn. Půnew*
- malarka** (*D.lp.* malarki, *Ms.lp.* malarce) malarstwo (zawód malarza, praca malarza)
- malaryjô** (*D.lp.* malaryje) malaria → *niem.* Malaria
- malc** (*D.lp.* malcu) 1. sólód → *niem.* Malz 2. słodki napój na bazie sólodu karmelowego * *Dostoł Űod ômy malc — taki słodki napųj.*
- malcbjyr** (*D.lp.* malcbjyru, *Ms.lp.* malcbjyrze) 1. piwo słodowe → *niem.* Malzbier 2. ciemne piwo * *Bůt to zalezaty bjôty syr ukulany na klůzkã. Muśoť Űůn być polywany kafejý abo malcbjyrý.*
- malckafej** (*D.lp.* malckafeju) kawa zbożowa *syn. malckawa* → *niem.* Malzkaffee
- malckafejek** (*D.lp.* malckafejku) *zdr. od malckafej*
- malckawa** (*D.lp.* malckawy) kawa zbożowa * *Pjyrwej lude űy mjeli na bônkawã, to pjyli malckawã, i to jescy gorzkų. syn. malckafej* → *niem.* Malzkaffee
- malcowńa** (*D.lp.* malcowńe) słodownia *syn. mjelcuch*
- malcowy** *przym. od malc; malcowy bůmbůn* cukierek słodowy
- malcyrz** (*D.lp.* malcyrza) słodownik, pracownik słodowni → *niem.* Mälzer
- maleć** *ndk (1.os.lp.cz.ter. malejã, lp.cz.przesz.r.m. malôł)* maleć, zmniejszać się, robić się małym * *Űůn aze maleje ze strachu.*
- Malejzyjô** (*D.* Malejzyje) Malezja
- malina** (*D.lp.* maliny, *Ms.lp.* malińe) *bot.* malina, malina właściwa (krzew i owoc) (*łac.* *Rubus idaeus*) * *Maliny mi še latojś lichô Űopuscajý.*
- malinka** (*D.lp.* malinki, *Ms.lp.* malince) *zdr. od malina*
- malinowy** malinowy; **malinowy zôft** sok malinowy
- malińy** (*D.lp.* malińô) miejsce porośnięte malinami
- malkastla** (*D.lp.* malkastle) pudełko z farbami do malowania → *niem.* Malkasten
- malkorb** (*D.lp.* malkorba) kaganiec (dla psa) *syn. kagańec*, → *niem.* Maulkorb
- malkorbek** (*D.lp.* malkorbka) *zdr. od malkorb*; mały kaganiec
- malnůńć** *dk (1.os.lp.cz.przysz. malnã, lp.cz.przesz.: r.m. malnůn, r.ż. malła)* przemalować * *Malńi to cyńkwajsý.*
- malńýńcy** (*D.lp.* malńýńcô) *rzecz. od malnůńć*
- malować** *ndk (1.os.lp.cz.ter. malujã, lp.cz.przesz.r.m. malowoł)* malować * *Štyry razy dali my juz malować izbã.* → *niem.* malen
- malowany** malowany; **wyglůndać jak malowany** wyglądać jak na obrazie, jak z obrazka, bardzo ładnie, wyglądać jak malowany; być ślicznym, wyglądać ślicznie * *Zôgůn muśoť wyglůndać jak malowany.*
- malowańy** (*D.lp.* malowańô) *rzecz. od malować*; malowanie
- malowidłô** (*D.lp.* malowidła, *Ms.lp.* malowidle) malowidło, obraz; coś namalowanego
- malowůńko** (*D.lp.* malowůńka) obrazek, rysunek, malunek
- malstift** (*D.lp.* malstifta, *Ms.lp.* malstifce) kredka → *niem.* Malstift
- malta** (*D.lp.* malty, *Ms.lp.* malće) zaprawa murarska; **wôpńannô malta** zaprawa wapienna; **cymyntowô malta** zaprawa cementowa; **malta do pucowańô** zaprawa tynkarska *zob. miśůng* → *czes.* malta
- maltaśa** (*zwykle w lm., D.lp.* maltaśe) *kulin.* pieróg (kawałek rozwałkowanego cienko ciasta nadzianego farszem); **maltaśe** pierogi → *niem.* Maultaschen
- maltôk** (*D.lp.* maltôka) cukierek przeciwkaszlowy
- malućki** malutki, maluśki, bardzo mały * *Cwerg je malućki.*
- maluśki** *zdr. od mały*
- maluśyńki** *zdr. od maluśki*; malusieńki
- malutki** *zdr. od mały*; malutki, bardzo mały
- malutkojść** (*D.lp.* malutkojśći) 1. dzieciństwo; **Űod malutkojśći** od małego, od dziecka, od kolebki, od maleńkości, od małości * *Zôrobkųw űe bůto, to dzeći muśaty robić i půmôgać Űod malutkojśći.* * *Űod malutkojśći my jich ucyli do kojśćota łajźić.* 2. odrobina
- malůnek** (*D.lp.* malůnka) obraz, obrazek *zob. bild, Űobróz*
- malwa** (*D.lp.* malwy) *bot.* malwa (*łac.* *Alcea*) *syn. malwijô, plapla, ślôzůwka*, → *niem.* Malve
- malwijka** (*D.lp.* malwijki, *Ms.lp.* malwijce) *zdr. od malwijô*
- malwijowy** malwowy
- malwijô** (*D.lp.* malwijje) *bot.* malwa (*łac.* *Alcea*) *syn. malwa, plapla, ślôzůwka*
- malwka** (*D.lp.* malwki, *Ms.lp.* malwce) *zdr. od malwa*
- malwowy** malwowy
- malyńki** *zdr. od mały*; maleńki

malyńy (*D.lp.* malyńó) *rzecz. od maleć*

malyrka (*D.lp.* malyrki, *Ms.lp.* malyrce) 1. malarka (kobieta, która maluje) 2. żona malarza 3. malowanie; zawód, zajęcie malarza * *Dugo še prziglyndała ũobrazowi, coby spochõpić, co artista måg myjsleć przy tej malyrce.*

malyrski malarski; * *To je malyrski pýndzel.*

malyrstwo (*D.lp.* malyrstwa) malarstwo

malyrz (*D.lp.* malyrza) malarz; **malyrz za pijũndze** malarz pobierający wynagrodzenie za swoją pracę;

mało (*st. wyż.* mańí, mńí) 1. mało 2. **mało fto** mało kto 3. **ũo mało** niemal, niemalże, o mały włos

małojsć (*D.lp.* małojsći) 1. małość 2. odrobina 3. **z małojsći** od małego, od dziecka, od kolebki, od małości, od małości

małoletnojsć (*D.lp.* małoletnojsći) małoletniość, niepełnoletność

małoletńi małoletni, nieletni, niepełnoletni * *Takõ małoletńõ dzoũcha tã przista.*

małowjela 1. trochę, niewiele, niezbyt dużo * *Małowiela my postõli i cug zacũn jechać. * Trzista ludźi na mje wejlowało — małowjela. * Małowjela mi dali jejs. 2. tak sobie, jako * — Jak ći idże? — Małowjela mi idże. 3. tak małowjela* mniej więcej, w przybliżeniu, około * *Sã w mjechu mõs tak małowjela dwadzėjeśca kilo žõrńõ. 4. cojs małowjela* co nieco 5. **dojs małowjela** wystarczająco dużo 6. **małowjela | ũo małowjela** niemal, niemalże, o mały włos * *Ŭo małowjela go ñe przejechało. * Mũmy juz swoich ludźi wẽ ũo małowjela kozdej gmiñe. * Małowjela dostał by'ch w pysk.*

małpica (*D.lp.* małpice) 1. małpa 2. **przezwiśko dziewczyny, kobiety** * *Ta małpica mi tego ñe pedżała. * A ũo ty małpico jedna! * Ta małpica zamjã w dũma śedźeć, to še po kacmach smykõ.*
zob. **afa**

mały (*st. wyż.* majńksy, mańsy) 1. mały * *Takõ małõ chałpka tã stoi. * Maryńina dzoũcha je noũmajńksõ. 2. małe rzeczy* małe gospodarstwo * *Modõ pańi na małe rzeczy še dostała. 3. Małõ Azyjõ* Azja Mniejsza → *czes.* Małá Asie

małzũnek (*D.lp.* małzũnka) mąż, małżonek

małzũnka (*D.lp.* małzũnki, *Ms.lp.* małzũnce) żona, małżonka

małzyński małżeński; **małzyński stũn** stan małżeński

małzyństwo (*D.lp.* małzyństwa) małżeństwo

mama (*D.lp.* mamy) mama

mamałuska (*D.lp.* mamałuski, *Ms.lp.* mamałusce) *bot.* grzybienie białe (*łac.* Nymphaea alba) zob. **wodnõ leluja**

mamazeje (*tylko lm., D.* mamazejũw) łakocie, słodczyce, smakołyki, frykasy, pyszności zob. **dobroći, dobrojsći, maskjety, paskudy**

mamcyć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* mamcã, *lp.cz.przesz.r.m.* mamcũł) * *Bogaći ludźe še dźerzjũ mamkã, coby mamcũła.*

mamcyńy (*D.lp.* mamcyńõ) *rzecz. od mamcyć*

mamin (*r.ż.* mamina, *lm.* mamine) *przym. dzierz. od mama; **mamin synek** chłopiec szczególnie lubiany przez mamę * *W tych maminych ksjũzkach je wsystko ũo flancowańu.**

mamincycek (*D.lp.* mamincycka) 1. maminsynek zob. **cy-cũń, mamulcõk, przichlast** 2. dziecko szczególnie lubiane przez matkę

mamincyc (*D.lp.* mamincyca) *zgr. od mamincycek*

mamka (*D.lp.* mamki, *Ms.lp.* mamce) mamka (kobieta karmiąca piersią cudze dziecko) → *niem.* Amme

mamla (*D.lp.* mamle) **zwykle o kobiecie, dziewczynie:** 1. ktoś niezaradny, fajtłapa, gapa, ofiara losu 2. beksa

mamlać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.*os.* mamlũ, 3.*os.* mamlõ; *lp.cz.przesz.r.m.* mamloł) 1. ślinić 2. żuć, przeżuwać, trzymać w ustach * *Ŭũñi cigaryty mamlajũ w gãmbach. * Sklõka w gãmbje mi še mamlać ñe chce. zob. nućlać 3. žart. mamrotać * Gõdej, a ñy mamlej. * Jõ ñe rozumjã, co ũũn mamle.*

mamlać še *zwr. ndk* 1. ślinić się 2. *pejor.* całować się * *Ŭobejrz no, ũũñi na drũdze še mamlajũ.*

mamlańy (*D.lp.* mamlańõ) *rzecz. od mamlać* * *Wsãñdže yno te mamlańy i mamlańy!*

mamlas (*D.lp.* mamlasa, *Ms.lp.* mamlasẽ) 1. ktoś, kto się ślini 2. beksa; płacziwe dziecko; mazgaj 3. gapa, niezdarza, oferma * *Ŭy mogã še na ñego spujścić, bo je mamlas. 4. ktoś flegmatyczny, ślamazarny * Dže mamlasa postawjyli, tã stoł, choby sup. 5. gbur, grubianin 6. słup ogłoszeniowy*
→ *czes.* mamlas

mamlaśaty 1. mazgajowaty, płacziwy 2. *pejor. przym. od mamlas* * *Ty mamlasẽ mamlaśaty.*

mamlaty 1. niezdarzy; gapowaty 2. *pejor. przym. od mamla* * *Ty mamlo mamlatõ!*

mamlować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* mamlujã, *lp.cz.przesz.r.m.* mamlowoł) mruczeć, mamrotać * *Tyn zajś po grecku mamlowoł.*

mamlowańy (*D.lp.* mamlowańõ) *rzecz. od mamlować*

mamlõk (*D.lp.* mamlõka) **zwykle o mężczyźnie, chłopcu:** 1. ktoś niezaradny, fajtłapa, gapa, ofiara losu 2. beksa

mammografijõ (*D.lp.* mammografije) mammografia → *niem.* Mammographie

mamolĩć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* mamolã, *lp.cz.przesz.r.m.* mamolũł) głądzić * *Całj drũgũ jĩ mamolũł ũo tej ksjũzce.*

mamolyńy (*D.lp.* mamolyńõ) *rzecz. od mamolić;* głądzenie

mamrać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* mamrzã, *lp.cz.przesz.r.m.* mamroł) mamrotać; mówić coś niewyraźnie * *Co tã mamrzes pod nosj? * Ŭũn mamrze bez kũjńca. * Jakis wojõk cojs mamroł dũ ñõs dobre pũ godziny. * Przy kozdij kroku marõł cojs do šebje.*

mamrańy (*D.lp.* mamrańõ) *rzecz. od mamrać;* mamrotanie

mamrot (*D.lp.* mamrota, *Ms.lp.* mamroce) mamrot; ktoś mrukliwy, mamroczący coś niewyraźnie

mamrotać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* mamrocã, *lp.cz.przesz.r.m.* mamrotoł) mamrotać; mówić coś niewyraźnie * *Šedżała w kũntku i cojs mamrotała pod nosj. * Čyńgỹ še przy tỹ mamrotoł i ze tỹ pũõkỹ ũozprawjoł.*

mamrotańy (*D.lp.* mamrotańõ) *rzecz. od mamrotać*

mamroty (*tylko lm., D.* mamrotũw) niewyraźnie wypowiedziane słowa, zdania; bełkot * *Jõ ñic ñe rozumjã s tich twojich mamrotũw.*

mamrûń (*D.lp.* mamrûńa) *pejor.* gaduła * *Bŷndź ćicho, ty satry mamrûńu.*

mamry: *fraz.* **mimry z mamrûma** sprawy nieistotne mało ważne; byle co; o wszystkim i o niczym; groch z kapustą

mamula (*D.lp.* mamule) *zgr. od mamulka*

mamulcôk (*D.lp.* mamulcôka) dziecko bardzo przywiązane do matki; maminsynek * *Taki mamulcôk śe z mojej cery zrobjūt.* *zob. cycuń, mamincycek, przichlast*

mamulcyn (*r.ż.* mamulcyna, *lm.* mamulcynie) *przym. dzierz. od mamulka; ôpowje ũod mamulcynnej strûny* dziadkowie ze strony matki * *Mjejsŷncek śwŷjći jak mamulcynne lzy.*

mamulicka (*D.lp.* mamulicki, *Ms.lp.* mamulicce) *zdr. od mamulka* * *Camu'jsće mje mamulicko tak wcas wydali?* * *Mamulicko moji, przedejće tã krowã.* * *Mojiz mamulicko, cŷz jô banã cyrŷić?* * *Scywno mi je bez mamulicki.*

mamulka (*D.lp.* mamulki, *Ms.lp.* mamulce) *zdr. od mama;* mamusia

mamuła (*D.lp.* mamuły, *Ms.lp.* mamule) ktoś niezaradny; fajtlapa; gapa * *Ty mamuło, ty by'js śe doł na łeb nasmolić i jescy prziklaćać.*

mamut (*D.lp.* mamuta, *Ms.lp.* mamuce) mamut → *niem.* Mammut

mamûna (*D.lp.* mamûny, *Ms.lp.* mamûńe) 1. demon leśny * *Jak ftojs śe w lejsze straci, to powjŷ, ize go mamûna chycũła.* 2. demon błotny, porywający i podmieniający małe dzieci 3. **przezwiśko (kobiety, męzczyzny)** * *Cŷz ty mamûno śe myjslis?* * *Ty mamûno jedna!* * *To je mamûna djôseckô!* 4. mamona; pieniądze * *Ńy mozeće suzyć Bogowi a mamûńe.* → *niem.* Mammon 5. *fraz. śedźeć jak mamûna* siedzieć nie odzywając się; milczeć * *Śedźiće jak mamûny a ņic ņe gôdôće.* → *niem.* Mammon

mamûńaty *pejor. przym. od mamûna* * *Ty mamûno mamûńatô!*

mamûńić *ndk (1.os.lp.cz.ter. mamûńã, lp.cz.przesz.r.m. mamûńiŷ) bałamucić, zwodzić, ogłupiać* * *Ty śe na frŷńce ņic ņe dowjys, bo wôs tã propagandŷ mamûńŷ.* * *Ńe dejće śe mamûńić tymi nowymi modũma.*

mamûńŷny (*D.lp.* mamûńŷńô) *rzecz. od mamûńić*

manćester (*D.lp.* manćestru, *Ms.lp.* manćestrze) sztruks * *Manćester to je taki ćićaty ŷtof.*

manćesterhôze (*tylko lm., D. manćesterhôzũw*) spodnie sztruksowe *syn. manćestrôki, manćestry*

manćestrowy sztruksowy; **manćestrowe galôty** spodnie sztruksowe

manćestrôki (*tylko lm., D. manćestrôkũw*) spodnie sztruksowe * *W manćestrôkach śe pjyrwej chodzũto do roboty abo na pole.* *syn. manćesterhôze, manćestry*

manćestry (*tylko lm., D. manćestrũw*) spodnie sztruksowe *syn. manćesterhôze, manćestrôki*

mandarina (*D.lp.* mandaryny, *Ms.lp.* mandarińe) mandarynka → *niem.* Mandarine

mandarinka *zdr. od mandarina;* mandarynka

mandarinkowy mandarynkowy

mandarinowy mandarynkowy

mandat (*D.lp.* mandatu, *Ms.lp.* mandaće) 1. mandat (karny) → *niem.* Strafmandat 2. mandat (poselski) → *niem.* Mandat 3. pełnomocnictwo → *niem.* Mandat

mandla (*D.lp.* mandle) 1. migdał (owoc orzecha migdałowca zwyczajnego; *łac.* Amygdalus) 2. **mandle** migdałki podniebienne; **ũopuchte mandle** spuchnięte migdałki * *Mandle mje bolŷ.*

→ *niem.* Mandel

mandlowy 1. migdałowy 2. **mandlowy strũm** *bot.* migdałowiec pospolity, migdałowiec zwyczajny, śliwa migdał (*łac.* Prunus dulcis) → *niem.* Mandelbaum

mandelka (*D.lp.* mandelki, *Ms.lp.* mandelce) *zdr. od mandla*

mandola (*D.lp.* mandole) mandolina *syn. mandolina*

mandolina (*D.lp.* mandoliny, *Ms.lp.* mandolińe) mandolina *syn. mandola* → *czes.* mandolina, → *niem.* Mandoline

mandolinka (*D.lp.* mandolinki, *Ms.lp.* mandolince) *zdr. od mandolina*

mandoła (*D.lp.* mandoły, *Ms.lp.* mandole) *zgr. od mandołka*

mandołeczka (*D.lp.* mandołeczki, *Ms.lp.* mandołeczce) *zdr. od mandołka*

mandołka (*D.lp.* madołki, *Ms.lp.* madołce) pojemnik na osełkę (zwykle zawieszany przez kosiarza na spodniach, wypełniony wodą); oselniczka *zob. bańka*

mandora (*D.lp.* mandory, *Ms.lp.* mandorze) 1. mandora (instrument muzyczny) 2. płócienna lalka

mandôcek (*D.lp.* mandôcka) *zdr. od mandôk*

mandôk (*D.lp.* mandôka) *bot.* orzech włoski (drzewo i owoc; *łac.* Juglans regia)

mandôla (*D.lp.* mandôle) mandola → *niem.* Mandola

manduweska (*D.lp.* manduweski, *Ms.lp.* manduwesce) wesz łonowa, mendowszka, menda (gatunek wszy, *łac.* Pthirus pubis) * *Mynarcycy śe puscali manduweski, coby ņe byli przepukli.*

manebry (*tylko lm., D. manebrũw*) 1. manewry (wojskowe) * *Mnebry to jescy ņe je wojna.* 2. awantura, kłótnia (w domu) * *Ći to co tydzŷni majŷ w dũma manebry.* 3. **mjeć manebry** (a) robić awanturę, rozrabiać (np. po alkoholu) * *Mũj chop mô dźiśej manebry.* (b) **o samochodzie, maszynie:** psuć się; nie działać prawidłowo

maneja (*D.lp.* maneje) oferma * *Camu ta maneja tak poleku jedże?*

manewrować *ndk (1.os.lp.cz.ter. manewrũjã, lp.cz.przesz.r.m. manewrowoŷ)* 1. uczestniczyć w manewrach; brać udział w manewrach 2. przeprowadzać manewry * *U ņôs co pôrã lôt to manewrũjŷ.*

manewrowańy (*D.lp.* mawrowańô) *rzecz. od manewrować*

manewry (*tylko lm., D. manewrũw*) *zob. manebry;* → *niem.* Manöver

mankulije (*tylko lm., D. mankulijũw*) melancholia

mankulijô (*D.lp.* mankulije) 1. melancholia 2. depresja 3. kłopot * *Wsyjske urzŷndy, turbacyje, mankulije i utrôpy my ŷostawjyli za dwjyrzũma.* 4. *fraz. chodźić w mankulijach* frasować się

manna (*D.lp.* manny, *Ms.lp.* manńe) manna (biblijna) → *czes.* mana, → *niem.* Manna

manśafta (*D.lp.* manśfity, *Ms.lp.* manśafće) drużyna, ekipa, zespół, załoga * *Mjymjeckô manśafta juzajs zrobjũta majstra wé fuzbalu.*

- manšeta** (*D.lp.* manšety, *Ms.lp.* manšeće) mankiet (przy koszuli, bluzce) *zob.* **lajstek**, **štulpa**, **tacla** → *niem.* Manschette
- manšetka** (*D.lp.* manšetka, *Ms.lp.* manšetce) *zdr. od* **manšeta**; mankiecik
- manšetyknopf** (*D.lp.* manšetyknopfa) spinka do mankietów → *niem.* Manschettenknopf
- mantekler** (*D.lp.* manteklera, *Ms.lp.* manteklerze) kogut
- mantel** (*D.lp.* mantla) 1. płaszcz, palto * *Dej še tašyntuch do kabze ũod mantla.* *zob.* **bornus**, **dubel**, **dublŏk**, **olik-mantel**, **pelcmantel**, **rejgynmantel** 2. *techn.* płaszcz, osłona 3. opona * *Kupjŭt zech nowe mantle do koła.* * *Mantel proti kole mi še ũozerwoť.* *zob.* **balŭnŭwa** → *niem.* Mantel
- mantelek** (*D.lp.* mantelka) *zdr. od* **mantel**
- mantelŏk** (*D.lp.* mantelŏka) *bot.* orlik (*ťac.* Aquilegia)
- mantelšryca** (*D.lp.* mantelšryce) 1. podomka, szlafrok *zob.* **haŭzklajd**, **hazuka**, **morgynrok** 2. grube ubranie robocze 3. rozpinany fartuch
- mantila** (*D.lp.* mantile) mantyla, mantilla (odmiana welonu lub szala zarzucanego na głowę i ramiona) → *czes.* mantila, → *niem.* Mantilla, Mantille
- mantlicek** (*D.lp.* mantlicka) *zdr. od* **mantlik**
- mantlik** (*D.lp.* mantlika) 1. *zdr. od* **mantel**; płaszczyk 2. **mantlik paňnyki** *bot.* bełżyna balsamiczna, złocień balsamiczny (gatunek roślin, *ťac.* Balsamita major)
- mantopyrz** (*D.lp.* mantopyrza) nietoperz *syn.* **flejdermaŭs**, **garcopjyrz**, **kacŏpyrz**, **lacopjyrz**, **latopjyrz**, **mjŭntopyrz**,
- manufaktura** (*D.lp.* manufaktury, *Ms.lp.* manufakturze) manufaktura → *czes.* manufaktura
- manulik** (*D.lp.* manulika) *pejor.* 1. leń, obibok; ktoś, kto ma dwie lewe ręce do do roboty 2. ktoś, kto do niczego się nie nadaje * *To je taki manulik, ņic mu ņe idže dać robić.* 3. **przezwisko męzczyzny** * *Ty pjerŭjŭnski manuliku!*
- manŭmejter** (*D.lp.* manŭmejtra, *Ms.lp.* manŭmejtrze) manometr
- maňgeltuch** (*D.lp.* maňgeltucha) 1. kawał płótna doczepiony do jednego z walców magła, pomagający w nawinięciu tkaniny przeznaczonej do maglowania na walec * *Przŭdźi trza bŭto pokropić praňny wodŭ, podłozŭyć maňgeltuch, wyprojšćić falty i ũowijać na kulŏku.* 2. kawał płótna służący do przykrywania kosza z praniem * *Praňny wé waškorbje bŭto przikryte maňgeltuchŭ.*
- maňgla** (*D.lp.* maňgle) 1. magiel (urządzenie do maglowania), maglownica * *Dŏwnŭi maňgle bŭty na kurbľa.* * *Tajle ũod maňgle (pŭjyrwej): kurbľa, ũojs s koťy, skrziňa na kamjyňe, wŏlek.* * *Maňgle przŭdźi bŭty na kurbľa, a ņeskorzi na štrŏm.* 2. pomieszczenie, punkt usługowy z maglem (z magłami); magiel * *Ze tištuchŭma nouľepi bŭto iš do maňgle.* * *Padali, co wysyjske klachy še bjerŭj z maňgle.* * *W maňgli baby mŭgły še pogŏdać ze kamratkŭma.* *zob.* **maňglowňa**, **walkowňa** → *niem.* Mangel
- maňglować** *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* maňglujã, *lp.cz.przesz.r.m.* maňglowŏł) maglować → *niem.* mangeln
- maňglowaňy** (*D.lp.* maňglowaňŏ) *rzecz. od* **maňglować**; maglowanie
- maňglowňa** (*D.lp.* maňglowňe) pomieszczenie, punkt usługowy z maglem (z magłami); magiel *zob.* **maňgel**, **walkowňa**
- maňgo** (*D.lp.* maňga) *bot.* mango (*ťac.* Mangifera)
- maňgowy** 1. mangowy 2. **maňgowy štrŭm** *bot.* mango indyjskie, mangowe drzewo (*ťac.* Mangifera indica)
- maňko** (*D.lp.* maňka) manko → *niem.* Manko
- maňa** (*D.lp.* maňe) lewa ręka *zob.* **lewica**, **majntyka**
- maňifest** (*D.lp.* maňifestu, *Ms.lp.* maňifešće) manifest → *czes.* manifest, → *niem.* Manifest
- maňifestacyjŏ** (*D.lp.* maňifestacyje) manifestacja → *czes.* manifestace
- maňifestant** (*D.lp.* maňifestanta, *Ms.lp.* maňifestaňe) manifestant → *czes.* manifestant
- maňifestantka** (*Ms.lp.* maňifestantki, *Ms.lp.* maňifestantce) manifestantka → *czes.* manifestantka
- maňifestować** *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* maňifestujã, *lp.cz.przesz.r.m.* maňifestowŏł) manifestować → *czes.* manifestovat
- maňifestowaňy** (*D.lp.* maňifestowaňŏ) *rzecz. od* **maňifestować**
- maňikjyrka** (*Ms.lp.* maňikjyrki, *Ms.lp.* maňikjyrce) manikiurzystka, manicurzystka → *czes.* manikŭrka
- maňipulacyjŏ** (*D.lp.* maňipulacyje) manipulacja → *czes.* manipulace, → *niem.* Manipulation
- maňipulatŭr** (*D.lp.* maňipulatora, *Ms.lp.* maňipulatorze) manipulator
- maňi** 1. *st. wyž. od* **maľo**; mniej * *Ty maňi dostaňes jak jŏ.* * *To sŭ take maňi fajne šlŏwa.* * *Jak maňi mŏs, to lepŭ špis.* (powiedzenie) 2. **kãš maňi | ũo co maňi** znacznie mniej; o wiele mniej 3. **maňi-wjela** mniej więcej 4. **noŭmaňi** (a) najmniej (b) co najmniej, przynajmniej
- maňka** (*D.lp.* maňki) *zdr. od* **maňa**
- maňyra** (*D.lp.* maňyry, *Ms.lp.* maňyrze, *D.lp.* maňyrŭw) 1. maniera * *Ŭŭn ņy mŏ dobrych maňyrŭw.* → *niem.* Manier 2. *zgr. od* **maňyrka**
- maňyrka** (*D.lp.* maňyrki, *Ms.lp.* maňyrce) manierka *syn.* **feldflaska**, **feldflaša**, **kulifŭn** → *niem.* Manöverflasche
- mapa** (*D.lp.* mapy) mapa → *niem.* Mapped
- mapka** (*D.lp.* mapki, *Ms.lp.* mapce) *zdr. od* **mapa**; mapka
- marajšić** *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* marasã, *lp.cz.przesz.r.m.* marajšŭł) * *Ŭy marajš mi izby.* brudzić, zanieczyszczać
- marajšić še** *zwr. ndk* 1. brudzić się * *Ŭŏkna še u nŏs ũod drŭgi fest marasŭ.* *zob.* **babrac še**, **mazać še** 2. ulegać zanieczyszczeniu
- marajšnica** (*D.lp.* marajšnice) 1. kobieta, która brudzi w domu, w mieszkaniu 2. droga, na której jest pełno błota
- marajšnik** (*D.lp.* marajšnika) ktoś, kto brudzi w domu, w mieszkaniu
- maras** (*D.lp.* marasu, *Ms.lp.* marajše) 1. błoto * *Prziňŭs mi do šŭni poľno marasu na chaćach.* * *W kaľuzach šlŏ kulać klŭzki z marasu.* * *Idž bez gŭry, lase, krzipopy i marase.* *zob.* **ćaplyta**, **ćapraka**, **paplyta** 2. mokra, rozmoknięta ziemia * *Jŏ w ũogrŭdku ņic ņe robjã, bo wlećã do marasu.* 3. brud * *Ŭŏkna ũod drŭgi bardzo chytajŭ maras.* 4. nieczystość 5. brudna, zanieczyszczona woda * *Jŏ by'ch še ņe kŭmpaľa wé takŭ marajše.* 6. śmieci, odpadki (np. z budowy, z kuchni), gruz * *Przi skubaňu pŭjyrzŏ je kupa marasu.* * *Mjeli przed chaťpŭ kupã marasu.* *

*Ty mós maras pod paznotůma. * Tukej mō ũodubane jagůdki, a tyn maras wyćep na gnojók. 7. miał (węglowy) * Brachło mi wůnglō i tera musã tỹ marasỹ hajcować. zob. můł, ślyma, štaůb 8. żart. zaprawa murarska * Wćep yno mi do kalfasa dwje śypy tego marasu. 9. fraz. mjeć casu jak marasu mieć bardzo dużo czasu 10. fraz. mjeć łeb jak fůnt marasu | mjeć łeb jak ũojsoł nie być zbyt zdolnym, pojętnym; być głupim*

→ *czes. marast, → niem. Morast*

marase (*D.lp. marasůw, Ms.lp. maratůńe*) śmieci, nieczystości, brudy * *Marase s pywnice zech wynojśůła.*

marasyńy (*D.lp. marasyńó*) rzecz. od **marajśić**; brudzenie, zanieczyszczanie

maratůjński maratoński

maratůn (*D.lp. maratůnu, Ms.lp. maratůńe*) maraton, bieg maratoński * *Za tydźyń banã lećot w maratůńe. → niem. Marathon*

maratůńec (*D.lp. maratůjńca*) maratończyk

marcha (*D.lp. marchy, Ms.lp. marse*) 1. bestia 2. *obraźliwe przezwisko dziewczyny, kobiety * Ty marcho! * Zamjã przinyjś chlyb, to ta marcha śe bůmbůnůw nakupjůła.* 3. zmora nocna; duch nocny

marchew (*D.lp. marchwje*) marchew * *Potrzi mi na tarle trochã marchwje.*

marchwjōrz (*D.lp. marchwjōrza*) ktoś, kto uprawia marchew

marchwjůnka (*D.lp. marchwjůnki, Ms.lp. marchwjůnce*) zupa z marchwi

marchwjůń (*D.lp. marchwjůńa*) dorodna marchew * *Totake rube marchwjůńe mi urosły.*

marcowy marcowy * *Bez tyn marcowy śnyg nie idze nic śóc.*

marcypůn (*D.lp. marcypanu, Ms.lp. marcypane*) marcepan → *czes. marcipán, niem. Marzipan*

marćinůk (*D.lp. marćinůka*) piec martenowski → *niem. Martinofen*

marćy (*D.lp. marćó*) rzecz. od **mrzyć**

marecka (*D.lp. marecki, Ms.lp. marecce*) zdr. od **marka**; mareczka → *niem. Märkchen*

marekwja (*D.lp. marekwje*) marchew

margarejta (*D.lp. margarejta, Ms.lp. margarejće*) bot. ruman polny (*łac. Anthemis arvensis*)

margarejtkja (*D.lp. margarejtki, Ms.lp. margarejtce*) bot. jastrun własciwy, złocień własciwy, jastrun wczesny, margaretka, margerytka (*łac. (Leucanthemum vulgare)* → *niem. Magerwiesen-Margerite*

margarejtkowy przym. od **margarejtkja**

margarina (*D.lp. margaryny, Ms.lp. margarińe*) margaryna zob. **mores**, → *niem. Margarine*

margarinka (*D.lp. margarinki, Ms.lp. margarine*) zdr. od **margarina**

margarinowy margarynowy

margorzatka (*D.lp. margorzatki, Ms.lp. margorzate*) małgorzatka, wiśniówka francuska (odmiana gruszy pospolitej, *łac. Pyrus communis*) *syn. margůrzatka, → niem. Kleine Margarethe, Margerethenbirne*

margůrzatka małgorzatka, wiśniówka francuska (odmiana gruszy pospolitej, *łac. Pyrus communis*) *syn. margo-rzatka, → niem. Kleine Margarethe, Margerethenbirne*

marijanka (*D.lp. marijanki, Ms.lp. marijance*) bot. wierzbownica (*łac. Epilobium*)

marijecka (*D.lp. marijecki, Ms.lp. marijeccje*): **panna marijecka** bot. wrotycz balsamiczny (gatunek roślin, *łac. Tanacetum balsamita*), → *niem. Marienblatt*

marijůn (*D.lp. marijůnu, Ms.lp. marijůńe*) bot. majeranek (*łac. Origanum majorana*)

marijůnek (*D.lp. marijůnku*) bot. majeranek (*łac. Origanum majorana*) * *Jedna dźoŕcha mŕndrō bŭła, ũogrudek śe ũogrodźůła, marijůnek soła, bo mu bardzo przoła.* (fragment piosenki)

marijůnkowy majerankowy

marina (*D.lp. mariny, Ms.lp. marińe*) marynarka (handlowa, wojenna) → *niem. Marine*

marinata (*D.lp. marinaty, Ms.lp. marinaće*) marynata → *niem. Marinade*

marka (*D.lp. marki, Ms.lp. marce; D.lm. markůw, marek*) 1. *daw. marka (waluta); pŭ marki 50 fenigów → niem. Mark* 2. znaczek (np. pocztowy, identyfikacyjny, cechowy, kopalniany) * *Dostot'ech tã takj markã z blachy, aby'ch śe nie stracŭł na dole.* zob. **brifmarka**, → *niem. Marke* 3. *handl. marka → niem. Marke*

marketůn (*D.lp. marketůna, Ms.lp. marketůńe*) markietan (handlarz wędrowny ciągnący za wojskiem, sprzedający żołnierzom żywność, napoje i drobne przedmioty codziennego użytku) → *czes. markytán, → niem. Marketender*

marketůnka (*D.lp. marketůnki, Ms.lp. marketůnce*) markietanka (kobieta oprócz handlu zajmująca się także innymi usługami świadczonymi żołnierzom np. naprawa odzieży, opatrywanie rannych, a także usługi seksualne) → *czes. markytánka, → niem. Marketenderin, Marktfrau*

markew (*D.lp. markwje*) marchew

markewka (*D.lp. markewki, Ms.lp. markewce*) marchewka

markewkowy marchewkowy

markiza (*D.lp. markize, Ms.lp. markiże*) markiza → *czes. markýza, → niem. Markise*

markjyrant (*D.lp. markjyranta, Ms.lp. markjyrańce*) ktoś udający robotę; ktoś pracujący bez zaangażowania; ktoś udający kogoś lub coś (np. ból, chorobę)

markjyrować (*1.os.lp.cz.ter. markjyrujã, lp.cz.przesz.r.m. markjyrowoł*) udawać, symulować, markować → *czes. markýrovat*

markjyrowańy (*D.lp. markjyrowańó*) rzecz. od **markjyrować**

markowńa (*D.lp. markowńe*) *górn. sala*, w której górnicy zbierają się przez zjazdem w dół i po powrocie na powierzchnię

markōrka (*D.lp. markōrki, Ms.lp. markōrce*) pracownica markowni

markōrz (*D.lp. markōrza*) pracownik markowni

marks (*D.lp. marksu, Ms.lp. markśe*) szpik kostny zob. **bźik**, → *niem. Knochenmark*

marksowy przym. od **marks**; szpikowy

markśista (*D.lp. markśisty, Ms.lp. markśiśce*) marksista → *czes. marxista*

markśizmus (*D.lp. markśizmu, Ms.lp. markśizmuśe*) marksizm → *czes. marxismus*

markthala (*D.lp. markthale*) hala targowa

markus (*D.lp.* markusa, *Ms.lp.* markuše) marchew biała (pastewna)

markwjowy marchwiowy

marmelada (*D.lp.* marmelady, *Ms.lp.* marmeladze) 1. marmolada 2. dżem * *Zrobjyli zejśće se marmelady ze jegůdkůw?* 3. *fraz.* **pasować jak marmelada do zuru** nie pasować; pasować jak pięść do nosa

→ *czes.* marmeláda, → *niem.* Marmelade

marmeladka (*D.lp.* marmeladki, *Ms.lp.* marmeladce) *zdr.* od **marmelada**

marmeladowy marmoladowy → *czes.* marmeládový

marmulada (*D.lp.* marmulady, *Ms.lp.* marmuladze) 1. marmolada 2. dżem

marmuladka (*D.lp.* marmuladki, *Ms.lp.* marmuladce) *zdr.* od **marmulada**

marmuladowy marmoladowy

marmur (*D.lp.* marmuru, *Ms.lp.* marmurze) marmur → *łac.* marmor, → *niem.* Marmor

marmurowy marmurowy * *W naszym kojśće je marmurowy ũoltórz.*

marnojść (*D.lp.* marnojści) marność → *czes.* marnost

marnotratnojęć (*D.lp.* marnotratnojęci) marnotrawstwo, rozrzutność

marnotratny marnotrawny, rozrzutny → *czes.* marnotratný, → *starop.* marnotrátny

marnotratník (*D.lp.* marnotratnika) marnotrawca, utracjusz → *czes.* marnotratník, → *starop.* marnotratnik

marńić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. marńã, lp.cz.przesz.r.m. marńůł) 1. marnować 2. trwonić, roztrwaniać *zob.* **fluzyć, tyrmańić**

marńyńy (*D.lp.* marńyńô) *rzecz.* od **marńić**

marowńa (*D.lp.* marowńe) kostnica * *Jedna kura przefurgła bez pot na kjerchůw do marowńe.* *syn.* **tôtyńhala**

Mars (*D.lp.* Marsa, *Ms.lp.* Marše) Mars (planeta) → *niem.* Mars

marś I. (*D.lp.* marśu) 1. marsz (rodzaj chodu, rytmiczny chód wojskowy) 2. marsz (przemieszczanie się, pochód wojsk) 3. marsz (manifestacja uliczna, wędrujący protest) **II.** (*D.lp.* marśa) marsz (utwór muzyczny) → *niem.* Marsch

marśótek (*D.lp.* marśółka) marszałek → *niem.* Marshall

marśowy marszowy

martinowy związany z dniem św. Marcina (11.11); marciński, świętomarciński *syn.* **môrcinowy**

martiny (*tylko lm., D.* martinůw) dzień św. Marcina (11.11)

mary (*tylko lm., D.* marůw) podwyższenie, na którym ustawia się trumnę podczas uroczystości pogrzebowych; mary; katafalk * *Idźymy, chopcy, po mary, bo bãńdże pogrzyb.* * *Śli my do marowńe, dze stoły cõrne mary.* *syn.* **bary**, → *czes.* máry

maryjka (*D.lp.* maryjki, *Ms.lp.* maryjce) dawny kredens *zob.* **bifej, polica, sybůnek, śpint, ũolimaryjka**

maryjny maryjny

marzan (*D.lp.* marzana, *Ms.lp.* marzańe) *zob.* **marzók**

marzana (*D.lp.* marzany, *Ms.lp.* marzańe) snop, snopek

Marzana (*D.lp.* Marzany, *Ms.lp.* Marzańe) Marzanna * *Marzana bůła ũobnosůnõ po ũsi.* * *Tã, dze bůła rzyka, tã se topjůto Marzanã. A dze brachowãto wody, stykło jũ podpõlić.*

Marzanecka (*D.lp.* Marzanecki, *Ms.lp.* Marzanece) *zdr.* od **Marzanka** * *Nasa Marzanecka w kũmińie wygljndõ dzureckũ na ũwińe.*

Marzanka (*D.lp.* Marzanki, *Ms.lp.* Marzance) *zdr.* od **Marzana** * *Z Marzankũ chodzũ wtedy jak z gõjikũ.* * *Marzankã wynũšli ze ũsi a spõlyli jũ.* * *Marzanka rosta, aze urosta jak sosna, jak sosna.*

marzanny: **marzannõ ñedźela** Niedziela Pasyjna, czarna niedziela (piąta niedziela Wielkiego Postu) * *Marzannõ ñedźela je dwa tydńie przed Wjelkanocũ.* *syn.* **gõjcanõ ñedźela, gõjcnõ ñedźela, gõjkwõ ñedźela, gõjowõ ñedźela, marzańõ ñedźela**

marzańi: **marzańõ ñedźela** Niedziela Pasyjna, czarna niedziela (piąta niedziela Wielkiego Postu) *syn.* **gõjcanõ ñedźela, gõjcnõ ñedźela, gõjkwõ ñedźela, gõjowõ ñedźela, marzannõ ñedźela**

Marzańõk (*D.lp.* Marzańõka) męski odpowiednik Marzanny (topiony przez chłopców pierwszego dnia wiosny) * *Za dzõtchũma i Marzanũ śli chopcy i nũšli Marzańõka — stũmjannego chopa, ftorego trza bũto utopić.* * *Marzańõk mjõł potargany ancug, na gowje stary hut, a w kabże flaskã po gorzõłce.*

marzec (*D.lp.* marca) marzec *syn.* **merc**

marzić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. marźã, lp.cz.przesz.r.m. marźůł, 2.os.lp.tr.rozk. mõrz) marzyć

marzić se *zwr.* *ndk* 1. śnić się * *Ŭnymu se tã cojś marzi.* 2. marzyć się * *Marzi mi se taki ũogrud.*

marznũńć [ř] *ndk* (1.os.lp.cz.ter. marznã; lp.cz.przesz.: r.m. marznũn, mõrz, r.ż. marźla) marznąć * *Stũz ũogynũ w pjecu, jõ ñe banã marźla.* * *Trzi godźiny'ech tã muśõt marznũńć, niz'ejś przisoł.*

marznũńcy (*D.lp.* marznũńcõ) *rzecz.* od **marznũńć**

marzõk (*D.lp.* marzõka) kukła umieszczana na drzewie na 2 tygodnie przed Wielkanocã (tzn. w piątã niedzielã Wielkiego Postu)

marzyńy (*D.lp.* marzyńõ) *rzecz.* od **marzić**; marzenie, śnienie

marźa (*D.lp.* marźe) marźa → *niem.* Marge

masa (*D.lp.* mase, *Ms.lp.* maše) masa → *czes.* masa, → *niem.* Masse

masakra (*D.lp.* masakry, *Ms.lp.* masakrze) masakra → *czes.* masakr, → *niem.* Massaker

masara (*D.lp.* masary, *Ms.lp.* masarze) 1. *pot.* duża mucha * *Wejź klapackã i zabĩ tã masarã.* 2. mucha z rodziny ścierwicowatych (*łac.* Sarcophagidae), np. ścierwica mięsówka (*łac.* Sarcophaga carnaria) *zob.* **flajsera** 3. żona rzeźnika

masarcyk (*D.lp.* masarcyka) pomocnik, praktykant w rzeźni

masarcyn *przym. dzierz.* od **masarka**

masarka (*D.lp.* masarki, *Ms.lp.* masarce) żona rzeźnika

masarńa (*D.lp.* masarńe) 1. rzeźnia, masarnia 2. sklep mięsny

masarski rzeźniczy, masarski * *To je masarski nũz.*

masarstwo (*D.lp.* masarstwa) rzeźnictwo, masarstwo

masarzi *przym. dzierz.* od **masõrz**

masarzić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. masarzã, lp.cz.przesz.r.m. masarzůł, 2.os.lp.tr.rozk. masõrz) trudnić się rzeźnictwem

masarzyńy (*D.lp.* masarzyńõ) *rzecz.* od **masarzić**

mascyńy (*D.lp.* mascyńô) *rzecz. od majścić*
masiw (*D.lp.* masiwu) masyw; **gůrski masiw** masyw górski
masiwdeka (*D.lp.* masiwdeki, *Ms.lp.* masiwdece) strop masywny * *W izbje mŭmy gipsdekã, a w kuchni masiwdekã.* → *niem.* Massivdecke
masiwny masywny, ogromny → *czes.* masivní, → *niem.* massiv
masjyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* masjyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* masjyrowoł) masować * *W kraŭkynhaŭže nôs kozdy dŷyń masjyrowali.*
masjyrowańy (*D.lp.* masjyrowańô) *rzecz. od masjyrować*
maska (*D.lp.* maski, *Ms.lp.* masce) 1. maska (do zasłaniania twarzy) → *niem.* Maske 2. mina (wyraz twarzy) *zob.* **afa**, **macha**, **mina**
maskjeczycy (*D.lp.* maskjeczyńô) *rzecz. od maskjećić* * *Űostało tã cojś jescy do maskjeczyńô?*
maskjećić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* maskjecã, *lp.cz.przesz.r.m.* maskjećiŭ) łasuchować, łasować, podjadać (smakowite rzeczy, słodyczne) * *Jak cojś maskjecã, to nie űostawjŭ ańi kŭska.* * *Takymi wjeprzkŭma ze kraŭže jô fest maskjecã.* * *Űod windbojtlŭw wyjrch pošôc bez šitko pudercukrŷ, potŷ zrobić se kafej i juz idže maskjećić.* * *To nie je zdrowo, jak džeći moc maskjecŷ.* *zob.* **našować**
maskjećôrz (*D.lp.* maskjećôrza) smakosz
maskjet (*D.lp.* maskjeta, maskjetu; *Ms.lp.* maskjeće) 1. łakoć, smakołyk, coś słodkiego, coś pysznego, delikates * *Noŭlepsy maskjet na Wilijŷ to bŭła makŭwka.* * *To smakowało choby noŭlepsy maskjet.* * *Zôwdy mu cojś przŷniejše: jaki maskjet abo bawidołko.* 2. smaczny kęsok 3. **na maskjet o czymś słodkim:** na osłodę, dla osłody * *Dostoł'ech tabulkã šekulady na maskjet.* * *Po űobjedže še zjã pôra bŭmbŭnŭw na maskjet.* * *Kup džećŷ cojś na maskjet.*
maskjetek (*D.lp.* maskjetka) *zdr. od maskjet*
maskjetki (*tylko lm., D.* maskjetkŭw) *zdr. od maskjety* * *Dlô dzoűchŭw to'ch maskjetkŭw kupjŭt u jakuby.*
maskjetny 1. szczególny, wyjątkowy, jedyny w swoim rodzaju * *Wilym maskjetny, to bŭł tyn, w Starŷ Chorzwje mjoł swŷj dŭm.* (fragment piosenki) * *Űűni robjŷ torty richtich maskjetne.* 2. dziwny, dziwaczny, śmieszny * *Űobejrz no, jake tyn chop mô maskjetne chaće.* *zob.* **cudacny** 3. wybredny 4. łakomy * *Űűn je bardzo maskjetny.* 5. *fraz.* **mjeć maskjetnŷ gãmbã** (a) być smakoszem (b) być wybrednym
maskjetńe 1. szczególnie, wyjątkowo * *„Maskjetńe wyglŷndôs” — padŷ mojej kobjyce, a űűna še raduje.* 2. dziwnie, dziwacznie, śmiesznie * *Maskjetńe to wyglŷndało.*
maskjetńica (*D.lp.* maskjetńice) smakoszka
maskjetńik (*D.lp.* maskjetńika) łasuch, smakosz, łakomczuch → *schles.* Naschkatze
maskjetowy *przym. od maskjet* * *Űűn mô swŷj maskjetowy gešeft.*
maskjety (*tylko lm., D.* maskjetŭw) 1. łakocie, słodyczne, smakołyki, frykasy, pyszności * *Šlŷske maskjety to sŭn: šekuladowe macki, kartôfelki (abo bramборы — take brŭnôtne cukrzanne kulki), anyzki, pjecki wé šekuladže, futermejlôk, sklôki, kopalńôki, űoblaty, makrôny i ĩnks.*

* *Jô warzã yno maskjety.* *zob.* **dobroći**, **dobrojści**, **ma-mazeje**, **maskjety** 2. słodyczne, słodkości *zob.* **cukrowe**, **dobroći**, **dobrojści**, **mamazeje**, **słoduchy**
maskynbal (*D.lp.* maskynbalu) bal maskowy → *niem.* Maskenball
masfo (*D.lp.* masła, *Ms.lp.* majśle) 1. masło; **dźałać masfo** wytwarzać masło w tradycyjny sposób; **utuc masfo** | **źdźałać masfo** wytworzyć masło w tradycyjny sposób * *Űe jydz tela masła, coby ĩ še rzić nie spasta.* (powiedzenie) 2. *fraz.* **za masfo** za łapówkę * *Űűn še chyba do tej skoty za masfo dostoł.* 3. *fraz.* **brać še (co) z masłŷ** robić (co) powoli, bez pośpiechu, ślamazarnie * *Mŷj chop še bjere wsystko z masłŷ. Űűn še nigdy nie uwijô — jak nie dŷišej to jutro.* * *Alojz, a dyć še gibej trochã, nie bjer še tego z masłŷ.* 4. *fraz.* **gupi jak pűfŭntek masła** głupi jak but *syn.* **gupi jak cep**, **gupi jak fŭnt kudłŭw**, **gupi jak fŭnt presŭwy**, **gupi jak fŭnt űod zygara**, **gupi jak mjech šana**, **gupi jak snop sŭmy**, **gupi jak studoła**, **gupi jak tabaka**
masoŭko (*D.lp.* masoŭka, *C.lp.* masoŭkowi) *zdr. od masfo*; masełko
masfowy masłowy
masowo masowo
masowy masowy
masôrz (*D.lp.* masarza) 1. rzeźnik * *Zarôzki po potôdnŭ, kole űobjadu, masôrz bŭł juz z robotŷ fertich.* * *Lepi dać pjekarzowi i masarzowi, jak dôchtorowi.* (powiedzenie) * *Lepi dać na masarza jak na aptykôrza.* (powiedzenie) 2. sprzedawca w sklepie mięsny * *Bŭła'ch rano u masarza.* 3. sklep mięsny * *Trefjŷły my še pod masarzŷ.* (Spotkałyśmy się pod sklepem mięsnym.)
mast (*D.lp.* masta, *Ms.lp.* maście) 1. maszt 2. słup elektryczny 3. **A-mast** słup elektryczny w kształcie litery A * *Elektrykôrze na mojj polu postawjyli pjŷnić normalnych supŭw i jedyn A-mast.* * *Zeflik włôz na A-mast i šlećoł.*
→ *niem.* Mast, Mastbaum
mastecek (*D.lp.* mastecka) *zdr. od mastek*
mastek (*D.lp.* mastka) *zdr. od mast*; mały maszt
masturbacyjô (*D.lp.* masturbacyje) masturbacja
maša (*D.lp.* maše) 1. kokarda, kokardka 2. oczko (dziewiarskie)
→ *niem.* Masche
mašina (*D.lp.* mašiny, *Ms.lp.* mašinie) 1. maszyna → *niem.* Maschine 2. **mašina do mŭcyńô** młocarnia 3. **mašina do syćô** maszyna do szycia * *To je kŭłko űod mašiny do syćô.* *syn.* **nejmašina** 4. **mašina do šűńô** siewnik rzędowy *zob.* **drela**, **dryl**, **drylowńik**
mašinecka (*D.lp.* mašinecki, *Ms.lp.* mašinecce) *zdr. od mašinka*
mašingewer (*D.lp.* mašingewera, *Ms.lp.* mašingewerze) karabin maszynowy → *niem.* Maschinengewehr
mašingewerek (*D.lp.* mašingewerka) *zdr. od mašingewer*
mašinka (*D.lp.* mašinki, *Ms.lp.* mašince) *zdr. od mašina*; maszynka, niewielkie urządzenie * *Poűobjydzôł knury mašinkŷ.*
mašinowy maszynowy
mašinpistôla (*D.lp.* mašinpistôle) pistolet maszynowy
mašinpistôlka (*D.lp.* mašinpistôlki, *Ms.lp.* mašinpistôlece) *zdr. od mašinpistôla*

maśńista (*D.lp.* maśńisty, *Ms.lp.* maśńiście) 1. maszynista 2. operator (maszyny, urządzenia) → *niem.* Maschinist

maśńiôk (*D.lp.* maśńiôka) 1. maszynista (kolejowy, kopalniany) 2. ktoś obsługujący maszynę wyciągową w kopalni

maśńiôrka (*D.lp.* maśńiôrki, *Ms.lp.* maśńiôrce) kobieta obsługująca jakąś maszynę, urządzenie

maśńiôrz (*D.lp.* maśńiôrza) 1. maszynista 2. ktoś obsługujący jakąś maszynę, urządzenie

maśńińska (*D.lp.* maśńińska) *zgr. od maśńina*

maśńować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* maśńujã, *lp.cz.przesz.r.m.* maśńowoł) mieszać, tasować (karty)

maśńowańy *rzecz. od maśńować*; mieszanie, tasowanie

maśńalnia (*D.lp.* maśńalnie) stajnia *syn. kùjński chlyw* → *niem.* Pferd stall

maśńalryz (*D.lp.* maśńalryza) masztalerz; starszy stajenny (mający nadzór nad pracownikami stadniny oraz końmi)

maśńyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* maśńyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* maśńyrowoł) maszerować * *Wé wojńie my maśńyrowali i pjyjńcdżejşynt kilomejrów za dżyni.* → *niem.* marschieren

maśńyrowańy (*D.lp.* maśńyrowańô) *rzecz. od maśńyrować*; maszerowanie

mat I. *rzecz.* (*D.lp.* mata, *Ms.lp.* maće) 1. mat (w szachach); **şach mat** szach mat; **dać mata** dać mata; **dośćać mata** dostać mata; **mjeć mata** mieć mata → *czes.* mat, → *niem.* Matt 2. *fraz. mjeć mata* być w sytuacji bez wyjścia; być skończonym * *Wystepjã jescy jednã flachã i banã mjoł mata.* **II.** *rzecz.* (*D.lp.* matu, *Ms.lp.* maće) mat, kolor matowy * *To je mat.* → *niem.* Matt **III.** *przym. nieodm.* matowy * *Ta farba je mat.* * *Kupjūt zech biksã mat farby.* → *niem.* matt

mata (*D.lp.* maty, *Ms.lp.* maće) mata → *niem.* Matte

matacka (*D.lp.* matacki, *Ms.lp.* matacce) 1. tratwa *zob. flūs*, → *schles.* Matätsche 2. *żart.* zdezelowany pojazd

matackować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* matackujã, *lp.cz.przesz.r.m.* matackowoł) *o drewnie:* spławiać, flisować *syn. klu-dzać*

matackowańy (*D.lp.* matackowańô) *rzecz. od matackować*

matackôrz (*D.lp.* matackôrza) 1. flisak *zob. flejsôk* 2. ktoś, kto przewozi towary na tratwie → *schles.* Matätschbauer

matalyńdzka (*D.lp.* matalyńdzki, *Ms.lp.* matalyńdze) *zdr. od matalyńga*

matalyńga (*D.lp.* matalyńgi, *Ms.lp.* matalyńdze) piegża, piegża zwyczajna, gajówka piegża, pokrzewka piegża (gatunek ptaków, *łac.* Curruca curruca)

matcyn (*r.ż.* matcyna, *lm.* matcynie) 1. *przym. dzierz. od matka*; matczyn 2. **matcyna niedzela** niedziela matcyna, niedziela środopustna (czwarta niedziela Wielkiego Postu)

matecka (*D.lp.* matecki, *Ms.lp.* matecce) *zdr. od matka*

matecńik (*D.lp.* matecńika) matecńik (komórka w gnieździe pszczelim, z której wygryza się pszczela matka)

materjalista (*D.lp.* materjalisty) materialista

materjalistycny materialistyczny

materjalizmus (*D.lp.* materjalizmusu, *Ms.lp.* materjalizmuşe) materializm → *niem.* Materialismus

materjalny materialny

materyjô (*D.lp.* materyje) 1. materia; **ćmawô materyjô** ciemna materia → *niem.* Materie 2. materiał (tkanina, materiał budowlany) * *Cojş to kupjūt za ajnfachowũ materyjũ?* * *Fürmany caũy materyjũ poswojżyli: cegłã, wôpno, cymynt, scyrk, pjôch, wsystko, co trza było.*

matka (*D.lp.* matki, *D.lm.* matkũw) 1. matka * *Zawołej matkã.* * *Jakô matka takô natka, jaki ũojćec taki syn, jaky drzewo, taki klin.* 2. matka pszczela, królowa (w ulu) 3. **drugô matka** macocha

matlać še *zwr. ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* matlũ še, *lp.cz.przesz.r.m.* matłoł še) kręcić się (po głowie) * *Te myjşli matlały še po mojej gowje.* * *Matlało mi še to po gowje.*

matlãnga (*D.lp.* matlãngi, *Ms.lp.* matlãndze) ktoś niezgrabny, powolny

matlãzyć *zwr. ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* matlãzã, *Ms.lp.* matlãzũ) robić powoli, niezgrabnie

matlãzyńy (*D.lp.* matlãzyńô) *rzecz. od matlãzyć*

matrôz (*D.lp.* matrôza, *Ms.lp.* matrôze) marynarz → *niem.* Matrose

matrûna (*D.lp.* matrûny, *Ms.lp.* matrûnie) matrona → *niem.* Matrone

matuchna (*D.lp.* matuchny, *Ms.lp.* matuchnie) matka

matula (*D.lp.* matule) matka

matura (*D.lp.* matury, *Ms.lp.* maturze) matura → *austr.* Matura

matûwa (*D.lp.* matûwy) *górn.* gaz kopalniany

matwać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* matwũ, *lp.cz.przesz.r.m.* matwoł) gmatwać, mącić (komuś w głowie)

matwańy (*D.lp.* matwańô) *rzecz. od matwać*

matydlôcek (*D.lp.* matydlôcka) *zdr. od matydlôk*; motylek

matydlôk (*D.lp.* matydlôka) 1. motyl *zob. matyrlôk, śmatyrlôk*, → *niem.* Schmetterling 2. **bjoły matydlôk** bielinek kapustnik (gatunek motyli, *łac.* Pieris brassicae) * *W kapujşće furdżũ bjołe matydlôki.*

matymatycny matematyczny

matymatyka (*D.lp.* matymatyki, *Ms.lp.* matymatyce) matematyka

matynta (*tylko lm.*, *D.* matyntũw) skomplikowany mechanizm, konstrukcja, urządzenie * *Jô nie poradżã tich dwjyrzkũw przikrũńćić — take matynta şã powymyjšlali.*

matyrlôcek (*D.lp.* matyrlôcka) *zdr. od matyrlôk*; motylek

matyrlôk (*D.lp.* matyrlôka) motyl *zob. matydlôk, śmatyrlôk*, → *niem.* Schmetterling

matyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* matyryjã, *lp.cz.przesz.r.m.* matyrowoł) matować * *Stolôrz matyruje nõcnyńy, stoły, stolki.* → *niem.* mattieren

matyrowańy (*D.lp.* matyrowańô) *rzecz. od matyrować*

maũki (*tylko lm.*, *D.* maũkũw) gruda (choroba koni) * *Tyn kũń mô maũki.* → *niem.* Mauke

maũla (*D.lp.* maũle) paszcza, morda, pysk, gęba → *niem.* Maul

maũlbera (*D.lp.* maũlbery, *Ms.lp.* maũlberze) *bot.* morwa (*łac.* Morus) **bjołô maũlbera** morwa biała (*łac.* Morus alba); **cõrnô maũlbera** morwa czarna (*łac.* Morus nigra) *zob. bornus, jedbõwnica*

maũzerka (*D.lp.* maũzerki, *Ms.lp.* maũzerce) suwmiarka *syn. şiblera*

maŭzerkowy suwmiarkowy

mazacka (*D.lp.* mazacki, *Ms.lp.* mazacce) pędzel (dawniej z gęsiich piór) do smarowania np. chleba, ciasta przed pieczeniem

mazać (*1.os.lp.cz.ter.* mazã, *lp.cz.przesz.r.m.* mazoł, *2.os.lp.tr.rozk.* mōz, mzej) 1. brudzić 2. smarować (np. chleb masłem, mechanizm smarem) * *Ńy mzej tak rubo masłŷ.* 3. smarować, nacierać (np. ciało olejkim, mascią) 4. iść precz, wynosić się * *Mzej stŷnd!*

mazać še *zwr. ndk* 1. brudzić się 2. smarować się 3. płakać *zob. beceć, bekotać, blanceć, buceć, bŷnceć, chlipać, ćultkać, glabać, majślŷnić še, mazać še, pŷakać, ryceć, ślimtać*

mazańy (*D.lp.* mazańô) *rzecz. od mazać*

mazelŷna (*D.lp.* mazelŷny, *Ms.lp.* mazelŷnie) *zgr. od mazelŷnka* * *Ńe wezła matki do Mjymjec, bo jŷ bŷto gajŷba, ze bãndŷe łajŷić po mjejsće wé tich swojich mazelŷnach.*

mazelŷnecka (*D.lp.* mazelŷnecki, *Ms.lp.* mazelŷnecce) *zdr. od mazelŷnka*

mazelŷnka (*D.lp.* mazelŷnki, *Ms.lp.* mazelŷnce) szeroka i długa spódnica (wierzchnia), zwykle sięgająca do kostek * *Mazelŷnki še nojsŷto na spodŷnicach.* * *Űna chodŷŷta w mazelŷnkach.* * *Krew ŷe woda, a mazelŷnka ŷe pokrziwa.* (powiedzenie)

maznŷńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* maznã, *lp.cz.przesz.:* r.m. maznŷn, r.ŷ. mazła) 1. **o kimś:** przewrócić się, wywrócić się * *Maznŷn zech na lodŷe.* *zob. liznŷńć* 2. uderzyć (kogo), przywalić (komu) * *Ale'ch go maznŷn w pysk.* * *Zarŷzki ći maznã w dŷub!* * *Jak mi še ŷe zawrzes, to ći maznã w pysk.* * *Truda mazła chopa bez pysk.* * *Dej še pozŷr, bo ći maznã.* * *Jak trefjã tego ćula, to mu maznã bez łeb.* * *Fto ŷnaps ŷoŷłot sã, tymu zarŷzki maznã w dŷub.* 3. przesmarować; potrzeć smarem, masłem itp. * *Mazŷń jescy rŷz tyn gelŷnik chleba.*

mazŷńćy (*D.lp.* mazŷńćô) *rzecz. od maznŷńć*

mazŷk (*D.lp.* mazŷka) 1. brudas 2. beksa *zob. ślimtŷk*

mazula (*D.lp.* mazule) kobieta niechlujna

mazur (*D.lp.* mazura, *Ms.lp.* mazurze) chabeta; liche, chudy koń

mazurek (*D.lp.* mazurka) 1. budka strŷża nocnego 2. areszt wiejski

mazurka (*D.lp.* mazurki, *Ms.lp.* mazurce) mazurek (taniec stylizowany) → *czes.* mazurka, → *niem.* Masurka, Mazurka

mãncŷncka (*D.lp.* mãncŷncki, *Ms.lp.* mãncŷnccce) coś męczącego; męczarnia * *Ćyrpjŷncka — mãncŷncka — padŷ še.*

mãncyć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* mãncã, *lp.cz.przesz.r.m.* mãncŷ) męczyć * *Ńy mãnc tego kota!*

mãncyćel (*D.lp.* mãncyćela) dręczyciel

mãncyć še *zwr. ndk* męczyć się

mãncyńy (*D.lp.* mãncyńô) *rzecz. od mãncyć;* męczenie

mãndrela (*D.lp.* mãndrele; *M.lm.* mãndrelowje, *D.lm.* mãndrelŷw) mãdrala

mãndrować še *zwr. ndk* wymãdrzać się * *Ńy mãndruj še.*

mãńka (*D.lp.* mãńki, *Ms.lp.* mãńce) 1. męka 2. **bozŷ mãńka** (a) krzyŷ przydroŷny (b) kapliczka ze scenami pasyjnymi *zob. bozymãńka*

mdleć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* mdlejã, *lp.cz.przesz.r.m.* mdloł) mdleć, omdlewać * *Mdlała, bo bŷto bardzo gorko.*

mdlić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* mdlã, *lp.cz.przesz.r.m.* mdlŷł) mdlić

mdlyńy (*D.lp.* mdlyńô) 1. *rzecz. od mdleć* 2. *rzecz. od mdlić*

mdłŷjść (*D.lp.* mdłŷjści) 1. mdłŷci; nudnoŷci 2. sŷaboŷci (odczucie osŷabienia, braku siły); osŷabienie

mdŷy sŷaby, bez siły * *To je mdŷy cowjek.*

me *wykrz.* gŷos kozy; me * *Koza me, ŷano zre, mlyko dŷ, bobki srŷ.* (powiedzenie)

mech (*D.lp.* mechu, *M.lm.* mechy) mech

mechańicny mechaniczny

mechańika (*D.lp.* mechańiki, *Ms.lp.* mechańice) 1. mechanika → *niem.* Mechanik 2. **kwantowŷ mechańika** mechanika kwantowa

mechańiker (*D.lp.* mechańikra) mechanik *syn. mechańŷrŷ,* → *niem.* Mechaniker

mechańizacyjŷ (*D.lp.* mechańizacyje) mechanizacja

mechańizmus (*D.lp.* mechańizmu, *Ms.lp.* mechańizmuŷe) mechanizm

mechańŷrŷ (*D.lp.* mechańŷrza) mechanik *syn. mechańiker*

mechćić še *zwr. ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* mechcã, *lp.cz.przesz.r.m.* mechcŷł še) mechacić się

mechowy mechowy

mecyjŷ (*D.lp.* mecyje) 1. specjał, frykas, przysmak 2. coś nadzwyczajnego, niespotykanego, niezwykłego; mecyja * *Ńech ŷocyńi kŷmisyjŷ, dyć ŷe bãndŷe s tŷj mecyjŷ.* 3. problem, kłopot * *Starzik narobjŷł wsyjskjŷ mecyje.* 4. *fraz. wjelke [mi] mecyje* wielkie [mi] mecyje → *jid.* meccije ('okazja, gratka')

medalijŷ (*D.lp.* medalije) medal → *niem.* Medaille

medalijŷn (*D.lp.* medalijŷna, *Ms.lp.* medalijŷnie) medalion, medalik → *niem.* Medaillon

medalik (*D.lp.* medalika) medalik

medalikŷrka (*D.lp.* medalikŷrki, *Ms.lp.* medalikŷrce) ŷart. mieszkanka Częŷtochowy, częŷtochowianka

medalikŷrŷ (*D.lp.* medalikŷrza) 1. ktoś kto wyrabia lub sprzedaje medaliki 2. *ŷart.* mieszkaniec Częŷtochowy, częŷtochowianin; medalikarz * *Medalikŷrze durch rzykajŷ,* *ale Rajchu i tak ŷy majŷ.*

medecina (*D.lp.* medeciny, *Ms.lp.* medeciŷne) 1. medycyna → *niem.* Medizin 2. lek, medykament

medikamynt (*D.lp.* medikamyntu, *Ms.lp.* medikamyńce, *M.lm.* medikamynta) lek, medykament → *niem.* Medikament

madikować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* medikujã, *lp.cz.przesz.r.m.* medikowoł) rozmyŷlać

medikowańy (*D.lp.* medikowańô) *rzecz. od medikować*

meditacyjŷ (*D.lp.* meditacyje) medytacja

meditować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* meditujã, *lp.cz.przesz.r.m.* meditowoł) medytować, rozmyŷlać * *Űŷn porŷŷnd medituje.*

meditowańy (*D.lp.* meditowańô) *rzecz. od meditować*

medycyna (*D.lp.* medycyny, *Ms.lp.* medycyńe) 1. medycyna 2. *pot.* lek, medykament, lekarstwo 3. **añi na medycynã** ani na lekarstwo

mee *wykrz. dŷw.* 1. **gŷos kozy** 2. **ciga mee przywoływanie kozy**

megagram (*D.lp.* megagrama) megagram

megatŷna (*D.lp.* megatŷny, *Ms.lp.* megatŷnie) megatona

mejander (*D.lp.* mejandra, *Ms.lp.* mejandrze) meander
mejbela (*D.lp.* mejbela, *D.lm.* mejblůw) mebel * *Kupjyli my mejbela na bůrg.* → *niem.* Möbel
mejbele (*D.lp.* mejbela) *zdr. od mejbela*; mebele
mejbłować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* mejbłujā, *lp.cz.przesz.r.m.* mejbłowoł) meblować * *Ůůn řie wjy, jak ře chatpā mejbluje.*
mejbłowańy (*D.lp.* mejbłowańō) meblowanie
mejbłowy meblowy
mejblůr (*D.lp.* mejbłůrza) meblarz (rzemieřnik wyrabiajęcy meble; projektant mebli; ktoř, kto handluje meblami)
mejla (*D.lp.* mejle) *řart.* sperma, nasienie * *Jō dupcā tak dugo, aze mi mejlŷ trzi razy řie frŷńńkie.* * *Potŷ seblekā kŷndŷna, a ty poćŷńńies jescy trochā i cołkŷ mejlā łykńies.*
mejłka (*D.lp.* mejłki, *Ms.lp.* mejłce) zupa mleczna (z mākā) * *Mŷj papa spŷminoł, jak zŷwdy ŷod ōmy dořtŷwoł talyrz mejłki.*
mejmařina (*D.lp.* mejmařiny, *Ms.lp.* mejmařine) żniwiarka → *niem.* Mähmaschine
Mejmel (*D.lp.* Mejmla) Niemen (rzeka) → *niem.* Memel
mejter (*D.lp.* mejtra, *Ms.lp.* mejtrze) 1. metr 2. *pot.* 100 kg 3. klocek drewna o długořci jednego metra * *Porznā ċi te drzewo na mejtry.* 4. *pot.* metr szeřcienny; metr przestrzenny * *Kupjŷł zech u feřtra dwa mejtry drzewa.* * *Wjela u wŷs kostuje mejter wody?* → *niem.* Meter
mejtermas (*D.lp.* mejtermasa, *Ms.lp.* mejtermase) metr krawiecki *zob.* **bandmas** → *niem.* Metermař
mejtermasek (*D.lp.* mejtermaska) *zdr. od mejtermas*
mejtrowy metrowy; o długořci jednego metra
mejtrŷcek (*D.lp.* mejtrŷcka) *zdr. od mejtrŷk*
mejtrŷk (*D.lp.* mejtrŷka) 1. klocek drewna o długořci jednego metra 2. *řart.* człowiek niskiego wzrostu * *Ty, taki srogi chop, a ře tego mejtrŷka bojis?*
mejwa (*D.lp.* mejwy) mewa → *niem.* Mŷwe
mejwka (*D.lp.* mejwki, *Ms.lp.* mejwce) *zdr. od mejwa*; mała mewa, mewka → *niem.* Mŷwchen
mekłować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* meklujā, *lp.cz.przesz.r.m.* meklowoł) pořredniczyć w transakcjach kupna-sprzedaży nieruchomości * *Tak dugo mekluje, az go ŷosydzi.* → *niem.* makeln
mekłowańy (*D.lp.* meklowańō) *rzecz. od meklować*
mekłyrka (*D.lp.* meklyrki, *Ms.lp.* meklyrce) 1. kobieta makler 2. pořredniczka, agentka nieruchomości → *niem.* Maklerin
meklyrski *przym. od meklyrz*; maklerski * *To je meklyrske řulyrřtvo.*
meklyrz (*D.lp.* meklyrza) 1. makler 2. pořrednik, agent nieruchomości → *niem.* Makler
mekrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* mekrujā, *lp.cz.przesz.r.m.* mekrowoł) kapryřić → *niem.* meckern
mekrowańy (*D.lp.* mekrowańō) *rzecz. od mekrować*; kapryrszenie
melać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. melā 3.os. mele; *lp.cz.przesz.r.m.* meloł) 1. mielić * *Jak ty meles mak na makŷwkā?* * *Prawje melā syr na kołŷc.* 2. *řart.* gryźć, żuć, przeżuwać, jeřć * *Ůůn yno durch mele, a potŷ ře dźwuje, ze je corŷz to rubsy.* * *Tyn synek je yno ŷořŷym*

łŷt stary, a na geburstaku przy stole yno cořs meloł. 3. *řart.* iřć; bieć; zasuwać (pieszo) * *Ůůn by řcoł aŷtŷ jechać?* * *A řiech mele pjechty!* * *Jō cekŷ wē krzŷipopje, a wrŷz sŷrńnik ku mje mele.* 4. *fraz.* **pyskŷ melać** mielić ozorem, mleć ozorem * *Ale to pyskŷ mele.*

melankolicnořć (*D.lp.* melankolicnořci) melancholizacja
melankolicny melancholizacyjny → *niem.* melancholisch
melankolijŷ (*D.lp.* melankolije) melancholia → *czes.* melancholie, → *niem.* Melancholie
melany mielony
melańy (*D.lp.* melańō) *rzecz. od melać*; mielenie
melcheracyjŷ (*D.lp.* melcheracyje) melioracja; **w melcheracyji krzŷipopy ċepać** kopać rowy melioracyjne
meldować *dk/ndk* (*1.os.lp.cz.przysz./cz.ter.* meldujā, *lp.cz.przesz.r.m.* meldowoł) **w połęzeniach z B.:** donosić (na kogo), donieřć (na kogo), składać, złożyć meldunek, donos (na kogo); meldować, zameldować; zgłassać, zgłosić (coř) * *Meldowata mje kiř psa.* * *Jō ċe banā meldowoł.*
meldować ře *zwr. dk/ndk* 1. zgłassać się; zgłosić się * *Wē skole my ře muřeli meldować, jeřŷli co umjymy.* 2. podawać się (za kogoř); podać się (za kogoř) * *Wrŷz przŷta jedna pańi do dŷm i ře meldowata za pŷtkā.*
meldowańy (*D.lp.* meldowańō) *rzecz. od meldować*
meldŷnek (*D.lp.* meldŷnku) meldunek → *niem.* Meldung
melebŷna (*D.lp.* melebŷny, *Ms.lp.* melebŷne) řliwa domowa (o dużyh okręglyh niebieskich owocach)
melicyjny milicyjny
melicyjŷ (*D.lp.* melicyje) milicja
melikot (*D.lp.* melikota, *Ms.lp.* melikoće) 1. plotkarka, plotkarka 2. ktoř, kto duřo mŷwi; gaduła *zob.* **beblŷk, bebłā, bebłac, bebłot, bebula, bragolŷńec, bragŷła, bŷńńgŷc, chebłā, chebłac, chebłot, chebłŷk, chlaskot, faflŷk, klapiř, klebeta, papłŷk, pjerdołā, rajca, řwan-drot, wawrot**
melisa (*D.lp.* melise, *Ms.lp.* meliře) *bot.* melisa (*łac.* Melissa) → *niem.* Melisse
melńŷńć *dk* (*lp.cz.przysz.:* 1.os. melńā, 3.os. melńe; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* melńŷn, *r.ř.* melńā) przekrećić korbkā (młynka, maszyny do mielenia) * *Jescy džeřŷńń razŷ melńies i b'es mjoł pŷmelano.*
melńŷńcy (*D.lp.* melńŷńcŷ) *rzecz. od melńŷńć*
melodycny melodyczny; **melodycnŷ lyńijŷ** linia melodyczna → *niem.* melodisch
melodyjŷ (*D.lp.* melodyje) melodia * *Ůod rzyki docho-dźŷty ppykne melodyje: abo grane, abo řpywane, abo wsystke w kupā.* *zob.* **nŷta** → *niem.* Melodie
melŷk (*D.lp.* melŷka) młynek *zob.* **mŷnek**
Meluzyna (*D.lp.* Meluzyny, *Ms.lp.* Meluzyńe) błākajęcy się nago po řwiecie duch zlej, grzesznej kobiety * *Jak hucy wjater i leje dysc, to padajŷ ize Melyzyna jŷńcy.* * *Coby Meluzyna ŷy mŷgłā nŷ zaskodźić, trza bez ŷokno ċepńŷńć dzebko mŷńki abo soli.*
melŷna (*D.lp.* melŷny, *Ms.lp.* melŷne) *bot.* melon, ogŷrek melon (*łac.* Cucumis melo) → *niem.* Melone
melyńy (*D.lp.* melyńŷ) 1. *rzecz. od mleć*; mielenie 2. *rzecz. od mlŷć*; mielenie 3. *rzecz. od mlyć*; mielenie → *niem.* Mahlen
merc (*D.lp.* merca) marzec *syn. marzec* → *niem.* Mārz

merin (*D.lp.* merinu, *Ms.lp.* merińe) gatunek cienkiej wlenki na chustki, fartuchy

merinka (*D.lp.* merinki, *Ms.lp.* merince) duża kwadratowa chusta z frędzlami, najczęściej w jasnym kolorze, z nadrukowanymi kwiatami *syn.* **merinôwô satka**

merinowy 1. *przym.* od **merin**; 2. **merinowô satka** chusta wykonana z materiału o nazwie **merin** *syn.* **merinka**

merta (*D.lp.* merty, *Ms.lp.* merće) *bot.* mirt (*łac.* Myrtus) * *Dostała'ch z merty dwa ablejgry.* *syn.* **mertinek, mertin, myrta**

mertin (*D.lp.* mertinu, *Ms.lp.* mertińe) *bot.* mirt (*łac.* Myrtus) * *Modô pańi na gowje mjata żelūny wjyńec z mertinu bez kwjôtkūw.* * *Jak umarła panna abo mody synek, to na trūnā dôwało śe wjyńec z mertinu.* *syn.* **mertinek, merta, myrta**

mertinek (*D.lp.* mertinka) *bot.* mirt (*łac.* Myrtus) *syn.* **merta, mertin, myrta**

mertinowy mirtowy

mertowy mirtowy * *Modô pańi na gowje mjata mertowy wjyńec.*

merzer [r+z] (*D.lp.* merzera, *Ms.lp.* marcerze) móździerz *syn.* **mojźdźyrz**, → *niem.* Mörser

mesaty mechaty, kosmaty * *Skūra ũod mysy je mesatô.*

mesek (*D.lp.* mesku) meszek

mesińg (*D.lp.* mesińgu) mosiądz *syn.* **mojsŭndz**, → *niem.* Messing

mesińgowy mosiężny *syn.* **mojsŭzny**

mesne meszne

mesty (*tylko lm., D.* mestŭw) tenisówki, pantofle gimnastyczne *syn.* **tunki, turnki, turśuły**

met (*D.lp.* metu, *Ms.lp.* meće) dołek w ziemi (w grach, np. w grze o nazwie **klipa**)

metal (*D.lp.* metalu) metal → *niem.* Metall

metalowy metalowy * *Ŭŭn bŭł zachowany w metalowej trŭńe.*

metan (*D.lp.* metanu, *Ms.lp.* metańe) metan → *czes.* metan, *niem.* Methan

metanowy metanowy

metańôrz (*D.lp.* metańôrza) *górn.* pracownik czuwający nad stężeniem metanu w kopalni

metôda (*D.lp.* metody, *Ms.lp.* metodźe) metoda → *niem.* Methode

mgjołka (*D.lp.* mgjołki, *Ms.lp.* mgjołce) *zdr.* od **mgła**; mgiełka

mglic śe *zwr. ndk* (1.os.lp.cz.ter. mglã śe, lp.cz.przesz.r.m. mglŭł śe) 1. **o rozgrzanym powietrzu:** drgać, falować 2. zbierać się na deszcz * *Mgli śe.* 3. mglic się, zachodzić mgłą * *Juz śe mgli.*

mglisto mglisto * *Dźiśej juz ũod rana je mglisto.*

mglisty mglisty

mgła (*D.lp.* mgły, *Ms.lp.* mgle) mgła * *Na dworze je mgła.*

mgnŭńc *dk* (lp.cz.przysz.: 1.os. mgnã, 3.os. mgnŭ; lp.cz.przesz.: r.m. mgnŭn, r.ż. mgła) mrugnąć * *Ańi ũokŭ ņy mgnŭe.* * *Jô ańi ũokŭ ņy mgnŭn, a ũŭn śe juz utopjŭł.*

mgńyńy (*D.lp.* mgńyńô) 1. *rzecz.* od **mgnŭńc**; mrugnięcie 2. **mgńyńy ũoka** | **mgńyńy ũokŭ** mgnienie oka; moment, ułamek sekundy → *niem.* Augenblick

mi *C.lp.* od **jô**; mi (forma nieakcentowana) * *Dej mi tyn talyrz.*

micha (*D.lp.* michy, *Ms.lp.* mise) *zgr.* od **miska**

miderek (*D.lp.* miderka) bolerko *zob.* **jacka**

mig I. *rzecz.* (*D.lp.* migu) 1. mgnienie oka 2. chwila, moment **II.** *wykrz.* 1. **naśladowanie uderzenia kogoś, zadania ciosu** * *Chyćŭł zech go i mig mu jednã bez łeb.* 2. **wyraża ukrycie się, szybki ruch, ucieczkę itp.;** smyk * *Ŭodcŭwli my śtachetkã i po jednŭ mig ma drugŭ strŭnã.* * *Jô leko ũotwarła dwjyrzi, a pjes mig do izby.*

migać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. migŭ, lp.cz.przesz.r.m. migoł) błyskać * *Migej Pańe, co uwidzã te wjelke bańe.* 2. migotać * *Śwjycka tyz migô.*

migańy (*D.lp.* migańô) *rzecz.* od **migać**

migi (*tylko lm., D.* migŭw) znaki języka migowego; **na migi** na migi * *Ŭŭn ņic ņe gôdoł, yno my wsystko na migi robjyli.*

miglanec (*D.lp.* miglanca) 1. cwaniak, spryciarz *zob.* **fifôk** 2. łobuz

miglancki *przym.* od **miglancki** * *Mjeli take gupje, miglancke ideje w gowje jak jô.*

mignŭńc *dk* (1.os.lp.cz.przysz. mignã; lp.cz.przesz.: r.m. mignŭn, r.ż. migła) 1. zamigotać * *Byrna migła.* 2. błysnąć * *Przestało śe błyskać, a ũŭn zacŭn rzykać: „Pańe, mignŭ na te bańe”.* 3. mignąć * *Cojś mi tã w dwjyrzach migło.* * *Mignŭn w bocnych dwjyrzach i wjŭńcyj go ņe widzeli.* 4. uderzyć, przywalić * *Mignŭ no mu bez łeb.* 5. puścić oczko; mrugnąć * *Jô mu yno rŭz mignŭn, a ũŭn wjedzŭł na co.*

mignŭńc śe *zwr. dk* 1. błysnąć się * *Na dworze śe migło.* 2. *fraz. ańi śe ņy migło* ani się ktoś nie obejrzał * *Ańi śe ņy migło i byli my w dŭma.* (Ani się nie obejrzelismy i byliśmy w domu.)

mignŭńcy (*D.lp.* mignŭńcŭ) *rzecz.* od **mignŭńc**

migracyjô (*D.lp.* migracyje) migracja

migryna (*D.lp.* migryny, *Ms.lp.* migryńe) migrena → *niem.* Migrãne

migrynowy migrenowy

mijać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. mijŭ, lp.cz.przesz.r.m. mijoł) 1. wyprzedzać 2. omijać * *Jô go mijŭ, bo go ņe chcã widzŭc.* * *Jô ěe mijŭ z daleka.* 3. **o czasie:** mijać, upływać * *Case mijajŭ prãndko.*

mijać śe *zwr. ndk* ściagać się * *Mijali my śe na kołach.*

mijańy (*D.lp.* mijańô) *rzecz.* od **mijać**; wyścigi

mikołajstwo (*D.lp.* mikołajstwa): **chodzyńy po mikołajstwie** zwyczaj kołędowania z Mikołajem w dniu 6.12 lub w niedzielę po 6.12 w niektórych częściach Górnego Śląska

mikrobjologijô (*D.lp.* mikrobjologije) mikrobiologia → *czes.* mikrobiologie

mikrochjyrurgijô (*D.lp.* mikrochjyrurgije) mikrochirurgia → *niem.* Mikrochirurgie

mikrochymijô (*D.lp.* mikrochymije) mikrochemia → *czes.* mikrochemie

mikroekŭnŭmijô (*D.lp.* mikroekŭnŭmije) mikroekonomia

mikrofŭn (*D.lp.* mikrofŭna, *D.lp.* mikrofŭńe) mikrofon → *czes.* mikrofon

mikrofŭnowy mikrofonowy

mikroamper (*D.lp.* mikroampera, *Ms.lp.* mikroamperze) mikroamper (jednostka natężeniaa prądu elektrycznego, 10⁻⁶ A)

mikrogram (*D.lp.* mikrograma) mikrogram → *niem.* Mikrogramm

mikrowela (*D.lp.* mikrowele) kuchenka mikrofalowa

mikrowelowy mikrofalowy

mikrowolt (*D.lp.* mikrowolta, *Ms.lp.* mikrowolće) mikrowolt → *niem.* Mikrovolt

mikrozekūnda (*D.lp.* mikrozekūndy, *Ms.lp.* mikrozekūndže) mikrosekunda

mikrūmejter (*D.lp.* mikrūmejtra, *Ms.lp.* mikrūmejtrze) mikron, mikrometr (0.001 mm) *syn.* **mikrūn** → *niem.* Mikrometer

mikrūn (*D.lp.* mikrūna, *Ms.lp.* mikrūnie) mikron, mikrometr (0.001 mm) *syn.* **mikromejter** → *niem.* Mikron

mila (*D.lp.* mile) mila; **morskō mila** mila morska (1851.852 m); **pruskō mila** mila pruska (7532.48 m); *syn.* **majla**, → *czes.* mile, → *niem.* Meile

milc (*D.lp.* milcu) śledziona *syn.* **śledźūna**, **ślejźūna** → *niem.* Milz

milceć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* milcã, *lp.cz.przesz.r.m.* milcoł) milczeć * *Ůūna milcała, bo ŕie wjedźala, co pedźeć.* * *Milceć to je być ćicho.* → *czes.* mlčet

milchšťand (*D.lp.* milchšťandu, *Ms.lp.* milchšťandže) *daw.* ława na bańki z mlekiem (przy drodze lub obok płotu) * *Na milchšťandach stawjali kany z mlykj.* * *Podjydzali fūrj do milchšťandu i brali kany.*

milcyńy (*D.lp.* milcyńó) *rzecz. od milceć*

miliamper (*D.lp.* miliampera, *Ms.lp.* miliamperze) miliamper (jednostka natężenia prądu elektrycznego)

miligram (*D.lp.* miligrama) miligram → *niem.* Miligramm

miligramowy miligramowy

milijarda (*D.lp.* milijardy, *Ms.lp.* milijardže) miliard → *niem.* Milliarde

milijardowy miliardowy

milijūński w połączeniach z rzeczownikami: jak cholera, jak diabli; wielki, ogromny * *Ty hūncfoće milijūński!* * *Tyn milijūński gizd še dar jescy barzi.* * *To ći milijūński kūmin.* * *Ty mlycōku, ty snōplu ty, milijūński!* * *Ty chacharze milijūński!* * *Ty'js je milijūński miglanc.*

milijūńsko bardzo, jak niewiadomo co; bardzo dużo

milijūn (*D.lp.* milijūna, *Ms.lp.* milijūnie) milion → *niem.* Million

milijūnek (*D.lp.* milijūnka) *zdr. od milijūn*

milijūner (*D.lp.* milijūnera, *Ms.lp.* milijūnerze) milioner → *niem.* Millionär

milijūnowy milionowy; **milijūnowy šajn** banknot o nominalu 1 miliona

mililiter (*D.lp.* mililitra, *Ms.lp.* mililitrze) mililitr

mililitrowy mililitrowy

milimejter (*D.lp.* milimejtra, *Ms.lp.* milimejtrze) milimetr, *Ms.lp.* milimejtrze → *niem.* Milimeter

milimejtrowy milimetrowy

militarizmus (*D.lp.* militarizmusu, *Ms.lp.* militarizmuše) militaryzm

miliwolt (*D.lp.* miliwolta, *Ms.lp.* miliwolće) miliwolt → *niem.* Milivolt

milizekūnda (*D.lp.* milizekūndy, *Ms.lp.* milizekūndže) milisekunda

milizekūndowy milisekundowy

milowy milowy → *czes.* milový

mimo mimo, pomimo * *Mimo tego jednak'ech to zrobjūt.*

mimry: *fraz. mimry z mamrūma mimry z mamrūma* sprawy nieistotne mało ważne; byle co; o wszystkim i o niczym; groch z kapustą

mina (*D.lp.* miny, *Ms.lp.* mińie) 1. mina (wyraz twarzy) *zob. afa, macha, maska*, → *niem.* Miene 2. *milit.* mina * *Dejće pozūr na miny.* → *niem.* Mine

mineralizacyjō (*D.lp.* mineralizacyje) mineralizacja

mineralny mineralny

mineralogiczny mineralogiczny

mineralogijō (*D.lp.* mineralogije) mineralogia → *czes.* mineralogie

mino 1. obok; **iś mino** iść obok, przechodzić obok [czego]; **jechać mino [cego]** jechać obok, przejeżdżać obok [czego]; **przejydząć mino [cego]** przejeżdżać obok [czego]; **przejechać mino [cego]** przejechać obok [czego]; **przelećeć mino [cego]** przebiec, przelecieć obok [czego]; **przefurgnūńć mino [cego]** przelecieć, przefrunąć obok [czego]; **przyjńś mino** przejść obok [czego] * *Wsystko mi idże mino nosa.* * *Ůūn tã mino jechoł.* * *Jutro banã soł mino wasej chałpy.* * *Ůūn bŭł ůozarty i trochã nacedźŭł do hajźla, a trochã mino.* * *Przełajźŭła mino jego ůokna.* 2. **trefić mino** spudłować; nie trafić (w cel); trafić obok celu * *Strzyłoł zech do dźika, ale'ch trefjūt mino.*

minować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* minujã, *lp.cz.przesz.r.m.* minowoł) minować

minowańy (*D.lp.* minowańó) *rzecz. od minować*

minowy minowy; **minowe pole** pole minowe

minus I. *rzecz.* (*D.lp.* minusa, *Ms.lp.* minuše, *M.lm.* minusa) 1. *mat.* minus (symbol działania odejmowania; oznaczenie wartości ujemnej) * *Dwa minuse dōwajj plus.* * *Tukej zamjã minusa powińyn stōć plus.* 2. minus (znak przy ocenie szkolnej obniżający ją) * *Kajša dostała śwjŭrkã ze minusj.* 3. minus (ujemna cecha) * *Kozdy mō swoje pluse a minuse.* **II.** *przym. neodm.* minus (przed liczbą) * *Rechtŭrka za te ůozwjŭzany mi dała minus pjŭńć.* * *Na dworze je tera minus ůojzym gradŭw.* **III.** *spój.* 1. minus, odjąć (łączy odjemną z odjemnikiem) * *Pjŭńć minus dwa je trzi.* 2. oprócz, za wyjątkiem → *niem.* Minus, → *czes.* minus

minuta (*D.lp.* minuty, *Ms.lp.* minuće) minuta → *czes.* minuta, → *niem.* Minute

minutka (*D.lp.* minutki, *Ms.lp.* minutce) *zdr. od minuta;* minutka * *Pocekjće no minutkã, jō zarōzki przidã.* → *czes.* minutka

minutńik (*D.lp.* minutńika) wskazówka minutowa (zegara, zegarka)

minutowy minutowy; **minutowy cajger | minutowy wajzer** wskazówka minutowa (zegara, zegarka) → *czes.* minutowý

minūńć *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* minã; *lp.cz.przesz.: r.m.* minūn, *r.ż.* minūna) 1. wyprzedzić * *Jō'ch go minūn, bo ůūn soł pūmatu.* 2. **o czasie:** minąć, upłynąć * *Minūny dwje godźiny.*

minūńć še *zur. dk* minąć się (kierując się ku sobie nawzajem, nie spotkać się) * *Te pisma še wjerzã minūny.*

mińibar (*D.lp.* mińibaru, *Ms.lp.* mińibarze) minibar, minibarek → *niem.* Minibar

mińijô (*D.lp.* mińije) minia → *niem.* Mennige
mińimalizacyjô (*D.lp.* mińimalizacyje) minimalizacja
mińimalny minimalny → *czes.* minimální
mińimûm (*D.lp.* mińimûma) minimum → *czes.* minimum
mińirokek (*D.lp.* mińirocka) *zdr. od mińirokek*
mińirokek (*D.lp.* mińirokek) spódniczka mini *syn. mińirokek*
mińispodek (*D.lp.* mińispodka) spódniczka mini * *Dali nŭ syroke, cerwjâne mińispodki. syn. mińirokek*
mińister (*D.lp.* mińistra, *Ms.lp.* mińistrze) minister → *niem.* Minister
mińisterski ministerski
mińistryjalny ministerialny; **mińistryjalnô kancelaryjô** kancelaria ministra
mińistryjô (*D.lp.* mińistryje) ministerstwo → *niem.* Ministerium
mińisterwyńkle (*tylko lm., D.* mińisterwyńklŭw) *żart.* zakola na głowie, zaczątki łysiny * *Űŭnymu še juz mińisterwyńkle robjŭ.*
mińistrant (*D.lp.* mińistranta, *Ms.lp.* mińistrańće; *M.lm.* mińistranty, mińistrańćô) 1. ministrant; **być za mińistranta** służyć jako ministrant * *Jô był za mińistranta u wasego ôpy na pogrzebje. * Tyn chop mu soł do mse za mińistranta. * Wé tŭ kojśćece zech był za mińistranta. * Kozdy mińistant buks. (powiedzenie) * Űŭn je za mińistranta. zob. kapistrant, kapustrant, → czes. ministrant, → niem. Ministrant* 2. *żart.* pomocnik, asystent * *Űŭn sŭm nie poradzi nic zrobić, yno potrzebuje mińistrantŭw.*
mińistrantka (*D.lp.* mińistrantki, *Ms.lp.* mińistrantce) ministrantka
mińistrantować *ndk (1.os.lp.cz.ter. mińistrantujã, lp.cz.przesz.r.m. mińistrantował)* 1. służyć do mszy (jako ministrant) 2. pomagać, asystować, usługiwać * *Űŭn mu mińistrantował przŭ roboće. → łac. ministrare ('służyć')*
mińistrantowańy (*D.lp.* mińistrantowańô) *rzecz. od mińistrantować*
mińistrantura (*D.lp.* mińistrantury, *Ms.lp.* mińistranturze) 1. zbiórka, zebranie ministrantów * *Jutro przedy msŭ mŭmy mińistranturã. * Nie był zech na mińistranturze. * Przed mińistranturŭ farôrz ze mińistrantŭma groł w bala. 2. fraz. wyćepnŭńć (kogo) ze mińistrantury* usunąć (kogo) z grona ministrantów * *Farôrz go chćôł wyćepnŭńć ze mińistantury.*
mińiŭny miniony
mińiŭńcy (*D.lp.* mińiŭńćô) *rzecz. od mińiŭńć*
misa (*D.lp.* mise, *Ms.lp.* miše) *zgr. od miska*; misa
misecka (*D.lp.* misecki, *Ms.lp.* misecce) *zdr. od miska*
misgruba (*D.lp.* misgruby) dól z obornikiem; gnojownik *zob. gnojok, gnŭj, → niem. Misgrube*
miska (*D.lp.* miski, *Ms.lp.* misce) 1. miska; **bŭncłowô miska** miska kamionkowa 2. szala, szalka (przy wadze szalkowej) → *czes. miska*
miskowy szalkowy; **miskowô wôga** waga szalkowa → *czes. miskový*
misternojsć (*D.lp.* misternojsćŭ) słabowitość, chorowitość
misterny słabowity, wątły, chorowity; nędzny, mizerny * *To je misterny cowjek.*
misterńe nędznie, mizernie * *Űŭn misterńe wyglŭndô.*

mistycny mistyczny
mistyfikacyjô (*D.lp.* mistyfikacyje) mistyfikacja → *czes. mystifikace*
misyje (*tylko lm., D.* misyjŭw) misje * *Farôrz zbjyrot pijŭndze na misyje. * Űŭn jechoł na misyje.*
misyjô (*D.lp.* misyje) misja * *Moja misyjô była skŭjńcŭnd. * Űozprawjali mi ŭo swojej misyji. → czes. misie, → niem. Mission*
misyjŭjŭnski misyjny * *Űŭn jeżdżŭł po misyjŭjŭnskich kra-jach.*
misyjŭnarski misjonarski * *Misyjŭnarskô robota nie je lekô.*
misyjŭnôrka (*D.lp.* misyjŭnôrki, *Ms.lp.* misyjŭnôrce) misjonarka
misyjŭnôrz (*D.lp.* misyjŭnôrza) misjonarz → *czes. misio-nář, → niem. Missionar*
miśkraut (*D.lp.* miśkrautŭ, *Ms.lp.* miśkrauce) potrawa z kapusty (zwykle kiszonej) i ziemniaków *zob. babracka, ćamćuwa, ćaperkapusta, ćaperkraut, ćapkapusta, ćapkraut, ćapra, ćaprajka, ćapruwa, gerlôcka, kartôfelkraut, klaplastra, mozgoł, pańćkraut, pańćuwa*
miśmaś (*D.lp.* miśmaśu) bezładna mieszanina; miszmasz → *niem. Mischmasch*
miśmaśina (*D.lp.* miśmaśiny, *Ms.lp.* miśmaśine) 1. betoniarka 2. mieszarka → *niem. Mischmaschine*
miśmaśinka (*D.lp.* miśmaśinki, *Ms.lp.* miśmaśince) *zdr. od miśmaśina*; mała betoniarka
miśŭng (*D.lp.* miśŭngu) 1. mieszanina, mieszanka *zob. mjŭsańina* → *niem. Mischung* 2. zaprawa murarska *zob. malta*
mit 1. razem (z kimś, z czymś) **iś mit (s kŭ)** iść razem (z kim); **jechać mit (s kŭ)** jechać razem (z kim) * *Jedź mit ś nymŭ. * Pojedźe mit s nami. * Skŭjnd jô mŭ wjedźeć, ze ty jedźes mit? * Jô pojadã s wami mit. * Jak mŭj ôpa chodźŭł na grziby, to jô zech tyz mit soł. 2. ze sobą **brać (kogo, co) mit** brać (kogo, co) ze sobą; **mjeć (kogo, co) mit** mieć (kogo, co) ze sobą; **wejź (kogo, co) mit; wŭjŭj (kogo, co) mit** wziąć (kogo) ze sobą * *Űod tãntego casu bjerã go mit. * Brała ze sobŭ jakŭ robotã mit. * Mjała 'ch ze sobŭ mit paryzôł. * Nŭ mŭ go mit. * Chã jy wejź mit, te ômy. → niem. mit ('z, ze')*
mita (*D.lp.* mity, *Ms.lp.* miće) 1. czynsz 2. środek boiska → *niem. Mitte*
mitak (*D.lp.* mitaku) 1. południe, środek dnia 2. obiad
mitakśichta (*D.lp.* mitakśichty, *Ms.lp.* mitakśichće) druga zmiana
mitrãnga (*D.lp.* mitrãngi, *Ms.lp.* mitrãndze) mitręga
mitrãzyć *ndk (1.os.lp.cz.ter. mitrãzã, lp.cz.przesz.r.m. mitrãzŭł)* mitrężyć, marnować (czas) * *Kozdy dźyń pŭ dña mitrãzyli, bo jŭ še nie chce robić.*
mitrãzyńy (*D.lp.* mitrãzyńô) *rzecz. od mitrãzyć*
mizerny mizerny, lichy, marny → *czes. mizernŭ*
mizernŭ słabo, mizernie * *Mizernŭ rojśńe.*
mizernŭc *ndk (1.os.lp.cz.ter. mizernŭjã, lp.cz.przesz.r.m. mizernŭł)*
mizernŭńy (*D.lp.* mizernŭńô) *rzecz. od mizernŭc*
mizerôk (*D.lp.* mizerôka) słabeusz, chudzielec
mjałki płytki*

mjałko (st. wyż mjałcy) płytko

mjano (D.lp. mjana) 1. imię 2. **prawe mjano** nazwisko
zob. **mjūno**

mjanować ndk (1.os.lp.cz.ter. mjanujā, lp.cz.przesz.r.m. mjanowoł) 1. nazywać * *Mjanowali go inacj jak še zwjoł.* 2. wymieniać (z nazwy, z imienia, z nazwiska)

mjanować še zwr. ndk 1. nazywać się * *Powjydzće mi, jak wy še mjanujeće?* * *Jô še mjanujā Pejter.* 2. **mjanować še (do kogo, do cego)** identyfikować się, utożsamiać się (z kim, czym) * *U nōs ludže še feste mjanujū Słjaska.*

mjanowańy (D.lp. mjanowańō) rzecz. od **mjanować**

mjara (D.lp. mjary, Ms.lp. mjarze) miara

mjarka (D.lp. mjarki, Ms.lp. mjarce) zdr. od **mjara**; miarka * *To je dualitrowō mjarka.*

mjarkować ndk (1.os.lp.cz.ter. mjarkujā, lp.cz.przesz.r.m. mjarkowoł) miarkować (wnioskować na podstawie jakichś przesłanek; domyslać się, dedukować; pojmować) * *Jô ny mjarkujā, ūo cj ty gōdōs.* * *Tak še mjarkujā, ze te pjyrweje case muśaty być richtich fajne.*

mjarkować še zwr. ndk orientować się

mjarkowańy (D.lp. mjarkowańō) rzecz. od **mjarkować**

mjastecko (D.lp. mjastecka) zdr. od **mjasto**; miasteczko

mjasto (D.lp. mjasta, Ms.lp. mjejsće) miasto

mjastowy 1. miejski 2. miastowy; pochodzący z miasta; wychowany w mieście * *Ūna būta mjastowō kobjyta, to tyz yno po mjymjecku poradźūta gōdać.* 3. (w użyciu rzeczownikowym) mieszkaniowiec miasta

mjastuch (D.lp. mjastucha) mieszcuch * *Te mjastuchy, jak przjadū pjyrsj autobusj, to nū wsytke grziby wyzbjyrajū*

mjaūceć ndk (1.os.lp.cz.ter. mjaūcā, lp.cz.przesz.r.m. mjaūcoł) miauczeć * *Kot mjaūcy na dūł (sce iś na dūł).* zob. **mrānceć**, **mrānkać**, **mrūnkać**

mjaūcyńy (D.lp. mjaūcyńō) rzecz. od **mjaūceć**; miauczenie

mjānki miękki zob. mjjńki

mjānknūńc ndk (1.os.lp.cz.ter. mjānknā; lp.cz.przesz.: r.m. mjānknūn, r.ż. mjānkła) mięknąć

mjānknūńcy (D.lp. mjānknūńcō) rzecz. od **mjānknūńc**

mjānkojśc (D.lp. mjānkojści) miękkość

mje D.C.B.Ms.lp. od **jō** (forma akcentowana); mnie 1. mnie * *Mje je Achim.* * *Nyma mje w dūma.* * *Mje dej štyry budki šekulady.* * *Ūn mje tā widzoł stōc.* * *Ūū mje tyz ucora gōdali.* 2. **bezy mje** (a) przeze mnie; z mojego powodu (b) beze mnie

mjec (D.lp. mjeca) 1. miecz 2. belecza we wrótniach (służąca do ich zamykania)

mjech (D.lp. mjecha) 1. worek, wór; **mūncny mjech** worek na mąkę * *Przidže cygana i ce wejźne do mjecha.* 2. anat. worek mosznowy * *Baba lizata mi mjech.* 3. fraz. **być mjechj pizńynty** być wariatem, być niespełna rozumem; być oszłomionym 4. **ćma jak w mjechu** bardzo ciemno; ciemno, że oko wykol; ciemno jak w dupie 5. **gupi jak mjech šana** głupi jak but *syn. gupi jak cep, gupi jak fūnt kudłūw, gupi jak fūnt presūwy, gupi jak fūnt ūod zygara, gupi pūfūntek masła, gupi jak snop słūmy, gupi jak studōła, gupi jak tabaka* 6. fraz. **kupić kota w mjechu** kupić kota w worku (kupić coś w ciemno, bez sprawdzenia) → niem. die Katze im Sack kaufen 7. fraz. **ućechy dwa mjechy | ućechy štyry mjechy** dużo

radości, przyjemności; **mjeć ućechy dwa mjechy | mjeć ućechy štyry mjechy** bardzo się cieszyć * *Ućechy przj ty būto dwa mjechy.* * *Skuli gešynikūw ūod Džecūntka chopcy mjeli ućechy štyry mjechy.* *syn. ućechy poŋne galōty* 8. fraz. **złojści dwa mjechy** dużo złości * *Lepsy je fūnt ućechy, jak złojści dwa mjechy.*

mjechowy przym od **mjech**; **mjechowe pūtno** grube lniane płótno do wyrobu grubych płacht

mjechtacka (D.lp. mjechtacki, Ms.lp. mjechtacce) błyskotka

mjechtać še zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. mjechtj še, lp.cz.przesz.r.m. mjechtoł še) błyszczeć, lśnić, mienić się, połyskiwać * *Tyn bifej še mō mjechtać na rēdzēlā.* * *Nē wsytko, co še mjechtō je ze złota.* * *Złote knefle przj jupje mjechtały še z daleka.*

mjechtańy (D.lp. mjechtańō) rzecz. od **mjechtać**

mjechūwa (D.lp. mjechūwy) zgr. od **mjechūwka**

mjechūwka (D.lp. mjechūwki, Ms.lp. mjechūwce) zawiązana płachta lub chusta do noszenia trawy, siana, chruštu, fasoli, grochu itp. * *Tera nē šejj z mjechūwki, jak to pjyrwej, ale ze šywnicki.* * *Całe nōrānca lišcūw noj-šūto še w mjechūwce do dūm.* * *Sła do dūm z mjechūwkj poŋnū fāndzōlūw.* zob. **byrda**, **dżichta**, **trōwjūnka**, **trōwnica**

mjecyńy (D.lp. mjecyńō) rzecz. od **mjyjś**

mjeć (lp.cz.ter.: 1.os. mj, 2.os. mōs, 3.os. mō; lm.cz.ter.: 1.os. mūmy, 2.os. mōce, 3.os. majj; lp.cz.przesz.: r.m. mjoł r.ż. mjała; lm.cz.przesz.: r.m. mjeli, r.ż. mjały; 2.os.lp.tr.rozk. mjyj) I. 1. mieć; być właścicielem, użytkownikiem (czegoś), posiadać (coś); władać, rozporządzać (czymś); dysponować (czymś) * *Ūn mō dwje chaūpy.* * *Jô tera ny mū pjijndzy na nowe koło.* 2. mieć; składać się (z czegoś), zawierać (coś); być wyposażonym (w coś); mierzyć, liczyć (ileś, czegoś) * *Lelyń mō rogi.* * *Mucha mō sejś nogūw.* * *Tyn cug mō džejsjńc wagūnūw.* * *Ty juz mōs šiwē wosy.* 3. mieć do dania lub oddania (czegoś, komu) * *Mj przed wōs kosyk šliwkūw.* * *Mj lō čebje tā kšjzkā, co jś mi ŋa pozycōł.* 4. mieć (coś, na sobie); być (w coś) ubranym * *Jaki klejd mjała Lija na weselu?* 5. mieć coś zaplanowane; uczestniczyć w czymś * *Jutro mū kurzus.* * *Nē šteruj mje, bo tera mū robotā.* * *Farōrz mō tera msj.* 6. mieć; być (z kimś) w pewnej relacji lub w relacji określonej przez jakąś cechę * *Jô mū brata a šostrā.* * *Ty mōs nēdobrych kamratūw.* * *Fajnū mōs kobjytā.* 7. mieć; znajdować się w jakiejś sytuacji * *Ūn mō dobrj robotā.* 8. mieć; znajdować się w określonym miejscu lub czasie * *Tukej mūmy banhōw.* * *Jutro mūmy strzodā.* 9. mieć; charakteryzować się (czymś) * *Psy majj dobry cuch.* 10. mieć (ukończony jakiś etap nauki, poświadczający go dokument) * *Jego ūojēc mjoł yno štyry klase.* * *Ūn ny mō zōdnej skoły.* 11. mieć; czuć, odczuwać (coś), doznawać czegoś, być w jakimś stanie psychicznym lub fizycznym, * *Mjoł zech chāc beceć.* 12. **o gotowanej potrawie, warzywach, pieczonym cieście itp.** być ugotowanym; być upieczonym * *Ūobejrz no, še te kartōfle juz majj.* * *Potj chlyb trza wymnūńc a popukać po spodnej skūrce, coby sprūbować, še mō.* * *Tyn kołōc juz wjerzā bāńdže mjoł.* * *Musā co yno to stanjńc a iś ūobejzdrzeć, še to te klūzki juz majj, izby mi še nē ūozwarzūly.* * *Te kartōfle*

juz majŭ. 13. **(kogo) majŭ** (a) o kimś, kto majaczy (zwłaszcza przed śmiercią) * Ŭńego juz majŭ. (b) (komu) odbiło * *Bjerŭ će abo će juz majŭ?* 14. **wyraża przyszłość w czasie przeszłym** * *Nastŭmpny mjejsŭnc mjoł pokôzac, ize'ch nŭ mjoł prawje.* 15. **w funkcji czasownika modalnego:** (a) **wyraża powinność, obowiązek;** musieć (coś zrobić); mieć (coś do zrobienia) * *Jô mŭ jutro do sŭndu jechać.* * *Do wjecora mŭ to napisac.* * *Jescy mŭ dŭisej wišne do rwańô.* (b) **wyraża coś zaplanowanego, spodziewanego** * *Na bezrok majŭ dŭ nôs przijechać.* * *Jescy latojs mŭmy se do tej nowej chatpy wkludzić.* (c) **wyraża stan, umiejscowienie czegoś** * *Ŭńi majŭ wé dwŭrku stôc strŭm.* (d) **poddaje w wątpliwość jakiś fakt;** * *Tyn chop to mô być murôrz?* * *To mjata być fajno dzoŭcha.* 16. **w konstrukcjach pytających, oznaczających wątpliwość, zaprzeczenie, przeciwstawienie się** * *I jô by'ch to mjoł zrobić?* 17. **w funkcji czasu przeszłego:** (a) z **imiestowem biernym** * *Sano juz mŭmy posowzŭne.* (b) z **formą bezosobową czasownika** * *Jescy nŭ mŭ w dŭma nie zrobjŭno.* **II. w wyrażeniach:** 1. **mječ abrahama** obchodzić 50-te urodziny 2. **mječ achtlík za lajbŭ** być pod wpływem alkoholu 3. **mječ ajnbildŭngi** mieć urojenia 4. **mječ anŭng** być głupim; nie znać się na tym, o czym się mówi * *Ty môs chopje anŭng!* 5. **mječ aŭa** (a) mieć bzika, mieć fioła (b) odczuwać ból (c) **mječ aŭa | mječ ipi | mječ rapla | mječ śmyrgla | mječ śrôbā** być stukniętym; być głupim; być niespełna rozumu; mieć coś nie w porządku; zachowywać się głupio, niepoważnie * *Ŭń mô aŭa.* * *Ty môs aŭa i dwa bolôki, a twoje dŭeci sŭ glacôki.* (powiedzenie) 6. **mječ babski cyl | mječ babskŭ cylkā** nie umieć trafić do celu * *Ty môs ale babski cyl!* * *Jô nie wŭ, šeli trefjā, bo'ch dycki mjoł babskŭ cylkā.* 7. **mječ bachôrz jak bańa | mječ brzuch jak bańa pejor.** mieć wydatny brzuch; być otyłym * *Ŭod tego piwska môs brzuch jak bańa.* 8. **mječ bajkā** pracować nadliczbowo, pracować w nadgodzinach 9. **mječ bezuch** mieć gości; * *Tera nŭ mogā s tobŭ gôdac, bo prawje mŭmy bezuch.* * *Wcora my dostali bezuch z Mjymjec.* * *Ŭod nôs prawje bezuch wylôz.* 10. **mječ brant** być spragnionym, chcieć się napić * *Ale mŭ dŭisej brant.* 11. **mječ bumelkā** mieć nieobecność (w pracy, w szkole) 12. **mječ casu jak marasu** mieć bardzo dużo czasu 13. **mječ (cego) do djôska i trochā | mječ (cego) jak koza bobkŭw | mječ (cego) jak Ruski wojska | mječ (cego) w pjerŭny** mieć (czego) mnóstwo, bardzo dużo 14. **mječ celinā w galôtach** bać się 15. **mječ chāńc (na co)** mieć ochotę (na co) * *Zôdyn juz nŭ mjoł chāńci na łazyńy po mjejsće.* * *Nŭ mŭ chāńci do roboty.* 16. **mječ (co, dŭe) lezeć** mieć (co, gdzie) położone * *Mjata'ch na gŭrze te kŭyżki lezeć.* 17. **mječ (co, dŭe) stôc** (a) mieć (co, gdzie) postawione * *Co to sâ môće stôc?* * *Mjeli wé dwŭrku stôc dwa woze.* * *Przed dwjyrzŭma mjata stôc tawkā.* (b) mieć (co, gdzie) napisane * *Pokôz yno, co tã môs stôc w tŭ hefće.* 18. **mječ [co] for** mieć coś w planie, mieć coś do załatwienia * *Môs cojs dŭisej for?* * *Mogā is s tobŭ, bo nŭ mŭ nie for.* * *Jak nie przisoł, to wjerzā mjoł co for.* * *Dŭisej wjecŭr juz mŭ for, to nie banā mŭgla przis.* 19. **mječ cojs z gowŭ** być niemądrym; mieć coś z głową

* *Ŭń wjerzā mô cojs z gowŭ.* 20. **mječ (co) na abcalŭngu** być w trakcie spłacania kredytu, pożyczki (na co) * *Ŭńi majŭ tã chatpā na abcalŭngu.* 21. **mječ cug (do cego)** (a) mieć skłonność, pociąg (do czego) * *Ŭń mjoł cug do gorzoły.* (b) mieć natchnienie (do czego) * *Dŭisej nŭ mŭ cugo do pisańô.* 22. **mječ cuker** chorować na cukrzycę; mieć wysoki poziom cukru we krwi 23. **mječ cyla | mječ dobrego cyla | mječ dobrŭ cylkā | mječ dobry cyl** umieć trafiać do celu * *Trefjŭt zejs, môs dobrego cyla.* * *Rānce mi se jescy nie trzŭsŭ, to cyla mŭ.* * *Ale môs dobrŭ cylkā.* * *Ŭń mô dobrŭ cylkā, bo poradzi trefic kamjyńŭ do sklŭnki na poće.* 24. **mječ cŭ dychac żart.** mieć duży biust 25. **mječ cichŭ msŭ** nie rozmawiać ze sobą; nie odzywać się do siebie; mieć ciche dni * *Alojz ze Marikŭ wcora se powadzŭyli, a dŭisej majŭ cichŭ msŭ.* 26. **mječ cizbā w gowje** mieć nierówno pod sufitem; mieć szmery pod kopułą 27. **mječ čma i bjoŭe mysy | mječ čmicā** być w sytuacji bez wyjścia 28. **mječ čmā w gowje** mieć zamknięcie umysłu; być otepiąłym; być zamroczonym *zob.* **čmic se w gowje** 29. **mječ čmika | mječ pod myckŭ** być nietrzeźwym, być pijanym, być spitym, być wstawionym, być zamroczonym 30. **mječ čotkā** mieć miesięczkę, mieć okres *zob.* **blutŭng, cas, zŭe dŭi** 31. **mječ dobrŭ laŭnā** być w dobrym nastroju, w dobrym humorze * *Laŭny majŭ gupje jak afy w cyrkuŭe.* * *Na drugi dŭyń ŭobudŭt'ch se w kās lepejs laŭne.* * *Pocytej mi cojs na dobrŭ laŭnā.* 32. **mječ dREWJANNE ucho | mječ dREWJANNE usy | mječ drzewjanne ucho | mječ drzewjanne usy** nie mieć słuchu muzycznego 33. **mječ dugu jak wsŭw** być zadłużonym po uszy 34. **mječ durst** być spragnionym 35. **mječ dwojakŭ farbā** być dwukolorowym; być zabarwionym na dwa kolory 36. **mječ farā** mieć szczęście, mieć farta 37. **mječ folg | mječ laŭfpas** mieć swobodę 38. **mječ forhańgi w dŭma żart. o kimś, kto nie zamykać za sobą drzwi** * *Jak stojŭ wŭdz do izby i nie zawar za sobŭ dwjyrzŭw, to se go pytało: „Môs forhańgi w dŭma?”* 39. **mječ fymla** być szalonym, być wariatem, nie mieć piątej kleпки * *Ŭń mô fymla.* 40. **mječ gāmbā jak Mjejsŭncek** mieć okrągłą, pucółowatą twarz 41. **mječ gŭd** być głodnym * *Ŭń mô gŭd.* * *Cŭ wjŭncŭj jys, tŭj wjŭnksy môs gŭd.* * *Ne banā jadŭa ŭobjadu, bo nŭ mŭ godu.* * *Przi ni nŭ mŭ godu, bo ŭŭna caty dŭyń warzi.* 42. **mječ gowā jak giskana żart.** mieć dużą głowę 43. **mječ grycā w gowje | mječ heblowiny w gowje | mječ plewy w gowje | mječ šano w gowje** być głupim; mieć siano w głowie 44. **mječ interesā [do cego, w cŭ]** (a) mieć zamięłowanie [do czego] * *Ŭń mô interesā w tŭ malowańu.* * *Nas synek mô interesā do stolarstwa.* (b) interesować się [czym], być zainteresowanym [czym] * *Ŭńi nŭ majŭ do tego interese.* (Ich to nie interesuje.) * *Môs do tego interesā?* * *Mozes se ŭo tŭ pocytać, jak môs interesā.* 45. **mječ intus [w gowie, w łebje]** być pojętnym, rozumnym * *Tyn mô intus w łebje.* 46. **mječ ipi** mieć bzika, mieć fioła, być głupim, być idiotą, nie mieć piątej kleпки * *Ty môs ipi!* * *Ty môs ipi, az ci w łebje kipi.* * *Ty môs ipi, az ci zgrzipi.* 47. **mječ jankŭr** smucić się, być zasmuconym 48. **mječ kapujścanny łeb pejor.** być umysłowo ociężałym 49. **mječ (kogo, cego)**

połnŭ rzić (a) mieć (kogo, czego) dosyć; mieć (kogo, czego) po dziurki w nosie * *My juz mŭmy na Słŭsku Polôkŭw połnŭ rzić.* (b) mieć (kogo, czego) pod dostatkiem; mieć (kogo, czego) bardzo dużo; mieć (kogo, czego) w nadmiarze * *Jôdta mô połnŭ rzić, ņe wjŭ co to znacy godnŭ być.* 50. **mječ (kogo, co) mit** mieć (kogo, co) ze sobą 51. *fraz. mječ (kogo, co) rôd / rada /rade* lubić (kogo, co) * *Ŭŭn mô ņa rôd.* (On ją lubi.) * *Cila padô, ze ņy mô go rada.* * *Džejeka majŭ wôs rade.* 52. **mječ (kogo, co) w rzići** mieć (kogo, co) gdzieś; ignorować (kogo, co); mieć (kogo, co) w dupie * *Polôki majŭ nasâ słŭskŭ kulturâ w rzići.* * *Čiči-rići, mŭ ċe w rzići.* * *Tyn was wyrok mŭ w rzići.* 53. *fraz. mječ (kogo) wé kuśće* mieć (kogo) na utrzymaniu, utrzymywać (kogo) 54. **mječ (kogo, za kogo)** uważać (kogo, za kogo) * *Ty mje môs za botzna.* *fraz. mječ kudły choby pjerŭn w śnitloch trzas | mječ mječ kudły choby pjerŭn w rabarber trzas* być mocno rozczochranym, nieuczesanym, niedbale uczesanym 55. *fraz. mječ krziwe nogi jak srač žartoblŭwe zaprzeczenie posiadania czegoś* * *Mŭ! Krziwe nogi jak srŭ.* * *Ty môs, ale krziwe nogi jak srôs.* 56. **mječ (kŭmu, co) do podžŭnkowaŭô** zawdzięczać (kŭmu, co) * *Ŭŭnymu mŭmy nase gospodarstwo do podžŭnkowaŭô.* * *Ŭŭnymu yno môs do podžŭnkowaŭô, ze ċe ņe ukôržâ.* 57. **mječ manebry** (a) robić awanturę, rozrabiać (np. po alkoholu) * *Mŭj chop mô džišej manebry.* (b) *o samochodzie, maszynie:* psuć się; nie działać prawidłowo 58. *fraz. mječ litrowy pysk* być w stanie dużo wypić (alkoholu) * *Wy môċe litrowe pyski, ze tela poradziće występać.* 59. *fraz. mječ lŭft* nie przylegać ściśle * *Pasuje i mô lŭft.* 60. *fraz. mječ łeb gupjŭ jak zgnitô cukeriba* być głupim jak but 61. **mječ łeb jak baŭa | mječ łeb jak wjertel** (a) mieć dużą głowę (b) mieć wiele spraw na głowie 62. *fraz. mječ łeb jak fŭnt marasu | mječ łeb jak ŭjošoł* nie być zbyt zdolnym, pojętnym; być głupim 63. **mječ łeb jak kura** *žart.* być ograniczonym umysłowo * *Ta baba mô łeb jak kura.* 64. *fraz. mječ łeb jak sklep* (a) mieć łeb/głowę nie od parady, mieć łeb/głowę na karku, mieć olej w głowie, mieć łeb jak sklep (b) mieć dużą głowę *zob. mječ łeb jak baŭa, mječ łeb jak wjertel* (c) mieć wiele spraw na głowie 65. **mječ łeb ŭod parady** nie myśleć 66. *fraz. mječ modâ* mieć w zwyczaju; mieć zwyczaj * *Ŭŭn mô takŭ gupjŭ modâ, ze w chaćach do izby wtažŭi.* 67. *fraz. mječ maskjetnŭ gâmbâ* (a) byćsmakozsem (b) być wybrednym 68. *fraz. mječ mata* być w sytuacji bez wyjścia; być skończonym * *Występjâ jescy jednâ flachâ i banâ mjoł mata.* 69. *fraz. mječ mlyko pod nosŭ* być bardzo młodym; być niepełnoletnim; być za młodym na coś * *Ty kurzis? Dyć ty môs jescy synek mlyko pod nosŭ.* 70. **mječ muki** dąsać się, mieć fochy * *Fto mô luki, tyn mô muki.* (powiedzenie) 71. *fraz. mječ muskle jak zyŭaty kopruh | mječ muskle jak zyŭaty wrŭbel* być bardzo chudym * *Ty môs muskle jak zyŭaty wrŭbel.* * *Beztŭz, ze jôdôs yno ajntopf, môs muskle jak zyŭaty wrŭbel.* 72. **mječ nachytane** móc spodziewać się lania 73. **mječ na cŭ sędzeć** *žart.* mieć duży tyłek 74. *fraz. mječ na mŭnku* (a) *o drzewie:* mieć gałęzie (żywe) * *Ta wiśŭa juz ņy mô ņic na mŭnku.* *Trza jŭ bândže swalić.* (b) *o ptaku:* mieć pióra * *W syŭni wiśi stary zygôr ze*

kukôwkŭ, fto rô juz ņy mô wjela na mŭnku. 75. **mječ na pozorze** (a) mieć na uwadze (b) uważać 76. *fraz. mječ nogâ jak kŭnew* mieć mocno opuchniętą nogę 77. *fraz. mječ nogi jak hajzłowy pajŭŭk žart.* mieć bardzo cienkie nogi 78. **mječ ņewyparzŭny pysk** być gadatliwym, pyskatym, niedyskretnym; rozsiewać plotki 79. *fraz. mječ paplâ jak baŭa | mječ pysk jak baŭa* mieć opuchniętą twarz 80. *fraz. mječ pjôsek w rânkôwach* być leniwym, unikać pracy, stronić od pracy 81. *fraz. mječ pod gŭrkâ do skoły* zaniedbywać naukę w szkole, nie uczyć się *syn. mječ pod kâmpkâ do skoły; na skołâ kamjŭŭma ċepać* 82. **mječ pokupnojsć** mieć wzięcie, być kupowanym 83. **mječ polôtane** mieć pozałatwiane (różne sprawy, wymagające chodzenia do urzędów itp.); **mječ polôtane po sklepach** mieć zrobione zakupy * *Po sklepach mŭ juz polôtane, tera mogâ jechać do dŭm.* 84. *fraz. mječ poŭne galôtki strachu | mječ poŭne galôty strachu | mječ poŭnŭ rzić strachu* bardzo się bać 85. *fraz. mječ popuscŭnŭ šajbâ* szaleć, wariować; (**fto**) **mô popuscŭnŭ sŭrôbâ** (kto) nie ma piątej klepki; (komu) odbija szajba 86. **mječ po śpiku** mieć po spaniu; nie mieć szans zasnąć 87. **mječ pragŭnyŭ** mieć pragnienie, być spragnionym 88. **mječ prawje | mječ prouďâ | mječ recht** mieć rację, mieć słuszność * *Ty môs recht!* 89. **mječ przechlastane | mječ przesmolŭne | mječ przesmolŭno | mječ przesrane | mječ przesrano** mieć przerabane * *Myjsłôł ņe, ize mô przesmolŭne skuli tego co ņe dže ŭdži urodžŭł.* 90. *fraz. mječ ptôka* (a) mieć hobby * *Kozdy mô swojygo ptôka.* * *Kozdy mô jakygojs ptôka, ņale škacyŭy i cichtowaŭy gołâmbi, to sŭ nouŭbarzi słŭske ptôki.* * *Coby ņe ņe zmysyć, dobrze je mječ jakygo ptôka.* (b) mieć bzika, mieć fioła; być dziwakiem, być trochę zwariowanym 91. *fraz. mječ pŭtno w kabže* być bez pieniędzy 92. *fraz. mječ pysk jak wrota | mječ srogi pysk* być pyskatym * *Ŭŭn mô pysk jak wrota, tak ņe ŭoždžyrô.* 93. *fraz. mječ Rajch* mieć tak dobrze jak w Niemczech * *Jak by ņe Polôki, to by my mjeli Rajch na Słŭsku.* * *Medalikôrže durch rzykajŭ, ale Rajchu i tak ņy majŭ.* 94. *fraz. mječ rapla* być niespełna rozumu; mieć świra, mieć bzika; być nierozsądnym; być niemądrym; zachowywać się głupio, niepoważnie 95. *fraz. mječ ruľâ | mječ ruľâ i pjec* mieć dużo czasu; nie spieszyć się * *Ŭŭn mô ruľâ i pjec.* * *Ta baba mô ruľâ i pjec — wcora wjecŭr do jedynôstej u nôs ņe dŭžala.* * *Ty môs ale ruľâ, my juz sâ godžŭnâ na ċebje cekŭmy.* * *Či ludže majŭ ruľâ i pjec!* * *Tyn to mô ale pjerŭjŭnskŭ ruľâ.* 96. *fraz. mječ rzić jak šaflik | mječ rzić jak ul | mječ rzić jak wjertel* mieć wielką pupę; *žart.* mieć szerokie biodra 97. *fraz. mječ serco jak lać* mieć słabe serce * *Jak ņe ņe bândžes lycŭł, to hned bândžes mjoł serco jak lać.* 98. **mječ (s kŭ, s cŭ) krziz | mječ (s kŭ, s cŭ) pajŭnski krziz** mieć (z kim) kłopoty, problemy, zmartwienie * *Jô mŭ s tobŭj pajŭnski krziz.* * *Ŭŭŭni tyz majŭ krziz ze tŭj swojŭj poržŭjndkŭ.* 99. **mječ spŭrâ w rzići** być krnąbrnym, być upartym 100. **mječ staraŭy** (a) troszczyć się * *Trza mječ staraŭy ŭo słŭskŭ gôdkâ.* (b) mieć zmartwienie, martwić się 101. *fraz. mječ strach | mječ stracha* bać się * *Ŭŭna mô strach tâ sama spać.* * *Sama bândže mjała strach tâ jechać.* * *Ŭŭn s tego strachu pić przestoł.* *zob. bôċ ņe* 102. **mječ**

swŭj cas mieć okres, mieć miesiąckę 103. **mjeć šajdŭńg** mieć rozwód; być po rozwodzie 104. *fraz. mjeć šano w gowje* być głupim; mieć pstro w głowie 105. *fraz. mjeć še nogi poŭmać o kimś, kto udaje się gdzieś natychmiast, bardzo szybko, kto dokądś goni* * *Jak yno Paŭlek zazwŭni, to mŭj chop še mō nogi poŭmać i juz dŭ ņego leći.* 106. *fraz. mjeć še (za kŷ) zesmolić | mjeć še za kŷ zesrać* szaleć (za kim); bardzo kochać (kogo); mieć bzika (na czym punkcie) *syn. być (za kŷ) gupi* 107. *fraz. mjeć šlukŭńyto | mjeć wypito* być po wypiciu alkoholu; być pod wpływem alkoholu; być nietrzeźwym * *Ty juz mōs dŷišej šlukŭńyto!* 108. *fraz. mjeć šmyrgla* być głupim; być niespełna rozumu 109. **mjeć štymā** mieć klasę * *Ty mōs štymā jak gājš bez žimā.* (powiedzenie) 110. *fraz. mjeć šwjat i pejterkarty za sobŭj* mieć najlepsze lata życia za sobą 111. **mjeć ućechy dwa mjechy | mjeć ućechy štyry mjechy | mjeć ućechy poŭne galōty** bardzo się cieszyć 112. *fraz. mjeć uskā na ŭocach* niedowidzieć; nie dostrzegać czegoś * *Ŭŭn mō uskā na ŭocach.* 113. *fraz. mjeć ŭoblecyńy ze starsego brata* żart. mieć za duże ubranie 114. *fraz. mjeć ŭocy jak tōrki* mieć piękne oczy 115. *fraz. mjeć ŭocy s knefla* być mało spostrzegawczym; nie zauważać czegoś 116. **mjeć (ŭo kŷ, ŭo cŷ) myjšli** myśleć (o kim, o czym) 117. *fraz. mjeć watā w usach* żart. nie dosłyszeć 118. *fraz. mjeć westā za dwjesta* (a) żart. szpanować drogimi ciuchami (b) **mjeć westā za dwjesta a galōty za pjŭńć złoty** chodzić w niedopasowanych do siebie ubraniach (c) **myjšleć, ze mjeć westā za dwjesta** mieć bardzo wysokie mniemanie o sobie * *Skuli mie to še gōdej co chcesz i myjšl, ze mōs kupjŭńŷ westā za dwjesta, ale zarōz bez pot furgŭes, jak dali bāńdžes fleki dupjŭt.* 119. *fraz. mjeć w galōtach* zesrać się 120. *fraz. mjeć w galōtach krupŭŭki* żart. stać na chwiejnych nogach; ruszać się niemrawo 121. **mjeć w gowje** być mądrym, sprytnym; * *W Ameryce, jak fto mjoł w gowje, to gibko še zbogaćŭt.* * *Fto ņy mō w gowje, tyn muši mjeć w nogach.* 122. **mjeć wjelki spust** lubić dużo zjeść 123. *fraz. mjeć wodā w pywnicy* żart. nosić za krótkie spodnie 124. *fraz. mjeć wsytke taše w šrańku* być normalnym * *Ty mōs aby wsytke taše w šrańku?* 125. **mjeć za tela** mieć dość, mieć dosyć 126. *fraz. mjeć zāmby jak kŭń s karasōla* żart. mieć duże, wystające zęby 127. **ńy mjeć leko** nie mieć lekko, mieć trudną sytuację * *Pjyrwej ņy mjeli my tak leko, jak my tera mŭmy.* 128. **ńy mjeć pŭmjyru** nie mieć spokoju, nie móc znaleźć sobie miejsca 129. *fraz. ņy mjeć wsyjskich w dŭma | ņy mjeć wsyjskich w kupje | ņy mjeć wsyjskich w dŭma | ņy mjeć wsyjskich w kupje* mieć coś nie tak z głową; być niespełna rozumu; zachowywać się dziwnie; nie mieć piątej klepki * *Tyn chop ņy mō wsyjskich w dŭma.* 130. **ńy mjeć trzwańō** być niecierpliwym * *Mari ņy mjała trzwańō, wsytko mušało być juz.* 131. **ńy mjeć za ceski filipa w gowje** nie mieć za grosz rozumu

mjeć še *zwr. ndk* 1. mieć się * *Jak še to mō do tāntego.* 2. *fraz. mjeć še (ku cymu)* zbierać się (dokąd) * *Mjyj še ku dŭmje.* 3. *fraz. mjeć še za cojs* szanować się

mjedza (*D.lp.* mjedze, *M.lm.* mjedze, *D.lm.* mjedzŭw) miedza * *Bŭta mjedza i ņyma mjedze.* * *Ŭŭn nŭ mje-*

dzŭw przyŭoruje. * *Idā mjedzŷ.*

mjedzka (*D.lp.* mjedzki, *Ms.lp.* mjedzce) *zdr. od mjedza*

mjedzuch (*D.lp.* mjedzucha) wąski i długi pasek ogrodu porośnięty trawą, na którym niczego się nie uprawia * *U nōs na mjedzuchu bŭta studŭna.*

mjedzanny miedziany *syn. kupfrowy*

mjejsce (*D.lp.* mjejsca) miejsce

mjejscuch (*D.lp.* mjejscucha) miejscowy, tubylec * *Kozdego z mjejscuchŭw, co jŷ drŭgā zalōz, z tretwŭaru ŭodegnali.*

mjejski miejski

mjejšćuch (*D.lp.* mjejšćucha) mieszcuch

mjejšŭnc (*D.lp.* mjejšŭnca) 1. miesiąc; **pŭ mjejšŭnca** pół miesiąca * *Dugi jak mjejšŭnc, a cŷnki jak geltak.* (*powiedzenie*; o kimś wysokim i szczupłym) 2. księżyc, miesiąc (świecący na niebie) * *Taki srogŷ mjejšŭnc dŷišej šwjyci.* 3. **tŷntyn mjejšŭnc** (a) ubiegły miesiąc (b) w ubiegłym miejšŭncu, w zeszłym miesiącu 4. **bez mjejšŭnc** (a) ponad miesiąc (b) przez miesiąc 5. **rōz do mjejšŭnca | rōz za mjejšŭnc** raz na miesiąc, raz w miesiącu, raz w ciągu miesiąca

Mjejšŭncek (*D.lp.* Mjejšŭncka) 1. Księżyc (naturalny satelita Ziemi) * *Tera Mjejšŭncek przirōstō.* * *Mjejšŭncek tera przibjyrō.* 2. **nowy Mjejšŭncek** (a) *pot.* księżyc widoczny na niebie krótko po nowiu * *Dŷišej na wje-cŭr bŭto widać nowy Mjejšŭncek.* (b) nów Księżycyca *zob. nŭw* 3. **poŭny Mjejšŭncek** pełni księżycyca 4. **Mjejšŭncek na pjyrsŷ wjotku** Księżyc w pierwszej kwadrze 5. **Mjejšŭncek na trzećŷ wjotku | Mjejšŭncek na ŭostatŷ wjotku** Księżyc w trzeciej kwadrze, Księżyc w ostatniej kwadrze 6. *fraz. mjeć gāmbā jak Mjejšŭncek* mieć okrągłą, pucółowatą twarz 7. *fraz. mŭndry jak Mjejšŭncek* głupi, udający mądrego; mądry jak Maćków kot * *Paŭlek tyz je mŭndry jak Mjejšŭncek. Jō mu musā pismo do urzŷndu pisać, bo ŭŭn šŭm ņe poradŷi.* 8. **ruby jak poŭny mjejšŭncek o człowieku:** otyły, bardzo gruby *syn. krŭtsy jak dugsy | rubsy jak dugsy, ruby jak baŭna, syrsy jak dugsy*

mjejšŭncek (*D.lp.* mjejšŭncka) księżyc (nie ziemski) * *Mars mō dwa mjejšŭncki.*

mjejšŭncowy księżycowy; **mjejšŭncowy kalyndōrz** kalendarz księżycowy

mjejšŭncny 1. miesięczny 2. **mjejšŭncny cas** okres, miesiączka, menstruacja

mjejšŭncŭe miesięcznie

mjelcuch (*D.lp.* mjelcucha) słodownia *syn. malcowŭna*

mjerlōk (*D.lp.* mjerlōka) jagnię

mjerzica (*D.lp.* mjerzice) miarka (np. do odmierzania zboża)

mjerzić [ř] *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* mjerzā, *lp.cz.przesz.r.m.* mjerzŭl, *2.os.lp.tr.rozk.* mjyrz) 1. mierzyć, wymierzać (np. działkę, pomieszczenie) 2. mierzyć do celu 3. przy mierzać (części gargeroby) * *Mje je gupje na tak na tōrgu cycŭŭki mjerzić.*

mjerznŭńć [r+z] *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* mjerznā; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* mjerznŭn, *r.ż.* mjerzŭla) mierznąć; stawać się dla kogoś niemiłym, wstrętnym, budzić irytację * *Mjerzŭne nŷ juz ta žima.*

mjerznŭńć še [r+z] *zwr. ndk* przykrzyć się * *Jak bez feryje ņe bŭto śŭega, to še wsyjskŷ mjerzŭlo.*

mjerznýńcy [r+z] (*D.lp.* mjerznýńcô) *rzecz. od mjerznýńc*
mjerzýny (*D.lp.* mjerzýnô) 1. [ř] *rzecz. od mjerzić*; mierzenie; **lata do mjerzýnô** lata miernicza * *No i na co było te całe mjerzýny?* 2. [r+z] *rzecz. od mjerzić*; mierzenie
mjerzić *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. mjerzã [r+z], 3.os. mjerzi; *lp.cz.przesz.r.m.* mjerzŭl) mierzić; wzbudzać w kimś obrazę, niechęć
mjescan (*D.lp.* mjescana, *Ms.lp.* mjescańe, *M.lm.* mjescańe) mieszczanin
mjescúnka (*D.lp.* mjescúnki, *Ms.lp.* mjescúnce) mieszczanka, mieszcza
mjetlarstwo (*D.lp.* mjetlarstwa) miotlarstwo
mjetlisko (*D.lp.* mjetliska) *zgr. od mjetła*; duża miotła; miotlisko
mjetlórka (*D.lp.* mjetlórki, *Ms.lp.* mjetlórce) kobieta, która wyrabia lub sprzedaje miotły; miotlarka
mjetlórz (*D.lp.* mjetlórza) 1. ktoś, kto wyrabia lub sprzedaje miotły; miotlarz 2. tradycyjny śląski taniec (zabawa taneczna), wykonywany w grupach składających się z tancerzy i tancerek, dzieli się na część wolną i szybką (Dwa szeregi: chłopcy i dziewczęta, stają w naprzeciwko siebie. Chłopców jest zawsze o jednego więcej niż dziewcząt. Dodatkowy stoi w środku sali z miotłą, podczas tańca „zamiata” podłogę zawadzając umyślnie o nogi pozostałych tancerzy i upatruje tancerki, z którą zechce zatańczyć. Tak długo, jak muzyka gra wolno, wszyscy tańczą w miejscu. Kiedy rytm zmienia się na szybką polkę, tancerze podbiegają do tancerek. Jeden z nich pozostaje bez pary i tańczy dalej z miotłą.) 3. tancerz tańczący z miotłą w podczas tańca o nazwie **mjetlórz**
mjetła (*D.lp.* mjetły, *Ms.lp.* mjetle) 1. miotła * *Wjela sceće za tã metłã na stilu?* * *Ŭń se boji co pedźeć i šedźi ćicho jak mys pod mjetłŭ.* 2. *bot.* miotła (*łac.* Apera), miotła zbożowa (*łac.* Apera spica-venti) * *W zyće rošto kãs mjetły.* 3. *pejor.* służąca
mjetolecka (*D.lp.* mjetolki, *Ms.lp.* mjetolecce) *zdr. od mjetolka*
mjetolka (*D.lp.* mjetolki, *Ms.lp.* mjetolce) *zdr. od mjetła*; miotelka
mjodník (*D.lp.* mjodńika) 1. *bot.* nostrzyk (*łac.* Melilotus) *zob. hańicka, nõšnyg* 2. **bjoły mjodník** *bot.* nostrzyk biały (*łac.* Melilotus albus) 3. **zołty mjodník** *bot.* nostrzyk żółty (*łac.* Melilotus officinalis)
mjodowńa (*D.lp.* mjodowńe) pasieka * *U ních se całô mjodowńa spólŭta.* *zob. pcyłńik*
mjodowy miodowy
mjodula (*D.lp.* mjodule) wódka miodowa
mjodŭwka (*D.lp.* mjodŭwki, *Ms.lp.* mjodŭwce) wódka miodowa
mjôzga (*D.lp.* mjôzgi, *Ms.lp.* mjôzdze) 1. kambium, miążga twórcza (jedna z tkanek m.in. drzew) 2. sok lub żywica ciekąca z niektórych drzew * *Ćupnŭń šekjyrŭ po brzoże i tera mjôzga ćece.* 3. *fraz. być na drugiej mjôzdze o drzewach w klimacie umiarkowanym:* być w okresie tworzenia drewna późnego, drewna letniego (w drugiej połowie okresu wegetacyjnego) * *Tyn strŭm je tera na drugiej mjôzdze.*
mjŭd (*D.lp.* mjodu, *Ms.lp.* mjodze) 1. miód; **prawy mjŭd** miód prawdziwy 2. woskowina uszna 3. *fraz. pokôzac*

(**kŭmu**), **dze koza mŭ mjŭd** pokazać (komu), gdzie raki zimują * *W ruskŭ lagrze mu pokôzali, dze koza mŭ mjŭd.*
mjŭnko (*D.lp.* mjŭnka) *zdr. od mjŭno*
mjŭno (*D.lp.* mjŭna, *Ms.* mjŭńe) 1. imię 2. nazwa 3. nazwisko 4. **prawe mjŭno** nazwisko
zob. mjano
mjŭnowiny (*tylko lm., D.* mjŭnowinŭw) imieniny *syn. namstak*
mjŭntka (*D.lp.* mjŭntki, *Ms.lp.* mjŭntce) **mjŭntka | polnô mjŭntka** *bot.* mięta polna (*łac.* Mentha arvensis)
mjydz (*D.lp.* mjedzi) miedź *zob. koper, kupfer*
mjyjs *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. mjetã, 3.os. mjeće; *lp.cz.przesz.r.m.* mjŭt) 1. mieść, zmiatać 2. zmiatać, uciekać * *Ŭń mjŭt.*
mjyle mile
mjyluchny miluchny
mjyluški miluški * *Pŭdz mjyluškô, pŭdz ku mje, az ći powjã, co mi je.* (fragment piosenki) * *Te dzećo je take mjyluške.*
mjylutki milutki * *Te dzećo je take mjylutke.*
mjyło miło * *To mi wcale ñe je mjyło, ize ĵs ĵuzajs przisoł.*
mjyłojsć (*D.lp.* mjyłojsći) miłość * *W gešefće ñyma mjyłojsći.* → *czes. milost*
mjyłojsćiwiy miłościwy, łaskawy * *Mjyłojsćiwiy pańe!*
mjyłojserdzy (*D.lp.* mjyłojserdžo) miłosierdzie * *Jak jŭ by'ch u mje złodźeja chyćŭl, to by'ch go proł bez mjyłojserdžo.* * *Ty zejs je bez mjyłojserdžo. Mje gowa boli, a ty mi sã kŭzes šedźeć.*
mjyłojsńe miłośnie, z miłością
mjyłojserny miłosierny * *To je mjyłojserny cowjek.* * *Do brotliwy je tyz i mjyłojserny.*
mjyłojsernie miłosiernie
mjyłojsńica (*D.lp.* mjyłojsńice) kochanka, ukochana
mjyłojsńik (*D.lp.* mjyłojsńika) 1. kochanek, ukochany 2. ktoś zakochany * *Mjyłojsńicy brali se pod parzã.*
mjyłosny miłosny * *Špjywali mjyłosne pjejsńi.*
mjyłować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* mjyłujã, *lp.cz.przesz.r.m.* mjyłowoł) 1. miłować, kochać * *Dobrze ći je tajńcować, ale lepí mjyłować.* * *Jŭ go mjyłujã.* * *Ŭńna mje mjyłuje.* * *Tukej se trza urod'zić, coby tã žymjã słysec a jŭ mjyłować.* → *czes. milovat* 2. lubić * *Ŭń bardzo mjyłuje dobre cigary.*
mjyłować se *zwr. ndk* 1. kochać się 2. być w sobie zakochanym * *Mjyłowali se dzejsŭńć lŭt, a jednak se ñe dostali.*
mjyłowańy (*D.lp.* mjyłowańô) *rzecz. od mjyłować* * *We-sely mŭ, pŭjdã na ñy, choć to było moje mjyłowańy.* (fragment piosenki)
mjyły (*st. wyż mjylejsy*) 1. miły 2. drogi, ukochany * *Mŭj mjyły braće!* * *Na tŭ kamjŭńu šodoł mŭj noŭmjylejsy.* 3. *w użyciu rzeczownikowym:* ukochany, luby, kochanek 4. **mjyłŭ w użyciu rzeczownikowym:** ukochana, luba, kochanka
Mjymce (*tylko lm., D.* Mjymjec, Mjymcŭw) Niemcy (państwo) * *Jego potŭmki pojechali na Mjymce.* * *Jŭ tera na Mjymcach robjã.* *zob. Rajch*
Mjymcula (*D.lp.* Mjymcule) *pejor.* Niemka
Mjymcura (*D.lp.* Mjymcury, *Ms.lp.* Mjymcurze) *pejor.* Niemiec

mjymcyć ndk (1.os.lp.cz.ter. mjymcã, lp.cz.przesz.r.m. mjymcũł) niemczyć

mjymcyńy (D.lp. mjymcyńô) rzecz. od **mjymcyć**

mjymczyzna (D.lp. mjymczyzny, Ms.lp. mjymcyjźńe) niemieckość

Mjymjec (D.lp. Mjymca, M.lm. Mjymce, D.lm. Mjymcũw) 1. Niemiec * *My przed zôdnego ñe sũ Mjymce, yno przed Chadzajũw.* 2. za **Mjymca** w czasach rządów niemieckich; pod administracją niemieckã * *Za Mjymca, jak zejś patrzoł roboty a ñe polityki, to ʒś mjoł pokũj.* * *Za Polôka na Słũsku bũto gorzĩ jak za Mjymca.*

mjymjecki niemiecki; **mjymjeckô majńksojść** mniejszość niemiecka; **po mjymjecku** po niemiecku * *Poradzylĩ gôdać po mjymjecku, boć przecã kũjńcyli mjymjecke skoły.*

mjymjeckojść (D.lp. mjymjeckojści) niemieckość

Mjymka (D.lp. Mjymki, Ms.lp. Mjymce) Niemka

mjyńać **še** zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. mjyńũ, lp.cz.przesz.r.m. mjyńoł še) wymieniać się * *Ñekjedy my še mjyńali bũmbũnũma.*

mjyńić ndk (1.os.lp.cz.ter. mjyńã, lp.cz.przesz.r.m. mjyńũł) 1. zmieniać, wymieniać * *Űñ pińũndze mjyńi.* zob. **weksłować** 2. mieć na myśli * *Jô ñe rozumjã, co ty mjyńis.* * *Co Űna bez to mjyńi?* 3. twierdzić, sądzić, uważać * *Jak mjyńis, ze zajś wojna bãńdze?* 4. **cowjek mjyńi, Pũnbũcek cyńi** (przysłowie) człowiek strzela, Pan Bóg kule nosi; w życiu nie wszystko zależy od człowieka

mjyńić še zwr. ndk 1. zmieniać się * *U nõs še jescy ñy mjyńi — jak bũto bez wojã, tak je do dźisa.* * *Űñ še cãsto mjyńi.* zob. **weksłować** **še** 2. nazywać się, mienić się

mjyńyńy (D.lp. mjyńyńô) rzecz. od **mjyńić**

mjyra (D.lp. mjyry, Ms.lp. mjyrze) mirra syn. **myra, myrcha**, → niem. Myrrhe

mjyrnojść (D.lp. mjyrnojści) umiar, umiarkowanie, skromność, powściągliwość

mjyrny umiarkowany, skromny, niewymagający, powściągliwy * *To je mjyrny cowjek.*

mjyrńe umiarkowanie, skromnie, powściągliwie * *Űñ myrńe zyje.*

mjyrzwa (D.lp. mjyrzwy) pozostałość po niewymłóconym zbożu; krótka, zmierzwiona słoma * *Zarõz trza bũto wytrzũsać, tã dugũ słũmã na snopy wjũzać, a mjyrzwa na drobńiki.* * *Pocesej še, bo mõs te skutu choby mjyrzwa.* zob. **bartũg**

mjyrzwić ndk (1.os.lp.cz.ter. mjyrzwjã, lp.cz.przesz.r.m. mjyrzwjũł) **o słomie**: targać, mierzwić * *Dugũ słũmã mjyrzwjũ na drobńiki.*

mjyrzwjyńy (D.lp. mjyrzwjyńô) rzecz. od **mjyrzwić**

mjysać ndk (1.os.lp.cz.ter. mjysũ, lp.cz.przesz.r.m. mjysoł) mieszać * *Powidło trza mjysać, bo by še przypõłũto.*

mjysańina (D.lp. mjysańiny, Ms.lp. mjysańine) mieszanina

mjysańy (D.lp. mjysańô) rzecz. od **mjysać**

mjysecek (D.lp. mjysecka) zdr. od **mjysek**; woreczek

mjysek (D.lp. mjyska) 1. mieszek, mały worek * *To je mjysek na tabakã.* * *Na kapotkã to zajś bũł mjysek.* 2. portmonetka * *Wjela mõs pijyńdzy w mjysku?* * *Kobjyta mi kupjũta mjysek na pińũndze.* zob. **bajtka, bajtlik, berdza, bojtlik, briftaša, geldtaša, mjýsek, potmanej**

3. anat. moszna * *Trzymje te rãncyska w kabzach, a jajca w mjysku mjysõ.*

mjyskać ndk (1.os.lp.cz.ter. mjyskũ, lp.cz.przesz.r.m. mjyskoł) mieszać * *Jak mõs dze mjyskać, to še mõs jak Pũnbũcek wé Francycji.* * *Zõdyn tã ñy mjyskoł.* * *Juz tã mjyskõ pjyńić lõt.*

mjyskańec (D.lp. mjyskajũca, M.lm. mjyskajũce) mieszkanić

mjyskańy (D.lp. mjyskańô) 1. rzecz. od **mjyskać** 2. mieszkanie (zespół pomieszczeń)

mjywać ndk (1.os.lp.cz.ter. mjywũ, lp.cz.przesz.r.m. mjywoł) miewać * *Fto jarkã sywõ i gołãmbje mjywõ, tego še ñe pytej, jak mu idze, yno še zyje.* (powiedzenie) * *Kura mjywõ co drugi dzyń jajco.*

mjywać še zwr. ndk miewać się * *Jak še mjywõs?*

mjywańy (D.lp. mjywańô) rzecz. od **mjywać**

mjyjsić ndk (1.os.lp.cz.ter. mjyjsã, lp.cz.przesz.r.m. mjyjsũł) wyrabiać, gnieść (ciasto); miesić; mięsić * *Kopycũ w dzyzce chlyb še mjyjsi.* * *Gãjs sõdlatõ skrziłtj pjec wymjatõ, mucha mjyjsi, kopruch wodã nojsi, wes bjyrkuje, skoeka pũmazuje, kocur wsõdzõ, kotka mu podõwõ.*

mjyjsisko (D.lp. mjyjsisko) zgr. od **mjýso** * *Te mjyjsisko trza pomrojzić.*

mjyjsisty gruby, mięsisty * *To je mjyjsiste projśã.*

mjyjsny mięsisty

mjyńdzy między * *Ñe wrõz nogi mjyńdzy spajchy.*

mjyńta (D.lp. mjyńty, Ms.lp. mjyńće) 1. mięta 2. **wodnõ mjyńta** bot. mięta nadwodna (łac. Mentha aquatica)

mjyńtka (D.lp. mjyńtki, Ms.lp. mjyńtce) zdr. od **mjyńta**; mięta

mjyńtojsić ndk (1.os.lp.cz.ter. mjyńtosã, lp.cz.przesz.r.m. mjyńtojsũł) grzebać, mieszać (rękami, np. w błocie, w cieście) * *Űna mjyńtojsi w cãjce.* * *Dzećo mjyńtojsi w błoće.*

mjyńtosyńy (D.lp. mjyńtosyńô) rzecz. od **mjyńtojsić**

mjyńtopyrz (D.lp. mjyńtopyrza) nietoperz syn. **flejdermaũs, garcopjyrz, kacõpyrz, lacopjyrz, latopjyrz, mantopjyrz**

mjyńtopyrzek (D.lp. mjyńtopyrzka) zdr. od **mjyńtopyrz** syn. **flejdermaũs, garcopjyrz, lacopjyrz, latopjyrz**

mjyńtowy miętowy

mjyńtus (D.lp. mjyńtusa, Ms.lp. mjyńtuše) miętus, miętus pospolity (gatunek ryby słodkowodnej; łac. Lota lota)

mjyńkawy miękkawy, trochę miękki * *Te mjýso juz je mjyńkawe.* * *Wybjer mi takũ mjyńkawũ gruskã.*

mjyńki (st. wyz. mjyńksy, mjyńkcejsy) 1. miękki * *Co tã bũta za trõwa! Jak kozuch takõ gãstõ i jak pjyrzy takõ mjyńkõ.* zob. **mjãńki** 2. **mjyńkõ sosna** bot. sosna wejmutka, sosna amerykańska (łac. Pinus strobus) syn. **wajmũndka**

mjyńknũńć ndk (1.os.lp.cz.ter. mjyńknã; lp.cz.przesz.: r.m. mjyńknũn, r.ż. mjyńkũla) mięknąć * *Mocã klyj trzi godziny, a jescy ñy mjyńknũe.*

mjyńknũńcy (D.lp. mjyńknũńcõ) rzecz. od **mjyńknũńć**

mjyńko miękko

mjyńkojść (D.lp. wjyńkojści) miękkość

mjyńksyc ndk (1.os.lp.cz.ter. mjyńksã, lp.cz.przesz.r.m. mjyńksũł) zmiękczać

mjǫńksyńy (*D.lp.* mjǫńksyńó) *rzecz. od mjǫńksyć*; zmiekczenie

mjǫńkuški mięciutki

mjǫsać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* mjǫsǫ, *lp.cz.przesz.r.m.* mjǫsoł) mieszać

mjǫsany mieszany; **mjǫsany las** las mieszany

mjǫsańina (*D.lp.* mjǫsańiny, *Ms.lp.* mjǫsǫńine) mieszanina *zob.* **miśůńg**

mjǫsańy (*D.lp.* mjǫsańó) *rzecz. od mjǫsać*; mieszanie

mjǫsecek (*D.lp.* mjǫsecka) *zdr. od mjǫsek*; woreczek; mały mieszek; mała portmonetka

mjǫsek (*D.lp.* mjǫska) 1. mieszek 2. portmonetka *zob.* **bajtka, bajtlik, berdza, bojtlik, briftaśa, geldtaśa, mjysesek, potmanej**

mjǫskać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* mjǫskǫ, *lp.cz.przesz.r.m.* mjǫskoł) mieszkąć *zob.* **mjyskać**

mjǫskańy (*D.lp.* mjǫskańó) *rzecz. od mjǫskać*

mjǫsko (*D.lp.* mjǫska) *zdr. od mjǫso*

mjǫsny mięsny; **mjǫsne potrawy** potrawy, dania mięsne

mjǫso (*D.lp.* mjǫsa, *Ms.lp.* mjǫśe) 1. mięso 2. rurki, hymenofor rurkowy (dolna część kapelusza u niektórych gatunków grzybów owocnikowych) 3. **bydle mjǫso** wołowina 4. **ćelǫnce mjǫso** cielęcina 5. **můnek na mjǫso** maszynka do mielenia mięsa *syn.* **flajśmaśina, flajśmila**

mjǫsopust (*D.lp.* mjǫsopusta, *Ms.lp.* mjǫsopuśće) mięsopust (okres od Bożego Narodzenia do końca karnawału), karnawał; **mjǫsopusta | w mjǫsopuśće** podczas karnawału * *Mjǫsopusta sǫ tez widźeli tǫ gwjǫzdǫ.* * *WǛ adwyńće weznǫ će, a w mjǫsopuśće ũosrǫ će.* (powiedzenie; o niestałych zalotnikach) *zob.* **bakus, bakuse, faśińg, karnewal**

mjǫsopustny *przym. od mjǫsopust; mjǫsopustnǫ* **ńedźela** niedziela mięsopustna, Sześćdziesiątnica (przedostatnia niedziela karnawału); * *Tera sǫ mjǫsopustne tydńe.*

mjǫsopusty (*tylko lm., D.* mjǫsopustu) mięsopust (okres od Bożego Narodzenia do końca karnawału) * *To būto w mjǫsopustach.*

mjǫsǫrz (*D.lp.* mjǫsǫrza) ktoś, kto lubi mięso

mjǫsyńy (*D.lp.* mjǫsyńó) *rzecz. od mjǫjśić*

mlaskać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* mlaskǫ, *lp.cz.przesz.r.m.* mlaskoł) mlaskać * *Mlaskǫs jak świńa.* *zob.* **knaćać**

mlaskańy (*D.lp.* mlaskańó) *rzecz. od mlaskać*

mlaskńůńć *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* mlaskńǫ; *lp.cz.przesz.: r.m.* mlaskńůn, *r.ż.* mlaskńǫ) mlaskać *syn.* **knaćńůńć**

mlaskńůńćy (*D.lp.* mlaskńůńćó) *rzecz. od mlaskńůńć*

mleć *ndk* (*lp.cz.ter.: 1.os.* mlǫ, *3.os.* mle; *lm.cz.ter.: 1.os.* mlymy, *3.os.* mlǫ; *lp.cz.przesz.r.m.* mloł) mleć

mlǫć *ndk* (*lp.cz.ter.: 1.os.* mlǫ, *3.os.* mle; *lm.cz.ter.: 1.os.* mlymy, *3.os.* mlǫ; *lp.cz.przesz.r.m.* mloł) mleć * *Mynǫrz ńe poradźi mlǫć, jak ńy mǫ wjatrzu.*

mlůńy (*D.lp.* mlůńó) *rzecz. od mlǫć*

mlyc I. (*D.lp.* mlyca) 1. *bot.* mniszek pospolity, mniszek lekarski (*łac.* Taraxacum officinale) * *Mlyce rostly na krzipopach i ći, co chowali krůle muśeli kozdy dźyń nartargać dlǫ ńich srogi mjech tego źelska.* 2. **wilcy mlyc** *bot.* wilczomlecz obrotny (*łac.* Euphorbia helioscopia)

II. (*D.lp.* mlycu) 1. mlecz, mleczko (białawy płyn nasienny występujący u samców ryb i mięczaków)

mlycarńa (*D.lp.* mlycarńe) mleczarnia * *Gospodǫrze mlyko swojźyli do mlycarńe.* → *czes.* mlékárna

mlycarski mleczarski

mlycarstwo (*D.lp.* mlycarstwa) mleczarstwo

mlycek (*D.lp.* mlycka) *zdr. od mlyc*

mlycko (*D.lp.* mlycka) 1. *zdr. od mlyko*; mleczko * *Terresko, wejź yno łezekǫ do rǫńcki, śupej na ławecce i jydź mlycko z misecki.* * *Půdź sǫ ćićiku, dǫ ći mlycka.* 2. śledziona (u zwierząt hodowlanych) → *niem.* Milz

mlyckǫrz (*D.lp.* mlyckǫrza) ktoś, kto wozi mleko od rolników do mleczarni * *Wcas rano przijyzdzoł mlyckǫrz.* * *Mlyckǫrz wojźůł kany z mlykǫ do mlycarńe.*

mlycny mleczny * *Kup mi tabulkǫ mlycnej śekulady.* * *To je mlycnǫ krowa.* → *czes.* mlęcńy

Mlycny: Mlycnǫ Cesta | Mlycnǫ Drůga *astr.* Droga Mleczna *syn.* **Cesta do Rzymu, Cesta do Śwjńntej Anny, Cesta Pana Jezusa, Drůga do Rzymu, Drůga do Śwjńntej Anny, Drůga Pana Jezusa, Jeruzalymśkǫ Cesta, Jeruzalymśkǫ Drůga, Wojynnǫ Cesta, Wojynnǫ Drůga**

mlycowy *przym. od mlyc*

mlycǫk (*D.lp.* mlycǫka) 1. smarkacz (*dost.* 'ktoś, kto jeszcze ssie mleko matki') *zob.* **acmol, bamblyrz, biblǫk, gilołch, gnojek, skalec, smara, smark, smarkǫc, smarzík, smrůd, sroch, srofa, styrnǫl, śpik, śpikǫl** 2. mleczaj rydz 3. zǫb mleczny

mlycǫrka (*D.lp.* mlycǫrki, *Ms.lp.* mlycǫrce) mleczarka (kobieta, która roznosi lub sprzedaje mleko) → *czes.* mlékarka, → *niem.* Milchfrau

mlycǫrz (*D.lp.* mlycǫrza) mleczarz; ktoś, kto rozwozi lub sprzedaje mleko; osoba zajmująca się mleczarstwem → *czes.* mlékář

mlyć *ndk* (*lp.cz.ter.: 1.os.* melǫ, mlǫ, *3.os.* mele, mle; *lm.cz.ter.: 1.os.* melymy, mlymy, *3.os.* melǫ, mlǫ; *lp.cz.przesz.r.m.* mloł) mleć

mlyćy (*D.lp.* mlyćó) *rzecz. od mlyć*

mlyko (*D.lp.* mlyka) 1. mleko * *Ŭod wjeprzkůw i mlyka trefis do hajźlika.* (przysłowie) → *czes.* mléko, mlíko 2. **gadźe mlyko** *bot.* wilczomlecz ogrodowy (*łac.* Euphorbia peplus) 3. **kwajśne mlyko** zsiadłe mleko *syn.* **kiska, śǫdek** 4. *fraz.* **mjeć mlyko pod nosǫ** być bardzo młodym; być niepełnoletnim; być za młodym na coś * *Ty kurzis? Dyć ty mǫs jescy synek mlyko pod nosǫ.* 5. **ptǫse mlyko** *bot.* jemiola; jemiola pospolita (*łac.* Viscum album) *syn.* **imjel, imjelicka, imjoła, jymjoła, poganek, źimorost** 6. **śtodke mlyko** świeże mleko (nie zsiadłe) 7. **surowe mlyko** mleko nieprzeżetowane 8. **ůodwarzůne mlyko | warzůne mlyko** mleko przeżetowane 9. **ůogůrki z mlykǫ** mizeria (przygotowana z użyciem mleka) *zob.* **ůogůrki ze śmjetůńkǫ**

mlykowy mlekowy

mlymlo (*D.lp.* mlymla) *dziec.* mleko * *Kuki papej, a ńy mlymlo tutej.*

mlymly *dziec.* mleko

mlyńy (*D.lp.* mlyńó) *rzecz. od mleć*

mlywo (*D.lp.* mlywa) ziarno przeznaczone do mielenia; ziarno w trakcie mielenia; mlewo

mnoźyć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* mnoźǫ, *lp.cz.przesz.r.m.* mnoźůł) 1. mnoźyć 2. pomnażać * *Ŭůńi mnozyli swǫj majǫńtek.*

mnoźyć śe *zwr. ndk* * *Mnoźǫ śe jak krůliki.*

mnoźyńy (*D.lp.* mnoźyńó) *rzecz. od mnoźyć*; mnożenie

mnŭ *N.lp. od jŏ*; mna

mńich (*D.lp. mńicha*) 1. wykastrowany samiec 2. człowiek lub zwierzę o nieokreślonej płci * *Ŭŭn je durch yno sŭm. To moze być mńich, ańi chop, ańi kobjyta. * Tyn krŭlik to bŭł taki mńich, ańi samjec, ańi samica.*

mńiska (*D.lp. mńiski, Ms.lp. mńisce*) wykastrowana świnia (maciora)

mńiskŏrz (*D.lp. mńiskŏrza*) kastrator zwierząt * *Mńiskŏrz kyndroze i hyńgsty wyrzinŏ.*

mńisyć *ndk (1.os.lp.cz.ter. mńisã, lp.cz.przesz.r.m. mńisŭ)* kastrować * *Mńiskŏrz świnie mńisŭł. * Pjyrwej cãj-ści świnie mńisyli.*

mńisyńy (*D.lp. mńisyńŏ*) rzecz. od **mńisyć**; kastracja

mńi *st. wyż. od mafo*; mniej

mńymać *ndk (1.os.lp.cz.ter. mńymŭ, lp.cz.przesz.r.m. mńymoł)* przypuszczać, myśleć, uważać * *Ŭŭn mńymŏ, ize to bŭł dobre, a jednak bŭł źle.*

mńymańy (*D.lp. mńymańŏ*) rzecz. od **mńymać**

mobilizacyjŏ (*D.lp. mobilizacyje*) mobilizacja

mobilizyrować *ndk (1.os.lp.cz.ter. mobilizyrujã, lp.cz.przesz.r.m. mobilizyrowoł)* mobilizować → *niem. mobilisieren*

mobilizyrowańy (*D.lp. mobilizyrowańŏ*) rzecz. od **mobilizyrować**

mobilńŏcek (*D.lp. mobilńŏcka*) *zdr. od mobilńŏk*

mobilńŏk (*D.lp. mobilńŏka*) telefon komórkowy

mobilńŏkowy *przym. od mobilńŏk*

moc **I.** rzecz. (*D.lp. mocy*) 1. siła, moc * *Ńy mjeli my mocy do tego. 2. mocŭ (cego)* na mocy (czego) **II.** *licz. nieokr. dużo, mnóstwo, moc, wiele; fest moc* bardzo dużo; **za moc** za dużo, za bardzo, zbytnio * *Gołãmbjŏrzŭw sã mŭmy u nŏs moc. * Trochã za moc dźišej padŏ. * Ŭŭnego to za moc ņe trŏpi. * Jŏ mŭ tera moc do cyńyńŏ ze budowańy. * Antŭn mje moc kostowoł. * Co za moc, to ańi świnie ņe chcŭ.*

mocarstwo (*D.lp. mocarstwa*) mocarstwo, potęga * *Dwa mocarstwa ze sobŭ grajŭ.*

mochać *ndk (1.os.lp.cz.ter. mochŭ, lp.cz.przesz.r.m. mochŏł)* prać ręcznie * *Ale zech ņe wcora narobjŭła, bo'ch mochała.*

mochańy (*D.lp. mochańŏ*) rzecz. od **mochać**; pranie ręczne

mocka *licz. nieokr. dużo, mnóstwo, moc, wiele; za mocka* za dużo, za wiele * *Ńe je ņic wert tyn, co mocka gŏdŏ, a mało robi. * Mocka ludźi tã przisło.*

mocki dużo, mnóstwo, moc, wiele; **za mocki** za dużo, za wiele * *Doł mu tego bardzo mocki. * Tego sã bãńdže mocki.*

mocno (*st. wyż. mocńi*) mocno, silnie

mocny (*st. wyż. mocńejy*) 1. mocny, silny * *Tã mjyskajŭ mocne ślŭzŏki. 2. mocny chlyb* chleb dwukrotnie pieczony (przypisuje mu się magiczną moc)

mocńeć *ndk (1.os.lp.cz.ter. mocńejã, lp.cz.przesz.r.m. mocńŏł)* nabierać sił * *Chory mocńeje, bo juz wjŭńcŭjy.*

mocńyńy (*D.lp. mocńyńŏ*) rzecz. od **mocńeć**

mocŏrz (*D.lp. mocŏrza*) 1. ktoś silny, siłacz 2. **gãmbowy mocŏrz** pyskacz

mocury (*tylko lm., D. mocrurŭw*) podmokłe miejsce * *Na tich mocrurach mi ņic ņe rojśńe.*

mocyć *ndk (1.os.lp.cz.ter. mocã, lp.cz.przesz.r.m. mocŭł)* moczyć * *Potŭ my to mocyli wé wodze. * Mocŭła kosule wé badewańe. * Jutro chcymy prańy mocyc. * To muśis pŭ godźiny mocyc.*

mocyć ņe *zwr. ndk* moczyć się * *Klyj ņe juz trzi dńi mocy.*

mocyńy (*D.lp. mocyńŏ*) rzecz. od **mocyć**

moda (*D.lp. mody, Ms.lp. modže*) 1. moda * *Takŏ gupjŏ moda ņe dŭ nŏs przywlykła. → niem. Mode* 2. *fraz. mjeć modã* mieć w zwyczaju * *Ŭŭn mŏ takŭ gupjŭ modã.*

modalnojsć (*D.lp. modalnojsći*) modalność → *czes. modalność*

modalny modalny → *czes. modalńi*

model (*D.lp. modela*) model → *czes. model, → niem. Modell*

modelowy modelowy → *czes. modelovŭ*

modelŏrka (*D.lp. modelŏrki, Ms.lp. modelŏrce*) modelarka → *czes. modelãrka*

modelŏrz (*D.lp. modelŏrza*) modelarz → *czes. modelãr*

modernojść (*D.lp. modernojści*) nowoczesność

moderny nowoczesny

modernizacyjŏ (*D.lp. modernizacyje*) modernizacja → *czes. modernizace*

modernizmus (*D.lp. modernizmusu, Ms.lp. modernizmuņe*) modernizm → *czes. modernismus*

modlić ņe *zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. modlã ņe, lp.cz.przesz.r.m. modlŭł ņe)* modlić się, odmawiać modlitwę; * *Modlŭła ņe do Boga ŭŏ chopa. syn. rzykać*

modlitewka (*D.lp. modlitewki, Ms.lp. modlitewce*) *zdr. od modlitwa*

modlitwa (*D.lp. modlitwy*) modlitwa *zob. rzykańy, → czes. modlitba*

modńeć *ndk (1.os.lp.cz.ter. modńejã, lp.cz.przesz.r.m. modńŏł)* młodnieć * *Ty mi jakojś tera modńejes, bo'jś je zdrowsy.*

modńyńy rzecz. od **modńeć**; młodnienie

modo (*st. wyż. modźi*) młodo * *Ŭŭn bardzo modo umar. * Tera wyglŭndŏs kãs modźi.*

modojsć (*D.lp. modojsći*) młodość

modrawo niebieskawo

modrawy niebieskawy → *czes. modravŭ*

modro niebiesko * *Tyn gelynder na modro poņtrajchujće. → czes. modro*

modrŏk (*D.lp. modrŏka*) *bot. chaber bławatek (łac. Centaurea cyanus)*

modru: po modru na niebiesko * *Bŭła ŭblecŭnŏ po modru.*

modry 1. niebieski, granatowy *zob. blaŭ* → *czes. modrŭ* 2. **modre ŭocka** *bot. niezapominajka (łac. Myosotis)* 3. **modrŏ jagoda** *bot. borŏwka czarna, borŏwka czernica, czarna jagoda, jagoda (łac. Vaccinium myrtillus)* *zob. blaŭbera, cŏrńica, jagoda* 4. **modrŏ kapusta** kapusta czerwona *syn. blaŭkraŭt* 5. **modrŏ podleska** *bot. przylaszczka pospolita, przylaszczka trojanek (łac. Hepatica nobilis)*

modrzŏk (*D.lp. modrzŏka*) *bot. chaber bławatek (łac. Centaurea cyanus)*

modrzyńsko (*D.lp. modrzyńska*) *zgr. od modrzyń*

modrzyń (*D.lp. modrzyńa*) modrzew *syn. brzim, brzimka* → *czes. modřin*

modrzyńec (*D.lp.* modrzyńca) tkanina koloru niebieskiego

modrzyńek (*D.lp.* modrzyńka) *zdr. od modrzyń*; mały modrzew

modrzyńowy modrzewiowy → *czes.* modřínový

moducha (*D.lp.* moduchy, *Ms.lp.* moduse) przyszła panna młoda *zob.* **braūta**, **modō pańi**, **weselnica**

modulacyjō (*D.lp.* modulacyjje) modulacja → *czes.* modulace

modulatūr (*D.lp.* modulatora, *Ms.lp.* modulatorze) modulator → *czes.* modulátor

mody (*st. wyż.* modsy) **I.** 1. młody 2. **modō pańi** panna młoda; *zob.* **braūta**, **moducha**, **weselnica** * *Modō pańi nŷy mŷgła mjec ŷoblecŷno ŷic cerwŷjnego.* 3. **mode lata** młode lata 4. **modō pōra** młoda para 5. **mody pŷn** pan młody 6. **modźi panowje** państwo młodzi **II. w uŷyciu rzeczownikowym:** 1. przyszły zięć; zięć krótko po ślubie * *Mody pojechōł do Űopolō.* 2. **modō** przyszła synowa; synowa krótko po ślubie * *Nasa modō prawje ŷobjōd warzi.* 3. *fraz. lōtać jak kotka z modymi ŷart.* chodzić, jeździć gdzieś często lub nieustannie, bez chwili spokoju; biegać, latać jak kot z pęcherzem

modynheft (*D.lp.* modynhefta, *Ms.lp.* modynhefće) żurnal z modą * *Do swōcki ŷe sto noŷprzŷd poŷogŷŷndać modynhefty, a potŷj stykŷo ŷe ugōdać i cekać na pŷjyrŷŷ anprōbā.*

modźā (*D.lp.* modźŷŷńca, *M.lm.* modźŷŷnta, *D.lm.* modźŷŷnt) młode (u zwierząt)

modźik (*D.lp.* modźika) 1. młody ptak (zwłaszcza gołąb) *zob.* **goŷāmbjŷntko** 2. ktoś młody * *Na tā modŷŷ rech-tŷrkā my padali „modźik”.*

modźiki (*tylko lm., D.* modźikŷw) młode lata * *Jō to pamjŷntŷ jescy z modźikŷw.*

modźōk (*D.lp.* modźōka) 1. ktoś młody; małe dziecko; **modźōki** młodzież 2. młode zwierzę, młodziak 3. ktoś niedawno przyjęty do nowej pracy lub uczący się dopiero zawodu

modźuŷki młodziutki

modźuŷŷŷki młodziesieńki * *Jō je jescy modźuŷŷŷkō, ŷe umjā robić.*

modźŷŷŷec (*D.lp.* modźŷŷŷca) młodzieniec *zob.* **karlus**

modźŷŷnta (o zwierzętach) młode * *Goŷāmbje majŷŷ juz modźŷŷnta.*

moja (*D.C.Ms.* mojej, *B.* mojā, *N.* mojŷŷ) **I.** 1. moja * *Jedyn padōł: „mojŷŷ b’es”.* 2. **moja-twoja** ŷart. piła dwuręczna, piła dwuchwytowa *zob.* **cugzejga II. w uŷyciu rzeczownikowym:** (moja) żona * *Jō zech wcora drewka rŷjmbōł, a moja ŷtaplowała. zob. baba, kobjyta, zŷna*

moje 1. (*lp.r.nij.: D.* mojego, mojego; *C.* mojemu, *B.* moje, *N.Ms* mojŷŷ) moje 2. (*lm.: D.Ms.* moich, *C.* mojŷŷ, *B.* moje, *N.* mojemu) moje

moji (*D.B.Ms.* moich, *C.* mojŷŷ, *N.* mojemu) moi

mojŷć mość, mości; łaskawy, miłościwy, szanowny; mość **mojŷć** * *Mojŷć pańe!*

mojŷći mość, mości; łaskawy, miłościwy, szanowny; mość

mojŷćiwy łaskawy, miłościwy; szanowny * *Mojŷćiwy pańe!*

mojŷćisko (*D.lp.* mojŷćiska) *zgr. od most*

mojŷŷŷndz (*D.lp.* mojŷŷŷndzu) mosiadz *syn.* mesięg

mojŷŷŷzny mosiężny *syn.* mesięgowy

mojzdry (*tylko lm., D.* mojzdrŷw) odra (choroba) *syn.* **mozdry**, **mozyrki**, → *niem.* Masern

mojŷdzŷyrz (*D.lp.* mojŷdzŷerza) moździerz *syn.* **merzer**, → *niem.* Mōrser

mojŷdzŷyrzek (*D.lp.* mojŷdzŷyrzka) *zdr. od mojŷdzŷyrz*

moknŷŷŷć *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* moknā; *lp.cz.przesz.r.m.* moknŷŷn, mok; *r.ŷ.* mokŷa) moknāć * *Mokli, bo stōli na dyscu.*

moknŷŷŷŷŷ (*D.lp.* moknŷŷŷŷŷ) *rzecz. od moknŷŷŷć*

mokrawo mokrawo

mokrawy mokrawy; nieco mokry, wilgotny * *Tyn chodŷnik je mokrawy.*

mokro (*st. wyż.* mokrzi) mokro * *Tā dŷiŷej mokro je a mokro.*

mokry (*st. wyż.* mokrzejŷy) 1. mokry * *Wsysko je mokre po dyscu. * ŷmjyrgust to je noŷmokrzejŷy dŷyŷn w roku.* 2. **mokry jak gnŷj** bardzo mokry; przemoczony * *Te galōty mōs mokre jak gnŷj. * Ta trōwa je mokrō jak gnŷj. * Te drzewo Ći ŷe ŷe nie chŷĳi, ŷŷŷne je mokre jak gnŷj.* 3. **mokry jak kaca | mokry jak scur o cŷłowieku:** kompletnie przemoczony; przemoczony do suchej nitki * *S tego descu przŷiŷli mokrzi jak kace.*

mokwa (*D.lp.* mokwy) złoŷliwa kobieta * *Ty mokwo!*

mokrzadŷo (*D.lp.* mokrzadŷa, *Ms.lp.* mokrzadŷle) mokradŷo, podmokły teren, podmokła dziaŷka * *Postawjyli chatpā na tŷj mokrzadŷle.*

mokrzawa (*D.lp.* mokrzawy) mokradŷo, podmokły teren, podmokła dziaŷka

mokrzŷć *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* mokrŷā, *lp.cz.przesz.r.m.* mokrŷŷŷ) zwilŷać, moczyć

mokrzisko (*D.lp.* mokrŷiska) mokradŷa, moczary; mokra ŷaŷka

mokrzizna (*D.lp.* mokrŷizny, *Ms.lp.* mokrŷizŷne) mokradŷo, podmokły teren, podmokła dziaŷka

mokrzyŷŷ (*D.lp.* mokrzyŷŷ) *rzecz. od mokrzŷć* zwilŷanie, moczenie

Moldawa (*D.lp.* Moldawy) Mołdawia

moldawski mołdawski

molekularny molekularny → *czes.* molekulární

molka (*D.lp.* molki, *Ms.lp.* molce) osad zbierajācy ŷię w cybuchu fajki *zob.* **ŷpik**

moŷć (*cz.ter.* melā, meles, mele; *lp.cz.przesz.r.m.* moŷ; *lm.cz.przesz.r.m.* moŷli; *im.bier.* moŷty); 2. *os.lp.tr.rozk.* mel, melej; *im.bier.* moŷty) mleć * *Űŷn moŷ. (On meŷ.)*

moŷcy (*D.lp.* moŷcō) *rzecz. od moŷć*

mopecek (*D.lp.* mopecka) *zdr. od mopek*

mopek (*D.lp.* mopka) motorower, skuter *zob.* **mopel**, **mopik**, **moplik**, **motorek**, → *niem.* Moped

mopel (*D.lp.* mopla) motorower, skuter *zob.* **mopek**, **mopik**, **moplik**, **motorek**,

mopik (*D.lp.* mopika) motorower, skuter *zob.* **mopek**, **mopel**, **moplik**, **motorek**,

mopkowy motorowerowy

moplicek (*D.lp.* moplicka) *zdr. od moplik*

moplik (*D.lp.* moplika) motorower, skuter * *Moplikŷ ŷe jadā na ŷichtā. zob. mopek, mopel, mopik, motorek,*

moplikowy motorowerowy

mops (*D.lp.* mopsa, *Ms.lp.* mopŷe) mops (rasa psōw) → *niem.* Mops

mora (*D.lp.* mory, *Ms.lp.* morze) 1. zmora nocna; duch, zjawia * *Mojygo brata chodźła mora za pjerś cycać.* * *Gróce musy se dograć, bo by jich mora gnūtła.* * *Ūn je blady choby go mora cyckała.* * *Ūn je blady choby go wsytke mory po nocach cyckały.* zob. **gńotka** 2. daw. ćma, motyl nocny 3. fraz. **mory (kogo) bjerŭ** (kto) jest wściekły, zirytowany; cholera (kogo) bierze * *Mory mje braty, jak bez feryje nie było śńega.*

moralnojsć (*D.lp.* moralnojsći) moralność → *czes.* moralność

moralny moralny → *niem.* moralisch

moralnie moralnie; przyzwoicie * *Moralnie zŭł az do śmjerći.*

Morawijô (*D.lp.* Morawije) Morawy *syn.* **Murawa**

Morawijôcka (*D.lp.* Morawijôcki, *Ms.lp.* Morawijôcce) mieszkanka Moraw; Morawianka *syn.* **Morawijûnka**

Morawijôk (*D.lp.* Morawijôka) mieszkaniec Moraw; Morawianin

Morawijûnka (*D.lp.* Morawijûnki, *Ms.lp.* Morawijûnce) mieszkanka Moraw; Morawianka *syn.* **Morawijôcka**

morawski morawski; **po morawsku** po morawsku * *Jô umjã po morawsku.*

mocha (*D.lp.* mochy, *Ms.lp.* mose) zmora

moralista (*D.lp.* moralisty, *Ms.lp.* moralisće) moralista → *czes.* moralista

morcha (*D.lp.* morchy, *Ms.lp.* morse) zmierzła kobieta

mord (*D.lp.* mordu, *Ms.lp.* mordże) mord, morderstwo → *niem.* Mord

mordować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* mordujã, *lp.cz.przesz.r.m.* mordował) mordować → *niem.* morden

mordować śe *zur. ndk* 1. mordować się (zabijać jeden drugiego) 2. mordować się (męczyć się, trudzić się, robić coś z wysiłkiem, znosić coś z trudem) * *Morduje śe do krwi, a za darmo.*

mordowańy (*D.lp.* mordowańô) rzecz. od **mordować**

mordyrca (*D.lp.* mordyrce) morderca

mordyrstwo (*D.lp.* mordyrstwa) morderstwo

mordyrz (*D.lp.* mordyrza) morderca → *Mörder*

mordŷnga (*D.lp.* mordŷngi, *Ms.lp.* mordŷndze) morderca; coś bardzo męczącego, wyczerpującego; uderka, męczarnia, utrudzenie; ciężka praca * *W lycejumje śe zacla mordŷnga.*

mores (*D.lp.* moresu, *Ms.lp.* moreśe) 1. mores, karność, subordynacja * *Jô će naucã moresu.* * *Ńe je leko drugygo cowjeka moresu naucyc.* * *Ūnŷni nie znajy zôdnego moresu.* * *Mjymjeckygo wojska by ci śe przidało, to by jś śe porzŷndku i moresu naucit.* * *Za pjerŷna jich nie idze naucyc moresu.* 2. margaryna zob. **margarina**, → *fr.* margarine Mouriès

morfologijô (*D.lp.* morfologije) morfologia → *czes.* morfologie, → *niem.* Morphologie

morga (*D.lp.* morgi, *Ms.lp.* mordze) ćwierć hektara; 25 arów zob. **juterko**, **jutro**, **jutrza**, **jutrisko**, **utrisko**

morgyn dzień dobry (używane rano) * — *Morgyn, ŷojćec!* — *Morgyn, synek!* → *niem.* guten morgen!

morgynrocek (*D.lp.* morgynrocka) *zdr. od* **morgynrok**; szlafroczek

morgynrok (*D.lp.* morgynroka) podomka, szlafrok zob. **haŷklajd**, **hazuka**, **mantelŷryca** → *niem.* Morgenrock

morowy 1. niosący mór, powodujący mór, zarazę; morowy 2. przynoszący szkodę, powodujący szkodę, zniszczenie * *Jak sŷŷŷjnce ŷoparzi, a nŷgle przidze dysc, to je morowy dysc, bo wsyŷko spŷli.*

morscŷk (*D.lp.* morscŷka) świnka morska

morski 1. morski 2. **morskŷ majla** mila morska (1852 m) 3. **morski pjes** foka pospolita (gatunek ssaków, *łac.* Phoca vitulina) → *niem.* Seehund

morus (*D.lp.* morusa, *Ms.lp.* moruśe) brudas

moryna (*D.lp.* moryny, *Ms.lp.* moryńe) *geol.* morena → *niem.* Moräne

moryrok (*D.lp.* moryroka) daw. spŷdnica noszona jako pierwsza pod kieckã (w tradycyjnym ŷlaskim stroju)

morze (*D.lp.* morza) morze * *Do morza mŷmy bez pjyńćset kilomejtrŷw.*

morzić *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* morzã, *lp.cz.przesz.r.m.* morzŷł) 1. boleć (w jamie brzusznej, np. z powodu niestrawności); mieć wzdęcie * *Morzi mje po tich grzibach.* * *Mŷ durfal i mje morzi w bachŷrzu.* * *Cojś nŷs ŷobuch dŷiśej morzi.* * *Morzi mje w bachŷrzu.* * *Mje juz morzi.* * *Najŷd śe gagotŷw i morzŷło go.* 2. **morzić | godŷ morzić** morzyć głodem * *Ūnŷni go morzŷŷ.* * *W dŷnych casach harestantŷw godŷ morzŷyli.* * *Zawarli go do hareŷtu a morzŷyli go az do śmjerći.*

morzić śe *zur. ndk* głodować * *Ńy mjeli co jejs i śe morzŷyli.*

morziduch (*D.lp.* morziducha) 1. ktoś łakomy 2. ktoś chciwy 3. skąpiec, sknera, dusigrosz

morzidudek (*D.lp.* morzidudka) 1. człowiek łakomy 2. człowiek chciwy

morzidupka (*D.lp.* morzidupki, *Ms.lp.* morzidupce) biadak, nędzarz, łazarz

morzisko (*D.lp.* morziska) 1. biegunka, rozwolnienie * *Morzisko mje wŷŷno, co'ch śe tak zŷŷnŷkła.* * *Morzisko go brało.* zob. **bjegŷnka**, **chlistacka**, **drabŷajs**, **drzistacka**, **durchflama**, **durfal**, **laksyra**, **laksyrka**, **lŷtacka**, **raćiborskŷ**, **rajzŷnŷ**, **sracka** 2. ból brzucha * *Najŷd śe gagotŷw i dostał morzisko.* * *Jescy by mje morzisko wezŷło.* 3. wzdęcie, skręt kiszek * *Rŷz nafutrowoŷ'ech mocno klacã zytŷ i dostała morziska.* * *Kŷnŷ śe nazar zyta dostał morzisko.* 4. kolka

morzyńy (*D.lp.* morzyńô) rzecz. od **morzić** 1. rzecz. od **morzić**; 2. **morzyńy w baśe** (a) ból brzucha (b) wzdęcie, skręt kiszek

Moskŷl (*D.lp.* Moskŷla) Rosjanin *syn.* **Rus**

most (*D.lp.* mostu; *Ms.lp.* mojsće, mośce) 1. most; **ŷobŷng mostu** łuk mostowy; **ŷobŷngowy most** most łukowy 2. moszcz (świeżo wyciśnięty sok owocowy lub warzywny wykorzystywany jako półprodukt w procesie wyrobu napoju docelowego, np. wina) → *niem.* Most **mosteczek** (*D.lp.* mosteczka) *zdr. od* **mostek**; mosteczek **mostek** (*D.lp.* mostka) *zdr. od* **most**; mostek * *Knypŷnŷn zech go ze mostka na krzypopje.*

mostowy mostowy

mostrich (*D.lp.* mostrichu) musztarda zob. **mostrich**, **zymft**, **zynft** → *niem.* Mostrich

mostrichglaza (*D.lp.* mostrichglaze, *Ms.lp.* mostrichglãze) sŷoik po musztardzie; musztardŷwka *syn.* **zymfćŷk**

mostrichowy musztardowy

mostrisek (*D.lp.* mostrisku) *zdr. od* **mostrich**

mošeja (*D.lp.* mošeje) meczet → *niem.* Moschee

mot (*D.lp.* mota, *Ms.lp.* moće) *zgr. od motek*; młot

mota (*D.lp.* moty, *Ms.lp.* moće) 1. ćma 2. mól → *niem.* Motte ('mól')

motać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* motŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* motoł) motać; układać w motek, nawijać na motowidło; mieszać, plątać, wikłać

motać še *zwr. ndk* plątać się * *Jakŭz mŭ kŭńe zaprzŭngac, kjedy še motajŭ?*

motańy (*D.lp.* motańô) *rzecz. od motać*

motecek (*D.lp.* motecka) *zdr. od motek*; młoteczek

motek (*D.lp.* motka) młotek

motel (*D.lp.* motelu) motel → *niem.* Motel

motiwacyjô (*D.lp.* motiwacyje) motywacja → *niem.* Motivation

motkowy młotkowy

motlać (*1.os.lp.cz.ter.* motlŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* motłô) plątać

motlać še *zwr. ndk* plątać się

motlańy (*D.lp.* motlańô) *rzecz. od motlać*

motłoch (*D.lp.* motłochu) 1. motłoch, pospółstwo 2. bezładna mieszanina; miszmasz 3. plewy (z kurzem) 4. mieszanka zbożowa

motorad (*D.lp.* motorada, *Ms.lp.* motoradze) motocykl * *Ślyż s tego motorada. * Na motoradze'ch przijechoł. syn. motorcykel, → niem.* Motorrad

motoradek (*D.lp.* motoradka) *zdr. od motorad*; mały motocykl

motorader (*D.lp.* motoradera, *Ms.lp.* motoraderze) motocyklista

motoradowy motocyklowy

motorcykel (*D.lp.* motorcykla) motocykl *syn. motorad*

motorek (*D.lp.* motorka) *zdr. od motor* 1. silniczek 2. motorower *zob. mopek, mopel, mopik, moplik*

motorowy silnikowy; **motorowe woźidło** pojazd silnikowy

motorzejdzka [r+z] (*D.lp.* motorzejdzki, *Ms.lp.* motorzejdze) *zdr. od motorzeja*

motorzeja [r+z] (*D.lp.* motorzeji, *Ms.lp.* motorzejdze) piła motorowa

motowidło (*D.lp.* motowidła, *Ms.lp.* motowidle) przyrząd do motania nici

motowidołko (*D.lp.* motowidołka) *dr. od motowidło*

motrzask (*D.lp.* motrzasku) *bot.* rojnik murowy (*łac.* Sempervivum tectorum) *zob. bobôsc, dachowy kaktus, grŭmotrzask, grzmjotńica, rŭzycka*

motŭr (*D.lp.* motora, *Ms.lp.* motorze) 1. silnik * *Te aŭto mŏ dojs cãsto panã motora. → niem.* Motor 2. motocykl

motyka (*D.lp.* motyki, *Ms.lp.* motyce) *pejor.* 1. niedobra, złośliwa, wredna kobieta; zła kobieta; jędza * *S tej Any to je ale pjerŭjńskŏ motyka. 2. przezwisko kobiety (lekkich obyczajów, zachowującej się niemoralnie) * Ty starŏ motyko!*

motylica (*D.lp.* motylice) 1. kobieta lekkich obyczajów; dziwka, prostytutka 2. mały popielaty motyl składający jajka w wosku, jego gąsienice niszczą pszczoły

motyrlôcek (*D.lp.* motyrlôka) *zdr. od motyrlôk*; motylek

motyrlôk (*D.lp.* motyrlôka) motyl

mozdry (*tylko lm., D.* mozdrŭw) odra (choroba) * *Jak maŭj dzećŭ ćepńe še aŭsślac na plecach, to maŭj mozdry. syn. mojdry, mozyrki, → niem.* Masern

mozebnojśc (*D.lp.* mozebnojści) możliwość

mozebny możliwy

mozebńe możliwie

mozgoł (*D.lp.* mozgołu, *Ms.lp.* mozgole) potrawa z kapusty (zwykle kiszonej) i ziemniaków *zob. babracka, ćam-ćuwa, ćaperkapusta, ćaperkraŭt, ćapkapusta, ćapkraŭt, ćapra, ćaprajka, ćapruwa, gerlŏcka, kartŏfelkraŭt, klaplastra, miškraŭt, pańćkraŭt, pańćuwa*

mozgól (*D.lp.* mozgôla) karaluch, karakon, karaczan wschodni (*łac.* Blatta orientalis) *zob. rus*

mozliwojśc (*D.lp.* mozliwojści) możliwość

mozliwy możliwy

mozno 1. może; być może * *Mozno latojs na Wilijŭ śńyg śleći. * Jedyn mozno stykńe. * — Pojedzes tã? — Mozno ja. * Mozno przidze jutro na kjermas. 2. być (kŭmu) mozno* być możliwym (dla kogo); * *Jeśli wŭ je mozno, to przijyzdzeje.*

mozny 1. możliwy 2. **ńyma mozne** niemożliwe * *To ńyma mozne. (To niemożliwe.)*

mozyrki (*tylko lm., D.* mozyrkŭw) odra (choroba) *syn. mojdry, mozdry, → niem.* Masern

mô *3.os.lp.cz.ter. od mjeć*

môcać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* môcŭ, *lp.cz.przesz.r.m.* môcoł) maczać * *Ńy môcej palca do môcki, bo to je paskudńe.*

môcańy (*D.lp.* môcańô) *rzecz. od môcać*

môcka (*D.lp.* môcki, *Ms.lp.* môcce) 1. potrawa wigilijna przygotowywana m.in. z piernika, suszonych owoców, orzechów i wywaru jarzynowego; moczka *zob. bryja* 2. **rybjô môcka** potrawa wigilijna jak w 1. przygotowywana na bazie rosółu z rybich głów 3. polewa, sos (z roztopionej wątrobianki) * *Tustego z lejberwŭrztu še ŭoztopjŭło i buła do klŭzkŭw môcka. 4. kobieta lekkich obyczajów*

môj (*D.lp.* môja) 1. maj 2. zielone drzewko (najczęściej świerkowe) wycinne w nocy z 30.04 na 1.05 * *W ŭostatńŭ kwjytńowŭ noc chopcy śli do lasa po môje. Potŭj jy strugali ze skŭry i gaŭjzkwŭ, a ŭostawjali yno źelŭny wjyrch, ŭtory przistrŏjali kwjŏtkŭma i ślajfkŭma. I zanoj-ŭyli to przed chałpã ŭod frełki, chtorej przŏli. 3. ozdobione drzewo stawiane przed domem * Trzidźestego, przed pjyrŭj môja w nocy, wysoke môje przed chałpŭ stawajŭj i cery hned kawalyrŭw dostŏwajŭ. 4. fraz. jak wilijô w môju trefi nigdy*

môjandy (*tylko lm., D.* môjandŭw) nabożeństwo majowe

môjicek (*D.lp.* môjicka) *zdr. od môjik*

môjic *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* môjã, *lp.cz.przesz.r.m.* môjŭł) ozdabiać, przyozdabiać (zwłaszcza kwiatami) * *U nŏs mŏjŭ na Śwjŭntki.*

môjik (*D.lp.* môjika) 1. *bot.* podbiał (*łac.* Tussilago); podbiał pospolity (*łac.* Tussilago farfara) *zob. huflatic, mŏjowe źely, podbjŏł, podbjŭł* 2. zielone drzewko (najczęściej świerkowe) wycinne w nocy z 30.04 na 1.05 * *Mŏjik stawajŭj pjyrsego môja w nocy. Kozdy synek swojej libšće postawi przed chałpŭ na wjelkŭ strŭmje mŏjik s fajnymi roztomajtnymi ślajfkŭma z papjŭru. To całŏ wjejs wjy, ize ta dźoŭcha mŏ śaca. 3. ozdobione kwiatami i wstŕżkami drzewko stawiane przed domem na*

wiosnę (lub na wielkanoc) 4. ozdobione drzewko zawieszane w maju na palu przez panny na wydaniu (im wyższe drzewko, tym starsza panna)

môjowy 1. *przym.* od **môj**; majowy * *Idã na môjowe nôbozjñstwo*. 2. **môjowe w użyciu rzeczownikowym**: nabożeństwo majowe * *Wele tej bozej mãñki bãñdzjmy ũodprawjaã môjowe*. * *Wé môju chodzjmy na môjowe*. * *Jô cały mjejsjñc na môjowe ñe chodzjła, bo'ch bũła chorô*. * *Na wjecur idã porzykaã na môjowe*. 3. **môjowe nôbozjñstwo** nabożeństwo majowe 4. **môjowe żely** *bot.* podbiał (*łac.* Tussilago); podbiał pospolity (*łac.* Tussilago farfara) *zob.* **huflatic**, **môjik**, **podbjoł**, **podbjũł**

môjũwecka (*D.lp.* môjũwecki, *Ms.lp.* môjũwece) *zdr.* od **môjũwka**

môjũwka (*D.lp.* môjũwki, *Ms.lp.* môjũwce) 1. słup majowy, drzewko majowe → *niem.* Maibaum 2. bardzo wczesna odmiana czereśni (np. rivan), dojrzewająca pod koniec maja * *Moje môjũwki napocynajjũ se juz godzjã wele dwadzestego môja*. → *niem.* Maikirsche 3. twarżozek przydrożny (gatunek grzybów; *łac.* Marasmius oreades) *zob.* **cubôtk**, **pañynka**

môjyñy (*D.lp.* môjyñô) *rzecz.* od **môjic**; ozdabianie, przyozdabianie * *Dzjñej nyma juz Wsystkich Šwjñntich, yno festjwal môjyñô grobũw chjñejškjũ cũlstwjũ*.

môjzwũnecek (*D.lp.* môjzwũnecka) *bot.* konwalia, konwalia majowa (*łac.* Convallaria majalis) → *niem.* Maiglöckchen

môkranc (*D.lp.* môkranca, môkrancu) makowiec * *Ŭũñi nũ môkranc przjwjuũli*. * *Zjadta'ch trzi kũski môkrancu*.

môkrancek (*D.lp.* môkrancek, môkranceku) *zdr.* od **môkranc**

môla (*D.lp.* môle) 1. spichlerz 2. *fraz.* **do môla** na oścież * *Ŭotwũrż te dwjyrżi do môla*. * *Nase dzjwyw majjũ wdyccki ũokna i dwjyrżi do môla ũotwarte*. *zob.* **do cała** | **do syroka**

môn (*D.lp.* mônu, *Ms.lp.* môñe) mak *zob.* **mak** → *niem.* Mohn

môrcinek (*D.lp.* môrcinka) 1. żelazny piecyk, koza *zob.* **bartek**, **bãmbjñôk**, **hanyssek**, **kacka**, **kacyca**, **żelaźñôk** 2. *bot.* aster karłowaty, aster krzaczasty, marcinek (*łac.* Symphyotrichum dumosum, Aster dumosus)

môrcinowy związany z dniem św. Marcina (11.11); marciński, świętomarciński *syn.* **martinowy**

môrscyc *ndk* (1.os.lp.cz.ter. môrscã, lp.cz.przesz.r.m. môrscũł) marszczyć *zob.* **fołdowaã**, **šcybaã**

môrscyñy (*D.lp.* môrscyñô) *rzecz.* od **môrscyc**

môrtwiã *ndk* (1.os.lp.cz.ter. môrtwjã, lp.cz.przesz.r.m. môrtwjũł) ušmiercaã

môrtwjyñy (*D.lp.* môrtwjyñô) *rzecz.* od **môrtwiã**

môrtwy martwy

môtrz: (**robiã**, **co**) **na môtrz o pracy wykonywanej na czymś polu, w czymś gospodarstwie**: (robiã, co) otrzymując zapłatę w naturze, *np.* **mũciã na môtrz** młóciã u kogoś (zboże cepami) w zamian za słomę i ziarno

môwa (*D.lp.* môwy) mowa, przemówienie * *Jô znũ jejich môwã*. * *Suchali my tej môwy*.

môwnojšã (*D.lp.* môwnojšci) rozmowność

môwny (*st. wyż.* môwniejšy) rozmowny * *Jak se z ũojcũmna wsyjšcy do kupy podpjyli, to potj byli môwniejšji i šmjajšji*.

mraũceã *ndk* (1.os.lp.cz.ter. mraũcã, lp.cz.przesz.r.m. mraũcoł) marudzić * *Jak dysc padze, to tebki mraũcũ*.

mraũcyñy (*D.lp.* mraũcyñô) *rzecz.* od **mraũceã**

mrãncaty marudny

mrãnceã *ndk* (1.os.lp.cz.ter. mrãncã, lp.cz.przesz.r.m. mrãncôł) 1. marudzić, zrzedzić * *Sedzi sũm w izbje i mrãncy*. * *Wcora cały dzjñ pũ mje mrãncôł*. 2. miauczeã * *Ny mrãnc, koãaro!* *zob.* **mjaũceã**, **mrãñkaã**, **mrjũñkaã**

mrãncyñy (*D.lp.* mrãncyñô) *rzecz.* od **mrãnceã** 1. marudzenie, zrzedzenie * *Ŭo, co jô se mušala jego mrãncyñô nasuchaã!* 2. miauczenie

mrãnga (*D.lp.* mrãngi, *Ms.lp.* mrãñdze) smuga

mrãngaty pstry, wielokolorowy, wzorzysty, pręgaty * *Ta kura bũła takô mrãngatô: mjała trochã brũnnych pjũrkũw, a trochã cõrnych*. * *Taki mrãngaty kot mi przelecoł bez drũgã*.

mrãñkaã *ndk* (1.os.lp.cz.ter. mrãñkũ, lp.cz.przesz.r.m. mrãñkoł) miauczeã, pomiaukiwaã *zob.* **mjaũceã**, **mrãnceã**, **mrjũñkaã**

mrãñkaã se *zwr.* *ndk* o **kotach**: marcowaã się, przechodziã ruje * *Koty se w marcu mrãñkajjũ*. *syn.* **mrjũñkaã se**

mrãñkañy (*D.lp.* mrãñkañô) *rzecz.* od **mrãñkaã**; miauczenie

mrãñkaty marudny * *Wcora to'js bũł fest mrãñkaty*.

mrãñknũñã *dk* (1.os.lp.cz.przys. mrãñknã, lp.cz.przesz.: r.m. mrãñknũn, r.ż. mrãñkã) miauknaã

mrãñkũñcy (*D.lp.* mrãñkũñcô) *rzecz.* od **mrãñknũñã**

mrãñkoãaty *pejor.* *przym.* od **mrãñkot** * *Ty*

mrãñkot (*D.lp.* mrãñkota, *Ms.lp.* mrãñkoãe) człowiek marudny; maruda

mrãñkotnojšã (*D.lp.* mrãñkotnojšci) marudność

mrãñkotny marudny

mrocyc se *zwr.* *ndk* (1.os.lp.cz.ter. mrocã se, lp.cz.przesz.r.m. mrocũł se) 1. chmurzyć się * *Ñebo se mrocũto*. * *Przed dyscj se mrocyc*. *zob.* **chmuraã se**, **chmurziã se**, **kaliã se**, **šcũngaã se**, **zacũngaã se**, **zawlykaã se**, **zawũcyc se** 2. o **człowieku**: zachmurzaã się, zasepiaã się; stawaã się ponurym, smutnym * *Ŭũñ se mrocũł jak bũł zly*.

mrocjny (*D.lp.* mrocjnyñô) *rzecz.* od **mrocyc**

mrojziã *ndk* (1.os.lp.cz.ter. mrozã, lp.cz.przesz.r.m. mrojzũł) 1. mrozić 2. **mrojzi** jest mróz * *Na dworze mrojzi*.

mrojziã se *zwr.* *ndk* 1. mrozić się 2. marznaã * *Ŭũñ se podarymñe mrojzũł, iz tã stoł za dugo na žimje*.

mrojzik (*D.lp.* mrojzika) przymrozek

mrojžno mrožno

mrojžny mrožny * *Latojs bũła mrojžnô žima*.

mrok (*D.lp.* mroku) 1. ciemne chmury * *Taki mrok idže*. 2. **byã na mroku o niebie**: byã całkiem zachmurzonym (ciemnymi chmurami) * *Mjało se tak trochã na desc, ale na mroku to jescy ñe bũto*.

mrokjew (*D.lp.* mrokjwe) ciemna chmura; chmura deszczowa; chmura burzowa * *Ñebo se zacũngło cõrnyymi mrokjwũma*. * *Idže mrokjew ũod Ŭodry*.

mrokjewka (*D.lp.* mrokjewki, *Ms.lp.* mrokjewce) *zdr.* od **mrokjew**; chmurka * *Na ñebje ñe bũto aũi jednej mrokjewki*.

mrokwja (*D.lp.* mrokwje) ciemna chmura; chmura deszczowa; chmura burzowa

mrokwjowy *przym. od mrokwjow, mrokwja*
mrowcowy mrówkowy
mrowcy 1. mrówczy * *To sŷ mrowce jajca.* 2. **mrowcô kâmpka** mrowisko *syn. mrowisko, mrowjecniäk*
mrowcysko (*D.lp. mrowcyska*) *zgr. od mrowjec;* mrówa
mrowisko (*D.lp. mrowiska*) mrowisko *syn. mrowcô kâmpa, mrowcô kâmpka, mrowjecniäk*
mrowjec (*D.lp. mrowca*) 1. mrówka * *Mûmy w kûmorze mrowce.* 2. *przen. mrowce dreszcze* 3. *fraz. ćepać śe jak mrowjec na keće* bardzo się denerwować
mrowjeczek (*D.lp. mrowjeczka*) *zdr. od mrowjec*
mrowjecniäk (*D.lp. mrowjecniäka*) mrowisko *syn. mrowcô kâmpa, mrowcô kâmpka, mrowisko*
mrowjy (*D.lp. mrowjd*) ciarki, dreszcz, mrowie * *Tak ñech to powjy, coby ludźy przesto mrowjy.*
mrozyńy (*D.lp. mrozyńô*) *rzecz. od mrojzić;* mrozenie
mrugac (*D.lp. mrugaca*) mrugające urządzenie, lampka; migacz
mrugać *ndk (1.os.lp.cz.ter. mrugŷ, lp.cz.przesz.r.m. mru-goł) mrugać* * *Űñni na mje mrugali.*
mrugańy (*D.lp. mrugańô*) *rzecz. od mrugać*
mrugnŷńć *dk (1.os.lp.cz.przysz. mrugnä; lp.cz.przesz.: r.m. mrugnün, r.ż. mrugła) mrugnąć* * *Űñ co mrugnĕ to ugnĕ.*
mrugnŷńćy (*D.lp. mrugnŷńćô*) *rzecz. od mrugnŷńć*
mrुक (*D.lp. mruka*) mrुक; ktoś małomówny, nietowarzystki
mrukać *ndk (1.os.lp.cz.ter. mrukŷ, lp.cz.przesz.r.m. mru-koł) mamrotać, mruceć, pomrukiwać* * *Kot mrukô pod pjeczĕ.*
mrukańy (*D.lp. mrukańô*) *rzecz. od mrukać*
mrukliwy mrukliwy, ponury * *Űñ je dźisej mrukliwy.*
mruknŷńć *dk (D.lp. mrukñä; lp.cz.przesz.: r.m. mrukñün, r.ż. mrukła) mruknać* * *Ñe wjedźot, co pedźeć. Yno cojś tã mrukñün a posot. * Posytajŷ nõs na śmjerć — mrukñün pod nosjĕ Hanek.*
mrukñŷńćy (*D.lp. mrukñŷńćô*) *rzecz. od mruknŷńć*
mrukôc (*D.lp. mrukôca*) ktoś mrukliwy, ponury
mruzyc *ndk (1.os.lp.cz.ter. mruzã, lp.cz.przesz.r.m. mru-zŷł)* 1. mieć zamknięte oczy * *Jedne dźećo muśi mruzyc, zañi śe ĕi drudzy pokryjŷ.* * *Tyn, co mruzŷł, muśi tych drugich sukać.* 2. mruzyc (oczy)
mruzynŷy (*D.lp. mruzynŷô*) *rzecz. od mruzyc*
mrŷz (*D.lp. mrozu, Ms.lp. mrojze, M.lm. mroze*) 1. mróz * *W lutjĕ przidŷ mroze. * Dźeći, mrŷz wôs doł pozdrowić. * Nakupće śe papuĕũw i pŷjñcochũw, bo bãñdźe wjelki mrŷz.* 2. szron 3. *fraz. mrŷz jak byk | mrŷz jak koj-żot | mrŷz jak kyndrŷ* silny mróz, siarczysty mróz 4. **śiwy mrŷz** mróz w połączeniu ze szronem * *Dźisej na dworze je śiwy mrŷz. * Na tã drugã padali „Śiwô”, bo tã bŷł cãsto śiwy mrŷz. * Jak bŷł śiwy mrŷz, to jy tak uźŷmbało, ize na nogi wytrzuac ŷy mŷgły.*
mrŷzek (*D.lp. mrŷzka*) przymrozek * *Tera mrŷzki banŷ i te tŷmaty ĕi zmarzŷy.*
mrŷnceć *ndk (1.os.lp.cz.ter. mrŷncã, lp.cz.przesz.r.m. mrŷncoł)* 1. mruceć (pod nosem); mówić cicho, niewyraźnie 2. marudzić, burczeć * *Mrŷncoł cojś ŷo babach ze dugymi wosũma a krŷtkjĕ rozumjĕ.*
mrŷncek (*D.lp. mrŷncka*) *pejor.* ktoś, kto mruceć (pod nosem); ktoś, kto mówi cicho, niewyraźnie

mrŷncyńy (*D.lp. mrŷncyńô*) *rzecz. od mrŷnceć*
mrŷnkać (*1.os.lp.cz.ter. mrŷnkŷ, lp.cz.przesz.r.m. mrŷnkoł*) miauczeć, pomiaukiwać *zob. mjaũceć, mrãnceć, mrãnkać*
mrŷnkać śe *zwr. ndk o kotach:* marcować się, przecho-dzić rujeć * *Kot śe mrŷnkô w marcu. syn. mrãnkać śe*
mrŷnkańy (*D.lp. mrŷnkańô*) *rzecz. od mrŷnkać*
mrzigŷd (*D.lp. mrzigoda, Ms.lp. mrzigodźe*) 1. człowiek łakomy 2. człowiek chciwy 3. skąpiec, sknera, dusigrosz
mrzyć *ndk (lp.cz.ter.: 1.os. mrzã, 3.os. mrze; lp.cz.przesz.: r.m. mar, r.ż. marła, mrzała) mrzeć, umierać* * *Űñni marli. * Lezała i poleku mrzała, aze umarta.*
mrzynŷy (*D.lp. mrzynŷô*) *rzecz. od mrzyć*
msalny 1. mszalny 2. **msalnô kšŷnga | msalnô kšŷnga** mszał
msô (*D.lp. mse, D.lm. msŷw*) 1. msza * *Na msŷy za ômã my jechali. * Ñe wjã, co to sŷy za mse jescy. * Jutro rano idã na msŷy. * Dźisej mûmy msŷy za ôpã. * Ôma juz stanũna i prawje msŷy suchô. * To bŷła dugô msô, godzina a pŷ. → zes. mše* 2. **côrnô msô** czarna msza 3. **ćichô msô** msza cicha 4. *fraz. mjeć ćichŷ msŷy* nie rozmawiać ze sobą; nie odzywać się do siebie; mieć ciche dni * *Alojz ze Marikŷy wcora śe powadźyli, a dźisej majŷy ćichŷ msŷy.* 5. **msô s kũnduktŷy** msza żałobna z konduktem 6. *fraz. (u kogo) je ćichô msô* (kto) nie rozmawia ze sobą, nie odzywa się do siebie * *U ñich je dźisej ćichô msô.* 7. **wjelkô msô** suma (msza)
msôl (*D.lp. msôlu*) *bot. rdest (?) (łac. Polygonum) syn. knyrlik*
mšćić śe *zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. mscã śe, lp.cz.przesz.r.m. mšćŷł śe) mšćić się* * *Ñy mšćić śe, bo to je grzych.*
mšćićel (*D.lp. mšćićela*) mšćiciel
mšćiwy mšćiwy * *Tyn je mšćiwy.*
mu 1. *C. od ŷñn;* jemu * *Kuba mu je. * Dej mu to.* 2. *C. od ŷñno, ŷñne*
mucflek (*D.lp. mucfleka*) siniak; malinka (na ciele)
mucha (*D.lp. muchy, Ms.lp. muse*) 1. mucha 2. **kŷjñskô mucha** (a) jusznica deszczowa (gatunek owadów, *łac. Haematopota pluvialis*) (b) *pot. giez zob. pawant, ślypek* 3. *fraz. ćepać śe jak mucha w taślampje* bardzo się denerwować; miotać się 4. **rusać śe jak mucha w smole** robić coś bardzo wolno, leniwie, ospale; ruszać się jak mucha w smole 5. *fraz. być słaby jak mucha po kŷmpañu* być bardzo słabym, osłabionym, wyczerpanym 6. *fraz. lõtać jak mucha w celyndrze* uwijać się jak mucha w ukropie; robić coś gorączkowo, pospiesznie; bardzo się spieszyć (wykonując jakąć pracę)
muchara (*D.lp. muchary, Ms.lp. mucharze*) *zgr. od mucha* * *Dej mi klapackã, bo zajś te muchary sã furdzŷy.*
muchorôtka (*D.lp. muchorôtki, Ms.lp. muchorôtce*) muchomor (gatunki trujące) * *Prziñũšli my z lasa pôrã muchorôtkũw, co na muchy jadžić.*
muchôtka (*D.lp. muchôtki, Ms.lp. muchôtce*) muchomor (gatunki trujące)
muchŷwka (*D.lp. muchŷwki, Ms.lp. muchŷwce*) muchomor czerwony
muclik (*D.lp. muclika*) cielak
muckać *ndk (1.os.lp.cz.ter. muckŷ, lp.cz.przesz.r.m. muckoł)* 1. całować 2. obśliniać

muckańy (*D.lp.* muckańô) *rzecz. od muckać*
mućkać *ndk (1.os.lp.cz.ter. mućkŭ, lp.cz.przesz.r.m. mućkoł)* całować, obcałowywać
mućkańy (*D.lp.* mućkańô) *rzecz. od mućkać*
mudzyńy (*D.lp.* mudzyńô) *rzecz. od mudzić*
mudzić *ndk (1.os.lp.cz.ter. mudzã, lp.cz.przesz.r.m. mudzŭl)* 1. zajmować (czas) * *Wejż še chopje do roboty zamjan mi cas mudzić.* 2. przeskadzać w pracy * *Ŭŭn mi mudzi.*
mudzić še *zwr. ndk nudzić się* * *Przestŭn rzŭndzić, bo še mudzã.*
mufa (*D.lp.* mufy) *techn.* mufa, mufka, złączka → *niem.* Muffe
mufka (*D.lp.* mufki, *Ms.lp.* mufce) 1. *zdr. od mufa*; mufka, złączka 2. mufka (element garderoby)
mufłôk (*D.lp.* mufłôka) podszyta kurtka
muhametajński muzulmański → *niem.* mohammedanisch
muhametan (*D.lp.* muhametana, *Ms.lp.* muhametańe) muzulmanin → *niem.* Mohammedaner
muhametanka (*D.lp.* muhametanki, *Ms.lp.* muhametance) muzulmanka → *niem.* Mohammedanerin
muk *wykrz.* 1. *naśladowanie głosu królika* * *Krŭliki robjŭ muk, muk, muk.* 2. **ańi muk** ani słowa; ani mru mru; cisza; milczeć * *Ŭŭn ņe pedzoł ańi muk. * Ańi muk!*
mukać *ndk (1.os.lp.cz.ter. mukŭ, lp.cz.przesz.r.m. mukoł)* 1. dąsać się, mieć fochy, stawiać się, podskakiwać, fikać * *Co, juzajś mukôs?* → *niem.* aufmucken 2. mruzczyć *zob. fugować, murceć* → *niem.* mucken 3. **o króliku, królikach:** wydawać głos (podobny do mruczenia kota, będący oznaką zadowolenia) * *Słysys, jak te mukle mukajŭ?* * *Jak mukla pochajôs, to zacńe mukać.*
mukańy (*D.lp.* mukańô) *rzecz. od mukać*
mukel (*D.lp.* mukla) królik *zob. kańikel, krŭl, krŭlik, mycôk, truśa, usôk*
mukelek (*D.lp.* mukelka) *zdr. od mukel*; mały królik
muki (*tylko lm., D.* mukŭw) dąsy, fochy; **mjeć muki** dąsać się, mieć fochy * *Fto mô luki, tyn mô muki.* (powiedzenie) * *Ŭech zôdnego ņe ũosydzŭ te jego űtelŭngi i muki.* → *niem.* Mucken
mukla *wykrz. mukla, mukla przywoływanie owiec* *zob. baśa, be, bee*
muklicôk (*D.lp.* muklicôka) pomieszczenie dla królików; klatka dla królików *zob. kańikelűstal, kańikłôk, krŭlicôk, truśôk*
muknŭńć *dk (1.os.lp.cz.przysz. muknã; lp.cz.przesz.: r.m. muknŭn, r.ż. mukłã)* 1. mruknać; zamruczeć 2. **o króliku:** wydać cichy głos (podobny do mruczenia kota, będący oznaką zadowolenia) 3. *fraz. ańi ņy muknŭńć* ani nie isnać; ani nie mruknać * *Ŭŭn ańi ņy muknŭn.*
mukńŭńcy (*D.lp.* mukńŭńcô) *rzecz. od muknŭńć*
mukować *ndk (1.os.lp.cz.ter. mukujã, lp.cz.przesz.r.m. mukowoł)* *zob. mukać*
mukowańy (*D.lp.* mukowańô) *rzecz. od mukować*
mukôc (*D.lp.* mukôca) 1. obłudnik → *niem.* Mucker 2. buc; ktoś zarozumiały, pyszałkowaty
mularcyk (*D.lp.* mularcyka) uczeń, praktykant u murarza
mularka (*D.lp.* mularki, *Ms.lp.* mularce) 1. murarstwo 2. praca wykonywana przez murarza; **robić mularkã** wy-

konywać prace murarskie * *Kuba robi mularkã u Franca Jŭzkowego.*

mularski murarski * *Przińjś yno mi mŭj mularski motek.*
mularstwo (*D.lp.* mularstwa) murarstwo
mularzi *przym. dzierz. od mulôrz*
muldać *ndk (1.os.lp.cz.ter. muldŭ, lp.cz.przesz.r.m. muldoł)* 1. ssać (np. cukierek, smoczek) * *Muldô še sklôki abo amolôki. * Dżećo muldô nupel. zob. cyckać, dŭndać* 2. całować
muldać še *zwr. ndk całować się*
muldańy (*D.lp.* muldańô) *rzecz. od muldać*
mulôrz (*D.lp.* mularza) 1. murarz * *Ty'jś je mulôrz? Ty'jś je pyprôk a ņe mulôrz!* * *Ŭŭn še ucŭł za mulôrza.* → *niem.* Maurer 2. *fraz. fulać jak mulôrz* zmyślać; opowiadać nieprawdziwe rzeczy; gadać bzdury; mówić od rzeczy * *Ty fulôs jak mulôrz, a miśŭng Ći s kabze leći. * Fulôs jak mulôrz, a ze zadńej kabze miśŭng Ći leći. * Fulôs jak mulôrz, a malty ņy môs.*
multanki (*tylko lm., D.* multankŭw) organki
mur (*D.lp.* muru, *Ms.lp.* murze) mur * *To je zrobjŭne tak yno „Antek trzimej mur, a jô idã po pijŭndze”.* * *Ŭod zuru chop jak z muru.* (przysłowie)
Murawa (*D.lp.* Murawy) Morawy * *Przelećala z Murawy do Śłŭska. syn. Morawjô*
murceć *ndk (1.os.lp.cz.ter. murcã, lp.cz.przesz.r.m. murcoł)* mruzczyć *zob. fugować, mukać*
murcek (*D.lp.* murcka, *M.lm.* murcki, *D.lm.* murcŭw) 1. brudas, flejtuch; ktoś umazany, brudny *zob. babrôk, Ćarach, ņeũokludńik, śmjyrus, zabrańec, zmazańec* 2. *daw.* górnik (brudny po pracy od węgla)
murcować *ndk (1.os.lp.cz.ter. murcujã, lp.cz.przesz.r.m. murcowoł)* buszować
murcowańy (*D.lp.* murcowańô) *rzecz. od murcować*
murcyńy (*D.lp.* murcyńô) *rzecz. od murceć*
murecek (*D.lp.* murecku) *zdr. od murek*; mureczek
murek 1. (*D.lp.* murku) *zdr. od mur*; murek 2. (*D.lp.* murka) czarny koń
murować *ndk (1.os.lp.cz.ter. murujã, lp.cz.przesz.r.m. murowoł)* 1. murować 2. **w grach karcianyeh:** nie wchodzić do licytacji mimo posiadania dobrej karty
murowany murowany
murowańy (*D.lp.* murowańô) *rzecz. od murować*; murowanie
murôrz (*D.lp.* murarza) murarz
murzić *ndk (1.os.lp.cz.ter. murzã, lp.cz.przesz.r.m. murzŭl)* brudzić * *‘Murzić’ to je inacŭj ‘babrać’.*
murzić še *zwr. ndk brudzić się* * *Potŭ te prańy wrazã do skrŭbku, coby bŭło twardse a coby še ņy murzŭło.*
Murzin (*D.lp.* Murzina, *Ms.lp.* Murzińe) 1. Murzyn 2. **gra w Murzina** zabawa polegająca na wybraniu jednej osoby (‘Murzin’), której zadaniem jest wyłapywanie pozostałych uczestników 3. **Ćma jak u Murzina w rzići | Ćma jak u Murzina w rzići po cõrńy kafeju** bardzo ciemno; ciemno jak w dupie
Murzinek (*D.lp.* Murzinka) *zdr. od Murzin*; Murzynek
Murzinka (*D.lp.* Murzinki, *Ms.lp.* Murzince) Murzynka
Murzińôcka (*D.lp.* Murzińôcki, *Ms.lp.* Murzińôcce) murzyńska dziewczyna; Murzynka
Murzińôk (*D.lp.* Murzińôka) murzyński chłopiec; Murzy-
 niak

murziński murzyński

murzyńy (*D.lp.* murzyńó) *rzecz. od murzić*

mus (*D.lp.* musu, *Ms.lp.* muše); **robić (co) z musy** robić (co) z konieczności, z musu, pod przymusem, niedobrowolnie konieczność, przymus, mus * *Jyno to robi z wjelkŷ musy.* → *niem.* Muß, Muss

music (*D.lp.* musca) *bot.* gwiazdnica pospolita (*łac.* *Stellaria media*) *zob.* **bubik, bubikraut**

muska (*D.lp.* muski, *Ms.lp.* musce) 1. *zdr. od mucha*; muszka 2. łysostopek cierpki, pieniążek pałacy (gatunek grzybów; *łac.* *Gymnopus peronatus*) *zob.* **gadżók**

muskacka (*D.lp.* muskacki, *Ms.lp.* muskacce) pędzelek z gęsich piór (do smarowania tłuszczem formy na ciasto lub chleba wodą podczas wypieku) * *Blachy trza przedtŷ pŷmazac mastŷ abo tustŷ, muskackŷ z gŷjŷygo pjyrzŷ.*

muskat I. (*D.lp.* muskatu, *Ms.lp.* muskaće) 1. gałka muszkatolowa → *niem.* Muskatnuß 2. kwiat muszkatolowy, macis (suszona osnówka nasion muszkatolowca korzennego) → *niem.* Muskatblüte **II.** (*D.lp.* muskata, muskatu; *Ms.lp.* muskaće) *bot.* pelargonium (*łac.* *Pelargonium*) *zob.* **pelagŷnijŷ**

muskatek (*D.lp.* muskatka, muskatku) *zdr. od muskat*

muskatowy 1. muszkatolowy * *To je muskatowe wino.* 2. pelargoniowy

muskelka (*D.lp.* muskelki, *Ms.lp.* muskelce) *zdr. od muszka*

muszka (*D.lp.* muszka) 1. mięsień, muskuł * *Űod tej roboty zejŷ dostŷ muszkuw.* 2. *fraz. mjeć muszka jak zŷnŷaty kopruh | mjeć muszka jak zŷnŷaty wrŷbel* być bardzo chudym * *Ty mŷs muszka jak zŷnŷaty wrŷbel.* * *Beztŷz, ze jŷdŷs yno ajntopf, mŷs muszka jak zŷnŷaty wrŷbel.* → *niem.* Muskel

muszkaty umięśniony

muszkatowy mięśniony * — *Ty mŷs motorek przŷ kole?* — *Ja, ale muszkatowy.*

muskŷcŷorz (*D.lp.* muskŷcŷorza) muszkieter

muskŷt (*D.lp.* muskŷta, *Ms.lp.* muskŷće) muszkieta → *niem.* Muskete

muslim (*D.lp.* muslima) muzulmańin → *czes.* muslim, → *niem.* Moslem

muslimka (*D.lp.* muslimki, *Ms.lp.* muslimce) muzulmanka → *niem.* Moslime

muslimski muzulmański → *czes.* muslimskŷ, → *niem.* moslemisch

musŷk (*D.lp.* musŷka) muchomor

musŷra (*D.lp.* musŷry, *Ms.lp.* musŷrze) 1. muchomor (rodzaj grzybów; *łac.* *Amanita*) 2. **brŷnŷtnŷ musŷra** muchomor plamisty (gatunek grzybów; *łac.* *Amanita pantherina*)

musŷrka (*D.lp.* musŷrki, *Ms.lp.* musŷrce) *zdr. od musŷra* 1. muchomor (rodzaj grzybów; *łac.* *Amanita*) 2. **brŷnŷtnŷ musŷrka** muchomor plamisty (gatunek grzybów; *łac.* *Amanita pantherina*)

muster (*D.lp.* mustra, *Ms.lp.* mustrze) 1. wzŷr, forma, szablon 2. wykrŷj krawiecki * *Nastrzigla'ch ŷe z mustra ŷtofu na bluzŷ.* * *Swŷcka mjała narychtowany muster na saty, spodki, faltyrnŷki i trejgerŷki.*

→ *niem.* Muster

musterek *zdr. od muster*; wzorek

muŷtrich (*D.lp.* muŷtrichu) muŷtarda *zob.* **muŷtrich, zymft, zynft** → *niem.* Mostrich

musy muszy

musyca (*D.lp.* musyce) mszycza

musycka (*D.lp.* musycki, *Ms.lp.* musyccce) *zdr. od musyca*; mała mszycza

musyŷko (*D.lp.* musyŷska) *zgr. od mucha* * *Musyŷka poza-bijoł klapackŷ.*

muŷa (*D.lp.* muŷe) 1. krowa * *Idŷes muŷo!* 2. **muŷa** przywoływanie krowy

muŷalik (*D.lp.* muŷalika) *zdr. od muŷŷl*

muŷeć *ndk (lp.cz.ter.: 1.os. muŷŷ, 3.os. muŷi; lm.cz.ter.: 1.os. musymy, 3.os. musŷ; lp.cz.przesz.r.m. muŷŷl)* 1. musieć; być zobowiŷzany do zrobienia czegoŷ; mieć obowiŷzek zrobienia czegoŷ * *Muŷŷl'ech iŷ do dŷm.* * *W nŷdzela muŷŷ iŷ do roboty.* * *Muŷŷo ŷe jŷ cojŷ ŷobjecać.* 2. musieć; być zmuszony do zrobienia czegoŷ; nie mieć wyboru * *Przi tich mojih cerach na starojsć bŷndŷ muŷeć belować.* * *Muŷeli my jechać na ŷokŷo, bo na drugŷ ŷe strŷm ŷobalŷt.* * *Űod tego casu mŷgli zajŷ tŷ ludŷe mŷjskać i nŷ muŷeli ŷe bŷć.* 3. musieć; mieć potrzebę zrobienia czegoŷ * *Muŷŷ cojŷ zzejŷ, bo zech je godny.* 4. musieć; koniecznie chcieć coŷ zrobić * *Jŷ tŷ muŷŷ pojechać, chŷby nŷe wjŷ co mjało być lŷs.* 5. . musieć; zachodzić z duŷym prawdopodobieŷstwem, zgodnie z domyŷlami; być prawdopodobnym lub pewnym * *Muŷŷ zejŷ ŷo tŷ ŷtyeć.* * *Jak jŷ nŷy ma w dŷma, to muŷŷa do kojsŷcŷoła jechać.*

muŷka (*D.lp.* muŷki, *Ms.lp.* muŷce) krowa * *Muŷka, pŷdŷ ŷŷ.*

muŷŷl (*D.lp.* muŷŷoła, *Ms.lp.* muŷŷole) *daw.* chłŷp, który nie był wolny; chłŷp, który musiał pracować we dworze

muŷŷfek (*D.lp.* muŷŷka) *zdr. od muŷŷl*

mutacyjŷ (*D.lp.* mutacyje) mutacja → *niem.* Mutation

muter *nieodm.* matka → *niem.* Mutter

mutererdŷa (*D.lp.* mutererdŷy, *Ms.lp.* mutererdŷe) gleba macierzysta * *Űŷŷni te abfale ćepjŷ na kupŷ, a za dwajŷŷca lŷt banŷ jŷ przedŷwać jako mutererdŷa.*

muterka (*D.lp.* muterki, *Ms.lp.* muterce) 1. nakrętkŷ 2. *zdr. od muter* 3. wierzchnia warstwa ziemi, którą się orze

muti *nieodm.* mama, mamusia → *niem.* Mutti

mutra (*D.lp.* mutry, *Ms.lp.* mutrze) matka

muzejŷm (*D.lp.* muzejŷmu, *Ms.lp.* muzejŷmje) muzeum → *czes.* muzeum, → *niem.* Museum

muzelin (*D.lp.* muzelinu, *Ms.lp.* muzeliŷne) muŷlin

muzelinowy muŷlinowy

muzelmajŷski *pejor.* muzulmański

muzelman (*D.lp.* muzelmana, *Ms.lp.* muzelmaŷne, *M.lm.* muzelmany) *pejor.* muzulmanin

muzelmanka (*D.lp.* muzelmanki, *Ms.lp.* muzelmance) *pejor.* muzulmanka

muzycka (*D.lp.* muzycki, *Ms.lp.* muzyccce) *zdr. od muzyka*

muzyka (*D.lp.* muzyki, *Ms.lp.* muzyce) 1. muzyka; **małŷ muzyka** muzyka kameralna 2. zabawa taneczna, potaŷcŷwka; **bakuŷŷŷ muzyka** zabawa karnawałowa **ŷobŷtalaŷwać na muzykŷ** zaprosić na zabawę * *Jutro idŷymy na muzykŷ.* * *Byli my na muzyce.* * *Poznali ŷe na muzyce.* * *Te dŷoŷchy stojŷ na muzykach jak majŷŷnice.* * *Tak ŷe to ŷŷnacyli, iz nŷgdŷ na dwuch muzykach*

ńy mjeli tych samych lůntůw. zob. **bums, bũms** 3. **chaće z muzykũ** żart. skrzypiące buty

muzykant (*D.lp.* muzykanta; *Ms.lp.* muzykańce; *M.lm.* muzykańcõ, muzykanty,) 1. muzykant, grajek * *Muzykańcõ sli bez wejş i fest bãmbnowali.* 2. muzyk

mũc *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. mogã, 3.os. moze; *lp.cz.przesz.r.m.* mũg) 1. móc; być w stanie coś zrobić * *Jõ zech wcora ńy mũg przis.* * *Űũn pedżoł, co by mi mũg te ũokna na jejsyń zrobić.* 2. móc; mieć prawo do zrobienia czegoś * *Ty tã ńy mozes is.* * *Pedżoł mi, ize mogã bez jego tũnkã przeżydzac.* 3. móc; być prawdopodobnym, możliwym * *Jak se gibńymy, to mozymy tyn cug jescy chyćić.* 4. *fraz.* **mũc se na hõzyntrajgach ũobjejsić** być beznadziejnym * *Ş ńego juz ńic ńe bãńdże, ũũn se moze na hõzyntrajgach ũobjejsić.* 5. *fraz.* **ńy mũc za (co)** nie być (czemu) winnym * *Jõ ńy mogã za to, dyć mje sã ńe bũto.*

mũcać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. mũcũ, 3.os. mũcõ; *lp.cz.przesz.r.m.* mũcoł) młócić (więcej niż raz) * *Tak my mũcali.*

mũcańy (*D.lp.* mũcańõ) *rzecz. od mũcać*

mũcka (*D.lp.* mũcki, *Ms.lp.* mũcce) młocka, młocka, młócenie, omłot * *Ledwo my cep dżwignũńić poradżyli, to nõs nagũnali do mũcki.*

mũckõrz (*D.lp.* mũckõrza) młockarz, młoczek (ktoś pracujący przy młóceniu)

mũcõrka (*D.lp.* mũcõrki, *Ms.lp.* mũcõrce) kobieta pracująca przy młóceniu

mũcõrz (*D.lp.* mũcõrza) młocarz (ktoś pracujący przy młóceniu)

mũcyńy (*D.lp.* mũcyńõ) 1. *rzecz. od mũćić* 2. **mašina do mũcyńõ** młocarnia *syn. dreşmašina*

mũćić *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. mũcã, 3.os. mũći; *lp.cz.przesz.r.m.* mũcũł; 2.os.*lp.tr.rozk.* mũc) 1. młócić * *Pjyrwej ludze mũcyli cepũma.* 2. *przen.* zajadać * *Mũcyli tak, co aze jỹ se usy trzũsty.* 3. **dżada mũćić** *daw.* młócić cepami zboże ze słomą zwalone w stos, po wymłóceniu kłosów * *Nouprzũd se ũoprzićyrało snopki na całỹ gumńe. Potỹ ustało se posõd i przemũcũło jednã strũnã, potỹ se przewrũcũto, po drugej strũnie mũcũto, a potỹ se całe swaliũto na pojstrzodek i dżada mũcũto. *syn. bić na dżada* 4. **mũćić na mõtrz** *daw.* młócić u kogoś (zboże cepami) w zamian za słomę i ziarno 5. *fraz.* **mũćić põcyrz | mũćić põcyrze** modlić się niedbale, modlić się byle jak, modlić się bezmyślnie 6. *fraz.* **mũćić tã samã sũmã | mũćić te same plewy** powtarzać się; mówić wciąż to samo*

mũj (*D.B.* mojoygo, *C.* mojemu, *N.Ms.* mojỹ) 1. mój * *Cekỹ na mojoygo kolegã.* * *Ńe widzã mojoygo noza.* 2. mąż * *Tyn mũj zajş wcora sedżoł w kacmje.*

mũjński młyński

mũł (*D.lp.* mũłu, *Ms.lp.* mũle) miał (węglowy) zob. **ma-ras, slyma, ştaũb**

mũmić (*1.os.lp.cz.ter.* mũmjã, *lp.cz.przesz.r.m.* mũmjũj) łudzić, zwodzić * *Mũmjũł go tak dugo aze go dostoł, aze go dostoł tak jak go chõł.*

mũmjyńy (*D.lp.* mũmjyńõ) *rzecz. od mũmić*

mũmynt (*D.lp.* mũmyntu, *Ms.lp.* mũmyńce) 1. moment, chwila 2. *fiz.* moment; **mũmynt şwũngu** moment pędu → *czes.* moment, → *niem.* Moment

mũmyntka (*D.lp.* mũmyntki, *Ms.lp.* mũmyntce) *górn.* cienki drut strzelniczy

mũn (*D.lp.* mũna, *Ms.lp.* mũńe) młyn; **wodny mũn** młyn wodny → *czes.* młyn

mũnarcha (*D.lp.* mũnarchy, *Ms.lp.* mũnarse) monarcha → *czes.* monarcha

mũnarchijõ (*D.lp.* mũnarchije) monarchia → *czes.* monarchie → *niem.* Monarchie → *łac.* monarchia

mũnarchistycny monarchistyczny → *niem.* monarchistisch

mũndel (*D.lp.* mũndela) 1. piętnaście sztuk * *Pjyrwej rachowali snopki na mũndele.* * *Jak juz całe pole bũto ũoşecũne, to se stawjało mũndele.* 2. kilka–kilkanaście snopów zboża ustawionych razem; * *Musymy te snopki popostawjać do mũndelũw.* * *Snopki se stawjało w mũndele.*

mũndelik (*D.lp.* mũndelika) kilka–kilkanaście snopów zboża ustawionych razem * *Wẽ mũndeliku stawjało se ũojỹm abo dżejşyńić ũoćypkũw.*

mũndharmonoška (*D.lp.* mũndharmonoški) hrmonijka ustna, organki

mũndharmũńika (*D.lp.* mũndharmũńiki, *Ms.lp.* mũndharmũńice) harmonijka ustna, organki → *niem.* Mundharmonika

mũndştik (*D.lp.* mũndştika) ustnik → *niem.* Mundstück

mũndur (*D.lp.* mũndura, *Ms.lp.* mũndurze) mundur

mũnecek (*D.lp.* mũnecka) *zdr. od mũnek* * *Űo, co ty sces takỹ mũneckỹ umelać?*

mũnek (*D.lp.* mũnka) 1. młynek * *Kupjũł zech se taki stary mũnek do melańõ maku.* zob. **melõk** 2. **mũnek na mjỹso** maszynka do mielenia mięsa *syn. flajşmašina, flajşmila* 3. *fraz.* **mjeć na mũnku** (a) **o drzewie:** mieć gałęzie (żywe) * *Ta wişũna juz ńy mõ ńic na mũnku. Trza jỹ bãńdże swalić.* (b) **o ptaku:** mieć pióra * *W şyńi wişi stary zyğõr ze kukõwkỹ, ũtorõ juz ńy mõ wjela na mũnku.*

mũneta (*D.lp.* mũnety, *Ms.lp.* mũneće) moneta

Mũngolijõ (*D.lp.* Mũngolije) Mongolia

mũngolski mongolski → *czes.* mongolský

mũnodrama (*D.lp.* mũnodramy) monodramat → *czes.* monodrama, → *niem.* Monodrama

mũnogamijõ (*D.lp.* mũnogamije) monogamia → *czes.* monogamie

mũnografijõ (*D.lp.* mũnografije) monografia → *czes.* monografie, → *niem.* Monographie

mũnogram (*D.lp.* mũnogramu) monogram → *niem.* Monogramm

mũnokultura (*D.lp.* mũnokultury, *Ms.lp.* mũnokulturze) monokultura → *niem.* Monokultur

mũnolit (*D.lp.* mũnolita, *Ms.lp.* mũnoliće) → *niem.* Monolith

mũnolõg (*D.lp.* mũnolõgu) monolog → *niem.* Monolog

mũnopõl (*D.lp.* mũnopõla) monopol → *niem.* Monopol

mũnotũnnojsć (*D.lp.* mũnotũnnojsći) monotonność → *czes.* monotõnnõst

mũnotũnny monotonny → *czes.* monotõnni

mũnotũńe monotõnnie → *czes.* monotõnnẽ

mũnotũńijõ (*D.lp.* mũnotũńije) monotonia → *czes.* monotõnie, → *niem.* Monotonie

mũnõrz (*D.lp.* mũnõrza) młynarz

múnsterek (*D.lp.* múnsterka) potworek
múnstrancyjô (*D.lp.* múnstrancyje) monstrancja → *czes.* monstrance, → *niem.* Monstranz
múnter I. rzecz. (*D.lp.* múntera, *Ms.lp.* múnterze) monter → *niem.* Monteur **II.** przym. *nieodm.* 1. żywy, żwawy, wesoły, obudzony, rześki; przytomny, trzeźwy; * *Jutro banã múnter, to dũ ni pojedźmy.* 2. żywotny 3. **być múnter** nie spać, czuwać
zob. múnterny, → *niem.* munter
múnternojśc (*D.lp.* múnternojści) żywość, żwawość, rześkość; trzeźwość, przytomność; żywotność
múnterny 1. żywy, żwawy, wesoły, obudzony, rześki; przytomny, trzeźwy; **być múnterny** nie spać, czuwać * *Mjała do swôrtej spać, a ũna juz je múnternô.* 2. żywotny * *Ta flancki, co zejś mi prziwjůz, to jescy sũ dojś múnterne.*
zob. múnter, → *niem.* munter
múnumynt (*D.lp.* múmyntu, *Ms.lp.* múmyńće, *M.lm.* múmynta) monument, pomnik, obelisk → *czes.* monument, → *niem.* Monument
múnumyntalny monumentalny
múnzun (*D.lp.* múnzunu, *Ms.lp.* múnzuńe) monsun → *czes.* monzun
múnzunowy monsunowy → *czes.* monzunový
múńicyjô (*D.lp.* múńicyje) amunicja
múńitûr (*D.lp.* múńitûra, *Ms.lp.* múńitûrze) monitor → *czes.* monitor
múńizmus (*D.lp.* múńizmusu, *Ms.lp.* múńizmuśe) monizm → *czes.* monismus
mûr (*D.lp.* moru, *Ms.lp.* morze) mór, zaraza
mûrchla (*D.lp.* mûrchle, *D.lm.* mûrchlûw) 1. smardz (rodzaj grzybów; łac. Morchella) * *Mûrchla to je pjyrsy grziò na lato.* → *niem.* Morchel 2. smardz jadalny, smardz zwyczajny (gatunek grzybów; łac. Morchella esculenta) *zob. pjecôrka, skurcek, skurcôk, smôrdz, smôsc, uchôc* 3. brzydka kobieta, babsztyl, babsko *zob. krapyka* 4. *žart.*, *zwykle w lm.* ucho (u człowieka)
mûzg (*D.lp.* mûzgu) mózgu
mûzgowy mózgowy
mûwić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. mûwjã, lp.cz.przesz.r.m. mûwjũ) mówić *zob. gôdać, prawić, radzić, rzũndzić*
mûwjyńy (*D.lp.* mûwjyńô) rzecz. od **mûwić**
mũ 1.os.lp.cz.ter. od **mjeć**
mũncaty 1. mączysty, mączasty 2. **mũncatô gruska** bot. jarzãb mączny, mąkinia (łac. Sorbus aria) *syn. mũncka, mũncńica, mũncnô jarzãmbina*
mũncka (*D.lp.* mũncki, *Ms.lp.* mũncce) 1. mączka 2. bot. jarzãb mączny, mąkinia (łac. Sorbus aria) *syn. mũncatô gruska, mũncńica, mũncnô jarzãmbina*
mũnckować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. mũnckujã, lp.cz.przesz.r.m. mũnckowoł) mleć, rozcierać na mąkę; mączkować
mũnckowańy (*D.lp.* mũnckowańô) rzecz. od **mũnckować**
mũncny 1. mączny * *Ñe rûb mi wjỹncyj tej mũncnej zupy.* 2. **mũncny mjech** worek na mąkę 3. **mũncnô jarzãmbina** bot. jarzãb mączny, mąkinia (łac. Sorbus aria) *syn. mũncatô gruska, mũncka, mũncńica*
mũncńica (*D.lp.* mũncńice) bot. jarzãb mączny, mąkinia (łac. Sorbus aria) *syn. mũncatô gruska, mũncka, mũncnô jarzãmbina*

mũncyć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. mũncã, lp.cz.przesz.r.m. mũncũł) mączyc; posypywać mąką
mũncyć śe *zwr. dk* 1. mączyc się; obsypywać się mąką 2. brudzić się mąką * *Mynôrz śe przĩ roboće wdyccko mũncy.*
mũncyńy (*D.lp.* mũncyńô) rzecz. od **mũncyć**
mũndralica (*D.lp.* mũndralice) przemãdrzała dziewczyna, kobieta
mũndralinô (*D.lp.* mũndralinej) przemãdrzała dziewczyna, kobieta
mũndrela (*D.lp.* mũndrele) mãdrala
mũndrojśc (*D.lp.* mũndrojści) mãdrość * *Fũnt mũndrojści wôzy wjỹncyj jak cynt gupoty.*
mũndrować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. mũndrujã, lp.cz.przesz.r.m. mũndrowoł) wymãdrzać się * *Ñy mũndrũj tak!* * *Ñy mũndrũj smarku jedyn, bo ċi chlastnã w pysk.* * *Ũũn tak mũndruje, a ñic ñe rozumjy.*
mũndrować śe *zwr. ndk* wymãdrzać się
mũndrowańy (*D.lp.* mũndrowańô) rzecz. od **mũndrować**
mũndrôk (*D.lp.* mũndrôka) mãdrala
mũndry (*st. wyż.* mũndrzejśy) 1. mãdry * *Taki mũndry a taki gupi.* 2. *fraz. mũndrego ũosydźũto o kimś, kto został nabrany, oszukany, kto przeliczył się* * *Tego mũndrego ũosydźũto i to mô tera.* 3. *fraz. mũndry jak Mjjesũncek | mũndry jak Salamũnowy kot* głupi, udający mãdrego, przemãdrzały; mãdry jak Maćków kot * *Paũlek tyz je mũndry jak Mjjesũncek. Jô mu musã pismo do wrzỹndu pisać, bo ũũn sũm ñe poradzi.* * *Ta baba je mũndrô jak Salamũnowy kot.*
mũndrze mãdrze * *Ũũn tak mũndrze rzỹndzi.*
mũńka (*D.lp.* mũńki) 1. mąka * *Mỹńki muśoł nasykować tyn, co na wesely projśũł.* 2. torebka (papierowa) mąki * *Kupjũta'ch dwa cukry i trzi mũńki.* 3. **jôdło z mũńki** potrawy mączne 4. **kartôflannô mũńka | knurowô mũńka** mąka ziemniaczana *syn. kartôfelmej!*
my (*D.B.Ms.* nõs, *C.* nũ, *N.* nami) my
myca (*D.lp.* myce) *zgr. od mycka* → *niem.* Mütze
mycelka (*D.lp.* mycelki, *Ms.lp.* mycelce) *zdr. od mycka;* czapeczka
mycka (*D.lp.* mycki, *Ms.lp.* mycce) 1. czapka → *niem.* Mütze 2. *fraz. mjec pod myckũ* być nietrzeźwym, być pijanym, być spitym, być wstawionym, być zamroczonym *syn. mjec ćmika*
myckôrka (*D.lp.* myckôrki, *Ms.lp.* myckôrce) czapkarka *syn. cõpkôrka*
myckôrz (*D.lp.* myckôrza) wytwórca czapek i kapeluszy; czapnik; czapkarz *zob. cõpek, cõpkôrz, cõpńik*
mycôk (*D.lp.* mycôka) królik *zob. kańikel, krũl, krũlik, mukel, truśa, usôk*
myculka (*D.lp.* myculki, *Ms.lp.* myculce) *zdr. od mycka*
myć *ndk* (1.os.lp.cz.ter. myjã, lp.cz.przesz.r.m. mũł) myć
myćy (*D.lp.* myćô) rzecz. od **myć**
mydlic *ndk* (1.os.lp.cz.ter. mydlã, lp.cz.przesz.r.m. mydlũł) mydlic, namydlać → *czes.* mydlit
mydliny (*tylko lm.*, *D.* mydlinũw) mydliny
mydlôrka (*D.lp.* mydlôrki, *Ms.lp.* mydlôrce) mydlarka
mydlôrz (*D.lp.* mydlôrza) mydlarz
mydlyńy (*D.lp.* mydlyńô) rzecz. od **mydlic** * *Ñe pũmoze mydlyńy, jak cõrne stworzyńy.* (powiedzenie)
mydło (*D.lp.* mydła, *Ms.lp.* mydle) mydło → *czes.* mýdlo

mydołko (*D.lp.* mydołka, *C.lp.* mydołkowi) *zdr. od mydołko*; mydełko

myjdla (*D.lp.* myjdle) dziewczę, dziewczynka → *niem.* Mädel

myjna (*D.lp.* myjny, *Ms.lp.* myjnie) grzywa, grzywka * *Kozdy dzyń cesata mi myjnã. syn. grziwa* → *niem.* Mähne

myjnka (*D.lp.* myjnki, *Ms.lp.* myjnca) *zdr. od myjna*; grzywka

myjsł (*D.lp.* myjsłi) 1. myśl 2. **mječ** (ũo kÿ, ũo cÿ) **myjsłi** myśleć (o kim, o czym) 3. **dostać inksych myjsłi | przis na inkse myjsłi** zacząć myśleć o czymś innym * *Jak s kÿ'js pogôdôs, to zarôzki inksych myjsłi dostañes.*

myjsłec *ndk* (1.os.lp.cz.ter. myjsłã, lp.cz.przesz.r.m. myjsłôł) 1. myśleć; **myjsłec še** myśleć sobie * *Fto by še myjsłôł, ize tak bãndže. * Co'jsće še myjsłeli przì tymu? 2. fraz. kãs še myjsłec | za kãs še myjsłec* być wyniosłym, zarozumiałym

myjsłiwcuw (*r.ż.* myjsłiwkowa, *lm.* myjsłiwkowe) *przym. dzierz. od myjsłiwjec*

myjsłiwcycek (*D.lp.* myjsłiwcycka) *zdr. od myjsłiwcyk*

myjsłiwcyk (*D.lp.* myjsłiwcyka) młody myśliwy

myjsłiwecek (*D.lp.* myjsłiwecka) *zdr. od myjsłiwec*; młody myśliwy * *Trefjũta tã myjsłiwecka bardzo śwarnego.* (fragment piosenki)

myjsłiwec (*D.lp.* myjsłiwka) *zdr. od myjsłiwjec*

myjsłiwjec (*D.lp.* myjsłiwca) myśliwy

myjsłiwjecki myśliwski * *Dže je mũj myjsłiwjecki ancug.*

myjsłiwjectwo (*D.lp.* myjsłiwjectwa) myśliwstwo

myjsłũnek (*D.lp.* myjsłũnku) myślenie

myjsłũny (*D.lp.* myjsłũni) *rzecz. od myjsłec*; myślenie

mylić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. mylã, lp.cz.przesz.r.m. mylũł) *w połączeniach z B.:* rozpraszać (kogoś), uniemożliwić skupienie nad czymś * *Ńy myl mje jak rachujã.*

mylić še *zwr. ndk* mylić się; nie mieć racji * *Mylis še, bo'js mje tã Ńy mũg widžeć.*

mylõk (*D.lp.* mylõka) 1. kij * *Trza by še bũto jakÿ mylõkÿ klupniñć bez palicã, podwjela ñyma za ñeskoro. * Wejż mylõka i praskũt go bez łeb. 2. kij do obracania żaren*

mylyñy (*D.lp.* mylyñ) *rzecz. od mylić*

mynarcyk (*D.lp.* mynarcyka) 1. syn młynarza * *Dwa groše dostol mynarcyk, a mynõrz mjarkã zbozõ. 2. pomocnik młynarza; praktykant młynarski; czelednik młynarski * Mynarcycy še puscali manduweski, coby ñe byli przepukli.*

mynarski młynarski * *To je mynarski syn.*

mynarstwo (*D.lp.* mynarstwa) młynarstwo

mynarzi dotyczący młynarza; należący do młynarza * *Ńe bjer še dżõcho mynarzowego syna, boć tyn mynarzi syn do wojny pisany.*

mynażeryjõ (*D.lp.* mynażeryje) menażeria → *niem.* Menagerie

mynda (*D.lp.* myndy, *Ms.lp.* myndze) wesz łonowa, menda, mendowieszka (*łac.* Pthirus pubis)

mynõrecka (*D.lp.* mynõrecki, *Ms.lp.* mynõrecce) *zdr. od mynõrka*; młynareczka

mynõrka (*D.lp.* mynõrki, *Ms.lp.* mynõrce) młynarka; żona młynarza

mynõrz (*D.lp.* mynõrza) młynarz * *Jõ ñe wjã jak še wtedy tyn mynõrz zwjõł.*

mynõrzować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. mynõrzujã, lp.cz.przesz.r.m. mynõrzowõł) prowadzić młyn

mynõrzowañy (*D.lp.* mynõrzowañ) *rzecz. od mynõrzować*

mynõrzũw *przym. dzierz. od mynõrz*

myns (*D.lp.* mynsã) chińczyk (gra planszowa) * *Zagrũmy dżiše na wjecũr w mynsã. → niem.* Mensch ärgere Dich nicht ('Człowieku nie irytuj się')

myra (*D.lp.* myry, *Ms.lp.* myrze) mirra *syn. mjyra, myrcha*, → *niem.* Myrrhe

myrbowy o cieście: kruchy; **myrbowe často** kruche ciasto → *niem.* Mürbeteig

myrcha (*D.lp.* myrchy, *Ms.lp.* myrse) mirra * *Ćepnũn w ũogyn myrchã i rũzañec. syn. mjyra, myra*, → *niem.* Myrrhe

myrdać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. myrdũ, lp.cz.przesz.r.m. myrdoł) merdać

myrdañy (*D.lp.* myrdañ) *rzecz. od myrdać*

myrgel (*D.lp.* myrgla) margiel → *niem.* Mergel

myrgłowy margłowy

myrta (*D.lp.* myrty, *Ms.lp.* myrce) *bot.* mirt (*łac.* Myrtus); **dżõucha w myrce** dziewczyna z przepaskã (wiankiem) z mirtem *syn. mertinek, merta, mertin*

myrtowy wykonany z mirtu * *Na rãnkõwku mjoł myrtowy wjũnek.*

mys (*D.lp.* mysy) 1. mysz → *czes.* myš 2. *fraz. klu-pać jak mys w holcõkach żart. o kimś, kto stuka butami* 3. *fraz. mječ ćma i bjoťe mysy* być w sytuacji bez wyjścia *syn. mječ ćmicã* 4. **polnõ mys** nornik zwyczajny, nornik polny, polnik (gatunek gryzoni, *łac.* Microtus arvalis) → *niem.* Feldmaus 5. *fraz. sedžeć cicho jak mys pod mjetłũ* siedzieć cicho jak mysz pod miotłã; zachowywać się cicho, spokojnie (zwykle w obawie, żeby nie zwrócić na siebie czyjejs uwagi)

mysa (*D.lp.* myse, *Ms.lp.* myse) mysz → *czes.* myš

mysaty 1. szary, siwy; szaropolpielaty; w kolorze szarej myszy; myszaty 2. wyglãdem przypominający mysz; myszaty

mysecka (*D.lp.* mysecki, *Ms.lp.* mysecce) *zdr. od myska*

myska (*D.lp.* myski, *Ms.lp.* mysce) *zdr. od mys, mysa*; myszka → *czes.* myška

mysõr (*D.lp.* mysõra, *Ms.lp.* mysõrze) mysz

mysũnka (*D.lp.* mysũnki, *Ms.lp.* mysũnce) kulka mysich odchodõw; mysie gõwienko

myši *przym. dzierz. od mys* 1. mysi * *Myši ũogũn na stãpce ũostõł. → zes. myši* 2. *fraz. skludzić do myšej dżury* schować tak, że nie można znaleźć * *Nasa õma wysyto poskludzõ do myšej dżury i potÿ ñe idže snojs.*

myšũnik (*D.lp.* myšũnika) *daw.* duże naczynie służãce do zmywania naczyñ kuchennych

mytko (*D.lp.* mytka) *zdr. od myto*

myto (*D.lp.* myta, *Ms.lp.* myće) 1. płaca, wynagrodzenie, pensja, pobory * *Rechtũr co mjejsũnc dostõwõ myto. 2. daw.* zapłata za służbõ (dla czeladzi)

mÿ *zob. my*

mÿncyñica (*D.lp.* mÿncyñice) męczennica

mÿncyñik (*D.lp.* mÿncyñika) męczennik

mÿndrzec (*D.lp.* mÿndrca) mędrzec

N

na *przim. I.* 1. *tworzy wyrażenia oznaczające miejsce dziania się lub znajdowania się czegoś* * Śedži na strūmje. * Robjã na grubje. * Mõs listko na gowje. * Prawje zech je na gūrze. 2. *tworzy wyrażenia oznaczające miejsce lub kierunek, będące celem ruchu, czynności* * Jadã na Pruskūw. * Ta drūga kludži na Przychūd. * Ūñ jechoł na pole. * Jadã na lūnkã trōwy našec. * Na Wysokū stã. * Jõ terã mjyskū na Dūmecku. * Idã na gūrã. * Wyñýjšće tyn šrañk na dwūr. 3. *tworzy wyrażenia oznaczające trwanie czegoś, okres, termin lub porę dziania się czegoś, np.:* na drugi tydzień w przyszłym tygodniu, w następnym tygodniu; na drugi mjesjūnc w następnym miesiącu, w przyszłym miesiącu; na drugi rok w następnym roku, w przyszłym roku; na drugi dźyñ następnego dnia; na rok na rok 4. *tworzy wyrażenia oznaczające miarę, ocenę wielkości* * Tyn knatel je dugi na dwa mejtry. * Wyćepali studñã na űojzym mejtrūw glãmbokū. 5. *tworzy wyrażenia określające cel, skutek lub sposób odbywania się czynności* * Na co tã idžes? * Te kartõfle sū na futer. * Prziđće dū mje na geburstak. * Przećupñi te drewko na pū. * Zrūb to na gorko. * Kupjyli my zbrojo na abcalūng. 6. *łączy z nadrzędnymi wyrazami wyrazy stanowiące ich uzupełnienie* * To je kastla na gwojźdze. * Rachujã na čebje. * Ty'js je za gupi na to. * Ūñ je chćiwý na piñýndze. 7. *tworzy równoważniki zdań* * No to na tyn twuj geburstak! 8. *tworzy wyrażenia z przysłówkowymi określeniami kolorów* * Poštrajchujće tyn mur na bjõto. 9. *tworzy z przysłówkami lub przymiotnikami wyrażenia oznaczające szczególne okoliczności dziania się czegoś* * Tyn pulõwer zejś űoblyk na űopach. 10. *tworzy wyrażenia z przysłówkami oznaczającymi czas* * Na dugo zejśće przijeżeli? **II. przykłady wyrażen** 1. **dać na smak** dać do spróbowania 2. **dać na lepsc** | **dać na lepsū** (a) dać napiwek * Jak brifrejgerka prziniūsta pynzyjū, to jí trza bũto dać cojśik na lepsc. (b) dać coś dodatkowo * Kupjũta 'ch trzi chleby, a sklepjõrka dała mi jescy jednã zymtã na lepsc. (c) dać premię (d) dać łapówkę (e) dać datek * Dejće mu co na lepsū za te wjýnsowañy. → niem. zum besten geben 3. **dać na pozycy** pożyczyć * Ńe dali'šće tego motka na pozycy? 4. fraz. **(do kogo) na wejś** (do kogo) w odwiedziny (do domu, na wsi), * Przišla dū mje po połedñu na wejś. * Ūñna cãsto przičhodžũta dū nõs na wejś. * Bele fto sã dū nõs przilãžũt na wejś. * Idã na wejś do chopcūw. 5. fraz. **ganc na isto** bardzo dokładnie * Ganc na isto tego ñe sło porachować, bo jak se kũmu krowa űoćelũta abo šwiña űoprojũta, to se jí dõwato wjýñcý zryć. 6. **grać (na cý)** grać (na czym) *np.* **grać na cyji** grać na akordeonie (guzikowym); **grać na gajdze** grać na skrzypcach; **grać na klawjyrze** grać na fortepianie, pianinie 7. **idže (na co)** (co) nadchodzi, zbliża się * Idže na lato. (Nadchodzi wiosna / początek lata.) * Ūñnej na šmjerć idže. 8. fraz. **iš (s ký) na przedbjzki** prowadzić rywalizację (z kim);

rywalizować (z kim) * Te dwa gešefty idū ze sobū na przedbjzki, ftoř s ñich bãñdže tujñsy. 9. **mjeć (co) na abcalūngu** być w trakcie spłacania kredytu, pożyczki (na co) * Ūñni majū tã chałpã na abcalūngu. 10. **mjyskać na wycugu** mieszkać w osobnym budynku (części domu) będąc utrzymywanym przez dzieci po przekazaniu im gospodarstwa *zob.* **wysyp** * Mjyskała ze zadku na wycugu. 11. **na abcalūng** na kredyt, na raty * Kupjyli my zbrojo na abcalūng. * Gruba przedõwãta te koła na abcalūng. * Jõ zech wũna mejble na abcalūng. 12. **na amyn** (a) na zawsze, trwale, na stałe; na amen * Ńý mušeli'šće tego tak na amyn przičbijać. * Kozdy swuj kũsek űobšõł na amyn i ñe doł se rusyc š ñego añi bratowi. (b) na koniec nabożeństwa, mszy * Przišõł do kojścoła na amyn. 13. **na Bajerach** w Bawarii * Moja õma mjyskõ terazki na Bajerach. 14. **na baker** (a) *o nakryciu głowy:* krzywo, po jednej stronie głowy * Cõpkã mõs na baker. * Wrajžũł zejś tã cõpkã na baker. (b) źle; nie tak jak powinno * Zyćy tyz idže na baker, jak cowjek je stary. * U ñego wsystko idže na baker. (c) w niezgodzie * Jõ zyžã š ñý na baker. 15. **na besper** na przekór, na złość * Tyn Rus choby na besper űotwar pjec i snõd w ñý tabakã. * Džõuchy robjũty jí na besper. * Ūñni mi to zrobjyli na besper. * Prawje ñe banã robjũt, na besper fatrowi. * Wrũžũta, co by mu tukej na besper wyskũrzić. * Jak jaki miñistrant co na besper zrobjũt, to mu kojścelny karbacý zgodžũt. 16. fraz. **na betũn** na pewno, na sto procent * Do kũjñca tydnã ci to prziwježã na betũn. 17. **na bezrocek** w przyszłym roku; na przyszły rok * Tera se ñe bãñdžymy widželi, aze na bezrocek. * Coby'jšće karwaca ñe załowali, bo na bezrocek prziwježã nowy. 18. **na bezrok** w przyszłym roku; na przyszły rok 19. **na beztydźyñ** na dni powszednie; na codzieñ * Tã kosulã mý na beztydźyñ. * Te galõty ñe sū na ñedžela, yno na beztydźyñ. * Ludže inacý űobũcyli se na beztydźyñ, a inacý na ñedželã. 20. **na bezžim** jesienią, podczas jesieni 21. fraz. **na blañk** do połysku * Mõće to wycyjšćic na blañk. 22. **na bołžyjñstwo** żeby wstyd przynieść * Taki lichy gešýnik zejś dała, yno na bołžyjñstwo. 23. fraz. **na bołzna** na niby * Pũdž, bãñdžymy se na bołzna bić. 24. **na borg** | **na burg** | **na bũrg** | **na gebyno** | **na pũmp** na kredyt, na krechę, na zeszyt 25. **na budã sport.** w kierunku bramki, na bramkę * Strzylej na budã, a ñy na aũs. 26. **na bzdy** 1. na złość * Chopcy robjyli mu na bzdy. * Na bzdy mu ftořs pozgũbjũt. 27. **na całe galõty o robieniu czegoś:** na całego; pełną gębã * Ūñni špywali na całe galõty. * Wadžũł se na całe galõty. 28. **na cas** na czas, punktualnie * Džišej przišõł na cas. 29. **na cãmpku** w pozycji skulonej, w kucki; **šedñũć na cãmpku** usiąść w kucki, przykucnąć **šedžeć na cãmpku** siedzieć w pozycji skulonej, siedzieć w kucki * Ūñna na cãmpku šedži. * Baba w krzach cedžũta na cãmpku. 30. **na chałpie** (a) w domu, w chałupie * Jõ zech sũm űostõł na chałpje. * Fto terã mjyskõ na tej starej chałpje? * Ūñna mjyskõ z matkū, űostõta na chałpje. (b) na dachu domu * Twoje gołãmbje šedžū

na mojej chatpje. 31. **na chip traf** na chybił trafił 32. **fraz. na chlyb gôdać 'pyp' o dziecku:** nie umieć jeszcze dobrze mówić; być niemowlęciem, niemowlakiem * *Jak jô zech dostoł pjyrsj robotã, to ty'js jescy na chlyb gôdoł 'pyp'.* 33. **na chuj wulg.** po co; w jakim celu * *Na chuj ci te koto?* 34. **na cimper-camper** do cna; całkowicie * *Te chaće sŷ juz zniścüne na cimper-camper.* 35. **na co | na cûz** na co, po co, w jakim celu * *Na cûz go mjãła, to nie wjã.* * *Na cûz ci to?* 36. **fraz. na cołki karpyntel** (a) na pełny regulator * *Radyjók groł na cołki karpyntel.* *zob. na fol* (b) na całe gardło * *Ryceli my na cołki karpyntel.* 37. **fraz. na (cyje) lepse** na (czyją) korzyść * *Űñn zawse patrzy na swoje lepse.* * *Dôs mi to na moje lepse.* * *Űña, jak se Űñmyli, to na swoje lepse.* 38. **na čacher o rzeczach, towarach:** na handel (pokątny, wymienny); na wymianę 39. **na čã** na ciebie * *Űñn to na čã stożũł.* * *Jô tã na čã ñy mŷ ñic.* 40. **na dalekojść** na odległość * *Bez fernglaz zaglŷndô se na dalekojść.* 41. **na darmo** na darmo, na próżno, nadaremnie * *Na co by tukej čŷñgnũn na darmo?* 42. **fraz. na dekel (kũmu) pjere** (komu) odbija 43. **na dobre** na dobre * *Tyz to na dobre wyšto.* 44. **na dockano** na oczekaniu 45. **na dodatek | na przidówek | na przidówkã** dodatkowo * *Na tŷrgu zawdy dôwajŷ na przidówek.* 46. **na dole** (a) na dole * *Rôz bũł z gowŷ na dole, rôz do gũry.* (b) na parterze 47. **na drugi dŷyñ** następnego dnia, nazajutrz; * *A co bãñdzeće robić na drugi dŷyñ?* 48. **na drugi rok** w przyszłym roku 49. **na drugi tydŷyñ** w kolejnym tygodniu; w przyszłym tygodniu; 50. **na dũł** (a) w dół, na dół (b) na parter * *My mjyskũmy na dole, a moji Űojcowje do gũry.* * *Idz na dũł.* * *Prawje'ch szãła na dũł.* 51. **na dŷubñŷñcy** na spróbowanie * *Kup se wsyjskich maskjetũw po małej tytecce — tak yno na dŷubñŷñcy.* 52. **na dŷyñ** na (jeden) dzień, w ciągu jednego dnia; 53. **fraz. na fatki** bezpłatnie; za darmo; na gapę * *Űññi chćeli cugŷ na fatki jechać.* * *U nŷs je publicny transport na fatki.* 54. **na fol** (a) na pełny regulator * *Camu tyn telewizŷr grŷ na fol?* (b) na całego *zob. na cołki karpyntel* 55. **na fol gaz** z maksymalną predkością * *Jechoł na fol gaz i pŷlnũn w strũm.* 56. **na forant** na zapas, na wyrost; * *Mjeli my wé werkšteli pŷrã deskũw na forant.* * *Napi se na forant.* * *Kup mŷñki na forant, bo moze brachnŷñć.* * *Ludŷe kupujŷ kãš cukru na forant.* * *Űññi majŷ zawse wsyjskygo na forant.* 57. **na frajiñe** na zewnątrz; na wolnym przestrzeni; na wolnym wybiegu * *Tũmaty mŷ rojŷ na frajiñe.* * *Kury mŷ lŷtać na frajiñe.* 58. **na frajnojści** na wolności 59. **fraz. na frũp nadepnŷñć | na frũpel nadepnŷñć | na frũp nazdepnŷñć | na frũpel nazdepnŷñć** (a) napić się wódki * *Nadepnũn na frũp i je Űozarty.* * *Mũj chop yno na frũpel nazdepnŷ a juz se kwjeje.* (b) upić się 60. **na gãsto** na gęsto * *Gris na gãsto'ch zrobjũła.* 61. **na glacã** na lyso * *Űobstrzidzće mje na glacã.* 62. **na glanc** do polysku; **pucować na glanc** czyścić do polysku, polerować; 63. **na gminã** do urzędu gminy * *Jutro jadã na gminã.* 64. **na gmiñe** w urzędzie gminy * *Bũł zech dŷiŷej na gmiñe.* 65. **na gorko** na gorąco 66. **fraz. na grũnt se wydać o kobiecie:** wyjść za rolnika, gospodarza * *Chatpñicŷ cera na grũnt se wydała.* 67. **na Gũrach** w przemysłowej części Gũrnego Śląska 68. **na gũrze** (a) na górze (b) na stry-

chu, na poddaszu * *Dŷe ty mŷs stody na gũrã?* * *Idã na gũrã wjysac prañy.* * *Prawje przista'ch z gũry.* * *Űic yno snũrã a na gũrã (Űobjejŷić se).* 69. **na gũwno** po co, po cholere 70. **na gwołt** (a) na gwałt, na siłę * *Jô ci pedŷoł, ze ñe scã zupy, a ty mi na gwołt čisñies.* (b) przymusowo, pod przymusem * *Na gwołt nŷs tã brali.* 71. **na hajmaće** w rodzinnych stronach * *Jô zech ñe wyjechoł do Rajchu, yno zech Űostoł na hajmaće.* **na heft | na krejdã | na piskã o braniu towarów ze sklepu:** na zeszyt, na krechę, na kredyt 72. **na hŷchglanc** * *My ci to zrobjymy na hŷchglanc.* * *Przedŷ wertikŷl na hŷchglanc.* * *Przŷjechali takŷ aũtŷ na hŷchglanc.* 73. **na hŷchkant** na sztorc * *Jô te cegly stawjũ na hŷchkant.* → *niem. hochkant* 74. **na ibrich** na zapas * *W ajsŷrañku mũmy wsystkygo na ibrich.* * *Űy mũmy ñic na ibrich.* * *Kozdy chćoł se najejs na ibrich.* * *Nakupjyli my wsyjskygo na ibrich.* * *Kozdŷ gospodyñi trzymała w dũma cojŷ na ibrich.* 75. **fraz. na igla o włosach:** bardzo krótko przycięte, sterczące; na jeża * *Fto ci wosy tak Űostrzig na igla?* 76. **na isto** (a) na pewno, z pewnością * *Űñn to na isto bãñdze wjedŷoł.* * *To je na isto krojcdupek.* * *Moja baba na isto stojŷ Űũ mje.* * *To na isto skuli tego Űlŷŷzŷk, pod co mu ftojŷ ñe ukrziwdŷi, kozdymu przaje.* (b) naprawdę, rzeczywiście, faktycznie * *Na isto, tak bũło.* * *Na isto zech to pamjŷntoł.* * *Jô zech na isto gynau tak pũmyjŷtoł i ñe inacŷ zech pocũ.* * *Jô ñe wjã, ŷeli ftojŷ kejs na isto jy gynau porachowoł.* * *Űñn to na isto zrobjũł.* * *My Űlŷŷzŷki tak na isto dôwno byli wé Ojrŷpje.* * *To je na isto interesantne.* * *Jô ci na isto festelñe przajã, moja babecko.* * — *My se znũmy, prá?* — *Na isto? A skũnd?* * — *Jô coŷ bardzo gryfnego przed wŷs mŷ.* — *Na isto? A cûz to wy mozeće dlŷ mje mjeć?* * *Wy na isto tã jedŷeće?* * *Ta dŷoũcha ñe wjedŷała, kŷ Űña tak na isto je.* * *Bũł ci to na isto Űostatñi dŷyñ.* (c) w **pytaniach:** naprawdę, właściwie * *Co ty na isto robis wé tej fyrmje?* * *Co my tak na isto sŷ?* (d) na sto procent * *Na isto wŷ tego ñy mogã Űobjecać, musã se Űojca spytać.* (e) w istocie * *To na isto je noũwazñeje stawjyñy wé tŷ matŷ mjejsće.* 77. **na jawnojść** na jaw, na wierzch * *Wsystko wyšto na jawnojść.* 78. **na jednego** (iść, pŷjść, wstãpić itp.) wypić kieliszek alkoholu * *Pũdŷ na jednego.* * *Wlejŷli my do kacmy na jednego.* * *Potajñcowali my, to tera idŷymy na jednego.* 79. **na jedyn rŷz** (a) jednorazowy; **ŷnuptychla na jedyn rŷz | taŷyntuch na jedyn rŷz** jednorazowa chusteczka do nosa (b) za jednym razem 80. **na inksy rŷz** innym razem; przy innej okazji * *Inksy rŷz wŷ Űo tŷ poũozprawjũ.* 81. **na jedyn ruk** bez przerwy, non stop; za jednym zamachem 82. **na jejsŷyñ** jesienią 83. **na kjepkã** na główkę * *Űe skŷc do wody na kjepkã, bo to je ñebezpjecne.* 84. **na klin** na kolana; **na kliñe** na kolanach * *Űedŷoł u ŷmy na kliñe.* * *Pũdŷ sã dũ mje na klin.* * *Űedñi ŷmje na klin a suchej bojkwũ.* 85. **na klũzkã** w kształcie kluski * *Z boku stoła zydla, dŷe matuchna zawse mjãła w bũncliku gũmũłki.* *Bũł to zalezaty bjoty syr, ukulany na klũzkã.* 86. **na klŷnckach** w pozycji klęczącej, na klęczkach, na kolanach * *Kobjyty na klŷnckach wiŷujŷ.* 87. **na knũt** po co, po cholere 88. **na koksach** w zakładach koksowniczych, w koksowni * *Dostali robotã na koksach.* * *Mũj ujek robjũł na koksach wé Dŷeszowicach.* 89. **na kole**

| **na kůfku** na rowerze 90. **na kostprůbã** o **jedzeniu**: do spróbowania; do degustacji; na spróbowanie * *Wejź yno trochã na kostprůbã*. 91. **na kozdydźyń** na codzień, codzienny, powszedni * *Te galůty sŷ na kozdydźyń*. 92. **na kraju** na brzegu, na skraju, na krawędzi 93. **na kraj śwjata** na koniec świata * *Jechoł na kraj śwjata*. 94. **na kredit** na kredyt 95. **na krzıpopje** (a) na brzegu rowu * *Na krzıpopje rojśńie ŷoset*. (b) ponad rowem * *Na maťj krzıpopje ubudowol mały mostek*. 96. **na kupje** jeden na drugim (razem, wspólnie, w jednym miejscu) * *Ńe chcymy mjyskać wsyjšcy na kupje*. * *Sã je takõ časnota, tela ludźi na kupje mjyskõ*. * *Wsyštko na kupje lezało*. 97. **na kůjńcu** | **na kůńec** wreszcie, ostatecznie, na zakończenie * *Jak na kůńec tã dosol, to mu cõpka ślecała*. * *A na kůńec dostol w pysk*. 98. **na kwer** w poprzek, poprzecznie 99. **na kwesty** w odwiedzinie * *Ōpa pojśli na kwesty*. 100. **na kwilã** na chwilę, na jakiś czas; 101. **na land jechać** jechać na wieś; jechać poza miasto 102. **na lato** (a) wiosna, początek lata * *Idźe na lato*. (Nadchodzi wiosna.) (b) wiosną, na początku lata 103. **na lejstrze** w spisie, w wykazie, w rejestrze * *Cytŷ prawje ŷod kśŷŷki lejster*. 104. **na lewo** na lewo, w lewo; po lewej stronie * *Ta chatpa stoi na lewo ŷod kojścõła*. * *Idź na lewo*. * *Nowprzũd idźe ta drůga na lewo, a potŷ na prawo*. 105. **na litkup pić** oblewać ubicie interesu, dobicie targu * *Jak zrobjyli gešeft, to na litkup potŷ pjyli*. 106. **fraz. nalõć (kũmu) na galõty** spuścić lanie (komu); pobić (kogo) * *Ale mu tã nalõli na galõty*. 107. **na lůfće** na podwórzu, na zewnątrz domu, na wolnym powietrzu, na wolnym wybiegu * *Kury mŷ na lůfće lõtać*. 108. **na maskjet** o **czymś słodkim**: na osłodę, dla osłody * *Dostol'ech tabulkã šekulady na maskjet*. * *Po ŷobjedźe še zjã põrã bũmbũnũw na maskjet*. * *Kup dźećŷ cojś na maskjet*. 109. **na migi** na migi * *Űũn ŷic ŷe gõdol, yno my wsyštko na migi robjyli*. 110. **na ŷedźelã** | **w ŷedźelã** (a) na niedzielę (b) w niedzielę; **na tã ŷedźelã** w najbliższą niedzielę; 111. **na ŷic** do niczego * *Taki tu-sty cowjek je na ŷic*. 112. **na paradã** * *Mŷj õpa chowje krũliki ŷy na paradã, yno na jedzyńy*. 113. **na paskudã** na złość *syn*. **na złojść** 114. **na pijŷ babkã grać** bawić się w ciuciubabkę 115. **na pjechty** pieszo, piechotã; 116. **na pjerũna** po co; po cholerę * *Na pjerũna ċi tyn moppek?* 117. **na pjũntek** w piątek 118. **na pjũndźałek** | **na pũndźałek** (a) na poniedziałek * *Zrũb mi to na pjũndźa-łek*. (b) w poniedziałek * *Na pjũndźałek do ċebje przidã*. 119. **na pjyrsŷ wjotku** o **Księżycu**: w pierwszej kwadrze 120. **na plask** płasko; na płasko 121. **na plaće** bez powietrza (w dętce, w oponie) 122. **na podorãńdźu** w pobliżu; na zawołanie; gotowe w pogotowiu; na podorędziu; pod rękã; w zasięgu ręki * *Űostõw mi tyn werkcojg na podorãńdźu*. * *Powycŷŷgali to, co mjeli na podorãńdźu*. 123. **na pojstrzodku** na środku * *Jõ stoła na stole w kacmje na pojstrzodku*. 124. **na pojstrzũd** w środku; **na pojstrzũd pũdnã** w środku dnia 125. **na poedńy** w południe, o godz. 12:00 126. **na posprzyk** w poprzek * *Mŷj synek lygõ w tũzku na posprzyk*. 127. **na potŷ** na potem, na później, na przyszłość 128. **na prostki** | **na przimo** na przełaj, na skrõty 129. **na prosto** na wprost * *Na prosto kokoćika na dachu flatrowała fana*. 130. **na przedbjyzki** na wyścigi; * *Na przedbjyzki lećeli*

do starki po bũmbũny. 131. **na przedej** na sprzedaż * *Te gospodarstwo potŷ przisto na przedej*. * *Chowali byki na przedej*. 132. **na przedgũrzu** w połowie schodów na strych * *Starka powynojsyli na hasõk klamory, co lezały na przedgũrzu*. 133. **na przetrzwanego o przebywaniu w jakimś miejscu**: strasznie długo; nie wiadomo jak długo * *Űũne majŷ rułã i pjec*. *Sedzały sã na przetrzwanego*. 134. **na przodku** (a) z przodu, na przedzie * *Na przodku procesyje pũjdŷ tebki*. (b) przed domem 135. **na przodek** (a) do przodu * *Idź na przodek*. (b) przed dom 136. **na przyckã** w poprzek 137. **na puklu** na barana * *Űojćec mje ŷũs na puklu*. 138. **na pũ (ftorŷ)** na wpõł do (ktõrã) 139. **na rajze** na razie * *Ja, na rajze, chowće še*. 140. **na rano** na pierwszã zmianę 141. **na rozum (kũmu) pizło** | **pizło (kũmu) na dekel** uderzyło (komu) do głowy; (komu) odbiło * *Na rozum wjerzã ċi pizło, tela pińŷndzy wyćepnũńć!* 142. **na sagã** (a) w poprzek (b) na przełaj, na skrõty 143. **na samopas** bez opieki, samopas * *U ŷich całõ gadźina lõce na samopas*. * *Kaliŷmby puscało še na samopas*. 144. **na scwõrtek** | **na swõrtek** (a) na czwartek (b) w czwartek, we czwartek 145. **na sermater** byle jak, na odwal * *Zrobjyli tã robotã na sermater*. * *To je zrobjũne na sermater*. 146. **fraz. na skołã kamjũnũma ċepac** źle się uczyć, nie przykładac się do nauki 147. **na skrãntach** na zakrętach, przy skręcaniu * *Na skrãntach trza še ŷogłŷndać*. 148. **na sũnego harynka ŷie zarobić** bardzo mała zarobić * *Ty w tej twojej roboće na sũnego harynka ŷie zarobis*. 149. **na smak** o **jedzeniu**: do spróbowania; do degustacji; na spróbowanie; * *W zegrũdce mũmy rojś yno jedyn pjeprzek, tak na smak*. * *Na smak še uwarzã sõlkã kakatšalũw*. * *Parscyli my še cojś sami na smak*. * *Piwo'jś mu na smak przĩũũs*. 150. **na sobotã** w sobotę 151. **na spamjũńć** na pamięć **na spak** na odwrót **na spańu** | **na śpiku** podczas snu, we śnie * *Na spańu gowa go bolowała. syn. po śpjũncku* 152. **na spodku** na spodzie, na dole; 153. **na sprzycã** na złość, na przekõr 154. **na strzodã** (a) na srode (b) w srode 155. **na sũndźe** podczas rozprawy sądowej * *Trefjyli še wsyjšcy na sũndźe*. 156. **na swe** na swoje (miejsce) * *Idź na swe*. 157. **na šago** | **na šrejg** na skos, na ukos, ukośnie 158. **na šã** na siebie; 159. **na šćmjywkũ** o zmierzchu; 160. **na ślõd (cego) podobny** podobny (do czego); na podobieństwo (czego) 161. **na śpiku** podczas snu, we śnie *zob.* **na spańu, po śpjũncku** 162. **na šrejg** na skos, na ukos, ukośnie 163. **na štram** bez luzu * *Wstõw tã rułã na štram*. 164. **na štyrech** | **na štyruch** | **na štyrzech** na czworakach 165. **na śwjũnty Fryc, jak banŷ koze strzic** na święty nigdy * *Myjślis, ze ŷũn ċi wrũci te pijũndze? Na śwjũnty Fryc, jak banŷ koze strzic*. 166. **na [tã] przilezytojśc** z [tej] okazji 167. **na tela** na tyle 168. **na trzećŷ wjotku** | **na ŷostatńŷ wjotku** o **Księżycu**: w trzeciej kwadrze, w ostatniej kwadrze 169. **na ulk** dla żartu, dla zabawy * *Bez lato ŷobũcyli kozuchy na ulk*. 170. **na ŷodwjecyrz** wieczorem 171. **na ŷodwyrkã** (a) na odwrót, odwrotnie (b) o **ubraniu**: na lewej stronie, na lewã stronę 172. **na ŷogrodźe** w ogrodzie; 173. **na ŷogrud** do ogrodu 174. **fraz. na ŷoko** na oko 175. **na ŷokrãncã** dookoła, okręcznie 176. **na ŷopach** 1. na odwrót, odwrotnie, do góry nogami * *Űũn wsyštko robi na ŷopach*. * *Wsyštko še ŷobrućũto na*

uopach. 2. **o ubraniu**: na lewej stronie, na lewą stronę * *Tã kosulã zejś uoblyk na uopach*. 177. **na uostatek** na koniec; **na uostatku** na końcu, jako ostatni * *Jô dostol jejs na uostatku*. 178. **fraz. na uostatni dryker** na ostatnią chwilę; w ostatniej chwili; w ostatnim momencie * *Przilecól'ch na cug na uostatni dryker*. * *Ūna zowdy przitajzi do kojścoła na uostatni dryker, jak juz kśyŋdz ze zokrystyje wyłajzi*. * *Ŋe kupujće geśyŋkūw na uostatni dryker*. * *Pisała'ch te pismo na uostatni dryker*. → niem. auf den letzten Drücker 179. **na wjecūr** wieczorem *Przidã do ćebje na wjecūr*. 180. **na wjyrch** na wierzch, na powierzchnię, na górę 181. **na wjyrchu** (a) na górze, u góry, na wierzchu, na powierzchni (b) **na wjyrchu** na samej górze (budynku), na nawyższym poziomie budynku, na strychu * *Na wjyrchu mjeli gūrã i jednã izbã*. 182. **na wōbika** (a) jako przynętę (b) na wabia 183. **na wtorek** (a) na wtorek (b) we wtorek 184. **fraz. na yno** na zawsze * *Jô juz sã na yno uostanã*. 185. **na zabićy** na śmierć i życie * *Prali śe ze sablūma na zabićy*. 186. **na zabito o robieniu czegoś**: do utraty sił, bez przerw w pracy; do upadłego 187. **na zachćokã** na zachętę * *Tak na zachćokã kupjyli mi nowe koło, coby'ch chaŋci do nauki ŋe stracūł*. 188. **na zajś** (a) na inną okazję; na następny raz * *Ūodcedzūny aūfgus idze uostawić na zajś*. * *Jô zech wsystkich gwojźdzūw ŋe sportrzebowoł, ale to banã mjoł na zajś*. (b) na zapas 189. **na zdelkã** na długość 190. **na zegrodã** do ogrodu 191. **na zicher** na pewno, z pewnością 192. **na złojsć** na złość * *Na złojsć mojemu mjyłymu to zrobjūła*. 193. **na zlotū kulã grać** brać udział w zabawie o nazwie **zlotō kula** 194. **na zurōk** sposób zawiązywania chustki na głowie: ze skrzydełkami z tyłu * *Purpurkã wjūzato śe „na zurōk”, to je ze skrzydotkūma*. 195. **na žym** na ziemię * *Ze zlyŋku ćepta to na žym*. 196. **pila na spaŋy** tabletki nasenna 197. **pūjŋś na wycug** przekazać dzieciom gospodarstwo i zamieszkać w osobnym budynku (części domu) będąc utrzymywanym przez dzieci * *Na bezrok moji uojcowje pūjdy na wycug*. 198. **fraz. skocyc (kūmu) na pukel okazanie lekceważenia; danie do zrozumienia, że ktoś nie jest w stanie nam nic zrobić, zaszkodzić** * *Ty mi mozes skocyc na pukel*. * *A skoc mi na pukel*. * *Mozes mi skocyc na pukel i koljndy śpyjwać*. * *Co banã chćala to zrobjã a wy mozeće mi na pukel skocyc*. * *Skoc mi na pukel, banã kamela*. 199. **warkoc zrobjūny na uokrãŋckã** warkocz owinięty wokół głowy 200. **wypić / zjejs (co) na smak** zdegustować (co) 201. **wypucować na glanc** wyczyścić do połysku, wypolerować

naajmrować dk (1.os.lp.cz.przysz. naajmrujã, lp.cz.przesz.r.m. naajmrowoł) napelnić używając wiadra * *Naajmrowoł zech połnū becã wody*.

naajmrowaŋy (D.lp. naajmrowaŋō) rzecz. od **naajmrować**
nababrać dk (1.os.lp.cz.przysz. nababrzã, lp.cz.przesz.r.m. nababroł) nabrudzić

nababraŋy (D.lp. nababraŋō) rzecz. od **nababrać**

nabakać śe zwr. dk (1.os.lp.cz.ter. nabakū śe, lp.cz.przesz.r.m. nabakoł śe) 1. napracować się 2. napałić się papierosów

nabaŋowany pijany, nietrzeźwy, spity, wstawiony, zamroczone zob. **blaū, chycūny, nabity, nabūmbjūny,**

naćŋnkany, naćulany, nadrzistany, nadupcūny, nahujśtany, naprany, natintany, natutkany, nawalūny, nazgany, tyrpŋŋnty, uopity, uosfepany, uozarty

nabeblãć dk (1.os.lp.cz.przysz. nabeblã, lp.cz.przesz.r.m. nabebloł) pejor. nagadać * *Ūūn tego nabebloł*.

nabeblãć śe zwr. dk pejor. nagadać się * *Ŋy mūg śe nabeblãć*

nabeblãŋy (D.lp. nabeblãŋō) rzecz. od **nabeblãć**

nabeceć śe zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nabecã śe, lp.cz.przesz.r.m. nabecoł śe) napłakać się * *Co jô zech śe nabecala bez te lata!*

nabezuchować śe zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nabezuchujã śe, lp.cz.przesz.r.m. nabezuchowoł śe) najeździć się, nachodzić się (odwiedzając innych) * *Ty zejś śe bez te lato ale nabezuchowoł*.

nabić dk (1.os.lp.cz.przysz. nabijã, lp.cz.przesz.r.m. nabjūł, 2.os.lp.tr.rozk. nabí) 1. **w połączeniu z B.:** nabić, oprawić (np. kosę, młot, siekiere) * *Jutro musã śekjyry nabić*. * *Nabi mi tã kosã do śecyŋō*. 2. dużo zabić * *Nabjyli kokotūw na wesely*. 3. **w połączeniu z C.:** pobić (kogoś) * *Tyn mu tã nabjūł, jak go trefjūł*.

nabić śe zwr. dk upić się

nabićy (D.lp. nabićō) rzecz. od **nabić**

nabijać ndk (1.os.lp.cz.ter. nabijū, lp.cz.przesz.r.m. nabijoł) nabijać, oprawiać (np. kosę, młot, siekiere)

nabijany o kimś, o czym: arcy-; wielki (kto, co) * *To je zlodzyj nabijany*.

nabijaŋy (D.lp. nabijaŋō) rzecz. od **nabijać**

nabijōk (D.lp. nabijōka) gōrn. wycior górniczy

nabity 1. pijany, nietrzeźwy, spity, wstawiony, zamroczone zob. **blaū, chycūny, nabaŋowany, nabūmbjūny, naćŋnkany, naćulany, nadrzistany, nadupcūny, nahujśtany, naprany, natintany, natutkany, nawalūny, nazgany, tyrpŋŋnty, uopity, uosfepany, uozarty** 2. **o baterii, akumulatorze:** naładowany 3. **o kosie, młocie, siekierze itp.** nabić (na trzonek) * *Wé studole trzimjū śtyry nabite śekjyry*. 4. **nabitō o kobiecie:** żart. w ciąży * *Ūna zajś je nabitō*.

nabjdzic śe zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nabjdzã śe, lp.cz.przesz.r.m. nabjdzūł śe) żyć dłuższy czas w biedzie, w ubóstwie, w nędzy * *Nabjdzyli śe caŋū žimã, bo ŋy mjeli za tela do jōdla*.

nabjgać ndk (1.os.lp.cz.ter. nabjgū, lp.cz.przesz.r.m. nabjgoł) biegać, chodzić (dokądś) * *Nabjgō tã a za darmo*.

nabjgać śe zwr. dk nachodzić się, nabiegać się * *Ūna śe tã nabjgata, a ŋic ŋe dostała za to*.

nabjgaŋy (D.lp. nabjgaŋō) rzecz. od **nabjgać**

nabjracka (D.lp. nabjracki, Ms.lp. nabjracce) czerpak → czes. naběračka

nabjrać ndk (1.os.lp.cz.ter. nabjyrū, lp.cz.przesz.r.m. nabjyroł) nabierać; czerpać; brać * *Podwjela tã je woda, to nabjyrejće*. → czes. nabírat

nabjraŋy (D.lp. nabjraŋō) rzecz. od **nabjrać** * *Przi nabjraŋu wody widzała narōz wele śebje takū dżoūškã po bjołu*.

nablikać dk (1.os.lp.cz.przysz. nablikū, lp.cz.przesz.r.m. nablikoł) pot. narobić (zdjęć) *syn. naknypsać*

nablikaŋy (D.lp. nablikaŋō) rzecz. od **nablikać**

nabodnúć *dk* (1.os.lp.cz.przys. nabodnã; lp.cz.przesz.: r.m. nabodnûn, r.ż. nabodła) nadziać (coś na coś ostrego) → *czes. nabodnout*

nabodnúć še *zwr. dk* nadziać się (na coś ostrego)

nabodnúćny (*D.lp.* nabodnúćnô) *rzecz. od nabodnúć*

nabołznować *dk* (1.os.lp.cz.przys. nabołznujã, lp.cz.przesz.r.m. nabołznowoł) napsocić

nabołznować še *zwr. dk* nawyglupiać się, nafiłgłować się * *Za żyćô še ale nabołznowoł.*

nabołznowańy (*D.lp.* nabołznowańô) *rzecz. od nabołznować*

nabôjać *dk* (1.os.lp.cz.przys. nabôjũ, lp.cz.przesz.r.m. nabôjoł) nabajać, nabajdurzyć * *Co ũũn ċi to nabôjoł?* * *Tyn mu tã nabôjoł.*

nabôjać še *zwr. dk* nagadać się, naopowiadać się

nabrać *dk* (lp.cz.przys.: 1.os. nabjerã, 3.os. nabjere; 1.os.lm.cz.ter. nabjerymy; lp.cz.przesz.r.m. nabroł, 2.os.lp.tr.rozk. nabjer)abrać, wziąć, zaczerpnąć * *Nabjer no wody do ajmra.* * *Nabjerũ ludzi, trzinôšće jich do tego potrza.*

nabrańy (*D.lp.* nabrańô) *rzecz. odabrać*

nabrechtać *dk* (1.os.lp.cz.przys. nabrechtũ, lp.cz.przesz.r.m. nabrechtoł) sknocić; zrobić źle; zrobić nie tak jak należy * *Jô nie wjã, co zech sã nabrechtała.* * *Ńe šterujće mje, bo juzajs cojs nabrechtũ.*

nabrechtańy (*D.lp.* nabrechtańô) *rzecz. od nabrechtać*

nabrńuć *dk* (1.os.lp.cz.przys. nabrnã; lp.cz.przesz.: r.m. nabrnûn, r.ż. nabrła, nabrnûna) 1. nabrzmieć; spuchnąć 2. nasiãknąć (płynem)

nabrńeć *dk* (1.os.lp.cz.przys. nabrńejã, lp.cz.przesz.r.m. nabrńoł) nabrzmieć; spuchnąć

nabrńyńy (*D.lp.* nabrńyńô) *rzecz. od nabrńeć*

nabrńynty 1. nabrzmiały 2. nasiãknęty (płynem)

nabrńyńcy (*D.lp.* nabrńyńćô) *rzecz. od nabrńuć*

nabrojć *dk* (1.os.lp.cz.przys. nabrojã, lp.cz.przesz.r.m. nabrojũł) narobić szkód (komuś) * *Nabrojgli mu tela, az go zńiscyli.*

nabrojńy (*D.lp.* nabrojńô) *rzecz. od nabrojć*

nabrusyńy (*D.lp.* nabrusyńô) *rzecz. od nabrušić*

nabrušić *dk* (1.os.lp.cz.przys. nabrusã, lp.cz.przesz.r.m. nabrušũł) naostrzyć * *Musã nabrušić tego pitwôka.* * *Musã kosã nabrušić, bo juz je tãmpô.* → *czes. nabrousit*

nabrzmeć *dk* (1.os.lp.cz.przys. nabrzmjã, lp.cz.przesz.r.m. nabrzmjôł) spuchnąć * *Dzišej mu zajš dopjyro rãnika nabrzmjãła.*

nabrzmjyńy (*D.lp.* nabrzmjyńô) *rzecz. od nabrzmeć*

nabrzmjywać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nabrzmjywũ, lp.cz.przesz.r.m. nabrzmjywoł) puchnąć * *Bolũncka mu cãsto nabrzmjywała.*

nabrzmjywańy (*D.lp.* nabrzmjywańô) *rzecz. od nabrzmjywać*

nabuchać *dk* (1.os.lp.cz.przys. nabuchũ, lp.cz.przesz.r.m. nabuchoł) napchać (np. torbę czymś) * *Ale zejš tã tašã nabuchoł.*

nabuchać še *zwr. dk* napchać się * *Ŭũni še dzišej klũskũma nabuchali.*

nabuchańy (*D.lp.* nabuchańô) *rzecz. od nabuchać*

nabudować *dk* (1.os.lp.cz.przys. nabudujã, lp.cz.przesz.r.m. nabudowoł) nabudować * *Nabudowoł še šedym chałpũw.*

nabudować še *zwr. dk* nabudować się * *Ŭũn še abo nabudowoł bez swoje żyćy.*

nabudowańy (*D.lp.* nabudowańô) *rzecz. od nabudować*

nabũmbić še *zwr. dk* 1. upić się, spić się 2. mocno się napić; nałłopać się

nabũmbjũny 1. pijany, nietrzeźwy, spity, wstawiony, zamroczone *zob. blaũ, chycũny, nabańowany, nabity, naćĩnkany, naćulany, nadrzistany, nadupcũny, nahujštany, naprany, natintany, natutkany, nawalũny, nazgany, tyrpńynty, ũopity, ũošłepany, ũozarty* 2. bardzo mocno napity * *Tyn klysc juz bũł nabũmbjũny, jak zech go wysarpowoł raũs.* *zob. natrũmbjũny, natutkany*

nabũmbjyńy (*D.lp.* nabũmbjyńô) *rzecz. od nabũmbić*

nabyć *dk* (1.os.lp.cz.przys. nabanã, nabandã; lp.cz.przesz.r.m. nabũł) nabyć; kupić * *Latojš pjyrsy rôz nabyli pcoły.*

nabyć še *zwr. dk* nabyć się; przez długi czas być (kimś; z kimś; w jakimś miejscu)

nabyćy (*D.lp.* nabyćô) *rzecz. od nabyć* * *Jake nabyćy, take pozbyćy.*

nabyty *im. bier. od nabyć*

nabywać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nabywũ, lp.cz.przesz.r.m. nabywoł) nabywać; kupować * *Nabywô co kwilã inксе zũrty gołãmbi.*

nabywańy (*D.lp.* nabywańô) *rzecz. od nabywać*

nacałowaać še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przys. nacałujã še, lp.cz.przesz.r.m. nacałowoł še) nacałować się * *Tyn še ale nacałowoł, jak chodźũł na zôlyty.*

nacedzyńy (*D.lp.* nacedzyńô) *rzecz. od nacedzić*

nacedzić *dk* (1.os.lp.cz.przys. nacedzã, lp.cz.przesz.r.m. nacedzũł) nasikać; naszczać * *Tyn pjes mi nacedzũł do izby.*

nacekać še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przys. nacekũ še, lp.cz.przesz.r.m. nacekoł še) naczekać się * *Tely nacekoł še na mje.*

nacepić *dk* (1.os.lp.cz.przys. nacepjã, lp.cz.przesz.r.m. nacepjũł) nalać, ulać, natoczyć (np. piwa z beczki) * *Kacmourka nũ nacepi ze becki dwje kufki piwa.*

nacepjyńy (*D.lp.* nacepjyńô) *rzecz. od nacepić*

nachabić *dk* (1.os.lp.cz.przys. nachabjã, lp.cz.przesz.r.m. nachabjũł) 1. nakraść * *To, co nachabjyli, zakopowali w lejše.* 2. nagromadzić (rzeczy, pieniędzy)

nachabjyńy (*D.lp.* nachabjyńô) *rzecz. od nachabić*

nachajštać *dk* (1.os.lp.cz.przys. nachajštũ, lp.cz.przesz.r.m. nachajštoł) nadeptać (chodząc po czymś pozostawić ślady stóp; nawnosić na butach lub nogach brudu, błota; nabrudzić butami, nogami)

nachajštać še *zwr. dk* *pejor.* nachodzić się; nadreptać się

nachajštańy (*D.lp.* nachajštańô) *rzecz. od nachajštać*

nachajštnũć *dk* (1.os.lp.cz.przys. nachajštnã; lp.cz.przesz.: r.m. nachajštnûn, r.ż. nachajštła) nadeptać, nastąpić (na coś)

nachajštnũćny (*D.lp.* nachajštnũćnô) *rzecz. od nachajštnũć*

nacharać *dk* (1.os.lp.cz.przys. nacharũ, lp.cz.przesz.r.m. nacharôł) napluć

nacharańy (*D.lp.* nacharańô) *rzecz. od nacharać*; naplucie

nachebłãć *dk* (1.os.lp.cz.przys. nacheblã, lp.cz.przesz.r.m. nachebłôł) nagadać, naopowiadać * *Co ta ċi zajš nachebłãta?*

nachebłać się *zwr. dk* nagadać się

nachebłańy (*D.lp.* nachebłańô) *rzecz. od nachebłać*

nachfajer (*D.lp.* nachfajeru, *Ms.lp.* nachfajerze) poprawiny * *Wcora było wesely, a dźiśej nachfajer.* → *niem.* Nachfeier

nachfajerek (*D.lp.* nachfajerku) *zdr. od nachfajer*

nachfajerowy *przym. od nachfajer*

nachlipać się *zwr. dk* (*1.os.lp.cz.przys.* nachlipjã *śe*, *lp.cz.przesz.r.m.* nachlipoł *śe*) nachlipać się, nasiorbać się * *Nachlipała śe tej kiski.* * *Tyn śe abo nachlipoł gorzoły, az śe ůozar.*

nachlipnŏńć się *zwr. dk* (*1.os.lp.cz.przys.* nachlipnã *śe*; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* nachlipnŏn *śe*, *r.ż.* nachlipła *śe*) zakrzusić się * *Ŭŏn śe nachlipnŏn, aze ůostol lezeć.*

nachodzić się *zwr. dk* (*1.os.lp.cz.przys.* nachodzã *śe*, *lp.cz.przesz.r.m.* nachodzŏł *śe*) nachodzić się *zob. naddeptać się, nałajzić się*

nachować *ndk* (*1.os.l.cz.przys.* nachowjã, *lp.cz.przesz.r.m.* nachowoł) wyhodować wiele * *Nachowali tela ůwiŏŭw, a tera jich ŏe umjŏ przedać.*

nachowańy (*D.lp.* nachowańô) *rzecz. od nachować*

nachôrkać *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* nachôrkjŏ, *lp.cz.przesz.r.m.* nachôrkoł) napluć

nachôrkańy (*D.lp.* nachôrkańô) *rzecz. od nachôrkać*

nachthymd (*D.lp.* nachthymda, *Ms.lp.* nachthymdze) koszula nocna * *W nocy kobjyty spŏwały w nachthymdach a wé harnecach.* → *niem.* Nachthemd

nachthymda (*D.lp.* nachthymdy, *Ms.lp.* nachthymdze) koszula nocna → *niem.* Nachthemd

nachthymdek (*D.lp.* nachthymdka) *zdr. od nachthymd;* koszulka nocna

nachthymdowy *przym. od nachthymd*

nachthymdźik (*D.lp.* nachthymdźika) *zdr. od nachthymd;* koszulka nocna

nachtis (*D.lp.* nachtiśa) szafka nocna, stolik nocny → *niem.* Nachttisch

nachtisiek (*D.lp.* nachtiśka) *zdr. od nachtiś*

nachtisiel (*D.lp.* nachtiśla) szafka nocna, stolik nocny → *niem.* Nachttisch

nachtisla (*D.lp.* nachtiśle) szafka nocna, stolik nocny → *niem.* Nachttisch

nachtislampa (*D.lp.* nachtiślampy) lampka stojąca na szafce nocnej; lampka nocna → *niem.* Nachttischlampe

nachtkastlicek (*D.lp.* nachtkastlicka) *zdr. od nachtkastlik*

nachtkastlik (*D.lp.* nachtkastlika) szafka nocna → *niem.* Nachtkasten

nachtop (*D.lp.* nachtopa) nocnik * *Nachtop stoł pod tŏzkŏ.* *syn. ćurlik, topek,* → *niem.* Nachttopf

nachtopek (*D.lp.* nachtopka) *zdr. od nachtop*

nachtŏryŏnel (*D.lp.* nachtŏryŏnla) szafka nocna

nachytać *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* nachytŏ, *lp.cz.przesz.r.m.* nachytoł) 1. nałapać * *Nachytali my połny nec rybŏw.* 2. dostać lanie; dostać w skŏrę; zostać zbitym; zostać pobitym; oberwać * *Dej pozŏr, bo nachytŏs.* * *Dźe dwŏch śe pjere, tã i trzeći moze nachytać.* (powiedzenie) 3. **mjeć nachytane** móc spodziewać się lania

nachytańy (*D.lp.* nachytańô) *rzecz. od nachytać*

nacichtować *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* nacichtujã, *lp.cz.przesz.r.m.* nacichtowoł) **o zwierzętach, rośli-**

nach: wyhodować * *Nacichtowala zech flanckŏw na przedej.*

nacichtowańy (*D.lp.* nacichtowańô) *rzecz. od nacichtować*

nacjŏnalista (*D.lp.* nacjŏnalisty) nacjonalista → *czes.* nacjonalista

nacjŏnalistka (*D.lp.* nacjŏnalistki, *Ms.lp.* nacjŏnalistce) nacjonalistka

nacjŏnalizacyjŏ (*D.lp.* nacjŏnalizacyje) nacjonalizacja → *czes.* nacionalizace

nacjŏnalizm (*D.lp.* nacjŏnalizmu, *Ms.lp.* nacjŏnalizmuśe) nacjonalizm → *czes.* nacionalismus

nacjŏnalizować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* nacjŏnalizujã, *lp.cz.przesz.r.m.* nacjŏnalizowoł) nacjonalizować

nacoskować *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* nacosujã, *lp.cz.przesz.r.m.* nacoskowoł) natrzeć czosnkiem; nacoskować

nacoskowańy (*D.lp.* nacoskowańô) *rzecz. od nacoskować*

nacukać *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* nacukŏ, *lp.cz.przesz.r.m.* nacukoł) **w połączeniu z C.:** pobić, zbić (kogo); **dać się nacukać** dać się pobić * *Ŭŏn śe doł ůod baby nacukać.*

nacukańy (*D.lp.* nacukańô) *rzecz. od nacukać;* pobicie

nacupać *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* nacupjã, *lp.cz.przesz.r.m.* nacupoł) **w połączeniu z C.:** pobić, zbić (kogo); * *Ale mu nacupoł.*

nacupańy (*D.lp.* nacupańô) *rzecz. od nacupać*

nacychować *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* nacychujã, *lp.cz.przesz.r.m.* nacychowoł) 1. naznaczyć; zaznaczyć * *Kozdego hŏncfota Pŏn Bŏg nacychowoł.* * *Ŭkulać klŏzkã i nacychować dźurkã.* 2. narysować * *Ćŏz'ejś dźiśej wé skole nacychowoł?* * *Nacychowoł cychŏnek do budŏnku.*

nacychować się *zwr. dk* napracować się przy rysowaniu, kreśleniu * *Ŭŏn śe moc juz nacychowoł.*

nacychowany naznaczony; zaznaczony * *Nacychowany bŏł do scejśćŏ.*

nacychowańy (*D.lp.* nacychowańô) *rzecz. od nacychować;* naznaczenie

nacyckać się *zwr. dk* (*1.os.lp.cz.przys.* nacyckŏ *śe*, *lp.cz.przesz.r.m.* nacyckoł *śe*) napić się ssąc (np. pierś)

* *Projśŏynta ŏe idŏ lezeć, az śe nacyckajŏ.*

nacydzać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* nacydzŏ, *lp.cz.przesz.r.m.* nacydzoł) nasikiwać

nacydzańy (*D.lp.* nacydzańô) *rzecz. od nacydzać*

nacygańić *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* nacygańã, *lp.cz.przesz.r.m.* nacygańŏł) nakłamać * *Nacygańyli ludźŏ, ize ůŏŏi majŏ prawje, a my ćmjymy. syn. nasydźić, nawichłać*

nacygańić się *zwr. dk* nakłamać się * *Tyn to śe w zŏcyu nacygańŏł jak zŏdym inksy.*

nacygańŏńy (*D.lp.* nacygańŏńô) *rzecz. od nacygańić*

nacyjowy narodowy

nacyjŏ (*D.lp.* nacyje) naród, nacja * *My sŏ ůlŏskŏ nacyjŏ.* * *Ślŏskŏ nacyjŏ bŏła je i bãŏdźe. zob. nŏrŏd*

nacylować *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* nacylujã, *lp.cz.przesz.r.m.* nacylowoł) namierzyć (mierząc z broni)

nacylowańy (*D.lp.* nacylowańô) *rzecz. od nacylować*

nacytać *dk* (*1.os.lp.cz.przys.* nacytŏ, *lp.cz.przesz.r.m.* nacytoł) **w połączeniu z C.:** nakrzyżać (na kogo); zwy-myślać (kogo); zwyzywać (kogo); zbesztać (kogo); nawymyślać (komu); zrobić awanturę (komu); opieprzyć (kogo) * *Śe tyn chop je gupi? Zarŏzki pŏjdã mu nacytać.*

* *Jak przidže do dŭm, to jí dopjyro nacytô. * Nacytala zech mu całŭ litańijŭ. zob. našpjiwać, nazdać*

nacytać še *zwr. dk * Nasa dzoŭcha še juz abo nacytala tych rômanŭw.*

nacytańy (*D.lp. nacytańô*) *rzecz. od nacytać*

nacŷńkać *dk (1.os.lp.cz.przysz. nacŷńkŭ, lp.cz.przesz.r.m. nacŷńkoł) nasikać; naszczać*

nacŷńkańy (*D.lp. nacŷńkańô*) *rzecz. od nacŷńkać*

nać (*D.lp. naći*) 1. nać (ziemniaczana) * *Jak nać jescy bŭła żelŭnô, to jŷ ũobrznali i susyli, coby mjeli w żimje co dlô bydła parzić. 2. naće* lęty (zwykle ziemniaczane) * *Te naće jutro popôlymy. * Kudły mu stanŭny jak naće s kartôfli.*

naćaprać *dk (1.os.lp.cz.przysz. naćaprzã, lp.cz.przesz.r.m. naćaproł) 1. nabrudzić 2. namieszać (coś płynnego lub półpłynnego) 3. żart. namalować (farbã, farbã) * Pokôz no, co zejś to naćaproł na tej skartce.*

naćarajśić *dk (1.os.lp.cz.przysz. naćarasã, lp.cz.przesz.r.m. naćarajśŭł) 1. nabrudzić 2. nabałaganić*

naćarasyńy (*D.lp. naćarasyńô*) *rzecz. od naćarajśić*

naćepać *dk (1.os.lp.cz.przysz. naćepjã, lp.cz.przesz.r.m. naćepoł) nałóżyć (wrzucając), nawrzucać * Naćepoł zech pońny fŭrã gnojã. * Naćepoł pońny pjec drzewa i terã je za gorko. * Tela'jsće naćepali na tã fŭrã, co kuń tego nie ucŷńgnę.*

naćepańy (*D.lp. naćepańô*) *rzecz. od naćepać*

naćepnŷńć *dk (1.os.lp.cz.przysz. naćepnã; lp.cz.przesz.: r.m. naćepnŭn, naćep, r.ż. naćepła; 2.os.lp.tr.rozk. naćep, naćepńi) narzucić (coś na coś)*

naćepńŷńćy (*D.lp. naćepńŷńćô*) *rzecz. od naćepnŷńć*

naćepować *ndk (1.os.lp.cz.ter. naćepujã, lp.cz.przesz.r.m. naćepowoł) narzucac (coś na coś)*

naćepowańy (*D.lp. naćepowańô*) *rzecz. od naćepować*

naćińkany pijany, nietrzeźwy, spity, wstawiony, zamroczony *zob. blaŭ, chycŭny, nabańowany, nabity, nabŭmbjŭny, naćulany, nadrzistany, nadupcŭny, nahujstany, naprany, natintany, natutkany, nawalŭny, nazgany, tyrpńŷnty, ũopity, ũosfepany, ũozarty*

naćis *dk (1.os.lp.cz.przysz. naćisnã, lp.cz.przesz.r.m. naćis, 2.os.lp.tr.rozk. naćis) napchać, nawkładać, nawpychać * Tera jescy naćisće mi bŭmbŭnŭw do tej kastelki. * Naćisli rajn bŭmbŭnŭw. * Tŭmatŭw naćisnã do kraŷze, zakrŷnca dekel i zawarzã.*

naćisńŷńćy (*D.lp. naćisńŷńćô*) *rzecz. od naćis*

naćkać *dk (1.os.lp.cz.przysz. naćkŭ, lp.cz.przesz.r.m. naćkoł) powtykać * Spyrkã pokrŷzać i naćkać w mjŷso.*

naćkać še *zwr. dk napchać sobie żołądek; nażreć się; najeść się (dużo)*

naćkany *o cłowieku, zwierzęciu: nażarty; najedzony do syta*

naćkańy (*D.lp. naćkańô*) *rzecz. od naćkać*

naćulać *dk (1.os.lp.cz.przysz. naćulŭ, lp.cz.przesz.r.m. naćuloł) wulg. w połączeniach z C.: 1. pobić (kogo), wlać (komu) * Chopcy, naćulŭmy mu. 2. pokonać (kogo) w rozgrywkach, w meczu * Mjymce juzajś naćulali Polôkŷ.*

naćulać še *zwr. dk 1. upić się, nachlać się 2. ciężko się napracować; naharować się * Co jô zech še wé tej chałpje naćulata!*

naćulany pijany, nietrzeźwy, spity, wstawiony, zamroczony *zob. blaŭ, chycŭny, nabańowany, nabity, nabŭmbjŭny, naćińkany, nadrzistany, nadupcŭny, nahujstany, naprany, natintany, natutkany, nawalŭny, nazgany, tyrpńŷnty, ũopity, ũosfepany, ũozarty*

naćulańy (*D.lp. naćulańô*) *rzecz. od naćulać*

naćupać *dk (1.os.lp.cz.przysz. naćupjã, lp.cz.przesz.r.m. naćupoł) narąbać * Naćupej no scypkŭw, bo ņymã cŷ ũognã słozyć.*

naćupańy (*D.lp. naćupańô*) *rzecz. od naćupać*

naćurać *dk (1.os.lp.cz.przysz. naćurŭ, lp.cz.przesz.r.m. naćuroł) nasikać*

naćurańy (*D.lp. naćurańô*) *rzecz. od naćurać*

naćurzić *dk (1.os.lp.cz.przysz. naćurzã, lp.cz.przesz.r.m. naćurzŭł) nasikać * Koćar mi w izbje naćurzi i potŷ musã te scochy wyćyrać.*

naćurzyńy (*D.lp. naćurzyńô*) *rzecz. od naćurzić*

naćŷńgać *ndk (1.os.lp.cz.ter. naćŷńgŭ, lp.cz.przesz.r.m. naćŷńgoł) 1. naciągać (napinać, napręzać 2. naciągać (ciągnąc nakładać coś na coś lub na kogoś) 3. naciągać (o płynie: nabierać smaku, koloru, zapachu) 4. naciągać (kogoś na coś, np. sprzedając jakąś rzecz) 5. naciągać (chłonać coś) 6. naciągać (nadwyreżać) 7. naciągać (nastawiać, np. zwichniętą kończynę) 8. o zegarze, zegarku: nakręcać*

naćŷńgańy (*D.lp. naćŷńgańô*) *rzecz. od naćŷńgać*

naćŷńgnŷńć *dk (1.os.lp.cz.przysz. naćŷńgnã; lp.cz.przesz.: r.m. naćŷńgnŭn, r.ż. naćŷńgŭla) 1. naciągnąć (napiąć, naprężyć 2. naciągnąć (ciągnąc nałóżyć coś na coś lub na kogoś) 3. naciągnąć (o płynie: nabrać smaku, koloru, zapachu) 4. naciągnąć (kogoś na coś, np. sprzedając jakąś rzecz) 5. naciągnąć (wchłonać coś) * Hãdra naćŷńgŭla wodŷ. 6. naciągnąć (ciągnąc zgromadzić, przemieścić pewną ilość czegoś) * Wejź kluckã a naćŷńg wody ze studńe. 7. naciągnąć (nadwyreżyc) 8. naciągnąć (nastawić, np. zwichniętą kończynę) 9. o zegarze, zegarku: nakręcić * Musã zygôr naćŷńgnŷńć, bo bez noc stańe.*

naćŷńgnŷńć še *zwr. dk 1. naciągnąć się; napiąć się, naprężyć się 2. nasmarować się, posmarować się (kremem, oliwkã, maścią)*

naćŷńgnŷńćy (*D.lp. naćŷńgnŷńćô*) *rzecz. od naćŷńgnŷńć*

naď *przim. 1. tworzy wyrażenia lokalizujące coś powyżej danego miejsca lub danej przestrzeni; nad * Balki sŷ nad izbŭma. * Przejechał zech nad banŷ. * Co'js to zrobŷł, ze ći takô brzŭła nad ũokŷ urosta. * Nad tŷzkŷ wjysata ŷtikowanŷ deekã. 2. tworzy wyrażenia lokalizujące coś w miejscu położonym blisko zbiornika wodnego, rzeki, strumienia; nad * Idŷymy nad stôw še alać. * Nad wodŷ zjyŷ bachstelte. * Wejź še badekostim, bo idŷymy nad rzykã. * Te mjasto lezy nad rzykŷ. 3. tworzy wyrażenia wskazujące na przedmiot, temat tego, co oznacza wyraz określany; nad * Ŭod wcorã nad tŷ wrŷzã. 4. tworzy wyrażenia oznaczające bliskość czasową czegoś względem określonej pory; nad * Ze muzyki dodŷm przijechali my nad ranŷ. 5. przyłącza określenie osoby, która jest podporządkowana służbowo komuś innemu; nad * Nad gefrajtrŷ bŷł ôbergfejter. 6. tworzy wyrażenia stanowiące wzmocnienie lub ogra-*

*níczenie tego, co oznacza rzeczownik, z którym się łączy; nad * To sŭ take bery nad berŭma. 7. tworzy wyrażenia oznaczające bliskość przestrzenną czegoś względem czegoś; obok, wzdłuż * Jechot zech na kole nad banŭ. * Idź durch nad banŭ, to zajŭdżes do tej chałpy. * Nad banŭ rosnŭ tórki.*

nadać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nadŭ, lp.cz.przesz.r.m. nadoł) 1 nadać 2. zadać * *Dostoł nadano aŭżac wé skole.*

nadać še *zwr. dk* być odpowiednim, właściwym * *Tyn krŭlik mi še nadô.*

nadańy (D.lp. nadańô) *recz. od nadać*

nadarćy (D.lp. nadarcô) *recz. od nadrzyć*

nadbyć *dk* (lp.cz.przysz.: 1.os. nadbanã, 3.os. nadbãńdże; lp.cz.przesz.r.m. nadbŭł; 2.os.lp.tr.rozk. nadbŭńdź) spóźnić się * *Za dugo še ŭobŭcys. Skuli ćebje nadbãńdźymy. * Idź warcŭ, bo nadbãńdźymy.*

nadbyćy (D.lp. nadbyćô) *recz. od nadbyć*

nadbywać (1.os.lp.cz.ter. nadbywŭ, lp.cz.przesz.r.m. nadbywoł) mieć w nadmiarze, mieć bardzo dużo * *Mje tera na pynzjŭ casu nadbywô. * Jak ći bãńdże pińŭndzy nadbywać, to mozes nowe aŭto kupić.*

nadbywańy (D.lp. nadbywańô) *recz. od nadbywać*

nadćepnŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nadćepnã; lp.cz.przesz.: r.m. nadćepnŭn, r.ż. nadćepła; 2.os.lp.tr.rozk. nadćep, nadćepńi) 1. narzucić 2. wrzucić, postawić (coś ciężkiego na czymś) * *Kipńymy dźebko tyn pjec a go ze jednej strŭny nadćepńymy na tã bôlã.*

nadćepńŭńćy (D.lp. nadćepńŭńćô) *recz. od nadćepnŭńć*

nadćepować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nadćepujã, lp.cz.przesz.r.m. nadćepowoł) wrzucać, stawiać (coś ciężkiego na czymś)

nadćepowańy (D.lp. nadćepowańô) *recz. od nadćepować*

nadepnŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nadepnã; lp.cz.przesz.: r.m. nadep, nadepnŭn, r.ż. nadeplã) 1. nadepnąć 2. *fraz. elefant (kŭmu) na ucho ndepnŭn* (kto) nie ma słuchu muzycznego; *słoń (komu) nadepnãłna ucho* 3. *fraz. na frŭp nadepnŭńć | na frŭpel nadepnŭńć* (a) napić się wódki (b) upić się * *Ŭŭn juzajŝ na frŭp nadepnŭn.*

nadepnŭńćy (D.lp. nadepnŭńćô) *recz. od nadepnŭńć*

nadeptać še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przysz. nadepcã še, lp.cz.przesz.r.m. nadeptoł še) 1. namęczyć się pedałując (np. na rowerze) * *Ale zech še nadeptał pod wjater na tŭj kole. 2. nachodzić się nachodzić še, nadeptać še * Ale my še dźišej nadeptali po mjejsće.*

nadeptować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nadeptujã, lp.cz.przesz.r.m. nadeptowoł) nadeptywać

nadeptowańy (D.lp. nadeptowańô) *recz. od nadeptować*

naderwać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. naderwjã, lp.cz.przesz.r.m. naderwoł) naderwać

naderwańy (D.lp. naderwańô) *recz. od naderwać*

naderznŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. naderznã; lp.cz.przesz.: r.m. naderznŭn, r.ż. naderzłã) naciąć (wykonać nacięcie)

naderzńŭńćy (D.lp. naderzńŭńćô) *recz. od naderznŭńć*

nadespać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nadespjã, lp.cz.przesz.r.m. nadespoł) odespać (wcześniej, np. przed nocną zmianą) * *Mŭj chop posot nockã nadespać.*

nadespańy (D.lp. nadespańô) *recz. od nadespać*

nadgńić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nadgńijã, lp.cz.przesz.r.m. nadgńiŭł) nadgńić

nadgńićy (D.lp. nadgńićô) *recz. od nadgńić*

nadgńiwać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nadgńiwŭ, lp.cz.przesz.r.m. nadgńiwoł) nadgńiwać

nadgńiwańy (D.lp. nadgńiwańô) *recz. od nadgńiwać*

nadgroda (D.lp. nadgrody, Ms.lp. nadgrodze) nagroda * *Ŭŭn co trochã nadgrody dostôwoł za te swoje gotãmbje. syn. nõgroda*

nadgrodzŭńy (D.lp. nadgrodzŭńô) *recz. od nadgrodzŭńć*

nadgrodzŭńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nadgrodzã, lp.cz.przesz.r.m. nadgrodzŭł, 2.os.lp.tr.rozk. nadgrŭdź) nagrodzić

nadgrôdzać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nadgrôdzŭ, lp.cz.przesz.r.m. nadgrôdzoł) nagradzać

nadgrôdzańy (D.lp. nadgrôdzańô) *recz. od nadgrôdzać; nagradzanie*

nadgrŭbek (D.lp. nadgrŭbka) mogliła

nadjechać nadłóżyć drogi (jadąc)

nadjechańy (D.lp. nadjechańô) *recz. od nadjechać*

nadjyzdzać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nadjyzdzŭ, lp.cz.przesz.r.m. nadjyzdzoł) nadkładać drogi (jadąc) * *Sã mŭmy takŭ drŭgã na przimo, ņe trza tela nadjyzdzać.*

nadjyzdzańy (D.lp. nadjyzdzańô) *recz. od nadjyzdzać*

nadelka (D.lp. nadelki, Ms.lp. nadelce) *zdr. od nadla*

nadla (D.lp. nadle) 1. igła *zob. jegłã* 2. belka używana

dawniej do budowy jazu * *Wer w Dobrzŭnu mjot 1225 nadlŭw, dugich na 4.25 mejtra.*

nadlatować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nadlatujã, lp.cz.przesz.r.m. nadlatowoł) * *Gotŭmb nadlatowoł ŭod sŭmsãda, aze ŝednŭn na dach.*

nadlatowańy (D.lp. nadlatowańô) *recz. od nadlatować*

nadlazować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nadlazujã, lp.cz.przesz.r.m. nadlazowoł) nadchodzić, zbliżać się * *Poleku nadlazuje ku nŭ ŝcŭjywek.*

nadlazowańy (D.lp. nadlazowańô) *recz. od nadlazować*

nadłŭmac *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nadłŭmjã, lp.cz.przesz.r.m. nadłŭmoł) nadłamać

nadłŭmac še *zwr. dk* nadłamać się * *Ta gatŭjź še nadłŭmałã.*

nadłŭmańy (D.lp. nadłŭmańô) *recz. od nadłŭmac*

nadłŭmować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nadłŭmujã, lp.cz.przesz.r.m. nadłŭmowoł) nadłamywać

nadłŭmować še *zwr. ndk* nadłamywać się

nadłŭmowańy (D.lp. nadłŭmowańô) *recz. od nadłŭmować*

nadmjara (D.lp. nadmiary, Ms.lp. nadmjarze) nadmiar

nadmuch (D.lp. nadmuchu) nawiew

nadmuchać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nadmuchŭ, lp.cz.przesz.r.m. nadmuchoł) 1. nadmuchać 2. *fraz. (fto) moze (kŭmu) nadmuchać* (kto) może (komu) skoczyć;

(kto) może (komu) nadmuchać; (kto) może (komu) nagwizdać; (kto) nie jest w stanie (komu) zaszkodzić, nawet gdyby chciał * *Ty mi mozes nadmuchać.*

nadmuchańy (D.lp. nadmuchańô) *recz. od nadmuchać*

nadmuchować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nadmuchujã, lp.cz.przesz.r.m. nadmuchowoł) nadmuchiwać

nadmuchowańy (D.lp. nadmuchowańô) *recz. od nadmuchać*

nadnaturalny 1. nadnaturalny 2. nadprzyrodzony

nadostôwać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nadostôwŭ, lp.cz.przesz.r.m. nadostôwoł) dostać (wiele razy) * *Ŭod wsystkich sŭmsãdŭw nadostôwoł ŝpeku.*

nadôwać I. *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nadôwŭ lp.cz.przesz.r.m. nadôwoł) **o radiu, telewizji:** nadawać, przekazywać (jakieś informacje), zapowiadać * *Nadôwali wcora w telewizyji ize dźišej ůod poledńa bāńdže sú śńyg.* * *Na jutro ůochŭdzyńny nadôwajŭ.* **II.** *dk* (1.os.lp.cz.przys. nadôwŭ lp.cz.przesz.r.m. nadôwoł) dużo czegoś narozdawać, rozdać * *Nadôwoł ludźŭ ůowocŭw, a ůŭnymu kās űe ůostało.*

nadôwać śe *zwr. ndk* 1. nadawać się 2. być odpowiednim, właściwym * *Ůŭnymu śe tyn lyk űy nadôwô.*

nadôwańy (*D.lp.* nadôwańô) *rzecz. od nadôwać*

nadpôłać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nadpôlŭ, lp.cz.przesz.r.m. nadpôłoł) nadpalać; spalać z wierzchu lub z brzegu

nadpôłać śe *zwr. ndk* nadpalać się

nadpôłańy (*D.lp.* nadpôłańô) *rzecz. od nadpôłać;* nadpalanie

nadpôlić *dk* (1.os.lp.cz.przys. nadpôlă, lp.cz.przesz.r.m. nadpôlŭł) nadpalić; spalić z wierzchu lub z brzegu

nadpôlić śe *zwr. dk* nadpalić

nadpôlować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nadpôlujă, lp.cz.przesz.r.m. nadpôlowoł) nadpalać (więcej niż raz)

nadpôlować śe *zwr. ndk* nadpalać się

nadpôlowańy (*D.lp.* nadpôlowańô) *rzecz. od nadpôlować*

nadpôlŭny nadpalony

nadpôlyńy (*D.lp.* nadpôlyńô) *rzecz. od nadpôlić*

nadpŭmńeć *dk* (1.os.lp.cz.przys. nadpŭmńă, lp.cz.przesz.r.m. nadpŭmńoł) napomknąć, wspomnieć, pisać (o czymś), bąknąć, powiedzieć *zob. ċikńŭńeć*

nadpŭmńyńy (*D.lp.* nadpŭmńyńô) *rzecz. od nadpŭmńeć*

nadrejować *dk* (1.os.lp.cz.przys. nadrejujă, l.cz.przesz.r.m. nadrejowoł) natoczyć (na tokarce)

nadrejowańy (*D.lp.* nadrejowańô) *rzecz. od nadrejować*

nadrobić *dk* (1.os.lp.cz.przys. nadrobjă, lp.cz.przesz.r.m. nadrobjŭł, 2.os.lp.tr.rozk. nadrŭb) 1. nadrobić (uzupełnić zaległości lub straty, pracując więcej lub szybciej) 2. **w połączeniu z D.:** drobno coś pokruszyć; narobić małych kawałków czegoś * *Nadrobjŭł mi chleba do talyrza.*

nadrobyńy (*D.lp.* nadrobjyńô) *rzecz. od nadrobić*

nadrôbjać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nadrôbjŭ, lp.cz.przesz.r.m. nadrôbjoł) nadrabiać

nadrôstek (*D.lp.* nadrôstka) przyrost, wzrost (jakiejś wielkości, wskaźnika)

nadrukować *dk* (1.os.lp.cz.przys. nadrukujă, lp.cz.przesz.r.m. nadrukowoł) nadrukować

nadrukowańy (*D.lp.* nadrukowańô) *rzecz. od nadrukować*

nadruwać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nadruwŭ, lp.cz.przesz.r.m. nadruwoł) nadrywać

nadruwać śe *zwr. dk* nadrywać się

nadruwańy (*D.lp.* nadruwańô) *rzecz. od nadruwać*

nadry: **za nadry** za kołnierza * *Za nadry mi wody naloł.* * *Ůŭn za nadry śnapsa űe wylywô.*

nadrzistać *dk* (1.os.lp.cz.przys. nadrzistŭ, lp.cz.przesz.r.m. nadrzistoł) 1. **w połączeniu z C.:** pobić (kogoś) * *Nadrzistali mu, bo za kās mŭndrowoł.* 2. **w połączeniu z B.:** upić (kogoś)

nadrzistać śe *zwr. dk* 1. upić się 2. **fraz. nadrzistać śe jak sewjec** mocno się upić

nadrzistany pijany, nietrzeźwy, spity, wstawiony, zamroczony *zob. blaŭ, chycŭny, nabańowany, nabity, nabŭmbjŭny, naćinkany, naćulany, nadupcŭny, nahujśtany, naprany, natintany, natutkany, nawalŭny, nazgany, tyrpnŭnty, ůopity, ůosfepany, ůozarty*

nadrzistańy (*D.lp.* nadrzistańô) *rzecz. od nadrzistać*

nadrzyć *dk* (1.os.lp.cz.przys. nadrză, lp.cz.przesz.r.m. nadar, 2.os.lp.tr.rozk. nadrzŭ, im.bier. nadarty) **o pierzu:** nadrzeć * *My dopjyro przŭsty, a ty'js' juz kupkă pjyrzô nadarła.* * *Jô sŭm jescy śpjă na zôgowku z pjyrzô, co jy moja ôma nadarła.* * *Musymy ċi nadrzyć pjyrzô na pjerzină.*

nadsôdzać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nadsôdzŭ, lp.cz.przesz.r.m. nadsôdzoł) nadsadzać

nadsôdzańy (*D.lp.* nadsôdzańô) *rzecz. od nadsôdzać*

nadstawić *dk* (1.os.lp.cz.przys. nadstawjă, lp.cz.przesz.r.m. nadstawjŭł, 2.os.lp.tr.rozk. nadstŭw) nadstawić

nadstawjŭny (*D.lp.* nadstawjyŭô) *rzecz. od nadstawić*

nadstrănciać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nadstrăncŭ, lp.cz.przesz.r.m. nadstrăncŭł) 1. polecać, rekomendować (kogoś do czegoś) 2. namawiać (na co) * *Agynty łajzyli po wśi ůod kŭjńca do kŭjńca i nadstrăncali wyjzôd do Ameryki.*

nadstrănciańy (*D.lp.* nadstrănciańô) *rzecz. od nadstrănciać*

nadstrăncyć (1.os.lp.cz.przys. nadstrăncă, lp.cz.przesz.r.m. nadstrăncŭł) 1. polecić, zarekomendować (kogoś do czegoś) 2. namówić (na co)

nadstrăncyńy (*D.lp.* nadstrăncyńô) *rzecz. od nadstrăncyć*

nadstiklować *dk* (1.os.lp.cz.przys. nadstiklujă, lp.cz.przesz.r.m. nadstiklowoł) przedłużyć, wydłużyć (przedmiot, ubranie) * *Moja baba, coby cyncynhalter zapnŭńeć, to go muśala gŭminŭy nadstiklować.* * *Mŭj ôpa radzŭł, ize wsystko idze nadstiklować.* * *Pjyrwej, coby lekzy na kole podjydzac pod kămpki, űeforzi śe dali pyndale nadstiklować.*

nadstiklowańy (*D.lp.* nadstiklowańô) *rzecz. od nadstiklować* * *Muśeli zrobic te nadstiklowańy, coby jy śe kwôłidło smjejsćŭto na poće.*

nadstrykować *dk* (1.os.lp.cz.przys. nadstrykujă, lp.cz.przesz.r.m. nadstrykowoł) dorobić na drutach * *Te ikra to śe musă nadstrykować.*

nadstrykowańy (*D.lp.* nadstrykowańô) *rzecz. od nadstrykować*

nadubać *dk* (1.os.lp.cz.przys. nadubjă, lp.cz.przesz.r.m. naduboł) nałuskać, nadłubać * *Ôma mi nadubała cosku.* * *Nadubej mi ůorzecŭw.* * *Nadubała'ch caŭy miskă jagŭdkŭw.* * *Nadubejće mi dzebo grochu na zupă, a restă śe zjydzće.*

nadubać śe *zwr. dk* spędzić wiele czasu przy łuskaniu (np. orzechów)

nadubańy (*D.lp.* nadubańô) *rzecz. od nadubać*

nadupcŭny *wulg.* pijany, nietrzeźwy, spity, wstawiony, zamroczony *zob. blaŭ, chycŭny, nabańowany, nabity, nabŭmbjŭny, naćinkany, naćulany, nadrzistany, nahujśtany, naprany, natintany, natutkany, nawalŭny, nazgany, tyrpnŭnty, ůopity, ůosfepany, ůozarty* * *Idă drŭgŭ nadupcŭny, gupje pity śmjejŭ śe.* * *Nadupcŭny zech bŭł jak dźikô űwińa.*

nadupcyć śe *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przys. nadupcă śe, lp.cz.przesz.r.m. nadupcŭł śe) *wulg.* 1. upić się * *Jutro*

*zajś sã przidã i nadupcã še. * Ñe stęp, chopje. Nadupcys še i ñe bãndžes mŭg aũtj jechać. 2. ciężko się napracować; naharować się * Jô še juz w zycu dojs nadupcũł. 3. nadupczyć się * Trza še bũto za modu nadupcũć.*

nadũodrzejnski (D.lp. nadũodrzejnskygo) nadodrzejnski; położony nad Odrã * *W nadũodrzejnskich wšach ũotwjiyrane bũty kacmy, tak co łodzõrze mŭgli še pojejs, popić a potajncować.*

nadũũnacować ndk (1.os.lp.cz.ter. nadũũnacujã, lp.cz.przesz.r.m. nadũũnacowõł) **czasownik zastępujący czasowniki niedokonane z przedrostkiem nad-**; nadtegowywać

nadũũnacować še zwr. dk **czasownik zastępujący czasowniki zwrotne niedokonane z przedrostkiem nad-**; nadtegowywać się

nadũũnacowańy (D.lp. nadũũnacowańõ) rzecz. od **nadũũnacować**

nadũũnacũny im. bier. od **nadũũnacũć**; nadtegowwany

nadũũnacũć dk (1.os.lp.cz.przysz. nadũũnacũã, lp.cz.przesz.r.m. nadũũnacũł) **czasownik zastępujący czasowniki dokonane z przedrostkiem nad-**; nadtegowwać

nadũũnacũć še zwr. dk **czasownik zastępujący czasowniki zwrotne dokonane z przedrostkiem nad-**; nadtegowwać się

nadũũnacũny (D.lp. nadũũnacũnyõ) rzecz. od **nadũũnacũć**

nady: **nady mnũ** nede mnã

nadychać dk (1.os.lp.cz.przysz. nadychũ, lp.cz.przesz.r.m. nadychoł) nadmuchać, nagrzać oddechem * *Nas kšũndz ñe ũogrzywõ kojšcõta, yno s tego co ludže nadychajũ to mõ być ćepłõ.*

nadychać še zwr. dk *nawdychać się * Ñech še nadychajũ šwjyzego lũftu.*

nadychańy (D.lp. nadychańõ) rzecz. od **nadychać**

nadymać dk (1.os.lp.cz.przysz. nadymũ, lp.cz.przesz.r.m. nadymoł) **o zbiorniku wodnym:** utworzyć lub powiększyć poprzez zbudowanie tamy

nadymany im. bier. od **nadymać** * *Na tyn stõw w Przišecy padajũ Nadymac, bo ũũn bũł nadymany.*

nadymańy (D.lp. nadymańõ) rzecz. od **nadymać**

nadyjs dk (lp.cz.przysz.: 1.os. nadjyndã, 3.os. nadjyndž; lp.cz.przesz.r.m. nadesõł, 2.os.lp.tr.rozk. nadjyndž) 1. nadejść 2. napotkać * *Pruskowskõ wacha mje nadesã. * Jak ci mje nadesã, to mje powjũzała a do Pruskowa ũoddãta.*

nadyjscy (D.lp. nadjyscõ) rzecz. od **nadyjs**

nadzakać še zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nadzakũ, lp.cz.przesz.r.m. nadzakoł še) najeść się

nadźałać dk (1.os.lp.cz.przysz. nadźałũ, lp.cz.przesz.r.m. nadźałoł) narobić (masła) w tradycyjny sposób; naubiąć (masła) * *Jak nadźałałi pũ kwatyrki masła, to jy na tõrg ñũšli, co mjeli za co soli a mydła kupić.*

nadźałać še zwr. dk 1. **o maśle** zrobić się (w tradycyjny sposób) * *Ŭobejzdrz, wjela masła še nadźałało. 2. zmęczyć się robieniem (ubijaniem) masła w tradycyjny sposób*

nadźałańy (D.lp. nadźałańõ) rzecz. od **nadźałać**

nadźeja (D.lp. nadźeje) 1. nadzieja 2. **chodzić w nadzieji** | **być przy nadzieji** być w ciąży, spodziewać się dziecka *syn. być ñe sama, chodzić ñe sama, chodzić rubõ, chodzić*

w ñedzelach, łajzić rubõ, ñe chodzić sama, tak chodzić 3. być mocno przy nadzieji być w zaawansowanej ciąży

nadźiwać še zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nadźiwũ, lp.cz.przesz.r.m. nadźiwoł še) napatrzeć się * *Mõs takũ sykownũ gãmbã, ze še nadźiwać ñe umjã.*

nadźiwować še zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nadźiwujã, lp.cz.przesz.r.m. nadźiwowoł še) nadziwić się

nadźõć dk (1.os.lp.cz.przysz. nadźejã, lp.cz.przesz.r.m. nadźõł, 2.os.lp.tr.rozk. nadźyj) 1. wypełnić nadzieniem coś do jedzenie; nadziać 2. **w połączeniu z B.:** odbyć stosunek (z kim); przelecieć (kogo) * *Ŭũn tã dźõũchã dźišej nadźõł.*

nadźubnũć dk (1.os.lp.cz.przysz. nadźubnã; lp.cz.przesz.: r.m. nadźubnũn, r.ż. nadźubła) nadziać (na coś ostrego, np. na haczyk) zob. **nakludźić**

nadźubnũć še zwr. dk nadziać się (na coś ostrego, np. na haczyk)

nadźubnũńcy (D.lp. nadźubnũńcõ) rzecz. od **nadźubnũć**

nadźubować ndk (1.os.lp.cz.ter. nadźubujã, lp.cz.przesz.r.m. nadźubowoł) nakładać, nadziewać (na coś ostrego, np. haczyk) * *Jõ ñe wjã, jak še nadźubuje glizdy na hõcyk.*

nadźubowańy (D.lp. nadźubowańõ) rzecz. od **nadźubować**

nadźurać dk (1.os.lp.cz.przysz. nadźurũ, lp.cz.przesz.r.m. nadźuroł) narobić dziur

nadźurańy (D.lp. nadźurańõ) rzecz. od **nadźurać**

nadźũny nadziewany * *Te ćasto je nadźũne marmeladũ.*

nadźũny (D.lp. nadźũnõ) rzecz. od **nadźõć**

nadźywka (D.lp. nadźywki, Ms.lp. nadźywce) nadzienie * *Na nadźywkã do kołõcũw bjerymy syr, mak, powidła abo tyz brjã ze jabkũw. zob. dźũny, fila, filũng*

nadźyńkować še zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nadźyńkujã, lp.cz.przesz.r.m. nadźyńkowoł še) nadziękować się

nafaflować dk (1.os.lp.cz.przysz. nafaflujã, lp.cz.przesz.r.m. nafaflowõł) 1. nagadać 2. napyskować

nafaflowańy (D.lp. nafaflowańõ) rzecz. od **nafaflować**

nafãndzõlic dk (1.os.lp.cz.przysz. nafãndzõlã, lp.cz.przesz.r.m. nafãndzõlũł) nagadać bzdur * *Co zejś mu zajś nafãndzõlũł.*

nafãndzõlic še zwr. dk nagadać się

nafãndzõlyńy (D.lp. nafãndzõlyńõ) rzecz. od **nafãndzõlic**

nafasować dk (1.os.lp.cz.przysz. nafasujã, lp.cz.przesz.r.m. nafasowoł) 1. dostać, otrzymać * *Ŭũn nafasowoł robotã wé huće, a jõ na grubje. * Nafasowoł zech pile ũod dõchtorã. * Bũł'ach ũobejzdrzec jeji zegrũdkã i'ch nafasowała ũod ñi kwjõtko. * Nafasowoł zech pismo. 2. pobrać (coś z przydziału) * *Wé fabryce nafasowoł zech juz chaće na tyn rok.**

nafasowańy (D.lp. nafasowańõ) rzecz. od **nafasować**

nafechtować dk (1.os.lp.cz.przysz. nafechtujã, lp.cz.przesz.r.m. nafechtowoł) naźebrać, uźebrać

nafechtować še zwr. dk naźebrać się

nafechtowańy (D.lp. nafechtowańõ) rzecz. od **nafechtować**

nafetować dk (1.os.lp.cz.przysz. nafetujã, lp.cz.przesz.r.m. nafetowoł) natłuścić; nasmarować tłuszczem

nafetowańy (D.lp. nafetowańõ) rzecz. od **nafetować**

nafilować *dk* (1. os. lp. cz. przysz. nafilujã, lp. cz. przesz. r. m. nafilowoł) 1. napełnić 2. nafaszerować
→ niem. füllen

nafilowany 1. napełniony 2. nafaszerowany

nafilowańy (D. lp. nafilowańó) *rzecz. od nafilować*

nafolować *dk* (1. os. lp. cz. przysz. nafolujã, lp. cz. przesz. r. m. nafolowoł) napełnić

nafolowany napełniony

nafolowańy (D. lp. nafolowańó) *rzecz. od nafolować*

naforantować *dk* (1. os. lp. cz. przysz. naforantujã, lp. cz. przesz. r. m. naforantowoł) *o jedzeniu, zapasach czegoś*: nagromadzić, zgromadzić * *Ludze wsyjskygo naforantowali, napjekli i nawarzyli.*

naforantować še *zwr. dk* (1. os. lp. cz. przysz. naforantujã, lp. cz. przesz. r. m. naforantowoł) nabierać się, nagromadzić się (na zapas) * *Bez tyn wjater ci še kãs drzewa naforantowało. Yno mušis jy posnojšić a porznŭńć.*

naforantowańy (D. lp. naforantowańó) *rzecz. od naforantować*

nafotografjyrować *dk* (1. os. lp. cz. przysz. nafotografjyrujã, lp. cz. przesz. r. m. nafotografjyrowoł) nafotografować * *To džišej zejš tela nafotografjyrowała?*

nafotografjyrować še *zwr. dk* nafotografować się * *Ŭod rana džišej fotografjyrujã i jescy zech še ny nafotografjyrowoł.*

nafotografjyrowañy (D. lp. nafotografjyrowañó) *rzecz. od nafotografjyrować*

nafurgnŭńć *dk* (1. os. lp. cz. przysz. nafurgnã; lp. cz. przesz.: r. m. nafurgnŭn, r. ż. nafurgła) przyfrunąć (o ptakach), naprzyłatywać

nafurgnŭńćy (D. lp. nafurgnŭńćó) *rzecz. od nafurgnŭńć*

nafutrować *dk* (1. os. lp. cz. przysz. nafutrujã, lp. cz. przesz. r. m. nafutrowoł) nakarmić

nafutrować še *zwr. dk* najeść się * *W takŭ žimã trza še do porzŭndku nafutrować.*

nafutrowañy (D. lp. nafutrowañó) *rzecz. od nafutrować*

nafŭrmańić *dk* (1. os. lp. cz. przysz. nafŭrmańã, lp. cz. przesz. r. m. nafŭrmańŭł) nawozić furmankã, zaprzęgiem konnym

nafŭrmańić še *zwr. dk* 1. najeździć się furmankã, zaprzęgiem konnym 2. żart. ubrać się ciepło; opatulić się; założyć kilka warstw

nafyrlać *dk* (1. os. lp. cz. przysz. nafyrlŭ; lp. cz. przesz. r. m. nafyrloł) * *Nafyrlaj mi tã mŭńki na zur.*

nafyrlañy (D. lp. nafyrlañó) *rzecz. od nafyrlać*

nagarusyńy (D. lp. nagarusyńó) *rzecz. od nagarusić*

nagarusić *dk* (1. os. lp. cz. przysz. nagarusã, lp. cz. przesz. r. m. nagarusŭł) nabałaganić

nagatojšć (D. lp. nagatojšći) nagość, golizna *syn. gołojšć, sagojšć*

nagaty nagi, goły *zob. sagaty, sagi*

nagibać še *zwr. dk* (1. os. lp. cz. przysz. nagibjã še, lp. cz. przesz. r. m. nagiboł še) nagimnastykować się * *Przi myću kojšćota mušis še dojš nagibać.*

nagichać *dk* (1. os. lp. cz. przysz. nagichŭ; lp. cz. przesz. r. m. nagichoł) 1. nachlapać 2. nalać (przy podlewaniu) * *Nagichej tŭ kwjŭtkŭ wody, coby ci nie pošty ajn, jak wŭs nie bãńdže. * Ŭŭn tak nagichoł tej gnojŭwki.*

nagichañy (D. lp. nagichañó) *rzecz. od nagichać*

naginać *ndk* (1. os. lp. cz. ter. naginŭ; lp. cz. przesz. r. m. nagingoł) naginać * *Strŭmik trza naginać zańš je mody.*

naginać še *zwr. dk* naginać się

naginańy (D. lp. naginańó) *rzecz. od naginać*

nagnać *dk* (1. os. lp. cz. przysz. nagnŭ; lp. cz. przesz. r. m. nagnoł) nagnać, nagonić

nagnać še *zwr. dk* 1. nagnać się, nagonić się 2. naschodzić się, naprzychodzić * *No i nagnało še tukej połno tych pachotkŭw.*

nagnańy (D. lp. nagnańó) *rzecz. od nagnać*

nagnojjć *dk* (1. os. lp. cz. przysz. nagnojã, lp. cz. przesz. r. m. nagnojŭł, 2. os. lp. tr. rozk. nagnŭj) nawieźć obornikiem

nagnojjńy (D. lp. nagnojjńó) *rzecz. od nagnojjć*

nagnŭńć *dk* (1. os. lp. cz. przysz. nagnã; lp. cz. przesz.: r. m. nagnŭn, r. ż. nagła) nagiãć * *Nagnŭn mi tã gałŭjŭ.*

nagnŭńć še *zwr. dk* nagiãć się * *To še nagto jak gŭmin.*

nagnŭncyńy (D. lp. nagnŭncyńó) *rzecz. od nagnŭjŭšć*

nagnŭtać *ndk* (1. os. lp. cz. ter. nagnŭtŭ; lp. cz. przesz. r. m. nagnŭtoł) wytłaczać (np. wzory na materiale)

nagnŭtańy (D. lp. nagnŭtańó) *rzecz. od nagnŭtać*

nagnŭjŭšć *dk* (1. os. lp. cz. przysz. nagnŭtã, lp. cz. przesz. r. m. nagnŭt) 1. wyrobić (ciasto) * *Po ŭobjedže nagnŭtã časta na nudle. 2. nagnieść*

nagnŭjńćy (D. lp. nagnŭjńćó) *rzecz. od nagnŭńć*

nagospodarzić *dk* (1. os. lp. cz. przysz. nagospodarzã, lp. cz. przesz. r. m. nagospodarzŭł) nagospodarzyć * *Tak nagospodarzylŭ, co hned banŭ zebračkŭma. * Ŭoztyrmańŭł wsyjsko, co ŭojcowje nagospodarzylŭ.*

nagospodarzyńy (D. lp. nagospodarzyńó) *rzecz. od nagospodarzić*

nagŭc (D. lp. nagŭca) 1. ktoś nagi; nagus, golas 2. żart. kobieta skãpo ubrana; kobieta wydekoltowana

nagŭdać *ndk* (1. os. lp. cz. ter. nagŭdŭ; lp. cz. przesz. r. m. nagŭdoł) * *Nagŭdać to idže kŭmujš tak, co na rzic šŭńdže. * Nagŭdoł mi tela, co'ch tego nie spamjŭntoł.*

nagŭdać še *zwr. dk* nagadać się * *Ale zech še džišej nagŭdoł! * Wjela še przŭ tŭ nagŭdały gešichtŭw!*

nagŭdańy (D. lp. nagŭdańó) *rzecz. od nagŭdać*

nagrabić *dk* (1. os. lp. cz. przysz. nagrabbjã, lp. cz. przesz. r. m. nagrabbjŭł, 2. os. lp. tr. rozk. nagrŭb) nagrabić (grabiami)

nagrabbjńy (D. lp. nagrabbjńó) *rzecz. od nagrabić*

nagrŭwacka (D. lp. nagrŭwacki, Ms. lp. nagrŭwacce) nagrywarka

nagrŭwac *ndk* (1. os. lp. cz. ter. nagrŭwŭ; lp. cz. przesz. r. m. nagrŭwoł) nagrywać

nagrŭwańy (D. lp. nagrŭwańó) *rzecz. od nagrŭwac*; nagrywanie

nagrŭmadzyńy (D. lp. nagrŭmadzyńó) *rzecz. od nagrŭmadzić*

nagrŭmadzić *ndk* (1. os. lp. cz. ter. nagrŭmadzã, lp. cz. przesz. r. m. nagrŭmadzŭł) nagromadzić * *Nagrŭmadzylŭ myt połnŭ studołã zbozŭ.*

nagrŭmadzić še *zwr. ndk* nagromadzić się

nagrycać *dk* (1. os. lp. cz. przysz. nagrycŭ; lp. cz. przesz. r. m. nagrycoł) nabazgrać * *Cojš trza mjec w papjŭrach nagrycane.*

nagrycańy (D. lp. nagrycańó) *rzecz. od nagrycać*

nagryjŭšć *dk* (1. os. lp. cz. przysz. nagryzã, lp. cz. przesz. r. m. nagryz) nagryźć * *Mys nagryzła kupã šrŭtu.*

nagryjŭšć še *zwr. dk* nagryźć się

nagrykłać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nagryklŭ, lp.cz.przesz.r.m. nagrykloŭ) nabazgrać

nagrykłać še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przysz. nagryklŭ še, lp.cz.przesz.r.m. nagrykloŭ še) nabazgrać się * *Wjela še cowjek nagryklô nŭz še naucy pisańô.*

nagrykłańy (D.lp. nagrykłańô) *rzecz. od nagrykłać*

nagryzać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nagryzŭ, lp.cz.przesz.r.m. nagryzoŭ) nagryzać, nadgryzać

nagryzańy (D.lp. nagryzańô) *rzecz. od nagryzać*

nagryzyńy (D.lp. nagryzyńô) *rzecz. od nagryż*

nagrzôć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nagrzejã, lp.cz.przesz.r.m. nagrzoŭ, 2.os.lp.tr.rozk. nagrzej) nagrzać

nagrzôć še *zwr. dk* 1. nagrzać się * *Woda w rułach še juz nagrzoła.* 2. zgrzać się * *Ŭn še nagrzoŭ, jak soŭ pod gŭrã.*

nagrzŭny nagrзany

nagrzŭńy (D.lp. nagrзŭńô) *rzecz. od nagrzôć*

nagrzysyć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nagrzsã, lp.cz.przesz.r.m. nagrzsŭŭ) nagrzeszyć; popełnić wiele grzechów * *Ŭn za zycô moc nagrzsŭŭ.*

nagrzysyć še *zwr. dk* nagrzeszyć się; popełnić wiele grzechów * *Jô zech še juz dojsŭ w zycŭ nagrzsŭŭ.*

nagrzysyńy (D.lp. nagrzysyńô) *rzecz. od nagrzysyć*

nagrzywać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nagrzywŭ, lp.cz.przesz.r.m. nagrzywoŭ) nagrzewać * *Kucata i muŭi nogi nagrzywać.*

nagrzywać še *zdr. ndk* nagrzewać się

nagrzywańy (D.lp. nagrzywańô) *rzecz. od nagrzywać*

nagutalinować *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nagutalinujã, lp.cz.przesz.r.m. nagutalinowoŭ) nasmarować pastą do butów; wypastować (buty, pastą do butów) * *Nagutalinowaŭa zech mu strzewiki*

nagutalinowany nasmarowany pastą do butów

nagutalinowańy (D.lp. nagutalinowańô) *rzecz. od nagutalinować*

nagŭńac (D.lp. nagŭńaca) naganiacz

nagŭńać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nagŭńŭ, lp.cz.przesz.r.m. nagŭńoŭ) zaganiać (zmuszać do robienia czegoś) * *Ledwo my cep dŭwignŭńić poradzyli, to nôs ŭojcowje nagŭńali do mŭcki.*

nagŭńańy (D.lp. nagŭńańô) *rzecz. od nagŭńać*

nagŭńić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nagŭńã, lp.cz.przesz.r.m. nagŭńŭŭ) 1. nagonić, nagnać 2. *w połączeniu z B.:* zająć w ciężę (nie w związku małżeńskim) * *Dej pozŭr, coby jŭs cegojŭ nŭ nagŭńŭŭta. zob. chyćić še, dostać dŭcã, nalôtać, ugŭńić, zastŭmpić*

nagŭńyńy (D.lp. nagŭńyńô) *rzecz. od nagŭńić*

nagwintować *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nagwintujã, lp.cz.przesz.r.m. nagwintowoŭ) nagwintować

nagwintowańy (D.lp. nagwintowańô) *rzecz. od nagwintować*

nagymzić še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przysz. nagymzã še, lp.cz.przesz.r.m. ngymzŭŭ še) nachodzić się; nakrzątać się

nahajcować *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nahajcujã, lp.cz.przesz.r.m. nahajcowoŭ) napalić (w piecu) * *Ale zejŭ dŭziej nahajcowaŭa! * Je juz w pjecu nahajcowano? * Na co zejŭ tak feste nahajcowoŭ? Dyć nŭma jescy mrozŭw!*

nahajcowańy (D.lp. nahajcowańô) *rzecz. od nahajcować*

nahakować še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przysz. nahakujã še, lp.cz.przesz.r.m. nahakowoŭ še) naharować się * *Jô še dŭziej abo nahakowaŭa, co kojŭci nie poradŭ zebrać.*

nahaŭajŭić *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nahaŭasã, lp.cz.przesz.r.m. nahaŭajŭŭŭ) nakrzyczeć (na kogoś); zrobić awanturę; zwyzywać (kogoś); zbesztać (kogoś) * *Nahaŭajŭŭta wcora na sŭmŭsada.*

nahaŭajŭić še *zwr. dk* nakrzyczeć się (na kogoś)

nahaŭasyńy (D.lp. nahaŭasyńô) *rzecz. od nahaŭajŭić*

nahamstrować *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nahamstrujã, lp.cz.przesz.r.m. nahamstrowoŭ) nagromadzić; nachomikować * *Wjela jŭŭce juz nahamstrowali?*

nahamstrowańy (D.lp. nahamstrowańô) *rzecz. od nahamstrować*

nahapelować še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przysz. nahapelujã še, lp.cz.przesz.r.m. nahapelowoŭ še) stracić dużo czasu na składanie apelacji, włóczenie się po sądach

naheklować *dk* (1.os.lp.cz.przysz. nahekujã, lp.cz.przesz.r.m. naheklowoŭ) narobić przy pomocy szydelka

naheklować še *zwr. dk* naszydełkować się

naheklowańy (D.lp. nheklowańô) *rzecz. od naheklować*

nahujŭstać *dk* (lp.cz.przysz.: 1.os. nahujŭŭŭ, 3.os. nahujŭŭô, nahujŭŭce; lp.cz.przesz.r.m. nahujŭŭtoŭ) *w połączeniach z C.:* zbić, pobić * *Nahujŭŭtali mu.*

nahujŭstać še *zwr. dk* 1. nahuŭstać się; spędzić dłuższy czas na huŭtaniu się 2. upić się

nahujŭŭtany pijany, nietrzeźwy, spity, wstawiony, zamroczony *zob. blaŭ, chycŭny, nabańowany, nabity, nabŭmbjŭny, naćĩnkany, naćulany, nadrzistany, nadupcŭny, naprany, natintany, natutkany, nawalŭny, nazgany, tyrpŭńynty, ŭopity, ŭosfepany, ŭozarty*

naiskać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. naiskŭ, lp.cz.przesz.r.m. naiskoŭ) naiskać

naiskać še *zwr. dk* naiskać się

naiskańy (D.lp. naiskańô) *rzecz. od naiskać*

najduch (D.lp. najducha, M.lm. najduchy) *pejor.* 1. nieślubne dziecko, bękart * *To je najduch ŭod zŭwity. * Najduch to je dŭcŭo ŭod zŭwitki. zob. bastard, bŭńkojŭ, nojdek* 2. znajda; dziecko znalezione; podrzutek 3. niegrzeczne dziecko; nieznoŭne dziecko; psotne dziecko; łobuz; psotnik * *Ty najduchu nŭsproporzŭndzŭny!*

najdusek (D.lp. najduska) *zdr. od najduch*

najedzŭny najedzony *Zdrowy chorymu nie uwjerzi, a najedzŭny godnymu tyz ni.*

najejŭ še *zwr. dk.* (lp.cz.przysz.: 1.os. najã še, 3.os. najy še; 3.os.lm.cz.przysz. najŭ še; lp.cz.przesz.: r.m. najôd še, r.ż. najadŭa še; 2.os.lp.tr.rozk. najdz še) najeŭ się * *Najedli še grzibŭw i še ŭotruli. * Tak še najadŭa zuru, co aze jŭncata. * Juz zech še najôd chleba.*

najôdać še *zwr. ndk* (1.os.lp.cz.ter. najôdŭ še, lp.cz.przesz.r.m. najôdoŭ še) najadać się

najejzdzić še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przysz. najejzdã še, lp.cz.przesz.r.m. najejzdŭŭ še) najejździć się

najejzdać še *zwr. ndk* (1.os.lp.cz.ter. najejdzŭ še, lp.cz.przesz.r.m. najejdzŭoŭ še) dużo jeździć * *Ŭo, co ŭŭne še po ŭwjeće najejdzaty.*

najascać *dk* (1.os.lp.cz.przysz. najscŭ, lp.cz.przesz.r.m. najscŭoŭ) nasikać; naszczać * *Najscali poŭny ajmer. * Ze ŭmjychu do galôt najscŭoŭ.*

najścańy (*D.lp.* najścańô) *rzecz. od najścać*
najśi (*D.B.Ms.* nasych, *C.* nasÿ, *N.* nasymi) nasi
najśyńy (*D.lp.* najśyńô) 1. nasienie; nasiona * *My sÿ jescy ze starego najśyńô.* * *Tego grochu mi nie rwiće, ũń je na najśyńy.* 2. **lanne najśyńy** siemię lniane
najŕńc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* najmã; *lp.cz.przesz.:* r.m. najŕn, r.ż. najŕna; *lm.cz.przesz.r.m.* najŕni) 1. wydzierzawić * *Ŭń se te pole najŕn na dŕejśŕńc lôt.* * *Zajś mô najŕnto.* 2. nając (do pracy) * *Najŕn mje do roboty.*
najydzac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* najydzŕ, *lp.cz.przesz.r.m.* najydzô) napadać, atakować (słownie)
najydzacny (*D.lp.* najydzacńô) *rzecz. od najydzac*
najyżc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* najyżã, *lp.cz.przesz.r.m.* najyżŕ) najeżyć, nastroszyć * *Pjyry idŕe najyżyć.*
najyżc se *zwr. dk* najeżyć się, nastroszyć się
najyżny (*D.lp.* najyżnyô) *rzecz. od najyżc*
najŕnceć se *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* najŕncã se, *lp.cz.przesz.r.m.* najŕncô se) najęczać się
najŕńcy (*D.lp.* najŕńcô) *rzecz. od najŕńc*
nakadzyńy (*D.lp.* nakadzyńô) *rzecz. od nakadzić*
nakadzić *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nakadzã, *lp.cz.przesz.r.m.* nakadzŕ) 1. nadyścić, nakopcić * *Nakadzyli pońny izbã.* 2. nakadzić; napełnić (pomieszczenie) dymem kadzidla 3. **nakadzić do galôt** (a) puścić baka (b) zesrać się (do spodni)
nakadzić se *zwr. dk* długo kadzić (kadzidłem) * *Tyn se abo dŕiŕej nakadzŕł przŕ msy!*
nakajmowac *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nakajmujã, *lp.cz.przesz.r.m.* nakajmowô) **o nasionach:** skiełkować (poprzez moczenie, kontakt z willgocia)
nakajmowany o nasionach: skiełkowany * *Te ŕôrka zejś ŕota nakajmowane abo prosto z bojtlŕka?*
nakajmowańy (*D.lp.* nakajmowańô) *rzecz. od nakajmowac*
nakalić se *zwr. dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nakalã se, *lp.cz.przesz.r.m.* nakalŕ se) napracować się
nakaligowac se *zwr. dk* napracować się tłoczãc powietrze do miecha przy organach * *Tak se nakaligowôł, co aze zestôb.*
nakapac *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nakapjã, *lp.cz.przesz.r.m.* nakapoł) nakapać * *S tej ruły nakapoł pońny garniec wody.* * *Ŭic nŕy nakapato do gôrka.* * *Nakapoł pońny ajmer.*
nakapańy (*D.lp.* nakapańô) *rzecz. od nakapac*
nakapńŕc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nakapńã, *lp.cz.przesz.:* r.m. nakapńŕn, r.ż. nakapńã) nakapać, nalać odrobinę * *Nakapńŕ wosku, aze dŕurka bãńdŕe pońno.*
nakapńŕńcy (*D.lp.* nakapńŕńcô) *rzecz. od nakapńŕc*
nakapowac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* nakapujã, *lp.cz.przesz.r.m.* nakapowô) nalewać powoli (po kropli)
nakapowańy (*D.lp.* nakapowańô) *rzecz. od nakapowac*
nakidrac *dk* (*lp.cz.przysz.:* 1.os. nakidrzã, nakidrŕ, 3.os. nakidrze, nakidrô; *lp.cz.przesz.r.m.* nakidroł) brudzić, narobić plam, nachlapać (czymś płynnym lub półpłynnym, zwykle piciem lub jedzeniem)
nakidrańy (*D.lp.* nakidrańô) *rzecz. od nakidrac*
nakisŕny (*D.lp.* nakisŕnyô) *rzecz. od nakisć*
nakisć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nakisã, *lp.cz.przesz.r.m.* nakisŕ) nakisć * *Nakisŕyli my pońny becã ũogŕrkŕw.*

nakiwac se *zwr. dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nakiwjã se, *lp.cz.przesz.r.m.* nakiwoł se) namachać się; zmęczyć się, utrudzić się częstym, wielokrotnym machaniem * *Ŭń se nakiwoł na niego podarymnie.*
naklachać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* naklachŕ, *lp.cz.przesz.r.m.* naklachoł) 1. nagadać 2. naplotkować * *Tã tela naklachały na ŕnich.*
naklachać se *zwr. dk* 1. nagadać się 2. naplotkować się; poplotkować (dużo, długo)
naklachańy (*D.lp.* naklachańô) *rzecz. od naklachać*
naklaćac se *zwr. dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* naklaćŕ se, *lp.cz.przesz.r.m.* naklaćô se) naklaskać się * *Abo se naklaćaty, bo jŕ se tak podobato.*
naklajstrowac *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* naklajstrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* naklajstrowôł) 1. nalać, nałożyć kleju 2. nabrudzić klejem
naklajstrowańy (*D.lp.* naklajstrowańô) *rzecz. od naklajstrowac*
naklejić *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* naklejã, *lp.cz.przesz.r.m.* naklejŕ) skleić dużą ilość czegoś * *Kupã deskŕw naklejŕł.*
naklejić se *zwr. dk* nakleić się; spędzić dużo czasu na klejeniu, przyklepaniu czegoś
naklejnŕny (*D.lp.* naklejnŕnyô) *rzecz. od naklejić*
naklekotać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* naklekocã, *lp.cz.przesz.r.m.* naklekotoł) nagadać, naopowiadać * *Co ũna ci zajś naklekotata?*
naklekotać se *zwr. dk* naplotkować się * *Co se naklekotata, to Pŕnbŕcek jedyn wjy.*
naklekotańy (*D.lp.* naklekotańô) *rzecz. od naklekotać*
naklepac *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* naklepjã, *lp.cz.przesz.r.m.* naklepoł) naklepać * *Kosã trza naklepac.*
naklepac se *zwr. dk* nagadać się; naplotkować się
naklepany naklepány * *Ta kosa je naklepanô aze za tela.*
naklepańy (*D.lp.* naklepańô) *rzecz. od naklepac*
naklôtac *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* naklôcã, *lp.cz.przesz.r.m.* naklôtoł) nabrudzić zanieczyszczeniami przyklejonymi do podeszw butów * *Ŭe włajŕ rajn wé tich chaćach bo juzajś mi naklôces.* * *Ŭod kogo tan je naklôtano?*
naklôtańy (*D.lp.* naklôtańô) *rzecz. od naklôtac*
nakludzac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* nakludzŕ, *lp.cz.przesz.r.m.* nakludzoł) 1. naprowadzać 2. nadziać (na coś ostrego)
nakludzańy (*D.lp.* nakludzańô) *rzecz. od nakludzac*
nakludzŕny 1. naprowadzony 2. nadziały (na coś ostrego) * *Ŭe ŕcôł by'ch być tak jak ta glizda nakludzŕny na hôcyk.*
nakludzŕny (*D.lp.* nakludzŕnyô) *rzecz. od nakludzŕc*
nakludzŕc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nakludzã, *lp.cz.przesz.r.m.* nakludzŕ) 1. nadziać (np. dŕdŕownicę na haczyk) 2. naprowadzić
naklupać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* naklupjã, *lp.cz.przesz.r.m.* naklupoł) **I. w potãczeniu z C.:** 1. pobić (kogoś) * *Na zabawje mu naklupali.* * *Naklupać ci, synek?* 2. pokonać (w grze, w meczu itp.) * *Wcora Mjymce Polôkŕy naklupali.* **II. w potãczeniu z B.:** przygotować (poprzez stukanie) * *Baj juz na kjermas, jak z tŕjńskygo roku ŕic maku nie ũostato, to do kołôca juz slo naklupać ŕwjyżego.*
naklupańy (*D.lp.* naklupańô) *rzecz. od naklupać*

nakłůńć śe *zwr. dk (lp.cz.przysysz.: 1.os. naklnā śe, 3.os. naklnē śe; lp.cz.przesz.: r.m. naklūn śe, r.ż. naklūna śe) nakłać się * Tyn śe abo naklūn, ize mu to zepsū.*

nakładzyńy (*D.lp. nakładzyńō*) *rzecz. od nakłajś*

nakłajś *dk (lp.cz.przysysz.: 1.os. nakładā, 3.os. nakładze; lp.cz.przesz.: r.m. nakłōd, r.ż. nakładła; 2.os.lp.tr.rozk. nakłōdź; im.bier. nakładzūny) naładować (czegoś, na coś), nakłaść, nałożyć * Nakłōd tela drzewa na swūj wūz, co ujechać nū mūg. * Nakłōdź jescy wjŷncŷ na tā fūrā. * Nakłōd drzewa do pjeca.*

nakłōdać *ndk (1.os.lp.cz.ter. nakłōdŷ, lp.cz.przesz.r.m. nakłōdoł) nakładać * Wy wdycki tak mało nakłōdōće na fūrā. → czes. nakładat*

nakłōdańy (*D.lp. nakłōdańō*) *rzecz. od nakłōdać*

nakłůńić *dk (1.os.lp.cz.przysysz. naklūnā, lp.cz.przesz.r.m. naklūnūł) pochylić, przechylić → czes. naklonit*

nakłůńić śe *zwr. dk pochylić się, przechylić się*

nakłůńyńy (*D.lp. nakłůńyńō*) *rzecz. od nakłůńić*

naknůcyńy (*D.lp. naknůcyńō*) *rzecz. od naknůćić*

naknůćić *dk (1.os.lp.cz.przysysz. naknūcā, lp.cz.przesz.r.m. naknūcūł) nasrać*

naknykać *dk (1.os.lp.cz.przysysz. naknykŷ, lp.cz.przesz.r.m. naknykoł) nałamać (patyków, gałazek itp.)*

naknykańy (*D.lp. naknykańō*) *rzecz. od naknykać*

naknypsać *dk (1.os.lp.cz.przysysz. naknypsŷ, lp.cz.przesz.r.m. naknypsoł) pot. narobić (zdjęć) * Naksypsali my moŷjŷ fotoaparaty przesoło sto zdjŷnŷcūw. * Pokōz no, co zeŷś tā wcora naknypsoł. syn. nablikać*

naknypsańy (*D.lp. naknypsańō*) *rzecz. od naknypsać*

naknytolić *dk (1.os.lp.cz.przysysz. naknytolā, lp.cz.przesz.r.m. naknytolūł) 1. nagadać bzdur, naopowiadać głupot * Co tyn ċi zajś naknytolūł? 2. napartaczyć, naknocić * Co zeŷś ty sū, chopje, naknytolūł?*

naknytolyńy (*D.lp. naknytolyńō*) *rzecz. od naknytolić*

nakopać *dk (1.os.lp.cz.przysysz. nakopjā, lp.cz.przesz.r.m. nakopoł) nakopać * Ludźe tā sroge kupy pŷdōkūw nakopali. * Nakopałā'ch kartōfli na ŷobjōd. * Ńe pŷmūg by'js mi glizdūw nakopać?*

nakopańy (*D.lp. nakopańō*) *rzecz. od nakopać*

nakopcyńy (*D.lp. nakopcyńō*) *rzecz. od nakopćić*

nakopćić *dk (1.os.lp.cz.przysysz. nakopcā, lp.cz.przesz.r.m. nakopcūł) nakopcić, nadymić*

nakorzyńić *dk (1.os.lp.cz.przysysz. nakorzyńā, lp.cz.przesz.r.m. nakorzyńūł) nasypać pieprzu (do potrawy)*

nakorzyńyńy (*D.lp. nakorzyńyńō*) *rzecz. od nakorzyńić*

nakorzyńyńy (*D.lp. nakorzyńyńō*) *rzecz. od nakorzyńić*

nakōrmić *dk (1.os.lp.cz.przysysz. nakōrmjā, lp.cz.przesz.r.m. nakōrmjūł) nakarmić; napaść * Nakōrmjyli gājsi na cały dźyń.*

nakōrmić śe *zwr. dk napaść się; odżywić się * Na wjejs przisoł śe nakōrmić.*

nakōrmjyńy (*D.lp. nakōrmjyńō*) *rzecz. od nakōrmić*

nakōzować *dk (1.os.lp.cz.przysysz. nakōzā, lp.cz.przesz.r.m. nakōzoł, 2.os.lp.tr.rozk. nakōz) nakazać * Inšpechtūr nakōzoł, coby śli do roboty. zob. narzŷndźić, przedpisać*

nakōzańy (*D.lp. nakōzańō*) *rzecz. od nakōzować; nakazanie*

nakōzować *ndk (1.os.lp.cz.ter. nakōzujā, lp.cz.przesz.r.m. nakōzowoł) nakazywać syn. narzŷndzać, przedpisować*

nakōzowańy (*D.lp. nakōzowańō*) *rzecz. od nakōzować; nakazywanie*

nakradzyńy (*D.lp. nakradzyńō*) *rzecz. od nakrajś*

nakrajś *dk (1.os.lp.cz.przysysz. nakradnā; lp.cz.przesz.: r.m. nakrōd, r.ż. nakradła) nakraść*

nakrajś śe *zwr. dk * Űn śe juz dojs nakrōd.*

nakrāncyńy (*D.lp. nakrāncyńō*) *rzecz. od nakrāńćić*

nakrāńćić *dk (1.os.lp.cz.przysysz. nakrāncā, lp.cz.przesz.r.m. nakrāńcūł, 2.os.lp.tr.rozk. nakrāńć) zob. nakrŷńćić*

nakrejmować *dk (1.os.lp.cz.przysysz. nakrejmuŷā, lp.cz.przesz.r.m. nakrejmowoł) nakremować, nasmarować kremem*

nakrejmować śe *zwr. dk nakremować się, posmarować się kremem*

nakrejmowańy (*D.lp. nakrejmowańō*) *rzecz. od nakrejmować*

nakropić *dk (1.os.lp.cz.przysysz. nakropjā, lp.cz.przesz.r.m. nakropjūł) nakropić, spryskać * Nakrop mi te prańy.*

nakropjyńy (*D.lp. nakropjyńō*) *rzecz. od nakropić*

nakrōć *dk (lp.cz.przysysz.: 1.os. nakrajā, 3.os. nakraje; 1.os.lm.cz.przysysz. nakrajymy; lp.cz.przesz.r.m. nakroł; 2.os.lp.tr.rozk. nakryj; im.bier. nakrŷny) nakroić * Na wjecūr banŷ robić smazŷnkā. Nakrajŷ rajn ŷpeku, cebule. * Nakryj tŷ ludźŷ za tela chleba.*

nakrōć śe *zwr. dk spędzić dużo czasu na krojeniu czegoś * Jō'ch śe juz dźiśej dojs nakrota tego kołōca.*

nakrōpjać *ndk (1.os.lp.cz.ter. nakrōpjŷ, lp.cz.przesz.r.m. nakrōpjoł) nakrapiać, spryskiwać * Przed biglowańŷ trza prańy nakrōpjać.*

nakrōpjańy (*D.lp. nakrōpjańō*) *rzecz. od nakrōpjać*

nakrōwać *ndk (1.os.lp.cz.ter. nakrōwŷ, lp.cz.przesz.r.m. nakrōwoł) nacinać (nożem)*

nakrōwańy (*D.lp. nakrōwańō*) *rzecz. od nakrōwać*

nakrusyć *dk (1.os.lp.cz.przysysz. nakrusā, lp.cz.przesz.r.m. nakrusūł) 1. nakruszyć 2. rozdrobnić w rękach, pokruszyć * Nakrusūł cały pecynek chleba.*

nakrusyńy (*D.lp. nakrusyńō*) *rzecz. od nakrusyć*

nakrŷny *nakrojony * Tŷmaty mōs nakrŷne na chlebe.*

nakrŷny (*D.lp. nakrŷńō*) *rzecz. od nakrōć*

nakrŷncyńy (*D.lp. nakrŷncyńō*) *rzecz. od nakrŷńćić*

nakrŷńćić *dk (1.os.lp.cz.przysysz. nakrŷncā, lp.cz.przesz.r.m. nakrŷńcūł) 1. nakręcić (zegar, mechanizm) * Tyn zy-gōr trza nakrŷńćić, bo bez noc stańe. 2. o kiełbasie, wędlinach w jelitach: narobić * Masōrz nŷ wŷrztŷw nakrŷńcūł. 3. skręcić (kierując pojazdem) * Nakrŷńć tā po drŷdze do tej wsi. 4. zgiać, nagiąć, wykrzywić * Nakrŷńć mi tā gatŷjż na bok, coby mi ŷe zawōdzała. 5. o zwichniętej kończynie: nastawić * Dōchtūr mu mušoł nogā nakrŷńćić.*

nakrŷńćić śe *zwr. dk zmęczyć się kręcąc, obracając czymś*

nakrŷzać *dk (1.os.lp.cz.przysysz. nakrŷzŷ, lp.cz.przesz.r.m. nakrŷzoł) naszatkować * Nakrŷzali my cytnōr kapusty do kisyńō.*

nakrŷzać śe *zwr. dk zmęczyć się szatkowaniem*

nakrŷzańy (*D.lp. nakrŷzańō*) *rzecz. od nakrŷzać*

nakryclać *dk (1.os.lp.cz.przysysz. nakryclŷ, lp.cz.przesz.r.m. nakrycloł) nabazgrać*

nakryclańy (*D.lp. nakryclańō*) *rzecz. od nakryclać*

nakrziceć *dk (1.os.lp.cz.przysysz. nakrzicā, lp.cz.przesz.r.m. nakrzicoł) nakrzyczeć*

nakrziceć śe *zwr. dk nakrzyczeć się * Tak śe nakrzicoł, aze ŷochrapoćoł.*

nakrzićyńy (D.lp. nakrzićyńó) rzecz. od **nakrzićeć**

nakrzićwić dk (1.os.lp.cz.przysz. nakrzićwiã, lp.cz.przesz.r.m. nakrzićwiã) 1. nakrzićwić 2. nagiãć

nakrzićwić še zwr. dk nakrzićwić się

nakrzićwiać ndk (1.os.lp.cz.ter. nakrzićwiã, lp.cz.przesz.r.m. nakrzićwiã) nakrzićwiać, nagiãcać * *Krykã mušis pãmatu nakrzićwiać, bo by še žtãmata.*

nakrzićwiańy (D.lp. nakrzićwiańó) rzecz. od **nakrzićwiać**

nakrzićwiã (D.lp. nakrzićwiã) rzecz. od **nakrzićwić**

nakulać dk (1.os.lp.cz.przysz. nakulã, lp.cz.przesz.r.m. nakulo) 1. o **kluskach**, **kulkach** z **ciasta**: natoczyć, narobić * *Nakulały my dwjesta klůzkũw. * Przedejãce mi jescy tich bãmbũnũw, co ųšãce sami nakulali.* 2. **nakulać (kũmu)** pobić (kogo); obić (kogo)

nakulańy (D.lp. nakulańó) rzecz. od **nakulać**

nakupić dk (1.os.lp.cz.przysz. nakupjã, lp.cz.przesz.r.m. nakupjã) * *Nakupjyli my wsyjskygo na ibrich. * Nakupãce še papuãũw i pũjńcochũw, bo bãńdže wjelki mrůz. * Nakupjyli w ųopolu tãwaru.*

nakupjyńy (D.lp. nakupjyńó) rzecz. od **nakupić**

nakupować dk (1.os.lp.cz.przysz. nakupujã, lp.cz.przesz.r.m. nakupowa) nakupować

nakupowańy (D.lp. nakupowańó) rzecz. od **nakupować**

nakurblować dk (1.os.lp.cz.przysz. nakurblojã, lp.cz.przesz.r.m. nakurblowa) naciãgnãć (ciãgnãć poprzez krãcenie korbã zgromadzić, przemieścić pewnã ilość czegoś) * *Nakurbloj wody ze studńe.*

nakurblować še zwr. dk nakrãcić się (korbã); zmãczyć się krãcãc korbã

nakurblowańy (D.lp. nakurblowańó) rzecz. od **nakurblować**

nakurzić dk (1.os.lp.cz.przysz. nakurzã, lp.cz.przesz.r.m. nakurzã) 1. nakurzyć, narobić kurzu 2. nawiać kurzu * *Ze dworu nakurzãto pońnũ ųyń. 3. nadymić (dymem z papierosa, fajki, cygara) * Przišli do kacmy i nakurzylil pońnũ izbã.*

nakurzić še zwr. dk 1. napalić się (wypalić wiele papierosów, cygar lub fajek; nasycić się paleniem ich) * *Ty zejš še w zyãu juz dojš nakurzã. 2. nawdychać się dymu tytoniowego * ųũńi ny majũ cigarytũw, ale przi nõs še nakurzũ.*

nakurzyńy (D.lp. nakurzyńó) rzecz. od **nakurzić**

nakusyńy (D.lp. nakusyńó) rzecz. od **nakusić**

nakusić dk (1.os.lp.cz.przysz. nakusã, lp.cz.przesz.r.m. nakušũ) napsocić, narozrabiać syn. **napõchać**, **nawyrõbjać**

nakũnstyńgrować dk (1.os.lp.cz.przysz. nakũnstyńgrojã, lp.cz.przesz.r.m. nakũnstyńgrowa) nawieźć (pole, działkã itp.) nawozem sztucznym

nakũnstyńgrowany nawieziony nawozem sztucznym * *Ta trõwa rojšńe choby nakũnstyńgrowanõ.*

nakũnstyńgrowańy (D.lp. nakũnstyńgrowańó) rzecz. od **nakũnstyńgrować**

nakũńkać dk (1.os.lp.cz.przysz. nakũńkã, lp.cz.przesz.r.m. nakũńka) przygotować (np. ziemniaki) obrywajãc pãdy * *Nakũńkej no mi pũ garca kartõfli na ųobjõd.*

nakũńkańy (D.lp. nakũńkańó) rzecz. od **nakũńkać**

nakwiceć še zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nakwicã še, lp.cz.przesz.r.m. nakwico) nakwiczeć się * *Na tũ wesele še abo nakwicãły!*

nakwjõć dk (1.os.lp.cz.przysz. nakwjejã, lp.cz.przesz.r.m. nakwjo) natrãszãć (np. owoców z drzewa) * *Nakwjõli my dwa kosyki jabkũw ze strũma.*

nakwjũńy (D.lp. nakwjũńó) rzecz. od **nakwjõć**

nakwõlić še zwr. dk nachwalić się * *Ne umjeli my še nakwõlić, co taki tyn kołõc bũł dobry.*

naladować dk (1.os.lp.cz.przysz. naladujã, lp.cz.przesz.r.m. naladowa) naladować * *Naladowali za moc na fũrã i žtãmato še koło.*

naladowańy (D.lp. naladowańó) rzecz. od **naladować**

n'ale no ale

nalecany im. bier. od **nalećeć** * *Tyn nalecany bez noc šńyg še juz topi.*

nalecyńy (D.lp. nalecyńó) rzecz. od **nalećeć**

nalećeć dk (1.os.lp.cz.przysz. nalecã, lp.cz.przesz.r.m. naleco) 1. nalać się, nacieć * *Bez noc nalecãta pońnõ becka wody. 2. nasypać się 3. o **śniegu**, **gradzie** napadać, nasypać * Kãš šńega bez noc nalecãto. * Bez noc šńega naleci i rano trza bãńdže ųodgarnować. * Nalecãto tak moc šńega, ze ųe stõ wyljũ.*

nalećeć še zwr. dk zmãczyć się biegnãc

nalejzyńy (D.lp. nalejzyńó) rzecz. od **nalyjz**

nalepić dk (1.os.lp.cz.przysz. nalepjã, lp.cz.przesz.r.m. nalepjã) 1. naprzyklejać * *Na budy nalepjyli plakatuw. 2. zbić (kogoś), pobić (kogoś), spuścić lanie * Tak mu nalepjyli, co jescy dũšej pamjũntõ.*

nalepić še zwr. dk nalepić się (nalepić czegoś duųo; zmãczyć się lepieniem czegoś) * *ųõ, co jõ še nalepjũł tych kastelkũw.*

nalepjyńy (D.lp. nalepjyńó) rzecz. od **nalepić**

nalezeć še zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nalezã še, lp.cz.przesz.r.m. nalezo) nalezeć się (spãdzić duųszy czas leųãc; spãdzić duųszy czas w łõųku) * *ųũń še mušõl dugo nalezeć w jego chorobje.*

nalezytojść (D.lp. nalezytojšci) udział; przydział

nalicać ndk (1.os.lp.cz.ter. naliciã, lp.cz.przesz.r.m. nalico) naliczać

nalicańy (D.lp. nalicańó) rzecz. od **nalicać**

nalicyć dk (1.os.lp.cz.przysz. naliciã, lp.cz.przesz.r.m. nalico) nalicyć * *Nalicyli mu wsystko, co strãũł. * Nalicyli mu, co mjoł dostać.*

nalicyć še zwr. dk nalicyć się; wykonać wiele obliczeń; zmãczyć się liczeniem czegoś; spãdzić wiele czasu liczãc lub obliczajãc coś * *Nalicoũł še tela, aze go gowa bolãta.*

nalicyńy (D.lp. nalicyńó) rzecz. od **nalicyć**; naliczenie

nalõć dk (1.os.lp.cz.przysz. nalejã, lp.cz.przesz.r.m. nalo, 2.os.lp.tr.rozk. nalyj) 1. nalać * *Nalõta mu jyno pũ kje-liska. * Nalyj troskã ųoctu do kapusty. 2. w **połãczeniu** z **C.:** spuścić lanie komuś; pobić kogoś * *Mušeli mu tã ale nalõć, bo tã juz ųe chce iš. 3. fraz. **nalõć (kũmu) na galõty** spuścić lanie (komu); pobić (kogo) * *Ale mu tã nalõli na galõty.***

nalõtać dk (1.os.lp.cz.przysz. nalõcã, lp.cz.przesz.r.m. nalõto) zajść w ciãųã (nie w zwiãzku małųeńskim) * *Dže to nalõtała te džeãõ? zob. **chycić še, dostać dųeca, nagũnić, ugũnić, zastũmpić***

nalõtać še zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nalõcã še, lp.cz.przesz.r.m. nalõto) nabiegać się; nakrųatać się * *Ale zech še dũšej nalõtała przi tũ fajerze. * Jak ty mõs dwje chatpy, to še ale nalõces tã a nazõd. * Wy'jšã*

še tela nalôtali, aze 'jśće ustablî. 2. nachodzić się (w celu załatwienia, kupienia czegoś) * *Ty nie wjys, wjela jô zech še nalôtot za robotÿ.*

nalôtany *im.bier. od nalôtać* * *Ta juzajś mô dźečo nalôtane.*

nalôtańy (*D.lp. nalôtańô*) *rzecz. od nalôtać*

nalûny nalany * *Tã chyba wody nÿma nalûno.*

nalûńy (*D.lp. nalûńô*) *rzecz. od nalôć*; nalanie

nalûftować *dk (1.os.lp.cz.przysz. nalûftujã, lp.cz.przesz.r.m. nalûftowoł)* napowietrzyć

nalûftowańy (*D.lp. nalûftowańô*) *rzecz. od nalûftować*; napowietrzenie

nalûnc še *zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nalûngã še, lp.cz.przesz.r.m. nalûng še, 2.os.lp.tr.rozk. nalûndz še)*

nalûngnûńć še *zwr. dk (1.os.lp.cz.ter. nalûngnã še; lp.cz.przesz.: r.m. nalûngnûn še, r.ż. nalûngła še)* * *Tela chrobajstwa še nalûngto.*

nalygać *ndk (1.os.lp.cz.przysz.r.m. nalygÿ, lp.cz.przesz.r.m. nalygoł)* naciskać (kogoś); zasypywać (kogoś) prośbami * *Tak go dugo nalygali, aze jÿ te pijÿndze pozycot.*

nalygańy (*D.lp. nalygańô*) *rzecz. od nalygać*

naljż *dk (1.os.lp.cz.przysz. nalazã, lp.cz.przesz.r.m. nalôz)* nawchodzić, nawlazić * *Potno muchûw sã nalazto.* * *Potno chrobajstwa mi nalazto do chałpy.*

nalywać *ndk (1.os.lp.cz.ter. nalywÿ, lp.cz.przesz.r.m. nalywoł)* nalewać

nalywańy (*D.lp. nalywńô*) *rzecz. od nalywać*; nalewanie

nalÿnc še *zwr. dk (lp.cz.przysz.: 1.os. nalÿngã še, 3.os. nalÿndze še; lp.cz.przesz.r.m. nalÿng še; 2.os.lp.tr.rozk. nalÿndz še)* naląc się

nalÿngnûńć še *ndk (lp.cz.ter.: 1.os. nalÿngnã še, 3.os. nalÿngne še; lp.cz.przesz.: r.m. nalÿngnûn še, r.ż. nalÿngła še)* naląc się

nałajzić še *zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nałazã še, lp.cz.przesz.r.m. nałajżÿł še)* nachodzić się, nałazić się * *Co jô zech še nałajżÿł pod twoje ũokjymecko a co zech še tã nastot!* * *Jak tã połajżis, to še tak nałajżis, co b'es mjoł dojs.*

nałowić še *dk (1.os.lp.cz.przysz. nałowjã še, lp.cz.przesz.r.m. nałowjÿł še, 2.os.lp.tr.rozk. nałow še)* naszukać się * *Ŭo, co jô zech še tego klejda nałowjÿta!*

nałumać *dk (1.os.lp.cz.przysz. nałumjã, lp.cz.przesz.r.m. nałumoł)* nałamać

nałumać še *zwr. dk* spędzić wiele czasu łamiąc coś

nałumańy (*D.lp. nałumańô*) *rzecz. od nałumać*

nałajzić *ndk (1.os.lp.cz.ter. nałazã, lp.cz.przesz.r.m. nałajżÿł)* nachodzić

nałajzić še *zwr. dk* nachodzić się * *My še dźišej bardzo kãs nałajżÿły.* *zob. nachodzić še, nadeptać še*

nałazyńy (*D.lp. nałazyńô*) *rzecz. od nałajzić*

namacać *dk (1.os.lp.cz.przysz. namacÿ, lp.cz.przesz.r.m. namacoł)* namacać; macając, natrafić na coś; znaleźć za pomocą dotyku * *Dugo trzawał, bo bÿto ćma, aze'ch te strachelce namacot.*

namacańy (*D.lp. namacańô*) *rzecz. od namacać*

namagnetować *ndk (1.os.lp.cz.ter. namagnetujã, lp.cz.przesz.r.m. namagnetowoł)* namagnesować

namagnetowańy (*D.lp. namagnetowańô*) *rzecz. od namagnetować*; namagnesowanie

namajścić (*1.os.lp.cz.przysz. namascã, lp.cz.przesz.r.m. namajścÿł, 2.os.lp.tr.rozk. namôć*) 1. posmarować, nasmarować (maścią, tłuszczem, kremem itp.); namaścić 2. **o potrawach:** okrasić (tłuszczem, śmietaną) 3. **w połączeniu z C.:** spuścić (komuś) lanie; pobić (kogoś) * *Ty'jś mu ale namajścÿł, bo jescy je cały śiny*

namajścić še *zwr. dk* nasmarować się, posmarować się (maścią, tłuszczem, kremem itp.); namaścić się

namakać še *zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. namakÿ še, lp.cz.przesz.r.m. namakoł še)* 1. spędzić wiele czasu na macaniu, dotykaniu, obmacywaniu 2. zaspokoić pragnienie macania, dotykania, obmacywania; namacać się * *Makoł jÿ, makoł, a še nie umjoł namakać.*

namalować *dk (1.os.lp.cz.przysz. namalujã, lp.cz.przesz.r.m. namalowoł)* namalować * *Namalowoł tã takich chopkÿw.* * *Jak še te koło namalujes, to jy bãńdżes mjoł na papjÿrku. Jô nÿ mÿ pijÿndzy, coby ěi yno durch geśyniki kupować.*

namalować še *zwr. dk* spędzić wiele czasu na malowaniu

namalowańy (*D.lp. namalowańô*) *rzecz. od namalować*; namalowanie

namarajścić *dk (1.os.lp.cz.przysz. namarasã, lp.cz.przesz.r.m. namarajścÿł)* nabrudzić * *Ñe włajżyli do kuchnie, yno do śyni, coby nÿ namarajścić.* * *Potnÿ izbã mi ěi ludźe namarajşyli.*

namarajścić še *zwr. dk* nabrudzić się * *Jak durch łajżis tã a nazôd, to ěi še w izbach namarajşi.*

namarasyńy (*D.lp. namarasyńô*) *rzecz. od namarajścić*

namarznûńć še [ř] *namarznąć się; przez dłuższy czas od-czuwać dotkliwie zimno* * *Dobrze, ize'jś wcora nie jechoł, namarznûn byjş še w karbit.*

namascûny 1. nasmarowany, posmarowany (maścią, tłuszczem, kremem itp.) 2. **o potrawach:** okraszony * *Mamulka nawarzyli knôli ze skÿrÿ, poũodźyrali jy, pozgali, mlyka nalôli i namascûne jôdali.*

namascyńy (*D.lp. namascyńô*) *rzecz. od namajścić*; namaszczenie

namaşyrować še *zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. namaşyrujã še, lp.cz.przesz.r.m. namaşyrowoł še)* namaszerować się * *Jutro trza še bãńdże kãs namaşyrować.*

namazać *dk (1.os.lp.cz.przysz. namazã, lp.cz.przesz.r.m. namazoł, 2.os.lp.tr.rozk. namazej, namôz)* 1. nabrudzić * *Ŭod cego tã je tak namazano?* 2. nasmarować * *Namazej mi te zôwjase ũod dwjyrzÿw.* * *Namôz mi wosy brynşpyrytusÿ, bo mÿ wsy.* * *Namazej wÿz, bo juz piscy.* * *Noga mje boli, to jÿ musã namazać.* 3. **w połączeniach z C.:** spuścić lanie (komuś); sprać (kogoś); zbić (kogoś) * *Namazej mu tã, co bãńdże mjoł dojs.*

namazańy (*D.lp. namazańô*) *rzecz. od namazać*

namãncyć (*1.os.lp.cz.przysz. namãncã, lp.cz.przesz.r.m. namãncÿł*) 1. wymęczyć (kogoś) * *Namãncÿł go tak, co bÿł chory.* 2. namęczyć * *Tela zwjzerzÿnt namãncyli.*

namãncyć še *zwr. dk* namęczyć się * *Namãncÿta še nÿz umarła.*

namelać *dk (lp.cz.przysz.: 1.os. namelã 3.os. namele; lp.cz.przesz.r.m. nameloł)* namielić, namleć * *Nameloł zejş juz maku na makÿwkã?* * *Ftojş cegojş do krupńôdkÿw nameloł.*

namelać še *zwr. dk* spędzić wiele czasu mieląc; namielić się

namelańy (D.lp. namelańô) rzecz. od **namelać**
namí N. od **my**; nami; **s nami** z nami * *Napijeće še s nami?*
namjanować dk (1.os.lp.cz.przysz. namjanujã, lp.cz.przesz.r.m. namjanowoł) nawymieniać, nawyliczać * *Ne dźiwujće še, ze my wŷ sã tela namjanowali.*
namjanowańy (D.lp. namjanowańô) rzecz. od **namjanować**
namjerzić dk (1.os.lp.cz.przysz. namjerzã, lp.cz.przesz.r.m. namjerzůł, 2.os.lp.tr.rozk. mjyrz) zmierzyć, odmierzyć pewną ilość czegoś; namierzyć czegoś * *Namjyrz mi poťny kwórtã.*
namjerzić še zwr. dk spędzić wiele czasu mierząc, odmierzając coś; namierzyć się * *Byli my tã chatpã pũmjerzić, to my še dojs namjerzyli.*
namjerzyńy (D.lp. namjerzyńô) rzecz. od **namjerzić**
namjyńić dk (1.os.lp.cz.przysz. namjyńã, lp.cz.przesz.r.m. namjyńůł)
namjyńũny * *Wydała'ch še za, co to mi bůł namjyńũny ũod dõwna.*
namjyńyńy (D.lp. namjyńyńô) rzecz. od **namjyńić**
namjyrzwić dk (1.os.lp.cz.przysz. namjyrzwiã, lp.cz.przesz.r.m. namjyrzwiůł) naśmiecić słomã * *Namjyrzwyjli mi poťny dwũrek.*
namjyrzwyńy (D.lp. namjyrzwyńô) rzecz. od **namjyrzwić**
namjysać dk (1.os.lp.cz.przysz. namjysũ, lp.cz.przesz.r.m. namjysoł) namieszać
namjysańy (D.lp. namjysańô) rzecz. od **namjysać**
namjyskać še zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. namjyskũ še, lp.cz.przesz.r.m. namjyskoł še) namieszkąć się * *Wy'jšće še tã ale namjyskali.*
namleć ndk (lp.cz.ter.: 1.os. namlã, 3.os. namle; lm.cz.ter.: 1.os. namlymy, 3.os. namlũ; lp.cz.przesz.r.m. namloł) namleć * *Namlyj mi poťny mjech.*
namlõć ndk (lp.cz.ter.: 1.os. namlã, 3.os. namle; lm.cz.ter.: 1.os. namlymy, 3.os. namlũ; lp.cz.przesz.r.m. namloł) mleć
namlũńy (D.lp. namlũńô) rzecz. od **namlõć**
namlyć ndk (lp.cz.ter.: 1.os. namlã, 3.os. namle; lm.cz.ter.: 1.os. namlymy, 3.os. namlũ; lp.cz.przesz.r.m. namloł) namleć
namlyćy (D.lp. namlyćô) rzecz. od **namlyć**
namlyńy (D.lp. namlyńô) rzecz. od **namleć**
namnożyć dk (1.os.lp.cz.przysz. namnozã, lp.cz.przesz.r.m. namnozůł) namnożyć; zwiększyć liczbę czegoś
namnożyć še zwr. dk 1. namonożyć się; licznie się rozmnożyć * *Ale mje še wcora projsũnt namnozũto.* 2. namonożyć się; powstać, pojawić się w dużej liczbie 3. namonożyć się; wielokrotnie wykonać działanie mnożenia
namnozyńy (D.lp. namnozyńô) rzecz. od **namnożyć**
namnõzać ndk (1.os.lp.cz.ter. namnõzũ, lp.cz.przesz.r.m. namnõzoł) namnażać
namnõzać še zwr. ndk namnażać się
namnõzańy (D.lp. namnõzańô) rzecz. od **namnõzać**
namocyc dk (1.os.lp.cz.przysz. namocã, lp.cz.przesz.r.m. namocůł) namoczyć
namocyc še zwr. dk 1. namoczyć się 2. przemoknąć * *Ŭũn še ale namocůł na tỹ dyscu.*
namocyńy (D.lp. namocyńô) rzecz. od **namocyc**

namodlić še zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. namodlã še, lp.cz.przesz.r.m. namodlůł še) namodlić się * *Jõ'ch še juz dojs namodlůł na pũńci.* syn. **narzykać še**
namoknũńć dk (1.os.lp.cz.przysz. namoknã; lp.cz.przesz.: r.m. namoknũn, r.ż. namokła) namoknąć * *Deska lezała na dyscu i namokła.*
namokũńyńy (D.lp. namokũńyńô) rzecz. od **namoknũńć**
namordować dk (1.os.lp.cz.przysz. namordujã, lp.cz.przesz.r.m. namordowoł) namordować; pomordować wielu ludzi, wiele zwierząt * *Kũna mi namordowała kupã gołãmbi.*
namordować še zdr. dk namordować się; bardzo się napracować * *Tyn še tak namordowoł proti roboće, co ańi stõć nie poradzi.*
namordowańy (D.lp. namordowańô) rzecz. od **namordować**
namõcać ndk (1.os.lp.cz.ter. namõcũ, lp.cz.przesz.r.m. namõcoł) namaczać * *Namõcało še w żimnej wodze zymłã i jak bũła mjỹnkõ, to jũ trza bũto podrobić.*
namõcańy (D.lp. namõcańô) rzecz. od **namõcać**
namõscać (1.os.lp.cz.przysz. namõscũ, lp.cz.przesz.r.m. namõscoł) 1. smarować (maścią, tłuszczem, kremem itp.); namaszczać * *Pjyrwej to trupũw namõscali.* 2. **o potrawach:** okraszać (tłuszczem, śmietaną) 3. **w połãczeniu z C.:** spuszczać (komuś) lanie; bić (kogoś)
namõscańy (D.lp. namõscańô) rzecz. od **namõscać**; namaszczać
namõwa (D.lp. namõwy) 1. namowa * *Za namõwũ gãmby dõwũ.* 2. namawianie, przekonywanie
namõwjać ndk (1.os.lp.cz.ter. namõwjũ, lp.cz.przesz.r.m. namõwjoł) namawiać
namõwjać še zwr. dk **o grupie osób:** ustalać, planować; umawiać się na coś * *Ŭũni juz še namõwjaũ, co banũ jutro robić.*
namõwjańy (D.lp. namõwjańô) rzecz. od **namõwjać**
namrojzić dk (1.os.lp.cz.przysz. namrozã, lp.cz.przesz.r.m. namrojzůł) namrozić; zamrozić (większą ilość czegoś) * *Namrojzũta zech še arũnje, to tera mũ.*
namstacek (D.lp. namstacku) zdr. od **namstak**; imieninki
namstacny imieninowy
namstacńik (D.lp. namstacńika) ktoś, kto obchodzi swoje imieniny; solenizant
namstak (D.lp. namstaku) imieniny * *Ślũzõki fajerujũ geburstak a nỹ namstak.* * *U Rusũw še fajeruje namstak, a Polõki to pũ nũch erbli.* syn. **mjũnowiny**, → niem. Namenstag
namulić dk (1.os.lp.cz.przysz. namulã, lp.cz.przesz.r.m. namulůł) **o wodzie:** nanieść * *Namulũto mi žymje na pole.*
namulyńy (D.lp. namulyńô) rzecz. od **namulić**
namurować dk (1.os.lp.cz.przysz. namurujã, lp.cz.przesz.r.m. namurowoł) namurować
namurować še zwr. dk napracować się przy murowaniu
namurowańy (D.lp. namurowańô) rzecz. od **namurować**
namũcyńy (D.lp. namũcyńô) rzecz. od **namũćić**
namũćić dk (1.os.lp.cz.przysz. namũcã, lp.cz.przesz.r.m. namũcůł) 1. namłõćić * *Namũcyli dźišej dźejšỹńc cyt-nõrũw.* * *Wy'jšće dźišej mało namũcyli.* 2. **o zbożu, rzepaku, roślinach strączkowych:** zebrać z pola (kombajnem) * *Wjela'jš to latojs namũcũł psyńice?*

namůćić še *zwr. dk* napracować się przy młocce; spędzić dużo czasu przy młocce

namůwić *dk (1.os.lp.cz.przysz. namůwjã, lp.cz.przesz.r.m. namůwjũł)* 1. namówić, przekonać * *Namůwjũł go na katolickũ wjarã. * Camu zejś go nũ namůwjũł s tobũ jechać?* 2. **namůwić (kũmu, kogo)** zeswatać (kogo, z kim) * *Sces, to ċi namůwjymy tã dżoũchã. * Mamulka namůwjyli mi śaca. * Űũn mu bũł namůwić jego kobjytã.* 3. **namůwić še (kogo)** zwiãzać się (z kim) * *To je Chadżajka, namũw še inksũ dżoũchã. * Camu zejś še Klaũdje nũ namůwjũł?*

namůwić še *zwr. dk* 1. namówić się, przekonać się * *Jõ chãñci nũ mjała, ale'ch namůwić še dała.* 2. dojść do porozumienia * *Štyry šwjyce dogorały, nũz še namůwjyli. * Nũ mũg še namůwić ze swojũ kochankũ.*

namůwiny (*tylko lm., D. namůwinũw*) zaręczyny

namůwjny (*D.lp. namůwjnyõ*) *rzecz. od namůwić*

namydlać *ndk (1.os.lp.cz.ter. namydlũ, lp.cz.przesz.r.m. namydloł)* namydlać

namydlać še *zwr. ndk* namydlać się

namydlańy (*D.lp. namydlaõ*) *rzecz. od namydlać*

namydlić *dk (1.os.lp.cz.przysz. namydlã, lp.cz.przesz.r.m. namydlũł)* namydlić

namydlić še *zwr. dk* namydlić się

namydlyńy (*D.lp. namydlyõ*) *rzecz. od namydlić*

namyjsłać še *zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. namyjsłũ še, lp.cz.przesz.r.m. namyjsłõ še)* namyjsłać się * *Dugo še namyjsłõ nũz še doł do roboty.*

namyjsleć še *zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. namyjslã še, lp.cz.przesz.r.m. namyjsłõ še)* namyjsleć się

namyjslić še *zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. namyjslã še, lp.cz.przesz.r.m. namyjslũł še)* namyjslić się

nanerwować še *zwr. ndk* nadenerwować się

nanojsić *dk (1.os.lp.cz.przysz. nanosã, lp.cz.przesz.r.m. nanojsũł)* nanosić (naznosić, naprzynosić)

nanojsić še *zwr. dk* nanosić się; zmęczyć się noszeniem czegoś ciężkiego; spędzić dużo czasu nosząc coś

nanosyńy (*D.lp. nanosyõ*) *rzecz. od nanojsić*

nanotechnologijõ (*D.lp. nanotechnologije*) nanotechnologia

nańdźi: kaj nańdźi gdzie indziej, w innym miejscu; nie tutaj *syn. dze ińdźi, kaj inańdźi, kaj ińdźi*

nańesyńy (*D.lp. nańesyõ*) *rzecz. od nańyjs*

nańiscyć *dk (1.os.lp.cz.przysz. nańiscã, lp.cz.przesz.r.m. nańiscũł)* naniścić; zniszczyć wiele czegoś * *Moc nańiscũł, jak u mje robjũł.*

nańiscyńy (*D.lp. nańiscyõ*) *rzecz. od nańiscyć*

nańyjs *dk (lp.cz.przysz.: 1.os. nańesã, 3.os. nańejše; lm.cz.przysz.: 1.os. nańesymy, nańejšymy, 3.os. nańesy; lp.cz.przesz.r.m. nańus; 2.os.lp.tr.rozk. nańyjs)* 1. nanieść, nanosić * *Nańesã žimnej wody do wanny. * Lećały nańyjs przed murõrziũ cegłũw. * Kozdy dżyń muśõł nańyjs wjũnglõ. * Nańus potnũ studoã. * Wy'jśce potnũ izbã marasu nańuśli. * Mjũd bũł šwjyzo nańesyńy.* 2. **o jajkach:** nanieść * *Kura jajec nańuśta.*

napadać *dk (lp.cz.przysz.: 1.os. napadũ, 3.os. napadõ, napadze; lp.cz.przesz.r.m. napadoł)* **o deszczu:** napadać * *Desc napadoł do kraũzũw. * Bez noc zajś śnegã napadze. * W nocy napadało.*

napadany powstały w wyniku deszczu * *Take sroge kałuze sũ napadane.*

napadańy (*D.lp. napadaõ*) *rzecz. od napadać*

napadlować še *zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. napadlujã še, lp.cz.przesz.r.m. napadlowõł še)* nawiosłować się

napadnũńc (*1.os.lp.cz.przysz. napadnã; lp.cz.przesz.: r.m. napõd, r.ż. napadla*) napaść, zaatakować

napadnũńcy (*D.lp. napadnũńcõ*) 1. *rzecz. od napadnũńc* 2. *rzecz. od napajś w znac. II.*

napajś *dk I. (1.os.lp.cz.przysz. napasã, lp.cz.przesz.r.m. napas; im.bier. napasũny, napajśũny)* **o zwierzętach:** napaść (np. na łacę) * *Muśaty rano gãjsi napajś. * Muśis krowã napajś, co bãndże nazartõ. * Napas krowã, aze jũ Űozerwało. * Wy'jśce krowy nũ napajśli.* **II. (1.os.lp.cz.przysz. napadnã; lp.cz.przesz.: r.m. napõd, r.ż. napadla; im.bier. napadnũńty)** napaść, zaatakować * *Kole Stajśa go napadli i Űokradli. * Wilk jyno z godu cowjeka napadnie.*

napajś še 1. **o zwierzęciu:** napaść się, najeść się (pasąc się) * *Camu še krowy dżisej nũ napasty?* 2. spędzić wiele czasu przy pasieniu zwierząt * *Pamjũntõce, wjela my še tich kozũw za modu napajśli?*

napajśũny o zwierzętach: napasiony, najedzony (w wyniku pasienia się) * *Krowy sũ napajśũne.*

napajśyńy (*D.lp. napajśyõ*) *rzecz. od napajś w znac. I.*

napakować *dk (1.os.lp.cz.przysz. napakujã, lp.cz.przesz.r.m. napakowõł)* napakować * *Napakowãła mu jõdla na cały tydżyń. * Napakowali tela do skrzyńe, ze jĩ nie poradźũł zawrzyć.*

napakować še *zwr. dk* spędzić dużo czasu na pakowaniu; napakować się

napakowańy (*D.lp. napakowaõ*) *rzecz. od napakować*

napapacć še *dk (1.os.lp.cz.przysz. napapũ še, lp.cz.przesz.r.m. napapoł še)* dziec. nanieść się

napaplać *dk (1.os.lp.cz.przysz. napaplũ, lp.cz.przesz.r.m. napaploł)* nabrudzić; nanieść (błota, brudu) * *Kupã błota napaplały.*

napaplać še *zwr. dk* wybrudzić się * *Dżeci še za tela napaplały w błoce.*

napaplańy (*D.lp. napaplaõ*) *rzecz. od napaplać*

naparćuch (*D.lp. naparćucha*) natręt; ktoś natrętny, namolny, natarczywy, nachalny *syn. napõdek*

naparfimować *dk (1.os.lp.cz.przysz. naparfimujã, lp.cz.przesz.r.m. naparfimowõł)* 1. naperfumować 2. skropić, pokropić, nasaczyć (substancją zapachową, np. olejkiem aromatycznym)

naparfimować še *zwr. dk* naperfumować się

naparfimowany 1. naperfumowany 2. skropiony, pokropiony, nasączony (substancją zapachową, np. olejkiem aromatycznym) * *Te kupne kołõce sũ naparfimowane roztomajtnymi Űolyjkũma.*

naparfimowańy (*D.lp. naparfimowaõ*) *rzecz. od naparfimować*

naparscyć *dk (1.os.lp.cz.przysz. naparscã, lp.cz.przesz.r.m. naparscũł)* nagotować, nasmażyć, napichcić

naparscyńy (*D.lp. naparscyõ*) *rzecz. od naparscyć*

naparty natrętny, namolny, natarczywy, nachalny * *Camu ċi ludże sũ tacy naparći? * Muśõł'ch Űodgũñãć Űod sebjẽ*

*napartich handlyrzůw. * Će bŷndź taki naparty, ty naparcůchu, aze ći to zrobjã. * Űŷn je na wsyjsko naparty. zob. doćyrny*

naparzić śe *zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. naparzã śe, lp.cz.przesz.r.m. naparzůł śe)* 1. rozgrzać się * *Ta kucharka śe tak naparzůła, co bůła całō cerwjůnō. 2. podnieć się*

napaskudzyńy (*D.lp. napaskudzyńō*) *rzecz. od napaskudzić*

napaskudzić *dk (1.os.lp.cz.przysz. napaskudzã, lp.cz.przesz.r.m. napaskudzůł)* 1. nanosić brudu, błota (np. na butach) * *Ńy napaskudz mi do izby. 2. o pomieszczeniu, miejscu zabrudzić, zanieczyścić * Napaskudźyli mi połny hajźel.*

napasować *dk (1.os.lp.cz.przysz. napasujã, lp.cz.przesz.r.m. napasowōł)* 1. dopasować * *Űŷn go napasuje. 2. dostosować, przystosować 3. o ubraniach, obuwiu: przymierzyć*

→ *niem. anpassen*

napasować śe *zwr. dk* 1. dopasować się 2. dostosować się, przystosować się * *Przisyły nowe case, a my Ńe poradzimy jŷ śe napasować. 3. spędzić wiele czasu przymierzając coś * Űo, co jō śe napasowōł dźiśej galōtůw, a do zōdnych zech śe Ńe poradźůł smjejsći.*

napasowańy (*D.lp. napasowańō*) *rzecz. od napasować*

napasůny o zwierzėtach: napasiony, najedzony (w wyniku pasienia się)

napãncńać śe *zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. napãncńŷ śe, lp.cz.przesz.r.m. napãncńōł śe)* napęczniać się

napãncńały napęczniały

napãncńeć *dk (1.os.lp.cz.przysz. napãncńejã, lp.cz.przesz.r.m. napãncńōł)* napęcznieć * *Zymta wé wodźe napãncńeje.*

napãncńyńy (*D.lp. napãncńyńō*) *rzecz. od napãncńeć*

napãńknŷńć *dk (1.os.lp.cz.przysz. napãńknã; lp.cz.przesz.: r.m. napãńknůn, r.ż. napãńkła)* 1. nabrzmić 2. napuchnąć

napãńknŷńćy (*D.lp. napãńknŷńćō*) *rzecz. od napãńknŷńć*

napić śe *napić się * Napjůta'ch śe kũmpotu. * Napi śe wody, bãńdźes chop zdrowy. * Će sces teju, to kafeju śe napi. * Ńy mŷg pŷjńs s kacmy, az śe za tela napjůł.*

napis (*D.lp. napisu, Ms.lp. napisē*) napis

napisać *dk (1.os.lp.cz.przysz. napisã, lp.cz.przesz.r.m. napisōł; 2.os.lp.tr.rozk. napis, napisej)* 1. napisać * *Napisã dźiśej dũ Ńi pismo. * Űŷn Ńe poradźi Ńic napisãc bez fejlera. zob. naškryflãc, śrajbnŷńć 2. fraz. napisać śe (co) za usůma* dobrze sobie (co) zapamiętać

napisać śe *zwr. dk* napisać się; zużyć wiele czasu, energii na pisanie czegoś

napisany napisany

napiskać śe *zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. napiskŷ śe, lp.cz.przesz.r.m. napiskōł śe)* nagwizdać się * *Ńe poradźůł śe za tela napiskać. * Űŷn śe abo napiskōł.*

napjec *dk (lp.cz.przysz.: 1.os. napjekã, 3.os. napjece; lp.cz.przesz.r.m. napjek; 2.os.lp.tr.rozk. napjec)* napiec * *Tera trzeba gospodarzić, chleba napjec, jejs nawarzić, a jō Ńe umjã. (fragment piosenki) * Jō napjekã chleba. * Napjekli kołōca a chleba*

napjec śe *zwr. dk* spędzić dużo czasu na pieczeniu

napjecyńy (*D.lp. napjecyńō*) *rzecz. od napjec*

napjyrać śe *zwr. dk* upierać się * *Ady przedajŷ mu te jedne ćelã, kej tak śe go napjyrajŷ.*

napjyrańy (*D.lp. napjyrańō*) *rzecz. od napjyrać*

naplajtać *dk (1.os.lp.cz.przysz. naplajtŷ, lp.cz.przesz.r.m. naplajtoł)* naciąć

naplajtać śe *zwr. dk* spędzić dużo czasu tnąc coś; napracować się przy cięciu czegoś

naplajtańy (*D.lp. naplajtańō*) *rzecz. od naplajtać*

napleczyńy (*D.lp. napleczyńō*) *rzecz. od naplyjś*

napliprać *dk (1.os.lp.cz.przysz. napliprzã, lp.cz.przesz.r.m. napliproł)* nachlapać, narozlewać, nakapać

napliprańy (*D.lp. naliprańō*) *rzecz. od napliprać*

napluć *dk (1.os.lp.cz.przysz. naplujã, lp.cz.przesz.r.m. naplŷ)* napluć

naplućy (*rzecz. od napluć*)

naplũmpać *dk (1.os.lp.cz.przysz. naplũmpjã, lp.cz.przesz.r.m. naplũmpōł)* napompować * *Lũftu zech ći juz naplũmpōł. * Bala naplũmpali, śpila se zagrali.*

naplũmpać śe 1. napompować się * *Woda do hidrofora juz śe naplũmpała. * Jō mŷ takŷ madracã, co śe sama naplũmpje. 2. namęczyć się pompując; spędzić dużo czasu pompując * Tera ty plũmpej, jō zech śe juz za tela naplũmpōł.*

naplũmpany 1. napompowany 2. **naplũmpańō** *żart. o kobiecie: w ciąży * Kyby tak kozdō ślŷskō baba bůła durch naplũmpańō, to hned by śe nōs zrobjůto pōrã milijũnũw. * Űũna łajźi naplũmpańō.*

naplũmpańy (*D.lp. naplũmpańō*) *rzecz. od naplũmpać*

naplũmpować *ndk (1.os.lp.cz.ter. naplũmpujã, lp.cz.przesz.r.m. naplũmpowōł)* napompowywać

naplũmpować śe *zwr. ndk* napompowywać się

naplũmpowańy (*D.lp. naplũmpowańō*) *rzecz. od naplũmpować*

naplũngnŷńć śe *zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. naplũngnã śe, lp.cz.przesz.r.m. naplũngnůn śe)* namnożyć się

naplyjś *dk 1.os.lp.cz.przysz. napletã, l.cz.przesz.r.m. naplŷt* napleść * *Űũna tela tego naplŷtla.*

napocnŷńć *dk (1.os.l.cz.przysz. napocnã, lp.cz.przesz.: r.m. napocnůn, r.ż. napocła)* zacząć, rozpocząć, zapoczątkować

napocnŷńć śe *zwr. dk* zacząć się, rozpocząć się

napocńŷnty *im. bier od napocnŷńć; zaczęty, rozpoczęty*

napocńŷńcy (*D.lp. napocńŷńćō*) *rzecz. od napocnŷńć*

napocŷńć *dk (1.os.l.cz.przysz. napocnã, lp.cz.przesz.: r.m. napocnŷ, r.ż. napocła)* zacząć, rozpocząć, zapoczątkować * *Napocńi juz tyn pecynek.*

napocŷńć śe *zwr. dk* zacząć się, rozpocząć się

napocynać *ndk (1.os.lp.cz.ter. napocynŷ, lp.cz.przesz.r.m. napocynoł)* zaczynać, rozpoczynać

napocynańy (*D.lp. napocynańō*) *rzecz. od napocynać*

napocŷnty *im. bier od napocŷńć; zaczęty, napoczęty*

napocŷńcy (*D.lp. napocŷńćō*) *rzecz. od napocŷńć* rozpoczęcie, zapoczątkowanie

napońnać *ndk (1.os.lp.cz.ter. napolńŷ, lp.cz.przesz.r.m. napolńōł)* napełniać

napońnańy (*D.lp. napolńańō*) *rzecz. od napolńnać*

napońnić *dk (1.os.lp.cz.przysz. napolńã, lp.cz.przesz.r.m. napolńŷł)* napełnić

napońniŷny napełniony

napońnyńy (*D.lp. napolńyńō*) *rzecz. od napolńnić*

naporāncać ndk (1. os. lp. cz. ter. naporāncŭ, lp. cz. przesz. r. m. naporāncoŭ)

naporāncańy (D. lp. naporāncyńó) rzecz. od **naporāncać**

naporāncyć 1. dać do zrobienia; przekazać do zrobienia 2. polecić (coś komuś), przykazać, nakazać * *Naporāncŭt kučerowi, coby jak nouprāndzŭ zaprzŭng kŭnie.* * *Moja mi naporāncŭta, coby 'ch naskraboŭ kartŭfli na ŭobjŭd.* 3. polecić (kogoś do czegoś) * *Naporāncŭt go do tej roboty.*

naporāncyńy (D. lp. naporāncyńó) rzecz. od **naporāncyć**; danie do zrobienia; przekazanie do zrobienia; nakaz; rozporządzenie

napozycować dk (1. os. lp. cz. przysz. napozycujā, lp. cz. przesz. r. m. napozycowŭ) napozyczać * *Tela kšŭzkŭw zech napozycowŭt ze roztomajtnych bibliotekŭw. Kej jŭ jy wsyjske przecytŭ?*

napozycowańy (D. lp. napozycowańó) rzecz. od **napozycować**

napŭchać dk (1. os. lp. cz. przysz. napŭchŭ, lp. cz. przesz. r. m. napŭchoŭ) narozrabiać, nabroić, spsocić, napsocić; zrobić coś złego * *Co zejśće juzajś napŭchali?* syn. **nakuśić**, **nawyrŭbjać**

napŭchańy (D. lp. napŭchańó) rzecz. od **napŭchać**

napŭdać ndk (1. os. lp. cz. ter. napŭdŭ, lp. cz. przesz. r. m. napŭdoŭ) napadać (na coś, na kogoś), atakować

napŭdańy (D. lp. napŭdańó) rzecz. od **napŭdać**

napŭdek (D. lp. napŭdka) natręć; ktoś natrętny, natarczywy, nachalny syn. **naparćuch**

napŭlić še zwr. dk (1. os. lp. cz. przysz. napŭlā še, lp. cz. przesz. r. m. napŭlŭl še) napalić się; podniecić się;

napŭsać ndk (1. os. lp. cz. ter. napŭsŭ, lp. cz. przesz. r. m. napŭsoŭ) napasać

napŭsać še zwr. ndk o **zwierzętach**: napasać się

napŭsańy (D. lp. napŭsańó) rzecz. od **napŭsać**

napŭwać ndk (1. os. lp. cz. ter. napŭwŭ, lp. cz. przesz. r. m. napŭwoŭ) poić * *Sła bydŭto napŭwać.*

napŭwańy (D. lp. napŭwańó) rzecz. od **napŭwać**

napŭwek (D. lp. napŭwka) wodopój

naprać dk (1. os. lp. cz. przysz. napjerā, lp. cz. przesz. r. m. naproŭ) 1. upić (kogoś) * *Ći go naprali i še uspoŭ pri stole.* 2. w **połączeniu z C.:** pobić (kogo), zbić (kogo) * *Ale ċi napjerā, jak ċe chycā.* * *Co mu mjaŭta dać zryć, to mu kijŭ napraŭta.* 3. w **połączeniu z C.:** wcisnąć, wepchnąć, wtłoczyć (co, komu) * *Cŭz ŭŭn moze wjedźeć? TELA yno, wjela mu wē skole do tēby naprali.*

naprać še zwr. dk 1. upić się; spić się * *Jak zejś še naproŭ, to ņe pis.* 2. spędzić wiele czasu uderzając czymś w coś * *To še ale trza naprać pyrlikŭ po drzewjannych klinach, zatŭ taki pŭńok pukŭe a še ŭozeruje.* 3. spędzić wiele czasu piorąc * *Jŭ še dŭśej napraŭta, nasprzŭntaŭta, a ŭŭn ņic w dŭma ņe zrobŭt.*

naprany 1. pijany, nietrzeźwy, spity, wstawiony, zamroczony * *Ŭŭna ċe sydŭzi. Napranŭ jechaŭta ta motyka.* * *Przŭńy — jak naprany hazŭk — kjuryje še swojymi drŭgŭma.* zob. **blaŭ**, **chycŭny**, **nabańowany**, **nabity**, **nabŭmbjŭny**, **naćinkany**, **naćulany**, **nadrzistany**, **nadupcŭny**, **nahujstany**, **natintany**, **natutkany**, **nawalŭny**, **nazgany**, **tyrpŭńnty**, **ŭopity**, **ŭosŭepany**, **ŭozarty**

naprańec (D. lp. naprańjca, M. lm. naprańjce) ktoś pijany; pijak

naprańy (D. lp. naprańó) rzecz. od **naprać**

naprojsćić dk (1. os. lp. cz. przysz. naproscā, lp. cz. przesz. r. m. naprojsćŭŭ) 1. naprostować, wyprostować * *Tā rutkā trza dŭebko naprojsćić, bo je krziwŭ.* * *Naprocymy ŭojo, a poćisŭnymy fŭrā kŭsek do zadku.* 2. wyprostować wiele czegoś * *Poŭnŭ biksā gwojŭdzŭw zech naprojsćŭt.* 3. fraz. **naprojsćić (kŭmu) kojśćić** porachować (komu) kości; złoić (komu) skórę * *Bijŭki w kacmje hned po kozdej zabawje robjyli sroge prańy i ņejednymu cudzymu miglancowi kojśćić naprojsćyli.*

naproscyńy (D. lp. naproscyńó) rzecz. od **naprojsćić**

naprostkā wprost

naprotestować še zwr. dk (1. os. lp. cz. przysz. naprotestujā še, lp. cz. przesz. r. m. naprotestowŭl še) naprotestować się * *Ludŭe še napprotestowali a naprotestowali, a ņic s tego ņy majŭ.*

naprouďā naprawdę, rzeczywiście

naprŭwać ndk (1. os. lp. cz. ter. naprŭwŭ, lp. cz. przesz. r. m. naprŭwoŭ) upijać (kogoś)

naprŭwać še zwr. ndk upijać się

naprŭwańy (D. lp. naprŭwańó) rzecz. od **naprŭwać**

napruć dk (1. os. lp. cz. przysz. naprujā; lp. cz. przesz. r. m. naprŭ, r. ŭ. napruŭa) o **śniegu**: nasypać * *Bez noc napruŭto śńega.*

naprućy (D. lp. naprućó) rzecz. od **napruć**

naprzećiw przeciwko * *Jak mŭs cojś naprzećiw, to u ņich ņe kupuj.*

naprzećiwko przeciw, przeciwko; **być naprzećiwko (kŭmu, cymu)** być przeciw, przeciwko (komu, czemu) * *Jŭ byŭt dugo w tej partyji, bo 'ch še myjśŭoŭ, ze suzā faterlandowi. A tak richtich to 'ch suzŭt yno Hitlrowi, naprzećiwko faterlandowi.* * *Ći, co do terazka na wŭs wejlowali, na bezrok banŭ wŭ naprzećiwko.*

napředŭwać dk (1. os. lp. cz. przysz. r. m. napředŭwŭ, lp. cz. przesz. r. m. napředŭwoŭ) nasprzedawać

napředŭwańy (D. lp. napředŭwańó) rzecz. od **napředŭwać**

naprzewrŭcać dk (1. os. lp. cz. przysz. naprzewrŭcŭ, lp. cz. przesz. r. m. naprzewrŭcoŭ) naprzewracać

naprzewrŭcać še zwr. dk spędzić wiele czasu na przewracaniu lub odwracaniu czegoś na drugą stronę * *Wjela jŭ še tā śana nasusŭt a naprzewrŭcoŭ!*

naprzewrŭcańy (D. lp. naprzewrŭcańó) rzecz. od **naprzewrŭcać**

naprzifurgować dk (1. os. lp. cz. przysz. naprzifurgujā, lp. cz. przesz. r. m. naprzifurgowā) naprzylatywać * *Tela ptŭkŭw dŭ nŭs naprzifurgowāto.*

naprzifurgowańy (D. lp. naprzifurgowańó) rzecz. od **naprzifurgować**

naprzikrywać še zwr. dk (1. os. lp. cz. przysz. naprzikrywŭl še, lp. cz. przesz. r. m. naprzikrywoŭl še) spędzić wiele czasu na przykrywaniu czegoś

naprzisywać (1. os. lp. cz. przysz. naprzisywŭ, lp. cz. przesz. r. m. naprzisywoŭ) naprzyszywać

naprzisywać še zwr. dk spędzić wiele czasu na przyszywaniu czegoś

naprzisywańy (D. lp. naprzisywańó) rzecz. od **naprzisywać**

naprzywojzić dk (1. os. lp. cz. przysz. naprzywojzā, lp. cz. przesz. r. m. naprzywojzŭl) naprzywozić

naprzywozyńny (D. lp. naprzywozyńó) rzecz. od **naprzywojzić**

naprzywůcýc dk (1.os.lp.cz.przysz. naprzywůcã, lp.cz.przesz.r.m. naprzywůcũ) naprzynosić

naprzywůcýny (D.lp. naprzywůcýnô) rzecz. od **naprzywůcýc**

naprzůd wcześniej, wpięrw, najpięrw; **dżyń naprzůd** dzień wcześniej; **tydżyń naprzůd** rok wcześniej

naprzyć še zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. naprzã še, lp.cz.przesz.r.m. napar še) uprzec się * *Napar še i ñe dot še ũod zůdneho ñic pedżec.* (Uparł się i nikt nie dał rady go przekonać.)

naprzyjś dk (lp.cz.ter.: 1.os. naprzyńdã, 3.os. naprzyńdże; lp.cz.przesz.r.m. naprzyńd, 2.os.lp.tr.rozk. naprzyńdź) naprzãść

naprzyjś še zwr. dk naprzãść się

naprzyńdzyńny (D.lp. naprzyńdzyńnô) rzecz. od **naprzyjś**

napulać dk (1.os.lp.cz.przysz. napulũ, lp.cz.przesz.r.m. napuloł) nasikać * *Koćik nũ na tepich napuloł.*

napulańny (D.lp. napulańnô) rzecz. od **napulać**

napũj (D.lp. napoju) 1. napũj zob. **pićy** 2. **půlũny napũj** napój alkoholowy uzyskany w wyniku destylacji; bimbler

napũmywać dk (1.os.lp.cz.przysz. napũmywũ, lp.cz.przesz.r.m. napũmywoł) nazmywać (naczynũ)

napũmywać še zwr. dk spędzić duzo czasu zmywajãc naczynia; narobić się przy zmywaniu naczyń; namyc się * *Napũmywał'ch še w te ſwỹnta.*

napũmywańny (D.lp. napũmywańnô) rzecz. od **napũmywać**

napytać dk (1.os.lp.cz.przysz. napytũ, lp.cz.przesz.r.m. napytoł) *Śl. Ciesz.* 1. umówić; uprosić 2. zaprosić; namówić 3. zamówić (kogoś) * *Napytali my fůrmana, coby nũ wũnglů prziwũz.*

napytańny (D.lp. napytańnô) rzecz. od **napytać**

napytować ndk (1.os.lp.cz.ter. napytujã, lp.cz.przesz.r.m. napytowoł) zapraszać

napytowańny (D.lp. napytowańnô) rzecz. od **napytować**

narachować dk (1.os.lp.cz.przysz. narachujã, lp.cz.przesz.r.m. narachowoł) naliczyć

narachować še zwr. dk zrobić wekonać obliczeń; zmęczyć się liczeniem; naliczyć się

narachowańny (D.lp. narachowańnô) rzecz. od **narachować**

narajzować še zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. narajzujã še, lp.cz.przesz.r.m. narajzowoł še) napodrůzować še * *Jů zech še juz dojs w zycũ narajzowoł.*

narba (D.lp. narby) blizna zob. **blizna**, **cycha**, → *niem.* Narbe

narbka (D.lp. narbki, Ms.lp. narbce) zdr. od **narba**; mała blizna

narciza (D.lp. narcize, Ms.lp. narcíze) bot. narcyz (*łac.* Narcissus) *syn.* **narcizła**, **narcyjzła**

narcizła (D.lp. narcizle) bot. narcyz (*łac.* Narcissus) *syn.* **narciza**, **narcyjzła**

narcyjzła (D.lp. narcyjzle) bot. narcyz (*łac.* Narcissus) *syn.* **narciza**, **narcizła**

naresjśce nareszcie * *Naresjśce'js ũotwar te ũocy!*

narkůza (D.lp. narkůze, Ms.lp. narkůze) narkoza * *Data'ch še dwa zãmby wyrwać pod narkůzũ.* → *niem.* Narkose

narobić dk (1.os.lp.cz.przysz. narobjã, lp.cz.przesz.r.m. narobjũł, 2.os.lp.tr.rozk. narũb) narobić * *Narobjyli my jũ ućechy tymi geſyńkũma.*

narobić še zwr. dk napracować się; **narobić še jak kũń** bardzo się napracować * *Co še tã ludże narobjyli!* * *My še juz dojs narobjyli.*

narobjũny napracowany * *Mũj je dżiſej bardzo narobjũny.* * *Colki dżyń zejś kopoł w ũogrũdku, to'js je ale narobjũny jak kũń.*

narobjyńny (D.lp. narobjyńnô) rzecz. od **narobić**

narodzyńny (D.lp. narodzyńnô) rzecz. od **narodzić**

narodzić dk (1.os.lp.cz.przysz. narodzã, lp.cz.przesz.r.m. narodzũł) narodzić, urodzić

narodzić še zwr. dk narodzić się, urodzić się * *Wé ftorỹ roku'jśce še narodzyli?* * *Jů še narodzũł w żimje.*

narobjrować dk (1.os.lp.cz.przysz. narobjrowujã, lp.cz.przesz.r.m. narobjrowoł) nabroić * *Pjerucha, ale my narobjrowali.*

narobjrowańny (D.lp. narobjrowańnô) rzecz. od **narobjrować**

narobjmować še zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. narobjmujã še, lp.cz.przesz.r.m. narobjmowoł še) spędzić wiele czasu przy sprzãtaniu, wyrzucaniu starych rzeczy lub oprůżnianiu (np. szafy, pokoju, domu, mieszkania)

narobjś dk (lp.cz.przysz.: 1.os. narosnã, 3.os. narobjśńe; lp.cz.przesz.r.m. naros) narosnać * *Tela żelů mi narosło w ũogrũdku.* * *Ky je gãstů lupina, to je dobrze, bo tela pyrzu ñy narobjśńe.* * *Jak pyrzu narosło, to še go muſi wykludźić, bo by bardzo kartůfle zarosły.*

narobjśńỹńcy (D.lp. narobjśńỹńcô) rzecz. od **narobjś**

narobjjać ndk (1.os.lp.cz.ter. narobjjũ, lp.cz.przesz.r.m. narobjjoł) porabiać, robić * *Cũz to terazki narobjjůs?* (Co teraz porabiasz?)

narobjjać še zwr. ndk napracowywać się * *Ty padůs, ze jak še narobis, to ci še sce feste spać. To jů še muſã dżyńnie narobjjać, ky tak dugo kozdy dżyń w łũzu lezã.*

narobjjańny (D.lp. narobjjańnô) rzecz. od **narobjjać**

narobjstać ndk (1.os.lp.cz.ter. narobjstũ, lp.cz.przesz.r.m. narobjstoł) narastać

narobjstańny (D.lp. narobjstańnô) rzecz. od **narobjstać**

narobjź 1. naraz, jednoczeſnie * *Wsyjscy narobjź tã ñe wlejeće.* 2. nagle * *Bũło juz ñeskoro, a chop narobjź do wrzůsku a do beku: „Co'js ty babo narobjjũta? Dyć jů juz ñy mũ zůdnych pińỹmdzy!”* zob. **narobjzki**, **nobjgle**, **ũorobjz**, **wrobjz**

narobjzki nagle zob. **narobjz**, **nobjgle**, **ũorobjz**, **wrobjz**

narobjũny zdenerwowany * *Bũła zech narobjũnů.*

narobjycć še zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. narobjã še, lp.cz.przesz.r.m. narobjũł še) 1. zdenerwować się zob.

znerwować še 2. nadwyreźyc się zob. **przegwołćić še**

narobjmbać dk (1.os.lp.cz.przysz. narobjmbjã, lp.cz.przesz.r.m. narobjmboł) narobjbać * *Musã drzewa narobjmbać.*

narobjmbać še zwr. dk spędzić duzo czasu przy rãbaniu; zmęczyć się rãbaniem * *Jů še juz dżiſej dojs narobjmboł.*

narobjmbańny (D.lp. narobjmbańnô) rzecz. od **narobjmbać**

narobjwać dk (1.os.lp.cz.przysz. narobjwã, lp.cz.przesz.r.m. narobjwoł) **o owocach**, **warzywach** nazrywać, zebrać (z drzewa, z krzaka) * *Patrz co bãńdzes mjoł do poledńia narwana.* * *Narwi mi bojżimkũw na kũmpot.* zob. **nasar-pać**, **nasurgać**, **natargać**

narobjwańny (D.lp. narobjwańnô) rzecz. od **narobjwać**

narychtować dk (1.os.lp.cz.przysz. narychtujã, lp.cz.przesz.r.m. narychtowoł) przygotować, naszyko-

wać * *Narychtuj mi dwa gelniki chleba.* * *Idā narychto-
wać świńŕ.* *syn.* **nasykować, przirychtować, przisyko-
wać**

narychtowany gotowy, przygotowany

narychtowańy (*D.lp.* narychtowańô) *rzecz. od narychto-
wać; przygotowanie*

narzezać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* narzezŕ, *lp.cz.przesz.r.m.*
narzezoł) naciać * *Narzezej mi dwje kary drewkŕw.*

narzezańy (*D.lp.* narzezańô) *rzecz. od narzezać*

narzinać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* narzinŕ, *lp.cz.przesz.r.m.* nar-
zinoł) nacinać

narzinańy (*D.lp.* narzinańô) *rzecz. od narzinać*

narznŕć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* narznŕ; *lp.cz.przesz.:* r.m.
narznŕn, r.ż. narzła) 1. **w połączeniach z B.:** naciać
(np. desek, listewek, drewna na opał) * *Narznŕ mi de-
skŕw na dwjyrzi do pywnice.* * *Narzła zech gatŕzkŕw na
groby.* * *Narznŕn zech še drzewa na žimŕ.* 2. **w połącze-
niach z C.** zbić, spuścić lanie * *Jô ci juz tela narznŕn,
a cŕz dopjyro, jak ée mŕj synek łapi.* *zob.* **sprać, stuc**

narznŕć še *zwr. dk* spędzić dużo czasu przy cięciu; zmę-
czyć się cięciem

narznŕńcy (*D.lp.* narznŕńcŕ) *rzecz. od narznŕć*

narzŕndzać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* narzŕndzŕ, *lp.cz.przesz.r.m.*
narzŕndzoł) 1. nakazywać *syn.* **nakŕzować, przedpiso-
wać** 2. **o ustawie, zbiorze praw:** wprowadzać, ogła-
szać * *Ordŕnek narzŕndzŕmy, coby kozdy podle négo še
stalowoł.*

narzŕndzańy (*D.lp.* narzŕndzańô) *rzecz. od narzŕndzać;*
nakazywanie

narzŕndzŕńy (*D.lp.* narzŕndzŕńô) *rzecz. od narzŕndzić;*
nakazanie

narzŕndzić *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* narzŕndzŕ, *lp.cz.przesz.r.m.*
narzŕndzŕł) 1. nagadać, naopowiadać * *Co ŕŕn ci zajŕ
narzŕndzŕł?* 2. nakazać *zob.* **nakŕzać, przedpisać**

narzŕndzić še 1. nagadać się 2. narzŕdzić się; * *Ći juz še
dojŕ narzŕndzŕyli.*

narzycka (*D.lp.* narzycki, *Ms.lp.* narzyce) lament

narzycki narzekanie, użalenie się; lamentowanie

narzykać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* narzykŕ, *lp.cz.przesz.r.m.*
narzykoł) odmówić wiele modlitw * *Jak by'jŕ był posoł
do kojŕcoła pŕ godziny przedy msŕ rzykać, to by'jŕ był
narzykoł a narzykoł.*

narzykać še *zwr. dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* narzykŕ še,
lp.cz.przesz.r.m. narzykoł še) namodlić się *syn.* **namo-
dlić še**

narzykańy (*D.lp.* narzykańô) *rzecz. od narzykać*

nas (*D.B.* nasego, *C.* nasymu, *N.Ms.* nasŕ) nasz * *Tyn kot
je nas!*

nasa (*D.C.Ms.* nasej, *B.* nasŕ, *N.* nasŕ) nasza; **nasa modŕ**
nasza synowa

nasadzŕny osiedlony (w nowym miejscu) * *Ći ludŕe stŕnd
né pochodzŕyli, ŕŕni byli sŕ nasadzŕni.*

nasadzŕńy (*D.lp.* nasadzŕńô) *rzecz. od nasadzŕć*

nasadzŕć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nasadzŕ, *lp.cz.przesz.r.m.*
nasadzŕł, *ŕ.os.lp.tr.rozk.* nasŕdzŕ) 1. nasadzić 2. osiedlić
(kogoś w nowym miejscu)

nasarpać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nasarpjŕ, *lp.cz.przesz.r.m.*
nasarpoł) nazrywać *zob.* **narwać, nasurgać, natargać**

nasarpańy (*D.lp.* nasarpańô) *rzecz. od nasarpać*

nasykać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nasykŕ, *lp.cz.przesz.r.m.*
nasykoł) naciać (sekatorem, kombinerkami, obcegami
itp.) * *Nasykala 'ch dŕiŕej catŕ kupŕ gatŕzkŕw na groby.*
* *Nasykala zech še dŕiŕej kosturkŕw do grochu.* * *Jescy
musŕ dŕiŕej gatŕzkŕw nasykać.* * *Nasykej mi drŕtu na
ŕplitry do ŕlojdry.*

nasykać še *zwr. dk* napracować się przy obcinaniu (se-
katorem, kombinerkami, obcegami itp.) * *Ale zech še
nasykoł przŕ tŕ strŕmje.*

nasykańy (*D.lp.* nasykańô) *rzecz. od nasykać*

nascypić *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nascypjŕ, *lp.cz.przesz.r.m.*
nascypjŕł) naszczepić; zaszczepić wiele (drzewek, krze-
wów) * *Nascypjŕł zech latojŕ strŕmikŕw a strŕmikŕw.*

nascypjŕńy (*D.lp.* nascypjŕńô) *rzecz. od nascypić*

nase 1. *lp.r.n.* *od nas* (*D.* nasego, *C.* nasymu, *B.* nase,
N.Ms. nasŕ) nasze 2. *lm.* *od nas* (*D.Ms.* nasych, *C.*
nasŕ, *B.* nase, *N.* nasymi) nasze * *Nasych dŕoŕchŕw
dŕiŕej ŕyma.*

naskludzać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* naskludzŕ, *lp.cz.przesz.r.m.*
naskludzoł) nagromadzić

naskludzańy (*D.lp.* naskludzańô) *rzecz. od naskludzać*

naskodzŕńy (*D.lp.* naskodzŕńô) *rzecz. od naskodzić*

naskodzić *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* naskodzŕ, *l.cz.przesz.r.m.*
naskodzŕł) naszkodzić

naskŕkać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* naskŕcŕ, *lp.cz.przesz.r.m.*
naskŕkoł) **o sumie pieniędzy, wielkości liczbowej:**
zebrać się, uzbierać się, urosnąć * *To musŕs za wodŕ za-
płacić, to dŕejekŕ dać, to juzajŕ do kosycka wé kojŕcele
wépnŕć, to ci dojŕ naskŕce.*

naskŕkać še *zwr. dk* naskakać się

naskŕkańy (*D.lp.* naskŕkańô) *rzecz. od naskŕkać*

naskrŕbić *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* naskrŕbjŕ, *lp.cz.przesz.r.m.*
naskrŕbjŕł) nakrochmalić

naskrŕbjŕńy (*D.lp.* naskrŕbjŕńô) *rzecz. od naskrŕbić*

naskrzecęć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* naskrzecŕ, *lp.cz.przesz.r.m.*
naskrzecoł)

naskrzecyńy (*D.lp.* naskrzecyńô) *rzecz. od naskrzecęć*

naskubać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* naskubjŕ, *lp.cz.przesz.r.m.*
naskuboł) naskubać * *Naskubala 'ch połny garŕec pjy-
rzŕ.*

naskubańy (*D.lp.* naskubańô) *rzecz. od naskubać*

naskubać še *zwr. dk* naskubać się

naskulować *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* naskulujŕ, *lp.cz.przesz.r.m.*
naskulowoł) **o czymŕ okrŕgłym:** nazrzucać, nazsuwać
(tocząc z góry w dŕł); nastaczać

naskulowańy (*D.lp.* naskulowańô) *rzecz. od naskulować*

naskŕdzŕńy (*D.lp.* naskŕdzŕńô) *rzecz. od naskŕdzŕć*

naskŕdzŕć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* naskŕdzŕ, *lp.cz.przesz.r.m.*
naskŕdzŕł) napsocić

naskwŕł umyŕlnie, naumyŕlnie, specjalnie, celowo * *Pjer-
ŕnika, Erwin mje naskwŕł ŕobloł piwŕ.* * *Gŕnywali go na-
skwŕł, coby še gorsŕł.* * *Naskwŕł wŕiŕli my Jorguŕa za
balek.* * *Ŕŕni to przecŕ naskwŕł zbastlowali.* → *czes.* na-
schval

naskwŕłné umyŕlnie, naumyŕlnie, specjalnie, celowo

nastajzić še *zwr. dk* (*1.os.l.cz.przysz.* nastajzŕ še,
lp.cz.przesz.r.m. nastajzŕł še) naschodzić się * *Tela jich
še sŕ nastajzŕłto.*

następac še *zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. następjã še, lp.cz.przesz.r.m. następoł še) napić się; naźłopac się * Ūo, co ta še wele chopa następała, jak būł stãncny.*

następac še *zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. następjã še, lp.cz.przesz.r.m. następoł še) napić się*

następańy (*D.lp. następańô*) *rzecz. od następac*

nasmaryć *dk (1.os.lp.cz.przysz. nasmaryã, lp.cz.przesz.r.m. nasmarył) nasmaryć*

nasmaryńy (*D.lp. nasmaryńô*) *rzecz. od nasmaryć*

nasmandzyńy (*D.lp. nasmandzyńô*) *rzecz. od nasmandźić*

nasmandźić *dk (1.os.lp.cz.przysz. nasmandźã, lp.cz.przesz.r.m. nasmandźł) nadymić*

nasmjatać *dk (1.os.lp.cz.przysz. nasmjatŭ, lp.cz.przesz.r.m. nasmjatoł) nazmiatać * Ūo, co my še tego marasu nasmjatali! * Takŭ srogŭ kupã trećinŭw zech nasmjatoł wé werkšteli.*

nasmjatać še *zwr. dk nazamiatać się*

nasmjatańy (*D.lp. nasmjatańô*) *rzecz. od nasmjatać*

nasmjysować *dk (1.os.lp.cz.przysz. nasmjysujã, lp.cz.przesz.r.m. nasmjysowoł) zmieszać wiele czegoś*

nasmjysowańy (*D.lp. nasmjysowańô*) *rzecz. od nasmjysować*

nasmolić *dk (1.os.lp.cz.przysz. nasmolã, lp.cz.przesz.r.m. nasmolŭł, 2.os.lp.tr.rozk. nasmolŭ) 1. narobić, nasrać * Ty by ŭs še doł na teb nasmolŭć i jescy prziklaćãć. (Dałbyś sobie wejść na głowę.) * Dŭwali my pozŭr, coby psy na trŭwnŭku nŭy nasmolŭłŭ. 2. nabrudzić 3. dać * Jŭ ći nŭy nasmolã, jak sama nŭy mŭ. * S cego ŭna ći mŭ nasmolŭć?*

nasmolŭńy (*D.lp. nasmolŭńô*) *rzecz. od nasmolŭć*

nasmycŭć *dk (1.os.lp.cz.przysz. nasmycã, lp.cz.przesz.r.m. nasmycŭł) naznosić, naprzynosić * Nasmycyli my z lasa tego charpãńćŭ moc, to mozeće w pjecu zahajcować.*

nasmycyńy (*D.lp. nasmycyńô*) *rzecz. od nasmycŭć*

nasmyjsłać *dk (1.os.lp.cz.przysz. nasmyjsłŭ, lp.cz.przesz.r.m. nasmyjsłoł) nazmyjsłać*

nasmykać *dk (1.os.lp.cz.przysz. nasmykŭ, lp.cz.przesz.r.m. nasmykoł) 1. nanosić (o noszeniu czegoś) * Na grubje trza būło balkŭw nasmykać. 2. naznosić, przywlec*

nasmykać še *zwr. dk nawłóczyć się; nałazikować się; naszwendać się; nawałęsać się; 1. nanosić się; napracować się nosząc coś 2. nawłóczyć się; nałazikować się; nachodzić się (bez celu); napodrŭzować się; nawałęsać się * Co'ch še juz nasmykoł tego prŭńćŭ!*

nasnojdownać *dk (1.os.lp.cz.przysz. nasnojdujã, lp.cz.przesz.r.m. nasnojdownoł) naznajdywać * Widźoł zejś, wjela zech starych cajtŭngŭw na gŭrze nasnojdownała?*

nasnojdownańy (*D.lp. nasnojdownańô*) *rzecz. od nasnojdownać*

nasnojśić *dk (1.os.lp.cz.przysz. nasnosã, lp.cz.przesz.r.m. nasnojśŭł) naznosić, naprzynosić * Te ŭŭrzechy būły nasnosŭne ŭod mysŭw i dryny całe powyzyrane.*

nasnosyńy (*D.lp. nasnosyńô*) *rzecz. od nasnojśić*

naspać še *zwr. dk (1.os.lp.cz.ter. naśpjã še, lp.cz.przesz.r.m. naspoł še) naspać się * Jŭ zech še juz dźiśej dojs naspoł.*

nasplajtować *dk (1.os.lp.cz.przysz. nasplajtujã, lp.cz.przesz.r.m. nasplajtowoł) naścinać * Tela strŭm-skŭw w lejśe nasplajtowali.*

nasplajtowańy (*D.lp. nasplajtowańô*) *rzecz. od nasplajtować*

nasprŭsać *dk (1.os.lp.cz.przysz. nasprŭsŭ, lp.cz.przesz.r.m. nasprŭsoł) naspraszać * Nasprŭsała gojsći i co tera jŭ dŭ?*

nasprŭsańy (*D.lp. nasprŭsańô*) *rzecz. od nasprŭsać*

nasprŭntać še *zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nasprŭntŭ še, lp.cz.przesz.r.m. nasprŭntoł še) spędzić wiele czasu sprŭatajãc*

nasrać *dk (lp.cz.przysz.: 1.os. nasrŭ, 3.os. nasrŭ; 1.os.lm.cz.przysz. nasrŭmy; lp.cz.przesz.r.m. nasroł, 2.os.lp.tr.rozk. nasrej) wulg. 1. nasrać * Jescy yno do tego bajzlu nasrejće! * Ty by ŭs mi na teb nasroł i jescy prziklaćŭ. (Nie masz do mnie żadnego szacunku.) 2. fraz. mjeć nasrano mieć napisane (w dokumentach) * Na co to chebles, co mŭs nasrano w papjŭrach? 3. fraz. mjeć nasrano pod deklŭ ŭart. być niespełna rozumu*

nasrańy (*D.lp. nasrańô*) *rzecz. od nasrać*

nasrŭwać *ndk (1.os.lp.cz.ter. nasrŭwŭ, lp.cz.przesz.r.m. nasrŭwoł) wulg. nasrywać*

nasrŭwańy (*D.lp. nasrŭwańô*) *rzecz. od nasrŭwać*

nasruwać *ndk (1.os.lp.cz.ter. nasruwŭ, lp.cz.przesz.r.m. nasruwoł) nazrywać (czegoś, co było do czegoś przytwierdzone)*

nasruwańy (*D.lp. nasruwańô*) *rzecz. od nasruwać*

nastarać še *zwr. dk (1.os.l.cz.przysz. nastarŭ še, lp.cz.przesz.r.m. nastaroł še) 1. nastarać się 2. namartwić się*

nastarcŭć *dk (1.os.lp.cz.przysz. nastarcã, lp.cz.przesz.r.m. nastarcŭł) nadażyć * Ūŭni nŭy nastarcŭ tego śnega ŭodgarnować, co tak feste suje.*

nastarcyńy (*D.lp. nastarcyńô*) *rzecz. od nastarcŭć*

nastawjać *dk (1.os.lp.cz.przysz. nastawjŭ, lp.cz.przesz.r.m. nastawjoł) nastawiać; wiele (czego) ustawić; naustawiać * Nastawjali połno klamorŭw na stole, co ańi nŭy mŭ jak pojejs. * Tak sã je nastawjano, co ańi še kjernŭńć nŭe idze.*

nastawjańy (*D.lp. nastawjańô*) *rzecz. od nastawjać*

nastŭc še *zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nastojã še, lp.cz.przesz.r.m. nastoł še, 2.os.lp.tr.rozk. nastŭj še) nastać się * Nastŭta'ch še dźiśeja na pocće jak gupjŭ.*

nastrãncãć *ndk (1.os.lp.cz.ter. nastrãncŭ, lp.cz.przesz.r.m. nastrãncŭł) nastreczać (polecać, załatwiać komuś kogoś lub coś) * Chodźyli agitatory po wsi i nastrãncali wyjŭzd do Ameryki.*

nastrãncãńy (*D.lp. nastrãncãńô*) *rzecz. od nastrãncãć*

nastrãncyć *dk (1.os.lp.cz.przysz. nastrãncã, lp.cz.przesz.r.m. nastrãncŭł) nastreczyć (polecić, zarekomendować komuś kogoś lub coś) * Ftŭ ći jich nastrãncŭł do tej roboty?*

nastrãncyńy (*D.lp. nastrãncyńô*) *rzecz. od nastrãncyć*

nastrugać *dk (lp.cz.przysz. nastruzã, nastrugŭ; lp.cz.przesz.r.m. nastrugoł; 2.os.lp.tr.rozk. nastruz, nastrugej) 1. przygotować obierajãc ze skŭrki (owoce, ziemniaki); obrać ze skŭrki * Nastrugej no kartŭfli na ŭobjŭd. * Jŭ mu jabkŭw nastrugała. 2. naciãć nożem (drobnych kawałków czegoś) * Przed prańŭ trza būło nastrugać zajfy do wody. 3. zatemperować (kredkę, ołówek) * Nastrugej mi blajstift. zob. naśpicować 4.*

- zaostrzyć (np. patyk) * *Nastrugej tyn knatel noży. * Nastrugej mi zāmbūw do grabjūw. zob. naścipować*
- nastrugańy** (D.lp. nastrugańô) rzecz. od **nastrugać**
- nastrzic** dk (1.os.lp.cz.przysz. nastrzigã, lp.cz.przesz.r.m. nastrzig) nastrzyc
- nastrzidzyńy** (D.lp. nastrzidzyńô) rzecz. od **nastrzic**
- nastŭmpić** dk (1.os.lp.cz.przysz. nastŭmpjã, lp.cz.przesz.r.m. nastŭmpjũ) nadepnąć * *Ledy kaj idže nastŭmpić na maras.*
- nastŭmpić še** zwr. dk posunąć się, przesunąć się
- nastŭmpjyńy** (D.lp. nastŭmpjyńô) rzecz. od **nastŭmpić**
- nastrzylać** dk (1.os.lp.cz.przysz. nastrzyljũ, lp.cz.przesz.r.m. nastrzylô) nastrzylać
- nastrzylańy** (D.lp. nastrzylańô) rzecz. od **nastrzylać**
- nastykać** ndk (1.os.lp.cz.ter. nastykũ, lp.cz.przesz.r.m. nastykoł) nadażać syn. **postykać**
- nastykańy** (D.lp. nastykańô) rzecz. od **nastykać**
- nastyknŭńć** dk (1.os.lp.cz.przysz. nastyknã; lp.cz.przesz.: r.m. nastyknũn, r.ż. nastykła) 1. nastarczyć 2. nadażyć zob. **postyknŭńć**
- nastyknŭńćy** (D.lp. nastyrknŭńćô) rzecz. od **nastyknŭńć**
- nastyrkać** dk (1.os.lp.cz.przysz. nastyrkjũ, lp.cz.przesz.r.m. nastyrkoł) 1. nakładać * *Nastyrkoł kamykŭw do kabze. 2. w połączeniu z C.:* pobić (kogo) * *Ŭobchodź mje dźiku z daleka, bo ėi nastyrkjũ.*
- nasuchać še** dk (1.os.lp.cz.przysz. nasuchjũ še, lp.cz.przesz.r.m. nasuchoł še) nasłuchać się * *Wjela my še wicŭw nasuchały a naśmjoły, ôze nŏs brzuchy i gāmby bolały.*
- nasuć** dk (1.os.lp.cz.przysz. nasujã; lp.cz.przesz.: r.m. nasũ, r.ż. nasuła) nasypać
- nasućy** (D.lp. nasućô) rzecz. od **nasuć**
- nasurgać** dk (1.os.lp.cz.przysz. nasurgjũ, lp.cz.przesz.r.m. nasurgoł) o **drobnych o owocach:** nazrywać * *Do wjēcora kozdy mušoł nasurgać ajmer jagodŭw. zob. narwać, nasarpać, natargać*
- nasurgańy** (D.lp. nasurgańô) rzecz. od **nasurgać**
- nasusyć** dk (1.os.lp.cz.przysz. nasusã, lp.cz.przesz.r.m. nasusũł) nasuszyć dk (1.os.lp.cz.przysz. nasusã, lp.cz.przesz.r.m. nasusũł) * *Śana trza bũłto nasusyć na źimã.*
- nasusyć še** zwr. dk nasuszyć się; spędzić dużo czasu na suszeniu czegoś * *Wjela jŏ še tã śana nasusũł a naprzewrócoł!*
- nasusyńy** (D.lp. nasusyńô) rzecz. od **nasusyć**
- nasuwać** ndk (1.os.lp.cz.ter. nasuwjũ, lp.cz.przesz.r.m. nasuwoł) nasypywać
- nasuwańy** (D.lp. nasuwańô) rzecz. od **nasuwać**
- nasużyć še** zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nasuzã še, lp.cz.przesz.r.m. nasuzũł še) nasłużyć się
- nasŭmprzũd** na początku * *Nasŭmprzũd Pŭnbũcek stworzylĩ ėebo a źymjã. * Nasŭmprzũd wē wŭzyku my rajzowali, bo ŭojcowje nŏs wojzylĩ.*
- naswjŭzować** dk (1.os.lp.cz.przysz. naswjŭzujã, lp.cz.przesz.r.m. naswjŭzowoł) nazwijać; dużo związać czegoś
- naswjŭzowańy** (D.lp. naswjŭzowańô) rzecz. od **naswjŭzować**
- naswojzić** dk (1.os.lp.cz.przysz. naswozã, lp.cz.przesz.r.m. naswojzũł) nazwozić
- naswołować** dk (1.os.lp.cz.przysz. naswołujã, lp.cz.przesz.r.m. naswołowoł) nazwoływać
- naswołowańy** (D.lp. naswołowańô) rzecz. od **naswołować**
- naswozyńy** (D.lp. naswozyńô) rzecz. od **naswojzić**; nazwożenie
- naswŏlać** dk (1.os.lp.cz.przysz. naswŏlũ, lp.cz.przesz.r.m. naswŏłoł) o **drzewach:** naścinać * *Tela strŭmŭw tã naswŏlali!*
- naswŏlańy** (D.lp. naswŏlańô) rzecz. od **naswŏlać**
- naswŭcyć** dk (1.os.lp.cz.przysz. naswŭcã, lp.cz.przesz.r.m. naswŭcũł) nagromadzić, zgromadzić
- naswŭcyńy** (D.lp. naswŭcyńô) rzecz. od **naswŭcyć**
- nasyć** dk (1.os.lp.cz.przysz. nasyjã, lp.cz.przesz.r.m. nasyũł) naszyć
- nasyćy** (D.lp. nasyćô) rzecz. od **nasyć**
- nasydzyńy** (D.lp. nasydzyńô) rzecz. od **nasydźić**
- nasydźić** dk (1.os.lp.cz.przysz. nasydzã, lp.cz.przesz.r.m. nasydzũł) nakłamać * *Musjũ cojś ludźj nasydźyć, coby juzajś jich wybrali. syn. nasydźić, nawichłać*
- nasydźić še** zwr. dk nakłamać się
- nasykować** dk (1.os.lp.cz.przysz. nasykjũ, lp.cz.przesz.r.m. nasykowoł) przygotować * *Jak przĩšli ze skoty, to musēli trŏwy nasykować, bo śana juz dŏwno ėe bũłto. syn. narychtować, przirychtować, przisykować*
- nasykowańy** (D.lp. nasykowańô) rzecz. od **nasykować**; przygotowanie
- nasymować** dk (1.os.lp.cz.przysz. nasymujã, lp.cz.przesz.r.m. nasymowoł) nazdejmować
- nasymować še** zwr. dk nazdejmować się
- nasymu: pũ nasymu** po naszymu * *Gŏdũmy ze sobjũ yno pũ nasymu.*
- naśachtować** dk (1.os.lp.cz.przysz. naśachtujã, lp.cz.przesz.r.m. naśachtowoł) naładować, nałożyć przy pomocy łopaty, szuffi, szpadla itp. * *Naśachtowała zech še ajmer wjŭnglŏ. * Waldek naśachtowoł połny wŭz scyrku.*
- naśachtować še** zwr. dk napracować się, spędzić wiele czasu ładując lub przerzucając coś przy pomocy łopaty, szuffi, szpadla itp.
- naśachtowańy** (D.lp. naśachtowańô) rzecz. od **naśachtować**
- naśastać** dk (1.os.lp.cz.przysz. naśastjũ, lp.cz.przesz.r.m. naśastoł) naciąć (zwłaszcza szybko)
- naśastańy** (D.lp. naśastańô) rzecz. od **naśastać**
- naśaũflować** dk (1.os.lp.cz.przysz. naśaũflujã, lp.cz.przesz.r.m. naśaũflowoł) naładować, nałożyć, przerzucić szuffã
- naśaũflować še** zwr. dk napracować się, spędzić wiele czasu ładując, nakładając lub przerzucając coś przy pomocy szuffi
- naśaũflowańy** (D.lp. naśaũflowańô) rzecz. od **naśaũflować**
- naścępować** dk (1.os.lp.cz.przysz. naścępujã, lp.cz.przesz.r.m. naścępowoł) nazrzucać
- naścępowańy** (D.lp. naścępowańô) rzecz. od **naścępować**
- naściskać** dk (1.os.lp.cz.przysz. naściskjũ, lp.cz.przesz.r.m. naściskoł) 1. nagromadzić, zgromadzić 2. **naściskać pińŭndzy** zaoszczędzić, zgromadzić pieniądze
- naściskańy** (D.lp. naściskańô) rzecz. od **naściskać**

naścypować dk (1.os.lp.cz.przysz. naścypujã, lp.cz.przesz.r.m. naścypowoł) naścinać (siekierą, toporkiem)

naścypowańy (D.lp. naścypowańô) rzecz. od **naścypować**

naśec dk (1.os.lp.cz.przysz. naśekã, lp.cz.przesz.r.m. naśek) nakosić * *Naśek zech catŭ fūrã trôwy.* * *Żelŭny futer trza kozdy dŷyń ŝwŷyzo naśec.*

naśec ŝe zwr. dk * *Ŭn ŝe moc dŷiŝej naśek.*

naśecyńy (D.lp. naśecyńô) rzecz. od **naśec**

naśekuladować dk (1.os.lp.cz.przysz. naśekuladujã, lp.cz.przesz.r.m. naśekuladowoł) **o cieście, ciastkach:** polać polewą czekoladową *syn. naśokoladować*

naśekuladowañy (D.lp. naśekuladowañô) rzecz. od **naśekuladować**

naśkryflać dk (1.os.lp.cz.przysz. naśkryflŭ, lp.cz.przesz.r.m. naśkryfloł) 1. napisać *zob. napisać, ŝrajbnŭńć* 2. nabażgrać

naśkryflañy (D.lp. naśkryflañô) rzecz. od **naśkryflać**

naśladować ndk (1.os.lp.cz.ter. naśladujã, lp.cz.przesz.r.m. naśladowoł) naśladować * *Naśladuj yno dobrych ludŷi, a ņe ŝtych.*

naśladowańy (D.lp. naśladowańô) rzecz. od **naśladować**

naślatować dk (1.os.lp.cz.przysz. naśtalujã, lp.cz.przesz.r.m. naśtalowoł) naspadać * *Bez tyn wjater fol jabkŭw na krzŷipop naślatowało.*

naślatowańy (D.lp. naśtalowańô) rzecz. od **naślatować**

naślimtać dk (1.os.lp.cz.przysz. naślimtŭ, lp.cz.przesz.r.m. naślimtoł) 1. napłakać 2. napluć; nakichać * *Ŭe ŝmjŷce mi naślimtać na dylŭwkã.*

naślimtać ŝe zwr. dk napłakać się * *Naślimtoł ŝe wdycko, choć ņy mjôł przŷcyny.*

naślimtańy (D.lp. naślimtańô) rzecz. od **naślimtać**

naślŭmić dk (1.os.lp.cz.przysz. naślŭmjã, lp.cz.przesz.r.m. naślŭmjŭł) nabrudzić (czymś płynnym, np. błotem) * *Jak my tyn stary pjec s pywnice wynoŷyli, to my w ŝyńi naślŭmjyli, bo ŝe takô cŷrnô woda ŝ ņego wylała.*

naślŭmŷjny (D.lp. naślŭmŷjnyô) rzecz. od **naślŭmić**

naślŭndrać dk (1.os.lp.cz.przysz. naślŭndrzã, lp.cz.przesz.r.m. naślŭndroł) nachlapać (np. wodą)

naślŭndrańy (D.lp. naślŭndrańô) rzecz. od **naślŭndrać**

naślypić ŝe zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. naślypjã ŝe, lp.cz.przesz.r.m. naślypjŭł ŝe) nagapić się * *Jô ŝe bez całe ŷyćy tela za Marikŭ ņy naślypjŭł, co tyn twŷj synek.*

naśminkować dk (1.os.lp.cz.przysz. naśminkujã, lp.cz.przesz.r.m. naśminkowoł) naszminkować

naśminkowańy (D.lp. naśminkowańô) rzecz. od **naśminkować**

naśmjôć ŝe naśmiać się * *Wjela my ŝe wicŭw nasuchały a naśmjôły, ôze nôs brzuchy i gãmbŷy bolały.* * *Ŭy mŭgła ŝe za tela naśmjôć.*

naśmjywać ŝe zwr. ndk kpić, naśmiewać się *zob. robić (kogo) za boźna*

naśokoladować dk (1.os.lp.cz.przysz. naśokoladujã, lp.cz.przesz.r.m. naśokoladowoł) **o cieście, ciastkach:** polać polewą czekoladową *syn. naśekuladować*

naśokoladowañy (D.lp. naśokoladowañô) rzecz. od **naśokoladować**

naśować ndk (1.os.lp.cz.ter. naśujã, lp.cz.przesz.r.m. naśowoł) podjadać (smakołyki) * *Tera wsŷjŷcy banŷ mŭgli*

ŝe pomaskjećić a naśować wsŷjŷko, na co yno przŷdze cips. *zob. maskjećić, → niem. naschen*

naśowańy (D.lp. maśowańô) rzecz. od **naśować**

naśôć dk (1.os.lp.cz.przysz. naśejã, lp.cz.przesz.r.m. naśoł) nasiać * *Naśôli my kŷŷnkôlu do zbozô.* * *Zactô padać jak juz bŷło naśŭno.*

naśôdłać ŝe zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. naśôdłŭ ŝe, lp.cz.przesz.r.m. naśôdłôł ŝe) nasiedzieć się * *W kojŝcele ŝe naśôdłata.* * *Ŭn ŝe abo w kacmje naśôdłôł.*

naśpanować dk (1.os.lp.cz.przysz. naśpanujã, lp.cz.przesz.r.m. naśpanowoł) napiąć, naciągnąć * *pôsek trz bŷło chyćić, naśpanować i trzŷc ŭnŷ brzŷitwã.*

naśpanowany napięty * *Coby keta przŷ kole ņe ŝlecała, to muŝi bŷć dobrze naśpanowanô.*

naśpanowańy (D.lp. naśpanowańô) rzecz. od **naśpanować**

naśpicować dk (1.os.lp.cz.przysz. naśpicujã, lp.cz.przesz.r.m. naśpicowoł) 1. zatemperować (kredkę, ołówek) *zob. nastrugać* 2. zaostrzyć (np. patyk) *zob. nastrugać*

naśpicowany 1. zatemperowany * *Blajŝtŷfty muŝały bŷć naśpicowane.* 2. zaostrzony

naśpicowańy (D.lp. naśpicowańô) rzecz. od **naśpicować**

naśpikować dk (1.os.lp.cz.przysz. naśpikujã, lp.cz.przesz.r.m. naśpikowoł) naszpikować * *Zajŷnca trza, coby bŷł dobry, naśpikować.* → niem. spicken

naśpjywać dk (1.os.lp.cz.przysz. naśpjywŭ, lp.cz.przesz.r.m. naśpjywoł) 1. nagadać, naopowiadać * *Takygo cegoŷŝ mi naśpjywoł i chyba myŷŝłoł, ze mu wwjerzã.* * *Cŷz tyn Ći zajŝ naśpjywoł?* 2. nakrzyczeć (na kogo); zwymyślać (kogo); zwyzywać (kogo); zbesztać (kogo); nawymyślać (komu); zrobić awanturę (komu); opieprzyć (kogo) * *Jutro mu naśpjywŷ, to bańdŷe widŷoł.* *zob. nacytać, nazdać*

naśpjywać ŝe zwr. dk naśpjywać ŝe * *Ći chopcy jescy ŝe naśpjywjãjŷ a naśpjywjãjŷ.* * *Wcora ŝe na muzyce naśpjywali.*

naśpjywańy (D.lp. naśpjywańô) rzecz. od **naśpjywać**

naśporować dk (1.os.lp.cz.przysz. naśporujã, lp.cz.przesz.r.m. naśporowoł) zaoszczędzić, zgromadzić oszczędności * *Ŭobjecała'ch, ze banã tã yno rok, aze naśporujã na nejmaŝinã.* * *Fto poradŷi, tyn naśporuje.*

naśporowańy (D.lp. naśporowańô) rzecz. od **naśporować**

naśprycować dk (1.os.lp.cz.przysz. naśprycujã, lp.cz.przesz.r.m. naśprycowoł) nalać, narozlewać (za pomocą węża, pod ciśnieniem) * *Tã, dŷe zech naśprycowała krejmy, to tera poukłôdŷ kejkŝe.*

naśprycowańy (D.lp. naśprycowańô) rzecz. od **naśprycować**

naśrŷtować dk (1.os.lp.cz.przysz. naśrŷtujã, lp.cz.przesz.r.m. naśrŷtowoł) naśrŷtować; namielić (ŝruty) * *Naśrŷtowoł zech dwa mjechy ŝrŷtu.*

naśrŷtowańy (D.lp. naśrŷtowańô) rzecz. od **naśrŷtować**

naśtalować dk (1.os.lp.cz.przysz. naśtalujã, lp.cz.przesz.r.m. naśtalowoł) **o urzãdzeniu, przyrzãdŷie:** ustawić, nastawić * *Naśtaluj zygôr na ŝwjerć na ŝŷtŷ.* * *Naśtalowała'ch bratruã na dwjesta gradŷw.* * *Prawje zech ŝe hajcŷng naśtalowoł.* → niem. stellen

naśtalowańy (D.lp. naśtalowańô) rzecz. od **naśtalować;** ustawienie (np. urzãdzenia)

naśtalować ŝe zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. naśtalujã ŝe, lp.cz.przesz.r.m. naśtalowoł ŝe) **o urzãdzeniu, przy-**

rządzie: nastawić się, ustawić się * *Zygôr w mobilńôku še sùm naštalowôł na dobrŷ godzinã.*

naštaplować dk (1.os.lp.cz.przysz. naštaplujã, lp.cz.przesz.r.m. naštaplowoł) naukladać (w formie stosu) * *Naštaplowali my drewkŷw na przesto dwa mejtry do gŷry.*

naštaplowańy (D.lp. naštaplowańô) rzecz. od **naštaplować**

naštajchować dk (1.os.lp.cz.przysz. naštajchujã, lp.cz.przesz.r.m. naštachkowoł) pomalować (dużo czegoś)

naštajchować še zwr. dk spędzić dużo czasu malując coś (nie obraz)

naštajkować še zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. naštajkujã še, lp.cz.przesz.r.m. naštajkowoł še) spędzić dużo czasu strajkując; naštajkować się

našttrykować dk (1.os.lp.cz.przysz. našttrykujã, lp.cz.przesz.r.m. našttrykowoł) narobić na drutach * *Ôma nŷ pulôwrŷw našttrykowała.*

našttrykować še zwr. dk spędzić dużo czasu robiąc na drutach; zmęczyć się robieniem na drutach

našttrykowańy (D.lp. našttrykowańô) rzecz. od **našttrykować**

našurać dk (1.os.lp.cz.przysz. našurŷ, lp.cz.przesz.r.m. našuroł) nasikać; naszczać

našurańy (D.lp. našurańô) rzecz. od **našurać**

našŷńy (D.lp. našŷńô) rzecz. od **našôć**

našwajsować dk (1.os.lp.cz.przysz. našwajsujã, lp.cz.przesz.r.m. našwajsowoł) naspawać; narobić (czegoś) spawając * *Za kãs zejś tego našwajsowoł.*

našwajsować še zwr. dk spędzić dużo czasu spawając; zmęczyć się spawaniem

našwajsowańy (D.lp. našwajsowańô) rzecz. od **našwajsować**

našwiñarzić dk (1.os.lp.cz.przysz. našwiñarzã, lp.cz.przesz.r.m. našwiñarzŷł) nabrudzić, našwinić

našwiñarzyńy (D.lp. našwiñarzyńô) rzecz. od **našwiñarzić**

našyrować še zwr. dk naszorować się

natachać še zwr. dk zmęczyć się (niesieniem lub noszeniem czegoś); natachać się * *Ale zech še dŷišej natachala.*

natajńcować še zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. natajńcujã še, lp.cz.przesz.r.m. natajńcowoł še) 1. natańczyć się * *Jô še juz dŷišej dojś natajńcowała.* 2. nachodzić się przy wykonywaniu jakiejś pracy * *Trochã zech še natajńcowoł przy tej izbje.*

natarćy (D.lp. natarćô) rzecz. od **natrzyć**

natargać dk (1.os.lp.cz.przysz. natargŷ, lp.cz.przesz.r.m. natargoł) 1. nazrywać (np. owoców, kwiatów) * *Natargali my jabkŷw u Hajny wé ŷogrodŷe. * Natargŷmy tely kwjôtkŷw, co wjŷnek pŷjdzje ś rŷch uplyjś. * Na tŷnce idŷe kwjôtkŷw natargać. * Idŷ natargać trzejśńŷw, bo juz sŷ godzŷnce. * Cały dŷyń še cowjek na polu narobjŷł, to jescy na wjecŷr trza bŷło natargać tych pjerzińskich lišćŷw ŷod ćwikle lô bydła. zob. **narwać, nasurgać, natargać** 2. nadrzeć * *Natargoł catŷ kupã papjŷrkŷw.**

natargańy (D.lp. natargańô) rzecz. od **natargać**

natarty natarty * *ŷŷn bŷł dŷišej ŷod dŷoŷchŷw natarty.*

naterować dk (1.os.lp.cz.przysz. naterujã, lp.cz.przesz.r.m. naterowoł) nasmarować smołã (lepikiem)

naterowańy (D.lp. naterowańô) rzecz. od **naterować**

natintać dk (1.os.lp.cz.przysz. natintŷ, lp.cz.przesz.r.m. natintoł) upić (kogoś)

natintać še zwr. dk upić się

natintany pijany, nietrzeźwy, spity, wstawiony, zamroczony zob. **blaŷ, chycŷny, nabańowany, nabity, nabŷmbjŷny, naćińkany, naćulany, nadrzistany, nadupcŷny, nahujŷtany, naprany, natutkany, nawalŷny, nazgany, tyrpńŷnty, ŷopity, ŷoŷepany, ŷozarty**

natintańy (D.lp. natintańô) rzecz. od **natintać**

natipować dk (1.os.lp.cz.przysz. natipujã, lp.cz.przesz.r.m. natipowoł) tech napompować paliwa (naciskając kilkakrotnie ręczną pompkã paliwa, np. przy motorowerze, kosiarce) * *Natipuj dŷebko ojftu, bo ći mopek nie chyci.*

natipowańy (D.lp. natipowańô) rzecz. od **natipować**

natka (D.lp. natki, Ms.lp. natce) natka; nać * *Jakô matka takô natka, jaki ŷojćec taki sym, jake drzewo, taki klin.*

natkać dk (1.os.lp.cz.przysz. natkŷ, lp.cz.przesz.r.m. natkoł) nawtykać, naukladać

natkańy (D.lp. natkańô) rzecz. od **natkać**

natnŷńć dk (1.os.lp.cz.przysz. natnã, lp.cz.przesz.: r.m. natnŷn, r.ŷ. natła) naciãć

natnŷńćy (D.lp. natnŷńćô) rzecz. od **natnŷńć**

natopić dk (1.os.lp.cz.przysz. natopjã, lp.cz.przesz.r.m. natopjŷł) napalić * *Trza w pjecu natopić.*

natopjyńy (D.lp. natopjyńô) rzecz. od **natopić**

natrefić dk (1.os.lp.cz.przysz. natrefjã, lp.cz.przesz.r.m. natrefjŷł) napotkać

natrefjać ndk (1.os.lp.cz.ter. natrefjŷ, lp.cz.przesz.r.m. natrefjoł) napotykać

natrefjańy (D.lp. natrefjańô) rzecz. od **natrefjać**

natrefjyńy (D.lp. natrefjyńô) rzecz. od **natrefić**

natrôpicć še namartwić się * *Co še tym borôk natrôpŷjŷł, zań še ku pjyrsã suchŷ sãnkŷ dostoł, bo gładkô bŷła ta sosna jak djôŷi. * Co ŷŷn še natrôpŷjŷł za zŷcô.*

natrŷn (D.lp. natrŷnu, Ms.lp. natrŷne) soda oczyszczona → czes. natron, → niem. Natron

natrŷnek (D.lp. natrŷnku) zdr. od **natrŷn**

natrŷnowy przym. od **natrŷn**; sodowy

natrŷnzalpejter (D.lp. natrŷnzalpejtru, Ms.lp. natrŷnzalpejtrze) saletra sodowa (azotan sodu, NaNO₃) → niem. Natronsalpeter

natrŷmbić še zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. natrŷmbjã še, lp.cz.przesz.r.m. natrŷmbjŷł še) napić się, naŷłopać się

natrŷmbjŷny o człowieku, zwierzcŷu: napity * *Tyn jes juz je natrŷmbjŷny. zob. **nabŷmbjŷny, natutkany***

natrzaskać dk (1.os.lp.cz.przysz. natrzaskŷ, lp.cz.przesz.r.m. natrzaskoł) natłuc, narozbijać (np. talerzy, szklanek) * *Jak u nôs bŷł polterabynd, to nŷ potno talyrzŷw przed chatpŷ natrzaskali.*

natrzaskańy (D.lp. natrzaskańô) rzecz. od **natrzaskać**

natrzyć dk (1.os.lp.cz.przysz. natrzã, lp.cz.przesz.r.m. natar) 1. natrzeć; nasmarować * *Chopcy mje natarli ŷnigŷ. * Natarta'ch mu usy. * Natrzy mi pleca majŷćŷ. 2. natrzeć (rozdrobnić na tarce) * *Natarta'ch kartôfli na placki. * Trza bŷło na ŷtyruch chopo natrzyć kartôfli na tarle.**

natrzŷjś dk (1.os.lp.cz.przysz. natrzŷsã, lp.cz.przesz.r.m. natrzŷs) natrzasać (np. owoców z drzewa)

natrzŷsyńy (D.lp. natrzŷsyńô) rzecz. od **natrzŷjś**

natuc *dk* (1.os.lp.cz.przys. natukã, lp.cz.przesz.r.m. natuk) 1. pobić (kogo) * *Natukã ċi, ty pjerũnie!* 2. natłuc, nagnieść (np. ziemniaków) * *Natukta'ch kurŷ kartõfli.*

natuc ţe *zwr. dk* zmęczyć się (długą, niewygodną podróżą) * *Jak by'js ty ţe natukta tela co jõ, to by'js tyz mjała wsyjskygo dojs.*

natucyńy (D.lp. natucyńõ) *rzecz. od natuc*

natuknũńć *dk* (1.os.lp.cz.przys. natuknã, lp.cz.przesz.r.m. natuknũn) opamiętać (kogo); przypomnieć (co, komu)

natuplikować ţe *zwr. dk* natłumaczyć się; spędzić dużo czasu tłumacząc (coś komuś); zmęczyć się tłumaczeniem (czegoś komuś)

natura (D.lp. natury, Ms.lp. naturze) 1. natura * *Gńotka to je dymũn kobjycej natury.* 2. charakter

naturalistyczny naturalistyczny → *czes. naturalistický, → czes. naturalistisch*

naturalizacyjõ (D.lp. naturalizacje) naturalizacja → *czes. naturalizace*

naturalizmus (D.lp. naturalizmu, Ms.lp. naturalizmu) naturalizm → *czes. naturalismus → czes. Naturalismus*

naturalizyrować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. naturalizyrujã, lp.cz.przesz.r.m. naturalizyrowoľ) naturalizować → *niem. naturalisieren*

naturalizyrowańy (D.lp. naturalizyrowańõ) *rzecz. od naturalizyrować*

naturalny naturalny → *czes. naturalńi*

natutać ţe *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przys. natutũ ţe, lp.cz.przesz.r.m. natutoľ ţe) *dziec.* napić się

natutkać ţe *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przys. natukũ ţe, lp.cz.przesz.r.m. natutkoľ ţe) 1. napić się 2. upić się

natutkany 1. napity *zob. nabũmbjũny, natrũmbjũny* 2. pijany, nietrzeźwy, spity, wstawiony, zamroczony *zob. blaũ, chycũny, nabańowany, nabity, nabũmbjũny, naćĩnkany, naćulany, nadrzistany, nadupcũny, nahujstany, naprany, natĩntany, nawalũny, nazgany, tyrpnũnty, ũopity, ũosłepany, ũozarty*

natutlać ţe *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przys. natutlũ ţe, lp.cz.przesz.r.m. natutloľ ţe) napić się

natyrać ţe *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przys. natyrũ ţe, lp.cz.przesz.r.m. natyroľ ţe) nachodzić się, nabiegać się * *Hejbama pjyrwej mušała ţe kãs natyrać.*

natytrać *dk* (1.os.lp.cz.przys. natytrzã, lp.cz.przesz.r.m. natytroľ) nabrudzić

natytrać ţe *zwr. dk* spędzić dużo czasu grzebiąc, manipulując (przy urządzeniu, maszynie, mechanizmie itp.)

natytrańy (D.lp. natytrańõ) *rzecz. od natytrać*

naucać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. naucũ, lp.cz.przesz.r.m. naucoľ) nauczać

naucańy (D.lp. naucañõ) *rzecz. od naucać;* nauczanie

naucũny nauczony, przyzwyczajony * *Ŭũn je z dũmu naucũny, ze jak ţe do kogojs wtaĵzi, to chaće trza sebuć. * Moja õma ũod dzeća tak buła naucũnõ jejs.*

naucyć *dk* (1.os.lp.cz.przys. naucã, lp.cz.przesz.r.m. naucũľ) nauczyć * *Nauc nõs Pũnbũcku mjytoĵsći do Ŧlũska.*

naucyć ţe *zwr. dk* nauczyć się

naucyńy (D.lp. naucyńõ) *rzecz. od naucyć*

naucĩcel (D.lp. naucĩcela) nauczyciel *zob. belfer, rechtũr, skolny, zõk*

naucĩcelka (D.lp. naucĩcelki, Ms.lp. naucĩcelce) nauczycielka *zob. rechtũrka, skolnõ, zõcka*

naucĩcelski nauczycielski; **naucĩcelskõ izba** pokój nauczycielski

naudrzistować *dk* (1.os.lp.cz.przys. naudrzistujã, lp.cz.przesz.r.m. naudrzistowoľ) 1. odrąbać wiele czegoś; naodråbywać 2. naurywać

naudrzistowańy (D.lp. naudrzistowańõ) *rzecz. od naudrzistować*

nauka (D.lp. nauki, Ms.lp. nauce) 1. nauka 2. lekcje w szkole * *Na naukã idze do skoty.*

naukowy naukowy

naupać *dk* (1.os.lp.cz.przys. naupjã, lp.cz.przesz.r.m. naupoľ) nałupać * *Naupej mi ũorzecũw na tortã.*

naupańy (D.lp. naupańõ) *rzecz. od naupać*

nauplajtować *dk* (1.os.lp.cz.przys. nauplajtujã, lp.cz.przesz.r.m. nauplajtowoľ) naucinać

nauruwać *dk* (1.os.lp.cz.przys. nauruwũ, lp.cz.przesz.r.m. nauruwoľ) nazrywać (np. owoców, kwiatów)

nauruwańy (D.lp. nauruwańõ) *rzecz. od nauruwać*

naurzinać *dk* (1.os.lp.cz.przys. naurzinũ, lp.cz.przesz.r.m. naurzinoľ) naucinać

naurzinańy (D.lp. naurzinańõ) *rzecz. od naurzinać*

nauskać *dk* (1.os.lp.cz.przys. nauskũ, lp.cz.przesz.r.m. nauskoľ) 1. nałupać * *Nauskej mi ũorzecũw na tortã.* 2. nałuskać * *Musã nauskać grochu do ţũnõ.*

nauskańy (D.lp. nauskańõ) *rzecz. od nauskać*

naũobjatować *dk* (1.os.lp.cz.przys. naũobjatujã, lp.cz.przesz.r.m. naũobjatowoľ) naobiecować

naũobjatowańy (D.lp. naũobjatowańõ) *rzecz. od naũobjatować*

naũobkoľo dookoła, wokół

naũoblykać *dk* (1.os.lp.cz.przys. naũoblykũ, lp.cz.przesz.r.m. naũoblykoľ) naubierać

naũoblykać ţe *zwr. dk* naubierać się

naũoblykańy (D.lp. naũoblykańõ) *rzecz. od naũoblykać*

naũobũcũny naubierany * *Jõ je dũšej mocno naũobũcũnõ.*

naũobũcyc *dk* (1.os.lp.cz.przys. naũobũcã, lp.cz.przesz.r.m. naũobũcũľ) naubierać

naũobũcyc ţe *zwr. dk* naubierać się

naũobũcyńy (D.lp. naũobũcyńõ) *rzecz. od naũobũcyc*

naũoglũndać ţe *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przys. naũoglũndũ ţe, lp.cz.przesz.r.m. naũoglũndoľ ţe) naogłądać się

naũokoľo wokół, dookoła

naũolyjować *dk* (1.os.lp.cz.przys. naũolytujã, lp.cz.przesz.r.m. naũolyjowoľ) nasmarować olejem

naũolyjowańy (D.lp. naũolyjowańõ) *rzecz. od naũolyjować*

naũozdõwać *dk* (1.os.lp.cz.przys. naũozdõwũ, lp.cz.przesz.r.m. naũozdõwoľ) narozdawać

naũozdõwańy (D.lp. naũozdõwańõ) *rzecz. od naũozdõwać*

naũozgichować *dk* (1.os.lp.cz.przys. naũozgichujã, lp.cz.przesz.r.m. naũozgichowoľ) narozchlapywać

naũozgichowańy (D.lp. naũozgichowańõ) *rzecz. od naũozgichować*

naũozkõldać *dk* (1.os.lp.cz.przys. naũozkõldũ, lp.cz.przesz.r.m. naũozkõdoľ) 1. narozkładać 2. napowiadać * *Powjydz, co ċi to Mari naũozkõldała.*

- naūozkłōdańy** (D.lp. naūozkłōdańó) rzecz. od **naūozkłōdać**
- naūozprawjać** dk (1.os.lp.cz.przysz. naūozprawjŭ, lp.cz.przesz.r.m. naūozprawjoł) naopowiadać * *Ty jś mi ale dźišej gešichtŭw naūozprawjoł.*
- naūozprawjać še** zwr. dk nagadać się
- naūozprawjańy** (D.lp. naūozprawjańó) rzecz. od **naūozprawjać**
- naūostrzić** dk (1.os.lp.cz.przysz. naūostrzã, lp.cz.przesz.r.m. naūostrzŭł) naostrzyć * *Naūostrzã jô ũostro noza i wrazã go do mojygo serca.*
- naūostrzyńy** (D.lp. naūostrzyńó) rzecz. od **naūostrzić**
- naūošćepować** dk (1.os.lp.cz.przysz. naūošćepujã, lp.cz.przesz.r.m. naūošćepowoł) narozrzucać * *Ale mōs sã naūošćepowano w karbit wé tej twojej izbje.*
- naūošćepowańy** (D.lp. naūošćepowańó) rzecz. od **naūošćepować**
- naūotwyrjać** dk (1.os.lp.cz.przysz. naūotwyrjŭ, lp.cz.przesz.r.m. naūotwyrjoł) naotwierać
- naūotwyrjańy** (D.lp. naūotwyrjańó) rzecz. od **naūotwyrjać**
- naūozdōwać** dk (1.os.lp.cz.przysz. naūozdōwŭ, lp.cz.przesz.r.m. naūozdōwoł) narozdawać
- naūozdōwańy** (D.lp. naūozdōwańó) rzecz. od **naūozdōwać**
- naūozkopować** dk (1.os.lp.cz.przysz. naūozkopujã, lp.cz.przesz.r.m. naūozkopowoł) rozkopać (dużo czegoś)
- naūozkopowańy** (D.lp. naūozkopowańó) rzecz. od **naūozkopować**
- naūoznojsić** dk (1.os.lp.cz.przysz. naūoznośã, lp.cz.przesz.r.m. naūoznojsŭł) naroznosić
- naūoznosyńy** (D.lp. naūoznosyńó) rzecz. od **naūoznojsić**
- naūozŭnacować** dk (1.os.lp.cz.przysz. naūozŭnacujã, lp.cz.przesz.r.m. naūozŭnacowoł) **czasownik zastępujący czasowniki dokonane z przedrostkami złożonymi naūos-, naūoz-, naūoš-, naūoz-**; naroztegowywać
- naūozŭnacować še** zwr. dk **czasownik zastępujący czasowniki zwrotne dokonane z przedrostkami złożonymi naūoz-, naūoš-**; naroztegowywać się
- naūozŭnacowańy** (D.lp. naūozŭnacowańó) rzecz. od **naūozŭnacować**
- naūozwŭcŭc** dk (1.os.lp.cz.przysz. naūozwŭcã, lp.cz.przesz.r.m. naūozwŭcŭł) narozrzucać po różnych miejscach, na dużej przestrzeni
- naūozwŭcŭcŭc** (D.lp. naūozwŭcŭcŭcŭ) rzecz. od **naūozwŭcŭc**
- naūozŭcŭcŭc** dk (1.os.lp.cz.przysz. naūozŭcŭcŭ, lp.cz.przesz.r.m. naūozŭcŭcŭwoł) narozlewać
- naūozŭcŭcŭcŭc** (D.lp. naūozŭcŭcŭcŭcŭ) rzecz. od **naūozŭcŭcŭc**
- naūŭnacować** ndk (1.os.lp.cz.ter. naūŭnacujã, lp.cz.przesz.r.m. naūŭnacowoł) **czasownik zastępujący czasowniki niedokonane z przedrostkiem na-**; nategowywać
- naūŭnacować še** zwr. ndk **czasownik zastępujący czasowniki zwrotne niedokonane z przedrostkiem na-**; nategowywać się
- naūŭnacowańy** (D.lp. naūŭnacowańó) rzecz. od **naūŭnacować**
- naūŭnacŭny** im. bier. od **naūŭnacŭc**; nategowany
- naūŭnacŭc** dk (1.os.lp.cz.przysz. naūŭnacã, lp.cz.przesz.r.m. naūŭnacŭł) **czasownik zastępujący czasowniki dokonane z przedrostkiem na-**; nategować
- naūŭnacŭc še** zwr. dk **czasownik zastępujący czasowniki zwrotne dokonane z przedrostkiem na-**; nategować się
- naūŭnacŭcŭc** (D.lp. naūŭnacŭcŭcŭ) rzecz. od **naūŭnacŭc**
- nawachować še** zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nawachujã še, lp.cz.przesz.r.m. nawachowoł še) spędzić dużo czasu na pilnowaniu (kogoś lub czegoś); napilnować się
- nawadzić še** zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nawadzã še, lp.cz.przesz.r.m. nawadzŭł še) spędzić wiele czasu na kłótniach; nakłócić się * *Te kramary še za tela juz nawadzŭły.*
- nawajac** dk (1.os.lp.cz.przysz.r.m. nawajŭ, lp.cz.przysz.r.m. nawajjoł) nabiadolić
- nawajac še** dk (1.os.lp.cz.przysz. nawajŭ še, lp.cz.przesz.r.m. nawajjoł še) nabiadolić się * *Ŭo, co ŭŭna še nawajala w tŭj špitōlu.*
- nawajańy** (D.lp. nawajańó) rzecz. od **nawajac**
- nawajchtować** dk (1.os.lp.cz.przysz. nawajchtujã, lp.cz.przesz.r.m. nawajchtowoł) przygotować (dużo czegoś) * *Ŭo je, tela zejś wsystkygo nawajchtowała! Fto to wsystko zjy?*
- nawajchtowańy** (D.lp. nawajchtowańó) rzecz. od **nawajchtować**
- nawaksować** dk (1.os.lp.cz.przysz. nawaksujã, lp.cz.przesz.r.m. nawaksowoł) nawoskować
- nawaksowańy** (D.lp. nawaksowańó) rzecz. od **nawaksować**
- nawalić** dk (1.os.lp.cz.przysz. nawalã, lp.cz.przesz.r.m. nawalŭł, 2.os.lp.tr.rozk. nawól) 1. zrobić kupe; nasrać; wysrać się * *Juzajś tã je w šyni nawalŭno ũod kota.* * *Kŭŭn nawali i idže dali.* (powiedzenie) zob. **nasrać, wysrać še** 2. w połączeniu z **C.:** pobić (kogoś) * *Nawalŭli mu po śichće.* 3. w połączeniu z **B.:** upić (kogoś)
- nawalić še** zwr. dk upić się
- nawalŭny** pijany, nietrzeźwy, spity, wstawiony, zamroczony; **nawalŭny jak byk** kompletnie pijany * *My byli wsyjscy nawalŭni jak byki.* zob. **blaŭ, chycŭny, nabańowanany, nabity, nabŭmbjŭny, naćińkany, naćulany, nadrzistany, nadupcŭny, nahujštany, naprany, natintany, natutkany, nazgany, tyrpnŭnty, ŭopity, ŭosfepany, ŭozarty**
- nawalyńy** (D.lp. nawalyńó) rzecz. od **nawalić**
- nawandrować še** zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nawandrujã še, 1.os.lp.cz.przesz.r.m. nawandrowoł še) nawędrować się; napodróżować się * *Moja ôma, ta še kãs w zyću nawandrowala.*
- nawarzić** dk (1.os.lp.cz.przysz. nawarzã, lp.cz.przesz.r.m. nawarzŭł, 2.os.lp.tr.rozk. nawôrz) nagotować * *Jutro nawarzymy s tich kartôfli klŭzkŭw.* * *Zupy'ch jŭ nawarziła, to mjeli na cołki dŭyn.*
- nawarzyńy** (D.lp. nawarzyńó) rzecz. od **nawarzić**; nagotowanie
- nawãndzyńy** (D.lp. nawãndzyńó) rzecz. od **nawãndzić**
- nawãndzić** dk (1.os.lp.cz.przysz. nawãndzã, lp.cz.przesz.r.m. nawãndzŭł) nawędzić * *Chop wãndzŭnki nawãndzŭł.*
- nawćepować** dk (1.os.lp.cz.przysz. nawćepujã,

lp.cz.przesz.r.m. nawćepowoł) 1. nawrzucać 2. nawymyślać (komu), zwymyślać (kogo)

nawćepowańy (*D.lp.* nawćepowańô) *rzecz. od nawćepować*

nawdupjać nawrzucać

nawdupjać še *zwr. dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawdunjũ še, *lp.cz.przesz.r.m.* nawdupjoł še) *wulg.* napchać się (jedzeniem) * *Môs, nazer še, nawdupjej še tych kreplũw.*

nawichłać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawichlã, *lp.cz.przesz.r.m.* nawichłoł) nakłamać *syn.* **nacygańić, nasydźić**

nawichłać še *zwr. dk* nakłamać się

nawichłañy (*D.lp.* nawichłañô) *rzecz. od nawichłać*

nawigacyjô (*D.lp.* nawigacyje) nawigacja

nawinũńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawinã; *lp.cz.przesz.: r.m.* nawinũn, *r.ż.* nawinũna) nawinać

nawinũńćy (*D.lp.* nawinũńćô) *rzecz. od nawinũńć*

nawisować še *zwr. dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawisujã še, *lp.cz.przesz.r.m.* nawisowoł še) spędzić wiele czasu na myciu podłóg

nawjertać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawjertũ, *lp.cz.przesz.r.m.* nawjertoł) nawiercić

nawjertać še *zwr. dk* spędzić wiele czasu na wierceniu

nawjertañy (*D.lp.* nawjertañô) *rzecz. od nawjertać; nawiercenie*

nawjertować *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawjertujã, *lp.cz.przesz.r.m.* nawjertowoł) nawiercać

nawjertowañy (*D.lp.* nawjertowañô) *rzecz. od nawjertować; nawiercanie*

nawjezyńy (*D.lp.* nawjezyńô) *rzecz. od nawjyż*

nawjôć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawjejã, *lp.cz.przesz.r.m.* nawjoł, *2.os.lp.tr.rozk.* nawjyj) **o wietrze, prądzie powietrza:** nawiać, nanieść * *Nawjoto połno liščô ze ũogroda.*

nawjôć še napracować się przy oczyszczaniu zboża za pomocą wialni * *Co še to dôwnĩ ludže nawjôli wjejackũ.*

nawjũńy (*D.lp.* nawjũńô) *rzecz. od nawjôć*

nawjũzać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawjũzã, *lp.cz.przesz.r.m.* nawjũzoł) nawijać

nawjũzany nawiązany * *Powrũsta mušały być przedtj nawjũzane.*

nawjũzañy (*D.lp.* nawjũzañô) *rzecz. od nawjũzać*

nawjydzac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* nawjydzũ, *lp.cz.przesz.r.m.* nawjydzôł) nawiedzać, odwiedzać

nawjydzañy (*D.lp.* nawjydzañô) *rzecz. od nawjydzac*

nawjydzka (*D.lp.* nawjydzki, *Ms.lp.* nawjydzce) odwiedziny

nawjydzynj (*D.lp.* nawjydzynjô) *rzecz. od nawjydzic*

nawjydzic *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawjydzã, *lp.cz.przesz.r.m.* nawjydzũł) nawiedzić, odwiedzić * *Tyn tydźynj przidã wôs nawjydzic.*

nawjyż *dk* (*lp.cz.przysz.: 1.os.* nawjezã, *3.os.* nawjejze; *lp.cz.przesz.r.m.* nawjũz, *2.os.lp.tr.rozk.* nawjyż) nawieźć (przywieźć wiele czegoś, wiele osób) * *Nawjyż no drzewa do pywũice.*

nawjysac *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawjysũ, *lp.cz.przesz.r.m.* nawjysôł) nawieszać

nawjysac še *zwr. dk* 1. naprzyczepić się * *Do knôli ñe sto wlyjż, bo še tego źelô zarôz tela nawjysało.* 2. nawieszać się (spędzić dużo czasu na wieszaniu)

nawjysañy (*D.lp.* nawjysañô) *rzecz. od nawjysac*

nawjywać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* nawjywũ, *lp.cz.przesz.r.m.* nawjywôł) nawiewać

nawjywañy (*D.lp.* nawjywañô) *rzecz. od nawjywać*

nawklupować *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawklupujã, *lp.cz.przesz.r.m.* nawklupowoł) nawbijać * *Ŭũn yno poradzi pedźec to, co mu ftojs wé skole do łeby nawklupowoł.*

nawklupowañy (*D.lp.* nawklupowañô) *rzecz. od nawklupować*

nawlatować *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawlatujã, *lp.cz.przesz.r.m.* nawlatowoł) nawlatywać * *Musã zawrzyć te ũokno, bo mi kopruchũw nawlatuje.*

nawlatowañy (*D.lp.* nawlatowañô) *rzecz. od nawlatować*

nawlecyńy (*D.lp.* nawlecyńô) *rzecz. od nawlyc*

nawlyc *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawlekã, *lp.cz.przesz.r.m.* nawlyk, *2.os.lp.tr.rozk.* nawlyc) naznosić; nazwozić * *Nawlyk z lasa całũn kupã gałãjżiskũw.*

nawlywać *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawlywũ, *lp.cz.przesz.r.m.* nawlywoł) nawlewać

nawlywañy (*D.lp.* nawlywañô) *rzecz. od nawlywać*

nawodńać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* nawodńũ, *lp.cz.przesz.r.m.* nawodńôł) nawadniać

nawodńañy (*D.lp.* nawodńañô) *rzecz. od nawodńać; nawadnianie*

nawodńić *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawodńã, *lp.cz.przesz.r.m.* nawodńũł) nawodnić * *Ujku, my wũ kũńkã nawodńyli.*

nawodńić še *zwr. dk* nawodnić się * *Jak še krzipop zastawi, to še kũńka nawodńi.*

nawodńynj (*D.lp.* nawodńynjô) *rzecz. od nawodńić; nawodnienie*

nawojźić *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawozã, *lp.cz.przesz.r.m.* nawojźũł) nawozić * *Nawojż drzewa do pywũice.*

nawojźić še *zwr. dk* nawozić się; spędzić dużo czasu na wożeniu czegoś * *Wjela my še tã potj žymje i wôpna nawojźyli.*

nawozyńy (*D.lp.* nawozyńô) *rzecz. od nawojźić*

nawôzyć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawôzã, *lp.cz.przesz.r.m.* nawôzũł) naważyć (za pomocą wagi); ważyć przygotować dużą lub odpowiednią ilość czegoś; * *Nawôzũł zech ċi pjeprzkũw na tórg.*

nawôzyć še *zwr. dk* naważyć się

nawôzyńy (*D.lp.* nawôzyńô) *rzecz. od nawôzyć*

nawpylać še *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawpylũ še, *lp.cz.przesz.r.m.* nawpyłoł še) najeść się, nażreć się

nawreć še *zwr. dk* (*lp.cz.przysz.: 1.os.* nawrã še, *3.os.* nawre še; *lm.cz.przysz.: 1.os.* nawrymy še, *2.os.* nawreće še, *3.os.* nawrajũ še; *lp.cz.przesz.r.m.* nawroł še) długo wrzeć

nawrũzyć še *zwr. dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawrũzã še, *lp.cz.przesz.r.m.* nawrũzũł še) nagłowić się; spędzić dużo czasu zastanawiając się nad czymś

nawrzescić *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawrzescã, *lp.cz.przesz.r.m.* nawrzescôł) nakrzyczeć

nawrzescić še *zwr. dk* nakrzyczeć się * *Jescy zejś še ñy nawrzescãta?*

nawrzescyńy (*D.lp.* nawrzescyńô) *rzecz. od nawrzescić*

nawũcyć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nawũcã, *lp.cz.przysz.r.m.* nawũcũł) nanosić, naprzynosić

nawũcyć še *zwr. dk* 1. nanosić się 2. spędzić wiele czasu na bronowaniu

nawūcyńy (D.lp. nawūcyńô) rzecz. od **nawūcyć**
nawūñać še zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nawūñũ še, lp.cz.przesz.r.m. nawūñoł še) nawūchać się
nawūūnacować dk (1.os.lp.cz.przysz. naūūnacujã, lp.cz.przesz.r.m. naūūnacowoł) **czasownik zastępujący czasowniki dokonane z przedrostkiem złożonym naw-**; nawtegowywać
nawūūnacować še zwr. dk **czasownik zastępujący czasowniki zwrotne dokonane z przedrostkiem złożonym naw-**; nawtegowywać się
nawūūnacowańy (D.lp. nawūūnacowańô) rzecz. od **nawūūnacować**
nawyćepować dk (1.os.lp.cz.przysz. nawyćepujã, lp.cz.przesz.r.m. nawyćepowoł) nawyrzucać
nawyćepować še zwr. dk spędzić dużo czasu wyrzucając coś; napracować się przy wyrzucaniu czegoś; nawyrzucać się * *Jô še dojs̄ nawyćepowoł starego gnoja ze chlywa.*
nawyćepowańy (D.lp. nawyćepowańô) rzecz. od **nawyćepować**
nawykać ndk (1.os.lp.cz.ter. nawykũ, lp.cz.przesz.r.m. nawykoł) nawykać; przyzwyczajać się
nawykańy (D.lp. nawykańô) rzecz. od **nawykać**
nawyknūńć dk (1.os.lp.cz.przysz. nawyknã; lp.cz.przesz.r.m. nawyknūn, r.ż. nawykła) nawyknąć
nawykńyńcy (D.lp. nawykńyńcô) rzecz. od **nawykńyńć**
nawymować dk (1.os.lp.cz.przysz. nawymujã, lp.cz.przesz.r.m. nawymowoł) nawyjmować; wyjąć dużą ilość czegoś
nawymować še zwr. dk nawyjmować się
nawymowańy (D.lp. nawymowańô) rzecz. od **nawymować**
nawynojśić dk (1.os.lp.cz.przysz. nawynosã, lp.cz.przesz.r.m. nawynojśūł) nawynosić
nawynojśić še zwr. dk nawynosić się
nawynôchwjać dk (1.os.l.cz.przysz. nawynôchwjũ, lp.cz.przesz.r.m. nawynôchwjoł) nawymyślać, nawydziewiać
nawynôchwjańy (D.lp. nawynôchwjańô) rzecz. od **nawynôchwjać**
nawynosyńy (D.lp. nawynosyńô) rzecz. od **nawynojśić**
nawyrôbjać dk (1.os.lp.cz.przysz. nawyrôbjũ, lp.cz.przesz.r.m. nawyrôbjoł) 1. nawycinać (drewna w lesie) 2. narzeźbić * *Ūūn nawyrôbjoł tela figŭrkũw z drzewa, a tera mu jich zôdyn ņe sce kupić.* 3. narozrabiać, napsocić * *Jak mje ņyma w dûma, to te gizdy zawdy cojs̄ nawyrôbjajũ.* 3. napsocić, narozrabiać zob.
nakuśić, napôchać
nawyrôbjańy (D.lp. nawyrôbjańô) rzecz. od **nawyrôbjać**
nawyrôstać dk (1.os.lp.cz.przysz. nawyrôstũ, lp.cz.przesz.r.m. nawyrôstoł) nawyrastać
nawyrôstańy (D.lp. nawyrôstańô) rzecz. od **nawyrôstać**
nawyruwać dk (1.os.lp.cz.przysz. nawyruwũ, lp.cz.przesz.r.m. nawyruwoł) nawyrywać
nawyruwańy (D.lp. nawyruwańô) rzecz. od **nawyruwać**
nawyrzinać dk (1.os.lp.cz.przysz. nawyrzinũ, lp.cz.przesz.r.m. nawyrzinoł) nawycinać
nawyrzinańy (D.lp. nawyrzinańô) rzecz. od **nawyrzinać**
nawyrzŭndać dk (1.os.lp.cz.przysz. nawyrzŭndzũ, lp.cz.przesz.r.m. nawyrzŭndzoł) **nawyrzŭndać (kũmu)** skrzywdzić (kogo); wyrządzić krzywdę (komu)

nawyrzŭndańy (D.lp. nawyrzŭndańô) rzecz. od **nawyrzŭndać**
nawyūūnacować dk (1.os.lp.cz.przysz. nawyūūnacujã, lp.cz.przesz.r.m. nawyūūnacowoł) **czasownik zastępujący czasowniki zwrotne dokonane z przedrostkiem złożonym nawy-**; nawytegowywać
nawyūūnacować še zwr. dk **czasownik zastępujący czasowniki zwrotne dokonane z przedrostkiem złożonym nawy-** nawytegowywać się
nawyūūnacowańy (D.lp. nawyūūnacowańô) rzecz. od **nawyūūnacować**
nawywlykać dk (1.os.lp.cz.przysz. nawywlykũ, lp.cz.przesz.r.m. nawywlykoł) nawyciągać, nawyjmować, nawywlekać
nawywlykańy (D.lp. nawywlykańô) rzecz. od **nawywlykać**
nawywojźić dk (1.os.lp.cz.przysz. nawywozã, lp.cz.przesz.r.m. nawywojźūł) nawywozić
nawywozyńy (D.lp. nawywozyńô) rzecz. od **nawywojźić**
nawywūcyć dk (1.os.lp.cz.przysz. nawywūcã, lp.cz.przesz.r.m. nawywūcūł) nawyciągać, nawyjmować, nawywlekać
nawywūcyńy (D.lp. nawywūcyńô) rzecz. od **nawywūcyć**
nazaglŭndać še zwr. dk (1.os.lp.cz.przysz. nazaglŭndũ še, lp.cz.przesz.r.m. nazaglŭndoł še) napatrzeć się
nazarty nazarty * *Jak gãjs̄i bŭty nazarte, to drzymaty.*
nazawôrzać dk (1.os.lp.cz.przysz. nazawôrzũ, lp.cz.przesz.r.m. nazawôrzoł) **o domowych przetworach w słoikach:** nazaprawiać * *Wjela zejś juz latojs̄ nazawôrzoł kraŭzũw?* * *Ōma mi wiśńũw nazaprawiała.*
nazawôrzać še zwr. dk spędzić dużo czasu zaprawiając (domowe przetwory w słoikach) * *Ūo, co jô zech še juz tych kraŭzũw nazawôrzała!*
nazawôrzańy (D.lp. nazawôrzańô) rzecz. od **nazawôrzać**
nazbjyrać dk (1.os.lp.cz.przysz. nazbjyrũ, lp.cz.przesz.r.m. nazbjyroł) nazbierać
nazbjyrańy (D.lp. nazbjyrańô) rzecz. od **nazbjyrać**
nazdać dk (1.os.lp.cz.przysz. nazdũ, lp.cz.przesz.r.m. nazdoł) 1. nakrzyczeć (na kogo); zwymyślać (kogo); zwyzywać (kogo); zbesztać (kogo); nawymyślać (komu); zrobić awanturę (komu); opieprzyć (kogo) * *Ale zech mu nazdała.* * *Juzajs̄ zech mjała ũod ņego nazdano.* zob. **nacytać, naśpjiwać** 2. fraz. **nazdać (kũmu) jak świńi do koryta** zwyzywać (kogo) jak śmiecia, jak szmatę; zmieszać (kogo) z błotem
nazdańy (D.lp. nazdańô) rzecz. od **nazdać**
nazdepnŭńć dk (1.os.lp.cz.przysz. nazdepnã; lp.cz.przesz.r.m. nazdepnūn, r.ż. nazdepła) 1. nadepnąć 2. fraz. **na frŭp nazdepnŭńć | na frŭpel nazdepnŭńć** (a) napić się wódki * *Mŭj chop yno na frŭpel nazdepnŭe a juz še kwjeje.* (b) upić się
nazdepnŭńcy (D.lp. nazdepnŭńcô) rzecz. od **nazdepnŭńć**
nazdôwać ndk (1.os.lp.cz.ter. nazdôwũ, lp.cz.przesz.r.m. nazdôwoł) krzyczeć (na kogo); wymyślać (komu); wyzywać (kogo); robić awanturę (komu)
nazdôwańy (D.lp. nazdôwańô) rzecz. od **nazdôwać**
nazebrać dk (1.os.lp.cz.przysz. nazebrzã, lp.cz.przesz.r.m. nazebroł) nazebrać * *Michoł nazebroł se co potrzebowoł, my mu jejś ņe dôwali.*
nazebrać še zwr. dk nazebrać się
nazebrańy (D.lp. nazebrańô) rzecz. od **nazebrać**

nazećinać *dk* (1.os.lp.cz.przys. nazećinŭ, lp.cz.przesz.r.m. nazećinoŭ) naścinać

nazećinańy (*D.lp.* nazećinańô) *rzecz. od nazećinać*

nazerzinać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. nazerzinŭ, lp.cz.przesz.r.m. nazerzinoŭ) naścinać

nazerzinańy (*D.lp.* nazerzinańô) *rzecz. od nazerzinać*

nazgać še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przys. nazgŭ še, lp.cz.przesz.r.m. nazgoŭ še) upić się

nazgany pijany, nietrzeźwy, spity, wstawiony, zamroczony * *Nazgany łajźuł co rano.* pijany, nietrzeźwy, spity, wstawiony, zamroczony *zob. blaŭ, chycŭny, nabańowany, nabity, nabŭmbjŭny, naćin̄kany, naćulany, nadrzistany, nadupcŭny, nahujstany, naprany, natintany, natutkany, nawalŭny, tyrpnŭnty, ũopity, ũoślepny, ũozarty*

nazgrŏbjać *dk* (1.os.lp.cz.przys. nazgrŏbjŭ, lp.cz.przesz.r.m. nazgrŏboŭ) nazgrabiać (grabiami, zgrabiaarką)

nazgrŏbjać še *zwr. dk* napracować się przy zgrabianiu

nazgrŏbjańy (*D.lp.* nazgrŏbjańô) *rzecz. od nazgrŏbjać*

nazgrzitać *dk* (1.os.lp.cz.przys. nazgrzitŭ, lp.cz.przesz.r.m. nazgrzitoŭ) **nazgrzitać (kŭmu)** pobić (kogo); obić (kogo)

nazgrzitańy (*D.lp.* nazgrzitańô) *rzecz. od nazgrzitać*

nazgŭbić *dk* (1.os.lp.cz.przys. nazgŭbjŏ, lp.cz.przesz.r.m. nazgŭbjŭŭ) napsocić; narozrabiać

nazgŭbjŏny (*D.lp.* nazgŭbjŏnyô) *rzecz. od nazgŭbić*

naznacyć *dk* (1.os.lp.cz.przys. naznacŏ, lp.cz.przesz.r.m. naznacŭŭ) 1. zaznaczyć, oznaczyć 2. określić, ustalić * *Dostoŭ naznacŭno, iże mŏ sedy m łŏt cekać na wjano.* 3. przeznaczyć 4. **o sŏdzie:** postanowić; wydać wyrok * *Naznacŭli mu na gerichće, iże mŏ rok ŏdźeć.*

naznacŭny 1. zaznaczony, oznaczony 2. określony, ustalony * *Datŏ ŏmjerći mŏs naznacŭny ũod narodzŭnyŏ, a przycyna še snojdzę.* (powiedzenie) 3. przeznaczony

naznacyńy (*D.lp.* naznacyńô) *rzecz. od naznacyć*

naznŏcać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. naznŏcŭ, lp.cz.przesz.r.m. naznŏcoŭ) 1. zaznaczać, oznaczać 2. określać, ustalać 3. przeznaczać 4. **o sŏdzie:** postanawiać

naznŏcańy (*D.lp.* naznŏcańô) *rzecz. od naznŏcać*

nazŏd I. przys. 1. z powrotem; **być nazŏd** być z powrotem (w miejscu z którego się wyruszyło); **dać (co, kŭmu) nazŏd** oddać (co, komu); **dŏwać (co, kŭmu) nazŏd** oddawać (co, komu) **iś nazŏd** wracać, iść z powrotem; **jechać nazŏd** wracać, jechać z powrotem; **mjeć (co, ũod kogo) nazŏd o czymś, co zostało wcześniej dane, pożyczone, zgubione itp.** mieć z powrotem **prziś nazŏd** przyjść z powrotem, wrócić; **wejź (kogo, co) nazŏd** zabrać (kogo, co) z powrotem * *Dej mi nazŏd tŏ drŏbkŏ.* * *Je zech juz nazŏd w dŭma.* * *Przi-jechali my nazŏd do Ŭopolŏ.* * *Kjedy ũŭni banŭ nazŏd?* * *Zakłudzŭli jŭ nazŏd do chlywa.* * *Mŏs juz te koto nazŏd?* * *Jola juz je w dŭma. Fto jŭ wez nazŏd?* * *Dugo tŏ ņe banŏ, yno jadŏ tŏ a nazŏd.* 2. do tyłu, wstecz * *Cŏfni tŭ aŭty nazŏd.* 3. w drodze powrotnej * *Nazŏd sŏ wlazŏ.* (W drodze powrotnej tu wstŏpię.) * *Uwijejće še, bo nazŏd bŏndže ćma.* 4. wstecz, wcześniej **tydzŭn nazŏd** tydzień wstecz 5. *fraz. być tŏ a nazŏd o czło-wieku:* być wszechstronnym, wiele umieć * *To je chop tŏ a nazŏd.* 6. *fraz. do Azot i nazŏd żart.* (a) nigdzie, donikŏd * — *Ŭy mŭ ojftu.* — *No to my zajechali, do Azot i nazŏd.* (b) gdzieś blisko, niedaleko * — *Kaj to*

juzajś jedźeće? — *A, do Azot i nazŏd.* * — *Na feryje jadŏ do Őpańje.* — *Ja, chyba do Azot i nazŏd.* 7. *fraz. tŏ a nazŏd* na krŏtko; tam i od razu z powrotem * *Dugo tŏ ņe bŏndźymy — yno jedźymy tŏ a nazŏd.* 8. *fraz. tŏ drab a nazŏd kalup* tam szybko, a z powrotem jeszcze szybciej * *Tŏ lećŏt drab, a nazŏd kalup.* **II. partykuła ũywana po określeniu czasu, oznaczajŏca, że jakieś wydarzenie odbyło się przed tym odstępem czasu;** temu **kupŏ łŏt nazŏd** wiele lat temu **tydzŭn nazŏd** tydzień temu **III. wykrz. wstecz, nazad** (komenda dla zwierząt pociŏgowych w zaprzęgu, przy powożeniu) *zob. curik*

nazryć še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przys. nazerŏ še, lp.cz.przesz.r.m. nazar še) 1. nazreć się * *Taki kŭn nazar še bez noc na caŭ dźyń.* * *Ŭod ŏmśadŭw koty przisty še dŭ wŏs nazryć.* * *Ŭic ņe pŭmŭg, a tera še przisoŭ nazryć.* * *Cego še ņy nazeres, tego še ņy nalizes.* 2. *fraz. fŏndzŏlic choby še bańe nazryć* pleść głupstwa

nazŭŭnacować *dk* (1.os.lp.cz.przys. nazŭŭnacujŏ, lp.cz.przesz.r.m. nazŭŭnacowŭŭ) **czasownik zastępujŏcy czasowniki dokonane z przedrostkami zło-żonymi nas, naś, naz-, naź-;** nastęgowywać

nazŭŭnacować še *zwr. dk* **czasownik zastępujŏcy czasowniki zwrotne dokonane z przedrostkami zło-żonymi nas, naś, naz-, naź-;** nastęgowywać się

nazŭŭnacowańy (*D.lp.* nazŭŭnacowańô) *rzecz. od nazŭŭnacować*

nazwŭnić še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przys. nazwŭniŏ še, lp.cz.przesz.r.m. nazwŭniŭŭ še) nadzwonić się * *Co jŏ še nazwŭniŭŭ a najejźdzŭł po sklepach, zebŭ dostać te byrny.*

nazyć še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przys. nazŭjŏ še, lp.cz.przesz.r.m. nazŭŭ še) nażyć się * *Nazŭŭ še sto łŏt.*

naźŭmbić še *zwr. dk* (1.os.lp.cz.przys. naźŭmbjŏ še, lp.cz.przesz.r.m. naźŭmbjŭŭ še) namarznąć się * *Jŏ'ch še abo naźŭmbjŭŭł tej źimy.*

naźŭmbniŭć *dk* (1.os.lp.cz.przys. naźŭmbniŏ; lp.cz.przesz.: r.m. naźŭmbniŭn, r.ż. naźŭmbniŭŭ) zziębnać * *Jŏ'ch trochŏ naźŭmbniŭn na drŭdze.*

naźŭmbniŭnty zziębnięty

naźŭmbniŭńcy (*D.lp.* naźŭmbniŭńcŏ) *rzecz. od naźŭmbniŭć*

nŏ I. part. 1. ale, ależ * *Nŏ muter! Dyć ņe kozdy dźyń še idźe na wojnŏ.* * *Nŏ na co zejś tŏ jechoŭ?* * *Nŏ dźyż tŏ idźes, synek.* * *Nŏ na co ći tyn mopek?* * *Nŏ je zejś juz sŏ!* 2. no (a) **potwierdza wcześniejszą wypowiedź** * — *Wy to sami robiće?* — *Nŏ jŏ.* (b) **wzmacnia wypowiedź** * *Ŭŭni tŏ byli..., nŏ dwa tydnie tŏ byli.* * — *Ftŭz to dŭ wŏs przijedźe?* — *Nŏ ŏma ze ŏpŭ przijadŭ.* * — *Dźe zejś to bŭł?* — *Nŏ w dŭma zech bŭł.* (c) **stŭży do przywoŭywania ludzi, zwierząt** * *Nŏ ciga! Poj yno sŏ!* 3. **nŏ cŭz** no cŏż 4. **nŏ dyć** no przecieź, ależ * — *Camu tŏ ņe soŭ?* — *Nŏ dyć zech mu gŏdaŭa.* 5. **nŏ ja** no tak * *Nŏ ja, ņe zapŭm, ze przed ņich licy še yno to še zejś je Polŏk abo Mjymjec.* * *Nŏ ja, tak to je.* * *Nŏ ja, jutro zajś trza iś do roboty.* 6. **nŏ toć** ależ tak; oczywiście; naturalnie * — *Bŭł zejś to tŏ?* — *Nŏ toć.* 7. **nŏ yno wyrażenie potwierdzajŏce;** oczywiście, naturalnie, a jakże, tak jest * — *Coby jechać do Rusyje, muśis mjeć wizŏ.* — *Nŏ yno.* **II. wykrz. ũywane przy**

przywoływaniu zwierząt w połączeniu z nazwą lub imieniem zwierzęcia, np.: **ciga ná przywoływanie kóz; guša ná przywoływanie świń, prosiąt; keca ná przywoływanie cieląt**

nã prosię, weź; prosię wziąć (do jednej osoby); prosię się poczęstować (do jednej osoby); bierz; masz * *Sã nã a idž. * Nã yno. * Nã synek kluc. * Ná nã!* * — *Nã to. — Ná na co?*

nãncyńy (D.lp. nãncyńô) rzecz. od **nãńćić**

nãndza (D.lp. nãndze) ktoś niedożywiony, wygłodzony

nãńkać ndk (1.os.lp.cz.ter. nãńkŕ, lp.cz.przesz.r.m. nãńkoł) 1. nękać 2. ponaglać, przymuszać, poganiać * *Matka mje nãńkô do roboty. * Jô go musã nãńkać, zeby mi cojs w dûma zrobjŕ. * Wdycki go trza nãńkać do roboty.* 3. zachęcać * *Skostujće, zjydzće — co źdźebko nãńkajŕ.* 4. nalegać; domagać się czegoś; być namolnym * *Tak dugo nãńkała, az tyn ũobrôzek wydyrdała. To je kŕsek dyrdôka.*

nãńkańy (D.lp. nãńkańô) rzecz. od **nãńkać**

nãńknŕńć dk (1.os.lp.cz.przys. nãńknã; lp.cz.przesz.: r.m. nãńknŕn, r.ż. nãńkła) 1. ponaglić, przymusić, pogonić (kogoś do robienia czegoś) 2. zachęcić

nãńkńŕńćy (D.lp. nãńkńŕńćô) rzecz. od **nãńknŕńć**

nãńće prosię wziąć, prosię się poczęstować (do więcej niż jednej osoby lub do jednej osoby, której chcemy okazać szacunek); prosię, weźcie; bierzcie * *Nãńće starko tã zymtã. * Nãńće a idźće. * Nãńće yno.*

nãńćić ndk (1.os.lp.cz.ter. nãncã, lp.cz.przesz.r.m. nãńćŕł) 1. ponaglać, poganiać * *Camu mje tak nãńćis do roboty, kej jô to sŕm zrobjã.* 2. zachęcać

nec I. (D.lp. neca) siatka, sieć **II.** (D.lp. necu) pot. internet; sieć internetowa

neclik (D.lp. neclika) 1. kok upięty z warkocza 2. zdr. od **nec**; siatka

necowy sieciowy

neczajta [c+z] (D.lp. neczajty, Ms.lp. neczajće) strona internetowa → *niem.* Netzseite

negacyjô (D.lp. negacyje) negacja

negatiwnojsć (lp. negatiwnojsći) negatywność

negatiwny negatywny; ujemny

negatiwnie negatywnie

Nejger (D.lp. Nejgra, Ms.lp. Nejgrze) Murzyn; czarnoskóry → *niem.* Neger

Nejgerka (D.lp. Nejgerki, Ms.lp. Nejgerce) Murzynka; czarnoskóra → *niem.* Negerin

nejkastla (D.lp. nejkastle) skrzynka, pudełko na przybory do szycia; przybornik do szycia → *niem.* Nähkasten

nejkastelka (D.lp. nejkastelki, Ms.lp. nejkastelce) zdr. od **nejkastla**

nejki: Boze nejki | ũo bodej nejki | ũo Boze nejki | ũo jety nejki ojej, ojejku

nejmašina (D.lp. nejmašiny, Ms.lp. nejmašine) maszyna do szycia * *Prŕbowali mje nauzyć syć na nejmašine, bo w dûma bŕła zingera. syn. mašina do syćô* → *niem.* Nähmaschine

nejologizmus (D.lp. nejologizmus, Ms.lp. nejologizmu) neologizm

nejmašinka (D.lp. nejmašinki, Ms.lp. nejmašince) zdr. od **nejmašina**

nekać ndk (1.os.lp.cz.ter. nekŕ, lp.cz.przesz.r.m. nekoł) zaczepiać (kogoś), dokuczać (komuś) * *Ny nekej go!*

nekać še zwr. ndk dokuczać sobie nawzajem; drażnić się nawzajem * *Camu še nekôće? * Ŭŕni še tak nekajŕ, pjes ze kotŕ.*

nekańy (D.lp. nekańô) rzecz. od **nekać**

nelecka (D.lp. nelecki, Ms.lp. nelecce) zdr. od **nelka**

nelka (D.lp. nelki, Ms.lp. nelce) 1. bot. goździk (*łac.* Dianthus) 2. **nelki** goździki (przyprawa – wysuszone pąki kwiatowe drzewa goździkowego)

zob. **gwojźdźik**, → *niem.* Nelke

nelkowy goździkowy

nelŕn (D.lp. nelŕnu, Ms.lp. nalŕnie) 1. folia 2. nylon * *Tyn ũnterôk je z nelŕnu.*

nelŕnbojtł (D.lp. nelŕnbojtla) 1. torebka foliowa, worek foliowy, woreczek foliowy * *Bez žimã my sjydzali z bešŕngŕw na nelŕnbojtłach.* 2. worek z nylonu

→ *niem.* Nylonbeutel

nelŕnbojtłik (D.lp. nelŕnbojtłika) zdr. od **nelŕnbojtł**

nelŕnować ndk (1.os.lp.cz.ter. nelŕnujã, lp.cz.przesz.r.m. nelŕnowoł) foliować, opakowywać w folię, owijać folią

nelŕnowańy (D.lp. nelŕnowańô) rzecz. od **nelŕnować**

nelŕnowy 1. foliowy * *Kozde dźećo mjãto nalŕnowy bojtłik.* 2. **o tkaninie:** wykonany ze sztucznych włókien * *Tera gardiny sŕy nelŕnowe i ŕe trza jich španować. Stykŕe do wašmašiny wćepnŕńć i fertich.*

nelŕńik (D.lp. nelŕńika) zdr. od **nelŕn**

Nepomucek (D.lp. Nepomucka) 1. święty Jan Nepomucen 2. Figura świętego Jana Nepomucena; kapliczka świętego Jana Nepomucena; * *Dôwnŕi przŕ drŕgach stoły Nepomucki.*

Nepomucynek (D.lp. Nepomucynka) zdr. od **Nepomuk**

Nepomuk (D.lp. Nepomuka) 1. święty Jan Nepomucen 2. figura świętego Jana Nepomucena; kapliczka świętego Jana Nepomucena

nerc (D.lp. nerca) norka (nazwa dwóch gatunków ssaków z rodziny łasicowatych); **ojrôpejski nerc** norka europejska (*łac.* Mustela lutreola); **amerykajŕski nerc** norka amerykańska, wizon amerykański (*łac.* Mustela vison) → *niem.* Nerz

nerw (D.lp. nerwu) nerw → *niem.* Nerv

nerwnŕńć dk (1.os.lp.cz.przys. nerwnã, lp.cz.przesz.r.m. nerwła) zdenerwować

nerwnŕńć še zwr. dk zdenerwować się

nerwnŕńćy (D.lp. nerwnŕńćô) rzecz. od **nerwnŕńć**

nerwować ndk (1.os.lp.cz.ter. nerwujã, lp.cz.przesz.r.m. nerwował) denerwować * *Nerwujes mje tŕy twojŕ gôdkŕ.*

nerwować še zwr. ndk denerwować się

nerwowańy (D.lp. nerwowańô) rzecz. od **nerwować** denerwowanie

nerwowy nerwowy

nerwy nerwy; **grać na nerwach** drażnić, denerwować **iš na nerwy** denerwować * *Ta muzyka mi na nerwy idźe.*

no part. 1. no * *Dej no mi tyn stołek. * Jô no še weznã pulôwer, bo w tej šyni ćŕngŕe. * No ja, to widzŕs. 2. choć no choć, chociaż, przynajmniej * *Choć no trochã mi tego dej.**

noc (D.lp. nocy) 1. noc 2. **dobrej nocy** dobranoc 3. **prŕzne noce** noce między śmiercią a pogrzebem kogoś

- z domowników * *Umartego trza bŭto wachować bez trzi dñi i trzi noce. Gôdało ŝe, ize to sŭ „prŭzne noce”.*
- nochôl** (*D.lp.* nochôla) 1. *zgr. od nos*; nochal 2. *pejor.* ktoś z długim nosem
- nocka** (*D.lp.* nocki, *Ms.lp.* nocce) 1. *zdr. od noc* 2. nocna zmiana (w pracy); **robić na nocki** pracować na nocne zmiany * *Jutro idã do roboty na nockã. * Bŭta'ch w roboće na nocce.* 3. **dobrej nocki** dobranoc * *Dobrej nocki ci zycã.* 4. **sroge nocki** noce w okresie od 13.12 do 24.12 * *W tich to srogich nockach trza bardzo dôwać pozŭr na sŭniki, bo ũŭne gôdajŭ ũo tŷ, co ŝe wydarzi na bezrok.*
- noclyg** (*D.lp.* noclegu) nocleg * *Wandrus przisoł dŭ nôs i chce być na noclyg.*
- nocny** 1. nocny; **nocny wachtyrz** stróż nocny 2. *fraz. nocny ptôk* nocny marek
- nocnica** (*D.lp.* nocnice) 1. mara nocna 2. demon nocny zwodzający ludzi z drogi
- nocować** *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* nocujã, *lp.cz.przesz.r.m.* nocował) nocować
- nocowańy** (*D.lp.* nocowańô) *rzecz. od nocować*
- noga** (*D.lp.* nogi, *Ms.lp.* nodze) 1. noga 2. **być na nogach** być na nogach, być na chodzie * *Bŭt'ech ũod rana na nogach.* 3. *fraz. być na ũostatnich nogach o człowieku, zwierzęciu:* ledwo się trzymać; być schorowanym, niedołącznym * *Tyn kot juz je na ũostatnich nogach. Trza go dodŭm wŭnyŝ, bo sŭm ñe przidŝe.* 4. *fraz. dostać do nogŭw* zachorować na nogi * *Ŭŭn potŷ dostôł do nogŭw. * Jak bŭł ŝiwy mrŭz, to jy tak uŝŭmbało, ize na nogi wytrzwać űy mŭgŷy.* 5. *fraz. iŝ choby mjeć nogi poŭŭmane* kuleć 6. *fraz. mjeć krziwe nogi jak srać wyrażenie używane w żartobliwych powiedzeniach* * *Mŭ! Krziwe nogi jak srŭ. * Ty môs, ale krziwe nogi jak srôs.* 7. *fraz. mjeć nogã jak kŭnew* mieć mocno opuchniętą nogę 8. *fraz. mjeć nogi jak ŝtrachelce | mjeć nogi jak hajŝlowy pajŭnk* żart. mieć bardzo cienkie nogi 9. *fraz. mjeć ŝe nogi poŭŭmać o kimŝ, kto udaje się gdzieŝ natychmiast, bardzo szybko, kto dokadŝ goni* * *Jak yno Paŭlek zazwŭni, to mŭj chop ŝe mô nogi poŭŭmać i juz dŭ ñego leći.* 10. *fraz. na ũostatnich nogach* ostatkiem sił * *Na ũostatnich nogach ũobejzdrŝã tyn film.* 11. *fraz. przisć do nogŭw* zaszkodzić na nogi * *Ŭod tego ŝimna mu przisoł do nogŭw.*
- nogawica** (*D.lp.* nogawice) nogawka
- nogawicka** (*D.lp.* nogawicki, *Ms.lp.* nogawice) *zdr. od nogawica*; nogaweczka
- nogawicowy** nogawkowy
- nojdek** (*D.lp.* nojdka) nieślubne dziecko *zob. bastard, bŭŭnkojŝ, najduch*
- nojdować** *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* nojdujã, *lp.cz.przesz.r.m.* nojdował) *znajdywać; odnajdywać*
- nojdować ŝe** *zwr. dk* *znajdywać się; odnajdywać się*
- nojdowańy** (*D.lp.* nojdowańô) *rzecz. od nojdować*
- nojdzyńy** (*D.lp.* nojdzyńô) *rzecz. od nojŝ; znalezienie*
- nojmować** *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* nojmujã, *lp.cz.przesz.r.m.* nojmował) 1. wynajmować (kogo) * *Ŭojćec nojmowoł armyŝlukŭw.* 2. dzierżawić, wynajmować (coś od kogoŝ) *zob. haryndować, pachtować*
- nojmowańy** (*D.lp.* nojmowańô) *rzecz. od nojmować* * *Nojmowańy pola bãŭdŝe na przisty tydŝyń.*
- nojŝ** *dk* (*lp.cz.przysz.*: 1.os. nojdã, 3.os. nojdŝe; *lp.cz.przesz.*: r.m. nôd, r.ŝ. nôdŷa) znaleźć *syn. snojŝ*
- nojŝ ŝe** *zwr. dk* znaleźć się, odnaleźć się * *Zawŝe ŝe takô nôdŷa, co dobre wice ũozprawjała.*
- nojŝić** *ndk* (*lp.cz.ter.*: 1.os. nosã, 3.os. nojŝi; *lp.cz.przesz.r.m.* nojŝŭł) *nosić* * *Mŭj chop rŭmboł drzewo, a jô jy nojŝŭta do sopy. * Pjyrwej wodã ze studnie nojŝyli my w ajmrach. * Lepsŷ nojŝić, jak ŝe projŝić.* (powiedzenie: ‘Najlepiej liczyć na siebie.’) * *Jô ci banã nojŝŭł cegŷy. * Starka nojŝyli dycki chustkã.*
- nojŝidŷo** (*D.lp.* nojŝidŷa, *Ms.lp.* nojŝidle) *nosidŷo*
- nojŝisko** (*D.lp.* nojŝiska) *zgr. od nos*
- nojym** (*D.lp.* nojymu) najem
- nojymnik** (*D.lp.* nojymnika) najemca; dzierżawca
- norma** (*D.lp.* normy) norma → *niem.* Norm
- normalnojŝć** (*D.lp.* normalnojŝci) normalność → *niem.* Normalitãt
- normalny** normalny * *Ty'ŝs je chopje normalny?* → *niem.* normal
- normalnie** normalnie
- normjyrować** *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* normjyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* normjyrowôł) *normować*
- normjyrowańy** (*D.lp.* normjyrowańô) *rzecz. od normjyrować*
- Norwejjijô** (*D.lp.* Norwejjije) Norwegia
- nos** (*D.lp.* nosa, *Ms.lp.* nojŝe) 1. nos 2. przednia (zakrzywiona) część płóz saŭ, sanek * *A snojdz mi tã w lejŝe jake dobre nose na sŭniki.* 3. **być (kŭmu) ñe w nos** (a) być nie po (czyjej) myŝli * *Bŭto mu ñe w nos, ze'ch ŝe ũo tŷ dowjedŝoł.* (b) nie być (komu) miło
- nosecek** (*D.lp.* nosecka) *zdr. od nosek*; noseczek
- nosek** (*D.lp.* noska) *zdr. od nos*; nosek
- nosyńy** (*D.lp.* nosyńô) *rzecz. od nojŝić*
- notica** (*D.lp.* notice) 1. notatka, zapisek 2. adnotacja * *Po prawej strŭnie to urŝŭnd notice robjŭł.* → *niem.* Notiz
- noticbuch** (*D.lp.* noticbucha) notatnik, notes * *Jô'ch ŝe to notyrowôł do nocbucha.* → *niem.* Notizbuch
- notyrować** *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* notyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* notyrowôł) *notować* * *Jô'ch ŝe to nottyrowôł do noticbucha.* → *niem.* notieren
- notyrowańy** (*D.lp.* notyrowańô) *rzecz. od notyrować*
- noŭ-** 1. *przedrostek tworzący w połączeniu z przymiotnikami w stopniu wyższym ich stopień najwyższy*; *naj-*; *np.* **noŭmajŭksy** (najmniejszy), **noŭlepsy** (najlepszy), **noŭrubsy** (najgrubszy) 2. *przedrostek tworzący w połączeniu z przysłówkami w stopniu wyższym ich stopień najwyższy*; *naj-*; *np.* **noŭmańi** (najmniej), **noŭlepi** (najlepiej), **noŭrubí** (najgrubiej)
- noŭprŭd** 1. najpierw, w pierw 2. wcześniej
- noŭprŭdŝi** na samym początku; najpierw; w pierw *zob. noŭprŭd, noŭsŭmprŭd, przŭdŝi*
- noŭsŭmprŭd** na samym początku; najpierw; w pierw *zob. noŭprŭd, noŭprŭdŝi, przŭdŝi*
- noŭwŷjncý** *najwięcej* * *Jak my ũo tŷ gôdali, to noŭwŷjncý ũostudy bŭto ũo to dŝe mô kludŝić ta drŭga.*
- nowicijat** (*D.lp.* nowicijatu, *Ms.lp.* nowicijaće) nowicjat → *niem.* Noviziat
- nowicijôt** (*D.lp.* nowicijôta, *Ms.lp.* nowicijôće) nowicjusz (w zakonie)

nowina (*D.lp.* nowiny, *Ms.lp.* nowińe) 1. nowina, wiadomość * *Ůod ní še dowjys kozdej nowiny. * Kobjyty rade še tak trefjýły, bo i kozdô, jedna drugej, nowiny radzýły.* 2. **lokalne nowiny** wiadomości lokalne

nowinecka (*D.lp.* nowinecki, *Ms.lp.* nowinecce) *zdr. od nowinka*

nowinka (*D.lp.* nowinki, *Ms.lp.* nowince) *zdr. od nowina*

nowińôrka (*D.lp.* nowińôrki, *Ms.lp.* nowińôrce) dziennikarka *syn. awisôrka*

nowińôrz (*D.lp.* nowińôrza) dziennikarz *syn. awisôrz*

nowjuški *zdr. od nowy;* nowiuški

nowjuśyńki *zdr. od nowy;* nowiusieńki

nowjutki *zdr. od nowy;* nowiutki

nowjutyńki *zdr. od nowy;* nowiuteńki

nowojśc (*D.lp.* nowojści) 1. nowość 2. **Ůod nowojści** od nowości; od momentu zakupu (czegoś nowego) * *ŮŮni te aŮto majý Ůod nowojści.*

nowomodny nowomodny

nowomodńe nowomodnie; po nowemu; według najnowszej mody * *Ta dzoŮcha še stroji nowomodńe.*

noworocny noworoczny; **noworocny dzyń** ierwszy dzień roku, Nowy Rok

nowotny nowy; **nowotne case** nowe czasy

nowôcka (*D.lp.* nowôcki, *Ms.lp.* nowôcce) 1. nowa kobieta, dziewczyna (np. w szkole, w pracy) 2. nowicjuszka

nowôk (*D.lp.* nowôka) 1. ktoś nowy (np. w szkole, w pracy) 2. nowicjusz 3. coś nowego

nowy 1. nowy 2. **nowe strzybło** nowe srebro, mosiądz wysokoniklowy, pakfong, alpaka (stop imitujący srebro, zawierający 47—64% miedzi, 10—20% niklu i 15—42% cynku) *syn. alpaka, pakfúńg* 3. **nowô ředzela** pierwsza niedziela miesiąca 4. **nowy Mjejsýńcek** nów Księżycza *zob. nŮw* 5. **Nowy Rok** Nowy Rok 6. Nowy ZôkŮn Nowy Testament

nowyember (*D.lp.* nowymbra, *Ms.lp.* nowymbrze) listopad *syn. listopad*

nowymbrowy listopadowy

nozdrzy (*D.lp.* nozdrzô) nozdrze

noze (*tylko lm., D.* nozŮw) szatkownica do warzyw *zob. hebel, krŮzarka*

nozka (*D.lp.* nozki, *Ms.lp.* nozce) *zdr. od noga;* nózka

nozny nożny; **noznô brymza** (hamulec nożny)

nozowy nożowy

nozyce (*tylko lm., D.* nozycŮw) nożyce

nozycki (*tylko lm., D.* nozyckŮw) nożyczki

nozyk (*D.lp.* nozyka) nożyk

nozysko (*D.lp.* nozyska) *zgr. od noga*

nô określa odbiorcę, adresata; dla * *To je nô mje, to nô cebje. zob. dlô, do, dŮ, lô, przed*

nôbjedrźnik (*D.lp.* nôbjedrźnika) pas na grzbiecie krowy, konia w zaprzęgu; nagrzbietnik

nôboznojśc (*D.lp.* nôboznojści) nabożność

nôbozny nabożny

nôboźńe nabożnie * *Cowjek nôboźńe rzykô.*

nôbozyjństwo (*D.lp.* nôbozyjństwa) nabożeństwo; **figŮowane nôbozyjństwo** nabożeństwo ze śpiewem; **môjowe nôbozyjństwo** nabożeństwo majowe

nôcyńy (*D.lp.* nôcyńy) 1. narzędzia * *Jake nôcyńy, take stworzyńy. zob. klamory, wetrkcojg* 2. wyposażenie (np.

domu, pokoju) * *Wjys juz, wjela ŮŮna mô utrziak, a wjela nôcyńô.*

nôcastek (*D.lp.* nôcastka) 1. zakwas, zaczyn (do ciasta chlebowego) * *Na bifeju stoła dzyzka ze nôcastkŮj. * Coby zakiśiç zur, trza bŮto mjeç nôcastek.* 2. zaczyn drożdżowy (do pieczenia chleba, ciasta itp.)

nôgjetek (*D.lp.* nôgjetka) nagietek; *bot.* nagietek lekarski (*łac.* Calendula officinalis) *zob. hanysek, stulik, gjýntek*

nôgjetkowy nagietkowy * *Jô še mazã nôgjetkowŮj krejmŮj.*

nôgle przys. nagle * *Co nôgle, to po djôbble. zob. narôz, narôzki, Ůorôz, wrôz*

nôgliwec (*D.lp.* nôgliwca) człowiek porywcy

nôgliwojśc (*D.lp.* nôgliwojści) porywczóść

nôgliwy porywcy * *PŮnbŮcek řie je nôgliwy, ale sprawjedliwy.*

nôgła: z nôgła z nagła; niespodziewanie, raptownie

nôgły nagły

nôgroda (*D.lp.* nôgrody, *Ms.lp.* nôgrodze) nagroda *syn. nadgroda*

nôjym (*D.lp.* nojmu) 1. dzierżawa, najem; *zob. harynda, pacht* 2. **braç wé nôjym** braç w dzierżawę

nôjymńicka (*D.lp.* nôjymńicki, *Ms.lp.* nôjymńicce) dzierżawczyni, najemczyni

nôjymńik (*D.lp.* nôjymńika) dzierżawca, najemca *zob. haryndatŮr, pachter*

nôlada (*D.lp.* nôlady, *Ms.lp.* nôladze) nastrój, humor *zob. laŮna* → *czes. nálada*

nôlepa (*D.lp.* nôlepy) 1. klepisko 2. przypiecek, zapiecek

nôlezeç *ndk (1.os.lp.cz.ter. nôlezã, lp.cz.przesz.r.m. nôlezoł)* 1. należeç * *Zrobjyli wejłŮnek, do kogo řlŮsk mô nôlezeç. 2. (co) nôlezy (dže)* miejsce (czego) jest (gdzie) * *Te zdjýńcy nôlezy do dŮm.* (Miejsce tego zdjécia jest w domu.) 3. **jak nôlezy** jak nalezy; wlaściwie; prawidłowo * *ŮŮna je ŮoblecŮnô jak nôlezy.*

nôlezyńy (*D.lp.* nôlezyńô) *rzecz od nôlezeç;* należenie

nôlezytojśc (*D.lp.* nôlezytojści) należność; coś, co się nlezy; nalezytość

nôlezyty wlaściwy, odpowiedni, stosowny, nalezyty * *Wé nôlezytich budkach wpisôł moje mjŮno, nazwisko, adresã a nŮmer pařporta.*

nôluśńik (*D.lp.* nôluśńika) niewielki stalowy pałak z pierścieniami zakładanymi na kłonicę i luśńię, podtrzymujący górnã żerdź drabiny w wozie drabiniastym

nôlywka (*D.lp.* nôlywki, *Ms.lp.* nôlywce) chochla; lŮzka wazowa *zob. kjelňa*

nômŮwka (*D.lp.* nômŮwki, *Ms.lp.* nômŮwce) namowa, perswazja, przekonywanie

nôparstek (*D.lp.* nôparstka) 1. naparstek *zob. fińgerhut, fańgerhut* → *czes. náprstek* 2. mały kieliszek (zwykle o pojemności 25 ml)

nôparzt (*D.lp.* nôparzta, *Ms.lp.* nôparçce) zepsute jajko; zbuk *zob. blukot*

nôparztek (*D.lp.* nôparztka) *zdr. od nôparzt*

nôpjýntek (*D.lp.* nôpjýntka) 1. tylna część buta, osłaniająca piętę; napiętek 2. obcas *zob. abzac, krŮmflek, nôpjýńcy* 3. część pończochy, rajstop, skarpetki osłaniająca piętę

nôpjýńcy (*D.lp.* nôpjýńcô) 1. tylna część buta, osłaniająca piętę; napiętek 2. obcas *zob. abzac, krŮmflek,*

- nôpjÿntek** 3. część pończochy, rajstop, skarpetki osłaniająca piętę
- nôřãncny** o *zwierzęciu w zaprzęgu* (np. koniu, krowie): zaprzężony z prawej strony [dyszla]
- nôřek** (D.lp. nôřka) nurek *zob.* **taũcher**
- nôřgać** ndk (1.os.lp.cz.ter. nôřgã, lp.cz.przesz.r.m. nôřgoł) zamaczać; zanurzać
- nôřgać še** ndk zamaczać się; zanurzać się
- nôřgańy** (D.lp. nôřgańô) rzecz. od **nôřgać**
- nôřkować** ndk (1.os.lp.cz.ter. nôřkujã, lp.cz.przesz.r.m. nôřkowoł) nurkować *syn.* **taũchować**
- nôřkowańy** (D.lp. nôřkowańô) rzecz. od **nôřkować**
- nôřrok** (D.lp. nôřroku) daw. podatek (roczny); danina (nałożona przez właściciela na miejscowość) *zob.* **dôwka**
- nôřród** (D.lp. nôřrodu, Ms.lp. nôřrodze) 1. lud, ludzie * *Tela nôřrodu tã bũto.* 2. naród * *Šlÿski nôřród bũł, je i bãńdze!* *zob.* **nacyjô** 3. narodziny; **kulawy ũod nôřrodu** kulawy od urodzenia
- nôřrÿncko** (D.lp. nôřrÿncka) naręcze * *Przińyjs mi ze sopy dwa nôřrÿncka drowkãw.*
- nôřrÿnco** (D.lp. nôřrÿnca) zgr. od **nôřrÿncko**
- nôřrychta** (D.lp. nôřrychty, Ms.lp. nôřrychće) warsztat *syn.* **werkštela**
- nôřymny** nagły
- nôřzÿńdzy** (D.lp. nôřzÿńdzô) narzędzie * *Kultiwatũr to je nôřzÿńdzy do cyscyńô pola z źelô.*
- nôs** D.B.Ms od **my**
- nôsôd** (D.lp. nôsadu, Ms.lp. nôsadze) belka będąca częścią wozu, leżąca na belkach, w których są osie wozu (*zob.* **futro**)
- nôsijek** (D.lp. nôsyjka) 1. nakarczek (element uprzęży szorowej) * *Na dole je podpjeršník, a w tÿ še powjejsi nôsyjek.* 2. łańcuch łączący dyszel z uprzężą końską 3. tech. pasek rozrzãdu
- nôsijk** (D.lp. nôsyka) naszyjnik
- nôsńyg** (D.lp. nôšńega) 1. bot. nostrzyk (*łac.* Melilotus) *zob.* **hańicka, mjodńik** 2. **bjoły nôšńyg** bot. nostrzyk biały (*łac.* Melilotus albus) 3. **zołty nôšńyg** bot. nostrzyk żółty (*łac.* Melilotus officinalis)
- nôsńyzek** (D.lp. nôšńyzka) zdr. od **nôsńyg**
- nôtarjalny** notarialny; **nôtarjalny kũntracht** umowa notarialna
- nôtarijus** (D.lp. nôtarijusa, Ms.lp. nôtarjusu) notariusz → *łac.* notarius, → *niem.* Notar
- nôtura** (D.lp. nôtury, Ms.lp. nôturze) natura 1. natura * *Baby ſy mjały ku tymu nôtury.* 2. fraz. **być pod nôturũ** być w złym nastroju
- nôtuń** (D.lp. nôtuńa) miejsce do rãbania drewna; najbliższe otoczenie klocka do rãbania drewna * *Ze nôtuńa brali my zgnite trzôski do ũogrũdka, coby lepí nÿ rosto.*
- nôwara** (D.lp. nôwary, Ms.lp. nôwarze) przyjęcie z okazji zakończenia darcia pierza *zob.* **doskubek, drôc, fejderbal, ſwjÿnto koducha, tuka, wyskubek, wyskubki**
- nôwarowy** przym. od **nôwara**
- nôwjydzka** (D.lp. nôwjydzki, Ms.lp. nôwjydzce) odwiedziny, wizyta *zob.* **bezuch, gojścina, wejśady**
- nôwũz** (D.lp. nôwozu, Ms.lp. nôwojze, M.lm. nôwoze) nãwóz (naturalny lub sztuczny)
- nôzimne** (D.lp. nôzimnego) galareta, galaretka
- nuca** (D.lp. nuce) onuca *syn.* **fuzlapa, hũnuca, ſmjerducha**
- nućka: nućka, nućka, nućka** przywoływanie prosiãt
- nućlać** ndk (1.os.lp.cz.ter. nućlũ, lp.cz.przesz.r.m. nućloł) 1. żuć, przeżuwać, trzymać w ustach * *Pí tyn kafej, a go ſy nućlej. zom. mamlać* 2. ssać → *niem.* nuckeln
- nućlańy** (D.lp. nućlańô) rzecz. od **nućlać**; ssanie
- nućlôk** (D.lp. nućlôka) ssak
- nudelkula** (D.lp. nudelkule) wałek do ciasta *zob.* **kuladłô, kulôk**, → *schles.* Nudelkulle
- nudelkulka** (D.lp. nudelkulki, Ms.lp. nudelkulce) zdr. od **nudelkula**
- nudelzupa** (D.lp. nudelzupy) rosół z makaronem; zupa makaronowa *syn.* **nudlũwka**
- nudla** (D.lp. nudle) 1. nitka makaronu * *Nudla ci u paple wiſi.* 2. placek ciasta makaronowego * *Zrobjũta zech dÿſej pjÿńc nudlũw.* * *Na jednã nudlã potrzebujes jedne jajco.* 3. **nudla na pysku | nudla na brodze** żart. kawałek jedzenia (który przykleił się do ust lub brody) * *Ŭojćec, nudlã môće na pysku [na brodze].* (zwrócenie komuś uwagi, że kawałek jedzenia przykleił mu się do ust [do brody]) → *niem.* Nudel
- nudle** (tylko lm., D. nudlũw, nudli) makaron (krajanka); **nudle na gãsto** makaron na gęsto * *Ujku, ale zejſće schudli, camu ſe warziće nudli, yno kartôflũnkã zupã? Potÿ ſe dÿwujće, iſe môće chudÿ dupã.* * *Ŭma robjũta nudle na gãsto ze cukrÿ.* 3. fraz. **wjysać (kũmu) nudle [na usach]** mówić (komu) bzdury * *Ŭe wyjsey mi nudli na usach.* * *Ŭe wyjsey nÿ nudli, gupjô babo.* → *niem.* Nudeln
- nudlowy** makaronowy
- nudlũwka** (D.lp. nudlũwki, Ms.lp. nudlũwce) rosół z makaronem; zupa makaronowa *syn.* **nudelzupa**
- nul** 1. zero (cyfra) 2. ktoś, kto nic nie umie; ktoś, kto na niczym się nie zna; zero 3. **nul-nul** zero-zero (wynik gry, meczu itp.) → *niem.* Null
- nula** (D.lp. nule) zero * *Źli ludſe za nulã cowjeka majÿ.* → *niem.* Null
- nulka** (D.lp. nulki, Ms.lp. nulce) zdr. od **nula**; małe zero
- nulować** ndk (1.os.lp.cz.ter. nulujã, lp.cz.przesz.r.m. nulowoł) zerować
- nulowańy** (D.lp. nulowańô) rzecz. od **nulować**
- nulowy** zerowy
- nulšula** (D.lp. nulšule) zerówka
- nupel** (D.lp. nupla) smoczek *zob.* **amyc, chechłac, cumel, dudlik, ſpũnt** → *schles.* Nupel, Nuppel, → *niem.* Nuckel
- nupelek** (D.lp. nupelka) zdr. od **nupel**
- nupelflacha** (D.lp. nupelflacy, Ms.lp. nupelflase) zgr. od **nupelflaska**
- nupelflaska** (D.lp. nupelflaski, Ms.lp. nupelflasce) butelka ze smoczkiem
- nuplicek** (D.lp. nuplicka) zdr. od **nupel**
- nuplik** (D.lp. nuplika) zdr. od **nupel**; smoczek
- nuplować** ndk (1.os.lp.cz.ter. nuplujã, lp.cz.przesz.r.m. nuplowoł) ssać smoczek * *Taki pachôł a jescy nupluje.*
- nuplowańy** (D.lp. nuplowańô) rzecz. od **nuplować**

nusknaker (*D.lp.* nusknakra, *Ms.lp.* nusknakrze) dziadek do orzechów → *nim.* Nufknacker

nuŷ: **nuŷ, nuŷ, nuŷ przywoływanie ŷwiŷ, prosią**

nuŷa (*D.lp.* nuŷe) 1. ŷwina 2. **nuŷa, nuŷa, nuŷa przywoływanie ŷwiŷ, prosią**

nuŷka (*D.lp.* nuŷki) *zdr. od nuŷa;* ŷwinka

nutra (*D.lp.* nutry, *Ms.lp.* nutrze) nutria * *Mŷj ŷojćec chowje nutry. * W tej rzyce zyjŷ nutry. → niem.* Nutria

nŷ 1. no; **nŷ przecā** no przeciez * *Nŷ, chow ŷe, bo by my sā przestōli całe dopoledny i zajŷ by'ch mjoł ze starŷ w dŷma farŷjŷnskŷ wojnā. * Wŷāndŷe za mnŷ tajŷŷta, nŷ i chćała ŷe juz sy mnŷ grac. * Nŷ baj, wcora zech poŷta do ŷostrŷw. 2. **no ja nŷ** no cōz; no tak * *No ja nŷ, tak to juz je na tŷ ŷwjece.**

nŷcyŷny (*D.lp.* nŷcyŷnō) *rzecz. od nŷcić*

nŷcić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* nŷcā, *lp.cz.przesz.r.m.* nŷcŷ) nucić * *Nŷcŷta ŷe po ćichu.*

nŷmer (*D.lp.* nŷmera, *Ms.lp.* nŷmerze) 1. numer 2. opinia; **mjeć dobry nŷmer** mieć dobrā opinię

nŷmera (*D.lp.* nŷmery, *Ms.lp.* nŷmerze) liczba; **naturalnō nŷmera** liczba naturalna; **rejalnō nŷmera** liczba rzeczystwa → *niem.* Nummer

nŷmeracyjō (*D.lp.* nŷmeracuje) numeracja

nŷmerka (*D.lp.* nŷmerki, *Ms.lp.* nŷmerce) *zdr. od nŷmera*

nŷmerować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* nŷmerujā, *lp.cz.przesz.r.m.* nŷmerował) numerować * *Jō ŷe wdycko nŷmerujā moje hule.*

nŷmerowaŷny (*D.lp.* nŷmerowaŷnō) numerowanie

nŷn naŷ

nŷnŷus (*D.lp.* nŷnŷusa, *Ms.lp.* nŷnŷuŷe) noniusz (częŷ suwmiarki) → *niem.* Nonius

nŷta (*D.lp.* nŷty, *Ms.lp.* nŷće) 1. melodia *zob. melodyjō* 2. nuta

nŷtka (*D.lp.* nŷtki, *Ms.lp.* nŷtce) *zdr. od nŷta*

nŷtować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* nŷtujā, *lp.cz.przesz.r.m.* nŷtował) ŷłobić w drewnie rowek (rowki) za pomocā struga do rowków (wpustnika); rowkować

nŷtowaŷny (*D.lp.* nŷtyrowaŷnō) *rzecz. od nŷtować*

nŷtyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* nŷtyrujā, *lp.cz.przesz.r.m.* nŷtyrował) nucić * *Wjater w chojyŷne nŷtyruje.*

nŷtyrowaŷny (*D.lp.* nŷtyrowaŷnō) *rzecz. od nŷtyrować;* nucenie

nŷw (*D.lp.* nowu) nōw *zob. nowy Mjejŷŷncek*

nŷz (*D.lp.* noza, *Ms.lp.* nozu, *M.lm.* noze) 1. nōz * *ŷe ŷćep noza na ŷymjā. * Ćepŷi mi tyn nŷz w pleca, coby'ch go ŷe zapŷmjoł.* (ŷart. powiedzenie) 2. **kabzowy nŷz | zawjyrany nŷz** scyzoryk *syn. fejdmereser, taŷynmeser*

nŷzka (*D.lp.* nŷzki, *Ms.lp.* nŷzce) *zdr. od noga;* nōzka * *Nŷzki bolŷ chodŷić, rŷŷncki bolŷ robić. * Kŷŷŷceek grzebje nŷzkŷ w ŷymi. * Mje nŷzki bolŷ po tŷ polu tajŷić.*

nŷzyk (*D.lp.* nŷzyka) noŷyk

nŷzicek (*D.lp.* nŷzicka) *zdr. od nŷzik*

nŷzik (*D.lp.* nŷzika) *zdr. od nŷz;* noŷyk

nŷ I. *zaim. C. od my;* nam II. *part. nŷ toć* aleŷ tak; oczywiŷcie; naturalnie

nŷntrzić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* nŷntrzā, *lp.cz.przesz.r.m.* nŷntrzŷ) patroszyć *syn. wynŷntrzŷać*

nŷntrzyŷny (*D.lp.* nŷntrzyŷnō) *rzecz. od nŷntrzić*

nyga (*D.lp.* nygi, *Ms.lp.* nydze) reszta, resztko, ostatek → *niem.* Neige

nynać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* nynŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* nynō) *dziec. ŷart. spać * Ōma w dŷma, yno nynō. zob. spać*

nynaŷny (*D.lp.* nynaŷnō) *rzecz. od nynać*

nynecek *dziec., zdr. od nynek * Idŷymy do kinderbeta. Nynek, nycecek!*

nynek *dziec. nieodm. spać, spanie*

nynkać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* nynkŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* nynkoł) *dziec., zdr. od nynać*

nynkaŷny (*D.lp.* nynkaŷnō) *rzecz. od nynkać*

nynnŷŷić ŷe *zwr. dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* nynnā ŷe; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* nynnŷ ŷe, *r.ŷ.* nynŷa ŷe; *2.os.lp.tr.rozk.* nynŷi ŷe) położyć ŷię, przespać ŷię * *Po ŷobjedŷe chcā ŷe dŷebko nynnŷŷić.*

nynnŷŷŷny (*D.lp.* nynnŷŷŷnō) *rzecz. od nynnŷŷić*

nynōk (*D.lp.* nynnōka) 1. materac do spania *zob. madraca* 2. łōzeczeko dziecięce *zob. kinderbet*

nynuŷ *dziec. nieodm. spać, spanie * Pogroł zejŷ ŷe, to tera nynuŷ. * Po ŷobjedŷe nynuŷ.*

nynuŷać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* nynuŷŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* nynuŷoł) *dziec. spać*

nynuŷaŷny (*D.lp.* nynuŷaŷnō) *rzecz. od nynuŷać*

nyny: **iŷ nyny** *dziec. ŷart. iŷć spać * ŷwŷatŷa gasymy a idŷymy nyny.*

nypel (*D.lp.* nypla) zŷczka, nypel *syn. ŷipel, → niem.* Nippel

nypelek (*D.lp.* nypelka)

nyra (*D.lp.* nyry, *Ms.lp.* nyrze) *zgr. od nyрка*

nyrecka (*D.lp.* nyrecki, *Ms.lp.* nyrece) *zdr. od nyрка*

nyрка (*D.lp.* nyрки, *Ms.lp.* nyrce) nerka * *Moja ŷma je chorō na nyрки. → niem.* Niere

nyrkowaty nerkowaty

nyrkowy nerkowy

nyrkŷwecka (*D.lp.* nyrkŷwecki, *Ms.lp.* nyrkŷwece) *zdr. od nyrkŷwka*

nyrkŷwka (*D.lp.* nyrkŷwki, *Ms.lp.* nyrkŷwce) polędwica *zob. forŷlag, → niem.* Nierenstück

Nysa (*D.lp.* Nyse) 1. Nysa (miasto) 2. Nysa Kłodzka (rzeka)

nyt (*D.lp.* nyta, *Ms.lp.* nyće) nit *syn. ŷita, → niem.* Niet

nytek (*D.lp.* nytka) *zdr. od nyt*

nytować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* nytujā, *lp.cz.przesz.r.m.* nytował) nitować * *Pjyrwej garce ŷe nytowało.*

nytowaŷny (*D.lp.* nytowaŷnō) *rzecz. od nytować*

nŷndza (*D.lp.* nŷndze) nędza, bieda

nŷndzŷneć *ndk* (*1.os.l.cz.ter.* nŷndzŷnejā, *lp.cz.przesz.r.m.* nŷndzŷnoł) mizernieć, niszczeć, uboŷeć *

nŷndzŷnyŷny (*D.lp.* nŷndzŷnyŷnō) *rzecz. od nŷndzŷneć*

ńa *B. od ũna* (nie po przyimkach); ją * *Dej mi ńa.* * *Widźoł'ch ńa dźiśej w roboće.*

ńańa (*D.lp.* ńańe) niania, piastunka

ńã *B. od ũna* (tylko po przyimkach); nią * *Idź pũ ńã.* * *Ūń włôz na ńã.* * *Skludźił'ch śe za ńã.*

ńe *part. I. w połączeniach z częściami mowy oraz wyrażeniami nie zaczynającymi się od spółgłosek nosowych:* nie 1. *w połączeniach z czasownikami* * *Jô tego ńe wjã.* * *Ūń ńe je gupi.* * *Tak ńe wolno gôdać.* * *Čisnŷ śe, kaj jich ńe trza.* * *Ńic ńe widać.* 2. *w połączeniach z rzeczownikami* * *Choć zech ńe dżywecka, ale'ch pańynecka.* (fragment piosenki) 3. *w połączeniach z przymiotnikami* * — *Tã dugŷ lajstkã ċi mŷ dać?* — *Ńe dugŷ, yno krŷtkŷ.* 4. *w połączeniach z liczebnikami* * *Bŷł zech juz tã ńe rôz, ńe dwa i ńe trzi.* 5. *w połączeniach z zaimkami i wyrażeniami zaimkowymi* * *Jak ńe ũń to ty.* * *Syjã jegłŷ, a ńe twojŷ pamjŷńćŷ.* (powiedzenie używane podczas szycia ubrania, które ktoś ma na sobie) * *Przijechoł cug, ale ńe tyn sŷm, co wcora.* * *Prziwujjź mi drzewa, ale ńe tela, co ũostatŷnrôz.* 6. *w połączeniach z przysłówkami* * *Zrobjã to, ale ńe dźiśej.* 7. *w połączeniach z wyrażeniami przyimkowymi* * *Pojadã dŷ ńich, ale ńe s tobŷ.* **II. fraz.** 1. **ńe do kna** nie całkiem; nie do końca; niezupełnie * *Ńe do kna môs prawje.* 2. **ńe dźiw** nic dziwnego; nie dziwota

ńebezpiecny niebezpieczny

ńebezpiecńe niebezpiecznie * *Ńe chodź do tej chałpy, bo tã je ńebezpiecńe.*

ńebezpiecyjństwo (*D.lp.* ńebezpiecyjństwa) niebezpieczeństwo * *Ńe udôwej śe na ńebezpiecyjństwo, bo zgñes.*

ńebjeski *przym. od ńebo*; niebieski

ńebo (*D.lp.* ńeba) 1. niebo 2. **fuknŷńć do ńeba** *żart.* stracić życie; umrzeć

Ńebo (*D.lp.* Ńeba) Niebo (Raj)

ńeboga (*D.lp.* ńebogi, *Ms.lp.* ńebodze) nieboszczka, osoba zmarła

ńeborôcek (*D.lp.* ńeborôcka) *zdr. od ńeborôk*

ńeborôcka (*D.lp.* ńeborôcki, *Ms.lp.* ńeborôcce) nieboraczka

ńeborôk (*D.lp.* ńeborôka) nieborak

ńeboscka (*D.lp.* ńeboscki, *Ms.lp.* ńeboscce) nieboszczka

ńeboscyk (*D.lp.* ńeboscyka) nieboszczyk

ńebowstŷmpjŷny (*D.lp.* ńebowstŷmpjŷnô) wniebowstąpienie

ńecas (*D.lp.* ńecasu, *Ms.lp.* ńecajśe) niepogoda

ńecasowy 1. *przym. od ńecas* 2. **ńecasowe dźećã** wczesniak

ńech niech * *Ńech tyn chop juz idźe.*

ńechać *dk* (1. *os.lp.* *cz.przys.* ńechŷ, *lp.* *cz.przesz.r.m.* ńechoł) 1. zostawić, pozostawić 2. pozwolić sobie 3. polecić, nakazać

ńechańy (*D.lp.* ńechańô) *rzecz. od ńechać*

ńechãntliwje niechętnie

ńechãntliwojść (*D.lp.* ńechãntliwojśći) niechęć (brak chęci do czegoś)

ńechãntliwy niechętny

ńechãntny niechętny

ńechãntńe niechętnie

ńechãńć (*D.lp.* ńechãńći) niechęć

ńechcãncy niechający; mimo woli

ńechto niejedyn * *Jak ńechto doł i pjŷńć złotych, co bŷło kãs na tãnte case, to Wichtora dôwała dwadźejśća.*

ńechtory niektóry * *Ńechtory chop to je babjoch.*

ńecka (*D.lp.* ńecki, *Ms.lp.* ńeccc) 1. niecka (do wyrabiania ciasta) 2. drewniane koryto

ńecysto nieczysto

ńecystojść (*D.lp.* ńecystojśći) nieczystość

ńecysty nieczysty

ńećŷngelny o koniach i innych zwierzętach pociągowych: nienauczony chodzić w zaprzęgu

ńećyrpliwje niecierpliwie

ńećyrpliwojść (*D.lp.* ńećyrpliwojśći) niecierpliwieść

ńećyrpliwly niecierpliwly * *Ūń je bardzo ńećyrpliwly w jego chorobje.*

ńedalecko *zdr. od niedaleko* * *Ńedalecko, bez pŷlecko dała by'ch śe pŷmjŷłować, yno ńyma kŷmu.* (fragment piosenki) * *To je ńedalecko ũod tego dŷmu.*

ńedaleki niedaleki

ńedaleko niedaleko

ńedbach (*D.lp.* ńedbacha) ktoś, kto nie dba o siebie, o wygląd zewnętrzny, swoje rzeczy, swoje sprawy, swój majątek itp.; niedbaluch, niechluj *zob. hultaj*

ńedbale niedbale

ńedbalstwo niedbalstwo

ńedbały niedbały

ńedbôw (*D.lp.* ńedbôwu) jedwab *syn. jedbôw*

ńedbôwny jedwabny * *Kupjŷta'ch śe ńedbôwnŷ bluzã.* * *Mŷ ńedbôwnŷ satkã.* *syn. jedbôw*

ńedobry niedobry * *Co za ńedobre dźejcko!* * *Tyn mjŷd latojś je taki ńedobry.*

ńedodupcŷny *wulg.* niedodupczony * *Ta baba chyba je ńedodupcŷnô.*

ńedogodzŷny 1. *o owocach, warzywach:* niedojrzały 2. *o częściach ciała zwierząt:* nie w pełni wykształcony * *To muśoł być mody ptôk, bo jescy mô ńedogodzŷne pjŷrka.*

ńedogrzŷny niedogrzany

ńedojzdrzały *o owocach, warzywach:* niedojrzały * *Tyn ũowoc je ńedojzdrzały.*

ńedokŷjńcŷny niedokończony

ńedolô (*D.lp.* ńedole) niedola

ńedołãnga (*D.lp.* ńedołãngi, *Ms.lp.* ńedołãndze) niedoługa

ńedostŷeć *ndk* (1. *os.lp.* *cz.ter.* ńedostŷsã, *lp.* *cz.przesz.r.m.* ńedostŷsoł) niedosłyszeć * *Ńedostŷsoł tego, bo je guchy.*

ńedostŷeć śe *zwr. ndk* nie być w stanie usłyszeć (czegoś) * *Jô'ch śe ńy mŷg tego dostŷeć.*

ńedostŷyńy (*D.lp.* ńedostŷyńô) *rzecz. od ńedostŷeć*

ńedostatek (*D.lp.* ńedostatku) niedostatek

ńedoucŷny niedouczony

ńedoucŷńec (*D.lp.* ńedoucŷńeca) ktoś niedouczony, bez dostatecznego wykształcenia

ńedoucyńy (*D.lp.* ńeducyńô) (*D.lp.* ńedoucyńô) niedouczenie

ńedowarzŷny niedogotowany * *Ńedowarzŷne kartôfle dała nŷ na stŷł.*

ńedowŷcupny nierozgarnięty

ńedowjarek (*D.lp.* ńedowjarka) niedowiarek

ńedowjarstwo (*D.lp.* ńedowjarstwa) niedowiarstwo, brak wiary

ńedozûr (*D.lp.* ńedozoru, *Ms.lp.* ńedozorze) brak dozoru; niedostateczny dozór

ńedôl (*D.lp.* ńedôlu) niedola * *Bo ci zôdyn ńe pûmoze w twojy ńedôlu.* (fragment piosenki)

ńedôwno niedawno * *Ńedôwno wygorały u nôs dwje studoty.*

ńedôwny niedawny

ńedugi niedługi

ńedugo niedługo

ńedworôcka (*D.lp.* ńedworôcki, *Ms.lp.* ńedworôcce) *daw.* kobieta nie pracująca we dworze

ńedworôk (*D.lp.* ńedworôka) *daw.* ktoś niepracujący we dworze

ńedwôb (*D.lp.* ńedwôbu) jedwab * *Ćaćka štikujymy ńedwôbŷ.*

ńedźela (*D.lp.* ńedźele) 1. niedziela; **bjołô ńedźela** biała niedziela (pierwsza niedziela po Wielkanocy); **chudô ńedźela** pierwsza niedziela Wielkiego Postu **gôjcanô ńedźela** | **gôjicnô ńedźela** | **gôjikowô ńedźela** | **gôjowô ńedźela** | **marzannô ńedźela** | **marzańô ńedźela** Niedziela Pasyjna, czarna niedziela (piąta niedziela Wielkiego Postu) **guchô ńedźela** głucha niedziela (trzecia niedziela Wielkiego Postu); **Kwjyntô Ńedźela** | **Letnô Ńedźela** | **Palmjannô Ńedźela** | **Palmowô Ńedźela** | **Wjyrzbnô Ńedźela** Niedziela Palmowa, Niedziela Męki Pańskiej (szósta niedziela Wielkiego Postu); **matcyna ńedźela** niedziela matczyna, niedziela środopustna (czwarta niedziela Wielkiego Postu) **mjysopustnô ńedźela** niedziela mięsopustna, Sześćdziesiątnica (przedostatnia niedziela karnawału); **na ńedźelã** na niedzielę, w niedzielę; **na tã ńedźelã** w najbliższą niedzielę; **nowô ńedźela** pierwsza niedziela miesiąca; **przi ńedźeli** w niedzielę; **starozapustnô ńedźela** niedziela starozapustna, Siedemdziesiątnica (trzecia niedziela przed Popielcem); **suchô ńedźela** sucha niedziela (druga niedziela Wielkiego Postu); **tustô ńedźela** | **zapustnô ńedźela** niedziela zapustna, Pięćdziesiątnica (ostatnia niedziela karnawału); **Wjelô Ńedźela** Wielka Niedziela, pierwszy dzień świąt wielkanocnych; **w ńedźelã** w niedzielę * *Ludze to brali do śwjyncynô na Palmowŷ Ńedźelã.* * *Śedzoł wé harejšće trzi ńedźele, palmjanne ale.* 2. tydzień; **za dwje ńedźele** za dwa tygodnie * *Ty zejś gowy ńe cesala štyry ńedźele.* (fragment piosenki) * *Przišla wjelkô woda a trzi ńedźele trzwała.* 3. fraz. **chodźić w ńedźelach** być w ciąży, spodziewać się dziecka *syn.* **być ńe sama, być przi nadźeji, chodźić ńe sama, chodźić rubô, chodźić w nadźeji, łajźić rubô, ńe chodźić sama, tak chodźić** 4. **Wjelkô Ńedźela** Wielki Tydzień

ńedźelicka (*D.lp.* ńedźelicki, *Ms.lp.* ńedźelicce) *zdr. od ńedźela*

ńedźelinka (*D.lp.* ńedźelinki, *Ms.lp.* ńedźelince) *zdr. od ńedźela* * *Wcora bŷta ńedźelinka, džišej smutny dŷyń.* (początek piosenki)

ńedźelny 1. niedzielny 2. **pŷ ńedźelnymu** odświętnie * *Kozdy bŷł ŷoblecŷny po ńedźelnymu.*

ńedźelńejny niedzielny * *Ńedźelńejšô robota še w gŷwno ŷobrócô.* * *Ńejedna dŷywecka za kŷmin ućekła, bo še tej ńedźelńejšej roboty boła.*

ńedźerzyńy [r+z, ř] (*D.lp.* ńedźerzyńô) nietrzymanie; **ńedźerzyńy scochŷw** nietrzymanie moczu

ńedźołecka (*D.lp.* ńedźołecki, *Ms.lp.* ńedźołeccce) *zdr. od ńedźela*

ńedźwjedzi 1. niedźwiedzi 2. **Matki Boskej Ńedźwjedzej** Matki Boskiej Gromnicznej (2.02) * *Ma śwjynto Matki Boskej Grŷmńicnej ńeftorzi padali tyz Matki Boskej Ńedźwjedzej, bo ŷodgŷnała ńedźwjedze a wilki.*

ńedźwjedzowy 1. niedźwiedziowy, niedźwiedzi 2. **ńedźwjedzowô zabawa** zabawa niedźwiedziowa (zabawa odbywająca się wieczorem w dniu wodzenia niedźwiedzia, podczas której następuje osądzenie i symboliczne zabicie niedźwiedzia)

ńedźwjôdek (*D.lp.* ńedźwjôdka) niedźwiadek

ńedźwjôdka (*D.lp.* ńedźwjôdki, *Ms.lp.* ńedźwjôdce) niedźwiedzica

ńedźwjydź (*D.lp.* ńedźwjedźa, *D.lm.* ńedźwjedźŷw) 1. niedźwiedź; * *Píce piwo, jŷdźce śledze, a bãńdźeće jak ńedźwjedze.* (powiedzenie) 2. **chodźić za ńedźwjedźa** | **łajźić za ńedźwjedźa** | **chodźić z ńedźwjedźŷ** | **łajźić z ńedźwjedźŷ** wodzić niedźwiedzia * *Latojš fojerwera chodźi z ńedźwjedźŷ.* * *Kyby ta tradicjŷŷe še ńe stracŷła, to u nôs baby łazŷy za ńedźwjedźa.* 3. **na ńedźwjedźa grać** bawić się w berka 4. **ńedźwjedze łazŷ** jest/odbywa się wodzenie niedźwiedzia

ńefajny nieładny

ńefajńe nieładnie

ńeforymny zniekształcony, kaleki * *Űŷn je taki ńeforymny, bo garbaty.*

ńeftory 1. niektóry; **ńeftorô** niektóra; **ńeftore** niektóre; **ńeftorzi** niektórzy 2. **ńeftory rôz** czasem, czasami, niekiedy * *Dôchtorze, jak dugo mŷ te weksle, to mi je ńeftory rôz tak, choby mje fto w gowã piznŷŷn, ńekjedy zajś tak gupje w tŷj pysku.*

ńego 1. *D.B.* od **ŷŷn**; niego * *Šmjoł še ś ńego.* * *Jutro dŷ ńego pojadã.* * — *Je tã Karla? To idź pŷ ńego.* 2. *D.* od **ŷŷno**, **ŷŷne**; niego * *Te dzećo becy, idź dŷ ńego.*

ńegodny 1. niegłodny 2. niebożonarodzeniowy 3. niegodny

ńegodńe niegodnie * *Űŷn 'ńegodńe kŷmŷŷnikowôł.*

ńegrzecznojšć (*D.lp.* ńegrzecznojšći) niegrzeczność

ńegrzeczny niegrzeczny

ńeherski kiepski, lichey, niezbyt dobry

ńehersko kiepsko, lichy, niezbyt dobrze * *Ńehersko še dŷišej cujã.*

ńeisty 1. *o człowieku:* niepewny; taki, któremu nie można ufać, na którym nie można polegać 2. nieoczywisty, nieprawdziwy

ńejaki 1. pewien, jakiś * *Űod ńejakjygo casu je stãncny.* 2. niejaki * *To tukej bŷł ńejaki fajfer.*

ńejedyn niejeden

ńejśmjało nieśmiało

ńejśmiałojšć (*D.lp.* ńejśmjałojšći) nieśmiałość; brak odwagi

ńejśmjały nieśmiały * *Ńe bŷńidź takô ńejśmjałô, bo še ludze ś ćebje śmjejŷ.*

ńejśmjertek (*D.lp.* ńejśmjertka) *bot.* kocanki ogrodowe, nieśmiertelnik ogrodowy, suchołoska (*łac.* Xerochrysum bracteatum)

ńejśmjertelnojšć (*D.lp.* ńejśmjertelnojšći) nieśmiertelność

ńejśmjertelny nieśmiertelny * *Dusa je ńejśmjertelnô*.
ńejśwjadũmojść (*D.lp.* ńejśwjadũmojści) nieświadomość
ńejśwjadũmy 1. nieświadomy 2. nieznany * *Jô'ch w tej ũokolicy je ńejśwjadũmy*.
ńejzle niezłe * *ńejze jś to zrobjũł*.
ńekaj gdzieniegdzie
ńekãndy gdzieniegdzie * *ńekãndy je sũśny, dze stary las ścũni, a mody posadzyli abo zasõli*.
ńekjedy niekiedy
ńeludny grubiański, nieokrzesany
ńeludnik (*D.lp.* ńeludnika) grubianin, ktoś nieokrzesany
ńeludzki nieludzki
ńepamjỹntny niepamiętny * *Ũod ńepamjỹntnych casũw tak bywało*.
ńepasowny niepasujący, niedopasowany, niekompatybilny
ńepasowne niewygodnie * *Jeji dzeći sty do skoty i to bũto bardzo ńepasowne robić na dwje śichty*.
ńepewnojęć (*D.lp.* ńepewnojęci) niepewność
ńepewny niepewny
ńepewne niepewnie
ńepjykne nieładnie, brzydko * *Pozbjyrej te bobki, bo to ńepjykne wyglũndõ w ńedzelã przed chałpũ*.
ńepłatny nieważny (nieobowiązujący)
ńepocesy nieuczesy, rozczochrany
ńepodobjỹnstwo (*D.lp.* ńepodobjỹnstwa) brak podobieństwa
ńepodobny niepodobny, nie wykazujący podobieństwa
ńepodobne niepodobnie przys. od **ńepodobny**
ńepokojic ndk (1.os.lp.cz.ter. ńepokojã, lp.cz.przesz.r.m. ńepokojũł) niepokoić * *Tyn ńepokoji całũ wjejs*.
ńepokojỹny (*D.lp.* ńepokojỹnõ) rzecz. od **ńeppokojic**
ńepokũj (*D.lp.* ńepokojũ) niepokój
ńeporzũndek (*D.lp.* ńeporzũndku) nieporządek
ńeporzũndny nieporządnny
ńeporzũndne nieorządnie
ńeporzũndnik (*D.lp.* ńeporzũndnika) bałaganiarz
ńepotrzebny niepotrzebny
ńepozbjyrany o człowieku: niepozbywany, nieurządkowy, nieorganizowany * *Bũta'ch na nocce w roboće i takõ zech je ńepozbjyrano*.
ńepozornojęć (*D.lp.* ńepozornojęci) nieuważność
ńepozorny nieuważny
ńeporownany niewyrównany * *Te kupy sũ ńeporownane*.
ńepozũr (*D.lp.* ńepozoru, *Ms.lp.* ńepozorze) nieuwaga;
bez ńepozũr przez nieuwagę
ńepozytnojęć (*D.lp.* ńepozytnojęci) bezużyteczność
ńepõrnojęć (*D.lp.* ńepõrnojęci) nieparzystość
ńepõrny nieparzysty; **ńepõrnõ nũmera** liczba nieparzysta
ńpõrne nieparzyście
ńepõrzisty niepasujący do pary * *Te kũne sũ ńepõrziste, bo jedyn wjelki, drugi mały*.
ńeprawje 1. nieprawdziwie, fałszywie * *Ũũni gõdajũ ńeprawje*. 2. źle, nieprawidłowo * *Te to ńeprawje zrobjũły*.
ńeprawojęć (*D.lp.* ńeprawojęci) nieprawość
ńeprawy 1. niedobry, nieodpowiedni 2. **o człowieku:** fałszywy 3. **ńeprawy grzib** grzyb niejadalny; grzyb trujący * *Tich ńeprawich grzibũw ńe bjerymy*. zob. **bedłta**, **bedłũwa**, **gadũwa**, **gadzik**, **gadzõk**, **gadzõr**, **põsor**, **põõk**, **trujõk** 4. **ńeprawõ panna** pejor. panna z dzieckiem zob.

skoca, zõwitka 5. **jak ńeprawy** jak nienormalny * *Ũũni zwũnũ dũ mje jak ńeprawi*.
ńeprouda I. rzecz. (*D.lp.* ńeproudy, *Ms.lp.* ńeproudze) nieprawda * *To je ńeprouda*. **II.** part. nieprawdaż * *My se to sami zrobjymy, ńeprouda? * Wsujscy przidzjymy z wojny nazõd, jak tich Francuzũw strzaskũmy! ńeprouda chopcy?*
ńepzedejny niesprzedajny
ńepzestanny niustanny
ńepzestanne niustannie, ciągle, bez przerwy * *ńepzestanne rzjũndzũta, az bũta gotowõ*.
ńepzidajny nieprzydatny
ńepzrijajz (*D.lp.* ńerzijajzi) nieprzyjaźń
ńepzrijõcyl (*D.lp.* ńepzrijõcela) nieprzyjaciel, wróg
ńepzrijõcelski nieprzyjacielski, wrogi
ńepzrijõcelsko wrogo
ńepzrijymnojęć (*D.lp.* ńepzrijymnojęci) nierzyjemność, przykrość
ńepzrijymny nieprzyjemny, niemiły, niedobry, przykry * *Ta rzec mi je bardzo ńepzrijymnõ*.
ńepzrijymne nierzyjemnie, niemile, przykro
ńepzilezytojęć (*D.lp.* ńepzilezytojęci) kłopot
ńepzinõlezyty niepodległy
ńepzitiũmnojęć (*D.lp.* ńepzitiũmnojęci) roztargnienie
ńepzitiũmny roztargniony; nieobecny duchem * *Ũũn na kõzaũu je wdyccko ńepzitiũmny, bo wdyccko spi*.
ńepzizwojice nieprzywoicie * *Ũũn se ńerzizwojice zachowuje w tõwarzistwie*.
ńepzizwojitojęć (*D.lp.* ńepzizwojitojęci) nieprzywoitość
ńepzizwojity nierzywoity
ńepzõcel (*D.lp.* ńepzõcela) nieprzyjaciel
ńepzõcelski nieprzyjacielski
ńerada r.ż. od **ńerõd**
ńerade r.n., lm. od **ńerõd**
ńerado niechętnie * *Te dzeço ńerado chodzi do skoty*.
ńeradzi lm. od **ńerõd**
ńeregularnojęć (*D.lp.* ńeregularnojęci) nieregularność
ńeregularny 1. nieregularny 2. *mat.* nierównoboczny
ńeregularne nieregularnie * *Tyn zygõr ńeregularne chodzi*.
ńerichtich I. przym. *nieodm.* 1. chory * *Tyn pjes je ńerichtich*. *Ũũn dzišej bez cały dzyñ lezõł na žymy*. * *Jõ se cuzã dzišej takõ ńerichtich*. 2. niepełnosprawny 3. niedorozwinięty, upośledzony 4. nieodpowiedni **II.** przys. nie tak; nie w porządku * *Jõ dõwno wjedzała, ze tã je cojs ńerichtich*.
ńerobiõ (*D.lp.* ńerobiõsa) leń, obibok, nierõb * *Te ńerobiõse dostõwajũ z gminy ũobjady*. zob. **bizygũn**, **bumelõk**, **bzykõc**, **chlebus**, **darybõk**, **gnojek**, **gnũj**, **leber**, **leser**, **lewus**, **lyñ**, **õmjerdzirobũtka**, **zgnũfek**, **zgnũfy byk**, **zgnũyluch**
ńerowno nierõwno
ńerownojęć (*D.lp.* ńerownojęci) nierõwność
ńerownowõga (*D.lp.* ńerownowõgi, *Ms.lp.* ńerownowõdze) nierõwnowaga
ńerownowõzny nierõwnowãzny
ńerowny nierõwny
ńerowne nierõwno
ńerozum (*D.lp.* ńerozumu) głupota
ńerozumjaly niezrozumiały * *Take ńerozumjale rzeczy rzjũnizis*.

ńerôd (r.ż. ńerada, r.n. ńerade, lm. ńeradzi, ńerade) przym. nieodm. 1. w połączeniu z czasownikiem niedokonanym, zwykle w funkcji przysłówka: niechętnie * *Jô ńerôd tã idã. * Jejich synek ńerôd pũmôgô starce. * Łakũmy to je taki, co ńerôd dôwô. * Űna ńerada chodźi na muzykã. * Te dźečo ńerade chodźi do skoły. * Bardzo ńeradźi űostali s wami.* 2. w połączeniu z czasownikiem dokonanym, zwykle w funkcji przysłówka: niechętnie * *Ńerada'ch posta na tã zabawã.* 3. **być ńerôd** być niezadowolonym, nie cieszyć się * *My sũ bardzo ńeradźi, bo to je chachôr. * Jô je ńerôd. * Űna je ńerada, jak kũmu je lepszy űod ní.* 4. **być (kũmu, cymu) ńerôd** nie cieszyć się (z powodu kogo, czego), nie lubić (kogo, czego), nie być zadowolonym (z kogo, z czego), nie sprzyjać (komu, czemu) * *Űojcowje sũ jeji synkowi bardzo ńeradzi.* 5. **być ńerôd [tymu], ze | być ńerôd [tymu], ize** być niezadowolonym [z tego], że; nie cieszyć się [z tego], że * *Rechtũr bũt bardzo ńerôd tymu, ize skolôrze nỹ naucyli űe dobrze rachować.* 6. **mjeć (kogo, co) ńerôd** nie lubić (kogo, co); nie darzyć (kogo) sympatiã * *Űna go mô ńerada.* 8. fraz. **rôd ńerôd** chcąc nie chcąc; rad nierad *syn. wũl ńe wũl, wũlka ńe wũlka, wũlki ńe wũlki*

ńerôz nieraz

ńerôzki 1. nieraz, nejednokrotnie * *Ńerôzki całe mjasto na űopach przewrũcyli.* 2. czasem, czasami * *Ńerôzki bũły lepe mjãsa.*

ńesamowity niesamowity

ńescejšćy (D.lp. ńescejšćô) 1. nieszczęście 2. **jak pũtora ńescejšćô o czymś wyglãdzie:** okropnie, kiepsko; jak półtora nieszczęścia

ńescejšliwje nieszczęśliwie

ńescejšliwy nieszczęśliwy

ńescesny nieszczęsny

ńescyrojšć (D.lp. ńescyrojšći) nieszczerość

ńescyry nieszczery * *Ta cało familijô je takô ńescyrod.*

ńescyrze nieszczrze

ńescỹsny nieszczęsny, niepomyślny

ńeskodliwy nieszkodliwy * *Ńechtore grziby sũ skodliwe, a ńeftore ńeskodliwe.*

ńeskorny (st. wyż. ńeskorńejsy) 1. późny * *To je ńeskorne wino.* 2. spóźniony

ńeskorńicek (D.lp. ńeskorńicka) zdr. od ńeskorńik

ńeskorńik (D.lp. ńeskorńika) 1. ktoś, kto się spóźnia 2. opóźniony pojazd (np. autobus, pociąg)

ńeskorny spóźniony, opóźniony

ńeskoro (st. wyż. ńeskorzi) późno; **za ńeskoro** zbyt późno, za późno; **kãs za ńeskoro** o wiele za późno; **gibći abo ńeskorzi** prędzej czy później; **ńe ńeskorzi jak** nie późni niż **prziś za ńeskoro** przyjść za późno, spóźnić się (o kimś kto gdzieś przychodzi); **przijechać za ńeskoro** przyjechać za późno, spóźnić się (o kimś kto gdzieś przyjeżdża) * *Űna przista kãs za ńeskoro. * Jutro moze być juz za ńeskoro.*

ńeskorobarokowy późnobarokowy

ńeskory (st. wyż. ńeskorsy) późny

ńeskũjńcũnojšć (D.lp. ńeskũjńcũnojšći) nieskończoność

ńeskujńcũny nieskończony * *To je robota ńeskujńcũnô.*

ńeskujńcyńe nieskończenie

ńesłychany niesłuchany * *To sũ rzeczy ńesłychane, co ty bebles.*

ńesłychańe niesłuchanie

ńesnôznojšć (D.lp. ńesnôznojšći) nieczystość; brak czystości

ńesnôzny nieczysty

ńespodzanka niespodzianka

ńespodzany niespodziany

ńespodzańe niespodzianie

ńespokojnojšć (D.lp. ńesokojnojšći) niepokój

ńesokojny niespokojny

ńespokojńe niespokojnie niespokojnie * *Űn tak ńespokojńe űpi.*

ńesporek (D.lp. ńesporuku) zdr. od ńespũr

ńesporzũndzũny o człowieku: ubrany niechlujnie, byle jak * *Ty najduchu ńesporzũndzũny!*

ńesprawjedliwje niesprawiedliwie, niesłusznie * *Űn to ńesprawjedliwje robjũt.*

ńesprawjedliwojšć (D.lp. ńesprawjedliwojšći) niesprawiedliwość

ńesprawjedliwy niesprawiedliwy, niesłuszny * *Ńesprawjedliwy fyńik wycũngũ ńesprawjedliwy talôr.*

ńespũr (D.lp. ńesporu, Ms.lp. ńesporze) 1. nieszpory; niedzielne nabożeństwo popołudniowe 2. **ńespory űpywãc** śpiewać psalmy

ńesrogi niewielki

ńestałojść (D.lp. ńestałojśći) niestałość

ńestały niestały * *Ty ĵs je taki ńestały.*

ńestety niestety

ńestydnójść (D.lp. ńestydnójśći) nierzyzwoitość, brak wstydu

ńestydny nieprzyzwoity, bezwstydnny * *Űn űozprawjot ńestydne wice. * Na Zilwestra, jak űe juz zećmjũto, to ńestydne pachoty wylãjũty na dwũr i wycũngũaty ludźũ fũrtki i zanojšũty jy na drugi kũniec wsi.*

ńestydńica (D.lp. ńestydńice) bezwstydnica

ńestydńik (D.lp. ńestydńika) bawwstydnik * *Ty ńestydńiku jedyn!*

ńesuchańy (D.lp. ńesuchańô) nieposłuszeństwo (wobec kogoś) * *Dźiűej je modne starszych ńesuchańy.*

ńesumjynnojšć (D.lp. ńesumjynnojšći) niesumiennność

ńesumjynny niesumienny

ńesumjynńe niesumiennie * *Wy ĵűe to ńesumjynńe zrobyli.*

ńesumny brzydki * *Mô takũ ńesumnũ dźoũchã.*

ńeswũj nieswój * *Űd strachu ńeswojũ gosũ wrzescoł.*

ńesykownojšć (D.lp. ńesykownojšći)

ńesykowny 1. nieładny, nieelegancki * *Ale ĵs to ńesykowny!* 2. niezdolny (do czego), nienadający się (do czegoś) 3. niezręczny, niezdarny

ńesykowńe 1. nieładnie, nieelegancko 2. niezręcznie, niezdarne

ńeślachetny nieszlachetny

ńeślachetńe nieszlachetnie * *Űn to bardzo ńeślachetńe zrobyũt i muűi űe za to stydźić.*

ńeśmjertelnojšć (D.lp. ńeśmjertelnojšći) nieśmiertelność

ńeśmjertelny nieśmiertelny

ńeśmjertek (D.lp. ńeśmjertka) bot. kocanki ogrodowe, nieśmiertelnik ogrodowy, sucholuska (gatunek roślin, łac. Xerochrysum bracteatum) zob. **pãpjũrũk**

ńetykalny drażliwy, przeczulony * *Ůŭn je taki ńetykalny, bo ŝe kozdŭj słowŭ ůobrajŝi.*

ńeucćiojść (D.lp. ńeucćiojści) nieuczciwość

ńeucćiwy nieuczciwy

ńeucynliwy nieuczynny

ńeucynny nieuczynny * *To je taki ńeucynny chamôk.*

ńeumascŭny (o jedzeniu) bez tłuszczu zob. **jałow**

ńeurychtowany niegotowy * *Bambora to je takô ńeurychtowanô pupka.*

ńeusuchliwec (D.lp. ńeusuchliwca) ktoś krnąbrny, nieposłuszny, niesforny * *Besperôk to je taki ńeusuchliwec.* zob. **besperôk**

ńeusuchliwojść (D.lp. ńeusuchliwojści) nieposłuszeństwo

ńeusuchliwy krnąbrny, nieposłuszny

ńeuzyty nieużyty

ńeŭobecnojść (D.lp. ńeŭobecnojści) nieobecność

ńeŭobecny nieobecny

ńeŭobycajnojść (D.lp. ńeŭobycajnojści) nieobyczajność

ńeŭobycajny nieobyczajny, niemoralny, nieprzyzwoity

ńeŭobycajne nieobyczajnie, niemoralnie, nieprzyzwoicie * *Ůŭn ŝe ůobchodzŭ z ludźmi ńeŭobycajne.*

ńeŭodbyty 1. nienasycony, niezaspokojony * *Ale ty zejŝ je ńeŭodbyty!* 2. **mjeć ńeŭodbyty pysk** być łakomym, nienasyconym

ńeŭogolŭny nieogolony

ńeŭograńicŭny nieograniczony

ńeŭojŝwycŭny nieoŝwiecony * *To sŭ ńeŭojŝwycŭni ludźe.*

ńeŭokludny niechlujny, brudny

ńeŭokludnik (D.lp. ńeŭokludnika) brudas, flejtuch, niechluj, niedbaluch * *Čarach to je taki ńeŭokludnik, taki zbabrańec.* zob. **babrôk**, **čarach**, **murcek**, **ŝmjyrus**, **zabrabrańec**, **zmazańec**

ńeŭokludzŭny o człowieku: zaniedbany * *ŝlôk to je ftojŝ ńeŭokludzŭny.*

ńeŭokrzczŭny nieochrzczony

ńeŭomylnojść (D.lp. ńeŭomylnojści) nieomylność

ńeŭomylny nieomylny

ńewaznojść (D.lp. ńewaznojści) nieważność

ńewazny nieważny * *Te pińŭndze sŭ ńewazne.*

ńewazne nieważnie

ńewdźŭncnojść (D.lp. ńewdźŭncnojści) niewdzięczność

ńewdźŭncnik (D.lp. ńewdźŭncnika) niewdzięcznik

ńewdźŭncny niewdzięczny * *Camu zejŝ taki ńewdźŭncny, choć'ech ci tela dobrego ucyńŭt?*

ńewerificyrowany nieweryfikowany * *Ńeftore fragmynta ůod tej tukej kŝŭzki sŭ ůoparte na ńewerificyrowanych zdrzŭdłach.*

ńewesoły niewesoły

ńewidŭmy niewidomy

ńewidźalny niewidzialny * *Wjela ŝe ńe ůŭmylymy, jak powjymy ize gńotki sŭ lô normalnego cowjeka ńewidźalne.* * *Strachy sŭ ńewidźalne.* * *Duch je ńewidźalny.*

ńewinnojść (D.lp. ńewinnojści) niewinność

ńewinny niewinny * *Ůŭn je taki ńewinny jak dźeço.*

ńewjarka (D.lp. ńewjarki, Ms.lp. ńewjarce) przesąd, zabobon syn. **przińewjarka**, **prziwjarka**

ńewjasta (D.lp. ńewjasty) 1. kobieta, niewiasta 2. synowa * *Ta twoja ńewjasta je richtich dobrô dlô čă.*

ńewjela niedużo, niewiele

ńewjelki niewielki * *Camu to tyn strŭm taki ńewjelki uros?*

ńewjerny 1. niedowierzający, niewierzący * *Juz jego ůojćec bŭł taki ńewjerny.* 2. niewierny * *Jego kobjyta bŭła mu ńewjernô.*

ńewolny niewolny * *To je ńewolny cowjek.*

ńewolnica (D.lp. ńewolnice) niewolnica

ńewolnictwo (D.lp. ńewolnistwa) niewolnictwo

ńewolnicy 1. niewolniczy 2. **o pracy:** przymusowy **ńewolnice roboty** roboty przymusowe

ńewolnik (D.lp. ńewolnika) 1. niewolnik 2. jeniec; ktoś przebywający w niewoli

ńewolô (D.lp. ńewole) niewola

ńewolô (D.lp. ńewole) niewola * *Ůŭn ŝe dostôł do ńewole.*

ńewoŝny 1. nie własny, nie rodzony, przyrodni *czes.* niewlastni 2. **ńewoŝnô cera** pasierbica 3. **ńwoŝnô ŝostra** siostra przyrodnia *syn.* **inŝsô ŝostra**, **pŭŝostra** 4. **ńewoŝny brat** brat przyrodni *syn.* **inŝy brat**, **pŭbrat** 5. **ńewoŝny syn** pasierb zob. **chowańec**

ńewydanô o kobiecie: niezamężna * *Klara mjała ńewydanŭ ŝostră.*

ńewydarny nieudany *syn.* **ńewydarzŭny**, **ńezdarzŭny**

ńewydarzŭny nieudany *syn.* **ńewydarny**, **ńezdarzŭny**

ńewygoda (D.lp. ńewygody, Ms.lp. ńewygodze) niewygoda

ńewygodnojść (D.lp. ńewygodnojści) niewygoda

ńewygodny niewygodny

ńewygodne niewygodnie * *Na tŭj stołku ŝe ńewygodne ŝedźi.*

ńewymjerzŭny bezkresny

ńewyparzŭny niewyparzony * *Ty môs ale ńewyparzŭny pysk!*

ńewypedzany niewypowiedziany

ńewyrajźny niewyraźny

ńewyrajźne niewyraźnie * *Te dźeço tak ńewyrajźne gôdô.*

ńewystŭsowany o zbożu: niedojrzały * *Ńe cekôs, azby ŝe zbozy godźŭło, yno ŝeces jy ńewystŭsowane.*

ńezadowolŭny niezadowolony * *Wy ŭjŝće tyz ńezadowolŭni s takŭ gupjŭ robotŭ.*

ńezadowolŭny (D.lp. ńezadowolŭniô) niezadowolenie

ńezapŭminajka (D.lp. ńezapŭminajki, Ms.lp. ńezapŭminajce) niezapominajka

ńezdara (D.lp. niezdary, Ms.lp. niezdarze) *pejor.* niezdara; ktoś niezręczny, niezaradny

ńezdarzŭny nieudany *syn.* **ńewydarny**, **ńewydarzŭny**

ńezdrowy niezdrowy * *Źelŭny ůowoc je ńezdrowy.*

ńezgoda (D.lp. ńezgody, Ms.lp. ńezgodze) niezgoda

ńezgodliwy klótlivy; skory do klótni

ńezichernojść (D.lp. ńezichernojści) niebezpieczeństwo

ńezicherny niebezpieczny

ńezicherne niebezpiecznie

ńezŭmany niezłamany

ńeznajŭmojść (D.lp. ńeznajŭmojści) nieznajomość

ńeznajŭmy nieznajomy

ńeznany nieznany

ńeznôbug (D.lp. ńeznôboga) poganin *syn.* **pogan**, **pogŭn**

ńeznôleznojść (D.lp. ńeznôleznojści) niezależność

ńeznôlezny niezależny * *Jô'ch je ńeznôlezny ůod ńego.*

ńeznôlezne niezależnie

ňezúnaty 1. nieżonaty 2. *w użyciu rzeczownikowym*: kawaler * *Na ńezúnatego padajŭ u nŏs karlus.*

ňezwykle 1. niezwykle 2. coś niezwykłego, niezwyčajnego * *To je ńezwykle, ize ŷs zajś przisoł dŭ mje.*

ňezwykły niezwykły

ńezyt (*D.lp.* ńezytu, *Ms.lp.* ńezyće) 1. katar 2. nieżyty

ńezywo jako nieżywy * *Ńezywo ŝe stawjoł, choć jescy zŭł.*

ńezywy nieżywy; bez życia * *Przisoł ůopity do dŭm a tak kobjytã sproł, co ůostała ńezywŏ.*

ńi part. I. *w funkcji równoważnika zdania*: nie * — *Bãńdzes w dŭma! — Ńi, bo pŭjdã. * Zyto a psyńica majŭ kapsle, a jŷncmjŷn ńi. * Z gŏjikŷ jescy chodzŷ, ale z Marzankŷ juz ńi. II. używana na końcu frazy, w celu wyrażenia chęci potwierdzenia jej prawdziwości przez współmówcę lub otrzymania aprobaty nie, nieprawdaż * *Bŭł zejś tã wcora, ńi? III. fraz.* 1. **co to ńi** jak to nie * — *Jutro ńe idã do roboty. — Co to ńi? 2. co to to ńi* co to to nie 3. **o ńi** o nie * *Jutro ci tã ńe bãńdze robjŭł. O ńi, ńi.**

ńiby niby

ńic (*D.lp.* ńicego, *C.lp.* ńicymu, *B.lp.* ńic, *N.Ms.lp.* ńicŷ)

1. nic * *Sã yno majŭ drewjanne, a to ńic po tŷ. * Ta koza ńic mlyka ńe dŏ. zob. bŷik, gŭwno, pŷinco* 2. w ogóle, wcale, ani trochę * *Jŏ ce ńic ńe rozumjã. 3. bez ńicego* bez problemu * *Kupjŭta'ch tyn bilet bez ńicego.* 4. **mjeć (kogo) za ńic** pogardzać (kim) * *Fto wŏs mŏ za ńic, tyn mje mŏ za ńic.* 5. **na ńic** do niczego * *Taki tusty cowjek je na ńic.* 6. fraz. **ńic ŝe ńe wjedźeć rady** nie umieć sobie z niczym poradzić; nie umieć nic zrobić * *Ųŭn bardzo kãŝ gŏdŏ, a ŝe ńic ńe wjy rady. syn. gŭwno ŝe wjedźeć rady, pŷinco ŝe wjedźeć rady, w rzići ŝe wjedźeć rady*

ńica: do ńica do niczego * *To je do ńica.*

ńich *D.B.Ms.* od **ůŭńi**; nich, ich 2. *D.Ms.* od **ůŭne** (one); nich, ich * *To je ůod ńich chałpa. * Prawje my ůŭ ńich gŏdali.*

ńicojŝc (*D.lp.* ńicojŝci) nicość

ńicpot (*D.lp.* ńicpota, *Ms.lp.* ńicpoće) nicpoń; ktoś bezwartościowy, lekkomyślny

ńicpotŏk (*D.lp.* ńicpotŏka) nicpoń; tępak * *Poznała jednego ńicpotŏka.*

ńicpŭń (*D.lp.* ńicpŭńa) nicpoń; ktoś bezwartościowy, lekkomyślny

ńicyj (*r.ż.* ńicyja, *lm.* ńicyje) niczyj

ńić (*D.lp.* ńiçi) 1. nić 2. **ńiçi w rzići** żart. stringi * *Kupjŭta'ch ŝe take ńiçi w rzići.*

ńićanny wykonany z nici * *Pjyrwej gardiny bŷty heklowane, bawołńanne abo ńiçanne. * To je ńiçanne pŭtno.*

ńiçelńica (*D.lp.* ńiçelńice) nicielnica (część krosna tkackiego)

ńigdy nigdy

ńigdŷi nigdzie * *Ńigdŷi dŷiŝej ńe pŭjdã. zob. ńikaj*

ńigrin (*D.lp.* ńigrina, *Ms.lp.* ńigrine) ktoś chodzący na szczydach * *Na takygo chopa, co na ŝtelcach tajŷŭł my padali 'ńigrin'. * Ńigrin tajŷŭł na ŝtelcach. * Tyn ńigrin, to ci i bez zaparte wrota przelŏz.*

ńijak nijak

ńijaki *zaim. nieokr.* (*r.ż.* ńijakŏ, *lm.* ńijake) nijaki

ńijako nijak * *Ńijako ńe poradŷ tego zrobić.*

ńikaj 1. nigdzie * *Jŏ ńikaj bez cołke zyćy ńe jechała, bo kaj i za co? * Ńikaj go ńe bŭto. 2. nigdzie, donikąd * *Ńikaj ńe idã!**

zob. ńigdŷi

ńikel (*D.lp.* ńiklu) nikiel → *niem.* Nickel

ńiklować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ńiklujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ńiklowŏł) niklować

ńiklowańy (*D.lp.* ńiklowańŏ) *rzecz. od ńiklować*; niklowanie

ńiklowy niklowy

ńipel (*D.lp.* ńipla) złączka, nypel *syn. nypel*, → *niem.* Nippel

ńisceć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ńiscejã, *lp.cz.przesz.r.m.* ńiscoł) * *Jak dysc zaćykŏ bez dach, tŷz chałpa ńisceje.*

ńiscŏrz (*D.lp.* ńiscŏrza) ktoś, kto nie szanuje używanych przez siebie rzeczy, sprzętu, zabawek itp.

ńiscyć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ńiscã, *lp.cz.przesz.r.m.* ńiscŭł) niszczyć * *Jak go ůokrŏdŏs, tŷz go ńiscys.*

ńiscyńy (*D.lp.* ńiscyńŏ) 1. *rzecz. od ńisceć* 2. *rzecz. od ńiscyć*

ńiscyrz (*D.lp.* ńiscyrza) szkodnik * *Ŗlimŏki, te ńiscyrze, mi wsytko zezeryŷ.*

ńiski (*st. wyŷ.* ńizsy) niski

ńisko (*st. wyŷ.* ńizŷ) nisko

ńiskojŝc (*D.lp.* ńiskojŝci) niskość

ńiŝa (*D.lp.* ńiŝe) 1. nisza 2. wnęka

→ *niem.* Nische

ńiŝka (*D.lp.* ńiŝki, *Ms.lp.* ńiŝce) *zdr. od ńiŝa*

ńita (*D.lp.* ńity, *Ms.lp.* ńiće) *techn. nit syn. nyt*, → *niem.* Niete

ńitecka (*D.lp.* ńitecki, *Ms.lp.* ńitecce) *zdr. od ńitka*

ńitka (*D.lp.* ńitki, *Ms.lp.* ńitce) 1. nitka 2. *zdr. od ńita*; mały nit

ńitować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ńitujã, *lp.cz.przesz.r.m.* ńitowŏł) nitować * *Kotły kotłŏrze ńitujŷ. → niem.* nieten

ńitowańy (*D.lp.* ńitowańŏ) *rzecz. od ńitować*; nitowanie

ńiwa (*D.lp.* ńiwy) *daw.* ziemia uprawna; pole * *Pod lasŷ na ńiwe stoi chałpa.*

ńiwecyć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* ńiweçã, *l.cz.przesz.r.m.* ńiweçŭł) niweczyć

ńiwecyńy (*D.lp.* ńiwecyńŏ) *rzecz. od ńiwecyć*

ńiwnka (*D.lp.* ńiwnki, *Ms.lp.* ńiwnce) *zdr. od ńiwa*

ńiz *spŏj.* 1. zanim * *Ńiz ůŭn przidŷe, to my bãńdŷymy gotowe. * Ńiz zech ŝta do kojŝçŏta, to'ch prziloŷŭta do pjeca. * Zrobjŭta'ch to ńiz zech jechała. * Ńiz my zaci robić, to ŝe zactŏ çmić. * Ńiz przisto do ŝtrykowańŏ, trza bŭto wołnã poŝpulować. 2. wcześniej niż * *Ųŭńi wyjechali ŝwjerć godŷiny ńiz ty zejś przijechoł.**

ńizeli *spŏj.* niż *syn. ańizeli*

ńizńik (*D.lp.* ńizńika) walet (figura w kartach) *zob. bubek, dupek, jupek, ůnter*

ńizyna (*D.lp.* ńizyny, *Ms.lp.* ńizynie) nizina; obniżenie terenu

ńizynka (*D.lp.* ńizynki, *Ms.lp.* ńizynce) *zdr. od ńizyna*

ńizuŝki bardzo niski, niziutki

ńizutki bardzo niski, niziutki

ńi *D.C.Ms.* od **ůŭna**; niej * *Pŭdŷ dŭ ńi. * Ųŭn ŝe ŝ ńi wyŝmjoł. * Ná dyć krŭj ku ńi. * Ųŭ ńi prawje my ůozprawjali.*

ńi nim, zanim

ńŭ *N. od ũŭna * Idã ś ńŭ.*

ńŭ I. *zaim. os. 1. B.lp. od ũŭno, ũŭne* (tylko po przyimkach); nie * *Ućekto ćelã. Idź pŭ ńŭ.* 2. *B.lm. od ũŭno, ũŭne* (tylko po przyimkach); nie * *Dzejkŭw ńŭma. Cekejće na ńŭ.* 3. *B.lm. od ũŭna* (tylko po przyimkach); nie * *Džoŭchy mušały iś prãndzj do dŭm. Skŭjńcã to za ńŭ.* **II. part. w połączeniach z częściami mowy oraz wyrażeniami zaczynającymi się od spółgłosek nosowych:** nie 1. *w połączeniach z czasownikami* * *Tera ńŭ mŭ casu. * ńŭ muśoł zejś tã łajźić. * ńŭ nadeprńi mi na chać.* 2. *w połączeniach z rzeczownikami* * — *Mopek zejś śe kupjŭt? — ńŭ mopek, yno motor.* 3. *w połączeniach z przymiotnikami* * — *To mody dźiśej przidze? — ńŭ mody, yno ũod ńego ũojćec.* 4. *w połączeniach z liczebnikami* * *ńŭ mało, yno kãś.* 5. *w połączeniach z zaimkami i wyrażeniami zaimkowymi* * *ńŭ my to zrobjŭty. * Kozdy juz przisoł dran, yno ńŭ mŭj synek.* 6. *w połączeniach z przysłówkami* * *ńŭ nŭgle, yno poleku.* 7. *w połączeniach z wyrażeniami przyimkowymi* * *Dej te strzewiki do izby, ale ńŭ na stŭł.* **III. part., fraz. 1. ńŭ lza** nie można, nie wolno

ńŭj *D.C.Ms. od ũŭna;* niej zob. **ńi**

ńŭjś (*lp.cz.ter.:* 1.os. ńesã, ńejsã, 3.os. ńejse; 1.os.lm.cz.ter. ńesymy, ńejśymy; *lp.cz.przesz.r.m.* ńŭs; 2.os.lp.tr.rozk. ńŭjś) 1. nieść * *Ze pośwŭjńcŭnego palma robi śe krzizyki, chtore wé Wjeli Pjŭntek ńejśe śe na pole.* 2. znosić (jaja) * *Kury mi tera ńe ńesŭ. * Cwergŭwki ńesŭ małe jajca.*

ńŭma nie ma * *ńŭma go prawje w dŭma.*

ńŭmało niemało * *Ũŭn mu tã naloł ńŭmało.*

ńŭmały niemały * *Bãńdzes džoŭcho mjała frasŭnek ńŭmały.*

ńŭmascŭny baz masła; bez tłuszczu; bez okrasy * *Jak masła ńe bŭło, to ńŭmascŭne kartŭfle jŭdali.*

ńŭmaterjalny niematerialny

ńŭmi *N. od ũŭni, ũŭne* (tylko po przyimkach); nimi * *Ũŭn ũostol ś ńŭmi.*

ńŭmjela (*D.lp. ńŭmjele*) *zart.* ktoś biedny

ńŭmjelka (*D.lp. ńŭmjelki, Ms.lp. ńŭmjelce*) *zdr. od ńŭmjela* * *ńŭmjela ńŭ mŭ wjela, a ńŭmjelka — ańi telka.* (powiedzenie)

ńŭmjernojść (*D.lp. ńŭmjernojści*) 1. nieumiarkowanie, brak umiaru 2. bezmiar

ńŭmjerny 1. nieumiarkowany 2. bezmierny, bezgraniczny

ńŭmjernie 1. nieumiarkowanie * *Bardzo ńŭjśće ńŭmjernie zyli!* 2. bezmiernie, bezgranicznie

ńŭmoc (*D.lp. ńŭmocy*) 1. choroba zob. **choroba, stãncka** * *Z dobitka mŭjśa by'ch ńe jŭd, bo śe ńe chcã prziznać ńŭmocy.* → *czes. nemoc* 2. **ãngelskŭ ńŭmoc** (a) krzywica → *niem. englische Krankheit* (b) odmiana zabawy w berka, w której goniący musi trzymać się za miejsce, w które został złapany 3. **cukrowŭ ńŭmoc** cukrzyca *syn. cukrowŭ choroba, cukrzica* → *niem. Zuckerkrankheit* 4. **ćŭzkŭ ńŭmoc** | **wjelkŭ ńŭmoc** epilepsja *syn. ćŭzkŭ choroba, wjelkŭ choroba* 5. **zołtŭ ńŭmoc** żółtaczką zob.

zołtŭ choroba, zołtŭ stãncka, zołtocha

ńŭmocny 1. *o człowieku, zwierzęciu:* chory * *Lezata w łŭzku ńŭmocnŭ. * Ũŭn je ńŭmocny.* zob. **chory, stãncny** 2. *o człowieku, zwierzęciu:* słaby, mizerny, osłabiony, niedysponowany 3. **ńŭmocny chlyb** chleb razowy; chleb z ciemnej grubo mielonej mąki *syn. chory chlyb, cŭrny chlyb, ćymny chlyb, krupicny chlyb, krupicnŭk, krupicowy chlyb, krupicŭk, krupicy chlyb, śńady chlyb* 4. **pŭmazańŭ ńŭmocnych** namaszczenie chorych

ńŭmocník (*D.lp. ńŭmocnika*) *bot.* bez koralowy, dziki bez koralowy (*łac. Sambucus racemosa*) zob. **cerwjŭny bes, cerwjŭny besk, cerwjŭny chebz**

ńŭmores (*D.lp. ńŭmoresu, Ms.lp. ńŭmoreśe*) nietakt, gafa

ńŭmozebny niezwykle, niesamowity

ńŭmozebńe niezwykle, niesamowicie

ńŭmozliwojść niemożliwość * *To je ńŭmozliwojśćŭ.*

ńŭmozliwy niemożliwy

ńŭmŭwa (*D.lp. ńŭmŭwy*) ktoś niemy

ńŭmozliwojść (*D.lp. ńŭmozliwojści*) niemożliwość * *Dŭć to je ńŭmozliwojśćŭ.*

ńŭmozliwy niemożliwy

ńŭmŭwlã (*D.lp. ńŭmŭwlŭńcã*) niemowlę

ńŭmrawa (*D.lp. ńŭmrawy*) 1. człowiek niemoralny, bezwstydnny; bezwstydnik, bezwstydnica * *Ty ńŭmrawo!* 2. pijak, alkoholik 3. obżartuch

ńŭmrawnojść (*D.lp. ńŭmrawnojści*) niemoralność

ńŭmrawny niemoralny, bezwstydnny

ńŭmu 1. *C. od ũŭn* (tylko po przyimkach) * *Jŭ soł ku ńŭmu.* 2. *C. od ũŭno, ũŭne*

ńŭmŭndry niemądry

ńŭmy niemy → *czes. němý*

ńŭnaddajństwo (*D.lp. ńŭnaddajństwa*) 1. chciwość 2. łakomstwo

ńŭnaddany 1. zachłanny, chciwy * *Bŭła to bŭjda, bŭjda ńŭnaddanŭ.* 2. łakomy

ńŭnaddãnec (*D.lp. ńŭnaddajńca, M.lm. ńŭnaddajńce*) 1. człowiek zachłanny 2. łakomczuch

ńŭnasycŭny nienasycony, niezaspokojony * *Was pjes je ńŭnasycŭny.*

ńŭnawidzŭńŭ (*D.lp. ńŭnawidzŭńŭ*) *rzecz. od ńŭnawidźec
ńŭnawidźec *ndk* (1.os.lp.cz.ter. ńŭnawidzã, lp.cz.przesz.r.m. ńŭnawidzoł, 2.os.lp.tr.rozk. ńŭnawidź) nienawidzieć * *Chadźaje, ũŭńi nŭs ńŭnawidzŭ. * ńŭnawidźec kogo to je wjelki grzych. * Ũŭn go juz całe zyćy ńŭnawidzi.**

ńŭnawiść (*D.lp. ńŭnawiści*) nienawiść

ńŭnulowy niezerowy

ńŭpeć: być (kŭmu) ńŭpeć być (komu) głupio * *Bŭło mu ńŭpeć, ze jŭ ũo tŭj wŭã. * Po gãmbje bŭło znać, ize mu je kŭsek ńŭpeć.*

ńŭ 1. *N.Ms.lp. od ũŭn* (tylko po przyimkach); nim * — *Jedź do kupy ś ńŭ. — Jŭ ze tŭj gupkŭ ńŭgdzi ńe jadã.*

2. *C.lm. od ũŭn* (tylko po przyimkach); nim * *Juz jich widać, to idã ku ńŭ.*

3. *C.lm. od ũŭna* (tylko po przyimkach); nim * *Džołchy idŭ. Leć ku ńŭ.*

4. *N.Ms.lp. od ũŭno, ũŭne* (tylko po przyimkach); nim

o *wykrz.* o; **o ni** o nie
ofry (*tylko lm., D. ofrůw*) wywód do ślubu * *Juz jí ofry grajŕj.*
ofyn *przys.* otwarcie; bez ogródek; prosto z mostu; wprost * *Pedžot'ch mu to blanik ofyn.* zob. **brewider, dyrek**; → *niem.* offen
oho *wykrz.* oho
oje (*D.lp.* oja, *M.lm.* oja, *D.lm.* ojŕw) dyszel *syn.* **dyšel, ũjo**
ojft (*D.lp.* ojftu, *Ms.lp.* ojfće) paliwo * *Tyn fliger šlečoť w lejše, bo mu brachoť ojftu.* *syn.* **tojf**
ojftowy paliwowy
ojkalyptus (*D.lp.* ojkalyptusa, *Ms.lp.* ojkalyptuše, *M.lm.* ojkalyptuse) → *niem.* Eukalyptus
ojkalyptusek (*D.l.* ojkalyptuska) *zdr. od* **ojkalyptus**
ojkalyptusowy eukalitusowy
ojla (*D.lp.* ojle) 1. sowa * *Ty mōs ũocy jak ojla.* zob. **sowa** → *niem.* Eule 2. guz (od uderzenia), opuchlizna; **ojla pod uokŕj** podbite oko * *Przišoť do dŕm z ojlŕj.* * *Ŭŕn mjoť ojlŕ na cole.* zob. **baňa, bojla, bolōk, brzŕfa, bula, bufa, bŕfa, gluza, gruca, knōla** 3. złośliwa kobieta; złošnica
ojli sowi
ojlka (*D.lp.* ojłki, *Ms.lp.* ojłce) *zdr. od* **ojla**
ojro (*nieodm.*) euro (waluta)
ojroposoť (*D.lp.* ojropośla, *Ms.lp.* ojropojsle) europoseť
ojrowy *przym. od* **ojro** * *Mjoť poťny potmanej ojrowych šajnŕw.*
Ojrōpa (*D.lp.* Ojrōpy) Europa
Ojrōpejcyk (*D.lp.* Ojrōpejcyka) Europejczyk
Ojrōpejka (*D.lp.* Ojrōpejki, *Ms.lp.* Ojrōpejce) Europejka
ojrōpejski europejski; **Ojrōpejski Parlamynt** Parlament Europejski → *niem.* europäisch
ojrōpejskojšć (*D.lp.* ojrōpejskojšći) europejskość
oker (*D.lp.* okru, *Ms.lp.* okrze) ochra; kolor ochry → *niem.* Ocker
oksit (*D.lp.* oksitu, *Ms.lp.* oksiće) tlenek węgla, czad

oksitowy *przym. od* **oksit**
oktōber (*D.lp.* oktōbra, *Ms.lp.* oktōbrze) październik *syn.* **pajždžyrŕnik**, → *niem.* October
oktōbrowy październikowy
oliek (*D.lp.* olika) prezerwatywa (od dawnej marki prezerwatyw „Olla”) zob. **kŕndŕn**
olikmantel (*D.lp.* olikmantla) płaszcz ortalionowy
Olmic (*D.lp.* Olmica) Ołomuniec → *niem.* Olmütz
olmicki *przym. od* **Olmic**
olympjada (*D.* olympjady, *Ms.* olympjadže) olimpiada → *czes.* olimpiáda
oľy (*tylko lm., D.* oľŕw) krzywe nogi (wykrzywione na zewnątrz) *syn.* **ōbajny**
ordeka (*D.lp.* ordeki, *Ms.lp.* ordece) 1. strop drewniany (wypełniony zwykle żuzlem lub trocinami) 2. *górn.* pułap wyrobiska; górna powierzchnia wyrobiska podziemnego
ordnŕng (*D.lp.* ordnŕngu) porządek zob. **ajnštymŕng, chāndogojšč, porzŕndek** → *niem.* Ordnung
ordŕnek (*D.lp.* ordŕnku) zbiór przepisów; ustawa
ordynaryjō (*D.lp.* ordynaryje) deputat
orgeš (*D.lp.* orgeša) *daw.* członek którejš z proniemieckich organizacji na Górnym Šlŕsku w pierwszych latach po I wojnie światowej → *niem.* Orgesch
ornaryjō (*D.lp.* ornaryje) zasługa * *Mōs maľo zasugi aby ornaryje.*
orŕnitologicny ornitologiczny
orŕnitologijō (*D.lp.* orŕnitologije) ornitologia
orynkłapy (*tylko lm., D.* orynkłapŕw) nauszniki
Osik (*D.lp.* Osika, *M.lm.* Osiki) 1. *daw.* obywatel NRD; enerdowiec zob. **Dejdeerowjec** 2. mieszkaniec Niemiec Wschodnich (terenów tworzących dawniej NRD) → *niem.* Ossi
Ostprojze (*tylko lm., D.* Ostprojzŕw) Prusy Wschodnie * *Ŭŕn pochodzi ze Ostprojzŕw.* → *niem.* Ostpreussen
otawa (*D.lp.* otawy) drugi pokos (zwykle w lipcu) zob. **potrōw**

Ô

ō *wykrz.* o, och * *Ô, co še to robi? Caľy šwjat še bajŕtuje!*
ōbajn (*D.lp.* ōbajna, *Ms.lp.* ōbajŕe) krzywa noga (wykrzywiona na zewnątrz) * *Taki ōbajn mu še zrobjŕť.* zob. **oľy**
ōber (*D.lp.* ōbra, *Ms.lp.* ōbrze) 1. dama (figura w kartach) zob. **wyzŕnik** 2. *pot.* nadlešniczy * *Musŕ dšićej jechať do ōbra.* zob. **ōberfešter**
ōberfešter (*D.lp.* ōberfeštra, *Ms.lp.* ōberfeštrze) nadlešniczy zob. **ōber**, → *niem.* Oberförster
ōbergefrajter (*D.lp.* ōbergefrajtra, *Ms.lp.* ōbergefrajtrze) kapral * *Nad gefrajtrŕj bŕť ōbergefrajter.* → *niem.* **Obergreiter**
ōberhajer (*D.lp.* ōberhajera, *Ms.lp.* ōberhajerze) *górn.* nadgórnik; górnik sprawujący nadzór w kopalni * *Ŭberhajer bŕť na pŕ gruby.*
ōberhymda (*D.lp.* ōberhymdy, *Ms.lp.* ōberhymdze) koszula; **futerbachowō ōberhymda** koszula flanelowa → *niem.* Oberhemd

ōberiba (*D.lp.* ōberiby) kalarepa *syn.* **kuloryba, ũnteriba** → *schles.* Oberrŕbe
ōberibka (*D.lp.* ōberibki, *Ms.lp.* ōberibce) *zdr. od* **ōberiba**
ōberibowy kalarepowy
ōberibsko (*D.lp.* ōberibska) *zgr. od* **ōberiba**
ōberlicht (*D.lp.* ōberlichta, *Ms.lp.* ōberlichće) 1. okienko w dachu domu; świetlik 2. górne drzwiczki przy kominu * *Ŭberlicht bŕť ũotwarty juz przed wjecerzŕj, coby Džečŕntko mŕgľo wlyjž rajn i ũostawiť gešŕynki.* 3. górne okienko (np. w sieni) * *Mje ŕyma w dŕma, a kluc je na ōberlichće.* → *niem.* Oberlicht
ōberlojtnant (*D.lp.* ōberlojtnanta, *Ms.lp.* ōberlojtnaŕće) porucznik → *niem.* Oberleutnant
ōbermiŕstrant (*D.lp.* ōbermiŕstranta, *Ms.lp.* ōbermiŕstraŕće) główny ministrant (w parafii); ceremoniarz
ōberst (*D.lp.* ōbersta, *Ms.lp.* ōberšće) pułkownik → *niem.*

Oberst

- ôberstlojtnant** (*D.lp.* ôberstlojtnanta, *Ms.lp.* ôberstlojtnańce) podpułkownik → *niem.* Oberstleutnant
- ôberśala** (*D.lp.* ôberśale) mięso z łędźwiowej części półtuszy wołowej; zrazowa górna → *niem.* Oberschale
- ôberśtajger** (*D.lp.* ôberśtajgra, *Ms.lp.* ôberśtajgrze) *górn.* nadsztygar → *niem.* Obersteiger
- ôblat** (*D.lp.* ôblatu, *Ms.lp.* ôblaće, *M.lm.* ôblaty, *D.lm.* ôblatůw) cienki okrągły wafel → *niem.* Oblate
- Ôderforśtat** (*D.lp.* Ôderforśtatu, *Ms.lp.* Ôderforśtaće) Zadrze (część miasta Opole; **części:** Blych, Plana) → *niem.* Odervorstadt
- ôfynbańka** (*D.lp.* ôfynbańki, *Ms.lp.* ôfynbańce) 1. ława przy piecu; przypiecek → *niem.* Ofenbank 2. niska komoda; zamykana szafka na buty
- ôfynbańcka** (*D.lp.* ôfynbańcki, *Ms.lp.* ôfynbańcce) *zdr. od ôfynbańka*
- ôma** (*D.lp.* ômy) babcia * *Je ôma w dũma?* *syn. starka* → *niem.* Oma
- ômaśul** (*D.l.* ômaśula, *Ms.lp.* ômaśule) *zwykle w lm.* niemodny but
- ômecka** (*D.lp.* ômecki, *Ms.lp.* ômecce) *zdr. od ôma*
- ômelek** (*D.lp.* ômelka) *zdr. od ôma* * *Jô juz jak ômelek łazã.*
- ômelka** (*D.lp.* ômelki, *Ms.lp.* ômelce) *zdr. od ôma*
- ômicka** (*D.lp.* ômicki, *Ms.lp.* ômicce) *zdr. od ôma*; babuleńka * *Te moje ômicki, choć juz śiwe wosy majŷ, to jescy kãs pamjŷntajŷ.*
- ômik** (*D.lp.* ômika) *zdr. od ôma*
- ômin** (*r.ż.* ômina, *lm.* ômine) *przym. dzierz.* *od ôma*; należący do babci; dotyczący babci * *To je ômin pulôwer.* * *Byli my u ôminej ŝostry.* * *Mogã ŝe wejź tytkã jabkũw ze ôminego sadu?* * *Bez ôminego rzykańô by'jś nie przezũł.*
- ômka** (*D.lp.* ômki, *Ms.lp.* ômce) *zdr. od ôma*
- ômuśka** (*D.lp.* ômuśki) *zdr. od ôma*
- ôpa** (*D.lp.* ôpy, *C.lp.* ôpowi, *Ms.lp.* ôpje) dziadek * *Ôpacôpa gũńũł mys. Jak jŷ chycũł, to jŷ zgryz. zob. starôsek, starzik* → *niem.* Opa
- ôpazygôr** (*D.lp.* ôpazygara, *Ms.lp.* ôpazygarze) stary zegar (zwykle stojący)
- ôpecek** (*D.lp.* ôpecka) *zdr. od ôpa*
- ôpek** (*D.lp.* ôpka) *zdr. od ôpa*
- ôpelek** (*D.lp.* ôpelka) *zdr. od ôpa*
- ôpik** (*D.lp.* ôpika) *zdr. od ôpa*
- ôplik** (*D.lp.* ôplika) *zdr. od ôpa*
- ôpowje** (*tylko lm., D.* ôpũw) dziadkowie (dziadek i babcia)

ôpuś (*D.lp.* ôpuśa) *zdr. od ôpa*

ôpũw (*r.ż.* ôpowa, *lm.* ôpowe) *przym. dzierz. od ôpa* należący do dziadka, dotyczący dziadka * *To je ôpũw fojercojg* * *Dŷe je ta ôpowa lôska?* * *Pisã tera te ôpowe ŷosprôwki.*

ôsterhazôk (*D.lp.* ôsterhazôka) zając wielkanocny → *niem.* Osterhase

ôsterhazyk (*D.lp.* ôsterhazyka) zając wielkanocny * *Co'jśće dostali ŷod ôsterhazyka?* → *niem.* Osterhase

ôwal (*D.lp.* ôwalu) owal → *niem.* Oval

ôwalny owalny *zob. dugawy,* → *niem.* ovaler

ôwerôl (*D.lp.* ôwerôla) 1. dres 2. kombinezon → *niem.* Overall

ôwertura (*D.lp.* ôwertury, *Ms.lp.* ôwerturze) uwertura → *czes.* ouvertura

ôz I. partykuła: 1. **uwydatniajãca duŷy stopień rozciãgłoŝci w czasie i przestrzeni;** aŷ * *Cekali tã na ñego ôz do rana.* * *Ôz do terazka jich tu nie bũto.* * *Űũn wlecoł ôz pod syã do wody.* * *To ôz do jutra.* * *Űũni ŝli pjechty ôz do Wrôclãwja.* * *Muŝoł'ech ŝe na tã gũrã pnŷñć, ôz do wjecora.* * *Muŝoł'ech ŝe wpjŷñć ôz do ñeba.* * *Ôz do tego casu sã tego ñe bũto.* * *Jechali tã na trzi dñi: ŷod pjyrsego ôz do trzeciyo môja.* * *Cekej na mje ôz do jutra.* 2. **uwydatniajãca iloŝć lub intensywnoŝć zjawiska;** aŷ * *Űũn bũł cały mokry, ŷod spodku ôz do gũry.* **II. spôjnik wprowadzajãcy wypowiedzenia podrzãdne okolicznikowe:** (a) **celu:** (b) **czasu:** * *Ôz my to dostali, to my mjeli kupã lôtacki.* (Dopóki tego nie dostaliŝmy, mieliŝmy sporo bieganiny.) (c) **stopnia i miary:** (d) **skutku:** * *Űũn mje tak dugo gorsũł, ôz nachytoł.*

zob. az, aze, ôze

ôze I. partykuła: 1. **uwydatniajãca duŷy stopień rozciãgłoŝci w czasie i przestrzeni;** aŷ 2. **uwydatniajãca iloŝć lub intensywnoŝć zjawiska;** aŷ * *Dyć ty tego môs ôze za kãs.* * *Dostôwali ŝtrôfã za ŝtrôfŷ, ôze do skutku.* **II. spôjnik wprowadzajãcy wypowiedzenia podrzãdne okolicznikowe:** (a) **celu:** (b) **czasu:** * *Trza bũto cekać, ôze ŝe ta kapusta ukiŝi.* * *Cekej sã na mje ôze przidã nazôd.* * *B'ymy cekać, ôze ŝe zećmi.* (c) **stopnia i miary:** * *Bũto tã tak ŷimno, co zech ôze tyrkotôł.* * *Űozprawjũmy tak dugo, ôze ŝe uspjũmy.* (d) **skutku:** * *Űy mũgta ŝe iŝ grać, ôze ñe porobjũta wsjyskygo.* * *Jak to usłysôł, to ŝe ôze zacerwjuñũł.* * *Wy b'eće po tych kãsach tak dugo skôkać, ôze ŝe ŷorygôće.*

zob. az, aze, ôz

P

pacejśny *daw.* pacześny (zrobiony z grubszego płótna utkanego z paczesi); zgrzebny * *Take pacejśne pũtno mjała.*

pacek (*D.lp.* packa) paczka

pacharzina (*D.lp.* pacharziny, *Ms.lp.* pacharzińe) pęcherz (moczowy)

pacholik (*D.lp.* pacholika) chłopiec do usług; młody parobek

pachôtek (*D.lp.* pachôłka) parobek parobek * *Pachôtek i dŷywka to je celôdka.* * *Jaki zy mje pachôtek, takô ŝ cebje dŷywka.* *zob. fornôl, fũrnôl, gabcôk, parobek, ŷotrôk*

pachũł (*D.lp.* pachôla, *Ms.lp.* pachole, *M.lm.* pachôły)

starszy chłopak, młodzieniec * *Taki stary pachuł, a jescy mu glice wisu.* * *Tyn pachuł juz nie baje inksy, yno fluzy a fluzy, co jô to s nego mu?*

pacht (*D.lp.* pachtu, *Ms.lp.* pachće) dzierżawa, najem, wynajem; **ajncla na pacht** kawalerka na wynajem *zob. harynda, nôjym* → *niem.* Pacht

pachter (*D.lp.* pachtra, *Ms.lp.* pachtrze) dzierżawca *zob. haryndatür, nôjymnik* → *niem.* Pachter

pachterka (*D.lp.* pachterki, *Ms.lp.* pachterce) dzierżawczyni

pachtować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* pachtujã, *lp.cz.przesz.r.m.* pachtował) dzierżawić, wynajmować (od kogoś) * *Pachtujemy pole uod Maternego. zob. haryndować, nojmować* → *niem.* pachten

pachtowańy (*D.lp.* pachtowańó) *rzecz. od pachtować*

pacjynt (*D.lp.* pacjynta, *Ms.lp.* pacjynće, *M.lm.* pacjynćó) pacjent * *Tã cekajũ pacjynćó na dôchtora.* → *niem.* Patient

pacjyntka (*D.lp.* pacjyntki, *Ms.lp.* pacjyntce) pacjentka

packa (*D.lp.* packi, *Ms.lp.* pacce) paczka * *Co tã mós dryn w tej pacce?*

Pacyfik (*D.lp.* Pacyfiku) Pacyfik, Ocean Spokojny * *Pacyfik je nouwjynksy na śwjeće uocyanũ.*

pacyna (*D.lp.* pacyny, *Ms.lp.* pacynie) grudka ziemi

paća (*D.lp.* paće) łapa

paćka (*D.lp.* paćki, *Ms.lp.* paćce) *zdr. od paća*; łapka

paćulók (*D.lp.* paćulóka) 1. oferma, ciamajda, niedorajda, nieudacznik * *Skũnd uũni wejzli tego paćulóka? Chyba ze hasóka!* 2. małolat * *Ne dũ ci tej cigaryty, bo zejś jescy je paćulók.*

padać I. *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* padũ, *3.os.lp.cz.ter.* padó) 1. powiadać; mówić * *Padajũ, ize fešter še uobjejšũ.* * *Padali na nã, iz je carownica.* * *Padej yno, fto će sã postól.* * *Ne padej tego zódnymu.* * *No i co ty na to padôs?* * *Nã nie padej!* (No nie mów!) * *Jô ci padała, coby js mu tego ja nie pedżała.* * *Co uũna padała?* * *Padala, ze to je nymozliwe.* * — *Jutro mô še uochũdzić.* — *Padôs?* * *Jô jí padała, ze zech go nie widzala.* 2. **padać še** mówić sobie; myśleć sobie * *Jô še padała, ize jutro banã pjeprzki rwała.* * *Jô ch še padała: „Pũnbũcku, dej juz tego lata”.* **II** (*1.os.lp.cz.ter.* padũ, *3.os.lp.cz.ter.* padó, *padze*) **o deszczu, śniegu, gradzie:** padać * *Dysc padó.* * *Ne przestato padać cały dzyń.* * *Starka padajũ, ize dźisej bãndze padać.* * *Jak dysc padze, to łebki mraucũ.* * *Dwadźestego listopada napocũn śnyg padać.* * *By juz mũgło skũjnyć padać.* * *Padól gród.*

padel (*D.lp.* padla) wiosło * *Do tej łũdki nõlezũ dwa padle.* → *niem.* Paddel

padlować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* padlujã, *lp.cz.przesz.r.m.* padlował) wiosłować * *Padlujće, padlujće, bo wós dysc chyći!* → *czes.* pádlovat, → *niem.* paddeln

padlowañy (*D.lp.* padlowañó) *rzecz. od padlować*; wiosłowanie

padnũńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* padnã, *lp.cz.przesz.: r.m.* padnũn, *r.ż.* padła) **o idącym człowieku:** wywrócić się; przewrócić się; upaść * *Bojã še, ze padnã.*

padnũny padnũny jak śnita bardzo zmęczony; padnięty; wykończony

padnũńcy (*D.lp.* padnũńćó) 1. *rzecz. od padnũńć* 2. *rzecz. od pajś* (znaczenie II)

paduł (*D.lp.* padołu, *Ms.lp.* padole) wąwóz, jar *syn. grapa, wũwũz*

paf 1. *fraz. być paf* być skonsternowanym, nie wiedzieć co powiedzieć, milczeć (z wrażenia, ze zdziwienia, zdenerwowania) * *Doł mi take ćyzke pytańy, co ch bũła paf.* 2. *fraz. uostać paf* oniemieć (z wrażenia, ze zdziwienia, zdenerwowania), zostać bez słowa * *Jak mi ćotka nazdała, to ch uostała paf.*

pagoda (*D.lp.* pagody, *Ms.lp.* pagodze) pagoda → *niem.* Pagoda

paja (*D.lp.* paje) 1. niesympatyczna kobieta * *Ta paja zajś tã w tũ sklepje przedwala.* 2. gapa

pajac (*D.lp.* pajaca) błazen

pajac še *zwr. ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* pajũ še, *lp.cz.przesz.r.m.* pajoł še) gapić się

pajaty gapowaty

pajća (*D.lp.* pajće) pejcz

pajćka (*D.lp.* pajćki, *Ms.lp.* pajćce) *zdr. od pajća*; pejczyk

pajćować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* pajćujã, *lp.cz.przesz.r.m.* pajćował) bić pejczem

pajćowańy (*D.lp.* pajćowańó) *rzecz. od pajćować*

paje (*tylko lm., D.* pajũw) 1. baki, bokobrody 2. pejsy

pajki (*tylko lm., D.* pajkũw) pejsy

pajńpuch (*D.lp.* pajńpucha) 1. naleśnik *zob. ajerkuch* 2. omlet

pajńpusek (*D.lp.* pajńpuska) *zdr. od pajńpuch*

pajńscóra (*D.lp.* pajńscóry, *Ms.lp. daw.* pajńscórze) kobieta pracująca w folwarku lub we dworze * *Pajńscóry to sũ dzywki ze dwora.*

pajńscórz (*D.lp.* pajńscórze) *daw.* ktoś, kto pracuje w folwarku lub we dworze * *Juz haspel rzegoce, pajńscórze rznũ kloce, ćiskóce woze ćisnũ.*

pajńszczyzna (*D.lp.* pajńszczyzny, *Ms.lp.* pajńszczyźnie) pańszczyzna * *Chodźyli na pajńszczyńã.*

pajński 1. pański (odnoszący się lub należący do pana — arystokraty, właściciela ziemskiego) **pajńskó robota** praca w majątku należącym do pana, arystokraty * *Tukej bũły ppyrwej pajńske pola.* 2. państwowy 3. **Pajński** Pański (odnoszący się do Boga); **Ańuł Pajńki** Anioł Pański 4. *daw.* modny, elegancki (w opozycji do tradycyjnego) * *Przed wojnũ nõftore Ślũzocki napocły przebũcyć še w pajńske zachy.* * *Uũna še kupjũta w mjejsće pajńske uoblecyńy.* 5. **pajńske w użyciu rzeczownikowym:** (a) obszar należący (obecnie lub dawniej) do pana, do dworu * *Na pajńskũ uod nasej strũny latojs zašóli majs.* (b) państwowe (pole, łąka) * *o wojńe robjũt zech na pajńskũ.* 6. **pajński kwatyr** (a) mieszkanie czynszowe (b) mieszkanie kwaterunkowe 7. **pajńskó izba** pokój reprezentacyjny; pokój do przyjmowania gości; salon *syn. kafejstuba* 8. **po pajńsku** (a) elegancko, modnie; zgodnie z obowiązującą modą * *Kobjyty, ftore robjũty w bjũrze, mušaly być uoblecũne po pajńsku.* (b) **o spożywaniu posiłków:** wystawnie * *Uũni jũ po pajńsku.* * *W nõdzelã jódali my po pajńsku.* 9. **mjeć (s kũ) pajński krziz** mieć (z kim) kłopoty, problemy, zmartwienie * *Jô mũ s tobũ pajński krziz.* 10. *fraz. zgũũty jak pajński byk* leniwy jak nie wiadomo co; mający dwie lewe ręce do roboty * *Ty js je chopje zgũũty jak pajński byk. syn. zgũũty jak ruski byk*

pajńskula (*D.lp.* pajńskula) *daw.* pańska dniówka; dniówka robocza za określoną zapłatę; wynagrodzenie za dzień pracy

pajństwo (*D.lp.* pajństwa) 1. państwo (struktura polityczna) 2. państwo (zwrot grzecznościowy); **mode pajństwo** państwo młodzi, młoda para

pajś **I.** *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. pasã, 3.os. pajśe; 1.os.lm.cz.ter. pasymy, pajśymy; *lp.cz.przesz.r.m.* pös, pas; *im.bier.* pajśüny) paść, wypasać * *Műj starzik krowy pas.* * *Bãndżes gãjsi pasta.* * *Űün juz świńüw nie pös.* * *Pajśymy na farskich tũnkach krowy.* * *Krowy pajśli na tũnce.* * *Idã na jejsyń krowy pajś.* **II.** *dk* (*lp.cz.przysz.:* 1.os. padnã, 3.os. padńe; *lp.cz.przesz.:* r.m. pöd, r.ż. padła) 1. **o człowieku, zwierzęciu:** przewrócić się, upaść * *Pöd na żymjã i űoztras se nos.* * *Pöd i ztũmoł nogã.* * *Pöd zech na drũdze űo kamjyń.* 2. zaszkozić * *Ta gorzoła, co jũ sami pölyli, mũgła jũ pajś na űocy.* * *Tymu ślywusowi gorzołka padła na űocy.* 3. **o człowieku:** zginać, polec * *Műj opa pöd na wojńe.* * *Űün wé wojńe pöd.* * *Synek űod tej kobjyty pöd wé wojńe.* * *Űün pöd pod Berlinj.* 4. **o losie:** paść (na kogoś) * *Jedyn łös pöd na niego.*

pajśaty pasiasty; w paski

pajśła (*D.lp.* pajśle) klatka do łapania żywych zwierząt, zamykająca się automatycznie; potrzask * *Zawjyroł mysy w drũcannej pajśli.* * *Mysy chytoł pajślũma.*

pajś se *zwr. dk* 1. **o zwierzętach:** paść się * *Krowy se pasy na tũnce.* 2. **o ludziach:** paść się, jeść w nadmiernych ilościach

pajśũnek (*D.lp.* pajśũnku) łąka, pastwisko * *Jö bũła na pajśũnku przy krowach.*

pajśyńy (*D.lp.* pajśyńö) *rzecz. od* **pajś** (znaczenie I)

pajũncek (*D.lp.* pajũnceka) *zdr. od* **pajũnk**; pajęczek

pajũncy pajęczy

pajũncyna (*D.lp.* pajũncyny, *Ms.lp.* pajũncyńe) 1. pajęczyna * *Pouũmjatũ w chlywje pajũncyny.* * *Zawjejsũta mi se wé wosach pajũncyna.* * *Mucha se dopadła wé pajũncyńe.* 2. *przen.* płatanina (np. sznurków, kabli) * *Jö te snũrki poprzerziñoł, bo mi sã na chałpje nie b'e wišec takö pajũncyna.* 3. *fraz.* **wišec jak na pajũncyńe** ledwo się trzymać * *Jajca mu wišaly jak na pajũncyńe.*

pajũncynka (*D.lp.* pajũncynki, *Ms.lp.* pajũncynce) *zdr. od* **pajũncyna**

pajũnk (*D.lp.* pajũnka) 1. pająk 2. *fraz.* **chudy jak hajźlowy pajũnk** bardzo chudy, wychudzony 3. **hajźlowy pajũnk** nasosznik trzęś (gatunek pająków; *łac.* *Pholcus phalangioides*) 4. *fraz.* **mjeć nogi jak hajźlowy pajũnk** *żart.* mieć bardzo cienkie nogi

pajũnkörz (*D.lp.* pajũnkörza) 1. hodowca pająków 2. ktoś, kto zostawia pajęczyny na ścianach

pajźdżerzy (*D.lp.* pajźdżerzö) październice, październik (zdrewniałe części suchych łodyg lnu lub konopi, oddzielone od włókien)

pajźdżyrńik (*D.lp.* pajźdżyrńika) październik *syn. oktöber*

pajźdżyrńikowy październikowy

pak (*D.lp.* paka) balot (np. słomy, siana, sianokiszonki) * *Swjezã jescy dwa paki słũmy ze pola do dũm.* *zob. bal*

pakejćik (*D.lp.* pakejćika) *zdr. od* **pakejt** paczuszka * *Dostała'ch pakejćik, a w nỹ bũła pupka ze Francyje.*

pakejt (*D.lp.* pakejta, *Ms.lp.* pakejće) paczka → *niem.* Paket

pakejtek (*D.lp.* pakejtka) *zdr. od* **pakejt**

pakejzel (*D.lp.* pakejzla) zwierzę juczne → *niem.* Pakesel

paker (*D.lp.* pakera, *Ms.lp.* pakerze) człowiek dobrze zbudowany; atleta, siłacz * *Ty'js je dojs paker.*

pakerny o człowieku: dobrze zbudowany, umięśniony

pakerzupa [r+z] (*D.lp.* pakerzupy) *żart.* zupa regeneracyjna (w zakładzie pracy) *zob. flaps, pamps*

pakfũng (*D.lp.* pakfũngu) nowe srebro, mosiądz wysokoniklowy, pakfong, alpaka (stop imitujący srebro, zawierający 47—64% miedzi, 10—20% niklu i 15—42% cynku) *syn. alpaka, nowe strzybło*

pakfũngowy *przym. od* **pakfũng**

Pakistajćycyk (*D.lp.* Pakistajćyka) Pakistańczyk

pakistajński pakistański

pakjećik (*D.lp.* pakjećika) *zdr. od* **pakjet** paczuszka

pakjet (*D.lp.* pakjeta, *Ms.lp.* pakjeće) paczka

pakojsńik (*D.lp.* pakojsńika) wzdęcie (zwykle u bydła)

pakować *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* pakujã, *lp.cz.przesz.r.m.* pakowoł) pakować * *Pakuj twoje kofry!* * *B'ymy jescy dźišej po poedńu pakować rzeczy, chtore wejźnymy na urlöp.* → *niem.* packen

pakowańy (*D.lp.* pakowańö) *rzecz. od* **pakować**

paks (*D.lp.* paksa, *Ms.lp.* pakse) 1. wole ptaka * *Jak idã zawrzyć gãjsi, to macjũ šeli majjũ połne pakse.* *zob. garlica* 2. tobołek, zawiniątko, pakunek * *Taki wjelki paks starego chleba łö kurũw mi przĩñũs.*

pakslicek (*D.lp.* pakslicka) *zdr. od* **pakslik**

pakslik (*D.lp.* pakslika) 1. *zdr. od* **paks** 2. paczuszka, pakunek

pakstýnder (*D.lp.* pakstýndra, *Ms.lp.* pakstýndrze) bagażnik (rowerowy) *syn. gepekhalter, pakynhalter*

pakt (*D.lp.* paktu, *Ms.lp.* pakće) pakt, układ → *niem.* Pakt

paktować *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* paktujã, *lp.cz.przesz.r.m.* paktowoł) paktować → *niem.* paktieren

paktowańy (*D.lp.* paktowańö) *rzecz. od* **paktować**

pakũng (*D.lp.* pakũngu) opakowanie → *niem.* Packung

pakynhalter (*D.lp.* pakynhaltra, *Ms.lp.* pakynhaltrze) bagażnik (rowerowy) *syn. gepekhalter, pakstýnsder*

palcować *ndk* (1.os.*lp.cz.ter.* palcujã, *lp.cz.przesz.r.m.* palcowoł) brudzić dotykając palcami

palcowańy (*D.lp.* palcowańö) *rzecz. od* **palcować**

palcörz (*D.lp.* palcörza) donosiciel, kapuś

palcucha (*D.lp.* palcuchy, *Ms.lp.* palcuse) rękawiczka z palcami

palcysko (*D.lp.* palcyska) *zgr. od* **palec** * *Dže zajś sã wra-zujes te palcyska?*

palec (*D.lp.* palca) 1. palec * *Urzła zech nozjũ se w palec.* * *Ñe pokazuj na drugich ludzi palcjũ.* * *Trzas zech se motkjũ w palec.* * *Klupnũn zech se drevkjũ w palec.* * *Űün rachuje na palcach.* * *Űün jy palcũma.* * *Nie ćis palcũw do tego, co nie potrzebujes.* * *Brachuje mu u rãnki jedyn palec.* * *Űũna go űowińe űo mały palec.* * *Nie umjã se tego wycykać ze palca.* 2. **mały palec** mały palec 3. **pjestrzũnkowy palec** palec serdeczny; palec, na którym nosi się obrączkę *syn. goldfinger* 4. **srogj palec, wjelki palec** kciuk *zob. kćuk, kśćuk, śćuk* 5. **sũm jak palec** sam jak palec, zupełnie sam, bez nikogo * *Mama*

- ji umarła, chop jŕ ũodesoł, to ũostata tera sama jak palec.* 6. fraz. **zrobić (co) mały palcŕ** zrobić (co) bardzo łatwo * *Ŭŭn to robi mały palcŕ.*
- paleta** (*D.lp.* palety, *Ms.lp.* palece) paleta * *Naladujymy na paletã tówŕ i dŕwignymy jŕ do lastaŭta.* → niem. Palette
- paletka** (*D.lp.* paletki, *Ms.lp.* paletce) 1. raketka (do tenisa, badmintona) → *czes.* pálka 2. **grać w paletki** grać w tenisa, badmintona
- palica** (*D.lp.* 1. palice) głowa * *Chces dostać w palicã?* * *Ale'ch se rypnŭn w palicã.* * *Postawjŭta'ch se w izbje flider i tera mje palica boli.* *syn.* **gowa** 2. pałka; maczuga * *Palicŭma mi grojŕŭł.*
- palicka** (*D.lp.* palicki, *Ms.lp.* palicce) *zdr. od palica*
- palit** (*D.lp.* palita, *Ms.lp.* paliće) palto * *Aŕni mantla ŕny majŕ, aŕni palita.*
- palma** (*D.lp.* palmy) 1. *bot.* palma (roślina z rodziny arekowatych, łac. *Arecaceae*) 2. palma, palma wielkanocna * *Do ślŕskej palmy tradicjŭnalnie dŕwało se gatŕzki ze sedmjuch krzŕkŭw. Dŕwało se kocŭnki, cerwŕjŭnŕ wjyrzbã, flider, ŕwjŕntojŭnkã, krusynã, ŕnejbal i wjeprzek.* * *Ślŕskŕ palma ŕny mjała ŕlajfkŭw, majŕskŭw, aŕni papjŕzannych blumŭw.* * *Palmã kozdy robjŭł se sŭm s tego, co urosło w lejse a w ũogrŭdku.* * *Palma bŭła przewjŕzanŕ kŕskŕj rzymjŕna ze kŕjŕnskygo bica, a to beztŕz, coby kŭne bŭły tuste i ŕwarne.* → niem. Palme
- palmjanny** 1. palmowy 2. **Palmjannŕ Nędzela** Niedziela Palmowa, Niedziela Męki Pańskiej (szósta niedziela Wielkiego Postu) *syn.* **Kwjyntŕ Nędzela, Letŕŕ Nędzela, Palmowŕ Nędzela, Wjyrzbnŕ Nędzela**
- palmo** (*D.lp.* palma) 1. wierzba iwa (łac. *Salix caprea*), także gatunki wierzby blisko spokrewnione z iwã * *Palmo rojŕŕne wele nŕs na krzŕpopje.* 2. gałãzki wierzby iwy lub gatunkŕw blisko z niã spokrewnionych (najczęŕciej dotyczy gałãzek z kotkami przed kwitnieniem) * *Chopcy, idŕce do lasa po palmo.* * *Byli my dŕiŕszej w kojŕŕcele ŕwjŕŕŕcić palmo.* * *Wé Wjeli Pjŕjntek trzi krzŕzyki ze poŕwjŕŕncŭnego palma stawjŕ se na polu.*
- palmowy** 1. palmowy 2. **Palmowŕ Nędzela** Niedziela Palmowa, Niedziela Męki Pańskiej (szósta niedziela Wielkiego Postu) * *Ludŕe to brali do ŕwjŕŕncjŕŕ na Palmowŕ Nędzelã.* * *Kokocynã ŕwjŕŕŕcyli na Palmowŕ Nędzelã.* *syn.* **Kwjyntŕ Nędzela, Letŕŕ Nędzela, Palmjannŕ Nędzela, Wjyrzbnŕ Nędzela**
- palusek** (*D.lp.* paluska) *zdr. od palec*; paluszek
- palyr** (*D.lp.* palyra, *Ms.lp.* palyrze) mistrz murarski; majster budowlany
- palyrski** *przym. od palyr*; **palyrski egzamin** egzamin na majstra budowlanego
- pałac** (*D.lp.* pałacu) pałac → niem. Palast
- pałacek** (*D.lp.* pałacka) pałacyk
- pałacowy** pałacowy
- pamjŕntka** (*D.lp.* pamjŕntki, *Ms.lp.* pamjŕntce) 1. pamiãtka * *Zapisoł zech to na wjecnŕj pamjŕntkã.* * *Dostali my ũobrózek na pamjŕntkã.* * *Dŕŕ ci na pamjŕntkã mojã fotografkã.* 2. zabytek * *Ta nasa werkŕtela je wé spiŕse pamjŕntkŭw.*
- pamjŕntac** *ndk* (1.os.lp.cz.ter. pamjŕntŕj, lp.cz.przez.r.m. pamjŕntoł) pamjŕtać * *Jŕ ŕic s tego ŕne pamjŕntŕj.*
- * *Pamjŕntŕs mje jescy?* * *Pamjŕntejce tã ũŭ mje.* * *Pamjŕntŕ case, jak zech bŭł mody.*
- pamjŕntaŕy** (*D.lp.* pamjŕntaŕŕ) rzecz. *od pamjŕntac*; pamiętanie
- pamjŕntliwojŕc** (*D.lp.* pamjŕntliwojŕŕi) pamiętlivoŕc
- pamjŕntliwy** pamiętlivy
- pamjŕntny** pamiętny
- pamjŕntŕnik** (*D.lp.* pamjŕntŕnika) pamiętnik
- pamjŕŕŕc** (*D.lp.* pamjŕŕŕci) pamięć; **mjeć dobrŕj pamjŕŕŕc** mieć dobrã pamięć; **mjeć krŕtkŕj pamjŕŕŕc** mieć krŕtkã pamięć; **pedŕzec (co) s pamjŕŕŕci** powiedzieć (co) z pamięci; **stracŭny ze pamjŕŕŕci** zapomniani; **straćić (co) ze pamjŕŕŕci** zapomnieć (co); **ŕwjŕŕntej pamjŕŕŕci** ŕwiętej pamięci * *Sjŕŕ jeglŕj, a ŕe twojŕj pamjŕŕŕcŕj.* (powiedzenie ŕywane podczas szycia ubrania, ktŕre ktoŕ ma na sobie) *zob.* **spamjŕŕc**
- pamjŕŕŕcŕwy** pamięciowy
- pampa** (*D.* pampy) błoto
- pampelmuza** (*D.lp.* pampelmuze, *Ms.lp.* pampelmuŕe) *bot.* grejpfrut (gatunek roŕlin, łac. *Citrus paradisi*)
- pamps** (*D.lp.* pampus, *Ms.lp.* pampŕe) 1. gęsta zupa; zupa regeneracyjna *zob.* **flaps, pakerzupa** 2. błoto 3. gęsta zupa; obiad jednodaniowy złoŕzony z gęstej zupy
- pampuch** (*D.lp.* pampucha) pãczek (wyrŕb cukierniczny) * *Matka napjekła na ŕedŕelã pampuchŭw.* * *Jymy pampuchy ze marmeladŕj.* → *słow.* pampŭch *zob.* **fankuch, krapla, krepel**
- pampusek** (*D.lp.* pampuska) *zdr. od pampuch*
- pampŭjŕŕski** *przym. od pampŭŕ * *Choć go zrobjŕyli kjyrowŕŕikŕj, pampŭjŕŕskŕ natura durch w ŕŕj dryny ŕedŕata.**
- pampŭjŕŕstwo** (*D.lp.* pampŭjŕŕstwa) gospodarstwo rolne
- pampŭŕ** (*D.lp.* pampŭŕa) 1. rolnik, gospodarz na roli * *Dobry pampŭŕ jŕ yno to, co znŕ z dŭmu.* * *Tã pjyrewj ŕe bŭło pamŭŕŕŭw.* *zob.* **balcŭŕ, bamber, baŭer, bur, gbur, gospodŕr, ŕodŕŕk** 2. *pejor.* człowiek nieokrzesany, ordynarny, zacofany; prostak; wieŕniak
- pampŭŕnaty** *pejor. przym. od pampŭŕ * *Ty pampŭŕŕu pampŭŕnaty!**
- pampŭŕnek** (*D.lp.* pampŭŕŕka) *zdr. od pampŭŕ*
- pampŭŕŕka** (*D.lp.* pampŭŕŕki, *Ms.lp.* pampŭŕŕce) gospodynia wiejska, chłŕpka
- pana** (*D.lp.* pany, *Ms.lp.* paŕe) 1. dziura w dętcie, oponie; guma, kapeć; **chycić panã** złapać gumę; **jechać na paŕe** jechać z przebitã dętkã (bez powietrza) * *Przŕjechali my nieskorzŕi, bo my mjeli po drŭdze panã.* * *Chycŭla'ch panã i muŕata'ch is do dŭm pjechty przy kole.* * *Jechoł zejŕ na paŕe, to tera b'es muŕoł do koła kupić nowy ŕlaŭch a nowy mantel.* * *Mŕj panã przy kole i muŕã to zaŕlikować.* *zob.* **platfus** 2. defekt, uszkodzenie * *Te aŭto mŕ dojŕ cãsto panã motora.* → niem. Panne
- pancer** (*D.lp.* pancera, *Ms.lp.* pancrze) 1.czołg * *Jŕ ŕe ŕne umjã uspać, bo mŭj chop chrapŕ jak ruski panczer.* * *Tã nalećało tela ŕŕnega, co tã ŕło yno pancrŕj dojechać.* 2. *górn.* przenoŕnik zgrzeblowy → niem. Panzer
- pancerek** (*D.lp.* pancerka) *zdr. od panczer*
- pancerfaüst** (*D.lp.* pancerfaŭsta, *Ms.lp.* pancerfaŭŕŕe) granatnik przeciwpancerny → niem. Panzerfaust

pancerkasa (*D.lp.* pancerkase, *Ms.lp.* pancerkajse) kasa pancerna *syn.* **pancerny šrańk, żelazny šrańk**

pancerkrojca (*D.lp.* pancerkrojca) krążownik pancerny → *niem.* Panzerkreuzer

pancermucha (*D.lp.* pancermuchy, *Ms.lp.* pancermuse) biedronka *zob.* **bozô krûwka, pańynka, słuńcecko**

pancerny pancerny; **pancerny šrańk** szafa pancerna; **pancernô diwizyjô** dywizja pancerna

pancrowy czołgowy

pancyrz (*D.lp.* pancyrza) pancierz → *czes.* pancíř

pandymijô (*D.lp.* pandymije) pandemia

panka (*D.lp.* panki, *Ms.lp.* pance) *zdr. od pana*

panna (*D.lp.* panny, *Ms.lp.* paníe) 1. dziewczyna (mniej więcej od 16–17 roku życia), panna * *Ŭod Kúnrata dżoŭcha bŭła panna. * Panny suzŭły na zŭmkach, robjŭły tyz w sklepach a w fabrykach. Ale jak še wydŭwały, to przestŭwały robić i ũostŭwały w dŭma.* 2. zakonnica, siostra zakonna * *Nasa dżoŭcha pošla do klŭstora za pannã.* 3. **klŭstornô panna** zakonnica, siostra zakonna *syn.* **klŭstornô, klŭstornô šostra** 4. **ńeprawŭ panna** panna z dzieckiem * *Brŭmek to je taki cepjec z ryzŭ; ale to nojsŭły zŭwitki (ńeprawe panny).* *zob.* **skoca, zŭwitka** 5. **panna | panny** *bot.* tatarak (rodzaj roślin, łac. *Acorus*) *zob.* **brzuchwŭrc, brzuskowjec, kolmys, tatarcŭk, tatarcuch, tatŭr** 6. **panna marijecka** *bot.* wrotycz balsamiczny (gatunek roślin, łac. *Tanacetum balsamita*) → *niem.* Marienblatt 7. **prawŭ panna** dziewica (niezamężna) *zob.* **prawŭ dżoŭcha** 8. **starŭ panna** *pejor.* stara panna *syn.* **starŭ ćotka, starŭ dżywka, starŭ jŭńgfera, starŭ kamela** 9. **warkocki Noušwŭjntsej Panny** *bot.* rzepik pospolity (łac. *Agrimonia eupatoria*) 10. **wodnŭ panna** wałka *syn.* **gadżigowa, gadżŭ gŭwka, libela**

panować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* panujã, *lp.cz.przesz.r.m.* panowoł) panować * *Wilym Drugi ńe panowoł az do šmjerći.*

panowańy (*D.lp.* panowańŭ) *rzecz. od panować*

panŭcek (*D.lp.* panŭcka, *M.lm.* panŭckowje) 1. pan, panek, panicz, paniczek * *Pjyrweŭ my byli panŭckŭma na naseŭ žymy. * Pjyrweŭ to wjelke panŭcki chodźŭty wé celyndrach.* → *czes.* panãcek 2. ktoś ubrany po pańsku

panseksualizm (*D.lp.* panseksualizmu, *Ms.lp.* panseksualizmuše) panseksualizm

pantejŭn (*D.lp.* pantejŭnu, *Ms.lp.* pantejŭńe) panteon → *gr.* Πάνθειον

pantera (*D.lp.* pantery, *Ms.lp.* panterze) pantera → *niem.* Panther

panterka (*D.lp.* panterki, *Ms.lp.* panterce) *zdr. od pantera*

panto (*D.lp.* panta) nieposłuszne dziecko * *Ze tej dżoŭchy to je ale panto.*

pantŭfel (*D.lp.* pantŭfla) 1. bambosz, kapeć, papeć, papuć, pantofel *zob.* **haŭsuł, laćek, papuć** 2. drewniany chodak, drewniak * *Pantŭfle ńy majŭ nõpjŭntkŭw. * Pantŭfle še robi ze ũolsowego drzewa. * Wzuj nogi do pantŭfli. * Po dworze chodzã wé pantŭflach.* *zob.* **holcŭk, klŭmp** → *niem.* Pantoffel

pantŭfelek (*D.lp.* pantŭfelka) *zdr. od pantŭfel*

pantŭflik (*D.lp.* pantŭflika) *zdr. od pantŭfel*

pantŭflisko (*D.lp.* pantŭfliska) *zgr. od pantŭfel*

pantŭflŭrz (*D.lp.* pantŭflŭrza) 1. wytwŭrca pantofli 2. ktoś, kto chodzi w pantoflach

pantŭmima (*D.lp.* pantŭmimy) pantomima → *niem.* Pantomime

panuchna (*D.lp.* panuchny, *Ms.lp.* panuchńe) paniusia, damulka

panuska (*D.lp.* panuski, *Ms.lp.* panusce) *zdr. od panuchna*

panuša (*D.lp.* panuše) paniusia, damulka * *Zeby'ch jŭ bŭt še wyucŭł za dŭchtora, to by'ch bŭt jeŭdzŭł na pjyknej kolaše lyczŭ panuše ze dwora.* (fragment piosenki) * *Witŭ wŭs zŭcne Panuše i zŭcńi Panŭckowje!*

pańćkraŭt (*D.lp.* pańćkraŭtu, *Ms.lp.* pańćkraŭće) potrawa z kapusty (zwykle kiszzonej) i ziemniaków *zob.* **babracka, ćamćuwa, ćaperkapusta, ćaperkraŭt, ćapkapusta, ćapkraŭt, ćapra, ćaprajka, ćapruwa, gerlŭcka, kartŭfelkraŭt, klaplastra, miškaŭt, mozgoł, pańćuwa**

pańćuwa (*D.lp.* pańćuwa) potrawa z kapusty (zwykle kiszzonej) i ziemniaków *zob.* **babracka, ćamćuwa, ćaperkapusta, ćaperkraŭt, ćapkapusta, ćapkraŭt, ćapra, ćaprajka, ćapruwa, gerlŭcka, kartŭfelkraŭt, klaplastra, miškaŭt, mozgoł, pańćkraŭt**

pańi (*D.lp.* pańi, *B.lp.* pańŭ) 1. pani * *Widźala starŭ pańŭ šedzeć.* 2. **modŭ pańi** panna młoda * *Modŭ pańi ńy mŭgła mjeć ũoblecŭno ńic cerwŭńego. * Ŭŭn bŭł ũoblecŭny za modŭ pańŭ.* *zob.* **braŭta, moducha, weselńica** 3. **bjoŭ pańi** *zob.* **poŭedńica**

pańic (*D.lp.* pańica) 1. kawaler (młody, elegancki) 2. *daw.* panicz

pańica (*D.lp.* pańice) *zgr. od pańicka*

pańicka (*D.lp.* pańicki, *Ms.lp.* pańicce) pani, paniusia, damulka * *Pańicko, jak še idze na banhŭw.*

pańika (*D.lp.* pańiki, *Ms.lp.* pańice) panika → *czes.* panika, → *niem.* Panik

pańikla (*D.lp.* pańikle) paniusia, damulka

pańikować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* pańikujã, *lp.cz.przesz.r.m.* pańikowoł) panikować

pańikowańy (*D.lp.* pańikowańŭ) *rzecz. od pańikować*

pańikŭrz (*D.lp.* pańikŭrza) panikarz → *czes.* panikãř

pańuchna (*D.lp.* pańuchny) paniusia, damulka

pańyński panieński

pańyństwo (*D.lp.* pańyństwa) panieństwo

pańynecka (*D.lp.* pańynecki, *Ms.lp.* pańynecce) *zdr. od pańynka* 1. panieneczka * *Pańynecka pjastuje dzećã jak ańŭtecka. * Choć zech ńe dżywecka, ale'ch pańynecka.* (fragment piosenki) 2. biedroneczka 3. źrenica (zdrobniale) 4. kaćcik oka (zdrobniale)

pańynka (*D.lp.* pańynki, *Ms.lp.* pańynce) 1. *zdr. od panna;* panienka * *Ana latojš fajerowała 30 łŭt, a jescy je pańynka.* 2. biedronka *zob.* **bozô krûwka, pancermucha, słuńcecko** 3. źrenica *zob.* **lalicka, pupila** 4. kaćcik oka * *Mŭs cerwŭńŭ pańynkã.* 5. twardzioszek przydrożny (gatunek grzybŭw; łac. *Marasmius oreades*) *zob.* **cubŭtka, mŭjŭwka** 6. **mantlik pańynki** *bot.* bełżyna balsamiczna, złocien balsamiczny (gatunek roślin, łac. *Balsamita major*)

Pańynka (*D.lp.* Pańynki, *Ms.lp.* Pańynce) Matka Boska

pańyrować *ndk* (1. *os.lp.cz.ter.* pańyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* pańyrowoł) panierować → *niem.* panieren

pańyrowańy (*D.lp.* pańyrowańŭ) *rzecz. od pańyrować*

pap: a **pap** *wyraża zaprzeczenie* nie; ależ nie; skądże; skądże znowu; ależ skąd; gdzie tam; bzdura; nieprawda *syn. a ba, a bap*

papa I. *rzecz.* 1. (*D.lp.* papy, *C.lp.* papje) papa (do pokrywania dachu) * *Położymy na sopã papã.* zob. **dach-papa**, **dachpapjûr**, → *niem.* Pappe 2. (*D.lp.* papy, *C.lp.* papowi) tato, tata, tatuś * *Zawotej papã do jôdta.* → *niem.* Papa **II.** *z akcentem na obie sylaby* *dziec.* jeść **papać** *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* papjû, *lp.cz.przesz.r.m.* papoł) *dziec.* jeść * *Kuki papej, a ny mlymlo tutej.* * *Ñe papej tela.* *syn. papuśać*

papagaj (*D.lp.* papagaja) papuga * *Ñe udôwej papagaja.* → *niem.* Papagei

papagajek (*D.lp.* papagajka) *zdr. od papagaj;* papuška

papaja (*D.lp.* papaje) *bot.* papaja, melonowiec właściwy (gatunek roślin, *łac.* Carica papaya) → *niem.* Papaya

papańy (*D.lp.* papańô) *rzecz. od papać*

papdekel (*D.lp.* papdekla) tektura *syn. papyndekel*, → *niem.* Pappendeckel

papdekelek (*D.lp.* papdekelka) *zdr. od papdekel;* tekturka

papdeklowy tekturowy

papelka (*D.lp.* papelki, *Ms.lp.* papelce) *zdr. od papla*

papelki (*tylko lm., D.* papelkûw) okrągłe policzki u dziecka

papi *nieodm.* tatuś, tatunio → *niem.* Papi

papik (*D.lp.* papika) tatuś, tatunio → *niem.* Papi

papinka (*D.lp.* papinki, *Ms.lp.* papince) 1. *zdr. od papka* 2. kleik; zmiksowane jedzenie (zwykle dla małych dzieci)

papjôcek (*D.lp.* papjôcka) *zdr. od papjôk*

papjôk (*D.lp.* papjôka) gwóźdź do przybijania papy, gwóźdź papowy *syn. papnejgel, papńôk*

papjûr I. (*D.lp.* papjûru, *Ms.lp.* papjûrze) 1. papier; **cajtûngowy papjûr** papier gazetowy; **papjûr do fotografkûw** papier fotograficzny; **papjûr do pakowańô** papier do pakowania; * *Brachło mi pajûru.* * *Zawiń to wé papjûr.* 2. **papjûr do ślajfowańô** papier ścierny *syn. glaspapjûr, pucpapjûr, śmyrgelpapjûr, śpicpapjûr **II.** (*D.lp.* papjûra, *Ms.lp.* papjûrze) 1. dokument, akt, papier * *Ne umjot zech snojś tego papjûra.* * *Pokôz mi twoje papjûry.* zob. **akt**, **dokûmynt** * *Môs wszystkie papjûry w porzjndku?* 2. fraz. **na papjûr o braniu towarów ze sklepu:** na zeszyt, na krechę, na kredyt zob. **na borg**, **na burg**, **na bûrg**, **na gebyno**, **na heft**, **na krejdã**, **na piskã**, **na pûmp** → *niem.* Papier*

papjûrecek (*D.lp.* papjûrecka) *zdr. od papjûrek*

papjûrek (*D.lp.* papjûrka) *zdr. od papjûr;* papierek * *Pozbjyrej tyn papjûrek a wcep go do kosa.*

papjûrkowy papierkowy

papjûrnia (*D.lp.* papjûrnie) papiernia

papjûrowy papierowy

papjûrôk (*D.lp.* papjûrôka) kosz na papier

papjûrzanny 1. papierowy, wykonany z papieru 2. **papjûrzanny pijûndz** | **pajûrzanny pińûndz** papierowy pieniądz, banknot zob. **śajn**

papjûrzisko (*D.lp.* papjûrziska) *zgr. od papjûr;* papierzysko * *Jescy musã dżebko pośedżec nad tymi papjûrziskûma.*

papjûrzôk (*D.lp.* papjûrzôka) 1. *bot.* kocanki ogrodowe, nieśmiertelnik ogrodowy, suchołuska (gatunek roślin,

łac. Xerochrysum bracteatum) zob. **ńeśmjertek** 2. żart. papierowy placek (powstały z mokrego papieru toaletowego lub bibuły) * *Po tych papjûrzôkach widać, ze sã ludże chodzjy se wysrôwać.* * *Jô myjśłoł, ize to je grzib, a sã ftojś papjûrzôka ũostawjûł.*

papjyski papieski

papjystwo (*D.lp.* papjystwa) papieństwo

papjyz (*D.lp.* papjyza, *Ms.lp.* papjyzu) papież

papka (*D.lp.* papki, *Ms.lp.* papce) papka

papla (*D.lp.* paple) 1. twarz * *Jak će piznã w paplã, to ci cõpka poleci do krzipopa.* 2. pysk, gęba * *Pjes trzimoł igla w papli.* * *Byki zarty tã rzepã całjy papljq.* * *Ŭûn durch gõdõ, papla mu se ñe zawjyrõ.* 3. **paple** policzki * *Paple mjała durch ũokrjyngle, a te ũocy jak dwa wjyngle.* 4. **krowjõ papla** | **krowskõ papla** sarniak dachówkowaty (gatunek grzybów; *łac.* Sarcodon imbricatus)

paplać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. paplã, 3.os. paple; *lp.cz.przesz.r.m.* paploł) paplać * *Paplać cõjyngjy wjela idze.* *Yno co njq s tego przidze?* * *Ñe paplej tela.*

paplańy (*D.lp.* paplańô) *rzecz. od paplać*

paplatojść (*D.lp.* paplatojści) puculołowatość

paplatty puculołowaty * *Bûł po gãmbje dojś paplatty.*

paplować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* paplujã, *lp.cz.przesz.r.m.* paplowoł) pyskować; stroić fochy

paplowańy (*D.lp.* paplowańô) *rzecz. od paplować*

paplõk (*D.lp.* paplõka) 1. ktoś puculołowaty * *Ŭûn je taki dojś paplõk.* 2. ktoś, kto dużo mówi; gaduła zob. **beblõk**, **bebfa**, **bebfac**, **bebftot**, **bebula**, **bragolõnec**, **bragõfa**, **bjyngõc**, **chebfa**, **chebfac**, **chebftot**, **chebftõk**, **chlaskot**, **fafflõk**, **kłapiś**, **klebeta**, **malikot**, **pjerdoła**, **rajca**, **śwan-drot**, **wawrot**

paplyta (*D.lp.* paplyty, *Ms.lp.* paplyće) błoto zob. **ćaplyta**, **ćapraka**, **maras**

papnejgel (*D.lp.* papnejgla) gwóźdź do przybijania papy, gwóźdź papowy *syn. papjõk, papńõk*

papnejgelek (*D.lp.* papnejgelka) *zdr. od papnejgel*

papńõcek (*D.lp.* papńõcka) *zdr. od papńõk*

papńõk (*D.lp.* papńõka) gwóźdź do przybijania papy, gwóźdź papowy *syn. papjõk, papnejgel*

paprać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* paprzã, *lp.cz.przesz.r.m.* paproł) brudzić

paprańina (*D.lp.* paprańiny, *Ms.lp.* paprańine) papranina; babranina

paprańy (*D.lp.* paprańô) *rzecz. od paprać*

paproc (*D.lp.* paproci) paproc * *Pod tymi śwjyrkûma ro-stło kãs paproci.*

paprõk (*D.lp.* paprõka) 1. brudas, flejtuch 2. partacz * *Co jśće sã za paprõka mjeli przedymnjy?* zob. **babrõk**, **cõmplõk**, **ćachrõc**, **ćaper**, **ćaprõk**, **dajdrõk**, **dudra**, **du-drõk**, **fuśer**, **gmajta**, **gmajtõk**, **gmyra**, **grek**, **pyprõk**, **tytrõk**

paprûtka (*D.lp.* paprûtki, *Ms.lp.* paprûtce) *zdr. od paproc;* paprotka

papryka (*D.lp.* papryki, *Ms.lp.* papryce) papryka

paprzica (*D.lp.* paprzice) żelazna sztaba pod wierzchnim kamieniem młyńskim, przenosząca ruch obrotowy z wrzeciona na kamień; paprzyca

papśery (*tylko lm., D.* papśerjw) nożyce do tektury; nożyce modelarskie → *niem.* Pappschere

papuć (*D.lp.* papuća) 1. bambos, kapeć, papeć, papuć, pantofel *zob.* **haūšuł, laćek, pantōfel**, → *niem.* Pampusche 2. *żart.* grzyb o dużym kapeluszu * *Jō yno zbjiyrŭ małe grzibki, a te papuće to ũstawjŭ w lejše.* * *Taki papuć mi tã uros.* 4. *fraz.* **zmjynać s papuća na lać | poprawjać s papuća na lać** dokonywać nieistotnej, pozornej zmiany

papućek (*D.lp.* papućka) *zdr. od papuć*

papuśać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. papuśŭ, lp.cz.przesz.r.m. papuśoł) *dziec.* jeść *syn.* **papać**

papuśańy (*D.lp.* papuśańo) *rzecz. od papuśać*

papūw *przym. dzierz.* *od papa* * *Ŭŭn še tak radowoł, ize mŭg śedźeć wé papowjŭ aŭće.*

papyndekel (*D.lp.* papyndekla) *tektura syn.* **papdekel**, → *niem.* Pappendeckel

papyndekelek (*D.lp.* papzndekelka) *zdr. od papdekel; tekturka*

papyndeklowy *tekturowy*

par I. 2.os.lp.tr.rozk. *od patrzeć* * *Parće go!* * *Par swego.* * *Parze lezeć w nocy a nie smykać še po lejše.* **II.** *fraz.*

par arm o wspólnym chodzeniu dwóch osób: pod rękę, pod ramię * *Ŭerōz idã z mojjŭ par arm.* *syn.* **per klińg, pod parzã**

para (*D.lp.* pary, *Ms.lp.* parze) para (wodna)

parada (*D.lp.* parady, *Ms.lp.* paradże) 1. defilada, parada → *niem.* Parade 2. **na paradã** od parady * *Mŭj ōpa chowje krŭliki ņy na paradã, yno na jedzyńy.* 3. *fraz.* **mjeć łeb ũod parady** nie myśleć

paradny (*st. wyż.* paradńejsy) 1. **o stroju, ubraniu:** odświętny, galowy, elegancki, szykowny, ozdobny **paradne ũoblecyńy** strój galowy **paradnō zōpaska** ozdobny fartuch (element śląskiego stroju ludowego) * *Tera mŭj taki paradńejsy hut.* 2. **o człowieku:** dumny, wyniosły 3. **paradnō izba** pokój gościnny, pokój reprezentacyjny

paradńe 1. elegancko, odświętnie, szykownie * *Paradńe še ũoblykli.* 2. dumnie, wyniosłe * *Ŭŭn idźe paradńe jak hyndyk.*

paradńica (*D.lp.* paradńice) strojnisia, kokietka * *Ŭopolske dżoŭchy, wjelke paradńice, kupjŭty še cerwjuńe spodńice.* (fragment piosenki)

paradować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. paradujã, lp.cz.przesz.r.m. paradowoł) *defilować*

paradowańy (*D.lp.* paradowańo) *rzecz. od paradować*

paradyz (*D.Ms.lp.* paradyzu) raj

paradyńy (*D.lp.* paradyńo) *rzecz. od paradzić*

paradźić še *zwr. ndk* (1.os.lp.cz.ter. paradzã še, lp.cz.przesz.r.m. paradźŭł še) pysznić się; chwalić się (np. swoim ubiorem, biżuterią itp.) * *Frelki rade še paradźŭty śacŭma abo nowymi mantłŭma.*

parafijalny *parafialny*

parafijō (*D.lp.* parafije) parafia * *Wé nasej parafiji je trzi tyjśŭnce wjernych.* *syn.* **farnojść**

parafijŭn (*D.lp.* parafijŭna, *Ms.lp.* parafijŭńe, *M.lm.* parafijŭny) parafianin

parafijŭnka (*D.lp.* pafafijŭnki, *Ms.lp.* parafijŭńce) parafianka

paramejter (*D.lp.* paramejtra, *Ms.lp.* paramejtrze) parameutr

parafina (*D.lp.* parafiny, *Ms.lp.* parafińe) parafina * *Ze parafiny še robi śwjycki.* → *niem.* Paraffin

parafinowy *parafinowy*

paragraf (*D.lp.* paragrafu) paragraf → *niem.* Paragraph

parapsychologijō (*D.lp.* parapsychologije) parapsychologia

parcek (*D.lp.* parcku) *zdr. od park;* parczek

parcela (*D.lp.* parcele) 1. działka, na której stoi dom 2. pole obok domu * *Na parceli mŭj ũobjyly, a pod lasjŭ majs.* → *niem.* Parzelle

parcelant (*D.lp.* parcelanta, *Ms.lp.* parcelańce, *D.lm.* parcelańcō) parcelant

parch (*D.lp.* parchu) flanela *zob.* **flanela, futerbach**

parchoćić še *zwr. ndk* (1.os.lp.cz.ter. parchocã še, lp.cz.przesz.r.m. parchoćŭł še) **o zwierzętach:** przechodzić okres rui; być w okresie rui *syn.* **hyńkać še**

parchowy *flanelowy* * *Mŭj parchowjŭ spodńicã.*

parchy (*tylko lm., D.* parchŭw) świerz b * *Dostoł parchŭw i nie poradźyli go wylŭcyć.* * *Wszystke kŭńe dostały ũod jednego parchŭw.*

parcysko (*D.lp.* parcyska) *zgr. od park;* duży park

parfim (*D.lp.* parfimu) 1. flakonik perfum * *Dostała 'ch na geburstak dwa parfimy.* 2. perfumy * *Parfimjŭ še smrŭd przikrywō.* * *Ta kobjyta wŭńō parfimjŭ.* * *Ŭe lyj mje wodŭ, ymo mje parfimjŭ śikŭńi.*

→ *niem.* Parfüm

parfimek (*D.lp.* parfimka, parfimku) *zdr. od parfim*

parfimeryjō (*D.lp.* parfimeryje) perfumeria

parfimować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. parfimujã, lp.cz.przesz.r.m. parfimowoł) 1. perfumować 2. **parfimować (kŭmu)** *przen.* przytakiwać, przesadnie chwalić (kogo)

parfimować še *zwr. ndk* perfumować się * *Parfimuje še, coby fajńe wŭńała.*

parfimowany *perfumowany;* **parfimowanō woda** woda perfumowana

parfimowańy (*D.lp.* parfimowańo) *rzecz. od parfimować;* perfumowanie

parfimōrz (*D.lp.* parfimōrza) 1. sprzedawca perfum 2. wytwórca, producent perfum

park (*D.lp.* parku) park; **landśaftowy park** park krajobrazowy; **nōrodowy park** park narodowy * *Idã pośpacyrować po parku.*

parkjet (*D.lp.* parkjetu, *Ms.lp.* perkjeće) parkiet * *Dała 'ch še połozyć w izbje parkjet.* * *Wé tŭ zōlu je dãmbowy parkjet.* * *Parkjet še bōneruje bōnerwaksjŭ.* → *niem.* Parkett

parkjetowy parkietowy

parkować *ndk* (1.os.lp.cz.ter. parkujã, lp.cz.przesz.r.m. parkowoł) parkować * *Jō parkujã aŭto na drŭdze.*

parkowańy (*D.lp.* parkowańo) *rzecz. od parkować*

parkowy parkowy

parkplac (*D.lp.* parkplacu) parking, plac parkingowy

parlamynt (*D.lp.* parlamyntu, *Ms.lp.* parlamyntŭńe) parlament

parlamyntarny parlamentarny

parno parno * *Dźiśej na dworze je bardzo parno.*

parnojść (*D.lp.* parnojśći) parność, duchota

parny parny * *Mŭmy dźiśej bardzo parny dźyń.*

parob (*D.lp.* paroba) 1. *pejor.* **o młodym mężczyźnie, młodzińcu:** kawaler *zob.* **hŭmel** 2. **stary parob** stary kawaler

parobcôk (D.lp. parobcôka) kawaler * *Jak parobcôk bûl bojŭncy, to se wŭn do pŭmocy kolegã, ftory bûl mu za klytã.*

parobcýc še zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. parobcã še, lp.cz.przesz.r.m. parobcŭl še) pokazywać się jako kawaler, dorosły (choć jeszcze brak lat) * *Ale ŭn še parobcy.*

parobek (D.lp. parobka) 1. parobek, słuŭący * *Robi u nŭch na gospodarce za parobka.* * *Całô chaŭpa leci na jeho kobjytã, a ŭn je w dŭma za parobka.* zob. **fornôl, fŭrnôl, gabcôk, pachofek, ŭotrôk** 2. kawaler; **stary parobek** stary kawaler

parodyjô (D.lp. parodyje) parodia → niem. Parodie

parować ndk (1.os.lp.cz.ter. parujã, lp.cz.przesz.r.m. parowôl) 1. parować * *Ludŭe nie chcŭ zyrypu warziç, bo bardzo paruje.* * *Łŭnka parowala po discu.* * *Woda wé garcu juz paruje.* 2. puszczã parę * *Tyn garniec bardzo parowôl.* * *Damflokŭmotiwa jak jedŭe, to paruje.* 3. gotować na parze; **parować klŭzki** gotować kluski na parze zob. **damfować**

parowany gotowany na parze

parowaŭny (D.lp. parowaŭnô) rzecz. od **parować**

parowy 1. parowy 2. **parowô lokŭmotiwa** lokomotywa parowa, parowóz syn. **damflokŭmotiwa**

parôla (D.lp. parôle) 1. hasło 2. slogan → niem. Parole

parscýc ndk (1.os.lp.cz.ter. parcã, lp.cz.przesz.r.m. paracŭl) gotować, smaŭzyć, pichciç * *Parscã w tygliku bratkartôfle.*

parscyŭny (D.lp. parscyŭnô) rzecz. od **parscýc**

parsywy 1. parsywy * em To je ale parsywy cowjek. 2. chory na ŭwierzb 3. **parsywô zaba** ropucha syn. **chrŭstawô zaba, chrŭstôk, skrzapa** 4. **parsywy kartôfel** ziemniak poraŭony parchem

parta (D.lp. party, Ms.lp. parçe) 1. udział; **mjeç partã (w cŭ)** mieç udział (w czym) 2. fraz. **partã dŭrzeç (s kŭ)** byç (czyim) stronnikiem, zwolennikiem

parter (D.lp. parteru, Ms.lp. parterze) parter * *Mjyskŭmy na parterze.* → niem. Parterre

parterowy parterowy * *Ŭŭni majŭ parterowŭ chatpã.*

partitura (D.lp. partitury, Ms.lp. partiturze) partytura → niem. Partitur

partyjka (D.lp. partyjki, Ms.lp. partyjce) zdr. od **partyjô**; partyjka

partyjny partyjny

partyjô (D.lp. partyje) partia (polityczna) * *Ŭn nôlezy do partyje.*

partyjôcka (D.lp. partyjôcki, Ms.lp. partyjôcce) partyjniaczka

partyjôk (D.lp. partyjôka) partyjniak, aparatczyk * *Te pjerŭjŭnske partyjôki nie robjŭ, yno durch sedzŭ na stôlkach a cheblŭ.*

partyjôkaty pejor. przym. od * *Ty partyjôku partyjôkaty.*

partyka (D.lp. partyki, Ms.lp. partyce) gruba, duŭa kromka (chleba); pajda zob. **gel, krajc, skiba, partyňa, ŭnita**

partyňa (D.lp. partyŭe) gruba, duŭa kromka (chleba); pajda zob. **gel, krajc, partyka, skiba, ŭnita**

paryzôl (D.lp. paryzôla) 1. parasol * *Paryzôlŭ idŭe tyz po rzicku wystrzylaç.* zob. **rejgynŭym, ŭym** → wł. parasole

2. kapeluszu (grzyba) zob. **kaŭa, kapa** 3. czubajka kania (gatunek grzybów; łac. *Macrolepiota procera*)

paryzôlek (D.lp. paryzôlka) zdr. od **paryzôl**

paryzôlik (D.lp. paryzôlika) zdr. od **paryzôl**

parza (D.lp. parze) 1. pachã; **pod parzŭ** pod pachã * *Nŭsta kŭŭzkã pod parzŭ.* 2. **pod parzã o wspôlnym chodzeniu dwôch osôb**: pod rękę, pod ramię * *Idŭmy pod parzã, a na niebje mjejsŭncek ŭwjyçi.* * *Idã z mojŭ pod parzã.* syn. **par arm, per kling** 3. **braç še pod parzã** braç się pod rękę * *Mjyłôjŭncy brali še pod parzã.*

parziç ndk (1.os.lp.cz.ter. parzã, lp.cz.przesz.r.m. parzŭl, 2.os.lp.tr.rozk. pôrz) parzyc * *Masôrz parzi tego wjeprzka.*

parzkot (D.lp. parzkota, Ms.lp. parzkoçe) pejor., lekcew. 1. ktoś niskiego wzrostu; kurdupel * *Ty parzkoçe, ty pacharo jedna!* 2. młokos, wyrostek * *Te parzkoty yno rade nôs ŭtechujŭ.*

parzôk (D.lp. parzôka) 1. pomieszczenie słuŭące do gotowania dla zwierŭt, wiêkszego gotowania latem oraz prania (zwykle w małym budynku obok domu); kuchnia letnia * *Parzôk to bŭla izba, dŭe še wysŭtko warzŭto dlô bydla i gôwjedzi.* zob. **çamperkuchňa, çamprŭwa, çaperkuchňa, çaprŭwa, fikicha, futerňa, waŭkuchňa** 2. sauna

parzulec (D.lp. parzulca) łańcuch słuŭący do obracania zabitej ŭwini zalanej wrzãtkiem w korycie

parzŭnka (D.lp. parzŭnki, Ms.lp. parzŭnce) pokarm dla bydla przygotowany przez zalanie wrzãcã wodã

parzyŭny (D.lp. parzyŭnô) rzecz. od **parziç**; parzenie

pas I. (D.lp. pasa, Ms.lp. pajŭe) 1. pas * *Mŭ skŭrzanny pas przy galôtach.* * *Zapŭi še pas.* * *Musã dŭebko popujsçiç pasa.* 2. talia * *Ŭna je wŭskô w pajŭe.* 3. **braç še za pase | chyçiç še za pase** zaczãć się mocowaç * *Brali še za pase, bo chçeli wjedŭeç, chtory je mocŭejsy.* 4. **pas do cyckŭw daw.** część bielizny damskiej noszona bezpoŭrednio na cieł, słuŭãca do spłaszczania piersi; przepaska na piersi * *Pod lajbikŭ nojsŭto še pas do cyckŭw.* * *Pas do cyckŭw bŭl zapinany ŭod przodku, a niekiedy jescy mjoł dosyte aksle.* 5. **pas transmisyjny** pas transmisyjny **II.** (D.lp. pasu, Ms.lp. paŭe) paszport zob. **paŭport**, → niem. Reisepaŭ

pasat (D.lp. pasatu, Ms.lp. pasãce) pasat → niem. Passat

paskrzepa (D.lp. paskrzepy) krzykacz * *Ŭn wrzescy jak paskrzepa.*

paskud (D.lp. paskuda, Ms.lp. paskudŭe) 1. ktoś brzydki, odraŭający, paskudny; paskudnik 2. ktoś złoŭliwy, przykry, nieznoŭny, paskudny; paskudnik

paskuda (D.lp. paskudy, Ms.lp. paskudŭe) 1. ktoś brzydki, odraŭający, paskudny; paskudnik 2. ktoś złoŭliwy, przykry, nieznoŭny, paskudny; paskudnik 3. fraz. **na paskudã** na złoŭç syn. **na złojsç**

paskudny 1. brzydki, odraŭający, paskudny 2. złoŭliwy, przykry, nieznoŭny, paskudny 3. wybredny; nie jedzãcy byle czego * *Achim to je ale paskudny chop.*

paskudŭe paskudnie, brzydko * *Ŭni tak paskudŭe rzŭndŭyli.*

paskudník (D.lp. paskudníka) 1. ktoś brzydki, odraŭający, paskudny; paskudnik 2. ktoś złoŭliwy, przykry, nieznoŭny, paskudny; paskudnik * *Ty paskudníku!* * *Ŗ niego*

je wjelki paskudnik. 3. ktoś wybredny, nie jędzący byle czego

paskudy (*tylko lm., D. paskudůw*) łakocie, słodycze, smakołyki, frykasy, pyszności * *Jak bǎńdżes jôdoł paskudy, bǎńdżes jak patyk chudy.* (powiedzenie) zob. **dobroći, dobrojści, mamazeje, maskjety**

paskudzyńy (*D.lp. paskudzyńô*) rzecz. od **paskudzić**

paskudzić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter. paskudzã, lp.cz.przesz.r.m. paskudzůł*) wyjadać łakocie, słodycze

paskujstwo (*D.lp. paskujstwa*) świństwo, plugastwo, obrzydlistwo

pasować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter. pasujã, lp.cz.przesz.r.m. pasowoł*) 1. być w sam raz; być odpowiedniego rozmiaru, kształtu; mieścić się; pasować * *Tyn kluc pasuje do tego zůmka.* * *Te galôty ći nie pasujů.* 2. być odpowiednim do czyich potrzeb, planów; pasować * *Mje to prawje pasowało, dyć za trochã zech mjoł cug.* * *Mje dźišej nie pasuje.* * *Kjedy by wů to pasowało dũ mje przis?* 3. pasować, być do twarzy * *Űũnymu pasuje w tych cõrnych brelach.* 4. stanowić sobraną parę lub zespół; pasować (do siebie nawzajem) * *Űũni do sebje pasujů.* 5. wypadać (coś zrobić) * *Soli by tyz dać pasowało.* 6. **o ubraniach:** mierzyć, przymierzać * *Prawje tera tyn nowy klejd pasujã.*

pasować še *zwr. ndk* mocować się * *Pasowali še i stargali se łachy.*

pasowańy (*D.lp. pasowańô*) rzecz. od **pasować**

pasowity pasujący; mający właściwe wymiary; mający właściwy rozmiar * *Prziwyyjż mi pasowite sřõbki.* * *Tyn was sřajbũng nie je pasowity do mojej gõdki.* *syn. pasowny*

pasowny 1. pasujący; mający właściwe wymiary; mający właściwy rozmiar * *Űũna je takõ rubõ, co nie poradzi nigdźi przed sã snojś pasownego Űoblecyńõ.* * *Snojdz mi do tego zůmka pasowny kluc.* * *Űoblyc še pasowne bucõry, jak tã pũjdzes.* * *Tũz je pasownõ, jak mi pasuje.* *syn. pasowity* 2. odpowiedni * *Doł mu tyn papjũr nazõd, bo nie bũło na nũ w pasownũ mjejscu kũmy.*

pasowne odpowiednio

pasta (*D.lp. pasty, Ms.lp. paście*) pasta

pastejtk (*D.lp. pastejtki, Ms.lp. pastejtce*) *zdr. od pastejta*; pasztecik

pastejta (*D.lp. pastejty, Ms.lp. pastejce*) pasztet → *niem.* Pastete

pastejtowy pasztetowy

pastorůw *przym. dzierz. od pastůr* * *To je pastorůw Űogrũd.*

pastuch (*D.lp. pastucha*) pastuch * *Pastuch porwoł nũ jajca i muter go wygnali.*

pastucha (*D.lp. pastuchy, Ms.lp. pastuse*) 1. pasterz, pastuch; **gmiński pastucha** *daw.* pastuch gminny; **krowski pastucha** pasterz krów, wołów; **kũjński pastucha** pastuch koni; **śniński pastucha** pastuch świń 2. pasterka (kobieta)

pastusek (*D.lp. pastuska*) pastuszek

pastuska (*D.lp. pastuski, Ms.lp. pastusce*) *zdr. od pastucha*

pastusyńec (*D.lp. pastusyńca*) miejsce we wsi, gdzie pasą się zwierzęta

pastůr (*D.lp. pastora, Ms.lp. pastorce*) pastor → *niem.* Pastor

pastůrka (*D.lp. pastůrki, Ms.lp. pastůrce*) kobieta pastor; pastorka

pastwisko (*D.lp. pastwiska*) pastwisko

pastyrka (*D.lp. pastyrki, Ms.lp. pastyrce*) 1. pasterka (dziewczyna pasąca bydło, gęsi itp.) 2. pasterka (msza odprawiana w noc Bożego Narodzenia) * *Grũmadũ sli na pastyrkã.*

pastyrnõk (*D.lp. pastyrnõku*) *bot.* pasternak (*łac.* Pastinaca) → *niem.* Pastinak

pastyrnõkowy pasternakowy

pastyrny o człowieku: zjadający wszystko z talerza, nie pozostawiający resztek jedzenia * *Wejzdrź no še, jõdacu na Francka, jaki Űũn je pastyrny.*

pastyrski 1. pasterski 2. **pastyrski list** list pasterski

pastyrz (*D.lp. pastyrza*) pasterz; **gospodarski pastyrz** pasterz (w gospodarstwie)

pastyrzicek (*D.lp. pastyrzicka*) *zdr. od pastyrzik* * *Dała by'ch še pũmjyłować, yno nũ ma kũmu. A tyn mały pastyrzicek nie rozumjy tymu.* (fragment piosenki)

pastyrzik (*D.lp. pastyrzika*) *zdr. od pastyrz*

pastyrzisko (*D.lp. pastyrziska*) *zgr. od pastyrz*

pasyjõ (*D.lp. pasyje*) *relig.* pasja → *niem.* Passion

pasyny (*D.lp. pasynõ*) rzecz. od **pajs**

pašport (*D.lp. pašporta, Ms.lp. pašporce*) paszport zob. **pas**

pašportowy paszportowy

paterek (*D.lp. paterka*) *żart.* ojciec (zakonnik posiadający święcenia kapłańskie) → *łac.* pater ('ojciec')

paternoster *nieodm. żart.* reprimenda, bura, nagana * *Dostõł'ch wcora Űod Űojca paternoster.* * *Jak go yno trefjã, to mu ale zrobjã paternoster.*

paterõk (*D.lp. paterõka*) *żart.* ojciec (zakonnik posiadający święcenia kapłańskie) → *łac.* pater ('ojciec')

patina (*D.lp. patiny, Ms.lp. patinie*) patyna * *Na tũ mmjedzannũ dachu zrobjũta še żelũnõ patina.* → *niem.* Patina

patlõcek (*D.lp. patlõcka*) *zdr. od patlõk*; patyczek

patlõk (*D.lp. patlõka*) patyk * *Jak nie bũło co dać do pjeca, to my sli do lasa na patlõki.* zob. **knatlik, knatelek, kosturek, patyk**

patrijarcha (*D.lp. patrijarchy, Ms.lp. patrijarse*) patriarcha → *niem.* Patriarch

patrijõt (*D.lp. patrijõta, Ms.lp. patrijõce*) patriota → *niem.* Patriot

patrijõtizmus (*D.lp. patrijõtizmu, Ms.lp. patrijõtizmu*) patriotyzm → *niem.* Patriotismus

patrijõtka (*D.lp. patrijõtki, Ms.lp. patrijõtce*) patriotka → *niem.* Patriotin

patrijõtycny patriotyczny

patrijõtycne patriotycznie

patrõlyrować *ndk* (*1.os.l.cz.ter. patrõlyrujã, lp.cz.przesz.r.m. patrõlyrowoł*) patrolować * *Jõ'ch patrõlyrowoł w nocy, a bũło ćma, co'ch aũni rãnki przed nosj nie widzõł.* → *niem.* patroullieren

patrõlyrowañy (*D.lp. patrõlyrowañõ*) rzecz. od **patrõlyrować**

patrũn (*D.lp. patrũna, Ms.lp. patrũnie*) **o świętych:** opiekun, patron * *Kogo mõće za patrũna wé wasej wsi?* → *niem.* Patron

patrûna (*D.lp.* patrûny, *Ms.lp.* patrûnie) nabój * *Te patrûny ña pasujÿ do tej flynty.* * *To sÿ patrûny do karabina.* → *niem.* Patrone

patrûnka (*D.lp.* patrûnki, *Ms.lp.* patrûnce) 1. *zdr. od patrûna*; mały nabój 2. **o świętych**: opiekunka, patronka * *Wé tÿ kojścele patrûnkÿ je śwÿjntô Jadwizka.*

patrûntaśa (*D.lp.* patrûntaśe) ładownica → *niem.* Patronentasche

patrûntaśka (*D.lp.* patrûntaśki, *Ms.lp.* patrûntaśce) *zdr. od patrûntaśa*

patrzeć *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. patrzã, 3.os. patrzy; 1.os.lm.cz.ter. patrzymy; *lp.cz.przesz.r.m.* patrzol; 2.os.lp.tr.rozk. patrz, par) 1. zważać (na coś); starać się (coś zrobić, osiągnąć) * *Patrz, co bãndżes mjoł do połedña narwano.* * *Patrz, co se do dũm dostañes.* * *Patrz, coby ĵś mi yno gajñby ñy narobjũł.* 2. **w połączeniu z rzeczownikiem w D.:** dogładać, pilnować * *To Klarze patrzã dżoũchy, to 'ch zajś je przì ñich.* * *Űod ñego robota to bũło patrzeć porzÿndku na Űodrze.* 3. **w połączeniu z czasownikiem w bezokoliczniku:** zajmować się (robieniem czegoś) * *Űũn nouprzũd bãndże patrzol zjejs tã śnitã.* * *Patrz robić, a ñe chebłãć.* * *Patrz is do dôchtora.* 4. **patrzeć se** dbać o siebie, troszczyć się o siebie * *Patrz se sũm.* * *Jõ ĵÿ ñic ñe pũmogã, sami se patrzÿ.* * *Patrz se tã jako.* * *Jõ jadã na urlõp, a wy se patrzãe.* 5. **fraz. patrzeć se stracić** zmykać, spadać, zejść z oczu * *Patrz se stÿnd stracić.* (Zmykaj stãd. / Zejdz mi z oczu.) 6. **patrzeć se swojygo** zajmować się sobą, swoimi sprawami * *Ty se patrz swojygo.*

patycek (*D.lp.* patycka) *zdr. od patyk*; patyczek

patyckõrz (*D.lp.* patyckõrza) ktoś, kto zbiera w lesie patyki na opał *syn. scypkõrz*

patyk (*D.lp.* patyka) patyk * *Podepzrì te dwÿjrzka patykÿ.* *zob. knatlik, knatelek, kosturek, patlõk*

patyna (*D.lp.* patyny) patena → *niem.* Patene

patynka (*D.lp.* patynki, *Ms.lp.* patynce) *zdr. od patyna*

patynt (*D.lp.* patyntu, *Ms.lp.* patynce) patent → *niem.* Patent

patyntowy 1. patentowy 2. **wũł patyntowy** głupek, idiota * *Ty wole patyntowy!*

patyntũwka (*D.lp.* patyntũwki, *Ms.lp.* patyntũwce) butelka z zamknięciem patentowym

patynćõk (*D.lp.* patynćõka) patentowe zamknięcie butelki * *Pÿjrwiej flaski s piwÿ bũły zawÿjyrane na patynćõki.*

patyrleja (*D.lp.* patyrleje) pijak, alkoholik

Paũlina (*D.lp.* Paũliny, *Ms.lp.* Paũlinie) *zgr. od Paũlinka*

Paũlinka (*D.lp.* Paũlinki, *Ms.lp.* Paũlince) daw. nazwa kolejki wąskotorowej kursującej na trasie Olesno – Gorzów Śląski – Zawisna; Kolejka Rozenburska

paũza (*D.lp.* paũze, *Ms.lp.* paũze) 1. przerwa (np. w pracy, w szkole, między zajęciami, w meczu); **wjelkõ paũza** długa przerwa (w szkole) * *Potÿ bũło trochã paũze.* * *Prawje zech je po paũze.* → *niem.* Pause

paũzka (*D.lp.* paũzki, *Ms.lp.* paũzce) *zdr. od paũza*

paũzować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* paũzujã, *lp.cz.przesz.r.m.* paũzowol) 1. czaić się, czatować (na kogoś, na coś) * *Pjes paũzuje kole chlywa, kyby tego scura chyćiç.* 2. robić sobie przerwę; odpoczywać * *Bez połedny paũzujã godzinã.*

paũzowañy (*D.lp.* paũzowañõ) rzecz. *od paũzować*

pawant (*D.lp.* pawanta, *Ms.lp.* pawañce) giez * *Pawant mje ugryz.* * *Przi kũñach se cãsto dzerzÿ pawanty.* *zob. ślypek, kũjñskõ mucha*

pawantek (*D.lp.* pawantka) *zdr. od pawant*

pawañcik (*D.lp.* pawañcika) *zdr. od pawant*

pawañcisko (*D.lp.* pawañciska) *zgr. od pawant* * *Űũn brzÿncy jak pawañcisko.*

pawilũn (*D.lp.* pawilũna, *Ms.lp.* pawilũnie) pawilon → *niem.* Pavillon

pawłõc (*D.C.Ms.lp.* pawłõcy) galeria w kościele; chór w kościele * *Na pawłõc bajtle ñy mogÿ chodzic same.* * *Jõ dżiśej sedzõł na pawłõcy.*

paznoćik (*D.lp.* paznoćika) *zdr. od pazgnot*

paznoćisko (*D.lp.* paznoćiska) *zgr. od pazgnot*

pazgnot (*D.lp.* pazgnota, *Ms.lp.* paznoće) 1. paznokieć * *Pazgnot mi z nogi stajzi, bo zech se šekÿrkÿ klupnũn.* * *Űoberznã se pazgnoty przì nogach.* * *Jutro polakÿjrujã se pazgnoty.* 2. **fraz. Űo kũjñski pazgnot** o mały włos * *Űo kũjñski pazgnot by tyn bal bũł dryny.*

pazgnotek (*D.lp.* pazgnotka) *zdr. od pazgnot*

pazur (*D.lp.* pazura, *Ms.lp.* pazurze) 1. pazur * *Kot mje pazurÿ zadrappnũn.* * *Kobuch chyćũł pazurũma kurapatwã.* 2. paznokieć * *Űũna mõ pũmalowane pazury przì nogach.* 3. zakrzywiony metalowy zãb (w bronie, w kultywatorze) * *W kultiwatorze idÿ pazury, jedyn przì drugÿ i ĵymjã rusajÿ.* 4. **djõble pazury** bot. szczeć pospolita (gatunek roślin, łac. *Dipsacus fullonum*) *zob. pazurki*

pazura (*D.lp.* pazury, *Ms.lp.* pazurze) 1. dłoń, rãka * *Űũn se przì tÿj jednã pazurã Űokalycũł.* * *Ñe wraszuj tã tich twojich pazurũw.* 2. **do pazurũw** do rãk * *Űũn ci ñe dô zõdnych papÿjũrũw do pazurũw.*

pazurek (*D.lp.* pazurka) *zdr. od pazur*; pazurek

pazurki (*tylko lm., D.* pazurkũw) 1. bot. szczeć pospolita (gatunek roślin, łac. *Dipsacus fullonum*) *zob. djõble pazury* 2. szmaciak gałëzisty, siedziũ sosnowy (gatunek grzybów; łac. *Sparassis crispa*) *zob. bdzũn, bzdzũn, so-snõk*

pazursko (*D.lp.* pazurska) *zgr. od pazur* * *Pazurska ci zmarznÿ, jak ñe wejźñes rãnkawickũw.*

pazũntka (*D.lp.* pazũntki, *Ms.lp.* pazũntce) trawnik * *Zjadło se i potÿ se lezało na pazũntce, bo ñe bũło ñic inzego do roboty.* *syn. trõwnik*

pãcharzina (*D.lp.* pãcharziny, *Ms.lp.* pãcharzine) pęcherz (na skõrze) * *Mÿ pãcharzinã na rãnce.*

pãcharzinka (*D.lp.* pãcharzinki, *Ms.lp.* pãcharzince) *zdr. od pãcharzina*; pęcherzyk

pãchyrz (*D.lp.* pãchyrza) 1. pęcherz (na skõrze) * *Zrobjũł mi se pãchyrz na pÿjñce.* 2. pęcherz moczowy * *Űod świñe pãchyrz je potrzebny na preswũrzt.* 3. pęcherz pławny (u ryb) * *Ususã se pãchyrz Űod ryby.*

pãchyrzek (*D.lp.* pãchyrzka) *zdr. od pãchyrz*

pãmp (*D.lp.* pãmpa) *zgr. od pãmppek* * *Przezywali jich 'zõlte pãmpy', bo po roboce mjeli zõlte base.*

pãmpcepek (*D.lp.* pãmpcecka) *zdr. od pãmppek*

pãmppek (*D.lp.* pãmpka) 1. pępek * *Pãmppek se u dzeça dobrze zagojũł.* 2. **kurzi pãmppek** tęgoscõr cytrynowy, tęgoscõr pospolity (gatunek grzybów; łac. *Scleroderma citrinium*) *zob. brũnõtny kurzõk, brũnõtnõ kurzõwka, kartõflõk, kartõflũnka*

pãmpkowy pępkowy

pãncńeć ndk (1.os.lp.cz.ter. pãncńejã, lp.cz.przesz.r.m. pãncńoł, 2.os.lp.tr.rozk. pãncńyj) pęczniec * *Často na chlyb juz pãncńeje.*

pãncńyńy (D.lp. pãncńyńo) rzecz. od **pãncńeć**

pãncõk (D.lp. pãncõku) pęczak

pãndrõcek (D.lp. pãndrõcka) zdr. od **pãndrõk**

pãndrõk (D.lp. pãndrõka) pędrak

pãnta (tylko lm., D. pãntůw) pęta, więzy

pãntać ndk (1.os.lp.cz.ter. pãntů, lp.cz.przesz.r.m. pãntoł) pętać

pãntańy (D.lp. pãntańo) rzecz. od **pãntać**

pãntel (D.lp. pãntla) pętla * *Prziwjużã pãntlỹ do supka łũdkã.*

pãntelek (D.lp. pãntelka) zdr. od **pãntel**; pętelka

pãntlać ndk (1.os.lp.cz.ter. pãntlỹ, lp.cz.przesz.r.m. pãntloł) płątać; zawiązywać na węzeł (węzły)

pãntlańy (D.lp. pãntlańo) rzecz. od **pãntlać** płątanie, zawiązywanie

pãntlina (D.lp. pãntliny, Ms.lp. pãntlinie) pęcina

pãntlinka (D.lp. pãntlinki, Ms.lp. pãntlince) zdr. od **pãntlina**

pãntlõcek (D.lp. pãntlõcka) zdr. od **pãntlõk**, węzełek

pãntlõcysko (D.lp. pãntlõcyska) zgr. od **pãntlõk**

pãntlõk (D.lp. pãntlõka) węzeł * *Zawjuż se chaće na majška a nỹ na pãntlõk. syn. bindel, knõtel, wãzoł*

pãńkać ndk (1.os.lp.cz.ter. pãńkũ, lp.cz.przesz.r.m. pãńkoł) pękać

pãńkańy (D.lp. pãńkańo) rzecz. od **pãńkać**; pękanie

pãńknũńć dk (1.os.lp.cz.przysz. pãńknã; lp.cz.przesz.: r.m. pãńknũn, r.ż. pãńkła) pęknąć

pãńknũńćy (D.lp. pãńknũńćo) rzecz. od **pãńknũńć**; pęknięcie

pcoła (D.lp. pcoły, Ms.lp. pcole) 1. pszczoła zob. **piscoła** 2. **krõłowõ ùod pcołůw** krõłowa-matka (w roju pszczelim) 3. **pcoły kurzić** odymiać pszczoły (za pomocą podkurzacza) * *Narychtuj dmuchõwkã, bãńdzymy pcoły kurzić.*

pcułka (D. pcułki, Ms. pcułce) zdr. od **pcoła**; pszczółka

pcylńik (D.lp. pcyłńika) pasieka zob. miodowńia

pcylńy pszczelny, pszczeli

peca (D.lp. pece) zgr. od **pecka**; bochen

pecka (D.lp. pecki, Ms.lp. pecce) bochenek (chleba) zob. **chlebica, pecynek**

pecyn (D.lp. pecyna, Ms.lp. pecynie) zgr. od **pecynek**; bochen

pecyna (D.lp. pecyny, Ms.lp. pecynie) bochen

pecynek (D.lp. pecynka) bochenek (chleba) zob. **chlebica, pecka** * *Nakrusuł cały pecynek chleba.*

peć: fraz. **być (kũmu) ñe peć** być (komu) głupio

pedzyńy (D.lp. pedzyńo) rzecz. od **pedźeć** * *Jõ tã nỹ mjoł ñic do pedzyńo.*

pedźeć dk (lp.cz.przysz.: 1.os. powjã, 3.os. powjy; lp.cz.przesz.r.m. pedźoł; 2.os.lp.tr.rozk. powjydz; im.bier. pedzany) 1. powiedzieć * *Spamjyntoł's, co bũto wcora pedzano? * Co wũ powjã, to wy wyjće. * I co by'js stary na to wysytko pedźoł? * Powjydzma to blank klar.* 2. fraz. **(cyje) sũwo z gãmby pedźeć** wyjąć (komu) z ust (jego słowa); powiedzieć to, co (kto) chciał powiedzieć * *Ty'js mi moje sũwo z gãmby pedźata. (Z*

ust mi to wyjãłã.) 3. **prõdã pedźeć** prawdę mówiać; właściwie * *Prouďã pedźeć, to wy mõće prawje.* 4. **dać se [co] pedźeć [ũod kogo]** dać się przekonać [komu, do czego], posłuchać [czyjej] rady [na jaki temat] * *Űũn se ñic Űody mje ñe dõ pedźeć. * Űũn se ñe dõ tego pedźeć. * Nã dyć synek, dej se pedźeć a ñe rũb tego.* 5. **pedźeć do suchu** przemówić do rozsãdku * *Ftoj's by mu ale mušoł pedźeć do suchu.*

pejklować ndk (1.os.lp.cz.ter. pejklujã, lp.cz.przesz.r.m. pejklowoł) peklować * *Pejklujymy mjỹso na wãndzũnkã. → niem. pökeln*

pejklowańy (D.lp. pejklowańo) rzecz. od **pejklować**

pejterkarty (tylko lm., D. pejtrekartůw) 1. karty do gry w Piotrusia 2. fraz. **poznać śwjat i pejterkarty | przyjńs śwjat i pejterkarty** wiele w życiu widzieć, wiele poznać * *Moja õma przesła śwjat i pejterkarty. * Űo takỹ, co wsãńdže bũł i wysyjsko widźoł gõdato se, ize Űũn „przesoł śwjat i pejterkarty”. 3. fraz. mjeć śwjat i pejterkarty za sobũ* mieć najlepsze lata życia za sobã

pejterzyla [r+z] (D.lp. pejterzyle) bot. pietruszka, pietruszka zwyczajna (gatunek roślin, łac. Petroselinum crispum) syn. **pjetruska**, → niem. Petersilie

pelagũńijowy pelargoniowy

pelagũńijõ (D.lp. pelagũńije) bot. pelargonia (łac. Pelargonium) zob. **muskat**

pelc (D.lp. pelcu) futro → niem. Pelz

pelcmantel (D.lp. pelcmantla) 1. kozuch (płaszcz futrzany) zob. **pelcũwka** 2. płaszcz z pelisã → niem. Pelzmantel

pelcmyca (D.lp. pelcmyce) czapka futrzana → niem. Pelzmütze

pelcowy futrzany * *Na Wsyttych Šwjỹntich pũdã na kjerchũwek wẽ tỹ pelcowỹ mantlu.*

pelcũwka (D.lp. pelcũwki, Ms.lp. pelcũwce) kozuch (płaszcz futrzany) zob. **pelcmantel** → niem. Pelzmantel

pelerina (D.lp. peleriny, Ms.lp. pelerinie) peleryna * *Űodźejã se pelerinũ, bo padõ desc. → niem. Pelerine*

pelerinka (D.lp. pelerinki, Ms.lp. pelerince) zdr. od **pelerina**

pelikan (D.lp. pelikana, Ms.lp. pelikańe) pelikan → niem. Pelikan

pelikanek (D.lp. pelikanka) zdr. od **pelikan**

pelkartõfle (tylko lm., D. pelkartõflůw, pelkartõfli) 1. ziemniaki gotowane w łupinach; ziemniaki w mundurkach zob. **skũrzõki** 2. ziemniaki gotowane w łupinach, po obraniu ze skõrki * *Pojymy pelkartõfli ze bjołỹ syrỹ s coskỹ. * Do kartõfelzalatũ se dõwõ pelkartõfle. → niem. Pellkartoffeln*

Pepicek (D.lp. Pepicka) zdr. od **Pepik**

Pepicka (D.lp. Pepicki, Ms.lp. Pepicce) żart. Czeszka

Pepik (D.lp. Pepika) żart. Czech

per: **per klińg o wspõlnym chodzeniu dwoch osõb**: pod rękę, pod ramie syn. **par arm, pod parzã**

perfekta (D.lp. perfekty, Ms.lp. perfekće) lornetka syn. **fernglaz**

pergamutka (D.lp. pergamutki, Ms.lp. pergamutce) bergamotka (odmiana gruszy domowej — łac. Pyrrus communis) → niem. Bergamotte

pijus (*D.lp.* pijusa, *Ms.lp.* pijuse) pijak, alkoholik * *Ś niego bůł taki pijus, co i brynã stępoł. zob. brynôl, ũochlaptus, ũozartuch, ũozyrôk*

pijuska (*D.lp.* pijuski, *Ms.lp.* pijusce) pijaczka

pijũndz (*D.lp.* pijũndza; *M.lm.* pijũndze; *D.lm.* pijũndzy, pijũndzũw; *N.lm.* pijũndzũma, pijũndzmi) 1. pieniądz; **pińũndze** pieniądze * *Tyn pijũndz je corôz to mańi wé werće. * Ŭũn poũozdôwoł bjdôkũ cołki ũsporowany pijũndz. * Antek, trzimej mur, a jô idã po pijũndze. * Mjũndzy ũoblecyńũma Ślũzôcki trzymały ũsporowane pijũndze. * To wsyjsko je za pijũndze. * Wćis mjũsek z pjũndzmi do kabze. zob. caster, geld, pińũndze* 2. moneta, banknot * *Jak zejś snôd pijũndz, to'js jescy dziśej nie zgrzysũł.* 3. **papjũrzanny pijũndz** papierowy pieniądz, banknot zob. **šajn** 4. *fraz. dać pijũndze do stoła* wpłacić wadium 5. *fraz. pijũndze wyćepńynte w wjater* pieniądze wyrzucone w błoto 6. *fraz. po jednych pijũndzach* po jednych pieniądzach

pijũndzarski *przym. od pijũndz; pijũndzarske* gracki gry, zabawy z użyciem pieniędzy

pijũndzek (*D.lp.* pijũndzka) *zdr. od pijũndz;* pieniążek; mała moneta

pijũndzki (*tylko lm., D.* pijũndzkũw) *zdr. od pijũndze;* pieniążki

pijũndzyska (*tylko lm., D.* pijũndzyskũw) *zgr. od pijũndze*

pika (*D.lp.* piki, *Ms.lp.* pice) 1. dzida, pika → *niem.* Pike 2. kolec * *Zgła'ch se pikũ z agaca.*

pikać *ndk (1.os.lp.cz.ter. pikũ, lp.cz.przesz.r.m. pikoł)* 1. *o sercu:* bić, uderzać * *Słysys, jak mi serco pikô?* 2. **pikać (kogo)** mało (kogo) obchodzić, być obojętnym (dla kogo) * *Mje to pikô.* 3. klucz

pikańy (*D.lp.* pikańô) *rzecz. od pikać*

pikel (*D.lp.* pikla) pryszcz → *niem.* Pickel

pikelhaũba (*D.lp.* pikelhaũby) hełm noszony w armii pruskiej (zakończony szpikulcem); pikielhauba → *niem.* Pickelhaube

piki: iki-piki *zwrot rozpoczynający wyliczankę dziecięcã* * *Iki-piki, dwa špandliki, aũs.* (wyliczanka dziecięcã)

piknũńć *dk (1.os.lp.cz.przysz. piknã; lp.cz.przesz.: r.m. piknũn, r.ż. pikla) dźgnãć, użadlić*

piknũńćy (*D.lp.* piknũńćô) *rzecz. od piknũńć*

pikôl (*D.lp.* pikôla) młot pneumatyczny

piktogram (*D.lp.* piktogramu) piktogram → *niem.* Piktogramm

pila I. *rzecz. (D.lp. pile)* 1. pigułka, tabletki, pastylki; **pila na spańy** tabletki nasenna; **pila na chudojść** tabletki odchudzająca → *niem.* Pille II. *wykrz. pila, pila, pila* przywoływanie gęsi (zwłaszcza młodych) zob. **pi**

pilã (*D.lp.* pilũńca, *M.lm.* pilũnta, *D.lm.* pilũnt) pisklę gęsi, gąsię, gąsiãtko * *Pokrziwy se dôwô pilũntũ. * Jedne pilã se strãũto.*

pilcowy filcowy, pilśniowy

pilchut [c+h] (*D.lp.* pilchuta, *Ms.lp.* pilchuće) kapelusz pilśniowy, kapelusz filcowy *syn. filchut*

pili: pili, pili, pili przywoływanie gąsiãt

pilka (*D.lp.* pilki, *Ms.lp.* pilce) 1. *zdr. od pila;* mała tabletki, pigułka 2. pisklę gęsi, mała gaska, gąsiãtko

pilnojść (*D.lp.* pilnojści) pilność

piloba (*D.lp.* piloby) *Śl. Ciesz.* zajęcie; coś do roboty * *Jô mũ durch jakũjś pilobã.*

pilot (*D.lp.* pilota, *Ms.lp.* piloće) pilot → *niem.* Pilot

pilować *ndk (1.os.lp.cz.ter. pilujã, lp.cz.przesz.r.m. pilowoł)* 1. spieszyć się (szybko idã, jadãc) * *Pilowoł do dũm i wjechoł do krzypopa.* 2. spieszyć się (szybko coś robiãc)

pilowańy (*D.lp.* pilowańô) *rzecz. od pilować*

pilś (*D.lp.* pilśu) pilśni, filc → *czes. plst*

pilśowy pilśniowy, filcowy

pilulka (*D.lp.* pilulki, *Ms.lp.* pilulce) 1. *zdr. od pila;* mała tabletki, pigułka 2. kropelka (lekarstwa)

pilũbnojść (*D.lp.* pilũbnojści) pracowitość

pilũbny pracowity

pilũntecko (*D.lp.* pilũntecka) *zdr. od pilũntko*

pilũntko (*D.lp.* pilũntka, *C.lp.* pilũntkowi) pisklę gęsi, mała gaska, gąsiãtko * *Gãjś pilũntka wcejśne mjała. * Gãjś kludzi swoje pilũntka do jejźdzora. * Pilũntka skubjũ trôwã.*

pinakel (*D.lp.* pinakla) binokel (gra w karty) → *niem.* Binokel

pinceta (*D.lp.* pincety, *Ms.lp.* pinceće) pęseta, pinceta * *Wyćũgnã se z rãńki pincetũ drzizgã. → czes. pinzeta, → niem. Pinzette*

pincetka (*D.lp.* pincetki, *Ms.lp.* pincetce) *zdr. od pinceta*

pindyrynda (*D.lp.* pindyrynda, *Ms.lp.* pindyryńdze) *bot.* bielũn dziedzierzawa (*łac.* Datura stramonium) *syn. carrowne Źely, przirocliwe Źely*

pindyryndka (*D.lp.* pindyryndki, *Ms.lp.* pindyryndce) *zdr. od pindyrynda*

pińgwĩn (*D.lp.* pińgwina, *Ms.lp.* pińgwĩne) pingwin

pińgel (*D.lp.* pińgla) pryszcz

pińgelek (*D.lp.* pińgelka) *zdr. od pińgel*

pińk *wykrz. dźw. odgłos uderzania metalu, zwykle o metal*

pińka (*D.lp.* pińki, *Ms.lp.* pińce) 1. moneta 2. **grać w pińki** grać w rzucenie monetami (np. o mur) zob. **cińkry**

pińkać *ndk (1.os.lp.cz.ter. pińkũ, lp.cz.przesz.r.m. pińkoł)* 1. grać (np. na instrumencie klawiszowym, na gitarze) * *Jô nie poradã dobrze grać na klawijrze. Jô se tak yno pińkũ dlô šebje.* 2. **o monetach:** dzwĩczeć, brękać, dzwĩnić * *Jak my ćepi pińũndz ũo pińũndz, to te pińũndze potũ tak fajne pińkały. zob. cińkać* 3. sikać, siusiać, oddawać mocz zob. **cedzić, cũńkać, ćulać, ćurać, lulać, pulać, scać** → *niem.* pinkeln

pińkańy (*D.lp.* pińkańô) *rzecz. od pińkać* 1. granie (np. na instrumencie klawiszowym, na gitarze) 2. gra w rzucanie monetami o mur, w której gracze dãżã do tego, żeby ich moneta spadła jak najbliżej monety przeciwnika zob. **cińkry, pińkańy, pińki** 3. sikanie, siusianie

pińkawa (*D.lp.* pińkawy) zięba, zięba zwyczajna (gatunek ptaków, *łac.* Fringilla coelebs) *syn. pińka, pyka*

pińkel (*D.lp.* pińkla) 1. pryszcz; wyprysk na skórze 2. grudka (na płaskiej powierzchni)

pińkelek (*D.lp.* pińkelka) *zdr. od pińkel*

pińkeltrejger (*D.lp.* pińkeltrejgra, *Ms.lp.* pińkeltrejgrze) bagażowy

pińki (*tylko lm., D.* pińkũw) gra w rzucanie monetami o mur, w której gracze dãżã do tego, żeby ich moneta spa-

dła jak najbliższej monety przeciwnika *zob.* **buce, cínkry, pińkańy**

pińkle (*tylko lm., D. pińklůw*) bagaże

pińknůńć *dk* (1.os.lp.cz.przysz. pińknā, lp.cz.przesz.: r.m. pińknūn, r.ż. pińkla) brzęknąć

pińknůńćy (*D.lp. pińknůńćō*) rzecz. *od pińknůńć*

pińkolić *ndk* (1.os.lp.cz.ter. pińkolā, lp.cz.przesz.r.m. pińkolū) grać w monety

pińkolyńy (*D.lp. pińkolyńō*) rzecz. *od pińkolić*

pińca (*D.lp. pińce*) grzywaka

pińůndz (*D.lp. pińůndza, M.lm. pińůndze, D.lm. pińůndzy, pińůndzůw*) 1. pieniądz; **pińůndze** pieniądze * *Dźisej tyn pińůdz juz nie je tela wart co ppyrwej.* * *Ppyrwej skludzali pińůndze pod prańy.* * *Fto pińůndze mō, tyn se moze wygody lajstnůńć.* (powiedzenie) * *Pińůndze je cůzko zarobić, ale leko udać.* * *Űűn je łakůmy na pińůndze.* *zob. caster, geld, pijůndz* 2. moneta lub banknot * *Dej mi tyn pińůndz.* 3. *fraz. być po jednych pińůndzach* być nie lepszym, być tyle samo wartym * *Űűni sű wsyjscy po jednych pińůndzach.* 4. *fraz. dać pińůndze do stoła* wpłacić wadium 5. **pa-pjůrzanny pińůndz** papierowy pieniądz, banknot *zob. šajn*

pińůndzarski *przym. od pińůndz; pińůndzarske* gracki gry, zabawy z użyciem pieniędzy

pińůndzek (*D.lp. pińůndzka*) *zdr. od pińůndz* 1. pieniążek, mała moneta 2. **pińůndzki** pieniądze (zdrobniale)

pińka (*D.lp. pińki, Ms.lp. pińce*) zięba, zięba zwyczajna (gatunek ptaków, *łac. Fringilla coelebs*) *syn. pińka, pyka*

pińůndzny pieniężny

pipa (*D.lp. pipy*) fajka (do palenia tytoniu)

pipka (*D.lp. pipki, Ms.lp. pipce*) *zdr. od pipa*; mała fajka (do palenia tytoniu)

pipkek (*D.lp. pipka*) mały owoc, mały grzyb itp. * *Take małe pipki tã yno wisű.* * *Cosnek muśis sadźić wjelki.* * *Bo jak małe pipki posadzis, to ci tyz małe pipki urosnű.*

pipel (*D.lp. pipła*) *zgr. od piplik* * *Bojźimki juz se kűjńcű.* * *Same piple yno jescy ũostatű.*

pipik (*D.lp. pipika*) mały owoc, mały grzyb itp. * *Jō wi-dźała te jeji tůmaty.* * *Take małe pipiki yno jı urosły.*

piplańy (*D.lp. piplańō*) rzecz. *od piplać*

piplik (*D.lp. piplika*) bardzo mały, niewydarzony owoc lub warzywo * *Takich piplikůw zōdyn nie b'e šcōł kupić.*

piplōcek (*D.lp. piplōcka*) *zdr. od piplōk*

piplōk (*D.lp. piplōka*) mały owoc (mniejszy niż powinien być); mała bulwa * *Take piplōki ũumajźglane sã mōs!* * *Wyćep jy do ajmra.* * *Sama take piplōki yno tã wisű.* * *Wiśńe, same take piplōki tã yno naskuboł.* * *Widźoł zejś te moje coski?* * *Take małe piplōki yno mi urosły.*

piplōkaty *pejor. przym. od piplōk* * *Ty piplōku piplōkaty!*

pipa (*D.lp. pipy, D.lm. pipůw*) nierozwinięte jeszcze pióro ptasie * *Jak se gãjs ũoskubje, to potű trza powyrůwac pipy.* * *Potrzebujymy jednã tustű gãjs bez pipůw, zabitű przed šwűjntű Mōrcinű.*

pirat (*D.lp. pirata, Ms.lp. piraće*) pirat → *niem.* Pirat

pirōl (*D.lp. pirōla*) wilga (gatunek ptaków, *łac. Oriolus oriolus*) → *niem.* Pirol

pisa (*D.lp. pise, Ms.lp. piśe*) 1. *zgr. od pisa* * *Takō cerw-jűnō pisa mi idze po rãnce ũod gōrźci aze pod parzã.* 2. smuga

pisać *ndk* (1.os.lp.cz.ter. piśā, lp.cz.przesz.r.m. piśōł, 2.os.lp.tr.rozk. piś) 1. pisać * *Pisće nű kjedy wyjedzeće.* * *Űűn se dopjyro ucy pisać.* * *Prawje piśā do šostrzy pi-smo.* * *Űűna pise kűűzki.* * *Cűz ũűn tã wé tű piśmje pise?* * *Űe wjã, co by mu jescy napisać.* * *Pisōł, ize mjejsűnc bűł chory.* * *Takich berůw tã nie pis.* 2. ozdabiać napisami, wykonywać ozdobne napisy na czymś * *Encta piśōł ślajfy do wyjűncůw.* 3. **w połączaniu z zamimkiem zwrotnym śe:** (a) pisać (w określony sposób, zgodnie z regułami ortografii) * *Powjydz mi, jak se pise twoje mjűno?* (b) pisać do siebie nawzajem, korespondować ze sobą * *My se pisymy juz dzejśűńć łōt.* 4. *fraz.* (fto) je gupi i (kűmu) z dűmu nie piśű (kto) ma nie po kolei w głowie * *Ty'js je gupi i z dűmu ci nie piśű.*

pisać śe *zwr. ndk* 1. pisać się, być pisany 2. nosić nazwisko; mieć na nazwisko * *Jako wy se piseće?* 2. **pisać śe z dűmu** mieć nazwisko rodowe * *Jak se twoja matka z dűmu pise?*

pisany pisany, przeznaczony * *Űe bjer se dźoűcho myna-rzego syna, boć tyn mynarzi syn do wojny pisany.* (fragment piosenki)

piśańy (*D.lp. piśańō*) rzecz. *od pisać*; pisanie

pisarczyk (*D.lp. pisarczyka*) *daw. pisarczyk* (pomocnik pisarza w urzędzie)

pisarek (*D.lp. pisarka*): **cajtűngowy pisarek** ktoś, kto pisze artykuły do gazet

pisaty w paski

piszcęc *ndk* (1.os.lp.cz.ter. piścā, lp.cz.przesz.r.m. piścōł) piszczeć * *Tyn pjes dźisej piścōł choby gupi.* * *Namazej wűz, bo juz pisicy.* * *Kurzã piścōł aze zdechłō.*

piscekek (*D.lp. piscka*) gwizdek

piscolinka (*D.lp. piscolinki, Ms.lp. piscolince*) *zdr. od piscolka*

piscolka (*D.lp. piscoly, Ms.lp. piscole*) 1. *zgr. od piscolka*; duża piszczałka, np. w organach 2. pszczoła * *Piscolka umarła.* * *Piscolka mje uscypta.* * *Ślećeli se jak piscoly do ula.* *zob. pcolka*

piscolocka (*D.lp. piscolocki, Ms.lp. piscolocke*) *zdr. od piscolka* * *Piscolocko ũobı mi se, bo jak mi se nie ũobijes, to će zarōz ćepnã w kűnt.* (powiedzenie używane przy wycinaniu piszczałki z gałązki jarzębiny)

piscolka (*D.lp. piscolki, Ms.lp. piscolce*) piszczałka; **piscolka ũod ũorganůw | ũorganowō piscolka** piszczałka organowa * *To je piscolka do piskańō.*

piscolkowy piszczałkowy

piscolkōrz (*D.lp. piscolkōrza*) 1. ktoś grający na piszczałce 2. ktoś wyrabiający piszczałki

pisacyl (*D.lp. pisacyla*) piszczel, kość piszczelowa

pisacyńy (*D.lp. pisacyńō*) rzecz. *od piszcęc*; piszczenie

piscecka (*D.lp. piscecki, Ms.lp. piscece*) *zdr. od piska*; kreseczka

pisk (*D.lp. pisku*) pisk

piska (*D.lp. piski, Ms.lp. pisce*) 1. kreska * *Na rãnce zro-bjűła mu se cerwűnō piska.* → *zob. śtrych, śtryfka* 2. rysa 3. *fraz. na piskã o braniu towarów ze sklepu:* na zeszyt, na kreche, na kredyt *zob. na borg, na burg,*

na bûrg, na heft, na krejďã, na papjûr, na piskã, na pûmp

piskać ndk (1.os.lp.cz.ter. piskû, lp.cz.przesz.r.m. piskoł) 1. gwizdać * *Ūn soł drûgû i piskoł. * Džoûchy nû mogû piskać, bo Matka Boskô płace.* (powiedzenie) 2. grać na flecie, na piszczałce * *Ūn piskô na piscołce.* 3. ćwierkać * *Wcora ptôki piskaly w pjerûny jasne.*

piskańy (D.lp. piskańô) rzecz. od **piskać**; gwizdanie * *Piskańy prziwotuje złe duchy i niescejśca.*

pisknûńć dk (1.os.lp.cz.przysz. pisknã, lp.cz.przesz.: r.m. pisknûn, r.ż. piskła) zagwizdać * *Tã cojs piskto.*

pisknûńćy (D.lp. pisknûńćô) rzecz. od **pisknûńć**

piskot (D.lp. piskota, Ms.lp. piskoće) ktoś, kto gwizdże syn. **fifoc**

piskowy kreskowy

piskôc (D.lp. piskôca) 1. ktoś, kto gwizdże 2. zwierzę wydające piskliwy dźwięk

piskôwka (D.lp. piskôwki, Ms.lp. piskôwce) piszczałka

piskûłka (D.lp. piskûłki, Ms.lp. piskûłce) piszczałka

piskûrz (D.lp. piskorza) 1. piskorz (gatunek ryb, łac. *Misgurnus fossilis*) 2. kratań wraz z tchawicą u ptaków * *Jak še gâjs nûntrzi, to še noûprzûd piskûrz dobańdże z gôrdźela.*

piskûrzek zdr. od **piskûrz**; mały piskorz

pismo (D.lp. pisma) list * *Te pismo to'ch ũodebrała, to wû dżûnkujã za nû.* zob. **brif**, **listek**

pisować ndk (1.os.lp.cz.ter. pisujã, lp.cz.przesz.r.m. pisowôł) pisywać * *Ūn i z wojny cãsto pisowôł.*

pisowańy (D.lp. pisowańô) rzecz. od **pisować**

pisowny pisemny; **pisownô robota** raca pisemna

pisownie pisemnie, na piśmie * *Ūn to mô pisownie.*

pisôcek (D.lp. pisôcka) zdr. od **pisôk**

pisôk (D.lp. pisôka) coś do pisania (np. ołówek, długopis) zob. **śkryflôk**

pisôrka (D.lp. pisôrki, Ms.lp. pisôrce) pisarka

pisôrż (D.lp. pisarza) pisarz

pistacyjô (D.lp. pistacyje) pistacja

pistôla (D.lp. pistôle) pistolet * *Ūojćec kupjûł mi pistôlã na placpatrûny.* → niem. Pistole

pistôłka (D.lp. pistôłki, Ms.lp. pistôłce) zdr. od **pistôla**; mały pistolet, pistolecik

pistulyta (D.lp. pistulyty, Ms.lp. pistulyće) pistolet

pistulytka (D.lp. pistulytki, Ms.lp. pistulytce) zdr. od **pistulyta**, mały pistolet, pistolecik

pisymko (D.lp. pisymka) zdr. od **pismo**, pisemko, liścik

pisymny pisemny

pisymnie pisemnie

pişaty w paski, w kreski * *Ūoblykła bjoto-modrû pişatû zôpaskã wyştikowanû w bjote kujôtki.*

pita (D.lp. pity, Ms.lp. piće) 1. cipa, cipka; srom zob. **chechlipita**, **ćipla**, **ćulipita**, **ćulipizdra**, **ćulka**, **filipizdra**, **filûmina** 2. pejor. wulg. o **kobiecie**: cipa * *Ty gupjô pito!* * *Ştyry pity sedzû wé tû bjurze: dwie durch ze sobû cheblû, trzecô grô na kûmputrze, a swôrtô udowô, ize cojs robi.* 3. fraz. **ryć (kûmu) pitã** wulg. ruhać (kogo) * *Dżynnje jí pitã ćulû ryjã.*

pitać ndk (1.os.lp.cz.ter. pitû, lp.cz.przesz.r.m. pitôł) 1. uciekać, zmykać, zwiewać zob. **citać**, **śmjatać** 2. fraz.

pitaj na Chebzy zmykaj, uciekaj, wynoś się

pitańy (D.lp. pitańô) rzecz. od **pitać**

pitka (D.lp. pitki, Ms.lp. pitce) 1. zdr. od **pita** 2. paradna czapka górnicza; czako * *Bergmûn mô pitkã a karbitkã.* zob. **bergmanka**, **bergmûnka**, **bergmyca**, **bergmycka**, **ćako**, **pitûwa**, **pitûwka**

pitlać ndk (1.os.lp.cz.ter. pitlû, lp.cz.przesz.r.m. pitloł) ciąć * *Trzi dñi my te drzewo pitlali.*

pitlańy (D.lp. pitlańô) rzecz. od **pitlać**

pitlińg (D.lp. pitlińga) śledź wędzony; pikling

pitnûńć dk (1.os.lp.cz.przysz. pitnã, lp.cz.przesz.: r.m. pitnûn, r.ż. pitła) zwiać, uciec, czmychnąć, zbiec zob. **chybnûńć**, **ćitnûńć**, **pichnûńć**, **śmjyjś**, **ućec**, **wymlôc**, **zgolić**

pitnûńćy (D.lp. pitnûńćô) rzecz. od **pitnûńć**

pitowy sromowy; **pitowe wargi** wargi sromowe

pitûmny apatyczny, osowiały; nieprzytomny

pitûwa (D.lp. pitûwy) gór. paradna czapka górnicza; czako zob. **bergmanka**, **bergmûnka**, **bergmyca**, **bergmycka**, **ćako**, **pitka**, **pitûwka**

pitûwka (D.lp. pitûwki, Ms.lp. pitûwce) gór. paradna czapka górnicza; czako zob. **bergmanka**, **bergmûnka**, **bergmyca**, **bergmycka**, **ćako**, **pitka**, **pitûwa**

pitwać ndk (lp.cz.ter.: 1.os. pitwû, 3.os. pitwô; lp.cz.przesz.r.m. pitwoł) 1. kroić (nożem) 2. kroić tępym nożem; kroić z trudem * *Tyn nûz to je ale pitwôk: pitwô, pitwô, a ñe rżne.* 3. patroszyć

pitwańy (D.lp. pitwańô) rzecz. od **pitwać**

pitwata (D.lp. pitwaty, Ms.lp. pitwaće) podpaska * *Pitwatã to še wćepuje do haşôka, a ñe do hajzla.* zob. **binda**

pitwatka (D.lp. pitwatki, Ms.lp. pitwatce) zdr. od **pitwata**

pitwatowy podpaskowy

pitwôk (D.lp. pitwôka) nóż * *Fto by chcoł ukrajś takygo pitwôka * Ale môs zaruścałego tego pitwôka.*

piwecko (D.lp. piwecka) zdr. od **piwko**

piwjôrż (D.lp. piwjôrza) 1. ktoś kto lubi pić dużo piwa, piwosz 2. ktoś dostarczający piwo do sklepu, karczmy itp.

piwko (D.lp. piwka) zdr. od **piwo**; piwko

piwny piwny

piwo (D.lp. piwa) piwo; **ajnfachowe piwo** piwo jałowcowe; **bajerske piwo** piwo bawarskie; **ćmawe piwo** piwo ciemne; **śwjatłe piwo** piwo jasne * *Fto pije piwo, tymu djôboł kiwô.* (przysłowie) * *Dże še piwo warzi, tã še do-brze darzi.* syn. **bjyr**

piwowûña (D.lp. piwowûñe) bot. piwonia (rodzaj roślin, łac. *Paeonia*) * *Ta piwowûña tak fajne wûñô.* syn. **fyńksrôza**

piwowûńka (D.lp. piwowûńki, Ms.lp. piwowûñce) zdr. od **piwowûña**

piwowûñowy piwoniowy

piwsko (D.lp. piwska) zgr. od **piwo**

piznûńć dk (lp.cz.przysz.: 1.os. piznã, 3.os. piźnie; lp.cz.przesz.: r.m. piznûn, r.ż. pizła; 2.os.lp.tr.rozk. piźni; im. bier. piźnûnty, piźnûny) 1. uderzyć, stuknąć, walnąć * *Piznûn go w łeb. * Piźni go mokry mjechj.* * *Piźni go mjyndzy ũocy. * Piznûn go tak co aze mu krew ćykła. * Dobrze wû zrobjûta, bo'jśce jû przûd piźli.* 1. o **godzinie**: wybić * *Na zygarze pizło pjññ.* 2. **być [mjechj] piźnûny/piźnûnty | być równo piźnûny/piźnûnty** być stukniętym, być nienormalnym * *Wybôc Pûnbûcku, ze'ch równo piźnûnty.* 3. fraz. (**kûmu**)

pizło (wjela) [lôt] (komu) stuknęło (ile) [lat] * *Pizło mu 50 lôt.* * *Ūnymu pizło štyrdžejści.* * *Na bezrok piźnie či štyrdžejści, pra? 4. fraz. na rozum (kūmu) pizło | pizło (kūmu) na dekel* uderzyło (komu) do głowy; (komu) odbiło * *Na rozum wjerzã či pizło, tela piñyndzy wyćepnũć!*

piźnũć še *zwr. dk* uderzyć się * *Pôd i še bardzo piźnũn.*

piźnũćy (*D.lp.* piźnũćô) *rzecz. od piźnũć* uderzenie * *Jego ũodpedzyny bũto dlô mje choby piźnũćy faŭstliky bez teb.*

pjano (*D.lp.* pjana, *Ms.lp.* pjañe) pianino

pjañino (*D.lp.* pjañina) pianino → *niem.* Pianino

pjastowacka (*D.lp.* pjastowacki, *Ms.lp.* pjastowacce) chusta lub pas z materiału do noszenia dzieci; nosidełko z materiału do noszenia dzieci *syn. hacka*

pjastować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* pjastujã, *lp.cz.przesz.r.m.* pjastował) trzymać na rękach; nosić na rękach * *Ūna dzećo pjastuje.* * *Dzoucha kota pjastuje.*

pjastowañy (*D.lp.* pjastowañô) *rzecz. od pjastować*

pjastũn (*D.lp.* pjastũna, *Ms.lp.* pjastũñe) opiekun do dzieci

pjastũnka (*D.lp.* pjastũnki, *Ms.lp.* pjastũñce) opiekunka do dzieci

pjec **I.** *rzecz. ndk* (*lp.cz.ter.:* *1.os.* pjekã, *3.os.* pjece; *lp.cz.przesz.r.m.* pjek; *2.os.lp.tr.rozk.* pjec) 1. piec * *Idã przitożyc do pjeca pãrã drewkũw.* * *Ōma warzi na pjecu ũobjãd.* * *Zatopjũta zech w pjecu.* * *Blacha ũod pjeca zrobjũta še cerwjuñd, bo zech za kãs nahajcowała.* * *Pjũnka ruła ũod pjeca.* * *Dže je kãlkaŝta ũod tego pjeca?* * *Jak sces mjeć ŝelazny pjec, to še piñ do Glyceric jedz.* 2. fraz. **mjeć rułã i pjec** mieć dużo czasu; nie spieszyć się * *Ta baba mô rułã i pjec.* *syn. mjeć rułã* 3. **štyry mile za pjec** nigdzie * *Ty pojedzesh, ale štyry mile za pjec.*

II. *czas. ndk* (*lp.cz.ter.:* *1.os.* pjekã, *3.os.* pjece; *1.os.lm.cz.ter.* pjecymy, pjekymy; *lp.cz.przesz.r.m.* pjek; *2.os.lp.tr.rozk.* pjec) piec * *Džišej banã pjekã kołãc.* * *Jô'ech džišej pjekã chlyb.* * *B'ymy wé sobotã pjec kołãc.*

pjechcãr (*D.lp.* pjechcãrza) pieszy, piechur

pjechty pieszo, piechotã; **na pjechty** pieszo, piechotã; **dze krũl łajzi pjechty** gdzie król chodzi pieszo * *Ūñ chodzi wsãñdže pjechty.* * *Kludzyli jich na pjechty.* * *Krũl łajzi pjechty do hajzla, bo dže inđzi go zañesy.* *zob. drepty, fuzbana, ŝtãpcug*

pjecka (*D.lp.* pjecki, *Ms.lp.* pjece, *D.lm.* pjeckũw) 1. owoc suszony (w piecu, w piekarniku) * *Na Wilijũ robjymy kũmpot s pjeckũw.* * *Zupa s pjeckũw to je brija.* * *Z gruscannych pjeckũw rychtujymy kũmpot na Wilijũ.* *zob. pjecãrka, suska* 2. kurzawka czerniejąca (gatunek grzybów; *łac.* Bovista nigrescens) *zob. kurzãwka, pjecãrka* 3. fraz. **chudy (choby/jak) pjecka** bardzo chudy, wychudzony 4. fraz. **stare pjecki** (a) stare dzieje; dawne historie, zdarzenia * *Ōpowje ŝedzeli na ławeckach a spũminali swoje mode lata, wojny i inkse stare pjecki.* (b) stare graty 5. fraz. **grzãc stare pjecki** wracać do dawnych sporów; rozdrapywać stare rany

pjecãk (*D.lp.* pjecãka) ziemniak pieczony razem ze skãrkã (w ognisku, w piekarniku lub w piecu chlebowym)

pjecãra (*D.lp.* pjecãry, *Ms.lp.* pjecãrze) *zgr. od pjecãrka* * *Ty jš še chyba zesrãl pjecãrũma.*

pjecãrka (*D.lp.* pjecãrki, *Ms.lp.* pjecãrce) 1. owoc suszony (w piecu, w piekarniku) *zob. pjecka, suska* 2. pieczona gruszka 3. smardz jadalny, smardz zwyczajny (gatunek grzybów; *łac.* Morchella esculenta) *zob. mũrchla, skurcek, skurcãk, smãrdz, smãsc, uchãc* 4. kurzawka czerniejąca (gatunek grzybów; *łac.* Bovista nigrescens) *zob. kurzãwka, pjecka*

pjecuch (*D.lp.* pjecucha) taboret przy piecu * *Mjyj bež žimã pjecucha, mãs bez lato pastuchã.* (przysłowie)

pjecusek (*D.lp.* pjecuska) *zdr. od pjecuch*

pjecũnka (*D.lp.* pjecũnki, *Ms.lp.* pjecũñce) pieczeń * *Ūodarli my tego zajũnca, wypãtrali i bũta pjecũnka.*

pjecũny pieczony * *Na ũobjãd je pjecũne mjyso.*

pjecũntka (*D.lp.* pjecũntki, *Ms.lp.* pjecũntce) pieczętka *zob. cycha, pjecyñc, ŝtympel*

pjecycek (*D.lp.* pjecycka) *zdr. od pjecyk* * *Kũsecek pjecycka by'ch še w izbje postawjũł, nahajcował by'ch še a by'ch še ŝedzãł i by'ch še grzãł.*

pjecyk (*D.lp.* pjecyka) *zdr. od pjec;* piecyk

pjecyñy (*D.lp.* pjecyñô) *rzecz. od pjec;* pieczenie

pjecysko (*D.lp.* pjecyska) *zgr. od pjec;* duży piec

pjecyñtować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* pjecyñtujã, *lp.cz.przesz.r.m.* pjecyñtował) pieczętować * *Sekutũnik jak fantuje, to pjecyñtuje.*

pjecyñtowañy (*D.lp.* pjecyñtowañô) *rzecz. od pjecyñtować*

pjecyñc (*D.lp.* pjecyñci, *M.lm.* pjecyñce, *D.lm.* pjecyñcũw) 1. pieczęć * *Dej yno mi tã pjecyñc.* *zob. cycha, pjecũntka, ŝtympel* 2. odbity znak pieczęci (na wosku, na laku) * *Na dokumyñce bũta pjecyñc ze cerwjuñego laku.*

pjega (*D.lp.* pjegi, *Ms.lp.* pjedze) pieg

pjegaty piegowaty, piegaty

pjegza (*D.lp.* pjegze, *Ms.lp.* pjegže) piegza, piegza zwyczajna (gatunek ptaków; *łac.* Curruca curruca)

pjejsãaty rozpieszczony

pjejsãcić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* pjeŝcã, *lp.cz.przesz.r.m.* pjejsãcił) pieścić * *Ūñna pjejsãci dzećo.* * *Matka dzeći pjejsãci.* * *Farãr ŝedzi wé suchacce, pjejsãci ŝwũj brewijãr.*

pjejsãcić še *zur. ndk* pieścić się * *Ūñn še bardzo rãd ž dže'cmi pjejsãci.* * *Ūñn še ž dzouchũma pjejsãciũł.* * *Nã cička, ty by'js še yno pjejsãciũta.*

pjejsãcoch (*D.lp.* pjejsãcocha) pieszczoch *syn. pjeŝcoch, pjejsãcuch*

pjejsãcosek (*D.lp.* pjejsãcoska) *zdr. od pjejsãcoch;* pieszczoszek

pjejsãcuch (*D.lp.* pjejsãcucha) pieszczoch *syn. pjeŝcoch, pjejsãcoch*

pjejsãlwy pieszczący się (z kimś, ze sobã)

pjejsñ (*D.lp.* pjejsñi, *D.lm.* pjejsñi) 1. pieśń 2. **godnã pjejsñ, godnã pjejsñ** kolęda (pieśń) *zob. kolũnda*

pjejsñicka (*D.lp.* pjejsñicki, *Ms.lp.* pjejsñicce) *zdr. od pjejsñ;* piosenka; piosneczka * *Starka ŝpjywali mu pjejsñicki na noc.*

→ *czes. pãŝnička*

pjejsñãr (*D.lp.* pjejsñãrza) pieśniarz, śpiewak

pjekarcãk (*D.lp.* pjekarcãka) piec chlebowy

pjekarcy (*D.lp.* pjekarcycka) piekarczyk

pjekarcyn *przym. dzierz. od pjekarka*

pjekarka (*D.lp.* pjekarki, *Ms.lp.* pjekarce) piekarka

pjekarńa (*D.lp.* pjekarńe) piekarnia * *Idź do pjekarńe chlyb kupić.* * *W pjekarńi przedŏwajŏ pampuchy.* zob. **bakštuba, pjekarstwo**

pjekarńôcek (*D.lp.* pjekarńôcka) *zdr. od* **pjekarńôk**

pjekarńôk (*D.lp.* pjekarńôka) 1. mały wolnostojący budynek z piecem do pieczenia chleba i ciast drożdżowych 2. piec do pieczenia chleba; piec chlebowy; piec piekarniany zob. **chlebńôk, pjekarôk** 3. piekarnik zob. **bratkastla, bratruła, pjekarôk**

pjekarôk (*D.lp.* pjekarôka) 1. piekarnik * *Wrôż tã gãjs do pjekarôka.* zob. **bratkastla, bratruła, pjekarńôk** 2. piec do pieczenia chleba; piec chlebowy; piec piekarniany zob. **chlebńôk, pjekarńôk** 3. mały wolnostojący budynek z piecem do pieczenia chleba i ciast drożdżowych

pjekarski 1. piekarski 2. **pjekarski chlyb** chleb kupiony w sklepie lub w piekarni (w odróżnieniu od pieczonego w domu) *syn.* **kupny chlyb** 3. **pjekarski tówŭr** pieczywo

pjekarstwo (*D.lp.* pjekarstwa) 1. piekarstwo 2. piekarnia * *Űŭni majŏ w dŭma pjekarstwo.* zob. **bakštuba, pjekarńa**

pjekarzi *przym. dzierz. od* **pjekôrz**

pjekelny 1. piekielny 2. **pjekelnô baba** dzidosz mglisty, pluskwa polna (gatunek owadów, *łac.* Rhaphigaster nebulosa)

pjekelńik (*D.lp.* pjekelńika) *pot., zart.* piekielnik (o kimś zadziornym, złym, skorym do złości, złośliwości, kłótni) * *Ty pjekelńiku!*

pjeklôrz (*D.lp.* pjeklôrza) diabeł zob. **cechmŭn, djôboł, rogôc, ũogŭńôrz**

pjekto (*D.lp.* pjekta, *Ms.lp.* pjekle) 1. piekto; * *Za grzychy dostôł še do pjekta.* 2. *daw.* zgrabiarka konna 3. *fraz.* **wjedźec, co w pjekle warzŏ** znać wszystkie plotki z okolicy

pjekôrka (*D.lp.* pjekôrki, *Ms.lp.* pjekôrce) piekarka

pjekôrz (*D.lp.* pjekarza, *M.lm.* pjekarze) piekarz * *Űŭn še sce ucŏc za pjekarza.* * *Pjekôrz pjece chlyb wé wjelôku.* * *Pjekôrz kupowôł ũod ludźi jagody na kołôcyki.*

pielgrzim (*D.lp.* pielgrzima) pielgrzym

pielgrzimka (*D.lp.* pielgrzimki, *Ms.lp.* pielgrzimce) pielgrzymka

pielgrzymkowy pielgrzymkowy

pielgrzymowac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* pielgrzymujã, *lp.cz.przesz.r.m.* pielgrzymowôł) pielgrzymowac

pielgrzymowańy (*D.lp.* pielgrzymowańy) *rzecz. od* **pielgrzymowac**; pielgrzymowanie

pielucha (*D.lp.* pieluchy, *Ms.lp.* pieluse) pielucha * *Musã wyprać pieluchy.* * *Mŭj synek je trzi lata stary i jescy nawali do pieluchy.* * *Kupjŭta 'ch flanelowe pieluchy.* *syn.* **plynka**

pieluska (*D.lp.* pieluski, *Ms.lp.* pielusce) *zdr. od* **pielucha**; pieluszka

pielusysko (*D.lp.* pielusyska) *zgr. od* **pielucha**

piełŭn (*D.lp.* piełŭnu, *Ms.lp.* piełŭnie) *bot.* piołun, bylica piołun (*łac.* Artemisia absinthium)

piełŭnek (*D.lp.* piełŭnku) *zdr. od* **jełŭn**

piełŭnowy piołunowy

pjeprz (*D.lp.* pjeprza) *zgr. od* **pjeprzek** * *Pjeprze-wjeprze, ņe sce nŏj še wôs rwać.*

pjeprzeczek (*D.lp.* pjeprzeczka) *zdr. od* **pjeprzek**

pjeprzek (*D.lp.* pjeprzka) 1. *bot.* agrest (gatunek krzewu, *łac.* Ribes uva-crispa) * *Pjeprzek idże zascypić na jagŭdce.* 2. krzew agrestu * *Te dwa pjeprzki mi uschły.* * *Dże mŏj posadzić tyn pjeprzek.* 3. owoc agrestu * *Pjeprzki še juz robjŏ cerwjŭne.* 4. **pjeprzki** agrest * *Moja starka przedŏwôła pjeprzki na tŏrgu.*

zob. **agrys, ańgrys, buşik, wjeprzek**

pjeprzkowy agrestowy

pjerdnŏńc *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* pjerdnã, *lp.cz.przesz.:* r.m. pjerdnŭn, r.ż. pjerdła) puścić baka * *Pjerdnŭn, aze ścany drzały.*

pjerdŏńńcy (*D.lp.* pjerdŏńńcŏ) *rzecz. od* **pjerdnŏńc**

pjerdolić *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* pjerdolã, *lp.cz.przesz.r.m.* pjerdolŭł) *pejor.* 1. pleść głupstwa, gadać bzdury * *Tyn ale pjerdoli.* * *Tyn ale poradzi pjerdolić.* * *Skŏjŏc juz chopje pjerdolić.* 2. *fraz.* **bobki pjerdolić** pleść głupstwa, gadać bzdury

pjerdolinô (*D.lp.* pjerdoliny) kobieta, która dużo mówi

pjerdolyńy (*D.lp.* pjerdolyńŏ) *rzecz. od* **pjerdolić**

pjerdoła (*D.lp.* pjerdoły, *Ms.lp.* pjerdole) 1. ktoś, kto dużo mówi; gaduła zob. **beblôk, bebła, bebłac, bebłot, bebula, bragolŭńec, bragŭła, bŏńgôc, chebła, chebłac, chebłot, chebłôk, chlaskot, faflôk, klapiś, klebeta, malikot, paplôk, rajca, śwandrot, wawrot** 2. plotkarz * *Ale ty'js je pjerdoła!* * *A ũo ty stary pjerdoła!* **klachôc, klachôk, klachul, klapiś, klaptur, klebeta, klekot** 3. nudziarz * *Frelka še karłusa boła, a ze ņego był pjerdoła.* 4. o kimś, kto zawiôdł w jakiejś sprawie 5. głupstwo, bzdura **poćiskać pjerdoły, ũozprawjac pjerdoły** pleść głupstwa, gadać bzdury * *ũozprawjôs pjerdoły.* 6. **ũozprawjac pjerdoły** mówić byle co

pjerdołaty *pejor. przym. od* **pjerdoła** * *To ci je pjerdoła pjerdotaty, sŭm ņe wjy, cego by ścôł.* * *Ty pjerdoło pjerdołaty!*

pjerdoły (*tylko lm., D.* pjerdołŭw) 1. głupstwa, głupoty * *Take pjerdoły to sŏ.* 2. plotki * *Tyn klekot wsyjske pjerdoły ze wsi wjedzôł.* zob. **klachy, klekoty, klyty**

pjerdzyńy (*D.lp.* pjerdzyńŏ) *rzecz. od* **pjerdźec**

pjerdźec *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* pjerdzã, *lp.cz.przesz.r.m.* pjerdzŭł) pierdzieć * *Grochu še najôd i pjerdzi cały dźyń.*

pjernicek (*D.lp.* pjernicka) *zdr. od* **pjernik**

pjernicki cholerny * *Potrzas zech tã pjernickŏj sŏpkã i idã ku drodze, zeby lepi Wichtorã stysc.*

pjernik (*D.lp.* pjernika) 1. piernik * *Na Gody b'yemy pjec pjerniki.* zob. **bŭmba, fafernôk, feferkuch** 2. *przen. pejor. o czymś kruchym, rozpadajacym siã* * *Tã starŏ chatpã, taki pjernik, zejście kupjyli?*

pjernika *wykrz. łagodne przekleństwo* * *Űo pjernika!* * *Pjernika kãndego!* * *Pjernika kãndego!* * *Pjernika kostka!* (*dziec.*)

pjernikarski piernikarski * *Űŭn mô wé sklepje pjernikarski tówŭr.*

pjernikowy piernikowy * *Zrobjŭta 'ch pjernikowego chopka.*

pjernikôrka (*D.lp.* pjernikôrki, *Ms.lp.* pjernikôrce) 1. kobieta zajmująca się wyrobem pierników; 2. kobieta sprzedająca pierniki

pjernikôrz (*D.lp.* pjernikôrza) 1. ktoś zajmujący się wyrobem pierników; piernikarz 2. sprzedawca pierników

pjerś (D.lp. pjerši) 1. pierś * *Musã dać dzeću pjerś, bo je godne.* * *Mojygo brata chodzũta mora za pjerś cycać.* 2. pierś, klatka piersiowa * *Boli mje w pjerši.* * *Jõ zjã pjerś ũod kokota.*

pjeruch (D.lp. pjerucha) 1. *pejor. o męzczyźnie lub zwierzęciu z gniewem, dezaprobatã, w złości* * *Chyć tego psa, zajś mi tyn pjeruch na drugã ućek.* * *Ty pjeruchu jedyn!* * *Cekała aze pũ ñã przidze, a tyn pjeruch ñe przisoł.* * *Pjeruch to je taki gizd, ze chtori sũ same kũmedyje.* 2. **jak pjeruch** bardzo mocno; jak niewiadomo co; jak cholera * *Dźišej je hyc jak pjeruch.*

pjerucha przekleństwo * *Pjerucha kãndego!* * *Do jasnego pjerucha!* * *Ŭo pjerucha! Zajś mũ wos w zupje!*

pjeruchowo okropnie; jak nie wiadomo co * *Leje dźišej pjeruchowo.*

pjeruchu przekleństwo * *Ŭo pjeruchu!*

pjerũjńscõk (D.lp. pjerũjńscõka) zły człowiek

pjerũjński 1. *pejor. cholerny, pioruński, okropny, przeklęty* * *Çiś stũnd ty pjerũjński djõble!* * *To je ale pjerũjńskõ robotã.* 2. niezwykły, niesamowity 3. **po pjerũjńsku** *pejor. o sposobie mówienia:* gwarã, dialektem * *My ñe ũozprawjali w dũma ańi po polsku ańi pũ mjymjecku, yno tak pũ nasymu, po pjerũjńsku.*

pjerũjńsko cholernie; diabelnie * *Tyn stũł je pjerũjńsko çyżki.*

pjerũjństwo (D.lp. pjerũjństwa) cholerstwo; diabelstwo (coś złośliwego, uciążliwego, bardzo trudnego, niebezpiecznego) *zob. berdyjstwo, ćulajstwo, ćulstwo*

pjerũmbõl *wykrz. przekleństwo* * *Pjerũmbõl jasny!*

pjerũn (D.lp. pjerũna, Ms.lp. pjerũne) 1. piorun, grom * *Jasny pjerũn strzelũł z ñeba.* * *A ñech to pjerũn strzeli!* * *Jasny pjerũn by to strzelũł!* * *Pjerũn grucnũn blisko.* * *Jak pjerũn bije, blyskõ še.* 2. **o kimś z podziwem, aprobatã** * *Ale tyn pjerũn je mũndry!* * *Mocny bũł tyn pjerũn.* * *My sũ sũłske pjerũny.* 3. *pejor. o męzczyźnie lub zwierzęciu z gniewem, dezaprobatã, w złości* * *Ty pjerũne ũogũisty!* * *Ty jś mje, pjerũne, ũocygaũũł.* * *Zajś mi jakiś pjerũn koto ukrõd.* * *Chlyb zech kupjũł tymu pjerũnowi.* * *Wy pjerũny še s tego śmjejeće, ale jõ wũ padũ, ze to ñe bũło ñic do śmjychu.* * *A ũo wy pjerũny! Dze jśce sã powãjãzyli?* * *Dźiki, te pjerũny, skody nũ na polach robjũ.* * *Nã, ty pjerũne jedyn, trzeçũ śchtã robis, a jescy ñe wjys, kaj je dźewjũnty strajch?* * *Stõwej pjerũne, bo juz je poedny.* 4. **do pjerũna** (a) mnóstwo, w cholere * *Jõ juz mũ ũostudy do pjerũna.* (b) do pioruna, do cholery * *Co to mõ znacyć, do pjerũna!* * *Do pjerũna! Co wy še myjsliće?* 5. **jak pjerũn | jak sto pjerũnũw** bardzo mocno; jak niewiadomo co; jak cholera * *Jõ przajã mojej kobjũće jak pjerũn.* * *Larmo bũło kiś tego jak pjerũn.* * *Ś ñego bũł kũnda jak pjerũn.* * *Ś ñego je lũmp jak pjerũn.* * *Ta pita je gupjõ jak sto pjerũnũw.* * *To je dãmbisko jak pjerũn take.* * *My tã mušeli bakać jak pjerũn, coby to zrobić.* 6. **jedyn pjerũn** wszystko jedno; bez znaczenia * *To je wsyjsko jedyn pjerũn, dze bãndzes šedźõł.* 7. **mały pjerũn o dziecku:** łobuz, urwis 8. *fraz. mjeć kudły choby pjerũn w śnitloch trzas | mjeć kudły choby pjerũn w rabarber trzas* *žart. być mocno rozczochranym, nieuczesanym, niedbale uczesanim* * *Ta jego baba mõ kudły choby pjerũn w rabarber trzas.* 9. **na pjerũna | po pjerũna** po co; po cholere * *Na*

pjerũna çi to? 10. **pjerũn wjy** diabli wiedzã * — *Fto to bũł?* — *A pjerũn wjy.* 11. *fraz. pũjńs w pjerũny pejor.* (a) odejść w cholere (b) umrzeć 12. **suć pjerũnũma | suć pjerũny** kłać, przeklinać * *Jak õpa przichodzũł naprany do dũm, to napocynoł suć pjerũny.* * *Suć pjerũnũma to je grzych.* *zob. farũnać, farũnować, farũnić, felũnić, ferfluchtować, fluchćić, fluchtać, pjerũnać, pjerũnować, pjerũnić* 13. **w pjerũny** (a) mnóstwo, duzo, pełno; w cholere * *Przjedź dũ mje, jõ mũ na ũogrodze jabkũw w pjerũny.* * *Tã bũło jagodũw w pjerũny.* * *Jõ tã narwoł pokrziwũw w pjerũny.* (b) jak nie wiadomo co * *Ludze brali tyn wũngel w pjerũny.* * *Powadzũli my še dźišej w pjerũny.* * *Pjes še radowoł w pjerũny, ize mũg sy mũj do lasa jechać.* * *Naũolejowoł zejś, to terã še te kũłko krũñci w pjerũny.* * *Te kopruchy dźišej dzãbjũ w pjerũny.* * *Tã wele ñich śmjerdzi w pjerũny.* * *Jak w 1939 roku my wãjãzyli do Katowic, to ludze witali nõs w pjerũny.* * *Koty ñe dostały zryć, to mrãncũ w pjerũny.* (c) **o kimś niemile widzianym:** w cholere * *Jedź w pjerũny!* * *Idź stũnd w pjerũny.* 14. **wysuć pjerũny (na kogo)** *zwymyslać (kogo), zrugac (kogo), zbesztać (kogo)* * *Farõrz na kõzaũu wysũ na swoich parafijũnũw wsystke pjerũny.*

pjerũna I. rzecz. (D.lp. pjerũny, Ms.lp. pjerũne) 1. **o kobiecie z podziwem, aprobatã** * *Jõ tej pjerũne tak przajã!* * *Tej pjerũne juz trzidzejści lõt pizto.* 2. **o kobiecie z gniewem, dezaprobatã, w złości** * *Pocekej pjerũno, ñe citũes daleko.* II. *wykrz. 1. przekleństwo* * *Pjerũna! Tã trza fligrũ lećeć.* * *Pjerũna, dõwni to bũło lepĩ.* 2. **pjerũna kãndego przekleństwo**

pjerũnać *ndk (1.os.lp.cz.ter. pjerũnũ, lp.cz.przesz.r.m. pjerũnoł)* kłać, przeklinać * *Cojś mu tã przĩ roboće ñe klapuje i to pjerũnõ.* *zob. farũnać, farũnować, farũnić, felũnić, ferfluchtować, fluchćić, fluchtać, pjerũnować, pjerũnić, suć pjerũny (pjerũnũma)*

pjerũnańy (D.lp. pjerũnańõ) *rzecz. od pjerũnać*

pjerũnata: aqua pjerũnata *žart. wõdka, woda ognista*

pjerũnobićy (D.lp. pjerũnobićõ) burza z piorunami

pjerũnochrũn (D.lp. pjerũnochrũna) piorunochron *syn. blicablajter*

pjerũnować *ndk (1.os.lp.cz.ter. pjerũnũjã, lp.cz.przesz.r.m. pjerũnowoł)* kłać, przeklinać *zob. farũnać, farũnować, farũnić, felũnić, ferfluchtować, fluchćić, fluchtać, pjerũnać, pjerũnić, suć pjerũny (pjerũnũma)*

pjerũnowańy (D.lp. pjerũnowańõ) *rzecz. od pjerũnować*
pjerũnowo niezwykle, niesamowicie * *Te jabka bũły pjerũnowo dobre.*

pjerũnowy 1. niezwykły, niesamowity * *Tyn chop mõ pjerũnowũ pamjũñć.* 2. okropny, parszywy * *Ta pjerũnowõ pita s nami mjyskała.*

pjerũnũ *przys.* bardzo, niezwykle * *Snõdli tã pjerũnũ kãs złota i strzybła.* * *Ta chałpa je pjerũnũ starõ.* * *Ŭũne pjerũnũ majũ to rade.* * *To je pjerũnũ interesantne.*

pjerũnasty przeklęty, cholerny, pioruński, okropny

pjerũnaty przeklęty, cholerny, pioruński, okropny

pjerũne *wykrz. przekleństwo* * *Pjerũne! Mũmy to.* * *Jak pjerũnej ftojś pedźõł ‘pjerũne’, to bũło bardzo çyżke przeklyjũstwo.* * *Jak jõ zech za bajtla rõz w dũma pedźõł ‘pjerũne’, to ‘ch ũod õpy lõchũ po rziçi dostõł.*

pjerůńić ndk (1.os.lp.cz.ter. pjerůńã, lp.cz.przesz.r.m. pjerůńůł) kłãć, przeklinać zob. **farůnac**, **farůnowac**, **farůńić**, **felůńić**, **ferfluchtowac**, **fluchćić**, **fluchtać**, **pjerůnac**, **pjerůnowac**, **suć pjerůny** (**pjerůnuma**)

pjerůńik (D.lp. pjerůńika) zdr. od **pjerůn** * *Jô ći dŕŕ, ty pjerůńiku jedyn!*

pjerůńôrz (D.lp. pjerůńôrza) ktoś, kto lubi przeklinać

pjerůńyńy (D.lp. pjerůńyńô) rzecz. od **pjerůńić**

pjerzin (D.lp. pjerzina, Ms.lp. pjerzińe) 1. *o kimś z podziwem, aprobatã* 2. 15. *pejor. o mężczyźnie lub zwierzęciu z gniewem, dezaprobatã, w złości* 3. *fraz. jak pjerzin* bardzo mocno; jak niewiadomo co; jak cholera * *Chaja śe zrobjůła jak pjerzin.* * *Jak tyn co powjy, to wsyjscy śe śmjejŕŕ jak pjerzin.* * *Jechali drabko jak pjerzin.*

pjerzina I. rzecz. (D.lp. pjerziny, Ms.lp. pjerzińe) pierzyna * *Przińůsta'jś tã pjerzinã? * Na jednã pjerzinã trza pjerzô ze dwanôstuch gãjśi, a na śtepedkã ze sejsćuch.* * *Na jednã pjerzinã trza bůto dwanôśće gãjśi trzi razjŕŕ ũoskubać.* * *Ta baba go pod pjerzinã wpujśćůta.* * *Przikryj śe pjerzinŕŕ.* * *Musã wylŕftowac pjerzinã.* * *Trza przeblyc pjerziny.* * *Mŕŕ pjerzinã ze gãjśygo pjerzô.* → czes. peřina **II.** wykrz. **łagodne przekleństwo** * *Ŭo pjerzina! * Pjerzina! Zawrzŕŕ śe juz!*

pjerzinecka (D.lp. pjerzinecki, Ms.lp. pjerzinecce) zdr. od **pjerzinka**

pjerzinka (D.lp. pjerzinki, Ms.lp. pjerzince) zdr. od **pjerzina**; pierzynka

pjerzinŕŕ bardzo, niesamowicie, okropnie * *Wyńůšli pjerzinŕŕ wjelkŕŕ kasã.* * *Yno pjerzinŕŕ wartko mi to zrub.*

pjerzińe łagodne przekleństwo * *Ŭo pjerzińe!*

pjerziński cholerny, okropny * *Ze Francka bůł pjerziński chachôr.*

pjerzińsko cholernie, okropnie

pjerziństwo (D.lp. pjerziństwa) cholerstwo * *Ňe snôdłta'ch tego pjerziństwa.*

pjes (D.lp. psa; C.lp. psowi; Ms.lp. pśe; M. lm. psy, pse, pśi; D.lm. psůw) 1. pies * *Dej psowi zryć.* * *Tyn pjes jes bardzo cujny.* * *Psowi śe mjało ćepnŕŕć bez kuchynne ũokno chlyb ze coskŕŕ, coby bůł zdrowy.* * *Fto grô w karty, tyn je pjes ũodarty.* (powiedzenie) * *Tũńe mjŕŕso pśi zyrajŕŕ.* (Tanie zakupy sã niewiele warte. — powiedzenie) * *Dali'śće mje do cudzej wśi, sŕŕ sã ludźe gorśi jak pśi.* * *Te nogi môs tak syroko, co pjes z budŕŕ by przelećot.* * *Pozŕŕ! Ŭostry jes.* * *Wjater ũobalůł budã ũod psa.* * *Pjes na dworze zwakô.* * *Pjes zaś wyje.* * *Pjes go w nogã ugryz.* * *Camu yyn pjes tak wyrcy.* zob. **hufôk** 2. *fraz. ańi by (cego) pjes ŕe powůnoł* dost. ani by (czego) pies nie powãchał; *przen. o czymś ŕic nie wartym* * *Ańi by tego pjes ŕe powůnoł.* 3. *fraz. ańi by pjes kŕŕska chleba (ũod kogo) ŕe wez o kimś niegodnym szacunku; o kimś godnym pogardy* * *Ańi by pjes kŕŕska chleba ũod ŕego ŕe wez.* 4. *fraz. ańi pjes (po kŕŕ) ŕe zablakńe* dost. ańi pies (po kim) nie zaszczeka *przen. o kimś znienawidzonym:* nikt nie będzie (kogo) ŕalował * *Ańi pjes po ćebje ŕe zablakńe.* * *Ŭũna tukłta wé skole dźeci, co po ślŕŕsku gôdały.* *Jak potŕŕ ta jŕŕndźuna zdechłta, to ańi pjes pũ ŕi ŕe zablaknũn.* 5. **morski pjes** foka pospolita (gatunek ssaków, łac. Phoca vitulina) →

niem. Seehund 6. *fraz. stracić śe choby pjes na jermaku | stracić śe jak pjes na jermaku* zgubić się w tłumie 7. *fraz. żyć ze sobu jak pjes ze kotŕŕ* żyć w niezgodzie

pjescoch (D.lp. pjescocha) pieszczoch *syn. pjejsćoch, pjejsćuch*

pjeskota (D.lp. pjescoty, Ms.lp. pjescoće) pieszczota

pjescyńy (D.lp. pjescyńô) rzecz. od **pjejsćić**

pjescecek (D.lp. pjescecka) zdr. od **pjesek** * *Twŕŕj pjescecek mi rok ũoztargoł.*

pjesek (D.lp. pjeska) zdr. od **pjes**; piesek *Ŭũn pjeski chajô.*

pjestrzũnecek (D.lp. pjestrzũnecka) zdr. od **pjestrzũnek**; pierścioneczek

pjestrzũnek (D.lp. pjestrzũnka) 1. pierścionek * *Mŕŕ złoty pjestrzũnek ze korôłŕŕ.* * *To sŕŕ pjestrzũnki ũod modego pajństwa.* 2. *fraz. chodźić pod pjestrzũnkũma o osobach zaręczonych:* nosić pierścionki

pjestrzũnkowy 1. *przym. od pjestrzũnek* 2. **pjestrzũnkowy palec** palec serdeczny; palec, na którym nosi się obrãczkã *syn. goldfinger*

pjestrzŕŕ (D.lp. pjestrzŕŕa) pierścień

pjestrzŕŕnek (D.lp. pjestrzŕŕnka) zdr. od **pjestrzŕŕ**; pierścionek

pjestrzŕŕniowy pierścieniowy

pjetruch (D.lp. pjetrucha) 1. *o kimś z podziwem, aprobatã* 2. *pejor. o mężczyźnie lub zwierzęciu z gniewem, dezaprobatã, w złości*

pjetrucha (D.lp. pjetruchy, Ms.lp. pjetruse) *zgr. od pjetruska*

pjetrusiecka (D.lp. pjetrusiecki, Ms.lp. pjetrusiecce) zdr. od **pjetruska**

pjetruska (D.lp. pjetruski, Ms.lp. pjetrusce) 1. *bot. pietruszka, pietruszka zwyczajna* (gatunek roślin, łac. Petroselinum crispum); **korzyńowô pjetruska** pietruszka korzeniowa * *Dej śe do tej nudelzupy dźebko pjetruski.* *syn. pejterzyla* 2. **kraŕŕzkowatô pjetruska** pietruszka kędzierzwa, pietruszka karbowana

pjetruskowy pietruszkowy

pjetrũn (D.lp. pjetrũna, Ms.lp. pjetrũńe) 3. *o kimś z podziwem, aprobatã* 4. *pejor. o mężczyźnie lub zwierzęciu z gniewem, dezaprobatã, w złości*

pjetrũna wykrz. **przekleństwo**

pjetrũńe wykrz. wykrz. **przekleństwo**

pjołũn (D.lp. pjołũnu, Ms.lp. pjołũńe) *bot. bylica piołun, piołun* (łac. Artemisia absinthium) * *To je gorzke jak pjołũn.*

pjôch (D.lp. pjôchu) *zgr. od pjôsek*, piach * *Na tŕŕ pjôchu wjela nie wrojśńe.* * *Wé tej ũokolicy je yno pjôch.* * *Dźury w drũdze pjôchŕŕ zasuwali.*

pjôchowńica (D.lp. pjôchowńice) piaskownica

pjôchowy piachowy

pjôć ndk (1.os.lp.cz.ter. pjejã, lp.cz.przesz.r.m. pjoł, 2.os.lp.tr.rozk. pjoj, im.bier. pjũny) 1. piac * *Kokoty ũod rana pjejŕŕ.* 2. *zart. śpiewac* (cienkim głosem) * *Śpjojwôcki w kojśćele dźisej tak pjoły, aze mje usy bolatŕŕ.*

pjôscyto piaszczysto * *Tã je pjôscyto, to ŕymja wartko wysychô.* * *Tã, dźe je pjôscyto, grziby ŕe chcŕŕ rojś.*

pjôscyty piaszczysty * *Soł bez las pjôscytŕŕ drũgŕŕ.*

pjôsecek (D.lp. pjôsecku) zdr. od **pjôsek**

pjôsecny piaszczysty

pjôsek (*D.lp.* pjôsku) 1. piasek * *Brachto nŷ pjôsku.* * *Pŷmjysej pjôsek ze cymyntŷ, a potŷ dolyj wody.* * *Bajtle grajŷ ŷe w pjôsku.* 2. **kwarcowy pjôsek** piasek kwarcowy 3. **fraz. mjeć pjôsek w rŷnkôwach** być leniwym, unikać pracy, stronić od pracy * *Leber mô pjôsek w rŷnkôwach.*

pjôskowaty piaszczysty * *Sŷmsôd mô pjôskowate pole.*

pjôskowŷnia (*D.lp.* pjôskowŷnie) piaskownia, kopalnia piasku *syn. zandgruba*

pjôskowy 1. piaskowy 2. **pjôskowy kamjŷn** piaskowiec

pjôskôrz (*D.lp.* pjôskôrza) 1. ktoś, kto wydobywa piasek 2. sprzedawca piasku, właściciel kopalni piasku

pjôsta (*D.lp.* pjôsty, *Ms.lp.* pjôŷce) piasta (koła wozu) *zob. buksa*

pjôŷnik (*D.lp.* pjôŷnika) 1. piaskownica 2. kopalnia piasku; miejsce, gdzie wydobywa się piasek

pjŷta (*D.lp.* pjŷty, *Ms.lp.* pjŷle) piła; **duŷnô pjŷta** piła do cięcia drzewa wzdłŷ * *Urnŷ pjŷtŷ pasownŷ deskŷ.* * *Naŷostrzŷ fajlŷ u pjŷty zŷmby.*

pjŷtecka (*D.lp.* pjŷtecki, *Ms.lp.* pjŷtecce) *zdr. od pjŷta*

pjŷtka (*D.lp.* pjŷtki, *Ms.lp.* pjŷtce) *zdr. od pjŷta*; piłka (do cięcia); **rŷncnô pjŷtka** piłka ręczna (do cięcia)

Pjŷtôt (*D.lp.* Pjŷtôta, *Ms.lp.* Pjŷtôce) Piłat

pjŷny (*D.lp.* pjŷnô) *rzecz. od pjôc*

pjŷnyr (*D.lp.* pjŷnyra, *Ms.lp.* pjŷnyrze) pionier → *niem.* Pionier

pjŷnyrka (*D.lp.* pjŷnyrki, *Ms.lp.* pjŷnyrce) pionierka

pjŷnyrski pionierski

pjŷny (*D.lp.* pjŷnô) *rzecz. od pjôc*

pjŷrecko (*D.lp.* pjŷrecka) *zdr. od pjŷrko*

pjŷrko (*D.lp.* pjŷrka) 1. pióro, piórko (ptasie) * *Wjater prziwjoł pjŷrko.* * *To je leke jak pjŷrko.* * *Lepi mjeć chlyb w kabzi jak pjŷrko przy huće.* (powiedzenie) 2. stalówka * *Pisało ŷe pjŷrkŷ, ale do tego potrzebno bŷta tinta.* 3. **fraz. aze (kŷmu) pjŷrka z rzići wyrosnŷ | ôze (kŷmu) pjŷrka z rzići wyrosnŷ pot.** w nieskończoność * *Tyn b'e tak dugo w tŷ lŷzku lezeć, ôze mu pjŷrka z rzići wyrosnŷ.*

pjŷrkowy piórkowy * *Fejderbal to je inacŷ 'bal pjŷrkowy'.*

pjŷrnik (*D.lp.* pjŷrnika) piórnik *zob. fejderbikska, fejderkastla, lôdka, pynôl*

pjŷro (*D.lp.* pjŷra, *Ms.lp.* pjŷrze) *zgr. od pjŷrko*

pjŷntek (*D.lp.* pjŷntku) piątek; **Wjeli Pjŷntek** Wielki Piątek * *Wé Wjeli Pjŷntek myjymy ŷe wcas rano w krzip-pje.*

pjŷntka (*D.lp.* pjŷntki, *Ms.lp.* pjŷntce) 1. piątka; **w pjŷntkŷ** w piątkę, w pięć osób 2. pięćdziesiąt groszy * *Za tyn cajtŷng zaplaćuł zech zlotek a pjŷntkŷ.* 3. daw. pięćdziesiąt fenigów * *Tŷ pjŷntkŷ mu juz darujŷ, kyby mi aby te dwanoŷce marek wrŷćuł.* 4. ocena 5 w szkole

pjŷntkowy 1. *przym. od pjŷntek*; piątkowy 2. *przym. od pjŷntka*; piątkowy

pjŷntowy o pociŷgu, autobusie itp.: według rozkładu jazdy odjeżdŷający (dokładnie lub w przybliŷeniu) o godzinie piątej

pjŷntôk (*D.lp.* pjŷntôka) 1. daw. grosz srebrny 2. daw. moneta o wartoŷci 5 fenigów * — *Cŷz to môs na dŷyŷ?* — *Trzi pjŷntôki.* 3. pociąg lub autobus majŷcy według rozkładu jazdy odjazd (dokładnie lub w przybliŷeniu) o godzinie piątej

pjŷnty piąty; **pŷ pjŷntej** w pól do piątej; **ŷwjerć na pjŷntô** kwadrans po czwartej; **trzi ŷwjerći na pjŷntô** za kwadrans piąta

pjŷtecka (*D.lp.* pjŷtecki, *Ms.lp.* pjŷtecce) *zdr. od pjŷtka*

pjŷtka (*D.lp.* pjŷtki, *Ms.lp.* pjŷtce) piastka; mała pięść **pykać** *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* pjkŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* pjkoł) piec (więcej niż raz); wypiekać * *Űŷna nie umjŷta chleba pjykać.*

pykaŷny (*D.lp.* pjkŷnô) *rzecz. od pykać*

pyknojŷć (*D.lp.* pjknojŷci) piękno

pykny (*st. wyŷ.* pjkŷnejsy) piękny, wspaniały * *Takô pjkŷnô dŷoŷcha ŷe ŷ ćebje zrobbŷta.* * *Pjkny ŷobroz mŷ wiŷeć w izbje.* * *Kupjŷta zech przed dŷeço pjkne jaklicki.* * *Te kwjôtki sŷ bardzo pjkne.*

pykŷnie pięknie * *Witŷ wôs pykŷnie! (powitanie)*

pykŷneć *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* pjkŷnejŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* pjkŷnoł) pięknieć * *Na lato cały las pykŷneje.*

pykŷnić *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* pjkŷniŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* pjkŷnił) upiekszać * *Pjkniŷta cały tydŷyŷ chatpŷ.*

pykŷnyŷny (*D.lp.* pjkŷnyŷnô) 1. *rzecz. od pykŷneć* 2. *rzecz. od pykŷnić*

pylŷnicek (*D.lp.* pjlŷnica) *zdr. od pylŷnik*; pilniczek

pylŷnik (*D.lp.* pjlŷnika) pilnik

pylŷorz (*D.lp.* pjlŷorza) 1. pilarz; ktoś, kto tnie coŷ piłŷ * *Pjlŷrze rzazali drzewo na ŷimŷ.* 2. *tracz*

pyłować *ndk* (1.*os.lp.cz.ter.* pjlŷujŷ, *lp.cz.przesz.r.m.* pjlŷowoł) piłować, ostrzyć (pilnikiem) * *Musŷ tŷ pjŷtkŷ pyłować, coby zajŷ bŷta ŷostrô.*

pyłŷn (*D.lp.* pjlŷŷnu, *Ms.lp.* pjlŷŷne) piołun (gatunek roŷlin, łac. *Artemisia absinthium*)

pyŷn (*D.lp.* pŷna) pień * *Chop pŷne rŷmbje.* * *Idŷymy pŷne kopać.* * *Porzezej te pŷne.* * *Pjŷni trza ŷozupić klinŷ.* * *Przwjŷz zech z lasa smolne pŷne na scypki.* * *Tyn pjŷni ŷod dŷmba ŷe ŷostawjŷ na gnôtek.* * *Swôl mi te sosnowe pŷne na nôtuŷ.*

pyŷndŷatek (*D.lp.* pjŷndŷatku) 1. poniedziałek; **w pyŷndŷatek | wé pyŷndŷatek** w poniedziałek; **do pyŷndŷatku** do poniedziałku 2. **przy pyŷndŷatku** przy poniedziałku, w poniedziałek 3. **na pyŷndŷatek** (a) na poniedziałek * *Zrŷb mi to na pyŷndŷatek.* (b) w poniedziałek * *Na pyŷndŷatek do ćebje przidŷ.*

syn. pŷndŷatek

pyŷndŷatkowy poniedziałkowy

pyŷnek (*D.lp.* pjŷnka) *zdr. od zdr. od pyŷn*

pyramida (*D.lp.* pjjramidy, *Ms.lp.* pjjramidŷe) piramida → *niem.* Piramide

pyramidka (*D.lp.* pjjramidki, *Ms.lp.* pjjramidce) *zdr. od pyramida*; piramidka

pyrse wpierw, najpierw * *Pjyrse ŷkŷjŷnć ŷec, a potŷ idŷ na wjejŷ.* * *Wcas rano trza bŷto stanŷnić i pjyrse to iŷ do chlywa dojić krowy.*

pyrso wpierw, najpierw

pyrsky 1. pierwszy * *Pjyrŷo chatpa po lewej strŷnie to je mŷj dŷm.* 2. **cera po pjyrŷ chopje** córka z pierwszego małŷeństwa (z pierwszym mŷŷem) 3. **na pjyrŷ wjotku o Kŷieŷycu:** w pierwszej kwadrze 4. **pyrse prawo** pierwszeństwo * *Ty môs pjyrse prawo.* 5. **pyrse ŷwjŷnto** pierwszy dzieŷn ŷwiŷt (wielkanocnych, Boŷego Narodzenia) * *W pjyrse ŷwjŷnto ŷto ŷe do kojŷcota, a*

potj šedžalo se w duma. 6. **pjrsy lepsy** pierwszy lepszy * *Pjrsô lepsô kucharka nie poradziła dobrego kołôca upjec.* 7. **uod pjrsych** jako jeden z pierwszych * *Ty jś jechot jescy uod tich pjrsych.* 8. **uod pjrsych casuw** od najdawniejszych czasów 9. **za pjrsego** pierwszy (np. w kolejce) * *My bândžymy za pjrsych.* * *Przijechoł zech za pjrsego.* (Przyjechałem pierwszy.) * *Widziš go, za pjrsego leći.*

pjrwej 1. dawniej, kiedyś * *Pjrwej se na kole do roboty ježdžũto.* * *Poŕozprawej nũ, jak to pjrwej bywało.* 2. **blańk pjrwej** dawno temu; **blańk blańk pjrwej** bardzo dawno temu 3. **za starego pjrwej** w dawnych czasach; dawno temu; bardzo dawno temu * *Nasa ôma muši mjeć wé studole wsystko tak jak za starego pjrwej.*

pjrwejsy 1. dawny * *Tak se mjarkujã, ze te pjrwejsje case mušaty być richtich fajne.* * *Napisoł'ch uo pjrwejszej roboće na gospodarce.* 2. **pjrwejsych casuw** dawniej, dawnymi laty * *Pjrwejsych casuw ludže uokropnie wjerzyli wé strachy.*

pjrwjosnek (D.lp. pjrwjosnka) 1. bot. pierwiosnek, pierwiosnka, prymulka (rodzaj roślin, łac. Primula) 2. **zołty pjrwjosnek | wuńejũncy pjrwjosnek** bot. pierwiosnek lekarski, pierwiosnka lekarska (gatunek roślin, łc. Primula veris)

pjrwôstka (D.lp. pjrwôstki, Ms.lp. pjrwôstce) samica ssaka rodząca po raz pierwszy; pierwiastka, pierworódka

pjrzić se ndk (1.os.lp.cz.ter. pjrziã se, lp.cz.przesz.r.m. pjrziũ se) pierzyć się; gubić pióra (ptasie) * *Ta kura se pjrzi.* * *Trza gãjsi uoskubać, bo juz se pjrziũ.* * *Pjrzina se pjrzi.*

pjrzôk (D.lp. pjrzôka) pierzak (gołąb o białym umaszczeniu)

pjry (pl.), G. sing. (łod) pjrrou Federn (pl.), Gefieder (n.); pjrzy łod gãsiów, Gãnsfedern (pl.); pjrzy łod kac-ków, Entenfedern (pl.); pjrzy dŕyc (Vb), Federn schle-ißen (Vb); Pjrzy sie darło bez zimã., Federn hat man im Winter geschlissen.; Tschech. peří (pl.); Poln. pierze (pl.)

pjrzy (D.lp. pjrzo) 1. pierze; **mjũniki jak pjrzy** * *Idžymy pjrzy drzyć.* * *Pjrzy se darło bez zimã.* * *Na jednã pje-rzinã trza pjrzo ze dwanôstuch gãjsi, a na štepdekã ze sejsćuch.* * *Co tã buła za trôwa! Jak kozuch takô gãstô i jak pjrzy takô mjũnikô.* * *Bez zimã wsystke proũdy s chałpũw s tũ pjrziũ powylajũły: chto se zyni, chto morgũw dokupjũł, chto se powadzũł, chtorô zastũmpjũła i wsystke inkse.* * *Gãjsi buły skubane dwa abo trzi razy s pjrzo.* * *Darli my pjrzy uod gãjsũw a pjrzy uod kac-kũw.* 2. piórka, pióra; upierzenie * *Pjrzy idže najzyzyć.*

pjrzyńy (D.lp. pjrzyńô) rzecz. od **pjrzić**

pjřsć (D.lp. pjřsći) pięść * *Trzas pjřsć 'cũ w stũł.*

pjřnta (D.lp. pjřnty, Ms.lp. pjřnce) 1. pięta (część stopy) * *Ne poradžã se uobuć, bo mũ bolôk na pjřnce.* * *Ne depc mi po pjřntach.* * *Uotar zech se nowymi trzewi-kũma pjřntã.* 2. pięta chleba 3. pięta (część skarpetki, rajstop, obuwia wchodząca na tylnã część stopy); pięta; **zandale bez pjřntũw** sandały z odkrytã piętã * *Uobuła'ch zandale bez pjřntũw.* 4. fraz. **w te pjřnty** szybko, natychmiast; w te pedy * *Pũdž sã w te pjřnty,*

bo će potrzebujã. 5. fraz. **uod pjřnty ku gowje** od stóp do głów

pjřntka (D.lp. pjřntki, Ms.lp. pjřntce) zdr. od **pjřnta**; pięćka kosy

pjřntna pot. **przy liczeniu, odliczaniu:** piętnaście

pjřntnôstka (D.lp. pjřntnôstki, Ms.lp. pjřntnôstce) 1. piętnastka 2. piętnastolatka

pjřntnôsty piętnasty * *Stoła zech w raji za pjřntnôstũ.*

pjřntnôšće piętnaście

pjřntnôšćeletni piętnastoletni

pjřntnôšćeset tysiąc pięćset

pjřntnôšćetyjũncny piętnastotysięczny

pjřntôki (tylko lm., D. pjřntôkũw) bot. tobołki polne (łac. Thlaspi arvense) zob. **fyũniki, kabzôk, scyrk**

pjřntôk (D.lp. pjřntôka) daw. dwa i pół feniga * *Sejš pjřntôkũw zech skrũł pod dũńickũ.*

pjřntôkowy przym. od **pũntôk**; daw. o wartości dwóch i pół feniga

pjřntrek (D.lp. pjřntrka) poddasze nad stodołã, nad chle-wem * *Kładiũ snopki do sũmšeka, na pjřntrek i poćisnũ kaj mogũ.* syn. **pjřntrz**

pjřntro (D.lp. pjřntra, Ms.lp. pjřntrze) piętro syn. **štok**

pjřntrowy piętrowy

pjřntrz (D.lp. pjřntrza) poddasze nad stodołã, nad chle-wem * *Pjřntrz to buła takô gũra z balkũw nad studotũ.*

* *Na pjřntrzu tržimali my šano a stũmã.* syn. **pjřntrek** **pjřntrzek** (D.lp. pjřntrzka) zdr. od **pjřntrz** * *Potj my susyli šano, wojžyli do dũm na fũrze i skłôdali na pjřntrzku.*

pjřńc 1. (D.Ms. pjřcũch, pjřńc, C. pjřńcũ, pjřńc, B. pjřńc, N. pjřńcũma) pięć * *Pjřńc džeći stoło na drũdze.* * *Pjřńc chopũw buło na drũdze.* * *Uod pjřńcũch/pjřńc chopũw zech to slysoł.* * *Pjřńcũ/pjřńc chopũ to doł.* * *W pjřńcũch studotach mũcylu.* * *Mũmy pjřńc celũnt i pjřńc gãjsi.* * *Ty to mozes uogũndać uod pjřńcũch strũn.* 2. (nieodm.) pięcioro * *Uũni majũ pjřńc džeći.* * *Pedžot to pjřńc džećũ.* 3. piãta (godzina) * *Juz je pjřńc.*

pjřńcdžejsũnt pięćdziesiąt * *To buło pjřńcdžejsũnt lot tymu.* * *Uũn juz je pjřńcdžejsũnt lout stary.*

pjřńcdžejsũntka (D.lp. pjřńcdžejsũntki, Ms.lp. pjřńcdžejsũntce) pięćdziesiątka

pjřńcdžejsũntletni pięćdziesięcioletni

pjřńcdžejsũnttyjũncny pięćdziesięcioletni

pjřńcdžejsũnty pięćdziesiąt

pjřńce pięcioro * *Byli my wsystcy pjřńce w dũma.*

pjřńcôdnowy pięciodniowy

pjřńcôceskowy o monecie: 1. daw. o wartości 50 fenigów 2. o wartości 50 groszy

pjřńcôcymrowy pięciopokojowy syn. **pjřńcôizbowy**

pjřńcôizbowy pięciopokojowy syn. **pjřńcôcymrowy**

pjřńcôletni pięcioletni

pjřńcômarkowy pięciomarkowy

pjřńcômjejsũncny pięciomiesięczny

pjřńcôrazowy pięciokrotny

pjřńcôro 1. pięcioro 2. **o zwierzętach:** pięć sztuk * *Mũmy pjřńcôro projsũnt a pjřńcôro bydła.*

pjřńcôrocny pięcioletni

pjřńcset pięćset

pjřńcsetletni pięćsetletni

pjřńcsetny pięćsetny

pjŕńćsetyjsŕncny pięćsettyśięczny

pjŕńćśwjerćuwa *zgr. od pjŕńćśwjerćuwa*

pjŕńćśwjerćuwa *daw. odważnik o masie 5/4 funta*

pjŕńćtydńowy pięćtygodniowy

pjŕńćtyjsŕncny pięćtyśięczny

plac (*D.lp.* placu) 1. miejsce (w terenie, w przestrzeni) *

*Tyn plac śe zwjy 'Zŕpŕcy'. * Na tŕj placu wcora strzasty śe dwa aŕta. * W tela placach ludŕŕy ruły popŕnkaly. zob.*

śtela, 2. miejsce (niezajęte przez nic, gdzie można jeszcze coś umieścić) * *Űostało w śrańku trochã placu, idŕze tã jescy cojś wraŕzić. 3. miejsce (przeznaczone do siedzenia, stania, parkowania; zarezerwowane dla kogoś) **

*Ty zejś mi śód na mŕj plac. * Zrŕb ōmje plac. 4. miejsce (występowania czegoś) * Űŕna wjedŕala, dŕe trza jechać na jagody — znała noulepse place. * Pokŕzã ċi mŕj plac na śińŕki. 5. plac (wydzielona część miasta, otoczona ulicami, budynkami) 6. miejsce (w konkursie w zawodach) **

*Jŕ zech mjoł pjŕrsy plac, a ŕŕn sygroł. 7. podwŕrze, podwŕrko * Co ŕjśće robjyli dŕiśej na placu? * Idŕće śe na plac pograć w bala. * Bjer gracki a pŕdz na plac. * Mozes śe grać yno na placu, na drŕgã ŕe wylazuj. * Jak zasta 'ch na plac, ŕŕŕni prawje kŕjńcyli robotã. * To je chaŕpa bez placu. zob. dwŕr, dwŕrek 8. fraz. brać [wejź] gracki i iś na swŕj plac* obraŕzać się [obrazić się] na kogoś 9. **placmi** | **placŕma** gdzieniegdzie; miejscami * *Placmi bjerŕ sejśdŕejŕnt. zob. kajńikaj, strŕnŕma 10. fraz. wyglŕndać jak z ŕokna na plac* wyglŕdać niedobrze

→ *niem.* Platz

placek (*D.lp.* placeka) 1. placek * *Na ŕobjŕd zrobyã lacki ze apfelmusŕ. 2. plasterek * Pokryj tyn wŕrzt na placiki.*

plackapela (*D.lp.* plackapele) 1. orkiestra podwŕrkowa 2. zespół amatorski

plackarta (*D.lp.* plackarty, *Ms.lp.* plackarće) miejscŕwka (np. do teatru, pociãgu) * *Coby jechać tŕj cugŕ, muśis mjeć plackartã.*

plackŕz (*D.lp.* plackŕza) ktoś, kto lubi jeść placki

placmajster (*D.lp.* placmajstra, *Ms.lp.* placmajstrze) dozorca, strŕż (pilnujãcy jakiegś placu, podwŕrza)

placmi miejscami, gdzieniegdzie

placowy *przym. od plac*

placpatrŕna (*D.lp.* placpatrŕny, *Ms.lp.* placpatrŕne) 1. kapiszon * *U kulki ŕod piŕtole je placpatrŕna. * Na ŕodpujśće idŕze kupić placpatrŕny. zob. cynpletka 2. ślepy nabŕj*

→ *niem.* Platzpatrone

placpatrŕnka (*D.lp.* placpatrŕnki, *Ms.lp.* placpatrŕnce) *zdr. od placpatrŕna*

plaga (*D.lp.* plagi, *Ms.lp.* pladze) plaga → *niem.* Plage

plagjat (*D.lp.* plagjatu, *Ms.lp.* plagjaće) plagiat → *niem.* Plagiat

plajdra (*D.lp.* plajdry, *Ms.lp.* plajdrze) 1. wialnia (do oczyszczania ziarna z plew) * *Plajdra je ċŕzejsŕ jak fajŕk. zob. celynder, fachlŕk, fajŕk 2. ŕart. stary pojazd * Jechała swojŕ starŕ plajdrŕ do kojśćola. zob. drynda*

plajdrować *ndk (1.os.lp.cz.ter. plajdrujã, lp.cz.przesz.r.m. plajdrowŕ)* oddzielać ziarno od plew przy pomocy wialni o nazwie **plajdra**

plajdrowańy (*D.lp.* plajdrowańŕ) *rzecz. od plajdrować*

plajta (*D.lp.* plajty, *Ms.lp.* plajće) plajta, bankructwo; **zrobić plajtã** doprowadzić do bankructwa → *niem.* Pleite

plajtać *ndk (1.os.lp.cz.ter. plajtŕ, lp.cz.przesz.r.m. plajtoł)* ciãć, przecinać

plajtańy (*D.lp.* plajtańŕ) *rzecz. od plajtać*; cięcie, przecinanie; *ŕart.* operacja chirurgiczna

plajtki (*tylko lm., D. plajtkŕw*) odpady drewniane, ścinki z drewna

plajtkŕz (*D.lp.* plajtkŕza) *ŕart.* ktoś, kto zbiera odpady drewniane, ścinki z drewna (do palenia nimi w piecu)

plajtnŕńć *dk (1.os.lp.cz.przysz. plajtnã; lp.cz.przesz.: r.m. plajtnŕn, r.ŕ. plajtla)* przeciać, wykonać cięcie * *Tukej plajtrŕi, ale akuratŕe.*

plajtnŕńć śe skaleczyć się, zranić się (noŕem) * *Plajtnŕn zech śe przy krŕŕu chleba.*

plajtnŕńcy (*D.lp.* plajtnŕńcŕ) *rzecz. od plajtnŕńć*

plakaćik (*D.lp.* plakaćika) *zdr. od plakat*

plakat (*D.lp.* plakatu, *Ms.lp.* plakaće) plakat → *niem.* Plakat

plakatek (*D.lp.* plakotka) *zdr. od plakat*

plakatowy 1. plakatowy 2. **plakatowŕ farba** farba plakatowa, plakatŕwka

plakŕŕ (*D.lp.* plakŕŕa) *pejor. przewisko mieszkańca Űedowic * Na Zãndowanŕw padali 'plakŕŕe', bo jak jejŕdzjyli do huty na śichtã, to jŕ baby robjŕty klapśŕŕity ze kartŕflannymi placŕma.*

plaŕa (*D.lp.* plaŕy, *Ms.lp.* plale) plandeka *zob. celtbana, celtplaŕa * Przikryjće te drzewo platŕ. * To je plaŕa ŕod lastaŕta. → niem.* Plane

plaŕka (*D.lp.* plaŕki, *Ms.lp.* plaŕce) *zdr. od plaŕa*

plama (*D.lp.* plamy) 1. plama * *Wsãndŕe doŕokŕla bŕty liche pola, yno prawje na tŕj placu plama takej dŕebko lepsej ŕymje. 2. skaza (w jakimś materiale) * Wĕ tŕj skle je plama.*

plan (*D.lp.* planu, *Ms.lp.* plańe) plan * *Zrŕb do tego plan. * Jaki mŕs na jutro plan? * Dŕe je plan ŕod tej chaŕpy? → niem.* Plan

Plana (*D.lp.* Plany, *Ms.lp.* Plańe) *daw. część Zaodrza (dzielnicy Opola) miĕdzy kanałem Ulgi a dzisiejszã ul. Wrocłãwskã*

planećŕrka (*D.lp.* planećŕrki, *Ms.lp.* planećŕrce) *pot.* astroloŕka

planećŕrz (*D.lp.* planećŕrza) *pot.* astrolog

planer (*D.lp.* planera, *Ms.lp.* planerze) plańista

planeta (*D.lp.* planety, *Ms.lp.* planeće) 1. planeta → *niem.* Planet 2. **Cerwjŕnŕ Planeta** Czerwona Planeta; Mars

planetarny planetarny

planetka (*D.lp.* planetki, *Ms.lp.* planetce) planetoida → *czes.* planetka

planetŕnik (*D.lp.* planetŕnika) łagodny duszek pogodowy; opiekun chmur

planetować *ndk (1.os.lp.cz.ter. planetujã, lp.cz.przesz.r.m. planetowŕ)* wrŕzyć

planetowańy (*D.lp.* planetowańŕ) *rzecz. od planetować*; planetowańy

planować *ndk (1.os.lp.cz.ter. planujã, lp.cz.przesz.r.m. planowŕ)* planować * *Co planues jutro robić?*

planowańy (*D.lp.* planowańŕ) *rzecz. od planować* planowanie

planowo planowo
planowy planowy
plantacyjô (*D.lp.* plantacyje) plantacja
plantatûr (*D.lp.* plantatora, *Ms.lp.* plantatorze) plantator
plantatûrka (*D.lp.* plantatûrki, *Ms.lp.* plantatûrce) plantatorka
plańktûn (*D.lp.* plańktûnu, *Ms.lp.* plańktûnie) plankton → *niem.* Plankton
plańyrować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* plańyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* plańyrowoł) zrównywać * *Plańyrujûj drugi nîz jy kamjy-nûma wysujûj.* * *Plańyrujymy ũogrûd.* → *niem.* planieren
plańyrowańy (*D.lp.* plańyrowańô) rzecz. od **plańyrować**
plańyrz (*D.lp.* plańyrza) dróznik
plapla (*D.lp.* plaple) *bot.* malwa (*łac.* Alcea) malwa * *Jak zech bûła modô, to my na malwije gôdały 'plaple'.* *syn.* malwa, malwijô, ślôzûwka
plaplowy malwowy
plask: na plask płasko; na płasko
plaskacyńy (*D.lp.* plaskacyńô) rzecz. od **plaskać** * *Ŭoglîndańy telewizyjje to je plaskacyńy rzići na zeslu.*
plaskać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* plaskûj, *lp.cz.przesz.r.m.* plaskoł) czynić płaskim, płaszczyc
plaskać še *zwr. ndk* wypłaszczac się, stawac się płaskim
plaskańy (*D.lp.* plaskańô) rzecz. od **plaskać**
plaskatojść (*D.lp.* plaskatojści) płaskość
plaskaty płaski * *Jô nie łazã w pympskach, yno wé chaćach na plaskatj abzacu.* * *Przed chatpû lezoł plaskaty kamjyń.*
plaski płaski
plaskôc (*D.lp.* plaskôca) płaszczak
plaskula (*D.lp.* plaskule) płaska butelka * *Wrazjûł do kabze plakulã gorzołki i pojechołku lejsë.* *syn.* **plaskûwka**
plaskûwecka (*D.lp.* plaskûwecki, *Ms.lp.* plaskûwecce) *zdr.* od **plaskûwka**
plaskûwka (*D.lp.* plaskûwki, *Ms.lp.* plaskûwce) płaska butelka *syn.* **plaskula**
plastik (*D.lp.* plastiku) plastik, plastyk → *niem.* Plastik
plastikowy plastikowy, plastykowy
plastycny plastycny
plat I. przym. płaski **II. przysł** płasko **III. rzecz.** (*D.lp.* platu, *Ms.lp.* plaće) brak powietrza w dętce lub oponie; kapeć (na kole); **na plaće** bez powietrza (w dętce, w oponie) * *Jô musã iś pjechty, bo mûj w przodńj kûłku plat.* * *Mûj w kole plat.* * *W tÿj kole je plat.* * *Te aũto stoło na plaće.* * *Ŭũn jechoł na plaće.* → *niem.* platt
plata (*D.lp.* platy, *Ms.lp.* plaće) 1. płyta 2. półmisek 3. **chûdnô plata** zimna płyta (półmisek z przekąskami podawanymi na zimno) *syn.* **kaltplata** 4. **platã do ũobijańô** materiał do obijania na okrągło grzbietów książki → *niem.* Platte
platka (*D.lp.* platki, *Ms.lp.* platce) *zdr.* od **plata**
platforma (*D.lp.* platformu) platforma → *niem.* Platform
platfus (*D.lp.* platfusa, *Ms.lp.* platfuszë, *M.lm.* platfuse) 1. płaskostopie, platfus * *Ŭe wejłi go na wojôka, bo mjoł platfus.* * *Ŭod tych chaćuw dostańes platfusa.* 2. dziura w dętce, oponie; guma, kapeć * *Dostała zech u przodńego kûłku ũod koła platfus.* *zob.* **pana** → *niem.* Plattfuß

platina (*D.lp.* platiny, *Ms.lp.* platińe) platyna → *niem.* Platin
platinowy platynowy
platuńjski platoński → *niem.* platonisch
platuńicny platoniczny → *niem.* platonisch
plazma (*D.lp.* plazmy) plazma → *niem.* Plasma
plazmowy plazmowy
plãckjyrz (*D.lp.* plãckjyrza) pęcherz, odcisk
plãckjyrzek (*D.lp.* plãckjyrzka) *zdr.* od **plãckjyrz**
pleca (*tylko lm., D.* plecûw) plecy * *Bez pleca przećep tašã i posoł fûrt.* * *Poskrabej mje yno po plecach.*
plecka (*tylko lm., D.* pleckûw) *zdr.* od **pleca**; plecki
plecko (*D.lp.* plecka) *zdr.* od **pleco**
pleco (*D.lp.* pleca) łopatką (zwykle u świń, bydła) wraz z przylegającym do niej mięsem; **przodńe pleco** mięso przylegające do przedniej (żebrowej) części łopatki; **zadńe pleco** mięso przylegające do tylnej (grzbietowej) części łopatki
plecyńy (*D.lp.* plecyńô) rzecz. od **plyjś**
plecyska (*tylko lm., D.* plecyskûw) *zgr.* od **pleca** * *Plecyska mje bolj.* * *Taki klejd še ũoblykta, co jí nagate plecyska widać.*
plečka (*D.lp.* plečki, *Ms.lp.* pleće) słomiana forma do pieczenia chleba
plecûnka (*D.lp.* plecûnki, *Ms.lp.* plecûnce) chałka *zob.* **barchesa, barchyzek**
plejś (*D.lp.* plejši) pleśń * *Ŭe jydz tej plejši!* * *Tã plejš mušis z wyjrchu zbjyrać.* * *W krauzach, co bûły źle zawarżune, na wyjrchu robjûła še plejš.* * *Na tej marmeladze je na wyjrchu plejš.*
plejšniec *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* plejšńejã, *lp.cz.przesz.r.m.* plejšnoł) pleśniec * *Tyn chlyb juz plejšńeje.*
plejšńina (*D.lp.* plejšńiny, *Ms.lp.* plejšńińe) pleśń
plejšowy pleśniowy; **plejšowy syr** ser pleśniowy * *Na chlebie urosły take plejšowe ćičiki.*
plejt (*D.lp.* plejta, *Ms.lp.* plejće) pled (duża ciepła chusta wełniana ciemnego koloru, przypominająca koc, noszona w chłodniejsze dni)
pletować *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* pletujã, *lp.cz.przesz.r.m.* pletowoł) prasować * *Tera prańy pletujã.* → *niem.* plätten
pletowańy (*D.lp.* pletowańô) rzecz. od **pletować**
plery (*tylko lm., D.* plerûw) *zgr.* od **pleca**; plecy
plewa (*D.lp.* plewy, *M.lm.* plewy, *D.lm.* plewûw) 1. plewa (łuska ziarna zboża) 2. *fraz.* **ćymny jak plewy** nie mający o niczym pojęcia, tępy, niemądry; taki, który mało wie lub mało potrafi * *Tyn chop še nie wyj rady ze gospodarkûj, ũũn je ćymny jak plewy.* 3. *fraz.* **mjeć plewy w gowje** być głupim *syn.* **mjeć heblowiny w gowje, mjeć śano w gowje** 4. *fraz.* **mũćić te same plewy** powtarzac się; mówić wciąż to samo
plewnûńc (*lp.cz.ter.:* 1.os. plewnã, 3.os. plewnie; *lp.cz.przesz.:* r.m. plewnûn, r.ż. plewla; 2.os.lp.tr.rozk. plewni) pielic, pleć, plewić *syn.* **plôc**
plewnôk (*D.lp.* plewnôka) 1. kosz na plewy (duży, wiklinowy) * *Przińyjs ze studoty wé plewnôku plewûw.* 2. podrośnięty prosiak (ok. 2–3 miesięcy)
plewnjńcy (*D.lp.* plewnjńcô) rzecz. od **plewnûńc**; pielenie, plewienie
pliplac *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* pliplj, *lp.cz.przesz.r.m.* pliploł) brudzić pićciem, płynnym jedzeniem

pliplańy (*D.lp.* pliplańo) *rzecz. od pliplać*

plipra (*D.lp.* plipry, *Ms.lp.* pliprze) *żart.* ktoś, kto podczas posiłku brudzi ubranie, stół piciem, płynnym jedzeniem * *Ty zejś je stary plipra.*

pliprać *ndk* (*lp.cz.ter.:* 1.os. plirzã, 3.os. pliprze; *lp.cz.przesz.r.m.* pliproł) 1. brudzić piciem, płynnym jedzeniem 2. **o deszczu:** lekko padać, siąpić * *Desc ũod rana pliprze.* * *Začo pliprać.*

pliprać še *zwr. ndk* brudzić się piciem, płynnym jedzeniem

pliprańy (*D.lp.* pliprańo) *rzecz. od pliprać*

plisynrok (*D.lp.* plisynroka) plisowana spódnica *syn. fal-tynrok*

plis (*D.lp.* plisů) 1. plusz → *niem.* Plüsch 2. **lizany plis** aksamit

plisborta (*D.lp.* plisborty, *Ms.lp.* plisborće) taśma doszyta z dołu spódnicy (od wewnątrz), usztywniająca i zabezpieczająca przed niszczeniem materiału

plisłhut (*D.lp.* plisłhuta, *Ms.lp.* plisłhuće) kapeluszek pilśniowy * *Bez cotki rok nojśůł cůrny plisłhut.*

plisůwy 1. pluszowy 2. aksamitny; **plisůwō chustka** chusta wykonana z aksamitnego materiału, często zdobiona tłóceniami, wyszywanymi kwiatami i frędzlami

plócek (*D.lp.* plócka, plócku) miejsce * *Jó znů w lejše take fajne plócki, dze rojśńe kãs grzibůw.* * *Catů dźyń wygróbjali tyn plócek wele gminy.*

plóc *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* plejã, *lp.cz.przesz.r.m.* ploł, *2.os.lp.tr.rozk.* plyj) pleć, pielic, plewić * *Muter w fortuchu plóli. syn. plewnůńć*

plôga (*D.lp.* plôgi, *Ms.lp.* plôdze) plaga → *niem.* Plage

plôta (*D.lp.* plôty, *Ms.lp.* plôće) 1. płatew pośrednia (belka w więźbie dachowej, na której opierają się krokwie, leżąca na słupach) 2. **plôta | koćō plôta w konstrukcji więźby dachowej:** murłata, namurnica (belka, na której opierają się krokwie, ułożona na murze budynku); → *niem.* Pfette

plucńik (*D.lp.* plucńika) *bot.* miodunka ćma (*łac.* Pulmonaria obscura) *syn. ćmjůnka*

pluć *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* plujã, *lp.cz.przesz.r.m.* plů) pluć * *Ŭůn chůrkůma pluje.* * *Ńe pluj tela, bo to Ńefajńe.*

pluća (*D.lp.* pluće) *zgr. od plućka;* gąsior (naczynie szklane)

plućka (*D.lp.* plućki, *Ms.lp.* plućce) gąsiorek (naczynie szklane) * *Jak še robi wino, to do frůpa ũod plućki wrazuje še gerglaz ze wodů. Potym trza cekać aze skůjńcy blukać. syn. kruka*

plućy (*D.lp.* plućo) *rzecz. od pluć*

plugactwo (*D.lp.* plugactwa) plugastwo, obrzydliwość

plugajstwo (*D.lp.* plugajstwa) plugastwo, obrzydliwość

plugawic plugawic * *Plugawjůł catů familiů bez jego źle zycy.*

plugawjůny (*D.lp.* plugawjůńo) *rzecz. od plugawic*

plugawy plugawy, sprośny

plugóc (*D.lp.* plugóca) łobuz * *Ty plugócu!* * *Ze tego synka to je ale plugóc.*

plujók ktoś, kto często spluwa

plus I. *rzecz. (D.lp.* plusa, *Ms.lp.* pluse, *M.lm.* pluse) 1. *mat.* plus (symbol działania dodawania; oznaczenie wartości dodatniej) * *Tukej zamjã minusa powińyn stóć plus.* 2. plus (znak przy ocenie szkolnej podwyższający

ją) * *Dostala'ch śwjůrkã ze plusy.* 3. plus (dodatnia cecha) * *Kozdy mō swoje pluse a minuse. II. przym. nie-odm. plus (przed liczbą) * Na dworze je plus pjyńć gradůw.* * *Tyn ajsśrank mō klasã A plus. III. spój. 1. plus, dodać (łączy składniki przy dodawaniu) * Dwa plus trzi je pjyńć.* 2. i, oraz, a oprócz tego * *To, co sã mjů plus to, co zejś pedźoł to je aze za tela.*

plusk *wykrz. oznacza odgłos wydawany przy zderzeniu się twardego przedmiotu z wodą, błotem itp.;* plusk * *Lečoł, skocůł i plusk do wody.*

pluskać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* plusků, *lp.cz.przesz.r.m.* pluskoł) pluskać * *Pluskoł wé wodźe.*

pluskać še *zwr. ndk* pluskać się * *Zacłi še pluskać w cystej wodźe.*

pluskańy (*D.lp.* pluskańo) *rzecz. od pluskać*

pluskawica (*D.lp.* pluskawice) chlapa, słota * *Jak na Barbůrkã pluskawica, to na Gody sańica.* (przysłowie) *zob.*

ćůmpa, kiśoty, pluta

pluskńůńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* plusknã; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* plusknůn, *r.ż.* pluskła) plusnać * *Ŭůna mje pluskła wodů. * Ŭůn plusknůn do wody.*

pluskńůńć še *zwr. dk* plusnać się * *Pluskła'ch še wodů.*

pluskńyńcy (*D.lp.* pluskńyńćo) *rzecz. od pluskńůńć*

pluskwa (*D.lp.* pluskwy) pliszka (rodzaj ptaków; *łac.* Motacilla) *zob. bachśtelca, śtelca, trźjśikitka*

pluta (*D.lp.* pluty, *Ms.lp.* pluce) chlapa, deszcz, słota, błoto *zob. pluskawica, ćůmpa, kiśoty*

plutůn (*D.lp.* plutůnu, *Ms.lp.* plutůńe) pluton (pierwiastek chemiczny)

plutůnowy *przym. od plutůn;* plutonowy; **plutůnowō bůmba** bomba plutonowa

plůmba (*D.lp.* plůmby) plomba

plůmbjyrować (*1.os.lp.cz.ter.* plůmbjyrujã, *lp.cz.przesz.r.m.* plůmbjyrowoł) plombować * *Mjōł dźurawe zãmbi i jy doł plůmbyrować.*

plůmbjyrowańy (*D.lp.* plůmbjyrowańo) *rzecz. od plůmbjyrować*

plůmpa (*D.lp.* plůmpy) 1. pompa * *Musymy plůmpů ze pywńice wodã wyplůmpać.* * *Mjeli my u studńe plůmpã.* 2. **ůogacůny jak plůmpa o człowieku:** ubrany na cebulę → *niem.* Pumpe

plůmpać *ndk* (*1.os.lp.cz.ter.* plůmpjã, *lp.cz.przesz.r.m.* plůmpoł) 1. pompować, napompowywać → *niem.* pumpen 2. *fraz. (fto) moze (kũmu) wele rzići lůft plůmpać a glajze kłajś | (fto) moze (kũmu) wele rzići lůft plůmpać, glajze kłajś a wůzyki ćis.* (kto) może (komu) skoczyć; (kto) może (komu) nadmuchać; (kto) może (komu) nagwizdać; (kto) nie jest w stanie (komu) zaszkozić, nawet gdyby chciał * *Wy mi mozeće wele rzići lůft plůmpać, glajze kłajś a wůzyki ćis.*

plůmpańy (*D.lp.* plůmpańo) *rzecz. od plůmpać* pompowanie

plůmpecka (*D.lp.* plůmpecki, *Ms.lp.* plůmpecce) *zdr. od plůmpa*

plůmpka (*D.lp.* plůmpki, *Ms.lp.* plůmpce) pompka

plůmpnůńć *dk* (*1.os.lp.cz.przysz.* plůmpnã; *lp.cz.przesz.:* *r.m.* plůmpnůn, *r.ż.* plůmpła) wykonać jeden cykl pompowania używając pompy (pompki) ręcznej * *Plůmpńů no jescy pōrã razy i bãńdźes mjōł w kole naplůmpano.* * *Porachuj, wjela razy trza plůmpnůńć, coby naplůmpać*

pořny ajmer wody. * Yno rŷz plůmpnůn i juz řwyngel urwoř.

plůmpnŷřncy (D.lp. plůmpnŷřncŷ) rzecz. od **plůmpnŷřnc**
plůmpować ndk (1.os.lp.cz.ter. plůmpujã, lp.cz.przesz.r.m. plůmpowoř) pompować (więcej niŷ raz)

plůmpowařny (D.lp. plůmpowařnŷ) rzecz. od **plůmpować**
plůntać ndk (1.os.lp.cz.ter. plůncã, lp.cz.przesz.r.m. plůntoř) **plůntać na jegřach** robić na drutach

plůntařny (D.lp. plůntařnŷ) rzecz. od **plůntać**
plyjř ndk (lp.cz.ter.: 1.os. pletã, 3.os. pleće; lp.cz.przesz.r.m. plůt; 2.os.lp.tr.rozk. plyć; im.bier. plecůny) pleść, wyplatać * Ana bãřdzę plůtřa wjůnek. * Jŷ kocyki pletã. * Űřn kocyki plůt. * Zactã plyjř kocyki. * Pjyrwej ře u nŷs kocyki plůtřo.

plymjã (D.lp. plymjyã) plemię
plympa (D.lp. plympy) szabla (kawaleryjska)
plynka (D.lp. plynki, Ms.lp. plynce) pielucha syn. **pjelu-cha**, → czes. plenka

plyńcůnka (D.lp. plyńcůnka, Ms.lp. plyńcůnce) buřka pleciana; chařka

plyjř ře zwr. ndk (1.os.lp.cz.ter. plŷntã ře, lp.cz.przesz.r.m. plŷnt ře) pařętać się, kręcić się (o kimř) * Nie plŷńć mi ře sã! * Na co bãřdzę ře tã plŷnt? * Camu jŷ ře sã plŷntã? * To ře jedŷ dŷiřej, bãřdzę ře tã plŷnt.

plyńckjyrz (D.lp. plŷńckjyrza) pęcherz, odcisk * Soř zech na pŷńć i dostoř'ch plŷńckjyrzůw.

plyńcyřny (D.lp. plŷńcyřnŷ) rzecz. od **plyjř**
plãc (D.lp. plãcu) 1. plãcz 2. **być do plãcu** chcieć się plãkać * Do plãcu jŷ bůto. (Chciařo im się plãkać.) * To bůto do plãcu. 3. **dać ře w plãc** rozplãkać się; zacać plãkać

plãcek (D.lp. plãcka) beksa
plãchta (D.lp. plãchty, Ms.lp. plãchće) 1. przeřcieradřo 2. duŷa chusta zarzucana na ramiona 3. chusta do noszenia dziecka 4. fraz. **blady jak plãchta : o czřowieku**: bardzo blady

plãchtka (D.lp. plãchtki, Ms.lp. plãchtce) zdr. od **plãchta**; przeřcieradeřko

plãcka (D.lp. plãcki, Ms.lp. plãcce) 1. řza * Ze tej gracki bãřdŷ plãcki. (powiedzenie) zob. **řza**, **řlimty** 2. narzekajãca, lamentujãca kobieta (dziewczyna)

plãcyřny (D.lp. plãcyřnŷ) rzecz. od **plãcić**
plãcić ndk (1.os.lp.cz.ter. plãcã, lp.cz.przesz.r.m. plãcůř, 2.os.lp.tr.rozk. plŷc, im.bier. plãcůny) plãcić * Plãcyřli mi dŷejřyńć ojro za godŷinã. * Bãřdŷymy plãcić. syn. **calować**, → czes. patit

plãkać ndk (1.os.lp.cz.ter. plãcã, lp.cz.przesz.r.m. plãkoř) 1. plãkać * Camu ŷřna plãce? zob. **beceć**, **bekotać**, **blanceć**, **buceć**, **bŷnceć**, **chlipać**, **ćułtkać**, **glabać**, **majřłůńić ře**, **mazać ře**, **ryceć**, **řlimtać** 2. **plãkać (kogo)** (a) plãkać (za kim) * Űře plãcće wy řořtry brata. (b) oplãkiwać (kogo)

plãkařny (D.lp. plãkařnŷ) rzecz. od **plãkać**
plãt (D.lp. plãtu, Ms.lp. plãće) 1. czynsz; naleŷnořć; plãtořć; oplãta 2. pobory, wyplãta, wynagrodzenie * Űřn

jř tego plãtu ře dŷwŷ.

plãtny o bilecie, dokumencie itp. waŷny, obowiãzujãcy
plãwić ndk (1.os.lp.cz.ter. plãwjã, lp.cz.przesz.r.m. plãwjůř, 2.os.lp.tr.rozk. plŷw) wozić na tratwach

plãwjyřny (D.lp. plãwjyřnŷ) rzecz. od **plãwić**
plŷocyca (D.lp. plŷocyce) pluskwa * *Plŷocyã tak cuć.*
plŷocycka (D.lp. plŷocycki, Ms.lp. plŷocyce) zdr. od by-plŷocyca

plŷotńicka (D.lp. plŷotńicki, Ms.lp. plŷotńicce) jeŷdzenie tratwami; woŷenie towarŷw na tratwach * *Můj starŷik jeŷdŷůř na plŷotńickã do Polskej.*

plŷŷotny plãtny
plŷŷotny (D.lp. plŷŷotny) zgr. od **plŷŷotka**
plŷŷotka (D.lp. plŷŷotki, Ms.lp. plŷŷotce) jabłŷn dzika, jabłŷn nieszczepiona

plŷŷny 1. o **potrawie, daniu, jedzeniu**: mařo třusty, po-stny 2. o **potrawie, daniu, jedzeniu**: niedoprawiony, niedosolony * *Ta zupa je plŷŷnŷ, trza dŷ ŷoli dosuć.* 3. jařowy 4. o **kawie, herbacie** chudy, cienki, niedoprawiony

plŷŷnica (D.lp. plŷŷnice) szkarlatyna
plŷŷyć ndk (1.os.lp.cz.ter. plŷŷã, lp.cz.przesz.r.m. plŷŷůř) daw. przynosić korzyřć, popłacać

plŷŷyřny (D.lp. plŷŷyřnŷ) rzecz. od **plŷŷyć**
plŷynaj (D.lp. plŷynaju) strumień * *A jŷ pŷjđã do plŷynaju, umyjã nogi.* (fragment piosenki)

plŷynŷńc ndk (1.os.lp.cz.ter. plŷynã; lp.cz.przesz.: r.m. plŷynůn, r.ŷ. plŷynůna) plŷynać * *Ta rzycka plŷynie bez řas.* * *Woda plŷynie gulikŷ.*

plŷyńŷřncy (D.lp. plŷyńŷřncŷ) rzecz. od **plŷynŷńc**
plŷywać ndk (1.os.lp.cz.ter. plŷywŷ, lp.cz.przesz.r.m. plŷywŷoř) 1. plŷywać (poruszać się w wodzie, po wodzie lub innym plŷynie) * *Naucůř zech ře we rzyce plŷywać.* * *Jŷ ře poradŷã plŷywać na plecach.* * *W řdŷwku plŷywajŷ ryby.* * *Umjã plŷywać pod wodŷ.* 2. plŷywać (unosić się na powierzchni cieczy) * *Drzewo plŷywŷ na wodzie.*

plŷywadřo (D.lp. plŷywadřa, Ms.lp. plŷywadře) coř, co ŷłuŷy do plŷywania po wodzie

plŷywařny (D.lp. plŷywařnŷ) rzecz. od **plŷywać**
plŷywŷocka (D.lp. plŷywŷocki, Ms.lp. plŷywŷockce) plŷywaczka
plŷywŷok (D.lp. plŷywŷoka) plŷywak

pnŷncy 1. pnãcy 2. **pnŷnce řely bot.** bluszcz (řac. Hedera) zob. **blusc**, **efoj**, **efŷj**

pnŷńć ře ndk (1.os.lp.cz.ter. pnã ře; lp.cz.przesz.r.m. pnůn ře, r.ŷ. pnůna ře, plã ře) 1. wspinać się 2. o **rořli-nach**: piãć się (rosnać czepiajãc się podpory lub innych rořlin) * *Te ŷogŷrki ře juz pnŷj jedna ŷo drugŷ.*

pnŷŷek (D.lp. pnŷŷocka) zdr. od **pnŷŷok**; pieniek
pnŷŷok (D.lp. pnŷŷocka) 1. pniak, pień 2. ktoř, kto urodŷił się na řłãsku i ma tutaj swoje korzenie * *Pnŷŷok to je taki cowjek, řtory mŷ swoje korcŷki na řłŷsku.*

pnŷŷwka (D.lp. pnŷŷwki, Ms.lp. pnŷŷwce) řisŷwka pomarańczowa, kurka jadowita, pieprznik pomarańczowy, lejkwŷwka pomarańczowa (gatunek grzybŷw; řac. Hygrophoropsis aurantiaca) zob. **falsywe kurŷŷntko**, **pře kurŷŷntko**, **přŷŷo řiska**